# עשרה מאמרות

## עשרה חיבורים בקבלה ובדרוש

## רבי מנחם עזריה מפאנו

הרמ"ע מפאנו (1548-1620)

## עם הפירושים שנאספו למהדורה זו

גרסת קריאה 1.0 עם חסרים וקריאות מסופקות המסומנים במפורש. פרטים ברשימה הקצרה שבסוף הספר.

30 בספטמבר 2026

# על המחבר ועל הספר

**דברי פתיחה מאת עורכי המהדורה; אינם חלק מדברי הרמ״ע.**

רבי מנחם עזריה מפאנו (1548-1620), המכונה הרמ״ע מפאנו, היה מחכמי איטליה, פוסק ומקובל. הוא חיבר תשובות בהלכה וסייע להדפסת ספרים. הוא עסק בתורת רבי משה קורדובירו ובמסורות האר״י שהגיעו לאיטליה, בין השאר באמצעות רבי ישראל סרוג. [א]

עשרה מאמרות הוא קובץ חיבורים בקבלה ובדרוש, העוסקים בין השאר בבריאה, בדין ובהשגחה ובנפש האדם. נראה שהשם רומז ללשון המשנה: ״בעשרה מאמרות נברא העולם״ (אבות ה, א). החיבורים נבדלים באופיים ובדרך הצגת הדברים. [ב]

בדפוס ונציה שנ״ז, המתואר במחקר כדפוס הראשון משנת 1597, נכללו שלושה מאמרים: חקור דין, אם כל חי והמדות. הרכב הקבצים הנושאים שם זה אינו אחיד בדפוסים ובכתבי היד. במהדורת עבודה זו מרוכזים עשרת המאמרים שלהלן עם הפירושים שנאספו; חסרים וקריאות מסופקות נשמרים במפורש. [ב-ג]

## עשרת המאמרים במהדורה זו

חקור דין

אם כל חי

המדות

עולם קטן

העתים

צבאות

יונת אלם

הנפש

המלואים

שברי לוחות

## מקורות לדברי הפתיחה

א. שמואל רוזנבלט, הערך על מנחם עזריה מפאנו, אנציקלופדיה יודאיקה.

ב. משנה, אבות ה, א; אליעזר באומגרטן, מחקר על כתבי הרמ״ע ופרשנותם באשכנז ובפולין, 2025, עמ׳ 28, 35-37.

ג. קטלוג הספרייה הבריטית, כ״י 27132 בסדרת כתבי היד הנוספים; קטלוג הספריות העולמי, רשומה 611924872.

חזרה לפריט בתוכן העניינים

# על הנוסח וסימני הקריאה

לפניך נוסח עבודה לקריאה של עשרת המאמרים ופירושיהם. גוף המחבר מודפס באות גדולה והפירושים באות קטנה לצדו. תוויות הפירוש מבחינות בין הפירושים ובין דברי עורך שנוספו במהדורה זו.

מלים שקריאתן מסופקת מסומנות בקו תחתי מנוקד. סימן שאלה או חלופות המופרדות בלוכסן נשמרו כפי שנרשמו; אין בסימון בחירה בקריאה מסוימת. במקום שלא ניתן לקרוא נשמר הסימן [חסר]. קטע חלקי מסומן קטע בלבד. רשימת מלים שזוהו בתוך חסר אינה שחזור של רצף שלם.

השוואות מעטות לעדים מקבילים מובאות בנפרד תחת הכותרת דברי העורך, בציון שנות הדפוס. קריאה מסופקת אינה בהכרח חילוף נוסח; נוסח מקביל אינו משלים בשתיקה מקום פגום ואינו מחליף את נוסח הגוף.

גם טקסט שאינו מסומן לא נבדק כולו מלה במלה מול הדפוסים. פרטי המקורות, מצבי הבדיקה והדיון המפורט נשמרים במחקר הנלווה.

קריאה מסופקת

**[חסר]**

## הפצה חופשית

עורכי מהדורה זו מתירים את העתקתה והפצתה בחופשיות, ככל שהזכויות בידיהם. המהדורה נמסרת כמות שהיא, ללא התחייבות לשלמות הנוסח או לדיוקו. השימוש בה הוא על דעת הקורא ובאחריותו.

חזרה לפריט בתוכן העניינים

# תוכן העניינים

## מפת הספר

לחיצה על שם או מספר עמוד פותחת את המקום בספר. בפירוט שלהלן יש קישור נפרד לכל פרק ולכל קטע נספח.


| | |
|---|---|
| **על המחבר ועל הספר • דברי העורך** | 2 |
| **על הנוסח וסימני הקריאה** | 3 |
| **חקור דין** | 16 |
| **אם כל חי** | 315 |
| **המדות** | 441 |
| **עולם קטן** | 463 |
| **העתים** | 476 |
| **צבאות** | 509 |
| **יונת אלם** | 536 |
| **הנפש** | 628 |
| **המלואים** | 689 |
| **שברי לוחות** | 694 |
| **נספחים, הקדמות ומפתחות** | 711 |
| **חסרים שנותרו והערות לקריאה** | 752 |


סימני ספק וחסר מוסברים במקרא שבתחילת הספר. כותרת הפירוש מחזירה למקומו בגוף או לתחילת הפרק.

לפירוט הפרקים לפי מאמר וחלק

לפירוט הנספחים, ההקדמות והמפתחות

בסוף כל פרק ופירושיו ובסוף כל קטע נספח מופיע קישור חזרה אל הפריט המתאים כאן. מספרי העמודים מציינים את קובץ הקריאה הזה.

# פירוט הפרקים

## חקור דין

### חלק א


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 16 | פרק ב | 19 | פרק ג | 22 | פרק ד | 27 |
| פרק ה | 29 | פרק ו | 30 | פרק ז | 31 | פרק ח | 33 |
| פרק ט | 34 | פרק י | 37 | פרק יא | 39 | פרק יב | 42 |
| פרק יג | 48 | פרק יד | 50 | פרק טו | 53 | פרק טז | 58 |
| פרק יז | 59 | פרק יח | 61 | פרק יט | 63 | פרק כ | 68 |
| פרק כא | 70 | פרק כב | 75 | פרק כג | 78 | פרק כד | 82 |
| פרק כה | 86 | פרק כו | 89 | | | | |


### חלק ב


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 92 | פרק ב | 94 | פרק ג | 95 | פרק ד | 98 |
| פרק ה | 99 | פרק ו | 102 | פרק ז | 103 | פרק ח | 107 |
| פרק ט | 111 | פרק י | 116 | פרק יא | 118 | פרק יב | 121 |
| פרק יג | 123 | פרק יד | 129 | פרק טו | 131 | פרק טז | 134 |
| פרק יז | 136 | פרק יח | 141 | פרק יט | 142 | פרק כ | 147 |
| פרק כא | 149 | פרק כב | 150 | פרק כג | 153 | פרק כד | 155 |
| פרק כה | 157 | פרק כו | 159 | פרק כז | 160 | פרק כח | 162 |
| פרק כט | 166 | פרק ל | 167 | פרק לא | 169 | פרק לב | 171 |


### חלק ג


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 173 | פרק ב | 175 | פרק ג | 178 | פרק ד | 180 |
| פרק ה | 186 | פרק ו | 189 | פרק ז | 194 | פרק ח | 196 |
| פרק ט | 198 | פרק י | 203 | פרק יא | 205 | פרק יב | 207 |
| פרק יג | 209 | פרק יד | 211 | פרק טו | 214 | פרק טז | 215 |
| פרק יז | 217 | פרק יח | 218 | פרק יט | 221 | פרק כ | 223 |
| פרק כא | 225 | פרק כב | 228 | | | | |


### חלק ד


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 231 | פרק ב | 234 | פרק ג | 236 | פרק ד | 239 |
| פרק ה | 241 | פרק ו | 244 | פרק ז | 246 | פרק ח | 248 |
| פרק ט | 252 | פרק י | 254 | פרק יא | 257 | פרק יב | 260 |

## חקור דין • חלק ד • המשך


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק יג | 261 | פרק יד | 264 | פרק טו | 267 | פרק טז | 269 |
| פרק יז | 273 | פרק יח | 277 | פרק יט | 281 | פרק כ | 283 |


### חלק ה


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 285 | פרק ב | 289 | פרק ג | 290 | פרק ד | 293 |
| פרק ה | 295 | פרק ו | 298 | פרק ז | 300 | פרק ח | 301 |
| פרק ט | 308 | פרק י | 310 | פרק יא | 312 | פרק יב | 314 |


# אם כל חי

### חלק א


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 315 | פרק ב | 316 | פרק ג | 318 | פרק ד | 320 |
| פרק ה | 321 | פרק ו | 324 | פרק ז | 326 | פרק ח | 328 |
| פרק ט | 329 | פרק י | 331 | פרק יא | 332 | פרק יב | 333 |
| פרק יג | 335 | פרק יד | 338 | פרק טו | 341 | פרק טז | 342 |
| פרק יז | 344 | פרק יח | 346 | פרק יט | 347 | פרק כ | 348 |
| פרק כא | 351 | פרק כב | 352 | פרק כג | 353 | פרק כד | 355 |
| פרק כה | 356 | פרק כו | 357 | פרק כז | 358 | פרק כח | 358 |
| פרק כט | 360 | פרק ל | 362 | פרק לא | 363 | פרק לב | 364 |
| פרק לג | 365 | פרק לד | 366 | פרק לה | 367 | | |


### חלק ב


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 368 | פרק ב | 373 | פרק ג | 374 | פרק ד | 375 |
| פרק ה | 377 | פרק ו | 378 | פרק ז | 380 | פרק ח | 381 |
| פרק ט | 382 | פרק י | 383 | פרק יא | 385 | פרק יב | 386 |
| פרק יג | 387 | פרק יד | 388 | פרק טו | 389 | פרק טז | 390 |
| פרק יז | 391 | פרק יח | 392 | פרק יט | 393 | פרק כ | 394 |
| פרק כא | 395 | פרק כב | 397 | פרק כג | 398 | פרק כד | 399 |
| פרק כה | 400 | פרק כו | 400 | פרק כז | 401 | פרק כח | 402 |
| פרק כט | 402 | פרק ל | 403 | פרק לא | 403 | פרק לב | 404 |
| פרק לג | 405 | פרק לד | 406 | פרק לה | 406 | פרק לו | 407 |


### חלק ג


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 408 | פרק ב | 409 | פרק ג | 409 | פרק ד | 411 |
| פרק ה | 412 | פרק ו | 413 | פרק ז | 414 | פרק ח | 415 |

## אם כל חי • חלק ג • המשך


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק ט | 416 | פרק י | 417 | פרק יא | 418 | פרק יב | 421 |
| פרק יג | 421 | פרק יד | 422 | פרק טו | 423 | פרק טז | 424 |
| פרק יז | 425 | פרק יח | 425 | פרק יט | 426 | פרק כ | 427 |
| פרק כא | 428 | פרק כב | 429 | פרק כג | 430 | פרק כד | 430 |
| פרק כה | 431 | פרק כו | 432 | פרק כז | 433 | פרק כח | 434 |
| פרק כט | 435 | פרק ל | 436 | פרק לא | 437 | פרק לב | 438 |
| פרק לג | 438 | פרק לד | 439 | פרק לה | 439 | | |


## המדות


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| מידה א | 441 | מידה ב | 443 | מידה ג | 444 | מידה ד | 449 |
| מידה ה | 451 | מידה ו | 452 | מידה ז | 454 | מידה ח | 454 |
| מידה ט | 458 | מידה י | 459 | מידה יא | 460 | מידה יב | 461 |
| מידה יג | 463 | | | | | | |


## עולם קטן


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| סימן א | 463 | סימן ב | 467 | סימן ג | 471 | סימן ד | 474 |
| סימן ה | 476 | | | | | | |


## העתים


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| סימן א | 476 | סימן ב | 478 | סימן ג | 480 | סימן ד | 481 |
| סימן ה | 482 | סימן ו | 484 | סימן ז | 485 | סימן ח | 485 |
| סימן ט | 488 | סימן י | 489 | סימן יא | 492 | סימן יב | 493 |
| סימן יג | 494 | סימן יד | 495 | סימן טו | 496 | סימן טז | 497 |
| סימן יז | 498 | סימן יח | 500 | סימן יט | 501 | סימן כ | 502 |
| סימן כא | 503 | סימן כב | 504 | סימן כג | 505 | סימן כד | 506 |
| סימן כה | 507 | סימן כו | 508 | | | | |


## צבאות

### חלק א


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 509 | פרק ב | 510 | פרק ג | 510 | פרק ד | 511 |
| פרק ה | 511 | פרק ו | 512 | פרק ז | 512 | פרק ח | 512 |
| פרק ט | 513 | פרק י | 513 | פרק יא | 514 | פרק יב | 514 |
| פרק יג | 515 | פרק יד | 515 | פרק טו | 516 | פרק טז | 516 |

## צבאות • חלק א • המשך


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק יז | 516 | פרק יח | 517 | פרק יט | 517 | פרק כ | 518 |
| פרק כא | 518 | פרק כב | 519 | פרק כג | 519 | פרק כד | 520 |
| פרק כה | 520 | פרק כו | 521 | פרק כז | 521 | פרק כח | 522 |
| פרק כט | 522 | פרק ל | 523 | | | | |


### חלק ב


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 523 | פרק ב | 524 | פרק ג | 524 | פרק ד | 524 |
| פרק ה | 525 | פרק ו | 525 | פרק ז | 526 | פרק ח | 527 |
| פרק ט | 527 | פרק י | 527 | פרק יא | 528 | פרק יב | 529 |
| פרק יג | 529 | פרק יד | 529 | פרק טו | 530 | פרק טז | 531 |
| פרק יז | 531 | פרק יח | 532 | פרק יט | 532 | פרק כ | 533 |


### חלק ג


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 533 | פרק ב | 533 | פרק ג | 534 | פרק ד | 534 |
| פרק ה | 534 | פרק ו | 535 | פרק ז | 535 | פרק ח | 535 |
| פרק ט | 535 | פרק י | 536 | | | | |


## יונת אלם


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| הקדמות | 536 | פרק א | 538 | פרק ב | 539 | פרק ג | 540 |
| פרק ד | 541 | פרק ה | 542 | פרק ו | 543 | פרק ז | 544 |
| פרק ח | 545 | פרק ט | 545 | פרק י | 546 | פרק יא | 547 |
| פרק יב | 548 | פרק יג | 549 | פרק יד | 550 | פרק טו | 551 |
| פרק טז | 552 | פרק יז | 553 | פרק יח | 554 | פרק יט | 555 |
| פרק כ | 556 | פרק כא | 556 | פרק כב | 558 | פרק כג | 559 |
| פרק כד | 560 | פרק כה | 560 | פרק כו | 561 | פרק כז | 562 |
| פרק כח | 563 | פרק כט | 564 | פרק ל | 565 | פרק לא | 566 |
| פרק לב | 567 | פרק לג | 568 | פרק לד | 569 | פרק לה | 570 |
| פרק לו | 570 | פרק לז | 571 | פרק לח | 572 | פרק לט | 573 |
| פרק מ | 573 | פרק מא | 574 | פרק מב | 575 | פרק מג | 577 |
| פרק מד | 577 | פרק מה | 578 | פרק מו | 579 | פרק מז | 580 |
| פרק מח | 580 | פרק מט | 581 | פרק נ | 582 | פרק נא | 583 |
| פרק נב | 583 | פרק נג | 584 | פרק נד | 585 | פרק נה | 586 |
| פרק נו | 587 | פרק נז | 588 | פרק נח | 589 | פרק נט | 589 |

## יונת אלם • המשך


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק ס | 590 | פרק סא | 591 | פרק סב | 592 | פרק סג | 593 |
| פרק סד | 594 | פרק סה | 595 | פרק סו | 597 | פרק סז | 598 |
| פרק סח | 599 | פרק סט | 599 | פרק ע | 600 | פרק עא | 601 |
| פרק עב | 601 | פרק עג | 602 | פרק עד | 603 | פרק עה | 603 |
| פרק עו | 605 | פרק עז | 606 | פרק עח | 607 | פרק עט | 607 |
| פרק פ | 608 | פרק פא | 609 | פרק פב | 610 | פרק פג | 611 |
| פרק פד | 611 | פרק פה | 612 | פרק פו | 612 | פרק פז | 613 |
| פרק פח | 614 | פרק פט | 615 | פרק צ | 615 | פרק צא | 616 |
| פרק צב | 617 | פרק צג | 619 | פרק צד | 620 | פרק צה | 621 |
| פרק צו | 622 | פרק צז | 623 | פרק צח | 625 | פרק צט | 626 |
| פרק ק | 627 | | | | | | |


# הנפש

### חלק א


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 628 | פרק ב | 629 | פרק ג | 629 | פרק ד | 630 |
| פרק ה | 630 | פרק ו | 631 | פרק ז | 632 | פרק ח | 632 |
| פרק ט | 633 | פרק י | 633 | פרק יא | 634 | פרק יב | 634 |
| פרק יג | 635 | פרק יד | 636 | פרק טו | 637 | | |


### חלק ב


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 638 | פרק ב | 638 | פרק ג | 639 | פרק ד | 640 |
| פרק ה | 641 | פרק ו | 641 | פרק ז | 642 | פרק ח | 642 |
| פרק ט | 643 | פרק י | 644 | פרק יא | 644 | פרק יב | 645 |
| פרק יג | 645 | פרק יד | 646 | פרק טו | 646 | | |


### חלק ג


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 647 | פרק ב | 648 | פרק ג | 648 | פרק ד | 649 |
| פרק ה | 650 | פרק ו | 650 | פרק ז | 651 | פרק ח | 651 |
| פרק ט | 652 | פרק י | 653 | פרק יא | 653 | פרק יב | 654 |


### חלק ד


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 655 | פרק ב | 656 | פרק ג | 656 | פרק ד | 657 |
| פרק ה | 658 | פרק ו | 658 | פרק ז | 659 | פרק ח | 660 |
| פרק ט | 660 | פרק י | 661 | פרק יא | 661 | פרק יב | 662 |

## הנפש • חלק ד • המשך


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק יג | 662 | פרק יד | 663 | פרק טו | 663 | פרק טז | 664 |
| פרק יז | 664 | פרק יח | 665 | | | | |


### חלק ה


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 665 | פרק ב | 666 | פרק ג | 667 | פרק ד | 668 |
| פרק ה | 669 | פרק ו | 669 | פרק ז | 670 | פרק ח | 671 |
| פרק ט | 671 | פרק י | 672 | פרק יא | 673 | פרק יב | 673 |


### חלק ו


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 674 | פרק ב | 674 | פרק ג | 675 | פרק ד | 676 |
| פרק ה | 676 | פרק ו | 677 | פרק ז | 678 | פרק ח | 678 |
| פרק ט | 679 | פרק י | 680 | | | | |


### חלק ז


| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| פרק א | 681 | פרק ב | 681 | פרק ג | 682 | פרק ד | 682 |
| פרק ה | 683 | פרק ו | 683 | פרק ז | 684 | פרק ח | 684 |
| פרק ט | 685 | פרק י | 685 | פרק יא | 685 | פרק יב | 686 |
| פרק יג | 686 | פרק יד | 687 | פרק טו | 687 | פרק טז | 688 |
| פרק יז | 688 | פרק יח | 689 | | | | |


## המלואים


| | |
|---|---|
| המלואים | 689 |


## שברי לוחות


| | |
|---|---|
| שברי לוחות | 694 |

# פירוט הנספחים, ההקדמות והמפתחות

הקטעים ממוספרים בתוך כל חטיבה. המספר שמשמאל מפנה לעמוד בספר הזה. כותרות המפתחות וכתובותיהן נשמרות כפי שהועתקו מן הדפוס.


המילואים — הערת דפוס 711

המילואים — חתימת הדפוס 711

### שער והסכמות שברי לוחות

קטע 1 • הסכמה הרב… 711

קטע 2 • הסכמה הרב… 711

קטע 3 • מהר אמר מימי… 712

קטע 4 • ימלל לעשות… 712

קטע 5 • תורתו מכרזת… 712

קטע 6 • האי פסקא… 713

קטע 7 • מאמר שברי… 713

### הערות הדפוס לשברי לוחות

קטע 1 • א כך הוא… 713

קטע 2 • א פ׳ ויחי… 714

קטע 3 • א פ׳ נשא… 714

קטע 4 • א והנה פ׳… 714

קטע 5 • א ד׳ ל״ה… 714

קטע 6 • א עבה״כ דב׳… 714

קטע 7 • א עיי׳ מזה… 714

קטע 8 • א והוא בפ״ק… 714

קטע 9 • ג עיי׳ בסוד… 715

קטע 10 • א ד׳ קי״ז… 716

קטע 11 • א ע״ש בתו׳… 716

קטע 12 • א להוי׳ דילה… 716

קטע 13 • לגבי אבא… 716

### נספח המיוחס לאלקבץ

קטע 1 • וילע״ד ראוי… 717

קטע 2 • גם זכריה… 717

קטע 3 • שורה תחילת… 718

קטע 4 • ג״כ חייבים… 719

### דברי עורך הנספח

קטע 1 • אמר הש״ה… 720

קטע 2 • אמר הש״ה… 720

שער הדפוס 720

הסכמה 721

הקדמת בעל יד יהודה — תחילה 721

הקדמת בעל יד יהודה — המשך וסיום 722

שער אמרות טהורות 1698 723

הקדמת בעל יד יהודה 1698 — תחילה 723

הקדמת בעל יד יהודה 1698 — המשך וסיום 724

הסכמה 1698 724
שער עשרה מאמרות עם יואל משה 1649 725
רשימת שלושת המאמרים 1649 725
שיר שמואל ארקוולטי לפני 1649 725
הסכמת מנחם מענדל 1649 726
הסכמת יאקב שיף כ״ץ 1649 726
הסכמת ר׳ חיים 1649 727
הסכמת ר׳ מתתיה 1649 727
הסכמת ר׳ עזריאל 1649 728
הסכמת ר׳ הירש אב״ד ורידבורג 1649 728
הסכמת ר׳ נתן אב״ד מגנצא 1649 728
הסכמת ר׳ יודא אב״ד בינגא 1649 729
הסכמת אברהם דפונשיקה 1649 729
הסכמת דוד פארדו 1649 730
הסכמת מנשה בן ישראל 1649 730
הסכמת שאול לוי מורטירה 1649 730
הסכמת יהודא ליב היילפרון 1649 730
הסכמת ר׳ אברהם מוורמיישא 1649 731
הסכמת ר׳ אייזק מעעריך 1649 731

## מפתח יד יהודה **1698** — סימנים מקצת חדושים אשר העלה ואשר הביא הרב המפרש בספר

במאמ׳ ח״ד ח״א פי״ט 731
שם פ״ט 732
שם ח״ג פ״ו 732
שם 732
שם ח״ב סי׳ כ״א 732
במאמ׳ העתים סי׳ י׳ 732
שם פכ״ב 731
שם פי״ח 732
שם פכ״א 732
במאמ׳ אב״ח ח״א סי׳ ל״א 732
שם ח״ג סי׳ כ״ו 732
שם 733
שם ח״ב פ״ה 731
שם פי״ט 732
שם ח״ד פט״ז 732
הכל שם 732
במאמ׳ עולם קטן סי׳ א׳ 732

### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 1


| | | | |
|---|---|---|---|
| פרק א | 733 | פ״ב | 733 |
| פ״ד | 733 | פ״ה | 733 |
| פ״ז | 733 | פ״ח | 733 |
| פ״י | 734 | פ״יא | 734 |
| פ״יג | 734 | פ״יד | 734 |
| פט״ז | 734 | פ״יז | 734 |
| פ״יט | 734 | פ״כ | 735 |
| פכ״ב | 735 | פכ״ד | 735 |
| פכ״ו | 735 | | |


### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 2


| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״א | 735 | פ״ב | 735 |
| פ״ד | 736 | פ״ה | 736 |
| פ״ח | 736 | פ״ט | 736 |
| פ״יא | 736 | פ״יב | 736 |
| פט״ז | 736 | פ״יט | 737 |
| פכ״א | 737 | פכ״ב | 737 |
| פכ״ד | 737 | פכ״ה | 737 |
| פכ״ז | 737 | פכ״ח | 737 |



מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 3 738


### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 2


| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״ל | 738 | פל״א | 738 |


### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 3


| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״א | 738 | פ״ב | 738 |
| פ״ד | 738 | פ״ה | 738 |
| פ״ח | 739 | פ״י | 739 |
| פ״יב | 739 | פ״יג | 739 |
| פט״ו | 739 | פט״ז | 739 |
| פ״יט | 739 | פ״כ | 739 |

### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 4


| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״א | 740 | פ״ב | 740 |
| פ״ד | 740 | פ״ה | 740 |
| פ״ז | 740 | פ״ח | 740 |
| פ״י | 741 | פי״א | 741 |
| פט״ו | 741 | פי״ז | 741 |
| פי״ט | 741 | פ״כ | 741 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״ג | 740 | | |
| פ״ו | 740 | | |
| פ״ט | 740 | | |
| פי״ב | 741 | | |
| פי״ח | 741 | | |


### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 5


| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״א | 741 | פ״ב | 741 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״ג | 741 | | |

מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק א 742


### מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 5


| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״ד | 742 | פ״ה | 742 |
| פ״ז | 742 | פ״ח | 742 |
| פ״י | 742 | פי״א | 742 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| פ״ו | 742 | | |
| פ״ט | 742 | | |
| פי״ב | 742 | | |


### מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק א


| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ א | 743 | סי׳ ב | 743 |
| סי׳ ד | 743 | סי׳ ה | 743 |
| סי׳ ח | 743 | סי׳ ט | 743 |
| סי׳ יא | 743 | סי׳ יב | 743 |
| סי׳ יד | 744 | סי׳ טו | 744 |
| סי׳ יח | 744 | סי׳ יט | 744 |
| סי׳ כא | 744 | סי׳ כג | 744 |
| סי׳ כה | 744 | סי׳ כו | 744 |
| סי׳ כח | 745 | סי׳ כט | 745 |
| סי׳ לג | 745 | | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ ג | 743 | | |
| סי׳ ו | 743 | | |
| סי׳ י | 743 | | |
| סי׳ יג | 743 | | |
| סי׳ יז | 744 | | |
| סי׳ כ | 744 | | |
| סי׳ כד | 744 | | |
| סי׳ כז | 744 | | |
| סי׳ ל | 745 | | |


### מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק ב


| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ ב | 745 | סי׳ ג | 745 |
| סי׳ ה | 745 | סי׳ ו | 745 |
| סי׳ ח | 745 | סי׳ ט | 745 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ ד | 745 | | |
| סי׳ ז | 745 | | |
| סי׳ י | 746 | | |

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק ב • המשך


| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ יא 746 | סי׳ יב 746 | סי׳ יג 746 | |
| סי׳ יד 746 | סי׳ טו 746 | סי׳ יז 746 | |
| סי׳ יח 746 | סי׳ יט 746 | סי׳ כא 746 | |
| סי׳ כב 746 | סי׳ כג 746 | סי׳ כה 747 | |
| סי׳ כו כז 747 | סי׳ כח 747 | סי׳ כט 747 | |
| סי׳ ל 747 | סי׳ לא 747 | סי׳ לב 747 | |
| סי׳ לג 747 | סי׳ לד 747 | סי׳ לה 747 | |
| סי׳ לו 747 | | | |


## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק ג


| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ ב 747 | סי׳ ג 747 | סי׳ ד 748 | |
| סי׳ ה 748 | סי׳ ו 748 | סי׳ ז 748 | |
| סי׳ ט 748 | סי׳ י 748 | סי׳ יא 748 | |
| סי׳ יב 748 | סי׳ יד טו טז יז 748 | סי׳ יח 748 | |
| סי׳ יט 748 | סי׳ כ 748 | סי׳ כא 749 | |
| סי׳ כב 749 | סי׳ כג 749 | סי׳ כד 749 | |
| סי׳ כה 749 | סי׳ כו 749 | סי׳ כז 749 | |
| סי׳ כח 749 | סי׳ כט 749 | סי׳ לא 749 | |
| סי׳ לב 749 | סי׳ לג 749 | סי׳ לד 750 | |
| סי׳ לה 750 | | | |


## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר המדות


| | | | |
|---|---|---|---|
| מדה ב 750 | מדה ד 750 | מדה ה 750 | |
| מדה ו 750 | מדה ז 750 | מדה ח 750 | |
| מדה ט 750 | מדה י 750 | מדה יא 750 | |
| מדה יב 750 | מדה יג 751 | | |

מפתח יד יהודה 1698 — מאמר עולם קטן 751


## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר העתים


| | | | |
|---|---|---|---|
| סי׳ ב ג ד 751 | סי׳ ז 751 | סי׳ יג 751 | |
| סי׳ יט 751 | סי׳ כ 751 | סי׳ כא 751 | |
| סי׳ כד 751 | סי׳ כה 751 | סי׳ כו 751 | |

# חקור דין — חלק א — פרק א

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) החקירה וכוי ר"ל במאמר הזה יחקור על משפטי ה' וכוי ולכן נקרא בשם חקור דין :

**יד יהודה • ב**

(ב) כפי המפורסם מעניינו שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון ברי"ה :

**יד יהודה • ג**

(ג) והנלוים אליו שארי פרקים שהעולם נידון בהם והם פסח ועצרת וחג כמבואר במתני' ריש ר"ה :

**יד יהודה • ד**

(ד) כמו שיבא לקמן ח"ב :

**יד יהודה • ה**

(ה) לדין שאחר המות הנקרא יומא דדינא רבא בו ידין הש"י את הנשמה אם תכנס לג"ע או לגהינם וכיוצא בזה כדאיתא בכמה דוכתי מהזוהר ויבואר בח"ג :

**יד יהודה • ו**

(ו) הוא הדין האחרון הנקרא יום ה' הגדול והנורא ועליו אתמר בגמ' דר"ה ג' כתות ליום הדין ויבואר בחלק הזה ובח"ה :

**יד יהודה • ז**

(ז) על הראשונים על דין עה"ז ודין עולם הנשמות נאמר יחיינו מיומים וביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו (הושע ו') שבאמרו מיומיים ר"ל משני ימי הדין של עה"ז ועולם הנשמות :

**יד יהודה • ח**

(ח) בקש הנביא שיגזור הש"י עלינו החיים האמתיים שבעה"ב מתחלת הבריאה ויצירה מבטן שממנו מתחיל הדין הראשון :

**יד יהודה • ט**

(ט) עד סוף ההסתלקות מעה"ז שהוא לאחר עיכול הבשר שאז הוא גמר דין של הנשמות כמבואר בגמ' ס"פ נגמר הדין ובזוהר פי תרומי עמוד רס"ט ובשארי דוכתי :

**יד יהודה • י**

(י) ותפלתו של הנביא זכה וכוונתו שנצא זכאים משני ימי

**רמ"ע מפאנו**

החקירה במאמר הזה תסוב על משפטי ה' אמת בשלשה עולמות:

האחד עולם הזה כפי המפורסם מעניינו שהוא דין ראש השנה והנלוים אליו כמו שיבא. והשני עולם הנשמות לדין שאחר המות. והשלישי עולם התחיה, הוא הדין האחרון המשלים לכלם. על הראשונים נאמר יחיינו מיומים (הושע ו, ב). בקש מבעל הרחמים שיגזור עלינו החיים האמתיים בתחלת הבריאה עד סוף ההסתלקות מן העולם הזה, ותפלתו זכה שנצא זכאים משני ימי הדין שאמרנו. על דרך מה שכתוב, ויום המות מיום הולדו (קהלת ז, א). וכמו שיתבאר בחלק השני פ"ו. ואתיא כי הא דאמר משה רבינו ע"ה בתפלתו, ששכחוהו אחרי מותו, וחזר ויסדה דוד המלך החסיד נעים זמירות ישראל, שמחנו כימות עניתנו (תהלים צ, טו). לא ליתן קצבה ח"ו לימי השמחה הרוחנית שעליה היה מתחנן, וכבר אמר ונרננה ונשמחה בכל ימינו (תהלים צ, יד). כיוצא בו, יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך (תהלים לג, כב). משפטו כל זמן שיחלנו לך שהוא תמיד, לא כשיעור היחל שזה יש לו קצבה, ולחסד ה' אין לו קצבה, אבל אמרו רבותינו ז"ל, מאן דצלי צלותיה בעי לפרשה מלוי כדקא יאות, לפיכך פירש ואמר שאינו מבקש על העתיד בלבד. וגם על העבר לא יספיק ממנו מה שנעשה בו רצונו יתברך, כי פשיטא שאינו מקפח שכר כל בריה, אלא נוסף על כל זה שמחנו גם כן כימות עניתנו, כאלו קיימנו המצות בכל זמן, לפי שאין שמחה זולתן, ואף על פי שיש בהמשך החיים ימות עניתנו, ולא הונח לנו לשמור משפטי צדקך, הרי זה אונס ורחמנא פטריה. ועל דרך זה אמר יואל, ושלמתי לכם את השנים (יואל ב, כה). ופשוט הוא. ויהיה שנות ראינו רעה מצורף לפסוק הנמשך, יראה אל עבדיך פעלך (תהלים צ, טז). כי הן לא קצרה ידו יתברך, לחדש מאז מדת טובו בכל יום כל אותו זמן גם כן, אלא שעדיין לא זכינו בו, כי מפני הרעה נאסף ונגנז, והוא

**יד יהודה • י • המשך**

הדין הללו כדי ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו שנזכה לעמוד לתחיית המתים ומסיים הרב זה בפי"ב כמ"ש שם ועל הדין האחרון וכוי ובנתים מפרש באגב פסוקים השייכים לכאן :

**יד יהודה • יא**

(יא) ע"ד מ"ש טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו (קהלת ז') ור"ל טוב שיצא אדם זכאי בדין יום המות מבדין יום הולדו :

**יד יהודה • יב**

(יב) בח"ב פי"ו שמה יבואו בפסוק זה פרושים שונים וזה כאחד מהם :

**יד יהודה • יג**

(יג) ואתאי מאמר הנביא יחיינו מיומים כי הא דאמר מרע"ה במזמור תפלה למשה שמחנו כימות עניתנו וגו' שכוונת תפלתו ג"כ בשביל שני ימי הדין הללו ועיין בפי' הסמוך מסיים הרב הענין במ"ש ומה גם עתה וכוי ע"ש :

**יד יהודה • יד**

(יד) לא ליתן קצבה שאין הכוונה כנראה מפשוטו שהתפלל משה על השמחה שתהא כמשך ימי העינויים שסבלנו כי איך יתן קצבה לימי השמחה הרוחנית :

**יד יהודה • טו**

(טו) שעליה היה מתחנן ולא על הגופנית :

**יד יהודה • טז**

(טז) ועוד איך יתן קצבה להשמחה וכבר אמר ונשמחה בכל ימינו שמשמעה בלי קצבה :

**יד יהודה • יז**

(יז) משפטו ופירושו כזמן אשר יחלנו לך והיינו תמיד :

**יד יהודה • יח**

(יח) לא כשיעור האדם המיחל שיש לו קצבה :

**יד יהודה • יט**

(יט) אלא הכוונה באמרו שמחנו כימות עניתנו לפרש מ"ש תחלה

**יד יהודה • יט • המשך**

שבענו בבקר וגו' וכפי שארז"ל מאן דצלי וכו' והוא בזוהר פ' וישלח על פסוק הצילני נא מיד אחי מיד עשו :

**יד יהודה • כ**

(כ) לפיכך חזר משה ואמר שמחנו וגו' לפרש בזה שאין בקשתו באמרו לפני זה ונשמחה בכל ימינו על העתיד בלבד :

**יד יהודה • כא**

(כא) גם לא יספיק שיתן הקב"ה שכר על המצות שנעשו לשעבר כי פשיטא שאין הקב"ה מקפח השכר ואין מן הצורך להתפלל ע"ז :

**יד יהודה • כב**

(כב) אלא נוסף וכו' כלומר אך אמנם בקשתי במה שאמרתי ונשמחה בכל ימינו הוא שתתן לנו שכר גם על הימים שבטלנו בהם המצות מחמת אונס ותחשוי כאלו שמחנו בשמחה של מצוה גם באותן הימים אשר עברו בהם עלינו הצרות והעינויים שמנעו אותנו מלעסוק במצות ולשמור התורה כראוי וזהו שמחנו ותתן לנו שכר כאלו היינו שמחים גם בימי עניתנו בקיום המצות כיון שהביטול היה מחמת אונס ע"ד שאמרו רז"ל היושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה :

**יד יהודה • כג**

(כג) לפי שאין שמחה זולתן וע"כ יצדק לכנות קיום המצות בלשון שמחה שזהו השמחה האמיתית :

כנוס ונתון באוצר מלכו של עולם עד יעבור זעם. על כן אמר יראה אל עבדיך פעלך. כאמרו הראנו ה' חסדך (תהלים פה, ח). וכתיב פעלת לחוסים בך (תהלים לא, כ). כי ההתבוננות במדותיו יתברך הוא תכלית הטובה, והוא הדרך על בניהם. כטעם זכות אבות הנעשה מזלן של בנים. ונבארהו בפרק כ"ח כ"ט ול' מהחלק השני. הדר הוא בלי ספק להצדקת ההנהגה באמת וישר.

ויהי נועם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ, יז). הוא מזלנו הראשון דלא תלי בזכותא כלל, אשר הכין לבית ישראל רב טוב וחסד עצום כיד המלך העליון המטיב לכל, אמר יהי רצון שלא יפחתו לנו ממנו מאומה, לא יאצר ולא יחסן, ליושבים לפני ה' יהיה, היא דעתיה דרבי עקיבא שנזכיר שם. ומעשה ידינו הוא הזכות המתחדש דבר יום ביומו, כוננה עלינו. להוסיף כח במזלנו בכל דור ודור, היא דעתייהו דרבנן כמו שיבא. ואפילו תימא רבי עקיבא דסוגיין כותיה כמו שנזכיר שם, יהיה כוננה עלינו על אכילת פירות בעולם הזה של מעשים טובים דהשתא, ומעשה ידינו כוננהו, כן משפטו לדור אחרון. וכשיגיע המעיין להשלמת הדרוש הזה במקום כבודו שזכרנו, ישמח ויגל מאד באמות הבנת הכתוב הזה, עם התוחלת לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. ומי שהשלים מדת ימיו כמשה רבינו עליו השלום, ואין זה רק מקצת שבחו, שכן בפניו העיד עליו חפץ חסד, הן קרבו ימיך (דברים לא, יד). כפירוש הזוהר (זהר חלק א רכא, ב) דקריבו קמי מלכא בלא כסופא. יכול להתפלל כגון זו לזכות את הרבים:

**יד יהודה • כד**

(כד) ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה וגו' (יואל ב') והכוונה שאשלם לכם את השנים אשר לא יכלתם לעבדני מפני חמת המציק כאלו קיימתם בהם התורה והמצות :

**יד יהודה • כה**

(כה) ויהי' שנות ראינו וכו' ר"ל שלפ"ז שאמרנו שהפסוק שמחנו כימות עניתנו אינו אלא פרושא של הפסוק ונשמחה בכל ימינו לא היה צריך כלל לומר עוד לזה שנות ראינו אבל הוא מחובר לפסוק שלאחריו יראה וגו' והכוונה כאומר ידעתי שבהימים אשר לא הונח לנו לשמור משפטיך הטובים :

**יד יהודה • כו**

(כו) לא קצרה ידך מלהשפיע שפע טוב שובע שמחות אשר הרגלת להביא לעולם ע"י קיום המצות אלא שאותן הטובות עדיין הן כמוסי' עמך חתומים באוצרותיך ולא באו לעולם מפני ימי הרעה וזהו שנות ראינו רעה ולא זכינו עדיין לראות בטובת בחירך האמנם בשביל זה בקשתי יראה אל עבדיך פעלך כלו' יהא נא קץ וסוף לשני הרעה ויראה לעבדך הטובות שבאוצרך :

**יד יהודה • כז**

(כז) כאמרו וגו' ר"ל שמ"ש יראה פעלך הוא כמ"ש שם הראנו ה' חסדך ופעלך שאמר כאן פירושו חסדך והטעם שיקרא כן הוא כי כן :

**יד יהודה • כח**

(כח) כתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראך פעלת לחוסים בך הרי שנפל לשון פעולה על הטוב ועיין זוהר אמור ע' קפ"ח :

**יד יהודה • כט**

(כט) כי ההתבוננות וכו' ר"ל והטעם שאמר יראה ולא אמר ינתן וכיוצא בו מן הלשונות הוא כדי לכלול בזה ג"כ ראית השכל להתבונן במדותיו יתי' שזהו עיקר הטובה. ולי נראה ששייך כאן לומר יראה שהיא ההפך מה שאמר להלן אשר צפנת שהוא לשון העלמה מהראות :

**יד יהודה • ל**

(ל) והוא הדרך וכו' ר"ל וסיפא דפסוק שאמר והדרך על בניהם מתפרש ע"ד שיתבאר לקמן ח"ב שזכות אבות שהוא הפירות ממצותיהם שמור לבניי והוא מזלייהו והקרן קיימת לאבות עצמם ותהיה הכוונה בכאן שבקש מהשי"י יראה לעבדיך כל טוב השייך להם מהמצות שבטלו באונס כאלו עשאן ולא זו בלבד אלא גם לבניהם יראה הדרך כלומר המזל השייך לבנים מזכות אביהם אל

**יד יהודה • ל • המשך**

תמנע הטוב מהם גם מאותן המצות שבטלו אביהם מחמת אונס כאלו נתקיימו בפועל :

**יד יהודה • לא**

(לא) הדר הוא ר"ל והטעם לכנות המזל של בנים בשם הדר מפני שזהו ודאי הודו והדרו של הש"י כי בזה תצדק הנהגתו יתי' עם בני אדם מה שיקשה מלהבין זולת זה כמו שיבואר בחלק ופי' הנז' ומה שאמר אחר כך :

**יד יהודה • לב**

(לב) ויהי נועם וגו' יפורש גם כן על דרך זה והיינו שכשם שהתפלל משה אדות המזל של בנים כן בדבר המזל הראשון הוא כתר נקרא בשם מזל העליון כמ"ש במאמר אכ"ח ריש ח"ג בקש שלא יפחת לנו ממנו מאומה וזהו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו הוא כ"ע כמ"ש בזוהר נועם ה' בעתיקא :

### יד יהודה • לג

(לג) דלא תלי בזכותא דעלה אמרו ז״ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא כמ״ש ריש ח״ג במא׳ הנז׳ ע״ש :

### יד יהודה • לד

(לד) היא דעתו׳ דר״ע בפ״ד דיבמות גבי את מספר ימיך אמלא דלר״ע זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו ולרבנן זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו ואתיא זה שבקש משה שלא יפחת לנו וכו׳ אליבא דר״ע דלכ״ע לא זכה פוחתין לו ולעומת זה התפלל משה אבל מ״ש אח״כ ומעשה ידינו וגו׳ להוסיף כח במזלנו א״א לאוקמי אלא אליבייהו דרבנן דאלו לר״ע גם זכה אין מוסיפין לו :

### יד יהודה • לה

(לה) ואפי׳ תימא לבאר גם מ״ש ומעשה ידינו וגו׳ אליביה דר״ע :

### יד יהודה • לו

(לו) יהיה פירושו על הפירות וזהו מעשה ידינו הטוב כוננה עלינו ויהיה לנו לאכול בעה״ז ומ״ש אח״כ ומעשה ידינו כוננהו קאי על הקרן כוננהו לדור האחרון ויהיה שמור לעה״ב וכמו שיתבאר כ״ז בח״ב פ׳ הנז׳ ושם כשיגיע המעיין וכו׳ :

### יד יהודה • לז

(לז) ומי שהשלים וכו׳ ר״ל שתפלה זו שהתפלל משה באמרו שמחנו כימות עניתנו כאלו קיימנו המצות בימי העינוי יאתה לו למשה דוקא ולא לזולתו לפי שהוא ז״ל השלים ימיו במצות ע״כ יכול להתפלל כגון זו על אחרים שלא השלימו ימיהם בהן ולומר אונס רחמנא פטריה :

### יד יהודה • לח

(לח) ואין זה וכו׳ ר״ל שגם זה מה שהשלים ימיו במצות אינו אלא מקצת שבחו שכן רמז לו הש״י ע״ז בפניו באמרו הן קרבו ימיך וידוע שאין אומרים לו לאדם בפניו אלא מקצת שבחו :

### יד יהודה • לט

(לט) כפירו׳ הזוהר בפ׳ ויחי עמו׳ תס״ז ויקרבו ימי ישראל למות לא כתיב ויקרב יום ישראל אלא ימי וכי בכמה יומין מית בר נש והא בשעתא חדא ברגעא חדא מית ונפיק מעלמא אלא הכי תאנא כד קב״ה בעי לאתבא רוחיה ליה כל אינון יומין דאקים בר נש בהאי עלמא אתפקדן מניה ועאלין בחושבנא וכו׳ זכאה חולקיה דההוא בר נש דיומוי אתקריבו קמיה מלכא בלא כסופא ולא דחי יומא מינייהו לבר וכו׳ בג״כ כתיב קריבה בהו בצדיקייא וכו׳ ע״ש ובעמוד תע״ב וז״ל הזוה׳ פ׳ תרומה ע׳ שו״ח? בן מאה ועשרים שנה אנכי היום היום ממש דההוא יומא אשתלימו יומוי לאתקרבא לאתר דא דכתיב הן קרבו ימיך קרבו ממש :

### יואל משה

שהוא דין ר״ה והנלוים אליו כמו שיבא היינו ד׳ פרקים שהעולם נידון בהם בפסח ובעצרת ועת? שכלל כולם הוא דין ר״ה עיין לקמן ח״ב מח״ה פ״א וז״ל לבחינה ועיני? המתחדשים וכו׳ ע״ש בר״ה ומה גם בפ״ב כח״ז גר״ל על פי הגמרא שהקשה והאדם נידון בכל יום שני ותפקדנו לבקרים וגו׳ ומתרץ הא לעיוני וכו׳ עיין שם בפ״א מבואר שם: והשני הוא עול׳ הנשמו׳ כדין שאחר המות וכו׳ הוא הנקר׳ בפי הר״שבי בפרש׳ ויחי עמוד תע״ז יומא דדינא רבא וע״ל ח״ג מח״ה פ״א: השלישי הוא עולם התחיה ע״ד הכתוב הקיצו ורננו שוכני עפר וגו׳ הוא הדין האחרון המשלים לכולם הנקרא יום ה׳ הגדול והנור׳: יחיינו מיומים פי׳ חיים אמיתיים בשלימות מיומים באופן שנצא זכאין משני ימי הדין הנ״ל כי כלל דיני ע״הז מכוני׳ בשם יום א׳ כי יחס א׳ להם כתענ״ה בפ״ב: עד סוף ההסתלקו׳ מן הע״הז ר״ל על פי הזוהר פרש׳ תרומה ע׳ ר״כט שהנשמ׳ כל זמן שהבשר קיים נידוני׳ והולכי׳ ושבה אל הגוף עד שיתעכל הבשר אז יש לה מנוח׳ וזהו מתחילת הבריאה עד סוף סילוק הנשמה למעלה נידוני׳ ב׳ דיני׳

### יואל משה • המשך

דין הע״הז ברר״ה ודין הנשמה וגם ע״ש בזוהר פ׳ שלח לך ע׳ שכ״ג ובזוהר פ׳ וישב ת״ם: ויום המות מיום הולדו וכו׳ ר״ל שמיום לידתו יהיו חיים אמיתיי׳ וביום המות ג״כ תהא נשמתו צרור׳ בצרו׳ החיים כנגד שני ימי הדין הללו שזכרנו: בתפילתו ששכחוהו וכו׳ הוא מזמור תפילה למשה כו׳ הס ״א מזמורי׳ ולא נזכר מי אמרם ובמדרשים בפירוש משה אמרם וא״ת מנ״ל ששכחו דלמא משה אמרם בזמנו ולא חברו דוד בספרו כדאיתא במדרש משל למלך שבאו ׳י בני אדם בדברי שיר לפניו א״ל בזה אני רוצה מפני שקולו ערב כו׳ וי״ל שהרי בלא״ה יש להקשות על מ״ש בגמרא דמגילה פ״א על אותיות מנצפ״ך ששכחו וחזרו ויסדום כו׳ והלא משה קודם מותו כתב ״ב ס״ת ומסר לי״ב שבטי׳ והיה להם לעיין באותן ס״ת: אלא הענין הוא עד״ה בזוהר שיר השירים ד״ג על אותיות מנצפ״ך נגילה ונשמחה בך אילין כ״ב אתוון משרים אהבוך אילין אתוון פשוטי׳ ע״ש שאותיות מנצפ״ך יש להם סוד ותיקון גדול ובהם עלו לארץ ישראל כי ידעו כח הארתם ומקור קדושתם עד אחר שחטאו ע״ש כי סוד מנצפ״ך מבוא׳ בפרדס שהם כוללי׳ שערי בינה וכן כל אות ואות נגד נ׳ שערי בינה: וזהו סוד וחמושים עלו בני ישראל שנפתחו הני שערי בינה והוא היובל ושבו איש אל אחוזתו והן נ׳ ימי הספיר׳ וע״ז איתא במדרש כל אותיו׳ כפולות ע״ש הגאולה נאמרו עיין במדר׳ ילקוט שמות ובפ׳ לך לך וק״ל: והנה זהו ביאו׳ הגמ׳ שבוודאי ידעו השני האותיו׳ ואע״פ דאתגניזו אור קדמא׳ כמ״ש בזוהר הנ״ל אע״פ כן היה ידע להו אד״הר דהיינו הפנימיות להמשיך למטה וכיון דחטא אדם דאתגניזו ואע״פ כן הוה ידע אלא ששכח תוכן תיקונם והארתם איך להוריד ניצוץ קדושתם מלמעלה לא ידעו ע״ש בהגי״ה דזוהר שיר השירים תמצא שם: ו״א מזמורים אלו כיתות הקליפות שהן ״א בסוד אחד עשר יום מחורב והאריך במדרש נגד ״א שבטי׳ אשר ברך משה לפני מותו להכניע ״א קליפו׳ הידועים לחכמי אמת בסוד עשתי עשר׳ יריעו׳ ״א סמני קטור׳ ו״א פסוקי׳ המתחילין בנון ומסיימין בנון נגד ״א קליפות שמצדם השכחה בסוד החי״שך אותיות שכ״חם ומזה נשתכחו ג״כ ״א מזמורי׳ הנ״ל ורמזו לדבר משה גימטריי״א פעור ״א יתירים היינו ״א קליפת לכן ובמי משה נשתכחו והכוונת הכתוב ויהי כשמעכם את הקול מתוך החי״שך ושכחו להכניע בהם עד שקם נעים זמירות ישראל וכרת הזלזלי׳ במזמרות אלו הקליפות וחזר ויכם דוד היו שבי׳ על אופנים כבראשונה בסוד זמירות היו לי׳ חקיק בבית מגורי וק״ל: מאן דצלי צלותיה בעי לפרש מלוי כדקא יאות פי׳ שלא ליתן מקום למקטרגים לומר לא יהא כוונתו אע״פ שהיא עת רצון עיין זוהר פ׳ וישלח עמוד שכ״ו: שאינו מבקש על עתיד פי׳ בלשון ונרננה וגו׳: כאלו קיימנו המצות וק׳ למה קורי׳ אותן ימות עניתנו לכן אמר לפי שאין שמחה זולתן אלא שמחה של מצוה ואף ע״פ שיש בחיי אדם ימי׳ של עינוי וצער וגלות וא״א לגמור המצוה במעש׳ אלא במחשבה אע״פ כן אונס פטריה רחמנא: לפסוק הנמשך פי׳ נמשך על יראה אל עבדיך וגו׳ לפי שהוקשה לו לפי׳ שנות ראינו רעה מיות׳ הוא שכבר אמר ימות עניתנו הם הימים הבלתי מושלמים מה לי׳ אונס דימים או שנים דרחמני פטרי׳ בשלמ׳ לפי פשוטו שיש קצבה ולפום צער׳ אגרא יש מישראל שעברו עליו ימות עינוי ויש מהם שנים של עינוי׳ על שניהם הוא אומר שמחינו וגו׳ משי״אכ לפירושו שלא קאי על עינוי וצער אלא על ימים הבלתי מושלמי׳: לפיכך פי׳ ומתרץ שהוא מצורף לפסוק הנמשך אחריו שבאותן שנים שראינו רעה היה ביכולי׳ השי״י להראות לנו פעלו אל עבדיו: אלא שעדיין לא זכינו כו׳ ונגנזו וכו׳ הנה בכאן מפואר במלת שנות הללו ב׳ הקדמות צודקות הא׳ היא מ״ש בשערי אורה על פסוק צפון לצדיק חיל וחוטא כי ז׳ היכלות יש למעלה וא׳ נקר׳ היכל זכות שהוא לצד צפון מצד גבורה ששם יורד בכל יום ויו׳ שפע רצון מלמעל׳ וכשבי׳ לשם נדוני׳ ישראל אם ראויים להריק להם השפע ההוא אם לא ח״ו נגנזו הוא לשם וכן כל יום ויום כי למעלה אין

### יואל משה • המשך

עצירי ח"ו שהוא שפע בכל יום ויום כדרכו וכסדרו והחסרון הוא מריבוי המקבלים וזה צפון דייק' לצדיק מושלם חיל חוטא כי שם בידוע' ואם זכה נוטל חלקו וחלק חבירו וזהו נרמז במלת נגנזו במלת נאסף רמזו להקדמה ביונת אלם כשעלה ברצון הבורא יתי' לבראת עולמו הבהיק מאורו כאלו מריק אל תוך כלי ונעשה אור פנימי והחיצון ומקיף שהוא הגודש מלמעלה אך שראה הש"י ויתעלה שחטא אדם אזי יפגום ח"ו גם באור המקיף שהוא אור גדול ויהיה גם הפגם גדול לזה חלקו לצדדין ויבדל הבדילו לצדיקים ע"ל כי גם לנשמת אדם יש ג' מאורות פנימי וחיצון ומקיף ויכול לפגום ח"ו למעל' באור המקיף שיהא נדחה ק"ו אל הקליפות לפיכך הבדילו וזהו הענין יהושע שעשאו משה ככלי מלא וגדוש וק"ל: וזהו ביאור ותקות' תכ"ח נפש ר"ת "מקיף "פנימי "חיצון: עוד פי' על זה ורשעים בחושך ידמו בא"ת ב"ש מקיף דברי יונת אלם נסתלק אור המקיף למקומו וזהו נגנזו נאסף כי מתעכב בהיכל צפון נקרא היכל זכות כי מן השמים מיהיב יהיב משקל לא שקיל רק שאין העולם כלי לכך לכן מתעכב עד אשר יטיבו מעשיהם וע"כ נקר' צפון מלשון צפונ' וטמונה מה רב טובך אשר צפנת וזהו מצפון תפתח הרעה מצפון זהב יאתה צפון דייקא ע"כ יראה אל עבדיך שאין חסר אלא ראייה ועיי' השייך לזה בס' שערי אורה ובס' יונת אלם פרק ששי ותזהר שלא תמצא ענייני בשכ"יילוה? וזהו הפי' לחדש מאז מדת טובו מאותו חדר הנ"ל ישפיע הק"בה וראי לנו וק"ל: וכתי' פעלת לחוסים בך דק"ל מאי לשון פעלת הו"לל בקיצור מה רב טובך ליראיך לחוסי בך וגם מלת הפסוק אשר צפנת דייקא כענין צפון לצדיקים וגו' וק"ל: כי ההתבוננות במדותיו וכו' וזהו לשון פעלת כי אראה שמיך

### יואל משה • המשך

מעשה אצבעותיך שהם י' אצבעות וזהו מה רב טובך אש' צפנת ליראיך וזהו מצפון זהב יאת' צפון דייק' ופי' פעלת הוא רב הצפון וזהו יראה אל עבדיך פעליך יר"אה ופע"ליך דייק' הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו: והדרך על בניהם כו' ר"ל עד הדר הוא בלי ספק להצדק' ההנהג' באמת וישר ר"ל כך פי' כי יש י"ג מדות וי"ג תקוני דיקנא מבשרי אחזה אלהי ומזל עליון הוא נוצר ומזל תחתון הוא ונקה לשבי' ומזל של אבות ר"ל זכות אבות המקדש עצמו בתשמי' זכה בנו הנולד לו ויורש טובו ומהם שאין לאביו מזל אלא קידש עצמו יהיה בנו ג"כ כמוהו אמנם אם האב זקן סופי' יורש את האב ומתחיל לאחריי? לכן אמר והדרך על בניהם מכח מזל הי"ג תיקוני דיקנא ע"ד והדרת את פני זקן ונסב כן אצל ר' יוחנן דלית הדרת פנים לא הוי ליה הזקן והדר פ' נשא ע' רכ"ב: ויהי נועם מזל עליון נקר' נועם נועם ה' שבעתיק' עליא עיין בזוהר חדש: היא דעתיה דר' עקיבא פירש דסבר זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו אבל אין מוסיפין אפי' אם זכה אבל רבנן סוברים זכה מוסיפין לו: ומי שהשלים מדת ימיו כמשה כו' אדלעיל קאי שהתפלל שמחנו כו' ר"ל אף בימי שא"א לנו לקיים המצות במעשה רק במחשבה שיחשוב הק"בה כאלו עשה לא כל האדם יוכל להתפלל תפילה כזו רק משה שהשלי' מדת ימיו שכל ימיו היו מושלמים כמאמר זוהר הן קרבו ימיך בלי כסופא ואף זה היה מקצת שבחו כי אין אומרים בפניו אלא מקצת שבחו וכולו שלא בפניו חפץ חסד זה הק"בה מה שאין כן אחר אינו יכול להתפלל כנ"ל:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק ב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) מקים דבר עבדו וכו' נמשך למ"ש בפ' הקדום בתפלתו של משה שאומרו שמחנו כימות עניתנו הכוונה שתחשוב גם אותן המצו' שהיינו מתאוים לעשות לולי כעס אויב ויראה לעבדיך הטובות הראויות לבוא בשביל זה אשר הכנסת לאוצר ואמר הרב שהש"י מקים דבר עבדו משה ותפלתו ושזה ענין השחוק שהש"י משחק עם הלויתן בכל יום כידוע והיינו שהש"י מקבץ בכל יום המחשבות טובות שהצדיקים חושבים ומתאוים לשמור ולעשות מצות ומעשים טובים ואין לאל ידם מחמת אונס ומחשבות ההמה מכניס הש"י לאוצר לשמרן לעתיד בזכותן יאכלו הצדיקים סעודת הלויתן וזהו השחוק שהש"י משחק ומשמח במה שמקבץ לצורך סעודי הלויתן מדי יום ביומו הברכות הראויות לבוא בו מהמצות שהצדיקים מתאוים לעשות :

### רמ"ע מפאנו

מקים דבר עבדו ברוך הוא עצת נביאו ישלים, כי אין שחוק הלויתן זולת זה, לקבץ בו בכל יום מעין ברכותיו, מעדוני המצות שהצדיקים מתאוים בלב שלם, להיות עושים ומעשים תמיד, כי מחשבתם מצטרפת למעשה, והם עכשיו אורחי יום שיש בו בטול מצותיהם מחמת אונס. ובזמן הסעודה עתידים עורר לויתן, לענות עליו דברי שבח והלל גדול לנורא תהלות עושה פלא, שהוא צדיק חונן ונותן, תחלה מצדיק את הגמול על המחשבה, חונן מתנת חנם על המעשה שלא הושלם. ונותן שכר שניהם כמו שאנו עתידים לבאר בפרק כ"ב מהחלק השני בס"ד. וכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו. כי פיו יתברך הוא צוה שיתעדנו באותן מצות ובשכרן, אף על פי שלא נגמרה מלאכתן, ורוחו הוא קבצן לאותה סעודה, ובשביל זה עז וחדוה לפניו ממה שישמח ישראל בעושיו. והנה הקווי אל השמחה יקרא שחוק. על דרך האמור באברהם כשנפל על פניו

### יד יהודה • ב

(ב) להיות עושים המצות בעצמ' ולהיות מעשים וכופים אחרים על שמירת המצות :

### יד יהודה • ג

(ג) והם עכשיו אוררי יום ר"ל שזהו נמי כוונת הכתוב יקבוהו אוררי יום העתידים עורר לויתן (איוב ג') והיינו שאוררי יום הם הצדיקים שמקללים יום שמבטלים בו מצו' מחמת אונס והמה כשיראו בזמן הסעודה של לויתן שהש"י היה קובץ על יד הברכות הראויות לכל יום בשביל מחשבותיהם ותשוקתם להמצות והביאן לאוצר יהיו עתידי' ומוכנים לעורר ולענו' בסעודה ההיא דברי שבחות ותהלות לאל יתי' ע"ז :

### יד יהודה • ד

(ד) צדיק חונן ונותן (תהלים ל"ז) והיינו צדיק ליתן שכר גם על המחשבה טובה מלבד שכר המעשה ואם מחוסר המעשה

**יד יהודה • ד • המשך**

מתוך אונס מ״מ חונן עליו ונותן שכרו נוסף על שכר המחשבה :

**יד יהודה • ה**

(ה) שיתעדנו הצדיקים לעתיד באותן המצות אע״פ שלא נגמרה מלאכתן ולא יצאו מן הכח אל הפועל :

**יד יהודה • ו**

(ו) והנה הקווי אל השמחה יקרא שחוק וע״כ אמר כאן לשחק שע״י שמביא הש״י את מחשבות הטובות אל גנזי אוצרו הוא נותן תקוה לישראל ישמח בזה לעתיד בעושיו :

**יד יהודה • ז**

(ז) כשנפל וכו׳ כמ״ש בפרשת וירא ויפול על פניו ויצחק ותרגומו וחדי מ״מ כיון ששמחת אברהם בבשורת הזרע לא היתה אלא מצד שנעשה על ידה הקווי והתוחלת אל השמחה שתהיה כשתקויים הבשורה בפועל ע״כ לא אמר וישמח אלא מכנה השמחה ההיא בלשון שחוק :

**יד יהודה • ח**

(ח) בפועל יוצא שהיה מן הראוי לומר לשחוק שי״ן וחי״ת בשב״א וחול״ם אבל לשחק בפת״ח וציר״י הוא פועל יוצא לאחרים והטעם שהש״י משמח בו אחרים המה הצדיקים ובשבילם ממציא השחוק ומסגילו לאוצרו :

**יד יהודה • ט**

(ט) ובהשתלם להם השמחה וכו׳ הכי איתא במדרש הנעלם פ׳ תולדות עמוד ש״ד עתיד הקב״ה לשמוח באותו זמן עם הצדיקים ההי״ד ישמח ה׳ במעשיו ועיין עוד שם עמוד שכ״ה מסעודה זו ומשמחתה ושחוק שלה :

**יד יהודה • י**

(י) ובפי לפני אידיהן נתיחדו להש״י די רביעי היום שברבע האחרון משחק עם לויתן ומזה אמרנו שמסגל בו המצוי דבר יום ביומו וז״ל שם אמר ר׳ יהודה אמר רב שתים עשרה שעות הוי היום שלש הראשונות הקב״ה יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שמתחייב עולם כליה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כינים בבשורת הזרע. אלא שבא אצל הלויתן בפועל יוצא, כי יוצרו ממציא ומסגיל בו השחוק בכל יום להטיב לטובים כאמור. ובהשתלם להם השמחה עצמה לעתיד לבא, ישמח ה׳ במעשיו:

ובפרק לפני אדיהן נתיחדו לו ד׳ רבעי היום למחלקותם. הראשון, לעסק התורה לחדש בה מעשה בראשית בחסד גמור כי היא כלי אומנתו. השני, לדון את העולם אחרי קשירת כתרים מתפלתן של כל ישראל שחרית, ואף על פי כן לא יצדק לפניו כל חי, לפיכך עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. השלישי. לזון את כל העולם להשלים בו תמורת הנתך. הרביעי, לסגל מצות היום, ובארנוהו במאמר אם כל חי, בחלק השלישי ממנו המתקנו סוד הסעודה בכל חלקיה, יעוין שם. ומה גם עתה יצדק מאד במאמר הנביא, יחיינו מיומים. שדין העולם הזה בכללו יחשב דין אחד בלבד אף על פי שפרטיו רבים, כנודע מהתעוררות שנה אחר שנה באחד בתשרי. כי אמנם הנגזר בו כפעם בפעם, שומר תמונה ויחס אחד למאורעות המורגשות בגוף ונפש, והוא גם כן מצטרף לבחינות ועיונות המתחדשות מיניה וביה בכל יום ובכל שעה, לכן מכללו ימי עולם בדין אחד ומשפט מיוחד, ותסבול המליצה בדברי הנביא שיקראהו יום אחד, ועל הדין האחרון שהוא תכלית שלמות לדינים שקדמוהו, אמר ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. ודסליקנא מיניה נפתח ביה איידי דחביב לן, כדרך שאמרה חנה תחלה, ה׳ ממית ומחיה. וממנו נקח דוגמא לעולם הנשמות, מדאסמכינהו קרא באמרו מוריד שאול ויעל. וזה האחרון פועל בודד יתבאר במה שיבא, על דרך מה שאמר משה רבינו ע"ה, ושב ה׳ אלהיך את שבותך. וכמו שדרשו במסכת מגילה כ"ט. שאף הוא שב עמהם. ועל דיני העולם הזה אמרה, ה׳ מוריש ומעשיר עד סוף התפלה, לכן הרחיבה בהם הדבור, כי היתה נבואתה על משפט המלך ועל שמואל בנה, הוא הגבר הוקם על ממלכות ישראל, מהעד מלכין ומהקם מלכין, ומלך נכנס לדין תחלה כנודע מהנהו תרי טעמי דאתמרו בפרק קמא דראש השנה ט"ז. חד מקמי דליפוש חרון אף, וחד דלאו אורח ארעא לאוקומי מלכא אבראי, ותו דכולי עלמא גריר אבתריה כטוב כחוטא, כמו שהוכיחו בפרק קמא דחולין ד

**יד יהודה • י • המשך**

רביעיות יושב ומשחק עם לויתן שנא׳ לויתן זה יצרת לשחק בו ומפרש הרב באגב זה המאמר קצת :

**יד יהודה • יא**

(יא) לחדש וכו׳ שהטעם שעוסק הקב״ה בתורה הוא לחדש בה מעשה בראשית שהש״י מחדש בכל יום כדפי׳ זוהר בראשית ויתבי׳ לקמן ח״ב פי״ד וכמו שסדרו ז״ל בנוסח ברכת יוצר אור :

**יד יהודה • יב**

(יב) כי התורה היא כלי אומנתו של הקב״ה כידוע מריש ב״ר ולכן כשמחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית עוסק בה :

**יד יהודה • יג**

(יג) אחרי קשירי כתרי׳ מתפלתן של כל ישראל אפי׳ של המתאחר מאד בתפלה כמו שנתבאר במאמר אכ״ח ח״א פכ״ט וממתין הקב״ה בדין העולם עד לאחר התפלה כדי לזכותם ע״י התפלה וקשירת כתרים הנעשה לו יתבי׳ ממנה :

**יד יהודה • יד**

(יד) להשלים בו וכו׳ כי כל חי שבעולם השפל ניתך ממנו תמיד מעט מעט מחום הטבעי וליחה השרשית ודם שלו וע״כ הוצרך למזון שיתוקן בו הניתך ההוא :

**יד יהודה • טו**

(טו) לסגל ולהביא לאוצר מצות היום לסעודת לויתן כנז׳ :

**יד יהודה • טז**

(טז) ומה גם עתה וכו׳ חוזר למ״ש לעיל פי׳ הקדום ואתאי כי הא דאמר מרע״ה וכו׳ ור״ל שכפי פי׳ שהזכרנו לעיל בפסוק שמחנו כימות עניתנו וגו׳ שהיתה כוונת משה בתפלתו בשביל ימי עה״ז ועה״ב יצדק ג״כ פרושנו בפסוק יחיינו מיומיים על שני ימי הדין של עה״ז ועה״ב :

**יד יהודה • יז**

(יז) שדין העה״ז וכו׳ ר״ל דטעמא שמכנה דיני העה״ז בשם יום אחד אע״פ שהם רבים כי בכל שנה ושנה וכן בכל יום ויום הוא יום הדין היינו מפני שיחס א׳ הוא להם וכולם סובבים על דבר א׳ למה שיגזר על האדם אם טוב ואם רע :

**יד יהודה • יח**

(יח) מהתעוררות של כל ישראל העוסקין בימי תשרי בתורי ובמעשים טובים מפני אימת הדין :

**יד יהודה • יט**

(יט) כי אמנם בפעם בפעם שכל אחד שומר תמוני ויחס א' כלומר גזר אחד הוא לכל מה שיבוא על האדם מאורעות ומקריות בגופו וכן בנפשו לדברי קצת מפרשי ע"ב, מקרא דמושל מקשיב. ואף על פי כן אין למדין מן הכללות, צא ולמד מדורו של יהויקים ושל צדקיהו בפרק חלק דף ק"ג עיין שם. אך לא עלינו המלאכה לאסוף מן המפוזר ולא לעצור את המכונס בספרי המחברים, חדשים גם ישנים בדרושים האלה שאנו בבאורם, רק להבין ולהורות בדרך קצרה ובשפה ברורה חכמתא לחכימין ממה שחנן חונן דלים את אשר יחון ללמוד, ואת אשר ירחם לשמור ולעשות:

**יד יהודה • יט • המשך**

כמו שיתבא' לקמן ח"ב פי"א :

**יד יהודה • כ**

(כ) והוא הנגזר באחד בתשרי מצטרף ג"כ לבחינות ועיונים המתחדשות אח"כ בכל יום ושעה מן אותה הגזרה עצמה של תחלת השנה וזה אליבא דרי יוסי בפ"ק דר"ה דאמר אדם נידון בכל יום ורי נתן דאמר בכל שעה ושניהם נקראי בגמ' עיוני בעלמא וקמל"ן

**יד יהודה • כ • המשך**

הרב הכא אגב אורחיה שעיונות הללו מתחדשות מן הגזרה כללית שבתחלת השנה :

**יד יהודה • כא**

(כא) לכן מכללו הנביא בשם יום א' כי דין אחד כולל אותם :

**יד יהודה • כב**

(כב) ועל הדין האחרון וכו' סיומא דדרשא שהתחיל בפ"א :

**יד יהודה • כג**

(כג) ודסליקנא מיניה מדין התחיה בו נתחיל דרושינו :

**יד יהודה • כד**

(כד) וממנו נקח דוגמא לדרוש תכף מעולם הנשמות :

**יד יהודה • כה**

(כה) מדאסמכינהו קרא תכף אחר ה' ממית ומחיה אמר על עולם הנשמות מוריד שאול ויעל :

**יד יהודה • כו**

(כו) וזה האחרון וכו' ויעל הוא פעל בודד ועומד שאינו יוצא לאחרים דהל"ל ומעלה בבנין הכבד והגם שמצינו כן בשאר דוכתי כמו ויעל עולות במזבח שפירוש העלה מ"מ לא מצינו כן במקום בינוני כי הכא וע"כ ניחא לפרש באגב דקאי על הקב"ה שהוא עצמו עולה וע"ד שיתבאר בפרקים הבאים שהקב"ה נכנס לגיהנם ועולה ומעלה עמו נשמות הצדיקים :

**יד יהודה • כז**

(כז) וכמו שדרשו במס' מגילה מדלא כתיב והשיב :

**יד יהודה • כח**

(כח) כי היתה נבואתה באמרה ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם על משפט המלך שאול ודוד שיסיר ה' המלוכה משאול ויתננה לדוד ומה שאמרה אח"כ מקים מעפר דל וגו' התנבא' בזה על שמואל בנה לומר שעם דלותי מבנים נתן ה' לה בן שישב עם נדיבים וכסא כבוד ינחילם כי על ידו יקבל שאול המלוכה ועל ידו תסור ממנו וגם הוא ינחילנה לדוד ולזרעו וכעין שפיי הרלב"ג ע"ש :

**יד יהודה • כט**

(כט) ומלך נכנס לדין תחלה לכך אמרה תחלה ה' מוריש וגו' ואח"כ מקים מעפר וגו' :

**יד יהודה • ל**

(ל) ותו וכו' קמל"ן הרב באגב למה המלך נכנס לדין תחלה :

**יד יהודה • לא**

(לא) כטוב כחוטא שאם המלך טוב גם דורו עולה יפה ובהיפך להפך :

**יד יהודה • לב**

(לב) בפ"ק דחולין שם הקשו ודלמא גברי דאחאב הוו מעלי לא ס"ד דכתיב מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים ודלמא גברי דיהושפטי נמי לא הוו מעלי לא ס"ד מדמושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים הא לדבר אמת משרתיו צדיקי' :

**יד יהודה • לג**

(לג) ואף עפ"כ וכו' שכלל זה אינו אלא מפני שכן הדבר ע"פ הרוב אבל לפעמים מצינו ההפך :

**יד יהודה • לד**

(לד) מדורו של יהויקים שלא היה מעלי ודורו הי' מעלי וצדקי' הי' מעלי ולא דורו :

**יד יהודה • לה**

(לה) בפי' חלק וכן בערכין פ"ג אמרו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים נסתכל בדורו ונתקררה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו :

**יואל משה**

כי אין שחוק לויתן וכו' פירש שזהו השחוק מאיתן מצות שמקיימי' ישראל במחשבה ולא אפשר לגמור במעשה מפני הצרות וגלות כמ"ש בפ"א: והם עכשיו אוררי יום העתידין לעורר לויתן באיוב ופי' המחבר אותם שאינם יכולים לקיים המצות במעשה ואוררים ומקללי' יומו מפני הצרות ועתיד בסעודת לויתן לעורר ולשבח להק"בה על שמשלם להם כאלו הם עושים במעש': חונן מתני חנם על המעש' שלא הושלם: וזהו הפי' של המחשבה טובה הק"בה מצרפה למעשה וק"ל וזהו ואתחנן אל ה' בעת ההיא אע"פ שיש להם לתלות במע"ט אין מבקשי' אלא מתנת חנם כי שם יש להם שכר על המחשבה ועל המעשה אף שלא הושלם וק"ל וזה בעת ההיא לאמור שבקשתי שיתן באותו הזמן השכר וק"ל: ונותן שכר שניהם לכן נקרא ונותן ע"ש. והנה הקיווי אל השמחה יקרא שחוק ע"כ בא בפועל יוצא לשחק היא פועל יוצא לכן אמר הכתוב כולם אליך ישברון ר"ל הקיווי הנ"ל ישברון לשון קיווי הוא ע"ש. שמעתי על ימיו של אדם שהם הלבושים נאמר ומדת ימי מה היא ר"ל מדת הוא כמו מדו בד שהוא הלבוש אדעה מה חדל מהלבוי שמתקן אותו ושמעתי למנות ימינו כן הודע ר"ל הימים שלא נעשה במעש' יהיה בו תקון ונביא לבב חכמה ושמעתי בשם ר"ל ב"ק ו"ש שרה צחוק עשה לי אלהי' כבר שנולד יצחק אך כל השומע ר"ל כי העקרות שנפקדו עמה ישחוק לי פי' מקווי' לשמחה שעדיין לא באה אליהם: ובפרק לפני אידיהן כו' כי היא כלי אומנתו פי' התור' היא כלי אומנתו של הקדוש ברוך במדרש רבה כדאית' בריש פ' בראשית שמעתי משום ר"ל ב"ק וזהו כוונת בעל האגדה ד' בנים א' חכם וא' רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאל מכוון נגד ארבע רבעי יום הללו ר"ל בחלק חכמה לשבח התורה לחדש בה מעשה

### יואל משה • המשך

בראשית נקרא נער שהוא כנגד אברהם שהוא חס"ד וכתיב כי מחדת חכמה הוא והבי' ומן תפילתן של ישראל שחרית הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמיי הוא כנגד תם שהוי יעקב שנקרי איש תם יושב אהליי והיי קו הממוצע שנקרא רחמים: הגי' לזון את כל העולם להשלים בו את תמורת ביתך כי ירעב כשאל אדם בהם ויתך והי יתן וכוי? להשלים תמורת ביתך? הוא כנגד מדתו של יצחק שנולד מתוכו עשו שנקרא רשע ומכר הבכורה בשביל מזון: הדי הוא כנגד דוד מלך ישראל כי הוא שאינו יודע לשאל כי ידוע שדוד מדתו מלכות כדוד ואין לה מאור מעצמה ואינו שואל בע"הז הכל לעתיד יהיה לה אורה וזהו גם כן כוונת הכתוב כשבאו אל דוד ואמרו אדונינו המלך צריכי עמך ישראל פרנסה ואמ' להם לכו והתפרנסו זה מזה אבל אין לו יכולת להשפיע להם בע"הז ולכן לעתיד בסעודת לויתן אומר הוא לי נאה לברך כוס של ברכה ועיין לקמן בחלק זה פרק נ' לענין ברכת המזון: ויתעלה אז הוא לבעל מדות ומעשים טובי' הוא שחוק הלויתן מעינות היום הבי כנ"ל בפ"א מרומז כנגד דוד: ונקרא שאינו יודע לשאל כמו שאמרנו ועיין כתבי האר"י ז"ל ותבונן העולה כי עבד שקר אלוהי' ויום ה' ר"ל? הפסוי יחיינו מיומים שכל דיני הע"הז נקרא דין א' ויום א' אע"פ שהרבה הוא השנה הם בהמשך דיני הע"הז

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק ג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) תניא וכוי בפ"ק דר"ה (ד' ט"ז ע"ב) ומתחיל הרב בברייתא זו דמיירי מעולם התחיי כמו שיעד בפרק הקודם והנה בקצת נוסחאות בגמ' איתא ג' כתות הן ליום הדין ובקצת לא כתוב הן כמו שדקדקו בתוס' וכוי :

### יד יהודה • ב

(ב) כגון שומרים דקתני די שומרים הן :

### יד יהודה • ג

(ג) וראשי שנים תנן די ר"ה הן ושם בגמ' ריש ר"ה מנו התוספות עוד הא דשלשה פגומות הן דחולין והא דשלשה יינות הן דפי אין מעמידין ושלשה בתים הן שלשה אבנים הן דפי כל הצלמים :

### יד יהודה • ד

(ד) כאבות נזיקין תנן די אבות נזיקין השור וכוי ולא קתני הן וכן גבי די מחוסרי כפרה לא קתני הן :

### יד יהודה • ה

(ה) ומה שתרצו וכוי דעת התוספות שם בר"ה שמשום הכי לא תני הן בדי אבות נזיקין משום

### רמ"ע מפאנו

תניא בית שמאי אומרים, שלש כתות ליום הדין וכו'. דקדקו בתוספות בריש ראש השנה ובריש בבא קמא, דאיכא דוכתי במתניתין דמתנינן הן, כגון שומרים וראשי שנים. ודוכתי דלא מתנינן הן, כאבות נזיקין ומחוסרי כפרה. ומה שתרצו שם בראש השנה אינו טעם מספיק דאיתיה בנזיקין דלקמיה קאי, דקתני לא ראי זה כראי זה, וליתיה במחוסרי כפרה. אמנם יפה הרגישו דתנא דמתניתין דוקנא הוא, וניחא ליה ליתן הויה לדברים שבקדושה, כגון ראשי שנים שהרבה מצות תלויות בהם, וגבי שומרים נמי כתיב, על חומתיך ירושלים הפקדתי שומרים. שהם ד' כנגד ד' אותיות השם, דיניהם ג' דריעים דלעילא לא מתפרשן לעלמין, ועלייהו כתיב כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו. כטעם עלמות שיר, שכנגדם נושא שכר דא יו"ד, כי שכינה בתחתונים צורך גבוה, והשוכר דא ה"א, שוכר פועלים ועומד עליהם כנודע, המזכירים את ה' אל דמי לכם. נאמר על שומר חנם דא וא"ו, נטיר נוקביה מפגם פורקי עול האוכלים למעדנים חנם מן המצות, והשואל דא ה"א עני ואביון, כדוד מלך ישראל שמבקש פרס מרבו לחלק לכל המון

### יד יהודה • ה • המשך

דלא נחית התנא למנינ' לומר עליו ארבעה הן אלא התנא קאי על לא ראי זה כראי זה דקתני בתר הכי ואין כוונתו אלא לומר שארבע אבות נזיקין הללו לא ראי זה כראי זה וכ"כ ברישׁ ב"ק אכן אין זה טעם מספיק מפני שהגם שיש לומר כן בנזיקין מ"מ אינו טעם למחוסרי כפרה ששם נחית התנא למנינא ולא אמר הן וכבר רמזו זה התוס' עצמם ברישׁ ב"ק ועוד הקשו על הטעם הנזכר יעויין שם :

### יד יהודה • ו

(ו) אמנם הגם שהתוספות לא נתנו טעם הגון לשינוי לשון של המתניי הללו במלת הן מ"מ יפה הרגישו בזה כי לא במקרה כתב רבינו הקדוש בקצת דוכתי מלת הן ובקצת השמיטה אלא התנא דוקנא ומדקדק הוא וטעם ההגון לזה :

### יד יהודה • ז

(ז) דניחא ליה ליתן הויה ומציאות לדברים שבקדושה וע"כ כתב בהו הן שהוא לשון הויה :

### יד יהודה • ח

(ח) וגבי שומרים נמי משום הכי

### יואל משה • המשך

ודין שלאחר המות יום א' ויזן א' וזהו מיומים: ודסליקנא מיניה כוי שהמחבר אחר שהתחיל לדבר במה שמחנו דהיינו כדין הבי שלאחר תחיית המתים כמ"ש חנה ה' ממית ומחיה ממנו נקח דוגמא לעולם הנשמות הוא הדין האמצעי שנזכר לעיל בפ"א וזה האחרון הוא הדין האמצעי שרמזה במוריד שאול ויעל תיבת ויעל הוא פועל בודד ר"ל הוא מלשון ירד ואינו יוצא לאחרים שא"א אומר ומיעל כמ"ש וממית אלא ויעל שקאי על הקי"בה ע"ד עמו אנכי בצרה כוי: והקם מלכין שמעתי בשם ר"ל בי"ק כי הקי"ס? הוא שם אחד מע"ב שמות והוא השם המסוגל למלוכה שכן המליך יוליכם גי' הקי"ם? כבתוח כפי' המחזור וזהו והקם מלכין וזהו שאמר יוסף וככה קמי"ה אלמתי ע"כ אמרו אחיו המלוך תמלוך עלינו עיין לקמן בפי כחלק די מחי"ה פרק ס"ז וי"ו וזה שאמר שאול לדוד ידעתי כי מלוך תמלוך וקמי"ה בידך ממלכת ישראל שמואל בי סי כ"ד. וזהו היה ג"כ מדת שמואל כי אהרן ומשה הם היו חסד ורחמים אהרן כהן הוא חכמה בחסד ויושב דין מצד שהיה לוי ושמואל כלול משניהם על דרך משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו:

### יד יהודה • ח • המשך

תני הן להיותן דברי קדושה שהם כנגד ד' אותיות השם כפי הידוע יו"ד חכמה ה"א ראשונה בינה וי"ו ת"ת ה"א אחרונה מלכות ואמר הרב שאלו הן ד' שומרים יו"ד נושא שכר ה"א שוכר וי"ו שומר חנם ה"א שואל ושעליהם נאמר על חומותיך תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד יכונן וישים את ירושלים תהלה בארץ (ישעי' ס"ב) וכדמפרש ואזיל :

### יד יהודה • ט

(ט) דיניהם ג' שלהי שבועות אפליגו ר' מאיר ור' יהודה בשוכר כיצד משלם חד אמר כש"ח וחד אמר כש"ש ופריך הני ד' הוו שלשה הוו אמר רב נחמן בר יצחק ד' שומרים ודיניהם ג' והנה כן מצאנו בד' אותיות השם שחכמה ובינה שהן כנגד נושא שכר ושוכר נחשבין לא' והם ריעים דלעילא דלא מתפרשין לעלמין כדאיתא בזוהר ויקרא עמוד א' על פסוק אכלו ריעים שתו ושכרו דודים וע"ש דרש ריעים על חכמה ובינה שהייחוד בהן תדיר ודודים על ת"ת ומלכו' שהזווג בהן אינו תדיר :

### יד יהודה • י

(י) ועלייהו כתיב וכו' כדאיתא בגאלנטי על פסוק ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון וז"ל ראוי שתדע כי בכסא יש אלפי"א ביתו"ת ידועות המבוארות בשיר השירים מהזוהר ותחתיהם לאלפים ולרבבות שרפים שנקראו עלמות שיר שהם מתמידי שירה תמיד לא יחשו והם תחת סדרים תלת תלת לכל סטר עמודי כסא וכבר ידעת כי השרפים הם עומדים כמ"ש שרפים עומדים ממעל לו ומורי זלהי"ה נתן טעם לשבח למה אלו העלמות שיר מתמידי שירה ואלו הזי נערות ז' היכלות דיצירה אינן מתמידין אלא בשעת השיר כל בעלי שיר יוצאים בשיר עד תומם ואמר כי הכל תלוי בשרשים וכפי הייחוד הנעשה בשרשים כך נעשה בענפים שכמו שיו"ד וה"א איקרון ריעין ולא אתפרשן לעלמין כמו כן בכורסייא דתמן מקננא אמא עלאה כליל תלת ספירן קדמאין כל השרפים המשוררים שם הם מתמידי שיר כי תולדותיהן כיוצא בהן אמנם בזי היכלות פוסקי' לפי ישראל, לכך נאמר ואל תתנו דמי לו. שהוא תלוי בדעת אחרים ודי בזה. ונשמר התנא בצדק שלא להוציא מפיו הוי"ה לנזקין, נוטריקון שלהם שבמ"ה, ש'ור ב'ור מ'בעה ה'בער, והיא עיר קטנה אחרונה לערי הכנעני בעבר הירדן, שכנגדה עיר הקודש, ושם העיר מיום ה' שמה כאמור, ומחוסרי כפרה נמי אין הויתם וטהרתם שלמה. ור' חייא ורבי אושעיא גבי י"ג אבות וכ"ד אבות דמתני חד חד מנייהו בנזקין, הנה בקצת ספרים מדוייקים לא מתנו הן, מיהו אפשר דתנא ברא לא דייק כולי האי, והכא מאן דלא תני הן דייק שפיר משום רשעים, ומאן דתני הן קסבר סוף סוף קלוסו של הקב"ה עולה מכלן כמו שיבא. וגבי ארבע מיתות בית דין, בכללהו תנינן הן, שכל המומתין מתודין ויש להם חלק לעולם הבא, וגבי בתים אבנים ואשרות דפרק האלילים קתני הן להחמיר באסורן, ולקמן בפרק הראשון מהחלק החמישי נבאר חלוקי הדין של שלש כתות אלה כפי המסקנא דהדא מתניתין. ואתמר עלה בגמרא ר"ה י"ז. אמר מר בית הילל אומר רב חסד. מטה כלפי חסד. היכי עביד, רבי אלעזר אמר כובש, שנאמר ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו. רבי יוסי בר חנינא אמר נושא, שנאמר נושא עון ועובר על פשע. תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה. אמר רבא ועון עצמו אינו נמחק, דאי איכא רובא עונות מיחשוב בהדייהו. ופירש רש"י כובש. מטמין מן העונות תחת כסא הכבוד. נושא. מגביה כף מאזנים והזכיות מכריעות יפה כלפי מטה, עד כאן. ואולם ההטמנה למקצת עונות פירושו בהכרח לבטל עון קצתו, ומקום הטמנתם יוכיח, כי עם התשובה המגעת עד כסא הכבוד זדונות נעשות כשגגות, ועם זה יחדו יכון לשון אחר שפירש רש"י בפרק אין בערכין [דף ח' ע"ב], כובש תופס מן העונות וכובשן במצולות ים, עד כאן. והכוונה שהזדוניות שבהם מושלך שם מתחת כסא הכבוד ולא נשאר בלתי אם חלק השגגה שהוא נקל להתכפר, וזו מדת כל אדם שרובם בינונים, ועליה בקש משה רבינו ע"ה, כמו שדרשו בסוף יומא על פסוק נושא עון ופשע וחטאה. לפי שאפשר לצבור לעמוד בה. וארבעה עמודיה הנכללים בסור מרע פירש ישעיה, רחצו, עזיבת החטא. הזכו, חרטה. הסירו, וידוי, שעל ידי כן הקטיגור מסתלק מנגד, ומודה בקנס

### יד יהודה • י • המשך

ששרשיהם שהם וא"ו והי"א איקרון דודים ואין הייחוד מתמיד כמו כן שירת תולדותיהן אתר דמקננין תמן כדאיתא בתקונים עמודא דאמצעיתא מקננא במטטרון גם שירתם אינה מתמיד ושפתים ישק עכ"ל וכו' עיין שם והן הם דברי הרב :

### יד יהודה • יא

(יא) שכנגדם של ריעים דלעילא הם נושא שכר והשוכר שדיניהם א' :

### יד יהודה • יב

(יב) דא יוד וכו' השתא נחית הרב לפרושי שד' אותיות הש' הן הד' שומרים ואמר שעל כן היו"ד חכמה נושא שכר מפני שהיא מקבלת שכר מלמטה ע"פ הידוע מלשון הזוהר בכמה דוכתי שכינה בתחתונים צורך גבוה שהכוונה שהצדיקים במעשיהם הטובי' למטי' גורמים הזווג למעלה ע"ד דאיתא בזוהר פ' לך לך על פסוק אני לדודי ועלי תשוקתו דבאתערותא דלתתא אשתכח אתערותא לעילא והענין הוא שהמעשים הטובים הן הן המיין נוקבין העולין למעלה שבהן השכינה מתעטרת ואתיא לקמי מלכא ואמרת חזי בהאי ברא אתערנא קמך כדאיתא בזוהר ויקרא ועי"ז נעשה הזווג בין הדודים דלעילא ומהם עולה עוד התעוררות אל הריעים דלעילא דאע"ג דלא מתפרשין לעלמין והייחוד בהם תדיר מ"מ המיין נוקבין מתעוררין ומוסיפין גם להם כח לעשות חיל והכי איתא בפירוש בזוהר שיר השירים וז"ל כמה דאצטריך אתערו בחדווא לאתערא מהאי עלמא לעילא הכי אצטריך לאתערא בחדוה וחדו מעלמא דסיהרא לגבי עלמא עלאה ובג"כ עלמין קיימין בדוגמא חדא ואתערו לא סלקא אלא מתתא לעילא ע"כ וזהו שכינה בתחתונים צורך גבוה ר"ל זה שהשכינה מקבלת השפע מהאצילות שלמעלה ממנה ומשפעת בתחתונים הוא ג"כ צורך גבוה להתעוררות העליון שהיא מעלה המעשים טובים ומתעוררת לגבי מלכא וממנו באה ההתעוררות לבינה ואח"כ לחכמה נמצא שחכמה מקבלת שכר כולן ממטה למעלה והיינו נושא שכר :

**יד יהודה • יג**

(יג) שוכר פועלים שהם מיכאל גבריאל נוריאל ר"ת שלהם מג"ן פועלי החסד דין ורחמי ע"פ הידוע שמבינה נאצלו ג' קוים קו החסד קו הדין וקו הרחמים והן ג' אבות גדולה גבורה ת"ת עם הבנים נצח הוד יסוד ומיכאל הוא שר החסד וגבריאל ממוני על הדין ולזה נקרא פועל גבורות והרחמים נעשה
ע"י נוריאל נמצאת בינה שוכר פועלים הללו ועומד עליהם שממנה נאצל שורש פעולותיהם וממנה יניקתם :

**יד יהודה • יד**

(יד) המזכירים את ה' וגו' הכוונה לשבע הנערו' בשבעה היכלות שאין שירתם מתמיד להיות שרשיהן וי"ו וה"א שאין הייחוד מתמיד בהן כנזכר שאחר שאמר הנביא על עלמות שיר כל היום וכל הלילה לא יחשו התפלל על השבעה נערות שתהיינה גם הנה מתמידי שירה להתמיד הזווג בין הדודים וכנגד הוי"ו אמר אל דמי

פטור. ולפי שהחוטא מאבד את העולם שנברא באותיות התורה, נתקן הוידוי באלפא בית"א. והנה האותיות תחלה עאלו למפרע קדם מלכא, ושם תשרי לעד שבו נברא העולם כרבי אליעזר, שכן עלה במחשבה להבראות במדת הדין, ראה שאינו מתקיים שתף לה מדת רחמים, והדור עאלו אתוון כסדרן א' ב', נטל הקב"ה מאלו ואלו ושתף בהן י' של שמו וחתם בראשית, לפיכך נהגו פרושין להתודות באבג"ד ובתשר"ק. ובמאמר המדות אמינא מילתא בההיא דבניסן נברא העולם, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. חדלו הרע, שבא לידו דבר עבירה וניצול הימנו. ולא עוד אלא שאפילו התחיל בעבירה ועודנו עוסק בה, אם חדל הוא ממנה לרצונו, לחוס על כבוד קונו, כגון נועץ צפרניו בקרקע, הרי הוא מתוקן ומקובל, ולפיכך אמר חדלו הרע, חסר כל שמושי המקור, לכלול את כולם. ואיכא דעדיפי מינה במעלות התשובה בעשה טוב כמו שיבא בפרק י"א, שהזוכה אליהן נכתב ונחתם לאלתר לחיים בספרן של צדיקים:

**יד יהודה • יד • המשך**

לכם וכנגד ה"א אמר ואל תתנו דמי לו ועיין זוהר לך לך עמוד רכ"ג :

**יד יהודה • טו**

(טו) נטיר נוקביה וכו' ידוע שהשכינה מתלבשת בהקליפו' וע"ז נאמר ומלכותו בכל משלה כדאיתא בתקונים והנה הקליפו' והחצוני' רוצים לאחוז בהקדושה והוי"ו נטיר ה"א נוקביה מהם וכעין דאיתא בזוהר שיר השירים אורח דדכורא לשוואה תדיר נוקביה לקמיה לאשגחא בה וכו' ע"ש וזהו ש"ח שהוא שומר ה"א מאותן שהם חנם מן המצות והיינו החצונים :

**יד יהודה • טז**

(טז) והשואל מוסב למלת נאמר שפסוק המזכירים את ה' וגו' נאמר גם כן על שואל דא ה"א עני ואביון הידוע מכמה מאמרים מזוהר דלית ליה לסיהרא מגרמה כלום שכל השפע שמשפע' מלכות למטה מקבלת מהמדות

**יד יהודה • טז • המשך**

שלמעלה הימנה וכנגד זה דוד שמדתו מלכות אמר ג"כ עני ואביון אנכי :

**יד יהודה • יז**

(יז) שהוא תלוי וכו' שמ"ש דמי לו ולא אמר ואל תתנו דמי לכם כמו שאמר לפניו הטעם לפי שהשואל הזה תלוי בדעת המשפיעי' ומקבלי השפע שע"י המעשי' טובים של המקבלים בא השפע אליו מהמשפיעי' לכך אמר ואל תתנו דמי לו להשואל בכדי שיוכל לשאול תמיד :

**יד יהודה • יח**

(יח) ונשמר התנא וכו' חוזר לעיל דדוקא גבי דברים שבקדושה תני הן ולא אצל הדברים השייכי' לטומאה ומפני כן לא תני הן גבי ד' אבות נזיקין :

**יד יהודה • יט**

(יט) נוטריקון שלהם וכו' ידוע כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים וכמו שיש ספירות וכתרין קדישין בסטרא דקדושי' יש ג"כ קליפות וכתרין דמסאבין בסטרא דמסאבא ואמרו חכמי האמת על פסוק עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובעון הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל שבפי' מטות שהן שמות הקליפות שהוכו לפני ישראל ונזכרו עוד בסוף הפרשה בתוך שארי העיירות אשר בנו בני גד ובני ראובן ושם נזכרה שבמה באחרונה ר"ת שלה שור בור מבעה הבער שהיא כוללת ד' אבות נזיקין הללו והן הנזכרים בזוהר כי תשא עמוד של"ג ושלח לך עמוד שכ"ו והיא כנגד מלכות בקדושה הנקראת ירושלים עיר הקדש כוללת ד' רגלי המרכבה כי שם העיר מיום ה' שמה ד' אותיות השם שמהן המרכבה ואמר הרב שמפני הטומאה של ד' אבות נזיקין לא תני בהו הן שלא ליתן להן הויה :

**יד יהודה • כ**

(כ) ומחוסרי כפרה שלא תני בהו הן הטעם משום דאכתי מחוסרי

**יד יהודה • כ • המשך**

כפרה נינהו ואין טהרתן והויתן שלמה לשיתן בהן לשון הויה :

**יד יהודה • כא**

(כא) ור' חייא ור' אושעיא בברייתא בנזיקין דתני ר"ח י"ג אבות ור' אושעיא כ"ד אבות ולא תנו בהו הן כמו במתני' :

**יד יהודה • כב**

(כב) מיהו לאותן ספרים שגורסין בהו הן כמ"ש התוס' בריש נזיקין אפשר לומר דתנא דברייתי' לא דייק כולי האי כתנא דמתניתין :

**יד יהודה • כג**

(כג) והכא בברייתי' דג' כתות ליום הדין שהתחלנו בה לא נצטרך לו' דתנא ברא לא דייק אלא בין לגירסת ג' כתות הן ליום הדין בין לגירסת המשמטת הן דייק שפיר דמאן דלא תני הן הוא משום שיש בג' כתות כת רשעים שאינן בכלל הויה :

**יד יהודה • כד**

(כד) עולה ביום הדין מכולן ואפי' מהרשעים וכמו שיתבאר לקמן :

**יד יהודה • כה**

(כה) וגבי ד' מיתות בית דין וכו' נוסף על דברי התוס' מזכיר הרב גם מלת הן דתנינן בד' מיתות בית דין :

**יד יהודה • כו**

(כו) וגבי בתים וכו' שהזכירו התוספו' קתני הן להחמיר באיסורן דלשון הן מורה שהם תמיד באיסורן והוא ג"כ הטעם של הן הנזכר גבי ג' יינות שהזכירו התוספות והרב אגב שטפיה השמיטן :

**יד יהודה • כז**

(כז) ולקמן וכו' אחר שביאר הרב חילופי גרסאות במלת הן שבברייתי' זו של שלש כתות בא לבאר הענין בעצמו :

**יד יהודה • כח**

(כח) בגמ' ז"ל הברייתי' שם תני' בש"א ג' כתות הן ליום הדין אחת של צדיקים גמורים ואחת של רשעים גמורים ואחת של בינוני' צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיי עולם רשעים גמורי' נכתבי' ונחתמים לאלתר לגיהנם שנא' ורבים מישני עפר יקיצו וגו' בינוני' יורדים לגיהנם ומצפצפים ועולים שנא' וכוי בית הלל אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד וכוי וע"ז אתמי שם אמר מר וכוי :

**יד יהודה • כט**

(כט) ופירש"י כובש מטמין וכוי בפירש"י שלפנינו לא נמצא כן אלא ז"ל ברי"ה כובש את כף המאזני' של זכות ומכריעין את העונות נושא מגביה כף מאזני' של עון ובפ"ב דערכין אפליגו בפשטיה דקרא צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה דרב יהודה אמר אלמלא צדקתך כהררי אל מי יוכל לעמוד לפני משפטיך תהום רבה ורבה אמר צדקתך כהררי אל מפני שמשפטיך תהום רבה ואמרינן במאי קמפלגי בדרי אליעזר ורי יוסי בר חנינא דאתמר ר"א אמר כובש ריי"ב"ח אמר נושא רבה כר"א ורב יהודה כריי"ב"ח ופירש"י שם כובש הקב"ה כובש ומסתיר עונות תחת מחילת כסא הכבוד כדי שיכריעו הזכיות : נושא נושא ומגביה כף עונות למעלה כדי שיכריעו הזכיות : רבה כר"א וה"ק צדקתך כהררי אל שאתה מצדיקנו במה שאתה כובש ומסתיר משפטיך דהיינו עונות בתהום רבה : ורב יהודה כריי ב"ח וה"ק אלמלא צדקתך כהררי אל שאתה עושה לנו צדקה שאתה מגביה העונות מי יוכל לעמוד מפני משפטיך שיהיו מכריעין עד תהום רבה ע"כ והנך רואה שנוסחא אחרת נזדמנה להרב בלשון רש"י בר"ה ובערכין ומ"ש הרב על שמו בר"ה ופירש כובש שמסתיר מן העונות תחת כסא הכבוד הוא בערכין לפי נוסחתינו ובקצת שינוי לשון ועכ"פ צריך להגיה שם מן העונות כמ"ש הרב שודאי הואיל שהכפות שוות אין צריך להטמין אלא קצת עונות בכדי שיכריעו הזכיות :

**יד יהודה • ל**

(ל) מכל עון קצתו לא שמסתיר עון א' דהא כתיב יכבוש עונותינו בלשון רבים כמ"ש הרב לקמן פ"ו וע"ש אלא ע"כ הפירוש שמסתיר קצת מכל עון ועון והיינו ע"י התשובה שבשבילה הזדונות נעשו כשגגות כמאמרי ז"ל בסוף יומא על פסוק שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך האי עון מזיד הוא וכוי וחלק המזיד לבדו הוא מסתיר עד שלא נשאר כי אם חלק השוגג :

**יד יהודה • לא**

(לא) ומקום הטמנתם שהוא הכסא הכבוד יוכיח שמסתיר מכל עון קצתו דהיינו חלק המזיד שנעשה כשוגג ע"י :

**יד יהודה • לב**

(לב) התשובה המגעת שם כמ"ש ז"ל שובה ישראל עד ה' אלהיך גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד נמצא שע"פ שני הדרושים הללו שיעור הפסוק כך הוא שובה ישראל עד ה' אלהיך עד כסא הכבוד להסתיר שם חלק המזיד כי כשלת בעונך וזדונות נעשו כשגגות אחר שחלק המזיד מסתתר שם :

**יד יהודה • לג**

(לג) יחדו יכון לשון אחר ר"ל דלכאורה נראה שהני תרי לשוני' של רש"י סתרין אהדדי דבר"ה פי' ההטמנה תחת כסא הכבוד ובערכין פי' במצולות ים וביותר כפי נוסחתי' שלנו בערכין דפתח בכסא הכבוד ומסיי' בהטמני עונות בתהום רבה אמנם לפי הנז' צדקו יחדיו שתי לשונות והיינו שהתשובה גורמת שמסתיר הקב"ה הקצת שהוא חלק הזדון תחת כסא הכבוי וחלק השגגה הנשאר שהוא נקל להתכפר כובש במצולות ים במדת מטה כלפי חסד :

**יד יהודה • לד**

(לד) וזו המדה של מטה כלפי חסד היא מדת כל אדם שע"י התשובה נעשו להם הזדונות כשגגות :

**יד יהודה • לה**

(לה) ביומא פ"ג אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשעה שישראל חוטאים לפניך ועושים תשוב' עשה להם זדונות כשגגות :

**יד יהודה • לו**

(לו) לעמוד בה כי חלק השגגה נקל להתכפר :

**יד יהודה • לז**

(לז) ודי' עמודיה שמדה זו נשענת עליהן פירש ישעיה באמרו רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע והם עזיבת החטא חרטת לב וידוי פה ותשובה הבאה ואלו נכללים בתשוב' סור מרע ובשבילה הש"י עושה
מזדונות שגגות :

**יד יהודה • לח**

(לח) הזכו חרטה כי יאמר לשון זך על הלב כמו זכיתי לבי (משלי ד') :

**יד יהודה • לט**

(לט) הסירו מורה על הוידוי שכן על ידי הוידוי הקטיגור מסתלק ומפליג והולך לו כי מודה בקנס פטור ואין מקום לקטרוגו עוד והוא הטעם של הוידוי וכעין דאיתא בזוהר פרשת פנחס ע' תכ"ה מאן דמפרי חובי בי דינא בדילין מניה בגין דבר נש קריב לגרמי' ולא אתדן על פומי' ותו לא שביק למקטרגא לאולפא עלי' חובא וכוי ע"ש וזהו הסירו רוע מעלליכם כלומר הקטיגור שהוא רוע מעלליכם כידוע שמהעבירה עצמה נעשה הקטיגור הסירו והיינו ע"י הוידוי :

**יד יהודה • מ**

(מ) ולפי שהחוטא וכוי אגב זה נותן הרב טעם לשבח למה תקנו הוידוי באלפי"א בית"א וכן בתש"ר"ק :

**יד יהודה • מא**

(מא) אעלו למפרע וכוי בתקוני' ת' כ"ח וז"ל והמשכילים יזהירו אלין אינון אתוון דהוה לון שכל לאעלא קדם מלכא כל חד על תקונוי מסטרא דגבורה עאלו כלהו למפרע בגין דאיהו דרועא שמאלא תשרי ודא איהו בראשית בא' בתשרי בגין דבמד' הדין אתברי עלמא ובג"ד עאלו למפרע והא אוקמוהו דבימינא אתברי עלמא וביה עאלו אתוון כסדרן ורז' דמלי' אמרתי עולם חסד יבנה ובג"ד כד עאלו אתוון למפרע ומנייהו כסדרן לא בעא קב"ה למברי בהון עלמא עד דשתף לון בימינא ושמאלא וברא בהון עלמא נטל א"ב מכסדרן ונטל תשרי מלמפרע ושתף בהון את י' מן שמיה וברי' בהון עלמא בגין דיתקיים וכוי ואלו הם דברי הרב ועיין עוד בזוהר פרשת בראשית ע' ר' :

**יד יהודה • מב**

(מב) ושם תשרי שבו נברא העולם ונרמז במלת בראשית לעד ולראיה שאז עאלו האותיות למפרע :

**יד יהודה • מג**

(מג) כר"א שסובר כן בריש ר"ה :

**יד יהודה • מד**

(מד) במה"ד? ולכך באו האותיות ג"כ בהיפוך המורה על דין :

**יד יהודה • מה**

(מה) כסדרן המורה על רחמים :

**יד יהודה • מו**

(מו) לפיכך כיון שנברא העולם בשני סדרי האותיות והחוטא

### יד יהודה • מו • המשך

מאבדו ע"כ לתקון החטא נהגו ג"כ לסדר הוידוי בשני הסדרים :

### יד יהודה • מז

(מז) ובמאמר המדות וכו' ר"ל שאל תקשה ע"ז הניחא לר"א אבל לר' יהושע דאמר שם בניסן נברא העולם מי ניחא כי אמנם במאמר המדות מדה ג' אמינא דר' אליעזר ור"י לא פליגי שגם ר' יהושע מודה שבתשרי נברא העולם אלא שס"ל שמונין מתקופ' מניסן שקדם לתשרי וע"ש ותמצא נחת :

### יד יהודה • מח

(מח) חדלו הרע הוא עמוד הרביעי מד' הנזכרי' והיינו שבא לידו וכו' כמאמרם ז"ל מחזי ר' יהודה באותה אשה וכו' :

### יד יהודה • מט

(מט) שמושי המקור שהם האותיות בכל"ם כי מלת הרע הוא המקור והיל"ל מהרע או מלהרע אבל חסר השמוש כדי לכלול גם בבא שניה וזהו חדלו הרע שיפרוש ויחדל אף אם עדיין עומד ברע ובעבירה משא"כ עם אות השמוש לא היה במשמע אלא בבא ראשונה שיחדל מלעשות העבירה עוד פעם אחרת ואיכא דעדיפי וכו' שד' עמודים הנז' הם בבחינת התשובה של סור מרע לבד והיא של בינונים ובם אנן עסקינן במדת מטה כלפי חסד אבל איכא דעדיפי ממדה זו והיינו במעלת התשובה הכוללת ג"כ בחינת עשה טוב והם הצדיקים גמורים הנכתבים ונחתמים לאלתר לחיים :

### יואל משה

כגון שומרין פי' ד' שומרי' הן ד' ראשי השנים הן: דקדקו בתוספות בריש ר"ה ובריש שופרים ראשי שנים? לא ראי זה פי' הואיל ואינם שויי לא קתני הן ות' זה אינו מספיק במחוסרי כפרה דזה שו' ולית' במחוסרי כפרה: אמנם יפה הרגישו פי' יפה הקשו תוספות דקתני פעמי' הן ופעמי' לא תני הן כי תנא דמתני' דוקני הוא פי' דייקן הוא מדקדק בלשונו ליתן הוי"ה כו': דרעי' דלעיל' דלא מתפרשי' לעלמין כידוע לחכמי אמת ויודעי חן הוא הענין כך כי קוצו ד"יוד הוא כ"ע וי' עצמה היא חכמה וה' הראשונ' בינה וי"ו ת"ת עם וא"ו קצוות וה' שנייי היא מלכו'ת ואבא היא חכמה ואימא היא בינה ת"ת הוא וי"ו מלכות ה' שניה ומכח מעשינו הטובי' דלתת' בזה נעשי' התעוררו' למעל' ויהיה זיווג לעילא וריעין דלעיל דלא מתפרש לעלמין והקשה הא"רי ז"ל בכוונת הא"רי והא אמרי בגמרא נשבע הקדוש ב"ה שלא יכנס בירושל' למעלה עד שיכניסו ישראל בירושל' דלתתא משמע אבל בזמן החורבן אין שייך זיווג לעילא ותי' הוא הענין כך הוא למעלה יש ב' זיווגי' באבא ואימא הוא זיווג א' להחיו' העולמות ולקיים קיום הכרחי וזיווג זה הוא תדירא ואינו נפסק לעולם שאם יתבטלו רגע א' יתבטלו העולמות וזיווג שני לתת מוחי לזו"ן וכדי להוליד נשמות שהוא פנימיות העולמות הן זו"ן והם לא יעלו כ"א ע"י מעשינו הטובים שלמטה תפילתינו אחר החורבן שאין זיווג תדיר וידוע ג"כ שזו"ן נקראת דודי' ואבא ואימא נקר' ריעים כמו שאמר הזוהר פי' ויקרא על פסוק אכלו ריעים שתו ושכרו דודים ממילא מתורץ הגמרא ע"פ הקדמה זו כי אמרינן על ג' דברים העולם קיים כו' ובמקו' אחר אמרינן על ג' דברי' העול' עומד אלא הוא הדבר כי מכח זיווג עילא' דהיינו אבא ואימא עומד מכח כ"ע כי זולת זיווגים ח"ו אין לעולמות חיות ומכח מעשינו הטובים דלתתא נעשה זיווג ועל ידי ת"ת השפע בא לנ"ה ולמלכ"ות ומשפיע לעולם התחתון וזהו שאמי' ונהר יוצא מעדן והיה לד' ראשים כמ"ש וכמו שיש למעלה זיווג תדיר ולא פסיק לעלמין כך יש מלאכי' לעילא דלא פסקין לעלמין ולמטה אין זיווגו תדיר כך המלאכי' אינם תדורי' לומר שירה ועיין בתיקוני' דף מ"א א"ר אליעזר אבא והא שמענא כו' ובגלאנטי בפסוק איכה יעיב ובפסוי ישבו לארץ ידמו כו' עד אינון מתמיד שירה הקדמי' ג' בזוהר שיר השירי' ת"ת אורח דדכורא לאשתעי תדיר לנוקבי'? קמיה

### יואל משה • המשך

לאשגחא בה בכו' דוגמת יוסף ששמר את רחל מעינא בישא דעשו עיין זוהר וישלח עמוד שצ"ז? ע"פ אם ה' לא ישמור כו' הכלל עול' הק"בה הוא וי"ו שבשם שומר את השכיני' נוקביה דיליה פי' ה' אחרונה היא מדת מלכות מכל פגם שלא יאחוז בה ח"ו הקליפות האוכלי' למעבדי כדאית' בהזוהר משפטי' ולכן נקר' וי"ו שומר חנם לכן אמר המחבר וגבי שומרים נמי כתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים שהם ד' כנגד ד' אותיות השם ודיניה ג' ולא דיניה ד' אחי"כ? כי ריעי' דלעילא שהם אבא ואמא לא מתפרשין לעלמין שהם ב' אותיות יה ראשונות של שם כמו אחד הוא לכן אמר דרעים דלעיל' שנקרא ריעים אבל הדלת הוא נתינת טעם ה"ל זו"ן נקראים דודים כמ"ש לכן אמר דעלייהו כתיב וכל היום וכל הלילה לא יחשו מטעמם כמו שלמעלה לא מתפר' כך המלאכים לא יחשו כטעם עלמות שיר לשון עלומות עיין ג"כ בספר עבודת הקודש בחלק סתרי התורה כו' בענין דוד כו' וכמו ששתי אותיות שהם ו"ה שבשם אינם תדיר כך המלאכי' אינם תדירין לומר שירה ששרשיהם מו"ה שבשם. שכנגדם נושא שכר דא יו"ד כי שכינה בתחתונים צורך גבוה פי' דממלכו' אצילות חוט אור ירד ונכנס תוך כל עולמות בי"ע ואז ע"י חוט זה כשישראל זכאין ואיכא אתערות' דלתת' אז מתעלי' העולמות ונעשה עשיה לבוש ליצירה ויצירה לבריאה ואז מוכני' כולם לקבל שפע מא"ס ואז השפע מתרבה וזהו צורך גבוה אפילו לאותיות הראשונות מצד תולדות משמות וג"כ כמ"ש למעלה ע"י זיווג למטה נעשה ג"כ זיווג למעלה מדות הראשונות: והשוכר דא ה' שוכר פועלים ועומד עליהם ר"ל היא אמא עילאה ר"ל כי הו' קצוות הם היו כול' במעי ביי"נה קו' אמא ותמיד עומד עליה' להשפיע למטה כנודע לחכמי אמת ודי בזה כי העולם נדון בח"ד ר"ת חס"ד די"ן רחמים שהוא ימין שמאל אמצע ושורש חס"ד בחכ"מה ושורש הגבורה בביי"נה ושורש הרחמים בכ"תר אך כי ג' ראשונו' אינם פועלים כי שם היא בכח וע"י הבינה מביא' מכח אל הפועל והיא שוכר פועלי' ג"כ על ידה יוצאים נ"ה היונקים ממנה כדאית' בזוהר וזה דמות ה' ג' קוים וה' אחרונה ג"כ ג' קוים יונקים מבי' וזהו שאמרו רז"ל על ג' דברי' העול' עומד זה בינה ועל ג' דברים עולם קיים זהו מלכות שקיי"מה על יסוד וזהו מן העול' ועד עולם זה ביי"נה ומלכות ואופן שאלו כני שאלם הוא בתיקוני זוהר חדש: ואח"כ אתי' המזכירי' את ה' אל דמי לכם רמז על שומר חנם דא וי"ו ר"ל ואחר כך מתפלל הכרחי' אל דמי לכם ר"ל כמו שזיווג דלתתא אינו תדיר כך העולמים אינם שומרי' תדיר לכן צריך להתפלל שיהא תדיר ולא יפסיק מלהשפיע לכן אתי' שומר נוקביה מגנס פורקן עול כו' ע"ד חנם מן המצווי ר"ל לכן נקר' שומ' מספיק ת"ת שומר העטר' כשהן משמשכו עושי' זיווג וזהו בזולת הנמר' מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ר"ל מרומז לענין שאמרנו דהיינו ת"ת ומלכ"ות: והשואל דא ה' עני ואביון ר"ל עתה בגלותינו נקראת ענייה כמו שאמ' הגלא"נטי איכה ישבה בדד איך ה' ישבה בדד ע"ש: כדוד מלך ישראל שמבקש פרס מרבו ר"ל שדוד היה מדתו ממלכ"ות שהוא רגל רביעי' לחלק לכל המון ישראל ר"ל להשפיע שפע ברכה להם לכן באו כל ישראל לדוד ואומרים אדונינו המלך עמך ישראל צריכי' פרנסה כי רמזו שהוא צריך ליתן להם ע"י מדתו והשב להם לכו ופרנסו זה מזה ר"ל ע"י מעשיכם הטובי' יורד השפע למטה לכן נאמר ואל תתני דמי לכם שהוא תלוי בדעת אחרים ר"ל ע"י מכח מעשים הטובי' יהיה השפע ודיבוזה: ונשמר התנא בדקדק שלא להוציא מפיו הוי"ה לנזקין כו' ר"ל לכך לא אמר הן הן הוא לשון הוי"ה כי נוטריקון שלהם שבמ"ה כו' והיא עיר קטנה אחרונה כו' פי' עשר עיירות מעטרות ודיבן עם הארץ אשר הכה היא ג"כ כחשבון עיר אחת כנגד י' מדות בקדושה כי את זה לעומת זה עשה אלקי"ם ר"ל כמו שיש בקדושה י' מדות כך יש בסטרא אחרא י' עיירות אלו כי ארץ סיחון ועוג ומתעכבן כן ח"ו להי"ל? שם הכניעו הקליפה אע"ג שכ' עטרת נחשבת לספירת ת"ת ג"כ

**יואל משה • המשך**

מצד התעליה היא שביעית פירש כשעולה לזווג עם זע״ר שהוא ת״ת כן זווגה לקבל שפע היא שביעית כי ת״ת ששי והיא ז׳ ודיבן לעומתם בטומאה ע״כ נאמר בהם מוסבות שם כשכבשו הכנענים לקדושה והבי״ל. מזה מה שאמרי׳ בגמ׳ צריך להשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואי תרגום אפי׳ עטרת ודיבן וכו׳ וקשה לי ולמה אומר דווקא זו והלא כמה מילות ותבות שאין להם תרגום אלא ע״פ הקדמה זו מתורץ כי התרגום בא להכניס קליפות נוגה בקדושה כמ״ש האי״רי ז״ל בפי פ״ג ס״ו ואמר אפילו אלו שהם בטומאה צריך להכניס ג״כ בקדושה ע״י שם ע״כ ר״ל מזה. וכמו שיש בקדושה ד׳ רגלי המרכבה שמי׳ אתי מן כי אוריי״אל ונורי״אל מזר״ח היא כן ג״כ בטומאה ד׳ רגלים ונקרא׳ שבמ״ה ר״ת שוי״ר בוי״ר מבי״עה הבע״ר וע״ז אמר ר״ל ב״ק כל הנודר כאלו בנה במה וכל המקיימו כאלו הקריב קרבן עלי׳ ר״ל כל הנודר כאלו בנה בסטרי׳ אחרא ג׳ רגליה דהיינו במ״ה ר״ת של״ה? הנ״ל וכל המקיימו כאלו הקריב ג״כ שור שהוא חסר היה ועתה מקריבו ונקרא׳ שבמ״ה עכ״ל. וכמו שיש בקדושה מלכות כוללות מן כולם כן שב״מה העיר האחרונה וכנגדה בקדושה ירושלם הקודש ושם העיר מיום ה׳ שמה: ומחוסרי כפרה אין הויתם וטהרתי שלימה לכך לא נאמר בה הן: והכא גבי ג׳ כתות ליום הדין דלא תני הן משום שיש בתוכם כת רשעים מש״ה לא תני הן: מכל עון מקצתו פי׳ שנעשה מורך שוב מאותו חלק כועס תחת כסא הכבוד ולחלק הזעון שבו משליך ע״י התשובה למצולת ים הענין הוא כי המקובלים אומרים כשנשך כלב את האדם נמצא בשתן? האדם כמין כלבים קטנים והכלב נוטל מן אותו האדם חתיכה בשר אדם כך הענין בטומאה כשאדם עובר עבירה אז נותן חלק לטומאה והטומאה מקבל חלקו של הקדושה מאותו האדם ואם עושה תשובה אזי נוטל חלקו הקדושה מטומאה שנטלה כבר כשחטא וחלק טומאה שנטל הוא יורדת לתהומא רבה לכי״א? וחלק הזדון משליך ע״י התשוי׳ למצולו׳ ים והוי כוונת דאמרי׳

לפרק בתוכן העניינים

**יואל משה • המשך**

עשה מצוה אחת קנה לו פרקליט א׳ ובזה מתורץ הגמר׳ יפה וכ״א ומקום הטמנתם יוכיח כו׳ עם התשובה המגעת עד כסא הכבוד ר״ל שהוא חלקו כי מתחלה היתה הנשמה תחת כסא הכבוד ממילא כשחטא האדם יש הנאה לטומאה ויונקת קצת מן הקדושה לכן אמר שפיר יוכיח: עאלו למפרע עיין בזוהר פ׳ בראשי׳ ושם מבואר שהאותיות באו לפני ית׳ בדרך תש״רק וע״כ שם תש״רי שבו נברא העולם נגד תש״רי מלשון תשרק וכשהאותיות מתהפכין מורים על דין כמ״ש נמי בפסוק הגידו אותיות לאחור ונדע כי אלהים אתם ר״ל כמו שאמרנו כשהאותיות מהופכין מורים על דין ישעיה מ״א: כי רצה לבראת במ״ד? וראה שאין מתקיים ושתף עמו מד״ה״ר תבי א״ב כסדרן? ויו״ד משמו ג״כ ונעשה בראשי׳ שבו אותיות ברא רש״ת ובאמת צריך לומר להיפך א״ב כסדרן ותשר שלא כסדרן לא כמו שכתובים בתיבת ברא״שית אף כתיב תתהפך כחומ׳ חותם כי בטבע צורת החותם האותיו׳ מהופכי׳ ועל החתימה הם כהפך לזה הסוד יודע היה בצלאל לצרף האותיות כוכ״ב הק״בה הראה למשה תבנית המשכן מהופך כמו שהוא בחותם שיעשה תבנית בהיפך ומשה לא הבין רק שיעשה כמו שהראה לו ובצלאל גלה לו סוד זה וכ״ל משה שזה ג״כ פלוגתי ב״ש וב״ה מר אמר שמים נבראו תחלה וח״א הארץ נברא תחלה עיין שם בגמר׳ וק״ל: וכשם שתשרי מורה על דין באותיות מהופך כך בניסן מורה על רחמי כי נקרא חדש אביי״ב א״ב כסדרן שהוא מורה על רחמי: חסר כל שמושי המקור פירש תיבת הרע הוא בלי פעולה היה לו לומר מלהרע וכיוצא בו: בעשה טוב פי׳ לאפוקי הדברים הנ״ל הם רק סור מרע כנ״ל ונעשה טוב נעשין עוונותיו כזכיות ונכתבין לחיים לאלתר:

# חקור דין — חלק א — פרק ד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) אתאן לשמעתין לפלוגתא דר״א ור׳ יוסי בר חנינא הנז׳ בפרק הקודם :

**יד יהודה • ב**

(ב) מגביהו ר״ל זה שפירש״י על דברי ריי״ב״ח נושא מגביהו כף מאזנים של עונות היינו סובל שהשי״י מגביה העון וסובלו כי כן כל סתם לשון נשא במקרא פירושו סבל :

**יד יהודה • ג**

(ג) כדכתיב אני עשיתי (ישעי׳ מ״ו) השי״י אומר על העון אני עשיתי על שבראתי יצה״ר ולכך ואני אשא ואסבול ג״כ את העון :

**יד יהודה • ד**

(ד) וכגון וכו׳ כדאיתא בפרק החליל דרש ר׳ יונתן אלמלא ג׳ מקראות הללו נתמוטטו רגליהם

**רמ״ע מפאנו**

אתאן לשמעתין מגביה היינו סובל, כדכתיב אני עשיתי ואני אשא. וכגון ואשר הרעותי. ושאר הפסוקים הנדרשים עמו בפרק החליל (סוכה נב:).

ובכל אחד משני דרכים אלה, משמע להו להני אמוראי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, שאין בו משוא פנים, שהרי מדה טובה מרובה ממדת פורענות, ובמה יוודע אפוא הואיל והכפות שקולות, אלא בחד מהני גווני דפרישו רבנן. ולתנא דבי רבי ישמעאל אכתי איכא למיחש בהו, ומשום הכי קאמר שאינו אלא מעביר, פירש מפליג אותו מלפניו שלא יקטרג עד דיהא מתקלא מוכח, וכך היא המדה הנכונה שאין בה משוא פנים, ומכאן למד רבא שאינו נמחק, ואי גרסינן וכן תנא דבי רבי ישמעאל דאתא לסיועי

**יד יהודה • ד • המשך**

של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב כי הנה כחומר ביד היוצר ואידך דכתיב והסרתי לב האבן מבשרכם רב פפא אמר מהכא ואת רוחי אתן בקרבכם והיינו שהפסוקים הללו מורים שנתן להם לישראל היצה״ר :

**יד יהודה • ה**

(ה) משני דרכים נשא או כובש :

**יד יהודה • ו**

(ו) להני אמוראי לר״א ולריי״ב״ח :

**יד יהודה • ז**

(ז) שאין משוא פנים בדבר במה שהשי״י נוטל העון לגמרי ע״י שכובשו או סובלו וממעט העונות בזה ומדע שאין בזה נשיאת פנים :

**יד יהודה • ח**

(ח) שהרי כלל גדול שמדה טובה מרובה ממדת פורענות במה יוודע כלל זה בהן שהכפות שקולות והש"י מכריע לזכות באלו הרי במדת מטה כלפי חסד אלא והאי שבכלל מדה טובה מרובה מהני שתהא ההכרעה לכף זכות באופן שיתבטל העון לגמרי ע"י אחד משני דרכי הנז' :

**יד יהודה • ט**

(ט) ולתנא דבי ר"י דפליג עלייהו דר"א ורי"ב"ח היינו משום שס"ל שגם בשני דרכי הנז' מ"מ איכא למיחש ונראה כנשיאת פנים :

**יד יהודה • י**

(י) עד דיהא מתקלא מוכח שיכריעו הכף לזכיות :

**יד יהודה • יא**

(יא) וכך הוא המדה ר"ל מה שמסיים התנא דבי ר"י וכך היא המדה פירושו כך היא המדה הנכונה שאין בה נשיאות פנים כלל כי אין מדת רב חסד גורמת אלא להעביר העון לפי שעה :

**יד יהודה • יב**

(יב) ואי גרסינן וכו' ר"ל שלפי גרסא זו ר"ל מעביר ונושא הדא מלתא וגם רי"ב"ח ס"ל שהעון נשאר ואינו נשוא אלא לפי שעה לרבי יוסי בר חנינא היינו נושא היינו מעביר. אבל כפי הגירסא הראשונה ועיקר דאיכא ג' מחלוקות בדבר. ופירש רש"י שמהעונות ראשונים הבאים לכף מאזנים מעביר הראשון בלבד, ואם בלעדיו יכריעו הזכיות הרי זה צדיק, אבל אם עדין הדין שקול, אז העון שאינו נמחק מכריע לחובה. פירוש לפירושו: הנה דקדק לומר מן הבאים לכף מאזנים, למעוטי ראשון ושני שאינם באים לידי חשבון לעולם, כדתניא בפרק בתרא דיומא (פו:).

רבי יוסי בר יהודה אמר, עבר אדם עבירה פעם ראשונה ושניה מוחלין לו, שלישית אין מוחלין לו, שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר (איוב לג, כט). וביחיד שנו כדאיתא התם. והני מילי בישראל דוקא אחרי שנתנה תורה ונתחדשה הלכה, ובעברות חלוקות, ושאין בהן סרך עבודת נכריה, שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה, אבל השונה באולתו כמו שנבאר לקמן בפרק י"ד מהחלק השלישי, אי אפשר לומר עליו כן, וסרה עם זה תמיהה רבה מדין אבינו הראשון שנתפס בעון ראשון לפי המפורסם מענינו, ובפרק כ"ב מהחלק השני זכור אזכרנו עוד למען יצדק דין שמים ונגלה כבוד ה':

**יד יהודה • יב • המשך**

ופליג על ר"א בתרתי :

**יד יהודה • יג**

(יג) אבל כפי וכו' ר"ל שהעיקר כגרסי' הראשונה דאיכא ג' מחלוקות :

**יד יהודה • יד**

(יד) פירש"י וכו' השתא נחית הרב לפי' דברי תדב"ר ר"י וז"ל רש"י שם מעביר ראשון ראשון עון ראשון שבאותן השתוים הבאים לכף מעבירו ושומטו שאם היו מחצה על מחצה כיון שחסר אחד מהם יכריעוהו הזכיות וכך היא המדה ועון עצמו אינו נמחק אלא מונח לצד א' דאי הוי איכא רובא עונות הוא בהדייהו דהאי עון מתחשב בהדייהו למנות עם רשעים גמורים עכ"ל :

**יד יהודה • טו**

(טו) למעוטי ראשון ושני עיין בפי' שאח"ז :

**יד יהודה • טז**

(טז) כדאיתא התם תניא שלישית מוחלין לו רביעית אין מוחלין לו הא ביחיד הא בצבור כ"ג ברי"ף והרמב"ם ולאפוקי גרסי' הראב"ד וגרסתנו שמהופך יחיד וצבור :

**יד יהודה • יז**

(יז) וה"מ וכו' אגב שמזכיר הרב

**יד יהודה • יז • המשך**

כך מימרא דר"י בר יהודה דיומא מפרשה ואמר שיש ג' תנאים בדבר :

**יד יהודה • יח**

(יח) אחר מ"ת ואז נתחדש הלכה זו :

**יד יהודה • יט**

(יט) ובעברות חלוקות ששתי עבירות שעבר היו של ב' מינים משא"כ כשעבר עבירה אחת שתי פעמים שאין מוחלין לו השניה אע"פ שהרי נעשית לו כהיתר כמאמרם ז"ל :

**יד יהודה • כ**

(כ) ככופר בכל התורה כולה אין דינו כמי שעבר עבירה אחת :

**יד יהודה • כא**

(כא) והרי וכו' שאין חטא מעתה למה נתפס אדה"ר על עון הראשון והיינו לפי שהיה קודם מ"ת וגם :

**יד יהודה • כב**

(כב) למפורסם מע"ש עליו בפ"ד דסנהדרין שהיה מין או כופר בעיקר היה שאז ג"כ מענין ע"ז ועיין ח"ג פ' כ"ב :

**יואל משה**

מהני הכא למיהב כח פי' משום משוא פנים קצת: פי' רש"י שמהעונות גו' ענין בפני עצמו הוא: למעוטי ראשון ושני שבזה אינו מכניס לכף מאזנים ואינם באים לחשבון רק עון ג' מתחיל להכניס בכף מאזנים לאפוקי הראשונים לא באו כלל לכף מאזנים: ובעבירות חלוקות פי' שלא עשה כ"א פעם א' כל א': וסרה עם זה תמיה כוי פי' לפי שאדם הראשון היה קודם מ"ת ובטל תנאי ראשון גם היה בו כרך עבודי זרה ובטל תנאי שני גם עבר עבירה ושנה באולתו ובטל תנאי שלישי כמו שאמר לקמן בפ' כ"ב מח"ב שעשה החטא ב"פ ע"כ לא מקרי נתפס בעון א':

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק ה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) אמנם הרב אלפס ז"ל :

**יד יהודה • ב**

(ב) ס"ל להריי"ף דתנא דבי ר"י דר"ה דאמר מעביר ראשון ראשון הוא דרבי יוסי בר יהודה דיומא דאמר פעם ראשונה ושניה מוחלין לו חדא היא ותנא דבי ר"י פירושא קא מפרש לדרי יוסי ב"י דהא דאמר מוחלין לו לאו מוחלין לו לגמרי אלא מאי מוחלין לו מעבירין ואינם נמחקין כדקאמר רבא ועון עצמו אינו נמחק ועיין לקמן פ"ז :

**יד יהודה • ג**

(ג) ולגבי צבור שסובר הריי"ף דתנא דבי ר"י קאי על ר"י בר יהודה אסמכיה למלתיה ג"כ על אותו פסוק שהביא ר' יוסי בר יהודה הן כל אלה וגו' :

**יד יהודה • ד**

(ד) מאי דקאמר הריי"ף בלשון יחיד כפל בתנא? וכן האו בתנא וכו' אין הכוונה על חטא א' דוקא שהרי גם בפעם שניה מוחלין לו אלא עיקר הכוונה ללמדנו המדה שאין הקב"ה מוותר מעביר ומוחל ולא נחית הריי"ף לאפוקי מהני אלא שלא משום זה הביא הקרא דהן כל אלה :

**יד יהודה • ה**

(ה) ידוקדק נמי בכפל הלשון ראשון ראשון דקאמר בתנא דבי ר"י דתרי משמע לרבות על פעם ראשונה שניה :

**יד יהודה • ו**

(ו) וכו' מסיים בזה הלשון ומחלו ובתורת צדיקים הוא ועון עצמו אינו נמחק אלא תלוי ועומד עד שעה שימות לאותה שעה מחשבין אם זכיותיו מרובין מאותן העונות הרי עברו עונותיו ראשון ראשון ואין מחשבין עליו ודומה כאלו לא עשאן אבל אם גברו אותן עונות ונמצא רשע כולן כמצטרפין ונשקלין זה עם זה רובן מצות הרי כל אחד ואחד נתפס על עון ומתני' מעברת שקיל לשון הגאון במקום שהיה לו להאריך לפרש דברי רבא :

**רמ"ע מפאנו**

אמנם הרב פירש מעביר ראשון ראשון בדרך אחרת וזה לשונו, אדם ישר ותמים בדרכיו אם נכשל בחטא ועדיין לא בא חטא לידו מעודו, אותו החטא אין הקב"ה כותבו עליו אלא מעבירו, וכך היא מדתו של הקב"ה שלא לחייבו מתחלה, כדכתיב הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר עד כאן. סבירא ליה דהא דתנא דבי רבי ישמעאל בדר' יוסי בר יהודה שייכא ללמד עליה דמאי מוחלין דקתני התם מעבירין ואינם נמחקין, דאי איכא רובא עונות בר מנייהו מיחשבי בהדייהו להענש עליהם, ולהכי אסמכה הרב למלתיה אקרא דהן כל אלה יפעל אל. ומאי דקאמר נכשל בחטא ואותו חטא וכו', לאו למימר חטא אחד דוקא, אלא ללמדנו שאין הקב"ה מחייבו בתחלה, והוא הדין לפעם שניה דקרא להכי אתיא, ולפי זה ידוקדק נמי דראשון ראשון תרי משמע. עוד השמיענו הרב פירוש אחר לגאון דקאמר הא דרבי ישמעאל קיימא באדם ירא שמים שהוא קבוע בעשיית מצוות ה' ושומר חמורות, ובעתים חוטא בקלות, מדתו של הקב"ה עמו שהוא מעביר ראשון ראשון וכו'. ועם הר"ן נתווכח בסמוך דסבר לפרש דברי הגאון דאי איכא רובא עונות אפילו בהדי קמאי אינהו נמי מיחשבי. והוא לא כן ידמה, ויש בתשובות המזרחי דקדוקים בסוגית הגמרא לפי דרכו של הר"ן, אינם מן המכוון אלינו, כי הוא לא העמיק שם בדרוש רק לפי דעת השואל והערותיו. גם ראינו בתשובות אלאשקר ולרבים זולתו, ובשטת הגאון והרב והר"ן דברים בלתי מספיקים אף לא מסודרים כל צרכם, השמטנו אותם לאהבת הקצור. והרמב"ם בפרק שלישי מהלכות תשובה תפש בפשיטות דרך הרב בתחלת החשבון לתלות עון ראשון ושני, עד שיתברר אי איכא רובא בר מנייהו, ואחר כך פירש מעביר ראשון ראשון על מחילת העונות אחרי השואת המאזנים כשטת הגאון בקצת, הרחק מאד מדרכו של הר"ן. והרא"ש סתם דבריו כי הנה פתח תחלה כדעת רש"י שפירש מעביר חטא אחד בלבד, ולאו משמיה אמרה למלתיה דלא למשכוני נפשיה אמאי דסבירא

**יד יהודה • ז**

(ז) בסמוך פ"ז :

**יד יהודה • ח**

(ח) דסבר לפרש וכו' עיין בהריי"ף דעתו שזהו ההפרש בין פירוש הריי"ף לפירוש הגאון דלהריי"ף על כרחו צריך לומר הא דאי איכא רובא עונות וכו' פירושו בר הנך דקמאי דאי אפשר לומר בהדי דקמאי דא"כ מאי איכא כיון בהני דקמאי נתליך בתרלי דתמ"ע? אי איכא רובא זכיות בהנך איכא נמי הא מיקמי הוו איכא רובא עונות הא אמרת דיתפסי ליכא רובא עונות אלא בהדי קמאי נמי מיקמי משא"כ להגאון הא דאי איכא רובא עונות היינו בהדי קמאי שהעביר הקב"ה עד שעת המיתה והא מתסרי? ועיין שם :

**יד יהודה • ט**

(ט) והוא הגאון לא כן ידמה כמו שיתבאר לקמן פ"ח שדעת הגאון אין לנו בשמעתין עסק כלל עם העונות הראשונים ומדידיה לא קמיירי שהן מחולין לגמרי ואין באין לכף מאזנים כלל כשם לתנא דר"י בר יהודה דיומא וכמו שדקדק הרב ג"כ בפרק הקודם מדברי רש"י :

**יד יהודה • י**

(י) והרמב"ם בפ"ג מה"ת ז"ל שם בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכיותיו אין מחשבין עליו עון שחטא בו תחלה ולא שני אלא משלישי ואילך אם נמצאו עונותיו משלישי ואילך מרובין על זכיותיו אותן שתי עונות מצטרפין ודנין אותו בכל ואם נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילך מעבירים כל עונותיו ראשון ראשון לפי שהשלישי נחשב ראשון שכבר נמחלו השנים וכן הרביעי הרי הוא ראשון שכבר נמחל השלישי וכן עד סופן עכ"ל והא התחלת דעתו הן הם דברי הריי"ף ומ"ש לבסוף ואם נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו מעבירין כל עונותיו הוא על דרך שפירש הגאון מעביר ראשון ראשון ועיין עוד לקמן פ"ז :

**יד יהודה • יא**

(יא) אחרי השואת המאזנים ר"ל

**יד יהודה • יא • המשך**

אחר שנמצאו הכפות שוות :

ליה לרש"י שהוא הראשון דוקא מהבאים לכף מאזנים כדפרשינן, ואחר כך העתיק דברי הרב והגאון ולא הכריע:

**יד יהודה • יב • המשך**

ליה באדם ירא שמים ובהתחלת החשבון לא לאחר שמצאו החשבון מכוון :

**יד יהודה • יג**

(יג) של הרי"ן כי הרי"ן מפרש דברי הגאון בענין אי איכא רובא עונות בהדי קמאי והרמב"ם מפרש בר מינייהו :

**יד יהודה • יד**

(יד) והרא"ש סתם דבריו ז"ל שם דבי ר"י גם הוא בא לפרש מדת רב"ה ואומר דאינו כובש ולא נושא אלא עון ראשון שאדם עושה הקב"ה מעבירו ואינו נותנו לכף עבירות אלא אם הוא שקול זכיות מכריעין כיון שלאותו עון עומדים ואם הכף שקולה בלא אותו עון הקב"ה מחזיר אותו העונות והעונות מכריעין והיינו דקאמר דוד תנה עון על עונם ורב אלפס כתב וכו' :

**יד יהודה • טו**

(טו) חטא א' בלבד דאלו להרי"ף י"ל שמעביר שתי עונות הראשונים ולהגאון שמעביר כל העונות אחת לאחת :

**יד יהודה • טז**

(טז) ולא השמיע אל רש"י אמרה וכו' דהוא ז"ל לא רצה למשוך עצמו אחר רש"י שהלא מדבריו ז"ש הבאים לכף מאזנים ס"ל שהעונות הראשונים נמחלו לגמרי ומדידיהו לא קמיירי כנז' בפי הקודם ולכך לא כתב הרא"ש דבר ע"ש רש"י כדי שיכול לפרש עון ראשון דקאים גם את העונות הראשונים :

**יד יהודה • יב**

(יב) זקני והיינו במה שפירשו על מחילת העונות אחת לאחת אבל לא בכל דבר שהגאון ז"ל מוקי

**יואל משה**

אמנם הרב פי' מעבי' ראשון ראשון בדרך אחרת פי' הוא הרב אלפסי לפי' מעבי' ראשון ראשון ר"ל אותו החט' לא עשה כל ימיו אותו החטא לא הק"בה כותב אותו אלא מעבירו: ותנא דבי ר' ישמעאל כדר' יוסי בר יהודה שייך ר"ל ר' ישמעאל שאמר מעביר ראשון ראשון הוא משמעות כר' יוסי בר יהודה בר' יוסי אף שהחטאי' הראשוני' אינם כותבים אבל לפי פי' רש"י לא שייך דר' יוסי בר יהודה בי' ר' יוסי אומר פעם ראשון ושני מוחלין לו וג' אינם מוחלין ותנא דבי ישמעאל אפילו שלישי מוחלין היינו ראשון שבא לכף מאזנים דהיינו הג' והשלישי בעצמו מעביר כנ"ל בפ"ד לאפוקי האלפסי פי' מעביר ראשון דקאי ר"י דאפילו העון ראשון שעשה מעבירו לצד א' דאי איכא רוב עוונות בר מיניהו מיחשב בהדייהו ור' יוסי בר יהודה תנא לעיל בפ"ד עבר אדם עבירה וכו' מוחלין ופי' ר' ישמעאל דהאי מוחלין וכו' פי' שב' חטאים הראשונים מעביר לצד א' שנאמ' הן כל אלה יפעל וגו' וע"כ אמר ראשון ראשון ב' פעמים. והוא לא כן ידמה פי' הגאון אינו סובר כמו שפי' הרי"ן דבריו של הגאון ע"ש בדברי הר"מבן על מחילת עוונות גו' כפי שנפרש דברי הגאון מעביר ראשון ראשון ע"ד אחת הוא כדלעיל וכדלקמן פ' כ"ה ופכ"ח וכו': והר"אש פי' חטא אחד בלבד פי' משא"כ לפי' רב אלפסי שמעביר לצד א' ב' עוונות ראשוני אלא כרש"י שפי' אחד בלבד מעביר: ולא אמרה משמיה פירש משמיה דרש"י ז"ל ע"ש:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק ו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) אתינן עליה על שמועה זו :

**יד יהודה • ב**

(ב) לרש"י שמפרש מעביר ראשון ראשון על עון אחד בלבד :

**יד יהודה • ג**

(ג) דהא מדר"א וריי"ח דמיירי בכל העונות הבאים לכף מאזנים ובכל הכף לגמרי נושא או כובש כדפירש"י שם :

**יד יהודה • ד**

(ד) נשמע שגם תנא דבי ר"י בכל העונות קאמר מעביר ראשון ראשון ולא באי' מהן :

**יד יהודה • ה**

(ה) ולא שמע לו לפרושי גם מלתייהו דר"א וריי"ח בעון א' שנושא או כובש עון אחד עד שהזכיות מכריעי' וכמו שפירש הערוך בערך כובש משום שהגם

**רמ"ע מפאנו**

הן אלה קצות דרכי המחברים בשמועה זו, ואחרי ההתבוננות על שרשיהן אשכחן לכלהו פירכא, בר ממלתא דגאון דלית בה פירכא, ומשום הכי אתינן עלה לברורה שפיר להושיבה על מלאת. וממה שיקשה לרש"י הוא דהא מדר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא נשמע לתנא דבי ר' ישמעאל שמדה זו נוהגת בכל העונות הבאים לכף מאזנים לא לאחד מהן בלבד, ולא שמיע לן לפרושי נושא חוטף עון אחד כפירושו של בעל הערוך, ולא עובר על פשע אחד, דהא גבי כובש כתיב בהדיא יכבוש עונותינו. אלא מאי נושא עון, המד"א כל תשא עון. וכן עובר על פשע, מעביר ראשון ראשון לא אחד בלבד. ואע"ג דבירושלמי דפאה פרק קמא, אמר ר' יוסי בר חנינא נושא עונות אין כתיב כאן אלא נושא עון, הקב"ה חוטף שטר אחד מן העברות והזכיות

**יד יהודה • ה • המשך**

דבפשטיה לישני דקרא הכי משמע מדכתיב נושא עון בלשון יחיד ולא כתיב עונות וכן עובר על פשע ולא כתיב פשעים מ"מ קשיא הא גבי כובש כתיב בהדיא ל' רבים יכבוש עונותינו ומהך פסוקא נפקא ליה לר"א בגמ' נשא כובש וצריך לפרש נושא אליביה כנושא עון באחד :

**יד יהודה • ו**

(ו) אלא מאי אית לך למימר שעון דהכא לשון סוג הוא יכלול עונות רבים וכמש"ה כל תשא עון שאין פירושו עון אחד אלא כלל העון וכן לריי"ח מאי דכתיב עובר על פשע כולל פשעים הרבה וממילא גם סתם תנא דבי ר"י בכל העונות קאמר :

**יד יהודה • ז**

(ז) והזכיות מכריעות וע"ז אמר

**יד יהודה • ז • המשך**

ר״א התם ולך ה׳ החסד וגו׳ :

**יד יהודה • ח**

(ח) ואתי כרש״י וכבעל הערוך ר״ל כבעל הערוך דמפרש לר״י״ב בעון א׳ וממילא אתאי כרש״י דמפרש ג״כ בעון א׳ :

**יד יהודה • ט**

(ט) לא נחין? לשמעתינו ר״ל דלת״ה לא נחתי הוי תחלת שמועתינו בתלמוד שלנו כשיטת הירושלמי באופן שטורחים לבאר מה שכונו בדברי ר״י״ב״ח אלא כל חד אמר מלתא אחריתי בפשיה קאמרי :

**יד יהודה • י**

(י) דהתם בירושלמי לא קאי ר״א ור״י״ב״ח אליבא דב״ה דאמרי רב חסד מטה כלפי חסד לפרש היכי עביד כדאיתא בתלמוד שלנו :

**יד יהודה • יא**

(יא) סברא דנפשיה קאמר בפי׳ נושא עון ולא אליבא דב״ה :

**יד יהודה • יד • המשך**

דבי ר״י כדלעיל פ״ד :

**יד יהודה • טו**

(טו) דהא גם פשטא דקרא טובא משמע :

**יואל משה**

שמדה זו נוהגת כוי פירש מדה זו של רב חסד דלעי׳ קאי ב״ה רב חסד מטה כלפי חסד פי׳ דפליגי בה ר״א ור״י ב״ח ור׳ ישמעאל לעיל פ״ג בד״ה ואתמר עליה לא לאי בלבד כפי׳ רש״י כנ״ל ולא שמיע לן לפרושי פי׳ כמו ואין לפרש ור״ל שמרי יוסי בר חניני ליכא למשמע שמיירי בעונות רבים דמייתי ראייה מדכתיב נושא עון א׳ גם ליכא לפרושי ועובר על פשע א׳ וא״פ ולא עובר כוי דהוי ולא כלומר ליכא לפי׳ דהא מדרי אליעזר מיירי ר״י ג״כ מעונות דהא ר״א מיירי לשון רבים מדמייתי קרא יכבוש

מכריעות. ואתיא כרש"י וכבעל הערוך, לא נאמין לשמועתנו דתקום כההיא שטתא דהתם לא קיימא בני מערבא אמלתייהו דבית הלל, אלא ר׳ יוסי בר חנינא סברא דנפשיה קאמר, תדע דר׳ אלעזר נמי לא קאמר התם כובש כמימריה דהכא, אלא אמר ר׳ אלעזר ולך ה׳ החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. ואי לית ליה את יהיב ליה מן דידך, היא דעתיה דר׳ אלעזר. דר׳ אלעזר אמר רב חסד. מטה כלפי חסד עד כאן. משמע להדיא דר׳ אלעזר לחודיה קאי ארב חסדא ואדעתא דידיה, לא כמפרש דברי בית הלל, ור׳ יוסי בר חנינא אמר מלתא באנפי נפשיה אקרא דנושא עון. ואיברא הפסוק הזה הכי והכי משמע, או עון אחד כשטת הירושלמי או כל עון כפי שטתו הכא, מדגבי כובש כתיב להדיא יכבוש עונותינו, מחוורתא האי דגמרא דידן כדאמרן, וכל שכן אי תנא דבי ר׳ ישמעאל פירושי קא מפרש, מאי נושא מעביר, דהא ראשון ראשון טובא משמע:

**יד יהודה • יב**

(יב) תדע שסברא דנפשיה קאמר דאי אליבא דב״ה יקשה לר״א דאמר על ר״י״ב״ח התם ולך ה׳ החסד וכו׳ ומאי דאמר מלתא אחריתי בתלמוד שלנו ולא אמר כובש כמו בגמ׳ דילן אלא ש״מ דהוא דעתא דנפשי׳ קא מפרש על פסוק רב חסד וא״כ ליכא למשמע מידי מדבריהם התם בגמ׳ דמילי דקאמרי מדעתא דנפשייהו לפשט דבריהם בגמ׳ דילן אליבא דב״ה :

**יד יהודה • יג**

(יג) ואיברא הפסוק הא נושא עון סובל כל א׳ משני הפירושים או עון א׳ כפשוטו וכשיטת הירושלמי או כל עון בסוגתו כהא דגמ׳ דילן דצריך לפרש כן מדאייתי ר״א ראיה מפסוק יכבוש עונותינו שהוא לשון רבים כנז׳ :

**יד יהודה • יד**

(יד) וכ״ש שכן פירושו אי אמרינן דתנא דבי ר״י נשא קא מפר׳ והיינו להגירסא דקתני וכן תני

**יואל משה • המשך**

עוונותינו לשוי רבים אם כן גם ר׳ יוסי בר חנינא מיירי בעונות ופשעים רבים ואמר עון לשון יחיד ר״ל/מ״ל? כל תשא עון שמיירי מעונות רבים ועון הוא מקור של כל עון וכן בדברי ר׳ ישמעאל מעביר כוי מיירי מעונות רבי כדלקמן: לא נאמין לשמועתינו פי׳ לתלמוד בבלי שלנו דתיקום כההיא שיטתא דירושלמי דהתם בירושלמי לא קאי אדברי ב״ה דקאמר ורב חסד וכוי כדלעיל אלא דר׳ יוסי בר חניני טעמיה׳ דנפשיה כוי דהא ר״א אמר הכא כדברי ב״ה כובש ושם אמר מילת אחריתי אי לית ליה הק״בה יהיב ליה: ול״ש אי תנא קמפרי כוי פי׳ כדלעיל פ״ד אי גרסינן וכן תנא דבי ר׳ ישמעאל דאתי לר״י כוי לסיוע עיין שם:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק ז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) לדעת הרי אלפס ופירושו שמפרש תנא דבי ר״י בחטא ראשון ושני כדר״י בר יהודה דיומא :

**יד יהודה • ב**

(ב) רבנן ר״א ור״י״ב״ח ותנא דבי ר״י :

**יד יהודה • ג**

(ג) והנה הם בית הלל לא אמרו אלא לבינונים כמפורש בגמ׳

**רמ״ע מפאנו**

גם לדעת הרב ופירושו איכא למפרך דעד כאן לא פליגי רבנן הכא אלא לפרושי רב חסד דקאמרי בית הלל, והנה הם לא אמרו אלא לבינוניים לבדם, וההיא דר׳ יוסי בר יהודה נוהגת בכל אדם, ומוכחא מלתיה שאין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר בשביל ראשון ושני אלא מוחלין אותן לגמרי. והכי משמע בברור מדעת הגאון שסתם ולא פירש ראשון ושני, דר׳ יוסי בר

**יד יהודה • ג • המשך**

ממילא גם הני רבנן בבינונים מיירי :

**יד יהודה • ד**

(ד) דר״י ב״י דיומא :

**יד יהודה • ה**

(ה) ומוכחא מלתיה ר״ל שעוד קשה להוכיח מכאן לתנא דר״י ב״י דס״ל שמוחלין אותן עונות לגמרי ולהרי״ף י״ל שאין מוחלין אלא מעבירין אותן לפי שעה :

**יד יהודה • ו**

(ו) כדעת רש"י ר"ל כדמשמע מלשון רש"י שכתב הבאים לכף מאזנים כדלעיל פ"ד :

**יד יהודה • ז**

(ז) דאלת"ה אלא תרצה לומר גם לדעת הגאון דמעבירין אותן העונות ולא מוחלין יקשה מאי רבותייהו לאותן עונות הראשונים והלא הרי כל העונות כולן מעביר :

**יד יהודה • ח**

(ח) וליכא למימר שכן הוא האמת דליכא רבותייהו אלא כל אפי שוין ותנא דבי ר"י חולק על הא דר"י בר יהודה דיומא וכמ"ש הר"ן בהדיא לפירושא דהגאון ז"ל לא הוזכרה כאן קולא בעונות הראשונים כלל ע"ש ולעיל פ"ה דאי הכי יקשה דהא הוא שתיק גמרי וכו' :

**יד יהודה • ט**

(ט) ותו קשיא להר"ן מה שהקשינו לעיל על הר"ף דצריך לומר דתנא דבי ר"י קאי על ר' יוסי בר' יהודה והא ר"י בר יהודה מיירי בכל אדם לא כן דתני דבי ר"י שדבריו בבינוני' לבדם :

יהודה מה תהא עליהם, ומסתמא אית לן למימר דסבירא ליה בהו כדעת רש"י שאינם באים לידי חשבון כפשטיה דההוא מתניתין, דאי לא תימא הכי מאי רבותייהו. וליכא למימר כמו שחשב הר"ן בפירוש דבריו של גאון שלא חילק בין ראשון ושני לכל שאר עונות דעלמא, כאלו סבר האי תנא דבי ר' ישמעאל והא דבית הלל פליגא אדרבי יוסי בר יהודה, דאי הכי לא הוה שתיק גמרא מיניה, ומדלא אשתמיט בחד מהני דוכתי לאוקמא בפלוגתא, שמע מינה דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. ותו קשיא ליה נמי מה שהקשינו לדברי הרב דכולה שמעתין בבינוניים עסקינן, והתם בכל אדם. וגם הנפש לא תמלא מדעת הרמב"ם דמזכי שטרא לבי תרי תחלה, פירש מעביר ראשון ראשון כדרך הרב, ודעלה קאי מימרא דרבא, ואחר כך נטה לדעת הגאון ופירש מעביר ראשון ראשון על מחילות העונות כלם אחד לאחד אחרי שנמצא החשבון כהוגן, דתו לא שייכא ביה מלתא דרבא כלל, ואי אפשר בשום פנים לפרש דבור אחד בדרכים שונים מחולפי הזמנים, אחד לפני החשבון ואחד לאחר החשבון. ועוד מי המונע בדליכא רובא עונות שרב חסד לא יעביר את כלם מלפניו בבת אחת:

**יד יהודה • י**

(י) וגם הנפש וכו' שגם לדעת הרמב"ם יקשה דמזכה שטרא לבי תרי ועיין לעיי' פ"ה שהעתקתי דבריו :

**יד יהודה • יא**

(יא) תחלה במ"ש בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכיותיו אין מחשבין עליו עון שחטא בו תחלה ולא שני אלא משלישי ואילך אם נמצאו עונותיו משלישי ואילך מרובין על זכיותיו אותן שתי עונות מצטרפין ודנין אותו על הכל מבואר שפי' מעביר ראשון ראשון דתנא דבי ר"י כדרך שפירשו הר"ף :

**יד יהודה • יב**

(יב) דעליה קאי וכו' ר"ל דאף שנוכל לומר שמ"ש שאין מחשבין עון ראשון ושני יצא לו ממאמר דר' יוסי בר' יהודה לבדו ולא מדברי תנא דבי ר"י מ"מ מדכתב אם עונותיו מרובין אותן שתי העונות מצטרפין שהן מימרא דרבא ועון עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עונות מיחשבי בהדייהו ורבא קאי על תנא דבי ר"י מוכח שהוא ז"ל מפרש ג"כ לתנא דבי ר"י בעון ראשון ושני :

**יד יהודה • יג**

(יג) ואחר כך כשכתב ואם נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילך מעבירין כל עונותיו ראשון ראשון וכו' נטה לגמרי כדעת הגאון שהגאון מיירי קודם שנעשה החשבון של העונות והזכיות והוא ז"ל מוקי ליה לאחר שנמצא החשבון של העונות והזכיות מכוון ושוה מ"מ נטה לדעת הגאון לפרש מעביר ראשון ראשון על העונות כולם :

**יד יהודה • יד**

(יד) דתו לא שייכא מלתא דרבא לומר על זה דאי איכא רובא עונות מיחשבי בהדייהו שהרי מה שנעשה כבר נעשה ואין דין וחשבון עוד וע"כ ממלתא דרבא נשמע שצר"ל לפרש מעביר ראשון ראשון כדרך זה השני :

**יד יהודה • טו**

(טו) וא"א בשום פנים וכו' ר"ל וגם א"א לדחוק ולומר דאתמר מעביר ראשון ראשון כולל שני הפירושים הנז' ורבא קאמר דבריו לפי הפירוש הראשון ומסיים בפירוש השני דא"כ יקשה דצריך לפרש מאמר א' בשני אופנים כאחד ואין מכריחם וזה דלפירוש הראשון קאי מעביר ראשון ראשון על העונות קודם שבאו לכלל חשבון עם זכיות ולפי השני ר"ל שמעביר העונות לאחר שנחשבו עם הזכיות :

**יד יהודה • טז**

(טז) ועוד יקשה לפי השני שאם הקב"ה רוצה למחול העונות כשכפות שקולות במדת רב חסד וגו' מאי להאריך להעבירן אחת אחת זו אחר זו ומה מונעו ית' מלהעביר אותן בבת אחת במדה זו והנה קושיות הללו על הרמב"ם ודאי קשיות הן ולא הרגיש בהן הראב"ד אבל דבריו מענין אחר ע"ש שם ולקמן פ"ט ועיין עוד

**יד יהודה • טז • המשך**

מ"ש הכסף משנה שם על דברי הרמב"ם ז"ל :

**יואל משה**

לאפלוגי רבנן הכא פי' ר"א ור"י ב"ח ור' ישמעאל דפליגי בדברי ב"ה כדלעיל בפ"ג: נוהגת בכל אדם פי' שאמר עבר עבירה פעם א' וכו' כדלעיל פרק ד' ומשמע כל אדם לא בינוניים לבד ולרב אלפסי ר' ישמעאל יפרש דברי ר"י ב"י הא דקאמ' מוחלין כדלעיל וכאן מוכח מילתא דעונות ראשוני' שנים מהם מוחלין לגמרי ואיני באים כלל לעולם לכף מאזנים והן דברי ר"י ב"י וזהו אין משגיחין בכף מאזנים כו' ולדברי האלפסי אין מוחלין כלל אפילו ב' הראשוני' רק מעבירין לצד א': והכי משמע לדברי הגאון דקאמר ולעיתי' חוט' בקלות כו' לא קאמר כלום על ב' עוונות הראשונים משמע דסבירא ליה דמוחלין לגמרי כר' י ב"י: וליכא למימר כו' פי' דרבי ישמעאל פליג אדר"י ב"י דסבר מוחלין לגמרי שתים הראשוני' ור' ישמעאל סבר מעבירין ולא מוחלין דא"כ לא לשתמיט/לישתמיט? בחד דוכתיה בגמרא לומר דפליגי כו': ותו קשיי ליה פי' לדברי ר"ן דקאמר דפליגי הא רבי ישמעאל מיירי בבינוניי' ור' י ב"י בכל אדם כנ"ל: ועלה קאי דברי רבא פי' דאמר ועון עצמו אינו נמחק כו' דבריו לא שייך בי' מילת' דרבא דהא שאינו נמחק אלא נמחק לגמרי וקמ' בטיל כדלקמן פ' שמיני: ועוד מי המונע כו' להרמ"בם? קאי שקאמר שמאחר שהמאזנים שקולים מעביר א' א' מי המונע ימנע אותו שיעבור כולם בבת אחת לא א' א'.

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק ח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) דברי הספקות שזכרנו בפירש רש"י והריי"ף והרמב"ם :

### יד יהודה • ב

(ב) דחש לה הרב הריי"ף למלתיה דגאון להביאה לדבריו :

### יד יהודה • ג

(ג) בשטתו לפרש מעביר ראשון ראשון על מחילת העונות כולם :

### יד יהודה • ד

(ד) ואולם לא יסופק וכו' לא כמו שחשב הר"ן בדעת הגאון :

### יד יהודה • ה

(ה) ואכותא? קמהדר וכו' ר"ל מ"ש הגאון הא דר' ישמעאל קיימא באדם ירא שמים וכו' מיירי בבינוני דכן בבינונים הנך הכא? אלא דניחא ליה להדורי אזכותא ולנקוט לשנא מעליא ירא שמי' :

### יד יהודה • ו

(ו) נשמר מההיפך להורות שלא מיירי מהרשעים וע"כ כתב נמי ושומר חמורות לאפוקי אם נכשל בחמורות כבר נכתב בספרן של רשעים ולאו עבידתיה הכא :

### יד יהודה • ז

(ז) וכ"ת מנא מרית? דלשנא ושומר חמורות לאפוקי רשעים הוא דאתא אצטרך הסבר לומר דתנא דבי ר"י מיירי אף ממי שנכשל בחמורות מאי להדרת מהא עבידתיה בהדי בינונים י"ל דמיירי בסדר התשובה :

### יד יהודה • ח

(ח) אכתי מהכא מוכח דלאו הכי אלא לאפוקי רשעים הוא דאתא דהא ע"כ מ"ש ולעתים חוטא בקלות לאו דוקא קתני מ"מ? אלה לפי כריתות ומיתות ב"ד דעלמא נימא וכשגגות חמורות? איקרי כאן קלות קרי להן ולאפוקי חמורות דשמעתין פושעי ישראל בגופן שהן רשעים גמורי' :

### יד יהודה • ט

(ט) דאל"ה דקלות דוקא ולמעוטי חמורות דעלמא כגון כריתות ומיתות ב"ד שאינן מפושעי

### רמ"ע מפאנו

על כן על כל דברי הספקות שזכרנו לגאון, אנו שומעים אחרי רואנו דחש לה הרב למילתיה, וגם הרמב"ם הציקתהו האמת ותאלצהו ליכנס בשטתו ובה חתם סברתו. ואולם לא יסופק בדעתו של גאון שאין לנו עסק בשמעתין עם עונות ראשונים כלל, כמו שבארנו בדעת רש"י, ואחרי שנמחלו השנים מחילה גמורה, אז יתחיל החשבון על מעשיו של אדם מכאן ואילך בלבד. ואזכותא קמהדר למימרא דבירא שמים עסקינן הקבוע בעשית מצות ושומר חמורות, ולעתים חוטא בקלות. ואגב ארחיה נשמר מההפך, שאם נכשל בחמורות תחלה, אם כן יכתב למיתה בראש השנה שפגע בו ראשון, ומאי עבידתיה הכא בהדי בינוניים, וכי תימא דנפקא מינה אי הדר איתקן ביני ביני, אכתי קלות לאו דוקא, דאי לאו הכי חמורות דליתנהו מפושעים בגופן ועדיין הוא בינוני מאי נדון בהו. ועוד יש עבירה קלה למראה עינינו, ואל דעות ה' ידין אותה כחמורה לפי מקומה ושעתה, וכן בהפך. ולו לבדו נתכנו עלילות כמו שזכר הרמב"ם, אלא ודאי במידי דשכיח אמרה למלתיה ולישנא מעליא. נקט למהדר אזכותא כתנא דסנהדרין בשלהי פרק היו בודקין וכדאמרן, ותו שותא דרבנן הכי הוא, דלמעוט עונות עברות קלות קרי להו, ולמעוט זכיות נמי קרי להו מצות קלות, והכי מוכח התם בירושלמי. ואי בעית אימא אין ודאי קלות דוקא קאמר, ולא למעוטי חמורות דסוף יומא ודפרק קמא דשבועות אלא למעוטי חמורות דשמעתין, כגון פורשין מדרכי צבור ופושעים בגופן כפי מה שאנו עתידים לפרש בחומר עונם מה הוא בתחילת החלק הה' בס"ד. והנה מדתו של הקב"ה להעביר את כלם ראשון ראשון, שפירושו בלי הפסק, על דרך קמא קמא בטיל, וכלן נמחלין לפי שעה, ובתורת צדיקים יחשב האיש אשר אלה לו, לפי רוב הזכיות שקדמו בדינו, ועון עצמו אינו נמחק אלא תלוי ועומד, ואם בשעת גמר דין נמצאו הזכיות מרובין מן העונות הבאים לכף מאזנים, או שהם שקולים ורב חסד מטה כלפי חסד, דלהכי אתינן עלה,

### יד יהודה • ט • המשך

ישראל בגופן יקשה מתני' לא קמ"ל מידי דכיון דההוא גברא שנכשל בהן כיון שבינוני הוא אלא ש"מ דקלות לאו דוקא ושומר חמורות היינו חמורות דשמעתין ולאפוקי רשעי' :

### יד יהודה • י

(י) ועוד הוצרך הסבר לומר דקלות דוקא והנן לא בקיאין בהו ועל כרחך קלות לפי דעתינו קרי להו :

### יד יהודה • יא

(יא) כמו שזכר הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' תשובה וז"ל ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם יש זכות שהיא כנגד כמה עונות שנאמר יען אשר נמצא בו דבר טוב ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות שנא' וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות :

### יד יהודה • יב

(יב) דמיירי דסתם בינוני שחוטא לעתים גם בחמורו' דעלמא ומ"ש באדם ירא שמי' לשנא מעליא נקט :

### יד יהודה • יג

(יג) בשלהי פ' היו בודקי' במתני' ל"ו מחייבי' ול"ו מזכין דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מן המחייבים דברי המזכין ואמרינן עלה בגמ' פ' אחד דיני ממונות אנא אזכותא קא מהדרי אחובה לא קא מהדר פירש"י אנא אזכותא ניחא ליה להדורי לשנא מעלי' וה"ה נמי איפכא :

### יד יהודה • יד

(יד) ותו וכו' ר"ל שבכך קרי להו קלות משום דמעוטא נינהו שכן הוא לישנא זוטא? דרבנן :

### יד יהודה • טו

(טו) בירושלמי דפאה שהובא לעיל פ"ו :

### יד יהודה • טז

(טז) ואת"ל קלות ממש קאמר ומ"מ לאו לאפוקי חמורות דעלמא

**יד יהודה • טז • המשך**
הוא דאתא אלא לאפוקי חמורות דשמעתין :

**יד יהודה • יז • המשך**
פירושו תמיד בלי הפסק והן הטעם כמ"ש הרמב"ם שאחר שנמחל האחד השני נעשה ראשון וכן כולם שהרי לדעת הגאון אין לנו עסק בשמעתין מעונו' הראשוני' ומאיזה טעם יאמר האחד בשביל זה לשון ראשון ראשון אלא הטעם הוא מפני שלשון חכמים כך הוא כמו שאמרו נמי על דרך זה קמא קמא בטיל :

**יד יהודה • יח**
(יח) לפי שעה וזהו פירוש לשון ומוחלו שזכר הגאון ומה שאומר הגאון עוד :

**יד יהודה • יט**
(יט) וכזכות? לצדיקים הוא אף על גב דבבינוני' עסקינן היינו לפי רוב הזכיות שקדמו בדינו שהיו זכיותיו מרובי' מעונותיו ואע"פ כן העון עצמו תלוי עד גמר דינו בשעת מיתתו ואז מחשבין כל זכיותיו ועונותיו מכל השנים כולן ואי איכא רובא עונות מחשבין אבל אם זכיותיו מרובין או שהכפות שקולות מוחלין לו העונות לגמרי וכמ"ש שהעון תלוי אם היו הכפות שקולות כדין הראשון :

**יד יהודה • כ**
(כ) דלהכי אתינן עלה ר"ל שאע"פ שהגאון לא הזכיר דבר מכפות שקולות מ"מ ממילא נפקא דכלא שקלא וטריא בשמעתין הוא משום רב חסד : נמצינו למדין לדעת הגאון ע"פ פירוש זה שהוא ז"ל מוקי לתנא דבי ר"י ורבא בשני חשבונות כא' ויתבאר עוד בפ' הסמוך :

**יואל משה**
דחש ליה הרב רב אלפי למילתא דגאון כשהבי' אותם גם הרמ"בם הלך קצת בשיטתו בסיום דבריו: ואולם לא יסופק כו' פי' ואין הרי עברו העונות ראשון ראשון ואינם חשובים לכלום בהכרעת המאזנים כאלו לא עשאום:

**יד יהודה • יז**
(יז) והנה מדתו וכו' חוזר לדברי הגאון שמ"ש מדתו של הק"ב"ה עמו שהוא מעביר ראשון ראשון

**יואל משה • המשך**
ספק זה בדעת הגאון שלא מיירי הני ל תנאים דפליגי בדברי ב"ה משני עונות הראשונים שנמחלו לגמרי כמ"ש ר"י ב"י לעיל: ואוכותא קא מהדר כו' פי' שמה שכתב? חמורות ל"ד חמורות ממש הם פושעי ישראל בגופן אלא שאם הזכיות מכריעות נקראו כל העבירות קלות ובהיפך כשהעבירות מכריעות נקראים כל המצות קלות כדלקמן פרק זה רק שנקט לישנא מעלי' וזהו אוכותי' קמהדר ואגב אורקי' נשמר מההיפך כשאינו שומר חמורות. שאם נכשל כו' פי' ר"ל מ"ש שומר חמורות הוא דוקא לאפוקי כשאינו שומר אות' וזהו פשוט וא"צ למעט שאם נכשל יכתוב למיתה בר"ה ביום הדין כרשעים גמורים ומאי עבידתיה בדין שאחר התחייה בבינוני' וכ"ת דלעולם דווקא קתני מאי קשה פשיט' דאין צריך למעט דילמא הא למעט היכי דאיתקן ביני ביני על החמורות הן פושעי ישראל בגופן והא רבא בכלל בינוני' בדין העתיד ע"כ בא למעט דווקא שומר חמורות לגמרי ואכתי בקלות דקאמ' הגאון לאו דווקא בקלות ממש אפי' חמורות רק שאין בכללם פושעי ישראל בגופי מקרי קלות דא"ל האותן? חמורות בינוני' מה נדון בהו דלא אמרו בהן כלום רק החמורו' ממש וקלו' ממש: ועוד כי אין שייך למקרי קלות אצלינו כי יש עבירה קלה למראה מעינינו כו': שם ע"ד קמא קמא בטיל כו' פי' שהק"בה מחשב כל הזכיות שעשו' תחלה ואח"כ מחשב כל העוונות נגד הזכיות ואם שוים הם או מכ"ש מכריעי' הזכיות אזי העונו' נמחלו לגמרי וזהו מעביר ראשון ראשון ואם יש עוד עונות באופן שיכריעו העוונות אזי יכתב למית' וזהו אם בשעת גמר דין פירש דמתחילה מוחל א' א' עד שיתרבו הזכיות אזי חוזר וניעור:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק ט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**
(א) אפס וכו' ר"ל שאין לחשוב בשביל מה שכי' בפי' הקודם שהעונות נמחלי' לגמרי בשעת גמר דין כאלו הקב"ה ותרן כי זה לא יצדק כמאמרם ז"ל בב"ק כל האומר הקב"ה ותרן יותרו בני מעיו אלא מאריך אפיה וגבי דיליה שנא' כי כל דרכיו משפט אבל טעם המחילה הוא שכן הוא מדת המשפט וכדמסיק בסמוך במ"ש הכא בשמעתין וכו' :

**יד יהודה • ב**
(ב) וכ"כ צדיק ה' וגו' שהוא צדיק וחסיד בְּפִעֲם? אחת שאף בשעה שהוא יתברך מתחסד עם הבריות ומוחל להם עונותיהם צדיק הוא וצדקה ומשפט עושה :

**רמ"ע מפאנו**
אפס כי לא יצדק במדותיו של הקב"ה להיות ותרן, כי כל דרכיו משפט, וכן כתיב צדיק ה' בכל דרכיו. אף על פי שהוא חסיד בכל מעשיו. הא כיצד מאריך אפיה וגבי דיליה, עם שאנו מזהירים בו, דלאו על דין העונות ועונשם אתמר גבי דיליה, חלילה לאל כי ענוש לצדיקו של עולם לא טוב, והרבה גבאין מחזרין ונפרעין כדתנן באבות, אשר לא יתיצבו לנגד עיניו, כי באור פני מלך חיים, ועז וחדוה לפניו. ומאי דכתיב ויתעצב אל לבו. פירושו אסף אל לבו, כי ממנו תוצאות חיים, כל העצבים והמיתרים, דכתיב בהו ידיך עצבוני ויעשוני. והם הקושרים יחד חלקי העולם שהוא אדם גדול כנודע, ובארנוהו יפה יפה במאמר הנפש, והוא יתברך

**יד יהודה • ג**
(ג) עם והגם שאנו מזהירים בלשנא וגבי דיליה שלא לפרשו על העונש כאלו ח"ו מדת הקב"ה וחלקו לענוש בעצמו ובכבודו כי אין הדבר כן אבל השי"י אינו מעניש כי אם ע"י שלוחים מלאכי רעים כרמז כתות ברכה? נגלים מחדרים וכו' וגם הם אינם זוכים לעמוד לפניו יתי כי אין לפניו כי אם חיים עז וחדוה :

**יד יהודה • ד**
(ד) ומ"ד ויתעצב אל לבו אין פירושו לשון עצבות כמו שנראה דעת אונקלוס המתרגם ואמר במימרי' למיתבר תוקפיהון כרעותי' מפרש ויתעצב מלשון עצבות רוח ולבו מלשון רצון וענינו שנעצב על רצונו היותו

**יד יהודה • ד • המשך**

לעשות האדם כי אמנם האמת כמו שזכרנו שאין לפניו יתי כי אם עז וחדוה ולא שום עצבות אבל ויתעצב הוא לשון עצבים וגידים כמ"שה ידיך עצבוני ויעשוני (איוב י') וכתב הרד"ק ע"ז בספר השרשים שורש עצב וז"ל והחכם ר' משה בן עזרא פירשו מענין הגידים שנקראו עצבים ר"ל ברא עצמי ובשרי ע"כ והכוונה לפ"ז דויתעצב אל לבו שאסף העצבים והמיתרים אל לבו דכשם מלת עצבוני מבנין פועל הוא לשון התפשטות ורקמת הגידים כהכרח? לומר שבנין התפעל ויתעצב הוא ענין אסיפת וקיבוץ העצבים ופירוש הכוונה הזאת יבוא בסמוך :

**יד יהודה • ה**

(ה) כל העצבים מוסב למלת אסף :

**יד יהודה • ו**

(ו) והם ר"ל העצבים והמיתרים הם הקושרי' יחד חלקי העולם השמים והארץ וכל צבאם :

**יד יהודה • ז**

(ז) שהוא אדם גדול כי הפילוסופי' קוראי' לאדם עולם קטן והכי איתי' נמי בזוהר בראשית עמוד קפ"ד ולעומת זה העולם אדם גדול יקרא והנה הכתוב אמר וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו ולא ניחא ליה להרב לפרש על אדם ממש כפשוטו דאל"כ אין טעם לומר ויתעצב שאסף העצבים אלו דלמה יפרוט העצבים יותר משאר אברים הראשיים ודם נפש ורוח ועוד שא"כ יאמר בתחלה כי עשה את האדם על מין האדם ואח"כ ויתעצב על הפרט וע"כ ניחא ליה לפרש עצבים על אדם גדול שהוא העולם והענין הוא שהש"י ברא את העולם בדרך אצילות י' ספירות שיורדי' ונוקבי' בכל די עולמות עד התהום של עולם העשי' ובהם תלוי עולם התחתון ומלואו עד עת קץ הוא היובל הגדול שעליו אמרו בזוהר בזה הלשון לאתבא רוחא ליה פירש להשיב האצילים אליו כי רוחו יתי כינוי לאצילים כי אז ישיב ה' יתי אליו את האצילים ויתבטלו ג"כ שאר ג' עולמות בי"ע שהם כמו גידים ועצבים ומיתרים המתקשרים ומקיימים את העולם המשיך אותם אל לבו כאמור במה שרוחו ונשמתו אליו יאסוף, והוא טעם ההתפעל, ואז בנין העולם נהרס מעצמו, כי אין דבר רע יורד מלמעלה, ובמסרה שיניהם תרין. הבשר עודנו חנית וחצים. והרמז ממנו משפטו ושאתו יצא. וכן כתיב יגמר נא רע רשעים. מבלעדי סבה אחרת הוא לבדו דידיה עביד, אבל במדת הטוב אתה בעצמך ובכבודך תכונן צדיק, ועל התפשט ההשגחה ברצועות הגובינא, דרשו אכלה ומחתה פיה אמרה לא פעלתי און. אלא מאי אית לן למימר שהוא גבי דיליה, דוקא מה שהוא שלו, חלקו באמת, היא הנשמה הקדושה, חלק ה' עמו, חלקי ה' אמרה נפשי. ובשבילה מאריך אפו ומעכב לגבאים שלוחי הדין שלא יגבו חלקים הראוי להם מהחוטא בעונשים קשים בבת אחת, אלא נפרעין ממנו הקל הקל תחלה, למען יתעורר האדם בתשובה ויצא חלק אלוה מנוקה מכל מום, לבלתי ידח ממנו נדח, והוא באור נכון ואמתי אף על פי שגדולי החכמים לא חשו להזהר בו מהמשכם אחרי המפורסם אשר לא יכזב, כי רב מאד מחנה אלהים, ומלכותו בכל משלה, ויש פרפרת נאה בפסוק א"י הב"ל אחיך. והוא נוטריקון א'ם י'שוך ה'נחש ב'לא ל'חש. שכן אמרו חכמים אין הנחש נושך את האדם מלמטה אלא אם כן לוחשין עליו מלמעלה. כטעם נוטל רשות ונוטל נשמה. והנה הכל מודים שאין הקב"ה ותרן אלא דן ברחמים. ברם הכא בשמעתין דג' כתות בהכרע המאזנים עסקינן, שלפי המשפט הכולל אזלינן בתר רובא, ואם הדין שקול אז מדה טובה מכרעת כראוי לה. וכבר עלתה בידנו שטת הגאון מפורשת יפה ומוסכמת בכל חלקיה עם סוגיית הגמרא, מיוסדת על סברא נאמנה בלא קושיא ובלא ספק. ונראה שהראב"ד בהשגות כך היה סבור, שאמר שאין בשמועה זו זכר למחילת עון אלא להציל הבינוניים מגיהנם עד כאן. משמע שהבלתי נמחלים הם נחשבים במדה זו וכן עיקר. ותנאי היו דבריו שם בדר' יוסי בר יהודה, שבעון ראשון ושני שאמרנו היותם נמחלין לגמרי, אין האדם צריך ליום הכיפורים ולא ליסורים ומיתה, ואפילו היו מן החמורים ובלבד שיעשה מהם תשובה. ויפה אמר אם הוא זכור מהם שלא יעמוד במרדו, אבל מדה טובה זו לא תשוב ריקם לשוכח אפילו בלא תשובה, ולנו עוד תנאי בדר' יוסי בר יהודה זכרנום בפרק רביעי וישלם

**יד יהודה • ז • המשך**

ובזה יאבד ויהרס בנין העולם ממילא וכמ"ש הנבי' ע"ז כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ודעת הרב שע"ז אומר הפסוק וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ר"ל האדם הגדול שהוא העולם ויתעצב אל לבו חשב וניחם לאסוף אל לבו יתי כל העצבים והגידים המתקשרי' ומקיימים את העולם כדי להאבידו ולבטלו :

**יד יהודה • ח**

(ח) והוא טעם ההתפעל במלת ויתעצב שמשמעו אסיפת העצבי' כנז' :

**יד יהודה • ט**

(ט) יורד מלמעלה אבל בסלוק השופע בא הרע מאליו וכו' :

**יד יהודה • י**

(י) ובמסר' רמז ע"ז הבשר עודנו בין שיניהם וגו' ויך ה' בעם וגו' שיניהם חנית וחצים להורות שהבשר בין שיניהם היה עלמו חנית וחצים וסבת מכותם :

**יד יהודה • יא**

(יא) והרמז עוד לזה כמ"ש גבי הכשדים ממנו משפטו וגו' (חבקוק א')

**יד יהודה • יב**

(יב) וכ"כ יגמר נא רע רשעים ותכונן צדיק (תהלי' ז') שאינו אומר תגמור לנוכח אל ה' כמ"ש אח"כ ותכונן אבל יגמר בקמץ שמשמעו ממילא :

**יד יהודה • יג**

(יג) ועל התפשט וכו' ר"ל שמה שדרשו ז"ל בזוהר פי תזריע בעמוד פי את הפסוק כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו' (משלי ל') על התנינים כאלו אומרים שהם לא פעלו העונש הוא בשביל התפשטות השגחה העליונה בהם שיגבו ויפרעו מהרשעים כפי רשעתם ורוצים המלאכי רעי' ליחס פעולתם להשגחה האלה וגם זה אמר הפסוק בדרך לעג כי באמת מפי עליון לא תצא הרעות אך אמנם הרע מכלה את עצמו והתניני שהסיתו לעבירה ודאי פעלו האון והעונש :

**יד יהודה • יד**

(יד) ברצועות הגובינא הן התנינים ונקראי' בבראשית

**יד יהודה • יד • המשך**

רצועה בישא :

באורם בפרקים המצויינים שם בס"ד:

**יד יהודה • טו • המשך**

לפרשו על הנשמה שהיא של הקב"ה חלק אלוה ממעל כדכתיב כי חלק ה' עמו וכן חלקי ה' אמרה נפשי :

**יד יהודה • טז**

(טז) ובשבילה וכו' ר"ל דאע"פ שמאריך אפו לרשע והיינו מניח למשחיתים לפעמים להרו? קצת חמת אלא לפרוע ממנו הקל הקל תחלה כמ"ש ז"ל אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה וכו' כדי שבנתים יעשה תשובה ויצא חלק אלוה מנוקה בל יוכלו לנגוע בו הגבאי בשלומי' וזהו וגבי דיליה :

**יד יהודה • יז**

(יז) לא חשו להזהר בו בלשנא דגבי דיליה מלפרשו על עונש העונות כמו שאנו מזהירים זה להיותם נמשכים אחר המפורסם שהרבה שלוחי' למקום ב"ה ומלכותו עליהם ומפרשי' לסתם? וגבי ע"י שלוחי' :

**יד יהודה • יח**

(יח) בפסוק אי הבל אחיך ז"ל הזוהר פרשת פקודי עמוד תי"ד לבתר דחב אדם ואתתא ואתא נחש על חוה והטיל בה זוהמא אולידת חוה לקין וכו' ועל דא איהו הוה קדמאה דעבד מותא בעלמא בגין דסטרא דיליה גרמא חויא אורחי' הוא למהוי כמין לקטולא ההוא דאתי מניה ארחיה נקיט ואזיל וע"ד כתיב ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל אחיו ויהרגהו ואשכחנא בספרי קדמאין דכד קטיל ליה קין להבל הוה נשיך ליה נשיכי' כחויא עד דאפיק נשמתיה וקטל ליה וכו' ולזה כיון הרב ואמר כונם? "אי "הבל נוטריקון "אם "ישך "הנחש שהוא קין "בלא "לחש (קהלת י') :

**יד יהודה • יט**

(יט) בטעם שאמרו ז"ל גבי מלאך המות שנוטל רשות מב"ד של מעלה :

**יד יהודה • כ**

(כ) ברם הכא וכו' סיומא דמלתא דלעיל הוא ור"ל שאין הקב"ה מוותר כנזכר אבל מ"ש בשמעתין שהש"י מוחל העונות הוא מפני שכך הדין נותן אם היו זכיות מרובין כמ"ש אחרי רבים להטות וגם במחצה על מחצה הרי מדה טובה מכרעת ועיין לעי' פ"ד :

**יד יהודה • כא**

(כא) על סברא בהלכה שכתבנו בפי' מעביר ראשון ראשון שאינן נמחלי' אלא לפי שעה :

**יד יהודה • כב**

(כב) כך היה סבור בדעת הגאון ובפי' מעביר דר"י :

**יד יהודה • כג**

(כג) שאמר וכו' שם פ"ג מה' תשובה השיג על הרמב"ם בענין עונות הראשונים דר' יוסי בר יהודה דיומא ובענין מעביר דר"י דשמעתין וז"ל סבור בדעתו שהן ענין אחד והן רחוקות מאד דההוא דר' ישמעאל הוא ליום הדין הגדול ולהציל בינוני מגיהנם כדברי בית הלל ואין שם זכר למחילת עון אבל הא דר' יוסי בר יהודה בעולם הזה ובתחלת מעשיו של אדם מימי עונשו וכו' :

**יד יהודה • כד**

(כד) ומשמע וכו' ר"ל מדברי הראב"ד כמ"ש ואין שם זכר למחילת עון כר' ישמעאל דהאיך ינצלו בינוני מגיהנם ליו' הדין

**יד יהודה • טו**

(טו) אלא מאי וכו' חוזר לעי' דלאו על דין העונות ועונשם אתמר גבי דיליה אלא ניחא כן

**יד יהודה • כד • המשך**

הגדול זולת מחילת עון ופשט דבריו הוא הוא ז"ל ר"ל דבלשון מעביר ראשון ראשון אין זכר למחילת עון לא מיבעיא מעונות ראשוני' דמדידהו לא קמיירי הכא אלא גם שארי עונות אינו מעביר אלא לפי שעה עד שעת גמר דין ליום הדין הגדול ואז העונות בהם הבלתי נמחלי' עדיין מטעם מדת רב חסד אם הן שקולות להציל הבינוני' מגיהנם ונמחלין והיינו כנז' כדעת הגאון :

**יד יהודה • כה**

(כה) ותנאי היו דבריו ר"ל ועוד כתב הראב"ד שם בענין עונות הראשוני' שאינן צריכי' לשום א' מד' חלוקי כפרה דפי' בתרא דיומא כ"א לתשובה לבדה אף אם היו מן החמורים שצריכי' יסורי' או מיתה :

**יד יהודה • כו**

(כו) ויפה אמר במה שהצריך לתשובה להם? האדם זוכר אותן ואז צריך שיתחרט עליהם ולעשות תשובה דאל"כ עומד במרדו הוא ואינן מתכפרי' לו על כרחו וכמ"ש ז"ל כה"ג ריש שבועות אבל אם שכח אותן מתכפרי' אפי' בלא תשובה :

**יד יהודה • כז**

(כז) מדה טובה זו על כן יפעל אל פעמים וגו' בס"ד כמ"ש שם וכ"כ בישראל וכו' ע"ש :

**יואל משה**

ועם שאנו מזהירין כו' פי' שאנו מזהירין מזכירין לאחרים שלא לפרש' דלאו על דין העונו' ועונשים אמר' גבה דיליה שהק"בה מעניש בעצמו חלילה לאל כי מפי העליון לא תצא הרעות והטוב: והרבה גבאים מחזרים כו' פי' המשחיתי' שעושים שליחתם לענוש את האדם לא יתיצבו לפניו י"ת כי עוז וחדוה לפניו י"ת: ומ"ל ויתעצב משמע שיש ח"ו עצבות לפניו פי' כי ויתעצ' הוא כמו אסף ואסף אל לבו כו' מלשון ידך עצבוני פי' אספוני והם הקושרים פי' ידי השי"י קושרים באדם גדול הוא העולם שנקרא כך ד' יסודות גם רוח נפש נשמה באדם שהוא נקרא עולם קטן קושר יחד ובשע' המבול משך הק"בה אל לבו: והוא טעם ההתפעל כו' פי' ויתעצב הוא טעם ההתפעל ואז מעצתו יבא הרעה ובנין העול' נהרס מעצמו: הבשר עודנו בין שיניהם כו' פי' משמע שיש עונש מלפניו חליל' ע"כ אמר שיניהם של רשעים הם עצמם חנית וחצים כי ממנו פירש מרשע עצמו משפטו ושאתו יצא: וע"כ נאמר יגמר נא רע רשעים לשון נסתר ולא נאמר תגמור לשון נוכח אלא יגמור מעצמו משא"כ במדת הטוב אמר תכונן צדיק נגד הש"י: ועל התפשטות כו' ר"ל הש"ית משגיח על מלאכי משחית המענישים את האדם כאלו שלחום הש"י באמת אמרו הם בעצמם לא פעלתי און אילולי שאמר לי מן השמים להענש לא ענשתי את האדם: לא חשו להזהר כו' פי' לפר' כמו שפי' כי משכו עצמם אחר המפורסם שהוא הפשוטה: א"י הב"ל כו' ומה שרמזו זה בתיבת א"י הב"ל כדאית' בזוהר כי קין מסטרא דנחש ואמרו בזוהר פרשת פקודי שלא ידע להמית את הבל עד שנשכו בשיניו לכן נרמז כרמז א"ם י"שוך כו' בהם? ודו"ק: שהרא"בד כך היה סובי' פי' כמו שפרשנו במלת ורב חסד דקאמר ב"ה איירי חוץ מבי' עוונות הראשונים שנמחלו לגמרי: ותנאי היה דבריו פי' של הרא"בד ובלבד שיעשה תשובה פי' אם זוכר שני עונות הראשונים יעשה מ' תשובה עליה' ואם אינו זוכר אע"פ כן מוחלין לו: וכרבו גם ד' דווקא אחר מתן תורה ושאין בו סרך עבודה זרה ושלא יהיה שונה באולתו עיין לעיל בפ"ד.

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק י

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ
יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) אמרו וכו' נמשך למ"ש ס"פ הקודם שעונות הראשונים אינם צריכים תשובה לשוכח ומ"ש חכמים הראשונים הוא בזוהר פי בלק עמוד ש"ם? חוץ ממ"ש הרב מבית אפל שאינו מלשון הזוהר שם וז"ל ולא תימא דלא מקבלא ליה קב"ה עד דיפרט חטאוי מיומא דהוה דאתכסין מניה דלא יכיל לאדבקא אלא לא אצטריך לפרטא בר אינון דידכר מנייהו ואי שוי רעותי' בהו כל אחרני אתמשכן אבתרייהו דהא תנינן אין בודקין חורי ביתא עלאין לעילא ולא אינון תתאין לתתא בביעור חמץ אלא כיון דבדיק כפום חיזוי דעינוי מה דיכיל לאדבקא כלא אתמשך אבתר דא ואתבטל בהדיה והכי גרסינן כ"ד ראשי אברים אינון דלא מטמאין משום מחיה וכהנא לא אטרח אבתרייהו והיינו דכתי' לכל מראה עיני הכהן אתר דיכיל כהנא למחזי מכתשא באסתכלותא חדא ולא אצטריך למאכא גרמיה ולארמא עינוי הכא והכא אוף הכי לא אצטריך לפרטא חטאוי למבעי מן יומא דהוה דאינון חורי ביתי' עלאין לעלאין ת"ח לכל מראה עיני הכהן וכלהו אתמשכן אבתרייהו ע"כ :

### יד יהודה • ב

(ב) ואע"פ שאלו ואלו העונות הראשוני' ושארי עונות יהיו לפי"ז שוים ואם זוכר אדם אותם אפילו עונות הראשונים צריכי' תשובה כמו שנתבאר ס"פ הקודם ואם שכח אין התשובה מעכבת אפי' בשארי עונות כנז' וע"כ יקשה לכאורה מאי בינייהו :

### יד יהודה • ג

(ג) מ"מ איכא בינייהו בהא דרבו מעלה יתירא אשתכח וכו' :

### יד יהודה • ד

(ד) ה"מ היכא דלא אתחזק וכו' ופירש"י דלא אתחזק כ"ז שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה בבית אפל ואין מראהו ניכר אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין

### רמ"ע מפאנו

אמרו חכמים הראשונים כי המתודה ומתחרט על העונות שהוא זוכר מהם, ושוכח להתודות על קצתם שנעלמו ממנו, אין הנעלמות מעכבות את הכפרה. ואסמכוה למלתייהו אהא דתנינן, בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו. וכן כ"ד ראשי אברים אינן מטמאין משום מחיה, דכתיב לכל מראה עיני הכהן. דלא יצטרך לארמא עינוי או למאכא. והם הביאו גם כן סימן לדבר ממאי דאתמר בבעור חמץ, חורי הבית העליונים והתחתונים אינם צריכים בדיקה. ואף על פי שאלו ואלו צריכים תשובה למי שזוכרם ואינה מעכבת בהם לשוכח, מכל מקום רבו יתירא אשתכח לעונות ראשונים יותר מכלם, שאם לא חטא אדם כל ימיו רק פעמיים בלבד ושכחן ולא התודה עליהם מעולם, אין הוידוי מעכב כפרתן אלא נמחלין מאליהן, אבל שאר עונות אם התודה על קצתם ושכח קצתן, הוידוי מועיל לכלם, דאנן סהדי שאלו זכרם היה מתודה ותוהה עליהם גם כן, דמאי שנא. ובהדיא אמרו רבנן אין תשובה לחצאין גבי חשוד על השבועה, אבל אם אין גם אחד מתנאי התשובה, לא וידוי ולא חרטה והוא לא ידע ואשם, במה יתכפר לו. והיינו דאמר רבא בפרק קמא דחולין גבי בית אפל כדלעיל, הני מילי היכא דלא אתחזק, אבל כיון דאתחזק אתחזק, ובפלוגתא דרבי ורבי שמעון בן גמליאל אי בתרי או בתלתא הוי חזקה, נראין הדברים דהיינו דר' יוסי בר יהודה דקא דריש פעמיים ליחיד שלש לצבור, והיינו קרא דנושא עון ועובר על פשע בדרשה אחריתי, דלא כדתני דבי רבי ישמעאל, ואפשר דפליג במשמעות דורשין עם ר' יוסי בר יהודה, דהיינו לדידיה עונות ראשונים הנמחלים ליחיד לגמרי, אבל גבי צבור הראשון לעולם נחשב שוגג, כדכתיב ולבית יעקב חטאתם. ושני ושלישי קיימי בנושא עון ועובר על פשע. ונמחלין גם הם לגמרי כדאמרן. והא איפסיקא הלכתא בפרק הבא על יבמתו, נשואין ומלקיות כרבי. פירוש נשואין, אשה שמתו אנשיה, אי נמי ששהתה עם כל אחד מהם י' שנים ולא ילדה, לא תנשא

### יד יהודה • ד • המשך

צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו פותחין ע"כ וכן כאן מעונות הראשונים ואילך כיון דאיתחזקו בעבירות איתחזקו ופותחין חלונות וצריך שיזכיר אותן להתודות ולעשות תשובה עליהן ואם שכח כולן אין נמחלים :

### יד יהודה • ה

(ה) ובפלוגתי' וכו' דעת הרב דאפי' דר' יוסי בר יהודה דיומא בענין עונות ראשונים דאמר שנים ליחיד וג' לצבור שייכא לפלוגתא דמפלגו ר' ורשב"ג בכמה דוכתי' בגמ' בענין חזקה דלר' בתרי הויה חזקה ולרשב"ג בתלתא דוקא והיינו שר' יוסי בר יהודה ס"ל כיחיד כר' ולצבור כרשב"ג והכי הלכתי' ויתבאר בסמוך :

### יד יהודה • ו

(ו) דקא דריש פעמים שבפסוק הן כל אלה יפעל אל פעמים ושלש עם גבר קאי על יחיד ושלש קאי על צבור ועיין לעיי' פ"ד שהוא ע"פ גרסת הרי"ף והרמב"ם ועיין בהרמב"ם פ"ג מה' תשובה שהבי' ראי' לצבור מפסוק כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו :

### יד יהודה • ז

(ז) בדרשה אחריתי כלומר עון ופשע תרי ננהו? ואותן מוחל השי"י לגמרי דלא כדרשת תנא דבי ר"י דמפיק לה למעביר ראשון ראשון :

### יד יהודה • ח

(ח) ואפשר דפליג וכו' ר"ל דאף להרי"ף דס"ל דהא דתנא דבי ר"י ור' יוסי בר יהודה הוא דבר אחד כדלעיל פ"ה מ"מ אפשר לומר דתנא דבי ר"י פליג על? ר' יוסי בר יהודה במשמעות דורשי' של לשון ועובר דלתנא דבי ר"י הוא לשון העברה ולא מחילה ולר' יוסי בר יהודה הוא לשון מחילה גמורה דלדידיה מיירי קרא בעונות הראשונים ומשא"כ לר' ישמעאל :

### יד יהודה • ט

(ט) אבל גבי צבור וכו' מוסב

**יד יהודה • ט • המשך**

למ"ש לעי' והיינו קרא דנשא עון ור"ל דהא דגי' לצבור ממילא נפקא לפי שלעולם נחשב הראשון לשוגג ונשארי' תרי דהיינו השני והשלישי למחול במדה זו של נושא עון וגו' :

**יד יהודה • י**

(י) והא איפסיקא הלכתי' וכו' ר"ל כך דאמרינן דרי' יוסי ב"י דליחיד חזקה בתרי ולצבור בתלתא הוא נמי טעמא דפסק הלכה בגמ' :

**יד יהודה • יא**

(יא) בפי' הבא על יבמתו מתני' נשא אשה ושהה עמה עשר שני' ולא ילדה גרשה מותרת לינשא לאחר ובגמ' שני אין שלישי לא מתני' מני ר' היא עוד שם תני' ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי ר' רשב"ג אומר לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא וכו' א"ל רב יוסף בריה דרבא לרבא בעי מיניה מרב יוסף הלכה כר' א"ל אין הלכה כרשב"ג ואמר לי אין אחוכי אחיך בי א"ל לא סתמי היא ופשיט לך נשואין ומלקיות כר' וסתות ושור המועד כרשב"ג נשואין כר' הא דאמרן מלקיות דתנן מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעוריי עד שתהא כריסו נבקעת וסתות דתנן אין האשה קובעת לו וסת עד שתקבענה ג' פעמים ואין עוקרת מן הוסת עד שתעקר ממנו ג' פעמים ושור המועד דתנן אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו שלשה לשלישי, דמדמינן לה ליחיד לאחזוקי בתרי זמני כיון דמעוטא נינהו, וכן מי שלקה ושנה על חיוב כרת אחד, דבר מיתה הוא ומפקיר עצמו לעבירה חמורה, מכניסין אותו לכיפה לקרב מיתתו, והני נמי מעוטא נינהו. וסתות ושור המועד כרשב"ג. וסתות ודאי לרבים מדמינן להו, ובהמה הכי נמי דלית לה מזלא, פירוש דעת לשמור עצמה, ויאות כל מילי דרבנן. עוד אמרו בגמרא כי שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם, קיר נטוי, ועיון תפלה, ומוסר דין על חבירו. ואף על גב דכל חדא מנייהו חמירא באנפי נפשה, לפי הפשט הנגלה מכל מקום מיבעי לן למנדע מנינא למה להו, דהא אינשי מבדקי בגשר וכל דכותיה, כדאיתא בבמה מדליקין. ומה בין אותה בדיקה להזכרת עונות, ואיברא לא גרע קיר נטוי מגשר, והוא לבדו בודק ואינך הכי נמי, אבל להזכיר עונות דמשמע אפילו שנעלמו ואבד זכרם, מכל מקום על ידי מעשה אסורן חוזר וניעור, בעינן ג' דברים יחד. הא' קיר נטוי. ואולם בגמרא פרק לפני אידיהן ובמדרשות במקומות רבים פירשו, קיר שמשמעו אדון והוא מיפיפיתו של לשון יון, ובהיות אצלו כביכול תשות כח כמו שדרשו על פסוק צור ילדך תשי, והאדם מעיין בתפלתו, דמשמע שהוא מבקש צרכי עצמו לא זולת. ומוסר דין הנטיה העליונה על אחרים, כאלו הוא נקה מעון, אז ודאי אפילו עשה תשובה ממה שזכר, לא בלבד עונותיו נבדקים אלא גם הנשכחות מלב, מקטרגים עליו מעתה, והוא רחום יכפר:

**יד יהודה • יא • המשך**

פעמים ודעת הרב שטעם הלכה זו הוא נמי משום שיש לחלק בין יחיד לצבור והני כולהו תלו ליחידים כהא? אלא שוסתות הוא דבר שכיח ומצוי בכל הנשים והני כרבים ואינו מתחזק אלא בגי' פעמי' משא"כ נשואי"? ומלקיות שאינן שכיחי' וטעמא דבהמה הוא משום שאינה דעת לשמור תלינן בחסרון דעתה עד שהתחזקן ג' פעמי' :

**יד יהודה • יב**

(יב) עוד אמרו וכו' מיירי דרש הרב? מעונות שנעלמו מכבר וכן כתב **[חסר]** בגמ' פ' הרואה ג' דברי' וכו' והיא מימרא דר' יצחק שם :

**יד יהודה • יג**

(יג) ואע"ג וכו' ר"ל הא דאמר קושי' מנינא למה לי והגם שלפי פשוטו ודאי ה"ל לומר שלכך נקט ר' יצחק מנינא להורות שאלו ג' ביחד דוקא מזכירין עונות דהא כל מלאו חדא מינייהו? חמירא כ"כ להזכיר עונות של אדם מ"מ צריך לפרש כן וכמו שפי' דאל"כ לא ידעינן כלל מניינא למה לי דליכא למימר ג"כ דאצטריך מניינא לומר שאלו ג' הן ותו לא דהא היכא נמי גשר ודכוותי' כדאיתא בגמ' וגברי היכא מבדקי אמר ריש לקיש בשעה שעוברין על הגשר גשר ותו לא אימא כעין גשר :

**יד יהודה • יד**

(יד) ומה בין וכו' ר"ל ואת"ל שאותה בדיקה דקתני בגמ' לחוד ולשון הזכרה דכפי' הרואה לחוד וכדמסיק שיכול הכל להזכר וליכא יותר מג' דקתני מבעי לן למנדע מאי בינייהו :

**יד יהודה • טו**

(טו) ואיברא אם באנו לפרש דמזכירין דקתני היינו בדיקה אין לנו לומר כי אם שכל א' מאלו ג' סגי דלא גרע קיר נטוי מגשר שבודק לבדו אבל האמת שהזכרה אינה? בדיקה דבדיקה הוא כמשפט? עונות שנבדקין ולא נתכפרו וענין הזכרת עונות הוא שכבר עשה תשובה על עונותיו ושכח קצתן ונמחלו עם אותן שזכר וע"י ג' דברי' הללו חוזרי' ונעורים ומזכירין אותן וע"כ בעינן הג' דברי' יחד ולא סגי כ"א מהן ולכן נקט ר' יצחק מניינא :

**יד יהודה • טז**

(טז) ואולם וכו' ר"ל דומיא לפי פשוטו של הלשון קיר נטוי וכו' אינו עכ"פ? שייך איסור על העונות שנעלמו ונמחלו חוזר ונעור ע"י ג' דברי' הללו אף בצירופם יחד אבל? בפירוש קיר נטוי וכו' אינו כפשוטו אלא קיר לשון יוני הוא ומשמעו אדון כמו סך קירי פלסתר דבפי לפני אידיהן והכי דרש בויקי"ר? פי ויחי מ"ש רכב

**יד יהודה • טז • המשך**

אביו אל הקיר :

**יד יהודה • יז**

(יז) מיפיפיתו כמ"ש ז"ל במגי' על יפת אלהים ליפת :

**יד יהודה • יח**

(יח) תשות כח נגד החוטאים על האלהים הוא כמו שדרשו ז"ל תשי לשון תשות כח שהחטאים מתישין כח של מעלה כביכול וזהו קיר נטוי שהאדון השי" כביכול נטוי ותש כחו מהשגיח על אותו אדם והאיש ההוא לא כן ידמה אלא עודנו מעיין בתפלתו פי' שכל מחשבתו ועיונו אינו אלא על תפלתו שאינו מבקש אלא צרכי עצמו ולא לתקן הפגם שפגם למעלה ולא זו אלא שחפץ עוד למסור דין שמים כמה שנטוי ותש כח של מעלה על אחרים שהם בעיניו כרשעים לומר שהם נחלו בעונשי? כאלו הוא צדיק תמים היפך האמת :

**יד יהודה • יט**

(יט) אז ודאי וכו' ר"ל אלו ג' ביחד דוקא מזכירין עונותיו הנשכחות וכבר מחולין בהתשובה שעשה על שאר עבירות שזכר ומעתה חוזרים ונעורין :

**יד יהודה • כ**

(כ) עונותיו נבדקין ר"ל העונות שלא נמחלו עדיין דודאי עונות שעשה תשובה עליהן אינן נזכרין לעולם אפי' ע"י ג' דברים הנז' והאלה פשוט :

**יואל משה**

אמרו חכמים הראשוני' פי' הוא הזוהר בפרשת בלק עמוד ש"כ עיין שם כל המאמר ויהיה שם ה"כ עד בדיקת בית אפל אין פותחין בו כו' פירש אלא כל מה דהוי השת' כך יהיה וכן כ"ד איברי' שאינם מטמא משום מחי' הוא ג"כ הטעם כן ר"ל שלא אפשר לכהן לראות את הנגע אינו אומרים שצריך הכהן לדקדק ולראות בשני פעמים כיון שא"א לראות בבת אחי' אינו אומרים כך אלא אינו מטמאים פי' דכתיב לכל מראה עיני הכהן משמע מה שאפשר לראות בבת אחת דלא נצטרך לארמא עיניו ר"ל להגביה או למאכא ר"ל להשפילו כו': סימן לדבר כו' חורי בית עליונים והתחתונים ר"ל כי הוא המשל אל האדם שהוא נקרא בית והקש' הם החמץ ושאו' הוא היצ"הר המביא את האדם לידי החטאים אמר על אותן חטאין שעשה מן יומא דהוה בעלמא ולא זוכר אינם צריכין תשובה וזהו הסבר דקמיתיה ודלאו סתימיה דנערתיה כו' אלא אלו שהוא זוכר ואינון אתמפכן אתמפרש"ש דכתיב לכל מראה עיני הכהן דווקא ולא שנעלמו ממנו שאינו רואה ואע"פ שאלו ואלו צריכין תשובה פי' כיון שאמרנו שאם זוכר האדם החטאים צריכין תשובה וסותם דבריו משמע על כל החטאים ואין חילוק בין ב' הראשונים לאחרים אם כן קשה מאי חילוק יש ביניהם בענין זה ותירץ מ"מ רבו יתירי כו' ור"ל מעלי' יתירה וזה שאמר אחר כך הני מילי היכא דלא אתחזוק ר"ל כמו התם שלא היה לו חזקה מעולם על הנגע אינו צריך לפתחו לו חלונות אבל היכא דאתחזוק צריך לראות היטב ה"נ גבי תשובה היכא שלא עשה עבירות אלא פעמיים שנים לא אתחזוק אלא מוחלין לו אבל היכא דאתחזוק יותר מפעמיים אתחזוק וצריך תשובה והיינו דקרא הנושא כו' בדרשא אחריתי כו' ר"ל לפי תנא דבי ר' ישמעאל מעביר מן הצד שהוא נושא עון ועובר על פשע כמו שכתב לעיל פ"ד והוא פי' כמסלקין לגמרי ואפשר דפליג

**יואל משה • המשך**

במשמעות דורשן היינו לדידיה ר"ל לתנא דבי ר' י' עונות הראשונים ר"ל נקשה והלא עכ"פ אומרים שנים אם לא חטא אלא פעמיים שלא נזכר מוחלין לכ"א אלא במשמעות דורשן נושא עון הוא קאי על ב' וג' לצבור ולא על הראשון כיון דמיעוט נינהו ר"ל היה דומה ליחי' וסתות ודאי לרבים ר"ל שהוא בכל הנשים כישראל רבים לצבור מדמינן להו: עוד אמרו בגמ' ג' דברי' אינו תולה זה במה שאמרנו למעל' אלא ר"ל מכח ג' אלו מזכירין עונות הראשונים שלא עשה תשובה. ואע"ג דכל חדא מנייהו חמירא ומשמעות הגמ' משמע באחת כל הג' בהדדי לכ"א לפי הנגלה אבל לפי הנסתר שפיר הוא משמע דאמ' כל בג' בהדי הדדי כמו שפי' אח"כ כי גשר לבד מבדק וכל הדומה לו דהיינו מקום סכנה לכ"א מבדק באמת א' לבד אבל להזכיר עונות דהיינו אות' שאמרנו שאינם ידועי' לו מעולם ונמחלין לו עתה הג' ביחד מזכירין ע"ש כי קיר משמע אדון מרי קירא והוא מיפיפיתו של לשון יוני ר"ל כי יוני הוא מיפת כמ"ש יפת אלהים ליפת יפיפיתו פי' לשון יפת או ר"ל כי כל בע' לשונות אין להם יכולת וקיום אלא כשנכנסים לשון הקודש וכמו שאמרו כמה פעמי' בגמ' שכן בלשון יוני הא לך וקשה על הגמרא מאי נפקא מינה ומה לן אלא הכוונה כמ"ש שזה הלשון שאמרו בלי' יוני הוא ר"ל הלשון קודש שתלה בו לשון יוני באות' מלה הקדוש' ולכן אמר כאן יפיפיתו שלשון יוני הוא מלה של קדוש' שהוא יפה: צור ילדך תשי ר"ל כי כשהאדם חוטא מתיש כביכול כחו של מעל' לכ"א קיר שהו' אדון של מעלה נטוי כחוטא שעשה מתיש ונוטה אותו. ג"כ קי"ר נטוי הוא בגימטר' שכי"נה ומעיין בתפילתו ר"ל בתפלתו דייק' שהוא מבקש צרכי עצמו כל מה שצריך לו ואי' עושה תשובה לכ"א ומוסר דין דהיינו הנטיי' העליוני' על חבירו ר"ל לאחרי' אזי מזכירין עונו' הראשונים ממילא מתורץ הג' דברים רק בענין אחד:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק יא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) הדין בענין שלש כתות שהתחלנו? בפ"ג ונפרש במדת רב חסד הוא אמת ע"ד שכתבנו בפרקי הקודמי' והכל כל דבר בדברי? הלכות על מכונו ככון המכוון :

**יד יהודה • ב**

(ב) שרינן שוה וכו' ר"ל הגם שברייתא דג' כתות כלמרה? על יום הדין הגדול מ"מ דינן של אותן הלכות שוה כדמסיק בג' עלמיה כדין ר"ה ודין המות ודין התחיה שהן ימות עולם שזכרנו בתחילת הספר :

**יד יהודה • ג**

(ג) נקראו יחדיו שרין ומשפטי להם :

**רמ"ע מפאנו**

הדין אמת והכל מתוקן בכל הני הלכתא גברותא, שדינן שוה לימות עולם שזכרנו פתח דברינו, בכסא ליום חגנו ולדין המות ולדין התחיה, כי משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ובהשלמות תנאיה. וכבר בארנו בפרק ג' מדברי הנביא ישעיהו ד' תקוניה בסור מרע, ושיירנו למקום הזה הבאור לשתי מעלות טובות אשר לה בעשה טוב, ולכל אחד מהן ד' תקונים, זכרם בן אמוץ וצרפם אל הראשונים, כי באמרו למדו היטב. באר חיובנו להשתלם בעיון בכל כחנו מצותיו חקותיו ותורותיו, והכל נכלל במלת היטב, שהוא בגמטריא שם בן ד' אותיות הגדול והנורא הבלתי נהגה, והעיון בו ובאמתתו משלים כל חסד,

**יד יהודה • ד**

(ד) ואין הדבר תלוי וכו' מוסב למ"ש הדין ותחית? ר"ל שמצד הדין אין לנו אלא מה שאמרו חכמים כהלכות האלו אבל הדבר תלוי בתשובה כמ"ש ז"ל שם גבי מדת רב חסד וה"מ היכא דלית בהו תשובה וכו' :

**יד יהודה • ה**

(ה) מדברי הנביא כמ"ש רחצו הזכו וגו' נסור מרע כי אם אמרנו שיש ב' מיני תשובה הא' הוא בסור מרע לבד והשני מוסיף עוד עשה טוב ונחלק סור מרע אמרנו שם ד' תקוני תשובה :

**יד יהודה • ו**

(ו) לשתי מעלות שונות והם חלק העיון וחלק המעשה שיתבארו

**יד יהודה • ו • המשך**

בסמוך :

**יד יהודה • ז**

(ז) זכרם מצינו ג"כ וצרפם אל התקוני' הראשוני' של סור מרע ואלה אחר? למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה רמז בזה ד' תקוני' של חלק העיון וד' תקוני' של חלק המעשה :

**יד יהודה • ח**

(ח) להשתלם בחלק העיון ולעיין בכל כחו כד' תקוני' שלו שהם ג' חלקי התורה מצות שהשכל מחייבן וחקים שאין השכל מחייב אותם והם גזרת המלך ותורה היינו אשר תורה שבכתב ובעל פה והלכה למשה מסיני הדרי ג' תקוני' ועוד לעיין בשם של הוי"ה הרי ד' וכמו שזכר :

**יד יהודה • ט**

(ט) שהיא במספרי כ"ו כמו השם של הוי"ה מרמז שגם שאסור להגות את השם באותיותיו מ"מ מוטב לעיין בו ובאמיתת מציאותו יתי' והעיון הזה משלים כל חסר ע"ד כידוע? :

**יד יהודה • י**

(י) ובהצטרף אותיות וכו' ר"ל עוד מצינו הרמז לענין התורה במלת היטב ע"י צירוף האותיות במספר פשוט וכפול ומשולש ומרובע כזה ה' ה"י ה"י ט"ב שהם בחשבון שהורגלו בו היחידי' ועולין האותיות למספר ע' רמזו לענין התורה בע' פנים :

ובהצטרף אותיות מספר פשוט כפול משולש ומרובע המורגל בחשבון אותיות הקודש עד שער בת רבים מגדולי המחברים, עולה ע' פנים לתורה. וכבר נצטוינו לכתוב את התורה על האבנים בעבר הירדן באר היטב, ורבותינו אמרו שהיתה המצוה עלינו לכתוב בשבעים לשון, ובאו אחר כך ד' תנאים אחרים בכשרון המעשה, דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה. וקרוב לשמוע שהם נתלים בד' אותיות הכתיבה לשם הגדול על הסדר, כשם שד' תנאים המפורשים בסור מרע תלויים ועומדים בד' אותיות הקריאה. והרגיל בשפת אמת יודע כן. וכאן צריכים אנו ליזהר, כי יש אדם שעמלו בתורה ובמצות אפילו בקיום העשין יקרא סר מרע, כגון המתעטף בציצית לזכור שלא לתור אחרי מחשבת הלב והעינים, ויש מהם שאפילו בהרחקת הלאוין יקרא עושה טוב, לאסור בזיקים וכבלי ברזל המתעה בהן, וצבאו ופקודיו תחות שלטנותא דקב"ה, והיא מבחר הכוונות בשמירתם. ויש בזה טעם לשבח למה שכתב הרב אבן עזרא בספר העצמים, כי יש בגוף שס"ה עורקים שוקטים כמנין הלילות ולנו הן הלאוין. בכוונת סור מרע, ושס"ה עורקים דופקים כמנין הימים אשר הם לפי דרכנו שמירת הלאוין בכוונת עשה טוב, והוא כפתור ופרח עם מה שיבא במאמר חכמים, עבר ושנה הותרה לו בחלק השלישי פרק י"ד. ואין כפל באברים כי אין בהם סור מרע אלא במקרה ושיעור כמפורסם:

**יד יהודה • יא**

(יא) וכבר נצטוינו וכו' ר"ל וכן הדבר במלת היטב הבאה בתורה כמ"ש וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת היטב שהרמז בזה ע' פנים לתורה :

**יד יהודה • יב**

(יב) וכתבתם כו' והיינו כי אמרו למדו מזה לכתוב התורה בע' לשון :

**יד יהודה • יג**

(יג) ובאו אח"כ ר"ל אחר שרמז הנביא הד' תקוני העיון באמרו למדו היטב ביאר עוד ד' תקונים של חלק המעשה ואמר דרשו משפט וגו' :

**יד יהודה • יד**

(יד) שהם נתלים בד' אותיות של שם הויה ע"פ הידוע שהיו"ד שבשם הוא חכמה וזהו דרשו משפט כי משפט כינוי לחכמה כדאיתא בתקוני עיין בפרדס שער הכינויים ערך משפט אשרו חמוץ כנגד ה' ראשונה בינה וכן כרמזו בפסוק מי זה בא מאדום חמוץ בגדים ע"פ הידוע שבינה נקראת מי שפטו יתום כנגד ו' שבשם שהוא ת"ת שמבלעדי י"ה אבא ואמא הוא יתום כמבואר בכמה דוכתי ריבו אלמנה כנגד ה' אחרונה מלכות הנקראת אלמנה כשאין הת"ת עמה :

**יד יהודה • טו**

(טו) כשם שד' תנאי' רחצו הזכו הסירו חדלו תלוי' ועומדים בד' אותיות של שם אדנות הנקרא

**יד יהודה • טו • המשך**

ומורה ע"ז המספר של רחצו הזכו הסירו חדלו שעולה תרע"א כמו השם של אדנות במילואו כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד שעולה ג"כ תרע"א כי הוא התרעי' ושער התחתון עיין במאמר מ"כ ח"ה פ' ס"י"ד? :

**יד יהודה • טז**

(טז) והרגיל בשפת אמת יודע שלשונות הללו הן כינויי' לאותיות השם :

**יד יהודה • יז**

(יז) שלא לתור וכו' כמ"ש בו ולא תתורו וגו' :

**יד יהודה • יח**

(יח) לאסור בזיקי' וכבלי ברזל את היצה"ר המסית ומתעה בני אדם בהלאוין ולאסור כחו ופקודיו של המתעה תחת שלטנותם דקב"ה ולעשות מהם יצר טוב כדאיתא בכ"מ פ' משפטי' עמו' ר"נ? כיוצא שנעשה מהב? בהרחקת הלאוין :

**יד יהודה • יט**

(יט) כמנין הלילות וכו' פי' שחכמינו ז"ל אמרו שס"ה מצות לא תעשה הן כנגד שס"ה ימים וכנגד שס"ה גידין של אדם ורמ"ח

**יד יהודה • יט • המשך**

מצות עשה הן כנגד רמ"ח איבריו של אדם וכתב הרא"ע שבעצמי' שס"ה גידי' כאלו בבני אדם שס"ה דופקי' והם המושכי' את הדם מהלב אל שאר חלקי הגוף ושס"ה גידי' שוקטי' נחים ואינו דופקי' והם החוזרי' ומוליכי' את הדם אל הלב כידוע לחכמי הטבע ורפואות ואמר הוא ז"ל שאותי? פעמים שס"ה גידים הם כנגד שס"ה ימים ושס"ה לילות והלילות נגד הגידים השוקטי' כי כן בלילה העולם שוקט ונח והימים כנגד הדופקים ועפ"ז דעת הרב לחשוב השס"ה לאוין ג"כ לשתי פעמים והיינו על שתי כוונות הנזכרות הא' בכוונת סור מרע בעלמא והב' בבחינת עשיית הטוב שבהן והשוקטי' הן כנגד כוונת סור מרע כי האדם בכוונה ובבחינה זו שוקט ושב ואל תעשה הוא והדופקי' כנגד כוונת עשיית טוב שפעולת קום ועשה היא :

**יד יהודה • כ**

(כ) ולנו כפי דעתנו הנז' :

**יד יהודה • כא**

(כא) במאמר חכמים וכו' שם בחלק ג' פי"ד בארנו? מאמרם ז"ל עבר ושנה הותרה לו נ"כ ע"ד הנז' ולשון הותרה לו ר"ל שאם חטא שתי פעמים ק"ח? לו לאסור עוד היצה"ר בזיקים וכבלי



לתוכן העניינים

### יד יהודה • כא • המשך

ברזל אלא הותרה לו הרצועה :

### יד יהודה • כב

(כב) ואין כפל באברים ר״ל שלפי הנז׳ בגידין היה מן הראוי שיהיו גם מנין האברים כפול דהיינו שתי פעמים רמ״ח כנגד שתי כוונת שהן נרמזת מצות עשה כוונת עשיית הטוב וכוונת סור מרע שבהן אבל הטעם שאין כפל באברים הוא לפי שאין באברים סור מרע אלא במקרה ובשיעור והיינו שבכוונת סור מרע שבעשין אינה מוכרחת כמו כוונת עשה טוב בהרחקת הלאוין שהתם כיון שהיצה״ר הסיתו לדבר עבירה והוא חדל ממנה הרי עושה טוב ואוסר היצה״ר בכבלי ברזל ממילא ובהכרח ומשא״כ בשמירת העשין כבר אפשר שהוא מתעטף ואע״כ הולך אחר עיניו ושרירות לבו ואין חלק סור מרע הכרחי בהן אלא במקרה בעלמא ובשיעור ששיערה חכמתו יתי שע״י העשה של ציצית יזכור שלא לתור אחרי לבבו ומ״מ אינו מוכרח שלא לתור ע״כ להיות כוונת סור מרע שבעשין בלתי הכרחית אין באברים רק פעם אחת רמ״ח כנגד העשין ולא כנגד כוונת סור מרע שבהן :

### יואל משה

ד׳ תיקוני׳ בסור מרע ר״ל בפי׳ ג׳ והם רחצו הזכו הסירו חדלו הרע ע״ש וכאן שתי מעלות בעשה טוב ר״ל שלימוי׳ העיון ושלימות המעשה ולכל א׳ ב׳ תיקונים להיות סודם בשם יו״דו״ד שהוא ד׳ אותיות והקוץ הי׳ מדרגה הה׳ ובפירוש לא אמר בתיקון המעש׳ כ״א כ״א ד׳ תקוני׳ למדוהיטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתו׳ ריבו אלמנה כו׳: ובהצטרף אותיות פי׳ היטב גימטרי׳ כ״ו כמספר השם הבלתי נהגה ר״ל כי בזמן הזה אין אנו קורים השם ככתיבה אלא באדנות לכ״א הבלתי נהגה לשון דבור ע״ש ובהצטרף האותיות היטב מספר כפול כו׳ הוא עולה ע׳ כן ה׳ הי׳ היטב כו׳ ע״כ הג״ה אחת אבל מצאתי אח״כ כן לתנאים אחרים כו׳ הם דר״שו אש״רו שפ״טו ריי״בו כנגד ד׳ אותיו׳ של שם הוי״ה לכתיב׳ וצריכין אנו למודעי׳ אם בשלימות העיון תיקון לשם ב״ד הבלתי נהגה ובכשרון המעשה ג״כ תיקון לד׳ אותיות הכתיבה היינו שם יד״ד א״כ מה יתרון לעיון על המעשה כי בוודאי מהראוי להיות יתרון לעיון על המעשה כי תלמו׳ תורה כנגד כולם ואומר אני כי כשרון המעשה תיקון לשם בן יד״ד בן זוג לשם אדני שהוא תיקון לסור מרע ושלימות העיון הוא שם יד״ד היותו עליון לשם אהי״ה המבוא׳ בתיקוני׳ דף ל״א תיקון י״ח וז״ל הוי״ה אד״ני הוא קב״ה ושכינתיה כו׳ ע״ש באורך היית צריך להקדמה זו שאספנו בביאורי׳ והכוונה כי כשהיחוד באותיות י״ה מתייחדים ומאירי׳ לב׳ שמות יד״ד אהי״ה משולבים וביחוד אותיות ו״ה מאיר׳ ב׳ שמות יד״ד אדנ״י נמצא שלימות העיון גורם יחוד יד״ד אהי״ה שהם ריעים דלעילא דלא מתפרשין כדלעיל פ״ג ובסור מרע בכשרון המעשה גורם יחוד לשם יד״ד אדנ״י: ובזה אגלה סוד נפלא למה תיקון וצירוף שם יד״ד בשלימות העיון בא בצירוף מילת היטב שבה אותיו׳ י״ה ט״ב אותיות י״ה כמשמעה ואותיות ו״ה אינם כמשמען רק בצירוף ט״ב שהוא גי׳ ו״ה ולא בצירוף ח״ג או ו״ה? או י״א כי כל אלה הם צירופי ו״ה במספר אלא להורות לנו תיקון יד״ד? אהי״ה ביחד כי כבר סוד גדול מחכמי אמת כי אהי״ה בשרשו עליון אינו כמשמעו רק שהוא נכלל בג׳ אותיות במספר שם הגדול והקדוש שהו׳ ביי״ט שמספרו כמנין אהי״ה שמקורו גבוה מעל גבוה יעוין בפי׳ הקדמת להארי״ זי״ל וממנו יוצא שמן הטוב שמ״ן בא״ת ב״ש בי״ט נמצא במלת היטב אותיות בי״ט שם אהי״ה המתיחד עמו נוסף ה׳ הרי יהו״ד ואח״כ? במילת היטב מתוקן למיחד כל מדין: עו׳ מבוא׳ לחכמי אמת שם יהו״ד במספ׳ קדמות דהיינו האותיות הקודמות לאותיות הוי״ה דהיינו א״ב **[חסר]** כמנין

לפרק בתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

למי״דו היט״ב: ולרחי״צו והזי״כו הסי״רו חדי״לו שהם ד׳ תיקונים לסור מרע שה׳ תלוי׳ בד׳ אותיות הקריאה מספרם תרע״א? כמנין שם הקריאה שהוא אדנ״י במילואו כזה אל״ף דל״ת נו״ן יו״ד מספרו תרע״א ר״ל בית שער לכל דרכי תשובי׳ כי מי שטובל ושרץ בידו אין זה תשובה ובמילת הסירו רמזו באותיות ה״ס שם של אדנ״י גי׳ ס״ה ושארו מן אל״ף ל״ף מן דל״ת למ״ד מן נו״ן ון מן יו״ד וי״ד נר״ו? כאשר האריך בעל מגל״ע בסודו וסי׳? של דל״ת דהיינו הנעלם כי מילת רחצו הזכו חדלו עם צירוף יו״ד של מילת הסירו גי׳ ת׳ של מילוי דלי״ת כי מילת הסירו הוא עיקר התיקון שהוא הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני ע״כ מצאתי אח״כ: שהם נתלים בד׳ אותיו׳ הכתיבה הם שם הוי״ה נ״ל משי״ה ב״ן? הוא כי יו״ד הוא משפט כמ״ש בזוה׳ פרש׳ שופטים כי אלהים שופט דא יו״ד ה׳ הוא אשרו חמוץ ר״ל ה״א ראשונה בינה מ״י והבא מאדום חמוץ בגדים מ״י היא בינה לידעי חן והיא מ״י ברא אלה: שפטו יתום הוא ו׳ כי יוסף הוא חסד וא״ו כמו שאמרינן ו״ו חסד וי״ו יעקב יוסף גו״ף וברית חשבינן חדא ויעקב נקרא יתמא כו׳ כמו שכתוב האר״י ז״ל גי׳? אבל יוסף כתיב יפה תיאר וי״פה מ׳ראה ר״ת יתום ונקרא חסד וי״ו ריי״בו אלמנה היא ה׳ אחרונה כמו שכתב הגלא״נטי תוך ה׳ יבשה כו׳? ר״ל מלכות ה׳ אחרונה בגלות היא כשמי״ר ות״ל נ״ב משי״ה כנ״ל? מה שכתבנו היטב הוא גי׳ שבעי׳ כי״ל העיון ברך? כי הוי״ה בניקוד אלהי״ם כי כל נקוד הוא הוי״ה וכולן הם ו׳ נקודו׳ עולי׳ ע״ו כי״ל? כי הענין שישראל שרשם בשם הוי״ה כמ״ש בנים אתם קרוים אדם ולא א״ה קרוי אדם ר״ל כי אדם גי׳ מ״ה כמספר שם הוי״ה שהוא רחמים גמורי׳ אבל א״ה ששרשם ומקורם הוא משם אלהי׳ כמ״ש האר״י ז״ל בכתבים שלו למען שתי אותותי אלה בקרבו ר״ל כי פרעה אמר ה׳ לא ידעתי אם אלהים הוא מי ה׳ אשר אשמע בקולו אלא אלהי הוא מי״י מה עשה הק״בה ונתן אלי״ה למי״י ועש׳ אלהים ע״ש מי ומי ההולכים ונעש׳ ת״ח? י״ם תחי׳ מקורם מאלהי׳ שהוא גי׳ ע׳ דהיינו כל הע׳ לשון אבל עכ״פ צריך להיות דבר מועט מהוי״ה כי זולת זה אין להם קיום וזה ג״כ נ״ל מש״ה מאחר שאמרנו למעלה שיו״ד הוא דרשו משפט ומצינו שיו״ד היא גופא דחרבא וב׳ ההין היא ב׳ פיות ו׳ זו נדון דחרבא וז״ש אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי לפי פשוטו ותאחז במשפט היא היו״ד והרמז את ידי״י זה אותיות יו״ד כי מצינו כמה פעמים בכתבים את ידי״ך אלי״ה תד״ך ע״ש: תלויים בד׳ אותיות הקריאה ר״ל הוא שם של אדנות יפורש ג״כ פי״ר הגלא״נטי ודוק: והרגיל בשפת אמת יודע כן פירש הוא ספר שנקרא שפת אמת: לאסור בזיקי׳ וכבלי ברזל המתעה בהן ר״ל שאוסר היצ״הר בכבלים כי הוא מסית אותם ומתעה אותם בני אדם לכן אם הוא אוסר במצות דהיינו בשמירת הלאוין יקרא עוש׳ טוב כי הוא מכניע את היצ״הר עם פעולתו להק״בה ונעשה יצר טוב: ושס״ה עורקים דופקים כמני׳ הימי׳ אשר הם לפי דרכנו כו׳ כצ״ל לפי בלא ואי״ו: שמירת הלאוין בעשה טוב שהיא כנגד ימים ע״ש: ועבר ושנה הותרה לו ר״ל עבר ושנה בחטא כי למעלה אמרינן בשמירת הלאוין אוסר היצ״הר בכבלי ברזל אבל אם שנה בחטא הותרה לו הרצוע ואינו אוסר כו׳: ואין כפול באיברי׳ ר״ל כי אמרינן שס״ה מצות לא תעשה נגד שס״ה גידין ורמ״ח מצו׳ עשה נגד רמ״ח איברים והכא אמרינן שיש ב׳ פעמי׳ איברים שס״ה ותי׳ שאין להם אלא שס״ה פעם א׳ כו׳ אין בהם סור מרע אלא במקרה ושיעור כמו שכתבו הפילוסופים שסור מרע הוא מקרה אצלם ודו״ק:

# חקור דין — חלק א — פרק יב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד · נה · נו · נז · נח · נט · ס · סא · סב · סג · סד · סה · סו · סז · סח · סט · ע · עא · עב · עג · עד · עה · עו · עז · עח · עט · פ · פא · פב · פג · פד · פה · פו · פז · פח · פט

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) לכו נא ונוכחה אחר שדרש הרב בפ' הקודם את הפסוק דרשו משפט וגו' דורש והולך בג' פרקי' הבאי' את הפסוק שלאחריו לכו נא ונוכחה וגו' כמו כן מענייני התשובה וכולל בו הדרושי' השייכי' לזה :

**יד יהודה • ב**

(ב) נברר את עצמנו מפרש הרב ונוכחה כאלו הוא מבנין הפועל ואע"פ שהוא מבנין הנפעל שאם מבנין הפועל היה צריך להיות מנוקד נו"ן ויו"ו בחו"לם מ"מ מפרשו כמו בנין הפועל ונוכחה נברר עצמנו והיינו כמו שגומר בסוף הפסוק וגו' :

**יד יהודה • ג**

(ג) שכן שמוש הנפעל ר"ל שכן מצינו עוד לשון שבהם שמוש הנפעל מתהפכת בלשון פועל כמו ועמשא לא נשמר מחרב יואב שהבנין של נשמר מורה על הנפעל ומ"מ פירושו כמו הפועל והיינו שלא שמר את עצמו מחרב יואב והכי נוכיחה דכותיה :

**יד יהודה • ד**

(ד) וידוע בהלכות דייני' וכו' מבאר הרב סיפא דפסוק אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו למה בהדמיון שנים ושלג :

**יד יהודה • ה**

(ה) יקיים השי"י בעצמו הצד הראשון שאומרים לעשיר לבוש כמותו והיינו שהשי"י שעליו נאמר בדניאל ועתיק יומין יתיב לבושיה כתלג חור לעתיד כביכול יתלבש במלבושים מלוכלכי הגולי'? יורדי גיהנם ללבנם כדאית' בזוהר שלח לך עמוי של"ח וע"ז נאמר מי זה בא מאדום חמוץ בגדים וזה יהיה כשיכנס לעתיד הוא יתי' לגיהנם להוציא ממנו ישראל כמו שיתבאר בתחלת פי' הסמוך :

**יד יהודה • ו**

(ו) נדבר בו על אוזן שומעת לשבר ולשכך את האוזן ולא על תוכן אחד ח"ו כי דברה תורה בלשון בני אדם :

**רמ"ע מפאנו**

לכו נא ונוכחה יאמר ה' (ישעיהו א, יח). אני ואתם נברר את עצמנו, שכן שמוש הנפעל, כמו ועמשא לא נשמר (שמואל ב כ, י). וידוע בהלכות דיינים שאם באו לדין עני ועשיר, אומרים לעשיר לבוש כמותו או הלבישהו כמותך. ובתחלת הוכוח הזה לעתיד לבא, יקיים בעצמו הצד הראשון, בסמוך נדבר בו על אוזן שומעת, ובסופו ילבישנו בגדי ישע מעיל צדקה, ועתידים צדיקים שיקראו בשמו כנודע. והנה הפסוק הזה יכלול החלוקות שתיהן, על הראשונה והיא מיראה או שלא לשמה, כי גדול עד שמים חסדו לזוכים אליה ותו לא, דהיינו עד כסא הכבוד כמו שזכרנו בפרק ג', אמר הנביא לכו נא ונוכחה. ואתיא כי הא דתנינן, הוא עד הוא דיין הוא בעל דין (משנה אבות ד, כב). כי הנה במתיחס לחוטא בינו לבין עצמו הוא עד. וכבר העיד בנו על זה באמרו, שחת לו לא בניו מומם (דברים לב, ה). ומתרגמינן חבילו להון לא ליה. ובינו לזולתו הוא דיין, ובינו למקום הוא בעל דין. וכן בדוד הוא אומר, לך לבדך חטאתי (תהלים נא, ו). כי אמנם אין רואה זולתך, ואתה עד כאמור. והרע בעיניך עשיתי. ואתה דיין ולפיכך אמר למען תצדק בדברך. וכמו בעל דין תזכה בשפטיך. ובאו שני התארים האחרונים בצרוף גמור, ליתן את האמור של זה בזה, לחזק אמונתנו בו ובצידוק דינו, שאלמלא כן תצדק בשפטך מבעי ליה, וכן תזכה בדברך. או יהיה הפסוק מוסב קצתו אל קצתו וכולל דיין ובעל דין בלבד, כי יאמר לך לבדך חטאתי למען תצדק בדברך והרע בעיניך עשיתי למען תזכה בשפטך. ובאמרו אחר כך כי פשעי אני אדע. האמין עליו את העד, שהוא לבדו מעיד יחידי. ולדקדק מלת למען כפי המובן ממנה בפשיטות על הדרך הזה השני, יאמר צריך אתה שתזכה בשפטך. ירצה שתזכה לעצמך במה שתשפוט, ראשונה היותך לבדך בעל דיני, שאין בעוני דבר מתיחס לזולתך כלל כנודע מדינו של אוריה שהיה מורד במלכות ושלא קרב לבת שבע כל ימיו, ושכתב לה ספר כריתות, לא נשאר בחטאו של דוד רק

**יד יהודה • ז**

(ז) ובסופו של הוכוח ילביש הקב"ה את עצמו בגדי ישע מעיל צדקה להושיע את ישראל ולהוציאם מגיהנם ע"ז והוא שמסיי' בפסוק מי זה בא מאדו"ם וגו' דהיינו מדבר בצדקה רב להושיע :

**יד יהודה • ח**

(ח) ועתידי צדיקים וכו' ר"ל והיינו דאמר ר' יוחנן בפ' הספינה עתידי צדיקי' שיקראו בשמו של הקב"ה והכל לפ"ז ע"ד שאמרו בתקוני' ד' ג' כשמו כן לבושו והיינו שלעתיד ילכו הצדיקי' עמו יתי' מגיהנם ואז מלבושי המלוכלכי' יתלבשו ג"כ כתלג חור והיינו הבגד השני הלבישו כמותך וגו' שמסיים הפסוק כאן אם יהיו חטאיכם כשני' כשלג ילבינו :

**יד יהודה • ט**

(ט) והנה הפסוק הזה לכו נא ונוכחה וגו' יכלול לשתי החלוקות של תשובה והן תשובה מאהבה ותשובה מיראה כמ"ש בגמ' פרק בתרא דיומא אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כשגגות שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוניך האי עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול איני והאמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות שנא' ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם חיה יחיה לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה :

**יד יהודה • י**

(י) על הראשונה והיא מיראה תחלה הרב בתשובה לפי שהושע שדבר מתשו' בשובה ישראל וגו' היה קודם ליחזקאל שדבר מתשובה מאהבה בפסוק ובשוב רשע וגו' :

**יד יהודה • יא**

(יא) או שלא לשמה וכו' כפשטי' כדאמר רמי כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה :

**יד יהודה • יב**

(יב) דהיינו עד כסא הכבוד שם ביומא ר' לוי אומר גדולה תשוי' שמגעת עד כסא הכבוד שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך וידוע ששמים כנוי לת"ת וכמו כן כסא הכבוד כנוי לת"ת וע"כ דעת הרב שר' לוי מיירי מיראה והיינו דכתיב בלא לשמה עד שמים חסדו ומימריה ומימרא דריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כשגגות חדא מלתא הן והיינו ע"ד שכתב הרב לעיל פ"ג שהזדונות שבהם מושלך מתחת כסא הכבוד ולא נשאר בלתי אם חלק העננה וכו' ע"ש :

**יד יהודה • יג**

(יג) אמר הנביא וכו' פי' על התשובה והיא מיראה אמר הנביא לכו נא ונוכחה לפי שנשאר עכ"פ חלק השגגה להתכפר כנז' ויצטרך הש"י להתווכח עם שרי או"ה שטועני' הללו והללו ע"ז וכמו שמסיים הרב בסוף הפרק ועיין בפי' י"ד שם מסיים הרב הדרוש שניה במ"ש וחותם על החלוקה הבי' וכו' :

**יד יהודה • יד**

(יד) ואתיא הא דאמר הקב"ה ונוכחה כבעל דין כי הא וכו' :

**יד יהודה • טו**

(טו) במתיחס לחוטא בינו לבין עצמו כי האדם החוטא למקום יתי' גורם רעה לעצמו ונפשו זה הוא חוטא לעצמו והש"י עד בדבר :

**יד יהודה • טז**

(טז) ובינו לזולתו כאשר יחטא אדם לחברו :

**יד יהודה • יז**

(יז) לך לבדך מפרש הרב כל הפסוק כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך (תהלי' נ"א) :

**יד יהודה • יח**

(יח) אין רואה זולתך מפרש לך לבדך כמו בפניך לבדך ואתה עדי חטאתי לעצמי :

**יד יהודה • יט**

(יט) ואתה דיין מפרש והרע בעיניך הדיין עשיתי לזולתי :

**יד יהודה • כ**

(כ) לפיכך וכו' ר"ל מצד זה שהוא יתי' דיין אמר דוד למען תצדק

מה שהגביר חרב בני עמון על מחנה ישראל, פן יאמרו ידינו רמה, ותו דלא גרע מה שבא אל בת שבע ממאן דשקיל בשרא מבי טבחא ולא יהיב דמי לאלתר, והיו חבריו בושים ודאי משמועתו, יש כאן שוגג ומזיד בחלול השם, זה וזה בינו למקום בלבד. למען תצדק כמו דיין בדברך על ידי נתן לא תמות. או יאמר לך לבדך חטאתי, בהרהור שאין זולתך מכיר בו, והרע בעיניך עשיתי, הם בתי דינין של מעלה כדלקמן, ולמען תצדק בדברך, שהמעשה ראוי לימחול, צריך אתה שתזכה בשפטך את ההרהור לכף זכות ובא בפועל עומד, שהוא כביכול זוכה לעצמו בשעה שמזכה את בניו מן הדין, וזה וזה פירושו מתישב מאד ואמתי בעצמו, שיהיה למען תצדק הוא התכלית לתזכה בשפטך, לא סבה אל החטא. מיהו פרישו בהו רבנן דאינון מילי דבדיחותא, למצוא חן בשיריו וזמריו, דלא לימרו עבדא זכי למריה בזוהר ובפרק חלק, כאלו יאמר חטאתי לאמן דבריך שאמרת, כי יצר לב האדם רע מנעוריו (בראשית ח, כא). עד שיצדק לומר, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז, כ). שאפילו במעשה המצות שלנו יש בהן כמה חסרונות כמו שנזכיר בחלק ב' פרק ט"ז. ועצה טובה קא משמע לן קרא, דכתיב טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו (איכה ג, כז). אמר כי טוב לו עודנו איש בתוקפו וגבורתו כי ישא עול התורה והמצות באותו החלק שיצרו תוקפו, והיינו בנעוריו כדלעיל, דאי לא תימא הכי קשה דפתח בגבר ומסיים בנער, ולא עוד אלא דקאמר ישא לשון עתיד, והוא גזרה הפוכה בלי ספק, אלא כדאמרן שעל אותו היצר שהוא רע מנעוריו דבר הנביא המקונן, וטוב לגבר שהוא כופהו ומחזירו למוטב, ומובטח לו שהקב"ה עוזרו, כי הוא ידע יצרנו הזכור בתורה אלפים שנה קודם העולם, שעדיין היה מציאותנו באותו העדר הקודם להויה, והוא אמרו כי עפר אנחנו (תהלים קג, יד). ומלת כי - משפטה כאשר, והכל היה מן העפר כנודע, ויהיה זכור פעול כמשמעו מוסב אל היצר, והוא פשט נכון. או יאמר לך לבדך חטאתי בדבר בת שבע שהיה שוגג בחלול השם, שחשב להסתיר את הדבר, והרע שהוא מזיד בדבר אוריה, בעיניך עשיתי. הן המה שבעה עיני ה', ראשי סנהדראות של מעלה שכנגדן עיני העדה למטה, אשר מרב גאותן של ישראל מסורה בידם להמית בסנהדרין

**יד יהודה • כ • המשך**

בדברך שתצדק באותן דיניך ששפטת ודברת עלי שלשון תצדק שייך לגבי דיין ושופט צדק :

**יד יהודה • כא**

(כא) וכמו כבעל וכו' ר"ל ומ"ש תזכה בשפטך הוא מצד שהש"י הוא בע"ד שלשון תזכה שייך לגבי בע"ד הזוכה ולפ"ז יפורש בשפטך כשמשפט והדין שיש לך עמי :

**יד יהודה • כב**

(כב) שני התארים האחרונים ר"ל דיין ובע"ד :

**יד יהודה • כג**

(כג) בצירוף גמור כשאמרו בבחינת דיין למען תצדק בדברך ולבחינת בע"ד תזכה בשפטך כי מלת למען מצרפן וכוללן יחד :

**יד יהודה • כד**

(כד) ליתן האמור וכו' פי' כדי שיהא מוסב לשון תצדק גם למלת בשפטך ולשון תזכה ג"כ למלת בדברך וזה יוסיף חיזוק לאמונתנו שאנו מאמינים בו יתי' במה שהוא דיין אמת ובצדקת דיניו שיש לו עמנו והיינו במה שהוא בע"ד ולכך בא בכל א' הלשון כפול ע"י הצירוף הזה לחיזוק הענין כנודע שכל לשון כפל הוא לחזק :

**יד יהודה • כה**

(כה) שאלמלא כן וכו' פי' דאל"כ ה"ל להפך הלשון ולכתוב בשפטך אצל תצדק והוא לשון שייך יותר אל הדיין ופירושו כמשפט שאתה גוזר וכן ה"ל לסמוך בדברך אצל תזכה שהוא לשון שייך יותר לגבי בע"ד ופירושו בדברי טענות שיש לך ודאי כדאמרן שמלת למען מצרפן ליתן האמור של זה בזה :

**יד יהודה • כו**

(כו) וכן תזכה כי וכן מבעי ליה לומר תזכה בדברך :

**יד יהודה • כז**

(כז) מוסב קצתו אל קצתו פי' למען תצדק בדברך מוסב אל לך לבדך חטאתי ותזכה בשפטך מוסב אל והרע בעיניך עשיתי וכדמפרש ואזיל :

**יד יהודה • כח**

(כח) דיין ובע"ד בלבד ואינו כולל עד אבל גומר בפסוק שלפניו כי פשעי אני אדע ר"ל ידעתי שעדותיך על פשעי אמת :

**יד יהודה • כט**

(כט) כי יאמר לך לבדך חטאתי ומצד הדין ולפיכך תצדק והרע בעיניך עשיתי ומצד בע"ד למען תזכה ויבואר בסמוך שהוא יתי' לבדו מעיד יחידי ובשבילו הוצרך להאמינו עליו :

**יד יהודה • ל**

(ל) בפשיטות לאפוקי הפירוש שיבא ג"כ לפנינו שמלת למען הוא סבה אל החטא :

**יד יהודה • לא**

(לא) במה שתשפוט לזכות והוא בשפטך שתשפוט תחלה שאתה לבדך בעל דיני ולא חטאתי לאוריה ולא לבת שבע כי אוריה מורד במלכות היה על אומרו ואדוני יואב כמ"ש ז"ל בקדושין ומחמת בת שבע גט כריתות היה לה מאוריי כמאמרם ז"ל ג"כ שם וכבר אית? בזוהר משפטי עמוי ק"ן על הפסוק הזה לך לבדך חטאתי דוד מלכא חטי לק"בה ולא לבני נשא ואיתימא הא חב ההוא חובא דבת שבע ותנינן מאן דאתי על אתתא ברעותא אסרה על בעלה וחב לחבריה וחב לק"בה לאו הכי הוא ההוא בהיתרא הוה ודוד דיליה נקיט וגט הוה לה מבעלה עד לא יהך לקרבא וכו' ע"ש ומלבד זה אמרו ז"ל בזוהר בראשית עמוד ל"ח שהיה דו"מה ממנא דגיהנם מקטרג הרבה על דוד בשעה שעשה אותו עובדא ובסוף אמר לק"בה דהוה ליה לדוד לאורכא תלת ירחי ולא אוריך א"ל הקב"ה במאי אוקים מלה באתר דחיישי' דהיא מעוברת וגלי קדמי דאוריי לא קריב בה לעלמין וע"ש והנה לא נשאר לדוד כ"א מה שחטא בינו למקום יתי' במה שהרג את אוריה ע"י חרב בני עמון והגביר בזה חרב בני עמון על ישראל כדמסיים שם בזוהר משפטים הנ"ל מהדאיתא דלא חב דוד אלא לק"בה בלחודוי ולא לאחרה דקטיל לאוריי בחרב בני עמון וכו' וקרא אמר ולא נמצא אתו דבר רק בדבר אוריה החתי רק למיעוטי קאתי בדבר אוריה ולא באוריי וכן כי אמר ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל חרב בני עמון הוה חקיק עלה דיוקנא דדרקון חוויא עקימא ע"ז דלהון אמר קב"ה יהבת חילא להההוא שקוץ בגין דבשעת דקטלו בני עמון לאוריי וסגיאין מבני ישראל עמיה ואתגבר בההוא או במשפט המלך, לא על ידי חרב בני עמון כאמור. או יאמר לך לבדך בעולם העליון, אין שם פגם במעשה התחתונים, רק חסרון שלימותך. ויהיה חטאתי מלשון אני ובני שלמה חטאים. אך הפגם בעצם מגיע לעולם המשרתים שזכרנו, ולמה שבעון אדם נקנסה מיתה עליו ועל דוד כנודע בפסוק מות תמות. וכמו שיבא נכשל דוד בזה מעין גלוי עריות ושפיכת דמים כשם שבקש לעבוד אלילים בברחו מפני אבשלום (סנהדרין קז, א), כדכתיב ויהי דוד בא עד הראש (שמואל ב טו, לב). להצדיק דין שמים בעיני ההמון אשר לא עמדו בסוד העבור, ויתמהו מכמה שירות ותשבחות שלו, אשר לא הספיקו להצילו מדין המות ולעשותו משיח. וידוקדק עם כל זה פסוק, יפה אף נעים אומר דרשני, והוא אמר חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה. כי הרבה דברים יש להתעורר בו. תחלה מה זו הודעה כלפי מעלה, ולמה הניח אותה בצד החטא ושלל כסוי העון, ואמאי הכא עתיד והכא עבר, וגבי פשעים נקט לתרוייהו אמרתי אודה. ואמאי אודה עלי פשעי, והרי פשעים אלו המרדים, וכאן אין גם אחד חמור כל כך. ואמאי אתה נשאת עבר. ואמאי תלה המזיד בשוגג, דכתיב עון חטאתי. ופשעים שזכר תחלה מאן מחיל ומאן שביק, ומאי סלה שייך הכא. ועם מה שהקדמנו הכל מתוקן. יאמר שגגתי בבת שבע, אודיע אליך נאמן הדיין, כי הא דתנן בפרק נגמר הדין, הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות, מחזירין אותו. ובלבד שיהא ממש בדבריו. ועוני בדבר אוריה לא כסיתי מעקרא, למסור דיני על יואב שהייתי רשאי על זה, דהא אין שליח לדבר עבירה. ואל ההמון אמרתי שרצוני להתודות על שתי אשמותי שהגדלתי אותן על עצמי ונעשיתי רב פשע אצלם לצדק דינך בעיניהם, ואצרף עמהם כל פשעי הראשונים אף על פי שעבר עליהם יום הכיפורים, וזהו פשעי לה'. רצה שיהיו דבריו אמת בנגלה ובנסתר, ואתה צרפת מחשבתי הטובה למעשה, ומשעת האמירה נשאת עון אוריה ודנת אותו טפל לשגגתי בבת שבע, והיה זה בבית דין עליון דעתיקא קדישא, כי רבים רחמיו ונצחיים בלי הפסק, והוא אמרו סלה. הדרן למוסר הנביא שאמר לכו נא ונוכחה. ירצה

**יד יהודה • לא • המשך**

שעת' חרב בני עמון כמה תוקפא חוויא עקימא וע"ז וזהו שאמרו ז"ל בדרוש' ואותו הרגת בחרב בני עמון שהיה לך לדונו בסנהדרין :

**יד יהודה • לב**

(לב) ותו וכו' פי' ועוד חטא למקום בענין בת שבע בשביל חלול השם שהיה הדבר גלוי כי היו חבריו של דוד מתביישי' ממנו על דבר השוגג? כמאמר ז"ל בפ' בתרא דיומא ה"ד חלול השם איזהו אמר רב כגון אנא דשקילנא בשרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר דבי ר' ינאי אמר כל שחביריו מתביישין מחמת שמועתו :

**יד יהודה • לג**

(לג) יש כאן שוגג ומזיד בחלול השם נקט הרב לשון הזכרה לזכות? ול"ל שוגג בדבר בת שבע שחשב להסתיר את הדבר כדלקמן בסמוך ומזיד בדבר אוריי בחרב בני עמון ובשניהם היה חלול השם נזכר :

**יד יהודה • לד**

(לד) זה וזה דבר בת שבע ודבר אוריה :

**יד יהודה • לה**

(לה) למען תצדק וכו' ויחזור הפסוק לפי"ז והוי' לך לבדך חטאתי ואתה דיין והרע בעיניך ואתה בע"ד למען תצדק בדברך שאמרתם? ושלחת לי ע"י נתן הנביא גם ה' העביר חטאתך לא תמות והסבה לפסק הזה הוא למען תזכה בשפטך שתזכה תחלה המשפט ששפטת שאתה לבדך בעל דיני והרע בעיניך ולא לזולתך עשיתי כי לא חטאתי בדברי אוריי ובת שבע כי אם מצד מה שנוגע בך ובכוי? זאת היתה לי חטאתי ותצדק בדבריך :

**יד יהודה • לו**

(לו) ב"ד של מעלה הנקרא עיני ה' כדלקמן בסמוך ובעיניך דייקא כלומר עשיתי הרע בפועל שגם הב"ד של מעלה מכיר בו :

**יד יהודה • לז**

(לז) ולמען תצדק וכו' כלומר וסוף הפסוק ה"פ למען תצדק בדברך שאמרת למחול על המעשה צריך שתזכה בשפטך וכו' :

**יד יהודה • לח**

(לח) ובא פעל תזכה בפועל עומד

**יד יהודה • לח • המשך**
כי לפי הפירוש הנז' היה צריך שינקוד התי"ו בסגל והזי"ן בפת"ח? שיהא פועל יוצא והיינו

נברר את דיננו תחלה עם בעלי הריב הטוענים, הללו והללו עוברי עבירה, ואחר כך בה' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל:

**יד יהודה • לח • המשך**
לזכות את ההרהור אבל לכך בא בפועל עומד בשביל שהוא יתי' כביכול זוכה לעצמו וכו' :

**יד יהודה • לט**
(לט) התכלית שתכלית של תזכה בשפטך הוא למען תצדק בדברך :

**יד יהודה • מ**
(מ) לא סבה אל החטא כאשר פי' לפי פשוטו שמוסב למען תצדק על לך לבדך חטאתי כלומר שבסבה זו חטאתי למען תצדק וזה אין לו שחר ומש"ה הוכרחו להמתיק המליצה באחד מדרכים הראשוני' אבל אם יהיה למען תצדק תכלית יתישב יותר :

**יד יהודה • מא**
(מא) מיהו פירשו רבנן הפסוק כמשמעו שלמען תצדק הוא סבת החטא דלא לימרו עבדא זכי למריה והוא בפי חלק דרש רבא מאי דכתי' לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך וגו' אמר דוד לפני הק"בה רב"ע גלי וידיע קמך דאי בעינא למכפייה ליצרי הוה כייפינא אלא אמינא דלא לימרו עבדא זכי למריה ומ"מ ליכא לתמוה על טעם זה כי דוד לא אמרו אלא לבדיחות וכדאי' בזוהר משפטי' עמו' קנ"ח? דוד בדיחא דמלכא הוה ואע"ג דהוה בצערא כיון דהוה קמי מלכא תב לבדיחות' בגין לבדחא **[חסר]** מארי דעלמא דאנא יכיל? בחנני ה' ונסני ואת דלא איכול לקיימא דהא חטנא למען תצדק בדברך ויהא מילך קשוט וכו' ע"ש ומוסר ההתנצלות הזה למען תצדק לא אמרה דוד על צד האמת דא"כ יהא מותר לו לעבור על דת בשביל זה אבל הוא המלצה בבדיחות' למצוא חן בעיניו יתי' :

**יד יהודה • מב**
(מב) שאפי' במעשה המצות וכו' **[חסר]** הזה אומרו יעשה טוב מיותר דה"ל בקיצור אין צדיק בארץ אשר לא יחטא לכך אמר שהכוונה אשר יעשה טוב ולא יחטא גם באותו מעשה טוב :

**יד יהודה • מג**
(מג) עודנו איש כמו ארז"ל ועיין ח"ד פי"ז :

**יד יהודה • מד**
(מד) והיינו בנעוריו כדלעי' ר"ל יצרו רע מנעוריו והכוונה שיכניע יצרו הרע באותו דבר שיצרו תוקפו :

**יד יהודה • מה**
(מה) דאלת"ה אם תרצה לפרש הכתוב כמשמעו קשה וכו' :

**יד יהודה • מו**
(מו) והוא גזרה הפוכה שמורה על הגבר ישא עול בנעוריו וימי הנעורים כבר חלפו הלכו להם והל"ל בלשון עבר כי נשא עול בנעוריו :

**יד יהודה • מז**
(מז) אלא כדאמרן שלא מימי הנעורים דבר הכתוב המקונן ירמיה פה? כי אם מיצה"ר שהוא רע מנעוריו ומלמדנו שטוב לגבר כי ישא עול היצה"ר ויכפהו בעמדו גבר :

**יד יהודה • מח**
(מח) שהקב"ה עוזרו כמאמרם ז"ל אלמלא הק"בה עוזרו לא יכול לו שנא' ה' לא יעזבנו בידו :

**יד יהודה • מט**
(מט) הזכור בתורה וכו' אגב אורחיה מפרש הרב את הפסוק כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו (תהלי' ק"ג) ואמר שמלת זכור מוסב אל יצרנו והכוונה כי הוא יתי' ידע יצרנו הזכור בתורה בעוד

**יד יהודה • מט • המשך**
עפר אנחנו קודם בריאת העולם כידוע שהתורה קדמה לעולם אלפים שנה ואז נזכר בה כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואמרו כי עפר אנחנו פירשת קודם הויית העולם כי המציאות שבין ההעדר הקודם להוויית העולם לבינו נקרא עפר וע"ז דרש הרב מחויתי עולם פי"ג את הפסוק הכל היה מן העפר וגו' ע"ש :

**יד יהודה • נ**
(נ) ויהיה מלת זכור בפסוק הזה פעול ומוסב ליצרנו כאלו אמר יצרנו המוזכר ואין צורך לדחוק המפרשי' במלה זו יע"ש :

**יד יהודה • נא**
(נא) שוגג בחלול השם כדלעיל ולכן אמר חטאתי בלשון שוגג :

**יד יהודה • נב**
(נב) מזיד בדבר אורי"ה כדלעי' במה שהרגו ע"י חרב בני עמון והיה גם מזיד בחלול השם :

**יד יהודה • נג**
(נג) הן שבעה עיני ה' הזכורים כו' שבעה אלה עיני ה' משוטטים בכל הארץ ואמרו בזוהר בר"מ פי' פנחס עמו' תכ"ד על פסוק עיני ה' אלהיך בה ומינייהו דלעילא יונקין שבעין סנהדרין וכו' ושרי עשרות שבהן הן הם ז' ראשי סנהדראות :

**יד יהודה • נד**
(נד) שכנגדה עיני העדה של מעלה הם הסנהדרין של מטה והרשות הנתונה להם לדון ולהמית באה מלמעלה :

**יד יהודה • נה**
(נה) כדדריש בזוהר את הפסוק ואשר חרב גאותך והוא בפי בלק עמו' ש"ה על פסוק וזרח משעיר למו קרא הק"בה לסמא"ל ואתא קמיה וא"ל תבעי אורייתי' דילי אמר מה כתיב בה א"ל לא תרצח וכו' אמר ח"ו אורייתא דא דילך היא ודילך יהא לא בעינא אורייתי' אתיב ואתחנן קמיה אמר מאריה דעלמא אי את יהבה לי כל שלטנו דילי אתעבר דהא שלטנא דילי על קטולא איהו וקרבין לא יהון ושלטנו דילי על כוכבא דמאדים א"ה כלא אתבטל מעלמא מאריה דעלמא טול אורייתך ולא יהא חולקא ואחסנא לי בה אבל אי ניחא קמך הא עמא בנוי דיעקב לון אתחזי ואיהו חשיב דהא דלטורא אמר עלייהו וכו' אמר סמא"ל ודאי אי בנוי דיעקב יקבלון דא יתעברון מעלמא ולא ישלטון לעלמין וכו' א"ל הואיל וכך הב לי עיטא היך אעביד דיקבלון לה בנוי דיעקב דאת אמר א"ל מאריה דעלמא אצטריך לשחדא לון טול נהורא מנהירו דחילי שמיא והב עלייהו ובדא יקבלון לה והא דילי יהא בקדמיתא אפשיט מיניה נהירו דחפיא עליה ויהב ליה למיהב לון לישראל ה"ד וזרח משעיר למו משעיר ממש דא סמא"ל דכתיב ונשא השעיר עליו למו לישראל וכו' נטל בההוא נהירו דאפשיט בהו סמא"ל חרב וקטולא לקטלא בדינא ולקטלא כדקא יאות ה"ד ואשר חרב גאותך אע"ג דלא הוה דילך נטל בההוא ברכתא דאפשיט מיניה וכו' ע"ש ואפשר? ללמוד מדעת הרב שדין מלך דמשפט מות למורד במלכותו שהוא מדין ד' מיתות ב"ד וגם הוא מתנה לישראל בשעת מ"ת מסרו של עשו וכ"כ עוד לקמן פי' י"ח ובגין הוא דינא דמלכותא דינא והכי מוכח דברי הזוהר שאחר דקטלא בדינא אמר עוד ולקטלא כדקא יאות מכל אלין משמע שהיה לו לדוד לדונו לאוריה בסנהדרין או במשפט המלך והוא שלא נעשה כן ופגם בזה בסנהדרין של מעלה עיני ה' שנתנו למטה המשפט מות כי"א משני דרכי' הללו הוא הרע בעיניך עשיתי ועיין בזוהר פי' משפטי' עמו' ק"ן מהדרוש? זה :

**יד יהודה • נו**

(נו) בעולם העליון בעולם האציי וכו׳ :

**יד יהודה • נז**

(נז) אין שם פגם כו׳ ממעשה התחתונים ולית תמן פירודא ח״ו ועליו אתמר אני ה׳ הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן כמבואר בזוהר פ׳ כי תצא עמו׳ תק״לו :

**יד יהודה • נח**

(נח) רק חסרון שלמותך ר״ל חסרון רצונך הבלתי נעשה למטה :

**יד יהודה • נט**

(נט) ויהיה הפירוש של מלת חטאתי מלשון חסרון כמו והייתי אני ובני שלמה חטאי שפיי חסרים מהמלוכה וכן הוא הכוונה בנדון חסרון רב בך :

**יד יהודה • ס**

(ס) לעולם המשרתים לעולם היצירה והבריאה כי נערים הם המלאכיי וכנ״א? השרפיי וגם המה משרתי ה׳ ומלאכי השרת נקראים :

**יד יהודה • סא**

(סא) שזכרנו בסמוך על מלת בעיניך והיינו הרע בעיניך הפגם בעולם המשרתיי עשיתי :

**יד יהודה • סב**

(סב) מות תמות ודרשו רז״ל בכ״ל מיתה לו מיתה לתולדותיו והרי היה לדוד שהוא מתולדתו וגלגולו של אדם כידוע אדם אד״ם נוטריקון אדם דוד משיח :

**יד יהודה • סג**

(סג) וכמו שיבא לקמן פ׳ כ״ב וע״ש :

**יד יהודה • סד**

(סד) בזה בבת שבע ואוריה :

**יד יהודה • סה**

(סה) מעין ג״ע וש״ד שהגם שלא ג״ע וש״ד ממש כי בת שבע גט כריתות היה לה ואוריה מורד במלכות היה מ״מ מעין ג״ע וש״ד הוא :

**יד יהודה • סו**

(סו) כדכתי׳ ויהי דוד וגו׳ ודרשו רז״ל ע״ז בפי חלק בקש דוד לעבוד ע״ז וכו׳ :

**יד יהודה • סז**

(סז) להצדיק דין שמים וכו׳ ע״כ נכשל בעבירות חמורות הללו וזהו אומרו למען תצדק :

**יד יהודה • סח**

(סח) בסוד העבור שלא ידעו מסוד העבור ולא יבינו? שדוד מת בעון אדה״ר להיותו גלגולו :

**יד יהודה • סט**

(סט) כי הכא דכיי״? קושיות יש להתעורר :

**יד יהודה • ע**

(ע) מה זו הודעה כלפי מעלה שאמר חטאתי אודיעך כאלו מזולת ההודעה היה ח״ו נעלם ממנו יתי׳ :

**יד יהודה • עא**

(עא) ולמה הניח הודעה זו גבי חטא שאמר בלשון הכרה חטאתי אודיעך וגבי עון אמר בלשון שלילה לא כסיתי :

**יד יהודה • עב**

(עב) ואמאי אמר גבי חטא לשון עתיד אודיעך וגבי עון אמר לא

**יד יהודה • עב • המשך**

כסיתי בלשון עבר גבי פשעים כיי״ל שתיהן שאמר אמרתי אודה עלי פשעי תרתי אמרתי לשון עבר אודה עתיד :

**יד יהודה • עג**

(עג) ואמאי וכו׳ פשעים הם המרדין כדאית׳ כפ״ג דיומא ואין בפשעיו של דוד אחד מהם חמור כמרד בו יתי׳ :

**יד יהודה • עד**

(עד) ואמאי אמר בלשון עבר ואתה נשאת :

**יד יהודה • עה**

(עה) ואמאי אמר עון חטאתי בסמיכות ותלה עון שהוא מזיד בחטא שהוא שוגג :

**יד יהודה • עו**

(עו) ופשעים שאמר תחילה בפשעי להי׳ כדבעינן? כלומר ואודה עלי פשעי ומסיים ואתה נשאת עון חטאתי ואן מחיל הפשעים שאמר בתחילה ומאי לשון סלה דקאמר :

**יד יהודה • עז**

(עז) אודיע אליך כדי ללמד על עצמי זכות שאין כאן אלא שוגג בחלול השם כדלעיל והותרה הקושי׳ א׳ בזה כי אין הכוונה אלא להודיע חטאתו בדרך התנצלות :

**יד יהודה • עח**

(עח) ועוני בדבר אוריי שהרגתי אותו בחרב בני עמון מעקרא בשעת מעשה לא כסיתי אלא מסרתי דיני על יואב שהוא הרגו אותו בשליחותי ועליו העון כי דברי הרב ודברי התלמיד מי שומעין והייתי רשאי לעשות כן ולשלוח את יואב דאין שליח לדבר עבירה כמו שבארו ז״ל בכל זה בגמ׳ דקדושין וכ״כ אף אם לא היה אוריי חייב מיתה אין עלי האשם מכ״ש במה שאין בהריגתו כ״א מזיד בחלול השם כנז׳ והותרה בזה קושי׳ ב׳ וג׳ :

**יד יהודה • עט**

(עט) ואל ההמון וכו׳ ר״ל כל זה אני אומר לפניך להתנצלותי על מעשה דבת שבע ואוריי אבל מ״מ אל ההמון שאינם יודעי׳ מסוד העבור כדי שלא יתמהו לאחר מיתות לא גליתי ההתנצלות הללו אלא אדרבה אמרתי להם אודה עלי פשעי שאתודה על אשמותי הללו והגדלתי אותן בעיניהם עד גדר פשעי׳ כדי להצדיק דין שמים כנז׳ והותרה בזה קושי׳ ג׳ ד׳ וה׳ :

**יד יהודה • פ**

(פ) אע״פ וכו׳ כד״א? ג׳ פ״ח דיומ׳ דתני׳ במתודה על העבירו׳ שעבר עליהי׳ יה״כ כ״ש שהו׳ משובח שנא׳ כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד וזהו פשעי להי׳ פשעי׳ שכבר הם להי׳ שעבר עליהן יה״כ ואין צריך לקשר מלת להי׳ למלת אודה כי כל זה שפת יתר דפשיטא כשיתודה שיהא הודוי להי׳ :

**יד יהודה • פא**

(פא) רצה שיהיו דבריו אמת בנגלה כמ״ש **[חסר]** טעם להתודות על מעשה דאוריא ובת שבע ונאמר בזה כן? אע״פ שהיה לו התנצלות אפי׳ הכי׳ :

**יד יהודה • פב**

(פב) ובנסתר לענין הפשעי׳ שעבר עליהי׳ יה״כ :

**יד יהודה • פג**

(פג) מחשבתי הטובה שאמרתי להתודות :

**יד יהודה • פד**

(פד) ודנת אותו עון טפל לשגגתי לימחול ג״כ עליו וזהו עון חטאתי והותרה בזה קושי׳ ו׳ וח׳ :

### יד יהודה • פה

(פה) והיה זה זוכר׳ בזוהר פ׳ ויקרא עמו׳ ל״ג ואתה נשאת עון חטאת סלה דא לעילא לעילא אתר דעתיקא קדישא שרי וזכרת? הרב ר״ל הב״ד העליון ועיין בפרדס שער הכינויים :

### יד יהודה • פו

(פו) והוא אמרו סלה לשון נצחות :

### יד יהודה • פז

(פז) נברר את דיננו כמ״ש הרב בתחילת הסימן וע״ש :

### יד יהודה • פח

(פח) עם בעלי הריב המקטריגי׳ על ישראל וטוענים הללו והללו ע״ז כמו שיתבאר בפ׳ הבא :

### יד יהודה • פט

(פט) ואח״כ בה׳ יצדקו שהק״בה מצדיקם כמו שיתבאר ג״כ בסמוך וזהו אומרו אם יהיו חטאיכם כשני׳ וגו׳ :

### יואל משה

לכו נא ונוכחה יאמר ה׳ כו׳ שכן שמוש הנפעל כמו ועמשא לא נשמר ר״ל כי הנפעל יש לו ב׳ פני׳ כמשל הבית הזה נבנה הוא פעל עבר והשני הוא ועמשא לא נשמר הוא פי׳ לא שמר את עצמו ממילא שמעינן ג״כ הכא ונוכחה הוא נפעל בפנים השני׳ לכן פירש נברר את עצמינו כמו ועמשא לא נשמר את עצמו ג״כ פי׳ ונוכחה את עצמינו וידוע הק״בה יקיים בעצמו הצד הראשון כו׳ פי׳ אומרים לעשיר לבוש כמותו כן כביכול הק״בה ילבש את עצמו כמו ישראל כמ״שה הנה זה בא מאדום חמוץ בגדי׳ וגו׳ עיין זוהר בפרשת וישלח ת״ח כמה לבושי׳ מזדמנין בהאי עלמא כו׳: יצא לנו מכללו כי יורדי גיהנם מתלבשים בלבוש מיוחד להם בגדי׳ צואים והנה בזמן שיקוים כי באש ה׳ נשפט הנה בודאי כביכול מלבוש עצמו לבוש ראוי למקום זה ועולה על פתחו שק כו׳ והם בגדי בדדין בסוד איכה ישבה בד״ד כמבואר בגלא״נטי בתחילתו הרי מבואר שמקיי׳ בעצמו לבוש כמותו ולבסוף ילבישם לישראל בגדי ישע מלובשת? שנא׳ בגדי ישע ומעיל צדקה יעטנו לכן על אוזן שומעת ר״ל לשבר את האוזן: שיקראו בשמו עשירים כמותו והו׳ לבושו כדאי׳ בתיקון דף ב׳ שאמר שם כשמו כן לבושו ועתה המעיין דע כי ירידה זו לגיהנם אינו שום חסרון ח״ו אדרבה ירידה היא תיקון כולל לכל יציר שבעול׳ כי כלל גיהנם תעשה ג״כ צירוף נוסף לג״ע ושם יהיה מחול לצדיקים כי תתפשט הקדושה לגיהנם ותתבטל הגיהנם כדכתיב כי ערוך מאתמול תפתה גם הוא למלך הוכן להיות שם גבולי ג״ע ותקבע הקדמה בלבך ויתבאר לך הענין היטב בפרקי׳ הבאי׳ בס״ד: הפסוק יכלול שני החלוקות דהיינו מיראה ושלא לשמה או לאהבי׳ ולשמה מיראה שלא לשמה אמר כי גדול עד שמים ולא יותר דהיינו עד כסא הכבוד כמו שנבאר בפי׳ ״ד לקמן ע״ש: ואתי׳ כי הא דתנינן הוא עד הוא דיין הוא בעל דין ע״ז אמ׳ הכתוב לכו וגו׳ כי חוטא בינו לבין עצמו ממילא הרע לעצמו לא לזולתו הוא עד אז הש״י יהי׳ עד בינו ובין זולתו דהיינו בין אדם לחבירו הוא יהיה דיין היינו הש״י יהיה דיין ובינו לבין המקום יהיה הש״י בעל דין ויטעון עמו כו׳: לפיכך אמר למען תצדק בדבריך וכו׳ ר״ל כמו דיין שאומר הפסק דין וכמו בעל דין אמ׳ תזכה בשפטיך ר״ל שתצא זכאי מבע״ד במשפט והקשה לעצמו והלא גבי דיין שייך צדק במשפט ואצל בע״ד זכיית בדברים כמו שמצינו כמה פעמים בתורה לכן אמר יבאו שני התארי׳ דהיינו דיין ובע״ד בצירוף לומר ליתן האמור של זה בזה ר״ל מה ששייך כאן שייך ג״כ כאן לחזק אמונתינו בצידוק דינו הש״י ב״ה שהוא שופט צדק וכו׳: או יהיה הפסוק קצתו אל קצתו כי למעלה אמרינן שהפסוק מחולק לבי׳ חלוקו׳ וריש פסוק לך לבדך מדבר באם הוא עד וכאן אמ׳ כל הפסוק יהיה מוסב קצתו אל קצתו דהיינו שמדבר בדיין ובע״ד לך לבדך וכו׳ למען תצדק הוא דיין

### יואל משה • המשך

למען תזכה הוא בע״ד ובעדו? שיהיה הק״בה עד אמר אח״כ כי פשעי אני אדע שהוא עד וכו׳ ולמען ולדקדק מלת למען דה״ל ותזכה או ולמען כו׳ אלא יתורץ לפי דרך הב׳ שמוסב קצתו אל קצתו יהיה כך כי דוד המ״עה היה מתפלל שיהיה הק״בה זכאי במשפט כשהוא בעל דינו ואז יצא גם הוא זכאי במשפט כי אין הק״בה יוכל למחול לו על עונו שעשה אלא כשהוא יצא זכאי כמ״ל כי אזי יוכל למחול לו על עונו שעשה ואמר צריך אתה שתזכה בשפטיך שתצא זכאי כשאתה בעל דיני ירצה שתזכה כמה שתשפוט בראשונה וא״ת שחטאתי עוד ביני לבין האדם ואמר אח״כ שאין בעיני דבר זולתך לך לבדך כי מעשה אורי׳ מורד במלכו׳ הוא והיה חייב מית׳ וגם בת שבע לא קרב אצל׳ כל ימיו רק כשבא אורי׳ ממלחמה באותה לילה היתה לבלות אצלו שכתב לה ספר כריתת ולא היתה לו אשתו באותו פעם ממילא לא נשאר אלא חטא חרב בני עמון פן יאמרו ידינו רמה כי היה לו לדונו בסנהדרין זהו נ״ל מש״ה ע״ד שכתב הזוהר פרשת משפטים בסבא שדרקון היה על אותו חרב כי דוד היו שני חרבי׳ האי היה כתוב עליו שם המפורש ואותו חרב כתבו המפרשים שהיה לו מאביו כמו שכתבו המפרשי׳ אצל חרב של עמש׳ בן אביגיל עיי׳ בכלי יקר על נביאים לכן נאמר קחו לי החרב הידוע מאביו וגם שם חדשתי דברים רבי׳ בענין זה אבל כאן לקח חרב בני עמון ודרקון היה והיה ממית אף מי שלא היה ראוי להמית אף על פי שהיה לו חרב אחר אפ״ה לא נתן אותו חרב והרג בחרב זה לכן היה החטא כאן על חרב בני עמון עכ״ד מש״ה לוי׳ וגם החטא על בת שבע הוה כמאן דשקיל בשר מבי טבחא? ולא יהיב דמי והוא חלול השם מעול׳ היה מזיד ושוגג בחילול השם זנוב? בבת שבע ומזיד בדבר אורי׳: ולא אמר למען תצדק בדבריך כו׳ או נוכל לומר על ההרהור שאין מכיר בו אלא הש״י והרע בעיניך עשיתי ר״ל שהם סנהדרין שנקרא׳ עיני העדה שהיה לו לבוא על פיהם על ידיהם: ובא בפועל עומד כו׳ ר״ל הוא הוה שהוא בינוני ועומד כביכול כו׳ שהיה למען תצדק הוא התכלית לא כנה אל החטא ר״ל שמוכרח היה לחטוא כדי לאמת דברי הש״י כמ״ש והולך לא כן היה אלא החטא היה מקרי שאפי׳ במעש׳ המצות שלנו יש כמה חסרונות ממילא חטאתי הוא פי׳ חסרון כמו אני ובני שלמה חטאי׳: ועצה טובה קמ״ל קרא דכתיב טוב לגבר וכו׳ וקשה בפסוק איפכא ה״ל טוב לנער לכ״א כי הענין הוא שיצ״הר בא לאדם מיד שיצא ממעי אמו בעודו שהוא נער וצריך האדם להעמי׳ כנגדו להכניע את היצ״הר ולעסוק בתורה לכ״א טוב לגבר ר״ל בעוד שהוא גבר דהיינו כשהוא בתוקפו ובגבורתו ומכניע את היצ״הר שבא אליו בנערתו בתורה ובמצות הוא מכניע אותו והוא גבר עליו וישא לי׳ עתיד ר״ל להבא: והוא גיזרה הפוכה כו׳ ר״ל גזירה הוא פי׳ של מלה כמו שמצינו בדקדו׳ י״ב גיזרות הן ממילא אמר המלה הלא היא הפוכה אלא כדאמרינן: ומה שכתבנו לעיל שלא קרב אל בת שבע עיין בזוהר בראשי׳ עמוד ע״ג וזוהר בלק ופ׳ משפטים עמוד קנ״א ומ״ש לא כנה אל החטא וגו׳ פי׳ למען תצדק אינו קאי על לך לבדך חטאתי אלא מילתא באנפי נפשיה הוא: וכי הוא ידע יצרנו זכור כו׳ וקשה מ״ש? אמר כי הוא ידע הוא עבר ואח״כ זכור הוא מקור אלא הוא הדבר כי ידוע לנו כי התורה היתה אלפים שנה קודם בריאת העולם ולד״רז״ל ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועי יום יום ב׳ ימים של הק״בה הוא אלפי׳ שנה ומלת זכור הוא פעול כדלקמן לכן אמר הזכור בתורה והאדם נברא אח״כ אלפים שנה ובאותו פעם היה עפר לכ״א באותו העדר קודם להויה ר״ל הויה בעולם ולכ״א כי עפר אנחנו ר״ל באותו פעם היינו עוד עפר כנודע: והכל היה מן העפר כו׳ עיין בס׳ יונת אלם פ״ג אין ספק כי אין הפשט נורי׳ ראשונה כו׳ והנה העדר כללי הוא שלילה מוחלטת שאין לו מציאות כלל אבל העדר קודם להוי׳ נקרא שם ביונת אלם העדר פרטי הקודם להויה היינו שיש לו מציאות קצת אבל נעלם מאוד בלתי מושג ונקרא עפר: שחשב להסתיר הדבר כו׳ ר״ל ממילא

### יואל משה • המשך

כשחשב להסתיר בפני העולם אז לא היה ידע בפני העולי אלא הק״בה בעצמו ולז״א לך לבד חטאתי וחטאתי לשון שוגג: אין שם פגם ר״ל במעשה התחתונים כו׳ פי׳ כשחוטאי׳ בני אדם אין שייך שם פגם למעלה חלילה ר״ל בעולם הבריא׳ הנקר׳ עולם הכס׳ ושם ג״כ בכלל יחוד כמ״ש ושם יפרד ושם לא נאמר גו׳ כי אין שם פגם רק חסרון שלימות אך הפגם מגיע לעולם המשרתים היינו עולם היצירה הוא עול׳ המלאכי׳ ושם ז׳ ראשי סנהדראו׳ כי בעולם היצירה שופטים ובעולם העשייה שוטרים בסוד יגלו השמים עונו וארץ מתקוממה לו בזוהר והיינו שמי׳ דא ו״ו שעיקור הנהגתו בעולם היצירה וארץ דא ה׳ שעיקור הנהגתה עשייה על ידה כי זעיר מקנן במטטרון שהוא ביצירה ושכינה מקנן באופן שהוא בעשייה בעשייה: ועל דוד כנודע בפסוק מות תמות לפי שדוד היה גלגול אדם ע״ד אד״ם ד׳וד מ׳שי׳ח ודוד היה חטא בג״ע וש״ד וע״ז כמו שחטא אדם הראשון כי אדם מין היה או כופר בעיקר היה כפי המדרש: והצדיק דין שמים כו׳ וזהו למען תצדק בדבריך כו׳: בסוד העבור פי׳ סוד הגלגול שהמון עם אינם יודעין מגלגול זה ויתמהו על עונשו של דוד: וכל הזמירות שלא הספיקו להצילו כו׳ ולא שהאדם גרם לו ג״כ מיתה כמ״ש מות תמו׳ ע״כ עשה עבירות אלו כדי שיצדיקו עליו דין שמי׳ שלא עביד הק״בה דינא בלא דינא: יש לעורר בו תחילה מה זו הודעה פי׳ שקשה מה צריך להודיע להשי״ת שהכל גלוי וידוע לפניו ולמה הניח כו׳ למה אמר הודע בחטא באומרו חטאתי אודיעך וגבי עון אמר לשון שלילה לא כסיתי ה״ל ולא הודעה ג״כ: וגם הודיעך לשון עתיד וכסיתי ל׳ עבר וגבי פשעי אחי׳ תרוייהו עבר

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק יג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) מ״ש רבותי׳ על פסוק כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם ה׳ אלהינו לעולם ועד (מיכה ד׳) ידוע במקומו והוא מ״ש מוכח? בילקוט שם וז״ל ר׳ אלעזר המודעי אומר לעת״ל באים כל שרי או״ה לפני הק״בה ומקטרגים על ישראל ואומרים לפניו רבש״ע הללו עובדי אלילים והללו עובדי אלילי׳ הללו מגלי עריות והללו מגלי עריות הללו שופכי דמים והללו שופכי דמים הללו יורדים לגיהנם והללו אינם יורדים אמר להם הק״בה הואיל כל אומה ואומה תרד עם אלהיה הה״ד כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו׳ ר׳ יהושע בשם ר׳ חנינא אמר לית אלא מחרא כתות של זבל? ליהוא כי אנחנו בשם ה׳ בשם אלהים אין כתיב כאן אלא בשם ה׳ אמר דוד גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי :

### יד יהודה • ב

(ב) ועם זה הדרוש התחלת? מה

### רמ״ע מפאנו

מה שדרשו רבותינו על פסוק, כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. ידוע במקומו וכן על פסוק כי באש ה' נשפט. ובמאמר דוד המלך ע"ה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. ועם זה יתאמת מה שאנו בבאורו, כי הובטחנו לצאת בדימוס בזמן שאנחנו נלך בשם השוכן אתנו בתוך טומאתינו, והוא עתיד להיות לנו מקוה טהרה. ואף בעבודת יום הכפורים כתיב וכפר על הקודש. ובאהרן משתעי קרא שיטהר הקדש העליון מטומאת בני ישראל והשוכן אתם בתוך טומאתם כן יעשה לאהל מועד, כי אין חבוש מתיר עצמו:

ולמען יצדק ויזכה שופט צדק בסוף הויכוח הזה הקדים לעולם ז' דברים וכלם בשביל ישראל וטובתם ואפילו גיהנם, כמו שאנו עתידים לפרש לקמן דסגי בעתותיה אפילו לפושעים שבנו שכל ימיהם דאיגי במצות וחבול גופייהו, ולא עוד אלא שתמיד כל היום רגזו וחלו ממוסרי

### יד יהודה • ב • המשך

שזכרנו בסוף פ׳ הקודם על לכו נא ונוכחה נברר הדין וכו׳ :

### יד יהודה • ג

(ג) כי הובטחנו בזה לנצח אותם בדימוס נגד בעלי הריב שטועני׳ הללו והללו עוברי עבירה :

### יד יהודה • ד

(ד) בתוך טומאתינו בגיהנם? כו׳ :

### יד יהודה • ה

(ה) והוא יתי׳ עתיד להיות לנו מקוה טהרה כמ״ש ז״ל בשלהי יומא על פסוק מקוה ישראל ה׳ מה מקוה מטהרת את הטמאים אף הק״בה מטהר את ישראל ומפרש הרב שזה ע״י שיוליך אותנו מגיהנם :

### יד יהודה • ו

(ו) ואף בעבודת יה״כ מצינו כן שכתוי בפי׳ אחרי וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טומאותם

### יואל משה • המשך

ועתיד אמרתי הוא ל׳ עבר אודה לעתיד: וכאן אין גם אחד כו׳ פי׳ בדוד אין מורד כ״כ כמ״ש לעיל בפר׳ זה רק שהגביר חרב בני עמון כו׳: אמר חטאתי אודיעך כו׳ שגגתי בבת שבע אודיע אליך שאני שוגג הייתי ויש לי ללמד על עצמי זכות: למכור דיני על יואב פי׳ לשאת עליו חטאתי באוריה כי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואין שליח לדבר עבירה: ובפני המון עם הגדלתי את חטאי כאלו הם פשעי׳ ומורדים וע״ז אמר בפניהם אודה עלי פשעי כדי לצדק דינמית שאין יודעין בסוד העבור ויאמר הק״בה עביד דינא בלא דינא כו׳ מצרף עמהם כל פשעי הראשונים פי׳ שמאדם הראשון אף ע״פ שמאותו זמן עבר עליהם יום הכפורים ונתכפרו וזהו מפשעי להי׳ כו׳: בנגלה ובנסתר פי׳ בנגלה נגד בני אדם על חטאי ששגגתי? עכשיו ובנסתר מה ששגגתי באדם הראשון בסוד הגלגול הקדוש ברוך הוא צירוף מחשבתו למעשה וטרם הודה עליהם כמ״ש אודה עלי פשעי להבא נשאת עון חטאתי עשית מעון שוגג ודנת אותו טפל לשגגתי וזה היה בב״ד העליון ושם שייך סלה שהוא קיים לעולם וע״ד כדאי׳ בזוהר פרי ויקרא ד״ט עמוד א׳ ואתה נשאת ע״ש וז״ל זכ״י ס״ג סל״ה ס״ל ע״ך? היא ששה מדרגות עליונות מ״ב דע״ס ספי״ר גב״ורה תי״ת בכלילת עשר הרי ס״ל ה׳ הא כליל הוי״ד יסו״ד בכלילות עשר הרי ל׳ ה׳ ה׳ א׳ ה׳? גבורות שבמלכות הרי סל״ה וכל שורש המלה היא בעתיק׳ היא כתר עכ״ל:

**יד יהודה • ו • המשך**

ובאהרן משתעי דלפי פשוטו אפשר לפרש על שני פנים הא' דפעל וכפר קאי לאחריו להשוכן אתם והכוונה שהשי"י השוכן אתם הוא יכפר על הקדש והוא יעשה כן לאהל מועד והב' דוכפר קאי על אהרן הנז' לפני זה ולביאור זה נ"ל לכאורה דמ"ש בסיפא השוכן אתם קאי עם אהל מועד ולא מיירי מהשי"י ולזה אמר הרב דהא וכפר ודאי באהרן משתעי ומ"מ סיפא השוכן אתם אינו מחובר עם אהל מועד אבל מיירי מהשי"י וכוונת הכתוב כרישא שאהרן יכפר ויטהר את הקדש העליון מטומאת הנגרמת טומאות? בני ישראל כידוע שעי"י פגימתא דלתתא אתפגם לעילא וכעין זה פירש ג"כ בזוהר את הפסוק הזה ואח"כ אמר וכן יעשה השי"י השוכן אתם בתוך טומאותם לאהל מועד לכפר על הקדש שלמטה והכי דרשי רז"ל השוכן אתם וגו' אפי' בזמן טומאתם שכינה ביניהם :

הנביאים ושמנו מנוחת מתוכחתם, לא כן פורקי עול כי בכל חכמיהם ושריהם של מעלה אין מוחה אף על פי שיש לאל ידם, כי בזאת יתהלל שרו של אבימלך אשר כן עשה, כפירוש הזוהר בפסוק ואחשוך גם אנכי אותך מחטוא לי. לפיכך יפקוד ה' עליהם במרום, לדון אותם בגיהנם עליון שנהר דינור עובר בתוכו ומתלהב בו, ועל האדמה בגיהנם תחתון על ראש רשעים יחול, ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר. כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם והוא תכלית הטובה ופושעים יכשלו בם, גם זו רעה מעין הטובה, כי המכשול יהיה בגבולם של דרכי ה', ומיד שיהרהרו תשובה בלבם, קרוב אליהם הדבר מאד, ועם זה לא השלים הנביא אלא בדברי נחמה:

והוא המכוון לרבותינו במשל השנים שאכלו פסחיהם, כי מצות לאו ליהנות נתנו, וכבר קדם לנו בפרק ג' שלמוד הזה באזהרות גם כן בפסוק חדלו הרע:

**יד יהודה • ז**

(ז) כי אין חבוש מתיר עצמו ע"כ הוצרך אהרן לכפר על הקדש העליון :

**יד יהודה • ח**

(ח) בסוף הויכוח הזה שמתוכח לע"ל עם שרי או"ה שטוענין הללו והללו ע"ז ומורידם לגיהנם וכי ס"ד במשפט מעוקל ע"כ הקדים טרם בראתיי? לעולם ז' דברי' כדי לזכות את ישראל והם לבסוף והם תורה ותשובה ג"ע וגיהנם וכסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח כמ"ש ז"ל בפי' מקום שנהגו :

**יד יהודה • ט**

(ט) וכולם בשביל ישראל שהעולם כולו נברא בשבילי וטובתם תורה ותשובה וגיהנם וכ"ה? לכפר עליהם ולהנחילם עי"ז משיח וג"ע וכסא הכבוד :

**יד יהודה • י**

(י) ואפי' גיהנם הוא לטובתם משום דסגי בעתותיה ומוראו אבל

**יד יהודה • י • המשך**

אינו שולט אפי' בפושעי ישראל לכלותם לגמרי ח"ו כמו שיתבאר לקמן ח"ו בט"ו? :

**יד יהודה • יא**

(יא) כי בזאת יתהלל וכו' כדאית' בזוהר פ' ויקרא עמו' ו' ופ' קדושים עמו' ק"ו על פסוק ויבוא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר אליו האלהי' בחלום גם אנכי ידעתי וגו' וז"ל הכי תנינן כל אלהי' דהכא ההוא חילא רברבא דממנא עלייהו הוה כגוונא דא ויבא אלהים אל בלעם לילה ההוא חילא דאתפקד עליה ואיתימא ויאמר אליו אלהים בחלום הכי הוא ודאי גם אנכי ידעתי גם אמאי הכא אלא לרבות קא אתא דאע"ג דלעילא מינאי ידיע גם אנכי ידעתי ואחשוך גם אנכי לרבות אותך מחטוא לי מחטו חסר אל"ף מאי קאמר בגין דחטאה לאו ביה קיימא אלא הכי אוליפנא בחוביהון דעמא דלתתא אתפגי' לעילא בחובי עמא דלתתא אתעבר רברבא דלהון דלעילא משולטניה ההי"ד ואחשך גם אנכי דאע"ג דלעילא מינאי תליא מלתא גם אנכי לרבות לגרמיה וכו' ע"ש :

**יד יהודה • יב**

(יב) לפיכך **[חסר]** ואפי' יפקוד על שריהם שלמעלה במרו' וכו' :

**יד יהודה • יג**

(יג) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעי' יכשלו בם (סוף הושע) ומלת בם גבי יכשלו לכאורה תמוה היאך יכשלו בדרכי ה' ולבאר זה הביאו הרב אגב דרוש כאן ואמר שהכוונה שאנחנו כלנו נלך בשם ה' ואין משוא פנים בדבר על מה שטוענים שרי או"ה הללו והללו ע"ז כי אמנם ישרי' דרכי ה' וצדיקי' ילכו בם ואין עליהם התלונה וגם הפושעים מ"מ כשלונם הוא בדרכי ה' שכל ימיהם דאיגי במצות ורגזו וחלו ממוסרי הנביאים כנז' :

**יד יהודה • יד**

(יד) ועם זה הפירוש ניחא מה שהי"? לכאורה תמוה על שסיים

**יד יהודה • יד • המשך**

הנביא הושע את ספרו בדבר רע כי לפי פירושינו לא השלים הנביא אלא בדברי נחמה לפושעי שקרוב אליהם הדבר לעשות תשובה להיות מכשולם בדרכי ה' וכה"ג דרך מהרש"א בהתוספות פי' אין עומדי' דף ל"א ע"ש :

**יד יהודה • טו**

(טו) והוא המכוון לרבותינו בנזיר פ"ד ובהוריות פ"ג אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מ"ד כי ישרי' דרכי ה' וגו' משל לשני בני אדם שאכלו את פסחיהם א' אכלו לשם מצוה וא' אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה וצדיקי' ילכו בם זה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל ריש לקיש האי רשע קרית ליה נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהת קא עביד וכו' אלא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכוונו לשם מצוה צדיקי' ילכו בם הוא שנתכוין לשם עבירה ופושעי' יכשלו בם וכו' ע"ש ואמר הרב שהכוונה לר"י ג"כ לפרש מלת בם ע"ד זה והיינו שהפושעי' יכשלו בדרכי ה' ובשמירת המצות עצמן על עשייתן שלא לשם מצוה ועכ"פ כיון דעסקי במצות נינהו קרוב אליהם דרך התשובה ואע"ג דהתיב ליה ר"ל ואמר האי רשע קרית ליה וכו' מ"מ ניחא? לר"י רק דרשי יתר מעלתם? דר"ל דמפרש הפסוק בלוט דלא יצדק לומר עליו כשלונם בדרכי ה' דהא לוט עסוק בעריות היה מ"מ דרכי ה' שייך בניה :

**יד יהודה • טז**

(טז) כי מצות לאו ליהנות ניתנו ר"ל וגם לענין תועלת עצמו למידחי? האי רשע קרית ליה גבי אכל אכילה גסה למימר נהי דפסח קא עביד מ"מ פושע הוא בדבר זה דמצות לאו ליהנות נתנו והוא לא כן עשה והיפך הכונה :

**יד יהודה • יז**

(יז) וכבר קדם לנו וכו' ר"ל שפירושינו זה באמרו יכשלו בם בענין עי"ש? הוא כלשון שפירשנו ג"כ כבר לעי' פ"ג בענין מל"ת את הפסוק חדלו הרע שאמרנו שהכוונה שהחדול יהא בהרע

### יד יהודה • יז • המשך

עצמו וע״ש :

### יואל משה

בתוך טומאתינו כו׳ פי׳ בחינו׳ שכינה בינות׳? האר׳? א׳ ממנה מתלבש במלכות הבריאה ובמלכות דיצירה ודעשייה ושם מגיע הפגם כביכול למלכות דעשיי׳ וסביב רשעים יתהלכון ולפעמים מגיע שם למלכות יצירה ובריא׳ אבל לא באצילות ח״ו כדאיתא בזוהר כי תצא עמוד תק״לו ובאדרא זוטא דהאזינו עמוד תק״כב וכבוד אלהי׳ הסתר דבר שיטהר קודש עליון כו׳ ובזה יובן פסוק וכפר אדמתו עמו שיכפרו עמו שלמטה על אדמתו של מעלה ואח״כ אדמתו תכופר ותעשה מקוה טהרה לעמו וכל הפסוקי׳ נדרשי׳ מרישא לסיפא ואחר כך מסיפא לרישׁ והוא פלאי למביני הדעת שיטהר קדש עליון פירש כביכול השי״ת שקבל קצת טומאה מעוונות בני ישראל ואח״כ השוכן אתם כו׳ כי אין חבוש מתיר עצמו כי טרם שיש לו טהרה כביכול א״א לכפר לאחרים: ובסוף הויכוח פי׳ כמ״ש לעיל לכו נא ונוכחה: רסני בעיתותא פי׳ מורא הגיהנם: לא כן פורקי עול פי׳ בישראל נתן להם גיהנם

### יואל משה • המשך

לטובתם לצרפי׳ ולטהרם משי״אכ באומת העולם ששריהם של מעלה אדרבה מחטיאי׳ אותם כמו שהיה מתהלל שרו של אבימלך שמנעו מן החטא כמ״ש ואחשוך אנכי אותך מחטו לי ואמר מחטו חסר אלא שהיה לו כמחט בבשר חי לשנות טבעו למנוע מן החטא בפי׳ הזוהר כו׳ הוא בפרשת ויקרא מאי ויבא אלהים אל אבימלך כו׳ ועיין בזוהר פי׳ קדושי׳ ע״ש: ופושעים יכשלו בם קאי ג״כ אדרכי ה׳ ע״כ הוא רעה מעין הטובה: ועם זה פי׳ שפושעים יכשלו בם הוא ג״כ מעין הטובה נמצא שסיים הנביא בפסו׳ ופושעי׳ וגו׳ בדבי׳ טוב לא כפי המובן לפי׳ פשוטו שסיים ח״ו בדבר רע אלא בדבר נחמה: וכבר קדם לנו כו׳ ר״ל כמ״ש מכשול והוא בדרכי ה׳ כמו כ״א שאכל את פסחו לשם אכילה גסה מ״מ מצוה קעבדי׳ וכן במעשה רע יש תיקון ג״כ כמבואר בפסוק חדלו הרע סוף פרק שלישי:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק יד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) שזכרנו בפי״י ושם כתב הרב ז״ל והקף הפסוק הוא יכלול החלוקות שתיהן על התשובה והיא מירא׳ אף שלא לשמה כי גדול עד שמים חסדו אמר הנבי׳ לכו נא ונוכחה וע״ש נתבאר שהתשובה מיראה דהיינו שלא לשמה מגעת עד כסא הכבוד ועליה נאמר כי גדול עד שמים חסדו והכוונה לת״ת כי השמים וכסא הכבוד הם כנויים לת״ת ומועלת תשובה זו לזדונות שיעשו כשגגות ומשום שנשאר עכ״פ חלק השגגה להתכפר אמר הנביא לכו נא ונוכחה כי יצטרך להתוכח ע״ז עם שרי או״ה הטוענים הללו והללו עע״ז משא״כ בתשובה מאהבה דהיינו לשמה עליה נאמר כי גדול מעל שמי׳ חסדו ובגדולה מתעלתה שזדונות נעשו זכיות ואחרי אשר הפסיק הרב בפרקי׳ הקודמים כל הדרושי׳ השייך לפי׳ חלוקה הראשונה חוזר עתה לבאר החלוקה השני׳ הנוכחת :

### יד יהודה • ב

(ב) האי׳ על שמים וכו׳ בזוהר פי׳ ויקרא עמו׳ כ״ה ופי׳ קדשי׳ עמו׳ קכ״ד אמר ר׳ יהודה אימתי דאיקרי תשובה כד אמא? מתכסיין ורחמי׳ נחתין וכו׳ וכדין דאיקרי תשובה שלימתא תשובה סתם לאכללא כלא אמר ר׳ יצחק כד מתכשר עלמא כוליה כחדא

### רמ״ע מפאנו

ואולם החלוקה הב׳ שזכרנו והיא מאהבה ולשמה, כי גדול מעל שמים חסדו יתברך להולכים בה, תבחן בב׳ פנים. הא׳ על שמים, והב׳ הרבה יותר מעל שמים, ועליהם הנביא מבטיח אותנו שבהגיע תשובתנו ללבושיה דעתיק יומין כתלג חיור, אז אם חטאינו הכוללים גם חלק השגגות שנשאר מן הזדונות בתשובת ההמון המגעת עד כסא הכבוד בלבד יהיו כשנים, הוא הבגד הצבוע מן התולעת, אז ודאי כשלג ילבינו כל דאתי מחמתם, וזכות גדול יחשב שלא ישאר שום רושם מהם בעולם, כדכתיב כי בשת עלומיך תשכחי. ועל זה נאמר ארפא משובתם. ובהגיע התשובה לשער רישיה כעמר נקי, אז אם יאדימו כתולע אפילו יהיו מאותן שאמרו עליהם שגגת תלמוד עולה זדון, שהרי התולע צובע אחרים, כצמר יהיו שמלבנין אותו למילת. וטעם יהיו כטעם וה׳ סר מעליך ויהי ערך (שמואל א כח, טז). חלילה לאל מהיותו שונא לצדיק גמור כשאול שהיה רובו זכיות בלי ספק, אלא כיון שה׳ סר מעליך הנה ערך קבל הויה מחודשת כמו שבארנוהו במאמר הנפש, אף כאן כצמר יהיו, לחדש להם הויה מצוחצחת, שזדונות נעשים כזכיות. והסוד הזה נרמז בפסוק ויקרא ה׳ אלהים אל האדם. על הדרך המתורגם בסדר קדושה, אם שהתשובה

### יד יהודה • ב • המשך

כת׳ כי גדול מעל שמים חסדך מעל השמים דסלקא לעילא מאתר דאקרי שמים א״ר יהודה דייקא דכת׳ מעל השמים אלמלא כת׳ על השמים משמע ההוא אתר דקיימי׳ על שמים כיון דאמר מעל השמים משמע ההוא אתר דקיימא לעילא לעילא ומאי איהו איהי אמא והיינו דאקרי תשובה וכוי ע״ש תשובת מעל השמים היינו אמא עלאה בינה ושם התשובה מעולי׳ מאהבה? כמבואר ג״כ בתוספתי׳ פי׳ קדשי׳ שם שהאמא היא בינה והנה נתכוין דמיון? להפסוק כי גדול מעל שמי׳ חסדך בתשובה לשמה כמו שהעתקנו לעי׳ פי׳ י״ב ודברי הזוהר הנז׳ לדבר אחד נתכוונו ועכ״פ התשובה המגעת על שמי׳ שהיא השבה? האמצעית נחשבת ג״כ גם בתשובה מאהבה כי התשובה מיראה אינה מגעת יותר כי״א עד השמים וע״כ כתב הרב שתשוב׳ מאהבה תבחן בב׳ פנים וכפירוש על השמים שבדברי הזוהר הנז׳ כתוב בפרדס שער הכנויים שהתשובה בגדולה וגבורה שהם על התי״ת הנקרא שמים ע״ש :

### יד יהודה • ג

(ג) ועליהם וכו׳ ר״ל שכנגד שתי פנים הללו אמר הנביא אם יהיו חטאיכם כשני׳ כשלג ילבינו ואם

### יד יהודה • ג • המשך

יאדימו כתולע כצמר יהיו שכנגד התשובה המגעת על שמים לגדולה וגבורה הבגדים? הכנ"ל שיהא כחה יפה כ"כ עד שתכפר ג"כ על אותו חלק השגגה הנשאר מתשובה מיראה וזהו אומרו אם יהיו חטאיכם השגגות הכוללי' בתשובת היראה כשני' כשלג ילבינו ר"ל שילבינו בכח התשובה מאהבה המגעת ללבושיה דעתיק יומין שהוא כתלג חיור כמ"ש בדניאל וע"ד שכתוב בפרדס שם שתלג חיור כנוי לגדולה :

### יד יהודה • ד

(ד) אם חטאינו וכו' ר"ל שאמרו חטאיכם קאי על השגגות כידוע ולכן כוללים גם חלק השגגה הנשאר מתשובת ההמון שהם עושי' כ"א מיראה ועל כולם אמר אם יהיו חטאיכם כשני' והיינו כבגד הצבוע מן התולעת והכוונה על השגגות הנשאר' מהמזיד' שאז ודאי מועיל תשובה זו שהו' כשלג כו' באופן שעל ידה ילבינו החטאים הנז' וגם כל קטגור הבא מהם ושמחמתם וזהו אמרו ילבינו אשר פירשו המפרשים שהוא פועל עומד אבל לפיי יפורש ג"כ כפועל יוצא והיינו שהחטאים ילבינו כל מה שגרמו לבוא מחמתם :

### יד יהודה • ה

(ה) וזכות גדול יחשב ר"ל שגם שאמרז"ל על התשובה מאהבה שזדונות נעשי' כזכיות לא יצדק לומר כפשוטו בחלק הזה המגיע לעל שמים מ"מ על דרך השלילה נכון לומר גם בזה שהזדונות נמחלו ונעשו באופן שיהא זה כזכיות כי גדולה זכות הוא שחטאי' כשני' ילבינו כשלג ולא ישאר מהם שום רושם בעולם אף הרושם הנשאר בתחלה מתשובת החוזריי? :

### יד יהודה • ו

(ו) ועל החלק הזה אמר הכתו' ארפא משובתם ר"ל שמשובתם צריכי' עדיין לרפואה בשביל חלק השגגה שבהם שרפא' באופן שלא ישאר שום רושם מהם :

### יד יהודה • ז

(ז) ובהגיע התשובה וכו' ר"ל ועל התשובה מאהבה מהם? שהיא החלק הב' המגעת מעל השמים למדת בינה שנקרא ג"כ שער רישיה כעמר נקי כמבואר ג"כ קוראה לאבא שלמה שעליה כטעם התקון בכפלים שנפרש בפרק כ"ב, או אל האדם כפשוטו, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. והתשובה קוראת אל האדם ומצפה אליו שיוציא אותה מן הכח אל הפועל בבחירה ורצון כראוי. ועם זה נרדפה לדעת מה יקר חסדו יתברך בהיותו מרבה מחילה לחטאים, כי המחילה לחוטא חסד גדול, אמנם המחילה לחטא עצמו הוא חסד רב אם יחשב הזדון כשגגה, ועצום מאד אם יהפך לזכות ומלאך מליץ, שיעשה הקטיגור סניגור. ועל זה נאמר אוהבם נדבה. ונתן טעם לדבר, כי שב אפי ממנו. וכבר נתעוררו חז"ל ואמרו שבשביל יחיד שעשה תשובה כגון זו מוחלין לכל הציבור, פירוש חלקם בברית האלה להיותם ערבים זה לזה, הוא הנמחל בזכותו ונכון הוא. אמנם פשטיה דקרא יובן עם מה שנאמר ותאחז במשפט ידי. כי הקב"ה זורק חציו וידו אוחזת בהן להשיבן כרצונו, ומדה זו נוהגת באף יותר מכל שאר ראשי המשחית, דבכלהו כתיב תקון פשוט ועתיד יכפר עון ולא ישחית ולא יעיר. ובאף כתיב והרבה להשיב, הרי זה תקון עבר וכפול שמעת היותו שם במחשבת הבריאה באותה שעה נגזר עליו למצוה רבה להשיב אותו כרגע. והוא טעם העבר החוזר ונעור ומתהפך לעתיד ברחמיו יתברך ברוב חסדיו. אבל התשובה הזאת מעולה כל כך, שהאף שלוחו של מקום שב מעצמו ואומר לפניו, רבונו של עולם אי אפשי לעשות שליחותי, שכבר דחאוני בתוקף תשובתם, והוא משחק ואומר נצחוני בני. ולא עוד אלא שהקטיגור מעיד על עצמו שלא הביאה שכינה חרון אף בעולם זולתי הויתו, כדכתיב אף לא הביאה אסתר אל המלך כי אם אותי. אם כן בטולו הוא תקון עולם, כדכתיב וגם מחר אני קרוא לה אל המלך. מחר דוקא ולא יותר, כי ביום ההוא יודע לה', בלע המות לנצח. ודע שהאף מוכיח לאדם תחלה על פני מומו, ואחר כך חימה מיסרת, וקצף מכלים באחרונה בהיותו גורם לאדם לבעוט ביסורין, כדכתיב וכעס הרבה וחליו וקצף (קהלת ה, טו). על כן התפלל דוד בראשונה אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני. וממילא ישבות בזיון וקצף. אבל ידוע שבאו אחר כך עליו יסורין, שנצטרע ו' חדשים כשטת הבבלי וקראי הכי דייקי, או שש שנים כדעת הירושלמי. ואפשר דהא והא איתא, כי

### יד יהודה • ז • המשך

בפרדס שם עליה מסיים הפסוק אם יאדימו כתולע כצמר יהיו ור"ל של"מ המזיד' שנעשו כשגגות אלא אפיי אותן השגגו' שנעשו כמזיד' כגון מה שאמרו רז"ל שגגת למוד עולה זדון כצמר יהיו וזהו אם יאדימו כתולע כלומר אם יהו מתאדמיי? מאותן החטאי' הצובעי' עד שיהו כמזידים כתולע שצובע דבר אחר כצמר שמלבנין אותו לכלי מילת יהיו ע"י התשובה המגעת ג"כ לצמר ולעמר נקי וכו' :

### יד יהודה • ח

(ח) וטעם יהיו ר"ל מלת יהיו שאמר פירושו כמו מלת ויהי שאמר שמואל לשאול והי סר מעליך ויהי ערך (שמואל א' כ"ח) שא"א לפרש ולחבר מלת ויהי עם ה' לומר שה' נעשה שונאך חלילה לאל יתי שיהיה שונא לצדיק גמור כשאול וכבי שחשו? זה המפרשים והתרגום שתרגם מלת ויהי עם ה' לא פירשו על הכוונה הזו ותמ"ע? מה שפירשו שהוא כמו בעדך והכוונה שה' הוא בעוזרך בעזרתם? כל דוחק וע"כ מפרש הרב שמלת ויהי אינה מוסבת על ה' אבל פירושו הוא והי סר מעליך וע"ז נתהוה ערך וקבל שונאך הויה מחודשת באשר סרה ממך השגחת ה' וכן הכוונה כאן שהחטאי' יהיו כצמר יתחדש להם הויה מחודשת ומצוחצחת כצמר והזדונות יעשו כזכיות :

### יד יהודה • ט

(ט) והסוד הזה שאמרנו בתשובה מאהבה המגעת לבינה נרמז בפסוק ויקרא ה' אלהים אל האדם כי ה' אלהים הוא מדת בינה אדם כינוי לחכמה חכמ"ה? כידוע כי אדם הוא מ"ה ולשון ויקרא מתפרש על דרך וקרא זה אל זה שבסדר קדושה המתורגם ומקבלין דין מדין שעניי הקריאה מהשפיע? וזהו ויקרא ה' זה ע"ז? ותהיה הכוונה שה' אלהים מדת בינה קראה אל האדם לחכמה שעליה כדי לקבל ממנה ג"כ שפע מחילה לבעלי תשובה העוסקי' בה מאחר שמגעת השגתם לבינה ורצתה בינה שתגיע ג"כ לחכמה להיותה ג"כ בכלל שער רישיה כעמר נקי וכדי שיהא התיקון לת"ת משניהם יחד והיינו בכפלי' : או נאמר שהכוונה

**יד יהודה • ט • המשך**

באמרו אל האדם כפשוטו אל האדם ממש ור״ל שה׳ אלהים מדת בינה קוראה אל האדם ומצפה לו מתי יתעורר לעשות תשובה בבחירתו ויוציא אותה מכח אל הפועל כי להיות הכל בידי שמי׳ חוץ מיר״ש שעליה כאשר האדם? בבחירתו ע״כ מצפה אליו :

**יד יהודה • י**

(י) ועם זה שאמרנו מהזדונות שנעשו כשגגות או כזכיות ידענו חסדי ה׳ יתׄ׳ לא לבד עם החוטאי׳ אלא גם לחטאי׳ עצמם וזהו מרבה מחילה לחטאי׳ :

**יד יהודה • יא**

(יא) אם יהפך הזדון לזכות ומליץ יושר :

**יד יהודה • יב**

(יב) שיעשה הקטיגור שנברא מהעון סניגור בהיות העון נהפך לזכיות :

**יד יהודה • יג**

(יג) וע״ז על הזדון שנעשה כזכות נאמר אוהבם נדבה כי שב אפי הקטיגור ממנו ונעשה סניגור :

**יד יהודה • יד**

(יד) וכבר נתעוררו חז״ל וכו׳ אגב שהביא את פסוק זה מפרש כל השייך לו ואמר שכבר נתעוררו ז״ל על אמרו ממנו והוא ביומא פ״ח אמר מר זוטרא בר טובי׳ אמר רב גדולה תשובה שאפי׳ יחיד שעשה מוחלין לו ולכל העולם שנאמר ארפא משובתם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו מהם לא נאמר אלא ממנו ופירש״י ארפא משובתם כי שב אפי מן היחיד :

**יד יהודה • טו**

(טו) פי׳ חלקם וכו׳ מפרש הרב שזה שמוחלין לצבור ע״י תשובת היחיד היינו אותו? החטא עצמו של היחיד ההוא ומוחלין לצבור ערבותם שכל ישראל ערבים זה לזה כדרש ז״ל על וכשלו איש באחיו בעון אחיו :

**יד יהודה • טז**

(טז) אמנם פשטיה דקרא יובן כי שב אפי ממנו הוא ע״ד שאמרו במכילתׄ׳ פ׳ בשלח על פסוק אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי והביאו רש״י ז״ל כי בשר ודם כשזורה? חץ שהחץ יוצא מידו אינו יכול להחזירה אליו אבל הק״בה אינו כן אלא כשאין ישראל עושין רצונו של מקום כביכול גזירה יוצאה מלפניו שנא׳ אם שנותי ברק חרבי עשו תשובה מיד הוא חוזרה שנאמר ותאחז במשפט ידי וכן הכוונה כאן כי שב אפי הוא המשחית שכבר יצא מלפני יתׄ׳ **[חסר]** לחזור ע״י התשובה וחזרו ממנו יתׄ״ש לפניו :

**יד יהודה • יז**

(יז) ומדה זו וכו׳ ר״ל ומ״מ בו ניכר? אף יותר מלפני שארי ראשי המשחיתי׳ הנז׳ בפסוק זה דבכלהו עון משחית אף וחימה ראשי משחית הם כדאיתׄ׳ בזוהר פ׳ נח ופ׳ בראשית עמו׳ חׄ״ך ובפרט אחד? שכבר מצינו לשון זה ג״כ גבי חמה כמ״ש ה׳ להשיב חמתו מהשחית (תהלי׳ קׄ״ו) להשיב חמתך מהם (ישעי׳ י״?) והטעם כי׳ מפני שמדה זו נוהגת באף יותר וכו׳ :

**יד יהודה • יח**

(יח) דבכל אלו ראשי המשחית כתיב כאן תיקון פשוט ועתיד כי יכפר ולא ישחית ולא יעיר לשון עתיד הוא ופשוט משא״כ באף אמר והרבה שהוא לשון עבר ותיקון כפול שהרבה לעשות כן והטעם שכבר מאז ומקדם בהיות האף במחשבת הבריאה נגזר עליו כן :

**יד יהודה • יט**

(יט) והוא טעם העבר וכו׳ ר״ל והרבה הוא לשון עבר וכאן מתהפך לעתיד להורות שבכל עת שישראל חוטאים והאף יוצא לכלות אזי הש״י ברחמיו משיב אותו תרי תקון כפול וכן כיונו על

ששה חדשים בלבד ישב בבית החפשית משום טומאת צרעת ופרשו ממנו סנהדרין ואחר כך בקש רחמים, כדכתיב ישובו לי יריאך. וטהר מטומאתו אך לא נתרפא עד ו' שנים, ומשום חולי לא מידחי מנשיאותיה כדאיתא בפרק בתרא דהוריות, ומשבאו עליו יסורין אמר רבש"ע אל בקצפך תוכיחני הואיל ובחמתך תיסרני, בקש רחמים להיות סבלן שלא יבוש ולא יכלם לפני שונאי נפשו אחרי שנשא עול היסורין, דוק בקראי בב' המזמורים ותמצא שזה נאמר קודם שנתיסר, וזה נאמר אחרי כן, ואין אל בקצפך תוכיחני מושך עצמו ואחר עמו כדברי המפרשים, אלא באים המקראות בשני המקומות בתכלית הדקדוק, והוא הנרצה אלינו בכל מקום:

**יד יהודה • כ**

(כ) אבל התשובה וכו׳ מפרש הרב לשון שב ולשון ממנו שאמר הפסוק שהיה לו לומר כי השבתי אפי כפועל יוצא אבל שב כפועל עומד קאי על האף שהאף עצמו שב בששבים בהתשובה מעולה כזו המגעת אל מעל השמים עד שהזדונות נעשי׳ כזכיות וזהו אמרו ממנו ר״ל ממנו של אף מעצמו :

**יד יהודה • כא**

(כא) והוא משחק וכו׳ וזהו אוהבם נדבה :

**יד יהודה • כב**

(כב) ולא עוד ר״ל שכח תשובה זו גדול כ״כ עד שתחייב? אפי׳ את האף שזולתו? לא בא שום חרון אף בעולם כאשר הוא מעיד על עצמו :

**יד יהודה • כג**

(כג) בדכתי׳ אף לא הביאה וגו׳ ידרוש כתוב ע״ד רמז שאסתר מדת מלכות היא השכינה לא הביאה חרון אף אל המלך אל עולם כי אם אותי ר״ל הויתי :

**יד יהודה • כד**

(כד) ולא יותר כי יתבטל האף ביום ההוא :

**יד יהודה • כה**

(כה) ודע וכו׳ יבאר הרב לנו גם הפסוקים שאמר דוד אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני תהלי׳ וׄ׳ ושם ל״ח אמר אל בקצפך תוכיחני ובחמתך תיסרני שינה הלשון ואמר בקצפך תחת באפך והשמיט ואל גבי בחמתך :

**יד יהודה • כו**

(כו) שנצטרע וׄ׳ חדשים כדאיתא בסנהדרין פ׳ חלק אמר רב הרב? בפסוק׳ לשון השיב אפי אף דוק ותמצא והיינו מפני שמדה זו נוהגת בו יותר וכאלה זהו כוי? הפרדס ש״ט פ״ז אמר ר׳ ברכי׳ בשם ר׳ לוי מלאך שהוא ממונה על האף רחוק הוא שנא׳ ארך אפים מלשון מרחוק אמר הק״בה אם אכעוס על בני עד שאשלח האף לכלותן הן באים ועושי׳ תשובה ואני מקבלן ומוחל כביכול מוחל ארך אפים ועיין עוד בע״ש בפסוק אל באפך תוכיחני ר׳ חנינא אמר למלך שכעס על בנו ובידו חרבו ועד זה עמד המלך הכניס החרב לנרתקה וכו׳ ע״ש :

**יד יהודה • כו • המשך**

יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ונסתלקה ממנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין דכתי׳ תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין נסתלקה ממנו שכינה דכתי׳ השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני ופירשו ממנו סנהדרין דכתי׳ ישובו לי יראיך וגו׳ ששה חדשים מנלן דכתי׳ והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה בחברון מלך שבע שני׳ ובירושלים מלך שלשים ושלש שנים וכתיב בחברון מלך על יהודה שבע שני׳ ששה חדשים והני ששה חדשי׳ לא קחשיב ש״מ שנצטרע :

**יד יהודה • כז**

(כז) ומשום חולי לא מידחי ולכך באו שש שני׳ בחשבון הששה חדשי׳ דלא קחשיב כבר מפליגי בירושלמי ואמרו אילין יתירייא דהכא מהן אילין ר׳ יצחק בר קצרתה? בשם ר׳ יונה חדשים היו אלא שהכתוב חלקן כבוד לירושלי׳ ומנו אותם שלמי׳ אמר ר׳ יודן חשבון מרובה בולע לחשבון מועט לפי שבכתוב ששה חדשי׳ ישב גם יחד אותן ו׳ חדשי׳ שהיה דוד בורח מפני אבשלום בנו לא עלה מן המנין אלא בשנים כמספר לו ביחוד :

**יד יהודה • כח**

(כח) בפי׳ בתרא דהוריות אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דהוה ליה חולה מידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אבדימי בר חמא פרט לנשיא שנצטרע שנא׳ (גבי עוזי׳ מלך יהודה) וינגע ה׳ את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית וגו׳ ופי״רש״י בבית החפשית נעשה חפשי מן המלכות דכהדיוט דמי׳ :

**יד יהודה • כט**

(כט) להיות סבלן ולא יבעט ע״י בושה ביסורי׳ שקבל כבר כדרך שאסף גוי? והוא אל בקצפך :

**יד יהודה • ל**

(ל) ותמצא שזה המזמור ו׳ נאמר קודם שנתייסר דוד כאשר הורה ע״ז לשון המזמור וזה במזמור ל״ח אמר דוד אחר שבאו עליו היסורים הנזכרים במזמור ההוא :

**יד יהודה • לא**

(לא) ואין אל וכו׳ ר״ל שמלת אל אינה מוסבת אחר עמה כאלו כתיב אל בקצפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני כאשר רצו המפרשי׳ :

**יד יהודה • לב**

(לב) והוא הנרצה אלינו לפרש בכל מקום הפסוקי׳ כהוייתן :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק טו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) היודע לחשב וכו׳ ידוע נוסח הסליחי׳ אל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאי׳ וסליחה לפושעי׳ עושה צדקות עם כל בשר ורוח וכו׳ וקאמר הרב שאלו הי׳ תארי הסליחה והיודע לחשב אותן יכוין כי תאר השמיני הוא מרבה מחילה לחטאים והוא כנגד

**רמ״ע מפאנו**

היודע לחשב י׳ תארי הסליחה לארך אפים ורב חסד, כנוסח השגור בפי כל ישראל, אל מלך יושב על כסא רחמים. לבבו יבין כי בא מרבה מחילה עם בטול הדלטוריא מן המדור שכנגדו למטה דתמן אשכחת ולא למעלה ממנו בשום פנים, יעויין בזוהר בראשית דף מ׳. כי על כן לא הוזקקו בעצירת מגפה כי אם פנחס ודוד ואהרן שלוחו של משה, כי היא באה בגבולם והם לא

**יד יהודה • א • המשך**

הדלטוריי שיתבאר וזה כי תאר ראשון הוא אל ושייך לסליחה להיותו לשון תוקף וחוזק וכמ״ש ז״ל יהא? לאלהא רבא לשבוק לחובא רבא : בי מלך וכ״ע דיליה ויכול למחול : גי יושב על כסא רחמים : די מתנהג בחסידות : הי מוחל עונות עמו : וי מעביר ראשון : זי ראשון : חי מרבה מחילה לחטאי׳ : טי וסליחה

**יואל משה**

ואולם החלוקה הבי׳ היא מעל שמים שבהגיע תשובתינו ללבושי׳ דעתיק יומין כי שמים הוא ת״ת ו׳ שבשם על השמים הוא אבא ואימא מעל השמי׳ הוא קוצו של יו״ד והנה בדניאל אמרו ועתיק יומין יתיב לבושין כתלג חיור ושער רישיה כעמר נקי ואמרינן בלימודי אצילות שי״ג תיקוני דיקנא דעתיקא נקרא לבושין כתלג חיור להיות שהוא לבוש חופף על אבא ואימא בפי׳ ק״ג כ״ט: והנה שלג הוא זעיר וצמר הוא נוקביה דזעיר והכוונה כדאי׳ בכי׳ ס״ה שלג הוא גי׳ ג׳ אלפי״ן של שם הוי״ה כשיש במילוא׳ אלפין הוא שם מ״ה ובהסיר ג׳ אלפין ישאר מנין צמ״ר ג״פ ל״ף והנה זעיר כולל ענפים ושרשים ונוקביה כוללת ענפים היינו ג״פ ל״ף והיינו שלי״ג וצמ״ר ושער רישיה נקרא מעל שמי׳ והוא כעמר נקי צמר נגד נוקבי׳ דזעיר שמאיר בדי׳ האחרו׳? ולבושיה כתלג חיור נקרא על שמי׳ כי הוא חופף על אבא ואמא והארתו מתפשט בזעיר הנקרא שלג לזה הוא כתלג חיור ובזה מתורץ כי השלג חשוב יותר מצמר ושער רישיה יותר חשוב מלבושי׳ כתלג חיור והוא פלאי לרז״ל לדבריהם לפי שההארה מעמר נקי שבראש מאיר יותר על נוקביה דזעיר הוא חשוב יותר באמת אבל שלג הוא קודם הצמר בשם הוי״ה דהיינו משם מ״ה במילואי אלפין ג״כ הוא שלג ובנוקבי׳ ג״פ ל״ף הוא צמר: ומה שקראו ל״ג תיקוני דקני לבוש הוא כי כל א׳ מי״ג מדת של הוי״ה י״ג פעמים הוי״ה מנין לבוש: ע״ד המתורגם בסדר הקדושה כי התרגום פי׳ וקרא דא לדא ומקבלין דין מן דין והנה ידוע מה שכתב בכי״י? על פסוק ראו קרא ה׳ בשם בצלאל שבשעת קריא׳ כאשר קראו אותו בה׳ אותיות אלו נשפע לתוכו אור עצמותו ית׳ והיה ביכולתו לצרף אותיות שבו נבראו שמי׳ וארץ וזה הענין שע״י הקריא׳ שקוראים זה לזה מקבלין דין מדין ועי״ז חוזר ל׳ השי״ז נ״ל קצת ל׳ שבת ה׳ מתלהטין כו׳ ומשתמשין דיוק חווין? מתאחד שמשפיעין זה לזה כשירתן שהם דמות נוקבין ודוכרין: והנה פי׳ ויקרא ה׳ אלהים הוא מדת בינה נקראת תשו״בה קורא לאבא חכ״מה שעליה הוא סוד מ״ה גי׳ אד״ם בסוד מיין נוקבין ויקרא לשון הערה והשפע או אל האדם התקון ע״ד הכל בידי שמים: כי שב אפו ממני וכבי׳ נתעוררו חזי״ל בדרשותו זי״ל יהיה הכוונה ארפא משובתי׳ של הציבור בזמן ששב אפו ממנו מן היחי׳ אבל המחבי׳ פירש בע״א ע״ד ותאחז במשפט ידי שתאחו במשפטי היסורי׳ בידי ומדה זו נוהגת באף יותר משאר משחתי׳ הכתי׳ בהוא בעצמם? ולא יעיר אבל כאן והרבה מהו לגלות מלה? להשיב אפו וא״כ הוא דבר גדול עד שנצטרך להרבו׳ והתשובי׳ מעולה כל כך שאפילו האף חוזר מעצמו:

### יד יהודה • א • המשך

לפושעים : י' עושה צדקות עם כל בשר ורוח : ואחר תארי הללו אמר המסדר? בלשון תפלה אל כרעתם תגמול וכוי והנה נחשוב עשרה תארים הללו כנגד עשר ספירות ב"ה ונאמר כתאר הראשון אל כנגד כתר שכן מתכנה לפעמי' כמבואר בפרדס שער הכנויים : מלך כנגד חכמה מתכנה כן בשם לויי? מלך שלמה או מלך רב כמבואר ג"כ שהוא בלשון נכלן? : יושב על כסא רחמי בינה כמבואר ג"כ שם והכי פירש בזוהר : מתנהג בחסידות כנגד חסד מוחל עונות עמו בגבורה שאף בדין הוא מוחל ואז כיצד מעביר ראשון שנוטל א' מן העונות מהנמי? לכף מאזנים וכמו שנתבאר לעי' פ' ז' לפירוש רש"י או לפי פירוש הרמב"ם הנז' בפ"ה והוא מכריע לכף זכות והוא כנגד ת"ת בסוד ההכרעה לימין : ועוי מעביר ראשון כפירוש הגאון לעיל בפ"ה וכמו שנתבאר בפ"ח והיינו שהש"י מעביר לאדם ואין שם עונותיו אחת לאחת עד יום מיתתו ואז אם הזכיות מרובי' אין הראשונות הם נחשבי' לכלום וכאלו לא עשאם וגם אם הם שקולי' רב חסד עושה כלפי חסד והוא כנגד נצח המורה על אלו שני דברי' כי נצח הוא לשון נצחון

### יד יהודה • א • המשך

לזמנין ולאסטאה לון בר כדינקא? דפנין אתוותא לקחיה? וכוי וסמ"אל חייבא אשתכח תמן ע"ש והנה אם נערך השבעה מדורין כנגד שבעה **[חסר]** היכלין ומעשר ספירות ממילא שמדור **[חסר]** הוא כנגד הוד ספירה השמינית ולפי ששם **[חסר]** הדלטוריא משתכחת ע"כ כדי לדחותו ולבטל אותו צריך כנגדו בספירה השמינית להרבית מחילה וזהו שכתב הרב שהיודע לחשב י' תארי הסליחה לבבו יבין שבא תאר מרבה מחילה בספירה שמינית לבטל הדלטורי' ממדור תליתאה שכנגדו למטה ועי' למשכן בשער ז' מהיכלין ושם בשם המדור' שהקליפה נכנסת בהן דרך פתח צפון **[חסר]** דההוא רבא בפתח **[חסר]** ע"ש :

### יד יהודה • ב

(ב) ולא למעלה ממנו שאין רשות למלאך לבוא במדורי' למעלה ממדרגה שלו שהוא ירך שמאל בהוד ויגע בכף ירך יעקב ירך שמאלי גם המדור שכנגד הוד אין מקומו הקבוע לו אלא אשתכח תמן כשעולה מנוקבא דתהומא רבא לקטריג על ישראל כדאיתא בהזוהר שם :

### יד יהודה • ג

(ג) כי ע"כ בשביל שהדלטורי' ובסמ"אל חייבי? לא אשתכח כי אם במדור תליתאה :

### יד יהודה • ד

(ד) ואהרן שלוחו של משה כדכתי' ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו' :

באו בגבולה, ואולם זו כחו של אהרן בעמדו בין המתים ובין החיים, כי שם היה מלאך המות מתגבר כנגד הפכו, עד שזרזו משה לאהרן ואמר והולך מהרה. וכתיב וירץ אל תוך הקהל. תפש מדתו של אותו מלאך שהוא רץ בשעת המגפה, ובתמורת א"ת ב"ש למלת מגפה [ירוץ] תדעהו, כי ח' פסיעות שהוא רגיל לפסוע, ברשות ח' אותיות הקריאה והכתיבה לשם הגדול, הנה בשעת המגפה ירוץ וכוללן כאחד כדבריהם ז"ל במסכת ברכות, וכבר כפתו אהרן, לקיים מה שנאמר צדיק מושל יראת אלהים. ומלתא אגב ארחין מבעי לן לאודועי, כי מיכאל באחת. לפי שהוא משרת ליו"ד שבשם, ובתר רישא גופא אזיל. וגבריאל בשתים, שהוא משרת לה"א. וצריך ליטול רשות מן היו"ד תחלה, ומשנטל רשות אחר כך מן הה"א, כל שאר אותיות נשמעות אליה. ומדכתיב במעשה בראשית ועוף יעופף. הא רמיזי תרוייהו באורייתא ומלכיהון דמלאכיי' אינון, כדאיתא במדרש שוחר טוב. ואיכא למשמע מהאי קרא ומסברא נמי, דאיתיה לחד שהוא בשלש, ומנו אוריאל משרת הוא"ו. ומדכתיב על הארץ נרמז אליהו בארבע ורפאל כמוהו. כי אמנם לכל המשרתים קדושים האלה, הנה אותיות הכנוי הולכות למסע אותיות השם, ואין צריך ליטול רשות מבית דין:

### יד יהודה • א • המשך

כמבואר בפרדס והיינו נצחו בני' אם זכיות מרובין ולבינוני' מדת החסד מכריע על מדת רב חסד אע"פ שהם? שקולי' : מרבה מחילה בהוד שכנגדו הדלטורי' מצויה וצריך רבוי מחילה כמו שיתבאר לפנינו : וסליחה לפושעים ביסוד כי פושעי ישראל בגופן הם קרקפתא דלא מנח תפילין שמצות ברית עליו ופושעי' בעריות וכמו שיתבאר לקמן ח"ה כ"ג ופגם הברית מגיע לצדיק יסוד עולם וע"כ צריך ג"כ רבוי סליחה עושה צדקות עם כל בשר ורוח הוא מלכות שעל פיה ישק כל בשר ורוח ועליה נאמר ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה כמבואר בזוהר בכמה דוכתי מבואר לפי זה שבא תאר מרבה מחילה לחטאי' בספירה השמינית הוד : ובענין המדורין איתי בזוהר בראשית עמו' ק' שבעה רקיעים שבעה מדורין אינון לעילא דא על דא וכוי וע"ש שחושב אותן ממטה ולמעלה ובמדור השלישי אמר וז"ל מדורא תליתאה האי אתר דשביבין וקטורין ומתמן נגיד ונפק נהר דינור רב וקציף דאיהו בית מוקדא דרשיעי' ומאן נחית תמן על רישיה? דרשיעי' ואינון מלאכי חבלה דשרן ביה ותמן אשתכח דלטורין עלייהו דישראל

### יד יהודה • ה

(ה) כי היא המגפה באה בגבולם כי היה במעשה פנחס שהחלו? העם לזנות עם בנות מואב ופנחס יסוד ברית קדש שהיא מדתו של פנחס כמבואר בזוהר על פסוק הנני נותן לו את בריתי שלום ולכך על שבאה העונש בשביל יסוד שהוא גבולו של פנחס ולא גבולו של מלאך המות שמקומו במדור תליתאה שכנגד הוד ע"כ הוזקק פנחס לכפר ולדחות המלאך המות מגבולו וכן דוד היתה המגפה על שמנה את ישראל כמבואר בכתוב והיה הפגם בזה במלכות שכל חושבנין בספירא תליא כמבואר בזוהר בראשית עמו' קכ"ד ופי' פנחס עמו' ס"ה ע"כ הוצרך שהעביר המגפה ע"י דוד שמדתו מלכות כידוע כי הפגם? הוא בעל הקורה היה צריך ליכנס בעובי הקורה ולדחות המלאך המות מרשות שאינו שלו ובמחלוקת קרח שחלק על משה ואהרן היה הפגם בנצח והוד כי מדת משה נצח ומדת אהרן הוד כמבואר בזוהר בראשית עמו' כ"ט ע"כ הוצרך משה לגרש המלאך המות מגבולו ושלח את אהרן לעשות כן בשליחותו ומה שלא עשה כן משה בעצמו הוא מפני טעמי' היה כי אהרן הכהן הוא יותר מוכן לזה כדאיתי' בזוהר פי' קרח עמו' טל"ז וז"ל כד חמא משה דרוגזא הוי תליא מיד ויאמר משה אל אהרן בגין דאיהו שושבינא דמטרונית' וקטרת לא סלקא אלא בידוי דאיהו אסגי שלמא בעלמא וקשיר קשורא דמהימנותא וכוי וט"? שנית בשביל שאהרן הוצרך בלאו הכי לעצירת חומר המגפה כדי לגרשו ג"כ מגבולו :

### יד יהודה • ו

(ו) ואולם זו כחו של אהרן שהיה יכול לגרש המלאך המות ג"כ

### יד יהודה • ו • המשך

מגבולו הגם דלגבי דידן למימר? שבא המלאך המות בגבולו כי גבול אהרן הוד וכנגדו במדורין הוא ג"כ גבול מלאך המות ובשביל זה היה המלאך המות מתגבר כנגד אהרן שהוא הפכו בתחומו גבול עצמו ועכ"פ היה כחו של אהרן גדול ממנו לעמוד בין המתים ובין החיים וזרזו משה להוליך הקטורת והרה להכבדה? כדי לגרשו לגמרי מגבולו :

### יד יהודה • ז

(ז) שהוי רץ בשעת המגפה כמ"ש ז"ל פ"ק דברכות תנא מיכאל באחת גבריאל בשתים אלי' בארבע ומלאך המות בשמנה ובשעת המגפה באחת והכא תפש אהרן ג"כ מדתו כאשר צוהו משה להתגבר עליו כמדתו וע"ד שכתב הגלאנטי? בפסוק גלתה יהודה שבהיכל נוגה יש מקום הנקראת תי היכלי סע"? שמכנסי שם הולכים? שהם הרצי הפליוני"? ומוטלי מרס מגיני"? והנה שהם כחות החשמלי' אשר הם ממונים בסייפים ורמחי"? וכלים להגן על ישרי' מחמתו ע"ש ועורכי' עמהם מלחמה ומתחזקי' מהם תקף ומיד כלי מתוקף ויש רצים אחי' בסטרא אחרא צריכים לידע לשדול ולהכניע מולם לשלוט עליהם ולפעמים אלו הרצים הקדושי' קודמי' לאלו החיצונים ומבטלי' כחם והוא סוד הרצים יצאו דחופי' בדבר המלך והעיר שושן צהלה ושמחה ולפעמים שאלו קודמים לאלו ואז הרצים יצאו דחופי' והעיר שושן נבוכה וכולם הם בסוד שושן והיכלין אלו בקדושה ואלו בסטרא אחרא וכשאדם רודף אחר המצות ברגליו ושוקיו מתקן בזה ומתילדו אלו הרצים הקדושים שימהרו מרוצתם ויתגברו על הרצים החיצונים וכו' ע"ש וכן היה הענין הזה במשה ואהרן שמדתם נצח והוד והן תרין ירכין כידוע :

### יד יהודה • ח

(ח) תדעהו שמדתו של אותו המלאך לרוץ בשעת המגפה כי אותיות מגפה הן הן אותיות ירוץ באל"ף חי"ח? של א"ת ב"ש ע"כ וירץ אהרן וכו' :

### יד יהודה • ט

(ט) ברשות ח' אותיות מפרש הרב ששמנה פסיעות רגיל לפסוע אלא בשעת המגפה רץ כנגד שמנה אותיות של שם הויה ואדנות שהם הב"ד כמו שפירשנו על וה' הוא ובית דינו וצריך הוא ליטול רשות מהן כמו שיבא סוף הפרק :

### יד יהודה • י

(י) ומלתא אגב אורחין וכו' מפרש הרב אגב זה ענין מיכאל באחת וכו' :

### יד יהודה • יא

(יא) משרת ליו"ד שבשם ענין זה נתבאר בזוהר בכמה דוכתי וביותר בזוהר חדש פ' יתרו סדר על ארבע חיות הקדש אריה דא מיכאל שור דא גבריאל נשר דא אוריאל אדם דא רפאל והן ד' תקוני ראיה שמיעה ריח דבור ועל אלו ד' תקוני שריא? ידוד וע"ש מבואר שליו"ד שבשם משרת מיכאל ולה"א גברי' ולוי"ו אוריאל ולה"א אחרונה רפאל ועפ"ז אמר הרב שהיינו טעמא שמדת מיכאל באחת וכו' לפי שמתחיל עם באות יו"ד שהיא אות שלו ונוטל רשות ממנה לבדה וממילא נמשכי' עמה שארי ג' האותיות שלאחריה כמו גופא בתר רישא משא"כ גבריאל בשתים לפי שהוא צריך ליטול רשות שתי פעמים והיינו מאלה מאות יו"ד שאינה אות שלו ועוד שנית מאות ה"א שלו ושתי אותיות אחרונו בתרייהו גרירי :

### יד יהודה • יב

(יב) ומדכתי' וכו' ר"ל אע"פ שבגמ' לא נזכר שיעור טיסת אוריאל ורפאל מ"מ יש ללמדו מקרא ועוף יעופף וגו' וכדאית' בזוהר שם עמו' קכ"ד ועוף יעופף עוף מבעי ליה מאי יעופף אמר ר"ש רזא

### יד יהודה • יב • המשך

הוא ועוף דא מיכאל דכתי' ויעף אלי אחד מן השרפים יעופף דא גבריאל דכתיב ביה והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף ודא הוא יעופף : על הארץ דא אליהו ז"ל דאשתכח תדיר בארעא ולאו מסטרא דאבא ואמא אשתכח דאיהו בארבע סטרין דכתי' ורוח ה' ישאך על אשר לא אדע ורוח ה' חד ישאך תרין על אשר תלת לא אדע ארבע : על פני דא מלאך המות דאיהו מחשיך פני עלמא וכתי' ביה וחשך על פני תהום : על פני רקיע השמים דסלקין עולה ומסטין יורד וממית א"ר אבא והא מלאך המות באתמרי אלא על הארץ דא רפאל דאיהו ממנא לאסוותא דארעא דבגינה אתרפיאת ארעא וקיים בר נש עליה ואסי לכל חילה : על פני רקיע השמי' דא אוריאל וכלא הוא בקרא וכו' הרי לפניך שדרשו ז"ל ועוף יעופף על מיכאל וגבריאל והיינו מיכאל באחת וגברי' בשתים וכמו שלמדו מזה בגמ' עם גדול' מה שנחי? במיכאל יותר מבגבריאל דאלו במיכאל כתי' ויעף אלי וגו' ובגבריאל כתי' מועף ביעף וגו' דרש שמורה על הארץ על אליהו ורפאל ואע"פ שאמר ר' אבא אלא על הארץ דא רפאל מ"מ אינו פלי"ג על ר"ש באליהו ואין כוונתו אלא לחלוק עליו בענין מלאך המות ולדחותו מההוא? דעל פני רקיע השמים קושיא והא ומלאך המות כברי אתמר וכי ניחא ליה לר' אבא לאוקמי כולה קרא על ד' מלאכי המרכבה ומ"מ מודה ליה לר"ש דעל הארץ קאי ג"כ על אליהו דהא בארבע רוחות העולם היינו מהלכו בארבע ומודה באמרו ג"כ לר' אבא שמפרש על הארץ דא רפאל שהוא ג"כ בארבע ומדילם נשמע לאוריאל בשלשה ומטעם כדאמרן שאוריאל להיותו משרת לוי"ו שבשם צריך ליטול רשות מן שתי אותיות שלפניה ומויי"ו אות שלו הרי ג' טיסות וכן רפאל משרת להי"א אחרונה צריך ליטול רשות מן ג' אותיות שלפניה ומהי"א עצמה הרי ד' טיסות :

### יד יהודה • יג

(יג) כי אמנם וכו' ר"ל וטעמא דמלאך המות בשמנה הוא מפני שצריך ליטול רשות מב"ד מד' אותיות הוי"ה ודי של כנוי משא"כ המשרתי' הקדושים האלה ד' מלאכי המרכבה ועמהם אליהו ז"ל אינכם צרי' רשות מב"ד כי הם מד' אותיות הויה לבד ואותיות שם אדנות שהוא שם הכנוי והקריאה ממשכי"? אחריהן ללכת ולסע עמהם גם המה :

### יואל משה

היודע לחשב יו"ד תארי סליחה כו' דע כי אר"ך תואר לכת"ר מל"ך לחכ"מה יושב לבי"נה מתנ"גב בחסי"דות? תואר לח"סד מו"חל עונ"ות עמו' תואר לגבו"רה מעביר ראשון לת"ת מרבה מחילה לחטאים תואר לנצ"ח וסליחה לפושעים להו"ד עושה צדקות כו' תואר ליסוד לא כרעתם תגמול למלכות ודברי' אלו יתבררו ע"פ הקדמו' מכתבי האר"י ז"ל הא' בענין ז' היכלות המפורשי' בזוהר בראשית ופ' פקודי כי ההיכלות ההם הם בעול' הברייאה ונבני בו' ספירות דבריאה לפעמים מתעלי' ולפעמי' מתנמלים והיכלות אלו נבנו באופן זה מלכות שבחס' דבריאה נבנה היכל קדש הקדשים כי נוד"ל שכל ספירה כלולה מעשר ספירו' ונמצא בכל ספירי' כל העשר דהיינו כח"ב ג"ג ת נהי"ם ובמלכות שבחסד נבנה היכל קודש קדשי' וכן במלכות שבגבורה וכזי' ומגי' ראשונו' שבמלכות היכל א' נקרא היכל אלהי ישראל הרי לך ו' היכלות דבריאה ואח"כ בו' ספירו' הנותרים במלכות שבמקומו דהיינו ג'ג'ת נהי"ס שבה' נבני' ו' היכלות אחרי' נקראו ו' היכלות תחתוני' בספר הני"ל מחסד עד מלכות שבה' ו' היכלות נקראים בשמות הראשוני' הני"ל חוץ מהיכל שביעי במלכות שבמלכות נקראת היכל לבנת הספיר היכלו' העליוני' נקראים דוכרין והתחתוני' נוקבין ומה שיש להקשות איך היכל נוגה הוא לעולם ניהוד בין בהיכלו' העליוני' בין בתחתוני' והיכל עצם השמים ביסוד ואנן מחשינן שהיכל נוגה הוא לעולם בנצח והיכל עצם השמים בהוד כמ"ש מהי"ריל בספר כוונו' באופן של יוצ' אור

### יואל משה • המשך

והתשו' שלא בעת רצון אז ההיכל נוגה בהוד ועצם השמים ביסו"ד אבל בעת עליית רצון ההיכלות עולים ממטה למעלה יותר במדרגה כמו שכתב לקמן בהקדמה ג' של ספר הבריאה או יבא לפעמי' היכל נוגה לנצח ועצם השמים להוד: הקדמה שניה מספר הבריאה וז"ל ודע כי בכל היכלות דמלכות הנ"ל דבריאה יש בו חדר מיוחד נקרא מדור נמצא הם ז' מדורי' בז' היכלות ונזכרים בזוהר פ' בראשית ובאותן המדורים עומדים נפשות הצדיקים נקראים ג"ע תחתון והמדורים האלו נופלים ויורדים מן ההיכלות הנ"ל ונשארים ועומדי' בראש עולם היצירי' כך הוא בז' היכלו' התחתוני' וכן בהיכלות העליונים ג"כ מז' מדורים באופן הנ"ל נמצא יש ז' היכלות וז' מדורי' למטה וז' היכלות וז' מדורי' למעל' כנ"ל אך שבו' מדורי' התחתוני' עומדים נפשות הצדיקי' ובהיכלו' התחתוני' עומדים הרוחות ובהי"כלות העליונים עומדים שם נשמות הצדיקים ובין ההיכלות והמדורי' יש עמוד א' הנקרא מכון הר ציון שה' הבריח התיכון המקבל אותם א' א' וענין זה תמצא בזוהר ויחי עמוד תס"ו: הקדמה ג' צא"ל כי בעת רצון שאו מתנמלים ג' ראשוני' דהיינו כח"ב שבבריאה בסוד מוחין דיליה ע"כ ירים ראש וזהו סוד שא"ל ישמעאל כו' עיין בכתבי' של האר"י ז"ל אז היכל קודש הקדשי' שהו' במלכות שבחסד א' מז' היכלות העליונים שבבריאה עולה עכשיו ונעשה היכל לחכמה בינה דעת דהיינו כתר וזהו קדש חד קדשים תרין הא תלתא והיכל רצון שהיה בתחילה בגבורה דהיינו במלכות שבגבורי כדלעיל בהקדמה א' נתעלה להיות במלכות שבחסד והיכל זכות שהיה בתחילה בנצח נתעלה להיות בת"ת וכן כולם על הסדר וכן בהיכלות התחתונים שבמלכות דהיינו בז' נ"ת נהי"ם שבה עולים למעלה ג"כ ג"כ דהיינו היכל קדש הקדשים התחתון שהו' בחסד שבמלכות מתעלה ועולה לג' הראשונות שבמלכות והיכל רצון שבגבורה שבמלכות עולה לגדולה וכן כולם על הסדר הנ"ל: הקדמה ד' מספר גלאנ"טי בפסוק זכר ה' ...? וז"ל מדברי הזוהר מדורין תליתאה הוא לשכינין וקיטורין? וכו' ותמן אשתכח דלטוריי עלייהו דישראל לזמנין כו' וסמא"ל חייבא תמן אשתכח עכ"ל ופי' מורי ז"ל שאין זה מקומו הקבוע אלא אשתכח תמן כשעול' מנוקבי' דתהומ' רבא אל תוך המדור הזה לקטרג על ישראל ומשם צועקי' הוא וסייעתו בכל הקטרוג ואומריי השופי כל הארץ לא יעשה משפט כו' גם בפסוק דרכי ציון אבילות מבואר ענין זה ע"ש והנה מדור הזה כו' הנ"ל דתמן דלטוריי"א לפעמים בהוד ולפעמים בנצח כמה שאמר לעיל לפי שיש חלוק בין עת רצון ושלא בעת רצון: ומה מדור תליתאה פי' הזוהר חשיב ממטה למעל' והיכל נוגה הוא בהוד שהוא שלישי ממטה למעלה ושם הקטרוג שכיח כנ"ל וזהו סוד וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו דהיינו ירך שמאל שהוא הוד ששם היכל נוגה כנודע מה שאין כן מלמעלה היכל נוגה הוא חמישי: הקדמה ה' מספר הזוהר פ' בראשית עכ"ט? וז"ל ישרצו המים לקבל דרגא דנצח דאיהו סמכי ימינא דאורייתא אלקבליה מר"עה לתתאה סמוך לעלמא באורייתא: תוציא הארץ לקבל דרגא דהוד דאיהו אהרן עכ"ל הכלל היוצא ממנו שמשה מרכבה לנצח ירך ימין ואהרן להוד ירך שמאל וכבי' ידעת שפנחס על שקינא על הברית לכן זכה להיות מרכבתו יסוד שעליו נאמר הנני נותן לו את בריתי שלום וי"ו קטיעא יו"ד זעירא דהיינו יסוד עיי' בזוה' אחרי מות ע"ק"כ ופנחס ע"ת"ר ת"ל"ו? וכבר ידעת שדוד הוא מרכבה למדת מלכו' עיין בסוף ס' פלח הרמון והנה לזה כיוון המחבר שאמי' שבא תואר מרבה מחילה אל ביטול הדלטוריי ר"ל בתואר מרבה מחילה שאומריי ישראל למטה הוא מבטל כח הדלטוריי שיש במדור נצח בעת רצון כשעולה למעלה כנ"ל לפי שכשישראל אומר א"ר"ך מל"ך יו"שב שהם ג' תוארים לכח"ב ממילא עתה מתגליי ג' ראשונות שבבריאה ועולה היכל קודש קדשים לקבל אור גדול וקדם לסלוח לישראל מן הג' ראשונות כי הוא שנעשה היכל להם בסוד קדש חד קדשי' תרין כנ"ל

### יואל משה • המשך

וכשאומר מדה רביעי' מתנהג בחסידות שהוא תואר לחס"ד אז האור יורד ונמשך להיכל רצון שיש שם בעת רצון וכשאומר מו"חל עו"נות עמ"ו תואר לגבורה אז יורד האור ונמשך להיכל אה"בה שבגבורה בעת רצון וכן כולם עד כשאומרים מרבה מחילה לחטאי' שהוא תואר לנצח אז האור נמשך להיכל שבנצח ששם מדור השלישי ממט' למעלה כשעולים ההיכלות כנ"ל ממטה למעלה ושם דלטורי' דהיינו הקטיגור הכולל תמן ממילא האור הזה שם מבטל הקטיגור והדלטורי' וז"ש הרב תמן אשתכח ולא למעל' ממנו בשום פנים כמבואר בהקדמה ד' שאמר וסמאל תמן אשתכח הכלל עולה שתואר מרבה מחילה לחטאים מבטל הדלטורי' שעל החטאים ומן החטא עצמו נעשה קטיגור הדלטורי' לעול' ששוכב בג' מדורי' התחתוני' שהם לב"נת הס"פיר עצ"ם השמ"יים נו"גה שבכל אחד יש מדור כנגדו ולא למעלה ממנו בשום פנים ממילא בעת רצון כשהיכל נו"גה מתעלה למדרג' משה לנצח ממילא תואר מרבה מחילה מבטל הדלטורי' שבמדור נוג"ה שהיא אז בנצח הכלל העולה מזה שהדלטורי' של המשחית שהוא סמאל הוא במדור שכנגד היכל נו"ג"ה שהיא מדרגת אהרן בהו"ד ולפעמי' במדרגת משה בנצח שזה ירך ימין וזה ירך שמאל בעת רצון בנצח מדרגת משה ושלא בעת רצון בה"וד מדרגת אהרן ומכ"ש למטה ממנו ביס"וד במדור שבו ובמדור שבמלכות שהם מדרגת פנחס ביסוד ודוד במלכו' כנ"ל ששם הדלטורי' מתבטלת מתואר עושה צדקות כו' שהוא תואר ליסוד ומתואר לא כרעתם כו' שהוא תואר למל"כות בית דוד וזהו סוד שאמרו ז"ל בגמר' ויגע בכף ירכו ס"ל ירך ימין וס"ל ירך שמאל כי מ' אגד' ומ' א' סלה' ולא פליגי כי סמאל נגע ליעקב רצף בארמית מטושטש בסריקה בראשי' קד"ל לעיל בירכו שפיי' של עולם מגיע הקטרוג של סמאל על הירך שהו' היכל נוגי ולא למעל' ממנו והנה בעת רצון הוא בנצח דהוא ירך ימין ושלא בעת רצון בהוד שהו' ירך שמאל ולא פליגי והבן זה מה שכתב הרב כי ע"כ לא הוזקקו כו' ר"ל כי ע"כ הואיל ואמרנו שלעולם הקטרוג שהו' סמאל אינו שכיח אלא במדור הראשון ממטה למעלה הנמשך מהיכל אלהי ישראל המכונה לפעמי' למלכות שלא בעת רצון ולפעמי' ביסוד בעת רצון שהם פנ"חס ודו"ד ובמדור הבי' הנמשך מהיכל עצם השמ"יים המכוני' לפעמי' ביסוד שלא בעת רצון ולפעמי' בהו"ד בעת רצון שהם פנ"חס ואהרן ובמדור הגי' הנמשך מהיכל נוגה המכונה לפעמים להו"ד שהוא אהרן שלא בעת רצון ולפעמי' לנצח בעת רצון שהוא מדרגת משה לכן לא הוזקקו לעצירת המגפה פנחס ודוד ואהרן שלוחו של משה ר"ל אף שהוא הקטרוג שלא בעת רצון והוא במדור שנמשך מהיכל נוגה שהוא בהוד מיוחד לאהרן עכ"ז הואיל ולפעמים הוא שכיח בנצח המיוחד למשה לכן הוצרך אהרן שלוחו של משה כי שלוחו של אדם כמותו כי דוד דחה אותו בימיו שהיה הקטרוג על המגפה במדור שלו המכונה לדוד כי דוד מסאד במינין וכל מינין תלוי במדת מלכות כדאית בזוהר פר' פנ"חס על פסוק עיניך ברכות בחשבון כל חושבנא ... תליא? ר"ל במלכות: במלכות הנקראת כל"ה נמצא כשפגם במנין פגם במלכות שבבריאה ודחו אותו דוד וקטרוגו ונעצרה המגפה בימיו וכן במעשה זמרי שהיה חטא זנות ופגם בברית קדש שהוא יסוד מדתו של פנחס ועלה הקטרוג במדור הבי' ולכן בעבור פנחס נעצרה המגפה: ובמחלוקתן של קרח עם משה ואהרן היה הפגם והקטרוג בנצח והוד וקטרוג בגבול אהרן שהוא מדור הנמשך מהיכל נוגה הוצרך אהרן לדחותו ומפני שלפעמים היכל נוגה בנצח מיוחד למשה הוצרך אהרן שלוחו של משה ושלוחו של אדם כמותו כנ"ל ומ"ש שהיא באה בגבולם כו' ר"ל הקטרוג בא בגבולם כל אחד לפי מקומו ושעתו: ובתמורת א"ת ב"ש תדענו כו' צא"ל הקדמה ידוע מתיקוני' דף ל"ו והובא בספר גלאנ"טי בפסוק גלתי' יהודא כו' וז"ל כשנקרא שמות לכל עשר דרגי' דסטרא אחי' קרא לתרין שוקין דההיא סטרא תאו"מיאל תו"מיאל והם בקליפה להבדל

### יואל משה • המשך

אלף הבדלות כמו נצ״ח והי״ד בקדושה כי זה לעומת זה עשה אלהים והם הרצי׳ דס״א והענין הוא כי בהיכל נוגה יש מקום נקרא ת״א הרצים ע״ש שנכנסים שם מלאכי׳ שהם רצים עליונים ונוטלים בידם מגיני׳ וחרב שהם סוד החשמלי׳ אשר הם מגני׳ וסייפי׳ ורומקי׳ ורצין להגין על ישראל מהאומות ע״א ועורכי׳ מלחמה עמהם ומתנקמים מהם תיכף ומיד ולכן הם רצים להציל הניצולים במחנה ואח״כ השיבו אל תי״א? הרצים דוגמת ת״א הרצים למטה ויש רצים אחרים בס״א שרצים להרע לישראל ולהכניע מזלם ולפעמי׳ שאלו הרצים שבקדושה קודמים לאלו החיצוני׳ ומבטלין אותן וזהו סוד הרצים יצאו דחופים והעיר שושן צהלה ושמחה לפעמי׳ אלו שבס״א קודמי׳ ואז הרצים יצאו דחופים והעיר שושן נבוכה וכלם הם בסוד שוקין וירכין אלו ואלו בס״א וכשאדם רץ למצוה ברגלי׳ ובשוקי׳ נותן כח וחיל לאלו הרצים הקדושים שיגברו על החיצוני׳ וזהו באלהי׳ נעשה חיל והוא יבוס צרינו באלהים היינו המלאכי׳ הללו שכן נקראים מלאכי׳ אלהים נעשה חיל וכח לרוץ והוא הק״בה יבוס צרינו אותיות ברצינו היינו הרצים התחתוני׳ שבס״א עכ״ל ובזה תבין דברי המחבר כי קשה לו למה רץ אהרן דווקא בשעת המגפה בימיו ולא פנחס ודוד בימיהם מתרץ כי שם המלאך המות מתגבר נגד הפכו ר״ל שרץ אז למדרגתו של אהרן כי מדתן של אהרן ומשה הם תרין יריכין נצ״ח והי״ד כנודע בקדושה שנגדן ת״א הרצים בסטרא בישא ולכן זרזו משה לאהרן ואמר והולך מהירה אל העדה דייקא מהרה ר״ל **[חסר]** הרצים הקדושים שבהיכל נוגה מדתו של אהרן וכתיב וירץ אל תוך הקהל תפס מדתו של המלאך **[חסר]** שכנגד מדתו של אהרן בקדוש׳ ע״כ מלת וירץ בא״ת ב״ש מגפ״ה ולכן רץ דוקא אהרן לעורר הרצים העליונים כי בעת הזאת היה הפגם בירך שבקדושה שהוא היכל נוגה ממילא היה המלאך המות רץ עם כל הרצים שלו בקליפה אבל בשעת פנחס ודוד המלאך המות לבדו היה מקטרג בהיכל ראשון ושני ולא בהיכל נוגה אבל עדיין לא התגברו הרצים שבקליפה שהם הירכיים שלהם כי דווקא נצח והוד נקראים ירכים ולא יסוד ומלכות מדתו של פנחס ודוד לכן לא היו צריכין פנחס ודוד לרוץ בימיהם אבל בימי אהרן היה הקטרג בתרין ירכין בסוד הני כרעי דרבנן דשלהי מינייהו לכן הוצרך אהרן שלוחו של משה ליתן כח וחיל במריצתו אל הרצים שבקדושי׳ שיתגברו אל הפכם וזהו סוד והולך מה״רה ולמה מהרה כי יצא הקצף וגו׳ וקצף בא״ת ב״ש הו״ד לפי שהפגם הגיע לשם ממילא יתגברו החיצוני׳ ח״ו וזהו סוד והו״די נהפך עלי למשחי׳ שהוד נהפך לאותיו׳ קצף בא״ת ב״ש שהוא משחית: כי ח׳ פסיעו׳ כו׳ בגמ׳ במסכ׳ ברכו׳ מ״ה בשמונה ובשעת המגפה בא׳ כי שלא בשע׳ המגפה צריך ליטול רשות מן יחוד ח׳ אותיו׳ אדנ״י הוי״ה יאהדונה״י מש״אכ בשעת המגפה: כי מיכאל באחת כו׳ להבין זה צא״ל הקדמה מתיקוני׳ חדש׳ ד׳ טו וז״ל ד׳ אותיות הם ידו״ד מאירות בג׳ קוים דהיינו היו״ד שהוא חכמה מאיר בקו ימין שהם חכ״מה חס״ד נצ״ח שהם מימין ה׳ ראשונה מאיר בקו שמאל שהם בינ״ה גבו״רה הוד שהם שמאל וא״ו שבשם מאירה להאמצעי׳ שהם כת״ר ת״ת ויס״וד שה׳ המכריעי׳ וה׳ אחרונה מאיר במלכות המקבל שפע מכולן נמצא מיכאל מימין מהלל לפי שהוא משרת ליו״ד שמאירה לצד ימין כנ״ל וגבריאל משמאל ממלל לפי שהוא משרת לה״א הראשונה המאירה לצד שמאל וצריך ליטול רשות ג״כ מהיו״ד ע״כ מעופף בשתים ומלפני אוריא״ל שהוא משרת לוא״ו וצריך ליטול רשות מן י״ה ג״כ דהיינו בין כולם יה״ו ע״כ מעופף בג׳ ואחורי רפל משרת לה״א אחרונה וצריך ליטול רשות מן כל אותיו׳ ידו״ד ע״כ הוא מעופף בד׳ וסודו כי שם ידו״ד נדרש פשוט כפול ומשולש ומרובע כזה י׳ י״ה יה״ו ידו״ד להראות שלעולם המאציל דהיינו הי׳ בנאצל הוא הנמצא הי׳ האצילה את הה׳ ואח״כ לו׳ ממאציל לנאצל מן כולם ע״כ נדרש כך י׳ ואח״כ

### יואל משה • המשך

חוזר י״ה וכן כולם כי לעולם המאציל בנאצל והוא ידוע וע״כ גבריאל משרת להי״א וצריך ליטול רשות מיו״ד המאציל וכן כולם צריכין ליטול רשות מן אותיות הראשונים המאציליי׳: עוד הקדמה כי י׳ שבשם נקראת גחלת ושאר אותיות שלהבת וכל האותיות משתלבות בהיו״ד? ונקשרים בה כשלהבת בגחלתי׳ י׳ וגם בפרי׳ שלח ג׳? וז״ל שם ... פירוט אותיות מטושטש, כ־8 תיבות וא״ו באמצע ג׳י כ״ו ויש בשם אהי״ה? ב׳ ההין הם ששה ווין כזה ה וג׳י ל״ו ועוד יש בו יו״ד כ״ו כ״ב וסימן היוצר יחד לב״ם המבין אל כל מעשיהם שכן שם אהי״ה בבינה וזהו תב״ן דייקא והרמיזן לחכ״מה וביי״נה הן תרין יודי״ן שבאלף והוי״או שבאמצע האלף הוא בסוד הדעת שבכ״תר וה׳ הראשונה שבשם אהי״ה שיש בה ג׳ ווי״ן כנ״ל רומזת לג׳ נ׳ת שהם ג׳ ויין? עיין בספר הכוונות בסוד ויכלו השי״מים ויו״ד שבאמצע אהי״ה רומזת למלכות: א״כ בזה האופן ג׳ יודין שבשם אהי״ה דהיינו ב׳ באלף וא׳ באמצע רומזת לג׳ הראשונות שהם כח״ב וא׳ שבאלף ושתה ווי״ן שבב׳ ההין רומזת לז׳ מדות גנ״ת נהי״ם שכלם יחד הם שיעור קומה לשם אהי״ה וכמוהו השם הוי״ה ג״כ כזה י׳ שבשם ידו״ד רומז לג׳ מוחין חב״ד כי ביו״ד יש תלת ראשין ועוקצין חד לעילא וחד לתתא וחד לאמצע כזה לכן רומזת לחב״ד ויש בשם ידו״ד ג״כ ז׳ ווי״ן ו׳ ווי״ן בב׳ ההי״ן וא׳ וא״ו פשוטה רומזי׳ לז׳ ימי הבנין גנ״ת נהי״ם הכלל העולה מזה שהיו״ד ראשונה נקרא׳ ראש שהוא כולל ג׳ מוחין ושאר האותיו׳ שהם הוי״ה הם נקראים שיעור קומת דגוף ולהבין המחבר שאמר בתר גופא רישא אזיל: ע״ג כל א׳ צריך ליטול רשות מאותיות הראשונות ממילא אותיות אחרוני׳ הולכי׳ אחריהם ואינם צריכין ליטול רשות מאותיות שאחריו כנ״ל: ומה שאמר ועוף יעופף כו׳ ז״ל הזוהר בראשית עמו׳ קכ״ה וז״ל ועוף יעופף יעוף מבעי ליה מהו יעופף אמר ר׳ שמעון רזא הוא ועף דא מיכאל דכתי׳ ויעף אלי א׳ מן השרפי׳ יעופף דא גבריאל דכתיב ביה והאיש גבריאל וגו׳ מועף ביעף ודא הוא יעופף על הארץ דא אלי״הו דאשתכח תדיר בארעא על פני דא מלאך המות דהוי חשיך? פני עלמא דכתיב ביה וחושך על פני תהו״ם ואינו המות ע״כ יהי רקיע שמים כדאמרינן עולה ומשטין יורד וממית: א״ר אבא והא מלאך המות בשמי בעיא אלא על הארץ דא רפאל דאיהו ממנה לאסוות׳ דארעא כו׳ ע״פ רקיע שמים דא אוריאל כו׳ ע״ש ומזה תבין דברי המחב׳ שאמר מדכתי׳ ועוף יעופף נרמז תרווייהו ר״ל מיכאל וגבריאל כלשון הזוהר ממש וגם מה שאמר אליהו רפאל כמותו כי כלם נרמזו בפסוק על הארץ אליהו ורפאל כדברי שניהם בזוהר ועוף בגי׳ בנימי״ן הוא מיכאל רבו של בנימין יעופף גי׳ גבריאל ורוכבי׳ שהוא הבכי״ר בעת בריא׳ עולם דאינו׳ מלכיהון דמלכיא כחזי״ל בשוחר טוב וא״כ למשמ׳ חד בגי׳ דמלת עוף יעופף תרווייהו? ומ״ש כי אמנם כל המשרתים כו׳ בא ליתן טעם מספיק למה מלאך המות צריך ליטול רשות מן ח׳ אותיות יאהדונ״הי ומלאכי׳ אחרי׳ הני״ל מן ד׳ אותיות הויה לחוד ואמר כי מצד המלאכים הקדושים המשרתים הגורמים יחוד למעלה בהתעוררותם למעלה בסוד מיי״ן נוק״בין וממילא בשעת יחוד נוקב׳ שהוא שם של אדנ״י נכללת בדוכר׳ שהוא שם ידו״ד והם כמו שם א׳ מד׳ אותיות ולכן אינם צריכין ליטול רשות מן הב״ד שהוא שם של אד״ני אותיות דינ״א דמלכות׳ אבל מצד מלאך המות אין מתעלה היחוד ואין הנוקב׳ נכללת בדוכר׳ והם כב׳ שמות מח׳ אותיות ולכן צריך ליטול רשות מן ידו״ד והב״ד שלו שהוא אד״ני דינא דמלכות ועיין בזוהר ר״מ ריש פר׳ משפטים וכיון שנוטל רשות מן שם ידו״ד שהוא גימטרי׳ ע״ב כזה י׳ י״ה יה״ו ידו״ד ומן יחוד יאהדונה״י ג׳י צ״א הרי סוד אצי״בע אלהים היא:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק טז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) ד' חלוקי כפרה וכו' בפ' בתרא דיומא שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אליעזר? בן עזריה ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש א"ל שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנא' שובו בנים שובבים עבר על לא תעשה ושב תשובה תולה ויה"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר וגו' עבר על כריתות ומיתות ב"ד ועשה תשובה תשובה ויה"כ תולין ויסורי ממרקי שנא' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם אבל מי שיש חלול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביה"כ לכפר ולא ביסורים למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנא' ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה עד תמותון ויש גורסין ארבעה עבר על עשה ועשה תשובי תשובה מכפרת כלשון המשנה שם והיא גרסת הרב :

### יד יהודה • ב

(ב) ויש ששוני' וכו' והיא גרסא הנז' :

### יד יהודה • ג

(ג) והכוונה וכו' שם במתני' תשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת ובגמ' על ל"ת תכפר על עשה מבעי' אמר רב יהודה ה"ק על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה ואמר הרב שכוונת גרס' אינו זז וכו' הוא לחלק בין עשה ובין ל"ת שניתק לעשה בענין מחילה גמורה דבביטול עשה אם עשה תשובה אינו זז משם ומוחלין לו לגמרי משא"כ בלאו שניתק לעשה שאף שעשה תשובה אין מוחלין לו לגמרי אא"כ קיי' העש' שבו וה"ה כשארי קלין שבלאוין שאין לוקין עליהן ודינן כעשה והן אותן שיתבארו לקמן בפ' י"ח :

### יד יהודה • ד

(ד) עדיין צריכי לפני' קודם שמוחלין עליהן לגמרי :

### רמ"ע מפאנו

ארבעה חלוקי כפרה היה רבי ישמעאל דורש, ופירש רבי אלעזר בן עזריה ג' הן, ותשובה עם כלן. כי על בטול מצות עשה היא לבדה מכפרת מיד, ויש ששונים בה לא זז משם עד שמוחלין לו. וכן היא שנויה בפרק קמא דשבועות. והכוונה לחלק בין בטול עשה גרידא לקלין שבלאוין, שאף על פי שדינם כעשה ואין לוקין עליהם, עדיין צריכים לפנים, כי העובר על לאו הניתק לעשה אם מתוך תשובה קיים עשה שבו מתכפר לגמרי מיד, ואם לאו הרי בידו ב' עבירות ובתשובה מתכפר קצת ומקילין ענשו אבל אין לו מחילה גמורה עד שיבא יום הכפורים, שהרי ארבעין בכתפיה כדתני רבי יוחנן בפרק הלוקין, כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה, קיים עשה שבה פטור, לא קיים חייב. כך היא גרסת הרב והרמב"ם ומנה לא נזוע. מיהו כיון שקיום העשה היה פוטרו מן המלקות, יש ללמוד מדברי התוספות פרק קמא דשבועות, שהוא נוח להתכפר משאר חייבי מלקות אף על פי שלא קיים העשה, ונתחייב דאלו שאר חייבי מלקיות תשובה תולה להגן מן העונש עד שיבא יום הכפורים ויכפר, ונפקא מינה שאם נגזר עליו קודם לכן למות לפני יום הכפורים, אין להמלט לפני מותו מכל העונש הראוי לאותו עון, אבל בזה לא בלבד תשובה תולה להגן אלא ממעטת את העונש, שאם לא יגיעו ימיו ליום הכפורים יספיק לו עונש מועט להשלים כפרתו. וכי תימא בשאר חייבי מלקות שמתו קודם יום הכפורים למאי אהניא להו תשובה, כבר אפשר לומר שתועיל אליהם לדין הנפש ולעולם הבא, דחשיבא להו מצוה יתירה להכרעת המאזנים. וניחא לן למימר שאף בעונשי העולם הזה טובא מעליא להו, כדתנן תשובה ומעשים טובים כתריס לפני הפורענות. שהיא באה על האדם בכח אמיץ לגרוי בעלמא, ומתוך תשובה מעלייתא שריון קשקשים הוא לבוש ולא ידע. ובהיות שורת הדין דעציביה מסתייה, אם כן ייירא בלבד ולא יחת:

### יד יהודה • ה

(ה) מתכפר לגמרי אפי' על הלאו :

### יד יהודה • ו

(ו) ואם לאו שלא קיים העשה הרי בידו עבירה על הלאו ועבירה על העשה ובתשובה מתכפר אחת מהן והוא ביטול העשה שבו ולכך מקילין עונשו והיינו דתני' חליפיה דרבי יהודה על ל"ת שניתק לעשה תשובה מכפרת ור"ל דמכפרת על חלק העשה שבו אבל מ"מ מצד הלאו שבו עדיין ארבעים בכתפיה וכי מלקות הוא עד שיבא יה"כ כמו שאר ל"ת גמור דאמר ר' ישמעאל תשובה תולה ויה"כ מכפר :

### יד יהודה • ז

(ז) כדתני ר' לפי גרסת הרי"ף והרמב"ם בפי' ט"ז וי"ח מהל' סנהדרין והיינו שבגמ' שם לגרסתנו? אית תני ר' יוחנן כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה ביטל עשה שבה חייב לא ביטל עשה שבה פטור וריש לקיש אמר קיימו ולא קיימו פי' דלר"י ביטל אין תקנה בקיום העשה אח"כ אלא מיד שבטל העשה חייב על הלאו שבה ולר"ש? דתני קיים העשה שבה פטור לא קיים חייב יש תקנה שאף שבטל העשה מתחלה מ"מ כשקיימו אח"כ פטור והרי"ף גורס איפכא במלתי' דר"י קיים ולא קיים ובמלתיה דר"ל ביטל ולא ביטל וידוע דהלכתא כר"י לגבי ר"ל ועפ"ז פסק הרמב"ם כר"י הנז' קיים פטור לא קיים חייב כדלקמן :

### יד יהודה • ח

(ח) מיהו וכו' ז"ל התוספות שם על ברייתי' עבר על מ"ע ועשה תשובי' לא זז וכו' ואע"ג דתנן במתני' בפ' בתרא דיומא על עשה ועל ל"ת תשובה מכפרת ואמרינן נמי במסכת חגיגה כל העושה דבר ומתחרט מוחלין לו בשאר עבירות אינה מחילה גמורה אלא שמקילין לו הדין אבל במ"ע מוחלין לו לגמרי עכ"ל והנה

**יד יהודה • ח • המשך**

הקשו התוי ממתניי דיומא דמוקמינן לה בלאו שניתק לעשה ומתניי דחגיגה דמיירי מל"ת גמור ותירוצם פירשו שאין התשובה מועלת אלא להקל הדין ובפ"ק דחגיגה כתבו נמי ענין זה בלשון אחר וז"ל שם ועוי יש לחלק בין ענייני תשובה שב ומוחלין לו מיד ויש שב דמוחלין לו אבל לא מחילה גמורה ועדיין יש עונש ואותו עונש תולין וכו' ונעתיק דבריהם עוד ריש פרק הסמוך וקאמר הרב דכוונת התוס' לחלק בין ל"ת גמור ללאו שניתק לעשה דבלאו שניתק לעשה מקילין לו בתחלה העונש ומכפרין לו קצת גם מחלק הלאו מהו ששנינו? ביה התשובה מכפרת ועונש הנשאר תולין לו עד יה"כ והא דמיירי התוי בפ"ק דחגיגה אבל ל"ת גמור אין מקילין לו בתחלה ולכך שינו התוספו' בשבועות בלשון וכתבו מקילין לו הדין ולא כתבו מקילין לו העונש כי שם מיירי התוי בדרך כלל מכל שארי עבירות בין ל"ת גמור ובין ל"ת שניתק לעשה ולא שייך לומר בשניהם מקילין לו העונש וע"כ כתבו מקילין לו הדין והיינו לכל אחד ואחד לפי ענייננו לל"ת שניתק לעשה מקילין לו להתכפר קצת מחילה ול"ת גמור מגן לו לתלות כל העונש כסתם לשונו דרי ישמעאל תשובה תולה :

**יד יהודה • ט**

(ט) להגן מן העונש ע"ד שאמרו ז"ל פ"ד דכריתות גבי אשם תלוי להי"ט דמייתי להגן עליו ופי' רש"י להגן עליו מן היסורים :

**יד יהודה • י**

(י) אין להמלט וכו' אבל העונש צריך שיבא בו חרון אפו לענוש אותו כראוי טרם בא יום פקודתו ואל"כ מאי איכא בין ל"ת גמור לל"ת שניתק לעשה :

**יד יהודה • יא**

(יא) אבל בזה בלאו שניתק לעשה :

**יד יהודה • יב**

(יב) שמתו קודם יה"כ וקבלו כל העונש הראוי לאותו עון :

**יד יהודה • יג**

(יג) שתועיל להם התשובה לדין הנפש אחר המות בעולם הנשמות שע"י התשוב' שעשה זוכה ליכנס לג"ע אע"פ שלא הועילה לו בעה"ז וגם אפשר שתועיל אליהם לעה"ב כדין התחיה כי שם שוקלין עוד הזכיות והעונות ואז נחשבת התשובה למצוה יתירה כדי שיכריעו הזכיות :

**יד יהודה • יד**

(יד) וניחא לן למימר שגם המתים לפני יה"כ כבר נמלטו ע"י התשוב' מהעונש הראוי להם בעה"ז קודם זמן כפרתן והיינו דתנן תשובה ומ"ט וכו' אע"פ שהפרעניות מחוייבת לבוא למחווייבי זמן כפרה? מ"מ התשובה להם כתריס ומגן ועיין מ"ש? הרב

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק יז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) מוחלין לו מיד ומסיים שנאמר ולא יראוני הא יראוני מוחלין להם מיד :

**יד יהודה • ב**

(ב) כדמוכח מדברי התוס' שם שס"ל שאפי' על אותו עון אין לו מחילה גמורה כנז' בפ' הקודם

**רמ"ע מפאנו**

בחגיגה פרק קמא (חגיגה ה, א), אמר רבי חנינא בר פפא כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו מיד. ולא גרסינן 'על כל עונותיו' כדמוכח מדברי התוספות שם. ובפרק קמא דשבועות (שבועות יב, ב). אלא שהם אמרו בחגיגה, דרבי חנינא בר פפא פליג אדרבי ישמעאל, וליכא למימר אלא

**יד יהודה • ב • המשך**

וכמו שיוכיח בסמוך :

**יד יהודה • ג**

(ג) אלא שהם אמרו וכו' וז"ל בעושה הא דקתני מוחלין גבי עושק שכר שכיר כתיב דר"ל ב"פ? ופליגא דרי ישמעאל בפי בתרי דיומא דאמר תשובה תולה

**יד יהודה • יד • המשך**

האברבנאל ע"ז בספר נחלת אבות :

**יד יהודה • טו**

(טו) ובהיות וכו' ר"ל ומה גם שהתשובה מוכחת שצר לו מאד על עונותיו ועציביה מסתיי בזה כמו לעי' פי' י"ג וע"ש :

**יואל משה**

במסכת יומא דף פ"ו שאל ר' מתיא בן חרש כו' אמר ליה שלשה הם ותשובה עם כולם דהיינו עם כל אחי ואחי עבר על עשה ושב לא זז משם עד שמוחלין לו: והכוונה לחלק בין מצות עשה גרידא לקלים שבלאוין ג"כ התשוב' מכפרת וא"כ קשה מ"ש עשה לקלים שבלאוין וכתב הוא תי' התוספות במסכת שבועות דף י"ג דבשאר עבירות מקילין עונשו אבל במ"ע מוחלין לו לגמרי והיינו לא זז משם כו' והא דכתב לאו הניתק לעשה כי כן אוקמוהו ביומא דפ"א משמיה דר' יהודה פיסקא השתא לא תעשה מכפר עשה מבעי' ע"כ: מתבזיון עשה חוזר על תי' מן התוספות ר"ל ס"ל דקלי' שבלאוין מקילין עונשו עדי"כ והלא אף בחמורות פי' בלאוין שלא ניתק לעשה תלוים עד יה"כ וע"ז אמר דאלו שאר חייבי מלקיות אם ימות ק"ו קודם יה"כ יהיה העונש שלם אבל זה אם מת קודם יה"כ יש לו עונש מועט ועתה מקשה דא"כ מאי אהני תשובה לאותם שמתו ותירץ שמועיל לדין הנפש ולע"הב אבל זה לדין הע"הז שהוא ר"ה: וניחי לן למימ' כו' כדמתני' פ"ק דף ה' א"ר חנינא העושה דבר א' ומתחרט מוחלין לו מיד שנ' במלאכי ג' והייתי עד ממהר כו' עד לא יראוני משמע הא יראוני מוחלין להם אלא שהתוס' אמרו בחגיגה דרבי חנינא פליג אדר"י כד"ה הא יראוני וגו"ל גבי עושק שכר שכיר כתיב דהו' ליה ל"ת ופליג דר"י דאמר תשובה תולה ויה"כ מכפר ופי' המחבר על דברי ר"ח פליג אאוקימתא דרבי יהודה דר"י אמר דמתניתין שפיר קאמר על לא תעשה שניתק לעשה אבל לא ל"ת גמור ומפרי הוא די"הכ דעל ל"ת גמור נמי מכפי ודלא כרי ישמעאל דתשובה מכפרת עם י"הכ אבל בשבועות בד"ה לא זז משם שהביאו מתניתין דעל עשה ול"ת ומימרי דר"ח גבי הדדי משמע דס"ל דכי הדדי נינהו ולא סיימוה בפרהסיא איך יתכן שלא יחלוקו: אבל הוא תירץ ביותר דהא פירש התוספות דבשכר שכיר איירי דהוא לאו הניתן לתשלומין וא"כ מתורץ הכל דמוחלין לו מיד הכל בכלל יותר מן הקלים שבלאוין כיון דליתיה במלקות וסרה תמיהת כסף משנה שהקשי' דבממון משמע פעם א' לוקה ואינו משלם ופעם משמע איפכא וכזה מתורץ בלאוין הניתן לתשלומי' משלם ואינו לוקה ובקנסא לוקה ואינו משלם ואע"פ שעולת נדבה גם היא כפרתן במסכת שבועו' וכל זה הפסק הוא מבואר: עיין במסכת שבועות:

**יד יהודה • ג • המשך**

וי"כ מכפר : ואיכא ברייתי' אחרת דאמרי' על עשה ול"ת תשובה מכפרת : ועוי' יש לחלק בין ענייני תשובה יש שב ומוחלין לו מיד ויש שב דמוחלין לו אבל לא מחילה גמורה ועדיין יש עונש ואותו עונש תולין והא דאמרינן בשבועות העובר מ"ע ונתחרט לא זז משם עד שמוחלין לו היינו מחילה גמורה ואם שב בכל לבו ע"י יסורין יתכפרו לו עונותיו עכ"ל והנה בתירץ הראשון כ"ז תי' בא כך? בפלוגתי' דרי' ישמעאל דארבעי' חלוקי כפרה :

**יד יהודה • ד**

(ד) וליכא למימר דפליג ר"ח בר פפא ארי' ישמעאל אא"כ שנאמר ג"כ דפליג גם ארב יהודה שמפרש מתניתין דיומא תשובה מכפרת על עשה ול"ת בלאו הניתק לעשה אבל ל"ת גמור תשובה תולה ויה"כ מכפר ולמה שהקשו בגמ' השתא אל"ת מכפרת אעשה מבעי' דצ"ל לר"ח דמתניתין לא זו אף זו קתני לא מיבעי' אעשה אלא אפי' אל"ת :

**יד יהודה • ה**

(ה) אוקמוה בתוספות וכו' והיינו שפירשו שם הא דר"ח בר פפא דפליג אפרושיה דרב יהודה למתניתין סוף יומא (יומא פה, ב). דמתמהינן עלה, השתא תשובה מכפרת על לא תעשה אעשה מיבעיא. ופירש רב יהודה בלאו הניתק לעשה. ורבי חנינא בר פפא אמר לא זו אף זו קתני. ולוקמיה לסתם מתניתין דלא כרבי ישמעאל, אבל בשבועות אוקמוה בתוספות לדרבי חנינא בר פפא כרבי ישמעאל, וכפירוש רב יהודה למתניתין דיומא לא סיימוה, ומדבריהם בחגיגה מוכח דרבי חנינא בר פפא בקלות מיירי ובלאו שניתן לתשלומין, והדבר ידוע שאין אדם לוקה ומשלם, אלא דינא הכי דבממונא כגון עושקי שכר שכיר משלם ואינו לוקה, ועם התשובה מוחלין לו מיד, ובקנסא כגון אונס ומפתה בממזרת, ודכותה ואתרו ביה לוקה ואינו משלם, וסרה תמיהת כסף משנה פרק י"ח מהלכות סנהדרין, ומדליכא בשמעתין דחגיגה מלקות אלא תשלומין, ועל כרחין אחר שרצה את חבירו מוחלין לו, אתי שפיר דחשיב כעשה וכקלין שבלאוין, וכבר בטלה מחלוקתן. ותו דייקינן אמרם התם בחגיגה שעושה דבר ומתחרט, שפירושו דבר אחד, לאפוקי שני דברים מסוג אחד, כגון לקח האם על הבנים ולא שלח, שהוא כמו עבר ושנה, ולוקה כרבי יוחנן וכדאמרן:

**יד יהודה • ה • המשך**

ומתניתין דיומא דהוא לומר שמקילין לו הדין אבל לא למחילה גמורה והוא התירוץ השני של התוספות בחגיגה ותו לא איצטריך לומר שר"ח פליג ארי' ישמעאל ורב יהודה אלא כולם לדבר א' נתכוונו שלכל ל"ת מקילין לו בשביל התשובה לתלות עד יה"כ :

**יד יהודה • ו**

(ו) וכפירוש רב יהודה למתני' דיומא דר"ח לא ס"ל הכי אין מקום לקושייתם שם וכדנז' בפי' הקודם :

**יד יהודה • ז**

(ז) ולא סיימוה דבריהם כן בפירוש ומ"מ מכללם מיכל למישמע? הכי :

**יד יהודה • ח**

(ח) ומדבריהם בחגיגה וכו' ר"ל עוד י"ל בשמועות הללו דעת שלישית מכרעת באופן שאין אנו צריכי' לשני תרוצי התוספות הנז' לא לומר שר"ח בר פפא מיירי לענין שמקילין הדין ולא שר"ח פליג ארי' ישמעאל אלא לעולם ר"ח לא פליג ארי' ישמעאל ואכ"ה מוחלין לו דקאמר מחילה גמורה משמע כמו גבי עשה וטעמא לפי

**יד יהודה • ח • המשך**

שהוא מיירי מקלות שבלאוין כמ"ש התוספות עצמם בחגיגה דר"ח בעושקי שכר שכיר קא מיירי והוא לאו שניתן לתשלומין ואין אדם לוקה ומשלם והכי אמרינן בפי' בתרא דמכות גבי לא תגזול וכיון שאינו לוקה מועלת התשובי' למחול לו לגמרי כמו גבי עשה כדלעיל פי' הקודם :

**יד יהודה • ט**

(ט) אלא דינא הכי וכו' ענינה? מבאר הרב בחלוף הכגון שבין ממון לקנס לתרץ קושית הכ"מ כמו שנזכר בסמוך :

**יד יהודה • י**

(י) בממזרת שהיא מן חייבי לאוין :

**יד יהודה • יא**

(יא) ודכותה מחייבי לאוין או כריתות :

**יד יהודה • יב**

(יב) ואתרו ביה דבלא התראה אינו חייב מלקות :

**יד יהודה • יג**

(יג) לוקה ואינו משלם אע"פ שחייב קנס כמ"ש כל זה הרמב"ם פ"א מה' נערה ובתולה וע"ש והוא מתני' דכתובות אלו נערות שיש להם קנס אונס ומפתה בממזרת ומוקי שם בלא דאתרו ביה :

**יד יהודה • יד**

(יד) וסרה תמיהת כ"מ וכו' על מה שכתב הרמב"ם וכל לאו שניתן לתשלומין כגון לא תגזול ולא תגנוב אין לוקין עליו כתב הכ"מ וז"ל וק"ל דהא בפי' אלו נערות אמר ר' יוחנן הכל יודי'

**יד יהודה • יד • המשך**

דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי וממונא לא משלם וצ"ע עכ"ל ודעת הרב שלפי החילוק הכא שבין ממונא לקנסא לא קשה מידי דהתם בפי' אלו נערות קאי ר' יוחנן אהאונס ומפתה בממזרת והתרו בו דמחייב דקנסא הוא ומלקא לקי וכי' אמרי'? בממונא דלאו קנסא דאין לוקין עליו וטעם החילוק דממונא דלאו קנסא צריך עכ"פ לרצות את חברו ולהשיב לו הגזלה אשר גזל וכיון דמשלם אינו לוקה משא"כ בקנסא דלא מידי חסריה לחברו הלכך היכא דאיכא מלקות פטור כדרבא? התם ר' יוחנן מכדי רשעתו רשעה אחת ולא שתי רשעיות :

**יד יהודה • טו**

(טו) ומדליכא בשמעתין וכו' סיומא דמלתא היא ור"ל ומדלא מיירי ר"ח בר פפא מלאו שיש בו מלקות אלא מלאו שניתן לתשלומין וע"כ נמי שכבר שילם ורצה את חברו עסקינן דאל"כ מאי אהני ליה שמתחרט ומשנה שלמה היא בסוף יומא עבירות שבין אדם לחברו אין י"כ מכפר עד שירצה את חברו א"כ מוחלין לו דקתני אתי שפיר כמשמעו למחילי גמורה וכבר בטלה מחלוקת ולא נצטרך לומר שר"ח בר פפא חולק ארי' ישמעאל ורב יהודה או לחלק בין מחילה גמורה לשאינה גמורה כמו שחשבו התוס' בשני תרוצים הנז' :

**יד יהודה • טז**

(טז) ותו יש לדקדק מדברי ר"ח ב"פ במ"ש כל העושה דבר כו' דבר אחד ולאפוקי וכו' :

**יד יהודה • יז**

(יז) כגון לקח האם וכו' שאע"פ שהוא מקלי שבלאוין כיון

**יד יהודה • יז • המשך**

שניתקו לעשה מ״מ הואיל ולא קיים העשה גם לוקה כמו שנזכר בפי׳ הקודם :

**יד יהודה • יח**

(יח) כמו עבר ושנה ודימה הרב לאו שניתק לעשה ולא קיים העשה לעובר עבירה אחת ושנה בה שאין מספיקין בידו לעשות תשוב׳ כמו שנתבאר לקמן פי׳ ט״ו שהוא מדינא והוא הטעם דכיון שיש בו ב׳ עבירות מסוג אחד הלאו שעבר וביטול העשה נעשה לו כהיתר וודאי אינו מתחרט כראוי וע׳ פי׳ י״ד :

**יד יהודה • יט**

(יט) כר׳ יוחנן וראה לעי׳ בפי׳ הקודם ואע״ג דלר״ם לק״ש דהלה? הזכיר ביטל ולא ביטל כמ״ש כל זה הכ״מ שם מ״מ נקט הרב כר׳ יוחנן משום הדמיון דמדמי לעבר ושנה דאלו לר״ל דאמר כיון

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • יט • המשך**

שביטל תו לית לי׳ תקנתא אף אם קיים אח״כ העשה גרוע הוא מעובר ושנה ולא שייך לדמוייה ליה :

**יואל משה**

ומה שאמר וליכא למימר כו׳ הוא לפי הנרא׳ תמוה דהא אף לפי אוקימת׳ דר׳ יהודה הוא נגד דברי ר׳ ישמעאל דרבי ישמעאל אף בקלין שבלאוין מקילין עונשו ועכ״פ צריך ל״ל ג״כ ור״י מפרש המתניתין דעל ל״ת שניתק שהוא קלין שבלאוי׳ התשוב׳ לבדה מכפרת ועיין בפי׳ הקודם וכ״ש דר״ח ב״פ פליג א״ר ישמעאל דסובר אפילו בלאוי׳ חמורין תשובה מכפרת מיד וצריך עיון:

# חקור דין — חלק א — פרק יח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) מסקנא היוצאת מהפלפול הנז׳ בפי׳ ט״ז וי״ז :

**יד יהודה • ב**

(ב) על עשה ודכוות׳ והיינו כנז׳ לשטת׳ דר׳ ישמעאל :

**יד יהודה • ג**

(ג) ואע״פ שעולת נדבה גם היא מכפרת על עשה ול״ת שאין לוקין עליהן כדילפינן מת״כ פי׳ ויקרא הביאו רש״י ז״ל בחומש מדכתי׳ שם בפי׳ אדם כי יקריב מכם גבי עולת נדבה ונרצה לו לכפר עליו ואמרו ז״ל על מה המקום רוצה לו על מ״ע ועל מצות ל״ת שיש בה קום עשה :

**יד יהודה • ד**

(ד) בכפרה דאתי׳ ממילא שחרטתו? משכבר נמחל לו ולא שדבר אחר שהוא עולתו נמחל דבהא לא עסקינן הכא :

**יד יהודה • ה**

(ה) כגון לאו שבכללות וכו׳ דכל אלו אין לוקין עליהן כמאמר בגמ׳ :

**יד יהודה • ו**

(ו) חוץ מנשבע וממיר ומקלל ועדים זוממי׳ דאע״פ שאין בהם מעשה אמרינן בש״ס במס׳ מכות ושבועו׳ דלוקין עליהן :

**יד יהודה • ז**

(ז) או לאו שניתק לעשה וקיים העשה שאין לוקין עליהן כנז׳

**רמ״ע מפאנו**

מסקנא דמלתא דתשובה גרידתא מכפרת מיד על עשה, ודכותיה מהנך לאוין שאין לוקין עליהם. ואף על פי שעולת נדבה גם היא כפרתן הכא במאי עסקינן בכפרה דאתיא ממילא, והיכי דמי קלין שבלאוין, כגון לאו שבכללות או בא מכלל עשה או שאין בו מעשה חוץ מנשבע ומימר ומקלל ועדים זוממין או ניתק לעשה וקיים עשה שבו, ובכלל זה לאו שניתן לתשלומים ושלם, וזה האחרון הכביד שאם לא שלם אפילו המיתה אינה מכפרת לגמרי, דכתיב את נפש בעליו יקח. אם לא קדם הנגזל ומחל. וטובה גדולה היא לנגזל עודנו חי שימחול לו בין בחיי גזלן בין לאחר מותו, דיקא נמי דכתיב בעליו. כדאיתא בפרק הגוזל בתרא, שעם זה יקויים בו היעוד הטוב שנאמר לירמיה, ישובו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם. אבל לאוין שאין לוקין עליהם להחמיר בעונשם, כגון שניתנו לאזהרת מיתת בית דין אינם בכלל הזה. והתשובה מכפרת על חייבי מלקיות גרידי בצרוף יום הכפורים. ואולם על חייבי כריתות, כגון נדה ומטמא מקדש וקדשיו, וכן חייבי מיתה בידי שמים, כגון זר ששמש במקדש, שאלו ואלו יוצאין ידי עונשן במלקות, וכן פסח ומילה במצות עשה שהן בכרת, וכובש נבואתו וחבריו שהן במיתה, אף על פי שאלו ואלו אין בהם מעשה ואין לוקין עליהם, וחייבי מיתות בית דין שאין בהם כרת ואינן מביאין חטאת על שגגתן, ואלו הן מקלל

**יד יהודה • ז • המשך**

בפרקי׳ הקודמי׳ :

**יד יהודה • ח**

(ח) ובכלל זה של קלין שבלאוין :

**יד יהודה • ט**

(ט) ושלם כדלעי׳ פי׳ הקודם :

**יד יהודה • י**

(י) וזה האחרון לאו שניתן לתשלומין הכביד וקשה? משלם אם לא שלם :

**יד יהודה • יא**

(יא) שאפי׳ המית׳ אינה מכפרת לגמרי אלא גם הנפש מקבלת עונשה לאחר המיתה כמ״ש הרקנטי בפי׳ יתרו וז״ל ויש מחכמי הקבלה האחרונים שאומרים כי קבלה בידם כי כל הגונב או גוזל מחבירו עתיד לתקן מעוותו וגזלתו מאח? מביאי׳ ראיה מאמרם ז״ל כל הגוזל חברו כאלו נוטל נשמתו שנא׳ את נפש בעליו יקח עכ״ל :

**יד יהודה • יב**

(יב) דכתי׳ כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח (משלי א׳) נפש דיקא :

**יד יהודה • יג**

(יג) וטובה גדולה וכו׳ דגם הנגזל מחבירו ואינו מוחל לו הוא גורם רעה לנפשו כי יצטרך גם הוא לבא לע״ה בגלגול מפני תקנת הגוזלן :

**יד יהודה • יד**

(יד) דכתי' בעליו לשון רבים והיינו גם הגוזל בעל דהשתא הנפש דנגזל בעל דמעיקרא :

**יד יהודה • טו**

(טו) כדאית' בפ' הגוזל בתרא על פסוק כי מה תקות חנף כי ישל אלוה נפשו רב הונא ורב חסדא חד אמר נפשו דגזלן וחד אמר נפשו של נגזל מ"ד נפשו של גזלן דכתי' כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח מ"ד נפשו של נגזל דכתי' אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הכתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו דהשתא ואידך נמי הכתיב וקבע את קובעיהם נפש מאי טעם קאמר מה טעם וקבע את קובעיהם משום דקבעי נפשא ומוכח מזה דדברי שניהי' אמת כטעם שנאמר תרתי משמע :

**יד יהודה • טז**

(טז) טעם זה כשמוחל הנגזל לגוזלן :

**יד יהודה • יז**

(יז) שנא' לירמי' ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה ישובו המה וגו' (שם ט"ו) ומעין כפי' זה שביארנו כנז"? לפי פשוטו שכן הרב ע"פ הפסו' מפרש אם תוציא יקר מזולל לתקן הרשעים כפי תהי' ישובו המה אליך בעה"ב להעלות לכם? בזכותך ע"ד דאית' בזוהר אביו ואמו, מסית ומדיח ומכשף, ובן סורר ומורה בנסקלין, והרוצח בנהרגין, וכל הנחנקין חוץ מן הבא אל אשת רעהו, שכל העריות יש בזדונן כרת ובשגגתן חטאת, וכן כל מי שיש בזדונו כרת ובהתראת מיתת בית דין, כגון מחלל שבת וכל שאר חייבי כריתות שבתורה, וגם אלה שאמרו הלכה קנאין פוגעין בהן, וכן כהן ששמש בטומאה שאחיו הכהנים מפציעין את מוחו בגזרין, ומי שחייב ראשו למלך שהוא בסייף לכל מילי, כדכתיב ואשר חרב גאותך. על כולן כיון שיש בהן חיוב מיתה מאיזה מין שיהיה, תשובה מכפרת עם היסורין שהם נאמנים לשולחם במדה במשקל ובמשורה, והאי דקתני כריתות ומיתות בית דין תנא ושייר כל הני דאמרן, דלא סגי להו במלקות ולכלל חלול השם לא בא. עוד איכא למימר דבכולהו יסורין ממרקין אפילו בלא תשובה, חוץ מכריתות של תורה ומיתות בית דין דוקא דבעינן בהו תשובה ויסורין, ונדבר בם בפרק הבא. לפיכך האי תנא דחלוקין כפרה, כיון דאסיקנא שלשה הם ותשובה עם כלם בהנך לא מיירי, אבל על חלול השם אין תשובה מכפרת אלא עם המיתה, ואמרנו בכלם שהם תולים עד גמר הכפרה, לא יחייב שהחלוק החמור לא יכופר אם לא יקדם אליו הקל זולתי בתשובה שהוא הכרחית עם כלן להשלמת הכפרה לכל חוטא, על הדרך שבארנו בריש פרק י':

**יד יהודה • יז • המשך**

מזכאי' נמי נשמת גבר? וסיפא דקרא ואתה לא תשוב אליהם פירוש' אף אם מוכרח לפרש ר"ל אל תטעה שבזכותי"? לומר שיהיה חסר? **[חסר]** לשוב בעה"ז כדי לתקן המעוות כי אע"פ גם אתה תצטרך לשוב בע"ה כי **[חסר]** עמה זאת והנגזל ימחול להם על מה שעשוך באופן שאתה לא תשוב אליה' והם המה כעכו"? ינקו על **[חסר]** אלא ישובו אליך בע"ה להיותך בתיקון שלם :

**יד יהודה • יח**

(יח) אבל לאוין וכו' מוסב לעי' למ"ש והכי דמי קלין שבלאוין ור"ל כל לאוין שאין לוקין עליהן שאמרנו שהתשובה מכפרת עליהן הוא מפני שאין לוקין עליהן מפני קלותן אבל אותן הלאוין שאין לוקין עליהן מפני חומרתן אינן בכלל זה שעליהן אפי' תשובה ויה"כ אינן מכפרי' כמו שיבוא בסמוך :

**יד יהודה • יט**

(יט) והתשובה מכפרת וכו' חוזר למסקנא דמלתא שאמר ריש הפרק :

**יד יהודה • כ**

(כ) בצירוף יה"כ והיינו כנז' בבא שניה דר' ישמעאל על ל"ת גמור התשובה תולה ויה"כ מכפר :

**יד יהודה • כא**

(כא) ואולם וכו' אז התשוב' מכפרת עם היסורי' וזו היא בבא שלישית דר"י עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה ויה"כ תולין ויסורי' ממרקין :

**יד יהודה • כב**

(כב) וכן חייבי מיתות בידי שמים פי' דלא תימא מיתות ב"ד דוקא קתני אלא אפי' שאר חייבי מיתה כגון זר ששמש במקדש וכיוצא בו מחייבי מיתה בידי שמים שהן בל"ת ויש בהן מעשה שלוקי עליהן כמו שמנאן הרמב"ם פי"ט מה' סנהדרין :

**יד יהודה • כג**

(כג) שאלו ואלו חייבי כריתות וחייבי מיתה ג"כ יוצאין ידי עונשן במלקות כדאמרי' במכות כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן ונפקא מדכתי' ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיך ואשמעינן הרב דשוה בהן הוא ג"כ בחייבי מיתה ב"ש ומ"מ אם לא לקו אין תשובה ויה"כ מכפרי' כמו בשאר חייבי מלקות אלא עם היסורים :

**יד יהודה • כד**

(כד) וכן פסח ומילה וכו' לשון המשנה בפי"ק? דכריתות נקיט ור"ל אע"פ שהן מצות עשה מ"מ אין התשובה מכפרת לבדה כמו בשארי מ"ע לפי שהן בכרת :

**יד יהודה • כה**

(כה) וחבריו והם נביא שעבר על דברי עצמו והעובר על דברי נביא והמשמש בלא קדוש ידים ורגלים שהן במיתה ב"ש :

**יד יהודה • כו**

(כו) אע"פ שאלו פסח ומילה ואלו כובש נבואתו וחבריו אין בהן מעשה עיין בפרק י"ט מה' סנהדרין להרמב"ם :

**יד יהודה • כז**

(כז) שאין בהם כרת וכו' עד וכן כל מי שיש בזדונו כרת וכו' ר"ל שחייבי מיתות ב"ד הם שני מינים והם מי שבלא התראה אין בזדונם כרת ולא בשגגתם חטאת ומי שיש בזדונם כרת ובשגגתם חטאת וכולן אין מיתתם בעצמן כפרתן וצריכי' יסורין :

**יד יהודה • כח**

(כח) חוץ מן הבא על אשת רעהו שאע"פ שהוא בחנק אינו בכלל הנחנקי' אבל הוא בכלל חייבי מיתות ב"ד שיש בזדונם כרת ובשגגתם קרבן כמו כל העריות :

**יד יהודה • כט**

(כט) וגם אלה שאמרנו וכו' הן הגונב כלי שרת והמקלל בקוסם והבועל ארמית שנתבאר במשנה פי' הנשרפי' וכן כהן ששמש בטומאה כדאית' בש"ס :

### יד יהודה • ל

(ל) שהוא בסייף לכל מילי כמ״ש הרמב״ם פ״ג מה׳ מלכי׳ וז״ל ואין למלך רשות להרוג אלא בסייף בלבד :

### יד יהודה • לא

(לא) דכתי׳ ואשר חרב גאותך ודרש בזוהר פ׳ בלק מעוי זכ״ל? על ההוא חיזו דאתעט׳ מאי׳ מריה? בשעת מיתׄ׳ יהיב ליה לישראל ויהיבו חרב ויקטלוה לקטלא כדינא ולקטלא כדקא יאות ועיין לעיל פ׳ י״ב העתקנו המאמר ההוא באריכות ומה גם המשפט מות לסנהדרין ולמלך לדונו כדחזי ומייתי הרב כאן ראיה מפסוק הזה לדין המלך שהוא בסייף ודדינא? דמלכותא לקטלא כדקא יאות דבר תורה וע״כ לא כהרג? מי שמחייב ראשו למלך דיניה דהה׳ גברא כשארי חייבי מיתה :

### יד יהודה • לב

(לב) שהם נאמני כמ״ש חלאים רעים ונאמני׳ ודרשו רז״ל בפ״ד דע״ז רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן :

### יד יהודה • לג

(לג) והא דקתני וכו׳ ר״ל דאי תקשי דה״כ הוא לכל חייבי מיתה למה קתני לי׳ מיתות ב״ד משום דתנא ושייר כל הני :

### יד יהודה • לד

(לד) דלא סגי להו במלקות לומר כמו תשובה תולה ויה״כ מכפר ולכלל חלול השם לא באו לומר שצריך מיתה לכפרתם וע״כ הם נדונים כמו חייבי מיתות ב״ד :

### יד יהודה • לה

(לה) עו׳ איכא למימר דכריתות ומיתות ב״ד קתני דוקא הוא משום דשאר חייבי מיתה יסורי׳ ממרקי׳ לבדן בלי תשובה לא כן במיתות ב״ד דצריכי׳ תשובה ויסורי׳ :

### יד יהודה • לו

(לו) אבל על חלול השם וכו׳ מלתא באפי נפשה היא והיינו בבא האחרונה דר״י :

### יד יהודה • לז

(לז) ואמרנו בכלל וכו׳ ר״ל מה שאמרנו שכל ג׳ חלוקי כפרה שהם תולים עד גמר הכפרה לא חייב לומר שהחלק החמור יהא

### יד יהודה • לז • המשך

נצרך לחלק הקל כגון ביסורי׳ יהא צריכי׳ ג״כ ליה״כ כי אע״פ שאמרנו בחייבי מיתׄ׳ ב״ד תשובה ויה״כ תולין ויסורי׳ ממרקי׳ מ״מ אין היסורים צריכי׳ ליה״כ וממרקי׳ לבדן וכן בחלול השם המיתה ממרקת לבד׳ בלי יה״כ ויסורי׳ זולתי התשובה שצריכה עם כל אחד ואחד מפני שהיא הכרחית לכל חוטא :

### יד יהודה • לח

(לח) על הדרך שאמרנו ברישׁ פ״י שכל העונות צריכים לתשובה לכפרתן זולת מי שלא חטא אלא שתי פעמים ושב לקדמותו ע״ש :

### יואל משה

שעולת נדבה כו׳ הוא גמרא במסכת שבועות: את נפש בעליו יקח ר״ל הפגם מגיע והעונש הוא בנפש ולא בגוף אלא הנפש נעשקת בסוד דמעת העשוקי׳ המבואר בסבא פ׳ משפטי׳: דייקא נמי כו׳ ר״ל נפש דנגזל שהוא נקרא בעליו של דבר הנגזל ע״כ טובה גדולה לנגזל שימחול לגזלן כדי שלא יפגם גם הוא: עוד הטוב כו׳ פי׳ ר״ל שהבטי׳ הק״בה לירמי׳ שתיקון נפש שונאיו יהיה תלוי בו וישובו אליו שיתקנם מעין דוגמת נפש הגר המבואר בסבא פ׳ משפטי׳ על פסוק ואתם ידעתם את נפש הגר ואתה לא תשוב אליה׳ להיות נפשך שפילה להם ונצרכת להם רק הם יהיו טפלים להיות מלבוש לנשמתך וכן הדבר הזה אם הנגזל מוחל לגזלן נעשה מנפש הגזלן לבוש של נפש הנגזל ונתקן על ידו: ואשר חרב גאותיך כו׳ יעוין זוהר פר׳ שופטים חילוק שבין סייף לשאר מיתה וגם מלך דיוקנא דואי״ו שבשם ושם תיקון הרג שהוא סייף מצד מדת דינו של יצחי״ק ומנין הר״ג מדרג נ׳ יכולין כי סו״ף עולי חר״פה הרי נו״ן והם על סדר ד׳ אותיות של ידו״ד ועיין בספר הכוונות וגם בתיקוני׳ סדר ווידוי מבואר בזה הלשון ואם חטאתי לפניך עד שפגמתי באות ואי״ו של שמך הגדול ונתחייבתי לפניך ולפני כסא כבודיך הרג בסייף וכלי הרי מבואר שסייף הוא תיקון ואי״ו שבשם: וי״שם שרשם הק״בה ו׳ על מחקקין ג׳ משה? ע״ש בזוהר:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק יט

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז

### יואל משה

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני אחטא וי״כ מכפר אין יה״כ מכפר כן הוא ג׳ המשנה יומא דפ״ו ואמר בגמ׳ אחטא ואשוב תרי זימני כדרב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו ופירש רש״י כיון שחטא תרי זימני אין מספיקין בידו לעשות תשובה וע״כ פשיטה גם כן אמתי הוא דאם אמר אחטא ולא אשוב אפי׳ פעם א׳ אין מספיקי׳ וה״ה בחטא ב׳ פעמים אפילו לא אמר אחטא ואשוב אין מוחלין לו: אבל אם

### רמ״ע מפאנו

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר. מתניתין היא בסוף יומא. ורישא ודאי תרתי קא משמע לן, שהאומר אחטא ואשוב אפילו פעם אחד אין מספיקין, ושאם הוא עובר ושונה אפילו לא התנה על מעשה העבירה מהבטחתו לשוב, גם הוא בכלל אין מספיקין. וכמו שיבא בחלק ג׳ פרק ט׳. ומינה גם כן יש לנו ללמוד שהאומר אחטא ויסורין ממרקין אין יסורין ממרקין, וכן

### יואל משה • המשך

שב ר״ל שיש לו חרטה על שאמר אחטא ואשוב שהוא חוטא אגב הכפרה והוא עושה תשוב׳ ע״ז הק״בה מוחל לו ובזה מיושב קושיות תוספות פ״ק דשבועות די״ג בד״ה עומד במרדו דלפעמי׳ במית׳ מכפר בלא תשובה ולפעמי׳ משמע דווקא עם התשובה דאי׳ חילוק דודאי מית׳ לבד מכפרת אבל למ״ד אחטא ומית׳ בקושטא אגב כפרתו צריך ג״כ לתשוב׳: ובזה החילוק נחית לתרוצי קושיו׳ החלוק בין מיתת כרת לבין מיתה בידי שמים והוא

### יואל משה • המשך

ע"ד שכתב ע"כ למיתה בידי שמים אפי' בלא תשובה והרי בכריתות אמרו דוקא תשובה עמהם ותוספ' אומרו בשם ר"ח ורש"י שהוא החלוק בין יש לו בנים או אין לו בנים וההיא דפר' ואלו מגלחין לא נחית לפרושי חילוק בין כרת למיתה בידי שמים כמאן דאסיק החמשים שנה הוא כרת וששים שנה הוא מיתה בידי שמים כי שנין ערוך בפומיה דרבי דעד ששים הוי כרת מכאן ואילך מיתת כל אדם אלא ודאי לא נחית לפרושי בין כרת למיתה בידי שמים: וכן כל אותם ששנינו בס"פ הנשרפים והוא מכאן אתה למד דבר זה צריך עיון ומצאתי משנה אחת דאיתא שם המומתי' שלא בב"ד להם יש להם לעו"הב וע"כ נסמך ודסליק מיניה שיש להם כפרה למומתי' בידי שמים וצ"ל לכתוב במקום הנשרפי' הנחנקין: ואמנם שנה הכתוי לחייבי כריתות די"הכ כי העובר עבירי' ושנה בה הותרה לו שאין מספיקין בידו לעשות תשובה אבל י"כ אע"ג שאינו חוזר לאותו איסור דווקא (דהיינו אכילה ומלאכה זה ב' שמוי הן) אכילי ואיסור מלאכה אפי"ה אין מספיקין בידו לעשוי' תשובה: פי' אמר על מכאן אתה למד כוי פי' דלעיל מסיים בנהרגי' בידי שמים ואח"כ אמר כל ישראל יש להם חלק לע"הב כוי ואח"כ אמי ג"כ בנהרגי' בידי שמים למה הפסיק בין נהרגי' וז"ש אע"פ שהפסיק בנהרגי' כוי אלא ודאי דלעיל מסיי' במיתת נהרגין בידי שמים ועליה קאי כל ישראל יש להם לע"הב אף בלא תשוב' במיתת עצמן וצ"ל לגרוס הנחנקין: היו קורין תחלת אותו פ' בא"י פי' פרק כל ישראל כוי כאשר הוא במשניות: ומתחילין אבות פי' ממשה קבל ואילך לשבת הבא אבל כל ישראל לא אמרו אלא בשבת ראשון לבד ומעולם לא קראו אותן בהדדי: בשם ר"ל מלבוב למה כל הד' שמוי של הויה במלואם אנו קורין אותן מספר הגדול תחילה כמו ע"ב ס"ג מ"ה ושם של ב"ן אנו קורין מ"ק תחלה ב"ן הטעם כי הט' הוא אות קדוש כי לעולם מספר ט' אין לו שנוי כי ט' ט' הוא ט' והוא במ"ק ט' ועיין בשפע טל בהקדמה וזהו כוונת הכתוב אמת מארץ תצמח הוא אומר ימהר יחישה מעשהו (ישעיהו ה, יט). אחטא ומיתה מכפרת אין מיתה מכפרת, וכן הוא אומר אכול ושתה כי מחר נמות (ישעיהו כב, יג). מה כתיב בתריה אם יכופר עד תמותון (ישעיהו כב, יד). ותרגם יונתן מותא תנינא. הורה מה שאמרנו. אבל אם שב מחטאו ומדבורו או ממחשבתו מאיש שוגה ומפתי, שהוא חוטא אגב כפרתו, כדאמרינן אגב שאני, אז ודאי התשובה מספקת עם כל חלוקי הכפרה איש לא נעדר. וכאן שייך לומר מיתה מכפרת דוקא עם התשובה, אבל לא חטא אגב כפרתו מיתה מכפרת אפילו בלא תשובה, כגון חייבי אשם תלוי, או אפילו חייבי חטאת ואשמות, ודאי אם שכח ולא התודה שאינו עומד במרדו כדרבא בפרק נגמר הדין, והוא דאמר התם שאם נהרג מתוך רשעו מתכפר, דהוו להו יסורין ומיתה חוץ מיודע רבונו ומכוין למרוד בו, לא אמרה רבא לשמעתיה אלא על הפושעים בגופן, ונדבר בם בחלק החמישי בס"ד. וזה שאמרנו הוא מחוור הרבה יותר מתרוץ התוספות לקושיית הר"ש מדריוש בפרק קמא דשבועות, דזמנין משמע דבעינן תשובה עם כלהו חלוקי כפרה, וזמנין משמע דלא מעכבא, ומה שבארנוהו נכון וברור. ולפי דרכנו למדנו כיוצא בו חלוק אמת ויציב בין חייבי מיתה בידי שמים לחייבי כריתות, אלו ואלו שלא נתכפרו ביסורין עד שמתו, מלבד מה שפירשו רבינו חננאל ורש"י שהמיתה בו ולא בזרעו, והכרת בו ובזרעו. והכי מוכחינן בפרק הבא על יבמתו מקראי דעירים ימותו (ויקרא כ, כ). עירים יהיו (ויקרא כ, כא). יש לו בנים קוברן, אין לו בנים הולך בלא בנים. וכלהו כריתות ילפי מהדדי, וההיא דמיתניא פרק ואלו מגלחין גבי יומי ושני, לא נחתינן בה אלא בין מיתת כל אדם למיתת עונשים, לא כמאן דאסיק אדעתיה דכרת עד חמשים שנה ומיתה עד ששים, דהא שנין ערוך הוא התם בפומיה דרבא כדאמרן. ואנו מוסיפין חלוק אחר לפי המכוון בפרק הזה, כי חייבי מיתה בידי שמים הויא מיתתם כפרתם אפילו בלא תשובה, וכן כל אותם ששנינו בסוף הנשרפין שמיתתם שלא בבית דין על ידי קנאים ודומיהם, כי לא אמרו שהמומתים מתודין אלא גבי ד' מיתות דוקא. ומכאן אתה למד למה נסמך פרק חלק לדסליק מניה אף על פי שהפסיק בנהרגין דוק ותשכח. ומסתברא לן שבדורות

### יואל משה • המשך

גי' ט' במ"ק ממילא ע"ב הוא ט' ס"ג הוא ג"כ ט' מ"ה הוא ג"כ ט' במ"ק וא"כ אם היינו קורין נ"ב היה במ"ק ז' מה שאין כן כשאנו קורין ב"ן בנון פשוטה שהיא ז' מאות באותיו' מנצפ"ך וממילא הוא ט' במ"ק כי ז' מאות הוא ז' ובי' הוא בין הכל ט' וא"כ כל מספר השמו' אין להם שנוי רק הם ט' ע"כ שמעתי מהגאון הנ"ל זה ענין בפני עצמו הוא:

### יד יהודה • א

(א) ורישא ודאי וכו' שם בגמ' למה ליה למימר לחטוא ולשוב לחטוא ולשוב תרי זימני כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב כיון שעבר אדם עבירה ושנה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא אימא נעשית לו כהיתר פירש"י כדרב הונא כיון דחטא תרי זמני שוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה לפי שהעבירה דומה עליו היתר ע"כ והנה בפשט הגמ' ע"כ צ"ל דהכי קא מתמה למה ליה למימר תרי זמני לחטוא ולשוב הא בפי"א סגי להכי כלומר פעם אחד לחטוא ויה"כ מכפר אין יה"כ מכפר ומתרץ התם שאני קא משני כדרב הונא וכוי פי' ודאי שהאומר פי"א לחטוא ולשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה והא דקתני תרי זמני משום דעברה עליה אדם שנה בה אף שלא אמר מתחלה לחטוא ולשוב אין מספיקין ג"כ בידו לעשות תשובה שהרי נעשית לו כהיתר והטעם דלא מהני להאומר לחטוא ולשוב או לחטוא ויה"כ מכפר הוא כמ"ש בגמ' שם לחטוא ויה"כ מכפר אין יה"כ מכפר לימא מתני' דלא כרבי דתני ר' אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יה"כ מכפר אפילו תימא רבי אגב שאני פירש"י אגב שאני מאחר שעליו הוא סומך אינו מכפר ע"כ :

### יד יהודה • ב

(ב) אפי' לא התנה וכו' ר"ל שלא אמר לחטוא ולשוב :

### יד יהודה • ג

(ג) ומינה יש ללמוד ג"כ לשארי חלוקי כפרה והן יסורי' ומיתה דאם יתלה עליהם מתחלי' בשעת החטא דלא מהני מידי ופשוט הוא דמ"ש הכי מתשובה ויה"כ :

**יד יהודה • ד**

(ד) וכן הוא אומר הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה האומרים ימהר יחישה מעשהו וגו' (ישעיה ה') והתוכן לפי פשוטו שאומרי' דרך שחוק ולצנות ימהר השי"י מעשהו להביא הפורענות והרב מפרש שאומרים כן בתום לב בשעת החטא כי יחטאו ע"ד שתבוא הפורענות עליהם לבלות בשר ולהתם חטאתם ולגדול תלמוד להטיב אומרים ג"כ שתולי' חטאתם אם ימהר השי"י בפורענות ואומר הנביא עליהם הוי מושכי העון בחבלי השוא הזה וחטאתם ע"מ שיסורי' ימרקו כי להפך הוא והכל הוא טעם זה אין היסורי' ממרקין :

**יד יהודה • ה**

(ה) וכן הוא אומר והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אכול ושתה כי מחר נמות ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון וגו' (שם כ"ב) ומפרש הרב ג"כ שאומרים הנה יפה לנו לחטוא בתענוגי העוה"ז מאין פנות אם הם אסורי' ורשעי' וחטאי' לה' כי מחר נמות והמיתה מכפרת ואין אנו צריכי' לפרש שאומרי' כן ללעג ולשחוק כדעת הפרשני'

**יד יהודה • ו**

(ו) מה כתיב בתרי' שאין המיתה מכפרת ולא כופר העון עד מות ימותון פעם שנית לאחר שיתגלגלו לשוב עוד לעולם כמו

**יד יהודה • ז**

(ז) שתרגם יונתן אם ישתביק חובא הדין לכון עד די תמותון מותא תנינא והרב יכוין בתרגומו זה את מה שאמרנו שאין המיתה בהאחטא מכפרת להיותה סבת החטא דמעיקרא שחטאו ע"מ כן

**יד יהודה • ח**

(ח) אבל אם שב וכו' ר"ל שאל תחשוב שאומרי לחטוי ולשוב וכיוצא בזה אין לו תקנה כלל לחטאו כיון שאין התשובה מכפרת כי אמנם האיש שוגג ופתי הראשונים היו קורין תחלת אותו הפרק בארץ ישראל באסרו חג הפסח שחל בשבת עד סוף מחלוקתם של רבי אליעזר ורבי עקיבא גבי עשרת השבטים, שכלן אסופות מן הברייתות כמו פרק קנין תורה, ודומה למה שמפטירין בחול המועד של פסח בתחיית המתים, דקיימא לן בניסן עתידים לחיות. ומתחילין אבות לשבת הבאה, ולעולם לא היו קורין כל ישראל ומשה קבל כי הדדי, אף על פי שהאחרונים לא דקדקו בכך. אתאן לשמעתין דגבי חייבי כריתות מן התורה לאפוקי כרת מדברי קבלה המפורש בנבואת מלאכי, תניא הכרת תכרת (במדבר טו, לא). הכרת בעולם הזה, תכרת בעולם הבא, יכול אפילו עשה תשובה, תלמוד לומר עונה בה. לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה, עד כאן. למדנו שהן צריכים תשובה כחייבי מיתות בית דין, אבל חייבי מיתה בידי שמים וחבריהם ובכללם אותו כרת שהיה גמרא אצלם עד דאתא מלאכי ואסמכי אקרא, אשר לא יקווה. מאותה טפה סימן ברכה לעולם, ער ועונה ומגיש מנחה, אין תשובה מעכבת בהם כמו שבארנו. ובמאמר הנפש נוסיף לקח בחלוק אחר עצמו שבין מיתה לכרת, שומר נפשו ירחק מהן. ואמנם שנה הכתוב בכרתו של זדון מלאכה ביום הכפורים, דכתיב ביה והאבדתי. להחמיר עליו בדבר החדש, והוא זה כי הנה העובר עבירה ושונה בה הותרה לו, כדבעינן למימר לקמן. ועוד אמרנו בפרק ד' שאפילו עונות ראשונים אין מוחלין לו, כל כגון זו נוסף על מה שזכרנו בפרק זה, והנה המזיד ביום הכפורים מסתמא יחטא תחלה בזדון אכילה, שיצרו תוקפו בה ביותר, ואחר כך בזדון מלאכה, וכן סדרן הכתוב שדבר בהווה, לפיכך החמיר עליו שיהא דומה לעובר ושונה אף על פי שהן ב' שמות, דתנן אכל ועשה מלאכה חייב שתי חטאות. דייקא נמי דכתיב מקרב עמה. אף על פי שעדיין הוא בקרב עמה, שמן הדין לא הותרה לו, מכל מקום כתיב ביה והאבדתי. ולמדנו גם כן שהכרת הוא אבדן הנפש כדבריהם ז"ל, אלא שממהרין ליפרע מזה כדאמרן רחמנא לישזבן:

**יד יהודה • ח • המשך**

וחוטא ע"מ לשוב ונפלה בשפתיו לומר ככה מלאו לבו וומחשבתו לחטוא ולשוב לחטוי ויה"כ מכפר אם מתחרט אח"כ ועשי' תשובה על שניהם דהיינו על החטא עצמו ועל הענין הזה אשר חטא באגב במה שאמר או חשב בלבו לחטוא ע"מ הכפרה ומתחרט על כל א' בפני עצמו ועשה תשובה עליו ודאי אין לך דבר שעומד בפני התשובה ויש תקנה לעוותו בתשובה זו ששב על מה שחטא באגב עם התשובי' להעבירה עצמה כפי ד' חלוקי כפרי הנז' זו דעת הרב לפתוח פתח התשובה לאיש אשר חטא באגב והנה האירו עיני בזה לראות ולהבין מה שמשני בגמרא על מה שהקשו למה לי לחטוא ולשוב תרי זימני כדרב הונא אמר רב וכו' כיון שעבר אדם עבירה ושנה נעשים לו כהיתר דלפי מה שנתבאר לעיל בסמוך דמשום העבירה עצמה נקטינן כלומר תרי זמני כאלו הדבר דוקא שהרי סתמא דלחטא משמע שכל עיקר שאין מספיקין בידו תשובה הוא משום אגבו דנקט באגב לומר שתי פעמים לחטוא ולשוב ולא משום העבירה עצמו ועו' קשה שלפי"ז תצטרך לומר שמתני' מיירי מחטא אחד שחוטא פעמיים והיינו שאומר אחטא חטא פלוני ולשוב וכן עשה וחטא באותו חטא ושב עליו ואח"כ חוזר על אותה העבירה לחטא ולשוב ואין מספיקין בידו לעשות תשובה משום שנה בעבירה לחטוא וזה ג"כ נגד פשט לשון המשנה שמשמעה שמיירי אפילו בעברות חלוקות וע"כ נראה לי ע"פ מ"ש הרב דלדידך שייך ג"כ על חטא האגב דהכי קא משני הגמרא כדרי' הונא וכו' והיינו ודאי שאם לא אמר אלא פעם אחת לחטא ולשוב אין התשובה מועלת לו כמו בסיפא נמי יה"כ לאגב שאני אבל מ"מ תועיל התשובה אם יעשה אותה ג"כ על החטא שחטא תחלה באגב במה שאמר לחטוא ע"מ לשוב שאז בצירוף התשובה הכפולה שיעשה על העבירה

**יד יהודה • ח • המשך**

עצמה מכפרת על הכל משא"כ כשאמר ב' פעמים אחטא ואשוב והיינו שאמר פעם אחת על איזה עבירה לעבור ולשוב וכן עשה חטא ושב עליה ואח"כ אמר עוד בין על אותה עבירה בין על עבירה אחרת לחטא ולשוב אז ודאי אין מספיקין בידו לעשות תשובה משום דרי' הונא וכו' שהרי אין התשובה מהני על גוף עבירות אף אם כן עברות חלוקות אא"כ ששב גם על החטא שחטא באגב במה שאמר לחטא ולשוב ועל אותו החטא א"א לו לשוב שהרי שכבר נתחייבנו שתי פעמים לחטא ולשוב וונעשים

**יד יהודה • ח • המשך**

לו כהיתר כדרב הונא ופירוש זה נכון והוא כפתור ופרח :

**יד יהודה • ט**

(ט) וכאן כשחטא באגב וגם לזאת יחרד לבו ושב ע"ז שייך לומר מיתה מכפרת עם התשובה כדאיתא שם במשנה מיתה ויה"כ מכפרין עם התשובה ובגמרא עם התשובה אין בפני עצמה לא והיינו כשחטא בדבר שלא יכופר כי אם במיתה כגון חלול השם וחטא ג"כ באגב שאמר מתחלה לחטא ומיתה מכפרת שצריך תשובה לאגב אבל לא חטא באגב אין התשובה מעכבת ובשוכח מיתה לבדה מכפרת כדלעיל פ"י שאם עשה תשובה על שארי עבירות שבידו ושכח מקצתן אין העלמות מעכבות וע"ש וני"ל לפ"ז דד' לכל חלוקי כפרה דמצריך תשובה עם כל א' שלא באגב מיירי כזוכר החטא ולא בשוכח :

**יד יהודה • י**

(י) כגון חייבי אשם תלוי שיה"כ ותשובה מכפרין אף אם לא הביאו הקרבן כדאמרי' בגמרא שם או אפי' חייבי חטאות ואשמות שאין יה"כ מכפר ואם לא הביאו קרבנם התשובה תולה ויסורים ממרקים כשנזכרם אם שכח ולא עשה תשובה להכי נימר שאין היסורים ממרקים כמ"ש הרב לעיי פ' הקודם מ"מ מיתה מכפרת לבדה

**יד יהודה • יא**

(יא) שאינו עומד במרדו אלא שב לאחוריו לאפוקי אם עומד במרדו אין המיתה מכפרת וכמו שיבא בסמוך

**יד יהודה • יב**

(יב) כדרבא וכו' ר"ל זה שאמרנו שמיתה לבדה מכפרת אין כוונתינו במיתה סתם אלא במיתה ע"י הריגה דוקא וכדרבא שלהי פ' נגמר הדין גבי עיר הנדחת דסבר להכי להוכיח מינה למת מתוך רשעו אין ליה כפרה ות"ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה קמיית הויא ליה כפרה פרש הטעם חלוק בין מיתה כדרכה ליסורים דכי מית כי אורחיה אין נחשבין היסורים בפני עצמן אלא נכללים בכלל מיתה דהכי אורחה דמיתה משא"כ במיתה דלאו כי אורחיה אין היסורים נכללים במיתה אלא נחשבי' בפני עצמן וכיון שהעבירות שם הן מיתות ב"ד צריכות תשובה ויסוריי לכפרתן כנז' בפי הקודם וכי נהרג מתוך רשעו בלי תשובה דמהני מיתה לכפר אפי' בלא תשובה ש"מ דמיתה ע"י הריגה במקום תשובה עומדת לרבא ולתנא דמתני' דתני' מיתה סתם ומדרב לרב אליעזר דרב משה דהא מתני' כותיב עומד במרדו להשמיעך דאפי' לרבא אין הריגתו מכפרת כמו שיבא :

**יד יהודה • יג**

(יג) חוץ מיודע רבונו וכו' סמיכות דרבא דאף שמיתה מכפרת לבדה כששכח התשובה משא"כ כשאינו עושה תשובה בשביל שעומד במרדו ויודע רבונו ומכוון למרוד אין המיתה מכפרת כי אפילו רבא שאמר נהרג מתוך רשעו הוי ליה כפרה לא אמר אלא על הפושעים בגופן שלא לתאבון אבל לא במכוון למרוד ועובר להכעיס שזה אין לו תקנה אלא על ידי תשובה שלמה וחרטה מעצמו של מרד כמבואר לקמן ח"ה פ"ד :

**יד יהודה • יד**

(יד) וזה שאמרנו לחלק בין חטא באגב דבזה אין המיתה מכפרת בלי תשובה לחטא שלא באגב שאז מיתה לבדה מכפרת הוא יותר נכון ומחוור מחלוק התוספות בפ"ק דשבועות שהקשו בשם הר"ר שלמה מדרוייש על רבנן דאמרי התם מיתה מכפרת בלא תשובה ממתני' דיומא דמצריך עם התשובה דוקא ותרצו ז"ל דבלא תשובה צריך עוד ליסורי' ודינין שלאחר מיתה ובהא מיירי רבנן התם משא"כ עם התשובה מיתה ממרקת לגמרי שאין נדון עוד

**יד יהודה • יד • המשך**

ביסורים לאחר מיתה וע"ש והחלוק הזה נראי להרב קצת דוחק :

**יד יהודה • טו**

(טו) ולפי דרכנו למדנו שזה החלוק בעצמו שבין חייבי מיתה בידי שמים לחייבי כריתות דבחייבי מיתות בידי שמים מיתה מכפרת בלא תשובה מה שאין כן גבי כריתות של תורה וכמו שיבא

**יד יהודה • טז**

(טז) אלו ואלו וכו' ר"ל לענין יסורים אין חלוק ביניהם ששניהם אין להם כפרה ביסורים בלי תשובה והיינו ע"פ מ"ש הרב ז"ל בפי' הקודם דהא דקתני ר' י"ג כריתות ומיתות ב"ד הכא תני' ולא כדבעי עוד הרב למימר שם לח"ב ועיין שם

**יד יהודה • יז**

(יז) מלבד מה שפירשו וכו' ר"ל שהחלוק הזה הוא מלבד מה שמחלקים גם כן ר"ח ורש"י ז"ל שגם החלוק ההוא אמת ומוכרח וכדעת לרש"י ז"ל הוא בחומש פרשת אחרי על פסוק ונכרתו הנפשות וגו' וביארו המקרא שזרעו כמותו ונכרתו הנפשות כפי' שבנין נכרתי' ז"ל בעצמו וז"ל זרעו נכרת וימיו נכרתי' ובגמרא פ' במה מדליקין ד' כ"ה כתב במיתה בידי שמים וז"ל ימיו נקצרים אבל זרעו אינו הולך ערירי ובתוספות שם אומר ריב"א דאין זרעו נכרת אלא באותו דכתיב בהו ערירי וה"ק בר"ח דהא גבי הבא על יבמתו קאמר ערירים ואין זרעו נכרת אלא דוקא כהנהו דכתיב ערירי וכהאי גוונא קבעי ע"ש והרב גורס ר"ח במקום ר"ת :

**יד יהודה • יח**

(יח) בפי' הבא על היבמה דרמינן אהא דכתב בה רחמנא ערירים יהיו גמ' לי כדרבא דראבא רמי כתי' ערירי' יהיו וכתי' ערירים ימותו הא כיצד יש לו בנים קוברן אין לו בנים הולך ערירי וכו' וע"ש :

**יד יהודה • יט**

(יט) וכולהו כריתות ילפי מהדדי דאקשו להדדי בפסוק כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו כמו שאמרו רז"ל וש"מ שכל הכריתות ג"כ בזרעו אף שלא נאמר בהן ערירי ובזה אין אנו צריכי' להסכמות הזרות שרוצי' להוכיח כן מדברי הפסקין :

**יד יהודה • כ**

(כ) וההיא דמתני' וכו' ר"ל דליכא לפלוגי בין מיתה בידי שמים לכרת ע"ד שאמרו בפי' אלו מגלחין גבי מיתת דיומין ושנין מת בחמשים זו היא מיתת כרת בחמשים ושתים זו היא מיתתו של שמואל הרמתי ששים זו היא מיתת כל אדם וכו' ולומר דמיתה בידי שמים היא מיתת ששים כמו דסלקא אדעתיה לקמן דבעי' רבא לברכת למיתת משום דלדידיה צריך לפרש מה שאמרו בששים זו היא מיתת כל אדם היינו כל אותן בני אדם שמיתתן בחטאי והאי מיתה בידי שמים ובזולת לא נחיתין התם כלל לפרושי מיתת עונשים לחלק בין כרתם לקטתם אלא לחלק לבד בין מיתה טבעית שהיתי מיתת כל אדם למיתת עונשים :

**יד יהודה • כא**

(כא) דהא תנינן ערוך התם וכו' ר"ל לומר דהא בפירוש אמר רבא התם מחמשים ועד ששים זו היא מיתת כרת והא דלא קחשיב לה מפני כבודו של שמואל כדבעתי להלן :

**יד יהודה • כב**

(כב) ואנו מוסיפי' וכו' מוסב למ"ש לעיל ולפי דרכנו למדנו וכו' ר"ל דמלבד חלוק של ר"ח ורש"י ז"ל אנו מוסיפי' לפי דרכנו דלעיי חלוק אחר וכו' זה שחייבי מיתת ב"ש ושארי חייבי מיתות בלא ב"ד מיתתן מכפרת בלא תשובה משא"כ חייבי כריתות שצריכים תשובה ובסמוך יביא ראיה :

**יד יהודה • כג**

(כג) ע"י קנאי שפוגעים בהם

**יד יהודה • כד**

(כד) ודומיה' הוזכרו לעיל פרק הקודם

**יד יהודה • כה**

(כה) שהמומתים מתודי' וכו' בפ' נגמר הדין תנן היה רחוק בית הסקילה עשר אמות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתים מתודי' שכל ההתודה יש לו חלק לעה"ב וכו' ומפרש הרב דהא דשמעינן מזה שכל המומתין צריכי' גם ודוי ותשוי לכפרתן היינו המומתין בב"ד דוקא ולא זולתן

**יד יהודה • כו**

(כו) ומכאן שאמרנו שאותן ששנינו בסוף הנשרפים שמיתתן שלא בב"ד מיתתן כפרתן בלא תשובה אתה למד למה נסמך פי' חלק לפי' הנחנקי' ונמצא שהפסיק התנא בין הנהרגי' ע"י פי' חלק שהכניס בין הנשרפי' הנחנקי' והוא תמוה דה"ל לסמוך כל הנהרגים להדדי ולשנות פ' חלק אחר הנחנקי' ואמר הרב שטעמא הוא להורות שאף לאותן השנויים בסוף הנשרפי' שמיתתן שלא בב"ד ולאו מיתי בסקילה סיהד"ו מ"מ יש להם חלק לעה"ב שמיתתן כפרתן כנז' :

**יד יהודה • כז**

(כז) דוק ותשכח שכן הוא שסדרו של פי' חלק בין פ' הנשרפי' לפי' הנחנקי' כמו שתראה מדברי הרמב"ם בפירושו למס' מכות שפי' הנחנקי' הוא פ' האחרון לסנהדרין וכן בפירושו למסכת אבות קרא לפי' חלק פי' עשירי וכן הוא הסדר בתלמוד ירושלמי אך המדפיסים שסדרו בבבלי פ' חלק אחר הנחנקי' :

**יד יהודה • כח**

(כח) ומסתברי לן וכו' איידי דמיירי הרב מפי' חלק הזכיר מנהג זה השייך לענינינו היינו שהמנהג הפשוט בזמן הזה לומר בכל שבת מהשש שבתות שבין פסח לעצרת פי' אחד מפרקי אבות ולומר קודם הפרק תחלת המשנה של פי' חלק כל ישראל יש להם חלק לעה"ב וכו' ואמר הרב שמסתברי שבדורות הראשוני' לא היה המנהג כן רק אם היה פסח חל בשבת ונמצא לבני א"י בין פסח לעצרת שבעה שבתות היו אומרי' בא"י פי' חלק בשני הראשון שהוא להם אסרו חג ולדידן שמיני של פסח ואח"כ בשבת שלאחריו התחילו לומר כסדרו מסכת אבות ולא היו לו' קודם הפרק משנה כל ישראל אלא שהשתרבב המנהג לאח"כ מזה לומר משנה כל ישראל קודם הפרק :

**יד יהודה • כט**

(כט) עד סוף מחלוקת וכו' שהיו לומדים מן כל ישראל עד משנת אנשי עיר הנדחת וכו' שהוא סוף מחלוקתן של ר"א ור"ע בעשרת השבטים שכן כולן משניות לאפוקי התוספות והברייתות כמו באבות דפ"ו דמצות הנקראין פי' קנין תורה ע"ש במשנה שם תורה נקנית במ"ח דברי' וכו' שהן ג"כ משניות מלוקטות מברייתות :

**יד יהודה • ל**

(ל) ודומה למה שמפטירין וכו' פי' וסעד למה שאין לומרי' המשניות דפי' חלק לאחר חג של פסח כמו שמפטירין בחוה"מ דפסח בפ' מענינו של תחיית המתים דיחזקאל היתה עלי יד ה' וגו' כדאית' בפ' בני העיר וכתב הטור או"ח סימן ת"ץ בשם רב האי גאון שהוא מפני שהמתים עתידים לחיות בפסח ולכן מפטירין בענייני התחיה א"כ ה"נ כשמנהג אומר הפעם כסדרן בין פסח לעצרת שבת א' יותר ממנין פרקי אבות כנז' לומר ענין זה שלשון פ' חלק מענינו מלעה"ב ותחיית המתים :

**יד יהודה • לא**

(לא) ולעולם בין שחל פסח בשבת בין בשאר ימי השבוע לא היו קורין מסכת כו' ומשנת משה קבל של מסכת אבות ביחד :

**יד יהודה • לב**

(לב) לא דקדקו בכך ומנהגם לומר קודם כל פרק מפרקי אבות משנה כו' והוא מנהג שהשתרבב בטעות במה שהיו הקדמוני' לומרי' למשנתי' פ' חלק בלבד :

**יד יהודה • לג**

(לג) אתאן לשמעתין דחייבי מיתי' בידי שמי' וחייבי כריתות שאמרנו דחייבי מיתי' בידי שמי' דמיתין מיתתן כפרתן בלי תשובה משא"כ חייבי מיתות ב"ד דלעי' בתשובה וחייבי כריתות מן התורה כמותן שכן כתיב הכרת תכרת ותני' בפ' חלק וכפ"ק דשבועו' הכרת תכרת וכו'

**יד יהודה • לד**

(לד) לאפוקי כרת מדברי קבלה שהוא בכלל חייבי מיתי' בידי שמים הוא ולא בכלל חייבי כריתו' מן התו' ויפורש בסמוך

**יד יהודה • לה**

(לה) המפורש בנבואת מלאכי כמ"ש בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות (שם ב')

**יד יהודה • לו**

(לו) אבל חייבי מיתה בידי שמי' חוזר הרב לבאר שהרבות' של חייבי מית' ב"ש כדי לכלול בו כרת מדברי קבלה

**יד יהודה • לז**

(לז) אבל כרת של בועל ארמית שהיה גמירי אצלם כמו שאמרו ז"ל הלכה קנאי פוגעי' בו ובפרק הנשרפי' לא פגעו בו קנאי מאי אתא רב לגמרי' אקריו לר' כהנא בחלמי' בגדה יהודה וגו' אשר אהב ובעל בת אל נכר וגו' ומסתמא סמכו שהיה בידם הלכה קנאי פוגעי' בו כן היה בידי הדין קודם מלאכי אם לא פגעו בו קנאי' :

**יד יהודה • לח**

(לח) אשר לא יקוה מהזרע של בעילה ההיא סימן ברכה לעולם כמו שאמרו רז"ל בפ' הנשרפי' אם ת"ח הוא לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידי' אם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות ומשמע ליה להרב שעל אותו הזרע בלבד שהוציא לבטלה התורה היא אמרה כן :

**יד יהודה • לט**

(לט) ואמנם כתי' גבי יה"כ וכל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה ושינה הכתוב במלאכה לכתוב בה והאבדתי ולא והכרתי כמ"ש בכל שאר חייבי כריתות להחמי' עליו ולמהר ליפרע ממנו מטעם מלאכה ביה"כ מפני שכבר עבר ג"כ ואכל ודומה לעובר עבירה ושנה וזה דבר חדש שיהי' זה כאילו עבר עבירה ושנה והאי על שתי עבירות הללו הן משתי שמות וכדמסיק :

**יד יהודה • מ**

(מ) כדבעינן למימר לקמן ח"ג פי"ד פירושי' שוני' בהא דהעובר עבירה ושנה הותרה לו וכולם לחומרא וע"ש :

**יד יהודה • מא**

(מא) אפי' עונות ראשוני' של אדם שמוחלין לו פעם הראשונה ושניה מ"מ כל כגון זו שהן מעבירה אחת אין מוחלין לו וע"ש

**יד יהודה • מב**

(מב) נוסף על מה שזכרנו בפי׳ זה שאם עבר עבירה ושנה אין מספיקין בידו לעשות תשובה **[חסר]** :

**יד יהודה • מג**

(מג) וכן סדרן הכתוב שמתחיי אמר מזדון אכילה לפי סדר הכתוב בהווה שיותר רגיל על המזיד ופושע הוא לחטוא באכילה ואח״כ במזיד מלאכה :

**יד יהודה • מד**

(מד) לפיכך החמיר עליו כמזיד ופורטם הכתוב בזדון מלאכתו והאבדתי משום חומרת העונש ודומה בזה דומה לו לע״מ שבאמת לא עבר ושנה בענין זה כיון דשתי העבירות הן משתי שמות זה זדון אכילה וזה זדון מלאכה מ״מ דומה לו להיותן ביה״כ :

**יד יהודה • מה**

(מה) חייב שתי חטאות כיון שהן משתי שמות :

**יד יהודה • מו**

(מו) דייקא נמי שבאמת לא עבר ושנה שכן כתב גבי והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה והכוונה שאע״פ שזה עם שעשה מלאכה וכבר לא תעונה ביה״כ עדיין בנפשם נקרא עמה ומן הדין לא הותרו לו כמו שעבר ושנה להיות שתי עונות מ״מ והאבדתי קרינן ביה דכיון שעכ״פ דומה לעובר ושונה :

**יד יהודה • מז**

(מז) ולמדנו ג״כ וכו׳ ר״ל כיון שהטעם בזדון מלאכה משום שדומה לעובר ושונה ש״מ שגם בזדון אכילה ושארי כריתות שחטא זה ונכרתה הנפש הוא ג״כ אבדן הנפש אלא שגבי זדון מלאכה פרש הכתוב לומר והאבדתי לענין שממהרין ליפרע מפני שחומרו דומה לעובר ושונה דאי ונכרתם דכתיב גבי שארי כריתות היינו אבדן הנפש לא היה מקום יותר גבי זדון מלאכה לומר והאבדתי דהרי עכ״פ לא עבר ושנה ממש כנז׳ :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק כ

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג

**יואל משה**

לפרוש בבן ברית כו׳ פי׳ כשאין מספיקין בידו לעשות תשובה זה מן הנמנע ותמוה מאוד שלא יספיק תשובה: אלא למנוע כו׳ פירוש הוא פי׳ אין מסייעין אותו לתשוב׳ כמו לאחר: כי המתנה לחטוא ע״י אמתלאות פי׳ שאמר אחטא ואשוב כו׳ הוא פושע ורחוק מישועתו של הק״בה: אמנם הכל בידי שמי׳ פי׳ אף בלי סיוע יכול הב״ח לשוב כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים: שמַנדה? צינים פחים ואבזרייהו פי׳ השייך להם: אבל היושב על כס״א כו׳ רוצה לומר עתיק יומין שהוא יושב על כסא שהוא עולם הבריאה והענין הוא מלימודי הארי״ זי״ל כי ה׳ פרצופי׳ נדרשים בעולם האצילות בעולם התיקון והיינו הא׳ עתיק יומין שפי׳ פרצוף אריך אנפי׳ דהיינו בינה שבכתר המתפשט עד סוף העולם האצילו׳ הגם שעתיק יומין נדרש על סוד ״ג תיקונים ג״ט קר״ע פ״ח? שברישא דאין והוא כחכמה שבכתר עכ״ז להיותם כלם מלובשים תוך פרצוף אריך אנ׳פין נקרא׳ בשם פרצוף אריך המתפשי׳ עד סוף עולם אצילות וב׳ פרצופים אבא ואמא מלבשים את האריך מגרונו כביכול עד חצי טבורו והם הסוד ״ה ופרצופים הב׳ של זעיר ונוקביה מלבשים את האריך עד סוף העולם והם

**רמ״ע מפאנו**

אותה ששנינו אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ליכא לפרש בבן ברית כחיזוק לב פרעה וסיחון להשמדם עדי עד, כי הם וכל כיוצא בהם אינם בכלל תקנת השבים, ואוקמינהו רחמנא אדינייהו, כמו שעוד נזכיר בחלק השני פרק י״א. ובחלק הרביעי פרק י״ג. אלא למנוע ממנו בתחלת תשובתו הסיוע מלמעלה. שאמרו עליו אדם מקדש עצמו מעט למטה ובעולם הזה, מקדשין אותו הרבה למעלה ובעולם הבא. כי המתנה לחטוא על ידי אמתלאה פושע הוא ורחוק מישועה. אמנם הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, דכתיב בה לצדיק גמור, מה ה׳ אלהיך שואל מעמך. דמלתא זוטרתי היא לגביה, כמו שיבא בפרק כ״ה. והיותו יתברך שואל כך הוא הבטחה גדולה שהדבר מסור בידינו ולבעלי תשובה, כתיב מי יתן טהור מטמא לא אחד. שאין יחידו של עולם מטפל בטהרתם, אלא אם כן פתחו לעצמן פתחה של תשובה בלב נשבר ונדכה, וכמו שפירש מורי הה״ר ישמעאל חנינא זצ״ל שהתנה בזה המלך החסיד, הוא הגבר הקים עולה של תשובה, שיהיה נשבר לגמרי כשברי כלי חרש לא יצלח לכל, שאינן עושין מעין מלאכתן ושבירתן טהרתם, כי אמנם היראה אינה כלום, הבל ואין בה מועיל, זולתי בבחירה ורצון. שכנגדה צנים פחים ואבזרייהו כגון בטן

**יואל משה • המשך**

נדרש׳ בסוד ו״ה האצילו׳ ממילא עתיק יומין המתפשט בכלל העול׳ האצילות הוא יושב על כסא שהוא מכונה לעולם הבריאה:

**יד יהודה • א**

(א) ליכא לפרש וכו׳ בענין חוזק לב פרעה ולעונשו האריך הרמב״ם בפי׳ שמיני מפרקיו שהקדיי למסכת אבות לתרץ תימא במה שהקב״ה בעצמו חזק לב פרעה ומנעו מלשלח את ישראל ואח״כ עונשו כאשר לא רצה לשלח וכן הדבר בסיחון אמר הכתוב ולא אבה סיחון מלך חשבון העבירנו בו כי הקשה ה׳ אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך כיום הזה ודעתו ז״ל שלא ענש הקב״ה את פרעה על בלי שלחו את ישראל **[חסר]** העניש אותו בשביל שהרע לישראל ולחמוס בשעבודיו ובגזרותיו כמבואר בכתוב והנה אלו שלח פרעה את ישראל כדבר ה׳ היה זה בתשובה על העול והחמס שעשה עמהם וע״כ היה הש״י מונע ממנו התשוב׳ וחזק את לבו לבל ישלחם למען הביא עליו העונשים הגדולים הראויים לו ולהשיב עמלו שעמל בישראל בראשו וכן בסיחון היה עונשו על עניניו ועונותיו שקדמו ומפני זה נעל הש״י בפניו דרך התשובה והסיב את לבו לבל יתן ישראל

**יד יהודה • א • המשך**

עבור בגבולו למען תתו בידו וע"ש שהאריך בענין זה וכ"כ עוד בפ"ו מה' תשובה ואמי' הרב כאן שמה שאמרו ז"ל אין מספיקין בידו לעשות התשו' אין הכונה ע"ד שהי' בפרעה וסיחון כי ודאי הם ודכוותייהו אינם בתקנת השבי' וע"כ השאיר ה' אותם על הדין ועונשם הראוי להם ולא הניח לעשות תשובה משא"כ בישראל שהם בתקנת השבים לא ימנע ה' הטוב להולכי בתמי' וחלוק זה הלא כנראה מהרמב"ם פ"ו מה' תשובה

**יד יהודה • ב**

(ב) אלא הכונה בזה שאמרו אין מספיקי' וכו' הוא שבתחלה כשירצו לעשות תשובה מונעי' מהם מלמעלה הסיוע שאמרו ז"ל בפ"ג דיומא על והתקדשתם והייתם קדושי' אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעוה"ז

רשעים. או גברא דנשי קטלוהו. כל שישנו בשומר נפשו ירחק מהם, קרינא ביה צנים פחים, ואמר קרא בדרך עקש, שאין מזמנין אותן מן השמים אלא למי שאין בו יראת שמים שלמה, הכל לפי מה שהוא אדם, ונורא על כל סביביו כדלקמן. ומי שמתחזק בתשובה שלמה ומקדש עצמו בכל כחו, עליו נאמר ושוב אלי נאם ה'. אלי דוקא כרבי יוחנן פרק בתרא דיומא, והוא פירש שם האי דקאמר נביא, שובה ישראל עד ה' אלהיך. שרצה לומר עד ולא עד בכלל, כרבי לוי דאמר עד כסא הכבוד, פירוש וכסא הכבוד לבדו בכלל, אבל היושב על הכסא אמר ושוב אלי כדאמרן, ופירשנוהו בפרק י"ד עמוד עליו, וכתיב ואת זנית ריעים רבים על שם מספר עריך היו אלהיך. ואף על פי כן לא קרינן בה והלכה והיתה לאיש אחר. ולא אחרי אשר הוטמאה העיד הכתוב עליה שעבודה נכריה מקרה הוא לה, לפיכך כתיב ושוב אלי. כי נפלאתה אהבתו לה:

**יד יהודה • ב • המשך**

מקדשין אותו לעה"ב

**יד יהודה • ג**

(ג) כי המתנה וכוי ר"ל והטעם שמונעי' ממנו הסיוע מלמעלה הוא לפי מה שמתנה מתחלה לחטוי ע"מ לשוב פושע בנפשו הוא שהרחיק ממנו לדעת סיועתו יתי בזה :

**יד יהודה • ד**

(ד) אמנם אין דלתי התשובה סגורוי לפניו לעולם כמו לפני פרעה וסיחון כי הגם שאין לו סיוע מלמעלה מ"מ אם מעצמו בלי סיוע מתאמץ ועושה תשובה אין מעכבין על ידו כי הכל בידי שמי' חוץ מיראת שמים כמאמר ר' חנינא פ"ה דברכות מפסוק ועתה מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' והקשו אטו יראה מלתא זוטרתי היא והאמר ר"ח משום רשב"י אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר יראת ה' היא אוצרו

**יד יהודה • ד • המשך**

אין לגבי משה מלתא זוטרתי היא וכו' ומזה נראה לכל צדיק גמור כמו שיבואר לקמן פ' כ"ה

**יד יהודה • ה**

(ה) והיותו יתי וכו' ר"ל דנהי לגבי צדיק שאינו גמור לאו מלתא זוטרתי היא מ"מ כיון שהוא יתי שואל כן ממנו ע"כ שהדבר מסור בידינו

**יד יהודה • ו**

(ו) ולב"ת כתיב ר"ל שזהו נמי כונת הכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד (איוב י"ג) והיינו מי יתן ב"ת מטמא כיון שאין יחידו של עולם מטפל לטהרו וזהו לא אחד וכן פירשו במדרש על יחידו של עולם

**יד יהודה • ז**

(ז) בלב נשבר ונדכה כמ"ש לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה

**יד יהודה • ח**

(ח) שהתנה בזה דוד המלך ע"ה כמ"ש ונדכה שיהיה הלב נשבר לגמרי

**יד יהודה • ט**

(ט) כשברי כלי חרס שהרי שבירתן מטהרת אותן מידי טומאתן ובלבד שאין עושין בהן מעין מלאכתן ראשונה כמבואר במסכת כלים ג"כ אם יהיה לבם של ב"ת נשבר ונדכה לגמרי עד שאינו עושה כלל מעין מלאכתו ראשונה אז ודאי אלהים לא תבזה והכי מבואר בזוהר פ' פנחס ע' רל"ב

**יד יהודה • י**

(י) כי אמנם וכו' חוזר לעי' למ"ש והיותו יתי שואל וכו' ור"ל שטעם הדבר הוא לפי שהיראה עצמה אינה מזכה אלא מצד היותה נעשי' בבחירתינו ורצונינו

**יד יהודה • יא**

(יא) שכנגדה של יראה היא צני' פחים כדאיתא בפ"ג דכתובות

**יד יהודה • יא • המשך**

הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנא' צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ובתוספות שם והא דאמרינן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים אין ענינו לכאן דהתם קאי על הולד במעי אמו שנגזרי' אם יהא עני או עשיר גבור או חלש טפש או חכם אבל לצדיק ורשע לא והכא מיירי במאורעות הבאות על האדם ולהרב ניחא יותר לומר שזה המאמר דצנים ופחים ומאמר דיראת שמים חדא מלתא היא דמי שאינו נזהר ביראת שמים הוא כאלו נזהר בצנים פחים שאין מזמנין אותן מן השמים אלא למי שאין בו יראת שמים וזהו הכל בידי שמים שכל המקרים והמאורעות של אדם נגזרים לו מן השמים חוץ מצנים פחים שאין נגזרים עליו וכן כמו יראת שמים ששניהם תלויי' בבחירתו ומי שבוחר בזו מהם מוחק שכנגדו :

**יד יהודה • יב**

(יב) כגון רשעים שאוכל ושותי' יותר מדאי הו וגבי דנקטלוהו סנוותי' יותר מחבריו :

**יד יהודה • יג**

(יג) שאין מזמנין אותן אלא למי שהולך בדרך עקש והיינו מאן דיראת שמים שרי' בדרך הישר ומן השמים מודדי' לו מדה כנגד מדה ומזמני' לו צנים פחים ודומיה' אשר חפץ בהם :

**יד יהודה • יד**

(יד) עליו נאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה' (ירמיה ג') :

**יד יהודה • טו**

(טו) כר"י פרק בתרא דיומא שם אמר ר' לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל ור"י אמר עד ולא עד בכלל ומי אמר ר"י הכי והאמר ר"י גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה שנא' לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו וגו' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה' ל"ק כאן ביחיד כאן בצבור כך הגרסא במקצת ספרים ופירש"י ל"ת שהזהיר לא יוכל בעלה

**יד יהודה • טו • המשך**

הראשון וגו' ויש ספרים שלא כתיב בהם ור"י אמר עד ולא עד בכלל וגם לא הקושיא ומי אמר ר"י הכי ולא פירוקא ל"ק כאן ביחיד כאן בצבור ומלתא דר"י גדולה תשובה הוא מאמר בפני עצמו וכני שהיה להרב גירסה שלישית שהיה גורס ור"י אמר עד ולא עד בכלל ומאמר דר"י גדולה תשובה וכו' הוא מאמר בפני עצמו בלי קושיא ופירוקא :

**יד יהודה • טז**

(טז) כר' לוי דעת הרב דר"י ור"ל לא פליגי אלא ר' לוי אמר עד כסא הכבוד וכסא הכבוד בכלל ור"י מפרש דבריו דמפיק ליה מן ה' אלהיך והיינו עד ה' ולא עד בכלל אלא כסא הכבוד לבדו בכלל ולא למעלה ממנו עד ה' היושב על הכסא שאינו בכלל :

**יד יהודה • יז**

(יז) אמר ושוב אלי כי להיות שאין התשובה מגעת אליו יתי' כנז' צריך השי"י לומר ושוב אלי והיינו מלת' דר"י גדולה תשובה וכו'

**יד יהודה • יח**

(יח) וכתיב ואת זנית וגו' **[חסר]** מה ששייך לדבריו בזה

**יד יהודה • יט**

(יט) ע"ש במספר עריך וגו' זנו אחרי ע"ז רבות

**יד יהודה • כ**

(כ) ואעפ"כ אמר השי"י ושוב אלי ולא קרינן בה והלכי וגו' שאמר הכתוב כי יקח איש אשה וגו' ושלחה מביתו ויצאה והלכה והיתה לאיש אחר וגו' לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה

**יד יהודה • כא**

(כא) ולא אחרי וכו' פי' וגם לא קרינן בה אחרי אשר הוטמאה שאמרו ז"ל לרבות סוטי שנסתרי :

**יד יהודה • כב**

(כב) העיד הכתוב ר"ל וטעמם שלא קרינן בה והיתה לאיש אחר משום שע"ז לא היתה **[חסר]** בדרך אישות אלא דרך מקרה וזנות וזה שהעיד הכתוב באמרו ואת זנית וגם לא שייך בה אחרי אשר הוטמאה להיות הכתוב מדמה אותה לגרושה :

**יד יהודה • כג**

(כג) כי נפלאתי אהבתו לה ומלמד השי"י **[חסר]** כל דרכי יושר שתשוב אליו יתי' :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק כא

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג

**יואל משה**

לפעולות אדם בדבר שפתיו כו' לא מצאנו כי אם ב' יצירות הוא מ"ש וייצר הוא בי יצרי ולהם בי שבילי' הא' מצד הטהרה והא' מצד הטומאה שכנגדן אמרה תורה מצות עשה להגביר כוחות הקדושה ומצות לא תעשה למעט כוחות הטומאה ואפי' דבר הרשו' יחשבו למצוה כו' וההפך בהפך כו' ר"ל לבטלי יחשב לעבירו' כו' שאם אינו מקיים בד"ו אז נחשב כאלו עובד לז"ת: והוא טעם ברכי הנהנין ע"ז הארכתי בדרושים פרי ויקרא אך הצריך לענין זה הוא הקדמות המקובלי' ז"ל כי כפל ההנא' הוא ע"ד סוד לאדם הראשון בחטא השליך? ניצוצי קדושה אל תוך הדומם צומח חי מדבר ע"כ יהיה הכוונה הראוי אפי' בעת אכילה גשמיו' כי מזון הרוחני מאותן ניצוצי הקדושה לנשמ' והכח הגשמי' לגוף וזהו סוד שהע"ה היה יודע איך ממתיקן את החרדל כי נצוצי קדושים אלה היו מעולם העשיי' הקרו' ה' ר"ל נגד ה' אחרונו' שהיא דלה כמ"ש לקמ' פ' כ"ד וזהו סוד שבאה כל בהמה מעצמה לשחוט לסעודת שלמה

**רמ"ע מפאנו**

לפעולות אדם בדבר שפתיו וכל יצר מחשבות לבו, לא שמענו בלתי אם שתי יצירות ולהן שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, שכנגדן אמרה תורה עשה ולא תעשה, ואפילו דברי הרשות יחשבו גם הם מצות קלות, למי שמקיים בעצמו בכל דרכיך דעהו. ומצוה כגון זו לגבי חובה - רשות קרינן לה, וההפך בהפך, והוא טעם ברכת הנהנין שאמר עליה החבר לכוזר שהיא כעין הזדמנות להנאה ושהוא כפל ההנאה. ופירוש הכפל בש"י עולמות בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, ועל זה נאמר מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. כי בכהאי גוונא ההנאה עצמה מצוה תחשב, ואף היא מעוררת אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים. ויש בזה סוד גדול במצות עונג שבת שהיא לעדן הנשמה יתירה שתעשה בעצמה מצוה רבה לכבוד שכינה בתחתונים, דהיינו לברך ברכת המזון מצוה שאינה נוהגת בעליונים כלל. והעולם בכללו מתברך בזכותה כל ו' ימי המעשה, והוא טעם אכילת לחם הפנים לכהנים בשבת, והוא תופס לילו עמו כדין אכילת קדשים, לפיכך יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית. ועל זה

**יואל משה • המשך**

והנה בו' ימי המעש' אין לנשמה יתירה שום תיקון בבהמה שלו שאין התיקון מגיע אלא עד עולם העשיה ונשמתו למעלה בעולם הבריאה ונשמתה דחול נהנית מהניצוץ הקדוש אשר בתוך המאכל אבל אינו יכול לתקן נשמת דשבת מזה אבל בשבת נשמה יורדת מעולם האצילות דהיינו ממלכות דאצילות ונהנית מעונג שבת ועם זה יש לה תוספות אור ונהני מבהמה שגם היא נהני מניצוץ הקדושה ומעלה אותם לעולם האצילות עיין זוהר פרי ויקהל: הרי בשבת נשמה יתירי ג"כ יש לה עונגה מ"ש המחבר ואלה ניצוצי עולי' על ידי ברכת המזון וברכת הנהנין וזהו סוד רש"י מן בריה קאכיל ר"ל מן הבר ומפנימיו' והיה כח בידו לעלות הרבה ניצוצי קדושה וע"ד זה אפשר לפרי' מה שאמרו חז"ל אצל ב"ש כשמצא בהמ' נאה היה או' זו לשבת כי מדתו היה מצד הגבורה ע"ד דמות נאה תכ"ין סעדינו והיה ירא להעלותה בימות החול עד יום השב' אבל הלל מדה אחרת היתה בו דייק' להיותו מסטרי' דחס"ד וחסד אל כל היום:

### יואל משה • המשך

ומ״ש מע״ל והעולם בכללו מתברך מזכותה כל ו׳ ימי המעשה כמ״ש בזוהר וישמע יתרו ע״פ זכור את יום השבת לקדשו וז״ל בגין דא לא כתיב מנא בשב׳ משו׳ דביה מתברכין כל ו׳ יומי דשבתא וענין קבלתם הוא דמסעודת ליל שבת ותפלתה מתברכין יום א׳ וב׳ ומסעוד׳ שחרית ותפיל׳ מתברכין ג׳ וד׳ ומסעוד׳ מנחה ותפילתה מתברכין יום ה׳ ו׳ וכן איתי׳ בכתבי האר״י ז״ל שחייב אדם לכוון בשב׳ בשם הי״ה וכל שם מ״ב דהיינו בלילה בש״ק ובשחרית בוי״ן ובמנחה בי״ת כי כנגד שק״ב ראשוני׳ משם מ״ב וכנגד וי״ן ב׳ אמצעי׳ וכנגד בי״ת ב׳ אחרונים וביום א׳ וב׳ שולטי׳ ב׳ שמות ראשונים כו׳ הרי לך סדר קבלתן ועיין תיקונים קדשי׳ וז״ל וזהו על אשר ילקטו יום יום ל׳ עתיד יום יום ב׳ בכל סעודה ומ״ש ז״ל ברכו במן ודוק: סוד לש׳ הפנים מבואר בכמה מקומות שהוא בליל שבת י״ב ככרות ובשחרית ח׳ ככרות ובמנחה ג׳ למ״ש ג׳ ס״ה כ״ג רמזו לשלחן אשר לפני ה׳ כמנין שמו עיין זוהר פר׳ פנחס ע׳ תנ״ג: ומ״ש למעלה לכבוד שכינה בתחתונים כו׳ להבין דברי המחבר צא״ל הקדמה מדברי הזוהר ויקהל נקוד׳ תתאה כד מתחבר באבהן כו׳ אתקריאת שבת עיין בזוהר כל העניין

הסוד אמר אברהם לשלשה אנשים באלוני ממרא, ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו. על הדרך שאמרנוהו במאמר אם כל חי (ח"ג פ׳ ו) יעוין שם, כי על כן עברתם על עבדכם. אמר כי על כן דוקא נתכוונו גם הם לסעוד אצלו, ואין צורך למה שנדחקו בו המפרשים, ותכלית הסעודה לזמן בג׳ עם ברכת המזון שהיא מצוה רבה מחודשה אצלם, והוא פשט נכון וברור. ולא על חנם המציא היוצר האלהי יצירת הרע כל היכא דאיתיה להתענג בו בדברים החמריים לשם מצוה. הא למדנו שלא נברא אלא להיות צוות אל הטוב, אוהב וריע להשגת צרכיו. ועליו תנן באבות, אל תהי בז לכל אדם. להפליגו אי אפשר שהוא חלק אדם מאל ביצירה, לפיכך הזהיר אל תבזהו, כי כל מה שיצדק בו דמות אדם ניתן לידרש בו אדמה לעליון. אשרי המחכה ויגיע להדמות אליו באהבה עד שתחפץ, כי אף על פי שאמרו בו שמאל דוחה. אין לך אדם שאין לו שעה לעשות נחת רוח ליוצרו בימין מקרבת. ולפי שאין מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד את מקומו, אמר ששלמותו בעת רצון, ואל תהי מפליג לכל דבר. להפרידו במחשבתך מן התכלית שנברא בשבילו, כאלו אין ליחידו של עולם צורך בו. צא ולמד ממה שהשיבו הזקנים לשואלים במשנה בפרק רבי ישמעאל, כי אין לך דבר שאין לו מקום להשלמת רצונו יתברך:

### יואל משה • המשך

באריכות השייך לענייננו: עוד הקדמה מזוהר ויקהל עמוד ש״ן וזה לשונו ר׳ יוסי פתח ויאכל בועז וישת ויטב לבו דבריך על מזוניה כו׳ ואוקמוה: הכלל העולה כי השכינה נקראת לפני הק״בה לפני דייקא כדאיתא בזוהר תרומה עמוד ש״א מאי דאתמר קשה מזונות לפני הק״בה ולא אמר מלפני אלא לפני האי דרגא כו׳ הכוונה שהשכינה שבתחתונים שהיא לפני הק״בה קשה לפניה מזונות משו׳ דלית לה מגרמי׳ כלום ומבואר בזוהר הנ״ל שהשכינה יש לה הנא׳ כל ימי החול מאילין מילין דסלקין מגו שבעה שגורם לעורר שפע עליון על כבוד שכינה שבתחתונים אבל בשבת יש להשכינה הנאה ממאכל עצמו כי רוח הנ״ל המתפשט ממנה דהיינו הנשמה יתירה מתענגת ומתזנה מרוחניו׳ המאכל וכמ״ש כאשר נכלל אותו רוח בשרשו דהיינו בשכינה ממילא יש להשכינה ג״כ הנאה ממאכל עצמו הרי אהבה בתענוגי׳ במיני תענוגי׳ מאכילה להשכינה כביכול אחד עונג עליון ואחד עונג תחתון מרוחניות המאכל: וז״ש ואשתכח דאתהני מתרין עילא ותתא ובברכת המזון של שבת מעורר שפע יותר עליון מן עינא פקיחא להיות שהנשמה יתירה שבאדם בברכת המזון יש לנשמה

### יואל משה • המשך

זו כח בברכותיה לעורר שפע שהוא עתיקא קדישא דכל עתיקין להמשיך השפע ממנה על השכינה ומזה תבין דברי המחבר לעדן הנשמה יתירה כו׳ כי העונג שבת מהמאכל הרוחנית עצמו יש בו הנאה לשכינה ע״י הרוח ובברכת המזון של הנשמ׳ יתירה מתעוררת אותה הנשמ׳ שפע עליון מהרישא מעתיקא קדישא מש״אכ בחול שהגוף נהנה מהמאכל הגשמי מהרוחנית והשכינה בכ״ה מתברכת משפע עליון מעתיקא קדישא וגם נהני׳ מהמאכל הרוחניות עצמו כי הנשמה יתירה נכללת בה כמ״ש: ומ״ש מצוה שאינו נוהגת כו׳ צא״ל כי עיקר כוונת כ״ה כדי לתקן עולם העשייה עולם האופנים דעלי׳ אתמר בזוהר שכינתי׳ דהיינו מלכו׳ האצילו׳ מקננא כאופן שהוא סנדלפון דעשיי׳ כי עיקר הנהגת עשיי׳ היא ע״י הנהי׳ בחינת אחרונו׳ ממלכו׳ דאצילו׳ המתלבשות בעשייה ונקראת דל ממילא מלאכי מעלה אינם יכולים לעשות מצוה זו לתקן עשייה כי הם גבוהים בעשיי׳ כי מלאכי׳ שביצירה גופם מיצירה ונשמותיה׳ מבריאה וכן אופנים שבעשייה גופן בעשייה ונשמותיהם מיצירה כן פי׳ לנו בלימודי האר״י ז״ל ולכן אין בהם כח לעשות מצוה זו כי כל המתעורר צריך שיהא הוא למטה מאותו דבר שהוא רוצה לעורר אותו אבל הנשמה יתירה הבאה משורש עליון בשבת היא מתלבשת בעשייה בני אדם שלמטה מכולם ממילא יש לה כח לעורר שפע רב לתקן בחינת מלכות המתלבשות בעשייה הנקרא ד״ל וז״ל הכ״י חלק ד׳ סימן

### יואל משה • המשך

מ״ח מה שהאכל אברהם ג׳ לשונות בחרדל כי הלשון הוא מיטב מתנות כהונה ומיכאל הוא כ״ג שלמעלה וזיכה את רפאל וגבריאל מחלקו ורמז להם אברהם שעיקר הסעודה שבחו של מקום כטעם ולשו״ני תהגה צדקתך בסוד כ״ה לתקן בחרדל בחר דל שהוא נער מסכן שהוא עול העשיי׳ והיינו ח״ר ד״ל הצריך מיתוק ממרירות פ״ר דינין של סנדלפו״ן גימט׳ פ״ר וממתקין אותו עם הלשון שהוא שכינה בגי׳ לש״ון והוא רביעתה לכל תלת לא שנא חסד דין רחמים בסוד מיכאל גבריאל רפאל ולא שנא דעת ת״ת יסו״ד שהן ג׳ לשונות ודאי עכ״ל וביאור דבריו כי עולם העשייה נקרא סוד ד״ל ע״ש אלהי׳ מלא דמלא הם ד״ל אותיות כזה אל״ף למ״ד פ״א למ״ד מ״ם דל״ת ה״י יו״ד יו״ד וי״ו דל״ת מ״ם מ״ם? הרי ד״ל אותיו׳ וכן מילוי דמילוי של אד״ני כזה אל״ף למ״ד פ״א דל״ת למ״ד ת״י נו״ן וי״ו נו״ן יו״ד דל״ת? הרי ד״ל אותיות ג״כ כי שם אד״ני מקנן בעשייה ושם אלהי׳ נק׳ ג״כ אלהים שהוא הבינת דין: עוד תמורת אד״ני בו״כו גי׳ ל״ד ומלכות היא מקבלת משם בו״כו בסוד ב׳ דמעות היורדת לים הגדול בשהק״בה בוכה כנודע ומלכות מקננת בעשייה הרי ג׳ מיני ד״ל מן אלהים אד״ני ד״ל לזו הוצרכו ג׳ לשונות בחרד״ל וסוד ח״ר הוא מדת דינו של יצחק גימט׳ ח״ר המצטרף אל ד״ל ח״ר ד״ל הוא שם אד״ני אותיות הפנים שהם א׳ ג׳ מ׳ ט׳ ואחוריים שלו שהם בה״סך גי׳ של אד״ני אג״מט בה״סך? הוא חר״דל ותרגמי

### יואל משה • המשך

טו"ר מסכין שהוא גי' שכינה והוא סוד גדול להורו' מכלל זה שיתקן גי לשונות שהוא תיקון לעשייה ששם סוד חר ד"ל שהוא טו"ר מס"כן גי' שכינה המקננת בעשייה והיא נקראת דלה דלית לה מגרמי כלום והם דברי המחבר מצוה שאינה נוהגת כוי וכבר ידעת סוד טוב עין דקאי על עתיקא קדישא ר"ל הוא עורך לניצוץ השכינה המתפשטות בתחתוני' בעשייה: כי ע"כ עברתם על עבדיכי' עיין זוהר פי' וירא וז"ל ובג"כ ויאכלו כגוונא דא ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו אכילה אכלו דזנו מן שכינתי' וע"ד אכילה אכלו דנהרו לאתזנא מינה מסטרא דאברהם ובג"ד לא אשתארן מן מה דיהיב לון כה"ג בעו למשתי מן כסא דברכתי' בגין דיזכו להוה ברכת דלעילא אוף אינון אכלין מאי דאתקן אברהם והנה כל דברי המחבר בסוד המבואר שם: יצירת הרע כוי ר"ל בכל העולמו' יש ימין ושמאל ומן השמאל דקדושה נמשך למטה בעולם היצירה ועולם העשייה הרע בפועל שאלמלא חטא של א"ה היה מלת רע שעתה נקוד בפתח מנוקד בצירי ריע והוא ענין משאז"ל בסנהדרין גבי ב' נחשים טובים וצריך שתדע כי ניקוד ריע גי' שם הוי"ה דהיינו ב' יודין ו' וניקוד רע הסתלקות ב' יודין מן ו' שבאלף בהסתלקת אור ישר וחוזר דוגמת': אל תהי בז כוי שהוא חלק כוי פירש בפסוק וייצר בב' יודין יצ"ט ויצ"הר נקיט אל תהי מפליג לכל זה מצד החסד וזה מצד הדין לפי הזהיר אל תבזהו: דמות אדם כוי וז"ל הזוהר פי בראשית עמוי קל"ו וייצר ה' אלהי' בתרין יודין את האדם הכא אשתכללו כוי עיין כל הענין עד ואתייהיבת בין ימינא ושמאלא ותמצית דבריו כי למעלה יש ה' גבורות קדושות בתכלית הקדושה וכן בכל קדושות בריאה ויצירה ועשייה אלא שביצירה עשייה שם יצאו סיגי הזהב המותרות וגם זה המותרות הוא קרוב אל הטוב ולא היה רע מצד הזוהמא בפועל עד שבא א"ה בחטאו נעשה רע בפועל כי קודם שחטא א"ה היו הדינים בפועל והרע בכח דהיינו הקליפות לא היו בפועל והיו נכנעים אל הקדושה ואחר כן בחטא שלו יצאו הקליפות בפועל והם מקטרגי' על הקדושה כל זה בלימודי האצילות: ומזה תבין אמרו כל מה שיצדק בו דמות אדם שהי' הה' גבורות הקדושה בכלל האד' וגם הוא נמשך מהגבורו' הקדושות יצדק בו אדמה לעליון כי אדם מל' אד"מה להיות גם הוא חוזר למוטב ואע"פ שאמרו בו כוי ר"ל יצר תינוק אשה תהא שמאל דוחה היינו חלק הרע שבו הזוהמא אבל אין לך אדם שאין לו שעה לעשו' נחת רוח ביוצרו וימין מקרבי' בחלק הטוב שבו שהי' היצ"הר תינוק אשה כי בחלק הטוב ביטול הקליפות והמקטרגים ואז יהיו מתוקים כענין קליפות נוגה שהיא מתוקה ויהיו קדושי' וטהורים כמונו וזהו הבאת לי יום קראת ויהיו כמוני: וזהו הסוד החזיר שעתיד לחזור וליטהר וכן כתב בלע המות לנצח ולא אמר מלאך המות אלא שהוא ישאר כמו מלאך קדוש וכן סמאל יבולע בו אותיות ס"מ וישאר א"ל וזהו סוד עתיד הק"בה להביא יצה"רע ולשוחטו ר"ל שיוציא ממנו אדמומית שלו וחלאת טומאתו ויהיה נמתק הוא וחילו ולא ירעו ולא ישחיתו כדכתיב ושלמת רשעים תראה ר"ל השלימות שבהם כיון שהרע מתבטל מהם וישאר כל טוב כי ישוב מציאות' גנוז ונכלל בשרשו שבקדוש' וזהו סוד והסירותי את לב האבן כוי שכן דרכו של אבן חם מקצתו חם כולו פיי כי היצ"הר נברא מצד הגבורה הקדושה הוא מעורר אהבה בין איש לאשתו מצד ההיתר לרבות את הדמות ולאו יתאו לדבר איסור ומצד שהוא חם מקצתו לדבר היתר נעשה ג"כ חם להשתוקק לאיסור לכן תהא שמאל דוחה מצד האיסור שלא יתאווה בצד הזוהמא שיש ביצר הרע וימין מקרבת להשתוקק לדבר היתר: ונתתי לכם לב בשר שהצד שעל האש נצלה והצד האחר קר וזהו לב בשר: ובזה תבין דברי המחבר אל תהי בז כוי קאי איצ"הר בעצמו כי אין לך אדם שאין לו שעה שאין לו תיקון קדושה אל תהי מפליג לכל דבר להפרידו כוי לומר הואיל וחם מקצתו להיתר יבא להתחמי ג"כ לדבר האיסור ותרצה לסרס כלב לגמרי להרחיק עצמך אפי' מצד היתר אלא תהא

### יואל משה • המשך

שמאל דוחה כוי מצד האיסור וימין מקרבת לצד היתר: ומה שאמר אל תהי מפליג בזוהר אחרי מות: מה שהשיבו כוי ר"ל במה ששאלו הזקנים ברומי אם הק"בה אין רצונו בע"ז למה אין מבערה מן העול' השיבו להם יאבד העולם מפני השוטים אף כאן אם תפליגו מכל וכל יהא העול' חרב וזהו כעובד' דבעי ביעת' בת יומא ולא אשכחו: ומ"ש להפליגו א"א בא לתרץ למה אמ' כוי גבי אד' ומפליג לגבי דב' כי להפליגו א"א אין צריך תנאים להפליגו אלא הזהר אפילו על הסמוי? אל תבזהו שאמר גירא בעיני דשטן: ומ"ש לפי שאין המקו' כוי בא ליתן טעם למה אמר גבי אדם שעה ולגבי דבר מקום כי לא שייך גבי אדם מקום שאין מקומו מכבדו כוי אלא ששלימוי בעת רצון ע"כ שאין לו שעה ובפי' אמור ע"ו ר' שמעון הוה אזיל באורחא כוי עד והנה טוב מאד כוי וז"ל כ"י פ"כ אל תהי בז כוי פי' כל אדם בעל קומה שכולל בכלל אדם אז שכולל סדורי התולדת חוץ ממי שזכה לצלם ודמוי אלהי' ע"פ כן הותרה כך על כל בעלי חיים ואמר שלא תתנאה שום בריה קלה או גרוע בעולם לפי שאין לך אדם כוי לכך אפשר שיתעלה בנשמה יותר חשובי ממך וכן כל דבר שאין בו רוח חיים עתיד להתיישב במקומו ע"כ אל תפליגהו: עכ"ל

### יד יהודה • א

(א) לפעולות אדם וכוי אחר שביאר הרב בפרקי' הקודמי' ענין התשובה ודי חלוקי כפרה נאה לו לבאר ג"כ ענין הכפרה הבאה מעסק התורה ותפלה וכדי לבוא אל זה המכוון בפרקים הבאים הקדים לדבר כאן מעדי הרשות ולמד שכלל הפעולות שיעשה האדם וכן למד שהתי' ולמחשבתו ידענו שם לו לאדם כאן שתי יצירות ומחשבות כמ"ש ז"ל על וייצר ה' אלהים את האדם בשני יודי"ן שני יצרי' י"ט ויצר הרע והמהו עוד בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע אבל יותר משתי יצירות קטע דהוי לא פוענח לא טוב ולא רע לא מצינו שם לו לאדם יצר מיוחד :

### יד יהודה • ב

(ב) ולכן שתי יצירות הללו הן ב' שבילין א' טמא ואי טהור היצר טוב בא מסטרה דטוב ומתוקן קודם ויצר הרע בא מסטרא דרע ולנעימת שבת כן ילכו וילמדו ב' שבילין הללו מתולדי השתי יצירות בשם טוב ורע אף קודם שנתנה התורה ובהם שהודיענו השי"ת את הטוב והרע בעיניו :

### יד יהודה • ג

(ג) שכנגדן על שני שבילין הללו תורה התורה העשין והלאוין להגביר במצות הקדו' ולהציל באסור דשאסן ולמעט בכחותיה בלאוין כעין... והתקוני' על פסוק ועשה לי מטעמים וגו' :

### יד יהודה • ד

(ד) ואפי' דברי הרשות שאין לא מצוה ולא עבירה מ"מ יחשבו למצות קלות אם מתכוון האדם בהן לשם מצוה ע"ד שאמרו בכל דרכיך דעהו ואפי' לדבר עבירה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' דעות וז"ל המנהיג עצמו ע"פ רפואה אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים בלבד ושיהיו לו בנים עושין מלאכתו ועמלים לצרכו אין זה דרך טובה אלא ישים על לבו שיהי' גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שא"א שיבין וישתכל בחכמות והוא חולה או אחד מאבריו כואב וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל נמצא מהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד אפי' בשעה שנושא ונותן כוי ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך ע"ש :

### יד יהודה • ה

(ה) רשות קרינן לה לפי שאינם חובה אבל מ"מ מצוה היא ולכך אין גם אלה יצר טוב אלא יצר בפני עצמו :

**יד יהודה • ו**

(ו) וההפך שדברי הרשות יחשבו לעבירות קלות בהפך למי שעוסק בהם שלא לשם מצוה ומנהיג צרכי גופו בשרירותו ולתענוג בלבד ועובר על בכל דרכיך דעהו שעבירה זו לגבי עבירה גמורה רשות היא :

**יד יהודה • ז**

(ז) והוא טעם ברכת הנהני' וכו' בכוזרי מאמר ג' סי' י"ז וז"ל אמר החבר ההזדמנו' להנאה והרגשתה ושיחשב בהעדרה קודם לכן כופל ההנאה וזה מתועלת הברכות למי שהוא רגיל לאמרן בכונה והבנה שהן מציירות מין ההנאה בנפש והשבח עליה למי שחננה וכבר היה מזומן להעדרה ואז תגדל השמחה בה וכו' ע"ש שהאריך וכוונת החבר לפי פשוטו שמי שמשתדל ומתעסק להיות תמיד זכר בענייני עולם וטבעי מצוקתו וחלוקי במכ"ב מהטוב אשר מגיע מגודל וחסר מההנאה ההיא טרם שהגיעה הנה מהמחשבה זו הוא כופל את ההנאה ונגרם שישמח בה יותר וזה א' מתועלת של ברכו' הנהני' כי בהברכה משים אל לבו ומצייר לנפשו ההנאה ההיא ושהיתה נעדרה ממנו מקודם ושראוי לברך עלי' להשי"ת וע"ז תגדל שמחתו בה וכבר מעלה לפי דרכו ואמר שמפני שבההנאה צריכה להיות לשם מצוה ע"כ בברכה כופל ההנאה כי מתהני לעילא מהנך מלין דברכתא כמבואר בזוהר ויקהל עו' ש"ז שנעתיק בסמוך ואע"ג דהתם לענין ברכת המזון לאחר ששבע ליה לברך דק"ב דה"ה לכל ברכות הנהנין וממילא שהוא בכולות ההמה למטה ולמעלה :

**יד יהודה • ח**

(ח) בשני עולמות עיין זוהר תרומה שנעתיק לקמן ח"ג פ"ג :

**יד יהודה • ט**

(ט) וע"ז אמר וכו' וכך איתא בספר מדרש שמואל בפי' שכר מצוה מצוה :

**יד יהודה • י**

(י) כי בכה"ג שעוסק בתענוגי' לשם מצוה :

**יד יהודה • יא**

(יא) מעוררת את האהבה וזהו אהבה בתענוגים :

**יד יהודה • יב**

(יב) במצות עונג שבת שהיא ג"כ על האופן הזה שתענוג מצוה והברכה כופלת אותה :

**יד יהודה • יג**

(יג) לעדן הנשמה יתירה כמבואר בזוהר פ' ויקהל עמוד שס"ה וז"ל האי נקודה תתאי סלקא ואתחזי ואתקשטת כדין כל חדוה אשתכח לעילא ותתא ועלמין כלהו בחדוה ובהאי לילה האי נקודה אתפשט בנהורא ופשיט גדפוי על עלמא וכל שלטונין אחרנין מתעברין ונטירו אשתכח וכדין אתוספת רוח בשבת על ישראל על כל חד וחד וכו' האי רוחא היינו התפשטותא דהאי נקודה ונפקא מינה ואתפשט בעלמא האי רוחא אתהני בהאי יומא מההנאן דישראל ומתענוגא יהב ליה עונגא במיכלא ובמשתי' תלת זימנין בתלת סעודתין דתלת דרגי מהימנותא כמה דאוקמוהו והאי בעי חדוה ועונגא באינון סעודתין דישראל וכו' וע"ש כל הענין באריכות והכונה בנקודה למלכות היא השכינה שהנשמה יתירה מתפשטת מנה ומתהני מעינוגא דישראל :

**יד יהודה • יד**

(יד) שנעשה בעצמה וכו' בזוהר פ' ויקהל עו' ש"ז וז"ל ר' יוסי פתח ויאכל בועז וישת וייטב לבו דבריך על מזוני ואוקמוה' ותו הא רזא דמאן דמבריך על מזוני דא אוטיב ללביה ומאן איהו דכתיב לך אמר לבי וכתיב צור לבבי וגו' בגין דברכת מזונא חביבת קמי קב"ה כל מאן דבריך על שבעו אוטיב וחדי לאתר

**יד יהודה • יד • המשך**

אחר' ובסעודי דשבת דאתר אחרא אתהני מההיא סעודי דשבעא מ"ט בגין דמזונא היינו קמיה קב"ה בהוא אתר וכיון דבר נש אכיל ושתי וקד מברך ההיא ברכתא סלקא ואתהני מאלין מלין דשביע' ואסתמר דאתהני ממזונא מתתא ומלעילא ודא היינו רזא דמן דמבריך רוח דחול לא מתהני אלא מאלין מלין דסלקין מגו שביעו וכולהו מתעטרין ורווין דבעיין כתרא ובהוא אתר אתהני מנייהו בשבת היינו חדי רזין אחר' במזונא ממש ובההוא חדוה דמזונא בשבת כמה דאוקמוהו וכו' וע"ש והכוונה ג"כ למלכות שעליה כתיב לך אמר לבי והיא מחלקת מזונא לכלם כמבואר בזוהר בכמה דוכתי וביותר פ' תרומה עו' ט' על פסוק מזמור לדוד ה' רועי וז"ל הא חמוי מה בין מזמור לדוד ובין לדוד מזמור והכא שכינתא קדמא ואתתי ושראת עליה בקדמיית' ה' רועי וכי אמאי שכינתא קדמא הכא והא דוד אצטריך לאקדמא איהו בקדמית' הואיל ובעי מזוני מעם קב"ה אלא ודאי שכינתא קדמא ואתת' דהא הכי אצטריך על מלה דמזוני דבעי' איהו ורעותה דילה דכל בני עלמא יבעון מזוני בגין דכד קב"ה בעי לנחתי מזוני לעלמא איהי אקדימת בקדמיתא ועלה נחתין מזוני לעלמין כלהו ובג"כ איהי אקדימת למלה דא דמזוני ושריאת עליה דדוד וכו' עו' שם עי' שו"ע על מה שאמרו קשי' מזונותיו של אדם לפני קב"ה ולא אמרו לקב"ה אלא להההוא דקאי' קמיה קב"ה והתם קיימא דהא לאו ברשותיה קיימי' ואע"ג דאיהו עביד ברשות אחרא עביד וכו' ור"ל דקשה מזונא לפני השכינה והמוכרחת למבעי מזוני מעם קב"ה וכדמתתי' קול נבלה והן הן דברי זוהי כאן ואמר דכיון דהשכינה היא על מלה דמזוני מתהני בברכת המזון הנותנת לה כח לעשות חיל לקבל שפע שבא רצון ברכת ה' ממנו ליתן טרף ומזון לכל בשר אמנם בשבת מתהני השכינה גם מההנאי דמזונא עצמה מלבד ברכת המזון ובהא כוונת הרב שהנשמה יתירה בההוא עונגא דמתענגא בשבת עושה מצוה גם היא בברכת המזון ותוספת הון להשכינה בכפליים שתתברך מהנאה דמזונא וברכת המזון להריק ע"ז שפע עליון ומזונא לכל עלמא בששת ימי המעשה נמצא שהתענוג שבת מצוה לעדן נשמה יתירה והברכת המזון כופלת אותה המצוה לכבוד שכינה בתחתונים כי להיות הנשמה יתירי התפשטותא דהאי נקודה מן הראוי שתעשה גם היא לה כבוד ותפארת :

**יד יהודה • טו**

(טו) מצוה שאינה נוהגת בעליונים שאין גשמות הזמן גרמא שתוכל לקיים מצוה זו :

**יד יהודה • טז**

(טז) מתברך בזכותה של הנשמה היתירה כדמסיים זוהר ויקהל עו' שס"ה שהעתקנו וז"ל זכאה חולקיה מאן דזכי ליה ומתענג ליה בהאי יומא האי רוחא מברכא לכל שיתא יומין עלאה דלעתיקא דכל ברכאן וכו' ועיין עוד זוהר פ' יתרו עו' קמ"ז והיינו כדאמרן שהתענוג של נשמה יתירה והברכת המזון כל א' מצוה גוררת מצוה הוא וזכות שתיהן מועיל לעולם במלה דמזוני :

**יד יהודה • יז**

(יז) והוא טעם וכו' ר"ל שבדבר זה שאמרנו ששת ימי המעשה מתברכין מעונג של נשמה יתירה בשבת הוא בטעם בעצמו למה שאכלו הכהנים את לחם הפנים בשבת והענין הוא ע"פ מ"ש זוהר פ' תרומה עו' רס"ע וז"ל ועשית שלחן עצי שטים וגו' שלחן דא הוה קיימא לגו במשכנא מ"ט בגין דמניה נפיק מזוני לכילי עלמא ושלחן דא לא אצטריך למהוי בריקניא אפי' רגעא חדא אלא למהוי עליה מזוני דהא ברכתא לא אשתכח על אתר ריקניא ובגין כך אצטריך למהוי עליה נהמא תדיר למהוי תדיר ברכתא עלאה אשתכח ביה ומגו הוא שלחן נפקי ברכאן ומזוני לכל שאר פתורי דעלמא דמתברכאן בגיניה וכו' ומסתברי לי' להרב שע"כ אכלו הכהנים את לחם הפנים תכף בשעה שסלקוהו כדי שתהנה ביה

**יד יהודה • יז • המשך**

כלו עלמא גם לאחר סילוק כמו בעמדו על השלחן דמניה הוי נפקין ברכאן ומזוני לעלמא ומעתה יאכלוהו הכהנים בשבת והתענג בו הנשמה יתירה שהתהני מינא כלה עלמא במלה דמזוני ששת ימי המעשה כנז׳ והא דאכלוהו הכהנים בשבת מבואר בפ׳ שתי הלחם ובמתני׳ הקטירו הבזיכין החלו מתחלקים לכהנים :

**יד יהודה • יח**

(יח) והוא בשבת הוספת ללונו עמו במ״ש זמן אכילת לחם הפנים שכן מליצו כשחל יה״כ בשבת שהיו אוכלין אותו לערב כמבואר במתני׳ שם :

**יד יהודה • יט**

(יט) כדין אכילת קדשים שנאכלין גם בלילה :

**יד יהודה • כ**

(כ) לפיכך אמרו ז״ל לעולם יסדר אדם שלחנו במ״ש וכו׳ והיינו מפני שענין עונג שבת של הנשמה יתירה וענין אכילת לחם הפנים בשבת אחד הוא דהא דאמרינן דמעונג נשמה יתירה מתברך כל העולם בשאר ימי השבוע מורה ויותר הטעם לאכילת הכהנים את לחם הפנים בשבת ונגד זה נלמד הענין של נשמה יתירה למוד ג״כ מאכילת לחם הפנים שכיון שמצינו שאכילת לחם הפנים היתה ג״כ במ״ש יש ללמוד שגם הנשמה יתירה מתענגת באכילה ושתיה במ״ש וע״כ יפה אמרו ז״ל לסדר השלחן גם במ״ש וכו׳ :

**יד יהודה • כא**

(כא) ועל זה הכבוד שאמרנו בברכת המזון אמר אברהם כי על כן עברתם על עבדיכם לסעוד אצלו ולברך ברכת המזון ותחלה לא האמינו דברי שאכלו ממש וכדאיתא זוהר וירא עו׳ רס״ו ת״ד אלעזר ויאכלו ודאי בגין דאלין אשתכח דאכיל אשם וכן הוא דעת תנא דבי אלי׳ :

**יד יהודה • כב**

(כב) על הדרך שאמרנו במ׳ חכ״ה ח״ג פ״ו כי הכיר בהם שמלאכי השרת הם :

**יד יהודה • כג**

(כג) המפרשי׳ שפרשו על כן בלשון הואיל שהוצרכו להם :

**יד יהודה • כד**

(כד) ולא על חנם וכו׳ חוזר לענין למ״ש שאפי׳ דברי הרשות יחשבו למצות כי זה היה כוונתו ית׳ ביצירת הרע להתענג בו לשם מצוה :

**יד יהודה • כה**

(כה) אהב וריע וזהו יצר הרע אל תקרי רע אלא ריע וכמ״ש הרב לקמן ח״ע סי׳ כ״ח ובמאמ׳ חכ״ה ח״ב סי״ד :

**יד יהודה • כו**

(כו) ועליו תנן וכו׳ מפרש הרב משנה זו כמ״ש פ״ד דאבות אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום ומפרש הרב דמיירי מיצה״ר

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • כו • המשך**

ואמר דבהא אל תהי בז לכל מה שיקרא בשם אדם אפי׳ היצה״ר גם הוא חלק אדם ההא שבעולם היצירה כולל טוב ורע ולכן נקרא ג״כ בשם אדם אל תאמר ח״ו לא שער יערוך מציאותו אבל מ״מ לבד עתיד שיבוטל כהא דגלגולתי בפסוק שישי ושמחי :

**יד יהודה • כז**

(כז) להפליגו ח״ו ר״ל הא דלא אמר אל תהי מפליג לכל אדם כמו בתחילה היינו משום דלא אצטריך להזהיר ע״ז כי להפליגו ולבטלו ח״ו אחר שהוא חלק אדם היצירה לפיכך אומר אל תהי בז לכל תבזהו ולומר גירא בעיני דשטן וזהו אומרו לכל אדם והיינו להיותו נקרא ג״כ בשם אדם :

**יד יהודה • כח**

(כח) ניתן לידרש וכו׳ ר״ל שמלת אדם הוא לשון דמיון וכלשון אדמה לעליון ב״ה וזה יצדק ג״כ ביצה״ר כאשר באהבת השם ית׳ נשבר וישוב כניעתו טוב כמבואר בהאריכי בגלגולתי בפסוק הנז׳ ובפסוק הכאת יום קרחת :

**יד יהודה • כט**

(כט) להדמות אליו לעליון ב״ה :

**יד יהודה • ל**

(ל) כי אע״פ וכו׳ ר״ל שהוא אומר שאין לך אדם שאין לו שעה כלומר שכך אל תבזהו גם שאינו לדחותו בשמאל מ״מ הרי ימין מקרבת ומהו אין לך אדם וכו׳ שגם היצה״ר שבשם אדם יכוני יש לו שעה לדחוק ע״י ימין מקרבת :

**יד יהודה • לא**

(לא) ולפי׳ וכו׳ ר״ל ובהא דלא אמר שאין לך אדם שאין לו מקום וכו׳ וכמו בסיפא היינו משום שאין מקומו של אדם מכבדו ולא יתכן לתלות בו שלמות האדם ולכך אמר שאין לו שעה שתלה שלמות האדם בשעה ועת רצון שיחזיק במעוזו ובשלמותו ית׳ :

**יד יהודה • לב**

(לב) ואל תהי ר״ל וסיפא אל תהי מפליג מיירי נמי מיצה״ר והזהיר התנא לבל תאמר שאף אם אינני יכול להפליגו ולבטל את היצה״ר עצמו מ״מ להפליגו ולהפרישנו ממני וממחשבתי בכל דבר לזה אומר אל תהי מפליג אותו לכל דבר כי יש דברים שהם לתכלית העולם כמו פריה ורביה שבשבילה נברא היצה״ר כדאיתא ביומא כד חבשוהו ליצה״ר איבעי ביעתא בת יומא בכל אי״י ולא אשכחו ואין לך לבטל ממנה וזהו אין לך דבר שאין לו מקום שאם לא יעלה דבר לזכור באיזה דבר כגון כתאות המשגל מ״מ יש לו ג״כ מקום לקיים בו מצות ה׳ ולהשלים רצונו ית׳ שחפץ בקיום העולם באופן הכשר לנו :

**יד יהודה • לג**

(לג) לשואלי׳ אם אין רצונו של הקב״ה בע״ז מפני מה אינו מבטלה והשיבו יאבד עולמו מפני השוטים וכן הענין ביצרא דעבירה :

# חקור דין — חלק א — פרק כב

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט

### יואל משה

אלו היה נמלט ממנה נחשב למצוה רבה כו' פי' אמרי' דלמי שבא עבירה לידו ואינו עושה אותה מעלה עליו הכתו' כאלו עשה מצוה וכוונ' המחבר הוא שאמ' נחשב למצו' רבה הוא ע"ד דאמרינן במשנה שכר מצוה מצוה ר"ל מצוה שעשאה כתיקנה יש בידו שתי מצות בראש שעשה מצוה ובאותה שעה לא עשה עבירה וה"ה גבי עבירה איפכא ששכרה עבירה כו' ולא כמ"ש קצת מפרשים שכר מצוה מצוה פי' מכס שקנ' מצוה במעות יש לו בידו ב' מצות א' הוא המצוה והב' הוא נתינת המעות וה"ה בעבירה כי אתנן זונה הא' עבירה זנות שעשה והב' מעו' שנתן באתננה לכן אפי' לו פעולות הרשות יש בהן דקדוקי מצות מכס שבאותו זמן לא עשה עבירו': לפיכך הוצרכה תשובה אלא שהיא מצות' עשה ר"ל התשובה היא מצות עשה כמו שאר מצות שבתורה והיא חביבה מאוד ושקולה ככל התורה ושפיר מכפרת על ביטול העשין בין בצירוף העבירו' אחרת או ביושב ובטל ר"ל באותו שעה היה יכול לעשות מצוה ולא עשה התשובה הוא במקומה מ"ע ע"ש: ואולם חומר בחלול השם נפרעין ממנו בגלוי ר"ל שרישומו ניכר בפניו ליודעי חכמת השרטוט ואל יחשוב אדם להנצל מעונשו בטענת שוגג ר"ל שוגג בחלול השם ג"כ שייך כמו מזיד בשאר עונשין כטעם שגגת לימוד עולה זדון ר"ל שהשוגג הוא נמי חייב עונש והקשה בעל המחבר כי שוגג הוא ג"כ עונשו כמו מזיד א"כ אין חלוק בין שוגג למזיד לבא חלילה מעולה אלא לומר ששניהם שייך בחלול השם ולפום גמלא שיחנא ר"ל המשא שבניהם הוא חילוק בין שוגג למזיד: אם אינם מפליגין בעסק התור' ר"ל מפליגין פי' מפרישין לעסק התורה כי עם התשובה צריך עסק התורה: שיזכו לתקן בכפליים ר"ל העבירה וגם באותו פעם לא עשה מצוה לב"ה כתוב ולא חלינו את

### רמ"ע מפאנו

ידוע ומפורסם כי העובר על אחת מכל האזהרות שבתורה שוגה בכפלים. האחד מעשה העבירה והשני שאלו נמלט ממנה היה נחשב למצוה רבה, מלבד בטול מצוה אחרת שהיה אפשר לקיימה באותה שעה, אחרי מה שבארנו שאפילו פעולות הרשות יש בהן דקדוקי מצות, לפיכך הוצרכה תשובה עם שאר חלוקי הכפרה כמו שזכרנו, לא בלבד להכרח החרטה שהיא מתנאים הראשונים והעצמיים אלא שהיא מצות עשה גדולה וחביבה מאד שקדמה לעולם ושקולה ככל התורה, ושפיר מכפרת על בטול העשין בין בצרוף עבירה אחרת בין ביושב ובטל, ואולם חומר בחלול השם שהמחללו בסתר נפרעין ממנו בגלוי, שכן רישומו ניכר לזכי הראות ולבעלי חכמת השרטוט ודכוותם, ואל יחשוב אדם להנצל מענשו בטענת שוגג כי גם הוא ישנו בחלול השם, כטעם שגגת למוד עולה זדון, לפיכך אמר התנא אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם. לא להשוות את המדה חלילה מעול אלא לומר ששניהם ישנם בחומר החלול, ולפום גמלא שיחנא, לפיכך המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות וחבריהם אם אינם מפליגין בעסק התורה אין תשובה ומעשים טובים מספיקין להשלמת כפרתם, והם וכל דומיהם שיש בידם חלול השם צריכים חזוק רב לבקש רחמים שיזכו לתקן בכפלים, שכן מפורש על ידי דניאל ולא חלינו את פני ה' אלהינו לשוב מעונינו ולהשכיל באמרתך, ומבני עלי למדנו שלא יתכפר עונם בזבח ומנחה, והרי אינם באים אלא עם התשובה. וזולתה הם זבח רשעים, אבל מתכפר בדברי תורה דכתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל. מכאן שאהל התורה מכפר כמיתה, ואין מיתה אלא גניזה לנפש המשכלת שהיא מתעלמת מדרכי חשך, על כן צריך להרבות בעסק התורה בסתר, כדמשמע מדכתיב באהל. עד שהיא עצמה שתכריז עליו בגלוי להשכיל להטיב לזולתו בזמן שהרבים צריכים לו. ובלבד שיכוין לבו לשמים בלי שום פנייה אחרת, כי אז ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר. וזה הדבר אשר הפליא לדבר בו רבן גמליאל בנו של רבי בפרק

### יואל משה • המשך

פני ה' אלהינו לשוב מעונינו ר"ל בתשובה ולהשכיל באמתיך ר"ל הוא התורה: והרי אינם באים כו' פי' זבח ומנחה ע"כ אינם באים אלא עם התשובה וזולתה פי' שמביא זבח ואינו עושה תשובה מקרי זבח רשעים תועבה ואע"פ אין מתכפרין בזבח ומנחה בצירוף התשובה אלא דווקא בדברי תורה: ואין מיתה אלא גניזה וכו' פי' כשם שמיתה אינו אלא גניזה לנפש המשכלת שנפרדת מהגוף כך בעסק התורה צריך התפשטות בחומר והנשמה כמעט מתפרדת מן הגוף כאשר מצינו בנביאים הראשונים שהשליכו בגדיהם מהם וכמ"ש באלשיך במקומות רבים וכאשר מצינו ברבה בר נחמני שיצ' נשמת' בטהרי' ובירוב עסק חכמת התורה מתפשט החומר כמו שאמרנו: להשכיל ולהטיב לזולתו פי' שילמוד עם אחרים ואז בזה תכריז עליו בגלוי אך שיכוין לבו לשמי' לא לשום פנייה ללמד שתכריז עליו ויתפרסם מעלתו: כי הנה רצונך ישעה כו' ע"ד המשל הביא בזוהר שצריך לעבוד הק"בה מאהבי' מתוך היראה כאשר משל שיש לו אהובה אחד וכאשר יעבור לפניה מתקשט ביותר כדי שימצ' חן בעיני' וירא שאם לא יעש' כן לא תחשיבהו כך צריך ליראה אותו מאהבי' שימצא חן בעיני הק"בה ויתרצ' עבד אל אדוניו ואז רצונו י"ת היא השכינ' נקרא רצון כי נס י"ה פעמים י"ה הוא ג' רכ"ה ו"ה פעמים ו"ה הוא קכ"א ס"ה שמ"ו והוא גי' רצ"ון בשם של ע"ב יש שם אחד הוא נוטריקון הי"א וש"מו א"חד שמ"ו? גימט' רצ"ון נמצא גם השכינה 'יתהלל לפני הקדוש ברוך הוא במעשיך הטובים ויאמ' לפניו בהאי ברא אתינא קמך ובזה הק"בה ישפיע שפע אור גדול מלמעל' שימסור לך סדרי חכמה ותוכל ג"כ להיטיב ללמוד עם אחרים ולהשפיע לזולתך כמו שהש"ית משפיע לך כי יותר משהעגל רוצה לינק פרה רצה להניק ויותר משאתה רוצה לקבל שפע

### יואל משה • המשך

מלמעלה השי"ת רוצה להשפיע לך ובזה יעשה רצונך כרצונו כמו שרצון הקי"בה להשפיע לך כך יעשה רצונך כרצונו שתוכל ג"כ להטיב לאחרי' ונמצא המכוון העולה מזה הוא כך עשה רצונו של שכינה שתהא כרצונך מה רצונך שתמצא חן לפניו כך תעשה שרצון השי"ת היא שכינה תמצא חן לפניו ולומר בהאי ברא כו' כדי שיעשה השי"ת רצונך להשפיע כרצונו שהוא ג"כ משפיע ולזה תהיה כוונתו לא לשום פנייה אחרת: שנעשה מהשתדלתי כו' פי' מצאתי משמע שע"י השתדלו' מצא חן: ונושא חן משא' מעצמו בלי שום השתדלות ולכך א' משה אם נא מצאתי חן כו' שנעשה דבר זה על ידי השתדלותי שנעשה רצוניך היא השכ"ינה כרצוני לומר בהאי ברא אתינא קמך: הודיעני נא את דרכיך כו' ופי' חכמים איך המחשבה כו' פי' החכמה היא המחשבה במדת מתפשטת שעם זה אדעך באמת פי' תוכן החכמה במדת קדושת העליונות שיהיה ג"כ למען אמצא חן שיהיה רצונו כרצונך מה רצונך להשפיע כך יעשה רצוני שאוכל להשפיע להטי' לאחרי' כי אין כוונתי להתפאר בכבוד עצמי לדרו' ח"ו אך למי אני עמל בשני' עמך הגוי הזה שאוכל ללמוד ולהטיב עמהם: ובזה יבא הכתוב של אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה ע"כ יבא על נכון לפי הקדמה הנ"ל כי רבים כפילות הנופלות כו' ודי"וק: ופירש בספ' הבהיר כו'

שני דאבות, אמר עשה רצונו כרצונך. כי הנה רצונך ישעה אל עושהו לדעת במה יתרצה עבד אל אדוניו, ואז רצונו יתהלל במלכו ופנה למעלה ויאמר לפניו בהאי ברא אתינא קמך, ויהיה המכוון אליך בזה כדי שיעשה רצונך כרצונו, שתהיה גם אתה מטיב לזולת כמוהו, הרי מצוה לשמה לא לקבל פרס אלא שכר מצוה מצוה. והוא הנרצה למשה רבינו ע"ה באמרו אם נא מצאתי חן בעיניך. ירצה אם היה שנעשה מהשתדלותי רצונך כרצוני, כטעם מציאת החן שנבאר בפרק כ"ד. הודיעני נא את דרכיך. ופירשו חכמים שבקש לדעת איך המחשבה מתפשטת בהם, שעם זה אדעך באמת לא באופן אחר, והתכלית למען אמצא חן בעיניך שיהיה ממדת טובך רצוני כרצונך, וראה למי אני עמל ומבקש להיטיב, כי עמך הגוי הזה. עוד אמר בטל רצונך כטעם כאשר יניח ידו. ופירש בספר הבהיר שאסור לעמוד בנשיאות כפים יותר מג' שעות, והכוונה שלא להטריח כלפי מעלה אלא כדי ג' ברכות יברכך יאר ישא ברכה, ושעה אחת לאברהם שניה ליצחק שלישית ליעקב, וכל כך למה מפני רצונו שיהא לו פנאי להשפיע ולא ישעה אל עושהו באותה שעה, דאיידי דטריד למפלט לא בלע, והוא טעם הסבי עיניך מנגדי. כדי שיבטל רצון אחרים המבקשים להתגבר באותה שעה על ה' ועל משיחו, כטעם וגבר עמלק. בפרוח רשעים כמו עשב. וימשך בטולם מפני רצונך שכוונתך לשמים, להשמדם עדי עד. ואז יהיה השם שלם והכסא שלם, שהוא המכוון בב' חלקי המשנה הזאת באמת, לא הפקעת רצון הדיוט ובטול הפכו, ולמדנו ממנה הרשות נתונה לאדם להדמות לעליון אם ישים אליו לבו:

### יואל משה • המשך

יותר מג' שעות הקדמה ידוע בספרי המקובלי' כי תוך הידי' מעורר רחמי' גמורו' וגם היד הוא מעט מחלקי דין של רחמים אך שבמותר הצפורנים העודף על הבשר יש בהם קליפות והקשו הם הלא אמרו מפלגי ולעילי הורמיז פי' שכן אדם מקציו ולמעל' כולו רחמים ואיך יש לקליפו' אחיזה בידי' שה' בחצי גוף למעלה ותירץ כיון שלפעמי' משפיל ידיו למטה ע"כ יש בהם קצת אחיזה לקליפו' וסימנך בשפל' ידים ידלף הבית וע"כ היה נזהר רבינו הקדוש שלא להכניס ידיו למטה מטבורו כמבואר בגמ' וע"כ זקף י' אצבעו' כלפי מעל' קוד' מותו ע"ש: וזהו בטל רצונך מפני רצונו פי' בטל רצונך שהו' שיתרבה השפע למעל' מזקיפת י' אצבעות שלך שאז בשע' נשיאת כפים השפע מתרב' למעלה בעול' העליון ומכין השפע להוריד למטה ואז באותו פעם אין השפע יורד למטה כי איידי דטריד לבלו' לא פליט ע"כ בטל רצונך שלא לשא' כפיך יותר מג' שעות כדי שיהא לו פנאי להשפיע למט' כי שניה' יחד להכין ולהוריד א"א כי איידי דטריד לפלוט למטה לא בלעו למעל' וע"כ המן לא היה יורד בשבת כי אז היה הקי"בה מכין מזון לכל בריותיו על כל ימות החול בכל סעודה לב' ימי' כמבואר לעיל פי' כ"א ע"ש וזהו מפני רצונו י"ת שרצונו להוריד שפע למט' כנ"ל: כדי שיבטל רצון אחרים המבקשים להתגבר כו' פי' באותו שעה ובכוונתך הטובה יבטל השי"י כח שלהם ר"ל כח הקליפות שרוצים להתגבר על

### יואל משה • המשך

ישראל וזהו וימשוך בטולם כו' להשמידם עדי עד: שהוא המכוון כו' פי' כך הוא האמת בפי' מאמרם עשה רצונך כו' וכן בטל רצונך כו': לא הפקעת רצון הדיוט ר"ל כפי המובן שעל רצון הדיוט מיירי ובטל הפוכו פי' רצון הדיוט: ורשות כו' להדמות לעליון פי' שרוצה להשפיע לאחרי' כמו שהקי"בה משפיע לאחרי' עכ"ל:

### יד יהודה • א

(א) ידוע ומפורסם וכו' חוזר הרב לבאר ענין התשובה ע"פ מה שהקדי' בפ' הקוד' שאפי' פעולות הרשות יחשבו למצות

### יד יהודה • ב

(ב) למצוה רבה כמ"ש ז"ל פ"ק דקדושי' ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה

### יד יהודה • ג

(ג) אחרי מה שביארנו וכו' ר"ל גם אם לא היתה מזדמנת לו מצוה באותה שעה מ"מ יכול לקיים מצוה באיזו פעולות הרשות

### יד יהודה • ד

(ד) לפיכך הוצרכה התשובה וכו' ולא סגי בשארי חלוקי הכפרה לבד כדאיתא בפ' בתרא דיומא בד' חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש ותשובה עם כל אחת ואחת והעתקנו לעיל פט"ו:

### יד יהודה • ה

(ה) שהיא מתנאי' של דרכי התשובה

### יד יהודה • ו

(ו) אלא מצד שהיא עצמה מ"ע ולכך נצרכת לכל עברות אשר יחטא האדם לכפר על ביטול המצוה שהיה עושה אם נמנע ממנה

**יד יהודה • ז**

(ז) גדולה בשנים שקדמה לעולם וחביבה עד ששקולה ככל התורה ומצד חשיבות' שפיר מכפרת דזולת זה אין טעם שתכפר על ביטול איזו מצוה בשביל שהיא ג"כ מ"ע דמאי אולמה דהאי מ"ע מהאי מ"ע

**יד יהודה • ח**

(ח) בין בצירוף עבירה אחר שבטל המ"ע ע"י מעשה העבירה בין על ביטול מ"ע סתם

**יד יהודה • ט**

(ט) ואולם וכו' חוזר לחלוקה הרביעי' דד' חלוקי כפרה והוא ענין חלול השם ור"ל הא דאמרינן בברייתא התם אבל מי שיש בידו חילול השם אין כח בתשובה לתלות וכו' הוא מפני שכן מצינו נמי חומרו במתני' פ"ד דאבות ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי א' שוגג ואי מזיד בחילול השם והטעם שכן רשומו ניכר וכו' כדאיתא בזוהר פ' אחרי ע' קכ"ו תי"ש? האי מאן דעבר על פתגמי דאורייתא סלקא ונחתא ועבדא ביה בבר נש? רשימין באנפוי בגין ד'סתכלון בי' עלאי ותתאי והכא חומ' בחלול השם שבשארי עבירות להעביר ההוי"? רשימ' ע"י התשובה כדאית' התם בעובדי דההוא ב"נ ותלמיד' ע"ש משא"כ בחלול השם לא ימח' הרושם ולכך סתרו כגלוי ותפלתו לרבים? עד שנפרעי' ממנו ג"כ בגלוי ומית' ממרקת כדאיתא התם ביומא

**יד יהודה • י**

(י) לא להשוות את המדה שיהא עונשו של שוגג ומזיד שוי' ח"ו

**יד יהודה • יא**

(יא) לפיכך וכו' ר"ל וה"ט דאמרי' התם בפ"ג ר"א המודעי' אומר המחלל את הקדשי' וכו' אע"פ שיש בידם תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב וזה מפני שיש בעברות הללו מענין חלול השם

**יד יהודה • יב**

(יב) אם אינן מפליגין דמ"ש אע"פ שיש בידם תורה וכו' הכוונה לתורה בסתם אבל מ"מ הפלגה בעסק התורה והיינו שממית עצמו עליה מכפרת וכדמסיק:

**יד יהודה • יג**

(יג) חזוק רב והפלגה

**יד יהודה • יד**

(יד) בכפליים להעבירי' עצמ' ולביטול מצו'

**יד יהודה • טו**

(טו) ולהשכיל באמרתך היינו תורה אלא שצריך שיהיו בדרך הפלגי' דוק וזהו אומרו ולהשכיל

**יד יהודה • טז**

(טז) ומבני עלי למדנו זה ג"כ שכן אמרו חכמי' על אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה בזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר הוא בד"ת וע"כ בזבח ומנחה דקאמר הוא עם התשובה דבלא הכי לא כדאמרי' פ"ק דשבועות אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה וכו' וטעמא דלא מתכפר להם אפילו עם התשובה מפני שהיה בידם עון חלול השם כמבואר בכתוב ואמרו שמ"מ? מתכפרי בד"ת ה"מ כדאמרן

**יד יהודה • יז**

(יז) דכתיב וכו' ר"ל שבפסוק הזה יש ראיה וגם טעמא למה שאמרנו שד"ת על דרך הפלגה מהני שכן דרשו ז"ל אדם כי ימות במי שממית עצמו על ד"ת והיינו העוסק בה בהפלגה יתירה ומדמית? קרי ליה ת"ת שמכפר אלא במיתה מתכפר נמי

**יד יהודה • יז • המשך**

בהפלגת ת"ת

**יד יהודה • יח**

(יח) ואין מיתה וכו' ר"ל וטעמא שנחשב כמיתה הוא מפני שכמו המיתה ממש אינה אלא גניזת הנשמה ששבה לבית אביה ומתעלמת מהעו"הז כן ע"י ד"ת הנשמה מתעלמת מדרכי חשך

**יד יהודה • יט**

(יט) תכריז עליו בגלוי ק"ו מעבירה שכן דינה כמ"ש ז"ל פ"ק דסוטה וגלוי זה ודאי מכפר על חלול השם והיה זה שכרו להשכיל להטיב וללמוד עם אחרים

**יד יהודה • כ**

(כ) וזה הדבר אשר אמרנו בענין רב טובו של אדם כביכול להטיב לזולתו הוא מה שאמר ר"ג עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו וכדמפרש ואזיל

**יד יהודה • כא**

(כא) ואז רצונו כנוי לשכינה כידוע

**יד יהודה • כב**

(כב) יתהלל במלכו וכו' כדאית' בזוהר ויקרא ע' ד' גבי ההוא מאן דזכי וקם בפלגות ליליא למלעי באורייתא וכו' וההוא **[חסר]** מתעטרת ביה בההוא בר נש וקמת קמי מלכא ואמרה חמי בהאי ברא אתינא קמך בהאי ברא אתערנא לקמך וכו' וזהו עשה רצון השכינה שתוכל להתפאר במעשך ולאתעורר מיין נוקבין קמי מלכא כאשר הוא רצונך ג"כ למצוא חן לפניו ית':

**יד יהודה • כג**

(כג) ויהיה המכוון וכו' פי' ויגיע לך מזה שיעשה רצונך כרצונו מה רצון השכינה להשפיע ולהטיב לכל כן יהיה רצונך להטיב לזולתך:

**יד יהודה • כד**

(כד) הרי מצוה לשמה ר"ל ומ"ש כדי שיעשה רצונך וכו' אין הכונה שיהי' זה הקבול פרס אלא לומר שתזכה בזה שתעשה מצוה לשמה וזהו עצמו השכר ששכר מצוה מצוה

**יד יהודה • כה**

(כה) באמרו אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה

**יד יהודה • כו**

(כו) שנעשה מהשתדלותי במצו' להיות רצונך באתערותא מיין נוקבין להתהלל ולומר חזי בהאי ברא אתינא קמך כאשר הוא ג"כ רצוני

**יד יהודה • כז**

(כז) כטעם מציאות החן שהוא לשון נופל על דבר המתבקש בכוונ' והשתדלו' וכמ"ש לקמן בפ' כ"ד

**יד יהודה • כח**

(כח) ופירשו חכמים בספר הבהיר וז"ל אמר משה דרכי הכחו' אני יודע אבל איני יודע איך המחשבה מתפשט' בהן יודע אני שהמחשבה אחת אבל איני יודע חלקים ר"ל איני יודע אופן התפשטותה בהמדות

**יד יהודה • כט**

(כט) והתכלית וכו' ר"ל ששיעו' הכתוב כך הוא אם נא מצאתי חן בעיניך שגרמתי שיהא רצונך כרצוני הודיעני נא את דרכי מחשבתך והתפשטותה בהמדות ובזה ואדעך באמת ואין שאלתי זו בשבילי כי אם למען אמצא חן בעיניך שתעשה ג"כ שיהא רצוני כרצונך ללמד כן לזולתי וראה כי עמך הגוי הזה וכל הטרחות

**יד יהודה • כט • המשך**

שאני טורח אינן אלא בשבילם ולהם אני מבקש להטיב וללמדם מדת טובך ולהודיעם דרכיך ע"כ השאלה בקשתי?

**יד יהודה • ל**

(ל) עוד מ"ש התנא בסיפא בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך מיירי נמי מענין ההשפעה שמזהיר התנא בשיעור ע"ד שאמרו בספר הבהיר על וכאשר יניח ידו וגבר עמלק וכי היה משה עושה שגבר עמלק דכתיב וכאשר יניח אלא אסור לו לאדם לשהות ג' שעות כפיו פרושות השמים והטעם מפני שמלכות היא המשפעת שפע שבע רצון ברכת ה' להנושא את כפיו ובעודה משפעת אינה מקבלת השפע מהספירות שלמעלה הימני דתרתי לא עבדה בבת אחת ואיידי דטרידה למפלט לא בלעה והנה האדם העומד בנשיאות כפים יותר משיעור הראוי מטריח כלפי מעלה יותר מדאי כי יהיה גורם אחת משתים או שתעמוד מלכות בלי קבלת השפע מלמעלה או שתפסיק מלהשפיי ולכך אסרו נשיאו' כפים יותר מהשיעור וזהו בטל רצונך שאף שרצונך וחפצך לעמו' בנשיאות כפים ולקבל השפע זמן ארוך מ"מ בטל רצונך מפני רצון השכינה שכל חפצה להשפיע כ"ז הנשיאו' כפים ואל תטריח אותה יותר מדאי לא יהי' לה פנאי להשפיע כי בע"כ תפסיק מלהשפיע כדי לקבל השפע מלמעלה

**יד יהודה • לא**

(לא) אלא כדי ג' ברכות מפרש ג' שעות של ג' ברכות שבברכת כהני' ושהן כנגד ג' אבות

**יד יהודה • לב**

(לב) שיהא לו פנאי להשפיע ולא יפסיק כדי לשעות אל עושהו להתיחד למעלה לקבל השפע משום דאיידי דטריד וכו'

**יד יהודה • לג**

(לג) והוא טע' הסבי וגו' שהקב"ה אומר להשכינה הסבי עיניך מנגדי כדי שתשפיע השפי למט' שכ"ז שעיניה ולבה שם עמו ביחוד העליון ב"ה אינה משפעת ועיין בזוהר פ' קדושי' בעמו' קנ"ב וע"ד זה נ"ל לומר שזהו נמי כוונת הפסוק ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שומע והיינו שמדת מלכות שאליה פוניי כל בתפלויי? ונשיאות כפים אומרת לישראל ובפרישכי כפיכי אעלים עיני מכם ולבל יחשבו שזה יהיה להם לרעה כי להיותה מעלמת עין מהם תוכל לעומת זה לפנות למעלה לקבל השפע ולחזור ולהשפיע להם ע"כ מסיימת

**יד יהודה • לג • המשך**

גם כי תרבו תפלה וגו' כלומר לא לטובתכם אעלים עיני מכם אלא גם כי תרבו תפלי' ע"ז ותעמדו בנשיאת כפי' שיעור ארוך כדי לקבל שפע רב כאשר הותר זה לכם אחר שכבר העלמתי עיני מכם באופן שהייתי יכול לקבל השפע מלמעלה עם כל זה אינני שומע כי עוונותיכם הבדילו ביני ובין מאהבי עד שאינני מקבלת שפע ולא משפעת לכם עוד:

**יד יהודה • לד**

(לד) כדי שיבטל וכו' ר"ל ומ"ש התנא כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך היינו לומר שאף שכ"ז שידיך פרוסות כל סטרין אחרנין אתכפיין כדאיתא בזוהר פ' יתרו עמוד קי"ט מ"מ כאשר תניח ידך בפרוח רשעים החצוני' ע"ז כמו עשב כמו שהיה הענין בעמלק אל תירא לא מהם ולא מהמונם כי אדרבה זה יהיה סבה מפלתם וכדמסיק

**יד יהודה • לה**

(לה) רצון אחרים סטרין אחרנין

**יד יהודה • לו**

(לו) וימשך בטולם וכו' ר"ל ומ"ש מפני רצונך הוא לומר שבטולם של רצון אחרים המבקשי' להתגבר ימשך מפני רצונך וכוונתך לשם שמים באסוף ידך למען תקבל השכינה השפע מלמעלה כנז' ואף אם יהיה בזה להחצוני' נחת רוח לפי שעה קטנה מ"מ מרה תהיה באחרונה להשמדם עדי עד ואז יהיה השם שלם והכסא שלם לא כמלחמת עמלק שכתי' ביה כי יד וגו':

**יד יהודה • לז**

(לז) שהוא המכוון ר"ל זהו המכוון האמתי של התנא במשנה זו ברישא וסיפ':

**יד יהודה • לח**

(לח) לא כדמשמע מפשוטו שמ"ש התנא ברישא כדי שיעשה רצונך הכוונה על רצון הדיוט:

**יד יהודה • לט**

(לט) וביטול הפוכו ר"ל וכן לא כיש מפרשים בסיפ' מ"ש כדי שיבטל רצון אחרים מיירי בביטול רצון שמי' וכאלו אמר כדי שיבטל רצונו ומפני הכבוד שינה לתלות באחרים אלא האמת כדאמרן:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק כג

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד

**יואל משה**

ובמערבא מתנו כוי פי לעיל פרי כ"ב הביא שעל עון חילול השם לא יספיק התשובה אם לא יצרף בעסק התור' וכאן מייתי שיצרף עבודה שהיא התפלה עם התשובה היא גם כן מכפרת אחר כן מייתי שסמך ג"ח בצירוף התשובה גם כן מכפרת ע"ד על שלשה דברים העולם עומד תורה עבודה ג"ח: להצדיק המיתה כוי שהתפלת נפילת אפים למסור

**רמ"ע מפאנו**

ובמערבא מתנו בעון בית עלי בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתפלה שהיא באה מעמקי הלב, וסוף תקוניה נפילת אפים להצדיק המיתה על עצמו, וכן מצינו ביעקב אבינו שהיה מחולל בגלותו האחרון מפשעי הדורות שקדמוהו, ואמרו עליו שהיה קורא את שמע כשפגע ביוסף. ואינו ספק שסמך גם כן גאולה לתפלה, ומיד שסיים תפלתו פיהו פתח בחכמה ואמר, אמותה

**יואל משה • המשך**

עצמו? למות כמו שהארי"י כוונה למתענית? וע"כ כתיב טוב לומר אחר נפילת אפים מזמור לדוד אליך ה' נפשי? אשא: וכן מצינו ביעקב אבינו? בגלות אחרון פי' בגלות מצרי'? שהיה לו גלות אחרון כוי: ואמר עליו שהיה קורא ק"ש כשפגע ביוסף כוי ענין זה אמר ר"ל בי"ק? שמו? ר"ת ששה משמותם ע"ל כוי ר"ל כי כל הי"ב שבטי' היו חקוקי' ועומדים על

**יואל משה • המשך**

החשן כל א' על אבן? ר"ל כל א' היה לו אבן בפני עצמו? והצבע השייך לו כידוע ואבן יוסף היה שוהם ועל כתפות האפוד היי? בי אבני שוהם וששה משמותם בשוהם? של ימין וששה משמותם על? שוהם שמאל לכ"א במדרי באותו פעם? שהראה ליוסף צורת אביו אצל אשת? פוטיפר אמר אדם זה עתי' לעמוד על האפוד יעשה מעשה זה מיד היה? פורש ממני ע"ש וקשה למה אמי' על? האפוד והלא היה ג"כ עומד על? החושן כמו שאר השבטים אלא ה'? הדבר שאמרנו כי באפוד לא היה? אבן אחר אלא שהם והוא היה? אבן יוסף והיה כולל כל אחר? דהיינו ששה משמות' על אבן זה וששה? משמותם על אבן השניה ויוסף היה? כולל כולם לאסוקי בחשן היה כל א'? עומד על אבן השייך לו ולא אבן? שוהם וזהו רמו בש"מע אחרי ראותי? את פניך כו' פי' כי יוסף היה סוד ס"ת כי יעקב הוא תור'? ויוסף ס"ת וז"ד משך הו"ו וד"וק וכתרגום בר חכים הוא ליי? ע"כ נפל יעקב על פניו כדין נפילת אפים במקו' ס"ת דווקא? ומ"ש והיא ג"כ גאולה כו' פי' יוסף מדתו הוא יסו"ד שהיא גאולי ותפילה הוא מלכו"ת שהם סמוכים במדות וצריך להסמיך כדי להשפיע מהכרעה יסו"ד למל"כות ודי"וק: איך שיובן פי' איך שנבין פי' מקום ס"ת יעויין בספר רוקח: נפילה ממש פי' ממש מסירת נפש לא פקדון כמו בלילי לכ"א ויפול ביד ה' דווקא ר"ל לא כמו בידך אפקיד רוחי אלא מסירת נפש ממש: וע"ז הסוד אמר ר"ל בעל קבלה ותמת שרה בקרית ארבע כי התפלה דהיינו י"ח ברכות בעולם האצילות מגיע עיין היטב בכוונות האר"י ז"ל שהוא איגרא ר"מה בעולי העליון ובנפילת אפי' מוסר עצמו לשאול תחתית וזהו רמזו במלת ארב"ע ר"ת איג"רא רמ"ה בי"א עמ"י"קת' ושם מתה: והיודע לכוון כוי מחשבתו משויה ליה מקוי פי' כאלו היה שם ס"ת אך לא כל הרוצי ליטול את השם ר"ל לאו כל אדם יודע לכוון במחשבי זו בעל ההנהגה הזאת כוי כי אמרו ז' פעמים שתא אלפי הוי עלמא וחד חרוב דהיינו מ"ט הפעם. כטעם נפילת אפים שהוא רז נגלה בכתוב, ומאמרו אחרי ראותי את פניך כי עודך חי. יש סמך למה שכתבו האחרונים דבעינן מקום שיש בו ספר תורה, איך שיובן יעויין בספר הרוקח להר' אליעזר מגרמיזא ז"ל, שהכוונה להעירנו כי הצדקת המיתה על עצמנו הוא בית חיינו, כטעם נפלה נא. נפילה ממש, לא פקדון. ונפול ביד ה' דוקא, כי יד היינו מקום ה', היינו ספר תורה ודאי, לקיים התנאי הזה בפועל או ברמז, כי בן זקונים הוא לו, ומתרגמינן בר חכים. מלבד מה שהוא מבואר בשפת אמת כי מדתו של יוסף הוא ספר הזכרון לתורת יעקב אבינו, והוא גם כן הגאולה שצריך לסמוך אותה אל התפלה, ולמדנו שהיודע לכוין כל צרכו בכך, מחשבתו משויא ליה מקום ספר תורה, לא כל הרוצה ליטול את השם יטול. ודי בכל זה הערה. ויש מצות אחרות שקולות ככל התורה ומועילות עם התשובה השלמה לעון חלול השם, כגון גמילות חסדים בזריזות רב ומתמיד, וכן שמירת שבת וקיום שלש סעודות לשם שמים, דכתיב אז תתענג על ה'. ובשם האר"י ז"ל אמרו כי סעודת ליל שבת מעוררת זכותו של יצחק בעל ההנהגה בשמטה הזאת כמו שנבאר במאמר אם כל חי. ותועיל להנצל מחבלי משיחנו. ושל שחרית תעורר זכות אברהם סבא חסידא להנצל מדינה של גיהנם, שהוא עומד על הפתח להציל את ניניו שומרי ברית, והרי מילה ושבת תרי פלגי דגופא הם כנודע. ושל מנחה תעורר זכות יעקב אביהם של שבעים נפש להנצל ממלחמת גו"ג ומגו"ג בגמטריא שבעים. וכבר זכרנו בפרק כ"א מצוה לסדר שלחנו במוצאי שבת לעורר זכות דוד המלך, רגל רביעי להנצל מחבוט הקבר. על כן אל יהי עונג שבת קל בעינינו, שהוא מן המצות השקולות ככל התורה כאמור, ועל כלם הכופר בכל מיני עבודה נכריה כמנשה בן חזקיהו שחתר חתירות ברקיע, כי נסתם בעינו פתח של תשובה הנרמז בצורת הה"א כדאיתא במנחות, ועמדה לפניו בצורת חי"ת מחתה לפועלי און, והוא חתר בה וחטריה לגגה ופנה למעלה ליחידו של עולם ונתקבל. וכן מצינו ביהונתן בן גרשון בן מנשה תאר אמתי למה שנשהו אלקים את הצדיק שלא יזכר שמו על הקלקלה, בא דוד והחזירו בתשובה ומנהו על האוצרות, בא שלמה ושנה סנקליטין של אביו וחזר לסורו, והיה נביא הבעל בבית אל, ובסוף

**יואל משה • המשך**

אלפים ושמטה הזאת שאנחנו בו היא של יצחק וע"כ נאמר כי אברהם לא ידענו כוי כי אתה אבינו זה יצחק לכן מתורץ שהוא היה מתפלל בעד ישראל ולא אברהם ויעקב כמבואר בגמרא וע"כ ישנו אנחנו עתה בגלות בנו עשו ע"כ ננצל בזכותו של יצחק מחבלי של משיח: זכות דוד המע"ה מחיבוט הקבר בידוע שהוא רגל ד' לכן נתקנה ברכי הטוב והמט' לברכה ד' כנגד דוד על הרוגי ביתר שנתנו לקבו' וגם נ"ל לכן לעתיד בשע' התחייה בסעודת לויתן יברך דוד ברכת המזון ע"ז הסוד וד"וק: הענין של חבוט הקבר הוא כי ד' עולמות הן וסימנך אב"ע נגד ארבע אותיות השם יו"ד היא עולם האצילות דלא שייך תמן מיתה ושום רעה ח"ו אלא בטבע טוב להטיב אבל שאר עולמות ב"ע שם שייך קצת גשמיות והם כנגד ה' ו' ה' של שם ועולם העשייה הוא כנגד ה' אחרוני' של שם ושם שייך מיתה וקבורה בעולם העשי' ומדת דוד מה' אחרונה דלית לה מגרמה כלום ודוד לא היה חיות מגרמי כלום אלא מה שנתן לו אדם הראשון לכן הוא מציל על חבוט הקבר לכן בברכת המזון יש בו ד' ברכות ברכת הזן נגד אברהם שנאמר בו בחן ובחסד שהוא מדת אברה' בשני' הוא מפרנס מזון הוא כנגד יצחק כמ"ש למעלה פי' בי אצל תמורת הניתך ע"ש הוא כנגד מדתו של עשו ע"ש שלישית כנגד יעקב רועה ישראל וגם לא לידי מתנת ב"ו כל מה שבקש יעקב: והטוב והמטיב הוא נגד דוד רגל רביעי שנתקן על הרוגי ביתר שנתנו לקבורה כמ"ש שהוא בעולם העשייה ששם שייך מיתה וקבורה לכן מציל מחיבוט הקבר מכס סעודת דוד לכ"א ג"כ הגמ' לעתיד בסעודת לויתן שא' לי' נאה לברך מתורץ ג"כ ע"ד כוונה זאת כי אצל אברהם יצחק ויעקב לא שייך בהו המדה של חיבוט הקבר כמו שידוע לנו על כל זאת: מחתה לפועלי און פי' החי"ת מורה על זה וכשזוכה חתר לגגה פי' ה"ה כרעה תלויה ה? א' הדור ליעול בה ע"ש: למה שנשהו כוי פי' אע"פ שהיה מן משה קראהו מנשה שנשהו את הצדיק משה ע"ה שלא יזכר שמו על הרשע כמו גבי יעקב בסודם אל תבא

**יואל משה • המשך**

נפשי: ע״י לגימ׳ ר״ל מאכלו׳ כאבי אמו של גרשום הוא יתרו ע״ש:

**יד יהודה • א**

(א) ובמערבא וכו׳ בפי הקודם ביאר הרב שעון חלול השם מתכפר למי שממית עצמו על ד״ת והיינו דתנינן בגמ׳ דידן גבי בית עלי דזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר בד״ת והשתא מבאר שמתכפר נמי בתפלה כדאית׳ בירושלמי רב כהנא הוה קאי ומצלי והוה ר׳ ימיו נתקרב גם הוא על ידי לגימה כאבי אמו של גרשום אביו שעל ידי לגימה זכה ונכנס תחת כנפי השכינה, ובשעה שיהונתן הרהר מאליו תשובה שלמה שרתה עליו רוח הקדש והיה נביא אמת לה׳ להוכיח את חבירו שעבר על נבואת עצמו, וגם ניבא במה שנתנבא חברו על המזבח אשר בבית אל ונוספה נבואתו של יהונתן על כל בתי הבמות אשר בערי שומרון, וכשפרסם נבואתו ולא כחד דבר אין לך כפירת עבודה אחרת וקדוש שם שמים גדול מזה, עיין בסוף החלק השלישי:

**יד יהודה • ב • המשך**

שמכפרת תפלה על חלול השם כמיתה הוא מפני שסוף תקוני׳ של התפלה הוא שיקבל המתפלל מיתה על עצמו בנפילת אפים וקבלה זו מכפר׳ כמיתה והכי איתי׳ בזוה׳ פ׳ במדבר ע׳ רל״ח בשעת׳ דלילא עאל ושלטא סטרא תתאה דאית׳ גביה מיתה פריש חפוי׳ ומכסי׳ לכלא וע״ד אתקשרן וכל בני עלמא טעמין טעמ׳ דמות׳ ואקדי׳ ב״נ ויהיב ליה פקדונא דנפשי׳ ואפקידיה בידיה בפקדונ׳ ובגין דנטל לה בפקדונא תב פקדונא למאריה בשעת׳ דאתי צפרא כד אתי צפרא ותב לגביה פקדוניה בעי לברכא ליה לקב״ה דאיהו מהימנא עלאה לבתר דקם עאל לבי כנשתא מתעטר בעטופי׳ אתחפי בכסויי׳ דציצית עאל ומדכי גרמיה בקדמית׳ לבתר קבל עליה עול מלכות דשבחי דוד וכו׳ לבתר סדורא דצלותא לאקדשא לקודשא בריך הוא וכו׳ ת״ח כיון דבר נש עביד צלותא וכו׳ כדין בעי ליה לב״נ לאחזאה גרמיה בתר דסיים צלותא דעמידה כאלו אתפטר מן עלמא דהא אתפרש מן אילנא דחיי וכנש רגלוי לגבי ההוא אילנא דמותא דאהדר ליה פקדוניה כד״א ויאסף רגליו אל המטה דהא אודי חטאוי וצלי עלייהו השתא בעי לאתכנשא לגבי האי אילנא דמותא ולמנפל ולימא לגביה אליך ה׳ נפשי אשא בקדמיתא יהיבנא לך בפקדונא השתא דאקטריבנא יחודא ועבידנא עובדא ומלולא כדקא יאות ואודינא על חטאי הא נפשי מסירנא לך ודאי ויהי ב״נ גרמיה כאלו פטיר מן עלמא דנפשי׳ מסיר להאי אתר דמותא בג״כ לא חייש בגין דא״ח אילנא דחיי הוא והאי אילנא דמותא הוא והא קמ״ל דהא דאית חובין דלא מתכפרן עד דאתפטר מעלמא ההי״ד אם יכופר העון הזה לכם והאי יהיב גרמיה ודאי למיתא ומסיר נפשיה להאי אתר לאו בפקדונא כמה בלילא אלא כמאן דאתפטר מן עלמא ודאי ותקונא דא בעי כוונה דלבא וכדין קב״ה מרחם עלוי ומכפר ליה לחוביה:

**יד יהודה • ג**

(ג) בנגלותו כלומר אין גלותו ערים:

**יד יהודה • ד**

(ד) ומיד שסיים תפלתו נפל על אפיו למסור נפשו למיתה וזכו לחיים הפעם:

**יד יהודה • ה**

(ה) יש סמך דבעינן לנפילה לאפיי מקום שיש בו ס״ת ולכן אמר ראותי את פניך שהוא כעין ס״ת כדמסיק:

**יד יהודה • ו**

(ו) בספר הרוקח סי׳ שכ״ד

**יד יהודה • ז**

(ז) הוא בית חיינו כמו ס״ת

**יד יהודה • א • המשך**

חייא בר אבא מצלי קדמוי כיון דחסל ר׳ חייא בעא מיפסק קומיה דרב כהנא א״ל ר׳ חייא בר אבא כהדין נהגין בבבל מצערין רביכון א״ל ליה ר׳ ידע שאני ממשפחת בית עלי שכתיב בהו אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתפלה וצלי עלוהי והאריך ימים עד דאתעבדון טופרוי סומקין כהדין רקיקא:

**יד יהודה • ב**

(ב) וסוף תקוניה וכו׳ ר״ל וטעמא

**יד יהודה • ח**

(ח) בטעם נפלה נא ביד ה׳ (שמואל ב׳ כ״ד) מרמז לנפילת אפים שהיא במקום ס״ת וזהו ביד ה׳ שכן יד פירושו מקום כמו והנה מציב לו יד

**יד יהודה • ט**

(ט) לא פקדון כמבואר בזוהר הנז׳

**יד יהודה • י**

(י) לקיים בחכמי התורה מה שבדין ס״ת כפועל ממש במיתה לו גרמו בנפילת אפי׳

**יד יהודה • יא**

(יא) כי כן הקדום מוכן לעיל לת״ת ומאומרו אחרי ראותי את פניך וכו׳ ור״ל גם לרמז זה לס״ת הוא לבחי׳ יוסף בר חכים ותורה אור פניו:

**יד יהודה • יב**

(יב) מצד וכו׳ ר״ל ועי׳ מטעם זה נכתב יוסף כס״ת בשביל שמדתו יסוד הוא ספר הזכרון וס״ת מדתו ותורתו של יעקב כמבואר בזוהר פ׳ ויקהל עמו׳ ס״ן

**יד יהודה • יג**

(יג) והוא ג״כ וכו׳ ר״ל ובשביל זה אמרנו שאין ספק שסמך יעקב גאולה לתפלה שכן יסוד גואל גאולה למלכות בענין ההשפעה כדאיתא בזוה׳ ויקהל עמו׳ קפ״ג ע״ב וברי״מ פ׳ משפטים עמוד ר״ך וצריך לאסמכא דא בתפלי׳ דאיהו מלכו׳ לסמוך ולחבר ההשפעה בלי הפסק כלל

**יד יהודה • יד**

(יד) ולמדנו כמו שנכתב יוסף לס״ת כן כל אדם הטוב היודע לכוין עצמו בנפילת אפים כל הצריך הוא לחשוב עצמו לס״ת וליפול על פניו וכ״כ הרב עוד במאמר יונת אלם פ״ט ובענין הכוונה כתב שם בפי כ״ו וז״ל וזה צריך לכוין כשאומר האדם אליך ה׳ נפשי אשא ועושה נפילת אפי׳ כי הוא מוסר נפשו למיתה ובהעלות נשמתו מעלה עמה מאור ונצוצי טהרה שבתוך הקליפה:

**יד יהודה • טו**

(טו) לא כל הרוצה וכו׳ ז״ל הרב שם פ״ט בא ללמדנו וכו׳ וכמה מוסר לכל הבא למסור נפשו בתפלתו אם בק״ש או בנפילת אפים או בכל כוונת הלב כיו״ב בהן שלא יעשה כן בשום פנים עד שידע בעצמו היות באותה שעה לבבו שלם ואפילו הרע שבו כמו שהעיד הכתוב על אאע״ה ומצאת את לבבו נאמן לפניך דאל״כ דוברים לא יכון עבדו והרי הוא מקריב בעל מום:

**יד יהודה • טז**

(טז) ויש מצות וכו' חוזר הרב לדרכו בענין הכפרה לחלול השם

**יד יהודה • יז**

(יז) כגון ג"ח כדרשם ז"ל גבי עון בית עלי בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בג"ח

**יד יהודה • יח**

(יח) וכן שמירת שבת שאמרו רז"ל אפילו עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו

**יד יהודה • יט**

(יט) וקיום ג' סעודות שאמרו ז"ל ניצול מג' פורענות מדינה של גיהנם וכו' :

**יד יהודה • כ**

(כ) דכתיב אז תתענג על ה' כלומר שהתענוג מגיע לכפרי על מה שחטא בו בחלול השם :

**יד יהודה • כא**

(כא) ובשם האר"י ז"ל וכו' אגב זה מבאר הרב הטעם למה קיום ג' סעודות מציל מג' פורעניות

**יד יהודה • כב**

(כב) במשמע באחת שהיא במדת יצחק ולכן בשעורה רמזוה ה' ליצחק תפלה ומעוררת זכותו בגיל לחוננו כשאנחנו אחת מקבלי פנים

**יד יהודה • כג**

(כג) תרי פלגי דגופא שהם אות ברית ולכן גם שבת מעוררת זכות המילה :

**יד יהודה • כד**

(כד) ועל כולם הכופר בע"ז כמודה בכל התורה כולה ומכפר על חלול השם

**יד יהודה • כה**

(כה) כמנשה בן חזקיהו שעשה תשובה ואמרו ז"ל עליו בפי חלק וישמע אליו ויחתר לו ויעתר לו מבעי ליה אלא מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבל בתשובה והטמינו מפני מדת הדין

**יד יהודה • כו**

(כו) כי נסתם וכו' מפרש הרב ענין זה ע"פ מ"ש ז"ל בפ"ג דמנחו' מפני מה נברא העולם בה"א מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יוצא מ"ט תליא כרעי' דאי הדר בתשובה מעיילי לי' ולעיילי'ה בהך לא מסתיי'ע מלתא כדר"ש בן לקיש דאמר ר"ש בן לקיש מ"ד אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו והנה מנשה על רוב עונותיו גורם הדין שלא לסייע אותו וגם כי יזעק וישוע שתם תפלתו ונתבונן כי ע"ז נסתם ה"א לפניו לגמרי כחי"ת הנדרשת מחתה לפועלי און אלא שהחזיק מאוד עד שחתר הש"י מחתרת וחזרה ה"א וקבל תשובתו והטמינו מפני מדה"ד :

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • כז**

(כז) ופנה למעלה כי כן חתירה של גגה דחי"ת מרמזת לרומו של עולם כדאית' התם

**יד יהודה • כח**

(כח) וכן מצינו ביהונתן וכו' שכפר בע"ז ונתקבל בתשובה

**יד יהודה • כט**

(כט) תאר אמתי וכו' בירושלמי דברכות ויהונתן בן גרשום בן מנשה אמר ר' שמואל בר נחמני נו"ן תלויה אם זכה בן משה ואם לאו בן מנשה ואמר הרב שמ"ש ואם לאו בן מנשה בן חזקי' דלא ידעינן מיניה כלום אלא שהוא תאר שכסהו תולים את משה רבינו ע"ה לכל נקרא על שמו

**יד יהודה • ל**

(ל) בא דוד וכו' כדאיתא בפ' יש נוחלין א"ל לאו ממשה קאתי תעשה כהן לע"ז א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא לעולם ישכיר אדם עצמו לע"ז ואל יצטרך לבריות הוא סבר ע"ז ממש ולא היא אלא עבודה שהיא זרה לו וכו' כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר מינהו על האוצרות דכתיב ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרו' וכי שבואל שמו והלא יהונתן שמו א"ר יוחנן מלמד ששב לאל בכל לבו

**יד יהודה • לא**

(לא) בא שלמה וכו' בירושלמי שם התיבון לר' שמואל בר נחמני ואמרת שבואל שב לאל והא כתיב עד יום גלות הארץ א"ל כיון שמת דוד עמד שלמה והחליף כל סנקליטין של אביו והסירו חזר לקלקולו הראשון ה"ד ויהי נביא זקן יושב בבית אל אמרין הי' הוא שהחזיק עצמו לע"ז ובאותו היום חזר בתשובה ושרתיה עליו רוח הקדש ה"ד ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו

**יד יהודה • לב**

(לב) ע"י לגימה בפי חלק גדולה לגימה שהיא מרחקת את הקרובים ומקרבת רחוקים וכו' ומשרה שכינתו על נביאי הבעל וכו' מקרבת רחוקי' מיתרו דאמר ר' חנן בשכר קראן לו ויאכל לחם זכו בניו וישבו בלשכת הגזית וכו' ומשרה שכינתו על נביאי הבעל מחבירו של עדו הנביא שנא' ויאמר אליו גם אני נביא כמוך וגו' וכתיב ויהי הם יושבים על השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא וגו'

**יד יהודה • לג**

(לג) כאבי אמו של גרשום הוא יתרו ור"ל שמשפחתו למודה כן להתקרב ע"י לגימה

**יד יהודה • לד**

(לד) להוכיח וכו' ונוספה בשולחן וכו' כמבואר בכתוב (מלכי א' י"ג) :

# חקור דין — חלק א — פרק כד

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב

### יואל משה

להנצל מן הפגעים ר״ל שירא מן העונש: או לאהבת התועלת ר״ל מכח שכר שיתן לו הש״ית: או הערכות שישיג האדם כו׳ ר״ל שערב עליו החכמה שהיא טוב בעיניו הענין של חכמ׳ ויש לתועל׳ הטוב ר״ל לאהבת הטוב ר״ל מכח האהבה ירא ה׳ המדה הלזו הוא שפיר ויפה כמ״ש לקמן: שעליה אמר כי כסלתך ר״ל הוא ל׳ כסיל ורשע לכ״א שאין לו חלק ביראה אמיתת אלא מה שהוא זוחל ודואג כמו שהעיד בעצמו ר״ל איוב כו׳: וירא יעקב מעשו ר״ל שהוכרח ליראה ממנו כמו היראה שאמרנו וזהו ויצר לו ע״ז היה יעקב מצער את עצמו זהו פי׳ ויצר לו ע״ש: רצועה בישא תחת אלהים קדושים ר״ל כי למט׳ מן הקדושה יש לסטרי׳ אחרא אחיזה ושם מתחילין הקליפו׳ לכ״א תחת אלהים ממש שם יש פגעים רעים וע״ז העידו הם בעצמם יעקב ויוסף התחת אלהים אני ר״ל כי אנחנו אינ׳ למט׳ מאלהי׳ אלא את האלהי׳ כו׳ ע״ש: דעלי׳ כתיב שבטך ומשענתך ר״ל כי למעלה הגם שיש קצת דין אבל הם באים ברחמי׳ לכ״א כי שבט עצמו היא המשענת ר״ל ברחמי׳ וכתיב היתה לי לחם דמעתי׳ והקשה המחבר והלא הדמעות בטבעם רעות לעינים ואיך אמר הנביא היה לי כמו לחם לכ״א והשיב לעצמו באמרם לי כל היום איה אלהי׳ שהוא מקור הרחמים ר״ל כשבאים ממלת א״יה כי א״יה הם ג׳ מדות הראשונות אלף הוא פלאי הוא כת״ר יו״ד חכ״מה אלא ה׳ בי״נה אימא וזהו א״יה וע״כ היתי׳ לי דמעתי׳ כמו לחם לבב אנוש יסעד כשאמרו לי א״יה אלהיך שיסורים באים מאלהי׳ שהוא דין רפה הא שופטיך: והיינו לאסמכינהו כו׳ ירא אלהים ממש יראה פנימי׳ וסור מרע יראה חצונית הגורמות רעה לעצמו לבעוט וע״כ נקרא רע: ויצדק זה וזה כו׳ פי׳ אע״פ שלעיל א׳ יראתך כסלתך שהיה ירא מפני העונש שלא יקרהו כמקרה הכסיל וכאן אמ׳ באיוב שהיה ירא אלהים

### רמ״ע מפאנו

התורה והמצוה וכל מידי דמלאכת שמים יש מכוונים בהן להנצל מן הפגעים או לאהבת התועלת או הערבות שישיג האדם מן החכמה וכשרון המעשה או לאהבת הטוב בהחלט אשר המה יראי ה׳ וחושבי שמו, וכבר הוכיח אליפז לאיוב הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ תִּקְוָתְךָ וְתֹם דְּרָכֶיךָ (איוב ד ו). גנהו על היותו ירא יראת העונשים שעליה אמר כִּסְלָתֶךָ. רצה בזה שאין לו חלק ביראה רק מה שהיה זוחל ודואג שמא כמקרה הכסיל גם הוא יקרהו, כמו שהעיד בעצמו וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי יָבֹא לִי (איוב ג כה). וכבר היה מצר יעקב על מה שהוכרח ליראה את עשו, כדכתיב וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד. על זה וַיֵּצֶר לוֹ (בראשית לב ח). ומיד השתדל בהצלה ונעזר בתפלה, כי אמנם יראת הפגעים היא רצועה בישא תחת אלהים קדושים שהרחיקוה מעליהם יעקב ויוסף, כמו שהעידה תורה משמו של כל אחד מהם, הֲתַחַת אֱלֹקִים אָנִי (בראשית ל ב) (בראשית נ יט). רצו בזה לא תהא יראתנו אלא את האלהים את כבודו ואת גדלו דעליה כתיב שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי (תהלים כג ד). כי השבט עצמו הוא המשענת, כטעם וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעֹתָם (הושע ז טו). וכתיב הָיְתָה לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה (תהלים מב ד). כי הדמעה אשר היא בטבעה כליון עינים ודאבון נפש היתה לי לחם לבב אנוש יסעד באמרם אלי כל היום דע כי אַיֵּה שהוא מקור הרחמים כידוע בשפת אמת, הוא אֱלֹקֶיךָ שופטך, והיינו דאסמכינהו קרא יְרֵא אֱלֹקִים וְסָר מֵרָע (איוב א א). ירצה סר מן היראה החצוניות הגורמת רעה לעצמו. ויצדק זה וזה באיוב עם הספק שנכנס בלבו בהשגחה, כי תחלה היה סר מרע אמנם כשהתחיל לדאג על משפט מעוקל נלכד ברשת זו מהודאת פיו, ולסוף היה בועט ביסורים ומתלוצץ עליהם, באמרו הֲיֵם אָנִי אִם תַּנִּין כִּי תָשִׂים עָלַי מִשְׁמָר (איוב ז יב). וידוע כי הוא היה מחציו ולמטה מתפלש בתוך האפר ליבש את השחין הלח, וזה כעין חול גבול לים, ומחציו ולמעלה מתגרד בחרש מן השחין היבש והוא כעין תנין, זה הנחש שנדון להפשיט עורו אחד לשבעה שנים. אמר שלא חטא בגופו

### יואל משה • המשך

יראה פנימי׳ וסר מרע ע״כ אמ׳ שזה וזה יצדק שתחלה היה סר מרע רק מיראה פנימי׳ ולבסוף נלכד ברשתו מהוראות פיו שאמר וכאשר יגורתי וגו׳ וגו׳ והיה בועט ביסורין להגביל שבתו באפר כו׳ פי׳ לשבת באפר כמו חול גבול לים: שחייב להפשיט מלבושי תאוותו שעשה לעצמו בחטאו לבוש מצד הקליפות כי היה יראתו פי׳ של איוב ג״כ מצפה לשכר: אהבת המועיל הוא אהבת התועלת שאמר בריש פרק זה: הוא הערבות פי׳ המתיקות שהזכי׳ לעיל שיעבדוהו עמי׳ וינהגו בו כבוי׳ נתיישב כו׳ פי׳ הפסוק של הלא יראתך כסלתך שאמרו שהוא מסורס וכאלו כתיב הלא יראתך תקותך ותום דרכיך כסלתיך לאפוקי לפי׳ המחבי׳ אינו מסורס אלא ביראתיך ליראת העונש שלא יקרהו כמקרה הכסיל תקות׳ הוא תקות השכר ותום דרכי׳ הוא הערבות להתפאר כנ״ל: והוא מכוון היטב כו׳ פי׳ נכרי אינו מברך שלא עשני גוי כי גוי עובד מיראת העונש שלא עשני עבד הוא ע״ד לקבל פרס שלא עשני אשה לערבות פי׳ להתפאר ולפניית אחרות: וכמוהו כי כל אוכל כו׳ פי׳ שג״כ אינו מקרא מסורס כמארז״ל כי כל אוכל חמץ מיום א׳ עד יום ז׳ ונכרתה משא״כ לדעת המחבר אינו מסורס אלא הכרת היא מיום הראשון עד יום הז׳ ר״ל ז׳ ימי הבנין והם גדולה גבורה ת״ת נה״י מלכו״ת אבל ג׳ הראשונות שהם כח״ב שם רחמי׳ גמורי׳ ואין שם דין כלל ואותם ג׳ ראשוני׳ נקראים אי״ן בי״ת אש״ר כי הכתר נקרא אי״ן כמ״ש הק״בה ברא יש מאי״ן הוא ע״ד זה הסוד וגם בכתר יש רישׁ׳ דא״ין חכ״מה נק׳ בית ע״ד חכמת נשי׳ בנתה ביתה בינה נקרא אש״ר ר״ל שהיא ראש ומקור מז׳ ימי הבנין כנודע ליודעי חן וגם טעם אחר ר״ל כי משתי׳ הראשונות לא שייך בהן לומר אשר שהוא לנוכח אלא מבינה ואילך כמ״ש הזוהר בכמה מקומות: ובג׳ הראשונות אין שם מת כלומ׳ אין שם מיתה

**יואל משה • המשך**

ודין ח"ו אלא בשבעה אחרונים: שוכב פי' מתלמד כו' פי' לפי' של שוכב הוא ל' מיתה ולנבואי' צריך התפשטו' חומר הגשמי כעין מיתה שהיה מכין עצמו לנבואה: ומ"ש אילנא דמותי' פירם היראה אמיתת כו' פי' יראי' הפנימית אינה נחשב אלא בהיות תכליתם להשתלם בדרכי המקום לעשות רצון יתי' לא לשום פנייה אחרת אך שמרצה עבד אל אדוניו: את תו"רת דייקא וכן לא שמעו בקו"לי דייקא: ומ"ש אילנא דמותא פירם ה' אחרונה שם שייך מיתי' ע"ד רגלי' יורדת מות ע"ל: ההתהלכות את האלהים כמ"ש ויתהלך נח וגו' וכיוצא באברהם מעילוי לעילוי: לקיים מעושר כו' כי ה' אחרונה נקרא עני כי אין לה השפעה כ"א מה שמקבלת מהראשונות כמו שאין ללבנה אורה כ"א מה שמקבלה מחמה ואמ"רזל דלית לה מגרמה כלום משא"כ הראשונות נקראים עושר ושם מגיע היראה הפנימי': ויראי' חיצונית היא מלכו"ת ולמטה כי שם יש אחיזה לקליפות ע"ד ורגליה יורדת מות כי ממנה די עולמו' ולמטה ממנה עולם העשייה ששם שייך מות לכ"א ואין עשיר אלא השמח בחלקו ר"ל מה שהוא חלקו: ואין שמחי' לישראל אלא בעושיו כי חלק ה' עמו ר"ל ישראל אם הם זוכין אז בא להם שפע מלמעלה שהוא חלק עשירות שלהם שבא מן ג' אותיות ראשונות ראשונות ודי"וק: שהרביעי' הוא בחיני' היחוד ר"ל כי כל ג' אותיות של השם הם במקור שם ק"ה אמרו ואין לה בחקירה? בלכתן תלך ר"ל בלכת ג' אותיות הראשונות אחריהן תלך ה' אחרונה ג"כ: ובהגיע תר אסתר היא מל"כות לא בקשה דבר כ"א מג' הראשונות: ואף כשלבשה אסתר מלכו' פי' שנשאת לאחשורוש העיד עליה הכתוב נשאה חן מעצמי' בלי השתדלות כדי שתמצא חן ואע"פי שגי' באסתר אם מצאתי חן דמשמע ע"י השתדלות לא אמר' אלא בעיני מלכו של עולם: ואם התור' אדלעיל קאי פי' כ"ב שהתורה עם התשובה אינה מכפרת על חלול השם אלא לשמה כמבואר בס' זה ק"ו לשאר מצות: ואולם המקיי' את התורה מעוני באותו דוגמ' מבלי שום פנייה אחרת סופו שיצטרך להגביל שבתו באפר, ולא בנפשו שיחויב להפשיט מלבושי תאוותיה, ואין לך כסילות גדולה מזו להיות ירא וחרד מן היסורים ואחר כך בועט בהם. ואמר תִּקְוָתְךָ כי היתה יראתו גם כן בסבת התקוה והתוחלת לשכר מוגבל ומקווה בשכל אנושי, והיא אהבת המועיל לא קווי לה כמו שנזכיר, וְתֹם דְּרָכֶיךָ היא הערבות שישיג האדם מתמימות המדות האנושיות, יעבדוהו עמים וישתחוו לו לאמים, ונתישב עם זה פשטיה דקרא שאינו מסורס כדעת המפרשים, אלא מכוון הטיב בסדורו עם סדר ברכות השחר לנכרי עבד אשה, יבא ביאורו במאמר הנפש. וכמוהו כִּי כָּל אכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי (שמות יב טו). אין זה מקרא מסורס אלא ללמדנו שהכרת הוא בבית דין של ימים ראשונים בלבד, אבל ג' מדות ראשונות מה כתיב בהו אי"ן בַּי"ת אָשֵׁ"ר (שמות יב ל). תארים עצמיים אלהים כנודע בשפת אמת, אֵין שָׁם מֵת. וכן וְנֵר אֱלֹקִים טֶרֶם יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל ה' (שמואל א ג ג). איננו מסורס אלא עד שלא שקע נרו של עלי ושמואל שוכב, פירוש מתלמד בהפשט ההרגשות בהיכל ה' הידוע לאספקלריא שאינה מאירה, אילנא דמותא שהיה מכין עצמו לנבואה ודומיהם. רבים נבוכו בהם המפרשים, דרוש וקבל שכר. אמנם לא יחשב שהגיע השלם להשגת היראה האמתית שהיא שער התורה והחכמה, אלא בהיות השגתה ותכליתה להשתלם בדרכי המקום לפי שהוא רצונו לא זולת, כי זו היא תחילת התורה במחשבה, והפורש ממנה פורש מן החיים, כשאלת הנביא: עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ (ירמיה ט יא). וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי (ירמיה ט יב). כי לזאת יקרא תורת ה' תמימה, וזו היא גם כן כוונתה העצמית בהמשך מצותיה ואזהרותיה, כמו שיבא על כן אמר: וְלֹא שָׁמְעוּ בְקוֹלִי, והיא התוחלת שאין למעלה ממנה, ששכר מצוה מצוה. והם לֹא הָלְכוּ בָהּ, כי היא ההתהלכות את האלקים מעלוי לעלוי, לקיים מעושר מה שקיים מעוני, ואין עשיר אלא השמח בחלקו, ואין שמחה לישראל אלא בעושיו, כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ, ומן הנגלות באותיות השם, שהרביעית עניה מן הנקוד, צופיה הליכותיו של כלל השם באותיות הראשונות, בלכתן תלך ובעמדן תעמוד, והרמז: וּבְהַגִּיעַ תֹּר אֶסְתֵּר לֹא בִקְּשָׁה דָּבָר (אסתר ב טו). ואז היתה נושאת חן

**יואל משה • המשך**

לקיימי' מעושר כו' ר"ל כי התור' הוא בז"א הוא ת"ת ומקיים אותה מעוני ר"ל כדי שיבא שפע לעניה ר"ל למלכי"ו שיהי' לה שפע מלמעל' כי לית לה מגרמה כלום אלא מה שקבלה מת"ת בשביל זה מקיים אותה ולא לשום פנייה אחרי סופה לקיימה מעושר ר"ל שיה' שפע בא מג' אותיות הראשונות שנקראים עושר כדאמרנו למעלה לכ"א אם כוונתו כדי להשפיע בעולום למעלה יזכה שעל ידו יבא השפע למטה לקיימה מעושר: לכן הצדיקים נקראים בד' אותיות ר"ל מכח שהם מקיימים התורה ומקשרים הד' אותיות בהדי מכח התורה לכן נקראים כך: בר יוחאי דורש מעוות היינו הפורש מן התור' שיוכל לתקן אימת שירצ' ובן מנסי' דורש לא יוכל לתקן ע"כ דרש בו מוליד ממז' הוא מום ז"ר ע"ש מום הוא נוקבא וזר הוא ובר מכס שבא על שאינו בן זונה הוא יעשה מום בנוקבא ולא יעשם ויעוב באותיות שלמעלה לכן הוא דומה לדעיל ע"ש ודי"וק: ומה שגזם שלמה בספי' קהלת פי' מעוות שלא יוכל לתקן הוי' פי' בס' משלי בני לחכמתי הקשיבה ר"ל החכמה היא התור': כי מאמר לפי מקומו ושעתו ר"ל באותו הדור לא היה תיקון כ"כ אבל עתה יוכל לתקנם אותם: ישים ויצדיק עליו פירש ישתומי ויצדי' עליו את הדין למה אירע כך וכו':

**יד יהודה • א**

(א) התורה והמצות וכו' אחר שביאר הרב בפרקי' הקודמים שהתורה ואותן המצות המכפרים על חלול השם צריך שתהיינה לשמן מבאר עכשיו ענין לשמן ושלא לשמן

**יד יהודה • ב**

(ב) להנצל מן הפגעי' ז"ל זוהר בראשית עמוי' ל"ז פתח ר"ש בפקודי אורייתא ואמר פקודי אורייתא דיהב קב"ה לישראל כלהו באורייתא בארח כלל כתיבי בראשית ברא אלהים דא היא פקודא קדמאה דכלא ואקרי פקודא דא יראה דא יראת ה' ואקרי ראשית דכתיב ראשית חכמה יראת ה' ראשית דעת בגין דאיהו ראשי' לכל פקודי' ודא איהי תרע' לאעלא גו מהימנותא וכל פקודי' דא מתקיים יראה

**יד יהודה • ב • המשך**

אתפרש לתלת סטרין תרין מינייהו לית בהו עקרא כדקא יאות וחד עקרא דיראה אית בר נש דדחיל לקב"ה בגין דייחון בנוהי ולא ימותון או דחיל מעונשא דגופי' או דממוניה וע"ד דחיל ליה תדיר אשתכח יראה דדחיל לקב"ה שוי לעקרא אית ב"נ דחיל מן קב"ה בגין דדחיל מעונשא דההוא עלמא ועונשא דגיהנם תרין אלין לאו עקרא דיראה אינון ושרשא דיליה יראה דאיהי עקרא למדחל בר נש למאריה בגין דאיהו רב ושליט עקרא ושרשא דכל עלמין וכלא קמיה הלא כלא הוא כמה דאמר וכלא דיירי ארעא כלא חשיבין ולשואה רעותי' בההוא אתר דאקרי יראה בכה ר"ש ואמר ווי אי אימא ווי אי לא אימא אי אימא ינדעון חייבין היך יפלחון למריהון דבאתר דיראה קדישא שרי מלרע אית יראה רעה דלקי ומחי ומקטרג ואיהי רצועה לאלקאה חייביא ומאן דדחיל בגין עונשא דמלקיותא וקטרוגא כמה דאתמר לא שריא עליה ההיא יראת ה' דאקרי יראת ה' לחיים אלא מאן שרית עליה ההיא יראה רעה ואשתכח דשריא עליה ההיא רצועה יראה רעה ולא יראת ה' ובג"כ אתר דאקרי יראת ה' ראשי' חכמה וכו' ע"ש ומזה **[חסר]** דברי הרב בפרי הזה ומעלתו גם כי יראת הפגעי' הוא על שתי פנים יראת עונשי העוה"ז ועוה"ב :

**יד יהודה • ג**

(ג) או לאהבת התועלת והוא השכר המועיל לישב בשלוה בעוה"ז וליהנות בעוה"ב

מעצמה בלי השתדלות, ואף כשלבשה מלכות העיד עליה הכתוב נשאה חן. שלא כיוונה לו, אבל מציאת החן יאמר על הדבר המתבקש בכוונה, ולא אמרה אסתר: אִם מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ (אסתר ה ח). אלא כלפי מלכו של עולם, ונדבר בו במאמר אם כל חי חלק א' יעוין שם. ואולם המקיים את התורה מעוני, באותה דוגמא מבלי שום פניה אחרת רק ללכת בדרכי המקום, סופו לקיימה מעושר. שכן עתידים צדיקים שיקראו בד' אותיות, ואם התורה שהיא בנין אב לכל המצות השקולות כמותה לא תכפר על חלול השם ואפילו עם התשובה אלא בהיותה לשמה באמת על דרך שבארנוהו, קל וחומר לשאר מצות שזכרנו בפרק הקודם ופשוט הוא. ובפרק הנזקין (גיטין נט א) מוכח שלא היה לעולם תורה וגדולה במקום אחד אלא במשה ורבי ורב אשי, שמהם תורה שלמה יוצאה לכל ישראל, וכל זמן ממשלתם לא נודע גדול מהם בחכמה ושלשתן ענותנין היו, שהוא האות והמופת אל העוסקים בה לשמה. ואולם הפורש מן התורה קרא עליו רבי שמעון בר יוחאי המקרא הזה במשנה דחגיגה [פ"א מ"ז]: מְעָוֶּת לֹא יוּכַל לְתָקֵן (קהלת א טו). ורבי שמעון בן מנסיא מוקי לה התם על המוליד ממזר, ונראה דלא פליגי אלא בר יוחאי דריש "מְעָוֶּת" ובן מנסיא דריש "לֹא יוּכַל לְתָקֵן", מתרוייהו תסתיים. ומה שגזם שלמה בספר קהלת פירש בספר משלי, פרשת בְּנִי לְחָכְמָתִי הַקְשִׁיבָה (משלי ה א). ושם באר דרכי התקון בכל צדדי האפשר, כי מאמר קהלת לפי מקומו ושעתו. והיודע המסופר בענשו של קרח שחלק על רבו ופירש מן התורה, ישום ויצדיק עליו את הדין:

**יד יהודה • ד**

(ד) או הערבות שערב לו העושר והכבוד בעה"ז וההתנשאות לעה"ב כמו שביאר כ"ז הרב בפי' הסמוך לו

**יד יהודה • ה**

(ה) או להנאת הטוב מצד עצמו

**יד יהודה • ו**

(ו) וע"ז על היראה עצמה שהוכרח לירא מעשו יצר לו

**יד יהודה • ז**

(ז) היא רצועה בישא המבואר במאמר הזוהר הנז' והיא תחת ולמטה מן אלהי' קדושים שהיא אתר דאקרי יראת ה'

**יד יהודה • ח**

(ח) יעקב ויוסף שאמרו התחת אלהים אני ואין פירושו הבמקום אלהים אני כנראה מפשוטו דאי משום הא לא אצטריך כי מי פתי יסור הנה לחשוב במקום אלהים אתם אלא היתה כוונתם להזהיר על יראת ה' כי הנה רחל אמרה ליעקב הבה לי בנים בתפלתך ואם אין מתה אנכי כי תחשב כמת כמ"ש רז"ל והיתה יראה מהמות הזה וע"ז השיב לה יעקב התחת אלהים ר"ל וכי רצועה בישא אני שאתה יראת ממני יראה רעה ומר ממות אבל דע לך שאין זו יראה מעולה כי אם יראת ה' ראשית דעת וכן עד"ז השיב יוסף לאחיו כשהיו יראי' ממנו

**יד יהודה • ט**

(ט) כי השבט מוסר של הקב"ה הוא עצמו המשענת ואין חרון ממנו יתי' עצמו אלא ברחמים לא כן כשהיא ע"י הסטרא אחרא רצועה בישא ועיין בזוהר פקודי

**יד יהודה • ט • המשך**

עמו' תכ"ו

**יד יהודה • י**

(י) כטעם ואני יסרתי ודרשו רז"ל בפ"ק דע"ז אני אמרתי איסרם ביסורי' בעוה"ז כדי שיתחזקו זרועותם לעוה"ב

**יד יהודה • יא**

(יא) וכתיב היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמרם אלי כל היום איה אלהיך ודרש הרב שהכוונה שדמעתי היתה לי ללחם ולמסעד לב כשאמרו לי שהשם איה שהוא כנוי לגי' מדות ראשונות הוא אלהיך מיסרך :

**יד יהודה • יב**

(יב) כידוע בשפת אמת שאלף הוא כתר י"ק חכמה ובינה כמבואר בתקונים תקון ז' :

**יד יהודה • יג**

(יג) והיינו דאסמכינהו קרא גבי איוב :

**יד יהודה • יד**

(יד) ירצה וכו' דאמרו וסר מרע פירושו הוא אל ירא אלהי' והיינו שהיה ירא יראת אלהים וסר מיראה רעה רצועה בישא

**יד יהודה • טו**

(טו) ויצדק וכו' ר"ל אף שאמרנו שאליפז באמרו הלא יראתך כסלתך גנהו לאיוב והוכיחו על יראתו התלונית מ"מ אין זה סותר לפירושינו על וסר מרע כי זה וזה צדק בו שגם שהיה מתחלה סר מרע מ"מ עקב שהיה אח"כ מסופק בהשגחה היתה רוח אחרת עמו

**יד יהודה • טז**

(טז) וידוע וכו' מפרי הרב פסוק זה אגב שבא לידו

**יד יהודה • יז**

(יז) אמר שלא חטא וכו' וזהו הים אני וכי מה"ד נותנת להיות מים זכרים ולהגביל שבתי באפר כמו חול לים כי אמנם לא חטאתי בגופי וכן אם תנין אני האם טמאתי נפשי שיהא עלי עונש רע ומר כזה יאכל בדי עורי ולהפשיטו כתנין תחת היותו מלבושי כבוד לנפשי :

**יד יהודה • יח**

(יח) ואין לך כסילות מפרש הרב עוד לשון יראתך כסלתך

**יד יהודה • יט**

(יט) לא קווי לה ליראה עצמה

**יד יהודה • כ**

(כ) כמו שנזכי' בפ' הסמוך

**יד יהודה • כא**

(כא) פשטיה דקרא והיינו הלא יראתך היא כסלתך והיא תקותך ותום דרכיך ואין צריך לדחוק כדעת המפרשי' ולומר שהוא מקרא מסורס כאלו אמר הלא יראתך תקותך

**יד יהודה • כב**

(כב) אלא לפי פירושנו מכוון הפסוק היטב כסדר כסלתך תקותך ותום דרכיך שהזכיר כמו סדר ברכות השחר שלא עשאני עכו"ם ועבד ואשה שהברכות הללו מלבד פשוטן מרמזי' ג"כ שאין ראוי לעבוד את ה' כעכו"ם העובד מיראת העונש וכן לא כעבד העובד ע"מ לקבל פרס וגם לא על צד הערבות הנודעת לאשה והרי זה כסדר הפסוק ממש

**יד יהודה • כג**

(כג) וכמוהו כי כל אוכל וגו' שאמרו המפרשים שהוא מקרא מסורס וטעמו כי כל אוכל חמץ מיום הראשון עד יום השביעי ונכרתי והגם שפשוטו כן הוא מ"מ ע"פ דרכם אמרתי דברים כהוויתן הן ללמדנו שהכרת והדין הוא בז' ספירות הקדושות שבעה ימי הבנין דעלייהו אתמר כי שאל נא לימים הראשונים וכנגדן אמר ונכרתה מיום הראשון עד יום השביעי משא"כ בג' מדות הראשונות כתר חכמה ובינה אין בהן כרת שכן מרמז הכתוב באמרו אין בית אשר אין שם מת כי ג' תיבות הללו אין בית אשר מרמזי' לג' ספירות הללו אין מרמז לכתר שנקרא אין מרוב העלמתו בית נרמז לחכמ' כמ"ש ובית נתיבות חכמה ואשר לבינה כמבואר בזוהר פ' אחרי עמו' קע"ז וקנ"ז ועיין פי' חצ"ח ח"ג סי' ג' שאלו ג' אין שם מת ולא דין כלל :

**יד יהודה • כד**

(כד) תארי' עצמיים אלהיי' לג' ספירות הנז'

**יד יהודה • כה**

(כה) וכן ונר אלהי' טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' אשר שם ארון אלהים ויקרא ה' אל שמואל שלפי פשוטו מקרא מסורס הוא כאלו אמר ושמואל שוכב בהיכל ה' אשר שם ארון אלהים ונר אלהים טרם יכבה ויקרא ה' אל שמואל שהרי הכוונה לומר שטרם יכבה נר אלהים באה הנבואה לשמואל לא ששמואל שוכב טרם יכבה נר אלהים דמאי נפקא לן מיניה ועם כל זה לפי האמת כל הסדר כפשוטו בלי סירוס על נכון והיינו כמו שדרשו רז"ל עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי וזהו ונר אלהים ר"ל נבואתו של עלי טרם יכבה ושמואל שוכב

**יד יהודה • כו**

(כו) פי' מתלמד וכו' ר"ל שהך דרשה של רז"ל לא נפקא להו מסיפא דפסוק כמ"ש ויקרי ה' אל שמואל כאשר פירי לכאורה אלא משמואל שוכב עצמו נפקא דהיה לכתוב קודם ונר אלהים ופי' שוכב מתלמד בהפשט ההרגשות כי הרגשות הגוף בטלים אצל הנביאים בעת שמתנבאים כמו שביאר הרמב"ם בפי"ז מה'

**יד יהודה • כו • המשך**

יסודי התורה ובספרים אחרים ובני הנביאים הם שרוי' להתנבא ומכינים עצמם להתנבא בהתפשטו' הרגשות וזהו ושמואל שוכב בלי הרגשות שהיה מכין עצמו לנבואה ואמר הכתוב שבאתהו הנבואה באותו הפעם ויקרא ה' אל שמואל

**יד יהודה • כז**

(כז) בהיכל ה' ר"ל והכוונה על דרך זו כאמרו בהיכל ה' למדת מלכות הנקראת היכל ה' כידוע והם הנבואה באספקלרי' שאינה מאירה כמבואר בתקונים והיא אילנא תתאה ונקראת ג"כ אילנא דמותא כמבואר בכמה דוכתי מהזוהר ע"כ יצדק במדה זו לשון שוכב בביטול ההרגשות

**יד יהודה • כח**

(כח) ודומיהם על הפסוקים הללו רבים שהוכרחו המפרשים לומר שהם מסורסי' ואין מוקדם ומאוחר והגם שלפי פשוטן כדבריה' כן הוא מ"מ דרוש בהם בסדר נכון וקבל שכר

**יד יהודה • כט**

(כט) אמנם לא יחשב וכו' חוזר הרב לעיל לענין היראה ואחר שגנה יראת העונשי' אמר שגם האיש שיש בו היראה האמיתית יראת המקום ב"ה שהיא פתח ושער להתורה וחכמה כמש"ה ראשית חכמה יראת ה' וכעני' בהזוהר הנז' ובתקוני' מ"מ לא יחשב שהשיג אותה אא"כ שהיתה בכוונ' לדמו' בזה בדרכיו ית' כי גם למעל' בכל בחינת אדם העליון בעשיה וביצירה ובבריאה וכן באצילות בכל ספירה וספירה יש יראה זו כל עלול ירא מעילתו עד א"ס ב"ה כמבואר בספר ראשי' חכמה פ"ח משער היראה וע"ז מאמר את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם ע"ש

**יד יהודה • ל**

(ל) לפי שזהו רצונו ית' להשתל' בדרכיו כמו שהוא הצווי ע"ז והלכת בדרכיו

**יד יהודה • לא**

(לא) כי יראה זו היא תחלת התורה כמבואר במאמר הזוהר הנז' :

**יד יהודה • לב**

(לב) במחשבה שהתורה ראויה להתחיל מהחדש הזה לכם שהיא מצוה הראשונה כמאמרם ז"ל אמנם לפי שהיא קדמה לעולם במחשבתו ית' כי חפץ למען צדקו להצדיק בריותיו ללכת בדרכיו ביראה האמיתית יגדיל תורה ויאדיר והתחיל בזה מבראשית

**יד יהודה • לג**

(לג) כי לזאת וכו' ר"ל שלכך אמר תורתי להיותם על כוונה זו תורתו ית' במחשבה וע"כ יקרא תורת ה' ויקרא ג"כ מטעם זה תמימה להתחלתה מבראשית שכוללת כל הכתוב בה : מבראשית עד התחלת המצות

**יד יהודה • לד**

(לד) וזו פי' ויראה זו :

**יד יהודה • לה**

(לה) ע"כ מסיי' שם הפסו' ואמ' ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה שנר' מיותר כי הוא בכלל עזבם את תורתי אלא בא לומר שעזבו את תורתי היא יראה האמיתית וע"כ לא שמעו בקולי במצות ואזהרות הנמשכות ממנה

**יד יהודה • לו**

(לו) והיא התוחלי' ר"ל ומ"ש ולא הלכו בה הכוונה שאם היו אוחזי' שער התורה ביראי' האמיתית היו הולכי' בלי ספק מחיל אל חיל ממדריגה למדרגה העליונה ביותר והי' זה שכר' ששכר מצוה מצוה אבל הם לא עשו כן

**יד יהודה • לז**

(לז) כי היא וכו' ר"ל שעל יראה זו כתו' בתורה ויתהלך את האלהים כי על ידה מתהלך ממדרגה למדרגה

**יד יהודה • לח**

(לח) לקיים מעושר וכו' ר"ל ובשביל זה אמר התנא כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר והכוונה שהם מקיי' התורה ע"י היראה האמיתית ללכת בדרכי המקום ב"ה וכמדת מלכות ה"א אחרונ' שבשם שהיא עניה כידוע סופו הלוך מעלוי לעלוי עד שיקיימה מעושר בכל ד' אותיו' השם ויתבאר לפנינו

**יד יהודה • לט**

(לט) ואין עשיר וכו' ר"ל וענין לקיימה מעושר הו' לשמוח בחלקו במה שהו' חלק ה' וע"ד זה אמר הכתוב ישמח ישראל בעושיו שעשאו לחלקו יתי' ותהי' כוונת התנא ע"ד שאמרו ז"ל עתידי' צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה כי שמו יתי' נאה להם להיות' חלקו יתי' וזהו סופו לקיימה מעושי בכל ד' אותיות השם שזהו שמו אשר יקרי' לו להיותו חלקו יתי' וכדמפרי' הרב בסמוך

**יד יהודה • מ**

(מ) ומן הנגלו' וכו' ר"ל מ"ש מעוני הכוונ' על מדת מלכות שנקראת עניה דלית לה מגרמה כלום כדאיתא בזוהר בכמה דוכתי וע"כ אות הרביעית שבשם ה"א אחרונ' היא עניה אינה מנוקדת אבל נגררת בהקריאה אחר ג' אותיות הראשונות המנוקדות

**יד יהודה • מא**

(מא) תר אסתר רמז למידת מלכות

**יד יהודה • מב**

(מב) מעצמ' כי כן מורה לשון נשיאת חן וכדוגמא למעלה במלכות :

**יד יהודה • מג**

(מג) העיד עליה שלא כיוונה לחן ולכך אמר נשאה חן

**יד יהודה • מד**

(מד) ואולם המקיים וכו' כיוונה לפירושא הוא אל כל המקיים את התורה מעוני כו' וכבר נתבאר

**יד יהודה • מה**

(מה) שכן עתידים צדיקים וכו' נתבאר ג"כ לעיל

**יד יהודה • מו**

(מו) ואם התורה וכו' כללא דמלתא הוא על הדרוש שהתחיל בו בפי הקודם :

**יד יהודה • מז**

(מז) ואולם הפורש וכו' אגב זה מבאר הרב מחלוקת דר"ש בן יוחאי ור"ש בן מנסיא במעוות לא יוכל לתקן באופן דלא פליגי

**יד יהודה • מח**

(מח) דריש מעוות כדאיתא התם ר"ש ב"מ אומר אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן מתחלה ונתעוות ואיזה זה ת"ח הפורק מן התורה

**יד יהודה • מט**

(מט) וכן מנסיא דריש לא יוכל לתקן כלומר בתי א"ה שגונב וגוזל יכול הוי להחזירו ולתקן

**יד יהודה • נ**

(נ) מתרוייהו תסתיים דגם ת"ח הפורש מן התורה כמוליד ממזר שכן פירי שלמה פיי בני לחכמתי : (משלי ה') שם מדמה התורה לאשת נעורים אילת אהבי' וגו' והפכה לאשה זרה נכריה :

**יד יהודה • נא**

(נא) דרכי התקון באמרו ועתה בנים שמעו לי וגו' הרחק מעליה דרכיך וגו'

**יד יהודה • נב**

(נב) לפי מקומו ושעתו שאז היה נטרד ממלכותו ומחזר על הפתחי' ואמר אני קהלת הייתי מלך וגו' והיה זה בעון שעבר על ג' לאוין כמ"ש הרב במ' חק"ד ח"ג פיי ט' ולכן הכניס עצמו בהכלל ולא פיי שום תקון :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק א — פרק כה

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח

**יואל משה**

יראת הפגעים כו' פיי ב' יראת הנ"ל בפי' הקודם כל א' נחלק לב' ועתי כל חכם לב ינצל מכל מיני יראה הנ"ל אך ביראה פנימיו' ידבק ועליה אמ' משה יראתו דייק משא"כ ירא' אחרים לא תיראו: מפתחות הקדושו' וגו' פיי אלה החיצונים פיי כי באותיות הויה בה' אחרונה הם מפתחות חיצונות והו' היא חדר חצוני' וה' ראשונה חדר פנימי: וממילא מפתחות החצוני' היא ה' אחרוני' תובלנה בשמחות וגיל להנהגה התחתונה שהיא במלכ"ות ועולם עשייה כי כנגד כל אות יש עולם

**רמ"ע מפאנו**

והנה טוב להבין ולהשכיל כי יראת הפגעים נחלק לשתים, עונשי העולם הזה והעולם הבא. וכן צפיית השכר והוא המועיל לישב בשלום בעולם הזה וליהנות בעולם הבא. והערבות גם כן מן העושר והכבוד בעולם הזה וההתנשאות לעולם הבא, כגסות רוחו של ירבעם, זכרוהו בפרק חלק שטרדתו מן העולם. ומעתה כל חכם ינצל מכל מיני היראה שזכרנו, דעלייהו כתיב: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ. ובשתים זו יתחתן כדפסיק התם קרא: בַּעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם (שמות כ טז). "יִרְאָתוֹ" דוקא,

**יואל משה • המשך**

א' נגד הוי"ה אבי"ע אצילות בריי"אה יצירה עשייה: נמצא בתשובה ויראה החיצונה יגיע אל ה' אחרוני' שהיא מעוני והיא עבודה שבגן כו': תבואינה בהיכל מלך כו' להנהגה העליוני' שהיא בג' הראשונות וקיומה מעושר כנ"ל שנקראי' עושר: והיא שמירה בעדן ו' בדעה נגד ו' בי"נה ה' והשכל יו"ד וזהו מעושר התקשרו' ה' אחרונה עם ג' אותיו' הראשונ': כי יש ג' מספרים בסוד אי"ק בכ"ר אחדו' עשיריות מאות ואח"כ יש מספר אלפים כנגד ד' עולמות אבי"ע ובעולי' האצילות

**יואל משה • המשך**

שם אחדות גמור שא' אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן: ובעולם הבריאה למטה ממנו שם שייך לומר עשרה ובעולם היצירה שייך מאה ובעולם העשייה שייך אלפים ובעסק המקרא מתקן עולם העשייה ובמשנה עולם היצירה ובגמ' עולם הבריאה ובהוראה עולם האצילות: והנה הא' המיוחד שמעשר' שיגיע להוראה כפי הגמ' פי' על רזין עילאין לא הוראה ממש דאי ל"ת הכי אלא הוראה ממש א"כ יקשה למה לא אמ' מי' יצא להוראה כי אמנם מי שזכ' להיות דאביי ורבא ודרב ושמואל כו' מדוע לא נאמר שהגיע להוראה אלא ודאי כדאמרן שעל רזין עלאין נאמר לא הוראה פשוטה: תחלתן בה"א מפורש כמ"ש לעיל בפ' כ"ב יראה סתם הוא תורה שבע"פ ממילא בינונית לגבי כל אדם וזוטרתי לגבי משה כי משה הוא תורי שבכתי לכ"א לכנס כהן אל החצר החיצונה הוא הו"או הוא תורה שבכתי מדת יעקב תפארת ישראל: עד ה' עילאה היא ה' הראשוני שבשם היא השלמה הפנימי' שזכרנו מתמן ענ"וה ק"טירא בד"חילו ר"ת עק"ב ע"ד עקב ענוה יראת ה' ואותה יראה לגבי משה לאו מילת זוטרא היא אלא בינונית:

**יד יהודה • א**

(א) והנה טוב וכו' חוזר הרב לדרוש בענין היראה :

**יד יהודה • ב**

(ב) ובשתים זו עניני היראה יתחתן וילחם לדייק דרכו וכן היראה החיצוני' שעיקר' ושרשה במלכות ויראה הפנימי' היא בינה כדמסיק :

**יד יהודה • ג**

(ג) מפתחות הקדושות וכו' בפרק במה מדליקין אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו בהי עייל מכריז ר' ינאי חבל על דלית ליה ביתא ותרעא לדרתא עביד ומפרש הרב הענין ע"פ מה שהעלו בזוהר ובתקוני' שיראה החיצונית היא כנגד ה' אחרונה שבשם שהיא יראת ה' ר"ל מלכות ה"א תתאה כדאיתא בזוהר שהעתקנו בפי' הקודם ובתקוני' מפתחות הקדושות אשר יאות להן להקרא חצוניות בערך מה שלפנים מהן, כי אלה החצוניות תובלנה בשמחות וגיל להנהגה התחתונה שאליה רמז התנא בקיום התורה מעוני, והיא עבודה שבגן, מה הוא חנון אף אתה חנון. וכל דכותה, ומשם אחד מאלף יזכה להיות כרבו במפתחות הפנימיות, תבואינה בהיכל מלך להנהגת העליון וקיומה מעושר, והיא שמירה שבעדן בדעה בינה והשכל. ועם זה יובן פסוק וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם. שלקח שכינה עמו, וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ (בראשית ב טו). הרי שמוש הנקבה עולה יפה כפשוטו. ועוד נדבר בו בחלק השני פרק י"ז. ובאלה ודאי אמרו זכותא דרבים עדיף, כי מאלף הנכנסין למקרא ומהם מאה למשנה, ומהם י' לגמרא, הנה האחד המיוחד מהם ובהם הוא לבדו יגיע להוראה, כי יאמר הנה אלקינו זה, כן משפטו בבית דין של מעלה, ויאחז צדיק דרכו בבית דין של מטה. דאי לא תימא הכי הני י' דקאמרת שהן נכנסים לגמרא, מה חסרו משמושם שאינם בני הוראה, הא לא אמרו התנאים "מבלי עולם" אלא על המורים מתוך משנה או מתוך גמרא סתימתא (סוטה כב א), דהיינו מתוך גרסא בין שתהא משנה ששנאה רבי או מן הברייתות שסדרו תלמידיו אחריו, וכשתצא הלכה למעשה מדרך התנאים הללו בלי בחינה והשערה אחרת לא נשמע אליהם, וכל אלו נכללו באותם הנכנסים למשנה שלא שמשו כל צרכם, ולא רמו מתניתין אהדדי לעמוד מתוך הפלפול על בוריין של דברים, ואיש כזה נקראהו גמיר ולא סביר. אמנם מי שזכה להויות דרב ושמואל ושאר מארי דגמרא, כגון אביי ורבא וחבריהם ושמש תלמידי חכמים הרבה, מדוע לא נאמר שהגיע להוראה כיון דגמיר כהחכם וסביר כיודע פשר דבר, הא ודאי אפילו מסברו ליה ומיסבר הוי בכלל קרא ושנה ושמש, ולמה לא ידין ולא יורה, והלא רבי אליעזר הגדול מימיו לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו, היעלה בדעת אדם שלא הגיע להוראה חלילה, אלא ודאי כדאמרן. ישמע חכם ויוסף לקח ממה שעזרנו לצדקה בדרוש הזה במקומות רבים מזה המאמר. והמשכילים יזהירו בישוב דברי ר' ינאי. ופירש רש"י בפרק בא לו (יומא עב ב), עם דברי רבה בר רב הונא בפרק במה מדליקין (שבת לא ב), כי המפתחות החיצוניות תחלתן בה"א תתאה, יראה סתם, לא נפלאת ולא

**יד יהודה • ג • המשך**

תקון ב"ג חברו ע"ז וז"ל בגין דאיהי יראה דנפקת מגו תורה דאיהי עמודא דאמצעיתא דהיינו יק"ו והיינו ת"ת ו' שבשם הוי' ומרמז גם על צדיק כ"ת דאיהו ענו"ה וז"ל וענוה קשירא בדחילו ההי"ד עקב ענוה יראת ה' דאיתי ליה להאי ענוה דאיהי שכינתא עילאה דיראת ה' עקב לגבה ודא דרגא דמשה דאתמר ביה והאיש משה עניו מאד ובגין דדא ליהוי יראה מכאן זוטרתי היא לגבי משה עכ"ל ועל חכמה יו"ד שבשם אמר בזוהר פ' קדושים יו"ד יראת ה' שהיא הקדושה היא כו' צריכות וקרא הרב יראה החצוניות ממלכות עד ת"ת מפתחות החיצונות שהן חלונות אמר ח"ו כי יראה רעה היא האמורה כנז' בפי' הקודם אבל יאות למפתחות הקדושות הללו להקרא חצונות בערך יו"ד וה"א עילאה שהן הפנימיות כדמפרש ואזיל בסוף הסימן

**יד יהודה • ד**

(ד) להנהגה התחתונה מלכות :

**יד יהודה • ה**

(ה) שאליה רמז התנא באמרו כל המקיים את התורה מעוני וכמו שפי' בפי' הקודם

**יד יהודה • ו**

(ו) והיא עבודה שבגן ר"ל שע"ז אמר הכתוב גבי אדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ולצדדין קאמר לעבדה כנגד הגן ולשמרה כנגד עדן והיינו הגן רמז למלכות כידוע ובכיה חייך לעבדה שיהא גם הוא כמותה ע"ד מה הוא חנון וכוי ועיין לעיל פ' כ"ג :

**יד יהודה • ז**

(ז) וכל דכותה מה הוא רחום וקדוש וכיוצא בו

**יד יהודה • ח**

(ח) ומשם א' מאלף וכו' בויקרא וקהלת רבה אמרו על פסוק אדם א' מאלף מצאתי בנוהג שבעולם אלף נכנסי' למקרא יוצאין מהן ק' ק' למשנה יוצאין מהן י' י' לתלמוד יוצא מהן א' להוראה הה"ד אדם א' מאלף מצאתי והלא יפלא איך להכריע לרבים כפשוטו שא' מהאלף מכניס מלמודו שיהא ראוי להוראה למה חסרו לחינוך מי שנכנסו עמו לגמרא שלא יהא מורה כשיבא כמ"ש בסמוך וע"כ

**יד יהודה • ח • המשך**

מפרש שהוא אמר משם וקאמר הוא לענין רזין עלאין שאי מהאלף זוכה בתורתו למפתחות הפנימי׳ וכדמסיק

**יד יהודה • ט**

(ט) להנהגת העליון ג׳ מדות הראשונו׳ שעליהן אמרו סופו לקיימה מעושר כמו שנתבאר סי׳ הקודם

**יד יהודה • י**

(י) והיא שמירה שבעדן שעליו נאמר לשמרה עדן כנוי לג׳

**יד יהודה • יב • המשך**

בעבודה שבגן ולשמור אותה בעדן כנז׳

**יד יהודה • יג**

(יג) ובאלה מפתחות העליונות כלומר זכות הרבים והן האלף הנכנסים למקרא זוכי׳ למפתחות העליונות דרבים כינאו כי אחד מהם לבדו יזכה למפתחות הפנימיות

**יד יהודה • יד**

(יד) יגיע להוראה תפס הרב לשון המפרשי׳ שפירשו י׳ לתלמוד יצא מהם א׳ לענין הוראה בנגלות ואמר הרב גם לפי דרכו שהאחד יגיע להוראה להראות אלה אלהיכם והנה אלהינו זה בישיבה של מעלה ולהורות ג״כ במפתחות הפנימיות בישיבה של מטה וכ״כ הרב עוד בתשובה סי׳ קי״ו ונעתיקה בסמוך :

**יד יהודה • טו**

(טו) דאלת״ה אלא תעלה לפרש התלמוד וכו׳ כפשוטו יקשה אותן י׳ שנכנסו לגמרא למה לא יהיו כולם ראוי׳ להוראה שכיון שהשליכו למשנה ועמדו על סופי דרכי הגמ׳ בקושיות ופלפולי׳ ודאי שיוכלו להורות מתוך משנתן ולא אמרו ז״ל בסוטה שהתנאי׳ מבלי עולם אלא על מי שלא נכנסו כלל לפלפול הגמרא אבל אלו שנכנסו לגמ׳ בודאי אף שא׳ אינו מפולפל ומחודד כ״כ כמו חבירו מ״מ הוא בכלל גמור וסביר ושמש כל צרכו וראוי להוראה כ״כ בפי׳ יפה תואר פ׳ ויקהל ופי׳ ג״כ מ״ש ז״ל רב יוסף סיני ורבה עוקר הרים שכל א׳ מהם היה בעל משניות ובעל תלמוד אלא רב יוסף היה יותר בקי ורבה היה יותר מחודד וע״ש

**יד יהודה • טז**

(טז) דגמיר כהחכם וכו׳ לשון קהלת רבה ד״א מי כהחכם זה ת״ח ומי יודע פשר דבר שהוא יודע לפרש משנתו

**יד יהודה • יז**

(יז) אלא ודאי כדאמרן שעל הוראת רזין עלאין במפתחות הפנימיות אמרו הדברים וז״ל הרב בתשובה שם וכבר בארנו דבקדושי כי עני תורה ובה האדם יכול להורות עדיין נכלל הוא בין המורים הנ״ל אלא להגדיל תורה ולהאדירה בעבודת הרב הזה וכו׳ האלף הנכנסי׳ כולם למקרא אשר יאמר עליו שהגיע להוראה הוא מי שזכה לראות ולהראות ברזין עילאין ומסתמיי׳ ששמעו כל ברכו כפי חסרון חסים כתיב בהנה עלינו מלכנו באדירינו בניהם וסמך כבי חי על יחודיך וכי״ב מתגלה במושג המתמיד עכ״ל :

**יד יהודה • יח**

(יח) המשכילי׳ יזהירו וכו׳ ביומא פ׳ בא לו אמר רבי אלעזר סמוך למימרא דר׳ יוחנן מ״ד למה זה מחיר ביד כסיל וגו׳ אוי להם לת״ח שעוסקי׳ בתורה ואין בהם יראת שמים מכריז ר׳ ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתיה עביד פירשי״ דרתא חצר רחוקה אלא בינונית לכל אדם, וזוטרתי למשה ליכנס בהן אל הוא"ו חצר החיצונה תורה סתם, ובה שמירת המפתחות הפנימיות עד ה' עילאה היא היראה השלמה, מתמן ענוה קטירא בדחילו, והא ודאי לאו מילתא זוטרתי היא אפילו למשה אלא רבתי לכלל העם, ואליו היתה בינונית אפשרית ההשגה, ועדיין מפתחות הן ליכנס בהן אל החצר הפנימית, יו"ד שבשם אשר יקראוה באמת חכמה קדומה ליראות קמי עתיק יומין הנרמז בעוקץ העליון שביו"ד, ושם יראה רבתי שאין למעלה הימנה:

**יד יהודה • יח • המשך**

ותרעא לדרתיה עביד שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים לכן צריך שתקדים לו יראת שמים וכאן צריך ישוב למה אמר ר״י כאן חבל על דלית ליה דרתא ובפ׳ ב״מ אמר על דלית ליה ביתא וכן למה פירש״י כאן הפך מפירושו בפ׳ ב״מ שם כתב שיראת שמים דומה למפתחות החצוני׳ ואמר הרב שלפי דרכו א״ש הכל על נכון בשילוב טעם ודעת והמשכילי׳ ידעו זאת שר׳ ינאי בפ׳ ב״מ מיירי מיראת העונש ממלכות עד ת״ת וע״כ אמר חבל על דלית ליה ביתא שאפי׳ בית אין לו שאין בו אפילו יראה החצוני׳ ולכן כתב רש״י שיראת שמים דומה למפתחות החצוניים והוא השולל מכן ועביד תרעא לדירתו כלומר שעוסק בתורה שהוא שער לבית אבל בפרק בא לו מיירי מיראה הפנימית וע״כ אמר חבל על דלית ליה דרתא :

**יד יהודה • יט**

(יט) כי המפתחות וכו׳ השתא מפרש הרב מלמטה

**יד יהודה • כ**

(כ) בה״א תתאה מלכות וממנה עד ת״ת

**יד יהודה • כא**

(כא) וזוטרתי דמשה שעל יראה זו אמרו ז״ל אטו יראה מילתא זוטרתא היא אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא וכמבואר בתקוני הנז׳

**יד יהודה • כב**

(כב) ליכנס בהן אל הוא״ו שבשם ת״ת ושם תורה התורה שנכתבה בשם הזה ועליו אמר ר״י ותרעא לדרתיה

**יד יהודה • כג**

(כג) עד ה״א עילאה בינה היא היראה השלמה העליונה

**יד יהודה • כד**

(כד) אמרו בתקונים הנז׳ וענוה קשירא בדחילו וכו׳

**יד יהודה • כה**

(כה) ואליו היתה בינונית דיראת דרגי׳ כנז׳ שם ויראת ה׳ סתם שהיא למטה ממנה זוטרתי היא לגבי׳ :

**יד יהודה • כו**

(כו) יו״ד שבשם כמבואר בזוהר קדושים הנז׳ :

**יד יהודה • כז**

(כז) ליראות וכו׳ ר״ל מלת יראה בכאן הוא לשון ראי׳ ליראות קמי עתיק יומין הוא כ״ע עוקצו העליון של יו״ד כידוע

**יד יהודה • כח**

(כח) ושם בכתר ושם היא יראה רבתי אפילו למשה :

**יד יהודה • י • המשך**

הראשונות כידוע

**יד יהודה • יא**

(יא) שלקח שכינה עמו ולזה באה מלת את לרבו׳

**יד יהודה • יב**

(יב) הרי שמוש הנקבה בה״א של לעבדה ולשמרה עולה יפה דלכאורה אין לה מנוח דהול״ל לעבדו ולשמרו שהרי גן לשון זכר הוא אבל לפי דרכו עולה יפה וקאי על השכינה הנרמזת במלת גן וצריכים לעבדה לעשותה

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק א — פרק כו

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג

### יואל משה

ונקרא אדם בגי' שם מלא כו' פי' שם של מ"ה במילוי אלפין גם הוא מלא י"ה אותיות אל"הים: ופשט המלה פי' של אדם מלי' אדמה לעליון: בטל ממנו מצות הגן כמ"ש לעיל פכ"ה לעבדה ולשמרה ביראה חיצונה היא עבודה שבגן מעוני ולשמרה היא יראי פנימי' בעדן נקרי' מעושר ע"ל: וכן דוד הוא אומ' כו' לפי שהיה גלגול אד"הר לכ"א דוד לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי ר"ל בחטא אד"הר ממילא בטלה מעוני אז הייתי אבד וד"וק: וכן מצינו בשלמה כו' עד בא ירמיהו כו' פירש הזוהר ריש פי תצוה שהוא אותיות י"ר"מ"י"ה שנחסר ממנו אותיו' י"ה"ו ולא קיימה אלא מעוני והוא ה' אחרונה והוא גלגול שלמה וגם ה"לל גלגול שלמה וזה כרמזו הקרא כי ישי"ה ה' אלהיך ישי"ה? ר"ת ירמיהו שלמה ה"לל אע"ג דה"לל היה גלגול משה כמו שרמזו בקרא משי"ה לעיני כ"ל ישרא"ל ס"ת ה"לל וגם בפסו' הו"א יהי"ה ל"ך ל"פה ר"ת ה"לל הי"ה ל"ך ל"עבי ר"ת ה"לל כמ"ש בסי מגלה עמוקות גם שלמ' היה ניצוץ ממשה ושלמה נשא אלף נשי' ובמשה כתיב אחד מאלף מצאתי וזהו משה וכן אמרינן גבי ר' טרפון שקידש אלף נשים הוא ג"כ על זה הסוד וכן ירמיהו הוא ניצוץ ממשה כמ"ש נביא מקרבך כמוני יקים לך וגו' שרמז על ירמיהו כי משה ראה אותם בשלותם וירמיהו בפחזותם וכן שם א' מע"ב שמות מה"י"ש אותיו' משי"ה ע"י אותיו' ה"לל: מדבר דוד אל התקועי' כו' שלקח אותה דוד אמר כך לאשה ונולד ממנו אבשלום שנתלה בשעריו: עלית כלך על הגגות שלקחו הכהנים מפתחות ב"ה בידם כדלקמן: שהרע מכלה את עצמו כו' פי' ותאכל יסודותיהם קאי איסודת האש שכיון שעש' האש שלימותי' שהצית אש בציון מיד נתבטל ונאכל אבל יסודות ציון העיר לא נשרפו מעולם כמ"ש ערו ערו עד

### רמ"ע מפאנו

הלא ידענו אם לא שמענו כי אבינו הראשון נוצר בשם מלא, ונקרא אדם בגימטריא שם מלא, ופשט המלה: אֶדַמֶּה לְעֶלְיוֹן (ישעיה יד, יד). בטל את התורה מעושר, ובמה שגורש מגן עדן הותרה לו לבטלה מעוני, כי בטלו ממנו מצות הגן והשכלות העדן, וכן בדוד הוא אומר: גרשוני מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים (שמואל א כו, יט). ולפי שברית כרותה לשפתים, כתיב ויהי דוד בא עד הראש (שמואל ב טו, לב). וכמו שדרשו (סנהדרין קז, א): בקש לעבוד ולא עבד. ואחר כך קיימה מעוני, דכתיב: ואני בעניי הכנותי לבית אלקים (דברי הימים א כב, יד) (ירושלמי, פאה דף כא א). וכן מלך המשיח תחלה מדוכא מעונותינו, והוא עתיד לקיימה מעושר, דכתיב: ונחה עליו רוח ה' (ישעיה יא, ב). וכן מצינו בשלמה יושב על כסא ה'. ואחר כך בטלה מעושר עד שגורש ממלכותו ובטלה מעוני, בא ירמיה ובטלה מעוני, דכתיב: אני הגבר ראה עני (איכה ג, א). ונתקיימה בימיו ההתראה האמורה לשלמה בשלותו, אם שוב תשובון מאחרי (מלכים א ט, ו). והבית הזה יהיה עליון (מלכים א ט, ח). ונבארהו בסמוך, אף הוא קיימה מעוני, שלא סר כל ימיו מלמחות ולהוכיח. וכן הלל הבבלי קיימה מעוני, ואחר כך היה נשיא ישראל בבית השני וקיימה מעושר. ואמנם על חנם נדחקו המפרשים בפסוק שזכרנו, הבית הזה יהיה עליון (מלכים א ט, ח). והוציאוהו מפשוטו, שהרי אמרו בפרק חלק (סנהדרין צו, ב), גבה היכלא, דרכו ביה מן שמיא. ולעולם לא באו דברי הנבואה אלא בתכלית הדקדוק לאמות הספור הנגלה. צא ולמד מדברי דוד אל התקועית, חי ה' אם יפול משערת בנך ארצה (שמואל ב יד, יא). והדברים מגיעים לאבשלום שנתלה בשערו כנודע, וכאלה רבות כמו שנזכיר בחלק השני פרק י"ג.

וכאן תסתיים הבנת המאמר עם מה שנתבאר בזוהר פרשת פקודי (זהר חלק ב רמ, ב), ביסודי ציון וירושלים דאתגניזו ולא שלטו אויבים בהם.

### יואל משה • המשך

היסוד בה ולא עד בכלל ומכ"ש חומות ב"ה שנסתלקו במקו' שאין יד האויב שולט שם ולקח אות' אלהים אליו וזהו בשוב ה' את שיבת ציון שישיב אותו לנו וז"ש גבה היכל' למעלה ומ"ש דרכו ביה מן שמיא משמע שדרכו עליו וקורה למטה לא קאי על ב"ה אלא אגב דרך כי הרבה שלוחים למקום והביאו אבנים ובנו כצורת ב"ה ותבניתו ודמית האויבים ששרפו ב"ה ובאמת לא שרפו אלא הדמיון: כי זה שמו אשר יקראהו הנכרים כי הנכר לא יוכל לכוי' מול מקדש העליון רק במקדש מלך שלמה שעשה בכוונתו יהיה מה שיהיה: גם הוא יבושר במיני האושר פירש שנאמר עליו לשון אשרי אדם כו' כיון שמכוון למסילות שבלב יושב ביתך הם הצדיקי' שהיכל ה' המה ואע"פי שהם עצום אינם יכולין לכוין לאלו הכונו' עצמן והוא ע"ד אלהא דמאיר ענינינו כי אותו הגוי לא היה יודע לכוין לשמות הקדושים שהיה לר"מ להנצל מהכלבי' אך הגוי אמר אלהא דמאיר בכל כוונתו של ר"מ איך שיהיה ענינו: ועוד בנתי כתיב לי' בינה בינותי לכוון במקדש מול מקדש העליון וזהו בנתי לרע' מרחוק לב"ה שהוא רחוק בשמים מלשון אחים ורעים: ולזה ראוי שיכוונו כו' פי' אף שאינן יכולי' לכו ן בכל הכונו' וסודו' רזי העליוני' המרומים בתפילה כמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה מ"מ יכוין סתם לאלו כוונות שכיונו אותם שתקנוהו מול מקדש העליון:

### יד יהודה • א

(א) הלא ידענו וכו' חוזר הרב לדרוש על כל המקיים את התורה מעוני וכו' שהזכיר בפרקים הקודמים

### יד יהודה • ב

(ב) בשם מלא כדכתיב וייצר ה' אלהים את האדם ויורה ע"ז ג"כ שם אדם שהוא בגי' מ"ה כמו שם של הוי"ה במלוי אלפי"ן יו"ד ה"א

**יד יהודה • ב • המשך**

וא"ו ה"א ואחר שנברא בשם מלא ידענו להנהגה שהיא במדת עושר שהם ג' הראשונות יראה הפנימיי' כמבואר בפ' הקודם

**יד יהודה • ג**

(ג) ופשט מלת אדם לשון אדמה לעליון מה הוא חנון וכו' שהוא מדת עוני יראה מלכות כנז' גם והיה בו שני הדברים האלה באוריו עליו שני מיני יראה ואח"כ כשבטל התורה מעושר היה עונשו לבטלה ג"כ מעוני וכשנצל זה נגרש מגן עדן הרומזי' על שתי יראות הללו כנז' בפ' הקודם

**יד יהודה • ד**

(ד) וכן בדוד שהיה גלגול אדם הוא אומר גרשוני וגו' נתגרש כמותו ע"י אבשלום ובטל התורה מעוני ואח"כ כדי לתקן את אשר עוות הוא וגלגולו קיימה מעוני שהוא מדתו כמ"ד כי עני ואביון דלית ליה מגרמיה כלום כידוע מזוה'

**יד יהודה • ה**

(ה) וכן מלך המשיח שהוא ג"כ גלגול אדם כידוע מרז"ל ה"מ מתקן חטא גלגוליו בתחלה במה שמקיים התורה מעוני וכמ"ש ביה עני ורוכב על החמור ולעתיד יתקן עוד בקיימו אותה מעושר

**יד יהודה • ו**

(ו) דכתיב ביה רוח ה' שם של הוי"ה הכולל מדת עושר

**יד יהודה • ז**

(ז) וכן מצינו בשלמה שקרה לו וגלגולו כמקרי אדם הראשון עם גלגוליו שמתחלה הוא מדת העושר שע"כ כתיב ביה וישב על כסא ה' ואמרו רז"ל שמלך בעליונים ובתחתונים ואח"כ בטל התורה מעושר ולבסוף בטלה מעוני בא ירמיה ותקן זה

**יד יהודה • ח**

(ח) וקיימה ג"כ מעוני להיותו גלגולו כדאיתא בכתבי האר"י ז"ל ועיין בתי' אבות שם כל"קצ"ל סי' כ"ד

**יד יהודה • ט**

(ט) והלל הבבלי שהיה ג"כ גלגול שלמה ע"ה תקן עוד וקיימה מעוני ומעושר

**יד יהודה • י**

(י) ואמנם וכו' מפרש הרב אגב זה ולנו רמז מזה בכתוב: מה לך איפוא כי עלית כלך לגגות (ישעיהו כב, א). ומאי דכתיב: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה (איכה ד, יא). הכוונה על יסודת האש החצונית ההיא שהרע מכלה את עצמו, וגמר שליחותו הוא בטולו כמו שיבא. ואם חומת העיר כך, קל וחומר למקדש עצמו, כי נסתלקו אבני קדש בנס להתנוסס במקום שאין היד שולטת, והבית היה עליון כמשמעו דהא גבה היכלא, ובפירוש אמרו חכמים שאפילו מפתחות המקדש, ירדה פסת יד ונטלתן מידיהן של כהנים, ומאי דאמרי רבנן: דרכו ביה מן שמיא, אקרא קאי דקמסהיד "גת" בעלמא הוא ד"דרך ה'", כי היו אבני נזר מתנוססות על אדמתו. והרבה שלוחים למקום שדין ושדתין, והם הביאו גלים של אבנים משרפות סיד להשביע עינו של אותו רשע. דייקא נמי דקאמר ליה: ביתא קלייא קלית (סנהדרין צו ב), ועוד קל וחומר מִשֵּׁשׁ עֶגְלַת צָב (במדבר ז ג), שהן קיימות לעולם עם קרשי המשכן ואבזרייהו, והוא הדבר שנתבשר שלמה אחרי תפלתו, שלא ישלטו שונאים במעשה ידיו בזכות מה שהיתה כוונתו ומחשבתו בבית בהבנותו מול המקדש העליון. והתבוננו אמרו תחלה: הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי (מלכים א ח כז). תלה המעוט בעצמו, כי מהיותו בנין בשר ודם קטן מהכיל כבוד שכינה, וגם אל הנכרי כשבקש רחמים שישמע אל ויענהו בזכות הבית המקודש, אמר: לְמַעַן כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי (מלכים א ח מג). כי זה שמו אשר יקראו הנכרי: "מקדש המלך שלמה", והוא כטעם: אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ (תהלים פד, ה). אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ וגו' (תהלים פד, ו). הנה יושבי בביתך לא נאמר אלא "בֵּיתֶךָ", כי הם עצמם היכל וכסא ה', כדכתיב: זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ (שמות טו, ב). אהיה לו נוה להשלמת הדוגמא לכבוד שכינה, מה כתיב ביה: יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם (תהלים ל, יג). אף המה בצדקתם עוד יְהַלְלוּךָ סֶּלָה, אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ. גם הוא יבושר במיני האושר בהיות בה' מבטחו, אף על פי שלא יזכה להיות הוא עצמו מרכבה, רק מסילות עזו ובטחונו בלבבם של יושבי ביתך, דאי לא תימא הכי בלבבו מבעי ליה, אלא כדאמרן, והוא על דרך אלהא דמאיר עננ (עבודה זרה יח א), אשר

**יד יהודה • י • המשך**

פסוק והבית הזה יהיה עליון (מלכים ט')

**יד יהודה • יא**

(יא) והוציאוהו מפשוטו וקצתם מפרשי' מלת יהיה כמו היה וקצתם פירשו עליון מלשון כריתה כמו ובשפלות ידים עיין בפירש"י וברד"ק וכ"ז דוחק

**יד יהודה • יב**

(יב) שהרי אמרו וכו' ר"ל שלשון עליון הוא כפשוטו ורמז הכתוב שכשבעת החורבן יהיה הבית עליון שיעלה למעלה לרקיע כדאיתא בפ' חלק גבי נבוזראדן הוה קטיל ואזיל עד דמטא להיכלא אדליק ביה נורא גבה היכלא דרכו ביה מן שמיא שנאמר גת דרך ה' וגו' הוה קא זיחא דעתיה נפקת בת קלא ואמרה ליה עמא קטילא קטלת היכלא קלייא קלית וכו'

**יד יהודה • יג**

(יג) והדברים מגיעים לאבשלום שהזכירו דברי התקועית אל המלך ונפל הדבר בפיו שלא יפול משערו ארצה וכן היה כי נתלה בשערו :

**יד יהודה • יד**

(יד) וכאן בפסוק הבית הזה יהיה עליון הגם שנגמר' לא אמרו אלא על היכלא לבד מ"מ מסתייע' שאמרו ע"פ מה דאיתא בזוהר פקודי ע' רל"ב אבל יסודי ציון וירושלים אתגניזו ע"ש :

**יד יהודה • טו**

(טו) ולנו רמז כמ"שה לגגות והכוונה לרקיע

**יד יהודה • טז**

(טז) ומ"ד ותאכל וגו' אינו מתנגד לזה שהרי יש לפרש כי אמרו יסודותיה מוסב לאש לא לציון והכוונה שהאש אכלה וכלה את עצמה בגמר שליחותה

**יד יהודה • יז**

(יז) כמו שנזכר בחלקי' הבאים

**יד יהודה • יח**

(יח) ומאי דאמרי רבנן וכו' לאו למימרא שהורידוהו למטה ולא גם זה למעלה אלא אדרבה ענין גבה היכלא קא מפרש דאע"ג שעלה למעלה מ"מ נדמה למטה להשונאי' כאלו שרפוהו כי גת בעלמא דרכו מן שמים ומלבנין

**יד יהודה • יח • המשך**

חומות הביאו משרפות סיד להשביע עיניהם ולשון דרכו ביה דקאמר קאי התם הגת דרך ה' דקרא

**יד יהודה • יט**

(יט) שהן קיימות לעולם כדאיתא בפסיקתי

**יד יהודה • כ**

(כ) והוא הדבר וכו' שמאומר יהיה עליון בשורה טובה הוא שלא ישלטו השונאי במעשה ידיו אלא גם בזמן שיכלה הבית של מטה שם יהיה בנוי בקדושתו ובשלמותו

**יד יהודה • כא**

(כא) תלה המיעוט בעצמו כי אמרו אשר בניתי הרי מיותר אבל בכוין בזה למעט הק"ו והמיעוט בבונה להיותו בשר ודם ולא איצטריך כי להיותו בנוי מול

לא ידע לכוון יותר מזה השעור. אמנם כשהתפלל על ישראל בצאתם למלחמה, לא זכר הבית הזה אלא הבית אשר בניתי לשמך, ועוד בנתי כתיב יש אם למסורת, והכוונה כי בן לרעי מרחוק. הוא בית המקדש של מעלה, שראה ועשה כתבניתו, לפיכך הוסיף ואמר לשמך, כי הבנין התחתון והתבוננות העליון, זה וזה היה לשם שמים, לא לגאוה וגודל לבב ח"ו, ולזה ראוי שיכוונו ישראל עם חכם ונבון כדי שתקובל תפלתם, וכשבקש רחמים על גליות ישראל, אמר וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ אַרְצָם וגו' וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בנית [בָּנִיתִי] לִשְׁמֶךָ (מלכים א ח מח). אף כאן יש אם למסורת, בנית כתיב, כי אין ישראל נגאלים אלא בזכות מקדש ה' כוננו ידיו, ה' ימלוך לעולם ועד:

סליק חלק ראשון:

**יד יהודה • כב**

(כב) ואנוהו לשון נוה ור"ל ופירשו המפרשי אעשה לו נוה ולדרכינו הכונה אהי' לו נוה

**יד יהודה • כה**

(כה) להשלמת הדוגמא למעלה שהשכינה נקראת היכל ה' כידוע והצדיקים משלימי' דוגמת זו דבאתערותא דלתתא אתערו' לעילא וע"כ

**יד יהודה • כו**

(כו) כמ"ש בשכינה למען יזמרך כבוד שהכוון שהשכינה הנקראת כבוד יזמר לשמו עליון ולא ידום ה"נ מסיים בצדיקים עוד יהללוך סלה

**יד יהודה • כז**

(כז) אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם אמר (שם) בכונה ה"נ אשרי גם לאדם שאינו כ"כ צדיק גמור שיהיה כלו מרכבה וכסא ה' רק אם הוא הגון להיות לצדיקים גמורים וזהו מסילות בלבבם התחיל ביחיד אשרי אדם ומסיים בלשון רבים דהול"ל בלבבו

**יד יהודה • כח**

(כח) אלא ודאי שאמרו בלבבם מוסב לפסוק של מעלה למעלת יושבי ביתך והכוונה אשרי לאדם שאינו אלא מסילות למה שבלבבם של יושבי ביתך המה הצדיקים גמורים שהם עצמם בית ה' ויודעים הם קודם בכונה נכונה והצדיק הזה שאינו יודע כ"כ לעבוד את ה' כמותם מ"מ גם ברוך יהיה וזהו כעין שתי בנין בנית שלמה

**יד יהודה • כא • המשך**

המקדש העליון אין להגבלת בו הק"ו וזהו אמרו אף כי הבית הזה שבניתי של מטה אשר בניתי אני בשר ודם וע"ש לא אמר אשר בניתי לשמך כאשר אמר לבסוף

**יד יהודה • כב**

(כב) מקדש המלך שלמה ע"ש בנינו :

**יד יהודה • כג**

(כג) והוא כטעם אשרי וגו' ר"ל וכוונת שלמה בזה לומר שמע נא ה' אל תפלת הנכרי ותועיל לו ג"כ כוונה טובה אשר כונתו לביתי להיותו יודע שאני הוא הבונה אף שאינו יודע לכוין תפלתו אל המקדש העליון וענין זה הוא כעין מש"ה אשרי יושבי וגו' (תהלי' פ"ד) וכדמסיק

**יד יהודה • כט**

(כט) והוא ע"ד דאיתא פ"ק דע"ז שאמר ר' מאיר להההוא שומר אמר אלהא דמאיר עננ ומתיצלת והיינו שאותו שומר לא ידע לכוין אל כונה אלהית ואמר סתם אלהא דמאיר עננ באותה כונה שכיון ר' מאיר היו שכינתא :

**יד יהודה • ל**

(ל) אמנם וכו' סיומא דמלתא דלעיל הוא

**יד יהודה • לא**

(לא) כשהתפלל וכו' כמ"ש כי יצא עמך למלחמה וגו' והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת בה והבית אשר בניתי לשמך השמיט מלת הזה והוסיף מלת לשמך להורות אל התכוננותו למקדש העליון וכדמסיק

**יד יהודה • לב**

(לב) ועוד מה הטעם כתיב נמי בנתי חסר יו"ד לרמוז אל ענין זה והוא מגזרת בן והיינו שבנו למעלה

**יד יהודה • לג**

(לג) בנית כתיב חסר יו"ד להורות הכונה לבנין של מעלה אשר כוננת אתה ה' שבזכותו יהיו ישראל נגאלים כדכתיב מקדש ה' כוננו ידיך ה' ימלוך לעולם ועד : ועתה יגדל כח ה' כאשר דברת לאמר במהרה בימינו אמן :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק א

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

תקציר היסטורי ממפתח דפוס 1698; אינו תחילת דברי המחבר.: 1

תקציר היסטורי ממפתח פירוש יואל משה בדפוס 1649; אינו תחילת דברי המחבר.: 1

### יד יהודה

בפ"ק דר"ה שם במשנה בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ובחג נידונין על המים : ובגמ' מני מתני' לא ר' מאיר ולא ר' יהודה ולא ר' יוסי ולא ר' נתן דתני' הכל נידונין בר"ה וגזר דין שלהם נחתם בי"ה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר הכל נידונין בר"ה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונין על המים ואדם נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביה"כ ר' יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנא' ותפקדנו לבקרים ר' נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנא' לבקרים תבחננו וכי תימא לעולם ר' יהודה וכי קתני מתני' אגזר דין א"ה קשיא אדם אמר רבא האי תנא דבי ר' ישמעאל היא דתנא דבי ר' ישמעאל בארבעה פרקי' העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונין על המים ואדם נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביה"כ וכי קתני מתני' אתחלת דין אמר רב חסדא מ"ט דר' יוסי כדקאמר טעמי' ותפקדנו לבקרי' אנן הכי קאמרי' מאי טעמא לא אמר כר' נתן בחינה עיוני בעלמא היא פקידה נמי עיוני בעלמא היא אלא אמר רב חסדא טעמי' דר' יוסי מהכא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו ואמר רב חסדא מלך וצבור מלך נכנס תחלה לדין שנא' לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל מאי טעמא איבעית אימא לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי איבעי' אימא מקמיה דליפוש חרון אף : אמר רב יוסף כמאן מצלינן האידנא אקצירי ומריעי כמאן כר' יוסי וא"א לעולם כרבנן וכדר' יצחק דאמר ר' יצחק יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין : פירי"שי וכי קתני מתני' ארבעה פרקי' אגזר דין א"ה קשיא אדם דתני

### רמ"ע מפאנו

סוגיא דשמעתא בפרק קמא דראש השנה שאדם נידון בכל שעה. לבחינה ועיוני בעלמא כרבי נתן, ובכל יום נידון לפקידה שהוא עיון כולל בחינות הרבה כרבי יוסי, דכל חד מנייהו חדא קתני ולא פליגי רבנן עלייהו, ושתי מדות אלו נוהגות בשלמים, ועליהם אמר איוב מה אנוש כי תגדלנו כי תשית אליו לבך (איוב ז, יז). ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו (איוב ז, יח). ומלך וצבור כיוצא בהן, שכן מפורש על ידי שלמה, לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו (מלכים א ח, נט). פירוש כל דבר ודבר שביום אחד, שהם מבחינות הרבה מתאספים באותו יום לפקידה, ועל המשפט הכולל הזה אמרו אין אדם לן בירושלים ובידו עון (במדבר רבה, כא). ועל זה נאמר ביומו תתן שכרו (דברים כד, טו). שדרשוהו על שכר מצוה שבכל יום, פן יעבור יומו עם בטול קרבנו, ואמרו בכל יום תן לו מעין ברכותיו (ברכות מ, א). אתאן לרבנן דכלהו סבירא להו שכל אדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים, כדמתנו להו רבי מאיר ורבי יהודה, וכן תנא דבי רבי ישמעאל. ולא נחלק אדם בדבר. על מה נחלקו, על דין העולם בכלל, דתנן בדי פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ובחג נדונין על המים (ראש השנה טז, א). ואסקינן דסתם מתניתין אתא כתנא דבי רבי ישמעאל, וכי קתני אתחלת דין, לפיכך לא הוזכר במשנתינו שאדם נחתם ביום הכפורים כדקתני בברייתא להדיא, ובהא פליגי, רבי מאיר ליתי ליה ד' פרקים, רבי יהודה תני להו לגזר דין, שכל אחד נחתם בזמנו, בפסח על התבואה וכן כלם, וסבר רבי יהודה שתחלת דינם תלוי בראש השנה, ותנא דמתניתין

### יד יהודה • המשך

מתני' בר"ה ור' יהודה ביה"כ אמר : וכי קתני מתני' ד' פרקי' אתחלת דין אבל גזר דין דאדם ביה"כ : אנן הכי קאמרי' הכי קשיא לן כר' נתן הא טעמי' לא אמר משום דקסבר בחינה אין זה דין אלא בודק במעשיו הלכך בדידיה נמי תקשי לך פקידה עיוני בעלמא היא : כר"י דאמר אדם נידון בכל יום ויתפלל שידונו אותו לזכות ולא יקנסוהו מיתה דאי כרבנן דאמר אין נידון אלא בר"ה הרי כבר נקנסה עליו עכ"ל ומשמע ליה להרב דמדר' נתן נשמע לר' יוסי דכיון דע"כ ר' נתן לעיוני בעלמא קאמר ולא לגזר דין ר' יוסי נמי לפקידה ועיוני בעלמא קאמר והא דאמר רב חסדא דר' יוסי נפקא ליה מלעשות משפט עבדו וגו' נמי לאו למשפט חרוץ ולגזר דין קאמר אלא לפקידה בעלמא שכן הוא האמת מדקאמר איוב ותפקדנו לבקרי' וגם רבנן לא פליגי עליו כמדלא פליגי על ר' נתן אלא שרב יוסף הוי ס"ל מתחלה דע"כ פליגי רבנן ור' יוסי אהדדי ור' יוסי נמי לגזר דין קאמר דאל"תה הא דמצלינן האידנא אקצירי ומריעי להוי דלא כמאן אבל לפום מאי דקאמר אח"כ בגמ' א"א לעולם כרבנן וכו' קושטא דמלתא דלא פליגי ור' יוסי לפקידה בעלמא קאמר והוא ור' נתן נמי לא פליגי דפקידה נמי עיוני דבחינות היא אלא דר' נתן תפס הפסוק דאיוב ור' יוסי נקיט בקרא דלעשות משפט עבדו וגו' : ושתי מדות הללו בחינה ופקידה נוהגת בשלמים וצדיקים שהק"בה מדקדק עמהם כחוט השערה וג"כ מעיין בעניהם בכל עת : כיוצא בזה **[חסר]** שהם שתי מדות הללו : שכן מפורש וכו' ולכך סמיך נמי ויהי דברי אלה קרובי' לה' אלהיו : פירוש וכו' מכ"ש דלאו דר' יוסי **[חסר]** דבחינו' קאמר : ועל המשפט הכולל הוא בפקידת יום ויום לגבי צבור אמרו במ"ר פ' פנחס וז"ל אמר ר' יהודה בר סימון מעולם לא היה אדם בירושלים ובידו עון כיצד תמיד

**יד יהודה • המשך**

של שחר מכפר על עברות של יום ושל בין הערבים מכפר על עברות שנעשו בלילה וכו' שנאמר צדק יילין בה והזכיר הרב שזה נאמר לענין פקודת דבר יום ביומו : ועל זה נאמר וכו' ר"ל והי"נ למדה טובה לענין שכר המצות שאדם עושה בכל יום דרשו בש"ט על פסוק לדוד מזמור אליך ה' נפשי אשא וש"ה ביומו תתן שכרו א"ל הק"בה לדוד דוד למה אתה נושא את נפשך אלי א"ל מפני שאני כשכיר בעולמך שנא' כעבד ישאף צל וכשכיר יקוה פעלו וכתי' בתורתך ביומו תתן שכרו וכתי' ואליו הוא נושא את נפשו לכך אליך ה' נפשי אשא בנוהג שבעולם פועל שעושה מלאכה עם בעל הבית והוא מבקש שכרו ממנו והק"בה אומר לו לא תבוא אפקינהו לכלהו מדין ראש השנה לבד מאדם, ומדאמרינן דכי קתני אתחלת דין, צרכינן למנדע גזר דין דהני תלת אימת הוי, ולקושטא דמלתא אין דברים הללו צריכין להתייחד אליהם זמנים מחולפים, אחד לתחלת דין ואחד לגזר דין, אלא הכל נגזר עליהם בבת אחת, לא אמרו תחלה וסוף אלא לאדם שאם שב בנתים מוחלין לו. ולאוקמיה למתניתין דלא כרבי יהודה, אמרו דכי קתני אתחלת דין לאפוקי ראש השנה שאינו תחלת דינם של תבואה פירות ומים. נמצא ארבעה פרקים - ג' מהם תחלה וסוף, ופרקו של אדם לתחלת דין דוקא, שהרי הוא נחתם ביום הכפורים לדברי הכל, שבו נימול אברהם בבקר לדעת קצת, ובו נעקד יצחק בשעת המנחה, ובו ניתנו לוחות שניות שנתקיימו בידינו לחיותינו כהיום הזה:

**יד יהודה • המשך**

עליו השמש למה ואליו הוא נושא את נפשו אנו שנפשנו תלויה בו עא"כו ומפרש הרב שענין זה הוא כדי שבשכר מצוה שהצדיק עושה בכל יום יכופר עון מידי יום ביומו ולא יצטרך לכפרה הכללית התלויים בקרבן פן יעבור היום ובטל קרבנו ועיין מה שדרשו בזוהר פ' כי תצא עמו' תק"לו : ואמרו בכל יום וכו' ר"ל שע"ז אמרו ג"כ רז"ל בברכות פ"ו על פסוק ברוך ה' יום יום וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו אלא לומר לך בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו והיינו כדאמרן לחשוב שכר הברכות מידי יום ביומו בפקודתו : אתאן לרבנן וכו' מציע הרב לתירוצו יפרש והולך מה שקאי בגמ' וכי קתני מתני' אתחלת דין : ולא

**יד יהודה • המשך**

נחלק אדם בדבר עיון **[חסר]** : על דין העולם בכלל כיון תנינן בד' פרקי' פירות ומים : ובהא פליגי ר"מ לא ס"ל כמתניתין ותנא דר"י דד' פרקים לפיכך תנא הכל נידונים בר"ה ור' יהודה חולק על ר"מ ואית ליה ד' פרקים ולגבי פרקים לגמר דין ור"ה לתחלת דין וחולק על המתני' ותנא דר"י שס"ל ד' פרקים לתחלת דין : לגזר דין פי' לגמר דין : אפקינהו לכולהו מדין ר"ה שאינם נדונים בר"ה כלל לא בתחלת דין ולא בגמר דין לבד מאדם שתחלת דינו בר"ה : ומדאמרינן וכו' ר"ל לפי מה דמוקמינן המתני' דד' פרקים בתחלת דין יש לחקור אימת הוא גמר דין לגבי הנהו תלת תבואה פירות ומים שהרי משנתינו לא מיירי מגמר דין בשלמא גמר דין לאדם ידעינן מברייתא דכל הני רבנן ס"ל שהיא ביה"כ משא"כ גבי הנהו תלת : ולקושטא דמלתא וכו' ר"ל שבאמת לשלש אלה אין להם בדין כי אם זמן א' שתחלת וסוף דיניהם הוא בפעם אחת : ולאוקמי וכו' ר"ל שמה שאמרו כי קתני אתחלת דין ליכא למידק מניה שכל ד' פרקים יש להם ג"כ זמן מיוחד לגמר דין אלא כיון דשמעינן לר' יהודה דסבר שתחלת דין של הני תלת הוא בר"ה לכך אמרו כי קתני ד' פרקים אתחלת דין ולא כר' יהודה אבל באמת מה שאמר ר"י גמר דין להני תלת כל א' בזמנו גם המתני' מודה משום דלגבן התחלה וסוף הדין א' היא שאין להם זמני' מחולפי' אלא שהמתני' לא מיירי מגמר דין בין לגבי הני תלת שבכלל גמר דין בההתחלה בין לגבי אדם שיש לו זמן מיוחד לג"ד והכי מוכח נמי כשנעי' ללשנא של תנא דר"י דלהנהו תלת אין להם זמן מיוחד לג"ד : נמצא ד' פרקי' שהזכיר המתני' אינם שוים כי ג' מהם תבואה פירות ומים תחלת דין שלהם הוא ג"כ גמר דינם ומתניתין דמיירי מתחלת דין כוללת ג"כ בזה גמר דינם משא"כ גבי אדם דמיירי מתני' דוקא מתחל' דינו אבל מגמר דינו שהוא לד"ה בי"ה : שבו נימול וכו' וע"כ רצה הק"בה לזכות את ישראל לדונם ביום שעשו אבותינו מעשים טובים להזכיר זכותם ולזכינו במשפט ע"ז והם שנקבע היום הזה לכפרה ולכפר כידוע : לדעת קצת כדאית' בפרקי ר"א ויליף מדכתי' התם כל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה וכתי' הכא בעצם היום הזה נימול וגו' ומסיים שבכל שנה ושנה הק"בה רואה דם ברית מילתו של א"א ומכפר על עונותיהם של ישראל וכו' לאפוקי ממ"ש בב"ר על לושי ועשי עוגות הדא אמרת פסח היה וזה היה ביום ג' למילתו של אברהם : ובו ביום נעקד יצחק כידוע ממאמרם ז"ל :

**יד יהודה • המשך**

ובו ניתנה לוחות שניות כידוע ג"כ מדברי רבותינו ז"ל שארבעי' יומים האחרונים היו כלים ביה"כ ואז קבל משה הלוחות שניות ונאמר לו סלחתי כדבריך :

**יואל משה**

בכל שעה לבחינה כו' עד נידון לפקידה כו' פי' מל' הכתוב ותפקדנו לבקריי לרגעים תבחננו: על דין העולם בכלל כו' פירי על התבואה ועל המים ועל פירות האילן: ותנא דמתניתין אפקיהו כו' פי' תנא דמתניתן דתנא בד' פרקים העולם נדון ממעט כולם מתבואה מים פירות מדין ראש השנה כלל אלא כל אחד בזמנו רק האדם בר"ה והכל תחילת הדין ואם כן צריכין למנדע אימת גמר דין שלהם בשלמא באדם נאמר בברייתא וגזר דין שלהם נחתם ביום כפורים מה שאין כן תבואה מים ופירות שלא נזכר אלא במשנה דמיירי בתחילת דין ומתרץ דקושטא דמילתא הכל עליהם בפעי אחת התחלה וגמר הכל ביחד: דלא כרבי יהודה אמרו ר' כו' פי' דסבירא ליה לרבי יהודה דאף תבואה פירות ומים תחילת דינם בר"ה ואתא ר' למימר שאדם לבד תחילת דינם בר"ה: לוחות שניות כנגד יעקב כי יש קע"ב תיבות ביו"ד דברות ויו"ד דברות הם יעקב לכן נתן אליעזר לרבקה בי' צמידים עשרה זהב בקע משקלו וגי' שם? הוא רמזו עשרת הדברות ובי' לוחות ובקע רמזו ליעקב עם עשרה זהב לכן תורה שבכתב רמז לוא"ו מדתו של יעקב וגם פירי' הפסוק וידו אוחזת בעקב עשו א"ת וידו אלא ויו"ד ונקרא יעקב ני"ל משה ודי"וק:

**תקציר היסטורי ממפתח דפוס 1698; אינו תחילת דברי המחבר.**

ביאור הסוגיא בפרק קמא דראש השנה שאדם נידון בכל יום וכל שעה, ושעל זה נאמר ביומו תתן שכרו. ואמרו בכל יום תן לו מעין ברכותיו. מבאר דעות התנאים בדין של אדם בראש השנה וגזר דינו ביה"כ, ואימת הוא גזר דין דתבואה ופירות ומים.

**תקציר היסטורי ממפתח פירוש יואל משה בדפוס 1649; אינו תחילת דברי המחבר.**

גמר דין של פירות מים ותבואה אימת הוי. לוחות שניות נגד יעקב. ורמז מה שנתן אליעזר לרבקה.

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק ב

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

הואיל וכו' מעורר הרב קושיית המקשה הר"ן שם על הא דבד' פרקים העולם נידון וכו' וז"ל וקשיא לי כיון שאדם נידון בר"ה ודאי על כל המאורעות שלו דנין אותו על תבואתו ופירותיו ושאר עסקיו וביון שכן הכל נדון בר"ה ותירץ לי ג' דברי' נדונין לכל העולם בשלשה זמני' הללו השנויין במשנתינו ולפיכך הכי גרסי' דאמרה תורה לצבור שיביאו בזמני' הללו דברים שמרצין עליהן כל אחד ואחד בזמנו אבל בר"ה כל באי עולם עוברים לפניו אחד אחד וגוזרים עליו חלקו בדברים הללו עכ"ל : ואפשר עוד לתרץ הקושיא באופן אחר והיינו שבר"ה נגזר על האדם לענין עה"ז בבני חיי מזוני בדרך כלל לבד ולא בדרך פרט אם יתברך לחמו ומימיו ופירותיו שבשדה שכבר אפשר שיגזר על האדם שיהא נדון בטוב ועדיין לא תחוג הגזרה על התבואה בשדפון ועל הפירות ברקב ועל המים בחורב לכל א' בזמנו כי אז לא תקצר יד ה' לקיים גזרת המזונות על האדם בדרך נסי' יתבאר לפנינו : דכלהו במזלא תלו ר"ל שהגם דהני תלת לאו בזכות תליא שנאמר שגזרת ר"ה שהיא לפי מעשיו וזכיותו של אדם גרמא להן אלא במזלא תליא כמו שאמרו בגמ' מ"מ אהני להו דין ר"ה אם פוחתין לו לאדם ממה שראוי לו ע"פ המזל ואם משלימין לו כמו שיתבאר לקמן סוף פכ"ח כמ"ש הרב שם וז"ל ונמצא המזל דידיה עביד ונלוה אליו דין ר"ה לפחות מן הגזור למי דבמשפטו יצא רשע ולהשלי' לצדיקים הוראת המזל וכו' ע"ש : ומי שזוכה לשתי שלחנות למזלא טבא ולדין ר"ה כטב שיגזר עליו להשלים לו כפי הוראת המזל אשר לו יקרא שנכתב לחיים : ואפי' בשנה האחרונה אשר ימות בה אם מלאו ימיו ושנותיו בשנה ההיא כפי הוראת מזלו מקרי שנגזר לחיים בשנה ההיא שהרי נגזר עליו להשלים הוראת המזל : אמנם וכו' פירושא דמלתא היא ור"ל שהגזרה על האדם בדין ר"ה

### רמ"ע מפאנו

הואיל ואין תבואה פירות ומים אלא לאדם, אף אנו נשאל ונאמר שמא הכל נגזר בראש השנה ונחתם ביום הכפורים כמו שאמרנו בדינו של אדם, וכדעת רבי מאיר לכל מילי, ולמאי הלכתא קתני האי סתמא פסח ועצרת וחג. והשיב הר"ן שדברים אלו נדונים בזמנים לכל העולם, ובראש השנה מתחלקים לגברים ונכון הוא. ואפשר עוד דכל מאי דאתמר בדינו של אדם הוא על עצמו בכלל לבני חיי ומזוני, דכלהו במזלא תלו, אלא שבראש השנה נגזר עליהם אם האדם ראוי להיות משלימין לו או פוחתין לו כדלקמן בפרק כ"ח. ומי שזוכה לשתי שלחנות ומשלימין לו בהרוחה מיקרי נכתב לחיים מדי שנה בשנה, ואפילו באחרונה כמו שיבא, שהרי מלאו ימיו ושנותיו, אמנם לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי אלו נגזר כל ארבעים שנה שהיו אבותינו במדבר שדפון לתבואה ורקב לפירות וחורב למים, הרי בלי ספק בכל ראשי אותן השנים נכתב ונחתם על ישראל לאכול לשבעה דגן שמים ולשתות מבארה של מרים, ולעומת זה סופר מימי רבי יוחנן שפעם אחת היו ד' סאין בסלע ונפישי נפיחי כפן מדלית איסר.

הרי ידיעת ההפכים שכבר היו מלפנינו, מחייבת לנו כי דין האדם לחוד, ודין התבואה לחוד. ואף מים ופירות כיוצא בה. צא ולמד מחרוב ועין המים שנזדמנו במערה לרבי שמעון ולרבי אלעזר בנו בפרק במה מדליקין, ובכגון דא ודאי למדין ממעשה נסים שאינם אלא מסגולות ההשגחה העליונה על כל דרכי בני אדם, מגדול העצה ורב העלילה. רק אין דבר שתתחלף בו התבואה ממים ופירות, אלא דמיתדנו תרי דינין, בפסח שלפני הזרע נידונית על הזריעה ועל הצמיחה, ובפסח שלפני הקציר נידונית על הבשול והאספה הביתה לשלום, מיהו עיקר דינה על התבואה שבשדות שהיא בקמותיה, אם תתברך לאכילה ולזריעה, והוי דומיא דכל הנך, אלא שסוף סוף ממילא היא נידונית תרי זמני, ואיכא למימר בטעמא דמלתא, דשאני תבואה הואיל

### יד יהודה • המשך

אף שתהי' לחיים מ"מ לא תכריח שתהא ברכת ה' בתבואה ופירות ומים ודור המדבר יוכיח שאכלו את המן כל מ' שנה מבלי היות אוכל לנפשם בארץ ציה ומה לי אם היתה התבואה נדונית בכל אותן ר"ה לטובה או לרעה כי בין כך ובין כך נתקיימה הכתיבה בספר ברכה וכלכלה שהיתי' לישראל בראשי השני' ההם בלחם שמים בדרך נס והיינו דכתי' וכו' ויאכילך את המן וגו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם פירושו כדאמרן וכן הדבר בפירות ומים נמצא שר"ה אינו משווה הדין לאדם ותבואה ושארי דברים : ולעומת זה וכו' ר"ל שכאשר אפשר שיהי' בר"ה המשפט חרוץ על האדם לטוב ואעפ"כ תהא התבואה נדונית לרעה כן אפשר להיות בהיפך שתהא הגזרה על האדם בדבר המזונות לרעה ועל התבואה לטובה כמו שמסופר בכ"ה דב"ב מימי ר' יוחנן וכו' : הרי ידיעת ההפכי' כאשר ידענו ההפכי' שהיו מלפנינו במה שהית' התבואה בזול ונפישי נפיחי כפנא וכיוצא בזה ידיעה זו מחייבת לנו לומר כי דין האדם לחוד וכו' : בפי' ב"מ דאית' התם אזלו טשו במערת' איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא : רק אין דבר וכו' ר"ל שלענין הנז' שוים פירות ומים לתבואה ומה שנראה לכאורה דאיכא בינייהו במה שהתבואה מיתדנא תרי זמני כמ"ש שם בגמ' על מתני' בפסח על התבואה הי תבואה אילימא הא תבואה דקיימה כל הני הרפתקי דעדו עלה אימת איתדין אלא תבואה דמזדרעא למימרא דחד דינא מתדנא והתניא תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח נדונית לשעבר לאחר הפסח נדונית להבא וכו' אמר רבא ש"מ תרי דינא מתדנא גם בזה אין הפרש בין תבואה ובין פירות ומים : דמיהו עיקר דינה וכו' פי' שאף שאמרו תרי דינא מתדנא דבפסח נדונית התבואה

**יד יהודה • המשך**

דמקיימה וגם התבואה דמזדרעה אח"כ בחשון ובפסח הבא נדונית תבואה דמקיימה הנזרעת בחשון העבר ונמצא שנדונית תרי זמני מ"מ עיקר הדין אינו אלא דין אחד והיינו על התבואה דמקיימה דכשנדונית על הבשול כיון אם תהא ראויה לאכילה הנדונית ג"כ אם תהא ראויה לזריעה לחטה ועיקר חיותא היא, ואתיא נמי כמאן דאמר פרי שחטא בו אדם הראשון חטה היה. ונקרא עץ לחווק נטיעתו, אשר פריו יתן בעתו כמו שיתבאר בסמוך, ואז נאמר לו ארורה האדמה בעבורך. כמה דאת אמר ויאכלו מעבור הארץ (יהושע ה, יא). דן את המזון הטמון באדמה, עוד נאמר לו בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם (בראשית ג, יט). דן אותו גם אחרי צמיחתו לכמה יגיעות:

**יד יהודה • המשך**

כיון שהם נגללי' מהזריעה כהדא שאפי' דין הזריעה נכלל בדין הבשול והכל דין אחד : דומיא דכל הנך פירות ומים אלא כיון דע"כ חלוקין דיני נינהו משמע דנידונית תרי זמני ומפני זה אמרו תרי דינא מתדנא אבל באמת עיקור הדין דין אחד הוא כנז' : ואתיא נמי וכו' ר"ל שכן מצינו

**יד יהודה • המשך**

בדין ר"ה הראשון שנדון בו אד"הר שהית' התבואה ג"כ נדונית בו תרי זמני וכדמסיק : כמ"ד בסנהדרין פ' בן סורר ובב"ר פ' בראשית חטה היה והיתה נדונית בדין ההוא : ונקרא עץ אע"פ שחטה אינה אלא שבולת מ"מ נקרא עץ לחווק נטיעתו שהיה העץ צריך לנטיעה חזקה מפני פריו אשר יתן בעתו שהיתה החטה ההיא גדולה מאד ומתוקנת כמו שיהיה לעתיד והוא מב"ר שם ר' שמואל בר רב יצחק בעא קמי ר' זעירי' א"ל אפשר חטים היו והכתיב עץ א"ל מתמרות היו כארזי לבנון והיא כמו שדרשו רז"ל בפ' בתרא דכתובות על פסוק יהי פסת בר בארץ עתידה חטה שתתמר כדקל עוד שם בב"ר אתפלגין ר' נחמי' ורבנן רנ"א אמר המוציא לחם מן הארץ שכבר הוציא לחם מן הארץ ורבנן אמרי המוציא לחם מה שהוא עתיד להוציא לחם מן הארץ שנא' יהי פסת בר בארץ פי' ע"ד שדרשו ג"כ בפ' בתרא דכתובות על זה הפסוק עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וסבור ר' נחמי' שגם לפני החטא היה כן ודברי שניהם אמת ויתבאר ג"כ בפ' הסמוך : כד"א ויאכלו מעבור הארץ שפירושו מדגן הארץ וזהו בעבורך עם הניב דהיינו הדגן והיינו התבואה דמזרעא ופטורה עדיין בקרקע שתהא ארורה לכל מגדל ברכה ולא תגזר בכתי' יום האכילה כיון שבאר בפ' הסמוך הרי דין אחד : דן אותו את המזון גם אחרי צמיחתו והיינו הגזרה דמקיימה צריך תקון כדתי' בכמה יגיעות גלוסקאות מתוקנות שאז נצטרך לכמה יגיעות לדישה ולשחיקה ולאפי' :

**יואל משה**

אלא לאדם כו' פי' לצורך האדם נבראו א"כ נשאל שמא הכל נידון בר"ה וכדעת רבי מאיר דלית ליה ד' פרקים כדלעיל פר' א' והשיב הר"ן שבר"ה מתחלק לגברים לכל אחד הראוי לו: ואפשי' עוד פי' תירץ אחר דאף שנגזר על האדם עצמו בכלל בפסח ועצרת ובחג מ"מ בר"ה דנים את האדם אם ראוי הוא להשלים לו מה שנגזר עליו ואפי' באחרונה כו' עיקם בשפה אחרונה שקודם מותו נקרא ג"כ ימים כיון שמלא שנותיו: אמנם לא על הלחם לבדו כו' פירש לפעמים נגזר תבואה הרבה ואע"פ נפישי נפוחי כפן ולפעמים בצורת שדפון וירקון ואף ע"פ כן מלאים וטובים ומשביעים כל טוב כמו בישראל במדבר בדגן שמים וזה מקרי ידיעת ההפכים ההיפך המעכב כי הדין אדם לחוד ודין התבואה לחוד וה"ה פירות ומים לחוד: למדים ממעשה נסים פי' שאף על פי שאצל ר"ש ב"י היה מעשה ניסים אע"פ כן למידין בכ"הב ממנו: רק אין חילוק בין תבואה לשאר דברים אלא שהתבואה מתדני תרי דינין בכ"ש: ונקרא עץ פי' כשאמרו חטה היה ולמה נקרא עץ שהוא משמע אילן אלא שנקרא עץ לחווק נטיעתו: בעבורך ר"ל לעבור אשר עוד בתוך האדמה היינו קודם הצמיחה בזעת אפיך אחר צמיחתו שני דינים:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק ג

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

**יד יהודה**

גם את זה וכו' ר"ל כאשר נתקלקלה התבואה בדין אד"הר שבו בפ' הקודם כן לעומת זה תתברך היא לעתיד בימות המשיח ותחזור לברכתה הראשונה שהית' בשבעה לפני החטא של אד"הר ומפרש הרב באגב מאמרם עתידה א"י שתוציא גלוסקאות : כי ממגד וכו' ר"ל זה שתוציא א"י לעתיד גלוסקאות הוא דבר שהשכל מחייב כי להיות שהשמש מבשל התבואה הספירית וכמ"ש ממגד תבואות שמש וכבר ידענו שנתמעטו המאורות ממה שהיו בתחלת הבריאה ודאי כאשר ישובו המאורות לגדלן הראשונה יגדל

**רמ"ע מפאנו**

גם את זה לעומת זה הובטחנו לימות המשיח, יהי פסת בר בארץ (תהלים עב, טז). ודרשו בו (כתובות קיא, ב), עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מלת. כי ממגד תבואות שמש (דברים לג, יד). וכבר נתמעטו המאורות בעון ראשון, ועמדה חמה על אחד משמ"ג חלקים ממה שהיתה, כדברי יונתן בן עוזיאל, זכור אזכרנו עוד. ומאין כח במאור הגדול לבשל התבואה הנשארה במציאות החנטה בלבד, והוא טעם שם חטה חסר נו"ן בהוראות הדגש, ובשוב המאורות לקדמותן אז קליפת החטין שממנה הסובין, תתבשל היטב והקמח שבפנים יהיה מקובץ החלקים לא נפרד, ויהיה הכל יחד כאשר

**יד יהודה • המשך**

ג"כ כח בשול התבואות עד גלוסקאות אפויות ומתוקנות כראוי כאשר היה לפני החטא ויתבאר לפנינו : כדברי יונתן ב"ע בשלושה מקומות אשר זכור אזכירנו עוד במאמר אכ"ח ח"א פ' כ"ה וע"ח ובמ' העתים פי"ג : ומאין כח זולת השמש אחרי המיעוט לבשל התבואה בטוב כראוי : בעבודה אז היתה באותה מציאות החנטה שהיא קודם המיעוט והוא עכשיו גמר בשולה : והיא טעם שם חטה מלשון חנטה אלא שחסר הנו"ן וכנגד זה בא הדגש בטי' להשלי' חסרון הנו"ן כי כן הוראת הדגש בכל מקום ולהיות שבפי' החטא

### יד יהודה • המשך

של אד"הר נשארה החטה שאכל ממנו בבחינת החנטה ע"כ נקראת חטה : ובשוב המאורות לעתיד לקדמותן לאותה גדלות שהיה קודם החטא כמש"ה ואור החמה יהיה שבעתי' וכדברי יונתן ב"ע שם אז אין כל חדש תחת השמש כאשר תחזור התבואה להטבע שהיה לה קודם החטא לעשות גלוסקאות מתוקנות בבשול טוב באופן שגם הקליפה תתבשל יפה והקמח לא יהא נפרד בחלקיו כמו לג"ע כ"א מקובץ ויהיה הכל גלוסקא יפה כאשר בתחלה לפני החטא וכן הוא הטעם לדברי האומר שתתמר כדקל כאשר כן היתה גם קודם החטא כנז' בפ' הקדום : עשירית האפה שיעור עיסה החיובת בחלה : דכתי' יהי פסת בר בארץ בראש הרים : כד"א מראשית עריסותיכם חלה תרימו ולמדו רז"ל מכאן שהחלה נקראת ראשית ונקראת תרומה אף כאן נקראת הקלח כן והוא בראש הרים ותהי' הכוונה לפ"ז יהי פסת בר בארץ שתוציא גלוסקאות בראש הרים הראויות לראשית ולתרומה והיינו שיעור חיוב חלה שהוא עשירית האפה כמבואר בגמ' בעירובין שהכתוב מראשית עריסותיכם בעיסת מדבר מדבר : ונקראת עומר כדכתי' והעומר עשירית האפה הוא ע"ש מלאכת הכימור לאגוד ולאסוף השבלי' כי בעת ההיא יהא העמור לבדו הגמר מלאכה ולא יהיו צריכי' יותר למלאכה אחרת וכמ"ש ג"כ שם בגמרא ושמא תאמר יש לי צער לקוצרה ת"ל ירעש כלבנון פריו וכו' ע"ש וכיון שהיה לפני החטא : כמו הפת שנקראת ע"ש האפי' וע"ש הפתיתה שלפני האפיה כי הלישה ועיסה גדולה צריך לפתית אותה אל פתין גדולות הנקראי' בלשון המשנה גריצין ועל שם הפתיתה זו והאפיה נקראת פת כן הדבר בעומר : להפריש מהן וכו' מוסב למ"ש לעיל ושיעור כל בתחלה גלוסקא יפיפיה כארך ראשי שבולת, ושיעור כל גלוסקא וגלוסקא עשירית האיפה, דכתיב בראש הרים (תהלים עב, טז). כמה דאת אמר מראשית עריסותיכם חלה תרימו (במדבר טו, כ). ונקראת עומר על שם העימור, שהוא לבדו גמר מלאכה וראוי לאכילה כמו הפת שנקראת כן אלינו על שם האפיה והפתיתה שלפניה, מלישה גדולה לפתין גריצין להפריש מהן חלה שלמה, והעומר עשירית האיפה הוא. והאיפה עשירית הכור, הרי הטבע הראשון והאחרון בשליחות של מקום בעבור שמו הגדול, צר צורה על פי התורה לתרומה ולמעשרות, שהיא עצמה חלה גלוסקא שלמה כדאמרן, והוא הנרצה לרבותינו שדרשו בראשית, בזכות חלה בזכות מעשרות בכורים. והיינו דתנינן המונה משובח, שהוא המכוון תחלה להפריש מן הגלוסקאות חד ממאה, עשר מעשר, וכלן שלמין לא פתיתין, והמודד משובח ממנו לתרום מן היפה, והשוקל משובח משלשתן, שתהא מנת הכהנים מוכרעת בכף מאזנים, ואולם העשרון הוא מ"ג בצים וחומש ביצה, הרי אלו רי"ו חומשין בסוד כוסי רוי"ה. דהיינו רי"ו ה'. הסר ט' חומשין שיעור חלה שהן אחד מכ"ד נשאר או"ר, על שם מצות ה' בר"ה מאירת עינים. וכן עתיד הקב"ה להוסיף כח בתולעת המשי שזכרו רבותינו מפליאות הדוגמא שיש במאורעות שלה והנראית לעין כל, היא הרמז לתחיית המתים ולקרני ההוד ולכנפים שעתידים להתחדש להם כנשרים, ואז תעשה לעצמה בית גדול שכולו משי נקי, ויפתח מאליו עם גמר מלאכתו בצאת ממנו התולעת לאויר העולם והיה פי ראשו בתוכו, כדכתיב בראש הרים. והוא כעין מעשה המעיל, יכין וצדיק ילבש. דכוליה עלמא מיהת, אדם נדון בראש השנה שבו נברא, וגזר דינו נחתם ביום הכפורים הבא לי' הימים שהם עדה שופטת לבינוניים שלא זכו, והם גם כן עדה מצלת למי שזכו בהם כמו שנזכר, והשתא נפתח במאי דאתמר עלה:

### יד יהודה • המשך

גלוסקא וגלוסקי' עשירית האיפה והיינו להפריש חלה מעיסה שלמה כמו שהיא כי כל גלוסקא וגלוסקי' חייבת בחלה לא כן עתה שהעיסה שקיימת בקלה יצטרך אח"כ לכתת ולפתות אותה פתים : והעומר וכו' ר"ל ועוד יש בכל גלוסקא שיעור הראוי לתרומה ומעשרות כי העומר הוא עשירית האיפה והאיפה עשירית הכור כמאמרם ז"ל בכמה דוכתי שהאיפה ג' סאין וכור הוא ל' סאין נמצא שהעומר הוא א' מק' בכור ויוכל להפריש ע"י גלוסקאות שלמות שיעור תרומה ומעשרות הצריך לכור ולא יצטרך לפתחיהן : הרי הטבע הראשון קודם מיעוט המאורות וטבע האחרון לע"ל אשר ישובו לקדמותן : צר צורה המיוחדת שיעור חלה והיינו גלוסקי' כדי עומר : שלמה שאינה צריכה אח"כ לפתים : שדרשו בב"ר בראשית בזכות ג' דברים נברא העולם בזכות חלה ובזכות מעשרות ובזכות בכורים ומה טעם בראשית ברא אלהים ואין ראשית אלא חלה וכו' וקאמר הרב שטעם דרשא זו שנאמר שהעולם נברא בזכות ג' דברים הללו יותר מזולתן הוא מפני שטבע העולם היה קודם החטא להוציא שיעור חלה לתרומה ולמעשרות והוא דבר נפלא מאד ע"כ אמרו שבזכות ג' דברים הללו נברא העולם כי כן הורה ע"ז הטבע בהוציאו שיעור הראוי להם : והיינו דתנן בפ"ד דתרומות המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן ומפרש הרב ע"פ הנז' שטעם המונה משובח הוא מפני שכן היה המכוון בתחלת הבריאה שהיתה הארץ מוציאה גלוסקאות מתוקנות ושלמות כדי להפריש במנין שיעור שלם הראוי לתרומה ומעשר והיינו א' מק' שהוא שיעור תרומת מעשר ועשרה מק' למעשר ראשון : חד ממאה כצ"ל ולא תרי מק' דזהו שיעור תרומה

### יד יהודה • המשך

גדולה מדרבנן ומשנה זו לגבי תרומת מעשר ומעשר ראשון מתני' דאלו גבי תרומה גדולה תנן בפ"א אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין : והמודד משובח ממנו אגב שביאר הרב רישא דמתני' מפרש נמי הסיפא : ואולם העשרון וכו' איידי דמיירי מחלה נתן הרב טעם לשיעור עיסה ולשיעור חלה ואמר שהעומר עשירית האפה הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה כמבואר בפוסקים וכשנעשה זה למספר שוה דהיינו לחומשי' יהיו רי"ו חומשים :

### יד יהודה • המשך

בסוד כוסי רוי"ה פי' כוסי אכילתי כמו הכוסס מן החטה דברכות רוי"ה היינו רי"ו חומשי' הנרמזי' באות ה"א : הסר ט' רי"ו חומשי' הללו ט' חומשי' שהוא א' מכ"ד שכן ט' פעמים כ"ד עולה רי"ו וא' מכ"ד הוא שיעור חלה כמבואר במתני' פ"ג דחלה נשאר ר"ז חומשי' בגימטרי' או"ר כנגד ר"ז עולמות כמנין אור המבוארים בזוהר פ' תרומה עמו' רצ"ד על פסוק כי נר מצוה ותורה אור וז"ל ותורה אור דקא נהיר להההוא נר ואדליק מניה :

### יד יהודה • המשך

מסטרא דאור קדמאה דאיהו ימינא וכו' תחות כורסיא עלאה טמירא שריין אינון עולמות מסטרא דההוא ימינא תלת מאה ועשר אינון מאתן ושבע אינון בסטרא דימינא מאה ותלת אינון בסטרא דשמאלא אינון תלת מאה ועשר ואלין אינון דק"בה מתקן תדיר ומאלין מתפשטן כמה וכמה אוצרי חמדה וכולהו גניזין לאתעדנא מנייהו צדיקיא לעלמא דאתי ועל אלין כתיב להנחיל לאוהבי יי"ש ואוצרותיהם אמלא ועל אלין כתיב עין לא ראתה אלהים זולתך וגו' יי"ש אלין תלת מאה ועשר עולמות גניזין תחות עלמא דאתי ועל אינון מאתן ושבע דאינון מסטרא דימינא אקרון אור קדמאה בגין דאף אור שמאלא אקרי אור אבל אור קדמאה איהו ומזין למעבד תולדין לעלמא דאתי ואי תימא לעלמא דאתי ולא יתיר אלא אף לו בכל יומא ויומא דאי לא הוה האי אור עלמא לא יכיל למיקם וכו' אבל לא אתמנע זרעא דא לעלמין כגוונא דא תורה אור אוריית' הכי אזדרע תדיר בעלמא ועביד תולדין ואינון ולא שכיך לעלמין ומההוא איבא דיליה אתזן עלמא ע"ש ועל אלין ריי"ו עולמות דעבדין פירין לע"יל ע"י התורה והמצות דכתי' בהו עין לא ראתה וגו' דרש הרב מצות ה' ברה מאירת עיני' כלומר שמצות ה' הן הן המוסיפין כח ריי"ו עולמות בגימ' בר"ה ומאירות לעה"ב את העינים על השכר שנא' בו עין לא ראתה וגו' ועיין עוד בזוהר פ' בראשית עמו' קע"ה : וכן עתיד הק"בה וכו' אחרי שביאר הרב ענין גלוסקאות שבמאמר הנז' מפרש נמי השתא ענין כלי מלת שאמרו ז"ל שעתידה א"י להוציא ואמר שהכוונה שעתיד יוסיף הק"בה כח בתולעת המשי באופן שתחת הבית קטן אשר היא בונה לעת הזאת תעשה לעתיד בית גדול ורחב ידים עד שיהא ראוי ללבישת אדם וזהו אמרם עתידה א"י שתוציא כלי מלת שתולעת המשי תעשה לזמן ההוא בגד ללבוש לאדם וטעם הכנוי וההקש הגדול הזה הוא לפי שכיתה אשר בנתה בזמן הזה מרמז על הבית האחרון שתבנה לעתיד כי כן כל ענייניה של תולעת הזה הוא לדוגמא בעלמא על ענייני העה"ב כמו שזכרו רבותינו מפליאות הדוגמא והוא בזוהר פ' וישלח עמו' ריי"ג וז"ל אל תראי תולעת יעקב מה תולעת לית ליה ברי' בעלמא כהאי תולעת דמשי דמסטרא דמנא נפקי כל לבושי יקר מלכי' מלכין לבתר זרע זרעו ומית ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מניה אתקיים כמלקדמין והא איהו בקיומא כן ישראל אינון כהאי תולעת דאע"ג דמיתין יתהדרון ויתקיימון בעלמא כמלקדמין : והנראית לעין כל וכו' פי' שהדוגמא הנז' היא נראית לעין כל ודאי הרמז לתחיית המתי' כמו שאית' בזוהר הנז' ומרמז ג"כ לקרני ההוד שעתיד הק"בה להחזיר לישראל כמו שאמרו ז"ל במדרש איכה על פסוק גדע בחרי אף קרן ישראל עשר קרנות הן וכו' וכולן היו נתונות בראשן של ישראל וכיון שחטאו ניטלו מהן וכו' ואימתי הוא מחזירן למקומן לכשירום הק"בה קרן משיחו דכתי' ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו וכן מרמז לכנפים שעתידי להתחדש להם כמ"ש רז"ל בפ' חלק באותן אלף שנים שעתיד הק"בה לחדש בהן את עולמו צדיקים מה הם עושים הק"בה עושה להן כנפים כנשרים ושטין על פני המים וכו' והנה מורה טבע התולעת הלזו הדוגמא לכל אלה והיא הלא אחת מנפלאות תמים דעים יתי' כי כן ספרו לנו חכמי הטבע בספריה' מעניינה של התולעת דבר שהחוש מעיד ועין בעין נראה מהותה **[חסר]** תולעת המשי לחיות ולרחוש מתפרנסת מעלי עץ לבנת והנקרא תות ומהן ניזונית הולכת וגדלה עד עמדה על מלאת השיעור לגידול הראוי לה ואז מרוב כל שנתמלאה כריסה מאד מבהיק ומזהיר תארה כי קרן עור פניה ולאחר שגדלה כראוי עושה לעצמה סביבה בית ממשי בשיעור זית ושם ספון נעלם בה עד יום מותה ולאחר מיתתה יתחדשו לה כנפים גם חיה תחיה מחדש ותפרה ותרבה ותחיה את זונה וזרע לקיום המין כ"כ החכמים כותבי טבעי ב"ח יע"ש וכיון שהפליא ה' לעשות בטבע התולעת הלזו יותר משארי ב"ח להראות עי"ז כע"ז הדוגמא לתחיית המתי' ולקרני ההוד ולכנפי שעתיד לחדש להם כנז' אין מן התימא שנאמר על הבית

### יד יהודה • המשך

אשר התולעת רגיל לעשות כל ימי העי"הז שיתרחב מאד לזמן ההוא לצורך הצדיקים ובפרט אחר שכל הנפלאות אשר מורה עליהם התולעת יתקיימו לזמן ההוא בפועל גמור אין כל חדש כנז' בתולעת הלזו כי אם שתעש' אז בית גדול כעין לבוש לצדיקי' תמור הבית הקטן אשר עשתה בעי"הז : ואז תעשה התולעת : והיה פי ראשו של הבית : כדכתי' בראש הרים ושיעור הכתוב יהי' פסת בר בארץ שתוציא כלי מלת מלבוש ממשי אשר בראש הרים שיהי' פי ראשו בתוכו : כעין מעשה המעיל שכתי' ביה והיה פי ראשו בתוכו : דכי"ע וכו' אחר שסיים הרב הדרושים הללו חזר לענין ראשון דלעיל פי"א דכלהו רבנן ס"ל שאדם נדון בר"ה כנז' שם והטעם לפי שבו נברא אד"הר כידוע :

### יואל משה

על א' משמ"ג חלקים כי הכתוב אמר והיה אור הלבנה יהי' שבעתים כאור החמה יאמר שבעתי' הוא הענין ז' פעמים שבעה והוא מ"ט וז' פעמים מ"ט הוא שמ"ג כתרגום יב"ע ע"ש: ומאין כח במאור הגדול הוא החמה כמ"ש ממגד תבואות שמש אבל עתה שנתמעט החמה נשארה במציאות החנטה בלבד ובחטה חסר נ' בהוראו' דגש מורה? על חסרון הנו"ן ואחר ר"ל כ"ז הענין כך הוא חטה גי' כ"ב וחנטה גי' ע"ב כי בזוהר כתב רזא בטיש בוצינא ואפיק נ' נהורין שבילין וזהו נ' שערי בינה ואח"כ בטיש ואפיק כ"ב שבילין נהורין וזה רמז לכ"ב סהדי כ"ג חושן יי"ב האפוד ס"ה ע"ב ואורו מזה שהוי שם של ע"ב וכ"ב שבילין הוא שם של כ"ב הוא שם טד"הד פנים של שם הוי"ה וזהו סוד שאמרינן בר"ה ויי"כ ובכן פי' שהוא גי' ע"ב נגד שם של ע"ב ויתו"ב כי למה מרמז שם ע"ב בדרך זה כי בתחי' באים הנהורין כי כנגד הג' ובכן ואח"כ הכ"ב שבילין כנגד ב"ב של ובכן כל ג' ובכן וזהו הסוד וזהו נ"ב בסוד חט"ה וחנטה הוא עולה ע"ב וכ"ב: דכתיב בראש ההרים כו' פי' הרים לשון תרומה וממילא בראש הוא ג"כ מל' ראשית עריסותיכם ונק' עומר כדברי הכתו' והעומר עשירית האיפה הוא ר"ל ע"ש העימור כמו הפת שנקרא אצלינו ע"ש הפתיתה הוא ג' חתיכה ואינה שלמה אבל העומר שלימה וגלוסקא הוא עשירית האיפה כדי שהמעשר והתרומה יהיה שלימה לכ"א הרי טבע ראשון קודם חטאו של א"ר? הרי והעתיד לע"הב: בשליחו' של מקום כו' שיהיה שלמה ע"כ התור' ע"ש: ואולם העשרון הוא מ"ג ביצים וחומש הוא שיעור קל"ה? כמנין חל"ה והוא ריי"ו חומשין בסוד ר"ה דהיינו י"ר י"ו ה' פי' ה' הו' חומש: המונה משובח כו' עיין כ"ע מ"א פ' כ"ד מבין הוא גבור"ה משקל הוא חסד מדה הוא ת"ת: חסר ס' חומשין שיעור החלה נשאר אור הוא ר"ו ע"ש מצו' ה' בר"ה הוא ר"ו מאירת עינים בשם ר"ל כ"ק על פסוק מאירת עינים גי' הכי כתב בס"ג פ' נ' וז"ל יש בפרשה והיה אם שמוע ג' הוי"ות עד ושמתם ע"ב תיבות והשם הוא של ע"ב כנגדו וכל שם הוי"ה מצייר בשכלך שהן עיגולין ג' ליו"ד וג' להי"א וס' לכל אחד מכ' כה"ו הרי כ"ד עיגולין לכל א' וכולן יחד הוא ע"ב ואלו העיגולין הם כ"ח בדמו' עין אדם ועל כל עיגול ג' תגין הרי ג' עייניין דעינא הרי ע"ב תגין וכל הויה צרוף שלשתן הרי ריי"ו הרי ע"ב ריי"ו תגין צרופין ושב"ר ויאמר ישבו כ"ט תיבות כו' ע"ש בפי' ד' מ"ב עד ולכל א' מהן הוי"ה דעיינין: כדלעיל אלא שה"ה אחרונה אין לה רק ג' עיגולי' גי' זעירא שבתוכה ומנין כל התגין שבג' הוי"ות אלה או"ר זרוע לצדיק ע"ש באורך ממילא אחר כאן ג"כ כן החומשין עולה ריי"ו כמנין תגין חסר ס' חומשין ר"ל הוא ג' עיגולי' שחסרו משלש הוי"ות הם ת"ן וסימנ"ך או"ר בר"ה כנ"ז וכמו אור מאירת עינים דייקא כי התגין הם כמו עין אדם כמ"ש שם לכן הביא פסוק זה לכן גם כן שיעור חלה אחד מכ"ד ודו"ק: בתולעת המשי שזכרו רבותינו מפליאות הדוגמא הוא בזוהר פ' וישלח וז"ל כהאי תולעת דמשי דסטרי דמיניה נפקין כל לבושי יקר וכו' וזרע זרעין וכו' ע"ש וזה רמז לתחיית המתים שמת ואח"כ יחי' מעצמו ויש

**יואל משה • המשך**

לזקני וכנפי כו' כולם הסימנין על העתיד: והיה פי ראשו בתוכו כדכתיב כו' ר"ל ממילא ומאליו נעשה חור שיכניס ראשו של צדיק לכ"א יכין הוא התולע' וצדיק ילבש ר"ל מעצמו בלי שום

לפרק בתוכן העניינים

**יואל משה • המשך**

תיקון כמעשה המעיל:

# חקור דין — חלק ב — פרק ד

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

אמר ר' כרוספדאי שם בפ"ק דר"ה : מדקאמר נפתחי' בר"ה ולא קאמר נכתבי' בר"ה או סתם ג' ספרים הם : על החלוקה הזאת דג' כתות : אלא פתיחה הנעשית בר"ה : דלא תיסק אדעתין וכו' ר"ל דאי הוה אומר סתם ג' ספרי' הם בר"ה הוי אמינא ששני מיני ספרי' הם למעלה האחד הוא הנעשה לפי בני אדם להכתבם כל מעשיהם דבר יום ביומו אם טוב ואם רע וכמ"ש ז"ל עין צופה וכו' רואה וכל מעשיך בספר נכתבין שמשמעו ספר אחד כולל כל בני אדם יחד וכמ"ש הרב לקמן סי' י"ב או ספר אחד לכל אחד ואחד ועכ"פ אינו נעשה לפי חלוקי מעשים דלא סגי בספר א' אפילו לאדם אחד ומין השני הוא הנעשה לפי זכות בני האדם ומעשיהם וכדמשמע הכא במ"ש ג' ספרים וכו' והיינו מעשי הצדיקים בפני עצמן ומעשי הרשעי' בפני עצמן וכן לבינוניי' והי"א שהספר של כל א' וא' נכתב בשעת מעשה וספרים דג' כתות נכתבי' בר"ה בשעה ששוקלים מעשיהם והיינו שאז מעתיקים מספר הפרטי האישי הנז' כל מעשי הצדיקים וכתבי' אותו בספר א' וכן מעשי הרשעי' ומעשי הבינוני' לכך קמ"ל באמרו נפתחי' דלאו הכי אלא הספרים הנפתחי' בר"ה הן הם הספרים הפרטיי' כל איש ואיש אלא שבר"ה מתחלקין ג' ספרי' כפי זכר המעשי' ההמה שהוא ע"פ ג' חלוקות דג' כתות : ויתבאר לקמן סי' י"ב : דברי' כמשמען ולא כמאן דס"ל שענין ג' ספרים אינו אלא לשכך את האוזן ע"ש : וכבר הורגש וכו' ר"ל שכבר קדמני מי שהרגיש בהקושיא גדולה הנופלת במלת של במ"ש של צדיקי' וכו' : במימר קדישין של ר' כרוספדאי : פעמיים שלשה שאמר ג' פעמי' מלת של ברישא במ"ש ג' ספרי'

**רמ"ע מפאנו**

אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן, ג' ספרים נפתחים בראש השנה, אחד של צדיקים גמורים, ואחד של רשעים גמורים ואחד של בינונים. של צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים. של רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה, ושל בינוניים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו נכתבים לחיים, לא זכו נכתבים למיתה. אמר ר' אבהו מאי קראה, ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו. ימחו מספר, זה ספרם של רשעים גמורים. חיים, זה ספרם של צדיקים גמורים. ועם צדיקים אל יכתבו, זה ספרם של בינוניים. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא, מחני נא מספרך אשר כתבת. מחני נא, זה ספרם של רשעים גמורים. מספרך, זה ספרם של צדיקים גמורים. אשר כתבת, זה ספרם של בינוניים עד כאן. מדקאמר נפתחים בראש השנה, שמע מינה שהם כתובים כבר על החלוקה הזאת ואינם מחוסרים אלא פתיחה, דלא תיסק אדעתין שיהיו לפניו יתברך ב' מיני ספרים, האחד מה ששנינו וכל מעשיך בספר נכתבים, כאלו כל אדם יש לו ספר בפני עצמו שנכתב בשעת מעשה אם טוב ואם רע, והכא משמע שכל הצדיקים נכתבים בספר אחד והרשעים בספר אחד וכן הבינוניים, דאלמא בשעה ששוקלים מעשיו של אדם מעתיקין אותם מספר אל ספר, קא משמע לן דלאו הכי אלא בראש השנה נפתחים הספרים שכבר נכתבו, וזכר כל המעשים בא לפניו יתברך לדון אותם לחיים ולמות. ויתבאר לקמן מה המה אלה הספרים דברים כמשמען ואופן כתיבתם ראשונה על ספר אחד, ואיך ומתי יתחלקו לג' ספרים. וכבר הורגש מלפנינו הקושי העצום במלת "של" שהוכפלה במימר קדישין אלו פעמיים שלשה, דניחא בכלהו לגבי נפתחים, אבל לגבי נכתבים ונחתמים אין לה טעם למי שאין לו חיך, ולנו

**יד יהודה • המשך**

נפתחי' של צדיקי' ושל רשעי' ושל בינוניי' ועוי' ג"פ בסיפא במ"ש של צדיקי' נכתבי' וכו' והוא ודאי דבר תימא דבשלמא ברישא גבי נפתחים ניחא בכולהו ג' כתות לומר של מפני שמדבר מהספרי' שנפתחי' ומפרש במלת של מאיזה ספר מדבר משא"כ בסיפא שאמר נכתבי' שקאי על הצדיקי' ורשעי' ובינוניי' עצמן ולא על הספרים אין טעם לומר מלת של : למי שאין לו חיך לטעום טעם היתר קושיא זו אבל לנו מתוקה מלת של גם בסיפא כפי שיתבאי לקמן פי' ו' י"א : בפנים שונים ה"ה שמונה דרכים שהזכיר שם :

**יואל משה**

מדקאמר נפתחים בר"ה ולא קאמר נכתבים בספר ש"מ שהם כתובי' בספר כבר ואינם מחוסרים אלא פתיחה: דלא תיסק אדעתין שיהיו לפניו כו' ר"ל בכיחו' ולאו קושיא היא אלא ראיה הוא שכתבין כבר אלא שעתה פותחין כאלו כל אחד יש לו ספר בפני עצמו והכי משמע צדיקים כול' בספר אחד ורשעים כן ובינונים ג"כ כך אלא צריך לדחוק ולומ' נכתבים משמע מעתיקין וזה לאו אליבא דהילכת' קמ"ל דלאו הכי אלא נפתחים מה שנפתחו כבר יתבאר לקמן: וכבר הורגש מלפנינו הקושיא העולם גם כן מקשין מה זה שאמר מלת ש"ל ג' פעמים ש"ל צדיקים ש"ל רשעים ש"ל בינונים. דניחא לכולהו לגבי נפתחים ר"ל שאחי"ג ספרים מוכרח לומר מה הם ג' ספרי הוצרך לומר ש"ל אבל אצל נכתבי' ונחתמי' ה"לל צדיקי' נכתבים לאלתר לחיים ורשעים להיפך ולא של ע"ש:

היא מתוקה מדבש ונופת צופים, ולמדנו ממנה כמה טעמי תורה שכלם אמת צדקו יחדו ליושבים לפני ה' יהיה סחרה קדש הלולים, להבין ולהשכיל בפנים שונים אמתה של שמועה זו בס"ד. תאלמנה שפתי שקר ומבקשי ה' יבינו כל:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק ה

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

מראשית אחרית לדרוש מה בענין ר"ה הראשון : ביום הששי דמ"ב שבכ"ה באלול נברא העולם ור"ה ביום ו' ובו נברא אדם ונדון בו ביום : כטעם כלם נסקרים וכו' שם במתניתין ברי"ה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון שנא' היוצר יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם ובגמ' וכלם נסקרים בסקירה אחת וכן כאן הכוונה וירא אלהים בסקירה אחת את כל אשר עשה בו ביום לדין הראשון : ותנן וכו' ר"ל והראי' שאלו הספרים נפתחו ביום הדין ההוא ממ"ש בגמ' על כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ולשון זו ודאי מורה על פתיחת הגי' ספרי' כי כן פירשו כבני אמרנא ככבשים הנמנין לדיר להתעשר והוא ע"ד שאמר ישעיה (מ') כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאי' ובחיקו ישא עלות ינהל שבאמרו כרועה עדרו ירעה ממשיל את הקב"ה לרועה נאמן וישראל בדרך כלל לצאנו ואח"כ מפרט הגי' כתות בפרט כי אמרו בזרועו יקבץ טלאים מרמז למדה"ד לרשעי' כידוע שהזרוע השמאל כנוי למדה"ד ובה יקבץ טלאים החזקי' שיכולין ללכת ברגליהם והם הרשעי' החזקי' באבריהם ובחיקו ישא הטלאי' החלשי' שאינם יכולי' ללכת ה"ה הצדיקים חלושי כח קצירי ומריעי' והם כבי תבירין דק"בה אותם ישא הרועה הנאמן יתי' בחיקו למשוך עליהם חוט של חסד : עלות ינהל את הבינוניים **[חסר]** שכן לשון ינהל מורה רחמים ועיין מזה פי' כי תשא הרי שבכללו כבני אמרנא מרמז ענין שע"י נכלל הפרט והמביא הפסוק דהיוצר יחד וגו' מוכרח נמי שפירושו בימי אד"ר וכדמסיק ש"מ שגם אז היו הספרי' כמתני' : היוצר וגו' ביומא דידלתא לפרש הפסוק על מעשה אד"ר והוא אד"ר שכל הנשמות שעתידי

### רמ"ע מפאנו

פתח דברינו בדרוש הנורא הזה, יאיר לפנינו מראשית אחרית. כי אלה הספרים נפתחו בראש השנה תחלה ביום הששי דמעשה בראשית, דכתיב ביה וירא אלהים את כל אשר עשה. כטעם כלם נסקרים בסקירה אחת. ותנן בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון. הכא תרגימו כבני אימרנא. פירשו בו כמכניס צאן לדיר להתעשר.

והדברים מכוונים עם מאמר הנביא (ישעיהו מ, יא): "כְּרֹעֶה עֲדָרוֹ יִרְעֶה", זה דרך כלל, והפרט מפורש "בִּזְרוֹעוֹ יְקַבֵּץ טְלָאִים", זו מדת הדין לרשעים שהם חזקים באברי גופם, "בְּחֵיקוֹ יִשָּׂא" זה החסד לצדיקים, מנין תבירין דקב"ה. "עָלוֹת יְנַהֵל" ברחמים לבינוניים. וכתיב "היוצר יחד לבם" (תהלים לג, טו). באיפותו של אדם הראשון מאז היה "מבין אל כל מעשיהם", רק שאינו דן אותם אלא בכל שנה לפי מקומו ושעתו. אי נמי "היוצר יחד לבם" מאז, הנה עתה הוא "מבין" לאחרים פועל יוצא, והבודד "בנת לריעי" (תהלים קלט, ב). ירצה מכריז ומודיע אל כל מעשיהם בכתיבה וחתימה.

או יהיה אמרם "כבני אימרנא", מיפיפתו של לשון יוני שקורין ליום אימרא. ירצה עוברים כלם לפניו כאלו היום נבראו, כטעם "היום הרת עולם".

ואולם שלשה ספרים הם מה שציוה והוזהר והותרה אבינו הראשון מפיו יתברך,

כי אמנם מה שאמר "מכל עץ הגן אכול תאכל" -- זו מצות עשה, ספרן של צדיקים ומתן שכרן. והוא טעם הכפל ששכר מצוה מצוה. וכל האכילה האמורה בפסוק הזה -- בתורה ובמצות

### יד יהודה • המשך

להיות הן תלויי באיפתו זה בראשו וזה בצוארו כמו שדרשו רז"ל בשמוי רבה פי' כי תשא על פסוק איפה היית ביסדי ארץ ואז הי' מבין וכו' : א"נ פי' דה"פ היוצר יחד לבם מאז כלם הראשון באשר ראה יתי' מעשי כל הדורות הנה עתה בכל שנה מכין ומודיע מעשיהי' לבעלי הכתיבה והחתימה אם למות אם לחיים כי בזה יודעו מעשיהם : פועל יוצא ר"ל שמלת מבין אינו פועל עומד אלא פועל יוצא והיינו מבין לאחרים כמו מבין פתיים כי הפעל הבודד ועומד הוא על משקל בנה לרעי מרחוק והל"ל להי"ו וכן אל כל מעשיהם : ירצה מכריז וכו' שבזה הוא מבין לאחרי' במה שמכריז ומודיע וכו' : או יהיה וכו' ר"ל דאפשר נמי לומר שעל אופן זה מורה הלשון כבני אימרנא על הפתיחה של ג' ספרים שבר"ה הראשון והיינו שאימרנא הוא לשון יונית ופירושו יום שבלשון יונית נקרא יום אחד הכוונה לפי"ז שבר"ה כל באי עולם עוברין לפניו יתי' כבני יום אחד כאלו היום נבראו כי כן היה להם כהיום שבו נבראו וכאן כן עתה דין אחד להם וכדמסיק : כטעם היום הרת עולם שפירושו כאלו היום נברא העולם : ואולם וכו' השתא מפרש הרב ענין ג' ספרים שנפתחו ביום הדין הראשון ואמר שאלו הם מה שצווה אד"ר על מצות עשה והוזהר על מצות ל"ת ושהותרה בהתראת מיתה מפיו יתי' באמרו מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי יודע אלהי' כי ביום אכלך ממנו מות תמות וגו' וכדמפרש ואזיל דהיינו שמצות עשה הוא ספרן של צדיקים שעוסקים במצות קום עשה ויאה לזכותם שכן דלשכר שימור מצות ל"ת לא נצרכו כולי האי וספרן של בינונים הוא מצות

### יד יהודה • המשך

ל"ת שהבינוני צריכים ליזהר ביותר על מצות ל"ת וגם די להם בשימור הלאוין תחת שמתרשלי' בקיו' העשין וההתרא' למיתה הוא ספרן של רשעים שעוברין אפילו על הלאוין : זו מ"ע באמרו אכול תאכל ולא אמר כי תאוה נפשך כענין ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך והוא רמז לתורה ולמצות בדאית' במדרש הנעלם וע"ש והוא כענין שכתוב דבש מצאת אכול דיך : שאלו זכינו וכו' ר"ל שאמרו יתי אכול תאכל אינו לרשות אבל היא מצוה שציוה על אכילת עצי הגן ואלו זכינו שהיה אד"הר אוכל משאר עץ הגן ולא מעץ הדעת היתה נחשבת לנו האכילה ההיא למ"ע כאכילת קדשים שהיא מ"ע ועיין לקמן פי' י"ז : וכן דוד וכו' ר"ל ועוד **[חסר]** הוא הדבר בדוד משיחנו גלגול אדם כידוע שמקיי' מצוה זו עדיין בג"ע ואוכל מעצי הגן ונחשבת האכילה למצוה : שהוא חי בג"ע כמ"ש בזוהר פי לך לך עמו' רל"ב וז"ל ובג"כ דוד מלכא חי לעלמין ואפי' ביומי מלכא משיח איהו מלכא וכו' וכיוצא בזה אמרו ז"ל בפי חלק : והוא יוצא יצא תמיד מג"ע ויתיב אפתחא דרומי בין ענייי סובלי חלאי כמ"ש בפי חלק לקיי בעצמו חוליינו הוא נשא וגו' ועיין מזה בזוהר פי ויקהל עמו' שע"ט : שהן צריכים ליזהר ביותר מן הצדיקי' ושמירת הלאוין הוא מתן שכרן שנותני' להם שכר כאלו עשו מצוה : כדכתי' אף לא פעלו וגו' ופירש החכם אבן עזרא גם אשר לא עשו עולה יחשב להם כי הלכו בדרכי השם : דלדידהו לבינוניי' כיון דלאו צדיקי' בקום עשה נינהו אצטריך למימר ישב ולא עבר עבירה וכו' כמ"ש ז"ל בפ"א דקדושין דאלו צדיקים לא אצטריכו לזה : וטעם הכפל של מות תמות לפי פשוטו הוא כי מחמת האכילה נתמעטה קומתו כמאמרם ז"ל בב"ר בג' דברים שניטלו ממנו וע"ש וכשם שנתמעטה קומתו כן התחיל החום הטבעי שלו להתמעט ע"י ההתכה והענין הוא ע"פ מ"ש חכמי הטבע שחום הטבעי הוא יותר חזק בקטנו של האדם ואחר הכתוב מדבר, שאלו זכינו היתה אותה האכילה נחשבת לנו כאכילת קדשים וכהנחת תפילין. וכן דוד שהוא חי בגן עדן מקיים עכשיו המצוה הזאת יום יום, והוא יוצא ושב לקיים בעצמו 'חוליינו הוא נשא ומכאובנו הוא סבלם' (ישעיהו נג, ד).

"ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" -- זו מצות לא תעשה, ספרן של בינוניים שהם צריכין ליזהר ביותר, והוא מתן שכרן כדכתיב "אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו", דלדידהו אצטריך למימר "ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה". וכמו שיבא.

"כי ביום אכלך ממנו מות תמות" -- זה עונשן של עברות, ספרן של רשעים.

וטעם הכפל לפי פשוטו, כי מחמת האכילה מעץ הדעת בו ביום נתמעטה קומתו, ומיד הותחלה ההתכה וניתן לו אחר כך מזון מתיחס לתמורת הניתך, כי היה מאכלו תחלה להוסיף כח בעצמו ולהשלים הנאכל שיהיה כמוהו. וגם אמנה בכשרון מעשיו היה ספק בידו תמיד בלי הפסק להוסיף כח בגבורה של מעלה עד אין חקר, כטעם הרגיל בקדוש היום זוכה וממלא גרבי יין. שאין המאמר יוצא מידי פשוטו, ונסתרו על היין שמשומר בענביו, והוא הדין טלית נאה לרגיל בציצית. והוא "אמרת אלוה צרופה" דאתמר בה בעדן רתחא "בצע אמרתו", ומתרגם "בזע פורפירא דיליה", ובעת רצון דיוקן הצדיקים חקוק בה, כמו שאנו עתידים לפרש בחלק החמשי. והרגיל במזוזה זוכה לדירה נאה, כי מזוזה בגימטריא ד' אותיות הקריאה -- היכל השם הגדול הבלתי נהגה. והנה אבינו הראשון היה עתיד לילך בכח האכילה ההיא מחיל אל חיל ולהגיע בגוף ונפש אל העדן אשר אין שם אכילה ושתיה אלא ההנאה מזיו השכינה, אבל אחר החטא התמידה ההתכה בכל יום, ואין המזון תמורה מספקת, וכל שכן בהיותו יגע בו אלא לסעדו לחיי שעה עד שהגיע אל הגויעה בסוף ימיו, לכלא הפשע ולהתם חטאת ולהביא צדק עולמים:

### יד יהודה • המשך

גידולו בקומתו מתחלש שבכל יום ויום החום הטבעי הולך ומחסר ונתך קצת בהתאכלו ממנו מדי עת וכל רגע קו לקו זעיר שם זעיר שם דרך נקבי הפליטה ולהשלים ולמלאות את החסרון וההתכה זו צריך האדם וכל הב"ח למזון כדי שע"י הדם הדק והמובחר המתהוה ממנו יכלכל ויסעד מחדש כפי האפשר את החום הטבעי הנחלש ואת הדם המתמעט ולהיות שאין בכח שום מזון שבעולם להוליד דם דק וטוב כ"כ כחלק המתמעט והניתך ע"כ גם אחר שנתמלא ונשלם החלק ההוא נשאר עדיין קצת מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות להיותו דבר קטן בלתי מורגש כי אמנם כפי טוב מזג המזון כן הוא טוב ההשלמה להניתך ההוא אבל מ"מ אין במזון היותר צח ודק שבעולם כי אם התיחסות ודמיון טוב להניתך לא שיהא שוה לו בכל חלקיו כי זה א"א באשר שלעולם ימצא קצת הפרש בין דברים הטבעיים ובין הדברי' המלאכתיים הנעשי' להתדמות להטבעיים : ואמרו עוד שזהו סבת מיתה הטבעית כי האדם או ב"ח היותר חזק ובריא אולם באבריו כאשר יחסרו הכחות של חום הטבעי מנעוריו מעט מעט דבר יום ביומו הנה לעת זקנתו כשיתרבו החסרונות ההם ירבה האד' ג"כ להרגיש ההעדר עד שאפס כח יחלש יגוע וימות ומתבאר כ"ז בארוכה בספריהם יע"ע ולהיות שהדבר כן הנה האדם מאז נגיחו מרחם אל אויר העולם ימצא חיותו ומיתתו באחד כאשר לעמל יולד ולהשלמת חום הטבעי אשר יותך יום יום וכי א"א למלאות החסרון בטוב ובשווי גמור בהכרח הוא תכף מוכן למיתה אשר בסוף ימיו ימצאנה בפועל ולזה אמר החכם סעניקא במליצותיו אנחנו מתים בכל יום וכשאמות אפסוק מלמות הורה לזה הענין ואמר הרב שזהו טעם הכפל מות תמות א' מרמז להכנת המיתה והיינו להתכת חום הטבעי שהיא הכנת המיתה וא' למיתה עצמה : מתיחס ויתדמה להניתך אבל אינו שוה לו

### יד יהודה • המשך

בכל ענייניו באופן שאין המזון תמורה מספקת וכדמסיק בסמוך : כי היה מאכלו תחלה קודם החטא לא בתורת הניתך כי לא היתה עדיין ההתכה אבל היה מאכלו מעצי הגן אשר נצטווה על ולאוסיף כח לשלמותו במצוה זו וגם להשלים הנאכל שהוא עצי הגן להיות כמוהו בעבודת יתי כיוון שיבואר לקמן פי יייז ועיש : וגם אמנה לא היה נצרך להוסיף כח בגופו כיא בשלמותו והיינו כדי להוסיף כח של מעלה כידוע שבאתערותי דלתתא מתעבדא אתערותי לעילא כי כן היה ספק בידו להוסיף כח בגבורה של מעלה תמיד עיי כשרון מעשיו : כטעם שאמרו זיל בפי בים הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר בקדוש היום זוכה וממלא גרבי יין ומפרש הרב אגב שהכוונה נמי שהזהיר באלה מוסיף לעומתן כח של מעלה גיכ זוכה וממלא גרבי יין הגם שהמאמר אינו יוצא מידי פשוטו מים עיד הנסתר הכוונה בזה להיין המשומר לענביו משמת ימי בראשית שהזכירו רזיל במס' חלק והוא רמז למדת בינה כידוע והיינו לומר שאתערותא דיליה במה שזהיר בקדוש היום עבדה אתערותי לעילא כמדת בינה : והיא פי הטלית נאה שאמרו היא אמרת אלוה פורפירא דקיבה דחקיקין עליה דיוקני דצדיקים כמבואר בזוהר בכמה דוכתי ועלה אתמר בצע אמרתו ותהי הכוונה כאן שהרגיל בציצית מוסיף כח הפורפירא לעילא ליום נקם להי כמו שיבואר לקמן חיה סי חי ועיש וכן מיש זיל זוכה לדירה נאה הכוונה לאתערותא דשכינתי שם של אדנות עולה סיה בגימי היכיל להיותו היכל לשם של הויה ועיכ נקרא היכל הי וזו היא הדירה נאה מדה כנגד מדה על שרגיל וזהיר במזוזה שכן השכינה נקראת מזוזה בגימי גיכ סיה וכידוע : די אותיו של שם הקריאה : והנה וכו סיומא דמלתא דלעיל היא וריל שהיה מאכלו של אדיהר קודם החטא להוסיף על שלמותו והיה מוכן ומעותד לילך בכח אותה האכילה מן הגן שהיה בו אל העדן : ואין המזון תמורה מספקת להתכה כי אינו אלא לסעדו לחיי שעה וכיש בהיותו צריך ליגע אחר המזון כמיש לו בזיעת אפיך וגו : עד שהגיע אל הגויעה וזהו מות תמות אי להתכה ואי להמיתה כנז' :

### יואל משה

ביום הששי דמעשה בראשית יייל בכיה באלול נברא שמים וארץ תימ ריה ראשון היה בששי של מעשה בראשי כו': את כל אשר עשה כלם נסקריי בסקירה אי כו' ריל אמר זה הלשון כי עשיה לרמז שעיה כהריון והוא גי סקיירה וזהו סוד אצל הבל וישיע אל הבל ואל קין לא שעה: בזרוע יקבץ טלאי זו מדת דין רשעים ריל שהם חזקים באברים וצריכין לקבץ בזרוע ריל שהוא זרוע שמאלי של יצחק שהוא דין לכיא מדת הדין דהיילל זו דין לרשעים אלא רמז ענין זה: בחיקו ישא החסד לצדיקים מנין תבירין של הקיבה כו' ריל בעיהז הצדיקים הנשברים וצריכין לישא בחיק שהוא חסד של אברהם: עלות ינהל ברחמים לבינוני שהוא מדתו של יעקב לכן מתורץ גם כן שאמי פעם חסד ופעם רחמים אלא להורות על אלו ג' מדות שאמרנו לכיא יעקב והצאן והבקר עלות עלי פירי רשיי לנהלן לאט כו' ריל ברחמים: הנה עתה הוא מבין לאחרים ריל הפי של הפסוק כך הוא היוצר יחד לבם מאז דהיינו באיפתו של אדיהר שכל הנשמות היו תלוין בו

לפרק בתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

קודם החטא מאז רומז על אותו השעה הנה עתה מבין ריל לאחרי ריל מבין הוא פועל יוצא ריל שעושי הבנה לאחרים ריל מכריז ומודיע אל כל מעשיהם בכתיבה הזאת: והבודד כנתי לרעי מרחוק ריל שהוא הוה ולא יוצא: שקורין ליום אימירא פי של כבני מרון כאלו היינו נבראים כטעם כו': ג' ספרים הם מה שצוה והוזהר והותרה ריל ג' לשונות אלו מרמזו בהסיג לשוני הוא מצות עשה זה ספרן של צדיקים והוזהר דהוא מצות לית זה ספרן של בינוניי כמיש למטה וכמיש בגמי לאו שניתן לאזהרת כו' והותרה זה מיתה שהתרה למיתה זה ספרן של רשעים: והוא טעם הכפל ששכר מצוה מצוה פירש טעם כפל של אכל תאכל ריל שבא להורות וכל המקיים מצות עשה אי כאלו עשה בי מצות דהיינו שעשי מצוה ולא עשה עבירה עי למיא פי כיב ממילא מוכח שזה ספרן של צדיקים מרומז באזהרה זה וכל האכילה האמורה בפסוק זה מרומז על התורה והמצות כו' עיש: ובן דוד חי בגיע מקיים עכשיו כו' כי דוד הוא גלגול אדיהר הוא והוא יוצא יצא ושב עיין זוהר ויקהל קרי כל כאבין וכל מרעין דישראל דיתון ועיין זוהר חדש פי בוישלח את העורב שהיה קורא עמהם תמיד בעזרי ורמז על משיח בן דוד עבד קטן בעוונינו עד יבשת הוא תשבי ועיין והי שלח לך: אמר לשונות אלו מרומז על קרא שכתב בו יבישת המים רמז לתשבי שהוא אלייהו התשבי ומשיח הוא גלגול דוד: לקיים בעצמו חלינו הוא נשא כו' ריל הוא סובל מחלינו ומכאובינו כו' כדכתיב אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו בריל אף לא פעלו כו' ריל שלא עשה מצוה ולא עשה עבירה אלא יושב ובטל מעלה עליו הכתוב כאלו בדרכיו הלכו ריל כאלו עשי מצוה אחת: וטעם הכפל פי של מויית תמויית כי בחטאו מיד הותחלה ההתכה בירים שניתן כוחו וניתן לו אחיכ מזון לתמורי הניתך לחזק כוחו מה שאין כן בתחילה היתה האכילה להוסיף כח בעצמו על כח שהיה לו כבר וגם להשלים הנאכל פי בכיס חזידבר אחר שאכל להעלות ניצוצי קדושה עיי כוונתו הטובה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כמפורש לעיל חיא פי כיא גם היה ספק בידו תמיד קודם החטא להוסיף כח בגבורה שלמעל': שאין המאמר יוצא מידי פשוטו ונסתרו פי אף שאין המאמר יוצא מידי פשוטו מכל מקום נסתרו הוא על יין המשומר בענביו הוא מדית בינה והמשומר פירש שהוציאו מן השמרים לגמרי שהוא זך ונקי בלי שמרים: והי טלית נאה פי בנסתי הוא אמרת אלוה צרופה מלי בצע אמרתו: כי אלוה רמז לשם מיב וזהו לבוש כמיש הזוהר בכמה דוכתי וזהו סוד חלוקי דרבנן ריל כי שם מיב הוא לבוש וזהו לי חלוק יחליק גי קדיס וזהו שכתב באיוב מי יתנני בירחי קדיס כימי אלוה ישמרני ריל קדיס הוא חלוק דרבנן וזהו חלוק כימי אלויה שהוא מיב: והי מוזוזה פי בנסתר הוא כנגד יביל די אותיות הקריאה חזיכ הוא היכל לשם הגדול הבלתי נהנה: אחר החטא התמיד ההיתוך פי שכחו היה הולך וחסר ולא היה המזון מספקת ומכיש שהוצרך ליגע בו כמיש בזעת אפך תאכל וגו' אלא לחיי שעה עד שיגיע אל הגויעה והמיתה בסוף לכלה הפשע ולהתם החטאת:

# חקור דין — חלק ב — פרק ו

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

טוב שם וגו׳ כדי ליתן עוד טעם לשבח להכפל של מות תמות דמיירי ביה הרב בפי הקדום הביא פסוק זה ומפרשו : כי ראוי וכו׳ ר״ל שה״שי ברא את האדם שיהא מעצמו ומטבעו שלם בדרכי השם ומוכן להדמות לעליון יתי׳ ושמו מוכיח על זה כי אדם מלשון אדמה לעליון כמבואר לעיל ח״א פי׳ כ״ו ויבואר עוד במאמ׳ אכ״ח ח״ב כי ל״ב ולזאת הכוונה לא היה נצרך לשכר על שמטבעו היה מוכרח לעשות הטוב וההכרח לא ישובח ולא יגונה לשיקבל עליו שכר ועונש אך אמנם אחר שחטא אדם ונתפתה ליצ״הר הוצרך לשכר תורה ומצות להגדיל מעלת נפשו ויהיה לפי״ז כוונת הכתוב טוב השם של אדם לבדו שהונח על שלמותו באופן שנברא מתחלה יותר משמן טוב כלומר יותר מהשכר המושג ע״י תורה ומעשי׳ טובי׳ הנצטרך לאדם אחר שחטא : בהחלט השם סתם מה שהשם אדם בסתם מחליט והיינו מציאות שלו על אופן השלמות וכו׳ : אפילו בלא זכות נוסף המושג מתורה ומצות : רק סתם עם ההכנה שיהא מוכן להדמות לעליון כטעם שם אדם שבשביל זה נקרא כן : והוא שכר מצות הקדמה לשמן טוב : מעתה אחר שחטא אדם ונגרע מערכו : עם היות שהשכר מצוה הוא ג״כ כדאי וכו׳ : וא״עפ שנתארהו וכו׳ ר״ל שהגם ששכר מצוה הוא מצוה עצמה וכמו שנז׳ בפי׳ הקדום מ״מ אינו בערך הטוב כמו השלמות שלפני החטא והטעם כי השתא לאחר החטא מיהת מקומה של המצוה ושעתה לא לרצון כבתחלי׳ שהמקום היה בתחילה בג״ע ושעתה היתה שעת רצון לא כן עכשיו : עד שיצדק בשביל זה מה שאנחנו אומרים כל מעשינו תהו והיינו אפי׳ בענייני המצות כי מפני שנוי המקום והזמן הוא דבר בלתי מושלם : וכטעם הפסוק ה׳ יגמור בעדי (תהלים קל״ח) שהכוונה ה׳ יזכני לגמור המצות ולעשותן בשלמות : כי אינו דומה וכו׳ וע״כ המקום שנעשית בו המצוה הוא עכשיו

### רמ״ע מפאנו

טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. אמר כי ראוי שיחשב טוב בהחלט השם סתם שהוא מציאות האדם על האופן מהשלמות שבו נברא תחלה, אפילו בלא זכות נוסף רק עם ההכנה להדמות לעליון, כטעם טוב שם יותר משמן טוב. והוא שכר מצות שיעמול בו מעתה אחרי שנגרע מערכו, עם היות גם הוא כדאי ליכנס בגדר הטוב, ואף על פי שנתארהו לשכר מצוה כמצוה עצמה, השתא מיהת מקומה ושעתה לא לרצון עד שיצדק אמרנו, כל מעשנו תהו. והוא הדבר הבלתי מושלם, וכטעם ה׳ יגמור בעדי. כי אינו דומה בר ישראל המתפלל בחוץ לארץ למי שמתפלל בארץ או במקדש, וכל שכן בגן עדן. וכן יש הבדל רב מה שלא יעלם בין עת רצון לעתות בצרה, כי מה יתרון לו לאדם בהיותו תחת השמש כפוף ונכנע למאורעות המוחשות יום יום בכל עתיו ורגעיו, הנה כרובן כן חטאו לו למנוע ממנו השגת שלמתו, ואף על פי שיעסוק תמיד בתורה ובמצות, אין לך מצוה בעולם הזה שלא יהא שכרה מושלם והותר אם יועיל זכותה להשיבו על כנו הטבעי בלבד כאשר בתחלה, והוא טעם חדש ימינו כקדם. שכפלו הנביא בסוף מגלת קינות כמו שיבא. והוסיף כי טוב יום המות שבו יתקיים השם לנצח אם יזכה ליפטר בשם טוב מן העולם, מיום הולדו שאין בו הבטחה קיימת, כי הן בקדושיו לא יאמין. או יאמר כי טוב יום המות הנוגע לכל בצאתו לפועל, מיום הולדו הוא יום החטא שבו נולד המות מעצמו ונתחדש בכח בלבד, וגם זה לנו מטעמי הכפל בהתראה שזכרנו בפרק הקודם, כי בו ביום הוכנה המיתה. והיא עתידה לצאת לפועל לכל איש ביומו. עוד ביום החטא נולד המבטל, וביום המות יתבטל המבטל. והנה טוב מאד כי אמנם הפסוק הזה נאמר על מציאות המבטל שהוא יצר הרע או המות או גיהנם הכל בכלל, ומציאותם נוסף על תכלית הבריאה שאינן מכוונים לעצמם, לפיכך יצדק לומר בהם מאד. ועוד שכל העולם ברשותם ליפרע מן הרשעים, פירוש להגלות על ידם המסך מבדיל בין השכינה והצדיקים עם בטול המבטל, והנה

### יד יהודה • המשך

שלא לרצון : וכ״ש במי שיכול להתפלל בג״ע כאד״הר לפני החטא : וא״עפ שימצא איזה מיחידי סגולה הזוכ׳ לבי׳ שולחנות ואין הזמן בוגד מונעו מלעסוק בעבודת ה׳ מ״מ אין לו יתרון בזה שתגדל מעלתו ממה שהיתה בטבעה באם לא חטא אד״הר כי אין לך מצוה שלא יהא שכרה מושלם די והותר בזה אם תוכל להשיב את האדם על כנו הטבעי שהיה לו בתחלה קודם שחטא אד״הר אבל להגדיל מעלתו יותר ממה שהיתה לו א״א וע״כ טוב שם משמן טוב : והוא טעם מש״ה כקדם ר״ל כמו קודם החטא : כמו שיבא לקמן ח״ה פ״ב : והוסיף וכו׳ ר״ל וסיפא דפסוק ויום המות מיום הולדו מיירי נמי מענין דרישא והכוונה שאל שם אדם המורה על השלמו׳ טוב ג״כ יום המות מיום הולדו שביום המות יתקיים השם ההוא והוראתו לנצח ולעד ועיין שמות רבה פי׳ ויקהל ומ״ש ה״יפת שם : או יאמר וכו׳ ר״ל דאפשר לפרש עוד שסיפא דקרא לא אירי׳ משם הנז׳ ברישא אבל הוא מלתא באפי נפשה וה״פ וגם טוב יום המות מיום הולדו של המות כי האדם בעת שחוטא הוא מוליד המות בכח כי אין מיתה בלא חטא כמאמרם ז״ל וכאשר שמת מוציאו להמות ההוא מכח אל הפועל ואמר שטוב יום המות מיום החטא : וגם זה לנו א׳ מהטעמי׳ של הכפל מות תמות שאמר הקי״בה בהתראה לאד״הר והיינו שא׳ מורה על המיתה שבכח שהוכנה לו ולכל באי עולם בו ביום שחטא אד״הר והשני על יציאתה לפועל לכל איש יומו : עוד טעם אחר שטוב יום המות מיום החטא כי ביום החטא נולד המבטל הוא מלאך רע המתהוה מהחטא והוא היצ״הר המבקש לבטל החוטא בקטרוגו כמאמר׳ ז״ל יורד ומסית עולה ומסטין וביום המות יתבטל גם המבטל עצמו והיינו דכתיב על המות והנה טוב מאד : כי אמנם מה שמצינו שנדרש הפסוק הזה על מציאות המבטל הכוונה ג״כ על

**יד יהודה • המשך**

שלעתיד יתבטל המבטל כי כן אחת מה שדרשו רז"ל בב"ר הפסוק הזה על מציאות היצ"הר ומציאות המות ומציאות גיהנם

**יד יהודה • המשך**

שאין כוונת מציאותם לצורך עצמן כמו שיש לשארי מציאות ולפיכך ראוי לומר בהם טוב מאד אבל יש עוד טעם אחר לשיאמר בהם טוב מאד והוא ע"ד שאמרנו והענין הוא שכל העולם בין צדיקי' בין רשעי' הם ברשות אלו ג' וכדי ליפרע מן הרשעי' וכמו שבא הלשון בב"ר גבי מיתת הצדיקי' ליפרע מן הרשעי' בכפלי' ומפרש הרב מלת ליפרע מלשון פרוע וגלוי והכוונה כמו שאמר הכתוב כי עוונותיכם מבדילי' וגו' כי הרשעי' בעוונותיהם גורמים ועושין מסך מבדיל אפי' בין הצדיקי' והשכינה ובאבוד רשעי' יתגלה ויסור המסך ההוא כי יתבטל המונע והמבטל הוא המלאך רע שנתהוה מהעונות וכיון שכן ודאי ראוי לומר והנה טוב מאד על המות וביטול המבטל שישוב להיות מלאך טוב והוא הטעם בגיהנם ג"כ שיטהר לעתיד : כמו שיבא לקמן ח"ה פ"ה :

**יואל משה**

שיחשב טוב בהחלט השם פי' ששם אד"ם שהוא ג' שם של מ"ה הוי"ה במילוי אל"פין אם היה זה לבדו שהיה מתואר בשם זה בלי זכות רק הכנה להדמות לעליון מל' אדמה לעליון שהוא נרמז בתיבת א"דם כדלעיל פ"א פרק כ"ו אז היה טוב לו יותר משמן טוב פי' מעתה שחטא נגרע מערכו וכל מה שיעמול בו מעתה אע"פי שגם הוא כדאי לכנס בגדר הטוב מ"מ לא יספיק אלא לחזור למעלתו הראשונה להיות כבתחילי' אבל לא יוכל להוסיף כח בגבורה של מעלה כיון שגורש מג"ע אחר שחטא ואינו דומה למתפלל בח"ל כמתפלל בא"י או במקדש מכ"ש אם היה יכול להתפלל בג"ע ועתה גורש ממנה ונעשה כפוף תחת השמש ונכנע למאורעות המוחשות לבן קוש הנה אע"פי שיעסוק תמיד בתורה ובמצות אין לך מצוה שיהא שכרה מושלם והותיר כלומ' די והותיר אם היה מועיל להשיב את האדם על כנו הראשון כטעם

טוב מאד בהטהר יצר הרע עצמו ומתרבה הטוב מניה וביה, ואף גיהנם יטהר ונוסף על גבולי גן עדן כמו שיבא. והכל הולך אל מקום אחד לקיים כל דברי חכמים:

**יד יהודה • המשך**

והטעם הוא מפני שמציאות אלו ג' דברי' הוא נוסף לתכלית הבריא' הכללי' וזולת תכלית הכללי' אינן מכווני' לעצמם כלל

**יואל משה • המשך**

חדש ימינו כקדם שכפלו הנביא בסוף מגילת קינו' בפסוק השיבנו שכופלין אותו וזהו פי' טוב שם משמן טוב כשם שיום המות טוב מיום הולדו כי עכשיו נפטר בשם טוב בודאי משא"כ בעת הולדו אינו יודע מה יולד יום כי הן בקדושיו לא יאמין שכן טוב שם טוב שהיה לו לאדם אם לא נגרע מערכו ומעלתו ראשונה: או יאמר יום המות טוב מיום הולדו כו' קאי גם אלידת המות כי בשע' שחטא האדם נולד מיד כח המות אך לא יצא לפועל עד שעשה שליחותו וקיים מיתה בעצמו אפילו אחר כמה שנים וזהו טעם הכפל כי ביום אכלך ממנו מו"ת תמו"ת ראשון על לידת כח המות ביום חטאו והשנית על יום המיתה ממש ובו ביום שחטי' אדם הוכנה לו המיתה ועתיד לצאת לפועל לכל איש יומו פי' לכל העולם שבאו מאיפתו של אדם הראשון: עוד ביום החטא פי' עוד פשט אחר בפסוק ויום המות כו' כי ביום החטא כח המות נולד והולך וגובר עד שעת המיתה: שעושה שליחותו במיתה עצמה ואז אחר שעשה שליחותו מתבטל המבטל הוא המקטרג וכח המות וע"כ דרשו והנה טוב מאוד זה מות או יצה"רע או גהי"נם כי הפסוק נאמר על מציאות המבטל שמציאותם ר"ל שבריאתם הוא נוסף על תכלית הבריאה לצורך העולם ולא לצורך עצמנו נבראו על כן הם טוב מאוד כי המות טוב מאד שנתבטל המבטל כנ"ל גם הם טוב שממרקין עונותיו של אדם ביסורין כדי להתגלות ע"י מסך מבדיל בחטאם עם ביטול המבטל פי' כשעשה שליחות' ונתבטל או נתגלה המסך מבדיל כנ"ל ומה גם טוב אחי' יהיה לעתי' לבא שיטהר יצה"ר ויעשה מלאך קדש ואף גיהנ' יטהר ויתוסף על גבולו של גן עדן:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק ז

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

כפל המיתה בלשון מות תמות : בטבע הנצחיית שיהא חי וקיים לנצח : בתאר קיים בלתי משתנה וזהו מות תמות שלשון מות הוא מקור ותאר ותמות הוא נושא הפעולה כמו שיבא עד שמפני תאר זה יצדק לומר בו וכו' : בכפל הפעלים ר"ל שבא המקור עם עבר או עתיד מפעל אחד זה אחר זה כמו פקוד יפקוד יצוא יצא ודומיהן שהמקור בא לתאר יותר שהיה די בעבר או עתיד לבדו אבל הענין הוא שהמקור הוא שם הפועל בעצמו כי יתואר בו הפועל נושא הפעולה ולפעמי' קדם המקור להפעולה ולפעמים תקדים הפעולה והם תלוי בחוזק התואר

**רמ"ע מפאנו**

או יפורש כפל המיתה שנאמרה לאדם, כי בו ביום שנברא בטבע הנצחיות ברצון קונו, הנה ברצון עצמו נשתנה על ידי החטא ונידון למיתה בתאר קיים, שיצדק לומר בו סוף אדם למות. וזה כלל גדול בכפל הפעלים בכל המקרא, כי המקור הסמוך לעבר או לעתיד הוא שם הפועל יתואר בו נושא הפעולה ההוא, אלא שבהתחזק התאר יקדם אל הפעולה, כמו אם שמוע תשמעו. וההפך בהתאחרו אליה, כמו וישפוט שפוט. ולפעמים התאר עצמו הוא המתואר בכתוב ואין זולתו, כמו דחה דחיתני. כי זה שלש רגלים אמר דוד המלך ע"ה על יצר הרע, הוא המלך זקן וכסיל. ועל כל ילידי ביתו שריו ועבדיו, בשם ה'

**יד יהודה • המשך**

שאם בא התואר לחזק הענין מאד יקדם התאר לפעולה ואם לא יתחזק התאר כ"כ יתאחר לפעולה : ולפעמי' ימצא שהמקור ותואר עצמו הוא נושא הפעולה המתואר : כמו דחה דחיתני לנפול הנאמר מיצ"הר כדאית' בזוהי' ובש"ח כנ"ל ומלת דחה הוא המקור ותואר והוי' עצמו המתואר שכן נקרא היצ"הר : כי זה וכו' ר"ל שכן הפסוק הזה עם הפסוקים שלפניו כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם סבוני גם סבבוני בשם ה' כי אמילם סבוני כדבורים דועכו כאש קוצים בשם ה' כי אמילם מדברים מיצ"הר וכתות מלאכי חבלה שלו ועליהם

### יד יהודה • המשך

אמר דוד כי אמילם בלשון רבים : ראשונה שאמר בשם ה' וגו' על היותו מתעה כידוע שהשטן יורד ומסית עולה ומסטין ונוטל רשות וגובה חובו וכנגד ג' דברים הללו דיבר דוד שעל היותו מסית אמר כל גוים ה"ה היצ"הר ומחנהו המון גוים סבבוני להסיתני אבל בשם ה' כי אמילם ואכריתם ועל היותו מסטין למעלה אמר שנית סבוני וגו' ועל שגובה חובו אמר שלישית סבוני כדבורי' וגו' : בכלל בשעה ששוקלין עונותיו של אדם נגד זכיותיו : ובפרט בשעת מעשה העבירות וזהו סבוני גם סבבוני כפל א' כנגד הכלל וא' כנגד הפרט : גובה חובו וכנגד זה אמר שלישית סבוני כדבורי' הללו הנותני' עוקציהון לכל הקרוב אליה' לאכול מדובשם כן דרכו של יצ"הר וגבי ביתו לפתות את עונם **[חסר]** מה מתוק מדבש כהנך ואחר כי יבוא ואחריתו יגר : והוא טעם ג' שמות יצ"הר ושטן ומ"ה שהן שמותיו העצם שבעה התאריים יש לו ז' שמות כידוע ואמר הרב שאלו ג' שמות העצם הן כנגד ג' ענייניו הנזכרים שבבחינת ההסתה נקרא יצ"הר ובבחינת השטנה נקרא שטן ובבחינת גביית חוב נקרא מ"ה : וידוע וכו' השתא מפרש דחה דחיתני וגו' : מאי דהכא וכו' בפ"ה דסוכה : וזהו להשלמת המבחן והנסיון כדי שיהא שכרו הרבה מאד באם כופהו ליצרו הגדול : כי גם את זה וכו' שהאדם נברא בשני יצרים וכל א' רוצה להתגבר באופן שאם הי"ט גדול גם היצ"הר גדול : ההוא מי שיצרו גדול יקרא נהנה מיגיעו כדאית' בפ"ק דברכות גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים דאלו גבי ירא שמים כתי' וכו' והמאמר תמוה וכבר נתעורר עליו בעל ע"י והרב מפרש ירא שמים הוא שאין יצרו תוקפו כ"כ ונהנה מיגיעו הוא שיצרו גדול וכיגיעת כחו ועוצם יד חסידותו הוא כופהו לפיכך גדול מירא שמים ועיין בפ"ו משמנה פרקים להרמב"ם : אבל זה שיצרו גדול נהנה ונשכר וזה לשון נהנה דקאמר ופי' ונשכר : ודרשו בפ"ה דסוכה : או יהיה וכו' מפרש הרב אגב זה מאמר גדול הנהנה וכו' באופן אחר : כפשוטו שמתפרנס מיגיע כפיו : המצדיק דין שמים ר"ל כי אמילם. ראשונה על היותו מתעה בכל צדדי ההסתה והפתוי, שנית על היותו מסטין הולך רכיל ומעיד באדם בכלל אם הוא רב פשע בהכרעת המאזנים, ובפרט על כל מעשיו. וזהו סבוני גם סבבוני. ואחרי שנוטל רשות גובה חובו ממנו בעונשים שונים, כדבורים הללו מדובשייהו ומעוקצייהו, והוא טעם שלשה שמות העצם אשר לו כנודע. וידוע מאי דתנא ליה ההוא סבא לאביי, הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. וזהו להשלמת המבחן, שהוא גורם כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים. ההוא יקרא נהנה מיגיעו, וגדול מירא שמים שאין יצרו תוקפו, אבל זה נהנה ונשכר ממה שהוא יגע ועמל לכוף את יצרו, וכן כתיב ואת הצפוני ארחיק מעליכם כי הגדיל לעשות. ודרשו בתלמידי חכמים יותר מכולם. או יהיה נהנה מיגיעו כפשוטו, המצדיק עליו דין שמים ושמח במה שנגזר עליו שלא יאכל אלא מיגיע כפיו, והוא גדול מן הסומך על הנס שהוא בודאי ירא שמים, ואקרא קא סמיך דכתיב אין מחסור ליראיו.

ומזה יובן לפי הדרך הראשון פשט אמתי נכון וברור בפסוק יגער ה' בך הבוחר בירושלים. אמר כי ראוי ומחוייב שיתמה השטן מגערה ראשונה בכלל ומגערה אחרונה בפרט, על היות השטן בוחר להתגבר כנגד הפכו בירושלים עיר הצדק קריה נאמנה. וכבר פחד אדוננו דוד שמא יחשבו מאמריו גירא בעיניה שיתגבר כנגדו ח"ו, כי לא יוכל לדון עם שהתקיף ממנו. יש אם למסורת, שנתגבר מעצמו כביכול שלא מן המכוון ביצירתו, או שקבל תוקפו וגבורתו מהאיש החוטא, ואיך יוכל לדון עמו, על כן בפסוק הזה הודה לו שהוא רב הדחיה ומתואר בחוזק פעולתו, ואין להמלט מפניו אלא בעזרת ה' ובית דינו, כי בטול המבטל דינא הוי, וכמאמר דועכו כאש קוצים. שגמר שליחותה הוא בטולה. ויש במאמר מות תמות מצות עשה שהלאו דלא תאכל המוקדם בכתוב ניתק אליה, והיא ההמסר למיתה על קדוש השם לא זולת, אם בפועל מושלם כשיבא מעשה לידו ואם בפועל דמיוני, כטעם נפילת אפים שרמזנו למעלה, וזה מבחר הפירושים הנקובים לפשט. והמשלים לכלם ולנו עוד בזה דרכים אמתיים, יובן בהם כפל המיתה מעין המאורע בנשמות אדם שבהסתלק חלקיה

### יד יהודה • המשך

ולשון הנהנה פירושו השמח בזה שיהא מתפרנס דוקא מיגיע כפו : והוא גדול מן הסומך על הנס וזהו מירא שמים דקאמר והיינו הסומך על הא דאין מחסור ליראיו ויושב ובטל ואיכו עוסק לפרנסו וחושב שה"שי יעשה לו נס וכיוצא בזה פי' הבעל ע"י ע"ע : שהוא הסומך על הנס ודאי ירא שמים הוא דלאו בשופטני עסקינן : בפסוק ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים (זכרי' ג') שלפי דברי המפרש' מלת הבוחר מחוברת עם ה' כאלו כתיב ויגער ה' הבוחר בירושלים בך והוא דוחק שמלבד שצריכי' לומר שהמקרא מסורס יקשה ג"כ מאי טעם לתאר הבוחר בירושלי' לכאן וע"כ נר' להרב לפרשו כפשוטו והכוונה יגער ה' בך השטן שבוחר להתגבר כנגד הצדיקים אנשי ירושלי' ונקט הכתוב המקום תמור יושביו כדרך המליצה : אמר הכתו' שלא עצר כח השטן להשטין כי היה מחוייב שיתמה ויתפעל מגערתו יתי' בו ראשונה בכלל וזה אמרו יגער ה' בך השטן ועוד מגערתו בפרט על היותו בוחר בירושלים והוא אומרו שנית יגער ה' וגו' : מאמריו שאמר בשם ה' כי אמילם לגירא בעיניה דשטנא ואפשר שעי"ז יתגבר השטן כנגדו ח"ו : יש אם למסורת מפרש הרב אגב זה הפסוק ולא יוכל לדון עם שהתקיף ממנו (קהלת ו') וקרי שתקיף בלא ה"א ואמר הרב שטעם המסורת שכתיב בה"א הידיעה הוא להורות עוד על דבר מלבד חוץ מפשוטו ור"ל מי יוכל לדון עם אותו שהוא תקיף מעצמו והוא היצ"הר והוא שהרי ממנו פירושו מעצמו לא כאשר היתה כוונתו יתי' כביכול ביצירתו כדלעי' בפי' הקדום : או פירושו ממנו של החוטא והכוונה שלא יוכל החוטא לדון עם היצ"הר שהוא תקיף ותוקפו בא לו מהחוטא עצמו כי החטא גורם לו אומץ ורב כח : ע"כ כדי שלא יחשב שאמר הני ג"פ כי אמילם לגירא בעיניה דשטנא מסיים ואמר דחה דחיתני כלומר הן אמת ידעתי גם ידעתי שגדול כח השטן לדחותי לנפול אבל ה' וב' הוא ובית דינו עזרני ומפני כן אמרתי בשם ה' כי אמילם : ומתואר בתואר הפעולה וע"כ הקדים

**יד יהודה • המשך**

התואר להפעולה כנז' : כי ביטול היצ"הר דינא הוא וע"כ הוצרך לבית דינו : וכמאמר דועכו כאש קוצים שהכוונה נמי על ביטול היצ"הר ור"ל היצ"הר וסיעתו דועכו כמו האש שלאחר שעשתה את שלה בטלה מאליה וכן המה לאחר גמר שליחותן בטלי' ועיין לעי' ח"א פי' כ"ג : ויש במאמר וכו' חוזר הרב לפסוק כי ביום אכלך ממנו מות תמות : מצות עשה וכו' במדרש הנעלם ר' ברוקא אמר הוא נצטוה על השם וחטא בשם נצטוה על השם זהו השם המיוחד דכת' ועץ החיים וגו' וחטא בשם זהו שם המשותף דכתיב ועץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וע"פז דרש הרב גם סיפא דקרא כי ביום אכלך ממנו מות תמות למצות עשה שימסור עצמו למיתה על קדושת השם יתי ונמצא לאו דלא תאכל הוא לאו שניתק לעשה : אם בפועל ממש שיהרג ואל יעבור באם יבא לידו או גם אם לא יבא לידו יקיים המצוה בפועל דמיוני שמוסר עצמו למיתה ע"י כוונת אמירתו במחשבתו כך שבכסילות אפים הוא טעם הכפל מות תמות א' למעשה וא' למחשבה : שרמזנו למעלה ח"א פי' כ"ב : יובן בהם כפל לשון של מות תמות : מעין המאורע וכו' ידוע שחלקי נשמת אדם אשר קראו חכמינו ז"ל בשם נפש רוח נשמה חיה יחידה הם נגד דומם צומח חי מדבר כי נפש כנוי לנפש החיונית שהיא כח הדומם רוח כנגד נפש המדברת נשמה כנגד נפש החי המתנועעת ממקו' למקום חיה היא נפש הצומחת והמתגדלת והשכלית המיוחדת למין האדם לבדו ונ"ה

עודנו חי, והתעלם קצתם מקצתם, הנה הנשארת תהי כמת. ובארנוהו במאמר הנפש בס"ד. וכבר זכרנו למעלה בחלק הראשון פרק י"ב טעם הכפל הזה לפי פשוטו, שהוא לאדם ולדוד, ונתבשר גם כן שלא יוסיף לדאבה עוד, כי אמנם המלך משיחנו יחי עוד לנצח לא יראה השחת. ובכלל זה נגלה לאדם היות דוד הוא הקטן מכל הילוד החי, למה שהיה עתיד להולד כתולדות הנפלים שאין להם חיי שעה, כי כפי זכותו של כל אדם לשעבר כך מזלו לעתיד, והיינו דקמתמה ישי אביו כשאמר לשמואל עוד שאר הקטן, כלומר עודנו חי שלא בדרך טבע, ואמר לו שמואל שלחה וקחנו כי לא נסוב עד באו פה. כי אמנם מלת נסוב היא כמו נאור או כמו ונרוץ הגלגל. אמר כי לא הושלם לדוד סבוב שני של אותה השעה עד באו להמשח וצלחה עליו רוח ה'. ויובן מזה כפשוטו אשר יקראוהו באמת בפרק חלק למלך משיחנו בר נפלי, שהוא בן שני נפלים ממש, כי אדם נעשה נפל ביום אכלו מעץ הדעת, דהיינו ראשון ליצירתו, ודוד כדאמרן.

והנה משיח לכפרת שניהם ישים אשם נפשו, כדכתיב גביה להדיא בפרשת הנה ישכיל עבדי אש"ם. בגימטריא מנח"ם ב"ן עמיא"ל. מה כתיב בתריה יראה זרע יאריך ימים וחפץ ה' בידו יצלח. ואליו היה דוד צופה כל ימיו, אולי יזכה בשיריו וזמריו ליעשות משיח, כדכתיב ואני איח"ל. שהוא נוטריקון א'ם י'תמהמה ח'כה ל'ו כי בא יבא ולא יאחר, מספר הכל בראשית עם כללות הפסוק, שזהו תכלית הבריאה. ואין חוכי לו אלא ישרא"ל בגימטריא אם יתמהמה. מה כתיב בתריה חכה לו לשון יחיד, כטעם ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר:

**יד יהודה • המשך**

נאמר ויהי האדם לנפש חיה ואמרו רז"ל עוד על פסוק תוצא הארץ נפש חיה זה רוחו של אד"הר ויחידה רמה ונשאה מאד אין לה עסק עמנו וכבר ביאר הרב זה במקומות רבי' ובהיות באדם אותם נר"ן נדרכים חלקי הנשמה הללו נמי נרי' לאדם על שתי בחינות האחת היא מדריגה פרטית שכל א' מהחלקי' הללו מורגש אצל האדם ונמצא בו בפני עצמו כי מצד שנמצא החיות באדם נודע שאצלו נפש החיונית כמו בדומם ומפאת שאדם צומח וגדל עד כי עמד בשיעור הראוי לו יאמר שאצלו נפש הצומחת וכן להיות האדם מתנועע ממקום למקום נתגלה שאצלו נפש החי מצד שהוא בעל שכל יאמר שאצלו נפש המדברת והבחינה השנית היא כללית ע"ש שנפש חיה כוללת עמה גם שארי חלקיה נשמה רוח ונפש שהן נשמת כל חי צומח ודומם כמו שנשמת החי כוללת את נפש צומח ודומם וכן נפש הצומח כוללת נפש הדומם אבל לא בהפך כי הכלל גדול מהחלק ומחזיק אותו ולא נהפך ועל ענין זה אמר הרב שבהסתלק חלקיה עודנו חי ר"ל שגם אם יסתלקו מן האדם כל חלקי נשמתו בערך בחינה פרטיית באופן שהחיוני והצומח והמתנועע לא יפעלו עוד מ"מ ישאר האד' בחיי' חיותו בכח נשמתו המיוחדת לו היא הנפש חיה הכוללת כל שארי חלקיה אבל בהתעלם קצתם מקצתם והיינו שיתעלם ויפריד א' מחלקי' הכוללים מן החלקי' הנכללי' כגון אם תתעלם ותפריד נפש החיונית מן הנפש הצומחת ומשארי

**יד יהודה • המשך**

החלקי' הנה בהכרח יהיו החלקי' הנשארי' כמת כי מה יתן ומה יוסיף לנפש הצומחת או למתנועעת ולמדברי' כאשר יהיו משוללי' מהחיונית ומכ"ש באם תפריד מהן גם הצומחת הכוללת עמה גם את החיונית וכן כולן ולפי"ז אפשר לאדם בעת פקודתו למות בפעם אחת שתצא ממנו הנפש המדברת הכוללת כל החלקי' ואפשר נמי שימות מיתה אחת בשתי פעמים שיסתלקו ממנו חלקי הנשמה כבחינה פרטית ואח"כ תעזוב אותו ג"כ נפשו המדברת או שיתעלם ויפריד תחלה מנפש המדברת שאר חלקיה ואח"כ תצא גם היא ולזאת הכוונה בא הכפל מות תמות : וכבר זכרנו למעלה עוד טעם אחר לכפל לשון המיתה אחד לו וא' לדוד שהיה גלגולו של אד"הר ונגזרה עליו מיתה ג"כ בהתראה זו שיהיה כנפל טמון מבטן לקברות יובל ע"ש : ונתבשר אד"הר בזה ג"כ שלא ימות כי אם ב' פעמים אבל לא בגלגול שלישי כי המלך

**יד יהודה • המשך**

המשיח שהוא גלגולו השלישי כידוע שאדם שר"ת אדם דוד משיח הוא יחיה לנצח : ובכלל זה במאמרו יתי מות תמות נודע לאדם שיהיה דוד עתיד ומוכן להיות נפל כי כפי זכות הראשון כך מזלו של גלגולו לעתיד ומדנגזרה עליו המיתה ביום שנולד כן אמרו בפי' דר"א ראה לדוד שחייו חקוקי' לג' שעות וכו' : דוד הוא הקטן קמשמע לן הרב באגב טעמא דקרא שאמר דוד הוא הקטן והיינו לפי שמטבעו היה מוכן לנפל וקטן מכל החיים : כשאמר שמואל וכו' כדכתי' ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערי' ויאמר עוד שאר הקטן והנם רועה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה קחנו כי לא נסוב עד באו פה (שמואל א' ט"ז) ומפרש הרב מאמר ישי בדרך חידוש ותמיה עוד שאר הקטן שאפי' הקטן מכל הילוד החי שלא היה ראוי לחיות מטבעו להיותו גלגול אדם הנה גם הוא נשאר

### יד יהודה • המשך

ועודנו חי וע״ז השיב שמואל שאין כאן מקום תימה אבל שלחה וקחנו כי לא נסוב סבובו של אד״הר גלגולו לא הושלם עדיין כי כבר נתן לו ע׳ שנה משנותיו עד באו פה להמשח שבשביל זה יתר לו אד״הר : כי אמנם מלת נסוב איננה פעל אלא שם דבר ככתוב נאור אתה ופירושו סיבוב או שמלת נסוב הוא פעל ומ״מ הענין אינו מורה על לשון רבים ועתיד אבל הוא נפעל עבר כמו ונרוץ הגלגל וגם מצד הענין דומה לו שכן ונרוץ הגלגל מתפרש על סוד הגלגול כידוע ובין כך ובין כך פירושו של כי לא נסוב שלא הושלם הסיבוב עדיין : של אותה השעה שהיתה לדוד לחיות : בפרק חלק שם א״ל רב נחמן לרב מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי א״ל מאן בר נפלי א״ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א״ל אין דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ומשמע ליה להרב שר״נ א״ל לרב נחמן אין דכתי׳ וכו׳ כנויי בעלמא קאמר ליה דיותר היה ראוי לקרותו ע״ש הקימה מע״ש הנפילה אבל האמת הוא שקרא לו כן ע״ד סוד הגלגול שהיה בן אד״הר דוד שהיו שניהם נפלים אדם שנגזרה עליו המיתה ביום יצירתו ודוד שהיה נפל מטבעו ולכן אמר נפלי בלשון רבים : ישים אשם נפשו לבטל האיסור : בפרשת הנה ישכיל (ישעי׳ נ״ג) שם נאמר וה׳ חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע וגו׳ : אשם בגימ׳ וכו׳ אגב זה מביא הרב פרפרת נאה שבמלת אשם מרומז שמו של משיח שהוא מנחם בן עמיאל כדאית׳ בזוהר פ׳ שלח לך עמו׳ כ״ב וזוהוא בגימ׳ שמ״א : ואליו פי׳ של המשיח : אולי יזכה בשיריו וכו׳ ונר׳ לי לומר עוד שאפשר שמשום זה התנה אד״הר בהמתנה כדי שיהא דוד מזמר לפני הק״בה כדאיתא בפר״א והיינו כאולי יזכה בזמירותיו ליעשות משיח : כדכתיב ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך (תהלי׳ ע׳) והרמז במלת איחל שנוטריקון שלו אם יתמהמה חכה לו (חבקוק ב׳) שדרשו רז״ל על משיח ובקש דוד בידו יצליח ע״י שירותיו ולכן מסיים והוספתי על כל תהלתך : מספר תיבות הללו תתקי״ב וכלל הפסוק נחשב לא׳ הרי תתקי״ג בגימ׳ בראשית לרמז שמשיח הוא תכלית בריאת העולם והוא א׳ מז׳ דברי׳ שקדמו לעולם כידוע : ואין חוכי לו וכו׳ ר״ל ועוד יפה הרמז של הפסוק אם יתמהמה וגו׳ במלת בראשית לפי שאין חוכי לו למלך המשיח אלא ישראל וכבר ידוע מדרש חז״ל בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית : בגימ׳ אם יתמהמה ר״ל שגם כל לשון הפסוק הזה קאי על ישראל והרמז לזה אם יתמהמה בגימ׳ תקמ״א כמו ישראל ור״ל אם יתמהמה ישראל בגלותם או אם יתמהמה המשיח ע״י שיתמהמה ישראל בתשובה שאין הדבר תלוי אלא בתשובה כמ״ש ז״ל מ״מ חכה ישראל חכה לו למשיח ומלת חכה קאי על ישראל כנר׳ מדרש רז״ל וכן דעת האברבנאל ולא על חבקוק לפי פיר״שי : לשון יחיד פי׳ והא דאמר לישראל חכה בלשון יחיד ולא אמר חכו בלשון רבים הוא לפי שכן דרך הלשון כמו ה׳ בדד ינחנו שלא אמר ינחם וכן סיפא דקרא ואין עמו אל נכר לפי דעת המפרש׳ שקאי על ישראל ולא אמר ואין עמם :

### יואל משה

או יפורש כפל המיתה פי׳ מו״ת תמו״ת פירש שנידון למיתה בתואר קיים לעתיד סוף האדם למות יתואר בו נושא הפעולה ההיא ר״ל האדם העושה בעולי אלא בהתחזק התאר יקדם אל הפעולי ר״ל כמו אם שמוע תשמעו שמוע הוא מקור ונושא הפעולה הוא קודם לפעולה כי תשמעו הוא הפעולה: וגם להיפך בהתאחדו אליה ר״ל כשהפעולה לפניה והמקור אחרי זה בא מכח שאין כל כך חזק באה לאחריה ולפעמים הוא עצמו הוא המתואר ר״ל על מי שנאמר בו התאר הוא עצמו מתואר בה כמו דחה לא שם דבר הוא אלא היצר הרע עצמו הוא נקרא דחה אותי יצר הרע דחיתני אותי: ומ״כל לומר כך פי׳ אע״ב כי זה שלש רגלים אמר בשם ה׳ כי אמילם פעם א׳ כנגד הסת׳ ופיתוי פעם ב׳ כנגד מה שהולך רכיל ומעיד באדם לכ״א סבוני גם סבבוני

### יואל משה • המשך

סבונים הרבה ואח׳ כך גובה חובו ממנו כדאמרינן בגמ׳ עולה ומסטין יורד ועושה שליחותו: לכן אמר אחר כך והוא טעם ג׳ שמות ה׳ל כנגד ג׳ דברים הכ״ל והאי ג׳ שמות יצר״ר שטן ומ״ה כנגד ג׳ אלו מרומז בו: הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ר״ל באמת מאי זה טעם למה יצרו גדול ממנו להשלמת המכוון והי׳ שכרו גדול: ההוא יקרא נהנה מיגיעו כו׳ ר״ל מי שמגביר את עצמו כנגד יצה״ר נקרא נהנה מיגיע כפיו: וגדול מירא שמים ר״ל ירא שמים אינו מייגע ועמל כ״כ כמו הראשון והוא סומך על הנס ממיל׳ מלת נהנה משמש לשתים כאלו כתיב גדול הנהנה מיגיעו כפו יותר מנהנה מירא שמים רוצ׳ לומר הנהנה מיגיעו גדול יותר מהנהנה מירא שמים כ״ל שזה נעשה לו נס מן השמים וזה טוב לחשב יותר ממה שהוא סומך אקרא כי אין מחסור ליראיו: ומזה יובן לפי דרך א׳ יגער ה׳ בך הבוחר בירושלים כו׳ ר״ל שיתמה השטן מגער ראשונ׳ בכלל ר״ל הוא הק״בה ומגערה אחרונה היותר שטן בוחר להתגבר כנגד הפכו בירושלים ר״ל הם הצדיקים שנקראי׳ ירו׳ של״ם עיר הצדק קרי׳ נאמנה ע״ש השכינה שנקראת כך: נורא בעיני׳ שיתנבי׳ כו׳ ר״ל בשיריו וזמריו: כי לא יוכל לדון עם שהתקיף ממנו ר״ל שהתקיף שהוא גובר הוא ממנו ומעצמו: כביכול שלא מן המכוון ביצירתו ר״ל שאין הק״בה ב״ה יש חלק בתקיפתו: או שקבל תוקפו וגבורתו מהאיש החוטא כו׳ ממילא ממנו הוא מהאיש החוטא ר״ל מכם שאיש ההוא ציית לנכליתו פעם בא לו תוקף וגבורת ממילא אם בא מהאיש ההוא איך יכול לדון ממנו כשהוא עצמו נותן לו גבורה וע״כ בפסוק הזה הודה כו׳ ר״ל דוד המל׳ ע״ה הודה שרב הוא הדחי׳ של יצה״ר ואין להמלט ממנו אלא בעזרת הש״ית וכ״ם דבר ר״ל מדכתיב ה׳ עזרני וכל מקום שנא׳ וה׳ הוא וב״ד ואח״כ הוא נתינת טעם כי בטול המבטל דינא הוא: שגמר שליחותם הוא בטולה ר״ל כמו שאמרינן למעלה חלק א׳ פ׳ כ״ו אצל ויצת אש בציון כשעש׳ האש פעולתו אחר כך ביטול כך הוא כאן דועכו כאש קוצים וכשעשה הוא בטל ג״כ כשרעה באה על האדם כשעשה הרעה אזי בטל המקטרג: ויש במאמר מו״ת תמו״ת מצות עשה כו׳ ר״ל מות אתה אדם שנקרא מות תמות שעתה מחויב למסור עצמו על קדושת השם למיתה אם בפועל מושלם כשיבא לידו כמו י׳ הרוגי מלכות ואם בפועל דמיוני כטעם נפילת אפים שרמזנו למעלה בפרק כ״ו פ״א כי יש ג׳ מיני מיתה ר״ל שמחויב האדם למסור נפשו כאלו נהרג באותו שעה הא׳ הוא בק״ש והב׳ הוא בנפילת אפי׳ והג׳ הוא מית׳ ממש כמשמעו׳ כפל המיתה באד״הר מעין המאורע בנשמו׳ אדם כו׳ ר״ל כי יש באדם נפש רוח נשמה והנשמה היא למעלה מכולם ואם חטא האדם נשמתו מסתלקת ונשאר עוד נפש ורוח והאדם קו׳ בעודו וגו׳ ואמר ר״ל כ״ק אלהי נשמ׳ שנתת בי טהורה היא וקשה איך כל אדם אמר שנשמתו טהורה היא הלא לאו כל אדם זוכה לנשמה טהורה והשיב ע״ז זה ודאי כי באותו שעה שנתתה נשמה באדם היתה טהורה אבל כשחטא אדם אזי תלך הנשמה ממנו ונשארי נפש ורוח ויש לקויות בשני אלו: והתעלם קצת מקצתן כו׳ עד תהי כמת ממה שנשאר לכ״א מו״ת תמו״ת ר״ל בתחלה כשחטא אדם הראשון התחיל למות כשיצא הנשמה ממנו ואח״כ תמות ר״ל עוד תמות מיתה הנשארת: טעם הכפל הזה לפי פשוטו לאדם ולדוד לכ״א ב״פ מות תמות חד לאדם וחד לדוד שהיה מגלגול אדם: ונתבשר שלא יוסיף לדאבה עוד ר״ל כי משיח הוא ג״כ גלגול א״ד״ם ומשיח יחי׳ לנצח ולא יראה שחת: כי לא נסוב עד באו פה כו׳ פי׳ האי מלת נסוב קאי על דוד ולא ל׳ נפעל כמו שאר הנ״ון בתחלת התיבה אלא ל׳ עבר נסתר ור״ל כי לא הושלם לדוד הסבוב שני עד שבא להמשך וצלחה עליו רוח ה׳: מספר הכל בראשית עם כללו׳ כו׳ שזהו תכלית הבריאה ר״ל כי קודם העול׳ היה נברא משיח כמ״ש ורוח אלקי׳ מרחפת הוא רוח של משיח כו׳: חכה לו ל׳ יחיד הוא הק״בה ר״ל אליו חכה כטעם ה׳ בדד ינחנו ואין עמו אל נכר:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק ח

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

בטול המבטל היצ"הר אשר אמרנו בפרקי הקודמי שבמיתה יתבטל הוא מעין מ"ש ופגרי אתם וגו' כדאית' בזוהר פ' שלח לך עמו' ש"ח וז"ל הכי אמרתי אלהים אתם וגו' אכן כאדם תמותון מה מיתתו של אדם א' הוה ליה לעלמא בגין דיתמחי ההוא יצר הרע די בגויה יתהוי יצר הרע מיתה ואשתכלל בגויה אמר ההוא סבא דעלייהו אק' הכא כתי' ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה פגריכם דא יצ"הר כליל דכר ונוקבא חסרו כי דא אית בכו דיצ"הר נחית תחלה ולא סליק מקדמי עלמין ולא מורידין : במדבר מורידין תדיר ולא עולין וע"ד ופגריכם תברונין דלבכון כד"א אשר פגרו מעבור את הנחל וגו' סיפא דקרא אוכח דכתי יפלו ולא כתי תפלו וע"ד במדבר הזה יתמו אלין פגרי ושם ימותו בגין דרעותי' דק"בה לשיצאה להני פגרי מעלמא לעלם : וידוע מגדולתם וכו' ר"ל שמה שדרשו כן הוא לגודל מעלתם של דור המדבר כידוע כי גדלה מאד : שזכו וכו' קחשיב הרב באגב את גדולתם כדי לדרוש בעניינה : את הנשמע כמו שדרשו על וכל העם רואים את הקולות : ועל הי"ם זכו לראות בכבודו של הק"בה עין בעין מה שא"א לראות ולשמוע כמ"ש זה אלי ואנוהו ודרשו רז"ל על ראייתם את השכינה : בפי' חלק שם מתני' דור המדבר אין להם חלק לע"הב שנא' במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי ר"ע ר"א אומר עליהם הוא אומר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח ולהיות שכמו זר יחשב שיאמר ר"ע על דור דעה כזה שאין להם חלק לע"הב ע"כ דרש הרב באגב גם מלתי' דר"ע לשבח שכוונתו לומר שכ"כ גדלה מעלתם של דור המדבר עד שאין להם צורך לע"הב וכדמסיק בסמוך : שבקיה ר"ע לחסידותיה שנא' הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר זכרתיך וגו' פי' רש"י שבקיה ר"ע לחסידותיה שהיה רגיל לזכות את

### רמ"ע מפאנו

בטול המבטל אשר אמרנו הוא מעין מה שנאמר לדור דעה בעון המרגלים, ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה. וידוע מגדולתם שזכו לראות בסיני את הנשמע, ועל הים אמרו זה אלי ואנוהו. ומזה למד רבי עקיבא בפרק חלק שאין להם צורך לעולם הבא, ואף על גב דאמר עליה רבי יוחנן שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה, היינו משום דאמרה למילתיה בלישנא דמשתמע לתרי אנפי, כי היכי דתהוי להו כפרה, דמשום הכי נמי מתנינן בג' מלכים, וקרינן ומתרגמינן במעשה העגל הראשון. ומה שאמרנו שאין להם צורך לשוב לעולם הבא, הוא משום דכתיב ביה, ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה. והם הורו עליו באצבע בעולם הזה כדאמרן. וכבר דרש עליהם שם רבי אליעזר, אספו לי חסידי. שהצדיקו עליהם דין שמים ומתו לרצונם כמו שנזכיר, כורתי בריתי עלי זבח. אם שהיה לאל ידם להיות בעלי ברית לאלהים בעולם הזה שיש בו זביחה ואכילה, כטעם זבחי שלמים העושים שלום בפמליא של מעלה ושל מטה, ואם שכריתות הברית היתה בזביחה עצמה זבחי צדק לכפר על כל העולם כלו, ובברייתא דרבי אליעזר סוף פרק מ"א הפליגו במעלתם יעויין שם, ובמדרש רבה סוף פרשת והיה כי תבוא אמרו שלא שלטה רמה בבשרם, ויש בדבר להקל ולהחמיר, כי לפום גמלא שיחנא, יעויין בזוהר פרשת שלח לך דף קס"ב ע"ב. ואולם מה שלא נשא אותם הארץ דומה למאי דאמרי רבנן באליהו, דלא יכיל עלמא למסבליה בזוהר פרשת ויגש, כי כשם שפרחה נשמתו של יצחק בשעת העקדה, כך פרחה נשמתן של ישראל בסיני ונשמת פנחס בשטים כידוע, כי מפריחת נשמתו של יצחק נגלם האיל שנברא בכח בלבד ערב שבת בין השמשות, לפיכך נקרא אילו של אברהם שהיה קנוי אליו, לא ליצחק שאין קנין בקבר, ולא הושלם החפץ עד שאברהם הקריבו שהוא קנינו, ועקד אותו גם כן כעקידת התמידין בפרק לא היו כופתין, עיין מאמר אם כל חי כי גם האיל נברא בדין, ונתקיים בו הפשט ונתוח וכליל לאישים,

### יד יהודה • המשך

ישראל והשתא מחייב להו שנא' הלוך וקראת וגו' כלומר שהרי יכול לדרוש שיש להם חלק לע"הב וקאמר הרב שאל תוכיח מכאן שדברי ר"ע הם כפשוטן כי מה שאמר ר' יוחנן עליו שבקיה לחסידותיה היינו משום דלא הוה ליה למימר בלישנא דמשתמע לתרי אפי כי מאמרו שאין להם חלק לע"הב מתפרש ג"כ לגריעותי' כפשוטו ואדרבה מתפרש טפי מלמעליותי' לומר שאין להם צורך לע"הב וה"ל לר"ע לפרש דבריו : כי היכי וכו' ר"ל ור"ע נתכוון לומר בלישנא דמשתמע ג"כ לגריעות כי היכי דתהוי להו כפרה : דמשום הכי וכו' ר"ל והיינו טעמא נמי בג' מלכי' ששנו עליהם שם במתני' שאין להם חלק לע"הב ומאי נפקא לן מהא אלא משום כפרה שנו כי היכי דתהוי להו כפרה : וקרינן וכו' ר"ל וכן מצינו גבי מעשה עגל הראשון שנקרא ומתרגם משום דניחא להו לישראל דהוי להו כפרה כדאית' בפ"ק דמגילה : ומ"ש שאין להם צורך לע"הב הטעם הוא משום דתכלית עה"ב הוא לחזות בנועם ה' וכ"כ תהא מעלתם בראיה ההיא לע"הב עד שכל אחד מישראל יהא מראה עליו יתי' באצבע כמ"ש רז"ל סוף תענית על פסוק ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה ודור המדבר כבר זכו למעלה חשובה זו על הים והורו עליו יתי' באצבע כשאמרו זה אלי כמ"ש ז"ל בשמות רבה ס"פ כ"ג : וכבר דרש וכו' ר' אליעזר מכ"ש שגדלה מעלתם של דור המדבר לפי דברי ר"א שם : שהצדיקו וכו' ר"ל שמה שנאמר עליהם אספו לי חסידי הוא על שהצדיקו עליהם את הדין ומתו לרצונם כמבואר בירושלמי דתענית והביאו רש"י בשלהי תענית שכל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר היה כרוז יוצא לפני משה כל ערב ט' באב ומכריז ואומר צאו הכל לחפור והיה כל א' מישראל יוצא וחופר לו קבר בערב היה כל א' לן בקברו

### יד יהודה • המשך

למחר היה הכרוז יוצא ומכריז ואומר הבדלו החיים מן המתים וכל מי שהיה בו רוח היה עומד ויוצא ומי שהיה עתיד למות היה תולעת יוצא מטבורו ונכנס לתוך פיו ומת והיו קוברין אותו וכן כל שנה ושנה וכו' ועי"ש : כמו שנזכיר בפ' זה : כורתי בריתי וגו' כלומ' וסיפא דקרא נאמר עליהם אם שהיה לאל ידם וכו' ור"ל או מפני שהיו בעלי ברית להי"שי אפי' בזביחה ואכילה של בשר תאוה שלהם שהיתה זביחתם לשם שמים ומתהני מאכילתם לעילא כי בשעת' דאשתכח מזונא לתתא אשתכח מזונא לעילא כמבואר בזוהר פ' ויקרא עמו' ט' וכוונת הפסוק שהיו כורתי ברית עם הש"י גם עלי זביחתם ואכילתם בע"הז : כטעם זבחי שלמים שנקראו כן ע"ש שעושי' שלום בפמליא של מעלה ושל מטה כמבואר בכמה דוכתי בזוהר וז"ל בפ' ויקרא עמו' ט"ו בגין דאשתכח שלמא בעלאי ותתאי וטעמא מפני שהבעלי' אוכלי' ומעלי' ריח ניחוח למעלה ועיין עוד בזוהר פ' פנחס עמו' ק"א וק"ב : ואם שכריתות הברית וכו' ר"ל או שכוונת הכתוב שהיו כורתי ברית בזביחת עצמם במה שמתו במדבר לכפרה על כל העולם שהיו ישראל חייבי' כליה במדבר כמ"ש ה' אכנו בדבר וגו' וזהו עלי זבח על זביחת עצמם שמתו לרצונם : ובמ"ר על פסוק לא בלו שמלותיכם מעליכם ר"א בנו של רשב"י שאל את ר"ש בן יוסי וכו' ולא היו עבים מאכלות א"ל במיתתן לא שלטה בהן רמה בחייהן עאכ"ו : ויש בדבר הזה שאמרנו שגדלה מעלתם של דור המדבר עד שלא שלטה בהן רמה קולא כחומרי' וחומרא להיות שלפי רוב גותו ומעלתו של אדם נחשב חטאו ולפום גמלא שיחנא כי האדם היותר שלם יותר ראוי ליזהר מחטא וזהו שאמרו ז"ל שהק"בה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה וע"כ יש לדרוש ג"כ הפסוק ופגריכם וגו' לקולא ולחומרא : יעויין בזוהר פ' שלח לך שם דרש ופגריכם על ביטול יצר הרע ולקולא כנז' והעתקתי לשונו לעיל : ואולם וכו' ר"ל שיש לדרוש ג"כ הפסוק ופגריכם וגו' לחומרא והיינו שמתוך שבחם הוכיחם משה רבינו ע"ה לגנותם והרי הוא כאלו יצחק שחוט, כאלו יצחק שרוף. וממאי דאתמר ביצחק דחזר ההוא רוחא מעלמא עילאה בלחודוי, יעויין בזהר ריש פרשת נח, ורוחא דעלמא תתאה נגלם כאמור, אנו למדים לפנחס ודור דעה שלא שבו לאיתנם הראשון בטבע החיים בעולם הזה, זולתי המלכים נועדו עברו יחדיו מעצת המרגלים, כלב דאתי מיהודה עקב היתה רוח אחרת עמו, כמה דאת אמר יוסף ה' לי בן אחר, שזכה לה בחברון, וימלא אחרי שהשלים מדת אחורים עם הפנים הנוראים, ומיוסף יהושע בן נון נער, שמשה רבינו ע"ה שתף עמו שכינה דכל בי עשרה קדמא ואתיא, ולכבודה לא ימיש מתוך האהל. ויצדק לכל שאר הדור ההוא לומר ופגריכם על החיים שהיו חיים עדנה, שכבר פגרו מרוחא דהאי עלמא, ואמר אתם כי היה בכחם לזכך את חמרם כיצחק ואליהו, שיהיה כסא כבוד להוא רוחא עילאה, וברצונם פגרו ורפו ידיהם מן התקון ההוא כמו שהוכיחם על זה משה רבינו ע"ה, והודיעם כי אמנם הפגרים יפולו, ואתם משמע שיהיה לכם קיום, כי עוד תחיו אחרי נפלם. ויש במשמעו קושי הפרידה להשלמת המרוק, שאתם בריאים על עמדכם וסובלים נפילת הגופות, וירמוז להם גם כן כי זכות רב יחשב אם ברצונם יפלו לכפרת נפשם, וכן עשו שבליל תשעה באב היו יוצאים לחפור כדבריהם ז"ל בירושלמי בסוף תעניות. וידוע כי מעשה המרגלים נחשב לחטאת הצבור סרחון שני שכבר קדמוהו העגל, אמרו עליו באגדה שמחציו כלפי ראשו היה כתבנית שור אוכל עשב, מעוטא הוא שפיו יפה דייק ואכיל, מה שאין כן בחמור שאוכל קוצים כדאיתא בפרק תולין, וכלפי זנבו היה חמור, והן שתי מדות בקליפה ליונוס ויומברוס בניו של בלעם, ועל כלאים זה אמרו אלה אלהיך ישראל. שכנגדן בקדושה הנה אהרן וחור עמכם. אכן לאלה היתה הכרעה מן הזקנים יושבים במקום הועד, שאין בית דין שקול, ואפילו ראש בית דין בכל מקום בית הועד עקר, ולאלה לא היתה הכרעה וקלקלו, וכשמת חור בנה אהרן מזבח לפני עצמו להגביר מדת החסד הקדוש, ויקרא אהרן ויאמר חג לה'. בקש רחמים על צום הרביעי שיהיה לששון ולשמחה, וליכא מידי בנביאים דלא רמיז באורייתא, מכל מקום בהיות העולם נדון אחר רובו, חטאת הקהל הוא בלי ספק, ומאז חל עלינו החיוב להוריד עדינו מהר חורב, כי ממנו

### יד יהודה • המשך

כדמסיק בסמוך והענין הוא שמה שמתו קודם שבאו לא"י הוא ג"כ בשביל גדולתם שלא נשא הארץ את עוצם אור קדושתם כמו שמצינו גבי אלי' ז"ל שאז"ל בזוהר פ' ויגש עמו' תכ"ו דא"ל קב"ה עלמא לא יכיל למסבלך עם בני נשא ע"ש : כי כשם וכו' ר"ל וטעם הדבר הוא כי כבר פרחו נשמתן של ישראל בסיני בשעת מ"ת כמו שאמרו ז"ל פ' ר"ע על פסוק נפשי יצאה בדברו וא"חכ חזר רוחם דמעלמא עלאה בלחודוי ולא יכיל עלמא למסבליה והוא הטעם נמי גבי אלי' ויתבאר לפנינו : שפרחה נשמתו של יצחק כמ"ש בפרקי ר"א ובזוהר פ' נח שיבא בסמוך : ונשמתו של פנחס כמבוא' בזוהר פ' פנחס עמו' שצ"ח : ודע וכו' אגב שהזכיר הרב מפריחת נשמתו של יצחק מפרש נמי מה ששייך לזה הענין : נגלם האיל שנשמתו של יצחק שפרחה ממנו באה בתוך האיל שנברא בע"ש בין השמשות כדתנן באבות והיה האיל נברא בכח בלבד וע"י נשמתו של יצחק נגלם בפועל : לפיכך נקרא במתני' שם ובשאר דוכתי אילו של אברהם אבינו בשביל שהיתה בו נשמת בנו יצחק וע"כ נחשב האיל שלו וקנוי לו אבל לא ליצחק שכבר מת בשעה שנעשה האיל בפועל ואין קנין לאחר מיתה ולא שייך לקרותו אילו של יצחק : החפץ ר"ל האיל : כדתנן לא היו כופתין את העולה אלא מעקידין אותו ומתני' שם תבאר עוד ונתקיי' בעקידה יצחק בן אברהם : עיין מאמר אכ"ח ח"ג סי' ל"ב שם נתבאר שגם חמדי שלמעלה בעקידה וע"כ עקד אברהם גם את האיל שנברא בדין כמו יצחק : ונתקיי' בו וכו' כמ"ש רז"ל בב"ר פ' וירא על ויעלהו לעולה תחת בנו ופי' שלח לך חז"ל שם מהו תחת בנו אמר אברהם רבון העולמי' תהא רואה כאלו דם יצחק זרוק לפניך נטל איל והפשיטו ואמר כן תהא רואה כאלו עורו של יצחק הפשטתי לפניך נטלו והכפינו ואמר כך תהא רואה וכו' ע"ש והטעם בזה בשביל שהייתה בו נשמתו של יצחק : וממאי דאתמר וכו' מסיים הרב השתא הטעם דלא יכיל עלמא למסבליה לאלי' ולדור

### יד יהודה • המשך

דעה : בזוהר פ' נח עמו' קמ"ע וז"ל למה נח נח תרי זמני אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי וכן

תוצאות חיים, חירות ממלאך המות כמו שיתבאר לך בפרק הבא, והוא היה הזדמנות למיתה בלבד, וכאן נמשכה המיתה ממש כטעם מות תמות. כי שכר עבירה עבירה, וכטעם וביום פקדי ופקדתי. והוא רחום יכפר:

### יד יהודה • המשך

תשכח בכלהו צדיקי משה משה יעקב יעקב אברהם אברהם שמואל שמואל שם בר מיצחק דלא כתיב ביה כמה דכתיב בהו בגין דיצחק בשעתא דאתקרב ע"ג

### יד יהודה • המשך

מדבחא נפקת נשמתיה דהות ביה בהאי עלמא וכיון דאתמר ליה אברהם ברוך מחיה המתים תבת ביה נשמתיה דעלמא דאתי ע"כ והכוונה למקום בינה עלמא עלאה ולמלכות עלמא תתאה שכל צדיק יש לו תרין נשמתין חדא מבינה וחדא ממלכות שכינה בתחתוני' וההיא לא הדרת ליצחק : אנו למדים לפנחס ודור דעה שלאחר שיצאה מהם נשמתן ופירש רוחא דהאי עלמא לא יספה שוב אליהם עוד אלא רוחא דעלמא עלאה בלבד חזר להם והחיה אותם ומפני כן לא שבו הם לאיתנם הראשון לחיות בטבע הע"הז עד שלא יכיל עלמא למסבל יתהון : זולתי יהושע וכלב שלא היו בעצת המרגלי' ועליהם ראוי לקרות הפסוק המלכי' נועדו עברו יחדיו (תהלי' מ"ח) שדרשו בב"ר פ' ויגש על יהודה ויוסף ע"ש ואלו הגיעו ג"כ לרוחא דהאי עלמא : כלב זכה לרוחא דהאי עלמא כמ"ש ביה עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והכוונה שגם רוח אחרת מעלמא תתאה שהיתה לו מתחלה היתה גם עתה עמו : כד"א וכו' ר"ל והא דקרי ליה אחרת הוא ע"ד שכתי' יוסף ה' לי בן אחר שכוונה רחל בזה למדתה עקרת הבית עלמא תתאה שממנה **[חסר]** ותבנה עוד עיין בזוהר פ' ויצא עמו' שס"ד שס"ה : שזכה לרוח אחרת בחברון כשהלך להתפלל על קברי אבות כמ"ש רז"ל על פסוק ויבא עד חברון ובזוהר עמו' ש"ב דרשו עוד על השכינה דאעלת תמן ע"ש וזה וזה אמת ושם אתדבק כלב בשכינת' דאעלת תמן כמו יהושע שזכה ג"כ לרוחא דהאי עלמא דהוה ליה מאתרהא : וימלא אחרי ר"ל שע"כ אמר סיפא דקרא וימלא אחרי שהשלים מדת אחוריי' דרגין דשכינתא המכונין בשם אחרי עם הפנים הנוראי' בינה ות"ת וזהו וימלא שמילא והשלים מדת אחרי : ומיוסף וכו' מוסב לעיל למ"ש זולתי המלכי' וכו' ור"ל וחוץ מיהושע דאתי מיוסף : שמר"עה שתף השכינה עמו בהשליחות כדאית' בזוהר פ' שלח לך עמו' ש"א על פסוק ויקרא משה להושע בן נון יהושע ר' אבא אמר כיון דשדריה למיעל לתמן אצטריך למהוי שלים ובמה בשכינת' דעד ההוא שעתא נער אקרי כמה דאוקימנא ובההוא שעתא קשיר ליה משה בעדה וכו' ע"ש וכיון דשכינתא היתה עמו ודאי הדרי ליה ההוא רוחא שהיה לו ממנה : דכל בי' עשרה וכו' ר"ל שכוונת הזוהר שלכן קרא לו יהושע משום שכינתא דקשיר ליה בעדה ליו"ד דרמז לה כדאמרי' ז"ל כל בי עשרה קדמה ואתיא : ולכבוד' של השכינה לא ימיש מתוך האהל כדאית' בזוהר פ' בשלח עמו' קי"ו על פסוק עיניך תראנה ירושלי' נוה שאנן אהל בל יצען וגו' ירושלי' דלעילא דאקרי אהל בל יצען וכו' ודא הוא רזא דכתי' ויהושע בן נון נער נער ודאי לא ימיש מתוך האהל ההוא דאקרי אהל בל יצען מלמד דבכל יומא ויומא הוה יניק משכינת' כמה דאיהו נער דלעילא לא ימיש מתוך האהל ויניק מניה תדירא כן האי נער דלתתא לא ימיש מתוך האהל ויניק מניה תדירא וכו' ע"ש והכוונה כמו שמטטרון נער דלעילא לא ימיש מן השכינה שנקראת אהל ירושלי' מדת מלכות כן יהושע לתתא : ויצדק וכו' השתא מסיים הרב לדרוש את הפסוק ופגריכם לחומרא ואמר שיצדק לומר עליהם לשון ופגרי' גם בעוד בחיי חיותם מה להיות שכבר פגרו מרוחא דהאי עלמא בהר סיני ולא חזר להם עוד : ואמר אתם פי' הכוונה באמרו אתם לומר שאתם בעצמיכם הייתם הסבה לפגריכם כי היה בכחם אחר שיצאה מהם רוחא דהאי עלמא להיות כאלי' ג"כ כמו שהוכיחם ע"ז מר"עה ר"ל שמאמרו ופגריכם אתם הוא דבר תוכחה והיינו לחומרא כנז' : והודיעם

### יד יהודה • המשך

עוד כי אמנם הפגרים יפלו וע"כ אמר יפלו ולא תפלו כמו שהקשה בזוהר הנז' והיינו שמלת יפלו מוסב אל ופגריכם ומלת אתם שאמר אח"כ הוא לשון קיום והכוונה ופגריכם יפלו ואתם קיימי' אחרי נפלם של הפגרי' : ויש עוד במשמעו של מלת אתם קושי פרידתם נפילת גופם עם היותם בכח גדול ובריא אולם בלי חולה ויהי' אומרו ופגריכם אתם להפלגת קושי הפירוד ור"ל ופגריכם עם היותכם אתם והיינו בכחכם ובריאות שלשון אתם מרמז על הקיום כנז' : להשלמת המירוק כדי שימרקו עונם בשלמות : וירמוז להם וכו' ר"ל שני יורה מלת אתם שתכוין כאלו אמרו ופגריכם יפלו ברצונכם : בירושלמי העתקתיו לעיל : וידעת וכו' אגב דרש הרב בענין ענלי דרש נמי הענין ענל סרחון הראשון : אמרו עליו באגדה בתקוני' דף ק"ס וז"ל וכד עבדו ית עגלא יתיב משה דישראל עבדו ליה וכו' מיד נחת רוחא עגל דיתחקא דשור וחמור וכו' וע"ש ודכותה נמי בזוהר פ' כי תשא ויבוא בסמוך : מעוטא הוא וכו' מפרש הרב דלכן פרט הכתוב אוכל עשב באומרו וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב להורות שמחציו ולמעלה היה שור ולא חמור ואוכל עשב מעוטא הוא שאינו אוכל קוצים לאפוקי חמור שאוכל קוצים כמו שאמרו בשבת פ' תולין (דף ק"מ) הא דקתני נוטלין מלפני בהמה שפיה רעה בחמור דלא דייק ואכיל ונותנין לפני בהמה שפיה יפה בפרה דדייקא ואכלה פירי"שי דלא דייק ואכיל שאוכל קוצים וברקני' : והן שתי מדות בקליפה כמבואר בזוהר פ' וישלח על פסוק ויהי לי שור וחמור ע' שכ"ג ופ' שמות ע' ז' ופ' בשלח עמו' קי"ד על פסוק משלחי רגל השור והחמור אינון תרי כתרי שמאלא וכד ישראל זכאין משלחי להו ולא יכלי לשלטאה עלייהו הה"ד משלחי רגל השור והחמור דלא שלטי בהו א"ר אבא כד מזדווגי כחדא לא יכיל בני עלמא למיקם בהו וע"ד כתי' לא תחרוש בשור ובחמור יחדו יחדו דייקא וכו' ועיין פרק שלח לך ע' ש"י : ליונוס ויומברוס וכו' בתקוני' דף הנז' ובכמה דוכתי בזוהר פ' כי תשא ופ' בלק עמו' שנ"ט מבואר דיונוס ויומברוס תרי בנוהי דבלעם רישי דחרשין דפרעה ורישיהון דערב רב דעבדו ית עגלא בחרשיהון וז"ל כי תשא עמו' של"ו גבי ויקח מידם בטל דהא לקבל סתרא וכו' **[חסר]** דיללהי בשמיהו ומשכי עובדי רוחא לתתא מן סטר **[חסר]** לתוך דכר וחד מן נוקבא ואכלל כחדא תרווייהו ורמז לון כלהו אמר אלה אלהיך כדאית' שם וכד נפקו תרין דיוקנין כתי' אלה אלהיך ישראל לא כתי' זה אלא אלה תרין הוה דהוי כחדא אשר העלוך מארץ מצרים העלוך ולא העלך כתיב : שכנגדן בקדושה הנה אהרן מדת החסד וחור מדת הדין כמבואר בזוהר פ' חקת עמו' שמ"ה : לאלה היתה הכרעה וכו' ענין ההכרעה ידוע שהת"ת מכרעת בין גדולה וגבורה שהם חסד ודין וכלולה משניהם והוא קו הרחמים וכן הדבר בשארי המכריעין וידוע ג"כ שמשה מדת הת"ת בסוד ההכרעה והנה כתיב בסוף פ' משפטים ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלהים ואל הזקני' אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אליהם והדבר צריך ביאור אחר שרצה שלמשה יהיה מי בעל דברים יגש אל אהרן וחור למה ולאיזה צורך אמר אל הזקני' והנה אהרן וחור עמכם כאלו גם המה יהיו בדבר הזה וכדי ליישב הרב בזה שהזקני' יהיו כמכריעים להיותם יושבי' במקומו במקום הועד שהוא העיקר כדאמרי' בסנהדרין במתני' פ' בתרא דר"ה ועוד עדות התקין רבן

### יד יהודה • המשך

יוחנן בן זכאי שאפי׳ ראש בית דין בכל מקום מקום שלא יהו העדים הולכי׳ אלא למקום הועד וע״כ אמר להם הנה אהרן וחור עמכם ואין ב״ד שקול והרי אתם תחתי במקום הועד להכריע על כל ריב וכל נגע ולכך דברי׳ הם לפניך אליכם ובעל דברי׳ יגש אליהם כדייני׳ ואתם כמכריעי׳ וכן הדבר בנסתר שבין אהרן מדת החסד ובין חור מדת הדין הזקני׳ כמשה בסוד ההכרעה אבל לאלה יונס ויומברוס שלא היתה הכרעה כי אין בהקליפה וטומאה הכרעה כנ״ל ע״כ שנתקנאו בהקדושה ודימו להיות כמותה וקלקלו בתבנית כוללת משור וחמור שתהיה להם ג״כ להכרעה : וכשמת חור ונשאר אהרן לבדו חשב להגביר בזה מדתו החסד ובנה על שמה מזבח וזהו וירא אהרן ראה שנהרג חור כמ״ש רז״ל ויבן מזבח לפניו ור״ל לפני עצמו למדת החסד : ויקרא אהרן וגו׳ מפרש הרב אגב זה דקרא ויאמר שמ״ש חג לה׳ מחר רמז על העתיד ובקש רחמי׳ על יום מחר שהיה שבעה עשר בתמוז כידוע שיהיה לעתיד לששון ולשמחה כמ״שה צום הרביעי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה : מ״מ אע״פ שאהרן והנלוים אליו לא חטאו כנזכר : והוא מלאך המות לא היה אלא הזדמנות למיתה בלבד וכאן ע״י העגל ושתי הקליפות נמשכה המיתה ממש ע״כ היה החיוב להוריד עדינו שממנו היינו בני חורין ממ״ה : כטעם הכפל שבפסוק מות תמות שנתבאר לעי׳ פ״ה שאחד מורה על הזדמנות למות והשני עליה ממש : וכטעם וביום פקדי ופקדתי הנאמר בעון העגל שהן שתי פקידות אחת לעבירה ואחת לשכרה ג״כ עבירה שגירו מ״ה על עצמן והוא רחום יכפר עון ולא ישחית כאשר ייעד לנו בלע המות לנצח וגו׳ אמן :

### יואל משה

ביטול המבטל כו׳ הוא המקטרג כנ״ל: ופגריכם אתם פי׳ פגריכם שהוא המקטרג אתם פי׳ אתם יפול במדבר נגרע מגדולתם של בני המדבר שנקראו דור דעה שזכו וכ׳ שזכו לראות בסיני את הנשמע פי׳ ע״ד וכל העם רואים את הקולות: ועל הים אמרו זה אלי ואנוהו ר״ל אפי׳ תינוקת ראו הק״בה ומראים באצבע: ומזה למד ר׳ עקיבא כו׳ שאין לה׳ צורך לשוב עה״ב ר״ל שכ׳ ראו הק״בה עתה כמ״ש לקמן: כי היכי דתיהוי להו כפרי ר״ל לכן אמר ר׳ עקיבא עליהם כך מלתיה למשתמע לתרי אפי כדי שיהא להם כפרה וכן בשלשה מלכים אין להם חלק עולם הבא ומעשה עגל הראשון קרינן ומתרגמינן על זה הוא שיהא להם כפרה ואחי״כ אמר ר׳ יוחנן כו׳: והם הורו עליו באצבע בע״הז הנה אלהינו זה וגו׳ לכ״א ר״ע אין להם צורך מאחר שראו כבר את האלהים וכהוגי בגמ׳ תענית אליעזר גז״ר שיגזור כ״ד ברכות ולא אתי מיטרא ועמד ר״ע ואמר א״מ ונענה ואמר שבא מפני שהוא גדול ממנו אלא מפני שמעביי על מדותיו ר״ל כי ר״ע בא מהכרא כמו״ש בכוונת הא״רי לכ״א בגמ׳ לא מפני שגדול הוא ממנו אלא שמעביר על מדותיו ר״ל כי הוא בא מרשע ומעביר על מדותיו ר״ל ממדת הרשע שהוא בא ממנו נעשה טוב אבל ר׳ אליעזר לא הוצרך אלא שהי׳ חסיד מעצמו לכן הוא נענה תחלי׳ ע״ש: אספו לי חסידי שהצדיקו עליהם הדין כו׳ דין שמים ומתו לרצונם ר״ל שמסרו את נפשם כרצונם הטוב על קידוש השם: כורתי בריתי עלי זבח כו׳ היכי שייך למעלה ממנו ע״כ אמר במלת אלו ג׳ פרושים האחד להיות בעלי ברית לאלהים שיש בו זביחת שלמים ועושים שלום בפמליא של מעלה ע״י מעשיהם הטובים או יהיה הפי׳ כורתי בריתי עלי זבח שהם זובחים עצמם לכפר על העולם ממילא יהיה פי׳ של וזביחה בזביחה שהם זובחים את עצמם לכפר על העולם: ויש בדבר להקל ולהחמיר כי לפום גמלא שיחנא כו׳ ר״ל כי אצל הצדיקים לחוד היא טובה כמשמעה שלא יהיה להם צער ואצל הרשעים הוא חומרא ר״ל כמו שכתי׳ בזוהר פרשי שלח לך כל זמן שהבשר קיים עוד דנין אותו למעלה לכ״א לפום גמלא שיגי׳ אצל הצדיקי׳ לחוד אצל הרשעים לחוד ודו״ק מ״א פ״ח: ואולם מה שלא נשא אותם הארץ כו׳ ר״ל כשהיה להם

### יואל משה • המשך

כ״כ גדולה לדור המדבר למה לא באו לא״י ולא נשא הארץ אותם והשיב דומה למאי דאמרו רבנן באליי׳ כו׳ כשם שפרחו נשמתו של יצחק בשעי׳ העקידה כך פרחו נשמתן של ישרא׳ בסיני כו׳ הענין הוא כך כי בשעה שאמר הק״בה אנכי ולא יהיה לך פרחה נשמתן ר״ל כי לא היו יכולין לסבול אותו נשמה שהיה להם באותו שעי׳ כי היו מלא רוח הקדש האדם אבל אח״כ כשפרחו נשמתן הגשמים ניתן להם רוח מלמעלה וכשעשה העגל באה להם בזוהמא? כבראשונה וההוא פסק היה להם אור מקיף ר״ל בשלמא לבתחילה היה הגוף לבוש לנשמי׳ והיה הנשמה אור פנימי׳ לגוף אבל אח״כ כשפרחו היה הנשמה אור מקיף מבלי ... בלי? ממוזג כך היכי אצל הנשמה הנשמה אור הוא מקיף לגוף והאור מקיף היה גדול יותר מהאור פנימי׳ לכן לא נשא הארץ אותם מרוב אור מקיף ומתרץ ג״כ לי׳ נשא ר״ל שאין הארץ יוכל לסבולם מרוב האור מקיף אבל קשה והלא אליהו לא מת והאור שלו היה פנימי׳ ולא מקיף למה עלמא לא היה למסבלה ותירץ כי אליהו היה לו אדרת כמ״ש וילט פניו באדרתו לכן לא היה יכול עלמא למסבליה מרוב אורו: מפריחת נשמתו של יצחק נגלם האיל כו׳ ר״ל כי כשנעקד יצחק על גבי המזבח יצאה נשמתו שהיה לו באותו פעם ובא לאיל שנברא בע״ש בכח ולא בפועל ועתה בנשמתו נעשי׳ בפועל וע״ז אמר הגאון מו״רל מלבני אלהי׳ יראה לו השה לעולה בני ר״ל השה שהי׳ עולה הוא ממש בני מכח הנשמי׳ שבא לו בעקידה: לפיכך נקרא אילו של אברהם שהיה קנוי לו כו׳ ר״ל כי יצחק באותו זמן היה דומה למת שיצא נשמתו ובאה באיל ואין קנין בקבר ליצחק אבל קנוי לאברהם: גם האיל נברא בדין ר״ל כמו יצחק שהוא מה״ד: וכן נתקיים בו הפשט וניתוח כמו תמידין כאלו יצחק שחוט ושרוף ר״ל מכח נשמתו של יצחק שהיה דומה לו: ורוחא דעלמא תתאה נגלם כאמור ר״ל שבא אותו נשמה לאיל כדלעיל: אנו למידין לפנחס ודור דעה שלא שבו כו׳ החיים בע״הז פי׳ כשחזרה להם נשמתם אחר הפריחה במתן תורה או במעשה זמרי לא כטבע העולם הזה אלא נשמה יתירה מעלמא עילאה אף שבחטאם נעשה אור מקיף כדלעיל שלא יוכלו לכנוס לארץ ישרא׳ זולתי כלב ויהושע: המהלכים נועדו עברו יחדיו כו׳ ר״ל כלב ויהושע שהם לא היו בעצה של מרגלים כלב דאתי מיהודה כו׳ שזכה לה בחברון ר״ל שהלך על קברי אברהם והיה שם אליעזר והוא היה גלגול של אליעזר שכמו שאליעזר היה עבד נאמן כן כלב היה ציר נאמן לשלוחו לכ״א עקב שהיתה רוח אחרת בתוכו שאמר בכוונת הא״רי שי׳ שבטים נתגלגלו בי׳ מרגלים כמו שאמר ראשי בני ישראל ישראל דייקא ר״ל הוא הנשמה שהיה לו או גלגול של אליעזר כנ״מ: ימלא אחרי שהשלים מדת הפנים עם האחוריים הנוראים ר״ל הוא דין מצד הקליפות והפנים הוא רחמים: מיוסף יהושע בן נון עד שמר״עה שיתף עמו שכינה הוא מטטרון שנקרא נער והשכינה בכל מקום השכינה מתלבשת במט״טרון: דכל בי עשרה קדמא ואתיא פירש למה באמת אתיא שכינה תחלה או מאי רמז בזה אלא כתוב הטעם בתיקוני׳ תיקון כ׳ י׳ פעמים י׳ הוא קו״ף וכן ט׳ פעמים ט׳ פ״א וכן כולם עד הי׳ הוא ג׳ שכי׳נה לכן דכל בי עשרה ר״ל כל בי עשר האותי׳ שקודם הי״וד אתיא שכי׳נה בגי׳ שלה כמו שכינה: ולכבודה לא ימיש כו׳ ר״ל לכבוד השכינה כו׳ ויצדק לכל שאר הדור פי׳ לדור דעה שבמדבר ופי׳ של פסו׳ ופגריכם אתם אפי׳ כשאתם חיים באותו טעם שאפי׳ אתם בע״הז אע״פי כן שייך לומר ופגרכם ר״ל מרוחא דהאי עלמא כי היה יכולי׳ לזכך וכו׳ וברצונם פגרו או יהיה פי׳ פסוק זה ר״ל ופגריכם אע״פי שתהיו נפשיכם פגרים אפ״ה אתם ר״ל קרינן אתם שאתם קיימין לכ״א כי אמנם הפגרים יפולו ואתם כו׳: ויש במשמעות עוד פי׳ אחר להשלמי׳ המרוק כו׳ ר״ל ופגרכם יפולו הוא באה מכוחכם ר״ל שאתם בעצמכם סובלים נפילות הגופו׳ כו׳: העגל אמרו עליו באגדה שמחציו כלפי ראשו היה שור וכלפי זנבו היה חמור ואומר אוכל עשב למה עשב ר״ל

### יואל משה • המשך

מיעוט שפיו יפה דייק ואוכל משא"כ בחמור שאוכל קוצים והן שתי מדות בקליפה ר"ל בטומאה: ועל כלאים זה אמרו אלה אלהיך ישרא' פי' כי מכח העגל שהיה שור וחמור אסור לחרוש בכלאים זה וזה וכדי"לא תחרוש שור וחמור יחדיו וע"ז אמר ר"ל כ"ק דאמרינן במשנה בא' באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים ר"ל נרמזו בשקלים מכח העגל ע"ד יבא זהב המשכן ויכפר על מעשה העגל ועגל הוא ג"כ כלאים כ"מש לכ"א ב' דברים אלו יחד: שכנגדן בקדושה הנה אהרן וחור עמכם פי' הענין כך הוא כי אהרן הוא בחי' חסד כ"ג שהוא מדת אברהם והוא נגד חמור של העגל כי זה זה לעומת זה עשה אלהים ר"ל כי אברהם מתחלה נקרא אברם כמנין נג"ס ואח"כ אברהם כמנין תנו"ור רח"ם? חמר חסר ו' וכנגד יש בקליפה חמר מזיק שהוא ישמעאל לכן נגנבה חמורתא של ר' פנחס בן יאיר לתקן נפש ישמעאל שיש בהן גנבים כי ר' פנחס מניצוץ של אברה' היה ממילא חמור בימין ואהרן כנגדו וזהו ג"כ סוד אתון של בלעם ע"ש בספר הבריאה ובקדושה יש שור נגד שמאל פר מקרין מפרים ר"ל למה יש שור בשמאל כי פר הוא ג' מנצפ"ך והם פ"ר דינין כנודע לחכמי אמת לכן הוא בשמאל וזהו בקדושה כנגדו בסטרא אחרא יש שור המועד שמרחיקין ממנו מלא עיניו ועשו הוא שור המועד כי עשו מלא כזה ע"יין ש"יין וא"ו ג' אותיות של עשו הוא ג' ש"ר ממילא הוא נגד יצחק וזהו הסוד ששלח יעקב לעשו ויהי לי שור וחמור: וחו"ר חסר ו' ג' יצחק: אכן לאלה היתה הכרעה מן הזקנים כו' פי' כי גם הזקני היו שם ולמה הזכיר אהרן וחור כי היו הכרעה כו' ולאלה לא היתה הכרעה וקלקלו פי' מה הענין של הכרע' הוא כך כי במדות יש בקדושה הכרעות חכ"מה ב"י"נה יש להם דעת הכרעה גדו"לה גבו"רה ות"ת היא הכרעה נצ"ח הו"ד ויסו"ד הוא הכרעה אבל בסטרא אחרא אין להם הכרעה והקשה ר"ל כ"ק והלא כתיב אצל בלעם ויודע דעת עליון משמע שיש להם דעת והיאך אמרינן שאין להם הכרע' ותירץ הוא דעת עליון הוי ידע ר"ל כשעלה דעת למעלה בכ"תר ולא הוי הכרעה ומלת עליון דייקא אבל דעת סתם בהכרעה לא הוי יודע ואמר גם כן זהו שאמרינן בגמרא אלמלא הו"ו שבהעלוך לא הוי נשאר שריד ופלים משונאיהם של ישראל הוא גם כן ע"ז הסוד כי מלת אלה

### יואל משה • המשך

הוא לשון רבים כמו אלה המשפטים אלה הדברים ואם אמרו ס"ו לי יחיד בהעלוך היה נותנים להם הכרעה באותו פעם אז היו שולטים ומתגברים ס"ו עליהם ולא נשאר משונאהם כו' וזהו כוונת הכתוב אל אלהי' ה' וגו' ר"ל א"ל הוא חס"ד אלהים הוא דין והוי"ה הוא רחמי' שהוא הכרע' זהו דבר ויקרא ארץ שיש להם קיום ולכן אמר ממזרח השמש עד מבואו שמשה הכרעה ונקרא שמש פני משה כפני חמה וזהו א"ל משה ג"כ כוונת הכתוב בקרח שא' כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ר"ל שם הוי"ה שהוא הכרעה ומדוע תתנשאו כי הוא היה מתריח על משה ר"ל כי משה היה הכרעה אמיתי' יעקב מלבר משה מלגאו כי פני משה פני חמה והוא ת"ת והוא הכרעה והוא היה רוצה לבטל זה ואמר כולם קדשי' ובתוכם הוי"ה שהיא ההכרעה וזהו כוונת שאמר משה לכן אתה וכל עדתך הנועדי' על ה' ואהרן מה הוא כו' ר"ל שרמז לו שהוא חולק על ההכרע' שאמר ובתוכם ה' לבטל את הכרעה של משה א"כ ואהרן מה הוא כי תלינו עליו כי אהרן מצד חסד הוא ולא הכרעה ולמה תלינו עליו ואמרתם לשון רבים תתנשאו ע"כ: שמעתי בשביל מורי מהר"ר יעקב ע"ה מלובלין שאמר כך הוא כי משה תיקון הבל ואהרן וקין כמו שכתב האי"רי ז"ל לכן אמר משה בשלמא שאתה חולק עלי שפיר הוא כי גם כבר חלקנו הבל וקין אבל ואהרן מה הוא כי תלינו עליו כי הוא תיקונך ע"ש ודו"ק: ולכן אית גם הקדושים של השנה הסדר כך אצלם בלי הכרעה ניסן הוא של ישראל רחמים אייר דין סיון תאומים הוא הכרעה שלנו אבל תמוז אב הם שלהם ואין להם הכרעה אלול הוא ברחמים שלנו כדי שלא יהיה להם הכרעה: מן ארם ינחני בלק אר"ם ר"ת א"ש רו"ח מי"ם אם רע ר"ת א"ש רו"ח מי"ם ע"פר: וכשמת חור בנה אהרן מזבח ואמר חג לה' בקש רחמים על צום הרביעי שיהיה לששון ולשמחה ר"ל כי בי"ו בתמוז נשברו הלוחות ולעתיד יהיה ט' באב י"ט וי"ו בתמוז ג"כ ולכן התפלל חג לה' מחר לע"הב: כטעם מות תמות כפל המיתה ר"ל קודם העגל היו נידונת מיתה מתחלה **[חסר]** עתה מו"ת תמו"ת ר"ל שכר עבירה עבירה ג"כ והוא רחום יכפר:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק ט

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

אחר ששמעו וכו' איידי שהזכיר הרב בפי הקדום ענין הורדת העדי מפרש עוד בזה הפרק מה ששייך לזה והוא מש"ה בפי כי תשא אחר מעשה העגל וידבר ה' אל משה לך עלה מזה וגו' ושלחתי לפניך מלאך וגו' כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה פן אכלך בדרך וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו ויאמר ה' אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם קשה עורף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיך ועתה הורד עדיך מעליך וגו' ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב ומשה יקח את האהל וגו' והדבר ודאי צריך ביאור אחר

### רמ"ע מפאנו

אחרי ששמעו אבותינו את הדבר הרע שנאמר למשה בעון העגל, כי לא אעלה בקרבך. כתיב ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו. אבל בוטחים היו שיעבור זעם וישובו להתקשט בו, כי אמנם מתרגומו של יהונתן בן עוזיאל למדנו שני דברים, יכלול אותם מאמר אחד, הראשון אומרו לית אפשר דאסלק שכינת יקרי מביניכון. והוא מה שתרגם אונקלוס גם כן, והכוונה על השוכן אתם בתוך טומאתם, שהוא הסתר פנים בהתלבשות שכינה בנפרדים קדושים שהמה מתלבשים בחצונים, ולהכי דייק קרא בתוך טומאתם. אשר איננו שוכן בטומאתם ח"ו, כי מי נתן נזיר בין השכורים או כהן בין הקברות, אלא

### יד יהודה • המשך

שנתאבלו ישראל בשמעם את הדבר הרע ולא שתו איש עדיו עליו מרצונם הטוב למה בא להם אח"כ ע"י הדבור ועתה הורד עדיך מעליך ומה זה שאמר ויתנצלו וגו' ואחרי כבר עשו כן **[חסר]** כמ"ש ויתאבלו ובתחלה אמר לשון הורדה והעדר הרב כ"ז כאן בשני דרכי' :
אבל בוטחי' וכו' מציע הרב לפי דרך א' שלא שתו איש עדיו עליו היה לפי שעה שא"כ **[חסר]** יורדו אתם עדי שלמה ולא העלה אתו **[חסר]** בלבד ודעתם לשוב ולהתקשט בו באור יעבור זעמם לפיכך אמר להם השי' ועתה הורד עדיך לגמרי ממחשבתך

**יד יהודה • המשך**

באפס תקוה להתקשט בו עוד : כי אמנם הענין הוא כמו שתרגם יהונתן על פסוק כי לא אעלה בקרבך ארום לית אפשר דאסלק שכינת יקרי מביניכון ברם לא יהא יקרי שרי במדבר משריתכון ומזה למדנו שהורה להם יתי שני דברי׳ במאמר א׳ של כי לא אעלה בקרבך : מה שתרגם אונקלוס ג״כ כי לא אסלק שכינתי מינך : והכוונה ע״ד שכתי׳ בעבודת יה״כ וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טומאותם שפירושו שהשכינה היא עם ישראל גם בעת חטאם אבל בהסתר פנים והיינו ששוכן בתוך המלאכי׳ קדושי׳ והמלאכי׳ הללו מתלבשי׳ באותן חצונים המתהווי׳ מזוהמת החטאים שבוקעת ועולה וכן הכוונה בכאן לית אפשר דאסלק שכינת יקרי מביניכון אף שאתם חטאי׳ בנפשותכם מ״מ בתוך טומאתכם תהא שכינתי מצויה בהסתר פנים ע״י התלבשות בנפרדים : בנפרדים קדישין ר״ל במלאכי׳ הנפרדים מחומר : בתוך טומאותם ולא אמר בטומאתם : אלא שוכן באותו התוכיות וכו׳ והיינו פנים הטומאה והיינו כהמלאכי׳ שהקדושה חוצצת אליו וסביבם רשעים יתהלכו והי״שי שוכן באותו תוכיות בתוך טומאתם : והשני שלמדנו מתרגומו של יהונתן הוא מה שמסיים ברם לא יהא יקרי וכו׳ והיינו שהיקר עצמו יתי סולק מהם :

והם נתאבלו על הפתרון הזה השני **[חסר]** לית אתר דאסתלק שכינת יקרי מביניכון **[חסר]** בהסתר פנים והיו חושבי׳ **[חסר]** ושבו להתקשט בעדים :

ע״כ לא נחשבה אבלותם לתשובה שלמה כי לא היתה אלא על העונש שבריחוק מהם המקום יתי ועיקר האבל שיועיל להיות כשביל החטא ויפחדו השכינה וירצה כמו שנתבאר לעי׳ ח״א פי כ״ד כי אם בשביל החטאים שגרמו העונש וכדי לכפר עליהם : כטעם לא שלותי וגו׳ (איוב ג׳) אמר שמפחד מיראת העונש לא שלותי וגו׳ ומתוך כך ויבא רוגז שהייתי מגרה העונש על עצמי : אלא אדרבה צריכי׳ אנו לחשוק להעונש ולמסור עצמינו למיתה לכפר וכו׳ : ואז יצדק לומר ג״כ על נשמותינו שאנו שוכן באותו התוכיות שהטומאה מצויה חוצה לו בסבתם, וכבר רמזנו מזה בחלק הראשון פרק ט״ו. והשני ברם לא יהא יקרי שרי במדור משריתכון. והם נתאבלו על הפתרון השני, והראשון היה להם נחמה קצת, על כן לא נחשב לתשובה שלמה אלא מתדמה לתשובת החונף, כי עקר האבל שחוייבנו בו בחטאינו ובעונות אבותינו אינו בשביל יראת העונש, אדרבא כל כגון זה מגרה העונש בעצמו ואינו מכפר, כטעם לא שלותי ולא שקטתי האמור באיוב, אלא צריך למסור עצמנו למיתה בלב שלם ולחשוק בה לכפר על רחוק הכבוד מבית חיינו, ואז יצדק בנשמותינו משעת המסירה מאמר עלי כפרה בכל פירושיו הנאמרים באמת, והוא טעם הרוצה לחיות ימית את עצמו. על הדרך שאמרנו, וכשתנוח הסכמת האדם על זה בשלמות אז הוא מכפר ומתכפר עודנו חי, אף כי אחרי מותו יוכל להמנות עם מצדיקי הרבים בלי ספק. לפיכך התרה בהם משה רבינו ע"ה והודיעם בחמלת ה' שיורידו עדים ממחשבתם לגמרי וטוב להם. על זאת יתבונן כל חסיד וישיב אל לבו כי מי שלא ידע ביום טובה להצדיק רחמי שמים בכשרון המעשה, אשר בהתעוותו כתיב והוכחתיו בשבט אנשים. הנה מה טוב ומה נעים אם יצדק דינו על עצמו ביום רעה בלי ציור כלל, ולאלה הצדיקים המקיימים בעצמם כך יצדק בלי ספק שבמיתתם קרויים חיים, עלייהו כתיב ומשביע לכל חי רצון. כפי עלוי נשמתם באותה שעה להדבק ברצון העליון, וכתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. למד על מי שאינו מתאבל על עצמו אלא על עונותיו ושמח ביסורין לכבוד שמים, שבשרו לא יכאב בחייו ובמותו ומן השמים ירחמו שלא ירגיש בצערו, והזכיר הכתוב לשבח ויתנצלו בני ישראל את עדים. שהוא יותר מהורדה, כמו שתרגם יונתן ואתרוקנו. כי נתיאשו המה ממנו שלא יחפצו בו כלל אחרי רואם כי טוב מותם מחייהם, על דרך מה שאמר ישעיה לבד בך נזכיר שמך מתים בל יחיו. וכל שכן עם יאוש העדי מהם, כטעם את עדים ולא אמר מעדים. וכבר פירש הרמב"ן בבראשית רבה והיא דעת המתרגם הראשון שזכרנו מפי חגי זכריה ומלאכי, שהעדי ההוא היה עושה חרות ממלאך המות, ואלו הורידוהו בלבד היה מורה קבלת המיתה באהבה אם חפץ בה ה', והוא טעם בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. אבל

**יד יהודה • המשך**

מוסרים על קדושת שמו יתי מ״ש הק״בה גבי מיעוט הירח הביאו כפרה עלי כנזי בחולין פי א״ט כי מסירת נשמותינו כפרה תחשב על הקודש העליון הרחוק מאתנו מטומאות בני ישראל : בכל פירושיו שיתבאר במי אכ״ח ח״א : והוא טעם שאמרו ז״ל במסי׳ תמיד הרוצה לחיות וכו׳ : על הדרך שאמרנו שימסור עצמו למיתה לכפרת פשעיו לקדושת שמו עכ״פ : או הוא מכפר על הקודש העליון כביכול ב״ה והוא עצמו מתכפר : עם מצדיקי הרבים כי יגן זכותו על ישראל גם אחרי מותו וספר קרבן בזה הרוצה לחיות לנצח לכפר על טומאות בני ישראל גם כי ילך מע״הז ואיננו : לפיכך וכו׳ סיומא דמלתא היא ור״ל הואיל ולא נתאבלו ישראל אלא על העונש בלבד שלכך לא הורידו עדים מעליהם כ״א לא שתו וגו׳ לפיכך התרה בהם מרע״ה והודיעם מפיו יתי ובחמלתו עצה הוגנת שיורידו עדים שעל ידם היו בני חורין ממ״ה ממחשבתם לגמרי ולא ישובו להתקשט בם עוד אלא ימסרו עצמם למיתה בזה לכפרת עונם וטוב להם :

על זאת וכו׳ מזכיר הרב אגב זה העצה היעוצה למי שיבא לידו דין די מיתות ודומיהן היאך יחשב ויפה לו :

בכשרון המעשה צריך האד׳ ביום טובתו **[חסר]** מעשיו ולילך בדרכי השם ביותר כדי להצדיק עליו רחמי שמים על מה עשה ה׳ להטיב עמו כ״כ ומי שלא עשה כן ולא עבד את ה׳ בשמחה ובטוב לב **[חסר]** כשתחול עליו הרעה לעונש בשביל זה כמ״ש **[חסר]** והוכחתיו וגו׳ **[חסר]** עליו הדין שהיה גורם לעצמו הפך מה שלא הצדיק רחמי שמי׳ :

בלי ציור ומחשבה אחרת :

יצדק בלי ספק לומר עליהם מאמרם ז״ל צדיקי׳ במיתתם קרויים חיים והיינו שמיתה עצמה שהם מתי׳ על קדושת הש״י בזה קרויים חיים :

ברצון העליון הוא ע״ד תי׳ שכינה הכתוב שה״שי מניע לכל חי שהם האומר כבר על קדושת שמו יתי את רצון שפע העליון ועמל בשמוע להדבק בו : כטעם אך בשרו וגו׳ (איוב י״ד) הכוונה אך בשרו עליו יכאב דלמאי כשנפשו

### יד יהודה • המשך

עליו ר״ל על בשרו המדוכא ביסורי׳ תאבל אבל מי שאינו מתאבל על היסורי׳ אלא שמח בהן גם בשרו לא יכאב עוד עליו ולא ירגיש בצערו ועיין מ׳ יונת אלם פ׳ כ״ב : והזכיר הכתוב וכו׳ חוזר הרב לעי׳ לפרש גם הפסוק ויתנצלו וגו׳ ואמר שהכתוב דורש טובתם ושבחם לומר שעשו יותר ממה שהודיעם משה שהוא להחמיר׳ שלא להוריד עדים והם התנצלו אותם ותרגם יונתן ואתרוקנו שהוא לשון יאמר על דבר שאין בו חפץ כלל כי אחרי רואם שטוב מותם מחיים לכפר על ריחוק הכבוד חשקו למיתה בחשק נמרץ ומאסו כלל בעדים שהיו לעשותם חורין ממ״ה כמו שיתבאר : מ״ש ישעי׳ (כ״ו) ה׳ אלהינו בעלונו אדוני׳ זולתך לבד בך נזכיר שמך מתים בל יחיו וגו׳ ודרש בזוהר שמו׳ ע׳ ״ד אומרו לבד בך נזכיר שמך על רחוק הכבוד ית׳ מאתנו וע״ש ואמר הרב שזהו שמסיים מתי׳ בל יחיו כי מפני ריחוק הכבוד הרינו מתי׳ וגו׳ : וכ״ש בהיות שישראל לא נתיאשו מעדים לא ייאשו את עדים מהם : ולא אמר מעדים שלפי התרגום ויתנצלו ואתרוקנו הל״ל מעדים אלא הכוונה שהם חשקו למית׳ בחשק׳ נפלאה עד שעדים לא ימצאו אותם להתקשט : וכבר פי׳ ג״כ הרמב״ן שהסרת עדים הית׳ קבלת המיתה וז״ל ואונקלוס שתרגם בעדי תקון זיין דעתו כדברי האומר במ״ר שישראל חגר להם כלומר שחגר להם הק״בה בשעת מ״ת כלי זיין להנצל מכל פגע וממלאך המות כמו שדרשו חרות על הלוחות חירות ממ״ה והם שמותיו של הק״בה והנה ישראל קבלו עליהם את המיתה ברצון נפשם מפני עונש העגל וכו׳ ועיין זוהר שם ע׳ של״ט וכהדיא אית׳ במ״ר פ׳ פקודי ר״ש בן יוחאי אומר כלי זיין חגר להם והשם הגדול חקוק עליו וכל הימים שהיי בידם לא היה מלאך המות יכול לשלוט בהם וכו׳ ועיין בספר יפ״ת שם ובפ׳ כי תשא : המתרגם הראשון יהונתן ב״ע שתרגם בעדי תקון זיין דשמא רבא וקדישא חקוק ומפרש עלואי : ואלו הורידוהו בלבד היה מורה שרצונם שעדים שהצילו אותם ממ״ה לא יועילו להם עוד רק אם חפץ ה׳ להמיתם יהיו ההתרקנות שאמרנו הוא בלי ספק חשק נמרץ למרק העון במיתה על כל פנים, כרבי עקיבא שהיה מתאוה מתי יבא לידו לקיים המקרא הזה, ולא על חנם כי לו יאתה לכפר על גלות הכבוד במכירת יוסף, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, אם על פתיחת הקלקלה תחלה במאמר הנה בעל החלומות, ומשם בא לידי נסיון והיה צדיק ממנו כשטת האר״י זצ״ל, ואם על שתוף שכינה בהעלמת מכירתו, וברוך היודע מי העלה לשמים שיאו בזה, ואותה תשוקה היא שעלתה במחשבה לפניו יתברך ולא השיבוה ריקם, כטעם נפלה נא ביד ה׳ כי רבים רחמיו. ועל זה נאמר בבת קול אשריך רבי עקיבא שיצאת נשמתך באחד, וכן כתיב והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש (איוב כג, יג). כי ישלים חקי (איוב כג, יד). וכהנה רבות עמו, כי הוא שכר שאין למעלה ממנו, שכן הראוהו למשה רבינו ע״ה בשכר תורתו של רבי עקיבא כי רב הוא, ואיש נבוב ילבב. ואפשר לפרש עוד דמעקרא לא שתו איש עדיו עליו, והוא הנזר והעדות של נעשה ונשמע לכל אחד מישראל שקשרום להם ס׳ רבוא מלאכי השרת, כנגד ס׳ גבורים דקיימין אפוטרופסין בהדי מיכאל עלייהו דישראל, ונהגו ישראל נזיפה בעצמם להתנדות מהם לרצונם, כטעם המשנה הירושלמית דתעניות דשלח ליה שמעון בן שטח לחוני המעגל צריך אתה להתנדות. והכוונה בזה עצה טובה, דאף על גב דאיהו לא אימני עליה לינהוג נזיפותא בנפשיה, ושבה הנוסחא הזאת משלמת אל הבבלית, ומצרוף שתיהן הושלם המוסר למרי דעובדא, ולשומעים ינעם כי אין בחלוף הגרסאות דבר בטל, וכן בסוף כתובות הכל מעלין ולא מוציאין אחד אנשים ואחד נשים, ואיכא דמתני אחד נשים ואחד עבדים, ותרוייהו איתנהו, חדא במעלין וחדא בעולין ודכוותייהו טובא. הדרן לדור המדבר שקיימו בעצמם עצת שמעון בן שטח, וכל אחד היה רשאי לחוב בעצמו בזה, אמנם כתרו של צבור בזכות מה שאמרו קול אחד יחדיו נעשה בלבד זה פעמיים, ונדבר בם בפרקי הצלם והדמות בחלק הרביעי מן המאמר הזה בס״ד, עדיין לא הורידוהו והיה להם בשבילו חירות ממלאך המות עד שהשיאם הדבור עצה הוגנת וקבלוה בסבר פנים יפות כאמור, וידוקדק עם זה הורד עדיך בלשון יחיד, וכן ויתנצלו את עדים מהר חורב, כי עכשיו בטל

### יד יהודה • המשך

מוכני׳ לקבל המיתה באהבה אבל לא היה במשמע שימאסו בחיים גם אם לא יגזור הש״י עליהם המיתה משא״כ בהתרוקנות גלו דעתם החשובה שאין חפצם כי אם למות לכפר על נפשותיהם : והוא טעם בכל נפשך שאמרו ז״ל אפי׳ נוטל את נפשך שהכוונה אם יטול הש״י את נפשך תתרצה לכך באהבה אבל אם לא יטול גם את הטוב תקבל : כר״ע שלא סיפק לו הדרוש אפילו אם נוטל את נפשך אלא היה מתאוה שיטול הש״י את נפשו עכ״פ ואמר כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה וכו׳ מתי יבא לידי ואקיימנו כדאית׳ בפי׳ הרואה : ולא על חנם נתאוה למיתה אלא לכפר ג״כ על גלות הכבוד שגלתה השכינה למצרים עם יעקב אבינו ע״י מכירת יוסף כידוע והיה ר״ע א׳ מעשרה הרוגי מלכות גלגוליהם של השבטי׳ שעוונותיהם ממכירת יוסף סבלו כנודע : למר כדאית ליה שס״ל שר״ע היה גלגול שמעון והוא שיטת האר״י ז״ל ולמר כדאית ליה שס״ל שר״ע היה כנגד השכינה שהסכימה בהחרם שגזרו השבטי׳ שבין כך ובין כך יאותה לר״ע לכפר עגל המכירה יותר מזולתו וזה לפי שנם אם נאמר שר״ע הי׳ כנגד שמעון מ״מ הי׳ שמעון צריך לכפרה יתירה על שפתח הקלקלה תחלה במ״ש ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא ועתה לכו ונהרגהו וגו׳ והיו אלו שמעון ולוי כמאמרם ז״ל : ומשם בא ר״ע לידי נסיון שנתפס להריגה תחת שאמר שמעון ועתה לכו ונהרגהו : על שתוף שכינה במה ששתפו בהחרם להעלים המכירה מיעקב כידוע : וברוך השם היודע מה אמת מי העלה וכו׳ אם היה ר״ע בשביל השכינה או תחת שמעון : היא שעלת׳ במחשבה כדאית׳ בפ״ג דמנחות גבי ר״ע שאמר משה רב״שע הראיתני תורתו הראני שכרו א״ל חזור לאחוריך ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רב״שע זו תורה וזו שכרה א״ל שתוק כך עלה במחשבה לפני והכוונה לשכינה היא מלכות שנקראת מחשבה כלומר שתשוקת ר״ע למות עלתה בשכינה בשביל גלותה למצרים ולכן שתוק כי לא אשיב תשוקתו ריקם : כטעם

### יד יהודה • המשך

נפלה נא וגו' שהרצון כי רבים רחמיו וימלא משאלותינו וחפצנו ליפול ביד ה' : ועי"ז נאמר וכו' כדאית' שם פרק הרואה והכוונה שיצא' נשמתך בשביל אחד והיינו בשביל גלות השכינה למצרי' שאז זווגא דלעילא אתפרש ולא אחד אקרי ע"ד דאית' בזוה' ויקרא ע' אחד ר"ל זמנא דדכר ונוקבא אקרי אחד וכו' והשתא קב"ה לא אקרי אחד ורזא דמלי כ"י בגלות' וקב"ה סליק לעילא לעילי וזווגא אתפרש וכו' ע"ש ונתאוה ר"ע למות בשביל זה וזהו באחד ואזלא לדעת כולם ואין צורך לפרש באחד בשביל השכינה שהיא א' כדאית' בספר הכוונות דזה אזיל לחוד אליבא דמ"ד שהיה ר"ע כנגד השכינה : וכ"כ והוא באחד וגו' (איוב כ"ג) הזכיר איוב אגב צערו גם היסורים ומיתתו של ר"ע ואמר עליו והוא באחד שחשק למות בשביל אחד יחוד דת"ת ומלכות ומי ישיבנו מזה כאשר נפשו אותה למות ע"ז ויעש כי ישלים חקי ר"ל של ת"ת ומלכות מהם כל מה שקבלו מחורב לא קודם לכן. לפיכך ירדו ק"כ רבוא מלאכי חבלה ופרקום, שקבלו עליהם כפל המיתה כפי כל הפירושים הצודקים בו, יעויין מאמר הנפש אשר לנו בפרק כ"ח. והוא טעם הכפל למנין מלאכים הללו עושי דברו של שם אלהים בק"כ צירופים שלו, שכנגדם בעינן שיהיו ק"כ בני אדם בעיר אחת כדי שתהא ראויה לסנהדרין, וכלם זכה משה ונטלם, דכתיב ומשה יקח את האהל. כי הוא מסר עצמו תחלה למיתה עליהם, ועוד אין דברים שבקדושה נמסרים ביד מלאכי חבלה ח"ו כמו שנזהר מזה רבי ייבא סבא בזוהר משפטים בפסוק אם רעה בעיני אדוניה. בסוף אותה פסקא יעויין שם. אף כאן משה נטלם להנחילם לכל הולך בדרכיו, והכי מוכח קרא דכתיב והיה כל מבקש ה' וכו'. ועל ידי משה אמת ותורתו אמת עתיד הקב"ה להחזירן לישראל, כדמסיק התם בפרק רבי עקיבא, מדכתיב ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם. שמחה שמעולם על ראשם, ועוד נשוב נדבר בם בסוף החלק הזה בס"ד:

### יד יהודה • המשך

שכן חק כינוי להם וכהנה ממתן שכר רבות עמו ועיין יונת אלם פ"ס : כי הוא שכר וכו' ר"ל שע"כ אמר אשריך ר"ע להיות שמיתתו הוא השכר עצמו שאין למעלה ממנו והא ראיה שכן הראהו למשה ששאל הראני שכרו והראהו ששוקלי' בשרו במקולין והיינו לפי שמיתתו הוא עצמו השכר כי רב ועצום מאד : ואפשר וכו' חוזר הרב לתרץ בדרך שני את הקושי' הנז' על מה שאמר לישראל ועתה הורד עדיך וגו' והמה כבר כן עשו מאליהם ולא שתו איש עדיו עליו ואמר שאפשר עוד לומר בתירוץ קושיא זו שהעדי' היה הכתרי' שקשרו ס' רבוא מלאכי השרת בשעת מ"ת לכל א' מישראל ועליהם נאמר מתחלה ולא שתו וגו' והי' עדיין הכתר של צבור קיים שע"י יהיו חורין ממ"ה עד שנאמר להם ועתה הורד עדיך וגו' ויתבאר לפנינו : והעדות מפרש עדי מלשון עדות : שקשרו להם וכו' כדאית' בגמ' פ' ר"ע דרש ר'

### יד יהודה • המשך

סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים רבוא של מלאכי השרת ולכל א' וא' קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים רבוא מלאכי חבלה ופירקום שנא' ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב : כנגד ס' גבורי' וכו' כדאית' במדרשי' וסוד בכמה דוכתי' : דקיימין אפוטרופס וכו' כדאית' בזוהר חדש פרי לך לך : ונהגו ישראל נזיפה בעצמם במה שלא שתו עדים עליהם להתנדות מהמלאכי' שקשרו אותם : כטעם המשנה וכו' בפ"ג דתענית במתני' מעשה שאמרו לו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמי וכו' שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נדוי אבל מה אעשה וכו' כן היא הנוסחא בגמ' דידן אבל בנוסח ירושלמית שלח ליה שמעון בן שטח צריך אתה להתנדות : והכוונה במה ששלח ליה צריך אתה להתנדות להשיא עצה טובה למען ידע חוני המעגל לנהוג נזיפה בעצמו בשביל זה אע"ג דלא נידהו וזהו צריך אתה להתנדות בעצמך : ושנה הנוסחא וכו' ר"ל שלכאורה נר' ששתי הנוסחאות פליגי דלגמ' דידן שאמר לו אלמלא וכו' משמע שלא נידהו ולהירושלמי משמע שנידהו במה ששלח לו צריך אתה להתנדות אבל לפי פירושנו שג"ל לו משום עצה טובה אין כאן מחלוקות ולפי שתיהן לא נידהו שמעון ב"ש לחוני המעגל אלא מה שחסר בנוי דידן משלמת הירושלמי ושתיהן יחד משלימין המוזכר כל שמעון ב"ש שבמה ששלח לו אלמלא חוני אתה גילה לו דבר נידוי הוא ובמה ששלח לו צריך אתה להתנדות השיא לו עצה טובה לנהוג נזיפה בעצמו והנה פתח הרב אגב דרשו שנוי הנוסחאו' הללו : וכן בסוף כתובות תנן הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלי' ואין הכל מוציאין אחד האנשי' וא' הנשים ובגמ' הכל מעלין לאתויי מאי לאתויי עבדי' ולמאן דתני עבדי' בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה יפה לנוה הרע ופירש"י הכל מעלין את כל בני ביתו אדם כופה לעלות ולישב עמו בירושלי' אחד האנשי' ואחד הנשי' אף האשה כופה את בעלה לעלות ולדור שם וכו' לאתויי עבדי' אם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו ואמר הרב דתרוייהו גרסאו' הללו דתני ודלא תני עבדי' איתנהו חדא והיא גרסתנו דלא תני עבדים מיירי במעלין ועליהן קאי מלת הכל וכוונת התנא לומר הכל כופין ומעלין אחרים לירושלי' א' האנשי' כופין את הנשי' וא' הנשי' כופין ג"כ את האנשי' ומעלין אותן ולא שייך למתני א' עבדי' שעבדי העברי' אינן כופין את רבן לעלות דא"כ כל עבד עברי יוכל להפקיע עצמו בזה מתחת יד רבו וגרס' חדא דתני עבדי' בהדי' מיירי בעולין והכל דקאמר ה"פ את הכל מעלין לירושלי' א' אנשי' וא' נשים וא' עבדי' מעלין וכופין אותם שיהיו עולין לירושלי' וקאי לפי"ז מלת הכל על הכפוי' לעלות לא על הכופין המעלין הרי דתרי הני גרסאו' מסכימי' לדבר א' אלא שהשנוי ביניהם הוא בפי' הכל : והנך רואה בעיניך שהרב חולק על פיר"שי במ"ש הכל מעלין את כל בני ביתו אדם כופה וכו' והיינו שמלת הכל קאי על הכפויי' לעלות לא על המעלין ולהרב לא יצדק זה אלא למאן דתני עבדי' בהדיא וני"ל שזה שפירש רש"י כן הוא משום דאמרינן בגמ' הכל לאתויי מאי לאתויי עבדי' פי' שכופין אותן אלמא דהכל קאי על העולין והא דמפרש א' הנשי' על המעלין שכתי' אף האשה כופה את בעלה הוא משום דמתני' לפי פשוטה לא זו אף זו קתני ואי בעולין מיירי ה"ל למתני איפכא א' הנשי' וא' האנשי' דבעולין נשי' טפי פשיט' מאנשי' ולהרב נר' דוחק לפרש מלת הכל שהיא הכלל על העולין והפרט א' האנשי' וא' הנשי' על המעלין וניחי' ליה לפרש גם מלת הכל על המעלין ולדידי צ"ל הא דאמרי' לאתויי עבדי' ר"ל דין עבדי' והיינו לאתויי את רבן שמעלה אותן ולמאן דתני עבדי' בהדיא מיירי כולה מתניתין בעולין ולההיא גרסא לא גרסינן א' האנשי' וא' איתי' לגרס' צ"ל דזו וא"צל זו קתני כל זה כנר' לי' בדעת רש"י והרב ז"ל אכן להרמ"בם פ"ח מה' עבדי' דעת אחרת וס"ל דמיירי הכא מעבדי' כנעני' והם מעלין ג"כ את רבן וגם אליבה אזלא מלתא

### יד יהודה • המשך

דהרב אכן בהפך דמאן דתני עבדים בהדי מיירי במעלין כפשט' דלשנא ומאן דמרבי עבדי' במלת הכל מיירי בעולין וכפירושו את הכל כנז' : עצת שמעון ב"ש ונהגו נזיפה בעצמם ולא שתו איש עדיו עליו והיינו הכתרי' של כל יחיד ויחיד שכל א' היה רשאי לעשות כן ולחוב לעצמו בזה : זה פעמים כדכתי' בפי' יתרו ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וכן בפי' משפטי' ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה שבלי ספק בשביל אמירות טהורות הללו זכו לכתר הכללי : עדיין לא הורידוהו כי לא היו רשאי לחוב להצבור : עד שהשיאם הדבור ועתה הורד עדיך מעליך : וקבלוה בסבר פנים יפו' ויתנצלו כתרגומו ואתרוקנו שהוא יותר מהורדה כאמור : וידוקדק עם זה מ"ש עדיך בלשון יחיד ולא עדיֵיך בשתי יודין ובלשון רבים להורות שמדבר מעדי האחד הכללי ולא מאותן שקבלו כל א' מישראל : וכן ידוקדק ואתי שפיר ע"ז אומרו כאן מהר חורב ולא הזכיר זה מתחלה גבי ולא שתו איש עדיו עליו שגם הל"ל עדיו מהר חורב אלא הוא אשר דברנו כי עכשיו שהתנצלו גם את הכתר הכללי בטל מהם כל החירות שקבלו מחורב וע"כ אמר כאן מהר חורב להורות ע"ז : לא קודם לכן כשלא שתו איש עדיו עליו לא בטל עדיין כל קבלתם מחורב כי היה כתר הכללי קיים : לפיכך וכו' דעת התוספות בפי' ר"ע שלכך היה המנין של מלאכי חבלה כפול משום דגדולה מדה טובה ממדת פורענות וע"כ היה המלאך טוב קושר ב' כתרי' ומלאך חבלה לא הי' בכוחו כ"א להסיר אחד וע"ש אכן לא יתכן זה לפי שיטת הרב שמפרש ויתנצלו את עדים על העדי האי הכללי והיה די בזה בס' רבוא של מלאכי חבלה א' לכל א' מישראל וע"כ אמר הרב הטעם שהיה מנינם כפול מפני שקבלו עליהם כפל המית' שבפסוק ביום אכלך ממנו מות תמות כ"כ מבואר לעי' ס"פ הקדום : כשני הפירושי' הנזכרי' לעי' פ"ה ו' ז' ע"ש : עושי דברו וכו' מזכיר הרב באגב עוד טעם אחר שק"ך רבו' מלאכי' הללו הן כנגד ק"ך צרופי' של שם אלהים מדת הדין שהן בת ה' אותיות עושי' ק"ך צרופי' : שכנגדם של ק"ך צרופי' בשם אלהים בעינן שיהיו ק"ך בני אדם וכו' כדאית' במתני' סוף פ"ק דסנהדרין וה"ט כדי למתק הדין של ק"ך צרופי' שע"י ק"ך בני אדם יש דין וסנהדרין למטה וכשיש דין למטה אין דין למעלה כידוע : וכלם זכה משה וכו' מאמר דר' יוחנן שם ואמר הרב שהטעם נמי להיות שע"י הכתרים היו ישראל חורין ממ"ה ובחפצם השי"י לבטלן מישראל ולכלות בהם חצי בעון העגל מסר משה עצמו למות ע"ז באמרו ואם אין מחני נא וגו' ע"כ כשהורידו מעליהם את הכתרי' זכה משה ליטלן : ועוד אין דברים שבקדושה נמסרי' ביד מלאכי חבלה והוצרך משה לנטלם והכי איתי' בזוהר פי' פקודי ע' תכ"ג ומשה יקח את האהל וגו' מ"ט בגין דק"א יכיל דהוה חביל בכוייהו אמר משה סטרא דקדושה לא תשרי בגו סטרא מסאבא : בזוהר משפטי' שם דרש פרשת וכי ימכור איש את בתו לאמה וגו' על נשמת אדם ובסוף אותה פסקא ע' ק"ע אמר עלה וז"ל לא זכתה כמה משריין נוכראין מתעתדין בארחא דגיהנמי ואינון משריין דמלאכי חבלה וזמינין למעבד בה נוקמין אתא קרא ואוכח לעם נכרי לא ימשול למכרה אלין מלאכי חבלה בבגדו בה איהו נטורא קבי"ה עביד לה נטורא דלא ישלוט בה עם נכרי בההיא פריסו דכסיא עלה : להנחילם וכו' שם אמר ר"ל ועתיד הק"בה להחזירן לנו שנא' ופדויי ה' ישובון וכו' שמחה שמעולם על ראשם ומפרש הרב דר"ל לפרושי מילתי' דר' יוחנן קאתי' לומר שלא נטלם משה להרחיקן אלא להנחילן לכל מבקשי ה' וחושבי שמו וזהו שאמר ועתיד הק"בה להחזירן לנו ע"י משה ותורתו : והכי מוכח קרא ומשה יקח את האהל וגו' והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד וגו' :

### יואל משה

שהוא הסתר פנים פי' נאמ' בחטאם ואנכי הסתר אסתיר

### יואל משה • המשך

בהתלבשות שכינה בנפרדים הם המלאכים שנתלבשו בחצונים ולהכי דייק קרא בתוך טומאתם כי אינו שוכן ס"ו בתוך טומאת' כי מה לכהן בב"ה אלא שוכן בתוך ואין תוך מתלב' בטומא' חוצה לו אבל בתוך עצמה אין שם טומא' ממילא פי' בתוך הוא תוכיות כמ"ש: בסבתם פירש של ישראל שחוטאי': והשני ברם כו' הדבר השני שנלמד מתרגום יב"ע דלעיל והם נתאבלו על הב' פי' על שא"ל לא יהא יקרי ישרי במדור שלכם והראשון שא"ל לית אפשר כו' היה להם נחמה קצת ע"כ לא נחשב לתשובה שלימה מה שלא שתו איש עדיו עליו אלא לחנף ולפני' כי היו מתנחמי' בפרש' הראשון שבתרגום ובאמת עיקר התשובה והאבל על החטאי' לא כך היה בשביל העונש אדרכ' כגון זה מגרה העונש בעצמו ואינו מתכפר כו' כמ"ש למעל' בח"א פ' כ"ד שירא' העונש אינו תשובה: לכפר על ריחוק הכבוד כו' פי' כי בחורבן עלה השכינה למעלה והיא רחוק מבית חיינו וגם עמו אנכי בצרה כביכול למעלה אין לה זיווג ומכח מעשינו הטובים שלמט' נעש' מיין נוקבין וגורמו למעל' זיווג: ואז יצדק כו' מאמר עלי כפר כו' ר"ל ומכח שאין לה זיווג אלא מכח מסירת נשמתינו הוא מכפר ממש עלי כביכול שיש זיווג למעלה: והוא טעם הרוצה לחיות ימית פי' מכח מסירת נפשו שהוא מכווין למית' יחיה ממנו כמ"ש: או הוא מכפר ומתכפר כו' פי' מכפר על השכינה כביכול כמ"ש גם הוא באותו פעם מתכפר באותה תשוב' בפעם אחת: לפיכך התרה בהם מרע"ה כו' שיורידו עדים מחשבתם לגמרי ר"ל מכח שמוסר נפשו ומסיר מחשבה זרה אז טוב להם: ע"ז יתבונן כל חסיד וישוב אל לבו כו' ויעש תשובה זו לחשב זיווג זה כמ"ש: אבל מי שלא ידע ביום טוב' כו' ר"ל ביום שלא חטא: להצדיק רחמים שמים כו' ר"ל שיעשה זיווג למעלה בכשרון המעשה שעשה למטה: אשר בהתעוותו כו' ר"ל אזי יבא לידי חטא: הנה מה טוב אם יצדק כו' ביום רעה כו' פי' באותו יום רעה שחטא באותו פעם יעשה תשובה שלימה כאלו נוטל נפשו ממנו: לאלה הצדיקי' כו' עד שבמיתה קרויים חיים ר"ל בזה במסירת נפשו שהוא נעשה מת באותו פעם באותו מיתה קרוי חי: עלייהו כתי' ומשביע לכל חי רצון ר"ל מכח שמכווין למית' להדבק ברצון העליון ממילא פי' הכתוב כך הוא המשביע לכל חי איזה הוא אותו איש אחר רצון שמדבק ברצון העליון ומי הוא צדיק ה' בכל דרכיו ורצון הוא הנ"ל פי ל"ב: וכתיב אך בשרו עליו יכאב מייסורין כשנפשו עליו על עצמו תתאבל לא על חטאיו אזי בשרו עליו יכאב אבל אם מתאבל על עונותיו אזי לא יכאיב עליו בשרו ולא ירגיש בצערו כענין הקדושים אשי בארץ שאין מרגישין בשום צער כידוע: אלו הורידוהו לבדו כו' פי' יש חילוק בין הורדה לבדו ובין ההתפרקנות כי ההתפרקנות חשק נמרץ למסור עצמו למיתה למירוק עון כר"ע שהיה מתאוה ולא על חנם היה ר' עקיבי מתאוה רק אחי' על גלות הכבוד היא השכיני למצרי' במכירת יוסף: אם על פתיחת הקלקלה כו' שאמר שמעון תחילה הנה בעל החלומות הלזה בא וגו' ר"ע היה גלגול שמעון ומשם בא לידי נסיון והיה ר"ע מצדיק ממנו בפי' משמע? ור' אלעזר היה גלגול ראובן ע"כ נאמר עליו שנתפס כנירה נגד ראובן שאמר נשליכהו הבורה ואח"כ ניצל ר"א כשם שהציל ראובן את יוסף ממית' כדלקמן פרי' ט"ו ע"פ ויצילני מחרב פרעה ע"ש: או על שיתף שכינה ששיתפו עמה' במכירת והיה ר"ע במקום שכינה כביכול כדעת האר"י ז"ל אשריך ר"ע שיצתה נשמתך בא"חד דייקא או במקום שמעון שהפיר נחל לוי כמ"ש ויפתח האחד או הק"בה **[חסר]** יסוד ומיוחד כ"ג אותו **[חסר]** מי העלה לשמים שלאו על רבי עקיבא ותשוקתו למסור נפשו ועלת' לפניו יתי כמ"ש כך עלת' במחשבה לפני ולא השיבוהו ריקם ומלאו בקשתו: לאיהו לא אהני עלה כו' פי' א"עב דשמעון כ"ש לא איהני עליה: דחוני יכול לגזור עליו נדוי מ"מ עצה קמשמע לן שיכתוב בעצמו כזיפה בעצמו: ושבה הנוסחא הזאת כו' פי' שם נוסחא בבלית אלמלא חוני אתה גוזרני

### יואל משה • המשך

עליך נידוי משמע שלא נידוהו באמת: והנוסחא ירושלמית איתא צריך אתה להתנדות אלא הוא הדבר אשר דברכו שנתכלל עצה טובה שיכתב כזיפה בעצמו: וכן בסוף כתובות הגרסאות אינם מחולקים אלא אלו ואלו דברי אלהים חיים דגבי אנשים ונשים שייך מעלין כשם שהאיש מעלה אשתו אשתו כך היא מעלה אותו משא"כ בעבדיי אינן יכוליי להעלות אדוניה' בע"כ לא"י ע"כ הם עולים בלבד ולא מעלין: עצת שמעון בן שטח בו' פי' שנהגו כזיפה בעצמם והורידו עדים של כל א' ביחיד בלבדו אמנם כתרו של צבור שניתן להם בעגל לבד מכתר של יחיד אותו לא הורידו עדיין עד שא"ל הדבור כמ"ש לעיל: עדיך בל' יחיד רמז על הכתר שניתן לצבור בכללם: כי עכשיו בטול להם כל מה שקבלו מהן נזר כל יחיד לבדו הן הכתר שניתן לכולם בכלל: אלהים בק"ך כו'

### יואל משה • המשך

פי' קודם לכן היה ששים רבוא לכל א' כתר א' אבל כשחטאו בנעשה ונשמע בא עליהם מדת אלהים ואלהים הוא ק"ך צירופים כי תיבה של ב' אותיות מנה ששה שתי' ודי אותיות הוא ד' פעמי' ששה הוא כ"ד פנים ותיבה של ה' אותיות הוא ה' פעמים כ"ד הוא בגי' ק"ך וזהו שפי' מקובלה שמעט' ותחסריהו מעט מאלהי' ר"ל כי מעט' גי' קי"ט אלהים בצרופו ק"ך ממילא חסר ממשה אחת שהוא ה' ע"ש: וכולם זכה משה פי' כל הכתרים שפרקו ישראל אין דברים שבקדושה נמסרים כו' על פרשת משפטים דהתם קאי על הנשמה שאינה נמסרת לרע אף כאן נטלם משה:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק י

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

אמר מר וכו' אחרי שסיים הרב הדרושי' הנגרריי אחר פתיחתו בביאור מאמר ר' כרוספדאי לעי' פ"ד חוזר עתה למאמר ההוא כדי לבארו : וכבר זכרנו בפ"ד : האמורה ג' פעמי' בסיפא של צדיקי' ושל רשעי' ושל בינוני' נכתבי' וכו' ולא שייך לומר לשון של אלא ברישא גבי ג' כתות : ואנו מוסיפין עוד שתי קושיות גבי בינוניי קשיא מ"ש תלויין מה"ענין ואע"ג זכו נכתבי' לחיים לא זכו נכתבי' למיתה ולא אמר נכתבי' ונחתמין כמו גבי לטוב גבי נכתבי' לחיי' ולא למוטב כלומר לרעה גבי נכתבי' למית' בשניהם אינו מזכיר החתימה : והאחרת הקושי' השניה ותירוצה יבואו לקמן פי' י"ב והיינו מפני מה דקאמר גבי בינוניי לא זכו נכתבי' לימא נתחייבו נכתבי' למיתה וע"ש : ולו הואלנו וכו' ר"ל שיש ספרי' שאינן גורסי' בסיפי' מלת של ואם נניח שגירסא הנכונה היא לגרוס גם בסיפא מלת של הנה נתרץ קושי הלשון בשמונה דרכי' אמתיים : כי אמנם וכו' ר"ל הדרך הראשון הוא שלכן אמר מלת של משום גבי הרשעי' שלא רצה לתלו' הקללה בהם לומר רשעי' גמורים נכתבי' למיתה ונקיט לישנא מעליא ואומר של רשעי' המוסב אל הספר לתלות הקללה בו כאדם שתולה קללתו באחרים כלומר שספרן של רשעי' נכתב ונחתם למות כי דקדק ר' יוחנן שהוא מארי' דהאי מימרא דר' כרוספדאי בשם ר' יוחנן

### רמ"ע מפאנו

אמר מר של צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, הכי גרסינן בקצת ספרים, וכבר זכרנו מה שהוקשה לאחרים במלת 'של' האמורה בזה ג' פעמים אצל כתיבה, ואנו מוסיפין שתי הערות בספרם של בינונים, אחת שלא נזכרה בו חתימה, אם לטוב אם למוטב, והאחרת היא ותירוצה עברו יחדיו לפרק י"ב ולו הואלנו להניח במושלם, היות הגרסא מדוקדקת. הנה הקושיא הראשונה בשמונה דרכים אמתיים תהא מתורצת יפה, כי אמנם ר' יוחנן מאריה דהאי מימרא דקרא רבי עליה המקרא הזה, בטרם אצרך בבטן ידעתיך בפרק בתרא דיומא, וחבבו בריש פסחים דדייק בלישניה כהלל הזקן דלקמן בפרק י"ט. גם במקום הזה פיהו פתח בחכמה לתלות הקללה בספר לא באדם, על דרך יתמו חטאים לא חוטאים, ועשה סייג לדבריו, מביט מראשית אחרית. אי נמי הכא אמרה למלתיה בשיטת הברייתא מיום הדין דפתחנא בה בתחלת המאמר, והתם ניחא דבכתות מיירי, וכת של אלו ושל אלו נכתבים כראוי להם ולדוגמטרין שלהם, ויצדק אמרנו כי הכת של רשעים, דהיינו קשורם והתחברם, כי הא דמיכנפי בי עשרה וגנבי כשורא, או דרך רשעים כדברי המלך נעים זמירות, היא האובדת לגמרי עם הפזור המשובח ויפה להם, כדכתיב יתפרדו כל פועלי און. כי קשר רשעים אינו מן המנין, אבל רשעים עצמם יועיל אליהם המרוק באחרית הימים כמו שיבא. ועל דרך זה אנו צריכין לפרש

### יד יהודה • המשך

אמרה לנקוט לישנא מעליי וגם מבטן אמו הורה טבעו שלא להביא תקלה על ידו כדאית' בפ' בתרא דיומא (ד' פ"ב ע"ב) ההיא עוברת דארחא אתו לקמי' דרבי אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכפורי הוא לחשו לה ואילחשא קרי עליה בטרם אצרך בבטן ידעתיך וגו' נפק מיניה ר' יוחנן ועו' חבבו רבי לר' יוחנן בפ"ק דפסחי' (ד' ג') על שדייק בלישניה ולא הוציא דבר מגונה מפיו דאית' שם הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דהלל חד מנייהו רבן יוחנן בן זכאי ואמרי ליה קמיה דרבי וחד מנייהו ר' יוחנן חד אמר להו מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה אמר מובטח אני בזה שמורה הוראות בישראל וכו' וכן בנ"ד חייש ר' יוחנן שלא להוציא קללה מפיו על הרשעי' ולא יבוא להם תקלה על ידו : כהלל הזקן שאמר ג"כ מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטומאה כדאית' בפ"ק דשבת (ד' י"ז) וכמו שיבוא לקמן פי' י"ט : ע"ד דאמרי' בפ"ק דברכו' מי כתיב יתמו חוטאי חטאי כתיב : ועשה ר' יוחנן סייג לדבריו מתחלה גבי צדיקי' ואמר ג"כ שם מלת של אע"ג דלגבם יותר היה ראוי לומר צדיקי' נכתבי' וכו' ולא להזכיר מלת של לתלות הברכה בהם עצמם מ"מ תני ברישא מלת של איידי שהוא מוכרח לומר כן בסיפא גבי הרשעי' : אי נמי בדרך

**יד יהודה • המשך**

שני שלכך אמר לשון של משום דהך מימרי נמשכת אחר הברייתי דג' כתות הן ליום הדין השנויי' שם תחלה והתם ניחא לשון של אפי' בסיפא משום דבכתות מיירי וקאי מלת של על הכת לומר שהכת של צדיקי' וכת של רשעי' וכן כת של בינונים נכתבת ואגב דתנא התם של תני נמי הכא דסדרא דהתם נקיט ואתא : ולדוגמטרין פי' ולדוגמתן : ויצדק אמרנו וכו' ר"ל ואל תקשה נהי דשייך לומר התם מלת של שמוסב לכתות מ"מ גם אי היה משמיט התם מלת של בסיפא מי לא הוה ניחא דאי הוה אמר ג' כתות הן ליום הדין של צדיקים ושל רשעי' ושל בינונים צדיקי' נכתבי' ונחתמין וכו' רשעי' נכתבי' וכו' היה שפיר וכן גם תקשה לשתוק גם ברישא ממלת כתות ויאמר ג' הן ליום הדין רשעי' צדיקי' ובינונים צדיקי' נכתבי' וכו' דאיברא אין כאן קושי אבל יצדק אמרנו בזה כי הכוונה שם דוקא על הכת ולא על הצדיקי' והרשעי' עצמן : או יפורש כת מלשון דרך : כדברי המלך דוד במ"ש ודרך רשעים תאבד (תהלי' א') : עם פי' ע"י הפזור כמ"ש ז"ל פזור לרשעים נאה להם ונאה לעולם : אינו מן המנין כמ"ש רז"ל פ"ג דסנהדרין (ד' כ"ו) גבי שבנא וסיעתו : כמו שיבוא בחי"ה : כגון בפסוק כי רשעים יאבדו (תהלי' ל"ז) נדרכים אנו לפרש ולומר שהכוונה היא כמו שפירש דוד להלן כמ"ש יתמו חטאי' מן הארץ ורשעי' עוד אינם שאמרה ברוריה דביתהו דרי' מאיר מי כתיב חוטאי' חטאי כתי' ועו' כיון יתמו חטאי' מן הארץ פשיטא דרשעים עוד אינם ה"נ כי רשעי' יאבדו שם התואר המגונה הזה יאבדו לא הם עצמם : עם שנוי השם וכו' שעליהם אמרו ז"ל שמקרעי' גזר

**יד יהודה • המשך**

לאלתר אצל נחתמי' ע"כ כי דלאלתר דקאמר לאו דוקא ולאו תכף היא אלא פירושו על מקומו שכן היא מלה מורכבת כמו על אתר ותהי' הכוונה נכתבים ונחתמי' כל א' במקומו וזמנו הראוי לו והיינו הכתיבה תכף בר"ה והחתימה ביי"הכ ועיין בפ"ב השייך מפרש הרב בדרך הכלל דלאלתר דקאמר הכא ר"ל ההוא ע"ש : ולפי האי לשון לאלתר דקאמר גבי צדיקי' ורשעי' הוא ביי"הכ מ"מ מה שאין כן גבי למר לא הוזכרה החתימה גבי בינוני כי סמך התנא על הכתבות הראשונות דשל צדיקים ורשעים שנכתבי'

בכל מקום את הכתובים המגזמים עליהם, כגון כי רשעים יאבדו. שהכוונה היא כמו שפירש להלן ורשעים עוד אינם. שהוא נמשך לרישיה דקרא, יתמו חטאים לא חוטאים ואינם עוד רשעים, אבל עתידים לתקן במשפט צדק עם שנוי השם שנוי מקום שנוי מעשה, כי לא דבר רק הוא, וכן יאבדו רשעים מפני אלהים. כי אמנם לפיוס הדין צריך לאבדם, אבל משנתפייס הדיין ישובו להיות כאבדה המתבקשת. ואפילו גבל ועמון ועמלק וכל אותו קשר רשעים שהחריד עליו אסף את העליונים לאמר אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. מה כתיב ביה יבושו ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו. ואחרי כן כתיב וידעו כי אתה שמך ה' לבדך. שהוא להם תקון גדול, וזה יספיק אל המכוון הנה. והכת הצדקת היא בלי ספק משתלמת יתר שאת, ברוב עם הדרת מלך, הוא הכנוס לצדיקים הטוב להם וטוב לעולם, שהם נעשים כתות כתות חבורות חבורות ליהנות בטרקלין מזיו השכינה. והכא איכא למימר דסרכא דהתם נקט ואתא, וכן צריך לומר במלת לאלתר דאתמר הכא, דלאו דוקא דאי לא תימא הכי ר' יוחנן דאמר דלא כמאן, דהא לא פליג תנא בגזר דין של כל אדם שאינו נחתם אלא ביום הכפורים כדלעיל בפרק א' וכמו שיבא, אלמא ההוא יומא מיקרי לאלתר דידהו אצל חתימה, ומאי לאלתר כמו על אתר, והכא נמי פירושו איש על ידו ועל מקומו, ולפיכך גבי בינוניים שדינם תלוי עד יום הכפורים אמר שאז נכתבים לחיים, ולא זכר בהם חתימה כי סמך על הבבות הראשונות ועל המפורסם משמעתא דד' פרקים, שכן מצות היום בחתימה, ואין בין ב' ספרים הראשונים לספרן של בינונים אלא זמן כתיבה בלבד, וכן דרך המשנה במקומות רבים להביא בבות חלוקות סמוכות או מופלגות, כגון ההיא דקנים וההוא דהוריות וכריתות ודומיהן, האחת מפרשת חברתה והכא הכי נמי:

**יד יהודה • המשך**

דינו של אדם וכן כאן יהיה שנוי השם שלא יקראו עוד רשעי' ושנוי מקום שיעלו מגיהנם ע"י שנוי מעשה שיחזרו למוטב : כי לא דבר רק הוא כלומר שלא ישאר שום דבר רק בעולם בלי תקון אבל יתוקן הכל לעתיד : וכן הפסוק יאבדו רשעי' מפני אלהים (תהלי' ס"ח) יפורש עדי"ז והכוונה שהרשעי' יאבדו ע"י הרבה מיני פורענות שיבואו עליהם ומ"מ אין זה אלא מפני אלהים לפיוס מדת הדין ויש תקוה לאחריתם : ואפי' גבל וכו' הנזכרי' במזמור לאסף (תהלי' פ"ג) : שהוא להם תקון גדול כשידעו ויכירו את ה' וכמצליחיו יתפלו מאד : **[חסר]** אל המכוון הנה כפי חלק א' גבי רשעים בברייתי דג' כתות דהיינו שהכת נכתבת למיתה לא כן הרשעים עצמם : והכת הצדקת וכו' ר"ל ומלת של שאמר באותה ברייתי גבי צדיקי' נכתבי' וכו' קאי נמי על הכת ולא למעט ח"ו הצדיקים עצמם אלא לרבות עליהם שכן הם מקבלי' שכרן ותשלומין ביתר שאת ויתר כח באדם בכבודו וכרוב ע"ד שאמרו ז"ל כינוס לצדיקים נאה להם וכו' הפך הפיזור שנאה לרשעי' : והכא וכו' סיומא דמלתא הוא ור"ל דהכא בברייתא דג' ספרים איכא למימר דמלת של לאו דוקא אלא דסירכא דהתם דג' כתות נקט ואתא : וכ"ל במלת לאלתר דקאמר הכא צדיקים גמורים נכתבי' ונחתמי' לאלתר לחיי' וכן גבי רשעי' דלאו דוקא הוא אלא ביי"הכ נחתמין : וכמ"ש שיבא בפי' כ"ו : אלמא ההוא יומא דכפורי מיקרי לאלתר דידהו של הצדיקי' והרשעי' ושל הבינוני' דלגבי הכתיבה ר"ה לאלתר הם מ"מ לגבי החתימה ביי"הכ היא לאלתר דידהו וכיון שלא אמר נכתבי' לאלתר ונחתמין אלא נכתבים ונחתמי' לאלתר וסמך

**יד יהודה • המשך**

בר"ה ונחתמין ביי"הכ מ"מ גבי בינוני' נכתבי' ביי"הכ וגם שלא הוזכר נכתבי' נחתמין מ"מ סמך התנא על המפורסם. המפורסם משמעתי' דד' פרקים שזכרנו החתימ' ביי"הכ : והכא ה"ג דשמעתי' דד' פרקי' מפרשת את הכוונת ראשונו' דרך כללית והן מפרשי' הכתבו' דבינוניי' :

**יואל משה**

אמר מר של צדיקי' ע"ל פי' ד' בחלק זה: ואנו מוסיפי' ב' הערו' פי' קושי' וא' שאמר וכן נכתבים לחיים לא וכ' כו' ולא אמר ונחתימין

**יואל משה • המשך**

גבי בינוני כמו גבי צדיקים ואידך: אם לטוב אם למוטב מוטב נקרא הרע אך שלישנא מעליא נקט בלשני וכן לעיל פ"ב: והאחרת פי' קושי' האחרת ותירוצ' עברו יחדיו לפי"ב פי' שם אהתיר אותם: ר' דההווייתיהו? כו' דאמ' ר' כרוספדאי בשם ר"י: וחובבו פירש חבב את ר' יוחנן דדייקא בלישני' גם במקומות ההוא: פי' אחר פתח בחכמ' פיהו לתלות קללה בספר ע"כ אמרי של רשעים היינו ספר של רשעים נכתב למיתה ולא האדם: ועשה סיג לדבריו פי' שאמר גבי צדיקים ג"כ של דהתם הסברא אפכא שהם עצמם נכתבים לחיים אך שאגב דבעי למיתני אצל רשעי' בסיפא ש"ל תני גבי צדיקים גמי ש"ל והוי כמו איידי דתנא סיפא תני רישא וזהו מביט מראשית אחרית וק"ל: א"כ כו' עד דפתנא כו' פי' קודם מאמרי ר' כרוספדאי ויאמר ש"ל רשעים תיבת ש"ל קאי אכת של רשעי' ויצדק אמרינו שפיר אמרנו שקאי אכת כי קישורם רעה להם ורעה לעולם או של רשעי' קאי ע"ז הדרך של רשע' שנכתב למיתה אבל הרשעי' עצמם יועיל להם המיתה ומירוק באחרית הימים: וע"כ אמר דה"עה ודרך רשעים תאבד וכן צריך לפרש בכל מקום שנאמר גיזום על רשעים יתמו חטאים מן

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק יא

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

ואב"ע ליישב הקושיא במלת של בדרך שלישי והיינו שמלת של קאי על הספרים שהספרים נכתבים ונחתמי' לחיים או למות לא הצדיקים והרשעים עצמם ולא שאמר התנא כן גבי רשעים משום לישנא מעלי' כדי לתלות הקללה בהספר ומ"מ הכוונה על הרשעים עצמם כמו גבי צדיקים כתירוץ הראשון שבפי' הקודם אלא אין ודאי ובאמת כן הוא ששכרן של צדיקי' ורשעים נכתב ונחתם ולא האדם וטעמ' מפני שבספרים ההם לא נכתב אלא החיים והמות של כל איש ואיש בדין הע"הב ולא דיני הע"הז כי יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעי' ונכתבי' לפעמי' למיתת ע"הז וכן להיפך לפעמים הרשע נכתב בע"הז לחיים כמש"ה ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו וכמ"ש התוספות שם בר"ה וס"ל שעל חיי עולם הבא קאמר הכא מיתה גבי רשעים וחיים גבי צדיקים ע"ש ולקמ' בפי' כ"א וכיון שדיני הע"הז אינן נכתבי' כלל בספר ע"כ לא אמר התנא צדיקים ורשעים נכתבים וכו' שהיה כמשמע גם על דיניהם בע"הז אלא אמר של צדיקי' ושל רשעים ור"ל הספר שלהם נכתב ונחתם לאותו דבר שנעשי' דהיינו לדין הע"הב אם לחיים כצדיקים ואם

**רמ"ע מפאנו**

ואי בעית אימא אין, ודאי ספרן של צדיקים ושל רשעים נכתב ונחתם לחיים ולמות לא האדם, לקיים דברי התוספות שנזכיר בפרק כ"א. כי אפשר לחיים הללו שהם החיים האמתיים הנכתבים בספר להיות גורמין לאדם לפי שעה יסורין או מיתה על צד המרוק, וההפך ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו. יאמר שהוא משלם לשונאיו מיד שכר המצות שהם עושים להתיהר, וזהו אל פניו. שאין מעשיהם אלא לפנים להתראות בחנופה לפניו יתברך, כאמרם ז"ל שלעתיד לבא הללו והללו נוטלים ספר תורה ובאים לקבל שכרם, והנה הוא מקדים לשונאיו ופורע שכר מעשיהם בעולם הזה להאבידו לאותו תשלום גמול שלא ימצא כתוב בספר הזכרונות במרום, היותו יתברך חייב בתשלומין, על דרך האמור בכשרים וחנותי את אשר אחון. כי שכר מצות בהאי עלמא ליכא, וכתיב אפנקסיה אחון לפלוני כך וכך וארחם לפלוני כך וכך, על דרך חונן ונותן. בארנוה בפרק ב' מחלק הראשון. ובמסרה וחנותי תרין, וחנותי לבני בטני. מלמד שאין מדה זו נוהגת אלא לעמוסים מני בטן. או יהיה אחון טובתן של צדיקים וארחם ליתן בהם כח ובית קבול לסבול אותם, והוא שתוף המלה באמת. אבל שכרם של אלה לא יאצר ולא יחסן. לפיכך כפל ואמר לא יאחר לשונאו, ששינה כאן

**יד יהודה • המשך**

למות כרשעי' : לחיי' הללו של הע"הב : וההפך שאפשר שהמות בע"הב גורם חיים בע"הז כדכתי' ומשלם לשונאיו וגו' וזו הראי' שהביאו התוס' שם : יאמר וכו' אגב שהביא הרב פסוק זה מפרשו בפני' שונים : מיד בע"הז : והיינו פניו ומוסב לומשלם והכוונה ומשלם לשונאיו מה שעושי' אל פניו יתי לחנופה ויתבאר בסמוך : להאבידו קאי על התשלומי' והכוונה שלא להביא זכרונו על ספר למעלה כי ביומם בע"הז יתן שכרם ולכן אמר להאבידו בלשון יחיד שלפי פשוטו שמוסב אל לשונאיו היה ראוי לומ' להאבידם ג"כ בלשון רבים : וחנותי וגו' שהכוונה וחנותי לע"הב את אשר כתוב בספרו אחון לו בכך וכך כי כן מדבר הפסוק הזה מדיני הע"הב כידוע ששכר מצות בהאי עלמא ליכא : מלמד שאין מדה זו של מתנת חנם נוהגת אלא לישראל העמוסי' מני בטן : או יהיה הפירוש אחון וכו' וארחם לשון רחם שאעשה להם כמו רחם ובית קבול והכוונה אתן להם כח לסבול כל אותן הטובות כי ישראל אינם יכולים לסבול רוב טובה כמאמרם ז"ל : והוא הטעם באמת לשתוף מלת רחם שהיא משותפת לאם ולענין רחמנות וחמלה וענין שניהם הרחבה :

**יואל משה • המשך**

הארץ ולא נאמר חוטאי' ואו ורשעים עוד אינם אלא יהיו הכל צדיקים כנ"ל ובזוהר פרי בהר עם שנוי השם כו' כנגד ג' גלגולים באברהם אשנוי השם ביצחק שנוי מקום ביעקב שנוי מעשה: מפני אלי' שהוא צריך לאבדם את הרשע' ביסורין ואע"פי כן לא אבדה תקות' רק יהיו כאבידה המתבקש': הכת של צדיקים פי' תיבת של צדיקים הכא נמי קאי ג"כ לכת של צדיקים שהוא הנאה להם והנאה לעולם: והכא א"ל פי' האדמרינן דקאי אכתות דתחילת המאמר סרב נקט ואתי כמ"ש גבי נחתמין לאלתר: והלא בחתימה הוי בי"כ לא בר"ה אלא ודאי לאלתר לאו דוקא אלא הוי כמו אל אתר פי' בכל זמנו המוגבל לו: ע"כ לא אמ' בו נחתמי' גבי בינוני' שתלוי' ועומדי' עד יה"כ שסמך על הבבות הראשונות צדיקים ורשעי' שנחתמין בר"ה ומצו' היום בחתימה וסמ' על המפורסם ובזה מתורץ קושי' שהקשה לעי' א' מב' הערות שהוסיף מדליה לעיל בר"ה

### יד יהודה • המשך

אבל וכו' מוסב למ"ש לעי' גבי הרשעי' שלא ימצא כתוב בספר הזכרונות ע"ד האמור בכשרי' כי שכרם של אלה הרשעי' לא יאצר וכו' : לפיכך במה שפרשנו באמרו ומשלם לשונאיו ניחא מה שכפל הכתוב ואמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו (דברי' ז') ולא עוד אלא ששינה כאן בסיפא מרבי' ליחיד שברישא אמר לשונאיו בי"וד לשון רבים וכאן אמר לשונאו לשון יחיד לכך איברא עם הפירוש הזה ניחא שפיר : ליחיד ללמד שאפי' לשונאו יחיד אם נמצא בו דבר טוב ישלם לו מיד בע"הז שאין הק"בה מקפח שכר כל בר' אפילו שכר שיחה קלה כמ"ש ז"ל גבי בנות לוט להתם לדרכינו י"ל עוד שזה הכפל לפרושי אל פניו דרישא קאתי וכדקאמר והיינו ממה שאמר' כאן לשונאו דלגביה ניחא שיאמר ג"כ אל פניו בלשון יחיד למדנו וכו' והיינו דאי לא חזר קרא וכפל אל פניו ישלם לו ה"א דאל פניו דרישא בפניו דשונאיו משתעי ואי משום דאל פניהם מבעי ליה יש לומר דדרך הכתוב לשנות הלשון מיחיד לרבים וכן כהיפך אבל השתא לכך איכפול קרא בסיפא אל פניו דמשתעי בפניו של שונאו להורות דאל פניו דרישא לאו מפניו של שונאיו קאמר : דשונאיו בי"וד כתי' לשון רבים : אלא רישא אל פניו של הש"י הנותן ומשלם הגמול קאמר ומוסב למלת ומשלם וכדפרישי' שהכוונה על מה שעושי' הרשעים אל פניו של הש"י לחנופה : כי כשם וכו' שע"כ טרח קרא וחזר לא יאחר לשונאו אל פניו להורות מהות התשלומין שאינו ג"כ אלא מתענוגי הע"הז ולפנים וזהו אל פניו של השונא מקבל הגמול ישלם לו כשם שהוא עושה לפנים : וכבר נמלטנו בביאורנו זה מן קושי הכפל ושנוי לשון מיחיד לרבים הנופל בפסוק הזה : או יפורש ענין הכפל על אופן אחר ופירוש דרישא משלם לשונאיו גבי גויי' משתעי וסיפא לא יאחר וגו' מיירי מפושעי ישראל : ואפי' נעמן גר תושב שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז : אלא שמועלת להם תשובתם לענין זה בכדי שיהיו קרובי' אל התקון מרבים ליחיד, ללמד שאפילו אחד מהם בסוף העולם עושה דבר קל ממהרים ליתן שכרו, שאין הקב"ה בז לכל דבר אפילו שכר שיחה נאה. עוד ממה שנאמר כאן לשונאו לשון יחיד, דלגביה ניחא אומרו אל פניו ישלם לו. למדנו דאל פניו דרישא לאו בדידיה משתעי קרא, דאי הכי אל פניהם מבעי ליה, דשונאיו כתיב, אלא רישא אל פניו של נותן קאמר כדפרישית, כי כשם שמעשיהם לפנים כך מתן שכרן אינו אלא לפנים מתענוגי העולם הזה דבר שאין בו ממש, וזהו אל פניו של מקבל ישלם לו, שהרי המעשה בא בחונף אל פניו של נותן ולבם לא נכון עמו, וכבר נמלטנו מן הכפל ומן החלוף ובאו חלקי הכתוב בתכלית הדקדוק כראוי להם. או יפורש רישיה דקרא על פושעי זולתנו, ויהיה אמרו אל פניו כל זמן שעומדים במרדם והם עדיין שונאיו אל פניו, וידוע שאזהרתם מיתתם ואין תשובה מספקת להם עד היותם גרי צדק לבא בקהל, דכתיב בהו כגר כאזרח. וטעמא דמלתא כי התשובה היא מצות עשה אחת נתיחדו בה ישראל על צד החמלה, ונלוה הגר עליהם, ומי שאינו מצוה לאו כל כמיניה למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו. ואפילו נעמן גר תושב וכל דכוותיה עתידים ליתן את הדין על מה שעברו עליהם המעשים אשר לא יעשו, אלא שהם קרובים אל התקון ונקל זאת בעיני ה', ואל יקשה בעיניך מאנשי נינוה כי הרבה תשובות בדבר, האחד כי רבוי אוכלוסיה היה מעורר עליהם רחמים בשביל י"ב רבוא אדם שאין בהם חטא ובהמה רבה שהיה חרבנה אבוד חלק רב ומסויים בעולם. ב' אנשי נינוה העמידו עצמם על דין תורה להחזיר גזלה בעינה, כמו שיבא בחלק הרביעי פרק י"ג. ג' אף הם לא ניצולו אלא האריך להם אפו לשלם גמול צעקתם ומעשיהם בעולם הזה, ולסוף נתקיים בהם כל חזון נחום האלקושי שאמר עליהם אל קנא ונוקם ה' עד סוף הספר. אבל גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, והדוגמא בנזקין, שור של הפקר שהזיק, דהני בהפקרא ניחא להו, וקודם שתפשו ניזק הוא הקטיגור הנפרע ממנו, קדם אחר וזכה בו שגיירוהו בית דין פטור כדאמרן. וסיפיה דקרא לא יאחר לשונאו. יפורש על הדיוט שבנו יחיד וגלמוד הפורק עול, והדוגמא בשור של ישראל שאם נגח ואחר כך הקדיש שעשה תשובה שלמה, או נגח ואחר כך הפקיר עצמו, שהתמכר לעשות הרע הראשון פטור בזכות תשובתו,

### יד יהודה • המשך

יותר מזולתן שלא עשו תשובה בחייהם : מאנשי נינוה שהיו או"ה וע"י תשובתן ניצולו מן הפורענות הנגזר עליהם : בשביל י"ב רבוא אדם וכו' כמבואר בכתוב : על ד"ת כמ"ש ז"ל בפ"ב דתעניות על וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם שאפי' גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה ולכן הואיל והם עשו כד"ת הועילה להם ג"כ התשובה כד"ת : לא ניצלו לגמרי מן הפורענות אלא לפי שעה ולסוף נתקיימה בהם נבואת נחום שכן כתי' משא נינוה ספר חזון נחום האלקושי וכתב רש"י ז"ל כבר נכתב עליה והיא נבואת יונה בן אמתי ועתה חזר ונתנבא עליה נחום האלקושי את המשא הזה וכו' ע"ש וכתרגום יונתן : אבל גר וכו' מוסב לעיל למ"ש שאפי' נעמן גר תושב וכל דכוותי' עתידין ליתן את הדין וכו' אבל גר צדק הוא כקטן שנולד וכל פשעיו אשר עשה מאז לא יזכרו לו : והדוגמא בנזקין דדינא הוא בשור של הפקר שנגח וקודם שתפסו הניזק קדם וזכה בו פטור כמבואר בפוסקים והם מגמ' דאמ' דב"ק (די"ג) ה"נ נהי דבהפקרא ניחא ליה קודם שבא הקטיגור' לתפסו וליפרוע ממנו גיירוהו ב"ד פטור : הוא הקטיגור שנעשה מהחטא עצמו והווייתו הוא נזקו : וסיפי' דקרא וכו' סיומא דמלתי' דלעי' הוא למ"ש דרישא דקרא יפורש על פושעי זולתינו וכו' : על הדיוט שבנו על פושעי ישראל ומיירי מיחיד שלכך אמר לשונאו בלשון יחיד : והדוגמ' בשור של ישראל שנגח ואח"כ הקדיש או נגח ואח"כ הפקיר דפטור כדאיתא שם בגמ' ופסקו הפוסקים וכן כאן בישראל אם עבר עבירה ואח"כ עשה תשובה פטור לגמרי וכן אם הפקיר עצמו בפריקת עול פטור מדיני הע"הז וקיים ליה בדרבה בדיני הע"הב ונותנין לו גם כן בע"הז שכר מצות קלות שעשה שאין הק"בה מקפח שכר כל בריה וכוונת הפסוק לא יאחר הש"י הגמול של מצות קלות לשונאו ישראל הפורק עול מלכות שמי' כי אם על פניו בעודו בע"הז ישלם לו : הראשון באם הקדיש אח"כ : והבי כשאח"כ הפקיר : וכאן בסיפי לא כתיב להאבידו כמו ברישא משום דמיירי

**יד יהודה • המשך**

בישראל ואע"פ שחטא ישראל הוא ועתיד הקי"בה לגבות דיליה חלקו הגבוה היא הנשמה ע"י תקונה וצירופה מטומאת חלאה : או יאמ' ר"כ בדרך רביעי ג"כ שמלת של קאי על הספרים והן המה הנכתבי' ולא האדם אכן לא מטעם שאמרנו בדרך ג' אלא טעמ' אחרינא איכא והיינו כדי להשאיר את האדם על בחירתו כל ימ' חייו כי הרשעי' אחר רוע גזר דינם אפשר שיחזרו בתשובה כמ"ש תשב אנוש עד דכא ודרשו רז"ל עד דכדוכה של נפש וכן הצדיקים אפשר שיעשו הרע כמ"ש הן בקדושיו לא יאמין ולפיכך משמיענו ר"כ שהספרי' נכתבי' ונחתמין אבל האדם אפשר למלטו בבחירתו : או יאמר ר"כ בדרך חמישי שהספרי' נכתבי' ונחתמין לאלתר בר"ה לאפוקי אותן הפתקין הנזכרי' בזוהר פ' אמור ע"ר דנכתבי' בר"ה ונחתמין בי"הכ כמבואר שם ולפי"ז לאלתר דקאמר דוקא הוא אפילו לגבי החתימה לא כדבעי למימר לעי'

והשני גם כן פטור מדיני העולם הזה, דהא נותנין לו שכר מצות קלות, כדכתיב אל פניו ישלם לו. וכאן לא כתיב להאבידו, דסוף סוף קב"ה גבי דיליה על הדרך שבארנוהו בחלק הראשון פרק ט'. או יאמר רבי כרוספדאי כי הספר נכתב למיתה לא האדם, לקיים בו מה שנאמר תשב אנוש עד דכא. ובצדיקים נאמר הן בקדושיו לא יאמין. לפיכך הספר נכתב לחיים, והמה נשארים על אפשרות בחירתם כל ימי חייהם. או יאמר כי הספר נכתב ונחתם לאלתר למיתה, לא הפתקים שהם נכתבים לאלתר ונחתמין לאחר זמן כמבואר בזוהר פרשת אמור והועתק בספרי הדפוס בפרשת ויחי ונדבר בו בפרק כ"ה. או יאמר כי ספרן של רשעים ואפילו המעשה הטוב שלהם, הכל נחתם למיתה כטעם להאבידו שזכרנו למעלה, כי זבחיהם לא לרצון וספרן של צדיקים הטוב והמוטב הכל נחתם לחיים, כטעם זדונות כזכיות, והכי דייק לן קרא דרב נחמן בר יצחק, דוק ותשכח. או יאמר שהספר נידון ובעליו עמו אם למות אם לחיים, ונבארהו בסמוך:

**יד יהודה • המשך**

ספי"י : בספרי הדפוס קטן פ' ויחי ד' ר"י"ז : או בדרך ששי יאמר ר"כ במלת של שהספרי' נכתבי' אם לטוב אם לרע ככל מה שכתוב בהם דלגבי רשעים אפי' מעשיהם הטובים נכתבים למיתי' ולהיפך גבי צדיקים כל הכתוב לחיים בספר אפי' הרע שלהם : כטעם להאבידו שפרשנו להאביד מהספר את גמול מעשי' הטובי' של הרשעי' על שאין עושין אותן אלא ליוהרא בעלמא וזבחיהם לא לרצון : המוטב כלומ' הרע : כטעם שאמרו ז"ל גבי תשובה שזדונות נעשו כזכיות וכן כאן אפי' העונות נכתבי' לחיים כזכיות : והכי דייק לן קרא ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת בדרש רב נחמן בר יצחק שם במימר' דג' ספרים מחני נא זה ספרן של רשעים מספרך זה ספרן של צדיקים אשר כתבת זה ספרן של בינונים ומדקרי לספרן של צדיקים ספרך שהיה לו לומר מספר ש"מ דכל עצמותו ומהותו של הספר הוא לרצון ושל הקי"בה

**יד יהודה • המשך**

הוא משא"כ לר' אבהו שם דנפקא ליה ספרן של צדיקי' ממלת חיים דבקרא ימחו מספר חיים אין ראיה מזה לכל ענייני הספר : דוק ותשכח ר"ל דאל תקשה דלמא מספרך מורה שהש"י הוא בעל הספר כי כן כל ג' ספרים שלו הם ואצלו כתובי במרום וכדמסיי' גם בבינוני אשר כתבת וגו' ומנ"לן דמורה מספרך על מהות הספר כי אמנם דוק ותשכח שכן הוא שעל טוב מהות הספר לכל מה שכתוב בו הוא אומר מספרך כי אם מחני **[חסר]** נדרש גבי רשעי' כדמשמע אז אין כולו זה ספרן של רשעי' מנ"לן שצריך ביתר היפך יורה מחני נא על ספרן של רשעים והוא אומר בלתי מלת מספרך שאין לו הבנה כלל ני"ל דה"פ דלהשלמת הדבור מחני נא היה די לומר מספר וכוונת רב נחמן דאומרו מחני נא והמצטרף בהדיה שהוא מלת מספר מורה ספרן של רשעי' ומה"כף לבדה של מספרך שהיא לנוכח אל הש"י נפקא ליה עוד ספרן של צדיקים שכל ענין הכתוב בספר ומהותו הוא של הש"י ש"מ כדאמרן : או יאמר בדרך שביעי שר' כרוספדאי הורה במלת של שגם הספרים נידונין והיינו לא למעוטי אדם על הדרכי' הנז' אלא לרבות הספרי' שהם עם בעלי' נידוני' ע"ד שיבוא' בפ' הסמוך :

**יואל משה**

ואב"א כו' לא האדם כו' פי' שבספר נכתב לחיים הנצחיים וע"י זה צריך למות עצמו ולקבל יסורין בע"הז כדי שיהי' שכרו משולם לע"הב ממילא שהספר נכתב לחיים והאדם למיתה ויסורין והוא טובה למירוק עוונות קצת: וההיפך לשונאים שנכתבים בספר למיתה בע"הב והוא לחיים בע"הז: אלא לפנים כו' פי' שניתנת לפניו קאי אהש"י שהרשע עושה מצוה לחנופה לפנים ע"כ משלם לשונאיו שכר מצוה בעולם הזה להאבידו פי' להאביד ממנו העבר לע"הב: לקבל שכרו ופקד עונות שבע"הז להנחילו גיהנם לע"הב ע"כ אמר של צדיקים ושל רשעי' דקאי אספר של א' וא': וחנותי את אשר אחון פי' כי אותו צדיק שכתבתי בספר

**יואל משה • המשך**

לחון אותו בע"הב: לעמוסי' מני בטן פי' הם ישראל: וארי"חם ליתן בהם כו' פי' ל' בית הרחם שהוא בית קבול לולד לכך נאמר ויתן לך אלהים וגו' בסדר הן וכבוש' כי ויתן משמ' שיקוו' ויתן כפי' וכבושיהן כו' שתהיה בית קבול לסבול הטובה כמו לעתיד יתן כח בצדיקי' לסבול טובת' כמאמר ר"זל ע"כ וכיים ברכו שדים ורחי"ם כי יעקב היה ממוצע לדין וחסד ונקרא רחמי' מל' רחי"ם שסובל שניה' קצת דין וקצת רחמים: והוא שתוף המילה פי' מלת רחי"ם: לא יאחר מלשלם גמול הטוב לשונאו ליחיד אפילו א' בסוף העולם ובזה מתורץ שפתח לשונאיו לרבי' כי לשונאיו בי"וד הוא לשון רבי' וסיים לשונאו ליחיד דלגבי' ניחא פי' גבי' ליחיד ניחא אל פניו ג"כ ליחיד ומזה למדנו שגם פניו דרישא שאצל לשונאיו לא קאי אשונאיו אלא אהש"ית כדלעיל מה שעושין לפניו יתי לחנופה וזהו אל פניו יתן: ואל פניו שני קאי אמקבל שמשלם לו אותו שכר שהוא אינו אלא לפנים גיענוג עה"ז דבר שאין בו ממש מדה כנגד מדה ובזה מיושב כמה דקדוקים בכתוב ודו"ק: רישא דקרא ומשלם לשונאיו על פניו על פושעי א"ה ויהיה פניו אל פניו שעושין מעשי' רעים ועומדים במרדן לפניו יתי ואבודי' של א"ה היא מיתתן כמבואר בגמ' אצל בני נח: ומאנשי נינוה שהועילה להם תשובה אע"פ שהיו א"ה כי הרבה תשובות בדבר א' רבוי אוכלוסין גרם להם הב' העמידו עצמם על ד"ת ג' לא נצולו לעולם אלא לפי שעה: שור של הפקר שהזיק הוא הרשע שחטא והזיק כי כהי גוים בהפקירא ניחא להו וקודם שתפשו ניזוק הוא הקטיגור שניזוק ממנו כי גמר שלוחו הוא בטולו אם תפשו אחר וגיירו פטור כנ"ל לכך נאמר אל פניו דווקא כשעומד במרדו ואינו חוזר בתשובה ומגייר עצמו וסיפא דקרי לא יאחר לשלם לשונאו על פניו יפורש על הדיוט שבישראל שנגח וחטא ואח"כ הקדיש שעשה תשובה או להיפך שעבר עבירה וכפר באלהי ישראל: הראשון שעשה תשובה פטור מדין הע"הב בגיהנם והב' פטור להיפך מדין הע"הז אלא יושב בע"הז ונותני'

### יואל משה • המשך

לו שכר מצות קלות ולא כתיב כאן להאבידו כי עתיד לתקן נשמתו אחר הדין לא כן הרשעים של א"ה: או יאמר כו' פי' תירץ אחר על מלת של צדיקים כי הספר של הצדיק נכתב לחיים ולא הצדיק כי הן בקדושיו לא יאמין ויכול להיות שיקלקל מעשיו וכן ברשעי' הספר נכתב למיתה ולא הוא דאפשר שיתקן מעשיו בתוך שנתו: או יאמר תי' אח' הספי' נכת' ונסתם ולא הפתקין שמוסר' לשלוחי למ"ה אלא לאחר זמן נחתמין: או תי' אחר כי הספר בכלל אף מעשה הטוב של הרשע נכתב למיתה וזכיות שלו

### יואל משה • המשך

המעט נעשו זדונות ובצדיקים בהיפך מעט הרע נכתב לזכו' נמצא ספר שלו בכלל הן הטוב הן המוטב שהוא הרע כנ"ל והכי דייק קרא דרב נחמן שהביא לעיל בפי' ד' מפסו' מחני באונ': או יאמר תירץ אחר שהספר עם הבעלים נידון כמבוא' בפירקי' דלקמן אחר זה בסייף של סנהדרין ולהיפך של כסתלין עיין לקמן:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק יב

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

כבר זכרנו וכו' כדי לבאר מ"ש ס"פ הקודם שגם הספר נידון עם בעליו בר"ה מפרש עתה מה המה הספרי' ואופן כתיבתם וחלקם לג' ספרי' כמו שייעד הרב לעי' פ"ד : כפשטא דמתני' וכל מעשיך בספר נכתבי' שמשמעו ספר אחד אע"ג שבר"ה נפתחי' ג' ספרים הלא ודאי קושיא : דע וכו' דעת הרב לתרץ הקושי' הנז' ולהבין ענין הספרי' בדרך פלוסופי' כדי לקרב אל הטבע דברי' כהווייתן לא כאותן החושבי' שאלו הדברי' נאמרי' כדי לשבר האוזן מפני שהוקשה להם מה צורך להספדים והוא יתי' שמו אין שכחה לפניו אבל הרב תפס הדברים כפשוטן וכמשמען כמ"ש לעי' פ"ד וזה ע"פ מה שהסכימו חכמי הטבע הראשונים פה אחד שאין בעולם שום ריקות אבל הריקות שבין הארץ לרקיע ממולא באויר והוא א' מארבע יסודות וטבעו זך דק וקל כמבואר להרמב"ם פ"ד מה' יסודי התורה ומפני דקותו הוא נדחה מכל דבר ואינו עומד כנגדו ואפי' נגד התנועות הדקות ומ"מ לו היכולת וכח לישא אותן התנועות ולפעמי' הוא נושא אותן עם מניעיהם כאשר אנו רואי' בו שנושא העופות הפורחות וכן האדים העולי' מן הארץ אחת לאחת בחלקי' דקים שאויר נושא אותם עד שנתעבו ויתנשאו לפי טבעם לשם ומטר שלג וקיטור **[חסר]** וכבר יחזו כח **[חסר]** וכמו כן מוליך האויר את התנועו' הטבעי' בתוכו ממקום למקום כאשר ידענו מאותה האופן השמיעה שהוא הנעת האויר מפי המדבר לאזן שומעת שהקול היוצא מהגרון עם ההבל פה מניע

### רמ"ע מפאנו

כבר זכרנו בפרק ד' שכל מעשי האדם נכתבים בשעתן בספר אחד כפשטא דמתניתין ריש פרק ב' דמסכת אבות, אף על פי שבראש השנה נפתחים ג' ספרים, וצריכים אנו לעמוד על בוריין של דברים הללו. דע כי הספר הכולל שכל מעשיו של אדם נכתבים בו מיד בשעת מעשה, הוא האויר הספיריי הוא המקיף, ובו יוחקו כל פרטי תנועת האדם אם הוא נודד כנף העין ופוצה פה ומצפצף לטוב או למוטב, קל וחומר לשאר אברים על כן בהרמת יד נקרא רשע, ואפילו הרהורי לבו אי אפשר שלא יחדשו בפניו שמחה או עצבות, וכיוצא בזה ה' יראה ללבב ומיד יש ברירה לפניו יתברך לסגל המעשים הטובים באויר גן עדן המתלבש להם באויר העולם הזה, והרעים גם כן באוירה של גיהנם, כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים בכל מקום בשווי מוחלט. ומי שרובו זכיות, הנה בראש השנה נפתחים למעשיו שערי גן עדן והאויר שבפנים קולטן ואת אוירן, וזהו נכתבים ונחתמים לחיים, כי היא כתיבה חדשה לגבי האויר הפנימי, וחתימה לגבי האויר הנכנס, ואפילו יחמיץ האדם אחר כך אינם אובדים לעולם אלא כמה דאמרו רבנן זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן. ונבארהו בפרק י"ד וההפך בהפך. וספרן של בינוניים זיל הכא קא מדחי ליה, וזיל הכא קא מדחי ליה, לפיכך נשארו תלוים ועומדים באויר המתלבש בעולם הזה עד יום הכפורים, זכו נכתבים לחיים כדאמרן. ומכאן אתה למד כי מי שרובו זכיות אינו נשכר עליהם בעולם הזה, שכבר נגנזו באויר גן עדן ושמורים לעולם הבא, וקודם ראש השנה נמי העתיד ליגנז כגנוז דמי, אדרבה יחוייב שיתייסר

### יד יהודה • המשך

את האויר עד הגיעם יחד לאזן השומע והאריכו הטבעיי' בזה אין כאן מקומו אלא כפי הנצרך לענינינו וחשב הרב בענין הספרים שהוא ג"כ ע"ד זה והיינו שהספר הכולל שעליו נאמר וכל מעשיך בספר נכתבים הוא האויר הנושא התנועות הנעשות ע"י אדם בעסקו במצות או עברות וזהו כתיבתן בדרך משל ידים כותבות ס"ת או רגלי רצים לב"ה וכיוצא בהן מניעים האויר ואז חקוקה בו התנועה של מצוה מהידים ורגלים וכנגד זה ידים שופכות דם או רגלים לרע ירוצו חוקקי' חקקי און ועון ג"כ בתוך האויר והש"י מכיר את התנועות של מצוה ואת התנועות של עברה בכדי שישא האויר כל אחת ואחת למקום הראוי לה דהיינו המצות לאויר ג"ע המתלבש באויר הע"הז מחוץ לשערי ג"ע והעברות לאויר של גיהנם המתלבש ג"כ באויר הע"הז מחוץ לפתחה של גיהנם ובבחינת אויר המתלבש כאחי' ג' ספרי' הם כי אויר של ג"ע המתלבש באויר עה"ז למי שימצא כתוב בו רובו זכיות יקרא ספר צדיקים וכן אוירה של גיהנם למי שחקוקים בו רובו עונות יקרא ספר רשעים ולמי שבשניהם עונותיו וזכיו' שקולי' יקרא ספר בינונים זו היא דעתו בדרך כלל ויתבאר עוד לפנינו : האויר הספיריי הזך והדק ור"ל דספר הוא ג"כ לשון ספירי ומרמז לאויר : הוא המקיף את האדם וכן שמו אצל הרופאי' אויר מקיף : ע"כ בהרמת יד על חברו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע כמאמרי' ז"ל והט"ם כי תכף שמרים ידו להכות עושה תנועה רעה באויר : שמחה או עצבות

### יד יהודה • המשך

שהרהורי גורמי הנעת הדם והדם מניע בשר פני אדם ומתרשמי בו השמחה והעצבו' של ההרהורי והבשר מניע האויר באופן שאם ההרהורי לדבר מצוה כל התנועות הנמשכות מהם תנועת מצוה הן ולהפך בהפך : ה' יראה ללבב ויודע אם היו ההרהורים לשם מצוה או לדבר עברה : ומיד בשעת מעשה כשיותקו התנועות באויר אם טוב ואם רע יש ברירה לפניו יתי שמברר התנועות הטובות לבד והרעות לבד : לסגל ולהביא לאוצר : באויר ג"ע היוצא לחוץ ומתלבש באויר עה"ז לקבל המ"ע ונשאר בחוץ עד היום הדין : את זה לעומת זה ברא ג"ע ברא גיהנם כמאמרי ז"ל : בשווי מוחלט ולכן האויר דגיהנם אוצר למעשי הרעי' כמו האויר של ג"ע למ"ט : ומי שרובו זכיות וכו' ר"ל דמ"ש ג' ספרים נפתחים בר"ה הוא מבחינת האויר שבפני' של ג"ע וגיהני' שכל א' עם אוירו שנתלבש כבר בחוץ נחשב לספר אלא מקודם ר"ה היו שבפנים סגורים והשתא נפתחי' ששערי ג"ע נפתחי' לקלוט הזכיות עם אוירן שבחוץ וכן הגיהנם לעונות : כי היא כתיבה חדשה ר"ל דנכתבי' דקאמר הוא בבחינת אויר הפנימי הקולט המעשי' ואוירן ונחתמין דקאמר הוא בבחינת האויר הנכנס שהכתיבה היתה בשעת מעשה והשתא שנכנס נעשה החתימה : ואפי' יחמיץ האדם אח"כ ויעשה עברות אינם אובדי' אותן הזכיות שבשכבר נכנסו לתוך הג"ע אלא שחברו הצדיק נוטל שכרן כמה דא"ר וכו' : וההפך בהפך ששערי גיהנם נפתחי' למי שרובו עונות : וספרן של בינונים הוא האויר ומורק ושוטף בעולם הזה בהכרח ממעוט עונות שלא נכנסו באויר גיהנם וזה מקום כפרתם. ואיכא למידק בדינן של בינוניים אמאי לא זכו נכתבים למיתה, לימא נתחייבו נכתבים למיתה, הא לאו הכי רב חסד מטה כלפי חסד, או נתלי להו אפילו טובא נמי, ואפשר דחשיבה לגבייהו שעת ריתחא דענשי בה אפילו אעשה, כדאמר ליה מלאכא לרב קטינא בפרק התכלת, לפיכך אם עברו עליהם הי' ימים בלי שום זכות, אינהו אפסידו אנפשייהו, אבל אם זכו לאיזה מצוה בימים שבנתי' דליכא למדיינינהו כפושעים, אז אף על פי שחטאו כנגדה וחזר הדין להיות שקול ביום הכפורים, שפיר איכא למימר רב חסד מטה כלפי חסד. והנה זאת זכרון בספר של רשעים גמורים שאחריתו עדי אובד, ונדון עמהם בראש השנה כמו שבארנו בפרק הקודם חקרנוה כן היא באבן של מצוה הנסקלים ובסייף של נהרגים ודכוותייהו שהן טעונין גניזה להשבית אויב ומתנקם, וכן כתיב כי בשת עלומיך תשכחי. וכתיב ואת הבהמה תהרוגו. וכבר נמלטנו מזרות הגרסא שזכרנו בפרק ד' ובריש פרק י' בשבעה דרכים אחרים, כלם נכוחים למבין. וגם זה לנו אחרון חביב ונרחיב הבאור בו כפי כחנו, כי רב מאוד התועלת הנמשך ממדה טובה זו, כמו שיבא בפרקים הללו, שכן ספרן של צדיקים הוא עצמו מתקיים ומתכבד עמהם, והכי משמע לן קרא דרבי אבהו וקל להבין. צא ולמד ממה שהעידה תורה על הצדיקים, כדכתיב גבי ראובן למען הציל אותו מידם. ולא עוד אלא שהוכפל ונכתב בספר במקומות רבים שכר מחשבה כשכר מעשה, כדכתיב ויעשו בני ישראל. שקבלו עליהם בלב שלם מצות משה ואהרן, והעלה עליהם הכתוב כאלו עשאוה, ואחר כך כן עשו בשעת מעשה:

### יד יהודה • המשך

המתלבש בע"הז מג"ע וגיהנם להזכיות ועונות שלהם השקולים זיל הכא גבי ג"ע קא מדחי ליה שאינו נכנס לתוכו משום אוירה של גיהנם וזיל הכא גבי גיהנם קא מדחי ליה משום אוירו של ג"ע : זכו ונעשים רובן זכיות נכתבי' לחיים ומעשי' לאוצר ג"ע כדאמרן : אינו נשכר שאינו מקבל שכר עליהם בע"הז ועליהם נאמר שכר מצות בהאי עלמא ליכא : שכבר גנזו בר"ה : וקודם ר"ה שעדיין לא נכנסו לג"ע מ"מ אינם נשכר עליהם כי כל העתיד ליגנז כגנוז דמי : אמאיקאמר וכו' נכתבי' לחיים לא זכו נכתבים למיתה הרי גם אם לא זכו שקולים הם זכיותיהם ועונותיהם וליהני מדת רב חסד מטה כלפי חסד שגם אם לא זכו ולא נתחייבו שיכתבו לחיים ואפכא הל"ל למימר נתחייבו והיינו שעשו עבירה בנתיי' נכתבי' למיתי' לא נתחייבו נכתבי' לחיים במדת רב חסד וכמ"ש גבי בינוניי' בברייתי' דג' כתות ליום הדין : או נתלי להו ר"ל דודאי אם לא זכו ולא נתחייבו מהני להם מדת רב חסד לכתוב לחיים וכפשטי דברייתי' דיוי הדין וליכא לאקשוי' דא"כ אמאי תולין ועומדי' מר"ה עד יה"כ ליהני מדת רב חסד שיכתבו לחיים מיד בר"ה די"ל דשאני ר"ה כיון שאינו אלא התחלת דין אין הדין נותן שיכתבו לחיים קודם הגמר דין ע"י מדה זו דשמא יתחייבו ולכן מותלי' להם עד יה"כ זמן הג"ד והכי מטין דברי הספר חסידי' סי' תר"ח בתירוץ הראשון שהזכיר בזה ע"ש אמנם את"ל שאין מדת רב חסד מהני לכתוב לחיים שלכן אינן נכתבי' כן מיד בר"ה מ"מ הא ודאי פשיט' שמהני מדה זו לתלות להם עוד

### יד יהודה • המשך

יומיי' עד שתהא אחת מהככות מכרעת ולכל הפחות הל"ל לא נתחייבו תולין להם ולמה לא זכו נכתבי' למית' : ואפשר דלכן לא אהני להו מדת ר"ח אם לא זכו ולא נתחייבו בנתיי' כמו שמהני בדין הע"הב משום שהזמן שמר"ה עד י"הכ דדיני שכיחא בעלמא נחשב כעידן ריתחא ובעידן ריתחא ענשי כדאית' בפי' התכלת דשלחיה מלאכא לרב קטינא דמכסה סדינא א"ל קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה א"ל ענשיתו אעשה א"ל אין בעידן ריתחא ענשינן : בלי שום זכות מצוה שעשו אינהו אפסידו אנפשייהו ונענשו אעשה כאלו רובן עונות והיינו לא זכו נכתבי' למיתה : אבל אם זכו וכו' ר"ל דהא דקתני זכו נכתבים לחיים אע"ג דמלתא דפשיט' היא היינו לומר שאם זכו באיזו מ"ע בכדי שאין לדונם בשביל זה כפושעים אז

### יד יהודה • המשך

אע"פ שחטאו ג"כ כנגדה באיזה חטא באופן שעדיין שקולי' הם מ"מ נכתבים לחיים במדת רב חסד שמתגלית בי"הכ כנז' : בספר הוא האויר המקיף : ונידון עמהם שנכנס עצמו לתוך הגיהנם כנז' : שהן טעונין גניזה כדאית' בסנהדרין פ' נגמר הדין אחת אבן שנסקל בו ואחת עץ שנתלה עליו וכו' כולן נקברי' עמו : להשבית אויב הנולד מהעון כידוע וע"כ צריך שלא ישאר מהעונות שום זכרון ורושם בעולם : וכתי' ואת הבהמה תהרוגו ואמרו רז"ל שלא תהא הבהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה : מזרות הגירסא במלת של בסיפ' דברייתי' דג' ספרים שכמו זר יחשב : וגם זה הדרך השמיני : שכן ספרן וכו' ר"ל שלכך אמר ר' כרוספדאי מלת של שקאי על הספר משום ספרן של צדיקים לומר שהספר עצמו של צדיקים נכתב לחיים דהיינו עצמו

### יד יהודה • המשך

מתקיים ומתכבד עם הצדיקים : קרא דר' אבהו דנפקא ליה מפסוק ימחו מספר חיים והיינו שספר של צדיקים הוא עצמו ספר חיים ומתקיים : כדכתי' למען הציל וגו' שהעידה תורה ע"ז ומתכבדת בכך כמ"ש ז"ל אלו היה יודע ראובן שהק"בה כותב אחריו וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפיו היה טוענו ומוליכו אצל אביו : ולא עוד ר"ל ועו' ראי' לזה ממה שהוכפל ונכתב וכו' שכמה פעמי' כתוב בתורה ויעשו כן בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו שבהכפל ויעשו כן וכן עשו מרומז כח המחשבה שמעלה עליהם הכתוב כאלו עשאוה וזהו ויעשו כן בני ישראל ואומרו אח"כ כן עשו קאי על המעשה עצמו והיינו כמו כלאחרן שהכתוב משתבח בהם והודיע מחשבתם ומעשיהם כולם שוים לטובה :

### יואל משה

כפשטה דמתני' כו' שאמרו וכל מעשי' בספ' נכתבין כו' על בוריין של דברי' פי' שאמר ג' ספרים והלא ספרי' רבי' הם של כל א' ואח': האוי' הספירי פי' שקוראין אויר הספירי שהוא כמו ספוג כששממעט ביד הוא עושה גומא וזה אויר הספירי: המקיף פי' את האדם דהיינו שמ"בע יוצא לעולם הזה אויר ספירי המקיף את האדם ובו יוחקו ונכתבין המצות שעושה בכל תנועה הן לטוב הן למוטב שהוא הרע וע"כ בהרמת יד נקרא רשע כי מיד בתנועתו עושה רושם באוי' שלו ואפי' בהרהורי לבו שלא הניע שום אבר אע"פ כיוון שנותן שמחה בלבו ניכר בפניו והי' יראה ללב וג"כ מגיהני' יוצא אור מקיף את האדם שבו יוחק כל הרע שאדם

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק יג

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

ואולם וכו' מיתני למ"ש ס"פ הקוד' שהעיד' תורה לבני ישראל על מעשה המצות וע"כ בחלא הסמיך מרע"ה להעיד על עמו ישראל מאבלותם שהתאבלו עליו הקדים להודיע דרכי עמו בדבר זה בשמנה פסוקים מן וימת משה עד לעיני כל ישראל שמה כתי' ויבכו בני ישראל את משה וגו' וכמו שיתבאר סוף הפרק : אמרו וכו' איידי שהזכיר הרב השמנה פסוקים מפרש ענין ההוא וכל השייך לו ואחר כך חזר להדרוש הנז' וז"ל הגמ' בפ' הקומץ אמר ר' יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן בב"ה כמאן דלא כרי' שמעון דתני' וימת שם משה עבד ה' אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי ר' יהודה ואמרי לה ר' נחמי' א"ל ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו' אלא ע"כ הק"בה אומר ומשה אומר וכותב

### רמ"ע מפאנו

ואולם כשלא הספיק המחוקק הנאמן להעיד וללמד זכות על עמו וצאן מרעיתו לאחר מעשה ושחרנוהו ואיננו הפליא תושיה בשעת מעשה והודיע דרכיו בשמנה פסוקים שבאו בסוף התורה אמרו עליהם בפרק הקומץ רבה יחיד קורא אותן בבית הכנסת ואנו מפרשים שמותר לקרותן בלא סרסור ובכלל דברינו דברי רש"י שפירש שאין מפסיקין בהם והטעם לכל זה הוא לפי שמשה רבינו ע"ה לא סרסר בהן ליהושע ולא פירש בהן כלום לא לו ולא לזולתו אין כאן סדר המשנה בפרק כיצד מעברין שיהיו רבים נזקקין להם אלא הקב"ה אמרן ומשה כתבן בדמע בספר המונח מצד ארון הברית שממנו מעתיקין או מגידין למלך ונגנז עם הארון בימי יאשיהו ואחרי כן נולד הספק בג' ספרים שנמצאו בעזרה כדאיתא במסכת סופרים פרק ו'. ופשוטן של דברים כי דמוע תדמע עינו של משה על מה שיודע אחרי מותו כי השחת ישחיתון ושלא זכו שיכנס עמהם לארץ ישראל לתקוע אותם יתד במקום נאמן ולבטל גזרת הגלות

### יד יהודה • המשך

מכאן ואילך הק"בה אומר ומשה כותב בדמע כמו שנא' להלן ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו לימא דלא כר"ש אפי' תימא ר"ש הואיל ואשתני אשתני פיר"שי יחיד קורא אותן אדם אחד קוראן ואין מפסיק בנתיי' כדי לעמוד אחר ולקרות : בלא סרסור בלא מתורגמן שכל התורה היה נקרא ע"י שנים ע"י הקורא והמתורגמן דהקורא קורא פסוק א' ומתורגמן אחריו כדאית' בסוטה פ' ואלו נאמרים ובירושלמי פ"ד דמגילה אוסר לקרות בלי מתורגמן דכשם שניתנה ע"י סרסור כך אנו צריכים לנהוג בה ע"י סרסור ואשמעינן הגמ' הכא דשמנה פסוקים הללו רשאי לקרותן ע"י אדם אחד בלי מתורגמן : ובכלל דברינו הם ג"כ דברי רש"י שפירש נמי הכי לענין הפסקה לא כהרמב"ם בפ"ג מה' תפלה שפירש יחיד שלא בצבור ע"ש : לא לו שאפי' הוא עצמו לא היה

### יואל משה • המשך

עושה: והאויר שבפנים פי' בג"ע קולט הוא את המעשים טובים ואת האוירין שנרשמו בו וזה מקרי נכתבים ונחתמין לגבי אויר פנימי מקרי כתיבה חדשה שעתה נרשמין בו ונחתמין בו ולגבי אויר שנכנס יקרא חתימה כי הכתיבה כבר היה: אינם אובדין לעולם פי' אותן מעשים טובים שנרשמי' באויר אינם אבודין אלא נותן שכרם לצדיק אחר ע"ד נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע: וקודם ר"ה כמי כו' אף שעדיין לא גנזו האויר לגן עדן כיון שעתיד לגנוז כגנוז דמי ומוכרח לקבל יסורין למחוק את המועט עוונות הנרשמים באויר גיהנם: נתלה להו אפי' טובא כו' פי' אפילו יותר מעד יום כיפורים: לגבייהו שעת ריתחא פי' לגבי בינוניי' הוא שעת ריתחא: בי' ימי תשובה דענשי אעשה אפילו אם לא קיימו אותו ע"כ אמר לא זכו כו' שלא קיימו העשין: שאחריתו עדי אובד פירש דספר עם הבעלי' נכתב למית' והוא תי' השמיני שתי' לעיל פ' י"א: חקרנו כן הוא פי' כן הוא האמת אצלינו באותן של נסקלין שאמו' בהנאה: בשבע' דרכים אחרים פי' ז' תירוצים אחרים על קושיות של צדיקים הנ"ל: גבי ראובן שכתיב למען הצילו שהספר מתכבד עמו: דכתיב ויעשו משמע שכבר עשו ואח"כ מסיים כאשר צוה וכו' כן עשו הוא כפל אלא מעלה עליהם הכתוב במלת ויעשו כיון שקבלו עליהם לעשות כאילו כבר עשהו ואחר כך עשו באמת:

### יד יהודה • המשך

אומר הפסוקי׳ כשכתבן כדאמרי׳ עד כאן היה הקב״ה אומר ומשה אומר וכותב מכאן ואילך הק״בה אומר ומשה כותב בדמע וכתב רש״י ז״ל הק״בה אומר ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב מכאן ואילך משה כותב בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב צערו כמו שנא׳ להלן מפיו יקרא וגו׳ שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוי ע״כ ויש ג״כ גירס אחרת בזה כמ״ש התוספות ע״ש ובב״ב פ״א ומ״ש הריט״בא שם והרב כיון לגרסת רש״י ופירושו : סדר המשנה מוזכר בפ׳ כיצד מעברין ת״ר כיצד סדר המשנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו וכו׳ נכנסו כל העם ושנה להם פרקן וכו׳ : נזקקי׳ להם להשמנה פסוקים ללמוד אותם : ומשה כתבן בדמע ולא אמר דבר בהן : בספר המונח וכו׳ דעת הרב שדברי ר׳ יהודה ור׳ שמעון שם בפ׳ הקומץ שניהם אמת והיינו שמשה כתבן להשמנה פסוקי׳ הללו כדברי ר׳ שמעון בהס״ת שהיה מונח מצד הארון שכן הקשה ר״ש על דברי ר״י מאותו ס״ת ואמר אפשר ס״ת חסר אות אחת וכתי׳ לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון הברית וגו׳ וכוונת הקושי׳ היאך אפשר שיהושע כתב דבר בהס״ת שנצטוו ישראל לשומו בארון וכל טעם המצוה הוא להעתיק מהס״ת שכתבו משה מפי הגבורה כדאיתי׳ במ״ר פ׳ וילך שנעתיק לקמן : אכן בשארי ס״ת שכתב משה בו ביום ל״ב שבטי׳ כדאיתי׳ ג״כ במ״ר שם דברי ר׳ יהודה קיימין שיהושע כתב החי׳ פסוקי׳ וכדמסיק הרב בסמוך : שממנו מעתיקי׳ כשכותבי׳ ס״ת למלך כמ״ש הרמב״ם פ״ז מה׳ ס״ת ופ״ג מה׳ מלכים וכן כשהיו קורין למלך היו קורין מזה הספר ואפשר נמי שפרשת הקהל שהיה המלך קורא היתה קריאתה ג״כ מזה הספר : ונגנז עם יאשי׳ כדאיתא בירושלמי פ״ו דשקלי׳ : ואח״כ משננזנז הס״ת שכתב משה בעצמו התחילו הספקות בס״ת כמו שאירע בנ׳ ספרים שמצאו בעזרה ספר מעונה וספר זאטוטי וספר היא בא׳ כתיב מעון אלהי קדם ובשני כתי׳ מעונה וקיימו שנאמרה בין הבתרים והיה אותו דמע מגוון הדיו מן השחור שבאישון בת עין יורד טיפין טיפין לכל אות נוזלו מבהיק כעצם השמים עד שהיו האותיות מתאימות ואין עינו של משה ולא ספר התורה חסרים כלום והיו אמנם הפסוקים שמונה שנתייחדו עמו באותה שעה שבעה אותיות של שם הכתיבה ושם הקריאה וכל דכוותייהו משמות הייחוד וכנגדן נזכר בהם שמו של משה שמונה פעמים והתיבות יב״ק שסודו ידוע והאותיות כמנין חשק ודי בזה להעיר המשכיל אבל בי״ב ספרים שכתב משה לכל שבט ושבט נתקיים נוצר תאנה יאכל פריה ויהושע כתבן לשמונה פסוקים הללו וכל דברי חכמים קיימים. ואין ספק שראויה כל התורה ליכתב באותו דמע אלא שלא זכינו להשתמש בו כי האיש משה שכתיב בו מן המים משיתיהו ליודעי סודו חזר ליסודו בהעלותו מן המדומע לשמי מרום יעויין מאמר אם כל חי חלק ג׳ סימן י״א ועם כל זה לא כהתה עינו מקירון עור הפנים כמראה אש בית לה לתורה שהיא ברית אש מדת הדין ולא היה העולם מתקיים בה אלא בהשתתף אליה מדת רחמים כדכתיב במשה וירא ראשית לו ולא נס לחה כטבע המים הנגרים במורד ועל אותה העלאה כתיב וימת שם ואמת היה באותה שעה על הדרך שאמרנו כי כבר נאמר לו עלה אל הר העברים ומות שם צווי ממש על המיתה לרצונו וכאן העידה תורה עליו שקיים עשה כמו שקיים שאר המצות ואז הקב״ה היה אומר וימת שם משה והוא מתמותת וכותב בדמע כטעם עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו שנבאר בחלק החמישי פרק ו׳ והיה זה לעורר רחמים תכף ומיד על מתי מדבר העם אשר אתו ואין לך על פי ה׳ כפשוטו יותר מדוקדק מזה אבל באהרן כתיב ויעל על פי ה׳ וימת שם וההבדל ביניהם מבואר נגלה. כתיב וימת שם משה עבד ה׳ עבד בגימטריא ניח״ח. בא״ץ מוא״ב בגימטריא בש״ם דהיינו בספ״ר. ע״ל פ״י ה׳ בגימטריא רי״ו והו׳ עלה לבעל החוטם של מלא קומתו דהיינו יסוד אבא עלאה בארץ מואב דרשינן מא״ב להיות שם רי״ח ניח״ח בגימטריא בא״ץ עם המלה. עבד ה׳ בארץ מואב בגימטריא תמ״ד דהיינו ב׳ פעמים ברך על כן כופל הכתוב וזאת הברכה אשר ברך משה עיין לקמן פרק ט״ו גם אהרן היה ריח ניחח אל הקומה הרמוזה בהר ההר על פי ה׳ דהיינו בעל החוטם של יסוד

### יד יהודה • המשך

שני׳ ובטלו א׳ וכו׳ ע״ש : ופשוטן של דברי׳ בענין הדמע לא שהוריד משה דמעות בצער על מיתתו אבל היה מצער בצערן של ישראל להיותו יודע שעתידי׳ ילכו בשבי בגלות על כי השחת ישחיתון דרכם אחרי מותו ואלו זכה להוליך אותם לא״י היה מוליך אותם לג״ע כמ״ש לקמ׳ פט״ז והי׳ מבטל גזרת הגלות וע״ז דמוע תדמע עינו ויתבאר עוד בסמוך : מגוון הדיו ר״ל שלא יקשה האיך כתב בדמע והלא כל הגווני׳ פסולי׳ לס״ת חוץ מגוון השחור הדיו כי אמנם גוון הדמע היה שחור מחלישות האורה שבאישון בת עינו : לכל אות נוטל מטיפין והיה מניכם כמנין האותיות : מבהיק הדמע בעצם השמים להיותו כותב מאור התורה הנכבדת שלא כמו שיבוא בסמוך : מתלאמות משולמין : ואין עינו של משה חסר כלום אע״ג דמשה בן מאה ועשרי׳ שנה במותו לא כהתה עינו ואמרו רז״ל אפילו במותו סמכו מלת במותו ללא כהתה והיינו שה״א שנתקלקלה העין בשעת מיתתו מהדמע להיותו כ״כ עד שנגע באישון בת עין קמ״ל קרא שאין עינו של משה חסר כלום בשביל זה : של שם הכתיבה והקריאה הויה ואדנות וכל דכוותייהו כגון שם אהיה : והתכות של השמונה פסוקים הם כמנין יב״ק שסודו ידוע שהוא בגימט׳ שם הויה ואדנות ואהיה ובגימט׳ שם הויה ושם אלהים ומרמז עוד לכמה דברי׳ נפלאי׳ כמבואר בפרדס שער הכנויי׳ ועיין בר״מ פ׳ משפטי׳ עמו׳ ר״ו : כמנין חשק שסודו נמי ידוע וכמבואר זוהר בראשי׳ ע׳ קנ״ג : אבל ב״י ספרים וכו׳ סיומא דמלת׳ דלעיל הוא למ״ש שמשה כתב השמונה פסוקים בספר המונח בארון : נתקיי׳ ביהושע נוצר תאנה וגו׳ כמו שנדרש עליו בספרי פ׳ פנחס : וכל דברי חכמים ר״י ור״ש קיימי׳ ולא פליגי׳ : באותו דמע שהיה מבהיק כעצם השמים לטוהר אלא שלא זכינו להשתמש בו וע״כ כתב שאר התורה במאור לבושו וכמ״ש בסמוך : ליודעי סודו כפי מה דאיתי׳ בזוהר פ׳ וארא ע׳ ל״ז ע״פ וירא אליו ה׳ בלבת אש א״ר אבא האי דמשה אית לאסתכלא ביה בחכמתא

**יד יהודה • המשך**

עלאה כתי׳ כי מן המים משיתיהו מאן דאתמשך מן מיא לא דחיל מנורא דתני׳ א״ר יהודה מאתר דאתגזר משה לא אתגזר בר נש אחרא וכוונת ר׳ אבא שהיה משה מחסד המכונה בשם מים ואמר דתני׳ א״ר יהודה וכו׳ לבאר דבריו שלא תימא שכוונתו ממדת חסד אלא לומר שהיה משה מחסדוף אבא **[חסר]** והכתון מחסד אריך שעליו נאמר אני חכמה שכנתי ער״מה בני׳ בני נח ת״ח **[חסר]** דלרי׳ דכמ״ש הרב במ׳ יונת אלם פ׳ מ״ד והוא מאתר דאתגזר משה לא אתגזר בר נש אחרא : חזר ליסודו ליסוד אבא וע״כ כתב משה השמנה פסוקים בקומה זו כמו שיבוא בסמוך : בהעלותו מן המדומע לשמי מרום במאמ׳ אב״ח ח״ג סי׳ י״א נתבאר שהאלף דור שלפני מתן תורה היו בסוד התרומה שהיא א׳ מארבעי׳ דהיינו מאלף כ״ה ובמנין ועוי א׳ לענין מדה ומשקל כמבואר שם הרי כ״ו שהם כ״ו דורות מאדם עד משה הן המה התרומה ותתקע״ד דורות עברו חלפו מן החולין והנה קודם מ״ת היה עדיין טבל ודמוע בעולם חולין ותרומה מעורבי׳ עד שבא משה והעלה התרומ׳ מן המדומע ולצורך זה בא לעולם ואח״כ שעלה גם הוא חזר ליסודו : וע״כ שחזר ליסודו מ״מ לא כהתה עינו וכוי : ולתורה ברית אש שבשבילה נברא העולם כמו שדרשו בתקוני׳ בראשית ברית אש והיא מדת הדין שאמרו רז״ל שלא היה העולם מתקיי׳ בה ושתף אליה מדת הרחמים היא זכות משה וכמו שדרשו ג״כ בראשית בזכות משה שנקרא ראשית כדכתי׳ וירא ראשית לו והנה קרן עור פני משה מתורה ברית אש ונכללו בו בזה ג״כ שתי מדות הללו : ולא נס לחה ר״ל דאומרו כן כנתינת טעם הוא ללא כהתה עינו והכוונה שעינו כעין הבדולח לא כהתה מקירון עור פניו מדת אש והטעם מפני שלא נס לחה מימיו הנאמני׳ כטבע שארי מים הנגרי׳ במורד עד אשר יתמו ויעברו כי אמנם מדתו הרחמים קיימת גם במורד ובעת מיתתו וככחה אז כן עתה וע״כ לא כהתה עינו כי מאן דאתמשך ממיא לא דחיל מנורא : ועל אותה העלאה שעלה ליסודו כתי׳ וימת שם ור״ל במקום יסודו : ואמת אימא ונקרא הר ההר על שם איש תבונות והנה העליה היתה על פי ה׳ וממנה נמשכה המיתה כי הוא מחיה חיים שושבינא עלאה ואיך יאמר לו פי ה׳ שימות אלא משה נעשה בזה שלוחו של מקום ובמרים לא פירש בה על פי ה׳ של אותה קומה הרמוזה בקדש כי היא עולת נקבה שהותרה ליחיד בלבד בבמה וראיה מטלה חלב דשמואל ומשתי פרות ששגרו פלשתים עם ארון האלהים ולמדנו שמעשה הצדיקים בשעתו נכתב בפועל לפניו יתברך כי המצוה עולה וכותבת עצמה במרום. אמת שבזוהר מוכח שמשה רבינו ע״ה נסתלק בשבת וכן נמצא בתשובות הגאונים. אמנם אנא דאמרי כרבי ינאי במדרש רבה וכתנא דסדר עולם זכרו הרא״ש בפרק ערבי פסחים דמהתם מוכח שהיה בערב שבת. ויש לי ללמוד שאין הזוהר חולק שהרי אמר בפרשת תרומה כי במנחת שבת בי מדרשא דמשה אתבטיל ולא יצדק לומר כן במי שידיו עסקניות באותה שעה להוסיף ח׳ פסוקים בספר התורה וזה לא היה ודאי בשבת דליכא למימר בכהאי גוונא במתים חפשי הא מאי אית לן למימר שבערב שבת היה כותב ומתמותת כמו שנזכיר בסמוך ולא נסתלק לגמרי עד יום שבת שעת המנחה ויש סמך לזה בפרשת יתרו שאמר תא חזי בכל שית יומי דשבתא כד מטאת שעתה דצלותא דמנחה דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין אבל ביומא דשבתא כד מטא עדן דצלותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח עתיקא קדישא גליא רצון דיליה וכל דינין מתכפיין ומשתכח רעותא וחדו בכלא ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא בגין למנדע דלא בדינא אסתלק וההיא שעתא ברצון דעתיקא קדישא נפקת נשמתיה ואתטמר ביה וכו׳ עד כאן. אלמא ראוי היה להסתלק בחול אלא שנתעכב גמר סלוקו עד יום שבת בגין למנדע וכו׳ ונבארהו בסמוך. והנה משה רבינו ע״ה קרא עצמו מחוקק ספון שאלו היה תאר לחלקה היה צריך לומר ספונה וזה כי בשעה שהיה מחוקק ב׳ הפסוקים האלה וימת ויקבור גם קבורה היתה לו, שהרי הקב״ה אומר ויקבור אותו ומשה כותב וקובר באהלו על הדבר אותה הקומה מאור לבושו שבה כתב שאר התורה וכל זה היה בערב שבת ויצדק עם זה שהקב״ה קברו במאמר והוא קבר עצמו במעשה שבכתיבה ומסירה לקבר יובל ועוד נשוב נדבר בו. ומכאן ואילך בכתיבת שאר הפסוקים עד סוף

**יד יהודה • המשך**

היה שמת באותה שעה שכתב : על הדרך שאמרנו שעלה ליסודו והוא עדיין למשה ומתמותת כמו שיתבאר : שקיי׳ מ״ע זו של וימת שם : בטעם עוברי וכוי ר״ל וענין הדמע שהוריד היה כדי לתקן ביאת מתי מדבר וע״ד שיבא לקמן ח״ה פ״ו בפסוק עוברי בעמק הבכא שהכוונה שהרשעי׳ בגיהנם יתוקנו לעתיד ע״י הדמעות שיורידו הצדיקים עליהם : תכף ומיד ולא יצטרכו לשהות עד לעתיד לתקון הכולל : מזה שכתי׳ וימת שם משה עבד ה׳ על פי ה׳ שלפי פשוטו הכוונה לחוטם שהוא על הפה והרמז למעלה ליסוד המכונה בשם חוטם שהוא על מלכות נקראת פה : אבל באהרן כתי׳ בסי׳ מסעי ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה׳ וימת שם וההבדל מבואר נגלה שלא כתי׳ באהרן על פי ה׳ גבי וימת מטעם שיבוא בסמוך : כתי׳ וכו׳ דרש הרב באגב בקצת פרפראות לחכמה בענין זה : בגי׳ ניח״ח רמז שהיה משה ריח ניחח להחוטם הזה : בגי׳ בש״ם רמז שנתקבל לבשמי׳ נותני ריח טוב : דהיינו בספר שאבא עלאה נקרא ספר כמבואר בזוהר פי׳ תרומה וכן יסוד נקרא ספר כידוע : דרשינן מאב אבא עלאה וע״כ יפה באין הרמזי׳ של גימטריאות הללו בתיבות בארץ מואב : בגי׳ תס״ד שהוא ב׳ פעמי׳ ברך כנגד שני חצאי הקומה ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה כמו שיתבאר לקמ׳ פט״ו ע״ש : ע״כ כופל וכוי שזולת זה נראה מלת הברכה מיותר׳ דהיה די לומר וזאת אשר ברך : גם אהרן היה ריח אל קומתו יסוד אימא הרמיזה בתיבות הר ההר וזהו ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה׳ לבעל החוטם שם : ע״ש איש תבונות ז״ל הרב במ׳ יונת אלם פ״ז אימא עלאה יש לה ג׳ בחינות א׳ כשהיא ביחד עם אבא שעלתה אליו לזווג אז נקרא׳ בינה והשני׳ כשהיא במקומה בלא יחוד אלא היא לבדה אשר יאמר לה תבונה וזה שמה גם בבחינה הג׳ כשיורדת בזעיר להשפיע בו וכשעולה זעיר למעלה במקום בינה עליונה משם עולה עמו למקום אבא וכוי ועליו נאמר בסוד זה ואיש תבונות ידלנה פירוש יעלה אותה בשתי בחינותיה התחתונו׳ אצל אבא ואז

### יד יהודה • המשך

הוא עולה ממה שהיה בן ולא איש והיא עולה ממה שהיתי תבונה בשתיהן להיות בינה ונקראו שתיהן בינות וכו' ע"ש והנה אהרן הוא איש תבונות המתעלה אצל אבא שושבינא דמטרונית' למיעל לה למלכא כידוע מכמה דוכתי מזוה' וע"כ נקראת גם קומתו הר ההר שכן הר כנוי ליסוד וההר רמז לאבא והיינו לעלית בינה אצלו : והנה העליה וכו' ר"ל מ"ש באהרן ע"פ ה' גבי העליה הוא כאלו נכתב גבי המיתה כי כוונת העליה היתה המיתה וממנה היא נמשכת והטעם שלא נסמך על פי ה' גבי וימת הוא מפני שלא יצדק זה לפי פשוטו כי איך יאמר לו פי ה' שימות והוא שושבינא דמטרונית' נותן נשמה לעם עליה וע"כ לא אמר הש"י ממיתתו של אהרן כ"א למשה שהיה בזה שלוחו של מקום כמבואר בפי' חקת : ובמרים לא נאמר ע"פ ה' ואמרו רז"ל אף מרים בנשיקה מתה אתיא שם שם ומפני מה לא נאמר בה ע"פ ה' מפני שגנאי הדבר והרב לשיטתיה אמר שאף היא נסתלקה לקומתה שהיתה מלכות כדאית' בזוהר פי' חקת ע' שמ"ה ורמוזה קומה זו במלת קדש במה שאמרה התורה וישב העם בקדש ותמת שם מרים כי קדש כנוי למלכו' והנה מתה מרים גם היא ע"פ ה' שעלתה לבעל החוטם של קומתה דהיינו ליסוד שבמלכות אלא שלא פירש בה הכתוב להיותה עולת נקבה והותרה ליחיד ולא לרבי' ויסוד נק' רוב כמבואר בזוהר פי' תולדות וע"כ לא אמר הכתוב בפי' שעלת' ליסוד : וראי' מטלה חלב וכו' כדאית' בפי' אין מעמידין : ולמדנו ממה שהעידה התורה על משה במ"ש וימת שם שקיי' העשה של ומות שם וכמ"ש לעי' : אמת וכו' מבאר הרב עוד ענין מיתת וקבורת משה כדי לבוא אל דרושו שהזכיר תחלת הפרק : שבזוה' מוכח וכו' ז"ל בפי' תרומה ע' רע"ח משה אסתלק מעלמא בההיא שעתא דצלותא דמנחה דשבת בשעתא דעת רצון אשתכח ובההוא שעתא רעוא הוה לעילא וצערא לתתא וע"ד דנעלו תרעין משעתא דמנחה ולעילא מאן תרעין ננעלו תרעין דבי מדרשא בגין לאדכרא למשה רעיא מהימנא דאורייתא אתבטלא בגיניה ההוא זמנא כי מדרשא התורה כבר היה ספון ועודנו מחוקק בספר המיוחד שזכרנו והקומה הנכבדת הזאת שבה כתב שמנה פסוקים לא נגנזה עד יום שבת. וקרוב לשמוע מה שאנו בבאורו עם המפורש אצלנו יפה יפה במאמר הנפש פרק ט"ו שיש לכל אחד מצדיקי ישראל צלם ודמות עליון והוא לא נסתלק למשה אדוננו עד יום שבת וצלם ודמות תחתון שנסתלק ממנו בערב שבת ולא ירחיקו שלמי העיון היות הקומה העליונה של משה רבינו ע"ה מאחרת לצאת מן העולם הזה בהזדכך אליה גולם נראה לעינים כג' אנשים דאלוני ממרא או כרבי נחוניא בן הקנה ושאר הרוגי מלכות שאחרי נמכרו ונגמר הדין עליהם בפועל לכפר על בני ישראל גאולה היתה להם ממה שירד דמות דיוקנם ונדמה לשודדיהם לעשות בהם שפטים ובסוף בהרג הרוגיהם הורגו כדאיתא בפרקי היכלות וכמו שפירש האר"י ז"ל. או יהיה ההתלבשות למשה באופן יותר רוחני ושלם. וכל שכן שיוסיפו אהבה בדרוש הזה עם המוזכר במדרש רבה לסוף פרשת וילך כי אחרי שכתב י"ג ספרים השכים לפתחו של יהושע ואין השכמה אלא למחרת בבקר וכשנכנסו לאהל מועד הפסיק ביניהם עמוד הענן כי אין מלכות נוגעת בחברתה כדאיתא התם והא קאמינא דלא אשתהי משה אלא בגין למנדע דלא בדינא אסתלק והיינו דקרו ליה בזוהר נביאה מהימנא קדישא שכבר נתקדש באותה שעה להתקבל ברצון העליון עם מה שפשט הצלם ודמות תחתון מערב שבת כאמור. ומאז הרגישו כל ישראל באותו ההפשט והסלוק והסכימו לבכות שלשים יום ומשעת ההסכמה כתיב ויתמו שהימים קבלו תמימות ממה שקבלום ישראל עליהם ועלתה הסכמתם לרצון לפניו יתברך ללמד עליהם זכות מצורפת למעשה כאלו כבר עשוהו וכדאי ליכתב בתורת ה' תמימה קריאה נאמנה ככתבה וכלשונה. חלילה לה מן הגוזמות והיא רחוקה מן השתופים ומן ההשאלות אלא ע' פנים לתורה וכל פן עולה לכמה טעמים אכן מצינו פסוק אחד מפרש חברו שלא כמדרש חכמים ומשם ראיה ברורה שבכל התורה כלה אין מקרא יוצא מידי פשוטו כדרבא במסכת יבמות והוא בדברי הימים באמציה שהרג את הורגי אביו ואת בניהם לא המית ככתוב בתורת משה לא יומתו אבות על בנים והתם אצטריך לדין עדות שלא יומתו אבות

### יד יהודה • המשך

דמשה אתבטיל כ"ש אחרינן מאן חמי תרעין דבי מדרשא דמשה דנעלו דלא ננעלו אחרינן כלהו אורייתא דמשה עציבא עליה בההוא זמנא מאן לא עציב בגין כך כל תרעי דבי מדרשא ננעלו ואצטריכו כלא לצדיקא ליה לק' בארח שבתא והיינו צדקתך כהררי אל תלתא אינון דאסתלקו מעלמא בהא זמנא וכלהו כלילן במשה חד משה נביאה מהימנא עלאה וחד יוסף צדיקא וחד דוד מלכא בג"כ תלת צדוקי דיני הכא וכו' : וכן נמצא בתשובת הגאונים שע"כ תקנו צדוק הדין בתפלת המנחה בשבת וגם נהגו שלא לקבוע מדרש באותה שעה משום חכם שמת כל מדרשות בטלי' : כר' ינאי במ"ר שנביא בסמוך שאמר שכתב משה י"ג ס"ת באותו היום שמת וא"א שהיה בשבת : וכתנא דסדר עולם על פסוק ויהי ביום השביעי ותפול החומה ר' יוסי אומר שבת היה וכ"ח בניסן היה ומוכח מזה שר"ח ניסן היה באחד בשבת ור"ח אדר בשבת וז' בו שמת משה היה בע"ש כמ"ש כ"ז הרא"ש בפי' ע"פ : ולא יצדק לומר כן שנתבטל בית מדרשו שהרי עוסק באותה השעה בשמנה פסוקים שכתב ועו' א"א שזה היה בשבת דהאיך כתב בשבת דליכא למימר שהותר לו משום במתים חפשי כיון שאם מת נעשה חפשי מן המצות שהרי כשכתב לא היה עדיין מת אלא ע"כ אית לן למימר וכו' : ויש סמך לזה בזוהר פי' יתרו עמו' קכ"ט : קרא עצמו מחוקק ספון כדכתי' וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון והיינו בעוד שהוא מחוקק וכותב הוא כבר ספון ונקבר וכדמסיק : שאלו היה מלת ספון תאר ומחובר למלת חלקה כדפרי"שי וז"ל אותה חלקה ספונה וטמונה מכל ברי' שנא' ולא ידע איש את קבורתו יקשה שהיה צריך לומר ספונה בלשון נקבה כמו מלת חלקה ומה שתירץ בזה המזרחי במ"ש וז"ל ואין לטעון ממלת ספון שהוא לשון זכר על החלקה שהיא לשון נקבה כי החלקה הוא החלק ומלת ספון שב אל החלק וכו' נראה להרב דוחק ויותר ניחא ליה שמלת ספון היא תאר ומחובר למחוקק וכמו שתרגמו אונקלוס המתרגם ארי באחסנתיה משה ספרא רבא גניז

**יד יהודה • המשך**

אלא ששינה הרב הכוונה כי לפי דברי אונקלוס תהיה הכוונה כי שם הוא חלקה אשר מחוקק ספון שם ויהי׳ ספון פעול ויקשה לפי׳ סמיכות התי״ו במלת חלקת שהיה צריך לומר כי שם חלקה וודאי שקושיא זו דחקה לר״שי עד שהוצרך לחבר מלת חלקת ומלת ספון יחד ולכן מחבר הרב הלשון ותיקנה כאונקלוס אבל אמר שמלת ספון איננה פעול אלא תאר למחוקק והכוונה כי שם חלקת משה שהוא מחוקק ספון ויצדק לו זה התאר להיותו נקבר בשעה שהיה כותב השני פסוקי׳ וימת ויקבור וכשכתב אח״כ שארי הפסוקים כבר היה קבור וספון : שהרי הקי״בה אומר ויקבור וכו׳ וכמי״ש לעי׳ בענין המיתה שהקי״בה אמר וימת משה והוא כותב ומתמותת : על הדבר אותה בעדות בנים אלא כדאמרן וכבר פירשו לה בפסוק ערים גדולות ובצורות בשמים שכן הוא האמת כפשוטו שאין שרים חיצונים נכנסים בגבולי הארץ במרום וכן מה שאמר אברהם אל נעריו ונשתחוה ונשובה אליכם אלו נשחט יצחק היה מתקיים לתחיית המתים שאליעזר נכנס חי בגן עדן וישמעאל יזכה שעשה תשובה והיינו דקאמר להו שבו לכם פה עם החמור אבל לא לעולם הבא עם החמור ואפילו דברי דוד לאחימלך הכהן שנראית כנגיבות דעת לפקוח נפש ודבריו אשר שם בפי חושי הארכי לפייס את אבשלום כלם לשון חכמה השומר אמת לעולם כמבואר יפה אצלנו במקומו כי על כן באו בספרי הנביאים ללמד על האמת שמצלת את בעליה. הרוצה לטעות יטעה ולעולם קושטא קאי וכן מה שאמר מיכיהו לאחאב עלה והצלח ונבארהו:

**יד יהודה • המשך**

הקומה ר״ל שהיה ענין הקבורה במה שפסק לכתוב במאור לבושו וכלפי אותה הקומה הוא קובר וכותב שמנה פסוקי׳ בקומה זו יסוד אבא : ויצדק עם זה הא דאפליגו רבנן בפי׳ ויקבור אותו בגיא מ״ד הוא קבר את עצמו ומ״ד הקי״בה קבר אותו שדברי שניהם אמת והיינו שהשי״ קבר אותו במאמר במה שאמר ויקבור אותו ומשה קבר עצמו בכתיבה במה שכתב ויקבור אותו כדלעי׳ בגמ׳ השי״ אומר והוא כותב : שבכתיבתו של משה ומסירתו שמסר קומת מאור לבושו : ומכאן ואילך וכו׳ סיומא דמלתי׳ הוא : בספר המיוחד שזכרנו הוא יסוד אבא שנקרא ספר וקומ׳ זו לא נגנזה עד יום השבת ובזה צדקו יחדו כל דברי חכמי׳ : וקרוב לשמוע ר״ל ועו׳ אפשר לומר בזה

**יד יהודה • המשך**

שהצלם ודמות התחתון של מרע״ה נסתלק בע״ש והעליון נסתלק בשבת : מה שאנו בביאורו לקמ׳ בחלק ד׳ : ולא ירחיקו וכו׳ ר״ל דאין קושיא אם גופו של מרע״ה היה מת בצאת ממנו הצלם התחתון בע״ש היאך נתקיימה הקומה העליוני למטה בלי גוף עד לעת המנחה ביום השבת כי אמנם אפשר שנזדכך אליה גולם נראה לעינים כמו גבי המלאכים אצל א״א ע״ה גבי עשרה הרוגי מלכות : גאולה היתה להם במה שנעלמו מן העין בגוף ונפש וירד דמות דיוקנם לקבל השבטים גדולים שעשו השודדים : ובסוף נהרגו השודדי׳ והאויבים בהרג הרוגיהם דהיינו מן אותן הדיוקנאות : וכ״ש שיוסיפו שלמי העיון אהבה ויחבבו הדרוש הזה להשוות הדעות בענין זמן מיתתו של משה בשביל מה שנזכר מזה במ״ר פי׳ וילך על פסוק הן קרבו ימיך וז״ל ר׳ סימאי אומר היום קבל לפני הקי״בה אמר רב״שע איני זז ואיני שוקע ומשה קיים כיון שידע משה שהיה לו למות באותו היום מה עשה אמר ר׳ ינאי כתב י״ג ס״ת י״ב לי״ב שבטי׳ ואי הניח בארון שאם יבקשו לזייף דבר שיהיו מוציאים אותה שבארון אמר משה מתוך שאני עסוק בתורה שכולה חיים היום שוקע והגזרה בטלה מה עשה הקי״בה רמז לשמש והיה עומד ומתקשה כנגדו אמר איני שוקע ומשה קיים בעולם וכו׳ קרא את יהושע אמר לפניו רב״שע יטול יהושע ארכי שלי ואהא חי א״ל הקי״בה עשה לו כדרך שהוא עושה לך מיד השכים משה והלך לביתו של יהושע וכו׳ הרי שאמר שבאותו היום שמת היה כותב הי״ג ס״ת וא״א שהי׳ זה בשבת ואמר עוד שלמחרתו השכי׳ לפתחו של יהושע ואותו היום נסתלק והא כיצד אלא ודאי כדאמרן : והא קאמינא וכו׳ ר״ל וטעמ׳ דאשתהי הצלם ודמות העליון הוא נמי כדברי הזוהר בגין למנדע וכו׳ : שכבר נתקדש באותה שעה מאתמול להתקבל ברצון העליון דעתיקא קדישא : ומאז בע״ש הסכימו לבכות וכו׳ ושפיר כתב משה ויבכו בני ישראל וגו׳ אע״פ שלא נעשה עדיין לפי שהסכמתם ומחשבתם נחשבת למעשה וע״כ כתי׳ נמי ויתמו ימי בכי אבל משה אע״פ שעדיין לא נשלמו והיינו שלשון ויתמו אינו לשון סוף אלא לשון תמימות והכוונה שהימי׳ קבלו תמימות וזכות בזה משעת ההסכמה ועיין מ״ש הרב מזה במ׳ יונת אלם פי׳ כ״ו ויתוקן ג״כ בזה מה שהרגישו המדקדקים בנקוד ויתמו שהי׳ ראוי לנקוד התי״ו בפתח ולא בשבא וכמו יתמו חטאי׳ מן הארץ כמ״ש הר״דק בספי׳ השרשי׳ כי אמנם אם יתפרש בלשון תמימות

**יד יהודה • המשך**

יצדק הניקוד בשבא : כאלו כבר עשוהו כמ״ש הרב ס״פ הקדום וע״כ כדאי ליכתב וכו׳ אע״פ שלא נעשה עדיין : ככתבה התי״ו של ויתמו בגי׳ כ״ח : חלילה לה לתורה שנאמר שמדברת בדרך גוזם כמו שארי המדברים במליצה : והיא רחוקה מן השתופי׳ שרגילים המדברים ליפות הלשון בדרך שתוף השם או בדרך השאלה משם אחר אבל התורה כל דבריה הנחמדים עם שניתנו לידרש בע׳ פנים מ״מ גם הדרך הפשוט אמת צדקו יחדיו : כדרבא בפ״ב דיבמו׳ (ד׳ כ״ד) גבי יבם אמרינן על שם אחיו פרט לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום ע״ש אחיו ונאמר להלן ע״ש אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן לנחלה אף שם האמור כאן לנחלה אמר רבא אע״ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי ג״ש אפיקתיה מפשטיה לגמרי פירי״שי אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואע״ג דדרשינן ליה לדרשא מידי פשוטו מיהו לא נפיק לגמרי : והוא בדי״ה (ב׳ כ״ה) כתי׳ ואת בניהם וגו׳ : והתם בגמ׳ פי׳ זה בורר נדרש הפסוק לא יומתו וגו׳ לענין עדות : אלא כדאמרן שגם פשוטו הוא האמת : וכבר פירשנו מ״ש בפי׳ עקב שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן לבוא לרשת גוים גדולים ועצומים ממך ערים גדולות ובצורות בשמים שאינו גוזם כלל כי כמו שאמר זוהר פי׳ ויקהל ע׳ שע״ה שיש למעלה מחיצות המבדילות בין תחומי א״י ובין ארץ העמי׳ ושארי שרים הממוני׳ על ארצות העמים עומדי׳ מחוץ לא״י ברחוק אלף אמה ואין רשאי ליכנס שם וגם אין רשות לאחד מהם ליכנס לתוך תחום חברו אלא בזמן כשינתן לו רשות לשלוט על חברו וע״ש ובגלאנטי דרש בזה משי״ה לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים וע״ש והנה עפ״ז שפיר קאמר מי אתה עובר לרשת ערי א״י אף שהן גדולות ובצורות למעלה בשמים שאין רשות לשום א׳ מהשרי׳ ליכנס לשם והטעם הוא שאין אתה עתה ממלכות השרי׳ אלא תחת מלכות דקי״בה ולדעתי לכך מסיי׳ וידעת היום כי ה׳ אלהיך הוא העובר לפניך וגו׳ : וכן מ״ש אברהם לנעריו אני והנער וגו׳ ונשתחוה ונשובה בלשון רבי׳ כלומר הוא ויצחק אף שהיה סבור שישחט יצחק מ״מ דיבר נכונה ולא כיחש לו בדעתו שאלו נשחט יצחק אע״כ היה מתקיי׳ דבר זה שיבוא אליהם לזמן התחיה ואין צריך להדוחק שכתב האבן עזרא בזה ורז״ל אמרו במדרשי׳

### יד יהודה • המשך

שבדרך נבואה אמר כן וכ"כ רש"י ז"ל והיינו ניבא ולא ידע מה ניבא וגם זה אינו מספיק כמ"ש בספ' יפ"ת : והיינו דקאמר מלת פה לדיוקא פה עם החמור אבל לא לע"הב שאז יהיו עם יצחק בג"ע : ואפי' דברי דוד בברחו מפני שאול ששקר לאחימלך כמבואר בכתוב (מלכי' כ"א) והי' רשאי לגנוב דעתו מפני פקוח נפש וכן הדברים אשר שם בפי חושי הארכי לומר לאבשלום עבדך אני המלך וגו' (שמוא' ב' ט"ו) אע"פ שהיה מותר לו לעשות כן להצלת נפשו ולבטל עצת אחיתופל מ"מ אמת היה אומר וכלם לשון חכמה היו : ללמד על האמת שמצלת ולא כאלו יש חכמה בשיקרא : וכן מ"ש מיכיה' עלה והצלח קושטא קאמר : ונבארהו במ' אב"ח ח"ב סי' ג' :

### יואל משה

ושקרנוהו ואיננו פי' שנפטר משה מן העולם: ובכלל דברינו כו' פי' שאנו מפרשין יחיד קורא בלי סרסור ובכללן דברי רש"י שאין מפסיקין בהן לקרוא אותם ע"י תורגמן וצריך להפסיק בין כל פסוק בקריאת התרגום ע"כ אמר יחיד בלי תורגמן קורי אותם: ואחרי כן נולד הספק כו' פי' אחר שנגנזו הס"ת שכתבה משה בדמע נולד הספיקות שלא היה להם ס"ת של משה ללמוד ממנה: לבטל גזירות הגליות כו' כמ"ש לקמן פרק ט"ו שגדלה מעלת משה ודור המדבר ממעל' א"י שאלולי נכנס עמה' היו מעבירין דרך א"י לג"ע והיה מבטל להם החרב המתהפכת לשמור דרך עץ החיים ע"ש: עד שהיו האותיות מתאימות כו' עד אין עינו של משה ולא ס"ת חסרי' כו' וזהו שכתוב עד תומם ר"ל שניהם תמים משה וס"ת: שם הכתיבה הוא שם הוי"ה ושם הקריאה הוא שם אד"ני שהם בכלל ח' אותיות נגד שמנה פסוקים ונזכר בהם משה ח' פעמים כי שם הוי"ה במלוי יוד"יין גי' קפ"ד כיצד יו"ד יו"ד ה"י יו"ד ה"י וי"ו יו"ד ה"י וי"ו ה"י הן הכל עולה קפ"ד גם שם אה"ה במילואו גי' קס"א כיצד אל"ף ה"י יו"ד ה"י גי' קס"א קפ"ד קס"א עולים כמנין חש"ק בשם ר"ל כ"ק: והתיבות יב"ק הוא ב' שמות שם אלהי' ושם הוי"ה הרי קי"ב וגם שם הוי"ה ואה"ה ואד"ני קי"ב והוא ר"ת "ענינו 'ביום 'קראינו וגם גי' ר"ת "ענך 'הי' 'ביום 'צרה גי' יב"ק: והאותיות כמנין חש"ק פי' כי יש ג' מיני אהבה 'חפיצה 'חשיקה 'דביקה ר"ת אחד ובזה יצאה נשמתו של ר"ע באחד שמעתי בשם ר"ש בן ר"ק ז"ל והם נגד ד' אותיות הוי"ה: וכל דברי חכמים קיימים כו' פי' דפעם משמע שמשה כתב ח' פסוקים בדמע ופע' אמרו יהושע כתבן אלא אלו ואלו דא"ם ס"ת י"ג שכתב משה בעצמו כתב גם הח' פסוקים וב"ב ס"ת אחרות כתבן יהושע הח' פסוקי': שכתב בו מן המים משיתיהו פי' כי משה מעלתו היה מן היסוד שבחכמה אבא עילאה ועתה במותו חזר ליסודו דייקא לאותו מעלה: בהעלותו מן המדומע פי' ע"ד סאה א' תרומה שנפלה לק' סאה של חולין רמז למשה שאין לו שייכות בעולם ולא ירד אלא להעלות ניצוצי קדושה מעולם העשייה שירדו בעון אד"הר וזהו סאה תרומה הוא משה שנפל למאה סאות של חולין הם ישראל ואח"כ כשמתן העל' את המדומע בק"א: לשמי מרום והוא משה עלה למרום: וע"ז לא כהתה עינו כו' כמראה אש בית לה לתורה כו' פי' מלת בראשית דרש ברי"ת א"ש גם הוא בית אש והרי באמצע שהוא אלקי' בצרופי כזה א' א"ל אל"ה אל"הי אלהי' גי' ר' ולא כהתה עינו של משה מאותו מקדין שמורה על הדין ולא היה העולם יכול להתקיים אלא בשיתוף מד"הד כי משה ממד' חס"ד ג"כ וזהו מן המים משיתיהו בח"סד וזהו וירא ראשית לו בזכות משה ע"כ אמר ולא נס לחה כטבע המים כו' ועל אותו העלאה שעלה משה למרום בעת פטירתו נאמר ויעל משה כו' וימת שם: כטעם עוברי בעמק הבכא הוא בעולם העשייה שישראל הרשעים בוכים מצרתם שנדונים ומשה תיקון אותם: ואין לך ע"פ ה' מדוקדק יותר מזה כו' פי' ששרשה של משה הוא ביסוד אב"א ובכל מדה הוא קומה ופרצוף אחד כו' ומשה מת ביסו"ד שבחכמה במדת

### יואל משה • המשך

ארך אפים שהוא החוטם שהוא גי' ס"ג ששם מאיר שם של ס"ג מנין חוטם וזהו סוד ותפלתי אחטם לך וגם סוד לבעל החוטם אני מתפלל והחוטם היה על סה והוא ע"ס ק' ששם? כסתלק מר"עה: בני יומא כירום נקם כו' ואף שהוא החוטם ומשה היה קרבן עולה זכר ונתקבל שם לריח ניחח: דהיינו בספר כי יכול נקרא ספר ע"ד יוסף ס"ת כדלעיל: דרשינן מא"ב רמז לאבא עילאה היא יו"ד: אל הקומה הרמוזה בהר ההר ע"ש? איש תבונות כו' כי קומתו של אהרן בסו"ד אב"א אימ' עילאה וממראה מתניו ולמעלה נקרא בי"נה מזווג חכ"מה ותבי"נה מצד שהיא אם על הבנים וממראה מתניו ולמטה נקרא תבו"נה וחלק של מעלה נקרא הר ושל מטה ההר ועלה אל הר ההר אל קומתו עד לחוטם להיות ריח ניחוח כנ"ל והוא ג"כ ע"פ ה': וממנה נמשכה המיתה בעצמה ולא גזר עליו שיעלה וימות כמו שציוה למשה ומות שם וגו' כי אהרן היה שושבינא עילאה ומקוה חיים ואיך יגזור עליו שימות אלא ע"י שליח הוא משה נאמר לו: ובמרים היא ג"כ מתה בסו"ד של מל"כות באותה הקומה נסתלקה לריח ניחוח לחוטם כנ"ל אלא מפני שעולת נקיבה לא הותרה אלא לעתיד ע"כ לא נאמר בה על פי ה' בתורה בהדיא: ולמדנו שמעשה הצדיקי' כו' אדלעיל קאי פרי י"ב שספרי צדיקי' מתכבדי' עמהם כו' יעויין שם: ולא יצדק לומר כן פירש שבטל בית מדרשו שהרי הוסיף אז ח' פסוקים בתורה ועוד זה לא היה בשבת ואסור לכתוב בו: דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין פי' כשהדינין יורדין מלמעלה עפ"כ למלכות אזי הם תקיפין ול' מתערין משמע יורדין למטה כו' ע"ש: אלא שנתעכב גמר סלוקו עד יום השבת בגין למנדע ר"ל להודיע שלא נסתלק בדין כי בימי החול במנחה הוא שעת הדין ולא בשבת: שאלו היה תאר לחלקה כו' פי' שאם מלת ספון תואר למלת חלקה היה צ"ל ספונה ל' נקבה אלא שקאי על משה שהיה ספון וקבור ואע"פ כן מחוקק כתב ח' פסוקי' הנ"ל כי אותה קומה שכתב שאר התורה נסתלק בע"ש ונקבר וקומה שבה כתב ח' פסוקי' לא נסתלק עד יום השבת: צלם ודמות עליון נגד נשמה חיה: וצלם ודמות תחתון נגד נפש ורוח אבל יחידה אין צריך לבוש ע"ל פ"ד פ"ה: ולא ירחקו שלמי כו' פי' שלא יהי' רחוק בעיניהם זר היות הקומה העליונה נתעכב עד יום השבת וקומה תחתונה כבר נסתלק ואיך היה יכול להתקיים בעולם בלי גוף ע"כ אמר בהזדבך אליה גולם אחר כר' לג' אנשים כמו מלאכים דאברהם שנתלבשו בגוף או כהרוגי מלכות שירד דמות דיוקנם: היה למשה יותר התלבשת רוחני מצדיקי' הנ"ל: וכ"ש שיוסיפו אהבה כו' פי' שיסכימו הנ"ל לדרוש שנסתלק בע"ש וביום השבת כנ"ל שאחר כתיבת י"ג ספרים בע"ש נאמ' השכי' לפתחו משמע למחרתו ביום השבת דאין השכמה אלא למחרתו משמע שנמשך גמר סלוקו עד יום השב' עצמו: ומאז הרגישו כל ישראל כו' פי' כבר פי' מיתת משה שלא יהיו המאמרים סותרי' זה את זה אבל עדיין נשאר לבאר איך כתב ויתמו אבל משה והוא עדיין היה חי וכותב ח' פסוקי' ומתרץ כיון שהרגישו כל ישראל שנסתלק צלם ודמות התחתון ממשה בע"ש קבלו עליה' הבכי' שלשי' יום וקבלו אותן ימים תמימות ומעל' עליהם הכתוי' כאלו עשוהו כבר חלילה לה להתורה מגוזמא ח"ו רק ע' פנים לתורה וכל פן עולה לכמה טעמי': שלא במדרש חכמים כו' כי אין המקרא יוצא מידי פשוטו והדדם תדרוש או נזלוז דברי אלהים חיים: והתם איצטריך לדין עדות כו' פי' לא יומת אבות דרשו על עדות בנים ואיך אמר לא ימית כבנים ככתיב בד"ה ור"משה ז"ל בעדות בנים אף כלחודך שאין המקרא יוצא מידי פשוטו: וכן ערים בצורות בשמים ממש כי יש בירושלים של מעלה חומת אש סביב לה נקראים מנ"דן כג"ידין? שאין ס"מ ושל מעלה יכולין לכנוס לפנים מהם כמבואר בנא"כנזי על פסוק לא האמינו מלכי ארץ כי יבא צר ואויב בירושלים של מעלה נמצא שאין גוזמא בתורה כדעת המפרשים ורש"י ז"ל: וכן גבי אברהם שאמר ונשובה אליכ' רמז לע"הב כי



לתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

יצחק יתקיים לתחיית המתי׳ ואליעזר נכנס לג״ע וישמעאל עשה תשובה נמצא שכולן למקום אחד יחד משא״כ פה עם החמור עכשיו עתה דומה לחמור ולא לעתיד אחר שיעשה תשובה: כי על כן באו בספרי נביאי׳ פי׳ ע״כ נכתב בספרי נביאים להורות כי לא

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק יד

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

על זאת וכו׳ מחובר למ״ש בס״פ הקודם שכל הדברים שבתורה לשון חכמה הוא אף שלפי פשוטן אינן נראי׳ כן ואמר הרב כאן שעל זאת מה שתלמיד ותיק מחדש ומפרש בענין זה וכיוצא בו התפלל התנא בסוף אבות יהי רצון וכו׳ ותן חלקנו בתורתך שהכוונה שבחלקנו שאנו מחדש׳ בתורה למטה תן ג״כ למעלה בתורתך ויתבאר לפנינו :

כי כשם שהודיע ה׳ לישראל ולחכמי׳ את הסודות העליוני׳ כן מודיע הש״י למעל׳ להמלאכי׳ מה שהתחתוני׳ הת״ח מחדשי׳ בתורה :

עושי דברו ממש כי בדבר ה׳ שמי׳ נעשו דבר ה׳ זו תורה שהיתה כלי אומנתו של הק״בה כידוע מריש ב״ר וכן עושי׳ הצדיקי׳ בדבריהם שמי׳ חדשים והיינו בחדושי תורה שלהם דבר יום ביומו :

כדברי ר״ש בן יוחאי בזוהר בראשית עמו׳ כ״ד וז״ל ר״ש פתח ואשים דברי בפיך כמה אית ליה לב״נ לאשתדלא באורייתי׳ יממא וליליא בגין דק״בה ציית לקלהון דאינון דמתעסקין באוריית׳ ובכל מלה דאתחדש באורית׳ על ידא דההוי׳ דאשתדל באורית׳ עביד רקיעא חדא תנן בההיא שעת׳ דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דב״נ ההיא מלה סלקא ואתעתדת קמיה דק״בה וקב״ה נטיל להההיא מלה ונשיק לה וכו׳ ההיא מלה טסת וסלקא ונחתא ואתעבידא רקיעא חדא וכו׳ וכל אלין שאר מלין דאורייתי׳ דמתחדשין קיימין קמיה קב״ה וסלקין ואתעבידו ארצות החיים וכו׳ ועל דא כתי׳ כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדי׳ לפני וגו׳ עשיתי׳ לא כתי׳ אלא עושה דעביד תדיר מאינון חדושין ורזין דאורייתי׳ וכו׳ ע״ש :

### רמ״ע מפאנו

על זאת התפלל התנא דאבות באומרו ותן חלקינו בתורתך כי כשם שכח מעשיו של מעלה הגיד לעמו כך מעשה הצדיקים גבורי כח עושי דברו ממש בחדושי תורה בהלכה נתון באוצר מלכו של עולם תורה של מעלה והוא כלי אומנותו לעשות מהם בכל יום תמיד שמים חדשים וארץ חדשה כדברי רבי שמעון באגדתיה ועל זה אמרו הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל לפי פשוטו כי הוא חתום ומינח בקרן זוית עד יזל מים מדליו של ישראל לחדש בו על פה רזי תורה ומזל זה אינו פוסק והולך כל ימי החפץ ויש דור מגדל אוכלוסין של חכמים יותר מחברו ועל הכוונה הזאת אמר ר׳ זירא כי סליק להתם יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל שפירושו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ואמר חלקנו בלשון רבים אם לכללות החכמים לשתופי נפשיה בזכות הרבים ואם להמשך מה שאמרו על פסוק אז נדברו ויכתב תרי מיכתבן מלייהו בספר הזכרונות ועל כרחך לומר שעל עלויין של חדושי תורה הדברים אמורים דאי לא מי גרע עסק התורה מכל שאר מצוה ואפילו קלות שבהן שהרי כל מעשינו ליחידים נמי בספר נכתבין. ואי בעית אימא איכפלו מקרא ומשנה וגמרא ללמדנו דתרי דוקא מיכתבן מלייהו אחד דברי תורה ואחד שאר המצות והני תרי יצר טוב ויצר הרע נינהו שהם דוקא איש אל רעהו אל תקרי רע בכל מקום אלא ריע שנברא לשמשנו ולסייענו בעבודת שמים והן הם ב׳ מלאכי השרת הסודרים תלמודו של אדם בפניו בצאתו מן העולם שלא יהא לו בשת פנים לפני הקב"ה כדברי חכמים על פסוק לא ירעיב ה׳ נפש צדיק ועלייהו רמיא להסדיר לפניו מה ששמעו מפיו תורה כל ימי חייו ונתחדשו שניהם על ידו שהרי משך אותם לבית המדרש ומאן מלאכי השרת רבנן ובמסורה ויגל תרין ויגל את האבן ויגל

### יד יהודה • המשך

עד יזל וכו׳ מפרש שס״ת תלוי במזל היינו במה שמזיל בו מפי הת״ח בחדושיו :

שפירושו שהדבר ההוא שמחדש בתורה יתקבל גם למעלה :

ואמר חלקנו בלשון רבים ולא אמר חלקי והטעם הוא אם לכללות החכמים ר״ל או בשביל שבקש כן על כל החכמים כדי לשתופי נפשיה עמהם כמ״ש ז״ל לעולם לשתתף אינש נפשי׳ בהדי צבורא :

ואם להמשך וכו׳ ר״ל או בשביל שנמשך אחר מאמרם ז״ל בפ״ק דברכות על פסוק אז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו ויקשב ה׳ וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ואמרו ומנין לשנים שיושבים ועוסקי׳ בתורה ששכינה עמהם שנא׳ אז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו וגו׳ ומנין אפי׳ אחד וכו׳ וכי מאחר דאפי׳ חד תרי מבעי׳ תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות חד לא מכתבן מליה בספי׳ הזכרונות :

ועל כרחך צ״ל דמיירי מחדושי התורה ולומ׳ דתרי דוקא נכתבי׳ חדושי׳ שלהם אבל לא בחד דאליתה אלא תרצה לומר דמיירי סתם מעסק התורה תקשי׳ אמאי חד לא מיכתבן מליה הא תנינן וכל מעשיך בספר נכתבי׳ וכי נגרע עסק התורה משאר מצות וכבר הרגישו התוספות שם בקושיא זו ודעתם ז״ל תרי מיכתבן מלייהו עם אחרי׳ אבל חד מיכתבן מיליה לבדו ולהרב נרא׳ זה דוחק וניחא ליה יותר דעל עלויין של חדושי תורה קאמר תרי מיכתבן מלייהו ומשום הכי אמר נמי התנא בלשון רבים ותן חלקנו חדושי התורה ליכתוב למעלה בתורתך דתרי מיכתבן מילייהו :

ואב״ע דלכך איכפלו המקרא ומשנה דאבות וגמ׳ דברכות בענין זה ללמדנו שלא לבד בד״ת אלא גם במצות תרי דוקא בעינן אבל

### יואל משה • המשך

דבר רק גוזמא רק הכל באמת ובתמים:

### יד יהודה • המשך

אין הכוונה על שני בני אדם אלא על שני יצרי׳ שבאדם יצ״הט ויצ״הר לפי שמחוייב האדם לעבוד את ה׳ בשני יצריו כמ״ש ז״ל בכל לבבך בשני יצריך ביצ״ט וביצ״הר ואמרו עוד פ״ק דברכות לעולם ירגיז אדם יצה״ט על יצה״ר וע״ז אמרו תרי ר״ל אם גם היצ״הר מסייעו בכך ועוסק בד״ת מיכתבן מלייהו אבל חד והיינו שהיצ״הט לבדו עוסק בתורה ואינו מכריע עצמו על היצ״הר שיהא ג״כ מרוצה בכך לא מיכתבן מליה ומה דקתני וכל מעשיך בספר נכתבי׳ מיירי במידי מהמצות **[חסר]** ומשנה וגמ׳ נמי בד״ת היינו לפי שבתורה קל הוא הדבר שכפו גם היצ״הר כמ״ש ז״ל פגע בך מנוול משכהו לבה״מ :

שהם דוקא איש אל רעהו האמור בכתוב שגם היצ״הר כריע כאח ליצ״הט בעבודת שמי׳ שלא תקרי יצר רע אלא ריע כמ״ש לעי׳ ח״א פכ״א ובמ׳ אב״ח ח״ב סי׳ כ״א :

כדברי חכמים במדרש הובא בילקוט משלי לא ירעיב ה׳ נפש צדיק זה ת״ח שכל זמן שמתעסק בתורה בחייו ואם נעלם ממנו פרק א׳ או דבר מלמודו אינו נפטר מן העולם עד שמלאכי השרת באים בשעת פטירתו וסודרי׳ לפניו כדי שלא יהא בושת פנים לפני הק״בה לעתיד לבוא וגרסת הרב שני מלאכי השרת ומפרש שאלו הם היצ״ט והיצ״הר דעלייהו רמיא הדבר :

שהרי משך גם שניהם לבה״מ ועל אלו ודאי יאמר מאן מלאכי רבנן : מלמד וכו׳ וה״פ ויגל את האבן בשביל הצדיק את היצ״הר שנקרא אבן מעל פי הבאר שאת ומעבירו וכובשו אז יגיל האבן עצמו וזה כבודי :

לעשות רצון קונו מכוין שעם ההסתה שמשיא את האדם לדבר כבודי מלמד שיש שמחה לאבן נגף בזמן שהצדיק מעבירה מעל פי הבאר שכן יצר הרע לעשות רצון קונו מכוין. עוד במסורה רק תרין והבור רק כי לא דבר רק הוא מלמד שהכל תקון עולם ובהיותו נשמע ליצר טוב גם הוא מוטב ומיכתבן מלייהו. חד לא מיכתבן מילוי באבני שיש טהור כיון שלא נכתבו בעולם הזה בלב האבן. והוא טעם זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן ונוטל שכרו והוא נעשה צנור לשכר המגיע לחברו על דרך הנמנה מעשרה ראשונים שנוטל שכר כל הבאים אחריו לא לגרוע חלקם אלא שכלם זוכים על ידו נמצא הוא נוטל שכר כולם ונתנו להם ונשאר לו כנגד כלם כי האחרים נוטלים ממנו והוא אינו חסר והא והא איתא כמו שנזכיר לקמן. ולמדנו מזה שגופות הצדיקים האוכלים לשובע נפשם להשיב צורת הנאכל להתעצם אוכל כמו שנזכיר בזה בפרק י"ז מאחרי שיזכו לתחיה שוב אינם חוזרים לעפרם כדברי רבותינו. ואף על פי שאין בעולם הבא אכילה ושתיה לא יחשבו האברים המיוחדים לזה שיהיה מציאותם בעת ההיא לבטלה כיון שהיו תשמישי קדושה בעולם הזה כאכילת מצוה לאכול לחם לפני האלהים והנה בכל לעיסה ולעיסה הוסיפו כח בגבורה של מעלה לחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית בהתחדש על ידם צורה משכלת אל המלח והמים שהם מבעלי הצורה הדוממת ואין צריך לומר לבעלי הצומחת והמרגשת וראויים צדיקים הללו לשתי עטרות בראש כל אחד לקנה ולושט האי כי ארחיה בתקון המעשה והאי כי ארחיה בתקון ברכת הנהנין ששבה לכל צדיק ברכת המצוה. וזיו שכינה עולה על גביהם לפי טהר מחשבותם וזכוך כוונתם יום יום והוא הזיו שהשכינה נהנית ממנו כטעם ויאכלו מעבור הארץ כי לא יטוש ה׳ את עמו בעבור שמו הגדול וכתיב ממני פריך נמצא:

### יד יהודה • המשך

עברה חפץ בצדקות ה׳ ורצונו שיכפהו האדם לזה :

שהכל אפי׳ היצ״הר הוא תקון העולם שכוונת ההסתה הוא שיתגבר אדם עליו ויקבל שכר ע״ז וגם הוא היצ״הר עתיד שיתוקן וה״פ והבור הוא היצ״הר רק מהמצות ועכ״ז לא דבר רק הוא אלא תקון העולם :

ובהיותו וכו׳ נשמע וכו׳ סיומא דפרושא הזה של תרי מיכתבן מלייהו :

חד ר״ל היצ״ט לבדו מבלי שיכריח גם את היצ״הר למעשיו :

באבני טיט טהור למעלה : **[חסר]** האבן ביצ״הר :

והוא טעם שאמרו ז״ל בפ״ב דחגי׳ זכה וכו׳ וה״פ זכה שמכריח גם את היצ״הר נוטל היצ״ט חלקו וחלק חברו היצ״הר והיה מפני זיכויו אותו ליטול שכר ע״כ נוטל היצ״ט גם את השכר הזה על שזיכהו לכך ואין היצ״הר חסר כלום משכרו בשביל זה :

על דרך דאיתי׳ בפ׳ שלשה שאכלו אמר ריב״ל לעולם ישכים אדם לבה״כ כדי שיזכה וימנה עשרה הראשוני׳ שאפי׳ מאה באים אחריו קבל עליו שכר כולם שכר כולם ס״ד אלא אימ׳ נותני׳ לו שכר כנגד כולם ומפרש הרב ע״פ דרכו בכמה מקומו׳ דאלא אימ׳ אינו דוחה את המאמר הראשון ור״ל אבל שניהם אמת וקבל עליו שכר כולם דקאמר הכוונה שהוא מקבל שכרם ונותנם להם וגם הוא אינו חסר בשביל זה אלא נותני׳ לו ג״כ שכר כנגד כולם :

לקמ׳ ח״ג פ״ח :

ולמדנו ממה שאמרנו בענין יצ״הר שגם הוא מקבל שכרו להיותו צורך ותשמיש קדושה במכ״ש לאברי הצדיקי׳ שיקבלו שכרן לעה״ב אע״פ שאין צורך להם לאותו הזמן כיון שע״כפ היו

### יד יהודה • המשך

תשמישי קדושה :

להשיב צורת דבר הנאכל יהיה דומם צומח או חי ולהעלותו אל עצמות האדם האוכל וצורתו שהיא הנפש המדברת :

אחרי שיזכו הנפשות לתחיה ויאכלו סעודת הלויתן למדנו ששוב לא יהיו חוזרי׳ לעפרם אלא יעמדו כן בגוף ונפש וכל אבריהם :

כדברי רבותינו בפ׳ חלק :

לבטלה עד שנאמר שבעולי׳ זה כלה הגוף והאברים כדעת מי שסוברי׳ כן כי המים והכוכבים נבחרים לקבל שכר כיון שהיו תשמישי קדושה למלאכין בע״הז לאכילותם :

בכל לעיסה הוסיפו שכרם במה שהעלו צורת הנאכל למדרגת האוכל :

### יד יהודה • המשך

בהתחדש ע״י צורה משכלת אל הנאכלים הדוממי׳ שהם המלח והמים ולהשיבם אוכל :

ואצ״ל להצמחי׳ או ב״ח שהם יותר קל שתבוא צורתם לצורת האוכל :

לשתי עטרות שאמרו בגמ׳ פ״ב דברכות לעה״ב אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבי׳ ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה שמלת ועטרותיהן הוא לשון רבים מעוטו שנים ומוסב על כל צדיק וצדיק והן א׳ לקנה ואי׳ לושט :

האי הושט כי ארחיה לאכול ולשתות שבו תקנו צורת הנאכל

**יד יהודה • המשך**

והוא תקון מעשי והאי הקנה כי ארחיה להוציא קול שבו ברכו על אכילתם ורוממות אל בגרונם בברכת הנהני ועי"כ זוכין לשתי עטרות וכוונת המאמר לעה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' באופן שהאברים המיוחדי' לזה נראין להיות לבטלה ומי"מ יושבי הצדיקים בהם על שהיו תשמישי קדושה ולא עוד אלא ועטרותיהן שתי העטרות שבשביל אכילתם בע"הז בראשיהן של כל א' וא' : על גביהם של העטרות וזהו ונהני מזיו השכינה ופירושו ע"ד שנתבאר לעיל ח"א פכ"א שההנאה של מצוה מעוררת אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים שהשכינה נהנית לפי זכות ופועל המחשבה שהיתה בהנאה ההיא וע"ז אמרו מזיו השכינה ר"ל שאותו זיו וזוהר המחשבה שמהנה את השכינה עולה על גביהם באופן דהשתא נהני נמי הצדיקים בעצמם מאותו זיו :

כטעם הכתוב ויאכלו מעבור הארץ (יהושע ה') שהכוונה שאכלו מפרי הארץ העליו' שהיא השכינה וכן מ"ש בעבור שמו הגדול הכוונה ג"כ לזה ומלת בעבור כמו מעבור הארץ כלומר בפרי שמו שלא יטוש ה' את עמו אבל מחיה אותם בפרי שמו :

וכתיב כי ממני פריך נמצא (הושע י"ד) ונדרש זוהי פ' לך לך ע' רל"ח על פרי השכינה וע"ש :

**יואל משה**

שמים וארץ כמבואר בזוהר ע"פ אשר אני עושה כו' בשם ר"לצ"ק כי מעסק סתרי תורה נעשים שמים חדשים וכתיב השמי' שמים לה' וזהו הנסתרו' ר"ל מכח רזי תורה נעשי' שמים לה' שהיינו כי שמי' הם לה' ומעסק הנגלות נעשי' ארצות חדשים שנא' והארץ נתן לבני אדם וע"כ אמר הנגלות לנו כו': הכל תלוי במזל מל' יזל מים מדל"יו של ישראל שמחדושי שישרי' מחדשים כולם נתנו באוצר מלכו של עולם תורה של מעלה וזהו ותן חלקנו בתורתך דייקא: דל"יו גי' נ' שערי בינה ע"כ אמרו רז"ל הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שהיה נ' שערי בי"נה: חדושי תורה הדברים אמורי' כו' פי' הא דתרי מכתבו מלייהו מיירי בחדושי התורה דוקא דאלת"ה מי גרע עסק התורה משאר מצות שכולם אפילו ליחיד נכתבין בספר כמ"ש וכל מעשיך בספר נכתבים ומ"ש כאן שאמרו תרי דוקא מכתבן מלייהו אלא ודאי על חדושי תורה נאמרין הדברים ואב"א דאכל שאר מצות נמי קאי והא דאמר תרי דוקא קאי על יצר טוב ויצר הרע שבשתיהן עושי מצות שמרגיז היצ"ט על יצ"הר ואל תקרי יצר הרע אלא הריע שני אז נדברו איש אל רעהו והן הן היצר טוב והיצר הרע: שיש שמחה ליצר הרע לאבן נגף הוא יצר הרי בזמן שהצדיק מעבירו מעל פי הבאר הוא האדם שכפיהו שכן הוא מכוין לעשות רצון קונו שכפיהו האדם ויעשה רצון קונו: והבו"ר רק הוא יצר הרע כי לא דבר רק הוא אף הי"הר תיקון העולם וזהו תרי מכתבי מלייהו לאפוקי חד שאינו כופה את היצר הרע ואין לו אלא יצר טוב שהוא חד לא מכתבן מיליה באבני שיש טהור שלמעלה וסודו להנחיל לאוהבי

**יואל משה • המשך**

יש כי הענין הוא בכ"תר תר"ך אורות כמנין כת"ר והוא ב' פעמי' י"ש והוא נותן ש"י לחכ"מה ש"י לבי"נה וכתר הוא ממצע בין שתיהן אך לחכמה נותן בדרך אור ישר ולבי"נה דרך אור חוזר וזהו סוד וחכם באחור ישבחנה ומרומז בפסוק ה' שמעתי ר"ת י"ש שמעך יראתי ר"ת ש"י כי י"ש הוא או' ש"ר ש"י הוא אור חוזר וזה ש"י"ש ש"י י"ש הי' משמש לכאן ולכאן: והא והא איתא כו' פי' דבגמר' הקשו שכר כלם ס"ד ותי' כנגד כולם והמחבר פיר' דהא והא איתא דנוטל בתחיל' שכר כלם ואח"כ נותן לכל אחד חלקו ונשא' לו ג"כ שכר כנגד כולם ואינו חסר כלום כמדליק נר מנר: לה להשיב צורת הנאכל פי' לתקן את הד"ק או שום מאכיל להעלות ניצוצי קדושה שבו נפלו מחטא אדם הראשון כמ"ש למעלה שנפלו לחי צומח ודומם ובאכילת הצדיק בכוונתו הטוב' מתקן אותו מאכיל ומתעצם בו שיש בו שורש ועצמות: ואע"פ שאין אכילה ושתי' כו' פי' וא"כ תקשי למה יחזור לתחיית המתים להבראות עם שינים ואברי' האוכל' כיון שלא יהיה שם אכילה ושתייה מתרץ הואיל והיו תשמישי קדושה בע"הז באכילה שלהם וטוב כוונתם שנתקדש ע"י צורה המשכלת אל המים והמלח שהוא הדומם וא"צל לצומחי' ובהמה המרגשת וראוים צדיקי' לשני עטרות א' כנגד קנה וא' כנגד ושט הקנ' הוא המוציא קול ברכ' הנהנין וא' כנגד הושט שאוכל בו ומתקן הנאכל וזהו פי' על הגמ' לעתיד לבא בע"הב אין בו אכילה ושתייה אלא הצדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיה' ונהנין מזיו השכיני': ששבה לכל צדיק פי' בברכה שבירך על האכילה היה בבירך על המצות כיון שאכילתו למצו' תקשי והוא זיו שהשכיני' נהנית כו' פי' הא דאמרו נהנית מזיו השכינה פירושו זיו של שכינה שהשכינה נהנית בו והוא מדת ת"ת שמאיר במלכות היא השכינה ור"ל שהובא למדרגת זוכר הנקרא זיו השכינה נהנין ממנו עיין זוהר במדבר עמו' רכ"ח והוא איקרי קודש זיו רמז להא ירחא ושתא דנהיר סיהרא כי גוף וברית חשבינן חד וז"ש כל זמן שהצדיק יסו"ד בעיר מלכ"ות היא זיווה בתיקוני' איתי' הו"ד כמשמעו והדר כל"ח והוא זיווה וזה ג"כ פנה זיווה ר"ל כשיצא צדיק מהעיר אין השפע בא מזיו העליון מצדיק יסוד עולם וידוע ששלשה אלה הו"ד יסוד כל"ח יחד הוא ענין אח"כמו שנבאר בפ' שאחר זה וזהו סוד שנתנה תור' בחדש סיון שנקרא קדש זיו ונקרא תאומים כי תורה אמרנו למעלה שהוא בת"ת ויוסף ביס"וד וחשבינן להו חדא זיו של תור"ה ויהו והו"ו משך והו"ו יעקב יוסף גוף וברית חשבינן חדא: ממנו פריך נמצא כו' פי' עבור הארץ הוא פרי המל"כות הנקרא ארץ וזהו בעבור שמו שהוא אדנו ועיין זוהר לך לך עמו' תל"ג:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק טו

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

ויתכן לפרש תפלת התנא ותן חלקנו בתורתך שהכוונה שתזכר למעלה בישיבה של מעלה את ההלכה בשם אומרה למטה :

כי הא דאית' במדרש ר' אחא בשם ר' יוסי בר חנינא אומר בשעה שעלה משה למרום שמע

**רמ"ע מפאנו**

ויתכן לפרש גם כן ותן חלקינו בתורתך כי היא אמנם בקשה מאתו יתברך שחלקנו בתורה יהיה לרצון לפניו מכלל השנון שהוא עוסק בתורה בישיבה של מעלה כי הא דיתיב ותני אליעזר בני אומר עגלה בת שנתה פרה בת שתים ולפי שהיה

**יד יהודה • המשך**

קולו של הק"בה שיושב ועוסק בפי' פרה ואומר הלכה בשם אומרה אליעזר בני אומר פרה בת שתים ועגלה בת שנתה וכו' אמר לפניו רבי"שע יהי רצון שיצא מחלצי א"ל הק"בה חייך שיצא מחלציך ההי"ד שם האחד אליעזר

### יד יהודה • המשך

ושם אותו מיוחד אליעזר :
ולפי שהיה ר״א וכו׳ בפ״ב הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזני׳ ואליעזר בן הורקנוס עמהם ואלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כלם ופירשו המפרשי׳ שדברי שניהם **[חסר]** ר״א בן הורקנוס היה מכריע כל חכמי ישראל בשמועתיו כדלקמן והיה בזה סיני ור״א בן ערך היה מכריע בחריפותו ובפלפולו שהיה עוקר הרי׳ כמ״ש בגמ׳ בהוריות על רב יוסף ורבה והנה ר״א זה שאמר פרה בת שתי׳ הוא ר״א בן הורקנוס והוא סתם ר״א הנז׳ בתלמוד והוא הכניס עצמו לדחיפות הנז׳ בע״ז ואמר הרב שלפי שהיה סיני נתאוה משה שיצא מחלציו אע״פ שלא היה עוקר הרי׳ כ״כ משום דסיני עדיף דהכל צריכי למרי חיטא כמ״ש שם בהוריות : מחברו ר״א בן ערך :
עיין בזה בסוף חלק הגי׳ סי׳ ל״ג שהיה אליעזר ממראה מתניו של משה ולמטה :
והרגיל בשוחא דרבנן מ״ש גבי חיה עלאה יבין שזהו שבקש משה על ר״א שיצא מחלציו ממראה מתניו ולמטה והיינו שהענין הוא במשה כמו גבי ישראל ויעקב שהכוונה שם לזעיר אנפין דמחצי ת״ת שלו ולמעלה נקרא נער ישראל ומחצי ת״ת שלו ולמטה נקרא יעקב כמו שיתבאר במ׳ יונת אלם פי׳ כ״ג ופרצוף יעקב הוא קטן ועליו נאמר מי יקום יעקב כי קטן הוא וכן הוא במשה ששניהם הם מיסוד אבא אלא שיעקב מלבר משה מלגאו כדאית׳ בתקוני׳ פי׳ שיעקב הוא מסטרא דלבר ממה שיצא מהארה דיסוד אבא ולחוץ בפני קומתו של זעיר בכל מקום שהוא ומשה מלגאו מהארת אותו היסוד ממה ששייר לעצמו בתוך זעיר כמ״ש ג״כ במ׳ יונת אלם פי׳ ע״ז והיה משה ג״כ מחציו ולמעלה אלקים ומחציו ולמטה איש ואמנם באר ופירי׳ נבואתו ע״י נ״ה דזעיר המכוון לראשי׳ מתני׳ כמבואר ג״כ שם וע״כ כשראה משה שרוח ה׳ נוססה בר״א לכוין הלכה כמו שניתנה בקבלה מסיני אמר רבי אליעזר סיני ומכריע בזה כל חכמי ישראל עם היותו מוכרע עמהם מחברו שהיה עוקר הרים אליו נתאוה משה שיצא מחלציו וקרא לבנו בשמו עיין בזה בסוף החלק השלישי והרגיל בשותא דרבנן דקאמרי גבי חיה עלאה ששמו ישראל ממראה מתניו ולמטה ישראל ממראה מתניו ולמטה יעקב וכן כתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא יבין מהו יהי רצון שיצא מחלצי והוא אם כן סיני דוקא ועל סוד זה כתיב זכר צדיק לברכה ובזוהר ריש פרשת במדבר משמע שיש כאן כפל הברכה זכ״ר בגימטריא ברכ״ה כעין מה שאמר משה רבינו ע״ה יוסף עליכם ככם והדר ויברך אתכם כי המזכיר את הצדיק מעורר לעומתו פרצוף שלו והנה פרצוף הוא בגימטריא שני פעמים ברו״ך אלמא צריך לכפול בברכתו לרבות כל שיעור קומתו וכתיב ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן בגימטריא בדד ינחנו ואין עמו אל נכר הרי הכפל נמי גבי עונה אמן אחר ברכותיו והן בגימטריא יעקוב מלא בוא״ו כדי שיתברך מלא קומתו וכן יעקב בלא וא״ו בגימטריא מלא״ך האלהים דהיינו אמן אמן לכן מה טוב שיהיו אצל כל אדם שני ריעים חברים מקשיבים ועונים אמן אחר ברכותיו. ולפי פשוטן של דברים אפשר כי בשעה שהראהו הקב״ה למשה דור דור וחכמיו צפה במעלתו של רבי עקיבא וידע שמששת ימי בראשית עלה במחשבה שיהיה בן גרים לפיכך בקש על רבו שיצא מחלציו ואולי היה מבני בנותיו וכשנתפס למלכות נתקיים בו ויצילני מחרב פרעה שעשאו משה פועל דמיוני להצלתו של רבי אליעזר. עוד טעמו וראו דבדידן תליא מלתא לחייב אותנו על הזהירות והזריזות במצות כפי כחנו והיינו חלקנו בתורתך כי אמנם חג ה׳ לנו ביום מתן תורתנו מקרא קדש לסוף חמשים יום אחר הפסח ופסח מצרים בחמשי בשבת היה ולכוליה עלמא בשבת ניתנה תורה שהוא לסוף נ״א יום והיא גופא קשיא. אלא ודאי כיון שמתן תורה היה בחוץ לארץ ה׳ חפץ למען צדקו ליתן חלקנו בתורתו שכן הסכימה דעת עליון לחוג בעצמו ובכבודו ביום טוב של גליות שהוסיף משה מדעתו כדברי רבי יוסי כי שם ערבים עליו דברי דודים המה היוצרים עת לעשות לה׳ לפיכך הפרו תורתו כתלונות הנביא ישעיהו לבד בך נזכיר שמך שדרשה בר יוחאי על הסוד הזה ומשום הא לא אישתמיט קרא בשום דוכתא

### יד יהודה • המשך

בבקשתו שיצא מחלציו ממראה מתניו ולמטה :
והוא ר״א א״כ בשביל זה היה סיני דוקא הלכה אפשר כי יתירה ממשה בנבואה מסיני :
ועל סוד זה בענין מחצי הקומה ולמעלה ומחצי׳ ולמטה כתיב זכר צדיק לברכה שצריך לברכו בכ׳ ברכות על שני חצאי קומתו כי זכר נמי ברכה הוא שכן הוא בגימ׳ :
ובזוהר ריש פ׳ במדבר ע׳ רכ״ו ת״ח האי מאן דאמר שבחא דחבריה מבנוי אי דממוניה בעי לברכא ליה ולאודאה עליה ברכאן מנלן ממשה דכתי׳ והנכם היום ככוכבי השמים לרוב לבתר מה כתי׳ ה׳ אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו׳ תרין ברכאן הוו ה׳ אלהי אבותיכם וגו׳ הא חד ולבתר ויברך אתכם כאשר דבר לכם לאודאה עלייהו ברכאן על ברכאן וכו׳ ע״ש וטעם הדבר הוא כי המזכיר את הצדיק מעורר לעומתו פרצוף שלו וזהו שאמרו בירושלמי פ״ד דשקלי׳ שהאומר שמועה בשם אומרו יראה בעל שמועה כאלו עומד לנגדו שנא׳ אך בצלם יתהלך איש :
לרבות כל שיעור קומתו ממתניו למעלה ולמטה :
בגי׳ בדד וכו׳ וע״כ אין בכפל אמן משום שתי רשויות ח״ו כדקאמרי רבנן גבי מודי׳ מודי׳ :
הרי הכפל אמן ואמן אפילו אחר הברכה שכבר אמר ברוך ה׳ וטעם הכפל שכן א״מן וא״מן בגי׳ יעקוב מלא בו״או ולרמז על מלא קומתו מתני׳ ולמעלה ולמטה שתהא כולה מתברך :
דהיינו בגימ׳ אמן אמן : שני רעים שיענו אמן שנים :
ולפי פשוטן של דברים בלשון שיצא מחלצי שמשמעו שבקש משה שיצא ר״א מזרעו אפשר לומר שטעם הבקשה הוא כי בשעה וכו׳ :
שיהיה בן גרי׳ מבני בניו של סיסרא : על רבו של ר״ע שהוא ר״א :
ואולי היה כן והי׳ ר״א מבני בנותיו של משה שמבני בניו א״א כי לא היה לוי :
וכשנתפס וכו׳ ר״ל דהא דקרא משה לבנו על שמו היינו כדי לעשות פועל דמיון להצלתו כשם שאליעזר בנו מורה על הצלתו של משה ע״ש אלהי אבי בעזרי

**יד יהודה • המשך**

ויצילני כך ינצל ר״א מחרב וכן היה כשנתפס ר״א למלכות נתקיים בו הפועל דמיוני וניצול כשאמר נאמן עלי הדיין וכסבור אותו ההגמון שעליו היה אומר וכו׳ ואמר לו פטור אתה כדאית׳

למימר שחג השבועות הוא יום מתן תורה ואין צורך למה שנתחבטו בו האחרונים ואם מעקרא הוראת שעה היתה מן השמים כדברי סתם תנא בברייתא שם בפרק רבי עקיבא אשרי האב שמקלסין אותו כמדבר על אוזן שומעת ברוך שבחר בהם ובמשנתם:

**יד יהודה • המשך**

בפ״ק דע״ז :
עוד טעמו וכו׳ חוזר הרב לענין תן חלקנו בתורתך ואמר שעוד יש לפרש בזה שבקש התנא שיסכים ה׳ על ידינו בענייני התורה והמצות וזהו תן חלקנו שאנו

**יד יהודה • המשך**

עושי׳ בתורתך ותסכים עמנו כי ודאי בדידן תליא מלתא המחייב אותנו להיות זריזי׳ ושוקדי׳ על המצות וע״כ הבקשה שיסכי׳ ה׳ עמנו כמו שאירע במ״ת וכדמסיק :
כי אמנם בגנות המלה זה שאנו עושי׳ אחרי אשר חג ה׳ לנו בששה בסיון שבו ניתנה התורה שהוא לאחר מלאת מ״ט יום לעומר וחמשי׳ יו׳ לפסח דהיינו ביום נ״א חג השבועות ודא ודאי קושי׳ לפסח מצרים שהיה ביום ה׳ כדאית׳ בפ׳ ר׳ עקיבא והיו כלין נ״א יום בע״ש ובשבת ניתנה תורה ביום נ״ב וכבר נתעורר הריב״ש על זה בתשובה סי׳ צ״ו וע״ש :
אלא ודאי שהוא הדבר אשר דברנו והיינו שה׳ שי׳ הסכים בזה עמנו בשני ימי׳ של גליות ומגיד מראשי׳ אחרית שיהיו ישראל עושי׳ לעתיד בח״ל שני ימי׳ חג השבועו׳ ולכן נתן התורה לסוף נ״א יום לפסח שהוא יום השני של גליות בח״ל :
שהוסיף משה מדעתו שם אפליגו רבנן ור׳ יוסי דלרבנן בששה בחדש ניתנה התורה ולר״י בשבעה בו ואמרינן דכ״ע בשבת ניתנה תורה אלא דפליגו בקביע׳ דירחא דלר׳ יוסי בחד בשבא איקבע ירחא ולרבנן בתרי בשבא ומקשי׳ הגמ׳ לר׳ יוסי מדכתי׳ היום ומחר ומשני אמר לך ר׳ יוסי יום א׳ הוסיף משה מדעתו דתני׳ ג׳ דברים הוסיף משה מדעתו והסכי׳ הק״בה עמו הוסיף יום א׳ מדעתו ופירש מן האשה ושיבר את הלוחות הוסיף יום א׳ מדעתו מאי דרש היום ומחר היום כמחר מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפקן ליה ש״מ תרי יומי לבר מהאידנא מנלן דהסכי׳ הק״בה ע״י דלא שרי׳ שכינה עד צפרא דשבת׳ וכו׳ והנה ע״י שהוסיף משה יום זה ניתנה התורה בשבת יום נ״ב שהוא י״ט שני של גליות :
כי שם וכו׳ ר״ל וטעם הדבר הוא כי ערבי׳ על משה דברי דודי׳ הת״ח שתקנו לעתיד שני ימי׳ של גליות לכבוד השכינה :
המה היוצרי׳ שמשכו בזה משום עת לעשות לה׳ כי ידוע דאכן בקיאין בקביע׳ דירחא ואין אנו עושי׳ שני ימים טובים אלא משום מנהג אבותינו שהיו עושי׳ גם בזמן הבית שני י״ט מספק במקום שלא היו יכולין השלוחי׳ להגיע לשם ואמר הרב שכוונו בזה לעת לעשות לה׳ כי בזמן הגלות פרידא אשתכח לעילא וזווג העליון מתבטל זולתי בשבתות וי״ט ור״ח כידוע מכמה דוכתי׳ מהזוהר וע״כ ראו החכמי׳ ז״ל להשאיר המנהג להיות עושי׳ שני י״ט לכבוד הזווג העליון וזהו עת לעשות לה׳ :
לפיכך הפרו הש״י ומשה תורתו ביו׳ נ״א ודחאו נתינתה ליום נ״ב להסכי׳ עם דור אחרון :
כתלונות הנביא וכו׳ ר״ל הפירוש הזה בפסוק עת לעשות לה׳ הוא על דרך דאית׳ בזוהר שמו׳ ע׳ ט״ו על פסוק לבד בך נזכיר שמך וז״ל לבד בך רזא דשמא קדישא כללא דעשרי׳ ותרין אתוון וכ״י לא מתברכא אלא מגו שמא דא דאקרי בך כד״א אשר נשבעת להם בך כנסת ישראל כי כבר ברזין ידוע וכמה דאשלימו אהבה לא הוה מתפרש דא מן דא הכי לאפרשא דא מן דא אתתא מבעלה מעילא ברעוני ולאו בלבבו בגין דלא לאחזאה פירודא והשתא בגלותי׳ אשתכח מגו עיקו אנון עבדין פירודא לאדכרא ההוא שם בר מבעלה בגין דאיהי שכיבת לעפרא והיינו לבד בך נזכיר שמך וכו׳ :
ומשום הא בשביל שיום מ״ת לא היה ביום חמשי׳ ממחרת בשבת ע״כ לא אשתמיט קרא וכו׳ :

**יד יהודה • המשך**

האחרונים עיין בהריב״ש סי׳ הנז׳ : הוראת שעה היתה כדבר י״ט שני של גליות :
מן השמי׳ כאשר הסכי׳ הק״בה ליתן התורה ביום נ״ב לפסח ולא שרי׳ שכינה עד צפרא דשבת׳ :
כדברי סתם תנא בברייתא דג׳ דברי׳ הוסיף משה מדעתו וכו׳ שבלי ספק אתי׳ לכ״ע :
אשרי האב לקלס אותו כן ולומר עליו ברוך שבחר בהם ובמשנתם כמאמרם ז״ל פ״ו דאבו׳ והקלוס הזה הוא כמדבר על אזן שומעת לשבר האזן :

**יואל משה**

מכלל השנון כו׳ מל׳ ושננתם לבניך פי׳ הלימוד של פמליא של מעלה שאומר דבר בשם אומרו אליעזר בני כו׳ כך בקשתינו ותן חלקינו בתורת״תך דייקא: ולפי שר׳ ליעזר היה סיני ומכריע כו׳ כמ״ש בפרקי אבות אם אתה נותן כל חכמי ישראל בכף מאזנים ור״א בכף שנייה מכריע את כולם אע״פ דאיכא התם שר׳ אלעזר בן ערך מכריע אף את ר״א עם כולם שהי׳ עוקר הרים מ״מ בדעתו שהוא סיני מכריע את כולם חוץ מר״א בן ערך שהוא עוקר הרים: וקרא לבנו פי׳ משה קרא לבנו שבו׳ בשם ר״א וזהו ושם האחד אליעזר המיוחד כמ״ש חז״ל: ששמה ישראל פי׳ הענין הוא בקומה העליונה ג׳ מדות הראשונות שכם זרוע ימין ושמאל והם גדו״לה גבור׳ ות״ת בבחינת ו׳ קצוות בעולם הבריאה וכנגדו בסוד ד״ו פרצופין וקם ממרא׳ מתניו ולמעלה נקראים ישראל עם זיווג לאה וממראה מתניו ולמטה דהיינו שוק ימין ושמאל וברית הן נצ״ח הו״ד יסו״ד נקראים יעקב עם זיווג רחל והג׳ של מעלה נקראים עוקר הרים שהם גנ״ת עני׳ אשא עיני אל ההרים דרשו על אברהם יצחק ויעקב נקראים הרים שהם גנ״ת והם עקרו את המדות שבטומאה להחזירו בקדושה וזהו עוקר הרים ממילא שממתני׳ ולמט׳ נקראים סיני ור״א הוא ג״כ סיני ע״כ אמר משה בדקדוק גדול יהי רצון שיהא יוצא מחלצי דייקא מחצי קומה שנקרא למטה סיני לאפוקי מחצי קומה שלמעלה שנקרא עוק׳ הרים א״א לו לצאת כיון שר״א אינו עוקר הרים אלא סיני והוא כפתו׳ ופרח כי משׁ ג״כ היה מאותו קומה: כפל ברכה לכלול כל שיעור קומתו שהוא ב׳ ענייני כנ״ל: מעורר לעומתו פרצוף שלו כו׳ כדאית׳ בזוהר פרשת פנחס עמו׳ ת״ר אתרי האי טולא וכו׳ וז״ש לעולם יראה האדם עצמו כאלו בעל שמועה עומד כנגדו שנאמר אך בצלם יתהלך איש ר״ל האי טולא קדישא וז״ש במסכת שבת האלהים עיני ראו ולא זר מפומיה דרב אמרו כן שראו אותו כנגדו עומד וכן ג״כ כוונת הגמרא אל יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכריהו הוא ע״ז הדרך ר״ל כל האומר דבר בשם אומרו אותו צורה בא לו לנגדו לכך אמר מתוך כך זוכריהו אותו האיש כי מזלו רואה אותו האיש כו׳: פרצוף הוא ב״פ ברכה כו׳ אלמא צריך לכפול כל שיעור קומתו ר״ל כי בפרצוף זה יש ב׳ מיני פרצופין ישראל ויעקב זה למעלה מזה והא דכתיב מי יקום יעקב כי קטן כי פרצוף קטן הוא מישרא׳ ופרצוף בגי׳ ב׳ פעמי׳ ברו״ך ומלת ברו״ך הוא רוכ״ב וזהו הנה רוכב על עב קל כי בי שמו הם שני שלהם כי״ר? ושם הוי״ה הוא כ״ו הכל עולה רוכ״ב לכ״ח הכה ר״ל מכח שם הוי״ה ממלא מספר רוכ״ב עם ע״ב ק״ל וכן ברוך יי׳ לעולם הוא ב״ר כ״ו ה׳ הוא כ״ו לעולם הוא קע״ו ניחי ה״ב כי הכ״ו של תיבת ברו״ך אין

### יואל משה • המשך

לו הכרע שקאי אלמעלה ואלמטה כאלו נכתב ב"ר כ"ו כ"ו קע"ו דהיינו בראשו ב"ר ובסופו ה' עם לעולם ב"ר ובאמצע כ"ו שהוא שם הוי"ה הרי כפל ברכה: בני ברך יעקב כו' פי' שלא תאמר שיש ח"ו שתי רשויות הואיל וכופל אמן ואמן ע"כ בני ברך יכתבו וכו' להורות אע"ג שכתב כפל אין לנו מקום לטעות אדרבה מור' על יחוד השם דהיינו גי' יעק"וב עם וא"ו או אמן אמן גי' יעק"ב בלא וא"ו לרמוז על ב' קומות שאמרנו: לפיכך בקש על רבו פירש ר' אלעזר היה רבו של ר' עקיב"א א"א לצאת מחלציו שהוכרח להיות בן גרים ע"כ ביקש על ר"א רבו שיצא מחלציו ואולי היה ר"א מבני בנותיו של משה וכשנתפס ר"ע למלכות ניצול כמ"ש למעלה פ' ט' ונתקיים בו ויצילני מחרב פרעה: עוד טעמו וראו כו' אחר ע"פ ותן חלקינו בתורת' שיסכים הק"בה על ידינו ביי"ט של גליות ובסוד העיבור בענין החדש הזה לכם כמו שנבאר: כי חג השבועות נאמר בתורה ביום חמשי' לספירת עומר וע"כ נתנה תורה ביום נ"א לפי חשבון יום א' דפסח היה ביום ה' יום שני שהוא ראשון לספיר' עומר היה ביום ו' ונמצא כלים נ' יום ביום ו' ובשבת נתנה תורה לד"ה אלא ודאי הוא היום שהוסיף משה

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק טז

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

איתא בירושלמי וכו' רוצה הרב לפרש עוד בקשת התנא באומרו ותן חלקנו בתורתך באופן אחר כדמסיק ולזה הקדיי מאמר ירושלמי זה :
שבין כל דבור וכו' ומסיק עוד שם ריש לקיש כי מטי להאי קרא אמר יפה למדני חנני בן אחי ר' יהושע מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול גל קטן כך בין כל דבור ודבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה :
איך שיובן שאין המכוון כאן לפרש זה המאמר אבל יובן איך שיובן :
בבבלי פ"ק דברכות א"ר לוי בר חמא ואיתימי ריש לקיש מ"ד עלה אלי ההרה ואתנה לך את לוחות האבן לוחות זו תורה והתורה זו משנה מצות אלו מצות חוקים ומשפטים אלו הדיני' אשר כתבתי אלו נביאים להורותם זה תלמוד מלמד שכולם נתנו לו למשה מסיני :
קרי בהו אשר כתבתי והיינו בהלוחות :
מקוים ממנה ליעוד כמו שיעד ירמיה (ל"א) והכוונה באמרו ועל לבם וגו' :
וקלות ההכרה שכוחה לישכח :
אמנם במוח שהוא מכוון על הלב לא תזוז התורה משם לעולם וזהו ועל לבם כלומ' במוח שהוא על הלב אכתבנה שלא תשכח :

### רמ"ע מפאנו

איתא בשקלים ירושלמי פרק ו' רבי חנינא בן אחי רבי יהושע דריש (שיר ה, יד): "מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ" על הלוחות שבין כל דבור ודבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה איך שיובן, וזה מסכים עם הנדרש בבבלי על פסוק (שמות כד, יב): "הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי" שכולם ניתנו למשה בסיני, ומאותה שעה קרי בהו אשר כתבתי.

ולנו דברים כפשטן שאלמלא זוהמת הנחש כבר היתה כל התורה נתונה בלבו של אדם וזרעו כמו שאנו מקוים ממנה ליעוד ירמיה שאמר (ירמיה לא, לב), נתתי תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה, והכוונה כי התורה בקרב לבנו מתנה היא וקלות ההסרה אמנם במוח שהוא מכוון על הלב וקרא זה אל זה לקול צנוריו עולים ויורדים באורח סתום כנודע תפוח מכתב אלהים לא תזוז משם לעולם וזה סוד התפילין במקום הלב ומקום המוח כי משאבדנו השלמות העצמי הוצרכנו לדוגמתו מבחוץ ועל זה נאמר שימני כחותם על לבך בארנוהו במאמר אם כל חי.

ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן ולפי שמכלל העולם לא פסקה הוזקקו ללוחות הברית. אי נמי כיון שנעשינו בני חורין מן המות

### יד יהודה • המשך

וקרא זה אל זה הלב והמוח נותני' ומשפיעי' זה לזה ע"י ארח ושביל סתום מן עיני חכמים הבקיאים בנתוח :
כנודע לחכמי הרפואה שכולם פה אחד שיש באדם דרכי' ומסילות נעלמי' מלבד הנראי' לעין :
וזהו סוד התפילין של יד הוא כנגד הלב ושל ראש במקום המוח :
כי משאבדנו ע"י זוהמת הנחש את התורה שהיתה השלמות העצמי נתונה בקרב לב האדם הוצרכנו את השלמות מבחוץ במקום הלב והמוח להיות שם לדוגמתו ותחת של השלמות הפנימי :
וע"ז על התפילין מבחוץ נאמ' שימני כחותם על לבך וכחותם על זרועך הנדרש בזוה' על התפילין והיינו כחותם על לבך תפילין שבראש כנגד המוח שהוא על הלב וכחותם על זרועך תפילין של יד :
במ' אב"ח ח"א סי' י' וע"ש :
פסקה זוהמתן והי' מן הראוי שתהא התורה חרותה על לוח לבם כבראשונה אלא לפי שעדיין לא פסקה הזוהמ' מן העולם ע"כ הוזקקו ללוחות משא"כ לעתיד כשתפסק הזוהמא מכל היצור יקויים על לוח לבם אכתבנה כימי עולם וכשני קדמוניות :

### יואל משה • המשך

מדעתו וע"ש אלו ב' ימים חג השבועו' ב' שני י"ט של גליות הואיל והיו בח"ל עדיין כי ערבי עליו די' דודים הם הצדיקים שכל הדור ודור המה היוצרים: כתלונות ישעיהו כו' שדרשה בן יוחאי על סוד הזה עיין זוהר פ' שמות עמוד ט"ו: שבגלו' לבד ב"ך הוא ו"ו שבשם שהוי' גי' כ"ב נזכיר שמך ה' אחרונה לבד אנו עבדין פירודא בגלותא בין ו' לה' בי"ט של גליות שאנו עושין וז"ל והיה בכל זמנא וזימני ר"ל כל מועד ומועד אנן עבדין פירודא ובגי' לבד ב"ך הא ת"ת דתמן שמא דכ"ב נזכיר שמך דא עטר' פי' שעושין בגליות ב' י"ט השני לכבוד השכינה שהיא אתנו בגלות ודו"ק ועיין פרשת אמור בילקוט: הוא מתן תורה פי' לפי שבכל התורה נאמר שחג השבועות הוא יום החמישי' ובאמת לא הי' מ"ת כ"א ביום נ"א ע"כ לא נאמר שהוא יום מ"ת כדברי סתם תנא דברייתא כו' דס"ל אייר דההו' שתא מלויי מליא: כמדבר על אוזן שומעת פי' וכמשנתם פי' שמסכים על משנתם של הצדיקים שעושין מלא וחסר:

### יד יהודה • המשך

א"נ הטעם שהוצרכנו ללוחות אף שכבר פסקה הזוהמ' הוא לפי שאנו חבלנו מעשינו שאחר שהיינו בחי' בני חורין ממ"ה וכו' כידוע לא היה לנו לירא מן המות ולומר ואל ידבר עמנו אלקי' פן נמות וע"כ אף שהי' שכלנו כעצם השמים לטוהר כיון שדברנו באלקי' שאל ידבר עמנו הוצרכנו ללוחות האבן להסיר ממנו לב האבן :

ע"כ כיון שהלוחות היו לתקן המעוות שהגיע לנו ע"י זוהמת הנחש יפה אמרו ז"ל בפי' כיצד מעברין (ד' נ"ד) אלמלא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה תורה משתכחת מישראל כי היה הדבר כבתחלה קודם שהטיל נחש הזוהמא :

ולולא סרחנו וכו' ר"ל והענין שלא הית' תורה משתכחת ע"י הלוחות הראשונות ולא הועילו לזה הלוחות השניות הוא כי לולא סרחנו בעגל היו ידיו של משה אמונת אומן לישא תמיד עליהם שתי הלוחות ולהעביר בהן את ישראל על פי שבכל תלמיד ותיק היה יכול להסתכל ולהבין בהן כל הדקדוקי תורה שהיו כתובי' בהן וכדמסיק בסמוך :

שהרי גדלה מעלת משה באופן דליכא למימר שחפץ בה למעלתה :

כמבואר בזוה' בראשית עמו' ק' וע"ש :

לא שאל רק המעבר דרך א"י כי היה חפץ לילך אל שערי ג"ע ובקש לעבור דרך א"י דוקא כדי ליתן עיניו בה דומה לבוראו שכתיב ביה תמיד עיני ה' אלהיך בה והרמז לא"י עליונה מדת מלכות כמבוא' בזוה' וכמ"ש הרב במאמר אב"ח ח"ב סימן ח' והי' משה מתאוה ליתן עיניו בא"י התחתונה ובאתערותא דלתתא יתעורר למעלה :

ואלו זכינו וכו' מוסב למ"ש לעיל שאלמלא סרחנו בעגל היו ידיו של

מן היסורין ומן המלכיות הנה שב לבבנו ושכלנו כעצם השמים לטוהר ואנו חבלנו בעצמנו כשאמרנו למשה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות ומאז ניתנה תורה להכתב על לוחות האבן להסיר ממנו לב האבן על כן אמרו (ערובין נד, א) שלא היתה תורה משתכחת מישראל אלמלא נשתברו לוחות ראשונות. ולולא סרחנו בעגל לא הוצרכו ליגנז בארון אלא ידיו של משה היו להם תשמישי קדושה לכסא כבודם ומושב יקרם ליכנס עמהם לאלתר בקרב כל ישראל לארץ ולציון מכלל יופי לא להשתקע או אפילו לגור שם שהרי גדלה מעלת משה ודור המדבר הרבה יותר ממעלת ארץ ישראל כמבואר בזוהר ואפילו בסוף הארבעים שכבר כלו דור המדבר למות מקרב העם התחנן משה אעברה נא וארא לא שאל רק המעבר ליתן עיניו בה כטעם תמיד עיני ה' אלהיך בה ליודעים סודו ומשה היה חפץ מאד להגיע עד שערי גן עדן הסר משם את הכרובים ואת להט החרב לפתוח דרך עץ החיים לגוי צדיק שומר אמונים. ואלו זכינו שמשה רבינו ע"ה ילך לפנינו מעילוי לעילוי ולוחות עדות על שתי ידיו הנה אז כל תלמיד ותיק הקרב הקרב היה רשאי להסתכל ולהתבונן בהם ועיניו רואות כפי כחו דקדוקי תורה חרותים עליהם שהכל נאמר למשה בסיני.

ושועתנו לפניו יתברך אחת היא על כן אמרנו שחלקנו בעמל תורה המסור לשכלנו להבין ולהשכיל בה יהיה נתון וכמוס בתורת ה' תמימה חרות על הלוחות לא ימאס ולא יגעל כתורתו של דואג דכתיב ביה גם אל יתצך לנצח דלא ליתי לעלמא דאתי יחתך ויסחך מאהל דלא לימרו שמעתא משמיה בבי רבנן ושרשך מארץ חיים סלה דלא ליהוו ליה בני רבנן. ומי שיזכה לראות בחייו בכל היוצא מפיו חרות על הלוחות מובטח לו שהוא ותורתו חיים וקיימים באור פני מלך ועכשיו שנגנזו לוחות הברית כל העוסק בתורה לשמה יבושר בזה כאלו עינו ראתה:

### יד יהודה • המשך

משה תשמישי קדושה לכסא כבודם של הלוחות ואז אלו זכינו כן לא היתה התורה משתכחת מישראל אלא כל תלמיד ותיק הבא ונגש אל הלוחות היה רואה עין בעין דקדוקי תורה כפי כחו והשגתו לחדש ולהשיג בה :

שהכל נאמר למשה בסיני אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כמאמרם ז"ל והיה חרות על הלוחות ברמז נפלא עד הגיע עת התלמיד ההוא להתבונן בהן ויוציא לאור תעלומות החכמה :

ושועתינו וכו' ר"ל שעל דבר זה התפלל התנא ותן חלקנו בתורתך והכוונה שחלקנו אשר אנחנו משיגים עכשיו בהתורה ע"י עמל ויגיעת שכלנו ולא ע"י הבטה בהלוחות תן בתורתך ויהיה ג"כ חרות על הלוחות כאלו השגנו אותו ע"י ההתבוננות בהן :

כתורתו של דואג דכתי' ביה וכו' כמאמרם ז"ל פי' חלק והיינו שבקש דוד עליו שתורתו תהא מחוי ומאוס מאהל הלוחות :

### יואל משה

וקלות ההסרה כו' פירש ההסרה נוח לשכחה: וקרא זא"ז כו' משפיעין זה לזה כענין ומקבלין דין מדין שכתבנו לעיל ח"א פי"ד ע"ש: פתוח מכתב כו' פי' הוא ל' תפתח על האבנים דאיפוד כך התורה מפתוח במוח שלא תזוז משם לעולם אך כשאבדנו השלימות וחטאנו אז נשתכח' התורה והוצרכו לדוגמת' דוגמא המוח תפילין של ראש מרכב' עליונה ותפילין של יד מרכבה תחתוני וצינור' ביניה כנגד הלב מבחוץ: לקול צינוריו פי' מן הלב יש צינור באורח סתום שאינו נראה לעינינו: השלימות העצמי כו' פי' שתהיה התורה עצמו במוח ולב: וכשעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן ונעשו בני חורין ממ"ה וממלכיות שב לכם כעצם השמים כו' שלא היתה ראוים לשכח מעולם אך שסבלנו

### יואל משה • המשך

בעצמינו כו' ולולי סרחנו בעגל לא היו הלוחו' נגנזים בארון אלא ידיו של משה היה ללוחות תשמישי קדושה שהיו נשאים בידו לעולם והיה נכנס בהן לאלתר לא"י ומשם לג"ע והיה מבטל את להם החרב המתהפכת השומר דרך עה"ח והיה רק עובר דרך א"י כמ"ש אעברה נא וארא: יותר ממעלת א"י כו' ר"ל כדאיתא בזוהר וז"ל כל אינון ששים רבוא מעלמא עילאי הוי ובההוא דיוקנא הוי אזלי במדבר' וחד מנהון לא עאיל בארע' עיין שם: ועיניו רואות כפי כחו כו' פי' כי כל אחד היה רואה דקדוקי תורי



לתוכן העניינים

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק יז

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

כ״ע וכו׳ אחר שהזכיר הרב בפ׳ הקודם ענין הלחות שהיה הכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש חרות עליהן מבאר עוד ע״ז את המאמר המפורסם בענין הללו אוסרים והללו מתירי׳ שכל דבריה׳ דברי א״ח דכ״ע משתבשין בביאורו ומוציאין אותו מפשוטו מפני שקשה להם איך אפשר ששני דברי׳ הסותרי׳ זה את זה יהיו אמתיים ואמר הרב שהאמת הברור הוא שהענין כפשוטו כי כן אמרו במשנה כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים והכוונה לכל שני חלקיה ששניהם יתקיימו כגון מחלוקת הלל ושמאי שאלו ואלו דברי א״ח ויש לו סוד למעלה וגם להלכה למעשה כל אחד אמת לזמנו וזהו סופה להתקיים שאם עכשיו אמת חלק א׳ סופה לזמן אחר יתקיים חלק השני משא״כ מחלוקת שאינה לש״ש כגון מחלוקת קרח אין סופה להתקיים בשני החלקי׳ בשום זמן שבעולם כי לעולם ולעולמי עולמים משה ותורתו לבדו אמת :

כי הא דמצינו גבי מחלוקת החכמים במצות פריה ורביה בפרק הבא ע״י (ד׳ ס״א ע״ב) במשנה לא יבטל אדם מפריה ורביה אא״כ יש לו בניי ב״ש אומרי׳ שני זכרים וב״ה אומרי׳ זכר ונקבה שנאמ׳ זכר ונקבה בראם ובגמ׳ מ״ט דב״ש ילפינן ממשה דכתי׳ בני משה גרשום ואליעזר וב״ה ילפינן מברייתו של עולם וב״ש לילפי מברייתו של עולם אין דנין אפשר משאי אפשר וב״ה נמי לילפי ממשה אמרי לך משה מדעתיה הוא דעביד דתניי ג׳ דברי׳ עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום פירש מן האשה וכו׳ מאי דרש אמר ומה ישראל שלא דברה עמהם שכינה אלא לפי שעה וקבע להם זמן אמרה תורה אל תגשו אל אשה אני שמיוחד לדבור בכל שעה ושעה ולא קבע לי זמן עאכ״ו והסכימה דעתו לדעת המקום שנאמ׳ לך אמור להם שובו לכם לאהליכם פירש״י

### רמ״ע מפאנו

כוליה עלמא ידעין ומשתבשין במאמר המפורסם לחכמים שהללו אוסרים והללו מתירים וכולם דברי אלקים חיים. והאמת הברור הוא כי כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופה להתקיים ולאמת דבריה לכל חלקיה, כי הא דאיפליגו רבנן במצות פריה ורביה פרק הבא על יבמתו. דתנא דידן וחד מתנאי בראי שוין משום בית הלל דבעינן זכר ונקבה, וחד תנא ברא מתני הכי משום בית שמאי, ודא ברירא דמלתא ודאי, דילפינן מבריאתו של עולם דהיינו אדם וחוה, והדוגמא אליהם בשתי אותיות ראשונות של שם הכוללות את כל השם כנודע, ולא נחלקו אבות העולם בכך, ומשרבו תלמידים שלא שמשו כל צרכם כדלקמן, חד מתני משום בית שמאי דבעו ב׳ זכרים, והיינו תנא דידן דיליף מבניו של משה שאלמלא כן פירש מן האשה, והנה הדוגמא לדידיה י׳ ו׳ שבשם, שהמה מחזירים אחרי האבדה המתבקשת להם, ומבריאתו של עולם לא ניחא ליה למילף, שאין דנין אפשר משאי אפשר. ואיברא קשיא לן עליה אימור דילפת ממשה שאם הוליד ב׳ זכרים יצא ידי חובתו, שלא יצא באחד מי שמעת ליה דילמא בחד נמי היה פורש? אלא ממשה ליכא למיגמר שפטר עצמו מן המצוה כעוסק במצוה רבתי, דמשום כבוד שכינה פירש מן האשה ודן קל וחומר לעצמו מפרישת הר סיני, והסכימה עמו דעת המקום. ועוד כתיב ואשתך ושני בניה עמה. משום דמלתא יתירתא הות ביה במשה איש האלהים, דכתיב בדברי הימים: בניו יקראו על שבט הלוי. וכמו שיבא. ואיכא תנא ברא משום בית שמאי דבעו שני זכרים ושתי נקבות, לדוגמא שלמה בד׳ אותיות, ויליף מבריאתו של עולם באופן אחר, שכן אדם וחוה נצטוו בפריה ורביה והולידו קין והבל ואחיותיהם, ומשנהרג הבל ונולד שת כתיב תחת הבל. אלמא בבציר מהכי לא סגי, והשיבו לו בגמרא הודאה בעלמא היא כי שת לי אלהים זרע אחר. ותנא ברא אחרינא משום בית הלל סבר דסגי בחד או זכר או נקבה, וקאמר לשבת בעינן הא איכא,

### יד יהודה • המשך

ילפינן ממשה שכיון שהיה לו שני בניי פירש מן האשה מבריית עולם אדם וחוה משא״א דאי לא ברא׳ חוה לא הוה נקבה אחריתי אבל הכא מי שיש לו זכרי׳ נקבות הרבה בעולם :

עו׳ שם תניא ר׳ נתן אומר בש״א שני זכרי׳ ושתי נקבות וב״ה אומרי׳ זכר ונקבה אמר רב הונא מ״ט דר׳ נתן אליבא דב״ש דכתיב ותוסף ללדת את אחיו את הבל הבל ואחותו קין ואחותו וכתיב כי שת לי אלקי׳ זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ורבנן אודיי׳ הוא דקא מודייא תניא אידך ר׳ נתן אומר בש״א זכר ונקבה ובה״א או זכר או נקבה אמר רבא מ״ט דר׳ נתן אליבא דב״ה שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד לה שבת פיר״שי את קין את הבל תרי אתין רכויין לומר נקבות היו עמהן כי שת לי אלקי׳ זרע תחת הבל אלמא תשלומין בעי ולא סגי׳ בלא שני זכרי׳ ושתי נקבות :

מ״ט דר׳ נתן אליבא דב״ה חד זכר או נקבה ולא מבריית עולם יליף ולא ממשה : לא ברא עולמו לתהו אלא לשבת להיות עסוקי׳ בישובו של עולם : וחד מתנאי בראי ר׳ נתן לפי תרי מתניתא : וחד תנא ברא ר׳ נתן לפי מתני׳ אידך :

ודא ברירא דמלתא דהכי דינא לב״ה ובין לב״ש בעינן זכר ונקבה :

והדוגמא וכו׳ בזוהר פ׳ צו עמוד כ״ח מתבאר שד׳ אותיות השם הן כנגד איש ואשה בן ובת ונעתיקוהו בסמוך ועל״ז נתן הרב טעם לשבח לכל א׳ מהדעות הללו באותיות השם שהן זכרי׳ ונקבו׳ י״ו זכרים שתי ה״ין נקבות כנודע ואמר שמ״ד זכר ונקבה היינו כנגד שתי אותיות הראשונות י׳ ה׳ שהן דכר ונוקבא חכמה ובינה :

הכוללות את כו׳ ר״ל והא דסגי בחד זכר ונקבה אע״פי ששתי אותיות האחרונות ו׳ ה׳ הן ג״כ זכר ונקבה היינו לפי ששתי אותיות הראשונו׳ כוללות גם האחרונות כדאיתא בספר האורה

**יד יהודה • המשך**

הובא בפרדס שער השמות פ"ג וז"ל וכשאתה קורא י"ה גם קצי השם נכלל בו ואין שם קציצה וכן סוד יו"ד ה"א עולה ככולו וחצי ככולו :

ולא נחלקו אבות העולם שמאי והלל בכך כתנא אידך משום ב"ש : כדלקמן פ' י"ט :

י' ו' שבשם שהמה ב' זכרי' ודרכם לחזור אחרי האבדה המתבקשת להם והיינו נוקביהון י' אחר ה' ראשונה אימא עלאה ו' אחר ה' אחרונה אימא תתאה :

ואיברא וכו' הכריח הרב שאין הלכה כמ"ד שני זכרי' דהאיך אפשר למילף ממשה שלא יצא בא' :

אלא ע"כ ממשה ליכא למיגמר דמדעתיה הוא דעביד וטעמיה משום שכל העוסק במצוה פטור מן המצוה וכיון שידע מק"ו שדבר ה' צריך פרישה אע"ג שאינו ק"ו גמור דאטו מפני שצוה פעם א' לבטל יבטל לעולם פרו ורבו וכמ"ש התוספות שם מ"מ לא הי' חושש למצות פריה ורביה דמצוה רבתי דשכינה פוטרתו :

ועו' דליכא למיגמר ממשה שכן התור' יחסה בניו ע"ש אמם כמ"ש ושני בניה וטעמ' משום מלתא יתירת' דהות במשה שלא בא לעולם אלא לקיומו של עולם והיינו להמתיק במדתו החסד את הדין שבו העולם נברא כדי שלא יאבד בו כמו שיבא לקמן בח"ג פ' די ולא בא לעולם לצורך עצמו ולכך נקראו בניו ע"ש אמם והיינו טעמא נמי שנקרא איש האלקי' מפני שלא בא לעולם לצורך עצמו ולכך דכתיב (בד"ה א' כ"ג) ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי והכוונה ומשה איש האלקים ולכך בניו יקראו בכלל על שבט הלוי ולא על שמו בפרט וכמו שיבא בח"ג פ' ה' :

בד' אותיות השם שהם שני זכרים ושתי נקבות כנז' :

והשיבו לו וכו' וע"כ אין הלכה כמותו :

והדוגמא באות י' שהיא או זכר בתחלת שם של הויה כנז' או נקבה בסוף של שם האדנות י' שבמלכות רזא דחכמתא זעירא כנגד ה' אחרונה שבשם של הויה כדאית' בזוהר בפרדס שער השמות פי"ג :

ולקושטא

דמלתא וכו' נותן הרב טעם לשבח והדוגמא באות י' שהיא זכר תחלה לשם הנכתב, והיא נקבה סופו של שם הנקרא, ולקושטא דמלתא לאו הכי הלכתא, דחד לאו שמיה שבת, דהא אחד רואה וניזוק, וכתיב כי ישבו אחים יחדיו. הא מאי אית לן למימר דקרא דייק דכתיב פרו להוליד זכר שהוא עקר פרי. ורבו להוליד נקבה שאינה אלא לרבייה בעלמא, ותשתלם הדוגמא כדאמור רבנן ביה ובאתתיה בבריה ובברתיה. ואולם בפירוש אמרה תורה להטות ההלכה למעשה אחרי רבים, כי כל נתיבותיה שלום. אבל לא יחשב שיהיה כזב בדעת היחידים הנדחים, כי אין מדומה שקר ח"ו במה שנאמר בסיני, ובמה שהוא חרות על הלוחות כפי מה שבארנוהו, אדרבה העיון ההוא הכולל השומר אמת לעולם ישפוט לפעולות אדם הנאה והמגונה והכל לפי מעשיו של אותה שעה, כי מה שהיה נאה קודם החטא היות האדם ואשתו ערומים שב מגונה אחר החטא, והוא אם כן הנאה והמגונה בהיותם ערומים כל א' בזמנו דברי אלהים חיים, המושל על ההפכים על חלוף הזמנים. ומעולם לא נחלק אדם מחכמי התורה להתיר את העורב ולאסור את היונה, על מה נחלקו? בדבר שיש לו ב' פנים אמתיים וצודקים לכאן ולכאן, הללו מסבירים פנים להיתר והללו לאיסור לפי מקומו ושעתו, נמצא ההיתר והאיסור שניהם אמת, ולב בית דין מתנה עליהם איזה יכשר הלכה למעשה, ומכאן אתה למד שיש הלכה ולא למעשה, ואינו אלא כדאמרן, וכבר המתקנו סוד בעניני השנון בהאי דקאמר רבי יהושע במסכת ברכות, אין החי מכחיש את החי. ומשם נלמד גם כן להההיא דבכורות, שאלו היה בית המקדש קיים חלקנו בין חבר לעם הארץ שלא נחשדו חברים להטיל מום בקדשים, אבל אחרי החרבן לא חלקנו, וכל דברי חכמים קיימים, וכן מצינו שאכילת הבשר נאסרה לאדם לגמרי חוץ מבשר היורד מן השמים שהיו מלאכי השרת צולין אותו לפניו או בשר תמותת מידו לו לצורך דמן ועורן כדלקמן בחלק הרביעי פרק י"ח. והותרה אכילת הבשר לנח ולבניו לגמרי, ולישראל הותרה קצתה מכלל האסור שנתחדש בקצתה, ולעתיד לבא ה' מתיר אסורים שישלים לקצתה סימני טהרה, וטעמא דמלתא כי האכילה מורה צורך הנאכל והכנתו להתעלות אל האוכל להתעצם בו וגם שלמות האוכל שממנו יצא מאכל, וזה פריו להחזיר הענף

**יד יהודה • המשך**

למה לית הלכתי הכי : דהא **[חסר]** ניזוקין כדאית' בפ' כיצד מערבין : וכתיב וכו' ר"ל שבני ראיה ממה שאמרה התורה גבי מצות יבום כי ישבו אחים יחדו שיש להם ישיבה אחת בעול' פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו כמ"ש ז"ל אלמא תרי דוקא קרו ישיבה :

הא מאי אית לן למימר שהלכתי כב"ה דמתניתין דסברי זכר ונקבה וכן יש לדייק מקרא פרו ורבו שלשון פרו שייך לזכר שהוא הפרי ורבו שייך לנקבה שאינה עיקר פרי אלא לרבייה ולגידול :

ותשתלם הדוגמ' וכו' לעיל אמר הרב שהדוגמ' בשתי אותיות הראשונות של שם הכוללות את כל השם ואחר שביאור באופן הזה כל חלוקי הדעות אומר שע"פ ההלכה דבעינן זכר ונקבה תשתלם הדוגמ' גם בכל ד' אותיות השם והיינו ע"י הוא ואתתיה בריה וברתיה ודבר זה איתי' בזוהר פי צו עמוד כ"ז בר"מ תקונן דאתוון אינון י' באיש ה' באשה ו' בבן חתן ה' בכלה וזכאה איהו מאן דקרי אתוון דיה"וה ביה ובאתתיה בברי' ובברתיה וכו' ובגין דא לית בר נש שלים אלא בבן ובת ומאן דלית ליה בן איהו ו' אסתלק י' ומאן דלית ליה בת לית ליה ה' דאיהי בת אתעליק ה' עלאה דאיהי אם מן בת זוגיה דאתוון לא שריין אלא דא בגין דא איש ואשה בן ובת דאתעבידו כדקא יאות שריא עליהו יה"וה ואתקריאו בנים לקב"ה ה"ד בנים אתם לה' אלקיכם :

ואולם כמו שהענין הוא במצות פריה ורביה שנתבאר שלכל א' מהדעות יש דוגמ' באותיות השם כן הוא בשארי מחלוקת שבדיני התורה שכל א' מהחלוקים ירמזו לסודות עליונות ואם בבחינת ההלכ' למעשה אין לנו אלא הדעה שרוב החכמים מסכימי' עליה מ"מ גם הדעה השניה אמיתית גם למעשה והיינו לזמן אחר כשיסכימו החכמים בה ויתבאר זה לפנינו ובפי' שאח"ז נמצא ששני החלקי' סופי להתקיים למעשה בחילוף הזמנים שכן שניהם אמת בבחינת רזין עלאי שכל א' מהם מרמז להם :

כי כל נתיבותיה שלום ולהשוות המחלוקת בלבד ציותה התורה לילך אחר רבי' לא שדעת היחידי'

**יד יהודה • המשך**

שקר וכזב :
ובמה שהיה חרות על הלחות שהיה הכל חקוק עליהן כל מה שתלמיד ותיק עתיד להתחדש הן האוסר הן המתיר כפי מה שבארנוהו בפי הקודם :
אדרבה העיון ההוא בהלחות שנתבאר שם הכולל כל חלקי הדין ישפוט על הזמן לפי מעשיו של אדם באיזה זמן יצדק א' מחלקי הדין ויהיה הוא הנאה ובאיזה זמן יצדק החלק השני וישוב הראשון להיות מגונה ובזה שומר אמת לעולם שכן מצינו ג"כ באדה"ר בפעולתו הראשונה כי מה שהי' נאה וכוי :
המושל על ההפכי' לא שהי' ח"ו שנוי דעת עליון הנמשך משנוי הזמן כי גם שניהם היו ברצון האל יתי' מתחלה ושניהם אמת ואין יתרון כי כן **[חסר]** מושל על ההפכים ועל חלוף הזמן ואין השנוי אלא בערכנו התלוי בחילוף הזמן והכל א' הוא בחותמו :
ולב ב"ד מתנה וגוזר עליהם :
מכאן ר"ל הלשון זה של הלכה למעשה הנז' בכמה דוכתי בש"ס מנא לן וכוי :
וכבר פירשנו עפ' הסוד מה דאית' בפ"ד דברכות מעשה בההוא תלמיד ששאל לפני ר' יהושע וא"ל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל רשות בא לפני רבן גמליאל א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות וכוי וכשנכנסו בעלי תריסין לבה"מ עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל רבן גמליאל חובה א"ל ר"ג לחכמי' כלום יש אדם שחולק בדבר זה א"ל יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמד ר' יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי ופירישי היאך יכול החי להכחיש את החי על כרחי אני צריך להודות שאמרתי לו רשות והכי איתי' נמי בבכורות פ"ה (די ל"ו) ר' צדוק הוה ליה בוכרא רמא ליה שערי בסלא בהדי דקאכיל איבזע שפתיה אתא לקמי' דר' יהושע א"ל כלום חלקנו בין כהן חבר לעם הארץ א"ל ר' יהושע הן אתא לקמי' דר"ג וכוי א"ל ר"ג לאו א"ל והא ר"י אמר לי הן וכוי וכשנכנסו בעלי תריסין לבה"מ וכוי כדלעיל פירש"י כלום חלקנו שישוב אל השורש, ואולם קודם חטאו של אדם לא היתה אכילתו לתמורת הניתך, שהרי לא היה טבעו מתנגד קצתו לקצתו אלא צווה על האכילה מכל עץ הגן חוץ מעץ הדעת, כמו שנצטוו הכהנים באכילת הקדשים ממינים שונים חוץ מן העולה, ונמצא האוכל חטאת ולא עולה מקיים עשה ולא תעשה באותה האכילה. וכמו שנצטוינו אנחנו באכילת הפסח חוץ מדמו ואמוריו ודומיהם רבים, ונמצינו נהנים באכילתן מזיוו יתברך שאמר ונעשה רצונו והוא נחת רוח לפניו, והיו אמנם עצי הגן מוכנים לפי שעתם בעבודת האדם שצווה לעבדה, איך שיובן אם לשכינה כמו שפרשנו למעלה, אם לנשמת חיים הבאה בפסוקים הקודמים, אף על פי שהפסיק בנתים כמו שפירש זולתנו ונכון הוא. אבל בעלי החיים היו עדיין מחוסרי זמן ובלתי מזומנין לקבל צורת האדם לעוצם שלמותם כראוי אליהם, לקרבת שתופם בחיי ההרגש וההולדה בדומה. ואחרי החטא דכתיב ביה משנה פניו ותשלחהו. לא נשאר בו כח להשלים חסרונן, כטעם עמי הארץ אסורים לאכול בשר, שהם בהמה המה להם, וכל שכן אחרי שהאכילה חוה מעץ הדעת לכל הבהמה חיה ועוף, כדדרשינן מרבוייא דכתיב ותתן גם לאשה. אף על פי שנתקנו אחר כך בשור פר שהקריב אדם הראשון, ובפסיקתא אמרו כי עוף אחד יש וחול שמו שלא רצה לאכול ממנו, והוא חי אלף שנה ובסופם גופו כלה וכנפיו מתמרטים, ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים, עליו אמר הכתוב וכחול ארבה ימים. ויש בזה שטה אחרת ממי שסובר שהדבר המושלם בטבעו כל הצורך אינו נאכל, אשר לא ייחל לבן אדם שיפשוט אותו מן הצורה הראשונה להלבישו צורה אחרת, ואמר כי תקון בעלי החיים על מלאת היה מסור לאדם הראשון בשעה שקרא להם שמות, וכבר נתעוררנו על זה במקומו. נמצא שהריגת בעלי חיים לאכול בשר היא לאדם קודם החטא, ואחריו גם כן דבר שאין לו מתירין כלל, עד שקלקלו בעלי חיים כלם בדור המבול, ונח מצא חן, לפיכך נאמר בו כירק עשב נתתי לכם את כל. ולא אמר ככל זורע זרע, כי רמז לו טעם ההיתר ירצה כירק עשב שנשאו קל וחומר בעצמן שלא לצאת בערבוביא, נתתי לכם לאכלה כל רמש אשר הוא חי, לתקן ערוב הכחות שקלקלו בני מינן בהזדקקן לשאינן מינן,

**יד יהודה • המשך**

בין כהן חבר לעם הארץ מי חשידנא למישדי ביה מומא בכוונה ככהן עם הארץ א"ל ר"י הן חלקנו ולא חשידת :
אלמלא אני חי והוא מת הייתי יכול להכחיש ולומר לא אמרתי היאך יוכל החי להכחיש את החי וודאי כן אמרתי וחוזרני בי והתוספות פירשו שם היאך יכול החי להכחיש את החי כמו שפירש"י בברכות וכתבו עוד ובקונטרס פירש ודאי כן אמרתי וחזרתי וא"א לומר כן בפי' תפלת השחר דשם הלכה כמותו ע"כ ובין כך ובין כך הדבר תמוה מאוד דקשה ממ"נ אי חזר בו ר"י כפירישי בבכורות מה הלשון אומרת אלמלא אני חי וכוי ה"ל להשיב בקיצור חוזרני ועוד מה טעם לחזרתו והוא עדיין לא שמע מר"ג טעם הוראתו ואי לא חזר בו כפירישי בברכות וכדעת התוספות יקשה למה הכחיש ר' יהושע כששאל ר"ג כלום יש אדם שחולק בדבר ואמר לאו ובר מן דין יקשה מה זה שסגנן ר' יהושע הלשון הזה אלמלא אני חי וכוי עד שאמרו שתי פעמי' בסגנון א' ממש אשתקד בבכורות והשתא בברכו' והוא דבר שלא ישובח לפי דרכי המליצה כי היא תצוה שלא לחזור ענין אחד בסגנון א' כ"א במלות שונות ואין ספק שקושיות הללו הכריחו להרב לפרש הלשון הזה בדרך סוד כמ"ש הוא ז"ל בתשובתו סי' י"ד ולהיות שגם דבריו שם באו בקוצר כביניהם ביאור לא נלאתי להעתיקם בלשונם אמנם כלל כוונתו הוא שר' יהושע חזר בו והודה לר"ג בשתי הוראות הללו ובתפלת ערבית ס"ל כיון שיעקב תקנה בגלותו לפיכך בגלות החל הזה שלא נגלה קצו חובה עלינו להרבות בתפלה ומעיקרא היה סבור רשות כמו שהיה הדבר בזמן הבית וגם בימי גלות בבל כיון שנתגלה קצו היתה תפלת ערבית רשות וחשב ר' יהושע שהיה תכף אחר החרבן להניח הדבר כמות שהיה דאי משום שלא נגלה קץ הימין בגלות הזה אדרבה זה עדיף כי הישועה קרובה לבוא שאין הדבר תלוי אלא בנו כמ"ש ז"ל היום אם בקולו תשמעו והיה ר' יהושע רוצה לקבוע הלכה לגאולה לומ' שתפלת ערבי' רשות ואין לחוש לאריכות הגלוי כי


לתוכן העניינים

### יד יהודה • המשך

בדידן תליא מלתא ואחי"כ כשחזר בו והודה לר"ג הראה פנים לחזרתו ואמר אלמלא אני חי וכו' והוא מאמר מליציי כאלו השי"ת ידבר כן והיינו שהשי"ת גואלנו ומושיענו חי וקיים לעולם אמנם גם חטאינו וחטאי אבותינו והמקטרג והקטרוג הנעשה מהם

וכשפסקה זוהמתן של ישראל פסקה זוהמת בהמתן גם כן, כטעם והכשבים הפריד יעקב. וכן והפלא ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים. ותנן התם אחד שור ואחד כל בהמה חיה ועוף לכל מילי סוף פרק הפרה. ולעתיד לבא תפסוק הזוהמא מכל הילוד לאמר לאסורים צאו ונבארהו:

### יד יהודה • המשך

הצריכי' ליבטל בגלות עודם בעולם ולא מתו וזהו אלמלא אני גואל ישראל חי והוא המקטרג מת יכול אני להכחישו ולהביא צדק עולמים עכשיו שגם המקטרג חי ועדיין לא עבר ובטל מן העולם להיות כי אין איש שם אל לב לבטלו ע"י תשובה הגונה היאך

### יד יהודה • המשך

תכחיש הגאולה קרובה כ"כ כנגד המדה"ד והמקטרג ומטעם זה אני מודה להרבות בתפלה עדיף ולעשותה חובה גם לתפלת ערבית וכן בבכורות היה מתחלה עלה על דעת ר' יהושע לחלק בין כהן חבר לע"ה כמו שהיה הדין בזמן שב"ה קיים כי אין כהן חבר חשוד להטיל מום בבכור בהמתו בכוונה ואחי"כ חזר בו כשראה בעין חכמתו אורך הגלות המר הזה ושעבוד מלכיות ועולם הקשה עד שכולנו אשמים **[חסר]** מתוך טירוף העבודה וקושי השעבוד ולא חילוק ידענא בין כהן חבר לע"ה וע"כ בחזרתו אמר מלתא בטעמי' אלמלא אני חי וכו' כי רואה אני דהחטא והמקטרג עדיין בעולם ואין השי"ת מכחישו אלא מניחו לגבות דיליה ע"י הגלות והשעבוד וע"כ אין לחלק אלה הם תורף וכוונת דברי הרב הנאמרי' שם בקיצור בדרכו והרבתי הביאור כהן הן הם דבריו בכאן להורות שכל דברי חכמים קיימים בין דברי ר' יהושע הראשונים והאחרונים בהוראות הללו

אלו כולם אמת וצדק בזמני' מתחלפי' :

וכן מצינו בבשר שלפעמי' נאסרה אכילתו ולפעמי' הותרה לפי הזמן ומתחלה נאסרה לאדי' כדאית' בסנהדרין פי' ד' מיתות (די' נ"ט ע"ב) :

חוץ מבשר היורד מן השמי' ג"כ שם : או בשר תמותת מידו שהמית הוא עצמו כדי ליהנות מדמו או מעורו ולא שמתה מאליה :

והותרה אח"כ לנח כדנפקא לן שם מפסוק כירק עשב נתתי לכם את כל :

ולישראל הותרה קצתה הטהורי' מכלל האסור שנתחדש בטמאי' :

ולע"ל יתיר הש"י גם מן האסורי' עכשיו כמו שדרשו ז"ל בילמדנו ה' מתיר אסורים מתיר איסורי' ומפרש הבעל עקרי' בח"ג פי"ו דרוש זה על העתיד וכן אמרו במדרש למה נקרא שמו חזיר שעתיד להחזירו לישראל :

שישלים לקצתה לא שתתבטל התורי' לע"ל כדעת בעל העקרי' שם כי אמנם לא תשתנה התורה ולא תנוסח לעולמי' אבל הענין שישלים ה' להן סימני טהרה כי החזיר יהי' לעתיד ג"כ מעלה גרה באופן שהיתרו יהי' ג"כ עפ"י דין התורה :

וטעמי' דמלתא של ארבעה חלופי ההוראה באכילת בשר לזמני' הללו הוא כי האכילה מורה שיש להאדם האוכל צורך בהנאכל להשלים על ידו מה שניתך ממנו דבר יום ביומו ועו' מורה את הכנת הנאכל שהוא מוכן להתעלות למעלת האדם האוכלו ולהתעצם ולידבק בו יהי' הנאכל דומם כגון מלח ומים או צומח כגון פירות וירקות או מרגיש כמו בי"ח שזהו ג"כ שלמו' האדם האוכל כי ממנו יצא מאכל שכמה נשמות מגולגלו' בהנאכל וע"י האכילה מתוקני' כי זה פריו להחזיר הענף ששביה הקדושה המגולגלו' להאוכל אל השורש שבקדושה :

ואולם לא היה לאדם צורך בנאכל קודם החטא כי לא היתה אכילתו לתמורת הניתך כמו עכשיו שהאכילה משלמת לאדם מה שניתך ממנו יו' יו' מחום הטבעי כמו שנתבאר לעי' פ"ה :

שהרי סבת ההתכה היא ההרכבה מה שאדם מורכב מי"ד יסודות המתנגדי' כגון קר וחום לח ויבש וכל א' מהן פועל בטבעו המתנגד לו וע"י ההתפעלות ניתך קצת מחום הטבעי ולחה

### יד יהודה • המשך

השרשית כידוע לחכמי הטבע וקודם החטא היה האדם יחיד למען יחיה לעולם לא יראה השחת ולא היה טבעו מתנגד קצתו לקצתו באופן שלא ניתך דבר ממנו ולא היה צריך לאכילה ועיין בבחיי פ' בראשית שדעתו איננה כן :

אלא אכילתו קודם החטא היתי' לבד להוסיף כח בעצמו ולהשלים הנאכל שיהי' כמוהו לקבל צורת האדם מבלי שנצטרך לו האדם וע"ש כל צוה במצות עשה כמתבאר כבר לעי' פ"ה :

מקיי' עשה ולא תעשה וכן הי' באדה"ר כנז' שם :

מזיוו יתי' לא שההנאה היא בלבד האכילה אלא במה שעשה רצונו יתי' :

והיו אמנם לכוונ' זו עצי הגן לבדם מוכני' לאדם בעבודתו את הש"י בזה כמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה :

איך שיובן בין שיפורש לעבדה על השכינה כמ"ש לעי' ח"א פ' כ"ה ובין שנאמ' לעבדה קאי על הנשמה הנזכרת בפסוקי' לפניך זה כמ"ש הכתוב ויפח באפיו נשמת חיים בין כך ובין כך הכוונה על עבודתו יתי' :

אבל בעלי החיים לא היו מוכני' לזה כי כן שיערה חכמתו יתי' וכיון שלא היתי' אכילת אדם אז לתמורת הניתך ולכוונת הנזונה היו הבע"ח בלתי ראויי' ממילא היו עדיין מחוסרי זמן ובלתי מזומני' לעלות ע"י האכילה למדרגה יתירה ולקבל צורת האדם לעצם שלימותם כמו כאשר היה מן הראוי להם להיותם :

מקרבים אל האדם בשיתוף בענין ההרגשה וההולדה בדומה כי הם מרגישי' ומולידי' בדומה של מי למינהו כמו האדם לא כן הצומח עצי הגן שהוא משותף עם האדם שבענין וגידול פרי למיניהו לבדו ולא בענין ההרגשה :

ואחרי החטא שלא היתה אכילת אדם עוד על צד המצוה כי אם לתמורת הניתך והיו הבע"ח ג"כ ראוי' לזה מ"מ נשארו באיסורין להיות שאין תועלת להם בהאכילה כי לא יוכלו לקבל צורת האדם מצד הנותן כי החטא גרם שלא נשאר באדם כח ויכולת להשלים חסרונן של הבע"ח ולתקן אותם :

כטעם שאמרו ז"ל בפי' אלו עוברין עם הארץ אסור לאכול בשר שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול וכו' והיינו מפני שהם עצמם כבהמו' נדמו וכמה המה להבע"ח שאינם יכולי' לתקן אותם מפני מיעוט זכותן :

וכ"ש שלא היה כח באדם אחר החטא לתקן אותם להיות שעל ידו נכשלו גם המה באכילתם מעץ הדעת :

כדרדרשינן בב"ר מרבויי דגם : ובפסיקתי' אמרו וכו' והוא ג"כ שם בב"ר :

ויש בזה שטה אחרת שלפי הנז' היו הבע"ח קודם החטא בלתי מזומני' לתקון אבל יש מי שסובר שקודם החטא לא היו הבע"ח צריכי' תקון :

אשר לא ייחל לבן אדם יען הוא דבר מושלם בטבעו ואינו צריך לבן אדם שיאכלהו ויפשיטהו מן הצורה הראשונה שלו המוטבעת בו מתחלת היצירה כדי להלבישו צורת אדם לתקנו :

בשעה שקרא להם שמות ואז היו מתוקני' כראוי ולא היו צריכין יותר לתקון ע"י האכילה לאדם :

במקומו עיין מאמר אב"ח ח"ב כו' :

נמצא העולה מדברינו אלו שהריגת בע"ח היתה אסורה קודם

### יד יהודה • המשך

חטאו של אדה״ר ואחרי החטא עד שקלקלו הבע״ח בדור המבול כמ״ש כי השחית כל בשר את דרכו ואמרו רז״ל אפי׳ בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינו מינו :

ונח מצא חן והיה ראוי לתקן אותם לפיכך הותרה לו אכילת בשר ונאמר לו כירק עשב וגו׳ לתקן אותם באכילה :

ולא אמר ככל זורע זרע כמ״ש באדם הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע כי אמרו כירק עשב רמז לו ג״כ טעם ההיתר והיינו עפ״י מה שאמרו רז״ל בפי׳ א״ט שבשעה שאמר הק״בה למינהו באילנות נשאו הדשאי׳ ק״ו בעצמן מה אם אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הק״בה למינהו אנו עא״כו ותהי׳ הכוונה כירק עשב שלא יצאו בערבובי׳ בשעת בריאת העולם כן ובשביל זה נתתי לכם את כל לתקונם על שקלקלו בערבובי׳ :

וכשפסקה וכו׳ ר״ל הא דהותרה אכילת בשר במקצת בע״ח ונאסרה במקצתן בשעת מ״ת טעמא אחרינא איכא והיינו מנו׳ דבשעת מ״ת פסקה זוהמתן של ישראל שהטיל נחש בחוה כדאי׳ בפי׳ אין מעמידין וע״י שפסקה הזוהמא מישראל נעשו ראויי׳ לתקן הבע״ח ולהעלותן למדרגת אדם ופסקה אז ג״כ זוהמת בהמתן כפי שגזרה חכמתו ית׳ בכדי שיהיו ראויי׳ לתקן ואותן שלא פסקה זוהמתן נאסרו להיותן בלתי ראויי׳ לתקן :

כטעם והכשבי׳ וגו׳ ר״ל שהפריד בין הכשבי׳ בהמות הטהורי׳ שפסקה זוהמתן ובין הטמאין והוא הטעם ג״כ בפסוק והפלא וגו׳ :

ותנן וכו׳ ר״ל שאע״פ ששם מקנה אינו כולל רק בהמות הבייתות ולא החיות ועופות מ״מ אין הלכך כן אמרו ז״ל ג״כ במתניתין ס״פ הפרה א׳ שור וכו׳ אע״פי שלא הזכיר בתורה להנהו מילי דחשיב שם לא חי׳ ולא עוף ומרבינן להו התם מיתורא דקרא :

ולע״ל תורה חדשה מאתו ית׳ תצא להתיר האסורי׳ והיינו טעמא משום שאז תפסוק הזוהמא מכל הילוד לאמר לאסורי׳ צאו כדכתי׳ (בישעי׳ מ״ט) כמו מתיר אסורי׳ הנז׳ :

### יואל משה

בכל חלקיה כו׳ פירש ששניהם יהיו ויקיימו לכל א׳ בזמנו כמ״ש מה שא״כ מחלוקות שהי׳ שלא לש״ש שאין סופו להתקיים אלא דברי א׳ ולא שני כמו מחלוקות קרח ועדתו עם משה שנתקיימו דברי משה: דברי א״ח כו׳ אח״ד נוטריקון ״דברי ״אלהים ״חיים: דבעינן זכר ונקיבה פירש לקיים פריה ורביה: בשתי אותיות כו׳ הכוללות פי׳ כי יו״ד ה״א ג׳ כ״ו כמנין כל השם כמ״ש הפייט מחציו תתמלא תיבתו לסוד זה: שהמה מחזרי׳ כו׳ פי׳ י׳ ראשונ׳ מחזרת אחר האימא עילאה וכן ו׳ מחזר אחר ה׳ אחרונ׳ אימא תתאה נוקביה דזעי׳: שאין דנין אפשר כו׳ עיין כל זה בגמ׳ פרק הבא על יבמתו פי׳ בריאת׳ העולם א״א בלא נקיבה: ואיבר׳ קשיא לן פי׳ אימר דשמעינן ממשה דסגי בב׳ זכרים דהא משה פירש מן האשה אחר שנולדו לו ב׳ זכרי׳ דלמא באחי׳ חד נמי סגי ואלו היה הק״בה נגלה לו כשנולד לו אחי׳ ג״כ היה פורש מן האשה: דמלת׳ יתירת׳ הוה במשה כו׳ פי׳ שמשה לא היה ליה שייכות בעולם הזה אלא היה מעול׳ החסד אלא נברא להשתתף עם ישראל כמו שיבא בחי׳ ג׳ פ׳ ו׳ וכתבנו לעיל ע״בכניה ולאבניו וכן בכ״א יקראו ע״ש שבט לוי לא משה עצמו: תחלה לשם הנכתב הוא שם ההוי״ה וסופו לשם הנקרא בהוי״ה נקרא יו״ד ראשון זכר ובא״דני נקרא נקיבה המקובלים כתבו יו״ד היא גחלת ושאר אותיות הוי״ה הנמשכים הם נקראים שלהבת הקשורה בגחלת ויו״ד שבאדני״ גחלת וא״דן שלהבת הקשור בו ויהיו נעשו השם שלם וקו לאורך הרי ו׳ ולרוחב ג״כ הרי ד׳ וי״ עצמה נקוד׳ בתוכו הרי כל השם ודו״ק: ביה ובאתתיה כו׳ פי׳ ע״פ מה שארז״ל שאיש ואשתו רמז ליי״ה ע״כ שכינה שרויה ביניהם ובן ובת רמז לו״ה הרי השם שלם וע״כ קיים פריה ורביה כשיש לו בן ובת: כפי מה שבארנו כו׳ פי׳ שכתב שנכתב על הלוחות אפי׳ מה שתלמיד ותיק עתיד להתחדש ע״כ א״א שיהיו דברי היחידי׳ שאין הלכה

### יואל משה • המשך

כמותם כזב ח״ו כי שם נמצאו ושם היו אלא השומר אמת לעולם ישפוט כל אחד בשעתו שיהיו שניהם אמת ומכאן אתה למד פי׳ מדקאמר הלכה למעש׳ משמע שיש הלכה אחרת אבל שאין זה מקומה ושעתה עדיין כמו שמפרש: בענייני השנון הם תשובותיו שחיבור דרך פלפול נקרא שינון מלשון ושננתם לשון חדוד: וכל דברי חכמי׳ כו׳ פי׳ פעם תשמ׳ שנחשדו חבירי׳ להטיל מום בבכור ופעם תשמע איפכא וחילק המתיר? בין בזמן שב״ה קיים או להיפך נמצא ראייה לדברית שאלו ואלו דא״ח לפי שעתו: חוץ מבשר היורד מ״ן ה״שמים ר״ת בהמה מהר״ל צ״ק כנפי יונה ס׳ נ׳ סימן כ״ל למה שהיו צולין דוקא יבואר כי המלאכים הם בעולם היצירה ואדם בעולי׳ העשייה וצולין לו בשר ויין בורים גן עדן ובשר שאכל א״ה היה הבהמה הרבוצה באלף הרים הוא דבריאה ומאותו האור היה נהנה: תמותת מידו לו כו׳ פי׳ שהיה ממית א״ה לצורך דמן ועורן ולא לאכילה ולישראל קצתו כי הטמאין מרובין מן הטהורים לפי׳ נכתבו הטהורי׳ כמ״ש רש״י ז״ל: ולעתיד לבא יכשרו יותר שיהיו להם סימני טהרה מה שאין להם עכשיו כמ״ש כוונת הכתו׳ וברה לא יבר שתרבו׳ אונקלום והוא פשר לא פשר ומהפך הכתוב מעתיד לעבר כי לעתיד יהיה להם סימני טהרי׳ וגם שמעתי הענין מגלגולי׳ כשבא א׳ בבהמה טמאה רמז שלא היה לו תיקון כי סימני טומאה הוא וצריך עוד תיקון אבל אם בא בבהמה טהורה כשם יש סימני טהרה או יש לה תיקון בברכי׳ שמברכין עליה וגם באכילת ת״ח יש לו תיקון לכן כתבו חכמי׳ האמ׳ שמצוה לאכול דגים במנחה בשבת כי גלגול נשמו׳ הצדיקי׳ הם בדגים ולכן כתיב בהן אסיפה בעלמא ונקראים עיני׳ פקיחא דלא נאים ממילא באכילה זו מעלה נשמתם עיין באריכות כסם: כי האכילה כו׳ פי׳ כמ״ש שצריך לתקן ולהעלות ניצוצי הקדוש׳ שהם בנאכל בב״ח וכיוצא בו כדוגמת שיהי׳ להם עצמיות ולהחזיר הענף אל השורש שפי׳ מהר״ל צ״ק כי שרש גי׳ ת״ת ענף גי׳ ר׳ ס״ה אלף ובחטאו בזבז החומש מן הקדושה אל הטומאה וע״כ ארז״ל המבזבז אל יבזבז יותר מן החומש וע״כ צריך להחזיר הענף שהוא החומש אל הקדושה שהוא השורש: ושמעתי בשם מ״ו ר״ל מלב״כ וזהו סוד האלף לך שלמה ומאתים לנוטרי׳ את פריו ר״ל שצריך לשמור המאתים דהיינו פריו הוא ענף אלף שהוא ת״ת השורש לשלמה שהוא קודש ר״ל שצריך לכלל הענף עם השורש לקדושה וגם הקדמה ידוע כי קודם חטא אד״הר היה כתנות אור באי׳ צינור א׳ באצילות צינור רצון ואח״כ נעשה כתנות עור בע׳ ב׳ עוקצין לה רמז לבי׳ צנורו׳ וכן קו״ף פשוט׳ היא בב׳ צינורו׳ ויונקי׳ בע״ה גם הע׳ שרים מניצוצי קדושה והיו צריכי לתקן אותן הנשמות בסוד ואכלתם את כל העמים כדאית׳ ברק״נט ע״פ ואל תשקצו את נפשותיכם בכל החי וזהו צורת הנאכל מהכנתו כי לפעמי׳ יש שם קדושה אבל עדיין לא הגיע זמנה לטהר כי הקליפה גוברת עדיין והם סימני בהמה טמאה להורות על שהקליפה אצלם עדיין וגם שלימות האוכל כי לאו כ״א מעלה בשוה כמ״ש לעיל בח״א פכ״א וזהו סוד העגל של ר׳ שבא אליו דוקא לתקנו וע״כ חטא במאי שדחוהו: מתנגד קצתו אל קצתו כו׳ פי׳ כי האדם נברא מארבע יסודות מתנגדים קצתם אל קצתם כי הטבע קר מתאווה לאכילה וטבע חם מתאוה לשתי״יה מה שאין כן אדם הראשון למה היה אכילתו מצד הטבע לתמורת הניתך וע״כ צוה לו לאכיל הגן לתקן הנאכל שהיו מוכני׳ לכך לפי שעתם: אם לשכינה כו׳ פי׳ לעבדה קאי על השכינה כמ״ש לעיל פר׳ כ״ה מחלק א׳ או כאמר שקאי על נשמ׳ חיים הבאה בפסוקי׳ הקודמים אע״פ שהפסיק בנתיים מכל מקו׳ קאי אלפני פניו: אבל הב״ח עדיין מחוסרי זמן פי׳ לתקן אותם שיקבלו צורת אדם ושיותכם כפי הרגש היא הבהמה המרגשת מ״שאכ דומם אינו מרגיש זה עדיין לא היה זמנם להיותם כראוי להם ע״כ לא הורשה לאד׳ הראשון לאכל׳ אלא מעץ הגן וגם אחר החטא של אד״הר שהיו מוכנים לתקן והגם ומגם אז לא היה האד׳ כדאי לתקן אותם כי היה נדמה לבהמה ולכן ע״ה אסור לאכול בשר כי

**יואל משה • המשך**

לא טוב הוא מבהמה כי לא יוכל לתקן כלו' ומפני שלא ימית ברי' חנם ומכ"ש שאף הם חטאו ואכלו מעץ הדעת שהאכילו אותם חוה לא היו ראוים גם מצד עצמם לתקנם עדיין: שטה אחרת כו' פי' שלא היו הבהמו' צריכין תיקון קוד' החטא שכבר הושלמו ולא היו צריכי' להפשיטן מן החומר אל הצורה ובמה הושלמו בקריאת אדם להם שמות נמצא בין קודם החטא ובין אחר החט' היו לו הריגת ב"ח בימים דבר שאין לו מתירין: עד שקלקלו ב"ח בימי נח והיו צריכי' תיקון ונח מצא חן והיה ראוי לתקן כאמר לו

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק יח

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

**יד יהודה**

הרי אלה וכו' סיומא של פרק הקודם הוא ור"ל דכללא דמלת' שחלופי הוראה בהיתר אכילת בשרים הם כלם דברי אלקי' חיים סלה ממנו :
ועד שלא נתמנה וכו' ר"ל שכן הענין במחלוקת החכמים שדברי האוסר ודברי המתיר שניהם אמתיי' הם בזמני' מתחלפי' והיינו כפי שיגזור הרוב בזמן ההוא אם לאסור אם מותר כי עד שלא ניתנה התורה ונתמנה הב"ד למטה היתה התורה יוצאה מב"ד של מעלה ומהש"י עצמו כפי הזמן עת לאסור ועת להתיר ודבר בעתו מה טוב וכפי שגזרה חכמתו ית' אבל עכשיו אחר שניתנה התורה שצותה אחרי רבי' להטות נמשך חילוף ההוראה מחילוף הרוב **[חסר]** לחכמים שבכל דור ודור כי אין לך אלא שופט שבימיך יפתח בדורו כשמואל בדורו :
שהרי ב"ד מבטל וכו' כמ"ש הרמב"ם פ"ב מה' ממרים וז"ל ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כן ודנו דין ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר ב"ד שבדורך ע"כ :
אם נפל מחלוקת באיזה דין התלוי בהבנת דרכי התורה שזה דרש במדה אחת שעל פיה היה הדבר מותר לו טהור והוא דרש במדה אחרת שלפי אותה מדה יהי' הדין להיפך :
למדנו מזה אמתת ההוראה שההוראה אמת להלכם בשני פני'

**רמ"ע מפאנו**

הרי אלה ההפכין וחלופי ההוראה כמו התר אכילת בשר ואסורו בכל או במקצת בהשתנות העתים וכלם דברי אלהים חיים ועד שלא נתמנה בית דין של מטה היתה תורה יוצאה מבית דין של מעלה ודבר בעתו מה טוב. ועכשיו ניתנה תורה ונתחדשה הלכה אחרי רבים להטות ואין לך אלא שופט שבימיך שהרי בית דין מבטל דברי בית דין שקדמהו בשנים או אפילו קטן ממנו אם נפל המחלוקת בהבנת דרכי התורה שזה דורש ומלמד במדה אחת וזה במדה אחרת כגון רבויי ומיעוטי או כללי ופרטי ואלו היה שם יחיד בבית דין ראשון דורש כמו שעתיד לדרוש בית דין שני ובבית דין שני יחיד אחד דורש כמו היה דורש בית דין ראשון זה וזה בדורו נעשה זקן ממרא אם הורה לעשות כדבריו אחרי שהסכימו על הפכו בית דין שבימיו. למדנו מזה אמות ההוראה בשני דרכים ושהמעשה הנרצה ממנה הוא המוסכם לרבים לפי מקומו ושעתו ובלבד ביושבי לשכת הגזית ותלמידיהם אחריהם מכוונים לבם למקום. אבל לבטל תקנה או מנהג בעינן בית דין גדול ממנו כדתנן בבחירתא ואם הוא מיגדר מילתא דלא ליגע באסור תורה ופשט בכל ישראל אפילו אליהו ובית דינו אינו יכול לבטלו וזה לפי שבתקנה ובסייג ליכא למימר בהו האי תורה והאי תורה אלא קיימי בלא תסור אם כן יפה אמר רבי יהושע כי לא בשמים היא ההלכה למעשה אף על פי שכל דרכי הפלפול אמת צדקו יחדו. ובת קול שאמרה על רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום קושטא קאמר שמעולם לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו ויש בכל מקום בתי דינין מתלמידי בית שמאי ומורין כמותו דליכא משום לא תתגודדו כמבואר בריש

**יואל משה • המשך**

כירק עשב כו' כלומר כמו ירק עשב שנשאו ק"ו בעצמן שלא לצאת בערבוביא כך נתתי לכם את כל אפי' הבהמות לאכלם לתקן קלקולם שקלקלו בערבוב מר"שם והשחיתו את דרכם על האדם כלל העולה מכל דברי הפי שאלו ואלו דא"ח כל א' לפי מקומו ושעתו:

**יד יהודה • המשך**

לאיזה מהן שיסכימו הרבים לפי מקומו ושעתו אע"פ שבעת אחרת ההסכמה להפך והוא הנרצה לבדו למעשה :
מכווני' לבם למקום ית' שצוה אחרי רבי' להטות :
אבל לבטל תקנה וכו' מוסב למ"ש לעי' שב"ד מבטל דברי ב"ד שקדמוהו בשני' או אפי' קטן ממנו אם נפל מחלוקת בהבנת דרכי התורה וע"ז אמר אבל לבטל תקנה או מנהג שתקנו והנהיגו ב"ד ראשון ופשט כל הדבר בישראל בעינן ב"ד גדול ממנו וע"ז תנן בעדיות אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין ומבואר ג"כ בהרמב"ם שם :
ואם הוא מיגדר מלתא מתבאר ג"כ שם בהרמב"ם :
וזה לפי וכו' זהו הטעם לשבח שנותן הרב למה שתקנה וסייג חמורי' טפי דיני התורה שאמר שבשלמא בדיני התורה כל א' משני ההפכי' תורה היא שבעת' אם הרוב מסכי' לו ולכן בכל דור ודור הרשות לב"ד לדון ע"פ רוב החכמים שבימיהם משא"כ בתקנה וסייג למימר הכי הלכך קיימי בהו באיסור לא תסור עד שתתבטל התקנה ע"י ב"ד הגדול מראשון :
א"כ הוא שההוראה להלכה הוא אמת בשני דרכי' והמוסכם הוא הנרצה למעשה יפה אמר ר' יהושע בב"מ גבי תנור של עכנאי שיצאה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכ"מ ועמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמי' הוא מאי לא בשמי' ארי' ירמי' אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בתורה

**יד יהודה • המשך**

בהר סיני אחרי רבי׳ להטות והיינו כדאמרן שאע״פ שהלכה ודאי בשמים מ״מ ההלכה למעשה לא בשמי׳ היא כי תלוי בהסכמת הב״ד למטה :
ובת קול וכו׳ נמי קושטא קאמרה שכן קבל ר״א מרבותיו והיתה בלי ספק ההסכמה בימיהם :
ויש בכ״מ וכו׳ ר״ל שגם מזה ראי׳ שכל דרכי הפלפול הלכה היא שהרי אפילו בזמן א׳ יש ב״ד התורי׳ כב״ש ויש כב״ה כדאית׳ בפ״ק דעירובין ור״ה וכן בחולין לעולם הלכה כב״ה והרוצה לעשות כב״ש עושה ובפ״ק דיבמו׳ אמרינן בפלוגת׳ דרב ושמואל דלרב לא עשו ב״ש כדבריהם ולשמואל עשו ועשו ואמרינן שם מ״ד לא עשו דהא ב״ה רובא ומ״ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא ב״ש מחדדי טפי :
דליכא משום לא תתגודדו כדאמרינן שם כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב״ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב״ש ופלג מורין מגלה ובפרק קמא דיבמות ולא עוד אלא דמחדדי טפי ומכל מקום רבו בתי דינין המורים כבית הלל שענותנים ונוחים היו ובתרייהו גרירינן ורבים מתלמידי בית שמאי לא עשו מעשה אלא כדבריהם. וממה שבארנו יתבונן המשכיל בחומר לשון הרע של דואג דעליה כתיב מברך רעהו בקול גדול בשעה שאמר לשאול ראיתי בן לישי בית הלחמי והרבה בשבחיו מקרא וגמרא בפרק חלק ובכלן היה שאול משיב אף יונתן בני כן וכשחתם המאמר וה׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום חלש דעתיה דשאול ולא ענהו עוד כי אי אפשר לומר כן על ב׳ חולקים רק לאחד מהם הזוכה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא והיה דואג מספר לשון הרע על ראשי סנהדראות ועל בית דין הגדול שהיו מכריעים לרצונם ההלכה כדוד עם היותם רשאים על שני דרכים והאמת שאין קובעים הלכה אלא על פי המנהג וכל זמן שנהגו העם בדבר לא מחינן אבל אם הוא מנהג ותיקין מורינן וכיון שהוקבעה ההלכה דרשינן לה בפרקא וזה טעם וה׳ עמו הוא ובית דינו עילאה ותתאה:

**יד יהודה • המשך**

כדברי ב״ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה :
וממה שבארנו ששני הפכים של הוראה אמת ושההלכה למעשה תלוי בהמוסכם מפי חכמי הדור יתבונן המשכיל וכו׳ :
דעליה כתיב מברך וגו׳ כדאית׳ בפי חלק :
כי א״א לזכות שטרא לבי תרי ואם דוד ויונתן יהיו מחולקי׳ בדין ודוד הוא הזוכה לאסוקי שמעת׳ אליבא דהלכתא א״א לומר בזה אף יונתן כן ועל כן חלש דעתי׳ דשאול ולא ענהו עוד והיה דואג מכוין בלשון הרע הזה על הב״ד הגדול דבדידהו תליא מלתא להכריע הדבר בין שני החולקי׳ כרצונם ואת אשר יבקרו הוא הקדוש הנרצה למעשה ובכל זאת לא שבו מלהכריע הלכה בכל מקום כדוד :
ונראה לי שהית׳ כוונת דואג בל״ה לרחקהו לדוד פן יטול המלוכה משאול ולכך כשבקש שאול איש מטיב לנגן היה דואג חושש פן יקדמנו אחר להשיאו עצה שיביא

**יד יהודה • המשך**

את דוד מנגן בטוב וע״כ ברכו בקול גדול ובדרך ל״ה ויען ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי וגו׳ הרבה בשבחו ע״פ פשוטו וע״פ הדרש וכ״ז להביא מורך בלבב שאול אם יקרבנו לדוד יהא צריך לדאוג ממנו כל ימיו ולזה חתם מאמרו וה׳ עמו לומר לו שאל תבזה דבריי ולחשוב שמעולם לא יבא למלוכה בהיותו מרות המואביה והוא פסול לבא לקהל כי אמנם וה׳ עמו שהלכה כמותו בכ״מ שהסנהדרין מכריעי׳ תמיד ההלכה לרצונו ובודאי גם בזה יפסקו מואבי ולא מואבית :
והאמת וכו׳ אגב משמיענו הרב שהגם שהב״ד רשאי להכריע ההלכה כרצונם מכל מקום האמת שלא לקבוע הלכה אלא עפ״י המנהג היכא דנהגו העם באי׳ מחלקי׳ הלכה והוא ממסכת סופרים פי׳ י״ד :
וזה טעם וכו׳ מוסב לעי׳ ור״ל שלפי שהיתה כוונת דואג לספר לשון הרע על סנהדרין על שמכריעין כרצונם ההלכה כדוד לכך אמר וה׳ עמו שכל מקום שנאמי׳ וה׳ הוא וב״ד והרמז כאן ג״כ לב״ד של מטה כלומ׳ שב״ד של מעלה וב״ד של מטה שניהם

**יד יהודה • המשך**

מסכימי׳ עמו בהלכה וזה פלא שאם מהש״י **[חסר]** דוד לכוין להלכה כפי שיורה הב״ד של מעלה מ״מ רע עלי המעשה ב״ד שלמטה שמכריעי׳ ג״כ כמותו למעשה בלי הכרח כשגם הרשות בידם להכריע ההפך כי לא בשמים היא למעשה כנז׳ :

**יואל משה**

בכל א׳ במקצת פירש בימי אד״הר נאסר כל בעלי חיים ובימי מ״ת נאסרו מקצתן שאין להם סימני טהרה כל אחד לפי מקומו ושעתו כשהזכו לתקן גלגול נשמ׳ והניצוץ כנ״ל בפי הקוד׳: כי א״א לומר כן כו׳ פי׳ לומר הלכה כמותו בכל מקו׳ רק לא זכה לאסוקי כו׳ עם היותם רשאים פי׳ לפסוק באיזה שירצה אע״פ כן פסקו כדוד וזה הטע׳ וה׳ עמו כו׳ כל מקום שנאמ׳ וה׳ הוא וב״ד עילאי ותתאי כי הוי״ה הוא ב״ד שלמעלה והז״או הוא ב״ד שלמט׳ בקומה שלו:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק יט

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

**יד יהודה**

מחלוקת הראשונה וכו׳ איידי דעסיק הרב בפרקים הקודמים בביאור דרכי המחלוקת לשם שמיי בדיני התורה מבאר נמי השתא בזה הפרק מה ששייך לזה הענין :

**רמ״ע מפאנו**

מחלוקת ראשונה לחכמי המשנה היתה בחמש זוגות של תנאים זה אחר זה, לסמוך ושלא לסמוך, שאחד מהם היה נשיא ואחד אב בית דין, ולא עמדו עליה למנין לפי שאינה אלא

**יד יהודה • המשך**

היתה בה׳ זוגות כדאי׳ בפ״ב דחגיגה יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך יוסי בן יוחנן אומר לסמוך יהושע בן פרחי׳ אומר שלא לסמוך נתאי הארבלי אומר לסמוך יהודה בן טבאי אומר שלא

### יד יהודה • המשך

לסמוך שמעון בן שטח אומר לסמוך שמע׳ אומר לסמוך אבטליון אומר שלא לסמוך הלל ומנחם לא נחלקו יצא מנחם נכנס שמאי שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומ׳ לסמוך הראשוני׳ היו נשיאי׳ ושניי׳ להם אב ב״ד פירי״שי שלא לסמוך בי״ט וזו היא מחלוקת הראשונה שהיתה בחכמי ישראל :

לפי שסמיכה על הבהמה בי״ט אינה אלא משום שבות :

בזוגו׳ הראשונים שהאוסרי׳ היו נשיאי׳ בג׳ זוגות הראשונים לר״מ ולרבנן בב׳ זוגות הראשונים כדאיתא שם בגמרי׳ :

עד שקם בבא בן בוטא וכו׳ כדאית׳ בפ״ב די״ט (ד׳ כ׳) :

בג׳ דברי׳ אחרי׳ כדאית׳ בפ״ק דשבת (ד׳ ט״ו) גופא אמר רב הונא בג׳ מקומו׳ נחלקו שמאי והלל שמאי אומר מקב לחלה והלל אומר מקבים וכו׳ ואידך הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה ושמאי אומר תשעה קבי׳ וכו׳ ואידך שמאי אומר כל הנשי׳ דיין שעתן והלל אומר מפקידה וכו׳ והמה נכתבו במתני׳ פ״ק דעדיות :

דתני׳ בפ״ק דשבת (ד׳ י״ז) הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר הלל אומר לא הוכשר א״ל הלל לשמאי מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקי׳ בטהרה א״ל אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסיקה נעצו חרב בבית המדרש אמר הנכנס יכנס והיוצא אל יצא ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כא׳ מן התלמידי׳ והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל וגזר שמאי והלל ולא קבלו מנייהו ואתי תלמידייהו גזרו וקבלו מנייהו פירי״שי מפני מה בוצרין בטהרה מפני מה אתה מצריך לבצור בכלי׳ טהורי׳ דקאמרת הוכשר ואין אתה מצריך למסוק זתי׳ בכלי׳ טהורי׳ יכנס לבה״מ והיוצא אל יצא לפי שהיו רוצי׳ לעמוד במנין קשה לפי שהלל נשיא וענוותן :

כי הוקשה וכו׳ ר״ל וטעם שקשה לישראל הוא שאלמלא שהלל היה נוח ושפל רוח היה ח״ו לחוש לתורה שלא תהא נעשית כשתי תורות כמו שנעשתה אח״כ כשרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן כדאיתא פי׳ בתרא דסוטה וע״כ היה כמעט ההכלם שבות, והנשיאים היו אוסרים בזוגות הראשונים ולכבודם לא התירוה בכנופיא, עד שקם בבא בן בוטא שהיה אחד מתלמידי בית שמאי וידע שהלכה כבית הלל האומרים לסמוך, וכיון שמצא העזרה שוממת בימים טובים, הלך והביא שלשת אלפים טלאים מבוקרים, מצאן קדר והעמידן בהר הבית ואמר שמעוני בית ישראל, החפץ יבא ויסמוך. באותה שעה הוקבעה הלכה כדבריו ולא היתה מחלוקת זולתה בין הראשונים, עד שנחלקו הלל ושמאי בשלשה דברים אחרים, והם שיעור חלה ופסול מקואות ופקידת הנדה למפרע, וכשעמדו עליהן למנין הוקבעה הלכה לא כדברי זה ולא כדברי זה, כדתנן בבחירתא ואיפליגו אחריתי נמי בברייתא, דתניא הבוצר לגת, שמאי אומר הוכשר. ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים, והיה קשה לישראל כיום שנעשה העגל כדאיתא במסכת שבת פרק קמא (שבת יז, א). כי הוקשה להם ביותר מה שנצחה קפדנותו של שמאי לענותנותו של הלל, דבעי מניה מפני מה בוצרים בטהרה, וקאמר ליה אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסיקה, ואלמלא שפלות רוחו של הלל, הוה להו למיחש דילמא ח"ו נעשית תורה באותו היום כשתי תורות, ואף על גב דאין אב בית דין רשאי להורות בפני הנשיא, דחשיב רביה כדאמרן להדיא בפרק אין דורשין גבי יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח (חגיגה טז, ב), שאני הכא דפליג ליה נשיא יקרא, ותו מיגדר מלתא הוה משום טהרת תרומה וקדשים, ואף על פי כן לא קבלה מנייהו לכבוד הנשיא, דאיהו לא חש ליה ואינהו חיישי, ולא נתקיימה גזרת שמאי באותו היום עד שגזרו עליו תלמידיהם ונתקיימה בידם ברוב מנין. ומלתא אגב ארחין מבעי לן למנדע, דאף על גב דתניא בספרי בפרשת המלך, שכל פרנסי ישראל בניהם עומדים תחתיהם. ובתורת כהנים יליף מדכתיב גבי כהן גדול, ואשר ימלא את ידו. דבעי ממלא מקום אבותיו, ובפרק הנושא מוכח דסגי ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה, הני מילי בכתר כהונה וכתר מלכות וכל דדמי ליה כגון שררותא דמתא, אבל גבי נשיא ואב בית דין, כיון שכתר תורה מונח בקרן זוית, הרוצה יבא ויטול. אין הדבר כן מדין התורה, לפיכך לא מצינו בנשיאים הראשונים שיהיו מנחילים כתריהם לבניהם אלא מהלל ואילך. דאמר מר שנצח שמאי בקפדנותו עם היותו הלל נשיא והוקשה זה לישראל וזהו כיום שנעשה העגל שהיו ישראל לשתי כתות וכן כאן כמעט היתה התורה לשתי תורות :

ואע״ג דהלל היה נשיא ואין אב״ד רשאי להורות בפניו :

בפי׳ אין דורשין דפריך גמ׳ אי אמרת יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח נשיא אב״ד בפני נשיא מורה הלכה ומפרקינן בחיי שמעון בן שטח וכו׳ :

שאני הכא ר״ל עצמו פליג לשמאי יקרא שהי׳ יושב לפניו כא׳ מן התלמידים :

עד שעמדו התלמידי׳ עליה למנין :

בניהם עומדי׳ תחתיה׳ ויליף לה מדכתיב הוא ובניו בקרב ישראל כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו :

ממלא מקום אבותיו ואז הוא קודם לאחרים אע״פי שהם גדולים ממנו ויליף לה מדכתיב ובנים לא היו להם הא אם היו להם בנים אע״פ שלא היו שקולי׳ כאליעזר קודמי׳ :

דבפי׳ הנושא גבי שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא אמרינן נהי דרבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו בחכמה ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה :

כגון שררותא דמתא כמ״ש הרמב״ם פ״א מהי׳ מלכי׳ והוא מספרי הנז׳ ויליף לה מדכתיב גבי מלך הוא ובניו בקרב ישראל כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו :

אין הדבר כן שיהא בנו של הנשיא עומד תחתיו מדין תורה :

אלא מהלל הזקן ואילך שהיה מזרע דוד משפתי׳ בן אביטל כדאי׳ בכתו׳ פ׳ הנושא דהוא עלה מבבל לירושלי׳ ולכן היה נקרא הלל הבבלי וקבל הנשיאות מבני בתירא כידוע :

דאמר מר בפ״ק דשבת (ד׳ ט״ו) ופירי״שי הלל ושמעון רבן שמעון בנו של הלל היה ורבן גמליאל הוא רבן גמליאל הזקן ושמעון הוא ר׳ שמעון הנהרג של הרוגי מלכות והוא היה אביו של ר״ג דצערי׳ לרי׳ יהושע בן חנניה ושעשה מחלוקת עם ר״א בן הורקנוס :

והוא שמעון ב״ג וכו׳ אגב שהזכיר הרב שלשלת היחס של הלל הזקן מבאר כל מה ששייך לה ואמר ששמעון ב״ג זה הוא שהיה

### יד יהודה • המשך

מהרוגי מלכות שנהרג בשעת החורבן ע״י טיטוס ושאמר בפ״ק דאבות וכו׳ וכ״כ האברבנאל ושארי המפרש׳ שם שזה היה רשב״ג הזקן :

לפי שגדול מרבן שמו כמאמרם ז״ל וכתב הרמב״ם בהקדמתו לפירוש המשנה ע״ז וז״ל וזה לגדלם וכבוד מעלתם בשביל שאי אפשר למצא כינוי ראוי להם לכבד את שמם כמו שאין כנוי לנביאים :

סוף פ״ק דכריתות מעשה שעמדו קינים בירושלים בדינרי זהב אמר רשב״ג המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדינרי׳ וכו׳ ועמדו קינים בו ביום ברבעתים ומקיים הרב גירס׳ זו לא כהגורס׳ רבן גמליאל ועל כרחך היה רשב״ג הזקן דאלו השני אביו של רבי כבר הי׳ הבית נחרב בימיו :

ואפשר דהיינו שנהגו מהלל הזקן ואילך להנחיל כתר הנשיא׳ לבניהם אע״פ שאינו הכרח מד״ת :

התקינו ב״ד וכו׳ כתב האברבנאל בהקדמתו למסכת אבות וז״ל כי היה המנהג בירושלי׳ שעם היות בה בית חשמונאי׳ ובית הורודוס לצאת ולבוא במלחמות ולהנהיג את המלכות הנה תמיד הי׳ נשיא מבית דוד עם הכהן הגדול ועם הסנהדרין לכל דבר המשפט וללמוד התורה החקי׳ והמשפטי׳ ע״כ והוא מדברי יוסיפון והיה זה לפי שנשיא הנאמר בתורה גבי קרבן

הוא המלך כדאית׳ במתני׳ פ״ג דהוריות איזה נשיא זה המלך ולפי שבבית שני תפסו הכהני׳ ואחריהן בית הורודוס את המלכות שלא כדין ע״כ נהגו גם מימי שמעון הצדיק שיהא הגדול שבחכמים נשיא לדברי תורה והמצות חקים ומשפטי׳ ואמר הרב שמימי הלל ואילך להיותו מזרע דוד התקינו ב״ד שיהא הבן קודם לנשיאות כמו גבי מלכות כדי שישלים ע״ז כתר הנשיאו׳ את כתר מלכות שנתרעעו :

מלתא יתירת׳ דהות בהלל שקיים את התורה מעוני ואח״כ נעשה נשיא הוא ובניו וזכה לקיימה מעושר :

והסכי׳ הק״בה ע״י כמ״ש ז״ל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל וכו׳ :

מה אני בשעיר פיר״שי כלומר הלל ושמעון, גמליאל ושמעון נהגו נשיאתם בפני הבית מאה שנה. והוא שמעון בן גמליאל מהרוגי מלכות, שאמר בפרקא קמא דאבות כל ימי גדלתי בין החכמים. ומה שלא נקרא רבן לכבוד נשיאותו, לפי שגדול מרבן שמו. ונזכר במשנה פעם אחרת סוף פרק קמא דכריתות, שהעמיד קנים בירושלים ברבעתים (משנה כריתות א, ז). ואפשר שכיון שקלקלו עבדי חשמונאי בבית שני, ועמדו הורדוס ובניו וחטפו להם על ישראל מלכות שאינה הוגנת, התקינו בית דין שיהא כתר תורה משלים לכתר מלכות, להושיב הבן על כסא אביו. וכבר זכרנו בסוף החלק הראשון מלתא יתירתא דהות בהלל והסכים הקב"ה על ידם, שזכו לשלשלת יוחסין גדולה והיו כלם ראוים לנשיאות, והיינו דקא בעי רבי, מה אני בשעיר בסוף הוריות (הוריות יא, ב). ובימי רבן גמליאל נשנית מתניתא דפרק לפני אדיהן, כשם ששורפין על המלכים, כך שורפין על הנשיאים. וכשמת שמעון השני שזכרנו וגמליאל בנו היה קטן, נכנס בן זכאי תחתיו ובקש מטיטוס שושילתא דרבן גמליאל, היינו שלא תפסוק הנשיאות מביתו, ונקרא רבן יוחנן שהעמיד תלמידים הרבה, וכבר גלתה סנהדרין בימיו, ועמדה תורה ברפיון ידים, לפיכך לא כבדו את הנשיאים לקרא להם בשמם כאשר בראשונה, ואחריו נמשכו לקרא לנשיאים בשם רבן, כמו רבן גמליאל, ולכבודו היו מזכירין את זקנו בשם רבן גמליאל הזקן, ואחריו רבן שמעון בן גמליאל אביו של רבי, שחשש הרבה לכבוד הנשיאות במסכת הוריות, אף על פי שענותן היה, והוא ששנה באבות על שלשה דברים העולם קיים. ועל שמו היו מזכירים את זקנו במסכת כריתות, כדאמרן בשם רבי שמעון בן גמליאל, זהו המשך הדברים הללו באמת, אף על פי שמקצת מפרשים לא דקדקו בהם. ועוד אומר אני שרבי סמך דברי עצמו בריש פרק ב' דאבות לדברי אביו שזכרנו, ואחריו סמך דברי בנו, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ. ואחריו אל תפרוש מן הצבור. שהם דברי הלל בן בנו, שרחץ בכבול עם יהודה אחיו, פרק מקום שנהגו (פסחים נא, א). וכאן שנה רבי על עצמו, לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. ואחר כך סמך להלל זה, דברי הלל הזקן אבי היחס, שאמר אין בור ירא חטא. ושוני הלכות לא דקדקו בזה, ושונים גבי

### יד יהודה • המשך

נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא דאילו הוינא בזמן שב״ה קיים מייתינא שעיר או לא ומפרש הרב שהית׳ הבעיא להיות שהיה לרבי מקום לצדד ולומ׳ שיהא בשעיר כיון שהנשיאו׳ ירושה לו ודמיי ממש למלכות והשיב לו ר׳ חייא הרי צרתך בבבל כדאית׳ שם :

ובימי רבן גמליאל הזקן נשנית וכו׳ כדמסיים שם ומעשה שמת רבן גמליאל הזקן ושרף עליו אונקלוס הגר שבעי׳ מנה צורי :

וגמליאל בנו היה קטן דעת הרב שלכך לא נעשה ר״ג נשיא תכף במקום אביו ר״ש הנהרג בשביל שהי׳ קטן עדיין באותו פעם אמנם בעל ספר יוחסין אומר שר״ג הזקן מת ח״י שני׳ קודם החורבן ושרבן שמעון בנו נהג הנשיאות באותן ח״י שני׳ ולפי דבריו היה ר״ג עכ״פ כמו בן כ״ג או כ״ד שני׳ כשנהרג אביו כי כן מצינו עליו במתני׳ סוף יבמות מתוך הדברים נזכר ר״ג שנהרגו הרוגי׳ בתל ארזא והשיא ר״ג הזקן נשותיהן ע״פ עד אחד ואין ספק שהיה ר״ג במות זקנו לכל הפחות בן ה׳ או ו׳ שני׳ אם הזכיר שמועה ומעשה מפיו וראיתי לאברבנאל במסכת אבות שדעתו שמינו את רבן יוחנן בן זכאי לנשיא אחר רשב״ג הזקן להיותו קרוב למלכות ובעל ספר יוחסין אמר שר״ג לא היה ראוי עדיין לנשיאות במות אביו ואפשר שזהו ג״כ כוונת הרב ומ״ש קטן פי׳ קטן לנשיאות אמנם יותר נראה לי שטיטוס הרג את רשב״ג משנאתו להנשיאי׳ מבית דוד להיות שהנשיאות להם כעין מלכות ולא היה אפשר להחכמים למנות את ר״ג בנו תחתיו נשיא מפני חמת המציק כי כמה יפה כח הבן מכח האב ואדרבה בזה תגדל חמת המלך כאשר יראה שהנשיאו׳ ירושה להם כמו מלכות ולכן מינו נשיא שלא מזרע דוד והיה רבן יוחנן בן זכאי הכהן הגדול בתורה ובחכמה מכל בני דורו כי הוא נשאר עדיין מתלמידי הלל ושמאי וקבל מהם ונעשה נשיא ולהיותו קרוב למלכות בקש מהקיסר שושילת׳ דר״ג שיסור חרון אפו מבית דוד ולהניח להם כתר הנשיאות אחריו כבתחלה והיה לו כפתחון פה לבקשתו אחרי שכבר נעשה רצון המלך שלטון כאשר מינו נשיא שלא

**יד יהודה • המשך**

מזרע דוד ומה גם שהנשיא עצמו מבקש כן וימאן להניח ברכת הנשיאות אל ביתו אחריו ליוצאי חלציו ונתרצה לו הקיסר ע"ז כן נראה לי והוא דבר נכון מתוק ומתקבל לאמת :

בן זכאי כן היה נקרא קודם נשיאותו מימי הלל כדאי' בפ' ב"מ ופ"ה דסנהדרין : תחתיו ונעשה נשיא :

שושילת' דר"ג כדאית' בפ' הנזקין ופיר"שי ושושילת' דר"ג משפחת הנשיא שלא תהרגם ושלא יכלה שלטנות בית דוד :

כמו רבן גמליאל דיבנה בנו של ר"ש הנהרג שנעשה נשיא אחר ר' יוחנן בן זכאי :

היו מזכירין את זקנו ג"כ בשם רבן אע"פ שבימיו לא היו קורי' אותו בשם רבן כי גדול מרבן שמו כנז' מ"מ כדי שלא יהא בזה צד שפלות ופחיתות לר"ג השני ע"כ כשהיו מזכירין שם ר"ג זקנו היו אומרי' ג"כ רבן :

ואחריו של ר"ג השני היה ר"ש בנו והוא ר"ש השלישי אביו של רבי :

שחשש הרבה לכבוד הנשיאו' כדאית' במסכת הוריו' פ"ג ת"ר כשהנשיא נכנס כל העם עומדין ואין יושבין עד שאמר להם שבו כשאב ב"ד נכנס עושין לו שורה אחת מכאן וכו' אמר רבן? יוחנן בימי רבן גמליאל נשנית משנה זו רשב"ג נשיא ר' מאיר חכם ר' נתן אב"ד כי הוו רשב"ג התם הוו קיימי כ"ע מקמיה כי הוו עיילי ר' מאיר ור' נתן הוו קיימי כ"ע מקמייהו א"ל רשב"ג לא בעינן ליהוי היכרא בין דיליה לדידהו תנא ההוא מתנית' ההוא יומא לא הוו ר' מאיר ור' נתן התם וכו' ע"ש כל המאורע :

והוא היה ששנה ספ"ק דאבות רשב"ג אומר על ג' דברי' וכו' וכן פי' האברבנאל ושארי המפרש' שזה היה רשב"ג דיבנה אביו של רבי :

ועל שמו בשביל שהיו מכנים אותו בשם רבן ע"כ לכבודו היו מזכירין ג"כ זקנו ר"ש בשם רבן אע"פי דלגביה הי' שמו גדול מרבן כנז' גבי ר"ג :

במסכת כריתות והא דלא הזכירו אותו בשם רבן בפ"ק דאבות דאמרינן שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי וכו' ולא אמר רבן שמעון אין בור ירא חטא, הוא היה אומר. כשם שנשתבשו רבים בשני רבי שמעון בן גמליאל דסוף פרק קמא, ושונים בשני הוא היה אומר. והאמת בזה ובזה מה שבארנוהו. ולא רבו מחלוקת בישראל עד אחרי החורבן השני, בימי רבן גמליאל דיבנה וחבריו תלמידי שמאי והלל, דהיינו תלמידי רבן יוחנן בן זכאי תלמידו של הלל, ושכנגדם מבית שמאי אלו ואלו שלא שמשו כל צרכם, לא שנתרשלו בה ח"ו, אלא שבטלה בימיהם לשכת הגזית. אבל בן זכאי רבם שהיה שנים רבות בפני הבית, אפילו הויות דאביי ורבא הוה גמיר, וכבר זכה הוא ורבותיו לקבוע בכלן הלכות פסוקות מבלי מחלוקת, אמנם קלקול הזמנים וטרוף השעה הכביד עלינו את ההלכה ונסתפקה ההוראה ונשארו שני הצדדים בלי הכרע, עם היות שניהם מקובלים מסיני והכל חרות על הלוחות, שבין כל דבור ודבור, דקדוקיה ואותיותיה של תורה, כמו שזכרנו. והיה זה כעין מעשה האורים ותומים, האי כי ארחיה והאי כי ארחיה. ואף גם זאת התחנן התנא לפניו יתברך, שחלקנו בחדושי התורה חלק הנשמה דוקא, שממקום התורה והחכמה העליונה חוצבה, יכתב מכתב אלהים ויהא חתום באוצרותיו בכל מקום שהן, כיון שחלק ליראיו מחכמתו ממש, שהוא עוסק בה תמיד. לא כן לבשר ודם דעלמא, דנתן מחכמתו מברכים עלייהו, אי משום שהוא מתנה למי שאינו הגון, והחלק מורה שמן הדין יש לו בה זכיות. ואי משום שהדבר הניתן אליהם הוא מופקר ונעזב מהנותן כדבר שאין בו ממש, אבל החלק הניתן לנו, שמור לאדון הכל ברוך הוא, וממנו הנצחיות הנכסף לשלמים, שעליו בקש דוד המלך ע"ה, אגורה באהלך עולמים. כי הנה באותיות התורה היה י"ה ה' צור עולמים. והזוכה אליה בשעור הזה נעשה שותף במעשה בראשית בלי ספק. כיוצא בדבר אנו מברכין שחלק מכבודו ליראיו, כי הוא מלך ישראל וגואלו באמת, והוא אומר על דוד, נסכתי מלכי על ציון. כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, אבל לבשר ודם בעלמא נתן מכבודו, כי לה' המלוכה ומושל בגוים, פרשוהו מלשון ממשלה, או ממשיל משלים ושניהם כאחד טובים, אמנם בתאר מלך מלכי, ישפר עלך, כי עצת ה' לעולם נפלאותיו ומחשבותיו אלינו:

**יד יהודה • המשך**

צריך לומר כמ"ש הרמב"ם שמאמר ההוא אמר בהיותו בחור קודם שנעשה נשיא :

ועוי' אומר אני ע"פ מה שבארנו שרשב"ג ספ"ק דאבות היה אביו של רבי :

בריש פ"ב רבי אומר איזה דרך ישרה וכו' ואחריו אחר דבריו סדר דברי בנו רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה ת"ת וכו' וכתב האברבנאל שם ע"ז וז"ל האמנם איך נכתבה המשנה הזאת שאמר רבן גמליאל בהיותו נשיא אחרי מות אביו בתוך חבור המשנה אשר עשה רבי בחייו אם לפי שאמרה בחיי אביו ואביו כתבה במקום הזה בשם גמליאל בנו ואחרי מותו שנתמנה הבן נשיא הוסיפו בשמו מלת רבן שהיתה לו מפני הנשיאו' ואם שהמשנה הזאת בכללותה לא כתבה רבי בחייו אבל אחרי מותו נתוספה במקום הזה וכדומה לזה תמצא במסכת פסחי' וכו' ולהרב ניחא ליה כתירוץ הראשון שרבי עצמו כתב דברי בנו :

ואחריו אחר דברי ר"ג בנו סמך הלל אומר אל תפרוש מן הצבור וכו' ודעת הרב שהלל הזה היה בן בנו של רבי בנו של ר"ג שאמרו עליו בפי' מקו' שנהגו (די נ"א) ומעשה ביהודה והלל בניו של ר"ג שרחצו שניהם כאחד בכבול וכו' ושניהם היו אמוראי' ויהודה נעשה נשיא אחר מות אביו והיו קורין לו ר' יהודה נשיאה והוא שהתיר עם בית דינו שמנן של גוים כדאית' בע"ז וכימיו פסקו לכנות הנשיא' בשם רבן אלא בשם ר' כי גדול מר' רבן והי' לו בן שנקרא ר' הלל שנעשה נשיא אחריו ובו פסקה הנשיאו' עד כי יבוא הנשיא המלך המשיח במהרה בימינו והוא שתיקן סדר העבור שבידינו והנה סמך ר' דברי הלל בן בנו הנז' לקיי' על עצמו לא ימושו מפיך וגו' וזה שלא כדעת האברבנאל ושארי המפרש' שסוברי' שהלל הזה הוא הלל הזקן :

שאמר אין בור ירא חטא וצריך לגרוס בזה הלל הזקן אומר אין בור וכו' ולא הוא היה אומר כמו שגורסי' המפרשי' בהלל אומר אל תפרוש וכו' שהוא הלל הזקן :

ושוני' וגורסי' ברשב"ג הנז' שם שנית גבי על שלשה דברי' וכו'

### יד יהודה • המשך

הוא הי' אומר ומוחקי' רשב"ג וטעות הוא בידם שהרי רשב"ג הנז' לפני זה היה ר"ש הנהרג וזה היה אביו של רבי כנז' :
בימי ר"ג דיבנה בנו של ר"ש הנהרג שנעשה נשיא ביבנה אחר ריב"ז כנז' והית' מחלוקת בינו ובין ר' יהושע ובין ר"א כידוע :
תלמידו של הלל גם הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה ולחבורו כ"כ וצ"ל שא"עפ דתנן בפ"ב דמסכת אבות שרבן יב"ז קבל מהלל ומשמאי מ"מ עיקר תורתו היה מהלל :
אלא שלא היו יכולין לשמש כל צרכם מפני גלות הסנהדרין שבימיהם נחרב הבית ובטלה לשכת הגזית וגלתה הסנהדרין ליבנה :
אפי' הויות דאביי ורבא וכו' כדאית' בפ"ב דסוכה שהיו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה וכו' דבר גדול ודבר קטן וכו' דבר קטן הויות דאביי ורבא :
כמו שהזכרנו לעי' פ' ט"ז ופ' י"ז :
כעין מעשה האורים והתומי' שהכהן השואל מביט בהן והאותיות מאירי' ומתאימי' התשובה על שאלתו הן או לאו כי שניהם אפשרים מצדם וכן בהלוחות הי' כל שני צדדי המחלוקת חרותי' והתלמיד ותיק רואה בהן לפי השגתו :
ואף גם זאת וכו' כוונת הרב לפרש בזה לשון חלקנו שבתפלת התנא שאמרו ותן חלקנו בתורתך עוד באופן אחר ממה שפירש לעי' פ' י"ד ור"ל שאלה חלקנו רזין של אותן קדושי התורה שהן מצד שורש נשמות התלמיד שזה חלק הנשמה כדאי' בזוה' פ' בהעלותך עמוד רפ"ח על פסוק גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך וז"ל ת"ח אית לבושא דאתחזי לכלא ואינון טפשין כד חמאן לבר נש בלבושא דאתחזי לון שפירא לא מסתכלין יתיר חשיבו דהאי לבושא גופא חשיבותא דגופא נשמתא כהאי גוונא אורייתא אית לה גופא וכו' האי גופא מתלבשא בלבושין דאינון ספורין דהאי עלמא טפשין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דאוריית' ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא אינון דידעי יתיר לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא חכימין עבדי' דמלכא עילאה אינון דקיימו בטורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמת' דאיהי עיקרא דכלא אוריית' ממש וכו' הרי דרזי עלאה דוגמ' לנשמת אדם ולכן ישראל דקיימו בטורא דסיני מסתכלין באין ואמר הרב שמפני זה קרא התנא לאותן רזין חלקנו כי הן מצד הנשמה חלק אלוה ממעל :
יכתב בספר חלקו וכו' וכוני התנא שחלקנו בחדושי התורה תן ג"כ בתורתך ונאמ' כך וטעם התפלה הוא כיון שהש"י זכה אותנו ונתן לנו חלק מחכמתו שהיא התורה שלו ע"י הנשמה שנתן לנו ע"כ זאת ועוד אחרת יעשה עמנו לסגל וליתן ג"כ חדושינו באותה החכמה באוצר העליון :
ליריאיו מפרש הרב באגב מ"ש ז"ל בפי' הרואה הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו חכמי עכו"ם אומר ברוך שנתן מחכמתו לב"ו ואמר הרב שלגבי חכמי ישראל שייך ודאי לשון שחלק מחכמתו כנז' שזיכה אותם בחלק חכמתו העליונה :
שהוא עוסק בה תמיד לחדש בה מעשה בראשית כנז' לעי' פ' י"ד מהזוה' בראשית על פסוק כי כאשר השמי' החדשי' והארץ החדשה אשר אני עושה דעביד תדיר מאינון חדושי' ורזין דאוריית' דסלקי' :
דנתן מחכמתו מברכינן ולא שחלק :
אי משום שהחכמה שזיכה אותם בה הש"י נתן להם במתנה ולכך לא יצדק לומר בהם שחלק שלשון חלק מורה כאלו יש להם זכיות בו מן הדין כמו חכמי ישראל שיש להם זכיות בחכמתו מצד נשמתם כנז' :
ואי משום להורות שחכמתם הוא דבר נעזב מהש"י שכבר סלק עצמו ממנה כדרך כל נותני מתנו' להיות המתנה בעיניה' כדבר

### יד יהודה • המשך

פחו' שאין בו ממש :
אבל החלק וכו' ולכן אמר התנא שחלק מחכמתו כי הוא חלקנו אשר חלק לנו ה' ועדיין שמור לו ית' לחדש בהם בכל יום תמיד מעשה בראשי' כנז' **[חסר]** לחיי נצחיים :
באותיות התורה היה הש"י בורא העולם כמאמרם ז"ל תחלת ב"ר ונוצר ועודנו מחדש עולמות חדשי' בחדוש' התורה כנז' ותהיה הכוונה אגורה באהלך באהל התורה שלך המספיק לעולמות לברוא בו עולמות ואזכה לגור שם גם אני להיות שותף עמך במעשה בראשית ע"י חדושי התורה אלו :
כיוצא בדבר וכו' ר"ל שזהו נמי הטעם מה"ש שם בגמ' בס"פ הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליריאיו מלכי עכו"ם אומר ברוך שנתן מכבודו לב"ו כי הש"י הוא מלך ישראל האמתי ומלא מלכותו חלק למלכי ישראל כמלכותא דארעא ומחזיק לעצמו מלכותו עליהם כמלכות' דרקיע ולגבי שארי ב"ו כתי' ומושל בגוי' :
אמנם בתאר מלך לא יקרא עליהם ביחוד שמש"ה מי לא יראך מלך הגוי' הוא מלשון עצה והמלכה כמו מלכי ישפר עלך דכתי' בדניאל שפירושו עצתי :
כי עצת ה' לכל עולם ולישראל נפלאותיו ומחשבתיו כמו שנתבא' כ"ז במאמר חכ"ח ח"ב סי' פ"ו ופ"ז :

### יואל משה

היה בהם זוגות כנ"ל שיש ה' תנאים שחולקי' בדבר לסמוך ושלא לסמוך כו' ר"ל לסמך ידים על הקרבן ע"ש: והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל כו' ר"ל כמו שבעגל היו להם להפך רחמים בדין אריה בשור כי שור בשמאל ואריה בימין כך כאן כי הלל היה רחמים ושמאי הוא דין מדתו משמא' בסוד דחפו באמת הבנין שבידו והלל חסד כדאי' בזוהר פנחס שמאי היה מנצח את הלל שהוא מימין שהיה גלגול שלו כדכתבנו לעיל פכ"ו מח"א ומרומז מש"ה לעי"ני כ"ל ישרא"ל סופי תיבות הילל וגם בשם של ע"ב סמוכי' זה לזה ומ"הש על"ה הוא מש"ה ה"לל כוותו: או הענין הוא כמו שבני העגל אמרו כי זה משה האיש אשר ילך לפנינו והיה מהפך משה לאיש אח"כ כאן היו מהפך הילל בשמאי: דפליג ליה נשיא יקרא ר"ל הילל עצמו היה פליג יקרא לשמאי: ואע"פ כן לא קבלוהו כוי אע"ג דאיהו לא חש ליה כוי ר"ל אע"ג דהילל לא חיש על יקריה אינהו חיישי על יקריה ולא קבעו הלכה כשמאי אותו היום: ומה שלא נקרי' רבן לפי שגדל מרבן שמו פי' יותר טוב הוא שמו שנקרא בו יותר מרבן כאלו נכתב גדול שמו עיין לקמן פכ"כו: מה אני בשעיר בהוריות כ"ל?:
לא כן לב"ו כוי פירש דאיתא בברכי' הרואה חכמי ישרא' מברך ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו משא"כ חכמי א"ה מברכין שנתן וכוי והחילק שבין מתני לנתן שחילק משמע שלהם נתן נותן חלק א' והשני שייך לעצמו ועוסק בה תמיד כי היא חכ"מה עילאה משא"כ בא"ה נתן חכמה גרוע מכל וכל ולא שייר לעצמו כלום ממנוכי הוא דבר שאין בו ממש: חלק הנשמה דוקא וכי' כדאית' זוהר בהעלותך יש בתורה לבוש גוף נשמה ורזין אינון נשמת' לנשמתא שאם מאלף זוכה להן וע"ז בקש ותן חלקינו בתורתך ודו"ק: או משום שהיא מתנה ומתנרת למי שאינו כדאי והגון לב להמתין למי הגון לה לא יקרי' מתנה כי בדין מתבקשים לו ע"כ אמר חלק ובי' דרכים אלו כיון המקבל אגורה באהלך עולמים פי' עולמים דייקא בתורה שהיה הקי"בה בורא עולמי': או ממשיל משלים פי' מלעיג עליהם כמ"ש יי"י ילעג למו: מלך מלכים כוי פי' מלך הוא ל' עיצה מ"ל מלכי ישפר עליך כוי פי' מלך הוא ל' עיצה כוי:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק כ

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

ומה גם עתה נבינה וכו' חוזר הרב לבאר ענין הלוחות: דתני' התם בירושלמי דשקלי' פ"ו הנז' לעי' פ' ט"ז וזו נוסחא האמיתית כיצד היו הלוחות כתובי' חנני' בן אחי ר' יהושע אמר חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה שנא' ויכתבם על שני לוחות אבנים רבנן אמרי עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה שנא' ויגד לכם את בריתו וגו' עשרת הדברים וגו' ר' שמעון בן יוחאי אומר עשרים על לוח זה שנא' משני עבריהם ר' סימאי אומר מ' על לוח זה מ' על לוח זה שנא' מזה ומזה הם כתובי' טטרוגה ע"כ והאריך ר' יעקב בן חביב בעל עין יעקב בפי' זה המאמר ודעתו ז"ל שעל שטחות הלוחות שהיה כל אחד מהם ששה ארכו וששה רחבו היה הדברות כתובי' לכ"ע אלא שלת"ק כל לוח היה מחזיק חמשה דברות ולרבנן עשרה ולר"ש בן יוחאי עשרים דברות והיינו שמראש הלוח עד אמצעו היו כתובי' עשרה דברות ומראשו השני עד אמצעו עשרה דברות כמו שצייר האמן ז"ל בהנח"ם? שם ר' סימאי סובר כן אלא שהוסיף שבעבר השני היו ג"כ כ' דברות על התמונה הזאת בכל לוח וזו היא דעתו ז"ל של בעל ע"י ויגע למצוא דברי חפץ בפי' הראיות שהביא כל א' ע"ש אבל דבריו אינם נכנסי' באזני הרב מפני שלדבריו צריכי' ע"כ לומר דפליגי ג"כ בשיעור הכתב דלת"ק היה הכתב גדול עד שלא היה הלוח מחזיק כ"א חמשה דברות ולרבנן היה הכתב יותר דק והיה כל לוח ולוח מחזיק עשרה דברות ולר"ש בן יוחאי היה עוד יותר דק ואת"ל שלא פליגי בשיעור הכתב על כרחך תצטרך לומר דפליגי אם מילא הכתב את הלוחות דלת"ק ולרבנן עכ"פ לא היה הלוח ממולא כולו בכתב וכ"ז דוחק וע"כ נראה להרב דכ"ע הי' הכתב שוה ומכוון באופן ששטח הלוח ששה על ששה היה מחזיק עשרת הדברות ולא היה בו מקום פנוי בלי כתב והיו הלוחות כתובי

### רמ"ע מפאנו

ומה גם עתה נבינה במכתב הלוחות, דתני התם בירושלמי, כיצד היו הלוחות כתובות, חנניה בן אחי רבי יהושע אומר חמשה על זה וחמשה על זה. רבנין אמרי עשרה. רבי שמעון בן יוחאי אומר עשרים. רבי סימאי אומר ארבעים. והיותר קרוב לפשט המאמר ואמתתו, הוא שכל אחד מהתנאים מוסיף על דברי חבירו ולא פליגי. דכוליה עלמא מיהת רוחב ששה על ששה מחזיק עשרת הדברות לא פחות ולא יותר, והם נקראים בשטח אחד לכל רוח ולכל פנה, למען ילמדו להגות בהם כל הקרב הקרב מארבעה דגלים, יהודה ראובן מדרום וכן כלם, והיה זה מעשה אלהים בלתי משוער בשכלנו, לא כמעשה הדיוט שציירו זולתנו לפנינו בבית המדרש ונער יכתבם. וברירא דמלתא דמאן דאמר חמשה, חשיב להו בזמן שעל צד ינשאו על שתי ידיו של משה, והיו תואמים ומאירים אל עבר פניו, והוא צופה והוגה בהם את כל הדברות חמשה על זה וחמשה על זה, שהרי עובי כל אחד מהם שלשה טפחים כנודע, ומאן דאמר עשרה לכל לוח, חשיב להו בפתחו אותם לעיני כל ישראל, וכדרך שהם מונחים בארון כדאיתא בבבא בתרא פרק השותפין (בבא בתרא יד, ב). והוו עשרים לכל חדא מנייהו בהחשב שני עבריהם. והאומר ארבעים על זה, מוסיף צדי צדדים, שהם ארבעה ללוח אחד, וחמשה דברות לכל אחד מהם כמו שזכרנו, דוק בקראי דמייתי ראיה מנייהו, ותשכח דיאות אמרין. וניחא לן למימר שפסוק וידבר אלהים איננו מן המדה, אלא בכלל דקדוקיה ואותיותיה של תורה שזכרנו בפרק ט"ז. אבל אשמים אנחנו משסרחנו בעגל כי נשברו לוחות ראשונות ושניות נגנזו והוצרכנו לספר תורה. ואותיותיה נתלקטו מרושם האותיות שפרחו בשבירת לוחות ראשונות. תדע שיש הבדל מרובה בנוסחת הדברות בין ראשונות לשניות, ואין ספק שיש הבדל גם כן באותיותיה ודקדוקיה שזכרנו בפרק ט"ז. והנה לתקן שברי לוחות, הוזקק משה רבינו ע"ה לפסול מחצב סנפרינון ללוחות

### יד יהודה • המשך

מכל עבריהם משני צדדי השטחים של ששה על ששה ומארבע רוחות של עוביין שהיה ג' על ששה וכל אחד מהני אמוראי מיירי מאחד של עבריהם באופן שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כמו שמפרש ואזיל: רוחב ו' על ו' שהיו הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועוביין ג' כדאית' בפי' השותפין: והם נקראי' וכו' ר"ל ואין צ"ל כמו שעלה על דעת בעל ע"י לדעת ר"ש בן יוחאי ור' סימאי שהיו הדברות כתובים מראש הלוח לאמצעו ומסופו לאמצעו בכדי שהיו יכולין הדברות להקרא משני רוחות כי אמנם לדעת כלם היו יכולין לקרות כל הכתוב בהלחות גם מכל ארבע רוחות מבלי שיצטרך בשביל זה לכפול הדברות על שטח א' ולכתוב אותן משני ראשי הלוח והי' זה מעשה אלקי' ר"ל שע"ז כתיב והלוחו' מעשה אלקי' המה ונו' לומר שהיו הדברות כתובים משני עבריו על שטח לוח א': שצייר זולתנו הבעל ע"י הנז' לגביר שכבר חכם יכתבם: וברירא דמלת' דמ"ד ה' ה' מיירי מעוביין של לוחות שהיה ג' על ו' ומחזיק כל א' חמשה דברות שהרי ו' על ו' מחזיק י' כי בזמן שהיו הלוחו' על ידיו של משה היו מונחו' על עוביין ומהא מיירי התי"ק שהיה נגד פני משה חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה להגות בהן: ומ"ד עשרה מיירי משטח הלוחו' עצמן שהיה כל לוח ששה על ששה מחזיק י' דברות וחשיב להו בנתינה כשפתחו אותם לעיני כל ישראל וכו': והיו עשרים וכו' ר"ל דהיינו טעמא נמי דמ"ד עשרי' משום דחשיב שני שטחות הלחות שהיו כתובי' משני עבריה' כמבואר בכתוב והוו עשרי' לכל א': והאומר מ' ע"ז ומ' ע"ז מוסיף ד' צדדי' לכל לוח ומיירי משני שטחות הלחות ומארבע רוחות של עוביין והיינו על שני שטחות הלחות עשרי' ועל כל א' מד' צדדין של עוביין ה' וכו' הרי עוד

**יד יהודה • המשך**

עשרי שהם ארבעי לכל לוח: דוק בקראי וכו' כי הנה הראי לדעת חנני כו' שהוא מפי ואתחנן אחר עשרת הדברות כתיב את הדברים האלה דבר ה' וגו' ויכתבם על שני לוחות אבני ויתנם אלי והכוונה שכתב השי"י עשרת הדברים בשני הלוחות ה' על כל א' כדרך נתינתם אלי והיינו על צדי הלוחות וזהו ויתנם אלי ורבנן דאמרי י' על לוח א' נפקא להו מדכתי בפי ואתחנן קודם עשרת הדברות ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות אבני ולכן נתנו סימן מרישא דהפסוק ויגד לכם וגו' להורות שראייתם אינה מן ויכתבם על שני לוחות האבני' שלאחר עשרת הדברות כי כה"ג לא פלוג ויתנם אלי ומיירי כדרך שהיו מונחי' בחיקו ור"ש בן יוחאי נפקא לי' מדכתו' כתובי' משני עבריהם ור' סימאי נפקא ליה מסיפא דקרא מזה ומזה הם כתובי' והיינו על כל ד' צדדי': וניחי לן למימ' שפסוק וידבר אלקי' את כל הדברים האלה לאמר לא היה כתוב בהלוחות אלא הדברות היו מתחילין באנכי ה' אלקיך ופסוק וידבר אלקי' וגו'

שניות דהיינו דומם, ולתקון הצומח הביא עפצין לספר תורה, וקנה לעשות קולמוס, ולתקון בעלי חיים הוזקק לעבד עור בהמה טהורה, אפילו מנבלות וטרפות שלהן, דהיינו נפולה ושבורה ליודעים סודה, שכנגדן כתיב וַיַּשְׁלֵךְ, וַיְשַׁבֵּר (שמות לב, יט). ורושם האותיות שנשארו בשבריה, היותר מעולה ממנה הוא חלק אדם שנתקן על ידי משה בכתיבת ספר תורה, ומן האותיות הפורחות עצמם חזרו מקצת במכתב אלהים חרות על הלוחות, והנה שבירת הלוחות עצמן היא כעין האמור בפרשת סוטה, שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לעשות שלום בין איש לאשתו. דהיינו להשלים הדין או להגדיל הטוב והמטיב, והנה שלום במ"ם רבתי בגימטריא י"ג פעמים ע"ב, לפיכך כתב משה י"ג ספרים בתורת חסד, ושוב קלקלנו בימי הזקנים והנביאים ונכתבו תוכחותיהם לאות לבני מרי, ונחמותיהם למחכה להן, ומשחרב הבית השני הכל ניתן ליכתב משום עת לעשות, כרבי נתן הוי אכתוב לו רובי תורתי, כמו זר נחשבו. והשתא דאשכחנא כמה מרגנייאתה תותי ההוא חספא דדלו אחרינא בהקשותם על מאמר רבי כרוספדאי, נשוב להתבונן בשלשה ספרים וכתיבתם נבינה לאחריתם:

**יד יהודה • המשך**

היה כמו שארי פסוקי התורה שהיו בלוחו' בכלל דקדוקיה של תורה: אבל אשמי' וכו' לעי' פט"ז אמר הרב שאלמלא זוהמת הנחש כבר היתה כל התורה כתובה בלבו של אדם ואף שפסקה הזוהמא מישראל על הר סיני מ"מ כיון שמכלל העולם לא פסקה אי נמי כיון שאמרו דבר עמנו אלקים וגו' הוצרכנו ללוחות ולולא פרקנו בעגל היו הלוחות תמיד על ידיו של משה וכל תלמיד ותיק קרוב אליו היה מסתכל בהן לדקדוקיה של תורה ע"ש והנה לפי המשך הרב הדרוש בשארי עניני ליקח ולקח למקח חוזר עתה לכאן ואמר שע"י שסרחו בעגל הוצרכנו לס"ת כי בחטא הזה נשברו הלוחות הראשונות וגם השניות גלוי וידוע לפניו יתי שעתידין בגלל זה לגנזו בימי יאש': שפרחו כידוע ממאמרם ז"ל וכאשר רשומן ניכר: והנה לתקן וכו' ידוע שהתורה היתה כלי אומנתו של הקב"ה שבו ברא את העולם והנה בלי ספק כשנשברו הלוחות שהיו כוללי' את כל התורה דקדוקיה ואותיותיה נתקלקל העולם ומהלכו עם ד' מדרגותיו הלא המה ממטה ולמעלה דומם צומח

**יד יהודה • המשך**

חי מדבר ומה גם שכבר נתקלקל הטבע הישר בהן מחטאו של אדם ומה שנתקן בהר סיני ע"י שפסקה הזוהמא חזר וניעור להתקלקל בשבירת הלוחות ע"כ כדי לחזור ולתקן שבעה דברי' הללו שנתקלקל בשברון הלוחות הוזקק מרע"ה וכו': אפי' מנבלות וטרפות שכבר שלטו בהן החצוני' כדאית' בזוה' פ' משפטי' ע' קל"ד מ"מ יש להם תקון נעוריהן שנעבדו לקדושת ס"ת שמותרי' בזה כדאיתא בגמרא: דהיינו נפול' בשדה ומתה והיא הנבלה ושבורה והיא הטרפה שטרפ' חיה ושבר' כי יש מהחצוני' שהם ממדריגן דאתחזי דורות וזריקין עד לארץ והם הנפילי' היה בארץ ועושין טומאת נבלה ויש שהם בסוד מיתת המלכי' בארץ אדום ע"י שבירת הכלי כידוע מקבלת האר"י זל"ה והם העושי' טרפה: שכנגדן כתי' אצל הלוחות וישלך וישבר שבחטאם של ישראל פרחו האותיות וגברו שתי כתות הקליפות עד שהכבידו האבני' על ידיו של משה והוצרך להשליכם ולשברם: כעין האמור וכו' כמ"ש ז"ל על וישק את בני ישראל לבודקם כסוטה: דהיינו להשלים הדין עליהם אם לא יעמדו בנסיון או להגדיל ולהשלי' עמהם חסד אל כל היום אם יעמדו בנסיון וזהו הלשון שלום שהיתה הבדיקה לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמי' וכן הוא הכוונה בסוטה דע"כ לשון שלום דנקט לאו דוקא דהא אם נטמאה והמי' בודקי' בה אין בית ואין שלום: והנה שלום במ"ם רבתי של מנצפ"ך שעולה ת"ר בגימט' תתקלו כמספר י"ג פעמי' ע"ב כנגד י"ג שבטי' לכל א' ספר שכולל הע"ב עיינין של הקב"ה של חכמה כנ"ל: משום עת לעשות לה' כדאית' בגיטין ובתמורה: כר' נתן בסוף ברכות דדריש הפרו תורתך עת לעשות לה': הוי אכתוב לו רובי תורתי שדרשו

**יד יהודה • המשך**

ז"ל בגיטין על התורה שבע"פ והיינו משום עת לעשות לה' הפרו תורתך וע"כ כמו זר נחשבו: והשתא וכו' אחר שסיים הרב הדרושי' הנמשכי' למאמר דר' כרוספדאי שהתחיל בו בפי"ד חוזר לאותו מאמר:

**יואל משה**

שצייר זולתינו פי' שציור בעל עין יעקב בירושלמי ע"ש שאותו ציור אפילו נער יכול לכתבם אלא פי' כך הוא למ"ד חמשה היינו כשהיו מונחים זה על זה והעובי' מוגבהים נגד פניו של משה וכל א' היו עוביו ג' טפחי' ובאותו עוביו היה כתיבה ה' דברי' נמצ' בעוביו של זה ה' וכן בשני ה' למ"ד י' ע"ז חשיב להו כשנפתחים לפניו ואז היה נגד פניו רוחב של כל א' שהוא ו' ובו י' דברות וכן על שני: למ"ד כ' חשיב שכנגדו צד השני שהיו כתובים משני עבריהם מזה ומזה עשרת הדברי' מצד זה וכן מצד הב' נמצא על כל א' עשרים בצרוף: והאומר מ' מוסיף על הצדדי' שבעובין דבכל עוביו היו כתובי' ה' ולכל אחד היו ד' עובין מזרח מערב צפון דרו' הרי עשרים ועשרים הכתובים בכל אחד ברומבו מב' צדדין הרי מ' וק"ל: דהיינו נפילה ושבירה כו' פי' שבירת כלים הוא ע"פ הסוד כי כשהאור גדול מהכלי שאינו יכול להחזיק אזי מוכרח הכלי להשבר ואע"פכ נשאר בכלי רושם כמו כלי של שמן שנשבר שיש בתוכו טפי שמן ונבלה וטרפה דהיינו שבירה בנבלה או כיוצא בו נפולה שנפלה מן הגג וכיוצא בה מכנגד נפילה אמי' וישלך משה ונגד שבור' אמר וישבר"ם ומרושם שנשארו בשבריה הטוב והיותר מעולה הוא חלק האדם שנתקן שהוא חי מדבר שכבר במחצב ספירינן נתקן הדומ' ובעפצים ובקנה בצומח ובעורות לס"ת הוא הב"ח וכרושם הנ"ל המדבר

### יואל משה • המשך

שהוא האדם להי"א שכאשר נשברו הכלים הנזכרים בלימודי האצילות פרק האור למעל' ונגנז בבי"נה ומושברי' דשפרי נעשה התיקון דג' ראשין ומותר האור חזר למטה ונעשה תיקון זעיר ונוקביה בכלל עם הו' קצוות והנה בכלים נשאר רושמן האור כמו שמן שבכלי שמוריקין אותו א"א שלא ישא' קצת דבוק והנה מן המעולה שברושם נעש ג"כ תיקון זעיר ונוקביה עם הו' קצוות ומותר הרושם של שבירה בא לקליפות צומח חי מדבר דומם וזהו סוד שבירה ויש סוד נפילה ג"כ שנעשה קודם לכן ואותן הניצוצית ירדו יותר למטה עד ירכתי' העשי' הנפילים היו בארץ כן מעשה לוקו' ממש כי הנפיל' מיזו היא הנפילה ושבירי והרושם נשא' בלוקו' הראשונ' הוא דוגמתו רשם שנא' בכלים ומשופרי דסופרי נעשית הלוחות שניות ויש בזה להקשו' למה

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כא

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

קצת מפרשי' ומהחשובי' שבהם הרמב"ן בספר תורת האדם תחלת שער הגמול חשבו לבאר הקושי שיפול לכאורה כמאמר ר' כרוספדאי ממה שהעין בעין נראה שהרשעי' יחיו חיים ארוכי' ולהפך יש צדיקי' גמורי' ימיהם קלו מני ארג ודעתם ז"ל שכוונת ר' כרוספדאי לאותן שימצאו צדיקים או רשעים בדין אותו ר"ה אף שהיו ההפך מקודם והיינו רשע גמור שיצא צדיק בדינו לפי מעשיו באותה השנה ההוא יקרא במאמר ר' כרוספדאי צדיק גמור ולהפך צדיק גמור שנתחייב בדינו בשנה האחרונה אשר ימות בה רשע יחשב: ומהם מי שהפליג לומר שאפי' על עון קל אפשר שיחשב רשע בדינו גם אם הוא גדול בנביאים וזו היא דעת הרמב"ן: וראוי להזהר בדבריהם שלא לחשבם לאמת: דכתי' כהו את מספר וגו' ודרשו ז"ל מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום וכו': דכתי' גבי מספר ימי חייה' לשון אשר חי דהנה גבי אדם כתי' ויהיו כל ימי אדם אשר חי וכן גבי אברהם ואלה ימי שני חיי אברה' אשר חי והוא מיותר אלא ללמד שהיה להם עוד לחיות יותר אם לא נתחייבו וכו': בשביל עון קל כאשר חשבו המפרשי': לפי פשט המימרא דמיירי ברשעים גמורי': אל הריי"ץ עראמ' בעל העקדה בשער ס"ז: שטת התוספות שם ברי"ה וז"ל ופעמים הצדיקים נחתמי' למית' והרשעי' לחיים

### רמ"ע מפאנו

קצת מפרשים ומחשוביהם אמרו, שאפילו צדיק גמור לפי רוב המעשה הטוב שזכה בו, יחשב מכל מקום רשע בדינו בראש השנה לפני מותו, ומהם מי שהפליג המליצה המשל ופחד, וראוי להזהר בדבריהם אלא כי אנו לא נאמין בשלמים דכתיב בהו את מספר ימיך אמלא. שתיוחס מיתתם לדין ראש השנה, ואף אדם הראשון ואברהם דכתיב במספר ימי חייהם אשר חי, ללמד שלא השלימו מנין השנים שהיה קצוב אליהם כדלקמן בחלק הרביעי פרק ג', לא נכתבו בשנה אחרונה אלא בספרן של צדיקים בלי ספק. וגם לא תצוייר כתיבה למיתה בשביל עון קל לפי פשט המימרא דרבי כרוספדאי. ולא נאבה להטות לבבנו אל הרב יצחק עראמה, ולרבים זולתו מבעלי הסברות החדשות, אשר דבריהם בדרוש הזה לא יועילו באמונה ולא יצילו מן הספקות, הלואי ולא יוסיפו על המבוכות הראשונות כהנה וכהנה, אלא מחוורתא שטת התוספות, וממילא רווחא שמעתא בפירושם עם סיוע רב ורם אשר לנו לדעתם בספרי דאגדתא, אלא שהקצור יפה, וכל מה שהורגש נגדם והוקשה על דבריהם, מבלי שנאריך בהעתקתו, יתורץ אל נכון בכלל באורנו. אמרו בעלי התוספות כי כל הנגזר בראש השנה בבית דין של מעלה מדיני העולם הזה על הצדיקים, אפילו יהיה ליסורין או מיתה, חיים איקרי לדין הנפש. וגם רש"י הכי סבירא ליה, ומוכחא מלתיה ממה שפירש בפרק קמא דקדושין גבי ההיא דתניא כל שזכיותיו מרובים מעונותיו מריעין לו וכו' יעויין

### יד יהודה • המשך

דכתי' ומשלם לשונאיו וכו' והכא קרי הכא גבי רשעים מיתה וגבי צדיקים חיים כלומר לחיי העי"הב ע"כ: אמרו וכו' ר"ל שאין כוונת התוספות לומר שאין דנין למעלה כלל מענייני העה"ז ברי"ה אלא כוונתם היא שלשון נכתבי' לחיים או למיתה הנז' בברייתי' מיירי מחיי העה"ב והיינו שהדין המתוח על הצדיקי' מענייני העה"ז נקרא נכתבים לחיים והיינו לחיי העה"ב וכן מה שגוזר על הרשעים מחיי העה"ז הוא בכלל נכתבי' למיתה כמש"ה ומשלם לשונאיו וגו' ובזה ליכא לאקשויי על דבריהם מפשטא דמתני' דמיירי מדיני העה"ז בשגם המה מודי' לזה: גבי ההיא דתני' וכו' שם (ד' לט ע"ב) מקשה הגמ' על מתני' דכל העושה מצוה אחת מטיבין לו מברייתי' כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו וכו' ומשני אביי מתני' דעבדין ליה יום טב ויום ביש ורבא מוקמי לה כר' יעקב דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ופירש"י מריעין לו בעה"ז לנקותו מעוונותיו שיטול שכר שלם מטיבין לו לשלם שכר מצותיו בחייו כדי לטורדו: דעבדין ליה יום טב מי שעושה מצוה יתירה דהוה רובא זכיות מתקנין לו בעה"ז י"ט שפרעין ממנו עונותיו וזהו תקון י"ט לו לעה"ב: וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותו כאן להיות מתקנין לו יום רע ע"כ הרי שפירש יום טב ויום

### יואל משה • המשך

נתקנו הדומם בלוחו' ושאר יסודות בס"ת עצמה ולא רצם לגלו' הטע' כי הוא סוד עמוק מי ימצאנו: כעין האמו' בסוטה כו' פי' כי גם כאן שמי שנכתב בקדושה על הלוחות ימחה וישבר לעשו' שלום בין ישראל לאביהם שבשמים מוטב תידון כפנויה ואל תידון כאשי' איש כי היו זה הקדושין כמבואר במדרש: שלום במים יכתי' פיי של מנצפ"ך הוא ת"ר ע"ד ח"יק בכ"ר כמ"ש לעיל כמה פעמי': ושוב קלקלנו הוא ע"ד אלמלא לא חטאו ישראל לא נתנה להם אלא ה' חומשי תורה וספר יהושע: כמו זר נחשבו כו' משום שחטאו כמו זרים ויחטאו הוצרכו לכתיבת רוב תורתו:

**יד יהודה • המשך**

ביש על ימי העה"ב: ובתוספות הקשו דלפ"ז צ"ל גם לאביי דמתני' ובריית' אתי כר' יעקב ולכן מפרשי מתני' דעבדין ליה יום טב ויום ביש תרוייהו בעה"ז ומטיבין לו דבריית' הוא פירושא דמתני' כלומר פעמים שעושין לו י"ט כדי לקבל שכר מצותו בעה"ז אבל רוב ימיו של צדיק שרוי בטובה וכן מריעין לו גבי רשע פעמים שעושין לו יום רע כדי למרק עונותיו בעה"ז אבל רוב ימיו שרוי ברעה וזה דלא כר' יעקב הרי שבעיקר הענין תוספו' ור"שי שוים ולא פליגי אלא בפשט השמועה לאוקמי המתני' ובריית' אליביה דאביי דלא כר' יעקב: ואפשר ג"כ לומר ע"פ שטת התוס' שזה שנז' במאמר דר' כרוספדאי נכתבי' לחיים או למיתה קאי על העה"ב אלא שדין הע"הז ממילא נמשך שמי שנכתב בר"ה עם הצדיקים מפשפשין במעשיו תוך שנתו שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כנודע וזה שם. ולא הקשו לו בתוספות התם אלא בפלוגתא דאמוראי, אבל לקושטא דמלתא שוים, שכך היא המדה כמו שזכרנו. ואפשר גם כן שבראש השנה יכתב האדם בסתם עם הצדיקים, והוא מה שאנו קוראים אותו כתיבה לחיים, וזה גורם אחר כך תוך שנתו שידוקדק על מעשיו כחוט השערה, והכי נמי מסתברא שהקב"ה מבקר פנקסים של אלה העתידים לזכות לעולם הבא, ולקצתם על כל נעלם האלהים יביא במשפט, לדרך חיים תוכחת מוסר. וקרוב לשמוע כי זה מסוג מה שאמרו מתים יורשים את החיים. והנה שמענוה בחלקת הארץ, ומצאנוה בנחלת העולם הבא, כי הא דאמרן, ובתורה דכתיב בה מורשה קהלת יעקב. וכדאמר רבנן אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהן, והן שלש מתנות טובות שנתן הקב"ה לישראל וכלן על ידי יסורין, שאין שלמות השגתם בחיים האלה, כי עפר אנחנו. ובאו היסורים בשלשתן למי שרובו זכיות העתיד לזכות אליהן, למרק מעוט עונות לשומו כמלאכי השרת:

**יד יהודה • המשך**

גורם לו המיתה בתוך השנה ההיא: של אלה הצדיקים: יביא במשפט תוך השנה ההיא: כי זה מסוג וכו' כי הצדיקים מתי' כדי לירש חיי העה"ב: בחלוקת הארץ שהמתי' ירשו את החיים כמו שנתבא' לקמן פי' י"ט: והן ג' מתנות טובות שאמרו ז"ל שנתן הקב"ה לישראל ע' יסורי' תורה וא"י וע"הב והיינו טעמא שאין שלמות השגתם בעה"ז וע"י היסורים משיג האדם שלמות' לע"הב:

**יואל משה**

המשל ופחד פירי מפני שהק"בה מדקדק עם הצדיקים כחוט השער' ע"כ נקרא רשע בדינו בר"ה שלפני מותו: וראוי להזהר בדבריהם פי' שלא לפרש כדבריהם: שלא השלימו מנין השנים כו' פי' אשר קי' משמע שעדיין היה לו להחיות לא נאמין שיאמר עליהם שתיוחס מיתתם לדין ר"ה למיתה כמו רשעים אלא נכתבו בספרן של צדיקים: וגם לא

**יואל משה • המשך**

תצויר הפשט השני מי שהפליג במליצה שהק"בה מדקד' כו' כדלעיל זה ג"כ מן הנמנע בשביל עון קל כו': ולא הוקשה לו בתוספות כו' פי' ולא נכתב אם לחיים אם למות רק שהוא צדיק: מתים יורשים את החיים כו' פי' הצדיקים שסובלי' מיתה ויסורי'

**יואל משה • המשך**

יורשים אח"כ עה"ב:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כב

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

כל העושה וכו' ופירי"שי מטיבין לו משמע בהאי עלמא ונוחל את הארץ לחיי ע"הב: ומשמע לן דלא כפירי"שי אלא מ"ש מטיבין לו וכו' הכוונה שזוכה לתורה ולעה"ב ולא"י שכנגד התורה אמר מטיבין לו שאין טוב אלא תורה שנא' כי לקח טוב נתתי לכם כאמרם ז"ל באבות וכנגד עה"ב אמר ומאריכין לו בעולם שכולו ארוך ועל א"י אמר נוחל את הארץ כמשמעו: ואסקינן וכו' שם בגמ' ורמינהי אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז והקרן קיימת לו לעה"ב אלו הן כבוד אב ואם וג"ח והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם אמר רב יהודה ה"ק כל העושה מצוה יתירה על זכיותיו מטיבין

**רמ"ע מפאנו**

כל העושה מצוה אחת, מטיבין לו ומאריכין ימיו ונוחל את הארץ. מתניתין היא סוף פרק קמא דקדושין. ומשמע לן דהכי קאמר, זוכה לג' מתנות שזכרנו בפרק הקודם, תורה דכתיב בה לקח טוב. עולם הבא שכלו ארוך, וארץ ישראל כמשמעה. ואסקינן דמצוה אחת יתירה על זכיותיו קאמר, וקתני סתמא מצוה אחת ללמדנו כי אפשר למצוה אחת בלבד כפי שלמותה בקיום תנאיה וגדריה וצורך שעתה, להכריע כנגד מנין רב מן העברות במשקל אל דעות שזכר הרמב"ם בהלכות תשובה, לא שנא קיום עשה אחד, לא שנא ההזהר מדבר עבירה שבא לידו וניצול הימנו, דחשבינן ליה כעושה מצוה. וראיה מיוסף הצדיק כמפורסם. ומסקינן התם דלא

**יד יהודה • המשך**

לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כלה פירי"שי אלו דברי' וכו' הני הוא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל מצוה אחריתי לא ואנן תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ וכו' ולהרב דמפרש מטיבין לו בתורה ונוחל את הארץ כמשמעה צ"ל דמקשה מאומרו ומאריכין לו: וקתני סתמא וכו' ר"ל הא דלא תני בפי' כל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו היינו לאשמועינן נמי דלאו בכמות ומנין של המצות והעברות תליא מלתא אלא באיכותן וגדלותן כפי שהן בעיני הש"י דלפעמים נחשבת מצוה אחת נגד כמה עברות גם להפך כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' תשובה והועתקו דבריו לעי' ח"א פ"ח ע"ש ולפ"ז אפשר שיוכל

**יד יהודה • המשך**

האדם להכריע ע"י מצוה אחת מנין רב מעונותיו ולכן קתני סתמא כל העושה מצוה אחת להורות שאפשר שמצוה אחת לבדה נחשבת כ"כ עד שהיא יתירה על זכיותיו הצריכות להיות שקולות באופן שמכרעת ומטיבין לו וכו': כפי שלמותה וכו' ר"ל שגדלת המצוה תלויה בקיום כל תנאים הצריכי' לשלמותה ובצורך השעה שלפעמים הזמן גורם שתחשב המצוה לעושאה בזמן ההוא במדריגה יתירה מכשעשאה בזמן אחר: ל"ש קיום עשה וכו' שם תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עברה נותני' לו שכר כעשה מצוה א"ל התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה וכו': וראי' מיוסף הצדיק כ"כ רש"י בפ' אלו הן הלוקין: ומסקינן התם וכו' שם אהא דמשני רב יהודה מצוה אחת יתירה על זכיותיו קאמר מקשינן מכלל דהנך אפי' בחדא נמי אמר רב שמעי' לומר שאם היתה שקולה מכרעת פירי"שי מכלל דהנך אפי' חדא נמי ואפי' לא קיים שאר מצות בתמי' והא רובא עונות הוא: לומר שאם היתה שקולה מכרעת הא דקתני אלו דברי' במחצה עונות ומחצה זכיות קאמר ויש במחצה זכיות אחת מאלו מכרעת את הכף כאלו הוה רובא זכיות ואינו צריך למצוה יתירה דמתני' וכי ליח בה חדא מהני צריך למצוה יתירה ע"כ: וכתבו התוספות וז"ל שאם היתה שקולה מכרעת וא"ת בלאו הכי נמי אמרינן במסכת ר"ה רב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין וי"ל דבשאר מצות כשמעשיו שקולים הוי כבינוני אבל בהני חשיב צדיק גמור ע"כ והן הן דברי הרב כאן ונ"ל עוד את מה שאמרי' הרב בפי' מצוה אחת דקתני המתני' להורות שאפשר למצוה אחת בלבד להכריע מנין רב מן העברות ה"נ דמשני שאם היתה שקולה מכרעת ה"פ דגבי הני מצות שאדם אוכל פירותיהן וכו' אם עשה כחוב הגודל ואיכות המצוה עד שבשביל זה היתה שקולה במשקל אל דעות מ"מ מהני גודל להכריע משא"כ בשארי המצות דצריך רוב להכרעה שאם היו במשקל אל דעות אם מעט אם הרבה מצות בעינן יתרון אלא במצות קלות שאין בהן כח להכריע כנגד העונות רק ברוב מנין, ובלאו הכי אינו אלא בינוני, אבל אם יש בכלל המצות, חדא מהנך שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, אף על פי שהכפות שקולות מחצה על מחצה, הא ודאי מכרעת לזכות ואינו בינוני אלא צדיק גמור, ושלוח הקן נמי דכותייהו, אף על גב דליכא למימר תנא ושייר, דהא אלו דברים קתני, אלא שאינה עושה פירות משום דהויא בינו למקום, וכתיב אם צדקת מה תתן לו. ושכנגדו בחלול השם, אפילו הכפות שקולות מכרעת לחובה, ואמרינן נמי התם שמי שהוא צדיק לשמים וטוב לבריות, יש לזכיותיו כלם קרן ופירות, אבל שכנגדו אינו כן, כי אפילו רשע לשמים ורע לבריות, עבירה שעושה פירות כגון חלול השם יש לה פירות, ועם זה לא יקשה מירושלים, כי לקחה כפלים בכל חטאתיה לדרך המפרשים, שהרי חלול השם הוא הגורם באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו, אבל עבירה שאינה עושה פירות אין לה פירות. עוד מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, שאפילו נאנס ולא עשה מצוה שחשב לעשותה, מעלין עליו כאלו חשב ועשה מצוה, ואם זכה לקיימה הרי זה נשכר אחר כך על המעשה בשבילו ובשביל כוונת שעתו, וידוקדק עם זה דקדוק גמור, ויעשו בני ישראל כן עשו על הדרך שבארנוהו בפרק י"ג, אבל במחשבה רעה אינו כן, שאם היא עושה פירות, כלומר שיש בה מעשה, היא לבדה מצטרפת למעשה ונענש על המחשבה ועל המעשה. אין בה מעשה, אינו נענש אלא על המחשבה בלבד. אמנם כי העובר עברה ושונה בה, מה שהותרה לו גורם להבא שתהא מחשבתו בה מצטרפת למעשה, אבל במחשבת עבודה נכריה אפילו פעם ראשונה נמי. וזו טענה נצחת להענש אבינו הראשון על עון ראשון אף לפי המפורסם, כי אזהרת האכילה מעץ הדעת יש בה סרך עבודה נכריה כמפורש באגדה במקומות רבים, ולא עוד אלא דאטעיינהו נחש בדנפשייהו, באמרו והייתם כאלהים. וכמו שנזכיר בחלק השלישי פרק י"ז. ואינו רחוק להאמין שהנחש היה מדבר עם האשה בלשונם, ושניטל ממנו אותו הכח בקללת ארור מכל הבהמה. שלפי גדולתו מפלתו, כי הנה מעקרא נחנן בזה כדי שיוכל

**יד יהודה • המשך**

שקולים כנגד העונות צריך עוד מצוה אחת להכרעה והא לא תקשה היכי לדעת הרב נפרש דמשני שאם היתה שקולה מכרעת יקשה מאי משני מהאי דכיון שהני דיש בהן עונש שאדם אוכל פירותיהן לשאר מצות הרי נכללו המצות שאפשר יחטא וזוכה אחת כנגד הרבה עונות באופן שמכרעת אלא ודאי כדאמרינן דהני מצות שאדי אוכל פירותיהן אף לאחר שנחשב גדלות אותן לעשותן שקולין מכריעין ג"כ וצריך לומר שזהו מטבע וסגולה של המצות הללו אכן אם כוון כן דעת הרמב"ם ג"כ בכתבו במחוי' חקרי: ושלוח הקן וכו' שם רמי לי' רבא לרב נחמן תנן אלו דברי' שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז וכו' בשלוח הקן נמי כתי' למען ייטב לך והארכת ימים לתני נמי הא תנא ושייר אמר רבא רב אידי אסברי לי אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו וכי יש צדיק שאינו טוב אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב כיוצא בדבר אתה אומר אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו וכי יש רשע רע ויש שאינו רע אלא רע לשמים ורע לבריות זהו רשע רע רע לשמי' ואינו רע לבריות זהו רשע שאינו רע: הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר אמרו צדיק כי טוב: עבירה יש לה קרן ואין לה פירות שנא' אוי לרשע רע ואלא מה אני מקיים ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו עברה שעושה פירות יש לה פירות ושאינה עושה פירות אין לה פירות וכו' פיר"שי רב אידי אסברא לי דאיכא דומיא דהנך כולהו הבריות נהנין ממנו וממנו טוב לשמים וטוב לבריות ובההוא כתי' כי פרי מעלליו יאכלו בחייו אבל בשלוח הקן טוב לשמים הוא ואין כאן טוב לבריות ולא כתיב ביה כי פרי מעלליו יאכלו הלכך לא תני' גבי אוכל פירותיהן בעה"ז: רע לשמים ורע לבריות כגון רוצח וגזלן וגנב: רע לשמים ואינו רע לבריות מגלה עריות מבזה מועדים ואוכל חלב: אין לו פירות אין נפרעי' ממנו יותר כדי רשעו: עברה שעושה פירות כגון קלקול אדם חשוב עוברי עבירה ואחרי' למדי' ממנו לעשות כן

**יד יהודה • המשך**

עכ"ל: אלא שאינה עושה פירות שאין הבריו' נהנין הימנה: וכתי' אם צדקת וגו' (איוב לה): ושכנגדו בחלול השם וכו' שם תנן התם אין מקיפין בחילול השם מאי אין מקיפין וכו' שאם היתי' שקולה מכרעת: יש זכיותיו וכו' והיינו דאמרי' הזכות יש לה קרן ויש לה פירות בצדיק טוב כדפירשי' להו מקרא: אבל שכנגדו גבי רשע רע אין לעברות פירות אלא בעבירה שעושה פירות כדנפקא ליה מפסוק אוי לרשע רע ומפסוק ויאכלו מפרי דרכם: ועם זה וכו' והיינו טעמא שבנחמה ירושלי' יותר מכדי רשעותה כמ"ש בנחם דברו על לב ירושלי' וגו' כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה (ישעי' מ') לפי שהי' חלול השם בדבר כמ"ש ויבואו אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה וגו' (יחזקאל ל"ו): לדרך המפרשי' שפירשו כי לקחה פורעניות כפלי' ועיין בפירי"שי לפסוקי מח' שניהם הנכוני' בהם

להלך בשליחותו של אדם לקצוי ארץ וים רחוקים ולהשיב שולחו דבר. ועתה לכלם יש שיחה בקולם, כגון צפצופי עופות וגעיית השור ודומיהם, שהחכמים מבינים על ידם מה שניתן להם רשות, ולנחש אין מזה כלום, אי נמי גם הוא היה מדבר עם חוה על ידי קריצות ורמיזות ועכשיו בטלו ממנו, ויש במדרש יסוד לשני דרכים הללו, והעלו בתוספות כי למי שאינו בן ברית מחשבה רעה מצטרפת למעשה בכל גוונא, מדכתיב גבי עשו מחמס אחיך יעקב. ואף על פי שאמרו שם עליו, בן שנתנכר שאני גבי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר. למימר שאין משם ראיה שיהא נכרי יורש את אביו, לא למסקנא אתמר אלא לרווחא דמילתא, דאפילו נימא הכי נפקא לן מבני לוט, דכתיב בהו נתתי את ער ירושה. ומכל מקום פשטיה דקרא דהיינו כדבריהם. ומחשבה טובה לעם נכרי אינה מצטרפת למעשה, מדגבי דריוש לא כתיב שהציל את דניאל, אלא הֲוָא מְשַׁתַּדֵּר לְהַצָּלוּתֵהּ (דניאל ו, טו). אף על גב דהוה ליה מניה הצלה פורתא עד מעלי שמשא:

**יד יהודה • המשך**

לקחת על חד תרין בכל קדם יהדי?: עוד מצרפה מחשבה טובה מצרפה למעשה שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו ולחושבי שמו אמר רב אסי אפי' חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה מחשבה רעה אין הקי"בה מצרפה למעשה שנא' און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ואלא מה אני מקיים הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם מחשבה שעושה מעשה הקי"בה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה מעשה אין הקי"בה מצרפה למעשה ואלא הא דכתי' למען תפוש את בית ישראל בלבי אמ' רב אחא בר יעקב ההוי בעי"ז הוא דכתי' דהא אמ' מר חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה עולא אמר כדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עברה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא אימא נעשית לו כהיתר פירי"שי מחשבה

**יד יהודה • המשך**

שעושה פירות שקיים מחשבתו ועשה מצרפת למעשה ונפרעים ממנו אף על המחשבה: עולא אמר הא דכתי' פרי מחשבותם בעובר עבירה ושנה כתי' כי הדר מהרהר לעשות מצטרפת למעשה ואפי' לא עביד לה אין חזרתו לשם שמי' אלא שלא הוצרך לה כדרב הונא דאמר נעשית לו כהיתר עכ"ל: כאלו חשב ועשה מצוה שהמחשבה למצוה מצטרפת עמה שאם עשאה שיהא בידו שתי מצות על המחשבה ועל המעשה ואם נאנס ולא עשאה נחשבת המחשבה ע"מ לשתי': ואם זכה לקיימה אח"כ נחשב עוד שכר המחשבה ושכר המעשה פעם שנית: ויוחזק עם המה שכתוב בתורה כמה פעמים ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו שהוא כפל לשון כי אמנם לפי מה שלמדנו במחשבה שבמחשבת לעשות ואף שלא עשה ולא יצא לאן פעל ויעשו קאי על המחשבה ומעלה עליהם הכתוב השכר כאלו עשאוה ואומרו כן עשו הוא על המעשה בפועל וכמ"ש לעי' ס"פ י"ג וע"ש: אין בה מעשה מאיזה טעם שיהיה שאע"פ שנאנס מ"מ אינו נענש אלא על המחשבה בלבד ולא על המעשה כמו גבי מחשבה טובה והטעם שמדה טובה מרובה כידוע אבל על המחשבה מיהו נענש ג"כ מטעם זה סובר הרב שדברי רב אחא בר יעקב ודברי עולא בשיטה' מדנני?: גורם להבא מפעם שניה ואילך שתהא מצטרפת למעשה להענש על המחשבה ועל המעשה אע"פ שלא עשה מעשה: אפילו פעם ראשונה קודם ששנה בה כלל והיינו דרב אחא בר יעקב הנז': וזו טענה נצחת וכו' כי כשם שחלוקה ע"ז משאר עבירו' לענין המחשבה שמצטרפת למעשה תכף אף שלא שנה בה כן היא חלוקה לענין העונות הראשונים אשר יחטא האדם מימיו שלפי המפורסם בפ' בתרא דיומא מוחלין לו פעם ראשונה ושניה מ"מ היכא דאיכא סרך ע"ז אין מוחלין לו ולכן מטעם זה הש"י דן אדם הראשון גם על עון סרך? הראשון וכמ"ש ג"כ לעי' ח"א פ"ד והיינו כי האזהרה מעץ הדעת היתה משום סרך ע"ז פן יעשה אותו לאלוה

**יד יהודה • המשך**

על שאר ב"ח: כמפורש באגדה בזוה' פ' בהר עמו רע"א אית' סובא דאדם עבר על ויצו ה' אלקיך ואוקמוהו אין ויצו אלא ע"ז והענין כי ע' מה"ש ז"ל בב"ר? הן האדם היה כאחד ממנו כיחידו של עולם וכפיר"שי בחומש פן יטעה את הבריות וכו' וזאת הכוונה מ"ש שאמרו ע"ד דסמיא בדין ותחתה"ק דין היה? ועפ"ז יפה דרשו ז"ל על פסוק אני אמרתי אלהי' אתם אכן כאדם תמותון כאדה"ר והיינו מפני שעבר עבירה שיש בה משום ע"ז ולכן לאחר שעבדו ישראל העגל כאדם תמותון: ולא עוד את"ל שלא היתה הכוונה בהאזהרה משום ע"ז מ"מ הי' אדם סבור כן שכן הטעה אותו הנחש באמרו והייתם כאלי' ע"ש שיתבאי לקמן פי"ד שהעלה הי"כ? כשאמרו נחשק ליהקביה שבראם אמר הנחש? כל אומן שונא בני אומנתו לפי שמן האילן הזה אכל וברא העולם וכו' וכל מי שמייחס זה לחבירו גם זה עובד מכאן שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני והיינו בהיות באשמת הנחש ענין ע"ז: ואין דחוק וכו' אגב שהזכיר הרב ענין הנחש מפרשו ואמר שאין דחוק לומר שהדברי' כמשמען כמו שהיא דעת האבן עזרא: שלפי גדולתו מפלתו וכדאיתי' בב"ר פי' י"ט תני בשם רבי מאיר לפי גדולתו של נחש היתה מפלתו ערום מכל ארור מכל מפרש הרב ע"ה זה שמתחלה היה בו כח מדבר ומ"מ ניטל ממנו מפני הקללה כשטעו נוהג והי"ז מכל ומקשה מה טענת הרמב"ן שכתב והנחש אין בו היום נפש מדברת ואם היתה בו מתחלה היה מזכיר עונשם כי היתה לו הקללה מארורת מכולן: כדי שיוכל ללכת וכו' כמ"ש עליו בפי' ד' מיתות חבל על שמש גדול וכו' וכן נכרי שרוכי גדולה מכל הענינים שאלמלא כן היה אדם שולה מרקשו בידו והיה הולך וכו': ס"מ וכו' וזה היא דעת הי"א שאינם האבן עזרא שם: ויש במדרש וכו' שם כ"ד על פסוק אוי לשון בל יכון בארץ איש לשון זה הנחש שאמר לשון הרע על בוראו וכו' עוד שם פסוק אם תהפוכות ישלח מדון אם תהפוכו' זה הנחש שהפך דברים על בוראו וכו' ומפרש הרב שאלה הם הלשון

**יד יהודה • המשך**

משמע שהיה בו כח מדבר ולכן הקשו היום לשון ואדם הגבילך? שהיה מדבר ברמיזות וקריצות לפיכך דרש עליו איש תהפוכות שהפך דברי ברמיזות על בוראו: והעלו בתוספו' וכו' חוזר לענין הראשון ז"ל שם מחשבה רעה אין הק"בה מצרפה למעשה ובעכ"ום אמר מחשבה רעה הק"בה מצרפה למעשה דכתי' מחמס אחיך יעקב תכסך בושה ונכרתה לעולם והלא מצינו שעשו עשו ליעקב שום רעה? אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו הק"בה מצרפה למעשה ומחשבה טובה של עכ"ום אין הק"בה מצרפה למעשה דכתיב בדניאל עד מתי סמ' מעלי שמשא הוה משתדל לשזבותיה פירוש שהיה דריוש עושה כל כחו להציל דניאל מגוב אריות אלמא משמע שהעלו עד הערב קאמר קרא שאם הצילו מלא מבקש להצילו מרדכאי במחשבתו הלא כתב ושזביה עכ"ל: ואע"פ שאמרו ז"ל ג"כ בקדושין על עשו בן שנתנכר שאינו דהכי איתי' התם (די י"ח) אמ' ר' יוחנן גוי יורש את אביו דבר תורה דכתי' כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר ודלמא ישראל משומד שאני אלא מהכא כי לבני לוט נתתי את ער ירושה ויקשה לפי דברי התוספו' איך אפשר לחלק ולומר דלמא עשו שאני משום ישראל משומד והלא גבי עכ"ום מחשבה רעה מצטרפת למעשה משא"כ בישראל אלמא אין חילוק בינו לשאר עכ"ום נ"ל לדעת התוספות דמה שאמרו דלמא ישראל משומד שאני לאו למסקנא קאמר כאלו יש לחלק בכך באמת אלא לרוחא

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • המשך**

דמלתא דאי קש"ל כן מ"מ נפקא לן ירושת גוי מפסוק כי לבני לוט: מ"מ פשטי' דקרא כי ירושה נתתי לעשו כן הוא כדברי התוספות שאין חילוק בשביל שהיה ישראל משומד: ומחשבה טובה וכו' סיום דברי התוספות הוא כנז':

**יואל משה**

ושלוח הקן נמי כו' פי' נמי מכריע אע"פ דאינה במנין אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם כו' וליכא למימר תנא ושייר דהא אלו קתני אף על פי כן מכרעת אלא שאינו עושה פירות כיון שאינו אלא לבינו לבין המקום: כאלו חשב ועשה כו' פי' שיש לו שכר על המעש' פעם שנית אבל במחשבי' רעה אינו כן אלא שאם חשב ועשה מצטרפין ומעניש על המחשבה ועל המעשה אין בה מעשה נענש על המחשבה בלבד לא על המעש' שיחשב כאלו עשה: והייתם כאלהים הרי משמע שהטעה או בע"ז שיהיו אלהי' אחרים: שנתנכר שאני משומד שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים שאני מבן נכר ממש: לומר שאין משם ראיה כו' אע"פכ שאין למסקנא אתמר כו': ואע"ג דה"ל הצלה פורתא אע"פ כן כתיב משתדר ולא כתיב הציל אותו:

# חקור דין — חלק ב — פרק כג

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

כנודע וכמ' שבת כ"ט שאמר יצחק להקב"ה על ישראל כמה חטאו כמה שנותיו של אדם ע' שנה דל עשרים דלא ענשת עלייהו וכו' ורש"י ז"ל לשכן מצינו בדור המדבר וכו' ע"ש: וכבר קדמה שכתוב גבי ישמעאל בפי' וירא ויקרא מלאך אלקים אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלקים אל קול הנער כאשר הוא שם בדשון כאשר הוא שם יש לדקדק מה צריך נכון לפי פשוטה ורש"י פירש לפי מעשיו של עכשיו כדאיתי' בב"ר שקפצו מלאכי השרת לקטרגו ואמרו לפניו רבון העולמי' אדם שהוא עתיד להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו באר אמר להם עכשיו מה הוא צדיק או רשע אמרו לו צדיק אמר להם איני דן את האדם אלא בשעתו וכבר הקשו הרא"ם והיפ"ת ממה שדרשו רז"ל על ותרא את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק אין מצחק אלא ג"ע ע"ז ושפ"ד הרי שלא היה ישמעאל צדיק באותה שעה ודחקו לאוקמי דרשא זו אליבא דר"ע דדרש מצחק לשבח ולהרב

**רמ"ע מפאנו**

אין בית דין של מעלה מעניש פחות מבן עשרים שנה כנודע, וזכר לדבר כי שמע אלהים לקול הנער באשר הוא שם. והרמז לאלהים ולשמים, שזכר דאלו בבית דין תחתון שאלהים נצב בעדת אל, הרי כבר נאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. ולפי שאין קורבה פוסלת בבן האמה, נידון בגירושין בבית דינו של אברהם על ג' עבירות חמורות, דרשו אותן חכמים על מלת מְצַחֵק (בראשית כא, ט), ואף על פי שאברהם שחרר את הגר תחלה כדברי יונתן בן עוזיאל, הנה קודם מתן תורה לא היה שחרור עבדים מועיל כי אם לשומן כגרים תושבים, ועוד חזרו היא והוא לגלולי בית אביה, אלא שקשרה פתחה ולא היתה לאיש עד שעשה בה אברהם לקוחים שניים, ומן הוא והלאה היו מעשיה נאים כקטרת. ומלאכי השרת בקשו לדון את ישמעאל עוד על שם סופו, אמר להם שופט צדק שאין דנין כן אפילו לבן סורר ומורה אלא לפי מעשיו של אותה שעה, כגון שהוא זולל וסובא עכשיו וסופו מלסטם את הבריות, דטבא ליה עבדין ליה ימות זכאי ואל ימות חייב. אבל אם אין בו עון מאותו מעשה שהוא עתיד לחטוא,

**יד יהודה • המשך**

ניחי' יותר לאוקמי אליבא דכ"ע והא דהי' נחשב לצדיק הוא מפני שעדיין לא היה בן עשרי' שבן י"ז שנה היה באותו פעם כדאית' בפדר"א ובב"ר נמי לפי גירסת הילקוט וכ"כ היפ"ת ואמר הרב שנרמז זה ג"כ בלשון כאשר הוא שם והיינו שמלת הוא מחוברת למלת אלקי' ומלת שם קאי על השמי' ותהי הכוונה כי שמע אלקי' אל קול הנער ולא העניש אותו ע"ש סופו כאשר הוא אלקי' שם בשמי' בב"ד של מעלה ושם נחשב עתה לצדיק: דאלו וכו' ר"ל והוצרך הכתוב לרמז זה להיות שכבר הסכי' הק"בה לדון את ישמעאל בגירושין על שהיה מצחק כמש"ה ותאמר לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה וגו' ויאמר אלקי' אל אברהם וגו' כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ונראי' הדיני' ח"ו כסותרי' זה את זה וע"כ כדי לבאר טעמא דמלתא אמר הכתוב מלת שם להורות שכאן היה הדין לפי שהוא יתי' שם בב"ד של מעלה ולאפוקי ההסכמה בגירושין היתה לפי הדין בב"ד של מטה בב"ד של אברהם שכן הוא יתי' עם הדיינים

**יד יהודה • המשך**

למטה כמ"ש אלקים נצב בעדת אל והוא יתי מסכי עמהם אף בדינם של הפחותי מבן עשרי: ולפי וכו' ר"ל דודאי שכן היה הדבר שזה שנשלח ישמעאל נעשה בדין גמור בב"ד של אברהם שהסכימו ע"פ הדיבור לבקשת שרה לפי שהיה מצחק בני עבירות ע"ז ג"ע ושד והי' אברהם עצמו כשר לדון להיות שאין קורבה פוסלת בבן האמה כדאמרי' בפ"ב דיבמות מי שיש לו בן מ"מ וכו' חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית איברא שדעת הרי"ף פ"ד דיבמות שאין הדין כן בשפחת עצמו אבל דעת הרב כהרמב"ם פ"ט מה' עבדי שלא חילק בכך וע"ש: ואע"פ שאברהם שחרר את הגר תחלה קודם שבא עליה כדברי יב"ע בפ' ושרי אשת אברם וגו' וא"כ לא היה כשר לדון: ועוד אין ממש בשחרור הזה שחזר היא וישמעאל אחר השחרור וקודם השילוחין לגלולי בית אביה כמ"ש ז"ל בב"ר על ותלך ותתע: אלא שקשרה פתחה כדאית' ג"כ בב"ר על פסוק ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה זו הגר אמר ר' ברכי' אע"ג דאת אמר

אין עונשין אותו אפילו בשב ואל תעשה, כגון שלא להעלות לו באר, ואף על פי שיכשל בקום עשה לאחר זמן להמית בצמא גולים כמותו והם בנים למקום, ועוד שאני ישמעאל אף על פי שהיתה בו באותה שעה תחלת הקלקלה כמו שזכרנו מדרשת מצחק, מכל מקום אין סופו להמית בצמא אלא בניו הם העתידים לחטוא, ואין דנין בן סורר ומורה רק על קלקלת עצמו תחלה וסוף. אמנם המיתה לפחותים מי"ג שנה אינה אלא בעון אבותם. ומשנת י"ג עד עשרים המיתה מבית דין עליון היא לטובה תמיד, אם רובו זכיות וקרוב להרשיע מעבירין אותו מן העולם לתת לו שכר מצות ולחדש על פי זכותו, כמו שיבא בפרק כ"ח. כי לא אמרו שאין בית דין של מעלה ממית באותו פרק, אלא שאינו מעניש. ומיתה זו אינה על צד העונש כאמור. וגם זה סיוע שיש בו ממש לדעת התוספות שזכרנו. ואם רובו עונות ומת, הרי זה בכלל משפט שיש עמו צדקה, כמו שיקרה לפעמים גם כן לגדול מבן עשרים, להיות נספה בלא משפט מקומו ושעתו, כי אם על שם סופו למעט את התיפלה ולקרב כפרתו, ודין אמת הוא כפי רשעתו. ובן סורר ומורה בבית דין של מטה דוגמתו כדאמרן:

**יד יהודה • המשך**

ותלך ותתע במדבר וגו' תאמר שנחשד עליה ברי' ת"ל ושמה קטורה מן קטר כזה שהוא חתום וכו' וכ"פ היפ"ת דר"ל אע"ג שהפכה עורף כמ"ש ז"ל ותלך ותתע שחזרה לגלולי בית אביה מ"מ בענין הזנות לא פרצה גדר: ומן הוא והלאה וכו' ר"ל שגם אותו הטעם שנתנו ז"ל שם במדרש קטורה שמוקטרת במצו' ובמעשי' טובים והביאו רש"י ז"ל לא פליג אדרשא ותלך ותתע אבל הכוונה דלכך שנת' שמה למעליות' כשלקחה אברהם שנית שאז היו מעשיה נאי' כקטורת: ומלאכי השרת וכו' אגב זה מפרש הרב מה שנתעוררו המפרשים בתשובת הש"י למלאכים והקשו מבן סורר ומורה שנידון ע"ש סופו כדאמרי' בסנהדרין ודעת הרב דאין כאן קושיא דשאני בן סורר ומורה שכבר התחיל להרגיל עצמו בדברים מושכי עון אשר יעשה לבסוף וכ"כ הרא"ם: מאותו מעשה אע"פ שיש בידו עונות אחרי' כמו ישמעאל: אפי' בשב ואל תעשה דאלו בקום ועשה פשיטא שאין הסברא נותנת שיענש האדם בשביל חטא העתיד ועיין ביפ"ת: להמית בצמא את

**יד יהודה • המשך**

ישראל כשילכו מהגלות שהביאו להם בני ישמעאל מיני מלוחי' ונאדות נפוחי' כדאית' במדרש: תחלת הקלקלה בעון ע"ז וג"ע וש"ד: מ"מ אין סופו שימות הוא עצמו את ישראל בצמא אלא בניו עתידי לחטוא בכך וכן תירץ היפ"ת: ואמנם וכו' חוזר לע' ור"ל שכיון שבב"ד של מעל' אין מענישין את האדם פחות מבן עשרי' ודאי צריך ליתן טעם למה שעין רואה המית' בדיני שמי' לפחות ממנין זה ואמר הרב שהמית' לאלו אינה אלא בעון אבותם ומשנת י"ג וכו' וכדאית' בזוהר' וירא עמו' רצ"א וז"ל אר"א אי הכי מאן דאסתלק מעלמ' עד לא מטין יומוי לעשרין שנין מאן אתר אתענש בגין דהא מתליסר שנין ולמטה לאו בר עונשא הוא אלא בחטאי דאבוי אבל מתליסר ולעילא מהו א"ל הקב"ה חייס עליה דלימות זכאי ויהיב ליה אגר טב בההוא עלמא ולא לימות חייב דלא יתענש בההוא עלמא והא אוקימוה א"ל אי חייבא הוא ולא מטין יומוי לעשרין שנין מהו כיון דאסתלק בהאן הוא עונשיה א"ל כדין יתקיי' וכו' ע"ש וכל' ל' לומר במה דבהכי מיירי קראי דפוקד עון אבות על בני' ואיש בחטאו יומת שעל הקטנים מבני הי"ג שעדיין לא נתחייבו במצות נאמר פוקד עון אבות ועל אותן שבאו לכלל י"ג ועדיין לאו בני עשרים הן כתי' איש בחטאו יומת לא בדרך עונש אלא מזכין אותו בכך שאם רובו זכיות וקרוב שירשיע מסלקין אותו מן העולם בעודו בצדקו מפני חטא העתיד ושפיר קרינן ביה בחטאו יומת ואם רובו עונות מ"מ מטיבין אותו עד שלא יוסיף לחטוא: ולחדש בגלגול: וגם זה סיוע וראי' גמולה לדעת התוספות שזכרנו לע' פ' כ"א שפירשו הא דנכתבין ונחתמין על העה"ב שהרי הפחותי' מבן עשרי' אינן

**יד יהודה • המשך**

נכתבי' למיתה בעה"ז מצד העונש ומ"מ הם מתי' אלא ודאי נכתבי' ונחתמי' לעה"ב קאמר ובאותו הדין באי' ג"כ הפחותי' מבן עשרים: משפט שיש עמו צדקה משפט על העונות וצדקה שלא יוסיף על חטאתו פשע: דוגמתו שטעם דינו הוא משום ימות זכאי ואל ימות חייב כדאמרן:

**יואל משה**

וזכר לדבר על לאלקי' ולשמי' כו' פי' כי בפסוק כתיב בפ' וירא ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים וקאי באשר הוא שם על מלת אלהים ושמים ששם למעלה אינו עדיין בר עונשין עד כ' שנה ע"כ שמע את קולו אבל למטה בארץ שם הוא בר עונשין כיון שהוא בן י"ג שנה ע"כ באת' כל אשר תאמר וגו' ומל' באשר הוא בסוד אח"ה למושב לו ע"ד קבר קבורה מתחת כסא הכבוד וזהו באשר הוא שם שאין רשות למי"ה לכנס שם: ולפי שאין קרובה כו' פירש אע"פ שאברהם היה קרב לישמעאל אע"פ כן דנו בגירושין לפי שאין קורבי סובלת בעבדים כו': ומן הוא והלאה כו' פירש מתחלה קודם שהחזירה נקרא קטורה על שקשר' פתחה כי לא היו מעשים נאים שחזרה לגלולי בית אביה משי"אכ כשהחזירה אברהם היתה נקראת קטורה ע"י שהיו מעשיה נאים כקטורת: ומשנת י"ג ועד ד' כו' אף על פי כן לפעמים מת מפני עונש אלא לטובתו כשקרוב להרשיע לתת לו שכר מצות ולחדש פי' לגלגל אותו פעם שנית באיזה גוף:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ב — פרק כד

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

ברי"ה לדעת ר"א בכ"ה באלול נברא העולם וביום ו' שנברא אדם היה ר"ה הראשון: על חטא ראשון שבו ביום סרח: הודיעו במלה זו א' בתשרי והרמז בשאר אותיות של איכה: ואחריו בעשור לחודש כמרומז באות י' הוא יה"כ וגמר דין: שיש מקדושת היום של ר"ה עד שעת נעילה ביה"כ כמו רמ"ג שעות עם שתי ההוספות מחול על הקודש כי ט' ימים הם ר"ם שעות ושעה אחת הוספה מחול על הקודש בתחלת ר"ה ושעה אחת הוספה מחול על הקודש בסוף יה"כ בשעת נעילה הם רמ"ב ושעת נעילה בשעה רמ"ג הוא הגמר דין: למי שסובר שאף בשבתות וי"ט מוסיפין מחול על הקודש והם דעת הרי"ף והרמב"ן דלדידהו שפיר חשבינן שעה אחת קודם ר"ה ולאפוקי ממ"ד שאין בתוספתו מן התורה אלא בי"הכ בלבד והדבר תלוי בפלוגתי' דאמוראי כדאיתי' וכמבואר בפוסקי': ולאחר י' בתשרי הנרמז באות כ' של איכה יש חותם הדין כמבואר בזוהר פ' אמור: ביום ה' כידוע באות': בלילו שלפניו: בשעה רביעית כידוע שסדר ממשלת השבעה כוכבי לכת זה אחר זה בשעות הוא שצ"ם חנכ"ל ועפ"ז ימצא שסדר ממשלתן לתחלת הימים הוא חל"ם כצנ"ש שהתחלתן ביום א' ובדרך לתחלת הלילי הוא כצנ"ש חל"ם והתחלת' ליל שלפני יום א' דהיינו בליל ה' חל כ"ל לבנה בשעה רביעית: והוראותיה מה שתורה הצל שלה כמבואר בזוהר שם אינה בשעה רביעית אלא נודעת לרבים משעה חמישית ואילך והרמז גם לזה אות ה' כמ"ש בסמוך ואז הדין נמסר לשלוחים כמבואר בזוהר שם: והוא כמו רמ"ג שעות וכו' כי בשעה שנייה במוצאי י"כ הוא נעילה כנזכר ומשעה שלישית עד תחילת שעה שלישית של ליל כ"א הוא ר"מ שעות ובשעה חמישית הוא רמ"ג: לאלו ולאלו לרמ"ג שעות ראשונות ושניות

### רמ"ע מפאנו

בשעה שבא הקב"ה בדין על אדם הראשון בראש השנה ראשון על חטא ראשון נכנס עמו בדברים מעין המאורע ואמר לו איכה הודיעו שאותו היום א' בתשרי שהוא תחלת דינו של אדם בכל שנה ושנה ואחריו בעשור לחדש גמר דין והוא בסוף נעילת שערי שמים שיש מקדושת היום בתחלת השנה למי שמוסיף מחול על הקודש עד אותה שעה כמו רמ"ג שעות ולאחר כ' בתשרי יש חותם הדין בליל הושענא רבא בשעת ממשלת הלבנה כנודע ובאותה שנה ראשונה חל הושענא רבא ביום ה' והלבנה מושלת בלילות בשעה רביעית והוראותיה נודעות לרבים משעה חמישית ואילך שהדין נמסר לשלוחין. אם כן נרמז לו לאדם הראשון היום והשעה באות ה' של איכ"ה והוא כמו רמ"ג שעות אחרות משעת נעילה עד אז סימן לדבר לאלו ולאלו הללוהו בתו"ף ומחול שלסוף תפ"ו שעות תשתלם המחילה והוא בגימטריא השם הגדול של חותם אמת והוא זה יו"ד א' ה"א מ' וא"ו ת' ה"א ובמספר קטן עולה אדם מעשרו של אמת כמבואר בתקוני בראשית נמצא חותם הדין שהוא לכ"א יום ממולדו של אדם הראשון וסימנך אהי"ה ולכ"ו יום מתחלת מעשה בראשית וסימנך שם בן ארבע הבלתי נהגה. וזאת התעודה בישראל נודעת ומוסכמת לרבים וניחא כי אחרי שנגמר דינו של כל יחיד ויחיד בכתיבה וחתימה ומסירה ואין להשיב אנו מרבים בתחנונים למחרתו על צרכי רבים. ויש למנהג נביאים בחביטת הערבה ביום זה בלא ברכה זכר לבטול הדין והשבתתו מכאן ואילך אחרי שהומתק יום יום כל שבעה בהצטרפה ללולב דבר תורה וגם אותו היום מקיפים בה תחלה את המזבח שבע פעמים להורות על אחיזת שרשיה בקדושה העליונה ממנה הנצח וההוד לכל המושרש בה לא יתואר בבטול אלא הפורץ גדרו והיה למרמס ומשום הכי אפילו עלה אחד בבד אחד סגי להורות כי אין שיריים לשיריים ושעתיד ליבטל לגמרי והרמז לבעלי הרצועה בלבד כי הדין הקדוש חי וקיים והוא

### יד יהודה • המשך

שעולים ביחד תפ"ו ואז תשתלם המחילה הסימן בתוף ומחול והיינו בתפ"ו שעות תהא המחילה: והמספר הזה הוא בגימטריי השם הגדול וכוי שמלת אמת גושפנקא דק"בה משולב עם השם הויה במלוי אלפין עולה תפ"ו: ובמספר קטן וכוי ר"ל והטעם לשילוב הזה הוא שכן שם הויה במלוי אלפין עולה מ"ה שהוא מעשרו של אמת כמבואר בזה בתיקונים (דף צ"ח) עשורא דיליה יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו עישור ארבע מאה וארבעין וחד דאו' לחמשה וארבעין וכוי והוא ג"כ בגימטריי אד"ם כנודע: ממולדו של אד"הר שהיה בר"ה: מתחלת מעשה בראשית שהיה בכ"ה באלול: וזאת התעודה והמנהג יפה בישראל להרבות בהושענא רבא תפלות ותחנונים: בכתיבה וחתימה בר"ה וי"כ ומסירה בהושענא רבא שנמסרין הפתקין לשלוחים ואז אין להשיב כמבואר בזוהר שם: ויש למנהג נביאים וכו' אגב שעוסק הרב בדין הושענא רבא מבאר ג"כ ענין חביטת הערבה שהוא מנהג נביאים כדמסיקין בגמרא פרק לולב וערבה (ד' מד) שערבה מנהג נביאים ולא יסוד נביאים ולכן אין מברכין עלה ואמר הרב שהטעם למנהג זה הוא משום ביטול הדין כדאיתא בזוהר פר' צו עמו' כ"ב וז"ל ביומא שביעאה דחג הוא ביומא דדינא דעלמא ופתקין נפקין מבי מלכא וגבורן מתערי ומסתיימי בהאי יומא וערבי נחל אליין בהא בעינן גבורן לאתערא למייא ולסחרא ז' זמנין להאי מזבח מימוי דיצחק וכו' דהא בהאי יומא מסתיימא דינא בג"כ בעאן לבטשא לון בארעא ולסיימי לון דלא משתכחי דהאי יומ' אתערות' וביומא הוא וע"ד אתערותא וביומ' הוא דעבדינן בערבי נחל וכו' ע"ש וביאור הדברים שערבי נחל הם כנגד נצח והוד כמבואר בזוהר פר' אמור עמוד ר"א ור"ב כי שם הדינים נאחזים והקליפו' יונקות מהם

### יד יהודה • המשך

ולכן חובטין הערבה בקרקע לעשות בזה סיום וביטול הדין: אחר שהומתק הדין ע״י הערבה שבלולב בהצטרפה עמו שהלולב רמז לרחמים כנודע: וגם אותו היו׳ וכו׳ שם במתני׳ (ד׳ מה) מצות ערבה וכו׳ בכל יום מקיפי׳ את המזבח פעם אחת ואותו היום מקיפי׳ את המזבח ז׳ פעמי׳ ובגמ׳ (ד׳ מג ע״ב) אפליגו אמוראי במאי מקיפין מ״ד בערבה ומ״ד בלולב והכי פסקו כל הפוסקי׳ וגם הרב

המציל אותנו בזכות העקדה כטעם כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו המפורש אצלנו במאמר אם כל חי. מיהו איכא באמוראי מאן דאמר דבעינן ג׳ בדין לחין ורצה שיהיו שלשה שמות שהן בית דין אל אלהים ה׳ מסכימים בבטולו ואין כן ההלכה כי אין פעולה זו הוראת ההסכמה אל המבטלים אלא ההשבתה עצמה אל המתפעל בבטול ודכותה בהזאת טמא מת מצוה אזוב שלשה גבעולין ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא:

### יד יהודה • המשך

בערבה שבלולב קאמר דשם ערבה חד הוא והטעם לז׳ פעמי׳ הוא להורות ששורש הקליפה אחוז בגבולי הקדושה העליונה שבעת ימי הבנין ע״י תרין חברין והיינו בנצח והוד שתחתיה וכו׳ והגורם ההוא המושרש בקדושה לא יבוטל אלא שהמטומאה הפורצת גדר הקדושה ויונקת לחוץ יהיה למרמס ליכנע ותהוי כעפרא דארעא והרמז לזה חביטת הערבה בקרקע ודוקא ומפני כן

### יד יהודה • המשך

הוא נמי מנהג נביאים שגם נצח והוד הן המה תרין דרגין דלהון תרין ירכין דקשוט כידוע: ומש״ה וכו׳ שם בגמ׳ וכמה שיעורה אמר רב נחמן שלשה בדי עלין לחין רב ששת אמר אפי׳ עלה אחד ובד אחד עלה אחד ובד אחד סלקא דעתך אלא אימא אפי׳ עלה אחד בבד אחד וק״ל כרב ששת ואמר הרב שהרמז בזה למיעוט הקליפה שאפילו אותו מיעוט יבוטל: להורות כי אין שיריים לשיריי׳ שאפי׳ שיור מעט לא יהי׳ להקליפ׳ שנקראת שיריים ע״ש שמציאותה ושרשה משיורי ניצוצין טהרה מהנך חברין שירדו למטה כידוע: והרמז הזה אשר אמרנו שהוראה זו מרמזת על ביטול הדין לעתיד היינו לקליפה מלאכי חבלה בעלי הרצועה שיתבטלו לעתיד אבל הדין הקדוש גבורה ושארי ספירות נצח והוד המקבלי׳ ממנה חי וקיים לעולם ולא די שאין דין הקדוש מתוח לנגדינו אלא אדרבה הוא המציל אותנו ומגין בעדינו ונוטל מן הדין פדות נפשינו בשכר העקידה כמו שיתבאר במאמר אכ״ח פ׳ כ״ט בפירוש הפסוק כי אתה אבינו וגו׳ ע״ש: מיהו איכא וכו׳ מפרש הרב דעת רב נחמן שסובר ג׳ בדין כנגד ג׳ שמות שהן ב״ד שיסכימו בביטול הדין ועיין בזוהר שם עמוד כ״א שכתב עוד טעם שיהיו לחים וז״ל ובג״כ בעיין כלהו לחין ולא יבשין לאמשכא ברכאן לעלמא דהא לחין אילין כדין לתתא תרין נצח והוד יסתפקין תדירא מיין חדוותא ריאן בהאי זמנא: כי אין פעולה זו של חביטת הערבה מרמזת על הסכמת המבטלים שיסכימו בביטול הדין עד שנאמר שצריך בשביל זה ג׳ בדין כי אמנם הפעולה זו מורה על הביטול וההשבתה עצמה והוא דבר הנוגע אל המבוטל דהיינו אל הקליפה המתפעל בביטול וע״כ ההלכה עלה אחד בבד אחד: ודכותה הוא הדין והטעם בהזאת טמא מת דתנן ר׳ יוסי ספ״א דפרה מצות אזוב ג׳ קלחים ובהם ג׳ גבעולין ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא פי׳ אם ניטל אחד מן הגבעולין ונשתיירו שנים וכן אם נשתברו ונשתייר כל שהוא כשר והיינו כמו כדאמרן להורות שאין שיריים לשיריים שהאזוב רמז למדה״ד כמ״ש הרקנטי פרי בא וסובר הרב שטבילת אזוב במי אפר פרה להזאת טמא מת היא לבטל כח הדין וכמו שבא הצווי ביציאת מצרים ולקחתם אגודת אזוב ואמרינן בזוהר לבטלא רוח מסאבא ע״ש ולכן גרדומיו כל שהוא כנזכר:

### יואל משה

בר״ה ראשון על חטאו ראשון כו׳ ר״ל איכ״ה הידיעה שהי׳ בתשרי שאותו יום ו׳ שנברי בו היה א׳ בתשרי כי כ״ה באלול נברא העולם כנודע והוא רמז לו באי שבאיכ״ה ובעשו׳ לחדש דהיינו בי״כ הוא גמר דין רמז לביי שבאיכ״ה ורמז לדבר גמר דין כי יש מר״ה דהיינו שעה שמוסיפין מחול על הקודש בכניסי ר״ה עד סוף נעילת שערי שמוסיפין ג״כ שעה ביציאתו הרי רמ״ג שעות ובשעה רמ״ג הוא גי׳ חתימ׳: והך׳ רמז על הושענ׳ רבה שהוא אחר כ׳ בתשרי שאז יש סימן בלבנה בצלה והרי יש מחתימת יום כפורי׳ עד ה׳ שעות בליל ה״ר רמ״ג אחרי זה רמז לו

### יואל משה • המשך

בה׳ שבאיכ״ה שאז היה ה״ר ביום ה׳ רמז על שעה ה׳ בלילה וז״ש והוראת׳ מודעת לרבי׳ פי׳ לראות צל הלבנה שאז הפתקין נמסרו לשלוחין ומ״ש סי׳ לד׳ כת״ף ומעול כתי׳ ס׳ ג׳ בפ׳ רמ״ג שבסוף ג״פ רמ״ג נגמר החתימ׳ דהיינו לאו תפסי׳ שעות אבל חשב לו והיינו מצינו בכמה ספרי׳ מדוייקים כת״ף ספר אלא ג״ל מש״כ הוא לפי׳ הגלאנטי כי מאחר שפי׳ המחבר מילת במחול הוא ל׳ מחילה כנ״ל ג״כ ע״ד זה לפי פי׳ הגלאנטי על פסוק ויהי בארבע מאות שנה ושמונים שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים אז תבואני שתים נשים זונות אל המלך ופי׳ הוא כי לילית גי׳ ת״ף כמנין חיילות? שיש לה והשנית היא מחלת גי׳ תע״ח כמנין חיילות שיש לה ובאותן שתי מחנות היתירות יש מלחמה ביניהם בעיירות ולא קרבה הא״ז עד ״הכ ובי״הכ באו להדדי ויש מלחמה ביניהם מתוך כך עולה תפלתם של ישראל למעלה בלי קטרוג מכח זה מוחל הק״בה עונו׳ כי אין לשטן שליטה באותו יום כמו שפרטו חז״ל השטן בגי׳ שס״ד כי יש שס״ה ימים בשנה על שס״ד יש לו שליטה ועל ״כ אין לו שליטה וכל זמן שהיו ישראל במצרים אזי היה להם שליטה עד שבא שלמה לאחר ת״ף שנה ובנה בית המקדש אז לא היה להם שליטה וזהו ג״כ הסוד ותקח מרים הנביאה את התי״ף בידה שכתוב התי״ף חסר רמז לת״ף קליפות ממילי׳ הוא ענין כך הללוהו בת״ף ומחול ר״ל כשתבואה הלילית היא גי׳ ת״ף אל מחלת אזי מוחל הק״בה עונות וגם לי׳ ומחול רמז למחלת ע״כ כ״ל משה: ושמעתי בשם מהר״ל צ״ק שזה רמז לאברה׳ שהוי׳ מעלמי׳ דדכורא ושם מתנוצצי׳ ומאירי׳ כ״ו אותיו׳ התור׳ עם הכפולים כט׳ מדות המאירים ומשפיעים לעשירי׳ הוא מלכ״ות וט׳ פעמים כ״ו הוא מנין רמ״ג כמו מנין אבר״ם בהסיר אות ה׳ שלו מהשם וכן יצחק הוא מעלמי׳ דנוקבא ולכך היה צריך לעקוד ע״ג המזבח ויצא נשמתו כנודע ליודעי ח״ן ושם מאירים כ״ב אותיות התורה וט׳ פעמים כ״ב הוא מנין קצ״ח ויצחק בלי יו״ד מהשם הוא קצ״ח: ויעקב כלול שניהם שהוא רחמים כנודע דהיינו כ״ב וכ״ו הרי הכל מ״ט שלא יהא ח״ו צדיק מ״ט לפני רשע וט׳ פעמים מ״ט עולה אמ״ת ומהו תתן אמ״ת ליעקב גם תיקן יעקב בעלמא דנוקבא עוד ה׳ אותיות הכפולים ג״כ נמצא ט׳ פעמים ה׳ עולה מ״ה ועם אח״ם קרואים אד״ם שהוא אמ״ת ומ״ה סך הכל תפ״ו ויעקב האיר גם כן בעלמא דנוקבא כ״ו ב״פ כ״ו כ״ד בסוד אל תפלת הער״ער בגי׳ ישר״אל וא׳ הוא הכולל אותם חסר מזה ב״פ כ״ו כי לא תחשוב אלא התיקון ולא מה שהיה כבר ונשא׳ ת״פו גי׳ אד״ם את״ם ונחלק אתם לחוד כי הוא תיקון כ״ו כ״ב ואדם הוא מה שנוסף בעלמא דנוקבא ט״פ ה׳ גי׳ מ״ה וזהו מי שם פה לאדם ע״ד תתן אמת ליעקב ט״פ אדם וד׳ אותיות השם ואמ״ת גי׳ תתן: והוא גי׳ שם הוי״ה במלואו עם חותמו של הק״בה שהוי׳ אמ״ת דהיינו יו״ד א׳ ה״א מ׳ וי״ו ת׳ ה״א ומעשרו של אמ״ת שהוא אדם בתיקונים בראשית דף כ״ט מעשר מן מ׳ ד׳ מן ת׳ מ׳ וא׳ הוא כפשוטו הרי אדם: מתחילת מעש׳ בראשית שהוא היה כ״ה באלול עד ה״ר כ״ו

### יואל משה • המשך

יום כמנין הוי"ה בשם הבלתי נהגה: בהצטרפי כו' הערבה שמצטרפין ללולב בכל יום ויום תיקו' דברים בזה כי העלי' של לולב הם של קדושה וענין אלו הם של דינים וטומאה ע"כ מכה אותם ארצה: אחיזת שרשים בקדושה כו' כי הערבה מורה על הקליפו' ואין לקליפות חיות אלא כשיש להם אחיזה ושורש מקדושה העליונה והערבה מנהג נביאים ששרשם בתרין יסודין הקשוט מנצ"ח והוד נקראים נביאי קשוט וע"כ הוא מנהג נביאים משה שהיה מסתכל באספקלריא המאירה היה בת"ת למעלה מהם: ולכל המושרש בה כו' פי' שורש הקדושה שהוא בטומאה לא יתואר בבטול והשבתה אלא הטומאה עצמה שהוא הפורץ גדר חובטין הערבה בקרקי להשבתתיהן והיי למרמס: כי אין שיריים כו' פי' לסמאל לא יהיה לה שיריים שתתבטל לגמרי לעתיד והרמז לבעלי הרצועה הם הקליפות המקטרגים שהם יתבטלו לאפוקי הדין הקדוש בעצמו חי וקיים והוא המציל: כי אין פעולה זו הסכמה כו' שיצטרך לגי שמות אל אלהים ה' אלא השבת' עצמו אל המתפעל: ודכוותייהו כו' פי' גם שאין דיוק בערבה שתחלתה ג' ואח"כ אם נשאר שנים כשר: וגרדומי' פי' שירי שירים אפילו כל שהוא מורה על השבתת הדין והקליפה:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כה

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

### יד יהודה

ורב האי גאון וכו' בסוף הפ' הקודם וכוונת הרב להורות שדברי רב האי גאון יש להם סעד בגמ': דלא ליחזי בוז לדבר וכ"כ הטור א"ח בשמו סי' תרס"ד שמכוער הדבר עלה אחד בבד אחד: כי אמנם וכו' מפרש הרב כדרכו שגם הלשון הראשון בגמרא עלה א' ובד א' אמת והיינו שאין הכוונה בלשון הראשון עלה אחד בלי בד ובד בלי עלה דהא ודאי לא ס"ד אבל הכוונה דבעינן שני עלין ושני בדין וזהו עלה אחת בבד אחד ובד אחד ובו עלה א' למצוה מן המובחר והא דלא קאמר בפי' שני עלין ושני בדין להורות דלא בעינן כי אם עלה אחד ובד אחד שלם ולא ב' עלין וב' בדין שלמין והיינו שני דברים ובכל אחד מהן כל שהוא בעלה שלם צריך כל שהוא מבד ובהבד שלם צריך כל שהוא מעלה: והיינו דאמרינן בגמרא חביט חביט שתי פעמים בכל אחד מהן חביט משום מצוה מן המובחר: ולמדנו ג"כ מזה הלשון שיהיו השני דברי נפרדים ולא מחוברין שאין לחבר ולאגד הקליפות: והרמז משי"ה לא תאמרון קשר ואמרו ז"ל קשר רשעים אינו מן המניין: ומדאפקה וכו' ר"ל שכיון שרצה להורות דין המיעוט וכל שהוא בזה האופן בלשון עלה אחד ובד אחד ולא אמר כן בפירוש ש"מ למצוה מן המובחר קאמר דאי לעכובא ה"ל לומר כן בפירוש וגמרינן דעכ"פ בעינן עלה אחד ובד אחד שלם והיינו לעיכובא עלה אחד בבד אחד ובציר מהכי כגון עלה שלם ובד

### רמ"ע מפאנו

ורב האי גאון אמר כי אף על פי שכן היא המסקנא כמו שאמרנו אפילו עלה אחד בבד אחד לא ניחא למצוה מן המובחר דלא ליחזי בז לדבר ויפה אמר כי לישנא דגמרא הוא אפילו עלה אחד ובד אחד בתר הכי מתמהינן עלה אחד ובד אחד סלקא דעתך אלא אימא אפילו עלה אחד בבד אחד. כי אמנם עלה אחד לבדו ובד אחד ריקן לא סלקא דעתך אבל הכוונה בלשון ראשון למצוה מן המובחר שיהיו ב' דברים ובכל אחד מהן כל שהוא והיינו דאמרינן חביט חביט דמשמע בזה ובזה. ולמדנו שאין לאגדן כל עיקר והרמז לא תאמרון קשר שאינו מן המנין כמו שיבא ומדאסקה למלתיה קמייתא בזה האופן מהמעוט גמרינן מינה אפילו עלה אחד בבד אחד לעכובא דבציר מהכי אי אפשר. אמת נכון הדבר שיהיו שני בדי ערבה על שם שני אחיו בחוץ האמורים בחם שראה והגיד והמשיך להם ערות אביו להגביר הכח השמאל אלא שנתגברו כנגדם שם ויפת ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחורנית לקדש מדת אחוריים וגם אלה לחכמים שנים אנשים מרגלים והם השני זכרים חצונים אשר אמרנו כקוף בפני אדם שהיו כפותים והולכים בשליחותו של יהושע לכבוש את ארץ כנען בנו של חם לפני פנחס וכלב דכתיב בהו חרש בין בסי"ן דמשמע ששבירתן טהרתן כדין כלי חרש בין בשי"ן שעתידים להיות אלמים וחרשים. והן שיריים לשני בדים אחרים שבלולב ומכאן ואילך אין שיריים לשיריים כדאמרן. וממה שבארנו יובן הפסוק שאמר וירא חם אבי כנען את ערות אביו שהוצרך לשתף עמו כח בנו

### יד יהודה • המשך

כל שהוא או איפכא לא: אמת וכו' מפרש הרב טעמא למצוה מן המובחר ואמר שנכון שיהיו בערבה דהושענא המרמזת לקליפה שני בדים כנגד אותן שני החצונים הזכרים שעליהם אמר הכתוב גבי חם וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ שאין הכוונה לשני אחיו שם ויפת דא"כ מה צורך לומר שהיו בחוץ אבל הכוונה על שני הזכרים החצונים וזהו לשני אחיו שהם אחים לו בחוץ בטומאה: והמשיך וכו' בב"ר וירא חם ויגד אמר להון ואגיד להון אמר להם אדה"ר שני בנים היו לו וכו' דרש ויגד מלשון משיכה תרגום וימשכו ונגיד שמשכן בדברי' כדכתב היפ"ת שם והרב דרש שרצה חם להמשיך כח ערות אביו נח מחוץ לקדושה אל אחיו החצונים והכוונה מחוץ ליסוד ולהגביר בזה כח השמאל הקליפה הקשה אלא שנתגברו וכו': לקדש וכו' שם בב"ר ממשמע שני ויכסו את ערות אביהם איני יודע שפניהם אחורנית אלא מלמד וכו' והרב דרש שהכוונה שפני מחשבתם ומעשיהם אחורנית לקדש מדת אחוריים תרין דרגין דשכינתא הנקראים אחוריים: וגם אלה וכו' בזוהר בראשית עמו' כ"ד ויראו בני האלהים את בנות האדם היינו דכתיב שנים אנשים מרגלים חרש לאמר בנות האדם דכתיב אז תבאנה שתי נשים זונות אל המלך בגיניהון כתיב כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו אז תבאנה ולא מקדמייתא: עוד שם עמו' פ"ה הנפילי' היו בארץ

**יד יהודה • המשך**

בימים ההם ולא לבתר זמנא עד דאתא יהושע ובני האלהים אסתמרו עד דאתא שלמה ובנות האדם אתכללו ההי"ד ותענוגות בני האדם: ובזוהר פר' אחרי עמו' חי וקי"ח קרי לאלין שני זכרים מאללי ארעא וע"ש והחכם הגלאנטי מבאר הענין בשם מורו ז"ל ששני אנשים מרגלים ששלח יהושע לרגל את הארץ הן המה שני זכרים חצוני' שנכנעו לפני יהושע תכף כשנכנס לארץ ואמרו לו הננו לך לעבדים ואותם שלח יהושע לרגל הארץ והלכו עמהם פנחס וכלב ונתלבשו בהם ואילין תרין מאללי ארעא הטילו מורא על כל יושבי הארץ כי כן התנה עמהם יהושע כדי שתהא הארץ נוחה ליכבש ומפני זה נמוגו כל יושבי הארץ ולא קמה בם עוד רוח תכף כשבאו המרגלים לחפור הארץ אע"פ שחזרו ולא חפרו כי אילין תרין מאללי ארעא עשו את שלהם מה שנגזר עליהם אמנם נשותיהם של אלו שתי אשי הזמה לילית ומחלת עדיין לא נכנעו להיותם מדת הדין הקשה והעזה והטמאה עד שבא שלמה המלך ע"ה שמלך על השדים ותענוגות בני אדם שדה ושדות ואז נכנעו גם הן ונפלו לפניו אפים ארצה וזהו אז תבאנה שתים נשים זונות אל המלך אז תבאנה ולא מקדמת וע"ש דף צ"ג ע"ב ודף ק"א: כקוף בפני אדם כי כן נקראי' החצונים להמשיך משניהם בחוץ. ומי שאין לו אלא עלה אחד בבד אחד חביט ביה נמי ולא בריך ויאות לפי דרכנו על שם בן יבמה שהחיה שלמה אחרי הגרוי של קחו לי חרב והוא דבר הלמד מענינו כי שני הנערים המרגלים שהוציאו את רחב מתוך ההפכה היו אחים בעלי שתים נשים זונות ולא נותר מהן איש זולתי הילוד החי מוכן אל התקון שהמציאות לא יעדר לגמרי לפיכך בשעת הקלקלה נאמר ארור כנען בעושה מעשה כנען אשר בידו מאזני מרמה לאפוקי טבי עבדו של רבן גמליאל ודכותיה דכתיב ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות והוא תואר אשר בהטהרו ממנו אז יקובל ברצון והרגיל באגדה ונפוצותיה יקבץ בחכמה בתבונה ובדעת ישמח ויגל מאד בדברי חכמים וחידותם. אמנם בעלי החפוש ממחבבי מצות אמרו כי בהסיר הקליפה מן הגרעינין שבערבה ימצא בה כמין גוף נחש מופשט מעורו בלי ראש מורה העלם הראש של אותה קומה כטעם וראש פתנים אכזר הלא הוא כמוס עמדי לפי שעורנו. והפשט העור הוא השבתת פעולתו כנודע והחבטה בקרקע על שם וינערו רשעים ממנה. וזהו טעם נחמד למנהג נביאים שזכרנו אבל מה ששנינו שמצותה כל שבעה לזקוף אותה בצדי המזבח וראשיה כפופין על גבי המזבח היא הלכה למשה מסיני ואפילו במקדש בשביעי בלבד טלטולה דוחה את השבת ועם ארבעה מינים בראשון בלבד דבר תורה ישמע חכם ויוסף לקח:

**יד יהודה • המשך**

להיותם כקוף המתדמה לאדם וכן מתדמים לאדם מ"ה בי' מדרגות שלהם כמ"ש בגלאנטי דף צ"ה והרב מכנה אותם כן להיות כפותים לפני יהושע והק' מתחלף בכ' כי שניהם מאותיות גיכ"ק: בנו של חם אחיהם בחוץ: דכתיב בהו וישלח יהושע שנים אנשים מרגלים חרש ואפליגו במדרש מ"ד חרס עשו עצמן כקדרין ומ"ד חרש במשמעו כחרשים וכדרכן שבירה גם כח החצונים הללו שהם כמו כלי חרס שבירתן מטהרתן ומוציאן מידי טומאתן כן החיצונים שבירתן השבתתן וטהרתן ובהתקון הכולל עתידין גם המה שיתוקנו ואו' חרש במשמעו שעתידי' להיות אלמים לא יוכלו לפתוח פיהם בטומאה וחרשים לא ישמעו לקול עצתם: והן השני חיצוני' הללו שכנגדם שני בדים שבערבה המרמזת לקליפה שיריים הן לשני בדים שבלולב שהם כנגד הדינים שבקדושה נצח והוד ולכן סגי בערבה בכ"ש משא"כ בערבה שבלולב אבל מאלו ואילך אין שיריים אלא השבתה וביטול: יובן הפסוק וכו' דאומרו אבי כנען אין לו טעם לכאורה דמה לו ליחס כאן על שם בנו ובב"ר אמרו כנען ראה והגיד וכתב הר"ן דבאומרו אבי כנען מרומז שהיה משתתף בעבירה והרב דרש שהוצרך לשתף למחשבתו הרעה את כח

**יד יהודה • המשך**

בנו: ומי וכו' מפרש הרב נמי טעם דעלה אחד בבד אחד לעיכובא והיינו שהוא כנגד הילד האחי הנשאר לשני החיצוני' הזכרי': ע"ש בן יבמה במדרש ש"ט שתי נשים זונות רב אמר רוחות היו ושמואל אמר זונות ממש ורבנן אמרי יבמות היו ודברי כולם אמת שהיו רוחו' וקליפות נקבות נשי הזמה נשואות לשני קליפות הזכרים מאללי ארעא: אחרי הגרוי שגירה בהן שלמה באומרו קחו לי חרב ואח"כ התי' אותו להיותו מוכן אל התיקון כדמסיק בסמוך: והוא דבר וכו' ר"ל זה שאמרנו דעלה אחד בבד אחד כנגד הילד החי הוא דבר הלמד מענין שני בדים הנז' שהם כנגד השני זכרים החיצוני' שהיו אביהם של שני בני הזונות: שני הנערים המרגלי' הנקרא' בזוהר פ' אחרי תרין בנין: שהוציאו את רחב קמ"ל הרב שאם הוציאו את רחב בשליחת יהושע: מוכן אל התיקון וזה רמז שלמה בגרויו באומרו קחו לי חרב וגו' גזרו את הילד החי וגו' להורות על מיתתו ושבירתו מטהרתו ואח"כ החיה אותו בהיותו מתוקן ולא המיתו כי המציאות לא יעדר אבל יתוקן באחרית הימים: לפיכך כיון שהמציאות לא יעדר והילד ההוא היה מוכן אל התיקון לכך כתיב ג"כ ארור כנען ואמרו ז"ל בב"ר חם חטא וכנען נתקלל אתמהא וכו' ר' נחמי' אמר כנען ראה והגיד ויתלה הקלקלה במקולקל ה"ג הילקוט ומפרש הרב שכנען הוא מקולקל בעצמו ובטבעו כדכתיב כנען בידו מאזני מרמה (הושע

**יד יהודה • המשך**

יב) ורמז הכתוב באמרו ארור כנען שמעשיו גרמו ובתקון מעשיו יתוקן גם הוא כמו טבי עבדו של ר"ג וכ"כ ולא יהיה כנעני וגו' (זכרי' יד) אמר כנעני בלשון תואר ולא אמר כנען להורות שתואר כנעני לא יהיה עוד אבל גברא יהא וכאשר יטהר האיש מתואר הזה יקובל ברצון: אמנם וכו' נותן הרב עוד טעם אחר לענין הערבה: מורה העלם הראש של קומת הקליפה ששרשה וראשה נעלם גנוז ומושרש בקודש כיד הגולגלתא כמבואר בגלאנטי בפסוק ישבו לארץ: לפי שעורנו וביאורנו בפסוק הזה כמו שיתבאי לקמן ח"ה פ"ח וככתוב ג"כ בגלאנטי שם וז"ל וידוע כי לעת תקום רגל הקליפה ובטול קומתה כל אבריה וענפיה נבלעים בשרשם הוא הראש הגנוז שעל סוד זה פירש כמין חומר פסוק וראש פתנים אכזר הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי כי הנה אכזר משפטו א"ך ז"ר למעט אכזריות במקום גניזתו כי שם נכלל בטוב ונותן הודאה לרישא דכלהו רישין וכו' ולפיכך יוכל להמנות באוצרותי כי מכלל האוצרו' החתומי' שאינם עתידי להתפשט עוד הוא ראש פתנים זה וגניזתו שם לעולם היא מקויימת כי המציאות לא יעדר לגמרי והוא מעיד על מלכותו בכל משלה לקדש את הכל בקדושתו ועיין לקמן העתקתי דבריו יותר: ע"ש דכתי' וינערו רשעים ממנה (איוב ל"ח): וזהו וכו' מוסב למ"ש לעי' בפי' הקודם ויש למנהג נביאים וכו' והיינו להיות הנבואה מנצח והוד אבל מצות הערבה שבמקדש שהיו

### יד יהודה • המשך

זוקפין אותה כל שבעה אצל המזבח היא עצמה הלכה למשה מסיני מפני טעם זה כדאית׳ בזוהר בראשית עמוד ע״א וז״ל בג״כ פקיד לי׳ האי תורה שבע״פ למשה על אינון עשר נטיעין וערבין דיקיפון להאי מזבח באינון ערבי נחל לקבל תרין דרגין דמקיפין לעילא באינון נצח והוד: ואפי׳ במקדש וכו׳ ר״ל מה שמצו׳ ערבה לא היתה דוחה שבת במקדש אלא אם חל יום שביעי להיות בשבת וכן הערבה שבלולב שהוא דבר תורה ומהטעם תרין דרגין נצח והוד כמבואר בזוהר פ׳ אמור ואינו ניטל אלא בראשון בלבד מן התורה לכל זה הוא סוד וישמע חכם ויוסף לקח:

### יואל משה

שיהיה ב׳ דברים ובכל א׳ כל שהוא לפי׳ שגם ללשון ראשון שא׳ עלה א׳ ובד א׳ פי׳ ג״כ עלה א׳ בבד א׳ ובד אחד וכי עלה א׳ ע״ש: שני אחיו בחוץ כו׳ פי׳ שיש בטומאה ב׳ קליפות זכרים וב׳ קליפות נקביות הם הב׳ זונות שבאו בימי שלמה וקליפות נוקבא הם יותר חוזקם מדדכורא עיין בספר ויו עמודי: וכנגדן יש שני בעליהן קליפו׳ זכרים כמו שיש ויש בקדושה ביסוד מתאחד בברית קודש כנודע וחם רצה להמשיך בטומא׳ שנקרא׳ ערוה כי מלת הגיד שנאמר בחם ויגד לאחיו בחוץ פי׳ על המשכה לקליפות שהם אחיו טמאים כמותו בחוץ ומלת בחוץ דייקא שהם חלוני חמש ונתגברו כנגדו והקדמי׳ ידוע להבדיל אלף הבדלות מבשרי אחזה תליה יש ב׳ נקבים בברית א׳ לשתן וא׳ לזרע בעולם העשייה ב׳ צינורים א׳ לדין וא׳ לרחמים וכחטא ישראל ח״ו ממשיך לצד השמאל ועיין זוהר אחרי מות ע״קו ופרדס שער הצנורות ובגלאנטי פסוק נשים בציון ענו: שם ויפת כו׳ לקו׳ אחוריים היא הטומאה שהיא אחורי הקדושה אשר זה לעמת זה וגו׳ וכן במרגלים נאמר שני אנשים מרגלים רמז לב׳ קליפות זכרים הנ״ל שהלכו לפני פנחס וכלב והם היו סרים למשמעת׳ של פנחס וכלב וע״י הכניעו כתות הטומאה אחריה לכבוש כנען בנו של חם שהיה טמא כמותו והלכו בע״כ שלא בטובת׳ על פי הדבור: שבירתו כו׳ פי׳ של הקליפות וביטולן הוא טהרתן לעתיד לבא וזהו רמז לב׳ בדי ערבה שבלולב שחובטין אותן לרמז על בטולן ולא יהיה להם שיור: ויראה חם כו׳ ואלה בקליפות נקראים

### יואל משה • המשך

נ״ס במין ריבויים הם וזהו סוד ההפטרה ו׳ פסוקים מתחילין בהם ה׳ מלת כני חותי ת את שם את חם את יפת: גם לי גם לך לא יהיה אין זה כי אם רע לב: כי גם זה לך בן ע״כ לא אבא אלי כי יד על כס יה ע״ל פי׳ עו׳ ולעתיד יתוקן ולא יהיה כלו׳ א׳ מהן: אבי כנען כו׳ פי׳ שאבי כנען הוא אך למותר כיון שאמר חם אינו יודע שהוא אבי כנען אלא שהוצרך לשתף כח בנו כדי להמשיך מקדושה לטומא לשני אחיו בחוץ כנ״ל: אחרי הנידוי כו׳ פי׳ ע״פ הגמרא שיצרא דע״ז בטלו אנשי כנסת הגדולה ויצרא דעבירה לא היה אפשר לבטל כי לשבת יצרה ולא לתוהו ואפילו ביעתא לא אשתכח בנהרדעי וזהו היה הנידוי שהיה שלמה מגרה את בן יומו שהיה היצה״ר הקליפה ועל אותו חגב היה כתוב השם הגדול ר״ל הידוע שהם מאביו עיין לעיל פי ״ב מח״א מה שכתבינו שם ע״כ נאמר ואשבע כה׳ ואמר אם אתיתך בחרב מלכי א׳ כ׳ שפירש השבועי׳ היתה בחרב בשם שבו שלא ימית אותו ובאותו חרב היה הגרוי דלכחלינהו לעינוהי דיצרא ואהני דלא ליברי בקרתני׳ ועלה א׳ בבד א׳ רמז ליצר זה ושני אחיו מרגלים היו אחי׳ בעלי ב׳ נשים זונות כנ״ל ובטלו אותם אנשי כנסת הגדולה ולא נשא׳ אלא יצר א׳ הוא הילוד החי שהיה מוכן אל התקון אבל לבטל לגמרי א״א כדי שהמציאות העולם לא יעדר ולא יחסר כנ״ל כי א׳ מהן נכנע היצ״הר דע״ז: ודג״ע א״ח כ״א דכחלינהו לעיניהו וזהו גרוי שלמה המ״כה ע״י חרב לנקר עיניו וזהו תעקר קליפות לשרש הקליפות אחריה ותשבר יצר הרע: ותמגר הוא ש״ד דצריך אותו לסנהדרין ותכניע הוא לי׳ הרע קליפות נוגה שהוא מות וחיים ביד לשון ונכנע לקדושה ודוק ח״ו: יקק כח מה ר״ל חכ״מה של אות׳ קומה פי׳ מקליפ׳ וטומא׳ כנ״ל וראש פתנים הוא הקליפה אך ז״ר מעט זר ליתקון וזהו הלא הוא כמוס עמדי כטעם הסוד רישי׳ דעשו בעטפי׳ דיצחק ומלות וכמוס כס: ויוסף לקח ובזוהר בראשית ע״א הלכה למשה מסיני מזה טועה ממנה ופי׳ אמור עמו׳ ר״א ע״ש מנהג נביאים נצ״ח הו״ד נקראים נביאי קשוט:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כו

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

בזמן החותם וכו׳ מבאר הרב אגב גררא מאמר הזוהר פ׳ ויחי דפוס קטן שהוא בדפוס גדול בפי׳ אמור עמוד קצ״ט מענין החתימה שאחרי יה״כ ומפרש ממה שנראה בזר ותימא כאלו זמן החתימה ההיא הוא בשמיני עצרת וז״ל ת״ח ביומא דדינא אתער בעלמא דק״בה יתיב על כורסייא דדינא למידין עלמא בעי בר נש לאתערא תשובה דיתוב מחובוי דהא ההוא יומא פתקין כתיבי ומשתכחי כלהו באמתחתא הא כתיבין ואי זכי בר נש דיתוב קמיה מאריה קרעין פתקין דעליה לבתר קב״ה זמין ליה יומא דבר נש יומא דכפורי

### רמ״ע מפאנו

בזמן החותם שזכרנו בפרק הקודם נמצא בזוהר דברים מתמיהים בתחלת העיון והנם כתובים בספרים שלפנינו בפרשת ויחי דף ר"כ אמר שבראש השנה נכתבין הפתקין והם מה שאמר רבי כרוספדאי שספרם של רשעים נכתב ונחתם למיתה והוסיף שאף על פי כן יש כח בתשובה לבטלם עד יום הכפורים ואם לא שב האדם בנתים נחתמין הפתקין ביום הכפורים כך היא הגרסא הנכונה והוא הדבר אשר אמרנו שלא נחלק בו אדם מעולם וכמו שבארנוהו בפרק א' ומשנכתב ונחתם הגזר דין הוא קשה להשיב אפילו בתשובה אם לא יתחזק בה האדם הרבה שאז אין דבר עומד בפניו לפיכך משנחתמו

### יד יהודה • המשך

יומא דתשובה אי תב מחטאוי טב ואי לאו פקיד מלכא למחתם פתקין ווי דהא תשובה בעיא לאסתלקא מניה זכי בתשובה שלימתא כדקא יאות תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת הוא יומא תמינאה לחג ואי עביד תשובה שלימתא לקמיה מריה אתקרעו או מתעכבי ואי לא זכי פתקין נפקין מבי מלכא ואתמסרן בידא דסנטירא כיון דאתמסרן בידוי ודאי דינא אתעביד ופתקין לא מהדרין לבי מלכא כדין צולמין אתעברו מיניה ולא משתכחי עמיה וכיון דמתעברן מיניה הא ודאי טופסקא דמלכא יעבר עליי ויטעם טעמא דמותא ובההוא

**יד יהודה • המשך**

ליליא דחגא בתראה סנטירין זמינין ופתקין נטלין בתר דנטלין לון צלמין מתעברין ולא משתכחי בהו דיני גריעא או יעבר עלוי דינא ומרעין בגריעותא דילהון והא אוקימנא לדא והא אתמר ע"כ: אמר שברי"ה נכתבים הפתקין והיינו כמ"ש ביומא דדינא וכו' דהא ההוא יומא פתקין כתיבי: והם הספרים של רשעי' שאמר ר"כ שנכתבים ברי"ה למיתה ועיין לעי' פי"א: והוסיף הזוהר שאע"פ כן וכו' וזהו מ"ש ואי זכי בר נש דיתוב קמיה מאריה קרעין פתקין: שלא נחלק בו אדם מעולם דכלהו תנאי ואמוראי ס"ל שהגזר דין הוא ביה"כ: פי' אין מסייעין אותו מלמעלה לתשובה כדרך שארי הבאים לטהר אבל מ"מ אם מתחזק מאליו בלי סיוע ופותח לעצמו פתחה של תשובה ראויה אין דבר שעומד בפני תשובה כמו שנתבאר בחי"א פי"ך וע"ש והיינו דקאמר אי זכי בתשובה שלימתא כדקא יאות טב: ואי לא תליין לי' וכו' גירסת הרב אי זכי בתשובה שלימתא כדקא יאות טב ואי לא תליין ליה עד ההוא יומא בתראה וכו' והכוונה דאי עביד תשובה הפתקין אמרו שם ווי ליה דהא תשובה בעיא לאסתלקא מניה אי זכי בתשובה שלימתא כדקא יאות טב. שכיון שעבר יום הכפורים אין מספיקין בידו פירוש אין מסייעין אותו לעשות תשובה ומכל מקום אם נתחזק מאליו בתשובה שלמה בכל תנאיה כמו שזכרנו בחלק הראשון עלתה לו. ואי לא תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת הוא תמינאה ואי עביד תשובה שלימתא לקמי מריה אתקרעו ואי לא זכי אינון פתקין נפקין מבי מלכא ואתמסרן בידוי דסנטירא ודינא מתעביד ופתקין לא מתהדרן לבי מלכא כיון צולמין אתעברו מניה וכו' ובההוא ליליא דחגא בתראה סנטירין זמינין. אמר כי אחר החתימה של יום הכפורים תולין לו לראות אם יתחזק בתשובה שלמה כאמור. עד ההוא יומא בתראה אם באנו לפרש דיומא בתראה היינו עצרת דהוא תמינאה הוא הדבר המתמיה אשר אמרנו שאין דרך לישבו אלא בדוחק רב לא יסבלהו ישר הולך ולא נאמין היות הזהר חולק בשום פנים על קבלת האמת המסורה לרבים והנסיון הנודע הוי סייעתה. על כן אנשי לב שמעו לי כמה מתוקנים דרכי הספר הקדוש ההוא ומה עצמו ראשי פרקיו והתבוננו אמריו כי נעמו:

**יד יהודה • המשך**

שלימתא מקמיה ההוא יומא בתראה עלתה לו התשובה תכף לענין החתימה ואתקרעין הפתקין הנחתמין בי"כ מקמיה ההוא יומא בתראה כמו דמהני תשובה לענין הכתיבה שקרעין הפתק' לאחר ר"ה קודם י"כ ואי לא עביד תשובה שלימה מ"מ תולין לו עד ההוא יומא בתראה לראות אם יתחזק בתשוב' שלימה מעצמו אמנם הגרסא שלפנינו אי זכי בתשובה שלימתא כדקא יאות תליין ליה וכו' ולפ"ז בעי למימ' שאפי' עביד תשובה שלימה מעצמו אחר י"כ מ"מ אין נקרעין הפתקין הנחתמין עד יומא בתראה ושאני חתימה מכתיבה שנקרעין הפתקין קודם י"כ ע"י תשובה כיון שאינן אלא כתיבה בעלמא: עד ההוא יומא בתראה דעצרת הוא תמינאה לשון זה שאמר הזוהר ודאי לפי פשוטו פירושו על יום האחרון שהוא שמיני העצרת וזה יהיה דבר תמוה מאוד כדמסיק שהרי המפורסם שזמן החתימה האחרון הוא בהושענא רבא: אשר אמרנו בתחילת הפרק שנמצא במאמר הזוהר דברים מתמיהים: אלא בדוחק רב והיינו שצריכים לומר

**יד יהודה • המשך**

לפ"ז שהכוונה עד יומא בתראה ולא עד בכלל וזה דוחק מאוד: ולא נאמין וכו' ר"ל והתימא אשר אמרנו היא מפני שלא נאמין שיחלוק הזוה' על הקבלה המסורה לרבים מימי עולם שהושענא רבא הוא זמן החותם וגם הנסיון הנודע בליל הושענא רבא מצל הלבנה מסייע ומוכיח שכן הוא:

**יואל משה**

עד ההוא יומא בתראה כו' אכן באנו לפרש פי' דברי זוהר הנ"ל

**יואל משה • המשך**

דיומא בתראה הוא שמיני עצרת הוא א' מד' מן המתמיהי' אשר אמרכו ואין לפרש שהזוהר יחלוק על קבלת האמת המסורות לרבי' שגמר דין בליל הושענה רבה ולא שמיני עצרי' והנסיון הנודע שהוזמן? בצל הלבנה באותו פעם דוקא הוא הסיוע לרבי' שלא כדברי הזוהר לפי הנראה לכאורה:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כז

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

בפרשת אמור וכו' נמשך לס"ס הקודם ומפרש הרב יומא בתראה דקאמר הזוהר על הושענא רבא ומפני כן הקדי' שמאמר הזוהר הנזכר הוא מפרשת אמור: דעלייהו קאי כי שם מדבר הזוהר מענין סוכה ולולב ועלייהו קאי ענין החתימה וזה יוודע מצירוף שני המקומות של פרי ויחי ופרי אמור ששם הוא תחלת המאמר

**רמ"ע מפאנו**

בפרשת אמור דף ק"ד ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' משם בלי ספק תחלת המאמר שאנו בבאורו כי עם היותו נדפס בפרשת ויחי ודאי שמעתתא אהדדי אתמרו וכבר הרגישו בזה המדפיסים ועשו זכר לדבר בפרשת אמור. והנראה לנו באמתו של תורה זו הוא כי הזהר קורא להושענא רבא יומא בתראה שהוא אחרון לסוכות ולולב דעלייהו קאי בצרוף שני

**יד יהודה • המשך**

בפי ולקחתם לכם: והתם נמי ר"ל ומלבד זה מורה הענין כן בפרשת ויחי עצמו: אליבא דהלכתא כסתם משנה ניסוך המי' שבעה ולאפוקי מדרי' יהוד' דאמר במתני' פרק לולב וערבה (ד' מח ע"ב) בלוג היה מנסך כל שמונה: וכי היכי וכו' ר"ל שמ"ש הזוהר אח"כ דעצרת הוא תמינאה היינו כי היכי דלא ליקשי למה שקרא

**יד יהודה • המשך**

להושענא רבא יומא בתראה והלא יום שמיני העצרת הוא יום האחרון לכך אמר דלאו הכי אלא עצרת הוא תמינאה ולא בתראה של חג כי הוא רגל בפני עצמו ויומ' בתראה הוא הושענא רבא: לפיכך בל' רמז ההלכה שנתבאר שם בגמרא: ביום בלא וי"ו העטף שבכל ימי החג כתיב בפרי קרבנות וביום בוי"ו המוסף ובשמיני עצרת כתיב ביום השמיני ולא וביום מפני שהוא רגל בפני עצמו: וכשם שעצרת וכו' כדאית' במדרש אתה מוצא כשם שעצרת של פסח רחוקה חמשים יום אף זאת היתה צריכה להיות רחוקה חמשים יום ולמה היא סמוכה לחג אמר ריב"ל משל למלך וכו': להורות וכו' ענין שבעה שבועים של ימי העולם ידוע מזוה' שאמר חמשין שנין דיובלא חמשין אלף דרין דזמין קב"ה לאתבא רוחא ליה ולשרי' לי' ומזה הדבר להרמב"ן והרקנטי ובחיי וציוני בפי' אמור ופי' בהר ושאר גדולי המחברים ז"ל והיינו שתא אלפין שנין הוי עלמא וחד חרוב כמ"ש ז"ל בפרק חלק והרמז לזה ששת ימי בראשית שמושל? הק"בה אלף **[חסר]** ויום השביעי קדש שבת הוא והוא האלף השביעי שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים אמנם לא ישאר העולם חרוב אלא אחר האלף השביעי יחדש הק"בה עוד את עולמו ויהיו ימי עולם ההוא עוד שתא אלפי שנין וחד חרוב ויתמיד הענין כן ז' פעמים שהם מ"ט אלפים שנים כמנין שבע שמטות ובכל פעם האלף השביעי קדש שהם שבעה שבתות שנות השמטו' ובשנת החמשים יובל הגדול קדש קדשים הוא לה' בו ישוב השדה לאשר קנהו וזהו סוד השמטות ויובל ולזה אמר רב קטינא שם בגמ' כשם ששביעית משמטת שנה אחת לשבע שנים כך העולם משמט אלף אחד לשבעת אלפים וכו' שלשון זה מורה שמשמט יותר מפעם אחת וכתב הבחיי שבמלת לעשות ס"פ ויכלו הרמז שיחדש הק"בה עוד את העולם אחר האלף השביעי וזהו כי בו שבת ה' באלף השביעי לעשות עוד העולם אח"כ ובאלו המקומות כאמור והתם נמי בפרשת ויחי רהטא כלה שמעתא בסוכה ולולב וניחא דהושענא רבה הוא בתראה והוא גם כן אחרון לנסוך המים אליבא דהלכתא כסתם משנה ריש פרק לולב וערבה וכי היכי דלא ליקשי עליה דשמיני הוא האחרון אמר דלאו הכי דעצרת הוא תמינאה ורגל בפני עצמו הוא לכמה הלכתא גובראתה סימנין פז"ר קש"ב לפיכך בו לבדו כתיב ביום בלא ו' העטף בפרשת פנחס וכשם שעצרת ראשון מופלג מן הפסח כך עצרת זה כדאי להיות נמנה לבדו כאלו הוא מופלג מן החג אף על פי שנסמך אליו להורות על מועדי ה' אלא שהושוו כלם ליום טוב ראשון להיות חגים וביום טוב אחרון מעלין בקודש. ולנו כיוצא בו בשנות השמטה שכלן מופלגות זו מזו ורחוקות מהיובל אך שנת השביעית ושנת החמשים כי הדדי נינהו. ומשום דפסקיה למלתיה הדר אמר ואי עביד תשובה וכולי דכבר אמרה חדא זמנא בדרך כלל אלא שקצר והפסיק לתרוצי שמעתיה דלא נותיב עלה וחזר אחר כך לפרטו של ראשון. ותו דייק בתר הכי למימר בההוא ליליא דחגא בתראה שפירושו הושענא רבא בלי ספק. ובזהר הבא מארץ ישראל במהרה תרוחם נמצא מאמר מסכים בברור לזה שבארנו והעתיקו החכם בספר אור יקר בחלק שני מפירושיו לפרשת בראשית מהזהר בשער ה' סימן ג' אמר שהוא מן התקונים. שמעו חכמים מלי כי אין חג המצות נקרא חג בשלוח אלא יום טוב ראשון ושביעי ממנו בלבד ובדברי הימים כתיב חג המצות שבעת ימים בחזקיהו וביאשיהו על שם שמחת הקהל לא זולת אמנם בחג הסכות בפירוש אמרה תורה חג לה' שבעת ימים ואין שמיני עצרת נקרא חג בכל התורה כלה ולא בדברי קבלה וזה מעלתו שכלם חוגגים וסובבים על נקודת המרכז שהוא מקומו והרמז בו על השלמתם והשגת תכליתם של כל יעודי התורה והנביאים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת לעיני כל ישראל ובו בלע המות לנצח נצחים וכאן סייג לחכמה שתיקה. לפיכך אמרו שם בזהר פרשת אמור אחרי שהשלימו ספור המאורע בחותם הדין זה לשונם ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא יומא דא ממלכא הוא בלחודוי חדותא דיליה בהו בישראל:

**יד יהודה • המשך**

יובן עוד ששבעת ימי החג הן כנגד שבעה שנות השמטות שהן שבעת שנים המקודשי' ושמיני עצרת הוא כנגד שנת היובל הגדול ע"ש ואמר הרב שמפני כן ימנה שמיני העצרת לבדו להורות על מועדי ה' שבעת הימי' שכולם חגי' הם כנגד שבע שבתות השמטות והאי י"ט האחרון כנגד יובל הגדול קדש קדשים וע"כ מעלין בו בקדש ונמנה לבדו: ולנו כיוצא בו ר"ל שאל תתמה מפני מה אין עצרת זה מופלג כי אמנם כן הוא הדבר בשנות השמיטה שהן עצמן סוד שנות שמטות העולם ושנת מ"ט ושנת החמשים סמוכים הן: ומשום דפסקי' למלתיה וכו' ר"ל שמ"ש הזוהר אח"כ ואי עביד תשובה לקמיה מריה אתקרעו וכו' אע"ג דכבר אמר זכי בתשוב' שלימתא כדקא יאות טב היינו משום דפסקי' למלתיה בענין העצרת לתירוצי שמעת' לומר שהיא יומא תמינאה ולא בתראה וע"כ חוזר אח"כ לענין הראשון לפרשו ובזה מ"מ הוצרך הש"ס לגירסתו שהגיה ואי לא תליין ליה וכו' וכמ"ש בפי' הקודם אבל לגירסת הספרי שלפנינו אתי שפיר בלאו הכי: בלי ספק והנסיון מצל הלבנה מוכיח כנז' בפי' הקודם: שמעו חכמים מלי מרחיב הרב אגב סוד שבעת ימי החג ושמיני העצרת הנז' ואמר שמה שכתיב חג המצות אין הכוונה על כל שבעת הימים שמצה נוהגת בהן שכולם חגים יקראו אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד הם הנקראים חגים שנתחלק להם שם חג בפרט להיותם אסורים במלאכה אבל הימים שבנתים אינם נקרחים חג אלא כשכוללם הכתוב עם יום הראשון ועם יום השביעי מפני המצות הנוהגת בהן כמו את חג המצות תשמור ואז נקראי' חג בשיתוף ובכלל אבל לא בשלוח ובפרט ומפני זה לא ימצא בשום מקום שיאמר הכתוב בהדיא חג המצות שבעת ימים ומ"ש בד"ה גבי חזקיה וגבי יאשיה (שם לה) חג המצות שבעת ימים היינו מפני שמחת הקהל ששמחו בשמחה גדולה כל שבעת הימים כמו שמפורש שם בפסוק גבי חזקיה

**יד יהודה • המשך**

ויאשיה נמי כתיב ולא נעשה פסח כמוהו וגו׳ והשמחה הזאת קראן הכתוב בשם חג לכל הימים והטעם מפני שאין שבעת ימי הפסח רומזים לשבע שבתות שנות השמטות כי אם לכלל שבעה שבועות ובא אחי״כ הרמז למספר שנות העולם בספירת מ״ט והעצרת של פסח מרמז לשנת החמשים: אמנם בחג הסכות אינו כן ששבעת הימים רומזים לשבעת שנות השמטות הקדושות לכך אמרה התורה חג להׄ׳ שבעת ימים שכל שבעת הימים נקראים חגים והם להׄ׳: ואין שמיני העצרת נקרא חג וע״כ אינה ראויה להמנות עם ימי החג לא מפני שהוא גרוע מהם אלא מפני מעלתו היתירה עליהם שכולם חוגגים וכו׳ מפרש חג מלשון חוג ועיגול והכי נדרש ג״כ בתקוני תי״ג והיינו כמו שהחוג סובב על המרכז כן שבעת ימי החג הרומזי׳ לשבע שבתות השמטות סובבים על היום השמיני הוא היובל הגדול: והרמז בו על השלמתם וכו׳ כי ביובל הגדול ישלמו כל היעודים הטובים שבאו בתורה ובנביאים לישראל הן הגופניים שעל הארץ הן הרוחניים שבשמים ממעל כי אז יבוטל העולם בכללו עד כי גם השמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ושוב לא יהא עוד משא״כ בשבע שבתות השמטות אין בהן אלא חרוב ולא ביטול העולם כמ״ש הרקנטי שמי׳ וארץ לא יעדרו באותן השנים ולא יבוטל כי אם הנבראים המורכבים מדׄ׳ יסודות וגם אחרי מלאת שנות השמטה יחזרו להיות כבתחלה ע״י בריאה חדשה באופן שהעליונים לא ישנו תכליתם בשנים הרבות: לנצח נצחים משא״כ בשנות השמטות שאינו אלא לנצח בלבד להיות שאחר השמטה הדבר חוזר לקלקולו וישוב העפר אל הארץ כשהיה: וכאן סייג לחכמה שתיקה ר״ל שעל היובל הגדול אמרו ז״ל אין שואלין מה למעלה וכו׳ ומה לאחור כי מן היום ההוא והלאה לאחור יחשב לא כן בשנות השמטות:

**יואל משה**

ועשו זכר לדבר בפׄ׳ אמור פי׳ עשו ציון וסימן שנראׄ׳ ממנו שחסר מדברי המאמר והוא מ״ש בגׄ׳ יומׄ׳ ע״ב שהביא לעיל פׄ׳ כ״ו: וכי היכי כו׳ פי׳ מה שאמר הזוהר דעצרׄ׳ הוא תמינאה הוא ענין בפני עצמו דמתרץ בתוך דבריו אגב קושיא אחרת שלא תקשי מדבריו שקורא להׄ״ר בתראׄ׳ הא שמיני הוא בתראה ע״כ דל״ה הוא דעצרת הוא רגל בפני עצמו ואין לו שייכות לימים הראשוני׳ שע״כ נאמר ביום השמיני בלא ו״ו וכיו״כ כשם שעצרת הוא חג השבועו׳ מיפלג מפסח כך עצרׄ׳ זה מופלג שהו שמיני עצרׄ׳ נמנה לבדו להורות על מעלות מועדי יי׳ גם ימי החול המועד שהושוו לי״ט ראשון וכ״ש אחרון מעלין בקודש: שכולן מופלגות כו׳ פי׳ כל שנת השבע שהוא השמטה מופלג משמטה אחרת שש שנים פשוטי׳ מפסיקין בינתיים משא״כ שנת מ״ט ושנת חמישי׳ שם הוא יובל סמוכים זו לזו: בפרדס שער הנתיבות והמערכת אלהות

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כח

יד יהודה: 1

יואל משה: 1

**יד יהודה**

והיא משנת רבי עקיבא כדאית׳ בתוסׄ׳ פ״ב והוא לשיטתיה דר״ע בנ״ם ובשני׳ כמו שיבא לקמן: כנגד חמשה שמות וכו׳ ידוע שחמשה מדרגות יש לנשמה קראו בשמותן על הסדר ממטה למעלה נפש רוח נשמה חיה יחידה שנפש הוא דרגא תתאה והן כנגד דׄ׳ אותיות של **[חסר]**

**רמ״ע מפאנו**

תמן תנינן בבחירתא האב זוכה לבן בנוי בכח בעושר ובחכמה ובשנים ובמספר הדורות לפניו הוא הקץ שנאמר קורא הדורות מראש אף על פי שנאמר ארבע מאות שנה הרי נאמר ודור רביעי ישובו הנה והיא משנת רבי עקיבא לאגמורן חמש מעלות טובות כנגד חמשה שמות אשר לנשמת האב מן המאוחר אל הקודם להנחיל

**יד יהודה • המשך**

כמבואר בזוהר נפש כנגד הׄ׳ אחרונה מדת מלכות מטרוניתא רוח כנגד וי״ו תי״ת בעלה: נשמה כנגד הׄ׳ ראשונה בינה: חיה כנגד יו״ד חכמה: ויחידה כנגד קוצו של יו״ד כ״ע: ואמר הרב שקמ״ל התנא שהאב זוכה לבנו בחמשה דברים הללו שהם כנגד חמשה מדרגות נשמתו והתחיל במדרגה

**יואל משה • המשך**

דצ״ב וברקׄ׳ בספרׄ׳ בהר עבחיי שם והכלל כי בחג הסוכות רמוזים הימים לשמטׄ׳ אברהם והבׄ׳ לשמיטת יצחק כו׳ ובמ״ט ימי ספירה נכללים זׄ׳ שמטות כי כל יום מורה על אלף אׄ׳ שבוע על שמטה אחת וע״ב מצוה למימני יומי ושבועי אבל ימי פסח מורים בהחלט על זׄ׳ שמיטות כי ביום ראשון מורה על שמטה אׄ׳ ר״ל חד חרוב שבוׄ׳ אלפי׳ ראשונים ויום שני לחד חרוב השני מתחיל מיום אׄ׳ וע״כ לא איקרי חג בהחלט ואינו אלא רמז לזׄ׳ שמטות בספירה אבל סוכות נקרא להׄ׳ ממש ורמזו על זׄ׳ שמיטות אלו ושמיני עצרת היא היובל כמו שבועות בימי הספירה ולכן כולם סובבי׳ כו׳ כל שמיטה יש לה ו׳ סובבים שהם שתא אלפין שנין כי הסובב מורה על ו׳ קצוות וכולם סבבו זׄ׳ שמיטו׳ על היובל ביום ההוא יתקיימו כל יעודי התורה דזׄ׳ שמטות הם אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן ודוד וע״כ הם זׄ׳ אושפיזין בסוכה בזוהר עמוד ס״ט ובאלף של אברהם נכנעים הקליפו׳ וכן כולם כנודע פי׳ הכתו׳ בכדי ואני והנער נלכה עד כה קליפת ע״ל ועע״ל ודו״ק: ומשום דפסקיה למלתי׳ כו׳ פי׳ אדלעיל קאי ודברי הזוהׄ׳ שהפסיק באמצע דבריו לתרץ יומא בתראה הני״ל הדר ואמר ואי עביד כו לסיים דבריו וחזר לפרטו של ראשון: נקרא חג בשלוח פי׳ בקביעות ותמידות אלא י״ט ראשון אע״ג שנאמר בו חג המצות זׄ׳ לא נקרא אלא ע״ש שמחת הקהל לא משו׳ דבר אחׄ׳: משא״כ בחג הסכות שנקראים זׄ׳ ימים חג חוץ משמיני עצרת שלא מצינו בו חג מפני מעלתו כי ידוע שזׄ׳ ימי הפסח רמזו לאלף שנים חרוב שיהא אחר שתא אלפין שנין שישמום העולם עד שיבא יובל הגדול אלף החמשי׳ שיבא משיחינו והנך זׄ׳ שמיטות הם נגד אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן דוד ואנחנו עתה בשמטׄ׳ של יצחק בעל ההנהגׄ׳ הזאת בגלוׄ׳ עשו בנו כאשר כתבנו לעיל ואחר אותו יובל הגדול אין רשו׳ לכל בריה לשאׄ׳ מה לפניׄ׳ רק סייג לחכמה שתיקה ולכן לא נקרא יום השמיני שהוא רומז ליובל הגדול שקדושתו יתירׄ׳ למעלה למעלׄ׳ מקדושת החג ע״ד גדול מרבן שמו השם עצמו׳ כמבואר לעיל פ״ט אצל ושמעון כו׳ והטבע שהמרכז הקדו׳ שבכל עגול כמו שכׄ׳ אמצעי לימות החול כך שנת הזׄ׳ מרכז לכל הזׄ׳ שנים שסביביו וכן יובל הגדול מרכז ונקודה אמצעי׳ לכל השנים שסביביו: זה שייך לעיל במלת קלפות וכו׳ וע״כ הקריבו בחג עׄ׳ פרי׳ נגד עׄ׳ קלפות והיו ממעטין והולכין ביום ראשון שהוא נגד שמיטת אברהם י״ג פרי׳ וביום בׄ׳ שהוא כנגד שמטת יצחק י״ב פרי׳ וכן כולם נמצא אברהם ויצחק תקנו ומיתקו כ״ה קלפות וזהו רמז ואני והנער נלכה עד כ״ה רמז לכ״ה קלפות.

### יד יהודה • המשך

התחתונה כנגד נפש אמר בנוי על שם תקונה שהיא המטרוניתא המתקשטת לבעלה בנוי כידוע וכנגד רוח אמר בכח שהוא ת"ת הנקרא כח יהו"ה כנודע: עושר כנגד נשמה שהיא מבינה משם העושר בסוד הרוצה להעשיר יצפין וכנגד חיה שהיא חכמה אמר בחכמה וכנגד יחידה שהיא המזל העליון שעליו נאמר בני חיי ומזוני במזלא תליא כמבואר בזוהר אמר ובשנים להנחיל לבניו אחריו חמשה דברים הללו שהם מעין דוגמא של מעלה של הספירות הקדושות שכנגדן חמשה מדרגות נשמתו: וזוכה דקאמר ולא אמר האב מזכה את בנו היינו משום שלשון זוכה משמע לעצמו ללמדינו שאין אבא מזכה ברא כמ"ש ז"ל בפ' חלק ברא מזכה אבא ואין אבא מזכה ברא והיינו שהבן משיג בזכות אביו כ"ז שאין לו זכות בפני עצמו והאב איננו חסר דבר בשביל זה אלא עוד מוחזק וזוכה באותו זכות אבל אינו מזכה לבנו בכדי שיתרוקן הזכוי' מרשות האב לגמרי כמשך זמן שלא ישיג הבן עצמו שלמותו: וההפך שהאב המשיג איזה דבר בזכות בנו ברא מזכה אבא ויצא הזכות ההוא לגמרי מרשות הבן אבל אינו זוכה שישאר ג"כ הבן מוחזק בנחלת זכות: תדע שכן הוא שהרי אמרו בפ' י"נ גבי נחלת א"י משונה נחלה זו מכל נחלו' שבעול' שבכולן חיים יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים אמר רבי אמשול לך משל למה"ד לשני אחים כהנים שהיו בעיר אחת לאחד יש לו בן אחד ואחד יש לו שני בנים והלכו לגורן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק אחד וזה שיש לו שני בנים נוטל שני חלקים ומחזירים אצל אביהם וחוזרין וחולקין בשוה דהנה הלשון מתים יורשים את החיים משמע כאלו זכו החיים בירושה מקודם והמתים יורשים אותה וא"כ נראה שמעתא שם שלא זכו החיים אלא אחר שחזרה הנחלה אליהם מאבותיהם המתים והיינו מפני שאין אבא מזכה ברא: יותר מבחייהם שבעודן בחיים לא ירשו א"י ואחר מיתתן היו נוחלין ומנחילין: והוא טעם משי"ה בפי מסעי אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן לבניו אחריו מעין דוגמא של מעלה וזוכה דקאמר ללמדנו שהאב הזכאי מוחזק במה שישיג בנו בזכותו אבל אין אבא מזכה ברא עד שישיג שלמותו בעצמו וההפך ברא מזכה אבא ואיננו זוכה לו. תדע שאפילו במאי דאמור רבנן מתים יורשים את החיים שמעתא הכי דייקא שלא זכו בה חיים מעולם אלא אחרי שחזרה נחלתם מהאבות אליהם ועליהם נאמר ושבח אני את המתים שהם גדולים במיתתם יותר מבחייהם והוא טעם הכתוב בפרשת מסעי שזכר האנשים אשר ינחלו לנו את הארץ והוה ליה למימר ינחילו אלא הם ינחלו תחלה לשם כל השבטים ושליחותייהו דאבות העולם הוא דעבדי ודע כי בכל מקום שנאמר באותה פרשה למטה פלוני ולא אמר בני היה הנשיא מיוצאי מצרים כמו כלב שלא היה בכלל הגזרה ואפשר שאלידד היה יתר על בן ששים בפרקן של מרגלים וכל מקום שנאמר למטה בני פלוני היה הנשיא מהדור השני דהיינו מבאי הארץ ולפי שהיה כלב חברו של יהושע לא יאות לקרא לו נשיא לשבט אחד בלבד אלא כלב סתם ואולי נשיא שבט אחר היה להקל מעל כלב שהיה זקן שאר צרכי ההנהגה ולפי שהיו שמעון ובנימין סמוכין ליהודה בנחלתם ונקברו אצל כלב לא נכתב נשיא בשני הראשים שלהם וסמך הכתוב על שתי פעמים שזכר תחלה ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תנהו ענין לשנים אלה והוא דרך נכון בסדור אותה פרשה. והנה דרך הכתוב לקרא נחלה הנמשכת ביושר כנחל מים למשפחותם לבית אבותם והראשון הזוכה בה לו ולדורותיו יקרא מתנחל כי הוא עושה עצמו נחל נובע לזכות ליוצאי חלציו או לקודמים אליו להנחיל לבניהם בקו ישר שכן נחלה למפרע ממשמשת והולכת עד ראובן והיינו מתים יורשים את החיים והוא טעם למטות אבותיכם תתנחלו האמור בחלוקת הארץ וכן והתנחלתם אותם לבניכם בעבדים שהוקשו לקרקעות וירושה היא הבאה ממקום אחר כגון הבן את אמו והאיש את אשתו וכתיב וכל בת יורשת נחלה דלגבי דידה היא נחלה ולגבי באי כחה אינה אלא ירושה ובא הכתוב להזהירנו שלא נבטח על זכות אבות לנחול את הארץ בדרך טבע וסגולה אלא צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ שתהיה נקנית אלינו בזכות עצמנו כאלו באה ממקום אחר וכן בתורה כתיב מורשה קהלת יעקב שאין תלמידי חכמים

### יד יהודה • המשך

ויהושע בן נון ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ ואלה שמות האנשים למטה יהודה וגו' וכתב רש"י ז"ל אשר ינחלו לכם בשבילכם כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו ומחלק נחלות השבט למשפחות ולגברים ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון ומה שהם עושי' יהיה עשוי כאלו עשאום שלוחי' ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שא"כ היה לו לכתוב ינחילו לכם ינחלו משמע שהם נוחלים לכם בשבילכם ומקומכם כמו ה' ילחם לכם ע"כ פי' לפירושו שע"כ כוונת הפסוק באומרו ינחלו לכם את הארץ לומר שהנשיאים יחלקו כל נחלת שבטו למשפחות ולגברים כדאית' בפ' האיש מקדש (ד' מב) אמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל אמר רב מניין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם שב"ד מעמידי' להם אפוטרופוס וכו' ת"ל נשיא אחד ממטה תקחו ולפי זה הל"ל ינחילו בפועל יוצא וכיון שאמר ינחלו בפועל עומד ע"כ לכם פירושו בשבילכם והיינו שהם יהיו הנוחלים בשבילכם ובשליחתכם לענין שיחלקו כל אחד ואחד נחלת שבטו כרצונם כי כיון שהם הנוחלים יחלקו ג"כ הנחלות והנה מתוקן הלשון ע"פ הכוונה אבל אכתי קשה יאמר הכתוב ינחילו ויבוא הלשון כפשוטו לכן דרש הרב שהטעם ינחלו בפועל עומד הוא להורות שא"א להם להנחיל לישראל את הארץ ולחלקה להם בשליחותם אא"כ שינחלו הם עצמם את הארץ תחלה בשליחותייהו דקמאי המתים הקדושים אשר בארץ שמהם חזרה הנחלה לבניהם: ודע וכו' אגב שעוסק הרב בי"ב נשיא' אשר צוה ה' לנחל את הארץ מבאר השנויים והחילופים הנמצאי' בהם בכתוב כי הנה אמר בני אצל המטות ונשיא אצל האנשים כמו ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפוד וכן בכולם חוץ גבי יהודה ובנימין אמר למטה יהודה כלב בן יפונה למטה בנימין אלידד בן כסלון ולא אמר בני ולא נשיא וגבי שמעון אמר ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד הזכיר בני ולא נשיא ואמר הרב שהטעם שלא

### יד יהודה • המשך

אמר ביהודה ובבנימין למטה בני לפי שהנשיאים שלהם היו מדור הראשון עצמו מיוצאי מצרים ולא מבניהם כי כלב לא היה בכלל גזרת המרגלים כידוע ואלידד צ"ל שהיה יותר על ששים שנים בשעת גזרת המרגלים שהם לא היו בכלל הגזירה כדאיתא בפי' יש נוחלין אמר רב אחא בר יעקב לא נגזרה גזירה לא על פחות מבן עשרים ולא על יתר מבן ששים וכו': מהדור השני מבני יוצאי מצרים ולכך אמר מלת בני: ולפי וכו' עיין מ"ש הבחיי מפני מה לא הזכיר הכי נשיא גבי שבט יהודה ושמעון ובנימין ולהרב טעם בכל אלה טעם אחר ואמר שזה שלא אמר נשיא אצל שבט יהודה הוא מפני כבודו של כלב שהיה נראה כגנאי להזכיר שהיה נשיא לשבט א' בלבד כיון שהי' חברו של יהושע בדבר המרגלים ויהושע היה נשיא ומנהיג לכל השבטי' וע"כ ראתה התור' בטוב? לשתוק מתואר נשיאו': ואולי וכו' ר"ל שאפשר עוד לומר שהיה הנשיא לשבט יהודה איש אחר ולא כלב להיותו זקן בר שבעין ותמני כדאיתי' בפ' פרת חטאת (ד' קיח) והקלו מעליו צרכי צבור ובנחילת הארץ לבדה היה מתעסק ולכן לא הזכיר בו נשיא אמנם לי נראה רחוק לומר שמינו נשיא אחר מפני זקנותו של כלב והוא בכיבוש הארץ בן חמש ושמונים שנה ואמר עודני היום חזק כאשר ביום שלוח אותי משה ככחי אז וככחי עתה למלחמה ולצאת ולבא כנז' בכתוי (יהושע יד) אלא מחוורתא כדשני מעיקרא: ולפי שהיו שמעון וכו' ר"ל והטעם שלא נאמר נשיא גבי שמעון ובנימין הוא לפי שהיו סמוכים אצל יהודי בנחלתם כמש"ה גבי מטה בני בנימין ויצא גבול גורלם בין בני יהודה ובין בני יוסף (שם יח) ובשמעון כתיב (שם יט) ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה

מנחילים כתריהם לבניהם אלא כדאמר ליה עקביא לבריה מעשיך יקרבוך וכבר זכרנו מזה בפרק י"ט ואלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו הנה נחלת ה' בנים על דרך ונחלתנו שאמר משה רבינו ע"ה וכתיב בנים אתם לה' אלהיכם וקדם מפעליו מאז זכה לנו שני כתרים של נעשה ונשמע בתרין עטרין דיליה האמורים בזוהר כי ביה ה' צור עולמים ומה גם עתה ביד חזקה ימלוך עלינו פן מה יעשה לשמו הגדול אשר יקראוהו באמת שם העצם ירצה שמו של עצם הרצון במצותינו חפץ מאד ויובן מזה לחכמי לב סמיכות פרשת אם בחקותי למאי דסליק מיניה. ושנים דקתני לשטתיה אזיל בברייתא פרק החולץ דתניא את מספר ימיך אמלא אלו שני דורות זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו דברי רבי עקיבא וקסבר משלו הוסיפו לו לחזקיהו המלך חמש עשרה שנה שגזרו לפחות ממנו על פי התראתו של ישעיהו ואף על גב דרבנן פליגי עליה והם אמרו זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו וכבר הרגישו נגדם בתוספות דחיי מהני תלת מלי דלא תלו בזכותא נינהו פירוש להוסיף עליהם אלא במזלא תלו. ונמצא המזל דידיה עביד ונלוה אליו דין ראש השנה לפחות מן הנגזר למי שבהשפטו יצא רשע ולהשלים לצדיקים הוראת המזל בשובה ונחת ולבינוניים כראוי להם אבל שכר מצות בהאי עלמא ליכא להוסיף בשבילם בני חיי ומזוני דקרן נינהו והיא קיימת לעולם הבא כמו שיבא אלא ודאי פירות אדם אוכל בעולם הזה דהיינו מזונות קצובין מראש השנה לראש השנה להמציאן בהרוחה ועוד מה שמוסיפין למכבד שבתות וימים טובים ולמגדלי בניהם לתורה כי פרי מעלליהם יאכלו ומזוני דאמרינן במזלא תלו היינו מזוני סתם שנגזר עלינו די הספוק דבר יום ביומו והוא קרן שמור לנו עכשיו מזכות קדם והספוק הזה יש כח בזכות דהשתא למתקו ולהביאו ממרחק לא בעמל ולא ביגיעה והיא דעתיה דרבי עקיבא דאמר משלימין גבי חיי והוא הדין אשארא:

### יד יהודה • המשך

והמה נזכרו ג"כ כאן בתורה אצל כלב לכן לא הזכיר הכתוב ג"כ בהם תואר נשיא כמו גבי כלב: וכוין הכתוב וכו' ר"ל שמ"מ אין בזה גריעו' להנשיאים שלהם כי כיון הכתוב בהם על מה שאמר הכתו' תחלה שתי פעמים נשיא בפסוק נשיא אחד נשיא אחד וגו' שאם אין ענין שכבר קרא הכתוב הנשיאים לכל שבט תנהו לשני שבטים הללו שלא הוזכר בהן נשיא: והנה דרך הכתוב וכו' מפרש הרב אגב זה מה הלשון נחלה משמשת ואמר שהיא מענין נחל מים שהראשון הזוכה בנחלה הוא נחל נובע וממנו נמשכת לצאצאי מעיו כנחלי מים: יקרא מתנחל ר"ל וזהו טעם של התפעל בפועל הזה מכני המתנחל עושה עצמו כעין נחל: או לקודמים אליו שאם אין לו בנים הנחלה משמשת והולכת למפרע ויצדק גם בזה שם נחל כי אע"פ שתחזור הנחלה לאחורה מ"מ הכוונה להנחיל לבניהם של הקודמים אליו בקו הישר: שכן נחלה וכו' כדאיתי בפר' יש נוחלין: והיינו דאמרינן מתים יורשי' את החיים והחיים מתנחלים למתים: והוא טעם שאמר הכתוב גבי חלוקת הארץ למטות אבותיכם תתנחלו בבנין התפעל שהכוונה שיתנחלו לאבותיהם המתים: וכן הוא נמי מה שכתיב גבי עבדים והתנחלתם (ויקרא כה) כי כן הוקשו עבדי' לקרקעות כמ"ש ז"ל בקדושין: וירושה וכו' ר"ל אבל לשון ירושה מובן שאינו חל על דבר הבא בקו הישר לפי שלשלת המשפחה אלא באה ממקום אחר כגון האיש שיורש את אשתו לא על סדר שלשלת הדור וכן הבן יורש את אמו אע"פ שהוא על קו הישר להיותו יוצא חלציה מ"מ כיון שאינו למשפחת לבית אבותיו הרי כאלו באה ממקום אחר: וכתיב וכל בת יורשת נחלה תפס הכתוב שתי הלשונות ירושה

### יד יהודה • המשך

ונחלה משום דלגבי דידה יורשת מאביה הוא כענין גבי הבנים ואח"כ לגבי באי כחה שיורשין אותה נעשה ירושה הבאה ממקום אחר: ובא הכתוב בלשון ירושה במ"ש צדק צדק תרדוף למען תחי' וירשת את הארץ ולא אמר ונחלת להזהירנו שלא נחשוב לנחול את הארץ מאבותינו כמנהג העולם והיינו שלא נבטח על זכות אבות שמהם ננחול אבל צדק צדק תרדוף ובזכות עצמך ירשת את הארץ שירושה היא באה מאותה זכות: וכן בתורה כתיב לשון ירושה מורשה קהלת יעקב ואמרו בפרי חלק ירושה

### יד יהודה • המשך

היא לנו מאבותינו ועכ"ז לא אמר לשון נחלה לפי שאינה נחלה הבאה בישר מאב לבן כי הת"ח אינם מנחילים כתר תורה ושררותם לבניהם כמו בשאר שררות כמ"ש לעיל פי"ט: אלא כתר הנשיאות בזכותי תלי' ובמעשי' ומהם הוא בא בדרך ירושה כדתנן גבי עקביא בן מהללאל ספ"ה דעדות בשעת מיתתו אמר לבנו וכו' א"ל אבא פקוד עלי לחבירך א"ל איני מפקיד א"ל שמא עילה מצאת בי א"ל לאו מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך: ואלמלא וכו' חוזר הרב לפרש מלת נחלה כי במקום שמלה זו סמוכה מצינו

### יד יהודה • המשך

פירושה על שני פנים האחד כמו בית והון נחלת אבות שפירושו בית והון הוא מה שהאבות מנחילים והשני כמו זאת נחלת מטה בני בנימין שהכוונ' זאת היא הנחלה שנחלו מטה בני בנימין וכן מפרש הרב לשון נחלת ה' בנים (תהלי' קכ"ז) והכוונה שמצות של ישראל הן הן המיין נוקבין שגורמי' אתערותא לעילא כידוע וזהו שהש"י כביכול נוחל בזמן שישראל עושין רצונו של מקום שאז הם נתארים בנים כידוע: ע"ד שאמר משה וסלחת לעוונינו ולחטאתינו ונחלתנו שפירושו שתנחול אותנו כמו שפר"שי ונחלתנו שתתננו לך לנחלה ועיין מה שנעתיק בסמוך מספר יונת אלם: וכתיב בנים אתם וכו' כוונת משה לומר לישראל שזכן ה' גם להיותם בנים והוא ית' כביכול נוחל כי הלא מקדם זכה לנו שני כתרים ע"י שאמרנו נעשה ונשמע כ"ש עתה שכבר קבלו כל התורה: בתרין עטרין ירתין אבא ואמא והיינו ביה י' ה' וכתב הרב במאמ' יונת אלם פס"ו תרין עטרין ירתין או"א לז"א שכנגדו זכה בסיני כל אחד מישראל לב' כתרין וטעם ירתין הוא כאותה ששנינו האב זוכה לבן וכן אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ ינחילו לא נאמר וכו' וכ"כ וסלחת לעוונינו ולחטאתינו ונחלתנו כמבואר אצלינו במקומו וכו' ע"ש כיון לדבריו שבכאן: ירצה שמו של העצם הרצון כי שמו יתברך הוא רצונו: למאי דסליק מניה שהפרשה לפניה מסיימת אני ה' וכוונת הסמיכו' אני ששמי ה' אם בחקתי תלכו שאז השם שהוא רצוני החפץ במצות ישראל ונוחל אותן שלם: ושני' דקתני חוזר הרב למתני' דלעיל האב זוכה לבן וכו' וקאמר הא דקתני ר"ע האב זוכה לבן בשנים אזיל לשיטתיה דקסבר זכה משלימין לו ולא מוסיפין דבמזלא תליא וזה מפני זכות האב שנעשה מזל לבני' כמו שיבא דאלו לרבנן דאמרי זכה מוסיפין לו ובזכותו תלי' מלת' יקשה להא אמרינן אין אבא מזכה ברא: בתוספו' שהקשו מהא דאמרינן במ"ק בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא ואע"ג דמשני ואמרו דפשיטא דזכות גדול מועיל כדאמרי' בשבת אין מזל לישראל שנו' דחיקא הוא ולשון זכה מוסיפין לו אינו משמע זכות גדול וכן העלו בעצמם וכתבו ומיהו לא שכיח שישתנה מזל: דידיה עביד והחטא גורם לפחות ממנו: ונלוה אליו דין ר"ה ר"ל שזהו ג"כ הדין של ר"ה שרשעים נכתבים למיתה ופוחתין להם ממה שנגזר עליהם מהמזל וצדיקים נכתבים לחיים ומשלימין להם הוראת המזל וכן לבינונים אם זכו קודם יה"כ כמ"ש לעיל סימן ג' כי לצדיקי' גמורים משלימין להם הוראת המזל בלי עמל ורעות רוח כ"א בשובה ונחת ולבינונים משלימין להם לכל אחד לפי מעשיו ויש שמאריך ימים של צער וחליו הרבה וקצף ועיין לעי' פ"כ: אבל שכר מצות וכו' בפ"ק דקדושין מוקמינן מתני' דכל העושה מצוה אחת מטיבין לו במצוה אחת יתירה על זכיותיו ומטיבי' לו בשכר הפירות והקרן קיימת לו ג"כ והקשו בגמרא מברייתא דקתני כל שזכיותיו מרובין על עונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ואוקמה רבא להך ברייתא כר"א בן יעקב דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ועיין שם בפר"שי והנה לכאורה הא דאמרינן בני חיי ומזוני לאו בזכותי תלי' לא אתי' כמתני' וכן ראב"י לא ס"ל מ"ש ז"ל גבי הוצאת שבת וי"ט שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו ע"כ כדי שלא להרבות במחלוקת מפרש הרב שהמתני' וקא"בי לא פליגי אהדדי והיינו שר"א בן יעקב ובברייתא דמריעין לו מיירי משכר של קרן ובברייתא דקתני מטיבין לו היינו בפירות ויבואר לפנינו: אלא ודאי דאין הלכה כרבנן אלא הענין הוא דפירות אדם אוכל בזכות דהשתא: ועוד מה שמוסיפין ר"ל דהא דאמרינן בפ"ב די"ט כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד יה"כ חוץ מהוצאות שבתות וי"ט והוצאות בניו לת"ת שאם פוחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו מיירי מפירות ומזוני דאמרינן במזלא תליא מיירי מקרן והיינו מזוני סתם בצמצום: והוא קרן וכו' שהקרן המורם מזכות האב נעשה מזל לבן יתבאר בפי הסמוך: והספוק הזה וכו' ר"ל ומ"ש זכה משלימין לו היינו שע"י הזכוי משלימין לו בהרוחה בזכות

### יד יהודה • המשך

דהשתא עיין בפי הסמוך:

### יואל משה

אע"פ שנא' כו' פי' שנא' ד' מאות שנים מ"מ החשבון מכוון משנול' יצחק וזהו קור' הדורו' מראש וזהו מבואר בפסוק אח שנא' ודור ד' ישובו הנה דהיינו ג' דורות הם רד"ו שני' ולכל דור ע' שנים וכשיתחיל דו' רביעי' ישובו הנה ע"כ מפי הגאון מ"ו ר"ל: כנגד ה' שמות כו' הם נפש רוח נשמה יחידה חיה: מן המאוח' אל הקודם היינו בנוי כי מבוא' ממאמ' יונת אלם פל"ה וכאילן דעביד לה נייחא ביה ובאתתי' ובכרי' ובכרתי' שהם כנגד ד' אותיות השם האדם נשלם דהיינו נפש מעולם העשייה נגד ה' אחרונ' שהיא מלכות רוח מעולם היצירי כנגד ו' שבשם שהוא ת"ת הכוללות ו' קצוות. נשמה מעולם הבריא' כנגד ה' ראשונ' שהיא מדת ביינה: חיה מעול' האצילות כנגד י' ומדת חכ"מה שהיא כ"ח מ"ה ושם אין ישיבה בעזר' אלא עמידה וזהו שנ' ואשר להם כח לעמוד בהיכל מלך אבל למטה ממנו שייך ישיבה וזהו כוונת הגמ' שאמר ראיתי את אכתריא"ל י"ה ה' צבאות יושב על כסא רם ונשא כי המלאכים הם מעולם היצירה ששם שייך ישיבה ועדיין חסר יחידה כנגד כת"ר אריך אנפין ובזיו שכינה משלים זיו אריך בפניהם של צדיקים כך מבואר ביונת אלם וז"ל שם ירית לה נ' כת"ר וזה באור דברי המחבר על נכון שהאב זוכה לבנו בנוי הוא כנגד כ"תר וז"ש ראיתי בני עליה שהיא ע"לי' רמז לכתר שהוא למעלה מי"ה קוצו של יו"ד והם מועטי' כי מעט מזעיר שיהא נשמת' מאותו מעלה שהק"בה משלים מזיו השכי"נה וז"ש פנה מן העיר פנה זיוו פנה הדרה כתבתי לעיל פ' י"ד ע"ש סוד: בכח כנגד חיה שהוא י' חכמה כ"ח מ"ה וכבוד ואשר כח לעמוד בהיכל המלך כמ"ש לעיל שהיא בחכמה אצילות: בעושר כנגד נשמה שהוא מן ביינה שהוא מצד צפון וכתיב מצפון זהב יאתה רמז לעושר ועיין זוהר במדבר עמוד רכ"ט שדרש אוקירו לנשייכו כי היכי דאתעתרו ואש' נאה מורה על הנשמה: בכ"מה כנגד רוח שהיא הז' וכתיב אשר מלאתיו רוח חכ"מה: ובשני' כנגד נפש שהיא ה' אחרונה שהיא מלכות כנגד עולם העשיי' ושם מספר השני' לכל א' ואי כנודע ועיין זוהר בראשי' ובספר הכוונת והני"ל פירש מן המאוחר אל הקודם ודו"ק כך פי' מהר"ל ב"ק שפתיו ישק: זוכה דקאמר כו' פי' ולא מהכח שהאב מוחזק כו' וכשהאב מזכה פי' מיד שהיה כוונתו לזוכה הורד מיד נשמה קדושה כפי השגתו ואותה נשמה היא בעל פקדון איו עד היות בנו מוכן ואח"כ נותן לו פקדונות ובאמת אינו חסר כלום רק כמדליק נר מנר וז"ש בזוהר דירת לה וכדין לה שאף אם ירית אינו נותנין לו עד שזוכה כו' כענין נוטל שכר כולם האמור למעלה פי' י"ד ס"ה שכן כל דבר שבקדושה כענין המדליק כו' שהראשון אינו חסר כלו' עד שישיג שלימותו בעצמו פי' הבן או זוכה לנשמה זו מזכות האב: וההפוך ברא מזכה אבא ואינו זוכה לעצמו אלא הוא חסר ממנו כענין ירושת אי"י שהמתים יורשים את החיים שלא זכו בה חיים אלא אחר שחזרה אליהם נחלתם מהאבות והענין שאי"י נחלקה ליי"ב חלקים כנגד י"ב גבולי אלכסון באי"י שלמעלה והם י"ב צירופי הוי"ה וי"ב בניי היו ליעקב והיו ג"כ ס"ה משפחו' כמו שפי' רש"י ז"ל על מלת המעט ה' מעט מכל משפחו' הגוי' פי' הגוים הם ע' אבל ישראל הם ס"ה משפחות כנגד שם הקריא' אד"ני והי"י"כל הוא ס"ה נמצא שירשו אי"י מן המתי' ונחשב נחלתם ממה שירשו המתים אי"י שלמעלה שהחי' זוכין מהמתים וי"ב חלקי כנגד י"ב צירופי הוי"ה גם אד"ני במילואו י"ב אותיות וזהו יעקב קוו מתהא קו"ו גי' היכ"ל יע"קב קו"ו גי' מ"הא? ר"ת יק"ם הצאן וגו'? והי"י הוא ארבע דגלי נשיאי ישראל ר"ת אד"ני וכאשר ירשו אי"י למטה ונחלקה לשבטים אז זכו השבטים למעלה בי"ב צרופי הוי"ה וי"ב גבולי אלכסון וכאשר התחילו לחלק בכח למטה חזרה נחלתם לאבות ושם נחלקו י"ב תחומין דלעילא בפועל ואח"כ חזרה נחלתם

### יואל משה • המשך

לבנים בפועל הרי מה שהיה לאבות בפועל היה אצל בנים בכח והיינו ברא מזכה אבא: אשר ינחלו כו' פי' אלעזר הכהן ונשיאי הם נטלו תחלה בכח האבו' ושליחותייהו עבדי ואח"כ הנחילו את ישראל: כמו כלב שנאמ' גבי יהודה ובנימין ושמעון למטה ונאמר השבטים נאמר למטה בני לפי שכלב מיהודה ויוצאי מצרים עצמו לכן לא נאמר בו בני: גם אלידד הוא אלדד נכנס בעצמו לארץ והיו מיוצאי מצרים לפי שהיה בשעת הגזירה יותר מבן ס' ולא נגזרה הגזירה על פחותי' מבן כ' ויתר מס' משא"כ כשהיה הנשיא מבאי הארץ נאמר בני בני פלו': חבירו של יהושע ויהושע היה נשיא על כל השבטי' לא יאות בכלב לקרוא לנשיא שבט אחד לבד ובזה מיישב קושיא דגבי ג' השבטים יהודה ושמעון ובנימין לא נאמר נשיא כמו באחרים: או אפשר שהיה לשבט יהודה נשיא אחר ולא כלב כי היה זקן מלהקל מעל כלב וע"כ לא נאמר שבט ובשבט בנימין ושמעון לא נאמר נשיא לפי שהיו סמוכין ליהודה וסמך ג"כ על ב"פ נשיא שזכר תחלה נשיא א' נשיא למטה תחתו לנחול כו' קרא משבט בנימין והשני על שבט שמעון: ו' נחלתי' נמשכת ביושר כו' פי' מאביו מקרי נחלה מל' נחל נובע מצד הטבע והראשון היינו האב הזוכה בה מקרי מתנחל שעשה כנחל המים לזכות ליוצאי חלציו או לקודמים אליו פי' אם אין לו בנים אזי נחלה שלו משמשת למפרע עד ראובן והאבות מנחילין לבניהם: וירושה הבא ממקום אחר שלא מן האב מקרי ירושה ולא נחלה כגון הבן את אמו או איש את אשתו: וכתיב יורשת נחלה משמע דשייך בה ב' הלשונות ירושה ונחלה ולגבי דידה שיורשת מאמה נקרא נחלה ולגבי יורשת היורשים ממנה מקרי ירושה הבאה מן הצד: הנה נחלת יי' בנים פי' בנין דק"בה כביכול הם מיין נוקבין דלמטה בהתעוררו דלתתא נעשה התעוררות למעלה וזהו ונחלתנו שננחיל ממנו: כי ביה יי"צור עולמי' פי' התרין עטרין הם חס"ד וגב"ור' שמאות יו"ד באין ה' חסדי' ומה' באין ה' גבורות כנודע בזוהר דנשא וזהו בי ביה יי"וצר עולמי': מה יעשה לשמו הגדול כו' פי' שם העצם היינו שם הוי"ה שמו של עצם הרצון כי רצ"ון גי' שמ"ו כדלעיל פי"א כי מכח מיין נוקבין דלתתא יש התעוררות למעלה ויהיה שם הוי"ה מלא והתעוררות למעלה מכח התעוררות למטה לכן מתורץ מה נעשה לשמך הגדול ר"ל שם הוי"ה ולא כיש מפרשים שפירשו במלת ישראל שמלת אל משותף בישראל אלא גם הוי"ה יעשה התעוררו למעלה ע"ש: סמיכו' הפרשה כו' פי' דסליק פי שלפני' אני יי' וסמיך ליה אם בחקתי רמז על עניין זה אימתי אני יי' השם הגדול שם העצם אם בחקתי תלכו ויהיה התעוררות למטה: ושנים דקתני כו' אדלעיל קאי האב זוכה לבנו כו' עד ובשני': ונלוה עליו כו' פי' כי זכות האב אם מקדש עצמו בשעת תשמיש אזי מזכות שלו נעשה מזל לבנו שנולד באותו מזל שמור' על כל טוב ונתנה לבנו אותו נשמה קדושה מצד הגלגול נשמה טהורה וכן להפך אם הוא רשע אזי נעשה רשעו מזל לבנו ונולד בנו במזל רע ונתנה לו נשמה טמאה מאיזה רשעו נמצא זכות ומזל וגלגול הכל א' הוא וכו' ואע"פ שמזל שלו טוב נלוה אליו דין ר"ה אם להשלים לו כפי מזלו הטוב אם השלים מעשיו או לפחות אם בהשפטו יצא רשע ונמצא כשהבן זוכה לעצמו הקרן קיים לבניו ופירות ממעשיו זוכי' לעצמו להיות לו אותו קרן שנשאר לו ג"כ מאבא בנחת ולא בצער: לעולם הבא כמו שיבא כו' פי' לדורות הבאים אחריו: בני חיי כו' וה"ה שארי דהיינו מזוני וכי':

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק כט

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

נקטינן ממה שבארנו בפרק הקודם: לפי פשוטו שזכות האב נעשה מזל לבנו ממש כמ"ש האב זוכה לבנו: ומדרשו והיינו לבנו מצד הגלגול: והמבין את זאת שאמרנו שזכות האב נעשה מזל לבנו יודה לזה להיות שע"י המשך הדרוש הזה נדע ונבין ג"כ אמונת המדה של פוקד עון אבות וגו' ויבואר לפנינו: בנוהג שבעולם שכל אחד מוליד בדומה ואם האב רשע מסתמא הבן כמותו: וכתיב בתריה שהאב הזכאי זוכה לבנו הצדיק: דהא בהא תליא אם הדין כן במדת פורענות כ"ש במדה טובה ולא עוד אלא שהיא מרובה להטיב ג"כ לילודים כבר קודם שעשה הצדקות: שאם זכה בה האב שחטא יוכל להטיב ג"כ להילודי' קודם החטא מצד שהזדונות נעשי' כזכיות: ועוד תדע שכן הוא: ביני וביני בין החטא ובין התשובה: אלא ודאי דמהני זכות ותשובת האב אף

### רמ"ע מפאנו

נקטינן שבכל דור ודור אוכלים חקם בקרן דמעקרא ופירות דהשתא כי הזכות הקיימת לדור ראשון נעשים מזל לבאים אחריו וזה יצדק מאבות לבנים לפי פשוטו ומדרשו והמבין את זאת יתן הודאה על מה שידענו מהמשך הדרוש אמתה ויושרה של מדה זו האמורה אצל מדות הרחמים דכתיב פוקד עון אבות על בנים ודוקא הנולדים אחר מעשה העברה קודם שישוב האב ממנה והיינו בנוהג שבעולם שאלו אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וכתיב בתריה ועושה חסד לאלפים לאוהבי ולשומרי מצותי דהא בהא תליא אלא שמדה טובה מרובה להטיב גם לילודים כבר וכן בדין. וגדול כחה של אותה תשובה מעלייתא שזכרנו בחלק ראשון פרק י"ד שאם זכה בה האב הנה הזדונות אשר לא הזיקו אלא לנולדים אחר כך נעשים עתה כזכיות להשכיל להטיב גם לילודים מעקרא כי זרעו המה והוא דרך אמתי וברור ועוד דאם לא כן הילודים ביני

### יד יהודה • המשך

להילודי' קודם התשובה כ"ש להילודים קודם החטא והיינו כדאמרן: גורמת מיתוק לבנים כמו זכות עצמם להשלים בהרוחה מה שנגזר עליהם מהסיפוק בצמצום כנז' בפ' הקודם: ובכל מקום וכו' סיומא לדרוש הוא: ברית אבות שאינה תמה לעולם כמ"ש רז"ל: אין צורך לתוספו' ולומ' זכה מוסיפין כי די בזכות להשלי' מה שנגזר מהמזל: יקשה כמו שהקשה בתוספו' כנז' בפ' הקדו': בחגיגה וכו' גבי מעשה דמרים מגדלא נשיא והקשו בתוספו' מזה על ר"ע דלית ליה זכה מוסיפין ליה: תירצו בתוספות וכו' שם בחגיגה לא כתבו מידי אבל הניחו הקושיא בצ"ע: ולדידן דמפרשינן מ"ש ז"ל זכה וכו' דהכוונה על חבירו בגלגול: דכתיב בהו וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח (שמואל ב' יד) וע"ד האמת הכוונה על סוד הגלגול וחשב מלשון מעשה חושב שבעינינו

### יואל משה • המשך

**יד יהודה • המשך**

אריגה משני צדדי כפר״שי: הכא ניחא טפי לפרש שמוסיפין ימיו של זה הנספה בלא משפט לצורבא מרבנן שהוא גלגולו ולזה יזכה כשמעביר במדותיו והיינו שמתחלה נגזרו השנים על תנאי או לראשון או לשני ובזה ליכא לאקשוי לר״ע דלית ליה זכה מוסיפי דשאני הכא דמשלו הוסיפו לו שכן נגזרו מתחלה וכעין מה שמשני הגמ׳ ביבמות אליביה גבי חזקיה דמשלו הוסיפו:

**יואל משה**

מאבות לבנים לפי פשוטו פי׳ מזכות האב נעשה מזל לבנים: ומדרשו מצד הגלגול נשמה שבו מאיש אחר נקרי ג״כ בנו והיינו בזכות שנגזל כו׳ פי׳ אם האב רשע ונולד לו בן קודם שעשׂ תשובה מסתמא גם הבן אותו מעשׂ אבותיו מצד הטבע וזהו רשע ורע לו רשע בן רשע: להטיב לילודים כבר פי׳ אם עשה תשובה בין עבירה ללידה מה תהא עליה כי נשמה זו היתה בעבירה ולא נולדה באותו פעם ואח״כ נולד הבן: הקרן קיימת לע״ה נקרא ברית אבות אבל קצת ממנו בא אל האדם להטיב לדורות הבאים אחריו שהיא נעשה מזל לבנו כנ״ל ואפשר שיכלה בעון הבן: ועם זה אין צריך תוספת פי׳ ביני מה תהא עליהם שהרי היו עם האב בכח בשעת הקלקלה ולא שבו עמו אלא ודאי כדאמרן שזכות האב גורמת מיתוק למזל הבנים. ובכל מקום שאתה מוצא זכות אבות הקרן קיימת להם לעולם והוא ברית אבות באמת אבל המורם מהם להטיב לדורות הבאים אשר הוא מזלן של בנים כאמור אפשר שיכלה בעון הבן כדאמרי רבנן תמה זכות אבות דלדידיה מיהת כליא קרנא וכל זה יתאמת בשטת רבי עקיבא שפוסקין לכל אחד מהבנים לפי מזלו כל הראוי לו בעין יפה ועם זה אין צורך לתוספות אבל לרבנן יקשה דאי זכות למה מזל ואי מזל למה זכות. ועוד קשיא לן אמלתייהו אסיפא מדיוקא דרישא ואריש מדיוקא דסיפא דדייקינא הכי זכה מוסיפין לו הא לא זכה אין מוסיפין ולעולם אין פוחתין אלא אם נתחייב. ואי סיפא דוקא דקתני לא זכה פוחתין לו דיה לזכות שבשבילה לא יפחתו וריש גופא קשיא אלא מחוורתא כרבי עקיבא וסוגיין כותיה. והא דאתמר בחגיגה פרק קמא דאי איכא נספה בלא משפט מוסיפין ימיו לצורבא דרבנן דמעביר במליה תרצו בתוספות בשם רבינו יצחק שהנגזר לאחד ונגרע ממנו בעונו לא מקרי תוספת לאידך כיון שהוא זמן ראוי לחיי אינישׁ בעלמא. ולדידן דפשיט לן באמרם זכה נוטל חלקו וחלק חברו דדוקא חברו בתולדת מהנך דכתיב בהו וחשב מחשבות כמה דאת אמר מעשה חושב בארנוהו במאמר הנפש

**יואל משה • המשך**

הוספה על ימיו כשיטת רבנן דס״ל זכה מוסיפין לו לא זכה משלימין לו הקרן שנשאר מאביו: מוסיפין ימיו לצורבא כו׳ פי׳ משמע אם זכה מוסיפין כדעת רבנן: ולדידן דפשט לן פי׳ לדברי המחב׳ דפשט ליה על אמ׳ זכה נוטל חלקו וחלק חבירו דהיינו חבירו בתולדות נשמתם גלגול שנתגלגל בו מחבירו נשמת גלגול מהפך דכתי׳ לחשב מחשבו׳ כד״א מעשׂ׳ חושב שהיה מעשׂ׳ אורג אריה מצד זה נשר מצד זה רמז לד׳ גלגולי׳ גלגול א׳ נקר׳ אריי׳ שבמרכב׳ גלגול שני נשר גלגול שלישי שור גלגול ד׳ אדם ושוב על ארבע׳ לא אשיבנו: כגון אדם ודוד שנתגלגל וזה בזה: הכא ניחא טפי שמתחל׳ נגזרו שני חיים לא׳ מהן על תנאי אלא שלא זכה יותר ומת קודם זמנו ונתגלגל בא׳ אזי מוסיפין אותן שנים שנתקצרו לחבירו וע״כ שפיר קאמר משלו הוסיפו לו משלו ממש שנשמת ראשון הוא בזה אשר יאמר עליו כי הוא זה וז״ש ירא׳ יי׳ תוסיף ימים כו׳ כי הצדיקים שנקראי׳ יראים יי׳ הוא יש להם הוספה מכח מה ר״ל מכח ושנות רשעי׳ מה שמקצר משני רשעים אותן שנים יתן להם לצדיקים ע״ש:

לבלתי ידח ממנו נדח שהוא בגימטריא ומנפש חברו כגון אדם ודוד ודומיהם הכא ניחא טפי שמתחלה נגזרו לאחד מהם על תנאי וכשזכה הלה ונטלן יאות אנן אמרין משלו הוסיפו לו:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק ל

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

**יד יהודה**

עוד דקדקו וכו׳ מרחיב הרב עוד הביאור במ״ש בפרקים הקודמים שזכות האב נעשה מזל לבנים: בברייתא ר״מ אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקייה וכו׳ שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו: ופירשו התוספות דלשון זכותו לאו דוקא אלא הכוונה לפי מזלו: אף אנו נאמר לפי שטתם דמ״מ לשון זכות דוקא שכן המזל נמשך מזכות קדום כנז׳ לעי׳ ולא לבד שנגרר המזל אחר

**רמ״ע מפאנו**

ועוד דקדקו בתוספות סוף קדושין בברייתא דהכל לפי זכותו של אדם דהא מזוני לאו בזכותא תלו ופירשו לפי מזלו. אף אנו נאמר דתנא ודאי דוקא קתני שכן מזל שעתו מגרר אחר זכות קדם ואפילו משׁשׁת ימי בראשית כטעם האיפה הידועה לאדם הראשון בשמות רבה וכמו שרמזנו בפרק הקודם והוא הזכות המאכיל לבעליו בכל דור ודור פירות לשעתו ושומר את הקרן לעצמו ואותו זכות הוא הויה להם לבנים למזל לעתיד והמזל הזה צדיק יבחן כי יולידהו

**יד יהודה • המשך**

הזכות שבדורו או קרוב לו אלא גם אחר הזכות שהיה לו אפילו משׁשׁת ימי בראשית וזה עפ״י שדרשו ז״ל בשמות רבה את הפסוק איפה היית ביסדי ארץ על האיפה של אדם הראשון שכל הנשמות העתידין להיות היו תלויין בו וכיון שכל הנשמות נתחייבו בחטאו של אדם הראשון כל אחת ואחד כפי הנאתו מן האכילה ההיא והיינו לפי מה שהיתה תלייתן קרובה אצל הפה שאכל או רחוקה ממנו כידוע כן

**יד יהודה • המשך**

נחשבו זכותו של א"ה יוצאי הנשמות כולן ובניו וכפי שיעור הזכות של הנשמה ההיא כן הוא המזל של אותו הגוף המוכן לנשמה ההיא לאחר כמה דורות: לשעתו כשיצאו לע"הז באיזה זמן שיהיה: לעצמו לע"הב: לבנים למזל לעתיד ולדידהו קרן נינהו: כי יולידהו בגלגול: תחת מבט השמימיי וראיית המזלות זה לזה והמבט הזה מטה את טבע הנולד באותה הבטה לתכונות שונות להיות איש דמים או שטוף בזמה או חומד ממון וכיוצא בהן וכמו שאמרו ז"ל האי מאן דבמאדים יהא גבר אשיד דמא: כדי שיתגבר הצדיק הנולד באותו מזל רע על יצרו: וזהו סוד הנסיונות שהש"י מעמיד זמן לידת האדם תחת מזל המבט עליו תכונות רעות לנסותו אם ילך בתורתו יתי ביתר עוז להתחזק נגד המזל כדי לשלם לו שכר טוב או ימשך ח"ו אחר המזל: לעמוד בנסיון אחד נגד אותה תכונה רעה הנמשכת מהמזל שנולד בו כבר: וישוב לימי עלומיו להתגלגל עוד תחת איזה מזל רע אחר המורה על תכונה רעה אחרת כדי להבחן עוד בזה: והיינו שאמרו ז"ל ברא מזכה אבא שהכוונה שגלגול שני המכונה בשם ברא אם יעמוד הוא באותו הנסיון מזכה גלגול ראשון שכבר עמד במבחנו מימי קדם לא כן אבא כשעמד בנסיון בגלגול ראשון אינו מזכה ברא שאפשר שלא יעמוד בנסיון החדש: ואביי וכו' שם גבי שמואל הקטן שלא העלוהו בברכת המינים: אבל אין רבא מודה לו וס"ל דאפילו צדיק מעיקרא נמי אמרינן דלמא הדר ביה ואזלא הא דאמרן דאין אבא מזכה ברא אליבא דרבא דהלכתא כוותיה לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם: בשני דברים כנדון דידן יאמר ואפשר שגם הוא מודה בזה דאפשר לטבא דלהוי בישא: ואולם וכו' אחר שביאר הרב ענין זכות אבות הקיימת לדור ראשון ואפילו משמת ימי בראשית שנעשה מזל לבנים יוצאי חלציו וכן לבנים מצד גלגוליו אמר עוד שהזכות של גלגול האחרון או הזכות של דור האחרון לזמן פעמים רבות תחת מבט שמימיי מטה את טבעו לתכונות שונות אשר לא כתורתינו כדי שיתגבר על יצרו וינצחהו וזה סוד הנסיונות דכתיב בהו להטיבך באחריתך. ואפשר גם כן שזכה האדם כבר לעמוד בנסיון אחד וישוב לימי עלומיו להבחן בנסיון שני כפי הוראת מזל שעתו והיינו דברא מזכה אבא כשיעמוד בזה המבחן החדש אך לא בהפך ואביי הוא דאמר בפרק תפלת השחר גמירי טבא לא הוי בישא אבל אין רבא מודה לו ואפילו לאביי אימר דשמעת ליה בדבר אחד בשני דברים מי אמר. ואולם בזכות האחרון תהיה הקרן קיימת למזל עליון שאין בו מבחן כלל אלא מזומן לתכלית הטובה וממנו בני למודי ה' עדי עד ישבו לכסא לו וחיים באור פני מלך ונזונים מזיו שכינה. ולמדנו לדורות שבנתים שאין כח בזכות דהשתא לשדד את המזל אם לא ביד חזקה וזו כחו של אברהם דצדק הוה קאי ליה במערב ואוקמוהו במזרח ואף על זה יתבונן המשכיל כי עדיין יש תנאי מוקדם משמת ימי בראשית להשיב כל שנויי הטבע לתנאם הראשון אלא שאולי צדק במערב היה שנוי הטבע מהכרח המבחן וכשהחזירוהו למזרח הוא תנאו הראשון ואפשר גם כן שלא היה התנאי אלא על הבריאות הכוללות כגון הים שיקרע וישוב לאיתנו והחמה שתעמוד ליהושע ותשוב לסבובה. ואם נניח דמעקרא היה לו לאברהם צדק במערב אף אנו נאמר שאלמלא זכות זרעו אחריו שלא יפסיק לעולם כבר שב המזל לתנאו לשוייה לאברהם מחשוכי בנים והוא המגזם עלינו בכל דור ודור אלא שקדם רב חסד לזכור לבנים זכות כל האבות כחוט משולש שלא במהרה ינתק גם בניהם עדי עד יוסיפו זכיות לבאים אחריהם כי אין לך דור שאין בו כאברהם ולא בציר עלמא מתלתין ושיתא צדיקים בחוצה לארץ וכנגדן בארץ כדאיתא באגדה ובפרק גיד הנשה שטה אחרת גבי חומר שעורים ולתך שעורים דהושע ויובן עם זה מאמר חכמים כפי פשוטו בני חיי ומזוני לאו בזכותא פירוש דהשתא תליא מלתא אלא במזלא שעה שיולד בה והוא עצמו תלוי בזכות קדם כאמור ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו ולנו עוד בזה דברים במאמר אם כל חי בחלק הראשון סימן ו' ובריש החלק השלישי ממנו יעויין שם:

**יד יהודה • המשך**

התחיי' נעשה ג"כ מזל לענין בני חיי ומזוני והיינו שהקרן ההיא קיימת לכתר העליון הנקרא מזל ועליה אמר בני חיי ומזוני במזלא תליא כמ"ש במאמר חכ"ח ח"ג סי' א' ובי' והזכות הזה האחרון מוסיף כח לכ"ע לענין ג' דברים הללו יומשך בנים למודי ה' וחיים באור פני מלך והשלישית מזוני שיזונו מזיו השכינה: לדורות שבין דור ראשון משמת ימי בראשית לדור האחרון או בדורות שבין גלגול ראשון לגלגול האחרון: ביד חזקה ר"ל בזכות גדול וכמ"ש התוס' ביבמות דפשיטי שזכות גדול מועיל: וזו כחו של אברהם שא"ל הקב"ה צא מאצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתיך דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינ' ליה במזרח והיינו שזכותו הגדולה הועילה לזה: יתבונן המשכיל אם היה מענין שדוד המזל כדאוקמוהו במזרח כי ידוע מ"ש רז"ל בב"ר על וישב הים לאיתנו לתנאי שהתנה הק"בה וכו' יקשה א"כ אימתי חזר לו צדק במערב: אלא שאולי מתחלה היה צדק במזרח ובשינוי הטבע שב למערב כדי שיורה על אברהם כי לא לו יהיה הזרע ומהכרח המבחן שיבחן אברהם בזה: ואפשר ג"כ לומר שצדק היה מתחלה במערב כהשתא ומ"מ לא יקשה אימתי חזר לתנאו הראשון כי מ"ש ז"ל תנאים התנה הוא על הבריאות הכוללות ולא על ענין פרטי כזה: ואם נניח וכו' ר"ל שעוד אפשר לומר כהיתר קושיא זו שמה שלא שב המזל אח"כ למקומו הראשון למערב היה משום זכות זרעו אחריו: והוא המגזם עלינו לשוב ח"ו לתנאו **[חסר]** ולכלות שונאיהם של ישראל: כחוט הם גם אברהם יצחק ויעקב: כדאיתא באגדה בתקונים ת"כ על פסוק אשרי כל חוכי לו: ובפי' ג"ה (די צ"ב) שיטה אחרת וס"ל שהעולם מתחלק על מ"ה צדיקים לי' שבא"י וחמשה עשר בח"ל ע"ש: ויובן עם זה שאמרנו בפרקים הללו: כי"ו בענין יש מזל או אין מזל לישראל ע"ש:

### יואל משה

הכל לפי זכותו כו' על מזוני קאי התם בתוספות מזוני לאו בזכותו תליא מלתא אלא במזלא ופי' התוספות דבאמת לפי מזלו והמחבר פי' דזכותו דוקא קתני שזכות נעש' מזל כדלעיל פ' הקודי כי מזל שעתו מגריר גריר אחר זכות קדם: יולידהו פעמי' רבות פי' יתגלגל פעמים רבות תחת מבט שמימיי מטה טבעו ע"י היצ"הר אשר לא כתורתינו כדי שיתגבר על יצרו כדי לבחנו כמ"ש יי' צדיק יבחן: והסוד הנסיון הוא כמו ר"ע וחבירו וריש לקי' וזהו צורבא מרבנן דמעבר במלה וזהו לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדתיו וע"כ א' ר"ע א"מ ע"ד אם כבנים אם כעבדים בניי מאצילו' ועבדי' מבריאה וע"כ א' חטאנו לפניך משי"אכ ר"א כולו טוב ע"ל פ"ט': לעמוד בנסיון א' כו' ר"ל בגלגול א' ויחזור ויתגלגל פעם ב' ויחזור לימי עלומיו להבחין בנסיון שני וזהו ברא מזכה אבא פי' גלגול שני נקרא ברא לגלגול ראשון כשעמד בנסיון הב' אך לא כהפך כשלא עמד בנסיון ב' אף כשעמד בנסיון ראשון לא מהני לתקן נסיון שני שלא עמד בו וזהו אבא לא מזכה ברא: ואע"ג דאמ' אביי במיד' טבא לא הוי בישא הא רבא אינו מודה לו ואפילו לאביי אימר דאמר דלא הוי בישא בדבר א' שעוש' טוב אינו עושה רע לעבור על דבר זה מעצמו אבל בדבר אחר אפשר דהוי בישא: ואולם בזכות האחרון כו' אדלעיל

### יואל משה • המשך

קאי הכ"נ דזכות האב נעשה מזל לבנו אחריו ובסוף התחייב שיכלו כל הנשמות שבגוף מה יעשה בזכות האחרון שבישראל שלא יולד אחריו שום אדם ומתרץ שיהיה הקרן של הזכות קיים למזל העליון מזומן לתכלית הטוב' ג"כ לבני חיי ומזוני פי' בנים הם הצדיקים למודי יי' עבד ישב לכסא לו: וחיי באור פני מלך: מזוני שנהניי מזיו השכינה כו': לדורות שבנתיים כו' פי' מן אדה"ר עד התקו' אין כח בזכות לשדד המזל אם לא בזכות גדול וביד חזק' וזהו כחו של אברהם כו' ואפשר שתנאי מוקדם מו' ימי בראשית היה כו' ומתחלה היה צדק נברא במזרח אך שמכח אברהם משדד המזל כדי שנבחן בזה וכשעמד בנסיון חזר לבראתו למזרח גם אפשר דלא שייך תנאי שיחזור אלא הבריאות הכולל כגון הים והחמה משא"כ בשביל יחיד כמו אברהם: ואם כו' פי' שלא ישתנה לתנאי ראשון ואלולי זכותם כבר שב המז' הראשון במערי לשנויי מחשוכי בניי והוא המגום עלינו בכל דור ודור שאם לא נעש' רצונו יחזיר המזל למערב ויהיה ראש למחשוכי בנים שיכלה ח"ו את ישראל:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק לא

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

ותו דייקינן וכו' חוזר הרב למתני' דעדיות שהתחיל בה לעיל סי' כ"ח: וכבר פירשו את הפסוק בעתה אחישנה ואמרו ז"ל לא זכו בעתה זכו אחישנה: ויהיה בעתה ר"ל שאין הכוונה זכו אחישנה שלא בעתה אבל כוונת הדרש לא זכו תהיה התשועה בעתה לבדה זכו בעתה אחישנה כדמסיק בסמוך: דמדרש איכה וז"ל שם אמר רב עוקבא בלילה שנכנס אברהם אבינו לבית קדשי הקדשים אחזו הק"בה בידו והיה מטייל בו ארוכות וקצרות א"ל הק"בה מה לידידי בביתי א"ל רבש"ע בני היכן הם א"ל חטאו והגליתי לבין האומות וכו' ומפרש הרב שהרמז במ"ש והיה מטייל בו ארוכות וקצרות על הגאולה שהיא ארוכה מאוד אחר עידן ועידן ופלג עידן כשלא זכו וקצרה כשזכו: וכן במדרש קהלת שם כד דמך ר' בון בר' חייא אשל ר' זירא ואפטר עליה הדין פסוקא מתוקה שנת העובד למה היה ר' בון בר' חייא דומה למלך שהיה לו כרם ושכר פועלי' הרבה לעשותו והיה שם פועל אחד משתכר במלאכתו יותר מן הראוי יותר מדאי מה עשה המלך נטל בידו והיה מטייל עמו ארוכות וקצרות לעתות ערב

### רמ"ע מפאנו

ותו דייקינן סיפא דמתניתין דקאמר התם ובמספר הדורות לפניו הוא הקץ והביא ראייה ממה שנאמר בגאולת מצרים וכבר פירשו על הישועה הקרובה לבא זכו אחישנה ויהיה בעתה והן הן ארוכות וקצרות דמדרש איכה על פסוק היתה למס שהיה הקב"ה מטייל עם אברהם אבינו בבית המקדש בחרבנו וכן במדרש קהלת על פסוק מתוקה שנת העובד שהרמז בשני המקראות על תקון העולם שבנין הבית השלישי תחיית המתים תלוייה בו שאין לו זמן מוגבל אלו לא זכו ארוכות זכו קצרות דהיינו אחישנה. וכיצד תהיינה הארוכות הן עצמן קצרות דהיינו בעתה אחישנה כי הדדי מפורש ברישיה דקרא הקטן יהיה לאלף שישרצו במאד מאד ויכלו מהרה נשמות שבגוף דא תפארת כמו שפירש האר"י זצ"ל ואז תפסק הזוהמא מכל היצור שהוא נכלל באלף דור והם לגולגלותם ששים אלף רבוא אפילו יהיו כלם בזמן אחד כמו שביקש משה רבינו ע"ה יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים ויבא באורו בפרק שאחר זה והדר אמר ויברך אתכם עד אין חקר כאשר דבר לכם ולעולם היה בהם פרוטרוט נוסף על ששים רבוא להורות שבא מגדרי המספר כטעם ויהי מתיו מספר התפלל שיהיו המה המספר עצמו

### יד יהודה • המשך

באו הפועלים ליטול שכרן ובא אותו הפועל עמהם ונתן לו שכרו משלם התחילו הפועלים מצירין ואמרו אנו יגענו כל היום וזה יגע בשתי שעות ונתן לו המלך שכרו משלם אמר להם המלך מה לכם מצירין יגע זה לשתי שעות בכשרות מה שלא יגעתם אתם כל היום כך למד ר' בון בר' חייא תורה לכ"ח שנים מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד לק' שנים וכו' והכוונה שלעתיד לזמן התחיי' יהיה שכרו של ר' בון הרבה מאוד כאלו חיה ועסק בתורה מאה שנים ומפרש הרב שזה שהזכיר בהמשל והיה מטייל עמו ארוכות וקצרות אינו שפת יתר אבל ר"ל שכן הוא גם בהנמשל שהק"בה מטייל עם ר' בון ארוכות וקצרות על הענין הנז' שזמן התחיי' אפשר שיהיה ארוכה לאחר זמן ארוך ואפשר קצרה כשזוכה: שבנין הבית וכו' והכוונה במדרש איכה על בניין הבית ובמדרש קהלת על התחייה: וכיצד וכו' השתא מפרש מ"ש לעיל זכו אחישנה בעתה ואמר שזהו עפ"י מ"ש ז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמו' שבגוף וזהו מ"שה (ישעי' ס) הקטן יהי' לאלף וגו' אני ה' בעתה אחישנה שאם זכו חיש מהרה יכלו הנשמו'

### יד יהודה • המשך

שבגוף ויהי בעתה: דא ת"ת אגב זה הזכיר הרב פירש האר"י ז"ל בזה שהכוונה על ת"ת הנקראת גופא כידוע: באלף דור וכו' בזוהר פרי בראשית עמוד קס"א עתיד כל הארץ לאתחדשא ע"י דמשה בסוף יומיא כדרא בתרא' לקיימא קרא מה שהיה הוא שיהיה וביה ממכון שבתו השגיח וגו' דעליה אתמר דור הולך ודור בא ולית דור פחות מששים רבוא ועליה אתמר דבר צוה לאלף וכו' ע"ש והיינו אלף פעמים ששים רבוא: כמו שבקש וכו' ר"ל שזה הענין הזה רמז משה רבינו ע"ה בברכתו שאחר שבקש על אלף פעמים ככה שהם ששים רבוא אמר ויברך אתכם וגו' רמז על פסיקת הזוהמא וכו': ולעולם וכו' אגב זה מבאר הרב ענין מספר בני ישראל ואמר שעם שנחשבו ששים רבוא מ"מ היו יתירים על מנין זה כמש"ה שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים והטעם לפרט נוסף הזה הוא שאם היו מכוונים במספר ששים רבוא ה"א שהמספר מגדיר ומגביל ומגדר אותם שלא יהיו יותר ח"ו ע"כ להורות שאין הדבר כן כי אם להיפך שהם מגדירים ומגבילים המספר ואפשר שיתרבו למעלה עד אין שיעור היו מנינם יותר מסך ששים רבוא מכוון: בטעם הפסוק ויהי מתיו מספר שהתפלל משה בזה שיהיו המה המספר: כמו שהיה בתחלת צמיחתם שהיה המספר מגביל אותם וע"כ לא אמר יעקב מתי בפת"ח נפרד ממלת מספר שאלו אמר כן היה משמעו מתי הוא המספר וע"כ יעקב להקטין עצמו הסמיך מתי למספר שתהא הכוונה מתי טפל

### יד יהודה • המשך

בכתב: וכן כפל האותיות שכיון שכפל ההי"א בה"א והכי נמי הו"ו בו"ו וכפל היו"ד הוא במלואו ו' ד' נמצא שמלוי השם עושה אותו כפול והוא עוד ט"ו מאות על דרך שזכרנו ס"ה שלשת אלפים: וההוראה וכו' ר"ל והראיה שמלוי זה הוא היותר פשוט להיותו מורה שהשם הקדוש יהא נקרא באותיותיו לעתיד כמו שהוא נכתב ולזה הוא כפול א' מורה על הכתיבה וא' מורה על הקריאה באותיותיו במהרה בימינו: אמנם וכו' ר"ל והחמש מאות וחמשים יתירים במנין רמוזים ג"כ בהשם ע"י גימטרי' אחרת והיינו ע"פ שידענו שהיחוד ב' המאורות הגדולים כי ה' הוא האלקים נרמז בב' אותיות ו"ה שבשם כי הו"ו ת"ת רמז לשם של הויה וה"א אחרונה מלכות רמז לשם של אד' כנודע ראוי לחשבן לאות א' ונאמר על שתי אותיות הלשונות י' פעמים ה' חמשים נ' פעמים י"א כמנין ו"ה הרי תקי"ן:

המתרבה עד אין קץ ולא יהא המספר מגדיר אותם כמו שהיה בתחלת צמיחתם שאמר יעקב על עצמו ואני מתי מספר לא אמר מתי בפת"ח אלא בצר"י סמוכים אל המספר וטפלים אליו. ועל היות יוצאי מצרים בלתי מוגבלים במספרם שיש להם שעור למטה אבל לא שיעור למעלה על כן היו לעולם יותר מששים רבוא ובמנין הראשון היו שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים ולנו בו גימטריא בדבר הלמד מעניינו שהן ודאי פרפראות לחכמה כי אמנם מרגלא בפומייהו דרבנן שקול משה כנגד כל ישראל ויש באותיות שמו עם יו"ד דשכינתא שהיתה תמיד מאירה בו מספר ששים רבוא הא כיצד מ' פעמים ש' הם י"ב אלף וכלם חמשה פעמים הם ששים אלף וכלן עשר פעמים הרי ששים רבוא. עוד אותיות סיני כשנספרם על הדרך שזכרנו עולות לשלשים רבוא ויש אמנם סיני של מעלה מכוון כמו סיני של מטה ונרמז באותיות סיני כשמלואן סיני שני הרי שש מאות אלף. ויש באותיות השם הגדול כשנספרם גם כן על הדרך זה מנין אלף וחמש מאות בגימטריא מל"ך של"ם במספר הגדול של מנצפ"ך והאותיות כפולות במלואותן כנודע כי כפל הה"א בה"א אחרת כפלם וראה עשה שהנקודה מוסב על נח נראה וכן כפל האותיות הרי שלשת אלפים. וההוראה היותר נודעה ומפורסמת למלוי זה של שם העצם שהוא האותיות בעצמן היא על העתיד שיהיה השם נקרא כמו שהוא נכתב אמנם על יחוד שני המאורות העליונים והשואתן שהרמז להם בשתי אותיות אחרונות של שם הנה אנחנו נמנה גימטריא אחרת באותיותיו י' פעמים ה' הם נ' נ' פעמים ו"ה הרי חמש מאות וחמשים:

### יד יהודה • המשך

אל המספר להיות המספר מגביל אותן: שיעור למטה לא פחות משלשי' רבוא: ולנו במנין הזה טוב טעם בדרך גמטריאו' פרפראו' לחכמה: יו"ד דשכינת' דלית שכינה נחתת פחות מי' כדאית' בתקוני תכ"ו: וכלם ה"פ המרומז בה"א של משה: וכלם י"פ המרומז ביו"ד דשכינת' המאירה בו: על הדרך שזכרנו והיינו ס' פעמים י' עולין ת"ר והם נ' פעמים הרי ל' אלפים וכולם י' פעמים עולין רבוא: שמלואן סיני שני כי מלוי סמ"ך הוא מ' ך' עולין ס' מלוי יו"ד הוא ו' ד' עולין י' מלוי נו"ן הוא ו' ן' מלוי יו"ד י' הרי שני פעמים סיני עולין ת"ר אלף: ויש וכו' המנין שש מאות אלף למספר בני ישראל הרמז להם בשם משה ובשם סיני אמנם המנין שלשת אלפים מרומזים בשם של הוי"ה: כשנספרם ג"כ על הדרך הזה והיינו י' פעמים ה' עולה נ' ו' פעמים נ' עולה ש' ה' פעמים ש' הרי הרי ט"ו מאות בגי' מלך שלם שהוא ג"כ ט"ו מאות במספר מנצפ"ך שהכ"ף פשוטה מקומה אחר התי"ו ונחשבת לת"ק והמ"ם לת"ר: והאותיות כפולות במלואתן כזה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה: כי כפל ההי"א בה"א אחרת שהגם שיש בשם הגדול עוד מלויין אחרי' והן מלוי אלפי"ן מלוי יודי"ן מלוי ההי"ן כנודע מ"מ פשוטו של מלוי השם הגדול הוא כנז' כי כן ההי"א בצי"רי מושכת ה"א אחרת כמשפט כל צי"רי: כפלם ובמשקל ראה ועשה שהצי"רי שתחת האל"ף ושי"ן גוררת ה"א אחריה: שהנקודה צי"רי מוסב על נח נראה ר"ל על ההי"א הנחה במבטא ונראה

### יואל משה

על הישועה כו' פי' מקץ שחוזר על הקץ העתיד: זכה אחישנה ויהי' בעתה כו' כמ"ש לקמן שישרצו לרוב שיכלו כל הנשמות שבגוף במהרה ואז יהיה בעתה כשיכלו הנשמות ויקוים אחישנה: הם ארוכות וקצרות שהיה מטייל עם אברהם שפי' קץ ארך וקצר כנ"ל זכה אחישנ' ויהיו קצרות לא זכו יהיו ארוכות: שהוא נכלל באלף דור כו' פי' שם בגוף הם אלף דור והם לגלגולם ס' אלף רבוא: וע"כ משה אמר אלף פעמים היינו ס' אלף רבוא: נוסף על ששים כמ"ש שש מאו' אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים להורות שכ' עובדי המספ' ולא יהיה המספר נגדר ומגיע אליהם שלא יהיה יותר אלא המספר יהיה טפל אליהם בלתי מגבולי פי' שלא יהי' להם גבול וחק למספרם שיש להם שיעור למטה שלא יהיו פחותי' מס' רבוא אבל לא שיעור למעלה שיהיו נוספי' על ס' רבוא וע"כ היו בכל פעם יותר כו': וכולם עשר פעמים בשביל יו"ד של שכינה שהיתי תמיד מאיר בו: על הדרך

### יואל משה • המשך

שזכרנו כו' פי' ס' פעמי' י' הרי ו' מאות ב' פעמים ו' מאו' הרי ד' אלפי' י' פעמי' ג' אלפי' הרי שלשים רבוא ויש סיני למעלה הרי עוד פעם א' ל' רבוא הרי סך הכל ס' רבוא וזהו רכב אלהים רבותיים שהיו בשעת מ"ת ס' רבוא וזכרוי' י"י בם סיני בקדש ר"ל סיני שלמטה והעליון ודו"ק: ויש באותיו' שם הגדול כו' פי' עשר פעמים ה' הרי נ' ו"פ חמשים הרי ש' ה' פעמי' ש' הרי אלף ות"ק: במספר גדול כו' פי' הך' של מל"ך עולה ת"ק ות' של של"ים הוא ת"ר ושאר אותיו' כפשוטה הרי ט"ו מאות: והאותיו' כפולות כמילואתן כו' פי' מלוי יו"ד ג"כ יו"ד וכן ה"ה ו"ו ה"ה: כפלם וראה ועש' שהנקוד מורכב על גם נראה פי' שלפנינו כתוב שם הוי"ה ואנו קוראים שם אד"ני בנקוד שם הוי"ה נמצא בנקוד שם הוי"ה יש במשמע עוד שם הוי"ה נמצא ב"פ שם הוי"ה הוא ג' אלפים הנותרים על ס' רבוא הנ"ל רמז שלעתי' יקרא השם ככתיבתו וע"כ הנעלם משם הויה ג"כ שם הוי"ה: עוד שמעתי מהגאון מהר"ל מ"ו מלבוב נקודות שבא תחת יו"ד של שם שהוא

### יואל משה • המשך

ב' יו"דין חולם על ה' ראשונ' הוא ג"כ יו"ד הרי ב' ה"הין קמץ תחת הו' הוא פתח וחירק הפתח הוא ו' הרי ב' ו"וין והחירק הוא י' ושים אותה תחת ה' אחרונה הרי ב' ה"הין הרי הנקודו' מורין על כפל הוי"ה ע"כ שמעתי: שהרמז להם בב' אותיות אחרונות של שם ו"ה נמנה ג' אחר' כ"פ ו"ה שהוא י"א עולה חמש מאות וחמשים הוא הי"ק שנוסף על ס' רבוא הרי המכוון למספר בני ישראל שהם ס' רבוא נגד משה ונגד סיני ושלשת אלפים נגד שם הו"יה: וב' אותיו' אחרונו' כשמספר' כ"פ ו"ה עולה ה' מאות וחמשים וע"ז נאמר רכב אלהים רבותיי' שהם ס' רבוא למה יי' בם הוא השם הוי"ה שעולה ג' אלפים וה' מאות וחמשים כדרך הנ"ל גם סיני בקודש סיני שלמטי עם סיני שלמעלה מספר ס' רבוא:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ב — פרק לב

יד יהודה: 1
יואל משה: 1

### יד יהודה

הדגלים וכו' אגב שביאר הרב בפרק הקודם שמנין בני ישראל הוא כנגד הגימטריא של אותיות השם יתי' אמר כאן שגם הדגלים היו באופן זה כנגד שמותיו של הקב"ה: רבוע אותיותיו וכו' כזה י' פעמים י' עולי' ק' ה' פעמים ה' עולי' כ"ה ו' פעמים ו' עולי' ל"ו ה' פעמים ה' עולה כ"ה ס"ה קפ"ו: כל אות לעצמו ולא מתרבה עם חברתה כבפי הקדו': כנודע בתוא' מקו' שהשי"י נקרא מקום ע"ש שהוא ברבוע הזה קפ"ו כחושבן מקום וכדאית' בתקוני תקון מ"ב ע"ש: ד' מלואי' מלוי אלפיי"ן יו"ד ה"א וא"ו עולה ל"ט עוד מלוי אלף יו"ד ה"א וי"ו עולה מ"ח מלוי ה"א יו"ד ה"ה וי"ו עולה מ"ב מלוי יודיי"ן יו"ד ה"י וי"ו עולה נ"ז ס"ה קפ"ו: וכן מלוי שם אהיה שהנעלם ממנו ל"ף מן אל"ף י' מן ה"י ו"ד מן יו"ד י' מן ה"י עולה ק"ם: ומלוי שם הויה דהיינו ג"כ הנעל' ממנו ו"ד מן יו"ד י' מן ה"י י"ו מן וי"ו י' מן ה"י עולה מ"ו ס"ה של ק"ם ומ"ו עולה קפ"ו: ושניהם שם אהיה ושם הויה במלוי יודיי"ן כנז': והמאות הד' מאות היתירים על קפ"ו אלף בדגל יהודה הם כנגד ד' אותיות של שם אדנות: על הדרך האמור א' פעם א' הוא א' ה' פעמים ה' כ"ה י"פ י' ק' ה"פ ה' כ"ה ס"ה קנ"א: בה"הין כזה אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה עולה קנ"א: כדלעיל בפי'

### רמ"ע מפאנו

הדגלים כלם שהיו לאבותינו במדבר, גם המה חתומים בשמותיו יתברך, כי היה דגל מחנה יהודה מזרחה קפ"ו אלף וד' מאות. האלפים הם רבוע אותיותיו של שם, כל אות לעצמו כנודע בתואר מקום, והן הן ארבעה מלואים מחולפים לשם יה"ו, וכן מלוי שם אהיה שהוא ק"מ ומלוי שם הויה מ"ו ושניהם ביודי"ן, והמאות לד' אותיות הכנוי. דגל מחנה ראובן תימנה קנ"א אלף ות"נ, האלפים הם רבוע אותיותיו של שם אהי"ה על הדרך האמור. והוא מלואו גם כן בההי"ן כדלעיל, והפרוטרוט הרמז למ"ה שמו המתרבה על עשר אותיותיו ועולה ת"נ. דגל מחנה אפרים ימה ק"ח אלף ומאה, האלפים הם רמז לשם מ"ץ פ"ץ בהתרבות כל אחד משני חצאי השם באותיותיו, זו אל זו, עדר עדר לבדו. ונחשוב הצד"י בשניהם באותיות גדולות של מנצפ"ך, עוד בהתרבות האותיות האלה זו על זו, באותה החלוקה עצמה, בחושבן זעיר דחנוך עולות ק"ח במספר האלפים. אמנם הפרוטרוט מלמדנו כי זה השער לה', יש בו מאה שערים כנודע. דגל מחנה דן צפונה קנ"ז אלף ושש מאות, האלפים רמז לשם אלקים שהוא בצפון, וסודו י"ה מלא, וכשנצרף אותיות מלא ליו"ד לבדה ולה"א לבדה יעלה המספר שזכרנו. ועוד אלהים ושני מקורותיו שהם שם בן ד' פשוט ומלא באלפי"ן עולים קנ"ז, והפרוטרוט הוא שם

### יד יהודה • המשך

הקודם כפל ההי"א בה"א: והפרוטרוט ת"ן היתירים על האלפים בדגל ראובן רמז לשם של הויה במלוי אלפיי"ן יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהיא מ"ה וכשמתרבה שם זה עם עשר אותיותיו אלה הרי י"פ מ"ה עולה ת"ן: רמז לשם מ"ץ פ"ץ ידוע שהאותיות של שם הויה בא"ת ב"ש הן המה אותיות מצפ"ץ עיין מזה בזוהר בראשית עמוד קכ"ה ועיין לקמן ח"ד פ"ט וידוע שבאותיות מנצפ"ך שמקומן אחר התי"ו נחשבת הצד"י אות אחרונה לט' מאות מעתה אם בשני חצאי השם הקדוש הזה יתרבו בכל אחד אותיותיו על זה יעלה החצי ראשון מ' פעמים ט' מאות ל"ו אלף וחצי השני פי' פעמי' ט' מאות עולה ע"ב אלפים ס"ה ק"ח אלף: באותה החלוקה בכל א' משני חצאי השם: בחשבון זעיר דחנוך שהמ"ם נחשבת לד' והצד"י לט' הרי ד' פעמים ט' שהם ל"ו וכן פ"א הוא ח' וצד"י ט' ח' פעמים ט' הרי ע"ב ס"ה ק"ח: אמנם הפרוטרוט המאה היתר בדגל זה על האלפים רמז למאה שערים שבמלכות ע"ש שהיא כלולה מעשר שכל אחד כלול כן הרי מאה ומפני כן נקרא' שער לה': שהוא בצפון מקום הדין בשמאל והרמז במקום דגל זה: י"ה מלא שהן אותיות אלקי': וכשנצטרף אותיות מלא ליו"ד לבדה הרי פ"א ולה"א לבדה הרי

### יד יהודה • המשך

ע"ו ס"ה קנ"ז: עוד אלקים גימטריי פ"ו ושני מקורותיו עולה ע"א ס"ה קנ"ז ושני מקורותיו הן השם של הויה פשוט שהוא כ"ו ומלא במלוי אלפי"ן שעולה מ"ה ס"ה ע"א בגימט' אותיות א' ל' מ' שבשם אלקים נשארו אותיות י"ה שהן כנגד הפרוטרוט השש מאות היתירי' בדגל זה כי כן שם י"ה במלואו מתרבה בכללות עשר ד' פעמים עד שעולה למנין ת"ר הא כיצד כפלי' י' בי' והי"ה בה"ה כדלעיל בפי' הקודם והיינו יו"ד האמור על י' ראשונה בצירוף י' שניה והי' ראשונה י' פעמים י"ה עולין ק"ן וכן על י' שניה בצירוף י' ראשונה והי' ראשונה י"פ י"ה עולה ק"ן עוד על י' ראשונה בצירוף י' שניה והי' שניה י' פעמים י"ה הרי ק"ן וכן על י' שניה בצירוף י' ראשונה והי' שניה י"פ י"ה עולה ק"ן הרי ס"ה ת"ר והיינו בכללות עשר המקיף את מלואו של שם י"ה מארבע רוחות: א"נ אלקים פשוט עולה פ"ו ומרובע כזה א' אל אלה אלהי' אלהים עולה ר' ומלא אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם עולה ש' ואותיות של מלוי זה הן י"ג והשם הכולל א' הרי סך פ"ו ר' ש' י"ג א' עולה יחד ת"ר: לאלה וכו' מבאר הרב אגב זה ענין סדר המשנה שאמרו ז"ל בפי' כיצד מעברין כיצד סדר המשנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו נסתלק אהרן וכו' נכנסו בניו ושנה להם משה פרקן נסתלקו בניו וכו' נכנסו זקנים שנה להם משה פרקן נסתלקו זקנים נכנסו כל העם שנה להם פרקן וכו' נסתלק משה שנה להם אהרן פרקן נסתלק אהרן שנו להם בניו פרקן נסתלקו בניו שנו להם זקני' פרקן ופריך בגמ' ונעיילו כלהו ונגמרו ממשה כדי לחלוק כבוד לאהרן וכבוד לבניו וכבוד לזקני' וליעול אהרן ולילף ממשה וליעילו בניהו ולילפו מאהרן וליעילו זקני' ולילפו מבניו וליעילו כל ישראל ולילפו מזקני' משה כיון דמפי הגבורה גמר מסתייעא מלתיה והרב כתב עוד בזה שמשה שנה להם להיותו שקול כנגד כולם וכן אהרן שהיה הוא ומשה שקילי' כידוע וזולתם י"ה בכללות עשר המקיף את מלואו מארבע רוחות. אי נמי אלהים פשוט מרובע ומלא עם אותיות המלוי והשם הכולל, הן שש מאות מכוונות לא פחות ולא יותר, והכל עולה בשווי ודקדוק רב למספר בני ישראל כשנמנו תחלה במדבר סיני. לאלה הותרה הדרישה מפי רב אחד זה משה, ומפי אהרן גם כן שנסתלק משה, שהם שקולים זה בזה, ושנה אהרן להם פרקו, וגם ישי אבי דוד אמרו עליו שהיה נכנס באוכלסא ויצא באוכלסא, ובפרק הרואה נקטינן אין אוכלוסא פחותה מס' רבוא. אלעזר ואיתמר היו להם שני מתורגמים ושבעים זקנים אמוראים תחתם, וכשנוסף הלויים על פקודי בני ישראל, שגם הם היו נכנסים בלי ספק בסדר המשנה, וכן הזקנים למעלה מס' שנה, אף על פי שכח השכלתם כנייר מחוק, קרוב הדבר להתיר לאמורא אחד ע' רבוא. וכבר נודע ממעלתם של דור דעה, שהיה כל אחד מהם שקול כאלף איש, דכתיב דבר צוה לאלף דור. מלמד שמקבלי התורה היו שקולים כאלף דור, וכתיב אדם אחד מאלף מצאתי, זה משה שהיה שקול ככלם. ואשה בכל אלה לא מצאתי, שלא מצא בת זוגו אלא במדין, אמרו עליו באגדה, יוסף עליכם ככם אלף פעמים. זו משלי היא. ועוד אמרו שקודם העגל היו פניו מבהיקים אלף פעמים יותר מקרני ההוד ולא היו זקוקים למסוה, ועליו נאמר כימי צאתך מארץ מצרים. שהוא לנכח אל משה, וכתיב לעיל מיניה רעה עמך בשבטך, ראינו נפלאות לכלל העם שזכר, הורה השקול הכולל אשר אמרנו, יעויין בחלק השלישי סוף פרק ו'. ומכאן ישמע חכם מאי דכתיב והשארתי בישראל שבעת אלפים, שקדמה מסירתו מסיני מעת היותם שם כמו שבארנו במאמר אם כל חי, עד שנתנבא עליו אליהו בחורב, ופתרונו בעצם על תכלית הטובה עתיד להתקיים קודם הקדוש של שנת החמשים, כי משם והלאה אפילו הרהור אסור, וכל שלא נפגם בשמץ עבודה נכריה מובטח להמנות עמהם, אמנם פשטיה דקרא באנשי החיל של אותו הדור, כי היושבים בעריהם לא פחתו מששים רבוא ולא יפחתו:

סליק חלק שני:

### יד יהודה • המשך

לא היה רשאי שום אדם לשנות להם ומה ששנו בניו היה כמו שני מתורגמין לדורגמא לדורות וכן הזקני' היו לדוגמא לאמוראי' שהחכם היה מוקמיה לאמורא לפירקא: שהיה נכנס באוכלסא וכו' מפרש הרב לענין שהיה דורש לכל ישראל והיינו שאוכלסא הוא ששים רבוא: וכשנוסף הלויים שהיה פקודיהם שנים ועשרים אלף: וכן הזקנים וכו' שהיו נכנסים ג"כ לסדר המשנה ויהיה לפי"ז המנין בערך ע' רבוא ונכון לדורות להתיר לאמורא אחד ע' רבוא: כנייר מחוק כמאמרם ז"ל: וכבר נודע וכו' מבאר הרב נמי באגב מה שהי' משה שקול כנגד כל ישראל שלא לבד שהיה שקול כסי רבוא אלא כששים אלף רבוא כי כן נודע ממעלתו של דור דעה שהיה כל אחד כאלף והוא מזוהר שהעתקנו בפי' הקודם: אלא במדין עיין לקמן ח"ג פ"ו: אמרו עליו וכו' ר"ל שע"ז אמרו רז"ל זו משלי והכוונה כאשר אתם נחשבים בכח לאלף ששים רבוא כן יוסף ה' עליכם שתהיו נמנים בפועל לששים אלף רבוא וזאת הברכה משלי כי כן גם אני אנכי עמכם נחשב לששים אלף רבוא: לעוד אמרו בזוהר פ' ב' וז"ל כיון דחטו ישראל לתתא נטל הקב"ה חמשה אלף חולקין מההוא זיווא והיינו נמי מטעם זה שקודם העגל היה כחם של דור דעה גדול מאד עד שכל אחד היה נחשב לאלף והיו יכולין לסבול זיו פני משה שהיו מבהיקי' אלף פעמים ביותר משא"כ לאחר המעשה ירדו ישראל מגדולתם של הכפל האלף הזה ובהדי הוצא לקי כרבא שהי' בהכרח להתמעט זיו של משה שהיה שקול כנגדם אלף חלקים ממה שהיה ועם כל זה גרם החטא שהיו זקוקי' פניו למסוה ונר' נמי שעפ"ז אפשר נמי לפרש עפ"ז ברכתו של משה יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמי' שתהא נחשבים לששים אלף רבוא כמו שהיה קודם החטא וזו משלי כמי שמתפלל על אחרי' והוא צריך לו: ועליו נאמר רעה עמך בשבטך צאן וגו' כימי עולם כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז')

### יד יהודה • המשך

וקאי על משה אמר הנביא עליו רעה לעתיד עמך כימי עולם והנה מלת צאתך קאי על משה ומלת אראנו קאי על העם שזכר כבר הורה ששניהם שקולי': מכאן שאמרנו שמספר בני ישראל הוא עכ"פ לא פחות ששים רבוא ישמע חכם באור הכתוב גבי אלי' והשארתי בישראל שבעת אלפים אשר לא כרעו לבעל (מלכי' א' יט) שאין הכוונה שיפחתו ששים רבוא עד שלא יהיו עוד כי אם ז' אלפי' אבל הנבואה שבאה בזה כבר היתה באמנה בכח במעמד הר סיני כמו שנתבאר במ' אכ"ח ח"ב סי' ג' וה' ושם בסיני היתה הכוונה על שבעת אלפים שנות השמטות הקדושות משבע שמטות העולם אשר תהיינה קודם היובל הגדול וכמו שנתבאר לעי' פכ"ז שבאלו שבעת אלפים שנים יקויימו עכ"פ הייעודי' הטובים ונמסרה נבואה זו בסיני לומר והשארתי בישראל אשר לא כרעו לבעל אותן שבעת אלפי' שנות השמטות שיזכו בהן להמנות בתוך שארי הצדיקים ומקבלי השכר הטוב אשר עין לא ראתה וגו': אפי' הרהור אסור כמו שנתבאר לעי' ס"פ כ"ז: אמנם גם פשטי' דקרא לאו למימר שלא יהי' בקרב כל ישראל יותר מז' אלפים כי אמנם לא כאמרה נבואה זו אלא לאנשי החיל בלבד אבל כל ישראל לא יפחתו ממנינם: יוסיף ה' עליהם והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' אמן:

### יואל משה

האלפי' הם רבוע אותיות השם כו' פי' דהיינו י"פ י' הרי ק' ה"פ ה' הרי כ"ה ו"פ ו' הרי ל"ו ה"פ ה' כ"ה ס"ה קפ"ו וכן מקו"ם עולה קפ"ו: ד' מלואי' מתחלפי' לשם יה"ו פי' מלוי א' ביודין כזה יו"ד ה"י ו"ו עול' ז"ן מלוי ה' בא' כזה יו"ד ה"א ו"ו עולה מ"ב עו' מלואי א' בב' אלפין כזה יו"ד ה"א ו"או עולה ל"ט עו' מלואי בה"הין כזה יו"ד ה"ה ו"ו עול' מ"ב סך הכל קפ"ו וכן מלוי שם אה"ה פי' לף מן א"לף יו"ד מן ה"י כו' ס"ה ק"ם פי' הנעלם מן השם אה"ה בלא שרשו עולה ק"ם: ושם הו"ה מלואו בי"ודין עולה ע"ב וכשתסיר השרשים העולים כ"ו מן ע"ב נשאר מ"ו ק"ם ומ"ו עול' קפ"ו הרי רמז לקפ"ו אלף דגל יהודה ודי' מאות שנשארו במחנה יהודה הם נגד ד' אותיות הכנוי של אד"ני: דגל מחנה ראובן קנ"א אלף האלפי' נגד רבוע אותיות שם אה"ה כזה א' פעם א' ה"פ ה' י"פ י' ה"פ ה' עולים קנ"א והוא בסכן מלואו בה"הין כזה א"לף ה"ה יו"ד ה"ה עולה ג"כ קנ"א: והפרוטרוט שבמחנה ראובן הנותר על אלפי' ד' מאות וחמשים רמזו לשם הו"ה גי' מ"ה במלואו כדלעיל פ"א ובו י' אותיו' רמזו על י"פ מ"ה עולה תי"ן: האלפים רמז לשם מצ"פץ הוא שם הו"ה בא"ת ב"ש: שבי' חצאי השם פי' מ"ץ לבדו ופ"ץ לבדו ונחשב הצ' באותיות גדולות של מנצ"פך שעולה הצי' ט' מאות הרי מ"פ ט' מאות עול' ל"ו אלפי' ושמונים פעמי' ט' מאות הרי ע"ב אלפים

### יואל משה • המשך

ל"ו אלפי' וע"ב אלפים עולים ק"ח אלפים: בחושבן זעיר דחנוך פי' במספ' קטן דהיינו מ' הוא ד' צ' הוא ט' ד"פ ט' עולים ל"ו וכן פ"ץ פ' פעמים ט' ר"ל פ' הוא שמונה במ"ק שמונה פעמי' ט' עולה ע"ב הרי ס"ה ק"ח כמנין האלפי' והפרוטרוט בדגל אפרים שהוא מאה רמז למאה שערים: וכן שמעתי מן ר"ל ב"ק וזה הפלוגתא בגמרא חד אמר ל"ו רמוני' היו במעיל וחד אמר ע"ב רמונים היה מ"ד ל"ו סבר המעיל מכפר על לשון הרע וג"ה פוגם בחצי השם הא' של מ"ץ שהוא מספ' ל"ו רמוני' וחד א' שפוגם בחצי השני פ"ץ שהוא מספר ע"ב במ"ק ע"כ צריך ע"ב רמוני' וגם במראו' נגעים יש פלוגת' ח"א ל"ו מראו' הם וח"א ע"ב מראו' הם הרי הכל על כוונה חד' כי הנגעים באי' על ל"ה: והשם הו"ה בא"ת ב"ש גי' ש' ומלוי אלהים ג"כ ש' והצדיקים גורמי' שמהפכין שם אלהים שהוא דין למד"ה או להיפך ש' הו"ה לאלהי' וזהו ג"כ בענין מלת לש"ון שהוא גי' ש"פו הוא מספר אלהי' כפשוטו ומלוי הרשעים מהפכין הל"ישון לרע שהו' ל"ה והצדיקי' להיפך הפ"ו לש' הו"ה ודו"ק: דגל מחנה דן קנ"ז אלף כי האלפי' רמזו לשם אלהים שהוא משמאל בצפון וסודו י"ה מל"א הם אותיו' אלהי' וכשנצרף אותיות מל"א ליו"ד כזה מל"א י' הרי ג"א ומל"א ל"ה לבד הוא עוד קנ"ז עוד אלהי' ובי' מקורות ר"ל כי מקור א' של אלהי' הוא משם בן ד' כי כ"ף ו"ו הנעלם ממני גי' של שם בן ד' הוא פ"ו גי' אלהים וגם כ"ו כפשוטו ומלוי שם בן ד' הבי' גי' מ"ה הוא מ"ה פ"ו כ"ו ס"ה קנ"ז: הפרוטרוט ו' מאות כנגד שם י"ה בכללות עשר כי י"פ י"ה הוא ק"נ ד"פ ק"ן הוא ו' מאות א"נ אלהי' פשוט הוא פ"ו מרובע כזה א' א"ל אלה אלהי אלהי' גי' ר' ומלא עם אותיות המלוי כזה אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם הוא ש' והשם כולל במלוי ר"ל ג"כ במלואו דהיינו האותיות של המילוי דהיינו אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם הם י"ד אותיות ס"ה ו' מאו' מכוונו' לא פחו' ולא יות' לאמורא א' כו' פי' ע' זקנים נגד ע' אמוראי וישראל בצירוף הלוי' וזקנים יתירים על בני ס' עולים ע' רבוא: נמצא רבוא א' לכל אמורא: זה משלי כו' משלי דייק' כי היה שקול כנגד כולם: קודי' הקדוש של שבת כו' פי' של שמיט' אחרוני שהיתה קודי' היובל הגדול שתא אלפין שנין וחד חרוב האחרון משא"כ אחר אותו היובל אפי' הרהור אסור כמ"ש לעיל סייג לחכמה שתיקה פי' כ"ז יהיה תכלית הטובה לאותם שלא כרעו לבעל באותו שמטה וזהו והשארתי בישראל שבעת אלפים הם אשר לא כרעו לבעל: אמנם פשוטה דקרא והשארתי הנ"ל פי' על אנשי חיל של אותו הדור שלא ישארו אלא ז' אלפי' אבל שאר ישראל לא יפחתו מס' רבוא:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק א

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

עד הכא וכו' אחר שביאר הרב בשני חלקי' הקודמי' עניני דין ר"ה והגלגולים עליו מבאר עתה דין עולם הנשמות שאחר המות הוא הדין השני שהזכיר בתחלת המאמר :

### יד יהודה • ב

רבנן קמאי בזוהר פ' ויחי עמו' תע"ז ההוא יומא דבר נש נפיק

### רמ"ע מפאנו

עד הנה עזרנו ה' לחקור בדיני העולם הזה ממה שחשבנוהו מועיל למי שראה וידע דברי חכמים כמסמרות נטועים לעמוד על כוונת דבריהם באמת וישר. ואולם ביום המות אשר יקראוהו רבנן קמאי לכל איש יומו יומא דדינא רבא, ידין אלקי המשפט על גמול הנשמה אם תכנס לגן עדן אם לגיהנם וכיצד תענש ובמה תתעדן. וכן

### יד יהודה • ב • המשך

מהאי עלמא ההוא יומא יומי דדינא רבא וכו' :

### יד יהודה • ג

לכל איש יומו שאין הדין ההוא כמו דין העוה"ז שהוא ברי"ה בעת אחד על כל החיים אבל הדין ההוא חתום על כל איש ואיש ביום פקודתו דנפיק ביה מהאי עלמא :

**יד יהודה • ד**

ותנוח ולא תצטרך להתגלגל :

**יד יהודה • ה**

לשוב בגלגול :

**יד יהודה • ו**

ועליו על יום הדין הזה אמר קהלת עד אשר לא יבואו ימי הרעה וכמ"ש בקהלת ונרוץ הגלגל מרומז סוד הגלגול כידוע :

**יד יהודה • ז**

ורבותינו וכו' בירושלמי דסוטה פ' היה מביא למה (מביאין גבי סוטה) מים ועפר וכתב מים ממקום שבאה עפר למקום שהיא הולכת כתב לפני מי עתידה ליתן דין וחשבון תמן תנינן עקביה בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברי' ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת וכו' ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי שלשתן דרש עקבי' בפסוק אחד וזכור את בוראך בארך בורך בוראך. בארך ממקום שבאת בורך למקום שאתה הולך בוראך לפני מי אתה הולך פי' בארך טפה סרוחה שכבת זרע ורמז לזה בסוטה המים. בורך עפר. בוראך כמשמעו ולכן בסוטה כתב הפרשה שהשם בתוכה והבי' הרב מאמר הזה כאגב כדי לבוא מזה אל ביאור המתני' דעקבי' בן מהללאל :

**יד יהודה • ח**

ומן המפרשי' למסכת אבות יש מי שקשי' ליה הכפל לשון שבא במשנה זו שמתחלה אמר התנא דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון ואחי"כ חוזר ואמר ג' דברי' הללו מאין באת וכו' והוא אריכות וכפל לשון ללא צורך שה"לל בתחלה דע מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אם תלך לקץ ותנוח או אם היא צריכה לשוב בדרך הזה עוד, ועליו מפורש בדברי קהלת וזכור את בוראך עד אשר לא יבואו ימי הרעה (קהלת יב, א). ונרוץ הגלגל אל הבור (קהלת יב, ו). ורבותינו דרשו בו בארך בורך בוראך, כי הא דתנינן דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (ויקרא רבה, יח). שכנגדן בסוטה מים ועפר וכתב, ומן המפרשים מי שנתעורר על הכפל שבא אחר כן בדברי התנא, ולא ניחא ליה למימר תני והדר מפרש, אלא דברישא אחשביה למחצב הנשמה שבאה מתחת כסא הכבוד ואליו היא שבה ללכת לפי המפורסם. והזהיר שלא יזלזלו בה כי בת מלך היא, ובסיפא אתרי ביה על פחיתות הגוף ומאורעיו ונכון הוא. אפס כי עדיין צריכים אנו להתבונן על הבבא השלישית לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, שלא פירש בה דבר בטעם הכפל, ואפשר לפי שטתו לומר כי ברישא כיון לדין שיתן על העשה טוב אם השלים חקי נשמתו, ובסיפא מתרה על הסור מרע שלא יבא בחשבונו לדבר מטנופי הגוף ותאוותיו.

אבל מה שנראה לנו פשוט בכוונת התנא הוא כי שומר נפשו בטהרה כשהוא נותן דין וחשבון, הקב"ה משתבח בו בכל פמליא דיליה, כדכתיב ישראל אשר בך אתפאר. וקורא לאבות העולם ובניהם עמהם ואומר אשריכם שיצא זה מחלציכם, לפיכך סתם לן תנא ברישא ואמר לפני מי ותו לא, כי הדבר ידוע דכלהו עלמין חדאן בהדיה, ובמות אדם רשע אינו כן אלא הקב"ה לבדו מעיין בדינו, כי הוא יודע נסתרות ונגלות, וכמה מן הגנאי מגיע לגורם שמלך גדול על כל אלהים יטפל בכלי מלא בושה וכלימה, לפיכך האריך בתארים גבי סיפא בלבד, דאילו לגופיה מימרא בעי:

**יד יהודה • ח • המשך**

אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה הק"ב"ה :

**יד יהודה • ט**

ולא ניחי ליי להמפרש ההוא לומר שהתנא תני בתחלה בסתם והדר מפרש כדרך שאמרו בש"ס בכמה דוכתי :

**יד יהודה • י**

אלא דעת המפרש לתרץ הכפל לשון בדרך זה והיינו שהתנא מיירי ברישא מצד חלק הנשמה שלאדם ומחשיבות המחצב שלה ומקומה וע"כ לימד התנא את האדם דעת מאין באת שיזכור תמיד מחצב נשמתו שהיא מתחת כסא הכבוד ולאן אתה הולך על יוקר דבר השנות? שגם הנשמה שבה ללכת אחר המות למקום אשר היה שם אהלה בתחלה וכוונת התנא שיסתכל האדם בחשיבת מקום נשמתו וימנע מלזלזלה בטנופי עבירות :

**יד יהודה • יא**

כי בת מלך היא חלק אלוה ממעל ואח"כ :

**יד יהודה • יב**

בסיפא חוזר התנא מאין באת וכו' כנגד חלק הגוף ולעומת חשיבות הנשמה מזכיר שפלת ופחיתות הגוף שהוא מטפה סרוחה ואחריתו עפר רמה ותולעה וכוונתו להזהרת האדם שירחץ לבבו וישמור נפשו ולא יתעסק כי להיות גופו פחות ושפל ומאורעיו חדים וקלים בנקל יוכל לאבדו :

**יד יהודה • יג**

וככה הוא הפירוש הזה בישוב הכפל :

**יד יהודה • יד**

שלא פירש המפרש לפי ששתק על הבבא השלישית לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון :

**יד יהודה • טו**

ואפשר לפי שטתו של המפרש שסובר דהרישא מיירי מחלק הנשמה ובסיפא מחלק הגוף :

**יד יהודה • טז**

לומר ג"כ בטעם הכפל של בבא השלישית דהא דקתני :

**יד יהודה • יז**

ברישא לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון :

**יד יהודה • יח**

כוון התנא לדין שיצטרך האדם ליתן על המצות עשה שאם ישב וביטל א' מהן ונשמתו כבר מגולגלת כדי מספר הראוי באופן

**יד יהודה • יח • המשך**

שלא תתגלגל עוד יהא זה מעוות לא יוכל לתקן וע"כ מזהיר התנא ברישא דמיירי מחלק הנשמה על שמירת מ"ע כי הם נחשבי' ג"כ מצד הנשמה :

**יד יהודה • יט**

אם השלים חקי נשמתו והיינו כשהיא כבר מגולגלת במספר הראוי כי אם עדיין צריכי להתגלגל יוכל לתקן ביטול המצוה בגלגול שלאחריו כי זהו א' מטעמי? הגלגול כדי שיוכל האדם לקיי' כל המצות לא כן כשלא תבוא נשמתו עוד בגלגול :

**יד יהודה • כ**

ובסיפא שחוזר התנא עוד לפני מי אתה עתיד וכו' כוונתו להזהיר

**יד יהודה • כ • המשך**

ולהתרה על מצות ל"ת שהם נחשבי' מצד הגוף :

**יד יהודה • כא**

אבל וכו' נותן הרב עוד טעם אחר יותר פשוט להכפל של בבא השלישית והיינו שהרישא מזהיר את האדם להזכיר את השבח יקר וגדולה המגיע לו בעת שיתן דין וחשבון כשימצא ששמר נפשו בטהרה בלי חטא כי אז הקי"ה וכל פמליי דילי' משתבח בו וכדאית' בזוהר ובסיפא חוזר התנא בבא זו ומזהיר שיזכור האדם ג"כ ההפך והיינו הגנאי והפחיתות שיגיע לו אם יתחייב בדינו כי אין גנאי גדול מזה שיגרום למלך ממי"ה הקי"ה שיטפל בו נמצא שבבא זו היא דומיי ברישא לשתי בבות הראשונו' שמזכירין ג"כ חשבות של הנשמה וגם בסיפא היא מעין שתי בבות הנזכרים ג"כ של פחיתות הגוף :

**יד יהודה • כב**

לפיכך כדי להורות על טעם הכפל התנא סתם הכא ברישא ואינו מפרש לפני ממי"ה הקי"ב"ה כי **[חסר]** דסתם עמו הכל כלהו עלמין חדאין בהדיה וכמוז' גז' משא"כ בסיפא מפרש ואומר לפני ממי"ה הקי"ב"ה שהוא לבדו יתי' מעיין בדינו של אדם רשע :

**יד יהודה • כג**

לפיכך האריך ג"כ בתאריי באמרו לפני ממי"ה הקי"ב"ה :

**יד יהודה • כד**

דאילו לגופיי מזכיר התאריי הללו להורו' לפני מי עומד יקשה למה צורך להאריך בתאריי אטו לא ידעינן שהשי"י הוא ממי"ה וזהו שהוסיף הרב ע"פ שיטת המפרש בטעם הכפל של בבא השלישית :

**יד יהודה • כה**

ולי נר' יותר פשוט ע"פ שיטת המפרש שהתנא הורה בכפל הבבא שהנשמה והגוף שניהם צריכים ליתן דין וחשבון לעתיד כדאית'

**יד יהודה • כה • המשך**

בפי' חלק גבי רבי ואנטונינוס :

**יואל משה**

מה שהשבנוהו מועיל כו' פי' שחשבנו שהוא מועיל למי שראה כו' יומא דינא רבה כו' הוא דין שני שאחר המו' מב' דינין שאמרנו לעיל בתחי' הספר ובזוהר ויחי תע"ב ההוא יומא דנפיק ב"נ מעלמא ההוא יומ' דדינא רבא עיין זוהר עמוד רמ"ח עדנין דחלפין ע"ש: או אם צריכ' לשוב פי' להתגלגל: מאין באת כנגד בארך שהיא טפה סריחה ולאן אתה הולך כנגד בורך למקום עפר הבור ולפני מי כו' כנגד בוראך: על הכפל כו' פי' דמתחלה א' דע מאין באת כו' ולא פי' כלום ואח"כ חוזר ומפרש מאין באת כו' והל"ל מיד מאין באת מטפה סריחה וכן כולם ולא ניחא ליה לאותו מפרש לתרץ דהוי תני והדר מפרש אלא דברישא מיירי ממחצב הנשמה והכי דע מאין באת הנשמה מתחת כסא הכבוד ולאן הנשמה הולכת למקומה הראשון
לתחת כסא הכבוד וראה שלא תזלזל בה ולא תקלקל אותה ובסיפא כשמפרש מאין באת מטיפה סרוחה איירי מהגוף כך פי' אותו מפרש ונכון הוא המעיין בזוהר החדש שיר השירים דף ע"ב יראה שהזוהר מפרש כן וז"ל כד מנדע ליה לגופיה כדין יחל למינדע כדין לנשמתי' ע"ש באורך: אך על בבא שלישי' ולפני מי כו' לא פי' כלום ואפשר לפרש שבתחלה אמר ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממי"ה הקי"בה מתרעם על סור מרע שלא יביאם בחשבון עוונותם מטינופי הגוף ותאוותיו: לפני מי ותו לא כו' פי' לא אמר תואריו של ממי"ה הקי"בה כי כלא עלמין חדאין ביה לא הקי"בה הוא לחוד משא"כ בסיפא מיירי מרשעים שהקי"בה לבדו מעיין בדינו וגנאי גדול מגיע לגורם שמלך גדול ממי"ה הקי"בה יטפל בכלי מלא בושה לפיכך האריך בתוארים של ממי"ה הקי"בה דליי הלא לגופיי איצטריך קשה וכי לתימרא בעי:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק ב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ומשמע לן אע"ג דמקשי הכל ס"ד מ"מ קושטא האמת שהכל אפי' צדיקי' ובינוני' יורדי' לגיהנם והא דמקשי ס"ד היינו משום דהמקשן היה סבור דר' חנינא הכל יורדי' ואינם עולים קאמר וע"ז מקשי ס"ד ומשני הכל יורדי' ועולים קאמר ועיין לקמן פ"ח :

**יד יהודה • ב**

להצלת הזולת ר"ל להציל זולתו שהצדיק יורד לגיהנם ועובר דרך שם כדי להעלות עמו איזו רשעי' כמבואר בזוהר פ' פנחס עמו' ת"ה על פסוק כי אין מעשה וחשבון בשאול אשר אתה הולך שמה וז"ל אשר אתה הולך שמה וכי כל בני עלמא אזלי לשאול אין אבל סלקין מיד דכתי' מוריד שאול ויעל בר מאינון חייבי' דלא הרהרו בתשובה לעלמין דנחתין ולא

**רמ"ע מפאנו**

גרסינן בפרק הזהב (בבא מציעא נח, ב). אמר ר' חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה, הכל יורדין סלקא דעתך אלא כל היורדים עולים חוץ מבא אל אשת רעהו ומלבין פני חברו ברבים ומכנה לו שם רע אף על גב דדש ביה.

ומשמע לן דהאי הכל לאתויי צדיקים ובינוניים, יש מהם מי שיורד להצלת הזולת כמו שיבא באברהם אבינו ע"ה בפרק י"ז. ויש מי שיורד על צד המרוק לראות מה רב טובו יתברך להצילו משאול תחתיה, וכל שכן עם מה שנוסיף לקח בפרק ט"ז. ויש מי שיורד לראות חללה שכל העולם כלו כסוי קדרה אליו, והוא דרך לשערי גן עדן כדרך מדבר העמים לבאי הארץ, ועתיד להתקדש בקדושת הגן כמו שיבא, וזכרנו מזה

**יד יהודה • ב • המשך**

סלקין ואפי' צדיקי' גמורים נחתין קמיה ואוחי פתחין? דמסכין כמה חייבין מתמן וסלקין להון לעילא ותמן עבדין לון להרהר בתשובה וכו' :

**יד יהודה • ג**

יש מהצדיקים שיורד על צד המרוק למרק איזה עון קל והיינו אף שאין הדין נותן לירד בשבילו זה לגיהנם מ"מ יורד לראות מה רב טובו יתי' שהציל אותו ופטרו מעונשו של גיהנם ובין כך אותו עון מתמרק ואח"כ עולה :

**יד יהודה • ד**

וכל שכן יש לומר שיורדי' גם הצדיקי' על צד המרוק לפי מה שיתבאר לקמן פט"ז שהשי"י גוזר על הצדיקי' שהרהרו בעבירה שירדו לגיהנם להוליך עמם

**יד יהודה • ד • המשך**

רשעים שהרהרו בתשובה וע"ש :

**יד יהודה • ה**

לראות חללה וכו' במאמרם ז' פ"א דתענית עולם א' ששים בגן וגן א' ששים בעדן ועדן א' משׁ בגיהנם נמצא כל העולם כלו ככסוי קדרה לגיהנם ולהיות הגיהנם דרך לשערי ג"ע ילכו צדיק דרכו לילך ממנו לג"ע עם שיש דרכי אחרי אליו והטעם כדי שיראה קללה של גיהנם שעתיד להיות קדש בקדושת הגן ואין בזה גריעות לצדיק אלא אדרבה בעברו דרך שם מחליש כח הטומאי ונותן כח שיהפך לעתיד לקדש. וכן היה המדבר לישראל דרך ליכנס לא"י ומבואר בזוהר תרומה ע' ר"ן דבההוא מדברא שליטא סטרא אחר' ובע"כ אזלו ישראל עליה ותברו חיליה ארבעין שנין :

**יד יהודה • ו**

כמו שיבא לקמן ח"ה פ"א וע"ש :

**יד יהודה • ז**

ועל דא על הדרך הזה ודאי הוי בכי ריב"ז כדאית' בפ"ק דברכות כשחלה רבן יוחנן ב"ז נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל והיה בוכה אמרו לו וכו' מפני מה אתה בוכה אמר להם וכו' ולא עוד אלא שיש לפני ב' דרכי' א' של גיהנם וא' של ג"ע ואיני יודע באיזה מהן מוליכין אותי ולא אבכה ומפרש הרב שהשלם הזה ריב"ז שאמרו עליו שלא הניח דבר קטן ודבר גדול וכו' ודאי בטוח היה שלא יוליכו אותו לגיהנם אלא שהיה חושש פן יוליכו אותו לג"ע דרך גיהנם כי נורא הוא מבהיל ומבעית מאד וזהו אמרו שיש לפני ב' דרכי' לילך לג"ע א' על דרך גיהנם וא' לג"ע זולת מעבר גיהנם :

**יד יהודה • ח**

נוסף וכו' ר"ל שמ"ש ריב"ז לאן משתמע לפי פשוטו שהיה חושש פן יוליכו אותו לגיהנם הוא כדי להיות תוכחת מגולה לזולתו שיראו מורא דגיהנם מק"ו שאם ריב"ז מתיירא ממנו כ"ש שיפחד מי שלא הגיע למעלתו :

**יד יהודה • ט**

ואלה שני דרכים פשוטים לילך לג"ע שאמרנו בפשט דברי ריב"ז יאותו לנו ג"כ לפרש על ידם מה במאמר הנפש יעויין שם. ועל דא ודאי הוה בכי רבן יוחנן בן זכאי כשאמר איני יודע לאיזה דרך מוליכין אותי, כי אפילו המעבר לבדו לילך משם לגן עדן מבעית מאד, נוסף על מה שיש בדברי השלם תוכחה לזולתו מקל וחומר.

ואלה שני דרכים פשוטים יאותו לנו בפירוש מאמר משה רבינו ע"ה האזינו השמים ותשמע הארץ. כפי מה שדרשו בו, איני יודע נפשי להיכן הולכת, כתיב מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. מפקיד אני עליה את שניהם בכל מקום שהיא הולכת תהא מונחת יפה. והוא דבור מתמיה מאד לאיש אשר כמוהו, אף אם נניח שלא דבר רק על הנפש החיונית בלבד, אלא כדאמרן. ובחלק הרביעי פרק ב' נרמוז בו דרך אחרת להבנת הדברים הללו.

או ירצה על דרך מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קמא, י) "יפלו במכמוריו רשעים יחד אנכי". שפירוש להשתתף לרצוני בצרתם, חלילה לו מן הנפילה אלא "עד אעבור" על דרך "עוברי בעמק הבכא" שעוד נזכיר. ואפשר לפרש "יחד אנכי" כלפי דוד עלאה דאית ליה להקב"ה, ואיהו יתיב ותני מאיר בני אמר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי. כטעם הקומה הכוללת שניתנה לאדם הראשון, דרשוה בשמות רבה פרק מ' על פסוק "איפה היית ביסדי ארץ", ויהיה "קלני" כנוי להפכו כאביי התם פרק גמר הדין, ופירש רש"י דדריש קללת אלהים קל לית, ואמר כי הוא חושש מכובד הראש והזרוע על יצירת איש מצטער בעונו, ולפי זה יחוש הראש על מחשבת בריאתו והזרוע על המעשה, או יפורש כובד זה על דרך זיעתן של חיות בשעה שכסא הכבוד מכביד עליהם בעת רעה, כי אמנם בעת רצון הוא נושא את נושאיו ואין לחיות עמל ויגיעה. לפיכך נהר דינור הנמשך מזיעתן יחול על ראש רשעים הגורמים להן כן. או יהיה מלשון ונקלה אחיך. או מלשון קליל לי עלמא כרבא התם, והכוונה קוצר רוח, ומקרא מלא כתיב "ותקצר נפשי בעמל ישראל". או מלשון "אשר קלם מלך בבל", על דרך "באש ה' נשפט" שזכרנו בחלק א' פרק י"ג, וכן כתיב "אני אסבול ואמלט".

**יד יהודה • ט • המשך**

שדרשו רז"ל במ"ר פ' האזינו וז"ל ד"א למה לשמי' ולארץ אמר ר"ח למה"ד וכו' כך אמרו לו למשה למה אתה מצוה לשמי' ולארץ אמר להם אני עתיד למות ואיני יודע להיכן נפשי הולכת אם לשמי' אם לארץ **[חסר]** וכו' :

**יד יהודה • י**

והוא דבר מתמיה שמבחר מין האנושי כמשה יאמר איני יודע להיכן נפשי הולכת :

**יד יהודה • יא**

אף אם נניח ונפרש שמה שאמר משה איני יודע וכו' לא היה אומר על נשמתו כי אם על נפשו החיונית מ"מ התמיה קיימת כי במעלתו הגדולה מאד לא יסופק ג"כ על נפשו החיונית אלא ודאי כדאמרן שהספק לא היה אלא פן יכנס לג"ע דרך גיהנם :

**יד יהודה • יב**

או ירצה שאמר' משה איני יודע להיכן נפשי הולכת בשביל שיוכל להיות שתלך נפשי להשתתף מרצונה בטוב עם יורדי גיהנם ובצרתם לה צר להצילם וע"כ יאות על לשון נפשי הולכת שמשמע מאליה משא"כ ריב"ז שאמר מוליכי' אותי וזה ע"ד מ"ש דהע"ה יפלו במכמוריו רשעים יחד אנכי עד אעבור (תהלי' קמ"א) :

**יד יהודה • יג**

שהפירוש יחד אנכי כי גם אני אהיה שם אלא להשתתף בצרתם :

**יד יהודה • יד**

וחלילה לו מן הנפילה שאין ההשתתפות עמה כולל בנפילתם ותיבות יחד אנכי אינן נקשרי' עם מלת יפלו אלא מוסבי' לשאני אלך יחד ואשתתף בצרה עמהם ואמנם עד אעבור שם להצילם **[חסר]** עוברי בעמק הבכא לקמן ח"ה פ"ו :

**יד יהודה • טו**

ואפשר לפרש וכו' הואיל ואתא הפסוק הזה לידו מפרשו עוד באופני' אחרים :

**יד יהודה • טז**

כלפי דוד עלאה בזוה' פ' קדושי' עמו' קנ"ב פנה אלי וחנני וכי לא הוה ליה להקו"ה בעלמא שפירא כדוד דאיהו אמר פנה אלי וחנני אלא הכי תנינן דוד אתרא

**יד יהודה • טז • המשך**

אית ליה לקי"ב"ה והוא ממנא על כמה אוכלוסין עלאין ומשריין וכד בעי קב"ה לרחמא על עלמא אסתכל בהאי ונהיר ליה אנפין וכו' ובגין דההוא דוד עלאה בעי רחמי דקי"ב"ה לאדבקא ביה אמר דוד פנה אלי וחנני ע"כ והכוונה למלכות נקראת דוד ע"ש שהיא מדתו וכידוע ומפרש הרב שכלפי שכינה אמר דוד יחד אנכי כאלו השכינה אומרת כן וכדמסיק בסמוך :

**יד יהודה • יז**

ואיהו הקי"ב"ה יתיב ותני כדאיתא בפ"ב דחגיגה (ד' ט"ו ע"ב)

לפיכך אמר דוד "יחד אנכי עד אעבור" דרך עץ החיים, בהסתלק שמירת הכרובים ולהט החרב משערי גן עדן, כי אז רוח הטומאה יעבור מן הארץ, שהוא המונע השראת שכינה בתחתונים, והרמז במסורה אעבור ג' מלאים, חד בהפטרת שמעו ותאמר לא אעבוד כי על כל גבעה. כתיב בדל"ת וקרי ברי"ש, הרי עבודה נכריה מעכבת, ולא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים. ארחי גדר ולא אעבור. כי כל ימי המרוק הוא גם כן אל מסתתר. "יחד אנכי עד אעבור". הוא התקון המקווה בזמן שכבוד ה' יהיה מלא את המשכן, וכדאמרן:

**יד יהודה • יז • המשך**

עלמא האי מבעי לי' לגופא א"כ נימא קרא מקלל מאי קללת ואימ' כוליה להכי הוא דאת' א"כ נימא קרא קלת מאי קללת ש"מ תרתי פירש"י קל לית איני קל. א"כ קלני דמתני' לאו כנוי הוא אלא קל איני כבד אני מבעי ליה. קיל לי עלמא מכנה ואינו רוצה להזכיר כבידות בעצמו ע"כ :

**יד יהודה • יח**

כטעם הקומה הכוללת הנז' בש"ר וז"ל עד שאדה"ר מוטל גולם הראה לו הקי"ב"ה כל צדיק וצדיק שעתיד לעמוד ממנו יש שהוא תלוי בראשו של אדם ויש שהוא תלוי בשערו ויש במצחו ויש בעיניו וכו' ותדע לך בשעה שהיה איוב מבקש להתוכח עם הקי"ב"ה וכו' הקי"ב"ה משיבו אתה מבקש להתוכח עמי איפה היית ביסדי ארץ מהו איפה אר"ש בן לקיש א"ל הקי"ב"ה איוב אמור לי האיפה שלך באיזה מקום היתה תלויה בראשו או במצחו וכו' ועל קומה זו מפרש הרב לשון קלני מראשי קלני מזרועי כדמסיק :

**יד יהודה • יט**

ויהי' לשון קלני כנוי להפכו והכוונה כבד אני :

**יד יהודה • כ**

ואמר כי הוא חושש וכו' ר"ל שהכוונה במ"ש השכינה קלני מראשי לומר שהיא כביכול מצטערת על מציאותו של הרשע היות איפתו תלויה בקומה הכוללת כי חוששת מכובד וצער הראש והזרוע שבקומ' שהעון גורם :

**יד יהודה • כא**

ולפ"ז וכו' ר"ל דהא דנקיט ראש וזרוע אע"פ שאפשר שאיפתו של הרשע ההוא הית' באי' משארי אברי הקומה היינו משום שראש וזרוע הם עקרי הקומה כי בראש הוא מקום המחשבה וזרוע הוא כלי המעשה והשכינה כביכול מצטערת ומתחרט על יצירת הרשע במחשבה ובמעשה :

**יד יהודה • כב**

או יפורש כובד זה שלכך השכינה חוששת לכובד הראש והזרוע של הקומה הכוללת בשביל שהראש והזרוע מכביד עצמו בעון איש על הקומה כולה :

**יד יהודה • כג**

ע"ד דמצינו גבי זיעתן של חיות הקדש שסבת הזיעה הן עונות הרשעי' הגורמי' שיכביד הכסא על החיות יען בעת רצון כשישראל עושי' רצונו של מקום ב"ה אין לחיות לא יגיעה ולא זיעה אבל הכסא נושא אותן :

**יד יהודה • יז • המשך**

אשכחיה רבה בר שילא לאליה' א"ל מאי קא עביד קב"ה א"ל קאמר שמעת' מפומייהו דכלהו רבנן וכו' א"ל השתא קאמר מאיר בני אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי וכו' ואימריה זו היא במתני' פ' נגמר הדין (ד' מו) על כי קללת אלקי' תלוי א"ר מאיר בזמן שאדם מצטער וכו' ופירש"י שאדם מצטער שפורענות באה עליו בעונו. ובגמ' שם מאי משמע אמר אביי כמאן דאמר קל לית א"ל רבא א"כ כבד עלי ראשי כבד עלי זרועי מבעי ליה אלא אמר רבא כמאן דאמר קל לי

**יד יהודה • כד**

לפיכך וכו' בפ"ב דחגי' (ד' יג ע"ב) על פסוק נהר דינור נגיד ונפק מן קדמוהי וגו' מהיכן נפיק אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מזיעתן של חיות להיכן שפיך אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב על ראשי רשעים בגיהנם שנא' הנה סערת ה' חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעי' יחול ואומר הרב דהיינו טעמא שניד'וני' הרשעי' בנהר דינור מפני שהם המה סבתו הפועל במה שגורמי' זיעה לחיות והיה זה שכרם :

**יד יהודה • כה**

או יהי' קלני מראשי לשון בזוי כמו ונקלה אחיך :

**יד יהודה • כו**

או מלשון אשר קלם שפירושו שרף והכוונה בכאן ע"ד שכתי' באש ה' נשפט ודרשוהו בש"ס כלע"ל ירד כביכול יתי' עם פושעי ישראל בגיהנם להצילם כדאית' לעי' ח"א פי"ג וכן הלשון אומרת קלני מראשי כביכול לירד לבסוף עמו לגיהנם :

**יד יהודה • כז**

וג"כ ר"ל שזהו ג"כ כוונת הכתוב (ישעי' מו) אני אסבול והיינו בגיהנם ואמלט בזה את הפושעי' שבתוכו :

**יד יהודה • כח**

לפיכך וכו' מסיים הרב הפירוש בפסוק יחד אנכי שאמר דוד בשם השכינה וכאלו היא מדברת יפלו במכמוריו רשעי' בגיהנם יחד אנכי גם אני כי שם אהיה עד אעבור להביאם לג"ע בהסר משם את הכרובי' ואת להט החרב. והרמז לפירוש זה בעד אעבור מה שמנו במסרי' ג"פ אעבור מלא ותאמרי לא אעבור (ירמי' ב') ארחי גדר ולא אעבור (איוב יט) יחד אנכי עד אעבור והכוונה בראשון שכתי' אעבוד בדליי"ת וקרי ברי"ש ולא אעבור לשערי ג"ע רק אעבוד ע"ז כי על כל גבעה גבוהה וגו' שזו היא המעכבת השראת שכינה בתחתוני' כיון שהשכינה בתחתוני' מבטלת את הטומא' שע"כ אמרו ז"ל לא נתמלא צור וכו' ובשני כמ"ש בי ארחי גדר ולא אעבור הכוונה לומר הגם שלבי נכון עם אל ואין לי עוד חלק ונחלה בע"ז מ"מ ולא אוכל לעבור כי ארחי גדר בלי יסורי והמירוק שאני סובל בעון אבותינו ואינם וככתי' הוא יתי' מסתתר והרוח הטומא' שולטת עד יעבור זעמו אמנם לעת"ל בהתיקון הכולל רוח הטומאה אני מעביר מן הארץ ואז יחד אנכי עד אעבורה :

**יואל משה**

להצלת הזולת פי' שירד לשם איזה רשע ויורד שם הצדיק מידי עברו דרך הגיהנם יקח אותו עמו וע"ז אמר דה"ע"ה כי לא תעזוב

### יואל משה • המשך

נפשי לשאול לירד לגיהנם על עוני לא' תלמדני ליתן חסידך לראות שחת לירד לשם להצילה וזהו מי גבר יחי' כאברהם ולא יראה מות שהוא גיהנם שהכל צריכין לראותו כדי שימלט נפשו של רשע מיד שאול סלה וע"כ אמר יעקב ארד אל בני אבל שאול פי' בשביל בני שנאבד מכתי' שהוא רשע אצטריך לירד שאולה לגיהנם להעלותו משם: תוכחה לזולתו מק"ו כי ומה ריי"בז היה ירא מגיהני' אנו עא"כו: לאיש אשי' כמוהו כו' כמשה איך היה מסופק אם נפשו תעלה למעל' אף אם נגיס? פי' אם נפרש על הנפש החיונית שלא אמר לו על נפש ממש מ"מ הוא
דבר תמוה על איש כמוהו אלא כדאמרינן שירד לגיהנם להציל הזולת: וז"ל יהד אנכי כו' בזוהר קדושים עמוד קנ"ב אלא הכי

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק ג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

או יפורש וכו' בסי' הקדום מפרש הרב המדרש על האזינו השמים וגו' שאמר משה איני יודע להיכן נפשי הולכת וכו' לגריעותא שהי' משה חושש שמא יכנס לג"ע דרך גיהנם והשתי' נחית הרב לפרושי' למעליותא וכוונת הדורש לומר שמעלת מר"עה גדלה כ"כ עד שלא היה חושש לקבל שכר מעשיו אלא גם אם תרד נפשו למטה לארץ בלי שכר כרוח הבהמה הוא מרוצה ולכן צוה עליה לשמים ולארץ ואמר מפקיד אני עליה את שניכם כמסופק להיכן תהא הולכת שגם אם תלך לארץ כבהמה תהא מונחת יפה ועי' סיומא דמלת' לקמן סוף פ"ז :

### יד יהודה • ב

הי' מאחז פני כסא כמאמר' ז"ל פ"ט דשב' :

### יד יהודה • ג

בתאר עצמו כמ"ש והאיש משה ענו שהוי"או של ענו היא קטנה וקטיעא הניתן לידרש כאלו כתיב עני ביו"ד :

### יד יהודה • ד

אמנם הסכימה וכו' ר"ל ואל תקשה למה שאמרנו שלכך נכתב ענו בוא"ו זעירא להורות שהיה עני במתן שכר תינח שהיה כן בדעתו של משה שלא הי' חושב את עצמו ולא מתן שכרו אבל אין להעיד עליו התורה באמת שהיה עני בזה שנראה ח"ו כאלו אין לו מתן שכר ולזה אמר הרב דאדרבא שכן הוא באמת ששכרו הרבה מאד עד שקטן העולם מהכיל ועם

### רמ"ע מפאנו

או יפורש מאמר האזינו השמים. כפי מעלת האומרו, שכל נברא בעליונים ובתחתונים לא דמה אלא ביופיו, כי אפילו בחייו היה מאחז פני כסא במה שלמעלה הימנו, ואמר כן לפי שרוח בני אדם העולה היא למעלה הוא לקבל שכר, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ שאינה מבעלי הגמול וחוזרת ליסודה, והאיש משה ענו מאד לא היה מצפה לתשלום גמול ולא עבד את המקום על מנת כך, ולא עוד אלא שמעט הכתוב בתאר עצמו ועשה לו וא"ו קטיעא הניתן לידרש עני מאד, כי לא היה חושב עצמו למאומה, לפיכך אמר כל מקום שנפשי הולכת תהא מונחת יפה, כי לכל פינות אשר יפנה רצון שוכני סנה, עצתו תקום וחפצו ישלים. אמנם הסכימה דעת עליון לדעת משה רבינו ע"ה בכתיבת הוא"ו זעירא שאמרנו, לפי שאין עולמו מקומו כי קטון מהכיל מתן שכרו, עליו נאמר מתוקה שנת העובד. ראשי תיבות מש"ה, שגם בקבר הוא לעולם דובב שפתי ישנים אם מעט ואם הרבה יאכל, שאינו מחזיק טובה לעצמו ותלה בזכות אחרים, והשבע לעשיר כמו חזקיהו שהיה עשיר בתורה ובמצות אבל היה משביע עצמו ותולה בזכותו, איננו מניח לו לישון שתלו לו בזכות אחרים. ולא יקשה למאמר עני מאד מה שנתפרסם בהפך מאומרם שאין שכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה וכלן ממשה, שהרי לא נתעשר אלא מפסולת הלוחות, ואזן שומעת מלין תבחן כי אין העושר הזה מהמין המזומן לכל האדם אשר על פני האדמה,

### יד יהודה • ד • המשך

הרב טוב הצפון לו עני הוא נגד השכר העצום הראוי לו באמת הסכימה דעת הש"י עם דעתו של משה לקרותו עני בענין מתן שכרו אבל בהיפך הכוונה שכוונת משה שאינו מקפיד על השכר וחושב עצמו בזה לעני שאין לו וכוונת הש"י שכל השכר אינו מספיק עד שעם השכר הגדול עני הוא :

### יד יהודה • ה

שאין עולמו מקומו שלא בא לעולם הזה לצורך עצמו לקבל שכר כשארי בני אדם כי קטן העולם מהכיל השכר והיתי' ביאתו לצורך העולם להמתיק הדין כמו שיבואר בסי' הסמוך :

### יד יהודה • ו

עליו נאמר מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון (קהלת ה') כי כן מתוקה שנת העובד ר"ת משה והיינו שמתוקה שנתו שבקבר ששם שפתותיו דובבת לעולם כשאנו עוסקי' בתורתו כמאמר' ז"ל כל האומר הלכה בשם אומרו שפתותיו דובבי' בקבר :

### יד יהודה • ז

אם מעט וכו' שהי' עבד ה' שלא ע"מ לקבל פרס ונמי בשכר דאתא ממילא לא היה מחזיק טובה לעצמו כמ"ש ז"ל פ"ק דברכות (די' ע"ב) כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים וכל התולה בזכות אחרי' תולין לו בזכות עצמו משה תלה בזכות אחרים שאמר זכור לאברהם

### יואל משה • המשך

תנינן דוד אמר א"ל להק"בה: חלילה לו מן הנפילה כו' פי' נפילה בגיהנם להשאר שם לידון אלא עד אעבור להציל זולת הבינונים מצרתם שני עוברי בעמק הבכא כו': ויהי קלני כנוי להפכו פי' קלני הוא לי' כובד ע"ד סגי נהור: כי כל ימי המרוק כו' וארם נדר? הוא ע"ד מ"ש ח"ב פכ"ה שבברית קודש יש ב' צנורות א' ימין וא' שמאל וכשישראל זכאין ימינו גובר ומשפיע וההיפך בהיפך: קל לית פי' אינו קל אלא כבד: בעת רעף פי' כשעושי' רצונו יתי' אזי הכסא מכביד עליהם ומאותה זיעה נעשה נהר דינור לידון בו את הרשעים וזהו הגיהנם שלהם:

**יד יהודה • ז • המשך**

ליצחק ולישראל עבדיך לפיכך תלו לו בזכות עצמו שנא' ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו' חזקי' תלה בזכות עצמו שני' זכור נא את אשר התהלכתי לפניך לפיכך תלו לו בזכות אחרי שני' וגנותי על העיר הזאת למעני ולמען דוד עבדי וע"כ מסיי' והשבע לעשיר וגו' דקאי על חזקי' שהיה משביע עצמו ותלה בזכות עצמו :

**יד יהודה • ח**

ולא יקשה למאמרנו בוי"ו קטיעא של ענו מאד כאלו כתיב עני מאד והא משה רבינו ע"ה הוי עשיר כמפורסם מאמרם ז"ל שאין השכינה שורה וכו' ונהי שהכוונה לפי דרושנו על מתן שכרו כנז' מ"מ צריך לתרץ הא גם לפי פשוטו כי חכם אין ויש יקדם? שגם בו יצדק לומר שאם משה לעושר לא שת לבו יצדק בו באמת תאר עני שהרי לא נתעשר אלא מפסולת של הלוחות כדילפי' שם

כי כל ישעו וכל חפץ שליחותו בעשרה דברים שנבראו ערב שבת בין השמשות, וכלם מעשה נסים הכין אותם החסד האלהי לתקן כל אחד בזמנו מקלקול הטבע הישר שנברא בעשרה מאמרות את אשר עיותו אדם ביקר בל ילין, ולא נתחדש דבר מהם אשר פריו יתן בעתו בצאתו מן הכח אל הפועל אלא על ידי משה רבינו ע"ה ובזכותו, וכלהו זיל קרי בי רב חוץ מהקשת והשמיר שאנו צריכים בהם לדברי אגדה, וכבר דרשו בשגם זה משה, שזכותו הגינה על נח ובניו והם בעלי ברית הקשת. והשמיר שמש גם כן בימיו לפתח על אבני האפוד את שמות בני ישראל. ולהשלים עשרה דברים מפורשים בכתוב על ההנהגה הזאת שנמסרה לו לבדו הוסיפו יש אומרים במשנה דאבות למנות עמהם קברו של משה, ובברייתא פרק מקום שנהגו הוסיפו מערה שעמד בה משה ואליהו, ואף אילו של אברהם אבינו אמרו עליו ששמש בהר סיני שתקע בו בקרן שמאל, ולעתיד לבא יתקע בשל ימין, וצבת בצבת למעשה המשכן:

**יד יהודה • ח • המשך**

עשיר דכתי' פסל לך פסולתן שלך ובעושר הזה יצדק לומר שלא היה חושש לו כי אין העושר הזה כשאר מין עושר המזומן לשארי בני אדם אבל כל ישעו וכל חפצו של משה היה שליחותו ית"ש בי' דברים שנבראו ע"ש בין השמשות להוציא אותן מכח אל הפועל ובאופן הזה נתעשר מהלוחות שהן א' מי' דברי' והיינו בהוציאו אותן מכח אל הפועל ונחשב לו זה לעושר באמת אבל העושר המדומה שהשיג ג"כ מהן לא היה חושב לכלום :

**יד יהודה • ט**

לתקן כל א' בזמנו וכו' שקודם חטאו של אדה"ר היו אלו עשרה דברי' מוטבעי' בטבע הישר ואח"כ כשנתקלקל הטבע הישר בחטאו של אדם הוצרך החסד האלקי לתקנם וע"כ בראן ע"ש בין השמשות והיה זה בכח לבד ושאח"כ יצא כל א' הפועל בזמן הראוי לו וכן פירשו המפרשי'

**יד יהודה • ט • המשך**

והכי איתי נמי בזוהי פי וירא עמו' רצ"ג :

**יד יהודה • י**

בעשרה מאמרו' שבהם נברא העולם בטבע הישר וע"כ באו ג"כ אלו הנבראי' במספר עשרה :

**יד יהודה • יא**

ולא נתחדש וכו' ר"ל שלא נתקנו אלא ע"י משה רבינו שבזכותו לבדו יצא כל א' מהם אל התקון בפועל :

**יד יהודה • יב**

וכלהו פי הארץ ופי הבאר ופי האתון והמן והמטה והכתב והמכתב והלוחות ודקרי בי רב הוא שהי' בסבת משה ובזכותו :

**יד יהודה • יג**

חוץ מהקשת והשמיר שלא הי' בימי משה ולכן צריכי' אנו לדברי אגדה לבאר שהיו ג"כ ע"י משה והיינו בקשת שהיה אות הברית לנח כבר דרשו רז"ל על בשגם זה בשר וגו' בשגם זה משה והוא הגין על נח ובניו נמצא שמשה ע"ה הי' סבה לקשת ובשמיר אמרו בפי עגלה ערופה ת"ר אבני אפוד (די מ"ח ע"ב) אבני הללו אין כותבי' עליהי' בדיו משום שנא' פתוחי חות' ואין מסרטי' עליהן באיזמל שנא' במלואותם הא כיצד כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר ומראה להם מבחוץ והן מתבקעין מאליהן וכו' נמצא שהיה השמיר בימי משה :

**יד יהודה • יד**

ולהשלים וכו' ר"ל ואם דעתך יותר נוחה במה שמפורש בהדיא בכתוב הרי מצינו כנגד קשת ושמיר שני דברים אחרי' שנבראו ע"ש בין השמשות והמה נכתבו' שהיו בימי משה והיינו קברו של משה ומערה שעמד בה והא דלעיל פ"ה במשנה שם ובפרק מקום שנהגו ובזה נוכל להשלים המנין עשר דברים המפורשי' בכתוב :

**יד יהודה • טו**

על ההכנה הזאת בתקון טבע ישר שנתקלקל שנמסרה לו למשה לבדו :

**יד יהודה • טז**

ואף אילו של אברהם אבינו שהוסיפו שם במשנה היה בימי משה כמו שאמרו עליו בפרי ר"א שמש בהר סיני :

**יד יהודה • יז**

וצבת צבת השנוי' שם היתה ג"כ בימי משה במעשה המשכן :

**יואל משה**

האומרו הוא משה רע"ה: ועשה לו ו' קטיעה פי' בפסוק והאיש משה עניו מאד כתי' ו' קטיעה י"ל עני: כי לכל פינוי כו' כי ידועה שהצדיק שאינו פוגם נפשו במותו חוזרת ליסודה למקומה שנטלה ממנה ואם הוא צדיק גדול ביותר אזי מתעלה נשמתו למעלי מן המקום שנטלה משם ע"כ א' שלמה מי יודע רוח בני האד' העולה היא למעלה פי' למעלה ממקומה שנפלה משם או היא כרוח הבהמה היורדת למטה ליסודה כך נשמתו עולה וחוזרת ליסודה הראשון ואין לה עלוי יתר ע"כ אמר משה לכל פינות אשר תפנה תהא מונחת
פי' אם היה רצונו שלא תשיג נשמתו עכשיו יותר רק תשוב לשרשה גם בזה אני מרוצה: וכולהו ז"ל קרי בי רב הוא פי' כל הי' דברים שנבראו בע"ש בה נתקדשו ונתתקנו ע"י משי' כי הוא תקון אדי פי' כל הי' דברי' שנבראו בע"ש היו בכח ולא בפועל יצאו כ"א בזמנו וע"י משי' כי הוא לא היה מהמון המזומן עיין זוהר וירא על פסוק והנה איל אחר נאחז בו כו' דאית התם וכל אינון מילין דאתבריאו בין בע"ש חוץ מקשת שהיה בימי נח והשמיר בימי שלמי' ותי' בשגם זה משה שבזכותו מגין על נח ובניו ואז היה הקשת: והשמיר ג"כ בימיו לאבני האפוד:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק ד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד · נה · נהג נו · נז · נח · נט נ ס · ס · סא · סב · סג · סד · סה · סו · סז · סח · סט · ע · עא · עב · עג · עד · עה · עו · עז · עח · עט · פ · פא · פב · פג · פד · פה

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

יסוד הדרוש הזה במאמר איני יודע נפשי להיכן הולכת שנתפרש בסי' הקודם שאמר משה כן להיותו בלתי חושש לתשלום גמול וגם אמנה כל השכר הגדול המזומן לו כאין נגד השכר הראוי לו כי קטן העולם מהכילו :

**יד יהודה • ב**

ומרע"ה בסוד פשוט כדאיתא בזוהר פי' שמות עמו' לו על פסוק וירא אליו ה' בלבת אש ר' אבא אמר האי דמשה לית לאסתכלא ביה כמתחל עילאה כתי' כי מן המים משיתיהו מן דאתמשך מן מיא דכח עילאה לא דחיל מנורא וכו' ועיין הפירו' שכתבתי ע"ז בח"ב פי"ג:

**יד יהודה • ג**

שלא הוגלם לעצמו - שנשמתו לא בא לעה"ז לצורך עצמה:

**יד יהודה • ד**

זולתי לקיום ולמשיית העולם שנברא בדין שלא יאבד כי ראתה חכמתו ית"ש לפעול להמתיקו בדין אם לא בהשתתף עמו הרחמי' של משה וז"ש אמרו בראשית ברא אלקי' בזכות משה שנק' ראשית שכי' ופי' רקנטי לו ועיין לעי' שבי': ע"כ:

**יד יהודה • ה**

האציל והמשיך משה ממים עליונים לכך הושלך ליאור שהי' ע"ז של פרעה כידוע וזה כדי להשיק במים קדושי' שלו את מימי היאור וקליפתו למעלה ולטהרם להוצי' מהם ע"י הכוונות קדושות:

**יד יהודה • ו**

ואף בשביל זה חזר הבאר בזכות משה כדפי' בזוה' אמור עמו' קכ"ו וז"ל מתה מרים אסתלק באר דכתי' ולא הי' מי' לעדה וכד הוו בעאן באר למהוי לאסתלקא דהוה שכיח עמהון דישראל כד מתלת תלת ענני' דהוו קשירי' עלה ואתקטרת הוה בהו' מית אהרן אסתלקו אינון ענני' ואסתלקו

**רמ"ע מפאנו**

ויסוד הדרוש הזה שאנו בבאורו הוא כי העולם נברא בדין ומשה רבינו ע"ה בחסד פשוט שלא הוגלם לעצמו זולתי למשתיתו של עולם שלא יאבד, כמו שקדם הרמז בזה בפסוק מן המים משיתיהו. על כן הושלך ליאור להשיק מימיו ולטהרם, ואף הבאר חזר בזכותו משמתה מרים, וכל זמן שהיתה מצורעת היה הוא המשוי מן המים העליון, משיק מן הבאר שלא ישתו ישראל מעין נרפס ומקור משחת ח"ו, והוא טעם אל נא רפא נא לה. הפליא עצה הגדיל תושיה בתפלה קצרה זו, והאריך בפירושה בסתרי התורה מורי הה"ר עזרא נר"ו, ולנו לפי כונת המאמר במקום הזה יספיק לפרש בה כי התפלל להעלות לה ארוכה תכף ומיד לצורך ישראל כאמור. עוד המלות הללו הן בגימטריא בניך רפא אלהים, על דרך ה' רופאך האמור במי מרה, וכן רפאיתי למים האלה דאלישע ביריחו, מלבד מה שצפה שעתידים לדבר באלהים ובמשה, בקש מחילה על מרים שלא דברה אלא במשה, פן ידונו קל וחומר להגדיל בעונשם של אלה ח"ו, והועילה תפלתו שלא דנו אותה אלא מקל וחומר, כי היכי דנימא ביה דיו לבא מן הדין להיות כנדון, לפיכך לא הוחלטה מרים לטומאה אלא טהרה מתוך הסגר, עיין בריש מאמר המדות, הדרן למשה כי אמנם שתפו הקב"ה לכלל הבריאה שבלעדיו לא היתה מתקיימת, ואין ריקות נמצא בעולם ואין אדם נוגע במוכן לחברו, על כן לא היה למשה רבינו ע"ה חלק ונחלה עם אחיו בכלל העולם ולא בהנהגתו, ואביו היה צדיק תמים, שכן נקרא עמרם מלשון עמר נקי ומת בעטיו של נחש, ואשתו שהיא דודתו אשר לא כתורתנו אחרי שנתחדשה הלכה, ואף לא כמנהג העולם נולדה במקום שאינו לא מארץ מצרים ולא מארץ ישראל אלא בין החומות, ובהיות מצרים מצרנית אליה עילאה ותתאה, כבר יחשב מקום בין החומות מגבולי הארץ, והיא השלימה מנין שבעים נפש ליורדי מצרים עם כבוד שכינה,

**יד יהודה • ו • המשך**

ענני' דביקי' עמהון אתא משה לאהדר לון ההי"ד עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם לקחת מתנות ודאי מיתן מתנות דהוו בקדמית' באר וענני':

**יד יהודה • ז**

וכ"ל שזה מתורץ הקושי' שכ' בחיי' במה ששלח ישראל אל סיחון מלך האמורי לא נשתה מי באר כמ"ש הכתוב בפי' חקת דודאי הכוונה לא נשתה מי באר שלו כי אם מים בכסף תתן לי ושתיתי כמבואר בפסוק פי' דברי' וכן פיי' רש"י על לא נשתה מי באר כהו' גבי מלך אדום דאין לומר שהכוונה שלא נשתה מי באר שלך בחנם דק"ש דה"ל מי בארות כמו שהקשה רש"י שם גבי מלך אדום והלא מבארותי' ועי' דאין זה כלשון לא נשתה שמשמעו לא נשתה כלל ויקשה מאין היה לישראל הבאר דהרי **[חסר]**. זה ששלחו לסיחון היה אחר מיתת מרים והירדן כמבואר בפסוקי' ויהונתן תרגם לא נבעל מי גובין ואולם הדבר מסעונו לחנם לפי דברי הזוה' שהחזיר משה הבאר בא הדבר על נכון כפשוטו:

**יד יהודה • ח**

וכ"ז ברעתה הי' משה משיק את ישראל נמי מטעם זה והיינו להיותו ממי העליוני' כי כן הבאר האח כנגד הבאר של מעלה כמפורש בזוה' בפ':

**יד יהודה • ט**

שלא ישתו ישראל בזכות מרים מעין בכסף ח"ו כ"ס שהרי פסק השפע הבב כאן מלמעלה בתוך המים:

**יד יהודה • י**

והוא הטעם שהתפלל משה תפלה קצרה כי לצורך ישראל שלא יפסק מהם שפע המים כנודע לא היה מאריך בתפלתו שיהיה זוכה שתעלה לה ארוכה תכף ומיד :

**יד יהודה • יא**

עוד במלות הללו אל נא רפא נא

**יד יהודה • יא • המשך**
לה הן בגימטרי' כמנין רפ"א אלהי' והיינו לרמז שבזכותו בתפלה זו גם כן על ישראל שישתו מן הבאר שהיו כבתחלה :

**יד יהודה • יב**
ע"ד ה' רופאיך וכו' ר"ל שכן מצינו לשון רפואה אצל מים גבי מרה ע"י אלישע וכן כאן :

**יד יהודה • יג**
מלבד טעם אחר שיש בזה והיינו שהוצרך משה להתפלל כאן ג"כ על ישראל כדי להקל בעונשם לעתיד כשידברו באלקי' ובמשה :

**יד יהודה • יד**
שידונו ק"ו ממרים שאם דברה שלא במשה לבד ונענשת כ"ש שישראל שדברו ג"כ באלקי' ע"כ התפלל ובקש מחילה על מרים :

**יד יהודה • טו**
והועילה זו תפלתו בדבר זה שלא דנו את מרים אלא מדין מדו' כמ"ש ז"ל ואביה ירוק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים ק"ו לשכינה י"ד ימים אכן דיו לבא מן הדין להיות כנדון כדי שגם אם יטעו ישראל לעתיד תועלת גדולה מזה לון להגדיל בעונשם מק"ו ממרים משום דיו :

**יד יהודה • טז**
לפיכך הואיל ודין שלה נוגע בישראל לכך לא נטמאה מרים בצרעתה אלא היתה דינה כמצורע מוסגר ונזכר עליה שאחר שבעת ימי' תטהר וזה ג"כ קולא בעונשה שלא יחול עליה שם טומאה והיינו משום ישראל שלא יחמירו עליה בדינים:

**יד יהודה • יז**
לכלל הבריאות עולם שלא היתה מתקיימת זולתו ובשביל זה בא לעולם לא לצורך עצמו :

**יד יהודה • יח**
ואין ריקות נמצא בעולם לשון מושאל מספרי הטבע והכוונה כאן שאין דבר ריק בעולם כי אין לך דבר שאין לו גבול ומפני כן מתחלק הארץ לשבטים מבלעדי משה שאין לו חלק בארץ שלא בא לעולם לצורך עצמו ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו ולא היה יכול ליטול חלק בארץ בשום אופן:

**יד יהודה • יט**
ואביו וכו' מזכיר הרב אגב זה יחוס משה ולידתו לבאר מעלתו ושמה יוכבד. אל תקרי יוכבד אלא כבודי והיא בגימטריא מ"ב, תספיק הערה במבין ולב חכם מה יגל מאד. אף לא עברתו אמו למשה אלא אחר היאוש לעת זקנתה, והיה זה בששה בסיון שבו נתנה תורה לישראל על ידו, ונקרא על שמו זכרו תורת משה עבדי, שמחצב נשמתו גורם כי היא והתורה תאומים הם, ומזל החדש סימן לדבר, ולפי שלא הוכר עוברה של יוכבד ולא עלה על דעת אישה כך, על כן נתחכם לשמא תתעבר, וחשש לגזרת היאור ושלחה מביתו תמוז ואב, וממילא הויא לה כפרה על מה שגרמנו המזמוז בעליונים, כטעם אנכי ארד עמך מצרימה. שראשי תיבות גימטריא יב"ק, סופי תיבות יו"ד ה"א וא"ו. עוד אנכי ארד עמך. ראשי תיבות ע"ב, אנכי בגימטריא כסא, ארד בגימטריא מאתים של רבוע אלהים וחמש אותיות. עמ"ך בגימטריא ק"ל שהוא רבוע הויה במלוי אלפין, מצרימה בגימטריא שכינה, הרי כל השמות קדושים הללו ירדו עמהם למצרים, ועם זה פרש ממנה החדשים הראשונים שהתשמיש קשה לולד, וכשחשבו שפסקה גזרת היאור החזירה באלול שהוא עת דודים, נוטריקון 'אני 'לדודי 'ודודי 'לי. ובו תחלת הפיוס לכפר עון, ומזלו בתולה שמורה לבעלה כי שבה לימי עלומיה, ואף על פי שעברו עליה כמה חדשים לעבורה, לא הכירו בה כבתולה זו שרחמה צר, כי חומר אותו העובר שבמעיה היה מן האורה של מעלה כמאמרם ז"ל על פסוק ותרא אותו כי טוב הוא. ולא הוכר עוברה שכן מקומו אינו מן המדה, וילדה בשבעה באדר, תחלה לחדש העשירי, דבעשר דרגין אשתכלל, ודכוליה עלמא כסבורים היו שילדה למקוטעים, והאמת שחדש טבת היה לו שמיני לעבור שהכל מסתכנים בו, והוא מלשון ובת טות, כי שווי המבטא יסבול חלוף האותיות ומשמעו ענוי נפש, או תהיה מלה מורכבת טב בת, כאלו פסקה טובה ועמדה מלדת, כל שכן בתוקף השעבוד שהיתה הקטיגוריא מתגברה נגד מושיען של ישראל. ותצפנהו שכינה שלשה ירחים, שאמרנו שמדת הדין מתוחה בעולם תמוז ואב וטבת כדברי הזוהר, שלא יגן זכותו לעכב חרבן הבית כדי לשפוך חרון אפו על העצים ועל האבנים, וכשנולד נתמלא הבית אורה כדאמרן, והרמז בשג"ם כמו שזכרנו בו בפרק הקודם, וכאן

**יד יהודה • יט • המשך**
הגדולה ולדרוש כל מה ששייך לזה :

**יד יהודה • כ**
ומת בעטיו של נחש כדאית' בפ' במה בהמה :

**יד יהודה • כא**
אחרי שנתקדש' הלכה שקודם מ"ת היה מותר בדודתו כדאית' בפ' ד' מיתות ונתחדש' הלכה זו באיסור דודתו בשעת מ"ת:

**יד יהודה • כב**
ואף לא כמנהג העולם שגם האומות נהגו איסור בזה עם שאינן מצווין ע"ז:

**יד יהודה • כג**
נולדה במקום וכו' בפ' יש נוחלין (ד' קכ"ג) בעא מיניה אבא חליפא קרויא מר' חייא בר אבא בכללן אתה מוצא שבעים ובפרטן אתה מוצא ע' חסר א' וכו' א"ר חמא ב"ח זו יוכבד שהורת' בדרך ולידתה בין החומות שנא' אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים פירש"י זו יוכבד ולכך לא פרט בה שהרי עדיין לא יצאת לאויר העולם אלא עובר במעי אמה היתה בכניסתה למצרים ע"כ ס"ל ליה ז"ל דהא דלידתה בין החומות היינו לתרץ הקושיא שבפרטן אתה מוצא וכו' אבל הקושיא מתורצת מהורתה הורתה בדרך לבד וכ"כ רש"י שם (ד' ק"ד) וז"ל והא דלא קחשיב לה בהדיא לפי שלא באה למצרים אלא בבטן אמה ולידתה בין החומות כלומר בתוך מצרים ומשום דקאמר בדרך גבי הורתה קאמר נמי בין החומו' גבי לידתה ואפשר לומר עוד על פי דרכו דבין החומות דוקא ולא הוצרך לסיים מלידתה בין החומות אלא משום שכן הוא האמת והכי גמירי ליה:

**יד יהודה • כד**
וכו' שלכך מפרש רש"י בין החומות בתוך מצרים משום שכן מורה פשטא דלשנא דפסוק אשר ילדה אותה ללוי במצרים ועיין בפ' ויגש ועם עצת הרב דהא דמסיים ולידתה בין החומות הוא לצורך פירוק' דבעיא והיינו משום אם היתה לידתה במצרים ממש לא היה הכתוב עוזב סכום וכלל המנין משבעי' בשביל שהיתה עובר במעי אמה קודם שבאו

**יד יהודה • כד • המשך**
למצרים דיותר ראוי למיזל בתר הלידה שהיתה במצרי׳ אבל להיות שגם לידתה לא היתה במצרים ממש אלא על המצר מקום שאינו לא א״י ולא ממש מצרים ע״כ ראה הכתוב לכלל אותה במנין שבעי׳ בשביל הורתה כי א״א לחשוב אותה במנין ילודי מצרי׳ כי לידתה לא היתה במצרי׳ ממש ומ״מ כיון שאין לחשוב אותה ג״כ בתוך ילודי א״י לא פרט אותה הכתוב ונ״ל לפ״ז דהא דקאמר הכתוב אשר ילדה ללוי במצרים היינו על מיצר מצרים ולא ממש במצרים:

**יד יהודה • כה**
ובהיות מצרים וכו׳ ר״ל דוודאי שכן הוא שגבול א״י הוא עד מצרים ומורה ע״ז השם מצרים שהוא לשון מצרנות שהרי הוא שני לא״י למעלה ולמטה כמ״ש הציוני בפי׳ תולדות וז״ל כי א״י הוא חלק הקב״ה וחלק עמו מן הארבעי׳ ארץ מצרים שני לה ובזה יובן עליה שהוא מלשון מצרים וכן שר של מצרים שני במרכבת שוכני סנה שנאמ׳ וירכב אותו במרכבת המשנה ע״ש ובהיות כן נחשב המקום בין החומות למיצר וגבול א״י והוא המגביל א״י וארץ מצרים:

**יד יהודה • כו**
עם כבוד שכינה בב״ר בפרקין ר״ח איתי שרא האלים השמן ואמר הרב שהייתה חופף על הגמ׳ כי יתכן

**יד יהודה • כז**
יוכבד שאותיותיה הן חתימת כבוד כנוי לשכינה וגם שם יוכבד הוא בגימטרי׳ מ״ב כבוד השם מ״ב המתבאר בתקוני׳ שממנו נובע השם מ״ב של שבע תיבות שהשכינה כלולה מהן וע״כ נקראת בת שבע כידוע מספרי המקובלי׳ וממילא מובן שהיה השלם התקון:

**יד יהודה • כח**
אף אחר היאוש שנתיאש מלהוליד עוד להיותה בת ק״ל שנה:

**יד יהודה • כט**
ויהיה זה שנתעברה ט׳ בסיון כי ממנו עד ז׳ לאדר שנולד משה הם ט׳ חדשי׳ שלימי׳ וביום ז׳ מחדש העשירי נולד כמו שיבו׳ בסמוך:

הבי״ת שמושית והשאר מפורש בתרגום יונתן בשלשה מקומות בסוף שירת דבורה, ובדברי דוד אחרונים בפסוק ואור החמה יהיה שבעתים. כי מיום הולדו האירו מ״ט שערי בינה הרמוזים במלת שבעתים, שהם כפלי השביעיות זו על זו, והם אמנם נסתמו לו להבל ביום חמשים ללידתו שבו מת, כי בהבל בא בלתי מוגלם כאמור, ולסוף ק״ל שנה כתיב שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל, כי הוצרך להגלם בפועל דרך שיתה בחסד גמור שלא מטבע המחצב, ולפי שאין המים נגלדים אלא בצפון מקום הגבורות, לפיכך נזכר בו אלהים וחמש הויות לחמש גבורות הן בגימטריא ק״ל שנים. ונקרא שת בהגלם והתפשט השער החמשים שהוא עצמו שם אהיה משלים המ״ט פנים של תורה להיות ע׳, ולא עוד אלא דבמנינא זוטא יש בו מ״ט פנים טהור ומ״ט פנים טמא, אבל במנינא רבא כלו טהור, ומהם נתפשטו שבע מאות סדרי משנה שונים בימי רבי יהודה בן בתירא בפרק אין דורשין כמנין שת, ונדבר בם לקמן בפרק ט׳, ותמן נמי איכא דמתני שש מאות הבל שתי פעמים, היינו ה׳ פעמים ב׳ הרי י׳, ועוד י׳ פעמים שלשים שלש מאות כדלעיל בסוף החלק השני גבי משה שהוא שני להבל, ולמשה רבינו ע״ה נזדכך אותו הזרע המוגלם מעין האורה של מעלה, כדי שיהיה מוכן אל החמדה הגנוזה ולא יטרידהו צורך המזון לתמורת הניתך, ונדבר בו לפנינו בפרק ט׳. וחמשים שערי בינה חסר אחד נפתחו לו בחייו כאור שבעת הימים של מעשה בראשית מקובץ יחד, וז׳ פעמים מ״ט הם שמ״ג. עוד טוב הוא שנולד מהול, ובי״ד באדר הטיפו ממנו דם ברית להשבית אויב בימי מרדכי ואסתר, כשם שזכותו הגינה לדור המבול מספר שני חייו, וכל אותם השנים נתעסק נח בבנין התיבה. ותקרא שכינה שמו משה שהוא דולה וממשה את ישראל ואת כל העולם ממים רבים, ובטל גזרת היאור שנתקיימה בעצמו ביום שנולד, ואית דאמרי בכ״א בניסן הושלך שם לסוף מ״ד יום, לפיכך נהפכו במצותו מי היאור לדם, ובו ביום לסוף פ׳ שנה ניצולו ישראל על הים. ואף הוא לא נענש אלא על המים לפי שחטא בחק עצמותו, וכשאול בחק המלכות לדרך הפשט, או בחק השבט לבעלי אגדה, שלא נמסרה מחיית עמלק אלא ביד בנימין שלא השתחוה לעשו כיתר אחיו, שעדין לא נולד בשעה שהוא עבר

**יד יהודה • ל**
שמתלבש כשמתו וגו׳ צריכה נשמתו מיסוד אבא שבשער וממילא נשמתו התחתונים היו תאומים כד״ש הרב בתחלת יונת אלם פ׳ ו׳ שלכך נקרא משה איש האלקי׳ והיינו מחציו ולמטה איש ומחציו ולמעלה אלקי׳ כי שם התורה עיקר דכיא ומשה עולה אל האלקי׳ וגם זכה לתורה ע״ש ולעי׳ ח״ב פע״ז:

**יד יהודה • לא**
ומול חדש סיון שהוא תאומים:

**יד יהודה • לב**
ולפי וכו׳ בגמ׳ דסוטה (ד׳ י״ב) וילך איש מבית לוי להיכן הלך אמר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון שראה שאמר פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלין עמד וגירש את אשתו כו׳ והיינו לפי שלא הוכר עוברה ולא עלה על דעת בעלה שהיא מעוברת שאלמלא כן לא היה משלחה מ״מ חשב שמא תתעבר אח״כ ויהיה לשוא אתנו בעמלנו:

**יד יהודה • לג**
ונתעלה ע״י גרושין זה תמצא כפרה על מה שהוצרכו הירידין עלאין להתכבד ולירד למטה:

**יד יהודה • לד**
המחוזו פי׳ כדוד כמו בתמוזו מועד דף י״ט ועיין בערוך ור״ל שברין זה בשם החדש תמוז:

**יד יהודה • לה**
כטעם אנכי ארד עמך מצרימה שאמרו עליו בזוהר פי׳ שמות עמו׳ ו׳ דכל קדישין עלאין מתחלין ורתיכין כלהו נחתי עם יעקב וכריית ה׳ בפסוק הא בדרך פרפראות לחכמה שכן

**יד יהודה • לו**
ר״ת שלו יס״ק שמרו ידוע כמבואר לעי׳ ח״ב פ״ג

**יד יהודה • לז**
ועוד ר״ת של אנכי ארד עמך בגימטריי ע״ב רמז לשם הויה במלוי ד׳ יודין יו״ד ה״י וי״ו ה״י שעולה ע״ב כמבואר בזוהר פי׳ ויק׳ עמו׳ ש״ח על פסוק הנה ה׳ רוכב על עב קל וגו׳ רמז לשמו קדשו ממלו לכבי אהוי בגי׳ כמאחד בני ר״ה והיינו רבוע של שם אלקים כזה א׳ א״ל אל״ה

**יד יהודה • לז • המשך**

אלהי"י אלהיי"ם שעולה בי"ר ר' וע"ה ה' אותיות של שם אלקי' הם ר"כ:

**יד יהודה • לח**

בגימ' ק"ל שהוא בגימטרי' רבוע של שם הויה במלוי אלפין שם מ"ה יו"ד. יו"ד ה"א. יו"ד ה"א

לפניהם וישתחו יעקב וכל נשיו הנה וילדיהן, ואף על פי שכלם לא השתחוו אלא לשכינה כדברי הזוהר דדריש והוא עבר לפניהם. כדתנן אני והוא הושיעה נא, והדר וישתחוו. וכלם כמוהו, מכל מקום יש בו משום מראית העין, כי הא דפרצופות המקלחות מים לא ישחה וישתה, והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה:

**יד יהודה • לט • המשך**

בנדה:

**יד יהודה • מ**

וכשחשבו שבספר וכו' בגמ' אמרו שהלך בעצת בתו כשהסירם עמדו כולן וגירשו את נשיהן אמרה לו בתו אבא קשה גזרתך יותר משל פרעה שפרעה לא גזר אלא על הזכרים וכו' עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשיהן ומ"מ משמע ליה לרב שעיקר הטעם היה מפני שחשב שפסקה הגזרה :

**יד יהודה • מא**

באלול כידוע מגמ' שם שהיתה יכולה לחזור ג' חדשי' לעיבורה :

**יד יהודה • מב**

ועם קבלת הפיוס שישראל מפייסין ומתרצין בכל שנה הב"ה את אבינו שבשמים ומשתעי' בתפלה ותחנוני' לכפר עון:

**יד יהודה • מג**

ומזלו בתולה המורה ומרמז עליה ששבה לימי עלומיה במה שלא הכירו בעיבורה כבתולה חתומה והטעם שלא הכירו בעוברה הוא להיות גם:

**יד יהודה • מד**

החומר שלו מן האורה של מעלה כדאית' בזוהר פי שמות עמוד ל"כ"ח ע"ב ר' יצחק אמר באהרן ובמרים לא כתיב בה זיווג אביהם בתורה ובמשה כתיב ויקח את בת לוי להורות שהשכינה נקראת על שם לוי ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכינה והוליד למשה ההי"ד ויקח את בת לוי ולפי' כת' ותרא אותו כי טוב הוא וכו' פי' שאפילו מצד החומר של משה שתף השכינה עמו והוא שדרשו רז"ל על ותרא אותו כי טוב הוא שנתמלא כל הבית אורה:

**יד יהודה • מה**

לא הוכר העובר כנ"ל זה להיות מקורו אינו מן האשה שגם חלק השכינה בהחומר ועיין סוף פי' של"ח:

**יד יהודה • מו**

הילדה בשבעה באדר והטעם משום שנעשה באדר משלמו הט' חדשי העיבור כדלעי' והיה יום השביעי תחלה לחדש העשירי לרמזו דכל' עשר ספירין אשתכלל כדאית' בזוהי' שמו' עמו' ל"ז ח"ר ויתכן בעשרה דרגין אשתכלל דכתיב בכל ביתי נאמן הוא ולא נאמן ביתי זכאה חולקי' דבר נש דזכי לאחיד כדין עלוי:

**יד יהודה • מז**

דכ"ע היו סבורי' וכו' רש"י ז"ל בחומש כתב ולא יכלה עוד הצפינו שמנו לה המצרי' מיום שהחזירה והיא ילדתו לששה חדשי' ויו' אחד שהיולדת לז' יולדת למקוטעי' והם בדקו אחריה לסוף תשעה אמנם בגמ' שם אית' דלא מנו מצרי' אלא מדאהדרה והיא הות מעברא תלת ירחי מעיקרא והרא"ם תמה על רש"י וכת' שהתוס' תרצו שבספר האגדה של דברי הימי' כתו' כדברי רש"י ומחולק על התלמוד שלנו והרב במשך אחר הגמר' ומפני מה שכתוב בד"ה דעתו שלא לבד המצרי' אלא כ"ע הי' סבורי' שילדה

**יד יהודה • מז • המשך**

למקוטעי':

**יד יהודה • מח**

והאמת לא כן היה אלא נולד לט' חדשי' שלמי' והיה חדש טבת שהסכנה מצויה בו כמו שיבו' בסמוך שמיני לעבורו שכל העוברי' בבטן המלאה מסתכני' בו להיותם חלושי כח בחדש השמיני כמבואר בספרי הרפואה וכן אמרו רז"ל כנ"ל ומפני כפל הסכנה הוצרכה השכינה לצפון אותו בחדש הזה כדמסיים בסמוך:

**יד יהודה • מט**

והוא מלשון ובת טות ר"ל שהשם טבת מורה על הסכני' שהוא כמו טות שפירושו צער ועינוי כמו ובת טות (דניאלו') שפירושו ולן בתענית:

**יד יהודה • נ**

כי שתי האותיות כמו שהן שוי' במבטא והמוצא מ' יסבול השנוי והחלוף ולכך מתחלפי' הבי"ת והו"ו זו עם זו:

**יד יהודה • נא**

טב בת ר"ל הטובה פסקה וזה מפני סכנת החדש כאלו עמדה מלדת שלא תלד משה:

**יד יהודה • נב**

כ"ש שהיתה סכנה רבה בדבר מפני הקטיגורי' שהית' מתגברת משר של מצרים למעלה בעת העיבור כנגד מושיען של ישראל ולכך מפני הכוחות גדולות ועצומות ותצפינהו השכינה שהיתה פורסת כנפיה עליו להגן בעדו והוא מבואר שלח לך עמוד ש"ל וז"ל ותצפינהו תלתא ירחי אלין תלת ירחין דדינין קשיין שריין בעלמא ומאי נינהו תמוז ואב וטבת מאי קא משמע גבי' דהא כמ' משה לעלמא שכיח הוה הוא לעלמא ועל דא אזדמנת בי' שכינת' מן יומא דאתיליד וכו' מפרש ותצפנהו שלשה ירחים לא רצופי' ואחר הלידה כפשוטו כ"א כפרדי' וקודם הלידה:

**יד יהודה • נג**

שלא יגן זכותו ר"ל שאל תאמר שזכות משה היה כדאי להגן נגד מדת הדין והסכנות שנעשו בחדשי' הללו כי אדרבה היא הנותנת שהוצרכה השכינה לצפון אותו וזכותו שלא יעכב זכותו לעתיד את חורבן הבית שהי' בחדשי' הללו להיות החורבן לזכות ישראל לשפוך חרון אף על העצי' והאבני' כמ"ש ז"ל בפסוק כלה ה' חמתו ויצת אש בציון:

**יד יהודה • נד**

וכרמז של הזוהר הזה הוא בפסוק בטעם הוא כבד :

**יד יהודה • נה**

וכאן הבי"ת שמושית ר"ל בפי' הקדים מרומזו משה באותיות בשם שהוא בשמו' משה אבל כאן בדרושינו זה הרמז באותיות ש"ם לבד והבי"ת אינה שרשית כ"א שמושית ולכך אינה נחשבת והיינו שהית' מאירה בו כאור של שבעת הימים שהיתה שמ"ג פעמי' כדמבי' בסמוך וענין זה הוא בזוהר פי פינחס עמו' שכ"ו

**יד יהודה • לח • המשך**

וא"ו. יו"ד ה"א וא"ו ה"א שעולה ק"ל כמבואר בזוהר שם:

**יד יהודה • לט**

ועם זה ששהה עיבורו לשאול נתעכב חודשן ששה פירש מן האשה ג' חדשי' הראשוני' שהתשמיש קשה לו כמאמרם ז"ל

**יד יהודה • נה • המשך**

בשם הוא שדי בשם זה משה ודאחי קרא לא בשם אלא קריאת ספר בי מן בשם לבסמא מלה אמר למרתי שים זה הנעל וכוי והכוונה לענין זה וכן מפרש בספר הפליאה:

**יד יהודה • נה; נו**

והשאר אותיות של שם עצמים מפורש' בתרגום יונתן שתרגם סוף שירת דבורה על פסוק ואוהביו כצאת השמש בגבורתו ורחמוהי צדיקייא יהון עתידין לאזהרא כזיהור יקר' על חד תלת מאה וארבעי' ותלתא כמיפק שמשא בגבורתי' וכן תרגם בדברי דוד האחרונים על פסוק וכאור בקר יזרח שמש (שמואל ב' כ"ג) וכן על פסוק ואור החמה יהיה שבעתי' כאור שבעת הימים (ישעי' ל') ועיין מאמר חכ"ם ח"ב סי' ד"ה והמנין של שמ"ג מורה שאל משה הוא:

כי מיום הולדו האירו מ"ט שערי בינה כמ"ש ז"ל על פסוק ותחסרהו מעט מאלהים חמשים שערי בינה חוץ מאחד שנמסרו למשה והם רמוזי' בפסוק ואור החמה יהיה שבעתי' שפני משה כפני חמה ואורו הוא שבעתי' פירוש ז' פעמי' ז' שהם מ"ט וסיפא דפסוק כאור שבעת הימים היינו ז' פעמי' מ"ט שעולי' שמ"ג וכדמסיק בסמוך ועיין מאמ' חכ"ם שם:

**יד יהודה • נז**

נסתמו לו להבל וזהו שג"ם זה הבל שמשה היה גלגול מהבל ושת הרמוזי' בר"ת משה כידוע:

**יד יהודה • נח**

שבו מת כדאית' בב"ר הבל מהי' שלא עשה הבל בעולם יותר מחמשים יום והיינו כנגד חמשי' שערי בינה ומשנכנס לחמשי' מת:

**יד יהודה • נט; ס**

בלתי מוגלם ונתבסם כי נולד מצד האורה:

דרך שיחה דרשי' את מלשון איתן ותקיף והיינו שטבע מחצב נשמתו של שת שהי' הבל לא הי' ניתן להתבסם וכפי' אבל החפץ חסד עם העולם ולזכותו הביא שת לעולם תחתי' הבל ונתבסמה נשמתו פי' שיורד דרך פתחי החסד לצורך העולם וזהו כי שת לי אלהי' זרע אחר שלא כטבעו של הבל דרך שיחה תחתיו:

**יד יהודה • ס**

ולפי וכוי לשון זוהר בראשית עמו' י"ג דהא מסטרא דצפון אתגלידו מייא ר"ל שמחסד נעשה דין בצפון וכבסוף המשל דומה עוד יותר והיינו שהגם שהחסד הלז גדול ורב הוא אל העולם בזה שהביא שת לעולם מ"מ גבי דידיה ולגבי מחצב נשמתו דין הוא במה שנגלדים המים ונתגשמו החסדים גביה:

**יד יהודה • סא**

וחמש הויות ר"ל שהי' בזה חסד ודין וידוע שהחסדי הם ה' והגבורות ה' נמצא שהי' הויות שהם חסדים וכל א' עולה כ"ו כמנין שם של הויה עולים ק"ל רמז שלאחר ק"ל שני' נתרבו החסדים ונתגלם שת:

**יד יהודה • סב**

ונקרא שת עו' מטעם אחר והיינו לרמוז עליו' תלת סדר משנה כמנין שת שמתפשט ממנו:

**יד יהודה • סג**

השער החמשים שהוא בו מת :

**יד יהודה • סד**

שם אהי' בגימט' כ"א ועם מ"ט שערי הקודמי' לו עולה ע' הלא הם ע' פני' לתורה ולא עוד לא זו שמעלי' המ"ט פנים למנין ע' אלא

**יד יהודה • סד • המשך**

שאותן מ"ט פנים הכלליי' בו נתעלו להיות כלן טהורי' כי במנין קטן מ"ט יש מ"ט פני טהור וכנגדן מ"ט פני טמא וכשעלו לע' ע"י השער החמשי' הם כלן טהורין כי אין במנין הע' פנים שום פן טמא כנגדן:

**יד יהודה • סה**

ו' מאות סדרי משנה והיינו בכל פן ו' סדרי' כמו שיבא לקמן פ"ט סינבי בפי אין דורשין (ד' י"ד) גבי י"ח קללות שקלל ישעי' את ישראל משען אלו בעלי מקרא ומשענה אלו בעלי משנה כגון ר' יהודה בן בתירא וחבריו מפליגי בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר ז' מאות:

**יד יהודה • סו**

הבל שתי פעמים שהבל עולה שלש מאות ושתי פעמי' הוא ו' מאות ורמזו למשה שהוא שני להבל וממנו נתקדשו הש מאות סדרי':

**יד יהודה • סז**

גבי משה שעולה ס' רבוא על הדרך הזה :

**יד יהודה • סח**

שהוא שני להבל מוסב לעיל למ"ש הבל שתי פעמי':

**יד יהודה • סט**

ולמרע"ה בשביל זה נמי כדי שיהיה מוכן אל התורה וההתפשטות ת"ר סדרי משנה נוצרך אצלו אדה"ר המתגלם ע"י שת כאמור:

**יד יהודה • ע**

וחמשי' וכוי מיומא דאתיליד היינו כמ"ש לעי' כי מיום הולדו האירו מ"ט שערי בינה:

**יד יהודה • עא**

כאור שבעת הימים משי"ח דפסוק של ואור החמה יהי' שבעתי' והיינו מלת שבעתי' שהם כפל של שביעיות זו על זו כרמזו מ"ט ואלו הם כאור שבעת הימים ביחד דרשינן ז' פעמי' מ"ט שהם שמ"ג בהכרתי במלה שבשם הבי"ת שימוש כמו לעי':

**יד יהודה • עב**

עו' אמרו ז"ל שם בגמ' על ותרא אותו כי טוב הוא שנולד מהול ממלא ביום מילהו היה בי"ד באדר וזה היא שעמדה לישראל בו' ביום בימי מרדכי ואסתר:

**יד יהודה • עג**

כשם שזכותו הגינה בתחלה לדור המבול ק"ך שני' כמו שדרשו רז"ל על בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרי' שנה זה משה עו' דרשו ז"ל והיו ימיו מאה ועשרי' שנה על דור המבול שהאריך להם הקב"ה ק"ך שני' שהי' נח עוסק בבנין התבה אולי ישובו ושני הדרושי' אמתי' שזכות משה גרם שהאריך הש"י לדור המבול מספר שני חייו:

**יד יהודה • עד**

ותקרא וגו' הכוונה ג"כ על השכינה שקראה שמו משה על שם שהוא דולה ומשה את ישראל וכל העולם ממימי החסד העליוני והוא כי מן המים משיתהו בשביל כל העולם כלו כמו לעי' :

**יד יהודה • עה**

ובטל גזרת היאור כדאית' בפרקי ר"א שאמרו החרטומי' אל פרעה שעתיד גבר אחד להולד והוא יוציא את ישראל ממצרים והשיב פרעה ואמר השליכו ליאור ג' שני' ושגם שכה השליכו ליאור עד שנולד משה ומשנולד אמרו לו הרי נולד והוא כמוס ביניכן א"ל הואיל ונולד מכאן ואילך אל תשליכו את הילדי וכוי וזה כדעת הזוהר שזכרנו שמה שכתיב ותצפנהו שלשה ירחי הי'

**יד יהודה • עה • המשך**

קודם הלידה דאלו לפי פשוטו לא השלך עד לאחר ג׳ חדשי׳:

**יד יהודה • עו**

ואית דאמרי וכו׳ שם בגמ׳ מפני׳ דר׳ פפא אמר אותו היום כ״א בניסן היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע מי שעתיד לומר לפניך שירה על הים ביום הזה ילקה ביום הזה:

**יד יהודה • עז**

לסוף מ״ד יום ש״ס ר׳ אחא בר חנינא אמר אותו היום ששה בסיון הוא וכו׳ בשלמא למ״ד ששה בסיון משכחת לה ג׳ ירחי דאמר מר בשבעה באדר נולד משה וכו׳ ומשבעה באדר עד שש בסיון תלתא ירחי אלא למ״ד כ״א בניסן היכי משכחת לה אותה השנה מעוברת היתה רובו של ראשון ורובו של אחרון והאמצעי שלם והנה לכ״ע הי׳ מן יום הלידה עד כ״א בניסן ע״ב יום אמנם לדרשת הרב נ״ל דהא דהוצרך הגמר׳

**יד יהודה • עח**

לומר אותה שנה מעוברת היתה היינו לפי מה שאמרו ותצפנהו שלשה ירחים אחר הלידה אבל לדעת הזוהר דמפרש בצפון קודם הלידה לא קשה מידי וי״ל דר׳ חנינא בר פפא כזוהר ס״ל ואין צורך לדחוק ולאוקמי בשנה מעוברת ולפ״ז אין בין יום הלידה ליום שהושלך ליאור אלא מ״ד יום כ״ג מאדר וכ״א מניסן:

**יד יהודה • עט**

להם שהן אותיות מ״ד :

**יד יהודה • פ**

ואף הוא מזה הטעם עצמו שאמרנו שהיה משה מן המי׳ העליוני׳ חסדי׳ בהעלמי׳ לכך נלקה על המים במי מריבה שהי׳ לו להזהר ביותר בעסקן המים להיות עצמותו מן המים העליון והוא לא עשה כן אלא חטא בחק עצמותו וכדמסיק:

**יד יהודה • פא**

כשאול בשמואל על גב ואמר לו השי״י נחמתי כי המלכתי את שאול ואמר רז״ל שאול באחת ועלתה לו דוד בשתי׳ ולא עלתה והיינו בעיני לפי שחטאו של שאול הי׳ נוגע בחק המלכות כי עקר מלכותו היה ראוי להכרית ולהקות את זכר עמלק ולפי׳ עלתה לו וזה לפי הפשט וכמ״ש הבעל עקרי׳ ומהר״א והמשילו הענין לשני סובבי המלך האחד מעל בכתיבת שטר מזייף והשני חטא בדבר ערות בזר ופסק המלך על הראשון להעבירו ממלכותו כיון ששקר בה והשני הניחו המלך שאע״פ שחטא בדבר עבירה כאמן הוא במשפט וכך שאול שחטא בענין המלכות במה שנמשך להיותו מלך אמר השי״י נחמתי וגו׳ לא כן דוד שחטא בדבר אחר שאינו נוגע בענין המלכות:

**יד יהודה • פב**

או משמואל הואיל ומחק שבטו בנימין כפי התורה כמ״ש ז״ל מסורה אגדה בידינו שאין אומה זו נופלת אלא ביד בניה של רחל שלא יסתבכו בעדרי הצאן ואמרו ז״ל במדרש גבי מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה משום דאתי מבנימין שלא השתחוה לעשו שהוא וזרעו יכלה לבניו בנימין לבדו למחות את זכר עמלק שבא מזרעו של עשו שלא השתחוו לו כדאית׳ בזוה׳ וישלח ע׳ שנ״ב על פסוק והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה וגו׳ ר׳ אלעזר פתח כי לא תשתחוה לאל אחר וכי יעקב דאיהו שלימו דקדישא דאתבחר חולקי׳ שלימת׳ דק״בה וישתחו וקריב לגביה יתיר היאך סגיד ליה להוא רשע דעשו דאיהו מסטרא דאל אחר ומאן דסגיד ליה סגיד לאל אחר וכו׳ עד סוף המאמ׳ והוא עבר לפני׳ מאי והוא דא שכינת׳ דכות אזלא קמיה כרע וכו׳:

**יד יהודה • פג**

דריש מלת והוא ע״ד דתנן בסוכה אני והוא וכו׳ שמרמז על השכינה:

**יד יהודה • פד**

וכולם כל בית יעקב נשיו ובניו שהשתחוו לא השתחוו לעשו כ״א לשכינה כמו יעקב וא״כ יקשה מאי רבות׳ דבנימין:

**יד יהודה • פה**

מ״מ אעפ״י שכן הוא שכל ההשתחויות הי׳ לשכיני׳ לבדה ולא חטא שאפי׳ השבטי׳ בזה באמת מ״מ יש בזה איסור מראית העין כי הא דאמרינן בפ״ק דע״ז מעיין המושך לפני ע״ז לא ישחה וישתה מפני שנרא׳ כמשתחוה לע״ז בשלמא דאי מיקלתי׳ מיא לא יניח פיו על פיהי׳ וישתה מפני שנרא׳ כמשתחו׳ לע״ז וכיון שהיה בהשתחויות שלהם משום מראית העין הקב״ה מדקדק עם הצדיקים ע״כ לא נמסרה מחיית זרע עמלק אלא לבנימין לבדו:

**יואל משה**

להשיק מימיו כו׳ כי היא היתה? ע״ז של פרעה וז״ש לרחוץ על היאור שהלכה לרחוץ מגלולי בית אביה וזהו על היאור שהיה גלולי
אביה ועל כו׳ ביטל רצונו להוציא ניצוצי קדושה הנבלעי׳ בקליפות ע״ל ים מנין יו״ס כי גם יוסף הכניע טומאת היאור אל נא רפא נא בגי׳
שלא ישתו ישראל מעיין נרפש כו׳ בעודה מצורעת: שעתידי׳ לדבר כו׳ פי׳ ישראל עתידים לדבר באלהים ובמשה פן ידונו ק״ו ממרים שלא דברה אלא במשה נעשה מצורע ישראל באלהי׳ ובמש׳ עא״כו ע״כ התפלל על מרים והועיל׳ תפילתו שלא דנו אותה אלא מקו״ח כמ״ש רש״י ואביה ירוק ירק בפניה וגו׳ ק״ו לשכינה י״ד כי דיו כו׳ לפיכך לא הוחלט׳ למרים ו׳ להסגר ו׳ להחלט ואח״כ נטהר׳ אלא הוטהרה מתוך הסגר: ואין אדם נוגע במוכן כו׳ מילת׳ אגב אורחא קמ״ל אותיות במו״כן היא אותיות שניות לשם אלהי׳: שנקרא עמרם כו׳ פי׳ שהיה לו כל המשך? אור מעמר נקי׳: אשר לא כתורתינו כו׳ כי אז היה בשמט׳ חס״ד לאברהם והיו כמלאכים ע״כ לא נאסרו בה אייתי׳ בכ״י שמתחלת הבריאה היה העולם ראוי להשתת מקין כי הוא היה בסוד נקודה דהיינו אור פנימי אבל הבל היה בסוד מקיף דהיינו הארה וע״כ בהיותו קין אור פנימי נבלם בתוך כלי יות׳ מהבל היה ראוי לתיקון ע״הו ואח׳ חטא קין בא הבל במקומו ומשה כולל משניה׳ וע״כ נקרא איש אלהים איש מצד שת ואלגי׳ מצד הבל וגם
זה טעם שקלסתר פניו דומה לאברהם שמטת חס״ד ע״ד אחז״ל קין נשא אחותו חסד הוא כי בשמטתו לא היה לערוה שליטה ולא היה שום איסור ערוה וע״ש שמעתי בשם מו׳ חמי מק״ק פריסק? ע״ה בכוונת הגמ׳ שאמרו אחז״ל קין נשא אחותו עולם חסד יבנה מה תיר׳ בזה ולפי הקדמ׳ זו הנ״ל מבואר היטב כי בתחלה עולם בשמטת חסד ולא נתנה התורה ולא היה צריכין לתורה כו׳ ע״ש: מיצרני אליה פי׳ מצרים: שלמעלה בסטרא קליפת נוגה סמוך במיצר אצל א״י שלמעלה הקדוש וכן למטה: ומזל חדש פי׳ חדש סיון מזלו תאומים: ושלחה מביתו תמוז ואב היינו ב׳ חדשים שהצפינו סיון תמוז אב: שגרמנו המיזמוז כו׳ פי׳ תמוז הוא ל׳ מיזמוז שגרמנו גלות שכינה למצרי׳ ונעשה פירוד למעלה שירדה שכיני׳ למצרי׳: ר׳ של רבוע אלהים כו׳ פי׳ אלהים ברבוע היינו א׳ א״ל א״לה א״להי א״להים גי׳ ר׳ וזהו ר׳ מתיבת ארד ועוד ה׳ כנגד ה׳ אותיות של תיבת אלהים: רבוע הוי״ה כזה י׳ י״ה יה״ו יהו״ד במלוי אלפין גי׳ ק״ל: בז׳ באדר תחלה לחודש העשירי פי׳ יום א׳ כי בשש בסיון נתעברה ובז׳ באדר
נשלמו לו ט׳ חדשי׳ נמצא ז׳ באדר תחלה לחודש העשירי: בעשר דרגין אשתכלל ליה בזוהר שמו׳ איתי׳ ביה י׳ דרגין אשתכלל דכתי׳ בכל ביתי נאמן הוא: שהכל מסתכני׳ כו׳ פי׳ על סכות בתקופי׳ טבת בשעת שהגוף נהנה מן הגוף ויותר נראה שהיא ל׳ סכנה כדאיתי׳ בזוהר שהביא אח״כ גליין: והוא מל׳ כו׳ פי׳ מל׳ טבעת מל׳ ובת טות כי הו׳ וט׳ מתחלפין במבטא אחת: הבי׳ שימושי׳ פי׳ הבי׳ של בשגם אינה אלא פעולה והשורש המלה הוא

### יואל משה • המשך

שג"ם וע"ז א' שלמ' הע"ה שגם זה הבל רמז למשה גלגול הבל כי משה היה פניו מאירות כאור שבעת הימים שהוא שג"ם אורות כדלקמן ז"פ ז' הוא מ"ט ז"פ מ"ט הוא שמ"ג וכשנכנס הבל בשער החמשים משערי בינה מת ע"כ מת ביום חמשי' ללדתו עיין זוהר פנחס עמוד שנ"ו בסופו בשגם זה משה ואמאי קרי ליה בשגם אלא קהלת מחסר ב' מן בשגם לכסאה מלה אמרתי שגם זה הבל עכ"ל והיה אור מבפני' ומקיף ג"כ מבחוץ משא"כ קין היה לו אור פנימי ומשי' היה גלגול שת שהיה תחת הבל אך ורק שהיה שת אור פנימי ומשה היה גלגול שת ומצד אור מקיף שלו היה גלגול הבל וז"ש בהבל היה בלתי מוגלם פי' אור מקיף נקרא בלתי מוגלם משא"כ שת הוצרך להעלם והיה רק פנימי: שלא מטבע המחצב פי' שמחצב של שת שהיה תחת הבל אע"פ שהוא היה אור פנימי לא כהבל שהי' אור מקיף: ולפי שאין המים כו' המכונים בחסד מדתו של משה אינם נגלדי' ונעשה ככפור וברד אלא מרוח צפון מקום הדין והגבורה ע"כ אמר כי שת לי אלהים שהוא דין והי' הויות גי' ק"ל ה' פעמי' כ"ו: והתפשט שער החמשים פי' ששער החמשים כולל כ"א כמנין אה"ייה נמצא מ"ט שערים עם שער הני נעשה שבעים ע"כ אמרו על משה ותחסריהו מעט מאלהי' שהוא שער הני שלא השיג משה והע' של מעט תלוי' לרמוז זה שמ"ט נעשה ע' משא"כ בטומאה אינה אלא מ"ט פנים טומאה מצד מלכות בסוד אופן א' בארץ וזהו צדיק מ"ט לפני רשע הטומאה נקרא רשע: וע"כ במנינא זוטא כו' פי' מ"ט פני' טהור נאמר גם כן מ"ט פנים טומאה כנגדן משא"כ במנינא רבה דהיינו כשמאירים ומתגלה שער הני שאז נעשה ע' פנים לתורה כנ"ל וכנגד ע' פנים לתורה לא נאמר ע' פנים לטומאה כי שם אין שייכות לקליפת הטומאה: וביי"ד באדר הטיפו כו' וע"כ שמעתי דרש חז"ל ליהודים היתה אורה זו תורה

ששון זו מילה כי מילתו של משה היה ביי"ד אדר ויקר זה תפילין שני וראית את אחורי ודרשו רז"ל זה קשר של תפילין וכל יקר ראתה עינו כו' זה ר"ע: שנתקיימה בעצמו כו' פי' משה כלל כל ישראל ע"כ בטלה או גזירת היאור כי הוא כנגד כולם: שחט' בחק עצמותו פי' שעצמותו של משה היה מן המים מן החס"ד מן המים

לפרק בתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

משיתהו כדלעיל והוא חטא במי מריבה כמו שאול שחטא בחק המלכות שהכב ג"כ עיר הכהנים ומ"ש שאול באחת ועלתה לו ודוד בשתים ולא עלתה לו כי לא חטא בדבר שהוא בחק המלכות אלא בחק השבט שהיה מבנימין כי לו נמסרו מחיית עמלק לפי שלא השתחוה לעשיו אחיו של יעקב בצאתו מחרן: וזה כוונת הפסוק איש יהודה היה בשושי' הבירה וגו' איש ימיני וק"ל מ"מנ אם היה צריך ליחס היה לו ליחס עד יעקב ואם אינו רוצה ליחס לא היה לו ליחס עד בנימין אלא הכוונה כך ע"פ הקדמי' זו כי מכם שלא השתחוי' יעקב עם י"ב בניו דהיינו שלא נולד בנימין כשהשתחוה לעשיו כמ"ש כנל"אנט'? אם היה נולד בנימין כשהשתחוה לעשיו לא היה נשאר ח"ו תקומה לשונאי ישראל לכן לא היה רוצה מרדכי להשתחוות להמן כי המן היה מעמלק שהוא מעשו ומרדכי היה מבנימין ולכן היה

שאול חטא ונחשב לו לחטא על שחמל על אגג שהיה מעמלק ע"ש כנל"אנט'? לכן מיחס כאן מרדכי עד בנימין להודיע שלא השתחוה מכם שבא מבנימין שלא השתחוה לעשו ולכן היה הגאולה על ידו והוא היה התיקון של שאול ולכן לא רצה לכרע ולהשתחוה להמן: ועל ענין שאול אמר הגאון גבי יקטן קומה שאמר גבי שאול משכמו ולמעלה גבוה מכל העם ר"ל כי ההשתחויה היא משכמו של אדם ולמעלה ובאותו מעלה שלא השתחו' אבותיו לעשיו זכה למלכות שהי' גבוה מכל העם: לשכינה כדברי הזוהר כו' בזוהר וישלח עמוד צ"ב: ז' השתחוויה לאכפא ז' רישין דחויא ועיין זוהר חדש פ' כי תשא דף פ"ט: זה שייך לעיל אצל שער החמשים ע"כ אחרי כן נכתב בן מנשה נ' תלויה על היות נכדו רע לכן לא נתגלה לו שער החמשים בחייו ודו"ק וע"פ מתורץ מה שמקשין המקובלים הלא נזכר נו"ן יותר בתורה יותר מכ' פעמים יותר והתירץ בהתגלות מ"ט שערי בינה נכנעו מ"ט קליפות ובהתגלות שער הני נכנע שמי"ה י"א מראות נגעים והם י"א קליפות וזהו אני י"א אשר בו אני י"א:

# חקור דין — חלק ג — פרק ה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

ותפתח וגו' מפרש הרב גם סיפא דפסוק על השכינה כמו בסי' הקודם :

### יד יהודה • ב

ראתהו וכו' כי הנה באמרו ותראהו את הילד והנה נער בוכה הקשו בגמרא ילד מבעי ליה וכו' שקרי ליה נער וקרי לי' ילד ומלבד זה יקשה ג"כ אמרו את הילד כו' כשפת יתר שהיה די לומר ותרא והנה נער בוכה וניחא ליה להרב לפרש דכל א' מלתא באנפי נפשה הוא והיינו ותראהו קאי על משה כמשמעו את הילד פירושו כמו עם הילד והתם? הילד שם כולל כל הילודי' והכוונה שראתה

### רמ"ע מפאנו

ותפתח השכינה את מאסר התיבה, ותראהו את הילד, ראתהו סובל עם כלל הילודים שקול ככלם ומצטער בצרתם, והנה נער הידוע שר העולם בוכה עמו עליהם, ומיד ותחמול בשבילו, שכל העולם ניצול וניזון בזכותו. והוא אפילו חלב אמו בא בשכרה של בת פרעה, כשם שחלקו ניתן מבית פרעה שלא מן המוכן ומארץ כוש, כמוזכר באגדה שמלך שם ארבעים שנה בחצי ימיו, ואף על פי שברית אלהיו לא שכח, מכל מקום כיון שכל אותו זמן לא נתעסק בצרכיהם של ישראל, הנה ארבעים יום אמצעיים שעמד בהר היו בכעס, דומיא דיעקב שנענש על כ"ב שנה שלא עסק בכבוד הוריו אף

### יד יהודה • ב • המשך

למשה סובל עם כלל ישראל הילודים והוא שקול בכלם ומצטער בצרתם והנה נער קאי על מטטרון שהוא נער דלעילא שר העולם כידוע בוכה עם משה על כל הילודים ותחמול השכינה על ישראל בשביל משה שכל העולם כלו ניצול וניזון בזכותו שבשביל זה בא לעולם כנז' בסי' הקודם :

### יד יהודה • ג

והוא לא היה ניזון בשביל עצמו אלא אפי' חלב אמו בא בשכר וזה מפני שלא יבא לעולם בשביל עצמו וכן הטעם באינך דמני ואזיל הרב :

**יד יהודה • ד**

כמוזכר באגדה בד"ה של משה :

**יד יהודה • ה**

כחצי ימיו שבין שבע ועשרים שנה היה במלכו על כוש ושמה מלך ארבעי שנה דסך ששים ושבע נתגרש ממלכותו :

**יד יהודה • ו**

ולא שכח כנז' שם שלא בא אל האשה הכושית הגבירה אשת קוקנוס אשר לקח לו לאשה והיה ירא מפני ה' אלהיו לאמר מן הדרך אשר הלכו בה אברהם יצחק ויעקב וע"ש :

**יד יהודה • ז**

הנה בשביל זה היו ארבעים יו' וכו' :

**יד יהודה • ח**

וכן בשביל זה שאמרנו שלא היה לו כלום בעה"ז לעצמו היה נצרך ללחם של בני רעואל וגם המעט מה שהיה יונק מאמו קודם שבאה בת פרעה לא היה בשבילו אלא לצורך אמו לרפואתה :

**יד יהודה • ט**

בין למר לשיטת הגמ' שס"ל ותצפנהו שלשה ירחי לאחר הלידה כפשוטו והיה משה יונק בלי שכר כל אותן ג' חדשי ובין למר לשיטת הזוהר הנז' בסי' הקודם שהיו הג' חדשי קודם הלידה מ"מ הי' יונק עכ"פ מעט קודם שהושלך ליאור וקודם שבאה בת פרעה :

**יד יהודה • י**

כנודע מחכמת הרפואה שההנקה מלבד היותה לצורך הולד היא ג"כ רפואה להאשה בחדשי הראשוני' אחר הלידה :

**יד יהודה • יא**

כשבא לישא אשה הוצרך נמי מטעם זה לישא א' מבנות יתרו לאשה כי לא מצא לו בת זוג מבנות ישראל להיותו משולל מחלקי העה"ז כדלעי' פי הקודם גבי ירושת א"י :

**יד יהודה • יב**

ליהושע בן נון שהוצרך לישא רחב על שלא מצא גם הוא מבנות ישראל אמנם לאו מטעמי' כי ביהושע לא מצא בת זוג להיותו מעלמי' דנוקבא ועל זה רמזו רז"ל פני יהושע כפני לבנה :

על פי שהיה ברשות, וכן הוצרך אחר כך לאכול לחם מבנות רעואל, ומעט אשר היה מה שינק שלא בשכר, בין למר ובין למר היה לצורך אמו לרפואתה, כנודע מתועלת ההנקה לכלל הנשים בחדשים הראשונים. כשבא לישא אשה לא מצא בת ישראל שאין לה בן זוג, כמו שאירע ליהושע בן נון ולאו מטעמיה. לפיכך אמר משה גר הייתי כל ימי צבאי, ועכשיו בבית יתרו בארץ נכריה, וכתיב ומשה איש האלהים, בניו יקראו על שבט הלוי, כדכתיב בהלכות גרים לעתיד לבא מי גר אתך. פירוש בעניותך עליך יפול, וכתיב והיה השבט אשר גר הגר אתו שם תתנו נחלתו, כשבא לזון את ישראל במדבר האכילם משלו דגן שמים, ובארץ לא היה לו במה לפרנסם. כשם שאהלו מחוץ למחנה כך קברו בארץ מואב, מאביו שבשמים, כטעם חד חרוב שקדם לעולם כשיטת האר"י זצ"ל, יעויין מאמר אם כל חי חלק ג' סימן י"א. לא מהארץ נתן לבני אדם, ויהיה מול בית פעור על דרך ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל באומות העולם קם ומנו בלעם, כפירוש הזוהר כי הוא לבדו היה שקול ככל שבעים אומות, מתעלה על כל בעלי הקסם כשם שנתעלה משה על כל נביאי ה'. ומזה יובן בשלמות פסוק ברח לך אל מקומך, שאמרו בלק לבלעם. והוא נדרש לבעלי סתרי תורה הגבה למעלה בסוד רצוא ושוב כי רב הוא, שכן יחס חיות הקדש אל השרש הנעלם, הוא היחס בקליפות לבלק מרי דעובדא עם בלעם שכחו בפיו, ושקול כנגד כל בעלי כתרין תתאין, וכל שכן שנפלאת מעלתו בעיני בלק אחרי שנתקרב אל הקדש, בכדי שיברך את ישראל זה שלש פעמים. והנה באותה שעה מנעהו ה' מן הכבוד המדומה הנגלה לבעלי הקסם, מהללו שאל העוננים ואל קוסמים ישמעו. ולא השיג בלק עד היכן נתעלה בלעם, לפיכך נבהל משמוע והסתיר פניו ממנו, כמוראן של ישראל מקרני הודו של משה, יעויין מאמר הנפש פרק ח' ופרק ט"ז. כך יובן במקום הזה כי בית פעור הוא תכלית הזוהמא, והמרכז אליה שבו נקשרו אף וחימה כדבריהם ז"ל, וקברו של משה תכלית הטהרה, שפעור והם שוקעים מפניו, והוא הר העברים שכל פניות הקדושה וכל עבריה אליו ישובו, ונקרא הר נבו שכל הנביאים מושפעים משם כמו שדרשו בספרי, וכטעם וכלן ממשה

**יד יהודה • יג**

לפיכך אמר משה גר הייתי בארץ נכרי והיינו גר הייתי כל ימי בעולי ולא תושב כי אין לי אחוזת נחלה בעה"ז ומשום זה אני עכשיו בארץ נכרי בבית יתרו כדי לישא בתו :

**יד יהודה • יד**

וכתיב (בד"ה א' כ"ג) ומשה וגו' ור"ל משה הוא איש האלקי' ובעה"ז אינו אלא גר בארץ לכן בניו יקראו על שבט הלוי ליטול עמהם חלק בחלוקת הארץ דהיינו ע"ד

**יד יהודה • טו**

כדכתיב בגרים מי גר אתך עליך יפול (ישעי' נ"ד) ודרשו רז"ל בפ"ב דיבמות (ד' כ"ד ע"ב) שאין מקבלין גרי' לע"ל מי גר אתך בעניותך הוא דעליך יפול אבל אידך לא וה"נ גבי משה שהוא גר בארץ בעניותו ובתוך שבטו ולכן בניו עליהם יפול ויטלו נחלתן עמם :

**יד יהודה • טז**

כדכתי' נמי בחלוקת הארץ לע"ל והי' השבט אשר גר שם וגו' (יחזקאל מ"ז) :

**יד יהודה • יז**

האכילם משלו כדאית' בזוהר בהעלותך עמו' רצ"ו ע"ש ובא"י ארץ זבת חלב ודבש לא היה יכול לפרנסם ולא עבר עמהם והכל מטעם שאין העולם הזה מקומו כנז' :

**יד יהודה • יח**

כשם וכו' ר"ל שכן הענין בקבורתו אמר הכתוב ויקבור אותו וגו' בארץ מואב מול בית פעור והיינו בארץ העליונה מאביו שבשמי' לא בארץ התחתונה אשר נתן לבני אדם כפשוטו שאין לו חלק בארץ ההיא ומפני זה היה ג"כ אהלו מחוץ למחנה והכוונה בשני דברים הללו

**יד יהודה • יט**

כטעם חד חרוב וכו' והיינו להיותו משמיטה שעברה מכלל אלף דור חד חרוב שקדם לעולם בסוד התהו כי כן כתיב משה הי' רועה וכל מי שנא' בו הי' אינו אלא מחד חרוב הזה כמ"ש באה"ל חכ"ח ח"ג סי' י"א ובא הרמז ע"ז במה שהיה אהלו מחוץ למחנה הרצון להאהילו בנחלה? מחוץ לשמיטה זו ולשם חזר

**יד יהודה • יט • המשך**
ונקבר שם בארץ מאביו שבשמי׳ לבד :

**יד יהודה • כ**
ויהי׳ לפי״ז נמי מ״ש הכתוב מול בית פעור לאו כפשוטו אבל שזכרנו בזה בפרק ג׳. ולפי דרכנו יפורש מלשון נבוב לוחות, שהיה חלול תחתיו תלוי על בלימה. וכן ארון הברית שנעשה על שמו, כדכתיב ועשית לך ארון עץ, אין מקומו מן המדה אלא בנס היה עומד כנודע:

**יד יהודה • כא**
ע״ד שאמרו ז״ל על ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ומנו בלעם ופירשו ע״ז בזוה׳ שמות עמו׳ ל״ז משה אשתמש בכתרא קדישא דמלכא לעילא ובלעם אשתמש בכתרין דלא קדישין לתתא וכו׳ כגוונא דהוה משה פריש מכל נביא בנבואה קדיש׳ עלאה כך היה בלעם פריש משאר נביאי בנבואה דלאו קדישא תתאה והכוונה ליחס מעלת משה בסטרא קדישא ומעלת בלעם בסטרא דמסאבא להדדי וכן כאן יחס הכתוב ארץ מואב שבשמי׳ תכלית הטהרה מול בית פעור תכלית הטומאה ויתבאר בסמוך :

**יד יהודה • כב**
הי׳ שקול בכל ע׳ האומות כמשה שהי׳ שקול כנגד כל ישראל :

**יד יהודה • כג**
ומזה יובן בשלמות וכו׳ באדרא זוטא פ׳ האזינו עמו׳ תקפ״ח גבי רישא דלאו רישא אמר וע״ד אקרי ברח לך אל מקומך והחיות רצוא ושוב ע״כ וכתב הרב במאי יונת אלם פ׳ כ״ט ע״ז וז״ל פסוק זה אמרו בלק לבלעם אמנם כל התורה כלה שמותיו של הק״בה ולמדנו מה רב גובריה של בלעם הרשע בכתרין תתאין מסאבין שהיה סוכן אתונו כל עומת זעיר ונוקבא של קליפה וכו׳ נקטינן כי הרשע ההוא בריח התיכון של קליפות היה משיג בשרש הנעלם אשר להן במקומן דכל חרשי עלמא לא יכלין ליה לפי׳ ראשי תיבות הפסוק הוה הם אותיות בלעם בחלוף ע״ין בא״לף כי שבעין כתרין מסאבין נכללו אצלו בשרש אחד הוא שאמר על עצמו שומע אמרי אל דאתמר ביה כי לא תשתחוה לאל אחר ויודע דעת עליון הוא המקור המתעלה על אותו אל שלו אבל בקדושה אין כל נביא וחוזה יודע דעת עליון כי אם אחד והחיות קטנות שבמרכבה עם גדולות שבאצילות כלן אצל השרש הזה הן ברצוא ושוב ע״כ והיינו שהוקשה להרב איך יתכן לדרוש פסוק זה ברח לך אל מקומך על רישא דלאו רישא והוא מאמר בלק לבלעם ולזה אמר שאין מן התימא בהיות כל התורה כלה שמותיו של הק״בה ותו אמר שמ״מ יש ללמוד מהדרוש הזה ג״כ שבלק נתכוון על הראש והשרש שבסטרא דמסאבא שהוא מקומו של בלעם וז״ש הרב ולמדנו מה רב גובריי וכו׳ והן הן דבריו? ג״כ בכאן דהא אמר שבעלי סתרי תורה באדרא זוטא דרשו הפסוק הזה הגבה למעלה על רישא דלאו רישא וסוד והחיות רצוא ושוב וזה פלא לדרוש הפסוק שאמרו בלק לבלעם על מקום גבוה מעל גבוה שבקדושה ואמנם בזה שאמרנו שהי׳ בלעם במדרגתו בסטרא דמסאבא כמו משה בסטרא דקדושה ניחא רווח? הענין בשלמות דהורה הכתוב אגב זה מה רב גובריה של בלעם הרשע בסטרא דמסאבי כנז׳ :

**יד יהודה • כד**
שכן יחס וכו׳ ר״ל דשפיר קא דריש באדרא הענין בסוד והחיות רצוא ושוב כי כמו שבקדושה דארבע חיות שבמרכבה הנקראים חיות קטנות והספירות שבאצילות שנקראי׳ בשם חיות גדולות הן אצל השרש דרישא דלאו רישא ברצוא ושוב כך בסטרא דמסאבא כל הכתרין תתאין נגד שרשן ומקומו של בלעם שהוא אל שלהם :

**יד יהודה • כה**
לבלק מרי דעובדא עם בלעם שכחו בפיו כדאית׳ בזוה׳ חדש פ׳ בלק דחכמת׳ דבלק הוה תקיף ויתיר מחכמתא דבלעם חכמתא דבלעם רגעא חדא חכמת׳ דבלק בכל זמנא אבל מפתחן דכלהו בידוי דבלעם הוי בגין דאיהו הוה אשלים בפומא בלק הוה ידע למעבד חרשוי ולא ידע לאשלמא בפומא :

**יד יהודה • כו**
אחרי שנתקרב אל הקדש וישם ה׳ דבר בפיו והתנבא במדת הרחמים ג׳ פעמים והיה זה בכדי שיברך את ישראל מפי עליון מקור הברכות כמ״ש הציוני ורקנטי ובחיי והנה ע״ז אמר בלק לקוב אויבי קראתיך להיותך יודע לאשלמא חרשא בפומא והנה ברכת ברך מהיפוך מהסטרא דקדושא זה ג׳ פעמים ועתה ברח לך מן הקדושה אל מקומך בסטרא אחרא :

**יד יהודה • כז**
והנה באותה שעה וכו׳ ר״ל שזהו שמסיים בלק אמרתי כבד אכבדך מאד והנה מנעך ה׳ מכבוד והיינו מכבוד שבסטרא דמסאבא שהוא כבוד המדומה :

**יד יהודה • כח**
עד היכן נתעלה בלעם בקדושה :

**יד יהודה • כט**
לפיכך נבהל משמוע כדכתיב ויספוק אל כפיו :

**יד יהודה • ל**
והסתיר פניו ממנו ואמר לו ברח לך מפני מוראו :

**יד יהודה • לא**
כמוראן של ישראל וכו׳ כמ״שה וייראו מגשת אליו :

**יד יהודה • לב**
כך יובן במקום הזה כוונת החלוקה ההיא שאמר מול בית פעור הוא ליחס קברו של משה תכלית הטהרה מול בית פעור שהוא תכלית הזוהמ׳ וכו׳ :

**יד יהודה • לג**
שבו נקשרו אף וחימה שהטמינ׳ משה שם כדאיתא בפר״א :

**יד יהודה • לד**
והם אף וחימה שוקעים מפניו כדאית׳ שם שכשיוצאים לעלות ורואי׳ קברו של משה חוזרים לאחוריהם :

**יד יהודה • לה**
והוא קברו של משה נקרא ג״כ בשביל זה הר העברי׳ לשון עבר וצד שכל עברי הקדושה אליו ישובו ועיין בזוה׳ פ׳ תרומה עמו׳ ל״ח שגם על הר העברים למטה לא שליט עלוי סטרא אחרא וע״ש :

**יד יהודה • לו**
וכטעם שאמרו רז״ל גבי אין שכינה שורה אלא על חכם וכו׳ וכולן ממשה שהכוונה שצריך להנביאי׳ שתהא שפעת נבואתם ממשה מסיני ועיין מ׳ חכ״ח סי׳ ג׳ :

**יד יהודה • לז**
ולפי דרכנו שלא היה למשה אחוזה בע״הז כלל עד שגם קבורתו היתה בארץ מואב שבשמי׳ יפורש נבו מלשון נבוב לרמז שלא היתה קבורתו בהארץ למטה כ״א למעלה תלוי על בלי מה וחלול

**יד יהודה • כ • המשך**
הכוונה ויקבור אותו בארץ מואב במקום תכלית הטהרה שהוא כנגד מול בית פעור תכלית הטומאה והוא

### יד יהודה • לז • המשך

מתחתיו :

### יד יהודה • לח

וכן הענין נמי בארון הברית שהי' עומד בנס כמ"ש ז"ל והיינו מהאי טעמי כשם שמקומו של משה בזה העולם אינו מן המדה כנז' לעיל פי' הקדום כך הארון שנעשה על שמו אין מקומו מן המדה :

### יואל משה

ותראהו את הילד בקמץ שקאי על ד' כלל הילד' וראתהו למשה סובל עם כולם ומלת כמו עם: והנה נער הוא מטטרון נקרא נער ע"ד נער הייתי ושר של העול' אמרו כמו שפי' רש"י בגמ': משארית מט"טרון ש"ר
הם מ"ט העול' ניזון בזכותו כו' כל מזוני' מן דוכסא כמו שאחז"ל כו' כל העול' כולו ניזון כו' והי' אפי' חלב אמו בשכרו בא עיין זח חדש על פסוק הולך אל גנת אגוז בזוה' חדש שיר השירים דף ע"א דבכין ובכיין מאילין ניגונין ע"ד האכלת' לחם דמע' בשכר דמם
האכילם לחם ג"כ מכח ההי' בכיה ניזוני' בשבילו: לא מצא כו' שאין לה בן זוג ובאמת למה כי לא היה לו שייכות בעול' זה כדלעיל בפרק שלפני זה: ולא מטעמיה כו' פי' כי יהושע היה מעלמא דנוקבא ע"כ לא מצא בן זוג משא"כ משה לא מצ' ב"ז מכח טעם הנ"ל שלא הי' לו שייכו' בזה העולם: גר הייתי כו' פי' בזה העולם היה גר כל ימי חייו וזהו צבאי ועכשיו אצל יתרו היה גר ג"כ בארץ נכריה: שם תתנו נחלתו כו' לכן גם כן בני משה יקראו על שבט לוי בנחלה משא"כ משה עצמו הוא איש אלהים אין לו חלק ונחלה בזה העולם: ובארץ לא היה לו כו' פי' כי במקו' שאין ישוב היינו מדבר שם האכילם משלו משא"כ במקום ששם ישוב העולם שאין מקומו של משה שם דהיינו בישוב ח"י לא היה לו במה לפרנסם כי אין לו שייכות שם: מאביו שבשמים

### יואל משה • המשך

פי' תיבת מוא' דרש מאב שבשמים כטעם חד חרוב שקודם לשמיטה זאת ושם הי' שייך משה ושם נגנזה נשמתו לא מהארץ התחתונה שנתן לבני האדם: בסוד רצוא ושוב כו' פי' המלאכים מתקרבים אל השכינה ואינם יכולי' לסבול האור גדול ושבים לאחוריהם וזהו רצוא ושוב: שכן יחוס חיות הקודש כו' הוא היחוס לקלפות כו' פי' כי את זה לעומת זה עשה אלהי' קליפות נגד חיות הקודש בקדושה נגד כל ישראל והיה שקול בטומא' נגד כל בעלי כתרין תתאין
הם הקליפות ושרי החיצונים כמו שמשה היה שקול בקדושה נגד כל ישראל גם כשנתקרב אז בלעם אל הקדושה ג"כ ובאותו שעה מנעיהו מכבוד המדומה פי' מעלתו בטומאה הנגלה לבעלי הקסם רק נתקרב קצת ליניקת הקודש ע"כ א"ל ברי"ח ל"ך אל מקומך בטומאה רמזו ברי"ת אל בל"אם ונתחלף ע' באי' לרמוז שמעל' בלעם למעלה מע' שרים החיצונים: פי' ע"ד ויודע דעת עליון כי יש דעת בטומאה יש צד יניקה בסוד ועתה מחי' את כולם מדע' שהם קדוש' ומשם יניקת בלעם כי יש דעת בטומאה כו' וכשם שחיות הקודש לינקת מאור הקודש רצים ושבים כך הלך מבלעם: וזה של"ש רג"לים ס"ת משה כ' משה הוא סו' הדע' כלול תפארת וע"כ ענה אמן ע"ד ויב"א ג"ם השט"ן ס"ת אמ"ן שטן ופנינה לש"ש נתכוונו: לפיכך נבהל בלק ממנו כשנתקרב אל הקדושה והגיע' למעלה זו ומיראן של ישראל מקרני הוד: כך יובן כו' קאי אדלעיל ויהי' מול בית פעור כו' שפעור והם פיר' אף וחימה: והוא הר העברים כו' פי' מפני זה נקרא ההר הזה הר העברים שכל פניות כו': ונקרא הר נבו כו' דע כי איתא בכתבים הר נבו משה בסוד ה' חסדים שבחכמ"ה והר ההר אהרן ה' גבורת בבי"נה ע"ד רבות בנות עשו חיל כו' מל' סביב נבו מל' נבוב כי מקו' קבורתו אינו מן המידה כמו ארון בנס היה עומד:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק ו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד
יואל משה: 1

### יד יהודה • א

ויקבור אותו בגי וכו' מסיים הרב הדרוש בענין קברו של משה שבפי' הקדו' :

### יד יהודה • ב

לפיכך עליונים וכו' בפ"ק דסוטה ולא ידע איש את קבורתו כבר שלחה מלכות אצל גיסטרא של בית פעור הראנו היכן משה קבור עמדו למעלה נדמה להן למטה למטה נדמה להן למעלה וכו' והדבר כפשוטו ומ"מ דעת הרב בחלוקה השני' שמרמות על האמת כן הוא שקברו למעלה גבוה עד מאוד ומתנשא לכל לראש כנז' :

### יד יהודה • ג

והוא ר"ל תיבת בגי בגימטרי' גבהה וכן אותיות גי הן אותיות רם בא"ת ב"ש לרמז שקבורתו היתה

### רמ"ע מפאנו

ויקבור אותו בגי. לפיכך עליונים רואים אותו למטה כפשוטו. והוא בגימטריא גבה"ה. ובא"ת ב"ש - בר"ם. לפיכך תחתונים רואים אותו למעלה, ובאמת הוא מתנשא לכל לראש הרבה יותר מראייתם עד אין שעור, דמתרגמינן בסתרי תורה וקבר יתיה בתליסר מכילן דרחמי. ולא ידע אפילו זה משה האיש את קבורתו עד היום הזה ועד בכלל. ואם יפורש ולא עד בכלל, אף אנו נאמר ולא פקד איש מלחמה ממית ומחיה את קבורתו, אף על פי שנבראת בכח בין השמשות, לא ידע פירוש לא הושלמה פעולתו עד היום הזה. וידוקדק 'ולא ידע' על דרך עתה ידעתי האמור בעקדה, שאז נתפשטה הידיעה בהווה הנרמז במלת עתה, שאמר עליו קהלת לכל זמן, היא ההזמנה בפועל בצאתה מכח המציאות

### יד יהודה • ג • המשך

בגבהה וברום עולי' העליון כדמתרגמינן וכו' :

### יד יהודה • ד

ולא ידע וכו' ר"ל שזהו שמסיים שם בגמ' אמר ר' חמא בר חנינא אף משה רבינו אינו יודע היכן הוא קבור כתיב הכא ולא ידע איש וכתיב התם וזאת הברכה אשר בירך משה איש והיינו מפני עוצם קדושתו :

### יד יהודה • ה

ואם יפורש עד ולא עד בכלל באופן שא"א לפרש על משה אף אנו נאמר ולא ידע איש קאי על הק"בה שנקרא איש מלחמה ופי' ולא ידע לא פקד ולא השגיח הש"י על קבורתו של משה שהיתה בכח משש ימי בראשית להוציאה אל הפועל עד היום הזה

**יד יהודה • ה • המשך**
והכוונה שלא הושלמה הפעולה ההיא עד היום הזה :

**יד יהודה • ו**
וידוקדק ולא ידע ר"ל שמה שהוציא הכתוב בלשון לא ידע הוא בדקדוק מאחר שכן נמי לשון ידיעה שייך בדבר המתפשט עכשיו לפועל כמו עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה שאין הכוונה שקודם זה לא ידע השי' ח"ו את צדקתו אבל הכוונה שגם מאז טרם נסה השי' את אברהם ידע שיעמוד בנסיון אמנם היתה הידיעה בכח בלבד ועתה נתפשטה בהווה מבאה לפועל :

**יד יהודה • ז**
הנרמז במלת עתה שהוא לשון עת שאמר עליו קהלת לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים והכוונה לכל זמן כשיזומן הדבר בהווה בפועל ועת לכל חפץ כשהיה הדבר בכח וכחפץ משוקע תחת השמי' בסדר זמנים שכבר היה :

**יד יהודה • ח**
והיודע וכו' ר"ל ואל תתמה על הה"א הנוספת במלת עתה כי הוא כמו ליל לילה נער נערה שמבואר בכמה דוכתי בזוהר שבעת רצון בשעתא דזוגא? דלעילא נקרא לילה נערה בתוס' ה"א וכן כאן על העת רצון אמר עתה :

**יד יהודה • ט**
או יאמר וכו' מפרש הרב עוד באגב מאמר עתה ידעתי באופני' אחרים :

**יד יהודה • י**
מה שבחרת עתה עם שנעשה בבחירתך מ"מ ידעתי כבר ואין הבחירה מתנגדת לידיעה כאשר חשבו הפלוסופי' :

**יד יהודה • יא**
וא"כ כוללת הידיעה גם את הבחירה באופן שאין הידיעה מכרחת דא"כ יהיו שני הפכים בנושא א' כמ"ש הר"ייבש בתשובה העתקתי דבריו שם במ' המדות ובמ' חכ"ח ח"ב סי' ל"ה :

**יד יהודה • יב**
ולעולם אין צורך וכו' ר"ל שתדע שהאמת כן שהרי אין שבחו של הש"י עולה בידיעה אלא עם הבחירה שיודע השי' את הדרך שיבחור האדם זולת זה אין צורך להשבח בהידיע' דמאי רבותא השוקע שהיה לה בסדר זמנים, שנאמר עליו ועת לכל חפץ. והיודע מה בין ליל ללילה, ומה בין נער לנערה, כמבואר בזוהר יפרש על פי דרכם מה בין עת לעתה. או יאמר מה שבחרת עתה, הוא מה שידעתי כבר, כמו שנבאר במאמר המדות ובחלק הרביעי מזה המאמר, כי הידיעה על דברת בני האדם הוא במה שיבחרוהו, ואם כן אין ידיעתו מכרחת. אף כאן בחר לשחוט ולא שחט, והוא הדבר שהיה גלוי לפניו יתברך, ולעולם אין צורך בידיעה אלא אצל הבחירה, שאם לא כן אין שבח בידיעת העתידות, כי גם שפל אנשים יודע מה שהוא רוצה לעשות מכל אשר תמצא ידו, אפילו על ידי שליח אם איננו תלוי בדעת זולתו, ודברים פשוטים הם ישישו וישמחו בם השלמים בעיון וישרים בלבותם. ולנו עוד בפשט הכתוב כי אוריאל המלאך הדובר בו הוא דקאמר עתה ידעתי, דייקא נמי דקאמר ממני, כי הוא בעל האש הרבוצה כארי על גבי המזבח בעת רצון, שכנגדו בחוץ בלאדן פני כלב. ומשמעו לא אדונים אין אלהים כל מזמותיו, לפיכך נאסר למזבח מחיר כלב, והוא הכלב הכופרי שר מלכות בבל, שהיה בעונותינו רובע את הלביאה לאנסה ביערים, על כן נאסר אתנן זונה. מיהו כשרבע ריבה אחת מאחוריה בפרק הבא על יבמתו, הכשירוה לכהונה ואמרו אין זנות לבהמה. פירוש במין האדם, והדוגמא למעלה נערה דמטרוניתא היא בלבד דאתחללת, ועם כל דא אתחשיב כאלו וכו'. ודי בזה. וידוע שמבין הכלב והלביאה נולד הנמר, הוא שאמר הנביא ואהי להם כמו שחל. והיה זה בבית הראשון כנמר על דרך אשור בבית השני שהיתה האש רבוצה בו ככלב, ועליו אמר קהלת כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת. ירצה שנסתלק ממנויו, ויש נמר נולד מן הלביאה הנרבעת לאנסה גם כן לחזיר מיער בממשלת חיותא אימתני, ולא נאסר מחיר חזיר, אי משום שעתיד לחזור ואי משום שבטלו הקרבנות לגמרי במלכותו, וקים ליה בדרבה מיניה. ודניאל בחלומו ראה החיה השלישית כנמר, ושלמה המלך ע"ה השוה כל ארבע חיות בתאר הזה בפסוק אתי מלבנון כלה. מבשר היות עולה עמו ממעונות אריות צבא המרום, מהררי נמרים על האדמה שהיה עז כנמר בין הגליות לעשות רצון אבינו שבשמים, הרי זה הופך את הקללה

**יד יהודה • יב • המשך**
שיודע יתי' דבר שירצה לעשות בעצמו או ע"י שלוחו בשגם כל איש שורר בביתו יודע מה שירצה לעשות מהדברים שהם בכח ואל ידו אפי' יעשה האדם איזה דבר ע"י שליח ויהי' השליח ההוא מוכרח לעשותו ולא שבח ידיעת המשלח אחרית דבר מראשיתו ח"ו כדאמרן דשבחא דמרי עלמא הוא שיודע הדבר אשר יבחור האדם בזמנו מרצונו בלתי הכרח כלל :

**יד יהודה • יג**
ולנו עוד בפשט הכתוב עתה ידעתי שהמלאך אמר כן ולא השי' אלא מדבר בלשון עצמו כמו שיבא בסמוך :

**יד יהודה • יד**
דיקא נמי דקאמר ולא חשכת את בנך יחידך ממני שאם היה הדבור מהש"י יהי' מלת ממני מיותר אבל לפי שהמלאך מדבר בעדו שפיר אמר ממני להיות שהוא אוריאל הממונה על הקרבנות :

**יד יהודה • טו**
כי הוא בעל האש כנודע כדאית' בזוהי' פי' צו עמו' כ"ה על פסוק ותצא אש וגו' דא אוריאל דנחית בדיוקנא דאריא בשלהובא עד דנחית למדבחא לקבלא דורונא ואתחזי כארי רברבא רביע על קרבנא וכו' ובעמו' כ"ז מסיים וכדין חדוותא הוה בכלא דהא אתקבל ברעוא וכו' :

**יד יהודה • טז**
שכנגדו בחוץ וכו' איידי דהזכיר ענין אוריאל בעל האש אוכלת הקרבנות מזכיר נמי מה שכנגדו בחוץ בטומאה ומבאר מה ששייך לענין זה והוא מזוהר בראשית ראיתי להעתיקו וז"ל שם עמו' כ"ח על פסוק והוא הכה את הארי בתוך הבור ביום השלג זמנין קדמאין כד האי נהר הוה משיך מימוי לתתא הוו קיימין ישראל בשלימו דדבחן דבחין וקרבין לכפרה על נפשייהו וכדין הוה נחית מעילא דיוקנא דחד אריה והוי חמאן ע"ג מדבחא רבץ על טורפיה אכיל קרבנין כגבר תקיף וכל כלבין הוו מתטמרין מקמיה לא נפקאן לבר כיון דגרמו חובין איהו נחית לגו דרגין דלתתא וקטיל לההוא אריה דלא בעי למיהב ליה טרפיה כלבקדמיתא כביכול קטיל ליה

**יד יהודה • טז • המשך**

הוא הכה את הארי ודאי לתוך הבור לעיניהם דסטרא אחרא בישא כיון דחמא הכי ההיא סטרא אתתקפת ושדרת לחד כלבא למיכל קרבנין ומה שמיה דההוא אריה אוריאל דאנפוי אנפי אריה ומה שמיה דההוא כלבא בלא"דן שמיה דלאו איהו בכלל אדם אלא כלבת' ואנפי כלבא ביום השלג ביומא דגרמו חובין ודינא אתדן לעילא מעם בי דינא עלאה :

**יד יהודה • יז**

לפיכך נאסר למזבח מחיר כלב שלא ליתן כח לקליפת כלב לשלוט על הקרבן :

**יד יהודה • יח**

והוא בלאדן הנז' הוא הכלב הכופרי שהי' שר למלכות בבל :

**יד יהודה • יט**

וכו' שעל דבר זה נענש בלאדן מלך בבל כמ"ש ז"ל בפי' חלק גבי מרדך בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן מלכא הוה ואשתני אפיה והוה כי דכלבא והיינו לדבקותו? בשרו למעלה בטומאה הוסב שמו בלאדן בשם השר ונענש מדה כנגד מדה ואשתני אפיה כי דכלבא עוד מורה על ענין זה מ"ש ז"ל גבי שם נבוכד נצר שהיה נובח ככלבא :

**יד יהודה • כ**

רובע את הלביאה מלכות דבריא' כמו שיבוא בסמוך והתגבר עליה ביער הלבנון זה בית המקדש נגד רצונה ע"י נבוכד נצר שנבין :

**יד יהודה • כא**

ע"כ אסרה הש"י אתנן זונה למזבח שלא לחשוב מדאסרה התורה אתנן בשביל זה כאלו מטרונית' מלכות' דאצילו' מתחללת ח"ו שהרי אדרבה מפסוק זה גופיה למדו בגמ' פ' הבא על יבמתו דאין זנות לבהמה דאי' שם (ד' נ"ט ע"ב) הנבעלת לבהמה אין בה משום זונה מעשה בריבה אחת שהיתה מכבדת את הבית ורבעה כלב כופרי מאחריה והכשירה רבי לכהונה וכו' א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי מנא הא מלתא דאמור רבנן אין זנות לבהמה דכתיב לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב והנן אתנן כלב ומחיר זונה מותרי' שנא' גם שניהם שניהם ולא ארבעה והי"נ לברכה. וכשם שיש פני אריה ופני כלב, בעת מלחמה ועת שלום בקבלת הקרבן, כך ישנן בהקבלת פני הנשמות בצאתן מן העולם. וכאן אוריאל הוא האומר עתה ידעתי, בצאת נפשו של יצחק כמו שזכרנו למעלה בחלק ב' פרק ח'. והיה מזומן להעלות העולה מאילו של אברהם אבינו, והוא ששימש גם כן בין הבתרים, וממנו השלמת המרכבה לאברהם עם ג' אנשים דאלוני ממרא, ולנו בזה דרך אחרת במאמר הנפש, אבל בפסוק בי נשבעתי לא נאמר ממני דלא אריא. עוד עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. כמו עתה ידעתי כי הושיע ה' משיחו. וכל הפסוק האמור בפיו של יום צרה הנזכר בתחלת המזמור, דכתיב ביה התרפית ביום צרה. למי שאינו מתגבר על יצרו ומתחזק בתורה ומעשים טובים, צר כחכה זו שכינה, לא עוד אלא דהאי קרא מסיפיה לרישיה מידריש, כחכה צר צרה ביום התרפית, שהחצונים נוטלים כח הימנה והיא מר לה, ועל ידי תשובה ותפלה יענך ה' בו וכופהו להיות סניגור, ואותיות השם הן הנה תורה ותשובה תפלה ומעשים טובים, שאמרו במסכת ברכות שהמה ד' דברים הצריכים חיזוק, ומהו אומר המלאך רע בעל כרחו, ישגבך שם אלהי יעקב. הוא כחכה שזכרנו. אף כאן אחר הדברים, והוא הקטגור הנזכר בראש הפרשה בדברי הזוהר, נעשה מלאך ה' והודה לאברהם שאין להרהר אחר נסיונו. סוף דבר היה משה רבינו ע"ה מסופק נפשו היכן היא הולכת, כי לא בא מעקרא אלא לצורך ישראל כמו שזכרנו בפרק ד'. תדע שבהתפללו עליהם לא חזרה ריקם לעולם, ולעצמו אפילו באחת לא עלתה לו, לפיכך היה שונה לעצמו היוצאין להציל חוזרין למקומן ותו לא, כדי למעט בשכר מצותיו שלא להחזיק טובה לעצמו, כמו שזכרנו ריש פרק ג'. אמר ליה הקב"ה, משה אי אתה יודע שאין מורין מתוך משנה, הא אתמר עלה בגמרא וכלי זיינן עליהם. ואין זיינן אלא עדים כתרגומו, שהיא שכר מצוה בלי ספק, ועל מתן שכרו נאמר וחנותי את אשר אחון. לא אמר למי שאחון אלא את השכר שאחון, כי שאר כל הצדיקים שכרם מתוקן משמת ימי בראשית, אבל אוצר החנינה העתיד ליפתח לפני משה, הקב"ה מוסיף בו חנינה בכל יום, כטעם נגד כל עמך אעשה נפלאות. שהוא עתיד ליטול שכר כל הדורות, או

**יד יהודה • כא • המשך**

דמותי' באדם דאצילו' לא שייך בה פגם וחילול חלילה :

**יד יהודה • כב**

מיהו אבל הענין הוא כמ"ש בזוה' פי' כי תצא עמו' תק"לו וז"ל ומלכו' דא דאצילו' אית לקבלה מלכות דבריאה ואיהי מלכות למלאכי' דבריאה ואיהי נערה דמטרונית' מסטרא דילה ואיהי דיוקנא דנגילתא? דילה כלולה מי' האי בחובין דישראל יכלת לאתחללא בין אומין דעלמא אבל מלכו' דאצילו' דק"בה עלה אתמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן וכו' ועם כל דא מאן דמחלל נערה דמלכא אתחשיב כאלו מחלל מטרונית' דיליה וכו' ע"ש ומזה העתיק הרב הלשון בכאן לומר מה שאנו מדמין ברביעת הכלב הכופרי אינו אלא בנערה דמטרונית' ואע"ג דאתנן כלב מותר מ"מ אסרה תורה אתנן זונה משום רביעת הכלב הזה דהחלול גדול כ"כ דאתחשיב כאלו מחלל מטרונית' :

**יד יהודה • כג**

וידוע וכו' כמ"ש הנביא (הושע י"ג) ואהי להם כמו שחל כנמר על דרך אשור אמר כמו שחל על בית ראשון שהית' האש רבוצה ע"ג המזבח כארי ועל בית שני שהית' רבוצה ככלב כמאמרם ז"ל והיינו שאתתקפת ההיא סטרא למשלט בארי עכו"? אמר כנמר שבא מארי וכלב על דרך אשור שאז למעלה הוא הכלב הכופרי :

**יד יהודה • כד**

ויש נ"כ מין אחר מהנמרי' הנולד מחזיר היער והלביאה ודעת הרב שזהו החי' הרביעי' שראה דניאל כדכתי' באדין דנא חזה הוית בחזוי ליליי' וארו חיותא רביעאה דחילה ואמתני ותקיפי' יתיר' וגו' (שם ז') ולא הזכיר שם החיה להיותו ג"כ נמר שהזכיר לפני זה במראה השלישי' ולכן לא נתן לה שם אחר אלא שההבדל ביניהם שחי' השלישי' היתי' נמר הנולד מלביאה וכלב וחי' הרביעי' היא נמר הנולד מלביאה וחזיר כמ"שה יכרסמנה חזיר מיער :

**יד יהודה • כה**

ואי דלא נאסר ג"כ בשביל זה מחיר חזיר למעט כח מהשר ההוא שלמעלה הטעם הוא או משום שעתיד לחזור להיתר

**יד יהודה • כה • המשך**

כמ"ש לעי' ח"ב פי"ו והרמז ג"כ להשר שעתיד לחזור למוטב או משום שקי' לי' בדרבה מני' להיות שע"י נתבטלו הקרבנות לגמרי :

**יד יהודה • כו**

בפסוק אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אימא כנגד כל הדורות וכן כתיב אשר אני עושה עמך. עושה והולך תמיד, כטעם שמים חדשים וארץ חדשה אשר אני עושה מהזוהר, יעויין למעלה בסוף מאמר החלק השני. ואמר ורחמתי את אשר ארחם. להמציא לו כלי מחזיק חנינתו יתברך, בהררי קדש מרחם משחר על הדרך שזכרנו, והוא כטעם ברוגז רחם תזכור:

**יד יהודה • כו • המשך**

אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים שאחר שהזכיר קצן הגליו' של ד' מלכיו' באמרו אתי מלבנון וגו' אמר עוד ממעונות אריות כי אז יבואו ג"כ צבא המרום ה"ע שרי' ואח"כ מלכי האדמה באדמה וזהו מהררי נמרים שהיו עזי' כנמר

**יד יהודה • כו • המשך**

בעשות לנו בעו"ה שפטי' בגזרת אבינו שבשמים :

**יד יהודה • כז**

הרי שלמה מהפך לשון נמר מקללה לברכה לדרשהו לטובה :

**יד יהודה • כח**

כך ישכן וכו' כדאית' בזוהר פנחס עמו' תע"א בר"מ אחר שהזכיר דמות ארי' ודמות כלב גבי קרבנות הללו וז"ל ואוף הכי כדמית בר נש אי זכי נחית דמו' ארי' לקבלא נפשיה ואי לאו בדמות כלב דאמר דוד עליה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי :

**יד יהודה • כט**

וכאן וכו' סיומא דמלתא הוא ור"ל שמפני זה אמרנו כי אוריאל הי' המלאך הדובר בו עתה ידעתי כי כן שמושו בשני דברים הללו והיינו לקבל נשמתו של יצחק שפרחה ממנו בשעת העקדה כמו שנתבאי לעי' ח"ב פ"ח ולהעלות הקרבן האיל המזומן מששת ימי בראשית :

**יד יהודה • ל**

והוא ששמש וכו' ר"ל ועתה ידעתי דקאמי' היינו שכבר הי' המלאך הזה אצלו פעמיי' בברית בין הבתרים על עבודת הקרבנות וגם הי' מי"? ג' אנשי' באלוני ממרא שהיו מיכאל גבריאל רפאל וכו' והי' הוא ג"כ אצלם כדאית' בזוהר' וירא עמוד מ"ח והיינו כדי להשלים המרכבה :

**יד יהודה • לא**

אבל בפסוק כי נשבעתי דקאמר שם ולא חשכת את בנך את יחידך ולא אמר ממני הטעם משו' דלא אריי שאינו מורה שום דבר כי בפעם הראשון שהוצרך לומר ממני להורות שהוא אוריאל מדבר עמו :

**יד יהודה • לב**

עו' נראי לומר בפסוק עתה ידעתי שהוא כמו עתה ידעתי וגו' הנז' שם במזמור יענך ה' ביי צרה שהכוונה שם על המקטרג שבע"כ נעשה סניגור והוא אומר עתה ידעתי כי הושיע ה' משיחו וגו' וכן הדבר כאן ויתבאר לפנינו :

**יד יהודה • לג**

בפיו של יום צרה הנז' בתחלת המזמור שהוא כנוי למקטרג והפסוק עתה ידעתי אמור בפיו של המקטרג :

**יד יהודה • לד**

דכתי' (משלי כ"ד) התרפית ביו' צרה צר כחכה ודרשוהו בזוהי' וישלח עמוד שצ"ז על היצ"הר וז"ל כד בר נש אתרפי מאורייתי' כביכול דחק ליה לק"בה בהדי דההוא יצר הרע דאיהו אתעבד קטיגורא צר כחכה צר כח כה בגין לאתקריב קמיה לקטרגא ואתחלש חיליה :

**יד יהודה • לה**

למי שאינו מתגבר ואינו מתחזק בתורה :

**יד יהודה • לו**

כה שכינה נקראת כה כידוע וזהו כח כה :

**יד יהודה • לז**

ולא עוד אלא וכו' הענין מרווח עוד באופן אחר כשידרש הפסוק מסיפי' לרישי' והיינו כח כה צר בשביל צרה ביו' יצ"הר שנוטל הכח ביו' התרפם מתורה :

**יד יהודה • לח**

וע"י תשובה וכו' דהפסוק התרפית ביו' צרה מיירי במי שאינו מתחזק בתורה ומעשי' טובי' וכאן בפסוק יענך ה' ביום צרה מיירי מההיפך מי שעוסק בתורה ותשובה ותפלה ומעשי' טובי' והכוונה שע"ז יהיה יענך ה' במקטרג לכפות אותו שיהא סניגור שלך שכן נרמזו נאמרו? ישגבך שם אלהי יעקב שמדבר כאן במי שעוסק בתורה ותשובה וכיוצא בו כי הן

**יד יהודה • לט**

ד' אותיו' של שם הויה הן שרשי' לד' פעילו' אלקיו' והיינו שהיו"ד חכמה של התורה כמבואר בזוה' פ' קדושי' עמוד קד"ו ואורייתי' במחשבה עלאה אשתכחת הוה קיים? ע"ש ה"א בינה שם התשובה כידוע וי"ו עמודא דאמצעיתי' מקור התפלה עיין בזוהר פ' משפטים בר"מ עמו' ר"ה ה"א אחרונה מלכות לשם המעשים טובים כלם באו נקבצו לה ומהם אתעביד לבושיה וזהו אומרו ישגבך שם שהשם של הויה בד' אותיות יתן לך עוז ותעצומו' לארבע פעולות טובות הללו והא דקאמר לשון ישגבך היינו משום דתורה ודכוותי' צריכי חיזוק כדאי' בברכו' פ' אין עומדין (ד' ל"ב ע"ב) ונפק' להו מקרא :

**יד יהודה • מ**

ישגבך וגו' שבע"כ יעשה סניגור לאדם ויחזקהו לד' דברי' הללו :

**יד יהודה • מא**

הוא כחכה שכינה שזכרנו :

**יד יהודה • מב**

אף כאן נרצה לפסוק עתה ידעתי כי ירא אלקי' אתה שהוא דברי הקטיגור הנז' בתחלת הפרשה אחר הדברים האלה והאלהים ניסה את אברהם וגו' ודרש בזוה' וירא עמוד רצ"ב שאחר הדברים כינוי ליצ"הר וז"ל ויהי אחר דרגא תתאה דכל דרגין עלאין ומאן איהו דברי' כד"א לא איש דברים אנכי ומאן הוא דא בתר דרגא דא והאלקי' ניסה את אברהם דאתא יצר הרע למקטרגא קמי קב"ה וכו' ע"ש ואמר הרב שהוא הי' המלאך שקרא אח"כ לאברהם מן השמים ואמר לו עתה ידעתי ונעשה סניגור והודה לאברהם שאין להרהר אחריו עוד :

**יד יהודה • מג**

סוף דבר וכו' חוזר הרב למאמר משה איני יודע להיכן נפשי הולכת וע"פ פירושו שהזכיר בפי"ד :

**יד יהודה • מד**

תדע שכן הוא שלא בא לעולם אלא לצורך ישראל ולא לצורך עצמו שהרי כל פעם שהתפלל בשביל ישראל לא חזרה תפילתו

**יד יהודה • מד • המשך**

ריקם וכשהתפלל פעם אחת על עצמו שיכנס לא״י לא נתקבלה תפלתו והיינו מפני שכן היתי מתחלה ביאתו לעולם הזה :

**יד יהודה • מה**

לפיכך הי׳ שונה וכו׳ מתני׳ בפ״ד דעירובין שכל היוצאי׳ להציל חוזרי׳ למקומן ואוקמינן בגמ׳ שחוזרי׳ בכלי זיינם ואמר הרב שכן הי׳ הדבר במשה שהי׳ מסופק להיכן נפשו הולכת ושנה כלשון המשנה כל היוצאי׳ להציל חוזרי׳ למחוזן והיינו שהוא שיצא מעולמו של מעלה לעה״ז להציל ישראל חוזר למקומו :

**יד יהודה • מו**

ותו לא שהיה ממעט בגמ׳ חוזרי׳ בכלי זיינם וזה מפני ענותנותו שלא הי׳ חושש אם יעלה לשמי׳ שיאו במדרגה יתירי׳ לקבל שכר אבל הק״בה השיבו וא״ל כלשון הגמרא שחוזרי׳ בכלי זיינם וכן יחזור ויעלה למקומו בכלי זיינו ובעדי שלו שהוא שכר מצותיו כי רב הוא :

**יד יהודה • מז**

כתרגומו מדוייניך? כמ״ש המתרגם על פסוק ויתנצלו את עדים :

**יד יהודה • מח**

ועל מתן שכרו נאמר וכו׳ מפרש הרב באגב את הפסוק וחנותי וגו׳ ואמר שנאמ׳ על משה עצמו כששאל על מתן שכר של הצדיקי׳ ולכן לא אמר וחנותי למי שאחון אלא את אשר אחון והוא שכרו של משה שאותו אוצר השכר והחנינה יחן ה׳ ויוסיף בו חנינה בכל יום :

**יד יהודה • מט**

כטעם נגד כל עמך אעשה נפלאות שהכוונה שאעשה נפלאות אתן שתטול שכר כנגד כל עמך וכל הדורות :

**יד יהודה • נ**

או אי׳ כדאמרינן בגמ׳ גבי הנמנה מעשרה הראשונים לבה״כ שנתבאי לעי׳ ח״ב פי״ד וע״ש :

**יד יהודה • נא**

וכ״כ וכו׳ ר״ל שע״כ מסיים הפסוק אשר אני עושה עמך דה״לל ג״כ אעשה כלשון עתיד אלא הכוונה אשר אני עושה והולך תמיד עמך בכל יום להוסיף חנינה על שכרך :

**יד יהודה • נב**

כטעם הפסוק כי כאשר השמים החדשי׳ והארץ החדשה אשר אני עושה שהרי ממא׳? דעביד תדיר מאינון חדושי דאורייתי׳ כמ״ש לעיל ח״ב פי״ד וע״ש :

**יד יהודה • נג**

ואמר ורחמתי את אשר ארחם עם שכבר אמר וחנותי את אשר אחון לא שהוא כפל הענין במלות שונות אבל מפני שהכוונה באמרו וחנותי שיוסיף מדי יום ביום החנינה הוצרך ג״כ לברכה זו שימציא לו הש״י כלי מחזיק כל החנינות הללו עד אין די וזהו ורחמתי לשון בית הרחם וכלי קבול כמ״ש לעי׳ ח״ב פי״א :

**יד יהודה • נד**

כטעם ברוגז רחם תזכור שהכוונה שתזכור בכלי מחזיק הרוגז שאין יכולין לקבל רוב פורענות כידוע :

**יואל משה**

כפשוטו כו׳ שנקבר בגיא ממש ע״כ רואין אותו למטה נס בגיא גי׳ ב״ה וב״ה ר״ת נ׳ שכרם ל׳ נב״ה בתליסר מכילין דרחם י״ג מדות וע״כ לא ידע איש את קבורתו אף זה משה לא ידע עוצם מעלת קבורתו ועד היו׳ ויום בכלל בסודו גנוזה למעלה ואינו יכול להשיג עוצם שלימתו והארתו באותו האור שנכלל שם: ולא פקד איש פי׳ לא ידע כמו לא פקד: איש מלחמה הוא הש״י לא הושלם

**יואל משה • המשך**

פעולתו של קבורתו שהית׳ בכח בלבד נברא בין השמשות ועתה הושלמה בפועל כמו עתה ידעת בעקידי׳ שאז נתפשט׳ הידיעה בפועל הנרמז במלת עתה כי עתה הוא ל׳ כח ועדיין לא יצא בפועל וכשיצא לפועל נקרא עתה המציאות השוקע שהיה לה פי׳ כבר בכח בלבד וזהו ועת לכל חפץ שחפץ לפעול ועדיין לא פעל וזהו לכל זמן שהושלם בפועל מה שהיה עד עתה עת בכח בלבד לכל חפץ ע״ד מ״ש המפרשים בניסן נברא בעולם בכח ובתשרי בפועל וזהו סדר נאמר קודם לכן וזהו עתה ידעתי עתה יצא לפועל מה שהיה בכח הידיע׳: והיודע מה בין לילה ללילי כו׳ מבו׳ בזוהר כי עד חצי הלילה שאין זיווג נקרא ליל ומשם ואילך שיש זיווג נקרא לילה וכן נער קודם שקבלה עליה זכר נקרא׳ נער משא״כ אח״כ נקרא נערה פי׳ בה׳ יש ג׳ קוין חד״ר ח״סד ד״ין ר״חמים שהם נגד אברהם יצחק ויעקב וע״כ ארז״ל

**[חסר]** וקח טוב אלא למי שעשאה כלי ריק כהן לוי״ ישראל כהן חסד לוי״ הוא דין וישראל רחמים כ״ז כשיצא מכח אל פועל נקרא ב״ה וזהו החילוק בין עת לעתה כנ״ל: שבחרת עתה פירש שבחר אברהם לשחוט יצחק וזה כבר ידעתי שתבחר אותו כי הידיע׳ מכרחת את האדם לעשות כי אם הידיעה היא מה שיבחור האדם לבסוף ובזה מסולק תמיהות הפילסופים אם היא הידיע׳ אינה בחירה שא״כ אלא יודע מה שאדם יעשה לבסוף אין שבח בידיע׳ שגם שפל אנשים יודע כו׳ אלא הידיע׳ היא מה שיבחור האדם לסוף ברע או בטוב וזה לא יוכל שפל האדם לידע בחבירו מה שהוא עתיד לבחור: הדובר כו׳ פירי באברהם א״ל עתה ידעתי כי אצל הש״ית אין שייך לומר עתה יודע כי כבר ידועה אצלו: כארי ע״ג מזבח כו׳ שם כנפי יונה פי׳ ארי׳ הוא ר״ו ובכל זויות מזבח מאיר אור שם של ב״ן מצור״ף בין ב׳ רוח ושם ב״ן הוא ב׳ הויו״ת ב״פ כ״ו הוא ב״ן ובהם ח׳ אותיות הרי ר״ו וע״כ היה אש רבוצה כארי ובכל זויות ב״ן כמנין כלי כשמוציאו מטומאה לקדושה בעת רצון ובחוץ בטומאה שלא בעת רצון בלאדן פני כלב שם ב״ן א׳ מצד צפון כדאית׳ בזוהר דחברים ופרדים מעלין עשן לצד צפון שהם הכלבים עזי נפש וכנ״ל אין כמו לא אדוני׳ לפיכן נאסר למזבח מחיר כלב שהוא בטומאה וידועה שע׳ שרים הם קרובים אל הקודש

בסוד מלכות דארי׳ כמו הקליפה שסביב המאכל הם כמנין ד׳ אותיות אך בעוה״ר הם רבו פעל בטיט? שמלך מלכות בבל בסוד קליפת נוגה בעונינו ומשכה אליו הקודש והתי׳ מסיר׳ את כו׳ וע״כ אחז״ל נבל ברי״ע ג׳ שהם אותיות כלב רע שנעשה מארי כלב הארת מלכות בבל שנקר׳ ארי׳ כשנוטל שורש מאותיות והוא כלב כופרי שרבע את הלביאה היא השכינ׳ כביכול שמשך אצלו הקדושה נקרא רביע׳ ע״כ נאמר אתנן זונה נגד זנות זה: אתחשב כאילו רבע אות׳ כביכול כמו שחל שהוי ארי בבי״י ראשון: כנמר כו׳ בבית שני רבוצה ככלב והו׳ נמר שבא מכלב: שנסתלק ממנויו פי׳ אוריאל נסתלק בעונינו ממנויו ונעשה האש רבוצה שהיתה ככלב וזהו הארי שמת שנסתלק וטעם של מדי שהיה בזמנו קליפת נוגה ואז נתקרב אל הקדושה ומשכה אותו אליו וז״ש אסתר ׳הצילי ׳מחרב ׳נפשי ר״ת ה״מן מ״יד כלב אותיות מדי שנעשה מארי כלב ויש נמר נולד מחזיר ולביאה וא״כ קשה למה לא נאמר מחיר חזיר ומתרץ אי משום שעתיד לחזור להתירו הראשון או משום מלכות אדום שנמשלו לחזיר מיער קים ליה בדרבי׳ מיניה שבטלו הקרבנות לגמרי

כינויו?: נערה דמטרונית׳ כו׳ זוהר כי תצא שנגלית הנער׳ לכד דקו אחוריים בסוד קליפות נוגה: הרי זה הופך כו׳ פי׳ מכלב לארי ואהי ויקלל לברכה: ד״א כי לכלב חי כו׳ הוא הארי שמכ״ו יהלל ג״ם יונק וכלב לארי: בהקבלת הנשמות הקרבנות במזבח של מעלה ואוריאל מקבלן: וכאן אוריאל כו׳ פי׳ גבי עקידה א׳ ה׳ וירא ולא חשכת כו׳ ממני כי הוא מקבל נשמתו של יצחק בפריחתה וע״כ אמי׳ עתה ידעתי בצאת נפשו כו׳: והוא ששמש כו׳ פי׳ אוריאל שמש בבין הבתרים ואח״כ ג׳ אנשי׳ באלוני ממרא הרי

### יואל משה • המשך

הושלמה המרכבי' ד' רגלי' זוהר תרומה באלוני ממרא היו שם מיכאל גבריאל רפאל וגבי אוריאל שם לא נאמר ממני גבי בי נשבעתי דלא ארי' פירש אינו מלמד כלום ע"כ לא נאמר ממני משא"כ גבי לא חשכת כדלעיל: האמור בפיו של יום צרה כו' פי' יום צרה הוא המקטרג וי' יענך ע"י המקטרג שבע"כ יאמר ישגבך כו' כדלקמן: זו שכינה שנקרא כה וזהו כח"כה: שהחצוני' נוטלין כח כו' וזהו כחכה צר שהצר חצוני' נוטלי' מכח השכינה והוא השכינה מר לה וזהו צרה שצר לה ע"ז: והוא הקטיגור כו' פי' שאחי' הדברי' לי' אחוריים הוא הקטיגור:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק ז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

עוד נסתפק וכו' חוזר הרב עוד למאמר משה איני יודע נפשי להיכן הולכת שהתחיל בפ"ב ולבארו באופן אחר ואמר שענין הוא שמרע"ה היה חפץ מאד לקרב את ישראל לאביהם שבשמי' **[חסר]** ג' עונות והי' מסופק איזה מב' דרכים אלו יהי' מן הצורך לתקון ושאל ע"ז מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה פי' מי יודע אם יהי' לצורך התקון שיקריב עצמו לקרבן ולהעלות בזה יותר נשמתו מעלה מעלה. ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ ר"ל או שיהי' התיקון באותו הזמן שצריכ' גם לרוח הבהמה הקדושה היא השכינה מלכות דאצילות אם ונשמת כל חי בבחי' נשמה יתרה לצאן מרעיתו כידוע והיא שיורדת למטה לעולם הבריאה לקבל הנשמות כדאית' בזוה' בראשי' עמו' נ"ד שנעתיק לקמ' פ"י סי' ב' וז"ל אתמר בכמה דוכתי בזוה' אית בעירא דאכיל בעירא כנוי למלכו' שאוכלת נשמות בני ישראל וכזה יעשה משה אחרי מותו תרד נשמתו לעולם הבריא' לקבל נשמות וע"כ לעת צאת נפשו אמר כל מקום שנפשי הולכת לאיזה דרך משני דרכי התיקון אני מרוצה ותהא מונחת יפה לטובת ישראל וכדמסיים הרב סוף הפרק :

### יד יהודה • ב

להשלים המכוון בפסוק מהאוכל יצא מאכל (שופטי' י"ד) שנתבא' לעי' ח"ב פי"ו בענין אדם ובהמה ממש ע"ש וכאן תשתלם הכוונה לדרשו כן ע"פ הסוד והיינו

### רמ"ע מפאנו

עוד נסתפק משה רבינו ע"ה אם אולי עדיין צורך בו, כמו שהוא צריך לרוח הבהמה הקדושה אם כל חי לצאן קדשים, דאתמר בה בעירא אכיל בעירא, היורדת היא למטה לארץ להשלים המכוון במאמר מהאוכל יצא מאכל שזכרנו למעלה. או אם יש בו צורך הקרבן כיצחק בן אברהם או כאהרן ובניו, שמשה רבינו ע"ה הקריב אותם למקום. וכתיב אחר כך וירד מעשות החטאת. על דרך האמור באברהם כשעקד את בנו והעלהו, אסקתיה אחתיה. והוא ממה שצפה אהרן ברוח הקודש במה שקדמה תורה להעיד עליו, וראך ושמח בלבו. והנה מצינו בהבל שפתח תחלה להכין עצמו לקרבן, דכתיב והבל הביא גם הוא. לרבות שהיה מתאוה להקריב נפשו לשמים בחמש מדרגותיה הידועות, ורמוזות לנו בפסוק עולה היא אשה ריח ניחוח. וכלן לידו"ד. ויש אותיות מצוה בראשי תיבות אלה, ה'וא מ'בכורת צ'אנו ו'מחלביהן. כטעם שכר מצוה, כי הכוונה המעולה הזאת היא המצוה האמתיית שכר כל המצות. עוד ה"א מתחלפת בעי"ן באלפא ביתא דא"ל ב"ם, שהיא משובחת מאד עולה ואינה יורדת, וכמו אח"ס בט"ע. והנה ראשי תיבות אלה שהן מהות הקרבן ישובו לידרש שנית, והבל הביא גם עצמו. ואף אבינו הראשון בשעה שהקריב לשמים שור פר מקרין מפריס, עשה ממנו דוגמא לעצמו, כי הקדים קרניו לפרסותיו לפיכך קראו שור ברישא והדר פר. ועם זה הצדיק הדין על עצמו על מה שנתמעטה קומתו ונעלמו ממנו קרני החיות הנושאות את הכסא. אבל קין לא שת לבו אל הכוונה הזאת ונדחה.

### יד יהודה • ב • המשך

מהאוכל היא השכינה האוכלת הנשמות יצא מאכל הן הנשמות עצמן :

### יד יהודה • ג

כאהרן ובניו דכתי' בהו ואת אהרן ואת בניו תקריב שמשום זה כתיב ביה נמי וירד מעשות החטאת ור"ל חטאת עצמו :

### יד יהודה • ד

אסקתי' אחתי' כדאית' בב"ר :

### יד יהודה • ה

הוא הענין שצפה אהרן ונתאוה שיהא קרבן למקום ולכן שתק :

### יד יהודה • ו

דכתי' והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן שמלת גם לרבות שהיה מקריב גם את עצמו **[חסר]** :

### יד יהודה • ז

כל מדרגותיה נפש רוח נשמה חיה יחידה הרמוזו' בפסוק עולה הוא אשה להי' כמ"ש הרב ג"כ בסוד נשמה יתירה (הנדפס סוף ספר עבודת י"כ להגאון מהרמ"ם קורדואווירי זצ"ל) והיינו עולה כנגד נפש ה' תתאה שבשם מלכו' העולה למעלה כידוע :

### יד יהודה • ח

הוא כנגד רוח ו' שבשם ת"ת אשה כנגד נשמה מבינה ה' עלאה וזהו אש ה' ריח כנגד חיה מחכמ' דמשם היתרה בשבת לכל איש ישראל והיינו ממנו דרים בשמים? כמ"ש ניחוח כנגד יחידה מקוצו של יו"ד וכולן להויה כמ"ש :

### יואל משה • המשך

סוף דבר כו' אדלעיל קאי בכ"ז נ' שאמר משה כל מקום שתהא נפשי הולכת כו': היוצאין להציל פי' שמשה יצא מעולמו בשביל הצלת ישראל כדלעיל חוזרת נשמתו למקומה הראשון לא למעלה ממדרגה כי משה היה עניו ולא היה מחזיק טובה לנפשו והק"בה אמר ליה שיזכה למעל' יתירה: כלי מחזיק חנינותו פי' ורחמתי לשון בית הרחם ובית קבול כדלעיל פי"א מחלק ב':

**יד יהודה • ט**

עוד י״ל לומר שבר״ת הללו נרמזה תיבת עצמו? שכן הה״א ממלת הוא נחשבת לע״ן באל״בם כמו דקמ״ל באלפ׳ בית׳ ההיא משובחת מאד כמבואר בזוה׳ פ׳ תרומה ע׳ רל״ד וז״ל ועל דא א״ת ב״ש וכו׳ אתוון קדמאי סלקין בחושבנא ואתוון אחרני נחתי׳ בחושבנא וכו׳ א״ת ב״ש סלקין כמה דאתמר אל״בם סלקין ולא נחתין פי׳ דהאותיות ראשונות בא״ת ב״ש עולין כסדרן ושניות יורדין בהיפך בדרך תשר״ק משא״כ באל״בס שהראשונות ושניות עולין כסדרן וכן באלפ׳ בית׳ אח״ס בט״ע עולין שלשתן ממטה ולמעל׳ כסדרן :

**יד יהודה • י**

דוגמא לעצמו שמתחלה היה מושלם בעצמו :

**יד יהודה • יא**

לפיכך אמר משור פר קראו תחלה שור שקרניו נגמרי׳ והטעם שהקדי׳ קרניו כדי :

**יד יהודה • יב**

להצדיק הדין על עצמו במה

**יד יהודה • יג**

אל הכוונה הזאת להקריב עצמו לשמים ולכן נדחה קין ואל מנחתו לא שעה :

**יד יהודה • יד**

והבל הביא גם הוא יש להתרבות עוד במלת גם שלא על עצמו לבד יצאה כוונתו להקריב נפשו לשמים אלא גם על אחיו קין נתאוה כן ולכן כשנפל קין תחת הבל כמ״ש ז״ל בב״ר וכתיב וקם על ויקם קין אל הבל אחיו שאין ת״ל ויקם אלא מלמד שהי׳ נתון תחתיו וכו׳ ריחם עליו ולא הרגו שלא תהא נכריה עבודתו כי לא לרצון יהיה קרבן כזה להיותו על פני השדה ולא על המזבח ושלם לו רעה והרגו על פני האדמה שלא כהכשר קרבן ומת הבל וחצי תאותו איננו בידו במה שנתאוה להיות קרבן לפני ה׳ וכתוב בפי׳ י״מ שזהו שרמז הש״י לקין באמרו קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמ׳ כלומ׳ ולא מן המזבח ויפה כיון :

**יד יהודה • טו**

עד שלסוף כמה דורות בימי משה ואהרן שהיו גלגולי הבל וקין כידוע צרף הקי״בה מחשבתו של הבל שהתאוה תאוה להקריב עצמו ואחיו לשמים למעשה והקריב משה את אהרן ובניו :

**יד יהודה • טז**

ועוד נדבר מזה בענין נדב ואביהו לקמ׳ ח״ד פי״ד :

**יד יהודה • יז**

ויש אמנם וכו׳ ר״ל שמלבד מה שאמרנו בענין זה בפסוק מי יודע רוח בני האדם וגו׳ עו׳ אפשר לומר שהכוונ׳ על המעש׳ ועל המחשב׳ הנצרכי׳ לקרבן והיינו מחשבת האדם המקריב שיחשוב כאלו גופו שרוף ואפרו צבור ע״ג המזבח וזהו רוח בני האדם ומחשבתו העולה למעלה ומעשה הקרבן עצמו הוא רוח הבהמה הנשחטת ויורדת למטה על המזבח בפועל בכל דרכי העבודה

והבל הביא גם הוא, לרבות שהשלים בכוונתו חסרון קין ונתאוה להכשירו לשמים, וכשנפל שדוד לפניו, תחלה לא אבה לנחרו על פני השדה, שלא תהא נכריה עבודתו. ויקם קין ובעט בו ושלם לו רעה תחת טובה, עד שלסוף כמה דורות צרף הקב"ה מחשבתו של הבל למעשה, ועוד נשוב נדבר בו. ויש אמנם במעשה הקרבן רוח בני אדם העולה בכוונתו הרצויה, ורוח הבהמה היורדת בקבלת הדם וזריקתו, שהוא המעשה הנרצה. ולא הושלמה העבודה בעקדת יצחק בן אברהם עם מה שפרחה נשמתו, והוא רוח האדם שעלתה למעלה עד שנגמר המעשה בגופו של איל. וכבר נתבאר בזה מה שיש בו די בחלק השני פרק ח'. ולא סוף דבר היה משה רבינו ע"ה חפץ להקריב עצמו עולה, אלא בכל אופן שיועיל לרצות את ישראל לאביהם שבשמים, ולא בקש אלא להיות כפרתן, אשרי העם שככ"ה לו זה מש"ה, וכבר נחה שקטה מבוכת העיון, מדין המות שהיה משה רבינו ע"ה מסתפק בו על עצמו במאמר נכבד מאד, דבור על אפניו לא יאות לזולתו עם מה שנתבאר בו:

**יד יהודה • יב • המשך**

שנעלמו ממנו קרני חיות הקדש בסבת חטאו שקודם החטא הי׳ גבהו מן הארץ עד לרקיע והגם שאמרו ז״ל בפ״ב דחגיג׳ (די״ג) מן הארץ עד לרקיע מהלך ת״ק שנה ועביו של רקיע מהלך ת״ק שנה וכן בין כל רקיע ורקיע למעלה מהן חיות הקדש רגלי החיות כנגד כולן ירכי החיות כנגד כולן קרני החיות כנגד כולן למעלה מהן כסא הכבוד וכו׳ ויעלה לפי״ז הגובה מן הארץ עד קרני החיו׳ ולא עד בכלל לשלשת אלפי׳ תפי״ד פעמי׳ מהלך ת״ק שנה ועם קרני החיות שהן כנגד כולן יהי׳ גבהן ו׳ אלף קס״ח פעמי׳ ת״ק שנה מ״מ כאשר עלה אדה״ר בגבהו לשמי׳ הי׳ לו קצת יחס עמהם והי׳ בכלל הגובה לא כן לאחר שחטא שהניח הק״בה ידו עליו ומיעטו שאז כי גבהו השמים מארץ שאין להם יחס להדדי כלל להיות השמים לרום והארץ לעומק אינה נכנסת בגדר הרום וגובה כן ניטל מאדה״ר חלקו בגבהי מרומי׳ עד שנעלמו ממנו קרני החיות לגמרי בתכלית ההעלם אין יחס להם בשום פני׳ :

**יד יהודה • יז • המשך**

וכמו שהי׳ כי״ז בעקדת יצחק שמלבד כוונתו הנכונה הוצרך ג״כ למעשה וע״כ עלתה רוחו ממש למעלה עד שנגמר אח״כ המעשה באיל המזומן לו מו׳ ימ׳ בראשי׳ ואז חזרה לו נשמתו והנה משה שכל ישעו וחפצו :

**יד יהודה • יח**

להיות כפרתן של ישראל אמר מי יודע רוח בני האדם וגו׳ כלומ׳ מי יודע איזה מהם לבדו יכשר ולכך מפריד אני את שניהם כי בשניהם אני מרוצה להשלים העבודה בכל דרכי השלמות ולהיות גם בפועל לקרבן של ישראל :

**יד יהודה • יט**

אשרי העם וכו׳ לשון ר״ח בכמה דוכתי :

**יד יהודה • כ**

במאמר נכבד מאד של איני יודע נפשי להיכן הולכת :

**יד יהודה • כא**

דלא יאות לזולתו שלפי פשוטו הוא מחזי יוהרא לכל אדם חוץ ממשה ולפי ביאורנו הפכו מסתברא :

**יואל משה**

לרוח הבהמה הקדושי׳ פי׳ מלכות דאצילות בסוד אופן אחד בארץ היא שכינה יורדת לעולם הבריאה ושם מקבלן כל הנשמות דלמטה בכל לילה ונקראת בהמי׳ רבוצה על אלף הרים כמ״ש בפכ״א מח״א בברכת משה יוסף ה׳ עליכם וזהו חדשי׳ לבקרים שבכל בקר מחזר׳ הנשמו׳ המופקדו׳ שם בכל לילה וזהו צאן קדשי׳ אם כל חי היא השכני׳ היורדת למטה לארץ לעולם הבריאה וזהו מאוכל יצא מאכל פי׳ שאוכלת את הנשמות וחוזרת ומחזרת אותם וק״ל ע״ש

### יואל משה • המשך

משה? מי יודע רוח כו' וכן משה היה כולל ס' רבוא נשמות וע"כ היה מסתפק אם יורד כמו לתקן נשמתו וזהו רוח בהמ' ורוח בהמה היורד' היא למטה זו רוח פני אדם מ"ה דאצילות וזהו אדם ובהמ' תושע ה' ועיין בכ"י ח"ג סי' י"א ובעי' ה' אלף? ס"ת: הקיק כיצחק כו' שמרע"ה הקריבם לשמים כו' פי' ע"י הנפה שהניף משה את הלוים אהרן ובניו תיקן אותם כאלו הקריבם לשמים כדלקמן וכתיב וירד מעשו' כו' כמ"א גבי אברהם אסיקתי' אחתתי' כך גבי אהרן עלה ואח"כ ירד כמו גבי יצחק: וראך ושמח בלבו כו' פי' אהרן ישמח בראותו את משה שיניף ויתקן אותו לקרבן כדלקמן: ע"יולה ה"וא א"שה ר"יח נ"חוח לה' חמשה לשונות נגד ה' מדריגות נשמות פי' הוא תקן רוח נפש וה' בשם וע"כ כתיב הוא וקרינן היא נוקבא ודוכרא אש ה' ראשונה היינו אשה ר"יח חיה י' שבשם ניח"ח יחידה קוצו של יו"ד וכלן לה' דהיינו כל נשמותי עלוי בשם: והנה ר"ת

אלה מהות כו' פי' בפסוק פי' והבל הבי"א גם הו"א מבכורות צאנו ומחלביהן ר"ת ע"ג מ"ח רדרים? ר"ל הביא את עצמו כי ע"ג מ"ח מתחלפין באתב"ש: לפיכך קראו שהיה קרנותיו מיד ואח"כ פר כן עשה לדוגמת לעצמו שבתחלה היה לו קרנים ואח"כ נתמעטו קומתו וזהו כוונת הגמ' ראה קין מהיכן שחט אביו את הפר פשוטו של מאמר זה הוא כי קין לא היה יודע באיזו מקום ישחוט כדי שיצא נשמתו עד שראה ששחט אביו מן הצואר כך פשוטו עם כ"ז הזה כי ראה קין מהיכן שחט כנ"ל שקדם קרניו ר"ל שבכוונתו היה שיקריב את עצמו ואחר כך ראה ששחט פר כמ"ש: ונעלמו ממנו קרני החיות כו' פי' דאיתי' בלמודי האר"י כי יש במרכבה העליונה אריה שור נשר אדם ארי' הוא אבא מימין כולל ה' גבורות בכללי בהי חסדים והי' חסדים עולה מספרם עד ת"ק אורות כמנין כידוע לחכמי אמת בכללי יו"ד י' דהיינו בסוד עשרה עשרה הכף וכן שור משמאל אימא עילאה ה' חסדים ת"ק וכן אדם ונשר ג"כ ת"ק אורות כולל כל המרכבה אלפים בסוד אלפים תחום שבת וזהו סוד שתא אלפים שנין הוי עלמא אלפים בעולם העשיה נקרא אלפים של תוהו ובעולם היצירי הוא אלפים של תורה ואלפים של משיח בעולם הבריא' כי בבריאה הגאולה מתגלית כי בכל א' מהב' עולמות כל הוא מרכב' שלימ' ועולם

### יואל משה • המשך

האצילות שם הוא הרוכב על הכסא ואד"הר היה תרומתו של עולם ותרומה הוא תר"י ממאה מגיע מאלפי' ארבעים נמצא מג' פעמים אלפים ג' פעמים מ' עולה ק"ן הוא כולל כל המרכבות מן היית? בתחילת קומתו של אד"הר עד שמיעטו ונגרעה קומתו עשרי' אמה והוא יושב על כפיו מל' כף שנגרעה קומתו ממרכבה שלישית שזו תרומה אלה מ"ם נעלמו ממנו

קרני החיות והוא דגרמה הנושאות את הכסא בעשרים שנתמעטה קומתו ומשה תיקן זה ע"כ כתי' ק"ן שכלל מה שהיה מהג' המרכבה העליונה ולא מג' התחתונו' שהם שמוטים כי נגרע ממנו ב"פ ת"ק העליונים בעונינו כנ"ל לאפוקי מר"עה זכה ב' כתיפות ב"פ כת"ף שהוא ב"פ ת"ק וק"ל מההר"ל נ"ק: אבל קין לא שת לבו כו' פי' למסור עצמו למיתה ולקרבן כמו הבל ונדחה ובזה יבא על נכון מאמר חז"ל וארז"ל בפסוק ויכולו מעט ר"א אמר בזמן שב"ה קיים היו מקריבין קרבנות עכשיו מהו להתעסק בהן דלא נתעסק בהן מאחי' שאינו מושל' המעש' ועיין זוהר תרומה בסוד חלוקא דרבנן בי מעש' המצות נעשה לבוש ג"ע התחתון ובכוונה לבוש ג"ע העליון ובתורה מזון לנשמה מנגלה לנשמה בג"ע תחתון ומנסתר בג"ע עליון: הדרן לעיל השלי' כוונתו חסרון קין שלא הקריב את עצמו ונתאוה הבל להכשיר קין לשמים את לקרבן וכשנפל קין תחת הבל כמ"ש ע"פ ויקם קין על הבל מכלל שהיה מתחיל' תחתיו לא רצה הבל לנחרו ע"פ השדה רק על המזבח שלא נכרי' עבודתו וקין שלם לו רעה תחת טובה והרגו להבל ע"פ השדה ונ"ל שזהו סוד קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה שהיה לו להקריבו על המזבח אדמה לא ע"פ השד' וזהו ראה מה עשה לו בשד"ה דייקא: עד לסוף כמה דורות צרף מחשבתו של הבל הוא משה גלגול שלו למעשה והניף אהרן שהוא גלגול קין כי נ' של קין רמזו בו ותיקן אותו: העולה בכונתו הרצויה פי' כשחטא אדם רוחו מעונותו ומרים קדשה? הולך קצת לטומאה וכמעט? שהקרבן משיב קדושת נשמתו למקומו ורוח הבהמה הוא הטומאה יורדת למוצלת ים כדלעיל בח"א פ"ב בזריקת דם:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק ח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

למימריה דר"ח שבפי הזהב הכל יורדים לגיהני חוץ משלשה וכו' שהתחלנו בו בפ"ב :

### יד יהודה • ב

דאצטריך לגופיה ומ"ש הכל יורדים קאי על החוטאים והיינו כל החוטאים יורדים והא דאמר סתם הכל יורדים היינו משום דאתי לאתויי צדיקי' ובינוני' ובזה אין צורך למ"ש בגמ' כל היורדים עולים :

### יד יהודה • ג

ותחלת כל דבר וכו' ר"ל דמ"ש בגמ' הכל יורדי' ס"ד אלא אימא כל היורדים עולים חוץ מג' פירושו הוא כמו שאנו רגילי

### רמ"ע מפאנו

עתה שבנו למימריה דרב חנינא שקדם לנו בפרק ב', דאצטריך לגופיה על החוטאים, אחרי שבארנו הכל לאתויי מאי. ותחלת כל דבר, לב חכם ישכיל פיהו במה שאנו רגילים לפרש בזה ובכל כיוצא בו, שאין בעל המאמר שוגה בדיבורו האחד עד שהוצרך לחזור בו ולהפכו מכח תמיהתנו, אלא בא בזה ולמד על זה ולעולם ראשון עיקר, כמו שזכרנו על הנמנים מעשרה ראשונים בבית הכנסת, וכמו שיבא גבי צדיק גמור וצדיק שאינו גמור, והכא הכי קאמר, כיון שאלה השלשה אם ירדו לא יעלו כדמסיק, לפיכך הכל יורדים חוץ מאלו. וזה דרך אמת ומוכרח בהבנת הגמרא לכל המאמרים הבאים

### יד יהודה • ג • המשך

לפרש בכל כיוצא בזה היכא שמקשה הגמ' על לשון ראשון ס"ד ומשני אלא אימא וכו' והיינו שאין הכוונה שבעל המאמר ההוא טעה בתחלה בלשונו וכשהרגיש בזה מכח קושיא חוזר בו ואמר לשון אחר אלא לעולם הלשון הראשון אמת ואין בו טעות והלשון השני אינו אלא פירושא דלשנא קמא :

### יד יהודה • ד

כמו שזכרנו לעיל ח"ב פי"ד גבי מ"ש בגמ' על הנמנים מעשרה ראשונים שנוטל שכר כולם שכר כולם ס"ד אלא אימא שכר כנגד כולם :

**יד יהודה • ה**

וכמו שיבא ג"כ לקמן בפ"ה :

**יד יהודה • ו**

והכא הכי מ"מ הכל ס"ד אלא אימא וכו' הכי פירשו והיינו דהקשה לו להמקשה למה יפה כחן של האלה שלא ירדו וע"ז אמר ס"ד ומשני אלא אימא כל היורדי' עולי' חוץ מג' ור"ל טעמא דלא ירדו הללו הוא משום דכל היורדי' עולי' חוץ מהם לפיכ' חומר עונם הדין נותן שאש של גיהנם תכלה אותם לגמרי וכיון דאם ירדו לא יעלו לעולם ע"כ חם עליהם משא"כ שלא ירדו אך לכל ילם מהם קדם חושב מחשבות לבלתי ידח מהם נדח באופן אחר וכמו שיתבאר לקמן פ' ט"ו ע"ש כמ"ש שבהשמים אלא אימא דקאמר לא חוזר מלכא קמא כי הוא העיקר ולשנא בתרא פירושיה הוא:

**יד יהודה • ז**

ומוכרח כי לא יתכן לומר שבעל המאמר לא דייק תחלה יפה בלשניה :

**יד יהודה • ח**

פעמי' שלש שהקשה שם על הלשון השני ס"ד ומשם בא אל השלישי :

**יד יהודה • ט**

מדכתי' וכו' ר"ל דמ"ש בגמ' משום דר' פרנך פירושיה לומר שגזרו על הידים הבאות מחמת ספר שיפסלו את התרומה משום כהן האוכלה שכהן הזה שאחזו הספר ערום ועבר על הא דר' פרנך אינו עוד בחזקת חבר שיהא ראוי לאכול את התרומה שאין נותני'

**יד יהודה • יד**

ושלשתי' לשונות הללו :

**יד יהודה • טו**

המאמר שבשלהי יומא שיבא בריש פ' הסמוך :

**יד יהודה • טז**

על זה הצד שהקשו על הלשון הראשון מחסרון ההבנה של הלשון הראשון למראית עין ולפום ריהטא :

**יד יהודה • יז**

עד בא רעהו הלשון השני וחקרו ומפרש הלשון הראשון :

**יד יהודה • יח**

לקיי' כל דברי חכמי' שתי הלשונות שבאו באופן זה :

**יואל משה**

שונה בדבורו הא' כו' פי' דהקשה בגמ' הכל יורדין ס"ד וכן בכל מקום שהקשה בגמ' ס"ד ומתרץ בענין אחר לא שחזר מדבורם

בשטה זו, איש לא נעדר, קחנו ועיניך שים עליו כי הוא פלא. וכבר נמצא מאמר מאלו בפרק יציאות השבת, חוזר וניער פעמים שלש, וכל שכן שהוסיף בנו אהבה בבאור הכלל הזה, כדגרסינן התם תנא אף ידים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה, משום דר' פרנך אמר רבי יוחנן האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום. ערום סלקא דעתך, אלא אמר ר' זירא ערום בלא מצות. בלא מצות סלקא דעתך, אלא אימא ערום בלא אותה מצוה. והכונה כי העובר על דבריהם במגע ספר תורה דרך בזיון, גזרו עליו חכמים שיהא פוסל את התרומה, מדכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן. מה אהרן חבר אף בניו חברים. ואולם הערום מן מצות הוא ערום לגמרי מהנהו חלוקי דרבנן הידועים לבעלי מצות, והבוזה ספר תורה מעיד על עצמו שביזה מה שכתוב בזה, וממילא ידעינן ביה שהוא עושה מצות שלא לשמן, והיותו ערום מאותה מצוה מיוחדת גורם היותו ערום מכל המצות, כיון שהן בזויות עליו. ומבואר מזה דסתמא דגמרא עם הדיבור האחרון, הביא מופת ראיה להההיא דר' זירא, ודר' זירא גופא מופת סבה למימרא דר' פרנך, שהוא שרש הלימוד ועיקרו היותר מבהיל ומוגזם על מי שהמצות בזויות עליו, ושלשתם יחד משפטים ישרים ותורת אמת. ואחרי שנבאר בפרקים הבאים המאמר היותר עמוק מן הנזכרים בגמרא על זה הצד מחסרון ההבנה למראה עינים, עד בא רעהו וחקרו שהוא דרוש יקר הערך וצריך מאד אל המכוון ממה שאנו בבאורו, לא ישאר בלבנו שום ספק על אמתת הכלל הזה, לקיים כל דברי חכמים:

**יד יהודה • ט • המשך**

תרומה אלא לכהן חבר כדנפקין לן בפ' חלק מדכתי' ונתתם ממנו וגו' :

**יד יהודה • י**

ואולם וכו' ר"ל דהלשון ראשון נקבר ערום ודאי עיקר שהכוונה שנקבר ערום בלא לבושי וחלוקי דרבנן הנעשי' מן המצות כדאית' בזוהר פ' תרומה ופ' שלח לך ושארי דוכתי כי כיון שאחז הס"ת ערום דבר ה' בזה כל הכתוב בספר ואינו עושה מצות לשמן ונשאר ערום בלא לבושי דלהון ומאמר דר' זירא ערום בלא מצות פרושא הוא ללשנא קמא :

**יד יהודה • יא**

והיותו ערום וכו' ר"ל דגם הלשון ראשון דר' זירא ערום בלא מצות הוא אמת ומ"ש אלא אימא ערום בלא אותה מצוה פרושא הוא ללשון ראשון וה"ק כיון שהוא ערום בלא אותה מצוה של כבוד ס"ת להיותו אוחז בה ערום ממילא ידעינן שהוא ג"כ ערום מכל שארי מצות והן בזויות עליו וכו' :

**יד יהודה • יב**

ומבואר מזה דסתמא דגמרא על ידי הלשון אחרון דקאמר ערום בלא אותה מצוה הביא מופת וראיה לרבי זירא שאמר ערום בלא מצות שזה ראיה שהמצות בזויות עליו :

**יד יהודה • יג**

ודר' זירא באמרו ערום בלא מצות הוא הסבה שנקבר ערום בלא חלוקי דרבנן :

**יואל משה • המשך**

הא' שהוצרך לחזור בו אלא זה וזה אמת והא' מפרש דברי הב' והכי פי' גבי הכל יורדין לגה"ה הנ"ל: אם ירדו לא יעלו כו' משמע שאינם מתוקני' עדיין ואם היו יורדין לא היו עולים ע"כ אינם יורדין אלא הש"ית נפרע מהם ע"י דבר אחר ועי' פ' ט"ז: בשטה זו כו' שהקשה ס"ד יחזור מדבריו: וכ"ש שהוסיף בנו כו' פי' מסכים לפרושים הכלל הזה היכא שהקשה ס"ד: מה אהרן חבר כו' פי' משא"כ זה שעובר על דברי חכמים לא נקרא חבר פסל את התרומה: עם הדבור האחרון כו' פי' מה שתירי בלא אותה מצוה הוא מופת וראי' לדברי ר' זירא שהי' בלא מצות כמו שני לעיל שהבוזה ס"ת העיד על עצמו כו' ודברי ר' זירא אמית' עלא מופת סיבה ופי' לדברי ר' פרנך שנקבר בלא מצות היות ערום לגמרי מחלוקי דרבנן היותר מבהיל את האדם באמרו נקבר ערום פעם נשנו למימר' נמצא ב' פסוקי' אמר ולא חזר כל פעם מדברים הראשוני' אלא כולם דברי אלהים חיים:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק ט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד · נה · נו · נז · נח · נט · ס · סא · סב · סג · סד · סה · סו · סז · סח · סט · ע · עא · עב · עג · עד · עה · עו · עז · עח · עט · פ · פא · פב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

בשלהי יומא תנן וכו' זהו המאמר היותר עמוק שהזכיר הרב סוף פ' הקדו' כמה דאתמר ע"ז נמי הותרה לו הותרה ס"ד אלא אימא וכו' ומפרש הרב ג"כ שלשון ראשון עיקר ולשון שני אלא אימא וכו' פירושא הוא :

**יד יהודה • ב**

והכפל שאמר שני פעמי' אחטא ואשוב :

**יד יהודה • ג**

והכוונה וכו' כדי לבאר המאמר הזה ע"ד הנז' מציע הרב איזה דרושי' השייכי' לו ומהם משתלשלים עוד דרושים אחרים בפרקים הבאי' עד פי"ד ושם מסיים הרב הפירוש למאמר הזה :

**יד יהודה • ד**

כי מצוה שלא לשמה במה ששמש מטתו ביום גרמה לו כי נכנס בו ע"ז היצ"הר כמו שיבא בסמוך ובפי' י"א :

**יד יהודה • ה**

והיא גופא קשיא איך בא לידי מצוה שלא לשמה והוא בפעולותיו ישר נברא :

**יד יהודה • ו**

אלא ודאי שהסבה לזה היתה הירח שקטרגה על החמה ואמרה א"א לשני מלכים וכו' כדאית' בפ' א"ט והיה בזה מצוה שלא לשמה כמו שנתבא' במאכ"ח ח"א ומזה נמשך ג"כ שעשה אד"הר מצוה שלא לשמה אלא

**יד יהודה • ז**

שבירח הי' הפגם בנקל יוכל לתקן כיון שלא חלו בידי אדם משא"כ הפגם שעשה אד"הר במצוה שלא לשמה לא היה יוכל שיתוקן בנקל אלא אדרבה המשיך עוד העון היצ"הר בחבלי שוא :

**יד יהודה • ח**

שאלו שמר אד"הר המצוה ראשונה פריה ורביה כמאמרה ולא היה בה צד שלא לשמה היה הכל מתוקן והיינו כדאמרן שלא

**רמ"ע מפאנו**

בשלהי יומא תנן, האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. וכבר זכרנו מזה בחלק הראשון פרק י"ט. והכפל הבא במשנתנו אסקוהו בגמרא, כדרב הונא דאמר כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, הותרה לו סלקא דעתך, אלא אימא נעשית לו כהיתר. והכוונה כי האלהים עשה את האדם ישר שלא יתאוה שום דבר רע. וכאן ראשונים שאלו אם כן היאך נכנס בו יצר הרע לאכול מן הפרי שהוזהר עליו. ותשובתנו אליהם כי מצוה שלא לשמה גרמה לו, והיא גופא קשיא, אלא שקטרוג הירח קדם לכל, והיא היתה מצוה שלא לשמה, הארכנו בפשט המאורע בריש מאמר אם כל חי. וכל פגם שלא חלו בו ידי אדם בנקל יוכל לתקן. וכן אמר האר"י ז"ל שאילו שמר אדם הראשון מצוה אחת כמאמרה היה הכל מתוקן מיד. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה בחפזי כל האדם כוזב. שהוא באמת וידוי מעליא על מעשה בת שבע שבא במכאוב ואכלה פגה, על פחזותו של אדם הראשון במצוה ראשונה שנצטוה בה, והיא פרו ורבו, כי הנה בתחילת תשמישו נזקק לאשתו בחול וביום ובשעת התגבר הדין ובפרסום, והוליד ערלתו זה קין, את פריו זה הבל. ועל הדוגמא שלהם במשפטי ה' אמת תנן בנזיקין, הכלב והגדי שקפצו מראש הגג, שנולדו קודם זמנם והרי הם נפלים, ושברו את הכלים. פירוש נתקלקלו בלבושי הנשמה המבוארים אצלנו במאמר הנפש יעויין שם, שורת הדין לשלם נזק שלם, לפיכך זה נהרג וזה נטרד. ותנן נמי התם, הכלב שנטל חררה, זו תאומתו של הבל, בת חורין ודאי, והלך לגדיש, להגדיש הימנה תולדות, אכל את החררה, כמה דאת אמר הלחם אשר הוא אוכל. והדליק את הגדיש, שנתחמם בעבירה והטביע אשו של יצר רע בתולדותיו, על החררה משלם נזק שלם, כמה דאת אמר קראן לו ויאכל לחם. כי כשם שמהאוכל יצא מאכל, כך לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת. ואליו

**יד יהודה • ח • המשך**

היה נכנס בו היצ"הר :

**יד יהודה • ט**

על מעשה ב"ש שהיתה ראוי' לו מו' ימי בראשית אלא שאכלה פגה כמאמרם ז"ל וזהו בחפזו :

**יד יהודה • י**

שבא במכאוב כמ"ש עו"ו? ומכאובי נגדי תמיד :

**יד יהודה • יא**

ועל פחזותו ר"ל שהוא נמי ודוי מעליא על פחזותו של אד"הר שהי' דוד גלגולו וזהו כל האדם כוזב ר"ל אד"הר :

**יד יהודה • יב**

בחול וג"כ בע"ש ובשעת התגבר הדין בשעת המנחה ובפרסום כדאית' בב"ר גבי נחש מתוך שראה אותם מתעסקי' בדרך ארץ נתאוה לה והיה זה גורם :

**יד יהודה • יג**

שהוליד ערלתו את קין כמ"ש ז"ל בפ' ד' דיני מיתות אד"הר מושך בערלתו הי' ופירש בזוה' בראשי' עמו' ק"ט שדבק בערלה דאתפתה במלה דנחש ובעמו' קי"ג אמר על קין ברא דזוהמא הוה וגדולה מזו אמרו בפרקי ר"א שהנחש בא על חוה ועברה את קין :

**יד יהודה • יד**

את פריו נקט הרב לשון הפסוק וערלתם ערלתו את פריו הנכתב גבי שני ערלה :

**יד יהודה • טו**

זה הבל שהי' פרי קדש הלולי' לה' :

**יד יהודה • טז**

ועל הדוגמא וכו' אגב זה מפרש הרב הענין ע"פ הדין שכן תנן התם פ"ב דנזקין הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלמין נזק שלם והי"נ בקין והבל דימה קין לכלב והבל לגדי שניהם קפצו מראש הגג שנולדו קודם זמנם בפחזותו של אד"הר כנז' וע"ז שברו את

**יד יהודה • טז • המשך**
הכלים הם הלבושי' שהנשמה מתלבשת בהן בבואה לעה"ז ולכך דינם לשלם נזק שלם וקבלו עונשם שנהרג הבל ונטרד קין :

**יד יהודה • יז**
ותנן נמי התם בסיפא הכלב שנטל חררה והלך לגדיש אכל את החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק וזה ירמוז בקין שנטל חררה היא תאומתו יתירה של הבל שעליה היו מדיינים עד שהרגו קין להבל כדאית' בב"ר :

**יד יהודה • יח**
בת חורין ולפי' דרש חררה מלשון חורין שהיתה נשמתה טהורה ונקיה ובת חורין ולא נכנעת למה שהזכיר הזוהר בפ' משפטי':

**יד יהודה • יט**
אכל את החררה שבא עליה כדאית' בזוה' בראשית עמו' ק"ט וז"ל מאי שאת שאת הכא היך דעבד עלוי ולאשת עמיתך לא תתן שכבתך וגו' דאתא על תאומתו ולבתר קטיל לבעלה ורזא דמלה ויפן כה וכה ואמרו קדמאין מאי ויפן כה וכה אלא חמא מה עשה בבית ומה עשה בשדה ולית שדה אלא אשה כד"א ויהי בהיותם בשדה וע"ש ולשון אכל דקאמר הוא לשון ביאה כד"א הלחם אשר הוא אוכל גבי אשת פוטיפרע :

**יד יהודה • כ**
על החררה משלם נזק שלם והוצרך יתרו גלגול קין ליתן את צפורה בתו שהית' גלגולה של אותה תאומה היתירה למשה גלגול הבל וכדמסיק בסוף הפרק ומהכי ית' כשהיה יתרו ליתן בתו למשה הוציא נמי הענין בלשון אכילה באמרו :

**יד יהודה • כא**
קראן לו ויאכל לחם וכמו שדרשו בתחילת שמות שאת לחם **[חסר]** אכילת לחם החמור כיון אל משה שחלי כי לחם חנם וגו' נודעי הכפיות הללו יכה דומי לאכילת לחם:

**יד יהודה • כב**
כי כשם שמהאוכל עצמו יצא מאכל שלפעמי' תמצא איזו נשמה מגולגלת בדבר מאכל וע"י האכילה יחזור הענף אל השורש ויתוקן כמ"ש לעי' ח"ב פי"ו כן היא שבה ללכת, והוא טעם חותן משה ראשון, לזה התאר שהוא אח אחות, נותן סימן לדבר א'ני ח'ותנך י'תרו. ראשי תיבות אחי, וכן חותנתו אחות נותנת, כטעם אחיה ואמה שזכר הכתוב ברבקה, וכללהו הכי נמי שנותנים בנותיהם למי שהוא אח בתולדות הנשמות והוא בן זוגן באמת, והורי גבר יקראו לכלה חמיה וחמותו, פירוש אח יחם, מלשון יחמתני אמי. שהמה מולידי האח ולא שייך נתינה גבייהו, כי אמנם מולידי האשה הם נותנים אותה לבן זוגה, והללו לוקחים אותם אצלם להשיאה לו. נקטינן שקין גזל תאומתו של הבל, ויתרו הושיב משה וצפורה באפריון ואמר לו בחורב צא בגין אשתך, ועל דם זרעיותיו אמר לו ושני בניה עמה. שהיו שמורים לה מששת ימי בראשית וזכית בהם, והיינו דתנינן בעשרה יוחסין, אין צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים, ומסר לו צאנו שנשאר אצל קין במות הבל, ומשה הוה חשיב להו צאן יתרו, שכל המקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו, ואף על פי כן לא האכילה מפרי האדמה אלא הלכו ארבעים יום ולא טעמו כלום, כדרך שהלך אליהו זכור לטוב שנשתהה המזון במעיו, וכאן אף משה כן משלמות גופו הנמשל בצאנו של משה, והן הן תפוחי זהב במשכיות כסף, שהמשל והנמשל שניהם אמת, אבל בהר לא היה כן אלא משלמות הנפש, הוצרך למרק תחלה אכילה ושתיה ליהנות מזיו שכינה. ואנו נחשוב שבי"ז בתמוז לא אכל, שהיה עסוק בכפרתן של ישראל, אף לא כשירד לפסול לוחות שניות, היו אם כן ק"כ ימים רצופים, ולא הוצרך מירוק אחר, צא וחשוב מכאן ואילך שכל ימיו היה נראה כאוכל לא זולת, על הדרך האמור בגי' אנשים דאלוני ממרא, ראשון ראשון מסתלק, כי הדבר הזה אצל משה אפילו באכילת קדשים, כגון המורם ממלואי אהרן ובניו, ואף בנות רעואל הכירו בו וקראוהו איש מצרי, דאית ליה גבייהו דינא דבר מצרא, והוא אמר קראן לו ויאכל לחם. לוותר עמו מחלקו מפרי האדמה, ויואל משה לשבת לא לאכול, ועם זה נתקן קלקול ראשון שאמר לו פרח באוירא, כטעם אותיות פורחות בשבירת הלוחות, כי נשארו האותיות שבו נוצר בלתי מוגלמות כדמעיקרא, וכבר זכרנו מזה בפרק ד'. והנה דן אותו כמי שאבדה דרך שדהו, דתנן אדמון אומר ילך

**יד יהודה • כב • המשך**
היה הדבר הזה בעצמו בצפורה אשת משה שמאיש הבל לוקחה מתחלה ע"י קין וצריכה לשוב אליו ולינתן למשה :

**יד יהודה • כג**
והוא טעם שנקרא יתרו חותן משה והוא התואר הראשון שבא בפסוק מזכיר לשון חותן בתורה קודם יתרו והענין הוא שמלת חותן כוללת בנוטריקון שלשה תיבות הללו אח ואחות ונותן ושלשתן יצדקו בודאי כאן ביתרו שהיה אח משה והיה כנותן לו אחותו צפורה תאומתו של הבל :

**יד יהודה • כד**
כי דרכו וכו' וכמ"ש בספר כוונת האר"י ז"ל :

**יד יהודה • כה**
וכן נקראת אם האשה חותנתו לבעל והיינו מפני שנותנת לו אחותו בתולדות הנשמות כי כל איש ואשתו אחים הם ובני זוג א' בתולדות נשמותיהם כדמסיק בסמוך אלא שצפורה ומשה היו ג"כ אחים מצד גלגולם :

**יד יהודה • כו**
כטעם אחיה ואמה וכו' ר"ל אע"פי שהבת ברשות אביה היא ולא ברשות אמה שתקרא בשביל זה חותנתו אחות נותנת מ"מ כיון שאם מת האב נותנת האם אותה לאישה כמו שמצינו גבי רבקה שמת בתואל ולכן כתיב ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה וגו' ע"כ נקראת האם חותנתו :

**יד יהודה • כז**
וכלהו לא לבד בצפורה ומשה אלא בכ"ע יקראו אבי ואם הכלה חותן לפי שנותני' לחתן אחותו מצד תולדות הנשמות כנז' :

**יד יהודה • כח**
והורי גבר אבי ואם החתן יקראו אצל הכלה חמיה וחמותו שהיא קוראה לאבי בעלה חמי ולאמו חמותי כמ"ש גבי תמר הנה חמיך עולה וכן ותשק ערפה לחמותי נוטריקון אחי הם והיינו מולידי האח לכלה שהוא בעלה :

**יד יהודה • כט**
מלשון יחמתני שעניינו לידה :

**יד יהודה • ל**
ולא שייך נתינה לגבייהו להקרא חותן ותותנת ע"ש אח נותן כמו

**יד יהודה • ל • המשך**

גבי אשה :

**יד יהודה • לא**

כי אמנם גבי מולידי האשה שייך לשון זה מצד שנותני' אותה לבן זוגה לא כן מולידי הבעל שלוקחי' האשה להשיאה לו :

**יד יהודה • לב**

ויתרו נמי בשביל זה נתן צפורה בתו למשה :

**יד יהודה • לג**

ואמר לו בחורב וכו' כמו שדרשו ז"ל על ואשתך ושני בניה אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך :

**יד יהודה • לד**

ועל דם זרעיותיו של הבל ששפך כמ"ש ז"ל על קול דמי אחיך א"ל צא בגין שני בניה לתקנם וקראם בניה כי כן היו שמורים לה מעת שנהרג הבל ולהורות למשה בזה שזכה בהם וע"כ יצא בגינה :

**יד יהודה • לה**

והיינו דתנינן וכו' שענין זה דומה למה ששנינו בפ"י יוחסין מי שיצא הוא ואשתו למדינת הים ובא הוא ואשתו ובניו ואמר אשה שיצאה עמי למ"ה הרי היא זו ואלו בניה אין צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבני' ומוקמינן בגמ' בבנים שכרוכי' אחריה והנ"נ בניה שמורי' לה וכרוכי' אחריה מימי בראשית :

**יד יהודה • לו**

ומסר יתרו למשה ג"כ מפני זה את צאנו כדכתי' ומשה הי' רועה את צאן יתרו כי כן הי' הבל רועה צאן וכשחלק עם קין את העולם נטל לחלקו הצאן כדאית' בתנחומא וכשנהרג נשאר הצאן בגזילה אצל קין ועתה החזיר לו הגזילה והא דקרא להו הכתוב צאן יתרו אע"פ שהיו צאנו של משה כשהחזיר לו היינו מפני :

**יד יהודה • לז**

שמשה עצמו חשיב להו צאן יתרו ולא רצה לקבל אותן לחשבן על שמו וכמ"ש ז"ל פ' הגוזל קמא הגזלני' ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וכל המקבל מהם אין רוח חכמי' נוחה הימנו :

**יד יהודה • לח**

ואעפ"כ וכו' ר"ל והיינו טעמא נמי למה דאית' במדרש תנחומא בשם ר"ש בן יוסי הלכה צאנו של משה מי יום ולא טעמה כלום בקצרה, וחכמים אומרים יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר. ואין ספק שאבדה מהבל דרך שדהו, כי בהבל בא בלתי מוגלם. ועוד שקפץ ונולד כתולדות הנפלים כמו שבארנוהו, ונוסיף לקח בחלק הרביעי פרק ה'. ומשעה שהציץ בכבוד העליון כשנתקבל קרבנו, אבד אותו מעט אשר היה לפניו בחיי שעה, ונגזר עליו להשתפך דמו ודם זרעיותיו, והוא מה שפסק עליו אדמון בעל הדין ילך בקצרות שנים, ולא פירש בתקנתו כלום. אמנם החסד והרחמים אמרו יקח לו דרך במאה מנה, להרבות לו תורה ומצות לזכות את עצמו, והוא טעם שבע מאות סדרי משנה שזכרנו בפרק ד' הרמוזים בשמו של שת, שהם עשרה סדרים לכל אחד משבעים פנים, וכל סדר עשר מסכתות וכל מסכתא עשרה פרקים, וכל פרק עשר הלכות פסוקות, הרי אלה מאה מנה לכל פן ופן מן התורה, דכתיב בהו דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, או יפרח באויר להשתדל בתקנת הזולת, כטעם ומשה עלה אל האלהים. וקין שאמר לו פרח באוירא, היה דוחק את הקץ שלא בעונתו, ונעשה אחר כך קוסטינר לאדמון המגלגל חובה על ידי חייב, והיא עצמה תחלת התקון, כטעם צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. ויתן את צפורה בתו למשה, צפור טהורה ממש ראויה לקרבן, נאה במעשיה שלא שמעה לקין וקשרה פתחה, כטעם כי אשה כושית לקח. שהיתה משחרת ומנוולת עצמה לגבי שבאי, והא דתנן אכל את החררה כדלעיל, אפשר שמעשה נסים נעשו לה, כאסתר שדרשו בה הסתר אסתיר, דאזדמנא שידה באתרה לגבי אחשורוש, ואם כן הוברר בתאומתו של הבל, דמעיקרא גם זכותה הועיל בקרבנו להתקבל ברצון, הוי וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. קרי ביה מנוחתו, ואולי זאת היא אותה ריבה, שגם שמחזאי נתן עיניו בה, כדאיתא במדרש אבכיר, אמרה לו איני שומעת לך עד שתלמדני שם המפורש, למדו לה והזכירתו ועלתה לרקיע בלא חטא ושמה אסתהר, צוה הקב"ה לקבעה בין שבעה כוכבים וקבעוה בכימה עד כאן, וכיון שגופה נמלט בצדקתה מן המות, ראויה היתה נשמתה לשוב להתלבש בגוף טהור, והגזלן עצמו השיב שיבה לאחיו, והיינו דתנינן על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק, זה תובל קין וזרעו

**יד יהודה • לח • המשך**

כשם שהלך אליהו ז"ל שנא' ויקם וילך בכח האכילה ההיא מ' יום ומ' לילה ע"ש כי לא רצה משה להאכילם מפרי האדמה שהיה חלקו של קין :

**יד יהודה • לט**

שנשתהה המזון שבמעיו ר"ל שמ"ש המדרש כשם שהלך אלי' הוא לפרש ולומ' שסבת קיומם בכל אותן הימים בלא אכילה היתה כח האכילה שאכלו כבר שכל משך זמן הנז' נשתהה המזון אצלם ולא ירעבו כמו שהיה הענין באלי' ז"ל וכדכתב הרד"ק שם וז"ל וילך בכח האכילה ההיא לא היה זה כנס משה רבינו ע"ה כי בו נאמר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ולא אמר שעמד בכח האכילה ובאלי' אמר בכח האכילה כלומר שנשתהא המאכל באצטומכא לא בשלה אותו הכח המבשלת ולא משכה אותו כח המושך ונזון הגוף באותו מאכל ארבעים יום וארבעי' לילה :

**יד יהודה • מ**

וכאן גבי צאן יתרו אף משה עצמו כן שהלך בלא אכילה מ' יום לפי שנשתהא המזון במעיו והי' די לו בזה לפי שמניעת האכילה כאן היתה לשלמות גופו לבד ולכן לא הוצרך למרק תחילה האכילה ושתיה כמו בהר :

**יד יהודה • מא**

הנמשל בצאנו של משה ר"ל זה שאמרנו שגם משה לא היה אוכל כל אותן הארבעים יום למדנו ג"כ ממדרש הנז' הלכה צאנו של משה וכו' שכן גופו של משה נמשל לצאנו ומ"מ גם פשוטו אמת שצאנו לא טעמה כלום כל אותן הימים והיינו שהמשל והנמשל שניהם אמת וזה תפוחי זהב במשכיות כסף :

**יד יהודה • מב**

לא היה כן אלא **[חסר]** שמניעת האכילה שם היתה לשלמות נפשו הוצרך למרק תחילה וכו' :

**יד יהודה • מג**

ואנו נחשוב וכו' אגב שהזכיר הרב ענין מ' יום שלא אכל משה בהר מבאר שימי משה? משם ואילך :

**יד יהודה • מד**

שבי"ז בתמוז ביום שירד משה מן ההר וכלו המי' יום מ"מ לא אכל

**יד יהודה • מד • המשך**
להיותו עסוק בכפרתן של ישראל שהתפלל אל ה׳ למחול להם עון העגל :

שנימוחו במבול, ואחותו נעמה אשתו של נח נשתיירה לבנין העולם, ושני המאורעות האלה היו יסוד ההוראה לדיני המשנה כדאמרן:

**יד יהודה • מה**
אף לא אכל בכ״ט באב שבו כלו הארבעים יום האמצעיים וירד לפסול הלוחות שניות כמאמרם

**יד יהודה • מה • המשך**
ז״ל נמצא מז׳ בסיון שבו עלה בפעם ראשון עד יה״כ שבו ירד בפעם האחרון הם קכ״ב ימים רצופים שיום העליה הראשון ויום הירידה האחרון אינן מן המנין נשארו ק״ך ימים רצופים שבהן לא אכל ולא הוצרך לאכילתו מכאן ואילך מירוק אחר :

**יד יהודה • מו**
צא וחשוב למפרע עביות עולם הרמזים הללו מתחילת ימי המדו׳:

**יד יהודה • מז**
מכאן ואילך לא היה נצרך יותר מאותו יום והלאה לא אכל אלא היה נראה כאוכל :

**יד יהודה • מח**
בג׳ אנשים שכתוב בהם ויאכלו ואמרו ז״ל נראה כאוכלים ראשון ראשון מסתלק :

**יד יהודה • מט**
כגון המורם וכו׳ שהיו למשה כדכתי׳ ויקח משה את החזה מאיל המלואים אשר לאהרן והנפת אותו תנופה לפני ה׳ וגו׳ ויהי למשה למנה מ״מ לא היה אוכל :

**יד יהודה • נ**
ואף בנות יתרו וכו׳ חוזר לענין ראשון :

**יד יהודה • נא**
הכירו בו שהוא מוכן מאד ומקדם נשא חן מצד גלגולו ולכך אמרו לאביהן איש מצרי הצילנו לשם הכבוד שהוא מוכן להן:

**יד יהודה • נב**
והוא יתרו השיב בשביל זה קראן לו ויאכל לחם כדי לוותר עמו מחלקו של קין שהיה פרי האדמה :

**יד יהודה • נג**
לא לאכול שלא היה רוצה ליהנות מחלקו :

**יד יהודה • נד**
ועם זה שנתרצה עכ״פ לשבת עם יתרו נתקן קלקול הראשון של קין שאמר להבל פרח באוירא כדאית׳ בב״ר ובתנחומא שחלק קין את העולם עם הבל ונטל קין הקרקעות והבל המטלטלים דין אמר חלוץ ודין אמר פרח ועתה בשבתם יחד משה ויתרו שהוא הפך ההפרחה נתקן המעוות הזה :

**יד יהודה • נה**
כטעם אותיות פורחות וכו׳ ר״ל ענין זה שאמר קין פרח באוירא הכוונה ע״ד הסוד על האותיות שהבל נוצר בהן המה יפרחו לאויר השמי׳ למקורן כי כל אדם ואדם יש לו אותיות מיוחדות המאירות בו בשעת יצירתו ובהן נוצר וזהו ע״ד שאמרו ז״ל גבי שבירת הלוחות שפרחו האותיות לשמים כי האותיות הן רוחניים כידוע :

**יד יהודה • נו**
כי נשארו האותיות וכו׳ ור״ל והטעם שאמר קין כן הוא לפי שהאותיות ההן נשארו אצל הבל בפשיטות רוחניותן כמו שהיו קודם יצירתו ולא התאחזו בגשמות שלו כלל כמו שנתבאר לעי׳ פ״ד וע״כ אמר קין עליהן פרח באוירא :

**יד יהודה • נז**
והנה דן קין אותו ע״ד דתנן בפי בתרי דכתובת מי שהלך למדינת

**יד יהודה • נז • המשך**
הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר וכו׳ :

**יד יהודה • נח**
ואין ספק וכו׳ ר״ל מלבד הטעם הנגלה הפשוט בטענתו של קין הוא כן בלי ספק ע״ד האמת שלא היה להבל אחיזת עולם הזה כי בא בלתי מוגלם שאותיותיו שבהן נוצר לא נתגשמו כלל כנז׳ :

**יד יהודה • נט**
ועוד שכן בא לעולם בפחזותו של קדה״ר שקפץ ונולד קודם זמנו כמו שנתבאר לעיל דהיה זה כתולדות הנפילים וכמו שיתבאר לקמן פ״ד ע״ש ג״כ שקין והבל היו בני מעיקרא דמשית ירחים:

**יד יהודה • ס**
שהציץ וכו׳ ר״ל שהגם שבענין זה היו קין והבל שוים ששניהם נולדו קודם הזמן ושניהם שלחו כח שלם כדלעיל אלא הטעם אשר קין לא אבד אלא העתיד מתולדותיו ויוצאים ממנו כמו שיתבאר בסמוך משא״כ הבל ודאי בהבל בא ואבדה דרך שדהו שאפילו החיי שעה שלו אבד ממנו וממשפחתו והיה זה בעון שהציץ בשכינה :

**יד יהודה • סא**
והוא מה שפסק וכו׳ מפרש הרב ע״ז מחלוקת אדמון וחכמי׳ שאדמון אומר ילך בקצרה והיינו הבל שאבדה לו דרך שדהו ילך בקוצר שנים מן העולם :

**יד יהודה • סב**
בעל הדין ששם אדמון מוכיח ע״ד לשון אדום הדין והיינו שמדת הדין אומרת כן שלא איכפת ליה בתקנתו אבל לעומת שבא כן ילך בקצרה :

**יד יהודה • סג**
אמנם חכמי׳ מדת החסד והרחמי׳ הלא המה חכמי׳ מחוכמים בתקנתו אמרו יקח לו דרך של תורה במאה מנה שהם עשרת אלפי׳ כי מנה הוא ק׳ ומאה מנה הרי עשרת אלפי׳ והיינו שבעים פנים יש לתורה כידוע ובהם כתיב דרכיה דרכי נועם ועשרה סדרי׳ לכל פן ועשרה מסכתות לכל סדר הרי ק׳ ועשרה פרקי׳ לכל מסכת׳ הרי אלף וכל פרק עשרי׳ הלכות פסוקות הרי עשרת אלפי׳ לכל פן מדרכי התורה והן כמאה מנה לתקן בהם את אשר עיות :

**יד יהודה • סד**
והוא טעם וכו׳ שמפני זה רמוזים נמי בשמו: אל שת מ״ש מדרי׳ מזבח כי שת היה גלגול הבל וע״כ הרבה בתורה לתקן הבל ע׳ פני לתורה אלביא י׳ סדרים הרי ק״ם ועיין לקמן פ״ד דציל תקנה אחת להבל דתקיני מפני׳:

**יד יהודה • סה**
או יפרח באוירא וכו׳ ר״ל סיפא קח משמע תקנה שביה באיתי׳ ע״ש ומה שסמך לעול **[חסר]** לקבל התורה והמשל בהלכה טנקלו׳ זרי׳ וקין בתחלה פסק עליו ברחמים ור״ל כרם בטורח לתקנו מיד והא לזכותו לתקון **[חסר]** קודם **[חסר]** לא היה לעולם מזדי׳ לקבל התורה ומתוך זה מושכן לו כללו כאלותיו ופסק אדמון ילך בקצרה וכו׳ והרגו:

**יד יהודה • סו**
קוסטיגר הורג נפשות :

**יד יהודה • סז**

לאדמון ר״ל לפי דעת אדמון שמתגלגל חובה ע״י הגזל החייב **[חסר]** הוא חוטא קרקעותו ולתקנתו והוא יחשוב שאדמון אינו חפץ:

**יד יהודה • סח**

בתקנתו כי לחנם חושב זו שפסק עליו ע״ז אינו **[חסר]** תחלת התקון כי הוא **[חסר]** הבל מעולם היה מקושר שם לי׳ הללו קבלת תקון ופגמו **[חסר]** יתרו ומשה:

**יד יהודה • סט**

כטעם צדיק ה׳ ונומ׳ שהכוונה שהוא יתׄ צדיק וחסיד כאחד שבדין שדן את האדם עושה משפט צדק ומתחסד ג״כ עמו וכמ״ש בח״א פ״ה ע״ש והבן הענין כאן :

**יד יהודה • ע**

ויתן את צפורה קודם לשון ויואל משה וגו׳ אמר בתולה במדרש דרשו ע״ש שטיהרה כל בית אביה כצפור והוסיף בזה הרב שהיא עצמה היתה כצפור טהורה הראויה לקרבן כלומר להתגייר ולהתחתן למשה וכ״כ הבחיי :

**יד יהודה • עא**

במה שנתעלה מזה כשבירת חלומותו שכללת:

**יד יהודה • עב**

בטעם וכוי ר״ל שע״כ כאילו עליה נלחמת כי משה כשית לקח שהיתה מגורלת עגלה לגבי קין שכחו:

**יד יהודה • עג**

והא דמכן הבל את הקדירה אדם שבמתגלה כלאמי׳ למכבד העולם לבני נפשא **[חסר]** במקומה:

**יד יהודה • עד**

שדרשו בה בזוהר פ׳ כי תצא עמוד תק״נג וז״ל ובגין דא אסתר לישנא דסתרא דאתהסתר ליה על אתתא דאסתירא לה מאחשורוש ויהיב לי׳ שידא באתרה ואתהדרת איהי בדרועא דמרדכי:

**יד יהודה • עה**

קרי ביה מנוחתו זו תאומתו ע״ד הלא אבקש לך מנוח:

**יד יהודה • עו**

במדרש אבכיר הובא בילקוט בראשית וע״ש :

**יד יהודה • עז**

בגוף טהור של צפורה :

**יד יהודה • עח**

והגזלן עצמו קין שנתגלגל ביתרו השב ישיבה לאחיו הבל שנתגלגל במשה :

**יד יהודה • עט**

והיינו דתנינן וכוי סיומא דמלתׄ היא :

**יד יהודה • פ**

משלם נ״ש והוצרך יתרו ליתן בתו למשה :

**יד יהודה • פא**

ועל הגדיש על מה שהבעיר אשו של יצה״ר בתולדותיו משלם חצי נזק והיינו החצי מזרעו כי יצאו ממנו לסוף שבעה דורות תובל קין ואחותו נעמה ותובל קין וזרעו נמחו מן העולם ההוא **[חסר]** נעמה נשתיירה לבנין העולם בעלולה גם ברשת **[חסר]**:

**יד יהודה • פב**

ושתי המאורעות האלה הא׳ מה שנתן יתרו צפורה בתו למשה

**יד יהודה • פב • המשך**

והב׳ תובל קין ואחותו בגללם כמה יסוד בהתגלות למשה כנז׳:

**יואל משה**

הזכרנו פ״ט כוי פי׳ דבריו יבא לקמן בפי׳ י״ד בסופו לפי שטת המחבר

שלא חזר מתחי׳ דבריו הנ״ל שמצוה שלא לשמ׳ כוי פי׳ ששימש בו בשעתא דרעא כדלקמן והיא גופא קשיא

איך בא לידי מצוה שלא לשמה כיון שעשאהו ישר אלא שקטרוג הירח: שלא חלו בה ידים כגון קטרוג הירח: על מעשה בת שבע פי׳ שפחז כמים לקחת אותה קודם זמנה שאכלה פגה וזהו בחפזי: או על פחזותו של אד״ה והוא היה גלגול שלו א׳ בחפזי וגו׳: התגבר הדין היינו במנחה: ובפרהסיא לעיני כל שע״כ קינא בהן הנחש כמ״ש והנחש היה ערום כמ״ש רש״י: הכלב והגדי רמז גדי להבל וכלב לקין לפי זה נהרג הבל וקין נטרד וזהו נזק שלם ששלמו: והוליד ערלתו כוי פי׳ גי׳ סמ״אל הרש״ע וכן שת״ו בשמי׳ פיהם וכן שת שת״ו השערה: א״ת פרי״ו זה הבל בגי׳ כר״ית מי״לה: כשם שמהאוכל יצא כוי פי׳ שהש״ית ממציי לכל אדם ניצוצי קדושׁ הראוי לאדם זה לתקנם כי אין לך דבר מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כדלעיל פכ״א ח״א ובחלק ב׳ פי״ז ולפעמים יזדמנו לאדם ניצוצי קדושה כן יתרו תיקן קין ותאומה יתיר׳ היא צפורה:

כן לזאת כוי ראשון לזה התואר פי׳ שפעם ראשון נזכר בתור׳ שקרא אשה כוי שהק״בה ממציא לבן זוגו בתולדות הנשמות שירדו זכר ונקבה כמבואר בזוהר פקודי סוד תולדות נשמות זכר ונקיבה בחדא ע״כ אמר קראן לו ויאכל לחם דימה הזיווג ללחם כנ״ל: שהוא אח אחות כוי פי׳ שתיבות חותן יתורגם תוארים? אח אחות נותן שהוא אחי׳ משה בגלגול קין והבל ניתן לו למשה אחותו זיווג בתולדות נשמתו: וכך חותנתו פי׳ גם כן אחות נותנות שבתיבות חותנתו אח בתה שהיא? אחותו זיווגו בתולדו׳ נשמותו: והורי גבר פי׳ אשה שיולדת בן ונושא אשה קראת לה כלתה חמיה וחמותה מל׳ אח י״ם לאותו אח דהיינו בעלה והמה הם ילדו אותו ולא שייך נתינה נבה פי׳ להקרא חותן וחותנתא כדלעיל גבי זכר כי אמנם לוקחין אשׁ׳ לבני לא נותנין כוי: הנמשל לצאנו פי׳ גופו של משה נמשל לצאנו שלא טעמו כלום זיו״ז וכן משה לא טע׳ כלו׳ כיוצ׳ בהן

בהן אע״ג שנא׳ ויהי משה בהר מ׳ יום וגו׳ משמע דוקא בהר לא אכל וכאן משמע אף בארץ לא אכל כי לא רצה ליהנות מפרי האדמה של קין אחיו ומתרץ בהר לא היה כן אלא משלימו׳ הנפש לאפוקי בארץ משלימו׳ הגוף: לשבת לא לאכול יכוי כי לא היה צריך לאכול כדלעיל: יפרח באויר כוי בלתי מוגלמות כוי פי׳ בשביל חטאם שעשו הלוקות אור מקיף ולא היה בלוחות כח לקבל את האותיות ע״כ נשתברו כך הבל היה סוד אור מקיף ולא היה העולי׳ יכול לסבול אותם וע״כ אותו צלם המדבק נשמה לגוף כדאיתא בחלק ד׳ פ׳ י״ד לא היה לו כח לדבק חלקי אורותיו׳ הנשמה שלו שאורם היה דק מאוד וע״כ הוצרך לפרוח ע״כ א״ל פרח באויר וז״ש אדמון אבדה דרך שדיהו שלא היה לו דרך בארץ כי היה בלתי מוגלם היינו אור מקיף ו׳ י׳ ון׳ של קי״ן נעשה ץ׳ וזהו קץ שהקדים את הק״ץ כ״י סי׳ ג בכיוון מ״ב: כתולדות הנפילים כנ״ל על משנה כלב וגדי שקפצו כוי: אדמון בע״ד כוי פי׳ אדמון מל׳ אדום שהוא דין מדת יצחק: החסד

והרחמים הם מסכימים תקון אמרו כוי בשמו של ש״ת גימט׳ ו׳ מאות: דרכיה דרכי נועם כוי וזה יקח לו דרך של תורה במאה מנה כנ״ל היינו י׳ אלפים כי מנה הוא מאה ומאה מנה עולה י׳ אלפי׳ לכל פן כי י׳ סדרים לכל פן וי׳ מסכתו׳ לכל סדר הרי מאה מסכתות ולכל מסכ׳ י׳ פרקי׳ הרי אלף פרקי׳ וכל פרק י׳ הלכו׳ הרי י׳ אלף הלכו׳ וזהו ק׳ מנה: או יפרח באויר להשתדל כוי הוא משה גלגול שלו שעלה למרו׳ מעין פרח באויר ושם מתקן הבל וקין דחק את הקץ שלא בעונתו כמ״ש לעיל: וו׳ הם ץ׳ ר״ל ן׳

**יואל משה • המשך**

פשוטו וי' על גבה וק' הוא ק"ץ ורצה לתקנו מיד א"ל פרח באויר ונעש' קוסטיני הורג נפשות שכבר כאדמון שאמר ילך בקצרה בקיצור כדלעיל: תחילת התיקון אבל סוף התיקון היה במשה שעלה למרום צדיק ה' פי' אע"פ שחסיד במעשיו אפ"כ צדיק כי כל דרכיו משפט: והא דתנן אכל את החררה כו' פי' משמע שבא אליה אפשר שמעשה ניסים כו' וניתנה לו אחרת במקומה: קרי

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק י

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

לפיכך וכו' חוזר הרב לעי' למ"ש בפ' הקודם אמר דוד בחפזי כל האדם כוזב על מעשה דבת שבע שאכלה פגה ועל פחזותו של אד"הר **[חסר]** דוד אומר על עצמו ג"כ הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי מעין זה של מעין תולדותיו? :

**יד יהודה • ב**

שאמר וכו' לפי פשוטו אבל פירושו הן מאז מזמנו של אד"הר בעון חוללתי והעמדתי תולדות בעון החפזון וזהו שנגרם לי ג"כ שבחטא מעין בני תמורה יחמתני אמי במה שבאתי לעולם ע"י שהיה אבי סבור שבא אל שפחתו והיה זה מדה כנגד מדה כדי לכפר על פחזותו של אד"הר כמו שיבא והזכיר דוד זה בודויו כלומר שמתחלה אד"הר ואבי גם אני חטאנו בחטאי דבת שבע :

**יד יהודה • ג**

ואין ספק וכו' אגב שהביא הרב גופא דעובדא של ישי מפרשו ג"כ :

**יד יהודה • ד**

ואפי' מואנית ונמצא שהוא פסול לבוא בקהל להיותו בן בנה של רות המואביה וע"כ פירש מאשתו ואל תתמה איך לא ידע ישי דין מואבי ולא מואבית שכן מצינו שהית' הלכה זו רופפת ביד אותו הדור כדאית' בפ' הערל (ד' ע"ז) גבי דואג שאמר לשאל על דוד שאל עליו אם ראוי לבא בקהל או לאו וכו' :

**יד יהודה • ה**

ולקיים בעצמו מ"ש ז"ל היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנא' בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך כדאית' בפ' הבא על יבמתו (ד' ס"ב ע"ב) ע"כ

**רמ"ע מפאנו**

לפיכך אמר דוד, הן בעון חוללתי. פירוש מאז העמדתי תולדות בעון, ומדה כנגד מדה לא בטלה. שהרי בחטא יחמתני אמי. אמרו עליו באגדה, שישי אביו בזקנתו היה פורש מאשתו. ואין ספק אצלנו שהיה ממדת חסידות, שמא מה שאמרה תורה לא יבוא עמוני ומואבי - פירושו מואבי ואפילו מואבית, שכן הלכה זו היתה רופפת ביד אותו הדור, עד שבא יתרא הישמעאלי חתנו של ישי, שחדד וחגר חרבו כישמעאל, ונעץ אותה בבית המדרש להעמיד הלכה מואבי ולא מואבית מבית דינו של שמואל הרמתי, וישי הצדיק לאפוקי נפשיה מספקא, ולקיים בעצמו ולערב אל תנח ידך. בקש לבא אל שפחתו. ומסתברא לן שהיה זה אחר ששחררה על תנאי, אם מואבי ולא מואבית אמרה תורה, הרי את בת חורין. ואם מואבי ואפילו מואבית אין בדברי כלום, שהרי ודאן בודאן מותר. כדתנינן בעשרה יוחסין. ואף על פי שממזר מותר בגיורת ומשוחררת, והוא הדין למואבי זכר, דקהל גרים ומשוחררים לא אקרי קהל, הוה ניחא ליה טפי שיהיו בניו עבדים ויוכל לשחררם מיד ולא יהיו לו אחר פסולו, שאילו היתה אמם משוחררת, היו הבנים כמוהו הולכים אחר הפגום ואסורים לבא בקהל עד עולם. והנה השפחה הנאמנת ויודעת שכן הלכה רווחת להתיר את הנשים מבנות עמון ומואב לבא בקהל, מסרה סימנין לאשתו של ישי שהיתה באותה שעה שנואה לבעלה למעלתה, כמו שיבא בלאה בפרק י"ח. ומאותו מעשה נולד דוד, כלידתו של ראובן שיש לחוש בזה ובזה מבני תמורה למראה עינים, אמנם יודע צדיקו של עולם דין דלים, שהיו נשמותיהם של אלה צריכות לצאת לאויר העולם בחשאי, וגד בכור

**יד יהודה • ה • המשך**

שלא לבטל מפריה ורביה רצה לבא אל שפחתו :

**יד יהודה • ו**

ומסתברא לן וכו' ר"ל אלא סכן? ששחרר שפחתו תחלה כשרצה לבא אליה דאל"כ כמו שפירש מאשתו מחשש שמא מואבי ואפי' מואבית היה לו לחוש ג"כ לאידך גיסא שמא מואבי ולא מואבית שהרי הוא כשר ויש בו בשפחה איסור ומסתברא ג"כ שלא שחרר אותה תחלה באופן אם הלכה מואבי ולא מואבית ה"ז מותר בה ומסתברא ששחרר אותה על תנאי באם הלכה מואבי ולא מואבית ואמר לה אם כוונת התורה אפילו מואבית ואני פסול לא יהיה כלום בדברי השחרור שהרי אני מותר בך בלא שחרור שכל הפסולי' לבוא בקהל מותרי' זה עם זה ודאן בודאן :

**יד יהודה • ז**

ואע"פ וכו' ר"ל והא דאוקמינא בשחרור ע"ת אע"פ שגם בשחרור סתם היה מותר בה שמואב זכר מותר במשוחררת כמו ממזר שמותר בגיורת כדפסק הרמ"בם פ"ו הל' איסורי ביאה והוא מגמ' פ"י יוחסין (ד' ע"ב ע"ב) גר נושא ממזרת דברי ר' יוסי ומסיק בגמ' משום דקהל גרים לא אקרי קהל וודאי שכן הדין במשוחררת דגרים ומשוחררי' חד דינא להו מ"מ מסתברא שהיה השחרור ע"ת בשביל הבנים שיולדו לו דלגבייהו אם מואבי ואפי' מואבית אמרה תורה והוא טעם דאין השחרור סתם מועיל בהם דבכל מקום הולד הולך אחר הפגום כידוע משא"כ בשחרור ע"ת באם מואבי ואפי' מואבית שלא יהא השחרור כלום שנמצא הולד עבד כמותה ויוכל לשחררו

**יואל משה • המשך**

ביה מנוחתו היא אשתו והגון עצמו הוא יתרו גלגול גלגול קין: ואחותו נעמה כו' ע"כ הוא חצי נזק שתובל קין נימח ואחותו נשתיירה:

**יד יהודה • ז • המשך**
וזה הנה ניחא ליה טפי משהיו בניו הולכים אחר פסולו מואבים כמוהו בשחרור סתם שאז וכו׳ :

**יד יהודה • ח**
והנה השפחה הנאמנות וכו׳ ר״ל והא דהגידה השפחה ומסרה סימני לאשתו היינו משום שקבלה בידה מואבי ולא מואבית ושאין צורך לישי לפרוש מאשתו בשביל זה :

**יד יהודה • ט**
למעלתה היתירה מהמתגברות בו תשש כחול:

**יד יהודה • י**
כלידתו של ראובן שמסרה רחל סימני ללאה כנודע :

זלפה נמי דכוותיה כמו שנזכיר שם. דוד לכפר על פרסום פחזותו של אדם הראשון, וראובן פירש בו האר"י שהוא תקון קין כחז"ל, לפיכך אמרה בן ולא איש, שאינו אלא ענף אל השורש. וזה יבנה מה שזה הרס, והוא הבן הראשון בכורו של עולם מזומן לבכורה כהונה ומלכות. עוד קרי ביה אור בן על שם האור הגנוז. וגד מראה אחורים שבו נגנז האור, שכן כתיב בלאה כי עמדה מלדת. לפיכך נגנזה האלף במלת בגד. וכבר היתה נפש דוד מתקשה לצאת להתלבש באותה טפה שהזריע אביו בשעה שהיה שותה כוס זה ובלבו על כוס אחר, והקב"ה בשרו שאביו צדיק גמור וכל מעשיו לשם שמים, והבטיחו על דעת אמו שעשתה בזה עבירה לשמה, בארנוה במקומה:

**יד יהודה • יא**
מבני תמורה כסבור בא על זו ובא על אחרת ועיין בפירש״י ספ״ב דנדרי׳ :

**יד יהודה • יב**
למראה עינים אבל באמת מאת היתה זאת כדי שתצא נשמותיהם בחשאי כי חכם יעקב וכו׳ ונראה לי כי **[חסר]** על שכם **[חסר]** זה לבי שלא לצורך לחובי דהלכתי לא תונך אגב וכתי׳ לא יאונה לצדיק כל און וכן גבי יעקב כי **[חסר]** למה לידם בכוונה וכשאינה בכללה:

**יד יהודה • יג**
דוד לכפר וכו׳ סיומא דמלת׳ היא למ״ש בריש הפרק מדה כנגד מדה לא בטלה והיינו שדוד

**יד יהודה • יג • המשך**
גלגולו של אד״הר הוצרכה נשמתו לצאת בחשאי כדי לכפר על אד״הר במה שבא אל חוה בפרסום :

**יד יהודה • יד**
וראובן נמי להיותו גלגול קין שגזל תאומתו של הבל בפרסום כדלעי׳ בפ׳ הקודם ע״כ כדי לכפר ע״ז הוצרכה נשמתו לצאת בחשאי :

**יד יהודה • טו**
לפיכך אמרה ראו בן שזה הוא הענף של השרש נשמת קין ולא איש כלומר שאין נשמתו השרש עצמו :

**יד יהודה • טז**
וזה יבנה מפרש עוד בן מלשון בנין שיבנה ויתקן מה שהרס קין :

**יד יהודה • יז**
והוא הבן הראשון ר״ל עוד פירוש ראובן ראו שזהו הבן הראשון וכ״כ בספר כוונת האר״י וז״ל ראובן בכורי אתה וגו׳ הנה קין היה הבכור של אד״הר והיה רוצה יעקב שאת ראובן לוקח הבכורה של יעקב בסוד הלא אם תטיב שאת כנז׳ בזוהר וז״ש ונקרא שמו ראובן ר״ל ראו כי זה הוא הבן הראשון שנברא בעולם שהוא קין בן אד״הר וכשחטא ראובן אז נסתלקה ממנו ונתנה ליתרו כי ביתרו נתקנה נשמת קין כנודע וזהו ראובן בכורי אתה אבל יתר שאת ר״ל יתרו בעל הבכורה הנקרא׳ שאת ואתה אם היית זוכה היית נוטלה עכ״ל וז״ש מפסוק הלא אם תטיב שאת וז״ל הזוהר שם פ׳ בראשית עמוד קי״ג מאי שאת כדכתי׳ יתר שאת דהא בוכרא שבחא אית ליה בכלא ותלי׳ בעובדוי וע״ד אם תטיב שאת :

**יד יהודה • יח**
מזומן וכו׳ שהיה ראובן מוכן לשלש אלה לולי שחטא כמאמרם ז״ל על פסוק יתר שאת ויתר עז :

**יד יהודה • יט**
עוד קרי ביה וכו׳ ר״ל שמ׳ בשביל זה הוצרכה נשמתו של ראובן לבוא בחשאי ובהסתר שכן הוא גם הוא נקרא על שם האור הגנוז ונסתר ששת ימי בראשית כדאית׳ בסבא פ׳ משפטי׳ עמו׳ ק״ה ראובן אור בן דכתי׳ ויאמר אלהים יהי אור והכוונה על האור העליון שבאצילות המתנוצץ בנקודה הראשונה שבה כתר שהאציל השי״ת ועליו נאמר ויאמר אלהי׳ יהי אור ואור ההוא נגנז

**יד יהודה • יט • המשך**
והיינו שנתמעט האור של אותה הנקודה ונתחדש בה קצת אוטם עד שנעשה כלי כאשר ביאר הרב במאמר יונת אלם פ״ה ואמר הסבא שראובן היה כנגד אותו האור כי הוא הראשון לבני ישראל כמו האור ההוא ראשון שבאצילות וע״כ נקרא ראובן אור בן שהוא הבן כנגד אותו האור כי ידוע ומבואר בכמה דוכתי שתקונא תתאה של שבטי ישורון היה כנגד תקונא עלאה שבבנין האצילות כן נראה לי פירוש המאמר הזה וראיתי מי שחשב שהכוונה לשם בי״ן שהוא שם של הוי״ה במלוי ההי״ין ולא ידעתי למה יקרא ראובן על שם מלוי זה יותר מעל שם שאר מלויין בשם ידוע והפסוק ויאמר אלהים יהי אור כולל כל ד׳ מלויי״ן ס״ג ע״ב מ״ה ב״ין שהן עולי׳ יהי אור :

**יד יהודה • כ**
וגד נמי הוצרכה נשמתו לבוא בהסתר שכן נגנז ונסתר בו האור של מעלה להיותו מתראה אחוריים שכל ד׳ בני השפחות נפקין לבר מדרועין ולבר מירכין ובהון קיימא נקודה דנוק׳ ועליהם נאמר וכל אחוריהם ביתה כמבואר נגנז האור שכבר פסק במלכות והא דיצאה נשמתו של גד בשביל זה בחשאי יותר משארי בני השפחות הוא דאלמלא דהוה מבני השפחות הוה קיימא שעתא כמו שיבא בסמוך :

**יד יהודה • כא**
שכן כתי׳ בלאה ר״ל שעל כן כשילדה לאה את יהודה שהוא כנגד מלכות סוף הבנין כתיב בה כי עמדה מלדת שפסק האור והכי איתי׳ בסבא שם וז״ל ובספרא דוקנא ותעמוד מלדת לאו על לאה אתמר אלא על רחל אתמר האי דכתיב על כנסי׳ האי דאשתתפת ביהודה:

**יד יהודה • כב**
לפיכך נגנזה הא״לף בזוהר פי׳ ויחי עמו׳ ת״קע אמר ר׳ יצחק אלמלא דהוה מבני השפחות גד שעתא קיימא בשלימו ואסתלק מניה הה״ד אחי בגדו כמו נחל דההוא נהר דנגיד אסתלק בההוא שעתא וכו׳ :

**יואל משה**
מאז העמדתי כו׳ פי׳ דוד הוא גלגול אדם שהוליד תולדות בעון בפחזותו כדלעיל פ׳ ט׳ ומדה כנגד מדה לא בטלה ע״כ נולד דוד ג״כ בעון למראי עין היה כבני תמורה כדלקמן שהיה סבור שבא אל שפחתו ובא אל אשתו: ואפי׳ מואבי׳ וישי היה בן בנה של

### יואל משה • המשך

רות והיה פסול לבא בקהל ע"כ פי' מאשתו שלא יולד דוד בפסול: ולקיים בעצמו כו' פי' היה סבור לצאת ידי שניהם לפרוש מאשתו ולא לבטל מפריה ורביה לעת זקנתו כמ"ש ולערב אל תנח ידך: אם מואבי כו' נמצא אני כשר לבא בקהל ואת בת חורין: ואם אפי' מואבי אסור' אזי אני אסו' אין בדברי כלום אלא את ג"כ שפחה שהרי בודאי שפחה מותר לישא ואע"פ שמואב מות' לישא אע"פ כמשוחרר' וא"כ למה אמר ואין בדברי כלו' עשה כר' טרפון שאמר בפ' י' יוחסין יכולין ממזירין לטהר כיצד ממזר נושא שפחי' ולד כמוה עבד וכשמשתחרר נמצא הוא כשר בקהל כך עשה ישי ואם היא תהא בת חורין והוא מואבי פגום ילך הולד אחריו ויהיה פגום כמוהו ע"כ אמר אין בדברי כלום כנ"ל: והנה השפחה כו' היתה יודעת שהלכה מואבי ולא מואבית ומותר לבא בקהל ע"כ מסרה סימנים לגבירתה אשת ישי שיבא אל אשתו ולא אליה למעלתה פי' מפני שהוא פסול לבא אליה שהוא מואבי ע"ל פי' י"ח גבי לאה: וכן ראובן נתחלף לאה ברחל ונולד ראובן מאותו ביאה שחשב היא רחל והיתה לאה: מבני תמורה כו' פי' והוא בני ט' מדות שותה בכוס זה ונותן עניו בכוס אחר עיין זוהר ויצא: וגד נמי דכוותיה פי' נולד ג"כ בחשאי שלא נמלכי לאה ביעקב תחילה אלא ותקח את שפחתה ותתן ליעקב ע"ל פרק י"ח: דוד לכפר כו' פי' דוד הוצרך להוליד בחשאי לכפר על פרסום כו' ששימש' בשעת' דדינא ביום ששי לעיני כל כדלעיל פ"ט: וראובן היה תיקון קין שנולד מביאה

### יואל משה • המשך

פרסום כנ"ל: ענף הוא ראובן שרשו הוא קין והוא בן ראשון ע"כ בן ולא איש ג"כ נקר' בן ראובן שזה יבנה ויתקן מה שהרס וז"ש מה בין בני לבין חמי זה עשו ג"כ תיקן ואחז בקלקלו הראשון כדאית' בזוהר יעקב ועשו הוא קין והבל: או"ר בן הוא ראובן ע"ש אור הגנוז כו' פירש כי אור שנברא ששת ימי בראשית היו ע"ב ס"ג מ"ה אור העו"הז ואור העו"הב הוא שם של ב"ן ואור של עה"ב נגנז באו' של הע"הז וזהו ראובן אור שנגנז בשם של ב"ן והוא לא נשבע הקי"בה בנפשו שגנזו האור נפש דא מל"כות: מראה אחוריים פי' כי י"ב שבטים שאליה היה על י"ב בקר והוא נגד י"ב שבטי' וכתיב ופני שור עבורה ג"ם בירם לרמוז על תומה? העליונה ג' פרקי' בכל שוק ושוק הרי שוקיו עמודי שש וכן ביד ימין וביד שמאל בכל א' ג' פרקים הרי י"ב ומראה אחוריים הם אחורי ידיו שתים הבולטים לבד אחור וכן בדגלים ד' שלשת הרי ד' נגד ד' גבי השקופות? וע"כ נגנזו אור בענין ואחר שירד נקיים פי' ק' שלפה נתנה? ליעקב בחשאי: כי עמדה מלדת פי' פסק השפע וההולדה לכך הא' נגנזת במלת גד בג"ד כתיב: לצאת להתלבש כו' פי' לירד מעולם העליון אל טפת דוד שהזריע אביו: על כוס אחר פי' על שפחתו כנ"ל כסבור שבא על שפחתו והיתה אשתו: והקי"בה בשרו לנשמתו שתרד: על דעת אמו של דוד:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק יא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח
יואל משה: 1

### יד יהודה • א

המצוה הראשונה שנצטוי אדם במא' פרו ורבו :

### יד יהודה • ב

אשר אמרנו לעיל פ"ט שאד"הר פחז בקיום מצוה זו ונזקק לאשתו בחול וביום וכו' :

### יד יהודה • ג

היא בנין אב וממנה נלמד לכל המצות שצריכות שימור ומיתון הראוי להן :

### יד יהודה • ד

וההזדמנות רב שצריכות הזמנה רבה לאכפי' לסטרא אחרא כדאית' בזוהר דברי' עמו' תס"ו גבי ברכת הזימון על פסוק ואברכה את ה' ע"ש:

### יד יהודה • ה

שומר מצוה שמלת שומר מלשון מיתון כמו ואביו שמר :

### יד יהודה • ו

שומר רוח. ור"ל הממתין ועושה המצוה למצוה לא ידע דבר רע מהפסדת שכרה:

### רמ"ע מפאנו

המצוה הראשונה אשר אמרנו, היא בנין אב לכל המצות שהן צריכות שמור והזדמנות רב, כמו שהיה מכריז שלמה המלך ע"ה שומר מצוה לא ידע דבר רע. צא ולמד מאכילתו של פסח מצרים דכתיב ביה חפזון שכינה, שהיתה נחפזת לגאול את בניה. ולהזהיר מן הבלבול והמהומה בקיום אותה מצוה, ללמדנו שלא נאמר בה חפזון אלא על הכוונה הזאת, הקדים ופירש וככה תאכלו אותו בשלשה מיני הזדמנות. ונודע מדברי חכמים, גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והוא מאמר גדול העצה, כי הנה בריאת המזיקין עבירה לשמה, וגדולה היא בצורך ההנהגה הישרה מסבת מצוה שלא לשמה שעשה תחלה בחפזון אבינו הראשון כדלעיל פרק ט'. והיא צריכה מירוק להרים קרן לעמו בטוהר המחשבה וזכוך הכוונה, וכשנבראו המזיקין ערב שבת בין השמשות בשעה שהיה כעין חפזון, מדה כנגד מדה פחד אדם לנפשו ויצעק צעקה גדולה, כי הנה אויביך ה'. ורוח הקודש בפיהו אמת, אף היא תשיב אמריה כי הנה אויביך יאבדו ותרם כראם קרני. כי על כן

### יד יהודה • ז

דכתי' ביה וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחפזון ואפליגו ז"ל מ"ד חפזון דשכינה ומ"ד חפזון דישראל ומפרש הרב כמ"ד חפזון דשכינה וכדי שלא לטעות ולומר חפזון דישראל הקדים הפסוק ש"ש אלה דברים מתניכם נעלכם מקלכם וכו' להורות שלא לאכול אותו בחפזון כי אם בהכנה והזדמנות :

### יד יהודה • ח

וכנודע מאמרם ז"ל בנדרים גדולה עברה לשמה ממצוה שלא לשמה ועם שהמאמר כפשוטו כדיליף התם מקרא מ"מ מבאר הרב באגב ע"ד המליצה שמ"ם ראשונה של מלת ממצוה היא מ"ם הסבה והכוונה גדולה עברה לשמה והסבה היא המצוה שלא לשמה והדבר מגיע :

### יד יהודה • ט

לבריאת המזיקין שנחשבי לכביכול לעברה לשמה והיתה :

### יד יהודה • י

גדולה לצורך הנהנת העולם שהן

**יד יהודה • י • המשך**

המה הגבאי המחזירי? תדיר לנכות מהחוטאי כראוי וזהו גדולה עברה לשמה ר"ל בריאת המזיקין והסבה היתה המצוה שלא לשמה שעשה אד"הר קודם לזה במה שפחז בקיום ובא אל אשתו בפרהסי והית המצוה שלא לשמה הלזו צריכה מירוק להרים כדי שירים קרן ישראל בטוהר המחשבה הפוך החטא וע"כ בשביל המירוק הזה נבראו המזיקין וזהו ממצוה שלא לשמה :

**יד יהודה • יא**

וכשנבראו וכו' מפרש הרב באגב משי"ה כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און ותרם כראם קרני וגו' שבמזמור שיר ליום השבת אמר אד"הר כידוע והיינו שמאמר כי הנה אויביך ה' אמר אד"הר בדרך שאלה וצעקה בשעה שנבראו המזיקין ומאמר כי הנה אויביך יאבדו וגו' הוא תשובת רוח הקדש וזהו טעם של הכפל :

נבראו בריאה גרועה באותה שעה, לא מן היום שלא תשלם להם בריאה, ולא מן הלילה שאין בריאה כלל עם קדושת היום, אלא בין השמשות דוקא כהרף עין ונבארהו. ומן הסימן המפורסם במזל שעות חל"ם כצנ"ש ראשי ימים, כצנ"ש חל"ם ראשי לילות. יתבאר לנו כי בריאת המזיקין היתה בסוף ממשלת צדק, למען יהיו נכנעים אליו שהוא מזלו של אברהם אבינו, כדכתיב צדק יקראהו לרגלו. ולפי שבו נבראו המזיקין, תחלה הוה קאי ליה במערב קרוב לשקוע, עד שגברו רחמיו יתברך עלינו ואוקמיה במזרח, שיהא זורח צומח ועולה מן האופק. והנה הופסקה בריאתם בתחלת ממשלת מאדים דמאריהון לאט להון אבדון ומות. וזהו ודאי גמר מעשה בראשית, להכין למזיקין מטבח שהמה יאבדו, וקדושת היום לעולם תעמוד לשומרי שבת וקוראי עונג. ומשני המשרתים הללו יסתייעו בלילי שבתות המלוים אותנו, לבקש רחמים עלינו שנתמיד בכבוד שבת ואל יהי מונע:

**יד יהודה • יב**

ונבארהו בפי"ג :

**יד יהודה • יג**

ומן הסימן וכו' יתבאר לנו שסוף יום הששי משמש מזל צדק :

**יד יהודה • יד**

ולפי וכו' בשלהי שבת על פסוק ויוצא אותו החוצה א"ל צא מאצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתך דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח והיינו דכתי' מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו ופירש"י דקאי צדק שהוא מזל שלך שהוא מצונן ואין ראוי להוליד וכו' כך מצאתי בש"ס רבינו הלוי במזרח במקום חום ע"כ והרב ניחא ליה יותר לפרש לענין שקיעה וזריחה מלענין קור וחום והיינו שלא הי' אברהם ראוי להוליד כדקאי צדק במערב משום שהיה קרוב לשקוע והק"בה אוקמיה במזרח שיהא עולה יפה והטעם שקאי צדק במערב משום שבו נבראו המזיקין שהיו

**יד יהודה • יד • המשך**

מחלישין כחו אבל הש"י סדר המזל באופן שיהיו המזיקין נכנעים אליו :

**יד יהודה • טו**

מן האופק לשון תוכניים והוא הקו העובר על פני הארץ ביושר ומגיע אל השמים שבו רואים הזריחה והשקיעה :

**יד יהודה • טז**

והנה הופסקה בריאתם של המזיקי' כשנכנס שבת ולא נשלמה שלא הספיק לברוא הגופים והיה זה בתחלת ממשלת מאדים שהוא שולט על אבדון ומות וזהו שה"ש מאריהון של המזיקין לאט והמציא להון אבדון ומות :

**יד יהודה • יז**

וזהו שהופסקה בריאתם אינו חסרון במעשה בראשית אלא אדרבה הוא גמר מלאכתו כדי להכין וכו' :

**יד יהודה • יח**

ומשני המשרתי הללו מזל צדק ומזל מאדים יסתייעו השני מלאכי המלוים את האדם בליל שבת ואומרים יה"ר שתהא לשבת אחרת כן ע"כ נקראו בשמם צדקיאל שר של מזל צדק וסמאל שר של מאדים ומלאכים אלה **[חסר]** והכי המלות הללו המורי עלינו **[חסר]** שבת:

**יואל משה**

המצוה ראשונה כו' פי' של פרו ורבו שעש' אד"הר בלא הזדמנות כדלעיל פ"ט היא בנין אב לכל המצוות שצריכות שימור פי' לי' המתנה ומיתון לא כחפזון של אד"הר הראשון: שומר מצו' כו' פי' ימתין. ולהזהיר מן הבלבול פי' הזהיר את ישר' במצו' אכילת פסח שלא יהא חפזון רק מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ג' מיני הזדמנית אלא חפזון לשכינה: בריאת המזיקין עבירה לשמה כו' פי' המזיקין עצמם בריאת' נחשב

**יואל משה • המשך**

כביכול עבירה מפני שהם מזיקין את האדם אך שהיתה לשמה לצורך ההנהגה נאמנים לשולחיהם: וזהו ההנהגה ישרה ומהיכן יצא עבירה לשמה כזו מסבת מצוה שלא לשמה דהיינו שעשה אדם ומיהר לבא על אשתו וקודם זמנו כדלעיל ואח"כ עשה תשובה ועמד בנהיגון והוליד קל' שני' רוחין ושדין וליליו כנודע וזהו גדולה עבירה לשמה שבאתה ממצו' שלא לשמה ואותה מצוה צריכה תשוב' ומירוק וזיכוך כוונת לעשות ממנה לשמה: כי הנה אויביך ה' כו' פי' על המזיקין שראה כי הנה אויביך כו' ורוח הקודש השיבו אל תירא כי הנה אויביך יאבדו: והענין הוא שבק"ך צרופי' אלהי"ם ס' מימינים וס' משמאלם וזהו כי הנ"ה הנ"ה גי' ס' מהם ירא השמאלים א' לו יש ס' אחרים ימינים וזהו כי הנה כו' וזהו הנה מטתו שלשלמה ס' גבורים סביב לה וזהו האמור באחיתופל באלקים הנ"ה הנ"ה אלהי' בסומכי: אלהי' למדתני מנעורי ועד הנ"ה וגבי אלישע רפאו מים הנ"ה והנ"ה: בסוף ממשלת צדק שהיא בסוף ממשלת יו' ו': שנכפ' בצדק בצדק נבראו המזיקין: ועולה מן האופ"ק כו' פי' גדר נקרא אופקא: בתחלת ממשלת מאדים שהוא בתחילת ליל שבת: דמרריהון פירש מרירותו לאטי פי' לייט להון: ונ"ל לגרוס דמריהון פי' הק"בה למטי להון אבדון ומות ופי' במזל מאדים למטי להון למזיקין אבדון ומות וזהו פי' ברגע התחלת שבת ודאי גמר מעשה בראשית שהכין ברגע זו מענה ואבדון למזיקין שנבראו

ברגע שקדמה אליה למזל צדק וזהו במזל מאדים: המשרתי פי' מזל צדק ומזל מאדים שם שני מלאכים מלוין את האדם בליל שבת אחד טוב ואי' רע אחד אומר יה"ר שתהא לשבת אחרת כן ומלאך ב' עונה אמן בע"כ: ענין צדקיאל וסמאל שניהם גי' שס"ו מנין ימי החמה שס"ה יום ורבע וסגי מקצת יום ככולו:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק יב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ויכל אלהי׳ וגו׳ נמשך למ״ש בפי׳ הקודם שגמר מעשה בראשית הוא להכין למזיקין מטבח ומפרש הרב ע״פ כן את הפסוק ויכל וגו׳ :

**יד יהודה • ב**

נכנס בו כחוט השערה לשון ב״ר פ״י ר׳ שאל לר׳ ישמעאל בר יוסי אמר לו שמעת מאביך מהו ויכל אלהים ביום השביעי אתמהא א״ל כזה שהוא מכה בקורנס וכו׳ אמר ר׳ שמעון בר יוחאי בשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקדש אבל הקב״ה שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה ע״כ:

**יד יהודה • ג**

ופירוש כחוט השערה מרוחב הגלגל שהגלגל מגביל הזמן כנודע :

**יד יהודה • ד**

וכן עם גמר השביתה ר״ל שהעניין כלן בע״ש כאשר הורמ״ש ויתבאר לפנינו:

**יד יהודה • ה**

הכונה וכו׳ היפוכו מ״ש הרב לענין הסתלקות נשמה יתירה אחר שאין הכוונה כאן לומר דהנשמה יתירה שחלה עם הגוף אלא הזכורה לנשמתו של אדם שבהסתלקה ממנו הנשמה יתירה והוא מוזכר פ׳ ויקהל עמו׳ שס״ו וז״ל כתיב וינפש ואוקמוה ו׳ נפש דאזלת וספיר הוה אבל אי הכי ו׳ גופא אצטריך למימר דמכיה אבדת נפש אבל רזא דמלה כבר הא אית נפש דנטלא ומשך לגבה להאי רוחא יתירא והאי רוחא שריא כנזוח דההיא נפש ורייח בה כל יומין דשבתא וכדין ההיא נפש יתירה כדברי׳ ומתעלה יתיר ממה דהוה ועל דא תבין כל נפשאן דישראל מתעטרן ביומא דשבתא ועטרה להון דשריא האי רוחא בגווייהו כיון דנפק שבתא ו׳ נפש דאבדת מה דאבדת ההוא עטרה ההוא מינהו דהוה בה ודא **[חסר]** כיון דהאי שבת אסתלק לעילא לבתרי׳ נפש דאבדת מה

**רמ״ע מפאנו**

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. כי עם גמר מעשהו נכנס בו כחוט השערה מרוחב הגלגל, וכן עם גמר השביתה במוצאי שביעי כתיב וינפש. בגימטריא מו"ת. ודרשו בו 'וי אבדה נפש'. והכוונה על נפש האדם שנסתלקה ממנו נשמה יתירה, אמנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, כי במי ששבת בו כתיב וינפש נפעל, כביכול נתלבש באותו חלק העולה מנשמת אדם, ושואל ממנה במאי איתעסקת בחדושי תורה, דעליה כתיב אל תמנע טוב מבעליו כנודע. והיינו נפש היינו טוב בחלוף א"ת ב"ש. וזה ההתלבשות מחוייב שיהיה ברגע האחרון מהשביתה קודם שישלטו ימי החול, ובו מוסיף כח לחדש מעשה בראשית בששת ימים הבאים, שבהם רגלי ההנהגה יורדות מות, ככה בליל שבת הופשט לגמרי מלבושי החול, ונכנס בקדושה כחוט השערה, ובאותו משהו כתיב ויכל. כדברי חכמים כי הוא ביטול המבטל כמו שזכרנו, ובו שכלול כל מעשה בראשית וחמדת ימיו, וכדי שלא נטעה דייק קרא ואמר ברישא ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ומיד ויכולו השמים. שאין מעשה בראשית חסר כלום, לפיכך נתיחסה להם ההשלמה, ולא בסוף היום בלבד, אלא משנברא האדם שהיה אחרון לכל היצור הושלמה הבריאה, ושאר היום היה יחידו של עולם מכין לפניו סעודת שבת, כי כל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח. הוצרכה יצירת האדם והנחתו בגן עדן. וכבר נתבאר באגדה כי בהיות האל יתברך מעלה נשיאים בשבת וממטיר על הארץ, אינו מוציא מרשות לרשות אלא כבעל הבית שחצרו כלו לפניו כד' אמות, ואויר רשות היחיד עד לרקיע, כל שכן ביום ו' מחצי היום ואילך שהוא עת כשר להשלים ההזמנה למלאכת ששת ימים, שתהא מתוקנת לכבוד שבת, ולהכין לו לאדם חופה וסוכת שלום. ואף על פי כן קרינן ביה נמי יום הששי ויכלו השמים, שהפסיק ההכנות האלה מבעוד יום לקיים בעצמו ובכבודו תוספת שבת, לאסור מלאכות דאורייתא. אלא שאפילו

**יד יהודה • ה • המשך**

דאבדת:

**יד יהודה • ו**

ואמנם עדיין צריכי׳ אנו למודעא רבא ולפרש היאך לפי דרשא זו הפשוטו של וינפש דקאי על הק״בה וע״כ אמר שהכוונה עפ״ז לפי הפשט באמרו וינפש שהי׳ מתלבש בנשמה יתירה והיינו בקדושי׳ החדו׳ **[חסר]** לאורחשם לשון המטבל ודבר זה מובחר נראה שלא לכך משאשכ״ל חז״ל גלהק״ה. ועוד בשחין בההמן כאתין לבריחי׳ ע״י עתרי קב״ה דבשמחתן בצדיקים סליקין לעילא. כד נפיק צלותא במחשין סלקין מיכן כשרו עילייהו דישראל ונשמתין נחתין לתמן לדיירי גן דסלקי כלהו נשמתין דאתי עלייהו דשאל כלהון וקיימין בדיוקנא קמיי מלכא קדישא ח״כ כה אכל לכלכא מתני קדושא והלכו כההוא עלמתא באורייתא זכאה הוהו מן דקדושא דחמימא אמר קמיה כמה חדה: מגו קב״ה כדי למעלה דילים ואמר זמין חדושא דאורייתא דאמרית בשבתא דא דכלכו וכלכו מוזמני בההוא מלה בתרי מתיבתי חיובן נחמל ונק״כה לעילא חתים להההוא מלה: כל מלה תחדש באורייתא דנשמתי׳ דנחתת בשבתא מתעטפת מזיינן מלין חדתין וסלקין לעילא כל מזילין דלעילא מייתין בההוא מלה וכו׳ כמה יקר על יקר מתערין למלה דבההוא בר נש בשעתא דאמר קב״ה למתכני למשמע חדושא ומלין חדתין דאורייתא מתמיה דכלולא כללא כהה חיכין דבטין על רישיה וכו׳ ע״ש:

**יד יהודה • ז**

דעליה כתיב וכו׳ בסבא פ׳ משפטי׳ עמוד ק״ה נשמתא דשבתא בשעתא דמקדשי׳ ישראל יומא דפי׳ כנשתא כפקי נשמתין מגו היכלא דחי מתכסין לחיכן כתתקעין לקב״ה קדישין תייחי ניר כל יומא דשבתא ולבתר דנפק שבתא סלקין כלהו נשמתי׳ ומתעטרין בשכר דקיימין לעילא

**יד יהודה • ז • המשך**

עדה מתעטרין בההוא טובא טבין דאינון נבעין דההוא עבד ודאי וכו' הא כתי' אל תמנע טוב מבעליו בעוד לאל ידך לעשות מאי אל תמנע טוב מבעליו אלא קב"ה וככסם ישראל מזינן דהא בכל אתר דמלין דאורייתא אתמרין קב"ה וכ"י ליכון תמן וכייתי לן וכדין ההוא מילכא דטעי' ורע נשית דחילין **[חסר]** מלין ההום סמכא דטוב למעבד ומשתלק לעילא לקב"ה וכ"י מתעטרין בההוא טוב הלין חיונן בעליו דההוא טוב:

**יד יהודה • ח**

והיינו נפש ר"ל שם כוי לפרש בזה כאלו אמר אל **[חסר]** כי הרגע האחרון של סוף בין השמשות שכבר נגמר הכל, לא היה בו נחת רוח לפניו יתברך, ולא נתיחסה לו השלמת מעשיו, אף על פי שהנבראים היו על תכונתם, עד שבאה שבת באה מנוחה, ואז כתיב ויכל אלהים. כאמרם לא היה העולם חסר אלא שבת. וראוי אם כן לומר שלא כלה עד ששבת. להשבית אויב כאמור. וכל כגון זו לא נמסרה אלא לבני ברית, תדע ששנו לתלמי ולא פירשו לו. ואף על פי שהסתירו הסוד, לא החליפו המליצה אלא בתורת אמת כמו שזכרנו. וכן כששינו בתחלת התורה אלהים ברא בראשית, היתה הכונה שאלהים עליון ברא בראשית תחתון, דעליה כתיב ותרב חכמת שלמה. על דרך המתרגם הירושלמי, וכן כלם:

**יד יהודה • ח • המשך**

**[חסר]** כתב הג"ם כ"ט זכור כרם כמ"ד כי קדם:

**יד יהודה • ט**

וזה התלבשות וכו' סיומא דמלת' היא לבאר הענין בע"ש ובמ"ש באופן אחד :

**יד יהודה • י**

כרגע האחרון כדי לתת תוסף בהתחלת ימי החול מעשה בראשית שכן בחדושי דאורייתי' השי"י עושה תמיד שמים חדשים וארץ חדשה כמבואר לעי' ח"ב פי"ד מזוהר בראשית ע"ש :

**יד יהודה • יא**

שבהם רגלי ההנהגה יורדות מות שבששת ימי המעשה רגלי

**יד יהודה • יא • המשך**

השכינה המתלבשת במט"ט לצורך הנהגת העולם כנודע יורדות לעולם העשיה שם סטרא דמסאבא ואילנא דמותא כידוע מכמה דוכתי מהזוהר שבימי החול הקליפות והסטרא אחרא שולטו' ולכך ולעומת זה להתיש כח הקליפות כביכול מוסיף כח בחדושי דאורייתא לברוא עולמות חדשות :

**יד יהודה • יב**

הופשט לגמרי מההנהגה העליונה מלבושי החול דסטרא מסאבא דכלהו טמירין ותליין בעיננא דרקיעי בנוקבא דתהומא רבא כדאיתא בזוהר בראשית עמו' קס"ט:

**יד יהודה • יג**

כדברי חכמי' בב"ר הנז' :

**יד יהודה • יד**

כי הוא ביטול המבטל כי בשבת מתבטל היצ"הר והמזיקין שהיה מבטלים את האדם מעבודתו ית' ולשון ויכל שהוא לשון ביטול קאי על ביטול המזיקי' :

**יד יהודה • טו**

כמו שזכרנו בפ' הקודם :

**יד יהודה • טז**

ובו שכלול וכו' דויכל הוא נמי לשון שכלול כמו שתרגם אונקלוס ויכלו ואשתכללו כי בביטול המבטל נשתכלל מעשה בראשית וגם השבת חמדת ימי' עמה :

**יד יהודה • יז**

וכדי שלא נטעה לומר שעל יום השביעי עצמו נאמר ויכל כפשוטו של מקרא דייק קרא וכו' :

**יד יהודה • יח**

כאגדה בב"ר פי"א גבי טורנסרופוי הרשע ששאל את ר"ע אם הק"בה מכבד את השבת אל ישב בה רוחות אל יוריד בה גשמי' וכו' והיתה תשובתו שכל העולם כולו לפניו ית' כד' אמות וע"ש ובש"ר פ"ל :

**יד יהודה • יט**

כ"ש שמותר ביום ו' באופן שלא הוצרך השי"י להפסיק ההכנות האלה מבע"י :

**יד יהודה • כ**

ההזמנה לצרכי שבת :

**יד יהודה • כא**

שהפסיק וכו' וכדאית' בב"ר ויהי ערב ויהי בקר יום הששי א"ר יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקדש ובה נגמרה מלאכת העולם :

**יד יהודה • כב**

אלא וכו' ר"ל שאל תקשה אם הפסיק מב"ע מהו אומרו ויכל אלהים ביום השביעי שהוא לכל הפחות ברגע האחרון של בין השמשות כנז' כי אמנם הא דאמרי' שהפסיק מבע"י היינו לענין נחת רוח שלא היתה לפניו ית' עד ביום השביעי :

**יד יהודה • כג**

כמאמרם ז"ל שם בב"ר פ"י :

**יד יהודה • כד**

וראוי וכו' ר"ל והטעם שלא היה נחת רוח לפניו עד שבא בו שבת הוא כדלעי' פ' הקודם שכשנכנסת שבת השבית מארי"ה המזיקין וע"כ ראוי ליחס השלמת מעשה בראשית לשבת ולומר שמקודם לא כלה השי"י מלאכתו :

**יד יהודה • כה**

וכל הסודות כעין זו הנאמרים באמת בביטול הסטרא מסאבא לא נמסרו אלא לבני ברית שהם מסטרא דקדושה ולכן שינו הע"ב חכמי' לתלמי המלך בע"ז וכתבו ויכל בששי וישבות ביום השביעי כדאית' בפ"ק מגילה :

**יד יהודה • כו**

אלא בתורת אמת שהאמת היה שכלה ביום הששי :

**יד יהודה • כז**

היתה הכוונה להסתירות שאלקי' בינה האציל וברא מלכות כי כן בראשית פירושו חכמה כמו שתרגם ירושלמי בחוכמתא ור"ל חכמה תתאה היא מלכות דעליה כתי' ותרב חכמת שלמה שהית' מדתו וזהו אלקי' ברא בראשית ובההוא ראשית ברא את השמי' וגו' והכי אית' בזוהר בראשית עמו' ע"ט וע"ש :

**יד יהודה • כח**

וכן כולם בכל שארי דברי' ששינו הע"ב זקני' לתלמי היה גם השינוי אמת :

**יואל משה**

על נפש האדם כו' ע"ד שפירש הזוהר ויקהל ע' שפ"ו? מ"ט אבדה ולא נאבדה כי הנפש שבאדם בכל יום תמיד אבדה מנשמה

### יואל משה • המשך

יתיר׳ שבאת אל האד׳ בשבת: אל תמנע טוב כו׳ פי׳ טוב נקרא תורה ובעליו של טוב הוא הנפש כי נפ״ש באי״ת ב״ש טו״ב אל תמנע מנפש התורה ביום השבת בזוהר שלח וק״בה שאי מאי קדושי׳ היה לכו באורית׳: רגלי ההנהגה כו׳ פי׳ בו׳ ימי המעשה ההנהגה ע״י מט״ט וסנדלפון שבימות החול הראש שלהם בעולם הבריאה והגוף עד הרגלים בעולם היצירה והרגלים בעולם העשייה וזהו רגלי יורדת מות כי בעולם
העשייה שייך מות ע״ל חלק א׳ וביום השבת רוחצין פניהם ועולין למעלה בעולם האצילות וז״ש בגמ׳ אמרו עליו על ר׳ יהודה בר עילאי שהיה רוחץ פניו ידיו ורגליו בע״ש פניו כנגד ראש בבריאה ידיו כנגד גופו ביצירה ורגליו כנגד רגליה בעשיה והיה דומה למלאך ה׳ צבאות דא מט״ט כדין לכן בע״ש רמזו לסוד שני מלאכי הנ״ל מהר״ל נ״ק: כי הוא ביטול המבטל כו׳ פי׳ כי ברגע התחל׳ שבת נברא מטבח ואבדון של המזיקין וזהו ביטול המבט׳ כנ״ל וכדי שלא נטעה שלא כלו וגמר מלאכתו עד יום השבת עצמו ע״כ אמר יום הששי ומיד ויכלו כו׳: וסכת שלום היא שבת

לפרק בתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

כלה מלכתי׳ היא השכינ׳:
אלא שבת כו׳ פי׳ השבתת המזיקין היה בעולם חסר וראוי א״כ לומר כו׳ עד להשבית אויב כו׳ כנ״ל בפי׳ קודם זה: וכל כגון זה פי׳ סוד זה שברגע הראשון של שבת בראשית בבריאת השבתת המזיקין כלה מלאכת שמים וארץ לא נמסרה לגלות אלא לבני ברית: תדעו לתלמי ששינו וכתבו ויכל ביום הששי ואע״פ כן לא החליפו המליצות לכתי׳ שקר כי באמת כלה המלאכ׳ בששי עצמו:
שאלהים עליון כו׳ פי׳ בראשית הוא חכ״מה ברא אלהים הוא בי״נה והם ששינו וכתבו אלהים ברא בראשית לא כתבו שקר כי כך הוא היה באור ישר כנ״ל אבל באור חוזר אלהים ברא בראשית תחתון הוא מלכות שנקרא ג״כ חכ״מה כמ״ש ותרב חכמת שלמה ששלמה הוא מסיהרא שהוא מל״כות וכתיב בי׳ חכמה ע״ד שמתרגם הירושלמי שתרגי׳ על בראשית בחוכמתא:

## חקור דין — חלק ג — פרק יג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט
יואל משה: 1

### יד יהודה • א

ובפלוגתי׳ דתנאי וכו׳ פי׳ ב״מ (די״ד ע״ב) ת״ר בין השמשות ספק מן היום ספק מן הלילה וכו׳ ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה וכל זמן שפני מזרח מאדימין וכו׳ ר׳ יוסי אומר בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וא״א לעמוד עליו ומסיים הרב דרושו שבפי׳ הקודם בהא דתנאי ואמר :

### יד יהודה • ב

דמר ת״ק שסובר משתשקע החמה טעמיי הוא משום דעשרה דברים שנבראו בין השמשות שבריאתם היתה בכח בלבד ולא בפועל כמבואר לעיי פ״ג והותרה מלאכה זו שהיא כלאחר יד אפי׳ לאחר שקעה החמה כמו שמסיים בסמוך :

### יד יהודה • ג

ואז מעשרין את הדמאי ר״ל שמשום זה אמרי׳ נמי במתני׳ ספק חשכה ספק אינו חשכה מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין והיינו שכל א׳ מי׳ דברים היה דמאי בשמו דא מאי הוא כי עדיין לא נודע מה הוא עד באתו לפועל בזמנם וכיון שהותרה מלאכה זו בתחלה בין השמשות לכך ג״כ מעשרי׳ **[חסר]** :

### רמ״ע מפאנו

ובפלוגתא דתנאי בשיעור בין השמשות, מר חשיב זמן בריאת עשרה דברים משקעה חמה וכל זמן שפני מזרח מאדימין, ואז מעשרין את הדמאי, כי כל אחד מהם יאמר עליו דין מאי, כי לא ידעו מה הוא, עד בא יומו לצאת לפועל כדלעיל, ומערבין עירובי חצרות, שלא נתקנו אלא משום דרכי שלום, וכל י׳ דברים כן ובארנוהו, וטומנין את החמין. כטעם קברו של משה, והרמז מים תבעה אש ליהנות בשבת ממה שהוכן בערב שבת, והותרה ההטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל, כי היתה מיתתו לרצונו קיום מצות עשה, והוא קבר את עצמו כמו שזכרנו בחלק השני פרק י״ג. וכל אלו העשרה דברים לא נבראו אלא בכח שהוא כלאחר יד, ומר חשיב בריאת המזיקין בלבד כטעם אמירה לנכרי שהותרה אפילו באותה שעה כהרף עין, והוא עושה לאלתר אבל לדעת עצמו ולצרכו כתיב לא ישבותו, ואם שבת חייב מיתה, לא שנא ביום שבת ולא שנא באחד משאר ימי השבוע. אמת שחכמי קדם אמרו כי חנוך בן ירד ברוב חכמתו וחסידותו חדש דתות ונימוסים לכל האומות הקדמוניות כפי מה שידע מטבעי האנשים והאקלמים, שהמזון המועיל לזה לא יאות לחבירו, ואסר לכל אחד מהם המאכלים המזיקין לקיום הרכבתם, והרחיק את כלם מטומאת

### יד יהודה • ד

כדלעי׳ פ״ג :

### יד יהודה • ה

ומערבין ר״ל דהא דתנן ומערבין ומוקי׳ בגמ׳ בערובי חצרות הוא נמי משום זה כי טעם דעירובי חצרות הוא משום דרכי שלום כדאית׳ בגמ׳ והיינו שלמה ובית דינו גזרו על טלטול חצרות משום טלטול ר״ה והתירו ע״י עירוב משום שלום שיוכלו בעלי הבתים לטלטל מבתיהם וכיון שבריאת העשרה דברים היתה נמי משום דרכי שלום כמבואר לעיל פ״ג כדי לתקן מה שקלקל אדה״ר מטבע הישר והיתה בין השמשות ע״כ התירו ג״כ לערב עירובי חצרות בין השמשות:

### יד יהודה • ו

ובארנוהו לעיי שם :

### יד יהודה • ז

וטומנין את החמין כשם שקברו של משה נברא בין השמשות להי״א במשנה דאבות שהוא מעין הטמנת חמין בע״ש כדי להנות בשבת כמבואר לעיי ח״ב פי״ג שמשה היה מתחמם מע״ש ונתעכב עד שעת מנחה בשבת ובההיא שעתא דרעוא דעתיקא קדישא נפקת נשמתיה ואתעטר ביה נמצא שנהנה בשבת ממה שהכין עצמו להטמן מע״ש:

**יד יהודה • ח**

והרמז לזה שאמרנו שקברו של משה הוא הסבה להיתר הטמנה הוא בפסוק מים תבעה אש (ישעי' ס"ד) שפירושו אש מרתיח את המים והאש הוא הפועל והמים הנפעל ומן הראוי היה להפוך הלשון ולהקדים האש ולאחר המים ולומר אש תבעה מים כמ"ש המפרשי' ע"כ ירמז ברמז מים הוא משה דכתיב כי מן המים משיתיהו כדלעי' פ"ד תבעה אש כי הוא הסבה להטמנה באש בע"ש בין השמשות ובזה יפה מקדים המים שהוא הסבה לאש שהוא המסובב :

**יד יהודה • ט**

והותרה ההטמנה וכו' ר"ל שזה הטעם נמי לא הותר לטמון אלא בדבר שאינו מוסיף הבל ולא בדבר המוסיף הבל דאפילו מב"ע אסור שכן מיתתו של משה בשבת לא היה דבר נוסף אבל מת לרצונו לקיים מצות עשה עם שנאמי לו ומות בהר כמ"ש לעי' בח"ב פי"ג והתחיל עם מע"ש וגמרו בשבת והכי קבר לא נעשה בזמן אלא **[חסר]** עמל ורעות רוח הבלא דרעותא:

**יד יהודה • י**

וכל אלו וכו' סיומא דמלתא הוא ור"ל שאותן עשרה דברי הותרו מתחלה לאחר ששקעה החמה מטעם שהם כמלאכה כלאחר יד שהרי כיון שלא נבראו אלא בכח בלבד וע"כ סברי רבנן שבין השמשות הוא משתשקע החמה :

**יד יהודה • יא**

ומר ר' יוסי שסובר בין השמשות המתים ומן העריות, ולמדם ההנהגות הראויות והקרבנות לאדון הכל ברוך הוא, כפי הראוי לכל מדינה לצורך מקומה ומשטריה, להיות רצוייה לפניו יתברך. וזה ממה שלא נזהר בו זולתנו, כאילו החזיק ידי עוברי עבירה, להקריב לאלהי הארצות חלילה. ואמרו שתיקן להם מועדות, ועל זה אנו דנים עכשיו. אך יתכן שלא היו מועדיו קבועים להם רק לשמוח בעבודת שמים, מבלי שיהיה להם בטול מלאכה לעם אף על גב דבטלני טובא איכא בשוקא, כמו שהוא חק עוד היום לקדר וערב, אשר לא ימליכו עליהם מלך בלתי אם למד אומנות ופועל ידיו ירצו, והמה בחגם ושבתם היו חוגגים ועוסקים במלאכתם, וכך יפה להם כי לא היתה שביתה להם אלא בשרשים העליונים, דעאלו במחשבה ואתגניזו. והיא אזהרתם מיתתם. אך עם ההתפשטות לעמל יולדו, ולא ניתן עמל תורה שהוא שכר שבת אלא לבני ברית, ואף על גב דלא כתיב לא ישבותו עד נח, לאו למימרא שלא הוזהרו על זה תחלה, אלא כל מצות בני נח גמרא, ואתו רבנן אסמכינהו אקראי. אמנם היו צדיקי הדורות כלם שומרי שבת בלי ספק, ושבת אצלם מצוה רבה, אחרי שפרשו ללכת בדרכי ישראל. ועם מה שאמרנו יתאמת שהיתה בריאת המזיקין בריאה גרועה וחסרה מאד, כי המתין לה עד הרגע האחרון שבקושי הספיק הזמן להמציא להם צורה כל דהו פעם אחת, ולא ישנה אלא כהרף עין, מלשון וירף ממנו. כביכול כאלו נסתלקה העין העליונה מרחם על העולם, והיינו דקאמר נביא ברגע קטן עזבתיך. ועם קדושת היום שיש בה סוכת שלום, ברחמים גדולים אקבצך:

**יד יהודה • יא • המשך**

כהרף עין קודם שתשקע החמה טעמיה שחשב בריאת המזיקין בלבד ואזיל בתר בין השמשות שנבראו המזיקין שע"כ לא היתה בריאתם לאחר ששקעה החמה אלא עם שזה יוצא וזה נכנס וכהרף עין כי הותרה בריאתם באותה שעה משום שאין :

**יד יהודה • יב**

באמירה לנכרי בשבת אלא משום שבות ואין שבות בין השמשות והיינו שכל הברואים במאמר נבראו ה' אמר עליהם ויהיו וכשאמר כן למזיקין היה הדין כמו אמירה לנכרי וא"כ א"א שהיה זה לאחר ששקעה החמה שאז אפי' אמירה אסור :

**יד יהודה • יג**

והוא עושה פי' כשעושי' העכו"ם המלאכה קודם ששקעת החמה :

**יד יהודה • יד**

אבל לדעת עצמו וכו' מבאר הרב אגב זה ענין שביתת עכו"ם ומצטרף לזה ואמר דאמירה לעכו"ם דאסורה בשבת ה"מ כשהמלאכה היא לצורך ישראל אבל כשהיא לצורך העכו"ם עצמו אין איסור באמירה אדרבה מצוה קעביד כמ"ש ז"ל פ' ד' מיתות עכו"ם ששבת חייב מיתה שנא' יום ולילה לא ישבותו ואמר מר אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואמר רבינא לא נצרכה אלא אפי' שני בשבת :

**יד יהודה • טו**

והאקלימים חלקי הישוב שהאנשי' דרים בהם :

**יד יהודה • טז**

וזה שאמרנו שלמדם הקרבנות לאדון הכל הוא ממה שלא נזהר בו זולתנו כי יש מי שחשב שלמדם הקרבנות כדי להקריב לאלהי הארצות וכאלו החזיק בזה חלילה ידי עוברי עבר' ואין הדבר כן :

**יד יהודה • יז**

ועל זה דני' עכשיו דאיתקן להם מועדות והלא אסור להם לשבות :

**יד יהודה • יח**

אע"ג דבטלני טובא איכא בשוקא מ"מ אין הביטול לשם שביתה וחג :

**יד יהודה • יט**

אלא כשרשים העליונים ששורש הקליפות מושרש בקדושה :

**יד יהודה • כ**

דעאלו במחשבה שבתחלה עלה במחשבתו של הק"בה לברוא את העולם במדת הדין כידוע ותמן במחשבה העליונה אתגניזו כי

**יד יהודה • כ • המשך**

ראה יתי שאין העולם מתקיים וע"כ שם היא שביתתן :

**יד יהודה • כא**

והיא אזהרתי וכו' ר"ל שע"ז נאמר אזהרתם זו היא מיתתם כי במחשבה העליונה שם היא אזהרתם לשון זוהר והיינו זיהרא ושורש שלהן וגם מיתתם ובטולם כי שם חדלו רוגז :

**יד יהודה • כב**

אך עם התפשטות שנתפשטו העולמות וירדו הקליפות ע"י ענין תבירין למטה לעולם העשיה לעמל יולדו לעשות שליחותן כי הן הגבאי' המחזירי' ולכך יפה להם ג"כ לעמל והמלאכה והגם שלעמל יולדו מ"מ לא לעמל של תורה כמ"ש ז"ל ג"כ שם בעכו"ם העוסק בתורה וטעמא משום דתורה שכר מצות שבת היא וכיון דליתא במצוה ליתי נמי בשכרה :

**יד יהודה • כג**

ואע"ג דיום ולילה לא ישבותו כתיב בנח ולא קודם לו ולכאורה

**יד יהודה • כג • המשך**

ליכא למילף מהא איסור שבת לעכו"ם מ"מ לאו למימר וכו' :

**יד יהודה • כד**

אסמכוהו ר"ל מה שהיו אברהם יצחק ויעקב גדולי צדיקי דורות שומרי שבת אע"פ שקודם מ"ת היה אסור לבני נח טעמם הוא משום שהיה דינם כישראל כיון שפרשו ללכת בדרכי ישראל ומהאי טעמא נמי עסקו בתורה כידוע:

**יד יהודה • כה**

ועם מה שאמרנו חוזר הרב לדרושו בענין בריאת המזיקין :

**יד יהודה • כו**

בקושי וכו' כידוע מאמרם שלא הספיק לברוא את גופם עד שקדש היום :

**יד יהודה • כז**

ולא ישנה לברוא גוף להצורה אלא היה הזמן כהרף עין :

**יד יהודה • כח**

מלשון וכו' מפרש כהרף עין שהרף ש"י עין הרחמים מן העולם בבריאת המזיקין :

**יד יהודה • כט**

והיינו דקאמר נביא ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך (ישעי' נ"ד) והכוונה שברגע קטן שנבראו המזיקין לרצועה בישא עזבתיך אכן לא הספיק הזמן לגמור עד שברחמי גדולי אקבצך ע"י קדושת היום שאז השכינה שריא כדאית' בזוהר בראשית עמו' קכ"ט כד אתחדש יומא במעלי שבתא סכת שלום שריא ואתפריסת בעלמא מאן סכת שלום דא שבת וכל רוחין ועלעולין ושדין וכל סטרא דמסאבא כלהו טמירין ואעלין בעינא דריחייא דנוקבא דתהומ' רבא וכו' ע"ש :

**יואל משה**

לא ידע מה כו' כל הי' דברי שנברא בע"ש לא נבראו אלא בכח ולא בפועל עד זמן שהושלם כל אחד בזמנו כדלעיל פ"ג חלק זה: אלא משום דרכי שלום פי' דהיינו העשר דברים לתקן יושר מיות' מטבע הישר ועירב חצירות הוא ו' של שם כי יסו"ד ות"ת הסב' הכרעות יעקב ויוסף וא"ו משך ו' חשבינן חדא ות"ת שהוא ו' של שם עשה חבור בין אמא עלאה לאימא תתאה וא"ו שבשם נקרא ברית שלום ממילא עירוב חצירות זה נעשה שלום בין אמא עילאה לאימ' תתאה וזהו סוד הגמר' שלח' אימא עירוב ביד ברא זעירא כמ"ש ברא הוא ת"ת ויסוד אימא היא מל"כו': כטעם קברו של משה וכו' כי נשמת משה מיסו"ד שבחכמ"ה מים פשוטי' אך להנהגו' העולם היה שתוף דין יסוד האש והוא דמיון המים הפשוטים שנתחממו באש כן הוא מים פשוטי' אך בשביל ישראל

**יואל משה • המשך**

יסוד אש: והרמז מים תבעה אש כי משה הוא מן המים משיתיהו שהוא חס"ד הוא צלם ודמות עליון מסתלק בשבת גם היה לו צלם ודמות תחתון שהו' ברית אש מצד הדין כדלעיל ח"ב פ' י"ג ואותו צלם נסתלק בע"ש וזהו ליהנות בשבת מעול' העליון שהוכן בע"ש בהסתלק צלם התחתון מים תבעה אש הוא ר"ת אמ"ת ומ"ת משה הוא אמצעי אותיות עב"י שהוא משה באל"בס וזהו סוד מסכת מים עב"י שחקים באל"בם מש"ה הוא עב"י וזהו מי' מדתו של משה וע"כ כשנשתכחו ש' אלפים הלכות אחרי מות משה החזירן יעב"ץ והוא עב"י בא"ת ב"ש משה ובכן בא"ת ב"ש משה כי אל"בס סוד אור ישר וא"ת ב"ש סוד אור חוזר וע' א' בזוהר: ולא נברו לצדק ינתפסו? דכתיב בי' צדיק בא"ת ב"ש מט"ה: שאינו מוסיף הבל פי' מטה לא היה בעונש כשנבורת עליון מיתתו? אלא מת לרצונו: ומר חשיב כו' פי' מ"ד השני פלוגתא דרבן שמעון אומר שהוא כהרף עין ובו בריאת המזיקין כטעם חמה

אמירה לגוי הם המזיקין ובאמירה נבראו כמ"ש בדבר י"י שמים נעשו ואמירה לגוי שבות ואין איסור שבות בין השמשות מש"אכ בשבת עצמו אסור ודוקא לדעת ישראל אבל עצמו כתי' לא ישבותו וגוי ששבת חייב מיתה: שלא נזהר כו' זולתינו וכו' מפרש א' שפי' חנוך בן ירד החזיק ידי עוברי עבירה להקריב כו' חלילה: וע"ז אנו דנין כו' פי' זה צריך עיון איך קבע להן מועדות וגוי ששבת חייב מיתה אך יתכן שלא קבע להן מועדות רק לשמוח ולא להבטל ממלאכה: בשרשי העליוני שהקליפות מקום אזהרת' פי' מאירת' למעלה בקדושה רק למטה עם התפשטות למטה לעמל יולדו שלא ישבותו כי מתחילי' עלה ברצונו לברא הקליפות אך בראותו כי יחריבו העולם לכך נגנזו ואתהדרו לשרשם והמחשבה היא חכמה דלעילא תמן אתגניזו

אך אחר התפשטו' העולמ' נתעבו הקליפות ושם יש להם כח לפעול פעולותיהם וזהו אזהרתם זהרא דלהין הוא ממחשבה חכמה העליונה שם מיתתן בטולן ומה הטעם אמירה שלהם שתלוי במחשבי העליוני עיין זוהר בראשי' עמוד ט"ו היא שבות: עד נח כו' פי' משמע שקודם לזה הותרה לשבות לאו למימר' כו' כולם שומרי שבת כו' כי האבות קיימו כל התורה כולה אפי' עירוב תבשילין: ברגע קטן עזבתיך כו' פי' בין ברגע בין השמשות בבריאת המזיקין שברגע התחלת שבת ברחמים גדולים עם קדושת יום השבת שיש בו סוכת שלום היא השכינה: אקבצך שנברא להן מטבח כנ"ל שיש בה סוכת שלום כו' ז' זוהר בראשית עמוד קפ"ט ות"ח כד אתקדש יומא במעלי שבת סכת שלום שריא ע"ש:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק יד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

כלל גדול וכו' אחר שביאר הרב ענין בריאת המזיקין מסיים נמי דרושו בענין עבירה לשמה ומצוה שלא לשמה שנמשך ממפעלות אלהים בבריאת המזיקין כאשר הזכיר בפ"ט ואמר כאן שכן ראוי לנו לעשות להיותנו מצווים

**רמ"ע מפאנו**

כלל גדול אמרה תורה, והלכת בדרכיו. ובדינו של שואל כתיב, בעליו אין עמו. פירוש בשעת שאלה, שלם ישלם. אף על פי שהיה עמו בשעת מעשה, אם בעליו עמו בשעת שאלה אף על פי שלא היה עמו בשעת מעשה לא ישלם. והדוגמא

**יד יהודה • א • המשך**

להדמות לו יתי כמ"ש ז"ל על והלכת בדרכיו ושב"כ מייתי ליה דיני שמיא:

**יד יהודה • ב**

ובדינו של שואל כתי' בפי' משפטי' בעליו אין עמו שלם

**יד יהודה • ב • המשך**
ישלם אם בעליו עמו לא ישלם ומוקמינן ליה בב"מ בשעת שאלה הוא בשעת מלאכה ולא בשעת שבורה ומתה :

**יד יהודה • ג**
בשעת מעשה בשעת שבורה ומתה :

**יד יהודה • ד**
הדוגמא כמעשה המצות :

**יד יהודה • ה**
אפי' אינה רצויה שהיא עברה בעצמה :

**יד יהודה • ו**
במחשבה אע"פ שאינו בשעת מעשה :

**יד יהודה • ז**
ודמי לבריאת המזיקין שהיא עברה לשמה כנז' לעיל פי"א :

**יד יהודה • ח**
דמיקרי כביכול בעליו עמו במחשבה ולא בשעת מעשה כי להיותו בלתי נרצה לא נשלם ונשארה הבריאה חסירה וגרועה כדלעי' פ' הקודם :

**יד יהודה • ט**
לפיכך כמי העושה עברה לשמה ילך בדרכי קונו וימעט בגדרי העברה כפי האפשר ואל ישלים העברה שאם ישלים אותה תרתי לריעותא קא עביד משלים העברה ומבטל בריאת המזיקין הפך הכוונה כדאית' בזוהי מקץ עוון תמ"ה על פסוק אל תאמר אשלמה רע וז"ל ת"ח בג"כ אית יצר טוב ויצר רע בישראל בעיין לאתתקפא יצר טוב על יצר הרע בכיוון עובדין דבר נש ואי סטי בר נש לשמאלא כדין אתתקף י"ר על י"ט ומאן דהוה פגים בסטרא דא אכ ליה בסטרא דהא לא אשתלים דא מגו דא אלא בחטאין דבני נשא ובג"כ בעי בר נש לאזדהרא דלא ישתלים ההוא יצר הרע בעקישלוי ויסתחר תדיר דהא יצר טוב בעי לאשתלמא ליה בשלימות תדיר ולא יצ"הר ובג"כ אל תאמר אשלמה רע:

**יד יהודה • י**
ומזה למדנו וכו' כי הצלת הנרדף בגופו של רודף הוא עברה לשמה וכל היכא שאפשר להציל באי' מאיבריו אל יאמר אשלמה רע :

כי כל פעולה שהיא לשמה, אפילו אינה רצויה בעצמה מיקרי בעליו עמו במחשבה, ודמי לבריאת המזיקין, דמיקריא כביכול בעליו אין עמו בשעת מעשה, כיון שהיא בריאה גרועה, לפיכך אל ישלם דכתיב אל תאמר אשלמה רע. ומזה למדנו להציל את הנרדף באחד מאיבריו של רודף, כל היכא דאפשר לבחור ברע במעוטו. אבל כל פעולה שלא לשמה, אפילו במעשה המצות אין בעליו עמו. כי תחלת המחשבה הוא סוף המעשה. ואף על פי שהוא עמו בשעת מעשה, שהמצוה ממציאתו קצת, כטעם שמה מצוה זו ודאי צריכה תשלום כפול שימסור אדם עצמו פעם אחרת על קיומה לשמה, כטעם מתוך שלא לשמה בא לשמה. ודעהו, ואם לא עשה כן נוח לו שלא נברא או שנהפכה שלייתו על פניו. והבינהו שלא תצרך לא לקושיות התוספות ולא לתרוצם. והנה האיש העושה עבירה לשמה, כגון ההורג את הרודף להציל נערה מאורסה, יש לה דוגמא בדרכי המקום, אבל למצוה שלא לשמה אין לה במעשיו דוגמא כל עיקר חלילה לאל. אם כן עבירה חמורה היא ביד העושה אותה, והיינו דאמרי אינשי תפלה בלא כוונה כגוף בלי נשמה, שהוא מטמא טומאה חמורה. אף תפלה בלא כוונה מעוררת קטיגוריא, לפי שאין שכינה שורה על הפגום, וממילא יש רשות לחול שם בלתי טהור. ואין ספק שאדם הראשון בעל ושנה בערב שבת, שאין אשה מתעברה מביאה ראשונה. וכן כתיב והאדם ידע את חוה. ואחר כך ותהר מביאה שניה. ועם זה הותרה לו תאות המשגל, שהיתה תחלה קשורה בחבלי השכל, ונאסרת בעבותות הטבע הישר הגורם אהבה בתענוגים לאבינו שבשמים, ומשהותרה אותה התאוה מקשוריה ושמירתה, היא גרמה לו לשמוע בקול אשתו. כן הדבר הזה שלמדנו רב הונא זכרנוהו בפרק ט'. כי כל שס"ה לאוין שבתורה שומרים את שומריהם, ויצר הרע אסור בהם בקשר של קיימא שהוא כפול, כטעם שמ"י עם י"ה שס"ה. מלבד מה שזכרנו מדברי הרב אבן עזרא בחלק הראשון סוף פרק י"א. עבר אדם עבירה אחת, הותר חצי הקשר, מצד החומר שנתקלקל באותו מעשה, וכיון ששנה בה מיד הותר הקשר כלו, שנחלש הנפש ונפסד השכל. והמשילוהו בעלי אגדה לכלב רע האסור בזיקים, והעובר ושונה מתיר אותו ומשסהו בעצמו,

**יד יהודה • יא**
אפי' במעשה המצות מיקרי אין בעליו עמו כי המחשבה ובתר דילה אזלינן כי היא סוף המעשה :

**יד יהודה • יב**
שהמצוה ממציא' את בעליו :

**יד יהודה • יג**
מורה ע"ז שהוא בשעת המצוה :

**יד יהודה • יד**
כטעם שמה שם מצוה :

**יד יהודה • טו**
מצוה זו וכו' ר"ל אע"ג כי מצוה כזו שהיא שלא לשמה ודאי צריכה תשלום שישלים המצוה בפעם אחרת שכל הכוונה תהא לשמה :

**יד יהודה • טז**
כטעם שאמרו רז"ל פי מקום שנהגו (די נ' ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והכוונה שמתוך שעשה שלא לשמה אם לא עלתה המצוה ההיא פעם אחרת בידו צריך להתגלגל ולבא לזה העולם כדי שיעשה המצוה ההיא לשמה :

**יד יהודה • יז**
ואם לא עשה כן בגלגול שנית נוח לו שלא נברא בפעם ההיא :

**יד יהודה • יח**
או נוח לו שנהפכה וכו' כדאית' בירושל' רפ"ק פי ליע הלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא אמר ר' יוחנן הלמד שלא לעשות נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם וקמ"ל הרב דלמד שלא לעשות דהתם היינו למד שלא לשמה דלא כפירושם בתוס' שם ע"ש:

**יד יהודה • יט**
והבינהו שלא תצטרך וכו' בפי היה קורא אמרינן דאם עשה שלא לשמה נוח לו שלא נברא והקשו התוספו' מההוא דפסחי' דאמר ר"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואפי' שלא לשמה וכתבו דמיירי שאינו לומד אלא לקנטר והתם בפסחי' מיירי שלומד ע"מ שיכבדוהו והרב אומר שאינו צריך לחלק בכך דר"ל בפסחי קמ"ל שאם עשה מצוה שלא לשמה צריך להתגלגל ולתקן אותה ובפי היה קורא מיירי שאם

**יד יהודה • יט • המשך**

גם בגלגול לא תיקן אותה נוח לו שלא נברא ולא בא לעולם וכו׳:

**יד יהודה • כ**

והנה האיש וכו׳ ר״ל וזהו הטעם שאמרו רז״ל גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה כי לעברה לשמה יש דוגמ׳ בדרכי המקום ית׳ והיינו בבריאת המזיקי׳ כנז׳ משא״כ במצוה שלא לשמה אין דומה כלל ח״ו בדרכיו ית׳ :

**יד יהודה • כא**

והיינו דאמרי אינשי וכו׳ כי תפלה בלא כוונה מצוה שלא לשמה היא :

**יד יהודה • כב**

בלא כוונה וכו׳ וטעם המשל שכן תפלה בלא כוונה כגוף מת ממש גורמת לחול שם הטומא׳ כי מעוררת קטרוגי׳ כמבואר בב״י

ודיניה הוי שאין לו על בעל הכלב אפילו תרעומות. אי נמי רב הונא הכי קאמר, הותרה לו ועתיד ליתן עליה את הדין. והוא גופיה קרא עליו המקרא הזה בפרק אלו מגלחין. בכו בכה להולך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו. וכאן מודעא רבא למאן דניחא ליה בהפקרא, והיינו דאמרי ליה חביריו לאיוב, אם בניך חטאו לו וישלחם ביד פשעם. אי נמי הותרה לו לדון אותו על מחשבה רעה, שהיא מכאן ואילך מצטרפת לו למעשה. אי נמי הותרה לו, שאפילו ישב פעם אחרת ולא עבר עליה אינו מקבל שכר אלא כמי שאינו מצווה ועושה, עד שישוב בתשובה שלמה ויקבל עליו עול מלכות שמים. ומעתה השונה באולתו ידאג כל ימיו, אחרי שהטה את עצמו לאותה המדה האסורה, כאלו היא היתר גמור. והוא הלשון השני שזכרנו מן הגמרא שבא טפלה אל הראשון, ושניהם אמת צדקו יחדיו:

**יד יהודה • כב • המשך**

באו״ח :

**יד יהודה • כג**

בלתי טהור כמפורש בתקוני׳ בענין התפלה הפסולה שחוזרת לכלב רחמנא ליצלן :

**יד יהודה • כד**

ואין ספק וכו׳ לעי׳ בפ״ע התחיל הרב לבאר מאמר רב הונא כל העובר עברה ושנה הותרה לו ולזה הקדים ואמר שם שבעילתו של אדה״ר שהיתה מצוה שלא לשמה גרמה שנכנס בו יצה״ר ואגב זה האריך לדרוש בענין מצוה שלא לשמה ועתה חוזר לביאור המאמ׳ הנז׳ ואמר שאדה״ר נכשל ושנה וזה וזה גרם שנתקלקל טבעו הישר שמתחלה לא היה בו המשגל אלא לקיום המין בלבד ולא על צד התאוה הגופנית כי היתה התאוה

**יד יהודה • כד • המשך**

מקושרת בקשר של קיימא עם טבעו שהוא שכלית והיה זה גורם אהבה ויחוד העליון ב״ה ועתה כשבש בעילתו שלא לשמ׳ הותרה התאוה מהקשר ונעשה לחפשי כסמן הכחות אל הגופנית והי׳ נר׳ מז׳ ששמע לקול אשתו באכילת הפרי:

**יד יהודה • כה**

כן הדבר הזה וכו׳ ר״ל כעין שהיה הדבר כאד״הר שהותרה לו הקשר ע״י שעבר ושנה כן מ״ש רב הונא בכל אדם ואמר כל העובר עברה ושנה הותרה לו והכוונה שהותר לו הקשר שיצ״הר קשור בו וכדמסיק:

**יד יהודה • כו**

שהוא כפול כמ״ש הכופף קשר של קיימא לענין שבת:

**יד יהודה • כז**

כטעם שמי עם י״ה שהוא כפול שכל א׳ הוא שם יהו״ה בגימט׳ שכ״ה כדאית׳ בזוהר כי תצא עמו׳ תקל״ם וז״ל והאי קרא זה שמי י״ה לעולם וזה זכרי ו״ה שמי עם י״ה שס״ה זכרי עם ו״ה רמ״ח וכלהו תרי״ג:

**יד יהודה • כח**

וכו׳ מלבד מה שכתב הר״אע שם שני פעמים שס״ה גידין באדם הדופקי׳ והבלתי דופקי׳ שכנגדן לפי מ״ש הרב לעי׳ ח״א פי״ח הם השס״ה לאוין ג״כ כפולי׳ האי׳ בבחינת סור מרע כפשוטו והבי׳ בכוונת עשה טוב להסיר היצ״הר והיינו כמו כאן:

**יד יהודה • כט**

עבר אדם וכו׳ ר״ל שלכך תלוי הדבר בעבר ושנה כי בעברה אחת התיר חצי הקשר מצד הגוף וכששנה בה מתיר החצי השני שמצד השכל :

**יד יהודה • ל**

לכלב רע וכו׳ ז״ל הר״מ פי פנחס עמו׳ תל״ט וז״ל ואת יו״ד דשד״י איהי חולי דשלשלת על קדלי דש״ד יצ״הר דלא לנשוך ליה לבר נש דעליה אמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי ע״ש:

**יד יהודה • לא**

ודיניה כמתני׳ פ״ב דב״ק המשסה את הכלב בעצמו שפטור בעל

**יד יהודה • לא • המשך**

הכלב כל שיש עליו תרעומת :

**יד יהודה • לב**

א״כ יש לפרש הותרה לו באופני׳ אחרים והיינו שבאמת הותרה לו כי פרק עול העברה ההיא מעליו לגמרי כששנה בה אבל מ״מ עתיד ליתן את הדין ע״ז והמקשה שהקשה הותרה לו ס״ד הי׳ סבור שהותרה לו לגמרי בלי עונש ומשני נעשית לו כהיתר דניחא ליה בהפקרא כאלו אין לו עונש:

**יד יהודה • לג**

והוא גופיה וכו׳ ר״ל והרחיב לה הפירוש ממ״ש רב הונא בגמ׳ בפי׳ אלו מגלחין (ד׳ כ״ז ע״ב) על הפסוק בכו בכה להולך כי לא ישוב עוד ומאי זה שעבר עברה ושנה בה ואמרינן בגמ׳ רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא כיון שעבר עברה ושנה וכו׳ אלמא דהותרה לו דקאמר פירושו דניחא ליה בהפקרא ואינו רוצה לשוב ואין צורך למ״ש הר״ן כי לא ישוב עוד לא מורין לו תשובה:

**יד יהודה • לד**

וכאן מודעא רבא שהרעה את העונש להפורק עול :

**יד יהודה • לה**

והיינו וכו׳ כי לכאורה יקשה בפסוק זה מה שהתחיל בחטא וסיים בפשע אבל לפי דאמרן יאמר אם חטאו ונחשב להם בפעם הראשון כשוגג מ״מ וישלחם אח״כ ביד פשעם בפעם שנית שנחשב למזיד:

**יד יהודה • לו**

על מחשבה רעה שבעלמא אינה מצטרפת למעשה אבל בזה שעבר ושנה והותרה לו העברה ומסלק מן לבו דעת עליה כבעכו״ם עונש גם על המחשבה כדאית׳ בפ״ק דקדושין מהתוספ׳ וכתבנו לעי׳ ח״ב פי׳ כ״ג :

**יד יהודה • לז**

אי נמי שבעלמא כל היושב ולא עבר עברה מקבל שכר כאלו עשה מצוה אבל בזה הותרה לו כאלו אינו מצווה לענין שאינו מקבל שכר על מניעות העבירה אלא כמי שאינו מצווה ועושה מצוה :

**יד יהודה • לח**

והוא הלשון השני שאם פעמים נעשית לו כהיתר :

**יואל משה**

כל פעולי פיי עבירה לשמה אפילו אינה רצויה בעצמה מפני שהיא עבירה מקרי בעליו עמו בשביל המחשבה לשמה
לשמה ודמי לבריאת המזיקין: לפיי אל ישלם שלא יגמור ויעשה העבירה ממש כמו גבי רודף שלא להרגו לגמרי רק להצילו באי מאיבריו למעט העבירה בכל מה שאפשר: לבחור ברע במיעוטו וע"כ ברא הקב"ה את המזיקין שהם הרודפים את נשמת האדם וברא בריאה גרוע בלא גופו שהם עבירה לשמה כי ע"י מעשה העבירה נעשה גוף המקטרג ובעליו עמו בשעי המחשב': אבל כל פעולה דהיינו מצוה שלא לשמה מקרי אין בעליו עמו אפילו בשעת מעשה המצוה: שהמצוה ממציאתו פיי ממציא את בעליו הק"בה להיות עמו מ"מ לא מקרי בעליו עמו כי תחילת המחשב' הוא סוף המעשה והיא שלא לשמה: וזהו שא"כ שצריך להשלים ולתקן ולקיים מצוי לשמה וזהו תשלום כפל: מתוך שלא לשמה פיי צריך להתגלגל פעם אחרת לקיימה לשמה ואם לא עשה כן ולא תיקן בגלגול בי נוח לו שלא נברא: או שנהפכה כוי ע"ד מדרש רבה פרש ראה שהמזיקין יש להן פרמה ושלייה על פניהם

**יואל משה • המשך**

שלא יזיקו
את ישראל ואם זה אינו מתקן לקיים את המצוה לשמה נוח היה לו כוי שהיה נעשה עבירה לשמה כי גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה והיינו המזיקין שהם עבירה לשמה כנ"ל שיש להם שליה על פניהם וזהו נוח לו שנהפכה לו שליה על פניו מהר"ל נ"ק ועל סוד זה אמי והבינהו: לקושיות התוספי ותי כוי פיי שהקשו פעם אי לעולם יעסוק אדם בתורה אפיי שלא לשמי שמתוך כוי ופעם אי אמר נוח לו שלא נברא ולפי דברי המחבר לא קשה מידי שבתחלה יעסוק אפיי שלא לשמי שמתוך כוי אבל כשנתגלגי ואינו מתקן לקיי לשמה נוח לו שלא נברא: דוגמא בדרכי המקום פיי שעשי עבירי לשמה כבריאת המזיקין: בחבלי השכל כוי הוא הנשמה פיי אע"ג שבעל תחלי לא היה לתאות המשגל רק לקיים המצוה ואח"כ כשעשה מצוה שלא לשמה הותר הקשר וזהו עבר עבירה ושינה בה הותרה לו דייקי: ביד פשעם פיי ביד המקטרג עצמו: הטבע הישר הוא הגוף:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק טו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יח · יט
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ידוע ומפורסם מאמר דריש לקיש פ"ב דעירובין ושלהי חגיגה אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל ק"ו ממזבח הזהב וכוי וכתבו התוספוי וז"ל נראה לי דלאו בפושעי ישראל בגופן דהא אמרינן ברי"ה פושעי ישראל בגופן גיהנם כלה והם אינם כלים אלא בפושעי קצת קאמר והרב לא פליג בין פושעים בגופן לשארי פושעי אלא ס"ל שבכלם אין אור של גיהנם שולטת לכלותם לגמרי חי"ו וזהו אמרם ז"ל הם אינם כלים כי יתוקנו לעתיד וכמו שבא לקמן פ"ה פי"ו ומ"מ הכל יורדי לגיהנם קצתם לבעתותא בעלמא וקצתם נכוים וזהו שאמרו בר"ה גבי פושעי בגופן נשמתן נשרפת לא שנשרפת לגמרי אלא נכוות ונידונית ביסורי קשים כפי שיעור החטא :

**יד יהודה • ב**

והדר נחית אברהם כדאית פ"ב דעירובין על מימרא דר"ל אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא הנך דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי א"א ומסיק להו וכוי ואמר הרב שבזכותו של א"א במה שירד לאור כשדים ודאי כדאי להעלות מאור של גיהנם מדה כנגד מדה

**רמ"ע מפאנו**

אתאן ליורדי גיהנם דפתחנא בהו בפרק ב', ידוע ומפורסם שאין אור של גיהנם שולט בפושעי ישראל לכלותם ח"ו אלא יורדים לבעתותא בעלמא, וקצתם נכוים כפעלם וכרוע מעלליהם, והדר נחית אברהם שקיים כל המצות וירד לאור כשדים על קדוש השם, ובזכותו מסיק להו לקיים מה שהובטח בברית בין הבתרים, שהראה לו הקב"ה גיהנם ומלכיות כדי שיבחר לזרעו את הגליות, והיה אדם הראשון לו למופת דטבא ליה עבדי ליה, כי דנוהו בשלוחין חוץ לגן עדן ובגרושין מאקלם לאקלם, ואף אבותינו נידונו בשלוחין חוצה לארץ ובגרושין, מפרעה לאבימלך ומבית לבן למצרים, וגלות ירושלים גם כן שולחו חוצה לארץ, וגורשו מבבל לעילם, וכן בשאר גליות, כטעם כי נצו גם נעו. לא די שנצו פירוש הרחיקו נדוד, מלשון יאבר נץ. אלא גם נעו ממקום למקום. או יאמר נצו על הנדחים שהם עשרת השבטים, גם נעו על הנפוצים בטלטולים רבים שהם יהודה ובנימין, או יהיה מלשון עלתה נצה, כי בתחלת צמיחתם נע ונד והקיאתם הארץ. אי נמי בשביל קטטה גלו, כתרגום והיו הגליות ארבע כנודע, כטעם כפלים בכל חטאתיה. כי הכפל האחד הוא שנים

**יד יהודה • ב • המשך**

נוסף על שקיים כל התורה כלה כמאמרם ז"ל:

**יד יהודה • ג**

לקיים וכוי וע"כ השתדל אברהי בזה יותר מזולתו :

**יד יהודה • ד**

כדי שיבחר וכוי וזה כמ"ד בב"ר פי לך לך מלכיות ברר לו ואמר הרב שמתחלה היתה כונתו יתי בהראותו את שתיהן כדי שיבחר אברהם מלכיות כי אחר שהיה הקב"ה לו למופת בודאי ממנו ילמוד וכן עשה :

**יד יהודה • ה**

ובגרושין מאקלים וע"כ אחר שכתי וישלחהו אמר עוד ויגרש את האדם:

**יד יהודה • ו**

כטעם מש"ה כי נצו וגוי (איכי ד) :

**יד יהודה • ז**

פירוש הרחיקו ונצו הוא לשון התעופפות כמו יאבר נץ :

**יד יהודה • ח**

או יאמר וכוי אגב זה מבאר הרב הלשון בדרכי אחריי :

**יד יהודה • ט**

בשביל קטטה וכו׳ מלשון מריבה כתרגום לדרום לאיתקטטו:

**יד יהודה • י**

כטעם משׁ״ה (ישעי׳ מ׳) כפלים שהם שני כפלים דהיינו ארבעה פעמים :

**יד יהודה • יא**

לדי עולמות אבי״ע :

**יד יהודה • יב**

שנים שנים דהיינו שני כפלים ומטעם זה כתב ג״כ עולם האצילות אע״פ שהחטאי׳ אינן פוגמי׳ בו כמו שבא לקמן ח״ד פי״ד מ״מ פוגמים בכפל הא׳:

**יד יהודה • יג**

וכן לאברהם וכו׳ אגב זה מפרש הרב המאמר של בין הבתרים ואמר שמה שאמר קחה לי עגלה היה כנגד גלות מצרים עגלה יפיפיה ועז ואיל כנגד האומות שהחריבו בית ראשון ושני והיה כל זה לפועל דמיון ומשום זה בא ג״כ הרמז בבהמות דווקא כדי שיהיו נוחי׳ ליכבש :

**יד יהודה • יד**

בתורה הנגלה ממנו כדאית׳ בתקוני הקדשי׳ ע״ש :

**יד יהודה • טו**

ובאו משולשי׳ עגלה משולשת ועז משולשת ואיל משולש רמז שבכל פשוטים, וכפל הכפל ארבעה, והיה זה בכל חטאתיה שהגיעו המרדים לארבעה עולמות אשר המה נמנים גם כן שנים שנים, האצילות והבריאה לחוד, יצירה ועשייה לחוד. והנה צוהו הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה להכין לו פעל דמיוני בעגלה יפיפיה מצרים, ובמחריבי הבית בראשונה ובשניה, שנמשלו לבהמה דקה הנוחה ליכבש, כך אלה לנו נוחים ליכבש אם נזכה בתורה הגולה עמנו עכשיו, לא היה כן במצרים. ובאו משולשים מהדמותם זה לזה במחשבה רעה. ויבתר אותם בתוך, כי שבר אחר מטה רשעים, ואת הצפור נודדת מקנה לא בתר, והרמז לישראל שהם קיימים לעולם, ובאו בשני שמות תור וגוזל על שם יהודה ואפרים. וירד העיט זו כנופיא של מלאכי השרת שבקשו לכלות את הבתרים, הן הם הפגרים שזכר למען לא ישתעבדו בנו, כדרך שקטרגו על ישמעאל כשהיה צחא צמא, וישב אותם אברם הפריח לפי שעה אותו העיט, שהוא שם כולל כמו עם צאן צפור ודומיהם, כי רצה לשמוע מה יצוה ה' על הפגרים ההם, ואז הראהו בין הערבים אימה חשכה גדולה נופלת עליו, כל זמן שהפגרים קיימים והודיעו הגלות הראשון של ארבעה מאות שנה המוגבל לדור רביעי, להכין צד תקון אף על הנדונים לדורי דורות מעוטם ארבעה כמו שיבא:

**יד יהודה • טו • המשך**

א׳ מהם דומה לשארי שני דברים :

**יד יהודה • טז**

שהוא שם כולל ומלת אותם קאי על העיט שהגם שהוא לשון יחיד מ״מ כיון שהוא שם כולל וכנופיא יצדק לומר עליו אותם בלשון רבים כמשפט מלת עם וכיוצא בו ובזה אין צורך לתקון הראב״ע שכתב וישב וישלח מהפגרי׳ או השיב הפגרי׳ להבריח העיט :

**יד יהודה • יח**

להכין צד המזון ר״ל שהרמז על אותן שאמרו ז״ל בכל מה שדנין לדורי דורות והיינו לארבעה דורות ולשאר מכאן ואילך שיתוקנו :

**יד יהודה • יט**

כמו שביאר בח״ה פ״ח וע״ש :

**יואל משה**

בשביל קטטה כו׳ פי׳ תרגום של נצו קטטה: כטעם כפלים כו׳ משמע שני כפלים וכל כפל הוא שנים הרי ארבע: ככל חטאתיה כו׳ שהן ג״כ מגיעי׳ לד׳ עולמות אבי״ע ונמנים ב׳ ב׳ דהיינו אבי״ע אבא ואמא שהם י״ה והם אצילות ובריאי׳ וזעיר ונוקבי׳ דהיינו ו״ה נגד יצירה ועשיה כמ״ש הזוהר ער״ה ער״ה ר״ע בין דביקותי׳ י״ה ובין דביקותי׳ ו״ה וזהו ד׳ אותיות כנגד ד׳ אבי״ע: בעגלי׳ יפיפי׳ כו׳ היינו בברית בין הבתרים עגלה משולשת ועז משולשת ואיל משולש ותור וגוזל כו׳ עגל נגד מצרים בתקונים תקוני׳ חדשים דק׳ י״ב דמצרים היו מתעסקים שלא לשמה וז״ל ואית דלא אשתדל באורייתא דע״פ לשמ׳ ואתמר בהו וימררו את חייהם בעבודה קשה דא קושי׳ בחומר דא

קל וחומר ע״ש ע״כ: ועז ואיל שהם בהמה דקה נגד ב׳ מלכיות שהחריבו בית א׳ וב׳ ונמשלו לדקה שניחה לכבוש אם נעסוק בתורה משׁ״אכ במצרים עדיין לא קבלו שם התורה: ובאו משולש׳ כו׳ פי׳ מה שלקח מכל מין משולש מפני שג׳ מלכיו׳ דומים זה לזה במחשבה רעה וכל א׳ כולל גם את השנים אחרי׳: שבר אלהים מטה רשעי׳ וזהו רמז שביתר אותם בתוך: ובאו פי׳ ישראל בב׳ שמות תור וגוזל: הפריח לפי שעה כי בירר לו אברהם מלכיות ולא גיהנם ע״כ הפריח אותם העיט שם כולל לכנופיא של מלאכים כמו עם צאן צפור גם וירד העי״ט גי׳ מטט״רון שהוא חנוך בן יר״ד וזהו וירי״ד: מיעוטם ד׳ כו׳ פי׳ מיעט ד״ר שנים דורות עוד שנים הרי ארבע:

**יואל משה • המשך**

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק טז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

הראהו וכו׳ וזהו והנה תנור עשן ולפיד אש רמז לשני חלקיה של גיהנם דהיינו לחללה שנברא קודם העולם ולאור דידה שנברא בשני כדאית׳ בפ׳ מקום שנהגו :

**רמ״ע מפאנו**

ויהי השמש באה בתחלת הלילה הראהו דינה של גיהנם מחללה שהוא תנור עשן ואור דידה שהוא לפיד אש דכתיב בהו אור לו בציון ותנור לו בירושלים כטעם הבוחר בירושלים שפירשנו

**יד יהודה • ב**

דכתי׳ כי וכו׳ בגמ׳ פי עושין פסי׳ ג׳ פתחי׳ יש לגיהנם וכו׳ ותנא דבי ר׳ ישמעאל אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלי׳ זה פתחה והרב מפרש על האור ועל חללה :

בפרק ז' מהחלק השני כי סביביו נשערה מאד ומשם עתיד ליטהר כמו שיבא. והעביר שביב גיהנם בין הגזרים להשמדם עדי עד ורמז לזקן ברב חסדיו כי טוב לנו עבוד את מצרים מרדת שחת להשתקע שם ח"ו. אלא הכל יורדין לגרוי בעלמא כמו שזכרנו וכל שכן עם מה שדרש האר"י זצ"ל בפסוק מוריד שאול ויעל אמר כי יש צדיקים גמורים נכשלים בהרהורי עברה לא יכיר בהם זולתו יתברך הבוחן כליות ולב ויש רשעים גמורים מהרהרים תשובה בלבם עם דכדוכה של נפש לא נגלו תעלומות לבם בלתי לה' לבדו והנה מלאך אכזרי ישולח בהם להורידם לבאר שחת כפעלם וכרוע מעלליהם ואל הראשונים שזכרנו אין שטן ואין פגע רע אכן הצור תמים פעלו מוריד שאול אותם הצדיקים שהיו להם מחשבות און וכדי שלא לביישם גוזר עליהם להעלות משם אותם שהרהרו תשובה בלבם ואין לך משפט שיש עמו צדקה גדול מזה. ואמנם כל היורדים עולים חוץ מן השלשה שפירש רבי חנינא והוציאם מן הכלל שלפי חומר עונם היה ראוי שישלוט בהם אשו של גיהנם לכלותם מנפש ועד בשר אבל אין חפץ לרב חסד בכך לפיכך גיהנם בטל מהם ודין גיהנם אינו בטל אלא בכל הקב"ה עושה שליחות כי רב מאד מחנהו. והקשו שם בתוספות פרק הזהב מדאמר להו דוד לשונאי נפשו הבא אל אשת רעהו מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. ותרצו לפי דרכם והעולה מדבריהם כי שלשה אינם עולים לאלתר ובזה הם שוים אבל יש מהם שאין עולים כלל והם מלבין ומכנה ולפיכך לא ירדו אלא כן משפטם שהם לא חיים לעולם הבא ולא נידונין בגיהנם ולפי האמת אין זה אלא שנויא בעלמא ולא סמכינן עלויה תדע דבפרק חומר בקדש תרצו בדרך אחרת והיא רחוקה מזו שאמרנו על שמם. אבל לדידן עיקר קושיא ליתא דדוד הכי קאמר הבא אל אשת רעהו מיתתו בחנק וכל המומתין מתודין ויש להם חלק לעולם הבא. ואפילו אין עדים והתראה יודע הוא בעצמו שכן דינו דזיל קרי בי רב הוא ורמי אנפשיה ומידכר לשוב. והמלבין פני חברו אין בו מיתת בית דין לפיכך יחשבהו הנכשל בו עון קל ואינו עושה תשובה ונטרד מן העולם הבא רחמנא ליצלן:

**יד יהודה • ג**

שפירשנו שהכוונה להגדיל התמיה על השטן שיוכל להתגבר כנגד הפכו בירושלי' עיר הקדש ע"ש וכן כאן אמר ותנור לו אפי' בירושלי' עיר הצדק והטעם הוא שכן הק"בה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה כמו שדרשו ז"ל על סביביו נשערה מאד :

**יד יהודה • ד**

ומשם עתיד ליטהר ר"ל שהכוונה ג"כ על טהרתו של גיהנם שתהא בירושלי' כמו שיבא לקמן ח"ה פ"ה וע"ש :

**יד יהודה • ה**

והעביר השי" :

**יד יהודה • ו**

אלא הכל יורדי' וכו' אחר שסיי' הרב הדרוש בברית בין הבתרים חוזר לעיל למ"ש תחלת פרק הקודם אלא יורדים לבעיתותא בעלמא :

**יד יהודה • ז**

עם דכדוכה של נפש בשעת מיתה :

**יד יהודה • ח**

ואל הראשוני' שהזכרנו ה"ה הצדיקי' שנכשלו בהרהורים רעים :

**יד יהודה • ט**

מוריד שאול אותן הצדיקי' כעין מה שאית' בזוהר פ' פנחס עמו' ת"ה ואפי' צדיקים גמורים נחתין תמן אמאי נחתין תמן בגין דנטלין כמה חייבין מתמן וסלקין לון לעילא וע"ש שהוא קרוב לענין זה :

**יד יהודה • י**

ואמנם וכו' השתא מסיים הרב במה דפתח בפי"ב וחזר עליו בפי"ח ואמר שהטעם שאלו ג' הבא על אשת רעהו ומלבין פני חברו ברבי' ומכנה לו שם רע לא ירדו הוא מפני שלפי חומר עונשם שורת הדין שאם ירדו לא יעלו **[חסר]** של גיהנם לגמרי לפיכך הרבה להטיב עמהם רב חסד שלא ירדו אלא ישולח בם משלחת מלאכי רעים שיפרעו מהם שאם גיהנם בטל מהם דין גיהנם לא בטל:

**יד יהודה • יא**

והקשו שם בתוספו' וז"ל חוץ מג' שיורדי' ואין עולי' אין לפרש דאין עולי' לעולם הבא דהא אמרי' בסמוך הבא אל אשת רעהו יש לו חלק לעה"ב אלא ה"פ כל היורדים עולים מיד ואין אור של גיהנם שולטת בהם כדאית' פ' עושין פסי' ק"ו ממזבח הזהב חוץ מג' דאין עולין מיד אבל יש מהם נידוני' לעולם במלבין פני חברו ברבים דאמרי' בסמוך אין לו חלק לעה"ב :

**יד יהודה • יב**

ולפיכך לא ירדו אין זה מדברי התוספות אבל הרב מכריח זה לדעת התוספו' ע"פ שיטתו הנז' כיון שאם ירדו לא יעלו לפיכך לא ירדו :

**יד יהודה • יג**

אבל לדידן כו' דלא קשה מידי דמ"ש חוץ מג' היינו בערך הטעם עצמו והא דוד מיירי בערך התשובה **[חסר]** עושה תשובה דאם מת ע"י ב"ד מתודה ושב ואם אינו מת ע"י ב"ד כגון שחטא בלי עדים והתראה מ"מ משום חומרא דאיסורא מתחרט ועושה תשובה ולכך יש לו חלק לעה"ב שאין לך דבר שעומד בפני התשוב' משא"כ המלבין פני חברו ברבים מקיל בעיניו האיסור ואינו עושה תשובה:

**יואל משה**

כטעם הנותר בירושלים כו' פי' ציון רמז לת"ת המצוינ' בהלכה וכן ירושלים יראה ושלום ויורדים קצת לגיהנם כי סביביו נשערה מאוד והק"בה מדקדק עם הצדיקים כחוט השער': ורמזו לזקן זה אברה': עבוד את מצרים היינו מלכיות מגיהנם ואע"ג דיורדים שם כנ"ל אינו אלא לגירוי בעלמא: ואל הראשונים פי' הצדיקים גמורים שהרהרו קצת בעבירי' אין שטן ואין פגע רע אך שמורידים בשביל הרהור הנ"ל וכדי שלא לביישם גיור

כו' ואין לך משפט כו' עיין זוהר פנחס ואפי' צדיקים גמורים מיתין תיין בגין דנטלין מתמן כמה חיין וסלקין להון לעילא ותמן עברין להון להרהר בתשוב': לפיכך גיהנם בטל מהם כו' פי' שאין

**יואל משה • המשך**

יורדין מזה הטעם לגיהנם כדלעיל פי׳ ט׳ ואע״פ שאינן יורדין לגיהנם דין גיהנם לא בטלה כי בכל הק״בה עושה שליחתו להפרע ממנו: ויש לו חלק לע״הב כו׳ פי׳ הלא הכל יורדין חוץ מגי׳ אלו הבא על א״א ומלבין כו׳ ומשניים לזה חלק לע״הב ולזה

**יואל משה • המשך**

אין לו:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק יז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ביום ההוא וכו׳ פ״ה דאבות עשרה דורות מאדם עד נח וכו׳ עשרה דורות מנח עד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא א״א וקבל עליו שכר כלם ואמר הרב שהיה זה בברית בין הבתרים כמו שמוכרח לפנינו :

**יד יהודה • ב**

וידוע וכו׳ כי הלשון שכר כלם דלעי׳ תמו׳ **[חסר]** :

**יד יהודה • ג**

הכולל ג״כ וכו׳ ר״ל שבכלל מה שתקן א״א ע״ה שכר וכשרון כל הדורות הבאי׳ אחריו :

**יד יהודה • ד**

ולא אמר שכרם ש״מ דתיבת כלם אתי לרבויי שכר הדורות הבאי׳ דאין לומר דאתי לרבויי שקבל עליו גם שכר העשרה שמאדם עד נח דפשיטא דהני לא צריך לרבויי דודאי אם תקן העשרה דורות שלאחר נח כ״ש שתקן הדורות שלפניו:

**יד יהודה • ה**

לאו בר הכי הוא שלא היה צדיק כ״כ לתקן אחרים שהיה די לו להפקיע את עצמו ואת אנשי ביתו:

**יד יהודה • ו**

אבל אברהם זכה כן שכמי אמר לו הש״י כי אב המון גוים נתתיך והיינו לתקן כמתוקני׳ ולא ג״כ **[חסר]** :

**יד יהודה • ז**

**[חסר]** לאברהם לזכות כל הדורות בברית בין הבתרים **[חסר]** נפשו של אדה״ר עם כל **[חסר]** נשמות כל הדורות כידוע ולכן ירד ג״כ לאור כשדי׳ **[חסר]**

**רמ״ע מפאנו**

ביום ההוא אשר כרת ה' ברית עם אברהם אבינו בין הבתרים קבל עליו שכר כל הדורות שקדמוהו וידוע כי נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן אם כן כל הכשרים שהיו עתידים לצאת מבני בניהם של עשרים דורות ענתה בו צדקתו של אברהם וקבל עליו שכרם הכולל גם כן שכר כל הדורות הבאים אחריו. דייקא נמי דקתני שכר כלם ולא אמר שכרם דאי מאדם ועד נח לא צריך לרבויי דפשיטא דקמאי מיבעי ליה לתקוני ברישא כיון דנח לאו בר הכי הוה אלא בצדקתו הציל את נפשו ונפשות ביתו בלבד. אבל אברהם אב המון גוים נתנו האלהים ראשי תיבות אב הגן ירצה אב לכל העתיד לזכות לגן עדן אחרי שכפר על כל יורדי גיהנם ברדתו לאור כשדים כאן וכאן היתה באמנה אתו נפש אדם הראשון הוא שאמרו בת היתה לו ובכל שמה והיא המרגלית שהיתה תלויה בצוארו שהוא מקומה בקומה הכוללת איפתו של אדם שזכרנו כבר עיין מאמר אם כל חי חלק ג' סימן כ"ז וכל חולה הנפש הרואה בטהרתה מיד מתרפא מעון עבודה נכריה שלקח שמץ מנהו בעטיו של נחש וכשמת אברהם תלאה הקב"ה בגלגל חמה שכן דינו של חולה הנפש כאמור ורפואתו תלויה עד אותו היום שיוציא הקב"ה חמה מנרתקה רשעים נידונין בה וזה חלף עבודתם אותה והתלהבות מכחה לכל חטאות האדם רצוח ונאוף וצדיקים מתרפאין ממנה שמעידה עליהם להגיד ישרם. וכשהיה אברהם אבינו ע"ה מבקש רחמים על סדום אמר ואנכי עפר ואפר פירוש עפר מן היצירה הראשונה שנלוה אליו כאמור ואפר מאור כשדים שקיים בעצמו פסילי אלהיהם תשרפון באש ממה שבקשו כל הבריות להשתחוות לו לאדם הראשון אף על פי שלא קבל ונמשך טעותן זה להם מאכילתם עץ הדעת שהמריד אותם לשמים וכבר דמו הנחש ורוכבו

**יד יהודה • ח**

בברחו לאור כשדי׳ מדה כנגד מדה :

**יד יהודה • ט**

כאן וכאן מה שזכה אברהם לזכות כל הדורות בברית בין הבתרי׳ וברדתו לאור כשדים הסבה היא שהיתה אתו נפשו של אדה״ר אם כל חי הכוללת נשמות כל הדורות כידוע ולכך ירד ג״כ לאור כשדי׳ כמו שיבואר:

**יד יהודה • י**

והוא שאמרו ז״ל בת היתה לא״א ובכל שמה שרומזי׳ לנפשו של אד״הר ירדה עמו כל יורדי גיהנם ונדמו לאור כשדים וכאן **[חסר]** :

**יד יהודה • יא**

שזכרנו כבר בפ״ב :

**יד יהודה • יב**

וכל חולה וכו׳ כי בחטא אדה״ר היה ג״כ סרך ע״ז כמו שנזכר וכמ״ש הרב ג״כ בחי״ב פי׳ כ״ב וזהו עיקר הזוהמא שהטיל הנחש בו ובזרעו עד שפסקה בהר סיני והיה אברהם **[חסר]** שהטיל עצמו לאור כשדים וניצול **[חסר]** היה מתרפא מחומו:

**יד יהודה • יג**

שכן דינו וכו׳ ידוע מאמרם ז״ל אין גיהנם לע״ל אלא הקב״ה מוציא חמה מנרתקה רשעי׳ נידונין בה וצדיקי׳ מתרפאין בה ואמר הרב שזהו אמרם וכשמת אברהם תלאה הקב״ה את המרגלית המרפאת חולי הנפשות בגלגל חמה והיינו שדינו ורפואתו תלויה עד אותו היום שיוציא את החמה מנרתקה:

**יד יהודה • יד**

הפך עבודתם את החמה **[חסר]** לקמן ע״ז:

**יד יהודה • טו**

והתלבנות וכו׳ **[חסר]** שאר

**יד יהודה • טו • המשך**

עבירות:

**יד יהודה • טז**

וכשהיה א"א וכו' ר"ל דבשביל זה שהיתה בו נשמ"ת אדה"ר אמר ואנכי עפר מן היצירה הראשונה שהיתה מן העפר ואפר מאור כשדים שבזה תקן אותה וע"כ הזכיר זכות זה בתפלתו על סדום:

להמריד ח"ו אדם כמותו כטעם והייתם כאלהים שפירושו כזה הרוכב ואדם בתוקף תשובתו עשה מלוכה בלבד על כל הבאים להשתחוות להחזירם למוטב לא זולת ומיד צום וזרזם אני ואתם באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו על כן זכה אדם הראשון שכל ימי שנותיו לא היתה בעולם עבודה נכריה ולא טעה אחריה אנוש בחייו וכבר זכרנו מזה בריש מאמר הנפש יעויין שם:

**יד יהודה • יז • המשך**

כספי' ונפק הצורף לבר ישמעאל וכו' לבתר אתא יצחק **[חסר]** שפיכת דמים ודא גרם טיומא דיצחק בסכינא ואתבריר ביה כמאן דבריר אוכל מגו פסולת ונפק פסולת לבר עשו שופך דמים לבתר אתא יעקב וארכיב לי' בלבן ואתעביד עבד לגביה ההי"ד אעבדך שבע שנים ברחל **[חסר]** ועיין בפ' הסמוך :

**יד יהודה • יח**

ממה שתקנו וכו' דענין ע"ז שעבד אדם לאו ע"ז ממש **[חסר]** היה אלא סרך ע"ז שבעץ הדעת כמו שדרשו ז"ל על ותקח **[חסר]** לידי טעות והסיתו לאדם:

**יד יהודה • יט**

ורכבו סמי"אל כדאית' בפרי"א רכב סמי"אל על הנחש כרוכב על סוס :

**יד יהודה • כ**

ואדם וכו' כדאית' במדרש הנז' בילקוט תהלים על פסוק ה' מלך וע"ש :

**יואל משה**

קבל עליו שכר כו' הוא ל' משנה עשרה דורות כו' עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כולם וז"ש ל' שכר הוא על פרי הבטן כי כל הנשמות הקדושות שהיו ראויות לצאת מי'
דורות גם כל הבאים אחריו קבל עליו אברהם תיקון ניצוצי הקדושה אלו ולכן נאמר כולם: דאי מאדם כו' פי' דליכא למימר

**יואל משה • המשך**

דהכי אמר כולם כלומר תיקן י' דורות שמאדם ועד נח תיקן אותם אברהם פשיטא דהא
דהא נח לאו בר הכי לתקן אחרים אלא ודאי שתיקן גם דורות הבאים אחריו וזהו ריבה בתיבת כולם כנ"ל: אב המון גוים נתנו ר"ת אב הג"ן לכל העתיד לזכות לג"ע פי' כל הכשרים שהזכיר הואיל והוא סבל גיהנם באור כשדים בשביל כולם: כאן וכאן כו' פי' הן בג"ע הן בגיהנם היה עמו נפש אד"הר כי אברהם תקן אד"הר כמו שיבא: בת היתה לאברהם כו' פי' נפש אד"הר ובכל שמה כי אד"הר היה כולל כל הנפשות העתידין להיות מאיפתו: בצוארו שהוא מקומו כו' פי' אברהם היה תלוי בצוארו של אד"הר שהוא מקומו כמבואר במדרש איוב בשערו כו' דוד בעקביו כו' וע"כ היתה
מרגליות זו תלוי' בצוארו של אברהם: שכן דינו של חולה כו' כמ"ש בגמרא אין גיהנם לעתיד אלא הק"בה מוציא חמה מנרתקה רשעים נידונין בה והצדיקים מתרפאין בה וזהו תלאה בגלגל חמה: עבודתם אותה כו' פירש שעובדין לחמה: שקיים בעצמו פסילי אלהיהן כו' כי בקשו לומר קדוש לפני אדם שהקו"ק אתו שהו' אלוה וכשם שנפרעין מן העובדין כו' ואברהם תקן חטא זה ע"ל ריש פי' י"ח מ"ש שם והוא שייך לכאן: הנחש ורוכבו כו' פי' כמבואר בפ"רא רכב סמאל על נחש כרוכב על סוס כו' שפי' הרוכב הוא סמאל וזהו והייתם כאלהים:

**יד יהודה • יז**

שקיים בעצמו וכו' כדי לתקן נפשו של אדם אשר עמו שפגמו בע"ז וכדאית' בר"מ פ' בהר עמוד רע"ו וז"ל דבגין דא חובא דאדם עבר על ויצו ה' וגו' ואוקמוה אין צו אלא ע"ז וכו' **[חסר]** ונעאל בנורא לאתוקדא גרמיה לקיים ביה פסילי אלהיהם תשרפון באש ולא עוד אלא דלאבנוי תרח אהדר בתיובתי' וכו' והכי אתלבן ככורא

## חקור דין — חלק ג — פרק יח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

בהעקד יצחק וכו' בפ' הקודם ביאר הרב שא"א תיקון נפשו של אדה"ר שהיתה חטו מעון ע"ז שחטא וכאן נכלל שיצחק תיקון רוחו מעון ש"ד ויעקב תיקון נשמתו מעון ג"ע

**יד יהודה • ב**

וכדאית' בר"מ שהעתקנו שם :

**יד יהודה • ג**

מעין ש"ד שחטא אד"הר בעטיו של נחש במה שגרם מיתה לו ולדורות :

**רמ"ע מפאנו**

בהעקד יצחק על גבי המזבח נעקד עמו רוחו של אדם וכופר בריתו את מות מעון שפיכות דמים שנכלל בעטיו של נחש ועון גלוי עריות כבר זכרנו שנעשה לו פועל דמיוני בחפזתו של אדם להזקק לאשתו ומשם נמשכה לו תקלה אחרת ק"ל שנה שהוליד מלילין רוחין ושדין כמאמר חז"ל קודם שיעמוד תולדות למשתיתו של עולם מחוה עקרת הבית כי היא היתה אם כל חי אלו הצדיקים החיים לעולם כמה דאת אמר אשר יעשה אותם האדם וחי ונתקן אותו עון בשופריה

**יד יהודה • ד**

ועון ג"ע שחטא אדם במצות פריה ורביה בחפזו ליזקק לאשתו בחול וביום ובשעת העקדה עת התגברות הדין ובפרסום ונעשה כל זה לפועל דמיון לדוד המלך ע"ה שפחז ג"כ בחום עם בת שבע כנז' כ"ז לעי' פ"ט ופ"י וע"ש:

**יד יהודה • ה**

ומשם וכו' ר"ל עשו עבר על ג"ע במה דזרק תרין טיפין באתר נוכראה בקליפו' בר"מ הנז' והיינו שהוליד מלילית ותקלה זו נמשכה ג"כ מחטאו חפזון שהיה גורם ע"ז

**יד יהודה • ה • המשך**

כריתת אמיקי׳ כדלעיל פ״ח ולולי זאת לא באה הלילית בעולם כלל:

**יד יהודה • ו**

כמאמר חז״ל בפ׳ עושין פסין ומסיק שם משׂ״ז שילח ממנו לאונסו:

**יד יהודה • ז**

קודם שיעמוד תולדוי ר״ל שנולד התקלה ג״כ מצד הקדימה שהוליד מלילית קודם שהעמיד תולדוי מחוה לתשתיתו של עולם:

**יד יהודה • ח**

אלו הצדיקים מכנה הרב חוה זה לשון אם כל חי והיינו אם כל הצדיקי׳ שנקראים חיים:

**יד יהודה • ט**

וכתמן וכו׳ ר״ל שיעקב תקן את העון הזה כנז׳ בר״מ כי כן מוטל עליו התקון כאשר הופקדה אתו נשמת אדה״ר דעלה אמרו ז״ל שופריה דיעקב מעין שופריה דאדה״ר והיה כל זה כאשר נשא נשיו כדמסיק:

**יד יהודה • י**

לחזר על אבדתו ולישא לאה:

**יד יהודה • יא**

ובהזדמנות והכנה רבה שהיה עובד בהן את לבן:

**יד יהודה • יב**

ומיתון רב כל אותן השני׳ שעבד והיה ג״כ בן פ״ד שני׳:

**יד יהודה • יג**

הפך החפזון של אדה״ר שנתקן בזה:

**יד יהודה • יד**

בסתר שלא ידע בה ונתקן בזה פרסום תשמישו של אדה״ר:

**יד יהודה • טו**

ונלאה דרש לאה מלשון ליאות :

**יד יהודה • טז**

כעבודת בעלה שעבד ז׳ שנים קודם הנשואי׳ משא״כ ברחל והיה כ״ז למעלתה של לאה כדאית׳ בזוה׳ פ׳ ויצא עמוד שצ״ז וירא ה׳ כי שנואה לאה וכי׳ שנואה היא שנואה והא בני שנואה לאו בני מעליי׳ נינהו וחזינן דכל אינון בני מעלי׳ מלאה נפקי ואת אמרת כי שנואה לאה אלא ודאי יובלא איהו תדיר עלמא דאתכסיי׳ לאו בני אתגליי׳ נינהו ובג״כ יעקב מתכסיין מיניה כל דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון אשר הפקד אתו היא נשמתו אשר הגלתה עמו לחרן בצאתו לחזר על אבדתו והותרה לו שם שתי אחיות בקדושה ובהזדמנות ומתון רב שהוא הפך החפזון והיו לקוחי הגדולה בסתר ושנואה ונלאה בעבודת בעלה למעלתה והקטנה בגלוי כי לו יאתה ומזה יובן מאמר ירמיה כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכורי הוא כי ראובן בכור יעקב במעשה ויוסף בכור לשמים בשביל המחשבה. כיוצא בו אנכי עשו בכורך שפירשו אנכי ועשו כמו שמש ירח הא כיצד פירשוהו חכמים משל לשפופרת של קנים יעקב נכנס ראשון ועשו פטר את הרחם. וכבר יקשה לזה מה שאמר בזהר סוף פרשת מצורע דעשו טפה קדמאה הוה כדי שיתברר זרע יצחק מסיגי הזהב תחלה. ונראין הדברים ממה שהוברר אברהם תחלה בצאת ממנו ישמעאל והוא בן פ״ו שנה בהתגבר עליו הדין משם אלהים שמספרו כמנין שנותיו של אותה שעה. אמנם המשל אמתי בשלשלת יוחסין של מעלה כי נשמת יעקב נאצלה תחלה והוא בכור לשמים כטעם בני בכורי ישראל ובגשמי היה עשו בכורו של יצחק גם בהזרעה כדעת הזהר והוא פטר את הרחם גם כן וכל דברי חכמים קיימים. ואף זלפה שפחת לאה ניתנה ליעקב בחשאי כדכתיב ותקח ותתן שלא נמלכה לאה ביעקב תחלה כמו שעשו שרה ורחל והוא טעם בגד שאמרה לאה יש אם למסורת לפיכך לא זכו ראובן וגד ליטול חלק בארץ אשר ה׳ אלהינו דורש אותה תמיד אלא מעבר הירדן. וחצי שבט המנשה מדה אחרת היתה בו בשביל אסנת אמו שהיתה בת דינה משכם החוי אלא שפוטיפר גדלה ונקראת על שמו ומנשה פטר את הרחם ונפגם חציו כי היתה אמו מתייחסת אחר אביה חוי בן חמור שלא נתנה תורה בימיו ועדיין לא נתחדשה הלכה שיהא בן בתך מן החוי קרוי בנך ומה גם עתה לא אמרו הולד כשר אלא מן התורה אבל פגום מדרבנן דאמרינן ליה איטמר או גלי או סב בת מינך כדאיתא בפרק החולץ ואם בת היא ונשאת לכהן לא מפקינן מיניה וזרעה כשר לכהונה לפיכך לא נפגם מנשה אלא חציו מדהוכשר חציו הנה לגבי אפרים מיהת מאי דהוה הוה ודורשי רשומות עשו להם ציונים בפסוק מגרעות נתן לבית סביב חוצה מנשה גד ראובן ראשי תיבות מג״ר בשביל עוות שהיה בהם כאמור נשארו חוצה לארץ הנבחרת. וכן

**יד יהודה • טז • המשך**

עובדוי ת״ח עלמא תתאה באתגליי׳ איהו והי׳ שירותא דכלא לסלקא בדרגוי כמה דחכמה עלאה היא שירותא דכלא ה״נ עלמא תתאה חכמה איהו והוא שירותא דכלא ובג״כ קרינן אתה בגין דאיהו שמעה ואתגליי׳ ועלמא עלאה דאיהו יובלא קרינא הוא דכל מילוי באתכסיי׳ אינון ורזא דמלה לאה דכתי׳ וישכב עמה בלילה הוא ועי״ד כתיב ועבד הלוי הוא בגין לאמשכא מיניה ברכאן לעילא הוא עלמא עלאה דאתכסיי׳ תדיר ויעקב במה דאתכסיי׳ לא אתדבק ברעותיה אלא במה דאתגליי׳ ורזא דא כי שנואה לאה מהכא דסני בר נש עריין דאימיה ואחתיה ויתייחד בר נש באמיה בכל אתר ולא יתחשש וכולא לאתכסיי׳ מעינא דעלמא עלאה לא אתגלי כלל והכוונה לבינה היא לאה ה״א ראשונה שבשם משא״כ רחל מלכות ה״א אחרונה כל מעשיה בגלוי ובזה תקן יעקב תרין טיפין דזרק אדה״ר באתר נוכראה הנז׳ לעיל מר״מ שהכוונה לתרין ההי״ן שבשם כבוד עריה ערוה ר״ע בין י״ה רע בין ו״ה וכבוד יתלבש אחרין תרין ההי״ן דאית׳ בתקוני׳ כי בהתיחדו עם לילית הרשעה את היתה הפירוד היחוד בין שתי ההי״ן ויעקב תקן אותן:

**יד יהודה • יז**

ומה יובן וכו׳ מבאר הרב כוונת משׂ״ה אפרים בכורי הוא (ירמי׳ ל״א) והיינו שאע״פ שהוא אינו הבכור מ״מ כיון שחשב יעקב אבוא על רחל ואח״כ הוציא מחשבתו מן הכח אל הפועל ונשא אותה נעשה יוסף הבכור שהיה מתחלה בכור לשמים היודע מחשבות וכמפורש בזוה׳ ויצא ע׳ שמ״ח ופי׳ וישלח ע׳ ת׳:

**יד יהודה • יח**

כיוצא וכו׳ הענין גבי יעקב ועשו ששניהם היו בכורים יעקב בכור לשמים ועשו בכור בנשמי וז״ש יעקב אנכי עשו בכורך ור״ל אנכי ועשו ולא שיקר יעקב ח״ו ובזה אין צורך לתקון רש״י שכתב אנכי המביא לך ועשו בכורך:

**יד יהודה • יט**

ואף זלפה וכו׳ **[חסר]** למ״ש לעיל **[חסר]** בחשאי לתקן **[חסר]** ואמר שאפי׳ שפחת לאה ניתנה

**יד יהודה • יט • המשך**

ליעקב משום טעם זה :

**יד יהודה • כ**

וכבר יקשה וכו' בזוהר פ' מצורע עמוד כ"ט איתי' וז"ל כתיב כי בעשו יצא הראשון אדמוני אי תימא דיעקב טפה קדמאה הוה למה הכי דהא כתי' ויצא הראשון אלא הכי וב' ראשון בעין דיצחק ליתי מסטרא דדינא קשיא נפק עשו אדמוני סומקא והא יעקב הוה בוכרא ההי' טפה קדמאה

בדוד ממה שזכרנו בפרק עשירי נאמר בו אחר כך לפי שעה גרשוני מהסתפח בנחלת ה' וראשי תיבות אלה גם בי התאנף שאמר משה רבינו ע"ה על המנע ממנו הכניסה לארץ כי נתעלה אביו להקים זרע מדודתו ושבה הורתו ולידתו נעלמה מעיני כל חי עד בא פקידתה וכל דור דעה כמוהו לא נכנסו לארץ למעלתם כי לא היו נזקקים לה אלא לעבור משם לשערי גן עדן הסר משם הכרובים ולהט החרב כטעם אעברה נא ובארנוהו:

**יד יהודה • כ • המשך**

היכי נפקא הכי סומקא אבל טפה תניינא הוה ובגין כך לא נפקא הכי דהא מסטרא דרחמי הות ההיא טפה מהאי גיסא ומהאי גיסא וטפה דעשו לא הות כטפה דיעקב דדא אלים ודא לא ובההיא שעתא יצחק הוה מכוין בסיומא דדינא קשיא דלאפיק בסטרוי בגליפוי טהירין כדידעי ותנינן כך עשו זוהמא דאתתיך מדהבא וכו' ע"ש וז"ל ודאי קשי' על המשל ששאלו קמיי בשפופרת:

**יד יהודה • כא**

וכדאי הזכירי ר"ל ערתי שהענין כן הוא כדברי הזוהר כי כן מצינו גבי אברהם שהוזכר מהטמי כדאית' ברעיא מהימנא הנז' שיצא ממנו תחלה ישמעאל ואחר כך הוליד את יצחק והרמז לזה מה שהיה אברהם בן פ"ו שנה בלדת הגר את ישמעאל והיינו שהתגבר עליו הדין משם אלהים שהוא בגמטרי' פ"ו ולכך יצא ממנו בעת ההיא ישמעאל ונשאר אברהם נקי ומזוקק מתערובת הדין:

**יד יהודה • כב**

אמנם נישב הקושי' הנז' כדי שלא יהיו דברי הזוהר והמשל לשפופרת חולקי' אהדדי אין לנו לומר אלא שגם דעת הזוהר מ"מ גם המשל אמת ואין הכוונה בהמשל שיעקב נודע תחלה מטפה ראשונה כמ"ש רש"י ז"ל אלא הענין נוגע לחלק של מעלה כי שלשה שותפי' יש באדם והש"י נותן הנשמה ומצד הנשמה היה יעקב הבכור שנשמתו נאצלה תחלה והוא כטעם מה שאמר הכתוב בני בכורי ישראל כי תואר בן הוא מצד הנשמה כידוע וכמ"ש בזוהר בכמה דוכתי על בנים אתם להי' אלהיכם דיוולדא ה"ק יעקב הבכור וגם יוכלו חלביו כוותו:

**יד יהודה • כג**

ובגשמי מצד הגשמי' ש"ז היה עשו הבכור:

**יד יהודה • כד**

דכל דברי חכמי' קיימי' ולא פליגי הזוהר וההגדה כמשל לשפופרת הנז':

**יד יהודה • כה**

ואף זלפה וכו' חוזר למ"ש לעי' שהיו לקוחי לאה בחשאי לתקן פרסום תשמישו של אדה"ר ואמר שאפי' שפחת לאה ניתנה ליעקב משום טעם זה:

**יד יהודה • כו**

כדכתי' ותקח את זלפה שפחתה ותתן אותה ליעקב לאשה ולא נמלכה בתחלה כמו שרה ורחל שרה אמרה הנה נא עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי וכן רחל הנה אמתי בלהה בא אליה וגו':

**יד יהודה • כז**

והוא טעם בגד במלה אחת שאמרה לאה כשיולדה זלפה שאע"פ שנקרא בשתי תיבות בא גד מ"מ יש אם למסורת והוא לשון בגידה כמ"ש רש"י וז"ל למה נקראת תיבה אחת כמו בגדת בי כשבאת אל שפחתי כאיש שבגד באשת נעורים אכן יקשה ע"ז מה טעם שתאמר כן על בעלה והלא ניתנה לו מרצונה בלי בקשתו ולכך פי' להרב שאמרה כן על עצמה והכוונה בגדתי בו על שנתתי לו שפחתי בחשאי:

**יד יהודה • כח**

לפיכך בשביל שלאה וזלפה ניתנו ליעקב בחשאי ע"כ לא זכו

**יד יהודה • כח • המשך**

בניהם ראובן וגד ליטול חלק בארץ והוא מדה כנגד מדה שכשם שנזרעו בחשאי ע"כ לא יהי' להם חלק נחלה בארץ אשר ה' אלהינו דורש אותה עם דרישתו בארץ עליונה וזה פרסומה:

**יד יהודה • כט**

וחצי שבט המנשה שלא טלו חלקן בארץ טעמם **[חסר]** בדבר והיינו בשביל אסנת אמו:

**יד יהודה • ל**

שהית' בת דינה כמ"ש המתרגם יונתן בפ' מקץ ופ' ויגש :

**יד יהודה • לא**

ומנשי פטר את הרחם ע"י שהיה הבכור :

**יד יהודה • לב**

ונפגם חציו מצד אמו אסנת שהית' מתייחסת אחר אביה:

**יד יהודה • לג**

שיהא בן עמך וכו' ביתו שלמדו רז"ל **[חסר]** אשר את בנך:

**יד יהודה • לד**

שלא מן התורה שאינו ממזר אלא פגום מדרבנן כדלעי' בפ' החולץ (די מ"ה) דכי אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל איטמר או נסיב בת מינך דכי אתא לקמיה דרבא א"ל או גלי נסיב בת מינך פי' רש"י זיל איטמר לך במקום שלא יכירוך ותשב בת ישראל שלא יכירוך לא יתנו לך וכו' בת מינך כמו פסול מדרבנן **[חסר]** וימסור לך בת ישראל כשרה ע"כ והיינו מפני שהוא פגום לכהונה מדרבנן כדאמרי' שם גמ' דכולהו **[חסר]** שהולד פגום **[חסר]** כרש"י שם:

**יד יהודה • לה**

לא מפקינן וכו' וכן נראה דעת הרמ"בן :

**יד יהודה • לו**

ומה שהוכשר חציו בשאר אפרים הבא אחריו כולו כשר :

**יד יהודה • לז**

בפסוק מגרעות נתן (מלכים א' ו') ומלה מגרעות מלשון כמו מגר עותמוגר ר"ת מחסר י"ד לחונן בשביל עוות שהיה בהם מחמת הרחם ע"כ פגן לבית חוה:

**יד יהודה • לח**

וכן בדוד שנולד ג"כ בחשאי כספור דאית' לפני שבא אל שפחתו ע"כ נאמר כן וכו':

**יד יהודה • לט**

ור"ת הלאה ר"ל והרמז למה שנתנכר דוד בשביל עורתו בחשאי הם ר"ת של

**יד יהודה • מ**

גרשוני מהסתפח בנחלת יי״י שאמר דוד שהן אותיות ג״ם :

**יד יהודה • מא**

בי רמז **[חסר]**

**יד יהודה • מב**

כי נתעלה ר״ל כמו שהענין באם דוד ולאה שהיו שִבחיי למעלתן כן היה הדבר בעמרם שלקח דרגא למעלתו כי כן הוּגד לו מבת קול כמבואר בזוהר שמות:

**יד יהודה • מג**

נעלמה מעיני כל חי שלא ידעו מהורתו ולידתו כמו שנתבאר לעי׳ פ״ד :

**יד יהודה • מד**

וכל דור דעה וכו׳ כמבואר בזוהר בראשית בעמו׳ ק׳ ואיתימא ברעו דמשה הוה לאו הכי אלא כד נפקו ישראל ממצרי׳ בסטרא דיובלא הוה וכל אילין ס׳ רבנן מעלמא עלאה הוו ובההוא דיוקנא אזלו במדברא וחד מנון לא עאל בארעא אלא בניהון תולדין דלהון בארעא הוו דאינון מקומא דסיהרא וכל עובדי ארעא תיקוני דסיהרא הוה משה שמש בסיהרא בעוד דאיהו בגופא וכו׳ ע״ש:

**יד יהודה • מה**

ובארנוהו בח״ב פ׳ כ״ז וע״ש :

**יואל משה**

רוחו של אד״הר כו׳ פי׳ המשל לבת מלך שחייבי׳ שריפה וצפה המלך שעתיד לצאת ממנה בת הגונה למלכות אף כאן יעקב פדה את אברהם כי גם אברהם נתחייב שריפה ע״ש פסילי אלהיהן כו׳ כדלעיל נמצא אברהם תקן נפש אד״הר והתיקון לא היה עד שירדו ס״ו נפשו׳ ויורדי׳ עם יעקב ע״ד בת היתה לאברהם שהיתה נפשו של אד״הר ותלאה בגלג״ל מנין ס״ו וזהו ג״כ ותלאה בגלג״ל חמה גלגל גי׳ ס״ו וחמה הוא יעקב שנא׳ והנה השמש והירח וגו׳ וע״כ היתה ת״ל שנים גלות מצרים גי׳ נפ״ש גם אברהם ויעקב גי׳ ת״ל יצחק תיקן רוח אד״הר כי יצחק גי׳ ר״ח ע״י עקידה בא לו רוח מויקרא עילאה יעקב תיקן נשמת אד״הר

**יואל משה • המשך**

כמ״ש ויצק עליה שמן שמן אותיות נשמה ולא תיקנו עד ביאת משה ודוד בסוד מש״ה דוד משה זכה הקול קול יעקב כפל קול תורה וקול תפילה שירות שתיקן דוד היה ג״כ תיקון יעקב ואד״הר עולה אחד ויצק עליה שמן על ראשה ה׳ אחרונה ונעשה נשמה ודו״ק: ומיתון רב כו׳ כי היה בן פ״ד שנה ולא ראה קרי פי׳ היפך חפזון אד״הר: שנואה וכל אהבוי ל׳ לאה קודש: כעבודת בעלה למעלתה כו׳ פי׳ כי ב׳ חטאים של אד״הר שנעשה ער״יה וא׳ ער״וה יעקב תיקן אותם ולאה היתה כנגד ער״יה ורחל ער״וה והנה ה׳ ראשוני׳ אין שם אחיזה לקליפות אלא בה׳ אחרונה ע״ד רגליה יורדו׳ מות כנ״ל כמה פעמים ונמצא לאה לא היתה צריכה כ״כ תיקון אלא רחל ולכן היתה שנואה למעלתה מש״אכ רחל כי שם אחיזה לקליפו׳ היתה צריכה תיקון רב ז׳ זוהר בהר לאפקא עיין טיפין כו׳ באתר נבראה ולא ג״ע ע״ש כי אדם חטא בכל טיפי בציצית בסוד ער״יה וער״וה וניצוצי׳ ה׳ ראשונה ניתקן ע״י לאה והשנית ע״י רחל:

המשל

האמיתי כו׳ פי׳ משל לשפופרת כני׳ להלן כי נשמת יעקב נאצלה בעולם העליון תחילה ובגשמיה נולד עשו תחילה וזהו אבי״ ועשו שנינו בכורים: יש אם למסורת פי׳ בגד מל׳ בגידה: ראובן וגד שבמשכבי מבני תמורה כנ״ל שלא ליטול חלק בארץ: חצי שבט מנשה פי׳ שלא זכו ליטול חלק בארץ ישראל בשביל שבאו מאסנת בת דינה מחוי ונפגם חציו: שלא ניתנה תורה עדיין שהיה קרוי בנך ואף גם עתה שניתנה תורה לא אמרו הולד כשר אלא מן התורה אבל מדרבנן פגום: ואפרים הכשר כולו כי מה דהוי הוי וז״ש גבי יעקב שכל את ידיו כי מנשה הבכור פי׳ הואיל ומנשה היה הבכור ע״כ שכל את ידיו ימינו על אפרים שלא נפגם כלום מש״אכ מנשה וע״כ אמר ידעתי בני ידעתי ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו: בשביל עוות כו׳ פי׳ שהיה למראי עין בני תמורה: וכן בדוד כו׳ גרשוני כו׳ כי אביו רצה לבא אל שפחתו ונעשה בן תמורה כדלעיל פ׳ י׳: לשערי ג״ע ע״ל חלק ב׳ פרק ט״ז:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק יט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

הן האדם וכו׳ חוזר הרב לדרושו בלשון המשנה עד שבא א״א וכו׳ שהתחיל בו לעי׳ פי״ז :

**יד יהודה • ב**

כתנות אור **[חסר]**

**יד יהודה • ג**

מאל אחד מורה ע״ז אור באי״לף:

**יד יהודה • ד**

ישלם שרשיו שנשמות כל הדורו׳ שעתידין לבאת היו כלולין בו :

**יד יהודה • ה**

שהמשיך את הערלה כמאמרם ז״ל והיינו שבא על לילית כדאית׳

**רמ״ע מפאנו**

הן האדם אב אחד לכלנו היה לבוש כתנות אור בגן עדן לכוונה מאל אחד בראנו שמחצב נשמתו ישלח שרשיו כלם קדושים בלב אחד לעבדו שכם אחד ומשם הפיצם קסם מרי שהמשיך את הערלה ונעשו כתנות עור כטעם העי"ן התלויה בפסוק לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה כי נתערב טמא בטהור ומשרש נחש שבא על חוה והטיל בה זוהמא יצא צפע שרף מעופף הוא קין הרשע קינא דמסאבותא ומשראה החסד העליון שאין העולם מתקיים בו הוסיף בתולדות את אחיו את הבל ויקם קין ויהרגהו לדאבון נפש העולם על דמו ודם זרעותיו עד שנולד שת בצלם

**יד יהודה • ה • המשך**

בזוהר עמו׳ קי״ז ונתבאר לעי׳ פ״ט :

**יד יהודה • ו**

ונעשו כתנות עור דעור אתהני מנייהו כנז׳ וגם הע״ין מורה על ערלה :

**יד יהודה • ז**

כטעם הע״ין התלויה **[חסר]**

**יד יהודה • ח**

כי אז כשהמשיך אד״הר את הערלה נתערב וכו׳ :

**יד יהודה • ט**

ומשרש נחש וכו׳ לשון זוהר

**יד יהודה • ט • המשך**
בראשי׳ עמו׳ קמ״ט :

**יד יהודה • י**
והערלה וכו׳ מבואר במאמר הנז׳ ועיין לעי׳ פ״ד :

**יד יהודה • יא**
ולפעמי׳ תכרענה וכו׳ שנפלו ניצוצות קדושות לתוך הקליפות :

**יד יהודה • יב**
עד שבא א״א וצירף כל הנשמות הקדושות :

**יד יהודה • יג**
עליו נאמר **[חסר]**

**יד יהודה • יד**
בספר הבהיר וז״ל על פסוק עקב אשר **[חסר]**

**יד יהודה • טו**
הראשונה פי׳ המדה הראשונה :

**יד יהודה • טז**
והיינו חנון מלשון מתנת חנם :

**יד יהודה • יז**
אפי׳ מתחייבי׳ וכו׳ **[חסר]**

**יד יהודה • יח**
כטעם בחנם **[חסר]**

**יד יהודה • יט**
כי הובדל ישמעאל כנז׳ בר״מ שהעתקנו לעי׳ פי״ח :

**יד יהודה • כ**
של אנשי סדום שהיתה הפיכתם ג״כ קודם שנולד יצחק שנה אחת **[חסר]**

**יד יהודה • כא**
של צוער שהיתה ישיבתה שנה אחת אחרונה כדאית׳ שם בע״מ אמלטה נא שמה בגימטרי׳ נ״א ושל סדום נ״ב והיתה הכוונה כדי למהר לידת יצחק:

**יד יהודה • כב**
ע״כ בשביל שלא נתמלא סאתה של צוער :

**יד יהודה • כג**
בא בטענה שלא ימותו הצדיקים במיתה מנוולת :

**יד יהודה • כד**
והודיעו האל ית׳ מפרש הרב אגב זה ענין דינו של סדום :

**יד יהודה • כה**
למחילה גמורה וזהו אומרו ונשאתי לכל המקום :

ודמות כמו שאנו עתידים לבאר בחלק הרביעי. ומאז היו הנשמות הקדושות מתחפשות ובאות ביחידי סגולה כל עשרים דורות ולפעמים תכרענה ילדיהן תפלחנה על חור פתן ועל מאורת צפעוני עד שבא אברהם אבינו וקבל עליו שכר כלם עליו נאמר זרח בחשך אור לישרים אלו הנשמות שזכרנו בהלו נרו עליהן בשלשה מיני שלמות חנון ורחום וצדיק הן הן שלש מדות טובות שיחסו לו בספר הבהיר וכלן מעין חסד אל שלא הוצרך לשמש בימיו כדאיתא נמי בירושלמי הראשונה לזכות את העולם והיינו חנון שהיא מאתו להם מתנת חנם שנית אפילו נתחייבו מזכה אותם כטעם ברוגז רחם תזכור. שלישית משיבם ומביא בלבם לעשות רצון קונם והיינו צדיק מצדיק אחרים. והנה בימיו נפלגה הארץ לשבעים ענפים ובו בחר ה׳ להחזיר כתנות אור ליחודן כי הובדל ישמעאל תחלה פגול מן הקדשים ולא נולד יצחק עד אשר תמו כל זדים וכל עושי רשעה המתקוממים בימינו של מקום כדור אנוש והמבול והפלגה ואחריתם מרה של אנשי סדום כי שקד ה׳ על הרעה ויביאה עליהם שנה אחת קודם שתתמלא סאתה של צוער. על כן עמד אברהם בתפלה ובקש רחמים שלא ימות צדיק עם רשע אף על פי שהדין אמת אחר רובו מכל מקום בא בטענה שלא יבושו הצדיקים לתחיית המתים דקיימא לן עומדים במומם ומתרפאים ולמה זה ימותו בגפרית ומלח שיצטרכו לקום בגוף שרוף אין עלבון גדול מזה על כן כפל ואמר והיה כצדיק כרשע חלילה לך וכמו שדרשו הראשון לעולם הזה והשני לעולם הבא וכדאמרן והודיעו האל יתברך שאלו נמצאו שם חמשים צדיקים היו ראוים למחילה גמורה אך על ידי צירוף שכינתו עם תשעה לכל כרך די שלא ישחית אלא יביא עליהם יסורין וכן לרוב הכרכים ארבעה או שלשה שיהיו בכל אחד מהן עשרה צדיקים לא יעשה מאומה רע והצרוף בהם ממילא משמע להגן מכליון חרוץ אבל למעטים אפילו בלי צרוף לא ישחית אלא ייסר. ובא חלוף הפעלים בכתובים האלה עם מה שבארנוהו בתכלית הדקדוק. אמנם כבר נגזרה גזרה עליהם כי בא עת דודים לפקוד את שרה והיתה הכוונה לצרף ביצחק את כל העיסה לפיכך נגמר דינה של סדום תחלה. ואחרי שהופרש מיצחק השעיר המשתלח אל ארץ אחרת שאין לו חלק ביעודים ולא בעמלם ראה הצדק העליון שיהא זרע יעקב

**יד יהודה • כו**
אך ע״י צירוף שכינתו והיינו אם ימצאון שם ארבעים וחמשה ט׳ לכל כרך שהם עשרה בצירוף השכינה כמ״ש רש״י די שלא ישחית בלבד כמ״ש לא אשחית אבל יהא דינם ביסורים :

**יד יהודה • כז**
וכן לרוב הכרכים דהיינו אם ימצאו ארבעים או שלשים צדיקי׳ בכל כרך עשרה הואיל שהם רובם של הכרכים לא יעשה עמהם מאומה אפי׳ יסורי׳ כמ״ש לא אעשה וגו׳ :

**יד יהודה • כח**
והצרוף אם ימצאו בהם ט׳ בכל כרך לא הוצרך לפרש כי ממילא המשפט כתוב גבי מ״ה כמשמע שמהני צירוף השכינה מכליון חרוץ אבל ידונו ביסורים :

**יד יהודה • כט**
אבל למעטי׳ באם ימצא כ׳ או עשרה אפי׳ בלא צירוף יהיו נצרכי׳ ליסורי׳ ולכן אמר הכתוב ג״כ בהן לא אשחית וזה שלא כדברי רש״י שהשוה דינם של עשרי׳ ועשרה בעיר אחת ושתים לדינם של שלשים וארבעים ע״ש ולמתרגם יהונתן בן עוזיאל ג״כ שיטה אחרת בזה ועיין עליו :

**יד יהודה • ל**
חלוף הפעלים שלגבי ארבעים ושלשים אמר לא אעשה ובאינך כלהו אמר לא אשחית :

**יד יהודה • לא**
אמנם וכו׳ סיומא דמלת׳ היא שאע״פ שלא נתמלא סאתה של צוער מ״מ שקד ה׳ על רעת סדום כי בא עת דודים לידת יצחק ולהתם חטאתם קודם בואו כדי לטהר בו את כל העולם :

**יד יהודה • לב**
ואחרי שהופרש מיצחק הפסולת כמבואר בר״מ שהעתקנו לעי׳ פי״ז הוא עשו איש שעיר סוד שעיר המשתלח ע״ד שנתבאר בזוהר פי׳ אחרי עמו׳ קכ״ט וכמו שיבא במאמר אב״ת ח״ג סי׳ ל׳ :

**יד יהודה • לג**
רצה הצדק העליון עם שבעינינו כמו זר נחשב מ״מ כן רצה הצדק העליון ב״ה החפץ שלום עבד יעקב למען יצדק הקב״ה שיסבול עון כל העולם:

**יד יהודה • לד**

דוגמת הצדיקים הסובלים יסורים של אהבה בעון הדור כידוע ובזכותם משיח צדקנו ועיין מדה ט' ממאמר המדות :

**יד יהודה • לה**

ועם זה וכו' דרש הרב לשון ונברכו ע"ד שדרשו רבותינו ז"ל שתי בריכות טובות יש לי להבריך ממך וכו' והיינו מלשון ההברכה שעושין מענף האילן והכוונה

סובל יסורין של אהבה ונתפס בעון כל הדורות דוגמת הצדיקים שבכל דור והמשיח עצמו חוליינו הוא נשא ומכאובינו הוא סבלם ועם זה יקויים מאמר ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך כי אין ההברכה אלא השפלת הענף עד עפר הארץ כטעם ונפשי כעפר לכל תהיה שהכל ימצאו נחת רוח לעשות ענף ולשאת פרי בהתחברם אליה ומובטח הוא הזרע הקדוש הזה שיוציא פרח ויציץ ציץ מטע ה' להתפאר:

**יד יהודה • לה • המשך**

לדעת הרב שכל העולם יתאוו תאוה להבריך ממך יפה נוף משוש כל הארץ ולהתחבר אליך וזה פריו ויקויים זה ע"י היסורי' שיסבול זרע הקדוש ויניע? לארץ כמו שעושין בהברכת ענף ממנו פריו נמצא :

**יואל משה**

מאל א' כו' אור באל"ף מורה על זה: ישלח שרשיו כו' שכלל כל

**יואל משה • המשך**

הנשמות שעתידין לצאת ממנו: וינערו רשעים ע' של רשעים תלויה רמז לע' שרים אותיות רשעים זכו נעשו הע' שרים לא זכו יש להם אחיזה בקדושה ונתערב טמא בטהור: וקבל עליו שכר כולם היינו כל הנשמות הקדושים בהלו נרו של אברהם עליהם וזהו ואת הנפש אשר עשו בחרן אשר תקנו אברה' ושרה: ובאות ביחידי סגולה כו' פי' ראשי הדורות היו צדיקים אבל הדורות רשעים: שיחסו פי' לאברהם בספר הבהיר בעבודת הקודש ואע"פ שמדתו חס"ד כלהו נמי מעין החסד אלא שלא הוצרך החסד לשמש בימיו של אברהם כי אברהם היה חסד: והנה בימיו פי' של אברהם שהיה בן מ"ח כשנפלגה הארץ לע' שרים: בימינו של מקו' כי ישמעאל מקליפו'

ימין ועשו מקליפות שמאל: ע"כ כפל ואמר פי' חלילה ב' פעמים למחול גמורה ע"כ אמר אם אמצא נ' צדיקים לא אעשה כלום אפי' יסורי' ובמ"ה דהיינו ע"י צרוף שכינ' לכל א' אמר לא

**יואל משה • המשך**

אשחית אלא אביא יסורין וכן לד' כרכי' וכן לג' כרכים ל' שהם רוב לחמש' נאמר ג"כ לא אעשה משמע כלום אפי' יסורין וע"י צרוף שכינה לד' כרכים וכן לג' כרכי' לא בקש ממילא משמע שהרי כבר ביקש ע"י צירוף: אבל למעטי' פי' עשרים לב' כרכים דהיינו המעיט מה' כרכים אף שהמעשר' לכל כרך בלי צרוף אמר לא אשחית אלא אביא יסורין כיון שרובי' קשים לפיכך נגמר דינם של סדום כו' וע"כ אותו מלאך שבשר את שרה הלך לסדום שנאמי' ויקומו משם האנשים וישקיפו על פני סדום כי פקידת שרה היתה תלוי' בדוקא אחרי הפיכת סדום לצרף ביצחק

ביצחק: שעיר המשתלח כו' הוא עשו איש שעיר: ביעודים היינו שכר הע"הב ולא בעמלם שעבוד מלכיות:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ג — פרק כ

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

מבואר וכו' חוזר הרב ללשון המשנה עד שבא א"א וקבל עליו שכר כלם שזוכר בפי הקודם :

**יד יהודה • ב**

דוקא הוא כמ"ש לקמן עליו :

**יד יהודה • ג**

לטוב ולמוטב להשכר ולעול הכרוך :

**יד יהודה • ד**

כטעם ישובו המה אליך שהכוונה שבאחריתם ישובו אליך כדי שתתקן אותן ועיין ח"א פי' י"ח וכן כאן קבל עליו להכריעם בזכות כלם שיזכו על ידו כדי לתקן אותן :

**יד יהודה • ה**

כטעם מגן צריך שפי' רש"י אשר מגן אשר הסגיר וכן אמגנך ישראל ואין צריך לזה כי חנם בשניהם יפורש מלשון מגן חנם והכוונה כלשון אשר עשה מגן לצריך

**רמ"ע מפאנו**

מבואר מזה דתנא דמתניתין דוקנא הוא והכי קתני קבל עליו שכר כלם לטוב ולמוטב עליו דוקא על שכמו שהטהו לסבול עול הצרוף לכלם כטעם ישובו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם שנאמר לירמיהו וכטעם מגן צריך בידיך כי המסרם ביד אברהם הוא מגנם והצלתם באחרית הימים וכן אמגנך ישראל כי היסורין הבאים עלינו מאתו יתברך הם לנו למחסה ולמסתור מדינה של גיהנם כדכתיב ושמתי פקודתך שלום האמור על היסורין שבגופו של אדם ונוגשיך צדקה על ממונו וכן אמר הושע באו ימי הפקודה באו ימי השלום כי יש לוקה ויש משלם. וכבר אמרו חכמים כי כל המסים וארנוניות שהמלכיות גובים ממנו נחשבים לנו צדקה רבה לפי שהוא צריך ליתן להם תשלום גמול בעולם הזה יען נמצא בהם דבר טוב כי כל דרכיו משפט. וצדקה עשה עמנו כי עם זה פדאנו מרדת שחת מצא כופר ולא עוד אלא שיחשבה לנו

**יד יהודה • ה • המשך**

תחתיו אותן צריך כי ע"ז יתוקנו ואמגנך ישראל (הושע י"א) הכוונה שאמסרך ביסורי' שיהיו לך למגן :

**יד יהודה • ו**

כדכתי' ושמתי פקודתך שלום ונוגשיך צדקה (ישעי' ס') :

**יד יהודה • ז**

על היסורי' שעל ידם הש"י יהיה לו למגן :

**יד יהודה • ח**

כי יש לוקה שכנגדו **[חסר]** ושמתי פקודתך שלום ויש משלם שע"כ אמר ונוגשיך צדקה כמ"ש חכמי' וכו' :

**יד יהודה • ט**

שהיא באי"ת ב"ש עוד ענין צדקה שבהי' מתחלפת בד' וק' בג' וכן להיפך רמז שהמקבל עושה גם הוא צדקה לנותן במה שמזכהו במצוה זו וכן כאן בצדקה שעושה

**יד יהודה • ט • המשך**

הקב"ה עמו לפדות חיתתו מהיכה של גיהנם אמרו עושים גם כן עמו כנמול נ"ה וכן להיפך :

**יד יהודה • י**

כטעם מה שאמרה רות האיש אשר עשיתי עמו כאלו היא עשתה צדקה עמו :

**יד יהודה • יא**

נוסף על הרמז שאית במלת צדקה בגו' בכונת האר"י שהיא בגמטרי' ר' חסר א' לרמז שאם יש לו מאתים זוז חסר א' רשאי ליטול וכו' כמ"ש ז"ל במתני' שלהי פאה :

**יד יהודה • יב**

ועוד כה שלשי' שבנתינת צדקה רמוז השם של הוי"ה כי זרוע הנותן רמז לו"ו והי' אצבעו' שבידו רמז לה"א והאצבע הקטן רמז ליו"ד ויד המקבל רמז לה"א אחרונה ועל זה הסדר כל הרחמנו הוי"ה מעשה הצדקה שלום :

**יד יהודה • יג**

וגם במראות וכו' חוזר הרב למשא"ל לפרש עוד באופן אחר ענין ברית בין הבתרים :

**יד יהודה • יד**

עתידי מילואי וכו' כמוכח ביחזקאל :

**יד יהודה • טו**

על ידי כהן צדק **[חסר]**

**יד יהודה • טז**

דא בקרא כתי עזרא בן שריה וגו' בן אבישוע בן פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הרי"ם הוא עזרא עלה מבבל וגו' וחכם מרגישי שאהרן הכהן הוא עצמו עזרא והיינו בגלגול :

**יד יהודה • יז**

מאמרו וכו' אגב זה מזכיר הרב ענין גלגול אהרן בנשמת הנביא :

צדקה אצלו בהיותו פורע חובותיו בממוננו וזה אחד מן הרמזים הנחמדים בכפל מלת צדקה שהיא בא"ת ב"ש צדקה אחרת ואינה חוזרת ריקם מן המקבל לנותן כטעם האיש אשר עשיתי עמו נוסף על הגימטריא המפורסמת כי מי שאין לו אלא מאתים זוז חסר אחד רשאי ליטול צדקה אפילו אלף זוז בבת אחת. ועוד בה שלישיה כי בהצטרף זרוע הנותן וידו פשוטה בעלת חמש אצבעות שהן ו"ה ואיסר שהוא יו"ד קטנה להנתן אל יד העני הוי והי"ה מעשה הצדקה שלום והן ארבע אותיות השם הגדול. ושם במראות בין הבתרים נרמז לו לאברהם אבינו ע"ה סוד הקרבנות שכן בגאולת מצרים נתחנכה כהונה על ידי אהרן במלואים ועולי בבל גם כן הקריבו מלואים בימי עזרא ועתידים מלואים ליקרב בחנוכת הבית השלישי במהרה בימינו על ידי כהן צדק שזכרו רבותינו במסכת סוכה מכלל ארבעה חרשים שראה זכריהו והוא מן הכהנים מזרע אהרן כמו עזרא אף על פי שאחרים לא פירשו כן ולעולם כהונה מחזרת על אכסניא שלה ולא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה דוק בקראי כרוך ותני ותשכח מרגניתא ומאמר הלא אהרן אחיך הלוי פירש בו בן פרחי רבו ותלמידו של הר"ר שלמה מלכו כי נתקיים בשמואל הרמתי ולפי זה הושלמה שאלת אמו באמרה ונתת לאמתך זרע אנשים שהוא זרע להעמיד שני אנשים כי הא דתנינן אישי כהן גדול. והיו העגלה והעז והאיל משולשים להשואת הכונה והתכלית במלואים האלה זה שלש רגלים שימלא כבוד ה' את בית ה' ויבתר אותם בתוך שכל הקרבנות מגמתם ותכליתם בעולם הזה להציל המקריבם מדינה של גיהנם וכשם שאין גיהנם לעתיד לבא כך כל הקרבנות בטלים באותו זמן אלא זבחי תודה. הדרן לכור הברזל שקיבל עליו אברהם אבינו ע"ה לצרף בו כל הנשמות הנדחות ולקבל הוא לבדו שכר מצוה ששכרה באמת התורה והמצות לא זולת:

**יד יהודה • יח**

כי נתקיים בשמואל הרמתי שהיה בו ניצוץ אהרן וגם בירמיה ולא כהן :

**יד יהודה • יט**

להעמיד ב' אישי' והם עזרא וכהן צדק שיבא מגלגול אהרן וקראום אישי' על היותם כהני' גדולי' שכן מצינו לשון איש גבי כ"ג ועיין בספר מגלה עמוקות אופן ל"ג :

**יד יהודה • כ**

ואיזו העגלה וכו' חוזר לעי' למראות בין הבתרים :

**יד יהודה • כא**

ששכרה וכו' כמ"ש שכר מצוה מצוה :

**יד יהודה • כב**

וישבר אותם להורות על בטולם שהקרבנות יהיו בטלי' לעתיד :

**יד יהודה • כג**

להציל וכו' אגב זה מפרש הרב טעם בטולם לע"ל שאשר דלתי' כמ"ש **[חסר]** לו מעכר כן הלא לו שהקרבנות להציל מגיהנם וההפך לגרום על בטולם לבטול הסבה :

**יד יהודה • כד**

אלא זבחי תודה שאין באין על חטא **[חסר]** :

**יד יהודה • כה**

ששכרה וכו' כמ"ש שכר מצוה מצוה :

**יואל משה**

עול הצירוף כל הנשמו' מא"דהר עד גמר כל עשרי' דורו': ישובו המה אליך כו' פי' שאתה תצרף אותם שיתוקנו כל הדורות על ידו כסוד העיבור אבל לא להיפך ח"ו: למי שהוא צריך כו' פי' שהק"בה צריך ליתן לרשעים בעו"הז שכרם נמצא אנחנו פורעים י"ח כמסי' שאנו נותנים לרשעים יען נמצא דבר טוב ברשעים ע"כ נותן להם שכרם בעו"הז ובזה פודה אותנו מרדת שחת: צדקה אחרת פי'

**יואל משה • המשך**

צדקה בא"ת ב"ש מצפ"ץ ג"כ צדק"ה: שאינה חוזרת ריקם כו' מן המקבל אל הנותן: מאתי' חסר א' פי' כי צדקה ג"י ר' חסר א' כמובא האר"י בשם אלקו"ט: זרוע הנותן הפשוט' הוא ו' והי' אצבעות הרי ה' ואיסור שנותן לו הרי י' ויד העני שנותן לתוכה ה' אצבעות הרי ה' שנית הרי שם הו"ייה וזהו והיה מעשה הצדקה וגו' וע"כ לא תקפוץ את ידך אלא פתוח תפתח כדי שיהיה ה' אצבעותיך פשוטים לרמוז על ה' גם תפשוט לו זרועך להיות כמין ו' לא יקרא עליך אל י"י והיה בך חטא כמו והיה אני ובני שלמה חטאי לי' חסרון ר"ל נ"ק: כמו עזרא שהיה גלגול

**יואל משה • המשך**

אהרן: דוק בקראי כרוך ותני כו' פי' סמיכות קריש שמסיים לפני זה בן אהרן הכהן הוא עזרא שעלה מבבל שעזרא הוא אהרן הכהן וזהו כרוך ותני אהדדי ועיין סוף ספר נשמת אדם: נתקיים בשמואל כו' פי' הוא ג"כ גלגול אהרן ורמזו כתיבת לוי על שמואל הנביא ובניו:

להעמיד ב' אנשים פי' שבני שמואל כשחטאו פירקה נשמתם ג"כ כמו נדב נשמת נדב ואביהו ונכנסו לשמואל: העגלה והעז והאיל רמז לאהרן שכל א' שקול כשנים אחרים כדלעיל: עזרא ושמואל ולכן משולשי

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק כא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

לא עתה יבוש וכו׳ מחובר עם סוף הפרק הקודם :

**יד יהודה • ב**

שהיא מצרית כשמה עיין לעי׳ פ״ב הזכיר הרב זה כאן להורות שע״ז קריב התיקון להם :

**יד יהודה • ג**

להפריח וכו׳ לשון זוהר כי תשא עמוד של״ז על פסוק כשושנה בין החוחים :

**יד יהודה • ד**

הה״א כוונת הקדושה :

**יד יהודה • ה**

עם נחש בכפיפה ר״ל עם הקליפות והן החוחים :

**יד יהודה • ו**

מתכליו על החוחים :

**יד יהודה • ז**

כשכבר ומאז חלופן תתקע״ד דורות שעליהם כאומר אשר קומטו ולא עת :

**יד יהודה • ח**

ויחזרו וידונו במצרים בדוגמטרין כלאוכה כמו שהיה נידוני׳ בתחלה בדור המבול והפלגה שהיו בהם נשמות תתקע״ד דורות ולכך כור במצרים גזרת היאור דוגמת המבול והכפון ללכון לבנים דוגמא לפלגה :

**יד יהודה • ט**

נזכיר בפי הסמוך :

**יד יהודה • י**

אלא שנתגלגלו וכו׳ והוצרכו לבוא עוד בכור הברזל משום תשובה :

**יד יהודה • יא**

וכח הרבו בחמר ובלבן :

**יד יהודה • יב**

היה להם אור השכינה :

**יד יהודה • יג**

ויחזו אלהי ויתר וכו׳ כדאית׳ בפ״ב דע״ז (ד׳ כ׳ ע״ב) :

**יד יהודה • יד**

ופרטן שלשים אגב זה מפרש הרב

**רמ״ע מפאנו**

לא עתה יבוש יעקב בראותו ילדיו גולים למצרים שהיא מצרנית לארץ ישראל, כי ירדה שכינה עמהם להפריח בין החוחים שושנה זו מטה שלמה, ולקבץ אליה נדחי ישראל הלא המה ניצוצות הקדושה שנשארו עד אז עם נחש בכפיפה, ועל ידי כור הברזל נספחו על בית יעקב מהנלוים עליהם בשכבר מאשר קומטו ולא עת, וחזרו ונידונו בדוגמטרין, ראשונה בגזרת היאור והנפוץ ללבון הלבנים כמו שעוד נזכיר, אלא שבמבול ובפלגה נכבית גחלתם בלא תשובה, וכאן פרעה הקריבם לאביהם שבשמים, ומי שנמצא שם ולא היה ראוי ליגאל מת מתוך תשובה וצעקה שהן מועילות עד דכדוכה של נפש. וכן בימי אפלה שמתו רבים מן הפושעים שבנו כתיב ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. ובא הרבוי להורות כי אפילו הבלתי ראוים ליגאל כיון שמתו מתוך תשובה כדאמרן, היה להם אור במושבותם בגן עדן איש לא נעדר. או יפורש במושבותם כי הראויים להתישב ולהגאל היה להם אור והם שש מאות אלף שקרבם המקום לפני הר סיני, ואז ראה ויתר לכל זולתם שבע מצות כלליות, ופרטן שלשים כדאיתא בפרק גיד הנשה ואלו הן:

ראשונה עבודת אלילים, ונטפלות אליה מעביר באש קוסם מעונן מנחש ומכשף חובר חבר אוב ידעוני דורש אל המתים. כרבי יוסי דאמר כל האמור בפרשת מכשף בן נח מוזהר עליו. הרי עשר מצות. שנית גלוי עריות ונטפלות אליה פרו אחת ורבו שתים במצות עשה ואסור הזכור אפילו יחדו בכתובה וכלאי בהמה והסרוס והרכבת אילן הרי שבע עיין בסמוך. שלישית שפיכות דמים, וסוטר לועו של ישראל טפלה אליה הרי שתים. רביעית ברכת ה׳, וכבוד התורה טפלה אליה וכן לעסוק בתורה שניתנה להם, שבן נח העוסק בה הרי הוא ככהן גדול הרי שלש. חמישית גזל ושלא לעסוק בתורה מורשה אלינו טפלה אליה הרי שתים. ששית

**יד יהודה • יד • המשך**

ענין ל׳ מצות בני נח :

**יד יהודה • טו**

כדאתי׳ בפי ג״ה (ד׳ צב) וישקלו שכרי שלשי׳ כסף עולא אמר אלו שלשים מצות שקבלו בני נח ואין מקיימין אלא שלשה אחת שאין כותבין כתובה לזכרי׳ ואחת שאין שוקלין בשר המת במקולין ואחת שמכבדין את התורה פירש״י שלשים מצות לא נתפרשו ומהכא הוא דקיי״ל • שאין כותבין כתובה לזכרי׳ דאע״פ שחשודין למשכב זכר ומיחדי׳ להם זכר אין נוהגין קלות ראש במצוה זו כ״כ שיכתבו להם כתובה • בשר המת של אדם

**יד יהודה • טז**

במקולין בפרהסיא שאין אוכלין אותו בפרהסיא כ״כ ואפי׳ שחטו בשר המת בשר בהמה שמתה מעצמה ע״כ ודעת הרב דהני שלשי׳ מצות דקאמר עולא נתפרשו בדברי אמוראי בפי׳ ד׳ מיתות כי שם (ד׳ נו) אמרו ת״ר שבע מצות נצטוו בני נח דינין וברכת השם ע״ז ג״ע ושפ״ד וגזל ואבר מן החי ופליגי אמוראי מהכא וכל א׳ מוסיף על אלו ז׳ ופסק הרב כדברי כולם וכעולא ובין הכל יעלה למנין שלשי׳ ומה דאמרי׳ בעלמא ז׳ מצות ב״נ היינו משום דו הם כללי׳ דלאימר בכללי׳ באו כמה פרטים :

**יד יהודה • יז**

לאוכמי **[חסר]**

**יד יהודה • יח**

שנית ג׳ בכללי׳ **[חסר]** :

**יד יהודה • יט**

פרו ורבו וכו׳ שם ר׳ חידקא אומר אף על הסירוס **[חסר]** בגמרא מדכתי׳ ואתם פרו ורבו שרצו בארץ וגו׳ **[חסר]** לברכה בעלמא הרי אליבי׳ דר׳ חידקא דכוותיה פסק הרב בסמוך בני נח מצוין על פריה ורביה ורמ״ח קשי׳ דלפי׳ שיטת הגמ׳ שם משמע דב״נ אינן מצוין על פריה ורביה דלית׳ שם (ד׳ נט) ר׳ יוסי בר חנינא אומר כל

**יד יהודה • יט • המשך**

מצוה שנאמרה לב"נ ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ ואנו אין לנו אלא גיד הנשה בלבד ופריך בגמ' והלא מילה שנאמרה לב"נ דכתי' ואתה את בריתי תשמור ונשנית בסיני דכתי' וביום השמיני ימול לישראל נאמרה ולא לב"נ ההוא למשרי שבת הוא דאת' ביום ואפי' בשבת והאי פריה ורביה שנאמרה לב"נ דכתי' ואתם פרו ורבו ונשנית בסיני דכתי' לך אמור להם שובו לכם לאהליכם לישראל נאמרה ולא לב"נ ההוא לכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו הוא דאתא **[חסר]** • ואנו אין לנו אלא גיד הנשה בלבד הני נמי לא איתני הכי אמרינן משום בעלמא הן לא תני כלו אביעים לאש מילה דאיתקרם לאברהם הוא דקאמר ליה רחמנא ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך לדורותם אתה וזרעך אין אדם אחריני לא ועיין בפירש"י וכתבו התוספות והאי פריה ורביה תימא מנא לך דלא נאמרה לבני נח והא משום דלא אתני בהדי שבע מצות הא אמרינן לעי' קום עשה לא קחשיב ויי"ל דשב ואל תעשה נמי הוא דמי שמצווה על פריה ורביה מצווה שלא להשחית זרע ע"כ הנה מפורש דעת להקשותן דפריך והרי פריה ורביה וכו' וכן להתרצן פשיטא להו דפרי' ורביה לישראל נאמרה ולא לבני נח והנראי לי אליביה דהרב הא דס"ל דפריה ורביה נשנית בסיני כמ"ש לך אמור להם שובו לכם לאהליכם שכן משמע פשטא לשכם דר' יוסי בר חנינא דקתני' אנו אין לנו אלא גיד הנשה בלבד וס"ל להרב דכל הני שנויי דמשני הגמ' שנויי נינהו ולא לעיקר ענייננא וממילא מעיקר הדינין לישובו של עולם ולא ישבותו טפלה אליה הרי שתים. שביעית אבר מן החי ונטפלות אליה דם מן החי ונבלה ובשר המת הרי ארבע מספר כלן שלשים אף על פי שפרו ורבו מצוה אחת היא אלינו במספר תרי"ג לא יקשה למה נחלקה בזה לשתים כי אין למדין מתורת משה רבינו לתורת בני נח אי נמי לעולם פרו ורבו אחת תחשב לנו ולהם ומצות דינין היא שנחלקה לשתים והן עשה ולא תעשה כדאיתא בגמרא ופירש רש"י עשה משפט ולא תעשה עול והקרבנות לכל הדורות הראשונים היו כמו שאינו מצווה ועושה כך נראה לי לקיים כל דברי חכמים וכל אלה נשנו בפרק ארבע מיתות בר מתלת דאיתנהו בפרק גיד הנשה ואתיא שמעתין ככלהו תנאי וכלהו אמוראי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והני תלת דקאמרן היינו זכור ובשר אדם וכבוד תורה ואיכא נמי בשר נבלה דמתנינן לה בפסיקתא להדיא מדכתיב כל רמש אשר הוא חי לאפוקי נבלה דהיינו שמתה מאליה ושלא כדברי התוספות בפרק ארבע מיתות שאמרו דבכי האי גוונא הותרה לאדם הראשון מדכתיב אכול תאכל ולא אבר מן החי דכוליה עלמא מיהת לא הותר לו להמית בהמה חיה ועוף לאכול בשר אלמא הותר להמית לרפואה או ליהנות מעורן והדר אשתרי בבשרן והא דאמרינן גבי ראה ויתר לא תידוק מיניה שיהיה מותר לנו להחטיא אדם בדבר דהא תניא לא יושיט אדם אבר מן החי לבן נח ובפירוש אמרה תורה לכלב תשליכון אותו אלא הותרו להם ועתידים ליתן את הדין כמי שעבר ושנה בארנוהו בפרק י"ד אי נמי הותרו להם שאפילו קיימו אותן אין להם מתן שכר אלא כמי שאינו מצווה ועושה כי אין עוד נשמות נדחות שבשבילן מעיקרא חשב מחשבות שלא לשהותן בלא תורה אפילו שעה אחת:

**יד יהודה • יט • המשך**

כשנינן מילה ובין דפריה ורביה נשנית בסיני הדרינן לכללא דלזה ולזה נאמרה והא דבשיטה ליה להקשותן שלא נאמרה לבני נח היינו משום דלא קחשיב ליה בהדי ז' מצות וכמ"ש רש"י גבי מילה וכדקשו התוספות וכבר אמרו נמי קום עשה לא קחשיב ואמ"ש התוספות דפריה ורביה נמי שב ואל תעשה הוא דאין גולם להמתכלו לזה כדי ליישב מה דפשטיא להגמ' אבל באמת נקטינן ככללא דר' יוסי בר חנינא כן נ"ל בדעת הרב והוא הנכון:

**יד יהודה • כ**

אפי' יחדו בכתובה אע"ג רשבלכן בגמ' דגיד הנשה ופירש"י שם משמע גה אסור יותר חומר ע"י כתובה כתב הרב לשון לפול משום דהני דומה שנכנסו על הזכר רלי החישור יותר גדול כשמקולין בו בפרהסי' לכתוב כתובה מ"מ קדים שנכנסו הא כלי יותר היתר ע"י נישואין וכתובה:

**יד יהודה • כא**

וכלאי בהמה כר"א שם דאומר אף על הכלאים מותרין ב"נ ללבוש כלאים ולזרוע כלאי ואין אסורי אלא בהרבעת בהמה והרכבת האילן:

**יד יהודה • כב**

והסירוס כר' חידקא שם דאומר אף על הסירוס:

**יד יהודה • כג**

וסוטר לועו של ישראל כר' חנינא שם (די נח ע"ב) דאמר הסוטר לועו של ישראל כאלו סוטר וכו':

**יד יהודה • כד**

וכבוד התורה כדאתי' בפ' ג"ה וכו' • ונראה לי שהיא ע"פ להרמב"ם פ"ח מהי' מלכי' וז"ל כל

**יד יהודה • כד • המשך**

המקבל ז' מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעה"ב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם ע"כ וכתב הכ"מ ומ"ש והוא שיקבל וכו' נראי לי שרבינו אומר כך מסברא דנפשי' ונכונה היא עכ"ל אבל לדעתי למד כן מהא דאמרו ז"ל בפ' ג"ה שמצוין על כבוד תורתינו ומבאר הוא ז"ל דטעמי הוא משום דע"י תורתינו ידעו באיזה מצויין על המצותיהן שצוו בתורה אם בפירוש אם כרמז וילמודו מה **[חסר]** ואם לא שמעו בזה על תורתינו אין להם חלק ונחלה גם במצותיהן אף שיקיימו אותן מדרך השכל:

**יד יהודה • כה**

וכן לעסוק בתורה שניתנה להם שם א"ר יוחנן עכו"ם שעוסק בתורה חייב שני תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם מיתיבי הי' ר' מאיר אומר מנין שאפי' גוי ועוסק בתורה שהוא ככ"ג שני אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראלי לא נאמר אלא האדם הא למדת שאפי' גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג התם בשבע מצות דידיהו:

**יד יהודה • כו**

ושלא לעסוק בתורה שם מקשה על מאמר ר"י וליחשבה גבי שבע מצות מ"ד מורשה מיגזל קא גזיל להו מ"ד מאורסה דינו כנערה המאורסה דבסקילה פירי"י מיגזל קא גזיל והא קחשיב גזל וכן נערה מאורסה דהא בכלל ג"ע ונראי להרב יותר לחשבה כהדי גזל

**יד יהודה • כו • המשך**

כטעם לשוב התורה מלמטה גבי ג״ע **[חסר]** :

**יד יהודה • כז**

לא ישבתו ממלאכה דאמרינן שם עכו״ם ששבת חייב שני יום ולילה לא ישבותו :

**יד יהודה • כח**

דם מן החי שם ר׳ חנינא בן גמליאל אומר אף דם מן החי :

**יד יהודה • כט**

ובכלה יתבאר בסמוך :

**יד יהודה • ל**

ורבו אחת מצינו לעי׳ ח״ב פ׳ י״א :

**יד יהודה • לא**

כדאית׳ בגמ׳ שם על מ״ש כי קָא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קחשיב והא דינין קום עשה הוא וקא חשיב קום עשה ושב ואל תעשה נינהו ועיין בפירש״י :

**יד יהודה • לב**

והקרבנות ר״ל והא דלא חשבינן קרבנות ולא נדחקין למימר פרו ורבו שתים או דינין שתים היינו משום שבני נח לא נצטוו עליהן אלא שהקריבו מאליהן כמו שלמים ועופות והא דאמרינן בספ״ק דע״ז מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח דכתי׳ מכל החי מכל בשר שתים מכל אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי איברים שלה לאו למידק מכי שנצטוו על הקרבנו׳ אלא כשרצו להביא קרבן שלא יביאו מחוסר אבר וא״ת האי קושי׳ למה לא מני הרב מחוסר אבר בתוך המנין שלשים ולא יצטרך לדחוק ולחשוב פרו ורבו לשתים או דינין לשתים והא לא משמע ליה זה לדחוק מ״מ וקשה הרי שלשי׳ ואחד גינהו דליכא למימר כמ״ש התוספו׳ שם דלבני נח לא קחשיב מחוסר אבר בהדי ז׳ מצות משום דקום ועשה הוא דאם בדר מחוסר אבר אמרינן ליה קום והבא קרבן שלם וקום ועשה לא קחשיב דהא במנין השלשים חשבינן לקום ועשה וליכא למימר כמו דס״ל להרב דהא דמחוסר אבר לאו דהלכתא הוא כיון דלא קחשיב לי׳ בהדי ז׳ מצות ותירוץ התוספות כ״ל לא לדוחק כאשר נראה לשון האמור לגבי מה דקאמר משמע לא תעשה דס״ה וקשה ראה ליה להרב להכרייעו ועוי א״כ יקשה לך מידך מיוסף דכ״ה מהלכה משום קדוש ובכמה מקומות מהש״ס מקשינן לה בפשיטות והי יותר נרא׳ דלא אשתמיטתיה לי׳ להרב הך דמחוסר אבר וכיון כך כן מדקשיא ליה הנמלא לכך דמחוסר אבר בכמה דוכתי׳ סבר לי׳ למנויי לענין שלשים ולקסום כנגד זה פרו ורבו לאחת כאשר הוא אלינו וכן דיני׳ למצוה אחת דלט״ס דלית בהו עשה ולא תעשה מ״מ הם דיני׳ לחוד הוא :

**יד יהודה • לג**

ואתי׳ שמעינן בפי׳ **[חסר]** שלשי׳ מצות בכללהו חנאי ואמוראי דפי׳ ד׳ מיתות :

**יד יהודה • לד**

ואיכא נמי בשר נבלה ר״ל אע״ג דמפרשינן בשר המת וכו׳ בפ׳ ג״ה על בשר אדם כפי׳ הראשון של רש״י מ״מ איכא בשר נבלה שלא נשנה ג״כ בפי׳ ד׳ מיתות משום דמתנינן ליה בפסיקת׳ :

**יד יהודה • לה**

ושלא כדברי התוספות שם על אכול תאכל ולא אבר מן החי והא דאמרי׳ לקמן דלא הותר לאה״ר בשר לאכילה היינו להמית ולאכול אבל מתה מאליה שריא ואתי׳ לאפוקי אבר מן החי דאפי׳ נפל מאליו אסור :

**יד יהודה • לו**

לכ״ע וכו׳ ר״ל דרשא של מתוס׳ מאכול תאכל אינה ראיה דהא

**יד יהודה • לו • המשך**

אפי׳ לדידהו הא דלא הותר לאה״ר בשר לאכילה היינו להמית ולאכול אבל להמית לסחורה דאם רפואה או ע״מ ליהנות מעורן ומהדומה כנדיה מתה אח״כ ג״כ לאכול **[חסר]** אם לא בכחוין מתחלה לשם כך דכיון שכן מוקמינן אכול תאכל כהתוספת כבהמה ע״ד דבהמת מעורה וכיכול בזה ולא למתה מאליה :

**יד יהודה • לז**

והא דאמרינן וכו׳ אגב דאיירי הרב מז׳ מצות ב״נ מפרש מה ששייך להו והיינו דבפ״ק דע״ז אמרינן תנא רב יוסף עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מאי ראה ראה ז׳ מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימום כיון שלא קיימום עמד והתירן להם ואמר הרב דמ״מ איכא למידק מזה שיהא אדם רשאי להכשילם במצות דידיהו כיון שהתירו להם דבפירוש שני׳ התם (ד׳ ו׳) מנין שלא יושיט אדם אבר מן החי לב״נ ת״ל ולפני עור לא תתן מכשול וכ״כ רש״י שם וז״ל וכיון דאמרינן עמד והתירן מיהו אל יעברו על ידך שהרי עתידין הן ליתן את הדין אבל שאין מקיימי׳ אותן ואע״פ שאין להם שכר דקיימום ולהכי קָא עבר ישראל משום ולפני עור לא תתן מכשול :

**יד יהודה • לח**

ובפירוש וכו׳ ר״ל ועור ראיה שהרי אמרה תורה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו והוא אזהרה לבשר מן החי כמוזכר בפ׳ ג״ה ובהרמ״ם פ״ד מה׳ מ״א ולא התירה התורה ליתנו לגוי והיינו משום ולפני עור לא תתן מכשול שבו ג״כ מצוה גם על הבשר מן החי כמוזכר בהדיא בפסוק אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו שהביאו רבנן שם בפ׳ ד׳ מיתות לאזהי׳ לאבר מן החי ואבר מן החי גבי ב״נ לאו דוקא אלא אפי׳ בשר מן החי לבד קרינן ביה ש״ח ברחמנא שאלפי׳ בטעם מ״ת **[חסר]** לכך שלא להתמין כיון שאין להקשות לפסיקתי וכתי׳ שפסק הרב להלכה שאפי׳ מתה מאליה אסור׳ לבני נח והתורה אמרה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וי״ל דשם נבלה כולל מתה מאליה ומתה ע״י שחיטה שאינה ראויה ולא כל הכוונה אלא להורות היתר האדם בנבלה והיינו לגר תושב בנתינה ולנכרי במכירה היכא שאפשר כגון שנתנבלה בשחיטה אבל במתה מאליה כהי דהתוס׳ אסור בכולה ליכא מ״מ אסור משום ולפני עור ולכן מסיים הכתוב ואכלה לומר שלא מתיר אלא היכא דראוי הגוי לאכלה אבל היכא שאינו ראוי אסור ג״כ ליתנה או למכרה :

**יד יהודה • לט**

כמי שעבר ושנה דאמרינן ביה שנעשית לו כהיתר :

**יד יהודה • מ**

אי נמי כדמוקין לה בגמ׳ עצמה שהקשו שם על הא דעמד והתירן אתגורי אתגר א״כ מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבינא לומר שאע״פ שמקיימי׳ אותן אין מקבלין עליהם שכר אלא והכי היה ר׳ מאיר אומר מנין שאפי׳ גוי ועוסק בתורה שהוא ככ״ג וכו׳ אלא אומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצוה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה :

**יד יהודה • מא**

כי אין עוד וכו׳ ר״ל והטעם שבטל הקב״ה מהם מתן שכר הוא שמיעקרא חשב ה׳ לתקן במשמות שנפלו לתוך הקליפות וכמעמד הר סיני כבר נתתקנו כולן וסרה הסבה ונתבטל המסובב :

**יואל משה**

עם נחש בכפיפה המצריים פי׳ עם והוא ל׳ גמ׳ אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת בזוהר שמו׳ מעלת שושנה בין החוחים: ונספחו כו׳ פי׳ אותן ניצוצי קדושה נספחו על
בית יעקב: מאשר קומטו פי׳ על תתק״עד דורות שטרם בגלות מצרים תיקנו אותם: ללבון לבני׳ פי׳ טיבן המצרי׳ כמ״ש ויפץ

**יואל משה • המשך**

העם לקושש קש לתבן זה היה לתקן דור הפלגי כבנין המגדול: ובא הרבוי פי׳ במלת ולכל בני ישראל: ויתר לכל זולתם פי׳ לבני נח ויתר להם ז׳ מצות כיון שקבלו ישראל התורה והקרבנו׳ לכל כו׳ פי׳ קושיא הוא אע״ג שהקריבו בני נח קרבנו׳ ג״כ ונמצא יתר מז׳ מצות ומתרץ היו כאינו מצוה מצוה ועושה: ולא אבר מן החי כו׳ פי׳ משמע אבל מתה מאליה מותר כך משמע בתוספות אלא שלא כדברי התוספות: כי אין עוד

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ג — פרק כב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

בצאת ישראל וכו׳ חוזר הרב לדרושו ריש פ׳ הקודם בענין כללות הקדושות שנתקנו בכור הברזל ואגב מבאר המסעות של בני ישראל :

**יד יהודה • ב**

למטה שכינה כמבואר בזוהר בכמה דוכתי :

**יד יהודה • ג**

וכתי׳ ויסעו בני ישראל ככל אשר צוה ה׳ את משה כן חנו לדגליהם וכן נסעו לאומרו כן חנו וגו׳ אינו מחובר יפה שלפניו ודעת הרב דהכוונה על מחנה שכינה לומר כמו שהן הדגלים למעלה כן חנו למטה לדגליהם וגם בנסיעות כן נסעו במ״ב מסעות כנגד השם של מ״ב כדאיתי׳ בזוהר חדש וז״ל ת״ח בשעה דאפיק קב״ה לישראל מארעא דמצרים אפיק לון ברזא דשמא דמ״ב אתוון כגוונא דברא ביה שמי׳ וארעא וע״ד כד נפקו ישראל מארעא דמצרים נטלו תריסר מטלנין עד דמטא לטורא דסיני ההי״ד ביום הזה באו מדבר סיני וכעא קב״ה דתלתין מטלנין אוחרנין דלהוו חליין יתחון בתלתא יומין ההי״ד ויסע מהר ה׳ דרך שלשת ימים עשרה מטלנין בכל יומא ובגין דחבו גרמו דלא להוו מטלין יתחון בתריסר קדמאין וע״ד לא אעלו לארעא עד דנטלו תלתין מטלנין אוחרנין ואשתלים רזא דשמא דמ״ב אתוון כגוונא דעובדא דבראשית :

**יד יהודה • ד**

שכנגדן למעלה מ״ב אתוון דשמא קדישא שהן תוצאות חיים להשפעות שהספירות משפיעין ומוריקין למלכות שהיא דכולא

**רמ״ע מפאנו**

בצאת ישראל ממצרים מכור הברזל כאמור מיד נעשינו ממלכת כהנים וזכינו לדגלים שהם דוגמא ממש למחנה שכינה, וכתיב כן חנו לדגליהם וכן נסעו. כי היו המסעות מ"ב שכנגדן למעלה תוצאות חיים לבאי הארץ העליונה וירושלים הבנויה במרום. ועל זה נאמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'. אמר כי הכתיבה בעצם, וראשונה היתה לפירוש מוצאיהם, שהם סבה אמתית למסעיהם בכוון מופלא, ואלה מסעיהם למוצאיהם שגם המה כוונו המסעות מול המוצאות ודוגמתן, ושב הכתוב הזה יפה אף נעים בכפל ובהפוך. וההקש לנו בו לכל התורה שמדברת בעצם בעליונים ורומזות בשניות בתחתונים, אף על פי שהרמב"ן בפרשת בראשית לא כתב כן כי נמשך אחר המאמר המפורסם דברה תורה כלשון בני אדם, אף אנו נאמר דברו בני אדם כלשון התורה, והכל אמת על אזן שומעת. וראוי היה שלא לקבל עוד ביציאת מצרים לקיים ה' בדד ינחנו, ואם המה מתגיירים מאליהם דאסקינן במסכת יבמות דבדיעבד אפילו טבלה לנדתה או טבל לקריו למי שאינו מחוסר אלא טבילה מהני, אף על גב דלכתחלה בעינן טבילה באפי תלתא, אנן נעביד להו תקנתא למיסב בר מינייהו בת הנתינים ועבדי שלמה, דהא בימי דוד ושלמה נמי לא היו מקבלים גרים ואיגיור מאה וחמשים אלף מאליהם, וגזרו עליהם שלא יבאו בקהל לנו וכן יהיה לימות משיחנו אם רבים מעמי הארץ יהיו מתיהדים, אך בקש משה להפסיק הזוהמא מערב רב עלה אתנו, לפיכך קבלם ומל אותם ורובם נספחו על שבט שמעון, ויחשבה לו צדקה כיון שעדיין לא ניתנה תורה, אף הוא החיה את

**יד יהודה • ד • המשך**

בהקדמת ארץ העליונה וירושלים כנודע כי השם של מ״ב הוא של שבע תיבות והספירות כלולין בהון כמבואר בתקוני׳ תקון ד׳ למל׳ שמ״ב אתוון גרמי׳ תוצאות השפעות הכחות לארץ העליונה ומפני כן היו המסעות לא״י הארץ התחתונה ג״כ במספר הזה :

**יד יהודה • ה**

וע״ז אמר׳ בפ׳ מסעי ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיה׳ ע״פ ה׳ ואלה מסעיהם למוצאיה׳ דקשה הכפל אחר שאמר ויכת׳ משה את מוצאיה׳ למסעיה׳ להיות צורך לומר עוד ואלה מסעיהם ומה גם שכבר התחיל ואמר אלה מסעי ועו׳ מה טעם שאמר בתחלה מוצאיהם למסעיהם ואח״כ החליף ואמר מסעיהם למוצאיהם ואמר הרב שהכוונה היא על המ״ב אתוון קדישין שהן התוצאות והסבה למסעיהם של ישראל והיתה עיקר הכתיבה לפרש תוצאות האלו ואח״כ כותב כן למטה והיו מסעיהם למוצאיהם :

**יד יהודה • ו**

וההיפוך שמתחלה אמר מוצאיהם למסעיהם ושם כתב בהיפך :

**יד יהודה • ז**

וההקש וכו׳ דמכאן שאמרה התורה בפירוש שהיה עיקר הכתיבה למוצאיהם למעלה יש ללמוד לכל התורה וכו׳ :

**יד יהודה • ח**

לא כתב כן ודעתו להיפך שהתורה מדברת בתחתונים ורומזת בעליונים :

**יד יהודה • ט**
וראוי הי' וכו' חוזר לעני' שבצאת ישראל ממצרים נעשינו ממלכת כהני' וראוי היה ג"כ שלא לקבל גרים :

**יד יהודה • י**
ועם זה וכו' אגב זה מבאר הרב תקנת מתגיירים מעצמם :

**יד יהודה • יא**
במסכת יבמות פ' החולץ (ד' מה ע"ב) ההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו פירי רש"י בר ארמייתא שלא טבלה אמו כשנתגיירה : מי לא טבלה לנדתה ואותה טבילה עולה לה לגירות שטבילת דת יהודית היא וכיון לא טבל לקריו ע"כ ומה למדנו יתקפת הכושיא דהא דאמרינן שם בגמ' ש"מ תלת ש"מ גר צריך ג' וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול וש"מ אין מטבילין גר בלילה ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד אפי' טבלה בלילה בלא ג' כמה שהרי טבילת נדה אינה אלא בלילה ובלא ג' וכן היא דעת הרב ולמקצתם דעת אחרת כמבואר בפוסקים :

**יד יהודה • יב**
אכן בעתיד וכו' מוסב לעיל שאם מתגיירי מאליהם לעתיד לבא מתקנת דגבי' עבדם ויותרם כנתינים כדאית' בפי' יוחסין ובעתיד כן מתקנת גם על בניהם :

**יד יהודה • יג**
והגיור ק"ן אלה כדאית' בגמ' פ' הערל (דף עט) :

**יד יהודה • יד**
אך נקט וכו' מוסב למ"ש לעיל ולחוי היה שלא לקבל גרים אך קבל משה את הערב רב כדי להכניסן תחת כנפי השכינה :

**יד יהודה • טו**
ולפי שהעביר מיכה בים צרה זה פסלו וכדאית' בפ' חלק (ד' קג ע"ב) :

**יד יהודה • טז**
כספחת אלה הערב רב בערכונו' כשם ע"ד שהחטיאו אותנו בעגל :

**יד יהודה • יז**
אל המקום הזה כנגדו אמר :

**יד יהודה • יח**
נוטרי כרמים נעשה כומר מיכה כמו שנזכיר בסמוך, ולפי שהעביר בים צרה וכביכול קצר המצע מהשתרר עליו שני רעים היו משה ובני ישראל כבדי שפה בסוף שירת הים באמרם ה' ימלוך לעולם ועד, ולא אמרו ה' מלך כי מתנאי המלוכה האמתית הוא אבדן כל מערער ומקטרג כמו שיהיה באחרית הימים, והשתא מיהת לא אסתייעא מלתא, אדרבא נספחו אלה בערבוביא עלינו עד שהחטיאו אותנו וגברה הקטיגוריא כי שבו האלילים כהתר ונגזרה המדה כנגד מדה להביאנו אל המקום הזה נוטרים כרמים בטהרה עד ירחמנו עושנו. בא וראה כמה העון גורם שאלמלא חטאנו בעגל לא נחלקה מלכות בית דוד ולא תעינו אחרי חטאות ירבעם שבשבילם גלינו מארצנו ונוטל כבוד מבית חיינו. וכאן הבן שואל אלמלא אירע כך במה היתה מתקיימת מראה בין הבתרים דכתיב בה אימה חשכה גדולה נופלת עליו ודרשו חכמים ארבע מלכיות מד' תיבות אלה ואל תשיבני מהיותו יתברך נורא עלילה כי אין זה מספיק למביני מדע אלא ודאי הכל נאמר על גלות מצרים אימה בצרוף דור אנוש כי בימיו הציף אוקיינוס שליש העולם חשכה בדור המבול שלא שמשו בו המאורות גדולה זו הפלגה שגדל המרד בבנין המגדל נופלת זו מהפכת סדום עליו בגבול נחלתו שהוא מלך גדול מארץ ישראל ואנחנו עונותיהם סבלנו כי הדורות הראשונים גרמו לנו גזרת היאורה תשליכוהו שנתקיימה במשה כל הבן הילוד שהוא שקול ככל ישראל ועלטה היה לו מאסר התיבה כאילו שמש ירח קדרו וכאילו הוכה בסנורים כאנשי סדום ותחמרה אמו בחמר ובזפת לטהר את החמר שהיה להם לחומר לבוני המגדל והזפת מבעיר כבשונות לשרפת הלבנה לאבן ותחת בלבול לשונם הוצרך משה רבינו ע"ה להיות כבד פה וכבד לשון וידוע ממעוט פורענות של דור הפלגה בערך לגודל עונם כי המה פשטו ידיהם בזבול העליון אלא שהיו שפה אחת חבור עצבים על כן לא שלח ידו בגופותם ועוד כי קרוב עונם שהיה בשנת מ"ח לאברהם אבינו ע"ה ואז הושלמה הכרתו את בוראו אף על פי שהתחיל לחקור בה בעיונו והוא בן ג' שנים. ולפיכך כבד עלינו ענשם והוצרכנו לסבול בשבילם עבודת פרך בחומר ובלבנים ולהתמעך קצתו בדימוסי בנין ומיכה שניצול במצרים מדין הפלגה לשכים בעינינו ולצניעים בצדנו פלגה

**יד יהודה • יח • המשך**
למיכה :

**יד יהודה • יט**
בצרוף ובתקון דור אנוש **[חסר]** שלא הציף אוקיינוס את העולם כלו :

**יד יהודה • כ**
אלמלא אירע כך ולא חטאנו בעגל :

**יד יהודה • כא**
גורם עלילה וסיבב כך לקיים גזרת שעבוד מלכיות :

**יד יהודה • כב**
כי אין זה מספיק מהידוע שהרשות נתונה לכל לבחור בטוב ולמאוס ברע והדרך קדשים לזוכתה :

**יד יהודה • כג**
אלולי אע"פ שרמזו ד' מלכיות במראה זו מ"מ הכל נאמר על גלות מצרים באופן שגם אם לא עשו ישראל את העגל היה מתקיים בגלות מצרים לבדה שהיה לתקן עון דור אנוש ומבול והפלגה וזולת סדום וכנגד ד' תקוני' הללו אמר על מצרים והכה יארה וגו' :

**יד יהודה • כד**
בצירוף ובתקון דור אנוש שהיתה בימיהם בימיו שלא יצף אוקיינוס את העולם כלו :

**יד יהודה • כה**
כי מימיו וכו' כידוע מהזוהר ז"ל :

**יד יהודה • כו**
כופלת מרורות למהפכת סדום ולכן כתי' עליו אבד נבוי נחלתו שהיה אברהם מלך גדול מחי' וסדום גבול א' היה :

**יד יהודה • כז**
ואנחנו עונותיהם של הדורות הללו סבלנו בגלות מצרי' כדי לתקנם והיה זה על ידינו ועל ידי משה רבינו ע"ה :

**יד יהודה • כח**
כי הדורות הראשוני' אנוש ומבול :

**יד יהודה • כט**
ועלטה היה חשכה גדולה כנגד חשכת דור המבול :

**יד יהודה • ל**
לטהר את החמר וכו' ולבררו כמי חטאת הופת שהיה מבעיר

**יד יהודה • ל • המשך**

הכבשונות :

**יד יהודה • לא**

לא היו כן כדאית' בב"ר פ' תולדות :

**יד יהודה • לב**

בגופותם ולא נעשו לבני כליה במיתה :

**יד יהודה • לג**

ועו' הוקל עונשם בשביל שהיה ע"ז מגין עליהם שהיה בזכותו ובן בן מ"ח שני' כדאית' בסדר עולם ואז הכיר את בוראו וזו היא שעמדה להם :

**יד יהודה • לד**

וזו השלמה וכו' אגב זה מבאר הרב שכל דברי רבותינו ז"ל אמת ומ"ד בן ג' שני' הכיר אברהם את בוראו ומ"ד מ"ח שנים מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והיינו בהיותו בן ג' שנים התחיל בעיונו לחקור את בוראו ובן מ"ח שנים נשלמה הכרתו וידע בחכמה כי יש אלהי' שופטי' בארץ :

**יד יהודה • לה**

ולפיכך על שהיה פורענות דור הפלגה מעוטה בערך עונם לכך כבד התיקון שלהם :

**יד יהודה • לו**

ומיכה וכו' ר"ל ומדע שהוא כן כי גם במיכה שהי' נתמעך בבנין וע"ש זה נקרא שמו מיכה והוציאו משה בתפלתו חזר וניער אצלו מרד הפלגה ולכך עשה עתה כמלכו' שמי' שהי' עי"ז ובמלכו' בית דוד דאתו' רבנן וכו' שם בפי' עשה במלכות שמים ובמלכות בית דוד כי הא דאמור רבנן תנא הוא מיכה הוא נבט הוא שבע בן בכרי וגרם לנו ולבנינו הנפוץ ובמצרים כתיב ויפץ העם ומשה שהצילו נענש להיות בן בנו תועה אצלו והיה עשנו מתערב עם עשן שיל"ה בגימטריא משה והוא בגימטריא אלהים אחרים לאכפייה לן והיינו חרו"ן א"ף כמספר מש"ה שכן קברו של משה משקיע את פעור בגימטריא משה ועשתי עשרה קלפין שזכרנו במאמר הנפש והוא משקיע גם כן אף וחימה הנלוים אליו כדברי רבותינו. והלוי הזה כהן למיכה היה בן גרשום ששעבדו אביו בתנאי כתובה לעבודה שהיא זרה לו כדפתר לה דוד לשבואל כי צפה היות יתרו עתיד להתגייר תחלה ולא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים מיהו ברית כרותה לשפתים וסביביו נשערה מאד והיה גרשום ממראה מתניו ולמעלה לפיכך כשנטה לחוץ פגע באלהים אחרים וכשחזר ונתקן שרתה עליו שכינה ואליעזר ממראה מתניו ולמטה. וכבר רמזנו מזה בשניהם בחלק הראשון פרק כ"ג ובחלק השני פרק ט"ו. הדרן לצרוף אבותינו במצרים כי אנשי סדום לקרבת זמנם והיותם מגבול ארצנו כבדה ידם עלינו ומתו מנין רב מפושעי ישראל בשלשת ימי אפלה הדא הוא דכתיב נופלת עליו דווקא והכי דייק תנא דאבות דקתני וקבל עליו שכר כלם עליו דוקא כאמור, ומי שלא הבין את זאת שבש את הגרסא והאמת מה שבארנוהו:

סליק חלק שלישי:

**יד יהודה • לו • המשך**

חלק (ד' קא ע"ב) :

**יד יהודה • לז**

ובלבנים וכו' ר"ל כיוון שהיה הכרח בלבנים לכפר על עון הפלגה :

**יד יהודה • לח**

בן בנו יהונתן בן גרשום שהיה כהן לפסל מיכה :

**יד יהודה • לט**

והיה עשנו מתערב וכו' כדאית' בפי' חלק וזה לעונשו של משה שהצילו רמזו זה באותיות שיל"ה בגימ' משי"ה :

**יד יהודה • מ**

והיו משי"ה בגימ' אל"הים אח"רים כדי לכוף ולהכניע אותן ורמזו זה ג"כ במלות קר"ן א"ף שהן ג"כ בגימ' משי"ה רמז שהוא מכניע החרון אף :

**יד יהודה • מא**

בן גרשום וכו' כדאית' בפי' ב"ב :

**יד יהודה • מב**

פעו"ר בגי' משי"ה וי"ח רמז שמשה מכניע פעור עם י"ח קליפו' :

**יד יהודה • מג**

הלכנו אל פעור :

**יד יהודה • מד**

גלוי הזה וכו' מפרש הרב כאן מה ששייך לענינו :

**יד יהודה • מה**

שזכרנו אצל גרשום :

**יד יהודה • מו**

בתנאי כתובה ועבודה שהיה זרה לו כדאית' במדרש מכילתא בשעה שאמר משה ליתרו תן לי את צפורה בתך לאשה א"ל יתרו קבל עליך דבר אחד שאני אומר לך ואני נותנה לך לאשה א"ל משה מה הוא א"ל הבן שיהיה לך תחלה יהיה לע"ז מכאן ואילך לשם שמים וקבל עליו וכו' ומפרש הרב שא"א שמשה יתרצה להוליד בן לע"ז אבל כוונת משה היתה שלא ככוונת יתרו שהוא לא נתכוין לע"ז ממש אלא לעבודה שהיה זרה לו ושיעבד משה את בן הראשון הילוד לו בכל עבודותיו אף לפשוט נבילתא בשוקא לכוונת לשונו :

**יד יהודה • מז**

כדפתח וכו' ר"ל שע"כ נתגלגל הדבר מדה כנגד מדה שנכשל בן בנו בלשון זה כמ"ש ז"ל בב"ב על פסוק ויסורו אליו ויאמרו אליו מי הביאך הלום א"ל לאו ממשה קאתית וכו' א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא לעולם ישכיר אדם עצמו לע"ז ואל יצטרך לבריות הוא סבר ע"ז ממש ולא היא אלא לעבודה שהיא זרה לו כדאמר ליה רב לרב כהנא פשוט נבילתא בשוקא ואל תאמר כהנא אנא גברא רבה אנא וזילא ביה מלתא כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר מנאו על האוצרות שנא' ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרות וכי שבואל שמו והלא יהונתן שמו אמר ר' יוחנן מלמד ששב לאל בכל לבו ע"כ ומה שלא חשש משה פן יכריח יתרו לבנו לע"ז ממש ע"פ כוונתו הטעם הוא כי צפה וידע משה שיתרו יתגייר תחלה קודם שיולד גרשום :

**יד יהודה • מז • המשך**

**יד יהודה • מח**

מיהו ברית כרותה לשפתים וע"כ בא בן בנו לידי כך ועו' שסביביו נשערה מאד והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה כ"ש על שיחה בלתי קלה ועו' בו שלישיה שהיה גרשום ומראה מתניו של משה ולמעלה כי משה איש האלהים איש מחציו ולמטה ואלקי' מחציו ולמעלה כדאית' במדרש וכבר ביאר זה הרב במ' יונת אלם פי' כ"ד והי' גרשום ממדת אביו ולעבור מקומת מ"ש לפיכך כשטעה יהונתן בן גרשום לחוץ פגע באלהי' אחרים

**יד יהודה • מט**

וכשחזר ונתקן בא למדתו של אלקים קדושים ושרתה עליו שכינה שהוא היה הנביא בבית אל שנעשה אח"כ נביא אמת כדלעיל

**יד יהודה • מט • המשך**

ח"ב פ' כ"ג :

**יד יהודה • נ**

כי אנשי סדום ההפוכה כמו רגע מ"מ לא נטהרו מחטאתם כי כנדה חדל להיות ומשם קרוב עדיין לבחי' מצרים ועו' על שחטאו כו' בפלטין של מלך כמו שיתבאר לקמן ח"ד פ"ה על כן כבד עלינו תקונם :

**יד יהודה • נא**

עליו דוחק בנטל נחלתו כו' וכו' עליו על זרעו :

**יד יהודה • נב**

והכי דייקא במלת עליו שבלשון המשנה וכמו שנתבאר לעי' פ"ך :

**יד יהודה • נג**

שבש את הגרסא שלא גרס מלת עליו אלא שלא כרת והלכת יעשה דרכו כמו שזכרנו ואמת ה' לעולם אמן ואמן :

**יואל משה**

שכנגדן למעלה כו' פי' נגד שם של מ"ב פי' כמו שהדגלים היו מכוונים למחנה שכינה כדלעיל ח"ב ס' ל"ב דמסעי ג"כ מכוון למחק' שכיני' והוא וזא אלהינו זולתך מכוון שם של מ"ב: ירושלים הבנויה כו' פי' הוא מל"כות שלמעלה ושם הם המ"ב מסעות מאז שאדם למטה בארץ וינום בנסים נקראו וכדעת כבושם ישראל למט' ומפיותי' הכל מירייי עליהם השכיל? ועיין זוהר חדש דף קי"ח וקי"ב וז"ל בשעתא דאפיק הקב"ה ישראל ממצרי' אפיק לון ברזא דשמא דמ"ב אתוון ובג"ד נטלו תריסר

**יואל משה • המשך**

ונטלין עד דמטו לטורי דסיני: ועוד ויסעו מחר י"ג ימים עטר נטלין? לכל יומא הרי מ"ב: לפרש מוצאיה כו' פירש שהתורה מדברת תחלה בעליונים והיינו מוצאיה ברום שהם סיבה וכוונה למסעיהם למט' לכן כתב מרע"ה את מוצאיה' ואחי"כ א' ואלה מסעיהם שלמטה הוא למוצאיהם דוגמא שלמעלה שגם המה כוונו כו' ובזה יתורץ כפל הכתוב והחילוף שבתחילה כתיב מוצאיהם תחילה ואחי"כ בהפוך ההלכו': לא כתב כן אלא פי' שהתורה מדברת בתחתונים תחלה ורומזת בעליונים אלא העיקר כדפי': והשתא מיהת כו' משום שעבר עמהם פסל מיכה ביום צרה:

נוטרים כרמים בטהרה כמ"ש בגמ' ישראל שבחי"ל עובדי ע"ז בטהרה הן כו': אלמלא אירע כן כו' פי' שלא חטאו איך היה מקויים בין הבתרים ושעבוד ד' מלכיות והתירץ שהכל נאמר על גלות מצרים: אימא חשיכה גדולה נופלת כדמפרש שבמצרי' תקנו דור המבול והפלגה: בגבול נחלתו כו' פי' מלך סדום היה מא"י: פעור גי' משה וי"א היתירים רמז לי"א קליפות וזהו סוד י"א פסיעות היו על הר נבו וכולן פסען משה בפסיע' אחת שהכניע אותם משה: ולא ינוח שבט הרשע כו' פי' וא"כ צ"ל לעבודה שהיה זרה ממנו לא עבודה זרה ממש כמבואר בגמרא בבא בתרא פ' יש נוחלין: ממראה מתניו כו' פי' של משה מה שאין כן אליעזר היה יוצא מחלציו של משה ממראה מתניו ולמטה וע"ל ח"ב פ' ט"ו מבואר ודוק: היטב ושבש את הגירסא ומחק מלת עליו עיין ספר מדרש שמואל:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק א

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד

**יואל משה**

לצדיקים גמורים כו' כנגד צלם ובע"ת כנגד דמות עבדי' כנגד דמות וכן בנים כנגד צלם עבדי' כנגד דמות וכן גרים כנגד דמות תושבים כנגד צלם וכן ה' כנגד צלם אלהים כנגד דמות וכן ידיעה כנגד צלם ובחירה כנגד דמות וכן לימוד שהוא העיון כנגד צלם ומעשה כנגד דמות ויתבארו כולן לקמן בפרקים המצוינים לפנינו קו לקו צו לצו: מדרגות' כו' פי' של בע"ת: לקושטא דמלת' כו' פי' שבאמת הוא מדריכם יותר במעלה מצדיקים גמורים כמו מה שהוא טהור לקדשים הוא טמא לחטאת ומצינו להיפך חטאת קלה בטבול יום כו' אלא ודאי שהאמת כך הוא מצד א' הוא חמור ומצד א' הוא קל כמו כן כאן בב"עת מצד סור מרע יותר במעלי' ומצד ועשה טוב הצדיקים יותר במעלה כמ"ש בסוף פי' זה: כטעם ולא אבא בעיר כו' עיין זוהר פי' בשלח וז"ל שבחא דסליק מהאי

**רמ"ע מפאנו**

הצלם והדמות מעלות טובות למקום עלינו, לצדיקים גמורים ולבעלי תשובה שמהן זכינו להמנות לפניו, אם כבנים אם כעבדים. והוא טעם גרים ותושבים אתם עמדי (ויקרא כה, כג). כי ה' הוא האלהים. והידיעה היא הבחירה, והלמוד הוא המעשה. וכבר אמרו חכמים, במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ויש אמנם בדברים האלה מליצה לחבב מדרגתם בעיניהם, ואתיא לקושטא דמלתא כי הא דתנינן, טהרת הקדש מדרס לחטאת, אף על פי שטבול יום פוסל בתרומה וקדשים דבר תורה, ופרת חטאת היו כל מעשיה בכהן ובכלים טבולי יום. וכן שלמא מן שמיא ברישא לרחוק והדר לקרוב, דינא הוי כטעם ולא אבא בעיר (הושע יא, ט). ודרשו שלא יכנס בירושלים של מעלה תחלה, וכן יכולה שכינה שתאמר להקב"ה איני נזונית למעלה כיון שאיני עושה תקון למטה, בשעה שאין הדור ראוי לכך,

**יואל משה • המשך**

עלמא דאיהו רחיק יתיר דא ניחא ליה לקי"בה מן כולה ע"ש בהתעוררו' דלתתא מתעורר דלעילא כמבואר בכמה מקומו' ע"כ אינו נכנס לירושלים שלמעלה עד שיכנסו ישראל בירושלים שלמטה הכלל שמביא ראיה לפעמים מה שהוא למטה במדרג' חשוב יותר לפעמי': איני ניזוני' כו' שאין ההשפע' בא מלמעלה ש' בהתעורר' דתחתוני' נעשי' טובות': הפועל כל און הוא השם ותיבת יאונה נגזר מל' און וזה לא יאונה שלא יבא לדבר עבירה: בצפיעי בקר כו' הם גללי בקר סבר וקבל ובצואת אדם מיאן ומאי שנא אלא כוונתו שצואת אדם נעשה מנבילות וטריפות שאוכלים בני אדם ע"כ מיאן בזה אע"פ דפרשא בעלמא הוא הרחיק עצמו מן הכיעור ומן הדומה לו ולאפוקי גללי בקר שנעשה מירק עשב שהבהמה אוכלים שמה: כי גרם עטיו כו' כי אדם אין צדיק

**יואל משה • המשך**

בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא: על צדיק בן צדיק כו' בגמ' מתרץ צדיק ורע לו צדיק בן רשע צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק ובגמ' תירץ אחר צדיק וטוב לו צדיק גמור כו' ודעת המחבר שב' תרוצים מר אמר חדא ולא פליגי כי בן צדיק הוא צדיק גמור ופי' בן צדיק מצד הגלגול שהוא גלגול צדיק ע"כ טוב לו משא"כ צדיק בן רשע מצד הגלגול רע לו וע"ז כוונת המדרש ע"פ הנה ילדה מלכה בנים וכו' את עוץ כו' שדרז"ל נתייירא אברהם מן היסורין ע"כ הראה את עוץ זה איוב ליה נתייירא אלא ה"ד אשר דברנו שאברהם היה סבור מפני שהוא צדיק בן תרח הרשע ע"כ יוזקק ליסורי' אבל מה שאמרנו שבסב' הגלגול שהי' רשע מעיקרא ונתגלגל לתקן מעשיו תלוי הדבר לא כן רשע ממש ואיוב היה גלגול תרח כנודע ליודעי חן הוא יסבול יסורין שמעתי: שמי עתה כוי פיי שמע עכשיו מיד כמו שעתיד לשמוע: בתיקון מעשיו פיי שתקן מעשה אחז: בתואר מקום פיי שאמרו במקום שבע"ת עומדים כדמחוי רבי יוחא באותו מקום ובאותו אשה כו' א"כ אין הצדיק יכול לעמוד:

**יד יהודה • א**

(א) הצלם והדמות וכו' ז"ל הזוהר פ' בראשי' עמוד י"ג פקודא תשיעאה למיחן למסכני ולמיהב לון טרפא דכתי' נעשה אדם בצלמנו כדמותנו נעשה אדם בשתופא כלל דכר ונוקבא בצלמנו עתירי כדמותנו מסכני רזא דמסכני דא מסטרא דדכורא עתירי ומסטרא דנוקבא מסכני כמה דאינון בשתופא חדא וחסידו ע"ד יהיב דא לדא וגמיל ליה טיבו הכי אצטריך ב"נ לתתא למהוי עתירא ומסכנא בשתופא חדא ולמיהב דא לדא ולגמלא טיבו דא לדא וכו' הרי שצלם כינוי לדכורא ת"ת ודמות לנוקבי מלכות ואלו הם מעלות טובות לצדיקי' גמורים שהם בעלי צלם ולב"ת שהם משלימי הדמות

**יד יהודה • ב**

(ב) שזכינו וכו' כי תאר בנים הוא בת"ת ותאר עבדים במלכות כדאיתא בזוהר פי בהר עמוד רט"ו תרין דרגין הויין לעילא דאצטריך בר נש לאתעטרא בהו ואינון רזא ולעולם עיקר שכינה בתחתונים, להשכין עליונים באהליהם. ומכל מקום גם זה לנו משלמות התורה ואמתתה, שכל מליצותיה אמת לפי פשוטן כמו שבארנו למעלה, וטעמא דהכא הוא שאין בעלי תשובה מאמינים בעצמם עד יום מותם ונשמרים מאד לנפשותם. אמת דגבי צדיקים גמורים כתיב לא יאונה לצדיק כל און (משלי יב, כא). דוקא הפועל הזה הנגזר מן השם, והבטחה גדולה היא זו שלא יבא לידו דבר עבירה, דמהיכא תיתי כיון שהוא מתהלך בתומו, צדיק לא יחשוב ולא יהרהר בשום דבר רע, אדרבה הוא פורש ומתרחק הרבה משערי ההיתר שלא ליגע אפילו כחוט השערה באחד משערי האסור, והכי אשכחן ביחזקאל דהוה משתבח ואזיל בנפשיה שלא אכל נבלה וטרפה. ובא ליפטר עם זה ממצותו יתברך שאמר לו לעוג עוגת שעורים בגללי צואת האדם, וכאשר החליפה בצפיעי הבקר סבר וקביל, אך לא מאינות הדעת אלא מהרחקה הדומה לכיעור. וכך אמר יחזקאל, רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שאנשי דורי אוכלים נבלות וטרפות שקצים ורמשים כמו שבא בפרק חלק, והם נעשים צואת האדם, ואף על גב דפקע אסורייהו ופרשא בעלמא נינהו, מכל מקום כשם שנזהרתי מבהמות כוס כוס הקרובה להיות נבלה, כך אזהר מן הגללים הבאים מן הנבלה, ושמח מצפיעי הבקר הבאים מירק עשב. ואיש אשר כמוהו אין ספק שהמצות הבאות על ידו הן בתכלית השלמות בתום לבב ובנקיון כפים, ובוחן לבבות וכליות הוא לבדו צופה ומביט במעלתם, כדדרשינן בהו עין לא ראתה אלקים זולתך. וכל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה. כי גרם עטיו של נחש שאפילו השלמים יחשבו עמהם ופשוט הוא כי אינו דומה הבל שיש בו חטא, להבל שאין בו חטא. וכבר העירונו חכמים בפרק קמא דברכות על צדיק בן צדיק, אשר יקראוהו צדיק גמור. ולצדיק בן רשע צדיק שאינו גמור, על הדרך המורגל אצלנו. דכל תרי לישני כי האי גוונא לא סתרן אהדדי. ועם המליצה הזאת ליודעה ורגיל בה, לנפשנו ינעם כתוב הדר הוא האמור ביאשיהו המלך, וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה', ואנחנו לא נדע מה פשעו מה חטאתו שהזקיקוהו לתשובה זו, אלא שהיה צדיק בן רשע, הוא המלך אחז שאמר לו ישעיה, שמעו נא בית דוד (ישעיהו ז,

**יד יהודה • ב • המשך**

דמהימנותא ואינון חד חד רזא דעבד וחד רזא דבן והאי עבד איקרי אדון כל הארץ וכו' עיין בפי' הסמוך

**יד יהודה • ג**

(ג) והוא טעם גרים ותושבי' גר דמלכו' ותושב בת"ת וזהו כענין נמי בשני שמו' הקדושי'

**יד יהודה • ד**

(ד) ה' הוא האלקי' שהו' כלל דכר ונוקבא וכן הדבר בידיעה ובחירה ולמוד ומעשה ויתבאר כ"ז בפרקי' הבאי' וכאן מפרש הענין הראשון הנז' והיינו מדרגת צדיקי' גמורי' וב"ת

**יד יהודה • ה**

(ה) וכבר אמרו וכו' מימרא דר' אבהו בפי' חלק (ד' צ"ט) ומפיק ראיה מקרא שלום לרחוק ולקרוב ברישא רחוק והדר קרוב מאי רחוק רחוק דמעיקרא ומאי קרוב קרוב דהשתא פירש"י אין יכולין לעמוד דגדול כחן של ב"ת שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן ברישׁ' לרחוק שנתרחק מן הקב"ה ואח"כ שב אליו בתשובה והדר שלום לקרוב מעיקרו

**יד יהודה • ו**

(ו) מליצה ואין הדבר כפשוטו כמו שפירש"י כי התם הוא משל ומליצה נעלמת וכדי לשבח? מדרגתם שהם גדולים מצדיקים גמורים במדרגה אחת ומ"מ במדרגה אחרת הצדיקים גמורים גדולים מהם וכמו שיתי' בסוף הפרק והענין דומה לטהרת הקדש שהוא מדרס לחטאת מפני שקדושתה חמורה ואע"פ בדבר אחר קילא חטאת מטהרת הקדש שכן טבול יום וכן כלים טבולי יום כשרים לחטאת ופסולים בקדשים

**יד יהודה • ז**

(ז) וכן על הדוחק מהראיה שהביא ר' אבהו מן שלום לרחוק וגו' שב"ת גדולי' מצדיקי' גמורים אלא הענין הוא כמ"ש הגלאנטי בפסוק דרכי ציון וז"ל והיא מר לה כבר ידעת שהם שני מיני שפעי' האי להשפיע לתחתונים וזה משפיעי' אותו למדה זו כפי מעשה התחתונים אם ייטיבו דרכיהם אז ירבו או ימעטו בשפע ההוא הבי' הוא השפע הנשפעת מאתו יתי' לפרנסת עצמן ג"כ וזו אינה תלויה במעשה התחתונים

**יד יהודה • ז • המשך**

אלא לעולם נגיד ונפיק מן קדמוי ולא פסיק לעלמין ומ"מ התי"ת בזמן הגלות אינו רוצה לקבל אותה השפעה כדי שיצטער בצרתן של ישראל וזהו בכל צרתו לו צר וזהו נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה שהוא יחוד עליון לינק מסוד תפארתיה עד שיכנס בירושלים שלמטה מלכות וכמו כן השפעת המלכות מן המגיע אליה אז בסיבת גלותה לא רצתה לקבלו לצורך עצמה וזהו והיא מר לה לעצמה ממררת את עצמה לרצונה בראותה גודל הצרה של ישראל עכ"ל הרי שעכ"פ אינה נהנית אלא בדרך העברה והנה אמר שנשבע הקב"ה שלא יכנס לבית עד שיכנס לה תחלה וכן הדבר בצדיק גמור וב"ת

**יד יהודה • ח**

(ח) כן כשאמרו חכמים יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה וע"ד הסוד ג"כ יכולי' השכיני מלכות לוי לת"ת שאינה רוצה ליזון ולקבל השפע מלמעלה לעצמה כדי להצטער בצרתן של ישראל כיון שאינה יכולה להשפיע להם וכמו שנתבאר וכי מזה ששכינה בתחתוני' בשביל ישראל והאמת שעיקר לצורך גבוה הענין כמ"ש ז"ל שכינה בתחתונים צורך גבוה כי ע"י התערותא דלתתא מתעורר לעילא וכן הדבר כאן שעיקר הוא מדרגת הצדיקים

ג). מדקאמר נא שפירושו עתה, שמע מינה שהוא עתיד לשמוע לאחר זמן, וגם באותה שעה היה בוש ממוכיחיו כדאסמכוה אקרא דכתיב, אל מסלת שדה כובס. שהיה כובש פניו בקרקע מפני ישעיהו, ועדו נתנבא על המזבח בבית אל, הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. ומפליג בתקון מעשיו כנודע. וכללא דמלתא שצדיקים גמורים הם בלי ספק גדולים בעשה טוב, ובעלי תשובה גדולים בסור מרע. והיינו פלוגתא דרבי אבהו ורבי חייא בר אבא בפרק חלק, לא שיהא האחד מבטל דברי חברו, אלא כדמתרגמינן ותהי המחצה. והות פלוגתא, שכל אחד אמר חצי דבר והא והא איתא. ומה שנתיחסה מעלתם של בעלי תשובה בתאר מקום, אתיא כדמחוי רב יהודה ונבארהו:

**יד יהודה • ט**

(ט) ומ"מ כיון שלשון במקום שב"ת עומדים וכו' הוא מליצה בעלמא מ"מ גם הוא אמת לפי פשוטו והיינו שב"ת צריך לתקן אותו המקום שפגם בעולמו' העליוני' וזהו במקום שב"ת עומדים ולא לענין שהם גדולים מצדיקים גמורים כמו שפירש"י ויתבאר בסוף הסימן

**יד יהודה • י**

(י) למעלה ח"ג ס"פ י"ג

**יד יהודה • יא**

(יא) הפועל הוא יזוכה שהוא נגזר מן השם ופירושו שלא יבא לידו דבר עבירה

**יד יהודה • יב**

(יב) והכי אשכחן וכו' אגב זה מפרש הרב ענין יחזקאל שאמר הש"י ועונת שעורים תאכלנה והיא בגללי צאת האדם תעגנה לעיניהם וגו' וע"ז אמר אהה ה' אלקי' הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטריפה לא אכלתי מנעורי וגו' והשיב לו הש"י ראה נתתי לך את צפיעי הבקר תחת גללי האדם ועשית את לחמך עליהם וגו' (יחזקאל ד') וצריך ביאור מה טענתו מנבלה וטרפה לגללי האדם שאין בו איסור כלל ואם טענתו טענה מחמת מיאוס ומאי? גם הסיקו בצפיעי בקר בכלל זה ודעת הרב שטענתו היתה מחמת אסורי מאכליו שבא מהם הגללי כי היו דורו מרוגלי' במאכלי' האסורי' וכבר דרשו ז"ל בפ"ב דחולין (ד' ל"ז ע"ב) על נבלה וטריפה לא אכלתי שלא אכל מבשר כוס כוס וכח ע"ז נענה? הנה נפשי לא מטומאה שלא אכלתי מבשר מסוכנת כיון שקרובה לנבלה מעורב בבשרה טריפה ואיך אוכל מגללי האדם שאכלו נבלות וטרפות עצמן וע"כ החליפו לו הגללי לצפיעי בקר שאין בהן מן הנבלות

**יד יהודה • יג**

(יג) ומ"ש וכו' כדאיתא שם בגמרא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לב"ת אבל צדיקים עצמם עין לא ראתה אלקים זולתך ואמרי' נמי ופליגא דר' אבהו וכו'

**יד יהודה • יד**

(יד) כי גרס וכו' ר"ל שלעולם שלא נתנבאו אלא לב"ת הוא מצד אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא כי השמים **[חסר]** מעידין על כתם ובבחינה זו אנחנו כלנו ב"ת אבל מ"מ הצדיקים גמורים

**יד יהודה • יד • המשך**

גדולים

**יד יהודה • טו**

(טו) ופשוט שכן הוא שצדיקי' גדולי' מב"ת

**יד יהודה • טז**

(טז) וכבר השמיענו וכו' ר"ל וראיה שצדיק גמור גדול מב"ת שהרי צדיק בן רשע מצד גלגולו אינו נקרא צדיק גמור וגרוע ממנו להיות שכל מעשיו הטובים הם לתקן גלגולו ד"מ? כשהוא עצמו היה רשע כי כן השמיעונו ז"ל כמ"ש שם (די ז') גבי משה אמר לפניו רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו וכו' א"ל משה צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע וכו' ופריך והא כתיב פוקד עון אבות על בנים וכתי' ובני' לא יומתו על אבות ומשנינן ל"ק הא כשאוחזין וכו' אלא ה"ק צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור ומפרש הרב דמ"ש הגמ' אלא ה"ק פירוש הוא למאי דס"ד מעיקרא והיינו שמ"ש צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק פירוש בן צדיק מצד גלגולו וזה צדיק גמור יקרא שמעשיו הטובים אין עולין לתקון גלגולו ומ"ש צדיק בן רשע היינו נמי מצד גלגול כאמור והוא צדיק שאינו גמור כי כל צדקותיו אשר עושה יחשבו לצדקה ולתקון גלגולו שהיה כבר

**יד יהודה • יז**

(יז) על הדרך וכו' כמו שהתבאר לעיל ח"ג ס"פ

**יד יהודה • יח**

(יח) המלך אחז שנתגלגל בו וזה רמז ישעיה כשאמר לו שמעו נא וגו' (שם ז') שתשמעו שמעו עתה מה שתשמע לעתיד כשתתגלגל

**יד יהודה • יט**

(יט) היה גם ממוכיחיו וע"כ צריך לומר שמע עתה

**יד יהודה • כ**

(כ) כדאסמכוהו וכו' בפ' חלק (ד' ק"ד) ומפני מה לא מנו את אחז רב יוסף אומר מפני שהיה לו בושת פנים מישעיה שנאמר וכו' והאי כובס מ"ד דכבשינהו לאפיה

**יד יהודה • כא**

(כא) וכללא דמלתא וכו' השתא מפרש הרב הדברים שמ"ש במקום שב"ת עומדים היינו במדרגת סור מרע

**יד יהודה • כב**

(כב) והיינו פלוגתן שאמר הגמ' ופליגא דר' אבהו הכוונה דמלתא דר' חייא במעלת צדיקים הוא בעשה טוב והוא פליג על מלתא דרבי אבהו דמפרש מעלת הב"ת בסור מרע

**יד יהודה • כג**

(כג) וגם שנתיחס וכו' ג"ז פירושא דלעיל למ"ש הרב שגם המליצה אמת

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק ב

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · יד

**יואל משה**

גם כן פי' בא זה בא לכאר ההפרש שיש בין בנים לעבדים: התואר הזה בעצם פי' לומר בן לי' יחיד א"ל על הכללות ישראל וזהו זולתי על הכללות: ומאמר יי' אמר כו' שאמר בני לי' יחיד אם באנו כו' מנשמתו פי' של דוד שהיה גלגול אדה"ר שכלל כל הנשמות שכלם היה תלוי' באיפתו של אדם הראשון כמ"ש במדרש: אמנם לא פתח כו' הוא תירץ אחר על קושי' לי' בני לי' יחיד: מתחיל באשרי כו' כי אשרי איש ולמה רגשו חדא פרשת' היא כנודע: ובשלמה כתיב כו' היא קושי' אחרת שא"ל לבן לי' יחיד: והיא ממלכת ישראל פי' ישראל סבא שהוא מושל בעליוני' ובתחתונים כנודע ליודעי חן: ואין ספק כו' עתה בא לבאר מדריגות העבדים דלעיל שכל הדר בח"ל נקרא עבד: כי אחר כוונת הלב כו' פי' לפעמי' העבד משכיל דהיינו מי שעוסק בפשוטן של דברי' בטוב כוונתו מושל על מי שעוסק בסתרי תורה עיין זוהר בהר והאי עבד אקריא אדון כל הארץ פי' מד' עטרת בן כמא דאוקימנא בני בכורי ישראל שנקרא בן מביש שעוסק בלי כוונה: רק להשלמ' הזולת כו' כמו משה שלא היה לו שייכות בזה העולם ולא נברא רק בשביל ישראל כמ"ש לעיל נקרא עבד נאמן מעלה יתירה מבן: איש אלהים כו' פי' איש הוא תפא"רת ואלהים הוא מל"כות: ועל אלה כו' פי' על שמלכות נקראת עבד אמרו ארח אתתא למפלח לבעלה עבדים הזכרים אמר ארח בנין כו':

**יד יהודה • א**

(א) הנה אבינו וכו' אחר שביאר הרב בפי' הקודם החילוק שבין

**רמ"ע מפאנו**

הנה אבינו הרחמן, אחד ואין שני, גם בן ואח אין לו כדברי קהלת, ולא יצדק התאר הזה בעצם זולתי על הכללות, כטעם בני בכורי ישראל (שמות ד, כב). ומאמר ה': אמר אלי בני אתה (תהלים ב, ז). אם באנו לפרשו כפשוטו על דוד המלך ע"ה, אף הוא ללמד על הכלל כלו יצא, מגיד מראשית אחרית, כידוע מנשמתו שהיה מורה בה החיוב מכל זולתה להתבונן בפליאות הבריאה, כאמרו נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד (תהלים קלט, יד). כי היא ראתה והשיגה אותם מלפני החטא הקדום בזיום וצביונם, וכלם היו נסקרים ממנה בסקירה אחת מסוף העולם ועד סופו. אמנם לא פתח דוד ספרו באותו מזמור החביב המשובח, מתחיל באשרי ומסיים באשרי, לא על ידי עצמו ולא על ידי אחד מעשרה זקנים המשוררים, אלא סתמו כפירושו על כנסת ישראל, ויהיה אמרו ה' אמר אלי בני אתה. כמאמר בני בכורי ישראל (שמות ד, כב). ובשלמה כתיב אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן (דברי הימים א יז, יג). על שם העתיד שנאמר בו, וישב שלמה על כסא ה' (דברי הימים א כט, כג). שאמרו רז"ל שמלך בעליונים ובתחתונים, והיא ממלכת ישראל באמת, ואין ספק כי שרים הולכים כעבדים בימי מגוריהם חוצה לארץ, וכתיב גרים ותושבים אתם עמדי (ויקרא כה, כג). כביכול עמדי ממש, כטעם הגלות שדרש רבי שמעון בן יוחאי בפרק בני העיר, ושובו עמהם מן הגליות. ואולם המתבונן בסתרי תורה בן יאמר לו, והעוסק בפשוטן של דברים ההוא יקרא עבד, וכתיב עבד משכיל ימשול בבן מביש (משלי יז, ב). כי אחר כונת הלב הם הדברים, ומי שהשלים עצמו בנסתרות

**יד יהודה • א • המשך**

צדיקים גמורים לב"ת מפרש עתה ההפרש שבין תאר בנים לעבדים הנז' לעיל

**יד יהודה • ב**

(ב) אחד ואין שני וגו' (קהלת ד') ונדרש במ"ר על הקב"ה

**יד יהודה • ג**

(ג) ולא יצדק לומר תאר בנים כ"א על כלל ישראל והכי איתא במ"ר שם גם בן ואח אין לו אלא שחבב הקב"ה וקראן לישראל בנים

**יד יהודה • ד**

(ד) ומאמר ה' אמר וגו' ר"ל ואל תקשה מדוד שאמר על עצמו ה' אמר אלי בני אתה בפרשה למה רגשו גוים שכן זה נמי יצדק עליו מצד הכללית שבו והיינו מצד נשמתו שהיה הוא גלגולו של אדה"ר וכלל בה כל הדורות כידוע שכל הדורות שעתידין להיות היו תלויי' באיפתו של אדה"ר

**יד יהודה • ה**

(ה) מגיד מראשית שענין זה אמר השי"י עליו בימי אדה"ר

**יד יהודה • ו**

(ו) כידוע מנשמתו שהיתה נשמת אדה"ר

**יד יהודה • ז**

(ז) שהיה מורה בה וכו' ר"ל והכוונה באמרו ה' אמר אלי וגו' להורות שעליו מוטל החיוב להתבונן בנפלאות תמים דעים יתי' יותר מעל כל זולתו שכן גם נשמתו ראתה והשיגה קודם החטא של אדה"ר את נפלאותיו יתי' על מתכונתו וע"כ אמר דוד פסוק זה ה' אמר וגו' כהקדמה לספר תהלים וכלומר לי יאה לומר שירות ותשבחות לפניו יתי' מכל זולתי מצד נשמתי שכוללת

**יד יהודה • כד**

(כד) כדמחוי רב יהודה באותו מקום ע"ד שנתבאר לקמן פי' י"ד שתשובה לאחד מב' עולמות שצריך הב"ת לתקן אותו המקום העליון שפגם בו והיא ג"כ הכוונה כאן

**יד יהודה • ז • המשך**

עמה כל הדורות ויודעת מאד בנפלאותיו יתי שבשבילה ה׳ אמר אלי בני אתה

**יד יהודה • ח**

(ח) אמנם אין אנו צריכים לזה לומר שמצד נשמתו נאמר עליו בני אתה יען שהאמת שדוד לא אמר זה על עצמו כי אם על כל ישראל כי לא יתכן שפתח דוד ספרו במזמור הלזה ממנו או מזולתו מהמשוררים על עצמו שהגם שפסוק זה נאמר במזמור בי הרי כבר אמרו ז״ל בפ״ק דברכות

ונגלות ואין לו עסק בעולמו רק להשלמת הזולת, ומיטפל בו לפי צורך שעתו, עבד נאמן יאמר לו, חלף עבודתו להרבות כבוד שמים. וגם זה טעם לשבח במאמר איני יודע נפשי היכן הולכת שבארנו למעלה, כי רוח בני האדם היא מדתן של בנים, ונפש הבהמה עם כל העלוי הנדרש בה היא מדת העבדים. ויקרא גם כן איש האלהים, כלומר עבד שהוא הבן כמשה אליהו ואלישע וחבריהם, וכמו שיתבאר בסייעתא דשמיא. ועל אלה אמרו חכמים, ארח אתתא למפלח לבעלה, וארח בנין למפלח לאבוהון:

**יד יהודה • ט • המשך**

ותחתונים כידוע

**יד יהודה • י**

(י) והיא ממלכת ישראל שעליה אמר יונתן לדוד וקמה בידך ממלכת ישראל

**יד יהודה • יא**

(יא) ואין ספק וכו׳ ר״ל וגם זו ראיה שלא יצדק תאר בן על היחיד כי גם לאבותינו הקדושים בחירי ה׳ היו בבחינת עבדים כמ״ש קהלת ושרים הולכים כעבדים על הארץ כי מתקיים זה בהם בהיותם הולכים לחוץ לארץ שעליה

**יד יהודה • יב**

(יב) כתיב כי גרים וגו׳ שגם השכינה הולכת עמם והם עמה גרי׳ עמם בחוצה לארץ ותושבים בארץ

**יד יהודה • יג**

(יג) שדרש רשב״י כו׳ וז״ל כמה חביבין ישראל לפני הקב״ה שכל מקום שגלו שכינה עמהם וכו׳ ואף כשהם עתידים ליגאל שכינה עמהם שנאמר ושב ה׳ וגו׳ והשיב לא נאמר וכו׳

**יד יהודה • טו**

(טו) וכתיב עבד משכיל וגו׳ (משלי יז) ר״ל הא דעוסק בסתרי תורה עדיף דוקא שכוונתו לשם שמים לידע את ה׳ כבודו וגדלו אבל העוסק בהן שלא לשם שמים גרוע מהלומד פשטי הדברים לשמן

**יד יהודה • טז**

(טז) ומי שהשלים וכו׳ מתבאר בזוהר הנז׳ שלא יפוק גרמיה מכללא דעבד לאתכללא ברזא דמהימנותא

**יד יהודה • יז**

(יז) רק להשלמת הזולת ע״ש בזוהר מתבאר גם זה כמ״ש עבד עביד פולחנא דמאריה ומתקן תקונא עלאה

**יד יהודה • יח**

(יח) חלף עבודתו להתקין רזא דמהימנותא דלעילא ת״ת ומלכות לאתכללא תרווייהו כחדא

**יד יהודה • יט**

(יט) וגם זה וכו׳ ר״ל טעם זה נוכל לפרש ג״כ המאמר מ״ר על פסוק מי יודע רוח בני האדם וגו׳ אמר משה איני יודע נפשי להיכן הולכת מפקיד הני עליה? את סמיך בכל מקום שהיא הולכת היא מובטחת יפה וכבר ביאר הרב מאמר זה בפנים שונים לעיל בח״ג וכאן ניחא ליה לפרש על מדתן של בנים ת״ת שהיא מקרי רוח בני האדם בני דייקא ועל מדת העבדי׳ מלכו׳ היא רוח הבהמי הקדושה בעירי מכל בעירי כדלעי׳ ח״ג פ״ז והיה משה מסופק אם חלק נשמתו בת״ת או למלכו׳

**יד יהודה • כ**

(כ) כמדרש הנז׳ ח״ג פ״ז

**יד יהודה • כא**

(כא) איש האלקי׳ כינוי לבי׳ מדרגות הללו שם ת״ת אלקי׳ מלכות

**יד יהודה • כב**

(כב) ועל הבי׳ ת״ת ומלכות אמר חכמים וכו׳ כי מלכות אצל ת״ת בבחינת אמתא לבעלה וכן ת״ת אצל מדות שעליו בבחינת בן אצל האב

**יד יהודה • יד**

(יד) ואולם וכו׳ מבאר הרב עוד החילוק שבין מדרגת בן למדרגת עבד והוא מזוהר פי׳ בהר ע׳ רט״ו ומאן דידע ליה בר נש לקב״ה בארח כלל כדין אקרי עבד דעביד פקודא דמאריה ולית ליה רשו לפשפשא? בגניזין ורזין דביתיה ומאן דידע ליה בר נש בארח פרט כדין אקרי בן רחימא דיליה כבן דחפיש בגניזין בכל רזין דביתיה ואע״ג דאקרי בן ברא בוכרא לקב״ה כד״א בני בכורי ישראל לא יפוק גרמיה מכללא דעבד למפלח לאבוי בכל פולחנין דאינון יקרא דאבוי וכו׳ ורזא דמלה תרין דרגין הויין לעילא דאצטריך? בר נש לאתעטרא בהון ואינון רזא דמהימנותא ואינון חד חד רזא דעבד וחד רזא דבן והאי עבד אקרי אדון כל הארץ בן כמה דאוקימנא בני בכורי ישראל וכלא רזא דמהימנותא ואצטריך בר נש לאתעטרא באלין דרגין לאתכללא ברזא דמהימנותא וכו׳ ואמר איהו עוד שם מאן דאשתדל באורייתא למנדע ליה לקב״ה בארח כלל אית ליה לאקרי עבד כד אשתדל למנדע ליה בארח פרט ברזא דחכמתא כדין אקרי בן וכו׳ ע״ש

**יד יהודה • ח • המשך**

אשרי האיש ולמה רגשו חדא פרשתא היא ומה גם שהוא מזמור החביב מאד כמ״ש שם כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי אלא ודאי שעל כנסת ישראל אמרו ויצדק תאר בני אתה

**יד יהודה • ט**

(ט) ובשלמה וכו׳ ר״ל וגם ליכא להקשות משלמה שכתוב עליו והוא יהיה לי לבן כי גם זה נאמר עליו מצד כלל מלכות ישראל להיותו מלך על עליונים

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק ג

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ה · ז · ח · י · יא · יב · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כד · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לה · לו · לז · לח · לט · מא · מב · מג · מד · מה · מו · נ · ד · ו · ט · כה · לד · מ

### יואל משה

היודע כוי פי׳ בא לבאר ההפרש שיש בין גרים לתושבים ופי׳ כל הנשמות שנדחו למקום טומאה ע״י חטא אדה״ר כשביזקון בכפירת אברים ונפלו הימנו כמו נסורת הקרשים נשמות קדושות למקום טומאה דוגמת שבירת כלים שפנימיו׳ עלה למעלה ר״ל שופרי דשופרי שבה עלה למדרגה דאבי הראשון והוא נפש התושבים ומה שנדחו למקום טומאה והיה להם שורש בקליפת נוגה כשחוזרים למוטב נקראו גרים שהוציאו יקר מזולל וזהו בארץ מצרים מצרי׳ לשכינה היא קליפו׳ נוגה וישראל הוציאו משם ניצוצי קדושה נשמות קדושות הנ״ל: והחפץ לכך כוי פי׳ חפץ לדירת ח״ל אלו היה שם במצרים לא היה נגאל: אלמדה פושעים כוי וחטאי׳ כוי שיהא מפשע חטא ואח״כ אליך ישובו שיהא זכות ע״ד ושובו אלי נאם ה׳: ויחי עוד לנצח כוי פי׳ קודם החטא היה ג״כ חי אלף שנה ואחר האלף היה נכנס חי לג״ע והיה מבטל את חרב להט כוי אבל אחר החטא אף שנתנה לו מדידיה אלף שנים היה כמו בע״ת: ומתניה לדוד כי גם לו היה מתנה ומצד השי״ת שהאריך לו יומו: אחרי נפלו פי׳ שהיה ראוי להיות נפל: לשיורו של חנוך הוא מט״טרון כנודע: שהיה באמנה אתם כוי פירש שאבות תקנו חטא אדם הראשון בגלוי עריות ש״ד וע״ז אברהם תיקן ע״ז בשבירת צלמי אביו יצחק תיקן ש״ד בפשטו צוארו ע״ג מזבח יעקב תיקן ג״ע כי נתגלגל אצלם נשמות אדם הראשון כדאית׳ בזוהר בכי״ד: והוצרך יוסף לכנס כוי בזוהר וישלח איתי׳ כן ופי׳ שם טעם אחר למה נכנס יוסף במקום יצחק אבל ק׳ לי לדברי שניהי׳ למה לא נחשבו אצל יעקב כי״א כ״ח שנה עד שנות אברהם ולמה לא יחשבו עוי׳ ה׳ שניי׳ עד שיגיע לשנות יצחק אביו כמו באברהם וצ״ע: לימות החמה הם שס״ה ימי׳: וחשוב שנה פי׳ אותו חלק מסוים שהוא רביעית יום נחשב לשנה הרי שס״ו ימים מספר שם

### רמ״ע מפאנו

היודע נפש הגר כטעם גרים הייתם בארץ מצרים וכטעם הדר בחוצה לארץ שהחפץ בכך אלו היה שם לא היה נגאל יבין נפש התושב ונפש דוד שאמר על עצמו כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי והדברים מגיעים לשלשלת יוחסין שהיתה לו מן האבות שנחשבו גרים להולדם מתרח ונחור אביו וכל האמהות באו מנחור והרן אחי אברהם וגם דוד מלך ישראל שיצא מרות המואביה גר יחשב כמותה אלא שהוא מתיחס גם אחרי ירד חנוך ומתושלח שהיו תושבים כטעם צדיק בן צדיק וכתיב טובה חכמה עם נחלה כי אין דחוי אצלם כלל ודוד תושב דוגמתם. כי אמנם אדם הראשון שייר משלו שבעים שנה לדוד בשעה שבקש רחמים על עצמו שלא יתקיים עליו גזר דינו ביום החטא ממש אלא ביומו של הקב"ה בכדי שיוכל לעשות תשובה וקבל עליו תענית כל ימיו שהיו תתק"ל שנה כמנין תענית והיה זה באותו היום בשעת המנחה דכתיב בה תכון תפלתי קטרת לפניך ראשי תיבות תתק"ל סופי תיבות ניתך שגזר על עצמו התכת דמו בתענית כאמור תתק"ל עם ד"ם בגימטריא תתקע"ד דורות אשר קומטו ולא עת כי השתדל בתקנתם כטעם אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו אלמא חטא רבים נשא כמבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר שורת הדין נותנת שהוא נענה תחלה וכן תפלתי בגימטריא תתק"ל כי בא דגש הלמ"ד במקום יו"ד כנודע וכתיב משאת כפי מנחת ערב שהיא היתה תפלה ראשונה לבאי עולם על כן הזהירו רבותינו על תפלת המנחה ביותר ותנן בפרק התכלת אין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים של בין הערבים כי הקטרת היא עבודה בחשאי וביחידים כנודע לרמוז על עבודה שבלב ויחוד המחשבה לכוין היטב ולהתבודד בה. והנה קודם החטא כדאי הם לו אלה השבעים שנה לאבינו הראשון להשלמת האלף לחיות בהם כצדיק גמור ויחי עוד לנצח לא יראה השחת ואחרי החטא גם כן דידיה הוו בחמלת ה׳ עליו כי חפץ חסד הוא להאריך אפו עד סוף אלף שנה עם בין השמשות אך כמו בעל תשובה ואף

### יואל משה • המשך

יי׳ גי׳ שס״ו: והוי״ה במלוי שוה לשורשו כצ״ל והוא שם של ב״ן כזה יו״ד ה״ה ו״ו ה״ה שד״י ושם של ב״ן עולה שס״ו: בין דוני׳ שי׳ ודי׳? רומזות לשם בגלוי ובהעלם כי גם בשם של שדי נכלל שכ׳ י׳ כי בין אותיות שי׳ד׳ הוא ד׳ רומזות להוי״ה בנגלה ונסתר היינו שם הוי״ה עם המלוי ג״כ וד׳ אותיותיו היינו ע״ח ש׳ כ״ה שכ׳ ועיין ספר עולם קטן ששייך לזה ותמצא נחת: כי שמי בקרבו ס״ת גי׳ ד׳ ו׳ כמנין שם הוי״ה גיונו׳?: תושב כחנוך כי מצד האבות זכה למעלת גר שהוא כנגד דמות ומצד חנוך לזיהרא עילאי צלם והוא נקר׳ תושב ומעתי׳ לא יקש׳ ב׳ מתנות למה ליה מאבות ומחנוך ומחביריו ודו״ק: קפצה עליהם עיין זוהר בראשית:

### יד יהודה • א

(א) הידוע וכוי עתה מפרש הרב החילוק שבין גר לתושב שהזכיר בפי״ב ואמר הרב שמטעם? הגר כיון ג״כ בשם התושב והענין הוא שבחטאו של אדם הראשון נפלו כחות קדושות לתוך הקליפות וכן נשמות הגרים דהן לוין וילידן? והשם המיוחד הוא ההדרי לן כמ״ש הרב במאמר אכ״ח סי׳ ח׳? ויורה ע״ז בשם הגר נקראת כן ע״ש גרותה בעוה״ז עם הקליפות ומיהו כיון בשם התושב הקב״ה שלא נפלה לתוך הקליפות מעולם

### יד יהודה • ב

(ב) כטעם משכ״ת ואתם ידעתם נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים שהכוונה כי כן גם אתם מצד נשמותיכם גרים הייתם בארץ מצרים להיותן שבויות בקליפת מצרים וכמ״ש במאמר חי״ק ס״ג פי כ״ו? וכמ״ש ז״ל כעין זה כל

### יד יהודה • ה

(ה) ונפש דוד נכלל ונכבד? מגר ותושב

### יד יהודה • ז

(ז) שאדם מתיחס אחרי ירד וכוי ניתנו לו שבעים שנותיו כמו שיבא בסמוך

**יד יהודה • ח**

(ח) אביו תושב הכל עד? על דרך שאמרו ז"ל

**יד יהודה • י**

(י) שייר מאלו כמו שיבא בסמוך

**יד יהודה • יא**

(יא) בשעה שבקש כלו' שהיה זה בשעה שבקש תשוב? ובקש רחמי' ואגב זה מבאר הרב ענין תשובתו

**יד יהודה • יב**

(יב) אלא ביומו של הקב"ה שהוא אלף שנים וזה שבקש להאריך זמן הגזר היה כדי שיוכל לעשות תשובה

**יד יהודה • יג**

(יג) בשעה שהעמידו? כי בשעה י' ברח וי"א נידון

**יד יהודה • יד**

(יד) עם הדין? בגימ' תתקע"ד כנגד תתקע"ד דורות שנגזרו לחדר אשר? קומטו ולא עת

**יד יהודה • טו**

(טו) כטעם שאמר דוד לשלמה וגו' וזה כנגד אדה"ר שממנו באו רבים? והיינו הדורות שהיו לפניו

**יד יהודה • טז**

(טז) ויתכן נמי? ר"ל דהא שמכוון בשעה שהקטיר בקטורת? של בין הערבים להיות הקטורת רמז על התפלה

**יד יהודה • יז**

(יז) כחפץ לפנים? בהיכל דנכרך יתיר

**יד יהודה • יח**

(יח) עבודה שבלב זו תפלה

**יד יהודה • יט**

(יט) והיה קודם וכו' ר"ל וליכא להקשות איך שייר אדם לדוד כל השבעים שנה והלא לאו דידיה הוו שהרי גם לפי תפלתו היה צריך עכ"פ למות בעצם יומו של הקב"ה קודם שנשלמו האלף שנים כמ"ש ביום אכלך וגו' כי אמנם דידיה הוו כי כן התפלל ה' שהיו כל היום כולו? וגם בין על פי שנמלך ושיירם לדוד מכל מקום היה צריך סיוע כי אין חבוש מתיר עצמו וערביה דדוד ערבא צריך. ואמרו באגדה כי המתנה נכתבה בספר וחתמו עליה הקב"ה ומטטרון ואדם עד כאן. הנה הספר הזה הוא ספרן של צדיקים שנפתח בראש השנה ראשון וחתמו הקב"ה ומטטרון עדים בדבר ואדם הודה בחתימתו כאילו נחקרה עדותם בבית דין אי נמי חתם הקב"ה אשר בידו נפש כל חי וכתיב ואתה מחיה את כלם שיחיה את דוד אחרי נפלו מסגולת התולדות כנודע וחתם מטטרון לשיורו של חנוך וחביריו ואדם לשיורן של אבות שהיה באמנה אתם ואמנם האבות כמו גרים ותרו לדוד משלהם אברהם חמש שנים שלא הגיע לשנותיו של יצחק ויעקב כ"ח שלא הגיע לשנות אברהם ויוסף במקום יצחק ותר ל"ז שנה שלא הגיע לשנות יעקב והיה מספר כולם שבעים שנה כמבואר בזוהר והוצרך ליכנס יוסף במקום יצחק שהרי יצחק הצדיק דין המיתה על עצמו בעקדה בשנת ל"ז שלו יעויין מאמר אם כל חי בסופו. וכן התושבים אשר זכרנו שהיו מבחר הדורות ההם מצינו לירד שותר אצלו ל"ח שנה ומתושלח ל"א שחסרו לכל אחד מהם מן האלף וחנוך למלוי ימיו ושנותיו שהוא שר העולם היה די שישלימו לימות החמה יום לשנה ואין הסבוב משתלם לחמה אלא בשס"ה ימים ורביע בקרוב שהוא חלק מסויים וחשוב שנה בשיורו של חנוך שכן היה ראוי לחיות שנות מספר ש"ם ידו"ד כטעם שמו כשם רבו האמור במטטרון והיינו שדי והוי"ה במלוי שוה לשרשו זכרנוהו בחלק השני פרק ל"א וכתיב כי שמי בקרבו בגימטריא ש"י ודל"ת באמצע רומזת לארבע אותיות שהם כשם שד"י בהעלם וגלוי בשם מלא כדאמרן. ועל זה נאמר בדוד גר כאברהם וחבריו תושב כחנוך וחבריו הוי ככל אבותי. ואמר גר אנכי עמך שמורה על ההווה אבל תושב יתקיים במשיחנו או יהיה עמך משמש לפניו ולאחריו וכן הוא אומר על עצמו נער הייתי פירוש כחנוך שנבחר בימי עלומיו לשמש במרום גם זקנתי כאבות העולם שזקנה קפצה עליהם:

**יד יהודה • יט • המשך**

השמשות כהרף עין באופן שהיה יכול לחיות כל האלף שנים והטעם לזה משום שמתחלה היה צריך אדם לחיות אלף שנים שלמים ולא ימות ואח"כ וחי לעולם שכן כתיב ביום אכלך ממנו מות תמות משמעו שאם תאכל ממנו בתוך היום דהיינו בתוך אלף שנים מות תמות אח"כ בעבור היום וממילא שאם לא יאכל ממנו כל היום היה יחיה אחר כך לעולם ולהכי תשובתו ותפלתו עשו מחצה לחיות כל היום כולו ואח"כ ימות

**יד יהודה • כ**

(כ) אך לא היו העי' שנים דידיה אלא כמו לבע"ת

**יד יהודה • כא**

(כא) מ"מ היה צריך קיומו כמו שבא בסמוך והיינו שחתם הקב"ה ומטטרון בשטר הזה וכן שיקיימו בו אבותיו יצחק וחביריו שזולת הטעם הזה איך נצרך לתקן את דוד וליתן לו ע' שנים במתנה והוא עצמו סתום וצריך לזה

**יד יהודה • כב**

(כב) בעובדא אגדה בילקוט בראשי' שעל פסוק זה ספר תולדות אדם העביר לפניו כל הדורות הראהו דוד חיים חקוקים לו ג' שעות אמר לפניו רבש"ע לא יהא תקנה לזה אמר כך עלתה במחשבה לפני א"ל כמה ימי שני חיי א"ל אלף שנים א"ל יש מתנה ברקיע א"ל הן א"ל ע' שנים משנותי יהיו למזל זה מה עשה אדם הביא את השטר וכתב עליו שטר מתנה וחתם עליו הקב"ה ומטטרון ואדם וכו' וז"ש הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי

**יד יהודה • כג**

(כג) הנה הספר וכו' מפרש הרב שהשטר הזה שעליו נאמר זה ספר תולדת אדם וכן הנה באתי במגילת ספר היה הספר של צדיקים שנפתח לו שאותו היום ר"ה היה

**יד יהודה • כד**

(כד) עדים יען חתימת אדם היתה לקיים הענין וחתימת הקב"ה ומטטרון היתה לקיים בחתימה

**יד יהודה • כו**

(כו) וכתיב וחיה וגו' כלומר אף אותן שנגזרי עליהם המיתה אתה מחיה

**יד יהודה • כו • המשך**

**יד יהודה • כז**

(כז) כשיורו של חנוך הוא מטטרון ששייר עם חבריו ג"כ לדוד הע' שנה וכמו שיבא

**יד יהודה • כח**

(כח) שהרי אדה"ר מצד נפשו רוחו ונשמתו להעניק להם כנזכר

**יד יהודה • כט**

(כט) כמו גרים כו'

**יד יהודה • ל**

(ל) לאברהם ויתר חמש שנים ואברהם קע"ה

**יד יהודה • לא**

(לא) ויעקב שלא חי רק קמ"ז שנים ויתר כ"ח שנים

**יד יהודה • לב**

(לב) ויוסף שחי ק"י שנים

**יד יהודה • לג**

(לג) שבעים שנה דאצטרך דוד עילאה לאתקיימי' בהון מבואר בזוהר פ' וישלח ע' קס"ח ע"ש

**יד יהודה • לה**

(לה) וכן תושבים ירד חנוך ומתושלח

**יד יהודה • לו**

(לו) שהיו מספר הדורות ההם והיה ראוי לכל אחד לחיות אלף שנים כמו אדם והיינו ירד שהיה תתקס"ב שנה ומתושלח תתקס"ט והשנים הנשארים להשלמת האלף שנים ויתרו לדוד

**יד יהודה • לז**

(לז) וחנוך שהיה שס"ה שנה ודאי שהיה די לו באלו ולא היה ראוי להיות יותר בעוה"ז מנין ימות החמה המסבבת את העולם בשס"ה ימים ורביע והיו שנותיו יום לשנה להיותו שר העולם אלא שכנגד הרביע יום שנחשב ליום שלם כי מקצת היום ככולו היה ראוי לחיות עוד שנה אחת ואותה ויתר לדוד ס"ה השיור של אלו ג' עולה ע'

**יד יהודה • לח**

(לח) כשיורו של חנוך ששנותיו יום לשנה וראוי היה שיותר

**יד יהודה • לט**

(לט) שכן היה ר"ל ותדע שמנין שס"ו ראוי לו למלוי ימיו כי זה הוא המספר כמ"ש יהו"ה וכן הוא נקרא בשם כמ"ש בו כי שמי בקרבו ואמרו ז"ל זה מטטרון ששמו כשם רבו ובגימטרי' שדי

**יד יהודה • מא**

(מא) שוה לשרשו שבמלוי עולה ג"כ כ"ו

**יד יהודה • מב**

(מב) והמ'? וכו' ר"ל והטעם שנחשב כן הוא כי כל זה מרומז באמרו כי שמי בקרבו והיינו בקרבו גימטרי' ש"י ושמי זה הוא דל"ת המורות? לד' אותיות של שם הויה וכשתשים הדל"ת בין ש"י הרי שדי בהעלם כמלת שמי בקרבו עוד כחשוב נגלו השם? של הויה כי אין המקרא יוצא מפשוטו ואמרו כי שמי הכוונה על שם הויה שמלואו עולה אלפי"ן כדלקמן

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • מג**

(מג) וע"ז באמרו? וכו' סיומא דמלתא דלעיל הוא שאמר דוד כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי והיינו כי גר כאברהם וכו' כי כל אלו היו אבותיו מהם קצובים לו ימיו ושנותיו

**יד יהודה • מד**

(מד) אבל תושב לא נאמר בו אנכי עמך בשביל שלא נתקיים בדוד עצמו מצד שלא מדת אבותיו? ומ"מ נתקיים במשיח שיכלה כנוגע ימי?

**יד יהודה • מה**

(מה) או שגם דוד עצמו הוא תושב מצד ימים בשמו? אקרי חנוך וחבריו ולפי"ז יהי' מוסבב? מלת עמך גם לאחריו למלת תושב

**יד יהודה • מו**

(מו) וכן על ענין זה אמר דוד ע"ה נער הייתי גם זקנתי וגו' (תהלים לז) והכוונה שהייתי כחנוך שהתהלך את האלקי' בעודו נער כידוע שע"כ נקרא גם מט"ט נער גם זקנתי שהייתי כאבות העולם שהיו זקנים באים בימים כי מכל אלה תולדות חיים שלי ועיין זוהר חיי שרה עמוד ס"ז

**יד יהודה • ג**

(ג) הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה **[חסר]**

**יד יהודה • ד**

(ד) **[חסר]** בכך לדוד **[חסר]** שם לא היה נגלה :

**יד יהודה • ו**

(ו) והדברי' מגיעים וכו' כבר נתבאר לעי' ח"ג פי"ז **[חסר]**

**יד יהודה • ט**

(ט) צדיק בן צדיק כפשוטו וגם בבחינת גלגול נשמתו וכמ"ש ע"פ טובה? וגו' (קהלת ז') ועיין זוהר שמעתיק לקמן ח"ד פרק י"ח **[חסר]** ועיין עוד זוהר פ' תרומה עמוד רכ"ט בסתרי תורה

**יד יהודה • כה**

(כה) כי אז נמי **[חסר]**

**יד יהודה • לד**

(לד) שהרי יצחק וכו' שם בזוה' **[חסר]** ומפרש הרב ענין זה שיצחק משעת העקידה ואילך נחשב כמת שקבל דין המיתה על עצמו ומה גם שפרחה נשמתו בפועל ומאז לא היה לו לשייר לדוד כלום לכך נכנס יוסף במקומו ושייר ל"ז שנים בשביל יצחק כנגד אותן ל"ז שנים שהיה קודם העקידה

**יד יהודה • מ**

(מ) והיינו שדי **[חסר]**

# חקור דין — חלק ד — פרק ד

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ה · ו · ז · ט · י · יא · יב · יג · טו · טז · יז · יט · כ · כא · כד · כז · כח · כט · ל · לא · ג · ד · ח · יד · יח · כב · כג · כה · כו

### יואל משה

כי בחר כו' פי' בשביל שבחר ה' כו' ע"י זה ידענו היו' ירושלים מבחר המקומו' והיפך נפש הגר ודר בח"ל כדלעיל פ"ב כי הדר בא"י זוכה לבחינת תושב שזה שער השמים להשיג רצון הש"ית: בפלטין של מלך אף שחוט' נגדו אינו חוטא חטא גדולה מפני הבושה מפניו כך ירושלים היה נושא עון שהוא מזיד מפני שהיא פלטין של מלך הק"בה: בגירתו פי' חוץ ירושלים: והעורים והפסחים הם היו ב' כחות הטומאה שהכניס אליהם כשמתכנסים היו פרוטוהא דחטא' כמשל החיגר ע"ד מרכיב חיגר על סומא ושניהם היו בבלעם חיגר וסומ' שתום עין ושפי: מחטיאי העיון הוא כנגד הצלם: ומחריבה מעשה כנגד דמות: ויש בטומאתו כו' פי' של דם תבוסה שהו' מטמא וע"כ נזהר לבלתי לפגל בעצמינו מפני הטומאה: ומ"ש מעבר לדף כל הפרצופין כולם כו' שבו היה תלוי' כל הנשמות כענין בני אתה דפרק הקודם וע"כ לא יוכלו להורישם כי היתה פעולה מיוחדת לדוד דוקא: כל קללותיו כו' פי' קללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד כשהרג יואב כדאיתא באגדת חלק: לא יוכלו כתיב ל' הבא שלא יוכלו כי אע"פ שהורישו אותם לא נתקיים בידינו שנחרב הבית: כי אמנם הידיעה כו' הקדמה ע"ז שכתי' מהר"ר עזר בספר אמרי בינה שכל משכיל מושכל הם ג' ראשונות והנה דעת הוא כ"ע בסוד אין ויודע הוא חכמה בסוד ע"ש מא"ין וידוע היא ב"ינה דשם הם הו' קצוות בכח בסוד יש מיש והידיעה שהוא ת"ת בכלילות ו"ק בכל זה הוא חיבור יחוד והידוע דלשם הכל הוא בסוד ועמך כולם צדיקים וכתיב ידע מה בחשוכא כו' מזה מביא ראיה דהאצילות נקר' ידיעה ודרך רשעים הפליג ע"כ יש שם זיווג וחיבור אך ממעט הירח שהו' מל"כות בסוד אופן אחד בארץ ומה שפוגמי' ע"י חטאים גורמי' פירוד הידיעה מהבחירה שהוא מצד מל"כות

### רמ"ע מפאנו

כי בחר ה' בציון אוה למושב לו ידענו היות ירושלים מבחר המקומות בישוב להשיג בה הרצון האלהי ורוח הקדש והעם היושב בה היה נשוא עון כראוי לבן מלך בפלטין של מלך וכל זמן שדוד מלכנו היה בגרותו הנה היבוסי יושב ירושלים היה מתגבר כנגדו עם העורים והפסחים שנואי נפש דוד שהכנום אליהם סרסורא דחטאה כנודע ממשל החגר ותרווייהו הוו בבלעם והיו העורים מחטיאי העיון והפסחים מחריבי המעשה והמה מונעים גדולים להשלמת הצלם והדמות אשר אמרנו ואין ספק ששם יבוסי נגזר מלשון דם תבוסה שהוא תערובת הדם שיצא מחיים עם הדם שיצא לאחר מיתה כטעם כפל המיתה שהותרה בה אדם הראשון ובארנוהו ויש בטומאתו שהיא מדרבנן אזהרה רבה לכלנו שלא נהיה חובלים בעצמנו ודי בכל זה הערה. וכיון שמלך דוד על כל ישראל והוא יחוד הפרצופים כלן הנה אז בטח בעצמו שזה וזה יתקיים בידו כמו שייעד יחזקאל ועשיתי אותם לגוי אחד ומלך אחד יהיה לכלם כי הוא השלמת היעוד שזכרנו בפרק ב' ה' אמר אלי בני אתה על הכלל ועל הפרט כדלעיל. לפיכך הכריז דוד המלך ע"ה בכל מחנה ישראל כל מכה יבוסי ויגע בצנור ולא הוצרך לפרש מה שכרו כי מי שיכה את יבוסי יגע בלי ספק בצנור הרצון לעשות שליחותו והצליח ואין שכר גדול מזה על כן משלו נתנו לו להיות לראש ולשר ולפי שיואב זכה לכך חזרו ונעורו כל קללותיו למפרע ונתקיימו אחר כך בזרע המקלל אחרי שהוא עצמו פירש שכרו ובימי יהושע כתיב ואת היבוסי יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם ובספרי פרשת ראה אמר רבי יהושע בן קרחה יכולים היו אבל אינם רשאים וטעמא דמלתא כי היתה המצוה הזאת מיוחדת לדוד ואנשיו ועדין לא יוכלו כתיב אף על גב דלא יכלו קרי כי לא נתקיימה בידינו בחטאינו ובעונות אבותינו. וכשם שהמקום ההוא מקום כנוס לבעלי הצלם והדמות בעת רצון כך נתיחדו בו תחלה הידיעה והבחירה כטעם עתה ידעתי האמור בעקדה שכבר פתחנו לו שערי אורה בחלק הקודם וגם זה ממה שאנו בבאורו כי

### יואל משה • המשך

וע"י שעיר ר"ח משיבה אל הדעת ומה שזכר תאר הדעת ע"ד הזוה' בר"מ: עלה עמו עד הכתי' ובאמת הידיעי' היא לטובה היא אמת לבלתי ידח ממני נדח ועתיד הכל יתוקן וא"ת וא"כ אין הבחירה בהחלט ל"א והאמת הוא כן כי הבחירה בהחלט היא מדת עבד הסכל אמנם לפניה כתי' אמלוך עליכ' עכ"פ: וליתקרו צדיקים כו' עכ"פ כבוד הוא תיקון הכולל כדלקמן פי' י"א ובתחילה ע"י חטאים היא ממעטת עצמה עיין מאמר אם כל חי סימן י"ז:

### יד יהודה • א

(א) כי נבחר וכו' מבאר הרב עכשיו ענין ידיעה ובחירה שהזכיר בפ"ב והקדים לזה מעלת ירושלים

### יד יהודה • ב

(ב) בציון של מלך יותר ראוי מתחילה מכון לפלטין וכן היה גבי דוד שכ"ז שהיה בחוץ חוץ לירושלים כשמלך בחברון על יהודה ולא בירושלים היה יבוסי מתנגד כנגדו

### יד יהודה • ה

(ה) בבלעם שהי' חגר וסומא כמו שאמרו ז"ל בפ' חלק מן שתום העין וילך שפי

### יד יהודה • ו

(ו) להשלמת הצלם והדמות כי פגם העיון מונע צלם ופגם המעשה מונע דמות

### יד יהודה • ז

(ז) ואין ספק שיבוסי היה תערובת של אותן שתי כחות הטומאה כי כן מורה עליו השם כנגד מלשון דם תבוסה שהוא ענין תערובת הדם שלפני מיתי' עם הדם שלאחר מיתי' כמבואר בגמ' כריתות

### יד יהודה • ט

(ט) ועם ביחיתהו? וכו' מבאר הרב כוונת הטעם שגזרו רבנן טומאה על דם התבוסה להזהיר בזה על ונשמרתם מאד לנפשותיכם שלא לגרום בעצמנו המיתה שלא לצורך מצוה

**יד יהודה • י**

(י) וכיון שמלך דוד וכו' חוזר למ"ש לעי' שכ"ז שהי' דוד בחברון היה יבוסי מתנגד כנגדו וכיון שמלך בירושלים על כל ישראל

**יד יהודה • יא**

(יא) שהוא יחוד הפרצופים כלן בהיותו לגוי אחד לא היה מתייירא ממנו אלא נכון לבו בטוח

**יד יהודה • יב**

(יב) שזה הוא וזה המלוכה? ובהיותם לגוי אחד יתקיים בידו

**יד יהודה • יג**

(יג) כי זה הוא השלמת הייעוד האמור לו הקב"ה בני אתה וגו' שדרשנו לעיל על הכלל כנסת ישראל ועל הפרט על דוד עצמו על היות בו נשמת אדה"ר שהיו תלוין בו נשמות כל ישראל וודאי אמנם הידיעה היא גופא חבור ויחוד אל הדעת והיודע והידוע וכתיב ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא כי הוא מקום האורה ואין האורה מקומו דהא מי שבאור אינו רואה מה שבחושך אך ממעוט הירח הוברר הבחירה והכפרה בשעיר החטאת תועיל להשיב הבחירה אל הדעת ואולם הבחירה בהחלט מבלי שבט מוסר היא מדת העבד הסכל העובד בשלוח ומכוין להנאת עצמו ואם יבעט ברבו ימכרנו לצמיתות כמו שאירע לדור הפלגה וכמאמר ראה ויתר בשעה שזרח משעיר והופיע מפארן שהתיר להם שבע מצות אמנם לבנים נאמר יורנו בדרך יבחר וכתיב אמלוך עליכם על כל פנים כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות והוא טעם לכי ומעטי את עצמך וליתקרו צדיקים על שמך כמו שאנו עתידים לפרש באור מספיק במאמר המאורות הגדולים בסיעתא דשמיא:

**יד יהודה • יג • המשך**

לאיש אשר אלה לו ראוי לייחד הפרצופים שיהיו לו לגוי אחד

**יד יהודה • טו**

(טו) ולפי שיטת וכו' ידוע מאמרם ז"ל בפ"ג דסנהדרין (ד' מ"ח ע"ב) שהקללות שקילל דוד אל יחסר מבית יואב זב ומצורע וגו' כולן נתקיימו בזרעו של דוד ומפרש הרב כוונת מש"ה לפי שבעת עלית כרים? שכרו של יואב שהכה היבוסי שנעלים? ויגע בצנור הרצון ע"כ חזרו ונעורו על עצמו קללותיו

**יד יהודה • טז**

(טז) ובימי יהושע וכו' מפרש הרב ג"כ כוונת האמור בספרי

**יד יהודה • יז**

(יז) יכולים היו שאף כי מדכתי' לא יוכלו לשון עתיד משמע שלא היו יכולים

**יד יהודה • יז • המשך**

**יד יהודה • יט**

(יט) וכשם וכו' חוזר למעלת ירושלם שכשם שהוא מקום לבעלי הצלם והדמות פי' לצדיקים גמורים ולב"ת כן נתייחדו בו הידיעה והבחירה מתחילה קודם קטרוג הירח שהיו ת"ת ומלכות דבוקים כאחד וכן היה מקום הידיעה והבחירה צלם ודמות כנז' לעי' פ"ב והיתה ירושלים מוכן לזה להיותה נגד מלכות ירושלים של מעלה כידוע

**יד יהודה • כ**

(כ) כטעם עתה ידעתי שזכרנו בחלק הקודם פ"י עתה בעקדה זו ידעתי שנתפשטה הידיעה בהוה וע"ש

**יד יהודה • כא**

(כא) וגם זה וכו' ר"ל ועוד יתפרש כן לפי דרכינו והיינו שאברהם אמר כן להיותו עומד בהר המוריה שהוא מכון נגד ירושלים של מעלה

**יד יהודה • כד**

(כד) אך ממיעוט הירח וכו' מוסב למ"ש לעיל שנתייחדה מתחלה בירושלים הידיעה והבחירה והיה זה קודם קטרוג הירח שהיו המאורות דבוקים כאחד כמו שנתבאר במי חכ"ם? ח"א פ"ה אבל לאחר הקטרוג נתמעטי הירח בסוד הבחירה ונעשית רחם לפועלים והוצרכה הבחירה **[חסר]** טוב ורע ועיין במאמר המדות מ"ד

**יד יהודה • כז**

(כז) לדור הפלגה שאמרת השם יתברך לעי' בסדר?

**יד יהודה • כח**

(כח) וימתחי? ראה ויתר גוים שדרשו ראה שלא קיימו ז' מצות שלהן עמד והתירן והטעם שגם בשעת הכושר אין כוונתן אלא להנאת עצמן

**יד יהודה • כט**

(כט) אמנם לבני שאין מדתן לעבוד ע"מ לקבל פרס כהאי ירונו? וגו' וזהו ג"כ מש"ה אם לא ביד חזקה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם

**יד יהודה • כט • המשך**

**יד יהודה • ל**

(ל) והוא טעם שאמר הקב"ה לירח לאחר שקטרגה לכי ומעטי את עצמך ואח"כ פייסה ואמר לה ליקרו צדיקים על שמך כדאיתא שם ס' ע"ב והיינו שהיה המיעוט גם מצד בחירת הטוב שיהיה שתהא? גם בחירה זו שלא לשם שמים וזהו מעטי את עצמך דייקא והיה כוונת זה הפיוס שהצדיקים הבוחרי' בטוב לשם שמים יקראו על שמך

**יד יהודה • לא**

(לא) בשני המאורות והוא במי חכ"ם? ח"א מפי ה' ואילך וע"ש

**יד יהודה • ג**

(ג) עם העורי' והפסחים מפרש הרב כוונת מש"ה וילך המלך ואנשיו ירושלם אל היבוסי יושב הארץ ויאמר לדוד לאמר לא תבא הנה כי אם הסירך העורי' והפסחי' לאמר לא יבא דוד הנה וילכוד דוד את מצודת ציון היא עיר דוד ויאמר דוד ביום ההוא כל מכה יבוסי ויגע בצנור ואת הפסחי' ואת העורי' שנאוי נפש דוד וגו' (שמואל ב' ה') ואמר שהעורי' והפסחי' היו שתי כחות הטומאה והענין משלו חכמי' בפי חלק גבי גוף ונשמה ליום הדין משל למלך שהיה לו פרדס והושיב בו שני שומרים א' חגר וא' סומא וכו' מה עשה הרכיב חגר על סומא ודן אותן כאחד וכו' והיינו שגם המשל אמת ולהבין משל ומליצה הכוונה על שתי כחות הטומאה **[חסר]**

**יד יהודה • ד**

(ד) **[חסר]**

**יד יהודה • ח**

(ח) כטעם כפל לשון מות תמות שנאמר לאדם הראשון שלמדנו לעיל חלק ג' פרק ה' **[חסר]**

**יד יהודה • יד**

(יד) ולא הוצרך וכו' **[חסר]** ויגע למעלה בצנור הרצון חפץ בכך באופן שהמכה יבוסי הוא שליח הרצון שאין דבר למעלה ממנו והשפע בעה"ז ממילא נמשך שיהיה לרחם ולחסד

**יד יהודה • יח**

(יח) ועדיין הנם שאורישם דוד **[חסר]**

**יד יהודה • כב**

(כב) כי אמנם וכו' **[חסר]**

**יד יהודה • כג**

(כג) וכתיי ידע וכו' (דניאל ב') **[חסר]**

**יד יהודה • כה**

(כה) והכפרה **[חסר]**

**יד יהודה • כו**

(כו) ואולם וכו' הנה זה מבאר הרב שיש ב' מיני בחירה הא' שיבחר בטוב וימאס ברע לאהבת עצמו כדי שייטיב ה' עמו **[חסר]** הבחירה הב' הוא שיבחר האדם בטוב מצד כי כן חפץ ה' ומכוון לעשות רצונו יתי בלבד מבלי פנייה להפרס? **[חסר]** השבט מוסר כי את אשר יאהב ה' יוכיח ובחירה הזאת אינה מוחלטת כהראשונה כי כבר מסר לו מצד הבחירה לבחור בהפך

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק ה

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט

**יואל משה**

אם בתכלית ההתיחדות כו' צ"ל הקדמה ממאמר עולם קטן דבעולם האצילות אף שנקרא שם שם אלהים בבי"נה ומל"כות הוא בדרך שאלה כי אלהים בעצמו אינו מתראה רק ע"י שם הוי"ה דהוי"ה מלא ההי"ין כזה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה הנעלם הוא ה' אותיות כנגד שם אלהים שהוא ה' אותיות נמצא שהנעלם משם הוי"ה מקור לשם אלהים וזהו סוד ה' קשרים בציצית ועיין בחיי שכתב בסופו מה שאמר על ד' מלכים את החמשה וסיים שם ה' הוא אלהים ודוק שם ושכן בעולם האצילות הוא צלם לבדו מתגלה ואלהים שהוא כנגד דמות אינו מתגלה כלל ובעולם הבריאה יש התגלות יותר ושם אלהים שהוא כנגד הדמות אבל מ"מ שם הוי"ה שהוא צלם מתגבר עליו וע"כ נקרא עולם הכסי"א ג' אלהים ולפי שהוא עלמא דדכורא לכן הוי"ה גובר: ובעולם היצירה אלהי' גובר שהוא דמות אבל מ"מ היה מתגלה ג"כ שם אך שדמות שהוא אלהי' מתגבר עליו מחמת שמתחיל עלמא דנוקבא ובעולם העשיה שהוא כולו מעלמא דנוקבא אינו מתגלה כי אם בכלילות אלהים שהוא דמות: הקדם שניה כי באצילוי שם הארות איקונין ראשונה נפ"ש רוח נשמה חי' יחידה והו נקרא נשמתא לנשמתא מערכה עליונה צלם העליון ויש עוד מדריגה למטה מזה נקרא איקונין שניי' דיוקן דמ"ות עליון והיינו נפש מעשיה רוח מיצירה נשמה מבריאה ויש עוד מדריגה ג' נקרא צלם תחתון כולל ב' צללים כטעם

**רמ"ע מפאנו**

במאמר נעשה אדם (בראשית א, כו). פירשו חכמים בבראשית רבה, "בלבו נמלך, במלאכי השרת נמלך, בנשמותיהם של צדיקים נמלך, במעשה שמים וארץ נמלך". ולחז"ל הכל אמת, כי נסתכל בכל דרכי השמוש לצלם ולדמות, אם בתכלית ההתיחדות כמו שנזכיר, ועל שלמות הנהגה זו בלבו נמלך, ובמשול הצלם על הדמות במלאכי השרת נמלך, כטעם החיות הנושאות את הכסא לא בעמל ולא ביגיעה, אלא הכסא שמח ונושא את נושאיו כנודע. ובממשלת הדמות, שבעלי תשובה מתחבבים בו והצלם עמו, בנשמותיהם של צדיקים נמלך, שהוא סוד הדיוקנין אשר לכל אחד ואחד כמבואר במאמר הנפש. או יפורש בנשמותיהם של צדיקים נמלך, על איקונין ראשונה שבארנו שם, ויהיה זה בממשלת הצלם על הדמות, ובמלאכי השרת נמלך בממשלת הדמות והצלם עמו במלאכתו, והוא יותר נכון יעויין שם בפרק ט"ו. ובמשול הדמות לבדו במעשה שמים וארץ נמלך. בא וראה כי בהתיחד האל יתברך לברא את האדם בעצמו ובכבודו, אז בלבו נמלך וברא אותו בצלמו, והדמות לא הוה סליק בשמא כלל אלא גם הוא נכלל בשרשו, והוא טעם כפל הפסוק שאמר בצלם אלהים ברא אותו. וכשנמלך בנשמותיהם של צדיקים אמר נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, ומטעם ההמלכה במלאכי השרת נאמר בלידתו של שת, בתוקף תשובתו של אדם הראשון, ויולד בדמותו כצלמו (בראשית ה, ג). ומן ההמלכה במעשה שמים וארץ נאמר ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו (בראשית ה, א). כטעם ביום אכלך ממנו

**יואל משה • המשך**

וכמו הצללי הוא לבוש נשמה אתדבק' בגוף צל א' הוא לבוש רוח וצל אחד לבוש נפש כדי שיתדבקו אלו החלקים דיבוק גמור לפי שא' דק מחבירו וצריך לאמצעי ויש מדריגי' ד' נקרא רוח חיוני נפש המרגשת וצומחת ודומם וזה נקרא דמות תחתון הרי צלם עליון וצל' תחתון ודמות עליון ודמות תחתון ד' מדריגות עיין פי' י"ב איך האורות מקיפין ואו': בלבו נמלך הוא שכינה בסוד ויתעצב אל לבו והיא מדריגה העליונה שאף הדמות בצלם חשב ואלהים נכלל בהוי"ה והוא נקרא תכלית ההתיחדות שלא נתגלה שם אלהים כנ"ל: ובמשול הצלם כו' הוא בעולם הבריא' ששם מתגלה שם אלהים אבל הויה מושלת עליו במלאכי השרת נמלך: הם החיות הנושאות את הכסא כי עולם הבריאה עולם הכסא הוא: ובממשלת הדמו' הוא עולם היצירה שמו של אלהים שהוא דמות על הצלם הוא הוי"ה אבל עכ"פ הוי"ה עמו: בנשמותיהם של צדיקים נמלך והוא להפך כי המלאכי שרת הם בעולם היצירה ע"כ אמר או יפורש בנשמותיהם של צדיקים על איקונין ראשונה בממשלת הצלם על הדמו' ומ"ש ראשוני אע"פ שהוא שנייה י"ל דגבי אדה"ר שהוא יציר כפיו דק"בה נחשב לאיקונין שנייה אבל אצלנו הוא איקונין ראשונה ועיין פי' י"ד ותבין זה בפירש: ובמלאכי שרת כו' בממשלת הדמות כו' הוא עולי היצירי' עולם המלאכים: והוא יותר נכון כו' פי' כי לפי זה יהיו המלאכי שרת במקומן ביצירה

### יואל משה • המשך

וא״צ לדוחק שהחיות נושאות את הכסא כו׳ כנ״ל: במעשה שמים וארץ כו׳ הוא עולם העשיה בכפל הפסוק כו׳ ר״ל שמורה על דמות הנכלל בצלם וזהו בצלם אלהים דייקא: בנשמותיהם של צדיקים כו׳ פי׳ לפי הבי׳ שאמרנו לעיל שהוא רמז לעולם הבריאה אמר בצלמינו כדמותינו צלם מושל על הדמות ויולד בדמותו וכצלמו הדמות מושל על הצלם בעולם היצירה: כדמות אלהים וכו׳ צלם נכלל בדמות: ביום אכלך כו׳ ר״ל כמ״ש כאן ביום ברוא באותו יום עצמו נמכר למערכי בעולם העשיה וזהו עשה אותו דייקא וה״כ נרמז במות תמות שניתן תחת הטבע להיות נידון דבר יום ביומו: דאסמכיה קרא כו׳ פי׳ קרא של ביום ברוא נסמך אל זה ספר תולדות אדם כו׳ לומר ולספר מדת ימיו של אדם שגרם החטא שביום שנברא המלכה מלשון נמלך: ורבנן אסמכינהו כו׳ פירשו חז״ל שדרשו בלבו נמלך כמ״ש בנשמותיהן של צדיקים במעשי שמים וארץ הכל ע״פ נעשה אדם כמ״ש בריש הפי׳ אע״פ שכל אי׳ דרש פסו׳ בפני עצמו בצל׳ אלהים וכל שאר פסוקי׳ שהבי׳ לעיל אבל זה הוא בנין אב: ובו הסכימה פי׳ בצלם וכדמות הסכימה דעת הנברא שהם הנשמות לדעת העליונה: שיהא הצלם עצמו כו׳ שאמר בצלמנו בבית והדמות בכ״ף הדמיון כדמותנו בכ״ף: אלהים אתם ברישא כנגד צלם והדר בני עליון כנגד דמות כי כנגד בני עליון אלהים יותר במעלה וכנגד הוי״ה נקרא דמות כדלעיל: להלן בפי׳ נח כו׳ שנא׳ בצלם אלהים ברא את האדם משא״כ בפסוק הנאמר בבראשית בצלם אלהים ברא אותו איכא למדרש עדיף דהיינו שאלהים נכלל בצלם ואינו יתגלה דמות כלל כדלעיל ותנא דמתניתין לא אייר בזה שכר גדול כי עין לא ראתה כו׳ משא״כ פסוק שהבי׳ ופי׳ שם נח בתרתי מיירי בצלם

### יד יהודה • ב • המשך

ודמות לשם אלהים וכפי מערכת שני המאורות הגדולים הללו היה על ד׳ בחינות כנגד ד׳ עולמות אבי״ע בתחלה היה בבחינת יחוד גמור שהוא בעולם האצילות כי ה׳ הוא האלהים והשנית היה בחינת ממשלת הצלם על הדמות שהוא בעולם הבריאה ששם אלהים מתגלה שם שכן אימא עלאה מקננת שם בתלת

מות תמות (בראשית ב, יז). שנמסר אל המערכה ביום ברא ממש, ועל הדרך שבארנוהו במאמר הנפש ריש פרק כ״א. והיינו דאסמכיה קרא לספר תולדות אדם, איידי דבעי מימר מדת ימיו מה היא, דמרישא נמי, הנה כי כן גרם החטא ביום תולדות להיות סוף אדם למות, אבל בלידתם של קין והבל לא הוזכר מכל זה כלום, ולא חלה בהם המלכה כלל, לא דברה תורה במתים מעקרא, ורבנן אסמכינהו לכל ההמלכות הללו לפסוק נעשה אדם, שהוא בנין אב לכלל הנושא, ובו נזכרו צלם ודמות בפירוש, ובו הסכימה דעת הנברא שהוא כולל נשמות הצדיקים לדעת העליונה. וידענו עם זה מה יקר מאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, לפי הפשט הנגלה, שיהיה הצלם עצמו והדמות בדמיון, כטעם אני אמרתי אלהים אתם ברישא, והדר בני עליון כלכם (תהלים פב, ו). כדכתיב אדמה לעליון (ישעיה יד, יד). והיו אז הצלם והדמות ראוים לרדות בעליונים ובתחתונים, ועלה תנינן חביב אדם שנברא בצלם. ומייתי קרא דכתיב להלן בפרשת נח, דאילו צלם לחודיה דפרשת בראשית, איכא למדרש ביה דעדיפא מנה כדאמרן, ותנא לא איירי ביה, כי עין לא ראתה אלהים זולתך. והתם בפרשת נח גלי קרא דבתרתי מיירי, דהיינו צלם ודמות, באמרו תחלה שופך דם האדם באדם (בראשית ט, ו). שיצדקו בכפל זה כל הפירושים הנאמרים באמת, לכפל המיתה שהותרה בה אבינו הראשון כדלעיל בחלק ב׳, וקרוב לשמוע כי לבנים שהם צדיקים גמורים השנון גדול בהחלט, והיא החמדה הגנוזה, שבה ישמח ישראל בעושיו, כי הא דתנינן חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. ולעבדים שהם בעלי תשובה המעשה גדול בהחלט, וכאן חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה, ואמר אחר כך שבו נברא העולם, להורות על סדורו בדברים המפורשים בלבד, כי הנסתרות ממנו לה׳ אלהינו, וכלי אומנותו בהן החמדה עצמה, והכל מבואר בפרשת ה׳ קנני ראשית דרכו, דוק ותשכח:

### יואל משה • המשך

ובדמות באמרו תחילה שופך דם כו ובדמות שייך קצת מות ע״ד רגליה יורדות מות: כל הפירושים כו׳ הוא מ״ש בחלק ב׳ פ״ה וטעם הכפל שהיד הותחל כו׳ ע״ש כן ג״כ שופך דם האד׳ כאדם בעודו בעולם מת הוא בכל יום והוא מכח דמות התחתון רוח חיוני: השנון הגדול כו׳ פי׳ הלימוד והעיון הגדול הוא מהמעשה ע״פ הקדם מלימודי האר״י ז״ל דביום א׳ צריך לתקן יותר במחשבה כי הוא כנגד עולם הבריאה וביום ב׳ בדיבור כנגד היצירה וביום ג׳ במעשה כנגד עשייה וע״ז אמר עת לעשות ליי׳ הפירו תורתי כי מתחלה לא היו צריכים במעש׳ כ״א בדבור בע״פ אבל עכשיו אחר החטא הוצרכנו לתקן במעשה ובכתיבה וזהו אכתוב לו רובי תורתי אך כמו זר נחשבו אחר החטא ע״כ הוצרך והוכרח הכתיבה ותיקון במעשה והנה צדיק גמור אין פגמו מגיע אלא עד עולם הבריאה ולכן מתקן במחשבה עיין כמ״ש לקמן פי׳ עשירי מסוד המחשבה והבע״ת במעשה כנגד עולם העשייה: חמדה גנוזה כו׳ לאפוקי כלי חמדה הוא הנגלה כדלקמן ריש פר׳ ו׳: סדורו כדברי המפורשים כו׳ פי׳ שהוא מנהגו של עולם בנגלה וסדורו וישובו אלמלא דין אמת ושלום לא היה העולם מתקיים לאפוקי הנסתרו׳ במנהג העולם כגון ידיעה ובחירה צדיק ורע לו הם מבוארים בסוד התורה שהיא החמדה וכוונת המחב׳ לבאר המשנ׳ חביבין ישראל שנקראו בנים למקום הוא כנגד צלם כנ״ל וחביבין שניתן להם כלי חמדה הוא הדמות מדריגת העבד:

### יד יהודה • א

(א) במאמר נעשה אדם וכו׳ חוזר הרב לענין הצלם והדמות שהתחיל בו ריש המאמר

### יד יהודה • ב

(ב) כי נסתכל וכו׳ כבר נתבאר בפרק א׳ שהצלם כנוי להויה

### יד יהודה • ב • המשך

ספירן עלאין ועל כן נקרא עולם הכס״א שהוא בגימטריא אלהים ומ״מ הויה גובר שם והגי׳ היה בחינת ממשלת הדמות על הצלם שהוא בעולם היצירה ששם אלהים גובר שם שכן אימא תתאה מקננת במטטרון ובחינה הרביעית היה ממשל הדמות לבדו שהוא בעולם העשי׳ שכל עיקרא מדינא אתיא וגם שם כל הדינין

**יד יהודה • ב • המשך**

תקיפין ושם אלהים מתגלה לבדו והויה נכלל בו ומפר' הרב שארבע ההמלכות הנז' בב"ר הי' כנגד ד' בחינות הללו ויתבאר לפנינו

**יד יהודה • ג**

(ג) ועל שלמות הנהגה זו שבעולם האצילות נמלך בלבו שהוא כנוי לאצילות ממנו תולדות חיים לכל הנאצלי' והנפרדי' כמבואר לעיל ח"א פ"ג

**יד יהודה • ד**

(ד) ובמשול הצלם בעולם הבריאה ע"ז אמרו במלאכי השרת נמלך ומה דקרי הכסא בשם מלאכי השרת היינו משום שהכסא הוא משרת לקונו ונושא את נושאיו :

**יד יהודה • ה**

(ה) ובממשלת הדמות בעולם היצירה שב"ת שהם כנגד הדמות כנז' בפ"א מתהפכים בזה ושם שם נשמות צדיקים רבה ע"ז אמרו בנשמותיהן של צדיקים נמלך והכונה בזה בדיוקנין של כל א' וא' הכוללין גם ב"ת

**יד יהודה • ו**

(ו) או יפורש שאומרם בנשמותיהן של צדיקים נמלך בכונה על צדיקים ממש וכבחינת איקונין ראשונה כפי מה שנתבאר במאמר הצלם ובמאמר עולם קטן וכשארי דוכתי שם נשמות די איקונין הראשונה היא מעולם האצילות הכוללת כל ה' חלקי הנשמה נפש רוח נשמה חיה יחידה שהיא כוללת ג' דיוקני דאצטלמנא ואיקונין התחתונה נפש רוח נשמה ומתפשטין מג' עולמות בי"ע נפש מעשיה רוח מיצירה נשמה מבריאה אלא שזאת כוללת נפש ורוח הטבעיות היא נפש חיונית ע"ש והגם שאיקונין הראשונה הוא מהאצילות מ"מ לא היתה התגליה אם בדרך התמעטות בהשתלשלות עולמות ההם בבחינת ממשל' הצלם על הדמות כמו בבריאה ולפי"ז מה שאומרו במלאכי השרת נמלך הוא כנגד עולם היצירה שהוא עולם המלאכים

**יד יהודה • ז**

(ז) והוא יותר נכון שלפי"ז יפורש בנשמותיהן של צדיקים ובמלאכי השרת על הצדיקים ומלאכי השרת ממש ולא נצטרך לדחוק ולפרשם על הכסא ועל הב"ת

**יד יהודה • ח**

(ח) ובמשול הדמות לבדו שהוא בעולם העשיה זהו אמרו במעשה שמים וארץ נמלך

**יד יהודה • ט**

(ט) בא וראה טעם זה מיושב מה שפעם הזכיר בבריאת האדם הצלם לבדו ופעם הדמות לבדו ופעם מזכיר שניהן והקדים הצלם ופעם הקדים הדמות והיינו כנגד ד' בחינות הנז'

**יד יהודה • י**

(י) והוא טעם כפל בפסוק שאחר שאמר ויברא אלהים את האדם בצלמו חוזר עוד בצלם אלהים ברא אותו לרבות הדמות שנכלל בצלם

**יד יהודה • יא**

(יא) וכשנמלך בנשמותיהן של צדיקי' לפי הפירוש הב' הקדים הצלם לדמות שכן הוא בעולם הבריאה שהויה גובר שם

**יד יהודה • יב**

(יב) ובטעם ההמלכה במלאכי השרת בעולם היצירה ששם אלהי' גובר ע"כ הקדי' הדמות והי' זה בטעם הצרי"י תשובה וב"ת מתהפכים בזה כנז'

**יד יהודה • יג**

(יג) ומן ההמלכה במעשה שמים וארץ שהדמות מושל בעולם העשי' ע"כ הזכיר הדמות לבדו בפסוק ביום ברוא וגו'

**יד יהודה • יד**

(יד) כטעם ביום אכלך ר"ל שאותו יום ברוא יהי' כפירוש ביום אכלך שבאותו יום יעבור תחת מערכת ומזלות הטבעיי' וזה מיתתו והי' זה באותו היום שנברא אף בלא חטי' בראו אלהי' לבדו שם הדינין אלהי' פשו תחתיו שהיו הדינין תקיפין בו ונמסר למערכה

**יד יהודה • טו**

(טו) והיינו דאסמכי' וכו' ר"ל דלכאורה קשה בפסו' זה ספר תולדות אדם ביום ברוא וגו' ויחי אדם וגו' דלא היה לו לומר אלא זה ספר תולדות אדם ויחי אדם וגו' ולמה הפסיק באומרו ביום ברוא אלהי' דמאי אתא לאודעינן שכבר הזכי' את האדם אלא לפי מה שאמרנו ניחא דכשבא הפסוק להזכיר מתת ימיו של אדה"ר מקדים זה ספר תולדות אדם ביום ברוא באותו יום שנברא גרם כן שכלה ימי' בעולם

**יד יהודה • טז**

(טז) אבל בלידתם וכו' ר"ל מה שלא הזכיר הכתוב בקין והבל שנולדו בדמותו כצלמו כמו גבי שת היינו משום שהיו מעותדי' למיתה מתחלה כידוע :

**יד יהודה • יז**

(יז) ורבנן הגם שבפסוק נעשה אדם לא נזכר אלא בחינת ממשלת הצלם על הדמות מ"מ הסמיכוהו לכל ארבע ההמלכות לפסוק זה מהטעמים הללו להיותו בנין אב לעיקר ההמלכה כאומרו נעשה ועוד טעם שבפסוק הזה

**יד יהודה • יח**

(יח) נזכרו שניהם הצלם והדמות משא"כ בשארי הפסוקי' לא נזכר גבי אדם עצמו אלא אחד מהן ושלישית משום שבפסוק הזה כל הכוונה לומר

**יד יהודה • יט**

(יט) שהסכימה דעת הנברא ר"ל כסא ומלאכי השרת ונשמותיהן של צדיקים לדעת השי" שיעשה אדם

**יד יהודה • כ**

(כ) לפי הפשט הנגלה שאמר בצלמנו מצד כל נשמתו של אדם שהיא חלק אלוה ממעל וקרי בצלמנו על השי" עצמו ואמר כדמותינו מצד נפש המדברת המשכלת הנכללת בעצמותו של אדם וזה דומה בזה למלאכי השרת וקרי כדמותינו על המלאכים והנה אמרו בצלמנו בבי"ת וכדמותינו כב"ף הדמיון וזה תואר יקר ונכבד מאד

**יד יהודה • כא**

(כא) כטעם הכתוב (תהלים פ"ב) אני אמרתי אלהים אתם בצלמנו והיינו בצלמנו ברישא והדר ובני עליון בדמיון שכן **[חסר]** לשון הדמיון כדכתי' אדמה לעליון

**יד יהודה • כב**

(כב) בעליונים ובתחתונים הצלם בעליונים והדמות בתחתונים וכדמסיים בפסוק נעשה אדם וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל הארץ דגת הים הן פמליא רבה וזוטי ועוף השמים הם המלאכים :

**יד יהודה • כג**

(כג) ועלה תנינן בפ"ג דאבות חביב אדם שנברא בצלם וכו' שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם

### יד יהודה • כד

(כד) דתנו צלם לחודיה וכו' ר"ל דאלה הו"ל להביא הפסוק ויברא אלהים את האדם בצלמו הכתיב בתחלת בראשית היינו משום שהתנא מיירי מכלל נשמת אדם שהיה בצלם אלהים כפי פשוטו ולא מהאיקונין הראשונה שבעליונים שתלויות בנרמז בפסוק ויברא אלהים את האדם בצלמו שעין לא ראתה וגו'

### יד יהודה • כה

(כה) והתם וכו' ר"ל ואל תקשה דמהאי קרא מיירי ג"כ מאותן החטאים כנז' שזה צ"ל דע"כ מיירי נמי בתם מדעתו' דהכי גלי לן רישא דקרא שאומר שופך דם האדם והיינו ה' כנגד הצלם וה' כנגד הדמות והכונה על חלקי נשמה שבהסתלקה ה' מהן ישאר הנפש חי כמו שנתבאר לעיל ח"ב סי' מ"ו וע"כ זה כתיב ג"כ באדה"ר כפל מות תמות ע"ש כי כל אותן הפירושי' הנז' שם שייכי' ג"כ כאן אי מכאן רמזנו שאדם כאשר נהרג שהוא אדם חי מצד הנשמה הרי הצלם ודמות שניהם כרמזי' בזה

### יד יהודה • כו

(כו) וקרוב לשמוע וכו' מפרש הרב כאן מ"ש עוד שם באבות חביבין ישראל שנקראו בנים למקום וכו' חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם וכו' ע"פ מה שאמרו רז"ל ספ"ק דקדושין אם תלמוד או המעשה גדול ודעתו שלגבי צדיקים גמורים ודאי תלמוד גדול והיינו מצד חלק הנסתר ובזה מיירי הרישא חביבין ישראל שנקראו בנים ולגבי ב"ת המעשה גדול

### יד יהודה • כו • המשך

ובזה מיירי הסיפא שמ"ש כלי חמדה כנוי לתורה מצד הנגלה שהוא לצורך המעשה ועיין פ' הסמוך :

### יד יהודה • כז

(כז) והוא החמדה הגנוז' שאמרו ז"ל בפ"ט דשבת שאמרו המלאכים לפני הקב"ה חמדה גנוזה לך וכו' והיינו התורה מצד הנסתר

### יד יהודה • כח

(כח) ואמר אח"כ שבה נברא העולם הכוונה על הסדר וישובו של עולם שהוא כללו נגלה בתורה הנגלה שהוא מעמיד ומקיים העולם אבל אין הכוונה על העולם עצמו כי לא היה כלי אומנתו של הקב"ה בבריאת העולם אלא החמדה עצמו ולא הכלי חמדה כמ"ש לעיל ח"ב פי"ד :

### יד יהודה • כט

(כט) כתי' ה' קנני (משלי ח') ושם עד והייתי אצלו אמון וגו' מדבר מחמדה הגנוזה קודם שנברא העולם ובה ברא הש"י את העולם ואמר אח"כ משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם מצד הכלי חמדה וקל להבין :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ד — פרק ו

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז

### יואל משה

וידבר משה אל ה' שאין דרך כבוד כלפי מעלי' לומר שדיבי' אל ה' ע"כ יש הפסק בזקף קטן וידבר משה בינו לבין עצמו וממילי' נשמע אל ה': צורך הכרזה כו' פי' שבקש שיפקוד איש ופרנ' על העדה ואין מעמידין פרנס על הצבור אא"כ מכריזין מלמעלה והוא א' מג' דברי' שבי' הק"בה לבדו וסי' פ"שר פר"נס ש"בע ר"עב: וגבי אהרן אף בדבר ה' אליו יש זקף קטן להפסיק כי עם משה דבר פנים בפני' לא עם אהרן וכן ויחל משה חסר הטפחא להפסיק כי אין דרך כבוד כנ"ל: ומניה וביה כו' פי' מן הנגלות החזיר תשובה למ"ה מה כתיב בה לא תרצח כו' אף שבנסתר כל התורה שמותיו של הק"בה ויש לה אותיות צרוף אחר: ותלונתם היה על הנסתר שהיה חמדה עצמה לא כלי חמדה באמרם חמדה גנוזה שיש לך מו' ימי בראשי' אע"פ כן הואיל משה באר כי הלימוד הוא המעשה והכל בשביל ישראל אפילו הסודות: והא דתנן כו' פי' וכאן משמע להיפך שהלימוד הוא יותר

### רמ"ע מפאנו

הא למדת כי חמדה לחוד וכלי חמדה לחוד ועליהן תנן משה קבל תורה מסיני לא אמר את התורה שלא על עצם התורה ונסתרה הדברים אמורים דלא שייך בה לשון קבלה או מסירה אלא השגה שכלית אמנם בסיני היה עוסק בחמדה עצמה ולא הורשה למסור אותה לאחרים כדאיתא בספרי ואותי צוה ה' בעת ההיא דברים צוה אותי לאמרם ביני לבין עצמי והוא טעם וידבר ה' אל משה מה שיאות לו לבדו עמיקתא ומסתרתא לאמר מה שישנו בלך אמור. וכן בפרשת יפקוד ה' אלהי הרוחות כתיב וידבר משה אל ה' מה שדבר לכבוד שמים לאמר מה שיש בו צורך ההכרזה בבית דין של מעלה שבלעדיה אין ממנין פרנס על הצבור למטה ואין להתעלם ממה שדקדק בעל הטעמים בפסוק וידבר ה' אל משה לאמר בכל מקום שהוא שאין בו טעם מפסיק זולתי טפחא במלת ה' אבל בפסוק וידבר משה אל ה' לאמר יש זקף קטן במלת משה וטפחא תחת ה' וכמוהו וידבר ה' אל אהרן לאמר וכן וידבר ה' אל יהושע לאמר יש זקף קטן אצל ה' וטפחא גבי אהרן וגבי יהושע.

### יואל משה • המשך

במעלה שנקרא צלם והמעשה דמות זה נסתר וזה נגלה: יובן כו' פי' כי עקר מל' שורש הדבר והלימוד הוא הנטיעה: בתיקונים כו' פי' כי הו' שבשם הוא איבא דאילנא וה' ראשונה ג' קוים כמו ענפים לכאן ולכאן והו' הוא הגוף כנוטריקון ענף ענף גוף פ"ר"ה אחרוני מלכו' יתי היא עיקר והשורש ושורשי' ג"כ נוטי' בארץ לכאן ולכאן ג' קוים: המודה בשאר אותיות ולא בה פי' בה' אחרונה כפר בעיקר: שהשנון לעצמו פי' הלימוד והעיון ע"י משה פני חמה: מופקר בארץ הוא המעשה שהוא הנגלה מסר ליהושע והיא נר מצוה משא"כ משה תורה אור ופני יהושע פני הלבנה: נזקקים למעשה בראשית כו' כי צריכין אנו לתקן עולם העשיה ע"כ מוכרחים אנו לבטל הלימוד בשבילה לפעמים: עד שיושלם התיקון כו' והוא לעתיד שיהיה כולם לעם א' כמ"ש לקמן פרק י"א תיקון הכולל: דאי לדידי כו' פי' שלומד לעצמו כו' ובא לפרש מה שהקשו המפרשים הלא הוא המעש' מצד התכלית

**יואל משה • המשך**

ותירץ שבסבה פועלי שהלימוד גורם הוא גדול וזהו מעשיו מרובים מכח חכמתו הוא הלימוד המביאו: כולהו איתנהו ביי פיי דלפעמים פיי שהוא ת"ת הנשפע מבינה שנקראת אלהים או שהוא בעלה דמטרוניתא כמ"ש לעיל פ"ב שהוא איש ואלהים בן ועבד כולם צדקו יחדיו:

**יד יהודה • א**

(א) הא למדת וכו' מחובר לסוף פרק הקודם

**יד יהודה • ב**

(ב) ועליהן על הכלי חמדה :

**יד יהודה • ג**

(ג) לא אמר את התורה שהוי מצד הלשון להורות שלא מיירי מהחמדה עצמה אלא מכלי חמדה שקבל לצורך אחרים שידעו מה לעשות ומסרה ליהושע ולא לצורך עצמו כי לא היה צריך להעלות נשמתו על ידי מעשים הטובים למדרגה יותר גבוה כמו שנתבאר לעיל חלק ג' :

**יד יהודה • ד**

(ד) אמנם בסיני ר"ל שאף שאמר גם כן מסיני ולא בסיני כי הכלי חמדה קבל מסיני והוליך לצורך אחרים ובסיני היה עוסק לבדו בחמדה עצמה :

**יד יהודה • ה**

(ה) והוא טעם מ"ש וידבר ה' אל משה לאמר ודרשו לאמר לישראל שאין הכוונה שמשה וישראל שוים בדיבור שהוא אומר לכל א' מה שראוי לו למשה בנסתר ולישראל בנגלה

**יד יהודה • ו**

(ו) וכן על יפקוד וכוי שדרשו ז"ל שאין ת"ל לאמר אלא שאמר משה השיבני אם אתה ממנה עליהם פרנסים אם לאו והיינו מפני שהוקשה להם מלת לאמר שגם אין לפרש כאן להורות לאחרים ולדרכנו היתה הכונה לאמר לב"ד של מעלה להכריז עליו שהיה משה מדבר אל ה' מה שיאות לו ממינוי הפרנס תלויה על הכרזתו לב"ד של מעלה כי זה א' מני' דברים שאמרו רז"ל בפ"ק דתענית שהקב"ה מכריז עליהן :

**יד יהודה • ז**

(ז) ואין להתעלם וכוי כי מפסיקי הטעמים שבפסוק וידבר ה' אל ובפסוק ויחל משה את פני ה' אלהיו חסר הטפחא מלפני האתנחתא שלא כמנהג ורבים כן והרגיל עמנו גם בנגון טעמים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות יבין את כל אלה ודומיהם העצומים והרבים בפשיטות גמורה לפיכך תספיק לו הערה. והוא מבואר נגלה שאין למשה עסק בעצם עם כלי חמדה אלא לצורך אחרים שקבל אותו בפקדון ומסרו ליהושע ומניה וביה החזיר תשובה למלאכי השרת אף על פי שהיתה תלונתם על החמדה עצמה שעם זה הואיל באר כי השנון הוא המעשה ושהכל בשביל ישראל לעתים מזומנים וכטעם אראנו נפלאות שזכרנו בסוף החלק השני. והא דתנן לא המדרש הוא העקר אלא המעשה יובן עם מה שאמרו בתקונים עקר דארבע אתוון ועשר אתוון איהי מלכות שמים ואמרו כי המודה בה ולא בשאר אותיות מקצץ בנטיעות והמודה בשאר אותיות ולא בה כופר בעקר ומזה למדנו שהשנון לעצמו תורה אור פני חמה מטע ה' להתפאר ועקרו מופקד בארץ נתן לבני אדם לעשות ענף ולשאת פרי והוה המעשה נר מצוה המסור לדור דור ודורשיו מבאי הארץ שבה עקר קיום המצות ותחלת הנהגתן מיהושע פני לבנה. ולפי שהטובים והכשרים שבנו יחשבו בעלי תשובה מעטיו של נחש כמו שזכרנו בפרק א' כי על כן אמר הנביא ונהי כטמא כלנו ולפיכך אמרו בירושלמי כי במקום שיש לחוש ללמוד שיתבטל המעשה בשבילו אז נזקקין למעשה ומבטלים הלמוד מפניו ושנון ערוך הוא גם בבבלי בפרק קמא דמועד קטן מצוה שאי אפשר להתקיים על ידי אחרים מבטלין תלמוד תורה מפניה וכבר נודע כי הפסק הזוהמא מישראל לא יספיק לכלל המציאות עד שיושלם התקון לכל באי העולם לפיכך נמנו וגמרו למוד גדול שמביא לידי מעשה איך שיובן דאי לדידיה הרי המעשה הוא התכלית והמביא אליו גדול בסבה פועלת נקטינן מנה שאין מעשה גדול אלא כל זמן שהעיון מביא אליו והיינו דתנינן מעשיו מרובים מחכמתו שהם בהכרעת המאזנים מרובים מסבת חכמתו ועיונו שבו יושלם המעשה וכתיב בצדקתי החזקתי ולא ארפא מלמד שכל המוחזק במצוה אחת ונזדמנה לו אחרת אם הן שקולות יאחז צדיק דרכו והאחרת תתקיים על ידי אחרים דאי לא תימא הכי פשיטא וכי נחשדו כשרים להניח כשרותם חלילה ואי לאחריני דלמוד דידיה מביא

**יד יהודה • ז • המשך**

משה לאמר נבין ג"כ שאין למשה עסק בכלי חמדה וכדמסיק :

**יד יהודה • ח**

(ח) והרגילנו וכוי שגם בנגון מסביר הענין ועל ידו יבין כל אלה והיינו וידבר ה' אל משה אין זקף קטן על וידבר ה' שאין להפסיק בינו יתי לדבורו כי הוא יתי ודברו אחד בעצמותו וגם גבי אזן משה שומע לא היה דבר חוצץ ומפסיק בינו יתי לדבורו כדכתיב וישמע את הקול מדבר כי היתה נבואת משה באספקלריא המאירה והיינו מת"ת כמ"ש ע"ז פה אל פה וגו' וכמ"ש המחבר ח"ג סימן כ' ע"ש וזהו ביציאת דבור האדם בנבואתו כי להפסיק בין בי שמות כנז' משא"כ גבי וידבר משה ה' בא הזקף קטן על וידבר משה כי אין בשר ודם ודבורו ענין אחד וגבי אהרן ויהושע בא זקף קטן אצל ה' כי הגם שהש"י ודבורו בעצמותו אחד מ"מ לגבי אזן שומעת היה כח נבואתם באספקלריא שאינה מאירה והיינו ממלכות דרך השתלשלות מת"ת וע"כ להורות ע"ז בא הזקף קטן וגבי ואל משה טפחא כי אין להפסיק בו בין שני השמות

**יד יהודה • ט**

(ט) והוא מבואר וכוי ר"ל שלכך אין טעם אצל משה לאמר להורות בדבור שבכלים הנזכרים לאמר לישראל ולא לעצמו שאין לו צורך בו כמו שנתבאר משא"כ גבי אהרן ויהושע מפסי' בטפחא בין השמותם ואין טעם לאמר כי היה הדבור ג"כ לצורך עצמו

**יד יהודה • י**

(י) שקבל וכוי חוזר לבין שהזכיר לעי'

**יד יהודה • יא**

(יא) ומניח וכוי מכלי חמדה מחזיר התשובה למ"ש שאמרו מה כתיב בה לא תרצח וגו' כלום יצה"ר ביניכם כדאיתא בפ"ט דשבת

**יד יהודה • יב**

(יב) על התורה עצמה **[חסר]** כאומרו חמדה גנוזה יש לך וכוי

**יד יהודה • יג**

(יג) טעם זה שהשיג מכלי חמדה הורה לכם שהתלמוד גדול שמביא לידי מעשה כדאיתא שם בקדושין והכניסם בשביל ישראל והיינו

**יד יהודה • יג • המשך**

לעתיד מחוייבי לעי"ל בהיפוקי' אבל ותמלא הארץ דעה באור עליון

**יד יהודה • יד • המשך**

יתגלו נ' שערי בינה

**יד יהודה • טו**

(טו) שהזכרנו לעי' בסוף ח"ב ופ"ג

**יד יהודה • טז**

(טז) והא דתנן וכו' **[חסר]** דהמעשה יותר עקר מהטעם פירשו כמ"ש בתיקוני ובסוף זוהר בראשית עמוד ק"ץ וז"ל **[חסר]** כופר בעיקר והיינו במדת מלכות **[חסר]** ועקר והשארי הספירות הן ענפין וע"ד אמרו רז"ל לא המדרש העקר וכו' כי הלימוד הוא בת"ת והמעשה במלכות :

**יד יהודה • יז**

(יז) פני חמה כמ"ש ז"ל פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה והיינו דמשה פני ת"ת היה עוסק בחמדה עליונה כנ"ל

**יד יהודה • יח**

(יח) **[חסר]** כמש"ה **[חסר]** ולפי יהושע **[חסר]** פני המלכות

**יד יהודה • יט**

(יט) ולפי זכו וכו' חוזר לעי' למ"ש בפי' הקודם שלב"ת מעשה גדול :

**יד יהודה • כ**

(כ) וכי וגו' (ישעיה ס"ד)

**יד יהודה • כא**

(כא) בפ"ק דמ"ק (ד' ט') כתיב פלס מעגל רגליך וכל דרכיך יכונו וכתיב ארח חיים פן תפלס נעו מעגלותיה לא תדע ל"ק כאן במצות שא"א לעשותן ע"י אחרי כאן באלו שאפשר לעשותן ע"י אחרי הדר יתבי לה וקבעי לה כתיב יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה הא חפצי שמי ישוו בה וכתיב וכל חפצי לא ישוו בה ואפי חפצי שמי ל"ק כאן במצות שא"א לעשותן ע"י אחרי וכו' ופירש"י לענין ביטול תורה ועיין ברש"י שם

לידי מעשה על האופן מהשלמות שבארנוהו הרי הוא ממצדיקי הרבים ועלה ממדרגת בן להיות איש האלהים פרשנוהו בכל שמושיו למען תצדק וכלהו איתנהו ביה:

**יד יהודה • כב**

(כב) לפיכך נמנו וכו' בפ"ק דב"ק קיים אמרינן לימד לא אמרי' והאמר מר גדול ת"ת שמביא לידי מעשה הא למיגמר הא לאגמורי פירש"י מביא לידי מעשה אלמא מעשה עדיף למיגמר לעצמו מעשה עדיף אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה הלכך לימד לא אמרי' וכתבו התוספו' פירי' בקוני' אלמא מעשה עדיף וקשה לר"ת דאדרבה מכאן דייק בפ"ק דקדושין תלמוד גדול וכו' ואומר ר"ת דה"פ והאמר מר שהתלמוד מביא לידי מעשה וכיון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד דאי לא למד היאך קיים וכו' ומשני הא לאגמורי דלימד ודאי לא אמרי' דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה בתלמודו ודעת הרב כדעת ר"ת דע"כ התלמוד גדול אך לדידיה שהולך בתלמוד אחר המעשה היא התכלית והתלמוד מביאו אליו הוא פועל וערך זה הוא גדול **[חסר]** מיירי תלמוד לאחריני ודאי שהוא גדול וכדמסיק :

**יד יהודה • כג**

(כג) והיינו וכו' שמ"ם של מחכמתו היא מ"ם הסבה ר"ל שמעשיו נעשים מרובים מחמת חכמתו

**יד יהודה • כד**

(כד) וכתיב צדקתי החזקתי (איוב כ"ז) שהכוונה שהחזקתי במצות שכבר אני רגיל בה לפי שאחרת שהזדמנה לי היתה גדולה ממנה ולהאיך ידענו זה אם לא ע"י תלמוד ועיון

**יד יהודה • כה**

(כה) דאלת"ה הלא תרצה לפרש הפסו' כפשוטו יקשה ואי איצטריך למימר' וכו'

**יד יהודה • כו**

(כו) ואי לאחריני וכו' מוסב לעיל למ"ש דהא לדידיה וכו'

**יד יהודה • כז**

(כז) פרשנוהו לעיל סי"ג **[חסר]** מ"ש הנסתר והנגלה ע"ש :

**יד יהודה • יד**

(יד) כטעם מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז) ע"ד שאמרו בזוהר בהעלו' כי פלאות התורה שלעתיד

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק ז

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא

**יואל משה**

גזירת עירין כוי הוא גזירת ב"ד שלמעלי לא תתקיי' בחיוב אא"כ יוצא לפועל דמיון תחילה כמשל החלום שאין מתקיים אלא ע"י פתרון וכל החלומות הולכים אחר הפה: כיון קץ תשועה כו' פסוק הוא: דהיינו לזכות הוא כו' כמבואר אמר הק"בה לאברהם אתה סימן לבניך כו' צא וכבוש לפניה הדרך וכיוצא: באמות הדבר בשנאמין ונתאמת זה הדבר: מעשי הארי כו' הוא ג"כ פועל דמיונו אצל דוד שהחליש כחו'

**רמ"ע מפאנו**

כתב הרמב"ן בפירוש התורה כי כל גזרת עירין בצאתה לפועל דמיון תתקיים אחר כך בחיוב כמו חץ תשועה לה' וככה תשקע בבל לפיכך עשה הקב"ה דמיונות לאבות על העתיד לבנים זהו כלל דבריו בריש פרשת לך לך. וכל מדרשי אגדה יחדו יהיו תמים באמות הדבור הזה. ולנו כיוצא בו מעשה הארי והדוב שהכה דוד בארנוהו במאמר אם כל חי. ויש בפרק חלק מאמר מסכים מאד לדרוש הזה מדעת כל גדולי האמוראים כי שאלו שם דניאל היכן הלך שלא

**יואל משה • המשך**

הטומאה אחי"כ: ג' שאמרו אלה פי' למכרי נהרא ולאתויי ביזרא וחזירי ולא ע"י עצמו יביוס אלא שיתמנה עבדים עליהם כך היה כוונת נ"נ אבל הוא איש חמודו' הוא דניאל לא מחשבתיו כנבוכד נצר רק כוונתו היה ע"פ כבוד: כינוי הוא כו' פי' כדאיתא בזוהר בשלח ת"ח צור בכל אתר גבורה וכו' ובסוף העמוד כתב ר"ש אמר הצור תמים פעלו דאיתהפך צור למהוי תמים פעלו וחמי' איתו אברהם דכתיב ביה התהלך לפני

**יואל משה • המשך**

והי' תמים עכ"ל והנה למכרי נהרא שהוא רחמים כי מים מכונים בחס"ד בטורא שהוא צור דינא: על ארבע רבעי' כו' ע' דכליך וקשתי"ך כו' מבואר ממה שדרו לע"ד ד' מלכיו' שבקש יצחק שיהי' כולם תחת עשו וכן נ"נ רישא דדהבא הוא בבל ועשה כולם זהב רמז שיהיה כולם בידו וזהו על ד' רבעי' ד' מלכיות: אשר לאכרת פי' שא' תודו' מעולם לא יצא פרה וחזיר' מאלכסנדריא של מצרים אא"כ נישל האם שלה והוא צוה להביאם עם האם: נהרג השליש הגדול הוא היה פומפיאוס: מעכב ר"ל שלטנו' יוליאו סיזר שהי' מחזיר בהנהגת מלכות רומי ראשון הוא היה הראשון שנקרא סיזר: שהוא קרוב במבטא לשם החיה ר"ל לחזיר כך שמעתי: רמז נ"כ מיוער ע' תלוי נשאר רמי' הוא ג' רומי: הלך עם יחזקאל כו' לעשות פועל דמיונו:

**יד יהודה • א**

(א) כתב הרמב"ן וכו' חוזר הרב לבאר סוד ענין ידיעה ובחירה ופרקי הבאים? ולזה הקדים זה הפרק מענין פועל דמיון שהזכיר הרמב"ן בריש פ' לך לך על פסוק ויעבור אברם בארץ

**יד יהודה • ב**

(ב) בצאתה לפועל דמיון שיעשה הנביא איזה פעל כדמות לאותה גזרה מתקיים בגזרה נכרחת מה שזולת זה היתה אפשר להתבטל

**יד יהודה • ג**

(ג) כמו דכתיב גבי יואש מלך ישראל שאמר לו אלישע קח קשת וחצים וגו' הרכב ידך על הקשת וגו' וכתיב ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה להי' וחץ תשועה בארם והכית את ארם באפק עד כלה ויאמר קח החצים ויקח ויאמר למלך ישראל הך הושלך עם חבריו לכבשן האש והיה זה בעצת ה' ודניאל עצמו ונבוכד נצר כדאיתא התם רב אמר למיכרא נהרא בטורא ושמואל אמר לאתויי ביזרא דאספסתא ור' יוחנן אמר לאתויי חזירי מאלכסנדריא והנה יתכן שנבוכד נצר פקד עליו שבדרך אחד יצוה על שלש משמרות אלה שימנה עליהן עבדים הרבה כיד המלך הגדול שהיה צריך למלאכתו והוא איש חמודות יכוין במעשהו כי הצור תמים פעלו כנוי הוא למדת הדין דמנה אתנזרת אבן די לא בידין כפתרון חלומו הראשון של נבוכד נצר יתלבש במדת רחמים להוציא מצור החלמיש מעינו מים שאינו פוסק ונהר מתגבר והולך והיה הפועל הדמיוני הזה לדניאל לעורר רחמי המקום שימהר אבדן האנדרטי שהקים מלך בבל על ארבע רבעיה. ושמואל אמר לאתויי בזרא דאספסתא היא חציר לבהמה הנזרעת וראויה ליקצר כל שלשים יום כמוזכר בריש פרק חזקת הבתים. ונבוכד נצר היה צריך לה הרבה לאורוות סוסיו וחיילותיו כי רב מאד מחנהו ודניאל במעשהו יכוין להפריח צמיחתן של ארבע חיות כמו עשב להקצרם בעגלא עדי עד. ור' יוחנן אמר לאתויי חזירי מאלכסנדריא ואום של נקבותיהם קיימא ברצון המלך האדיר אשר לא כדת שהעיד עליה תודוס הרופא במסכת בכורות וידוע כי ממלכות מצרים על ידי תלמי נהרג השליש הגדול שהיה מעכב שלטנות חברו ראשון לבעלי התאר שהוא קרוב במבט' לשם החי' הזה היערי שממנו ינקו המושלים הראשונים כנודע והיו קדמוני התאר האמור ברב אונים ואמיץ כח לחיה הרביעית שראה דניאל והוא היה יודע שאי אפשר לבטל הגזרה שגם היא חלק מהאנדרטי שזכרנו וכוון לשקוד עליה להחליש כחה. עוד אמרו חכמים שדניאל במצות הקב"ה הלך עם יחזקאל להחיות מתים בבקעת דורא נתגבר בזה כנגד הפכו בפועל דמיוני לקץ הימין:

**יד יהודה • ג • המשך**

ארצה ויך שלש פעמים ויעמד ויקצף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם (מלכי' ב' י"ג) וכמ"ש ג"כ (ירמיה נ"א) לברוך והיה ככלותך לקרות את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו'

**יד יהודה • ד**

(ד) דמיונות לאבות שכל מה שנגזר עליהם היה לפעל דמיון על מה שעתיד לבוא לבניו

**יד יהודה • ה**

(ה) וכל מדרשי אגדה נלחצים בדרך הזה ולי נראה שזהו נמי מ"ש הני סימנא מלתי ואמרו ז"ל לעולם יהא אדם רגיל לאכול דברים שהם קרא? וכו' והכל משום פעל דמיון

**יד יהודה • ו**

(ו) מעשה הארי והדוב שהיה לפעל דמיון על נבוכדנצר כמ"ש נמי אח"כ סי' כ"ב ע"ש

**יד יהודה • ז**

(ז) על שלשה משמרות אלה **[חסר]** מחלוקת במלכות

**יד יהודה • ח**

(ח) שמינה עליהן עבדי' לא שדניאל בעצמו ובכבודו יעסוק באלה דברים הללו :

**יד יהודה • ט**

(ט) יכוין במעשהו לדברים אחרי' ומשום פעל דמיוני כי לא להם הלב כי **[חסר]** למכרי נהרא בטורא מתכוין על מיה"ד והחסד כי כן טורא וצור כנוי למדה"ד ומים כנוי לחסד ורחמי' והיתה מחשבתו למעלה כמו שהו' נכון למיעבדיה? למכרי נהרא בטורא כן יזכה כי להביא מים מצור

**יד יהודה • ט • המשך**

העולמים **[חסר]** על ע"ב :

**יד יהודה • י**

(י) דמנה אתגזרת אבן וכו' ופי' דניאל מתפעל ביותר לכוין בזה לפועל דמיון אחר שכן היה פתרון החלום כהלשון אשר חלם כמ"ש ג"כ חזה הוית עד די התגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא וגו' שע"ז אמר דניאל וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל וגו' תדק ותסף כל אלין מלכותא וגו'

**יד יהודה • יא**

(יא) קיימא ולא כיעלה נגד כהה? ככתוב שם כמו שהקדימו בגמ' הני וכתני' כבעיד מחדום כרופלא חלין פרך? וכו' ולמה דכתבו **[חסר]** ומי יאמר עליו מה תעשם והכי היתה כוונ' **[חסר]** כמושל הראשון ולהלדר פתר כן הי' כי שם **[חסר]** מעכב עליו הממלכה כמ"ש בספרי הזכרונות הקדמונים :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק ח

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד

דברי העורך • קריאה מסופקת בעד מקביל: 1

### יואל משה

ירד יסגירו כו׳ פי׳ ששאל באורים ותומים הירד שם שאול היסגירום בעלי קעילה והשיבו ירד יסגירו ויצא מכח הפשוט בגזירת עירין אל מה שבינו כו׳ כי הפועל הוא הקצה השני מכח הפשוט בגזירת עירין והדבור באורים ותומים ממוצע ביניהם: כי אין בזה כו׳ פי׳ באורים ותומים פועל דמיון שיתעצם ויתקיים במעשה ובפעל ממש אלא ע״י פועל דמיונו: מושאל עליהם פי׳ המלאכים אינם בו בעצם כי אדרבה אצלם השמיעה קודם המעשה כדלקמן רק שמשתמשין ג״כ ברז זה כישראל: משה עבדי שהוא מדרגת העבד כן גם מלאכי שרת דווקא משא״כ גבי ישראל: בני עליון שנקראו בנים: והוא עצמי כו׳ ע״כ אמרו נעשה כנגד צלם ונשמע כנגד דמות: ואי לכבוד הדמו׳ כו׳ ובזה מתורץ ג״כ למה בתחילה ירדו ס׳ רבוא ולבסוף ק״ך רבו׳ ופרקו׳ כי מתחיל׳ דברו נעשה ונשמע והיא השמיעה כלול בעשיה דמות נכלל בצלם כטע׳ בלבו נמלך דלעיל פ״ה וע״כ לא היה אלא מלאך לבי׳ עדים אבל בשעת החטא היה פירוד בין צלם ודמות ולכן ירדו ק״ך מלאכי חבלה ופרקו׳: בחוזק השמיעה פי׳ גבי שמיעה אמר ל׳ זכר קרב אתה ושמע משא״כ גבי דבור ל׳ נקיבה ואת תדבר אלינו על דרך המבואר בזוהר ואתחנן וז״ל לא בעינן בתוקפי׳ עילאה דלעיל׳ אל׳ מאתר דנוקב׳ ולא יתיר ע״ש ריש עמוד תל״ט וע״כ נמשך כי השמיעה דמות אתר דנוקבא כמ״ש לקמן וע״י שכחו חוזק אל השמיע׳ באה תחלה קודם המעשה כדכתיב ושמענו ועשינו: והנה המעשה כו׳ פי׳ אף דלעיל בפרקי׳ הקודמין פי׳ דמות מעש׳ ועיון על הצלם כמבואר ע״ל ולא המדרש עיקר כו׳ ועכ״ז הוא להיפך ומבי׳ ראי׳ לדבריו שהרי בריא׳ אדם היה ע״י שם אלהים ול״ב אלקי׳ כתובים בפרש׳

### רמ״ע מפאנו

הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה כך שנה רבי עקיבא במסכת אבות פרק ג׳ וממה שזכרנוה בריש הפרק הקודם מבואר נגלה שאין המציאות הפשוט בגזרת עירין מחייב המעשה העתיד וראיה גם כן מאורים ותומים דקעילה כי אף על פי שנאמר שם ירד יסגירו וכבר יצא מן הכח הפשוט אל מה שבינו ובין הפועל מכל מקום לא ירד ולא הסגירו כי אין בזה פועל דמיון שיתעצם בו הנרצה ממנו וכל הנגזר על דברת בני האדם הוא על תנאי בלי ספק ועל דרך זה יצדק מאד שנאמר כי התורה הכתובה לפניו יתברך במרום אלפים שנה קודם העולם איך שיובן היא מימר קדישין על המצות העתידות להתקיים על ידינו ובמעמד הר סיני יצאה לפועל דמיון על כל המעשה שם ודוק אמרנו כל אשר דבר ה׳ נעשה ונשמע בקריאת ספר הברית בפרשת משפטים רז שמלאכי השרת משתמשים בו מושאל אליהם בבחינת היותם משרתי עליון על דרך משה עבדי והוא עצמי לבני עליון שבשבילם נברא העולם ונדבר עוד מזה בסמוך וששים רבוא מלאכי השרת קשר לכל אחד ממנו שני כתרים אחד לכבוד הצלם ואחד לכבוד הדמות וכבר זכרנו מזה בחלק השני סוף פרק ט׳ עמוד עליו ועדיין היינו מקוים לסבול את הדבור מפי הגבורה אמנם רעדה אחזתנו ואמרנו למשה קרב אתה ושמע ואת תדבר אלינו בחוזק השמיעה ורפיון הדבור על כן נתהפך הסדר כדכתיב ושמענו ועשינו. והנה המעשה האמור כאן יצדק על הצלם כשם שיאות בבריאות האדם שם אלהים אומנא דמעשה בראשית למלכא שהוא שם בן ארבע הנעלם בתוכו כמו שנזכיר ובאה השמיעה על הדמות ויהיה נעשה ונשמע כמו בצלמנו כדמותנו והשמוש לאלהים הנזכר בכתוב ולשם המיוחד עמו תמיד ושמענו ועשינו הוא כמו בדמותו בצלמו הנזכר בלידתו של שת אחרי שהושלמה לאביו תשובה מעלייתא כמו שזכרנו בפרק ה׳ וזו מדת העבדים עצמית למלאכי

### יואל משה • המשך

בראשית ועכ״ז הוא למלכ׳ שהוא שם הוי״ה כי שם הוי״ם כי ל״ב הויות גנוזים בל״ב אלהים דמע״ב וסי׳ כב״וד אלהים הסתר דבר גי׳ ל״ב כנגדו ג״כ יהי׳ כבוד ה׳ גי׳ ל״ב ועיין זוהר פ׳ משפטים עמוד קס״ט: נמצא נעשה ונשמע הוא צלם ודמות: ושמענו ועשינו הוא דמו׳ וצלם שדמות גובר עליו לשמוע: מה שיצוה כו׳ פי׳ המלאכי׳ צריכין שמיעה קודם עשיה אע״ג דכתיב בהם ברישא עושה והדר לשמוע אינו אלא מושאל אליהם להשתמש ברז זה לפעמי׳: שהוא מצוה אחרת כו׳ פי׳ וזה ביאור הכתוב נעשה עתה כדי שנשמע אח״כ כי שכר מצוה מצוה וכן עושי דברו כדי שיזכו לשמוע בכל דברו: עד שישוו כולם כו׳ פי׳ המלאכי׳ אינם אומרי׳ קדוש עד שנותני׳ רשות זה לזה להקדיש ליוצרם שאמרו ומקבלין דין מדין כמנהג עבדים משא״כ ישראל שנקראו בנים למקום שכולם כא׳ עונים ואומרי׳ שמע ישראל: כמו ועמשא לא נשמר כמוכן כאן נשמע פי׳ אמרם שומעין בקולינו: והיא הנותנת כו׳ הוא פי׳ אחר על תיבת נשמע שהוא עתיד להתמיד: ושבח רב פי׳ מה שנשתבחו ישראל מי גלה לבני רז זה כו׳ אין השבח שמשתמשין ברז שמלאכי שרת משתמשין בו כי אדרבא ישראל יותר במדריגה ממלאכים ואינו אלא מושאל אליהם רז זה אבל בישראל הוא בעצם כנ״ל אך השבח הוא שכל ישראל הם באותה מעלה להשתמש ברז זה המסור ליחידה כנ״ל וזהו השבח: ובהתיחדות המעולה כו׳ כמ״ש כל העם יחדיו א״צ לשמיעה שהוא דמות דממילא אתיא כי צלם מושל על דמו׳ וע״ז נאמר וישב משה הוא מצד הבינה אח״כ נאמר ויגד משה לשון המשכה שהוא מצד חכ״מה יותר במעלה מבינה כי תשובה מצד בינה והוא ר״ל ויגד מצד חכ״מה. ולא פי׳

### יואל משה • המשך

עדיין מה הוא המעלה יתירה אלא כ"פ פי' פעולת הצלם לבדו והדמות נכלל בתוכו כי בפסוק א' כתיב נעשה ונשמע פ"א ושמענו ועשינו ופ"א נעשה לבד ופ"א נשמע לבד כמו בצלם ודמות דלעיל בפי' ה': וכנגדן כוי פי' כנגד מה שאמר כאן בי' פעמים נעשה לבד כמו כן במעשי בראשית בצלמו לחוד ב"פ ובו נכלל הדמות אחד נכלל בו הדמות ואינו מתגלה כלל ובאי נכלל וצלם שולט עליו ומתגלה הדמות קצת: עתיד בצורתו כוי פי' נשמע בלא ויי"ו הוא לשון עתיד משא"כ ושמענו בויי"ו עבר מהופך לעתיד: עבר ופעל לנקיבה פירש בל"א (זיא איז ווארדן בהייטט?) ואת תדבר אלינו כוי ולא מצינו שאמרו ישראל למשה ואת תדבר לי נקיבה אלא בתיבת ונשמעה בפי יתרו הוא לי נקבה רמזוהו לנקבה הנשמעת בל"א (וויא ווערדן גיהערט?): שלא נודע מי אביהן כוי פירש מי תקנו משה עם המילה גי' שמ"י: לחסרונו פי' לחסרון המעשה כתיב במקומו האזנה והיא מדת ת"ת לשמים: ושמיעה לארץ כטעם השמים יענה והוא מבואר לקמן פי"ח מזה בחלק אבל אחר החטא ניתן של זה בזה שמיעה לשמים השייך לת"ת והאזנה לארץ ע"ד מ"ש בתקונים מלאכי אלהים עולים בתחילה משריין דמטרונית סלקין ואחר כך משריין דעילאין נחתין לתתא פירש צריך תיקון והתעוררות תחתון תחילה וכן שובו אלי ואשובה אליכם:

### יד יהודה • א

(א) הכל צפוי וכוי אחר שהקדים הרב בפי הקודם הדבר בענין פועל דמיון חוזר לדרוש בידיעה ובחירה :

### יד יהודה • ב

(ב) בנגליות הפשוט בלא צורך? לפועל דמיוני

### יד יהודה • ג

(ג) וראי' גם כן מאורים ותומי' ששאל דוד בהן בקעילה דכתי' (בשמואל א' כ"ג) היסגירני בעלי קעילה בידו הירד שאול והשיבו השי" ירד ויסגירו ועכ"ז כאשר ברח דוד מקעילה והוגד לשאול לא ירד ולא הסגירוהו אנשי קעילה בידו כי הי' התנאי על מנת השרת שהמה מחיצה לעצמם מוגבלים שלא לעשות שתי שליחות ומוכרחים לשמוע מה יצוה ה' לפני העשייה אלא שהמה משתמשים באותו רז המסור לבנים המיחלים לשכר מצוה שהוא מצוה אחרת לא זולת וההבדל ביניהם כי בן בין הבנים דבריו קיימים לא כן העבדים עד שישוו כלם לדעת אחת. ועוד חביבים הבנים שכל העולמות מסורים בידם לשנות הטבע לרצונם כגון פי הארץ וכן שמש בגבעון דום הרי נעשה ואחר כך נשמע כמו ועמשא לא נשמר הדא הוא דכתיב לשמוע ה' בקול איש והיא הנותנת שגם אנחנו נשמע לעתיד להתמיד הנגון המוסיף כח בגבורה של מעלה ושבח רב נשתבחו ישראל להיות כל אחד מהם דומה למלאכי השרת להשתמש ברז זה אשר איננו מסור אלא ליחידי סגולה כאמור. וגדולה היא אלינו מה שנפלינו שתי פעמים בקבלת עול מלכות שמים אחת בפרשת יתרו ויענו כל העם יחדו בהשואת הפרצופין והדעות כלן אשר דבר ה' נעשה ובהתיחדות המעולה הזה אין צורך לשמיעה דממילא אתיא ועל זה נאמר וישב משה ושוב נאמר ויגד משה שהיא הגדה רצונית גדולה מתשובה והיא משך חכמה כנודע ולא פירש מה היא ואחת בפרשת משפטים דכתיב ויען כל העם קול אחד כאן הפלגנו ההתיחדות במענה אחת ובקול אחד שהן פעולות הצלם והדמות ביחוד גמור ומופלא ואמרנו נעשה בלבד פעם אחרת וכנגדן ויברא אלהים את האדם בצלמו הרי בריאה אחת משם אלהים בצלם אלהים ברא אותו הרי בריאה שניה ולא פירש מי הבורא כי הוא השם הנעלם יתברך לעד מלבד מה שפירשנו בו בפרק ה' ויצדק בזה גם כן מה שזכרנו שם כי נכלל הדמות בצלם ונשנה בפסוק כשם שנכללה בדברינו זה פעמים השמיעה במעשה והוא טעם ויאמר אלהים בלבו נמלך זה שם בן ארבע אותיות ברוך הוא מבלעדיו אין אלהים וזו אחת מן ההשואות המופלאות והעמוקות אשר למעשה בראשית עם מתן תורה שמענה ואתה דע לך כי נעשה בלבד מכוון לצלם אלהים כי נשגב שמו לבדו והדמות נכלל בשרשו ודומה לו. נעשה ונשמע בממשלת הצלם על הדמות ושמענו ועשינו בקדימת הדמות לצלם. ובשעה שאמרו דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים נתעלם הצלם ונשאר הדמות והיא שגרמה לנו הורדת עדינו מהר חורב

### יד יהודה • ג • המשך

שאם ישאר דוד בקעילה וא"כ בדבר בחורי ותנאי שהם כמו המניעי? בין בכחני ובין בפועל כדמיון ולא הוסר מהם הפשוט אל המניעי? כ"א בפשוט עצמו

### יד יהודה • ד

(ד) כי אין זה הענין על הבחורי' והתנאי' שום פועל דמיון שיתעצם ויתקיים הדבר בשביל זה כי אותם מעשים הם על תנאי כוי'

### יד יהודה • ה

(ה) להתקיי' על ידינו שעתיד יתקיים הכל עכ"ז ועיין פי' הסמוך

### יד יהודה • ו

(ו) ודוק אמרנו וכוי שע"כ הקדימו נעשה לנשמע לסמוך העשיה לדבר ה' והכוונה כל אשר דבר ה' קודם בריאת העולם עתיד להתקיים על ידינו ונעשה :

### יד יהודה • ז

(ז) רז וכוי כדאיתא בפ"ט דשבת (די פ"ח) אמר ר"א בשע' שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להם מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתי' ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר לשמוע :

### יד יהודה • ח

(ח) מושאל אליהם וכוי שאין הכוונה שרז זה מצד עצמו הוא למ"ה"ש ולא לישראל ושע"כ אמר הקב"ה מי גילה לבני שיהיו ג"כ משתמשין בו אבל מסתברא שרז זה בעצמו שייך לישראל אלא שהמלאכים משתמשי' בו ג"כ בדרך שאלה וכוונת הקב"ה מי גילה לבני מה ששייך להם והטבעי' לזה הוא לפי שהמלאכים הם משרתי עליון ונקראי' עבדי' ועל כן אין רז זה להם כי אם בדרך שאלה וזהו הלשון שמלאכי השרת משתמשים בו בדרך שמש נגד חכם ישראל עדיפי להיותם בני עליון ובנצחיות בנים וע"כ שייך להם הרז הזה עצמו וזהו אומרו יתי מי גילה לבנים :

### יד יהודה • ט

(ט) בסמוך שם יתבאר למה יצדק? רז זה יותר בבני מבעבדי'

### יד יהודה • י

(י) בחוזק השמיעה שכתוב בה

**יד יהודה • י • המשך**

אתה לשון זכר ורפיון הדבור כמ"ש בו את בלשון נקבה ועיין זוהר ואתחנן עמוד תנ"ח ותנ"ט? :

**יד יהודה • יא**

(יא) נהפך הסדר ואמרו בתחלה ושמענו :

**יד יהודה • יב**

(יב) והנה המעשה וכו' לעיל בפ"ה ביאר הרב ענין בצלם וכדמות וכו' בבריאת האדם וטעם חלופיהן בקדימה ואיחור וכנגדן מפרש הרב כאן ענין נעש' ונשמע וחלופיהן

**יד יהודה • יג**

(יג) על הצלם שהוא שם הויה

**יד יהודה • יד**

(יד) כשם אלהות וכו' ר"ל כמו שבבריאת האדם שם אלהי' עיקר שהוא חומ' דמעשה בראשית? והוא יחוס לשם הויה בהיותו כלול ונעלם בשם אלהים כדאיתא בתקוני מקדשי? של"ב שם אלהים בגימין ל"ב הויות כן כאן שם הויה עיקר

**יד יהודה • טו**

(טו) כמו שנזכי' שמענו האמור כאן יצדק? על הצלם

**יד יהודה • טז**

(טז) על הדמות שהוא שם אלהים

**יד יהודה • יז**

(יז) ויהי' מ"ש כאן נעשה ונשמע כמו בצלמנו כדמותנו האמור

**יד יהודה • כא • המשך**

ומקבלין דין מן דין ואמרין שצריכים לרשות מדעת כולם כמ"ש ז"ל

**יד יהודה • כב**

(כב) ועוד הם הבנים חביבים שיצדק בעיניו? ברז נעשה ונשמע יותר גבי ישראל כי הקדימו הבנים וכו'

**יד יהודה • כג**

(כג) הרי נעשה עבר לנשמע **[חסר]** והכיוון אל **[חסר]** על משקל ויעשה לה כאשר נדר (שמואל ב' ד') שאול מני כבל? וכמו שנתבאר לעיל ח"ק פי"ע? והי' הכוונה במלת נשמע כאן ע"ד דכתיב ביהושע גבי שמש בגבעון לא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו לשמוע ה' בקול איש (שם י')

**יד יהודה • כד**

(כד) והיא הנותנת וכו' ר"ל שעוד יש לפרש על ידי זה נשמע כסדרו שהקב"ה? נשמע למעלה לכל גוזר עליו זכה שנשמע גם למטה בקול ה' ולהתמיד הדבר ולהוסיף כח בגבורה של מעלה כידוע :

**יד יהודה • כה**

(כה) ושבח רב וכו' שלפי"ז נוכל לומר שרז זה בעצמותו שייך למלאכים בעצמן וגם לצדיקי' ויחידי סגולה שיש להם כח בפיהם לעשות השפע? ומאמר ה' מי גילה לבני קאי על כל עם ישראל מי גילה להם שיהיו משתמשים גם המה ברז זה כי לכל מדור ומדור הוא רז יפה כחו יפה והזוכה לרבים לנטות השפע כרצונם? :

**יד יהודה • כו**

(כו) וכו' ר"ל לומר שזה יפה מתפרש בטעם שאמרו ישראל שתי פעמים נעשה לבד מבלי נשמע דכתיב בפי יתרו ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דברי העם אל ה' וגו' ויגד משה את דברי העם אל ה' ובפי' משפטים קודם קריאו' ספר הברי' כתי' ויען כל העם קול א' ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה והיינו לפי שבשתי אלה המענות השמיעה מועלת? היתה כי להיותי כלולה תחת כמשמע מפשטי' דקרא? שהיו נשמעי' למעל' וגם המה ישמעו לעתיד וע"כ לא היו צריכים לומר נשמע וזהו יובן נמי מה דכתי' בפרשה יתרו

**יד יהודה • כז**

(כז) וישב משה ואח"כ חזר עוד ויגד משה שלכאורה יקשה הכפל ופי' שאומרו ויגד הוא לשון יותר חשוב ע"פ הנגלה

וההתרוקנות ממנו זכרנוהו בחלק השני פרק ט' וזה מקום התבוננות בהבדל אשר בין אמרנו ונשמעה עתיד בצורתו ובין ושמענו שהוא עבר מהופך לעתיד ואנו עתידים לרמוז מזה בסוף פרק עשירי והפלא במלת ונשמעה המתפרשת יפה במובן עבר ונפעל לנקבה הוא שהוכיח משה להלן על מה שאמרו לו ואת תדבר אלינו כמו שזכרנו בפרק זה ואם נפרש וא"ו של ונשמעה שתהפך המלה מעבר לעתיד לנקבה הנשמעת והיא פי הגבורה גם זה מכלל השבעים פנים וכמוהו ונקתה ונזרעה זרע. והנה כאן קבלו ישראל עליהם גם תורה שבעל פה העיונית כגון מדרש ואגדה והמעשית כגון מצות ואזהרות דרבנן יש מהן אשר נודע מי סדרן כגון שלמה שתיקן ערובין משום רבוי אוכלוסין שהיו בימיו בירושלים ונטילת ידים לרבוי הזבחים שהיו נאכלים בכל העיר. ויש מהן שלא נודע לנו מי אביהן כגון שבות ומוקצה ושניות לעריות ודומיהן. אלה איפה הן גופה של תורה שבעל פה הכל מבית דינו של משה מפ"י גבור"ה שהוא בגימטריא מדרבנ"ן וכן מש"ה עם המלה שמ"ו של הקב"ה ואולם על השמיעה לבדה כתיב ואעידה בם את השמים ואת הארץ בשמיעה והאזנה שבאה במקום מעשה לחסרונו והנה קודם החטא נתיחסה האזנה לשמים ושמיעה לארץ כדברי הרב כטעם אענה את השמים תחלה והם יענו את הארץ ואחר החטא נתיחסה שמיעה לשמים והאזנה לארץ כדברי התלמיד כטעם שובו אלי ואשובה אליכם:

**יד יהודה • יז • המשך**

בבריאת האדם והכוונה שם לשני שמות שם הויה ושם אלהי' ויורי' ע"ז

**יד יהודה • יח**

(יח) הסתום בלשון רבים שאמי' בצלמנו כדמותנו מוסב לשני שמות הללו שם אלהי' כתי' בפירוש בכתוב לפני זה ויאמר אלהי' וגו' ולשם הויה כלול בתוכו ומ"ש כאן שמענו ועשינו הוא כמו בדמותו כצלמו :

**יד יהודה • יט**

(יט) וזו המדה של שמענו ועשינו היא מדת העבדי' והיא נאות' למ"ה"ש

**יד יהודה • כ**

(כ) אלא שהם משתמשי' ג"כ בדרך שאלה ברז נעשה ונשמע המסור לבנים והטעם שמדה זו היא נאותת לבני' הוא להיות' מקבלי' ומקוים לזכות עוד מצוה אחרת על תנאי כמ"ש ז"ל שכר מצוה מצוה והיה הכוונה נעשה המצוה ויהי' זה שכרה שנשמע אח"כ עוד מצוה אחרת :

**יד יהודה • כא**

(כא) וההבדל בין המלאכים ובין ישראל הוא שגם המלאכי' משתמשי' ג"כ ברז זה ומקבלי' מצוה אחרי' מ"מ אין ברירה גמור' בידם כמו גבי ישראל שכל חי יהי'? הרשות נתונים לעשות מצוה טרם ישמע כי לאותם הללו המלאכים כתיב גבורי כחם

**יד יהודה • כז • המשך**

והנסתר מאומרו וישב שהוא לפי פשוטו לשון קלה למתעסק בשליחות להשיב הדברים לא כן ויגד שמשמעו :

**יד יהודה • כח**

(כח) מדעתו מבלי שליחות וגם לפי הסוד כרמז באומרו וישב אל הבינה ויגד אל החכמה כידוע שהתשובה הוא בבינה והגדה בחכמה והוא לשון

**יד יהודה • כט**

(כט) משכה מחכמה עילאה לתתאה ולפ״ז הל״ל ויגד לחודה ואת״ל שהן שני דברים יקשה למה

**יד יהודה • ל**

(ל) לא פירש ויגד מה היתה ההגדה האיה לחכם? לפי דרכנו והלא הכוונה כן היא שאמרם נעשה השיב משה אל ה׳ בדרך תשובה מתתאי? ונשמע דלעילא בכח הגיד מעצמו שכ״מ שיוסיפו הכנתן רעים דלעילא? וע״כ אמר ויגד לשון מרמז למשך חכמה

**יד יהודה • לא**

(לא) במענה אחת שע״כ לא אמר ויענו כמו בפי יתרו אלא ויען בלשון יחיד

**יד יהודה • לב**

(לב) שהן פעולות הצלם והדמות שהקול הוא פעולת הצלם שם הויה והמענה פעולת הדמות כידוע שהקול הוא בת״ת והמענה בנוקבי׳ :

**יד יהודה • לג**

(לג) וכבר **[חסר]** בפרק׳ זה

**יד יהודה • לד**

(לד) והוא טעם מ״ש ז״ל על ויאמר אלהי׳ נעשה אדם נמלך בכבודו דקאי על שם הויה הנעלם בשם אלהי׳ ומבלעדיו אין אלהי׳

**יד יהודה • לה**

(לה) וזו אחת וכו׳ סיומא וכללה דמלתא הוא כמו שבמעשה בראשית גבי בריאת האדם פעם כתיב צלם אלהים ופעם כדמות אלהי׳ וכ״כ בצלמנו כדמותנו ואח״כ אמר בדמותו כצלמו כמו שנתבאר לעיל פ״ה כן הדבר והכוונה במתן תורה שפעם אמרו ישראל נעשה לבד ופעם נשמע לבד וכן אמרו שניהם נעשה ונשמע ואחר כך שמענו ועשינו והיינו כאמרם נעשה לבד כוונו לצלם אלהי׳ שם המיוחד ב״ה עושה ופועל את הכל וגם לו לבדו יאה לעבדו לשמור ולעשות מצותיו וכשם שנכלל בו הדמות שהוא שם אלהי׳ כמו שנתבאר שם כן נכללה השמיעה בעשיה וכשאמרו אחרי׳ נעשה ונשמע כוונו לכלל ולדמו׳ ונצחיות ממשלת הצלם וכאמרם שמענו ועשינו כוונו לנצחיות ממשלת הדמות וכשאמרו השמיעה לבד היתה הכוונה לדמות לבד :

**יד יהודה • לו**

(לו) והיא שגרמה לנו וכו׳ כי כל ישעם וחפצם להדבק בו כמו שנתבאר שם לעיל

**יד יהודה • לז**

(לז) וזה מקום וכו׳ ר״ל שע״כ אמרו ונשמעה ולא ושמענו יען ושמענו הוא בעצמו לשון עבר אלא שמתהפך לעתיד ע״י וי״ו ההיפך משא״כ ונשמעה שהוא בעצמו לשון עתיד כחו? ולא ידעו

**יד יהודה • לז • המשך**

מה כי כן היה הקב״ה בהתנצלם את עדי׳ :

**יד יהודה • לח**

(לח) והפלא במלת נשמעה שיש בה עוד פירוש אחר והיינו שהה״א אחרונה היא סימן לנקיבי׳ ופעל נשמעה הוא נפעל עבר והכוונה דבר אשר ממנו ונשמענו שיהא כאלו כבר נשמעה? ועל שלא אמרו ונשמעת בלשון נוכח אלא ונשמעה בלשון נסתר ונקבה הוכיחם משה כאלו אמרו לו ואת מדבר בלשון נקבה וכן מסיים שם ושמענו בלשון עבר המוסב לא עלינו? שאמרו לו אלא ודאי שאמרם ונשמעה מתרץ בענין

**יד יהודה • לט**

(לט) ואם נפרש וכו׳ ר״ל שיש לפרש עוד מלת ונשמעה לעתיד ע״י וי״ו ההפוך ויהי׳ לשון נפעל לנקבה כמו ונזרעה זרע והכוונה דבר אשר עמנו הוא הגבורה ית׳ נשמע יהיה? והוי בעי הרב לאוקמי׳ משמעו׳ דורשין זו? גם לפי דברי הלשון דקאי ונשמעה על משה ותחת הכוונה דבר אתה הוא כמשמעו? אלא דניחא ליה למדרש שהם נתכוונו לנפעל לנקבה למעוטי יצדק? ג״כ מ״ש משה לישראל שמע׳? בתוכחתו ושמענו

**יד יהודה • מ**

(מ) מפ״י גבור״ה בגימטריא שמ״ו כמו מדרבנן ועם הכולל וירמוז לשמו של הקב״ה :

**יד יהודה • מא**

(מא) ואולם על השמיעה לבד שהיא נצחיות הדמות כתיב והעידה בם את השמים ואת הארץ והיינו ת״ת ומלכו׳ ואמר אח״כ האזינו השמי׳ ותשמע הארץ יחס ג״כ השמיעה למלכות נגד לת״ת שבעצם הללו? כנגד חסרון המענה לא אמר אלא האזנה ואל תקשה א״כ למה יפה ישעיה אומר שמעו שמים והאזיני ארץ כי לתמים

**יד יהודה • מב**

(מב) קודם החטא די ליחס האזנה לבד לשמים כדברי משה הרב וע״ד כמו׳ כי יפתח ה׳ את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר לארצו ועל הורדת שפע הברכות שבעולם

**יד יהודה • מג**

(מג) וכטעם מ״ש והיה ביום ההוא נאם ה׳ אענה את השמים והם יענו את הארץ (הושע ב׳) שהכוונה הרי כי שם הויה משפיע בת״ת והת״ת ישפיע למלכות לא כן לאחר החטא שפסק השפע וצריך להתעוררות מתתא להתחברא למלכות צלות? אל הת״ת וכה מדבר הוי בפי אלה תולדות יעקב? כידוע ע״כ יפה אמר התלמיד ישעיה בתוכחתו שמעו שמים יחס לת״ת השמיעה של מלכות צריכות בהכרח שם לקבלת השפע :

**יד יהודה • מד**

(מד) כטעם מ״ש שובו אלי וגו׳ (זכרי׳ א׳) שהכוונה ג״כ שובו אלי ואז כאשר תתעוררו למטה אתעורר גם אני למעלה לקבל השפע ואשובה אליכם :

**דברי העורך • קריאה מסופקת בעד מקביל**

דפוס תנ״ח (1698): ״כי נעשה בלבד מכוון לצלם״; דפוס תרי״ח (1858): ״כי נעשה בלבד לבין? לצלם״. קריאת תרי״ח מסופקת; נוסח תנ״ח נשמר בגוף, ואין כאן הכרעה חדשה.

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק ט

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד

### יואל משה

כי טבע המחצב כוי פיי טבע מחצב הנשמה מלמעלה מצד הטוב כטעם ועמך כלם צדיקים אך שהנכשל בחטא הוא כמקרי הכסיל לפי שעה לא יתמי רק יתוקן הכל בתיקון הכולל לעתיד: זכור לי הוה כמו ערוך זוכי שבתות ומכבד אביו ואמו כי יתוקן הכל: לפום ארמוי כוי פיי כשפותר מעין החלום כמ״ש בגמר׳: ובסדר זמנים עיין בפ״ה ד״ט שו״ק שבחכ״מה נקראים סדר זמנים בערך הו״ק שבמקומו וכן הו״ק שבבי״נ נקראי׳ סדר זמנים בערך השית׳ אלפים הנכללים בב״יע בסוד פרצופין כדלעיל ח״ב פ״ו וגני ונעלמו קרני החיות והנה עולם התחתון שלנו נקרא משך הזמן נגד בי״ע והם נקראים משך הזמן נגד הו״ק שבמקומן והו״ק שבמקומין נקראים משך הזמן נגד ו״ק שבבי״נה שהם אלפיי שנה של תורה קודם שנברא העולם: בדבר הנבחר פיי הבחירה שבוחר האדם הכל גלוי וידוע לפניו יתי מקדם ואין הידיעה מבטל הבחיר׳: שהוא הנודע כי הצפיה היא במה שיבחר אבל לא סוף המעשה כענין עקידי יצחק שהיי גלוי לפניו יתי שלא ישחוט וכללו של דרוש זה עיין בזוהר חדש בתיקון מ״ז דמ״ה בסופו ודע כי שם בתיקון ריש דמ״ו דלי כנבואתיי צריך להגיה דלי משה נביאה: כי לא בלבד כוי פיי לא זו בלבד שלא קצרה כוי אלא אף זו אע״פ שיש אצל הנמנ׳: טבע קיים כוי כי הפלוסופים בספר עיקרים אמרו אע״פ שיש יכולת בידו יתי לשנות הטבע מ״מ א״א לשנות הידוע ודבר ששכל אנושי סובל כגון לומר שחלק יותר גדול מהכל שהוא נגד השכל וכן מה שהיה כבר לומר עליו שלא היה וזה לא ידמה פיי אינו נראה בטול העבר לומר על מה שהיה שלא היה ואנחנו נדע שהיה: מ״מ אין כל דבר כוי פיי אף זה לא יבצר מהשי״ת וצמצום לעד שמלא כל הארץ כבודו ומצמצם שכינתו על מקו׳ קטן שלא יכילהו: ומצודתו פרושה כי זה קאי אבטול העבר דלעיל שהכל ביד הקב״ה כחומר

### רמ״ע מפאנו

שיתו לבבכם לכללות פרשיותיה של תורה כי לא באו המצות בהן בלשון צווי אלא בהוראת העתיד לא יהיה. לא תשתחוה. לא תשא. והכוונה גלוי וידוע לפני שלא יהיה לך אלהים אחרים וכן כלם כי טבע המחצב לא יסבול מעשה העברה והיה הנכשל בה מקרה הכסיל אשר לא יתמיד. וגם העשין באו בשם התואר הכולל כל הזמנים והוא אמרו זכור את יום השבת בקמ"ץ לא בשב"א כמו זכור ימות עולם אלא כן משמעו אנכי הרועה אותך באותו הכח הנרמז בתארים אלה זכור וכבד רוצה לומר עודך זוכר שבתות ומכבד ההורים וגם הדברות מסייעות הכח ההוא ומוציאות אותו לפועל דמיון לעזור אותנו בהשלמתו כדרך הפתרון לחלום ובלבד דמיפשר לפום אדמוי וכל שכן בהיות הדבור מכתב אלהים חרות על הלוחות ומבואר מזה שהכל צפוי בסדר זמנים והרשות נתונה בהמשך הזמן והצפייה היא בדבר הנבחר שהוא הנודע ואולם הבחירה אלינו מתנה מהרצון העליון ואין בידיעה בטול הרצון חלילה והרחבנו הבאור בזה במאמר המדות במדה הרביעית חמשית וששית יעויין שם. ועדיין יש ללמוד כי לא בלבד לא קצרה ידיעתו ברוך הוא על העתיד אצל הבחירה אלא אף על פי שיש אל הנמנע טבע קיים אצל השכל האנושי ולא ידומה בטול העבר שיהיה מה שהיה כלא היה מכל מקום אין כל דבר נמנע לאדון הכל וצמצום שכינתו לעד שהוא נמנע גמור בדרך טבע אל המתואר באין תכלית באמת והוא אמנם שליט על המתקומם במקום לא יכילהו למתקומם בשום פנים ומצודתו פרושה על בטול הזמן כי מלכותו בכל משלה והוא בעל החפץ המאריך זמן הטבע כרצונו והמציאות לא ישוב בו העדר ואם רוחו ונשמתו אליו יאסוף במה נחשב הוא הטבע והזמן בטל העבר מעקרו אין כאן לא מניעה ולא קיום. וככה לא יבצר ממנו מזמה לגדל החלק שיהיה יותר מהכל כטעם ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו לשומעים ינעם לפרשו כפשוטו באמות הדרוש זה. וידוע שהוצרכה הבטחה זו למשה כדי שיוכל להתיר הנדר כמו יחיד מומחה לראשי המטות שכל כגון זו לא נמסרה למלאכי השרת

### יואל משה • המשך

ביד היוצר הטבע והשכל והמציאות שלא ישוב בו העדר פיי שאין שייך לומר על המציאות שהיה העדר וחסרון אלא הכל בידו יתי: כי אם רוחו ונשמתו של אדם יאסף הקב״ה אליו הכל בטל באדם טבע ושכל והזמן כוי: לא נמסרו למ״ה כוי פיי להתיר נדר השי״י אלא ישראל הצדיקים או נשמותיהם כדמפרש ואזיל: נוגע בדבר פיי להתיר הנדר שלא לכלות ישראל כי אין מלך כוי עד שא״ל ואעשך לגוי גדול ואתן לך עם אחי׳ תחתם וזהו הניחה לי כשראי? הדבר תלוי בו כמ״ש וכי תופס הייתי בך כוי היתיר נדרו: וא״ו רבה את יוסף כוי עיין בכ״ק ח״ב סיי ס״ק: ל׳ לישראל נל״מד מגדל הפורח היא בי״נה שהיא חופף על שלשלת האבות שהם הו״ק ומשפיע עליהם ומה שלא חשב אהרן לפי שהיה לו חלק בעגל: רתוי לו כוי כך הוא ל׳ הגמ׳ חגיגה במשנה אין דורשין רתוי לו כאילו כתיב בגי ל׳ כי כר״תא לפניו: ומלולן ברצוא ושוב כוי פיי מחיות השכינה מכ״ש אנחנו שראוי׳ עלינו מורא שכינה להסתכל מה לפנים וכוי:

### יד יהודה • א

(א) שיתו לבכם וכוי חוזר הרב לפרש המתניי הכל צפוי וכוי שהתחיל בפי׳ הקודם

### יד יהודה • ב

(ב) בלשון צווי לומר על הלשון השמר מלעשות כך וכך ולומר על הענין בפעל צווי עשה כך הלא כל צווי בלה״ק בלשון עתיד לבד **[חסר]** להורות על מה שפיי בפי׳ הקודם שהתורה עתידה להתקיים ושנויה? במעמד הר סיני לפועל דמיון וה״ק ידעתי שלא תעשה כך דרך משל ע״ז גלוי וידוע לפני שלא יהיה לך אלהים אחרים וגם אם תחלה תמלך? באיזה זמן פרוץ גדרך זו מ״מ ה״ה? שתמתיק בעצרך? כי טבע מוטבע בעצמך ממקום קדום לא יפעול **[חסר]** וסוף דבר את האלהים תירא ואת מצותיו תשמור

**יד יהודה • ג**

(ג) לא תחילת הביאור עד לשון צווי לא הוכרעה לשון צווי כמו זכור ימות עולם אלא זה בלשון תואר ומוסב לראש הדברות משמעו אנכי ה' אלהיך ליחודך? שאחרי כללו? זכור את יום השבת וכבד וגו' וכן בכל התורה אם יעלה שמא בלשון תואר הוא מוסב להתחלת הדברות

**יד יהודה • ד**

(ד) וגם הדברות וכו' וע"כ אמרנו שהתורה ילדה? לפועל דמיון ע"ד שאמרו ז"ל כל החלומות הולכי' אחר הפה באומר פתרון ראוי לחלום כי הדבור מוליכו לפועל דמיון וכ"ש בהיות הדבור מכתב אלהים שהוא טבע חזק

**יד יהודה • ה**

(ה) ומבואר מזה שאמרנו שהכל צפוי בגדר זמנים קודם לעולם כי כן גלוי וידוע לפניו יתי שהתורה קדמה לעולם שעתידה להתקיים עכ"ז וגם כ"ז בהמשך הזמן לומר שבכל עולם הרשות והבחירה נתונה ואין הצפי? מבטלת הבחירה ולא להפך כי הצפיה היא עם תנאי הבחירה כי יודע ה' דרך יעבור האדם מראשיתו באופן שהידיעה כוללת בעצמה גם הבחירה וכמ"ש לעיל ח"ג פי"ו ע"ש ועיין למ"ע? ע"ב סי' ה'

וכן צריך לומר גבי יכניה דאתמר ביה ערירי גבר לא יצלח ובסוף הותר הנדר והיה זה על ידי נשמות הצדיקים שהיתה להם שעת הכושר או לצדיקים עצמם שלא טעמו טעם מיתה ונכנסו חיים בגן עדן ואמנם היה משה בשלו נוגע בדבר דכתיב ויהי בישורון מלך ואין מלך בלא עם אמר לו הקב"ה הניחה לי ואגדל ממשלתך ברוב עם הדרת מלך וכשידע שהדבר תלוי בו מיד ויחל משה כביכול אמר מחול לו ונהפך ואכל"ם ומלא"ך פניו הושיעם עוד הניחה בגימטריא שלש הויות רמז לו שיעיר מלמטה סיוע לשלש מדות עליונות אל אלהים ה' שיסכימו כלם ברחמים מיד אמר משה זכור לאברהם ליצחק ולישראל ולא אמר יעקב להוסיף כח ברחמי הקו האמצעי שכן ישראל הוא בגימטריא משה יעקב דוד וא"ו רבה את יוסף למ"ד רבה מגדל הפורח באויר שהוא חופף על שלשלת האבות ומצוי אצלם והמשכיל יבין. הדרן לכללן שאין למושכלות ראשונות מבא אצל החפץ הפשוט שהמציא אותן והן בידו כחומר ביד היוצר והנבהל להשיב על זה רתוי לו כאלו לא בא לעולם כי בא להסתכל במה לפנים ומה לאחור והעולם מזדעזע ונרתת מפניו והוא דקדוק מלת רתוי באמת מלשון רתת וזיע. ומחיות הקדש נדון קל וחומר שהן יותר חשות ממה שממללות ומלולן ברצוא ושוב בעמדם תרפינה כנפיהן:

**יד יהודה • ה • המשך**

ובפי' המדות

**יד יהודה • ו**

(ו) ואולם הבחירה הוא שהרצון כ"ע יתי חפץ בבחירת האדם ונתנה לנו ואין הדעת **[חסר]** ביטול ברצון כמ"ש בפי' המדות מ"ה :

**יד יהודה • ז**

(ז) ועדיין וכו' הנה זה מגלה הרב דעתו בענייני הנמנעות ואמר שהגדר? הידיעה והבחירה עם שהן שני הפכים הם נבנים יחד אצל גבורתו יתי כן הדבר בשארי הפכי' שאמרו הפילוסופי' שלא יתואר הש"י ביכולתו עליהם ואין זה חסרון ביכולת יען יש להן טבע קיים שהן נמנעים כמו זוג ונפרד לבן ושחור בנושא ומרובע סגל וכן דבר שכבר נעשה שיהי' לא נעשה כי לחיים? אין הדבר כן אלא כל אלו אינם נמנעי' אלא להון הכל יתי'?

**יד יהודה • ח**

(ח) למקום שכינתו לעד ולנצחים? שהוא מלא כל הארץ כבודו בכל עת ורגע ע"י מקום שכינתו בין שני בדי הארון ובטעם זה שהוא יתי מקומו של עולם ואין העולם מקומו חי"ו אבל העולם הוא מתקומם? שלו ואין העולם יקרא מקום אלא בבחינת

**יד יהודה • ח • המשך**

הממלאים בתוכו שהם הם מתקומם? שלו והוא יתי שליט על העולם וגבולותיו שיתקומם בו מה שלא יכילהו

**יד יהודה • ט**

(ט) ומלכותו וכו' שכן הדבר בהמון חילו מן הטבע הללו? יתי סיבה כעדר? בלתי נעדר כי כן הוא יתי בעל החפץ בזמן כל עת כחפץ שלא יעמדו בו המציאות אלא יהיו נעדרי' וקיימים עם כ"ז לעת היובל הגדול כשיאסוף ה' את רוחו אליו כדאיתא בזוהר וכמ"ש לעיל סע"ב סכ"ו ואז השמים כעשן נמלחו כל המועדים והזמנים יהיו בטלים מעיקרן קודם הבריאה בלתי תניעה? וקיום אלא העדר גמור מתחלתן

**יד יהודה • י**

(י) וככה וכו' ר"ל שכן הוא בענין הכלל והחלק שפסקו הפילוסופי' ג"כ שלא יתואר ביכולתו יתי על החלק להיות הכל עודנו חלק ואל דברי? נכונה כי לא יבצר ממנו יתי לגדל החלק יותר מהכל כי כן חפץ ה' כשם שפעל לעשות משה לגוי גדול יותר מישראל כדי לקיים הכלל כולו זו היא דעת הרב בהנמנעות אמנם מ"ע התשובה זו? שהשיג הרב מההתגדלות בחלק תמוה בעיני יען גם הפילוסופי' לא יכחישו והוא דבר שהחושי? מעיד בדברים הטבעיים כי יורה בהלקחת? מהגפן איזה חלק ממנו כשנטוע בארץ מי לא ראה או ידע שמתגדל כמו הגפן שממנו לוקחה ולכפלי'? יותר ממנו אבל דברי הפילוסופים הם בענין חלק עודנו חלק טרם יגדל וכן יש לפקפק בהוכחת הרב בענין

**יד יהודה • י • המשך**

הזמן העבר שהזכיר

**יד יהודה • יא**

(יא) ידוע וכו' ר"ל שהבטחה זו לא היתה לישראל לרעה כנראה? מפשוטו אלא אדרבה לטובתם כדי שלא יהא משה נוגע בדבר כשהתיר נדרו יתי כביכול כמ"ש ז"ל פ"ה דברכות ויחל משה רבא אמר שהתיר לו נדרו כתיב הכא ויחל וכו' :

**יד יהודה • יב**

(יב) כמו יחיד מומחה שמתיר נדר ונפקא לן מתלתא הדיוטות כדאיתא בגמ'

**יד יהודה • יג**

(יג) לא נמסרה למה"ש שאינן יכולים להתיר ורב"ח? שמע קול ב"ק? ואמרה עכשיו שנשבעתי מי מפר לי כדאיתא בפי' הספינה גבי עובדא דרבה ברב"ח

**יד יהודה • יד**

(יד) וכנ"ל גבי יכני' שניבא עליו ירמיה כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה (שם כ"ב) ואמרו בפסיקתא הובאה בילקוט שם גדולה תשובה שבטלה את הגזרה ובטלה את השבועה בטלה את הגזרה מנין כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי וכתיב ובני יכני' אסיר שאלתיאל רבי תנחום אמר אסיר שאסר הקב"ה עצמו בשבועה שאלתיאל שנשאל לב"ד של מעלה

**יד יהודה • יד • המשך**

והתירו לו וכיון שהותר שאין מחללי השם ומתירין נדר? ע"כ נ"ל שנשאל לב"ד של מעלה דקאמר הכוונה לסנהדרין של צדיקים הנמצאים שם או לצדיקים עצמם שבנפשיי חיי נ"ע? ולא למה"ש

**יד יהודה • טו**

(טו) והאמנם לולי ההבטחה שהבטיחו הקב"ה למשה לעשותו לגוי עצום לא היה יכול להתיר נדרו להיותו נוגע בדבר כי היה מלך בישראל ואין מלך בלא עם ולכך הבטיחו הקב"ה ברוך הוא על גוי עצום יהיה ממנו שלא יהא נוגע בדבר וע"ז אמר ועתה הניחה לי וגו' ומזה ידע משה שבדבר תלוי בו כמ"ש ז"ל וכי תופס הייתי בו

**יד יהודה • טז**

(טז) ונהפך מלת וחלכם? באמר הקב"ה ומי ומלאך? וגו' ע"ד דאיתא בזוהר שם הפרשה לא הוכרע עמו' רל"ג ומלאך פניו הושיעם דא שכינתא דהיכי? עמכון בגלותא

**יד יהודה • יז**

(יז) עוד רמז לו במלת הניחה שהיא בגימ' כמנין ג' הוי' שהזכרת בפרי? שכנגדן תלת ווין שבמרכזי הויה סוד ע"ב כי שם ה' נקרא על כל הי ונשם? וכדאיתא ברע"מ פ' פנחס וכן צ"ד של נ' שבבינה? בתלת ווין מקבלת מימין ומשמאל ומהאמצעי חסד דין ורחמי' ורמז לו הקב"ה להעיר בג' הויות שיהיו סיוע לג' מדות הללו שיסכימו כלם ברחמים וע"כ אמר משה זכר לאברהם וגו' הזכיר שלש אלה מדות של האבות ומ"ש ישראל ולא יעקב הטעם כדי להוסיף כח במדתו ת"ת הקו האמצעי

**יד יהודה • יח**

(יח) וא"ו של וישראל :

**יד יהודה • יט**

(יט) למ"ד כי בהצטרכם ליעקב לישראל מרצה מדת הבינה שכן למ"ד מרמזת לבינה שנקראת מגדל הפורח באויר כידוע שהיא הוספת על תו"ק?

**יד יהודה • כ**

(כ) אלא החפץ הפשוט כמ"ש בתחילה חונן ותכלל? ואין היד ומה? :

**יד יהודה • כא**

(כא) והנבהל להשיב ע"ז הוא בכלל מ"ש ז"ל מתני' פ"ב דחגיגה כל המסתכל בד' דברים רתוי לו שלא בא לעולם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם כי זה המתבונן בעצמו של מקום צ"ב והרי זה לא חס על כבוד קונו ומה גם שימשוך לחקור מתוך זה בענין המוקדם והמאוחר לזמן

**יד יהודה • כב**

(כב) והוא דקדוק מלת רתוי לפרשו כפשוטו מלשון רתת והכוונה שהחרדת של עולם הוא לו שהעולם רתת מפניו כאילו לא בא לעולם ואין צורך למ"ש רש"י רתוי מלשון רחמנו' כלומר מרוחם הוא אם לא בא לעולם וכו' ע"ש ובערוך

**יד יהודה • כג**

(כג) ומחיות הקדש נדון ק"ו שיהיו דברינו מעטי' וכמ"ש קהלת כי האלהים בשמים וגו' כי הן יותר חשות ממה שממללו' כדאיתא בפ"ב דחגיגה (די"ג) מאי חשמל אמר רב יהודה חיות אש ממללות במתניתא תנא עתים חשות עתים ממללות בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות וכו'

**יד יהודה • כד**

(כד) ומלולן צריך מלה או שתיים שלא הוכרעו מתחת לרקיע הכנוי? למעלה מראשיהם וחוזרי' ומכופפי' חיותן בשכינה לזמירות? וגם בעמדם בחשות תרפנה כנפיהם מהיות' בדבור כמו שפירש"י שם :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ד — פרק י

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל

**יואל משה**

על המניעות התבוננות כו' פי' שהידיע' והבחירה דברים סותרים זה את זה הנה אדרבה אותם פסוקים עצמם מורים על אמתת' שהכל אחד: פסוק ראשון כי לא מחשבותי וגו' פי' כי מחשבותי הוא לא באצילו' ששם אי"ן ואפס פשיטות מחשבותיו ית' הן ג' ראשונות בסוד המחשבה ואפס אין סוף כטעם העדר כללי הוא כת"ר ששם א"א לומר כלל י"ש או מחקי' המיוחד חכ"מה וביי"נה שהם מיוחדים בהעדר שהם אלפים קודם העולם שיוכל לומר קצת יש אך שהאין הוא קודם לכל המדריגו' שהם המחשבות הראוים לנו בכוונת המצות והיינו כי לא מחשבותיכ' ששם יהיה

**רמ"ע מפאנו**

טעמו וראו כי הפסוקים שזכר הרמב"ם על מניעת ההתבוננות בדרשות הידיעה הנה המה מורים על אמתתו אמר הנביא כי לא מחשבותי מחשבותיכם ירצה כי פשיטות מחשבותיו יתברך בתחלתן שהן כאין ואפס כטעם ההעדר כללי או מיוחד שיהיה הקודם לכל דבר הן הן מחשבותינו הראויות לנו בכונת המצות וזו מדת הטוב ועל מדת הרע אמר ולא דרכיכם דרכי כי השבתת דרכינו החמריים והשארם באפיסה מוחלטת לא תרצח לא תנאף לא תגנוב הם דרכי המקום שצוה על השבתתם ובטולם. וכשם שגבהו שמים מארץ כי לא הוטבע בקערורית כפת הרקיע להתעלות בסבוב שוה גבוה

**יואל משה • המשך**

מחשבותיכם: ולא דרכיכם דרכי וגו' פי' במקום שדרכיכם לא בסור מרע לא תרצח לא תנאף שהם הם דרכי המקום ואף שביה"כ י"ט מ"ש היינו מצד ו' אחרונות שבה אבל ב' ראשונות שבה היא בסוד ההעדר ושם היו בסוד ועמך כלם צדיקי': וכשם שגבהו כו' בא לפרש סוף הפסוק הנ"ל כי לא מחשבות' כו' שהו' כי גבהו שמים מארץ שפירש שגבוה' השמים לא ניכר אלא מכח התגלות הארץ וזהו מארץ כי בטבע כל דבר עגול וכדור לא ניכר בגובה אלא ע"י נקודה מרכז הארץ כי עולמו שוה מכל צדדיו ואין שייך בו גובה אלא ע"י גובה מהמרכז הארץ ובזה הארץ קדמה אף שבכח

**יואל משה • המשך**

השמי׳ קדמה מ״מ בפועל זה הארץ קדמה וזהו האמורה בתחילת התורה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וברא הוא בכח לבד משא״כ אח״כ נאמר ביום עשות ה׳ אלהים ארץ ושמי׳ הוא בעשיי׳ בפועל: וכן גבהו כוי בידיעה כוי מדרכיכם בבחירה לסור מרע ע״ד אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו ובזה מתורץ למה לא אמר ולא דרכי כדרכיכם במ״ש אצל מחשבותי מחשבותיכם: הנהגות החול כוי בהבין זה כא״ל כי ה׳ אחרונה יש לה ב׳ קוים ונשפעת מב׳ קוין שבה׳ ראשונה עיין זוהר וארא וזהו ביאור הפסוק דרכיה דרכי נועם ר״ל ה׳ ראשונה וכל נתיבותיה שלוי ע״י היסוד הנקראת שלוי זוכה לנתיבה שהיא חכ״מה ותפילין שמנית בחול הם בסוד שפע מבינה בסוד כתנות עו״ר בעין ובשבת ע״י יסו״ד ש״לום ב׳שבת ת׳תברך ר״ת שבת נשפע׳ מחכמה בסוד כתנות א״ור בא״לף וזהו חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך כי ב׳מי החול השפע מצד בינ״ה בב׳ קוין אשר לה אבל ביום השבת נקראת מחשבה וזהו חשבתי דרכי מה שהיה דרכי יעשה בסוד מחשב׳ החכמ׳ ואשיבה רגלי ע״י זה כי כל ימי החול השכינה בסוד רגליה יורדת מות וזהו שבת ש׳ של ג׳ ראשין נגד ג׳ קוין של ה׳ בת עין דא י׳ חכ״מה וכן פי׳ דברי המחבר דהנהגות החול נקרא דרכי אבל שבתות ה׳ הוא נקרא מחשבה: כי שם י״י נקרא עליך פי׳ על המצוה כי מ״צ י״ה בחלוקת אותיות שהם כנגד נסתרות ונגלו׳ אלו דהיינו וה׳ שהם נגד דבור ומעשה בנגלה וזהו מילולא ועובדא ואלו היינו מ״צ שהו באי״ת ב״ש י״ה נגד נסתרות במחשבה ורעותא ששם י״ה בנסתר בחילוף אותיות: שהן כוי פי׳ שם י״ה ותמורתן הוא החילוף היינו מ״צ הכל קודש אצל הצדיק וכולם במעשיו שנ״כ תוכו כברו הכל קודש: או רשומין כוי פי׳ הנעלם יו״ה ה״ב ג״כ גי׳ י״ה וזהו מחציו תתמלא תיבתו: האמו׳ על ביטול כוי כמ״ש במדרש בראשי׳ רבה והנה טוב מאוד זה מלאך המות: כירחים שאין בהן שנה כוי פי׳ אלו ירחי לידה שמשביעין את האדם טרם מהמרכז רק מהתגלות צורת הארץ אלמא הארץ קדמה בזה עם שקדמו שמים בבריאתם בכח האמורה בתחלת התורה כן דרכי בידיעה גבהו ונתעצמו מדרכיכם בבחירה לסור מרע כטעם תפילין דמארי עלמא שבהם הנהגת החול כמבואר אצלנו במאמר הטוטפות ומחשבותי ממחשבותיכם במעשה הטוב לשם שמים על הדרך שבארנוהו בזה בפרק ח׳ כטעם שבתות ה׳ הצד השוה שבהם כי בטוב העולם נידון ואין בדינו יתברך אלא מאזני צדק על כמות הטוב שיגיע לברואיו אם מעט ואם הרבה כי שכר מצוה מצוה והבוחר בה בוחר בשכרה המסוגל מנה ובה כי שם ה׳ נקרא עליה כנודע מחלוקת האותיות שתים שתים הנסתרות והנגלות אלו במלולא ועובדא ואלו במחשבה ורעותא דלבא שהן ותמורתן קדש אצל השלם שתוכו כברו ורמז לדבר בי״ה ידו״ד צור עולמים י״ה י״ה שתי פעמים אחד לעצמו ואחד בראש השם הבלתי נהגה דהיינו הן ותמורתן או רשומן ליודעים סודו ואין ביסורין ומיתה ובעונשי גיהנם אלא טובה כפולה כטעם והנה טוב מאד האמור על בטול המבטל ובארנוהו והבוחר בעברה בוחר בשכרה הבא מאליו לפיכך אין בו ויתר אלא ארך אפים והוא מהטוב שהעולם נידון בו וכבר הותרה כל אדם על זה בירחים שאין בהם שנה ומשעה שהיה צפוי שאולתו תסלף דרכו על ה׳ יזעף לבו כטעם בתי גואי דאמור רבנן בפרק אין דורשין דאית בהו עציבו כגרסת רש״י וכפירוש החכם בפרדס רמונים לא כדמפיך לה ה״ר טודרוס הלוי. והכל לפי רוב המעשה ירצה שכלל העולם נידון אחר רובו וירמוז גם כן כי בעצלתים מך המקרה הוא המציאות בכח אשר למעשה המצות בשרשי הנשמות שלא יתבטל ח״ו אלא ישאר מך ובלתי מאיר כל זמן העצלות ובשפלות ידים בהטפל כלי המעשה בדברים השפלים והמגונים דלוף הבית לפי שעה ועוד ישוב ונבנה שכן כתיב ובחרת בחיים עבר במקום עתיד והא והא איתא שכבר בחרנו בחיים כשהיינו עם המלך במלאכתו וכן בסיני ומובטחים אנו לבחור בהם בזמניהם ובפועל מושלם וזה כלל גדול בתורה שכל עתיד במקום עבר ועבר במקום עתיד אתה צריך לדרוש את שניהם שיהיו סמוכים באמת וישר ומהמה בני הזהר כי אין לך עסק עמהם אם לא בשמוש חכמים צו לצו קו לקו ועל פי התורה אשר יורוך:

**יואל משה • המשך**

צאתו לאויר העולם הוי צדיק כוי כאמור בגמ׳: תסלף דרכו כוי פי׳ שיחטא אדם טרם צאתו לאויר עולם מיד ויתעצב אל לבו וזהו ועל ה׳ יזעף לבו בבתי גואי ששייך שם עצבות כמ״ש בגמ׳ הא בבתי גואי כוי כגירס׳ רש״י: והכל לפי רוב כוי בא לפרש כל המשנ׳ הכל צפוי וגלוי לפניו הידיע׳ ואע״כ הבחירה ביד האדם וזהו והרשות נתונה ע״כ בטוב העולם נידון בדין הואיל שיש לו בחירה: שלא יתבטל כוי פי׳ המציאות לא יתבטל אלא ישאר מך כוי: ועוד ישוב ונבנה שיתוקן הכל בתיקון הכולל שיתבאר פי׳ י״א וכרתת כוי הוא״ו מהפכו לעתיד והא והא פי׳ עבר ועתיד איתא שכבר בחרנו בעולם הנשמות קודם שנברא כשהיינו עם המלך במלאכתו בסיני שהיו שם כל הנשמות אשר ישנו פה אשר איננו פה ומובטחים אנו לבחור לעתי׳ שיתוקן הכל לעתיד:

**יד יהודה • א**

(א) טעמו וראו וכוי מחובר עם פרק הקודם :

**יד יהודה • ב**

(ב) כי הפסוקים שזכר הרמב״ם וכוי בפ״ה מהי׳ תשובה כשהתעורר בדרוש בענין ידיעתו ית׳ ובחירת בני האדם מי חכם ויבן את זאת אם ידיעה איה הבחירה? ודעתו ז״ל שאין בנו כח להבין ידיעתו ית׳ יען אין ידיעתו ית׳ כידיעתנו שידיעתנו ומהותנו הם שני דברים לא כן אצלו ית׳ שהוא וידיעתו אחד וכשם שאין להשיג מהותו ית׳ כך אי אפשר להשיג ידיעתו ואמר שע״ז אמר הנביא כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו׳ וככה הפסוקים הללו עם שלפי דעתו ילמדו את האדם דעת שימנע עצמו מלהתבונן בדרוש הידיעה עמוק עמוק מי ימצאנו מ״מ הנה ג״כ מקיימים ומחייבי לפי פירושנו את הידיעה :

**יד יהודה • ג**

(ג) אמר הנביא כי לא מחשבותי מחשבותיכי וכ״פ? כי מחשבותי כאשר היו בתחלה קודם בהיות הבחירה? לא כי אז היו בתכלית הפשיטות מופשטים מכל הכרע הבחירה מחשבותיכם בעצמם

**יד יהודה • ג • המשך**

**[חסר]** וכיוצא בזה

**יד יהודה • ד**

(ד) בטעם וכו' ר"ל כידק? לכנות מחשבותיו ית' בפשוטי בכנו"? לא כאשר יקרא להעדר התחלה לגבי כמו שביאר הפילוסוף הן ההעדר הכללי שהי' קודם לעולם הן ההעדר הפרטי המתהוה בעולם יום יום שניהם יקראו התחלות עם היותן העדרים :

**יד יהודה • ה**

(ה) וזו מדת הטוב **[חסר]**

**יד יהודה • ו**

(ו) ועל מדת הרע בלשון אחר כמ"ש ולא דרכיכם דרכי ר"ל בדרכי' החמריים אשר תצילו ותעשו? אותם יאלה? ואין שם דרכי ורצוני כי אדרבה חפצתי להכניע הטוב בחורי' וצדיכם? ומ"ש אח"כ כי

**יד יהודה • ז**

(ז) גבהו שמים מארץ וכו' פירושו שגבהות השמי' אינה נכרת אלא מהארץ כי השמים הם הגלגלים סובבים תמיד בעיגול שהם כנגד? לארץ שהיא אצלם כמרכז תוך העגולה הכדורית וממנו מיוחסי' השמים לרום יאמר עליהם שנגבהו מערכו בערך מה? ואם הארץ **[חסר]** לא מיוחס גבוהות לשמי' והיינו דפליגי רז"ל אם השמי' קודמי' בבריאה או הארץ ודברי שניהם אמת כי אמנם השמי' נבראו תחלה בכח ולכן הקדים בכתוב בתחלה ואמר את השמי' ואת הארץ אבל בפועל

**יד יהודה • ח**

(ח) הארץ נבראת תחלה כדכתי' ביום עשות ה' אלהי' ארץ ושמי' כי לא יתייחסו השמים אלא כנגד הארץ והשיעור בכתוב כאשר נתייחסו? גבהי השמים מהארץ כן דרכי האלה להיותי על טוהר מרב? גבהו **[חסר]** מדרכיכם אשר כן בחרתם כי מכם ילמד את בחוי וגודלי חיים עינביי? את הבוחריכם? כ"ש ידיעתי שאינה מכרחת ומחשבותי הפשוטי? ג"כ יכרי? ממחשבותיכם בעצמותכם כנאות להם כהם? כמו הרי בהפסוק הזה מאמת ומחייב הידיעה עם הבחירה :

**יד יהודה • ט**

(ט) כטעם תפילין כביוסקי? למארי עלמא כמ"ש ז"ל פ"ק דברכות תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו וכו' והטעם מפני

**יד יהודה • י**

(י) שבהם הנהגי החול ע"פ הידוע מתקוני ומזוהר פ' נח שבימי החול השכי' מתלבשת במטטרון ושע"י נעשה זווג וע"י מקבלת השכי' השפע מלמעלה וזהו שאמר הנבי' השער יהי' סגור ששת ימי המעשה לא כן ביום השבת שהזווג בלי אמצעי וכדכתי' וביום השבת יפתח וכבר ידענו הכוונה שהתפילין של יד הוא סוד זווג מטטרון זוהר סוף פ' בשלח ובפי' מצורע ע' ל"ו חמי? ז"ל כד מנח תפלה של יד בעי לאושטה דרועא שמאלא לקבל לבי' ולקשרה קשרא עם ימינא בגין לאתקשרא דא בדא בזוגא? דלעילא וכוי והנה מעוטר בתפילין דקב"ה? **[חסר]** כדאיתא התם נמי הם ג"כ לסוד זווג ושפיר קאמרי רבנן תפילין דמארי עלמא והכוונה למטטרון שר העולם שע"י זווג בימי החול אכן בשבת לאו זמן תפילין וכדין כלה תרעין פתיחין והתכירי סיברא? לאתנהרא נשמתא? בלי אמצעי **[חסר]** אמר ג"כ כאן כן גבהו דרכי מדרכיכ' כי דרכי ה' כנוי להשכינה אלה במה יתעלו מדרכי ישרי שלמטה? ובפרט בבחינת? סור מרע שבה יתכנעו? הקליפות סביב למטה? בעבד דלעילא מטטרון שמתלבש בהן וכן

**יד יהודה • יא**

(יא) מחשבותיו כפשוטן? מבלי הכנס למניעת הצדדי"? ע"כ

**יד יהודה • יא • המשך**

ויע"ש בע"ב

**יד יהודה • יב**

(יב) שכחות יקרו? יתפעלו ג"כ ממעשיהם של ישראל כוונים? כידוע דבאתערותא דלתתא אתער אתערותא לעילא

**יד יהודה • יג**

(יג) הצד השוה בידיעה ובחירה שבטוב העולם נידון והיינו סיפא דמתני' אבל לפי שנתבאר? זה לעיל פ"ק וכאן הכוונה ששניהם שוין בזה שהעולם נידון מהצפוי ה' לתת שכר ועונש כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ואינו מחשב שכר מצוה כנגד **[חסר]** וכדאיתא במדרש ש"ט פ' כ"ג וכמ"ש ג"כ רבינו בחיי פ' עקב וככה דבר זה גורמת הבחירה כי כן הבוחר בטוב זוכה ג"כ בשכרו כנמשך ממנו וממילא והוא עצמו מורה אין הוי למעלה מפעיליו? :

**יד יהודה • יד**

(יד) כי שם ה' נקרא על מצוה כי האותיות י"ה שהם הן האותיות א"ת ב"ש צ"מ? ועם שתי אותיות האחרונות ו"ה הרי מצוה ומה שכתוב בתורה באותיות הראשונות לבדן הטעם הוא מפני שהן העיקרי' מהאחרונות יען אותיו' י"ה הן בכללות ג' ספירות הראשונו' ואותיות ו"ה הן בכללות ז' ימי הבנין כנודע וע"כ בדבור ומעשה כנגד' באותיות האחרונות ומחשבה ורצון בלב בראשונות כדאיתא נמי ברע"מ פ' קדושים ע' קפ"ב? **[חסר]** בנסתר רמז שהן עלמן ותופן? באותיות **[חסר]** הרי עוד פעם מצוה? :

**יד יהודה • טו**

(טו) לו בשם י"ה עצמו ושתי אותיות י"ה שבהם היה מרובע' להמירון? אותיות מ"צ?

**יד יהודה • טז**

(טז) לו ברשומן שהן באותיות במלואי כ"ה? דהיינו ו"ד מן יו"ד ה' מן ה"ה? עולין כ"ו? הרי עוד פעם י"ה :

**יד יהודה • יז**

(יז) ואין יסורי' וכו' ר"ל שגם במדת פורענת נידון העולם בטוב כי אין בעונשו' רעה כלל אלא טובה כפולה והיינו למרק עון ולכלה בילע"ד? עמנו

**יד יהודה • יח**

(יח) האמור על בטול בילע"ד? מבטל גלות כמ"ש לעי' ח"ב פ"ו :

**יד יהודה • יט**

(יט) והבוחר בעברה וכו' ר"ל שבהבחירה היא ג"כ בטוב לו יען באותי' עברה נוצר עווני והדבר בנמשך מהבעונים? וממלא פעולתו נמי

**יד יהודה • כ**

(כ) אין הקב"ה מוותר לגמרי כי עם בהיותו יוגע? בטוב הוא מתליו? אלא מאריך אפו וזהו גם ה'? מהטוב שהעולם נידון בו

**יד יהודה • כא**

(כא) וכבר הורה? כל אדם ומושבע **[חסר]** קודם שיצא לאויר העולם שיהא בוחר בטוב כדאית' בפ' המפלת (די ל' ע"ב)

**יד יהודה • כב**

(כב) ומש"ה שהיה צפוי לפניו ית' שיהי' בלחי? רעה ג"כ שיהא העולם נידון בטוב ע"ד שכתיב אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו (משלי י"ט) והכוונה באמרו על ה' לבינה כמבואר בזוה' בכמה דוכתי ודינין מתערין מנה **[חסר]** כי הלא **[חסר]** הלא כל עוד שהושפע הדין דרך המדרגות יתמעט כמבואר בפרד' שער עצמות וכנגה ג"כ? :

### יד יהודה • כג

(כג) בפ׳ אין דורשין וכדמסיקנ׳? הוא בפ״ק (ד״ה ע״ב) ואם לא תשמע במסתרים תבכה נפשי וכו׳ אמר רבי שמואל בר יצחק מסתרים מקום יש לו להקב״ה ששם בוכה ומסתרים שמו וכו׳ ומי איכא בכיה קמיה דקב״ה והא אמר רב פפא אין עצבות לפני הקב״ה שנאמר הוד והדר לפניו עז וחדוה במקומו ל״ק הא בבתי גוואי הא בבתי בראי ובבתי בראי לא והא כתיב וכו׳ ה״ג רש״י דבבתי גוואי איכא עצבות ותמה הרב הגדול ר״מ קורדווירי״ו? בפרדס שם דבתי גוואי כנוי לבינה ושם ליכא עצבות ודין היורד ממנה ובשארי? ספירות שהן בתי בראי ליכא עצבות ודין מאין עלמן? והוא ז״ל חולק על הר״ר טודרוס הלוי דגריס להפך דבבתי גוואי ליכא כדאיתא שם ע״ש :

### יד יהודה • כד

(כד) והכל וכו׳ מפרש הכא סיפא דמתני׳ והכל לפי רוב המעשה ולפי פירושנו מתפרשי? הכוונה לפי רוב המעשי׳ של כל העולם כולו למענם?

### יד יהודה • כה

(כה) ורמזו האלה ג״כ בזה לפנימיות שם המעשה העולה בכח למעלה בספירות שהן שרשי הנשמות כידוע שהמצות למטה הן הן המיין נוקבים נותני כח למעלה לזווג העליון צ״ה? לעשות חיל הנשמות וזהו לפי רוב המעשה דקאמר תחלה דכשיתבטלו המצות למטה **[חסר]** הכח העולה מהן וכמ״ש (קהלת י׳) בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית והכוונה

### יד יהודה • כה • המשך

בעצלת המצות ימך ויוכל? למעלה הכח המקרה נשמות **[חסר]**

### יד יהודה • כו

(כו) לא יתבטל זווג ח״ו אכן? בשפלות ידים כאשר יחבקו הידים וסתרי כלי מכנם נזכרי׳ העצלו׳? והיינו כשיצטרפו עוד לזה העצלות

### יד יהודה • כז

(כז) ידלוף גם הבית שכבר בנוי והיינו הנשמות שכבר באו לעולם ואמר ידלוף ולא יהרס ורמז בזה להורות שלא יהי׳ כלה לפי שעה ועוד ישוב ויבנה לעתיד כשיתוקנו

### יד יהודה • כח

(כח) עבר במקום עתיד לולי ויי״ו ההיפוך לרמוז דהא והא איתי׳ :

### יד יהודה • כט

(כט) עם המלך בעולם הבריאה כמ״ש רז״ל בנשמותיהן של צדיקי׳ נמלך

### יד יהודה • ל

(ל) וכן בסיני היו כל הנשמות אשר ישנו ואת אשר איננו פה ומובטחים לנו שיהיו שם לעתיד בזוכיהם? :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ד — פרק יא

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט

### יואל משה

ברכה לאלהים כו׳ אלא כל מקום שאמר ברוך נאמר בו ה׳ א״ל כשקדם אליו מעין המאורע היינו תיקון הכולל שיתוקן הכל אז נאמר ברוך גבי׳ אלהים שיקראו כולם בשם ״י ויהי׳ ״י אחד ושמו א׳ דאל״כ יש לטעות שגם ע״ז נקראת אלהי׳: קאמר בסיפא כו׳ פי׳ בבא שני׳ ברוך שם בשם: כי ללמוד מענינו ממגדף שהוא ג״כ במשנה זו ושם במגדף הוא אמ׳ יכה יוסי את יוסי היינו שם בשם כמו כן הכא גבי ברכי שמברך את השם בשם: השמים יענו כו׳ השמים הוא ת״ת וארץ הוא מלכו׳: שהיא בשפת אמת פי׳ בספר שפת אמת שחיבר המחבר הזה: וכה״ג פי׳ כשמברך את השם בשם חיישינן ליה לשיתף ש״ש וד״א כמ״ש אין לו עסק בסתרי׳ משׁ כו׳ אבל כשמברך סתם את השם עונין אמן אחריו: כל העמים תקעו כף שיתוקנו כולם וזהו כל העמים דייק׳: ידבר עמים תחתינו שיהיו כולם צדיקים

### רמ״ע מפאנו

התקון הכולל אשר אמרנו בהפסק הזוהמא מכל היצור הוא המקווה אלינו תמיד ולא תמצא בכתוב ברכה לאלהים בלתי לה׳ לבדו אלא כשקדם אליה מעין המאורע הזה בפירוש או ברמז וכן בבני גד ובני ראובן כשהוציאו עצמם מחשד עבודה נכריה במזבח אשר בנו כי לא תאות ברכה זו אלא אם כן יש ברירה נאמנה כי אלהים קדושים הוא המבורך לא זולת. על כן אמרו בירושלמי בן נח שברך את השם עונין אחריו אמן ברך בשם אין עונין ומסתברא לן בפירושא דמלתא דמברך שם בשם קאמר בסיפא בדבר הלמד מענינו ואתיא ממגדף שהרי ידיעת ההפכים אחת וכי הא דאמר הושע השמים יענו את הארץ שהוא בשפת אחת במאמר דוד מלכנו כי לך ה׳ הוחלתי אתה תענה ה׳ אלהי קדמאה ביו״ד ה״י תניינא באל״ף דל״ת ובכי האי גוונא חיישינן ליה לשתוף שם שמים ודבר אחר כיון שאין לו עסק בתורת משה רבינו וחייב מיתה עליה שאינו יורד לעמקה ומשנה את טעמה אבל מברך את השם סתם מתורת בני נח הותרה לו

### יואל משה • המשך

אז יבחר לנו כו׳: תביאמו ותיטעמו כו׳ שתביאם ותתקנם לעמים הנזכר כי בתחילה נבהלו כו׳: יותר מכל אלהים פי׳ יתרו ידע כי גדול ״י יותר מכל אלהים הנעבדים שאלו היה אלהות יודעי׳ שנפרעים מן הנעבדי׳ לא היו מתפתים להעבד א״כ ע״פ אינם יודעים והוא ידע זה וזהו כי בדבי׳ אשר זדו אלהו׳ שנתפתו להעבד בזה זדו: כטעם כי מי מלך הגוים כו׳ שבספר הזוהר מתהפך הפסוק מי מלך הגויי דלא יראוך והכל מודי׳ באלהותך: להטהר כמותו כו׳ פירש כיתרו היה להם לא״ה לטהר: מה שקצרי׳ לשונו כו׳ פי׳ באומרו ה׳ ימלוך לי׳ עתיד ולא אמר מלך עבר השלים תפילתו בשירה של משה בבקש על ההוה אז יהיה מכון לשבתך כשיתוקנו כולם לעתיד וזהו תביאמו ותטעמו כו׳ מכון לשבתך כו׳: מלך אלהי׳ על גוים כו׳ שיתוקנו גם הם אז אלהים ישב על כסא קדשו: כמראה אדם כו׳ מבואר בכנפי

**יואל משה • המשך**

יונה שיחזקאל ראה ביצירה וישעי׳ ביצירי? וראה שעתיד יתוקן הכל ויהיו כל העמי׳ מכון לכסא וזהו תביאמו לא״ה ואז יעשו מכון לשבתך כנ״ל: כל הנשמה כו׳ פי׳ בספר עולם קטן כל חלקי הנשמה שם ה׳ מדריגות נרנ״חי ולכל סדר נ׳ בחינות הרי י״ה וזה שלא אמ׳ תהלל ל״י״ה כי המהלל הוא התהילה היא י״ה ואדם המהלל נקרא ג״כ י״ה: כמ״ש ר״ל נב״ה:

**יד יהודה • א**

(א) התקון הכולל שיתוקן בו כל העולם כולו אשר אמרנו בפרקים הקודמים :

**יד יהודה • ב**

(ב) ולא תמצא בכתוב ברכה מיוחסת לשם אלהים שיאמר ברוך אלהים כי אמנם הברכות כולן מיוחסות לשם ה׳ לבדו ויאמר הכתוב בהן ברוך ה׳ :

**יד יהודה • ג**

(ג) אלא א״כ כשמוזכר מקודם מענין תקון הכולל אם בפירוש אם ברמז כמו ברכו עמים אלהינו : ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתי (תהלים ס״ו) שכל המזמור לפניו מדבר מתקון הכולל שאמר כל הארץ ישתחוו לך וגו׳ וכן במקהלות ברכו אלהים (שם ס״ח) מדבר מקריעת ים סוף שהיה מענין זה עוד שם אל ישראל הוא נותן עוז ותעצומות לעם ברוך אלהים שכבר הזכיר ממלכות הארץ שירו לאלהים וגו׳ **[חסר]** והיינו כשכבר מזכר מתקון הכולל שאז יכירו וידעו כל באי עולם כי ה׳ אחד ושמו אחד ולא יהיה עוד ע״ז בעולם ועיין בזוהר משפטים ע׳ ק״י ע״ב גבי שאל אלהים וז״ל **[חסר]** כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך **[חסר]** וכו׳ ע״ש :

**יד יהודה • ד**

(ד) וכן הטעם שאמר ביהושע (כ״ב) ויברכו אלהים בני ישראל לפי שזה נאמר על בני גד ובני ראובן כשהוציאו עצמם מחשד ע״ז ואין כאן מקום לטעות :

**יד יהודה • ה**

(ה) כי לא תאות ברכה זו לשם אלהים א״כ וכו׳ :

והרי הוא עליה ככהן גדול. ועל התקון הכולל הזה אמרו בני קרח כל העמים תקעו כף וכל המזמור כנראה מפשוטו ואמר ידבר עמים תחתנו ואז יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה כי מתאב אנכי את גאון יעקב כתיב ולא ניחא למרייהו שיפורש כמו מתעב חלילה אלא מן גרסה נפשי לתאבה וכביכול הוא מתאב למה שאין בידו להשיגו כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ומשה רבינו ע"ה אמר על הכוונות האלה תביאמו ותטעמו בהר נחלתך כי ודאי שמוש הרבים בכתוב הזה מוסב לעמים שזכר ראשונה כי נבהלו מפני פחד ה׳ ומהדר גאונו והיה ראוי להם ללמוד מיתרו שהיה בתחלה כהן לכל האלהים והמה לא אלהים ואחר כך נכנס תחת כנפי השכינה ומכל האלהים דכתיב בהו אעשה שפטים ידע כי גדול ה׳ כיתרון האור מן החשך. או ידעתי יותר מכל האלהים הנעבדים כי גדול ה׳ וחסרון ידיעתם בשביל הדבר שזדו על עצמם שנתפתו להעבד לעתיד ליפרע מהם אי נמי ידעתי מהם כי גדול ה׳ כי הכל מודים באלהות הסבה הראשונה כטעם מי מלך הגוים שלא ייראך דרב ייבא סבא ולו חכמו ישכילו זאת העמים סביבותיו היה להם להטהר כמותו בשכון ישראל אצלם במדבר והיה מתקיים בימי משה רבינו ע"ה מה שנכסף אליו באמרו ה׳ ימלוך לעולם ועד ואף על פי שלא אמר ה׳ מלך ה׳ מלך אף הוא השלים בכוונת תפלתו מה שקצרה לשונו כמו שזכרנו בסוף החלק הקודם כי בקש על ההווה שיתמיד על האופן העתיד ועל תקון העבר גם כן כטעם שמחנו כימות עניתנו שקדם באורו בתחלת המאמר ובני קרח אמרו מלך אלהים על גויים אלהים ישב על כסא קדשו הוא הכסא שראה יחזקאל על דמותו דמות כמראה אדם עליו מלמעלה ועל זאת הדוגמא הנפלאה כתיב אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם והשתא מיהת קושטא קאמר לה נחש לחוה והייתם כאלהים כי אבדנו השלמות העצמי ונשאר הדמיון בלבד וכן הן האדם היה כאחד שלא ברצון גבוה כי חפץ בו שיהיה אחד ממש כטעם כל הנשמה תהלל יה לא אמר כל נשמה ולא כל הנשמות אלא כל הנשמה דעהו ועבדהו ותבין אמרו תהלל יה כי ההלל והמהלל והמהולל אחד וטעם אלהים ובני עליון על הצלם והדמות כמו שבארנו:

**יד יהודה • ו**

(ו) ע״כ אמרו בירושלמי צ״ל וכו׳ דלפי סגנונו פירושו שאם בירך את השם עצמו לא חיישינן בכוונתו לע״ז ועונין אחריו אמן משא״כ שאם ברך את האדם וכיוצא בו בשם חיישינן שכוונתו לברכו בע״ז הלז :

**יד יהודה • ז**

(ז) מסתברא לן שגם הסיפא מיירי שברך את השם אלא שהזכירו בשם וחיישינן ליה שתוף ש״ש ודבר אחר וה״ק ברך את השם בשם וכו׳ :

**יד יהודה • ח**

(ח) דבר הלמד מענינו שמדבר במברך את השם :

**יד יהודה • ט**

(ט) והאי מגדף דמקלל שם בשם כגון יכה יוסי את יוסי כדאיתא במתני׳ פ״ז דסנהדרין :

**יד יהודה • י**

(י) שהרי ידיעת ההפכים **[חסר]** וככה מקבל **[חסר]** וענין זה הוא

**יד יהודה • יא**

(יא) כמ״ש הושע (ב׳) והיה ביום ההוא נאם ה׳ אענה את השמים והם יענו את הארץ וגו׳ כי השמי׳ כנוי לת״ת והארץ למלכו׳ כידוע והכוונ׳ ששם הוי׳ יענה את השמים כי הוא שם מיוחד לת״ת כנודע והת״ת יענה וישפיע למלכות :

**יד יהודה • יב**

(יב) שהוא הלשון שאמר ג״כ דוד :

**יד יהודה • יג**

(יג) קדמאה כי לך ה׳ הוא שם הויה ותנינא אתה תענה ה׳ הוא שם של אדנות והכוונה אתה שם הויה ת״ת תענה ותשפיע למדות ומלכות :

**יד יהודה • יד**

(יד) וכה״ג כשברכתי מברך שם בשם אין עונין אחריו אמן דחיישינן שתוף ש״ש **[חסר]** כדי לאסור לו לעסוק בתורה :

**יד יהודה • טו**

(טו) אבל מברך את השם סתם אין ללמדו שכוונתו לע״ז שהרי מתורת בני נח המצוים על קללת אלהים ידע ש״מ לברכו ותורתו הזהירה לו לעסוק בה ולא עוד

**יד יהודה • טו • המשך**

אלא שהוא עליה ככ"ג כידוע :

**יד יהודה • טז**

(טז) כל עצמותי וגו' (תהלים ל"ה) :

**יד יהודה • יז**

(יז) מתאב אנכי וגו' (עמוס ו') ואין פירושו מלשון תיעוב וגיעול כאשר אלו המפרשי עויין עליהם אך תואב הוא מלשון חמדה ותאוה שכאוי חומד ומתאוה לנקם ומציקים המציקים על ישראל והכי כתוב וכמ"ש גוי בכל אשר תאב סלה :

**יד יהודה • יח**

(יח) על ההונות האלה בתקון הכולל ובהסתימות ישראל :

**יד יהודה • יט**

(יט) כי אותם הדרכים כמ"ש תביאמו ותטעמו מורה שאינו מדבר בישראל כדעת רז"ל שאמרו תביאנו לא נאמר וכו' אלא נבאו ולא ידעו מה מתנבאים לכן הזכיר קצת דכ"ל תביאמו ותטעמו בלשון יחיד וא"כ הרי שמדבר לשבעים פלח אדום ומואב ובענין שהזכיר לפני זה חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו וגו' ועלייהו אמר תביאמו ותטעמו כדרך המלך שיתוקנו לעתיד :

**יד יהודה • כ**

(כ) והיה ראוי להם ללמוד מיתרו ולא היו קרובי לתקון וא"כ נבהלו ואמר הכתוב שאעפ"כ לעתיד תביאמו וגו' :

**יד יהודה • כא**

(כא) ומכל אלהים וכו' עכ"פ הרב בא לבאר מ"ש גבי יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהי דהלשון קשה להלמו דכחי"ו חי"ו אין יש ממש בע"ז אלא **[חסר]** לברך כללו אמר עתה ידעתי מכל אלהי כי גדול ה' והיינו שבשבחו בשם שבחים כדכתיב ומכל אלהים אלילי העמים :

**יד יהודה • כב**

(כב) או תהיה כונת יתרו זה שאמר כי גדול ה' ידעתי יותר מכל האלהים הנעבדים כי נודע אשר זהו האלהים ונתפתו להנעבדים עליהם ליפרע מהם כשם שנפרע מן הנעבדים והם לא ידעו ולא יבינו כן דאלמלא ידעו שעתיד ליפרע מהם לא נתפתו להיות לנעבדים :

**יד יהודה • כג**

(כג) א"כ ידעתי מהאלהים עצמם כי גדול ה' שהם מודים באלהותו :

**יד יהודה • כד**

(כד) כטעם מי לא ייראך מלך הגוים דרש הסבא גבי משפטים ע' קע"ה מי מלך הגוים דלא ייראך שכולם מודים באלהותך :

**יד יהודה • כה**

(כה) לטהר ולהתגייר כמותו כיתרו :

**יד יהודה • כו**

(כו) והיה מתקיים תכף התקון הכולל שאליו נכסף משה באמרו ה' ימלוך שעם שלא אמר ה' מלך ה' מלך מפני שצפה שיהיה עמם כמ"ש סוף חלק הקודם מכל מקום לא נמנע מלומר ה' ימלוך מרוב תשוקתו לזה :

**יד יהודה • כז**

(כז) אף הוא השלים ר"ל דלעתיד נמי מעלה אמר ה' מלך ה' מלך

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • כז • המשך**

ה' ימלוך ר"ל שעל התקון הכולל אמר תביאמו ותטעמו וגו' כי השלים בזה מה שקצרה לשונו מלומר ה' מלך ה' מלך :

**יד יהודה • כח**

(כח) כי בקש וכו' וכמ"ש תביאמו ותטעמו את העמים עכשיו כבר כתלה על האופן שיהיה לעתיד כלומר אתה ה' תמלוך ובזה יתמיד הענין לעולם ועד :

**יד יהודה • כט**

(כט) ועל תקון הנזכר בקש ג"כ באמרו מכון לשבתך ויהיה הכסא שלם אשר פעלת אתה ומקדש ויבנון הוא שני שרים העליונים שבניית הכסא וכ"ז שאין העמים למטה מתוקנים אין הכסא שלם :

**יד יהודה • ל**

(ל) כטעם שמחנו וגו' בתחלת המזמור שהוא תפלה על תקון הנזכר ע"ש :

**יד יהודה • לא**

(לא) ובני קרח אמרו ג"כ ענין זה בסוף המזמור בה' מלך אלהים על גוים וגו' כדאיתא במדרש שם מ"ר תשרי מלך כ"ז שהרשעים בעוה"ז בעולם כביכול אין הקב"ה יושב על כסאו וכן הוא אומר והפכתי כסא ממלכות וכתיב חזי הוית עד די כורסון רמיו ועתיק יומין יתיב ואימתי יושב ועלו מושיעים בהר ציון וגו' :

**יד יהודה • לב**

(לב) כמראה אדם בכ"ף הדמיון ולא כתיב מראה אדם וכן אמר עליו מלמעלה ולא אמר יושב עליו וכ"ז מפני שלא היה הכסא שלם בזמן הנביא שהיה בעת הגלות :

**יד יהודה • לג**

(לג) ועל זאת הדוגמא והפלגה כמ"ש למעלה :

**יד יהודה • לד**

(לד) כתיב וכו' ר"ל שכן ה' בענין אדה"ר שכתיב ביה אני אמרתי אלהים אתם (תהלים פ"ב) והיינו בכח שלא אמר הלא והייתם כאלהים קושטא קאמר ולהורות על מיעוט השלמות :

**יד יהודה • לה**

(לה) כאחד בכ"ף הדמיון :

**יד יהודה • לו**

(לו) כי חפץ בו שיהיה אחד ממש כמו שיובן מספיק :

**יד יהודה • לז**

(לז) כל הנשמה שברי"ל מרמזות על ה' חלקים נפש רוח נשמה חיה יחידה ולע"כ הכי"ל כל הנשמות בלשון רבים או כל נשמה אלא כי"ל כתמתי נשמה וכבר ידוע דהנשמה היה חלק חשוב מחצב האלהין :

**יד יהודה • לח**

(לח) שההלל המוסיף כח ונשמה **[חסר]** וזהו כל הנשמה תהלל יה ועיין גמי יונת אלם פי כ"ה שם מבאר הרב פסוק זה ג"כ בלשון ט"ו כליליין והענין אחד ע"ש :

**יד יהודה • לט**

(לט) כמו שבארנו לעיל פ"ב ע"ש :

# חקור דין — חלק ד — פרק יב

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט

### יואל משה

כאדם תמותון כו׳ הוא בסוד נפילת אפים: לעבד ישאף צל הוא מטטרון ועיין זוהר תרומ׳ ערכ״ב? בסוד אור חוזר ע״ד דאיתי בלימודי האצילות האי״רי ז״ל שבסוד אור חוזר במלכות כ״ע ויס״וד חכ״מה והי״וד בי״נה וכן כולם: שמחזאי ראשו בארץ ורגליו בשמים: המתאבלים עם הציבור פי׳ הוא שמחזאי שהיה מתאבל על המבול כדלעיל ע״כ בניו ראו בנחמות ציבור בהצלת נח ובניו: כי אתה תנחל כו׳ בל״א (דוא ווערסט ווערין גיערבט?) בכל הגויי יקבלו מלכותו עליהם: לבאי כו׳ היינו לכנוס לג״ע ולבטל להט החרב המתהפכת וזהו הכרת המונע היא להט החרב: ע״ם ז״ו קנ״ית ר״ת קע״ז ג׳ גן עדן: ואותיות אחרית הנשארות מונ״ית ג׳ בתום: משלימי הדמות כו׳ וע״כ אמר עם זו קנית לשון נקבה למשלימי הדמות שהוא אלהים נוקבא: עד שיחננו כו׳ ר״ל שתביאמו רמז על גלות שאחורי נהר סמבטיון ותטעמו למעברות ים כל היכא כו׳: מט״טרון כו׳ פי׳ מט״ט הוא ביצירה וסנדלפון בעשייה וכן חיה ביצירה ואופן בעשייה וזהו חיתיו כל חיתו יער שהוא ביצירה וישלים לעולם העשייה ויהיה הכל א׳ אף שרגלי העשי׳ יורדות מות מ״מ יודוך הכל מלכי ארץ:

### יד יהודה • א

(א) כבר זכרנו וכו׳ אגב שדרש הרב ס״פ הקודם את הפסוק אני אמרתי וגו׳ מפרש נמי כאן סייפי אכן כאדם תמותון וגו׳ הסמיך לדברים תקון הכולל של פרק הקודם :

### יד יהודה • ב

(ב) כי בחטאו מת תכף במחשבתו כמה שהצדיק דין המיתה על עצמו :

### יד יהודה • ג

(ג) כטעם ולבי חלל בקרבי (תהלים ק״ט) שהכונה שלבי הוא חלל והרוג בקרבי וכהתפכתי :

### יד יהודה • ד

(ד) לפיכך אמר המשורר כמזהיר

### רמ״ע מפאנו

כבר זכרנו שבחו של אדם הראשון מתוך גנותו כי בחטאו מת באותה שעה ממש לרצונו שלא להחטיא הצלם והדמות שהיה בו והצדיק המיתה על עצמו כטעם ולבי חלל בקרבי והיו כל ימיו בתשובה גמורה ראוי אם כן שמעשהו יהיה לנו למופת לפיכך אמר המשורר אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו זה שמחוזאי מיוחד שבשני השרים שנפלו ממקום קדושתם ואמרו עליו באגדה ששני בניו ספרו לו שחלמו חרבנו של עולם ומטטרון גם כן שלח והודיעו גזרת המבול ועמד בבכי והיה מצטער על העולם ובזכות זה נפתחו לו שערי תשובה ותלה עצמו בין שמים לארץ רגליו בשמים וראשו בארץ וגם זו דוגמא מעולה לעבד ישאף צל. ועל ההתמדה אמרו שעודנו תלוי ועומד בתשובה לפני הקב"ה ובפרק ט' דמסכת נדה אמר מר סיחון ועוג אחים הוו בני אחיה בר שמחזאי ופשיטא להו התם דעוג הוא הפליט שפלט מן המבול והתוספות למדו בהקש לסיחון שגם הוא היה באותה הצלה צא ולמד שכר המתאבלים על הצבור שהם ובניהם רואים בנחמת הציבור. ואולם בהשתלם אצלנו תנאי התשובה נקוה אל היעוד שרמז אליו אסף באמרו קומה אלהים שפטה הארץ על דרך תזכה בשפטך ובארנוהו כי אתה תנחל בכל הגוים אילו אמר את כל היה במשמע שהמה יאבדו ונחלתם לעולם תהיה עכשיו שאמר בכל הגוים פירושו שגם המה יקבלו עול מלכותו ויהיו בצדקתם מכון לשבתו כמו שבארנו בפרק הקודם והגבול שאליו צופה היעוד הגדול הזה הוא עד יעבור עמך ה' את הירדן ליכנס לארץ ישראל עד יעבור שנית משם לגן עדן שהוא התכלית המקווה לבאי הארץ באותה שעה וכן עם זו קנית בגימטריא לראשי תיבות לחוד והשאר לחוד הוא גן עדן סתום שאז יהיה פתוח עם הסרת המונע. או יהיה עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה לבעלי הצלם שהם צדיקים גמורים עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה לבעלי תשובה משלימי הדמות ואחר כך תביאמו ותטעמו לכל הגוים בהר נחלתך כאמור וכן מצינו ביאה ראשונה ושניה מפורשת בפנים שונים כי אונקלוס תרגם אותן על מעברות ארנון

### יד יהודה • ד • המשך

על התשובה אכן כאדם תמותון שהלשון תמותון בתאנכה גמורה שתמכרו עצמיכם למיתה בסוד אליך ה׳ נפשי אשא כידוע וכן אומרו אח״כ וכאחד השרים תפולו הוא ג״כ התעוררות על התשובה כמו שמחזאי שהוא אחד ומיוחד משני השרים שעשה תשובה לא כן עזאל חברו כדאיתא בתזכיר הובא בילקוט בראשית שבדור המבול ירדו שמחזאי ועזאל מן השמים לדור עם הבריות נתחכם שלא יעשו שום חטא ועול ולאחר שירדו לא יכלו לכבוש את יצרם וקלקלו עם בנות הארץ והודיע מטטרון לשמחזאי שעתיד הקב״ה להביא מבול לעולם וכן הבין שמחזאי מחלומות בניו ועשה תשובה אבל עזאל עדיין עומד בקלקולו להחטיא בני אדם לדבר עבירה עיין שם בענין בארוכה :

### יד יהודה • ה

(ה) וגם זה שרגליו בשמי׳ הוא דוגמת תשובה **[חסר]** דמס׳ נדה (ד׳ ס״א) :

### יד יהודה • ו

(ו) והתוספות למדו וכו׳ וכפי חיותי נמי במדרש פטירת משה הובא בילקוט וילך וז״ל הכי בן עמרם וכו׳ ועשיתי מלחמה עם סיחון ועוג שני גזירי חיי׳ שבשעת המבול לא הגיעו מים לקרסוליה׳ מפני גבהן וכו׳ :

### יד יהודה • ז

(ז) נקוה אל היעוד של התקון הכולל והיינו דקאמר סיפי קומה אלהי׳ שפט הארץ ואין הכונה שפטה ותענישם אלא הצלם ממשפט :

### יד יהודה • ח

(ח) ע״ד שהזכרנו לעי׳ ח״ג פ״ג לשון תוכח בשפטך כי אתה תנחל בכל הגוי׳ שגם המה יקבלו עול מלכותך עליהם ויתוקנו :

### יד יהודה • ט

(ט) והגבול וכו׳ חוזר לעיל לפסוק תביאמו ותטעמו שפירשנו בפרק הקודם על התקון הכולל ואמר כאן שבפסוק עד יעבור וגו׳ נמשך לפסוק שלאחריו תביאמו וגו׳

**יד יהודה • ט • המשך**
והיינו לאחר שיעביר ה' את ישראל לגן עדן אז תביאמו כי הגבול שאליו צופה היעוד הזה הוא ג"ע ועיין פירוש גבול שאליו נמי לחכ"ם ח"ב סי' י"ג :

**יד יהודה • י**
(י) וכן עם זו רמז להם בחינות עם זו קנית **[חסר]** בגימטרי' מקום והיינו שיעביר שם ישראל לג"ע ובמקום שירייי לו פתוח לרוחה :

**יד יהודה • יא**
(יא) עם הסרת המונע ר"ל הכרובים ולהט החרב המתהפכת :

**יד יהודה • יב**
(יב) או יפורש עד יעבור הראשון ג"כ על ג"ע ותרתי לצדיקי והירדן ובמסכת ברכות פרשום על באי הארץ בימי יהושע ובימי עזרא ומה שבארנוהו גם הוא מן הסוד אף אנו ליה עינינו עד שיחננו במעברות נהר סמבטיון לאסוף נדחי ישראל ומעברות הים כל היכא דאיתינהו לקבץ נפוצות יהודה. וישעיהו אחר שהכריז על התשובה בפרשת דרשו ה' בהמצאו והבטיח לבני הנכר הנלוים על ה' והביאותים אל הר קדשי חתם המאמר בשם שולחו נאם ה' אלהים מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו עד כאן פקודת שלום על האדמה ואחר כך הכריז על צבא המרום במרום כל חיתו שדי אתיו לאכול כל חיתו ביער כטעם מהאוכל יצא מאכל מצאנוהו בשד"י יע"ר שהם בגימטריא מטטרון סנדלפון כי רוח החיה באופנים ובי"ת ביער כבי"ת בכל הגוים:

**יד יהודה • יב • המשך**
גמורים בעלי הצלם כמ"ש לעי' וזו ביאה ראשו' **[חסר]** והפסו' קאי על בעלי תשובה משלימי הדמות וע"כ אמר עם זו בלי קנה כמו הדמות וזו ביאה שני' :

**יד יהודה • יג**
(יג) ואח"כ תביאמו סיומת דמלתי הוא למ"ש לעי' שהגבול שאליו הוא עד יעבור וגו' ואח"כ תביאמו :

**יד יהודה • יד**
(יד) אף אנו וכו' כי הג"ם יש לפרש עוד כל הפסוק הזה על גאולה אחרונה שתהיה ב"ב ובכפל של עד יעבור מרמז למעברות סמבטיון ומעברות הים :

**יד יהודה • טו**
(טו) וישעי' מיעד ג"כ ענין תקון הכולל **[חסר]** עוד אקבץ עליו לנקבציו והם בשלמות שיתוקנו לעם קדש ישראל :

**יד יהודה • טז**
(טז) עד כאן מדבר בענין מתקון שלמות למטה שוכני הארץ ומ"ש עוד אח"כ כל חיתו שדי אתיו לאכול יער ענינו ג"כ מתקון הכולל וכלפי שרים של מעלה שיתוקנו גם המה וכ"מ כמפורסם שמטטרו"ן וסנדלפו"ן שני שרי הפנים הם הנקראים שדי יער כי מטטרו"ן בגי' שד"י שהוא ביצירה שם חיתו שדי חיות הקדש שהוא עולם המלאכים וסנדלפו"ן בגימטרי' יער שהוא בעשי' בו התהום כל חיתו יער שם הקליפות וכחלו' שמלכותו יתי' בכל משלה ע"י סנדלפון דאתמר ביה וכנס חופן אחד בארץ דלעילא סתחלה מתקבלא ביה ואמר הכתוב כל חיתו שדי המלאכים שביצירה אתיו לאכול כל חיתו יער הקליפו' שבעשיי' כדי לתקן בענין האכילה הוא עלייתן אל הקדושה והוא צירופן ובהשלמתן התקון ולאכול דקאמר ענינו לתקן כמו :

**יד יהודה • יז**
(יז) מהאוכל יצא מאכל כלומר על תקון הנשמות כמ"ש לעי' בח"ג פ"ז **[חסר]**

**יד יהודה • יח**
(יח) מצאנו' בשדי יער (תהלי' קל"ב) שהם מטטרו"ן וסנדלפו"ן **[חסר]** כי רוח החיה שביצירה הוא באופנים בעשיה :

**יד יהודה • יט**
(יט) ובית של ביער הוא כמו הבי"ת של כי אתה תנחל בכל גוים שפירוש שגם המה יקבלו עול מלכותו יתי' כמ"ש לעיל וכן הכונה כאן :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ד — פרק יג

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא

**יואל משה**
לבעלי תשובה כוי הם ישראל למחיי בגלות לטהר המקומות כוי לקרב ניצוצי קדושה ומקומם וז"ש יוסף כי למחיה שלחני אלהים כוי כמבוא' במקומו וזהו טעם כל מקום שגלו שכינה עמהם: במקום ששרים גדולים כוי הם אברהם יצחק ויעקב שגלו אבל לא היו כי אם במקום ישוב שאין שם הטומאה כל כך כיוון ישראל במדבר כדמיון הבע"ת שכובש את יצרו ועומד בנסיון יותר מצדיק גמור וזהו מקום שבעלי תשובי' עומדים ועיין זוהר תרומה

**רמ"ע מפאנו**
אשריהם לבעלי תשובה כי למחיה שלחם אלהים לטהר המקומות אשר נפוצו שם וחביבים היו ישראל שהם שמרו תורה ומצות במקום ששרים גדולים לא עמדו בו בנסיונם והוא מקום שבעלי תשובה עומדים בו בנסיון בלי ספק וזו היא סבה עצמית לכל הגליות שהיה ראשון לכולם ויגרש את האדם כי אז נתחדש לו מגרש חוץ לגן עדן למען יתקן האויר החיצון בהבל פיו ויכין כסא כבוד להשראת שכינה בכל מקום. וזהו טעם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא ולא

**יואל משה • המשך**
שישראל תברי חילא ותוקפא דסטרא אחרא מ' שנה: כי קרוב הוא כוי פי' קרוב אל הקדושה ולא היה צריך תיקון ע"כ הנהיגם דרך המדבר לקדש מדבר העמים: קני קניזי וקדמוני כוי כי את זה לעומת זה עשה אלהים נגד מלכי"ות בקדושה יש מלכי"ות הרשעה בטומא': ונגד יסוד ברית קודש בקדושה יש בטומאה ערל וזת וזנו ערלי: נגד כת"ר בקדוש' כרת בטומאה וכן כל הי"ס והנה כל ספירה בקדושה מזי' ימי הבנין אין כח בעצמה להכניע הקליפה

**יואל משה • המשך**

שכנגדה בטומאה כ״א בהתעוררת השפע מלמעלה מג׳ ראשונות חוץ מספירת חס״ד יש בה כח להכניע הקליפות לבדה וזהו מיכאל מימין שיכול להכניע הקליפה: ומצינו ״ מכות היו נגד ״ ספירות ד״ם נגד מלכו׳ וכן כולם ממטה למעלה עד מכת ב״רד נגד ספירת חסד ולכן גבי מכת ברד לבד אמרו ״״ הצדיק כו׳ וכן קיני וקניזי וקדמוני קרובים אל הקדש שהם נגד קק״ק ג׳ קוי״ן קדוש קדוש קדוש וע״ש טהרת קלב כיתרו ולא היה צריך לקעקע ביצתן וזהו גרגשי פנה מאליו כי הוא לעומת הקליפה שתחת חסד והיא בעצמה יש לה כח להכניע כי כל המקומות היו בטומאה והיו צריכין טהרה כמ״ש מוסבת שם כשכבשום היו קוראין להן שמות אחרים בקדושה כמ״ש לעיל ח״א פ״ג: דקריבין ליחוסי ישראל שעמון ומואב ואדום באו מאברהם אלו היה מניחין את ישראל לעבור דרך ארצם לא היו צריכין לקעקע ביצתן כי מדין תורי מי שגזל מריש ובנאו בבירי מקעקע כל הבירי ומחזיר מריש לבעליו אלא מפני תקנת השבים אמרו חז״ל שמשלם דמי מריש לבעליו ומי שאין לו זכות אבות אין לו חלק בתקנת השבים אלא בדין תורה שמקעקע כל הבירה ומחזירו לבעליו: לעת אשר שלט האדם כו׳ פסוק הוא עת אשר שלט אדם באדם לרע לו ופירש המחבר על אדם הבליעל בטומאה כי האדם ג׳ טמ״א ובקדושה אדם ג׳ מ״ה שם של מ״ה וכשישראל חוטאין אז הסיטרא גובר והיא קליפי נוגה וחוטפת קצת מהקדוש׳ כביכול וזהו סוד דמעת העשוקים כי אין להטומאה חיות כי אם מהקדוש׳ ע״ד ואתי מחיה את כולם וזהו כעין גזילה גזל מריש ובנאו בבירה שיסוד ובנין של טומאה הוא מהקדושה וז״ש שאין לחיצוני׳ בירה אלא במריש שלנו וכששלט האדם בליעל באדם מצא חכמה וחטף ממנו ניצוצי קדושה אח״כ במעשה תשוב׳ הקב״ה משברו ומקרב החלק אל הקדושה שרשו וע״כ נקרא תשובה שמשיב חלק התשובה אל מקומה בקדושה בזה מקעקע כל הבירה וכל הטומאה אין לה כח לחיות ועיין מזה בח״א פ״ג וזהו לרע לו לאדם הבליעל כי בנין הוא: שהאבדה מתבקשת פי׳ היה מתקדש מדבר העמים וכבר בקשו ישראל מדי עברם להשלים ארץ אדום ועמון ומואב אשר הורישו קיני קנזי קדמוני וישבו תחתם ולו חכמו שלש אומות הללו דקריבין ביחוסא לישראל לא הוצרך לקעקע בירתם כמו שאירע לארץ סיחון ועוג כי מי שאין לו זכות אצל הרהורי תשובה אין לו חלק בתקנת השבים. גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה ומחזיר מריש לבעליו וזהו דין תורה לפיכך יפה עשו אנשי נינוה שאינם בכלל תקנת חכמים ובבציר מהכי לא הוה סגי להו והוא רמז לעת אשר שלט אדם בליעל באדם מצא חכמה שאין לחצונים בירה אלא במריש שלנו לרע לו לאדם בליעל כי בנין נערים הוא מנוערים מן המצות והוא סתירה להם בזמן שהאבדה מתבקשת לבעליה. ואם יש תקוה להוציא משם איזו פרידה טובה כרות ונעמה ועובדיה גר אדומי לאלו תקנו שיחזיר לבעליה דמי מריש די שוויו בתקון שכינה כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. הדרן לגליות ישראל לפי שגלות שומרון לא היו בני תורה די להם לקדש פאה אחת מן העולם חלח וחבור נהר גוזן וערי מדי אבל גלות ירושלים משם נפוצו לארבע רוחות העולם למען יפוצו מעינותם להועיל אל הכלל והיא תקנת השבים כדכתיב אלמדה פושעים דרכיך מה כתיב בתריה וחטאים אליך ישובו חוטאים לא נאמר אלא חטאים כטעם זדונות כזכיות ופירשנוהו וכתיב שגיאות מי יבין מנסתרות נקני גם מזדים חשוך עבדך כי הנה יצר הרע מתעה מעט מעט והאדם חוטא תחלתו באונס וסופו ברצון על כן אמר שגיאות מי יבין בהיות הטבע מקולקל בפתקה של חוה לפיכך שתים זו שאלתי מנסתרות נקני אך במשפט לנקות אותי מפגם הנסתרות כטעם הסתר אסתיר פני גם מזדים המתהווים מן הזדונות כטעם קונה לו קטיגור אחד חשוך עבדך אל ימשלו בי לחטא עוד. אז איתם פירשו אהיה תמים עמהם ואתמים אותם כי המציאות לא ישוב העדר וצריך לטהרם כטהרת החזיר שעתיד הקב"ה לחדש בריאתו בשני סימנים שעכשיו אינו אלא מפריס פרסה והוא עתיד להעלות גרה ומה שהעיד הכתוב עליו והוא גרה לא יגר איננו עתיד כדברי הקמחי אלא פועל עבר הוא בשקל אבי יסר והתרגום מסייענו ובא השם בפלס דעה מן הפועל אשר כמוהו ידעת השחר מקומו. ותמשך עם זה טהרת הנפש אשר עשו אבותינו בחרן שהיו תחלה גרי

**יואל משה • המשך**

כשהקדושה חוזרת אל מקומה: ואם יש תקוה באיזה אומה כגון בעמון ומואב רות ונעמי מאדום עובדיה גר אדומי אזי ישאר שם קצת קדושה וא״צ לקעקע כל הבירה רק שיחזור לבעליה דמי מריש כתיקון חכמים הוא תיקון שכינה בגר שמקרב תחת כנפי שכינה כי גר שנתגייר כו׳: ופירשנוהו עיין לעיל בח״ב פרק י׳ וי״א: מתחלתו באונס כי איתא בלימודי הא״ר ז״ל שאדה״ר חטא מתחלה באונס שחוה הביאה לו מן הפרי ואח״כ מיד התחיל היצ׳ הרע לקלקל במעיו עד שאכל ברצון: ע״כ אמר שגיאות מי יבין שאין מי שיבין אם חטא זה שוגג אם לאו ופי׳ על מזרים חשוך עבדך עיין בזוהר חדש דף פ״ח: אך במשפט לנקוי כו׳ ע״ד שמבואר בזוהר בלק ויסרתיך אך למשפט שהק״בה מיסר את העולם תוך השנה כדי שינקה במשפט אף ה״כ במשפט יסורין להיות נקי ליו׳ הדין מהסתר פנים: אז איתם פי׳ אתמיר את הזדונות עצמם לטהרי׳ שיחשבו כזכיות כי מציאות החטא והמקטיג שנתהוה בחטאו לא ישוב העדר ואי אפשר לבטלו מעיקרו שהרי כבר נברי׳ אלא להשיבו ולטהרו: כטהרת חזיר כו׳ פי׳ להשיבו אל הקדושה וזהו שיטהרנו האל מהמקטרגת ואז יהיה לו כח זה ואפשר לזה סיים דוד באמרו יהיו לרצון אמרי פי משא״כ אם הוא עלול בחטא נעשה מדיבור רוח אל המקטרג וכן הגיון לבי הוא מחשבה לפניך כי מהרהור עבירה נעשה נשמה להמקטרג וע״כ אמרו הרהורי עבירה קשה מעבירה כי בהרהור נותן למקטרג נשמי שהיא העיקר ודו״ק: והתרגום מסייענו כו׳ שפיי על פסו׳ וגרה לא יגר פשרה לא פשר לשון עבר משא״כ להבא עתה יש לו גם סימן זה:

**יד יהודה • א**

(א) אשריהם וכו׳ מזהיר הרב עוד מענין התקון הכולל :

**יד יהודה • ב**

(ב) לב״ת לישראל שהגלו׳ מכפר עון :

**יד יהודה • ג**

(ג) שלחם אלהים בגולה לטהר המקומו׳ מכל סיג וכולהו סטרי

**יד יהודה • ג • המשך**

דמסאבי ולרכני דק עולמי׳ :

שער בלבד ועתידים להיות גרי צדק וכן רבוי העבדים אשר יחזיקו בכנף הציצית שלנו:

**יד יהודה • ד**

(ד) וחביבי היו ישראל וכו׳ ר״ל בע״ז מאמר מקום שב״ת עומדי׳ אין צדיקי׳ גמורי׳ יכולי׳ לעמוד

**יד יהודה • ד • המשך**

שם :

**יד יהודה • ה**

(ה) זו היה סבה עצמית לכל הגליות כדי לטהר במקומות שגלו שם וגם בגלוי הראשון של אדה״ר שגורש מג״ע היה נמי מטעם זה אשר כשנתערב זוהמתו לעולם לכך הקדם לו מגדם כדי לתקן את אשר עותו :

**יד יהודה • ו**

(ו) וזהו פעם ולא נחם וגו׳ שהכונה שעברם דרך ארץ פלשתים לא היה מתקדש מדבר בעמים ולכן בפניהם הקדים את המדבר הגדול והנורא נחשות ושרפות דתמן תוקפא דכחולא אמרה הוא וישראל חזו עליה וע״כ חזרו חיליה כדאיתא זוהר תרומה עמוד רע״ט :

**יד יהודה • ז**

(ז) וכבר בקשו ישראל לעבור דרך ארץ אדום עמון ומואב כדי להכניס ולתקן אותן כי היו ארצות הללו צריכים לתקון ביותר להיותן של קיני קניזי וקדמוני כדאיתא ב״ר פ׳ לך לך כלשון רש״י ז״ל :

**יד יהודה • ח**

(ח) ולו חכמו וכו׳ ר״ל דבענין הקליפות החוטפן ניצוצות קדושות דומה לגוזל מריש ובנאו בתוך בירתו דדין תורה מתקעקע כל הבירה ומחזי׳ המריש לבעליו אלא מפני תקנת השבים תקנו שיתן לו את דמיו כדאיתא בפ״ה דגיטין ובב״ק וכן הגוים שגלו ונשקעו נשמות קדושות נבלעו בהן צריכין שהיו יסוד בנינם וחיותם וקיומם וגם השורת דין תורה נותנת לקעקע בירתן כדי להחזיר נשמות הקדושות למקומן מ״מ מתקנת השבי׳ היה די להם דמי המריש והיינו בשלם נצולות קדושות שקפשו נשמות הגרים בנח״י לחסות תחת כנפי השכינה מהצנה תעוררו כנשמי׳ הנשקות וכן תמורתן יהי׳ קדם חלופן אלא יצטרכו בחלו׳ לקעקע בירתן אלא ברוחקי׳ כן מישב על הגאולה ועל התמורה זו יען אין לכם זכות שיהיה לכם חלק בתקנת השבי׳ וע״כ צריכי׳ להכריתי׳ כגולי׳ עניבה כר״מ כמו ישראל את סיחון ועוג לפי הרב לקעקע בירתן לגמרי נתתה ולנעלה כי אתה ה׳ היה אלה שאמץ את לבב סיחון לבל נתון את ישראל עבור בגבולו למנוע ממנו התקון כמ״ש למען תתו בידך וגו׳ והיה זה להכרון זכותו וכן יהיה לעתיד בארץ אדום עמון ומואב שירשו ישראל כדאיתא ב״ר ויתקעקעו בירתי׳ למען ישנו הם לאיחו לשלם תחת אשר מלסו במקום אלו כאשר בקשו ישראל לעבור דרך ארצם כי שלשת ארצות הללו קריבים ביחוסה לישראל עמון ומואב מלוט בן אחי אביהם ואדום מעשו בן יצחק ויחוס הזה היה יכול להיות להם לזכות מועיל לחלק בתקנת השבי׳ יהיו רעים ואחים להגנו וע״כ אם השכילו אתם ג׳ אומות הללו והניחו את ישראל לתקן לא הוצרכו לעתיד לקעקע בירתם :

**יד יהודה • ט**

(ט) לפיכך יפה עשו אנשי נינוה שקעקעו בירה כדי להחזיר המריש עצמו לבעליו כמ״ש ז״ל בפ״ב דתענית (ד׳ ט״ז) וכיון עבדי שלא היה להם זכות שיהיו בכלל תקנת השבים ולא סגי להו לשלם דמי המריש :

**יד יהודה • י**

(י) והוא מרומז בפסוק עת אשר שלט וגו׳ (קהלת ח׳) :

**יד יהודה • יא**

(יא) כדאיתא זוהר משפטי ע׳ קע״ז וז״ל לית נשמתין עשיקין כדשלטא אדם באדם דכתי׳ עת אשר שלט האדם באדם לרע לו לרע לו ודאי **[חסר]** לרע לו להאי אדם זר וכו׳ ע״ש ובעולם נמי כדאמרן מפני שצריך ספירה אחר כך לקעקע בירתה :

**יד יהודה • יא**

(יא) אלא חכמה שאין לסטראים קיום ויסוד אלא ע״י הקדושה מ״מ הנשמות הקדושות שהן מריש שלנו וזהו חכמה נסלחה כדי שיהא יסוד נופל וכרתו כמ״ש ז״ל בין נצרים ספירה והיינו :

**יד יהודה • יב**

(יב) בזמן שהנשמה האבודה ומבקשת שתחזור למקורה :

**יד יהודה • יג**

(יג) ואם יש תקוה וכו׳ סיומת דלעיל למ״ש לו חכמו אדום עמון ומואב לא הוצרכו לקעקע בירתם שהרי סגי להו לשלם דמי המריש אלה יש תקוה וכו׳ כי לפי היותם נבלעו שם להם זכות וקיומם היה די בחזרת דמי שוויו של הנשמה בשעה שנתקן שכינה ע״י גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וכדי חותם נטהר להם נולד כי עתה נתגיירו :

**יד יהודה • יד**

(יד) הדין לגלות ישראל שהוצרכו בשביל תקון המקומות אשר יגולו שמה :

**יד יהודה • טו**

(טו) שגלות שומרון גלו לחלח וחבור כמבואר בכתוב :

**יד יהודה • טז**

(טז) אבל גלות ירושלים מבין בני תורה הללו מטוהרים ע״ד שאמרו בפ״ק דברכות על יתמו חטאים וגו׳ ר״ל בסלואים שילכו אל הפועל מתכפרים עונות אליך ישובו :

**יד יהודה • יז**

(יז) כטעם שאמרו ז״ל זדונות נעשו כזכיות שהכונה נמי שהיצה״ר המחטיא מן הזדונות מתהפך לטוב ולזכיות וכמ״ש שגיאות מי יבין :

**יד יהודה • יח**

(יח) מעט מעט כמאמרם ז״ל היום אומר לו עשה כך למחר וכו׳ :

**יד יהודה • יט**

(יט) תחלתו באונס שיצרו אונסו וסופו אחר שהורגל נעשה סועה ברצון בלי כמרה על היצה״ר :

**יד יהודה • כ**

(כ) בפתקה על מה שלא הטיל בה בכש זוכמתו וזה גרם נזוק הטבע שנתקלקל עד שטבעו של החוטא אונסו ואין כאן אלא שגיאות :

**יד יהודה • כא**

(כא) לפיכך שתים שאלתי אחד מנסתרות מה שהועיל פגם למעלה בנסתרות דעלי היה בכח החמיר נקי כיון דמכל מקום שוגג היה ביום העלם מעלני והשני גם מזדים פי׳ המקטרגים הנבדלים והמתהוים מזדונות חשוך עבדך :

**יד יהודה • כב**

(כב) כטעם שאמרו ז״ל העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור פי׳

**יד יהודה • כב • המשך**

שהכונה שהקטיגור נקנה ומתהוה מעבירה כמ"ש בח"מ פ"ה :

**יד יהודה • כג**

(כג) או איתם פירשו המפרשים ע"ש דרכם שמלת איתם **[חסר]**

**יד יהודה • כד**

(כד) תמים אותם במעשים טובים לגורס ולהחזירם למוטב כי כן טבע כל הגליות שאז יעמדו אצל יתקנו ויסכרו :

**יד יהודה • כה**

(כה) שעתיד הקב"ה להחזירו ע"י שיקדם בו עוד סימן טהרה לו כמ"ש לעיל ח"ג פי"ז :

**יד יהודה • כו**

(כו) ומה שהעיד הכתוב וכו' ר"ל שלא הכתוב מדבר ולו בכתוב בלשון עתיד אלא כדרך הלשון דרגיל להשתמש בלשון הוה מ"מ שלא גרה סוף לעתיד יחסר בליאותו אלא מדרכת שפועל יגר הוא לנו לרמז כי הוא לשון עבר :

**יד יהודה • כז**

(כז) במשקל יקר שבפסוק הצי יקר לחכם בשמים וגו' (מלכים

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • כז • המשך**

י"א) שהוא ג"כ עבר ויהיה בדיוק שלעתיד יהיה מעלה גרה :

**יד יהודה • כח**

(כח) והתרגום מסייענו שתרגם לה עבר בלשון עבר :

**יד יהודה • כט**

(כט) ובא השם גרס נעלם ומשקל העם בככ"ה מן פעל ידעת שחר מקומו (איוב ל"ח) שיקודו הוא לנקד פעל יקר :

**יד יהודה • ל**

(ל) והמשך עם זה וכו' חוזר לעיל שבגלות ירושלים נפוצו ישראל לארבע רוחות בעולם להועיל אל הכלל ועם זה להועיל ג"כ אל הגרי' שכבר נתגיירו בימי הדרכם כי **[חסר]** להיות ישראלים לגמרי כי עדיין לא ניחמה הסורה אבל לעתיד יהיו גרי צדק :

**יד יהודה • לא**

(לא) וכן יהיה בדבר לעתיד בלשון ובני הנכרים אשר יחזיקו וגו' כמנוהג בכתוב (זכריה ח') וכדברי רז"ל פ"ב דשבת :

# חקור דין — חלק ד — פרק יד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) כתיב וכו' מזהיר הרב עוד מה ששייך לענין התשובה ואמר שאי' מתחלהם הוא כמו דכתיב התקוששו וקושו (צפני ב') ואמרו ז"ל קשוט עצמך וכו' ורמזו במלת התקוששו נוטריקון כסרו וכו' :

**יד יהודה • ב**

(ב) וכ"ד קשוט עצמך כדאיתא בפ"ח דיומא ד"ד ע"ח וכו' מחוי רבי יהודה וכו' וכדברים כפשוטן וע"ד :

**יד יהודה • ג**

(ג) באתו מרמזין ג"כ לגי' עולמי' ב"ע שפוגמים בהם ג' מיני עבירה מרד זדון ושגג כי השגגון פוגם בעשיה שהיא כח לפגם והזדון פוגם ביצירה והמורד להכעיס פוגם באצילות אבל באצילותי' אין שום פגם ח"ו [כמזכרתי' לעיל ח"ג פי' וזהו באותו מקום שצריך לשוב באותו עולם שפגם עבירתו אם עשיה אם יצירה ובריאה ומ"ש באותו פי' ובאותה אשה מרמז :

**יד יהודה • ד**

(ד) לגי' חלקים עצמיי' שבאי' ה"ג הגוף והנשמה והצלם המחבר שניהם יחדו **[חסר]** וכנגד

**רמ"ע מפאנו**

כתיב בתקנת השבים התקוששו"ו וקושו. וכבר נאמר בו נוטריקון יפה, ה'סירו ת'חלה ק'ופה ש'ל ש'רצים והדר וקושו, כדאמור רבנן קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים. והיכי דמי קשוט עצמו, כדמחוי רב יהודה באותו מקום באותו פרק באותה אשה. והנה הפשט אמת והרמז נכון לשלשה עולמות עליונים שהמרד והזדון והשגיון פוגמים בהם, ולשלשה חלקים עצמיים באדם שהם גופו ונשמתו והצלם שהוא אמצעי ביניהם, ונדבר בם במאמר הנפש. כי אמנם הנשמה הנצבת עמנו בזה הפרק, היא כלל הדיוקנין אשר המה כסא היכל ומעון לאיקונין ראשונה הבלתי מתחלקת כמבואר שם, והצלם הוא באמת הפרק הקושר ומחבר הנבדל במורגש, והוא הגוף המתפעל ומצטייר מכל מה שלמעלה ממנו, כאשה המתפעלת מצטיירת ומשתלמת מזולתה כנודע, ומי שזכה בחייו למדת ארך אפים עד מעוות יוכל לתקון, אשרי זקנותו שכפרה את ילדותו, וכל שכן אם נתגבר על יצרו עודנו איש בכוחו וגבורתו קודם שיזקין, כמו שדרשו מפני שיבה תקום. כי אז יהדר פניו כשיהיה זקן מהודר בתשובה מוקדמת וזוכה ליראה, כדכתיב ויראת מאלהיך אני ה'. נאמן ליתן שכר, ואין לנו

**יד יהודה • ד • המשך**

הנשמה והצלם אמר באותו פרק וזמן שחטא והענין הוא ע"פ מה שנתבאר בזוהר בפי' וכמי' עולם קטן **[חסר]** והנה בדרושיה אלה כי היתה נפשו של אדה"ר בלתי נפרדת והיא לא תתפעל ולא תענש מהם :

**יד יהודה • ה**

(ה) הנשמה הנני עמנו בפרק הזה שני חלקים **[חסר]** שאינה משתתפת בעבירה ולא מקבל עונש כי העונש זה היה סים בזה לאדה"ר לא כן בדרך עמנו :

**יד יהודה • ו**

(ו) אשר המה וכו' כי הדיוקן הראשונה מתלבשת בדיוקן שבדיוקן והנפש שבה היא כמו מעון ודירה אלה להדיוקן התחתונה רוח כמו היכל ונשמה כמו כסא :

**יד יהודה • ז**

(ז) והצלם וכו' ר"ל שעוד יפורש פרק מלשון חולית כמו מנורה של פרקים וכן עד הפרק גבי נטילת ידים שהוא מפרקי וקשרי האצבעות ולשונו פרק שאמר מרמז לצלם שקושר ומחבר הנשמה שהיא דבר נבדל בגוף

**יד יהודה • ז • המשך**

המורגש :

**יד יהודה • ח**

(ח) המתפעל ר"ל שהחומר באותו רמז לגוף המורגש שמתפעל **[חסר]**

**יד יהודה • ט**

(ט) ובכל מה שמשתלשל ממנו פי' נפש רוח ונשמה :

**יד יהודה • י**

(י) ומי שזכה וכו' חוזר לעיל לענייני תשובה ואמר שמי שזכה בחייו לתקן מעוותו ולעשות תשובה כמדת ארך אפים שהקב"ה מאריך אף לרשעי' כדי שישובו אחרי זקנתו וכו' :

**יד יהודה • יא**

(יא) וכ"ש אם מתגבר על יצרו בתשובה עודנו חיים כמ"ש רז"ל על אשרי ירא את ה' :

**יד יהודה • יב**

(יב) כמו שדרשו בזוהר פי קדושים עמוד קפ"ז וז"ל מפני שיבה תקום הזהר ליה לבר נש עד לא אסתלק בצירותא דיקום בקיומא טבא דבעלמא? בגין **[חסר]** והדר גם בעבלנו יעבור וגו' כנודע לה כתיב וזכור את בוראך בימי בחורותיך מפרש הכתוב מפני שיבה קודם שבאת לכלל זקנה ושיבה תקום ותתעורר לעשות תשובה וכזו והדרת פני זקן כשתהיה זקן על בעיניו כי לא יהיה תפארתך והדרך כשתמתין מלעשות תשובה עד הגיעו שני' אשר תאמר אין לי בהם חפץ כי על כן יתמהרו המושלים הקדים לנגדם כשהיה בשלמתו נקי :

**יד יהודה • יג**

(יג) בתשובה עד הגיעו שני' אשר תאמר אין לי בהם חפץ כי על כן יתמהרו המושלים הקדים לנגדם כשהיה בשלמתו נקי. בתשובה מוקדמת שעשה בנעוריו :

**יד יהודה • יד**

(יד) וזוכה ליראה כדכתיב בתרי' ויראת מאלהיך כי התשובה שעי"ז תבא ליראה והיה שצריך תשובה לבנות שמביאה לידי יראה כדכתיב וכו' :

**יד יהודה • טו**

(טו) אלא בחסידות דלרשב"ג ענוה גדולה מכולן ור' פנחס בן יאיר אי שבאי ענוה לחסידות שכר על היראה גדול מן הענוה, כדתני רבי פנחס בן יאיר בפרק לפני עדיהן, ולא פליג אדרבי יהושע בן לוי התם אלא בחסידות דאחשביה טפי רבי פנחס משום דאיהו קאים בההוא דרגא כמבואר בזוהר, דאיהו דרגיה דאברהם. וכן גינא"י נהר"א עם הכולל בגימטריא אש"ל, דאפסקיה רבי פנחס בזכות אברהם תלת זמנין. (נ"א אמין) ראשונה לגרמיה דהוה אזיל לפדיון שבויים, וסימניך אל"ף בינה. רזא דפורקנא, שנייה למצה שמורה, סימנו שי"ן שלישית לבני לויה סימנו למ"ד. וכבר אמרו חכמים כי גם בשעת מיתה תועיל התשובה, כדכתיב תשב אנוש עד דכ"א. ולנו בו גם כן נוטריקון דירה נאה במחשבת הלב, כלים נאים באברים שהם כלי המעשה, אשה נאה בנשמת אדם, שבהצטרף שלמות שלשה חלקים אלה ודאי מרחיבין דעתו של אדם להתקבל בתשובה שלמה. ואפילו מי שגוע בעונו, דעו כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, כאשר שמענו כן ראינו באצילי בני ישראל שנתקיים בהם אשר דבר ה' על המרוק, בקרובי אקדש. ועל הפדות נאמר ועל פני כל העם אכבד. ועל שניהם כתיב ונקדש בכבודי, כי כבוד שמים מתרבה בזמן שהוא גבי דיליה על הדרך שבארנוהו בחלק הראשון, אלא שסביביו נשערה מאד ויקר פדיון נפשם, וללמד על הכלל כלו חכמים יגידו מקלקולם ותקנתם ליקח מהם דוגמא לדורות, ונבון תחבולות יקנה להציל נפשו מני שחת לאור באור החיים. כתיב ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. אמר ר' פנחס מכאן שהיו ראוים לשליחות יד כי הגיסו דעתם כלפי מעלה ויאכלו וישתו, ואף לפי תרגום אונקלוס והוו חדאן בקרבניהון. הלא זה היה עונו של הבל כי עם היותו תוספת בבריאה לצורך אחרים מעקרא, מכל מקום נתקיימו בו כל תנאי הסבוב, כי חבת מצוה גרמה לו שהציץ ומת ונתמעט בו הדמות והצלם, אחרי כן חזר עם תקון הדמות כמו שזכרנו למעלה, ועוד חזר והשלים הצלם לו ולאחרים. ועל ארבעה לא אשיבנו. כיון דנח ביה אבוי שהפסיק הזוהמא מעם קרובו. אמרו על הבל שזחה דעתו עליו והציץ בכבוד כשנתקבל קרבנו ושל אחיו לא כן, ונתלה לו עד היותם בשדה, וגם שם לא נשמר מרחמי רשעים אכזרי, ויקם קין. אף כאן תלה להם ארך אפים מסיני עד אהל מועד וגבה דיליה, שנתחנכו תחלה בכהונה כראוי להם

**יד יהודה • טו • המשך**

וכ"ש שהיא גדולה מכולן כדאיתא התם (ד' ז' ע"ב) **[חסר]** כדאיתא בזוהר אחרי ע' קי"ח וז"ל והא ר"פ בן יאיר כתרי דסטרי רישא עלאה וכו' ועיין פי' בראשי' עמוד ל"א :

**יד יהודה • טז**

(טז) וכן גינאי נהרא וכו' דשם בפ"ק דחולין דר"פ בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויי פגע ביה גינאי נהרא א"ל גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך וכו' חלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפסחא א"ל חלוק נמי להאי דבמצוה קא עסיק חלק ליה ההוא טייעא דהוה לוויי בהדיה א"ל חלוק נמי להאי דלא לימא כך עושין לבני לויה חלק ליה אמר רב יוסף כמה נפיש האי גברא ממשה ושתין רבוון דאלו התם חד זמנא והכא תלת זמני ודלמא הכא נמי חדא זמנא אלא כמשה ושתין רבוון **[חסר]** :

**יד יהודה • יז**

(יז) תלת זמנין **[חסר]** ור"ל שחלק הנהר מימיו ורוחב ג' חמי לתלוך ג' בני האדם ול"כ ג"כ שהיו הולכים זה בצד זה ולא לאחור זה כדרכים :

**יד יהודה • יז**

(יז) וסימניך לא"ף **[חסר]** כידוע שבשער החמישי שערי בינה היתה יציאת מצרים והרמזו כאן לפדיון שבויים שמדה זו להביא גוי מקרב גוי שעליה כבר ביאר מעינו :

**יד יהודה • יח**

(יח) סימנו שי"ן של שלש נוטריקון שמורה והיינו מצה שמורה רמז להההוא דארי חטי לפסחא :

**יד יהודה • יט**

(יט) סימנו למ"ד של לבד נוטריקון לויה רמז להההוא לויה בהדיה :

**יד יהודה • כ**

(כ) וכבר אמרו וכו' חוזר למ"ש לעיל ומי שזכה בחייו וכו' :

**יד יהודה • כא**

(כא) עד דכא ודרשנו עד דכדוכה של נפש :

**יד יהודה • כב**

(כב) ולנו בכאן דכ"א נוטריקון

**יד יהודה • כב • המשך**
דירה כלים אשה שעליה' אמרו רז"ל מרחיבין דעתו של אדם והיינו להתקבל בתשובה שלמה **[חסר]** ועיין בסי' יונת אלם בש"ע :

לפני מותם, ואין ספק שבראש השנה לפני המלואים נכתבו ונחתמו בספרן של צדיקים, והוא הגורם שידקדק הקב"ה עמהם כחוט השערה, ובשמיני למלואים הגיסו דעתם באביהם ורבם כמו שנזכיר, והקב"ה תובע עלבון חסידיו יותר מכבוד עצמו:

**יד יהודה • כג**
(כג) ואפילו מי שלא השיב כראוי הלא קרוב ענינו מ"מ גאולה תהיה לו על ידי גלגול נשמתו :

**יד יהודה • כד**
(כד) באצילי בני ישראל נדב ואביהוא שבעוד טעותן מתו ומכל

**יד יהודה • כד • המשך**
מקום נתקנו אחרי מותם בגלגול כנודע :

**יד יהודה • כה**
(כה) שנתקדש בהם כמ"ש ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד ואמרו רז"ל **[חסר]**

**יד יהודה • כו**
(כו) בחלק הראשון פ"ט :

**יד יהודה • כז**
(כז) אלא שסביביו נשערה מאד והוצרכו ג"כ לדין כנשמה ע"י פנחס ואליהו כנודע :

**יד יהודה • כח**
(כח) כתיב וכו' מדבר הרב אגב את חטאת בני אהרן לחטאת להקת כפי שבאו במדרשי רז"ל :

**יד יהודה • כט**
(כט) אמר ר' פנחס וכו' במ"ר פר' אחרי :

**יד יהודה • ל**
(ל) כי הגיסו דעתם וכו' מאמר דר' תנחום שם :

**יד יהודה • לא**
(לא) ואף לפי מ"ש תרגם הוו חדאן בקרבניהון דאתקבלו ברעותא כאלו אכלין ושתן היינו חולק ע"ז כנראה מפירש"י **[חסר]**

**יד יהודה • לב**
(לב) כי עם היותו תוספת אצילות כמ"ש כי ביה ותוקפא לגדות לחיה הכל לצורך שלמות נפשו לא הולך כח לבצ"ק כי הם לצורך אחרים והסתיחו של עולם כמ"ש לעי' ח"ג פ"ד ופ"ו וכו' :

**יד יהודה • לג**
(לג) כל תכלי שבעת שהוצרכי נשמתו להתגלגל שם וכבר נהכהו כענין זכות הפדיון יהיה מתוך מצת קרבנו :

**יד יהודה • לד**
(לד) ואח"כ חוזר בגלגול שת לתקן הדמות כמו בעל תשובה כדכתי' ויולד בדמותו כצלמו :

**יד יהודה • לה**
(לה) למעלה פ"ה :

**יד יהודה • לו**
(לו) ועוד חזר בגלגול משה ותקן הצלם כצדיק גמור כאצילו באצילי ישראל :

**יד יהודה • לז**
(לז) ועל ארבעה וכו' לשון זוהר פי' בראשי' עמוד ק"ח ובגיניה אתמר ועל ארבעה לא אשיבנו בגלגול יתיר כיון דגם ביה לחובי קדמו פי' **[חסר]**

**יד יהודה • לח**
(לח) ונתלה לבעל הפעל זה עד היותם בשדה ונפרעו בזה מדה כנגד מדה כי גם שם הגיס דעתו בהתגברו על קין עד שלא נשמר

**יד יהודה • לח • המשך**
ממנו ברמתו עליו כדאית' בב"ר הבל היה גבור מקין מת"ל ויקם אלא מלמד **[חסר]** נתמלא עליו רחמי' מיד עמד עליו והרגו :

**יד יהודה • לט**
(לט) אף כאן נדב ואביהוא היה הדבר כן שהיו צדיקים גמורים ומתוך שגסה דעתן עליהן זנו את עיניהם מזיו השכינה בסיני ונתלה להם עד שמיני למילואים ואז הגיסו דעתם עוד עד שלא חלקו כבוד למשה ולאהרן וקבלו עונשם בזה :

**יד יהודה • מ**
(מ) ואין ספק שהיו צדיקים גמורים :

**יד יהודה • מא**
(מא) באביהם שלא חלקו לו כבוד וברבם משה שלא נטלו עצה ממנו :

**יד יהודה • מב**
(מב) כמו שהזכיר בפי' הסמוך :

**יואל משה**
בשוגג פוגם נפש במזיד ברוח במרד נשמה לג' עולמות עליונים בין הם בריאה יצירה עשייה במרד פוגם בבריאה במזיד ביצירה בשגיון בעשייה: צלם אמצעי בין גוף לנשמה קושר ומחבר אותם יחד: נפשו נגד אותה אשה נשמה כנגד אותו מקום צלם כנגד אותו פר': בזה הפרק כוי פי' משא"כ בפרק וזמן אחי"ר: ומעון לאיקונין ראשונה כא"ל הקדמה ממאמר ע"ק דכאו"א יש ג' מדריגו' נפש מעשיי' רוח מיצירה נשמה מבריאה וכאשר זוכה אדם לנפש אצילו' אז נעש' אותו נפש אור מקיף לנר"ן שלו וכשזוכה לרוח מאצילות אז הנפש נעשה אור מקיף לנ"ר שלו ורוח נעש' אור מקיף לנשמ' ושזוכ' לנשמ' דאצילו' אז נפש דאצילו' נעשה אור מקיף לנפש דעשייה ורוח דאצילות לרוח דיצירה ונשמה דאצילות לנשמה דבריאה וכשזוכה לחיה יחידה אז נר"ן דאצילו' נעשית בסוד אור פנימי וחיה יחידה בסוד אור מקיף וז"ש מעון הוא תואר נפש שהוא רחוק מן המלך היינו עשייה: והיכל הוא תואר הרוח הוא קרוב יותר היינו יצירה וכסא הוא נשמה בבריאה ששם משכן חיה יחידה דאצילות הנקרא איקונין ראשון וזהו באותו מקום הוא הכסא' בית קיבול של יחידה חיה באותו פרק הוא הצלם עם הב' צללים שלו כמ"ש לעיל פ"ה ובאותו אשה הוא הנפש הרוחנית בכלל גוף יחשב: הבלתי מתחלקת כוי פי' שאדה"ר ע"י שהיה יציר כפיו של הקב"ה זכה לנ"ר נחי"י בסוד אור פנימי ואור מקיף והיה אור דהיינו חיה יחידה אינה נחלקת לכל איבריו שלו רק נעשה לו כתר ועטרה ממנה: ומחבר הנבדל כוי הוא הנשמה במורגש דהיינו הגוף: והגוף המתפעל כוי הוא רמז לאותו אשה כנ"ל: ומי שזכה בחייו כוי קאי אדלעיל אל תקנת השבים ומי שזכה לשוב ולתקן בחייו ולא אחר מותו ע"י גלגול כדלקמן: כמ"ש מפני שיבה עיין בזוהר: כי לפני עריהן כוי וז"ל ענוי מבי' לידי חסידו' חסידות גדולה מכולם ומביא לידי רוח הקודש וריב"ל פליג על רבי פנחס ואמר שענוה גדולה מכולם: דאיהו קאי כוי פי' דרפ"ב"י קאי בחסד דרגי דאברהם כמבואר בזוה' אחרי מות עמוד קי"א ובזכות אברהם פסק לנהר ג' זמנין: וסי' א"לף ביי"נה פי'

**יואל משה • המשך**

אלף מן אשל רמז לאלף ביי"נה כי בביי"נה שם אה"יה שבו הגאולה תלויה ואייל נ"כ לפדיון שבוים ושׁ' של אשל שם לה ג' קוים הוא ג"כ בחינות ביי"נה שה' ראשונה יש לה ג"כ ג' קוים ונקרא' מרה שחורה מִפְגַם עוּרקַיי? עולׁ' אף שבמלכות נקראת מרה שחורה הוא ג"כ בבחינה שמקבלת מבינה ופעם שנית פסק הנהר לחד דהוי דרי מטא לפסחׁ כחזי"ל: פיי לׁ' של אשל לׁ' הוא מגדל הפורח באויר כדלעיל פ"ט חלק זה בסוד אור מקיף לנופים הרי שבזכות אשל דאברהם פסק לנהרא כדלעיל. וכבר אמרו רז"ל כוׁ' פיי אדלעיל קאי מי שזכה בחייו לתשובה פשיטא שזוכה לרב טוב אלא אפילו עם יציאת הנפש עד דכא הוא דכדוכ של נפש ולא עוד אלא אפילו מי שגווע ומת בעונו יש לו תיקון בגלגול כדמפרש ואזיל: ומ"ש דירה כלים אשה כוׁ עיין בתיי ישניי תיקוׁ ו' די"ח ע"ב ולׁ' מרחיבין דעתו ר"ל האדם הכלולים באדם עליון אז נשלמיי כי אדׁ במלואו אלף דלת מם גיי הכ"תר וע"ז אמר ותאמר שובו בני אדם ודע"תו דייקא כי דעת היא בכתר כי דיר"ה כלי"ם אש"ה ג"כ גיי הכ"תר: ויקר פדיון כוׁ פיי שמדרגת נשמתם היה ממקום יקר הערך ע"כ הוצרכו לתׁ גלגול ע"י פנחס ואליהו כמו שיבא: באצילי כוׁ כוׁ הם בני אהרן על המירוק ר"ל שמתו: ועל הפדות שנתקנו בגלגול: מקלקוליי ותקנתם כוׁ ר"ל של נדב ואביהו: עונו של הבל כוׁ ר"ל שזחה דעתו עליו שנתקבל קרבנו ולא של קין והציץ בשכינה כדלקמן: תוספ' בבריאה כוׁ פיׁ לא היה להבל שהוא משה שייכוׁ בזה העולׁ ולא נברא רק לתשתיתו של עולׁ כנודע: כל תנאי הסבוב פיׁ הגלגול שהוצרך לגלגל: שהציץ ומת כוׁ ולזה רמז לדׁ שנכנסו לפרדס אדם הראשון כופר בעיקר כאחר הבל הציץ ומת כבן עזאי נח הציץ ונפגע כבן זומא בשתותו יין שנטע ופתרם עיׁ בזוה' בראשי' אברהם נכנס ויצא בשלוׁ כר"ע: חזר עם תיקון הדמוׁ בלדת שת נתגלגל נשמתו של הבל וזהו פיׁ הפסוק כי שת לׁ אלהים זרע כוׁ: ועוד חזר כוׁ פיׁ הוא משה ועל ארבע לא אשיבנו לא יתגלגל עוד: דנח ביׁ אבוי פיׁ אד"הר אביו של הבל נח במשה בנו שנתעבר נשמת אד"הר במשה שם נתקן נשמתו דאד"הר עיין בזוהר בראשית עמוד קיׁ: שהפסיק זוהמא ע"י מתים בהר סיני: וגם שם בשדה לא נשמר מרחמי רשעים כוׁ שהיה מרחם על קין כמ"ש על ויקם קין מלמד שהיה מתחלה תחת הבל ורחם עליו. אף כאן פירש בנדב ואביהו תלה להם כוׁ:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק טו

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח

**יואל משה**

ואף גם זאת כוׁ הכוונה להורות כל החטאים של נדב ואביהו אחת לאחת למצוא חשבון עד סוף קִלְקוּלָם? ותיקונם: מחשבי קיצין כוׁ כדלקמן פרק ט"ז שחשבו את הקץ קודם זמנם למלוך תחת משה ואהרן שמעכבין את הגאולה כמו שיבא: והסתם כדדשנינו כוׁ פיׁ כי יהושע חשב שנבואתׁ מהש"ית עצמו לא כעיׁ זקנים שקבלו רוח ממשה וזה נראה מתשובת משה שאמר מי יתן והיה כל עם הׁ נביאים כי יתן הׁ את רו"חו עליהם כי אלדד ומידד היה להם רוח ואור בפני עצמם מהש"י כמו משה ולזה קינא יהושע דוק: ואתיי מלתיי דיהושע כוׁ עיין בפר"שי לשם מביׁ משנה זו: והדוגמת בשעיר ר"ח כוׁ כי ידוע משה ואהרן היו בבחינה המאורות הגדולות ומשה ויהושע בבחינה מאור גדול ומאור קטן וכאשר דברו אהרן מרים במשה כדוגמא קטרוג הירח לא דׁ שנצטרע אלא אף זו שהוצרך לפייסו באומרו בי אדוני כמו שעיר ר"ח שהירח מביאה לפיוס עליון כן הוא נדרש כאן: ולא אבא בעיר כוׁ ידוע שירושלים של מטה הוא ו"ה ושל מעלה י"ה וכאשר ירושלים של מטה אינו בשלימות

**רמ"ע מפאנו**

ואף גם זאת אמרו חכמים כי מיתת בני אהרן היתה על הקריבה ועל ההקרבה ושלא חלקו כבוד לאביהם ושלא נטלו עצה ממשה ושלא נמלכו זה עם זה ושהורו הלכה בפני רבן ושנכנסו שתויי יין ומחוסרי בגדים ובלא קדוש ידים ורגלים ושתקנו בחוץ והכניסו בפנים כדרש צדוקים ושלא היו להם בנים ולא נשים וכלהו אסמכינהו רבנן אקראי ועל כל אלה לזות שפתים שמענו שהיו אומרים מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו ננהיג את הקהל וההפך בדוד המלך ע"ה שאמר שמחתי באומרים לי בית הׁ נלך אף על פי שבאזניו ישמע כטעם באומרים לי מתי ימות זקן זה ויעמוד בנו ויבנה המקדש וקרוב לשמוע שהיו עם זה שני בני אהרן מכללם של מחשבי קצין וכבר חשב יהושע שיהיו אלדד ומידד חוטאים בזה כשאמר עליהם אדני משה כלאם אמר שימנעם מהשתמש בשרביטו עודנו חי עמהם למטה ואתיא מלתיה דיהושע כי הא דתנינן יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים רישא ממשה שכבד את יהושע ואמר לו בחר לנו אנשים והדוגמא כי יד על כס יה כיון שאין הכסא שלם אין השם שלם מציעא מאהרן שאמר למשה בי אדני והדוגמא בשעיר ראש

**יואל משה • המשך**

ואינו מקבל הארתו מביני הנקרא רוכב ערבות כי דעת נקׁ ערבות רקיע זׁ כמבואר במקומו אז ג"כ י"ה אינו מקבל מאריך הנקׁ שמי שמי קדם וזהו נמשל מורא רבך כמורא שמים: ולמדרגׁ נוספת כוׁ כי חנוך מט"טרון ואליהו לבוש כסנדלפון בעשייה והם משה ואהרן זכו לבריאה והיה שם ימין ושמאל וזהו את בהׁ כראה אותיות אהרן וכשתצרף אותיות את הׁ לכמ"ה גיׁ אהר"אל הרי שהיו מצפים למעלה שיהיה משה ואהרן למעלה בעולמות העליונים והם ינהגו בארץ מתחת: והוא אומן לקרבא כוׁ כמ"ש ומשה ואהרן וחור עלו ראש הגבעה הרי מתחילה היה א"הרן ח"ור י"הושע מ"שה וסימן מה טוב וגוׁ שבת אחים גם יחד אחי"ם דייקא וראו שיהושע לבד ישתייר מכולם ויצטרך להויע ע"כ חשבו שהם יהיו: וזהו הפיׁ של סוף פרק זה: אבל הדברים היו מגיעיי "לאליעזר "פנחס "יהושע "כלב וסימן בעת אפי"ך עשה בהם ר"ת א"ליעזר פ"נחס י"הושע כ"לב ומה שבא נחשון תחת חור עיין זוהר בהעלותך עמוד רצ"ו: פנחס וכלב הנצל מפי אריי וכלב עיין בכׁ פ"ד כי הקליפות נקׁ אריי"ה הארת מדׁ

**יואל משה • המשך**

שמות ב"ן שהם ד' קרני החיות שהיה האש רבוצה כארי כאשר הארכנו לעיל ח"ב פ"ו ופנחס ג"כ גי' ד"פ ב"ן וכלב גי' פעם א' ב"ן להכניע האש הרבוצה ככלב לצד צפון היינו ש"ם ב"ן ובגי' הוי"ות הם ק' אותיו'? ופנחס גי' ר"ח הרי אריה ר"ייו לכן הכניע פנחס הקליפות הנקראים אר"ה וכלב הכניע פעם אחת ב"ן האש הרבוצה ככלב:

**יד יהודה • א**

(א) אמרו חכמי' הכל בויקרא רבה ובת"כ?

**יד יהודה • ב**

(ב) על הקריבה שהקריבו אש זרה לפני ולפנים

**יד יהודה • ג**

(ג) ועל ההקרבה שהקריבו קרבן שלא נצטוו

**יד יהודה • ד**

(ד) ושתקנו בחוץ וכו' שהזהרת כי בענן אראה על הכפורת נאמרה קודם מיתת בני אהרן

**יד יהודה • ה**

(ה) כדרש צדוקים שדורשי' כי בענן אראה כפשוטו ולא לענין מעלה עשן כדאיתא ביומא

**יד יהודה • ו**

(ו) שהיו אומרים מתי וכו' בויקרא רבה

**יד יהודה • ז**

(ז) והפך דוד שלא היה חושש לזה אלא אדרבי היה משמח כדברי' האלה כדאיתי' בפ"ב דמכות שמחתי באומרים לי א"ר יהושע ב"ל? אמר דוד שמעתי בני אדם שהיו אומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל ושמחתי וכו'

חדש שהשמש והירח ריעים אהובים והוצרכה הכפרה לפיוס עליון סיפא ודאי מיהושע כדאמרן והדוגמא ולא אבא בעיר השוה מוראו של רוכב בערבות לרוכב בשמי שמי קדם כמבואר במקומו. ואולם חובה עלינו להליץ בעד נדב ואביהוא כי חבת מצוה גרמה להם תחלה שהרסו אל ה' לראות ובמעשה הקטרת גם כן נבהלו נחפזו לחטוף להם מצוה אמנם כל דבר שבקדושה בעי הזמנה כמו שזכרנו למעלה. וחטאתם כי כבדה בשיחה בטלה על מות אביהם ורבם הגדילו עליהם לגדולתם שהיו צופים למרחוק מעלת הזקנים לקץ הימין ואומרים מתי יסתלקו כחנוך ואליהו ולמדרגה נוספת עליהם הגבה למעלה לכהן פאר ברום השמים ואנו ננהיג על הארץ מתחת. וכבר היה להם מקום לטעות ממה שנמשחו עם אביהם גם ממה שפקד משה את יהושע על מלחמת עמלק והוא אזדמן לקרבא דלעילא להפיל השר במרום ושתף עמו אהרן וחור ומיום שנעשה העגל נסתלק חור ונכנס נחשון וגם הוא מת באותה שנה ונגזרה גזרה על אהרן ומאז גזר משה על עצמו לכפר על בני ישראל ויודעים היו נדב ואביהוא שפני יהושע פני לבנה הצריכה סיוע להציל מחרב נפשנו במלחמת שבעה עממין כדכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד שהוא כהן גדול ועוד צווה להיות אצלו משוח מלחמה אם כן שניהם היו יכולים להנהיג את באי הארץ באותו פרק עם יהושע ונחשון אחד עשר יום מחורב עד קדש ברנע ואז שני הזקנים עם דור דעה יחדו יהיו תמים לרעות בגנים ובעדן מקדם והם לא ידעו שהדברים מגיעים לאלעזר ופנחס עם יהושע וכלב לסוף ארבעים שנה כי לא הוצרך נחשון אלא להגן מנחש שרף בתחלת כניסתם למדבר אבל פנחס וכלב באו אחר כך להציל באי הארץ מיד כלב ומפי אריה:

**יד יהודה • ח**

(ח) כטעם באומרים לי לעצמי ובבבי?

**יד יהודה • ט**

(ט) מכללם של מחשבי קצי' שהיו חושבי' מתי יכנסו ישראל לארץ

**יד יהודה • י**

(י) בזה בהתנבאם משה מת ויהושע מכניס וכו' ולכך אמר יהושע כלאם מנע אותם **[חסר]** מהתנבאות עליך

**יד יהודה • יא**

(יא) ואתי' מילתיה דיהושע כדאיתא במכילתי' **[חסר]** דר' נתן והביא רש"י ז"ל בפ' בשלח על פסוק ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשי' **[חסר]** בחר לנו לי ולך השוה לו מכאן אמרו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך מנין שנ' ויאמר משה אל אהרן בי אדוני והלא אהרן גדול מאחיו היה עושה חברו כרבו מורא רבך כמורא שמים שנ'? אדוני משה כלאם וכו' ומזכיר הרב זה כאן אגב כדי לבאר דוגמתן למעלה

**יד יהודה • יב**

(יב) והדוגמא כי יד וגו' ודרשו רז"ל שאין הכסא ושמו של הקב"ה שלם עד שימחה עמלק מן העולם הרי שחביב בעיני המקום ב"ה כבוד הכסא הנמשל כתלמידו לכבוד עצמו יתי'

**יד יהודה • יג**

(יג) והדוגמא בשעיר ר"ה שקטרגה? הלבנה על החמה ואמרה א"א לשני מלכים וכו' כדאיתא בפ' א"ט ואמר הקב"ה הביאו קרבן עלי והיינו דכתיב בשעיר ר"ה חטאת לה' ופירשו בזה שהקרבן הוא בשביל מיעוט?

**יד יהודה • יג • המשך**

הלבנה ולפייס השי"? וזהו לה' **[חסר]** שנתבייש בכבוד רעים וחברתה נוגע בכבוד הרב השי"?

**יד יהודה • יד**

(יד) והדוגמא משה"ה ולא אבא בעיר ודרשו ז"ל נשבע הקב"ה שלא יכנס לירושלי' של מעלה עד שיכנס לירושלי' של מטה והכוונה **[חסר]** ומלכותו

**יד יהודה • טו**

(טו) השוה זה מוראו של מלכות שהוא רוכב בערבות שערבות הוא הכסא עולם הבריאה ולמעלה ממנו מלכות ויקרא רבו כערך הכסא למורא שמים הוא בינה? נקראת מעל השמים כמ"ש

**יד יהודה • טו • המשך**

בזה"ק? פי' ו"ד? והיינו שמי שמים

**יד יהודה • טז**

(טז) כי מה שנוגע בענין שהגדילו דעתם והגילו בשכינה כבר אמרנו לעיל **[חסר]** גרמה להם וזה היה ג"כ הסבה למחשבתם בענין הקטרת שחשבו **[חסר]** שאין בידים אלא שגגה? כי

**יד יהודה • יז**

(יז) **[חסר]** ומתן רב כמו שהזכרנו למעלה ח"ג פ"ל?

**יד יהודה • יח**

(יח) **[חסר]** שפתם שאמרו מתי ימותו שני זקנים הללו שלפי הנראה כבד? פה שפתם זה מ"מ יש להעלים עליהם שלא היו

**יד יהודה • יח • המשך**

מתאוי' שימותו הזקנים מהר כדי שינהגו הם שררה על הצבור אלא

**יד יהודה • יט**

(יט) הגדילו על הזקני' הראויי'? הללו למעלת' כי גדל' מאד מאד אמרו מתי יעלה לשמים **[חסר]** כנפי ה' ומשרתיו עליון כפי הראוי לכבודם ומה שאמרו אנו ננהיג את הקהל היו תלוי במיתת הזקנים הכל **[חסר]**

**יד יהודה • כ**

(כ) וכבר היה להם מקום לטעות ולחשוב שהם ינהיגו את הצבור ממה שנתמשחו עם אביהם וממה שהיו יודעי' שיהושע יכנוס את הארץ ויקום תחת משה כי כן היה מוכן ומזומן לזה יותר מזולתו שלכך פקד משה אותו על מלחמת עמלק והיו יודעים ג"כ מה שיהושע צריך סיוע שע"כ הוליך משה לסוף? עמו אהרן וחור ועל כל אלה היו סבורים נדב ואביהו שהם יהיו לו לעזר ולסעד כנ"ג ומשוח מלחמה ויכניסו את ישראל ככהנים? את הארץ כאשר באמת נצטווה יהושע לבסוף? שיהיו אלו כנ"ג ומשוח מלחמה

**יד יהודה • כא**

(כא) והוא הזדמן לקרבא דלעילא בהיותו שר דלעילא כדאיתא בזוה' בשלח עמוד קי"ו?

**יד יהודה • כב**

(כב) נסתלק חור שנהרג כידוע ונכנס נחשון? ונעשה נשיא למטה יהודה וגם הוא מת באותה שעה ונכנס כלב תחתיו

**יד יהודה • כג**

(כג) ויודעים היו נדב ואביהו ממלחמת עמלק שיהושע צריך סיוע **[חסר]**

**יד יהודה • כד**

(כד) כדכתיב ביה ונתתה מהודך עליו וגו' ולפני אלעזר הכהן יעמוד והיינו ע"כ מ"ש רז"ל מהודך ולא כל הודך מכאן אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה וכו' וכ"כ ולפני אלעזר הכהן יעמוד

**יד יהודה • כה**

(כה) א"כ שיהושע היה צריך לסיוע כ"ג ומשו' מלחמ' היו יכולי' נדב ואביהו שנמשחו עם אביהם להיות הללו כ"ג ומשוח מלחמה

**יד יהודה • כו**

(כו) אחד עשר יום וכו' שלא היו מתאוי' כי אם להוליכם מחורב לא"י כמו כ"ג ומשוח מלחמה **[חסר]** כמ"ש לעי' ח"ג פני"ו?

**יד יהודה • כז**

(כז) להגן נחש שרף **[חסר]** דעבדי ישראל ית עגלא **[חסר]**

**יד יהודה • כח**

(כח) אבל פנחס וכלב ששלח יהושע למרגלי' כידוע היתה? כוונתו שהם שיצילו? את באי הארץ מקליפת כלב ומקליפת אריה החצוני כי **[חסר]** ופנחס **[חסר]** החצוני כי פנחס מלא ביו"ד עם האותיות והמלה בגימ' אריה

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק טז

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד · נה · נו · נז

**יואל משה**

לבני אפרים כו' שיצאו קודם זמנם ונהרגו ונלקטו נשמותיהם אל הטומא' הרי שעכבו הגאולה בפועל לעצמם וגם לכלל ישראל לא היה גאולה שלימה שהרי נשארו נצוצות אלו בין הקליפות עד בא יחזקאל והחיה עצמות היבשות: בן אפרים כו' הוא משיח בן יוסף לע"ל על זאת שיחשבו הקץ קודם זמנו: ועו' אחרת פי' טעם אחר שידקר בשביל חטאת ירבעם שעשה עגלים עיין בזוהר כי תצא עמוד תק"לד: בזכרם מה שעשה כו' פי' יזכרו את המעשה רע שעשה הדדרימון בהרגו את אחאב שאמר שידינו רמה כו' ולא יספידו על מיתי אחאב אך ורק על אמרו ידינו רמה ולפי זה יתורץ למה לא אמר כמספד רמות גלעד כמ"ש אחי"כ בקעת מגידו כאן הזכיר שם המלך וכאן הזכיר שם המקום ודוק וכשעת הספד יאשיהו יספידו גם על זאת: כמבואר בזוהר כו' עיין

**רמ"ע מפאנו**

וגם אמנם כה משפטם של מחשבי קצין שהם מעכבים בפועל הגאולה לעצמם כמו שאירע לבני אפרים בצאת ישראל ממצרים, ואין גאולה שלמה אם יהי נדחך בקצה השמים, אם כן יפה אמרו חכמים שהם מעכבים את הגאולה בכלל, לפיכך כשם שבן דוד מחולל מפשעינו, כך בן אפרים ידקר על זאת ועוד אחרת, ומשיגיע עד שערי מות ויהרהר תשובה בלבו, אז בן דוד וכל קדושים עמו יבקשו עליו רחמים ויחיוהו, כדכתיב ושפכתי על בית דוד ועל יושבי ירושלים רוח חן ותחנונים והביטו אלי את אשר דקרו, על דרך צורם מכרם. וכן אברהם ויעקב אמרו ימחו עונותיהם על קדושת שמך כמבואר במדרש איכה מהזוהר, ופירושו בהמסרם על קדושת שמך מיד ימחו עונותיהם, אף כאן בית דוד ויושבי ירושלם זה בית דין הגדול נטורי קרתא העוסקים בישובה עילא ותתא, דקרוהו לבן אפרים שהסכימו בדינו, ועכשיו בתפלתם יזכה

**יואל משה • המשך**

בשמות עמוד ו' דחיה אחת יש ברקיע ששמה ישראל ירדה עם כל רתיכין דילה למצרים אשתכחו דוכרין ונוקבין וזהו שכתוב לא יכלו להתמהמה כי יצאו צבאות ה' וזהו שאמרו כי בחפזון יצאת' זה חפזון שכינה ואלה גי' מ"ב שמות בני ישראל גי' שי"ב שי"ב צרופי הוי"ה? ירדו למצרים: אלא כדאמרן שההספד היה על ידינו רמה: ואף בהספדו של יוסף כו' פי' כמו בהספד יאשיהו זכרו הספד אחר כדלעיל כן בהספד משיח בן יוסף הוזכר הספד אחר ליהונתן ושאול שלא נספדו כהלכה וזהו כל המקשה על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה פי' מת אחד שמת כבר ולא נספד כהלכה ועתה נתגלגל פעם שנית ומת ע"כ הטבע שמקשה על כזה יותר מדאי מפני שלא נספד כהלכה פעם א' שמעתי מפי מו' מהור"ל מלבוב: דאתי מלאה כו' כי המלוכה יאתה

**יואל משה • המשך**

לבני לאה והמשנה לבני רחל כמ"ש יהונתן לדוד אתה תהיה למלך ואבי אהיה לך למשנה כי דוד מבני לאה מיהודה ויהונתן מבנימין וז"ש לו שאול אתה בוחר לבן ישי לבשתך ולבשת ערות אמך: לבשת שני בניה הם יוסף ובנימין כי יהונתן היה מבני בנימין ואמו מיוסף: לא אכלוהו פגה פי' שלא בזמנה. המלך והמשנה פי' דוד מלך מלאה ויהונתן משנה מרחל קיימא כו' באמרם ככל הגוים: ואבדן האתונות כו' רמז לקליפות שגברו ע"ד משלחי רגל השור והחמור פסל מיכה שהיה דומה לחמור היה מן הראוי שהוא יחזור וישבור תוקפא דלהון שהיה צדיק גמור בלי דופי כמ"ש ז"ל בן שנה שאול במלכו מה בן שנה בלא חטא כך שאול היה נקי מכל חטא ולו היה ראוי להחזיר אותן לקדושה ולא היה כן שנתבשר שנמצא האתונות מאליהן וכל זה היה מפני שהיה שאול מעלמא דנוקבא דאתמר לאמי' רחל גם זה לך בן לך דייק': כי המלבישן פסוק הוא בקינה דוד ליהונתן ושאול בנות ישראל שאו קינה על שאול המלבישכם שני עם עדנים כי היה ג"כ מעלמא דנוקבא: ור' ישמעאל כמוהו כו' כדתנן במסכת נדרים כו' עיין שם בפ"ט משנה י' בנות ישראל שאו קינה על ר' ישמעאל כו': אמת כיון להלכה כו' הקדמ' ידועה כי יעקב היה לו ב' זוגין רחל ולאה רחל היא זיווג הנגזר לה בהולדות הנשמות כמ"ש בפי' שאחר זה ולאה מכח רחמים וע"כ ועיני לאה רכות לפי שסבורי לעלות בגורלה של עשו עד שברחמי' גדולים נזדווג ליעקב והנה זיווג רחל הוא מבחינת מלכו' שהוא מדה עשירית אל הכ"תר הוא פל"א אותיות אל"ף שמשם הארת זיווג לאה ובבחינות הרבבו' רבתיכם לדוד שבא מבני לאה א"כ ממילא לשאול האלפים מעשר מדוד וז"ש ועוד "לו "אך "המלוכה ר"ת לאה כי הוא המשיח בן דוד שעתיד "לשפוט "את "הר עשו ר"ת לאה ע"כ אמר יהונתן לדוד נפלאתה אהבתך לי מסוד הפל"א וק"ל: ובאותו הספד האחרון פי' בהריגתו משיח בן יוסף כי נשמת יהונתן הוא במשיח בן יוסף רחל מבכה על עד דכא לתשובה שלמה, כדכתיב והביטו אלי מן ההפעיל, שהעומד ממנו ונבט לארץ. וכתיב ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרמון בבקעת מגדון, ומתרגמינן כמספד אחאב בר עמרי דקטליה הדדרמון ברמות גלעד, וכמספד יאשיה בר אמון דקטליה פרעה חגירא בבקעת מגדון, ויש במקרא קצר זה כפלים לתושיה ממה שהשמיענו התרגום עם אריכותיה, כי אמנם אחאב ויאשיהו שניהם מתו בחצים, כדכתיב כטוב כחוטא. ואחאב לא נספד מחסידי ישראל אלא ממשרתיו רשעים, כדאיתא בסוף פרק ארבעה אבות, אדרבה ויעבור הרנה במחנה. כמה דאת אמר ובאבוד רשעים רנה. כדאיתא בפרק אחד דיני ממונות, דייקא נמי דכתיב ויעבר חסר וי"ו, שהוא כמו ויעבר אלהים רוח על הארץ. פועל יוצא, וכמו שדרשו התם הוא אינו שש אלא ישיש באבוד רשעים. והנה הסופדים על יאשיהו בבקעת מגדון הגדילו המספד בזכרם מה שעשה הדדרמון, ואמרו ידינו רמה היה המספד, לא מיתת אחאב, שהרי אמר לו מיכיהו עלה והצלח פועל יוצא, והבודד צלח רכב אמר שיצליח את אחרים, ונתן ה' ולא פירש מי הנותן דרך מוסר ביד המלך זה הדדרמון, אלא ודאי קושטא קאמר והצלחת אחרים היא מה שפירש לו אחר כך, ישובו איש לביתו בשלום. ולמה זה יספדוהו הטובים והכשרים אם במות אדם רשע נסתלק חרון אף מן העולם, ואז איש וביתו הבאים מצרימה את יעקב כמבואר בזוהר, ישובו בעטרה שעטרה לו אמו למלך שלמה אלא כדאמרן, והמלך אחז גם כן לא רצה חזקיה לספדו, אדרבה גרר עצמותיו לטהרן אחרי שצפה לעצמו בנין דלא מעלי שאינם כדאי לצרף עסת אביו עד דור שלישי, ואף בהספדו של בן יוסף שימסר ביד גוג ומגוג על חטאת ירבעם יזכירו מיתת שאול ויהונתן שהיו צדיקים גמורים, ויהונתן היה בוחר לבן ישי. פירוש בוחר את המלוכה למסור אותה לדוד דאתי מלאה, לבשת שני בניה של רחל הוא דאתי מבנימין, ואמו מיוסף שהיתה משבט מנשה מיבש גלעד. ואלמלא ששאלו ישראל מלך שלא כהוגן לא אכלוהו פגה למלכות ראשונה, ודוד ויהונתן המלך והמשנה היו מזומנים לעשות מלוכה של קיימא על ישראל, אבל מאסם מלכות שמים והמכשלה של פסל מיכה שהיה ביניהם גרמה להקים להם מלך שאול, כשמו כן הוא מושאל

**יואל משה • המשך**

בניה ל' רבים יהונתן מבנימין ומשיח בן יוסף: כאשר איננו ולכן זה משיח בן יוסף המעורר עכשיו את הבכי מכם כן זה היא סבה על הבן הראשון ג"כ מדמיון כאלו שניהם מתו ביום ההוא? כמו שאמר יעקב על בנימן דומה עליכו': מ"ש בתוס' כו' במס' ב"מ פי' המקבל שם הצרפית הוא משיח בן יוסף ע"ש:

**יד יהודה • א**

(א) וגם אמנה וכו' מבאר הרב ענין של מחשבי קצין שאגב שהזכירו? בפי' הקודי'

**יד יהודה • ב**

(ב) לעצמם לנשמותיהם בל יוכלו להגאל

**יד יהודה • ג**

(ג) לבני אפרים שמנו לקץ גלות מצרים וטעו **[חסר]** גם הם המתים שהחיה יחזקאל כדאית' בפי' חלק ומקודם לזה לא הגיעו נשמותיהן לכלל תקון

**יד יהודה • ד**

(ד) ואין גאולת ישראל שלמה כ"ז שנשארה אחת מהם אינה מתוקנת וע"כ יפה אמרו רז"ל תפח רוחן של מחשבי קצי' שמעכבי' את הגאולה דכיון שמעכבים את גאולת עצמן בהכרח מעכבים ג"כ את גאולת ישראל

**יד יהודה • ה**

(ה) לפיכך כשם שמעכבין את ביאת משיח בן דוד והוא שנאמר? מחולל מפשעינו כך מסבבים זה יהרג? משיח בן יוסף

**יד יהודה • ו**

(ו) ועוד גובים אחר? בשביל עון אבותיו ירבעם בן נבט כדאיתא בזוהר כי הלא עמו מקוו"ר?

**יד יהודה • ז**

(ז) ומשיגיע וכו' מפרש הרב בזה מש"ה ושפכתי על בית דוד וגו' והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו וגו' ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרמון בבקעת מגדון (זכרי' י"ב) ודרשו רז"ל בפי' החליל (די כ"ב?) על הריגת משיח בן יוסף ומפרש הרב שלא יהרג ממש כי אמנם יהי' משנה? למשיח בן דוד כמו שבי' לקמן אלא שיגמר דינו מצ"ד כגדול שיהרג? והם יבקשו גם כן

**יד יהודה • ז • המשך**
עליו רחמים וישובו בתשובה שלמה וזהו והביטו אלי אשר דקרו

**יד יהודה • ח**
(ח) ע"ד שכתוב כי צורם מכרם (דברים ל"ב) שהכוונה שהשם יתברך גזר עליהם שימכרו ואין כאן את אשר דקרו בחרבם? ונפסק דינם

**יד יהודה • ט**
(ט) עד דכא לדכדוכה של נפשו אשר הערה למות

**יד יהודה • י**
(י) כדכתיב והביטו שהוא מבנין ההפעיל יוכל לאחרי והיינו שישאו עיניו? אלי בתשובה כי בעטיו?

**יד יהודה • יא**
(יא) העומד בפני עצמו **[חסר]** כדכתיב ונבט לארץ (ישעיה ה')

**יד יהודה • יב**
(יב) וכתיב וכו' מפרש הרב בזה סיפיה דפסוקא ביום ההוא וגו'

**יד יהודה • יג**
(יג) ממה שהשמיענו התרגום משום דלכאי? קשה מה ענין הספד לאחאב ויאשיהו להספד משיח בן יוסף ועוד למה הספידו כ"כ לאחאב שהיה רשע לכך נראה הענין? הוא

**יד יהודה • יד**
(יד) כי אמנם אחאב ויאשיהו שנים מתו במיתה אחת? ועל אחאב לא הספידו כלל אך כשהספידו על יאשיהו **[חסר]** **[חסר]** והקדם שהרג הדדרמון מלך ממגדו? ג"כ בחרגו? את אחאב **[חסר]** **[חסר]** ורצו? להכין בהספדם רמז על משיח בן יוסף ורמז להזכירו ג"כ מיתת שאול ויהונתן שהיו מבני בניה? של רחל והשיעור בכתוב לפיי"ז ביום ההוא יגדל המספד בירושלם על משיח בן יוסף עד שישאו? קינה על שאול ויהונתן שכבר ספו מתו מימי עולם ומשנים קדמונים

**יד יהודה • יח • המשך**
דלכאורי **[חסר]** דחדי קב"ה מדאמרו **[חסר]** **[חסר]** ויעבר הרנה ולא הקשה גופיה? דבאבוד רשעים רנה לפי מ"ש הרב דויעבר שהוא פועל יוצא יכול דהאי? על הפסוק דבאבוד רשעים רנה ניחא להקשות דאיכא למימר כדאמרן דאע"פ שאין שמחה לפניו יתי במפלתן **[חסר]**

**יד יהודה • יט**
(יט) ואומרו על הדדרמון ידינו רמה ע"ז היה המספד

**יד יהודה • כ**
(כ) שהרי מיכיהו בתחלה תחוה? שימות אחאב וזהו שכתיב לו על שאלתו האלך אל רמות גלעד למלחמה אם אחדל וכתיב ויאמר אליו עלה והצלח ונתן ה' ביד המלך (מלכים א' כ"ב) ודעת לכתר מלכות לפי שעה. ואבדן האתונות הוא רמז לקלקול הדור שהקלפה פרצה גדרה מאין חובש, ולו יאתה להחזירן שהיה צדיק גמור בלי דופי כדברי חכמים אלא שהיה מעלמא דנוקבא, דאתי מבנימין דאתמר לאמיה גם זה לך בן. והנערות היו מוליכות אותו בית הרואה והיו מרבים שיחה עמו ומסתכלות ביופיו, לא על חנם כי צדקניות היו, אך מזלייהו חזי כי הוא המלבישן שני עם עדנים, ורבי ישמעאל כמוהו כדתנן במסכת נדרים, והקפיד עליהן מאד הואיל וכן הוא על מה שנתנו לדוד הרבבות ולא האלפים. ודבר ה' בפיהן אמת, כוון להלכה כי מדת בנימין צעיר היא המעשר אל הפלא העליון, דכתיב ביה נפלאתה אהבתך לי. כדלקמן, ובעלילת מלחמת עמלק באחת לא עלתה לו, ונתקיימה נבואת שמואל גם אתם גם מלככם תספו. ולא עוד אלא שלא נספדו שאול ויהונתן כהלכה, ובאותו הספד האחרון רחל מבכה על עון בניה, שזה מיוסף וזה מבנימין מאנה הנחם עליהם כאשר איננו, לזה המעורר את הבכי כמו שאמר יעקב דומה עלי כאלו שניהם מתו ביום אחד, ודי בכל זה הערה למבין. וידוע כי יונה בן אמתי הוא בן הצרפית אשר החיה אליהו, וכאשר בא אצלה בדבר ה' התחיל לחקור אותה על עסקי טהרה, כי הוא היה אוכל חלות, והכי דייק קרא דכתיב לקחי נא לי פת לחם בידך. דהאי בידך מלתא יתירתא היא לדרשא זו, והיא חשדה אותו שכוונתו לחקור על עסקי תשמיש מטומאה יוצאה מגופה בלבד כנזכר בפרקי רבי אליעזר ונענשה על זה. ואין נסתר מה שכתבו בתוספות על בן הצרפית, ומזה נדע למה חרה לו ליונה שלא נתקיימה בימיו הפיכת נינוה, כי חושש היה להם ממלחמת גוג ומגוג, ונבין גם כן מה שאמרו בתעניות גבי כ"ד ברכות, דמשום דבעי מחתם מרחם על הארץ, הקדימו יונה לדוד ושלמה, כי אחרי השתפך כמים מדתו של זה יציץ ופרח כסא דוד, אף אנו נצדיק דין שמים להתבונן עד כמה פעמים הגיע המשנה עד שערי מות, נאמן הדיין ברוך הוא אשר לא ישא פנים:

**יד יהודה • יד • המשך**
וזה יהיה כמספי שהזכירו הסופדים על יאשיה בבקעת מגידון שגם עליו הזכירו מה שהרג הדדרמון לאחאב מזה ומקדם ופירוש זה נכון ראי? כי הכל הלשון כמספד הדדרמון בבקעת מגדון **[חסר]** במלה כמספד עומדת במקום שתים וכאלו אמר כמספד הדדרמון וכמספד בבקעת מגידון

**יד יהודה • טו**
(טו) כדכתי' בטובי? צדיקים וגו' (משלי י"א) ודרשו כשהתאונן?? על יאשיהו ואחאב

**יד יהודה • טז**
(טז) כדאיתא בפ"ב דב"ק? גבי חזקי' וכבוד עשו לו במותו **[חסר]** ל"ו אלף חלוצי כתף והא' והלא לפני אחאב עשו כן וכתיב התם שעשו לו הספד גדול כדאמרי' **[חסר]** כמספד הדדרמון וגו' כדמתרגמי' כמספד אחאב בר עמרי וכו' ובמלחמה היה שהיו שם עם רב וכל' ספדו עליו **[חסר]** **[חסר]** כדכתיב באבוד רשעים רנה באבוד אחאב בר עמרי רנה **[חסר]** עבדיו ואוהביו היו מספידי' אותו ובפ"ק דמגילה כתבו חז"ל כיון שהיו ישראל מקובצי' שם בהמלחמה הוצרכו להספידו מפני אוהביו וקרוביו ע"ש ובסוף מ"ק

**יד יהודה • יז**
(יז) כדאיתא בפי אד"מ? (די ל"ט ע"ב) ויעבר הרנה במחנה א"ר אחא בר"ח? באבוד רשעי' רנה באבוד אחאב בן עמרי רנה ומי חדי קב"ה במפלתן של רשעי' והכתיב בצאת לפני החלוץ וכו' אמר ר' יוסי בר חנינא הוא אינו שש אבל אחרי' משיש? דכתי' והיה כאשר שש ה' וגו' דיקא נמי דכתיב ישיש ולא ישוש ש"מ

**יד יהודה • יח**
(יח) דכתיב ויעבר שהוא פועל יוצא והיינו שהשי"ת? העביר רנה ונ"ל שמפני זה הקשו ומי חדי קב"ה במפלתן של רשעים

**יד יהודה • כ • המשך**

המפרשים שבדרך היתול אמר לו כן ואינו כן? הלא היה פיו ולבו של מיכיהו שוים בזה יען לא היתה כוונתו על הצלחת אחאב כ"א על הצלחת אחרים והיינו שהצליח? את ישראל שישובו איש לביתו לשלום ולכך אמר והצלח בפועל יוצא כי הפועל

**יד יהודה • כא**

(כא) בודד ועומד מענין זה הוא צלח? כדכתיב צלח רכב? (תהלים מ"ה) ולא? היה כוונתו על הצלחת אחאב כנ"ל ועלה וכן מ"ש

**יד יהודה • כב**

(כב) ונתן ה' הכוונה על אחאב שימסר ה' ביד המלך הדדרמון ומה שלא פירש מי הוא הנותן הי' מדרך מוסר לחלוק כבוד למלכות **[חסר]** והמלך הבין שלא דבר נכונה וחשב שבדרך היתול אמר לו כן ולכן אמר עד כמה אני משביעך וגו'

**יד יהודה • כג**

(כג) קושטא קאמר ולא בדרך היתול כדעת המפרשי'

**יד יהודה • כד**

(כד) מה שפירש לו אח"כ באמרו ראיתי את כל ישראל נפוצים אל ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר ה' לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום

**יד יהודה • כה**

(כה) נסתלק חרון אף כדאיתא בפ' חלק

**יד יהודה • כו**

(כו) ואין איש בביתו וכו' ר"ל שאומרו ישובו איש לביתו בשלום הכוונה על מדריגין עלאין כסתמין? קדישין ע"ד שפירשו בזוהר שמות איש וביתו באו **[חסר]**

**יד יהודה • כז**

(כז) אלא כדאמרן מוסב לעיל ולמה זה יספדוהו אלא ודאי שהספד שהזכירו בבקעת מגידון היה על מפלתו? של הדדרמון כדאמרן ותדע שכן הוא שהרי

**יד יהודה • כח**

(כח) המלך אחז בהיותו רשע לא נספד מבני יחזקיה? **[חסר]**

**יד יהודה • כט**

(כט) ואף בהספדו וכו' סיועא למילתא הוא שכמו שהזכירו בהספדו של יאשיהו מה שכבר נעשה לאחאב כן יזכירו לעתיד בהספדה רחל? מלתייהו דשאול ויהונתן

**יד יהודה • ל**

(ל) ויהונתן היה בוחר כדכתיב ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות הלא ידעתי כי בוחר אתה לבן ישי לבשתך ולבשת ערות אמך צריך ביאור גם הלשון לבן ישי הי' לבחורת **[חסר]** בן ישי ומפרש הרב בזה שהכוונה כי בוחר אתה בהמלוכים? למכרה לבן ישי ואמרו לבשתך וגו' מרמז על בושת שני בניה של רחל יוסף ובנימין שמהם היה יהונתן ור"ל שבזה שאתה מוסר מלכותך לדוד דמתי גנלה? אתה מבייש שני בניה של רחל **[חסר]**

**יד יהודה • לא**

(לא) מיבש גלעד שניתנו הבתולות לנשים לאנשי בנימין והיא היתה אחת מהן שניתנה לשאול כמאמרי? ז"ל על בן נעות המרדות ונראה לי שבשביל זה קראו כן אל **[חסר]** **[חסר]** על כבודה

**יד יהודה • לב**

(לב) ואלמלא וכו' ר"ל שבאמת כך היה כמו שבחי? יהונתן אם לא שאלו ישראל מלך שלא כהוגן

**יד יהודה • לג**

(לג) מושאל לכתר מלכות לתקן פרצת הדור לפי שעה

**יד יהודה • לד**

(לד) ואבדן האתונות מה שנאבדו האתונות מתחלה ואח"כ לעת שנמשח שאול נמצאו הוא רמז לקלקול הדור כי אז בקליפת חמור פרא? גברה ויכלה **[חסר]** שעומד? בפני' היא תורה ומעשים טובים כידוע ועיין זוהר פ' ויק' ע' תק"ו **[חסר]** לדרי' הארץ שיתורם החמור? זולת שאול שהיה צדיק גמור כמו שדרשו חז"ל על בן שנה שאול במלכו כבן שנה שלא חטא ואמרו עוד מפני מה לא נמשכה מלכותו בשביל שלא היה בו דופי וע"כ כאשר נמשח נגלו האתונות לרמז כי לו יאותה המלוכה ולהחזיר? האתונות תחת רסן ונראה לי שזהו שאמר לו שמואל ולאתונות האובדות וגו' אל תשים לבך כי נמצאו ולמי כל חמדת ישראל הלא לך ולכל בית אביך דלכאורה קשה **[חסר]** לו שני דברים נפרדים **[חסר]** כי נגלו האתונות ובזה נודע המלוכה ולמי כל חמדת ישראל וגו'

**יד יהודה • לה**

(לה) אלא שהיה וכו' שאין צורך לומר שבשביל זה שלא היה בו דופי לא נמשכה מלכותו אלא ה"ט משום דהיא הכניעין? שהיה מעלמא דנוקבא כדאיתא זוהר פ' וילך ע' סס"ט? וע"כ

**יד יהודה • לו**

(לו) דאמר לרחל אל תיראי כי גם זה לך בן דמלת לך הי' כמיותרי? אבל בא להורות שהוא מעולמא דנוקבא כמותך עקרת הבית

**יד יהודה • לז**

(לז) והנערות וכו' ר"ל שזהו גם כרמז במה שהנערות היו מוליכי' אותו בית הרואה ועוד אמרו רז"ל שלכך האריכו עמו בדברים כדי להסתכל ביופיו **[חסר]** שהיו בנות ישראל בחזקת **[חסר]** והלא צדקניות היו והכל רמז כמו כן כמוהו שהיה מעולמא דנוקבא **[חסר]** וזה הוא ג"כ שרמז דוד בקינה באמרו בנות ישראל אל שאול בכינה

**יד יהודה • לח**

(לח) המלבישכן שני עם עדנים והיינו במה? שהיה ג"כ מעולמא דנוקבא

**יד יהודה • לט**

(לט) ור"י כמוהו כדתנן בפ"ט דנדרים במות ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות? בנות ישראל אל ר"י בכינה וכן הוא אומר בשאול וכו' **[חסר]** בנות ישראל קינה עליו יותר מעל זולתו **[חסר]** וכן הוא אומר דקאמר הלא באותם? ימשך דרכו שהיה ר"י ג"כ מעולמא דנוקבא זה

**יד יהודה • מ**

(מ) שהקפיד שאול על נשים המשחקות שאמרו הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו כמ"ש ויחר לשאול מאד וירע בעיניו הדבר הזה ויאמר נתנו לדוד רבבות ולי נתנו האלפי' וגו' (שמואל א' י"ח) היה נמי מטעם זה דכיון שהדבר כן שהיה שאול מעלמי' דנוקבא לא היה ליה לגרוע ממנו? ולהשפילו ממנו?

**יד יהודה • מא**

(מא) דבר ה' צבאות? זאת ועדיין צריך? **[חסר]**

**יד יהודה • מב**

(מב) ובעלילות וכו' מוסב למ"ש לעיל **[חסר]** וכו' ולכן גם באחת לא עלתה לו כמאמרם ז"ל

**יד יהודה • מג**

(מג) גם הם וגו' (שמואל א' י"ב)

**יד יהודה • מד**

(מד) ובאותו הספד האחרון של משיח בן יוסף שיזכירו גם מיתת שאול ויהונתן כנז' יקויים מ"ש בקול? רחל מבכה על בניה מאנה להנחם כי איננו (ירמי' ל"א) התחיל ברבים באמרו על בניה ומסיים ביחיד כי איננו והכוונה שמבכה על שני בניה על שאול שהוא דאתי? מבנימין שאף כלה עמו? ועל משיח בן יוסף ומאנה נחם? עליהם ומ"ש כי איננו קאי על משיח בן יוסף שהוא העיקר שבהספד ההוא המעורר? הבכי ושאול שכבר מת משני קדמוניות לא יזכר אלא אגב גררא

**יד יהודה • מה**

(מה) כמ"ש יעקב וכו' ר"ל דענין זה שיוזכר צרת א' משני בניה של רחל מה שיארע כבר בשני? הוא כענין שאמר יעקב דומה? וכי כמ"ש ז"ל על והורדתם את שיבתי וגו' שהזכיר **[חסר]**

**יד יהודה • מו**

(מו) כאילו שניהם **[חסר]** ומ"מ בכללם היה ועיין מ"ש בראש"ם? בזה בפרשת ויגש

**יד יהודה • מז**

(מז) וידוע וכו' אגב זה נותן הרב טעם לשבח מה שחרה ליונה בן אמתי על שנחם ה' על הרעה אשר דבר לנינוה

**יד יהודה • מח**

(מח) הוא בן הצרפית כדאיתא בפרי"א?

**יד יהודה • מט**

(מט) וכאשר בא וכו' מפרש הרב אגב? דמאי צריך שאמר לה אלי' לקחי נא לי פת לחם בידך (מלכי' א' י"ז) הוא לבחון לה **[חסר]** בידה והיינו אם היתה טהורה מכל טומאה? אותו כי היה אוכל חלות בטהרה

**יד יהודה • נ**

(נ) מטומאה נדה וטומאה מגופה

**יד יהודה • נא**

(נא) כנז' בפרי"א על באת אלי להזכיר את עוני אמרה לפני באת אלי **[חסר]** וכו' וה"ט ש**[חסר]** אותו ע"ז שהקפידו? על טהרתה

**יד יהודה • נב**

(נב) ונענשה ע"ז שמת בנה

**יד יהודה • נג**

(נג) **[חסר]** וז"ל יש בסדר אלי' רבה שנחלקו עליו יש אומרי' שהיה מבני בניה של לאה ואמר להם איני אלא מזרעה של רחל אמרו לו לא כך אמרת לאשה האלמנה עשי לי משם עוגה קטנה ולך ולבנך עשי באחרונה **[חסר]** אמר להם אותו תינוק משיח בן יוסף ורמזו רבותי לעולם שאין זה המלה וכן? לקיים כל דברי חכמים נ"ל שהוא היה יונה והוא יתגלגל לעתיד במשיח בן יוסף ומה נעים? וכו'

**יד יהודה • נד**

(נד) **[חסר]** ביונה אלא לאתי זמן? דימי נחום האלקושי וכמ"ש לעיל ח"ב פ"ל?

**יד יהודה • נה**

(נה) כי כאשר ראה? יונה שלא **[חסר]** גוג ומגוג שהיה בימיו ויהיה הוא משיח בן יוסף **[חסר]** כי ימות **[חסר]** היטב חרה לי עד מות **[חסר]** הכוונה לו עד מותי כן אמות במלחמה

**יד יהודה • נו**

(נו) ובגין כ"ב? מ"ש במסכי'? פ"ב? דתעני על הפסוי הוא הוי? מי שעני את יונה במעי הדגה הוא יענה אתכם וכו' על השביעי הוא אומר מי שעני את דוד ואת שלמה בנו בירושלי' הוא יענה אתכם וכו' ברוך אתה ה' המרחם על הארץ ובגמ' מכדי יונה בתר דוד ושלמה הוה מה' טעמא מקדים ליה ברישא משום דבעי למיחתם ברוך מרחם על הארץ פיי? דבעי למיחתם בסוף כל הברכות ברוך מרחם על הארץ ולהכי בעינן באותה חתימ' דוד ושלמה שהם יתפללו על א"י כך שמעתי א"נ משום דאינהו תקנו בית המקדש דהוי עיקר בארץ ע"כ ו**[חסר]** שפיר קאמרי משום דבעי למיחתם ברוך מרחם על הארץ זה ע"י משיח בן יוסף שיבוא תחלה ואחריו משיח בן דוד וכל קדושי' עמו ע"כ הקדימו מי? ליונה שיתגלגל במשיח בן יוסף

**יד יהודה • נז**

(נז) הגיע המשנה יהונתן עד שערי מות כי הוא עצמו נהרג במלחמה ויונה גלגולו בן הצרפית **[חסר]** עד אשר החייהו? אליהו **[חסר]** עד בשם? משיח בן יוסף גלגולו שהם ידקרוהו ויגמרו דינו בתחלה ליהרג אלא שאח"כ מתוך תשובתו ורפא לו כנז'

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ד — פרק יז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) והמשכילים יזהירו במלת יודע שבפסוק אתה תמלוך (שמואל א' כ"ג) וכבר ידענו מ"ש בפי' הקודם שנשמת יהונתן תתגלגל? במשיח בן יוסף

**יד יהודה • ב**

(ב) כי לשון יודע אינו אלא כ"א? על דבר אמת כעתיד? להתקיים עכ"פ אם עדיין לא נעשה וזה

**רמ"ע מפאנו**

והמשכילים יזהירו עם מה שאמר יהונתן לדוד אתה תמלוך על כל ישראל ואנכי אהיה לך למשנה וגם שאול אבי יודע כן כי הידיעה לא תאמר אלא בדברים האמתיים העתידים להתקיים על כל פנים וגם שאול כשפייס את דוד אחרי כרתו את כנף המעיל במערה לאות שלא רצה לחבול בו אמר לו ידעתי כי מלך תמלוך

**יד יהודה • ב • המשך**

לאות שבעתיד יהיה יהונתן בגלגולו משנה לדוד

**יד יהודה • ג**

(ג) והן ג' לשונות? של מלכיות כמ"ש מלך תמלך ממלוך כנגד ג' גלגולים של משיח שכן אדם דוד משיח נוטריקון אדם שב**[חסר]** מלכים וזהו אומרו מלוך מקור במקום עבר כנגד אדם תמלוך

וקמה בידך ממלכת ישראל והן שלש מלכיות לאדם לדוד ולמשיח כי ביד משיח לבדו תתקיים ממלכת ישראל כאמרם ז"ל שפירושו ממלכת שפלה היא חלק המשנה ותקם ביד משיח בעל המלוכה האמתית שיהיה המשנה נשמע אליו לגמרי וכבר זכרנו כי היה יהונתן שמח וחפץ להיות לו למשנה כי אמנם נפש יהונתן נקשרה בנפש דוד כקטן נתלה בגדול הוא שדוד מקונן עליו נפלאתה אהבתך לי כי אין השכל סובל מדרך הטבע שיהיה בן המלך אוהב את עבדו עד שיושיבהו לרצונו על כסא אביו והוא יהיה לו למשנה אלא אמר דוד מאהבת נשים אמותינו זו לזו שרחל מסרה סימנין ללאה ולא נתקנאה בירך אחותה משם התחילה אהבתך לי שלא היית מקנא בי והיה זה וזה מהפלא העליון שאין בו טעם ומשביע לכל חי רצון בלא קנאה ובלא תחרות והוא אשר חפץ עשה שתושיב קטנה את הגדולה באפריון ותעשה לה שושבינות וכן במשפט המלך להיות בנימין צעיר כונן ליהודה כסאו נמצאו לפי זה שני מיני זווג לאדם אחד כרחל ליעקב שהיתה בת זוגו ממש בתולדת הנשמות מזווגן של הקב"ה וכנסת ישראל על זה נאמר עזרי מעם ה' כמה דאת אמר אעשה לו עזר כנגדו ואחד שלא מדין התולדות אלא ברחמים כזיווגה של לאה כמה דכתיב מאין יבא עזרי כי הפלא העליון נקרא אין כנודע וכן כתיב והחכמה מאין תמצא יאמר נא צדיקו של עולם דכתיב ביה הצדיק אבד אשא עיני שתי מדות שעליו אל ההרים שלשה שעליהן מאין פלא כליל תלת יבא עזרי כדאמרן והוא באמת יחוד נפלא פשוט וברור בשפת אמת והאומר המזמור הזה בכוונה בסוף כל תפלותיו קודם עקירת רגליו מזמנין לו בת זוגו הוגנת לו אם בתולדות ואם ברחמים והמבקש רחמים על הזווג העליון לפי הכוונה שזכרנו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה למען יזכה לאתערא מתתא ולהיות שושבין לעילא. ואמנם עד שלא נולד רחבעם לא נגמר הצרוף לבית דוד משתי בנות לוט וכשהיה תינוק ומוטל בעריסה ודוד נותן שבח והודאה שכבר הושלם בימיו אי נמי שצפה כי קרוב הוא התקון הזה כמבואר אצלנו במאמר אם כל חי אמר עליו ועל עצמו נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אחר כך בקש הקב"ה שיהיו רחבעם וירבעם יהודה ואפרים יחדו המלך והמשנה למען סור שמירת הכרובים ולהט החרב מקדם לגן עדן לקיים שם

**יד יהודה • ג • המשך**

הוא לנוכח לדוד וקמה ממלכת שאול עתיד ע"י ישי"ו? בכבוד? כנגד משיח

**יד יהודה • ד**

(ד) וכבר זכרנו וכו' מפרש הרב בזה? מ"ש דוד בקינה על יהונתן נקשרה נפש דוד מי נתלה במי הוי אומ' קטן בגדול

**יד יהודה • ו**

(ו) מפלא העליון שהוא כתר כבוד' וזהו נפלאתה אהבתך **[חסר]** תלוי בפלא העליון

**יד יהודה • ז**

(ז) שאין בו טעם כי כ"ע נקרא רצון ולכן אין טעם? ברצון והוא ג"כ המשביע לכל חי רצון שבו בלי? קנאה ותחרות

**יד יהודה • ח**

(ח) שתושיב קטנה רחל את לאה הגדולה באפריון

**יד יהודה • ט**

(ט) וכן במשפט המלך קטן כעליון? שיהיה יהונתן שהוא מבנימין ב**[חסר]** כונן הכסא מלכות לדוד וזהו נפלאתה אהבתך ש**[חסר]** העליון האהבך לי ממדת אהבת נשים לאבותינו? אשר גם הן כן עשו

**יד יהודה • י**

(י) ונמצאו לפי"ז וכו' מבאר הרב בזה? ענין הזווג לעילא ולתתא

**יד יהודה • יא**

(יא) מזווגן של הקב"ה וכ"י ת"ת ומלכות שתונו? מתהו' הנשמות כידוע וזווג בין נשמותיהן של יעקב ורחל שמחזיקין? ת"ת ומלכות כנודע

**יד יהודה • יב**

(יב) על זה נאמר עזר כנגדו לאה **[חסר]**

**יד יהודה • יג**

(יג) כזווגו של לאה ליעקב

**יד יהודה • יד**

(יד) כמ"ד אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי והם דברי יסוד המיוחד? להזיווג העליון כ"ב כנודע **[חסר]** הזווג מתלבשת? כנודע הכא? עיני שם כ"ח? וכך ש**[חסר]** ההרים כידוע מאין מכ"ע שנקרא אין **[חסר]**

**יד יהודה • טו**

(טו) **[חסר]** של עולם הוא יסוד דכתיב ביה **[חסר]** הזיווג מעולמא כנגדם? זוהר שמות ע' י"ס?

**יד יהודה • טז**

(טז) כליל תלת כדאיתא בתקוני' אין כליל? מתל' ספירין א' כתר י' חכמ' ו' בינ'

**יד יהודה • יז**

(יז) בשפת אמת **[חסר]**

**יד יהודה • יח**

(יח) לכן יזכר? זווג שלו

**יד יהודה • יט**

(יט) והטעם וכו' מוסב לעיל שהיה יהונתן חפץ להיות לו לדוד למשנה ואמנם מה שלא נתקיים בימי דוד הוא מפני הפגם של שתי בנות לוט שהיה בית דוד נטען עליהן? כי לא היה הפגם מתוקן עדיין והוא היה מונע מדוד מהיות לו משנה תחת ידו **[חסר]** עד שנולד רחבעם בזמנית? והושלם התקון של שתי בנות לוט

**יד יהודה • כ**

(כ) וכשהי' תינוק וכו' במ"ר רבה? ע"ד רבות עשית אתה ה' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אלי לא נאמר אלא אלינו מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד וא"ל עלי ועליך? נאמרו שתי מקראות **[חסר]** שתי בנות לוט וע"ז שנגמר התקון בימיו כי"ז

**יד יהודה • כא**

(כא) דוד נותן שבח והודאה כדכתיב אמרתי אז הנה באתי וגו' ודרשו רז"ל אין אז אלא שירה

**יד יהודה • כב**

(כב) א"נ שלא נולד? רחבעם בימי דוד אלא אמו נעמה העמונית נולדה בימיו ומ"ש שהיה רחבעם יושב בחיקו היינו **[חסר]** שעתיד לצאת ממנו כע"ס? בפי' ח"א קי"? וע"ז בהצפיהו? כי קרוב התקון שיולד רחבעם אמר עליו נפלאותיך וגו'

**יד יהודה • כג**

(כג) אח"כ וכו' כדאיתא בפי' חלק אחר הדבר הזה לא שב ירבעם וגו' מאי אחר אמר רבא? אחר שתפשו הקב"ה בבגדו א"ל חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בג"ע א"ל מי בראש א"ל בן ישי בראש א"ל לא בעינא והיינו נמי טעמי זה

**יד יהודה • כג • המשך**

שקודם רחבעם עד שלא נשלם תקון לשתי בנות לוט לא היה דוד ראוי למשנה אבל משנולד רחבעם ונגמר הצרוף בקש הקב"ה שיהא רחבעם מלך וירבעם המשנה

**יד יהודה • כד**

(כד) למען סור וכו' שמ"ש לו הקב"ה נטייל בג"ע הוא ע"ד שאמרו זוהר בראשי' ע' פ"ג? וישכן? מקדם לג"ע את הכרובים אלין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף **[חסר]** לירבעם **[חסר]** תרין משיחין הסוככים מקדם לג"ע והסיר המונע? נטייל בג"ע ומה **[חסר]** הוו הוא?

**יד יהודה • כה**

(כה) לקיים מ"ש והתהלכתי בתוככם ודרשו רז"ל עתיד הקב"ה לטייל בגן? כצדיקי' וכו'

**יד יהודה • כו**

(כו) לכן כתיב וכו' חוזר הרב לדרושו בנדב ואביהו אחר שהפסיק בענין מחשבי קצין והנלווה לו

**יד יהודה • כז**

(כז) שהיה רחוק מפנינים מכרם? כי היו נשמותיה' ערטילאין בלא דוכרא

**יד יהודה • כח**

(כח) ואז פרחה נשמתו וכו' ז"ל זוהר פ' פנחס עמוד של"ח בשעתא דקני פנחס על ברית קדישא ועאל בגו כמה אוכלוסין וסליק לון לגייפין? על רומחא לעיניהון דכל ישראל וכל שבטא? דשמעון בכל אוכלוסין דאתו? לגביה פרחא נשמתי' מניה ותרין נשמתי' דהוו ערטילאין בלא דוכרא אתכלילו בה ואתקריבו תרין רוחין ואתתקפי בי' כדין רוחי דכייתא? למיהוי כהנא רבא מה דלא אתחזי מקדמת דנא וכו' ע"ש

**יד יהודה • כט**

(כט) בתרי פלגי גופא כדאית' והתהלכתי בתוככם כדאיתא בפרק חלק אלא שלא זכינו נזכה ונחיה ונראה. אכן כתיב בקרובי אקדש כי בשעה שנקדש הכבוד בנדב ואביהוא היו קרובים למקום כי על כל אלה הרהרו תשובה בלבם ואחרי שהיה רחוק מפנינים מכרם גאולה היתה להם על ידי פנחס שלא נתכהן עד ששפט את זמרי בפגיעת קנאים ואז פרחה נשמתו מפחד פתאום ונזדמנו לו נשמות נדב ואביהוא בתרי פלגי גופא והחיוהו תחת אשר קנא לאלהיו כשנתעורר מאליו לאותו מעשה זכה למאי דכתיב הנני נותן לו את ברית"י שלום בגימטריא ברוך כבוד ידו"ד ממקומו בכ"ף רבתי דמנצפך והוא נוטריקון של והמה בוכי"ם פתח אהל מועד כי שערי דמעה לא ננעלו בפניהם והוא קם במעשה רב להיות שקול כנגד כלם ותחת אשר כפר על בני ישראל בסיוע נשמותיהם של אלה זכה לו ולזרעו אחריו לברית כהונת עולם ואז נתיחס אצל אהרן הכהן הראש אשר לא כמשפט הכהונה כיון שמשיחתו לא הועילה לפנחס רק מה שזכה בו ממעשה עצמו כי עושה גואלם חזק לכהנים המשוחים והשיב חמה מעל בני ישראל וכתיב ויעמוד פינחס ויפלל. ויתפלל לא נאמר מן ההתפעל כי מלאך ה' צבאות הוא וכמו שדרשו על פסוק ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו כי כלב לבדו הסתירה מפניהם ופנחס הסתיר את עצמו אך לפי פשוטו יצדק לפרש ותצפנו לאותו מעשה שלא ירגישו אפילו בני הבית בלקיחתה אותם דהא כתיב אחר כך העלתם ותטמנם ואולם בפסוק ויפלל יצדק מה שזכרנו בפשט הכתוב נוסף על מה שבארנו בו בסוף החלק הראשון ממאמר אם כל חי כי הוא אמנם איננו צריך להתדבק ולהתקשר למעלה אלא היה קושר כתרים למארי מלכין מתפלת משה וחבריו שהיו בכים פתח אהל מועד ומצדיקים עליהן דין שמים לטהר השרשים העליונים מפגמו של זמרי והוא כטעם המים התחתונים ליודעים סודם דבכין ואמרין אף אנן בעינן למיקם קמי מלכא:

**יד יהודה • כט • המשך**

זוהר פ' אחרי ע' ק"ג? ר' אלעזר שאיל לאבוי? והא תרי אינון? ותרי הוו אמאי לא אשתכחו תרי א"ל תרי פלגי גופא דהוו לא נסיבו ובגין כך בחד אתכלילו

**יד יהודה • ל**

(ל) ותחת אשר קנא לאלהיו על דקני אברית קדישא ואתפייס הברית וזווגא? לעילא ע"כ זכה למה דכתיב הנני נותן לו וגו' ואמרו זוהר אחרי שם בריתי ממש תהא? עמיה בשלום והכוני ליסוי עולם? המיוחד לזווג עליון ב"ה ועושה שלום במרומיו וע"כ נקראה בשם ברית שלום כידוע

**יד יהודה • לא**

(לא) בגימ' ברוך כבוד ה' ממקומו שם בפסוק הזה סוד היסוד וזיווג עליון ז"ה? שכן מלכות נקראת כבוד בסוד היסוד? כדאיתא בפ' בראשי' ות"ת נקרא מקום כדאיתא בתקונים והוא מקיימו של עולם **[חסר]**

**יד יהודה • לב**

(לב) נוטריקון ברוך כבוד ה' ממקומו והיינו **[חסר]** ומ"מ הגם שכל ישראל **[חסר]** לפנחס לבדו הברית שלום להיותו

**יד יהודה • לג**

(לג) לבדו במעשה הגדול והנורא

**יד יהודה • לד**

(לד) ואז נתיחס אצל אהרן שבכל מקום שכתוב פנחס בן אלעזר כתיב נמי בן אהרן הכהן שאף על פי שהכהונה לא באה לו מאהרן מכל מקום זה היחוס בן אהרן לרמז על נשמות נדב ואביהוא בני אהרן דאתכלילו ביה וכל זה מוזכר פרשת אחרי ופרשת פנחס

**יד יהודה • לה**

(לה) לכהנים המשוחים נדב ואביהוא

**יד יהודה • לו**

(לו) וכתיב ויעמוד פנחס מפרש

**יד יהודה • לו • המשך**

הרב בזה? מה ששינה הכתוב לומר כאן ויפלל שלא נמצא כן עוד בשום מקום ולא אמר ויתפלל כמנהג הלשון לומר לשון תפלה בבנין התפעל הטעם הוא לפי שפנחס הוא מלאך ה' ולפי שהמלאך אינו מתפעל ע"כ לא אמר ויתפלל וכמו

**יד יהודה • לז**

(לז) שדרשו במכילתא? גבי רחב דרז"ל והצפנם בלשון רבים

**יד יהודה • לח**

(לח) והצפינו לאותו מעשה ולא קאי על המלאכי' אלא על **[חסר]** אותם **[חסר]** והיא העלתם הגג ותטמנם בלשון רבים

**יד יהודה • לט**

(לט) בפשט הכתוב שלא יתכן לומר במלאך לשון התפעל

**יד יהודה • מ**

(מ) זקוף הוא ממלתא חכמים? שם אזהרו שבשביל הקשרי כתרי

### יד יהודה • מ • המשך

כעין קטרי מתחשבני? כל הלשון? גבי תפלות בדרך מתפעל שהמתפלל מהדק קמנו? להתקשר לו כתריו? מתפלתו משא"כ גבי פנחס להיותו מלאך

### יד יהודה • מא

(מא) איננו צריך להתדבק למעל' אלא הוא עצמו קושר כתריו לרבו? מאתרי הסתלקו'? ע"כ כתיב ויפלל בפועל יוצא

### יד יהודה • מב

(מב) מפגמו של זמרי שפגם בברית עולם

### יד יהודה • מג

(מג) והוא בטעם וכו' ר"ל דענין בכייתם הוא בשביל הפרשת? העליונים כבכיית מים התחתונים **[חסר]** בתקוני' ח"ס? וז"ל בגין דמים תתאין אינון בוכין? ואמרין אנן בעינן למיהוי קדם מלכא עלת העלות ובעאן לסלקא לעילא רקיע אפריש ביניהו עד דעלת העלות ברא? לון שווין י' מסטרא דא? וי' מסטרא דא? וי"ו באמצעיתא כגונא דה יו"י להכי (א) אלין בבא? קרינן עלת העלו' **[חסר]** וישם אלקים את שני המאורות הגדולי' ואינון ביו"ד? **[חסר]** בפסוק **[חסר]** כתו' ע"ז וז"ל ופי' הענין כי סוד תרין יודין שבאל"ף הם חכמה עלאה וחכמה תתאה? והיינו שנעלמים באל"ף? הם שם כלות כמקבלות? וחכמה עלאה? להשפיע לחכמה תתאה? וכדאי"? בפ' בראשית ד' כ"ו? והוא רקיע המבדיל בין מים למים בין מיין עלאין למיין תתאין והוא מורה בהתנוצצות ובהתנועות? בהשפע היורדת מאת פני חכמה עלאה לחכמה תתאה? ואלין מיין תתאין נקראים מים בוכי"? כי מהמשפיע שהיא? והיא מקבלת תמיד? מלמעלה כי הם ע"י בכי"ת? **[חסר]** ולכן הם מים בוכים? עד דקב"ה לעתיד ישוי? לון שווין כי אזדקף? אל"ף באופן? זה יו"י שכלם יהיו יונקים מכתר בהשואה אחת **[חסר]** עכ"ל

### יואל משה

העתידים להתקיים כו' כי משיח בן יוסף יהיה משנה למשיח ב"ד וכמשיח ב"י נשמת יהונתן כדלעיל בפי' הקודם דאל"כ האיך הידיעה תבטל לגמרי שהרי יונתן מת קודם שמלך דוד והאיך אמר ואני אהיה לך למשנה ומה מתקו בזה דברי הפסוק ויבכו את רעהו עד דוד הגדיל דייק שהי' דוד מלך ומשיח ב"י למשנה שהוא יונתן משנה לו עד שם יומשך הבכייה ודוק מו' מהרר"ל מלבוב והדוגמא לידיעה של מעלה עכ"פ יצא לפועל אך שלפי שעה אינה מתקיימת כי יהונתן מת קודם מלכות דוד ותקיים לאחר זמן כמ"ש בפי' דלעיל: ג' מלכות כו' ג' לשונות של מלוכה מל"ך תמלו"ך ממלכ"ית שאמר שאול לדוד נגד ג' גלגולי' א"דם ד"וד מ"שיח: שפירש ממלכת שפילה כו' עיין בזוהר בראשית עמוד כ"ז הממלכה כלולה מי"מין ומש'מאל וע"כ נקרא שפילה ומלוכה מימין לבד בקדמית' בגין דינקי מתרין כתרין אבל לע"ל והיתי לה' המלוכה וכאן נרמזו ג' ממלכות וגבי שלישית כתיב ל' ממלכת ופי' הנשמעו דהממלכה שהיא במדריגי שפילה ממלוכה תהיה בידך דהיינו משיח בן דוד יהיה מלך ומשיח ב"י שהוא גלגול יהונתן המשנה. ובג"א שאול נתנו לו לדוד הרבבות ועו' לו אך המלוכה מעתה לא נשאר מעלה יתירה כ"א לו תהיה המלוכה ולי הממלכה הוא שיהונתן יהיה משנה וזהו תואר הק"ב"ה הממליך מלכים אחרים שהוא נותן להם מדריגה שפילה ולו המלוכה כי לה' המלוכה המדריגה העליונה ב"ה והנ"ל פירש מחוור כת' שם כי הממליך גי' הק"ם הוא שם ט"ז של ע"ב שמות שבו נמלכים המלכים ע"ש וזהו עניין שכתב כאן וקמ"ה בידך ממלכת ישראל כעניין מהקם מלכין ומהעדין מלכין וזהו שאמרו אחי יוסף המלוך תמלוך עלינו דק' שם במלוכה מאן דכר שמיה אלא מזלייהו חזי שאמר להם והנה קמ"ה אלומתי וז"ש דוד הק"ם

### יואל משה • המשך

לעבדיך אמרתיך וגו' ועיין במ"ש בפרק א' ממא' חיקור הדין ח"א מזה: עוד י"ל שאמרו ליוסף המלוך תמלוך ל' תמיה וכי אפשר שתמלוך עלינו הלא אתה מרחל ומרחל אינה אלא משנה רק אם משל תמשול בנו כלומר רק משנה בלבד כי מבני לאה הוא המלוכה שמעתי וק"ל ועיין בפי' הקודם מ"ש על ועוד ל"ו א"ך ה"מלוכה ועל ל"שפוט א"ת ה"ר עשו: מאהבת נשים כו' ועו' א"ל ע"ד מ"ש בפי' ט"ז ששאול היה מעל' דנוקבא כעניין גם זה לך ב"ן דייק' לכן אמר דוד נפלאת אהבתך לי מאהבי' נשים דייק' ואפש' שיהיה מ"ם הסיבה: וזהו מהפלא כו' כ"ע נק' פלא כנודע וזהו נפלאת אהבתך דייקא: לכל חי רצון הוא רצו' עליון: עזר כנגדו כו' בסוד דו' פרצופין כי ידוע הכוונה בתולדות הנשמות הם באים זכר ונקבה מזווג ת"ת ומלכות ויורדי' מהיכל לבנת הספי' וזהו אעש' לו עזר כנגד' ופרצופין: צדיקו ש"ע פי' יסוד נקרא צדיק יסוד עולם ע"ד הצדיק אבד עיין בזוהר שמות עמוד ט"ו ועיין זה בתי' תי' ת"ע דף קכ"ו ומדת יס"וד אומר אשא עיני הם ב' מדות שעל יסוד הם נצ"ח הו"ד אל ההרים הן האבות ג' מדות העליוני חסד ג'בורה תי'פארת מאין יבא כו' פל"א עליון ג' ראשונות כת"ר חכ"מה בי"נה: לאתערי מתתא כו' משא"כ כשהוא פלג גופא אין לו לעורר וליחד זווג עליון כנודע שזה היה חטא נדב ואביהו שלא נשאו נשים ופנחס תי' אותם וזכה ע"י לי' פינחס מלא עיין זוהר אחרי מות עמו' ק"ב: להתקיים והתהלכתי כו' ע"פ מ"ש בגמרא דחלק שאמר הק"בה לירבעם חזור בך ואני ואתה ודוד נטייל בג"ע וזהו והתהלכתי בתוככם ולפ"ז מדוקדק ששאל ירבעם מי בראש כו' כי גם הוא היה יודע שאחד מהן יהיה מלך וראש והשני משנה לו והשיב לו בן ישי בראש דאתי מלאה: אכן כתיב כו' אדלעיל קאי אפניית נדב ואביהו שנקדש הכבוד כו' היינו בשעה שנשרפו היה קרובים כו' כי הרהרו תשובה בלבם על חטאם וגאולה היה להם ע"י פנחס בסוד העיבור מל' על הגאולה ועל התמורה ואחרי שהיה רחוק ע"ד המבואר לעיל וכבודו נשער' מאוד: תרי פלגא גופא כו' עיין זוהר אחרי מות עמוד ק"ב שהקשה איך נתקשרו ב' נשמות בפנחס בגוף אחד ותי' שהם היו תרי פלגא דגופא מפני שלא נשאו נשים וכדין כחד איתכלילי' וז"ש לא נתכהן פנחי עד שהרגו לזמרי: כף רבתי דמנצפי' שעולה ה' מאות כי מקומה אחר התי"ו: של בכ"ים ר"ת בי'רוך כ'בוד י"י מ"מקומו: ויתפלל לא נאמר כו' פי' שיתפלל הוא ל' דבקות לא נאמר שהדביק את עצמו אלא ויפלל הדביק אחרים כי הוא היה מלאך ולא היה צריך לעשות איזה התעוררת למעלה כי פנחס הוא אליהו ואליהו הוא לבוש סנדלפון הקושר כתרים לרבו מתפילתן של ישראל: דהא כתיב אח"כ כו' פירש משמע מזה שתצפנו לא קאי עליהם אלא אאותו מעשה: מפגמו של זמרי כו' פי' שפגם ביסוד ברית קודש י' זעירא ועיין בינת אדם: המים התחתונים בכיין ואמרין כו' ל' תיקוני תיקון ה' דף ט"ו ופי' הענין הוא ע"ד ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים בהשוואי אח' מאור אין סוף ב"ה עד אח' הקיטרוג נתמעטה הירח וצריך לקבל ע"י האמצעי ע"י ו"ק והוא התלבשו והתעבים השפע וזהו צורת הא"לף כזה (א) י"וד א' למעלה נגד חכמה אבא עילאי וי' אחת למטה חכמה תתאה והו' באמצע לבוש בינה וההשפעה מלמעלה באה ע"י אמצעי בין מים עליונים למים תחתונים ע"כ המים התחתונים בכיין למהוון קדם מלכ' בלי הפסק לבוש ולעתיד יתוקן זה בשם יו"י שיהיה הא"לף כזה יו"י ועיין בגלאנטי בפסוק מה אעידך וע"ז נטל פנחס שכר כולם בר"י"תי שלו"ם גי' ברו"ך כבו"ד י"י ממק"ומו ולפ"ז ידוקדק היטב מ"ש רש"י נתעלמה הלכה ממשה כדי שיבא פנחס שכרו הראוי לו:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק יח

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט

### יואל משה

שחובה על כל א' כו' פי' אבדה נקרא הנשמה שחטאה ונתגלגלה באיזה אדם והוא נקראת בעל אבידה חובה עליו לאסוף אותה אל תוך ביתו ולתקן אותה נשמה שתהא נקי מכל צרעת וזהו ואספתו מצרעתו: ועי"ז נ"ל שסיים הכתוב והיה עמך עד דרוש אחיך אותה פי' בגמ' פי אלו מציאות עד שתדרוש את אחיך אם לאו רמאי הוא כי הוא מחויב לטהר אותו להיות נקי מכל מום מכל שמץ עבירה וצריך לדרוש את הנשמה שלא תהא שום בחינות רמאו' בה וזהו והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שדרשו חז"ל בכלי לכלוך: ק"ו לחוטא עצמו כו' פי' מכ"ש כשהחוטא עצמו נולד פעם שני לתקן את אשר עות פעם ראשון והקב"ה האריך לו אפו שצריך לטהר את עצמו לגמרי: מבנ"ב של רחל כו' ע"פ מ"ש מהר"ן בס' מ"ע שלו ולירושלים מבשר אתן ר"ת מכבי ב"ט"ר קלו וז"ש משה שלח נ"א ביד תשלח כי פנחס נכלל באליהו כאשר תיקן באמת אליהו את פנחס בימי יפתח כדלקמן ובהם נשמת נדב ואביהו וזהו נ"א נוטריקון נדב אביהו ויהיו המבשרים בסוד אליהו ב"ד ר"ת ב' משיחי' יו"סף ד"וד וק"ל: ופלפול בעלמא כו' פי' מ"ש שאליהו לאו פנחס ממש ולא היה אליה כהן א"כ מפני מה א"ל ולאו כהן מר אינו אלא פלפול בעלמא כו' ועו' שנתכהן באמת בהר הכרמל: לאצילי ב"י כו' הם נשמת נדב ואביהו: הם הגיסו כו' בא לחשוב שאליהו תיקן נשמתם וחטאם מדה כנגד מדה ועלי נכנס תחתיו והוא היה מבני איתמר בן אהרן: בבנין ירחו כו' פי' שבנה את ירחו ולא היה חש לחרמו של יהושע כי היה בעיניו גזום? בעלמ' כמ"ש בתור' אם יעבדו ע"ז ועצר את השמים כו' והם עבדו ע"ז ואע"פ כן היה מטר עד שאמר אליה חומר בד"ס מד"ת מפני שהש"י חי וקים לעולם ע"כ מאריך אפו וגבי דיליה לאחר זמן

### רמ"ע מפאנו

מתוך שבחם של פנחס ואליהו בתקון נשמותיהם של נדב ואביהוא בכל פרט ופרט משגיאותם מדה כנגד מדה מורה חטאים בדרך איך תשתלם להם תשובה נאמנה. והרמז במסרה: ואספתו תרין, חד ואספתו אל תוך ביתך. וחד ואספתו מצרעתו. מכאן שחובה על בעל האבדה לחוס עליה לטהרה כחמלת התורה על נפש הגר קל וחומר לחוטא עצמו שזכה לארך אפים. ואף על פי שיש מרבותינו אומרים בפשיטות פינחס הוא אליהו, אין הדבר כמחשבת המון החכמים שפינחס לא מת ושקיים בעצמו שנוי השם. אך אליהו מבני בניה של רחל היה ואביו שמו אביה מבני בכר איש ימיני שנזכר בריש ספר דברי הימים, ואליהו גם הוא נזכר שם בסמוך, ופלפולא בעלמא הוא דקאמר ליה רבה בר אבוה ולאו כהן הוא מר בפרק המקבל. ועוד שנתכהן בהר הכרמל. אלא מעשה פינחס משלימים לאליהו ומעשה אליהו משלימים לפינחס ומבין שניהם הושלם התקון לאצילי בני ישראל אלה דעלייהו קאימנא. כי הם הגיסו דעתם כלפי מעלה ובאליהו כתיב וילט פניו באדרתו. הם עברו ונענשו על הקריבה לפנים ממחיצתם ופינחס פירש מן הכהונה הגדולה כמה שנים ועלי נכנס תחתיו, ואף אליהו לא שמש בהר הכרמל אלא במצות ה' להוראת שעה כדכתיב ובדברך עשיתי. ועל ההקרבה חולין לעזרה הוא הקריב קדשים בחוץ על פי הדבור כדאמרן. וטרם יזכה לזה תקן שגיונו של פנחס בימי יפתח שלא רצה לילך אצלו להתיר נדרו ונסתלקה ממנו שכינה, עכשיו הלך אליהו לבקר את חיאל בית האלי שושביניה דאחאב כדאיתא בחלק, ושרתה עליו רוח הקדש לקדש שם שמים ברבים. כי אמנם מלעיג היה חיאל על דברי חכמים שלא חס לחרמו של יהושע בבנין יריחו ובא בטענה שאפילו דברי תורה היו נראין בעיניו איום בעלמא כמאן דגזים ולא עביד, שהרי הוא ואחאב היו עובדים לבעל ולא נעצרו השמים ככתוב בתורה, תנא ליה אליהו זכור לטוב חומר

### יואל משה • המשך

רב אבל ילוד אשה צריך מיד לאמת את דבריו ע"כ אמר אם יהיה שנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי: וכבודו נגלה כו' פי' כבוד אביהם גלה מהם כפי הזוה' ע"פ ותלד וגו' עי' זוהר וארא: והנה נתייחסו עתה אחר פנחס אף שבפרשה תצוה כתיב כהונתם בפני עצמ' מ"מ בא ונתייחסו לפנחס ע"ש סופו שירש אותם במעש' זמרי וביני ביני היה פנחס לוי הרי אף שבפרשה תצוה נכתב כהונה אצלם אע"פ כי לא נתכהנו נחשבו לוים עד מעשה פנחס: אין כהן אלא משרת כו' פי' לאחרים: שאלו נתרצו לו כו' פי' לקין: בא זכאי כו' והא אם תטיב מעשיך שא"ת תכפר על אחרים: כי חנוך כו' כידוע שחנוך ירד מתושלח ירשו מנשמת אד"הר זהירא עילאי בבחינות תושב כדלעיל פי' ג' והרמז לכל שיח השדה טרם יצמח ואדם אין שי"ח ר"ת ש"ם י"רד ח"נוך שהם תיקנו הזהירא עילאי ואברהם יצחק ויעקב ירשו הנשמות מא"ד הר בבחינות תושב והנה חנוך היה תיקון דאד"הר שאלמלא לא חטא היה נעשה מרכבה לשכינה ואחר החטא תיקון כל זה חנוך שהוא הנער מט"טרון נקרא קן צפור של השכינה צפור טהור ושם הוא תיקון הבל בסוד מ"שה ש"ת ה"בל: והסי' אצלי יש הבל תחת השי"מש ה"בל ש"ת מ"שה ש"ם וק"ל: ולאו למבנא כו' זוהר בראשית עמוד ק"ן מפני שהוא תיקן הבל שהוא משה: ויקרב משה את אהרן כו' בסוד אסיקתיה אחתתיה שהניף את אהרן וזהו היה הקרבי שלו שהקריב את אהרן ממש כמו שזכרנו למעלה פי' ו' חלק שלם: כי אין עולמו מקומו כו' פי' שאין למשה שייכו' בזה העולם כדלעיל כמה פעמים: מהקישא דקרא כו' דכתיבי גבי הדדי כאן נאמר ותצא אש ולעיל מיני' כתיב גבי חטאת ותצא אש מלפני ה' ותאכל את העולה וגו' וז"ש משה אל אהרן הן הקריבו

**יואל משה • המשך**

היום את חטא"תם ואת עול"תם דייקא ר"ל שהן עצמם חטאת ועול' וזהו תקראנה אותי כאלה דייקא: זכרון מיתתם ב"י"ה זוהר אחרי ע"ח בסופו: וע"י מעשה כו' פי' שאמר משה שלח נא ביד תשלח וסירב ד' פעמי' וניטל ממנו הכהונ' וניתנה לאהרן כמ"ש הלא אהרן אחיך הלוי וגו': שמע נא ואתה דע לך כו' מחובר להתחלת הפרי שאחריו:

**יד יהודה • א**

(א) מתוך שבחם וכו' מגלה הרב עוד שאלי' ז"ל תקן ג"כ ענינו? של נדב ואביהוא ולומר שמתקונם של פנחס ואלי' בנשמות נדב ואביהוא שהיה כלל מדה כנגד מדה כמו שיבוא בסמוך יש ללמוד לשארי החוטאים בנפשותם איך יתוקנו ותשתלם תשובתם שלהם בסוד העבור וגלגול זכות ע"י זכאי וכמ"ש לעי' פי"ד וללמד על הכלל כלו וכו' ע"ש :

**יד יהודה • ב**

(ב) ורמזו במקרי שר"ל ואספתו את הנשמה המצורעה? אל תוך ביתך בסוד העבור כדי לתקנה ולבסוף להבה מלרעמת וחלת טומאתה? :

**יד יהודה • ג**

(ג) מכאן שהוכיי על גמולי בכמ"ש שנלכדי ושכיח? ערטילאי בלא דוכתי לחום וכו' וזה הוא הגר

**יד יהודה • ד**

(ד) חמלת התורה על נפש הגר והזהירה עלי' לטהרה ואתם ידעתם את נפש הגר ועיין לעיל פ"ג

**יד יהודה • ה**

(ה) ק"ו אם חובה על אדם אחר בעל העבירה בסוד העבור לטהרה ולתקנה כדי להחזירה למקומה כראוי קל וחומר על החוטא עצמו שזכה למדת ארך אפים ולצאת עוד לעולם הזה בסוד הגלגול שמחוייב לתקן נשמתו כדי שלא תהא תקנתו קלקלתו חלילה :

**יד יהודה • ו**

(ו) אך אלי' מבני בניה של רחל כדאיתא בב"ר פי' ויגש ובתוס' פי' המקבל בשם סדר אליהו רבה בדברי סופרים מדברי תורה כדאיתא בפרק הנחנקין ודכוותה בדוכתי טובא, וכבוד שמים במקומו מונח שהוא מאריך אפיה וגבי דיליה כמו שבארנו בזה בחלק הראשון. והיינו דקאמר ליה אליהו חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו. כי הוא חי וקיים לעולם ודברו לא ישוב ריקם אבל אני ילוד אשה צריך לאמת את דברי, והוא טעם חמור בדברי סופרים שזכרנו. לפיכך אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי. והם לא חלקו כבוד לאביהם וכבודו גלה מהם שלא נתייחסו בכהונה אלא אצל פנחס, כפירוש הזוהר (ח"ב כ"ו ע"ב) על פסוק ותלד לו את פנחס אלה ראשי אבות הלוים. והלא פנחס לוי היה עד אותה שעה ואז היתה כהונה מחזרת על אכסניא שלה, כיוצא בדבר אתה אומר הלא אהרן אחיך הלוי. שעדיין לא נתכהן. וידוע כי אין כהן אלא משרת. ותנן (זבחים יד, י): אין כהון בבמה. כי היחיד המקריב בשביל עצמו לא יקרא כהן, הא מה אני מקיים והוא כהן לאל עליון האמור במלכי צדק, זה שם בן נח שנתכהן בשביל אביו כשבקש נח להעלות עולות במזבח והיה בעל מום שהכישו ארי בתיבה, אמר לשם בנו שיקריבם בעדו. ומה שתרגם אונקלוס על פסוק יתר שאת ויתר עז (בראשית מט, ג). למדנו שהעבודה בבכורות היא משפט הכהונה, לפיכך קין נתעורר בה תחלה שאילו נתרצה לו בשביל עצמו היה מתחנך גם כן בשביל אחרים, וכתיב ביה הלא אם תיטיב שאת. שכן אמרה תורה יבא זכאי ויכפר על החייב. ומעתה ישמע חכם כי חנוך בן ירד ושם בן נח שושבינין היו לאדם והבל. וכבר זכרנו בפרק שלישי כי חנוך היה מן המשלימין לדוד ויתור שנותיו של אדם עם ירד ומתושלח. וידוע שזכה לתקן את אשר עותו ועיניו רואות כטעם קן צפור ליודעי סודו ככה זכה שם להיות אומן פדגוג להבל אחרי שהושתת ממנו העולם בשת, ולאו למגנא הוה קובע מדרשות כדברי הזוהר (ס' התיקונים תקון ס"ט, דף קי"ז ע"ב), ומשם זכה משה לכהן בחלוק לבן, ולא עוד אלא שקיים מצות אדם כי יקריב מכם, שכן כתיב ויקרב משה את אהרן ואת בניו כמו שזכרנו מזה למעלה. והנה בשני מקומות דימה משה עצמו לאברהם לכהונה ולמלכות, כדאיתא בבראשית רבה פרשת העקדה ובריש ואתחנן. אלא שאברהם נתקרב ומשה נתרחק, כי אדם בכורו של עולם היה לו

**יד יהודה • ז**

(ז) ומצינו וכו' שם בב"ר גבי שנעת? תמר מכל כענין דכתיב ויערשיה ואלי' וזכרי בני ירוחם וגו' כל אלה בני בנימין (ד"ה א' ח') והסדר אלי' רבא שהזכירו התוספות שם מסיים אמרו לו תן סימן לדבריך אמר ליה כך כתיב יוחסו של בנימין ויערשיה ואלי' וגו'

**יד יהודה • ח**

(ח) ופלפולא בעלמא וכו' בפי' המקבל אשכחי' רבה בר אבוה לאלי' דהוה קאי בבית הקברות של גוים אמר ליה ולאו כהן הוא מר א"ל קברי גוי' אינן מטמאין ומ"מ ליכא למשמע מזה שהיה כהן דהא דשני ליה אלי' קברי גוים אין מטמאין פלפולא בעלמא הוא ודחויי קא מדחי ליה דגם אם היה כהן היה מותר בבית הקברות של גוים וכפי"נ? כתבו התוספו' שם במלתי' דר"ע ולהפך דגם רבה בר אבוה לאו משום דהרי' ליה שהוא כהן שאל ליה אלא כדי לפלפל בדין קברי גוים

**יד יהודה • ט**

(ט) ועוד י"ל שהכריע בין מ"ד משתים ונתקן בהר הכרמל

**יד יהודה • י**

(י) אלא מעשי פנחס כו' אלי' בכוונה ששניהם לדבר אחד התכוונו להשלים התקון בנדב ואביהוא כי כן גם באלי' נתעברו נשמותיהן כדאיתא בהידרה :

**יד יהודה • יא**

(יא) כלפי מעלה להלי"? כדכתיב ואלי' תקן זה וילט פניו

**יד יהודה • יב**

(יב) ועל הקריבה שהקריבו נדב ואביהוא חולין לעזרה תקן אלי' במה שהקריב ע"פ הדבור קדשי' בחוץ שהוא ההפך

**יד יהודה • יג**

(יג) וטרם יזכה אלי' לתקן גלגולתי? של נדב ואביהוא הוצרך לתקן ענינו של פנחס וכו' כי ע"י שלא רצה פנחס לילך אל יפתח כמארז"ל פרחו ממנו נשמות נדב ואביהוא ע"כ אלי' בקנאו את נקמת ה' ונתעורר לתקן הכלב את פנין? פנחס במה ששכה בכסף והלך לבקר את חיאל וכן כדאיתא בחלק (ד' קי"ג) על פסוק בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחו

**יד יהודה • יג • המשך**

וגו' אחאב שושביניה הוה אתא איהו ואלי' לבי טעמא יתיב וקאמר דלמא כי לט יהושע את יריחו ע"ש עיר אחרת ואת עיר אחרת ע"ש יריחו א"ל אלי' אין א"ל השתא לווטתא דמשה רביה לא מקיימי' ודידיה מקיימת דכתיב וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו' ועצר את השמים ולא יהיה מטר וההוא גברא מוקי' ליה ע"ז על כל תלם ותלם למפגד להו ולא שביק ליה מטרא למיזל ולווטתא דיהושע תלמידיה מקיימת מיד ויאמר אלי' וגו' חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי :

**יד יהודה • יד**

(יד) שאפי' דית? בע"ז ועבי' את השמיי' אינן אלא היום צועלי' וזהו שאמר השתא לווטת' דמשה רביה לא מקיימת

**יד יהודה • טו**

(טו) תנא ליה אלי' וכו' ר"ל שמ"ש אלי' ע"ז חי ה' אם יהי' השנים האלה טל ומטר וגו' לא אמר כדי לאמת לווטתא דמשה בענין כאמיר בהמר? כר' לכאורה דלאתי' יקשה ותוקמי דקמתי' אלי' מי מקיימת ועוד שהרי אלי' תלה הענין בעצמו באמרו כי אם לפי דברי ולא במשה אלא ה"ק לי' אין לך להצילי? ראי' מד"ת לדברי סופרי דאדרבה חומר דברי

לכהן פאר לעצמו ולכל באי עולם כמשפט הכהונה לשמש לאל עליון בשביל בניו ולא הקריב אלא שור פר לעצמו. גם במלכות נגרע מערכו שאילו לא חטא ומלך על עולמו לא היו קין והבל חולקים אותו ביניהם ולא באים לידי מריבה. ואברהם זכה לתקן בשניהם בהיותו אומן פדגוג לנפש אדם כמו שזכרנו למעלה, ומשה חשב להדמות לשם בן נח שהיה מלך שלם וכהן לאל עליון, אמרו לו אל תקרב הלום. כי אין עולמו מקומו בארנוהו בחלק השלישי. והאמת שלא נתרחק משתיהן אלא שלא להנחילן לבניו, כי הוא עצמו היה מלך וכהן, אין שער ננעל בפניו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, ולא עוד אלא שמלך על העם הנבחר במדרגת ישרון שלא זכה אדם זולתו לאותה מלכות דכתיב בה רוכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים. שהיא מלכות מיוחדת לאל יתברך כדכתיב ברישא אין כאל ישורון. ובכהונה גם כן הקריב אנשים לשמים את אהרן ואת בניו כאמור. וכבר היו נדב ואביהוא נשרפת נשמתם כאברי העולה וכאמורי החטאת מהקישא דקראי דכתיבי אהדדי, ותצא אש מלפני ה'. ואמרו שזכרון מיתתם ביום הכפורים מכפר כקרבנות, והיו אלעזר ואיתמר כשירי המוקדשין דכתיב בהו הנותרים. למדנו מזה כהונה גדולה ומשובחת למשה רבינו ע"ה להוראת שעה, ועל ידי מעשה חזרה כהונת עולם לאהרן שהיה גדול ממנו בשנים, זאת ועוד אחרת שמענה ואתה דע לך:

**יד יהודה • טו • המשך**

סופרים בזה כי להיותם בני אדם רוח עברה גם ויליכם ע"כ חס הקב"ה לכבודם לקיים דבריהם ביותר בחיים אבל השי"י לא איש אל ויכזב אלא מאריך אפים וגבי דיליה וזהו מ"ש ודאי לך לאות ולמופת אם יהי' בשני האלה טל ומטר כי אם לפי דברי וזה מדע שלפי"ם? דלווטתא דמשה בענין זה עצמו לא מתקיימת מ"מ לווטת' דידי מתקיימא ומזה נדין לחמרו של יהושע :

**יד יהודה • טז**

(טז) והוא הטעם בעצמו למ"ש חומר דברי סופרים :

**יד יהודה • יז**

(יז) והם לא וכו' חוזר לנדב ואביהוא הם לא חלקו כבוד לאביהם ונתקן זה במה שכבודו של אביהם גלה מהם :

**יד יהודה • יח**

(יח) כפי' בזוהר פ' וארא ע' מ"ו? וז"ל מ"ש ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פנחס אלה ראשי אבות הלויים וכו' אלה ראשי והא הוא בלחודוי הוה אלא אלה וכו' דרישא דקרא אשכחנא ביה ומה? דאינון נרעו ואתתקנו הוא משלים ורווח כהונתא דילהון ושריא ביה כפסוקא דהתרווייהו עובדא דרישי' דליות'? אשתכם ביה ומאן נינהו נדב ואביהוא וכו' ע"ש והנה קרא אותן לויים שלא נתכהנו עד

**יד יהודה • יח • המשך**

שנתכהן פנחס נשעה טהרנו למרי והא היתה הכהונה מחזרת על אכסניא :

**יד יהודה • יט**

(יט) שעדיין לא נתכהן ולא נאה לקרותו? כהן כלו' הוא שם היחוס

**יד יהודה • כ**

(כ) כי אין כהן אלא לשון שירות להיותו משרת בענייני הקרבנות וקודם שנתמנה לשירות לא יתכן להקרא כן וזהו שאמרו

**יד יהודה • כא**

(כא) שאין כהן בבמת זר כשר בבמת יחיד כדאיתא במתני' שלהי זבחי' והיינו מפני שגם הוא עצמו לא יקרא כהן בזה כי אין כהן אלא משרת לאחריי לא לעצמו

**יד יהודה • כב**

(כב) הא מה אני מקיים והוא כהן וגו' ולא מצינו שהקריי מלכי צדק קרבנות בשביל אחרים כי התם? מלכי צדק הוא שם בן נח כידוע והוא הקריב בשביל אביו נח שהי' בעל מום ופסול להקריבי

**יד יהודה • כג**

(כג) על פסוק יתר שאת שתרגם לך הוה חזי למיסב תלתא חולקין בכורתא כהונתא ומלכותא

**יד יהודה • כד**

(כד) למדנו שהעבודה היתה בבכורות עד שלא הוקם המשכן כדאיתא בזבחים היה משפט הבכורה גרם ולכן תרגם כהונתה

**יד יהודה • כה**

(כה) לפיכך קין שהיה בכור ועיקר התולדה מתעורר תחלה להביא קרבן ואל תקשה הרי הבכורה היה הבל לאחרי' כי התם? אלו נתרצה לו ומתקבל קרבנו היה מתחנך ג"כ בשביל אחרים והיינו

**יד יהודה • כו**

(כו) דכתיב שאת אם תטיב שאת בלשון שאת מרע"ה לכהוני' כו' ותהי' הבכורה אם תטיב תהא הבכורה ראויה לך וכיוצא בזה דרשו בזוהר שם ע' ק"ג? ור"ל מאי שאת כדכתיב יתר שאת דא בכורתא דבכורא אית ליה בכולה? וכו'

**יד יהודה • כז**

(כז) ומעתה וכו' מגלה הרב בלבב ענין כהונתו של משה שבאה לו משם בן נח וכהונתו של אהרן :

**יד יהודה • כח**

(כח) שהשביעין היו לאדם והבל מלך הקדמון כדאיתא בזוהר שיר השירים שכשחטא של אדם פרחו מניה אינון לגדשיקר דנאורח? דנשא וסליקי׳ מניה נשמתא דברתא? **[חסר]** דאת ביה וכיון דאתא חנוך אכרח עליה נשמתא קדישא נחתת ביה וכי חנוך באורח דא עלאה דשבק מניה אדם ע״ש וכן היה שם בן נח שושבין לנשמת הבל כדאיתא בזוהר שנביא בסמוך

**יד יהודה • כט**

(כט) מן המשלימין לדוד הע׳ שני׳ שויתר לו אדה״ר שהיה צריך סיוע בדבר ועֲרֵבִיה דוד ע״ה לכך והשלימו חנוך ירד ומתושלח והשביעו עמו על כותרמור? את צעגם? כמה ויתר לו כן כהו׳ שם

**יד יהודה • ל**

(ל) וידוע שזכה חנוך לתקן חטאו של אדה״ר **[חסר]** :

**יד יהודה • לא**

(לא) כטעם קן לומר שדרשו בתקונים ס״ט על מטטרון שהוא קן לשכינה והיינו נמי כמו שאמרנו שמטטרון שהוא חנוך הי׳ נמי מתחלה קן ליצירת עולם

**יד יהודה • לב**

(לב) כבר זכה שם וכו׳ ז״ל בזוה׳ בראשי׳ ע׳ קין נשם? זה הבל והא אוקמוה נשם? זה משה משה זה שת והיינו שם והיינו הבל וכו׳ ע״ש עוד שם הבל דאורייתא לבד דהיינו עליו האמר קול ה׳ חוצב להבות אש ולה כי דמשה משם? דאתמר ביה כי מן המים משיתיהו ונהו למעלה הוא שם? קובע מדרשות באורייתא ובהה שם סיומא דהכפ״ש צה״ט בגין כך כל שתה תחת רגליו?

**יד יהודה • לג**

(לג) ומשם כדברי כהן וכו׳ זכה משה בגלגולו לכהונה גדולה ושמש בחלוק לבן בלי בגדי כהונה בז׳ ימי המלואים או בכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לכל מר כדאית ליה כדאיתא בזבחים ובשמות רבה

**יד יהודה • לד**

(לד) ולא עוד אלא שקיים במה שהקריב את אהרן ובניו למקום מצות אדם כי יקריב מכם ממש :

**יד יהודה • לה**

(לה) למעלה ח״ג פ״ו

**יד יהודה • לו**

(לו) בשני מקומות שהי׳ בע״ה בכדי הכני לכהונה ומלכות כמו אברהם ודאי כמ״ש פי חלקים ע״ש

**יד יהודה • לז**

(לז) כמשפט הכהונה שהיה לשם לאחרים וכו׳ :

**יד יהודה • לח**

(לח) ולא באים לידי מריבה ע״י חלוקת העולם היו מדיינים זה עם זה כידוע

**יד יהודה • לט**

(לט) למעלה פ״ב וח״ג פ״ז :

**יד יהודה • מ**

(מ) ויפה שעה ע״ש שהכהונה ומלכות יהיו לו למנה משם בן נח להיותו מזווג לנשמת אדה״ר

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • מא**

(מא) ר״ל אל תקרב הלום אין קרב אלא כהונה ואין הלום אלא מלכות כדאיתא בב״ר וכטעם כי אין עולמו מקומו שלא בא לעולם לצורך עולמו בכדי שינחיל לבניו כהונה ומלכות וזהו אל תקרב הלום ר״ל לענין זה

**יד יהודה • מב**

(מב) והאמת וכו׳ דבזבחים פ׳ טבול יום וכן במ״ר העלינו מתחלה בענין כהונתו של משה והלא גם האומרים שם שלא פסקה כהונה אלא מזרעו כי למה זה יתמעטו מהיות כהן ומלך על ישראל בשביל שלא בא לעולם הזה לצורכן כי אדרבה מי לנו גדול ממנו להתכהן בשביל אחרים ולנהוג המלכות הלא הוא שעל כן בא אלא קרח בעולם הזה שלא על כרחו אלא דנתרחק היינו שלא להנחילן לבניו וכדמסיק התם שם לו ולזרעו קאמר אבל לאחר עולם נקם משה מלכות ולא נתנו לו ועיין לעיל חלק ג׳ פרק ה׳ :

**יד יהודה • מג**

(מג) במדרגת ישורון כמש״ה ויהי בישורון מלך :

**יד יהודה • מד**

(מד) שלא זכה וכו׳ בזוהר פ׳ וישלח ע׳ ת״צ? על פסוק ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי וגו׳ אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי ז״ל תלת דרגין בכל בקדמייתי יעקב ולבתר ישראל ולבתר ישורון ת״ש יעקב הא אוקמוה ישראל הא כ״ע ואף על גב דדרגין אינון חד ישורון לתתי? חמי ישראל בשעת דא אלא ישראל וישורון כלה חד ישורון כד״א ישור על אנשים בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא ובגין אינון מרין? שורין מקרי ישורון וכו׳ והכוונה להת״ת בבחיני׳ קבלת משיין ומשתמל בני ברעיה לה׳ מכן כדמתרם גפרדי סער בכווייה? ולומר הכתוב שאין האל? ישורון רוכב שמים בעזרך וגו׳ ע״ש בידוע שהשמים כנוי לת״ת ורכיבה שרוכב שמים המתיחס לת״ת בבחינת ישורון תגלה שההכנעה הוא בעולמו? יהי׳ בעזרך ובזה זכה משה למכה? על ישראל במדרגה זו כבלתו מחד :

**יד יהודה • מה**

(מה) וכבר היה נדב ואביהוא בבחינת הקרבן משם באברי העולה וכלומר כסמתם? ויורה ע״ז משי״ש בפי׳ שמיני גבי קרבנות המלואים ותעלה אש וגו׳ וסמיך ליה נמי מיתת נדב ואביהוא ושם אמר עוד ותצא אש לומר שהם היו לקרבן ה׳ ג״כ

**יד יהודה • מו**

(מו) אמרו זוהר פ׳ אחרי ע׳ ק׳ שזכרון מיתתן מכפר קרבנות

**יד יהודה • מז**

(מז) למדנו מזה כמו שהיתה מלכותו של מרע״ה במדרגה העליונה כן היתה כהונתו

**יד יהודה • מח**

(מח) וע״י מעשה בשביל שאמר שלח נא ביד תשלח חזרה הכהונה לאחר ז׳ ימי המלואים לאהרן כדאיתא בש״ר

**יד יהודה • מט**

(מט) זאת ועוד אחרת נכלל ברכתם דנדב ואביהוא שמענו בפ׳ בסמוך :

# חקור דין — חלק ד — פרק יט

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

### יואל משה

שלוי עולם כו' הם נדב ואביהו חטאו בזה שלא נטלו עיצה: זה שמעתי מפי מו' הגאון מהר"ר אלחנן ש"ץ האיש האלהי המקובל הגדול ששאלתי מאתו למה התחיל המחבר בכתוב זה והיכי שייך הכתוב לענין זה והשיב לי כך וז"ל והנה למאן דעייל ונפיק בחכמה זו ידוע שבקומה השלימה יש ג' שלישי' שהן נר"ן כי מהשתתפות מוח ימין ושמאל יחד כולל באמצען חלל דגולגלתא שאין בו מוח והוא משכן כבוד הדעת שהוא הסכמת שניהם יחד ולכן ג' חללים בגולגלתא ב' מליאי' ואי' חסר והוא מהשתתפות הב' מליאים שמשם כח ימין ליד ימין וכן לשמאל ומה שהדעת למעלה נקרא נשמה בראש כאן בלב יקרא רוח ומיד נופל אל צינור האמצעי שבין ב' הכליות שליש תחתון ושם גמר העצה שהכליו' יועצות מהתמצעית ביניהם וא' נקרא נפש וכבר ידעת ששם שלום ליסוד המטיל שלום וכו' דהיינו אחר ששניה' מלאי' עשו שלוי' שהם ב' פלגי גופא וצריכין ליטול עצה זה מזה בהשתתפם לדרך כלל נקראים נה"י שלוי גימטרי' ג' אלהים שבהן המתמתקין על ידי ג' הויות כנודע מסוד שו"ל תשו"לו לר"ת בסוד הקדיש כנ"ל וזה שלוי ונגמר פעולת יסוד שנגמר ע"י עצמו נקרא שלוי וזהו שלוי בחילך ושלוה בארמנותיך והנה כ"ה נשארים בשם שלוי עולם והנה מבטן מ"י יצא שהקרח הנורא ד"ע נכנס בשלוי ממש וכו' והדברים עתיקין אמנם נדב ואביהו הם נ"ר של אד"הר ונקראו מוקדשי' ממש כי השיגו חיל שבלע הקליפה ויקיאנה שסודו מ"ח צירופים של נו"ן מן מנ"צפן ששם נקלטין ניצוצות הקדושה ואילו הביאו הקטורת לקש' היחוד העליון באשת יראת ה' לא באש זרה אשה זרה הנה בהכרח היו נוטלים עצה זה מזה להשתתפות גמר העצה השוכנו שם במקום זה גם היו נוטלין עצה ממשה שהוי' במקום הדעת העליון שהרי הדעת יורד ונעשה עצה כנ"ל ונגד עצה

### רמ"ע מפאנו

שלוי עולם השגו חיל ולא נטלו עצה ממשה על דבר הצריך לרב יועצים ופנחס בשטים נמלך במשה במה שאין עצה אדרבה יקשה שבכגון זו אין נמלכין בבית דין והבא לימלך אין מורין לו אלא כך אמר לו פנחס למשה כבר למדתנו רבינו דינו של קנאי ואיני צריך עכשיו אלא לקיים בעצמי מוסר השכל לרצות דלים נפשות אביונים ועם זה באות נפשו שאפה רוח שני שרידים הללו ואף משה שפיר קאמרת הוא דאמר ליה שכבר אמרו הלכה קריינא דאגרתא ליהוי פרוונקא והלכתא הוא דאסתיים ליה לפנחס ממשה לא רשותא למען יצדק התלמיד בדברו יזכה הרב בשפטו. הם לא נטלו עצה זה מזה וכאן באו שניהם בעצה אחת אצל פנחס להוסיף כח בגבורה של מעלה הם הורו הלכה בפני רבם ופנחס ברח מן ההוראה ולא קבל לישב בראש אחרי מות יהושע כל ימי הזקנים והשופטים. הם נכנסו שתויי יין ובאליהו כתיב ומן הנחל ישתה ומן הצרפית לא שאל אלא מים והמלאך הכין לו צפחת מים כדין כהני בית אב. הם נכנסו מחוסרי בגדים ואליהו נתאבל על זה והיה לו אזור עור תחת אבנט וקיים בעצמו עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה כי באברהם כתיב אתה כהן לעולם שהעלה את יצחק שהוא כל העולם כטעם שכר כלם שבארנו וממה שרמזנו בו במאמר אם כל חי ואליהו אמר חי ה' אשר עמדתי לפניו והיה זה בהר המוריה דמזליה היה שם והוא הקריב לכהן זה אברהם את האיל שהיה נאחז בסבך לפיכך אמרה תורה עור העולה לו יהיה וידוקדק עם זה לו יתירה דאיכא בקרא דהוה מצי למימר לכהן יהיה אלא כדאמרן ועולת איש נמי מתוק מדבש ונופת צופים למי שיש לו חיך. הם נתעצלו בקדוש ידים ורגלים ואליהו קדש כל גופו בנחל כרית ימים רבים. הם תקנו אש בחוץ והכניסו עשן בפנים והוא אמר ואש לא אשים ולא היה שם מעלה עשן אלא כל התעלה מלא מים. הם עשו אשר לא צוה אותם. והוא אמר ובדברך עשיתי. לא היו להם בנים ונגאלו מבן אחיהם דומה לדינו של בן יבמה. ועל שם עורבא בעי בני העורבים כלכלו את אליהו. לא היו להם נשים שבתולות ישראל לא הוללו

### יואל משה • המשך

זו שהיא נפש נאמר ולך השמר לך אל נפשו ודו"ק ותשכח ולכן פנחס יסוד עשה פעולות יוע"ב כי עבר עליו רוח קנאו' לה' אלהי הצבאות דייקא ולתיקון קלקלתם הוצרך לפרוע קורבתם שלא לצורך במי שלקח עצה במה שאין צריך עצה כי קנאת ״״ צבאות תעשה זאת ודוק ולכן ניתן לו הברית שלו' וזה הקיצור ולית דין צריך בשש עכ"ל: לקיים בעצמי כו' פי' אין אני צריך לעצה רק מה שאני שואל עתה הוא לתקן הנשמות נ"א וזהו לזכות דלי' כו': יצדק התלמיד כו' הוא פנחס ויזכה הרב כו' זה משה דשניהם שפיר קאמרי: שהוא כל העולם כו' פירש יצחק שקול נגד כל העולם ואברהם הקריבו לעולה ככהן וזהו אתה כהן לע"ולם דייקא: והוא הקריב כו' פי' אליהו הקריב קרבן את האיל לאברהם בעת העקידה ע"כ אמר אשר עמדתי לפניו וגו' פירש כבר עמד לפניו בהר המוריה ועיין בכתבי האר"י ע"פ מפרשי שבשעת העקידה היה שם קטרוג בין מיכאל והשטן כי מיכאל היה מקרב את האיל כדי שינצל יצחק והשטן היה מרחקו כדי שישחוט יצחק וטענתו היה בשביל חטא העגל וכאשר ישחט אז תבטל כלל ישראל וזהו סוד והנ"ה אי"ל גי' מי"כאל א"חר ג' אחזו בסבך"ך? כשתקח אותיות אחר ס'ב'ך' הוא ע'ג'ל' אחר ס' ע' אחר ב' ג' אחר ך' ל' ומיכאל היה מנצחו במה בקרניו השט' גי' שס"ח? כי מנים הקטורת הם שס"ה וג' שהיה מוסיף כ"ג ביום הכפורים כנודע הרי שס"ח ובעון העגל אחר קח נ"א נדב ואביהו שגם באהרן התאנף ה' זה כלוי בנים עם זה תכופר עון העגל והנה ידועה המדרש שדבר אחד מהאיל לא יצא לבטלה מעורו נעש' אזור למתניו לו יהא והכהן הוא אליהו המקריב את עו"לת א"יש כי יצחק פרחה נשמתו ונכנסה באיל כדלעיל ח"ב פ"ל הרי שגם העולה בעצמו הוא איש עור העולה אשר הקריב לכהן צדק זה אברהם לו יהיה לאלי"הו שעשה לו אזור

**יואל משה • המשך**

ואגבם ממנו כדאית' במדרש ורמז אלהים יר״אה ל״ו השה ר״ת אליה ואף דאליה עדיין לא נולד מזליה הוי תמן כי אליה מקריב ושטן דחף את האיל: מבנות פוטיאל כו' פי' שהיא לא היתה מיוחסת כמו שהיה דעתם דווקא בנות מלכים וזה נראה לע״ד לפי שהיו השבטים מבזי' אותו ואמרים בן פוטי זה כו' ולפי' יחס אחר אהרן להורות שיש בו נ״א וע״כ הוצרך לתקן שלא לישא בת גדולי ודו״ק: מבן אחיהם כו' זה פנחס בן אלעזר אחיהם של נ״א: עורבא בעי בני כו' פי' והם לא היה להם בנים: מאת ה' בשבילם כו' פי' כשנשרפו' בחי' למילואים אותו אש עלה עכשיו עמו וזהו שנא' באליהו והנה רכב אש וגו':

מהם והיו מתאוים לבנות מלכים ונגאלו על ידי בן אשה מבנות פוטיאל אשר קנא בנשיא שמעון שחטא בבת נסיכים וכן אליהו קנא באחאב אשר הסתה אותו איזבל אשתו שהיתה בת מלך צידונים. הם אמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואליהו אמר קח נפשי. הם היו עם זה מחשבים קצין והוא אמר לא טוב אנכי מאבותי כדאמר רבי זירא ארעא דמשה ואהרן לא זכו למיעל לגווה מאן יימר דאזכי בה אנא. הם בקשו להנהיג את הקהל ומסתמא היו מצפים לנהוג שררה בארץ ישראל והוא אמר ואותר אני לבדי בקש על אחרים שינהיגו את ישראל עד שנצטוה במשיחת יהוא למלך ואלישע לנביא ולא עלה בסערה השמים אלא בעבר הירדן וגם אז העלה למעלה למקומה האש שיצאה מאת ה' בשבילם בשמיני למלואים:

**יד יהודה • א**

(א) שלוי עולם וכו' חוזר הרב לבאר עוד גלגולות נדב ואביהוא ותקונן ע״י פנחס ואלי' ולומר ששלוי עולם נדב ואביהוא **[חסר]** שהקריבו ולא נטלו עצה מרבן ופנחס תקן זה במה שנמלך במשה כדאיתא בפ' הנשרפין וירא פנחס ראה מעשה ונזכר הלכה א״ל אחי אבי אבא לא כך למדתני בירידתך מהר סיני הבועל? ארמית קנאין פוגעין בו א״ל קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא :

**יד יהודה • ב**

(ב) אדרבה יקשה לפנחס אמאי הוצרך לומר למשה לא כך למדתני הרי אין נמלכים בב״ד וגם יקשה הלשון שאמר משה קריינא דאגרתא וכו' הרי קיימ״ל הבא לימלך אין מורין לו כדאיתא התם

**יד יהודה • ג**

(ג) אלא הוא הדבר אשר דבר **[חסר]** כדי לתקן נדב ואביהוא שלא נטלו עצה מרבם וכדי להורות שאינו צריך להוראתו אמר לא כך למדתני וכו' כלומר אין אני שואל ממך הדין איך הוא כי כבר למדתני בירידתך מהר סיני וידעתי שהבא לימלך אין מורין לו אע״כ אין אני מזכיר היום בדין לפניך

**יד יהודה • ד**

(ד) אלא מוסר השכל ולרצות דלים נפשות נדב ואביהוא לכפר על שגיונתם :

**יד יהודה • ה**

(ה) ועם פירושנו זה אין אנו צריכי' לומר שנשמות נדב ואביהוא באו לתוך פנחס **[חסר]** כי אמנם חזק נשאו של פנחס לכן מתחלה כדי לתקן אותן :

**יד יהודה • ו**

(ו) ואף משה במה שהשיב קריינא דאגרתא וכו' לא היה כונתו להשיב לפנחס בגמל זה? בדרך הוראה פרטית על מלחמתו כ״א על כלל הקנאים וה״ק ליה שפיר קאמרת והנות שכן למדתיך שכן אמרו להלכם קריינא דאגרתא וכו'

**יד יהודה • ז**

(ז) והלכתא וכו' ר״ל שעי״ז לא נתן לו משה רשות להרוג אלא הודה לו על ההלכה ופייס משה ופנחס בינינו אשר זכרו :

**יד יהודה • ח**

(ח) להוסיף כח דברים אלו למעלה כנ״ל לעיל :

**יד יהודה • ט**

(ט) בדין כהני בית אב שאסורים לשתות יין :

**יד יהודה • י**

(י) וקיים בעצמו מ״ש ובכן תקריב את עולת אש? עור העולה וגו' :

**יד יהודה • יא**

(יא) שהעלה את יצחק וזה היה כהן ליצחק שקבל שכר כל העולם ונשפע לנו שהיה כל בנילב הון ממנו? :

**יד יהודה • יב**

(יב) כטעם שאמרו ז״ל גבי בתוכה? מגבירי התחתונים להקב״ה שהכל כלם ע״ד שנתבאר לעיל חלק ב' פי״ד :

**יד יהודה • יג**

(יג) וממה שרמזנו **[חסר]** :

**יד יהודה • יד**

(יד) והוא הקריב וכו' דמלת לכהן שבפסוק עור העולה אינה מתחברת למעלה עם מלת לו אלא למטה עם הדבר הקריב והכוונה על אליהו שהקריב לאברהם :

**יד יהודה • טו**

(טו) לפיכך אמרה תורה עור העולה של האיל לו יהיה כי האזור עור של אליהו היה מאילו של יצחק כידוע :

**יד יהודה • טז**

(טז) אלא כדאמרן דהיתה לכהן לו חי' מיוחדים יחד :

**יד יהודה • יז**

(יז) ועולת מים דקאמר רז״ל שהקריב את העולה ונה צעם? למלא מים נמי מתוק מדבש הוא לרמז על היינו של יצחק שהיה עולת מים ממש ע״ד שנתבאר לעיל ח״ב פי״ח שנשמתו של יצחק שפרחה ממנו בשעת העקידה נכנסה בתוך האיל :

**יד יהודה • יח**

(יח) ונגאלו מבן אחיהם פינחס והיה זה בענין יבום שהולך בלא בנים בחוזר תצית? לו בבן אחיו ולכך נתכלכל אלי' על ידי עורבים דבני בנין כמ״ש ז״ל :

**יד יהודה • יט**

(יט) לא היו להם בנים וכו' כדאיתא במ״ר פ' אחרי עה היו אומרים אחי אבינו מלך אחי אמנו נשיא אבינו כ״ג ואנו סגני כהונה איזו אשה הוגנת לנו רבי מנחמא בשם ר' יהושע בן נחמיה אמר בחוריו אכלה אש בחוריו אכלו אש משום בתולותיו לא הוללו :

**יד יהודה • כ**

(כ) מחשבי קיצין **[חסר]** כי לא טוב אנכי מאבותי משה ואהרן שלא זכו לזה

**יד יהודה • כא**

(כא) וגם אז וכו' שהרכב וסוסי אש שעלה בם אלי' למעלה היו הם? שנשרפו בם נדב ואביהוא :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ד — פרק כ

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

**יואל משה**

לא ראיתיו כו' בא לפרש כל הפסוק האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתיך וברי'תך יצורו יורו משפטיך ליעקב וגו' ברך ה' חילו וגו' עד מן יקומון וגו' עיין עליו צו לצו קו לקו: אמי' גרמה ליה לרחק כו' פי' שלא יהיה פנח' כהן כי כן משפטו של כהן און כו' אף שיתרו היה כהן מדין כולו רזא חדא כללא בקדמיתא חמי' דיוסף כהן און מקרי ולבתר חמו' דמשה כהן מדין אקרי דהא יוסף ומשה ברזא חדא סלקא עיין זוהר יתרו עקי"ט ושם תבין ומה שהיו אומרים מיוסף ומיתרו הכל ברזא חדא שהיה מן הכהנים של ע"ז כהן און וכהן מדין ושניהם אחד ודו"ק ליתן טהור מטמא פנחס ויתרו: ועוד י"ל פסוק לא ראיתיו כו' כי ידוע שמשה ואהרן היו דמיון קין והבל וגלגולם משה שת הבל ואהרן קין ואמו מיתרו קיני גם הוא תיקון קין כנודע ע"ז אומר אל תאמרו שהכהוני' שלי מה שלקחתי מנדב ואביהו הוא מזכות אבי ואימי שתיקנו את קין בכור של עולם שהיה ראוי להיות כהן כ"א מצד עצמות: שפי' מהנהגת פי' פנחס פי' מהנהגות עולם ומפרק עול בניו ממנו בזמן שהם כבר שמרו תורתיך וזהו ואת בניו לא הכיר להנהיג אותם עוד אימתי היה זה כי שמרו אמרתיך: התמדת השנון פי' חזרת הלימוד שלא ישתכח כמו עופר האילי' שחוזר לאחוריו כשרץ כך כל ת"ח צריך לחזו' לאחוריו מה שלמד כבר פן ישכח: ראוי' להוראה כו' וזהו יורו משפטיך ליעקב שהוא הנגלה והנסתר שנא' תורתך שהיא תורת ה' לישראל: כגון הקטורת כו' וזהו ישימו קטורה בא"פיך: צידוק דינו בשני עולמים כו' כו' פי' ע"כ היה מוסכם דינו של אדם בשני דינים דהיינו דין

**רמ"ע מפאנו**

האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו (דברים לג, ט). זה פנחס ודאי, שבקש משה רבינו ע"ה עליו רחמים, ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה (דברים לג, יא). כי הוא האומר לאביו זה אלעזר, ולאמו כמשמעו, לא ראיתיו לאהרן הנזכר בפסוק של מעלה, דכתיב תומיך ואוריך לאיש חסידיך (דברים לג, ח). ופירוש לא ראיתיו. לא נהניתי ממשיחתו כלום, שלא נתכהן פנחס אלא בזכות עצמו, ולפי זה לאביו ניחא, ולאמו נמי איצטריך, אי למאן דאמר מבנות יוסף שפטפט ביצרו, ויוסף היה בכור במחשבה, וכבר זכרנו כי הכהונה היא ממשפטי הבכורה, קא משמע לן שתלו לו בזכות עצמו, לא בזכות אחרים, ואי למאן דאמר מבנות יתרו שפטם עגלים ללא אלהים, והא והא איתא, דאבוה מיוסף, אמיה מיתרו. והיינו נמי דאמר להו אליהו לרבנן, אני מבני בניה של רחל. ואפשר נמי דאם אביה היתה משבטו של גד, וכל דברי חכמים קיימין, סלקא דעתך אמינא דאימיה גרמא ליה לרחק כדמעקרא, כי כן משפטו של כהן און, שירחקו בניו מישע, אי נמי ניחא קמי שמיא ליתן טהור מטמא, דהכי אשכחן ביונדב בן רכב שהעמיד כהנים גדולים מבני בנותיו, ושמנה כהנים נביאים יצאו מבני בנותיה של רחב שנשאת ליהושע, אימא פנחס נמי אימיה גרמה ליה לקרב כדהשתא, קא משמע לן דלא, ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע, שפירש מהנהגת העולם להתבודד בעבודת קונו, ולפי שאין אדם רשאי לפרוק עול הבנים והקרובים מעל צווארו עד השלימו את חקו עמהם לחנכם בתורה וביראת שמים, אמר שלא עשה כן אלא בזמן שהמה כבר שמרו אמרתך בלבבם שלמדו כל התורה, וברי'תך יצורו זו התמדת השנון, כי אפילו תלמיד חכם שיושב ושונה כל ימיו, צריך להזהר שלא ישכח דבר אחד ממה שלמד, כדתנן באבות. ויש לו ללמוד מעופר האילים שהוא רץ

**יואל משה • המשך**

ר"ה ודין הנשמה שאחר המיתה ועדיין חל עלינו חובת ביאורי דין השלישי שאחר התחייה עיין בח"א פי' א':

**יד יהודה • א**

(א) האומר וכו' מפרש הרב ענין הפסוקים? הללו על פנחס דנפיק ציית? בפרקים הקודמי'

**יד יהודה • ב**

(ב) לא ראיתיו אין הכונה לא ראיתיו לחבירו דהוי"ל לא ראיתיך אלא מוסב לפסוק שלפניו ולא אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך שהוא אהרן ועליו אמר פנחס להשתבח היינו לא ראיתיו לאהרן שלא כהנתי ונתיחסתי כלום כי לא כהנתי כהן עד שהרגתי לזמרי :

**יד יהודה • ג**

(ג) וכ"ז ניחא שאמר לאביו כן להורות כי לא לו יהיה היחוס של כהונת פנחס

**יד יהודה • ד**

(ד) ולאמו נמי להצריך למימר באופן שאל תחמר? לאמי הזכיר כן לאמו ומי יעלה על לבו שממנו? באה לו הכהונה להכי"ג לתמר כן דלמאן דאמר דרש מבנות פוטיאל מבנות יוסף הרי' שבשבילה נתכהן פנחס כי הכהונה היא ממשפי הבכורה כנזכר לעיל פי"ח ויוסף היה הבכור במחשבה כמו שנתבאר לעיל ח"ג פי"ח לכך הוצרך לומר שאינו כן וכן

**יד יהודה • ה**

(ה) למאן דרש מבנות פוטיאל מבנות יתרו שפטם עגלים לע"ז סד"א דלחמיה גרמי ליה כדמסיק בסמוך

**יד יהודה • ו**

(ו) והא והא איתא כדאמרי' בפי' דסוטה דכי"ג? אי דאבוה דחמיה מיוסף אמא דתמי' מיתרו ואי

**יד יהודה • ו • המשך**

אמא דחמיה מיוסף אבוה דחמיה מיתרו ונכון הלשון וכו' עיקר דכיחא? בזה מ"ש אליי אני מבני בניה של רחל כדלעיל פי"ח ולא אמר דתמי' מיוסף אלא מבני בניה דקאמר :

**יד יהודה • ז**

(ז) ואפשר נמי דאם אבוה דחמיה היתה מגד וזהו אמרו ז"ל בב"ר פי' ויגש שאליי? משבטו של גד הוי

**יד יהודה • ח**

(ח) סד"א מוסב למ"ש אי למ"ד מבנות יתרו והיינו דסד"א מה שנתרחק פנחס מהכהונה מתחלה הי' בשביל אמו להיותי בת יתרו כהן און שפטם עגלים לע"ז לכך הוצרך נמי לומר לאמו לא ראיתיו לאהרן שלא זכיתי לכהונה מצד היותי בן לאהרן בכדי שיאמר שכאשר היו בן אהרן לי לעומת זה מבני יתרו כהן און שיחוסו ראוי לו להתרחק כי אמנם מה שזכיתי לכהונה הוא זכית עצמי ויחוס אבי אבל ויחוס אמי לא מוריד :

**יד יהודה • ט**

(ט) א"נ לאידך גיסא דס"א שיחוס אמו בת כהן און גרמא ליה בהא שנתקרב דלית טהור אלא מגו טמא **[חסר]** לא ראיתיו לאהרן שגם יחוסו בטהור והקודם לא הועיל לי כלום כ"א יחדך? :

**יד יהודה • י**

(י) ליונדב בן רכב שהיה מבני

לפניו ומסתכל תמיד לאחריו, והם גם כן ראויים להוראה בנגלה ממנה, כגון המשפטים המפורסמים להמון, ובדוגמא הנסתרת המסורה בלחישה לחכמים, והיא תורת ה' צורך גבוה, כדכתיב ותורתך לישראל. וראוים גם כן להתחנך בכהונה אפילו בעבודות הפנימיות, כגון הקטרת שהיא כלה על המזבח הפנימי, כי אפילו העולה עורה לכהנים, מה שאין בקטרת, וזה המזבח שבהיכל מיוחד לגבוה שאיננו מתיר לזולתו כלום, לא כן מזבח הנחשת שכהנים ובעלים נהנים ממנו אחרי שקרב המתיר כמצותו, ולפיכך אמר מזבחך, ואז כשהושלמו הבנים והקרובים בעבודת שמים, ברך ה' חילו של ראש בית אב הקדוש הזה, שפירש מדרכי העולם לעמוד לפני ה' בהתבודדות תדירה, כמאמר חי ה' אשר עמדתי לפניו. לפי פשוטו בקש שבניו יתברכו מפי עליון, אחרי ששם ה' מבטחו עליהם, ופועל ידיו תרצה, כשיבנה אליהו לפניך מזבח ויקריב בהר הכרמל, מחץ מתנים קמיו, נביאי הבעל, ומשנאיו מן יקומון נביאי האשרה, אוכלי שלחן איזבל, אבל אחאב נכנע ונתקן. ועם זה היתה ברכתו של משה רבינו ע"ה כוללת משפט הכהונה לשני ראשי היחס אשר לה, אהרן ופנחס. והוא פשט נכון וברור, ולפי דרכנו למדנו שהושלם להם לנדב ואביהוא על ידי פנחס הוא אליהו, שנוי השם, שנוי מקום, ושנוי מעשה. וכבר הרחבנו המאמר מה שיספיק אל המכוון בצדוק דינו יתברך בשני עולמות:

**יד יהודה • י • המשך**

יתרו וירמיה נתנבא עליו לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים ודרשו בספרי על בנותיהם שהיו נשואות לכהונה וכו' ועיין מי המ"ם? ח"ב סי' ז' :

**יד יהודה • יא**

(יא) ואת אחיו וגו' מפרש עוד סיפא דפסוקא ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך והיינו שפירש מאחיו ובניו לעבודת המקום צ"ל אמר בלמדם כל התורה באופן שיוכלו להורות משפטי ה' שהם בנגלה ולדרשם בנסתר וגם לעבוד עבודת הכהונה בכל משפטיה וחקותיה

**יד יהודה • יב**

(יב) כדתנן בפ"ג דאבות כל השוכח דבר א' ממשנתו וכו'

**יד יהודה • יג**

(יג) ומתסברי וכו' כדקאי זוהר שמות ע' כ"ג

**יד יהודה • יד**

(יד) לחזויי להוראה וזהו יורו משפטיך וגו'

**יד יהודה • טו**

(טו) וכדוגמת' ככתרי? בסתרי תורה

**יד יהודה • טז**

(טז) כגון הקטורת וזהו ישימו

**יד יהודה • טז • המשך**

קטורה באפך וגו' והרי קטורת שהוא כולה עבודה פנימית וכ"ש שארי עבודות וזהו אמרו וכליל על מזבחך ורמז בהקטורת שהזכיר שהיא כולה כליל יותר מעולה

**יד יהודה • יז**

(יז) המזכיר הוא אדם

**יד יהודה • יח**

(יח) של ראש **[חסר]**

**יד יהודה • יט**

(יט) כשיזכה אליהו מזבח בשעת הזכרת בניו ע"י תחלה פועל ידיו כי כח? לצורך טוב כידוע

**יד יהודה • כ**

(כ) אוכלי שלחן איזבל וזהו מן יקומון ר"ל מן **[חסר]** דכתיב ביה הלא כי כבשר?

**יד יהודה • כא**

(כא) למדנו שזככו ג' שנויי **[חסר]** מדה כדאיתא זוהר בראשית ע' ק"ט כולם נתקיימו בנדב ואביהוא בסוד העבור ואליהו בפנחס כי נשתנו שם ומקום ומעשיהם לטובה ויהיו רחום יכפר בעד כל ישראל אמן :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק א

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב

יואל משה: 1

יד יהודה ה.א — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע: 1

**יד יהודה • א**

יום ה' וכו' אחר שסדר הרב עד הנה משפטי ה' אמת בשני עולמות העה"ז והעה"ב ראה לצאת ידי חובת ביאור דין שלישי שהוא עולם התחיה כאשר ייעד תחלת המאמר והנה אמר שיום ה' הגדול והנורא הנז' בסוף נבואות מלאכי הנה אנכי שולח לכם את אליי הנביי לפני בוא יום ה' הגדול והנורא הוא יום הדין בזמן תחית המתים יראה ה' וישפוט בין צדיק לרשע

**יד יהודה • ב**

ועטרותיהם וכו' כדאיתי סי"ב דברכות :

**יד יהודה • ג**

יחליפו כח וכו' בגמ' חלק תנא דבי אליי צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרים לעפרן שנא' והיי הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו' מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין וא"ת אותן אלף שני שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא צדיקי' מה הם עושין הקב"ה עושה להם כנפי כנשרי ושטין על פני המים שנא' ע"כ לא נירא בהמיר ארץ ושמא תאמר יש להם צער ת"ל וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי וז"ל התוספות פ"ק דר"ה ג' כתות ליום הדין כשיחיו המתים כדמוכח קרא ואע"פ שכבר נידונו אחר מיתתן לג"ע או לגיהנם מפני הנפש עדיין יהיה דין אחר אם יזכה לחיי העה"ב שהוא קיים לעולם ויש שכבר קבל דינו בגיהני ומתוך כך שמא יזכו עכ"ל

**יד יהודה • ד**

והנה כל גדולי החכמים ומכללי התוספות הסכימו דברייתי דג' כתו' איירי מדין עולם התחיה ולא כאותן מפרשי' הסוברי' דברייתי איירי מדין עולם הנשמות

**יד יהודה • ה**

פ"ק דר"ה (ד' ט"ז ע"ב) וז"ל תני בש"א ג' כתות הן ליום הדין א' של צדיקי גמורים וא' של בינוניים וא' של רשעים גמורים

**רמ"ע מפאנו**

יום ה' הגדול והנורא הוא יום הדין של זמן התחיה המשפט לאלהים הוא אם יוכל האדם להמנות עם הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו שכינה אשר המה בצדקתם יחליפו כח באותן השנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו. והנה כל גדולי החכמים הסכימו בביאור הברייתא דשלש כתות ליום הדין השנויה בתוספות דסנהדרין פרק י"ג ובסדר עולם פרק ג' שכן משפטי ה' על עולם התחיה וחלוקי דיניה ששה באורם בגמרא פרק קמא דראש השנה ואלו הן:

ראשונה צדיקים גמורים לחיי עולם.

שנית בינונים דלא פושעים בגופן רב חסד מטה כלפי חסד.

שלישית בינונים ופושעין בגופן יורדין לפי שעה ומצפצפין שפירושו צפון או צועקים או מבצבצין ועולין למנוחתם.

רביעית רובא עונות ולאו פושעים בגופן, ויש מי שפירש עליהם הא דתנינן בבחירתא: משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש ואחר כך עולים למנוחתם. ואחרים פירשו להקל עליהם והשוו המדה לבינונים אשר המה פושעים בגופן לרובא עונות דלאו פושעים דכי הדדי נינהו ושאין זמנם קצוב אלא נידונין לפי שעה, פירוש לפי צורך המירוק ודינם לא יגיע בשום פנים לשנים עשר חדש ומכל מקום פניהם דומים לשולי קדרה תחת כויה מאשו של גיהנם, וקשה קצת להחמיר כל כך על הבינונים אף על פי שיהיו פושעים בגופן כיון שסוף סוף אין כף חובה מכרעת בהם במשקל אל דעות.

חמישית רובא עונות ופושעים בגופן שמשפטן בגיהנם שנים עשר חדש לדברי הכל ואחר כך גופן כלה ונשמתן נשרפת גיהנם פולטתן ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים כנבואת מלאכי, זהו דין התחיה שכיוצא בהם בדין המות

**יד יהודה • ה • המשך**

של צדיקים גמורים נכתבים ונחתמין לאלתר לחיי העה"ב של רשעים גמורים נכתבי' ונחתמין לאלתר לגיהנם שנאמר ורבים מישני עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם בינוני' יורדי' גיהנם ומצפצפי' ועולי' שנא' והבאתי את השלישי' באש וצרפתי' כצרוף את הכסף ועליהם אמרה חנה ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל וב"ה אומרי' רב חסד מטה כלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליה' נאמר כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושיע פושעי ישראל בגופן ופושעי או"ה בגופן יורדין לגיהנם ונדונין בה י"ב חדש לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן נשרפי ורוח מפזרתן ונעשים אפר תחת כפות רגלי הצדיקי שנא' ועסותם רשעי כי יהיו אפר תחת כפות רגליכ' אבל המינין והמסורות והאפיקורסי' ושכפרו בתור' ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חתיתם בארץ החיים ושחטאו והחטיאו את הרבי כגון ירבע' בן נבט וחבריו יורדין לגיהנ' ונדונין בה לדורי דורו שנא' ויצאו וראו בפגרי האנשי' הפושעי' וגו' גיהנ' כלה והם אינם כלים וכו' אמר מר ועליה' אמרה חנה ה' ממי' ומחי' וגו' א"ר יצחק בר אבין ופניה' דומין לשולי קדר' אמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחוז' ומקריין בני גיהנ' אמר מר ב"ה ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם עון דפושעי ישראל בגופן והאמרת לית להו תקנה התם ברובא עונות הכא במחצי עונות ומחצה זכיות וה"ק אי הוי במחצה עונות ואית ביה עון דפושעי ישראל בגופן לא סגי דלאו והבאתי את השלישית באש ואי לאו ורב חסד מטה כלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי וכו' פושעי ישראל בגופן מאי נינהו אמר רב קרקפתא דלא מנח תפילין פושעי או"ה בגופן אמר רב בעבירה ושנתנו חתיתן בארץ החיים אמר רב חסדא זה פרנס

**יד יהודה • ה • המשך**

המטיל אימה על הצבור שלא לשם שמים

**יד יהודה • ו**

שנית בינוניים וכו' כב"ה וכדמוקי בגמרא במחצה עונות ולית בהו עון דפושעי בגופן וצריך לומר דב"ה ות"ק מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי

**יד יהודה • ז**

שלישית בינוניים ופושעים בגופן כסתמא דברייתא בינוניים יורדים לגיהנם ומצפצפין ועולין וכפי דמסקינן בגמ' אי הוי במחצה עונות ואית בהו עון דפושעי ישראל בגופן לא סגיא דלאו והבאתי את השלישית באש

**יד יהודה • ח**

לפי שעה כן פירש"י ומצפצפין צועקים מתוך יסורי' שעה אחת ועולין

**יד יהודה • ט**

או צועקים כדפירש"י

**יד יהודה • י**

או הגירסא מבצבצין שפירושו ועולין

אחר שנים עשר חדש גיהנם פולטתן ונמסרים לדומה וגם שם אין להם מנוחה אלא שהם עתידים אל המבחן שגלהו אליהו לאיוב.

ששית נותני חתית בארץ חיים ופורשים מדרכי צבור ומחטיאי הרבים גיהנם ננעלת בפניהן ונדונין בה לדורי דורות, ואלה בדין המות אחר דורי דורות שמיעוטם על רבעים אפשר שיבחנו גם המה בחכמה נעלמה מן החושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. והוא טעם גיהנם כלה והם אינם כלים שאנו מפרשים אותו כפי מה שפירשו חכמים בפסוק חצי אכלה בם, מה התם חצי כלים והוא תכלית יסורין אף כאן גיהנם כלה והוא תכלית העונש שהחצים והגיהנם לא ישבותו כל ימי היותם מקצוף עליהם ומגעור בם. אמנם סוף סוף הם אינם כלים וגיהנם גופיה נקרא כן שהיא גימטריא של חינם, ופירוש שוחה עמוקה שיורדין לה על עסקי חנם, והנשמות שנטהרו מעלין אותן לשלוחי גן עדן ואומרים הנם הא אתלבנו. ועל הנשמות הנבדקות בלבד שאינן צריכות ליבון צווחין להון הנם קחו ולכו כמבואר בזוהר. ולקושטא דמילתא אין לך דבר נצחי אלא במדת הטוב:

**יד יהודה • יא**

רביעית רובא עונות וכו' והוא פשטא דברייתי' של רשעי' גמורי' נכתבים ונחתמין לאלתר לגיהנם ופירש"י רשעים גמורים רובא עונות

**יד יהודה • יב**

ויש מי שפירש שדינם של רשעי' דלאו פושעי' בגופן בגיהנ' הוא י"ב חדש ואח"כ עולי' למנוחתם ועליהם שנינו בעדיות משפט רשעים בגיהנ' שני' עשר חדש ומפרשי' אחרי' לא פירשו כן אלא סוברי' דרשעי' שאינן פושעי' בגופן הם נדנים כמו הבינוני' ופושעי' בגופן דנדונין לפי שעה והברייתי' דמחלקת בין בינונים לרשעים וקתני של רשעים גמורי' וכו' פירשו הם ברובא עונות ופושעים בגופן וכי' דלדבריהם י"ל ג"כ הא דתנן משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש מיירי ברובא עונו' ופושעים בגופן ודין שלאחר המות שלאח' י"ב חדש כלה דינם שבגיהנם ויש להם מנוח' קצת ולזה מביא ראי' מפסוק והיה מדי חדש בחדשו יבוא כל בשר להשתחות דאלו בדין התחיה הא אמרינן אחר י"ב

**יד יהודה • יב • המשך**

חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ואיך יביא ראי' לסתור

**יד יהודה • יג**

פי' לפי צורך המירוק דאין ר"ל לפי שעה קלה כמו גבי בינוני' שמצפצפי' ועולים מיד כי בזה אינן שוי' להם דהתם עכ"פ בינוני' נינהו וקש' להחמיר עלי' משא"כ ברובא עונות דצריכים מירוק לפי רוב עוונותיהם מיהו שוים הם לבינונים לענין שלא יגיע דינם לי"ב חדש בשום פנים :

**יד יהודה • יד**

ומ"מ פניהם וכו' דמימרא דר' יצחק בר אבין ופניהם דומי' לשולי קדרה על הכת הזו נאמרה

**יד יהודה • טו**

מאשו של גיהנם לפי שהרשעים הללו דינם בגיהנם משך זמן כראוי לפי רוב עונותיהם

**יד יהודה • טז**

וקשה קצת להחמיר כ"כ על הבינונים שיהיו פניה' דומי' לשולי הקדיר' דנהי דפושעי' בגופן הם מ"מ עם חומרה זו אכתי בינוניים נינהו דשיקול העונות וזכיות של אדם אינו לפי מנינם אלא לפי גודלם בדעתו של אל דעות כמ"ש לעיל חלק א' פ"ח ולפיכך ניהו דיורדים לגיהנם משום חומרה דבגופן ואינן במדת רב חסד כשאר בינונים מ"מ כיון דסוף סוף בינוני' הם אין הדעת נותנת שיהיו בגיהנ' משך זמן כמו הרשעי' דרובי' עונות ונר' דלפ"ז נ"ל דהא דפרי"י בר אבין דהני ופניה' דומי' וכו' קאי על הבינונים היינו על הרשעים שדומין לבינוני'

**יד יהודה • יז**

חמישית רובא עונות וכי' כדקתני פושעי ישראל בגופן יורדים לגיהנם ונדונין בו י"ב חדש וכו' ומוקי ליה בגמרא כי לית להו תקנה ברובא עונות :

**יד יהודה • יח**

לד"ה אף להסוברים דרשעים בלי עון דבגופן אינן נדונים י"ב חדש כנז' מ"מ כאן מודו :

**יד יהודה • יט**

כנבואת מלאכי כמ"ש ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם כדאיתא בגמרא :

**יד יהודה • כ**

שכיוצא בהם וכו' נדונין הרשעים הללו בגיהנם גם בדין שלאחר המות י"ב חדש אלא שאח"כ גיהנם פולטתן ואין עולי' למנוחתן אלא נמסרין לדומה ואין גופן כלה ולא נשמתן נשרפת דאל"כ אין לחזור ולדון אותן ליום התחיה

**יד יהודה • כא**

עתידים ומוכנים להתגלגל עוד ובזאת יבחנו וזהו סוד הגלגול

**יד יהודה • כב**

שגלה אליהו לאיוב (ל"ג) באמרו לו הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר :

**יד יהודה • כג**

ופורשי מדרכי צבור ובכלל זה המינים והמוסרים והאפיקורסים ושכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים בגמרא חשיב להו והדר מני אלהי פורשים מדרכי צבור :

**יד יהודה • כד**

לדורי דורות גיהנם כלה והם אינם כלים ואל תקשה כיון שדינם להיות בגיהנם לדורי דורות מי הוציאם ממנו בדין שלאחר המות לשיצטרכו לירד עוד לגיהנם בדין התחיה כי אפשר שיתוקנו גם :

**יד יהודה • כה**

אלה בדין המות על ידי גלגול לאחר שהיו בגיהנם לארבע דורות והיינו לשון דורות שבגמ' שמיעוט דורים שנים דורות שנים והיינו ארבעה וכיון שלאחר ארבעה דורות עולים מגיהנם לתקון חוזרים לגיהני לדין התחיה באם לא יתוקנו בדין המות

**יד יהודה • כו**

על רבעים ד' דורות

**יד יהודה • כז**

בחכמ' נעלמה עם היותם בלתי מוכנים אל הגלגול כמו כת חמישי

**יד יהודה • כח**

שאנו מפרשי' אותו לא כפשוטו ולחובת הפושעים כלומר שאין קץ לעונש שלהם ושיותר נוח ליחס קץ לגיהנם מלעונש' אבל פירושנו הוא לזכותם והכוונה לגיהנם שהוא העונש של הרשעים כלה והרשעי' אינם כלים בעונם אבל יש תקוה לאחריתם

**יד יהודה • כט**

כפי מה שפירש ר"ח בר פפא פ"א דסוטה (ד' ט') אני ה' לא שניתי לא הכתי לאומה ושניתי בה ואתם בני יעקב לא כליתם דכתיב חצי אכלה בם חצי כלין והם אינן כלין ובתנחומא פ' נצבים מסיים וכך אמרה כ"י דרך קשתו ויציבני כמטרה לחץ מלב"ד לגבור שהעמיד את הקורה והיה זורק בו את החצים חציו כלים והקורה עומדי' אף ישראל כ"ז שהיסורים באין עליהם היסורים כלים והם במקומן עומדי' ואינן כלים

**יד יהודה • ל**

שהחציי' וגיהנם לא ישבותו מלעשות שליחות' כל ימי היותם באופן דליכא למימר שהעונש יכלה גם בעודם קיימים

**יד יהודה • לא**

וגיהנם גופיה שמו מורה שכל היורדים לתוכו עולי' ואף שאמרו בפי הזהב חוץ מבא אל אשת איש וכו' מ"מ גם הן אינן כלים אלא יתוקנו לעתיד שהרי נקרא כן ע"ש גי של הנם שיורדים לתוכו על עסקי חנם כדאיתא בעירובין ופירושו על עסקי עריות ועוד שנית נקרא כן בשביל שאחר שנתלבנו הנשמות אומרים הממונים עליהם הנם דהא והא איתא בלשון גיהנם ש"מ שגם היורדי' לתוכו על עסקי חנם יתוקנו ואומרים עליהם הנם :

**יד יהודה • לב**

כמבואר בזוהר פי ויקהל ע' שע"ט וז"ל ואמאי אקרי בן הנם אלא אתר חד איהו בגיהנם לתמן לאצטריפו נשמתין צרופא לאתלבנא עד לא עאלין בגנתי דעדן ודאי זכאין אינון נשמתין כד עאלין לון דבההוא אתר תרין מלאכין זמינין בגנתא דעדן וקיימין בתרעא ונותנין לגבי אינון ממנן דבההוא אתר דגיהנם בגין לקבל ההיא נשמתא ועד לא אתלבנת בנורא אינון ממנן נחתין לגבייהו ואמרי הנם ולזמנין דהיא אתלבנת אינון ממנן נפקין עמה מההוא אתר וזמני לה לגבי פתחא דגנתי דעדן דתמן אינון סלקין ואמרי לן הנם הא אינון נשמתין דהא אתלבנו כדין עאלין להההיא נשמתא בגנתא דעדן וכו' :

**יואל משה**

של זמן התחיה א' מג' דיני' הנזכרים בראש הספר: יחליפו כח כו' ע"ש בגמ' פרק חלק דף צ"ב כשיחדש הק"בה את עולמו צדיקים מה הם עושים הק"בה עושה להם כנפים כנשרים שנ' וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים: שכך משפטי ה' כו' ר"ל כולם

**יואל משה • המשך**

מסכימים דברייתא דג' כיתות איירי על עולי התחי' לע"ל: שאין זמנם קצוב כו' פי' לי"ב חודש אלא נידוני' לפי שעה: וקשה קצת כו' פי' אינו מן הראוי להחמיר על בינונים כיון שהכפות שקולי' ואין החובו' מכריעין במשקל השי"י שנק' אל דעות ה': שביוצא בדין המות פי' שכוונתו להשוות דין התחיה לדין המות כדאית' בגמ' פ"ק דר"ה: ואנשי' שביוצא באלו פי' רובא עונות ופשעי' בגופן אחר י"ב חדש כו': כנבואת מלאכי וכו' שנא' ועסותם רשעים כי יהיה עפר תחת כפות רגליכם: עתידי' אל המבחן כו' פי' מוכנים לתי' ע"י הגלגול: שגלהו אליהו חבירו של איוב לאיוב הן כל אלה יפעל אל פעמי' שלש עם גבר שהאדם מתגלגל ג' או ד' פעמים ואח"כ על ארבע לא אשיבנו: דורי דורות שמעוטם כו' מיעוט דורי ב' שנים דורות ג"כ שנים הרי ארבע וזהו על רבעי' ע"ל ח"ב פי' ט"ו: שיבחנו גם המה כו' פי' שיתוקנו גם המה ע"י גלגול נשמתם מן התושב כו' בארנוהו לעיל חלק שני פרק כ"ט בסופו ע"ש?: שהחצים והגיהנם כו' פי' חצי גימטרי' גיהנם והם חצים כלים שיתוקנו כולם בתיקון הכולל: קחו ולכו כוונתו כו' מקומו בברכת ויקהל בעמוד שנ"ט ע"ש באריכות ורומזין לה לגבי פתחא דג"ע דתמן זמינין שולחן ואמרין לון הנם וכו': דבר נצחי כו' פי' שקיים לעולם אלא במדת הטוב משא"כ יסורין וגיהי' כלים:

**יד יהודה ה.א — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע**

יד יהודה

יום ה' וכו' - אחר שביאר הרב עד הנה משפטי ה' אמת בשני עולמות העה"ז והעה"ב ראה לצאת ידי חובת ביאור דין שלישי שהוא עולם התחיה כאשר יעד תחלת המאמר, והנה אמר שיום ה' הגדול והנורא הנז' בסוף נבואת מלאכי: הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. הוא היום הדין בזמן תחית המתים ירא ה' וישפוט בין צדיק לרשע: ועטרותיהם וכו' - כדאיתא בפרק ב' דברכות: יחליפו כח וכו' בפרק חלק: תנא דבי אליהו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרם שנאמר והי' הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו' מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימים, ואם תאמר אותן אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמות שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, צדיקים מה הם עושין, הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ. ושמא תאמר יש להם צער ת"ל וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים. וז"ל התוספות פ"ק דר"ה: ג' כתות ליום הדין כשיחיו המתים כדמוכח קרא, ואע"פ שכבר נידונו אחר מיתתן לג"ע או לגיהנם מפני הנפש עדיין יהיה דין אמר אם יזכה לחיי העה"ב שהוא קיים לעולם ויש שכבר קבלו דינם בגיהנם ומתוך כל שמא יזכו עכ"ל: והנה כל גדולי החכמים ומכללם התוספות הסכימו דהברייתא דג' כתות איירי מדין עולם התחיה - ולא כאותן מפרשים הסוברים דברייתא איירי מדין עולם הנשמות: פ"ק דר"ה - (דף ט"ו ע"ב) וז"ל תניא בית שמאי אומרים ג' כתות הן ליום הדין א' של צדקים גמורים וא' של בינוניים וא' של רשעים גמורים. של צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם שנאמר ורבים מישני עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. בינוניים יורדי' לגיהנם ומצפצפין ועולי' שנאמר והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף את הכסף. ועליהם אמרה חנה: ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. ובית הלל אומרים רב חסד מטה כלפי חסד, ועליהם אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי. ועליהם נאמרה כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושיע, פושעי ישראל בגופן ופושעי או"ה בגופן יורדין לגיהנם ונדונין בה י"ב חדש, לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפזרתן ונעשים אפר תחת כפות רגלי הצדקים שנאמר

### יד יהודה ה.א — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך

ועסותן רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם. אבל המינין והמסורות והאפיקורוסים ושכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי ציבור ושנתנו חתיתם בארץ החיים ושחטאו והחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחבריו יורדי' לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעי' וגו' גיהנם כלה והם אינם כלים וכו'. אמר מר ועליהם אמרה חנה: ה' ממית ומחיה וגו'. א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדרה. אמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחוזא ומקריין בני גיהנם. אמר מר בית הלל אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש. התם עון דפושעי ישראל בגופן והאמרת לית להו תקנה, התם ברובא עונות הכא במחצה עונות ומחצה זכיות, והכי קאמר אי הוי במחצה עונות ואית ביה עון דפושעי ישראל בגופן לא סגיא דלאו והבאתי את השלישית באש. ואי לאו ורב חסד מטה כלפי חסד, ועליהם אמר דוד אהבתי וכו'. פושעי ישראל בגופן מאי נינהו אמר רב קרקפתא דלא מנח תפילין פושעי או"ה בגופן אמר רב בעבירה. ושנתנו חתיתם בארץ החיים אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה על הצבור שלא לשם שמים: שנית בינונים כו' - כבית הלל וכמוקי בגמ' במחצה עונות ולית בהו עון דפושעי ישראל בגופן וצ"ל דבית הלל ותנא קמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: שלישית בינונים ופושעים בגופן - כסתמא דברייתא בינונים יורדי' לגיהנם ומצפצפין ועולין, וכפי דמסקינן בגמרא אי הוי במחמה עונות ואית בהו עון דפושעי ישראל בגופן לא סגיא דלאו והבאתי את השלישית באש: לפי שעה - כן פירש רש"י: ומצפצפין צועקין מתוך יסורין שעה אחת ועולין: או נועקים - כדפירש רש"י: או הגירסה מבצבצין - שפירושו עולין: רביעית רובא עונות וכו' - והוא פשטא דברייתא של רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם, ופירש רש"י רשעים גמורים רובא עונות: ויש מי שפירש - דדינם של רשעים דלאו פושעים בגופן בגיהנם הוא י"ב חדש ואח"כ עולין למנוחתם, ועליהם תנינן בעדיות משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש. ומפרשים אחרים פירשו לא כן, אלא סוברים דרשעים ואינם פושעים בגופן הם בדינים כמו הבינוניים ופושעין בגופן דנידונין לפי שעה, והברייתא דמחלקת בין בינונים לרשעים וקתני של רשעים גמורים וכו' פירשו הם ברובא עונות ופושעים בגופן. ונראה דלדבריהם ס"ל ג"כ הא דתנן משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש מיירי ברובא עונות ופושעים בגופן, ובדין שאחר המות שלאחר י"ב חדש כלה דינם שבגיהנם ויש להם מנוחה קצת, ולזה מביא ראיה מפסוק והי' מדה חדש בחדשו יבוא כל בשר להשתחוות. דאלו בדין התחיה הא אמרינן אחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת והיאך יביא ראיה לסתור: פירוש לפי צורך המירוק - דאין ר"ל לפי שעה קלה כמו גבי בינונים שמצפצפין ועולין מיד, כי בזה אינן שוים להם דהתם עכ"פ בינונים נינהו וקשה להחמיר עליהם, משא"כ ברובא עונות דצריכים מירוק לפי רוב עונותיהם, מיהו שוים הם לבינונים לענין שלא יגיע דינם לי"ב חדש בשום פנים: ומכל מקום פניהם וכו' - דמימרת ר' יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדרה על הכת הזו נאמרה: מאשו של גיהנם - לפי שרשעים הללו דינם בגיהנם משך זמן הראוי לפי רוב עונותיהם: וקשה קצת להחמיר - כ"כ על הבינונים שיהיו פניהם דומין לשולי הקדירה דניהו דפושעים בגופן הם מ"מ עם חומרה זו אכתי בינונים נינהו דשיקול העונות והזכיות של אדם אינו לפי מנינם אלא לפי גודלם בדעתו של אל דעות כמ"ש לעיל ח"א פ"ח, ולפיכך ניהו דיורדים לגיהנם משום חומרה דבגופן ואינן במדת רב חסד כשאר בינונים, מ"מ כיון דסוף סוף בינונים הם אין הדעת נותנת שיהיו בגיהנם משך זמן כמו הרשעים דרובא עונות. ונראה דלפ"ז צ"ל דהא דנראה

### יד יהודה ה.א — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך

מסוגיית הגמ' דר' יצחק בר אבין דאמר ופניהם דומין וכו' קאי על הבינוני' היינו על הרשעים שדומין לבינונים: חמישית רובא עונות וכו' - כדקתני פושעי ישראל בגופן יורדי' לגיהנם ונדונין בה י"ב חדש וכו' ומוקי ליה בגמ' כי לית להו תקנה ברובא עונות: לדברי הכל - אף להסוברים דרשעים בלי עון דבגופן אינן נידונין י"ב חדש כנזכר מ"מ כאן מודו: כנבואת מלאכי - כמ"ש ועסותם רשעים כי יהי' אפר תחת כפות רגליכם כדאיתא בגמרא: שכיוצא בהם וכו' - נידונין הרשעי' הללו בגיהנם גם בדין שאחר המות י"ב חדש אלא שאח"כ גיהנם פולטתן ואין עולי' למנוחתן אלא נמסרין לדומה (שרו של גיהנם) ואין גופן כלה ולא נשמתן נשרפת דא"כ אין לחזור ולדון אותן ליום התחיה: עתידים ומוכנים להתגלגל עוד - ובזאת יבחנו וזהו סוד הגלגול: שגלה אליהו לאיוב - (איוב ל"ג) באמרו לו: הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר: ופורשים מדרכי ציבור - ובכלל זה המינים והמוסרים והאפיקורסים ושכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים, ובגמרא חשיב להו והדבר מרבי שארי פורשין מדרכי צבור: לדורי דורות - גיהנם כלה והם אינם כלים ואל תקשה כיון שדינם להיות בגיהנם לדורי דורות מי הוציאם ממנו בדין שאחר המות לשיצטרכו לירד עוד לגיהנם בדין התחיה, כי אפשר שיתוקנו גם אלה בדין המות - ע"י גלגול לאחר שהיו בגיהנם ארבעה דורות, והיינו לשון דורי דורות שבא בגמרא שמיעוט דורי שנים דורות שנים והיינו ארבעה, וכיון שאחר ד' דורות עולי' מגיהנם לתקון חוזרי' לגיהנם לדין התחיה באם לא יתוקנו בדין המות: על רבעים - ד' דורות: בחכמה נעלמה - עם היותם בלתי מוכנים אל הגלגול כמו כת חמישית: שאנו מפרשי' אותו - לא כפשוטו ולחובת הפושעים כלומר שאין קץ לעונש שלהם ושיותר נוח ליחס קץ לגיהנם מלעונשם אבל פירושנו הוא לזכותם, והכוונה גיהנם שהוא העונש של הרשעי' כלה והרשעים אינם כלים בעונם אבל יש תקוה לאחריתם: כפי מה שפירש - ר"ח בר פפא פ"א דסוטה (דף ט') אני ה' לא שניתי, לא הכיתי לאומה ושניתי בה, ואתם בני יעקב לא כליתם דכתיב חצי אכלה בם, חצי כלין והם אינן כלין. ובתנחומא פ' נצבים מסיים: וכך אמרה כנסת ישראל דרך קשתו ויציבני כמטרה לחץ, משל למה הדבר דומה לגבור שהעמיד את הקורה והיה זורק בו את החצים חציו כלים והקורה עומדת, כך ישראל כל זמן שהיסורין באין עליהם היסורין כלים והם במקומם עומדים ואינן כלים: שהחצים והגיהנם - לא ישבותו מלעשות שליחותם כל ימי היותם באופן דליכא למימר שהעונש יכלה גם בעוד הם קיימים: וגיהנם גופיה - שמו מורה שכל היורדין לתוכו עולין ואף שאמרו במ' הזהב: חוץ מבא אל אשת איש וכו' מ"מ גם הם אינן כלי' אלא יתוקנו לעתיד שהרי נקרא כן ע"ש גי של הנם שיורדים לתוכו על עסקי חנם כדאיתא בעירובין, ופירושו על עסקי עריות ועוד שנית נקרא כן בשביל שאחר שנתלבנו הנשמות אומרים הממונים עליהם הנם דהא והא איתא בלשון גיהנם שמע מינה שגם היורדים לתוכו על עסקי חנם יתוקנו ואומרים עליהם הנם: כמבואר בזוהר פ' ויקהל - עמוד רי"א ע"ב וז"ל: ואמאי אקרי בן הנם, אלא אתר חד איהו בגיהנם דתמן אצטריפו נשמתין בצרופא לאתלבנא עד לא עאלין בגנתא דעדן, ואי זכאין אינון נשמתין כד אעלין לון בההוא אתר, תרין מלאכין זמינין בגנתא דעדן וקיימין לתרעא, וצווחין לגבי אינון ממנן דבההוא אתר דגיהנם בגין לקבלא ההוא נשמתא, ועד לא אתלבנת בנורא אינון ממנן צווחין לגבייהו ואמרי הנם, ולזמנין דהיא אתלבנת אינון ממנן נפקין עמה מההוא אתר וזמיני לה לגבי פתחא דגנתא דעדן דתמן אינון שלוחן ואמרי לן הנם, הא אינון נשמתין דהא אתלבנו, כדין אעלין להההיא נשמתא בגנתא דעדן וכו':

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק ב

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד

### יואל משה

ממשמע שנא' וכו' הכא בא לפרש להיפך ממה שפי' לעיל פ"ט מחלק ראשון אע"ג דהוא חסיד כו' אפ"ה הוא צדיק בכל דרכיו ובכל דיליה והכא בא לפרש אע"פ שהוא צדיק ועושה דין מ"מ יהי' הפסק לדור אחרון שיתוקנו: שנכפל בנבואת ישעיה שנאמר והיה מדי חודש וגו' ויצאו וראו בפגרי האנשי' הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיה דראון לכל בשר והיה מדי חודש וגו': שנכפל מטעם זה אע"פ שיהיו למורדים ולפושעים דיראון עוד אח"כ יתוקנו וזהו והיה מדי חודש וגו' לכך נסמכו הכתובים זה אל זה: פי' יתק"ק פי' ישעי'הו תי'רי עשר ק'הלת ק'ינו' שהוא איכה שבכולם נכפל הפסוק האחרון: בסוף תרי עשר כתיב זכרו תורת משה עבדי וגו' הנה אנכי שולח וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם פן אבא והכיתי את הארץ חרם ואח"כ כופלין הנה אנכי שולח לכם פי' הנ"א ר"ת כ'נס כ"ב א'ביי'הי'ו? בי'ני א'הרן: שיבא ללמד כו' פי' אליהו יבא ללמד לישראל כו' ולכך נסמך לפסוק זכרו תור' משה וגו': כי הוא תלמיד מובהק כו' עיין זוהר' פ' כי תצא רעי' מהימנא בעמו' מ"ו תלמיד לך מאן יהא כו' הכל יהא מונח עד שיבא אליהו: הואיל משה באר הו"איל אותיות אליהו: ובפסוק שאחריו כו' פי' מה שנסמך פעם שנית הנה שולח לכ' והשיב לב אבות וגו' שישים שלו' בעולם כו' איזה עיקר כו' פי' אם לתרץ ספיקות או לעשות שלום וכן בבית ישראל כו' ע"ש שלו' בית אומ' בי'ת ישר"אל: בסוף קינות כתיב למה לנצח תשכחנו וגו': השיבינו ה' אליך וגו' כי אם מאוס מאסתנו וגו' השיבינו ה' וגו': כימות עניתנו וביארנוהו כו' פי' בפ' א' ממאמר מ"ה חלק א': ובסוף קהלת כתיב סוף דבר הכל

### רמ"ע מפאנו

ממשמע שנאמר צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו למדנו לדין התחיה גם כן שיש למשפט רשעים אלה הפסק לדור אחרון ומצאנו לזה רמז בפסוק והיה מדי חדש השני שנכפל בנבואות ישעיהו בסוף הספר ואמרו המפרשים שהוא כדי לסיים בנחמה ואנו אומרים דהא והא איתא למימרא דמורדים ופושעים נמי אחרי שיהיו דיראון לכל בשר איך שיובן עוד חזון למועדם שיבאו להשתחוות למלך ה' צבאות וכן אתה אומר בשאר הפסוקים כיוצא בזה וכלם נכפלו בסוף ארבעה ספרים סימנים יתק"ק שהם נדרשים לעצמם כי בסוף תרי עשר אמר שישלח את אליהו הנביא וממה שנסמך לפסוק זכרו תורת משה יש ללמוד שיבא ללמד לישראל סתומות התורה ולתרץ ספקות הוראותיה כי הוא תלמיד מובהק למשה רבינו ע"ה ובפסוק שלאחריו מפורש שישים שלום בעולם ועדין איני יודע איזו היא עקר שליחותו ואם תמצא לומר השלום עקר לא ידענו כמה כחו לפיכך אמר פן אבא והכתי על כן אני מקדים ושולח אותו למדנו שהשלום בבית מציל מן הפורענות וכן בבית ישראל שכלם אחים ורעים. ובסוף קינות נמשך לכוונת הפרק הזה כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד אפילו שיגיע הקצף לתכלית המרד השיבנו ונשובה דאי לא אהדריה קרא הוה אמינא הני מילי מחיים כדמשמע מדכתיב ברישא למה לנצח תשכחנו על כן חזר וכפלו ללמדנו שאפילו אחר דינה של גיהנם יש תקוה לפושעי ישראל שהם עתידים לשוב ולהתחדש כאלו לא חטא מעולם והוא אמרו חדש ימינו כקדם על דרך שמחנו כימות עניתנו ובארנוהו. וקהלת חתם ספרו בפסוק סוף דבר הכל נשמע כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט שמא תאמר אין אחר גמר דין כלום סוף דבר את האלהים ירא לצדק דינו ולברכו בכל עת כי זה כל האדם והוא מה שאנו עתידים לבאר בפרקים הבאים בסייעתא דשמיא:

### יואל משה • המשך

נשמע וגו' כי את כל מעשי וגו' סוף דבר הכל נשמע וגו' ג"כ לכוונה זו שלא תאמ' שאחר משפט גיהנם אין כלום ולא יהיה להם תקוה ע"כ נסמך סוף דבר וגו' כי זה כל אדם שיחזור ויתקן כמו שיבא בפרקים שלפנינו:

### יד יהודה • א

כמשמעו כלומר וכו' אחר שביאר הרב בפי' הקודם שנותני חתיתי' בארץ החיים ודומיהם יש להם תיקון בדין המות אחר ד' דורות מבאר כאן שכן הוא גם בדין התחיה שיש להם תקנה אחר רבעים והמורה ע"ז מש"ה צדיק ה' בכל דרכיו וגו' שהכוונה כמש"ו אוחז במלת הצדקה והחסידות כלומר שבשעה שמתחסד עם הבריות הוא עושה משפט צדק כדלעיל ח"ב פ"ט וכן להפך בשעה שעושה משפט צדק עמם הוא יתי' מתחסד ומזה יש ללמוד שיעשה הקב"ה גם בזמן התחיה חסד למשפט הרשעים גם בדור האחרון אחר ארבעה דורות שיהיה הפסק קץ ותכלית לעונשם ויתוקנו :

### יד יהודה • ב

בסוף הספר כתיב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה' ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיה דראון לכל בשר והיה מדי חדש בחדשו וגו'

### יד יהודה • ג

והא והא איתא כדי לסיים בנחמה וגם למימרא שגם הפושעים אחר יהיו לדראון יבאו להשתחוות לפני ויהיה סוף וקץ למכאוב'

### יד יהודה • ד

וכן אתה אומר בשארי הפסוקים הנכפלים בסוף הספרים שלא לבד כדי לסיים בדבר טוב הוכפלו אלא גם לדרשי

**יד יהודה • ה**

סימני יתק"ק ישעי' תרי עשר קהלת קינות

**יד יהודה • ו**

כי בסוף ת"ע כתיב הנה אנכי שולח לכם את אליי הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם פן אבוא והכתי את הארץ חרם הנה אנכי שולח לכם וגו' וטעם הכפל ע"פ מה דתנינו בסוף עדיות ביאת אליי לר"ש ס"ל להשוות המחלוקת פי' המחלוקת שבין החכמים בד"ת ורבנן אמרי לעשות שלום בעולם שנאמר והשיב לב אבות וגו' והנה בפסוק עצמו מפורש כרבנן ובא כפלו להורות שנתכוין על דעת ר"ש וזה להיותו

**יד יהודה • ז**

נסמך לפסוק שלפניו אמר זכרו תורי משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקי' ומשפטים הנה אנכי שולח וגו' ומסמיכות הזה יש ללמוד ביום אליי ללמד לבאר ולגלות תעלומות התורה ולפתוח סתומותיה ולתרץ ספקותים כי בו אלה נאמר הוא תלמיד מובהק למרע"ה וכדאיתא ברי"מ פי' צו ע' כ"ו וז"ל קמו כלהו ואמרו ודאי זכאה חולקא ר"מ לאתחבר בך משה קבל תורה מסיני ומתמן ואילך כל תלמידי דילך מן יהושע עד סוף כל דרין בג"ה ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקני לנביאים עד סוף כלהו תלמידי דילך מאן יהא דהא חזינא דאתמר בכל הא מונח עד דייתי אליי דאמרי לון והכי האי אליהו תלמיד תלמידך חבר וכו' עד ואליי יהיה לי לפה ייתי לתרצא כל אלין ספקוי ולפרקי לון כדבי זעירא ועיין בפי' הראב"ד אשר עדיו עיני נתתי ג"כ קרוי לזה ברי"מ נפקי ליה מדסמיך לפסוק זכרו תורת משה

**יד יהודה • ח**

ובפסוק שלאחריו גופיי כמ"ש והשיב לב אבות על בנים מפורש וכו'

**יד יהודה • ט**

לפיכך מסיים פן אבוא והכתי את הארץ חרם וחוזר שנית הנה אנכי שולח לכם וגו' מורה בזה שעיקר שליחתו הוא לעשות שלום בעולם וגדול כח השלום שמציל את בית ישראל מן הפורענו' ושיעור' הפסוקי' כך הוא זכרו תורת משה וגו' ובשבילה הנה אנכי שולח לכם את אליי הנביא לתרץ ספקותיה וגם את זה יעשה והשיב לב אבות על בנים למען יהי' שלום בעולם וזה יהי' עיקר שליחותו כי פן אבוא והכתי את הארץ חרם ע"כ אני מקדי'

**יד יהודה • ט • המשך**

רפואה למכ' והנה שולח לכם וגו' לעשות שלום בעולם ולהצילו מן הפורענות ואין צורך למ"ש הראב"ד שהפסו' פן אבוא מוסב לזכרו תורת משה :

**יד יהודה • י**

ובסוף קינות כתיב השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד השיבנו ה' אליך וגו' נמשך טעם הכפל לכונת זה הפרק שאפי' אחר דינה של גיהנם היותר חמור יש תקוה לאחריתם של הפושעים וזהו כי אם מאוס מאסתנו בקצף גדול עד מאד שהוא קצף ועונש דראון שראוי לתכלית המרד אעפ"כ השיבנו וגו'

**יד יהודה • יא**

דאי לא אהדריה קרא לפסוק השיבנו לא הוי שמעינן מהאי קרא שהיתה כוונתו על התקוה שיש לפושעי ישראל אחר עונשם בגיהנם אלא ה"א שהכוונה על תקות הגאולה בעה"ז שהוא דבר הלמד מענינו מפסוק למה לנצח תשכחנו המדבר מאורך הגלות וע"כ חוזר וכופלו להפסוק השיבנו להורות שהראשון מחובר לשלפניו למה לנצח תשכחנו ומדבר מהגאולה שבעולם הזה והשני ללמדנו שאפי' וכו'

**יד יהודה • יב**

והוא אמרו כקדם בעוד לא חטאנו

**יד יהודה • יג**

ובארנוהו בח"א פ"ח ע"ש :

**יד יהודה • יד**

וקהלת בחתימת ספרו אמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע וחוזר עוד סוף דבר הכל נשמע וגו' והיינו כדאמרן לומר לך שאף אחר הדין האחרון את האלהים ירא וזהו כי על כל מעשה האלהים יביא במשפט אם טוב ואם רע ומ"מ אל תאמר אך לריק זכיתי ותיקנתי מעשי אלא גם סוף דבר אחר דין האחרון ואף שאז אין המצות נוהגים עוד את האלהי' ירא לצדק דינו ולברכו כי זה כל האדם שיתוקן לעתיד :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ה — פרק ג

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו

**יואל משה**

אם בביזוי מצות כו' פי' כגון קרקפתא דלא מנח תפילין ומבזה מצוה זו דאמרי מאי אהני לן רבנן: במצווה עליהן הן ישראל מצווי' על המצות בהתמכר לדבר עבירה היא עריות דלא שכיח אלא בנכרי' שלא עמדו אבותם על הר סיני אם בפועל ממש שאבותיהם שהיו בעת מ"ת לא עמדו על הר סיני הם הנכרים כי"א ישראל לבדם ע"ד מורשה קהילי יעקב כו': ממקום אחי מבואר לעיל חלק שני פי כ"ח שנחלה נקרי מאבות

**רמ"ע מפאנו**

פושעים בגופן דקאמרי יהבו בהו רבנן סימנא אם בבזוי מצות דלא שייך אלא במצווה עליהן ואם בהתמכר לדבר עברה דלא שכיח אלא במי שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני אם בפועל דכתיב בהו מורשה קהלת יעקב ירושה ממש אף לא מאבות לבנים אלא ממקום אחר דהיינו מן הרב לתלמידו כמו שכבר בארנו ואם בכח דקרינן ביה אורסה סוד הנשמות שהיו עתידות להבראות כך דרש רבי נתן ז"ל לכן הרחיבה שאול נפשה על בטול העשין ופערה פיה על הלאוין לבלי חק

**יואל משה • המשך**

לבנים וירושה הבאה ממקום אחר כגון איש את אשתו עיין לעיל: ואם בכח מורשה כפשט אחד מאורסי כו' שאף להם נתארסה התורה שלא עמדו נשמותיהן על הר סיני מה שאין כן ישראל את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה כולם עמדו שם בכח באביה' במעמד הר סיני: על הלאוין כו' פי' שביטול העשין אינו נותן כ"כ כח למחבל כמו הלאוין שלא פוער פיו ולומר הב הב?: אפי' חק א' כמאמרו פי' ג"כ פושעי ישראל

### יואל משה • המשך

ששמר המצות אך לא שמר כמאמרה אלא מצות אנשים מלומדה: אם בחקתי כו' פי' נגד אם בחוקתי תמאסו כתיב לא מאסתים ונגד ואם את משפטי כו' נאמר לא געלתים ונגד לבלתי עשות כל מצותי כתיב לכלותם ונגד להפרכם את בריתי כתיב להפר את בריתי אתכם נמצא שכנגד לבלתי עשות כל מצותי כדעת ר' יוחנן שלא שמר אפילו חק אחד נאמר לכלותם: בסדר הוידוי כו' פי' אם לומר קט"אתי עו"יתי פשע"תי או להפוך: וקשיא לן אמילתיה פי' אמילתיה דדניאל שאמר ד' לשונא חט"אנו עוו"ינו הרש"ענו מר"דנו ל"ל לדניאל כולי האי היה לו לומר כמו דוד הרשענו לבד ולא מרדנו ומתרץ תרי גווני מרדים הם חד מי שהמצות בזויות עליו כמו אוכל נבילות שלא לתאבון וחמיר דינו מאוכל לתאבון שהוא קצת אונס שעושה למלאות נפשו כי ירעב ויקל מאוכל להכעיס יודע רבונו ומכוון למרוד בו ע"כ אמר דניאל הרשענו ומרדנו נגד ב' מורדים אלו כי בימים העיזו כ"כ בשני מרדים משא"כ בימי דוד לא העיזו כ"כ והיו מתוודין על מרד אחד הקל היינו שלא לתאבון ומבזה המצות: הרבה אשמה כו' בבן מנשה כתיב בד"ה ב' ל"ג וגם בן בנו בקי להכעיס יותר ממנו: ופשע דאמר משה כו' ולא אמר הרשענו ומרדנו לפי שפשע כולל שניהם המרד היינו להכעיס כמשמעו ובזיון המצות נקרא גם כן פשע כמו פושעי ישראל בגופן שפירשו קרקפתא דלא מנח תפילין ומבזה המצוה: וכולי האי כו' פי' היינו המתמכר עצמו לדבר עבירה לא שכיח בישראל כי מעוטין בעריות אבל המרד אינו שייך כלל בישראל:

### יד יהודה • א

יהבו בהו רבנן סימנא דהא דאמר רב פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין פושעי או"ה בגופן בעברה הני לסימנא ולדוגמא נקיט וה"ה לדכוותייהו דתפילין דנקיט הוא לדוגמא על

### יד יהודה • ב

בזוי מצות כי משום בזוי מצות נגעו בהן כמ"ש התוספות שם וז"ל קרקפתי' דלא מנח תפילין ר"ת מפרש דהכא כשהמצוה ריש לקיש בפרק חלק דרש למי ששייר אפילו חק אחד אמר לו רבי יוחנן לא ניחא למרייהו אלא למי שלא שמר אפילו חק אחד ותרווייהו פושעי ישראל בגופן זה שייר חק אחד שמצותו בזויה עליו כמו שנזכיר וזה לא שמר אפילו חק אחד כמאמרו אלא מצות אנשים מלומדה פרשתא מסייעא ליה לרבי יוחנן דכתיב אם בחוקתי תמאסו לא מאסתים ואם את משפטי תגעל נפשכם לא געלתים לבלתי עשות את כל מצותי לכלותם להפרכם את בריתי להפר בריתי אתם וכל כך למה כי אני ה' אלהיהם. וכאן מקום עיון עם ההיא דתניא פרק אמר להם הממונה פשעים אלו המרדים וכו' דפליגי בה רבי מאיר ורבנן בסדר הודוי ובין למר ובין למר שלשה חלוקי עברה הן אלא שלא שוו בסדורן אם חטא קודם לעון ופשע או מתאחר אליהם ותנא מסייע להו לרבנן מודויו של דניאל שאמר חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו וקשיא לן אמלתיה דהני ארבעה נינהו ואי הרשענו דאמר דוד היינו מרדים דמניה נמי מייתי סייעתא לרבנן למה ליה לדניאל כולי האי דהכא ודאי ליכא למימר תני והדר מפרש דלית כאן מפרט את החטא אלא אידי ואידי כללא הוא. ולמסקנא דמלתא תרי גווני מרדים נינהו במלכותא דארעא ובמלכותא דרקיעא חד כמה דאשכחן בשאול ובני בליעל אמרו מה יושענו זה ויבזוהו הכי נמי חשיב כלפי שמיא מי שהמצות בזויות עליו ואומר מה איכפת ליה לרחמנא בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף ולית ליה אמרת אלוה צרופה אלא אוכל נבלות אפילו שלא לתיאבון כמו שזכר הר"ן בריש חולין ומהכא איכא למימר דגמרה למלתיה דהא חמיר דיניה מאוכל לתיאבון שגם הוא מזיד אלא דכפין אכיל למלא נפשו כי ירעב וזה אפילו לא כפין נמי בז לדבר יהבל לו שביק התרא ואכיל אסורא אבל קיל מאוכל להכעיס שהוא המכוין להקציף כההוא דכתיב ביה הרבה אשמה ולא עוד אלא שבן בנו בקש להכעיס יותר ממנו לפיכך הפליג דניאל בודויו שידע צורך השעה אבל בדורות הראשונים לא העיזו כל הדא חציפותא כלפי שמיא והוה סגי להו להתודות על הקלים שבמרדים כי הא דאמר דוד חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו. ופשע דאמר משה כולל את שניהם המרד כמשמעו כדכתיב מלך מואב פשע בי והבזיון כדתניא פושעי ישראל בגופן ואמור רבנן דהיינו קרקפתא דלא מנח

### יד יהודה • ב • המשך

בזויה בעיניו שמגונות עליו רצועו' שבראשו וכו' וזה לא שייך אלא בישראל שמצווה עליהן ולא בגוי דמהיכא תהיינה המצות חשובות בעיניו והוא אינו מצווה עליהן ועברה דנקיטו היינו :

### יד יהודה • ג

שהתמכר לה וקיל עליו איסור הערוית אי נמי אמר לא פקיד רחמני עלה וזה לא שכיח בישראל שיש לו בושת פנים כיון שעמדו אבותיו על הר סיני וכמו שיבא סוף הפרק ועיין שם ובפי הסמוך :

### יד יהודה • ד

אם בפועל שאבותיו האו"ה שהיו בשעת מ"ת לא עמדו על הר סיני והיינו דכתיב בתורה מורשה קהלת יעקב ופליגו בפ"ז דסנהדרין מ"ד מורשה ומ"ד מאורסה וכבר נתבאר לעיל ח"ג פי כ"ח בלשון ירושה אינו חל רק על הירושה שבאה ממקום אחר

### יד יהודה • ה

ולא על הירושה שבאה מאבות לבנים דבהאי נחלה תקרא ולא ירושה וה"נ גבי התורה למ"ד מורשה ממש דאי הוה כמשמע גם מאבו' לבנים היה אפשר שיהי' לאחיו אדום וישמעאלי' חלק בתורה כאשר הם מאברהם ויצחק שעסקו בתורה אמי' אין ירושה אלא מהרב לתלמיד שהש"י נותן התורה לישראל שעמדו על הר סיני לא להאומות העולם שלא עמדו עליו ותהיה הכוונה תורה צוה לנו משה ולא להאו"ה וגם מצד ירושה מורשה היה לקהלת יעקב לבדה בלא זרע אחר כמותו

### יד יהודה • ו

ואם בכח שהאו"ה לא עמדו נשמותיהן על הר סיני כמו נשמותיהן של ישראל שאף של דורות הבאי' היו במעמ' הר סיני כדאיתא במדרשי' ובזוהי' לך לך דף רמ"ז מדכתי' את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו וגו' וזהו הטעי' למ"ד מאורס' שכל קהלי יעקב עד סוף כל הדורו' אירס הקב"ה במ"ת מעת היות שם נשמותיהן כולן :

### יד יהודה • ז

לכן הרחיבה וגו' (ישעי' כו')

### יד יהודה • ח

ותרווייהו מי ששייר חק א' ומי שלא שמר אפי' חק א' פושעי

**יד יהודה • ח • המשך**
ישראל בגופן נינהו וזה ששייר חק א' היינו משום שהית' מצוה בזויה עליו ובזה מיירי ריש לקיש דודאי בלי כונת בזוי מצוה אין למיימר תפילין וכדפירש רבינו תם דאמרי מאי אהנו רצועות הללו וכן פושעים בעריות דקיל להו אסורייהו אי נמי אמרי לא פקיד רחמנא עלייהו וכוליה האי ודאי לא שכיח בישראל כדאמרן:

**יד יהודה • ח • המשך**
בגופן דינו לירד לגיהנם וכדאמרי' לעיל פ"ד גבי בינונים ור' יוחנן דאמר לא ניחא למרייהו וכו' ס"ל דאיכא למימר הכי אלא בבינונים לא בצדיק גמור אע"פ שיש בו עון א' מפושעים בגופן ולכך אמר אלא למי שלא שמר אפילו חק א' ואין כונת ר"י לפטור מגיהנם מי שלא שמר אלא חק א' דהא רשע גמור הוא דרובא דרובא עונות אלא ר"ל שלא שמר אפילו חק א' כמאמרו על כל הכונה הראויה ולשמו ית' כ"א על צד ההרגל כמ"ש בענין ישעי' ותהי יראתם מצות אנשי' מלומדי' דאפי' שמר כל התור' כולה על זה הדרך מפושעי' בגופן הוא ודינו בגיהני ואם שמר חק א' מתנה לשמו ית' שהוא ודאי מגינו מגיהני דסוף סוף רובא זכיו' הן

**יד יהודה • ט**
פרשתי מסייעו לר"י דכתי' בפי' ואם בחקותי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכי לבלתי עשו' את כל מצותי להפרכי את בריתי ובסוף הפרשי כתיב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהי' לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם והיינו דסיפא זו הוא כנגד אם בחקותי תמאסו והכוונה שאף גם זאת שבחקותי תמאסו והיה מן הראוי שאמאס גם אני אתכם מדה כנגד מדה מ"מ לא מאסתי' וכן הגם שמשפטי תגעל נפשכם מ"מ לא געלתים ואף שהיה מן הראוי לכלותם תחת בלתי עשות את כל מצותי אעפ"כ לא געלתי' לכלותם ולא להפר בריתי אתם תמור להפרכם את בריתי כי אני ה' אלהיה' ומתרחם עליהם מ"מ כדברי יוחנן שמי שלא שמר אפי' חק א' ההוא לבדו דינו בגיהנם וע"כ שפיר קאמר שהיה מן הראוי לכלותם נגד לבלתי עשות את כל מצותי דאי כר"ל מאי כל מצותי דאדרבה אפי' שייר חק א' סגי לכלותו :

**יד יהודה • י**
וכאן במה שאמרנו דמי שמצות בזויות עליו מפושעים בגופן הוא בא לנו מקום עיון לישב מה שלכאורה קשה במאי דתני' וכו' וכדמסיק בסמוך :

**יד יהודה • יא**
פשעים וכו' שם (ד' ל"ו) ת"ר כיצד מתודה אומר עויתי פשעתי חטאתי וכן בשעיר המשתלח הוא אומר והתודה עליו את כל עונו' בני ישראל ואת כל פשעיה' לכל חטאתם וכן במשה הוא אומר נושא עון ופשע וחטאה דברי ר"מ וחכמים אומרים עונות אלו הזדונות וכן הוא אומר הכרת תכרת הנפש עונה בה פשעי' אלו המרדי' וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי לכל חטאתם אלו השגגות וכן הוא אומר כי תחטא בשגגה מאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות אלא כך היה מתודה חטאתי עויתי פשעתי וכן בדוד הוא אומר חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו וכן בשלמה הוא אומר חטאנו והרשענו ומרדנו וכן בדניאל הוא אומר חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו אלא מה שאמר משה נושא עון וגו' אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשעה שחוטאין ישראל ועושין תשובה עשה להם זדונות כשגגות :

**יד יהודה • יב**
ג' חלוקי עברה הן שוגג מזיד ומרד :

**יד יהודה • יג**
הלא שאלה הוו ר"מ ורבנן בסדורן :

**יד יהודה • יד**
ותנא דהך ברייתא :

**יד יהודה • טו**
וקשי' בין לחכמי' דהתם אהיך מייתי ראיה מדניאל ודניאל ע"כ לא נחית למניינן ולא לסדורן שהרי ארבעה קא פריט וכ"ע מודים דליכא יותר מג' ועוד דאי הרשענו דקאמר דוד דמניי' מייתי בגמ' ראיה לרבנן היינו מרדים יקשה על דניאל עצמו למה ליה למימר הרשענו

**יד יהודה • טז**
ואיכא למימר שאמר הרשענו בדרך כלל ואח"כ מפרטו כאמרו ומרדנו ע"ד דאמרינן בפ' בתרא דיומא דצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב והיינו כלל ופרט וכמו שאנו נוהגים ואומרים בדרך כלל אבל אנחנו חטאנו שהוא עקרו של ודוי ואח"כ מפרטי' החטאים דשאני הכא דלית כאן פרט אלא שניהם הרשענו ומרדנו כללי נינהו אמנם

**יד יהודה • יז**
למסקנא דמלתא לפי דרכנו דבזוי מצות הוא כמו פושעים בגופן למדנו שהני תרי מרדים הם כלפי שמיא חד האוכל נבלות אפי' שלא לתאבון משום שהמצות בזויות עליו אבל אינו מתכוין להכעיס וחד האוכל נבלות להכעיס כדמצינו נמי הני תרי גווני מרד במלכותא דארעא ובזה כמו שקטו הקושיות הללו ויתבאר בסמוך

**יד יהודה • יח**
ולית ליה מ"ש רז"ל בתנחומ' פ' שמיני אמרת אלוה צרופה בשביל לצרף בריותיו מה איכפת לו להקב"ה שיאכלו ישראל בלא שחיט' אלא כדי לצרף את ישראל והכי דרשו במדרש רבה שם אבל זה המורד לא ס"ל הכי ועיין מ"ש ביפ"ת שם :

**יד יהודה • יט**
כמ"ש הר"ן בריש חולין גבי מומר ישראל אוכל נבלות לתאבון ישראל בודק סכין ונותן לו ומחלק בין לתאבון ובין שלא לתאבון ובין להכעיס :

**יד יהודה • כ**
אלא דכפין וכי לית ליה היתרא אכיל איסורא :

**יד יהודה • כא**
וזה האוכל נבלות שלא לתאבון בז לדבר שהמצות בזויות בעיניו :

**יד יהודה • כב**
שהוא המרד השני המכוין להקציף כאמון דכתיב כי הוא אמון בן מנשה הרבה האשמה (ד"ה ב' ל"ג) ואמרו רז"ל בפי' חלק (ד' ק"ג) שבא על אמו אמרה לו כלום יש הנאה ממקום שבאת אמר לה כלום אני עושה אלא להכעיס :

**יד יהודה • כג**
ולא עוד אלא שיהויקים בן בנו בקש להכעיס יותר ממנו כדאיתא נמי התם כי אתא יהויקים אמר קמאי לא ידעי לארגוזי כלום אנו צריכים אלא לאורו יש לנו זהב פרויים שאנו משתמשי' בו וכו'

**יד יהודה • כד**
לפיכך הפליג דניאל בודויו משום צורך שעתו ודורו שהיו אלו מלכים סמוכים לימיו ואמר הרשענו ומרדנו כנגד תרי גווני

**יד יהודה • ח • המשך**
דהא צדיק גמור הוא וקמ"ל דר"ל היכא דאיכא בזוי מצוה אף על גב דבכל מילי הוא צדיק גמור מ"מ כיון דאית ביה חד עון מפושעים

### יד יהודה • כד • המשך

מרדים שבהם משא"כ בדורות הראשונים בדורו של דוד ושלמה שלא העיזו כ"כ להכעיס בעולם היה די להתודות על המרד הקל שהיי בהם והיינו שלא לתאבון ומשום הכי לא אמר דוד אלא אחד והוא הרשענו לחוד : וכן שלמה אמר ומרדנו לחוד דהיכא דליתנהו גבי הדדי אינו מורה כל אחד אלא על המרד הקל לבד :

### יד יהודה • כה

ופשע דאמר משה נושא עון ופשע וחטאה כדרך סיפור שבחו של מקום יתי ודאי שכולל אף שני המרדים כי לא יתכן שיהיה ח"ו מקצר בשבחו יתי וע"כ לא הוצרך לפרוט רשע ומרד כמו דניאל

### יד יהודה • כה • המשך

שאמרן כדרך ודוי כי הפשע יש בלשון המרד להכעיס כמו מלך מואב פשע בי וגם המרד

### יד יהודה • כו

של בזיון המצות כדמצינו בלשון חכמים פושעי ישראל בגופן פושעי או"ה בעריות ושניהם משום בזויה וכמ"ש לעיל ומתבאר לפנינו :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ה — פרק ד

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו

### יואל משה

וקיל ממורד כדאמרן כו' פי' בפי' הקודם: תדע דאמר רבנן כו' פי' משמע שגם ישראל נכשלים בעריות אלא שהן מועטין והכא גבי ג' כיתות אפיקי להו מישראל לגמרי וחשיב פושעי א"ה בעריו' אלא דדווק' שלא לתאבון ולהכעיס מקרי פושע בגופו ובישראל מועטין בעריות דקיל אסורייהו ובא"ה בעריות להכעיס: דבגופן פושעים פי' מבזין המצות שלא לתאבון ולא להכעיס כלפי שמים: להקל על הבנוני כו' ופי' הם פושעים בגופן במקצה עונות פי' שלא לתאבון ולא להכעיס מה שאין כן אלו היה בהם להכעיס: עלייהו נא' לא תחמול כו': מאי האי דקאמר כו' פי' הלא האבות כבר מתו ואיך אמר שיכול לחטוא עם האבות גם העוינו והרשענו הם פעלים יוצאים העוינו את אחרי' והרשענו את אחרים: כשאוחזים מעשי האבות בעבר' כו' נקרא חוטא עם אבותיו ג"כ אחרי' לומדי' ממנו ועושים ג"כ וזהו העוינו את אחרי' כך הוא לפרש פשוטו: אך האמת ברור כו' בסוד עיבור שמתגלגל נשמת האב בבן והיה עמו בשעת החטא וזהו חטאנו עם אבותינו כו': למפרע במה שחטאנו כו' פי' שניצוצות נשמותיהן של בני' היו גנוזות בתוך אביהי' בשעה שחטאו אבותם וזהו חטאנו כשהיינו עם אבותנו ואז היו יכולין אותן הנצוצות להתגבר על יצ"הר המתעה אותם והיו יכולין להציל את אבותם מלחטוא כי האב יחיד בחייו ובניו הנצוצות רבים והיו יכולין להתגבר עליו ולא עשו ע"כ

### רמ"ע מפאנו

ובסנהדרין פרק זה בורר פליגי אביי ורבא בקרא דאל תשת רשע עד רבא מודה לאביי ברשע דחמס שהוא פסול לעדות ודמי ליה כפין אוכל נבלות לתיאבון דהכי נמי כפין אכיל ארבע זוזי ומסהיד שקרא אבל רשע להכעיס אביי אמר פסול ורבא אמר כשר והלכתא כאביי דסוף סימנא דיע"ל קג"ם הוא ואף על פי כן היכי תיסק אדעתין שרבא יכשיר לכל עדות שבתורה את המכעיס החמור המכוין למרוד במקום דהא אפילו רשע כי האי גוונא לדבר אחד קל הוי רשע ומתנכר לכל התורה כולה אלא ודאי כל שלא לתיאבון בלבד קרי ליה רשע להכעיס דחמיר ממזיד וקיל ממורד כדאמרן. וגמרינן לשמעתין דכל לתיאבון לא מיקרו פושעים בגופן תדע דאמר רבנן מעוטן בעריות והכא אפיקו להו מישראל לגמרי וכי תניא פושעים בגופן להקל עליהם דבגופן פושעים אבל לא כלפי שמיא וניחא דגבי רובא זכיות לא בעינן תנאה שלא יהא במעוט עונות שלהם מאלה הפושעים בגופן אלא אפילו איתנהו אזלינן בתר רובא והוא הדבר אשר אמרנו להקל על הבינונים אפילו שיהיו פושעים בגופן שאילו היו מתכוונים להכעיס אינם אלא פורשים מדרכי צבור לגמרי ולא מעייני בדינייהו כי המה מהבל יחד זבחיהם לא לרצון ומנחה לא ירצה מידם עלייהו אמר קרא לא תחמול ולא תכסה וליכא למימר בהו רובא זכיות בשום פנים לפיכך להחיותם אי אפשר במאזנים לעלות שהרי כל צדקותם לא תזכרנה אלא אם שבו בתשובה שלמה מעצמו של מרד ובחרטה גמורה בלי שום שיור ה' יראה ללבב והיודע מה שפירש הר"י ניקטילייא בהני תרי

### יואל משה • המשך

בנים עריבים על האבות וממושכני' על אבותם כדכתי' מפי עוללי' ויונקי' יסדת עוז כמבואר במדרש וע"פ בי' פרושי' של המחבי' אמרו במדר' כבד את אביך כבדיהו בחייו כבדיהו לאחר מותו:

### יד יהודה • א

ובסנהדרין פי' ז"ב (די כ"ז) אמרי' מומר אוכל נבלות לתאבון דברי הכל פסול להכעיס אביי אמר פסול ורבא אמר כשר אביי אמר פסול דהא הוי ליה רשע ורחמנא אמר אל תשת רשע עד ורבא אמר כשר רשע דחמס בעינן והטעם דמשוי רבא אוכל נבלות לתאבון לרשע דחמס הוא כדכתב הרי"ף דאי כפין אוכל נבלות ה"נ כפין אכיל ארבע זוזי ומסהיד שקרא ואין צורך למ"ש רש"י ז"ל דאוכל נבלות לתאבון משום ממון קעביד דנבלות שכיח בזול טפי מהיתרא :

### יד יהודה • ב

והלכתא כאביי לגבי רבא בי"על קג"ם ומומי להכעיס אחד מהם וגם שאין הלכה כרבא :

### יד יהודה • ג

אעפ"כ צריכנן לפרושי למלתיה דרבא היאך תיסק אדעתין שרבא יכשיר המכוין למרוד במקום יתברך דהא אף על גב דמסקינן בריש חולין מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה חוץ מן המומר לע"א ומנסך יין ומחלל שבתות בפרהסיא מכל מקום מומר להכעיס אפילו לדבר א' הוי מומר לכל התורה כולה וכמ"ש הרי"ן שם והכי מוכח מפרק ג'

**יד יהודה • ג • המשך**

דהוריות (די ייא) :

**יד יהודה • ד**

אלא ודאי הא דמכשיר רבא מומר להכעיס לא במכעיס המכוין למרוד קאמר אלא באוכל נבלות שלא לתאבון ושביק היתרא ואכיל איסורא שהמצות בזויות עליו ולגבי אוכל נבלות לתאבון להכעיס קרי ליה

**יד יהודה • ה**

דחמיר ממזיד לתאבון

**יד יהודה • ו**

כדאמרן בפי הקודם

**יד יהודה • ז**

וגמרינן מהא לשמעתין דפושעי ישראל בגופן דכל מומר לתיאבון ולא מפני שהמצות בזויות עליו אינו בכלל פושעי בגופן

**יד יהודה • ח**

תדע שהוא כן שהרי אמרו רבנן רובן בגזל ומעוטן בעריות והכא בשמעתין אמרו פושעי או"ה בגופן בעבירי כאלו ליכא בישראל פושעי בעריות אלא ודאי הא דמעוטן בעריות היינו בתיאבון דלאו פושעי בגופן הן

גווני פושעים בגופן לא לימא דפליג אדידן אלא הא והא איתא ופשר דבר ידע לב חכם. ועדין יש ללמוד בודויו של דוד מאי האי דקאמר חטאנו עם אבותינו ומאי העוינו הרשענו פעלים יוצאים ולפי פשוטו של מקרא אפשר לפרש דהיינו כשאוחזים מעשי האבות בעברה העושה פירות שאחרים למדים ממעשינו אך האמת הברור הוא דהכי קאמר אלו חטאנו בפני עצמנו ולא היו אבותינו בנו ממש בסוד העבור היה החטא נקל אבל חטאנו עמהם שהיו כבר צדיקים זהו תחלת הקלקלה ואחר כך העוינו אותם בזדונות והרשענו בפשיעה והוא חטא גדול ודוי גדול. עוד יש בזה ודוי למפרע במה שחטאנו עם אבותינו בחייהם והיו נצוצות נשמותינו גנוזות בתוכם כטעם אשר איננו פה ואז אילו היו אותן הנצוצות מתגברות על המתעה כבר הצילו את האבות שלא היו חוטאים לפיכך הבנים ערבים לאבות כי האב הוא בחייו יחיד אצל רבים שהן אותן הנצוצות וכרובם כן חטאו אם כן אנחנו העוינו והרשענו אותם מאז ואין סרחונם תלוי אלא בנו על כן חובה עלינו לתקן בכפלים בשבילנו ובשבילם והוא טעם ברא מזכי אבא בלי ספק:

**יד יהודה • ט**

וכי תני בישראל פושעי בגופן לאו משום חומרי למימר שהם פושעי להכעיס ממש אלא להקל עליהם ומשום קולא שבהם קרי בהו כן כלומר דבגופן הם פושעי שלא לתיאבון אבל לא מתכוונים להכעיס כלפי שמיא

**יד יהודה • י**

וניחא בזה מה שיקשה לכאורה מהא דפשוט לעיל שאותן שיש להם רובא זכיות יחשבו לצדיקים אע"פ שיש בתוך מיעוט עונותן מהנהו דפושעים בגופן ואם פושעי בגופן מורדי להכעיס הם האיך יקומו בעדת צדיקים והיה צריך לאתנוי לפי"ז באותן דרובא זכיות שהם יהיו נחשבים לצדיק דוקא כשאין במעוט עונות שלהם שום עון מפושעים בגופן אמנם לפי מה שאמרנו דפושעי בגופן לאו מורדים להכעיס נינהו ניחא דאפילו איתנהו מהנהו עבירות דפושעים בגופן בתוך מיעוט עונו שלהם אעפ"כ לצדיקים נינהו

**יד יהודה • יא**

אשר אמרנו לעיל פ"ד

**יד יהודה • יב**

שאילו היו הפושעים בגופן מורדי להכעיס סתם לא היה הדין נותן שיהיו נחשבים לצדיקי או לבינוני אם יש בהם עון אחד מפושעים בגופן לפי שהמתכוני להכעיס פורשי מדרכי צבור לגמרי הם דאמרינן בהו גיהנם ננעלת בפניהם ולא מעייני בדינייהו לראות אם יש בהם רובא או מחצה זכיות

**יד יהודה • יג**

עלייהו אמר קרא בחטאי ומרדי לא תמחול ולא תכפי עליו לפי שמורד להכעיס הוא

**יד יהודה • יד**

כי ירצה לשוב שאין לך דבר שעומד בפני תשובה

**יד יהודה • טו**

ועדיין יש לעמוד במ"ש דוד בודויו חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו (תהלי קי"ו) לאיזה צורך שיתף חטאיו עם חטאי אבות ולמה אמר העוינו הרשענו בלשון פועל יוצא כאלו בכוונה גרמנו שאחרים עוו ורשעו והי"ל עוינו רשענו בבנין הקל

**יד יהודה • טז**

אפשר לפרש דמיירי כשאוחזים מעשי אבותינו ובעברה שאחרים לומדים ממנו ושיעור הפסוק כך הוא חטאנו באותו חטא שחטאו אבותינו ולא עוד אלא גם בחטא אשר העוינו והרשענו לאחרים שלומדים ממנו ועברה חמורה היא כמ"ש ז"ל בפ"ק דקידושין עבירה שעושה פירות יש לה פירות ופירש"י כגון חילול השם שאדם חשוב עובר עבירה ואחרים למדין ממנו לעשות

**יד יהודה • יז**

בסוד העבור כמו נשמות נדב ואביהו שנתעברו בפנחס כידוע

**יד יהודה • יח**

היה חטאנו נקל להתכפר כי חטאנו לבדנו ולא לאחרים

**יד יהודה • יט**

אבל חטאנו עם אבותינו בהיות נשמותיהם בתוכינו בסוד העבור והן כבר צדיקים היו והחטא שלנו רעה חולה להם וזהו חטאת מה שקלקלנו בהם בשוגג לבד ואחר כך העוינו את אבותינו גם בכוון מזיד והרשענו עוד אותם בפשיעה והיינו דקאמר העוינו הרשענו בלשון פועל יוצא ומוסב לאבותינו

**יד יהודה • כ**

עוד אפשר לוי בפי הפסוק שם חטאנו וכוי

**יד יהודה • כא**

כענין מש"ה את אשר איננו פה שדרשו ז"ל על הנשמות של הדורות הבאים שכולן היו במעמד הר סיני כדלעי פ"ג והכוונה שהיו גנוזות באבותינו הקדושי אשר היו במעמד ההוא

**יד יהודה • כב**

על היצה"ר המחטיא

**יד יהודה • כג**

לפיכך הואיל שהבני חטאו עם אבותם ע"כ נעשו הבני ערבי לאבות כמו שדרשו ז"ל במדרש שוחר טוב על פסוק בני אם ערבת לרעך וגוי שאמי הקב"ה לישראל בשעת מ"ת תנו לי ערבי שתקיימוה אי"ל שמים וארץ אי"ל הרי הם מתבטלים אלא תנו לי את בניכם וכוי ע"ש וזה לפי שגם שהאבות עצמם חטאו מ"מ צריכים הבנים לשלם יותר מהם

**יד יהודה • כד**

כי הכלולות של הבני שהיו גנוזות בתוך האבות רובא נינהו בערך

**יד יהודה • כד • המשך**

נשמות האבות ואזלינן בתר רובא

**יד יהודה • כה**

א"כ אנחנו וכו' ושיעור הפסוק כך הוא חטאנו עם אבותינו מאז ומקדם בהיות נשמותינו גנוזות עמהם ולא הצלנו אותם מיד היצה"ר כאשר היה בידינו להתגבר עליו ולא זו בלבד אלא גם בפועל העוינו והרשענו את אבותינו בחטאם באשר כלולות

**יד יהודה • כה • המשך**

נשמותינו שבתוכם היו הרוב בערך נשמותיהם

**יד יהודה • כו**

והוא טעם והכוונה למאמרם ז"ל ברא מזכה אבא והיינו שהבן מתקן בתשובה הגונה את עצמו ואת אביו :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק ה

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא

**יואל משה**

ברוך גדול דעה הצדיק בכל דרכיו כו' רצונו ע"פ אשר פרשנו בפרק ב' אע"פ שהוא צדיק אפ"ה הוא חסיד ולעתיד יתוקן: כי הנה אויבי ה' המורדים והפושעים כו' צ"ל מה שהקדמנום שלשי מהחלק הראשון כי החיות של הקטיגור הוא בסוד ואתה מחיה את כולם שאין להם חיו' אלא כשיש להם דביקות בקודש' והוא ע"י חטא האדם והתולעת הוא הקטיגור כנזכר בדברי המחב' והנה גבי שאר אנשים שאינם מורדים התולעת הנזכר' שהוא הקטיגור שייך בהם לשון מיתה כי מיד אחר שיש להם משפט רשעים בגיהנם יב"ח הנה הניצוץ הקודש אשר תוך הזוהמא הוא נגנז למקומו לשרשו הראשון וזהו מית' כי אין מית' אלא גניזה והתעלמותה מדרכי החושך אבל בפושעים ומורדים אלה אין החי שהוא הק"בה מכחיש את החי אלא כל זמן שיש לו חיו' ר"ל דביקות אור מן הקדושה אין הק"בה מכחיש אלא מניחו לגבו' חובו וכל זמן שהוא גובה הנה אור הקדושה מסתלק ממנו והוא בטול המבטל עד שאין לו חיות לגמרי ואז הוא בטול מאליו והנה הורה דאף דתולעתם לא תמות מ"מ גם בבטול המבטל יהי' ואח"כ יהי' להם תקומה וכן הא דאחז"ל דאין אשו של גיהנם כבוי עולמית: כבר נתננו כו' אלא ר"ל עולם דידיה פי' בעולם של גיהנם אין לו כבייה אבל אח"כ יהיה לו כבייה: והוא מטבע שטבעו דוד המלך ע"ה וכו' וכו' הקדמה ידוע דעולם ועולם הוא בינה ומלכות ובית ראשון ה' אומרים ברוך ה' שהוא תפארת מן העולם שהשפעתו מבינה ע'

**רמ"ע מפאנו**

ברוך גדול דעה הצדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו כי הנה אויבי ה' המורדים והפושעים בו דכתיב בהו כי תולעתם לא תמות מיתה הוא דלית ליה כל זמן העונש ואין מיתה אלא גניזה כידוע במקומו ועד שהקטיגור הנקנה על ידי החטא הוא התולעת שזכר עוסק ובא לגבות את חובו לא יתואר במיתה ואין החי מכחיש את החי כמו שזכרנו למעלה אבל אחרי נמכר החוטא ביד אדונים קשה גאולה תהיה לו בהתבטל התולעת בטול גמור שהוא הרבה יותר מן המיתה כדכתיב כי הנה אויביך יאבדו ואבדון ומות ב' דברים הם דהא חלקינהו קרא. ואשם לא תכבה כדאמור רבנן אשו של גיהנם אין לו כביה עולמית. וכבר נתגנו במשנה האומרים אין עולם אלא אחד שהרי בבית ראשון היו חותמין מן העולם ועד העולם והוא מטבע שטבעוהו דוד המלך ע"ה ובית דינו דהיינו מן העולם מזמן אדם הראשון ועד העולם ימות המשיח אבל בבית שני בשביל חמשה דברים שחסרו בו לא היו חותמין תחלה אלא מן העולם ואחר כך החזירו הדבר ליושנו שלא לחקות את הכופרים ומעקרא סברוה כי הא דאמור רבנן שעד אברהם היה הקב"ה נקרא אלהי השמים בלבד אחר שקלקלו נמרוד וחבריו וגרמו סלוק שכינה מן התחתונים אמנם על ידי אברהם הוסיפו לקרא בשמו אלהי הארץ והבינהו והוא על דרך איה גבורותיו ונוראותיו שאמרו ירמיהו ודניאל זה מעט תאר גבור וזה תאר נורא עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ותלמידיהם והחזירו בזה ובזה עטרה ליושנה. ולעולם לא היו עונין אמן במקדש והני מילי בברכות התפילה אבל בברכות השבח ושאר המצות לא היו מאריכין במטבע ברכות והיו כל

**יואל משה • המשך**

בעטרה שעטרה לו אמו ו' העולם שהוא מלכו' פי' הוא תפארת כבריח התיכון להוריד השפע מבינה למלכות והרמז אדם עולם ראשון משיח עולם אחרון ודוד באמצע אבל בית שני לא היה בזה האופן וע"כ לא היה אומרים אלא ברוך ה' מן העולם אבל לא עד העולי' ואח"כ החזירו עטרה ליושנה והוא רמז שמתחילה לא היה נקרא אלא אלהי השמים אלהי דאיהי בינה השמים ת"ת ולא הארץ שלא היה השפע מן בינה ע"י ת"ת למלכות אבל אחר זה היה השפע לארץ זו מלכות וזהו הרמז גם כן החזירו העטרה ליושנה ע"ד המבוא' בזוהי' פ' אחרי מות עמו' קי"א דאתהדר' מטרונית' במלכא ואתהדר כולא בהילולא דמלכא בגין כן איקרון אנשי כנסת הגדולה ודאי עכ"ל ומלת נורא הוא ת"ת והחזירו המה עטרה ליושנה למקומה הראשון ומה שהזכירו ליושנה ע"ד המבוא' בזוהר פ' כי תצא יומין בגין דכלא וכו' בזה יתבאר דברי המחבר על אופנו וסידורו: זה מעט תואר גיבור פי' דניאל בטל שלא יאמרו גיבור וירמיה בטל שלא יאמרו נורא מפני שאמרו גוים מרקדים בהיכלו ואיה נוראותיו וגבורותיו כדאית' בגמ' דיומא: עד שבאו כו' והחזירו בזה ובזה פי' במן העולם ועד העולם וגבור ונורא החזירו עטרי ליושנה: לא יהיה בך אל זר וכו' ע"י בטול האל זר שלא יהיה בך אלא אנכי ה' אלהיך אהיה משכני בתוככם: ואין זה אלא ע"י בטול המבטל ואז אין צריך לגבורה להגביר על יצ"הר ע"ד איזה גבור הכובש כו' וא"כ הכא

### יואל משה • המשך

נמי דקאמר כי ה' אלהיך בקרבך א"כ ודאי אין בקרבו אל זר וזהו אין צורך לתואר גבור: שדי לא מצאנוהו כו' פי' לא צריך לתואר כח וגבורה כנ"ל: הא למדנו שאשו כו' אדלעיל קאי אפסוי אשם לא תכבה דאמ' רבנן אין לו כבייה עולמית ובהפסק עולמים יהיו לו כבייה כי יתוקן הכל: וכתיב גם היא למלך הוכן כו' ר"ל ברישא דקרא כתיב כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הוכן וגו' ודרשוהו חז"ל על נ"ב ואין לפי זה פי' אהא דקאמר גם היא אבל לפי' קאי אהק"בה דאיהו יהי' נכון לתקן לע"ל ולמלך זה מלך מלכי המלכים הק"בה: ושוב לא שייך במורדים דיר"און כו' מבואר בזוהר פ' תרומ' עמו' רפ"ח דמלת דראון היא מלה מורכבת דיראון שיראו בהם די שהוא עיקר ענשם בזה שהצדיקים יראו אותי' וזהו עיקר צערם ואח"כ לא ירצו הצדיקים לראות ברע ואמר המחבר שזהו טהור עינים מראות ברע ולא ירצו לראות כי יתמו חטאים ויהיו כולם צדיקים ותמימים ולא יהיו במציאו' הגרוע שבכל אשר יפנה ירשיעו אלא יהיו במציאות שקט כו':

### יד יהודה • א

(א) ברוך וכו' כבר ביאר בפי' ד? וגו' שיש תקוה גם למורדים ופושעים באחרית העונש הראוי להם ולהוסיף ידו שנית כאן להפך בזכותם ולפרש באופן זה מש"ה סוף ישעיה כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה

### יד יהודה • ב

(ב) הצדיק בכל דרכיו וגו' הפסוק זה מורה שלא לצד נחם? של הרשעים כמ"ש בפ"ג

### יד יהודה • ג

(ג) מיתה הוא דלית לה שאין

### יד יהודה • יב

(יב) ואשם לא תכבה דאתי סיפי' דקרא גם זה משמע לטובה שיש הפסק לעונש הרשעים והיינו כדאמור רבנן פ' מקום שנהגו אור שברא הקב"ה בשני בשבת אין לו כביה עולמית שנא' ואשם לא תכבה והכוונה עולמית הוא דלית ליה כביה אבל בהפסק עולם זה יש לו כביה כמו שיבא בסמוך

### יד יהודה • יג

(יג) וכבר נתגנו וכו' מבאר הרב אגב איזה דרושי' השייכים לענין זה

העם עונין אמן כמו שפירש הריב"ד ומייתי קרא דכתיב ויברך עזרא את ה' הגדול ויענו כל העם אמן. וכאן הבן שואל שהרי משה רבינו ע"ה אמר בריש פרשת והיה עקב אל גדול ונורא ולא הזכיר גבור והן הן דברי דניאל אף אתה אמור לו כי על כן הקדים משה רבינו ע"ה שם בדבריו תנאי מפורש כי ה' אלהיך בקרבך כטעם כי לא יהיה בך אל זר ובארנוהו במאמר הנפש פרק כ"ח מה כתיב בתריה אנכי ה' אלהיך כי קצר המצע מהשתרע עליו שני ריעים ועם זה אין צורך בתאר גבור שכן משפטו להגביר יריאיו על יצרם ועם בטול המבטל שזכרנו למעלה שדי לא מצאנוה שגיא כח הא למדנו שאשו של גיהנם כביה עולמית הוא דלית ליה אבל בהפסק עולם זה יש לו כביה קל וחומר ממה שדרשו במדה טובה עוד כל ימי הארץ אין ברית כרותה לבני נח אלא כל ימי הארץ כלתה הארץ כלה הברית דכתיב והארץ כבגד תבלה אלמא בהנהגת העולם הבא אין רע כל עקר ועוד אמרו חכמים אין גיהנם לעתיד לבא הכוונה על אור דידה דאיברי בשני אבל חללה שנברא קודם העולם עתיד להתקדש בקדושת הגן כמו שנזכר ושם יהיה מחול הצדיקים והקב"ה ראש חולה וכתיב גם היא למלך הוכן. ואחרי שנתבאר האבדון לתולעת הכביה לאש עדין הדיראון מתמיד לכל בשר אמנם עתידים צדיקים להזדכך בגוף ונפש כמו שאנו עתידים לפרש במאמר תחיית המתים בסיעתא דשמיא ויקויים בהם הייעוד הטוב שעלה במחשבה כדכתיב אני אמרתי אלהים אתם ואז יהיה כל אחד דומה לקונו שהוא טהור עינים מראות ברע ושוב לא שייך במורדים דיראון אלא תמו חטאים לא חוטאים או על דרך במדבר הזה יתמו שדרשו בו לשון תמימות ורשעים עוד אינם במציאות הגרוע ההוא שבכל אשר יפנו ירשיעו אבל ישנם במציאות שקט ושאנן כדכתיב ושלומת רשעים תראה:

### יד יהודה • ג • המשך

הכוונה שהעונש המכונה בתולעת לא יפסק כנראה לפי פשוטו אלא אדרבה משם ראיה שהעונש יבטל והיינו התולעת דקאמר כנוי הוא להקטיגור ור"ל מיתה הוא דלית ליה אבל בטול שהוא יותר מן המיתה אית ליה שאין מיתה אלא גניזה והעלמה אבל לא בטול:

### יד יהודה • ד

(ד) כידוע במקומו לעי' ח"ד פכ"ב ע"ש:

### יד יהודה • ה

(ה) הנקנה ע"י חטא כמ"ש ז"ל העובר עברה אחת קונה לו קטיגור אחד שמהעברה ההיא עצמה נברא משחית לחבל העובר והוא הקטיגור וזהו ג"כ התולעת שזכר כנז"ל:

### יד יהודה • ו

(ו) לגבות את חובו מהחוטא שהשתלח ליפרע ממנו:

### יד יהודה • ז

(ז) לא יתואר הקטיגור אפי' במיתה שאינה אלא גניזה והעלמה כי העונש של החוטא הוא חיותו ופרנסתו של המקטרג וכשיתבטל העונש יתבטל המקטרג לגמרי:

### יד יהודה • ח

(ח) כמ"ש למעלה ח"ב פי"ז ע"ש

### יד יהודה • ט

(ט) גאולי תהי' לו אחר שקבל עונשו במדה ובמשקל כי יתבטל התולעת המקטרג בטול גמור:

### יד יהודה • י

(י) כדכתי' כי הנה אויביך יאבדו כנדרש לעיל ח"ג פי"ח על המזיקין:

### יד יהודה • יא

(יא) דהא חלקינהו קרא אבדון ומות אמרו וגו' (איוב כ"ח)

### יד יהודה • יד

(יד) במשנה פי' הרואה כל חותמי ברכו' שהיו במקדש היו אומרים מן העולם משקלקלו המינים ואמרו אין עול' אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם ומפרש הרב דמתני' מיירי במקדש שני אבל בבית ראשון ודאי שהיו אומרים מן העולם ועד העולם ממטבע שטבע דוד שאמר ברוך ה' ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וזה שלא כדברי רש"י שמפרש במתני' כל חותמי ברכו' שהיו במקדש ראשון ואחר שקלקלו המיני' התקינו עזרא ובית דינו ע"ש ונראה דנפקא ליה לרש"י מדאמרי' פ"ז דיומא ויברך עזרא את ה' האלהי' הגדול מאי הגדול רב גידל אמר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העול' וש"מ

**יד יהודה • יד • המשך**

דקודם לעזרא לא היו אומריי כן דאל"כ מאי רבותיי לעזרא ומ"מ יקשׁ לרשי"י הא דדוד ועוד שהמינות לא נזרקה בישראל אלא אחר עזרא בימי אנטיגנוס איש סוכו וצ"ע:

**יד יהודה • טו**

(טו) ועד העולם ימות המשיח רשי"י מפרש על תחיית המתים אמנם לפי שטת הרב דמיירי במתניי ממקדש שני א"א לפרש כן דמאי שעתא שהשמיעו? ענין תחיית המתים וניחא ליה לפרש על ימות המשיח שלפי שחסרו בבית שני חמשה דברים כדאיתא בפ"ק דיומא והיה לא במבחר? כמ"ש במאמר א"ח? ח"ב פיי כ"ח אלא היתה גאולתן ... אם זכו והיו מעולם אל משיח ...; סוף המשפט טרם הוכרע

**יד יהודה • טז**

(טז) ואח"כ משקלקלו המינין החזירו הדבר ליושנו לחתום ועד העולם כמו שהיה במקדש ראשון כדי שלא להקות את הכופרים בהשים?:

**יד יהודה • יז**

(יז) ומעיקרא קודם שקלקלו המינים סברוהו שלא לבד? כי הא דאמרו רבנן בב"ר פי חיי שרה ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ א"ר פנחס עד שלא הודעתי אותו לבריותיו אלהי השמים וכיון שהודעתי אותו לבריותיו אלהי הארץ וכ"כ רש"י ז"ל בפסוק ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי וגו' ועיין בספר יפ"ת וכוונת מדרש ורש"י ז"ל לפי פשוטו לומר שעד שלא הכירו יושבי הארץ את אלהותו יתי לא הזכירו הכשרים שבדור את ה' בשם אלהי הארץ אמנם להרב נראי דקשה ליה מה היה איכפת לאברהם ולחסידיי שבדור הזה הרי הם ידעו את ה' שהוא יתי באמת אדון כל הארץ אף שלא היתה מודעת עדיין אלהותו בארץ ולמה זה יתבושש מלתארו אלהי הארץ ואדרבה לפרסומי מלתא יותר הי' להם לקוראו כן וע"כ ניחא ליה לפרש שטעם המדרש הוא משום סלוק השכינה כמ"ש בב"ר וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן א"ר אבא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך מקפץ ועולי עיקר שכיני בתחתוניי היתה כיון שחטא אדה"ר נסתלקי שכיני לרקיע האי חטא קין נסתלקי לרקיע השני דור אנוש לשלישי דור המבול לרביעי דור הפלגה להי סדומייי לוי ומצרים בימי אברהם לזי וכנגדן עמדו זי צדיקים ואלו הן אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם ומשה עמד אברהם והורידה לששי וכוי והנה בשביל זה לא היו רוצים לומי אלהי הארץ כיון שחטאו? עזב ה' את הארץ וסלק שכינתו **[חסר]** עד שבא אברהי והתחיל להוריי שכינה לתחתוניי אז חזרו ג"כ לקרא בשם אלהי הארץ

**יד יהודה • יח**

(יח) נמרוד שהיי עילה? לדור הפלגי כידוע ופרטו הרב ע"ש דכתיי ביה על כן יאמר כנמרוד וגו':

**יד יהודה • יט**

(יט) והוא ע"ד שאמרו ז"ל בפ"ז דיומא אמר ריב"ל למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו את העטרה ליושנה משה אמר האל הגדול הגבו' והנורא אתא ירמיי אמי גויי מרקדיי בהיכלו איה נוראותיו ולא אמי נורא אתא דניאל ואמר גוייי משתעבדיי בבניו איה גבורותיו ולא אמי גבור אתו אנשי כנסת הגדולה אינהו אמרי אדרבי זו היא גבורתו ואלו נוראותיו זו היא גבורתו שכובש את כעסו ונותן ארך אפיי לרשעיי ואלו הן נוראותיו שאלמלי נוראותיו אומה אחת היאך יכולה להתקייי בין ע' אומות ורבנן היאך סמכי אדעתייהו ועקרי מה דאמר משה א"ר יצחק ברבי אליעזר יודעין בהקב"ה שאמתי הוא לפיכך לא כזבו לו

**יד יהודה • כ**

(כ) זה דניאל מעט ולא אמר תאר גבור וזה ירמיה מיעט תאר נורא

**יד יהודה • כא**

(כא) בזה ובזה בתאר גבור ובתאר נורא

**יד יהודה • כב**

(כב) ולעולם וכוי מבאר הרב אגב כל השייך למתניי דכל חותמי ברכות

**יד יהודה • כג**

(כג) לא היו עונין אמן במקדש כמבואר בגמ' שם ובתעניי

**יד יהודה • כד**

(כד) אמר בריש פי עקב לא תערוץ מפניהם כי ה' אלהיך בקרבך אל גדול ונורא:

**יד יהודה • כה**

(כה) כי ע"כ בשביל תאר גבור שהשמיט הקדים ואמר כי ה' אלהיך בקרבך ובזה אין צורך עוד בתאר גבור והיינו

**יד יהודה • כו**

(כו) כטעם מש"ה לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים (תהליי פ"א) ואמרו רז"ל בפיי"ג דשבת איזה אל זר שהוא בתוך גופו של אדם הוי אומר זה יצה"ר ותבין הכוונה לפ"ז לא יראה לך שום חטא ועון כ"ש המתגברי באל זר כי אמנם אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים ובקרבך קדוש וקצר המצע מהשתרע וכן הכונה גם כאן לא תערוץ מפניהם בהיות ה' אלהיך בקרבך ואז בודאי אתו לא יוכל היצה"ר וע"כ אין לך לערוץ מפניהם

**יד יהודה • כז**

(כז) ועם זה כיון שכן הכונה אין צורך עוד לומר אח"כ גם תאר גבור כי די במ"ש ה' אלהיך בקרבך שכן משפטו להגביר וכוי וזהו גבורתו

**יד יהודה • כח**

(כח) ועם בטול היצה"ר יקויים מש"ה שדי לא מצאנוהו שגיא כח ואמרו בירושלמי פי הרואה לא מצינו כחו וגבורתו של הקב"ה והיינו לעתיד כשיבוטל היצר הרע כי בזמן שהיצר הרע רוצה להתגבר נודעת גבורתו יתי במה שמגביר יראיו על יצרם מה דלא"ה? לומר כן לעת בטולו:

**יד יהודה • כט**

(כט) הא למדנו וכוי מוסב למ"ש לעיל כדאמור רבנן אשו של גיהנם אין לו כביה עולמית

**יד יהודה • ל**

(ל) ק"ו ממה שדרשו בב"ר פי נח עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וגו' ר' יודן בשם ר' שמואל בר נחמני בני נח כבריתן כרותה עומדת לעד אלא כל זמן שהשמים והארץ קיימי' בריתן קיימת כשיבוא אותו היום שכתוב בו כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה באותה שעה ומופר בריתי ביום ההוא וכוי ואם כן אמרו במדה טובה ק"ו בגיהנם שיתבטל בהפסק' עולם

**יד יהודה • לא**

(לא) אלמא מדיש כביה לגיהנם שמעינן מנה שאין דבר רע לעוה"ב

**יד יהודה • לב**

(לב) ועוי אמרו פ"א דנדרים ובע"ז אין גיהנם לע"ל אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה:

**יד יהודה • לג**

(לג) דאברי בשני אחר בריאת העולם וע"כ יתבטל כשיבטול העולי כדאמרן אבל חללה של גיהנם שהוא א' מז' שנבראו קודם העולם וכדמשני בפי מקום שנהגו אין קיומו תלוי בקיום העולם

**יד יהודה • לג • המשך**

אלא גם אחר שיתבטל העולם יתקיי׳ לעד ועתיד להתקדש בקדושת ג״ע כמו שנזכיר בפ״ז ע״ש:

**יד יהודה • לד**

(לד) ושם יהיה המחול שאמרו ז״ל פ״ד דתעניי׳ עתיד הקב״ה לעשות מחול לצדיקים בג״ע והוא יושב ביניהם וכל א׳ וא׳ מראה עליו באצבעו שנא׳ ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו׳ כי אמנם המחול הזה לא יהיה בג״ע ממש אלא בחללה של ג׳הנם שיתקדש לעתיד בקדושת ג״ע כי כן

**יד יהודה • לה**

(לה) כתיב ע״ז כי ערוך מאתמול תפתה גם הוא למלך הוכן והכונה שהוכן למלכו של עולם להיות שם ראש חולה במחול וכן תרגם יונתן לפי דרכו מלך בעלמא ע״ש:

**יד יהודה • לו**

(לו) ואחרי שנתבאר כמ״ש לעיל שיש אבדון לתולעת וכביה לאש של ג׳הנם בהפסק העולם מ״מ עדיין יש לומר שעונש דראון כנז׳ בסיפא דקרא והיו דראון לכל בשר מתמיד גם אחר בטול העולם:

**יד יהודה • לז**

(לז) אמנם נצטרך לנו לומר שגם הדראון יבוטל לפי שעתידים להזדכך כ״כ בגוף ונפש עד שתחל גם מדת קונם ית׳ ויהיו טהורי עינים מראות ברע לא יראו בהרשעים ולא יביטו בעונשם וימשך מזה בטול הדיראון וזה לפי שמלת דיראון היא מורכבת כדאיתא במדרש הנעלם פ׳ וירא עמוד רס״ח מאי דיראון די ראון שהכל יאמרו די בראייתם וכן תרגם יונתן עד דיימרון עליהון צדיקים

**יד יהודה • לז • המשך**

מיסת חזינא ועיין זוהר פ׳ תרומה ע׳ רכ״ח וכיון שטהורי עינים לא יסתכלון תו ברשיעיא כלל לא שייך שיאמרו עליהם עוד מיסת חזינא:

**יד יהודה • לח**

(לח) הייעוד הטוב דומו׳ לבוראו

**יד יהודה • לט**

(לט) שעלה במחשבה קודם חטאו של אדה״ר

**יד יהודה • מ**

(מ) אלא מאי אית לך למימר שלכך יהיו הצדיקים טהורי עינים לפי שהרשעים והמורדי׳ יעשו תשובה ויתוקנו כמ״ש לעיל פ״ג ויתבאר עוד לקמן פ״ז ולא יהיה שום רע ורשע בעולם כמש״ה יתמו חטאים מן הארץ עוד אינם ע״ד שאמרה ברוריה לר״מ בפ״ק דברכות מי כתיב חוטאים חטאים כתיב וכיון דליכא חטאים רשעים עוד אינם:

**יד יהודה • מא**

(מא) או יפורש יתמו מלשון התמימות ע״ד שדרשו בזוהר שלח לך ע׳ שי״ח במדבר הזה יתמו ע״ש ותהיה הכונה כאן יתמו חטאיי מן הארץ שהרשעים יעשו תשובה ויהיו תמימים עם ה׳ ואז הרשעים עוד אינם שלא יהיו עוד במציאות אצלנו ומדת הפורענות כאשר כבר הוסר יסבו היו מרשיעים ומתגלגלים כי ... שלמים יהיו ג״כ ... השקט והשלמות כבוא השכר כמעשה והוא ישקיט ומי ירשיע:

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק ו

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט

**יואל משה**

תנן התם כו׳ כוונתו כאן לבאר למה יתוקן הק״בה לעתיד הכל הלא הוא צדיק בכל דרכיו ושורת הדין הוא שלא יהא לתולעתם מיתה ואבדון ולז״א מפני שהוא הכשיר את ניזקם ע״ד ואשר הרעותי כדמתבאר ואזיל: לתלות בעצמו כו׳ שאמר חבתי הכשרתי כו׳: חב המזיק כו׳ ולא חייב המזיק מפני שהוא ירושלמי תני לישנא קלילא: אדמתו של מעלה בסוד השוכן אתם בתוך טומאתי׳ והוא סוד אופן א׳ בארץ וזה יכופר ע״י מעשינו הטובים: ונפשו בטוב תלין אע״פ שהנפש החומריי הוא ישלם ע״ד מיתה ממרקת אפ״כ נשמתי׳ בטוב תלין כו׳: שמיעטתי את הירח והיה מצוה שלא לשמה ועיין לקמן מאמר אם כל חי חלק א׳ סי׳ י״ג וע״ז נמשך חטא של אדה״ר כדלעיל ס״ג פ״ט? וענין מיעוט הירח וקטירוגו יבואר במקומו ומהו הוא הכשיר את מקצת נזקו לחטאת להי׳ ע״ד

**רמ״ע מפאנו**

תנן התם בנזקין כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו. וכמה הוא מן המתמיהין התנא הזה לתלות בעצמו קללת אחרים אלא ודאי מאן תנא דא קב"ה שרצה לזכות את ישראל והוא תנא ירושלמי דתני לישנא קלילא כדאיתא בגמרא אסיפא דרישא דקתני חב המזיק ומשמעו להקל ולא להחמיר וכך אמר להם בני אל תרגזו ממה ששניתי לכם חב המזיק לשלם תשלומי נזק כי אמנם לא אמרתי אלא במיטב הארץ והכוונה לשפוך את החימה על העצים ועל האבנים וכטעם וכפר אדמתו עמו לפי פשוטו. ולנו פשט יותר נגלה ומוכרח ממנו דהוה ליה למימר וכפרה אדמתו עמו או וכפר באדמתו עמו אלא הכי קאמר וכפר עמו על אדמתו של מעלה בתשובה ומעשים טובים כמו שפירשנו בחלק הראשון פסוק וכפר על הקדש בפרק י"ג וזה וזה כפתור ופרח ואפילו תימא דמיטב הארץ על גוף

**יואל משה • המשך**

הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח: השני חייב כו׳ פי׳ כי ישראל הם השני והק״בי הוא הראשון במ״ש פשענו והוא ודי מעליי׳ שאנחנו אומרים שאנחנו הגורמים נזק ולא השי״י והק״בה השיב להם אדרבי׳ במטו השני כראוי כו׳: ולא בני מזלא כו׳ כמ״ש בגמרא בב״ק אדם אית ליה מזלא:

**יד יהודה • א**

(א) תנן התם וכו׳ אחר שביאר הרב בפרקים הקודמים שיש תקנה להמורדי׳ ופושעים נתן טעם זה ואמר שהש״י מוחל פשעיי למענו על שברא היצה״ר ולזה יתחיל לבאר כ״ז זה המתניי׳ ריש ב״ק ארבע אבות נזיקין וכו׳ וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו

**יד יהודה • א • המשך**

וכו':

**יד יהודה • ב**

(ב) וכמה יש לתמוה כמ"ש התנא בלשון מדבר בעדו כל שחבתי בשמירתו והופך בעצמו קללה וזלזול של המזיק דהל"ל בלשון נסתר כל שחייב בשמירתו הכשיר וכו':

**יד יהודה • ג**

(ג) דא קב"ה מרא דמתני'

**יד יהודה • ד**

(ד) והוא תנא ירושלמי השוכן בירושלי':

**יד יהודה • ה**

(ה) כדאיתא בגמ' אסיפא דרישא דמתני' דקתני וכשהזיק חב המזיק והקשו בגמרא חב המזיק חייב המזיק מבעי ליה אמר רב יהודה אמר רב האי תנא ירושלמאה הוא דתני לישנא קלילא:

**יד יהודה • ו**

(ו) ומשמעו דסיפא זו לא להחמיר כנראה מפשוטו לומר שהתשלומי' יהיה דוקא במיטב אבל להקל בתשלומי' והדברים רומזים בישראל כמו כשהזיקו בעונותיה' מייתי'? לשלם הנזק שגרמו במיטב הארץ והיינו בירושלי' וב"ה אבל לא בנפשותם וזו היא הקולא לשפוך החימה על העצים והאבנים וכדכתיב כלה ה' חמתו ויצת אש בציון:

האדם אתמר שהוא ודאי חלתו של עולם מכל מקום יש תקוה לאחריתו ונפשו בטוב תלין כי אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני אשר הרעותי לתת שאור בעסה כמו שדרשו במסכת סוכה ועם זה חבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו כי יצר לב האדם רע מנעוריו כדאיתא התם. ומעקרא נמי הכשרתי במקצת נזקו שמעטתי את הירח חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו כטעם ושעיר עזים אחד לחטאת לה' לפיכך לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לך כי ה' יהיה לך לאור עולם. רבנן מתנו בור של שני שותפין השני חייב כי אמנם נחנו פשענו ומרינו והוא ודוי מעליא לעורר רחמי המקום אמר הקב"ה בני לא כך היא המדה אלא כסהו השני כראוי אלו תקנות חכמים העושים סייג לתורה ונפל שמה שור או חמור ומת פטור כי הא דאמור רבנן שור ולא אדם מבעלי איקונין ראשונה שבארנו במאמר הנפש כי יפול הנופל ממחוסרי התולדות שהם בהמה להם חמור ולא כלים שלא זכו לדיקונין קדושים הנזכרים שם שהן באמת איקונין שניה אלמא לאו בני מזלא נינהו האובדים האלה לפיכך השני פטור ואני הוא שמעטתי להם את התולדות במשפטי ה' אמת צדקו יחדו ואני עתיד להשלימם להם כמו שנבאר בפרקים הללו. וכבר דרשו בפרק חלק לי גלעד לי מנשה על חבתן של פושעי ישראל לפני המקום אחרי הוכבס את הנגע מבגדיהם והטהרו ואיתא נמי בברייתא דרבי אליעזר פרק י"ז:

**יד יהודה • ז**

(ז) וכטעם משי"ה וכפר אדמתו עמו שהכוונה כפי פשוטו שהאדמה מכפרת על ישראל:

**יד יהודה • ח**

(ח) ולנו עוד בפסוק הזה פשט אחר שהוא יותר נגלה ויותר מוכרח מהפשט הראשון דלפי הפשט ההוא יקשה דהוי"ל וכפרה בלשון נקבה ומדבר בהאדמה? שהיא לשון נקבה או ה"ל וכפר באדמתו והכוונה שהקב"ה כפר באדמתו על עמו אלא ע"כ מקרא מסורס הוא וה"ק וכפר עמו אדמתו והכוונה שעמו של הקב"ה מכפר על האדמה של מעלה וקדש העליון ע"י התשובי' ומעשים טובים של מטה:

**יד יהודה • ט**

(ט) ואפי' תימא וכו' חוזר לפירוש המתני' שאף אם לא תרצה לפרש במיטב הארץ על ירושלים וב"ה ובה"ק כדאמרן ותרצי? לפרשו על האדם עצמו שכן הוא חלתו של עולם אשר הורם העפר בגוף אדה"ר והוא ודאי מיטב הארץ

**יד יהודה • י**

(י) מ"מ אין משמעו של המתני' אלא לקולא להורות כי יש תקוה לאחריתו ובדייקא קאמר האדם חייב לשלם מצד גופו שהוא מיטב הארץ אבל מצד נשמתו נפשו בטוב תלין

**יד יהודה • יא**

(יא) כי כן כתיב אנכי אנכי הוא

**יד יהודה • יא • המשך**

מוחה פשעיך למעני והכוונה בשביל שבראתי היצה"ר ונתתי השאור בעיסה ולכך אני מקיל עליך:

**יד יהודה • יב**

(יב) כמו שדרשו על פסוק ואשר הרעותי וחביריו פ"ה דסוכה

**יד יהודה • יג**

(יג) ועם זה וכו' ר"ל שזהו דמסמיך התנא לזה כל שחבתי בשמירתו וכו' והן דברי הקב"ה בטוב טעם שלכך הקלתי לשלם במיטב הארץ להקל מפני שאני הוא שבראתי היצה"ר ונתחייבתי בשמירתו ולכך הכשרתי ג"כ את תשלומי נזקו על צד החסד:

**יד יהודה • יד**

(יד) כדאיתא התם בסוכה:

**יד יהודה • טו**

(טו) ומעיקרא נמי וכו' ר"ל וסיפא דמתני' הכשרתי במקצת נזקו וכו' קמ"ל שאמר הקב"ה לישראל שמקרה זה שגרמתי לכם הנזקין כבר קרני גם מאז בעונש הירח כידוע ממאמרם ז"ל בפרק א"ט שקטרגה הירח ואמרה לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ואמר לה הקב"ה לכי ומעטי את

**יד יהודה • טו • המשך**

עצמך וכו' עד אמר הקב"ה הביאו קרבן עלי על שמיעטתי את הירח והיינו דאמר ר"ש מה נשתנה שעיר של ר"ח שנאמר בו לה' וכו' והוא אומרו יתי' במתני' הכשרתי במקצת נזקו שמקדם הכשרתי והזמנתי ג"כ להירח את הנזק במקצת במה שאמרתי לה לכי ומעטי את עצמך וע"כ חבתי בתשלומי הנזק וצויתי על הכפרה בר"ח

**יד יהודה • טז**

(טז) לפיכך מלבד הכפרה שצוה הקב"ה על מעוט הירח גם את זה עשה האלהים שהוא בעצמו ובכבודו יתי' יאיר לנו לאור עולם כדכתיב לא יהיה לך עוד השמש וגו' (ישעיה ס') והיינו לתשלום מה שהחסיר לנו במעוט האור וגם זה בכלל המאמר חבתי בתשלומי נזקו וכו'

**יד יהודה • יז**

(יז) רבנן מתנו וכו' מפרש הרב עוד עד"ז המתני' בפ' שור שנגח בור של שני שותפים עבר עליו הראשון ולא כסהו והשני ולא כסהו השני חייב והיינו שלא דיבר התנא אלא כנגד יצה"ר ושאור חומרת האדם? המכונה בשם בור והוא של שני שותפים של הקב"ה שבראו ושל ישראל החוטאים בנפשותם ומגברי כח אל

**יד יהודה • יז • המשך**

זר כמ"ש לעיל פ' הקודם ואנחנו חייבים:

**יד יהודה • יח**

(יח) אלו תקנות חכמים וכשהיו מתקני בנים? אין נגרע דבר משכרם בעוה"ב כמבואר בזוהר וישב עמוי תכ"ל?:

**יד יהודה • יט**

(יט) כי הא וכו' במאמר הנפש ובמאמר עולם קטן נתבאר שיש ד' איקוני' להנשמות איקוני' הראשונה נקראת אדם לאדם והיא מעולם האצילו' איקוני' שניה כוללת ג' דיוקנים נשמה נפש רוח והיא מעולם הבריאה שלישית מיצירה רביעית מעשיה ע"ש

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק ז

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז

**יואל משה**

ועסותם רשעים כו' ופי' הכתוב כך הוא שמצוה על הצדיקי' שיעשו מהרשעים עיסה ע"י דמעה שהוא המים וע"י זה יהיו עיסה תחת כפות רגלי הצדיקי' ומים של זה הוא דמעת העשוקים השמים עליהם ודמעת הצדיקים: וכשם נדכות של הקי"בה? כדלקמן: לא ידרכוהו בנעלים כו' וע"כ נאמר גבי משה של נעליך מעל רגליך וגו' וע"כ נקרא מט"ט תופר מנעלים פי' להפריד בין הקליפה וע"ז רמז של"ך מנעלים להבדל בין הקדש ובין הטומאה וזהו סוד מי שאין לו מנעלים ברגליו: ליודעים סולם כו' עיין לעיל חלק ג' סוף פרי י"ו: עתרי בבית תפלתי כו' ע"ד שגם הק"בה מתפלל ומה היא תפילתו יתי' יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי בבית תפלתי יובילון את ישראל שנקראו בת פוצי מלי' ויפץ כי יהיו אפר נפוץ ויהיו אחר כך נחת רוח לפני: הרי אלה ג' שותפין כו' פי' אחד דמעת העשוקים ואחד דמעת הצדיקים ואחד תפילת השי"י עצמו וזהו ברכות יעטה וילבש השי"י שנקרא מורה וברכות מלי' תפילה: לרבות מה שזכרנו כו' פי' גם לרבות השי"י כנ"ל ועיין על פסוק זה בספר כי' חלק ג':

**יד יהודה • א**

(א) ועסותם וגו' נחית הרב לפרושי גם את הפסוק הזה שבסוף מלאכי הנאמר בברייתא דלעיל פ"ח על הכת החמישית דרובא עונות ופושעי' בגופן בדרך יעוד טוב לאנשי הכת הללו איך גם המה יתוקנו ולא כנראה

**רמ"ע מפאנו**

ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם (מלאכי ג, כא). הרי זה יעוד נפלא אשר יש בו חסד ואמת אל הכת האחרת שנמנית חמישית, והנה האפר הזה לא ידרכוהו בנעלים כי סופו להיות אדמת קדש, ובר גביל הוא בשערי דמעה שלא ננעלו, אין זאת כי אם מצות עשה לצדיקים שיהיו עוברי בעמק הבכא זה גיהנם להחיות האובדים האלה, כמו שעשה יחזקאל שהחיה את המתים, וכתיב והעבירני עליהם סביב סביב (יחזקאל לז, ב). אף צדיקים יראי שמו יתברך שזכר מלאכי בסוף נבואתו יעברו בעמק הבכא, ויספיק לכללות הכוונה בפסוק הזה לפרשו כפשוטו, שהמה בוכים שם בתפלה ותחנונים ומרוב דמעתם ודמעת החטאים בנפשותם שיתעוררו לבכות עמהם, מעין ישיתוהו לאותו העמק כעין המים מפכים שזכר יחזקאל שהם עתידים לצאת מתחת מפתן ההיכל כדתנן בשקלים ומדות. והוא טהרתו של גיהנם אשר אמרנו. ועם ההתעוררות הזה גשם נדבות יניף אלקים, ויזרוק עליהם מים טהורים מן המים העליונים התלויים במאמר ליודעי סודם, ומשם אוצרות טל של תחיית המתים, ואז גם מאלה האובדים ברכות יעטה מורה, והם ילכו מחיל אל חיל עד הגיעם אחר זמן רב להמנות עם הצדיקים, הוא החיל הנבחר אשר יראה אל אלקים בציון. ואפשר לפרש מלת "גם" שבאה לרבות מה שאמר צפניה בשם ה', עתרי בת פוצי יובילון מנחתי (צפניה ג, י). ירצה עתרי בבית תפלתי שיכבשו רחמי את כעסי, ושאר התפלה המה יובילון בת פוצי, כי יהיו אפר נבזה נפוץ

**יד יהודה • יט • המשך**

וכנגדן יאמר ונפל שמה ממחוסרי התולדות מי שאין נשמתו לא מאצילו' ולא מבריא' וזהו שור ולא מבעלי איקוני' הראשונה הנקראים אדם חמור ולא מבעלי איקוני' שניה הכוללת ג' כלים קדושים כ"א מבעלי יתר שני האיקונין שהם בהמה כבהמה בערך הראשונים ולכך לית להו מזלא כמותם ובני חיי חד מזכו אלה הוא? דתלי במזל העליון ע"ד המבואר במאמר אם כל חי ח"ו סי' ה' ואמר חכמים מחוכמים דאורייתא קא מגינה עלייהו לבטלא עלמתא? וכמבואר בזוהר שם:

**יד יהודה • א • המשך**

מפשוטו שהוא יעוד רע:

**יד יהודה • ב**

(ב) והנה האפר הזה אע"פ שנאמר בו תחת כפות רגליכם ואמרו רז"ל ע"ז נשמתן נשרפת גיהנם פולטתן ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים מ"מ אין הכונה לרעה ולגנאי לומר שהצדיקים ידרכוהו כנראה ג"כ לכאורה מלשון ועסותם שהוא לשון דריסה כמ"ש המפרשים כי סופו להיות אדמת קדש כשיורידו הרשעים הללו כנחל דמעתם בתשובה שלימה ואז האפר הזה המפוזר:

**יד יהודה • ג**

(ג) בר גביל לעיסה יפה בדמעות הללו ויתוקן כי שערי דמעה לא ננעלו כיון שכן ודאי אין מן הראוי לומר שידריכו עליו אבל אמרו ועסותם הוא לשון עיסה שאפר של רשעים תעשה עיסה כשרה ומה שאמר תחת כפות רגליכם:

**יד יהודה • ד**

(ד) אין זאת כי אם מצות עשה לצדיקים שיעברו תוך הגיהנם להחיות גם בדמעתם שריפת נשמתן של הרשעים הללו ותהיה לפי"ז הכונה באמרו תחת כפות רגליכם לטובה לרשעים ולנחם לומר שיתוקן האפר בזמן שכפות רגלי הצדיקים יעברו בעמק הבכא וכמו שהיה במתים שהחיה יחזקאל שהעבירו הקב"ה סביבי כדכתיב ויעבירני וגו' (יחזקאל ל"ז):

**יד יהודה • ה**

(ה) אף כאן יעברו צדיקים סביב רשעים יתהלכון בגיהנם להחיותן וזהו שאמר מלאכי בסוף נבואתו וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא וגו׳ ועסותם רשעים וגו׳:

**יד יהודה • ו**

(ו) לפרשו ג״כ כפשוטו והיינו להיות אחרי כן נחת רוח לפני וזה מנחתי. הרי אלה שלשה שותפין בהתעוררות הרחמים על המורדים והפושעים אחרי שימקו בעונם, והם דמעת הצדיקים מדי עברם בעמק הבכא, ודמעת העשוקים עצמם כמו שדרשו עליהם בפרק עושין פסין (עירובין י"ט.). גם ברכות יעטה מורה לרבות מה שזכרנו:

**יד יהודה • ו • המשך**

ועסותם מלשון דריסה והכונה שדריסת רגלי הצדיקים תהיה על הרשעים שיעברו גם המה בעמק הבכא וכן יפורש ועסותם מלשון עסיס רמונים והוא המיץ היוצא מהם כמו שפירשו ג״כ המפרשים ולדרכנו יהיה כנוי להדמעות ור״ל ועסותם המיץ והדמעות של יראי שמו יתי יהיה על הרשעים כי יהיו אפר וגו׳ בשעה שיעברו הצדיקים בעמק הבכא

**יד יהודה • ז**

(ז) מעין ישיתוהו כדכתיב עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון ופירשו רז״ל בפי עושין פסין עוברי בעמק הבכא על הרשעים ולהרב ניחא לפרש גם על הצדיקים

**יד יהודה • ח**

(ח) שזכר יחזקאל (מ״ז)

**יד יהודה • ט**

(ט) בשקלים פ״ו ומדות פ״ה

**יד יהודה • י**

(י) והוא של? המעין הזה הוא טהרתו של גיהנם אשר אמרנו בפ״ה שיטהר לעתיד ויתקדש בקדושת הגן כי כן המעין הזה מתקן את הרשעים שבתוכו:

**יד יהודה • יא**

(יא) ועם ההתעוררות הזה שיתעוררו הרשעים לבכוי עם הצדיקים

**יד יהודה • יב**

(יב) התלוים במאמרו של הקב״ה כידוע ממאמרם ז״ל בב״ר:

**יד יהודה • יג**

(יג) ליודעי סודם שהכונה לחכמה עילאה וכמו שנתבאר לעיל ח״ד סוף פי״ז ועין בפרדס שער הכנויים

**יד יהודה • יד**

(יד) ומשם אוצרות טל ושפע החיים היורד לת״ת וכמש״ה שראשי נמלא טל:

**יד יהודה • טו**

(טו) מ״ש (צפניה ג׳) מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יובילון מנחתי ופירשו המפרשים שהאומות יובילון למנחי את ישראל הנקראים עתרי בת פוצי על שם שנעתר להם הקב״ה בגלותם אשר הפיץ אותם והרב ע״פ דרכו מפרש עתרי תפלתי וכמ״ש בפ״ק דברכות מנין שהקב״ה מתפלל שנאמר ושמחתים בבית תפלתי בבית תפלתם לא נאמר אלא בית תפלתי מלמד שהקב״ה מתפלל מאי מצלי אמר רבא יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת הרחמים ואכנס להם לפנים משורת הדין ותהיה כונת הפסוק עתרי ותפלתי המה יובילון למנחה את האפר של רשעים הנפוץ וזהו בת פוצי

**יד יהודה • טז**

(טז) הרי אלה ג׳ שותפי׳ וכו׳ והם דמעת הצדיקים א׳ ודמעת הרשעים ב׳ כמו שדרשו פ׳ עושין פסין מ״ש בעמק הבכא מעין ישיתוהו וגו׳ עוברי אלו בני אדם שעוברים על רצונו של מקום עמק שמעמיקים להם גיהנם הבכא שבוכים ומורידי דמעות כמעיין של שיתין וכו׳ ועוד בו שלישי׳ והן התפלות של הקב״ה וזהו שמסיים גם ברכות יעטה מורה

**יד יהודה • יז**

(יז) לרבות התפלות שזכרנו:

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ה — פרק ח

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל

**יואל משה**

ידין בגוים מלא גויות יש לומר בזה רמזי נאה ״דין ב״גוים מ״לא גיוי״ות ר״ת ג׳ש׳ים ב״י״ו? וכן ג׳ש׳ים נ׳ד׳בות ״יעטה מ׳ורה ר״ת ג׳ש׳ים ב״י״ו?: דלעי׳ כתי׳ בצע אמרתו תדע מלבוש זה הוא מלבוש דבריאה בבחינה שהוא כולל כל השמו׳ וסוד ג״פ בשנה שני׳ כשם שבא לראות כן בא ליראות כו׳ וזהו סוד לפי כבודי מכבדי׳ היו ׳ינחלים כו׳ גבי בכורי׳: ומזה הצד הוא פורפירא דיליה שבעת הנקמה ידין בגוים עם הבגד הזה שאז עליו זה כל

**רמ״ע מפאנו**

ולא רחוקה היא מלת יעטה במקום הזה ממה שדרשו על פסוק ידין בגוים מלא גויות כי בזכות הקדושים מתים מחלד על קדושת שמו יתברך החקוקים בפורפירא דיליה דעלה כתיב ביום רעה בצע אמרתו הנה אז בעת רצון יעטה אותה בשביל הורידם כנחל דמעה וצדקתם עומדת לעד לפניו יתברך ללמד סניגוריא על כל הנחשלים והיא הפורפירא הכוללת כל מדותיו לבושי ההשגחה העליונה ומצדקת את דיניה דאתמר עלה וכל מלבושי אגאלתי ירצה אגאל אותם

**יואל משה • המשך**

הנשמות של הקדושים וזהו מלא גויות מכחם נקמתו הנה ובעת הזאת יעשה מהם ג״כ לבוש: דאיתמר עלה וכל מלבושי אגאלתי דהיא מלה משותפת שיש לה ב׳ פי׳ אגאל מל׳ מגואל בתיהם? ומל׳ ג׳ גאולה וכן היא מלת מורכבת מל׳ עבר והבא כי גאלתי לשון עבר ובתוספת א׳ אגאלתי מהפכו להבא ופי׳ כי הכא דבעת הריגה היה שתי פירושים הא׳ שהיה מגואל הדם ההרוגים והא׳ שע״י נגאלו מן הקטיגור שעמד על הכלל וכן

### יואל משה • המשך

להבא אגאל אותו בדם ההרוגים הרוגיהם ויהי׳ ג״כ נגאל מברית אבות חי״י שהוא משכון אצלינו ואם יקיים הבטחתו יהיה נגאל: ומדברי ישעיה כו׳ להבנת דבריו אלה צ״ע בספר קינות פתרם פסוק ישבו לארץ ידמו דף כ״ב ע״ב בסופו שעשיו כולל הקומה של הקליפה וג׳ ראשונות של הקליפה הנקרא ראש אין להם שהוא קרוב ל הקדוש הראש פתנים אין ו״ד מעוט זה ונכללים בקדושה מצד הדין מדת יצחק וזהו הלא הוא כמוס עמדי ואין בכל הראש בחינה להתקרב אל הקודש יותר מהפה וכבר מחץ ראש על ארץ רבה כי הראש נכלל בקדושה בסוד רישא דעשו קבור בעטפיה דיצחק עד אלה הם דברי תבוריו? הנזכ׳ ע״ש וביאורו כי הציד שהם כל האומות יתוקנו בפיו וע״כ נקרא מלא גויות כי רישא דעשו קרוב אל הקדושה והוא בעטפי׳ דיצחק וכל האומות שהם הציד יתוקנו בבחינת פה שבראש או חוטם אבל עמלק ידון בשתי מיתות הא׳ מן השמים דאיהו חוטם נקר׳ תפארי״ת בפרדס שער ערכי הכינוי״י וג״כ מהפה דאיהו תפי״ת השמי״ם ומהי עלי יהיה לו תיקון? לעמלק כי״א באוזן כמו שיבא: סקילה שריפה הרג וחנק על הסדר כו׳ הענין הזה עמוק מאד וקשה להבין כוונת המחבר שכתב עמלק כדי צירופיו הוא סימן לד׳ מיתות ב״ד בראש קשה הלא כל מלה שיש ד׳ אותיות הוא כ״ד צירופים וכאן כתב ד׳ צירופים ועוד היכן מרומזו ארבע מיתות ב״ד באלו צירופים ושאלתי את פי מ״ו האדם קדוש המקובל הגדול שי׳ רבי שוקן? שי״ן? והשיב לי תשובה זו אבל גם אנכי הקטן משה אחוה את דעתי הקלושה ובקמן אחר תשובה שהשיב מהר״ר אלחנן ז״ל לע״נ כאלחנן? לכל מי שיעיין היטב בטוב העיון בשכל עמוק אזי שר הולך הוא עמק המלך על כל החכמים האלו רבי עילאי? ויק״ל אשר בהם יתבארו כל המקומות שהוראות עליהם המחבר ז״ל ובפרט בנעלמ״ט בענין רישי דעשיו בעטפי׳ דיצחק קבור וכו׳ ובאמת כל פי זה והאחריו אין להם הבנה כלל ועיקר למי שאינו בקי בלימודים הרמים בגבהי מרומים להבא כאשר גאלתים כבר כי אמנם היו תחלה מגואלים בדם הרוגי מלכות ונגאלו עם זה מן הקטיגוריא שהיתה מתוחה נגד הכלל והוצרכו גם כן להיות מגואלים בדם ההורגים ונגאלו מברית אבות שהמה ממושכנים עמהם לכך למדנו בפועל הנכבד הזה טעם השתוף וההרכבה השומר אמת לעולם. ומדברי ישעיה אלה ידענו נאמנה כי ידין גם כן את המלא גויות הוא עשו בנו הנאהב ליצחק בעל הדין בשביל היות עשו מלא גויות כטעם כי ציד בפיו לפי שעורנו שכבר זכו בו רבים על ידי המפרש למגלת איכה בדרך הסוד הכי קרא שמה קינת סתרים בפסוק ישבו לארץ ידמו יעויין שם כי הוא דרוש עמוק צריך מאד אל המקום הזה להשלמת הבאור למחיית זרעו של עמלק הנמשכת לדין זה כי בהתאסף הקומה כלה להיות ציד בפיו של עשו כמו שנתבאר שם אז יהיה עמלק נידון בשתי מחיות נוספות אחת מן הפה ואחת מן החוטם שסודו שמים והפה תחתיו כנודע לרגיל באידרא והוא המכוון בפסוק מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים הכוונה שאין מדת ארך אפים המסורה לבעל החוטם נוהגת כלל בעמלק לא מנה ולא מקצתה ושמא גרים כי עמלק ראש צרים נקרא כן על שם עמל עמק מלק עלק הן הן ד׳ קליפות קשות סקילה שריפה הרג וחנק על הסדר וכלן נתקיימו בבלעם כמו שדרשו בפרק חלק ובזה אנו צריכים למרי סתרי תורה שאמרו כי כשם שיש בקדושה משה מלגאו יעקב מלבר כך בלעם מלגאו עמלק מלבר ובהתחלף הבי״ת בקו״ף באלפא ביתא ידועה נמצאו שמותיהם שוים הרי בלעם שקול כמשה ובארנוהו לפיכך כתב משה פרשת בלעם והיא מגלה שמסר משה ליהושע תחלתה ויתן משה למטה בני ראובן וסופה ולשבט הלוי לא נתן משה נחלה וכו׳ דכתיב בה ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב על חלליהם ומכאן דרשו בו ד׳ מיתות פורש בפסוק זה עונו ועונשו ואיידי דזוטרא פרשה זו טפלה יהושע לספרו כמו שעשה ישעיה לשני פסוקים שנבא אותם בארי אביו של הושע יעוין מאמר אם כל חי חלק ב׳ סימן א׳ ובא הרמז בשמו של עמלק לד׳ קליפות שזכרנו על דרך ההרכבה הבאה אלינו במאמר תחיית המתים למלת רטפש הכוללת רפואת כל פצע וחבורה ומכה טריה בד׳ פעולותיה הידועות

### יואל משה • המשך

למעלה למעלה ובפרט מה שנזכיר ראשית דבר מאחריתו בפי׳ זה שסיים וכתיב כי רגע באפי כו׳ תחלת השרשת החיצונים היא באף כו׳ מה זה ועל מה זה באף דווקא ובאמת זה הסיום הוא הביאור לכללות כל פרק זה והוא עמוק עמוק כאשר הפליג המחבר כאן נלמד כי הוא? דרוש עמוק כו׳ ולכן אבאר כאן דרך כלל קצת הקדמה א׳ לענין זה למאן דרגיל ותני ועייל ונפיק בלימודי אצילות הארוך והוא זה כי קודם האצילות הראשון דהיינו ע״ס עשר נקודות היה אדם דבריאה שהוא א״ק לכל הקדומים ונקרא דבריאה נגד גילוי המלבוש הקודם לו שהוא כינוי אדם דאצילות ר״ל גילוי י׳ דהוי״ה וא״ק זה גילוי ה׳ דהוי״ה ומא״ק זה יצאו עשר נקודו׳ שיהיו אבי״ע באופן זה כי כל פרצוף אדם יש לו ד׳ הבלים אחד יוצא משער ראשו מהגולגולת והוא בחינת חיה דהיינו כח י׳ מהוי״ה שהוא שם ע״ב הוי״ה דיודין הבל ב׳ יוצא מנקבי האוזן והוא יותר מורגש שבשסתו׳ אזנו נשמע הברה בתוכו על שההבל נמנע מלצאת אבל ההבל היוצא מצינורי השערות אינו מורגש כל כך והנה זה הב׳ הוא בחינת נשמה כח ה׳ דהוי״ה שם ס״ג הבל ג׳ מנקבי החוטם יותר מורגש מג׳ הראשונות? והוא בראה לעין והוא בחינת רוח ו׳ דהוי״ה הבל ד׳ מהפה ויותר נגלה מג׳ הראשוני׳ בחינת נפש ה׳ אחרונה דהוי״ה והנה אף שא״א בא״ק זה לומר פרצוף אדם כלל לדקותו ולרוממתו אנו מדמין אליו כעין פרצוף אדם לערך מה שהשכל של האדם יוכל להבין והוא כך מהבל ראשון דגולגלתא אין לנו שום לימוד כלל ועיקר בענין הנקודים האלו רק מתחיל מנקבי האוזן שיוצא הבל א׳ ומתלבש למטה ממנו בהגיע להבל חוטם בתוכו ומשם יורדים שניהם וכבגיעם להבל פה מתלבשים בתוכו ואח״כ הבל פה זה יוצא ועושה מרקיעותיו? י׳ כלים י׳ ניקודי׳ דהיינו הבל אוזן מסתיי׳ בשבולת הזקן ומשם ואילך יורדים רק ב׳ ההבלים חוטם פה ולכן כתר לוקח הארתו כשנעשה מנקודת שבולת הזקן ולכן א״א שתשלוט בו שבירה כלל וס״ג לוקחין הארכם? ג״כ שם רק

**יואל משה • המשך**

שכבר לוקח אור אוזן עצמו ר"ל להדיא בלי בלילות בכ' אוזן? אבל ח"ב לוקחין האור אוזן בבחינה כלילת ובלחיכך? ב' הבלים לכן ח"ב אין שבירה בפנים שלהם רק באחוריהם אבל ז"ק נעשו מן טבור של א"ק ואילך ששם אין אור אוזן לגמרי לכן נשברו ונפלו

במלאכת היד גם זה מפליאי לשוננו קדש קדשים וכתיב כי רגע באפו כי תחלת השרשת החצונים היא באף ועתידים להתבטל למטה אך מציאותן בקדש עומדת לעד ועמלק עתיד לימחות הוא והשרשתו משם לא ישאר ממנו זולתי רושם דק חתום וכמוס למעלה מן החוטם כמו שיתבאר בסמוך:

**יואל משה • המשך**

נם צ"ל? שמציאות ראשון דק מאוד נעשה לג' הראשונות מן אור אוזן ולכן לקחו ממנה הארה אבל ו"ק שהן זעיר התחלת שורשו מן אור החוטם ונוקבי' דזעיר התחלת שורשו מן אור הפה ולכן כל אשר רוח חיים באפיו באפי"ו דייקא מתו נפלו ונשברו וטעם שבירתם

**יואל משה • המשך**

כדי שהחיצונים שכבר נתבררו מהם מעט מעט מכל הקדושה שלהם מכח ריבוי השתלשלות כל העולמות בעולם א"ס שהן אלף אלפים עולמות ולאין מספר וכן הא"ק זה וכבר בא העת אחר צאת כלי הבינה שהחיצוני' יתפרדו מהקדושים כי היה חיצוניותם כבר ניכר ומורגש ונקרא קו ירוק של פתח חטאת זו רבץ ולכן נעשה השבירה לפשוט כלים? שיצאו מהבינ' והקו ירוק נתדבק בהם מאוד מאוד ונקרא קו ירוק כי תחילה לא היה רק הלובן הגמור וכאן כבר הגיע היכר נטיית הלובן והתחלת נטיית הלובן היה ירוק אמנם עדיין לא היה ירוק ממש רק קצת ירקרקות ונקרא קו תוהו וכל עולם זה המתהוה נקרא לע"ז עולם התוהו והוצרך ליפול מאיגרא רמא לבירא עמיקתא כדי שיתפוצצו ויפצצו כמו החיטה שבטחינתה נבדל הסובין מן הסולת ומיד שבנפילתם נבדלו החיצונים מהקדושה הנה מיד נעשה למעלה מציאות חדש והוא ע"י שע"ב שבא"ק שתחילה לא נתן חלקו הנה עתה גם הוא נשתתף עם ס"ג שבא"ק זה להמציא הו"ה קדשה שהוא נקראת מלך הדר הדר לו ודאי והוא כלל העתיק שבו כמה פרצופין זה תוך זה בתיקון שהן עתיק ואריך כוי ואח"כ נתפשטה רגלי עתיק אל מקום השברים שנפלו וקלט ברגליו הקדושים אשר בארץ אדום המה והעלם למעלה וניתוקנו כי תקולי בעבורו? שלא היה לע"ב דא"ק חלק בם גם הן לא נדבקו יחד והיו נקודות מיוחדת דהיינו ג' ראשונות לא נתקשרו בז' תחתונות ולא היה הראש והגוף יחד ולכן שבירכי? ע"ב לא נשתתף ע"ב דא"ק בתחילה כדי שישברו ויבדלו הקליפות כמ"ש אבל אחר שנבדלו הועלה הקדושה למעלה וניתוקנה שנעשית מלבוש להתפשטות ג' ראשונות שהן ג' רישין דל"לא ולא"יין ודאר"יך? כמבואר במקומו בארוכה הרי הראש הגוף יחדיו ידבקו ולכן החיצונות שנשארו למטה ולא הועלו ולא נתקנו בתיקון זה הרי נשארו בבחינתם הראשונה ואין ראשם דבוק עם גופם כלל אלא ראשם גנוז למעלה בקודם לאותה המדריגה הקודם להם במעלה שממנו יצאו והוא הכלי העשירי היא נקודת מלכות סוף י' כלי' הקדושים ובחינת ארץ רבה שכוללת בתוכה כל התחתונים בטעם קל רבה אמונתיך המבואר בכל מקום וזהו ידין בגוים את הראש על כלם שהוא עשו כנודע ונקרא מלא גויות שבמלבושיו היו מצויירים כל הקומות שבעולם כל מרכבות החיצונים כל חיות ובהמות ונחשים ושרפים וכדומה כי המה מלבושים לנשמות לעשו והוא פנימיותם וחיותם וזה המלא גויות עשו הוא מחץ ראש שראשו כל עצמו והוא על ארץ רבה כנ"ל ולכן כתיב יגער ה' וגו' יגער בשטן אפי' ג"ש ע"ב? שנובע והוערה ר"ל שאין דבר אפי' בקליפות שלא יהיה בו חיות הקדושה רק שבפרצופים הקדושים חיותא קודש של מעלה דבוק בהם בתוכם ממש וזהו ושכנתי בתוכם ממש רמ"ח איברי הנשמה ברמ"ח איברי הגוף והיינו כי גם ראשם שהוא מעבר לכל החיות הבא מלמעל' הוא דבוק עם הגוף דבוק עצמי וממיל' הקדוש' שורה בעצמה תוך הגוף אבל בקליפו' שראשם גנוז למעל' ולכן כל חיותם הבא להם מלמעל שבהכרח צריך לעבור דרך ראשם שכן כל אור של מעלה יורד בגוף בסדר תחילה אל הראש ומשם לגוף ומאחר שאין הגוף דבוק עם הראש איך ירד האור מן הראש אל הגוף אלא כל האור נשאר בראש משם הוא זורק ומאיר מרחוק אל תוך הגוף הארה לבד עצמיותו וק"ל הרי נב? שנובע

**יואל משה • המשך**

אמנם עד שכלי גופם הוערו מקדושה שהיא חיותם כנ"ל ולכן בחייהם הם מתים כי פסיק רישיה ולא ימות והוא ההבדלה שבין לבנת הספיר שהוא סוף בחינות מלכות שהיא ארץ רבה שבאותו היכל כל הנשמו' כנודע אל נוקבא דתהומא רבא שהוא מרכבת כל החיצונים כנודע והנה ביאור ענין זה איך א"ס שלהם עם גולגלתא שלהם אינן דבוקים עם שאר הגוף הוא ענין ארוך בסוד התנין דכתיב כוי והן סודות וצריך לחוס על כבוד קונו ולכן בקליפות כל המוסיף גורע שא"ס שלהם אינו דבוק עם עשר שלהם הרי הן י"א הרי מוסיף א' על עשר שבקדושה אמנם זה מאחר שבאדם גריעותם בע"ה זה יהי' בירור תיקונם לע"ל שאז כבר יכלו כל הנשמו' שבגוף אד"הר כאיפתו? המבוארת במדרש ולא ישאר שוב שום ניצוץ קדושה כלל למטה כי יצטרך להעלותו למעלה כי כבר כל הקדושה נתרוקנת מהחיצונים שלמטה ולא ישאר להם הו"ה כלל כי אין הו"ה בלא קדושה ס"ו? ומה שנשאר נעשה בחינות אפר כי הרע המבלה את עצמו והאש התבטל בשורפו במה שנדבק בו ומתבטל בגמר פעולתו הנה לא השאיר רק האפר הדק שהוא אפס ותוהו ותרגומו צדיא וריקני' מכל הקדושה ואותו האפר יתדבק בכפות רגלי הצדיקים הקדושים שהוא בירור האחרון להם באופן שלא ישאר ממציאות הרע כלום רק שורשם שנשאר בקדושה ואופן זה כך הוא כי האפר זה ישוב להיות עיסה ע"י הדמעה מהמעיין ישיתוהו העוברים בעמק הבכא המבוא' בפי' שקודם זה והמעיין בזוהר שמות בעמוד כ"ח כל מה דעביד קב"ה לתתא כלהו רמיזא למה דלעילא וכוי ע"ש ענינים נפלאים והנה אבן השדה הנרקב ושבה והיתה לבער באש ונעשה אפר הנה אז שוב באותו האש לחומר זך ספיריי והוא הזכוכית נקרא ע"ש הזיכוך האחרון שמן חומר חשוך נעשה גוף ספיריי וכן גוף הרשע נעשה זכוכית מאפר כי האדם אבן השדה ממש ודווקא אחר הרקבון והכ"ל? אחר זאת כי נגאל בעפרא דארעא כנודע מזוהר תרומה ודוק ענין פלאי למבין וז"ש אברהם ואנכי עפר כשאל עפר ישוב ונרקב לעפר אז ושבה והיתה לבער ביהיו? אפר וזהו ואפר ולכן זכה לעפר סוטה על שהיא מעברת עון שנעשה את העון זכר לקליפה שבכרסם? ואין לו זכרותי? והיא מעברת אותו בזכות ועפר זה ניתקן קצת כי נרקב ונימוח מאכלו עפר תוך מים שבהם נמחה השם הקודם מתקן בזה וכן אפר פרה מקור הדינים כנודע פ"ר פ"רה וזהו אפ"ר שאות א' ממתיק הדינין בסוד אד"ני שא' ממתיק ד"ין כנודע בסוד א"ך ה' ד"ין הוא נמי שכ"ה ה' אד"ני וזהו ועסותם רשעים כי יהיו אפר וגו' דהיינו שד' הבלים שבתיקון הקדושה כנ"ל כולם יסייעו לברור זה וה' הבל י' ק"מח הנעשה מן עיסה זו שנברר בכתישת השיניים שבפה שהפה הוא בחינה קרובה אל הגילוי יותר מהחוטם והאוזן לכן תחילת יציאתו היה מן הבל הפה כנ"ל משם יצאו ושם ישובו בפה אשר כולם יתמתקון בפה ואשם קנינו? דתבין זה תעיין בקונטרים ר"י? סרוג הנדפס בספר נובלות חכמה והוא מספרא דצניעותא שהזנב של הנחש שהוא סוף כל הדינין הרע"י? הוא בפומיה דנחש עצמו יע"ש שאז הימק בשרם לגמרי ולא ישאר מהם רק ראשם גנוז בקדושה עם זה המועט שנברר באחרונה מה שנשאר אחר כל הברורים של עו"הו גבי לא היה יכולתינו לברר יותר עד חוט השערה משא"כ הק"בה נכנס כחוט

### יואל משה • המשך

השערה וכן מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה ולכן אין לצדיקים מנוחה אף בעו"הב שכל עת תמיד מתעלים ממדריגה למדריגה כי נבררים בירור אחר בירור והמלבושים שאינם הגונים לעלות למקומם הרמתה מופשטין מהן בעולם שתחתיו כי שם איננו כל כך בדקות הרוחנית וזהו הקרבן שמקריב כ"ג של מעלה ע"ג מזבח של מעלה ועור העולה ההיא נשארת לו לכהן יהיה כי מתחילה בירידתה לעו"הו לא היתה כל כך בהירה וזכה כמו עכשיו שעשאה הצדיק וזכה בה וזיכך קצת עפרירית שבה וזה שכר עבודת הכ"ג שנשלחן צדיק והותתכו? עוז לאלהים שמוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה ואותו הקרבן זה כ"ג של מעלה המקריב את עול איש ממש הוא הצדיק והנה שכר הכ"ג שעור העולה זו אשר הקריב אותה והעלה אותה למעלה לכהן וגם אב"ה כ"ג ודאי אותה העור לא יהיה לכ"ג שמקריבה ודי בזה שהרי כל הקומות החצוניו' הם מאספים רוחן ונשמתן וחיותן אל פה של עשו שהוא שורש לכל החיצונים ונעשים לו צידם בפיו ר"ל יולא גויות? שהוא כל צורת הקומות של חיות ובהמות וכדומה היינו ציד בפיו וג"כ הוא היות כח"ת ג"ס צי"ד כס"ת? וראש עשו הגנוז בקדושה אל ארץ רבה יתעלם ג"כ עם מה שתלוי בו ויהיה לשון ציד בפיו של יצחק והבן גם להבין דברי חכמים וחידותם מה שנמצא בבלחנטי? עם שלא היה מעולם כוונת הבלחנטי? וגם האמרו שם לענין זה מ"מ הדברים ההם אמת ואלו מבטן מי יצאו אלא שרבינו משה הקורדווארו זי"ל אומר ממש כמשה בסיני והארי"י זי"ל מביאן על בוריין כנ"ל למאן דידע מעלת ר"מ על שלא הבין תר"עם שמועות בשמתיבתא דרקיע והמה מבוארים במקומן יע"ש ובכל מה שקדם סוד הכתב ונעלם גולגלתא של יהויקים מלך יהודה שמצאה זקינו דר' פרידא חוץ משערי ירושלים וקברה והדר נביג על שבנוה? בתיבתו ואשתו מצאה ושרפה אותה כי היה כתיב עליה זאת ועוד אחרת ועיין בחלק כי היה אומר קמאי לא ידעי לארגוזי כלפי מעלה כי בעתר שהדליק אש בחבל כסלותו תוך יעקב שם בנכנסים? מבורות נשברים אלא אמר לעזוב אותו מקור מים חיי' ולקוץ בנטיעות כלום אנו צריכים לו בקומת באדם דלעיל' הלא אורו הוא אור א"ס המחיה הכל כי כל מי שמאמין שא' מן ברואיו יתי' נבדל ממנו אפילו השקצים והרמשים הרי זה קוצץ בנטיעות ס"ו יעויין בס' הברית ולכן מכו יש לנו ובגי' פריוס? הוא רישא ד' דהבא של האנדרט' דג"כ הכוללות וקומות כל הקליפות כולם והוא בעטפיה דיצחק היינו פרוים שדומה לדם פרים הן פ"ר פר"ים מן מנצ"פך כנודע והוא א"ס יושב לגבי החיצונים כמבואר בזכרי ספר לימודי אצילות ולכן נוטל אורו כי יאמר שדי להם להשפעה מא"ס שלהם וא"ג א"ס מתם? ח"ו ולכן נענש במדה כנגד מדי' שגולגלתא לא נקברי' שם נגנז להיות שאין ראשם יורד אצל גופם בשום פנים כי גופו בקבורי' חמור ממש יקבר או במעי הכלבים למר כדאית ליה ולמר כדאי ליה שני קליפות חמור נוער וכלבים צועקים אבל גולגלתא כתיב והשלך לחוץ משערי ירושלים שהוא פתח היכל לבנת הספיר הארץ רבה כנ"ל להורות קיצוצו ולכן נעקר משרשו אף גולגלתא עד שנתקיים בה עוד אחרת באשה מספרת עם בעלה ושבה והיתה לבער על ידי הצדקת הכ"ל? ונעשת אפר מקלה שתיעשה עיסה של ועסותם רשעים שזכרנו לעיל ובאה גולגלתא ע"י הצדיקים האלו לתיקון עכ"פ וכי בשביל שוטים הללו יאבד הק"בה עולמו אלא בחמה שפוכה ימלוך מלך עליון על כל ישראל: והוצרכה גולגלתא להשאר בקדושה עכ"פ אבל גופו לא ניתקן עכ"ו ונשאר שזה? לכל הקומות של החיצונים ודוק וע"כ לא נמנה בין אלו שאין להם חלק לע"הב כי זכה להתתקן ע"י הצדיקים האלו ולא כמו שאמר הלל להההוא גולגלתא שצפה על פני המים ולא ניתנה לקבורי' ג"כ ונבדלה מן הגוף שלה וצפה הלל ברוח הקודש שהיתה מעין גולגלתא דיהויקים שקיצץ בנטיעות ומאס באורו של א"ס יתי' וזהו אטפת תרגומו של וכבת נירו וטפת נהורי' שאמר ואור א"ס סור ממנו ולפיכך נידון במדה זו ממש

יואל משה • המשך

כיהויקים אמנם לא ניתקן כמותן אלא וסוף מטיפיך יטופון ג"כ ע"ד התיקון האחרון הכ"ל? והי' שדורש אל המתי' פי' ס"ל הנשאל בגולגלת בשרשם הגנוז בקדושה וזהו מתים ודאי כי פסיק רישיה ולא ימות ודי באלו הערות היקרות כלולות נרמזות בעבותות אהבה קשורות ועתה נשוב לבאר הכווני של המחבר ז"ל כי כ"ל שעולם התיקון לו"ק שיצא גלום? הראשון מהחוטם כ"ל אותן תיקוני' נעשו כי נעשו סוד ארך אפים פי' אריך אנפין והוא מדת ארך אפים המסורה לבעל החוטם שהוא ת"ת כפשוטן של דברים ובענינו זעיר כלל הו"ק ונסתרו שם מ"ה מלך הדר לו שנתפשט לדרכו ונתלבש בכל הקדושים שהועלו ונתקשרו יחד הראש עם הגוף כ"ל ובמקומו מבואר כל זה בכמה ניירות לא יכלם רעיון כי המה עמוקי' ונשגבים ורמים וצריך מוח חזק לקבלם והנה המחבר ז"ל באור בכוונה זו מה שאמר תחילה לעיל מזה והכל מבואר למבין בכל מה שקדם וא"צ לכפול הדברים הרי מובן בטוב מה שאסיים וכתיב כי רגע באפו כי תחילת השרשת החיצונית באף הוא ועתידין להתבטל למטה בפה ודי בזה ועתה אחי וריעי אחר שהבנתם עיקרן של דברי' בפי' זה נבאר ג"כ דרשותיו של המחבר ז"ל דלטעמי' ונימוקי' אזיל לדרוש ולקבל שכר אמר אחר שכולל הקומה החיצונית תהיה צד בפיו של עשו תמו בשרה א"כ מה היא ההפלגה בעצום מחית עמלק יותר מהם לז"א כי עמלק הוא ראש צרים שבשמו הן ד' קליפות שהן כח ד' מיתות ב"ד שהן לעומת ד' אותיות הו"יה שבקדושה כנודע בוידוי' וא"כ הוא נגד זעיר בקדושה כידם?? ד' אותיות הו"יה שבגווי? היה מהחוטם כנ"ל בסוד רוח חיים באפיו חיותו ואף שניתקן זעיר בקדושה בתיקון ארך אפים אריך אנפין הנה אין לעמלק חלק ונחלה בזה ולכן תהיה מחייתו גם בחוטם של עשו וה' יותר למעלה בערך המדריגות שזכרנו לעיל וכל שמים הוא זעיר וכל ארץ הוא נוקביה הרי שמים חוטם ותחת השמים פה גילוי נוקביה כנ"ל אבל בצדיקים נאמר שנגנזו על פי ה' ר"ל תוך החוטם שעל הפה כי שם בית חייהם אפי' לאחר מיתה שניתקנו בתיקון הראשון ודי בזה וז"ש כי עמלק ובלעם שם אחד להם כאיחן? אלפ"א ביתיות דרל"א שערי' שמתחלף ב' בק' והן בערך משה ויעקב בקדושה שהן פרצוף זעיר כן ה"נ בלעם ועמלק פרצוף זעיר דקליפו' מאדם בליעל ולכן הוצרך משה למסור ליהושע פרשת בלעם שהיא כמה פסוקים שבהם מיתת בלעם והם ללא צורך בספר יהושע ג"כ כמו שמבואר בס' שאל"יה? וכן הנה בבלעם ממש לכן ניתן ליכתוב גם ספר יהושע דהיינו שנמסר לו כמו מסירת מחיית עמלק רק על קטנה סמכה יהושע לספרו ופי' זו היא פי' בלעם לא כפשט מפרשי' שהרי פשיטא שצריך לכתוב בתורה כל פי' בלק ובלעם וק"ל ופי' ד' תוארים של עמלק הוא כך תחלה בלא אות אחרון ואח"כ בלא אות הסמוך לאחרון ואחר כך בלא אות ראשון ואחר כך בלא אות הסמוך לראשון: ותואר עמ"ל און תביט בכל מקום וממנו עמילן של טבחים שסופגין לכל הזוהמות ומכתו עמל ומרק הזוהמות אף של אל דר? כההי' ששנינו אין מתעמלין וכו': ותואר עמק הוא טיפת לובן הקרי"י ת"י של וקריתי על ערבות ענוקים על מסתירון? שנגאלו בליבון רשע שכי? שאינו שלהם וכו' וכך עורב העמק"י הלבן יעויין שם בערוך וזהו לבן מלובן ברשע שממנו בלעם מלובן ברשע גיאול? זה בזוהר בלק יע"ש ולכן נידון בו: ותואר מל"ק מליקה ועריפה והריגה ותואר על"ק לעלוקה שתי בנות וגו' זה אש גיהנם ות"מ על הסדר שמשמע כסדר שבקמן כאן אינו יודע פירושו כי יהיה רמז שריפה לאש גיהנם עלק: והרג לתואר מלק וסקילה לעמק עכור כו' כן הנסקלים נשלכי' מעובר? לעמק ודי בזה כי דרשותיו של המחבר כמנהגן נוהגי' לרגל בהם? בכל מקום שהן ואמר שגם יש ד' הרכבות למלת רטפש שבאיוב לא רטפש? בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו שכל הפרשה שם מיירי מענין תחיית המתים יע"ש והערוך והקונקורדנשי' דלגו מקומו כי אין למלה זו חבר במקרי' רק שהערוך הביאו במקו' טרפס ופירושו

### יואל משה • המשך

כתרגומו אתקליש בשריה פי׳ כמו טרפשא ומלה הפוכה היא כלומר רך וכוונת המחבר כי אצל המכה צריך לעשות ד׳ פעולות מרומזו בד׳ מלת כמו האומן הרופא מתחילה מנקה המכה מצד עצמה ואח״כ עושה לה ריחו? וחבשה והריכוך בשמן או אחר שהן זה כנגד זה כנגד החבורה שהיא מכה שאינה פתוחה צריך ריכוך השמן כנודע במלאכה זו ולמכה טרייה צריך חבישה שהיא רטי׳ העשוי׳ כעין פתילה שכותכין לתוכה לשאוב הזוהמא ולפצע שהיא המכה פתוחה בלתי מוגלא צריך הזרי׳ מפזרין עליו מין אבק דק כתית היטב ואוגד בפתיקה לדבקן יחד וכל זה ענינו רפואות לאומן ועוד יש אחר והוא צריך להדיח המכה במים זכים כהה״א ששנינו משרפין בצונן וטרף ורטף ענין אחד הוא בערוך יע״ש כי גם רטף כמו רטב שפירשו רלב״ג רטיבה והם לחלוחית הרי תואר אחד עוד יש ג׳ תוארים והן רטש רפש טפש ובאמת אין זה מן החיוב לפרשן כי שמא יש לו היפך התמורת באופן אחר שהרי לכל אחד מהם הן שש בצתים? ולא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי ואין מגיד לי מה הן הד׳ תוארים כמו שמבואר בעמלק וכאן כתמן ולע״ד שלכן לא הביאם רק דרך כלל כי הם דרושים נאותי׳ לדעתו ק״ל ולנגד הקוראים יהיה קצת ללעג כי מי נתן לב לכל אחד להבין כ״כ א״כ סמך על המעיין שם באותו מאמר ת״ח שתו׳? הוא ז״ל ועכ״ז נראה שגם ד׳ תוארים אלו הם ממש בסדר ד׳ הנעשים מן של עמלק מישׁ? והן רטש רפש טפש בכ״ל שתואר טפה הוא הריכוך בשמן או בדבש שכן יעויין קונקרדנש׳ במקומו ותאר רטש מבואר שהוא כתיתת הזריי ותואר רפש נזוהו? כמו רפש וטיט שהם מים עכורים שהיא מכה טרייה מוגלא ולהיפך מים זכים בלי רפש וטיט א״כ פתוחה היא לפעמים יעויין בערוך וא״צ להאריך חנם כתב על הנייר וכתב על הזמן ואמר שהוא מופלאות לה״ק שאלה אי תכלול בד׳ תוארים השייכים לה והנה אם עמלק יהיה לו מחייה נוספת מהא״פ על פי בהכרח שישאר מציאותו כרושם דק למעלה באוזן שעל האף זהו ושים באזנו יהושע המבואר בפי שאחי׳ זה והוא נקל להבינו למי שהגיע אמנם מי יוכלנו? כי עמוק עמוק הוא ולבארו א״א אלא מפה לאוזן השואל וראשי פרקים אציבה לפניכם מן האם למסורת אשר אתך יהושע משרת משה נער לא ימוש מתוך האוהל של משה בכל האמור בו כדיון? מט״ט חנוך לנער על פי דרכו של זעיר גם כי יזקין בהיותו עבדו זוקן? ביתו של אברהם לא יסור ממנו דייקא האהל ממש זכו ג׳ בחינות ראשו בבריאה דאימי׳ מקננא תמן שורשו מהאוזן ובחטו? שליש האמצעי׳ ביצי׳ דק״בה זעיר מקננא תמן ששרשו מהחוטם ורגליו שליש תחתון בעשייה שנוקבא וזעיר מקננא תמן ששרשו מהפה והנה בהזדווג רחל ואת? עם יעקב כפר ע״י זכרון יוסף כא׳ מן ב׳ התחתונים עכ״ז יש קצת עשן באף הי׳ והכ״ל לאטי׳ ממנו? כמבוא׳ באידרא עם שבשעת הזיווג יש הכל נחת רוח לפניו יתׄ׳ ולכן לרעות רבות של עמלק יעשן אף הק״ב וימחה מן ספר החיים כנ״ל אבל בזיווג העליון אשר אין שם עשן נרא׳ רק הבל דק מאד ושם מית ריח שלם? ורשפי׳ איתלוהו בו? ודי בזה ושׁ׳ בסליק ותשׁ׳ עכ״ב? פי׳ הגאון כנ״ל חריף ושמח? מאד וצריך עיון ולימוד גדול: אבל נ״ל הקטן משה דעתי הקלושה כי אמרינן שגם המפרשי׳ פירשו על פסוק ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד פירשו כך בר״אש? הוא קשה למה היה הוא ראש צרים יותר מכל שאר אומות הוא ענין כך כי ראה בשמו שמרומזו בו ארבע צדיקים עמרם משה לוי קהת ממילא אמר הכתיב כך ראשית גוים שהוא ראה ששמו בראש האותיות אבל לא ראה האחרית שסוף שמם הוא מיתה המי׳ של עמרם הי׳ והי׳ של לוי תׄ׳ של קהת ה׳ ממשה וזהו שפירשו ואחריתו עדי אובד רמז על סופי תיבות מי״תה כך פירשו וידוע כי ד׳ אותיות השם הם מכפרי׳ על ד׳ מיתות ב״ד כמו שכתב האר״י ז״ל בתיקון שבת הי׳ וד הוא מכפר על סקילה ה׳ ראשונה על שריפה הוא״ו על הרג ה׳ שני׳ על חנק ע״ז אמרתי אצל קין וישם ה׳ לקין אות פי׳ הזוהר שרשם הק״בה וי״או שבשם על מצחו וקשה לי למה דווקא

### יואל משה • המשך

הוי״או או למה לי כולי האי אלא לפי״ז מתורץ שפיר כי הוי״או הוא מכפר על הרג וקין היה חייב הרג מכח שהרג אחיו הבל ולכן אמר הכתוב כל הורג קין וגו׳ ממילא נשמע מזה שהיה חייב הרג לכן רשם הק״בה אות ו״או על מצחו שמכפי׳ על הרג כבר כתבתי לעיל בחלק א׳ פרק י״ח אבל בכאן הוא מבואר יותר הדרך לדרושינו אך צריך אנו להקדים הקדמה אחת קטנה בכף איש כי עמלק הוא משותף בשני שמות דהיינו ע״ם מבלע״ם ל״ק מבל״ק וגם הן עמ״ל ורוי״ן? וקסם מישׁ?ראל כי ש״ב מהרי״ן? ע״ה מקראקא כתב בכתבו על פסוק הרכבת אנוש לראשינו באנו באש ובמים ודרש שם ענייני גדולי׳ על פסוק בקיצור הרכבת אנוש הרכבת שני עבירות זנות באנו באש ובמים עבור ע״ז כבלי אלהיהם תשרפון באש וגם עבור עון נבילות וטריפות מיתתו באסכרה שהוא מיתות חנק וזה שאמרו במדרש כאהלה ני׳? יהודי בשוק אמר פרכי לאחריתי חנק אותך לכן אמר כרים נשכבתי? ויתפרדו כל עצמותי לפי שחטאו בסעודתו של אותו רשע מידי׳ חנק ומיתתן במים מרי״שדין? ארבע מיתות לא בטלו מי שמתחייב חנק או טובע בנהר לכן אמרה כמים ולפי שהשתחוו לצלם חייבים סקילה וכמ״ש סקילה כולל מן הגב? לזי״א ויתפרדו כל עצמותי נופל גבוה שתי קומות ומי״א אמר מיד כלב יחידתי שאוכל נבלות בא בגלגול כלב לכן נקרא עמלק לקח עם ככלב וטוב שבטבחים שותפו של עמלק ונחזור לענייננו לבלק ובלעׄ׳ ומכתׄ אגרותיה? דבלק ובלעם היא אגרעתה? דסמאל וסייעתו בר״מ איתא ד״ד קליפות הן תרין דוכרין ותרין נוקבין און ועמל הם תרין דכורין נחש וקסם הן תרין נוקבין בלק ובלעם ראה את עמלק שהוא היה ראשית גוים שנתחבר עם עמל וקסם שכן אותיות עמל וקׄ׳ מן קס״ם נשתייר ס״ם מן קסם שהוא ס״ם מן סמאל ונחש תמן ונשתייר אל מן סמאל שהוא אל אחר לקח בלעם עם מן עמלק ובלק לק מן עמלק והמן לקח גם כן קליפת עמל לכן אתמר בניה ישוב עמלו בראשו ר״ל שעמל ראש הקליפו׳ קסם נוקבי׳ ועל קדקדו חמסו שבו תרין אתוון הנשארי׳ מן ק״סם של קסם שלקח עמלק וקׄ׳ של עמלק דרש על קדקד שהיה יניקת המן באינדרטא שלו מן קדקד דלעילא כמ׳ שהשלים את עמלק לגמרי ולפי זה בלק הקליפה שלו היתה און שהוא זכר כנגדו נחש שהיא נוקביה דיליה ובלעם שהוא קליפת עמל לקבל נוקביה דיליה כנו״הא דארבע? אנפין ישראל ויעקב ישראל עם לאה יעקב עם רחל עיין בזוהר כי תצא ע׳ תק״מה ונרמזו נגד ד׳ מיתות כי אלו ד׳ מרומזו בשמו הם מכפרים על ד׳ מיתות והוא רצה לסדר ד׳ מיתות כסדר לכן אמר כן עמל ממילא חסר קהת עמ״ק חסר לוי מלק חסר עמר״ם עלק חסר משה ובמאי דסיים נתחיל כי מצינו במדרש שאמר פרעה לשפרה ולפועה מיד שישב על המשבר תחנקו את הילדים והיה משה מגין על חנק כי מיד שהשליכו משה לים היתה גבורה בטל ומצינו בזוהר בראשית עמוד קל״ט וז״ל וכגׄ״ד כי מן המים משיתי״הו שׁ׳ תלת אבהן ודא ו״ט? מן משה הׄ׳ שכינתא תתאה וכו׳ ע״ש ממילא משה הוא הׄ׳ שכינה ומצינו שהׄ׳ אחרונה היא מכפרת על חנק ממילא נטל המ׳ משמו עמלק כנגד חנק ועמרם הוא מכפר על הרג כי עמרם נקרא איש כמו שכתב וילך איש לוי כפשוטו אדם הוא ע״ש איש תם הוא יעקב בעלה דמטרוניתא והוא תׄ״ת וׄ׳ שבשם ואות וׄ׳ הוא מכפר על הרג לכן זה שכתב הזוהר וילך איש לוי ויקח את בת לוי היא השכינה מכׄ״ל זה? ממילא איש הוא תׄ״ת ע״ש בזוהר שמות ואח״כ אמרינן במדרש מכח ששבט לוי לא היה להם חלק בע״ז ע״כ הם אוכלוסים של מלכא דלעילא והקׄ״בה בחר אותם לו ובע״ז כתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש כמו שכתבנו לעיל ולכן לוי מכפר על שריפה ולכן בצירוף חסר הל״מד שהוא מרומז נגד לוי שהיה מכפר על שריפה לכן כתיב אצל לוי הפעם ילוה אישי אלי ולא אמרה בעלי אלא אישי הוא סוד שני אישים אש התורה ואש הקרבנות וגם כן ענין בגמרא אומר לו הממונה אישי כהן הגדול היה אומר דווקא בלשון היה כוׄ׳ שם סוד זה ולכן אדרכה?

### יואל משה • המשך

בשני אותיות י״ה אישי יו״ד בתחלה והי׳ בסוף יו״ד מרמז על סקילה והי׳ על שריפה ממילא לוי יש לו יו״ד בתוך שמו בתחילתו ובסוף ג״כ נקרא לוי אבל ההי׳ אין לו כי הוא מרמז ומכפר על שריפה ואחר כך אמר עמ״ל וחסר ק׳ של קהת כי קהת מכפר על סקיל׳ מכח היו״ד כי המפשי׳ הקשו איך שבט הנבחר והקדוש לה׳ היו מעטים מכל השבטי׳ והיה ראוי להיות בהיפך והרי״אם? מתרצי׳ מפני שלא היו בעבודת פרך במצרי׳ לכן לא היו בברכה כאשר יענו כן ירבו וגו׳ אבל קשה הקצרה יד ה׳ להרבות לשבט לוי אבל פירשו מכח ששבט לוי היו נקדר ממצרים? מכח קדושתם שהיו עוסקים בתורה המסור להם מיעקב אביהם מצד קבלת אברהם ויצחק ושם ועבר וזה נמצא יותר בקהת שהיה מקהיל קהילות לדרוש ברבים תורת ה׳ וזהו קהת עלו יקהת? עמים וכן שלמה נקרא קהלת ע״ש קהת והיה עשה כמו קהת שהיה חכם בתורה ומקהיל קהילות כמו קהת ול׳ ע״ש שהיה מלך בשלשים מעלות עיין שם בצרור המור בסדר ויצא ויחי במדבר וע״ש שעוסקים בתורה שנקראת תושיה היה מתליש להם ולא היו להם בנים מכח שהיו עוסקים תמיד יומם ולילה ונתן להם הקדוש ברוך הוא שמירת המקדש שבכבת? לא היו להם בנים לכן היה מונה קהת בתחלה לפני בני גרשון לפי שהם היו בעלי תורה ובחכמה יותר מכל אחיו כי בני לוי הם מעולי׳ מכל השבטים וקהת מעולה מכל שבט לוי לכן כתי׳ אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי ה׳ בתחלתה ויו״ד בסופו ויוד נקרא אבן כמו שכתב הזוהר בסי׳ שופטי׳ לדון בסקיל לסמאל באבן דא יו״ד ובפ׳ פנחס ברע״א מהימנא עמו׳ תל״ב על ענין יברכך יאר ישא אמר שם מסטרא דימינא דאתקריאת אבן וכמה אבנין מפולמין כו׳ דמינייהו מיא דאורייתי׳ וכנ״ד א״ר עקיב׳ לתלמידיו כשתגיע לאבני שיש אל תאמרו מים מים כו׳ דאלין מים דאורייתא דאתמר בה ותורי אור ע״ש כל המאמר עד לא הביט און ביעקב ולא עמל בישראל כו׳ מיד אתגליא אבנא חדא מתלת אבנין דאינון כגולתא? דעלייהו אתמ׳ ויהי בשלשי׳ שנה ואינון י׳ י׳ י׳ ע״ש ממילא מצינו קהת מכפר על סקילה שהיה חכם בתורה היא אבן של סקילה ותורה היא חכמה עילאה נקרא יו״ד אבא לז״א ולא ראה עמל בישראל ממילא הם מרומזן בצירופין אלו ד׳ מיתות וכסדר עמ״ל סקילה חסר קהת עמ״ק חסר לוי שריפה מלק חסר עמרם הוא הרג על״ק חסר משה הוא חנק ודוק היטב ויהיה נחת רוח מי שיש לו מוח בקדקדו יבין יותר מזה הענין על הקדמה זו עד כאן נראה לי משה לוי: ובזה אנו צריכין לסתרי תורה כו׳ הקשו בתיקונים הלא יעקב הוא תפארת ואיך אמרו שמשה הוא ותירץ משה מלגאו בסוד הדעת כשעולה תפארת למעלה בין חכ״מה לבי״נה ות״ת מכרעת ביניהם וזה כלל תפארת בראשו מה שאין כן יעקב מלבר דהיינו התפארת כשהוא במקומו: כמו כן בלעם ועמלק בלעם מלגאו כמו שכתוב ויודע דעת עליון וד״וק ועמלק מלבר: והנה כשתכתוב בלעם עמלק יהיה בלעם מצד א׳ למעלה ממעלה למטה ועמלק מצד שני למטה ומלמעלה למטה כזה

(בל) (עם)

(עמ) (לק)

כמו יראה אהבה ג״כ ירא׳ מלמעל׳ ומלמעלה למטה מצד א׳ ואהבה מצד ב׳ מלמטה ומלמעלה למט׳ כזה

(יר) (אה)

(אה) (בה)

עונו ועונשו פי׳ דכתיב הקוסם הרי עונו הרגו בחרב הרי עונשו: למלת רט״פש פירשנו לעיל: כי רגע באפו כו׳ רגע כו׳ ר״ת ריאשית ג׳וים ע׳מלק וזהו על פי דברי החוק׳? השם עב״ים רכובו? ר״ת ע׳מלק ב׳לעם י״עקב מ׳שה וכן והנה עב״ים רומו? ובלעם עמלק ג׳ מצרים? וזהו אשר עשה ה׳ במצרים כי במצרים בא בלעם בכח עמלק לעכב על ישראל כדאית׳ בזוהר בלק עמוד שצ״ב ש״ג ובאותו היד בא הק״בה ובלבל עצתיהן בסוד ויבאו עד גורן האטד ג׳י ה״יד כדאיתא בזוהר וארא בעמוד כ״א וזהו ה״יד

### יואל משה • המשך

אשר עשה במצרים: להתבטל למט׳ כו׳ פי׳ למטה מן הצואר יתבטלו שאין שם לחיצונים שום קדושה משא״כ מציאותן בהראש בהקודש ע״ד רישא דעשיו כו׳ כדלעיל עומדת לעד משא״כ עמלק עתיד למחות ג״כ משם: כמוס למעלה מן חוטם כו׳ פי׳ באוזן מצד אחוריו כמו שיבא לקמן פ״ט וד״וק:

### יד יהודה • א

(א) ולא רחוקה היא מלת יעטה בפסוק גם ברכות יעטה מורה שזכרנו בפ׳ הקודם ממדרש שדרשו רז״ל בתנחומא הובא בילקוט תהלים על פסוק ידין בגוים מלא גויות וז״ל אמרו רבותינו כל נפש ונפש שהרג עשו מישראל כביכול נוטל הקב״ה מדם כל נפש וטובל פורפירון שלו עד שצבעה דם וכשיגיע יום הדין ויושב עליו בבימה לדין אותו לובש אותו פורפירון ומראה לו גופו של כל צדיק רשום עליה שנאמר ידין בגוים מלא גויות באותה השעה מתנקם הקב״ה ממנו וכו׳ ע״ש והוא ג״כ בזוהר בראשית ותהיה הכוונה כאן שהש״י יעטה אותה פורפירי ויבואר לפנינו

### יד יהודה • ב

(ב) דעלה כתיב ביום רעה בעת החורבן בצע אמרתו ופירשו ז״ל בזע פורפירון דיליה והכוונה שהש״י לא נתעורר עליה בעת ההיא אלא בזע פורפירי׳

### יד יהודה • ג

(ג) הנה אז בעת רצון כשירחם הש״י על הרשעים בגיהנם יעטה הש״י אותה בשביל שהורידו הקדושים החסידים ההם כנחל דמעה על הרשעים כנז׳ בפ׳ הקודם ולימד סנגוריה עליהם וזהו גם ברכות ודברי סנגוריה יעטה מורה

### יד יהודה • ד

(ד) והכוללת וכו׳ ר״ל שנכללים ג״כ בפורפירי׳ לבושי ההשגחה מדותיו ית׳ שהפורפירי׳ הזו מצדקת דיני ההשגחה וכמ״ש מי זה בא מאדום וגו׳ מדוע אדום ללבושך וגו׳ ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי (ישעיה ס״ג) והנה פעל הזה אגאלתי הוא מורכב מעבר ועתיד יען אנאל הוא עתי׳ גאלתי היה עבר ואין זה כמו שחשבו המפרשים שהוא כאילו אמר הגאלתי כי לא נחסר אלא האל״ף תמורת הה״א ועוד שנית מצינו שהפעל הזה הוא משותף ללשון גיאול ולכלוך וללשון גאולה והטעם לכל הבא

### יד יהודה • ה

(ה) ירצה לומר אגאל אותם להבא כאשר עשיתי לשעבר והכוונה בזה

### יד יהודה • ו

(ו) כי אמנם מתחלה היו מלבושיו ית׳ מגואלי׳ ומלוכלכים כביכול בדם הרוגי מלכות ה״ה הקדושים אשר בארץ שמתו על קדושת שמו ית׳ וע״י זה היו ג״כ המלבושי׳ של ההשגחה שהן מדותיו ית׳ נגאלים מהקטרוג שקטרגו שרי מעלה על ישראל כי היו הקדושים מכפרים עליהם וכן יהיה לעתיד בעת הנקמה

### יד יהודה • ז

(ז) הוצרכו המלבושים להיות מגואלי׳ ומלוכלכי׳ מדם ההורגי׳ ובזה נגאלו ג״כ המלבושי׳ ומדותיו ית׳ מן הברית אבות שהיו מדותיו ית׳ ממושכנים עמהם לכך לעשות דין ולנקום נקם ע״פ הברית אשר כרת ה׳ עמם כמ״ש ז״ל בב״ר על פסוק וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי וגם לרבות שעבוד מלכיות וכיון שקיי״ הי׳ את דברו בעת ההיא והיו המלבושים נגאלים וזהו אומרו וכל מלבושי אגאלתי שאגאל ואלכלך אותם לעתיד וגם לגאול אותם כמו לעבר שהיו מגואלים ומלוכלכים וגם גאולה היתה להם והנה בלשון גיאול מרומז׳ ענין הפורפירי׳ שנפשות הקדושי׳ חקוקי׳ בה ובלשון גאולה מרומז ענין לבושי ההשגחה העליוני׳ והנהגת מדותיו ית׳ וכדאמרן שהפורפירי׳ כוללת שניהם

**יד יהודה • ח**

(ח) למדנו בפעל אנאלתי טעם השתוף שהוא משותף לשתי לשונו' וטעם ההרכבה שהוא מורכב מעבר ועתיד וכו' טעם אמת ויציב

**יד יהודה • ט**

(ט) הוא עשו וכו' דבר זה מתבאר בהגלנטי על פסוק ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם וז"ל ואומרו ראשם היינו כי סוד גולגלתא הולך ומשתלשל בכל העולמות דכיון דכל העולמות משתלשלי' מעשר בכל עשר יש גולגלתא וכן בבחינת פרטיות מהם ובהם שהם כלולי' מעשר ועשר מעשר לפי' בבחינה פרטית זו יש בה סוד גולגלתא כדברי מורי זלה"ה באדרא על ההוא דאמר וכמה גולגלתין יתבין אגר לאדראתא? לעתיק יומין ופירש בה אחד מן החברי' ע"ד שכר מצוה מצוה כי הוא ראשון לאצילו' לקונו המרומם על כל ברכה ותהלה וכי שכרו שכל השתאקו' מכמה גולגלתין נקבלי' אליו ואין להם רשות ליכנס מבלעדיו והוא פלא וכבר קדם בקבלת רבותינו שאפי' הקליפו' הקשו' יש להם סוד גולגלתי' גנוזה בקדש כסוד רישיה דעשו הקבור במער' המכפלה בעטפי' דיצחק כדברי יונתן בן עוזיאל בתרגומו לתורה לפי' רשעי' בחייהם קרויים מתים דפסיק רישייהו שהוא גנוז ומושרש בקד' ושארי קומתם מופסקי' מן הקדושה בסוד הנבדלי' שבין היכל לבנת הספי' לניקבא דתהומא רבא וכפי' ענלה ערופי שהן מוליכין הראש אל הגוף דברי ר' אליעזר בסוד הקדושי להשתרב? למטה לקדש החיליות כלו ר' עקיבא אומר הגוף אצל הראש בסוד התקון המסור לנו וידוע כי לעת תמוט רגל הקליפי ובטול קומתה כל אבריה וענפי' נבלעים בשרשם הוא הראש הגנוז כאמור שעל סוד זה יפורש כמין חומר פסוק וראש פתני' אכזר הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי כי כבר מספיק לך זר למעט הזרות במקום גניזתו כי שם בכלל צנוע ונותן הודאה לרישא דכולהו רישין ואולם אין בגולגלתא בחינה קרובה אל הגלוי יותר מבפה ובו רוחו ונשמתו אליו יאסוף הגורם להעלים הכחות המתפשטות כל ימי החפץ וזה טעם נפלא מתוק לנפש בפסוק ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו יתן אהבת צדיק לאותו הבן בסבת היותו עתיד לטהר את עצמו ואת כל העולם כלו כי ראש **[חסר]** ע"ס הקליפה כלה רמ"ק בסדרו הוא יו"ד אל"ף בי"ם? סגורה וגנוזה בפועל דפריח? גולגלתא ראש פתני' שזכרנו והוא טעם חתום ולפי' יוכל להמנות באוצרותי כי מכל האוצרות הסתומים שאינם עתידים להתפשט עוד הוא ראש פתני' זה וגניזתו שם לעול' היא מחוייבת כי אצילותו לא יעדר לגמרי והוא מעיד על מלכותו בכל משלה לקדש את הכל בקדושתה ע"כ פי דברי חכם חן מן הזכרו כנז? והוא כפתור ופרח וכמו כן זקנים הללו כלהו פירושי יש בהם סוד גולגלתי וזהו אומרו העלו עפר על ראשם וכו' ע"ש פי' לכל הדברים הללו בקיצור הוא כי כמו שיש בקדושה סוד הקומה ראש וגולגלתי ושאר דברים כן הוא הדבר בקליפה כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים כנודע וראש הקליפה מושרש בקדש לא כן שאר הגוף ולעתיד כשתתבטל הקליפה ותתוקן ע"י השרשת ראשה בקדש יהיו כל שאר קומתה ואבריה נבלעים בראשה דהיינו בפיה שהוא הבחינה היותר קרובה אל הגלוי וזהו ויאהב יצחק את עשו כי ציד בטול הקליפה יהיה לעתיד בפיו של עשו ואחד מן החברי' שהזכיר הגלנטי הוא הרב ועל הדרך ההוא קרא הרב כאן בעשו מלא גויות שכן לעתיד יהיה כולל גויות של קומת הקליפה שכל ענפיה ואבריה יהיו נבלעים בגולגלתא דיליה והשי"י ידין אותו לתקנו ויתבאר עוד לקמן בפי' י"א

**יד יהודה • י**

(י) לפי שעורנו שהערכנו בפירוש זה הפסוק ונתפשט ברבים ע"י המפרש הגלנטי בספר קינת סתרי'

**יד יהודה • יא**

(יא) להשלמת הביאור וכו' שבדרוש ההוא יתבאר ענין מחיית זרעו של עמלק שצותה התורה

**יד יהודה • יב**

(יב) בהתאסף הקומה של הקליפה מכל הגוף ואברים אל הראש והפה להיות ציד המתוק ונכלל בפיו של עשו לעתיד ולאחר שטהר

**יד יהודה • יג**

(יג) נוספות על דינו של שארי בני עשו כי כולם יתוקנו בפה של קומת הקדושה שהיא בחינה היותר קרובה אל הגלוי בכל הגולגלת אחר שיתנו הודאה לרישא דכולא רישין לא כן עמלק כי כלו גרש יגרש משם מן הפה ומן החוטם וזהו שתי מחיות ולא יהא לו תקון אלא מן האוזן בסוד האחוריים כמו שיתבאר לקמן פי"א

**יד יהודה • יד**

(יד) שסודו שמים שהם כנוי לת"ת כידוע וכן חוטם הוא ת"ת והפה הוא מלכו' תחת החוט' ת"ת כנז' כ"ז באדר'

**יד יהודה • טו**

(טו) והו' המכוון בפסוק כי מחה אמחה הרי כאן שתי מחיות והיינו משמי' ומתחת השמי' והכוונה במחיי' השמים שלא תהא נוהגי בעמלק המדה של ארך אפים המסורה לבעל החוטם שארך אפים הוא ת"ת ואמר עליו רב המנונא באידרא לבעל החוטם אני מתפלל

**יד יהודה • טז**

(טז) כי ראשית גוים שהצירו לישראל עמלק מלאו לבו לזה בשביל היותו מקליפות קשות כי כן נקרא ע"ש ארבע הרכבות היוצאות משמו והן עמל עמק עלק מלק כשתסור בכל אחת אות א' על הסדר ממטה ולמעלה ואלו ד' שמות הן כנגד סקילה שריפה הרג וחנק שהן ד' קליפות קשות כדאיתא בזוהר פקודי עמו' תס"ג וז"ל וסטרא אחרא כד אתערתא היכלא דילה לשלטא בקטרוגא **[חסר]** ד' מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק כלהו שליחותא דקטרוגי בישא סקילי' בגין דאיהו אבן נגף שריפה נור מכשול אשא תקיפא הרג דא חרב חדה תאכל בשר וחזי לשלטא בבשרא ודא הוא קץ כל בשר חנק בגין דאיהו קללת אלהים ההיא דשלטיא על חניקא ועל בליעו וכו' ע"ש מבואר שסקילה היא הקליפי' קשה סמא"ל אבן נגף ומזוהר בלק עמוד ש"ץ ידענו שהוא הנקרא עמל בישראל עמק היא קליפת שריפה אשא תקיפא דגיהנם שאול עמוקה עלק היא קליפת הרג דשלטא בבשרא כמו התולעת הגדילי' בנהרות המתאוה לבשר אדם ובהמה ותולה עצמו ברגליהם כשעוברי' במים ותולעת זו נקרא עלק ונזכר' בדברי רבותינו מפני סכנת עלוקה מלק זו קליפת חנק כי כן מלק עניינו חנק כדאיתא בזוהר צו עמוד מ"ט בר"מ על פסוק ומלק את ראשו ע"ש

**יד יהודה • יז**

(יז) כמו שדרשו בפי' חלק (ד' ק"ו) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב על חלליהם אמר רב שקיימו בו ארבע מיתות סקילה שריפה הרג וחנק

**יד יהודה • יח**

(יח) ובזה וכו' ר"ל מה שיחסנו ענין ד' מיתות של בלע' מעמלק הוא להיותן שניה' במדרגה אחת בסטרא דמסאבי כי כמו שמשה ויעקב בסטרא דקדושה שניה' ואין חלוק ביניהם אלא שמשה מלגו ויעקב מלבר כדאית' בתקוני' ומתב' בפרדס וביונת אלם כן הענין בבלעם ועמלק

**יד יהודה • יט**

(יט) הרי בלע' מלגו בטומאה כמשה מלגו בקדושה

**יד יהודה • כ**

(כ) בארנוהו לעי' ח"ג פ"ט

**יד יהודה • כא**

(כא) לפיכך בשביל שבלעם במעלת משה כנגדו בטומאה ע"כ כתב משה פרשת בלעם כדאיתא בפ"ק דב"ב

**יד יהודה • כב**

(כב) תחלתה ויתן משה וגו' והוא ביהושע (י"ג)

**יד יהודה • כג**

(כג) ומכאן מדכתיב על חלליהם

**יד יהודה • כד**

(כד) פורש בפסוק זה עונו מדכתיב הקוסם ואמרו שם קוסם נביא הוא אמר ר' יוחנן בתחלה נביא ולבסוף קוסם כשנתן עיניו לקלל את ישראל

**יד יהודה • כה**

(כה) כמו שעשה ישעיה שהטפיל לספרו שני פסוקים של נבואה שנבא בארי והן והיה כי יאמרו אליכם וגו' לתורה ולתעודה וגו' (ישעיה ח)

**יד יהודה • כו**

(כו) ובא הרמז וכו' ר"ל שההרכבה שהזכרנו בשם עמלק הרומזת לד' קליפות היא כמו ההרכבה שבמלת רטפש בפסוק רטפש בשרו מנוער (איוב ל"ג) שהן עד"ז ג"כ ד' רטב רטש רפס טפש ומרמזות לד' פעולות הצריכי' לרפואות המכות והיינו לזור המכה באבקת סממני' ולחבשה ברטיות המשוחות כנהוג ולנקותה ולרככה בשמן כמו שבאו אלו ג' מלאכות בפסוק לא זורו ולא

**יד יהודה • כו • המשך**

חבשו ולא רככה בשמן ועוד בה רביעית להעלות עליה ארוכת עור כבתחלה והנה תאר רטב שהוא לשון רטיבה ולחלוח מרמז לריכוך ותאר רטש לשון פיזור מרמז לפיזור הסממני' אבקת רוכל ותאר רפס מרמז למשיחת הרטיות דומה לטיט מלשון רפס טיט ותאר טפש לשון טמטום מרמז להתם העור ולטמטם אותה

**יד יהודה • כז**

(כז) במלאכת היד כי חכמי הרפואה נחלקת לשני חלקי' הא' עוסק מדברים המתהוים בחלל הגוף מקו' שאין היד שולטת בו והשני מדב' מחבורה פצע ומכה טריה הרגילי' באברי' החצונים מקום שהאומן שולט בו בשתי ידיו לרפאותן באספלנית ומשיחה וכיוצא בהן ולזה נקרא מלאכת היד

**יד יהודה • כח**

(כח) גם זה מפלאי לשונינו שכוללת ומרמזת לכל דבר

**יד יהודה • כט**

(כט) וכתיב וכו' חוזר למ"ש לעיל שאין מדת ארך אפים המסורה לבעל החוטם נוהגת כלל בעמלק ואמר דהיינו דכתיב כי רגע באפו (ישעיה נ"ד) והכוונה שתחלת השרשת החצונים שהיתה כמו רגע וכהרף עין בין השמשות כידוע היתה באפו יתי לבעל החוטם והגם שהם עתידים להתבטל למטה בהגוף מ"מ ישאר מציאותן בקדש במקום השרשתן כשיתאסף כל הקומה בפיו משא"כ עמלק עתיד למחות משם בשתי מחיות כנז'

**יד יהודה • ל**

(ל) למעלה מן החוטם באזן מצד אחוריים כמ"ש בפרק בסמוך

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק ט

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג

**יואל משה**

כבר זכר החכם כו' פי' הוא בעל הפרדס ועי' בס' אור נערב פ"ב ס"ה שעגמ"? נפשו שציער עצמו על אי ששאל ממנו שאלה והנקרי' דל"? שלא השיג עדיין אל עומק הסוד ונכבר עצמו? על שלא יכול להשיב לו הסוד ואמר לא השיבו כי מוח השואל לא היה יכול למכבליה רק השיב שאלה זו לעצמו ואנחנו לא נדע מהו התשובה והקושיא היה שהדברים שכתבתנו על הספר כנ"ס? כתיב זאת זכרון בספר איך יוכל לשום אותם באזני יהושע: עם מה שנא' ויסר קיני כו' הכוונה בקצרה דתיקון האומות יהיה ע"י מט"ט המתואר בעץ הדעת טוב ורע שהוא בין עולם הבריאה לעולם היצירה שמתחיל שם קצת רע ויהיה להם תיקון הן בפיו הן בחוטם בכל מקום שהוא פי' כי

**רמ"ע מפאנו**

ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כבר זכר החכם בפרקיו שהציע לפני ההקדמות הקצרות אשר כתב למתחילים בחכמה שימה בפיהם מה שעגמה נפשו לדל שואל כיון שאין מקרא יוצא מידי פשוטו היתכן במצוה הזאת אחרי שניתנה ליכתב במגלת ספר היותה שימה באזני יהושע ממש הוא אמר שהשיב שאלה זו לעצמו ולבני גילו כי מוח השואל ההוא לא הוה מצי למסבליה ולא זכינו לפירושו עד עתה. ומה שהעתיק הרשב"א הלוי בפירוש מאמר הזה מתחיל יעקב ומשה ויוסף כחדא אזלין מדברי ן' פרחי יעויין שם התבוננו אל המקום הזה מה עצמו אזני יהושע אל היעוד הזה עם מה שנאמר ויסר קיני מתוך עמלק כי אמנם אזני קומתו של יהושע בן נון נער בעלמא דההוא נער דלעילא המתואר בעץ הדעת טוב ורע

**יואל משה • המשך**

פשיטא מצד חיותם למעלה יהיה להם תיקון אפילו בפה ג"כ חוץ מעמלק וזהו סוד אשרי שישלם לך את גמולך בחרב וחנק בכל מיני יסורין וע"י יהיה להם תיקו' ונפץ את עוללייך אל הס"לע מט"ט נקר' סלע ועמלק יהי' לו שני מחיות כדלעיל מן הפה ומן החוטם רק באוזן שהוא רושם דק והוא למעלה מהחוטם שם יהיה לו תיקון וזהו שאמר מר"עה כת"וב וא"ת ר"ל קח השפע מן וא"ת דאיהי מלכות וזכרון דאיהי י"ס"וד בס"פר תפארת והוא רח"ל יוס"ף יע"קב רח"ל מלכ"ות יוס"ף יסו"ד יע"קב תפארת דאיהו עי"ק' היחוד ושים אותו השפע באזני יהושע דאיהי מט"ט ע"כ שם יהיה לו תיקון כי מחה אמחה את זכר עמלק מת"חת הש"מים משמים הוא ת"ת חו"טם ותחת

**יואל משה • המשך**

השמים דאיהו פ"ה אלא דווקא באזני יהושע וזהו סוד ויסר קיני הוא ית"רו מתוך עמלקי כי אין לו צורך בתיקון האוזן לחוד וזהו ביאור הפסוק איתן מושביך ושים בסל"ע קינך דאיהו מט"ט הנק' סל"ע: קְדַלְוהוּ? וגו' כוי ע"ד המדרש רבה פי יתרו לא נחתי ולא שלותי ויבא רוגז זה רוגז? של עמלק גם לפי שאין לו תיקון באף וקימה? שהוא החוטם נקרא רוגז: בגי' מצ"פן הוא שם הוי"ה בא"ת ב"ש כדלעיל ח"ב פרק ל"ב: אלא מה שהותר לשאר נביאים כוי כי שם באותו מאמר בראשית בעמוד ק' מבאר מעלת משה על יהושע לאפוקי אלישע עיין בזוהר בשלח בעמוד ע"ז דהא בדרגא דמשה ע"ש אליה רבו וע"כ היה להם כח יותר מיהושע ע"ש אחוי רעייתי וגו' רצונו כמדת מלכוי נקראת אחותי רעייתי בסוד דו פרצופין קודם מיעוט הירח יוכתי? תמתי למעלה הוא הוא אחותי כבור? שני מאורות הגדולים כשעולה לדמותי לדכורי ויונתי תמתי הוא למטה וזהו והיית רק למעלה שם של מצ"פן גי' ר"ק: בדיבור ואמירה כוי עיין בזוהר פי שמות דבור מלכות ואמירה הוא ג"כ אלא למעלה והוא שני מדריגות טובות דבור הוא בחינות מלכות במקומה והשוואה לת"ת נקרא אמירה ואין צריך לבאר יותר עיין פרדס שער ערכי הכנוייי:

**יד יהודה • ג • המשך**

התורה ולא כתב ותקנתי ע"ד כמותם:

**יד יהודה • ד**

(ד) כי מוח השואל וכוי כמו שקרה עליו דמעת העשוקי' וגו':

**יד יהודה • ה**

(ה) ומה שהעתיק וכוי דעת הרב לבאר קושיא זו על הדרך שכתב הרשב"א הלוי צפנת פענח בפי' מאמר האזינו ברע"מ עמוי ק' המתחיל משה ויעקב וכוי ופירוש מאמרי' באוזן אין בידינו:

**יד יהודה • ו**

(ו) הא בינות זאת כלומר יתי כתוב זאת זכרון בספר וגו':

**יד יהודה • ז**

(ז) עם מ"ש ויסר קני וגו' כי שני הפסוקים הללו דבר ה' דברו:

**יד יהודה • ח**

(ח) כי אמנם מ"ש כתוב זאת זכרון וגו' הכוונה על היחוד העליון **[חסר]** מלכות יסוד ות"ת כי כן זאת כנוי למלכות זכרון ליסוד ספר לת"ת ומ"ש באזני יהושע הכוונה למטטרון דיהושע כדכתיב וע"ד ספירים באומרו ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל הכוונה למטטרון נער דלעילא והענין הוא כי מטטרון נקרא הן הנה נרתק מיוחד למעלה מן החוטם שבו יוחק ויכתב על ידי משה רבינו ע"ה היחוד האמתי והוא זאת זכרון בספר סימן לדבר רחל יוסף ויעקב כנודע בשפת אמת בהגנז שם רשעים חדלו רוגז ושם ינוחו יגיעי כח ומשם גם כן יש לנו ללמוד טעם לשבח במה שיאמר ליהושע כל איש אשר ימרה את פיך לכל אשר תצונו יומת ואמרו חכמים יכול אפילו לדבר עבירה תלמוד לומר רק חזק בתורה ואמץ במצות דלא חשיד יהושע חלילה אלא מה שהותר לשאר נביאים להוראת שעה כגון אליהו בהר הכרמל דכתיב ביה אליו תשמעון כל כגון זו נאסר ליהושע דלא לימרי אכתי לא שכיב משה שבקינן שמעתיה ועוד פני יהושע פני לבנה ולית לה לסיהרא מגרמה כלום והיינו רק בגימטריא מצפ"ץ נקבה תסובב את השם הגדול דעליה כתיב בהו בישראל והיית רק למעלה על שם אחותי רעיתי וכן חזק ואמץ בגימטריא רנ"ב אברי הנקבה החלושה שיש לה שני צירים ושתי דלתות וצריכה חזוק דכתיב כי חזק בריחי שעריך סוד הצניעות ואז ברך בניך בקרבך בארנוהו במאמר אם כל חי לפיכך אמרו זקנים שבדור אוי לאותה בושה ונתעצלו בהספדו כי היו עסוקים במצוה אחרת בחלוקת הארץ לגברים והגבלת תחומיה ומכל מקום הוה להו לאסוקי אדעתייהו כי בחלוקתה לשבטים השוה הכתוב נבואת יהושע לרבו בדבור ואמירה ודעהו וכבר זכרנו מזה בחלק רביעי פרק ו' יעויין שם:

**יד יהודה • א**

(א) ויאמר כוי אל משה וגו' מבאר הרב עוד מה שייך לדרושו בענין עמלק:

**יד יהודה • ב**

(ב) כבר כתב החסי' ר' משה קורדווירו ז"ל בספר אור נערב ח"ג בפרקים שלפניו לפני חלק ו' המסדר ההקדמות הצריכים למתחילים בחכמת הקבלה ואת חלק ה' המסדר מסגולות חכמת הקבלה ושם פ"ב כתב וז"ל הסגולות הפשטים הם מלות בתורה שהן בלתי מתוקנות ובלתי מדוקדקוי על דרך הפשט כלומר בתורה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע והעמידם שאל לי אחד מהמתפלסים בעבודה ואמר מהו ושים באזני יהושע ומדוע אל יהושע היה לו לומר כי ושים כרתי שהיה כותב בפרשה ונותן אותה מ"ר לתוך אזניו והשבתי לו על דרך הפשט דברה תורה כלשון בני אדם שכן אדם אומר לחברו על ענין חזק פלוני והשבע לו בל תאמין שלא יבא כאן דבר שלא יודע לנו סוד יתוקן הלשון ואמרתי לאחד כי ידוע בחכמה על אלו אמר דמעת העשוקי' ואין להם מנחם אלו סד"ת עמוקי' וגנוזי' מעין השכל והקמתי ע"ד האמת בזה כאשר יתבאר במקומו בס"ד:

**יד יהודה • ג**

(ג) ולבני גילו היודעים סודות

**יד יהודה • ט**

(ט) עץ הדעת טוב ורע שגם שני סרים יונקי' ממנו ועל ידו יהיו מתוקנים לעתיד בצמיתת כח לא כן עמלק שיהא נידון בשתי מיתות מן כסא ומן החותם למחות רושם דק שהיה לו וזה יהיה התקון לסטרי בדמיתת אלהים אחרים כי טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו ויהיה שיעור הכתוב לפי"ז כתוב זאת זכרון בספר הוא היחוד האמתי ושים אותו באזני יהושע מטטרון **[חסר]** מיוחד לזה למען יתוקן על ידי זה שם הרושם דק שישאר לעמלק כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים מן כסא ומן החותם וכוי פי' הקדם באוזן שבשתי בחינות הללו לא יתוקנו לעולם ולא ישאר להם אלא רושם דק הראוי למסר לתקון ע"י היחוד הזה ושים באזני יהושע נער דלעילא וזהו ג"כ הכוונה ויסר קני מתוך עמלק למען יהיה לו התקון בשני עלמי אלו ר"ל זה כרעי עמלק שיצטרך לשתים כאוזן באליות רושם דק:

**יד יהודה • י**

(י) סימן לדבר רחל יוסף יעקב כנוייה למלכות יסוד ת"ת:

**יד יהודה • יא**

(יא) ברוגז שם אלהי' קומתו של נער דלעילא רשעי עמלק ושם מזלו רוגז וינוחו:

**יד יהודה • יב**

(יב) ומשם מפיו תלמד חומר הנזכר :

**יד יהודה • יג**

(יג) ואמרו חכמים בפ' נגמר הדין (ד' מ"ט) :

**יד יהודה • יד**

(יד) דלא חשד יהושע שיצוה את ישראל לעבור על ד"ת בחנם עד שהוצרך לומר רק אלא הכוונה להוראת שעה דה"א אסורא ליהושע לבטל ד"ת להוראת שעה כמו למחר' נלחם ע"כ מיעט ואמר רק והטעם דאסור ליהושע ולא לימרו וכו' :

**יד יהודה • טו**

(טו) ועוד בזה טעמא להיתירא והוא שהוצרכו שיש ללמוד מפיו תלמד חומר הנזכר וכו' והיינו כי פני יהושע פני לבנה מלכות ופני משה פני חמה ת"ת ולית לה לסיהרא מגרמה כלום אלא מה שמקבלת מחמה ע"כ אין ליהושע לעשות שום דבר נגד תורת משה ואפי' להוראת שעה :

**יד יהודה • טז**

(טז) והיינו בשם המיעוט במלת רק דקרא שכן ר"ק בגימטרי' אלפ"ץ שהוא שם מיוחד למלכות כנקצ"ץ חשי אוצר אבל השם הויה שהוא צל"ת צ"ם אלפ"ץ הבאים בזוהר בראשית עמו' קע"ב הרי שבמלת רק נרמזו ענין פני לבנה נגד פני חמה וזה גרם ליהושע שאפילו להוראה שעה יתחזק בד"ת

**יד יהודה • יז**

(יז) דעליה כתיב וכו' איתי בזוהר פי תרומה ע' רל"ד וז"ל ת"ח ב"ש וכו' אתוון קדמיין סלקין בחושבני' ואתוון האחרנין נחתין בחושבנה בגין לאסתכלא עינו מעילא לתתא וכו' ע"ש ובפרדס שער הצרוף פ"ז הקשה ואמר דלפ"ז הרי אלפ"א ב"ת אל לבג"ד שמור' על העליי' תהי' בסוד אור החוזר לקבל השפע ואלפ"א ב"ת של תשר"ק תהי' בסוד אור ישר להשפיע למטה ולא כן הן דברי רשב"י ע"ה בזוהר שיר השירי' דקאמר תשר"ק באצילות ולבג"ד בת"ת ומפרש הוא ז"ל הענין בסוד דו פרצופין של ת"ת ומלכות שקודם הנסירה בעוד שהיו מתדבקי' אחוריי' באחוריי' והחי' לת"ת סמכה למעלה אל הכתר והחי' ב"ש מלכו' מונח

**יד יהודה • יז • המשך**

למטה לכך עתה אחר הנסירה שחוזרים פנים בפנים והזכר משפיע ומאיר כלפי מטה אל הנקבה והנקבה כלפי מעלה אל זכר לקבל ממנו ע"ש ועפ"ז יפה נדרש כמין חומר והיית רק בגימטרי' אלפ"ץ אתוון דסלקין למעלה מורה אל הויה ת"ת לקבל ממנו שפע רחמים

**יד יהודה • יח**

(יח) ע"ש אחותי רעיתי שנזכרו בהמאמרים שהיותי קודם הנסירה נקראת אחותי ואחר הנסירה רעיתי

**יד יהודה • יט**

(יט) וכן מה דכתיב חזק ואמץ מורה נמי על ענין זה שמלות הללו בגימ' ר"י"ן כ"ב אדנ"י שבנקבי ולדוגמא זו כ"ב מלכין דשביחתא עולין עמה בשעתא לאתחבר בבעלה כדאיתא בתקוני' ונתבא' בפרדס שער מהות והנהגה פי' כ"ג ע"ש

**יד יהודה • כ**

(כ) לפיכך בשביל דלית לה לסיהרא מגרמה ע"כ כשאמר הש"י ללבנה ומעטי עצמך עליה אמרו זקנים שבדור אוי לאותה בושה ואיתה זה תרעומותם שילכו לפני לבנה ונתפייס במקבלת מהת"ת ולא יזונו עיניהם עוד מפני חמה עליהן והיינו מי יעמוד

**יד יהודה • כא**

(כא) שנתעצלו בהספדו כי השכח להם מהיות חלוקת הארץ שהיא ג"כ כנגד הארץ העליוני'

**יד יהודה • כב**

(כב) כפול הכתוב בלשון שכולל מעלתו מעלות חלוקת הארץ :

**יד יהודה • כג**

(כג) בדבור ואמירה שכ"כ ביה וידבר ה' אל משה לאמר וכמאמר הזוהר שהדבור מיוחס למלכות בבחינת עליה ואמירה בבחינה היותם עניה לת"ת עיין בפרדס שער הכנויים :

לפרק בתוכן העניינים

## חקור דין — חלק ה — פרק י

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט

**יואל משה**

כטעם בעירא כו' עד עתה ביאר מלא גויו' על עשיו שהוא כולל כל האומות עד כי ציד בפיו ועתה עשה מקודש מול? ומבאר אותו על בהמה בהררי אלף והוא מלכות דבריאה שהוא לבוש למלכו' דאצילו' והוא מצד שהוא כוללת כל הנשמות נקראים בעירי אכיל בעירי מצד הקרבות הנשמות כמבואר לעיל וידין אז אותו המלא גויות שהוא הנשמות הקדושות ואז יטהר גם הראש של עשיו כביכול ושתיקה יפה ע"ד כי באש ה' נשפט שופט אין כתיב כאן ועיין זוהר בראשית עמוד צ"ה רבה אמונתיך ודאי דיכלא?

**רמ"ע מפאנו**

אשרי כל חוכי לו לאלהי המשפט כי ידין גם כן את המלא גויות קדושות כטעם בעירא אכיל בעירא שזכרנו למעלה והוא המכוון לנביא באמרו כי באש ה' נשפט ומזה ימשך מחץ ראש לעשו ראש פתנים כמו שנמחץ ראשו על ידי חושים בן דן וכבר אמרו שצפה יצחק היותו עתיד להרהר תשובה בלבו לפיכך אמר והיה כאשר תריד מלשון אריד בשיחי כתוהה על עונותיו ופרקת עולו מעל צוארך כי אז פרק עול השעיר הנושא עליו את כל עון איש תם מהחלק המתעלה בקומתו על הצואר דוקא אבל שאר הגוף לא פלט דכתיב לאחוז בכנפות הארץ

**יואל משה • המשך**

לנטלא כל בני עלמא ועי"ש: המתעלה בקומתו כו' היינו הראש שלו שהוא בקדושה כדלעיל וזהו מעל צווארך דייקא הראש שהוא מעל הצוואר משא"כ שאר הגוף ישאר בטומאה: על ארץ רבה כו' עיין זוהר בראשית עמוד צ"ח ותמצא מבואר שהוא מדרש על מלכו' דבריאה שאנו עסוקי' בו והוא ע"ד שהוא כל הנשמות ומצד זה מועט מחזיק את המרובה הטוב והמוטב היינו הנשמות שנתקנו ומזה הצד נקרא רבה אמונתיך כי בכל לילי מפקידין שם הנשמות וע"כ אומרים אמת ואמונה ערבית

**יואל משה • המשך**

ויהיה לו טהרה ע״ז ואז מנחל בדרך כדמתבא׳ ואזיל והיינו דקא מסי׳ קרא ע״כ ירים ראש וע״כ אמר חד לערב רב קטיעי צווריה ע״ד מחץ ראש שאין להם בטומאה ראש כלל וזהו סוד ע״ל כ״ן ירים ראש שעכשיו יש לה כ״ן שהוא בגי׳ מז׳ האחרונות בלא ראש ואז יתוקן הכל ויהיה להם ראש ויעשה מכ״ן ע״ל שהן גי׳ מאה עם הראש ועיין לעיל מה שכתבתי על פסוק ודוד בא עד הראש וע״כ אמרו ניתנה ראש ונשובה למצרים שהחוטאים אין להם ראש: וכתיב ואזניך תשמענה כוי ע״ד הידוע דעיני׳ וכל הקומה כגון פה חוטם נקרא פנים ואזנים הוא בסוד אחור ואמר כאן שאף האוזנים שהוא בסוד אחוריים יתוקן וזהו שפלותו של עמלק שלא יהיה לו תיקון בפנים אלא באחוריים ואף שפרשנו למעלה שהוא רושם דק חתום וכמוס מ״מ יש בו להקל ולהסתיר: מיסוד תורה שבע״פ כוי מלכות נקרא תורה שבע״פ והיה לר״ע מצד הארת הכתר שבה וזהו שרמזו באמרו איי״ן מכת״ר דאיהו איי״ן סו״ף ושאלתו היש פי״ה איש וינערו רשעים ממנה. והראש נשרש בקדושה על ארץ רבה דעלה כתיב רבה אמונתך והיא סגולת המקומות להחזיק המועט את המרובה הטוב והמוטב ולדוגמא זו נגנז רישיה דעשו בעטפיה דיצחק אביו וימין האב חותמת פי הבן במתג ורסן עדיו לבלום. ואחרי שנמחק אותו הראש כאמור מנחל בדרך ישתה הוא נחלת השטים אשר שקוהו מעין מבית ה׳ על כן ירים ראש בזכות אבותיו הקדושים שהמה בצדקתם יוציאו יקר מזולל וזה בנין אב לכל מחוסרי כפרה להכין להם מקוה טהרה. וכתיב ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי אפילו הגנוזים באזני הנער במדת אחוריים כמו שזכרנו הם אפשרי התקון באחרית הימים ודוגמתו בעולם צמח צדיק שיצא מהם ומנו רב שמואל בר שילת מבני בניו של המן כשם שיצא רבי מאיר מנירון קיסר ואנקלוס הגר בר אחתיה דטיטוס שמעיה ואבטליון מסנחריב ומסיסרא רבי עקיבא שאותיות שמו הן סופי תיבות אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה שהוא מיסוד תורה שבעל פה מן המקור שיש לה בפלא העליון מהארתו בה. וזהו שאמר סיסרא ליעל היש פה איש ואמרה אין ולרמז לזה מחליפין הה"א באל"ף:

**יואל משה • המשך**

זה ר״ע יש לפרשו ע״ד הידוע דמשה גי׳ ר״ע עם כ״ה ג״כ ר״ע? וע״כ השיבו אין מפלא עליון כנ״ל וזהו שתוק כך עלה במחשבה ר״ע מאותו מחשבה עליונה שהוא כת״ר אד״ר ועק״ב? אותיות רבי עקיבא עיין בגליי״ע? וע״כ מחליפין לפעמים ה׳ באלף שלפעמים נכתב עקיבה ולפעמים עקיבא וז״ש בגמרא חד אמ׳ שוהם וחד אמ׳ ישפה שוהם תמן משה תורה שבכתב כי שוהם ליוסף בחושן ומשה ויוסף כחדא אולין ישפה תמן ר״ע תורה שבע״פ ובחושן לבנימין ישפ״ה וכל עשרה הרוגי מלכות היו מבנימין וזהו הדודאי׳ כתכו ריח? אלו הדודאי׳ שהביא ראובן ומשם זה נולד יששכר חמור גרם ור״ע היה קצת מיששכר ע״כ אמר מי יתן לי ת״ח ואשכנו כחמו״ר ועיין מאמר אב״ח סי׳ ג׳ ואמר חדשי׳ גם ישני דודי צפנתי לך ישנים נוטרי יו״סי ש׳מעון נ׳חמיה י״ודא מ׳איר דודי גימטריא כ״ד רמז לכ״ד אלף תלמידים שמתו בפרק אחד ולא נשאר מהם אלא חמשה הנזכרי׳ וזהו צפנתי לך ועיין לקמן בפי׳ הסמוך שר״ע בא מבעילת סיסרא

**יואל משה • המשך**

ודי״וק:

**יד יהודה • א**

(א) אשרי כל חוסי וכוי חוזר הרב עוד לפסוק ידין בגוים מלא גויות וגוי שהזכיר לעיל פ״ה ושם קרא לנשמו מלא גויות ולכן מצינו בהקדש נקרא כן למלכות דבריאה ע״ש מה דאיתא בזוהר בראשית עמוי׳ ד׳ למתיק הכיר לבשמא וגוי הא בהאי דרעינא על אלף טורין דמגדלין לה בכל יומא כאות חציר והיך הא חיוון ומלאכין דשליטין לפום שעתא להתברירו בנין וקיימן למיכלא דהאי כמא דאת מלי מכלא הוה וכוי יורד לאדם לתתא ... ולא בנוחא מילה ובג״כ קיימין בקיומא זמן ועידן ובכל ליליא ולילי׳ מתחסמן רוחי ומאן ... דעלאה את דלעילא יהיב ליה ובתר מתבדרין כמלקרינין ומתתיין בלנוטייהו ובג״כ לית לון קיומא לאינון חירין דקוקין דלעילא וע״ד כתיב חדשים לבקרים כוי מאי דאינון חדשים בכל יומא מ״מ רבא האמונתך רבא היא ולא זעירתא רבא לאינאה דכולהי בעי רבא ... כל בני עניינת לאו גויה עלאה ולכללא לה תתאה רב וכי אמר דכליל כלא ולא חזיזות יתיר וכוי ע״ש וכוונה למלכות דבריאה היה רוח צפנות בהקדוש בריכי הוא הלכתי מתא דמתחליא בכל יומא ונשמות בני אדם בכל לילה בפעולות למעלה ולמחדרין חדשים בכל יומא והרב כאן אמר ע״ז ידין בגוים מלא גויות והכוונה שבשביל גוים שהם אלהים שעתידין לירד לגיהנם ידין השי״ י ג״כ ויציל לגיהנם מי שהוא מלא גויות קדושות מלאכים ונשמות והיינו מלכות דבריאה וכדאיתא במדרש ש״ט אוכל נפל ח״ף פ״ג שלעתיד יבא שרי חומה בעולם לקטרג על ישראל הללו ע״ז והללו ע״ז הללו יורדים לגיהנם והללו חיים יורדים והקב״ה יאמר **[חסר]** וידוע שאלה יעקב זה הוא מלכות דבריאה כדאיתא בזוהר פי מקל״ף

**יד יהודה • ב**

(ב) כטעם מה דאמר בכמה דוכתי זעירא אית זעירא היכל זעירא שהכוונה ג״כ לזה כענין המבואר לעיל ח״ג פי״ו

**יד יהודה • ג**

(ג) ומה יובן מ״ש סיפיה דקרא מחץ ראש על ארץ רבה וקאי על נחש להם פחים דסט׳ רישיה גניז ומטמר בקדושה בסוד גולגלתא לא כן הגוף כמ״ש לעיל פ״ח והכינוי הכוונה ידין בגוים מלא גויות קדושות וע״ז יתוקן הראש של עשו ויהא נמחץ ומובדל מן הגוף לגמרי כי יהא המים בקדושה על ארץ רבה הוא מלא גויות בעצמו כנזכר

**יד יהודה • ד**

(ד) כמו שנמחק ראשו גם בעוה״ז ע״י חשים בן דן והיה זה לאות ולפועל לדמיון שגם ראש קומתו יהא נמחץ ומובדל משאר קומתו

**יד יהודה • ה**

(ה) וכבר אמרו וכוי מפרי הרב כלהג מת״ח והיא בשר חריד וגוי

**יד יהודה • ו**

(ו) מלשון חריר בשחקי כמו שפירש״י ע״ש דרכו ובעינו לנער וכמוהו בשר מבשר ע׳ :

**יד יהודה • ז**

(ז) עון חם הסבי כדאית׳ בזוהר פי פנחס ע׳ ת״ל ושלא השביר עליו את כל ערומם מלי ערומם עונות תם דאתמר ויעקב איש תם ועיין זוהר אחרי ע׳ קי״ד

**יד יהודה • ח**

(ח) מתחלק כמתגולל דהיינו מרחם שהיא חלק הקומתו והוא מעל ליותרו מכל אשר קומתו שהוא בגוף לה פלט כי לאחר

**יד יהודה • ח • המשך**

מופסקה בסוד ההבדלה שבין היכל לבנת הספיר לנוקבא דתהומא רבה כדאיתא שם בגלגלתא שהעתקנו לעיל פ״ק

**יד יהודה • ט**

(ט) דכתיב למחוז וגו׳ (איוב ל״ט) ור״ל כנפות על הארץ רבה והוא כנוי לגוף שהראש הוא על הארץ כמו שיכול כפניתו וכף אותה הארץ הוא הגוף שלא כבני עדין מביציתיה ויעצרו השמים ממנו

**יד יהודה • י**

(י) ובהם וכו׳ סיומא דמלתא דלעיל היא נמי בפסוק מחץ ראש על ארץ רבה מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש

**יד יהודה • יא**

(יא) סגולת מקומתו וכו׳ כדאיתא שם אמר רב סגי חיזו דכליל כלא וכו׳ והיינו טעם היותה מלכות עניי וזעירתא בערך שאר הספירות כידוע מ״ש סגולת המקום הוא שמחזיק המועט את המרובה כל המלאכים וכל הנשמות הנזונות וגם המתחככים בלתי עונות :

**יד יהודה • יב**

(יב) ולדוגמא זו שתיקון הראש מקומתו של עשו גנז רישיה משום בעיטפיה דיצחק כדלהי לעיל פ״ח כשם כמתרגם יונתן רמזו לתקונו

**יד יהודה • יג**

(יג) מוחמת פי כי כן רמז לבחינת מה שהראש שהיא קרויה על גנוז כדאיתא שם בגלגלתא :

**יד יהודה • יד**

(יד) הוא נחל השטים שעליה הגדולה ומעין מבית ה׳ יצא והשקה את נחל השטים (יואל ד׳) ועיין שם במפרשים ויתפרש הפסוק

**יד יהודה • יד • המשך**

כאן שגם עשו ישתה מנחל הזה לאחר התקון וע״כ ירים ראש בזכות אבותיו וכו׳

**יד יהודה • טו**

(טו) וכתיב וכו׳ ר״ל שעל הכוונה זו שזכרנו לעיל בפרקים הקדומים ורמוזים בענין מחיית עמלק כתיב והיו עיניך וגו׳ (ישעי׳ ל׳) והיינו שאפיי מי שלא נשאר לו כי אם רושם דק כגון מדת האחוריים שבעמלק והיו עיניך מאחוריך יתוקן ע״י תלמידי חכמים ויאמר זה הדרך וגו׳ וכבר גלינו

**יד יהודה • טז**

(טז) הדוגמא בעוה״ז שילה מקל עז מגענו

**יד יהודה • יז**

(יז) כן מ״ש על פסוק אור זרוע וגו׳ (תהלי׳ ל״ז) נורי שרי עקיבי׳ הוא הצדיק שהאור זרוע לו כי כן הוא מיסוד תורה שבע״פ והיינו ממלכות ונק׳ מתקניי כל כ״ע כלא ומהבחנתו בא והיינו מכתר שבמלכות :

**יד יהודה • יח**

(יח) ולזה נפל לשון חן בפיו של סיסרא שאמר לעיל עמוד פתח האהל והיה אם איש ישאלך ואמר היש פה איש ואמרת אין דלעילא ואמרת לה ברית כרותה לשפתים וידרוש אין שהוא כנוי לכתר כידוע יש פה והיינו ר״ע שיסודו מכתר :

**יד יהודה • יט**

(יט) ולרמוז לזה כותבין עקיבא באלף במקום ה״א שלפי רמזו במ״ש אור זרוע לצדיק וגו׳ צריך שיכתב בה״א וכותבין אל״ף לרמוז על יסוד אבא כו״ח הנקראת אל״ף כידוע :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק יא

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז

**יואל משה**

שומרי׳ לתורה כוי כמו קליפה לשום: שהוא פרי מסוגל כוי ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה כי מבשרי אחזה אלוה כשם שהשום מושך ומרבה כח הזרע מן המחשבה לפועל להבדיל אלף אלפי הבדלות שום העליון גי׳ שת״ו גי׳ רצ״ון הוא רצונו מן המקור העליון משם הוא הארת והשפעת כתר עליון הוא ממלכות בבחינות שו״ם המושך מלמעלה ממחשבה העליונה והוא הפרי בעצמו ועיין זוהר בראשית עמוד קל״ד ר׳ עקיבא אעל בטוחא? כוי ושאר חכמי ישראל הם כקליפת השום שמגינים על השו״ם וזהו חוץ מן הקרח הזה ע״ד ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור שהוא טהור מטמא ולכן כחו גדול להכניע הקליפה יותר כשהוא טהור מטמא בענין מקום שבע״ת

**רמ״ע מפאנו**

ואולם לא עבר בן עזאי על הלכות דרך ארץ כשאמר בפרק בתרא דבכורות כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה, אלא כבוד גדול נתכבדו אצלו כל חכמי ישראל ורבי עקיבא בראש, לפי שהנחש להוט אחר השום כדאיתא בבראשית רבה, ותומא שחיקא סכנתא לגלויא ביום טוב פרק קמא, ומזה למדנו בכונת בן עזאי שכל חכמי ישראל הם שומרים לתורה ומצילים אותה מדרשות צדוקים ואגדות של דופי כמו הקליפה לשום, שהוא פרי מסוגל להרבות את הדמות והיא מגינה עליו מן הנחשים, חוץ מרבי עקיבא קרח הוא, טהור מטמא, שהוא בעל הפרי עצמו, תורה שבעל פה, שום הדיינים, שום בא"ת ב"ש בפ"י וזה כחו לאלהיו הלכה למשה מסיני כי הכל נאמר

**יואל משה • המשך**

עומדי׳ כוי ור״ע היה טהור מטמא זה סיסרא ודי״וק: וכולהו אליבא דר״ע הוא מסוד תורה שבע״פ מלכות וע״כ זכה יותר ממשה כי הארת משה היה דווקא מתורה שבכתב מת״ת ע״כ לא היה מתורה שבע״פ וזהו שמעתי בשם חכם א׳ את כל יקר ראתה עינו זה ר״ע שמשה לא ראה אלא קשר של תפילין כדכתיב וראית את אחורי ור״ע ראה כל התפילין יקר נמי כדאית׳ בגמ׳ ושמחה וששון ויקר אלו תפילין וזהו את כ״ל דייקא: וישכב עמה בלילה הוא הקי״בה סייעו וישכר חמור גרם הוא ר״ע כל״א? מי יתן לי ת״ח כוי כנ״ל: צירוף אחר צירוף ממש בעילוי אחרות חוץ מאותה בעילי שבה שב הוא? הזוהמא וזהו תחילה וסוף קודם בעילה שבה ואחריה:

**יואל משה • המשך**

מדוע בושש רכבו כו' אפשר לפרש ע"ד המדרש ילקוט ג' לא המתינו שש ו' מהם סבראה? ולפ"ז יבואר שפיר כי מבין שש בעילת נולד ר"ע: והן עלמות תופפות ע"ד הסוד ז' נערות הראויות לתת לה מבית המלך: יחלק שלל עיין בס"י? שכתב שלל ג"י עמודי הקליפה הן ו' נ' כוללים כל? כל א' כלול מעש' ונ' כלי שני' והשביעית היא הש' הכוללת כולם בבחינת עשר והיינו ש': והוא רחום כו' מבאר הפסוק רחם רחמתים לראש גבר וגו' הא תלת רמז לביאה שלישי': על אלה כו' פי' על שש בעילת נאמר כן יאבדו כל אויבך ה' והאהביו זה ר"ע כאהב? כצאת השמש בגבורתו כשקרא' ק"ש עם דמדומי חמה בשעת ק"ש ואית' בכוונת האר"י שר"ע הוא יעקב ולפי שיעקב כעס באחדות כששלח את יוסף אל אחיו וע"כ קרא ק"ש כשרא' את יוסף ולפי שר"ע בא גם כן מזמרי שהוא שכם בן חמור כנ"ל וכמאמר אב"ח סימן ב' ובמעשה זמרי כתיב והוקענו' להי' נגד השמש ור"ע תיקון זה בק"ש עם השמש ועל כן נאמר בתרג' יונתן גבי מעשה שכם אליפון? בכיין וקריין את שמע:

**יד יהודה • א**

(א) ואולם וכו' נמשך למלתי' דר"ע שבפ' הקודם

למשה. באמת אמרו חכמים ז"ל דברים שלא נגלו למשה אלא כללים כללים נגלו לרבי עקיבא שזכה לידרוש אותם מדעת עצמו ומכוין להלכה, כי כשם שנפש משה רבינו ע"ה היא ממחצב התורה שבכתב ונקראת תורת משה, כך נפש רבי עקיבא ממחצב התורה שבעל פה ונקראת על שמו לפי דעתנו, שהרי סתם משנה רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, סתם סדר עולם רבי יוסי, וכלהו אליבא דרבי עקיבא, והעמידו הקב"ה בדור החרבן להגן על העולם ועל התורה שלא תשתכח. לפיכך בעד החלון נשקפה שכינה שלא יאבד סיסרא בשביל שלשלת יוחסין שהיתה גנוזה בו עד שנתעברה ממנו יעל בביאה שלישית משבע ביאות של סיסרא, שש הנה שנא ה' לא נזכרה לשבח אלא זאת דכתיב בה שכב דרך כבוד, כמה דאת אמר וישכב עמה בלילה הוא. ותיבב שכינה על איחור הצירוף מדוע בושש רכבו לבא, שהטעינו אותו רשע צרוף מרובה ברוב זוהמא שהטיל בה תחלה וסוף, חכמות שרותיה תעננה, והן עלמות תופפות אף היא תשיב אמריה לה, הלא ימצאו חלקו שלל להפשיט הבגדים הצואים בצרוף אחר צרוף, והוא רחם חד רחמתים תרי הא תלת לראש גבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו. על אלה נאמר כן יאבדו כל אויביך ה', ועל רבי עקיבא וחבריו כתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו:

**יד יהודה • ב**

(ב) כשאמר וכו' שהרי לכאורה שהיה לשבח בעצמם ולהרבות בכבוד עצמו

**יד יהודה • ג**

(ג) ור"ע בהם ויותר מהם :

**יד יהודה • ד**

(ד) ומזה למדנו בכוונת בן עזאי דא"ק כל חכמי ישראל דומין לי ובעיני כמו הקליפי' לשום מה הקליפה שהיא מגין את השום מן הנפסדים כן חכמי ישראל מגין את התורה מדרשת צדוקים והשום דנקט הוא לפי שיפי כחו בזווג בני אדם וכן התורה סגולתה כשעוסקים בה לשמה להוסיף כח זווג העליון ז"נ

**יד יהודה • ה**

(ה) חוץ מר"ע מצד נעלה שהוא בעל השום עצמו והיינו בעל התורה שבע"פ ואינו צריך לשמירה מבחינות וכמו שכתב הטעם :

**יד יהודה • ו**

(ו) קרח ע"ש הפסוק קרח הוא טהור הוא מורה בזה להשגתו והיינו להיותו מסטרא דלית שער וכולו עור מגלה ועדיף לכבוש הטומאה :

**יד יהודה • ז**

(ז) תורי שבע"פ שהרי שום מתרגלי בפומיה דרבנן קדישין וכן אותיות שום הן אותיות משה :

**יד יהודה • ח**

(ח) וזה ר"ע גדול כחו להשיג סודי מיסוד תורה שבע"פ מלכות כנז' בלי הקולן וזכה להלכה מסיני כלפי הזוכר וע"כ הוא מכוין בהשגתו להלכה ואינו צריך לשמירת הצדוקים

**יד יהודה • ט**

(ט) כי הכל נאמר וכו' מבאר הרב שלא השגת משה רבינו ע"ה לא היתה פחותה ח"ו מהשגת ר"ע כנראה לכאורה מדבריהם ז"ל אבל הענין הוא שנגלה למרע"ה בדרך כלל כל סודות עליוני' שעתידים להתחדש בכל התורה אבל לא היה דורשן היכן רמוזים בכתובים וזכה ר"ע לאורך חיים למעלה להשכיל מדעת עצמו על כל קוץ וקוץ רמוזים בהן תלי תלים של הלכות והכי מפרש בכוונת האר"י

**יד יהודה • י**

(י) ממחצב התורה שבכתב מת"ת

**יד יהודה • יא**

(יא) שבע"פ מלכות :

**יד יהודה • יב**

(יב) לפי' מ"ש בשי"ב בשירת דבורה בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי

**יד יהודה • יב • המשך**

מרכבותיו חכמות שרותיה תעננה אף היא תשיב אמריה לה הלא ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתים לראש גבר שלל צבעים לרחם סיסרא וגו' כן יאבדו כל אויביך ה' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו פירושו נמי על דרך הנזכר והיינו שאם סיסרא כנוי לשכינה היא היתה לו לרשע הזה לאם ונשקפה עליו בהשגחה פרטית שלא יאבד קודם שתתעבר יעל ממנו בשביל ר"ע שעתיד לצאת ממנו :

**יד יהודה • יג**

(יג) מז' ביאות שבעל בה אותו רשע שנא' בין רגליה כרע וגו' כדאיתא צב"מ דיבמות

**יד יהודה • יד**

(יד) על תוקף הצרוף והתקון שלא עלה ר"ע אלא לאחרית הימים כי כן האריכו הרשע לצרף מרכבה בשביל ר"ע אז ואצל שביעית זה קודם העבור ולאחריו

**יד יהודה • טו**

(טו) וכן עלמות תופפו מלכים דשכינתא

**יד יהודה • טז**

(טז) להפשיט מבגדיו הצואים לתת לנחל המוכן שכר לרגלי

**יד יהודה • טז • המשך**

מזוקקי הרחים לזוהמות שתי בעילות שקדם בהן וכל משום כותמה שלאחריו וזהו רחם רחמתים כל מה שבכליהים מתעבדה :

לפרק בתוכן העניינים

# חקור דין — חלק ה — פרק יב

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא

**יואל משה**

מאן מלכי שרת רבנן כו' עיין במאמר אם כל חי מעשר כיתן מלאכין? אשתכלל' עלמא כל כת כי דרי' ג"ם כ"ת? גי' דור לזה מי' לרבנן כחדא סלקין והם נגד כת הראשונה של צדיקים גמורים: על זאת תתחלחל הנפש וכו' פי' שתשלים עלמא בה' בחינות נ"פש ר"וח נ"שמה "יחידה ח"יה והתחיל בה' תתאה שם בבחינת נפש במלכות בית אהרן ברכו את ה' בחינת רוח כי הו' שבמלת שלום שהוא מדת אהרן מורה ע"ז ואף שאהרן הוא בחינת ימין שהוא חסד אע"פכ בחסד כליל כל ששת ימים כענין כי בששת ימים עשה ה' עיין זוהר וארא עמו' כ"ד וע"ש זה נקרא יסוד א"ל ח"י א"ל הוא חסד כי הארתו משם ולכן נקרא ח"י שהוא תשיעי מלמעלה למטה וממטה למעלה בסוד אור חוזר ואור ישר מנין ח"י: בית הלוי ברכו את ה' כנגד נשמה ה' הראשונה כי הלוי הוא שמתעורר הגבורות למקום שרשן אל הבינה שימתקו שם לזה מביא ראיה ועבד הלוי הוא ר"ל כל עבוד הלוי רק שיבא הגבורות למדת ה"וא ב"ינה בסוד וה' הוא בינה ובית דינו ת"ת ומלכו"ת כענין וה"וא יכום? צרינו סוד הגאולה עיין כי ח"ב? סימן ב' יראי ה' ברכו ה' י' נגד יחידה: ברוך ה' נגד קוצו של יוד ראש ומקור הראשון רצון וזהו ברו"ך

**רמ"ע מפאנו**

אחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת תא ואגמרך ראשי פרקים בדוגמתן של שלש כתות כי יש להם סימן בגמרא יזהירו המשכילים מינה ובה כזהר הרקיע. אמרו במסכת נדרים מאן מלאכי השרת רבנן יעויין מאמר אם כל חי חלק ג' סימן י"א. ורבה בר נחמני בפרק הרואה היה אומר כגון אנו בינוניים כי הן בקדושיו לא יאמין ואנחנו לא נדע עד היכן תכלית המבחן וימיה של כת שלישית קומטו ולא עת כדאיתא בפרק אין דורשין כי גיהנם כלה והם אינם כלים אלא נהר יוצק יסודם. על זאת תתחלחל הנפש החכמה מאד תבין לאחריתה צופיה הליכות ביתה באימה וביראה וענוה ככלה נאה וחסודה תגיל ברעדה בתוך חופתה ויתאו המלך יפיה. בית ישראל ברכו את ה' בה"א תתאה בית אהרן שושבינא דמטרוניתא ברכו את ה' בוא"ו של שלום שהוא משלים החסד ומשפיעו בעולם ונקרא אל חי על שמו. בית הלוי ברכו את ה' בה"א עלאה דכתיב בה ועבד הלוי הוא. יראי ה' ברכו את ה' ביו"ד דתמן יראה. ברוך ה' בקוצא דלעילא ראש ומקור כל ברכות מציון מכלל יופי אלהים הופיע דכלהו אתכלילו בשכינתא אם הבנים שמחה ברכי נפשי את ה' הללויה:

יהי כבוד ה' לעולם:

סליק מאמר חקור דין:

**יואל משה • המשך**

רו"ך כנגד חיה? הרי ה' מדרגות וא' מציון הוא יסוד מכלל יופי אלהים זה מלכות הופיע ומאיר ע"י אלו ה' מדריגות ואז אם הבנים שמחה ואומרת ברכי נפשי את ה' גי' נ'פש ר'וח נ'שמה י'חידה ח'יה ברוך ה' לעול' אמן ואמן:

**יד יהודה • א**

(א) מאן ת"ח רענן וזה כנגד כת של צדיקים :

**יד יהודה • ב**

(ב) יעויין פי' הכ"ח בענין י' כתות של מלאכי השרת ומלתייהו דרבנן בדין שיעור תרומה :

**יד יהודה • ג**

(ג) בגין הני בינוניי' הרי כת של בינוניי'

**יד יהודה • ד**

(ד) ויומין של כת רשיעי מצינו ג'כ בגמ' פ"ב דחגיגה בהתקע"ד דורות העליונין אשר קומטו ולא עת

**יד יהודה • ה**

(ה) על זאת על הדין האחרון

**יד יהודה • ו**

(ו) בההי"א תתאה מלכות בית כו'

**יד יהודה • ז**

(ז) בית אהרן שבכן מסטרא דחסד והוא שושבינא דמטרוניתא ברכו את ה' בוא"ו של שלום שהוא

**יד יהודה • ז • המשך**

יסוד מיוחד ת"ת ומלכות והוא משלים החסר בהיותו מכריע בין כלם לצד כלפי חסד

**יד יהודה • ח**

(ח) על שמו של חסד אל

**יד יהודה • ט**

(ט) בה"א עלאה בינה מדת הלוי כדכתיב ועמד הלוי הוא . הוא דא בינה

**יד יהודה • י**

(י) ביו"ד שבהם חכמה דתמן יראה כמ"ש לעי' ח"ד סוף פ' כ"ט

**יד יהודה • יא**

(יא) ברוך ה' מציון וגו' נאמר על קוצו של יו"ד כ"ע וכדאי' בזוה' ויקרא עמו' י"ג ע"ם ועמו' כ"ש וז"ל ר' יוסי אמר כד נטל אהרן כלה נטלין עמיה עד דאתברכי כ"י ומתברכין עלאי ותתאי כדין כתיב ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן :

לפרק בתוכן העניינים
למאמר בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק א

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

במקום הזה בפסוק והי׳ פקד :

**יד יהודה • ב**

מפועל הרחמים ולפיכך כתיב בה השם של הויה מ״מ כיון שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא הוצרך להמלך עם מה״ד ולכך כתיב והי׳ :

**יד יהודה • ג**

המלה הזאת והי׳ :

**יד יהודה • ד**

להם לחכמינו ז״ל :

**יד יהודה • ה**

אות של רחמים שהרי היא אות אחת משם של הויה ב״ה :

**יד יהודה • ו**

וכמדומים אנו/לנו? וכו׳ ר״ל הגם כי הוי״ו/בהוי״ו? הנוספת מורה שהוא יתי הוסיף בית דינו ולמיעוט רחמים תחשב/נחשב? מ״מ? גם זה אחר בהסכם/בהכניס? הב״ד של מעלה לפעולה זו ריבוי/רבוי? רחמים הוא באופן שנשאר? הוי״ו בגדריה? של רחמים :

**יד יהודה • ז**

ובמ״ר על פסוק וידבר ה׳ אל משה לאמר ואני הנה לקחתי את הלוים רבנן אמרי כל מקום שנא׳ ואני וכו׳ והטעם מפני שהוא מאמר של שם הויה כדכתי׳ וידבר ה׳ והוי״ו הנוספת מורה על הב״ד:

**יד יהודה • ח**

והלכתא הירושלמי פי׳ הרואה ומ״ר במדבר וירוש׳ דסנהדרין :

**יד יהודה • ט**

והי׳ דבר עליך רעה (מלכים א׳ כ״ב) :

**יד יהודה • י**

לטובתן של ישראל ולרחמים ומפני כן נזכר שם של הויה והוצרך יתי׳ כביכול להמלך בב״ד מפני הדין הקשה שהחלה עמו ואחר שהסכימו היה הכל רחמים לישראל :

**רמ״ע מפאנו**

מאמר אם כל חי:

לדרוש ברבים בכסא ליום חגנו:

וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר (בראשית כא א). אמרו רבותינו ע"ה כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו. (ירושלמי ברכות ט ה) (פרק הרואה). והכוונה מבוארת במקום הזה כי אף על פי שהפקידה לשרה היתה מפועל הרחמים הוצרך להמלך עם מדת הדין לפי שקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. אמנם אופן הלמוד איך המלה הזאת תורה היות בית דינו מצורף אליו יצא לנו מכלל אחר אשר הוא להם מדה בתורה, אין רבוי אחר רבוי אלא למעט. כי הנה השם הגדול בן ארבע אותיות ב"ה ידוע ומפורסם שהוא מיוחד למדת הרחמים, והוי"ו הנוספת במלת וה' היא עצמה אות של רחמים, ובאה למעט בגדרי הרחמים ולהוסיף בית דינו, וכמדומים אנו שהוא מעוט רחמים ואינו אלא רבוי רחמים, שגם הבית דין מסכים לפעולה זו. ובמדרש רבה ספר במדבר פרשה ג'. "ואני" - הוא ובית דינו, והוא מאמר השם המיוחד. ובירושלמי ריש סנהדרין אמרו (ירושלמי סנהדרין א א), "ה' אלהים" - הוא ובית דינו. ושלשתם הביאו בנין אב מפסוק וַה' דִּבֶּר עָלֶיךָ (מלכים א כב כג) שאמר מיכיהו לאחאב, שכן מיתת אחאב היתה לטובתן של ישראל, כדכתיב לֹא אֲדֹנִים לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם (מלכים א כב יז). וכן באיוב כתיב (איוב א כא) ה' נָתַן בחסד גמור, וה' לָקָח במשפט צדק, יְהִי שהוא שֵׁם ה', אחד מצרופי אותיותיו כנודע ששמש במעשה בראשית, מְבֹרָךְ מכל מקום, שזה וזה קיום מעשה בראשית הוא, כדתנן (משנה אבות ה א) בעשרה מאמרות נברא העולם, ליפרע וליתן שכר. בארנוהו במאמר המדות (מדה ז') עמוד עליו. ולעולם ה' הוא האלהים, וידוע שאין אלהים אלא דיין. לפיכך לית אבטחותא לצדיקיא בהאי עלמא. והם אמרו

**יד יהודה • יא**

כדכתיב שם שאמר מיכיהו לאחאב ראיתי את כל ישראל נפוצים אל ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר ה׳ לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום ודרש הרב בשביל לא אדונים לאלה שימות אחאב ע״י״כ ישובו איש לביתו בשלום :

**יד יהודה • יב**

וכן באיוב כתיב ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מבורך והיינו נמי ע״ד הזה כי נתן בחסד גמור ולכך כתיב שם של הויה וה׳ הוא וב״ד לקח במשפט צדק להפרע בעה״ז וזה וזה יחשב לרחמים כיון שהעולם מתקיים בהם וקיום מעשה בראשית תלוי בהם ומפני כן השם הנקרא יהי שהוא שם א׳ משם של ע״ב והוא השם במעשה בראשית שכן כתיב יהי במעשה כל יום ויום יהי אור יהי רקיע יהי מאורות וכמבואר בזוהר פ׳ ויחי עמוד רל״ג שם הזה יהי שהוא שם ה׳ מבורך :

**יד יהודה • יג**

אחד מצרופי אותיות השם יהי הוא שם א׳ מצרופי אותיות היוצאים בהפסוקים ויסע ויבא ויט יעויין בזהר פ׳ בשלח ופ׳ בהעלותך :

**יד יהודה • יד**

מבורך מאת מדין ורחמים :

**יד יהודה • טו**

ליפרע הוא דין וליתן שכר הוא רחמים :

**יד יהודה • טז**

כמאמר המדות מדה ו׳ :

**יד יהודה • יז**

עמוד עליו ותמכה מבואר שאף בדין הוא יתי׳ נוהג רחמים וגבור׳ זה על היסוד הגמור ע״ש :

**יד יהודה • יח**

ולעולם ה׳ הוא האלהים וכו׳ שגם ברחמים הוא דיין :

**יד יהודה • יט**

לפיכך ליתי׳ לאבטחותי לצדיקים

**יד יהודה • יט • המשך**
שהם יראים מהדין אף במדת הרחמים :

**יד יהודה • כ**
והם/וגם? אמרו וכו' כמבואר בזוהר פ' בשלח עיי פ"ט? וז"ל למלכא דאיהו שלים מכלא • דעתיה שלים מכלא מה אורחיה

(זהר חלק ב פט א) מלכא שלים איהו כד דאין לטב דאין לביש (ועל דא בעי לאסתמרא מניה). וכל שכן בהפך כי מדה טובה מרובה. וכן כתיב (צפניה ב ג) בַּקְּשׁוּ אֶת ה' כָּל עַנְוֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ. ואמרו חכמים (יבמות עח ב) במקום משפטו שם פעלו. שמזכירים זכיותיהם בשעת הדין:

**יד יהודה • כ • המשך**
נהירין אמר מלכא ודאי שלים הוא • שלים הוא מכלא ודעתיה? שלים • אלא חמי דבההוא נהירו דינא יתיב ומתכסי אע"ג דלא אתחזי' דאי לאו הכי לא יהא מלכא שלים ועל דא בעי לאסתמרא כך קב"ה שלים תדיר בהאי? גונא אבל לא אתחזיא אלא בנהירו דאנפין ובג"כ אינון טפשין מתפתיין? נהירין דינא אתכסיא בגויה בגין כך בעי לאסתמרא מניה • אמר רבי יהודה מכאן אני ה' לא שניתי לא פליגנא לאתר אחרא • בי אתכליל כלא בי תרין גוני בי אתכלילן בג"כ כלא בארח מישור אתחזיא וכו' ע"ש מבואר לפנינו שגם בפנים? יפות של רחמים מכוסה בו הדין/כדין? כנז'/כנ"ל?

**יד יהודה • כא**
וכ"ש בהפך דכד דאין לביש דאין לטב כי מדה טובה מרובה ממדת פורענות ואם מורה דין ברחמים כ"ש שמורה רחמים בדין וכדאמרן :

**יד יהודה • כב**
וכ"כ בקשו את ה' וגו' (צפני' ב') ואמר ריש לקיש פ"ק דיבמות (ד' ע"ח? ע"ב) באשר משפטו שם פעלו ופירש"י במקום שדנין האדם שם מזכירין פועל צדקותיו :

**יואל משה**
וכמדומים אנחנו כו' פי' ותמצא ג"כ בספר הפליאה וביאורו

**יואל משה • המשך**
במקום שבא וה' ה' מורה על בית דינו שהוא מלכות. וה' הוא דכור ויהיה הוא ובית דינו כסדר וסמך לזה בזוהר פ' ויקהל עמוד סמ"ח? וז"ל לע"ב? דאלין אתוון דשמא קדישא האי איהו שמא דאתכליל לתתא בגין דהא דא אתכליל לעילא ואתכליל לתתא וכד אתכליל לתתא אלין אתוון סלקין לקבלא את חד דא מההוא את אתזנו אילין אתוון וההוי את איהי את ו' עכ"ל המאמר וביאור אף דשם זה מתגלה בת"ת מ"מ הוא במלכו' והוי"ו הנוספת במלת וה' היא הדוכרי' וד"ק והוקש' להמחבר ז"ל א"כ למה בא בתר ריבוי אחר ריבוי הל"ל כהדי' הוא ובית דינו ל' וז"ש וכמדומי' אנו וכו' אבל באמת אינו כן אלא הוראות הפכת? הדין לרחמים: ואני הוא מאמר שם המיוחד כו' שהוא שם אהי"? הנז' בשמות ע"ב בפי' בהעלותך דהוא גופא דאילנא כמבואר שם אבל אם נא' הוי"ו בתחילתו פירושו ואני הוא מלכו' הכולל שם של ט"ד ה"ד וכו"ו? גי' ס"א כמנין אני והוי"ו הוא דוגמא של הרחמים של שם הוי"ה וכ"ז חזור לשם של הוי"ה כנוד': שכן מיתת אחאב כו' פי' שגם שם הוא דין משותף ברחמים לטובתן של ישראל: יהי שהוא שם ה' מצירופו אותיותיו א' משם של ע"ב ומבואר בפרדס בביאור שם של ע"ב ופעלת הצירוף: שזה וזה כו' פי' שם הוי"ה ובית דינו הוא אלהים:

## אם כל חי — חלק א — פרק ב

לפרק בתוכן העניינים

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז

יואל משה: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1

**יד יהודה • א**
ומה שאמרנו בענין שיתוף דין ורחמים שהוא כולו רחמים :

**יד יהודה • ב**
דמשתבחי ביה רבנן בב"ר פ' ד' ד' הן שהקיש הקב"ה על קנקנן ומצאן קנקנים של מימי רגלים והללו הן אדם וקין ובלעם וחזקיהו אדם ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי וגו' קין ויאמר ה' לקין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי וגו' וכו' אבל יחזקאל מצאו נקי מכולם שנא' בן אדם התחיינה העצמות האלה ויאמר ה' אלהים אתה ידעת וכו' ע"ש :

**יד יהודה • ג**
שמשיב יחזקאל להשי"ת :

**רמ"ע מפאנו**
ומזה יצא לנו למוד נפלא בהאי דמשתבחי ביה רבנן ביחזקאל (בראשית רבה יט יא)[1] בשעה שנשאל מאתו יתברך הֲתִחְיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה. והשיב במוסר השכל ה' אלהים אַתָּה יָדָעְתָּ (יחזקאל לז ג). ולכאורה נראה שנשמט ולא פירש מה יש את נפשו לדון אליהם, ומאי רבותיה לתלות הכרעתו בדעת המקום. אלא כך אמר יחזקאל רבונו של עולם יודע אני בשתוף מדותיך שאתה אדון יחיד מושל על כל ההפכים ומנהיג בהם את עולמך, כטעם עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו (איוב כה ב). לפיכך אם במדת הדין אתה שואלני אתה ידעת ויסרת אותם, מן וַיֵּדַע בָּהֶם אֵת אַנְשֵׁי סְכוֹת (שופטים ח טז). שהודיע

**יד יהודה • ד**
ומאי רבותיה ששבחוהו רבנן ע"ז :

**יד יהודה • ה**
יודע אני בשיתוף שתי מדותיך דין ורחמים שאתה מושל על כל ההפכי' שכן דין ורחמים הם שני הפכים :

**יד יהודה • ו**
כטעם עושה שלום במרומיו (איוב כה) שדרשו רז"ל על גבריאל שר של אש ומיכאל שר של מים שהם הפכי' והקב"ה משים שלום ביניהם :

**יד יהודה • ז**
לפיכך וכו' ר"ל שיחזקאל אמר ה'

**יד יהודה • ז • המשך**

אלהי אתה ידעת הזכיר מדת הרחמים בשם הויה ומדת הדין בשם אלהי׳ וכנגדם אמר/אומר? על ג׳ אופנים אתה ידעת אי/ה׳? לדין ואי/וה׳? לרחמים ואי/וה׳? לשיתוף דין ורחמים יחד כנגד הדין יפורש? אתה ידעת מלשון יסורים ע״ד הכתוב/שכתוב? אצל גדעון ויקח את זקני העיר ואת קוצי המדבר ואת הברקני׳ וידע בהם את אנשי סכות (שופטי׳ ח׳) ותרגומו/וכתרגומו? תבר/ותבר? בהון ומזה הענין הרבה בפסוקי׳ וכנגד הרחמים יפרש אתה ידעת מלשון כמו וידע אלהים ומזה הענין יפרש הלא בועז מודעתנו ודומיהו/ודומיה׳? כלומר מאהבינו? ומרחמינו וכנגד שיתוף דין ורחמי׳ יחד יפרש אתה ידעת מלשון יחוד כמו והאדם ידע שפירושו מיוחד עם אשתו ועיין סורחנם על ידי הפורענות ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, ולאלה היום הודעת השגחתך וידיעתך בפרטי מעשיהם הן אתה מחצת מי ירפא להם, ואם במדת רחמים אתה שואלני אתה רחמת מן העולם ועד העולם ורחמיך על כל מעשיך, מן וַיֵּדַע אלהים (שמות ב כה). שאין השגחתו וידיעתו לעולם אלא לתכלית הטובה. אם כן ודאי בשתוף שני שמות אלה אתה ידעת, מן וְהָאָדָם יָדַע (בראשית ד א). פירוש יחדת מדותיך לדון ברחמים, לפיכך מְמְתִים מיָדְךָ ה׳ אף על פי שהם עכשיו מתים מחלד חֶלְקָם בַּחַיִּים לעתיד (תהלים יז יד). והנה כאן בפקידה נאמר וַה׳, ובצאתו לפועל נאמר וַיַּעַשׂ ה׳. כי אין צורך להזכיר בו מעשה בית דין, לקיים מה שנאמר צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו (תהלים קמה יז). כי הפקידה היא דרך להגעת המבוקש, והמעשה הוא גמר התכלית. וזה מבואר נגלה:

**יד יהודה • ז • המשך**

מכל זה בספי׳? השרשי׳ לרד״ק בשרש ידע :

**יד יהודה • ח**

שהודיע גדעון סורחנם/סרחונם? של אנשי סכות פי׳/ע״י? בפורענו׳/הפורענו׳? שהן לוקי׳ בעיר/שנתן לזקני העיר? בקוצי המדבר והברקנים/ובברקנים? וכ״כ ברד״ק שם וידע בהם כתרגומו ותבר וכו׳ ויתכן לפרשו כמשמעו שהודיע להם פשעם עם הקוצים ע״כ :

**יד יהודה • ט**

ואין מקרא יוצא מידי פשוטו שהגם שנפרש/שפרש? וידע מלשון יסורים מ״מ עצם הפירוש הוא שאין מקרא יוצא מידי פשוטו והוא לשון ידיעה והבנת דבר אלא שהכונה כאן שהודיע להם בדבר/הדבר?

**יד יהודה • ט • המשך**

היסורים/ביסורים? וזה שאלה ברד״ק? כתב ויתכן לפרשו כמשמעו כאלו הם פירושי מחולקי׳ וכן הוא על כך תרי פירושי׳? שכפשוטו/שבפשוטו? מתקיים והכונה משתנה לפי הענין פעם ליסורים ופעם לרחמים ופעם ליחוד/ליחד? ולכלם/ולכולם? אלה היתה כונת/כוונת/הכונת? יחזקאל אתה ידעת :

**יד יהודה • י**

ולאלה ביום וכו׳ חוזר הרב לדברי יחזקאל אם במה״ד אמר אתה ידעת ויסרת אותם ולאלה ר״ל לאותן הללו הודעת השגחתך וידיעתך ע״י ביסורים מתחלה ויסרת אותם ומי יאמר לך מה תעשה :

**יד יהודה • יא**

שאין השגחתו וידיעתו וכו׳ מפרש הרב הטעם היאך יפרש לשון ידיעה לרחמים :

**יד יהודה • יב**

לפיכך וכו׳ התפלל יחזקאל עליהם כיון שהיה/שיהיה? מחוייב? לדון ברחמים ע״כ אע״פ שהם עכשיו מתים מ״מ לעתיד יבא חלקם בחיים והוצרך? לתפלה זו מליצה/מליצת? מ״ד בפי׳ חלק שהרשעים היו וביותר לשמואל שאמר? שכפרו בתחיית המתים ע״ש

**יד יהודה • יג**

ממתים מידך כי ממתים מחלד חלקם בחיים מקרא הוא (תהלי׳ י״ז) ונקטו הרב כאן לאותו הלשון לו לדרשו כן :

**יד יהודה • יד**

וכאן כהן? וכו׳ חוזר הרב לדרכו בענין פקידת שרה :

**יד יהודה • טו**

ויעש ה׳ ולא אמר ג״כ והי׳ שכבר אין צורך וכו׳ כי המעשה הוא גמר התכלית והוא כולו רחמים וכדמסיק :

**יד יהודה • טז**

צדיק ה׳ בכל דרכיו **[חסר]** **[חסר]** הוא צדיק? בדרכיו בפקודתו

**יד יהודה • טז • המשך**

על כל אדם ואדם לדקדק עמו במשפט צדק ואע״פ? עורך? עמו את דינו וחסיד בכל מעשיו בהוציאו את המעשה לפועל שהוא גמר התכלית הוא יתי׳ מתחסד ואינו מצרף? כבי״ד? עמו

**יד יהודה • יז**

כי הפקידה היא דרך וכו׳ וזהו בכל דרכי׳ :

**יואל משה**

שנשמט ולא פי׳ כו׳ פי׳ יחזקאל השמיט
עצמו ולא פי׳ תשובה על השאלה התחייני כו׳ אלא אמר ליה אתה ידעת:
ידעת וא״כ קשה מאי רבותיה לתלות בדעת המקום ולא ביקש עליהם שיחיו: בשתוף מדותיך כו׳ וע״כ אמר ה׳ אלהים אתה ידעת מל׳ תכרית? ומלי׳ ידיעה ממש אתה ידעת אותם ובזה הודיע פורעני׳ וא״כ אתה מחצת כו׳: אתה רחמ׳ כו׳ ויהיה מלת ידעת ל׳ רחמת? מל׳
יחדת כמו והאדם ידע וגו׳ ע״כ יהיה חלקם בחיים שיחיו העצמות האלה נמצא התפלל עליהם באמת: צדיק ה׳ בכל דרכיו פי׳ הדרך הוא הגעת התכלית וזה הוא צדיק ה׳ דין ורחמים והוא הוא ובית דינו אבל חסיד בכל מעשיו ואין כאן אלא ה׳ שהוא רחמים גמורים ודי״ק:

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

ארבעה הן שהקיש הקב"ה על קנקנן ומצאן קנקנין של מימי רגלים, ואלו הן: אדם, וקין, ובלעם, וחזקיהו. אדם, שנאמר: ויאמר האדם - האשה.. . קין, (שם ד) ויאמר ה' לקין אי הבל וגו'. ויאמר לא ידעתי. בלעם הרשע, שנאמר (במדבר כב): מי האנשים האלה עמך? ויאמר בלעם אל האלהים... . חזקיהו, (ישעיה לט) מה אמרו האנשים האלה... . אבל יחזקאל מצאו בקי מכולם, שנאמר (יחזקאל לו): בן אדם התחיינה העצמות האלה? ויאמר: ה' אלהים, אתה ידעת!

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק ג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא–יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג
יואל משה: 1
הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1 · 2

**יד יהודה • א**

פקד אחר שדרש הרב מלת וה' חזר לתיבת פקד ואמר שמשמע וכו' ר"ל שפעל פקד משמש כל אלה לשונות וכולהו איתנהו גבי במקום הזה והיינו השגחה ומנין וכו' ועיין מזה בספר השרשים להרד"ק שרש פקד :

**יד יהודה • ב**

כמו לפקודיהם וכן ויפקוד שאול את העם (שמואל א' י"ג) :

**יד יהודה • ג**

והצווי כמו פקודי ה' ישרי' וכן והוא פקד עלי לבנות לו בית (עזרא א') :

**יד יהודה • ד**

והמנוי כמו ויפקד המלך וכן יפקוד ה' אלהי הרוחות וגו' ויותר היה להרב להביא מזה שהוא ג"כ מענין הכלל משא"כ ויפקד המלך שהוא מענין הכבד :

**יד יהודה • ה**

וממנו ר"ל מזה בענין של לשון מנוי פרש ג"כ בפקדון אשר הפקד אתו (ויקרא ה') ור"ל אשר נתמנה שיכיר אתו :

**יד יהודה • ו**

ועם היות שפעל פקד הנאמר כאן צריך פירושו מענין השגחה והוא הפי' נעלם ורחוק מ"מ כללו פירושי' היתכנו? בו :

**יד יהודה • ז**

איננו כדאי וכו' ולכך אמר וה' פקד לשון מנין שאמנה את שרה עם לגיונותיו :

**יד יהודה • ח**

אא"כ הקים חקו שקיים מצות פריה ורביה פעם אחת שכבר היה לעולמי' ועתה חזר ובא בדרך גלגול :

**יד יהודה • ט**

כבן עזאי כדאיתא בפרק הבא ע"י כל מי שאינו עוסק בה עזאי אמר כאלו שופך דמים וממעט את הדמות אמרו לו לבן עזאי אתה נאה דורש ואין נאה מקיים אמר להם ומה אעשה ונפשי חשקה

**רמ"ע מפאנו**

פָּקַד (בראשית כא א).

הפועל הזה משמעו:

השגחה,

ומנין,

וצווי,

ומנוי,

וחסרון.

הראשון שאמרנו מענין ההשגחה הוא כמו פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם (שמות ג טז).

והמנין כמו לִפְקוּדֵיהֶם.

והצווי כמו פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים (תהלים יט ט).

והמנוי כמו וַיַּפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים (אסתר ב ג). וממנו הַפְּקֻדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ (ויקרא ה כג).

והחסרון כמו וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד (שמואל א כ כה).

ועם היות הפקידה הזאת בעצם וראשונה מענין ההשגחה כמו שנבאר מכל מקום כלהו איתנהו בה, כי מי שהוא עקר איננו כדאי להמנות עם לגיונותיו של מלך מלכי המלכים, אלא אם כן השלים חקו פעם אחרת כבן עזאי (יבמות סג ב) [1], כמו שיבא. ומזה הטעם היו פקודי משה ראשי משפחות בלבד, ועליהם נאמר לְגַלְגְּלֹתָם (במדבר א ב). שהיה משה רבינו ע"ה צופה ברוח הקדש מנין הטפין שבראש כל אחד ואחד, כמו שכתב החכם ז"ל בפירושו על התורה. ואמר שכל מי שהיה עתיד הוא לבדו להעמיד ששים רבוא היה נמנה ראש משפחה, על כן

**יד יהודה • ט • המשך**

בתורה אפשר שיתקיים ע"י אחרים והיינו שכבר קיים מצות פריה ורביה כשהיה בעולם קודם לכן :

**יד יהודה • י**

כמו שיבא לקמן ח"ג סי' מספר סימן אינו נראה בבטחה :

**יד יהודה • יא–יג**

ומה הטעם היו פקודי משה במדבר סיני ובערבות מואב ראשי משפחות בלבד ולא נמנו לראשי בית אבות להיות שידע משה בהם **[חסר]** ראויים לזה ועליהם/ונעלים? כלומר בפקודי במדבר כל זכר לְגַלְגְּלֹתָם? מנין הטפין **[חסר]** כל א' כמה תולדות שיעמיד כל א' ואחד וזכו שלא מת מהם

**יד יהודה • יד**

ממנו מכיר וגלעד לבדו והוא הטעם מה אשר אבות ובני בנים סמנו להיות משפחות כמבואר בכתובי' פנחס :

**יד יהודה • טו**

ויותר מזה הרי שגם רבינו ע"ה צופה ומביט ג"כ בכל אחד מהם כמה פעמים שיצטרך להתגלגל :

**יד יהודה • טז**

והוא זה נגלה במלת לגלגלותם שהוא לי גלגול :

**יד יהודה • יז**

מ"ש רש"י בפי פנחס בענין ערבות מואב ובני שמעון וז"ל מצאתי בתלמוד ירושלמי כשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנעני להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם שמנה מסעות וכו' ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועוזיאלי ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי והרביעית לא ידעתי מה היא ע"כ וכתב מזרחי וז"ל פירוש מהשמונה משפחות של בני לוי שהם לגרשון לבני ושמעי ולקהת עמרם ויצהר

**יד יהודה • יז • המשך**

וחברון ועוזיאל ולמררי מחלי ומושי כאמור בפי במדבר לא נזכרו כאן לא משפחת שמעי ולא משפחי עוזיאלי ולא משפחי יצהרי שהרי ליצהר ג׳ בנים היו לו קרח ונפג וזכרי ולא נזכר מהם רק משפחת הקרחי וכיון שנטלו רוב משפחות הרי הוא כאלו נטלה כל משפחת יצהרי הרי כאן ג׳ משפחות חסרות ממשפחת לוי עכ״ל :

**יד יהודה • יח**

ומאי קשיא לרש״י ז״ל שאמר על הרביעית לא ידעתי :

**יד יהודה • יט**

וכיון שנמנית לבני גבי פנחס בפקודי הלוי הרי כאן נפג וזכרי שהן שתי משפחות ועם שמעי ועוזיאלי הן ד׳ שחסרו וכן הקשה מזרחי :

**יד יהודה • כ**

**[חסר]** שכן הוא האמת שהירושלמי חשיב **[חסר]** וזכרי לשתי משפחות כדי להגדיל **[חסר]** שתי משפחות הללו

**יד יהודה • כא**

ורש״י שלא נראה לו לחשוב **[חסר]** שבפקודי במדבר לא נמנו לא הן ולא משפחת הקרחי רק נכללו כולן בשם **[חסר]** משפחת היצהרי וכיון שבפי פינחס נזכרה משפחת הקרחי בפירוש **[חסר]** והן כבר נכללו **[חסר]** שתי משפחות **[חסר]** וזהו שכ׳ רש״י **[חסר]** אלא משפחת הקרחי וקרוב לזה כתב ג״כ המזרחי בתירוץ קושיא כזו ע״ש **[חסר]** ע״פ הקדמתינו שלא נמנה להם משפחה אלא הראוי להעמיד ששים רבוא **[חסר]**

**יד יהודה • כב**

**[חסר]** ר״ל שרש״י **[חסר]** עתיד להעמיד ששים רבוא **[חסר]** משפחה ולכן כונת הרב **[חסר]** ולא העמיד דבריו **[חסר]** על עניינים הללו :

**יד יהודה • כג**

**[חסר]** במספר שמות **[חסר]** תולדותם למשפחותם לבית אבתם במספר שמות וגו׳ **[חסר]** שמעון **[חסר]** במספר שמות **[חסר]** לפי שעתיד שבט שמעון להתמעט ע״י **[חסר]** במעשה שטים **[חסר]** רוח הקדש **[חסר]** ואמר ככתוב דרך נמנו מכיר וגלעד לשנים עם היות מכיר אבי גלעד, כי גלעד לבדו היה בכחו להעמיד ששים רבוא ונשארו למכיר מיתר בניו ששים רבוא אחרים מבלעדי גלעד. ויותר מזה גם כן היה צופה ומביט בכל אחד ואחד מהם, והוא רז נגלה במלה הנזכרת למי שישית אליה לב, והכל בכלל מה שאמרו חכמים (ויקרא רבה כו ז) שהראהו הקב"ה למשה דור דור וחכמיו דור דור ופרנסיו. ויובן מזה מה שכתב רש"י בפרשת פנחס סמוך לפסוק וּבְנֵי קֹרַח לֹא מֵתוּ (במדבר כו יא). בשם הירושלמי (ירושלמי סוטה א י), שבמלחמת העמלקי אחרי מות אהרן בקשו מקצת העם לשוב למצרים, ורדפו בני לוי אחריהם ומתו מאלה ומאלה עד שבטלו ארבע משפחות משבט לוי. ורש"י אמר ששתים הן שמעי ועזיאלי והג' משפחת היצהרי שלא נמנה ממנה בערבות מואב רק משפחת הקרחי, ואמר שלא נתברר לו הרביעית מני. ומאי קשיא והלא בפרשת וארא כתיב וּבְנֵי יִצְהָר קֹרַח וָנֶפֶג וְזִכְרִי (שמות ו כא). וכיון שנמנית להלן משפחת הקרחי לבדה הרי כאן נפג וזכרי שהן בטלו. אלא ודאי הירושלמי חשיב להו שתים להגדיל הדאגה לדעת כמה החטא גורם. ורש"י על פי הקדמתנו ראה שלא נמנו שתים אלה לבדן בשום מקום שיאמר עליהן משפחת הנפגי משפחת הזכרי, אם כן על שם אביהם יקראו ומשפחת היצהרי נתמעטה מהם וכל דברי חכמים קיימים. ואיש נבוב ילבב בפקודי משה ואהרן במדבר סיני, שלא נאמר פקודיו במספר שמות אלא בשבט שמעון לבדו, שרוח הקדש דואג עליהם אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם, לפי שנספחו עליהם רבים מערב רב ונשאו אחר כך נשים מבנות שמעון וילדו להם (זהר חלק ג רלז א)[2], מעין מה שאירע לדינה בת יעקב שהטיל בה החוי זוהמא קודם שנשאת לשמעון, וילדה לו זמרי בן סלוא הוא שאול בן הכנענית, אלה איפה חטאו והחטיאו וגם יד ה' היתה בם, ויהי המתים במגפה כמספר הרוגי שכם אחרי שנכנסו בברית המילה שלא לשמה. והדבר ידוע בפקודי משה ואלעזר בערבות מואב שהיה שבטו של שמעון ירוד מאד בהשמעוני **[חסר]** ועשרים אלף ומאתים ובמדבר סיני **[חסר]** למטה שמעון תשעה וחמשים אלף ושלש מאות **[חסר]** רש״י ז״ל בפי פנחס **[חסר]** כ״ד אלף נפלו משבטו של שמעון **[חסר]** כדברי הזוהר

**יד יהודה • כד**

**[חסר]** זוהר פי פנחס **[חסר]** ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי **[חסר]** ויהיו המתים במגפה וגו׳ **[חסר]** ולא כליתי את בני ישראל **[חסר]** שבטא דשמעון **[חסר]** ערב רב **[חסר]** ויהיו המתים במגפה **[חסר]** מתים דמעיקרא וכו׳ **[חסר]**

**יד יהודה • כה**

מעין מה שאירע וכו׳ ר״ל **[חסר]** על שבט שמעון לפי ששמעון נשא דינה ושכם בן חמור החוי הטיל בה זוהמא **[חסר]** שמעון **[חסר]** את דינה **[חסר]** שאול בן הכנענית בן דינה שנבעלה לכנעני

**יד יהודה • כו**

וילדה לו זמרי וכו׳ כן תרגם יונתן פי׳ ויגש בפסוק ובני שמעון ימואל וגו׳ ושאול בן הכנענית וז״ל ושאול הוא זמרי דעבד עובדא דכנענית בשטים **[חסר]** חמשה שמות היו לו וכו׳ **[חסר]** ולא פליגי :

**יד יהודה • כז**

**[חסר]** במעשה שטים

**יד יהודה • כח**

וגם יד ה׳ היתה בם שמתו במגפה אבל מבני ישראל לא נפקד איש כדכתי׳ ולא כליתי את בני ישראל וכמבואר בזוהר הנז׳:

**יד יהודה • כט**

ויהיו המתים במגפה כ״ד אלף **[חסר]** הרוגי שכם שהיו ג״כ כ״ד אלף **[חסר]** בני שמעון **[חסר]** לשם שמים **[חסר]** בשביל דינה **[חסר]** של שמעון **[חסר]**

**יד יהודה • ל**

**[חסר]** פקדיו **[חסר]**

**יד יהודה • לא**

ויש במשמע **[חסר]** וכבר נתבאר **[חסר]** פקד פירושו מנין **[חסר]** דברי הירושלמי ורש״י בענין ד׳ משפחות **[חסר]** שבט לוי **[חסר]** בענין החסרון של שבט שמעון :

**יד יהודה • לב**

ואולם וכו' **[חסר]** הרב פירושו במלת פקד **[חסר]** מנין ואמר ששרה אמנו **[חסר]** בפקידה זו ונכנסה במספר וזהו וה' פקד **[חסר]**

**יד יהודה • לג**

**[חסר]** שאמרה בתפלתה ה' צבאות אם ראה תראה וגו' **[חסר]** מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקרא להקב"ה צבאות עד שבאת חנה ואמרה לפניו **[חסר]** לא אוכלים ולא שותים ולא פרים ורבים ולא מתים אלא חיים לעולם **[חסר]** ונכנסת ג"כ במספר צבאות מעלה ומטה וכו' :

**יואל משה**

מנין טיפין שבראש כו' וזהו לגלגלותם ר"ל שבכל גלגולת: והיינו תשא את ראש בני ישראל וע"ז אמר במדר' תנחומא זה יתנו כל העובר על הפקודים אפילו עובר במעי אמו: כבן עזאי כו' פי' כבר היה לעולמים ותיקן עצמו במצות פריה ורביה ולא בא לעולם אלא ללמוד תורה וז"ש נפ"שי חשקה בתורה

נפש דייקא: ויותר מזה ר"ל זה פשיטא שהיה מביט כמה אנשים יעמדו ממנו כביאור מלת לגלגלותם טיפין שבכל גלגולת אחד ראה כמה דורות יעמדו ממנו אלא אף זו היה מביט כמה פעמים יתגלגל כל א' וא' מישראל היה צופה ומביט משה"רע וזה הרז נכלל במלה הנזכרי' היינו לגלגלותי' שהזכיר המחבר מלי גלגול ועיבור:

פקודיו במספר שמות כו' פי' לשון חסרון שנחסרו כ"ד אלפי' משבט שמעון ע"י מעשה זמרי: לפי שנספחו עליהם כו' להמתיק הסוד צא"ל? כי אין להטומאה שום תאוה בקדושה אם לא שיהיה לה איזה שייכות לקדושה ולפעמים הוא להטהר אז שאותו הקדושה היא יש לה שייכות בטומאה וזהו סוד יפת תואר בפי' כי תצא מחמת שהוא חושק בה א"כ בודאי שראויה? היא להטהר וצוותה התורה לקחתה אל ביתך ולראות אם ישנאנה אחר הניוול עדיין לא הגיע להטה' מחלאת וזוהמת ועיין בכוונת האר"י כל הצורך והענין זה וע"כ גם כאן לא לחנם הלך זמרי אצל כזבי. בעת שהיתה דינה אצל שכם הטיל בה זוהמא והיה לה דביקות מזוהמי' טומאתו ואנשי שכם שנימולו היה להם קצת תיקון ושייכות אל דינה וע"י שהיתה שלא לשמה ע"כ נהרגו מהם כ"ד אלף ע"כ כתיב שכם בני חשקה נפ"שו בבתכם דייקא וכשנשאת אח"כ לשמעון ילדה לו את זמרי בן סלוא שהוא גלגול שכם (ועיין בתרגום יונתן פי' ויגש ששאול בן הכנענית בן שמעון הוא זמרי) דהיינו שהיתה נשמת שכם ג"כ מרכבת בנשמתו הטהורה וכזבי היה לה אור מנשמת דינה וע"כ היתה תאות זמרי לכזבי ונהרגו ע"י זה כ"ד אלף כמנין הרוגי שכם כי אותן הרוגים היה להם קצת שייכות בדינה וע"ז היתה תאות ערב רב שהיו מגלגול אותם כ"ד אלף הרוגי שכם לקחת נשים משבט שמעון ונולדו אותן כ"ד אלף

**יואל משה • המשך**

ונהרגו עד שנתקנו וע"ז שהיו

תלמידי ר"ע כמנין אנשי שכם ובני שמעון ועל שלא נהגו כבוד זה בזה כי היו כל אחד מכיר את חבירו וע"כ מתו כלם בין פסח לעצרת כמבואר בגמ' ואז נטהרו ממש כי לר"ע היה ניצוץ מנשמת זמרי בסוד העיבור והוא שכם בן חמור וזהו סוד שאמר ר"ע מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמו"ר דייק' ואשת טורנסרופוס הרשע שלקח ר' עקיבא היא כזבי וז"ש בגמ' גבי ר"ע שחק ובכה ורקק רק על שנדבק בטומא' ושחק על התיקון ובכה על הקלקול וזהו רמז בס"ת אהי"ר אפי"ם כ"ו ע"ז ס"ת זמירי"י בסודם אל תבא נפשי זה מעש' זמרי כי באפם הרגו איש זה דרשו חז"ל זה שכם בן חמור שע"ז בא זמרי לעולם ועיין זוהר פנחס עמוד תל"ח ואפשר לפרש המתים מעיקרא ע"ד שהיו מתים בתחילה כדברי המחבר כ"ד אלף דשכם וזהו המת"ים כבר ופי' בזוהר פנחס מתים דמעקרא ע"ש עמוד תל"ח. וע"ז שמעתי שאמרו בני יעקב הכזונה יעשה את אחותינו דקשה מלת יעשה משמע להבא והלא כבר עשאוהו זונה אלא שרמזו לזה הסוד על כזבי שנעשה זונה אח"כ והיא גלגול מנשמת דינה כנ"ל ומה מתקו בזה דברי הפסוק פ' פנחס וע"ד כזבי בת נשיא מדין אחותם שמלת אחותם קאי על ישראל שמצד גלגול נשמת דינה היתה אחותם של השבטים וד"ק שמעתי מפי מ"ו מהר"ל מלבי"נ?: במספר צבאות כו' כי הכבי' הם ששים רבוא כנודע בגמרי' וזהו וה' פקד וגו' מל' מנין:

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

(יבמות סג ב) תניא רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם באדם דמו ישפך (בראשית ט, ו). וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו. רבי יעקב אומר כאילו ממעט הדמות שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם (שם). וכתיב בתריה ואתם פרו וגו'. בן עזאי אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות, שנאמר ואתם פרו ורבו. אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש, ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להן בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

זהר פרשת פנחס דף רל"ז ע"א. ח"ו דאפילו חד מישראל מית, אלא שבטא דשמעון כד אתו אינון ערב רב, אתערבו בנשין דשבטא דשמעון בתר דאתגיירו ואולידו בנין, מנהון מיתו בעגל, מנהון מיתו במותנא, ואחרנין מיתו הכא, אינון דאשתארו וכו'

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק ד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

אך המכוון וכו' עכשיו מפרש הרב פעל פקד מלשון צווי שהזכיר סי' ג' והיינו שלא הקב"ה גזר אומר שיהא לשרה עיקר ההריון כמ"ש בב"ר ויעש ה' לשרה כאשר דבר ר"ל עיקר מטרון לא היה לה וגזר לה הקב"ה עיקר מטרון :

**רמ"ע מפאנו**

אך המובן מלשון צווי הוא בלי ספק חדוש בריאה בטבע הצדקת, שלא היתה עקרה בלבד כדרך כל הארץ אלא מתחלת יצירתה היתה חסרה השלפוחית שהולד נוצר בתוכה, ועל זה אמרו חכמים (ילקוט שמעוני על בראשית יז - רמז פ"ב) שעקר מטרון לא היה לה, והוצרך

**יד יהודה • ב**

חסרה השפופרת **[חסר]** עקרה אין לה ולד אפי' בית ולד לא היה לה :

**יד יהודה • ג**

והוצרך הק"בה לצוות על שנוי הטבע הזה שהוא קודם מעשה בראשית כמו שצוה על מעשה

**יד יהודה • ג • המשך**

בראשית עצמו:

**יד יהודה • ד**

ואמנם במשמע המנוי וכו' מפרש פקד מלשון מינוי שה' מינה את שרה להיות אם לכל זרע ישראל והנלוים בהם כמו שנתמנה ג"כ אברהם לזה:

**יד יהודה • ה**

**[חסר]** בין הבתרים **[חסר]** ור"ל שכן הוא בענין נמי כמ"ש בברית בין הבתרים אם תוכל לספור וגבי ישמעאל כתיב ולא יספר מרוב **[חסר]** כי יצחק יקרא לך זרע ואמרו רז"ל ולא כל יצחק **[חסר]** הבט נא השמימה וספור הככבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך **[חסר]** שהקב"ה מונה אותם כמ"ש מונה מספר לכוכבים **[חסר]**

**יד יהודה • ו**

**[חסר]** כמו אם כסף תלוה ואם מזבח אבנים תעשה לי **[חסר]** אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב **[חסר]** אם יש את נפשכם ואם לא תשמעו אלינו **[חסר]** שהוא האיש המיוחד **[חסר]** שכמו שיוכל השי"י למנות את עפר הארץ **[חסר]**

הקב"ה לצוות על יצירת הכלי הזה בה בדרך פלא, והוא בטבעה חדוש מעשה בראשית דכתיב ביה כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד (תהלים לג ט). כתיב התם אָמַר וצִוָּה וכתיב הכא פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר (בראשית כא א). ואמנם במשמע המנוי פשוט ומבואר, שכשם שנתמנה אברהם אַב הֲמוֹן גּוֹיִם (בראשית יז ה), כך היתה שרה אמנו אם כל חי. פירוש אם לכל איש חי, אלו הצדיקים שאפילו במיתתם קרויים חיים (ברכות יח א), וכל הגרים העתידים להתגייר בכלל הזה כמו שעוד נזכיר. והנה בין הבתרים נאמר לאברהם כי יהיה זרעו דומה לככבים שבוראן לבדו סופרן (בראשית טו ה), וגם קודם לכן אחרי הפרד לוט מעמו נאמר לו אִם יוּכַל אִישׁ לִמְנוֹת אֶת עֲפַר הָאָרֶץ גַּם זַרְעֲךָ יִמָּנֶה (בראשית יג טז). שהוא מאמר הנחיי אל הקדמון בחיוב מציאותו וקיומו האיש המיוחד בלתי נתלה בזולתו ברוך הוא שמחבבן ומונה אותם, אבל בבן האמה פסיקא ליה למלאך הדובר בה שזרעו לא יספר מרוב (בראשית טז י) (ילקוט שמעוני על במדבר ד - רמז תרצ"ה), כי אין חפץ ברבוי אשר אין לפרטיו שלמות, כטעם הֲיִרְצֶה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים (מיכה ו ז). והם אילי נביות בכור ישמעאל (בראשית יג יד):

**יד יהודה • ז**

בחיוב מציאותו של המאמר יקויים שכן הדבר מחוייב שיוכל איש למנות את עפר הארץ :

**יד יהודה • ח**

וקיומו מתקיים המאמר אם יוכל איש למנות הוא הש"י שהוא האיש המיוחד :

**יד יהודה • ט**

בלתי נתלה בזכותו ר"ל אבל אמרו גם זרעך ימנה אינו נתלה בזכות **[חסר]** אם יוכל איש **[חסר]** דרך חיוב :

**יד יהודה • י**

ברוך הוא השם יתי שהמכין כמ"ש רז"ל בפקודי במדבר מתוך הנכון? לפניו מונה אותם :

**יד יהודה • יא**

אבל בן האמה **[חסר]** ויאמר לה מלאך ה' **[חסר]** את זרעך ולא יספר מרוב **[חסר]** ולכן **[חסר]** ולא יספר מחמת רוב **[חסר]**

**יד יהודה • יב**

כי אין חפץ ברבוי וכו' שאין טבע הכלל אלא מה שבפרט:

**יד יהודה • יג**

כטעם הירצה ה' וגו' דשם אילים מלשון אילי הארץ שהש"י אינו

**יד יהודה • יג • המשך**

חפץ באילי ישמעאל :

**יד יהודה • יד**

והם אילי נביות בכור ישמעאל ואחיו הי"ב נשיאי הכתוב בסוף פ' חיי שרה:

**יואל משה**

שעיקר מטרין כוי כמ"ש חז"ל ע"פ אין לה ולד אפי' בית ולד לא היה לה: שהוא מאמר הנצחיי? כוי פי' אם יוכל איש הוא הש"י קדמונו של עולם יוכל למנות את עפר הארץ וגם זרעך ימנה הש"י בעצמו וזהו אם יוכל אינו תמיה כפי המובן אלא בניחות' וזהו

**יואל משה • המשך**

הנחיי אל הקדמון ר"ל הש"י וז"ש את עפר הארץ דהוא מלכות למטה כל הנשמות נתלי' בה וביותר נעלם סוד ישראל ימנה באמת ע"י הקב"ה לא כן שאר האומו': ומ"ש בלתי נתלה וכו' לא ידעתי פירושו: אבל בבן האמה הוא ישמעאל וזרעו לא יספר כי אין תכלית משלימות בה' משא"כ ישראל בניו: באלפי אילי' הם האומו' מל' ואת אילי הארץ אילי נביות שהי' בנו הבכור של ישמעאל כמו שאמר בסוף חיי שרה:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק א — פרק ה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ומשמע וכו' השתא מפרש הרב לשון פקד מענין חסרון שהוא המשמעות האחרון הנז' בסי' ג' ואמר שמשמעות הזה הוא ע"ד מיעוט הירח שאמרו ז"ל בפא"ט ר' שמעון בן פזי רמי כתי' ויעש אלהי' את שני המאורות הגדולי'

**רמ"ע מפאנו**

ומשמע החסרון הוא על דרך מעוט הירח שעם רבוי צבאיה הפיס דעתה, וזה כי בזמן שאיש ואשה אינם מולידים אין לאחד מהם מעלה על חברו בהשלמת התכלית הכולל, ומזה הצד נקראו המאורות שניהם גדולים בתחלת יצירתם,

**יד יהודה • א • המשך**

וכתי' את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכי' שישתמשו בכתר אחד א"ל לכי ומעטי את עצמך וכו' וכתי' רש"י ז"ל בחומש על ואת הכוכבי' וז"ל על ידי שמיעט את הירח הרבה

**יד יהודה • א • המשך**

צבאיה להפיס דעתה ע"כ וכיבול הוא ל"ה? כב"י וכן כאן שרה שהית' במדריגת אברהם **[חסר]** ותהי' לו לבת וכמו שיבא בסמוך ע"כ גם ה' פקד אותה ומיעט מעלתה בזה שהעמידה תולדות כי לעולם מעלת הנקבה הנשפעת פחותה מזכר המשפיע ועי"ז שלא הולידה היא שוה לו ויתבאר עוד לקמן סי' י"ג ועי"ש :

**יד יהודה • ב**

בהשלמת התכלית הכללית שהי' התולדה :

**יד יהודה • ג**

ומזה הצד נקראו ג"כ השמש והירח שניהם גדולים מתחלת יצירתם קודם שהעמידי' ירח תולדותיה ועיין לקמן סי' ו' :

**יד יהודה • ד**

כמ"ש זוהר שיר השירים וכו' עד ולא איתקרי דע שהרב מפרש בזה החלק ענין קטנות הירח ומיעוטה הנז' בפא"ט ובמדרשי' ובזוהר פעם כפשוטו על שמש וירח ופעם בדרך נסתר על ת"ת ומלכות ופעם בדרך נגלה ונסתר יחדיו כי כן נאה לדרוש להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם והנה כאן הניח ראיה שגם ע"פ הסוד נקראו המאורות מתחלה שניהם גדולים מטעם כו' ויבאר בסמוך :

**יד יהודה • ה**

וכמוהו שבט דן וכו' מסמיך הרב לזה באגב ענין שבט דן ירוד שבשבטי' שהושוה ליהודה להקרא ארי' והיינו נמי מטעם הכו' וזנבא דארי' אריה איהו :

**יד יהודה • ו**

כדאית' במ"ר פ' ויחי גור אריה יהודה זה משיח בן דוד שיצא משני שבטים אביו מיהודה ואמו מדן ושניהם נקראו אריות שנא' גור אריה יהודה ודן נקרא גור אריה שנא' דן גור אריה יהודה? :

**יד יהודה • ז**

והנה זאת וכו' מפרש הרב מ"ש הזוהר דהוו המאורות דבוקין ובשקולא חדא ע"מ הידוע ג"כ מזוהר שת"ת ומלכות היו מתחלה דו פרצופי' שע"ז אמרו ז"ל אדם וחוה דו פרצופי' נבראו וכפי שפירש הפרדס בפי"ד? משער מיעוט הירח היו המאורות הללו דו פרצופי' בהיותם עדיין למעלה בתוך הבינה וכלפי החכמה ובינה הם מיוחדים ביחוד גמור וחכמה איך היתה נגלית? אלא מתוך הבינה ע"כ פי' מאמר **[חסר]** בינה כונן שמים תבונה משכמה והמוליד בעולם ת"ת ומלכות יחד בסוד דו פרצופי' ועיין היטב שם בפרדס והן דברי הרב שמתחלה כלומר היו שני המאורות הללו בבינה לא היו בבחי' זכר ונקבה אלא בבחינת האחוה בלבד שהיו ת"ת האח ומלכות האחות שווי' במעלה ונכללים סומכי' על שולחן אביהי' זה כחכמה כוי ולא היו בבחינת האישות אלא לאחר שיצאו ממעי הבינה וירדו למטה במקום אצילותם :

**יד יהודה • ח**

ודעת המליצה וכו' ר"ל שהפירוש הזה יפה נרמז בפסוק אחותי בת אבי אברהם לרמוז ג"כ **[חסר]**

**יד יהודה • ט**

וידוע וכו' ר"ל מה שזיווג השי' לאברהם את בת אחותו לאשה הוא מעין עולם חסד יבנה ורמזו ג"כ למעלה בסוד חסד כי כן במדת חסד נתפגשו ת"ת ומלכות מדבוקן ונעשו בני זוג להדדי כדאית' בזוהר פי' אחרי שם אמ' חסד וגבורים **[חסר]** חסד הוא רזא ע"ש וכן הענין כאן נדרים חסד לאברהם ושרה :

כמו שאמרו בזוהר שיר השירים (זהר חדש פו ב), דהוו נהורין דבוקין כחדא והוו בשקולא חדא לאתקרי תרווייהו גדולים, לאו דהות סיהרא רב ועילאה אלא דבכל זימנא דסיהרא כשמשא ברזא חדא בגיניה איתקרי איהו בהדיה גדולים, זנבא דאריה אריה איהו ואריה אתקרי. וכמוהו שבט דן הושוה ליהודה להקרא אריה על שם המשיח שאביו מיהודה אמו מדן, כדאיתא במדרש רבה (בראשית רבה צז). והנה זאת חקרנוה כן היא בשני המאורות האלה השואת האחוה בלבד כעין אח ואחות סומכין על שלחן אביהם ואינו משנה בין הבנים כלל. ודעת המליצה ינעם בכתוב הדר הוא שאמר אברהם על שרה אֲחֹתִי בַת אָבִי הִוא (בראשית כ יב). שמזה היחס לא היה גדול ממנה ולא בהפך. אַךְ לֹא בַת אִמִּי שהיתה אם אברהם רבתי בנשים כפי המסופר ממנה ליודעים חן, והרן אביה של שרה היה מאשה אחרת. וידוע כי עולם חסד יבנה דלא סגי ליה לדור ראשון אלא באח נושא אחותו, אף כאן מעין דוגמא זו חסד הוא ההזדמן לאברהם בת אחיו שאין אדם נמנע מלקרא לה אחותו, וכן כתיב בלוט כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו (בראשית יד יד). וירמיה קרא דודו לחנמאל בן דודו (ירמיהו לב), והיא הוגנת לו במעשיה, וכתיב וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה (בראשית כ יב). לרצונה, למה שבטבע וסגולה רוצה אשה בקב ותפלות, כמער איש ולויות (מלכים א ז לו), מט' קבין ופרישות (סוטה כ א), כטעם האחוה, שכן א"ח עולה תשעה. והאחות פלג גופא היא דלי"ת, ובשעה שעיניה דלו למרום כתיב לִבַּבְתִּנִי אֲחֹתִי כַּלָּה (שיר השירים ד ט). כטעם הסרת לב האבן להתחדש לב בשר והיו לבשר אחד כמו שנבאר, והוא טעם השנות מלת לבבתני פעמיים, והנה נפשה של אותה צדקת יודעת מאד שאין באותו הדור צדיק כמוהו והיתה לו לאשה שלא מדעת אביה שהיה מקטני אמנה כנודע:

**יד יהודה • י**

וכ"כ בלוט שהי' בן אחיו של אברהם והכתוב קראו אחיו :

**יד יהודה • יא**

ותהי לי לאשה ולא אמר ולקח אותה לאשה אלא אחותי בת אבי בת זוגי? לי וגם הוגנת לי במעשיה ר"ל נתמעטה מעצמה ותהי לי מרצונה לאשה :

**יד יהודה • יב**

מה שבטבע וסגולה וכוי ר"ל שכל **[חסר]** רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין ופרישות ואגב קמ"לן נמי פירושו שתפלות הוא

**יד יהודה • יב • המשך**

לשון חבור וזיווג כמו תפל ותי' התפלת נמי ופרישות כמשמעו והכוונה שרוצה אשה בקב זיווג כלומר ולהיות איש מט' קבין ופרישות ממנו וכן פי' בברטנורה וכן הוא לפי דעת התוספות שם ולאפוקי מקצת המפרשי' תפלות מלשון נבלות ודופי ופרישות מלשון חסידות :

**יד יהודה • יג**

**[חסר]**

### יד יהודה • יד

ובשעה וכו' ר"ל כשזוכה מלכות להזדווג לת"ת ע"י הת"ת אומר לבבתני אחותי כלה קוראה אחותי בבחינה שהיתה קודם הזיווג וכלה בבחינת הזיווג וזה יהי' לעתיד כשיתקיים מ"ש ביחזקאל (ל"ו) והסרתי לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר וכבר נודע כי הקלי' על הסרת יצר הרע והיות ת"ת ומלכו' לבשר אחד שמתדבק ד' או"ת? כו' וזהו ענין לבבתני באחד :

### יד יהודה • טו

והוא טעם שאמר לבבתני ב' פעמים לבבתני אחותי כלה לבבתני באחת מעיניך וגו' לרמז על שני לבבות לב האבן שיכרת ולב בשר שיקודש :

### יד יהודה • טז

והנה נפשה וכו' סיומא דמלתי מ"ש לעיל ותהי לי לאשה מרצונה והיינו מעצמה ושלא מדעת אביה :

### יד יהודה • יז

שהיה מקטני אמנה בהשלך א"א לכבשן האש כידוע ממ"ר פ' נח :

### יואל משה

ומשמע החסרון כו' פי' פקד לי' חסרון כנ"ל בסימן ב'. ע"ד מיעוט הירח כי ע"כ המשפיע יש לו מעלה יתירה על המושפע וע"כ איש ואשה אינם יכולין להוליד אא"כ יש לאחד מעלה על חבירו וע"כ כשמיעט הירח ממדרגת החמה אז הולידה צבאות והרבה צבאיה וכן גבי שרה פקד וחסר אותה ואח"כ הפיס דעתה בתולדות וריבה צבאיה היוצאים ממנה. ומזה הצד נקראו מאורות הגדולים להבנת סוד זה עומק דברי המחבר עיין בפרדס סוד ד"ו פרצופין ותהיה כמאזין אך להביא בקצרה צריך לדעת הקדמה ידוע כי הוזהר? אדם אשר יעשה פסל ומסכה אלא מבשרי אחזה אלוה והוא ע"ד ציור ולא יותר מדוגמא של מעלה לשל מטה והוא רחום יכפר כי מתחילה נאצלה נוקבה עמו כחדא דו פרצופין קדם ואחור ואז היתה בסוד נקודה והיתה מבין תרדוהי ולמטה כדמות יו"ד זעירא הוא אור הכתר לבד פי' כנגד השדיים שלפניו היתה הנקודה מאחוריו וזהו תרדוהי לשון שדיים זה
היה לה מעצמה ולא יותר ואחר זה נתן לה שפע יותר מלמעלה למטה עד כל אורכה והיה לה קומה שלימה מאחוריו עד רגליו רק שהקומ' הייתי' מתחילת מבין תרדוהי כנגד תרדוהי: מושפע מט' מדת כמוהו בסוד אדם מאחור כדלקמן ואח"כ בסוד הנסירה שנפר השני פרצופין וחלקם חוזרה לבינה שהיתה בסוד יו"ד זעירא ועוד צא"ל? כי אור החכמה שהוא אבא הוא יורד לת"ת ע"פ כלו ואור הבינה שהיא אמ"א אינו מתלבש אלא מלמעלה עד בין תרדוהי ושם הוא אור החכמה מלובש עם בינה עד בין תרדוהי משא"כ משם ולמטה עד רגלים הוא בלי התלבשו' רק הארת החכמה לבדה בלי בינה הרי אלה ב' הקדמות בקצרה ומזה נבא על כוונת ולשון המחבר אמר כי בעת שהיה אחור באחור בחיבור הפרצופין היו שניהי' בשוה מאורות הגדולים כי לא היה להזכר מעלה על הנקבה באותו פעם שלא היה משפיע לה ואע"ג שהיתה קטנה כמו יו"ד מ"מ בסוד זנב אריה אריה איהו וגו' כדלהלן וע"ז נקרא אילן שניהן גדולי' ולאגב הפסיק הענין
המחבר ששבט דן הוא ירוד שבשבטים ויהודה הוא ראש והוא השוה ג"כ? ליהודה כי זנבא דאריה אריה אקרי וסימנא כי י"ד על

לפרק בתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

כס י"ה יהודא דן ואמר אח"כ אח ואחות סומכין ע"ש אביהם דייקא כי מצד חכמ"ה שהיה מגיע ע"פ כלו כדלעיל היה למלכות מקבל אור כמוהו והחכמה נקראת אבא אבל מצד בינה לא היה לה כלום כי לא היה מגיע אלא עד חדוהי ומשם היא מתחיל וא"כ אין לה ממנה כמוהו וזהו שאמ' הכתו' אחותי בת אבי כי שם אמו דאברה' דרשו חז"ל אמתלאי בת כר נבו והעמידו חכמי אמת על ענייני גדולי' והכוון לפי זה הענין שהיה לה אור מבי"נה ומזה הצד השפיעה לאברהם שהוא חסד וזהו ציור שיהיה לך כלל בידך שאף שאנו דורשין אברהם חסד יצחק גבור' יעקב ת"ת מ"מ כל א' הוא כוללת דדכר וניקבי' ש"א אברהם הוא הנהגת הת"ת בחסד ושרה הנהגת המלכ"ת בחסד וכן יצחק ורבקה הנהגת הגבורות וכן יעקב ועכ"א אחותי היא בסוד כשהיו שני המאורות שוים באחוריים: שמזה היחוס לא הוה גדול ממנה וכו' והיינו בת אבי הוא חכמה. וזהו רמזה במסרה אמרי נא אחותי את אמור לחכמה אחות את עכ"ל: אך לא בת אי"מא שהיה בבי"נה אין לה אור וזה היה הדוגמא באמת שהרן היה מאשה אחרת וסיים ותהי לי לאשה כי רוצה אשה בקב ותפלות ע"ד שבארנו לעיל שבעת הנסיר' היתה דמות יו"ד וזהו בקב דבר מועט ותפלות דהיינו זיווג וחיבור וזהו במעור איש ולויות היינו חיבור זעירא כדמעיקרא ורוצה היא בזה יותר ממה שהיה לה מעיקרא בסוד דו פרצופין ופרישו' בטעם האחוה שא"ח עולה ט' והוא מורה על ט' אורות אשר לה מהזכר נתחלה כשהיתה מאחוריו כי מלכות שבו
אינו נחשב אלא בסוד עטרה ע"כ לא חשב אלא ט' לסוד והאחוה פלג גופא היא דל"ת ממילת אח"ד מחמת שהיה מתפשטו' נגד ארבע ספירות תפאר"ת נצ"ח הו"ד יסו"ד שמן השדיים ולמטה כנודע ועיין בזוהר בראשית עני' שדרש נ"ב אח לחוד ודי לחוד ועוד טעם למה נקראת דלת ע"ש דלו עיניה ושעור הכתו' הוא מתחלה לבבתני אחותי כלה אחור באחור בסוד דו פרצופין ואח"כ לבבתני באי' מעיניך פנים בפנים אחר הנסירה ודע כי קודם שהיה לה השפעה מהזכר הה' גבורות שבה לא היו מומתקים רק ע"י ה' חסדים דדוכר' וזהו סוד איש מזריע לובן שהוא חסד ואשה מזרעת אודם שהוא דין ושתיקה יפה וזהו שכתב המחבר בטעם הסרת לב האבן והוא מבואר בתיקונים פי' ס"ה חלא מסטרא דעצם סטרא דדינא קשיא כעצם וחלא מסטרא דבשרא רכיכא לבא עכ"ל הוא מיתוק ה' גבורו' הדומי' לאבן ע"י ה' חסדים והבן: בזוה' שה' כו' דף כ"ב ע"א. ר"ל ה' מדות ימין נקראים ה' חסדים וסימן כחי"ן? "כתר "חכמה "חסד "תפאר' "נצח והו' משמאל ה' גבורות דהיינו גב"ורה ביי"נה הו"ד יסו"ד מל"כות: ובדוגמא למטה אמר אחותי בת אבי ששניהם ביחוס אחד באו מתרח אך לא בת אמי כי אמו של אברהם היתה מיוחסת אמתלאי בת כר נבו משא"כ אמו של הרן היתה אשה אחרת: דלא בני לדור ראשון כו' כי לא היו בעולם רק קין ואחותו הבל ואחותו והוצרכו להנשא לאחיותיהם. ולאברהם בת אחיו היינו שרה בת הרן אחי אברהם ובני בנים הרי הם כבנים נמצא כאלו היתה שרה בת תרח אביו והיא אחותו: לבבתני שני פעמים כו' שנאמר לבבתני אחותי כלה וגו' לבבתני באי' מעיניך וגו':

# אם כל חי — חלק א — פרק ו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י–יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז
יואל משה: 1

קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1 · 2 · 3

### יד יהודה • א

ולפי שחייה של שרה תלוי בחייו של אברהם כי אחרי מות אברהם ינהגו בה בית פרעה מנהג הפקר :

### יד יהודה • ב

וחלילה לכלי כלומ' לשרה :

### יד יהודה • ג

ע"כ חש לה אברהם במ"ש ואותך יחיו דלכאורה שפת יתר הוא ואדרבה להגדיל הענין יותר היה לו לשתוק מזה ודרש הרב שחש לה פן תצא לחולין וזהו ואותך יחיו :

### יד יהודה • ד

שהן שתי רעות שיהרגו אברהם ושישתמשו בכלי קדש :

### יד יהודה • ה

שכנגדן של הרעות הללו כפירת ההשגחה בפרטי' שהיה פרעה כופר בהשגחה האלהית בפרטי' ולכן יעשה מעשי' אשר לא יעשו בחשבו שאין הקב"ה משגיח בהן :

### יד יהודה • ו

כטעם מ"ש פרעה לא ידעתי את ה' שכונתו שאינו מאמין בהשגחה הפרטית שא"א לפרש שהיה כופר במציאות השם שהרי היה אומר אצבע אלהים היא אלא מאי אית לן למימר שבאמרו לא ידעתי את ה' כפר בהשגחה הפרטית ובאמרו אצבע אלהים היא הודה בהנהגה הכוללת איך הש"י מנהיג את העולם בדרך הטבע שסידר לו :

### יד יהודה • ז

והנה מלת אצב"ע בגי' קס"ג כמו השם של אה"וה במלואו כזה אל"ף ה"י וי"ו ה"י שעולה ג"כ קס"ג והשם הזה הוא גושפנקא רבא של מעשה בראשית והוא נוטריקון של "את "השמים "ואת "הארץ כדאית' בזוהר פי בראשית עמו' מ"ג בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ר"ת אה"וה דביה אתבריאו שמיא וארעא א"ה ביה אתבריאת שמים וכל מה דאית בהון ו"ה ביה אתבריאת ארעא וכל מה דאית בה

### רמ"ע מפאנו

ולפי שחייה תלוים בחייו, וחלילה לכלי שנשתמש בו קדש לצאת לחולין בהלקח בית פרעה, על כן חש לה אברהם במצרים ואמר וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֹתָךְ יְחַיּוּ (בראשית יב יב). שהן שתים רעות שכנגדן כפירת המשגיח בפרטים, כטעם מה שאמר פרעה לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה' (שמות ה ב). עם ההודאה בהנהגה הכוללת על צד הסדור הטבעי, כטעם אֱצְבַּע אֱלֹקִים הִוא (שמות ח טו). והנה מלת אצב"ע היא בגימטריא אל"ף ה"י וי"ו ה"י, גושפנקא רבא דמעשה בראשית שהוא נוטריקון א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ. אפשר שהיו מודים בחדוש מחומר קדום כדעת אפלטון אך לא בהשגחה הפרטית על צד הגמול או על צד הרצון המוחלט כמו שנאמינהו אנחנו על פי התורה, והן הנהגות ישרות ומתאימות דעלייהו כתיב הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן (שמות יז ז). שאלמלא דרשנוהו דרך נסיון היה נחשב לנו מצוה רבה, והוא טעם יש מזל לישראל ואין מזל לישראל (שבת קנו א), דמר אמר חדא ומר אמר חדא, יש מזל לבעלי תשובה, אין מזל לצדיקים גמורים[1], יעויין מאמר חקור דין בריש החלק הרביעי. וכאן החזיק אברהם במדת האחוה שאין הללו מתקנאים בה אדרבה אמר לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ (בראשית יב יג). ופירשו יתנו לי מתנות (רש"י). והוא מאמר מתמיה עם מה שנתפרסם כי באמת וישר היה מואס בבצע מעשקות כל ימיו יותר מכל זולתו, יחויב מזה שאין מתנות הללו אלא שם טומאה שנטל ממצרים להנחילו אחר כך לבני הפלגשים כדין כתובות בנין דכרין, דכתיב בהו נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת (בראשית כה ו). והיותו שליט על שם טומאה ומונה בו סדר הבדלות להרחיקו מעל יצחק ובניו הוא הגורם לנפשו חיים באור פני מלך, באמרו וְחָיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ (בראשית יב יג). וכתיב וּלְאַבְרָם הֵיטִיב הטוב והמטיב ברוך הוא בַּעֲבוּרָהּ (בראשית יב טז). כדאמרי רבנן (בבא מציעא נט א) אוקירו לנשייכו ותתעתרו. וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וכו' (בראשית יב טז). פרטן שבעה[2]. וביצחק

### יד יהודה • ז • המשך

וכוי ע"ש וע"כ נר' ממלת אצבע שהזכיר פרעה שהיה מאמין בחדוש העולם :

### יד יהודה • ח

ועם כל זה אין להקשות איך לא היה מאמין בהשגחה הפרטית והרי אמונת החדוש מחייבת ג"כ ההשגחה בפרטי' שהרי בחדוש העולם השגיח הש"י על כל פרט ופרט כמבואר במורה נבוכים ח"ג פי"ז כי אמנם קושיא זו אינה קושיא שאפשר שס"ל לפרעה דעת אפלטון שהיה מאמין שהש"י חדש עולמו מחומר קדום לא מאין באופן שאין אמונת החדוש מחייבת ההשגחה בפרטי' :

### יד יהודה • ט

על צד הגמול לשלם לאיש כמעשהו :

### יד יהודה • י–יא

או על צד הרצון המוחלט שיהא כביכול יתי כן להשגיח על דרכי בני האדם ואלו שני הצדדי' הן הנהגות ישרות שבהן מנהיג הש"י את העולם ומשגיח עליו כי הרצון המוחלט הוא ג"כ משפיע שפע שבע רצון לכל חי דרך חכמה ובינה אלו הן הגי' ראשונות נכללין כאחד וכידוע השפע יורד לשבעת ימי הבנין והם הנותני' לכל א' הגמול כפי מעללו :

### יד יהודה • יב

ומתאימות שכל אחת צריכה לחברתה ונכללין זו בזו :

### יד יהודה • יג

דעלייהו כתי' היש ה' וגו' שמלת יש כנוי לשבעת ימי הבנין שמגלין פעולותיהן ומלת אין כנוי לגי' ראשונות כי כן נרמזי' במלת אין א' רמז לכתר י' לחכמה נו"ן לבינה כמבואר בתקוני' ושלשתן בערך שארי הספירות במדרגת אין בבחינת הגלוי שאינן מתגלי' כ"כ ותהיה הכונה בפסוק זה שרצו ישראל לידע אם ההנהגה אצלם ביש או באין :

**יד יהודה • יד**

שאלמלא וכו' ר"ל שאם לא שאלו כן דרך נסיון היתה שאלתם זו כהוגן ולמצוה לא כן עתה שעל נסותם את ה' אמרו כן והכי א"י בזוהר בשלח עמו' ק"ג ע"ש :

**יד יהודה • טו**

והוא טעם שקצת מרז"ל אמרו יש מזל לישראל וקצתם אמרו אין מזל לישראל שלפי האמת לא פליגי אבל הכו' שמדת יש הוא המזל ומשפיע לב"ת ומדת אין מזיל ומשפיע לצדיקי' גמורים :

**יד יהודה • טז**

וכאן וכו' חוזר הרב לדרוש אברהם ושרה ולפרש באגב הפסוקי' הנמשכי' אחר הפסוק שהתחיל בזה הסי' :

**יד יהודה • יז**

במדת האחוה באמרו אמרי נא נאמר וַיְהִי לוֹ מִקְנֶה צֹאן וכו' (בראשית כו יד). הרי כאן ששה[3]. ויעקב אמר וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וכו' (בראשית לב ו). שהן חמשה[4]. ומכאן אתה למד מהיכן היו להם הקניינים האלה לאבות העולם, ולא חלו בנתינתם ידי אדם אלא הגדולה והגבורה והתפארת שהן במדות האלקיות חמישית ששית ושביעית למפרע כמפורסם, והן היד הגדולה, היד החזקה, ויד רמה ביושר סדורן מלמעלה למטה, ומזה נזהר יעקב כשאמר ללבן לֹא תִתֶּן לִי מְאוּמָה (בראשית ל לא). כטעם וְדִרְשׁוּ אֶת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר הִגְלֵיתִי אֶתְכֶם שָׁמָּה וכו' כִּי בִשְׁלוֹמָהּ יִהְיֶה לָכֶם שָׁלוֹם (ירמיה כט ז). ירצה שתהיה יניקתנו בשלומה דוקא מן הקדושה המתלבשת בחוץ לא זולת, כמו שזכרנו שם חלק ב' פרק ט'. והיא צריכה סיוע מכשרון מעשינו, לפיכך אמר אֶעֱשֶׂה גַם אָנֹכִי לְבֵיתִי (בראשית ל ל):

**יד יהודה • יז • המשך**

אחותי את :

**יד יהודה • יח**

שאין הללו המצריי' מתקנאי' בה כמו במדת האישות שרגילין כחות הטומאות להתקנא בה כמו שמצינו בנחש הקדמוני :

**יד יהודה • יט**

דכתי' בהו ולבני הפלגשי' אשר לאברהם נתן אברהם מתנות ופירשו ז"ל שם טומאה מסר להן ואמר הרב שהן הן המתנות שקבל ממצרים כדי להנחיל לבני הפלגשי' כי זה ראוי להן משום כתובת אמם כדין כתובים בנין דכרין :

**יד יהודה • כ**

באמרו ר"ל שלכך אמר וחיתי וגו' :

**יד יהודה • כא**

וכתי' ולאברם היטב ולא פירש מי הוא המטיב וניחא ליה להרב לפרש על הש"י :

**יד יהודה • כב**

אלא הגדולה שהוי' חסד לאברהם ידה שביעית ממטה ולמעלה ולכן נפרטו אצלו שבעה קניני' להורות על מדתו שתמכה ז' ימי הבנין והיא עשתה לו את כל הכבוד הזה וכן הוא בגבורה פחד יצחק שתמכה ו' ספירות ולכן היו לו ששה קניני' ות"ת ליעקב ידה חמישית ולכך פרט הכתוב אצלו חמשה קניני' :

**יד יהודה • כג**

והן היד וכו' ר"ל שלא תלו ידי אדם בהקניני' של אבות כ"א יד המלך מלכי המלכי' ב"ה היא היד הגדולה לאברהם ויד החזקה ליצחק ויד רמה ליעקב כי כן נקראו מדותיהן בשמם בכמה דוכתי בזוהר ובתקוני' :

**יד יהודה • כד**

ומזה נזהר יעקב שלא ליהנו' מלבן רק ממה שתביא לו מדתו למעלה :

**יד יהודה • כה**

כטעם ודרשת וגו' (ירמי' כ"ט) שהכונה ג"כ ע"ד זה ומפרש הרב מלת שלום על השכינה ולזה אמר ודרשת במעשיך הטובי' את שלום העיר היא השכינה המתלבשת בשר עיר בבל כי בשלומ' כשיושג שלו' העיר יהי' לכם שלו' ותינקו ושבעתם משד תנחומיה אבל לא משר בבל :

**יד יהודה • כו**

כמו שזכרנו שם ח"ד :

**יד יהודה • כז**

לפיכך אמר יעקב מתי אעש' גם אנכי ע"י ידי הרמה לביתי : סי'

**יואל משה**

שמים רעות כו' אחר הריגת אברהם הי' שישתמשו בכלי קודש חול: שכנגדן כפירת המשגיח כו' הקדמה נ"ל שבעת המבול כתיב ה' למבול ישב וגו' והלא ה' מדת אלף? אנו דורשים בשם הוי"ה דוכרא ובשם אלהים נוקבא ודין מ"מ יש גם בשם אלהים

**יואל משה • המשך**

פנימיות מהוי"ה ובעת המבול נתעלמה פנימיות הוי"ה שבשם אלהים למעלה לשרשם בשם הוי"ה ולא היה אלא ע"י אלה"ים לבד שהוא גי' הטבע ולא בהשגחי' בשינוי הטבע כי הנהגת הוי"ה היא נקרא השגחה פרטי' ושם אלהים השגחה כללי' ופרעה כפר בהשגחה פרטי' שם הוי"ה והודה רק בשם אלהים וזהו לא ידעתי את ה' כנודע: שהיו מודים כו' פי' דקשה הא פרעה לא הודה אלא בשם אלה' לבד ואצבע גי' שם אה"ה וע"כ תירץ שהיו מודים בחידוש מחומר קדום פי' כדעת קצת פילוסופים שמודים שהקב"ה חידש עולמו אך שמצא חומר מוכן קודם וברא את האדם ממנו כדעת אפלטון אחד מבעלי פילוסופים: ע"צ הגמול כו' פי' מצד ו"ק ששם הוא בסוד יש ועל צד הרצון המוחלט הוא בסוד כתר אי"ן ג' ראשונות נקראים אי"ן אף כאן היה ירא שמא יהרגו אותי והוא הנהגת הוי"ה דכרא ואותך יחיו שהיא נוקבא שם אלהים ויהיה להם בך אחיזה וזה היה כיוונת פרעה כל הבן הילוד וגו' וכל הבת נוקבי' תחיון כי כפר בהשגחה פרטית כנ"ל: דעלייהו כתיב היש ה' בקרבנו אם אין שאלמלא לא אמרו בדרך נסיון ר"ל תמיה: היה נחשב למצוה רבה יש הוא מצד ו"ק ששם הוא בסוד יש והוא ע"צ הגמול ועל צד הרצון המוחלט הוא בסוד אין באמת לא' היה לנו להאמינו ע"צ הנסיון כי הוא האמת שהנהגתו ע"צ הגמול וע"צ הרצון שהוא דרך נסי ושינוי הטבע וזה יתמצא בזוה' ועיין זוהר בשלח עמוד קי"ב בסופו על דעביד פרודא וכו' עיין זוהר שלח לך עמוד ש"א ע"ס היש בה עץ אם אין ועיין במקומות פרי בשלח שהכריע לדברי הזוהר עיין שם: יש מזל כו' מצד אלהי' ואין מזל כו' מצד ה': במדת האחוה שאין הללו כו' פי' מדת האחוה שאמר אחותי את הוא בסוד דו פרצופין כדלעיל בסימן ה' בלי זיווג וחיבור ואין אלו מתקנאים אלא כשרואים זיווג כמו הנחש שראה אותם מתעסקים בדרך ארץ נתאוה להם כמו שפי' רש"י בפרשת בראשית: אוקירו לנשייכו כו' ע"ד מנכון יהב עתרא: אלא הגדולה והגבורה והתפארת שהם מדת אי"ן גדולה לאברהם גבורה ליצחק תפארת ליעקב: שהם במדות האלהית כו' פירש בעשר ספירות נמנית הו' למפרע ממטה למעלה כי תפארת ליעקב חמשית ממטה למעלה מל"כות הוי"ד יסו"ד נ"צח תפאר"ת וגבורה ליצחק ששית ממטה למעלה וגדולה לאברהם שביעית ממטה למעלה. וכן היד הגדולה

**יואל משה • המשך**

שבגד״לה? היד החזקה הוא גבורה. יד רמ״ה ת״ת ביושר מלמעלה למטה ורצה ליפות הל׳ שלא תלו בנתינת ידי אדם אלא אלו הידים ומזה איכא לפי שם א׳ הוא אי״ז? ב״ו ג״ה ר״ל הא׳ מהאבות הוא אברהם הוא מדת שביעית וזהו אזי״? הב׳ מהאבות הוא יצחק מדה ו׳ וזהו בו׳ ג׳ מהאבות הוא יעקב מדה ה׳ וזה ג״ה ודי״ק: ומזה נזהר יעקב כו׳

פי׳ נזהר שלא ליקח מלבן כלום: כטעם ודרשו כו׳ כמפורש בספר קול בוכים דישראל בע״ח בטהרה ע״י התלבשות שכינה בקליפת וע״כ לא רצה יעקב שיהיה ע״י הטומאה כמו שאנו מקבלים עתה השפע וזהו דרישת שלום העיר ע״י חיצונים וע״כ אמר מתי אעש׳ גם אנכי לביתי ולא על ידך:

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

(יד יהודה): שמדת יש הוא המזל ומשפיע לבעלי תשובה, ומדת

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק ז

יד יהודה: א · ב · ג–ד · ה–ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

יואל משה: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1

**יד יהודה • א**

וכבד וכו׳ נמשך לסוף סי׳ הקודם שפירש שם הרב דברי יעקב לא תתן לי מאומה ומתי אעשה גם אנכי וכאן מפרש אותם עוד באופן אחר ולזה מקדים ענין דניאל ונחמי׳ ואסתר :

**יד יהודה • ב**

למדונו חכמים פ״ד דשבועות כל מלכא האמור בדניאל חול חוץ וכו׳ וי״א אף זה קדש שנא׳ מרי חלמא לשנאך למאן קאמר אי ס״ד לנבוכד נצר קאמר ליה שנאי מאי נינהו ישראל מילט קא לייט להו לישראל :

**יד יהודה • ג–ד**

וכן אני אומר בנחמי׳ שהיה מדבר עם המלך והדברים ההם היו בדרך תפלה לפני השי״ שכן כתי׳ ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה וגו׳ ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל עיר קברות אבותי ואבננה (נחמי׳ ב׳)

**יד יהודה • ה–ז**

וקשה היתכן שבין שאלת המלך על מה זה אתה מבקש לתשובת נחמי׳ אם על המלך טוב וגו׳ יהיה זמן לנחמי׳ להתפלל אפי׳ רק תפלה קצרה ולא לבד מן השפה

**רמ״ע מפאנו**

וכבר למדונו חכמים בדברי דניאל כשהיה לפני נבוכד נצר ואמר מָרִי חֶלְמָא לְשָׂנְאָךְ וּפִשְׁרֵהּ לְעָרָךְ (דניאל ד טז). שכלפי כבוד שכינה אמר כך. וכן אני אומר בנחמיה כשאמר לו ארתחשסתא מַדּוּעַ פָּנֶיךָ רָעִים וכו' (נחמיה ב ב). וכתיב וָאֶתְפַּלֵּל אֶל אֱלֹהֵי הַשָּׁמָיִם (נחמיה ב ד). היתכן שבין שאלת המלך לתשובת נחמיה יהיה שהות להתפלל בפנים אפילו תפלה קצרה? אלא מה היתה תפלתו? הדברים עצמם שהיה אומר לפני המלך ולבו לשמים, וכן באסתר ופשוט הוא ללמד בני יהודה לשית עצות בנפשנו שיהיה ה' לנגדנו תמיד ולפניו תטוף מלתנו לפיוס ולבקשה ולכל צרכינו, אף כאן לכבוד העליון אמר יעקב אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה (בראשית כט יח). דכתיב בה יֵשׁ שְׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ (ירמיהו לא טו). וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ (ירמיה לא טז). לפיכך היו בעיניו כימים אחדים (בראשית כט כ), ואליו התחנן לֹא תִתֶּן לִי מְאוּמָה (בראשית ל לא). שיברור חלקו מן המובחר כל מום לא יהיה בו, לא לאהבת העושר אלא לכבוד שמים, כדכתיב אָשׁוּבָה אֶרְעֶה צֹאנְךָ אֶשְׁמֹר (שם). כמו שנבאר בסמוך. ויהיה אמרו מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם אָנֹכִי לְבֵיתִי (בראשית ל ל). כטעם אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי (משנה אבות א יד). וכל המשנה. ויש בראשי תיבות אלה אגא"ל ביתי, שכן נכסי חוצה לארץ היו כלה לפדיון בית עולמים שלו,

**יד יהודה • ה–ז • המשך**

ולחוץ אלא אפי׳ בפנים בלב אין אפשר שהיה לו שעות/שהות? להתפלל אלא ע״כ שאין הכונה באמרו ואתפלל אל אלהי השמים לומר שהיה מתפלל בין השאלה לתשובתו אלא לומר שהדברי׳ שהיה משיב אם על המלך טוב הם בעצמם התפלה שהתפלל לה׳ הגם שהיו נראי׳ לתשובה אל המלך על שאלתו :

**יד יהודה • ח**

וכן באסתר כתי׳ ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך וגו׳ ותרגם אונקלוס וזקפת אסתר ית עינהא כלפי שמיא ואתינת אסתר מלכתא ואמרית אין אשכחית רחמי׳ קדמך מלכא רמא וכו׳ :

**יד יהודה • ט**

ולכל צרכינו אף כשאנו מדברי׳ בהם עם בני אדם יהיה בדרך תפלה להשי״ כדכתי׳ שויתי ה׳ לנגדי תמיד :

**יד יהודה • י**

אף כאן ביעקב כתי׳ ויאמר יעקב אעבדך שבע שני׳ וכן אח״כ כששאל לו לבן מה אתן לך כתי׳ ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמור בכל אלה היה דברתו להשי״ לא ללבן. וני״ל שלכך לא אמר הכתוב בשניהם

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס. • המשך**

אין מזיל ומשפיע לצדיקים גמורים.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

וַיְהִי לוֹ מִקְנֵה צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֻדָּה רַבָּה.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה.

**יד יהודה • י • המשך**
ויאמר יעקב אל לבן וכן בדניאל ונחמי׳ ואסתר נשמר הכתוב מלהזכיר השם של ארתחשסת׳

כדבריהם ז"ל על פסוק בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי (בראשית נ ה)[1]:

**יד יהודה • י • המשך**
להורו׳ שאין כונת הדבור אליהם :

**יד יהודה • יא**
לכבוד העליון אמר יעקב אעבדך וגו׳ וכדאית׳ בזוהר ויקר׳ עמו׳ ל״ג ברי״מ וז״ל ודא מלכות ה״א דגירא? קרינן ליה כגון אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה ובזוהר פ׳ ויצא ע׳ שנ״ו וז״ל וכי מאי דעתיה דיעקב דלא קאמר עשר ירחין או שתא חדא אלא שבע שנים אמאי אלא יעקב בחכמת׳ עביד וכו׳ וכלהו שבע שנין עלאין שרו עלי׳ דיעקב וכו׳ ורזא דמלה דכתי׳ ויהיו בעיניו כימים אחדים מאי כימים אחדים אלא כלהו שבע שנים שקל לון בעינוי כאינון עלאין דאנון אחדי׳ דלא מתפרשן וכלהו חד דמתקשרן דא בדא ע״כ הרי שדרש אעבדך שבע שני׳ כנגד ז׳ ספירן עלאין ברחל בתך הקטנה כנגד מלכות :

**יד יהודה • יב**
דכתי׳ בה רחל מבכה על בניה וגו׳ כה אמר ה׳ מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו׳ ובזוהר ויקרא עמו׳ ל״ד א״ל ר׳ חייא מאי רחל מבכה על בניה א״ל אוליפנא דדא כנסת ישראל ודא אנתו? דיעקב וכו׳ ור״ל מלכות שנקראת כ״י וכונת הרב שלשון אעבדך דקאמר הוא מעין לשון פעולה דקאמר התם :

**יד יהודה • יג**
לפיכך היו וכו׳ כבר נתבאר בזוהר ויצא הנז׳ :

**יד יהודה • יד**
ואליו התחנן ר״ל מ״ש יעקב לא תתן לי מאומה וגו׳ לא היה כמשיב ללבן אבל התחנן יעקב בזה אליו יתי שיבחור חלקו מן המובחר שבצאן :

**יד יהודה • טו**
כל מום וכו׳ דרש מאומה מלשון מום כלומר לא תתן לי צאן בעלי מום אלא מן המובחר ולא בקש יעקב זה לאהבת העושר למען יהא צאנו מעולה בדמים :

**יד יהודה • טז**
אלא לכבוד שמים כי מעשה המקלות בהצאן היה פועל דמיוני לבירור הנשמו׳ הקדושות כמו שיבואר בסמוך סי׳ ט׳ ולפיכך נפשו אותה בפועל דמיוני הזה לצאן שלמו׳ בלי מום :

**יד יהודה • יז**
כדכתי׳ אשובה וגו׳ ותהיה הכונה אם תעשה לי הדבר הזה ליתן לי צאן בלתי מום אשובה ארעה צאנך ר״ל הנשמו׳ אותן אשמור להוציאן ע״ז מכור הברזל :

**יד יהודה • יח**
ויהיה אומרו מתי אעשה וגו׳ שאמר יעקב לפני זה כטעם המשנה שבפ״ק דאבות הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני וכו׳ שפירושו ע״ד הנסתר אם אין לי מדת מלכות הנקראת אני כמבואר בזוהר בכמה דוכתי ובפרט פ׳ כי תצא מי לי וכן פירשו בזוהר בראשית עמו׳ ע׳ על מה שהיה הלל אומר אם אני כאן הכל כאן ואם אין אני כאן מי כאן וע״ש וכשאני לעצמי ר״ל כשמדה זו לי לבדי ולא שאועיל ג״כ לזולתי מה אני ועיין מ׳ ח״ד ח״א פ׳ כ״ב וכן כאן אמר יעקב מתי אעשה גם אנכי לביתי ר״ל מתי אועיל גם לזולתי ואעשה גם מדת מלכות הנקראת אנכי כמבואר בזוהר פ׳ יתרו לביתי בית ישראל לנשמות הקדושות :

**יד יהודה • יט**
ויש וכו׳ דרש הרב עוד מתי אעשה וגו׳ באופן אחר והיינו שר״ת של ״אעשה ״גם ״אנכי ״לביתי הן אותיות אגאל והרצון שאמר יעקב שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי וגו׳ כי מתי אגאל ביתי

**יד יהודה • יט • המשך**
בית עולמי׳ הכונה לקברו חלקו במערת המכפלה שהוצרך לגאול ולקנות מן עשו. והנה הוה מצי הרב למידרש כן בפסו׳ הזה מזולת הנוטריקון הנז׳ אלא דניחא ליה להוציא מהר״ת לשון גאולה שנופל על בית או שדה אחוזת אבות :

**יד יהודה • כ**
שכן נכסי ח״ל שהביא יעקב מבית לבן היו כליו לפדיון חלקו במערת המכפלה :

**יד יהודה • כא**
כדבריהם ז״ל בב״ר סדר ויחי וז״ל רש״י שם אשר כריתי כפשוטו ומדרשו וכו׳ כמו אשר קניתי ועוד מדרשו לשון כרי שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה אותו כרי ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה ע״כ :

**יואל משה**
שכלפי שכינה כו׳ פירש מראי הוא כלפי שכינה: ואתפלל אל אלהי כו׳ ולא שהתפלל כלל׳ בין שאלת המלך לתשובתו אלא הדברים עצמם שכיון כלפי שמיא היו התפילה כמו דניאל: וכן אסתר כז״א ויאמר אם על המלך טוב שרמז׳ על מלך הקדוש. ולא על חנם דרשו כלפי שכינה אמר כן כי מבואר בזוהר פ׳ בלק עמוד שע״ד וזה לשונו ויאמר הילדים אשר חנן וגו׳ רוח קדישא אמר וע״כ יש זקף גדול על מלת ויאמ׳ באורח סתיר׳ עכ״ל ומבוא׳ בכ״י כי זקף גדול הוא דמות הוי״ה שני יודין וא״ו באמצ׳ כזה ו: וכן בפסו׳ ונרא׳? מה יהיה חלומותיו רוח הקודש אומרת כן כפרש״י ז״ל והיא גם כן בזקף גדול על תיבת ונראה וכן על תיבות מרא״י בדניאל וד״ק: לכבוד העליון אמר יעקב כו׳ אגב שהביא לעיל בסימן הקודם מתי אעשה וגומר מפרש אותו ופירש לכב״וד שהוא חכמ״ה גימטריא ל״ב נתיבות החכמה פירש וזה שאמר יעקב ללבן לב״ן קו״ל לחכמ׳ שהיא מצד חסד כתלג חיור שהוא אב״א עילא׳ אמר יעקב שרוצ׳ לעבוד שבע שנים רמז לו׳ ימי הבנין וספירו׳
ברחל בתך הקטנה היא מלכו׳ להשיג מדת מלכות ואל תשיבני איך אמר ז׳ שנים הלא אינו אלא ו׳ עד מלכו׳ דהא אמר ברחל בתך הקטני שהיא מלכותי ויי״ל דגם בזכר איכא מדת מלכות בסוד העטרה והענין הזה מבואר בזוהר ויצא עמוד ש״מ וז״ל מאי כימים אחדים אלא כלהי שבע שנים שקיל להון בעינוי כאינון עילאין דאינון אחדים כו׳ ע״ש ר״ל ז׳ ימי הבנין וזהו שסיים לפיכך היו בעיניו כימי אחדי׳ וזהו סוד פסוק הידעתם את לבן בן נחור דהוא מורה שם חכמה דאקרי לבן רחמים גמורים ל״ב נתיבי׳ ובו׳ לנ״ו מורה על נ׳ שערי בינה מצד שנכללה בינה אצלו דריעים דלעילא לא מתפרשין ע״ז מתואר חכמה בשם י״ה בן חכמה עליינה הוא הנז׳ מלבן בן נח״ור נ׳ כתלג חיור שהוא בן העליונה המתעלמת בכתר כנודע וזהו בן נח״ור בדוגמא העליונה ועם זה הכבוד דבר יעקב אע״ה: אשובה ארעה צאנך כו׳ נאמר על נשמות הקדושות כדלקמן בסימן שאחר זה ובסימן ט׳ כטעם אם אין אני לי כו׳ פירש הלל אמר אם אין אני שהיא מדת מלכות לימי
לי שהכל תלוי בה ואין אדם יכול לדבק למעל׳ אלא הכל על ידה בסוד אם אני׳ כאן הכל כאן ואם אני׳ לעצמי פירוש שלא השלמתי לזולתי אלא לעצמי קניתי שלימות ממדרגו׳ אני׳ ומה אני ואם לא עכשיו אימתי וכן היה דברי יעקב מת״י אעש׳ גם אנכי׳ לביתי שהוא מדת מלכות לביתי שהיה המטה שלימה להשלים אותם ג״כ במדריגה הזאת ומ״תי אעש׳ דוגמת אם לא עכשיו אימתי: לפדיון בית עולמים כי הוא הקבר שקנה מאת עשו

**יואל משה • המשך**

חלקת במערת המכפלה בנכסי ח"ל שלקח מלבן:

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

(רש"י) מדרשו לשון כרי, שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק ח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא

יואל משה: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1

**יד יהודה • א**

אי נמי וכו' דרש הרב אגאל ביתי שהזכיר בסי' הקודם עו"ל על אופן אחר והיינו מתי אגאל י"ב שבטי' כי הם ביתו כמ"ש כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם (ישעי' כ"ט) וכתי' בתרי' כי בראותו ילדיו וגו' ואמרו רז"ל על זה שבזכות' ניצל אברהם מאור כשדי' כמבואר במ"ר פ' תולדות ובתנחומ' שם וביותר בזוהר פ' אחרי ע' ק"א **[חסר]** שהן עצמן היו צריכי' לפדיון על שנולדו בח"ל וע"כ המציא יעקב פדיון נפשם בהנכסי' שעשה בית לבן וע"ז אמר מתי אעשה וגו' :

**יד יהודה • ב**

והסכימה דעת הש"י בזה שקנה יעקב שכם כי גלוי לפניו יתי' שיוסף ימכר בשכם והיה טוב בעיני אלהים שיקנה יעקב שכם תחלה ולא יהא יוסף נמכר בח"ל :

**יד יהודה • ג**

כמבואר בזוהר פ' וישב ע' תי"ד וז"ל ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם וגו' וכי יעקב שלימא דהוה רחים ליה ליוסף מכל בנוהי והוה ידע דכל אחוי הוו שנאן ליה אמאי שדר לגבייהו. אלא איהו לא היה חשיד עלייהו דהוה ידע דכלהו הוו זכאין ולא חשיד לון אלא קב"ה גרים כל דא לקיימא גזרה דגזר בין הבתרי' אשכחנא בספרי קדמאי דבעיין אלין בני יעקב לשלטאה עלוהי עד לא יחות למצרים דאלו הוה נחות? למצרים ואינון לא שלטא ביה בקדמית' הוו יכלי מצראי לשלטאה לעלמין עלייהו דישראל ואתקיים ביה ביוסף דאזדבן לעבדא ואינון שלטי עלוי. ואע"ג דיוסף הוה מלכא לבתר ומצראי הוו עבדין ליה. אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו ע"כ ואלו

**רמ"ע מפאנו**

אי נמי אגאל ביתי, זה בית יעקב אשר פדה את אברהם, רצוני י"ב שבטים, כדכתיב כִּי בְרָאתוֹ יְלָדָיו וכו' (ישעיהו כט כג). שבזכותם ניצול מאור כשדים, ולפי שנולדו בחוצה לארץ המציא פדיון נפשם ביגיע כפיו, ממנו שגר דורון לעשו, ממנו קנה את שכם מיד בני חמור, והסכימה בזה דעת העליונה כדי שלא יהיה לעבד נמכר יוסף ברשות אחרת מערי העמים, אלא בתחלה ישלטו בו אחיו ברשות הקדושה ואחר כך יהיה הוא מושל בכל ארץ מצרים למחסה ולמסתור משעבודן של ישראל תחת יד מצרים כמבואר בזוהר (זהר חלק א קפד א)[1]. שהרי גזרת ועבדום שנאמרה בין הבתרים חייבה עבדות ממש, ונתקיימה ביוסף שהיה גופו קנוי למצרים, ואילו ירד שם עם שעבוד הגוף ולא שלטו בו אחיו תחלה אלא היה נשבה ממדינים או ישמעאלים ונמכר שם, היה אפשר להטמע ביניהם לעולם ונגרע שבט מישראל ח"ו מי יקימנו, שהרי דין עבד עברי לצאת בגרעון כסף כשנמכר לעקר אינו אלא במוכר ישראל, ואף על פי שיוסף היה מלך אחר כך והמצרים היו עבדים אליו במעט קנין הגוף שהחיה אותם בלחם, מכל מקום יאמרו מקרה הוא לעבד משול בשרים, והם אמרו וְהָיִינוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה (בראשית מז כה). ולא לך. ואין צריך לומר אחרי שנשתעבדו ישראל במצרים כי גם במלכותו של יוסף לא יועיל ולא יציל. אבל עכשיו שמכרוהו אחיו באחזת נחלתם בארץ ישראל גאולה תהיה לו וחשב עם קונהו, והרי גרע פדיונו ויצא על המחיה ועל הכלכלה. ואף בכל שאר תכסיסי מלכות נהג שררה כל ימיו במצרים. ולעולם היה כפוף ונכנע לאימת צבור בקהל ה', שכן כתיב באחיו וַיְצַוּוּ אֶל יוֹסֵף (בראשית נ טז). אפילו

**יד יהודה • ג • המשך**

הם דברי הרב לפנינו :

**יד יהודה • ד**

שהרי דין ע"ע וכו' נתן הרב טעם לשבח לדברי הזוהר הנז' ואמר שדין ע"ע הנמכר לגוי שנאמר עליו בפי' בהר וחשב עם קונהו והשיב את המכרו לו וגו' לומר שיוצא בגרעון כסף שמגרע מדמי פדיונו הכסף שעולה לפי החשבון על השני' שעברו אינו אלא במוכר ישראל שכן הדין אמור במוכר עצמו או מכרוהו ב"ד לא בגוי שמכרו שאינו אלא שבוי שנמכר שאינו יוצא בגרעון כסף ולא בשאר דברי' שע"ע יוצא בהם וכן היה ביוסף אלו היה נמכר ממדיני' או מישמעאלי' ולא קנהו מאחיו :

**יד יהודה • ה**

ואע"פ וכו' מזוה' הנז' ור"ל שאע"פ שיוסף היה מלך ונבקע שעבודו שאין לך שחרור גדול מזה וגם המצרים היו עבדי' אליו שהוא קנה אותם בלחם באופן שליכא למימר שהי' משוקע לעולם מ"מ יאמרו שיוסף לא היה מלך כ"א מקרה **[חסר]** לו למשול בהם וגם המצרים לא נעשו לו לעבדי' כמו שדקדקו בלשונם שלא אמרו והיינו לך לעבדים אלא לפרעה :

**יד יהודה • ו**

וא"ל שכיון היה להיות שנהפוך אח"כ והמצריים שעבדו בישראל מה יועיל לנו לומר שיוסף היה מלך ומכל הלין טעמי היו ישראל משוקעי' במצרים אם היה נמכר יוסף שלא ע"י אחיו :

**יד יהודה • ז**

אבל עכשיו שמכרוהו אחיו והיה לו דין ע"ע שנמכר מישראל לגוי ועוד שנית שהיתה המכירה בארץ

**יד יהודה • ז • המשך**

ישראל גאולה תהיה לו וכו׳ :

**יד יהודה • ח • המשך**

שלחני אלהי׳ לפניכם :

**יד יהודה • ט**

ולעולם וכו׳ ר״ל ומ״מ היה כפוף לאחיו והיה אימת צבור עליו :

**יד יהודה • י**

ואפילו בשעת כניעתם כשהיו אחיו מכניעים לפניו ובקשו על נפשם כתיב בהו ויצוו :

**יד יהודה • יא**

אשתכחו ישראל וכו׳ לשון זוהר הנז׳ :

**יואל משה**

בית יעקב אשר פדה כו׳ עיין בזוה׳ פ׳ אחרי עמו׳ ק״ח מבואר זה דילדי ביתו דיעקב שהיתה מטתו שלימה הן המה בצדקתם הצילו את אברהם מאור כשדים וידוע בזוהר פ׳ לך לך וכי אדרבא כפי גודל תוקף הקדושה שרה בה תחילה הטומאה וזהו הבחנת׳ כגוו׳ א״י תחלה ביד כנעני ובת שבע ביד אוריה וכן כלם והנה אלה הילדים שהיתה מטתם שלימה נולדו בחו״ל
ואח״כ פדה אותם יעקב בכספו והכו מיד עשו וזהו אנאל בי״ת:
כמבואר בזוהר כו׳ מקומו בזוהר פ׳ וישב עמו׳ תי״ד אשכחנ׳ בס׳ קדמאי ע״ש ותראה הוסיף המחבר במקצת להמתיק הסוד: אלא

בשעת כניעתם אליו, אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו:

**יד יהודה • ח**

ויצא על המחיה ועל הכלכלה לכלכל את מצרים ואת אחיו בשנות הרעב כמ״שה כי למחיה

**יואל משה • המשך**

בנמכר מישראל כו׳ משא״כ כשהיה יוסף נמכר ע״י מדיניי לא ע״י אחיי ישראלים לא היה יוצא בגירעון כסף: ויצוו אל יוסף כו׳ שציוו עליו אח״כ מיתת יעקב אע״פ שהיו נכנעי תחתיו:

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

(זהר חלק א פ׳ וישב דף קפ״ד ע״א) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם. וְכִי יַעֲקֹב שְׁלֵימָא דְּהָוָה רָחִים לֵיהּ לְיוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹי, וְהָוָה יָדַע דְּכָל אֲחוּי הֲווּ סָנְאִין לֵיהּ, אַמַּאי שַׁדַּר לֵיהּ לְגַבַּייהוּ. אֶלָּא אִיהוּ לָא חָשִׁיד עֲלַייהוּ, דְּהָוָה יָדַע דְּכֻלְּהוּ הֲווּ זַכָּאִין, וְלָא חָשִׁיד לוֹן. אֲלָּא גָּרִים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל דָּא, בְּגִין לְקַיְּימָא גְּזֵרָה דְּגָזַר בֵּין הַבְּתָרִים. אַשְׁכַּחְנָא בְּסִפְרֵי קַדְמָאֵי, דְּבָעְיִין אִלֵּין בְּנֵי יַעֲקֹב לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי עַד לָא יֵחוֹת לְמִצְרַיִם. דְּאִילּוּ הוּא יֵחוֹת לְמִצְרַיִם, וְאִינּוּן לָא שָׁלְטוּ בֵּיהּ בְּקַדְמֵיתָא. יְכֵלִי מִצְרָאֵי לְשַׁלְטָאָה לְעָלְמִין עֲלַייהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְאִתְקְיְימָא בֵּיהּ בְּיוֹסֵף דְּאִזְדַּבַּן לְעַבְדָּא וְאִינּוּן שָׁלְטוּ עֲלוֹי. וְאַף עַל גַּב דְּיוֹסֵף הֲוָה מַלְכָּא לְבָתַר, וּמִצְרָאֵי הֲווּ עָבְדִין לֵיהּ, אִשְׁתַּכָּחוּ יִשְׂרָאֵל דְּשָׁלְטוּ עַל כֻּלְּהוּ.

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק ט

יד יהודה: א · ב–ג · ד · ה · ו · ז–ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ובמעשה המקלות וכו׳ חזר הרב לדרושו הנז׳ בסי׳ ז׳ ואמר שמעשה המקלות שהיה יעקב מציג ברהטים וכל הענין היה פועל דמיוני כדי להוציא הרמוז בו למעלה מן הכח אל הפועל והיינו לברר בפעולה זו של המקלות את הנשמות הקדושות ולהוציאן מן הקליפות אשר נפלו לתוכן עיין בזוהר פ׳ ויצא עמו׳ שע״א :

**יד יהודה • ב–ג**

כדכתי׳ ויתן וגו׳ ר״ל ולכן היה נותן פני הצאן אל עקוד והיינו בטעם צאן אדם הנאמר ביחזקאל (ל״ו) עוד זאת אדרש לבית ישראל לעשות להם ארבה אותם כצאן אדם וגו׳ כן תהיינה הערים החרבות מלאת צאן אדם וגו׳ והן יפים נדרשי׳ ע״ד הנכבד על הנשמות הקדושות שעתידין לצאת ממקום שנפלו וכן כאן היה נותן יעקב פני הצאן אל עקוד זה יצחק שהיה נעקד ע״ג המזבח לרמוז שיחזרו הנשמות הקדושות

**רמ״ע מפאנו**

במעשה המקלות ליעקב אבינו יש בו פועל דמיוני לבירור הנשמות הקדושות מכור הברזל כדכתיב ויתן פני הצאן כטעם צאן אדם שאמר יחזקאל אל עקוד זה יצחק אי נמי שכיון בהם לטעם הקרבנות כי הא דתנינן אין כופתין את הטלה אלא מעקידין. הדרן לאברהם שאמר למלך סדום אם אקח מכל אשר לך ולא קבל מתנות מאבימלך אלא להוראת הפיוס ועל מנת להחזיר שכן אלף כסף דקאמר לשרה משפטו שוה כסף בלי ספק והן הן צאן ובקר שזכר הכתוב בנתינה עצמה דאי לא תימא הכי מדוע לא זכרם אבימלך לשרה להפיס את דעתה ביותר וגם אחרי כן החזירם אברהם לאבימלך בכריתת הברית אך לא השיב עבדים ושפחות שמלו וטבלו והם בכלל הנפש אשר עשו ואיך יחזירם לסורם אלא המה היו עבדי יצחק הנזכרים בפרשת הבארות שחפרו בנחל גרר כי אנשי המקום המה ובקיאים במוצאי מים ורועי גרר בקשו לעשקם כרועי מדין לבנות יתרו כיון

**יד יהודה • ב–ג • המשך**

לזרעו של יצחק או להזכיר עקדת יצחק שבזכותו יחזרו הנשמות :

**יד יהודה • ד**

א״נ זה שהיה נותן פני הצאן אל עקוד כיון בהם לטעם קרבנות ע״פ מ״ש הרמב״ן בפ׳ ויקרא שהטעם בהן הוא כדי שיחשוב האדם בעשותו מעשה הקרבנות כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר בקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו ונפש תחת נפש וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו וכתב רבינו בחיי ראיה לטעם הזה ממה שדרשו רז״ל על ויעלהו לעולה תחת בנו מהו תחת בנו אלא על כל העבודה שהיה עושה אברהם באיל היה מתפלל יהי רצון מלפניך שתהא עבודה זו כאלו עשויה בבני כאלו הוא שחוט כאלו דמו זרוק כאלו הוא נשרף ונעשה דשן ודרש הרב עפ״ז ויתן פני הצאן אל עקוד לרמז שהקרבנות מסתכלי׳ אל האדם

**יד יהודה • ד • המשך**

שהיה ראוי להיות עקוד תחתיהן ואפשר שרמזו ג"כ אל יצחק העקוד שהוא ראי' לטעם הזה :

**יד יהודה • ה**

כי הא דתנינן ריש פ"ד דתמיד שהקרבנות צריכי' להיות עקודי' ולפי מ"ש רבינו בחיי נראה שזהו שפירשו מדרכיהם וכבר זכרו רבותינו כי בעשקם הבאר הראשון נחרב בידם וכשהחזירוהו נבע מאליו השני נחרב ושוב לא נבע. השלישי לא עשקוהו כלל ואולם רועי יצחק במצותו הצילו העבדים מיד פלשתים הא למדנו דרועי יצחק לחוד ועבדי יצחק לחוד והוא דקדוק נכון בכתוב:

**יד יהודה • ו**

הדרן לאברהם דסליקנא מניה סי' ו' :

**יד יהודה • ז-ח**

שאמר למלך סדום אם אקח וגו' משום שונא מתנות היה ומה שקבל מתנות מאבימלך כדכתי' בפ' וירא ויקח אבימלך צאן ובקר ועבדי' ושפחות ויתן לאברהם היה להוראת הפיוס להראות לו שנתפייס :

**יד יהודה • ט**

וע"מ להחזיר כמו שיתבאר בסמוך :

**יד יהודה • י**

שכן אלף כסף ר"ל שאל תקשה למה לא החזיר אברהם לאבימלך ג"כ האלף כסף שנתן לו כאשר נר' מפשט הכתוב ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך כי אמנם מעולם לא נתן לו אלף כסף אבל האלף כסף שאמר לשרה משפטו פירושו שוה כסף והן הצאן ובקר שנתן לו וכן פירש הרמב"ן ז"ל ע"ש :

**יד יהודה • יא**

דאי ל"ת הכי אלא תרצה לפרש אלף כסף ממש מלבד הצאן ובקר יקשה מדוע לא זכר אבימלך לפני שרה גם הצאן ובקר א"ז כדאמרן :

**יד יהודה • יב**

אח"כ החזירם כדכתי' בפ' וירא ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית :

**יד יהודה • יג**

אך לא השיב עבדי' ר"ל ומה שלא השיב לאבימלך ג"כ העבדי' ושפחות שקבל ממנו הטעם לפי שכבר מל וטבל אותם והכניסם תחת כנפי השכינה :

**יד יהודה • יד**

והם בכלל הנפש אשר עשו שאמרו רז"ל אברהם גייר גרי' וכו' :

**יד יהודה • טו**

הנזכרים בפ' הבארו' כדכתי' בפ' תולדות וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וגו' ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה וגו' ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה וגו' ומפרש הרב באגב שע"כ בקשו רועי גרר לעשוק את עבדי יצחק על שנתגיירו ופירשו ממעשיהם :

**יד יהודה • טז**

כרועי מדין לבנות יתרו דכתי' ויבואו הרועים ויגרשום ואמרו ז"ל בשמות רבה והביאו רש"י מפני הנדוי שנדוהו ליתרו על שפירש מע"ז :

**יד יהודה • יז**

וכבר זכרו רבותינו וכו' וכמ"ש בתרגום יהונתן על ויריבו רועי גרר וגו' וע"ש זכר הרמ"בן **[חסר]** הנעשה ע"י עבדי יצחק לאחר שנתגיירו :

**יד יהודה • יח**

וכשהחזירוהו ליצחק :

**יד יהודה • יט**

ואולם רועי גרר לא היו העבדי' שחפרו השלשה בארות **[חסר]** היו גרי צדק לא כן הרועי' הללו לא עשו כ"א מה שהצילו את העבדי' במצותו של יצחק :

**יד יהודה • כ**

והוא דקדוק נכון בכתוב שהתחיל בעבדי' באמרו ויחפרו עבדי יצחק וסיים ברועי' ויריבו עם רועי יצחק והיינו כדאמרן :

**יואל משה**

וכמעשה המקלות כו' עיין זוהר פרש' ויצא עמוד שמ"א תמצא שמה שעשי' יעקב ע"ה מקלות ויפצל ברהטים על שדה איש עצל?
עברתי ר"ת ע"ל צ"אן ל"בן לא היה אלא
פועל דמיוני למטה מלמעלה ויפצל ברהטים להעמיד הצאן ישראל שנקראו צאן שהם נשמות קדוש' לבד וצאן לבן לבד ואופן תיקונו מבואר ליודעי סוד בפסוק אלה"י? שהוא נקרא קדוש'? ושם הוא מבואר
בהאריכות: כטעם צאן אדם כו' שהם נשמות קדושות. א"נ כיון לטעם הקרבנות כי ידוע דעקידת הקרבן היה רגליו וידיו כעקדת יצחק בן אברהם וכן היה עקידתו והוא פועל דמיוני כי היכא דאמרינן ובשפלות הידים ידלף הידים ע"י שפלות הידים למטה הוא גורם טומאה כמ"ש לעיל אצל נשיאות כפים הנזכר בקרבן ע"י עלייתו רגלים אל הידים למעלה הוא תיקון לכלול מדת רגלים בידי' ה"נ יעקב אמר עקודים לכוונה זו: דלא"תה הלא נתן אלף כסף ממש וצאן ובקר מדוע לא זכרם אבימלך כשאמר לשרה הנה נתתי לאחיך אלף כסף מדוע לא זכר צאן ובקר שנתן לו אלא ודאי הצאן ובקר שנתן לו שוה אלף כסף הן הן אלף כסף שזכר
ואח"כ חוזרים לו בכריתת הברית: כי אנשי המקום כו' פי' אותן עבדים שגייר אברהם והיו מקודם לאבימלך ע"כ ידעו מקום מוצאי המים והבארות שהיו בראשונה: כרועי מדין כו' שגרשום מפני שפי' יתרו מע"ז נידוהו כמו כן כאן על שגיירו ע"כ עשקו' רועי גרר: וכבר זכרו רבותינו כו' בתרגום יונתן והוא רמז לשלש' מקדשות שהעמידו כי בית ראשון נחרב והחזירו ולא היה נחרב אלא ע' שנה ואחרכן נבנה והשני נבנה ונחרב ושוב לא נבנה והשלישי יבנה במהרה בימינו ולא יעשקוהו לעד: רועי יצחק לחוד ועבדי כו' הם אותם שנתגיירו נקראו עבדי יצחק ורועי יצחק הצילו את העבדים הנ"ל:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק י

יד יהודה: א · ב · ג–ה · ו · ז · ח · ט · י–יב · יג · יד · טו · טז · יז–יח · יט
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

אמנם האשה וכו' לעי' סי' ה' מדמה הרב ענין פקידת שרה למיעוט הירח והאריך עד הנה בדרשי' הנגררי' לזה וכאן חוזר לענין ראשון :

**יד יהודה • ב**

כדבריהם ז"ל ס"פ הבא ע"י שכופין להוציא מטעם בעינא חוטרא לידי :

**יד יהודה • ג–ה**

חביבה על בעלה שע"ד כן נשאה כמ"ש אין אשה אלא לבני והיינו דכתי' יבעלוך בניך (ישעי' ס"א) ולכאורה אין ללשון זה הבנה כי לשון בעילה לא שייך כ"א בבעל אבל הענין הוא שטפות הזרע הן רועות פועלות ומועילות בה תמיד וע"ש זה אמר לשון בעילה. וקמ"ל קרא שעם זה הבנים עצמם משלימים בה התכלית הנזכרת והענין הוא לפי שזולת העמדת תולדות אין באשה שלמות בעצמה כמו באדם שמצווה במצות ומה"ט אמרו אין אשה אלא לבני כי ע"כ אמרו ג"כ נשי' דעתן קלה לפי שאין שלמות בעצמן :

**יד יהודה • ו**

על ידם של הבני' :

**יד יהודה • ז**

ואע"ג דלא מיפקדא דאיש מצווה על פריה ורביה ולא האשה כמבואר ס"פ דיבמות ופסקו כן כל הפוסקי' ולא אמרה הבה לי בני אלא להוציא על ידם שלמותה אל הפועל :

**יד יהודה • ח**

ובהצטרף אליה וכו' ר"ל כיון שכן שהבנים עצמם משלימי התכלית הרי כאן ג' דעת האב ודעת הבנים משלימי עצמותן ודעת נותן הצורות היא דעת עליון יתי' המצטרפי' לדעת האשה בהוצאת כח הולד אל הפועל :

**יד יהודה • ט**

שאנו עתידי' לבאר בח"ג כסי' ו' :

**יד יהודה • י–יב**

יצדק מאד אמרם ז"ל בפי' יוצא דופן ובב"ר שנתן הש"י בינה באשה יותר מבאיש והיינו ע"ש שאליה מצטרפות כל הדעות הנזכרות וזה מקום בינה שהיא אוצר הדעת כידוע מדברי חכמי האמת וכמו שפירש גם הרמב"ם בנגלה לפי שטתו את המשנה שם אם אין בינה אין דעת וכו' ע"ש שפירושו סתום מאד וצריך פירוש לפירושו וכפי דברי הרב כוונת הרמב"ם שדעת הוא כח ההשכלה והיינו השכל השופט ובינה הוא משפט המושכל נמצא שבינה הוא אוצר הדעת מאסף השכל ויאמר התנא אם אין דעת אין בינה שאם אין שכל מאין יבוא המושכל ואם אין בינה אין דעת שאם אין מושכל על מה יורה השכל ופירוש הזה הוא הפך ממ"ש החכם אברבנאל בספרו נחלת אבות בכוונת הרמב"ם ע"ש :

**רמ"ע מפאנו**

אמנם האשה צריכה לבנים ביותר שהם חוטרי לידה כדבריהם ז"ל ועל ידם תהא חביבה על בעלה כאמרם אין אשה אלא לבנים וכתיב יבעלוך בניך כי טפות הזרע שהבנים נוצרים מהן הן רובעות אותה תמיד כל ימי העבור ומוציאות שלמותה מן הכח אל הפועל ועם זה הבנים המה משלימים התכלית בה בלי ספק לפי שאין בה שלמות עצמה כמו האדם כי על כן אמרו שדעתה קלה ומבקשת השלמתה על ידם כרחל שאמרה הבה לי בנים אף על גב דלא מיפקדא ובהצטרף אליה דעת האב ודעת הבנים ודעת נותן הצורות כמו שאנו עתידים לבאר שכולם מתוארים בפקידה יצדק מאד אמרם ז"ל על פסוק ויבן את הצלע שנתן בינה באשה יותר מן האיש וידוע שהבינה אוצר הדעת היא כמו שפירש הרמב"ם באבות סוף פרק ג' וקשית נחלת אבות בטלה מעקרא כי במדת האנושיות התנא מדבר לא באלקיות לפי פשוטן של דברים אף כאן בהצטרף אצל הירח דעת עליון נותן הצורות ודעת הבנים ישראל בוניה ודאי כדדרשינן מיתורא דקרא שהם במצותו רואים הליכות השמש ומונין לה לירח באמנה אתו הנה בזה בלי ספק חבה יתרה נודעת לה ואמנם היו הככבים מהדרים ממשלת הלילה עד שיצדק אמרנו שהמאורות שניהם גדולים מתחלת יצירתם השמש ברוב בנין והירח ברוב מנין והנה בשתוף הנהגותיהם בשויי גמור יושג התכלית בבריאתם כמו שיבא:

**יד יהודה • י–יב • המשך**

ע"ש :

**יד יהודה • יג**

וקושיא שהקשה שם הספר נחלת אבות על הרמב"ם ואמר שאם הזכיר השכל והמושכל היה לו להזכיר ג"כ המשכיל בטלה מעקרא ואינה קושיא :

**יד יהודה • יד**

כי במדת האנושיות התנא מדבר שאם היו דברי התנא באלקיות היתה קושיא זו ודאי קושיא אבל כיון שאין התנא מדבר אלא מאנושיות בלבד אין ראוי לומר שאם אין משכיל אין שכל ומושכל כי גם בהעדר מין האדם משכיל מ"מ נשארו השכל ומושכל בנפרדים והיינו במלאכים ודע שהאברבנאל שם השיג הרמב"ם עוד בקושיא אחרת אבל אין כוונת הרב לקושיא ההיא :

**יד יהודה • טו**

כדדרשינן מיתורא דקרא וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך דבניך תנינא מיותר ודרש רז"ל אל תקרי בניך אלא בוניך וכן כאן ישראל הם בוניה של הירח

**יד יהודה • טז**

שהם במצותו של הק"בה מונין ללבנה ומ"מ רואי' הליכות החמה מתי נכנס במזל טלה כדי שיבוא האביב בזמנו כמו שבא הציווי על אלו באמרו יתי' החדש הזה לכם ובאמרו שמור את חדש האביב :

**יד יהודה • יז–יח**

ואמנם וכו' לעי' סי' ה' כתב הרב ע"ד הנסתר שהמאורות היו שניהם גדולים מתחלת יצירתם והשתא קאמר הכי לפי פשוטו בחמה וירח ממש ואמר שמה שנקראת הלבנה מתחלה ג"כ גדולה לא היה בשביל כמותה וגדלותה אלא בשביל שהיו הכוכבי' עמה ומהדרים אותה בצאתם עמה באופן שהשמש היה גדול ברוב בנין

**יד יהודה • יז–יח • המשך**

מצד גדלותו והירח היתי' גדולה ברוב מנין מצד רבוי הכוכבי' שסביבה ואע"ג שגם קודם קטרוג הירח גזר הש"י על הכוכבי' שיצאו עמה והא דאמרינן לעיל שלאחר קטרוג הרבה צבאי' להפיס דעתה צ"ל שהלבנה לא ידעה בדבר והש"י גילה לה בלשון פיוס :

**יד יהודה • יט**

כמו שיתבא' בסמוך :

**יואל משה**

אמנם האשה כו' פרק זה הוא מצורף אל הקודם פ"ה שהזכיר מיעוט הירח והקדמה שהדוגמת באדם מבשרי אחזה אלוה וכוונתו לתרץ דסתרי אהדדי פעם א' אמר האמת מה שאנו דורשים דעת הוא כלולות עשר פעמים מנין הוי"ה הוא ר"ס ע"ד וירא ה' כי ס"ר לראות ועיין במאמר זה חלק ב' סימן כ"ח. ועשר פעמים מנין אהי"ה הוא ר"י הרי ת"ע והד' אותיות כפשוטו הרי דע"ת ומצד כלילתו עשר פעמים הוא בכל א' ה' חסדים
וה' גבורות הנ"ל: ובמלכות אין לה אלא ה' גבורות וה' פעמים כ"ו הוא גי' ק"ל וה' היא הכולל ה' גבורות ס"ה גי' קל"ה וזהו דעתן קל"ה: וע"י הצטרף אליה דעת האב כו' ע"י היסוד וגם דעת הבנים יבעלוך בניך כדלעיל. רבעי' אותה תמיד כל ימי עיבורה כן

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק יא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה–ז · ח · ט · י

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

אכן קטרגה הירח וכו' והשתא נחית הרב לפרושי כל המאמר דפרק א"ט בענין מיעוט הירח שהתחיל לעי' סי' ה' וראיתי להעתיק המאמר כולו כדי להבין ביאור הרב אשר יבוא אחת לאחת בסימני הבאי' עד סי' כ"ט וז"ל המאמר ר' שמעון בן פזי רמי כתי' ויעש אלהי' את שני המאורו' הגדולים וכתי' את המאור הקטן אמרה ירח לפני הק"בה רב"שע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד א"ל לכי ומעטי את עצמך אמרה לפניו רב"שע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעט את עצמי אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותא שרגא בטיהרא מאי מהני א"ל זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים א"ל יומא נמי א"א דלא מנו ביה תקופות דכתי' והיו לאותות ולמועדי' ולימי' ושני' א"ל זיל ליקרו צדיקים על שמך יעקב הקטן שמואל הקטן דוד הקטן חזייה דלא מיתבא דעתה אמר הק"בה הביאו קרבן עלי שמיעטתי את הירח וכו' ומפרש

**רמ"ע מפאנו**

אכן קטרגה הירח לפני הקב"ה במאמר שיש בו בקשת השלום ורדיפת האהבה לפיכך קראוהו חכמים קטרוג מלה מורכבת שמשמעה קטטת החמדה או קשר החמדה כדמתרגמינן נחמד למראה מרגג למחזי ואמרה אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד. כך היא שנויה בפרק אלו טרפות ופירושה כי לא די להשלמת החפץ אל הטוב והמטיב שיהיו שניהם קיימים באיש וכל אחד יספיק שלמותו לעצמו ובלתי מטיב לזולתו ומזה הצד תחמוד הירח התחברה לשמש בדרך אישות דהיינו שתוף ההנהגה בהסכמת חלקיה כדי שיועילו שניהם לזולתם והיתה תשוקתה לחבור מתמיד בהשואה גמורה בהיות האורה של מעלה מתפשטת לפניהם בלי הפסק כיד המלך ואף על פי שיהיו השמש שליט לבדו על ממשלת היום ובו יצא אדם לפעלו ולעבודתו במצות הנוהגות בו הנה בהיות הירח על ממשלת הלילה לכשרון המעשה שזמן הלילה גרמא אליו דלא איברי אלא לגרסא וכל כיוצא בו יחשב לירח יקר וגדולה שבזה תהיה עולה עמו ואינה יורדת ממעלתו:

**יד יהודה • א • המשך**

הרב בזה הסימ' הענין ע"פ פשוטו בשמש וירח ממש ודעתו שגם קודם הקטרוג היתי' הלבנה לממשלת הלילה בלבד וגם היא שמחה בחלקה והיתי' מרוצה בכך ומעולם לא עלה על לבה שום קנאה ותחרות בשביל זה נגד ממשלת היום אלא ענין הקטרוג היה מצד חפץ ותאוה שהתאוה הירח שלא תיוחס הנהגתה לבדה והנהגת השמש לבדה אלא הנהגת שניהם תיוחס לשניהם יחד בדרך שיתוף והשואה גמורה ורדיפת האהבה של השמש אבל לא לקנתר בעלה ח"ו :

**יד יהודה • ב**

לפיכך קראוהו חכמים את מאמרה קטרוג ואמרו מקטרוגה דלבנה :

**יד יהודה • ג**

מלה מורכבת קט לשון קטטה רוג לשון חמדה והרצון קטטת החמדה או קטר לשון קישור רוג חמדה והר"ש משמשת לפניה ולאחריה ור"ל קישור החמדה שחמדה לחמה :

**יואל משה • המשך**

הוא לאלף אלפי הבדלות. הנשמות מאירי' ג"כ בה בסוד הדעת ודעת נותן צורת הוא כי השם י"ה מאי' בהם ג"כ בעת הזיווג. וע"ז יש לה בינה יתירה מבאיש כי ידוע דדעת הוא באוצר הבינה ודעת פנימיו' ושופרי דשופרי מו' קצוות המתעל' למעל' במוחין והוא נאצל? מבינה כנודע ובזה יבאו דברי המחבר אל נכון: כמו שפי' הרמ"ב בספו' בנגלה מ"ש באבות אם אין דעת אין בינה ואם אין בינה אין דעת הרי שהבינה אוצר הדע' ואע"פ שהקשה עליו בספר נחלת אבות ז"ל על מ"ש אם אין דעת אין בינה כבר הודעתיך דעת הרמ"ב בינה שכל. דעת מושכל. ולדבריו ראוי שיזכיר גם המשכיל עכ"ל אבל
באמת מתרץ שמשכיל הוא רמז לא"ס ית' והוא מדבר במושכל ושכל שהוא מדת האנושיות: ויתורץ הקושי' פי' שאמר ובל בנייך לימודי ה' ורב שלום בנייך שיתבו' בענין החסרון ויותר ע"כ דרשו א"ת בנייך אלא בונייך: הכככבים מהדרין כו' פי' מוסיפים הירח: השמש ברוב בנין שהי' מעצמ' גדולה. והירח ברוב מנין ברוב צבאיה ככבים ובשיתוף הנהגותיה' לע"ל יהיה אור הלבנה כאור החמה יושג התכלית:

**יד יהודה • ד**

כך היא שנויה וכו' לאפוקי הנוסח' אחריתי שיתבא' לקמן סי' י"ד :

**יד יהודה • ה–ז**

כי לא די וכו' ר"ל הדבר אשר יאמר עליו שהוא מושלם צריך שיהא טוב לדידיה ומטיב לאחריני וע"כ אינו די שיהיו השמש והירח שניהם קיימי' באיש ר"ל לא בסוג ולא במין כ"א באיש נפרד כל א' לבדו ויהא לכל א' שלמותו בפני עצמו ולא ייטיב לזולתו כי כשיהיו ממשלת היום והלילה שני חלקי הממשלה וייוחס לכל א' משני המאורות חלקו לבדו לא ייטיב א' מהם לזולתו כי לבדו לא יוכל להועיל וגם להאיר ולדרי עליה אינו מאיר כ"א בחלק ממשלה שלו שהוא חצי ההנהגה ואין זה הטבה גמורה וזהו שאמרה א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ואין כוונתה מאחר שהם שני מלכים ראוי שישתמשו בשני כתרי' אלא אפכא מאחר שאין להם כ"א כתר א' ושלמות א' לשניהם יחד אין מן הראוי שתהא הממשלה נפרדת אבל ראוי שתהא להם בדרך שיתוף כאלו הוא למלך אחד :

**יד יהודה • ח**

בהסכמת חלקיה בכל שני חלקיה כדי שראוי לומר עליהם שמטיביי' יחד לזולתם בכל ההנהגה שלהם :

**יד יהודה • ט**

לחבור מתמיד וכו' כמו שהיתי' בעת ההיא שלא קבלה אורה מהשמש כי אם מאורה של מעלה עצמה שהיתה מתפשטת לפני שניהם בשוה ובקשה הלבנה שיתמיד כן :

**יד יהודה • י**

ואע"פ וכו' ר"ל שאל תתמה איך בקשה הירח להשתתף עם השמש בענין ההנהגה שלהם שייטיבו שניהם יחד לזולתן והלא

**יד יהודה • י • המשך**

כל תכלית בריאתם ועיקר ההטבה שלהם הוא קיום התורה והמצות שיוכלו ישראל לעשות לאורן וזה לא יתכן כ"א לגבי השמש ולא לגבי ממשלת הלילה שהמצות אינן נוהגות בו כי אמנם אפילו לכך נשאת? שפיר קאמרה הירח שאע"פ שמעשה המצות אינו בלילה מ"מ מכשיר מצוה נוהג בלילה והיא הלמוד שמביא לידי מעשה דלא אברי לילה אלא לגירסא ובהיות הירח מכשרת מעשה המצות באורה יחשב לה יקר וגדולה בהשתתפה בזה עם השמש שבזה תהא עולה עמו וכו' והנה פירש הרב ענין קטרוג הלבנה בדרך פשט ותשובתו של הש"י יבאר בסי' י"ג ע"ש :

**יואל משה**

א"א לשני מלכים כו' שישתמשו כו' פי' ממש שא"א שכביכול שא"א להם חבור וזיווג כשהם בכתר א' בעול' א' כדלעיל בסימן ה' כי בעת שהיו אחור באחור בסוד דו פרצופין היה מספיק לכל אחד הארתו לעצמו אבל לא היו מטיבים לזולתם בתולדות הנשמות כי מחמת תקיף הארת החסדים שבאיש כי גדול אורו מי יכילנו וכן הדינים הקשים
שבה בה' גבורות לא היה העולם יכול לסובלם ומזה הצד היתה תשוקתה של הירח שיהיה חיבור וזיווג מתמיד להטיב לזולתם האף שיהיה ממשלת השמש ביום וממשל' הירח בלילה מ"מ יהיה לכל אחד כשהיה ביום במצות בו והלילה ממשלת עבודתו הגירסא כי לא אברי לילה אלא לגירסא כדמפרש ובזה מטיב' לזולתם:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק יב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ויצדק וכו' נחלקו הפילוסופי' בעצם השמים קצתם אומרים שהשמים הם בעלי שכל חיים משכילים והוכיחו סברתם זאת מתנועה תמידית שלהם שמתנועע תמיד בסבוב וזאת התנועה אינה טבעית כתנועת האבן למטה והאש למעלה שא"כ א"א שלא ינוחו השמים כשיגיעו למקום שיצאו ממנו כמו כל מתנועע בתנועה טבעית וגם א"א שתהי' תנוע' זו כתנועת הב"ח שמתנועע לקרב אל המועיל והערב לפי דמיונו ולהתרחק מהמזיק לו שהרי השמים הולכים בסבוב תמיד וממקום שהם הולכים שם הם שבי' ללכת אלא ע"כ שתנועה זו היא תשוקית שהשמי' חושקי' ומשתוקקי' לתנועה זו וכיון שתשוקה לא תיוחס אלא לבעלי נפש ושכל ע"כ גזרו שהשמי' הם משכילי' כמו שביאר כל זה

**רמ"ע מפאנו**

ויצדק הוכוח הזה בחכמה ומוסר לירח אם שיהיו הגרמים השמימיים חיים משכילים אם שמניעיהם הם המדברים ומשתדלים בתקנתם ונקראים על שמם וכשיונח היותם בעלי שכל הוא הדבר אשר אמתוהו חכמי ישראל בפרק מי שהיה טמא באמרם שהגלגל קבוע והמזל חוזר וזה כי המזל הוא חלק שכלי מיוחד בגלגל כמוח באדם שהוא מנהיג את הגוף בהשכל וחושק ומתדבק ונעשה כסא כבוד לנשמה כן הדבר במזל שהוא המשכיל ומנהיג בחכמתו את הגלגל וחושק ומתדבק ונעשה בסיס למלאך אם כן הגלגל הוא בעל נפש חיונית קבוע בשלמותו הקיים באיש ושכלו הוא המזל החוזר להתבונן ברצון קונו ומתעורר אל התנועה המסודרת בגלגל שלו והנפש המשכלת אליו הוא המלאך כי בלעדיו לא יתבונן בשכינה להשלים חפצה כשם שאין המוח באדם מכיר את בוראו

**יד יהודה • א • המשך**

הרמב"ם בפי' ד' משני מספר המורה וחיזק דיעה זו שם בפ"ה מהפסוקי' וכ"כ עוד בפ"ג מהל' יסודי התורה וקצתם אומרים שתנועה תמידית של הגלגלי' אינה מחייבת לומר שהם בעלי שכל אבל המלאכים שלוחי' בשליחות ה' הם המניעים אותם בלי הפסק. ויאמר הרב שלכל א' משתי דעות הללו יתכן לייחס להירח את ויכוחה הנז' שהוא דבר חכמה ומוסר והיינו אם נאמר שהשמי' עצמם משכילים הם אין לנו אלא לשפוט כן בצדק גם על הכוכבי' שהרי הם חלק מהגלגל וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהי' יסודי התורה ופשיטא שיצדק לומר על הירח את ויכוחה ואם נאמר שהמלאכים הם מניעי גלגלים ומשתדלים בתקנתם גם אנו נייחס הויכוח הזה לאותן מלאכים הממוניי על תנועת גלגל הירח :

**יד יהודה • ב**

אם שמניעיהם של גרמי השמים הם המלאכים שיש להם נפש מדברת ומשתדלי בתקנתם של הגלגלי ולכך הטיבו אשר דברו בשביל הירח בויכוח הנז׳ :

**יד יהודה • ג**

ונקראי המלאכים על שם אותו הגלגל שמניע :

**יד יהודה • ד**

וכשיונח וכו׳ ר״ל אם נניח ליסוד קיים שהשמים הם בעלי שכל יהיה זה הדבר בעצמו מ״ש בגמ׳ פ׳ מי שהיה טמא ת״ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלו׳ חוזרי׳ וחכמי אומות העולם אומרי׳ גלגל חוזר ומזלות קבועי׳ א״ר תשובה לדבריהם מעולם לא בשלמות מבלעדי הנשמה והאומר מזל קבוע וגלגל חוזר דובר אמת שהרגלים הן הנה מוליכות את הראש והוא וחומרו שוים בזה המוחש וכבר הפריז את המדה מי שאמר מן המפרשים שחזרו חכמי ישראל והודו לאומרים כך שאין הסוגיא כדבריו ויונח ששתקו להם וגם מצאו בשוני הלכות הולך לשטתם אשר אין בה כזב לפי הפשט הנגלה הנה המה בחכמתם לא רצו לגלות טעמם ונימוקם ולדעת האומרים שאין לגרמים הללו חיות מעצמם ותנועתם אינה אלא טבעית בסבוב כעליית היסודות הקלים וירידת הכבדים אף אנו נאמר שמניעיהם מתחילים במזל ומשלימים בגלגל הנגרר אחריו לא ידומה ההפך מזה בשום פנים לעומדים בסוד הבריאה ואמות סדורה:

**יד יהודה • ד • המשך**

מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודלמא כבוצינא דרחייא א״נ כי צינורא דדשא וע״ש בפי׳ רש״י :

**יד יהודה • ה**

כי המזל הוא חלק מיוחד מהגלגל שבו שוכן השכל :

**יד יהודה • ו**

כמוח באדם שהוא חלק הימנו? **[חסר]** הגוף? חושק לנשמה ומתדבק בה ונעשה לה כסא כבוד כי **[חסר]** :

**יד יהודה • ז**

כן הדבר במזל שהוא המשכיל **[חסר]** בעל שכל ע״י המזל המשכיל? כמו הגוף ע״י המוח

**יד יהודה • ז • המשך**

וגם **[חסר]** למלאך שהמלאך **[חסר]** :

**יד יהודה • ח**

**[חסר]** קאמרי רבנן שגלגל קבוע מזל חוזר **[חסר]** שגלגל קבוע ואינו מתנועע **[חסר]** גלגל חוזר כי הוא בעל כח? חיוני **[חסר]** קבוע ר״ל קבוע תמיד **[חסר]** הקיים **[חסר]** בלתי משתנה ו? התנועה אינה אלא מצד **[חסר]** שכלו של הגלגל הוא המזל החוזר וכו׳ :

**יד יהודה • ט**

כי בלעדיו וכו׳ ר״ל שאין כוונתו לומר כאן שהמלאך מניע את הגלגל שזה אינו אלא אליבי׳ מאן דס״ל שהגלגלי׳ אינם חיים ומשכילי׳ אבל מה שאמרנו שנפש המשכלת של הגלגל הוא המלאך היינו לפי שכן הוא האמת בהכרח שזולת המלאך לא יכיר המזל את בוראו :

**יד יהודה • י**

והאומר מזל קבוע כדעת חכמי או״ה דובר אמת לפי פשוטו כי המזל הוא כעין הראש והגלגל כמו הרגלי׳ נמצא שגלגל חוזר ומוליך עמו המזל הקבוע בו :

**יד יהודה • יא**

והוא הראש וחומרו הרגלים שוי׳ בזה ששניהם חוזרי׳ אך הרגלי׳ חוזרי׳ בעצם והראש במקרה והיינו ע״י שקבוע בהם :

**יד יהודה • יב**

וכבר הפריז על המדה מי שפירש שחזרו חכמי ישראל והודו לחכמי או״ה כאלו הוא מחלוקת בדבר שגם את״ל שיש מחלוקת ביניהם כנראה לפי פשוטו של הגמ׳ מ״מ אין הסוגיא נראת כדבריו לומר שהודו חכמי ישראל לחכמי או״ה שהרי אדרבה א״ר תשובה לדבריהם והגם שמתקיף לה רב אחא ב״י מ״מ אין גם בזה ראיה לדבריו :

**יד יהודה • יג**

ויונח ר״ל גם אם נניח ונאמר ששתקו להם חכמי ישראל וגם אם יהיו משני הלכות שהולכים לשטתם של חכמי או״ה ודעתם ג״כ מזל קבוע כאשר הוא האמת לפי הפשט וכמו׳ מ״מ אין בזה הודאה להם אלא העיקר שלא רצו חכמי ישראל לגלות להם טעמם מפני ובאופן מה אמרו מזל חוזר עם שהם מודים ההפך :

**יד יהודה • יד**

ולדעת האומרים וכו׳ ר״ל זה שאמרנו אליבייהו דרבנן הוא לדעת האומרים שהגלגלים הם בעלי שכל מפני שתנועתם תשוקת נפשו׳ אבל להאומרים שאין להם חיות וכו׳ צריכים אנו לפרש מלתייהו דרבנן באופן אחר וכמו שיבוא :

**יד יהודה • טו**

ותנועתם אינה אלא טבעית כבר כתבתי בתחלת הסימ׳ שהוכיחו שא״א שתהא תנועה טבעית והאומרים שאין לגלגלי׳ חיות כלל ס״ל שתנועתם היא ע״י המלאכים המניעי׳ אותם וכאן כתב הרב דעת שלישי שיש שס״ל שתנועתם טבעית ואמרו שנכלל מה שמוטבע בטבע תנועתם שלא תנוח לעולם אלא תהא סבובית תמיד באופן שאין קושיא משארי תנועות הטבעיו׳ שאמרנו ולזה אמר הרב שאת״ל שחכמי או״ה הכי ס״ל ולכך אמרו גלגל חוזר מ״מ אף אנו נאמר לדעת חכמי ישראל דנהי דס״ל ג״כ שהגלגלי׳ אינם בעלי שכל מ״מ לא ס״ל שתנועת הגלגלי׳ טבעית אלא ס״ל שתנועתם נעשית ע״י המלאכי׳ ולכך אמרו מזל חוזר והכוונה שהמלאכים המניעי׳ מתחילי׳ להניע במזל והוא חוזר והגלגל נמשך אחריו ונ״ל כיון שנתבאר בחכמת הטבע והתכונה דאליבי׳ מ״ד שהתנועה טבעית יותר ראוי לומר מזל חוזר מגלגל חוזר הוי מצי הרב לאוקמי ג״כ דעת חכמי ישראל כהכי אלא דניחא לי׳ יותר לאוקמי דעת רבנן כמ״ד שהמלאכי׳ הם המניעי׳ כי כן מצינו הוא דעת חכמינו ז״ל בב״ר פי׳ י״ב ויובא לקמן ח״ג סי׳ ק׳ :

**יד יהודה • טז**

כעליית היסודות הקלים שהן האש והרוח שטבעם לעלות למעלה וכטבע יסודות הכבדים שהן עפר ומים לירד למטה ככה הוא טבע הגלגלים או המזל שיחזור תמיד סביב :

**יד יהודה • יז**

לא ידומה ההפך לומר שמזל קבוע וגלגל חוזר :

**יד יהודה • יח**

בשום פני׳ בין שנאמר שהתנועה תשוקית או טבעית או שנעשית ע״י המלאכים :

**יד יהודה • יט**

לעומדי׳ בסוד הבריאה ר״ל שסוד הבריאה יוכיח שהרי כוונת בריאת המאורות בפני עצמה וכוונת בריאת השמי׳ בפני עצמה ואיך נאמר שהשמים מתנועעי׳ ואין התנועה לצרכם כי המאורות לבדם צריכי׳ לה כדי שיאירו בסיבובי׳ את כל כדור הארץ וה״ה

**יד יהודה • יט • המשך**

בשאר כוכבי לכת משא"כ השמים שאינן צריכי להתנועה כלל :

**יד יהודה • כ**

ואמנם סדורה של הבריאה גם היא לאות שאין הגלגל חוזר שהרי השמים קדמו בבריאה להמאורות ואם התנועה טבעית או תשוקית היתה תנועת השמים קודם שנבראו המאורות לבטלה ואם נאמר שהתנועה היא ע"י המלאכי' הנה האמת שנבראו והדרא קושיא אם משמרתם להניע הגלגל היתי' מלאכתם לבטלה כל זמן שלא נבראו המאורות אלא ודאי שמזל חוזר והכי נקטינן :

**יואל משה**

ויצדק הויכוח כו' פי' ויכוח הירח עם הש"י אע"פ שאין הירח מדברי ממש
יצדק בשני פנים. אופן הא' שיהיו הגרמים השמימיים הן הגלגלים משכילים בשכל טוב לדבר. אופן שני מלאכים
מלאכים המניעי' את הגלגלים הם המדברים: וכשיונח כו' פי' אופן הראשון שהגלגלים עצמם בעלי שכל: שהגלגל קבוע כו'

**יואל משה • המשך**

היפך דעת האומרים כי המזל קבוע והגלגל חוזר כדלקמן: נעשה בסיס למלאך כו' שהמלאך הוא כמו נשמה בגוף: והוא חומרו כו' פי' הראש וגוף החומר שוים בזה שהרגלים מוליכי' אותם: וכבר הפריז כו' פי' בזה שאמר שהודו להם חכמים הפריז המדה כי אין הסוג כדבריו אלא כן ניחא ששתקו להם ויונח ששתקו כו' פי' לא שהודו להם ממש אלא שתקו להם מפני
שגם דעה זו היא אמת לפי פשט הנגלה שהרגלי' מוליכי' את הראש: לא רצו לגלו' כו' פי' לכך שתקו ולא הודו וכי לא רצו לגלות: ולדעת האומרים כו' הוא פן שני שכתבנו לעיל: כעליות היסודות הקלי' הם אש רוח שטבעם שהלהבת עולה למעלה וכן הרוח וכן ירידת היסו' הכבדים הם עפר ומים שבטבעם יורדים למטה כך הגלגל אין לו חיות אלא בטבע מתנע? ומניעיהם הם המלאכים מניעי' את המזל הקבוע בגלגל והגלגל הולך אחריו לא ידומה לומר היפך זה הפי':

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק יג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג–כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל–לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

גם אלה וכו' חוזר הרב לענין קטרוג הירח ואמר שיש מן החכמי' שס"ל שהקטרוג והמיעוט של הירח שהזכירו רבותינו ז"ל הוא בדרך משל וחידה ובכלל זה שהתרעמה הירח על בלי נודע לה תכלית בריאתה ולזה אמרה א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד רצתה בזה לומר אם די לו להשמש בכתרו עם העלמת תכליתו ממנו מה איכפת לו אין אני חפץ להשתמש באותו כתר אשר לא אדע תכליתו :

**יד יהודה • ב**

ולא נודע אליהם להכוכבים שהם בעצמם בעלי שכל :

**יד יהודה • ג**

או אל מניעיהם המלאכים אליבי' מאן דס"ל שאין להמאורות חיות או שכל כמבואר בסי' הקדוי' :

**יד יהודה • ד**

למי נבראו ולמה נבראו :

**יד יהודה • ה**

עד לאחר זמן שנברא האדם שאז נתוודע להם כוונת הבריאה שלהם :

**יד יהודה • ו**

והרמז של התרעומת הזה הוא במלת קטרוג שאמרו חכמים לשון

**רמ"ע מפאנו**

גם אלה לחכמים משלי הקטרוג והמעוט לירח מדבריהם וחידותם על מה שקדמו המאורות בבריאתם לאדם, ולא נודע אליהם או אל מניעיהם למי ולמה עד לאחר זמן. והרמז במלת קטרוג בגימטריא שי"ח השדה, והן הן ראשי תיבות של נפש רוח נשמה חיה יחידה, וסופי תיבות שלהן שיח"ה, בסוד נער נערה. ואותיות אמצעיות בגימטריא חת"ן. מהכא מוכח שקדמה שיחה לפני אל ואדם אין, לפיכך בקשו בעלי השכל לעמוד בסוד ה' בזה ובכיוצא בו, והיא לרבותינו מליצה ידועה, דגמלא אתא למבעי קרני ואודני דהוו ליה גזזינהו מניה. כי אמנם כל מעלי הגרה חסרי השינים לפיכך הם בעלי קרנים, כי יתפשט על ראשיהם מלמעלה אותו החומר הקשה שממנו השינים ליתר הבעל החיים. והגמל מעלה גרה ובעא קרני בטענה זו ולא הודו לו, שכבר העלו בגמרא דאית ליה ניבי. ובהם נתפשט גם כן חלק מן הסחוס שממנו גודל האזנים לנגרע מאותן הניבים, לפיכך אודני דהוו ליה בראוי לפי שטתו לא במוחזק, גזזינהו מניה והקטינום. ועל זה הדרך מהתבוננות על סתרי הטבע הישר היה כל האמור בירח כמו שזכרנו, אלא שהיתה מצוה שלא לשמה. ואורך הויכוח ראיה לזה, ולא עוד אלא שאפילו אחרי רוב הפיוס לא נתפייס ולא נתקררה דעתה, לפיכך

**יד יהודה • ו • המשך**

קטרגה הלבנה כי קטרו"ג כמלת שי"ח ומלת שיח מרמזת לחמשה חלקי הנשמה של אדם נ"ר נח"י שר"ת הללו בגי' שי"ח וכנגדן בא הרמז בפסוק וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו' ואדם אין ור"ל שהנשמה בהי' חלקיה שר"ת שלהן שיח והן שיח השדה העליונה של מלכות עדין לא היו בארץ התחתונה כי אדם אין והנה דומה בריאת הנשמות ובריאת המאורות להדדי ששניהן קדמו לאדם עם שכל תכליתן הוא בשביל האדם וע"כ בא התרעומת במלת קטרוג המרמזת לנשמת אדם :

**יד יהודה • ז**

וס"ת שלהן בגימ' שיחה והענין הוא בסוד נער ונערה שנתבאר בכמה דוכתי מהזוהר שכשהשכינה בסוד הזווג נקראת נערה בה"א ועיין לקמן ח"ב סי' כ"ד וכן הוא בנ"ר נח"י שאם תטיב הנשמה בתורה ובמצות היא בסוד הזווג כי אז מעלה למעלה המעשים הטובים בסוד מיין נוקבי' להתעורר זווג כנודע :

**יד יהודה • ח**

ואותיות אמצעיות מרמזן גם כן לענין זה והיינו פי' מנפש ו' מרוח ש"מ מנשמה י' מחיה חי"ד מיחידה שהן בגימ' חת"ן מורין

**יד יהודה • ח • המשך**

שחלקי הנשמה אם יזכו הם בסוד חתן יכהן פאר ובסוד שיחה בה״א והיינו בסוד הזווג וכנז׳ :

**יד יהודה • ט**

מהכא מוכח שקדמו הנשמות הנרמזי׳ במלת שיחה בפני השי״ קודם שנברא אדם וכן דעת רז״ל במדרשי׳ :

**יד יהודה • י**

לפיכך בקשו בעלי השכל הירח או המניע אותה לעמוד בסוד ה׳ לידע כוונת הבריאה בענייני׳ הללו :

**יד יהודה • יא**

והיא לרבותינו וכו׳ ר״ל שקרה לירח כמ״ש רז״ל בפ׳ חלק דגמלא אזל למבעי קרני וכו׳ ואגב מפרש הרב ענין זה בחכמת הטבע ואמר שדבר זה הוא מליצה כאלו מליץ יושר מדבר טוב על תכונת אברים של הגמל טרם היותו :

**יד יהודה • יב**

כי אמנם וכו׳ ר״ל שבקשת הגמל ודינו הוא ע״פ מה שנתבאר בחכמת הטבע שהשינים ואזנים וקרנים בב״ח גידולם ורביתייהו הוא מחלק הגס והקשה שבלחות שלהן והנה הבעלי גרה הם חסרי שינים כדאית׳ בגמ׳ פ׳ א״ט שע״י זה הוצרכו להעלות גרה כידוע והחסרון הזה משלים הטבע בקרנים והיינו שאותו החלק הגס שהיה ראוי להיות ממנו השינים שולח הטבע למעלה לראש וממנו יתהוו הקרנים ואמר הרב שזהו אשר בקש ג״כ טבע הגמל תחת חסרונו בשינים :

**יד יהודה • יג**

ולא הודו לו ר״ל שסתרי הטבע לא מצאו ממש בטענתו כיון שיש לו ניבי כדאית׳ בגמ׳ פ׳ א״ט ופירי״שי ניבי ב׳ שינים למעלה א׳ מכאן ואי׳ מכאן ועו׳ פירש ניבי חנכין?

**יד יהודה • יד**

ובהם כהניבי׳ נתפשט החלק הקשה שהוא החומר של גידול האזנים לגבי שארי ב״ח שאין להם ניבי ע״כ זו לא שלא ניתן להגמל הקרנים שבקש אלא זו אף זו אחר שגזרה חכמת טבעו עליו שיהיו לו ניבי גזר עליו בשביל זה שאזניי שלו תהיינה קטנות תחת הגדולות הראויות לבוא עמו כי הוצרך הטבע לקחת הקשה שממנו גודל האזנים לחומר הניבים :

**יד יהודה • טו**

מן הסתום לשון משנה פ״ז דבכורות נפגמה אזנו מן הסתום ופירי׳ תנוך האזן :

**יד יהודה • טז**

לנגרע ר״ל לאותו ב״ח שאין לו ניבי לפי שטתו שהזכר שאין לו שיניי וראוי לו אזנים לא במוחזק כנרי לכאורה מלשון גזזינהו שזה אינו כי לא היו לו עדיין אזנים יען פלפול הזה היה על זה טרם היות גמל בעולם כנז׳ :

**יד יהודה • יז**

והקטינום ולשו׳ גזזינהו שאמר הוא בבחינת הראוי :

**יד יהודה • יח**

וע״ז הדרן וכו׳ ר״ל כאשר קרה בהתבוננות הטבע הזה להגמל כן קרה להירח שבקשה להשתתף עם השמש ולהשוות לו בהשואה גמורי׳ שמבין שניהם תהא הנהגה אחת כמו שזכרנו לעי׳ סי׳ י״א ולא די שלא נתמלאה בקשתה אלא גם שנתמעטה :

**יד יהודה • יט**

שלא לשמה שלא היתה כוונתה לשם מצוה כי אם ליקר וגדולת עצמה :

הוצרכה הכפרה. והנה באה התשובה הראשונה אליה שתקטין עצמה, כי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. והוא הטעם האמור בבראשית רבה, שנקרא מאור קטן על ידי שנכנס בתחומו של חברו אף על פי שנכנס ברשות, ולא עוד אלא שאמרו אני גרמתי לו ליכנס בתחומו של חברו, כי בהיות הירח מרגשת בחסרונה ראוי ומחוייב אליה שתודה היותה צריכה אל השמש יותר מצרכו אליה, שעם הודאתה זאת היא תמעט עצמה, כאמרו לכי ומעטי את עצמך. וגם זה לה נחמה קצת ממה שנתבאר בתעניות ובסנהדרין, כי המתבייש מעצמו אין לו בושת פנים כמו המתבייש מאחרים. ועם זה תמשול ביום ובלילה, כי אף בממשלת השמש היא תהיה לו עזר כנגדו, שכן הנשים צדקניות מגדלות את בנינו ומצילות אותנו מחטא החסרון למונע עצמו מפריה ורביה, ומחטא היתרון בעריות שבתורה. ואף על פי שהוא אצלו שרגא בטיהרא ועקר הממשלה לשמש, שכן האיש מצווה על פריה ורביה, והוא ואמו חייבים בכבוד אביו, וכל שיש קדושין ואין עברה, הולד הולך אחר הזכר, הדא הוא דכתיב למשפחותם לבית אבותם. מכל מקום איהי מקרבא הנייתה לבעל עצמו, והקל מעליו טורח גדול הבנים כי רב הוא, ועוד שאם מביא חטים חטים כוסס. אי לאו שהיא טוחנת ואופה, מביא פשתן פשתן לובש אי לאו שהיא טווה ואורגת. והמאורות גם כן אף על גב דממגד תבואות שמש, הא בעינן נמי ממגד גרש ירחים. ולא עוד אלא שהיא בעלת פקדון וכל יש לו נתן בידה, וגם זה לה מעוט מצד וגדולה מצד, כי היא מחלקת ברשותו מנכסיו למאן דצריך קטנים עם גדולים, כי יש מהם עוסקי מצות כגון להרבות את הדמות שמצותו בלילה, וכן אין רנה של תורה אלא בלילה. ולעומתן כתיב בו תרמוש כל חיתו יער. והיא לכלם ולסרניהם תתן טרף לביתה וחק לנערותיה:

**יד יהודה • כ**

ואורך הויכוח שמתווכחה הירח עם השי״ לזה היה שלא היתה מחשבתה לשם מצוה שאל״כ היה לה לבטל דעתה מפני דעת המקום ב״ה מיד כשראתה שאין דברי׳ טובי׳ ונכוני׳ בעיניו ית׳ :

**יד יהודה • כא**

לפיכך בשביל שהית׳ מצוה שלא לשמה הוצרכה הלבנה לכפרה וזהו הביאו כפרה וכו׳ :

**יד יהודה • כב**

והנה באה וכו׳ מפרש הרב התשובה הראשונה שהשיב השי״ לכי

**יד יהודה • כב • המשך**

ומעטי וכו׳ ואמר שענין המיעוט הוא כמ״ש ז״ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר כי בהזריעה תחלה נכנסה לתחום שאין ראוי לה ולכך מתמעטת על ידי עצמה ואינה יולדת נקבה כמותה כי יתגבר עליה זרע הזכר וכן הדבר בשמש וירח שנדמו לזכר ולנקבה כאשר מדמה אותן גם הזוהר לפי שטתו ע״ש שנכנסה הירח בתחומו של השמש גזר עליה המיעוט :

**יד יהודה • כג-כד**

והוא הטעם האמור בב״ר וז״ל מאחר שהוא קורא אותן גדולים הוא חוזר ופוגם אותן את המאור הקטן אתמהא אלא ע״י שנכנס

**יד יהודה • כג-כד • המשך**

בתחומו של חבירו א"ר פנחס בכל הקרבנו' וכו' אמר הק"בה הביאו עלי כפרי שמיעטתי את הירח שאני הוא שגרמתי לו ליכנס בתחומו של חבירו **[חסר]** :

**יד יהודה • כה**

**[חסר]** הבנים ומצלתו **[חסר]** מי שאינו נושא אשה ואינו זוכה לקיים מצות פריה ורביה **[חסר]** מי שבועל ביאה אסורה :

**יד יהודה • כו**

וגם עלה אמרה ר"ל שע"פ הפירוש הזה לא די שאין התשובה לכי ומעטי וכו' בדרך עונש אלא אפי' יש בה עוד לה קצת נחמה ופיוס כלומר שכבר מיעטת את עצמיך ואין לך לבייש כ"כ :

**יד יהודה • כז**

ועם זה תמשול ביום ובלילה ר"ל שזו היא התשובה שניה שאמר לה הק"בה לכי ומשול ביום ובלילה והיינו שתהא הירח לעזר להשמש בבישול הפירות וכדמסיק בסמוך :

**יד יהודה • כח**

שכן מצינו באיש ואשה שנמשלה להמה וירח שהנשי' צדקניו' הן המה לבעליה' לעזור כמ"ש ז"ל זכה עזר וזה במה שמגדלות הבנים ומצילו' בעליהן מחטא וכמ"ש ר' חייא לרב פ"ו דיבמו' (ד' ס"ג ע"א) ופיר"שי מחטאה הרהורי עבירה והרב מפרש מחטא המשגל עצמו בדרך פחת ויתר פחת במי שאינו נושא אשה ואינו רוצה לקיים מצות פריה ורביה ויתר במי שבועל ביאה אסורה :

**יד יהודה • כט**

ואע"פ שהלבנה היא אצל השמש כשרגא בטיהרא והוא מאמרם ז"ל בגמ' שאמרה הלבנה מאי רבותי' שרגא בטיהרא מאי אהני :

**יד יהודה • ל-לב**

שכן גם הוא באיש ואשה שעיקר הממשלה הוא לאיש במה שהוא מצווה על פריה ורביה ולא האשה כדאית' שם ועוד שהרי אמרו ז"ל בקדושי' גבי כבוד אב ואם שהאב קודם שהוא ואמו חייבי' בכבוד אביו ובפירו' אמרו גבי כל שיש קדושי' ואין עבירה שהולד הולך אחר הזכר :

**יד יהודה • לג**

להרבות את הדמות ר"ל **[חסר]** פריה ורביה :

**יד יהודה • לד**

והמאורות גם כן ר"ל וכן בהמאורות שאף על פי שהשמש עיקר והוא מבשל הפירות כדכתי' ממגד תבואות שמש מ"מ הירח מסייעת אותו בזה כדכתי' ממגד גרש ירחים שיש פירות שהלבנה מבשלתן כגון קשואין ודלועי' כדפיר"שי שם :

**יד יהודה • לה**

ולא עוד אלא שהיא בעלת פקדון כדאית' בזוהר פ' בשלח עמו' ס"ח וז"ל למלכא דאזדוג במטרונית' וכו' **[חסר]** מאור קטן **[חסר]** למלא ביתיה בכל מה דאצטריך ולאעלא ביה טרפי' ומזוני' כיון דעאל ליליא ונוקבא נקיט כלא **[חסר]** דכת' ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' היא ולא הוא **[חסר]** ע"ש והכוונה על הכתר והבינה יחדו והיינו על ת"ת ומלכות דכר ונוקבא **[חסר]** ביממא ונוקבא בליליא דכיון דעאל ליליא נוקבא נקיט כלא **[חסר]** הן דברי הרב :

**יד יהודה • לו**

וגם זה להלבנה מיעוט ושפלות מצד א' וגדולה וחשיבות מצד אחר והיינו גדולה על ממשלתה דנקיט כלא ומיעוט על שנותנת מזונות גם להחצונים השולטי' בלילה כמו להעוסקי' בו במצות :

**יד יהודה • לז**

כי היא מחלקת כרשותו של ממשלת היום ומנכסיו למאן דצריך

**יד יהודה • לז • המשך**

לעוסקי מצות שהם הגדולים ולחיצונים שהם הקטנים :

**יד יהודה • לח**

להרבות את הדמות ר"ל למצו' פריה ורביה :

**יד יהודה • לט**

ולעומתן כתי' תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער (תהלי' ק"ד) וחיתו יער כינוי לחצוני' והא תתן טרף לביתה כדאית' זוהי בראשי' הנז' :

**יואל משה**

משלי הקטרוג כו' לשון משלים: ולא נודע אליהם פי' אל המאורות. או אל מניעיהם הם המלאכים. למי ולמה נבראו כי האדם עדיין לא נברא: והרמז במלת קטרוג גי' שי"ח כו' אם רצונך לידע ביאורו דע כי מבואר כוונת אדם דהכל תלוי במעשה התחתון כי הזוכה לנפש הוא יחוד ה' שבשם להתגברות הדינים שהוא מצד שלנקבה והשפע נעשה מיה? הוא כרונית כסף. והזוכה לרוח והנה כשעושים למטה מצוה מיחוד ו"ה
שבשם מתגברות רחמים מהדכר' והוא רוח: והזוכה לנשמה הוא מושך על היסוד וי"ה אור מה' ראשונה בסוד סכת שלו'. פי' ע"י יסוד שנקרא חי עלמין כדלעיל פר' י"ב ממאמר חיקור הדין תל' ה' פרק י"ב ע"ש. וכן לחיה מי' שבשם וליחידה מקוצו של יוד ביחידה סגולה וא"כ הוא הכל תלוי בהתעוררות התחתון וסוד שיח מבואר בזוהר בראשית עמוד קל"ב דפירושו להוריד השפע מן שלש ראשונות דאיהי ש' מן שי"ח תלת ראשין ע"י יסוד ח"י מן שי"ח דאיהי צדיק חי
עלמין וז"ל שי"ן תלת ענפין דאילנא דאינון ג' אבהן וכו' ע"ש וידוע סוד נער ונערה דנער איהו שי"ן בגי' הם ה' גבורות ה"פ ד"ן גי' שי"ן ונערה גימט' שכ"ה שא' מן אהיה שבבינה ממתק את הגבורות לכל א' דהיינו לכל גבורה א' הרי א' ונעשה שכ"ה בה'? ומדין נעשה אדניות אדנ' באי' הממתקת אותי' ה' דינים ה"פ אדנ"י אף כאן שי"ח שי"חה כמו נע"ר נע"רה ורזא דמלה השמ"ש הוא גי' ש"ן שכ"ה מא"רת חסר הוא גי' שי"ח שי"חה? וזהו סוד אמרת ה' צרופה עיין זוהר בראשית ע"ו ועוד יש לפרש על מלת אמרת חוץ לדרכינו כי אהיה גי' כתר באי"ת ב"ש דאיהי אותיות תצמץ תשוב אהיה וכפי מנין מארי"ת ודי"וק: ובעי קרנא בטענה זו כו' פי' מפני שאין לו שיני ע"כ בעי קרנא: ואורך הויכוח כו' פי' הויכוח שהיה להירח עם השי"י ראייה לזה שלא היתה כוונתי לשמה דאילו היתה כוונתי לשמה מיד היה לה להקטין עצמה בלי מחלוקת: ולא עוד אלא שלא נתפייסי הירח אחר ההקטנה עד שאמר הק"בה הביאו עלי כפרי על שמיעטתי את הירח: והנה באה התשובה כו' מצורף למעלה ע"י שהיה תאוה להטיב לזולתם ע"כ אמרו שתמעט עצמה והוא כי מתחילה היתה מדרגה שביעית ועתה ירדה עד למטה והיתה עשירי כדי להתלבש בבי"ע בסוד אופן אחד בארץ וע"י זה הוא הקטנה כאלו כביכול מקצתה אינה באצילות והוא כלי לעורר השפע מלמטה בסוד מיין נוקבין ואז יתגברו החסדי' וזהו אשה מזרעת תחילה מלמט' בהתעוררת אז השפע מתרבה ויולדת זכר שהוא ריבוי החסדים ודי בזה הבנה יותר': כי בהיות הירח וכו' כי קשה למה היא הרגישה בחסרונה אלא דאף שאין יכולים להכיל החסדים שלו מחמת רוב דקותם אבל עכ"פ יותר יכולי' להכיל מגבורות דידה שהם קשים מאוד וא"כ היא צריכים יותר למיתוק שלו ועם זה תמשול. עיין במערכת אלהו' דף צ"ד ותמצא עניין זה ביאור היטב: וגם זה לה כו' פי' שתמעט עצמה מאליה ויש לה נחמה כי אינו דומה כו' החסרון כו' פי' דרש חטא מלי' חסרון כמ"ש ואני ובני שלמה חטאים מצילו' מן החיסרון שיש לבטל מפריה ורביה גם ממש שלא נחטא בעריות: אלא שהיא בעלת פקדון כו' בזוהר פרי בשלח עמוד פ"ח וז"ל אפיק מלכא' כרוזא מהכא כל מילין דמלכא ביד דמטרונית' יתמסרון ועיין שם באר היטב ובתחילת

**יואל משה • המשך**

העמוד ועילא' מניהו אפקיד למטרונית: להרבו' את הדמות היינו לקיים פרי' ורבי' כי כל מי שאינו עוסק בפרי' ורבי' כאלו ממעט את הדמות כמו שדרשו חז"ל:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק יד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

שזכרנו למעלה סי' ה' :

**יד יהודה • ב**

מוכח וכו' וז"ל הזוהר שם ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים בקדמית' תרין נהורין הוו דבוקין כחדא וכו' כדלעיל סי' ה' עד ואריה אתקרי אמרה סיהרא קמי קב"ה אפשר למלכא חד לאשתמשין בתרין כתרין כחדא אלא דא בלחודוי ודא בלחודוי א"ל חמינא דרעותא דילך למהוי ראש לשועלים זיל ואזעיר גרמיך דהא אע"ג דאת תהוי רישא דלהון זעיר לית לך מכמה דהוית וכו' ע"ש מבואר מדקאמר לה הק"בה חמינא דרעות' דילך למהוי ראש לשועלי' שהיא בעצמה בקשה המיעוט דזהו המיעוט בעצם למהוי ראש לשועלי' ולא זנב לאריות דמ"מ זנבא דאריה אריה איהו ורישא דשועל שועל איהו וכדאית' נמי בזוהר פ' תרומה עמו' רכ"ט ע"ש :

**יד יהודה • ג**

ויונתן ב"ע אמר בפ' בראשית בפסוק ויעש אלהים את שני המאורות הגדולי' וז"ל ועבד ה' ית תרין נהורין רברביא והוון שוין באיקרהון עשרין וחד שעין בציר מנהון שית מאה ותרין ושבעין חולקי שעתא ומן בתר כן אשתעית סיהרא וכו' :

**יד יהודה • ד**

מתת"רף לשעה הכי מפרש הרב כי כן באמת השעה מחולקת לתת"רף חלקי' כידוע מחכמת העבור שבידינו ולא לבד מטעם שזה המנין ראוי ליחלק למיני' שלמים קטנים כמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' ק"ה אלא גם מצד שיש בו סודות גדולות ע"ד האמת וכמו שיבא :

**רמ"ע מפאנו**

וממאמר שיר השירים מהזוהר שזכרנו למעלה מוכח שהירח עצמה פיה פתחה בחכמה לשאול ההקטנה הזאת. ויונתן בן עוזיאל אמר שהיו המאורות שניהם גדולים כ"א שעות פחות תרע"ב חלקים מתתר"ף לשעה, וסימנם עתי"ם במספר אותיות גדולות של מנצפ"ך. ובגימטריא תרח"ם תב"ל שהוא ט"ו פעמים ע"ב על שם ביה ה' צור עולמים. והשם במילוי יודי"ן עולה ע"ב, עוד אחוריהם של ד' מלואי השם הבלתי נהגה, דהיינו פשוט כפול משולש מרובע, לכל אחד מהם עולים תרכ"ד. וג' מלואים יש לשם אהיה עולים תנ"ה, מספר כלם תתר"ף עם הכולל. עוד כ"ד פעמים השם במלוי אלפי"ן עולה תתר"ף שכנגד כ"ד צרופי שם אדנ"י כנודע. כי ד' אבנים בונות כ"ד בתים. ויש לחכם זצ"ל בספר פרדס רמונים דרך אחרת בתתר"ף, ולפי מה שבארנו בזה היה שווי המאורות כ' שעות שלמות לכ' אותיות שיש בשני מלואים ראשונים לשם בן ד', שאין מצדם מעוט לירח כלל. והמלוי הג' כי הוא זה דאלפי"ן, כיון דמיניה וביה התחיל המעוט לירח, לא יחשב אלא שעה אחת וי"ז חלקים ממ"ה שבו היו עדיין המאורות גדולים על שם ב' אותיות ראשונות ממנו י"ו ונקודה אמצעית לאות ד', דאמר מר יו"ד הות והיא אחד מעשרה ביו"ד ראשונה אחד מששה לוא"ו ודי בזה. וכיון שהתחילה יו"ד קטנה הלזו להתפשט לצדדין להצטייר בדל"ת, התחיל הדלות והמעוט על שם השליך משמים ארצו של תפארת ישראל. והחלק המושלך הוא מלוי א"ד בגימטריא תרע"א והכולל, הוי צר כח כה, שהוא השער שזכרנו שהיה המעוט בכ"ח חלקים אחרונים שבמלוי זה שהם תרע"ב חלקים בשעה, כי בעבר"ת ה' צבאות נעתם ארץ. אי נמי כ"א שעות שאמר בן עוזיאל, רמז לשם שהיה השער העליון

**יד יהודה • ה**

וסימנם של תת"רף הוא מלת עתים שעולה תת"רף במספר מנצפ"ך שאחר אות ת' הוא מקום אות ך' שהיא ת"ק ואחריה ס' שהיא ת"ר ועל"ז עולי' עתים לתת"רף ועיין במאמר העתי' סי' ט' :

**יד יהודה • ו**

תרחם תבל עולה ג"כ בגימט' תת"רף :

**יד יהודה • ז**

שהוא ט"ו פעמי' ע"ב שעולה תת"רף וע"ש כי "ה ה' והיינו "ה פעמי' של שם של הויה שהוא ע"ב במילוי יודין יו"ד ה"י וי"ו ה"י :

**יד יהודה • ח**

עוד מצינו מספר תת"רף בשם של הויה באופן זה והיינו עם אחוריהן של ד' מלואי' שיש לשם הויה והם מלוי אלפי"ין יו"ד ה"א וא"ו ה"א. מלוי ההי"ין יו"ד ה"ה וי"ו ה"ה. מלוי יו"דין יו"ד ה"י וי"ו ה"י. מלוי ג' יו"דין וא' אל"ף יו"ד ה"י וא"ו ה"י והנה נחשוב כל א' מהם בדרך פשוט וכפול ומשולש ומרובע דהיינו בתחלה נקח הפשוט ואח"כ הפשוט ואחוריו עמו ונעשה כפול ואח"כ שניהם ואחוריהם ונעשה משולש ואז נקח שלשתם ואחוריהם ונעשה מרובע כגון מלוי אלפי"ין יו"ד עולה ד' והוא פשוט ה"א שלאחריו עולה ו' ועם ד' הפשוט הם כ"ו והיו בידינו ד' וכ"ו עולי' מ"ו. וא"ו עולה "ג ועם כ"ו שלפניו הם ל"ט עולי' עם מ"ו הנזכרי' פ"ה והוא משולש ה"א הרי ו' עם ל"ט הם מ"ה עולי' עם פ"ה הנז' ק"ל ובדרך הזה עולה מלוי ההי"ין קמ"ד ומלוי יו"דין קפ"ד ומלוי ג' היודין ואלף קס"ו וכל ד' מילויין עולה תרכ"ד וגם של אהי"ה הם ג' מילויין מלוי

**יד יהודה • ח • המשך**

אל"פין אל"ף ה"א יו"ד ה"א עולה בדרך הזה קמ"ג. מלוי ההי"ין אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה עולה קנ"א מלוי יו"דין אל"ף ה"י יו"ד ה"י עולה קס"א ס"ה תנ"ה עם תרכ"ד הנז' עולה תתי"רף חסר אחד והכולל משלים המספר :

**יד יהודה • ט**

עוד באופן אחר תמצא תתי"רף בשם הויה והיינו ע"י כ"ד פעמים שם של הויה במלוי אלפי"ין יו"ד ה"א וא"ו ה"א שעולי' מ"ה וכ"ד פעמים מ"ה עולי' תתי"רף והטעם לחשבון כ"ד פעמים הוא כנגד כ"ד צרופי אדנות שכל א' מהם מורה על השם מלוי אלפי"ין שבהויה :

**יד יהודה • י**

כי ד' אבני' וכו' כדתנן בספר יצירה ופירושו ד' אותיות עושין כ"ד תיבות ע"י חלוף צרופיהן :

**יד יהודה • יא**

ולפי מ"ש בזה שתתי"רף הוא כנגד

כנודע פחות החלקים אשר אמרנו שהם תרע"א והכולל הוא השער התחתון, וכן כ"ו פעמים כ"ו הם תרע"א עם ארבע אותיות והכולל, והיה הכל צפוי בתחלת המחשבה, שכן כתיב מארת חסר. כי היה המעוט גורם מארת ה' בבית רשע. והנה יהי מארת עם ארבע אותיות והמלה הם בגימטריא תרע"א, וגם בזה די אל המכוון. ואולם רוב מה שבא במסכת חולין בדרך שקלא וטריא בין הירח ושופט צדק, בזוהר שיר השירים יובא על צד ההנחה המוסכמת משני המדברים, כי כל אשה יודעת איש קונה אדון לעצמה בבחירה ורצון, כטעם האשה נקנית. והחליפו המליצה הראשונה באמרם אי אפשר למלכא חד לאשתמשא בתרין כתרין כחדא, אלא דא בלחודוי ודא בלחודוי. כי כאן המלך הוא הקב"ה, ותרין כתרין הם השמש והירח, ולא תאות להם ההשואה הנכספת להשגת תכליתם עד שיהיו ניכרים תחלה כל אחד מהם בשלמותו לבדו, ומתניתין היא נותנין לבתולה זמן וכו' וכך נותנין לאיש לפרנס את עצמו:

**יד יהודה • יא • המשך**

מלואי השם יתכן ג"כ לומר שהכ"א שעות פחות תרע"ב חלקי' שהזכיר המתרגם יהונתן הוא גם על דרך זה והיינו ך' שעות הם כנגד ך' אותיות שבשני מלואי' הראשונים שבהויה והם שני מלואי יו"דין שאחד מהם הוא בא' אל"ף :

**יד יהודה • יב**

שאין מצדם מיעוט ולכן יחשב כל אות לשעה :

**יד יהודה • יג**

וי"ז חלקי ממ"ה שבמספר מלוי אלפי"ין שכנגדן כשתחלק השעה גם כן למ"ה חלקים באופן שחלק אחד מהם יכלול כ"ד חלקים מתתי"רף שכן עולי' כ"ד פעמים מ"ה באלו י"ז חלקים משעת כ"א היו המאורות עדיין שניהם גדולים והיינו ת"ח חלקים מתתי"רף שכן י"ז פעמים כ"ד עולים ת"ח שהם עולים עם תרע"ב הנז' תתי"רף וכן כשתנכה מספר תרע"ב שהיה המיעוט בהם מן תתי"רף ישארו

**יד יהודה • יג • המשך**

ת"ח :

**יד יהודה • יד**

עם י"ו וכו' ר"ל י"ו חלקי' מאלו י"ז הם כנגד ב' אותיות י"ו מן יו"ד שבמלוי הזה שא"א לחשבן לשעות שהרי אפילו שעה אחת לא היתי בשלמות במלוי הזה ע"כ הן נחשבין לחלקי שעה והחלק הי"ז הוא כנגד נקודה אחת שבדל"ית שאחר י"ו והיא הנקודה האמצעית שבדל"ית שבקרן דרומית מזרחית :

**יד יהודה • טו**

דאמר מר עלה בתקוני' יו"ד קטנה הלזו והיינו הנקודה האמצעי' שבדל"ית להתפשט לצדדין לארכה ולרחבה כדי להצטייר בצורת דל"ית התחיל הדלות והמיעוט שתכף לאחר חלק הי"ז נתמעטה הירח :

**יד יהודה • יז**

ע"ש השליך משמי' ארץ תפארת ישראל (איכה ב') שלפי פשוטו תפארת הוא הדבר המושלך וארץ הוא המקום שהשלך והרב מפרש שארץ הוא המושלך ונדבק למלת תפארת והיינו השליך ארצו של תפארת ישראל ותרמוז למלוי שם אדנות שהוא מלכוי' ארצו של ת"ת וכענין זה נדרש ברי"מ פ' משפטי' עמו' ר"ח וז"ל מאן יהיב ארץ בשמים דקאמר השליך משמי' ארץ אלא ודאי דא שכינתא ותפארת עמה וכו' ע"ש והטעם לזה אמר הרב שהוא משום שהחלק המושלך משעה כ"א והיינו תרע"ב חלקי' הנזכרי' שהיי' המיעוט בהן הם כנגד מלוי השם אדנות אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד שעולה תרע"א ועם הכולל תרע"ב :

**יד יהודה • יח**

הוי בה כח צר לשון הזוהר וישלח על פסוק התרפית ביום צרה

**יד יהודה • יח • המשך**

צר כחכה כה כח צר ונתכוון הרב לדרושו ור"ל כ"ח צר חלקי' ממ"ה חלקים לשעה כי בי"ז חלקים הראשונים היתי' השלמות ובכ"ח חלקי' האחרוני' הי' המיעוט ס"ה מ"ה וצר כח הוא מלכות כידוע :

**יד יהודה • יט**

הוא השער שזכרנו מלוי אדנות הנקרא שער השמי' והוא מלכות :

**יד יהודה • כ**

שבמלוי הזה של אדנות :

**יד יהודה • כא**

שהם תרע"ב כי כל חלק ממ"ה עולה כ"ד מתתי"רף כנז' וכ"ד פעמים כ"ח הוא תרע"ב ע"ש בעברת ה' וגו' (ישעי' ט') ור"ל במנין עברי"ת שבמלוי ה' נעתם ארץ של תפארת :

**יד יהודה • כב**

לשם אהי' שגימט' כ"א והוא השער העליון כתר :

**יד יהודה • כג**

שהם תרע"א לשון שער הוא השער התחתון מלכות והוא שם של אדנות שעולה כן במלואו ועם הכולל תרע"ב :

**יד יהודה • כד**

וכן כ"ו פעמי' כ"ו שהוא מספר שם של הויה עולי' תר"סו ועם ד' אותיות והכולל הם תרע"א :

**יד יהודה • כה**

והיה הכל הנז' במיעוט הירח צפוי לפני הש"י קודם תרעומתה בתחלת מחשבת בריאתה :

**יד יהודה • כו**

שכן כתי' קודם בריאתה יהי מארת חסר וי"ו לשון מארה וקללה

**יד יהודה • כו • המשך**

שמיעוט הירח גורם כדאית' בזוהר :

**יד יהודה • כז**

מארת ה' בבית רשע נקיט הרב לישנא דקרא ללישנא מעלי' שכן המארה שגורם המיעוט היא ע"י הרשע סמאל ולילות כמבואר בזוהר :

**יד יהודה • כח**

והנה יהי מארת בגימ' סי"ו/כ"ו? ועם ארבע אותיות של מארת והמלה הוא תרע"א לרמז ג"כ על ענין הנז' :

**יד יהודה • כט**

ואולם וכו' חוזר הרב לביאור הגמ' בענין מיעוט הירח :

**יד יהודה • ל**

בדרך שקלא וטריא ולא על צד ההסכמה :

**יד יהודה • לא**

בבחירה ורצון וכן כאן בהשמש והירח צריך שיהא הדבר מוסכם משניהם :

**יד יהודה • לב**

כטעם המתני' האשה נקנית שאמרו בגמ' ולתני האיש קונה אי תני קונה ה"א אפילו בע"כ תנא האשה נקנית מדעתה אין שלא מדעתה לא :

**יד יהודה • לג**

והחליפו ג"כ בזוהר המליצה הראשונה שאמרו בגמ' א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ובזוהר אמרו א"א למלכא חד וכו' :

**יד יהודה • לד**

כי כאן בזוה' המלך הוא הק"בה ותרין כתרין השמש והירח ובגמ' כינו השמש והירח בשני מלכים וממשלתם בכתר :

**יד יהודה • לה**

ולא תאות להם וכו' ר"ל וכוונת הירח במ"ש א"א למלכא חד לאשתמשא בתרין כתרין כחדא היתה שיהא כל א' מהם ניכר בשלמותו והגם שלפי הגמ' באופן שנתבאר לעי' סי' י"א חשקה הירח שתוף ההנהגה עם השמש בהשואה גמורה מ"מ אין הזוהר חולק על הגמ' אלא גם לפי הזוהר היה פתחה בחכמה תחלה לומר שיהא כל א' ניכר בשלמותו בכדי שתבוא אח"כ ג"כ להשואה גמורה ולשיתוף עם השמש כי בטרם שנכרת שלמות כל א' מהם לבדה לא תאות להם ההשואה :

**יד יהודה • לו**

ותחכי היא מתקינוני אלמא שנתכוין לכל א' לבדו זמן לשלמותו :

**יואל משה**

מהזוהר שזכרנו כו' הוא לעיל סימן ה' ומקום הזוהר דף כ"ב עמוד א' ואיתא התם אמר קב"ה חמינא בך דרעותך למהוי ראש לשועלים עכ"ל א"כ נראה בהדיא שהיא שאלי' ההקטנה הזאת: וסימנם עתיים כו' פי' עתיי"ם בגי' תת"רף במ"ם סתומה שהיא עולה ת"ר כי מקומו' של מנצפ"ך חסר יתי כד ע"ן המ"ם ת"ר עיין בהקדמה לספר עבודת שם מבואר יותר: ט"ו פעמים ע"ב עולה תת"רף בי"ה ה' פי' י"ה גי' ט"ו ובט"ו פעמים ה' היינו השם של ע"ב הוי"ה במלוי יודין צור עולמים עוד אחוריהם ש"ם הוי"ה הבלתי נהגה בד' מלואיו כו' דהיינו במילוי יודין כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י שהוא ש"ש ע"ב במספר כפול משולש כו' עולה קפ"ד כזה יו"ד הוא גי' כ' יו"ד ה"י עולה ל"ה דל"ה עולה נ"ה יו"ד ה"י וי"ו עולי נ"ז נ"ה ונ"ז עולה קי"ב יו"ד ה"י וי"ו ה"י עולה ע"ב קי"ב וע"ב עולים ס"ה קפ"ד וכן במילוי ה"יין הוא ש"ש ב"ן כזה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה עולה קמ"ד כדרך הנ"ל: וכן במילוי אלפין הוא שם של מ"ה כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א עולה ק"ל כדרך הנ"ל וכן

**יואל משה • המשך**

במילוי ב' יודין ואלף כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י הוא ש"ש ס"ג עולה בדרך זה קס"ו קפ"ד וק"ל וקמ"ד וקס"ו עולים תר"כד ובתיקונים החדשים תמצא סימן לאחוריי' פק"ד קס"ו ק"ל קדם וי"ה? כזה: מילואי אה"י"ה כזה אל"ף ה"י יו"ד ה"י עולי' קס"א עוד מילוי אלפי אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה עולי קנ"א עוד מלוי אחר אל"ף ה"א יו"ד ה"א עולים קמ"ג קס"א קנ"א קמ"ג ס"ה תנ"ה תר"כד עולי' תת"רף עם הכולל שנחשב לא' וזהו סוד לדעתי תנ"ה הודך על השמים: ויש להחכם כו' שער ההיקף ע"ש דף?: לכ' אותיו' ש"ש בשני מלואים הראשוני' כזה

יו"ד ה"י וי"ו ה"י מלוי ע"ב ומלוי ס"ג כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י הרי בכולם כ' אותיות כנגד כ' שעות שהיו שלימי' ב' המאורו': י"ו חלקי' ממ"ה כו' פי' אם תחלק תת"רף למ"ה חלקים יעלה לכל חלק כ"ד חלקים וי"ו פעמים כ"ד הוא ת"ח היו עדיין המאורו' שוים ותרע"ב הנותרים היו חסרון כ' תרע"ב ות"ח עולה תת"רף נמצא בב' שמו' של ע"ב ס"ג היו שוי' ובמלוי שלישי היינו שם של מ"ה התחיל המיעוט ע"כ אע"פ שהוא י' אותיו' נחשבים כולם לשעה א' י"ו חלקים הראשונים מן מ"ה חלקים הוא היו"ד ראשונה משם של מ"ה והו' מן המילוי שאצל הי' ונקודה האמצעית מהד' של המילוי שהוא אחד דאמר מר יו"ד הויתְ? בתיקוני הזוהר ר"ל בתחילה היתה הד' י' ונתפשטה באורך לפניה ולמטה ונעשה ד' והאי ר"ל אותה נקודה היא א' מעשרה בי' ראשונה ואי' משששה בו' ראשונה של המילוי כי הי' בכללה היא כוללת כל הפרצוף החכמה והנה בהתחלקה למילואה הי' היא ג' ראשונות והו' ו"ק והד' היא מלכו"ת א"כ היא א' מעשרה ביוד ראשונה ואי' משששה בו' וא"כ לקחת א' מד' ישאר ג' וגי' האותיו' האחרים משם מ"ה הוא ה"א וא"ו ה"א הרי גי' כ"ח שהם תרע"א חלקים כי כ"ח פעמים כ"ד דהיינו כ"ח חלקים ממ"ה חלקים השעה עולי' תרע"א? והכולל נחשב לא' הרי תרע"ב מנין מילוי אדנ' כזה אל"ף דל"ת נון יו"ד עולים גם כן תרע"א שער השמים הוא שם של אד' היוצר בכ"ח כח"ה? היינו מדת מלכו"ת נקרא כ"ה ובדלת התחילה מיעוט הירח כנ"ל והדלת היא מלכות כדלעיל וזהו רז שנתמעטה הירח וזהו כ' רמז לכ"ח חלקים ממ"ה החלקים שבתת"רף כדלעיל וזהו סוד מ"ה טו"ב שהוא י"ו חלקים משם מ"ה שבת אחים גם יחד שהיו המאורות שוים ועיין בפי' רש"י בישעיה סימן ה' על פסוק צר ואור וכו' והעיקר היה על ש"ק כדלעיל. וצ"ל כי כה גי' שם ועת? כי בפסוק הזה נכלל ג"כ מיעוט החמה ממה שהיתה שמ"ג? חלקים כי צ"ל דכ"ה אלול? גי' שמ"ג? חלקים החמה: ארץ של תפארת כו' הוא מלכות שנקרא ארץ כנודע ושמים נקרא תפארת: נעתם ארץ כו' פי' נאצלו: השער העליון כו' פי' כי נ' שערי בינה הם השער העליון הוא אהי"ה והשער התחתון הוא אדנ"י. האשה נקנית שהיא נקנית אליו: שהאיש הבעל והוא מושל בה וע"כ הלבנה בעצמה הקטינה עצמה. והחליפו המליצה הראשונה כו' רצונו דבזוהר החליפו המליצה דבגמ' נאמ' א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר א' ובזוהר אמרו א"א למלכא חד שישתמש

בתרין כתרין בגמ' הכתר הוא י"ה ומלכין הם השמש והירח וכאן הוא להיפך ואמרה א"א למלכא חד שיהי' השפע מאותיות י"ה ביחוד גמור כשהן כתרין כחדא בסוד דו פרצופין בלי זיווג אלא שיהיה דא בלחודוי ודא בלחודוי ואז יוכל השפע ללילך בתרין כתרי' כחדא כדי שתתקן היא בלחודוי עולמות התחתונים ביי"ע ותיקוניה בלחודוי עולמות העליוני'. והוא סוד נותני לבתולה זמן י"ב ח' לתקן היא קישוטיה וכן נותני לאיש ואלה תיקונים הב' בנסתר הוא י"ב בקר תחת ים של שלמה שפעולת' הוא להעלות מעשה העולמו' התחתוני בסוד ותיקוני י"ב גבולי האלכסון מלמעלה ע"י הביני"ה י"ב ים בלבנה למט' ג"כ בנגלה ע"ז הענין העמיד פי"טו וזהו סוד וקרא זה אל זה י"ב תיקונים דידיה וי"ב תיקוני דידה:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק טו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ועל זאת וכו׳ נמשך לסי׳ הקדום ור״ל שנתן הש״י להירח את שאלתה שתהא שלמותה נכרת בפני עצמה וע״כ השיבה לימנו בך ישראל ימי׳ ושני׳ כדאית׳ בגמ׳ :

**יד יהודה • ב**

עם היותה וכו׳ ר״ל הגם שהלבנה עיניה תמיד אל מהלך השמש וכל חשקה להדבק בו עד שמפני כן היא באה בארוכה ובזמן קרוב אליו מ״מ עיקר הקביעו׳ תלוי בה בזמן כ״ט ימים ורביע בקרוב כי בין חדושה לחדושה הוא כ״ט י״ב תשצ״ג כנודע וחדושה הו׳ בזמן שמדבקת לשמש דהיינו כשהיא בגלגלה מכוונת תחת השמש בגלגלו ולהיות שבזמן הזה גם השמש נודד ממקומו והולך כמו חלק י״ב מגלגלו שזמן סבובו הוא שס״ה ימים ורביע והחלק י״ב של מהלך הלבנה הוא כמו ב׳ ימים ורביע בקרוב נמצא כשיסורו ב׳ אלו ימי׳ ורביע מן כ״ט י״ב תשצ״ג נשאר כמו כ״ז ימי׳ ורביע בקרוב ובשני ימים ורביע הנשארי׳ הולכת הירח ומשגת את השמש בכל מקו׳ שהוא :

**יד יהודה • ג**

ברגע שהיה בו הדבוק בחדש העבר :

**יד יהודה • ד**

ושתי ידות שעה שהם תשצ״ג חלקי׳ :

**יד יהודה • ה**

ואז בשעת הדבוק פניה של הלבנה העליוני׳ מאירים כי המזלות כולן נתוני׳ ברקיע חצי׳ כלפי מעלה וחצי׳ כלפי מטה הנראה לנו ובשעת הדבוק פניה של הלבנה שלמטה לעינינו בלתי מאירי׳ שאור החמה בהיותו מכוון על הלבנה אינו זוכה עלי׳ להאיר פניה של מטה אבל פניה העליוני׳ מאירי׳ מאור השמש כי מעולם לא ראתה וכו׳ כדאית׳ בר״ה שקרני הלבנה הפגומי׳ תמיד לא לנכח השמש ועיני השמש אינן

**רמ״ע מפאנו**

ועל זאת עיקר קביעות המועדים תלוי בלבנה עם היותה צופיה הליכות השמש, כי כל ישעה וכל חפץ להדבק בו. והיא אמנם סובבת כל כפת הרקיע בזמן כ"ז ימים ורביע בקרוב, ומגעת אל המקום שהיתה שם בראשונה תחת השמש ברגע הדבוק שעבר, ובזמן שני ימים אחרים ורביע בקרוב תשוב להשיגו ולהדבק בו, ושם יחשב לה מולד אחר כנודע. נמצאת הירח הולכת בשני ימים ורביע ויותר ממנו כמו חצי שעה, כל מה שהלך השמש בכ"ט ימים וחצי ושתי ידות שעה בקרוב. וידוע שלא יפחתו לה מי"ב דבוקים לשנה, ואז פניה העליונים מאירים, כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה. והן הן דרכי שלום שבינו לבינה גם אחרי הקטרוג כמו שבארנוהו. וזאת עולת חדש בחדשו היא העולה אצלו בלי ספק, אלא שעדין אנו צריכים להביא שעיר לחטאת, כיון שהיא מכאן ואילך מתרחקת מדודה להאיר לנו, וכן התמו בספר הבהיר דאיכא ירידה בחטאת, מדכתיב ביום שנטל עשר עטרות וירד מעשות החטאת. ולפיכך אין מקדשין את החדש אלא אחר הדבוק עם השמש שהיא מתחדשת ועולה עמו, בהלו נרו עלי ראשה. ועל שמו נקראים חדשי השנה, ואין פוחתין מי"ב למספר שבטי ישראל, דכתיב בהו ולישרי לב שמח"ה. בגימטריא שנ"ג ימים לפחותה שבשנים, ואין מוסיפין על שלשה עשר בהחלק שבט יוסף לשנים, והיו כלם כמספר מדות הרחמים שבמקורן הן י"ב ועם הכולל י"ג. ואין לנו בשנים יתרה על שפ"ה ימים שהם בגימטריא שכינה, וכשם שהירח לרצונה כרגע ממעטת את עצמה ופונה לצרכי העולם אף הצדיקים כן. ונקראים על שמה כי אף על פי שניתן להם קביעות המועדים ברשותם לגמרי, אפילו מוטעים שוגגים או מזידים, כדרשת אתם ג' פעמים. מכל מקום הנה הנם מקטינים עצמם לפני אדון כל הארץ המגלה סודו לעבדיו ובריתו להודיעם, כי יושר ההנהגה כן חייב שיהיה הזמן מסור בידם להיותו נברא כמונו:

**יד יהודה • ה • המשך**

רואי׳ מקום החשוך שבלבנה אלא אותן פני הלבנה שהשמש רואה בשעת הדבוק מאירי׳ :

**יד יהודה • ו**

וכן הי׳ בדבוקי׳ הן דרכי שלום שבין השמש להירח שבזה פייסה הש״י באומרו לימנו בך ישראל וכו׳ :

**יד יהודה • ז**

וזאת עולת חדש וכו׳ ר״ל שזהו ג״כ הטעם בלי ספק במלות קרבן עולת חדש על שם שהירח עולה אל השמש בחדושה :

**יד יהודה • ח**

אלא שעדיין וכו׳ ר״ל שהשעיר לחטאת הוא בשביל שהירח מזמן חדושה ואילך מתרחקת מהשמש ויורדת ממנו ואיכא ירידה בחטאת וזהו הביאו קרבן עלי פי׳ בשבילי שגרמתי להירח שתרד מהשמש :

**יד יהודה • ט**

בספר הבהיר והוא בזוהר פנחס עמו׳ תכ״ח וע״ש שדרש כן לפי שטתו :

**יד יהודה • י**

ולפיכך אין ב״ד מקדשין את החדש לקובעו בשעת גמר סבוב הלבנה בגלגלה שהוא לאחר כ״ז ימי׳ כנזכר אלא דוקא לאחר כ״ט י״ב תשצ״ג שהוא שעת הדבוק :

**יד יהודה • יא**

ועל שמו של השמש נקראי׳ החדשי׳ חדשי השנה כידוע שהשנה תיוחס להשמש שמסבב גלגלו במשך שנה אחת ולא ללבנה שמסבבת גלגלה בכ״ז ימי׳ כנז׳ :

**יד יהודה • יב**

ואין פוחתין מי״ב חדשי׳ :

**יד יהודה • יג**

לפחותה שבשני׳ שהיא שנה חסרה :

**יד יהודה • יד**

ואין מוסיפין על י״ג חדשי׳ כנגד

**יד יהודה • יד • המשך**

י״ג שבטי׳ כשיחלק שבט יוסף לשני׳ לאפרי׳ ולמנשה :

**יד יהודה • טו**

שמקורן שהוא השם של י״ב והן הי״ב אותיות שבגי׳ שמות הויה שבברכת כהנים כנגד י״ב צרופי הויות מצד הרחמי׳ שבהן :

**יד יהודה • טז**

על שפי״ה ימים בשנה מעוברת :

**יד יהודה • יז**

כרגע לאחר הדבוק ממעטת את עצמה ונוטה מהשמש עם גודל תשוקתה אליו :

**יד יהודה • יח**

אף הצדיקים כן ממעטי׳ את עצמם לפני השי״י וע״כ נקראי׳ על שמה של הלבנה וזהו שאמרו בגמ׳ א״ל הק״ב״ה צדיקי׳ יקראו על שמך ומפרש הרב על שממעטי׳ את עצמם כמותה :

**יד יהודה • יט**

כדרשת אתם ג׳ פעמי׳ שאמרו בגמ׳ אתם אפי׳ שוגגי׳ וכו׳ :

**יד יהודה • כ**

ומקטינים עצמם ויראים מטעו׳ ושגגות וסומכי׳ בזה על השי״י המגלה סודו לעבדיו :

**יד יהודה • כא**

כי יושר ההנהגה וכו׳ ר״ל ואל תתמה מה שניתן להם קביעות המועדי׳ אפי׳ בדרך טעו׳ ושגגה או מזיד כי אמנם יושר הדין הוא כן שיהא הזמן מסור בידם להיותו דבר נברא כמונו ע״י בריאת המאורו׳ שהזמן נמדד בהם וכ״כ ימים יוצרו ויבואר בפי׳ הסמוך :

**יואל משה**

ובזמן ב׳ ימים כו׳ פי׳ מכ״ז ימים עד כ״ט י״ב תשצ״ג הולכת ומשגת את החמה ומה שהלכה החמה בכ״ט י״ב תשצ״ג הולכת הירח בב׳ ימים ורביע ויותר ממנו כו׳: ואז פניה העליונים מאירים כו׳ והדוגמא למעלה כמבואר חלק ג׳ מת״ה פי״ד
הידיעה היא בסוד הדעת בת״ת בסוד ועמך כלם צדיקים ויודע ה׳ דרך צדיקים והפגם הם בהכרח? שהיא במלכו״ת היינו מצד לבוש שלה בסוד אופן א׳ בארץ. מעולם לא ראתי חמה שהי׳ בת״ת פנימיתה של לבנה כי הלבנה ממנו דרך השמש ופי׳ בפעולת משיב הכח״ל?
אל הדעת כדלעיל ולפי״ז מדוקדק פניה העליוני׳ ודוק: ולא ירידה בחטאת כו׳ שאינו דומה לעלייתה ביום טוב ושבתות שאז היא עולה עד הכתר ובו״ק עומדת במקום ברי״ת ומקבלת השפע מלמעלה: וע״ש נקראים חדשי השנה כו׳ כי איתי׳ בספר יצירה עולם שנה נפש ר״ל עולם הוא י״ב חדשנה הות ת״ת?. נפש מלכו״ת וע״ב בירושלם?. חדשי השנה סוד הדיבוק עם השמש שהי׳ בת״ת שהיא מתחדשת ועולה עמו ואין פוחתין מי״ב חדשים לשנה כמספר י״ב שבטים: לפחותה שבשנים כו׳ פי׳ כשהשנה חסירה אז ע״ב היא
שנ״ג ימים כמנין שמחה. ובעיבור י״ג חדשים נגד שני בני יוסף כשנחלקים לשנים: מדת הרחמים כו׳ הם י״ג מדות שבתורה: יתירה על שפי״ה כשהשנה מעוברת הוי יתירה על שנה חסירה. שהי׳ שנ״ג ימים וזהו לישרי לב שמחה גי׳ שפי״ה כמנין שכינ״ה וזה סוד כי **[חסר]** הוי״ה גי׳ י״ב חדשי השנה בירושלים י״ב שערים היו בה: ונקראים על שמה כו׳ כי ש׳ בגמ׳ צדיקים ליתקרי על שמך בני פיוס? הלבנה: להיותו נברא פי׳ הזמן. נברא כמונו:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק טז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט–י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט–כא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ולו חכמו וכו׳ נמשך לסוף סי׳ הקדום ואמר הרב לו חכמו המחקרי׳ המתפארים בחכמת החקירה וסוברי׳ כי גם אצלו יתי׳ צדק לומר סדר זמנים ישכילו זאת שאין הדבר כן כי כ״כ לכל זמן וגו׳ תחת השמים (קהלת ג׳) כי הזמן הוא מדת יום ולילה והיינו שיעור זריחת ושקיעת השמש מעל הארץ והשמש עצמו הוא ברקיע השמים אבל מעל השמים שאין המאורות שם לא יתכן לומר זמן :

**יד יהודה • ב**

ואפי׳ המשך וכו׳ ר״ל לא מבעיא שלא יצדק לומר אצלו יתי׳ שם זמן שהוא שיעור הליכת השמש אלא אפי׳ המשך הזמן שאינו משוער ע״י סבוב השמש ולא ע״י דבר אחר אסור לומר אצל השם יתי׳ כי בהמשך הזמן אע״פ שאינו משוער מ״מ יש בו עבר ועתיד מה שלא

**רמ״ע מפאנו**

ולו חכמו ישכילו זאת המתפארים במחקר, הלא ידעו אם לא יבינו כי לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים בלבד אך לא מעל השמים כלל. ואפילו המשך בלתי משוער אשר יקראוהו למה שהיה קודם התחלת ההשערה למדת יום ומדת לילה, הוא מאמר מגומגם אסור להתבונן בו, כי לא יצדק בקדמות יתברך הבלתי בעל תכלית שנתארהו במשך, אף על פי שנאמר בלתי משוער, כי אמנם המשך בטבע וסגולה יחוייב בו עבר הוה ועתיד, וכל זה איננו שוה אצל הקדמות והנצחיות המוחלט במציאותו לבדו המרומם על כל ברכה ותהלה, כי אין שם עבר או עתיד כלל, לא קודם שנברא הזמן, ולא עתה שאנו מתוארים בזמן, ולא אחרי תום חקות שמים. לכן יתיחס הזמן לעלולים בו, כמו ימות עולם. כימי השמים ודומיהם לא זולת, כי על כן אמר איוב הכימי אנוש ימיך. ירצה שאין להם יחס ודמיון עם שפל

**יד יהודה • ב • המשך**

יתכן לומר עליו יתי׳ כי הוא יתי׳ הוה תמיד כדמסיק :

**יד יהודה • ג**

אשר יקראוהו המחקרי׳ כן להעת שהיתה טרם שנבראו המאורות שלא היי׳ אפשר לשער הזמן בפועל וע״כ קראוה משך :

**יד יהודה • ד**

כי אין שם עבר או עתיד כלל ומה שאנו אומרים בו יתי׳ היה ויהי׳ הוא בערכנו :

**יד יהודה • ה**

לכן יתיוחס הזמן לבני אדם ולעולם ולשמי׳ ודומיהם שהם עלולי׳ לזמן והזמן עילה להם :

**יד יהודה • ו**

אמר איוב הכימי אנוש ימיך אם שנותיך כשנות גבר (שם י׳) שאין להם לימיו של הק״ב״ה שום יחס וכו׳ כדאית׳ בזוהר והם יכלו אם

**יד יהודה • ו • המשך**

במיתתו ואם בהעדר חקות שמי׳ שהיו׳ עלולי׳ לו משא״כ בימיו של הק״ב״ה שאין להם יחס לזה :

**יד יהודה • ז**

המתגבר על יצרו דרש גבר מלשון התגברות :

**יד יהודה • ח**

כנודע מכמה דוכתי מהזוהר ועיין ח׳ ח״ד סוף פ״ח :

**יד יהודה • ט-י**

הוא הזמן וכו׳ ר״ל שאומרו שנותיך הכוונה על חלוף הנהגותיו ית׳ מדין לרחמים לא שנים הנתלי׳ בזמן הליכות השמש תלה לה : והוא טעם הכפל והחלוף מה שהכתוב כופל הענין בימי׳ ובשני׳ ומחליף הלשון לומר אנוש אצל ימים וגבר אצל שנים שלפי הנזכר היינו טעמא כי השני׳ אינן ממין הזמן של הימים וגם גבר אינו מלשון אנוש ושפיר קאמר לשון ימים עם אנוש וגבר עם שנים :

**יד יהודה • יא • המשך**

בב״ר שהי׳ סדר זמני׳ קודם לכן :

**יד יהודה • יב**

והוא וכו׳ ר״ל שענין זה הוא א׳ מטעמי׳ של מצות ספירת העומר שאמרה תורה שבעה שבועות תספר לך כנגד שבעה שמטות העולם וכן תספרו חמשי׳ יום כנגד שנותיו :

**יד יהודה • יג**

והוא ההפך למשך בלתי משוער אשר יאמר עליו כי הוא הפנאי שהיה קודם השיעור ומדה של יום ולילה אחר שנבראו השמים ולכך אמרו ששיעור אין לו אבל משך יש לו לא כן ביום ה׳ שיהיה אחר שהשמי׳ כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה שאפי׳ משך אין לו :

**יד יהודה • יד**

ואתה הוא וגו׳ (תהלי׳ ק״ב) אמר שבא הכנויים האלה ואתה הוא הכוללי׳ שני תארי ההשגחה נגלית בהויה ורחמי׳ ונעלמ׳ בהעדר ודין כי כנוי אתה היינו נוכח נגלה וכנוי הוא היינו נסתר נעלם וההשגחה מתחלפת מנגלת לנעלמה כנז׳ והש״י מתיחד בשתיהן כי ה׳ הוא האלהים ולכן באין שני הכנויי׳ אתה הוא כאחד :

**יד יהודה • טו**

כטעם נוסח הברכה של ברוך אתה ה׳ שהוא לשון נוכח וסיים אשר קדשנו בלשון נסתר :

**יד יהודה • טז**

וסדר זמני׳ של חלוף ההשגחה הנרמז במלת ושנותיך :

**יד יהודה • יז**

אין להם כליון וזהו לא יתמו :

**יד יהודה • יח**

לשון זכר כי לנקבות יאמר תתמנה :

אנשים, כשיטת הזוהר, שכן מכתו אנושה וימיו יכלו באפס תקוה אם שנותיך כימי גבר. גם הצדיק המתגבר על יצרו שימיו נצחיי וקיימים כנודע, אין להם ערך אפילו עם שנותיך הוא הזמן המשתנה בהנהגותיך מדין לרחמים. והוא טעם הכפל והחלוף בכתוב. ואולם יומו של הקב"ה שהוא אלף שנים, יצדק מאד שנקראוהו סדר זמנים. והוא אחד מטעמי הספירה בין קצירת העומר למתן תורה, והוא ההפך למשך בלתי משוער כנגדיות גמורה, כמפורסם לכל מבין. ומזה יובן הפסוק שאמר ואתה הוא ושנותיך לא יתמו. אמר שבא הכנויים האלה הכוללים תארי ההשגחה המתחלפת מנגלית לנעלמה ומתיחד בשתיהן, כטעם ברוך אתה ה׳ אשר קדשנו. וסדר זמנים שלה בהדייהו אין להם כליון, ודוק שנותיך שהוא לשון נקבה ולא יתמו לשון זכר, דהא אין סיפיה דקרא מידריש אדסליק מיניה בלבד אלא אריש נמי, אלמא הקיום לסדר זמנים תלוי בהצטרפו אל התארים שזכרנו אשר יחדו יכונו לנצח נצחים:

**יד יהודה • יא**

ואולם מ״ש ז״ל כיומו של הק״ב״ה אין הכוונה חלילה על היום ועל השני׳ הנתלי׳ בזמן אלא הכוונה נמי על סדר זמני׳ של הנהגותיו ית׳ וע״ד שאמרו ז״ל שתא אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב שנא׳ ונשגב ה׳ לבדו ביום ההוא וכתב הזוהר הביאו החכם אברבנאל בספרו מעיני הישועה מ׳ י׳ תמר י׳ וז״ל ובשביעי׳ ישתאר שמיטה בעלמא חרוב ומתיבנא׳ עלמא כדמלקדמין וכו׳ ע״ש וכ״כ חכמי האמת כולם שהש״י יחדש את עולמו אחר שיעברו עליו שבע שנות השמטה ויתמיד עוד שתא אלפי שנין עם חד חרוב וככה יעשה ה׳ שבע פעמים כנגד שבעה שמטות שהן מ״ט אלפי שני׳ ושנת החמשי׳ יובל הגדול כמ״ש בחי׳ ח״ד ח״ב פכ״ו ע״ש ואמר הרב דחד חרוב יצדק לקרותו סדר זמני׳ כי הוא סדר שנוי זמן ההנהגה הכללית מהויה להעדר ומהעדר להויה כי כל הויה הוא רחמים והעדר הוא דין וכמ״ש ז״ל

**יד יהודה • יט-כא**

הא אין סיפא דקרא שאמר לא יתמו מדריש אדסליק מיניה על ושנותיך אלא אריש נמי על ואתה הוא אלמא הקיום לסדר זמני׳ של השגחה שעליה מרמזת מלת ושנותיך תלוי בהצטרפו אל התוארים ואתה הוא ועליהם יחדו אמר לא יתמו :

**יואל משה**

המתפארים במחקר כו׳ הם בעלי פילוסופים שאומרים שהיה סדר זמנים קודם שנברא העולם: לכל זמן ועת כו׳ כמו שכתבם למעל׳ פי״ט מחלק רביעי׳ כי סדר זמני״ הוא ו״ק חכמה המאיר׳ בו״ק ביי״נה והם סוד אלפים שנה שקדמה התורה לעולם קודם השתא אלפי שני שהעולם קיים בהם והו׳ אלפי שני כנגד ו״ק במקומן. ועד מדרגי׳ הוא מלכו״ת הנקרא זמן אבל אלפיים שנה שקדמה התורה א״א לומר שהיה בהם סדר יום ולילה כדי שנוכל למנות יום וחדש ושנה על בקר וערב יום א׳ ב׳ בו״ק במקומן נקראים זמן יום ולילה ע״י הנהגת חסדים ביום והנהגות גבורות בלילה כי שם הוא בפועל בו״ק במקומן אבל קודם ב׳ אלפים תורה היה סדר זמנים והוא מציאות דק בהעדר קודם להויה והוא נקרא המשך משוער וכתב מא למעלה פי׳ למעלה מן הו״ק במקומן בג׳ ראשונות. הנהגת החסדי׳ וגבורו׳ היא בחכ״מה וביי״נה בכח מציאו׳ דק בסוד העדר קודם להוי״ה אבל קודי׳ לאלפים שנה אפי׳ משוער אינו נקרא בלתי משוער ואינו אפי׳ סדר זמנים וזהו זמן תחת השי״מים פי׳ מלכו״ת שהוא תחת ת״ת שנקרא שמים כדלעיל נקרא זמ״ן ועל שמים הם חכמה ובינה ממוצע סדר זמני״ם. ושמים ו״ק במקומן אבל מעל שמים דאיהו כתר אין שם כלל סדר זמני״ם ומה שאנו אומרים המשך בלתי משוער בכתר הוא מאמר מגומגם כדמבאר ואזיל ואסור להתבונן בו כו׳ ובזה תבין שלא תקשה הדקדוקים בדברי המחבר דמתחילה

דמתחלה קאומר תחת השמים הוא שמים בעצמן ולבסוף דייק מעל שמים משמע אף שמים בכלל אלא הבי׳ מל״כות הוא זמן דהיינו תח״ת הוא מלכו״ת ושמי״ם הם כן דהיינו הו״ק שם זמן

### יואל משה • המשך

ערב ובקר אבל מעל השמים שהוא הכ״ר לאפוקי חכ״מה וב״נה נקרא על שמים אפי׳ משוער אינו ומעל שמים הם חכמה וב״נה שם נקרא משוער סדר זמנים במציאו׳ דק כדלעיל וכל זה מבואר ביונת אלם פי״ת ופ״מו ופלח הרימון דף י״ט ובמערכת אלוהות דף פ״ח ובעבודת הקודש דף קי״ג: לעלולי׳ בו כו׳ פי׳ זמן אינו שייך לומר אלא לבני אדם ושמים שהם עלולים בו או העולם משא״כ אצלו כביכול לא שייך. שימיו נצחי׳ כנודע בסוד קרבו ימיך למות כמבואר כמה פעמים בזוהר אפי״ה אין להם דמיון עם שנותיך היינו הו״ק במקומן בת״ת נקראין שנה כדלעיל גם נקראים סדר זמנים

כנגד כו׳ אלפים שנה ושנה הוא ל׳ שינוי ומורה על השתנות מדין לרחמי׳ שהוא בו״ק חכ״ה אין להם ערך בהם: וימים הוא חיילות

### יואל משה • המשך

פשוט?: שנקראוהו סדר זמנים כו׳ פי׳ נגד היומן שלנו. ל״ת כו׳ ר״ל שאלף שני ימי קרובי׳ ס״ת הוא מ״ט ימי ספירה יום לשנה כמו יומו של הק״בה: והוא היפך למשך כו׳ פירש כי סדר זמנים הממוצע נקרא המשך משוער וזה נקרא המשך הזמן משא״כ המשך בלתי משוער היפך זה ממש: ואתה הוא כו׳ סודו ואתה מורה על הו״ק הנגלים והוא על אריך שהוא נעלם עד מאוד והכל הוא ביחוד גמור כשלהבת קשורה בגחל׳ ושנותיך מורה על סדר זמנים וכלם לא יתמו: כטע׳ ברי״י כו׳ אתי״ה נוכח ונגלה וקדשנו כנסתר: סיפיה דקרא כו׳ הוא לא יתמו: ארסליק כו׳ הוא שנותיך. אלא אריש ואתה הוא ג״כ:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק א — פרק יז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

וזה שאמרנו בסי׳ הקדום בענין הנהגתו ית׳ בדין ורחמי׳ שעליה נאמר ושנותיך לא יתמו הוא אצלנו ג״כ המכוון במלת אמת שמרמזת ג״כ לזה וכמו שיבוא :

### יד יהודה • ב

ע״ש ה׳ אלהי׳ אמת כדאית׳ במתני׳ פ״ב דברכות ר׳ יהודה אומר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק ובגמ׳ מ״ט דר״י דכתי׳ והי׳ אלהים אמת :

### יד יהודה • ג

והיא לבדה וכו׳ כי בק״ש יש רמ״ה תיבות ולהשלי׳ מנין רמ״ח כנגד אבריו של אדם מוסיף השי״ת ג׳ תיבות וחוזר ואומר ה׳ אלהיכם אמת והוא ממדרש הנעלם דרות וזוהי׳ פי׳ וירא ותקוני׳ הביאם הב״י בטור א״ח סי׳ ס״א ע״ש וקאמר הרב שמלת אמת לבדה מספקת ליחיד בכוונה הראויה כמו הג׳ תיבות לש״י :

### יד יהודה • ד

כידוע וכו׳ ר״ל וטעמא דמספקת הוא מפני שהיא מרמזת לג׳ דברים ראש תוך וסוף כי כן באל״ף ב״ית א׳ ראש מ׳ תוך ת׳ סוף שע״ז אמרו ז״ל חותמו של הק״ב״ה אמת והענין הוא ע״פ מה שדרשו בתקוני׳ אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים אני ראשון לעילא ואני אחרון לתתא ומבלעדי אין אלהי׳ באמצע שהכוונה לעילא מכ״ע הכולל ג׳ ראשונות עד אין סוף ב״ה ולתתא ממלכות עד אין תכלית ולת״ת עם

### רמ״ע מפאנו

וזה הוא המכוון אלינו במלת אמת שאנו מוסיפין בסוף קריאת שמע, על שם ה' אלהים אמת. והיא לבדה מספקת ליחיד היודע לכוין בה במקום שלש תיבות שמוסיף שליח צבור, כי ידוע באותיות אמת שהן ראש תוך סוף לאלפא ביתא, וכן חותמו של הקב"ה, דכתיב ביה אני ראשון לעילא עד אין סוף, ואני אחרון לתתא עד אין תכלית, ומבלעדי אין אלהים באמצע הקצוות הבלתי מוגבלות כלל ועקר. ועל היסוד הזה שהוא בעצמו יציב ונכון, כתוב בספר טעמי המצות לקנה שחברו ה"ר אביגדור בעל הפליאה, שתיבות החזרה ראוי שתהיינה אני ה' אלהיכם, ויש לו יסוד גם כן במדרש הנעלם דמגלת רות, ולקמן נימא ביה מלתא גבי סרכין תלתא, אשר יאמר אליהם שרי הפנים בקשירת כתרים לרבם מאשי ישראל ותפלתם, ועוד דכתיב וה' אלהים אמת. שפירושו הוא ובית דינו כדלעיל, והיינו אני ה'. ועם זה לא יטעה ש"ץ לאמר אמת בסוף קריאת שמע בלחש, דלא איריא בשום אופן, ומספר התיבות יעיד על זה, אף על פי שהרבה מן האחרונים לא דקדקו בכך, ונראין דברינו מדבריהם, ומכל מקום לא נהגו לחזור מלת אני, אלא כך הוא התקון הקבוע ומסור לרבים, ששליח צבור לבדו חוזר ה' אלהיכם, וכוליה עלמא מוסיפין אמת פעם אחת בלבד, יחיד בתחלה ולא בסוף, ושליח צבור בסוף ולא בתחלה, והיינו מסקנא דגמרא להלכתא פסיקתא, אינו חוזר ואומר אמת,

### יד יהודה • ד • המשך

יתר הספי׳ רות שביניהם שהן אמצע ס׳ קצוות והיינו ראש תוך וסוף נרמזו בהם אמת וזהו חותמו יתי׳ ע״כ האומרה ומכוין בנבחי׳ מרומזי׳ לאלה ג׳ דברי׳ יצא והרמז לזה ג״כ בפסוק ה׳ אלהי׳ אמת ששתי מדות דין ורחמי׳ מתיחדי׳ באמת ראש תוך וסוף וכדאמרן לעיל בשנותיך לא יתמו :

### יד יהודה • ה

הבלתי מוגבלות שהגם שבאו בלשון מספר אין להם גבול כלל :

### יד יהודה • ו

שתיבות החזרה שהש״ץ מוסיף ראוי שתהיינה ע״י אני ה׳ אלהיכ׳ והטעם ג״כ הוא ע״פ הנז׳ והיינו בשביל שג׳ תיבות הללו מרמזי׳ לא״ס ות״ת ומלכות כי אני מרמז למלכות כידוע והי׳ הוא בת״ת ואלהיכם יאמר על המאציל א״ס ב״ה בערך הנאצלי׳ ממנו יתי׳ ואע״פ שתיבות ה׳ אלהיכם אמת מצד מלת אמת שבהן מרמזי׳ ג״כ לזה מ״מ יש לחוש לטעות הש״ץ כמו שיבוא :

### יד יהודה • ז

ויש לו יסוד ג״כ במדרש הנז׳ שהגם ששם נאמר בפירוש שהחזרה היא ה׳ אלהיכם אמת מ״מ יש להחזרה שע״י אני ה׳ אלהיכם ג״כ יסוד במדרש הזה לפי ששם תולה הדבר בנ׳ שמות וז״ל חסידי׳ הראשוני׳ תקנו ק״ש כנגד י׳ דברות וכנגד מנין אבריו של אדם והא חסרו מהם ג׳ למנין אבריו של אדם תקנו שיהא ש״ץ

**יד יהודה • ז • המשך**

חוזר ומשלים אותם ומאי נינהו ה' אלהיכם אמת בתפלה תקנו ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות בק"ש ג' שמו' בראשונה ה' אלהינו ה' אחד ג' שמו' באחרונה ה' אלהיכם אמת וכו' וממילא כיון בג' שמו' תליא מלתא שפיר שייכא החזרה ג"כ באני ה' אלהיכם שמלת אני שם הוא כידוע וכנז' :

**יד יהודה • ח**

ולקמן סי' ל"א נימא ביה באני ה' אלהיכם מלתא השייכא גבי כרבין תלתא הנז' לקמן סי' כ"ט ולי' ע"ש :

**יד יהודה • ט**

ועוד ראי' שראוי לחזור באני ה' אלהיכם מהפסוק עצמו של וה' אלהי' אמת דמניה נפקא ההספה שפירושו של וה' הוא וכ"ד כדלעי' סי' א' והיינו אני ה' שהויו המרמזת על ב"ד מרמז ג"כ לאני שהוא מלכות שב"ד במלכות הוא כידוע :

**יד יהודה • י**

ועם זה בחזרה זו שע"י אני ה' אלהיכם בטוח שלא יטעה הש"ץ לומר אמת בלחש קודם החזרה מה שאינו רשאי דבשום אופן הן שהחזרה היא אני ה' אלהיכם הן ה' אלהיכם אמת לא אריא שיאמר הש"ץ אמת בלחש ויעיד ע"ז מספר התיבות שהוא חוזר שלש תיבות להשלים המספר ואם וסתמא קאמר שאין שום אדם חוזר ואומר אמת, שהרי ש"ץ לא אמרו מעקרא, ואין לשנות כי גם זה מוסכם בזוהר, ובמדרש הנעלם שם גם כן נתבאר התקון ליחיד לכוין בווי"ן שהן מספר ב' שמות היכל ידו"ד ואמת שאמר היחיד תחלה, הרי ג' שמות. אמנם דידן עדיף לכוין באמת, שהרי בלילה אין שם ווי"ן, ומכל מקום יש מכוונים במלת ואמונה שיש בה אמן כמספר הווי"ן, מזה ומזה יתקלס עלאה. ובלבד שיכוין אדם דעתו לשמים, והואיל ואתא לידן דין קריאת שמע, נימא ביה מלתא במאי דפרישו רבנן, המדקדק באותיותיה מצננים לו גיהנם. ותני רב עובדיה ולמדתם שיהא למודך תם, דאתמר עלה בגמרא עני רבא בתריה, כגון בכל לבבך ודומיהם. ומבעי לן למנדע מאי קמשמע לן רבא דהיינו הך, ולקושטא דמלתא מעט שלא נחשוב בדבקים אלא האותיות השוות ושתיהן נעות, כמו שהעיד ה"ר יונה מן הנוסחאות המדוייקות שבגמרא. והן אמנם שמנה זוגות בלבד, ארבעה ללמדי"ן, תרי"ן לממי"ן, אחד לבי"ת, ואחד לפ"א, מספר כלן ששים בחושבן זעיר דחנוך, כך היא קבלת האר"י זצ"ל מפי מורי הה"ר ישראל נר"ו, אחד מגדולי תלמידיו שזכני להרבה גופי תורה, והדברים עתיקין לדעת למה שמנה ולמה ששים ולמה חושבן זעיר, אין זה מקומה וכל יתר הזרוזין חוץ מאלה הם בכלל מדקדק באותיותיה, אך לא מן הדבקים שצריך ליתן ריוח ביניהם כמותם, ודי בזה:

**יד יהודה • י • המשך**

יאמר אמת בלחש לא יהא צריך לחזור כ"א שתי תיבות אלא שאם החזרה היא ה' אלהיכם אמת אפשר למטעי לומר אמת בלחש ולחשוב אותו בתוך ג' תיבות ההספה עם ה' אלהיכם שחוזר משא"כ אם החזרה אני ה' אלהיכ' א"א למטעי כן שהרי לפ"ז תהא החזרה עכ"פ בד' תיבות :

**יד יהודה • יא**

לא דקדקו בכך וסוברי' שהחזרה היא דוקא ה' אלהיכם אמת :

**יד יהודה • יב**

ומ"מ וכו' וכבר כתב הב"י שהי' במצרי' מי שהי' נוהג כספר הפליאה וכן בקוסטנטינא וגערו בו גדולי הדור ההוא :

**יד יהודה • יג**

וכ"ע בין ש"ץ יחיד מוסיפי' אמת פעם אחת בלבד שאין אומרי' אותה בלחש אלא יחיד המתפלל עם הציבור אומר בתחלה ה' אלהיכם אמת וממתין עד לאחר חזרת ש"ץ ואז אומר על הסדר ואינו חוזר לומר אמת בסוף לאחר חזרת ש"ץ ושו"ץ אומר אמת בסוף עם החזרה ולא בלחש בתחלה :

**יד יהודה • יד**

והיינו מסקנא דגמ' דאבעי' להו חוזר ואומר אמת או אינו חוזר ואומר אמת ואפליגו ר' יוחנן ורבה ולרבה אינו חוזר והכי נקטינן :

**יד יהודה • טו**

שאין שום אדם אפי' יחיד חוזר שאין לומר בש"ץ שבא שהרי ש"ץ לא אמרו עדיין ולא יצדק עליו לשון חוזר :

**יד יהודה • טז**

ואין לשנות מזה המנהג ואין לחזור אלא בה' אלהיכם : בזוהי' ובמדרש הנעלי' שהבי' הב"י וכמו שהסבי' הוא ז"ל וכתי' שכל המשנה ידו על התחתונה וכו' ע"ש :

**יד יהודה • יז**

ושם במדרש הנעלם :

**יד יהודה • יח**

לכוין בט"ו ווי"ן שבאמת ויציב וטעם הכוונה כתי' הב"י שם וכי ט"ו ווי"ן עולי' צ' כנגד ג' שמות של הויה שכל א' עם ד' אותיותיו עולה ל' הרי ג"כ צ' והרמ"א בהגהותיו כתי' שט"ו ווי"ן עם הקריאה שנחשבת לא' עולי' צ"א כמנין אמן וכמנין השם בקריאתו ובכתיבתו והוי כאלו אמר ה' אדני אמת ולהרב ניחא טעם זה האחרון כענין שני שמו' שהווי"ן עולי' כמנין שם הויה ואדנות וזהו נמי מ"ש הרב היכל ה' כי שם אדנות הוא היכל לשם הויה והיכל נמי בגימטריא שם האדנות שע"ז נאמר וה' בהיכל קדשו ה"ס מפניו כל הארץ כידוע מזוהר פי פנחס עמו' תמ"ב?

**יד יהודה • יח • המשך**

וידוע נמי מזוהר בראשית עמו' ק"ה שכל ברכאן וצלותי קיימי קדם תרעא דהיכל זה ולהורית כוונה זו כתב הרב היכל במקום אדנות והיא היא אמנם בשם השלישי לומר שהוויי"ן מורין על אמת דעת הרב שאין צורך לזה שהרי הוא אומר אמת בפירוש ולא חסר לו מהכוונה כ"א שני שמו' :

**יד יהודה • יט**

אמנם דידן עדיף לכוין באמת כענין ראש תוך וסוף כנז' : שהרי עכ"פ בלילה שאין אומרים אמת ויציב ואין שם ווי"ן צריך לכוין במלת אמת לבדה :

**יד יהודה • כ**

יש מכווני בערבית :

**יד יהודה • כא**

כמספר הווי"ן עם הקריאה שנחשבת לא' :

**יד יהודה • כב**

דפרישו רבנן בפ"ב דברכות מימרי' דרי' חמא בר חנינא המדקדק וכו' ואסמכה אקרא בפרש שדי מלכי' בה תשלג בצלמון ועו' שם תני רב עובדי' ולמדתם שיהא לימודך תם שיתן ריוח בין הדבקי' :

**יד יהודה • כג**

ודומיהם שתניב שם על לבבך על לבבכם עשב בשדך ואבדתם מהרה הכנף פתיל אתכם מארץ :

**יד יהודה • כד**

אלא האותיות השוות שבאותה אות שהתיבה מסיימת מתחלת התבה הסמוכה ושתי האותיות נעות כמתנז׳ :

**יד יהודה • כה**

בחושבן זעיר שמספר העשיריות נחשב ליחידיות נמצאו ח׳ למדין הן כ״ד ד׳ ממין ט״ז ב׳ נונין י״ ב׳ פאין ט״ז ס״ה ששים :

**יד יהודה • כו**

וכל יתר הזרוזי׳ והדקדוקי׳ שצריך אדם לדקדק בק״ש כה״ג המוזכרי׳ בפוסקי׳ חוץ מאלה הדבקי׳ הם בכלל מדקדק באותיותיה שאמר ר׳ חמא ב״ח וצריך ליתן ריוח ביניהם כמו בין הדבקי׳ וקמ״לן ר׳ חמא שאף באותן הדקדוקים מצנני׳ לו גיהנם ועיין לקמ׳ סי׳ ר׳ :

**יואל משה**

אני ראשון לעילא כו׳ הוא ג׳ ראשונות ואני אחרון לת״תא מלכ״ות: ראוי שתהיינה כו׳ אני שהוא מלכות. ה׳ ו״ק. אלהיכם בינ״ה בכלילות ג׳ ראשונות. נמצא לפ״ז אין צריך לומר אני ה׳ אלהיכם אמת אלא אני ה׳ אלהיכם לחוד. (היכל יו״ד הוא שם של אד״ני כי ה״כל ושם הוי״ה בין כולם צ״א כמנין אין): גבי כרכין תלתא כו׳ הם אכתריאל מט״טרון סנדלפון כמו שיבא לקמן ושמעתי בשם הזוהר הדס אמת ויציב אין להפסיק ביניהם כי אמ״ת יעקב ויציב יוסף גוף וברית כחדא חשבינן: ושתיהם נעות כגון בכל לבבך שהלמד נעה במבטא: בחושבן זעיר כו׳ הוא מספר קטן מצד מטט״רון מספר ד׳ זוגות למד״יין דהיינו ח׳ למד״יין במ״ק עולים כ״ד. שני זוגות מ״מין דהיינו ד׳ מ״מין עולים במספר קטן ט״ז וזוג א׳ לבי הרי ד׳ וזוג א׳ לפי׳ דהיינו ב׳ פפ״יין עולים ט״ז במ״ק ס״ה ששים: וכל יתר הזרוזין כו׳ פי׳ מה שצריך לדקדק ג״כ הם בכלל מדקדק באותיותי׳:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק יח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

והנה וכו׳ חוזר הרב לדרוש מסדר זמני׳ שהזכי׳ בסי׳ ט״ז :

**יד יהודה • ב**

בכל יום ובכל שעה כי אצל הש״י כל הזמני׳ שוים ולא יתכן לומר כלפי מעלה זמן מיוחד :

**יד יהודה • ג**

בגמ׳ ריש ר״ה בחלק השני פי׳ מ״ע״ט :

**יד יהודה • ד**

ולא יחד וכו׳ ר״ל זה שייחד הש״י ד׳ פרקי׳ לדין העולם ר״ה לאדם וניסן לתבואה ועצרת לפירות האילן וחג למים הטעם הוא לפי שהזמני׳ הללו הם מיוחדי׳ לנו לעסוק בהם בתורה ובמצות יותר משאר הימי׳ שאנו טרודי׳ וע״כ חפץ ה׳ שיהא העולם נידון בזמני׳ האלה למען תעמוד לנו זכות התורה והמצות לפדיון נפשינו ולהליץ יושר לפניו יתי׳ :

**יד יהודה • ה**

שבפרקים הללו ילמדו בהם ג״כ אברהם יצחק ויעקב שהם פני המרכבה זכות עלינו להציל אותנו מדין קשה כדאית׳ בזוהר פי׳ ויחי עמו׳ תע״ז א״ר יוסי כד יסתכלין מילי כלא אשתכח כהני פרקין אברהם יצחק ויעקב דוד מלכא

**רמ״ע מפאנו**

והנה אלהינו זה יתברך שמו המושל על סדר זמנים והכל כחומר ביד היוצר, כן הוא בידו וברשותו יביא במשפט על כל נעלם בכל יום ובכל שעה, כמו שנתבאר בגמרא מפסוק ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו. וכבר בארנו במאמר חקור דין בחלק השני שהתנאים הנראים כחולקים בזה, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. ולא יחד יום מיומים לצדק בו את דיניו, כמו היום הרת עולם המיוחד לדין האדם. וכן ליתר ההנהגות כמו שאר פרקים שבהם העולם נדון, אלא להישרת לבבנו ליראתו אחרי שהעולם נתן בלבנו להיות טרודים ברוב הזמן, והיו הפרקים האלה לנו ולבנינו מקראי קדש לפדיון נפשנו בלי ספק, שכנגדם פני המרכבה ילמדו עלינו זכות, ועל שם נקראו ארבעה פרקים שהם פרקי המרכבה וקשוריה, ועוד שהם פקידין על הפורקן ועל הפדות ארבעה גואלים ודאי, שכן מצוה עלינו בכל אחד מהם לטהר עצמנו תחלה ולהקביל פני הרב, מעין מצות ראיה להקבלת פני שכינה ולעסוק בתורה ולהרבות בעבודה, דהיינו בתפלה ובקרבנות היום, ולשמח בהם העני והגר וכל אלמנה ויתום, שהיא גמילות חסדים הרי שלשה עמודי עולם, כי בזה יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו:

**יד יהודה • ה • המשך**

ובהני עלמא אתדן בארבע פרקים בני נשא אתדנו ביומין דאשתכחו בעלמא וכו׳ ע״ש והיינו נמי טעמא שנקראו הזמני׳ הללו פרקי׳ על שם האבו׳ דאשתכחו בהון בעלמא והם הם פרקי וחלקי המרכבה וקשוריה המקשרים אותה ועו׳ הם הארבע גואלים משעבוד ד׳ מלכיות כידוע ממדרשי׳ ושפיר נקראו הזמני׳ הללו פרקי׳ מלשון פורקן ופדות :

**יד יהודה • ו**

שכן מצוה וכו׳ שהמצות הללו שאנו עוסקים בזמני׳ הללו תהיינה לפדיון נפשינו :

**יד יהודה • ז**

לטהר עצמנו כמ״ש ז״ל חייב אדם לטהר עצמו ברגל ולהקביל פני הרב כמ״ש ג״כ חייב אדם להקביל פני רבו ומפרש הרב הטעם שהוא מעין מצות ראיה ומה שלא חשיב מצות ראיה עצמה הוא משום ר״ה או אפילו לרגלי׳ ולזמן הזה :

**יד יהודה • ח**

הרי ג׳ עמודי עולם תורה ועבודה וג״ח שהעולם עומד עליהם כידוע :

**יואל משה**

שכנגדם כו' פירש נגד ד' פני המרכבה וסי' שנא"ן כמבואר בזוהר פ' ויחי עמוד תפ"ו וז"ל א"ר רבי יוסי כד יסתלקון מיני כלא אשתכח בהני פרקין אברהם יצחק ויעקב ודוד מלכא כו' עכ"ל והם ד' רגלי המרכבה כנודע וזה שאמר שהם פרקי המרכבה כו': ארבע גואלי' כו' ע"ד המדרש מנצ"פך על שם הגאולות נאמרו ופ' ליוסף פקד פקדתי ובארבע אבות לנית ספר הכל שלך? יוסף והוא גאולת מצרים שעברה עיין במדרש ילקוט פרשי' לך לך. ומבואר בזוהר הנ"ל בפסח על התבואה והם ה' מיני

לפרק בתוכן העניינים

**יואל משה • המשך**

תבואה בשליטת ה' אחרוני מל"כות נגד דוד. בעצרת על פירות האילן גופא דאילני הוא הוי שבשם נגד יעקב. בחג נידוני' על המים נגד חסד של אברהם אברהם. ברי"ה כל באי עולם עוברין לפניו נגד יצחק:

# אם כל חי — חלק א — פרק יט

יד יהודה: א · ב · ג–ד · ה–ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

והרי אנו וכו' חוזר הרב למ"ש בסי' ט"ו מקביעות המועדים :

**יד יהודה • ב**

כמו הכלה וכו' ידמה ישראל לכלה ומועדים לנשואין וראש חדש לשדוכין? והפיוס :

**יד יהודה • ג–ד**

ועד שתתפייס וכו' בפ"ק דכתובות (ד' ח') לענין ברכת שהשמחה במעונו אמרי' שהתחלת הנשואין מכי רמו שערי באסינתי עיין בפיר"שי ופשוט דבעינן שנתפייסה ע"ד דאמרינן בפ"ז דנדה (ד' ס"ו) תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים וכן הא דנותני לה זמן לפרנס את עצמה בתכשיטין כדתנן פ' אע"פ היינו נמי משתתפייסה וכן הדבר בישראל שמשנתפייסו וקבעו ר"ח שהוא תקנת המועדי' צריכי' אנו להמתין לפרנס ולעסוק בצרכי המועד עד ט"ו לחדש בניסן ועד ו' לחדש בסיון :

**יד יהודה • ה–ו**

אבל בקדושת ר"ה אינו כן שהרי החדש מתכסה בחג ור"ה הוא ביום ר"ח עצמו ואין ביניהם או יום או יומים לפרנס ומשום הכי אין בו אלא תביעת הנשואי' שיהא בימי החג והיא נתבעת לבדיקה תחלה בדין ר"ה ויה"כ כמו הכלה שנתבעה לינשא שצריכה לבדוק תחלה לנקיים כנז' :

**יד יהודה • ז**

ברחימותא דאית בה קנאה שאין בבדיקה זו משום איבה ח"ו כי אין בין חתן וכלה כי אם אהבת כלולותיהן ואין כאן שנאה תעורר בדיקה זו אבל יש בה רחימותא

**רמ"ע מפאנו**

והרי אנו בקדוש החדש והזמנים כמו הכלה שתבעוה לינשא בניסן או בסיון, ועד שתתפייס ותאמר יום פלוני ניסן לא רמינן שערי באסינתא, ומשנתפייסה וקבעה ראש חדש צריכה להמתין לפרנס עצמה עד ט"ו לחדש או ו' בו, האי כדיניה והאי בדיניה, אבל בקדושת היום הרת עולם אינו כן שהרי החדש מתכסה בחג, לפי שהיא נתבעת לבדיקה תחלה בראש השנה ויום הכפורים ברחימותא דאית בה קנאה, כי הן בקדושיו לא יאמין, וכשנצא בדימוס וסימנים בידינו לולב וארבעת מיניו נזכה לסכת שלום, על כל כבוד חופה, ונקתה ונזרעה זרע. הצד השוה לחדשי השנה כלם הוא מה שכתוב בתשובות הגאונים כי שבעת ימים קודם ראיית הלבנה מדת רחמים עורכת מלחמה עם סמא"ל וחייליו על המעוט, והשעיר מעורר תגר עם איש חלק על קנאה יפה כלבנה, ומיכאל וגבריאל נלחמים נגד המקטרגים ובסוף יום השביעי גבריאל מחליש כחם ומיכאל כהן גדול מביא לשמעשאל השר הגדול המלמד זכות על עשו שהוא כדמות שעיר ומקריבו כדמות קרבן במזבח העומד לפני התשובה בכל ראש חדש, ואז מתפייס הרצון והכבוד מתרבה ומתמלא וכח השעיר כלה באש הגבורה, אלא שחוזר ונעור בימי הירידה עד הזמן המיועד דכתיב ביה והיה אור הלבנה כאור החמה. ולמדנו מזה להקבלת פני שכינה בברכת הלבנה, שמצוה מן המובחר שלא לברך עליה עד ליל שביעי לדבוק וקודם ששה עשר לעכובא, והרי דייקי תרי לישני בגמרא דפרשו מלתיה דרבי יוחנן דאמר עד שתתמלא פגימתה ולא פליגי, והיינו עד שתתבשם דמסכת סופרים וכמו שבארנו מלתא וטעמיה, ולמה בחול ובמוצאי

**יד יהודה • ז • המשך**

דאית בה קנאה כדאית' בזוהר פ' מצורע ע' נ"ז על פסוק קשה כשאול קנאה דלית קנאה אלא ברחימותא ומגו רחימותא אתי קנאה וכו' והיינו כמו המקנא לאשתו ואינו מאמינה מתוך שנפלאת אהבתה לו והכי מבו' בזוהר פ' ויחי ע' תקט"ז מכאן אוליפנא דבעי בר נש לקנאה לאתתיה בגין דיתקשר עמה רחימותא שלים דהא מגו כך לא יהיב עינוי באתתו אחרא :

**יד יהודה • ח**

וכשנצא בדימוס בדין דר"ה ויה"כ ובאין הסימנים של נצוח הדין שהן הארבעה מיני שבלולב כדאית' במדרשי' בידינו אז נזכה לחופת הנשואין בחג הסכות ונקתה הכלה ונזרעה זרע כמ"ש"ה בהמקנא לאשתו :

**יד יהודה • ט**

הצד השוה וכו' ר"ל שהטעם שאמרנו לקדוש החדש להיותו התחלת הנשואין יצדק באותן חדשי שמועדי' בהם כעין הנשואין ולא בשארי ר"ח שאין בהם מועד אבל הצד השוה בכל ראשי חדשי אשר יאמר עליהם טעם הגון לקדוש ושמחה שלהם הוא זה מ"ש בתשובת הגאוני' וכו' הביאו ג"כ החכם הגלאנטי בפירושו למגלת איכה בפסוק ויצא מן בת ציון ע"ש הגאון ר' יחיאל אשכנזי ז"ל בקצת חסר ויתר וזהו לשון ע"ש :

**יד יהודה • י**

על המיעוט אשר גרם ללבנה הכי איתי בגלאנטי שם :

**יד יהודה • יא**

ואז מתפייס הרצון בגלאנטי כתוב

**יד יהודה • יא • המשך**
ונעשה נחת רוח לפניו וגם האצילות שנחסר מן הכבוד שהוא כדמות עונש על מיעוט הלבנה

**יד יהודה • יא • המשך**
וכו' :

**יד יהודה • יב**
אלא שחוזר ונעור וכו' לשון הגלאנטי וחוזר ומתחדש בכח הרצון עד בא זמן הכליון יתקיים מ"ש הנביא ע"ה והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וגו' והנה בכל אלה מבואר יפה הטעם לר"ח ולקרבנותיו :

**יד יהודה • יג**
מזה שבארנו שר"ח הוא התחלת וקביעות הנשואין ושכח השעיר חוזר ונעור בימי הירידה למדנו לקדוש הלבנה שאע"פ שחיובו מזמן הראיה מ"מ למצוה מן המובחר אינו ראוי להיות קודם הנשואין וע"כ יש להמתין עד ליל שביעי ולא קודם לו מפני סיון שבו המועד ביום ו' ולעכובא צריך לקדשה עכ"פ קודם ליל ששה עשר שאז אח"כ מתחילין ימי הירידה ומשום זה א"א להמתין בניסן ותשרי עד אחר המועד שהוא בט"ו :

**יד יהודה • יד**
בגמ' בסנהדרין אמר ר' אחא בר חנינא אמר ר' יוסי אמר ר' יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פנימתה וכמה אמר ר' יעקב בר אידי אמר רב יהודה עד שבעה נהרדעי אמרי עד ששה עשר ותרווייהו כרי יוחנן ס"ל וכו' פיר"שי ותרווייהו כר"י במלתיה דר' יוחנן פליגי וכו' ע"ש ולהרב משמע דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דהא עד ז' למצוה מן המובחר והא עד ט"ו מיירי לעכובא :

**יד יהודה • טו**
דמסכת סופרי' שאמרו שם פ"ך אין מברכין על הירח עד שתתבשם הכי גריס הר"ר יונה ס"פ תפלת השחר ושם הזכיר פרושי' שוני' לזה וכתי' וי"מ שתתבשם לשון חופה ודומה לו עביד בוסמא לבריה ור"ל בשעה שתעשה כמו חופה שהיא גדולה קצת ומאירה סביבותיה והרב מפרש נמי מלשון חופה אבל הכוונה עד זמן הנשואין והיינו עד ז' ולמצוה מן המובחר ובתשובותיו סי' ע"ה כתב עוד מאי עד שתתבשם עד ז' לפי שפגימתה נסתרה ואז לה איהי כברת כ"ב וכו' ומבואר הכא והתם שהרב מפרש עד ז' ולא עד בכלל ומשהתחיל ליל ז' המצוה לקדשה והטעם כפי הנז' דתו ליכא למיחש משום ששה בסיון והוא דומיא דעד ט"ו וזה שלא כרש"י ז"ל שמפרש לצדדי נמשך אחריו הר"י גיקטיליא הובא בש"ע א"ח סי' תכ"ו דס"ל שאין מברכין עד שעברו ז'

## שבתות בעיוני השנון ידרש משם:

**יד יהודה • יא • המשך**
מתרבה ומתמלא וזהו דמות כפרה בקרבן השעיר וזהו שעיר לכפר מה שלמעלה כנגד מה שלמטה

**יד יהודה • טו • המשך**
ימים :

**יד יהודה • טז**
בעיוני השנון כ"כ בתשובה סי' הנז' :

**יואל משה**
עד ט"ו לחדש כו' הדוגמא למעלה דבט"ו לניסן ולתשרי הדיבוק ללבנה. ביתר שאת על ידי המועד שבאמצע חדש שאזי היא עולה עמו עד הכתר וקישוטיה משם של י"ה כנגד ט"ו ימים שבחדש ובסיון ו' ימי' בחדש המועד אין לה הארה אלא מן ו' שבשם כי די לה בזה מחמת שיש לה אור ג"כ מני' ימי הספירה: היום הרת עולם כו' הוא ר"ה החג מתכסה בה שאין לה קישוט שהיא נבדקת כסוטה כביכול. כסוטה ואחז"ל בסוטה היא קישטה עצמה לפיכך תתנוול כביכול: ברחימות' בה קנאה כו' ד"מ אם אינו אוהב לאשתו אינו מקנא לה כי מהיכיתיתי יאהבנה אח"ב? אבל הקנאה היא מחמת קדמות שלה והוא מבואר בזוהר פי' אמור עמו' קפ"ד בסופו דמנחה דשבועו' היא כמו מנחת קנאות קמח שעורים. והבדיקה היא בני' ימי הספיר'. ועיין שם כתוב דף קפ"ו מן והניף כו' וז"ל אשת חיל קריבת גרמה לקרבני לכהנא רבא ודאי
סטרא היא ונקתה ונזרעה זרע עכ"ל אף כאן אחר הבדיקה זוכה לסכך שלום והוא דיבוק ועדיין לא זיווג ממש עד שמיני עצרת ונקחה ונזרעה זרע. בזיווג ממש כי ידוע דבפסח אע"ג דדינו על התבואה ה' אחרונה שמאל אבל בעצמו נקרא דרועא ימני ויש לה אור מן יסוד שבתפארת וזה אינו אלא דיבוק נגד ימין ובסוכו' הוא דרועא שמאל והוא מן גבורה שבת"ת אבל עצרת דשבועות ודשמיני עצרת הוא מתיקון שבת"ת יחודא וזיווג ממש וזה מבואר: העומד לפני התשובה פיי לפני ה' בינה דאיהו תשובה' ראשונה ואז מתפייס הרצון העליון שהוא כתר והכבוד שהי' הלבנה מתרבה ועיין בגלאנטי בפסוק ויצא מן בת ציון כל הדרה הביא תשובה זו בביאור יותר ע"ש בפסו' ששי ושמחי': עד זמן המיועד כוי היינו לע"ל. שיהיה אור הלבנה כאור החמה בלי ירידה: עד ליל שביעי פיי כי היכא דמועד הוא אחר ששי בסיון ואחר ט"ו בניסן ותשרי כך ברכת לבנה כו' עד ט"ו לא פחות ולא יותר: בעיוני השינון כו' הם תשובות המחבר:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק כ

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**
והשתא מיהת וכו' שב הרב לבאר סיומא דגמ' בענין ויכוח הירח דקאמר חזייה דלא מיתבא דעתה ומפרש שהגם שא"ל הקי"ב"ה צדיקי' יקראו על שמך שהכוונה כפי שנתבאר לעי' סי' ט"ז שכשם שהירח ממעטת את עצמה בפנייתה לצרכי עולם כן הצדיקים

**רמ"ע מפאנו**
והשתא מיהת לא מיתבא דעתא של ירח כי המבחן קשה ולעתים רחוקות אף היא תשיב אמריה לאדוניה בקרב לבה, שימני כחותם על לבך. אשר שם נגלה אליו קץ הימין כאשר היתה באמנה אתו מגיד מראשית אחרית, כחותם על זרועך. שמאל דוחה מאז הבקר של חדוש העולם

**יד יהודה • א • המשך**
ממעטי' את עצמם לפניו יתי' והושוו עוד להדדי לפי הנתבאר בסי' הקדום בהיות סדר העליה והירידה של הלבנה תלוי ועומד עד הזמן המיועד עם כל זה השתא טרם עת קץ לא מיתבא דעתה :

**יד יהודה • ב**
כי המבחן בכור הגליות קשה

**יד יהודה • ב • המשך**
לישראל וגם הנחמה לעתים רחוקות היא :

**יד יהודה • ג**
אף היא וכו' ר"ל שכן הדבר למעלה להשכיל בסיהרא עלאה כי להיות שבזמן גלות ישראל בצרתם כביכול צר לה והיא נמי בגלותא וקב"ה סליק לעילא לעילא וזווגא אתפרש כדאיתי בזוהר ויקרא ע"כ אמרה שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך ויבואר לפנינו :

**יד יהודה • ד**
אשר שם נגלה אליו קץ הימין ידוע שראש כנוי לכתר ולב לחכמה ע"ש ל"ב נתיבותיה וע"ז אמרו רז"ל בפי חלק על כי יום נקם בלבי ללבי גליתי ולאברי לא גליתי והכוונה שקץ הפלאות לא נתגלה אלא בג' ראשונות שהן רחמים גמורים ועדין נעלמי' וזהו ללבי גליתי שהוא החכמה ראשית הגלוי אבל לא בשבעת ימי הבנין הגלוי לגמרי וזהו ולאברי לא גליתי כידוע שהן נקראי' בשמות האברי' :

**יד יהודה • ה**
כאשר היתה באמנה אתו כי ת"ת ומלכות היו מתחלה בהיותן בחכמה ובינה דו פרצופין בבחינת האחוה ואח"כ כשיצאו ממעי הבינה אתא חסד ופריש לון ונעשו בבחינת דכר ונוקבא וירדו למקומן כמבואר לעי' סי' ה' ולזה תאמר מלכות שמי' מי יתן ידעתי ואמצאהו יום ישועה ועת רצון להי' כי אמנם אביעה חדות מני קדם בלב חכם תנוח חכמה ראשית הגלוי שם הייתי גם אני אבל רז לא אניס לי כ"ש בהיותי למעלה הימנה בכ"ע שהוא הראש ומוח על הלב ושם הרבה הוא יתי' פדות ורחמים ועת רצון מצויה ע"כ שימני כחותם כ"ע שהוא על לבך :

ועד עתה דעלה איתמר לאברי לא גליתי ואפילו לימין מקרבת, מה כתיב בתריה כי עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת יה. ולהשלמת הביאור במכוין הנה ידוקדק בכתוב תחלה הכפל והחלוף לכל חלקיו איש לא נעדר, וצרוף קצתם מזה ומזה והתיחסם בכללות הדרוש הלז שאנו בבאורו. ועתה ישמע חכם כי כאן הרעיה התמה בצוף דבש אמרי נועם מצאה בית שאול אל המות ערוך מאתמול שיתרחב בדוגמטריא של רשעים, כטעם אין כל חדש גם הוא למלך הוכן, שהכל ברא לכבודו, ועתיד להוסיף חללו כלו אומר כבוד על היכלו בגן עדן, בזכות הנותן ריוח בין הדבקים של קריאת שמע שהן ששים כדלעיל. והוא טעם אמרם ז"ל עדן אחד מששים בגיהנם. כי כל ריוח וריוח בקרב כל ישראל מוסיף עדן אחד בעולם, ונמצינו הופכים את הקללה לברכה, ואם גיהנם כך קל וחומר לכל היצור, והיא גם היא אמרה כי הקנאה רוח טהרה ודאי קן לה לאהבה. ואש הגחלת מעון השלהבת. כי עז המתקומם ומי יקימנו וקשה המקום בל ימוט לעולם. והנה הצור תמים פעלו שם הלב זבול לו לחותם והרבה עמו פדות, כדוגמא דקה מן הדקה כמוח עליו מלמעלה, והוא טעם על לבך. וכמוהו ועל לבם אכתבנה. בארנוהו במאמר חקור דין. ובזרוע ה' ומאי ניהו אלהים דמעשה בראשית בו חותם החדוש והדוגמא בימינו ממעל לו, דכתיב ביה רום ידיהו נשא. ובו עולם חסד יבנה, כטעם על זרועך. והרי היא מתחננת לשוב לימי עלומיה על הפורקן ועל הפדות, שיהא טוב אחרית דבר כאשר היה בתחלת המחשבה ראשית דעת, בזמן שקדמו שרים שמים העליונים ותולדותיה אחר נוגנים, הארץ העליונה ותולדותיה בתוך עלמות תופפות, אלו נשמותיהם של צדיקים דעלייהו כתיב יהי אור. בהפשט כתנות עור, הוא נרתקו דכתיב ביה ויהי אור. ועל דבר זה נכרת ברית שלא לדחוק את הקץ:

**יד יהודה • ו**
מגיד מראשית זה כ"ע וחכמה :

**יד יהודה • ז**
כחותם על זרועך שמאל דוחה וכוי כידוע ג"כ שמתחלה רצה הק"ב"ה לברוא את העולם במדה"ד והקדי' ושתף לה מדה"ר והכוונה על שתי זרועות גדולה וגבורה שעלה ברצונו יתי' לברוא את העולם בזרועו השמאלית הדוחה כל שורש פורה ראש ולענה ע"ז שם אלהים הנז' במעשה בראשית והקדים לשתף עמו הרחמים בימינו עושה חיל של חסד המקרבת כל הבא לחסות בצלה והנה להיות שבחסד נעשו מלכות ות"ת בבחינת דכר ונוקבא ע"כ אחר אמרה שימני כחותם על לבך כמו שהייתי בבחינת דו פרצופי' קודם חדוש העולם אמרה עוד והלואי תשימני כראש גבר בבחינת הזווג לאחר חדוש העולם וזהו כחותם חסד שעל זרועך השמאלית ויבואר עוד בסמוך :

**יד יהודה • ח**
ואפי' לימין מקרבת המעשי' טובי' צריכי' אנו ללמוד שתועיל זכותן של ישראל לקרב את הגאולה מק"ו מגיהנם ולכך מסיימת כי עזה כמות אהבה וגו' :

**יד יהודה • ט**
הכפל לשון שאמר כי עזה כמות אהבה וחזר עוד לומר קשה כשאול קנאה :

**יד יהודה • י**
והחלוף לשון זמני רישא לסיפא :

**יד יהודה • יא**
וצרוף קצתם שבכל לשון אהבה אצל מות וקנאה אצל שאול :

**יד יהודה • יב**
והתיחסם עוד יובן הדברי' הללו לכלל הדרוש גו"ש שימני כחותם וגו' :

**יד יהודה • יג**
ועתה ישמע חכם ביאור הכתוב על נכון :

**יד יהודה • יד**
כי כאן במה שאמרה רעיתו תומתו יתי' כי עזה כמות וגו' הענין הוא שהיא מוצאה כי ערוך מאתמול תפתה אל המות בטבע כל מקום ומתקומם שהמקום הוא המחזיק ומתקומם הוא דבר הנחזק וכן הגיהנם הוא מקום להמות והמות הוא המתקומם אל הגיהנם שצריך למקום כי כן הגיהנם מתרחב והולך כדוגמטריא של הרשעי' בכדי שיהא מקום יכיל כל באיה אם מעט ואם הרבה :

**יד יהודה • טו**
כטעם אין כל חדש תחת השמש דמניה נפקא לרז"ל דהא דאמר מר"ע"ה אם בריאה יברא ה' לאו לברויי לגיהנם אלא לקרובי פתחא וכתב רש"י ז"ל בפי' אין בין המודר וקריבה בעלמא ליתא בכלל אין כל חדש ולהרב משמע דהא דקרובי פתחא שנויא היא ולא גמרינן מנה דהכל בכלל אין כל חדש וקרובי פתחא דקאמר משה הוא משום דעל דעת כן נברא הגיהנם מתחלה שיתרחב והולך כדי רשעי' במספר :

**יד יהודה • טז**

גם הוא וכו' ר"ל ועוד מצאה הרעי' ששאול תחתית הוכן לק"בה לעשות בו לעתיד מחול לצדיקים ולקדש חללו בקדושת ג"ע כמבוא' במאמ' ח"ד ח"ה פ"ה ע"ש :

**יד יהודה • יז**

בזכות הנותן וכו' ר"ל שע"ז אמרו רז"ל גבי ק"ש המדקדק באותיותיה מצנני' לו גיהנם והכוונה שמהפכין לו הגיהנם לעדן ולהיות שאותיות הדבקי' הן ששים כדלעי' סי' י"ז ועדן הוא א' ששים בגיהנם נמצא שהנותן ריוח בין ששים הדבקי' מהפך כל הגיהנם לששים עדן ומרחיב הג"ע על קדשתן :

**יד יהודה • יח**

ק"ו לכל היצור שיטהרו כטהרתן של ישראל :

**יד יהודה • יט**

והיא הרעי' אמרה עוד כי רוח הקנאה וכו' ר"ל שכן הדבר באהבה וקנאה ובאש ושלהבת שזכרה כי כמו שהשאול הוא המקום להמות כן הקנאה של גברא היא הקן לאהבה והאהבה היא המתקומם להקנאה וכן אש הגחלת היא מקום ודירה לשלהבת ואש הגחלת הוא המקום ושלהבת המתקומם והנה על המתקומ' הצריך למקום שמה ינוח יצדק לומר לשון עוז אין מי יקימנו ויסלקנו זולת המקום המקבל אותו כאכסני' ועל המקום יצדק לומר לשון קשה המורה על קיומו שאיתן יתד לא תמוט וע"פ דברי' האלה יהיה שיעור הכתוב שימני כחותם על לבך כאשר הייתי בבחינת דופרצופי' לידע מתי קץ הפלאות כחותם על זרועך בבחינת הזווג לאחר חדוש העולם לדחות הרשעי' בשמאל ולקרב הצדיקי' בימין כי עוד חזון למועד וכן נכון הדבר מטעם אלהים למהר הגאולה בזה והא ראיה כי הנה כמות שהוא מתקומם עז כן עזה אהבתו יתי' לישראל והיא מתקומם עז צריכה למקום וכן קשה הקנאה שהוא מקומו של האהבה כשאול הוא מקום קשה להמות ורשפיה של האהבה הם רשפי אש קשורה עם שלהבת יה היא הקנאה הגדולה ותבינה וממילא נפקא שאם המצא ימצא שהשאול שהוא מקום להבה תלהט רשעי' עדי יעזוב המתקומם שלא יוציאנו למרחב כמנהגו אלא יחלצהו כי חפץ ברוח טהרה ובטבעו של הפכו ע"י זכותן של ישראל כ"ש שע"י תאחז הקנאה דרכה במתקוממה ללהב רשפי האהבה וללבבה אחר שכוונת שתיהן לדעת אחת רוח דעת ויראת ה' וכל עוד שתתמיד הקנאה כ"ש שיוסיפו ביניהם אהבה מגולה ומסותרת לקרב את הגאולה בב"א :

**יד יהודה • כ**

והנה וכו' סיומא דפירושא של שימני כחותם וגו' הוא ור"ל שהכוונה באמרו על לבך לכ"ע שהיא על החכמה **[חסר]**

**יד יהודה • כא**

בדוגמא דקה מן הדקה גבי מעשה הקטורת ביה"כ שהרמז בזה לכ"ע ע"ד שאמרן הטבעיי' והרופאי' שריח החיוני עולה באדם מהלב אל המוח ושם נעשה יותר דק וקרוב למעלת רוח הנפשי והי"ל מבשרי אחזה אלוה :

**יד יהודה • כב**

במא' ח"ד ח"ב כט"ז וע"ש :

**יד יהודה • כג**

והדוגמא כמו שאמרנו בכתר וחכמה ה"נ בגדולה וגבורה ימין ה' נאדרי בכח עליון להיות ממעל לזרוע עזו וה' יכו דכתי' ביה כי רם ידיהו נשא (חבקוק ג') וזהו כחותם על זרועך :

**יד יהודה • כד**

והרי היא מתחננת וכו' ר"ל וכלל כוונתה באמרה שימני כחותם וגו' הוא שאחר שאמר לה השי"י צדיקים יקראו על שמך היא מתחננת על הגאולה שתהיה בזכות הצדיקים ובזה תשוב גם היא

**יד יהודה • כד • המשך**

לקדמותה והיה אור הלבנה כאור החמה :

**יד יהודה • כה**

כאשר היה בתחלת המחשבה בלבב חכמה כי שם נגלה קץ הימי' כנז' והיה זה ג"כ כשאמר אלהי' נעשה אדם שע"ז אמרו ז"ל בלבו נמלך ואז היה צפוי ג"כ מעשיהם של צדיקי' שהם סבת הגאולה כי כן היו עם המלך בהמלכה זו השמי' העליונים ת"ת ותולדותיה המלאכי' המקבלי' ממנה והארץ העליונה מלכות ותולדותיה המלאכים שלה שע"ז אמרו במעשה שמי' וארץ נמלך במלאכי השרת נמלך :

**יד יהודה • כו**

ובנשמותיהם של צדיקים כמ"ש בנשמותיהם של צדיקי' נמלך :

**יד יהודה • כז**

דעלייהו כתי' יהי אור כידוע שאור ההוא גנזו הק"ב"ה לצדיקים ואיתי' בזוהר בראשי' עמו' ק"ב שעל האור ההוא נאמר נעשה אדם בצלמנו :

**יד יהודה • כח**

בהפשט כתנות עור כדאית' בזוהר פקודי עמו' תי"ח ת"ח נשמת' לא סלקא לאתחזאה קמי מלכא קדישא עד דזכאת לאתלבשא בלבושא דלעילא לאתחזאה תמן וכן כגוונא דא לא נחתא לתתא עד דאתלבשת בלבושא דהאי עלמא וכו' והא אוקימנא דנשמתא לא סלקא אלא בלבושא דנהיר ות"ח אדם הראשון כד הוה בגנתא דעדן הוה מתלבש בלבושא כגוונא דלעילא ואיהו לבושא דנהורא עלאה כיון דאתתרך מגנתא דעדן ואצטריך לגוונין דהאי עלמא מה כת' ויעש ה' אלהי' לאד' ולאשתו כתנו' עור ולבישם בקדמית' כת' כתנו' אור אור דהוה מקדמית דנא דשמש ביה ג"ע בגין דהאי גנתא דעדן נהורא עלאה דנהיר משמש ביה ועל דא אדם קדמאה כד עאל לגו גנתא אלביש ליה קב"ה בלבושא דההוא נהורא ואעיל ליה תמן ואי לא אתלביש בקדמיתא בההוא נהורא לא ייעול לתמן : כיון דאתתרך מתמן אצטריך למלבושא אחרא וכדין ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וכו' והא אוקמוה דעובדין טבין דבר נש בהאי עלמא אינון עבדין מנהרי ומנהרי זיווא עלאה לבושא לאתתקנא ביה להההוא עלמא לאתחזאה קמי קב"ה ובההוא לבושא דלביש אתהני וחמי גו אספקלרי' דנהרא כד"א לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו וכו' ע"ש ואלו הם דברי הרב שהצדיקים מתחלה לבושי' כתנות עור שהוא לבושא דהאי עלמא ובבואם לחזות בנועם ה' פושטים אותן ולובשי' בגדי שרד לשרת בקדש שמשכו הצדיקים במעשיהם הטובים מנהורא עלאה הוא האור הראשון הגנוז להם בשביל זה :

**יד יהודה • כט**

דכתי' ביה ויהי אור דמדלא כתיב ויהי כן למדו קדמונינו דתרין נהורין הוו הראשון נגנז והוא נהורא דההוא עלמא והשני משמש בהאי עלמא והוא הכתנת עור כנז' :

**יד יהודה • ל**

ועל דבר זה על התקנה והסבה הנז' :

**יואל משה**

והשתא מיהת כו' פי' אע"פ שהבטיחה
דליתקרי צדיקים על שמך ולעתיד יתוקן הכל מ"מ לא מיתבא דעתא
כי המבחן הוא צירוף הגלות קשה גם הוא לעת רחוק עד הגאולה:
אשר שם נגלה אליו כו' פי' בלב נגלה הקץ הימין והוא ע"ד משחז"ל ללבי גליתי ולאברי לא גליתי כי הקץ גלוי שם: כאשר היה באמנה אתו היינו בסוד נקודה מאחוריו מבין חדוהי כנגד לבו ממש כדלעיל סימן חמישי וזהו סוד עד שיראה איסר כנגד לבו: ואז היה מגיד מראשית אחרית הקץ ותפילתי להשיב לימים

### יואל משה • המשך

קדמונים שהיתה יודעת סוד הגאולה קודם הנסירה בסוד דו פרצופין ועיין זוהר מצורע עמוד צ"ו שם פסוק זה מבואר ע"ד זה: כחותם על זרועך הוא מיום חידוש העולם שהארת מוחין דילה הוא מסוד תפילין של יד שהי' ביד שמאל ומשם יש לה הארי ומה יש לה כח בסוד שמאל דוחה להכניע קליפוי ועי"ז נאמ' ולאברי לא גליתי ואפי' על יד ימין וע"כ ימין מקרבי שעשה ישמעאל תשובה. שהיא כהי' על זרועך על דייקא שהוא ימין הגובר על שמאל אע"פ כן אין לו שום גילוי קץ והטעם מימין שהוא אברהם יצא ישמעאל ומשמאל שהוא יצחק יצא עשו שהן הקליפות שהם קץ ימים במ"ם שהוא בסטרא אחרא והוא הצלם שהעמיד נבוכד נצר ובזה ניצוצי קדושה לתוך הטומאה לאותה קומה. ובגלות בבל היינו מבררי' ניצוצי' שירדו לתוך הראש שבצלם וכן בשאר גלוי' בררו שאר ניצוצי' עד דמטו רגלין ברגלין אז ועמדו רגליו על הר זתים כדאיתא זוהר פקודי עמוד תס"ד ובסי הכוונות ולא נגלה הקץ אלא ליעקב שאין שם קליפה מצידו פנימיות הגוף בת"ת שם הוא

מגולה קץ הימין וע"כ בקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין נסתלק ממנו רוח הקודש אמר שמא יש פסול כו' עד כשם שאין בלב"ך אלא אחד בלב"ך דייקא ע"ד ללבי גליתי והמניעה אצלו היתה לפי שיעקב כולל כל הגוף לא הפנימיית שהוא הלב לבד ע"כ נסתלק ממנו רוח הקודש כי משה מלגאו יעקב מלבר כדלעיל. ידוקדק הכפל כוי ר"ל עזה וקשה. והחילוף הוא למה תיאר עזה אצל מות ובשאול קשה: וצירוף קצתם הוא עזה כמות אהב"ה וקשה בשאול קנאה: כי כאן הרעייה תמה כו' ע"ד רעייתי תמתי וכללות הפשט היא כי עז"ה כמו"ת אהב"ה נקראים מתקוממי. קשה כש"אול קנא"ה הם המקום לעזה דהיינו המקום לעזה הוא קשה

### יואל משה • המשך

לפי שהוא קשה ע"כ היא מוכ' עזה מתקומי וקשה המקום שלה וכן מות המתקומם ושאול המקום שלה וקנאה הוא מקום ותוקף לאהבה שהי' מתקומם כי ע"י הקנאה בסוטה סופה בא לידי אהבה אף שהוא קשה כמ"ש לעיל שהמבחן קשה לה: ודוגמי זה שלהבת מתקומם והמקום שלה הוא הגחלת ושלהבת קשורה בגחלת: גם הוא למלך הוכן כו' פי' גם זה הגיהנם יעשה ג"ע בזכות אותם שנותנים ריוח בין הדבקים: ומי יקימנו כי המבחן קשה לה שהקנאה יהיה לעתיד אהבה והשאול ישאר בלא מות וקשה לה שתתקיי' אבל המות הוא עז מחמת שיתבטל לעתיד וכן השלהבת בטל והגחלת עומד: כמוח עליו מלמעלי' ר"ל בהארת כתר על פנימיות ת"ת שם הוא סוד הגאולה: לשוב לימי עלומיה כו' ר"ל דזמן הגלות

אפילו קישוט דעל זרועך אין לה שמורה התגברות החסדים של ימין על השמאל כענין חידוש העולם בל"ב אלהים שגנוזים בתוכם הויו"ת ומתגברים עליהם כדלעיל מאמר חיקור הדין פרק י' חלק ד' וכוונתו כאן לבאר המדרש בלבי נמלך דלעיל באופן אחר על הסוד הזה בלבו נמלך ששם סוד הגאולה. ובמעשה שמים וארץ נמלך הוא שנרמז שהיו שמים העליונים שהוא ת"ת ותולדותי' הם המלאכים וזהו במלאכי שרת נמלך והם מלאכים דוכרין אחר נוגנים הארץ שהיא מל"כות שהיא ביסוד גמור ותולדותיה מלאכי' נוקבים ובתוך העלמות הם נשמותיהן של צדיקי' נמלך בהם ג"כ: יהי אור ביחוד בחסד גמור: בהפשט כתנות עור בע' שהם נרמזים במלת ויה"י אור שמאל כמבואר זוהר בראשית:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק כא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה–ו · ז · ח · ט

יואל משה: 1

דברי העורך • קריאה מסופקת בעד מקביל: 1

### יד יהודה • א

ולמען וכוי אחר שביאר הרב בסי' הקדום לשון הגמ' חזייה דלא מיתבא דעתה בנגלה בירח ממש ובנסתר בשכינה מסיים עוד כאן דהא דלא מיתבא דעתה של הירח היה בשביל השכינה הוא הכבוד העליוי שלא ידום מתפלתו? כנז' בסי' הקדום :

### יד יהודה • ב

עד שהמציא וכוי מפרש סיום המאמר במ"ש הקי"ה הביאו כפרה וכו' :

### יד יהודה • ג

לפי שעה עד זמן המיועד שיהא אור הלבנה כדלעי' סי' י"ט :

### יד יהודה • ד

וכבר הרגיש הרב האלפסי בקושי זה המאמר אם יפרש כפשוטו וכמ"ש ג"כ המפרשי' ובפרט הרב מהור"ר שמואל יפה בפירושו למ"ר בראשי' פ"ו שכתב כל

### רמ"ע מפאנו

ולמען יזמר הכבוד העליון ולא ידום, אף הירח כן אל דמי לה, במהללה אל תחרש ואל תשקוט, עד שהמציא לה הקב"ה לפי שעה תקון משקיף לכל צרכי העולם באמרו הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח. וכבר הרגיש הרב בראש מסכת שבועות קושי המאמר כפשוטו ותקן אותו בשני פרושים אמתיים, והיו תואמים וצריכים זה לזה בעצם, לא תשתלם הבנת הדרוש אלא בשותפם יחד. הפירוש האחד יתבאר עלי כמו לפני, והוא לבדו מה שהבינו ממנו האחרונים. אבל זה איננו מספיק אלא כשיפורש גם כן עלי מטעם הרב כאמור, בשביל הערבות שערבתי לירח שתהיו צדיקים וקובעים ראשי חדשים על פי ראייתה ומתמידים המנין בה לשמטות וליובלים לקדושת הארץ הנבחרת שהיא דוגמתה, ממעטת ומצמצמת עצמה בזמן שאין כל יושביה עליה כצבי הזה שאין עורו מחזיק את

### יד יהודה • ד • המשך

רודפינו השיגונו איך ייוחסו לש"י כי כל דרכיו משפט בלי צד עול כלל שצריך כפרה ועוי שא"כ הש"י הוא המתכפר ואיך יכפר הוא את עצמו וע"ק כיון שבידו לתקן לחזור ולהגדיל הירח למה יעמידה במיעוטה וע"ש והנה הרגיש הרב האלפסי בכל זה ולתקן הענין ביארו וז"ל לא נתישבה דעתה א"ל הקי"ה הנני עושה לך כבוד שמישב דעתך תחת שמיעטתיך ומאי ניהו שיהו ישראל בכל ר"ח מקריבין קרבן לפני לכפר עוונותיהן לפיכך אמר הקי"ה הביאו קרבן לפני בר"ח לכפר עליכם כדי שתשלימו עלי כפרה וזהו הכבוד שאמרתי לעשות לירח בשביל שמיעטתיה וזהו פירש הביאו כפרה עלי שמיעטתיה וכוי מבואי שהריי"ף מפרש לשון עלי כמו לפני ודעת הרב בביאור הריי"ף שהוא ז"ל מפרש עוד לשון עלי כפשוטו

**יד יהודה • ד • המשך**

ועי"כ מסיים כדי שתשלימו עלי כפרה ומאלו שני הפירושי' יחדו תתקיים הכוונה של אומרו הביאו עלי כפרה והיינו הביאו ברי"ח כפרה לפני על עוונותיכם ובזה

בשרו, כי הצבי עודנו חי מרחיב את עורו בעים רוחו, ושעור ההרחבה העתידה ומזומנת לארץ הנבחרת מפורש בכתוב שאמר צבי היא לכל הארצות. ובזמן שהחי הזה טעון הפשט חדל כי קטן הוא מהכיל את בשרו:

**יד יהודה • ד • המשך**

תצדקו מעשיכם ותהיו צדיקים כמו שהבטחתי לירח שצדיקים יקראו על שמה ויקבעו ר"ח לפי ראייתה וזהו שמסיים הרי"ף כדי שתשלימו עלי כפרה ור"ל שתשלימו עלי כפרתכי את הבטחה שהבטחתי לירח :

**יד יהודה • ד • המשך**

**יד יהודה • ה–ו**

והוא הפירוש שהבינו אחרוני' לבדו וחשבו שאין בדברי הרי"ף שום ענין אחר אלא לבאר לשון עלי כמו לפני אבל אין זה אמת כי הפירוש לפני איננו מספיק לבדו כי עם היות שנא' שהש"י צוה כפרה זו בר"ח שתהא לכבוד ולתפארת לירח מ"מ אכתי קשה איזה יחס הוא בין הכפרה ובין ענין הירח אמנם בהצטרף לזה ג"כ ענין הערבות שערב הש"י לירח שצדיקי' יקראו על שמה וכמרומז במלת עלי לפי פרושו הפשוט שפיר קאמר שהכפרה שצריכים ישראל על עונותיה' יקרבו בר"ח למען נגלה כבוד הירח שערכתי לה שתהיו צדיקי' וקובעי' ר"ח ע"פ ראייתה כמו שנתבי' לעי' סי' ט"ו :

**יד יהודה • ז**

כצבי הזה וכו' כדאית' בגמ' פ' הנזקי' גבי ששי' רבוא עיירות שהיו לינאי המלך אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שתין ריבוותא קני לא מחזיק א"ל ההוא מינא לר' חנינא שקורי משקריתו א"ל ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבי' עליה רווחה ובזמן שאין יושבי' עליה גמדה פירי"שי שאין עורו מחזיק משהופשט הוא כויץ ואין יכול לחזור ולכסותו בו :

**יד יהודה • ח**

שאמר צבי היא לכל הארצות (יחזקאל ד') מרמז שעתיד כל הארצות להתקדש בקדושת א"י :

**יד יהודה • ט**

וכזמן שהחי הוה וכו' ר"ל שאין במשמעות של הדמיון הזה לומר

**יד יהודה • ט • המשך**

שבזמן הגלות אשר הופשט עורנו מעל בשרינו לצבי מת דמינו וכמתי' אנחנו כמו חללי' שוכבי קבר שהרשעי' בחייהם קרויי' מתי' וכמו שיתבאר בסי' הסמוך אך אמנם אין הדבר כן אלא עוד היום גדול ה' ומהולל מאד השם נפשינו בחיים כמאז כן עתה וגם מצד עורנו א"י בין כך ובין כך ארץ החיים תקרא וקדושתה לא זזה ואם עונינו גרמו ההפשטה אין זה כ"א לצבי רענן הפשט עור גם עודנו חי ומצד זה דמינו לו כי אז חדל העור מהכיל את בשרו כי קטן הוא וכן הוא בעורינו כתנור נכמרו וכמ"ש המקונן ואפשר שלזה כיון :

**יואל משה**

לקדושת הארץ כו' נראה דיש לזה שייכות אל הקודם דעתה בא לבאר שהלבנה היא דומה לא"י כי מלכות נקראת א"י כנודע. והיא ממעט' עצמה לע"ע בזמן הגלות שע"כ נקראת ארץ צבי מה צבי זה כו' כדלקמן כמו הלבנה ולכן תלי הפיוס למינך יומי ושני לשמטות ויובלי' שהם תלוים באי"י ולא בח"ל

לפי שא"י דוגמי' הלבנה שממעטת עצמה כנ"ל: עד כי יהי' אור הלבנה כאור החמה ואז גם הארץ היא רחבת ידים לפניהם דייקא ועל כן אמרו אנשי שכם והארץ הנה היא רחבת ידים לפניהם דייקא. כי הם כשוכני קברים לא האומות שהם נקראים מתים בחייהם כמו שיבא:

**דברי העורך • קריאה מסופקת בעד מקביל**

דפוס תנ"ח (1698): "אף הירח כן אל דמי להי"; דפוס תרי"ח (1858): "אף הירח כן דלא/ולא? דמי להי". קריאת תרי"ח מסופקת; נוסח תנ"ח נשמר בגוף, ואין כאן הכרעה חדשה.

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק כב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

וממה שידענו וכו' נמשך לסוף סי' הקדום והביא הרב כאן ובסי' הסמוך דרושים מענינו :

**יד יהודה • ב**

כדברי המפרשי' ומכללם רש"י ז"ל כתב ז"ל ולא נשא לשון קצר ולא נשא אותם מרעה הארץ לפיכך כתי' ולא נשא בלשון זכר ע"כ ר"ל דארץ לשון נקבה והל"ל ולא נשאה אבל להיות שהוא לשון קצר אמר ולא נשא ומוסב למלת מרעה אשר לא כתובה ודעת הרב ולא נשא אותם כלומר אות שלהם לא נשא את הארץ וכדמסיק בסי' שאח"ז :

**רמ"ע מפאנו**

וממה שידענו שאין בשר המת מרחיב את העור ורשעים בחייהם קרוים מתים, לפיכך בהתחבר אברם ללוט כתיב ולא נשא אותם הארץ. ואין זה מקרא קצר כדברי המפרשים אלא אותם פירושו האות שלהם, כטעם אות אמת. ואות חוט השני שדרשו חכמים בדברי רחב, וכן ויתנכלו אותו. לא יצדק ההתפעל בפשט הכתוב המורגל למפרשים אלא במה שבארנוהו, שדמו בעצמם אחי יוסף היותם מספיקים להשלים האות שלו בדגלים ובצבאות ה' ואחר כך יוכלו להמיתו ולא ימשך מזה גרעון במחנה שכינה לפי דעתם, והיה זה במדת השלום שהחזיקו בו בינותם בלב

**יד יהודה • ג**

שדרשו חכמים בזוהר פ' ויחי עמו' תק"ו אות אמת דא את ו' בגין דביה שריין חיין והכי אוליפנא סימנא דמשה קא בעאת ואינון אמרי יהבו לה תקות חוט השני א"ל אינון אמרו משה הא אסתלק מעלמא דהא אתכניש שמשא והא מטא זמנא דסיהרא למשלט סימנא לית לן למיהב לך והאי איהו תקות חוט השני כד"א כחוט השני שפתותיך וכו' ע"ש וכן כאן גבי לוט יפרש אות על ודגלם של מעלה :

**יד יהודה • ד**

יצדק ההתפעל דה"לל וינכלו אלא

**יד יהודה • ד • המשך**

כמה שבארנוהו ולפרש גם כאן מלת אותו על אות ודגל שלו והיינו שדמו שהם עצמם מספיקי להשלים אותו של יוסף וע"כ אמר בלשון התפעל ויתנכלו בעצמם על אותו של יוסף :

**יד יהודה • ה**

והיה זה שחשבו להשלי האות של יוסף שהוא ברית שלום כידוע ע"י מדת השלו' שהחזיקו :

**יד יהודה • ו**

ובכחו זה של השלום שתפו ג"כ השכינה עמהם בהחרם שעשו כידוע :

**יד יהודה • ז**

כי הוא השלום לבדו מספיק לבדו מספיקין דרחמי, שכן י"ג פעמים חסד בגימטריא שלום במספר אותיות גדולות של מנצפ"ך. וכתיב אין שלום לרשעים. שאין שנאת חנם ושלילת השלום מצויה אלא בנשמות פגומות, וכל שכן אם בשכבר כשלו איש באחיו, צא ולמד מתלמידי רבי עקיבא שלא חלקו כבוד זה לזה, בזכרם עון שטים שלא הטהרו ממנו עד אשר יחדו יכליון, דמיתו מותא תניינא באותו פרק, ודוק סמיכות הכתובים בפרשת פנחס, ובני קרח לא מתו. כתיב בתריה בני שמעון. כריך ותני לא מתו בני שמעון אלא מזרעו של ערב רב, שנשאו נשים באותו השבט. וכבר זכרנו מזה למעלה:

**יד יהודה • ז • המשך**

נחשב ככולן ונמצא שע"י השלום נמשך לעולם י"ג פעמי' חסד אל מתליסר מכילן דרחמי כנגד י"ג שבטי' בהחשב שבט יוסף לשנים שלרמז זה היה כתוב בחשן יהוסף באות אחת יתירה אמנם חשבו אחי יוסף שאין צורך למספר השבטי' בזה כי השלום לבדו מספיק להמשיך בעולם י"ג פעמי' חסד ויורה ע"ז המספר של שלום שהוא בגימ' תקל"ו שכן המ"ם באותיו' מנצפך נחשב למאתים כנגד י"ג פעמים ע"ב שהוא ג"כ תקל"ו :

**יד יהודה • ח**

וכתי' אין שלום ר"ל שלא יפה דנו אחי יוסף כי אין השלום הזה נחשב אלא למלחמה ושלילת השלום כמ"ש"ה גבי רשעים אין שלום ששלומ' הוא שלילת השלום :

**יד יהודה • ט**

וכ"ש ששלום כזה הבל הוא ואין בו מועיל להיותו מפריד בין האחוה שכשלו זה ע"י באחיהם :

**יד יהודה • י**

מיתא תנינא שהיו מגלגולם של המתים במגפה בשטי' :

**יד יהודה • יא**

באותו פרק שבין פסח לעצרת :

**יד יהודה • יב**

למעלה סי' ג' :

**יואל משה**

כטעם אות אמת כו' עיין זוהר פ' ויחי עמוד תקי"י ע"ש לשונו כי היא שאלה אות אמת דלא תשה מהם

כשיבא מות השני מסטירי' לא יהושע. ועיין בסי' הכוונות דף ק"ט ע"ב: וכן ויתנכלו אותו כו' סודו מבואר כנ"ל חלק ד' סימן ל"ך? שאתי יוסף קטנו בעיניהם

בעיניהם שיוסף משירי? הקליפת של אד"הר הי': במדת השלום כו' כי ויתנכ"לו אות"ו גי' שלום במ"ם רבתי שהיה גי' ת"ר. מזה למעלה הוא סימן ב' ע"ש:

**יד יהודה • ז • המשך**

להמשיך בעולם חסד אל שהוא כנגד השם של ע"ב בגימ' חסד מתליסר מכילן דרחמי וכו' והענין הוא שעולם חסד יבנה בשם אל ע"ב בזכות שבטי יה והוא נמי המקו' אותו ולהורות זה היו כתובי' שמו' בני ישראל על אבני החשן בע"ב אותיות והיינו השבטי' עצמם בחמשים אותיות כדאית' בפ' אלו נאמרי' ולמעלה מהם היה כתוב אברהם יצחק יעקב ולמטה מהם שבטי ישרון כדאית' בפ' בא לו הרי אותיותם אותיו' ע"ב עיין ברבינו בחיי פ' תצוה והנה ע"י השלום ואחוה שביניהם עולין הע"ב אותיות לכל אחד ואחד יען כל אחד מהם

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק א — פרק כג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ואף דור המדבר וכו' דרש הרב ג"כ מלת אותנו שאמרו דור המדבר בשנאת ה' אותנו (דברי' א') מלשון אות כמו בסי' הקדום והכוונה בשנאת ה' אות שלנו :

**יד יהודה • ב**

והוא הפך של ויתנכלו אותו לפי פירושינו בסי' הקדום ששם הכוונה לחיבוב האות :

**יד יהודה • ג**

כפי הנדרש על משי"ה שם ויתנו

**רמ"ע מפאנו**

ואף דור המדבר שאמרו בשנאת ה' אותנו והוא הפך ויתנכלו אותו לפי דרכנו נגזר עליהם ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה ראשי תיבות ואיב"ה שהיא גרמה להם איבה אחרת נוטריקון איכה ישבה בדד העיר כפי הנדרש בו וזה שהם היו ממחצב גבוה מקור האהבה כנודע דעליה כתיב הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה ולא עמדו בשלותם אדרבה השחיתו להכניס את השנאה בתחום המלך העליון שהשלום שלו ונדונו להתעכל זוהמתן בעפר המדבר מקום נחש

**יד יהודה • ג • המשך**

קולם ויבכו שאמרו ז"ל אתם בוכי' בכיה של חנם חייבם שתבכו לדורות :

**יד יהודה • ד**

וזה שנגזר להם איבה זו הטעם הוא לפי שהם היו ממחצב גבוה מבינה מקור האהבה כמ"ש בזוהר פ' קדושי' עמו' קס"ד בתוספת' שבשם יראה ה' אהבה ו' תורה ומצות הרי יה"ו וזהו בינה בן י"ה ובגין כך נאמ' בני' אתם לה' אלהיכם והם השחיתו

**יד יהודה • ד • המשך**
להכניס השנאה בתחום הזה כדמסיק :

**יד יהודה • ה**
דעליה כתי' הכל היה מן העפר ואמרו בזוה' אפי' גלגל חמה התי' הוה עפר מעפרא עלאה כד"א ועפרות זהב לו וכו' ע"ש והכוונה לבינה :

**יד יהודה • ו**
בתחום המלך העליון בבינה וזהו בשנאת ה' אותנו אות שלנו הוא בינה :

**יד יהודה • ז**
בעפר המדבר מדה כנגד מדה ע"י שפגמו בעפר עלאה :

**יד יהודה • ח**
כנרמז בזוהר שלח לך עמו' ש"ח? על פסוק ופגריכי' אתם יפלו וגו' ע"ש :

**יד יהודה • ט**
והוא טעם מש"ה כי יפול הנופל שאמרו ז"ל מכדי לא נפל והכתוב קראו נופל אלא ראוי זה ליפול וכו' ואכתי קשה למה קראו נופל משום שראוי ליפול אבל כוונתם בזה שקראו נופל משום נפילתו שרף ועקרב עד היום הזה כנרמז בזוהר והוא טעם כי יפול הנופל הוא הגוף המתפעל בזוהמא וכטעם ובגדי ערומים תפשיט כי הערומים מן השלמות לובשים בגדי אבל ובשובם לשלמותם שבח הוא להם הפשטת בגדי ערומים ללבוש בגדי ישע מעיל צדקה ואין צורך למה שנדחק הרב אבן עזרא בפסוק הזה וישתבח בו בכל מקום לדמיון כי יחשבהו לו פשט נחמד לא לנו. ואולם השלום סימן מובהק לריעים בתורה ובמצות גם מתמול גם משלשום ודגלו עליהם אהבה כטעם ויתנכלו אותו שזכרנו אף כאן דגל של אברם ולוט והאות שלהם לא נשא את הארץ שתרחיב מקום אהלה לשניהם אפילו באותה שעה אשר הם עליה ואחרי הפרד לוט רחבה ונסבה לאברם לבדו כדכתיב שא נא עיניך וראה צפונה ונגבה וקדמה וימה וההפך בלוט כי תחלה ישב בערי הככר אחר כך ויאהל עד סדום ולסוף צמצם ישיבתו בשער סדום וגם שם לא הונח לו כי אין הבור מתמלא מחוליתו. וכשם שנאמר בנחמת הארץ האריכי מיתריך ועתידה ירושלים שתתרחב עד דמשק להכיל רבוי אוכלוסיה כטעם מי ילד לי את אלה כך והיה אור הלבנה כאור החמה:

**יד יהודה • ט • המשך**
בזוהמת החטא כעין ופגריכם אתם יפלו וזהו אמר' אף ראוי זה ליפול בשביל שנופל בחטאו הוא :

**יד יהודה • י**
וכטעם ובגדי ערומי' תפשיט (איוב כ"ב) שנראה לכאורה הלשון בלתי נכון שהרי ערומים מחוסרי בגדי' הם אבל הכוונה שאותן הבגדי' שלבשו הערומים מן השלמות תפשיט ועיין מ' העתי' סי' ו' :

**יד יהודה • יא**
ואין צורך למה שנדחק הרא"ב"ע שדעתו שנקראו ערומי' על שם סופם והביא כמה פעמי' פשט הזה לדמיון גבי שארי פסוקי' :

**יד יהודה • יב**
לרעים בתורה כמ"ש במ"ת ויחן ישראל בלב אחד :

**יד יהודה • יג**
גם מתמו' ומשלשו' בגלגולם :

**יד יהודה • יד**
ודגלו של השלום עליהם אהבה ממחצב גבוה כנז' :

**יד יהודה • טו**
כטעם ויתנכלו אותו על האות שלו שהוא ברית שלום שחשבו להחזיקו בכח השלום שביניהם :

**יד יהודה • טז**
אף כאן וכו' חוזר הרב לסיים דרושו בפסוק ולא נשא אותם הארץ שהתחיל בסי' הקדום :

**יד יהודה • יז**
לא הונח לו בשביל ההפכה :

**יד יהודה • יח**
כי אין הבור מתמלא מחולייתו כן הארץ אשר אררה ה' אמכה מתמלא מרשעי' :

**יד יהודה • יט**
ועתידי ירושלי' שתתרחב כמאמר' ז"ל וכמ"ש"ה מי ילד וגו' (ישעי' מ"ט) :

**יד יהודה • כ**
כך הלבנה תתרחב וכמו שיתבאר בסי' הסמוך :

לפרק בתוכן העניינים

**יואל משה**
מקור האהבה היא ה' ראשונה בינה כדאיתא בזוהר פ' קדושים עמוד קס"ה וז"ל דחילו ורחימו דאינון י"ה יראה ואהבה קרינן לה א"כ האהבה תלוי בה ראשונה. הכל היה מן העפר בינ"ה אפילו גלגל חמה ע"ת?: בתחום המלך ר"ל דור המדבר השחיתו והביאו את השנא' בתוך בינה שהשלו' שלו ע"ת? ונידונו מדה במדה להתעכל בעפר כנרמז בזוהר פרשת שלח לך עמוד
קמ"ט שדור המדב' בכל בקר לובשי' לבוש שהיה להם בהר סיני ולעת הערב לובשים לבוש גופני ומתים: לובשים בגדי אבל מבואר לעיל פרק י"ב ממאמר חיקור הדין חלק א': וא"צ לפי' האבן עזרא כו' פי' כמה פעמי' כתב שאין הכתובי' מדקדקי' כ"כ בענין ודוגמ' ובגדי ערומי' תפשיט וכי איזה בגד יש לערום להפשיט כך פי' הוא ומתפאר בזה הפשט בכל מקום שאינו אלא לדוגמ' ולדמיון אבל לנו לא נחשב פשט נחמד רק בגדי ערומים נקראים בגדי אבל שלובש בחטאו כנ"ל: ודגלו עליה אהב"ה ג' י"ג שלום ג' ג"כ י"ג פעמים חסד: כי אין הבור כו' פי' הקליפי' נקרא' בור:

# אם כל חי — חלק א — פרק כד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

בעת שלום בזמן הבית :

**יד יהודה • ב**

אמונת האפשרות להאמין שנתמעט׳ הירח מן המציאות הגדולה שהית׳ לה והיינו ע״י שנתקפלו חלקיה וכדמסיק :

**יד יהודה • ג**

בכח שהוכן תחלה בשעת הקטרוג קודם חטאו של אדם שנגזר עליה המיעוט אבל לא יצא הדבר מכח אל הפועל עד לאחר זמן כשחטא אדה״ר ונתקלקלו המאורות כדאית׳ בב״ר פ׳ י״ב ר׳ ברכי׳ בשם ר׳ שמואל אמר אע״פ שנבראו הדברים על מלאותן כיון שחטא אדה״ר נתקלקלו ועוד אין חוזרין לתקונן עד שיבוא בן פרץ שנא׳ אלה תולדות פרץ מלא בשביל ו׳ דברים שחזרו ואלו הן זיוו וכוי ומאורות ומאורות מנין והיה אור הלבנה כאור החמה :

**יד יהודה • ד**

מנורא עלילה כי הש״י בנורא עלילותיו גלגל הדבר והסיבה כן בעת הקטרוג להיותו ית׳ יודע שאחכ״ט ע״י אדה״ר ימשך אל הפועל :

**יד יהודה • ה**

וכל הנדרש בירח אמת ולא פליגי אהדדי המ״ר דס״ל שנתקלקלו המאורות בחטא האדם ושארי

**רמ״ע מפאנו**

והנה מציאות המוחש מן הארץ הקדושה שמארבע מאות פרסה מרובעות שהיתה כבר בעת שלום עכשיו נתקרבו גבוליה המפורשים בתורה ונראים לעינים דחקוה צמצמוה וקפלוה ביניהם לקיים ושממו עליה אויביכם זה הדבר מקרב מאד אל השכל אמונת האפשרות במעוט הירח מן המציאות בכח שהוכן תחלה קודם החטא מנורא עלילה על בני אדם ונמשך אחרי כן במעשה וכל הנדרש בה אמת שאלו זכינו היינו נהנים תדיר מהאורה של מעלה ושני המאורות היו משמשים לפנינו כמעשה האורלוגין למדוד בהם סדר זמנים לא זולת שכן כתיב בראשונה והיו לאותות ולמועדים אמנם בצפיית החטא הוכנו גם כן להאיר על הארץ והדבר ידוע מהגשמים הזכים שבהקפל חלקיהם ובהתקבצם זה אל זה יתעבו וימעט ספיריותם כדברי הרמב"ם בפ"ד מיסודי התורה וכיון שהעידו הכתובים ופירשו רבותינו שנתמעטה האורה בעונותינו אין תימה שימשך זה מהתכנס גופי המאורות עצמם והקטנתם בפועל וההגדל במאורות מזה לזה בין רב למעט והוא טעם וחפרה הלבנה לפי שעה כטעם ואל תכלמי כי לא תחפירי האמור בארץ ואף על פי שנאמר גם כן ובושה החמה דברים כפשטן שכנגדה כל העולם כלו לקה הלא השאירה עוללות לתת שכרם בעולם הזה למונין לה:

**יד יהודה • ה • המשך**

מדרשי׳ דאמרי שהירח נתמעטה בשביל קטרוגה והיינו כדאמרן שע״י הקטרוג נתמעטה בכח ובחטא האדם בפועל :

**יד יהודה • ו**

הא? שאילו זכינו ולא חטא אדה״ר היינו משתמשי׳ באורה של מעלה שנברא ביום א׳ והמאורות לא היו לנו אלא למדוד בהם סדר זמני׳ ע״י הליכתן ותנועתן כאותן כלי שעו׳ הנקראי׳ אורלוגין נעשי׳ בגלגלי׳ :

**יד יהודה • ז**

שכ״כ בראשונה והיו לאותות ולמועדי׳ ולימי׳ ושני׳ והדר כתי׳ והיו למאורות להורות שבתחלה לא היו ולא נבראו אלא למנות בהם המועדי׳ וימי׳ ושני׳ ואח״כ בצפייתו יתי׳ החטא של אדה״ר הכינם ג״כ להאיר :

**יד יהודה • ח**

וכיון שהעידו הכתובי׳ כגון וימנע מרשעי׳ אורם וכן והיה אור הלבנה כאור החמה וגו׳ שהביאו רז״ל לראי׳ על מעוט האורה :

**יד יהודה • ט**

והקטנתם ע״י כינוס החלקי׳ :

**יד יהודה • י**

וההגדל במאורות שמעוט האורה נמשך ג״כ משנוי גדלות שני המאורות שלהיות שנגזר על הירח

**יד יהודה • י • המשך**

בכח משעה שקטרגה שתתמעט היה אח״כ בחטא האד׳ המיעוט בה בפועל יותר מהשמש דאל״כ לא הפסידה הירח כלום בשביל קטרוגה והיה זה ג״כ ע״י שהתכנס גוף הירח וצמצמה חלקיה יותר מגוף השמש :

**יד יהודה • יא**

והוא טעם מש״ה וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה׳ צבאות בירושלי׳ וגו׳ (ישעי׳ כ״ד) שלשון וחפרה בעצם הוא ענין חפיר׳ בקרקע ומזה יאמר ג״כ על ענין בושה כאלו המתבייש יחפור חפירה להתחבא שם לפי שעה עד יעבור זמן הבושה והכוונה שהלבנה חפרה וצמצמה עצמה ואספה אורה בע״הז אבל לעתיד יהיה אור הלבנה כאור החמה :

**יד יהודה • יב**

כטעם ואל תכלמי כי לא תחפירי (שם נ״ד) הנאמר בארץ הקדושה שתתרחב לעתיד תחת חסרה בזמן הזה וצמצמה חלקיה והספיקה גבוליה :

**יד יהודה • יג**

ואע״פ שנא׳ ג״כ ובושה החמה שם יפרשו המפרשי׳ הדברים כפשוטן והכוו׳ שהיא תבוש לעתיד בעת שימלוך ה׳ צבאות בירושלים על שבשבילה לקה כל העולם והיינו על שעבדו אותה לע״ז ויקשה שלפי הטעם הנז׳ היה לו לומר ג״כ וחפרה החמה שהרי גם היא הכניסה מה וכה את אורה :

**יד יהודה • יד**

והלא השאירה וכו׳ ר״ל שה״ט שלא אמר וחפרה החמה משום שהיא לא תבוש בע״הז כי להיות ששכרם של אותן האומות המוני׳ לה לבד מבלי שיעבדו אותה הוא בע״הז ע״כ אין ראוי לה ליבוש עד לעתיד שילקה כל העולם בשביל הע״ז ולהורות זה לא אמר וחפרה שמשמעו לפי שעה בלבד משא״כ הלבנה ששכר ישראל המוני׳ לה אינו אלא לעתיד ולא בע״הז ע״כ ולעומת זה בושתה איננה אלא בע״הז לבד והיינו בשביל קטנות אורה ולכך אמר בה וחפרה :

**יואל משה**

כמעשה האורלוגין כוי ענינו (וייגר?) בל״א: שכל העולם כלו לקה כו׳ כי בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעולם. למונין לה הם

**יואל משה • המשך**

האומות
העולם שמונין לחמה. כי אין נגד תבואו׳ שמש אע״פ כן השאירה עוללות׳ לאלה המונים לה כו׳. אבל הלבנה חפרה בכלל וע״כ

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק כה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ומה גם עתה וכו׳ נמשך למ״ש ס״ס הקדום בסי׳ וחפרה הלבנה ואמר הרב שלהיות שהצדיקים נקראי׳ על שמה כמו שהשיב לה הק״ב״ה לפיוסה והם ג״כ קטני ארץ מעוני׳ ומדוכאי׳ בע״הז ע״כ ביותר תבוש הלבנה בע״הז :

**יד יהודה • ב**

כי כל דבר לפי חבתו טומאתו וע״כ הצדיקי׳ לפי חבתן יסוריה׳ בע״הז :

**יד יהודה • ג**

בג׳ מקומות הא׳ בפסוק ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטי׳ ו׳) הב׳ בפסוק וכאור בקר יזרח שמש (שמואל ב׳ כ״ג) הג׳ בפסוק והיה אור הלבנה כאור החמה

**רמ״ע מפאנו**

ומה גם עתה צדיקים נקראים על שמו של המאור הקטן וידוע מה שהשיבו לצדוקים בסוף מסכת ידים כי כל דבר לפי חבתו טומאתו וכבר פירש בן עוזיאל בג׳ מקומות מן הנביאים חזרת המאורות לקדמותן שתקון החמה יהיה על חד תלת מאה וארבעין ותלת שהוא רבוע השבעיות באורך ורוחב ועומק כטעם ואור החמה יהיה שבעתים בשוב לאיתנו הראשון רמז לדבר בספר משלי לא יבוזו לגנב ונמצא ישלם שבעתים האמור על חטאו של אדם שגנב מעץ הדעת ושלם ממיטב כאמור ולפי המסופר מקפולה של ארץ ישראל בעת הזאת בתוך גבוליה שזכרנו קרוב הדבר מאד לשמירת היחס הזה ודי במה שאמרנו אל המכוון עתה:

**יד יהודה • ג • המשך**

ואור החמה יהי׳ שבעתי׳ כאור שבעת הימים (ישעי׳ ל׳) כתב המתרגם יהונתן ונהור שמשא יהא עתיד לאנהרא על חד תלת מאה וארבעי׳ ותלת׳ כנהור שבעא יומין :

**יד יהודה • ד**

שהוא רבוע השבעיות כשנרבע שבעה בשבעה שני׳ שהם האורך ורוחב ועומק באופן שיהא בכל אחד מהם שבעה יעלו בידינו שמ״ג כי ז׳ על ז׳ באורך ורוחב הם מ״ט וז׳ של עומק השוכבים על שני שטחיות הללו עושי׳ ז׳ פעמים מ״ט שהם שמ״ג וכן אמרו ז״ל כה״ג במתני׳ פ״ג דשביעית גבי שלש מורביות שהם שלש

**יד יהודה • ד • המשך**

שלש על שלש על רום שלש שיעורן עשרים ושבעה אבני׳ :

**יד יהודה • ה**

כטעם ואור החמה וכו׳ ר״ל שזהו הפירוש של ואור החמה יהי׳ שבעתי׳ והיינו רבוע שבעיו׳ מכל ג׳ צדדי׳ השטחיו׳ ואז יהי׳ כאיתנו הראשון בשבעת ימ׳ בראשי׳ שהיה האור הגדול משמש בהן כדאיתא בב״ר פ׳ י״א וי״ב וזהו שאמר כאור שבעת הימים ואין צורך למ״ש רש״י שבעתים שבע שבעיות כאור של שבעת הימים הרי ארבעי׳ ותשע שבעיות העולים לשמ״ג נר׳ שלדעתו ז״ל דנפקא ליה ליהונתן המספר שמ״ג משבעתי׳ שפירושו ז׳ על ז׳ שהוא מ״ט ומדכתי׳ כאור שבעת הימים היינו ז׳ פעמי׳ מ״ט ולהרב נר׳ זה דוחק וניחי׳ ליה יותר לפרש כאור שבעת הימים כמשמעו ולהוציא מספר שמ״ג משבעתים לחודא :

**יד יהודה • ו**

רמז לדבר משה״ה לא יבוזו לגנב וגו׳ (משלי ו׳) שהכוונה לבל יבוזו לאדה״ר במה שגנב ואכל מעץ הדעת וגרם ע״ז שנתמעטה האורה כנז׳ בסי׳ הקדום כי אמנם ישלם שבעתי׳ לעתיד שאור החמה יהי׳ שבעתי׳ הרי שכל התשלומי׳ נפקא לן ממלת שבעתי׳ :

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • ז**

ולפי המסופר ע״י מכיני דעת שיעור המדינית משיעורה של א״י בזמן הזה אחר שנתקפלה ונתקרבו גבוליה כמו שזכרנו בסי׳ הקדום קרוב הדבר ליחס ההוא כי תמצא שהיתה א״י בשלותה קרוב לשמ״ג פעמי׳ יותר גדולה : יהי רצון שתחזור ותתרחב עד בלי די במהרה בימינו אמן :

**יואל משה**

לפי חבתו כו׳ ולכן הצדיקים והלבנה שאין להם כלל אור בע״הז ומתמעטים יזכו לרב טוב הצפון: חזרת המאורות כו׳ פי׳ לע״ל יחזרו המאורות לכמו שהיה בתחילה ויהיו על חד שמ״ג חלקים דכתיב יהיה שבעתיים דהיינו ז״פ ז׳ הוא מ״ט וז״פ מ״ט עולה שמ״ג אלא מה שאנו מחשבים ז״פ מ״ט ולא מ״ט פעמים מ״ט הוא ע״ד רבוע אורך
ורוחב ועומק כצורת הקוביא כי דבר שהוא מרובע ממש ז׳ על ז׳ כשתחלקנה לרצועות יהיו מ״ט חתיכות כל א׳ יש בו אמה על אמה דרך משל דהיינו כשתעשנו בגובה ג״כ ז׳ יהיה בו ז׳ פעמים מ״ט חתיכות בין הכל שמ״ג וקל: ושלם ממיטב כאמור כו׳ כי ע״י חטאו של אד״הר נתמעט החמה וע״כ שבעתיים ישלם כאור שבעת ימים כמו גבי גנב:

**יואל משה • המשך**

יהיה אורה רב לעתיד:

# אם כל חי — חלק א — פרק כו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

וידוע וכו' כדי לבאר סיום המאמר במ"ש הק"ב"ה הביאו כפרה עלי הקדי' הרב ענין הקרבנות בסי' זה ובסי' הסמוך :

**יד יהודה • ב**

לאשי שפירושו למלאכי כמו שיבוא :

**יד יהודה • ג**

פיוס פמלי' של מעלה וכו' כמבוא' בזוה' ברי"מ פ' בהר ע' רי"ב וז"ל ואע"ג דקרבנין כלהו לה' איהו נטיל כלא ופליג לון לקרבנין למשריין דיליה וכו' וע"ש וכן בזוהר פ' פנחס עמו' תמ"ד השתא אית לאסתכלא היאך אלין רוחין קדישין אתהנון מהאי טעמא דקורבנא דבהמה וכו' בגין דאית בהמה רביעאה על אלף טורין וכו' דכל הני עקרא ויסודא להני בעירי דלתתא בגין דא רוחא מנייהו מתפשטא לתתא ואתצייר ההוא רוחא לתתא בבעירי וכד חד בר נש אייתי בעירא לקורבנא וההוא רוחא דבעירא דסלקא ותב לאתריה וכל אינון דזינא דא

**רמ"ע מפאנו**

וידוע ממאמר קרבני לחמי לאשי שסוד הקרבנות הוא פיוס פמליא של מעלה ושל מטה שיהנו כלם משלחנו של מלך ואפילו העולה שהיא כליל לאישים יש ממנה העור לכהנים ושעיר החטאת ממנו למזבח דמו ואמוריו והבשר והעור לכהנים. ומזה למדנו פשט אמתי מתוק לנפש וברור כשמש בפסוק האמור לעלי ותכבד את בניך ממני להבריאכם מראשית כל מנחת ישראל לעמי שאמרו המפרשים הלמ"ד נוספת ואין הדבר כן אלא היא כלמ"ד לאישי אף כאן לעמי יכלול כל הנהנים מן הקרבן האישים לחלקם והכהנים לחלקם שהוא שירי הקרבן לא הראשית ופשוט הוא. או יאמר לעמי לעיני עמי שבראותם היות יפה כח הכהנים מכח המזבח יאמרו שלחן ה' נבזה הוא. או יאמר מראשית כל מנחת ישראל הבאה לצורך עמי הם הנשמות העתידות להבראות שעם המלך במלאכתו ישבו שם והם עמו ונחלתו והדברים מגיעים למנחת יולדת שהיו משהין את קניהן וממעטים את הדמות כדברי רבותינו:

**יד יהודה • ג • המשך**

מתקרבין ואתפשט ההוא רוחא בכלהו ואחיין ואתהנון מההוא חלבו ודמא דההוא לבושא דרוחא דא דהא מסטרא דלהון הוה בגין ההוא רוחא דאינון כלהון אתהנון ואתזנו ואתעבידו סניגורין על ההוא בר נש וכו' :

**יד יהודה • ד**

ואל מעוטות? כהני' :

**יד יהודה • ה**

בפסוק ויבא איש האלהים אל עלי ויאמר אליו כה אמר ה' וגו' למה תבעטו בזבחי ובמנחתי אשר צויתי מעון ותכבד את בניך ממני וגו' (שמואל א' ב') :

**יד יהודה • ו**

הלמ"ד של לעמי נוספת וכמוהן דליתי דמיון כמו יתנו למכר : אלא היא למ"ד לאשי שהכוונה שהקרבן הוא לאשי וכן כאן? הכוונה מנחת ישראל אשר לעמי לכלל הנבראי מכנו האלהי והכהנים :

**יד יהודה • ז**

לא דרמיזא והוא אומרו יתי להבריאכם מראשית שיהיו בני עלי נוטלי בראשית :

**יד יהודה • ח**

לעיני עמו וכו' כמ"ש רש"י וז"ל לעמי מוסב על ותכבד את בניך ממני הראיתם לעמי שאתם נכבדי' ממני ובמה הראיתם להבריאכם מראשית מנחתי וקרוב לזה כת' ג"כ הר"י :

**יד יהודה • ט**

הבאה לצורך עמו והיא מנחת יולדת המטהרת אותה לבעלה לצורך הנשמות שיוכלו לבוא לעולם והם עמו של הק"ב"ה ובני עלי אכלו את שלהן באותן המנחות בראשית טרם שהקריבן וע"ז היו משהים את הקיני' וזהו שאמר הש"י עליהן להבריאכם מראשית וגו' :

**יד יהודה • י**

שעם המלך מלכו של עולם במלאכת שמים ישבו הנשמות כדאית' במדרש והן שעתידין להבראות כל א' לזמנה הראוי לה ובני עלי היו מעכבין אותן :

**יד יהודה • יא**

כדברי רבותינו בפ' במה בהמה על פסוק את אשר ישכבון את

**יד יהודה • יא • המשך**

הנשי' מתוך ששהו קיניה' שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום :

**יואל משה**

ותכבד את בניך וגו' פסוק הוא גבי בני עלי על שלקחו בשר בטרם הקריבו החלב והדם לגבוה: ולעמי שאמרו הל' נוספת כו' פי' הל' של לעמי ואין הדבר כן שהיה הל' נוספת אלא כו'
פי' מנחת ישראל השייכת לעמי שגם עמי נהנים ממנה ובכלל עמי הם האישי' דהיינו המלאכים ואישי לשון נכבדים כעין אליכם אישים אקרא וגו' וגם הכהנים נהנים ממנה רק שהכהן אינו נהנה אלא משיריים שנשארו מחלק גבוה ולא הראשית והם עשו להיפך ונהנו מראשיתו וז"ש להבריאכ' מראשי' מנחת ישראל:
לצורך עמי כו' פי' מנחה באה לטהר אשה לבעלה ע"י הקינין ויחזרו מיד לבעליה' ויקחו ויולידו עם בני ישראל וע"י ששהו בני עלי את קיניהן מיעטו אותן מפרייה ורבי' ומיעטו עמים: הם עמו ונחלתו וזהו לעמי פי' בשביל עמי שיצאו מהם:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק כז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ועל המורם וכו' בסי' הקדום מפרש הרב חטא בני עלי על שאכלו ראשי' הקרבן ולא השירי' והשתא מפרש על הדרך ההוא ענין השירים והמורם מהקרבנות שהכהנים אוכלי' :

**יד יהודה • ב**

נאמר גבי בשר המלואים :

**יד יהודה • ג**

ואמרו חכמי' פ' האשה דפסחי' (ד' נ"ט ע"ב) :

**יד יהודה • ד**

עם זה שהכהנים אוכלים שב לומר שקיום המצוה הזאת בא ללמד על הבעלי' שהם מתכפרי' באכילת הכהני' ונמצא למד שהם אוכלים ממה שהבעלי' מתכפרי' שהרי לבתר דאתהנו משריין עלאין מקורבנא ואתעבידו

**רמ"ע מפאנו**

ועל המורם מהם לכהנים נאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם ואמרו חכמים כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים תורה אחת לחטאות הצבור והיחיד. והכוונה כי היתה להם אכילת הקרבנות גזרת מלך כהנחת תפלין וכמתן דמים והקטרת אימורים למזבח ושב עם זה קיום המצוה הזאת בא ללמד ונמצא למד כי אנו נחשב שאכילתם מכפרת לבעלים ואינו אלא ממה שהבעלים מתכפרים חסידים שבכהונה אוכלים שהרי הן מסובין על שלחן גבוה במקום קדוש נהנין ונזונין מזיו שכינה. וכבר היתה ברכה משתלחת בעת רצון בחלוקתן ובאכילתן לשובע המעט הוא אם רב המגיע לכל אחד ואחד ומזכירים היו לשבח את הבבליים שדעתם יפה בשעיר החצון של יום הכפורים שחל בערב שבת שלא הביאוהו לידי נותר כדתנן במנחות פרק שתי הלחם:

**יד יהודה • ד • המשך**

סניגורין חולין הכהנים למטה ומסובין על שלחן גבוה וכמבואר בסי' הקדום :

**יד יהודה • ה**

וכבר היתה ברכה משתלחת באכילתן בשביל שהיו נהני' מזיו השכינה :

**יד יהודה • ו**

ומזכירים היו לגנאי במתני' פ' שני הלחם גבי שעיר של יוה"כ שחל להיות בשבת הבבליי' אוכלים אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה פי' שלא היו קצים מלאכול הבשר כשהוא חי ודעת הרב שזה שהזכירו בשמם הוא לגנאי מטעם שהיו מתכוי' להנות מזיו השכיני' ולא היה בזה רעותנותא כלל לא כהתוספות שם שדעתם שהיה זה להם לגנאי ע"ש :

**יואל משה**

ממה שהבעלים מכפרים כו' ר"ל שכפרתם תלוי' במקום גבוה והוא בבי"נה ומשם מקור אכילת הכהנים שנהנים מזיו השכינה ועיין תיקון התשובה פ"ח. ואלו הניצוצים הגנוזים שהם הבעלים ממש של אותו החומר הנאכל דכי לפעמי'
ע"י חטא אדם נתגלגל לתוך הב"ח והם נקרא' בעלי' של אותו חי וע"י אכילת כהנים מתכפרים וחוזרים לשרשם ולפ"ז יש ג"כ

**יואל משה • המשך**

לפרש דעת המחבר ע"פ סוד זה ודוק וע"ז שיך לומר וניזונין מזיו שכינה שהנשמות נהנים כמ"שן?:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק כח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ובאמת וכו' חוזר הרב לפרש סיפא דמאמר מקטרוג הלבנה במ"ש חזי' דלא מיתבא דעתה ואמר שהטעם דלא מיתבא דעתי' הוא שהגם שאמר לה הק"ב"ה צדיקים יקראו על שמך מ"מ אין צדיק בארץ וגו' וע"כ לאתובי דעתה הצריך אותם להביא כפרה :

**יד יהודה • ב**

כמ"ש לעי' סי' כ"א בפי' הביאו קרבן עלי שלשון עלי הוא כמו בשבילי והיינו בשביל הערבות שערבתי לירח שתהיו צדיקי' וכו' :

**רמ"ע מפאנו**

ובאמת אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולפיכך אנו צריכין כפרה מן הסתם חטאת לה' כמו שאמרנו, כי הוא המכריז על יד נביאו ועמך כלם צדיקים. והוא ערב המחזר על הלוים ומזרזם שיפרעו בשביל הערבות שלו, ויצדק לומר עלי בדקדוק גמור כי הכפרה לעצמכם והחוב עלי לכפר עליכם, כי מקוה ישראל ה'. ויפורש גם כן עלי לפי האמת כטעם כגמול עלי נפשי ליודעי חן. אי נמי כטעם לוו עלי ואני פורע. כי עצם הבטחון גורם הכפרה ממה שנתמעט הירח לחסרוננו. או ירצה למעני, פירוש הביאו אתערותא מתתא בכדי שיספיק

**יד יהודה • ג**

כי הוא המכריז וכו' ר"ל וענין הערבות הוא כמו שהודיע יתי לכל באמרו ועמך כלם צדיקים ובשביל זה מזרז ג"כ את ישראל שיביאו קרבן לכל פשעיהם ולכל חטאתם להוציאו יתי כביכול מערבותו :

**יד יהודה • ד**

ויצדק וכו' ר"ל ועוד יובן כדרך זה לשון עלי לומי עלי החיוב לכפר כדי לחזק הערבות לירח :

**יד יהודה • ה**

כי מקוה וגו' ר"ל שכיוצא בזה אמר הכתוי מקוה ישראל ה' (ירמי' ט"ז) ודרשו רז"ל שלהי יומא במתני' מה מקוה מטהר את

**יד יהודה • ה • המשך**

הטמאי׳ אף הק״ב״ה מטהר את ישראל והיינו שטהרתי הוא בהחלט עכ״פ :

**יד יהודה • ו**

האמת והכוונה לבינה שהוא על ה׳ כידוע :

**יד יהודה • ז**

כטעם הפסוק כגמול עלי נפשי (תהלי׳ קל״א) שהכוונה ג״כ ע״פ האמת במלת עלי לבינה :

**יד יהודה • ח**

אי נמי שמלת עלי הוא לשון בטחון כמו לוו עלי והכווני הביאו קרבן ועלי תבטחו שאכפר לכם :

**יד יהודה • ט**

כי עצם הבטחון שתבטחו עלי בזה הוא גורם הכפרה כי כן נתמעטה הירח בשביל חסרוניו ובהבטחון הזה תמלאו החסרון :

**יד יהודה • י**

או ירצה שלשון עלי פירושו כמו למעני והכוונה הביאו אתערות׳ מתתא וכו׳ כידוע מהזוהר בכמה דוכתי דעובדין כשרין דלתתא עבדין אתערות׳ לעילא :

**יד יהודה • יא**

והוא טעם דכתי׳ כל פעל ה׳ למענהו (משלי ט״ז) פירושו לקלוסו והיינו לקלוס שהוא מקלס למעלה ולקלוס שהוא לאתערא לעילא. והוא טעם למענהו לקלוסו, שהוא מקלס ומתקלס מעלה ומטה, ושוי הנגון בתרי קלי הוא באמת מפליא לעשות, לא כן כשיחסר ההתעוררות תחתון, שאז נאמר אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני. פירוש אנכי בהשגחה הנגלית, אנכי הוא בהשגחה הנסתרת כמו שזכרנו למעלה, דעלייהו אתמר יום כפורים הוא תרי משמע, והיינו דקאמר מוחה פשעיך למעני. כי אפילו זכות אבות איננו מספיק אם אין התחתונים אשר המה חיים עדנה מתעוררים תחלה לתשובה, וכן למעני למעני אעשה. שמזקיקין אותו להשואת הנגון בינו לבין עצמו, כי איך יחל ח"ו. וחזקיהו אמר הנה לשלום מר לי מר. כפל המרירות לפי שנאמר לו וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני, שאין בדור זכות מגין, ולמען דוד עבדי, כטעם מתים יורשים את החיים שבארנו במאמר חקור דין. וכן ושבח אני את המתים דקהלת. והנה המרירות הראשון היה נוגע אליו בכללות, לפיכך אמר תחלה מר לי, כי יצטרך האל יתברך להתעורר ברישא דכתיב למעני, אמנם המרירות השני לי מר שהיה פרטי אליו, שאפילו לבסוף לא יחשב לו זכות אלא לדוד אביו, והיה זה לפי שתלה בזכות עצמו תלו לו בזכות אחרים כדברי רבותינו. ויצדק לפרש גם כן מלת עלי, כטעם האוכל בשר אבירים. אין זאת רק עטרה לראשו שאמר ונעשה רצונו:

**יד יהודה • יא • המשך**

מתקלס למטה וזה ע״פ הידוע שע״י שמתקלסת השכינה למטה משוררת היא למעלה וזה וזה גורם שנעשה הזווג העליון ב״ה :

**יד יהודה • יב**

ושווי הנגון וכו׳ ר״ל שענין הזווג בת״ת ומלכות וכן בחכמה ובינה הוא שווי הנגון של תרי קלי שכל א׳ אומר ומשורר וההתעוררות מלמטה משוה הנגון ומייחדו והוא פלא ועיין במ׳ חקור דין ח״א פי״ד :

**יד יהודה • יג**

לא כן כשיחסר התעוררו׳ התחתון שאז צריך להתעורר מלמעלה מיניה וביה וע״ז נאמר אנכי וגו׳ :

**יד יהודה • יד**

פי׳ אנכי כעין שפירשו ז״ל בתקוני׳ ת״ל בפסוק אנכי אנכי הוא מנחמכם וז״ל אנכי אמא עלאה לעילא אנכי אמא תתאה לתתא ועל תרווייהו אתמר ראו עתה כי אני אני הוא ע״ש וכן כאן אנכי בהשגחה הנגלית מלכות אנכי הוא בהשגחה הנסתרת בינה :

**יד יהודה • טו**

דעלייהו אתמר וכו׳ כדאית׳ בזוהר פ׳ אמור ע׳ ר״ח וז״ל ת״ח בההוא יומא אתכסיי׳ סיהרא ולא נהיר עד בעשור לחדש דישראל תייבין

**יד יהודה • טו • המשך**

כלהו בתיובתא שלימתא ואימא עלאה אהבת ונהרת לה וההוא יומא נטלא דאימא כלא ואשתכח חידו בכלא וע״ד כתי׳ יום הכפורים יום הוא כפור מבעי ליה מאי יום הכפורי׳ אלא בגין דתרי נהורין נהרן כחדא בוצינא עלאה נהיר בוצינא תתאה וכו׳ ע״ש והכוונה לבינה ומלכות והיינו דקאמר וכו׳ כדאית׳ נמי בזוהר פ׳ לך לך ע׳ רמ״א ד״א מוחה פשעיך למעני ת״ח חייבין דעלמ׳ עבדי פגימות׳ לעילא דכד אינון חובין סלקין רחמין ונהירו עלאה ויניקו דברכאן לא נחית לתתא והאי דרגא לא נטיל ברכאן דלעילא דינק׳ לתתא : ובג״כ למעני בגין דלא יתמנעון ברכאן לינקא ליה :

**יד יהודה • טז**

כגוונא דראו עתה כי אני אני הוא לאתחזאה דלא הוה פירודא בין עלא ותתא כמה דאתמר :

**יד יהודה • יז**

וכן מ״ש למעני למעני אעשה (ישעי׳ מ״ח) הכווני ג״כ דאי לית אתערות׳ מתתא יו״ח אני אעשה להתעורר הזווג למעני כביכול כנ״ל מי ודלא יתמנעון ברכאן כנז׳ :

**יד יהודה • יח**

וחזקי׳ אמר הנה לשלום מר לי מר (ישעי׳ ל״ט) והכוונה ג״כ על אופן הנז׳ והיינו שטעם כפל המרירו׳ שאמ׳ שני פעמים מר הוא לפי שנא׳ לו וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד

**יד יהודה • יח • המשך**

עבדי (שם ל״ז ומלכים ב׳ י״ט) אמר למעני לאפוקי בשביל זכות הדור כי אין בדור זכות מגין ואמרו אח״כ ולמען דוד עבדי היינו זכות חזקי׳ שבחשב לדוד ע״ד ברא מזכה אבא ומתי׳ יורשי׳ את החיי׳ שנתבאר במ׳ ק״ד ח״ב פ׳ כ״ט ע״ש וכנגד שניהן כפל חזקי׳ המריריות שכנגד למעני אמר מר לי אחרי רואי כי אין איש מגין בדור ולהיות שזה נוגע אליו בדרך כלל ולא בפרטות יותר מזולתו ע״כ אמר מר בתחלה ואח״כ לי וכנגד אמרו ולמען דוד עבדי אמר שנית מר ונמשכת לזה ג״כ מלת לי הקדומה להיות דבר זה נוגע אליו בפרטות :

**יד יהודה • יט**

כדברי רבותינו בפ״ק דברכות :

**יד יהודה • כ**

ויצדק לפרש ג״כ אמרו הביאו כפרה עלי כלומ׳ על ראשי שזהו הכוונה בקרבנות לעשות מהן עטרה לראשו יתי׳ וראי׳ מהתפלות שהן במקום קרבן ואמרו רז״ל בפי׳ אין דורשי׳ שנעשי׳ מהן כתרי׳ כ״ש בהקרבנות עצמן :

**יד יהודה • כא**

כטעם משה״ה האוכל בשר אבירי׳ וגו׳ (תהלי׳ מ״ט) כי אמנם אין כוונתי בהן אלא לעשות עטרה וטעם שחפץ ה׳ בהעטרת הוא על שאמר וצוה ונעשה רצונו כמ״ש ז״ל גבי ריח ניחוח נחת רוח הוא לפני שאמרתי ונעשה רצונו :

### יואל משה

אין צדיק בארץ כו' וע"כ לא נתיישבה דעת הלבנה כשא"ל צדיקים נקראו ע"ש כי הצדיקים חוטאים ע"כ אמר הביאו כפרה עלי ובקרבן מתכפר העון. ונקרא חטאת לה' כי הקב"ה ערב שיהיו כולם צדיקים וכפרת עון צדיקים הוא פרעון חוב של הקב"ה וזהו עלי שקאי על הערבו' ולא על הכפרה שכביכול השי"ת א"צ כפר': כטעם כגמול עלי נפשי כו' יש לפרשו ע"פ הזוהר מקץ עמוד תל"ק ע"פ וירם רום אדם בקרבו כי מיד שנוצר אדם האור העליון מנשמתו הוא אצלו בסוד אור מקיף כי הגוף קטן ואינו יכול להתפשט בפנים עד שנתגדל ואז האור מתפשט בו בסוד אור פנימי וידוע דמעשה הרשעים גורמים ג"כ שנעשה מפנימי מקיף כדלעיל מאמר חיקור הדין פרי ע"ג ח"ב וע"כ ורשעים בחושך ידמו כנגד מקיף כמבו' האר"י ז"ל וז"ש דוד כגמול עלי ריק? בסוד אור מקיף הוא נפשי ע"י חטא וכמו כן כאן אמ' עלי' כפרה שאתם גרמתם ע"י חטא מיעוט הירח ונעשה אור מקיף ע"לי ממש: כי הבטחון כו' ויהיה עלי' משמעו עלי לכפר ע"י הכפר' שאתם מביאים: למעניהו כו' פי' בפסוק כל פועל ה' למעניהו פי' לקילוסו. והנה ידוע שהכל תלוי באתערות' דלתתא כשישראל זכאין אזי מתעוררין ועושין זיווג למעלה בין התי"ת ומלכ"ות ואח"כ מכח זה התי"ת ומלכות עושין ג"כ למעלה באבא ואימא וזהו שתי"ת ומלכות מתקלס מלמטה ואח"כ הוא מקלס למעלה ועושה זיווג למעלה באבא ואימא כנ"ל וזהו הביאו אתערותא מלתתא בכדי שיספיק לאתערותא לעילא ע"י תי"ת ויש עוד מדרגה אמת כשישראל אינם זכאין וליכא אתערותא מתתא אז אע"פ כן יש זיווג למעלה דריעי' דלעילא לא מתפרשין וזהו אנכי

### יואל משה • המשך

השגחה נגלי' הוא מלכות בזיווג ת"ת ואנכי הוא השגחה נסתרת זיווג העליון: מוחה פשעיך למעני לקילוסו שאני מעצמו מעורר זיווג וע"ז שכתב בתיקונים תיקון ל' אנכי אנכי הוא מנחמכם אנכי עילאה אנכי תתאה כו' ע"ש: יום כפורים ל' רבים תרי חד בבינה זיווג עליון וחד בת"ת
ומלכות זיווג תחתון ושמא תאמר הלא אף כשאין זכאין יש התעוררות מכח זכות אבות לז"א כי אפילו זכות אבות תמה וז"ש של הביאו עלי כפרה כו' ויהיה עלי כמו למעני לקילוסו שיביאו כפרה עלי למעני אתערו' דלתתא כדלעיל ומ"ש שיווי הניגון כו' הוא מבואר בזוהר פ' יתרו עמוד קס"ה בסופו כְּנוּנָא דא כְּנוּנָא? כל עלמא עבדן כשיראן כו'. ור"ל שמעשיהם הטובים נקראים ניגון. בתרי קלא פי' שני זיווגים שנעשים ע"י מעשי' טובים: איך יחל כו' פי' איך יהיו בטל אלא דלעולם לא מתפרשים כדלעיל. כפל המריריות כנ"ל. המרירות הראשון שאמר מר לי הוא בכללית חזקי' עם כל ישראל שאמר למעני לא בזכות הדור אלא מתעורר מעצמו זיווג מלמעלה והמרירית שני שאמר לי מר כי תיבת לי קאי אלפניו ולאחריו שא"ל למען דוד עבדי לא בזכותיך כמו שתלה בזכות עצמו אלא בשביל דוד עבדי וזהו מרירית השני: אין זאת כו' פי' תכלית הקרבנות הוא שנעשה מזה עטרה לראש הקב"ה שאמר ונעשה רצונו וזהו על"י דייקא עטרה על ראשו כביכול על הכפרה שזהו תכליתו של קרבן:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק א — פרק כט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

והוא טעם וכו' נמשך לס"ס הקדו' ור"ל כמו שאין חפץ לה' בעולות אלא כי הם אכתרא מהן עטרה לראשו על שככה רצונו כן הוא הדבר בענין התפלת שאין הש"י צריך להן להתפעל על ידיהן כמחשבת אדם אך אמנם הכוונה בהן לקשור כתרי' לראש חי העולמי' כי כן התפלות במקום הקרבנות ובזה אין אנו צריכי' למה שנדחקו המפרשי' בטעם התפלות :

### יד יהודה • ב

וצריך השר הכו' שימתין קשירת כתרים עד שיסיים העני שמאריך בתפלתו כדאית' ברי"מ פ' עקב ע' תקפ"ג כדין עטוף הלאור נבוכו? וז"ל עטוף תפלה לעני כי יעטוף מכל הברכות ותפלות ומתעטפין עד שתעלה תפלת העני ובזוהר פ' בלק ע' שנ"ט ח' ג' וז"ל תפלה לעני וכו' דעני איהו תביר לבא וכתי' קרוב ה' לנשברי לב וגו' ומסכנא עביד תדיר קטטה

### רמ"ע מפאנו

והוא טעם קשירת כתרים מן התפלות שנתיחסה באגדה לשר הפנים, וצריך שימתין תפלת העני המאריך לשפוך שיחו, ותחלת דבריו לפני ה' מתנצל על היותו גורם במעשיו איחור הקשירה ומה גם עתה, והוא תפלה לעני כי יעטוף. ונקרא הקושר שר הפנים כי הוא מרבה המשרה כשעור הפנים המתפללים יש מי שאינו יודע להתפלל אלא במדת הנפש, ושר אחר קושר כתרים מכל התפלות כגון זו סנדלפון שמו, ואחרים במדת הרוח ולהם שר אחד גדול מן הראשון כמו שנזכיר, ועל שתי מדרגות אלה נאמר רבות בנות עשו חיל, ועל הנשמה ושושביניה המתפללים בה כתיב ואת עלית על כלנה. ולהם שר גדול נורא מאד הוא המלאך הגואל שזכר יעקב אשר לא יגורהו רע לאחד הפירושים הנאמרים באמת, ובקש רחמים עליו שיתנו לו רשות לברך את הנערים, הם השרים שזכרנו ראשונה, דעלייהו אמר משה לפרעה בנערינו תרי ובזקננו חד נלך, שכן כתוב בספרים מדוייקים קדמאה ביו"ד,

### יד יהודה • ב • המשך

בק"ב"ה וק"ב"ה אצית ושמע מלוי כיון דצלי צלותיה פתח כל כוי רקיעין וכל שאר צלותין דקא סלקין לעילא דחי לון ההוא מתברא תביר לבא דכתי' תפלה לעני כי יעטוף כי יתעטף מבעי ליה מאי כי יעטוף אלא איהו עביד עטופא לכל צלותין דעלמא ולא עאלין עד דצלותא דיליה עאלת וקב"ה אמר יתעטפין כל צלותין וצלותא דא תיעול לגבאי לא בעינא הכא בי דינא דידונון ביננא קמאי להון תרעומין דיליה ואנא והוא בלחודנא וק"ב"ה אתייחד בלחודוי באינון תורעמין בההוא צלותא דכתי' ולפני ה' ישפוך שיחו לפני ה' ודאי וכו' ע"ש מפרש מלת יעטוף מלשון איחור כמו ובהעטיף הצאן :

### יד יהודה • ג

ותחלת דבריו וכו' ר"ל שזהו אומרו תפלה לעני כי יעטוף והיינו כשמאריך בתפלתו אף לזאת יחרד לבו ומתפלל תחלה

**יד יהודה • ג • המשך**

על זה ולפני ה' למה שגרם לו איחור הקשירה ישפוך שיחו ע"ז ופירוש זה הוא קצת בסגנון אחר מפירוש הזוהר הנז' :

**יד יהודה • ד**

ומה גם עתה שמאחר הקשירה תניינא בלא יו"ד, ויקרא בשלשתם שם ה' בזכות יעקב, וזהו שמי ובזכות אבותיו כדמסיק קרא, והוא השלמת המרכבה העליונה, כנודע מאמרם ז"ל האבות הם המרכבה. והרמז במסרה ותחת תרין, ותחת כי אהב את אבותיך. ותחת הרקיע כנפיהם ישרות:

**יד יהודה • ד • המשך**

עוד ע"י שמאריך בתפלתו :

**יד יהודה • ה**

יש מי וכו' בתקוני' מסטרא דמארי מקרא סליק צלותא כצפור ומסטרא דמארי משנה סליק כיונה ומסטרא דמארי קבלה

**יד יהודה • ה • המשך**

סליק כנשרא מטרונית' על כלא והכוונה למדות נפש רוח נשמה :

**יד יהודה • ו**

סנדלפון שמו כדאית' בפ' אין דורשי' והוא ממונה על נשמתין דאתקריאו צפרין כדאיתא בתקוני' כי הוא בעולם העשיה דתמן נשמתין בבחינת נפש :

**יד יהודה • ז**

ולהם שר אחר מטטרון שר הפני' שהוא בעולם היצירה וממונה על נשמתין דאתקריאו יונה בבחינת רוח :

**יד יהודה • ח**

כמו שנזכיר בסי' הסמוך :

**יד יהודה • ט**

ושושביניה שהן יחידה חיה :

**יד יהודה • י**

ולהם שר גדול שמו אכתריאל בעולם הבריאה דתמן בחינת הנשמה :

**יד יהודה • יא**

לא יגורהו רע כי סנדלפון בעולם העשיה הקליפות רבות ומטטרון בעולם היצירה טוב ורע שם הוא משא"כ אכתריאל בעולם הבריאה ששם אין רע כלל כידוע וע"כ אמר יעקב עליו המלאך הגואל אותי מכל רע כי לו משפט הגאולה לגאול מכל רע :

**יד יהודה • יב**

לא הפרושי' כדאית' שם בזוהר ע' תפ"ג וז"ל ת"ח קב"ה עביד לתתא כגוונא דלעילא כרובים דיוקנא דלהון כחיזו רביין והוו קיימין תחות האי אתר מימינא ומשמאלא ואלין מתברכין בקדמית' מן ההוא ברכה דנגדא מלעילא ומההוא אתר ומהכא הוו נגדי ברכאן לתתא וע"ד כתי' המלאך הגואל אותי דהוה נטיל ברכאן מגוונין דלעילא וכיון דאיהו נטיל יברך את הנערי' דא רזא דכרוביו דמנייהו הוו נגדי ברכאן מעילא לתתא והכוונה מבוארת כמ"ש הרב שהמלאך הגואל הוא אכתריאל והנערי' הם שני השרי' הנזכרי' שהם הכרובים דלעילא :

**יד יהודה • יג**

שיתנו לו רשות לנטול ברכאן וליתנם להנערי' ולהמשיך את הברכות למטה :

**יד יהודה • יד**

בנעריו ובזקנו נלך בנעורינו כתי' מלא ביו"ד לשון רבי' והכוונה על שני השרים תרין כרובי' דלעילא הנקראי' נערים ובזקנו כתי' חסר יו"ד לשון יחיד מרמז לאכתריאל הנקרא זקן :

**יד יהודה • טו**

ויקרא בשלשתן ר"ל וסיפא דקרא ויקרא בהם שמי ושם אבותי פירושי' ויקרא בדרגין אלין תלתא שם ה' אשר אני ואבותי קוראי' תמיד והכוונה שיוסיף השם להם השפע ליעול ברכאן דלעילא בזכותי וזכות אבותי :

**יואל משה**

מן התפלות כו' שהם במקום קרבן בזמן החורבן. שר הפני' הוא סנדל'פון כדלקמן שקושר כתרים לרבו מתפלתן של ישראל: ותחלת
דבריו כו' פי' של עני הוא כי יעטוף וזהו עצמו מאמר תפילת כי יעטוף ל' איחור שגורם במעשיו איחור הקשירה ע"כ הוא מתנצל לפניו ית' ועיין ע"ז ברעי' מהימנא פי' עקב עמוד
עמוד תק"ב בדין עיטוף שכל התפילות וברכות מתעטף עד שתעלה תפילות העני ועיין זוהר פרשת בלק עמוד שנ"ט בסופו ומ"ש ומה גם עתה נ"ל פירושו ר"ל שתי עשה בי? שמאחר תפילתו ומאחר קשירת הכתר ומה גם עתה שבא להאריך בתפלתו ושופך שיחו ע"כ צריך להתפלל תחילה ע"ז גם מרומז במלת יעטוף עטיפי הק"בה בכתר שנעש' מתפילתן: סנדל"פון שהוא נגד נפש בעולם עשייה ואל תתמה היות סנדל"פון נקרא שר הפנים והלא הוא בעולם העשייה בסוד אחוריים י"ל מצד שנקרא סנדל הוא בעולם העשייה ומצד שנקרא פו"ן נקרא שר הפנים: שר אחר גדול מן הראשון כי הוא מטטרון ש"ה וסנדלפון הוא בעולם העשיי' מצד הנפש ומטטרון ביצירה רוח: ועל הנשמה ושושבינים פי' יחידה חי' מתפללים בזאת העונה לו שר א' גדול ונורא שמו אכתריאל בעול' הבריאה ששם אין דבר רע בעולם הוא המלאך הגואל וגו' מכל רע: לאחד הפירושים האמורים כו'
ואותו המלאך אכתריאל יברך את הנערים הם שני המלאכים שזכרנו סנדלפון ומטטרון ומ"ש נערים הוא בסוד תינוקת של בית רבן וזקן הוא אכתריאל בבריאה מבואר בגלאנטי בפסוק זקני בת ציון ע"ש: בנערינו תרי הם סנדלפון ומטטרון ובזקנינו חד ל' יחיד בלא יו"ד רמזו על אכתריאל: ויקרא בשלשתם כו' בא לפרש סוף הפ' ויקרא בהם שמי ושם אבותי וגו': בזכות יעקב כו' כי מבואר בס' פלח הרימון דל"ה ע"ב ספי"ד ט"ד? וז"ל כי החסד הוא עיקר בבריאה עולם שכלו טוב והוא כנגד אברהם. ורחמים ביצירה דקב"ה דא ת"ת מקנן תמן כנגד יעקב. והדין בעולם העשייה ע"כ הזכיר זכות אבותיו אברהם יצחק ויעקב שהם כנגד ג' עולמות הנ"ל בי"ע. עוד פירש אחר שהאבות תקנו חטא אד"הר אברהם תיקון נפש יצחק רוח יעקב נשמה: ותחת כי אהב כו' ע"כ תחת הרקיע כו' הם הכס? המרכבה:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק ל

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

בירושלמי פ׳ היה קורא וז״ל אמר ר׳ חייא סבא אנא מיומי לא איכוונית אלא חד זמן בעית כוונית והרהרתי בלבי ואמרית מאן ליעול קמי מלכא קדמאי אלקפתא או ריש גלותא שמואל אמר אנא מניתי אפרוחייא ר׳ בון אמר אנא מניתי דימוסיין ר׳ מתניה (כ״א רב ששת) אמר מחזיק אנא טיבו לרישי דכד הוה מטי למודים כרע מגרמיה : וודאי שאין להבין המאמר הזה כפשוטו יען דברים אלו מכוערי׳ הם מאד לכל האנשי׳ כ״ש לאנשי השם כאלה וכמ״ש הרב בעל העקדה שער כ״ח ע״ע ומפרש הרב שאלקפתי כנוי לאכתריאל הוא המעלה לפניו יתי׳ את המחשבה וכוונה הנכונה של התפלה להיותו בעולם הבריאה שם המחשבה וריש גלותא כנוי למטטרון שהשכינה מתלבשת בו עמנו בגלות שע״כ נקרא ג״כ בן ירד כדאית׳ בזוהר ויחי ע׳ תע״א והוא המעלה מהתפלה לדרגת שמיע׳ לבד להיותו בעולם היציר׳ שם הדבור והיה ר׳ חייא מהרהר איזה מהשרי׳ הללו מעלה תפלתו והיינו אם הדבור או המחשבה גובר בה :

**יד יהודה • ב**

ונזהר שלא לכוין יותר מזה עד שידע לאמת שהכוונה גוברת בתפלתו כי הי׳ חושש מעיון תפלה שאסרו חכמים :

**רמ״ע מפאנו**

ובתאר שר הפנים זה שזכרנו יש בו פירושים אחרים שהן כבשונו של עולם, גם מה שבארנוהו כאחד מהם, אמתי ומתישב לפי הפשט. והוא המכוון לרבי חייא רבה בירושלמי פרק היה קורא, שהיה מהרהר בתפלתו מאן עייל קמי מלכא, קדמאי אלקפתא זה אכתריאל מן השלשה הכי נכבד או ריש גלותא זה מטטרון הנקרא בן ירד על שם ירידת הגלות כנודע. אמר שזה היה עקר כוונתו, להבחין אם היה גובר בתפלתו הדבור או המחשבה והכוונה הנכונה, ונזהר שלא לכוין יותר מזה כי היה חושש לעצמו מעיון תפלה. ורבי בון הוה מני דימוסייא, הן הם פנות ההילכתא שהתפלה מתקבלת בהם. ושמואל הוה מני אפרוחים, אלו כתות המלאכים המעלים אותה בכנפיהם, ואידך מחזיק טיבותא לרישיה, דכי מטי למודים כרע מגרמיה, להוריד שפע שבע רצון לא בעמל ולא ביגיעה. והנה תקוני התפלה שזכרנו נקראו כתרים ולא עטרות, כי יש בעטרה מדת אחוריים והכתר כלו לפנים. והנזר שהוא עדות למלכי בית דוד נקרא כן על שם שפוע הקדקד ראשית דעת, למעלה ממקום תפילין שמתחיל להנזר מול עורף, והוא חבור עצמות הגלגולת הנודע לחכמי הנתוח בשם מחברת הנזר, ולרבי שמעון בן יוחאי בריש פרשת משפטים בשם חדודי דגולגלתא. והוא מקום המבחן למי שראוי להולמו כנודע, ואין כאן מקום לבאר יותר:

**יד יהודה • ג**

ור׳ בון היה מכוין להדרכי׳ והמסילות שהתפלה הולכת בהן למעלה כדאית׳ בזוהר פ׳ ויקהל ע׳ שכ״ד והכי נמי דימוסיין שורות ומעלות של התפלה העולות בית אל :

**יד יהודה • ד**

ושמואל היה מכוין להמלאכים המקבלים את התפלה כדאית׳ בזוהר שם ואפרוחי כנוי למלאכי השרת בעלי כנפים :

**יד יהודה • ה**

ואידך שאמר אנא מחזיק טיבותי׳ וכו׳ אין כוונתו לומר שלא היה מכוין בתפלתו ח״ו דהא קי״ל המתפלל צריך שיכוין את לבו אלא כוונתו לומר שהיה למוד לכרוע ראשו מאליו כדי להוריד השפע בשופי :

**יד יהודה • ו**

והנה וכו׳ נותן הרב כאגב טעם לשבח לשם שר הפני׳ ואמר שיש לחלק בין עטרה לכתר והיינו שעטרה סובבת את כל הראש מלפניו ומלאחריו משא״כ הכתר שהוא לבד לצד הפנים ומפני זה נקראו תקוני התפלו׳ הנזכרי׳ כתרים שאין בהן צד אחוריים וע״כ יאה להקושר לקרותו בשם שר הפנים :

**יד יהודה • ז**

והנזר מפרש עוד כאגב שם נזר :

**יד יהודה • ח**

שהוא עדות וכו׳ כדאית׳ בפ״ג דע״ז (ד׳ מ״ד) ויתן עליו את הנזר ואת העדות נזר כלילא עדות אמר רב יהודה אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו ושאין ראוי למלכות אין הולמתו :

**יד יהודה • ט**

לראשית הדעת ששם כנגדו במוח מקום השכל כפי שכתבו רוב מהטבעיים והרופאי׳ :

**יד יהודה • י**

למעלה ממקום תפילין כדאית׳ שם גבי דוד שהיה מניחה במקום תפילין והולמתו ופריך והא קא בעי אנוחי תפילין אמר ר׳ שמואל ברי׳ רב יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין :

**יד יהודה • יא**

שמתחיל להנזר ולפנות לאחוריו לצד עורף מפרש נזר מלשון נזיר ונבדל :

**יד יהודה • יב**

והוא חבור וכו׳ והיינו מקום שמוחו של תינוק רופס והוא מקום התפילין :

**יד יהודה • יג**

מקום המבחן למלכות כנז׳ :

**יואל משה**

מן השלשה כו׳ הם ג׳ הנזכרים בסימן שלפני זה סנדלפי״ון ומטטרון ואכתריאל ואכתריאל נכבד מן השנים האחרי׳: ע״ש ירידת הגלו׳ כי השכינה אשר עמנו בגלות הוא ע״י התלבשותה במטטרו׳ וע״כ היא יורדת והוא מבואר זוהר ויחי עמוד תע״א וז״ל אבל תיק? בן ירד
מסט׳ דתנינן עשר יריידות ירדה שכינ׳ לארעא וכלא אוקמא חברייי עכ״ל וע״כ נקרא ריש גלות׳: שזה עיקר כונתו כו׳ פי׳ של ר׳ חייא רבה שאמר מאן עייל קמי מלכא קדמאי אלקפתא או ריש גלותא להבחין אם היה גובר בתפילתו הדיבור שהוא כנגד בעולם העשייה סנדלפי״ון המחשבה כנגד יצירה

**יואל משה • המשך**

מטטרון והכוונ׳ כנגד עולם הבריאה אכתריאל: ור׳ בון הוי מני דימוסי׳ פי׳ קורות הבית בשעת התפילה והיה מתפאר בזה ג״כ לכוונת סוד לא כפשוטו: ואידך הוי מחזיק כו׳ פי׳ עוד תנא היה מתפאר שבהגיע למודים היה הראש נכפף מעצמו להוריד השפע רצון כו׳ פי׳ ג׳ דברים הם כתר נזר עטרה הכתר כולל חכ״מה ובי״נה דע״ת ומצד חכמה שהוא פנים נקרא כתר והוא משל מה שיש בעטר׳ לצד פנים נקרא׳
כת״ר ועטרה היא בינה הוא לצד אחוריים לשון סיבוב הכולל כל

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק לא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

הא למדנו וכו׳ מחובר לפרקי׳ הקודמים :

**יד יהודה • ב**

ולכל א׳ וכו׳ ר״ל הא דמצינו ג״כ שרי הפני׳ בשמות אחרי׳ כמו סוריאל שר הפנים בפ״ז דברכות לא שהם יותר מג׳ הנזכרים אלא שמתחלפים שמם ע״ש שליחותם :

**יד יהודה • ג**

שם א׳ קדוש האמור בדניאל (ח) ואשמעה אחד קדוש מדבר יכלול שלשתם ועליו יסד הפייט בקדושת מוסף יוה״כ שרף מכנה אחד קדוש וכו׳ :

**יד יהודה • ד**

אלה איפוא וכו׳ ידוע מאמרם ז״ל כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקי׳ לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי ומפרש הרב שהכוונה לגי׳ שרי הפני׳ הללו הנזקקי׳ להתפלו׳ לקשור כתרי׳ מהן והם אינן נזקקי׳ למתפלל בארמי׳ ואין מכירין פניו והיינו שמ״ש אין מכירין בלשון ארמי אין פירושו שאינן מביני׳ הלשון כי זה כמוזר יחשב חלילה על השכלי׳ הנפרדי׳ וכמ״ש התוספות פ״ק דשבת וכל המפרשי׳ אלא הכוונה שמגונה בעיניהם הארמי כ״כ עד שאינ׳ מטפלי׳ לא לה ולא למתפלל בה לקשור כתרי׳ מתפלתו כמו אם היתי׳ בלשון הקדש וכיוצא בזה

**יד יהודה • ו • המשך**

שלשארי לשונות נזקקי׳ :

**יד יהודה • ז**

ואל תשיבנו וכו׳ מפרש הרב כאגב מלות צפנת פענח ואמר שאל תקשה למה שאמרנו בדרך כלל וכ״ש בשארי לשונות שלא זכו

**רמ״ע מפאנו**

הא למדנו כי שלשה שרי הפנים יש כדאמרן, ולכל אחד שמות מחולפים כפי שליחותו ומדת שעתו, ושם אחד יכלול שלשתם, בשעה שהכבוד מתעטר בהן ואומר להם לישראל אני ה' אלהיכם, בארנוהו במקומו. אלה איפוא הם מלאכי השרת הנזקקין לכל התפלות לקשירת כתרים לרבם לא זולת, ואינן מכירין פני המתפלל בלשון ארמי, אף על פי שחלק לו הכתוב כבוד בתורה נביאים וכתובים, וכל שכן בשאר לשונות שלא זכו לכך. ואל תשיבנו מדעת קצת מפרשים שאמרו כי צפנת פענח היא מלה מצרית, שאיננה אלא עברית ומורכבת משני פעלים, פ"ע שמשמעו הרמת קול, כמו כיולדה אפעה נח כפשוטו. ירצה שבהרימו קולו לגלות ולפרסם הדבר הצפון, דעת השומע נוחה הימנו. קשר המאמר צפונות מגלה בנחת רוח, לא כחרטומי מצרים שהיו פותרין ולא לפרעה כי דבריהם לא לרצון. למדנו לכל הלשונות זולתי המקודש לבדו שבו נברא העולם, שאינן כדאי ליקשר בכתרו של חי העולמים, אלא אם כן היה המתפלל עני בדעת שאינו מבין לשון הקדש ולפני ה' דווקא ישפך שיחו הבוחן כליות ולב, ונחת רוח לפניו מן התפלה בלשון לועז בלב נשבר ונדכה יותר מתפלה בלא כוונה ואפילו בלשון הקדש. ופשוט הוא לפי שאי אפשר להמצא כונה בלא השכלת הלב למה שאדם מוציא מפיו:

**יד יהודה • ד • המשך**

כתבו המפרשי׳ ועיין בעקדה שער כ״ח שמפרש ג״כ מכירין מלשון טפול וכמו יהי מכירך ברוך והא דמקשי בגמ׳ שם בפ׳ אלו נאמרי׳ על הא דאין מה״ש מכירין מהא דתני׳ יוחנן כ״ג שמע קול בבית קדשי הקדשים שהוא אמר נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא באנטוכי׳ ומשני אי בעית אימא בת קול שאני דלאשמועי׳ עבידא וא״א גבריאל היה לאו למידק מיניה דמשמע ליה להגמ׳ דאין מכירין בלשון ארמי כפשוטו אלא דהקושיא היא הכי הא מדקול היה בארמי ש״מ שאין הלשון ארמי מאוסה בעיני מה״ש ; ועו׳ י״ל דניהו דמשמע ליה להמקשן להא דאין מכירין כפשוטו שאין מה״ש מביני׳ לשון ארמי מיהו הגמרא לא משני הני תרי שנוייי׳ אלא לפום מאי דסלקא הכי אדעתא דהמקשן אבל באמת לק״מ שהמלאכים מביני׳ בכל לשון אלא שאין מכירין להטפל להתפלה שלא נאמרה בלשון הקדש :

**יד יהודה • ה**

שחלק לו הכתוב וכו׳ כדאית׳ בב״ר פ׳ ויצא :

**יד יהודה • ו**

וכ״ש המתפלל בשאר לשונות הגרועי׳ מארמי שלא נמצא כתוב מהן בתורה וזה שלא כדעת הרא״ש בפ׳ היה קורא שסובר

**יד יהודה • ז • המשך**

ליכתב בתורה והרי צפנת פענח שהיא מלה מצרית וכתובה בתורה כי אמנם אינה אלא מלה עברית וכו׳ :

**יד יהודה • ח**

פע שמשמעו וכו׳ כדאית׳ שם בב״ר צפנת פענח אמר ר׳ יוחנן

**יואל משה • המשך**

הראש ונזר נקרא שפוע הקדקד ראשו והוא באמצע הראש למעלה ממקום הנחת תפילין ושם היה בולט באותו הנזר בליטה א׳ ולמלכות בית דוד היה בפנים הקדקד והנזר נכנס בתוכו וזה היה סימן למלכי בית דוד כמבואר בגמרא והוא המבחן מי הוא הגון למלכות: כריש פרי משפטים כו׳ הוא זוהר קטן:

**יד יהודה • ח • המשך**

צפונות מופיע ונחות לו לאמרם ר׳ חזקי׳ אמר צפונות מופיע בדעת מניחותן של בריות בהן :

**יד יהודה • ט**

דעת השומע נוחה הימנו כדמפרש ר׳ חזקי׳ והכוונה לאפוקי לחרטומי מצרי׳ שהיו רוצי׳ לגלות נסתרות לפרעה אבל לא נחה דעתו בהן כמ״ש רז״ל על ואין פותר אותם לפרעה :

**יד יהודה • י**

אא״כ וכו׳ שם בפי׳ ואלו נאמרי׳ במתני׳ אמרינן תפלה נאמרה בכל לשון ומקשינן בגמ׳ מהא דאל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי ומשני הא ביחיד הא בצבור פי׳ ביחיד אל יתפלל בלשון ארמי ובצבור בכל לשון והכי פסק הריי״ף בר״פ היה קורא דעת הרא״ש שלשון ארמי לבד אסור ליחיד ועיין בטור ובש״ע א״ח סי׳ ק״א. ודעת הרב דהא דאמרינן ביחיד אל יתפלל בלשון ארמי היינו כשמכיר ומבין לשון הקדש אבל הנבער מדעת ומהבנת לשון הקדש יתפלל בהלשון שמבין אע״פ שאין מלאכי השרת נזקקי׳ לו לקשור כתרי׳ מתפלתו וטוב לו יותר בזה משיתפלל בלשון הקדש בלי דעת ותבונה ואל תקשי א״כ אמאי לא משני הכי הגמ׳ דהא דתפלה בכל לשון מיירי באם אינו מכיר בלשון הקדש והא דאל יתפלל בלשון ארמי היינו כשמכיר בלשון הקדש וי״ל דעדיפא מיניה משני דלצבור מותר בכל לשון אע״ג שמביני׳ בלשון הקדש משום דאינן צריכי׳ למלאכי השרת כדפירש״י :

**יד יהודה • יא**

עני בדעת וכו׳ סומך הרב דעתו על הפסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה׳ ישפוך שיחו והיינו שהעני בדעת לשון הקדש אל יחוש אם מלאכי השרת נזקקי׳ לתפלתו בלשון לעז אלא לפני ה׳ לבדו בלי סיוע ממלאכי השרת ישפוך שיחו :

**יד יהודה • יב**

ואפי׳ בלשון הקדש לא כנהוג שגם הנשי׳ והטף והאנשי׳ ההדיוטי׳ להן מתפללי׳ בלשון הקדש ומצפצפי׳ ואינם יודעי׳ מה מצפצפים וחושבים שעקימת שפתותיהם בלשון הקדש הוי מעשה טוב רצוי ומקובל והם אינם יודעים מה המעשה אשר המה עושי׳ ועליהם נאמר קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיה׳ ומה גם שאינם יודעים לקרות כהוגן ואינם יכולי׳ להשגיח על החסור ויתור ושארי טעות הרגילי׳ במכתב ואיך יחייב השכל שהם יוצאים ידי חובת תפלה ושתפלה כזו רצוי׳ בעיני אלהי׳ ומשרתיו שיהיו נזקקי׳ למתפלל בה למעלת הלשון לבדה והוא לאפס קלקול הלשון וכפלה? מקדש ומחול. ואל יקשה לך מ״ש ר׳ אחא במדרש אפי׳ עם הארץ שקורא לאהבה איבה כגון ואהבת ואייבת אמר הקי״ב ודגלו עלי אהבה ודלוגו עלי אהבה דזה אינו אלא בדיעבד וגם בזה לא אמר ר׳ אחא שיוצאין ידי חובתן אלא לומר שמ״מ חביב דבורו לפניו יתי׳ ואינו מקפח שכרו הראוי לו ע״ז מיהו לא כשכר קיום מצוה ועו׳ י״ל דר׳ אחא מק״ש מיירי כמו שנרא׳ מפשט דבריו ואליביה דרבי דס״ל ק״ש ככתבה אבל

**יד יהודה • יב • המשך**

לא מתפלה שדינה בכל לשון. ומודינא במי שמבין תפלתו אלא שאינה שגורה בפיו ושגג וטעה בקריאה שגם הוא בכלל ודלוגו עלי אהבה וכאשר יקרה לפעמי׳ לא לבד להההמוניי׳ בדברם יחד אלא גם לגדולי המליצים אבל מי שאינו יודע לדבר כלל ומוכרח תמיד לדלוג ולקרות שלא כהוגן ולהחליף הכוונה קרי ביה הקריבהו נא לפחתך וגו׳ וכן הדבר בפיוטי קושי ההבנה ראוי אף לחכמים לשום שכל ולהבינם טרם יתפללו בהם וכבר האריך בזה החכם אבן עזרא בקהלת בפסוק כי האלהים בשמי׳ וגו׳ ע״ע. ועכ״פ אין הדברים הללו אמורי׳ אלא ביחיד המתפלל לעצמו אבל בש״ץ העומד להתפלל בשביל כל הצבור ולהוציי׳ את שאינו בקי מי פתי יסור הנה אשר שיוצאי׳ בו כשהוא עצמו אינו בקי ואיך יערב לבו לגשת אל האלהים על עמו ולשאול צרכיהם והוא מדבר דברי הבאי אינו יודע מה טיבם ועכ״ז ראיתי שערורי׳ בקצת קהלו׳ כשיתאספו ראשי עם יחד למנות עליהם ש״ץ לא יקפידו ע״ז כלל מכ״ש שלא יחושו לשארי דברים והתנאי׳ שאמרו בו רז״ל ולא ישגיחו כי אם על שאגת קולו החזק הוא הרפה וצלצוליו ושארי התנועות בלתי ישרות וטובות ודי בזה הנה כי עת לקצר גם במקום שראוי להאריך הרבה. ע״כ הירא את דבר ה׳ ישית לב לכל מה שאמרנו באמת לכבוד אלהים אמת ואם תקנו קדמונינו ז״ל התפלות בלשון הקדש כדי שלא תשכח ממנו כפי מ״ש החכם ר״ע בספרו אמרי בינה פ׳ כ״ו ח״ה לא מוצא שפתינו לבדו כשור אלא יהא פינו ולבנו שוי׳ ומי שלבו כל עמו יסכור לו רב שילמדנו מה שמתפלל למען תהא תפלתו זכה לפניו יתי׳ או יקרא והי׳ יעננו ויגאלנו מגולות החל הזה ויתן יתעלה בחוף? פינה ולשונינו רכה כנ״א :

**יואל משה**

ושם א׳ קדוש כו׳ מבואר בכ״י חלק ג׳ סימן י״ט וז״ל שם של טפטפי״ה שם זה בכללי׳ אותיות בי״ע ג׳ עולמות דהיינו ט״ף ס״ך בסוד יברך את הנערים כדלעיל סי׳ כ״ט דהיינו ביצירה ועשייה סנדלפון ומטטרון. ובריאה היא י״ה מהשם דאמא עילאה מקננא תמן עכ״ל נמצא שם של טפטפי״ה כולל כל השלשה שרי הפנים והוא ע״ד דריעי׳ דלעילא לא מתפרשין והוא בגי׳ אני״ י׳ אלהי״כם שזכר המחבר ז״ל ואני הוא מלכות עשייה ה׳ הוא יצירה אלהיכם אמא עילאה בריאה:

ואינם מכירים כו׳ כי סוד הקשירת כתרים הוא סוד צירופי שמות ואותיו׳ לשון הקודש שאנו מתפללין עושים מהם שמות קדושים וזה לא שייך בשום לשון אלא בלשון הקודש: אע״פ שחלק לו כו׳ כי מצינו תרגו׳ בתורה נביאים וכתובים בתורה יגר שהדותא בנביאים כו׳ כמבואר בגמרא מ״מ לא זכו שאר לשונות לעשות מהם שמות: מלה מצרית כו׳ משמע שאפילו מלה מצרית כתוב בתורה באמת תיבה זו אינה אלא עברית ולא מצרית: ולפני ה׳ דוקא כו׳ פי׳ שמכיר לשון ארמי:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק א — פרק לב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

וזה וכו׳ מחובר לסי׳ הקדום :

**יד יהודה • ב**

בתפלה שצריכה כוונה כדאית׳ ס״פ אין עומדין (ד׳ ל״ג ע״ב)

**רמ״ע מפאנו**

וזה חומר בתפלה מכל שאר המצות שאם עשאן אדם על ידי עצמו אינם צריכות כוונה אבל על ידי אחרים צריכות כוונה למוציא שיקבל עליו להיות שלוחו וליוצא שאם אינו מכוין לצאת איה

**יד יהודה • ב • המשך**

המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות :

**יד יהודה • ג**

מכל שאר המצות דקי״ל אין

**יד יהודה • ג • המשך**

צריכות כוונה :

**יד יהודה • ד**

ע"י עצמו וכו' שבזה מפרש הרב דעתו בהא דמצות אין צריכות כוונה והוא מגמ' ר"פ ראוהו ב"ד (ד' כ"ח) דלמדינן שם לרבא התוקע לשיר יצא מצות אין צריכות כוונה. מתני נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע משמיע ולא נתכוין שומע לא יצא עד שנתכוין שומע ומשמיע. נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע היכי משכחת לה לאו בתוקע לשיר דלמא דקא מנבח נבוחי. ובתר הכי אמרינן התם א"ל ר' זירא לשמעיה איכוין

חלקו במצוה ההיא. ועם זה סוגית הגמרא עולה כהוגן בלי שום מחלוקת. ואף על פי שקצת הפוסקים לא אמרו כן לא בתפלות הלועזות בלעז ולא בכוונת המצות הא דידן ודאי עדיפא מדידהו בדבר דלמד מעניינו וכשהעני הזה מכוין בה בכל כחו כתיב פנה אל תפלת הערער שהוא יחידי ואין לו מסייעים כדאמרן אלא עיניו ישברו למרום וקדוש המביט אל עני ונכה רוח כשהוא מתפלל ממעמקי לבו וקולו לא ישמע לזולתו רק לאזני המתפלל ולמי שאליו מתפללים ברוך הוא כי נשגב שמו לבדו ודוד המלך ע"ה אמר חנני ה' כי לא אחדל מהתפלל אליך אחרי היותך מתאוה לתפלתן של צדיקים אלא אליך אקרא כל היום:

**יד יהודה • ד • המשך**

הלכות ר"ה סי' תקפ"ט והרב סובר שאין כאן מחלוקת אלא גם ר' זירא כרבא ס"ל דרבא גופי' לא אמר אלא במי שרוצה לצאת לעצמו אבל להוציא אחרי' צריך עכ"פ המוציא לכוין להוציאם וגם הם יכוונו שיוציאם המוציא והכי משמע מסתמא דתלמודא דפריך על ר' זירא מהברייתי' דנתכוין שומע וכו' וכמו שפירש"י וז"ל אלמא משמיע בעי כוונה להוציא השומע והיינו דתלמודא לא פריך אלא אהא דבעינן כוונת המשמיע להוציא השומע אבל לעצמו כ"ע מודי' דאין צריכות כוונה וכדמשני לעיל דלמא קא מנבח נבוחי :

**יד יהודה • ה**

לא בתפלת הלועזו' שנתבאר בסי' הקדום :

**יד יהודה • ו**

בדבר הלמד מעניינו שהענין עצמו מלמד ומורה כדאמרן :

**יד יהודה • ז**

וכשעני וכו' חוזר הרב לפסוק תפלה לעני שבסי' הקדום ואמר כשהעני מכוין בתפלת הלועזות כראוי שפיר קרינן ביה מ"ש שם פנה אל תפלת הערער כי הוא ערער ויחיד שאין לו מלאכי השרת המסייעי' :

**יד יהודה • ד • המשך**

ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה ת"ש נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע וכו' קתני משמיע דומיא דשומע מה שומע שומע לעצמו אף משמיע משמיע לעצמו וקתני יצא תנאי היא דתני' שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו א"ר יוסי בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע והנה יש מהפוסקים דסברי דר' זירא פליג ארבא וסבירה ליה מצות צריכות כוונה וכן ר' יוסי דשמעתין פליג ארבא וע"כ קצתם שפסקו מצות צריכו' כוונה כמבוא' כל זה בספרי הפוסקים ובטור וב"י

**יד יהודה • ח**

ודוד וכו' אגב זה מפרש הפסוק חנני ה' כי אליך אקרא כל היום (תהלי' פו) ע"פ מה שנתבא' לעי' סי' כ"ט מזוהר בלק דק"ב"ה בלחודוי משתדל בצלותי' דעני ואמרו רז"ל עוד בהש"י מתאוה לתפלתן של צדיקים ושע"כ מיסרם ביסורי' וע"ז אמר דוד חנני ה' ואל תיסרני כדי לשמוע תפלתי כי גם זולת זה אליך אקרא כל היום :

**יואל משה**

וזה חומר בתפלה כו' שאפילו ע"י עצמו צריך כוונה משא"כ שאר המצו' שע"י עצמו א"צ כוונה: לא בתפלת הלועזות כו' פי' מה שכתבנו בסימן הקודם שיכוין? כי יותר יש נחת רוח לפניו יתי' מבלי הקודש בלא כוונה ולא בכוונת המצות שאמרנו שיש חילוק בין עושה בעצמו בין ע"י אחר קצת פוסקים לא אמרו כן אע"פ כן הא דידן עדיפא: וכשהעני הזה כו' הוא עני בדעת מלהתפלל בלי הקודש כדלעיל בסימן הקודם שאין לו מסייעי' שלשה שרים הנ"ל שאין מכירין בלשון ארמי רק הש"י לבדו: כי לא אחדל כו' כי הש"י מייסר את הצדיקים מפני שמתאוה לתפילתן שע"כ אמר דוד הכניעה בלא יסורים ואע"פ כן אליך אקרא כל היום:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק לג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

ומהני קראי וכו' איידי דמפרש הרב דיני התפלה בסי' הקדום מפרש ג"כ דין התנועה בשעת התפלה :

**יד יהודה • ב**

דכתי' בחנה רק שפתיה נעו' רק מעוטא הוא ממעט התנועה לשארי דברי' וכ"כ הרב עוד בתשובה סי' קי"ג ומסיים ואי לאסור השמעת הקול הרי בפירו' נאמר וקולה לא ישמע הא אינו ממעט אלא תנועת הגוף :

**רמ"ע מפאנו**

ומהני קראי דחנה דגמרינן מנייהו במסכת ברכות הלכתא גברותא לתפלה, יש לי ללמוד גם כן הלכתא רבתי שראוי לנוח בשעת התפלה, כדכתיב בה רק שפתיה נעות. מיעט התנועה לכל שאר הקומה, לא נאמר כל עצמותי תאמרנה אלא בזמירות והלולים לשבחו של מקום, כדכתיב ה' מי כמוך. לא הותרה שום תנועה בשעת התפלה זולת מה שנהגו קצת פרושים לקיים בעצמם מפני שמי ניחת הוא. בחתימת

**יד יהודה • ג**

לא נאמר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך דמניה נפקא למדקדקי' להתנועע בשעת התפלה כמ"ש הר"ד אבודרהם והובא בהגהת ש"ע א"ח סי' מ"ח אלא בשירות ותושבחות אבל לא בתפלה שצריך לעמוד לפני המקום ב"ה בלי תנועה וכמ"ש ז"ל נמי בפ"ק דברכו' המתפלל צריך שיכוין את רגליו וחילוק נכון ומוכרח הוא :

**יד יהודה • ד**

זולת מה שנהגו קצת פרושי'

**יד יהודה • ד • המשך**
לשוח בברוך בסוף הברכות ועיין מ"ש בתשובת הרב סי' הנז' :

**יד יהודה • ה**
כל אחוריהם המורים על דין יהי' בית' ע"כ צריך שיהא אחוריו של הפרק האמצעי נגד פני המתפלל לכלול דין ברחמים :

**יד יהודה • ו**
מאותו הטעם עצמו וכו' והיינו מפני שהגודל מורה על דין :

הברכות בלבד ובניחותא. והאר"י זצ"ל היה מצוה אל כל המתפללים ערבית שחרית ומנחה שיכנעו זרועותיהם על לבם, ימינא על שמאלא, ולקיים בעצמם כל אחוריהם ביתה. שיהא הפרק האמצעי משתי הזרועות נגד פני המתפלל. והחכם בעל פרדס רמונים זצ"ל היה אומר לכוף את הגודל בתוך פיסת היד, מאותו הטעם עצמו דתנן במסכת יומא גבי פייסות, אין מוציאין אגודל במקדש. והכל עולה אל מקום אחד, לכלול הדין ברחמים, וירא שמים יצא ידי

**יואל משה**
מפני שמי ניחת כו' פי' לכרוע בברוך אתה לפני השם: כל אחורי' ביתה כו' כי האחוריים מורים על דין ע"כ צריך שיהא הפרק האמצע
שהוא המרפק נגד הפנים בשעת התפילה: לכוף את האגודל כו' כי האגודל מורה ג"כ על דין ע"כ יש לכוף אותו לתוך פיסת היד:

שניהם:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק א — פרק לד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**
ויש תפלות וכו' חוזר הרב עוד לדרושו שבפרקי' הקודמים :

**יד יהודה • ב**
שאינן צריכות סיוע משרי הפני' לקשור מהן כתרי' כי מעצמן עושין כן וזה בשביל מעלת בעליהן המתפללי' :

**יד יהודה • ג**
לפיכך כתיב ביה ויפלל בפועל יוצא שהוא עצמו פילל לקונו והעלה אליו תפלתו ולא ויתפלל שהוא לשון התפעל ע"י אחרי' :

**יד יהודה • ד**
ה' פרצופי הנפש שהן נרנח"י וכל פרצוף כלול מחמשה ולרמז על יחודן באו הפסוקים והתיבות בחמש חמש :

**יד יהודה • ה**
ואל תתמה מה שנאמר במשה ויתפלל ולא ויפלל שכ"ש שה"ל לומר כן בו :

**יד יהודה • ו**
כי נפשו וכו' ר"ל לגבי משה מלתא זוטרתי היא שתעלה תפלתו מעצמה בכח חיה ויחידה כי אמנם יפה כחו בשגם חלק נפשו לבד מעורר בעליונים התעוררות גדולה ונוראה ועל התעוררות ההיא כתיב ויתפלל מה שלא שייך לגבי פנחס :

**רמ"ע מפאנו**
ויש תפלות שאינן צריכות סיוע למעלת בעליהן, כגון פנחס בשטים, כי אמנם עלה בתפלתו לחיה ויחידה שלא נמסרו פניהם לשליח כמו שבארנו במאמר הנפש. לפיכך כתיב ויעמוד 'ויפלל' ולא נאמר ויתפלל. וכל הפסוק חמש תיבות, ובכל אחת מהן חמש אותיות, שנתיחדו בתפלתו חמשה פרצופי הנפש כלולין זה מזה. ואל תתמה אם במשה נאמר ויתפלל, כי נפשו של משה היא לבדה לפי גדלה וחשיבותה תעורר בעליונים מה שלא יעוררהו פנחס בחיה ויחידה כוליה האי ואולי. עוד משה רבינו ע"ה השלים הדיוקן האנושי כל האפשר במדת מקומו ושעתו, ולא שנא זיו יקרא דאפוהי מאדם למלאך, כי היה גרעון בחקו עצום ורב לא למעט בכבודן של מלאכי השרת חלילה, כי כבר המלצנו במאמר חקור דין מה שאמרו רבותינו, גדולים צדיקים. שלא יובן בשלוח כמו שחשב הגאון רב סעדיה ורבים אשר אתו, אף על פי שאין ממש בדעת החולקים עליו וסותרים את דבריו אשר המה טובים ונכוחים מדבריהם בלי ספק, אלא להרבות בכבודו של משה שהיה כל ימיו מתפלל ומוסיף דבקות נפלא הגבה למעלה מכל זולתו בעליונים ותחתונים, אבל פנחס כי מלאך ה' צבאות הוא כתיב ביה ויפלל. פועל יוצא שהוא קושר כתרים לרבו מדבוקן ותפלתן של שאר העם:

**יד יהודה • ז**
עוד טעם אחר למ"ש במשה ויתפלל והיינו להורות שהיה תמיד הולך ומתדבק אליו יתי' דבקות נפלא' מאד וע"כ אמר ויתפלל שמשמעו הולך ומתפלל תמיד כהוראת כל לשון התפעל וזה להוסיף דבקות והיינו שהוא ע"ה היה מבחר מין האנושי ולא נעשה מלאך כפנחס ולא היה זה לגריעותיה חלילה אך אמנם למעלתיה שגם שלא פשט מימיו צורת האנושי היה מוסיף בחי' דבקות רבה יותר מכל זולתו :

**יד יהודה • ח**
כי היה זה גרעון בחקו של משה אם הי' נהפך למלאך לא בשביל שמעלת מלאכי השרת פחותה ממעלת האדם הצדיק חלילה כנרא' מפשט דברי רז"ל גדולי' צדיקים יותר ממלאכי השרת כי אין זה אלא מליצה וע"ד שבארנו במי חקוי דין ח"ד פ"ח שמלאכי השרת המה בבחינת עבדי' ומשרתי עליון והצדיקים הם בבחינת בני' וע"ש :

**יד יהודה • ט**
נגלהו וכפשוטו :

**יד יהודה • י**
אע"פ שאין משם וכו' מ"מ נס דבריו לא גרעין :

**יד יהודה • יא**
שלא להרבות בכבודו של משה

**יד יהודה • יא • המשך**

מוסב לעיי למ״ש לא למעט בכבודן של מ״ה רק להפך אמנם היה גרעון למשה אם נהפך למלאך להיותו מוסיף תמיד בחיי דבקות גדולה עם ערכו האנושי ובזה גדלה מעלתו יען הוא דבר פלא מאד מה שלא יפלא כ״כ אם היה נעשה מלאך וכערך זה היה גרעון בחקו :

**יואל משה**

שאין צריכין כוי פיי מגי שרים הני״ל כי פנקס הוא סנדלפון וסימנך הכס קתידו וגוי אלי״ה פנכ״ס סנדלפון: ויפלל כוי משמע שהוא
עצמה עשה כתר ועטרה לראש כב״ה ולא ע״י מלאך ושליח משא״כ ויתפלל משמע ע״י אחרים: וכל הפסוק כוי של ויעמוד פנחס חמש תיבות ובכל תיבה הי אותיות
שנתייחדו בהם הי פרצופי הנפש נרנ״חי וכל פרצוף נפש כלול מחמשתן הרי כ״ה והוא סוד יהי״ אור והי״פ אור כתיב בפרשה להורות על הי פרצופי הנפש כני״ל וכל אי כלול מהי גיי יהי״ מנין כ״ה וזהו סוד יהי״ הי אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו כי האבות תקנו מדות שאלה באברהם כ״ה יהיה זרעך יצחק ואני

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק א — פרק לה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

וידוע וכוי סיום דרושו דלעיי הוא :

**יד יהודה • ב**

הכתריי התחתוניי שהן התקוני תפלה :

**יד יהודה • ג**

מדעתו כוי שכן הוא כי הציץ הוא הנזר הקדש שצריך ליקשר על המצנפת מהכא שהמצנפת צורך הציץ היא :

**יד יהודה • ד**

והעני וכוי לעיי סיי כ״ט הואיל הרב לומר שעל זאת יתפלל העני תחלה על כי יעטוף וגרם איחור הקשירה והשתי מסיים שזהו כמ״שה רחוק מישועתו דברי שאגתי (תהלי כב) והכווני אלה הם דברי שאגתי על כי עטפתי ורחוק אני מישועתו :

**רמ״ע מפאנו**

וידוע כי הכתרים התחתונים הן צורך גבוה בקשירת העליון תדע שאין ציץ בלי מצנפת והעני הזה יעטוף וגורם איחור לכלן והיותו רחוק מישועתו הן הן דברי שאגתו וההפך עיון תפלה ומוסר דין על חבירו לפי שעורנו במקומו כי הוא טורף נפשו באפו שיצא ולא המתין לעני הזה כדבריהם ז"ל בפרק קמא דברכות. ואולם בזמן שאין בית המקדש קיים התפלה הרצויה שחוברה לה לתורת הכפרה מכפרת והמכפר אומר הרי הוא כאלו התקבלתי. וכבר נמלטנו מן המבוכות המטרידות קלי העיון בקטרוג הירח בדרכים אמתיים ערבים על שומעיהם בבינה דעה והשכל להשוות את האמור בגמרא ובזוהר ובמדרש רבה שכלם דברי אלהים חיים ניתנו מרועה אחד:

תם ונשלם חלק ראשון:

**יד יהודה • ה**

וההפך מהעני המתנצל עצמו על איחור התפלה שממתין לו הק״ב״ה כמ״ש לעיי הם עיון תפלה ומוסר דין על חברו כי לאלו אין הק״ב״ה ממתין להם כמ״ש זיל עליהי שמזכירין עונותיו של אדם והיינו המאריך ומעיין בתפלתו סתם וכן המוסר דין איחור תפלה על חברו :

**יד יהודה • ו**

לפי שעורנו ופירושנו בזה במי חיד חיא פיי וזה הפירוש קרוב לו :

**יד יהודה • ז**

בפ״ק דברכות (די הי ע״ב) תניי אבא בנימין אומר שנים שנכנסו להתפלל וקדם אי מהם להתפלל ויצא ולא המתין לחברו טורפי לו תפלתו בפניו שנאי טורף נפשו באפו הלמענך תעזוב ארץ וכוי :

**יד יהודה • ח**

לתורת הכפרה שהיא הקרבן כמ״ש ונשלמה פריי שפתינו :

**יד יהודה • ט**

והמתכפר אומר הרי הוא כאלו התקבלתי כי כאשר הטיב הי עם החוטא לשום אשם ושארי קרבנות נפשו כן הגדיל הי חסדו בוחן הגלוי לקבל תפלה במקום הקרבנות עד כי יבנה חומוי ירושליי ואז יחפוץ זבחי צדק ונשלם תודוי לו במהרה בימינו אמן :

**יואל משה • המשך**

והנער נלכה עד כ״ה יעקב כ״ה תאמר לבית יעקב וע״כ ניתוסף לאברהם הי וליצחק יי וליעקב וי גיי יוי״ד ויהי״ו סוד את הי״ו לאלפי רבבה גיי ג״כ כ״ה: כי נפשו של משה כוי פיי למשה היה מעלה יתירה שבחלק הנפש שלו היה מעורר יותר ממה שמעורר אחר
בחלק חיה יחידה: הדיוקן האנושי פיי שלא נשתנה דיוקן שלו למלאך כמו פנחס והיה גרעון בחלקו של משה ע״כ שלא למעט בכבודו של מלאך שע״כ לא נשתנה דיוקן לשל מלאך חלילה מזה שלא יובן פשט של גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת כמו שחשב ר״ס ורביי אע״פ שגם דברי החולקים על ר״ס אין בהם ממש ודבריו של ר׳ סעדיה יותר נכוחים מדברי החולקים עליו מ״מ גם דבריו אינם אמתיים: אלא להרבות כוי אדלעיל קאי לא למעט בכבודן ש״מ אלא להרבות בכבודו של משה גבי משה ויתפלל הוא להרבות בכבודו שהשיג יותר מפנחס:

**יואל משה**

וחיותו רחוק כוי פיי על הפסוק רחוק מישועתו דברי שאגתו שפירי המחבר ששאגת העני הוא לפניו יתי על שרחוק מישועה: שהוכרה לה כוי כי שיח שפתותינו תחת קרבנותינו: והמכפר אומר כוי אדלעיל קאי שאמר השם הביאו עלי כפרה שאמר הקב״ה תפלתיכם
רצויה לפני להעשות עטרה כאלו התקבלתי קרבן ממש

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק א

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד · נה · נו · נז · נח · נט · ס · סא · סב · סג · סד · סה · סו

**יואל משה**

חיל כו' היא שרה: במה שנתמעט כו' כמו שביארנו לעיל סימן ה' מחלק א' מאמר זה: אשת חבר כו' פי' אף ע"פ שהחסד מכונה לאברהם מ"מ אשת חבר כחבר וחסד ג"כ לשרה: בשירי המקדש כו' כי ידוע שנועם השיר בבינה ששם הוא מיתוק הגבורות וע"כ עיקר עבודי הלוים בשיר כדי לעלות הגבורות אל הבינה ולמתקם. אף מרים שהיתה מצד הגבורה ותען להם מרים בשירה. אמנם נקבה היא והגבורות הם מסטרא דנוקבא ע"כ אמרה שירה ג"כ וא"ת הלא גם שרה היתה נקבה למה לא אמרה שירה י"ל ששרה היתה מחסד לאברהם חסד גמור ושם אין נפקותי בנקבות אבל ת"ת מטה כלפי חסד מצד א' ומצד הגבורה לצד א' לפיכך נצרכה דבור' שהיא בת"ת לשירה ואיתא בגלי רויא? שדבורה היא גלגול ציפורה אשת משה ומשה הוא בת"ת מלגאו כדלעי' וציפור' אשתו אשת חבר כחב' ג"כ בת"ת ולפי שלא זכתה ציפורה לומר שירה בים כי אחר קריעת ים סוף בא יתרו עמה אצל משה ע"כ דבורה שהיא גלגול ציפורה אמרה שירה במקומה ודוק: שכן זכה שמואל כו' עיין זוהר בראשית עמו' ק' דעיקר נבואת שמואל היה מנצח: רמה קרני כו' פי' כי ידוע דקרני אילו של יצחק היה כנגד נצח והוד והאיל עצמו בכור שהוא נשמת יצחק שיצאה בשעת העקידי' וקודם העקידה היה האצילות

בסוד ואנכי נטעתיך שורק כולה זרע אמ"ת דהיינו יעקב אמת ע"ד תתן אמת ליעקב יצחק זר"ע אברהם כל"ה נמצא שיצחק היה בסוד זר"ע יסוד ד' כמבואר בזוהר במקומו גלן לך? וידוע דנצח גובר על הוי"ד וזהו רמ"ה קרני דייקא שהוא נצח: ג' עתידות כו' פי' ג' מיני נבואות שהאירה אביגיל בהן עיני דוד כדמפרש ואזיל: ודוד לא הבין כו' פי' שהיה סבור שהגידה

**רמ"ע מפאנו**

וה' פקד את שרה וגו'. יתרון הכשר חכמה רמז לה האל יתברך לאשת חיל הלזו שתזכה לבנות את בית ישראל במה שנתמעטה עצמה לרצונה כמו שבארנו, והיא ראשונה לשבע נביאות שכלן מתאימות בהמשך זמנן לשבע מדות ההנהגה העליונה אחת אל אחת על הסדר:

שרה בחסד לאברהם אשת חבר כחבר.

מרים בגבורה שבלידתה התחיל מרירות השעבוד, וכשם שהלוים מסטרא דגבורה מבעי להו לארמא קלא בשירי המקדש אף היא ותען להם מרים שירו לה'.

דבורה בתפארת, שכן אמרה לברק לא תהיה תפארתך. ומכלל לאו אתה שומע הן אלמא תהיה תפארתי, אמנם סוף סוף נקבה היא לפיכך ותשר דבורה שהיא מצד הדין.

חנה בנצח, שכן זכה שמואל בנה והיה ראשון להתנבאות ממנו, והיינו רמה קרני. שעומק רום דספר יצירה הוא נצח.

אביגיל בהוד שוק שמאלי כנודע אל הקומה הזאת בפשיטות לרגיל בדברי חכמים וחידותם, לפיכך גלתה שוקה שפרסמה נבואתה והלך דוד לאורה שלש פרסאות, הן הן ג' עתידות שהאירה עיניו בהן. אחת יהיו כנבל אויביך. כאן בשרה אותו שימות נבל, ודוד לא הבין וסבר שכבר מת אלא שהיה מחזר להחרים כל רכושו כמורד במלכות לפיכך תבעה, והיא נצחה אותו בטענתה שעדין לא יצא טבעו בעולם, ודנה את הדין לאויבי דוד להיות נשמותיהם זוממות והולכות בתוך כף הקלע, ובהכרח ידמו כאבן תחלה, כדכתיב בנבל והוא היה לאבן. וזה בעון לשון הרע דניחא ליה זממא בפומיה, ונגרע אפילו מצפצופי עופות ושיחת דקלים כפי חומר עונו, וכל שכן כשיש בו חרטה על איזו מצוה

**יואל משה • המשך**

לו שכבר מת נבל בעל' ומה שהלך אצלה היה להחרים כל רכושו של נבל כדין כל המורד במלכות לפיכך הואיל וטעה וסבר שכבר מת ע"כ תבעה לתשמיש בחזקת פנויה: והיא נצחה כו' שלא נקרא מורד במלכות מפני שעדיין לא יצא טבעו בעול': ובהכרח ידמו כאבן כו' פי' שאין מקלעין בתוך כף הקלע אלא אבן ע"כ בהכרח אם יקלע נפש אויבי דוד בתוך כף הקלע ידמו תחילה כאבן יתגלגל נשמותיהם באבן דומם תחילה כדכתיב בנבל והוא היה לאבן כי נשמת נבל היה משל לבי"ן ר"ת לבן בלעם נבל שנתגלגל ג' פעמים ואח"כ נתגלגל באבן דומם וזהו לא"בן ר"ת לבן אבן בלעם נבל. עיין בספר הכוונות מזה. וזהו סוד גל אבנים שהציב יעקב וקרא לו גל"עד לרמוז על גילגולו באבן דומם וע"כ גבי בלעם נאמר גדר מזה ופירש רש"י שסתם גדר של אבנים ומי שחוטא בלשון הרע מתגלגל באבן דומם מדה כנגד מדה: כטעם תשתפכנה אבני קודש כו' כי אין

שייך באבנים לשון קודש אלא ע"ז הסוד שנתגלגל בתוך אבני' נשמות שעשו מצו' ונתחרטו עליה כמו שעשו אנשי אויבי דוד שכבר המליכו את אדם ואדם הוא דוד ודוד הוא אדם ואח"כ מרדו בדוד: שתהא אימתו כו' פי' אימתו של מלך שהוא הקב"ה שאין המלך ירא אלא ממנו לבדו יהיה ג"כ עליך: שהפליגו את יהודה כו' וגור אריה יהודה קאי: ומי שמורד בדוד ואומר אין לנו חלק בבן ישי כו' ועושה מעשה דור המבול שכפרו ג"כ מקדמונו של עולם ע"כ היתה להם הלבנה לאבן כו' להם דייקא שנשמותיהם מתגלגלי בתוך אבן דומם: מאדם לחי כו' פי' שנתגלגל תחילה לחי ואחר כך לצומח ואחר כך לדומם. וכן מצות סקילה באבנים תנינא נגמר הדין שהוא הדין האחרון: באבדן הצורות כו' עיין מאמר

**יואל משה • המשך**

עולם קטן הקדמה השייך לזה. שבארנו בח"ה חלק חמישי בפרק שביעי ע"ש: ירידת פלאי' בהדרגה כו' פי' כי תחילה לחי ואח"כ לצומח כו' כדלעיל: עוד העמיקה כו' פי' אביגיל הנ"ל: אמרה לו שנית כו' מגי' העתידות דלעיל. ואת זאת לא תהיה לך לפוקה שלא יכשל באביגיל אבל בבת שבע נכשל אח"כ וזהו מיעוט זאת: חולדה כו' הוא כנגד יסוד שנקרא ברית שלום: שנעלמו ממנו כו' פי' מרש"י: בחירת האבו' כו' פי' במ"ש יצב גבולות עמים למספר בני ישראל נבחר ישראלי מע' אומות: אולי ראוי להסי' כו' פי' כי לפי החשבון זה יהיו יותר ממ"ח נביאים: שמנה כהנים נביאי' כו' פי' משמע שיש יותר ממ"ח ותי' ראוי לנבואה קאמד: והמשלם המנין כו'

כו' פי' בהסיר ד' מן הנביאים כרוך ואביו ושריה ומחסיה ולא הוסיף במקומו אלא ג' בארי אביו של הושע ועודד וחנני הרי חסר א' ע"כ אמר שוכן היושב כו' הוא השלים. מגן אבות? נביאים כו':

**יד יהודה • א**

יתרון הכשר חכמה וכו'. ר"ל שהש"י רמז לשרה שיהא יתרון לחכמתה במה שנתמעטה עצמה, שכן ע"י זה תזכה לבנים ולבנות את בית ישראל, ודבר זה מבאר הרב בסי' שאחר זה שהש"י השיאה לשרה עצה הוגנת לה למעט את עצמה והיא הצדיקה עליה את הדין וכו' ובשכר זה פקד את שרה וע"ש. וזהו שהתחיל בו הרב כאן, אלא שהפסיק הענין בביאור שבע נביאות וחזר ומבאר בסי' ב'.

**יד יהודה • ב**

כמו שבארנו: ג"כ ח"א סי' ה' וע"ש.

**יד יהודה • ג**

והיא ראשונה וכו': ר"ל שזה שרמז הש"י לשרה הי' בנבואה שכן שרה אמנו נביאה היתה וראשונה לשבע נביאות שעמדו לישראל כמ"ש ז"ל בפ"ק דמגילה מ"ח נביאי' וז' נביאות נתנבאו להם לישראל וכו' שבע נביאות מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה אסתר. והזכיר הרב ענין זה באגב כדי לבארו:

כטעם תשתפכנה אבני קדש. ואויבי דוד מכללם שכבר המליכו כל הרוחניים את אדם הראשון למלך עליהם והוא קיים בהם שום תשים עליך מלך. שתהא אימתו עליך. ירצה שתירא ממי שהוא ירא שאין על גביו אלא ה' אלהיו ואם מזרע היהודים הם אויבי דוד שזכרנו הנה נוסף עון על עונם בהיותם תוהים על הראשונות ממה שהמליכו השבטים את יהודה עליהם ומי שאין לו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי קאי במי שפרע מדור המבול דכתיב בהו ותמלא הארץ חמס. ואין חמס גדול בעולם מן המרידה במלכות ומדור הפלגה על חרטת המצוה כטעם בנסעם מקדם. שהסיעו עצמה מקדמונו של עולם. על כן היתה להם הלבנה לאבן. וכן שמענו הירא את ה' מעבדי פרעה שאמרו תחלה שלח את האנשים. וכיון שאמרו אחר כך: מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. ירדו במצולות כמו אבן. והוא טעם הירידה מטה מטה מאדם לחי ממנו לצומח וממנו לדומם וכן במצות סקילה דתנינן נגמר הדין שאין אחריו דין והוא טעם כי יפול הנופל מעקרא אם בסוד המאסר כטעם זוממות והולכות או באבדן הצורות והפשטן לגמרי והוא מבואר מאי תקנתייהו עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו. בכ"א נוטריקון במצולות כמו אבן. ויורדי גיהנם להצלת הזולת כמו שבארנו במאמר חקור דין בחלק החמישי כך המה עוברים בעמק בכאים הללו עוברי דוקא בסוד העבור עד אשר אבנים אלה ודומיהם שחקו בדמעותיהם כמבואר שם וכשם שהיתה להם ירידת פלאים בהדרגה כך בהעלאה ילכו מחיל אל חיל עד הקבלת פני שכינה כדכתיב יראה אל אלהים בציון. כטעם יראה כל זכורך. עוד העמיקה בסוד העבור באמרה ויקם אדם לרדפך. הוא אדם בליעל רוח רעה מבעתו לשאול ביארנוהו במאמר הנפש עמוד עליו. אמרה לו שנית כד תבעה ולא תהיה זאת לך לפוקה. הזהירה אותו על בת שבע כי אמרה זאת אל תהיה לפוקה אבל אידך תהיה כמדרש חכמים. שלישית עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן. עשה לדוד יעשה למשיח.

חולדה בפירוש כתיב בה אשת שלום. שנתנבאה על ידי צדיקו של עולם שהוא ברית שלום כנודע.

אסתר כתיב בה ותלבש אסתר מלכות ודי בזה. ויש לתלמידי האר"י זצ"ל שטה אחרת בהן

**יד יהודה • ד**

שכלן מתאימות וכו': ר"ל ששבע נביאות הללו הן כנגד ז' ספירות הקדושות שהן ז' ימי הבנין שכל אחת קבלה נבואתה מהספירה המיוחדת לה במשך וסדר זמן שלהן לפי סדר הספירות, ושרה נביאה ראשונה קבלה נבואתה מחסד שהיא מדת אברהם והיא ראשונה לז' ספירות הנז':

**יד יהודה • ה**

מרירות השעבוד: והיינו דין מגבורה:

**יד יהודה • ו**

וכשם שהלוים וכו': כדאיתא בר"מ פ' נשא עמוד רל"ד פקודא דא להיות הלוים משוררים במקדש וכו' ובלילה שירה עמי דא גבורה וכו' וע"ש:

**יד יהודה • ז**

ומכלל לאו: בברק אתה שומע הן בדבורה עצמה:

**יד יהודה • ח**

סוף סוף נקבה היא: ומסטרא דדינא וכן מקום נבואתה ת"ת הגם שמצד א' נוטה כלפי חסד הנה מצד שני ג"כ מדת גבורה יש בו, לפיכך ותשר דבורה כמו מרים כדלעיל:

**יד יהודה • ט**

שכן זכה שמואל וכו': כדאיתא בזוהר בראשית עמוד צ"ט דרגא רביעאה דלא אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל ועליה כתיב וגם נצח ישראל לא ישקר וכו' וע"ש:

**יד יהודה • י**

והיינו רמה קרני: שאמרה חנה בתפלתה:

**יד יהודה • יא**

שעומק רום הנז' בספר יצירה פ"א במשנת העמקים הוא נצח וז"ל המשנה שם: עשר ספירות בלי מה מדתן שאין להם סוף עומק ראשית ועומק אחרית עומק טוב ועומק רע עומק רום ועומק תחת וכו' יעויין מזה בספר הפרדס פ"ה משער אם א"ס הוא כתר:

**יד יהודה • יב**

שוק שמאלי וכו': ידוע שמצב וסדר הספירות נקרא לחכמי הקבלה קומה וספירת הוד אשר מקומה בצד שמאל למטה נקרא שוק שמאלי:

**יד יהודה • יג**

לפיכך גלתה שוקה וכו': פ"א דמגילה גבי נבל איתא שדוד אמר לאביגיל מורד במלכות הוא ולא צריך למדייניה, אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם, אמר לה ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני מבוא בדמים, דמים תרתי משמע, אלא מלמד שגילתה את שוקה והלך דוד לאורה שלש פרסאות, אמר לה השמעי לי, אמרה לא תהיה לך זאת לפוקה, זאת מכלל דאיכא אחריתי ומאי ניהו מעשה דבת שבע. ומסקנא הכי הוה וכתבו התוספות קשה היאך אותה צדקת גלתה שוקה לפני דוד ע"ש. ע"כ דרש הרב שגילתה את שוקה שגילתה לדוד מקום נבואתה שהיא ממדת הוד שוק שמאלי וג' פרסאות שהלך דוד לאורה הן ג' עתידות שנתודעו לו על ידה שהאירה עיניו בהן:

**יד יהודה • יד**

אחת: מן ג' עתידות היא במה שאמרה לו ועתה יהיו כנבל אויביך והמבקשים עליך רעה (שמואל א' כ"ה):

**יד יהודה • טו**

וסבר: שלכך אמרה כן מפני שכבר מת, ומ"ש לאביגיל מורד במלכות הוא לא כדי לדונו במיתה אלא שהיה מחזר אחר ובשמותיהן של נביאות הללו אם קבלה נקבל ואין בה סתירה אל הדרוש ומילתא אגב ארחין נימא במ"ח נביאים שמנה אותם רש"י בפרק קמא דמגילה בשם בעל הלכות גדולות חוץ משנים שנעלמו ממנו והם שם ועבר. שם שאמר לרבקה שני גוים בבטנך. ועבר שנתנבא על הפלגה. ותרוייהו מיקרו נתנבאו לישראל זה על יעקב עצמו וזה על בחירת האבות כדכתיב בהנחל עליון גוים וכל הפסוק ויש בספר ישעיה שני פסוקים שהם נבואות בארי אביו של הושע והיה כי אמרו אליכם וכו' כדאיתא בגמרא. וכן עודד וחנני בימי אסא שיש בדברי שניהם נבואה לדורות לפיכך ראוי למנות בכלל המ"ח נביאים. אולי ראוי להסיר מן המנין ברוך שהעיד על עצמו מנוחה לא מצאתי. ואביו נמי לא שמענו לו נבואה מפורשת. וכן שריה ומחסיה והא דאמר מר שמנה כהנים נביאים עמדו מבני בנותיה של רחב, ראויים לנבואה קאמר, אי נמי נביאים שלא נכתבו דבריהם והם היו לאלפי רבבה לא יוקח מהם למנין המ"ח. וכן אלדד ומידד לא נכתבה נבואתם. ואי קשיא לך עבר שלא נכתבה נבואתו הא כתיב כי בימיו נפלגה הארץ. והמשלים המנין הוא הנביא זקן יושב בבית אל שהוסיף על נבואת עדו חרבן הבמות שבערי שומרון שזכרנו במאמר חקור דין חלק א' וכל דברי חכמים קיימים:

**יד יהודה • טו • המשך**

רכושו:

**יד יהודה • טז**

לפיכך תבעה: מפני שהיה סבור שמת בעלה דזולת זה היאך יתבענה והיא באיסור א"א:

**יד יהודה • יז**

והיא נצחה אותו: שלא להחרים רכושו שעדיין שאול קיים וכו':

**יד יהודה • יח**

ודנה את הדין: של מורד במלכות על אויבי דוד ולזה אמרה ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע להיות נשמותיהם זוממות כדאיתא בשבת פ' שואל והיינו על שמרדו במלכותו וכדמפרש ואזיל:

**יד יהודה • יט**

ובהכרח וכו': דכף הקלע הוא כלי לקליעת אבנים ואם נשמותיהם תהיינה זוממות בתוכו בהכרח שיהיו מגולגלות באבן דומם:

**יד יהודה • כ**

כדכתיב בנבל: שהיה ג"כ מגולגל באבן וע"כ כתיב ביה והוא היה לאבן. וזה היה בעון לשון הרע שאמר מי דוד ומי בן ישי, כלומר הלא מרות המואביה הוא בא וכמו שכתב רש"י שם:

**יד יהודה • כא**

דניחא ליה זממא בפומיה: וע"כ מדה כנגד מדה עונשו שיהא זומם באבן דומם:

**יד יהודה • כב**

ונגרע: הגלגול באבן משארי אופני הגלגול כי הגלגולים הם שלשה בחי ובצומח ובדומם כדמפרש הרב בסמוך, ובבחינות שלש אלה מתגלגלים בעלי לשון הרע אם בעופות המצפצפים ג"כ מדה כנגד מדה והיינו חי, אם בדקלים והיינו צומח וע"ז אמרו על ריב"ז שהיה מכיר בהם, או באבן דומם שהי' המדרגה התחתונה:

**יד יהודה • כג**

כפי חומר עונו: של המספר לשון הרע כן גלגולו חומר:

**יד יהודה • כד**

וכל שכן: כשיש בהלשון הרע שסיפר ג"כ חרטה על איזו מצוה שעשה שיהא עונשו להתגלגל באבן:

**יד יהודה • כה**

אבני קדש: נקראו כן על שמגולגלי' בהן נשמות קדושות:

**יד יהודה • כו**

ואויבי דוד מכללם: של אותן העושי' מצוה ונתחרטי' בה, ולכך יפה דנה בהם אביגיל שיגולגלו באבן, והמצוה שנתחרטו בה אויבי דוד היא מצות שום תשים עליך מלך שנתקיימה באדם הראשון שכבר המליכו אותו למלך כל הרוחניים, ומכללים כל

**יד יהודה • כו • המשך**

הנשמות שעתידות לבוא לעולם, ועתה מרדו בדוד שהוא אדה"ר כידוע:

**יד יהודה • כז**

והוא: אדם הראשון קיים בהרוחניי' שום תשים וגו', ירצה וכו' מפרש הרב שהקב"ה הוא אימתו של מלך שהמלך ירא ממנו והוא ית' אימתו ועליו נאמר שתהא אותה האימה עליך ולא תעזבנה מפני גזרת המלך ב"ו, וזה הפירוש יתכן גבי אדם הראשון שלא היה לו אימה אחרת כי אם מהקב"ה ונצטוו המשועבדים תחת מלכותו של אדה"ר שתהא אותה אימה עליהם משא"כ בשארי מלכים שאימת קצתם על קצתם לא יצדק לומר שנצטוו הבני אדם שתהא עליהם אימת מלכם שיש לו ממלך ב"ו אחר:

**יד יהודה • כח**

ואם מזרע היהודים וכו': ר"ל זה שאמרנו שאויבי דוד מרדו במלכות בית דוד מפני שהמליכו כבר את אדה"ר יתכן לומר בין בישראלים בין בגוים, אמנם נוסף עוד עון באויבי דוד הישראלי' שמרדו במלכותו בהיותם מראים בזה שהם תוהי' על הראשונות וחורטי' מעיקרא על מלכות יהודה שדוד מיוצאי חלציו ולו יאתה מלוכה שהיא ירושה עד סוף כל הדורות כמבואר ברמב"ם פ"א מהלכות מלכים:

**יד יהודה • כט**

ומי שאין לו חלק בדוד: ורוצה לחזור ממה שקיימו וקבלו אבותיו

**יד יהודה • כט • המשך**

קאי במי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה הוא יפרע ממי שאינו עומד בדבורו כמאמרם ז"ל גבי החוזר במקחו כי דור המבול היה עונם חמס וגזל ודור הפלגה נתחרטו במצות קבלת אלהותו ית' עליהם ושייך שפיר לומר שמי שפרע מהם הוא יפרע ג"כ מאויבי דוד המורדים במלכות שהוא ודאי חמס ובצע בראש כלם וחרטת המצוה כנז':

**יד יהודה • ל**

שהסיעו עצמם וכו': כדאיתא בב"ר הסיעו עצמם מקדמונו של עולם אמרו אי אפשינו לא בו ולא באלהותו:

**יד יהודה • לא**

ע"כ כתיב בהם ותהי להם הלבנה לאבן: והכוונה שמרידתם בבנין הלבנים גרמה להם להתגלגל באבן:

**יד יהודה • לב**

מה זאת עשינו: ונתחרטו על מצות שילוח ע"כ ירדו במצולות כמו אבן והבי"ת של במצולות מוסבת ג"כ לאבן והכוונה במצולות כמו באבן:

**יד יהודה • לג**

והוא טעם הירידה מטה מטה: הנז' בתורה ואתה תרד מטה. והיינו מאדם לחי וכו' ולכך כתיב כאן לשון ירידה ירדו במצולות ע"ש הגלגול הזה שהוא המדרגה התחתונה:

**יד יהודה • לד**

תנינן: פ"ו דסנהדרין נגמר הדין מוציאין אותו לסקלו וקאמר הרב שלכך אמר לשון נגמר מ"ש שאין אחריו דין שאינו צריך להתגלגל כלל בשכבר קבל עונשו בעה"ז ע"י אבנים וסבל בזה הגלגול האחרון:

**יד יהודה • לה**

כי יפול הנופל: שכתיב גבי מעקה, ואמרו ז"ל הנופל מעיקרא. ומפרש הרב כי יפול עוד מטה מטה לצומח ולדומם הנופל מעיקרא מצד גלגולו והראוי לזה אם שיפול כן בסוד המאסר שנשמתו במקום שהולכת לשם אסורה בזיקת הצומח או הדומם ושומרת צורתה או שתאבד ותפשיט שם צורתה לגמרי רחמנא לשזבן:

**יד יהודה • לו**

כטעם זוממות והולכות: שבפ' שואל הנז' לעיל שהכוונה שאסורים בכף הקלע בצורתן כמו שפירש"י זוממות כמו בזממא דפרזלא חבושות בבית הסוהר:

**יד יהודה • לז**

מאי תקנתייהו: של המגולגלים באבנים זהו תקנתם עוברי בעמק הבכא וכו':

**יד יהודה • לח**

ויורדי גיהנם: ר"ל אותן צדיקים היורדים לגיהנם להציל נשמותן של ישראל להוציאן עמם מתוכו עוברי' ג"כ בעמק הנכאי' הללו של המגולגלים להחיותן:

**יד יהודה • לט**

בחלק החמישי: פ"ז:

**יד יהודה • מ**

בסוד העיבור: לא בדרך גלגול:

**יד יהודה • מא**

שחקו בדמעותיהם: של הצדיקים שבוכי' ומתפללי' על המגולגלי' ההם ובדמעת העשוקים עצמם וזהו מעין ישיתוהו שנעשה מהדמעות מעין המתגבר והולך ומציל המגולגלים

**יד יהודה • מא • המשך**

בהדרגה מעלה מעלה:

**יד יהודה • מב**

כמבואר: שם מאמר הנז':

**יד יהודה • מג**

וכשם שהיתה וכו': מפרש סיפא דקרא גם ברכות יעטה מורה ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון, והיינו שכמו שהיתה ירידתם בדרך גלגול בהדרגה כך תהא העלאתם בהדרגה עד שיזכו לקהל פני השכינה:

**יד יהודה • מד**

כטעם יראה: שכתיב בראיית רגלים שלשון נפעל הוא ומ"מ הכוונה לקבל פני השכינה:

**יד יהודה • מה**

עוד העמיקה: אביגיל בסוד העיבור שלפעמים נשמת אדם אחד מעוברת באדם אחר:

**יד יהודה • מו**

באמרה לדוד ויקם אדם וגו': ואמרה זה על שאול ואעפ"כ אמרה ויקם אדם ולא ויקם מלך, רמזה לרוח רעה שביעתו לשאול הוא אדם בליעל שנכנס בו בדרך עיבור, ואין צורך למ"ש הרד"ק שדרך בזיון אמרה אדם:

**יד יהודה • מז**

אמרה לו שנית: מן ג' העתידות הנז':

**יד יהודה • מח**

אבל אידך: בת שבע תהיה לפוקה במדרש חכמים בגמ' הנז':

**יד יהודה • מט**

שלישית: היא מ"ש לו עשה יעשה וגו' לשון כפל, רמזה בזה על משיח. והנה ביאר הרב כל השייך לנבואת אביגיל שהיתה מספירת הוד:

**יד יהודה • נ**

חולדה: היתה נבואתה מיסוד כי בפירוש כתיב וילך חלקי' וגו' אל חולדה הנביאה אשת שלום (מלכים ב' כ"ב) להורות מקום נבואתה מברית שלום הוא יסוד שנקרא כן בכמה דוכתי בזוהר:

**יד יהודה • נא**

על ידי צדיקו של עולם. ר"ל יסוד כמ"ש וצדיק יסוד עולם :

**יד יהודה • נב**

ותלבש אסתר מלכות: ואמרו בגמ' בגדי מלכות מבעי ליה א"ר אליעזר א"ר חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש וכו', הורה לנו הכתוב שהיתה נביאה וגם מקום נבואתה שהיתה ממלכות והכי איתא בזוהר:

**יד יהודה • נג**

אל הדרוש: שלנו:

**יד יהודה • נד**

מ"ח נביאים וכו' שם בגמ' (די י"ד) הקשו ע"ז ותו ליכא והכתיב ויהי איש אחד מן הרמתים אחד ממאתים נביאים שנתנבאו להם לישראל ומשני מיהו טובא הוו כדתני' הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה וכתב רש"י ז"ל וכן תני בה"ג? ואלו מניינן מסדר עולם אברהם יצחק יעקב משה ואהרן יהושע פנחס ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים זה פנחס אלקנה ויבא איש האלהים אל עלי זה אלקנה עלי שמואל גד נתן דוד שלמה עידו קרא אל המזבח בבית אל מיכיהו בן ימלה בימי אחאב

**יד יהודה • נד • המשך**

עובדיה אחיה השילוני ויהוא בן חנני בימי אסא עזריה בן עודד חזיאל מבני מתניה אליעזר בן דודו ממרישה כהן בימי יהושפט זכריה בימי יואש ובימי ירבעם בן יואש הושע עמוס ובימי יותם מיכה המורשתי ובימי אמציה אמוץ אמר לאמציה מדוע דרשת את אלהי אדום ואלישע ויונה בן אמתי ישעיה בימי מנשה יואל נחום חבקוק בימי יאשיה צפניה אוריה מקרית יערים ירמיה בגולה יחזקאל דניאל בשנת ב' לדריוש ברוך נריה שריה מחסיה חגי זכריה מלאכי ומרדכי בלשן כסדר עולם ועל דניאל אמרינן לעיל דאיהו לאו נביא הפיק דניאל ועייל שמעיה שאמר לרחבעם אל תעלו ואל תלחמו עם אחיכם בני ישראל שנים לא ידעתי עכ"ל ואלו שנים אמר הרב שהם שם ועבר שם מצינו שהיה נביא שאמר לרבקה שני גוים בבטנך כדאיתא בב"ר ויאמר ה' לה ע"י שם :

**יד יהודה • נה**

ועבר מצינו ג"כ שנתנבא על דור הפלגה כדאיתא בסדר עולם על פסוק ולעבר ילד שני בנים שם הא' פלג כי בימיו נפלגה הארץ א"ר יוסי נביא גדול היה עבר שקרא את שם בנו פלג ברוח הקדש שנא' כי בימיו נפלגה הארץ וכו' והביאו רש"י ז"ל בחומש :

**יד יהודה • נו**

ותרוייהו מיקרי נתנבאו לישראל כאותן? שסילק לנביאים שנזכר מ"ח נביאים שהוזכרו ענינם נמי שנתנבאו לישראל כי זה ר"ל שם התנבא על יעקב עצמו כו' וזה עבר התנבא על בחירת האומות שנבחרו בימי הפלגה כדכתיב בהנחל וגו' ואיתא בפרקי ר"א קרא הקב"ה לשעי מלאכים המתצבי את כסא כבודו ואמר להם באו ונבלבלה לשונם לשעי גוים ולשעי לשון והפילו גורלות שני' בהנחל עליון גוים וגו' ונפל גורלו של הקב"ה על אברהם ועל זרעו שנא' כי חלק ה' עמו וגו' ע"ש וזה כי בימיו נפלגה הארץ שנתנבא עבר בקראו שם בנו פלג על חילוק הארץ ובחירת אברהם וזרעו להש"י ושייך שפיר לומר שנתנבא לישראל :

**יד יהודה • נז**

ויש בספר ישעיה וכו' ר"ל מלבד המ"ח נביאים הנזכרים איכא נמי בארי אביו של הושע שהי' נביא כדאית' בויקרא רבה על וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות וגו' לתורה ולתעודה וגו' (ישעי' ח') והביאו רש"י ז"ל שם א"ר סימון בארי אביו של הושע ניבא שני מקראות הללו ולא היה בהם כדי ספר ונטפלו בישעיה וכו' :

**יד יהודה • נח**

וכן עודד וחנני היו נמי נביאים ונכתבה נבואתם לדורות כמ"ש (דה"ב ט"ו) והנבואה עודד הנביא והתחזק ויעבר השקוצים מכל ארץ יהודה ובנימין וגו' עוד שם (ט"ז) ובעת ההיא בא חנני הרואה אל אסא מלך יהודה ויאמר אליו בהשענך על מלך ארם וגו' :

**יד יהודה • נט**

אולי ראוי להסיר וכו' ר"ל שאם בארי ועודד וחנני נמנו בכלל המ"ח נביאים יהיו ג' יתירי' וצריך להסיר ג' כנגדן מן המנין של בעל ה"ג ולזה אמר הרב שאולי ראוי להסיר ברוך מן המנין אחר שהעיד על עצמו שאינו נביא וזה שאמר יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי (ירמי' מ"ה) ומתרגמינן ונבואה לא אשכחי וכן פירשו במדרשי' ע"ש כסדרם אמר ברוך מפני מה נשתניתי מכל תלמידי הנביאי' יהושע שמש את משה וכו' ע"ש :

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • ס**

ואבינו של ברוך בן נריה ראוי להסיר ג"כ מן המנין להיות שנבואתיו לא נתפרש וכבר נתבאר דבעינן הני מ"ח נבואה שלא נכתבה לא קחשב :

**יד יהודה • סא**

וכן שריה ומחסי' לא יבואו במנין ג"כ מפני הטעם הזה ולפ"ז יסורו ד' מן המנין תחת ג' הנוספי' ויחסר א' במנין מ"ח ולכך מסיים הרב בסמוך והמשלים המנין וכו' :

**יד יהודה • סב**

והא דאמר מר וכו' שם בגמ' (ד' ט"ו) אמרי נביאי' והם באים מארבע אומות ואלו הן כר"י ברוך שריה מחסי' ירמיה חלקיה חנמאל ושלום והקשו בשלמא היכא מפרש אלא באבהתייהו מנלן ומשני כדעולא דאמר עולא כל מקום ששמו ושם אביו בנביאים בידוע שהוא נביא בן נביא וכו' וכתב רש"י ז"ל וז"ל בשלמא ירמיה חנמאל דכתיב ויבא אלי חנמאל בן דודי בדבר ה' ברוך ושריה מנלן שהיו תלמידי ירמי' ברוך דכתיב מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר עליו ושרי' בתוך ספר ירמי' הדבר אשר צוה ירמי' את שריה בן מחסי' וגו' וגמרינן מתלמידי נביאים שהיו נביאים כמה רוח אלהים על אלישע ויהושע תלמיד משה וכו' ע"ש וקשיא הרב שאפשר שהללו ד' לא היו נביאים כלל והא דקרי להו מר נביאי' היינו ראויי' לנבואה וכדפרישו ליה התו' שאמר ברוך מנוחה לא מצאתי כנז' ויי"ל לפי"ז הא דקאמר גמ' בשלמי היכא דמפרש היינו אדרי' ירמי' וחנמאל שהיו נביאים ואידך מפרשים שהיו עכ"פ ראויי' לנבואה להיותם תלמידי נביאי כדפרישי" וכמ"ש ברוך יגעתי באנחתי :

**יד יהודה • סג**

א"נ שהיו נביאים בשעת לשעה אלא שעכ"פ לא נכתבו דבריהם והי' ראוי למנותם בכלל המ"ח כמבואר לעיל :

**יד יהודה • סד**

וכן אלדד ומידד נמי המ"ח לא היו בכלל המנין עם שהכתוב אמר עליהם ויתנבאו שני אנשים במחנה והיינו מפני שלא **[חסר]** נבואתם צפי' מה יהי' :

**יד יהודה • סה**

ואי קשי'. ח"כ מפני מה מנינו עבר ונבואתו לא נכתבה אל יקשה כי נכתבה נבואתו כמ"ש כי בימיו נפלגה הארץ והתנבא בקראו שם בנו על בחירת האומות וכו' :

**יד יהודה • סו**

והמשלים המנין וכו' כבר נתבאר שהרב מפיק ברוך וכו' אביו ושריה ומחסיה ומעייל במקומם בארי ועודד וחנני ועדיין חסר א' במנין מ"ח ולזה אמר שהמשלים המנין הוא הנביא זקן וכו' כמ"ש (במלכים א' י"ג) וכנה שם האלהים בא מיהודה בדבר ה' אל בית אל והוא עידו הנביא לדעת רש"י בשם רז"ל בגמ' כנז' והוא נתנבא על חרבן מזבח אשר בבית אל והנביא הזקן אשר השיבו מן הדרך הוסיף לחשי"כ? על נבואתו חרבן הבמות שבערי שומרון כמ"ש שם כי היה יהיה הדבר אשר קרא בדבר ה' על המזבח אשר בבית אל ועל כל הבמות אשר בערי שומרון והוא היה יונתן בן גרשום כמ"ש הרב לפני' במא' חקור דין ח"א פי' כ"ג :

# אם כל חי — חלק ב — פרק ב

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ

### יואל משה

יסכה כו' דיש בקדושה צ"ה כוחות והם נגד ע"א סנהדרי גדולה וכ"ג סנהדרי קטנה ושכינה עמהם הרי צ"ה ושרה באי"ת ב"ש ב'ג'ץ' ג"כ צ"ה כחות בטומאה והם ג' מא"דים. וזהו אבי מלכ"ה ואבי יסכ"ה שכל א' מספרו צ"ה כנגד ב' מיני כחות הנ"ל: וזה בדוד הוא אדמוני שלא תאמר מכח מא"דים צ"ה כחות הטומאה ע"כ אמר עם יפה עינים יפ"ה ג' צ"ה עינים סנהדרין וז"ש בהם אל יחסר המזג כמו מזיגת היין על חד תלת כמו כן כאן על חד דהיינו סנהדרי קטנה עם השכינה כ"ד תלת ג"פ כ"ד הם ע"ב היינו ע"א סנהדרין עם השכינה ודוק וסוד יבא ה"מלך וה"מן ה"מלך ג' צ"ה כחות הקדש וה"מן ג"כ ג' צ"ה כחות הטומאה לפיכך באתה אסתר שהיא בת בתה של שרה שנקראת יסכ"ה כדלעיל שהיו לה צ"ה כחות בקדושי להכניע צ"ה כחות הטומאה של המן: מאירה ושאינה מאירה כו' הם ו"ה שבשם ו' אספקלריא מאירה ה' אספקלריא שאינה מאירה: ותעש בחפץ כפיה כו' הדוגמא למעלה הגם שאנו דורשים ביסוד ב' צינורות ימין ושמאל ואם ת"ו הדין גובר אז יניקה לטומאה מצד שמאלה אין הדבר כפשוטו כי מה לתבן את הבר אלא מנהג עולם כמנהגו ללכת השפע מיסוד

### רמ"ע מפאנו

הדרן לשרה אמנו אשת חיל עטרת בעלה הכי יקרא שמה יסכה שסוכה ברוח הקודש ואמרו שאברהם טפל אליה בנביאות על כן באה אליה הפקידה הזאת משתי אספקלריאות שמהן כל חזון מאירה ושאינה מאירה שהן הוא ובית דינו ועם זה פקד את שרה להשיאה עצה הוגנת לה כאשר אמר לירח למעט את עצמה והיא הצדיקה עליה את הדין בשמחה ותעש בחפץ כפיה שושבינות להגר שפחתה ותתן אותה לאברם אישה לו לאשה אחרי ששחררוה כמבואר במאמר חקור דין חלק ב' פרק כ"ג עם כי עזה כמות אהבתה לו וקשה כשאול קנאת האשה בירך חבירתה. ויש לזה דמיון עם ניצוץ השמש המכה לפעמים בכדור הארץ והוא מתמצע בשעת הנגוד בינו לירח ואז יאמר היות לבנה לוקה אף כאן צער גדול היה לה לשרה וקבלתהו באהבה למה שנודע לה בחכמתה כי דין הוא שתקדם קליפה לפרי ביצירתה ושיהיו הצדיקים תחלתם יסורין וסופן שלוה ובשכר זה פקד את שרה מענין השגחה כמו וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך וכתיב כי בועליך עושיך אף כאן פקד ועשה כי המשגיח על ההטבה לזולת ולמלוי חסרונו ההוא יקרא בעל וכשהיתה הפקידה לרעה היה הנביא מתלונן ואומר ה' אלהינו בעלונו אדונים זולתך כטעם תמלאמו נפשי לפי שעורנו במאמר הנפש:

### יואל משה • המשך

למלכות אלא שבהתגברות החטא ח"ו היא ניתכת על ידי מטטרון לקליפת נוגה בסוד ושפחה כי תירש גבירתה. וזהו דמיון הגר שהיא קליפות נוגה ששרה בעצמה נתנה לה השפעה ודי בזה: והוא מתמצע כו' פי' השמש מתמצע לתוך הירח שהירח צריכה לנקוב ולעשות לה מקום לשמש שתעבור בתוכה וזהו מקרי ליקוי הלבנה והיא לה צער גדול אף כאן לשרה שנתנה מקום לשפע לעבור בתוכה לילך ממנה להגר: מענין השגחה כו' עיין לעיל ריש סימן ב' חלק א' ממאמר זה: כטעם תמלאמו כו' דקשה הל"ל אמלא נפשי וע"ק איך אמר ארדוף אשיג אחלק שלל ואח"כ אריק חרבי והוא כהיפך כי נהפוך הוא ואין לומר ואחלק שלל הוא קודי המלחמה מה שהיה מחלק לגולגלותיו פרעה במצרים כדאית' במדרש דא"כ הל"ל אחלק שלל תחילה ואח"כ ארדוף אשיג אלא כדפי' בכ"י שלל גי' עמודי הקליפה וז"ש אחלק שלל לישראל הם עמוד הקליפי וע"י זה תמלא אותם נפשי ויהיה להם אחיזה בנפשי שהיה בטומאה ואז אוכל להם להריק: אריק חרבי כו' כטעם בעלונו אדוני זולתיך כשיש להם אחיזה בטומאה שנקראו הם הבעלים וכאלו בועלים אותם משא"כ כשזכאין

### יואל משה • המשך

אז בעליך עשיך וגו':

### יד יהודה • א

הדרן לשרה וכו' אחר שביאר הרב ענין מ"ח נביאים וז' נביאות חוזר למה שהתחיל בסי' א' שרמז הקב"ה לשרה יתרון חכמתה ושהיה זה בנבואה ואמר עוד שכן הכי קרא שמה יסכה וכו' כדי לבאר הפסוק וה' פקד וגו' :

### יד יהודה • ב

שסוכה ברוח הקדש כדאיתא בפ"ק דמגילה ובפי' זה דורש יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסוכה ברוח הקדש והיינו דכתיב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה וכתב רש"י ז"ל בפי' החומש על פסוק זה וז"ל שמע בקולה למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות :

### יד יהודה • ג

משתי אספקליראות כדאיתא בתקונים וז"ל מא חזי? יכוה מדי חינוך? קב"ה ושכינתי כתרין שוקין יהוה לימינא אדני לשמאלא? ואינון אספקלרי' המאירה ושאינה מאירה ע"ש

### יד יהודה • ג • המשך

והכוונה לת"ת ומלכות :

### יד יהודה • ד

שמהן כל חזון ונבואה ומה שכל א' מהנביאים קבל נבואתו מהספירה המיוחדת לו ג"ל מאותה ספירה אלא שהיא באספקלריאות הללו או מאספקלריא' הללו של אותה ספירה המיוחד' לו :

### יד יהודה • ה

שהן הוא ובית דינו הויה ומלכות וזהו וכו' הוא ובית דינו פקד את שרה במה שהשיא לה בנבואה עצה הוגנת למעט את עצמה כדי שתזכה להוליד והיה המיעוט הזה במה שנתנה שרה את הגר שפחתה לאברהם היפך הטבע והא משמע לן קרא הכא שהוא שנתנסה שרה עצמה יו"ד שנים? לפני הפקידה היה ע"פ הדבור של הוא יתי וב"ד כי ידע ה' דרך זכות אלין שתתקבל זה באהבה ובשכר זה פקד את שרה כדמסיים הרב בסמוך :

### יד יהודה • ו

כאשר אמר מאז ומקדם לירח להקטין את עצמה חש"ב תתרא

**יד יהודה • ו • המשך**

לנביא? ע״י זה כמבואר בח״א :

**יד יהודה • ז**

והיא הצדיקה וכו׳ וקבלה המיעוט :

**יד יהודה • ח**

ויש לזה דמיון וכו׳ במה שנתנה שרה את הגר לאברהם לאשה דמיון עם גלגול השמש המכה לפעמים וכו׳ כמבואר בחכמת התכונה שסבת לקוי הלבנה הוא צל הארץ וזה כי כשהשמש והירח מתנגדי׳ ומגבילי׳ בקו אחד להם זה כשמש מעל הארץ וזה מהם מתחת לארץ והיו ניצוץ השמש מכה על הארץ והולך לו ומגיע נגד השני אל כדור הלבנה וע״י זה הלבנה מתקדרת וא״א שיעשה זה אלא במלוי הלבנה ובשעת הנגוד בשני המאורות מתנגדי׳ על קו אחד הנקרא קו ילקוי׳ שהוא באמצע תורת המזלות :

**יד יהודה • ט**

מתמצע בשעת הנגוד בין השמש והירח כידוע לכל מעיין בחכמה זו שאין כאן מקומם? :

**יד יהודה • י**

ואל יאמר שהלבנה לוקה בגשם שע״פ? האמת אין לקוי בלבנה אלא שמחליף כן למראה עינינו :

**יד יהודה • יא**

אף כאן באברהם ושרה אשר קבלו בנים המאורות לפני מ״ח פי׳ כי שבהממעטו ביניהם תשפעת? כבר היה לשרה צער גדול ובחללו קנאה? ח״ו לכך קבלה שרה את הצער וכו׳ באהבה ע״ש שידעה בחכמת׳ :

**יד יהודה • יב**

כי צדיקי׳ תפקדי׳ לידה ישמעאל שהוא הקליפה לירידת יצחק שהוא הפרי כי כן הוא בטבע הצמחי :

**יד יהודה • יג**

ושיהיו כצדיקים? וכו׳ ר״ל ועוד מטעם זה קבלה אותו הצער מאהבה להיותה יודעת שהצדיקים מחלפן יסורים? וסופן שלוה כאומרם ז״ל וכן ראוי לה לקבל הצער לתקות טוב וכן היה

**יד יהודה • יג • המשך**

שבשכר זה שקבלה מאהבה פקד את שרה :

**יד יהודה • יד**

מעין השגחה? לעיל ח״א פי׳ ג׳ מבאר הרב כל המשמעות של לשון פקד ואמר כאן אעפ״י שאמרינן יהיה משמעו כפשוטו מלשון השגחה כמו פקד פקדתי פתחתי כרב שם :

**יד יהודה • טו**

כמו וידעת וגו׳ ופקדת נוך (איוב ה׳) שהלשון שתשגיח על בני ביתך :

**יד יהודה • טז**

וכתיב כי בועליך עושיך (ישעי׳ נ״ד) שלשון בועליך נמי מענין השגחה הוא ופירושו המשגיח עליך הוא עושיך וכיוצב״ז נמי כאן לשון פקד ולשון עשה כמ״ש והי׳ פקד ויעש :

**יד יהודה • יז**

כי מתפנים? וכו׳ ר״ל שלכך אנו מפרשים בועליך מלשון השגחה כי מתפנים? וכו׳ :

**יד יהודה • יח**

וכשהיתה הפקידה לרעה וכו׳ ר״ל וכן מצינו לשון בעל אצל השגחה לרעה שאמר הנביא בעלונו אדוני׳ זולתך (ישעיה כ״ו) ומהם הרב? שהכוכב שהזדים? זולתך מספירתה לקחת המתיחסים עלינו לרעה בעלונו בנוגשיו וכשממיתנו? ואין צורך? לדוחק שכתבו המפרשים בזה :

**יד יהודה • יט**

כטעם התמלכו נפשי? שפירשו המפרשי׳ שהוא כמו תתמלא מהם נפשי׳ והוא דוחק אמנם ע״ד כנז? יפורש תתמלאמו? כפשוטו תמלא אותם נפשי? וברוחה אשר חיוב מספירתה? דמקבלת תמלא נפשי׳ את ישראל להטיב בם :

**יד יהודה • כ**

לפי שבארנו ששכרנו? פי׳ הפסוק הזה במא׳ הנפש? יעו״ש :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק ג

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו

**יואל משה**

לפי שיעורנו במאמר הנפש: בחכמה הנעלמה כוי׳ פי׳ אף שהנבואה באה מנצח והוד נביאי קשוט מ״מ הכל ע״י הארי׳ בינה וריעין דלעילא לא מתפרשין ע״כ יסודה בחכ״מה ואמר חכמה נעלמה כי חכמה ובינה המה ריעי׳ דלעילא כנודע:

**יד יהודה • א**

ולמה שאנו רגילי׳ וכוי׳ אגב שהזכיר הרב בסי׳ הקודם את הפסוק בעלונו אדוני׳ זולתך מפרש נמי על הדרך הנבואות את הפסוק מרי חלמא לשנאך

**רמ״ע מפאנו**

ולמה שאנו רגילים לפרש כי הנבואות בדעת עליון אינן מחייבות הרעות והטוב עד שצורך שעתן עשה להן פועל דמיוני כפי מעשה התחתונים ותשלים שכרן כמו שיבא בסמוך הנה הוא מבואר נגלה כי מה שנתנבא מיכיהו בן ימלה על מות אחאב לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום היה מסור בסיני לבשורה נפלאה והיא עתידה להתקיים על כל פנים כי בזמן שאדונים זולת יתברך יתבטלו ובנשמותיהן של ישראל לא ימשולו ישובו הדיוקנאות כלן ליחודן לשלום אמנם כל הנבואות קדמו בסיני

**יד יהודה • א • המשך**

ופשריה לעריך בחלום (מלכי׳ א כ״ב?) ואגב גררא זה דרושי׳ אחרי׳ בסימני׳ הבאי׳ עד שבסי׳ י׳ חוזר למקום שפסק לפקידת שרה :

**יד יהודה • ב**

כי הנבואות כוי׳ שהן בכחו הפשוט יתי׳ טרם יגלה חזון הנביא אינן מכריחי׳ כלל את הראוי לעתיד לבוא על ידיהן בין לטובה בין לרעה כי אפשר שתהפך הענין מרעה לטובה ומטובה לרעה אבל אחרי הנבואה אמת על דבר אחר :

**יד יהודה • ג**

עד שצורך השעה והזמן של הנבואות ההמה כדי להוציאן מכח אל הפועל יעשה להן פועל דמיוני בפתרון דבר הנבואה שגלה לנביא בשעתו על דברת בני האדם ואז הוא כאלו יצא הדבר קצת מכח אל הפועל ויתקיים אח"כ ועיין במ' חקור דין ח"ד פ"ז ופ"ח ומה שכתבנו שם :

שכן אמרו חכמים אין נבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ויש מוסיפין בעל קומה הכל כפי המוכן בו בחכמה הנעלמה שהיא אם הנבואה כמו שנרמז בכתוב ונביא לבב חכמה. ונוסף על כל התארים האלה בעינן נמי שיהיו כלם ממשה פירושו אם קדמה מסירתה מסיני למשה וממנו לשאר הנביאים אין ואי לא לא שאין נביא רשאי לחדש:

**יד יהודה • ד**

כעין שיבא בסמוך ס"ס ה :

**יד יהודה • ה**

הנה עפ"ז מבואר מה שנתנבא מיכיהו על מיתת אחאב באמרו ראיתי את כל ישראל נפוצים אל ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר ה' לא אדוני לאלה ישובו איש לביתו לשלום כי בוודאי צריך להתעורר על לשון לא אדוני'

**יד יהודה • ה • המשך**

לאלה למה לא אמר הנבואה בזה בדבר ברור ובלשון יותר מבואר ועיין בפי' הרלב"ג מראה דברים בזה ודעתו ז"ל שמיכיהו מעצמו שינה הלשון ולא רצה לומר בביאור שימות אחאב במלחמה מפני כבוד המלכות אמנם הדבר זר שיאמר שמיכיהו שינה לשון הנבואה והוא כבר נשבע חי ה' כי את אשר יאמר ה' אלי אותו אדבר ומקרא מלא כתיב ויאמר ה' לא אדוני' לאלה וגו' ואין לנו לומר ע"פ שיטתו של הרלב"ג כ"א שהנבואה תבאה להנביא תחלה בלשון ההוא בכדי שלא יצטרך הנביא להעיז פניו נגד כבוד מלכות וכשבא אח"כ א"ל שינה הלשון מכח שבועתו. וגם זה הרי דוחק בעיני הרב ועוד שנית יקשה בנבואה זו מה צורך להודיע משלום העם והמלך בשלומו כי שעל עמו לא נגזר וע"כ נר' להרב ע"פ הקדמתו הלשון זה לא אדוני' לאלה ישובו איש לביתו לשלום

**יד יהודה • ו**

היה מסור בסיני לנבואת משה על הנשמות הקדושות הנופלות לתוך כור הקליפות שישובו לשלום וזה מקוה לאחרית הימי'

**יד יהודה • ז**

בזמן שלא אדוני' לאלה כשתתבטל הסטרא אחרא והאדוני' מזולת הש"י

**יד יהודה • ח**

לא ימשלו עוד בנשמותיהן של ישראל כמאז שא' ע"ז בעלונו אדוני' זולתך כו' סי' הקודם ואז גמי' נרמז בזה כל הדיוקנאות של הנשמות למקריהן והנה עפ"ז לא היתי' הנבואה מכרחת מיתת אחאב עד בא מיכיהו הנביא שנתאמתו הנבואה זו על אחאב ועשאה על ידי פועל דמיוני שתתקיים דימות אחאב :

**יד יהודה • ט**

בדיוקנאות מלך רם כתב וכמה כמו בפי' הרב ענין הדיוקנאות במקומות רבים ע"ש :

**יד יהודה • י**

אמנם מה שאמרנו שנבואת מיכיהו קדומה מסיני הוא לפי שכן הוא בכל הנבואות :

**יד יהודה • יא**

שכן אמרו חכמי' פ' אין בין המודר אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשה וכו' והגם שפשוטו הוא שכלן ילפינן ממשה מפרש הרב שהכוונה שכל כולן צריך שתהא נבואתו ממשה מסיני וכדמסיק :

**יד יהודה • יב**

ויש מוסיפין בעל קומה כדאית' בפ' המצניע :

**יד יהודה • יג**

בחכמה העליונה ספירת חכמה שהיא אם הנבואה והגם שאמרנו לעי' סי' ב' שת"ת ומלכות הוא כל חזון מ"מ מקור הנבואה הוא בחכמה וממנה לת"ת ומלכות :

**יד יהודה • יד**

מסירתה של הנבואה :

**יד יהודה • טו**

שאין הנביא רשאי לחדש כמאמרם ז"ל על אלה המצות אשר דבר ה' ביד משה ומפרש הרב ג"כ על הנבואות לומר שאין הן מתחדשות לכל הנביאים אלא כדרך שקדמה מסירתן כבר למשה מסיני :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק ד

יואל משה: 1

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז

**יואל משה**

ממעט מה שאינה מפורש כו' פי' מה שאינו מפורש לא היה בו משא"כ דבר המפורש בו היה והיינו שברי לוחות כי הלוחות מפורשי' שהיה בו והיינו לוחות היינו שברי לוחות ורק מיעוט ג"כ שלא היה בו דבר שאינו מפורש לרבות ס"ת שהיה בו ומקרי ג"כ מפורש כי האותיות שהיו בלוחות ובס"ת שוים הם ע"כ באו ב' מיעוטי' שכל א' מרבה א' שהיה בו דמיון המפורש בו וס"ת

**רמ"ע מפאנו**

וזה היה מקום הטעות למרים כשאמרה הֲרַק אַךְ בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר ה' (במדבר יב, ב). הרי כאן מיעוט אחר מיעוט לרבות, וכמוהו 'אֵין' בָּאָרוֹן 'רַק' שְׁנֵי לֻחוֹת (מלכים א' ח, ט). שדרשו שני מעוטין אלו בפרק קמא דבבא בתרא (דף יד.): לרבות ספר תורה שמצד הארון או שברי לוחות. אי משום דהכי קאמר אין שם רק שני לוחות בלבד אלא דבר אחר היה עמהם. אי נמי 'אין בארון' מעט מה שאינו מפורש, רק חזר ומעט לרבות בגדרי

**יואל משה • המשך**

מקרי ג"כ מפורש: בימי משה דוקא אז היה לו מעלה זו כל הנביאים לא נתנבאו אלא ע"י צינור ממשה משא"כ קודם שזכה משה למעל' במצרים דיבר עם מרים ועם אהרן ואף על פי שריבה זה בתיבת אך מ"מ חזר ופיי כפי הל"ל ג"כ כוונתו' וכפב"ב והדר מפרש כמו מלתא דאתי בק"ו טרח וכתב ליה קרא: ושמי ה' וגו' היה וארא אל האבות בא"ל שד"י וגו' משא"כ ושמי ה'

**יואל משה • המשך**

לא נודעתי להם כלל הואיל ומשה לא היה עדיין בעולם והכל תלוי בצינור הנבואה וז"ש כאן אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתוודע ע"י מראה משה ודוק:

**יד יהודה • א**

וזה שאמרנו ס"ס הקודם שצריך שתהיינה הנבואות ממשה היה מקום הטעות למרים שהיא לא כן חשבה :

**יד יהודה • ב**

מיעוט אחר מיעוט רק ואך :

**יד יהודה • ג**

וכמוהו אין בארון הפסיק הרב הענין לפרש אגב זה מילתי דהני מיעוטי גבי ארון :

**יד יהודה • ד**

בב"ק דב"ב גבי ארון שעשה משה וכו' נשתיירו שם שני טפחי שבהם ס"ת מונח שנא' אין בארון רק שני לוחות אבנים אשר הניח שם משה בחורב מאי אין בארון רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות וכו' דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר וכו' עמודיו מונח ולא מתוכו הא מה

**יד יהודה • ז • המשך**

במרים הכוונה שע"י מיעוט אחד נתמעטו שארי הנביאי מדבור בפני עצמו שאין הנבואה והדבור בהם כי אם

**יד יהודה • ח**

ע"י צנור הנבואה של משה וע"י מיעוט השני נתרבו הנביאים שהיו קודם משה בדבור בפני עצמו שלא היתה נבואתם באמצעות צנור הנבואה של משה שעדיין לא נולד משה והיתה כוונת מרים לפ"ז שלא גרעה נבואתה ונבואת אהרן מנבואת משה שכבר היו נביאים קודם לידתו ולא היתי נבואתם תלויה בנבואתו :

**יד יהודה • ט**

ועם זה בא הרכוי במיעוט השני מה שסיימה מרים בפירוש באמרה הלא גם בנו דבר ה' ר"ל במרים ראיית הדבור בנו בלבד טרם שנולד משה :

**יד יהודה • י**

כד"א ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ואמרו ז"ל פ"ק דסוטה אחות אהרן ולא אחות משה אמר רב עמרם מלמד שהיתי מתנבאת כשהיא אחות אהרן וכו' :

**יד יהודה • יא**

ואשכחן וכו' ר"ל ואל תמיה שכה"כ במשה דבר ה' וחזר ופירשו כאן אשכחן דכוותה וכו' :

**יד יהודה • יב**

על זה שהיתה נבואת מרים קודם שנולד משה סמכה מרים בטענתה לומר שהיא גדולה כמשה :

**יד יהודה • יג**

והודיעם שטענת מרים מנבואתה טרם לידת משה אינה טענה ומענה היא בדבר יען גם אותה הנבואה לא היתה מושלמת כי קודם משה לא היתה שום נבואה מושלמת כמ"ש וארא אל אברהם וגו'

**יד יהודה • יד**

ושמי ה' לא נודעתי להם והרצון בזה שלא היתי נבואתם באספקלרי המאירה ע"י שם הוי"ה מדת ת"ת כמו שהיי בנבואת משה ועיין בסי' הסמוך מעליות נבואת משה :

**יד יהודה • טו**

ואחריו כתיב וכו' ר"ל ועוד ראיה שנבואת משה היתי שלימה ושממנה נסתעפי נבואות שארי הנביאים ממה דכתיב נביא אקים להם וגו' כמוך שהכוונה שמשה יהא

**יד יהודה • טז**

דוגמא לכל הנביאי לדורות שאין נבואתם אלא ממנו כפי

**יד יהודה • יז**

שנמסר לו בסיני וכדלעי ס"ס הקודם :

הדבר המפורש: לוחות שלמות ושבורות. או לוחות וספר תורה שיש בזה ובזה אותיות קיימות. אף כאן ב' מעוטין, שכן אמרה מרים הֲרַק אַךְ בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר ה' (במדבר יב, ב). שאין הדבור שורה על שאר הנביאים אלא על ידי צנור הנבואה המושרש במשה, אך במשה דבר ה' מעט למימר דהני מילי בימי משה דוקא אחר שזכה למעלה ההיא נפלאה בעינינו, ועם זה רבה הכתוב מה שחזר ופירש להדיא שקודם לכן, הֲלֹא גַּם בָּנוּ דִּבֶּר במצרים, כמה דאת אמר הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן (שמות טו, כ). שעדין לא נולד משה. ואשכחן דכותה בגמרא מלתא דאתיא בקל וחומר טרח ומייתי לה קרא. ותנא דמתניתין נמי רבה ופירש מיד בדוכתי טובא, על זה סמכה מרים בטענתה ואהרן לא מחה עד שנגלה עליהם הקב"ה והודיעם שלא היתה בעולם נבואה מושלמת עד שבא משה, דכתיב וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם (שמות ו, ג). אפילו לאבות העולם, ואחריו כתיב נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כָּמוֹךָ (דברים יח, יח). עשאו דוגמא לדורות לכל הנביאים כלם שלא יתנבאו אלא ממה שנמסר בסיני:

**יד יהודה • ד • המשך**

אני מקיי אין בארון רק לרבות שברי לוחות שמונחות בארון :

**יד יהודה • ה**

או משום דפירושם של שני מעוטים הללו לרבות הוא שהכתוב קמ"ל שלא תאמר רק שני לוחות בלבד היו בארון אלא גם ס"ת או שברי לוחות היו שם והוי אומרו אין בארון בלבד רק שני לוחות :

**יד יהודה • ו**

אי נמי דה"פ דאומרו אין בארון ממעט כל דבר שאינו מפורש כאן זולת שני לוחות המפורשי כאן לא היה שום דבר בארון ואח"כ חזר עוד מיעט כן באומרו רק וכשיהיו המיעוטי במקומן על הדברים בלתי מפורשי שא' שהריבוי בדבר המפורש והיינו בלוחות לומר שאין לבד לוחות השלמות אלא גם השבורי היו מונחי שם ולר"מ מכניסין ס"ת שהוא כמו מעין הלוחות כי שוין הם במעלת האותיות הקיימות :

**יד יהודה • ז**

אף כאן ב' מעוטין שהזכרנו

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק ה

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1

**יואל משה**

מעת היותה שם ר"ת משה כי כל הנבואה באה ממשה כדלעיל וז"ס ששבה?
דעתו בעתידות ופי' כמו דעת העליון אינה מכרעת לא כה? מחייבת הרעות והטוב רק ע"י פועל דמיוני למטה במעשה טוב או רע מעצמו כן נבואת משה היתה בכח פשוט ולא בפועל ובלתי מכרעת עדיין אלא העתיד הבן אדם להיות נבחר בא' מהן: וכתיב פא"פ כוי פי' שלא הלך הדיבור אל משה מהש"י למטה ממלכות בלבד מאספקלריא שאינה מאירה אלא מלמעל' למטה מת"ת ומלכ"ות וזהו פ"ה ת"ת אל פ"ה מלכות ומשם היה הנבואה מתפשט אל משה כי לא היה כח במשה לשמוע הקול מת"ת אליו ממש אלא שדיבור מת"ת למלכו' והקול נשמע מאיליו למטה וע"ז נאמר מדבר אליו מן ההתפעל: מנשיקות פיהו כו' פי' פ"יהו ת"ת ומלכות והטעם שהוצרך נבואת משה להתלבש מפה עליון ת"ת שם ה' למלכות ביאור ברק"נט פרש' וארא וז"ל הוצרך להיות גם מפי השכינה להנעים הקול שאין ילוד אשה יכול לסבול קול הבא מלפני ולפנים ועם זה יומתק מה שפירש רש"י בפרש' ויקרא מלמד שהיה הק"בה מדבר בינו לבין עצמו דייקא לשון עצם מעצמי ואח"ז היה הקול מגיע למשה מאיליו ועיין זוהר קדושים עמוד קנ"ו: הנך שוכב משמי שכבר שכב והלא לא מת אלא אח"כ כי בשעת כתיב' ח' פסוקים ברגע היה שוכב ומתמותי שנסתלק ממנו דמות וצלם תחתון עיין לעיל במאמר ק"ה חלק ב' פרק י"ג: ואין בזה פועל דמיוני הואיל והיה קצת מת עד שיבא הנביא שהוא חי ממש חי בשרים ואז יצא הנבואה

**יד יהודה • המשך**

והיינו בצפיית הדבר העתיד להיות נבחר כן מהאדם העושהו ושהיה אפשר לו לעשות ההפך :

ולא קדמה למשה בדבר זה אמירה או דבור נבואי שאלמלא כן היתה נבואתו מכרחת מצד שיצאה קצת מכחו הפשוט כמבואר

**רמ"ע מפאנו**

וישעיה מכריז ואומר: מֵעֵת הֱיוֹתָהּ שָׁם אָנִי (ישעיה מח, טז). כי עמדו רגלי קומתו על הר סיני מעת היות נבואתו שם בכח פשוט בלתי מכריע כלום לטוב או למוטב, וזו היא למשה רבינו ע"ה שלמות גדולה ששבה דעתו בעתידות בלתי מכרעת כמו שבארנו במקומו בדעת המקום, לפי שהשגתו בהן היתה בצפיית הדבר העתיד להיות נבחר לא קדמה בו אמירה ודבור נבואי כלל אלא תְּמֻנַת ה' יַבִּיט (במדבר יב, ח). ירצה התמונה עצמה שהקב"ה רואה מכל הנמצאים זולתו, וגם מן הדברים העתידים קודם היותם זכה משה להשיג אותה על בוריה, וידוע שאין הבטה אלא מלמעלה למטה, וכתיב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ (שם). מְנֻשָּׁקוֹת פִּיהוּ דשיר השירים (א, ב) נדעהו, וכתיב וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו (במדבר ז, פט). שהוא מן ההתפעל כנודע, ומַרְאֶה[1] פועל יוצא, כי הקול והדבור ההוא היה מראה למשה אותה התמונה שזכרנו בברור ולא בחידות. ואל יקשה מאמר ה' למשה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם (דברים לא, טז). כי הכתוב יחס ההודעה לנביא שוכב, שכן היה משה מתנבא וכותב בדמע מיתתו וקבורתו והוא מופשט מחלק הגוף היסודי שכבר מת ונקבר בפועל, וממילא משמע שנסתלקו ממנו באותה שעה הצלם והדמות תחתון שבא זכרנום במאמר הנפש, וכמבואר יפה במאמר חקור דין. ואין בזה פועל דמיוני עד אשר יבא הנביא בשם ה' לפרסם נבואתו דבר בעתו הוא עודנו חי חיי בשרים כדרך כל הארץ, ואז בצדק ומשפט ומישרים יוכרע פתרון הנבואה על דברת בני אדם, כטעם וְעַתָּה ה' אֱלֹהִים שְׁלָחַנִי וְרוּחוֹ (ישעיה מח, טז). שהוא רצונו הגוזר עליה לשעתה ההכרזה על ידי הנביא, והיא ברית כרותה לשפתים:

**יואל משה • המשך**

לפועל ממש כי נבואת משה לא היה מכרעת עדיין כדלעיל כטעם ועתה שלחני ה' אלהים עתה יצאה הנבואה מכח אל הפועל ע"י דיבור הנביא וזהו ברית כרותה לשפתיים:

**יד יהודה**

וישעי' מכריז וכו' הביא הרב דברי ישעי' (מ"ח) לא מראש בסתר דברתי מעת היותה שם אני ועתה ה' אלהים שלחני ורוחו וגו' לראי' למ"ש לעי' סי' ג'

ר' שכל הנבואות קדמו בסיני וכמו שפירש"י שם ע"ש מדרש תנחומ' וז"ל לא מראש בסתר דברתי בסיני והנביא אומר מעת היותה לאותו דבר שהוא אומר שם אני ולמדנו מכאן שכל הנביאים עמדו בסיני וע"ש :

כי עמדו רגלי קומתו העליונה של ישעי' ע"ה על הר סיני בעוד שהית' נבואתו שם בכח הפשוט אינה מחייבת עדיין את העתיד לבוא בין לטובה בין לרעה כמו שנז' בסי' ג' : לטומב? ר"ל לרעה :

וזו היא שלימות משה אשר אמרנו בסי' הקודם שנבואתו היתה מושלמת והיינו שנבואת משה בפועל היתה כמו נבואות שארי הנביאים בכח שאיננה מכרחת לא כנבואות שארי הנביאים בפועל שמכרחת ונחשב זה למשה לשלמות יען השוה דעתו בזה לדעת קונו יתי כי כן הוא בידיעת המקיף יתי כאשר ביארנו במ' חקור דין ח"ד ס"ט? ובמ' המדות מדה ד' וע"ש במ"ש והיינו דתנינן הכל צפוי שהידיעה צופיה הליכות הבחירה לא זולת וכו' וכן היתה השגתו של משה בעתידות

**יד יהודה • המשך**

לעי' סי' ג' וכמ' חקור דין ח"ד פ"ח :

ירצה וכו' ר"ל שאין הכוונה באמרו ותמונת ה' יביט אל התמונה של הש"י חלילה כי הכתוב אומר כי לא ראיתם כל תמונה אמנם הכוונה אל התמונה של הדברים הנמצאים ור"ל שבאותה תמונה

**יד יהודה • המשך**

ואופן שהשי"י רואה אותם ראה ג"כ משה :

וידוע שאין הבטה וכו' ר"ל וראי' לזה הפירוש אומרו יביט שהוא לשון נופל על הראיה שממעלה למטה דוקא כמו שנתעוררו ז"ל על הפסוק הבט נא השמימה והיינו כדקאמרן שיביט תמונת דברים אחרים הנמצאים שאם כפשוטו שיביט תמונת השי"י כביכול תהי' הראי' למעלה אל השי"י ולא שייך בו לשון יביט :

וכתי' פא"פ מפרש הרב באופן זה כל מה שהשיב השי"י למרים והוא אומרו אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע לא כן עבדי משה וגו' פא"פ אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט שכוונת אומרו פא"פ נדע ממה דכתי' בשיר השירים ישקני מנשיקות פיהו שהכוונה שם לת"ת ומלכות כדאיתי' שם בזהר אמאי פיהו פי' מבעי ליה אלא לאכללא תרייהו כחדא וכו' וע"ש והיתה הכוונה באומרו פא"פ אדבר בו שאני מדבר מפה ת"ת לפה מלכות והוא משה שומע אותי מדבר ומתוך כן מגיע הדבור בו כמו שהוא על בוריו ולא שאני מדבר אתו :

דכתי' וכו' ר"ל וכן כתי' וישמע את הקול מדבר אליו נקוד המ"ם של מדבר בכי"ריק ולא בש"בא להיותו מבנין

התפעל ופירושו הקול מדבר בינו לבין עצמו והוא משה שומע מאליו וכן פירשי" שם וזה כמו שאמרנו שהי' הדבור מת"ת למלכות ואין צורך למ"ש רש"י שם שכבודו של מעלה לומר כן :

ומראה ר"ל תיבת מראה דכתי' בסיפא דקרא ומראה ולא בחידות אינה שם אלא פעל והוא פועל יוצא כמו ככל אשר אני מראה אותך והכוונה פא"פ אדבר שאותו קול ודבור אשר מפא"פ מגיע בו ומראה ג"כ אותו את התמונה האמיתית ולא בחידות ומתוך זה תמונת ה' יביט וכו' :

ואל יקשה למה שאמרנו שאין נבואת משה מכרעת מש"א לו ה' הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו' שאע"פ שעדיין לא מת קראו שוכב ש"מ שנבואתו ג"כ מכרעת ומיד שבאה הנבואה ואמירת ה' הרי הוא כאלו שכב? כמו שהוא בכל הנבואות של שארי הנביאים ע"פ מה שנתבאר לעי' סי' ג' ובמ' חקור דין ח"ד פ"ח שיש בזה קצת פועל דמיון כי אמנם אין כאן קושיא כלל שאין כוונת הכתוב בזה לומר שהודיע ה' למשה שימות אבל הכתוב מיחס להודעה זו של וקם העם הזה וגו' לנביא שוכב

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק ו

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

הגר אשר בקרבך כו' פי' אף לפי המובן משמעו שהיא קללה ובאמת הנבואה יש לה פתרון טוב כדמפרש ואזיל אך שבעינינו הפך לרעה והשי"י לא היה מכרעת ומחייבות צד א' כמ"ש לעיל: ירידת פלאים כו' פי' גלגולי' דלעיל מחי לצומח ודומם: אשתו של לוט כו' פי'
מגופה? העיזי' מלקקי' ממנה נעשה חי ואח"כ חוזרת וצומחת

**רמ"ע מפאנו**

כיוצא בדבר אתה אומר הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה (דברים כח, מג). שהוא באמת מאמר מבהיל ומגזם ירידת פלאים כמו שזכרנו למעלה, סימן לדבר אשתו של לוט, ולנו הוא תכלית הטובה, כי אמנם הגר הזה אוכל נבלות מידנו הוא והנה מושבו בשער ומתקדש ליכנס בקרב מחננו להיות גר צדק, ובן בתו ראוי להיות כהן גדול

**יואל משה • המשך**

הרי גילגול לצומח והיא עצמה נציב מלח: ולנו הוא טובה פי' מ"ש תרד מטה מטה הוא טובה כמו שיבא בסימן ח' ט': להיות גר צדק וזהו פתחו לי שע"רי צדק שאהיה מגר שע"ר גר צדק כי היה דוד גר עמוני ובקש שיהיה גר צדק כי
היה דוד גר עמוני ובקש שיהיה גר צדק עברית ותמן כהן גדול וכהן הדיוט: ועוד יעקב כו' דקשה למה

**יד יהודה • המשך**

שכבר מת משה ונקבר בפועל באותו הפעם כמו שיתבאר בסמוך וכוונת הכתוב להודיע שנבואה זו באה למשה לאחר שמת חלק הגוף ואומר השי"י למשה הרי אתה שוכב ומת וקם העם הזה וגו' :

שכן היה משה מתנבא וכותב השמונה פסוקי' מן וימת משה ואילך בדמע כידוע ממאמרם ז"ל :

והוא מופשט וכו' ר"ל והענין כך הוא שחלק הגוף כבר מת ונקבר בפועל והצלם ודמות תחתון כבר נסתלק ממנו ומצד זה היה כותב האמת וימת משה וכח הכתיבה היה לו מצד צלם העליון שהי' עדיין מקיים חיותו כמ"ש הרב בארוכה במ' חקור דין ח"ד פי"ב :

ואין בזה הדבר של הנבואות שקדמו בסיני מענין פועל דמיון עד

שיבא הנביא ההוא המוכן לאותה הנבואה לפרסם אותה בזמן הראוי והנביא ההוא עודנו חי בגוף ובשר ואז נעשה הפרסום ההוא שע"פ פתרון הנביא לפועל דמיון של הנבואה ההיא שתתקיי' משא"כ במאמר ה' למשה הנך שוכב שאין לומר שהיה המאמר לפועל דמיון אחר שכבר מת משה מצד חלק הגוף ולעולם אין נבואת משה מכרעת כדאמרן :

חיי בשרי נקיט הרב לשון פסוק במשלי ור"ל בבשר ודם ובגוף ממש לא חיי צלם העליון לבד כבמשה :

כטעם ועתה וגו' סיפא לפסוק דלעיל מעת היותה וגו' ר"ל מעת היות הנבואה בראש בסיני שם אני אלא עתה הוא הזמן אשר ה' אלהים שלחני ורוחו ר"ל רצונו יתי הוא שלחני עתה שחפץ שיהא עתה הזמן הראוי לנבואה ההיא שכן הוא יתי גוזר על כל הנבואות שיוכרזו

לשעתן ולזמנן ע"י עבדיו הנביאים המוכני' לכך שעל פי פתרונם תתקיימו כי ברית כרותה לשפתים כידוע :

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

(במדבר יב, ח)

**יואל משה • המשך**

אמר יעקב ובג"ד ללבוש וגבי גר כתיב שמלה ולא בגד כי יעקב יש בכחו להעלות ולטהר הקליפות והם נקראים בגד בוגדים כטעם כלאים בציצית שע"י המצוות ציצית
יש הפרה לקליפות הכלאים וכן בגדי כהונה יש בהם כלאים משא"כ גר אין לו כח זה רק דיו להחליף משמאל לימין ושמלה לי שמאל: לארבעים שנה כו' וזהו ונתן לי נ"ת"ן מ': ושמלה כהמון ישראל שנאמר לאכלתה וגו' וביעקב בגד ללבוש: על הדרך שזכרנו גבי גר דלעיל:

**יד יהודה**

כיוצא בדבר כאשר אמרנו בסי' ג' ובס"ס הקדום שהנבואה כשהיא בדעת עליון אינה מחייבת הדברים העתידי' לבוא על ידה כי יפתר ענינה באופן אחר כן הוא הדבר במ"ש בתורה הגר אשר בקרבך וגו' שלפי פשוטו הוא מאמר מבהיל וכו' ועכ"ז יש לפרשו לטובה כמו שיבא בסמוך ודכוותי' איתי במדרש הנעלם כל אינון לווטין שבמשנה תורה הבטחות אינון וכו' :

לחמנו יאכל ושמלתינו ילבש, כדכתיב ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה (דברים י, יח). הוא סוד הכהונה מבית ומחוץ נתונים המה לו להאכיל ולהלביש לבני בנותיו כאמור, ויעקב עם הבכורה זכה אליהם לאכול וללבוש, והוא הנרמז במסרה ללבוש תרין: וּבֶגֶד לְלִבֹּשׁ (בראשית כח, כ). לְלִבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים (ויקרא כא, י). שלזה נתאוה יעקב והשיג מאויי לבו שאין כהונה פוסקת מבני בניו לעולם. ועוד יעקב ובניו יש בכחם לטהר בגד בוגדים שיהא ראוי ללבישה, כטעם כלאים בציצית וכן בבגדי כהונה, והיינו זדונות כזכיות. אמנם גר שנשא גיורת אין כחו יפה להעביר את הכתם, לפיכך זכר בו שמלה דיו שיחליף משמאל לימין. אי נמי יעקב הכי קאמר: 'ונתן לי' פירוש בשבילי, לחם לאכול למאן דכפין, ובגד ללבוש למאן דצריך. ואפשר שצפה למן שניתן לבניו לארבעים שנה בבת אחת, כדכתיב הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם (שמות טז, ד). לכל צרכיהם אלא שיתחלק בירידה ולקיטה יום יום, ובגד ללבוש הכי נמי אחת למ' שנה, על שם שמלתך לא בלתה מעליך. ודייק בכי האי גוונא נמי בגד ביעקב דאלים זכותיה, ושמלה בהמון ישראל על הדרך שזכרנו:

**יד יהודה • המשך**

וירידת פלאי' לירד מטה מטה בכל אופני הגלגול מאדם לחי מחי לצומח ומצומח לדומם : כמו שזכרנו לעי' סי' א' מחלק הזה וע"ש : אשתו של לוט שהיתי' לנציב מלח וירדה ממדרגת אדם למדרגה התחתוני' דומם : ולנו יפרש פסוק זה הגר אשר בקרבך וגו' בהפך לרמז תכלית הטובה :

כי אמנם הגר הנז' בכאן הוא גר תושב שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ועליו אמרה התורה בנבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה וע"ש זה נקרא גר שער וביה עסקינן כאן ולכן כתי' הגר בה"א הידיעה וכוונת הכתוב הגר הידוע שפל ובזוי שהיה מתחלה גר שער ואוכל נבלות אשר יהיה אח"כ גר צדק להיות בקרבך הוא יעלה וגו' כמו שיתבא' בסי' הסמוך ולפ"ז נדרש הפסוק למעליותא ומלת בקרבך דייקא שסבת עלייתו וחשיבותו הוא מצד שיהיה בקרבך וגר צדק :

ובן בתו ראוי להיות כ"ג כמו שיבא בסי' הסמוך והפסיק הרב הענין כאן כדי לדרוש מה ששייך

**יד יהודה • המשך**

לזה : לחמנו תחלה תרומות ומעשרות יאכל ושמלותיו מראשית הגז ילבש : הוא סוד הכהונה שאוהב גר במה שבן בתו ראוי להיות כ"ג וכדאית' במ"ר פ' ויצא על פסוק ונתן לי לחם לאכול וגו' עקילס הגר שאל את ר' אליעזר הרי כל שבחו של גר שאמר ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה אמר לו וכי קלה היא בעיניך דבר שנתחבט עליו הזקן שנא' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש הושיט לו בקנה נכנס אצל ר' יהושע התחיל מפייסו בדברים לחם זו תורה וכו' ולא עוד אלא שהן משיאין את בנותיה' לכהונה ומעלי' עולות ע"ג המזבח ד"א לחם זה לחם הפני' ושמלה אלו בגדי כהונה הרי במקדש אבל בגבולין לחם זה חלה ושמלה זה ראשית הגז :

מבית ומחוץ ממקדש ומגבולין נתוני' לו הלחם ושמלה : ויעקב שנתחבט על דבר זה באמרו ונתן לי לחם לאכול וגו' כל עצמו לא היה אלא משום הכהונה כי עם הבכורה שקנה מעשו זכה אל המתנו' ובגדי כהונה שקודם מ"ת היתה העבודה בבכורות ונתאוה יעקב באמרו ונתן לי לחם וגו' שלא תפסיק הכהונה מזרעו לעולם : ללבוש את הבגדי' גבי כ"ג כתי' בפי' אמור הורה המסרה שלבגדי כהונה נתאוה יעקב :

ועוד יש לומר בענין זה שיעקב נתאוה לטהר בגד בוגדים לבושין דקליפה הנארג מכתמי עונות כידוע שיהא ראוי ללבוש אחרי הוכבס את הנגע ע"י התשובה עד שנעשו הזדונות כזכיות והקטיגור עצמו נעשה סניגור כמבואר במ' חקור דין ח"א פ' י"ד והוא הטעם שאין בציצית ובבגדי כהונה משום כלאי' לפי שאיסור שעטנז הוא שלא לערב חולקא דסטרא אחרא בגו סטרא קדישא כמבוא' בזוהר שפשתים קרבנו דקין הוא מסטרא דערוה

**יד יהודה • המשך**

ועבודה זרה וצמר קרבנו דהבל הוא מסטרא קדישא ואסרה תורה שלא לערבם יחד וע"כ בציצית ובגדי כהונה שהן מצות וכולן לגביה אדרבה התירה התורה בהן כלאי' כדי לעשות מהקטיגור סניגור ובא הרמז לזה במסרה הנז' ובגד ללבוש שיעקב נתאוה ללבוש בגד בוגדי' שיעש' הקטיגור סניגור כמו ללבוש את הבגדים בגדי כהונה שהיה בהם כלאי' מטעם זה והוצרך יעקב להתפלל ע"ז כאשר הלך לישא בת לבן לאשה וחשש מזוהמת לבן דלדבק בה וע"כ בקש לטהר אותו חלק זוהמ' הנשאר בה ולהכניסו לקדושה והסמיך זה לאמרו ונתן לי לחם שהוא כנוי לאשה כמ"ש כי אם הלחם אשר הוא אוכל ותהי' הכוונה ונתן לי לחם זו אשה מבית לבן וכן פירש רבינו בחיי ובגד ללבוש לטהר זוהמת בוגדי' והיינו שלשון בגד כולל נמי לשון בגידה והנה עלה הדבר הזה בידו וביד בניו שכחם יפה לזה :

אמנם גר שכתי' ביה לחם ושמלה שהכוונה נמי על טהרת הזוהמא הטעם שכתי' שמלה ולא בגד הוא מפני שאין כחו יפה כ"כ להעביר הכתם מהבגד ולטהרנו לגמרי יכין רשע וצדיק ילבש אחר שיעשה מהקטיגור סניגור אלא די לו שיחליף כתם הזוהמא הנשאר בו לצד אחר והיינו לעשות אותן הזדונות כשגגות ולהביאן ממקום מקום הרשע סטרא דשמאלא לסטרא דימינא ושם הן בנקל להתכפר וע"כ לא כתי' בגד אלא שמלה שאין דרכה להתלבש ודרכה להתחלף מצד לצד :

א"נ בקשת יעקב היתה שיהנה מזכותו כל מאן דצריך ללחם ולבגד : ואפשר שכוונתו בבקשה זו היתה לדור המדבר שבזכותו יהא ניתן להם המן כל מ' שנה שיהיו במדבר ושלא יהיו מחוסרי בגדי' במשך הזמן ההוא : בבת אחת ר"ל שלפ"ז ניחא שאמר

**יד יהודה • המשך**

בלשון יחיד לחם ובגד לרמז על המן שהי' לחם א' לכל מ' שנה ועל הבגד שהיה נמי בגד א' לכל אותו הזמן לכל אחד וכדמסיק ואין צורך לומר שמדרך הלשון לדבר בלשון הכולל :

לכל צרכיהם שאומרו לכם פירושו לכל צרכים בבת אחת לכל הזמן שתצטרכו רק שיתחלק השיעור הניתן מידי יום ביומו בירידה ולקיטה לפי המצטרך : ע"ש שמלתך וגו' ואמרו רז"ל בפסיקתי שעננ כבוד היו מתעטפין בהן ולא היו בלין והיו גדלי

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק ז

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1 · 2

**יואל משה**

ד' עלוויי כו' דהיינו יעל' על"ך מע"לה מע"לה: אלא כל משימות כו' פי' שלא יזכה למלוכה אלא לריש גרגותא או שאר ראשית חוץ ממלוכה שיהיה לזרעו של דוד: וגם הוא כו' פי' ירמיה מבני בניה של רחב מגרים כמו יונדב בן ר"כב מבני יתרו: ורחבה ונסבה כו' לשון הפסו' הוא בישעיהו ואמר רחב"ה לרמוז על רחב ולא לחנם נזדווגה רחב ליהושע אלא הוציא יקר מזולל להעמיד ממנה שמנה כהנים נביאים כמו ציפורה שנזדווג למשה מטעם זה: למעלה מס' רבוא כמו שאחז"ל וכי הקב"ה דברו עד למעלי מס' שדבור אפי' על תנאי שאמר למשה ואעשך לגוי גדול נתקיים בזרעו: שמעיה ואבטליון שהיו בני גרים:

**יד יהודה**

ונתבארו וכו' חוזר הרב לפסוק הגר אשר בקרבך וגו' ואחר שביאר בסי' הקדום אומרו בקרבך למעליות' מפרש עתה לשון יעלה עליך מעלה מעלה הרי כאן ארבע עלויים וכלן שדי לטובה כמו שיבוא : לגר שער וכו' כנז' סי' הקדום :

הראשון מדי עלויי הוא אומרו

**רמ"ע מפאנו**

ונתבארו בכתוב הזה [הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה (דברים כח, מג)] ד' עלויים ל'גר שער'[1] הבא להיות 'גר צדק'[2] הראשון יַעֲלֶה כפשוטו להתקבל בשם טוב בעדת ישראל. עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה: יש כאן ג' כתרים: עָלֶיךָ זה כתר מלכות דכתיב ביה, שום תשים עליך מלך. לא שתפסיק המלכות מבית דוד לעולם ח"ו, אלא כל משימות שאתה משים ואפילו ריש גרגותא אינן אלא מקרב אחיך, וכיון שאמו מישראל קרינן ביה מקרב אחיך. מַעְלָה זה כתר כהונה לבן בתו כאמו שהיא כשרה לכהונה לכתחלה כרבי אלעזר בן יעקב במשנה פרק עשרה יוחסין, או אפילו כרבי יוסי ובדיעבד, ומזה נתבשרו בני יונדב בן רכב מפי ירמיהו. וגם הוא כאחד מהם מבני בנותיה של רחב שנשאת ליהושע כנודע, ורחבה ונסבה עמו למעלה כאמור לאות ולמופת עד עולם, כי מה' היתה לו להעמיד ממנה ח' כהנים נביאים כזווגו של משה עם צפורה להעמיד מרחביה בן אליעזר לבדו למעלה מס' רבוא, שכל דבור לטובה אפילו על תנאי אינו חוזר, וכזווגן של רות ונעמה לממלכות ישראל. מַעְלָה שני זה כתר תורה שהוא גדול משניהם, והנה שמעיה ואבטליון לפנינו בבית המדרש עדים נאמנים:

**יד יהודה • המשך**

יעלה והיינו כפשוטו שיתקבל בשם טוב בקרב ישראל מפרש הרב הני ד' עלויי' כנגד מה שאמר התנא באבות ג' כתרי' הם כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן שהפירוש בזה שכתר תורה הוא המעלה העליונה כמאמרם ז"ל ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה וכתר כהונה להיותו אלהיית מתעסק בעבודת ה' שהיא ההצלחה האמתית ונצחית קודם וחשוב יותר מכתר מלכות מתהפך בתחבולת המדינית והבלי הזמן שהן הנה הצלחה המדומה וכתר שם טוב אינו כתר בפני עצמו אבל הוא כתר שכל א' מג' כתרי' הנז' מצטרך לו ובלעדו לא ירים איש את ידו איזה חכם או כהן ומלך כי במה נחשב הוא והוא גברא דסני שומעניה והעם מרנניי אחריו וזהו עולה על גביהן עם כל א' וא' ואמר הרב שכתרי' הללו יחס הכתוב לגר בדי' לשונות של עלייה שכללי כתר שם טוב שהוא המצטרך לכל שארי כתרי' אמר יעלה ששמו הטוב במעלות ובמדות טובות ונכבדות יעלה ויתפשט בעדת ישראל ושאיש אשר אלה לו בודאי בא לשם שמים לחסות תחת כנפי השכינה ולא לשום כוונה אחרת ואח"כ

**יד יהודה • המשך**

מונה הפסו' שאר ג' כתרי' ממטה למעלה להפליג חשיבות הגר בדרך לא זו אף זו :

עליך הנאמר בפסוק זה כתר מלכות דכתי' ביה ג"כ עליך ולא שיהא גר ראוי ויצלח למלוכה שזה א"א כי לא תפסיק המלכות לעולם מזרע דוד כמ"ש הרמב"ם פ"א מה' מלכים וז"ל מלכי בית דוד הם העומדים לעולם שנא' כסאך יהיה נכון עד עולם אלא

**יד יהודה • המשך**

הכוונה באמרו עליך לשארי שררות הדומי' למלכות כמ"ש בפי' יוחסין אמר רב יוסף תנינא שום תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך א"ל רב אדא בר אהבה ואפי' אמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה במערבא אפי' ריש כורי לא מוקמינן מינייהו במערבא אפילו ריש גרגותא וכו' ותהיה כוונת הפסוק כאן הגר אשר בקרבך ר"ל שישא ישראלית הבן אשר יוליד שאמו מישראל ובקרבך קרינן ביה יעלה עליך

**יד יהודה • המשך**

לשררות ולמשימות שנא' בהן שום תשים עליך : כאמו של הבן שהיא ישראלית :

כר"א ב"י שם במשנה רא"בי אומר גר שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה אבל גר שנשא גיורת בתו פסולה א' גרים א' עבדי' משוחררי' אפילו עד עשרה דורות עד שתהא אמן מישראל ר' יוסי אומר אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה ובגמ' שם אמר רב נחמן אמר לי הונא בא לימלך מורין לו כרא"בי כנס אין מוציאין אותו ממנו כר' יוסי פירי"שי נשא כהן בת גר שנשא גיורת אין מוציאין מידו ואמר הרב שהפסוק כאן מיירי בגר שנשא ישראלית וילדה לו בת ונשאה כהן לכתחלה וכרא"בי הרי הבן שנולד ממנה עולה לכהונה או שהפסוק מיירי אפי' בגר שנשא גיורת ונשא כהן בתו בדיעבד שאין מוציאין ממנו כר' יוסי והבן שנולד לו ממנה עולה לכהונה :

ומזה נתבשרו בני יונדב בן רכב שהיו גרים מבני בניו של יתרו כמ"ש בספרי ונתבשרו שיהיו בנותיהן נשואות לכהונה כמש"ה לכן כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים (ירמי' ל"ה) ודרשו שם בספרי על בנותיהן שיהיו נשואות לכהונה ויהיו בני בניהם מקריבי' ע"ג המזבח : וגם הוא ירמי' כאחד מבני יונדב להיותו גם הוא כהן ובכלל ח' נביאים כהני' שיצאו מבני בנותיה של רחב שנשא' ליהושע כדאית' בגמ' פ"ק דמגילי' : ורחבה ונסבה עמו יהושע למעלת כתר כהונה :

כי מה' היתה לו להוציא יקר מזולל ולהעמיד ממנה ח' כהני' נביאים כמו שהיה מאת ה' זווגו של משה עם צפורה להעמיד מבני בניו יותר מס' רבוא כדאית' פ"ק דברכות אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי כל דבור ודבור שיצא מפי הק"בה לטובה אפי' על תנאי לא חזר בו מ"ל ממשה רבינו שנא' הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול ואע"ג דבעא משה רחמי עלה דמלתא

**יד יהודה • המשך**

ובטלה אפילו הכי אוקמי' בזרעיה שנא' ובני משה גרשום ואליעזר ויהיו בני אליעזר רחביה הראש וגו' ובני רחביה רבו למעלה וגו' ותני רב יוסף למעלה מס' רבוא אתי' רביה רביה כתי' הכא רבו למעלה וכתי' התם פרו וישרצו וירבו :

וכזווגן של רות עם בעז ונעמה עם שלמה המלך שהיה מה' להעמיד על ידן ממלכת ישראל : מעלה שני הנז' בפסוק רמז לכתר תורה שיזכה הגר אשר בקרבך להרביץ תורה בישראל כמ"ש ג"כ גבי יונדב בן רכב לדעת א' : שהוא גדול משניהם מכתר כהונה וכתר מלכות והיינו כנז' שבפסוק הזה אחרון אחרון חביב : והנה שמע' ואבטליון שהיו גרים מבני בניו של סנחריב עדים נאמנים ע"ז שזכו להיותם ממעתיקי השמועה וחכמי הקבלה כידוע :

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

רמב"ן פ' יתרו: וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ (שמות כ, י): על דרך הפשט 'גר שער' לעולם הוא גר תושב שבא לגור בשערי עירנו וקבל עליו שבע מצות בני נח, והוא הנקרא "גר אוכל נבלות" (ע"ז סד:), שאמר בו הכתוב לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ (דברים יד, כא) וגו'.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

רמב"ן פ' יתרו (שם), וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהַגֵּר (שמות כג, יב): על דרך הפשט 'וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהַגֵּר' הוא 'גר צדק' - שנתיהד וחזר לתורתנו, שצוה אותו בשבת וכן בכל שאר המצות, כאשר אמר: תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם (במדבר טו טז), [חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם] וְלַגֵּר וּלְאֶזְרַח הָאָרֶץ (במדבר ט, יד).

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק ח

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

ואתה קדוש כו' עתה בא לפי' סוף הפסוק ואתה תרד מטה מטה מלי' ירידה אינה לגנאי אלא שירדו לקדש ארץ וחוצות: שכן הוא כו' פי' הרי
סיני: ליודעים סודו כו' כבר העתקנו הקדמה זו למעלה ועיקרה לעיל מאמר ח"ה ח"א פ"ב מאמר הזוהר שיר השירים אצל שומר שכם דנטיר לה משכם פירקי עול כו': על האדמה כו' כי כל בתי כנסיות עתידות להיות נטועי באי"י ויוקרי? על האדמה: מטה מטה זה גיהנם כי מט"ה מט"ה ניחט' נ"ה כיסודים ירדו מטה לגיהנם לקדשו שיתוסף על גבול ג"ע כדלעיל:

**רמ"ע מפאנו**

ואתה קדוש תרד לקדש ארץ וחוצות, כטעם וירד ה' על הר סיני. שכן הוא וכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוצה לארץ עתידים להיות נטועים בארץ ישראל, והנותן עיניו למטה ולבו למעלה בשעת התפלה, נעשה דוגמא לתמיד עיני ה' אלהיך בה ליודעים סודו. והוא הדין והוא הטעם לכהנים והעם בשעת נשיאות כפים. ועם זה נחה שקטה תמיהת רבי יוחנן מסבי דאיכא בבבל במסכת ברכות (דף ח ע"א), דכיון דמקדמי ומחשכי לבי כנשתא הוא הדבר שנאמר למען ירבו ימיכם על האדמה. כך פירשו לנו ונכון הוא. מטה מטה זה גיהנם ודיוטי התחתונה שבו, כמו שדרשו חכמים בפסוק ישובו רשעים לשאולה. למ"ד בתחלתה וה"א בסופה, וידוע

**יד יהודה**

ואתה וכו' הנה ביאר הרב בסימני' הקדומי' רישא דקרא הגר אשר בקרבך וגו' למעליותי' וכאן יפרש ג"כ סיפא דקרא ואתה תרד מטה מטה לטובה ואמר שהכוונה ואתה תרד לקדש בתי כנסיות ובתי מדרשות שב"חל הנרמזי' במלת מטה וכמו שיבוא בסמוך :

קדוש ר"ל ישראל שנא' עליהם והייתם קדושים כי קדוש אני מה אני קדוש אף אתה קדוש : כטעם וירד ה' על הר סיני שהיה לקדש את ההר ואמר לשון ירד לקדושת ה' שירדה עליו אף כאן אמר תרד עם קדושתך והכוונה לבה"כ שבח"ל לקדשי' ג"כ כמו הר סיני :

שכן הר סיני וכל בה"כ וכו'

**יד יהודה • המשך**

וכדאית' בגמ' פ' בני העיר תני ר' אלעזר הקפר אומר עתידי' בתי כנסיות ובתי מדרשו' שבח"ל שיקבעו באי"י שנא' כי כתבור בהרי' וככרמל בים יבא והלא דברי' ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא ללמוד תורה לפי שעה

מדר' חנינא בפרק הזהב (בבא מציעא דף נח ע"ב), שהכל יורדים שם אפילו צדיקים גמורים, לטהרו ולקדשו כמו שבארנו במאמר חקור דין עמוד עליו. ולנו עוד בכתוב הזה פירושים מופלאים ועמוקים על הכוונה הזאת, וכמו שנרמוז בסמוך ודי בזה אל הנרצה הנה:

**יד יהודה • המשך**

נקבעו באי"י בתי כנסיות וב"מ שקורין בהם ומרביצים בהם את התורה כולה עא"כו ע"ש והר סיני עצמו ממילא נלמד במ"כש מתבור וכרמל :

והנותן עיניו וכו' בפי' י"ב דיבמות

**יד יהודה • המשך**

ר' חייא ור' שמעון בר רבי הוו יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנא' והיו עיני ולבי שם כל הימים וחד אמר המתפלל צריך שיכוין את לבו למעלה שנא' נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים אדהכי אתי ר' ישמעאל בר' יוסי לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בתפלה אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו פירי"שי עיניו למטה כלפי אי"י משום דשכינה התם קיימא דכתי' והיו עיני ולבי שם כל הימים ועיין בפוסקים והנה עינינו רואות שהגם שא"א לפרש עיניו למטה אלא כדפירי"שי כלפי אי"י וכדמוכח מהראי' והיו עיני ולבי שם דקאי' על אי"י מ"מ קשה היאך נכנס הפירוש כלשון עיניו למטה וע"כ דעת הרב שהוא ע"פ הנז' שעתידי' הב"כ שבח"ל להיות נטועי' באי"י ומפני זה הנותן עיניו למטה יראה את עצמו כאלו עומד עתה באי"י ומפרש עוד אומרו לבו למעלה על הארץ העליונה שהיא מלכות שאליה צריך לכוין בשעת התפלה להיו' שכל השפעות וברכות על ידה כזכרי' וכנז'? כמבואר בכמה דוכתי בזוהר נמצא שכל הנותן עיניו למטה ולבו למעלה על הכוונות הללו נעשה דוגמי למ"ש במעלת אי"י תמיד עיני ה' אלהיך בה שהפשוטו לאי"י התחתונה ובדרך הסוד הכוונה לארץ העליונה למדת מלכות וכדאיתא בזוהר שיר השירים אורחי' דדכורא לשואה תדיר נוקבי' לקמיה לאשגחא בה וכו' ההי"ד עיני ה' אלהיך בה דלא תסתלק מבינא רגעא חדא? וכו' ע"ש וע"פ כל אלה יאמר הפסוק כאן ואתה תרד בקדושת עיניך רואות מטה לקדש הב"כ וב"מ שבח"ל בקדושת אי"י :

והוא הדין שהכהנים והעם בשעת נשיאות כפי' לא יסתכלו זה בזה אלא צריכי' שיתנו עיניהם למטה כמ"ש הפוסקי' והוא הטעם כדי לכוין לאי"י שלמטה ולמעלה למדת מלכות כמש"ה כה תברכו את בני ישראל שהרמז בזה למדת מלכות הנקראת כה וכדאית' בזוהר ועיין שם ברקנטי ולזה אמר הרב שצריך המברך והמתברך לכוין את לבו :

**יד יהודה • המשך**

ועם זה וכו' בפ"א דברכות אמרו ליה לר' יוחנן איכא סבי בבבל תמה ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתי' אבל בח"ל לא כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו כדאמר' ר' יהושע בן לוי לבניו קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישת' כי היכי דתורכו חיי א"ר אחא ברבי חנינא מאי קרא אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום וגו' וכתי' בתריה כי מוצאי מצא חיים והנה לכאורה קשה למה נחה תמיהת ר' יוחנן והרי עדיין קשה הא על האדמה כתי' וגם באמת למה תועיל מצוה זו לאריכות ימי' יותר משארי מצות וע"כ אמר הרב שעם מה שנזכר במעלת בה"כ שעתידין להיות נטועי' באי"י שפיר נחה שקטה תמיהת ר"י כי האדם במצוה זו לשקוד על דלתות בה"כ יום יום ומסייע לקדשה בקדושת אי"י הרי הוא על האדמה ומצא חיים :

ונכון הוא גם להרב מהר"ש אידלש בחדושיו לאגדות ראיתיו שפירש כן ע"ש : מטה מטה זה גיהנם מפרש הרב גם מטה שני הנז' בפסוק למעליות' והכוונה שתרד למטה לגיהנם כדי לטהרו ולקדשו : ודיוטי התחתונה שבו ולכן אמר כפל מטה מטה ואע"ג דכבר דרש הרב מטה הראשון לענין בה"כ שבח"ל מ"מ סמכו ג"כ לסיפא :

כמו שדרשו במ"ר אמר ר' נחמי' כל תיבה שלא ניתן לה למ"ד בראשה ניתן ה"א בסופה כגון קרנה הדומה שעירה? מתיבין ליה והא כתיב ישובו רשעים לשאולה א"ר אבא לדיוטי התחתונה שבשאול : ולטהרו ר"ל ותכלית ירידתן הוא שהצדיקים יורדים לגיהנם כדי לטהרו ולקדשו כמ"ש במ' חקור דין ח"ג פ"ב וע"ש ח"ה פ"ה : בסמוך בסי' שאח"ז : אל הנרצה הנה הנצרך לדרושינו שבסי' ג' ד' ה' שהנבואות כפי היותן בכח בסיני הגם שלפי פשוטן תהיה הוראתן לרעה מ"מ פתרונן לטובה :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק ט

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

מתתא לעיל כהבין זה נ"ל הקדמה מספר פלח הרימון ריש שער כ"ו ביאור אור ישר ואור חוזר אור ישר ממלכות נעשה כתר ויסו"ד חכ"מה והו"ד בי"נה נצח גדו"לה ות"ת נעשה גבו"ר הרי ה' אחרונו' נעשי' ה' ראשונות וה' ראשונות שהם כתר חכמה בינה גדולה גבורה נעשה מלכות יסוד הוד נצח

**רמ"ע מפאנו**

ואף זכריה נתנבא על חרבן הבית, פְּתַח לְבָנוֹן דְּלָתֶיךָ וְתֹאכַל אֵשׁ בַּאֲרָזֶיךָ (זכריה יא, א). ומעקרא אינה אלא הודעת התקון המקווה לקץ הימין באתערותא דסליק מתתא לעילא. והוא מאמר השכינה מתרפקת על דודה רשפיה רשפי החמדה אל העבודה האמתית לדבקה בו כמו שרמזנו בירח, ועתיד הלבנון העליון להפתח

**יואל משה • המשך**

ת"ת וז"ל פ"ר שער ח' חמש' ראשונות לאור ישר הם כנגד חמש' אחרונות לאור חוזר תחילת המחשבה סוף
המעשה וביאורו כי אור ישר הוא המחשבה ואור חוזר הוא מעשה דהיינו התעוררות דלתתא וזהו אור חוזר ממטה למעלה ומה שבזה תחילה שם הוא סוף וזה

**יואל משה • המשך**

פתח לבנון דלתיך שיכללו הראשוניי את האחרונו': כטעם מהאוכל יצא מאכל פיי שיחזור הענף אל השורש ועוד במאמר ק"ה ח"ב פי' י"ז וכן כאן יכללו האחרונות בראשונות: תחילתה למעלה כוי פיי אור ישר שכתר שהוא תחילתו למעלה וסופו דהיינו גבורה למטה והמעשה היינו אור חוזר כהיפך שמלכות נעשה כתר הוא למטה ות"ת שנעשה גבורה למעלי וזהו שתחילת המעשי ממקום שמתחילים ה' אחרונות שם מסיימים ה' ראשונות אף שלא יתואר הן במעשה הן במחשבה לשון סוף שאין קץ וסוף לגדולתו יתי אלא לשון תכלית וכל הפרק הזה הוא להראות שאין בנבואת זכריי שום רעה אלא טובה כמו לקראתה שהיא תחלת המחשבה, ואכילתה ארזי הלבנון הוא סוד המעשה בשוב ההויות לנרתקן, כטעם מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֶכֶל (שופטים יד, יד). כי המחשבה תחלתה למעלה וסופה למטה והמעשה בהפך. ומזה נבין כי תחלת המעשה הוא סוף המחשבה, לזה ולזה לא יתואר הסוף זולתי במשמע הסבה התכליתית, כי לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ (ישעיה ט, ו). ובסוף החלק השני מהמאמר הנזכר רמזנו דרוש עמוק נכבד מאד בפסוק וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים (מלכים א' יט, יח). נמשך אל הכוונה הזאת באמת מן הנבואות שלא נגלה טעמן והיה פתרונן לפי מקומן, ולנו עוד במאמר גור אריה פירוש לשבח נפלא מאד בפסוק הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה וכו' (ישעיה כט, יד). ומעתה ילמד סתום מן המפורש:

**יואל משה • המשך**

תרד למטה דלעיל:

**יד יהודה**

ואף זכריי וכוי ר"ל כפי דרושינו בענין פתרון הנבואות בעודן בכח בסיני יש לפרש ג"כ נבואות זכריי באמרו (שם י"א) פתח לבנון דלתיך וגוי שהתנבא בזה על חרבן הבית ולפי קדימתה בכח בסיני יש לפרשה לטובה והיינו מעיקרא קודם שבא זכריי מעת היותה נבואתו זו שם בסיני לא היתה אלא להודיע התקון הכולל שיהיה לעתיד לקץ הימין ע"י התעוררות התחתוניי דסליק לעילא שבכחה ישוב כל הויות לנרתקן ולשורשן וגם הספירות הקדושות הנאצלות ישובו לכחו הפשוט המאציל יתי ויתעלה ולזה בא לשון נבואה זו פתח לבנון דלתיך והוא מאמר

**יד יהודה • המשך**

השכינה מדת מלכות שאומרת לכתר עליון הנקרא לבנון כידוע פתח דלתיך ותאכל אש בארזיך הן המה שארי הספירות יתי העלוליי ממנו הנקראיי ארזי הלבנון ועיין בפרדס שער הכנויי והכוונה שתפתח דלתיך לשארי הספירות ואשך הגדולה תאכל אותן אל תשיב ידך מבלען כי ישובו אליך וזכריי קבל נבואה זו לפי שעתו בפועל לרמז על חורבן הבית כמו שנתבאר ג"כ בנבואת מיכיהו בן ימלה לעיי סיי ג' ובנבואת ישעיי סיי ה' :

מתרפקת על דודה וכוי ר"ל והטעם למאמר השכינה הלזה הוא שכל מגמתה וחמדתה להתדבק ממש בת"ת דודה כאשר היתה באמנה אתו קֹודֶם הַכְּסוּיי? כמו שרמזנו בירח לְעֵיי חי"א סיי ר"? והגם שהשכינה אינה מבקשת כי עם הדבוק בת"ת מ"מ כיון שזה לא יעשה אלא באחרית הימים כאשר ישובו כל הנאצליי למאצילם יתי ע"כ אומרי להנאצל הראשון הוא כ"ע פתח לבנון וגוי כי כן לעתיד יפתח לקראת השכינה בענין זה :

שהוא תחלת המחשבה באצילות להיותו הראשון : ואכילת ארזי הלבנון כשישובו הספירות למאצילן הוא סוף המעשה של עולם העשיה כי יכלה העולם ומלואו כמבואר במדרש הנעלם שיר השירים על פסוק וישוב העפר על הארץ : כטעם מהאוכל יצא מאכל שנתבאי במי חקור דין ח"ב פי' י"ו שהכוונה מהאוכל הוא האדם יצא מאכל הן הנשמות המתגלגלים בב"ח הנאכליי ושלימות האוכל הוא לתקן אותן באכילתו שישוב הענף אל

**יד יהודה • המשך**

השורש וע"ש והוא הדבר כאן שלעת התקון ישוב כל דבר אל שרשו :

כי המחשבה באצילות תחלתה למעלה בכ"ע וסופה למטה במלכות שנקראת ג"כ מחשבה בערך שלמטה ממנה : והמעשה בהפך שתחלתו למטה בעולם העשיה וסופו למעלה בעולם האצילות בשוב כל דבר לנרתקו ושורש שלו : ומזה נבין כי תחלת המעשה בעולם העשיה הוא סוף המחשבה מלכות שממנה נמשך עולם העשיה והוא אמרם ז"ל שכינה בתחתוניי :

ולזה ולזה לא יתואר הסוף לומר אצלם לשון סוף וקץ כי למרבה המשרה ולגדולתו יתי אין קץ וכמו גבי המחשבה מדת מלכות לא יתואר לשון סוף כן לא יתכן לומר גבי המעשה כיון שהדבר מגיע למעלה לאצילות יתי כנז' : זולתי במשמע הסבה התכליתיי ר"ל שלשון סוף בשניהם משמעו סבה התכליתי שמלכות היא סבה התכלית לעשיה כידוע ותכלית המעשה הוא שישוב כל הויה ועצם באחרית הימים לשרשו : נמשך אל הכוונה הזאת לבאר פתרון הנבואה כפי היותה בכח בסיני : ולנו עוד על דרך זה : ומעתה ילמד סתום מן המפורש וכל חכם לב ישים שכלו לבאר עי"ז זה? כל שארי הנבואות שלא פרשנו :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק י

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.: 1

**יואל משה**

למעשה הפקידה כוי שאמר לעיל והי פקד את שרה: שיפקדם וישגיח עליהם כוי פיי א' של פקד לשון השגחה

**רמ"ע מפאנו**

אתאן למעשה הפקידה שאנו בבאורו, כי כשם שטרם יצמח כל עשב השדה במעשה בראשית הוצרכה יצירת האדם והנחתו בגן עדן והדר

**יואל משה • המשך**

כדלעיל פ"ג בראש המאמר: זאת הפעם כוי שדרשו מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה כוי שאין משמעוי לי בא ממש אלא פקד

**יואל משה • המשך**

אותם בה בהשגחתו לקריאת שמות ובזה גמר צורתם של כולם וזהו הפקידה שלהם כמו ופקדת נוך ועושה אותה כלי כמ״ש האשה גולם היא ואינה מחזקת טובה אלא למי שעשאה כלי ומכוון מיניה וביה: תחלה לסבה הרחוקה כו׳ הוא הש״י נקרא אצל הולד סיבה רחוקה וזהו בועליך עושיך הוא הש״י כביכול: סבה שנית כו׳ צינור הרצון בפקוד׳ כו׳ היא פקידה הבעל ממש נקרא סבה הקרובה שלישית מעשה הפקיד׳ עצמה שהזרע עצמו פקדה וזהו יבעלוך בניך: ומ״ש שמענוהו בשמי שמים כו׳ ר״ל שיש דוגמתו למעלה בשמים במדות הסבה הרחוקה הוא אור הכתר וסבה קרובה היא חכ״מה והני בסוד יבעלוך בנייך הם הוי״ק שהיו נכללו׳

בבינה וכן למטה מהם בת״ת ומלכות סיבה רחוקה לנשמה היא השפע מבינה וסיבה הקרובה ת״ת והנשמות בעצמה הכלולים במלכות הם בסוד יבעלוך בנייך הרי לך למעל׳ הדוגמא ממש: מהקרא שמו עליהם כלל כו׳ פי׳ אפי׳ סיבה רחוקה לא יקרא להם אלא העי׳ שרים יקראו להם סיבה רחוקה הק״בה סיבות הסיבו׳ אדון לאדוני׳ של האומות כי לא יתואר שיהיה הק״בה סיבה רחוקה אפילו לצורת של האומות ומכ״ש לגופות כמו שהוא לישראל אפילו לגופות סיבה רחוקה כנ״ל: ונקרא אצלם כו׳ פי׳ לישראל יקרא האדון סתם לא ויצמח, כך בטרם יהיו מיני החיים פרים ורבים הובאו אל האדם שיפקדם וישגיח עליהם לקרא להם שמות, והיא פקודתם שדרשו רבותינו על פסוק זֹאת הַפַּעַם (בראשית ב, כג). כי קריאת השמות לכל נוצר היא גמר צורתו ועושה אותו כלי מושל להשגת המכוון מניה וביה. ויצדק עם זה מה שתתיחס פקידת האשה לג׳ ראשים, הנה שמענוה בשמי השמים מצאנוה ביצירת הולד. תחלה לסבה הרחוקה שהיא הגורמת בעצם בנתינת הצורות, כמו בְּעֲלַיִךְ עֹשַׂיִךְ (ישעיה נד, ה). שנית לסבה הקרובה שהוא צנור הרצון בפקידה, כמו כִּי יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה (ישעיה סב, ה). ועוד בה שלישיה למעשה הפקידה עצמה, כמו יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ (שם) ובארנוהו. והנה האדם ברצון קונו היה סבה רחוקה בנתינת הצורות להשלים קיום המין אל כל החיים, וכן לכל שיח השדה, ובשעה שניטל המדבר של לשון הקדש מדור הפלגה, משם הפיצם ה׳ מהקרא שמו עליהם כלל כמו שיבא, וַיָּפֶץ ה׳ אֹתָם (בראשית יא, ח). לממשלת ע׳ שרים אשר חלק אדון הכל לכל העמים לא לנו ה׳, כטעם אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ (ישעיה כו, יג). כי אמנם אדונים המה ברצונו יתברך ומשפיעים את הצורות ללשונותם למשפחותם, והוא אדוני האדונים כי לא יתואר אצל משפחות האדמה היותו סבה רחוקה אפילו לצורות שלהם, כדרך שהוא סבה רחוקה אל הגופות הטהורות בני תורה ונקרא אצלם הָאָדֹן סתם כדכתיב במצות ראיי. שהוא כמו אדוני האדונים[1] ועדיף מניה במעלת הכלל על פרטי הנהגותיו:

**יואל משה • המשך**

אדוני האדונים כדלעיל כדכתיב במצות ראיי יראה כל זכורך את פני האדון וגו׳: שהוא כמו אדוני כו׳ פי׳ כמו שיקרא אל האומות אדוני האדונים להורות שהוא סיבה עצמי להשגיח על פרטי הנהגותיהם משא״כ אדוני האדונים הוא על הכלל כולו ודו״ק וק״ל:

**יד יהודה**

אתאן למעשה הפקידה וכו׳ אחר שסיים הרב דרושו בענין פתרון הנבואות חוזר למקום שפסק ממנו למ״ש סי׳ ב׳ בפי׳ פקד שהוא מענין השגחה כמו בועליך עושיך וכו׳ וע״ש והוא הדבר שמפרש כאן : הוצרכה יצירת האדם וכו׳ כמבואר בכתוב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו׳ וייצר ה׳ אלהים את האדם וגו׳ ויטע ה׳ אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר ויצמח ה׳ אלהים מן האדמה וגו׳ והטעם יפורש בסמוך :

והיא פקודתם שדרשו רבותינו ביבמו׳ פ״ו אמר ר׳ אליעזר מאי דכתי׳ זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה ואמר הרב שאין הדבר כפשוטו אלא הכווני שפקד והשגיח על כל בהמה וחיה הוא לקרא לה׳ שמו׳ הראויי׳ לכל א׳ ואי לצורך העזר שבכח השם הניתן יפרו וירבו המינים כל א׳ מבת זוגו הראויי׳ לו ומכולם לא מצא עזר עד שמצא חוה מצא טוב

**יד יהודה • המשך**

ועיין בפי׳ הרמב״ן בחומש שפי׳ ג״כ הפסוקי׳ על אופן זה :

כי קריאת השמות וכו׳ ר״ל והטעם שלא פרו ורבו הבעלי׳ חיים עד שקרא להם אדם שמות הוא לפי שקריאת השם בלשון הקדש הוא גמר הצורה של אותו ב״ח והוא העושה אותו לכלי מושל על הפרי׳ ורביה שהוא המכוון בב״ח ועיין לקמן סי׳ ל״א : ויצדק עם זה שאמרנו שקריאת השמו׳ לכל נוצר היא גמר צורתו יצדק שתתיחס פקידת האשה לג׳ ראשים לסבה קרובה ורחוקה ואמצעית כי כן הדבר בעצמו בקריאת השמות שאמרנו כמו שיבואר בסמוך :

שמענוהו בשמי שמים מצד הצורו׳ הפנימיות שיבוארו בסי׳ שאח״ז ומצאנוהו מצד הגוף וצורה החצונה ביצירת הולד : לסבה הרחוקה וכו׳ מבואר בספ׳ שאחר הטבע לארסטו שיש בכל אחת מד׳ סבות הידועות חומר וצורה פועל ותכלית עוד סבות קרובות ורחוקות והוא דבר ידוע למתחילי׳ בחכמת הטבע ולמודי׳ והמשל בסבת הפועל יאמר על כל זרע זרוע הצומח מן השדה שפועלו

**יד יהודה • המשך**

הוא איש האדמה שזרעה לעבדה ולשמרה והוא סבה קרובה אבל הסבה רחוקה ממנו הוא השמש המבשל פירות וזרעוני הארץ כדכתי׳ וממגד תבואת שמש וסבה יותר רחוקה הוא השם יתעלה ב״ה הנותן כח להשמש ולאיש שדה לעשות חיל וכן הדבר בשארי הסבות הנז׳ והנה כאן ביצירת הולד הסבה הרחוקה הוא הש״י נותן הצורות וכח ההולדה להזרע בכדי שיוכל הולד להנצר ממנו :

כמו בועליך עושיך שהרצון בזה שה״שי הוא בועליך בנתינת הצורה וכח ההולדה ועיין לעי׳ סי׳ ב׳ : שהוא צנור הרצון בפקידה והוא הבעל : ועוד בה סבה שלישי׳ יותר קרובה והוא מעשה הפקידה עצמו : כמו יבעלוך בניך שביאר הרב לעי׳ ח״א סי׳ י׳ שטפות הזרע שהבניי׳ נוצרים מהן הן רובעוי׳ אותה תמיד כל ימי העבור וכו׳ :

והנה האדם וכו׳ סיומא דמלת׳ הוא ור״ל כמו שה״שי הוא הסבה הרחוקה בנתינתו הצורות כן היה אד״הר בקראו שם לכל נוצר

**יד יהודה • המשך**

ברצון ובשליחות השי"י כדי לגמור צורתן ולתת להם כח לפרות ולרבות לקיומן כי לזה היה הוא הסבה הרחוקה ברצון השי"י : וכן לכל שיח השדה שמזה הטעם לא צמחו עשב השדה קודם יצירת אדה"ר באשר לא נגמרה צורתן עדיין בהיותן מחוסרי שם הראוי להן :

ובשעה וכו' ר"ל מיום ברוא אלהים אדם היה השי"י סבה הרחוקה לכל איש ואיש ממין האנושי עד שמרדו דור הפלגה ובלל ה' שפתם וניטל מהם לשון הקדש ופסקה בזה צורתן וקיומן אז ראה ה' ויתר גוים להשרי' של מעלה המה ישגיחו עליהם ויהיו להם כמו סבה רחוקה : כטעם אדונים זולתך שנתבאר לעי' סי' ב' : והוא השי"י אדוני האדונים אבל לא קרא שמו על משפחות האדמה עצמם : אפי' לצורות שלהי' ר"ל לנשמותיהן :

**יד יהודה • המשך**

ונקרא השי"י אצל בני ישראל האדון סתם ולא אדוני האדונים כי הוא אדונינו בלי אמצעי ועוד שהאדוני' זולתו יתי' לא אדוני המה לישראל : כדכתיב במצות ראיה את פני האדון ה' : שהוא ר"ל ששם אדון סתם לגבי ישראל הוא כמו אדוני האדוני' אצל משפחות האדמה ועדיף מניה וכו' כי שם אדון הו' הכלל ואדוני' אינן אלא פרטי הנהגותיו יתי' :

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

פי' יד יהודה: ר"ל ששם אדון סתם לגבי ישראל הוא כמו אדוני האדונים אצל משפחות האדמה וכו'.

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק יא

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

אמנם לצורות הפנימיות כו' עד עתה בפי הקודם דובר בצורת של הגוף החיצונות ועתה מבאר צורות הפנימיות של הנשמה הוא להיפך האל הפועל יקרא סיבה רחוק' לצורת הנשמה והק"בה סיבה קרובה: כי ה' הוא אלהים כו' ה' הוא ת"ת אלהים מלכות וכתיב
בנים אתם להי' אלהיכם שמזווגם של ת"ת ומלכות הם תולדות הנשמות ולמעלה מהם דהיינו בכתר עליון שהוא בכתר עליון המרומם כו' הוא להם סיבה רחוקה: ולגויות המכובדות המתמצעות כו' הוא הצלם והדיוקן של הנשמה והוא ממוצע בין גוף ונשמה יקרא אלהי אלהים שאלהים להם סיבה קרובה
ושם המיוחד של ה' סיבה רחוקה משא"כ לנשמות עצמם שם המיוחד סיבה קרובה ומ"ש שהוא להם כו' פי' לדיוקנאו': אלהי ישראל כי ישראל נקרא ג"כ אלהים ע"ש אני אמרתי אלהים אתם והק"בה נקרא אלהי אלהים: ושם אלהים להם סיבה קרובה כו' פי' לדיוקנאות ולגופות אפילו אלהים סיבה רחוקה והאב ואם סיבה קרובה בפסוק זה כי ה' אלהיכם הוא סיבה קרובה לנשמה בשם הויה והוא אלהי אלהים סיבה קרובה לדיוקנאות

**רמ"ע מפאנו**

אמנם לצורות הפנימיות הנכללות בה' שמות נפש רוח נשמה חיה יחידה, הוא בלי ספק סבה קרובה כי ה' הוא האלהים. וכתיב בנים אתם להי' אלהיכם. ובסתר עליון המרומם על כל ברכה ותהלה ושם חביון עוזו הוא להם סבה רחוקה, ולגויות המכובדות המתמצעות בין הגוף והנפש אשר קראו בשמותם דיוקנאות ולבושי הנשמות הוא אלהי האלהים כמו שיתואר אצל שרי המרכבה משרתי עליון שהוא להם סבה קרובה בשם אלהים בלבד וסבה רחוקה בשם ה', ונקרא גם כן אלהי ישראל על שם אני אמרתי אלהים אתם. כפי רוב הפירושים שנאמרו בו שכלם אמת צדקו יחדיו לדרך זו שאנו בבאורה. הא למדנו שהשם המיוחד סבה קרובה לנשמות וסבה רחוקה לדיוקנאות, ושם אלהים להם סבה קרובה ולגופות הצדיקים סבה רחוקה, שהאב והאם סבה קרובה אליהם ובאו התארים כלם על הסדר בפסוק זה, כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים. ולחלקי האדם יש סימן בפסוק קדמו שרים אחר נוגנים בתוך עלמות תופפות. כי הקלוס העולה מן הנשמה הוא שיר בלא כלי, ומן הגוף נגון בכלי, והצורות המתמצעות הן הנה עלמות תופפות כי הן גויות נעלמות כנודע, ובמאמר הנפש נוסיף לקח בסיעתא דשמיא:

**יואל משה • המשך**

ואדוני אדונים יקרא לא"ה כדלעיל בסימן הקודם: קדמו שרים רמז לנשמה והוא שיר בלי כלי אחר נוגנים רמז לגוף ניגון בכלי ועלמות תופפת רמז לדיוקנאות:

**יד יהודה**

אמנם וכו' מחובר לסי' הקדום שהוא יתי' סבה רחוקה לגופות בני ברית אמנם מצד נשמותיהן הוא יתי' סבה קרובה להן דאינון איבא דעובדוי : כי ה' הוא האלהי' רזא דיחודא ת"ת ומלכו' דעבדא הנהו פירין וע"ז נא' בני' אתם וגו' כדאיתא בזוהר לך לך עמו' צ"ב ובשארי דוכתי : ובסתר עליון וכו' ר"ל שכ"ע המשפיע שפע שבע רצון לכל הספירות שתחתיו הוא להנשמות כסבה רחוקה ועיין לקמ' ח"ג סי' ג' :

ולגויות המכובדות וכו' ר"ל ועוד מצינו גויות נכבדות שהן כמו אמצעי בין הגוף והנפש והן לבושי הנשמה שהיא מתלבשת בהן ונקראים בשם דיוקנאות ולאלו שם אלהים סבה קרובה ומצדן נקרא השי"י אלהי האלהים כי הלבושים הללו נקראי' בשם אלהים והוא יתי' אלהיהם סבה קרובה להם : כמו שיתואר השי"י ג"כ אצל המלאכים שנקראי' אלהים וע"כ כלפי כולם נקרא

**יד יהודה • המשך**

הוא יתי אלהי האלהים : שהוא להם להדיוקנאות : ונקרא השיי ג"כ אלהי ישראל להדיוקנאות כי שם ישראל תחת שם אלהים שעל זה נאמר אני אמרתי וגו' :

שהשם המיוחד ברזא דזווגא : וסבה רחוקה לדיוקנאות וכיש לגופות : בפסוק זה כי הי אלהיכם סבה קרובה לנשמות הוא אלהי האלהיי סבה קרובה לדיוקנאות ואדוני האדוניי סבה רחוקה לצורוי משפחות האדמה :

**יד יהודה • המשך**

ולחלקי האדם שלשה הנזי שהן הגוף והנפש והדיוקנאות : שיר בלי כלי ועיז נאמי קדמו שרים הן הנשמות : נגון בכלי אם כלי ממש לזמרא דמנא ואם כלי הגוף כגון פה ולשון וגרון לזמרא דפומא ונאמר עיז אחר נוגניי הן הגופות : והצורות הדיוקנאות שהן ממוצעים בין הגוף והנפש הן הנה עלמות תופפות ומפרש הפסוק שכולם הודו והמליכו השיי עליהם :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק יב

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

לעצם הרצון כוי פיי שאין לעצם הרצון שם אחר זולת שם בן די והוא נקרא מלך ועיקר כוונות פיי זה נמשך לפיי ייד דלקמן: נמליכהו עלינו כהיום הזה פיי בראש השנה כנגד יי מאמרות וכן יי דברות וכן יי הילולים ורייל היי מאמרות נקראיי

גבול שממנו הם הייס כשהם היו בכח המאציל הראשון כיה והעשרה דברות גבול שבין הם הייס במקומו' בתית והיי הילולים גבול שאליו הם הייס דמליכות שנשפעיי אליו ומשם לתחתונים: כי תורה בגיי כוי פיי תפארת

**רמ"ע מפאנו**

ומלתא אגב ארחין נרדפה לדעת במקום הזה כי השם המיוחד הרומז לעצם הרצון בפשיטות נקרא מלך ישראל שנמליכהו עלינו כהיום הזה כי הא דתנינן אין פוחתין מעשרה מלכיות ושאלו בגמרא כנגד מי והשיבו כנגד עשרה מאמרות דברות והלולים כי היו המאמרות הגבול שממנו דעליה אתמר אני ראשון לעילא עד אין סוף והדברות גבול שבין כנודע כי תור"ה בגימטריא אמצעי"ת שנכרתו עליה כמה בריתות בין ה' וישראל והיא המכרזת בלעדי אין אלהים באמצע ועשרה הלולים הן המה גבול שאליו דעליה אתמר אני אחרון עד אין תכלית:

**יואל משה • המשך**

נקראי תורה:

**יד יהודה**

כי השם המיוחד של הוייה בי"ה הרומז לעצם הרצון יתי כי אין לעצמותו יתי שם אחר זולתו ולהיות שעצמותו יתי הוא רצונו כי הוא יתי ורצונו אחד כמיש הרמב"ם בפי"ב מהי יסודי התורה נמצא ששם המיוחד רומז לרצונו יתי והא דלא קאמר הרב הרומז לעצמותו יתי הוא כדי לכלול ג"כ הרצון ולהוציא שארי תוארים : בפשיטות מופשט מתוארים :

נקרא מלך ישראל וכשאנו אומריי

**יד יהודה • המשך**

מלך ישראל הכוונה לשם של הויה בי"ה שנמליכהו עלינו כהיום הזה ברי"ה וקראו הרב יום הזה להיותו יום הפקידה שהוא עוסק בה : כי הא דתנינן בפי בתרא דרי"ה אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונוי מעשרה שופרות ובגמי הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר רבה כנגד יי הלוליי שאמר דוד בספר תהליי וכוי רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני רי יוחנן אמר כנגד יי מאמרות שבהן נברא העולם :

כי היו המאמרוי הגבול שממנו וכוי ידוע מחכמת ההגיון ומספר שאחר הטבע שהגבולים הם שלשה האי נקרא גבול שממנו והבי גבול שאליו והגי גבול שבין ומשל עיז דרך משל ישראל הלכו ממצרים לאיי דרך מדבר הנה מצרים הגבול שממנו הלכו ואיי גבול שאליו הלכו והמדבר גבול האמצעי שבין אלו שני הקצוות שעיי הלכו והנה על פסוק אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים אמרו בתקוניי אני ראשון לעילא ואני אחרון לתתא

**יד יהודה • המשך**

ומבלעדי אין אלהים באמצע ומפרש הרב הענין גי"כ עדיז והייינו שאי"ס בי"ה הוא הגבול בלתי סוף ותכלית שממנו נאצלו כל גי ראשונות עם יתר הספירות ומלכות הגבול עד אין תכלית שאליו משפיעין כל הספירות ותית עם הקצוות הוא הגבול שבין ועפיז משפיעין גי הראשונות וכולן אני אני הוא ואין אלהים עמדי ומפרש עוד שעל אלו אמרו רזיל שעשרה מלכיות הם כנגד עשרה מאמרות ועשרה דברות ועשרה הלוליי והיינו מצד אי"ס בי"ה שממנו נאצלו יי ספירוי כלן אמרו שהן כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם ע"פ הידוע שהן כנגד יי ספירות ומצד מלכות שאליה פונים כל הנאצליי אמרו שהן כנגד עשרה הלולים כידוע שאמרן דוד כנגד מלכות שהיא מדתו ובבחינת הספירות האמצעות אמרו שהן כנגד יי דברות שעל ידן הן משפיעין ועיין בפרדס שער בי פיה : והיא המכרזת כידוע שתו"רה היא בתית :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק יג

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

בלשון התנא כו' פי' במתניתין שכל דברי הגמרא מה שמפרש בגמרא כלל אותם התנא במתניתין אפילו יתר מדברי הגמרא כי מ"ש התנא אם השלים בתורה יצא פי' אם השלים בתורה באותן פסוקים שאין להם לשון מלכות כגון שמע ישראל וגו' וידעת היום והשבות ואומר יצא גם כן וממילא אם אם השלים בנביא בפסוק שהזכיר בו מלכות בהדיא ג"כ יצא ובזה מתורץ קושיא בגמרא שהקשה על אם השלים בתורה יצא האומר במתניתין: ופשיטנא כדלעיל פירש בסימן הקודם זה כנגד י' דברות י' מאמרות י' הילולי' גבי מלכיות ה"ה גבי זכרונות ושופרות ג"כ הטעם כנגד אלו:

### יד יהודה

ואהא דתנן וכו' שם מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר' יוסי אומר אם השלים בתורה יצא ובגמ' אם השלים דיעבד אין לכתחלה לא והתני' ר"י אומר המשלי' בתורה הרי זה משובח

### רמ"ע מפאנו

ואהא דתנן רבי יוסי אומר אם השלים בתורה יצא. ותריצנא הכי קאמר משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא. ידוע אל המשכילים הרגילים אצלנו בישיבה מה נמרצו אמרי יושר לדקדק בלשון התנא שבכלל דבריו יהיו דברי הגמרא ויותר מהמה מה שיחייבהו להמליץ שני הטעמים בלשון חכמה, ובמתניתין דהכא תנינא להו דתנו רבנן שמע ישראל וידעת היום מלכות שמים שלמה דברי רבי יוסי, אלמא אם השלים בתורה שאין בה אלא שלש מלכיות וכבר נאמרו מעקרא קודם לנביאים וכתובים, ועכשיו השלים בחד מהני קראי המפורשים בברייתא אף על פי שאין בהשלמתה לשון מלכות יצא. וממילא משמע שאם השלים בנביא במלכות עצמה יצא. והוא פירוש אמתי ופשוט ללמדנו מפלאי המשנה עם קצורה שיש בה כפלים לתושיה וליכא מדי בדבי רבי חייא ורבי אושעיא דלא פשטיה ר' ממתניתין כדאמר אילפא, והא דאיבעיא לן כנגד מי ופשיטנא כדלעיל הוא הדין והוא הטעם לזכרונות ושופרות:

### יד יהודה • המשך

אימא משלים והא אם השלים קתני ה"ק מתחיל בתורה ומשלי' בנביא ר"י אומר משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא :

ידוע אל המשכילי' וכו' ר"ל כל היכא שאמר הגמ' על המתני' ה"ק או אימ' וא"א להכניס אוקימת' ההיא בלשון המתני' שרגיל הוא לדקדק בלשון המתני' ולהתבונן בה לבארה באופן שתכלול הלשון אותה אוקימת' ועוד יותר מזה מה שיחייבהו להמליץ שני הטעמים בלשון חכמה לומר בתחלה טעם אחד ולחזור אח"כ ולומר טעם אחר כי הכל בכלל כמבואר במ' חקור דין ח"ג פ"ח :

וכמתני' דהכא שאמר ר"י אם השלים בתורה ודאי שלפי פשוטו אין לשון זה סובל מה דמשני בגמ' ה"ק משלים בתורה ואם השלים בנביא אבל כוונת ר"י במתני' לומר שאם השלים בתורה בא' מפסוקי' שאין בהם זכר מלכות שיצא והיינו לפי מאי דתנו רבנן

### יד יהודה • המשך

שמע ישראל וכו' כי שם מקשה בגמ' בשלמא זכרונות ושופרות איכא טובא אלא מלכיות תלת הוא דהויין ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו ויהי בישורון מלך ה' ימלוך לעולם ועד ואנן בעינן עשר וליכא פירשי' ואנן בעינן עשר וארבע מהן תורה דקאמר ר"י משלים בתורה אמר רב הונא ת"ש שמע ישראל ה' אלהינו מלכות דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר אינה מלכות וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים אין עוד מלכות ד"ר יוסי ר' יהודה אומר אינה מלכות אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו מלכות ד"ר יוסי ר' יהודה אומר אינה מלכות אלמא דאם השלים בתורה דקאמר ר' יוסי במתני' היינו שהשלים בא' מהני קראי שהזכיר ר' יוסי בברייתי' שמע ישראל וידעת היום אתה הראית שאין בהן מלכות מפורשת דאין לומר שהשלים בשאר פסוקי מלכות מפורשת שהרי אינן בכל התורה כ"א ג' ואותן כבר אמרן קודם פסוקי מלכות של נביאים וכתובי' שצריך לומר מכל אחד ג' פסוקי' של מלכות דמסתמא לא שביק מעיקרא הפסוקי' של מלכות מפורשת לומר פסוקי' שאין בהן זכר מלכות וקמ"ל ר' יוסי דאם השלים בהן כיון שעניינם מלכות אע"פ שאין בהן לשון מלכות מפורש שיצא ולפי"ז צריך לומר בדעת הרב שמ"ש ר' יוסי בברייתא מלכות היינו לענין השלמה בלבד שלא כגירס' הרמב"ם פ"ג מה' שופר שכתב על פסוקי שמע ישראל אתה הראית וכו'

### יד יהודה • המשך

וז"ל כל פסוק מאלו מלכות הוא עניינו אע"פ שאין בו זכר מלכות הרי הוא כמו ה' ימלוך וכו' והטור סי' תקצ"א כתב סתם על פסוקי הללו שהן מלכיות כגמ' דברייתי' ועיין בלב"ח : וממילא משמע שאע"פ דסיפא דקרא השלים בנביא כיון דסליק? דבורו והשלים בפסוק של מלכות מפורשת שיצא ולפי"ז שפיר כוללת לשון המשנה מאי דמשני בגמ' למסקנא כי הלשון המשנה אם השלים בתורה ולשון הגמ' אם השלים בנביא חדא מלתא היא שהמשלים בתורה בפסוק שאינו מפורשת והמשלי' בנביא במלכות מפורשת שוים והשתא נמי שינויי קמא אימא משלים עולה כהוגן דמשלי' בתורה לכתחלה בפסוק שאינו של מלכות ואם השלים בתורה דקתני היינו בנביא בפסוק שיש בו מלכות שהוא כעין של תורה :

והא דאבעי' לן וכו' מלתא באפי נפשה היא ור"ל הא דאבעי' בגמרא הני עשרה מלכיות כנגד מי ופשיטנא כנגד י' הלולי' י' דברות י' מאמרות כדלעי' בסי' י"ב ה"ה וההי"ט לזכרונות ושופרות שהם ג"כ כנגד אלו :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק יד

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.: 1 · 2

### יואל משה

כי לא יתואר כו' בסמיכות כו' ר"ל שיאמר ה' ישראל שיהיה להשם המיוחד סמיכות לתיבת חולין שאחריי א"ל לשם אחר כגון ה' אלהי ישראל ואע"פ שנאמר ה' צבאות עצמו ג"כ מן הכינוי שבשמות ע"כ נסמך לשם המיוחדת: כי לה' המלוכה וכו' וגם המושל בגוים הוא שם אל אלהים בעל הנהגה הכולל נאמר גם כן לה' שהכל לה' בזוהר פי' מקץ עמו' תל"ד וז"ל שם שלח מלך עילאה ויתיריהו ומאן איהו דשלח ליה דא מלאך הגואל דא מושל עמים דאיהו מושל על תתאי וכללא איהו מטעם הק"בה ומושל עמים דא שם אלהים זעם: שאמר ה' הוא אלהים דמשמע שהכל ה' ולכך אמרינן אלהים נקרא מושל בגוים וה' מלך עליו נ"ב ומתרץ ודאי אלהים שהוא ענף נכלל בשורש הוא שם הויה ולכן לא נאמ' להיפך אלהים פי' כי אין שורש נכלל בענף: ועוד טעמו כו' פי' תירוץ אחר כמה שנאמר האלהים בה"א הידיעה קאי על השגחת הש"י על ישראל וגבי גוים נאמר מלך אלהים על גוים בלא ה"א וע"כ אמר יוסף בלעדי אלהים יענה בלא ה' ועליו זקף גדול מורה על הק"בה כמ"ש לעיל מאמר ח"ח ח"א סימן ו' ואח"כ אמר את אשר האלהים

### רמ"ע מפאנו

ולפי שה' הוא האלהים הנה שם העצם שזכרנו נקרא גם כן אלהי ישראל, כי לא יתואר השם המיוחד בסמיכות כלל[1], לפיכך צבאות הוא עצמו אחד מן הכנויים שאינם נמחקים[2] כפי הנוסחאות המדוייקות במסכת שבועות (דף לה ע"ב), וכן הסכימו גדולי הפוסקים. אמנם שם אלהים הוא כנוי ההנהגה סתם, ועל ההנהגה הכוללת כתיב מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם (תהלים מז, ט). וכתיב כִּי לה' הַמְּלוּכָה וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם (תהלים כב, כט). ירצה כי המלוכה בכלל היא באמת לשם המיוחד כי הוא אלהינו ובשבילנו נקרא מלך העולם ואלהי כל הארץ. אמנם המושל בגוים שהוא שם אלהים כאמור גם הוא קנינו של שם המיוחד כמו המלוכה שזכר כבר, וכיוצא בזה נדרש בזוהר פרשת מקץ (דף קצ"ד ע"ב) על פסוק שְׁלַח מֶלֶךְ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ (תהלים קה, כ). כי אף על פי שנאמר ה' הוא האלהים. לא יאמר על צד הדקדוק אלהים הוא ה', שהרי השרש הוא עצם הענף וכולל אותו בלי שיור, לא כן הענף אל השורש כנודע למתחילים בחכמה. ועוד טעמו וראו כי לא נאמר ה' הוא אלהים אלא האלהים בה"א הידיעה, ולא נאמר מלך האלהים על גוים אלא אלהים סתם, והתבוננו דקדוק התארים ותפארת המליצה כי רבה:

### יואל משה • המשך

עושה בכ"י ראה החלום ע"ד המלך הגדול עצמו נב"ה:

### יד יהודה

הנה שם העצם שם הויה ב"ה שנקרא מלך ישראל כמו שזכרנו לעי' סי' י"ב נקרא ג"כ אלהי ישראל כי ה' הוא האלהים : בסמיכות כשהשם צריך להיות דבוק וסמוך למלה אחרת של חול לא יבוא השם הויה בסמיכות ההיא כגון לומר ה' ישראל אלא אלהי ישראל וזה להיות שם המיוחד שם העצם ואין שום שם עצם נסמך ועיין מ"ש הראב"ע בזה בפ' שמות :

לפיכך וכו' ר"ל אע"פ שכתוב ה' צבאות אין זה סמיכות לפי שצבאות הוא עצמו שם קדש שאינו נמחק והרי זה כמו ה' אלהי' ואין צורך לפירושים שזכר הראב"ע שמרבים שם? : אמנם שם אלהים להיותו שם תאר לענין ממשלה ויכולת כמו אלהי הארץ והוא כנוי להנהגה כי המושל מנהיג ע"כ בא בסמיכות :

ועל ההנהגה הכוללת וכו' מפרש הרב באגב פסוקי מלך אלהי' על גוים (תהלי' מ"ז) ופסוק כי לה' המלוכה וגו' (תהלי' כ"ב) לענין ההנהגה הכללית ואמר שהנהגת

### יד יהודה • המשך

העמים מיוחסת לשם אלהי' וזהו מלך אלהי' על גוים והכוונה לשם אלהים במדת מלכות המבואר בזוהר שיר השירים והמלוכה הכללית מיוחסת לשם הויה לבדו כי השם המיוחד יתי' הוא אלהינו הנקרא אלהי ישראל כנז' והעולם ומלואו נברא בשבילנו ע"כ לו לבדו יאתה המלוכה הכללית כאשר יקראהו באמת בשביל ישראל מלך העולם ואלהי כל הארץ וזהו כי לה' המלוכה : אמנם המושל בגוי' ר"ל ומ"ש ומושל בגוי' מחובר עם המלוכה והכוונה שהמלוכה הכללית וגם המושל בגוים שהוא שם אלהים כנז' שניהם הם לה' וקנינו :

בזוהר פי' מקץ ע' תל"ד וז"ל ר"ש אמר כתי' ה' מתיר אסורי' וגו' והא כתי' שלח מלך ויתירהו אמאי מושל עמים ויפתחהו שלח מלך דא קב"ה מושל עמי' דא קב"ה אלא שלח מלך מלכא עלאה שלח ויתירהו ומאן איהו דשלח ליה דא מלאך הגואל דא מושל עמים דאיהו מושל על תתאי וכלא איהו מעם קב"ה ע"כ דרש מושל עמים על מלכות שהיא המלאך הגואל כידוע ומלכא עלא' שלח ליה רמז על אוצרו הנז' :

### יד יהודה • המשך

כי אע"פ וכו' ר"ל ואל תקשה איך נאמר שאלהים מושל בגוי' הוא לה' וקנינו וכן לדברי הזוהר שמלכא עלאה שלח ליה והלא הכתוב אומר כי ה' הוא האלהים והכל אחד כי אמנם אין בזה קושי כלל יען לא נאמר אלהים הוא ה' שאלו נאמר כן היה מקום לקושיא משא"כ לגבי מ"ש ה' הוא האלהים ליכא קושי' לעולם אימ' לך שה' הוא האלהי' מצד שאלהי' שייך לו וקנינו על צד הדקדוק ר"ל שהגם כשנאמר ה' הוא האלהי' משמע שאלהי' הוא ה'? מ"מ לא יאמר כן בדקדוק מפני שהשם המיוחד הוא השרש הרומז לעצמותו יתי' כנז' בסי' י"ב ושם אלהים ושארי השמות הם ענפים רומזי' לתוארי' כידוע גם למתחילים בחכמת הקבלה והנה השרש הוא עצם הענף וכולל אותו וזהו ה' הוא האלהי' אבל הענף אינו כולל את השרש וע"כ לא יאמר אלהי' הוא ה' :

ועוד מטעם אחר ליכא להקשות מידי כי מה שאמרנו שאלהים הוא המושל בגוי' היינו השם אלהים בלא ה"א הידיעה כי ההי"א הידועה מרמזת לכללות המלוכה כמו השם המיוחד וזהו ה' הוא

**יד יהודה • המשך**

האלהים ואולי יש להקשות ע"ז ממש"ה דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשאנו שכתי' אלהים בלא ה"א הידועה אברא דיש לתרץ לדרך הרב שזהו שמסיים הוא עשאנו וקאי על ישראל ועל שם אלהים מושל בגוי' ועפ"ז שניהם יאמר נא ישראל שהשם המיוחד עשאנו ואנחנו קנינו ובהא ניחי נמי מ"ש אח"כ ולא אנחנו קרי ולו וכתיב באלף והיינו לו לשם ה' אנחנו ישראל ולא לשם אלהים מושל עמים ומ"מ היה לו להרב לעורר מזה : והתבוננו דקדוק התארים שיש חלוק בין האלהים בה"א הידיעה לאלהים סתם ותפארת המליצה של אמרו כי להי' המלוכה ומושל בגוי' ע"פ הנז' :

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

(פי' יד יהודה): "בסמיכות" כשהשם צריך להיות דבוק וסמוך

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס. • המשך**

למלה אחרת של חול - לא יבוא השם הוי"ה בסמיכות ההיא, כגון לומר "ה' ישראל" אלא "אלהי ישראל", וזה להיות שם המיוחד שם העצם ואם שום עצם נסמך, ועיין מ"ש הראב"ע בזה בפ' שמות (ג, טו).

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

(פי' יד יהודה): ר"ל אע"פ שכתוב ה' צבאות אין זה סמיכות לפי שצבאות הוא עצמו שם קדש שאינו נמחק, והרי זה כמו ה' אלקים, ואין צורך לדחוקים שזכר הראב"ע בשם רבים שם (שמות ג, טו).

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק טו

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

ואע"פ שגם ה"א כו' פי' שאין צורך להפוך ולכרס המקרא כי ואע"פ שנאמר מלך הגוים והק"בה לא נקרא מלך הגוים הגוי' דקאמר בה"א הידיעה לא קאי אגוים ממש אלא כמו מלך העולם מ"מ שמענו

לרבי ייבא זוהר משפטים שמהפך המקרא ודרש מי מלך הגוים וגו' ור"ש בזוהר כו' עיין זוהר בראשי' עמוד ל"ד סי' מלך גוים שעושה בהם רצונו כי היכא שלא יאמרו שאין להק"בה ממשלה עליהם רק פטרון אחרון יש כי בשמים? עליה':

כפית קציר כו' פי' הלשון שהביא מהזוהר קצת הוסיף בלשונו המחבר וזהו נקרא כפית וקצת פיחת מלשונו ונקרא קציר על שקיצר בלשונו: מלך מ"ה כו' מלך הוא הק"בה שהוא מלך על מלכיהם הע' שרים שמושלים על מלכי אדמה והם המלכים שלמטה בארץ ולא נקרא מלך לשון מלוכה עליהם אלא לי' המלכה משא"כ ישראל בני מלכי ממש בני המלך הקדוש: מ"ה בכבודו כו' פי' הו"ק במקומם נקראים

מלכים ואבא ואמא נקראו מלכי ומלך נקרא כתר עליון וזהו מל"ך מל"כי המל"כים ולפני מלך מ"ה הוא המאציל ב"ה וכ"ש וכתי' נפלאותיך ומחשבותיך הוא ג"כ כך כי הגבול שממנו הם הי"ס כשהיו בסוד מחשבה ראשונה

**רמ"ע מפאנו**

ופעם אחת בלבד שמענו לירמיהו מכריז מִי לֹא יְרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם (ירמיה י, ז). ואף על פי שגם ה"א הידיעה הזאת כוללת, כמו המלוכה סתם שאמר דוד, ודומה לאמרנו מלך העולם, מכל מקום שמענו לר' ייבא שדרש בו (זהר משפטים דף צ"ה ע"ב, ד"ה פתח ההוא סבא וכו'. וכי קב"ה מלך הגוים איהו והלא מלך ישראל איהו וכו' עד ואיתימא מלך הגוים דעל קב"ה אתמר לאו הכי אלא מאן הוא מלך הגוים דלא דחיל ממך ולא יזדעזע מנך?) מי מלך הגוים דלא ייראך? ור' שמעון לא רצה להוציאו מידי פשוטו ופירש בו מלכא עלאה לרדאה לון ולמעבד בהון רעותיה כי לך יאתה למדחל מנך עילא ותתא, דלא לימרון מלך ישראל בלחוד הוא ופטרון אחרא אית בשמים לשאר עמין, הדא הוא דכתיב ובכל מלכותם מאין כמוך. ספיח קציר מלשון הזוהר. והוא פשט נגלה לתאר מלך מלכי המלכים כי הוא מלך על צבא המרום מלכיהם של מעלה אשר המה מושלים על מלכי האדמה, ולא יקרא מלך עליהם ביחוד כי הוא מלשון עצה והמלכה, כמו מְלֻכִּי יִשְׁפַּר עֲלָךְ (דניאל ד, כד). אמנם כל ישראל בני מלכים הם, וכתיב נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. שהוא פסוק נפלא אפילו לפי פשוטו, ויתואר אצלנו מלך מלכי המלכים בסודו. זה וזה בוקע ועולה עד אין חקר. אבל לכל זולתנו ארבע מלכוון אית לעילא דשליטין ברעותיה על כל שאר עמין והוא יתברך

**יואל משה • המשך**

הוא מחשבותיך והוי"ק במקומם נפלאותיך והכל הוא אלינו בשביל הי"ס שבשכלו והנה מלך מ"ה מלכי הי"ס בהעדר הקודם להויה ומלכי י"ס במקומן:

**יד יהודה**

ופעם אחת וכו' מחובר למ"ש בסי' הקדום שהמלוכה הכללית היא לשם המיוחד וממשלת גוי' לשם אלהים ושה"א הידיעה מרמזת על הכלל ואמר הרב כאן שהגם שמצינו לירמי' שאמר מלך הגוים בה"א הידיעה כוללת כל גויי הארץ כאלו נאמר מלך העולם כמו המלוכה מ"מ שמענו לר' ייבא שדרשו מי לא ייראך מלך הגוי' רומז לשם המיוחד כי שמענו לר' ייבא שדרשו לחול ולא לקדש והוא בזוהר משפטי' עמוד תע"א פתח ההוא סבא וכו' וכי קב"ה מלך הגוי' איהו והלא מלך ישראל איהו וכו' עד ואיתימא מלך הגוי' דעל קב"ה אתמר לאו הכי אלא מאן הוא מלך הגוים דלא דחיל מנך ולא יזדעזע מנך מי מלך הגוים דלא ייראך :

ור"ש נהי דמפרש בזוהי' בראשי' עמוד ל"ד מלך הגוי' כפשוטו על הק"בה מ"מ ליכא למילף מיניה ליחס ממשלת גוי' לשם המיוחד כי הוא ז"ל אינו מפרש מלת הגוים על גויי הארץ כי אם על שריהם של מעלה וז"ל שם מי לא ייראך מלך הגוי' וכי מלך הגוים איהו ולאו מלך ישראל אלא בכל

**יד יהודה • המשך**

אתר קב"ה בעי לאשתבחא בישראל ולא אתקרי אלא על ישראל בלחודוי דכתי' אלהי

**יד יהודה • המשך**

בשמי' דהא מלכיכון לא שליט אלא עלייכו בלחודיכון ועלמא לא שליט אתא קרא ואמר מי לא ייראך מלך הגוים אלין שליטין רברבין די ממנן עלייהו ובכל מלכותם כההיא מלכי דלעילא דהא ארבע מלכוון שליטין אית לעילא ושליטין ברעותיה על כל שאר עמין ועם כל דא לית בהו דיעביד אפי' מלה זעירא אלא כמה דפקיד לון דכתי' וכמצבייה עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא חכמי הגוי' אינון ממנן רברבין דלעילא דחכמתי' דלהון מפומוי הוה וכו' ע"ש :

לרדאה לון להנהו שליטין רברבין דאית לעמין לעילא דלא עבדין אלא ברעותיה דק"בה ולכן נקרא מלך הגוים : ספיח קציר מלשון הזוהר פי' זה שאמרנו בשם ר"ש הוא מלשון הזוהר כספיח קציר כי קצרנו והוספנו לפעמי' בלשונינו : והוא פשט ר"ל זה שדרש הזוהר מלך הגוי' ובכל מלכותם לענין שרי' של מעלה הוא ג"כ פשט נגלה למה שאנו מתארים הק"בה בשם מלך מלכי המלכים והיינו שהוא יתי' מלך של ע' שרים שלמעלה שהם מלכי של המלכים שלמטה :

ולא יקרא הק"בה מלך עליהם ביחוד שאינו מיחד על מלכי הארץ

שמו כמצבייה עביד בכל חילי שמיא ודארי ארעא ואינו נמלך בתקנתם אלא בהנהגה כוללת ועל ידי אמצעיים, ודי בזה הערה:

**יד יהודה • המשך**

ישראל אלהי העברי' וכתי' כה אמר ה' מלך ישראל ודאי אמרו אומות העולם פטרון אחרן אית לן

**יד יהודה • המשך**

שם מלכותו בלי אמצעו' של ע' שרי' שלהם להקרא מלך המלכים או מלך הגוים והטעם כי שם מלך הוא לשון עצה והמלכה כמו מלכי ישפר עליך (דניאל ג) והוא יתי' אינו מתיעץ עם האי"ה שאינו נמלך בתקנתם כי אם ע"י ע' שרים שלהם כמו שיבוא בסמוך ומה שקראו ירמי' מלך הגוי' הכוונה נמי מלך השרי' שלהם כנז' :

אמנם על ישראל יקרא הק"בה מלך עליהם ביחוד בלי אמצעי כי הם בני מלכי' ואנשי עצתו שכל עצתו ומחשבתו יתי' אלינו בלי אמצעי כמש"ה נפלאותיך ומחשבותיך אלינו (תהלי' מ') : ויתואר מלך מלכי המלכים שפירשנו לפי הפשט נגלה כלפי האי"ה גם כן אצלנו על דרך הסוד והכוונה על המאציל א"ס ב"ה שהוא מלך של הספירות הנאצלי' ב"ה שהם מלכי של ישראל המלכים : אבל לכל זולתינו לאי"ה ארבע מלכוון וכו' כדאית' בזוהר הנז' והביאו הרב לסיומא ולטעמא דמלת' למ"ש לעי' ולא יקרא מלך עליהם וכו' : וע"י אמצעי' הע' שרים :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק טז

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

בתפילת תעניות כו' היא בתחינות שאומרים בסליחות של ערב ר"ה ומשה אמר לפניו מלכי ואלהי סלח נא ובאמת לא אמר תואר זה אלא דוד הע"ה מלכי ואלהי כי אליך מתפלל עיין בגמרא דר"ה בדף י"ז ע"ב חשבון הי"ג מדות איך מונים
אותם ע"ש בתוס' שהאריכו לתעניתם: האותיות הראשונית כו' פי' של מל"כי הם רחמי' והאחרונו' הם ואלהי דין כי אלהים הוא דין: ולפי המכוון הנה כו' פי' לדרשת וה' פקד את שרה כי הש"י לבדו פקד והשגיח אותה והיה לה סיבה קרובה:

**יד יהודה**

וכבר נתעוררנו וכו' אחר שדבר הרב בסי' הקדום מהתואר מלך מלכי המלכים הביא כאן את אשר המליץ בזה בעל הפייטן בנוסח הסליחות של הספרדיי' והאיטליאני' : ולא מצינו זה התאר של מלכי ואלהי זולתי בשירי דוד (תהלי' ה' ופי"ד) : י"ג מדות של רחמי' כידוע מפסוק ה'

**רמ"ע מפאנו**

וכבר נתעוררנו ודרשנו לרבים אשר המה ראו כן תמהו בתפלת תעניות לכל קהל עדת ישראל, נוסח שגור בפי הכל המעידים על משה רבינו ע"ה שעמד בתפלה על עונות אבותינו וכן אמר בתפלתו, מלכי ואלהי סלח נא לעון העם הזה. ולא מצינו זה התאר זולתי בשירי דוד מלכנו לא בדברי משה אדוננו חלילה להוציא שקר מפינו וכל שכן בהיותנו עומדים בתפלה ובתחנונים לפני המקום, אלא עקרן של דברים כן הוא כי במעשה העגל הזכיר הרועה הנאמן י"ג מדות של רחמים והסימן הכוללן הוא מלך מלכי המלכים שיש בו י"ג אותיות. אמנם בעון המרגלים ראה היות צורך השעה להזכיר תשע מדות בלבד ולא עוד, אלא שקצתן רחמים וקצתן דין, והסימן הכוללן מלכי ואלהי שיש בו ט' אותיות ראשונות רחמים כדאמרן והאחרונות דין, כי אלהי משפט ה' אשרי כל חוכי לו. ולפי המכוון הנה תספיק הנחתנו בפשיטות כי הוא לבדו סבה פועלת בעצמו ובכבודו נתינת הצורות לעם קרובו, והוא הנרצה בפסוק וה' פקד את שרה הנושא לכלל

**יד יהודה • המשך**

ה' אל רחום וחנון וגו' כאשר חשבו אותן המפרשי' ז"ל יע"ש :

ראה היות צורך השעה שלא להזכיר כל הי"ג מדות שנמסרו לו מסיני וכמ"ש רבינו בחיי פ' שלח לך וז"ל ולא הזכיר ה' אל רחום כי הם מדות למי שרובו זכיות וישראל היו עתה רובן עונות ולא הזכיר ואמת כי במדת אמת יהיו חייבי' לפי שהוא מדת הדין וכמו שדרשו רבותינו ז"ל אמת לא עביד לפני' משורת הדין והיו מאמינים לדברי המרגלים אשר אבדה האמונה ונכרתה מפיהם ולא הזכיר נוצר חסד לאלפי' לפי שלא היה משה מתפלל עכשיו בזכות האבות לפי שהם עתה מואסי' בארץ שבחרו בה האבות וכו' ע"ש :

ט' מדות באומרו ה' ארך אפי' וגו' ורבינו בחיי שם כתב שהם ז' מדות ע"ש ולדעת הרב יחשבו על אופן זה ה' א' ארך אפים ב' ורב חסד ג' נשא עון ד' ופשע ה' ונקה

**יד יהודה • המשך**

לא ינקה ו' פוקד עון אבות על בני' ז' על שלשי' ח' ועל רבעי' ט' : אלא שקצתן רחמי' והן ה' הראשונות וקצתן ד' האחרונות דין : ראשונות והן אותיות מלכי

הדרוש שמשמעו השגחה וזכרון לטובה, כדבריהם ז"ל פקדונות הרי הם כזכרונות. ויעש ה' לשרה בית נאמן כאשר דבר והוא בית ישראל שכלם היו צדיקים וחביבים לפני הקב"ה יותר מחקות שמים:

**יד יהודה • המשך**

והוי"ו של ואלהי רחמים והאחרונות אותיו' אלהי דין כי אלהי משפט וגו' כתי' (ישעי' ל') ואלהי מורה על דין כידוע :

**יד יהודה • המשך**

ולפי המכוון הנה לענין פקידת שרה תספיק הנחתנו שהנחנו לעי' סי' י"א כי הש"י לבדו בלי אמצעית הוא סבת הפועל נותן נשמה לעמו ישראל : והוא הנרצה במש"ה וה' פקד ור"ל שהוא ית' בעצמו פקד ונתן הצורה ולא ע"י שליח : שמשמעו השגחה כדלעי' ח"א סי' ג' :

ויעש ה' וכו' ר"ל וסיפא דפסוק אינו כפל הענין אלא פירושא דרישא הוא ור"ל והטעם שה' בעצמו פקד את שרה הוא מפני

**יד יהודה • המשך**

ויעש ה' לשרה בית ישראל הם שבטי ישראל שיצאו ממנה ע"י פקידה זו והם חביבי' לפניו ית' יותר מחקות שמים לפי שהעולם ומלואו לא נברא אלא בשבילם ולכן ראוי שתהא פקידתם ע"י הק"בה בעצמו כמו בריאת שמים וארץ והיינו טעמא נמי שכתי' לשון ויעש כמו בחקות שמים שכתי' ביה בדבר ה' שמים נעשו :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק יז

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

י"ט מ"ק הזה כו' הוא י"ט של ר"ה: ומה שאמר מע"ל כנותן אצבע בעין שבתוליה חוזרין כעין שהדמעות חוזרין כמבואר בכתובות: עמדה פתחה פתוח כ"ח יום כו' פי' כ"ח יום של אדר הוא פתוח שמא לא יעברו את השני' ויכלו הג' שנים ברי"ח אדר ואז אין בתולותיה חוזרים וכשעברו האדר ועשו אדר שני נמצא שבר"ח אדר שני יכלו הג' שנים ונמצא שנבעלה בתוך ג' שנים ברי"ח אדר ראשון וזה מן שנת ג' שעברה אז ישתנה הטבע ובתולים חוזרים לה הרי שהטבע משועבד לקביעו' החדשים: שלא תצא תקלה כו' פי' שלא יטעו בחשבון ואף אם יטעה יהיה עבירה לשמה שלטובה כוונתם:

**יד יהודה**

וגם זה טעם נכון וכו' ר"ל מ"ש בסי' הקדום שפקידת ישראל יותר חביבה לפני המקום ב"ה מחקות שמים הוא ג"כ הטעם בקבע שיהא י"ט של ר"ה בר"ח והיינו להראו' שי"ט זה שבו נפקדו האמהות להעמיד שבטי בני ישראל הוא העיקר וחשוב יותר מחדש של לבנה שהיא א' מחקות ומשטרי שמי' : ועוד טעם אחר לזה כי אין ב"ד של מעלה נכנסי לדין אא"כ קדשו ב"ד של מטה את החדש כדאיתי' בפ"ק דר"ה

**רמ"ע מפאנו**

וגם זה טעם נכון להיות יום טוב מקרא קדש הזה החדש מתכסה בו כי חג ה' לנו הוא עקר והחדש טפלה אליו. ועוד אין בית דין של מעלה מושיבין כסאות למשפט ביום זה המיוחד לדין עד שיסכימו בית דין של מטה לקדשו, ולא חלה עלינו מצות התורה לתקוע בשופר עד שיגזרו בית דין של מטה באיזה יום תחול, וכמוהו אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי. כי הטבע משועבד לקביעות החדשים ועבור השנים כגון פחותה מבת שלש שנים ויום אחד שהבא עליה כנותן אצבע בעין ואם בראש חדש אדר שנולדה בו נאנסה אחר כך לסוף שלש שנים ויום אחד ועמד פתחה פתוח כ"ח יום וביום כ"ט עברו בית דין את השנה בתוליה חוזרים כך אין דין למעלה ואין יום טוב למטה עד שיקבעוהו סנהדרין. ועל שני דברים אלה המתמיהים בלי ספק ומראים חבתנו לפני המקום נאמר תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו אמר שראוי ומחוייב לקיים מצות עשה לתקוע בו בשופר כשנקבעהו אנחנו שיהיה חג לה' ובזמן שיחול החק הזה לישראל למטה אז יהיה משפט לאלהי יעקב בבית דין של מעלה כאמור ואתיא כי הא דתנינן אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש על פי התקנה שהוקבע בפני הבית ופירש בן הסגן בתוספתא אותו היום קדש ותוקעין ולמחר קדש להקרבת מוספין כי עם

**יד יהודה • המשך**

ומפני זה גזרה חכמתו ית' לקבוע י"ט הוא בר"ח להורות שקביעת ר"ח גורמת :

וכמוהו אקרא לאלהים וגו' ואמרו ע"ז בירושלמי פ' הנודר כנס ר' אבין בת שלש שנים ויום א' נמלכו ב"ד לעבר בתוליה חוזרי' ואם לאו אינן חוזרי' הרי שה"ש משעבד גם את הטבע לעשות רצון ב"ד בקביעו' החדשים : שהבא עליה אין ביאתו נחשבת אלא כנותן אצבע בעין : ואם בר"ח וכו' ר"ל שלא מבעי' כשיארע כך בסוף החדש שאין הפלא כ"כ אלא גם בתחלת החדש נבעלה בתולה לאחר שהיו לה ג' שני' ויום א' והיתה כל ימי החדש בחזקת בעולה לכל דבר מ"מ נשאר טבעה משועבד לעיבור השנה שלאחר ל' יום שתחזור לאיתנה בבתוליה ואין פלא גדול מזה :

ועל שני דברי' אלה בדין של מעלה וי"ט שלמטה : ומראי' חבתנו לפני המקום ב"ה להיותו גומר עלינו ומסכי' לקביעתנו : כשנקבעהו אנחנו וזהו ליום חגנו : ואתי' הא דאמרינן מדין של מעלה ותקיעת שופר למטה כי הא דתנינן בפ"ד דר"ה (די' ל' ע"ב) בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשתהו עדים מלבוא ונתקלקלו הלוים

**יד יהודה • המשך**

בשיר התקינו שלא יהא מקבלין אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגי' אותו היום קדש ולמחר קדש דפירישי נוהגי' אותו היום קדש בר"ה קאי דמשתחשיכה לילי כ"ט? נהגו בו קדש שמא יבואו עדים מחר ויקדשוהו ונמצא שהלילה הזה ליל י"ט הוא וכן למחר כל היום עד המנחה ואם באו עדים קודם המנחה ב"ד מקדשין את החדש ונודע שיפה נהגו בו קדש ואם מן המנחה ולמעלה באו אע"פ שאין ב"ד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אלול ויקדשוהו למחר אפע"כ גומרים אותו בקדושה

היות עדותן ראיה לקבוע ראש השנה אותו היום והיו חוששין בית דין זריזין להריע בתחלתה ממש לערבב את השטן מכל מקום התקינו בלשכת הגזית לעקור לכתחלה קביעות המועדות ממנו עד מחר כדרשת אתם אפילו מזידים והיו חוזרים ותוקעין בו בלי ספק כי מובטח הוא צדיקו של עולם בעבדיו הנביאים שאמר להם החדש הזה לכם ובכל בית דין שיעמוד אחריהם שלא תצא תקלה מתחת ידם אלא עברה לשמה שגם היא מדרכי המקום כמו בריאת המזיקין והר הכרמל יוכיח לפיכך היא גדולה וחביבה מאד לפניו ממצוה שלא לשמה שאין לה דוגמא בדרכיו כלל:

**יד יהודה • המשך**

דלמא אתי לזלזולי ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום ויאמרו אשתקד נהגנו בו קדש חנם ומן המנחה ולמעלה חזרנו ונהגנו בו חול ע"כ : ע"פ התקנה זו שהיו נוהגים כשני ימי קדש היה ג"כ מכלל התקנה ההיא :

ותוקעי' לאחר המנחה משום מנהג קדש שנהגו וכדי לערבב את השטן כמו שיבוא בסמוך אבל לא לצאת שאע"פ שכל היום כשר לתקיעת שופר מ"מ כבר דחו הקביעות עד למחר גם לא היו תוקעי' קודם שבאו עדי' בכדי שאם יבואו עדים קודם המנחה

**יד יהודה • המשך**

שתהא התקיעה לחובת היום שהרי אין תקיעת שופר מצוה אלא לאחר שיקדשו ב"ד את החדש ואם היו העדים באים קודם המנחה לא היו יוצאי' בתקיעה שלפני חקירת העדים :

להקרבת מוספי' שאע"פ שכל היום כשר למוספים כדאמרי' התם במגילה מ"מ כיון שעקרו הקביעות מאותו היום אין טעם שיקריבו מוספי' ועיין בהרמב"ם פ"ג מה' קה"ח : כי עם היות שבאמת לפי העדאת העדי' היה אותו יום ר"ה ומהאי טעמא נמי היו תוקעים לאחר מנחה כי היו ב"ד חוששים להריע בתחלת השנה ממש כדי לערבב שטן כדאמר' בר"ה (ד' ט"ז) א"ר יצחק כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה מ"ט דלא איערבב שטן וודאי כוונתו לזמן כנדון זה כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה דאלת"ה מאי ערבוב שטן איכא ומאי איצטרך לטעם הזה וגם מהיכא תיתי שלא יהו תוקעין בתחלתה והלא מצוה מפורשת בתורה היא מכל מקום התקינו בלשכת הגזית לעקור קביעות מאותו יום ולקבוע ר"ה למחר ולנהוג בו קדש ממש לתקיעת שופר משום חובת היום ולמוספי' ויש לב"ד יכולת לעשות כן מדדרשינן אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם במועדם אתם אפי'

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה • המשך**

שוגגי' אפי' מזידי' כדאית' בפ"ב דר"ה :

כי מובטח וכו' ר"ל שאין מן התימא על מה שעשה ה' ככה להעמיד תקנת המועדות ביד ב"ד עד גדר המזיד כי מובטח הש"י ביד עבדיו משה ואהרן כשמסר בידם דבר קדוש החדש כאמרו להם החדש הזה לכם וכן בכל ב"ד אחריהם שלא יזידו בדבר אם לא לשם מצוה כנדון דידן שעקרו הקביעו' מיום ראשון כשבאו עדי' מן המנחה ולמעלה אע"פ שאותו היום ודאי ר"ה משום קלקול השיר והיינו עברה לשמה :

שגם עברה לשמה מדרכי הש"י היא כאשר מצאנו בבריאת המזיקי' כמבואר במאמר ח"ד ח"ג פי"ח? : והר הכרמל יוכיח שעליו הקריב אלי' בשעת איסור הבמות להוראת שעה והיתה עברה לשמה : שאין לה דוגמי בדרכיו של הש"י כלל שלא מצינו בהם מצוה שלא לשמה :

# אם כל חי — חלק ב — פרק יח

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

שקלקלי' החורבן תקנתו כו' פירש מחמת שנחרב הבית ובטל השיר לא היו חוששי' לקלקלת השיר: בקבלת
עדות בלבד דהיינו לקבל אפילו מן המנחה ולמעלי' ועיין כל זה בגמרא דמסכת ביצה ובמסכת עירובין מתקנת ר"ייבז ואילך כו':

**יד יהודה**

ואע"פ וכו' כדאית' במתני' שם משחרב ב"ה התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום : תקנה ראשונה לא זזה וכו' כדאמרי' בפ"ק דיי"ט (די ה'

**רמ"ע מפאנו**

ואף על פי שאחר החרבן התקין רבן יוחנן בן זכאי לקבל עדות החדש כל היום, תקנה ראשונה לא זזה ממקומה לעשות אותו היום קדש ולמחר קדש אם היו מאחרין לבא, אלא שמונין למועדות מן הראשון דליכא למיחש לקלקול השיר, שקלקלת החרבן תקנתו. ובן זכאי שנזכר במשנה ריש פרק היו בודקין (סנהדרין פ"ה משנה ב), קודם נשיאותו הוא, שהיה נשיא בזמן החרבן וגלה ליבנה והחזיר הדבר ליושנו בקבלת העדות בלבד, ועדיין חומר קדושה אריכתא כדקאי קאי, לפיכך מצרוף שתי התקנות האלה חוייבנו לחוג

**יד יהודה • המשך**

ע"ב) גבי ביצה שנולדה בשני י"ט של ר"ה רבא אמר אף מתקנת ר' יוחנן ב"ז ואילך ביצה אסורה מי לא מודה רבן יוחנן ב"ז שאם באו עדי' מן המנחה ולמעלה שנוהגי' אותו היום קדש ולמחר קדש פירישי מי לא מודה וכו' אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפי' באו עדי' לאחר המנחה אבל מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה : שקלקלת החרבן מתקנתו שאין לקלקל בשיר שנתבטל : בקבלת

**יד יהודה • המשך**

העדו' בלבד לקבל אותה גם לאחר המנחה :

ועדיין חומר קדושה של מחר כדקאי קאי וכיומא אריכתי דמי וע"כ אסור בזה מה שבזה ולא כשאר שני י"ט של גליות שביצה שנולדה בראשון מותרת בשני כיון שאינו אלא משום ספק כמבואר כ"ז בגמ' שם ופ"ג דעירובין :

לפיכך מצרוף שתי התקנות האלה מתקנה ראשונה שאם יבואו עדי' לאחר המנחה שיהו נוהגי' היום את חג ה' זה שני ימים בין בארץ בין חוצה לה ומונין מן הראשון כאמור, ומידיעת השרשים האמתיים הללו ממילא רווחא שמעתא לנוהגים להזכיר בתפלת המוסף 'מלבד עולת החדש', שאין לאמרו אלא ביום ראשון בלבד, ואין כאן זלזול ליום טוב שני דכוליה עלמא ידעי שאינו בא על הספק כשאר ימים טובים של גליות, לפי שהן שתי קדושות בין בזמן שהיו נזכרים ונעשים בשביל הספק בין עכשיו שאינו אלא מנהג אבותינו בידינו, ואין במנהג חומרא לבנים לעולם יותר ממה שהחמירו האבות על עצמם, הם אמרו שתי קדושות ולדידן נמי שתי קדושות:

**יד יהודה • המשך**

ולמחר קדש ולמנות משני ומתקנה שני' של ריב"ז לאחר החרבן שיהו מקבלין עדות החדש כל היום חוייבנו בזמן הזה שנתבטל קדוש החדש ע"פ הראי' ונחשב לנו כאלו באו העדי' מן המנחה ולמעלה לעשות שני י"ט ולמנות מראשון :

אלא ביום א' בלבד ולא בשני שאין מונין ממנו ואי משום זלזול י"ט שאם יאמרו בראשון ולא בשני יחשבו שאין השני י"ט ויזלזלו אין כאן זלזול י"ט דכ"ע ודאי דיומא

**יד יהודה • המשך**

אריכת' הוא ואינו משום ספק כשאר י"ט שתקנת שני ימי' בהם היתה מתחלה משום ספק שלא היו יודעים בני הגולה מתי קבעו בני ארץ ישראל את החדש והן שתי קדושות לא לבד באותו הזמן שהיו מקדשין על פי הראי' אלא גם עכשיו דבקיעינן בקביעא דירחא ואין אנו עושין שני ימים אלא משום מנהג אבותינו מכל

**יד יהודה • המשך**

מקום אינן כיומא אריכתא כמו ר"ה כי אין בהמנהג הבא מאבותינו יותר חומרא ממה שהחמירו עם עצמם :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק יט

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

לא ימצאו משיגי ההשגה כו' פי' אותן המשיגים על השגת הרא"בד דהיינו הכסף משנה לא מצאו ידיהי' אלא השגתו הרא"בד על הרמ"בם היא אמתי': שירן של לויים כו' פי' שצריך ליזהר ששיר של לויים שאומרים בכל בקר ואמרו גם בערב כמו בזמן הבית שהיו חוששי' לקילקול השיר גבי תמיד של בין הערבים משמע שגם בין הערבים
היו אומרים שיר של הלוים: אם שאמרו כו' פי' שקלקול השיר היה בא' משני פנים או שאמרו שיר של חול גם לתמיד של בין הערבים שהיה סבורים שלא יבאו עוד באותו היום אע"פ שבשאר המועדים היו אומרים שיר של חול בתמיד שביה"ע מ"מ ברי"ה וברי"ח היו אומרים של י"ט או שטעו ולא אמרו שיר כלל וזה היה קילקול השיר וכל זה מבואר בגמרא עיין עליו:

**יד יהודה**

ומכאן וכו' הרמב"ם בפ"ו מה' י"ט אחר שביאר דיני התנאי שמתנה אדם בשני ימי' טובי' של גליות על עירובי תבשילין ועל

**רמ"ע מפאנו**

ומכאן סיוע רב להשגת הראב"ד בפרק ו' מהלכות יום טוב לא ימצאו משיגי ההשגה בבטולו כל אנשי חיל ידיהם ועוד מנהג אבותינו לא היה מחייב אותנו בדבר הזה שהרי הם לא נהגו כך אלא משום ספק ובסור הספק יסור המנהג מאליו אלא דשלחו מתם דנחוש למנהגם שמא נבא לידי ספק אם כן הספק הוא הגורם אלינו כמונו כמוהם ולעולם שתי קדושות הן. אבל שני ימים טובים של ראש השנה יומא אריכתא וקדושה אחת היא בכל זמן טובא איכא למיחש אם באנו להזכיר עולת החדש גם בשני שלא תהא תקנתו קלקלת המועדות שימנו להן ממנו כדרך שמונין לכל ראשי חדשים דעלמא ומעתה אל יהי שירן של לויים לתמיד של בין הערבים קל בעיניך שכן חשו חכמים בפני הבית שלא לבא לידי ספק שמא יתקלקלו בו הלויים בבא עדי ראיה אחר שהגיעה שעת המנחה כשם שנתקלקלו בו פעם אחת בלבד אם שאמרו שיר של חול גם לתמיד של בין הערבים אף על פי שכן משפטו בכל המועדים חוץ מראש השנה וכל ראש חדש דכותיה לפרסם שקדשו בית דין את החדש. אם שנבהלו נחפזו ולא אמרו בו שיר

**יד יהודה • המשך**

שתי כלכלות של טבל כתב עוד וז"ל כל הדברים האלו שאמרנו היו בזמן שהיו ב"ד של א"י מקדשין על פי הראיה והיו בני הגליות עושין שני ימי' כדי להסתלק מן הספק לפי שלא היו יודעי' יום שקדשו בני א"י אבל היום שבני א"י סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין י"ט שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד ולפיכך אני אומר שלא מערב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין וכו' על תנאי אלא הכל מעי"ט בלבד ע"כ והראב"ד השיג עליו ודעתו שגם בזמן הזה מתנה אדם ע"ת ועל הטבל וז"ל שם אע"פ שיש בדבריו כעין טעם לא ראינו הגאונים שחלקו בדבר וכ"ש הוא ע"כ ודעת הרב כאן כדעת הרא"בד ואמר שמ"ש בסי' הקדום שאין במנהג אבותינו שבידינו יותר חומרא ממה שהחמירו הם עצמם הוא סיוע לדברי הראב"ד שאם היה מותר להתנות בימי האבות היאך יחמירו הבני' :

לא ימצאו משיגי ההשגה ה"ה

**יד יהודה • המשך**

המחברים הרגילי להציל דברי הרמב"ם מהשגות ידיהם בנדון דידן לבטל דעת הראב"ד : ועוד

**יד יהודה • המשך**

בשביל הספק שמא יחזור יבוא הדבר לידי ספק ולולי זה לא היה מנהגם מחייב אותנו כלל וכיון שכן ודאי שלא גרע חשש הספק מהספק עצמו : אלא דשלחו התם כדאית' בפ"ק די"ט (ד' ד) :

אבל וכו' מוסב למ"ש בסי' הקדום שאין לומר מלבד עולת החדש ביום שני ואין כאן זלזול לי"ט שני וכו' כשאר י"ט של גליות לפי שהן שתי קדושות ולזה חזר הרב כאן ואמר אבל שני י"ט של ר"ה וכו' : ומעתה אל יהי שירן וכו' אלא יש לומר השיר של יום גם בזמן הזה בערב כמו בבקר : שכן חשו חכמים בזמן הבית ועקרו קביעת המועד מיו' הראוי כדי שלא יהו עוד מסופקי' בשמא יתקלקלו הלוי' בשיר כמבואר במתני' פ"ד דר"ה הנז' לעי' סי' י"ז :

אם שאמרו שיר של חול כר' זירא בגמ' שם מה קלקול קלקלו הלוים בשיר הכא תרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר ר' זירא אמר שאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבים פירי"שי שלא כלל כמפורש בגמרא בשתי דרכים:

**יד יהודה • המשך**

ראי' לדברי הראב"ד מפשט מנהג אבותינו שבידינו שפירושו שמנהג אבותינו מחייב אותנו

**יד יהודה • המשך**

אמרו שירה כל עיקר בתמיד של בין הערבים לפי שלא ידעו מה שיר יאמרו שמא עוד סוף העדי' לבוא היום ושיר של י"ט יש לומר או לא יבואו ונמצא שהוא חול וכו' : אע"פ שלא היה הקלקול כ"כ גדול לפי שכן משפט השיר של חול לאומרו בתמיד של בין הערבי' בכל המועדים שלא היו אומרי' שיר של מועד אלא במוספי' כמבואר בגמ' שם ושלהי סוכה חוץ מר"ה שהיו אומרי' במנחה קול ה' יחיל מדבר כדאיתא שם וכל ר"ח שהיו אומרים שיר של ר"ח בתמיד של בין הערבי' והטעם כדי לפרסם שקדשו ב"ד את החדש וכדאמרי' שם שלהי סוכה גבי שיר של ר"ח שדוחה את השבת :

אם שנבהלו נחפזו ולא המתינו בקרבן תמיד של בין הערבי' עד ביאת העדים ולא אמרו שירה כלל לפי דעת התי"ק ועיין בהרמב"ם פי"ג מה' קה"ח :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק כ

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

להוראת הפעול כו' פי' ע"ד ראובן הכה שמעון אין לו הכרע שפי' ראובן הפועל הכה שמעון והשמעון הוא הפעול או להיפך ראובן הכה אותו שמעון ע"כ במלת את תיקן זה ראובן הכה את שמעון שמלת את מורה היות שמעון הפעול וראובן הפועל וכן לעולם עד"ז: אצל הנפעל מאליו כו' פי' שאף אם לא יאמר את יובן שהוא הנפעל דלא איירי בענין אחר או יבא את לרבות דבר מה כגון לא יקרא עוד שמך אברם שאף אם לא נאמר את יובן פירושו ובא מלת את כמו עם שלא יהיה שם אברהם עיקר ואברם טפל עמו כמו גבי יעקב שדרשו חז"ל לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו משא"כ גבי אברהם לא יקרא כ"א אברהם לבדו וזהו לא יקרא א"ת שמך כמו עם שמך וכן וה' פקד את שרה שגם בלא מלת את יובן שה' פקד את שרה ולא להיפך ע"כ בא מלת את כמו עם שרה שהרבי עקרות נפקדו עמה וע"כ נאמר כל השומע יצחק לי בשבילי ישמחו גוים רבים: אלא עם אברהם כו' אבל שרה לא

**רמ"ע מפאנו**

את שרה פשוט בדבריהם ז"ל שמלת את באה לעולם לרבות ומלת גם כמוה אלא שהמתרבה ממלת את הוא דבר חשוב ומעולה ביותר ועוד שמרבה כל מה שאפשר להתרבות כמו את השמים ותולדותיהם את הארץ ותולדותיה ובא לעולם להוראת הפעול על כן כל מקום שבא את לרבות אצל הנפעל מאליו דלא אריא כגון ולא יקרא את שמך אברם ניתן לידרש בלי ספק וכאן משמעו עם כמו שדרשו חכמים שאפילו טפלה לשם חדש לא יקרא עוד. וכן בהולד לו את יצחק בנו שהרבה עקרות נפקדו עם שרה וכל העולם היו מרגישים שזכות הצדיקים הועילה להם ויצדק בם לומר בהולד לו כדתני ר' נתן על אותן שני תינוקות והיו קורין אותן נתן הבבלי על שמו. וכל שכן עם מה שתרגם יונתן בפסוק הנה ילדה מלכה שכל אותן התולדות היו בזכות שרה להעמיד מהן רבקה ואמותיהן של שבטים. וכן ביום הגמל את יצחק דרש בו ה"ר הלל שבו ביום נגמלו כל הבנים שהניקה שרה וגדולי הדור לא סעדו אלא עם אברהם לפיכך כתיב משתה גדול כמו שפירשו חכמים אבל רבויו של גם פעמים יורה על הפעול ופעמים על הפועל ודי

**יואל משה • המשך**

היתה סועדת אלא מניקה את בניהם כמו שדרשו ע"פ הניקה בנים שרה: כתחילת המאמר כו' גבי וה' הוא ובית דינו שגם הד"ר נעשה רחמים כמו כן כאן ריבוי אחר ריבוי דהיינו וגם את המת יחצון בא למעט בגדרי המיתה אפי' קטליה פלגי דהיינו היזק וממילא הוא ריבוי שא"כ הם חייב לשלם ח"נ וק"ל:

**יד יהודה**

את שרה חוזר הרב לענין הפקידה : ומלת גם כמוה לרבות : אלא שהחילוק בין שני ריבויי' הללו הוא שהמתרבה וכו' כמו את השמים שדרשו רז"ל לרבות תולדותיהן : ובא לעולם מלת את להוראת הפעול כמו ראובן שלח את שמעון שמלת את תורה שראובן הוא המשלח הפועל ושמעון המשתלח הפעול וזולתה לא ידענו מי הוא המשלח ומי המשתלח משא"כ במלת גם כמו שיבוא בסמוך : ע"כ כל היכא שמצינו מלת את אצל הנפעל ודאי זאת אומרת דרשוני וחיו אחר שאין לה שייכת עם הנפעל כלל :

**יד יהודה • המשך**

כגון ולא יקרא וגו' יקרא הוא נפעל וראוי לומר ולא יקרא עוד שמך אברם אלא ע"כ שמלת את ניתן לידרש ומשמעו כמו עם והכוונה לא יקרא עוד אברם אפי' רק לשם טפל עם שמך שהוא מעתה אברהם : כמו שדרשו בפרי קמא דברכו' גבי לא יקרא עוד שמך יעקב וגו' לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל תני בר קפרא אברהם אומרו על שם? כל הקורא לאברהם אברם עובר בלאו ובעשה אלמא דאפילו לשם טפל אסור :

וכאן במ"ש כהולד לו את יצחק בנו בא את אצל הנפעל כהולד וצריך לדורשו במשמעות עם בזה ובזה שירבה כל דהו ובאו שניהם כאחד ברבוי אחר רבוי למעט כמו וגם את המת יחצון שכבר נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו רבוי שני אתין שבח שהשביח השור החי קודם העמדה בדין ודמי העובר שגם בהם חולקין אם היתה פרה שהזיקה ואילו נאמר ואת המת יחצון שומע אני שחולקים בדמי המת לא שנא השביח או נפחת קודם העמדה בדין הוסיף ברבוי למעט ששבח נבלה בלבד חולקין אבל פחת נבלה כלו לניזק ולפי מה שאנו רגילין לפרש אין רבוי הלמוד אחר רבוי הלמוד אלא למעט בגדרי הלמוד ולעולם רבה בלמוד כמו שזכרנו בתחלת המאמר והוא כלל גדול מבואר יפה אצלנו בעיוני השנון יצדק מאד לפרש בזה כי בא למעט בגדרי המיתה שאפילו היזק כל שהוא מתרבה בחיוב לשלם חצי נזק ופשוט הוא:

**יד יהודה • המשך**

והיינו ע"ד שאמרו בב"ר על כל השומע יצחק לי בשעה שנפקדה שרה אמנו הרבה עקרות נפקדו עמה הרבה חולי' מתרפאין עמה הרבה חרשי' נתפקחו עמה וכו' ע"ש ויצדק בכולם הנפקדו וחולי' שנפקדו עמה לומר כהולד לו להיות זכות הצדיקי' הללו גרמה להם וכאלו הולידה אותם ע"ד דאמרינן בפ"י דשבת דמילה בשני תינוקות שהביאו לפני ר' נתן הבבלי שמתו אחיהם מחמת מילה ואמר על א' שהיה אדום המתינו עד שיבלע דמו ועל שני שהיה ירוק אמר להמתין עד שיפול דמו? ועשו כן וחיו והיו קורין אותן על שמו :

וכ"ש שיצדק כאן לידרש מלת את

**יד יהודה • המשך**

כמו עם ע"פ מ"ש המתרגם יהונתן בפי' חיי שרה הא ילידת מלכה אף היא אתרווחת בזכותי' דאחתה למילד בנין לנחור אחוך שלפ"ז יפה תרמוז מלת את על התולדות שיצאו ממלכה שגם הנה היו בזכות אברה' ושרה כדי להעמיד מהן רבקה וכו' :

וכן ביום הגמל את יצחק לא תבוא מלת את על נכון עם מלת הגמל שהו' נפעל וע"כ פירש בו חכם א' שמו ר' הלל שהוא כמו עם שנגמלו עמו שארי הבנים שהניקה כמ"ש ז"ל בפי' הפועלי' שביום הגמל זימן אברהם כל גדולי הדור ושרה זימנה את נשותיהן והניקה בניהן לעיניהן להראות שממנה נולד יצחק ועיין מזה בפסיקת' הובא בילקוט שם :

אבל וכו' מוסב למ"ש לעי' בריבוי מלת את והשת' מסיים ואמר שריבוי של גם אינו כמו של את כי יבוא עם הפועל והפעול ועוד די למלת גם בזה ובזה בפועל ונפעול שירבה כל דהו אפי' דבר מועט ולא דוקא דבר חשוב וכל מה שאפשר להתרבות במלת את : ובאו שניהם מלת גם ומלת את :

כמו דכתי' בפי' משפטי' וכי יגוף שור איש את שור רעהו ומת

**יד יהודה • המשך**

ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון : רבויי שני אתין של ומכרו את וחצו את : שבח שהשביח וכו' בפי' המניח (ד' ל"ג) אמרינן שבח מזיק כנגד הניזק ר' יוסי אלי'בי דר' ישמעאל? דאמר ב"ח הוא וזוזי הוא דמסיק ליה אבל לר' עקיבא דאמר שותפי נינהו חולקי' וכ"פ כל הפוסקי' ובפרה שהזיקה אמרינן בפי שור שנגח נגושו? שגובה דמי הנזק גם מהולד ואמר הרב דהני תרי דיני נפקי לן מרבוי שני אתין הנז' : הוסיף ברבוי של וגם :

אבל פחת נבילה כולו לניזק ואין המזיק משלם בו אלא כשעת הנזק כדאסיקנא התם בפי' המניח : למעט בגדרי של אותו הלמוד עצמו ולעולם רבה תלמוד זה המיעוט שבגדרי תלמוד הוא בעצמו המרבה דבר בתלמוד : לפרש בזה בשני ריבויי הנז' : כי בא למעט בגדרי המית' לומר שלא לבד אם המית שור את חברו אלא אפילו הזיקו ולא המיתו חייב בנזקו וזהו הרבוי שנתרבה ע"י המיעוט :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק כא

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1 · 2 · 3

קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.: 1 · 2

**יואל משה**

אלא אוהב וריע'
כו' פי' שתיבת רע הוא לי' ריע ולא רע כמו והנה טוב מאוד שדרשו במדרשים על מ"ה או מיתה שהכל הוא טוב במעשה אלהים: להורות עין טובה כו' ולא שבאמת הכל יקח: שהיה אל מסתתר כו'

**רמ"ע מפאנו**

וכמוהו 'גַּם אֶת' זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים[1] מיעט שאין רע במעשה האלהים, אלא אֹהֵב וְרֵעַ (תהלים פח, יט)[2]. כטעם וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד (בראשית א, לא)[3]. גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם (קהלת ג, יא). מיעט מה שנגזר על המת

**יואל משה • המשך**

שה' דברים נחסרו בבית שני ממה שהיו בראשון כו' כנזכר ביומא עיין עליהם:

**יד יהודה**

וכמוהו משה"ה ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה

**יד יהודה • המשך**

לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז') מיעט ע"י שני ריבויי' גם את ברעה שהזכיר לומר שאין רע במעשה האלקים אבל רע דקאמר הוא מלשון ריע : כטעם והנה טוב מאד האמור במעשה בראשית ודרשו רז"ל על החיים ועל המיתי שהכל טוב במעשה אלקים :

גם את העולם נתן בלבם (קהלת ג) מיעט בשני רבויים הללו זכרון המת שלא נתנו אלקים בלבם של בני אדם אבל גזר עליו שישתכח מן הלב כמ"ש רז"ל וכן מ"ש דוד למפיבושת אתה וציבא תחלקו את השדה וכתי' ויאמר מפיבושת אל המלך גם את הכל יקח אחרי אשר בא אדוני המלך בשלום אל ביתו (שמואל ב' י"ט) מיעט ג"כ בשני ריבויים שאין רצונו שיקח יותר מהמחצה שאמר דוד ולא שישתכח מן הלב. גַּם אֶת הַכֹּל יִקָּח (שמואל ב' יט, לא). מיעט שלא אמר כן מפיבושת אלא להורות עין טובה על מלכות בית דוד שחזרה למקומה. וכן וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. רבה זכרון שכינה שהיא עתידה להגלות בבית השלישי, 'וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק' זו שכינה שהיתה בבית שני, ויש כאן רבוי אחר רבוי למעט לפי שהיה שם אל מסתתר כנודע (יומא כא:). וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם זו השראת שכינה בבית הראשון, מיעט שלא היה ברצונו לגמרי, דכתיב כִּי עַל אַפִּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה לִי הָעִיר הַזֹּאת[4] (ירמיה לב, לא). הנאמר על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות כד אטעיתיה בת פרעה לשלמה[5]. וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר (ויקרא כו, מב). זו ארץ החיים עצמה שאינה תלויה בדבר, ונוסיף לקח לקמן בכתוב הזה, זו מדה בתורה ישרה ונכונה מאד לא יתברר המכוון ממנה מבלעדיה:

**יד יהודה • המשך**

אמר הכל יקח אלא להורות עין טובה שלו שאף אם היה אומר דוד שיקח הכל לא היה חושש ולא לבד שלא תרע עינו משום זה בדרך נקימה בביאת המלך בשלום אלא אף גם זאת תהיה לו לנחמה ולמלוי חסרונו אחרי אשר בא וגו' וחזרה מלכותו למקומה כי טוב לו בזה מאלפי זהב וכסף :

ונ"ל עוד שלפי שאמר דוד מתחלה לציבא כאשר הוציא דבה על מפיבושת הנה לך כל אשר למפיבושת ואחר כך בהתנצל מפיבושת עצמו ואמר למלך עבדי רמני וגו' וירגל בעבדך אל אדוני המלך וגו' ועשה הטוב בעיניך נתחרט דוד ועשה לו הנחה בשדהו שיחלקהו הוא וציבא ע"כ אמר מפיבושת גם את הכל יקח כלומר גם אם יעמיד המלך בדבריו הראשונים שיקח ציבא את הכל אינני חושש אחרי אשר בא וגו' כי טוב לי עתה אשר בא אדוני המלך בשלום אף אם אהי' נקי מנכסי וכוונת מפיבושת להודיע שלא התנצל בשביל נכסיו אלא למען ידע המלך כי נאמן הוא בבריתו :

וכן וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את אברהם אזכור והארץ אזכור אמר רבוי את ביעקב ושני רבויי' ואף את ביצחק ובאברהם לרבות ביעקב שהוא השלישי באבות שיזכור בזכותו השראת השכינה בבית השלישי מהרה תבנה ובזה אין מיעוט ומשום זה התחיל ג"כ בו ומנה אחורנית וביצחק מרבה השראת השכינה של בית שני וממעט בשני רבויי' אותן הדברים שחסרו בבית שני ארון צנצנת המן וכו' כדאית' בפ"ה דיומא וזהו אל מסתתר (ישעי' מה) ובאברהם מרבה השראת שכינה בבית ראשון והמיעוט שע"י שני רבויי' מרמז שהי' זה נגד רצונו של מקום ב"ה כדכתי' כי על אפי וגו' (ירמי' לב) ודרשוהו בפ"ד דנדה (די' ע"ב) לאחר שנשא שלמה את בת פרעה וכדאית' נמי בויקרא רבה שעלה על דעת המקום להחריבה באותו הלילה כי הי' ישן עד ד' שעות ביום והמפתחות של ב"ה תחת ראשו והי' התמיד קרב בד' שעות ע"ש :

זו ארץ החיים ארץ העליונה שאינה תלוי' בדבר כא"י שניתנה על תנאי כידוע : וזו היא המדה בתורה רבוי אחר רבוי שאינו אלא למעט ישרה ונכונה באופן שפירשנו שממעט בגדרי הלמוד וזולת זה לא יבואר המכוון ממנה היאך ימעט :

לפרק בתוכן העניינים

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

(קהלת ז, יד).

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

(פי' יד יהודה): וכמוהו מש"ה בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים (קהלת ז, יד). מיעט ע"י שני רבויים 'גם' 'את' ברעה שהזכיר לומר שאין רע במעשה האלקים, אבל רב דקאמר הוא מלשון ריע.

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

(פי' יד יהודה): ודרשו רז"ל על היצר הרע ועל המיתה, שהכל טוב במעשה האלקים.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וכו'.

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

ילקוט מלכים א' ג. רמז קע"ב.

# אם כל חי — חלק ב — פרק כב

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

### יואל משה

גם את הארי כו׳ שמואל א׳ י״ז מעט מיתת הארי וע״כ נאמר ג״ם א״ת ריבוי אחר ריבוי למעט שלא המית את הארי אלא הכה אותו וברח ואת הדוב המית ממש וא״ת הארי פירושו גבורת הארי הטפל אליו הכה והחליש: שאלו מת הארי כו׳

נבוכד נצר נקראי אריה כמ״ש עלה אריה מסבכו גם בדי חיות שראה בחלום דמות אריי על נבוכד נצר: הרומז למלכותם כו׳ פי׳ של פרס ומדי: ריבה סיוע הדוב כו׳ פי׳ שבא עמו שרים למעלה לסייע והק״בה הביאו שדוד לפני דוד ע״ד יפקוד על צבא מרום במרום ואח״כ על אדמה וגו׳ נ״ב החזק׳ בזקנו כינוי למזלו כו׳ עיין מ״ש במאמר ק״א פ״ח? גבי מזל עליון הוא ונקה ג״נ? תיקוני דיקנא ותבין זה הסוד ומזלת בי תדרשנו: והחזי״קתי בזקנו פי׳ השלמתי המכוון לשרשים של מעלה לבטל הרע:

### יד יהודה

משתעי כה במדה של רבוי אחר רבוי הנז׳ ס״ס הקדום כדכתי׳ ויאמר דוד אל שאול רועה היה עבדך לאביו בצאן ובא הארי ואת הדוב ונשא שה מהעדר ויצאתי אחריו והכיתיו והצלתי מפיו ויקם

### רמ״ע מפאנו

וכן שמענו לדוד בן ישי משתעי בה בלשון חכמה כשאמר אל המלך שאול גם את הארי גם הדוב הכה עבדך. מיעט מיתת הארי שהוא לא מת והדוב מת ירצה גבורת הארי הטפלה אליו הכה עבדך, שהשפיל גאות הארי ולא המיתו שאלו מת הארי מתחת ידו לא היה נבוכד נצר מחריב בית קדשנו, שהרי מלכי מדי ופרס בקשו לבטלו ולא יכולו שכן מת הדוב הרומז למלכותם מתחת יד דוד, לפיכך אמר והיה הפלשתי כאחד מהם גבר ימות כדוב או יחלש כארי. ועם זה ידוקדק אמרו תחלה ובא הארי ואת הדוב רבה סיוע הדוב וחיותו מלמעלה שבא להזיק שה פזורה והארי הוכה וברח, וזה הדוב התחתון בכוחו וסיועו דלעילא קם ונתאכזר על דוד, מה כתיב בתריה והחזקתי בזקנו שהוא כנוי למזלו כידוע לרגיל בתארי הקומה, והכתיו למעלה והמתיו למטה, ולפי שהיה עתיד ליפול אותו סיוע העליון שלו ביד דוד כאמור, לפיכך נזכר מעקרא בהוראת הפעול באומרו ואת הדוב כי בא שדוד מן השמים לפניו, והוא דקדוק נכון ומוכרח. וידוע שבטול הרע למטה הוא השלמת החזוק המכוון לשרשים למעלה, כטעם ושלומת רשעים תראה. הוי והחזקתי בזקנו ובא הספור כלו בתכלית הכוון:

### יד יהודה • המשך

הדוב ואם גם הארי היה מת לא היה נ״ב ג״כ יכול להחריבו : לפיכך אמר כאחד מהם כי לא היתה ההכאה שוה בהם :

ואת הדוב שמלת ואת לכאורה אין לה שחר שהל״ל ובא הארי והדוב ומשום זה פירש הרד״ק ז״ל שהוא כמו עם ור״ל שבא הארי עם הדוב וזה דוחק שא״כ הוי״ו של ואת יתירה אכן לדרכנו יאמר שבא הארי והדוב עם סיועתו ומזלו של מעלה וזהו שרבה הכתוב ואת הדוב : והחזקתי בזקנו אינו מוסב על הדוב כ״א על הזקן שבהקומה דלעילא שהוא תאר וכנוי למזל העליון מדת בינה נקרא בשם אהיה ויבוא׳ בסמוך : והכתיו שהיה די לומר והמיתיו אלא להורות שהכה השר למעלה והמית הדוב למטה :

ולפי וכו׳ ר״ל זה שרבה הכתוב שרו מלמעלה במלת את עם

### יד יהודה • המשך

עלי והחזקתי בזקנו והכיתיו והמיתיו גם את הארי גם הדוב הכה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם וגו׳ (שמואל י״ז) והנה מיעט בשני רבויי׳ גם את שהזכיר בארי לומר שלא המית הארי אך הכהו והחליש כחו וגבורתו הטפלה לעצם ומהותו של הארי ואת הדוב לבדו המית והיינו והכיתיו הראשון קאי׳ על הארי ומ״ש אח״ז ויקם עלי וגו׳ והכיתיו והמיתיו קאי׳ על הדוב :

שאלו מת וכו׳ כי הי׳ במעשה הזה רמז ופועל דמיוני לנבוכדנצר שנקרא ארי כמש״ה עליו עלה אריי מסבכו ולמלכי מדי ופרס הנמשלי׳ לדוב במראה החיות של דניאל ובכמה דוכתי בדברי רז״ל : שהרי מלכי מדי ופרס בקשו לבטלו ולמנוע הבנין כמ״ש ויהי עם הארץ מרפי׳ ידי עם יהודה ומבהלי׳ אותם לבנות וסוכרי׳ עליהם יועצי׳ להפר עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה וגו׳ (עזרא ד׳) ונראה שע״ז כתוב בדניאל ושר מלכות פרס עומד לנגדי וגו׳ : ולא יכולו אלא חזרו וצוו לבנותו והיה זה על שמת

### יד יהודה • המשך

שהיא תמיד הוראת הפעול כדלעי׳ סי׳ כ׳ ואין לה יחס ושייכות כלל עם הפעל ובא ולא רבה במלה אחרת כגון במלת גם אף ודומיהם הטעם הוא להורות כי תקף שבא השר למעלה בעזרת הדוב היה שדוד לפני דוד להודו׳ שהוא מוכן ליפול לפניו וע״כ יבא בו הרבוי במלת את להוראת הפעול : ומוכרח כי מלת את א״א לחבר עם הפעל ובא :

וידוע וכו׳ מסיים הרב דרושו בוהחזקתי ואמר שאינו לשון אחיזה אלא לשון חוזק והכוונה שבטלתי הרע למטה ובזה השלמתי החזוק בזקן העליון : כטעם ושלומת רשעים תראה שבבטולם למטה תראה השלמת החזוק מלמעלה :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק כג

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

אלא שלבה כו' פי' של מלכת שבא:
לא על חנם כו' אלא מפני שהיה זרעו של שלמה הע"ה ממלכה שבא ואע"פ כן נענש כי היא חזרה לסורה וולדה כמוה זה נבוכד נצר: ועל דא כו' פי' על שהוא מזרע שלמה נקרא מלך מלכי כמו שלמה שישב על כסא ה': כלהו פרדשכי כו' לשון שרים: תחסר ו' כו' כמו מלך ושרים אלא מלך על שרים:

**יד יהודה**

להקרא אריה כמ"ש עליו עלה אריה מסבכו (ירמי' ד') שמשום זה דרשו ג"כ רז"ל עליו ארי' שאג מי לא ירא : אלא בשביל שבא מבית דוד שנקרא ארי' כמ"ש מה אמך לביא וע"ש בית אבותיו נקרא כן :

מזרעו של שלמה וכו' מעשה זה שבא שלמה על מלכת שבא אחר שנתגיירה וילדה ומיוצאי חלציו נולד אחי"כ בהמשך הזמן נ"ב והיא חזרה לסורה נמצא כתוב בכתבי האי"רי זצ"ל ובעל הספר כלי יקר כתב על והמלך שלמה

**רמ"ע מפאנו**

ולא זכה נבוכדנצר להקרא אריה אלא דמבית דוד קאתי מזרעו של שלמה ממלכת שבא אחרי שגיירה אלא שלבה לא נכון עמה ולסוף גלתה נבלתה וחזרה לסורה, לכן רחקו בניה מישע, אם כן לא על חנם בקש דניאל להשיאו עצה טובה באמרו מְלְכִי יִשְׁפַּר עֶלָךְ (דניאל ד, כד). ונענש על זה כי סוף סוף ולדה כמוה, על דא ודאי קראו מָלֶךְ מַלְכַיָּא (דניאל ב, לז). ואף על פי שבמסכת שבועות (דף ל"ה ע"ב) דרשוהו כלפי מעלה, מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שכן שלמה יושב על כסא ה' ונובלת מגדולתו ניתנה לפי שעה לנבוכד נצר, בשכר שיחה נאה וארבע פסיעות כד הוה ספריה דמרודך בלאדן (סנהדרין צו ע"א), וכבר זכרנו כי לא יתואר הקב"ה במלך מלכיא בלבד אלא מלך מלכי המלכים ובארנוהו, ולא מצינו לאחד מגדולי המלכים שנקרא בפי הנביאים מלך מלכיא זולתו, כי הנה סנחריב קראו הושע מלך שרים לפי שהיו בני חילו מאה ושמנים וחמשה אלף כלהו פרדשכי כדברי המדרש (סנהדרין צה ע"ב), ואין צורך לומר שמלת שרים תחסר וא"ו העטף, כמו ראובן שמעון כדעת המפרשים:

**יד יהודה • המשך**

נתן למלכת שבא את כל חפצה אשר שאלה וגו' (מלכי' א' י') וז"ל בשם חז"ל את כל חפצה אשר שאלה לבוא עליה ע"כ ונר' לי עוד שמש"ה אחי"כ ותפן ותלך לארצה וביותר לפימ"ש בד"ה (ט') ותהפוך ותלך רמז בזה שחזרה לעמה ולאלהיה : לכן רחקו בניה שאע"פ שהורתה בקדושה לידתה מיהת שלא בקדושה היתה וולדה כמוה :

א"כ וכו' פ"ק דב"ב אמר ר' יהוד' אמר רב מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא עצה לנ"נ הרשע שנא' מלכא מלכי ישפר עליך ואמר הרב שדניאל חס עליו להיותו מזרעו של שלמה ואעפ"כ לא יפה עשה ונענש : ועל דא בשביל שהיה נ"נ מזרע שלמה קראו דניאל מלך מלכים כאמרו אנת מלכא מלך מלכי' ואע"פ שבמס' שבועו' פ"ד (ד' ל"ה ע"ב) אמרו כל מלכא האמור בדניאל חול חוץ מזה שהוא קדש מ"מ גם פשטי' דקרא אמת שקרא לנ"נ כן והטעם שכן שלמה היה מולך בכיפה ויושב על כסא ה' מושל בעליונים ותחתונים והשתא

**יד יהודה • המשך**

נובלת מגדולתו ניתנה לנ"נ שיהא גם הוא מלך על כל מלכי' כמו שיבא בסי' הסמוך :

בשכר שיחה נאה וכו' כדאית' בפי' חלק דמרודך בלאדן כתב לחזקי' שלמא למלכא חזקי' שלם לקרתא דירושלם שלם לאלהא רבא נ"נ ספריה דבלאדן הוה ההיא שעתא לא הוה התם כי אתא וכו' אמר להן קריתו ליה אלהא רבא וכתביתו ליה לבסוף וכו' רהיט בתריה ד' פרסאו'? :

וכבר זכרנו לעי' סי' ט"ו כי לא יתואר הק"בה וכו' וע"כ ודאי הגם שדרשו מלך מלכי' כלפי מעלה לא יתכן שיהא זה כפשוטו של מקרא : ולא מצינו וכו' וע"כ רחוק הוא לומר שכינו קראו כן לחנופי ולהרבות בשבחו כי הנה סנחריב הגם שהיה מלך גדול לא נקרא אלא מלך שרי' כדכתי' ויחלו מעט ממשא מלך שרי' (הושע ח) ודעת הרב שנא' על סנחריב וכן נר' דעת האברבנאל וטעם לתואר הזה לפי שהיה וכו' :

כדברי המדרש באגדת חלק על ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף אמרו הללו ראשי גייסות הן מ"ה אלף בני מלכי' וכו' ובמתני' לפי הסדר עולם? שכתב כלם מלכי' קושרי כתרי' בראשיהם ע"ש ואפ"ה לא נקרא מלך מלכי' : ואצ"ל ולפרש שמלת שרי' חסר וי"ו השמוש והעטוף וכאלו כתי' מלך ושרי' כאשר רצו המפרשים ומכללם הרד"ק כי לפי פירושנו הן מלות מוסמכות והכוונה מלך של שרים :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק כד

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

שבעה עדנין כו' פי' ז' שנים שהיה נבוכד נצר חיה רעה ומיעוט בכ' ריבויים של וג"ם א"ת אותן ז' שנים שלא היה לעבדו ומצד אי' ריבוי בנתינה באמרו נתתי לו לשומרו כי כל חיה נדמה לו כאלו הוא ממינה ולא הזיקו אותו: אפס ארתחשכתי' דימה אליו ולא היה האמת כך אלא שהי' מתפאר גם כורש כמוהו היה מתפאר: אמו סבתא כו' פי' אמו

זקנה של נבוכד נצר היא מלכה שבא ולא נמסר לשלמה אלא בידו של נבוכד נצר ע"י אחר?: ומזליה חזי כו' ירמיה ג"כ היה גילגול שלמה ע"ד איכה ישב"ה ר"ת ירמ"יה ב"ן שלמה המלך כמבואר בפ' מגלה עמוקו' ע"כ היה חס עליו: להחליש את כחו כו' של ארי הוא נבוכד נצר ולא להאבידו ולהמיתו כדי שיחרב הבית ויכלא ה' חמתו בציון ולא בישראל

ובו יכופר עון: כמו נער נערה כו' ע"ל בסימן י"ג מחלק א' ממאמר זה סוד נער נערה תבין זה:

### יד יהודה

אבל נ"נ שפיר נקרא מלך מלכים שכן נתנבא עליו ירמי' שתהא ממשלתו על כל הגוי' כמבוא' בכתוב שם (כ"ה וכ"ז) וזהו הנובלת מגדולתו של שלמה שניתנה לנ"נ כמו שנתבאר סי' הקדום : דכתי' וגם וגו' (שם כז) ומפרש הרב באגב שבשני רבוי'

### רמ"ע מפאנו

אבל נבוכד נצר נתנבא עליו ירמיהו שהמליכוהו מן השמים על כל הגוים ועל כל הממלכות גוים רבים ומלכים עצומים, וכתיב וְגַם אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לוֹ לְעָבְדוֹ (ירמיה כז, ו). כאן נתמעטו שבעה עדנין בשני רבויין הללו, כי באו למעט בגדרי הנתינה שלא היתה לעבדו כל אותן השנים, ורבה בנתינה שהיתה לשמרו מן הנזקין והמיתה, שנדמה לכל מין שהוא מינו, ונשמר מזה שלא הזיקוהו עד שחזר ליקר מלכותו הדרו וזיוו כל מלך באומות לא דמה אליו בגדלו, אפס כי ארתחשסתא בספר עזרא [אַרְתַּחְשַׁסְתְּא מֶלֶךְ מַלְכַיָּא (עזרא ז, יב)] שבוחי בעלמא הוא דמשבח נפשיה, וכורש כמוהו כדבריהם ז"ל (מגילה דף י"א ע"ב). ואולם משלו נתנו לו לנבוכד נצר זהבה של ירושלם, שהרבה ממנו נתנה אמו סבתא למלך שלמה, ולא נמסר בנינו של שלמה אלא בידו, ומזליה חזי לחוס הרבה על ירמיהו כמפורש בכתוב שצוה עליו את רב טבחים קָחֵנוּ וְעֵינֶיךָ שִׂים עָלָיו (ירמיה לט, יב). והנה בקש דוד להחליש כחו לא להאבידו כי בו יכופר עון יעקב, ויתכן שיהיה ארי ואריה כמו נער נערה, ליל לילה, וכיוצא שתחלתו חסר וסופו מלא. וכאן באריה החצוני הזה לפי גדולתו מפלתו, כי בתחלתו הוכה ולא מת ובסופו וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם וּשְׁאָר וְנִין וָנֶכֶד (ישעיה יד, כב):

### יד יהודה • המשך

הללו וגם את שהם למעט נתמעטו שבעה עדני' שנטע"ג נ"נ מן בני אנשא ועם חיות ברא מדורי' כמבואר בכתוב (דניאל ד) : כי באו וכו' מפרש הרב ג"כ כאן המדה של אין רבוי אחר רבוי אלא למעט על הדרך שביארה לעי' סי' ן' ואמר שבאו הרבויי' למעט בגדרי הנתינה של חית השדה שניתנו לו לעבדו ולומר שבאותן שבע שני' לא יעבדוהו ומ"מ רבו בנתינה במה שגם באותן השני' שלא יעבדוהו מ"מ לא יזיקוהו והיה זה מצד שלכל מין ומין מחיות השדה נדמה נ"נ שהוא מינו כדאית' בזוהר משפטי ע' רכ"א וז"ל וההוא רשע בשעת' דמלכותא אתעדי מניה ועם חיות ברא מדוריה אעדי צלמא דאנפוי מניה ומההוא יומא לא אתחזי צולמיה ביה צולמא דבר נש וכל בעירא דאתי אתחזי ליה צלמא דזיניה ונוקביה והוו אתיין עליה כלהו ובכמה זמנין הוו אכלין ליה חיות ברא בר דאתגזר האי עונשא עליה בגין דכתיב והוא במלכי' יתקלס בגין כך כלא ביה אתקלסו כל ההוא זמנא : ואפס אל תקשה למ"ש בסי' הקודם שלא מצינו לא' מגדולי המלכים שיקרא מלך מלכי' והרי ארתחשסת' בפתשגן הנשתון שנתן לעזר' אמר ארתחשסת' מלך מלכי' לעזרא כהנא וגו' כמש"ה (עזר' ז') כי

### יד יהודה • המשך

באמת לא יאה ליה התאר הזה אלא ארתחשסת' משבח נפשיה בכך כמ"ש רז"ל נמי גבי כרש בפ"ק דמגילה דאמרינן התם (די"א ע"ב) ג' מלכו בכפה אחאב ואחשורוש ונ"נ ומקשי והא איכא כרש דכתי' כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' ומשני התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה : ואולם כמו שנובלת מגדולתו של שלמה ניתנה לנ"נ להקרא אריה ומלך מלכי' כן הדבר במה שנתן ה' בידו כל כלי בית האלקי' ואוצרות בית ה' ואוצרות המלך ושריו כמפורש בכתוי כי משלו נתנו לו שכן אמו סבתא מלכת שבא נתנה הרבה זהב מזו למלך כמש"ה ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב : ומזליה חזי להיותו מבני בניו של שלמה שצום על ירמי' שהיה גלגול שלמה ואע"ג דנ"נ לא חזי מ"מ מזלי' חזי וכ"כ תלמידי האר"יז"ל : והנה וכו' חוזר הרב למ"ש לעי' סי' כ"ב שהכה דוד הארי ולא המיתו שאלו המיתו לא

### יד יהודה • המשך

היה נ"נ יכול להחריב בית מקדשנו והשת' מסיים שכן בקש דוד שישפוך ה' חמתו על עצי' ואבני' לכפר עון יעקב וכמ"ש ז"ל על כלה ה' חמתו ויצת אש בציון : ויתכן שמ"ש דוד גם את הארי ולא אמר הארי' בה"א הוא ע"ד דאית' בכמה דוכתי בזוהר גבי נער נערה ליל לילה שהשכיני עד לא קבילת דכורא אתקריאת נער ליל חסר ה"א וכד קבילת דכורא אתקריאת בה"א וע"כ כאן גבי ארי החצוני נ"נ כ"ז שחסר ה"א יש לו כח חיוני שהחסרון הא מורה שלא נעשה עדיין הזווג בסטרא קדישא אכן לאחר הזווג נחלש כח ארי החצוני בסטרא דמסאבא לגמרי נמצא שגדולתו מצד שנקרא אריה בה"א היא גורמת לו מפלתו כמש"ה עלה אריה מסבכו וגו' והכרתי לבבל וגו' (ישעי' יד) :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק כה

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

### יואל משה

אנשים מדוקרים רמז על החלשת כח הארי ולא הרגו: שיפלו בידו כו'

פי' בידו של דריוש: וחסיד היה כו' פי' דריוש כדלקמן סימן כ"ו: ויעשה שליחותו כו' פי' שדריוש בהריגת בבל יכווין לעשות שליחותו של מקום: לא בגאוה כמו מלכי מדי ופרס שע"כ לא נמשכה מלכות' בשביל גאוה ובוז שלהם:

### יד יהודה

וממה שהוכה וכו' נמשך לסי' הקדום ור"ל שזה הענין שאמרנו שע"י שהוכה הארי ולא מת נשאר לנ"נ הכח ויכולת להחריב בית מקדשנו הוא הדבר שאמר ירמי' כי אם הכיתם וגו' (שם לז) שאין הכוונה לגוזמא והפלגה כנראה מפשוטו אבל פירושו כי אם הכיתם מ"מ לא ימותו אלא ישארו

### רמ"ע מפאנו

וממה שהוכה הארי ולא מת יוקח מופת ראיה היא נפלאת בעינינו למוסר ירמיהו שאמר כִּי אִם הִכִּיתֶם כָּל חֵיל כַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים אִתְּכֶם וְנִשְׁאֲרוּ בָם אֲנָשִׁים מְדֻקָּרִים אִישׁ בְּאָהֳלוֹ יָקוּמוּ וְשָׂרְפוּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ (ירמיה לז, י). ודניאל איש חמודות הודיע לדריוש כי לא נמלטו הכשדים אלא כדי שיפלו בידו, כמאמר ישעיה כל הנמצא ידקר וכל הנספה יפול בחרב (ישעיה יג). ולפי שמלך כשר וחסיד היה גלה לו שגאון כשדים גרם להם כמהפכת אלהים את סדום ואת עמורה, למען יכנע דריוש לפני המקום ברוך הוא ויעשה שליחותו בבבל כשומר מצוה לא בגאוה ובוז כמו שנתנבא עליהם ישעיה (ישעיה יג, יט), כי זה גרם להם למלכי מדי ופרס שלא נמשכה מלכותם אלא זמן קצר הרבה מכל שאר המלכיות, כדכתיב גַּאֲוַת אָדָם תַּשְׁפִּילֶנּוּ (משלי כט, כג):

### יד יהודה • המשך

מדוקרי' וזה יהיה הסבה בעצמה שישרפו העיר באש : ודניאל גילה זה הענין לדריוש והודיעו שמה שנמלטו הכשדי' בעת החורבן אח"כ כשנלחם הוא וחותנו כרש עם בלשאצר כי הכו בתחלה הכשדי' בהם היה כדי שיפלו אח"כ בידו למלאת דבר ה' אשר דבר עליהם ביד עבדיו הנביאים ישעי' וירמי' וכן היה שהמלך בלשאצר שב לבבל בשמחה גדולה בתחלה כשהכה את דריוש ואז עבד לחם רב לרברבנוהי וביה בלילא קטיל בלשאצר ולמחרת זיקנו דריוש וכרש אל בבל וילכדוה ויחריבוה ויכו בכשדי' מכת חרב הרג ואבדן כמאמר ישעי' עליהם כל הנמצא וגו' (י"ג) : והטעם שגילה דניאל זה לדריוש הוא לפי שמלך כשר וחסיד היה וכו' : לא בגאוה ובוז לומר כחי ועוצם ידי עשה : כמו

### יד יהודה • המשך

שהתנבא עליהם ישעי' (שם) והיתה בבל צבי ממלכות תפארת גאון כשדי' כמהפכת אלקים את סדם ואת עמורה והאמן שתפארת גאונם גרמה להם : כי זה שנהגו מלכי מדי ופרס את עצמם בגאוה ורמות רוח גרם להם שלא נמשכה מלכות' וע"כ

### יד יהודה • המשך

הזהירו דניאל מזה :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק כו

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

### יואל משה

כורש בחור כו' והוא היה מלך פרס והוא העיר את דריוש: במלת פרסין כו' שהיה כתו' מנא מנא תקל ופרסין לי' פרס: ולא יספיק כו' תי' זה לא יספיק שדריוש מלך וע"כ אמ' מעיר עליה' את מדי כי זה לא היה אלא שחלק לו כבוד כו' ובאמת הוא היה העיקור ומורישו פי' שכורש היה היורש של דריוש חותנו: ועוד יוכח כו' פי' ניחא מ"ש כסף לא יחשבו כו' שלא יועיל אוצרות רשע של בבל ויקר פדיון נפשם ויהרגום אע"כ ולא יועיל פדיון אבל מ"מ קשה למה

פרט שניהם כסף וזהב והיפך הגזירה לומר תחילה כסף לא

### רמ"ע מפאנו

ועל זה אמר ישעיה: הִנְנִי מֵעִיר עֲלֵיהֶם אֶת מָדַי אֲשֶׁר כֶּסֶף לֹא יַחְשֹׁבוּ וְזָהָב לֹא יַחְפְּצוּ בוֹ (ישעיה יג, יז). וקשה למה לא זכר פרס כל עקר, שהרי בדברי הימים שלהם ספרו לנו כי כורש בחור גבור חיל העיר את דריוש הזקן החלוש נגד בלשאצר, ומפס ידא די כתבא לקבל נברשתא דבלשאצר הראנו לדעת במלת 'ופרסין' היות פרס עיקר ומדי טפלה לו, ולא יספיק אמרנו שדריוש מלך תחלה כי היה זה מענותנותו של כורש לפי המסופר שחלק כבוד לזקן חותנו ומורישו ואחי אביו לדברי קצת. ועוד יונח שצפה הנביא כי יקר פדיון נפשם של בבליים וחדל לעולם ולא יועילום אוצרות רשע, למה

### יואל משה • המשך

יחשבו ובהיפוך היה לו לומר זהב לא יחשוב שלא יהא נחשב בעיניהם וכסף לא יחפצו כלל שהוא גרוע מזהב: כי אויבי בבל ר"ל הם פרס ומדי לא יחשבו כסף אלו פרס ומדי עצמם שלא יהא נחשב בעיניהם מלכותם לכלום מענותנותם: מעצת דניאל כדלעיל סימן כ"ה וזהו לקצת טובים שבמדי ופרס לא לכולם משא"כ שאר העם כן עשו מגודל לבב וגאוה עשו מלחמה ולא בשליחותו של מקו' ב"ה כדלעיל בסימן כ"ה:

### יד יהודה

ועל זה וכו' נמשך לס"ס הקדום ור"ל שעם זה שאמרנו שדניאל

**יד יהודה • המשך**

הזהיר את דריוש מגאוה על נצחונו בבבל יובן מ״ש ישעי׳ על בבל הנני וגו׳ (שם יג) : כי כורש בן בתו של אשטראגוש מלך פרס העיר את חמיו דריוש המדי נמצא שכרש הוא העיקרי וגם מפס ידא די כתבא מלת ופרסין ותרגומו דניאל פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס ש״מ דפרס עיקר : ולא יספיק לתרץ שלכן הזכיר הנביא את מדי בלבד בשביל שמלך דריוש תחלה בבבל כי גם זה היה לו מפרס שכן כרש חתנו עשה לו פרט שניהם והפך הגזרה, יאמר זהב לא יחשובו עם היותו דבר חשוב והכסף לא יחפצו בו כלל. אמנם עם מה שקדם בפתרון חלומו של נבוכד נצר היות הזהב מיוחד לבבל והכסף למדי ופרס, יפה אמר הנביא כי אויבי בבל לא יחשובו מלכותם ונחלת אבותם למאומה, והיה זה לטובים שבהם מעצת דניאל על הכניעה לאלהינו כאמור, וכמו שהוכיח לבלשאצר לָא הַשְׁפֵּלְתְּ לִבְבָךְ (דניאל ה, כב). ולשאר העם נמשך מגודל לבב בנפש רחבה ורוח גבוהה לרשת משכנות לא להם:

**יד יהודה • המשך**

הכבוד הזה והניחו לבלות ימיו בבבל : ועוד קשה למה הזכיר הנביא שניהם כסף וזהב : והפך הגזרה ר״ל ודא ודאי קושיא שאמר גבי כסף לא יחשובו וגבי זהב לא יחפצו כי להיות הזהב יותר חשוב מכסף ה״ל למימר איפכא לרבות שאפי׳ זהב לא יחשובו וכסף שאינו חשוב כ״כ לא יחפצו כלל : אמנם אין כוונת הנביא לכסף וזהב כנראי מפשוטו אלא כסף שאמר הוא כנוי למלכות מדי ופרס וזהב למלכות

**יד יהודה • המשך**

מדי כי כן שמענו גם מפתרון חלומו של נ״נ דחזא בחלמיה צלמי׳ רישיה די דהבא חדוהי ודרעוהי די כסף ואמר לו דניאל אנת הוא ראשה די דהבא ובתרך תקום מלכו אחרי וגו׳ והנה יאמר הכתוב הנני מעיר עליהם את מדי אשר גם מלכותם לא יחשבו ובמלכות בבל לא יחפצו כלל אך כל ישעם וכל חפץ להחריבה : והיה זה שלא יחשבו מלכותם בשביל שהטובים שבהם לא יחשבוה מרוב

**יד יהודה • המשך**

ענוה כאשר יעץ להם דניאל כאמור בסי׳ הקודם ושאר העם לא יחשבוה מרוב גאוה שיתגאו על שנצחו את הבבליים וירשו את ארצם :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק כז

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

זהב לא יחפצו כו׳ פי׳ פרס ומדי לא יחפצו במלכות בבל להיות מושלים עליהם אלא יחריבו בבל פי׳ אע״פ שגם עוד היום בבל עומדת ואת אמרת החריבו היא עיר חדשה: ואולם הביטול כו׳ הוא תי׳ על הקושיא שהקשה לעיל סימן כ״ו למה לא
הזכיר פרס שהיא עיקר כי העיקר הביטול לשם רשעים של בבל יתיחס למלך הראשון הוא דריוש מדאי והוא היה חסיד ועניו ועשה שליחותו של מקום מה שאין כן כורש נמשכה לו מעצת דריוש על כן לא הזכיר אלא מדי ולא פרס:

**יד יהודה**

וזהב וכו׳ סיומא דפרושא שבסי׳ הקדום : ובבל העומדת היום איננה בבל הישנה כי אם עיר אחרת חדשה מופלגת מהראשונה והאברבנאל בפירושו לישעי׳ י״ג כתב שבבל החדשה רחוקה

**רמ״ע מפאנו**

וְזָהָב לֹא יַחְפְּצוּ (ישעיה יג, יז). להתפאר במלכות בבל ולהיות להם שם כסא כבוד וצניף מלוכה, עם היותה בזמנם מושלת על כל אומיא ולשניא אלא יחריבו אותה עד היסוד כמהפכת סדום. ובבל העומדת היום אשר יקראו לה הפרסים בגד"ת, ונזכר מחכמיה באמוראים: רב חנא בגדתאה, היא עיר חדשה מופלגת ממקום בבל הנהפכת, כמו שנתאמת אצלם גם כן. ואולם הבטול הזה לשם רשעים בדין יתיחס למלך הראשון שגעלה נפשו עטרת תפארת מלכות בבל מהקרא שמו עליה, והדוגמא מזה נמשכה לכורש מעצת דריוש החסיד והוא מבואר. ונמצאו אם כן הכתובים מדקדקים באמת הספור ליחס גבורת המלחמה לפרס, וכדי בזיון למלכות בבל לאבד את שמה, כאמור ההוא יקרא על שם מדי והכל מתוקן וברור. ועדין היה לפחות יהודה שבט מושלים על ישראל ולא מלכות בשעת

**יד יהודה • המשך**

מהישנה מרחק קטן וכמבשש בנו של כורש שמלך אחריו בנאה וקראה בבל כבראשונה ועיין מ״ש בזה בספר צמח דוד ח״ב : ואולם השתא ניחא מה שהקשינו בסי׳ הקדום למה לא זכר פרס כי זה שייחס הנביא בטול מלכות בבל למדי הוא בשביל שדריוש היה הראשון שמאס בה ואחר עצתו הלך כורש : לפרס כמאמר ישעי׳ שם אני צויתי למקודשי ודרשו רז״ל פ״ק דברכו׳ אלו הפרסיים : לפיכך נמסרו וכו׳ להורות שממשלת דוד תרבה ימים יותר ממלכות בבל ופרס : ולא הגיע לפרקו שלא הצליח עדיין למלוכה לרמז על הממשלה לעתיד שתמשך יותר :

אבדן שתי המלכיות הראשונות בבל ופרס, לפיכך נמסרו ביד דוד הארי והדוב כאמור בשעה שהיה מתחנך בטכסיסי מלכות ולא הגיעו לפרקו:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק כח

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

וחזוה אמתני כו' היא מלכות אדום שראה נבוכד נצר בחלום א' מד' חיות שם אד"ני ר"ת א"ריה נ"מר ד"יוב החיה הרביעי' כו' היא חזוה אמתני שהיה אדום ולא נאמר בפירו' אדום אלא חזוה אמתני שהיא חיה נורא מאוד כמו שנעלמה היוד באד"ני ואינה נקראת: שש פעמי' גבי ששה תוארים עצמם הרי ס"ה כמנין אד"ני ואע"פ שיש ששה תוארי' ואיני מונה אלא ה' מהם הא' איצטרך לגופיה שנחלשו ע"י חורבן הבית ע"י כשדים: ס' גבורים דלעילא ולא נשארו שלא כלם כלל רק לכלה הפשע כו': והיא תקום כו' ר"ל מלכות דרקיע:

**יד יהודה**

ואלמלא וכו' נמשך לסימני'

**רמ"ע מפאנו**

ואלמלא זכינו היה הקב"ה מזמין לפני דוד נמר וחיוה אמתני להכין לשניהם מטבח מכח שם אדנ"י שהוא מדת הדין הרפה, ויש בראשי תיבות א'ריה ד'ב נ'מר ונעלמה היו"ד באחרונה כשם שנעלם שם החיה הרביעית, ובאה היו"ד בכתוב שש פעמים בששה תאריה, להורות הסכמת שולטנותה מכל השם שעולה ס"ה, והרמז בו' יודי"ן וחמשה תארי ההגדלה, כי הראשון אצטריך לגופיה ונרמז גם כן בששת היודי"ן מה שנחלשו ששים גבורים מגבורי ישראל דלעילא בעונותינו מהגן בעדנו, ולא שיירם אלא לכלה הפשע ולהתם חטאות ולהביא צדק עולמים. ככה במהרה בימינו יקים אלקא שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל תדיק ותסף ארבע חיון שראה דניאל וצלמו של נבוכד נצר בהדייהו על ארבעת רבעיו, והיא תקום לעלמיא:

**יד יהודה • המשך**

הקדומי' ור"ל שכשם שאינה ה' ליד דוד הארי והדוב שתי חיות מארבע חיון דחזא דניאל כן היה מזמין לפניו גם שארי שתי החיות כדי להאבידן שהן נמר וחיוה דחילה ואמתני כמפורש בדניאל (ז) : ונעלמ' וכו' ר"ל והאות הרביעית שבשם היא הי"וד הנעלמה בלתי נקראת מרמזת לחיה הרביעית שנעלם שמה : ונאה הי"וד בכתוב אצל חיה רביעאה בששה תארים כמ"ש וארו חיוה רביעאה דחיל' ואמתני ותקיפא יתירה ושנין די פרזל לה וגו' וקרנין עשר לה הנה אמרו דחילה הוא תאר א' ואמתני ב' ותקיפא ג' יתירה ד' ושנין וגו' ה' וקרנין וגו' ו' ובכל א' יו"ד : כי הגם שהם ו' תארי' אין ראוי לחשוב כ"א החמשה המיותרים שהראשון אצטריך לגופיה :

**יד יהודה • המשך**

ששים גבורי' הן המה הששי' אפטרופסים על ישראל הנזכרי' בזוהר חדש פ' לך לך : ולא שיירם וכו' מוסב למ"ש לעי' אלמלא זכינו וכו' כלומר ומה ששייר הקב"ה אותן שתי חיות ולא הזמינם

**יד יהודה • המשך**

ג"כ לפני דוד הוא בשביל עוונותינו שרבו ולכלה הפשע וגו' :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק כט

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

שאין בו ג' כו' מפני שהג' יורה על גאוה: ד"ר ע"לי שי"ח הם ר"ת מהפסוקים הא' דו"די צח ונאמר ר"אשו כתם פז וגו' עי"ניו כיונים וגו' ל"חייו כערוגת וגו' ידיו גלילי זהב שו"קיו עמודי שש חכ"ו ממתקי' וגו' ר"ת שלהם ד"ר ע"לי ש"ח כי דירתו של הק"בה על השח ועניו: כל גיא כו' פי' מקום שפל ינשא:

**יד יהודה**

ומהמשך הספור ממלכי מדי ופרס שבסימנים הקודמי : שאין בו

**רמ"ע מפאנו**

ומהמשך הספור הזה למדנו גנות הגאוה ויקר תפארת הענוה שהיא רצויה לאבינו שבשמים, ואין שכינה שורה על בעלי גאוה, והרמז בשם בן ע"ב תיבות שאין בו גימ"ל, וסימן לשעור קומה הנזכר בשיר השירים דר עלי שח שהן שבעה פסוקים, תחלתן דודי צח ואדום. והכוונה מבוארת כי שח עינים כאבות העולם הוא המרכבה דירה נאה אל המתואר בקומה, וכן כתיב כל גיא ינשא. וכתיב ואת ענוים לכסא. וכל שכן בהיותו יושב ודן את עולמו כהיום הזה,

**יד יהודה • המשך**

ג"מל המורה על גאוה : תחלתן דודי וגו' ראשו כתם פז וגו' עיניו כיוני' וגו' לחייו וגו' ידיו גלילי זהב וגו' שוקיו וגו' חכו ממתקי' וגו' אלו פסוקי' מבארי' השיעור קומה ור"ת שלהן דר עלי שח לרמז שה"ישי דר אצל שח ושפל רוח : כאבות העולם שהיו מרכבה לשכינה : כהיום הזה בר"ה :

אשרי המשפיל וממעט עצמו לפניו תמיד בלב שלם, כאמרם ז"ל (ראש השנה יז:) על פסוק נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו (מיכה ז, יח). למי שעושה עצמו כשיריים:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק ל

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

למלת את כוי שהתחיל לעיל בסימן כ׳:
מצוה הזאת כוי פי׳ מצות מילה: תמה זכות אבות ע״כ לא נאמר את גבי יצחק ויעקב ומה שנזכר את גבי אברהם מפני שחסד אברהם כוי ומה שנזכרו כלל יצחק ויעקב שהוא רגיל כוי:

### יד יהודה

למלת את שהתחלנו בה לעיל סי׳ ן׳ ובארנו שם שמרבה דבר חשוב ומעולה וכל מה שאפשר להתרבות : כדלעי׳ סי׳ כ״א : ולכבודה ניתנה לנו מצות פריעה כדאית׳ בתקוני׳ ת׳ ל״ז לית אות ברית עד דעברין מיניהו אלין קליפין דאינון ערלה ופריעה באטיפו דדמא תלת קליפין אינון בערלה וכוי לקבלייהו תלת גוונין דקשת דבהון נהרא בת עין דאיהי נקודה אות ברית עלה אתמר וראיתיה לזכור ברית עולם אימתי לבתר דמתעברין תלת קליפין בישין מנה ובזמנא דאיהי

### רמ״ע מפאנו

נחזור על הראשונות למלת 'את' שיש בה סגולת הרבוי לדבר חשוב כמו שבארנו ולכל מה שאפשר להתרבות ממנה, כדדרשינן ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. שזכות כל אחד מהם כדאי לעצמו. והוא טעם 'את' האמור בהם. ובמלת את בריתו נתרבית שכינה השורה על ישראל בזכות הברית כדלעיל, ולכבודה ניתנה לנו מצות פריעה, ולהקבלת פניה נהגו כל ישראל לקיים את המצוה הזאת ברוב עם הדרת מלך. ובימי יהואחז בן יהוא דכתיב למען בריתי את אברהם יצחק ויעקב. כי באותו הדור תמה כמעט זכות אבות וחסד אברהם נתאמץ להם להצלת פורתא, אלא שהוא רגיל לשתף עמו זכות חבריו שלא להחזיק טובה לעצמו כמו שנזכיר בריש החלק השלישי, אף על פי שזכות יעקב נחלה בלא מצרים היא ושנותיה לא יתמו, הרי כבר נאמר ישראל לא יכירנו (ישעיה סג, טז). שאינו

### יד יהודה • המשך

מתלבשא באלין קליפין איהי אמרת אל תראוני שאני שחרחורת וכוי ועד דאתפרע האי פריעה איהי לא אתגלייא בעלמא ולא יהא אות בעלמא ורזא דמלה כד אתעבר מנה ערלה ופריעה מיד אתגלי׳ אות בעלמא לההוא דאתמר ביה וזה לך האות כי אנכי שלחתיך וגו׳ : כתי׳ למען וגו׳ (מלכי׳ ב יג) ולא כתי׳ את גבי יצחק ויעקב : אלא שחסד אברהם רגיל לשתף וכוי ולכן לא אשתיק קרא מלהזכיר יצחק ויעקב : אע״פ שזכות יעקב לעולם עומדת מ״מ לא הזכיר הכתוב את גבי יעקב כיון שעכ״פ אינו מתחזק עמנו עכשיו בהצלתנו וכמש״ה ע״ז וישראל לא יכירנו ע״ד שיתבאר לקמן ח״ג סי׳ כ״ט וע״ש :

מתחזק עמנו עכשיו בהצלתנו כדי לחלוק כבוד לברכת הוריו, כי הא דתנינן כבדוני בשביל אבא. ונדבר בם לקמן בסיעתא דשמיא:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק לא

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

מחצב הנשמות כוי הוא מלכות דבריאה משם היא מחצב הנשמות: עוד בא לרבות במלת את שרה שכמה עקרות כוי ליום זה הוא ר״ה שלא נפקדו אלא שרה רחל וחנה ולא רבקה כי כל הגי הנ״ל היו הנשים עקרות ולא בעליה׳ שהיה להי׳ תחילי׳ בנים מנשי׳ אחרי׳ אברה׳ מהגר יעקב מלאה אלקנה מפנינה ולא נפקדה אלא הנקיבות שהם מצד הדין משא״כ רבקה שגם יצחק היה עקר: ויעתי׳ לו ולא לה ע״כ גרמה זכותו הרב שנפקד בעת תפילתו מיד ולא היה צריך להמתין עד ראש השנה אלא מיד נעתר גם תי׳

### רמ״ע מפאנו

ואל המכוון ברבוי 'פקד את שרה' דעלה קאימנא - ירצה שנפקד עמה השרש העליון מחצב הנשמות לישראל, עוד בא לרבות מה שאמר בבראשית רבה שהביאה דורייה לעולם וכמה עקרות וחסרי התולדות נפקדו עמה. כי על כן אמרה כל השומע יצחק לי. שכל העולם כלו היה שמח בשמחתה. ואפשר שבא לרבות שתי צדקניות כמותה רחל וחנה שנפקדו גם הן בראש השנה. והתימא מרבקה למה לא יחסו פקידתה ליום הזה כי עקרה היא, ויתכן לומר כי למה שהיו לאברהם וליעקב בנים מאשה אחרת וכן לאלקנה, היתה פקידת הצדקניות האלו זו דומה

### יואל משה • המשך

אחר שלא נזכרה פקידת רבקה מפני שיצא ממנה עשו הרשע:

### יד יהודה

ירצה שבא את לרבות שנפקד עמה וכוי : רחל וחנה שנפקדו וכוי כדאיתי׳ פ״ק דר״ה : וכן לאלקנה שהיו לו בנים מפנינה : הצדקניות האלה שרה רחל וחנה : דבר בעתו ברי״ה יום המוכן לפקידה : להוציא כלי ממרון הולד : שהיה יצחק צריך גם הוא וכוי כמאמרם ז״ל : באותה שעה ולא הוצרך להמתין עד ר״ה : והיאך יאמרו שהיא נפקדה בהיות הפקידה בשביל יצחק : ועוי׳ מה

**יד יהודה • המשך**

שלא נזכר פקידת רבקה הטעם בשביל שיצא ממנה עשו לא כן שרה רחל וחנה שלא העמידו אלא לזו דבר בעתו להוציא כלי למעשהו, אבל רבקה שהיה יצחק צריך גם הוא ביותר לאותה פקידה נתאמץ עמה בתפלה, ויעתר לו באותה שעה שבקש רחמים עליה. וכבר דקדקו חכמים ויעתר לו. לצדיק בן צדיק ולא לה לצדיק בן רשע. והיאך יאמרו שהיא נפקדה. ועוד שרה רחל וחנה פקודתן שמרה נפש צדיק בלבד אבל רבקה לא הוזכרה פקידתה בשביל עשו שיצא ממנה:

**יד יהודה • המשך**

צדיקי׳ בלבד :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק לב

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.: 1

**יואל משה**

אך דעו כו׳ הוא תי׳ שלישי שלא נזכרה פקידת רבקה בר״ה כי שרה הולידה את יצחק שהוא מצד הדין ע״כ נזכרה פקידתה בר״ה שהוא יום הדין: אשר יצא ממעיך כו׳ כי הגלו׳ התחיל׳ משנולד יצחק וכן בניה של רחל נתגלגל הדבר והוא דין ע״כ נזכר זכרה ביום הדין כנ״ל וכן חנה ילדה את שמואל שהוא מצד הדין כדמפרש ואזיל: וכבר היה שמואל כו׳ שאמר עליו דוד משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו דגל הרחמים והדין אהרן רחמים גמורים משה חסד ע״ד כי מן המים משיתיה״ו כנודע שהם יו״ד ו׳ שבשם ושמואל נשא דגל הדין בשני ההין שבשם דמתמן דינין מתערין: רבו מובהק כו׳ שפי׳ שמואל היה רבו של דוד: ומדותיהן דומות כו׳ שמדת דוד מלכות ה׳ אחרונה וכן מדת שמואל בינה ה׳ ראשונה שבשם: ואין לו יחס כו׳ מדת היום הוא ר״ה יום הדין ע״כ לא נזכרה פקידתה בר״ה כמו האחרות: זרע יעקב כו׳ שהוא רחמים משא״כ זרעו של יצחק דין כי איתא בזוהר שר״ה כנגד יצחק יום הכיפורים נגד יעקב ה״ר שהוא גמר החתימה נגד אברהם ע״ד מלך עוזר ומושיע ומגן שכתב בסידור של ר׳ הירץ ז״ל מלך בר״ה עוזר ומושיע ב״י״כ מגן בה״ר וז״ש יכול יהא חותמין בכולן כו׳ ע״ד בך חותמין כלומר בך באברהם הוא גמר החתימה בה״ר והוא המגן

**רמ״ע מפאנו**

אך דעו נא וראו מפלאי תמים דעים כי היום הרת עולם שבו יביא במשפט כל יצורי עולם נתיחד לפקידתה של שרה, מסגולת הולד העתיד לצאת ממנה שהוא שליט על מדת הדין של מעלה שבה נברא העולם, ועם בשורת אשר יצא ממעיך הוא יירשך. נגזר עלינו גלות לתכלית המרוק כנודע. וכה משפטה של רחל שעל ידי בניה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, ועל ידי שמואל הרמתי נטלו בני עלי אפופסין שלהם, ובמשפט העמיד ארץ מכל אשר לפניו. והוא היה להם לישראל מהעדא מלכין ומהקם מלכין והרבה להצדיק דין שמים על שאול וביתו שבאחת לא עלתה לו. וכבר היה שמואל שקול בעיני דוד כמשה ואהרן שהם היו נושאי דגל הרחמים והחסד יו"ד וא"ו שבשם, ושמואל נושא דגל הדין[1]. ועוד שהיה רבו מובהק ומדותיהם דומות ומתאימות בשתי ההי"ן שבשם, אבל רבקה על טוב בלבד יזכר שמה שילדה את יעקב והוא ממדת הרחמים כנודע, ואין לו יחס עם מדת היום כלל. על כן חותמין בזכרונות: "ועקדת יצחק היום לזרעו תזכור". ואין מזכירין זרע יעקב. ובזהר אמרו שהשונמית גם היא נפקדה בראש השנה ובנה היה חבקוק, ולפי שלא נפקדה אלא על ידי מעשה שכבדה את אלישע ביותר והיא לא היתה עקרה אלא גדולה במעשיה וגדולה ביצירה הראשונה, כאשר חכמים יגידו ועכשיו אישה זקן לא הוזכרה בגמרא בהדי הנך:

**יואל משה • המשך**

שאומרים מגן אברהם שמעתי מחמי מהר״ל מלבוב?: והשונמית גם כן נפקדה בר״ה ואע״פ כן לא נזכרה בר״ה כי לא היתה עקרה רק אישה זקן כו׳:

**יד יהודה**

אך דעו וכו׳ נמשך לס״ס הקדום ור״ל שעוד יש בה שלישיה לתמיהתנו על מה ולמה לא נפקדה רבקה ג״כ בר״ה כמו שרה רחל וחנה כי אמנם זהו מפלאי השי״ שפקד ביום הדין אותן הצדקניות שיש לזרען יחס עם יום הדין לא כן יעקב בנה של רבקה שאין לו יחס עם יום הדין כלל וכדמסיק : מסגולת הולד יצחק העתיד לצאת ממנה ע״י פקידה זו שיהא שליט במדתו פחד יצחק על מה״ד של מעלה שבה נברי׳ העולם כי ע״כ בא שם אלקים במעשה בראשית : ועם וכו׳ ר״ל שעוד יש ליצחק יחס הדין לפי שע״י הבשורה שנתבשר אברהם אשר יצא ממעיך נגזר עלינו הגלות שהתחיל משנולד יצחק : וזכה משפטה של רחל שיש ג״כ לזרעה יחס עם מדה״ד : וע״י שמואל וכו׳ ר״ל שכן הדבר ג״כ בחנה : וכבר מוכח שהיה שמואל מצד הדין להיותו שקול כמשה ואהרן כמ״ש משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו והיינו מצד האותיות שבשם ע״פ הידוע שהקוי׳ הם ג׳ קו הרחמים קו החסד וקו הדין שרשיהם אותיות יה״ו י׳ לרחמים ה׳ לדין ו׳ לחסד

**יד יהודה • המשך**

ונמצאו משה שמדתו רחמים ואהרן שמדתו החסד כמבואר בזוהר בראשית הם כנגד י"ו שבשם ושמואל שמדתו דין ה' ראשונה בינה דמתמן דינין מתערין ודוד שמדתו ה' אחרונה מלכות הן כנגד שתי ההי"ין שבשם ולכן הי' שמואל שקול בעיני דוד כנגד משה ואהרן : שהיה שמואל רבו של דוד : ואין מזכירי' זרע יעקב כמ"ש הרי"ט בתשובות והובא בש"ע א"ח הלכות ר"ה סי' תקצ"א : ובזוהר פ' בשלח עמוי ע"ו : אלא גדולה במעשיה כי זהו מ"ש בה ושם אשה גדולה וגו' ועיין זוהר שם :

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס.**

פי' יד יהודה: וכבר מוכח שהיה שמואל מצד הדין להיותו שקול

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק לג

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

בקריאת השמות כו' כמו שנזכר לעיל סימן י' שזכה לקרא שם פי' אדם הראשון שאלו הקב"ה מה שמך אדם שנבראתי מן האדמה ומה שמי אדני שאתה אדון הכל כ"מבואר במדרש: ולאדם כו' שתיבת ולאדם

קאי אשלפניו ג"כ לומר שקרא שם אף לעצמו: מספרו כ"ו כי הזקף גדול הוא ב' יודי"ן וי"ו הרי כ"ו: ליחידו ש"ע כו' שקרא גם לו שם כנ"ל: אל הדמות כו' שקרא עצמו אדם מלי דמות: אפשרו' בחירתו כו' כי אדם לשון אדמה לעליון או לתחתונים

בעל בחירי?: ועם התחזק השכלתו כו' פי' אף על פי שהאמת בכוונתו לשם אדם היה הטעם מלי אדמה לעליון אך מרוב ענוה לא הוציא בשפתיו אלא על שנברא מהאדמה: ובסבה הזדמן לו כח האפשרית כי גם טעם זה אמת:

**יד יהודה**

שרה וכו' אחר שביאר הרב כל המלות והי' פקד את מפרש ג"כ שם שרה : ולא שרי שבצורה נקראה כן לא היתה ראויה לפקידה כמו שיבוא בסי' שא"ח : בשמה וכו' כמבואי לעי' ח"א סי'

**רמ"ע מפאנו**

שרה ולא שרי, כי יש בשמות הצדיקים הכנה גדול להשרות עליהם השפע האלהי, כמו שכתוב בבצלאל ראה קראתי בשם. ואחר כך ואמלא אותו רוח אלהים. והנה קריאת השם החביב הזה הוא עצם הפקידה אליה, כשם שבקריאת השמות מאדם הראשון לכל מיני החיים פקודתם שמרה רוחו. והפלא ממה שזכה לקרא שם לעצמו ולרבו, דכתיב ויקרא האדם שמות וכו' ולאדם. הרי לעצמו אמור. ויש זקף גדול עליו מלמעלה, מספרו כ"ו רמז ליחידו של עולם כך שמעתי. הוי צדיק מושל יראת אלהים. והדברים מגיעין לשם אל"ף דלי"ת היכל הנשמות, ויחס עצמו אל הדמות כי נתעלה הצלם אל השרשים העליונים, וקרא לו לדמותו שם חדש מורה אפשרות בחירתו על ב' דרכים, נוסף על פשיטות צרופו משתי מלות אד דם, כי האד העולה מן הדם שבכבד אל הלב והמוח הוא ריח ניחוח למקור ההשכלה שבו, ואם יזכה יקיים בעצמו אדמה לעליון. ואם אין נמשל כבהמות נדמו. ועם התחזק השכלתו על כל אלה לא הוציא בשפתיו אלא טעם הגון בחכמה ומוסר שנברא מאדמה, ובשבילה ובה הזדמן לו כח האפשרות כאמור:

**יד יהודה • המשך**

י' : לעצמו ולרבו כדאית' בב"ר א"ל הקב"ה ואתה מה שמך א"ל אני נאה להקראו אדם שנבראתי מן האדמה ואני מה א"ל לך נאה להקראות ה' שאתה אדון הכל אמר הקב"ה אני ה' הוא שמי שקרא לי אדה"ר : ולאדם לא מצא עזר תיבת ולאדם נדרש נמי לפניו ומוסב לויקרא שאפי' לעצמו קרא שם ובזה ניחא מה שהוקשה לבעל יפ"ת על המדרש וכתב יש להקשות מנ"ל שנשאל אדם על שמו : מספרו כ"ו שצורת זקף גדול שתי יו"דין וי"ו רמז להש"י שמספר שם הוי"ה כ"ו : והדברים מגיעי' וכו' ר"ל שעם כל זה אין לחשוב ששם הויה קרא לו כי אמנם השם של אדנות הוא שקרא לו כמ"ש במדרש שא"ל אתה אדון הכל וז"ל היפ"ת שם שאתה אדון והוא נקריאו בכינוי שהיא שם א"ד כי זה יורה על האדנות בשם בן ד' ככתבו כי זה אינו **[חסר]** על אדנות אבל הוא השם המיוחד לו יתי וכו' ומה שלא קרא אדה"ר בשם זה המיוחד הוא לפי ששם זה מורה על עצמו וחיוב מציאותו יתי שלא יוכן ענינו לאדם כי השגת מציאותו נעלמה וכו' ועו' כתב שם על הוא שמי

**קטע המיוחס במפורש ליד יהודה במקור הדיגיטלי; נוסחו טרם הושווה מילה במילה לדפוס. • המשך**

כמשה ואהרן, כמש"ה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ (תהלים צט, ו). והיינו מצד האותיות שבשם על פי הידוע שהקוי' הם ג': קו הרחמים, קו החסד, וקו הדין, שרשיהם אותיות יה"ו: י' לרחמים ,ה' לדין, ו' לחסד, ונמצאו משה שמדתו רחמים, ואהרן שמדתו החסד כמבואר בזוהר בראשית הם כנגד י"ו שבשם, ושמואל שמדתו דין ה' ראשונה - בינה דמתמן דינין מתערין, ודוד שמדתו ה' אחרונה - מלכות, הן כנגד שתי ההי"ן שבשם, ולכך הי' שמואל שקול בעיני דוד כנגד משה ואהרן.

**יד יהודה • המשך**

שקרא לי אד"הר וז"ל ואע"פ ששם זה אינו כתוב כא"ר אלא כ"ה ואד"הר כיון שעל האדנות קראו בכנוי אל"ף דל"ית בשפתיו מ"מ כיון דשם יו"ד ה"א הוא עצמו נקרא כא"לף דל"ית הרי כאלו שניהם א' וכמ"ש זה שמי לעולם לא כשאני נכתב אני נקרא אני נכתב ביו"ד ה"א ונקרא בא"לף דל"ית וכו' ועיין בפרדס שער השמות פי"ג מהשם אדנות איך כולל גם את שם הויה ולהרב

**יד יהודה • המשך**

במ"ש היכל לנשמו' נרא' שמשמע ליה שמצד ששם אדנות שייך לנשמת אדם ע"כ קראו אד"הר בשם זה : היכל לנשמו' כמבואר בזוהי' שע"ז נאמר והי' בהיכל קדשו ה"ס מפניו כל הארץ שכן היכל בגימ' ס"ה כמו שם אדנות : ויחס עצמו וכו' ר"ל ועו' טעם שקרא עצמו אדם מלי דמות ומצד ענותנותו לא קרא אותו בשם צלם שמעולה מדמות : שם חדש ר"ל ומה שלא קרא כנוי דמות

**יד יהודה • המשך**

הוא בשב' שמלת אדם הוא לשון דמיון ולהורו' ג"כ על הבחירה שנתונה לו כלומ' אם יטיב דרכי אדמה לעליון ואם לאו כבהמה נדמו : נוסף על הטעם הפשוט ששם אדם מורכב מן מלת אד ומלת דם ומורה השם על שפלותו לבל יתגאה בשכלו חלק אלוה ממעל כי הלא זה אד היוצא מדמו הוא חונן אצל מקור השכלתו ושעשועו יום יום כאשר אמרו הרופאי' שהרוחות הן ג' טבעית חיונית ונפשית טבעית בדם שבכבד חיונית בלב והוא האד הדק העולה מדם שבכבד ונפשית במוח והוא האד הנעש' יותר דק בלב ועולה אל הראש ושם מקום מיוחד לשכונת השכל שהרוח הנפשית אצלו ריח ניחוח : ואם יזכה וכו' מוסב למ"ש ששם אדם

**יד יהודה • המשך**

מורה אפשרו' בחירתו על ב' דרכי' : ועם התחזק השכלתו של אד"הר על כל אלה נקראו שמו אדם ונתכוין בזה ג"כ על הבחירה הנתונה לו מ"מ לא אמר בפיו לפני הק"בה טעם אחר אלא הטעם שנבראתי מהאדמה כי זהו המורה יותר על שפלותו והוא לו ענוה ומוסר כשגם שזה כולל ג"כ הטעם השני מענין הבחירה כי בשביל זה היא נתונה לו להיותו נברא מהאדמה וע"י הבחירה אם ייטיב דרכיו יזכה לעלות ממנה לשמי מרום :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק לד

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

בצורת ה' ה' שהנקוד' כרעא תלוי' בעיגול של ה' כדמיון עיקור מטרין במעי אשה: והיא עצמה כוי פי' שתחילתי היתה יוד כשרי ומהיוד נעשה ה'
שנתפשטה הנקודה לכאן ולכאן בצורת דלי"ת וגם מהבל? הנקוד' נעשה כרעא דהי"א: הוא הנהר היוצא כוי מבואר בזוהר נהר דא בינה שהשפע יוצא מג' ראשונות להשקות את הגן אילו ימי בנין: לא מופסק כוי היא הכרעא דהי' לא שנפסק הרגל באמצעיתו לשני' שהוא פסול בס"ת אלא יו"ד קצרה כקיטע שנקטעה רגלו ונתקצרה זה וזה פי' הוא קטיעה והיא מורה על הכנעה:

**רמ"ע מפאנו**

והנה בצורת הה"א שנוסף בשמה של שרה יש רמז לעקר מטרין שנתחדש בה, היא האם כמו שזכרנו. וההפך בצורת היו"ד שהיא סתומה, כהדא דוכרניתא דלא ילדה, והיא עצמה כמעין המתגבר הרחיבה נפשה ונתפשטה לכאן ולכאן בצורת דל"ת, כמאן דפשיט נהרא לסטרוי, הוא הנהר היוצא מעדן שאינו פוסק והולך, והנחל המשקה את הגן הוא כרעא דתלי בתוך הה"א יו"ד שיהיה או וא"ו קטיעא, רוצה לומר כקטע הזה מרגלו אחד לא מופסק באמצעו שהוא הפסד צורתו וקלקול הוראתו הפוסל בספר התורה, אלא וא"ו קטיעא כמין יו"ד, זה וזה מורה על הכניעה והוא כלי מחזיק ברכה, כוא"ו של משה ענו מאד. וכוא"ו של בריתי שלום:

**יד יהודה**

והנה וכוי סיומ' דמלת' מ"ש בסי' הקדום שרה ולא שרי : בצורת הה"א המרמזת נקבה ע"ד שנתבא' בפרדס שער האותיות אצל הת"ית : כמו שזכרנו לעי' ח"א סי' ד' : והיא הי"וד עצמה של שרי היתה כמעין המתגבר עד שנעשה ממנה הה"א כי הרחיבה נפשה בצורת דלי"ת שבבינה הנקרא' רחובות הנהר ע"ש הנהר היוצא מעדן העליון ומשקה את הגן התחתון יסוד ומלכות הרי ה"א שכן הגן הזה מרמז לכרעא השמאלית שבתוך הה"א הן שיהיה הכרעא בצורת יו"ד המרמזת למלכות או בצורת וא"ו קטיעא המרמזת ליסוד : כקטע הזה מרגלו א' שהיא קצרה

**יד יהודה • המשך**

מהשני' כן הרגל הה"א השמאלית קצרה בעצמותה מהימנית אבל לא כאלו היא מופסקת ממנו : זה וזה הי"וד והוי"או זעיר' מורה על הכניעה מפני קטנותן וכן הגן מוכנע ועלול להנהר משקהו בשפע טוב שובע שמחות : והוא כלי מחזיק ברכה ושלום יסוד

**יד יהודה • המשך**

עולם כוא"ו של משה וכוי שהכוונה בהם ג"כ לזה כדאיתא בזוהר שנעתיק בסי' הסמוך :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ב — פרק לה

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

במאמר ח"ד כוי הוא בחלק השלישי פי"ג ע"ש: לחיי כוי פי' טוב הדבר: אלא שתקטן כוי וע"כ כתוב ו' דשלו' קטיעה כעין יוד זעירא: רוחו עליהן דייקא: משפטו חסר כוי פי'
שצריך להיות כלת חסרון ועיין

**רמ"ע מפאנו**

ולנו במאמר חקור דין דברים של טעם בפירוש ענו מאד בוא"ו זעירא דקרינן ביה עני מאד ידרוש משם. וכאן יספיק להקדים במלת 'בריתי שלום' מה שפירשו בזוהר, שאמר לו הקב"ה למשה שיתן משלו לפנחס. וכן אמר לו אמור

**יואל משה • המשך**

בפי חלק רביעי סימן ל' וכתיב מלאכי אילו שני חצאי ווין נעשה ו' אחד ונתוספה כאן: כלילת יופי לכך נרמזו במלת כלות ל' כלילת יופי:

**יד יהודה**

ולנו וכוי נמשך לס"ס הקדום ור"ל

**יד יהודה • המשך**

שמלבד שהוא"ו זעיר' מרמז' ליסוד יש לנו עוד דברי' של טעם וכו' : בזוה' פנחס ע' ת"ר ח"ג פינחס בן אלעזר וגו' באת י' זעירתא בגין דתרין אלפ"א בי"תין רשימין אלפ"א בית"א דאתוון רברבן אלפ"א בית"א דאתוון זעירין אתוון רברבן אינון דעלמא דאתי ואתוון זעירין אינון דעלמא תתאה ברית קיימא קדישא כיון דקני פנחס על ברית דא אתוסף ביה י' זעירא רזא דברית דא בההיא שעתא אמר קב"ה מה אתה הנני נותן וכו'. אמר משה רבינו ע"ה לחיי אלא שתקטן המתנה בהיותה באמצעותי, והוא על דרך מה שאמר להלן מי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם. וממה שהיו הוי"ן האלה שזכרנו שתיהן קטנות כעין שני חצאין, פש לן וא"ו אחת שנעו מעגלותיה, ושמענו בשם האר"י זצ"ל שצוה הקב"ה ונתוספת בפסוק ויהי ביום כלות משה. דאמור רבנן כלת כתיב. פירוש משפטו חסר, ובא מלא להעיד כי זה משה האיש שהיה בכל מעשיו מקטין עצמו, הוא השלים לכנסת ישראל כלילת יופי:

**יד יהודה • המשך**

אעביד עם משה ברית דא ממשה הוי וכלא דיליה הוי למיהב ליה לאחרא בלא דעתא דמשה לאו יאות הוא שרי קב"ה ואמר למשה פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן א"ל משה רבש"ע מהו א"ל אנת הוא דמסרת נפשך על ישראל דלא ישתצון מן עלמא בכמה זמנין ואיהו השיב את חמתי מעל בני ישראל אמר משה מה את בעי הא כלא דידך א"ל הא כלא דידך דתשרי בגוויה אמר משה הא בלבא שלים תהא לגביה א"ל

**יד יהודה • המשך**

אימא אנת בפומך וארים קלך דאנת מסר ליה ברעותא בלבא שלים ההי"ד לכן אמור את אימא ברעותא הנני נותן לו את בריתי שלום משה הוה אמר הנני נותן לו וגו' דאלו קב"ה למשה קב"ה הל"ל הנני נותן לו אבל לא כתי' אלא לכן אמור אכן אמור ולא תימא דאתעברת מן משה לא אלא כאסמכא דא דא יהיב ודא לא אתגרע מנה : אלא שתקטין המתנה מפרש הרב עוד שקטנותה של הוי"או מורה לענותנותו של משה כי על שלא נעשתה המתנה מידו של הקי"בה ממש ליד פנחס רק ע"י משה היה כמו גרעות המתנה בעיניהם אמר משה שאילו שתקטין המתנה : כי יתן ה' את רוחו רוחו דייקא ולא באמצעותו : שני חצאין וכהאילו אלו

**יד יהודה • המשך**

שתיהן נחשבין לאחת ומצד כל ו' ה"ז אחת מעיקר הו"יון שבאו בתורה ויש לך לידע איה מקום כבודה של אותו הוי"או כי נעו מעגלותיה ולא נדע : ושמענו בשם האר"י זצ"ל שבמקום הוי"או שחסרה באה הוי"או במלת כלות שבכל הספרי' כתוב מלא ומ"ש ז"ל כלת כתי' הכוונה שראוי להיות חסר : הוא השלים לכ"י כלילת יופי שמלת כלת לשון כלילת והוי"או מלא מרמזת על מלאתה :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ב — פרק לו

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

בתרגום של קדוש'
כו' ספיר' ומקבלין דין מן דין כו' עיין מ"ש במאמר חקור הדין חלק א' פ' י"ד: במאמר הנזכר הוא חיקור הדין שהזכיר בסימן ל"ה האלף היא בצורת ב' יודין וביניהם ו' כמנין שם הויה והא וי"ו במלואה בגי' י"ג כמנין אחד נמצא שהיה כתו' על קרני הוד של משה ה' אחד:

**יד יהודה**

וי"א וכו' אגב שמבאר הרב בסימני הקדומי' הו"או זעירא מפרש נמי מענין אלף זעירתא : וטעם הקריאה ר"ל הא דמיעט כבודו בענין הקריאה הוא משום שקריאה זו פירוש' כמו ויקרא וא"ו שתרגומו ומקבלין דין מדין והכוונה על השפע שמקבל העלול מן עלתו וכמ"ש ג"כ במ' ח"ד ח"א פי"ד וכן כאן הכוונה בהקריאה שהשפיע לו הש"י שפע רב וע"כ מיעט משה הדבר בענותנותו : ולפי"ז רווח לנו

**רמ"ע מפאנו**

ויש אומרים שגם אל"ף של ויקרא אל משה עשאה משה זעירא מדעתו למעט כבודו בהיותו קרוא לה לשכינה, וטעם הקריאה ידוע כתרגומו של סדר קדושה, ולפי זה מצאנו און לנו באל"ף של אשריך ישראל מי כמוך שבאה רבתי, מטעם המפרש לספר התמונה בהקדמתו, וכן נמצא בתקון סופרים רבים ונכבדים אשר יש מסורת בידם לעשות אלפא ביתא של אותיות גדולות פשוטות וכפולות בספר התורה לבדו, והרמז באל"ף הלזו שהגדיל הקב"ה האושר המוכן אלינו מברכתו של משה אדוננו בחתימת המאמר לפני מותו, בתכלית התוספות לרוח דעת שלו, כדכתיב תוסף רוחם יגועון. ויהיה האושר ההוא הולך וגדל בהתיחד אישי האומה להשואת הפרצופין והדעות, שבארנו במאמר הנזכר בפרק הצלם והדמות אשר היא באמת סבה קרובה אל האושר עצום ורב המיוחד לעם אחד כאמור. ואחרים אמרו על פי מדרש רבה

**יד יהודה • המשך**

הכבוד ההפך באל"ף רבתי של אשריך ישראל והיינו שהגדיל הש"י האושר והשפע טוב : בתכלית התוספות שהוסיף הק"בה רוח רבתי של משה קודם סמוך למיתתו : כהתיחד אישי ופרטי האומה הישראלית להשואת הפרצופין וכו' : שבארנו במ' ק"ד חלק ד' פ"ד : ע"פ מ"ר ותנחומי' דאית' שם ר' יהודה בר נחמן אמר כשמשה כתב את התורי' נשתייר בקולמוס קמעא והעבירו על ראשו ומשם נעשו לו קרני ההוד ומפרשי' שהכוונה לשיורן של האל"ף והוי"או : שהן בגימט' ה' אחד דהיינו בא"לף הקטנה שנשתיירה וישב לה בימינו המצויירת משתי יו"דין וי"או ימצא מספר כ"ו בגימ' שם הויה והוי"או שבשמאלו מספרה במלוי י"ג בגימ' אחד ונמצא כתוב כבז' על שני קרני ההוד ה' אחד יהי שם ה' מבורך לעולם אמן :

תנחומא ששיור האל"ף והוא"ו שהקטין משה מדעתו, נתעלה וישב על קרני ההוד אל"ף בימינו וא"ו בשמאלו שהן בציור האל"ף יו"ד וא"ו יו"ד בגימטריא השם המיוחד, ובמלוי הוא"ו בגימטריא אחד:

תם ונשלם חלק שני:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק א

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

אהיה כו' שתיבת אשר גם כן מן השמות ומרמזו לג' ראשונות כת"ר חכמה ובינה שהם הראש אותיות אשר ראש עיין במאמר ח"ה בחלק א' פרק כ"ד: כידוע בהלי דייניי שבגי? דיני נפשות מתחילין להפך בזכותי תחילה: לג' מתנות כו' הם חיי בני מזוני שמקורם הוא מדעה בינה והשכל שהם ג"כ דעה כת"ר בינה כמשמעה והשכל חכמה עיין בכ"י: לאו בזכותא כו' פירש מדת חסד וע"כ אמר יד הגד"ולה רמז לחסד דרועא ימינא כנודע אלא במזלא כו' והמזל אינה מזל השמימיי שמזל השמימיה עם כל שמשיו אינם רק עושים מלאכת של זכות הנזכר חסד אברהם: עדים נאמנים כו' שא"ל הקי"בה צא מאצטגנני שלך כו' אין מזל לישראל על מזל השמימה האמור:

### יד יהודה

רמז לנו הכתוב באמרו וה' וכן באמרו כאשר אמר כאשר דבר כמו שיבוא' ס"ס ב' : ממקום גבוה מכתר עליון : אהיה אשר אהיה שהוא שם רומז לכתר כמבוא' בזוהר פ' אחרי ע' קע"ז ע"ש : ורבותינו אמרו בפ' אלו מגלחי' והוא מימרי דרבא : במ' ח"ד ח"ב פ' כ"ח כ"ט ל' וע"ש : הנה כאן לפי הענין שלפנינו יאות לפרש בענין זו דרבא מ"ש חכמי רזי תורה בתקוני תי' ד' כ"א וז"ל וכתר ביה תליין חיי ומזוני דאיהו מזלא דכלא ואיהו לא תלי' במזל

### רמ"ע מפאנו

וה' פקד את שרה כאשר אמר. פקידת הצדקת הלזו רמז לנו הכתוב הזה שהיתה ממקום גבוה שנאמר עליו אהיה אשר אהיה ורבותינו אמרו בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא. ואף על פי שבארנוהו כפשוטו במאמר חקור דין והוא דרך אמתי פשוט ועמוק נחמד להשכיל ויציב ונכון ידרש ממקומו כי ישביע נפש שוקקה לדעת כמה ישרים דרכי ה' וכמה מתוקנים שבילי ההשגחה אין נגרע. הנה כאן להגדיל תושיה יאות לפרש בו מה שאמרו חכמי רזי תורה מארי דאגדתא כי הזכות הוא תאר למדת החסד הנתונה לאברהם וגם הדין שהוא פחד יצחק פותח בזכות תחלה כידוע בהלכות דייניין לפיכך אברהם הוליד את יצחק שקלסתר פניו דומה לאביו. והנה לג' מתנות טובות אלה שצדיקו של עולם חונן ונותן בדעה בינה והשכל הכוללות מיני האושר בב' עולמות איש לא נעדר לא בזכותא היא היד הגדולה שזכרנו אלא במזלא תליא מלתא ואין הכוונה במזל השמימיי חלילה כי הוא וצבאו ופקודיו עם פרסום משטרם בארץ כרובם וגודלם לעיני בשר אינם אלא שמשים קטנים עושים מלאכתו של אותו זכות ויתר המדות האלהיות הגלויות אליו בסיוע נוטיהם שהמה מניעיהם משרתי עליון עושי רצונו כך פירשוהו בבראשית רבה סוף פרשה י"ב ואין מזל לישראל מצדם כלל דכתיב ומאותות השמים אל תחתו והיו אברהם ושרה עדים נאמנים בדבר:

### יד יהודה • המשך

וכבר אוקמוה בני חיי ומזוני לאו בזכותי' תליא אלא במזלא דחסד איהו זכותא ויתבאר לפנינו ועיין סי' ג' מפרש הרב שכל הספירות משפיעיי ומזלליי ההשפעה זו לזו וכתר לעילתו ראש ומקור לכלן ע"כ הוא מזלא דכולא מלשון הזלה : כי מלת זכות הוא כנוי ותאר למדת חסד וזהו לאו בזכות תלי' וכו' דחסד איהו זכותא האמור בתקוני' : וגם הדין וכו' ר"ל מה דמצינו ג"כ שזכות הוא כנוי לגבורה ומדה"ד היינו נמי מצד שהדין פותח בזכות תחלה והכי איתי' בזוהר פ' שמו' ע' מ' וז"ל כל דינין דהאי עלמא וכל גזרין וכל שאלתין כלהו קיימי בהד היכלא דתמן ע"ב סנהדרין מעיינין בדינין דעלמא וההוא היכלא אקרי היכל זכותי' בגין דכד דייניין דינא מהפכין בזכותי' דבר נש בקדמית' דלא הכי בההוא דרגא דההוא סטרא אחרא דתמן איהו אתר דאקרי חובה וכו' : בהלכות דייניין מתני' פ"ד דסנהדרין דיני נפשות פותחין לזכות : לפיכך אמרו ז"ל בתנחומי' על פסוק אברהם הוליד את יצחק שקלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם שעל דרך זה הכוונה כמו למדתו פחד יצחק שמצד הזכות שפותחין בו תחלה דומה למדת חסד לאברהם : לג' מתנות אלה בני חיי ומזוני : בדעה בינה והשכל בג' מדות הראשונות כתר בינה חכמה כמו שיבוא' בסי'

### יד יהודה • המשך

הסמוך : הכוללות כל מיני האושר והצלחות האדם בשני עולמות כי בבנים נוחל האדם שניהם כמ"ש ז"ל וחיי ומזוני הן צרכי העי"הז שעל ידן יוכל ג"כ לבוא לחיי העי"הב : לאו תלי' בזכותי' במדת חסד הנקראת יד הגדולה כמבואר בזוהר כי תצא ע' תקמ"ח אלא במזלא בכ"ע : כי הוא המזל השמימי וצבאו עם הרבוי והגודל שלהם אינם אלא שמשים קטנים העושי' מלאכתו של אותו הזכות מדת חסד ושל יתר ששה ספירות הנלוי' לחסד

### יד יהודה • המשך

ה"ה הימי הבנין המנהיגי' את העולם ומה שהן גוזרי' עליו נעשה ע"י הגלגלי' ומזלות בסיוע המלאכי' הנוטי' ומניעי' אותן וכיון שהמתנות הנז' אינן תלוי' אפי' בזכות ושארי הספירות כ"ש שאינן תלוי' במזלות השמי' : בב"ר ז"ל שם רש"בל אמר מלך ב"ו עושה ספינה בתחלה היה מביא קורות וכו' ואח"כ הוא מעמיד עליהם נוטים אבל הקי"בה ברא הן ומנהיגיהם ה"ד כה אמר האל ה' בורא שמים ונוטיהם נוטיהם כתיב : ואין מזל לישראל

**יד יהודה • המשך**

וכו' ר"ל שבזה ניחא מה שיקשה לכאורה לרבא שאמר במזלא תלי' ממ"ש ז"ל בשבת אין מזל לישראל וכבר נתעוררו התוספות ע"ז ס"פ החולץ ואמרו שלפעמי' זכות גדול מועיל ומבטל המזל אבל עם מה שפרשו חכמי רזי תורה הענין במזלא תלי' אין כאן קושי' כלל כי ודאי אין מזל לישראל מצד המזל השמימיי : עדי'

**יד יהודה • המשך**

נאמני' בדבר שמצד המזל השמימיי לא היו מולידים עד שאמר הק"בה צא מאצטגנינות שלך כידוע :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ב

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

אלא המזל הזה כו' ונקרא נועם שהוא בבינה עד ויהי נועם וכ' עיין במאמר חיקור הדין חלק א' פרק א': ינון שמו מלובנים כו' פי' תיבות לבנון מלה מורכבת לבן וז"ן?: מאי רבותיה דשרה כו' פי' משאר אדם שגם להם הבנים ממזל עליון הנ"ל:

**יד יהודה**

אלא וכו' מוסב למ"ש בסי' הקדום בפי' במזלא תלי' מלתא שאין הכוונה למזל השמימיי ולזה אמר כאן אלא המזל הזה הוא השם אהיה אשר אהיה שזכרנו לעי' והיינו כ"ע הנקרא אשר שהן אותיות ראש כי הוא ראש ומקור לכל שארי הספירות המזילים ומשפיעי' אשה אל אחותה העלולה ממנה והם כולם אצל כ"ע כחומר ביד היוצר לכל אשר

**רמ"ע מפאנו**

אלא המזל הזה השם הקדוש שזכרנו הנקרא אשר כי אשרוהו אותיות ראש שהוא ראש ומקור לכל המזלים ומשפיעים וכלם אצלו כחומר ביד היוצר. ומשם זכה יעקב אבינו למטה שלמה דכתיב בה אשר פדה את אברהם כי היא שעמדה לו באור כשדים ואף בשעת העקידה שתפה אברהם עמו כדכתיב ואת יצחק בנו ויבקע זה יעקב עצי עולה אלו השבטים אשר המה בצדקתם בנו את בית ישראל אפריון עשה לו ממנו שהשלום שלו והעיד עליו באמת שתקונו ויופי סדורו הנכלל במלת עשה גם הוא למלך הוכן מעצי הלבנון אנשי עצתו אבירי לב כטעם ינון שמו מלובנים ומזורזים לשמוע בקול דברו. ואחר שנתבאר כי הבנים לכל אדם נתונים המה לו מכח המזל הנורא הזה הא ודאי צריך לדעת מאי רבותה דשרה:

**יד יהודה • המשך**

יחפוץ יטם שע"כ אמר רשב"י עליו בתקוני' דאיהו מזלא דכולא ואליו כוונו ז"ל ג"כ באמרם במזלא תלי' מלת' : ומשם מכ"ע זכה ג"כ יעקב לבני' ולהעמיד י"ב שבטי יה כדכתי' כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם ואמרו ע"ז במ"ר פ' תולדות אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב והיינו מפני שעתיד לצאת ממנו מטה שלמה כדפי' ג"כ ביפ"ת : ויבקע רמז ליעקב שהן הן אותיותיו : עצי עולה רמז לשבטי' הן עצי שטי' שבנו את בית ישראל ע"ד שאמר הכתוב אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון והכוונה שה"שי מלך שהשלום שלו עשה לו אפריון ובנין בית ישראל מעצי הלבנון מה"ב שבטי' : והעיד עליו וכו' ר"ל שמלת עשה מורה

**יד יהודה • המשך**

על שלמות התקון ויופי הסדר ובאמרו עשה לו העיד הכתוב שכל אלה פעל ה' למענהו : אנשי עצתו י"ב שבטי' מפרש עצי מלשון עצה והלבנון מלשון לב וכח שכן נון הוא לשון כח כמו ינון שמו שפרשו המפרשי' כח וממשלה : מלובני' מפרש עוד הלבנון

**יד יהודה • המשך**

מלשון לובן :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ג

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

ירצה שהסבות כו' הם ז' מדות התחתוני' שנקראו ו' ימי הבנין והם במדרגה זו למעל' מזו: רשות מעליה הוא ל' הזוהר פי' כשנוטל רשות נוטל מאי שהיא עליו במדרגה משא"כ עצה נוטל מחבריה שמי שתחתיו ע"כ: סיבה קרובה כו' עיין לעיל חלק ב' סימן י' י"ח מ"ה: עד הגיעו כו' הוא פי' על סוף הפסוק וגבוהים

**רמ"ע מפאנו**

והאמת שכל העולם כלו תלוי במזל לבני חיי ומזוני כאמור והשפעתו אותם נמשכת לכלל המקבלים ע"י אמצעיים רבים וכפי מעלת המושפע וכן אמר קהלת כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם ירצה שהסבות המתפשטות לפעול בתחתונים הן זו למעלה מזו וצריכות אהדדי כי מלת שומר אין לו הכרע אלא כל אחד שומר וממתין את חברו כטעם רשותא

**יואל משה • המשך**

עליהם שמרמזים לג' ראשונות כח"ב ודוגמתו של ג' אלו טבע כל דבר גשמי שבתחלה אין ממנו כלום והוא נקרא העדר מל' נחסר ואח"כ עושין חומר גולם ואחר כן הצורה כן ג"כ כשלשה אילו בח' העדר ממש ואח"כ בשני קצת חומר ובשלישי ג"כ צורה כביכול כי מבשרי

אחזה אלוה ב' סגולות הא' פירש

### יואל משה • המשך

כגולה ג'? שאין לה מעלה ועילוי על גב: ואמרנו שאין להן כו' מ"ש שאין להם התחלה אין פירש כמו שמבינים המיני שנבראו מעצמם ח"ו אלא התחלת הטבע אין להם אבל מודי שכתב מרוטי"ם? וברעותיה: סרכין מלתא כו' פי' שבכתר אית תלת רישין: שאמר קהלת כו' הוא מה שהביא לעיל כי גבוה מעל גבוה וגו' דאח"כ כמו שפירשנו הפסוק לעיל קשה יציבא בארעא פי' אם נאמר היפך זה שגבוה מעל גבוה ירמוז לג' ראשונות א"כ איך אמר אח"כ וגבוהי' הם הוי אחרונים עליי"הם גיורא בשמי שמים ויציבא בארעא וההיפך הוא אלא ודאי כמו שפירשנו קדמון הוא כת"ר צח

חכמה מצוחצחות בינה עיין בפרדס שער הצחצחות: למפרע כו' פי' שמתחילה מצוחצח שהוא בינה ואח"כ צ"ח שהוא חכמה כמו בינה והשכל שהוא החכמה באחרונה: שבמלת אש"ר אלף כת"ר שין בינה ר' חכמה ע"ד ראשית חכמה:

### יד יהודה

והאמת וכו' מפרש הרב רבות' דשרה שנתעורר עליה ס"ס הקדום ואמר שהן אמת דכולי עלמי זוכי' לבני' מהמזל העליון אכן ע"י אמצעיי' ה"ה ספירות אחרות שאליהן בא השפע מלמעלה ומהן הוא נמשך להמקבלי' למטה מש"כ שרה מלת' יתירת' הות בה שזכתה לבנים מכ"ע עצמו בלי

מעליה ועצה מחבריה ולא אמר על גבוה אלא מעל לרמוז לב' מיני גבהות שיש להם להתיחס בהצטרפם לזולת אשר יאמר להם סבה קרובה או רחוקה כמבואר אצלנו במקומו וכבר זכרנוהו בזה למעלה עד הגיעו לשלשה סבות שהן בשווי למעלה משאר הסבות לא תתעלה האחד מהן על חברתה. ודוגמתן למטה בהתחלות הטבע ההעדר והחומר והצורה שיש להן ג' סגולות עצמיות הא' שאין זו עלה לזו והב' שאין להן התחלה אחרת. והג' שמהן יתהוה כל הוה כמבואר בחכמת הטבע ואמרנו שאין להן התחלה אחרת הכוונה על שלילת התחלה טבעית מושגת ונודעת במהותה וגדריה זולתן והכל מודים שניתנו מרועה אחד וברעותיה חיי לכלא ועילא מנהון סרכין תלתא אלה שזכרנו שאין על גביהם אלא הרצון המוחלט כן הדבר הזה שאנו בבאורו ואיש דעת יאמץ כח בפסוק הזה שאמר קהלת דאי לא תימא הכי אתמהא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. וכאן העיד הכתוב שהיתה הפקידה לשרה על ידי המזל העליון הכולל בעצמו ובכבודו ג' התחלות אלה בשווי גמור קראו בשמותם ביושר קדמון צח ומצוחצח ואיכא דמתני להו למפרע קדמון מצוחצח צח על סדר דעה בינה והשכל והוא סדרן של ג' אותיות אלה שבמלת אשר לרגיל ברמיזותיהן והיו אלה הצחצחות עומדות ברומו של עולם הגבה למעלה יותר מן הטבע הרבה מאד עד אין חקר ופקד את שרה כאשר אמר בלי שום אמצעי כי הוא אמר ויהי:

### יד יהודה • המשך

אמצעי וכדמסיק : וכפי מעלת המושפע המקבל השפע למטה כן הוא האמצעי כי יש מי שזוכה לקבל השפע מהמזל הזה ע"י ספירה אחת המיוחדת למעלתו ויש שזוכה לספירה אחרת : וכן אמר קהלת (ה) אם עשק רש וגו' כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהי' עליהם ירצה באמרו כי גבוה מעל גבוה שהספירות הקדושו' ז' ימי הבנין שהן הסבות המתפשטות לפעול ההנהגה בתחתונים הן זו למעלה מזו בדרך עלה ועלול ובאופן זה באה ההנהגה למטה כראוי : וצריכו' אהדדי כי העלול צריך להעלה לקבל ממנו והעלה צריכה להעלול להביא על ידו הפעולה אל המקבל : כי מלת שומר פירושה ממתין כמו ואביו שמר את הדבר ומוסב למלת גבוה הנז' ראשון והכוונה כי הגבוה מעל חברו גבוה שומר וממתין לחברו זה ומחובר נמי למלת גבוה שנית והכוונה כי יש גבוה מעל חברו גבוה השומר לאותו שגבוה ממנו באופן שאין הכרע לחבור מלת שומר אבל שני פנים הללו אמתי' שכל א' שומר וממתין את חברו וצריכו' אהדדי : כטעם שאמרו בזוהר בראשית ע' ק"ג רשות' מעליה וכו' וז"ל חזו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי דא איהו עלת העלות וכו' דלא לעלא עבד חד מאלין עלות שום עוברא עד דנטיל רשותא מההוא דעליה כמה דאוקימנא לעי'

### יד יהודה • המשך

בנעשה אדם נעשה על תרין אתמר דאמר דא לדא דלעילא מניה וההוא דלעילא מניה לא עביד מדעם עד דנטיל עצה מחבריה אבל ההוא דא אתקריאת עלת על כל העלות לית לעילא מניה ולית לתתא שוה ליה וכו' פי' שכל הספירות הן עלות אבל כל אחת היא למעלה מהשניה עד שהשניה היא עלול בערך העלה שלמעלה הימנה ולכן כשהיא רוצה לפעול איזה דבר צריכה ליטול רשות מהספירה שלמעלה ממנה לשפוע לה השפע הנצרך להפעולה ההיא והספירה העליונה כשתרצה לעשות דבר צריכה ליטול עצה מחבריה מהספירה שלמטה ממנה שתקבל השפע וכן היה במאמר נעשה אדם שהוא לשון רבי' שהספירה המשפיעה והמקבלת השפע אמרו שניהם כל אחת לחברת' נעשה אדם : אלא מעל הטעם הוא לפי שמעל הוא למעלה מן על כמו שנתבאר במ' חקור דין ח"א פי"ד מהזוה' על פסוק כי גדול מעל שמי' חסדו וע"ש והנה מרמז כאן שיש שני מיני גבהות הא' הוא על גבוה והשני מעל כגון יסוד הוא על מלכות והוד הוא על יסוד ומעל מלכות : שיש להן להסבות הנזכרים כשיצטרפו לזולת כגון כשיצטרף הוד ליסוד ומלכות ואז יאמר להוד ויסוד שהן למלכות סבה קרובה ורחוקה יסוד סבה קרובה והוד סבה רחוקה : למעלה בח"ב סי' י' : עד הגיעו ר"ל שהענין כן הוא בכל שבעה ימי הבנין

### יד יהודה • המשך

ממטה למעלה עד הגיע אל ג' ספירות הראשונות כח"ב ואלו הן שוי' במעלתן למעלה מהזי' התחתונות ועליהי' אמר וגבוהי' עליהם ירצה הגי' ספירות הראשונות הם גבוהי' על גבוה מעל גבוה ה"ה הזי' ספירות המנהיגים ההנהגה בתחתוני' ותהי' כוונת כלל הפסוק אם עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל תתמה על החפץ כי אמנם הכל בהשגחה גמורה ובהנהגה ישרה כפי שבאה מלמעלה מהספירות הקדושות שהן גבוה מעל גבוה וגו' : ודוגמתן למטה וכו' בספר הטבע לארסטו נתבא' שההתחלו' הטבעיות הן שלשה ההעדר הקודם להויה והחומר והצורה דרך משל זרע קשואין הנזרע בארץ מסריח ונעשה עפרא בעלמא ואח"כ חוזר ליצמח מן הארץ כצמיחת עשב הולך וגדל עד כי משם פרי הקשואין נמצא שחומר הפרי הוא בעצמו חומר הזרע והצורה היא צורת קשואין שלבש הזרע לאחר שפשט צורתו וההעדר הוא בעידנא דקא מסריח ופושט צורתו הראשונה שההעדר הזה הוא צורך ההויה של הקשואין והתחלתו שא"א להצמיח אם לא הסריח הזרע תחלה כמ"ש ז"ל גבי ש"ז ועיין מ"ש הרב מזה במ' יונת אלם פ"ג ומתבא' ג"כ בספר הטבע שאלו ג' התחלות יש להן ג' דברי' עצמיים בסגולה הא' שאין זו עלה לזו אבל הן שוי' במדרגתן הב' וכו' וזה שאמרנו שאין להן התחלה

### יד יהודה • המשך

אחרת אין הכוונה ח"ו לחייב בהן הקדמות אלא שאין להן התחלה הנודעת לנו במהותה והיינו התחלה טבעית אבל ודאי שיש להן התחלה אשר מהותה איננה מושגת לנו והוא הש"י שחדשם בשעת בריאת העולם : והכל מודי' וכו' מוסב לעי' לענין הספירות שכולן ניתנו וניצלו מהמאציל א"ס ב"ה ועילא מהספירות הם ברכין תלתא אלה כח"ב שהן התחלו' לשארי הספירות והן בעצמן שוי' ואין למעלה מהן אלא הרצון המוחלט הא"ס ב"ה שלרב העלמו הוא ית' מצד עצמו בלתי מושג אצלנו ועיין ריש מ' המדות : ואיש דעת יאמץ כח ויחזק הפירוש שאמרנו בפסוק הזה בקהלת שאומרו כי גבוה מעל גבוה קאי על השבעה ספירו' וגבוהי' עליהם על הג' ראשונות דאלת"ה אלא תרצה לפרש בהפך כי גבוה מעל גבוה על ג' ראשונות לומר שאינן שוי' וגבוהי' עליהם על יתר הספירות כאלו הן שוי' במעלתן ותהי' כוונת הכתוב כי ג' ראשונו' שהן גבוה מעל גבוה וגם יתר הספירות שהן גבוהי' שומר ומשגיחי' עליהם על עשק רש וגו' יקשה למה הזכיר תחלה הג' ראשונו' איך משגיחי' על המדינה ואח"כ שארי הספירו' אפכא הל"ל שהרי יתר הספירו' הם יותר קרובי' למטה מג' ראשונות וכי יציבא בארעא וכו' אלא

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ד

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

כי אפילו כו' וא"כ מאי רבותיה דשרה הלא זו חידוש הבריאה כשעיקר מטרון ניתן לשרה: צייר גדול כו' כמ"ש בגמרא ע"פ אין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו שצר צורה בתוך צורה ומטיל בו רוח כו': כי אין חדש כו' פי' וא"כ קשה הא חידוש לשרה עיקור מטרון ומתרץ כאשר אמר מתחילה בו כי כבר חידוש זכר זה במחשבה כשאמר נעשה אדם ע"ד אמרתי אני בלבי אף כאן כאשר אמר במחשבה אז נגזר עליה ליבר? חסר טרפחת שהיא עיקר מטרון ושל סוף צ"ט יברא לה ויצא לפועל מה שהיה עד עכשיו בכח בלבד וכן כאשר דיבר הנאמר אצל שרה רמז לדיבר נגלה כשיצא מפיו ית': לק"ק הימין רמז לשנותיהם ק' של אברהם צ' לשרה וזה ק"ק:

### יד יהודה

ולא כח הבנים בלבד וכו' נמשך לסי' הקדום ור"ל שעוד בה שנית בשרה שלא לבד שקבלה מכ"ע כח הבנים אלא גם החדוש כלי מטרון שלה שהיתה חסירה

### רמ"ע מפאנו

ולא כח הבנים בלבד ניתן לה מהמקום עליון שזכרנו כי אפילו למי שאינו עקר בטבעו משם יצוה ה' את הברכה אלא אף חדוש הבריאה בגופה של שרה להמציא לה עקר מטרון הוצרך אל הכח המאושר העליון הזה אשר אהיה לציירו ולחדשו כי הוא הצייר הגדול לכל מעשה בראשית והוא המחדש טובו בכל יום תמיד וכבר קדם המוסכם לכל כי אין חדש תחת השמש ולא דבר נוסף על הנגזר תחלה שכן אמרו חכמים תנאי התנה הקב"ה על הים שיקרע למשה ועל השמש שיעמוד ליהושע ודומיהם אף כאן כאשר אמר מתחלת המחשבה כשיצא מפיו יתברך נעשה אדם בצלמנו כדמותנו שהוא מאמר מחשבי נעלם כפי כל הפירושים שנאמרו בו מאז נגזר על שרה שיהיה הדמות שלה חסר הטרפחת ושל סוף צ' שנה בריאה יברא לה ה' לא בכח ולא בחיל כי אם ברוחו וכן כאשר דבר מתחלה כשיצא מפיו יתברך מאמר פרו ורבו שהיה דבור נגלה לאדם ולאשתו מאז נגזר על אברהם ושרה שיהיה זווגם משתהה לעשות פרי לקץ הימין מאה שנה לאברהם ותשעים לשרה:

### יד יהודה • המשך

ודאי מחוורת' כדאמרן : וכאן וכו' סיומא דמלת' למ"ש תחלת הסימן שכל העולם כלו תלוי במזל העליון ע"י אמצעיי' משא"כ כאן גבי שרה שהיתה הפקידה ע"י המזל העליון הזה עצמו ולא הוצרך השפע להמשך דרך הספירו' האמצעיי' : ג' התחלות אלה ר"ל ג' ספירו' הראשונות : קדמון צח ומצוחצח כדאיתא בתקונים קדמון כנוי לכתר צח לחכמה ומצוחצח לבינה : ואיכא דמתני וכו' והוא רב האי גאון שמקדים בינה לחכמה כדאיתא בפרדס שער הצחצחות : על סדר דעה בינה והשכל דעה כתר ואח"כ בינה ואח"כ השכל היינו חכמה : שבמלת אשר שהאל"ף רמז לכתר שי"ן לבינה ריי"ש לחכמה כדאיתא שם שער האותיות : יותר מן הטבע שהזי' ימי הבנין הם כולם עלות וכמו סבה קרובה אל הטבע ואלו הצחצחות הם גבוהי' מאד וסבה יותר רחוקה עד אין חקר ועל ידם בלי אמצעי פקד ה' את שרה וזהו וה' פקד בעצמו ובכבודו בלי אמצעי כעין שנדרש להלן גבי וה' הכה כל בכור :

### יד יהודה • המשך

מקודם כמאמר' ז"ל מטרון היה : לכל מעשה בראשית כנרמז במלת בראשית כדאית' בזוהר בכמה דוכתי וז"ל שם עמו' א' בראשית קדמאה דכלא אהיה וכו' אשר ראש דנפיק מראשית : אף כאן ה' פקד את שרה וברא לה עיקר כלי מטרון כאשר אמר והתנה מתחלה בשעת בריאת האדם דלולי זאת אין כל חדש תחת השמש : מתחלת המחשבה שכן לשון אמירה נופל על המחשבה כדכתי' ויאמר ה' אל לבו והיינו שמאמר נעשה אדם הוא כמו מאמר מחשבי ומאז נזר אמר ית' במחשבתו שיברא לשרה כלי מטרון בזמן הראוי והיינו דלא אמר ברישי כאשר דבר כמו בסיפא : כפי כל הפירושי' בין למ"ד במלאכי השרת נמלך ובין למ"ד במעשה שמים וארץ או בנשמותיהם של צדיקי' נמלך לא היה הדבור מפורש להם אלא מאמר מחשבי וכאלו מדבר להם : לא בכח מחודש כ"א ברוחו השלים כבר בבריאת העולם וצייר מעשה בראשית כולם : וכן בסיפא

**יד יהודה • המשך**

שאמר כאשר דבר הכוונה כאשר דבר מתחלה במאמר פרו ורבו ולכן אמר כאשר דבר שכן מאמר פרו ורבו היה דבור מפורש לאדם ולא מאמר מחשבי : לקץ הימין ק' לאברהם וצ' לשרה היינו

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק ה

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

לגרש גדי עזים כו' עתה בא לפרש הפסוק פי' וישב אנכי אשלם גדי עזים מן הצאן ושר"ל אגרש את השעיר המשתלח לעזאזל מן הצאן אלו ישראל צאן מרעיתו: כבשים ועזים כו' ישאר מספר ב' רמז לב' טלאים הם פרץ וזרח שישארו בקדושה משא"כ כל הקליפה כליל יחלפו: ששניהם לגבוה כו' משא"כ שעיר המשתלח לעזאזל: כמבואר בזוהר כו' עיין זוהר אחרי מות: ולא פירש כו' שאמר סתם אנכי אשלח עזאזל למדבר כו' ואף על פי שאזול למיתה אעפ"כ הוא עז ובלתי נכנע כי הוא היה תחילה כו' פי'

השטן היה תחילה מלאך קדוש ולבסוף מורד כדאיתא בפר"א רכב סמאל על נחש כרוכב על סוס כו' עיין בילקוט: כטעם טוב מאד שדרשו במדרש טוב מלאך המות מכשף בסקילה שנקראו כשפי' על שמכחישי' פמלי' של מעלה ג"כ כטעם הנפילים שמחזאי ועוזיאל שהפיל אותם מן השמים כעין סקילה מפני שהיו מכחישי' מעשה בראשית ודחיית השעיר ג"כ כעין סקילה שדחפו אותו מגובה ד' קומתו' כמבואר בגמרא: רעהו של המשלח זה יהודא סוד הרע יהודא בקדוש'

וחירה בטומאה כי את זה לעומת זה כו': לקחת הוא עצמו כו' רמז לשכינה ודוגמא העליונה ע"י אתערותא מתתא: להלן כו' פירש במדבר במקום טומאה לא היתה הזמנה לשכינה אלא בפתח עינים במקו' קדוש: גרמא דנפיל לחולקיה פי' עצם שנפל לחלקו של העזאזל ובזה יכופר עונות ישרא' ע"ד ונשא השעיר עליו את כל עונותיהם כמבואר במדרש: אם על הבנים אבא ואימא וזעי' ונוקבי' וזהו נהיה לבזבנים?:

**רמ"ע מפאנו**

אך דעו נא וראו כי כל אותן השנים כשנזדווגו אברהם ושרה ולא היו להם בנים לא היה זווגם פועל בטל ח"ו כי אמנם זווג הצדיקים יש בו דוגמא עליונה בלי ספק ועל כן האריך הכתוב בזווג יהודה ותמר והודיע שהיה שכרה לגרש גדי עזים בסוד השעיר מן הצאן מרעיתו של מקום וידוע כי מלת צאן כוללת כבשים ועזים וכאשר נוציא מספר גדי עזים שהוא קמ"ד ממספר הצאן שהוא קמ"ו וישארו ב' טלאים מבוקרים הן הן פרץ וזרח אי נמי פשו להו מן העזים שעיר הפנימי ושעיר החיצון ששניהם לגבוה שהם קדשי קדשים. וטעם הערבון כמבואר בזוהר ולא פירש להיכן ישתלח וסתמו כפירושו לעזאזל המדברה שסודו עז אזל שהוא עז ובלתי נכנע אף על פי שהולך ואבד כטעם הולך למות והוא היה תחלה סם חיים לעולם כטעם טוב מאד ומרד בקונו להכחיש מעשה בראשית ועודנו עומד במרדו לפיכך אמרה תורה לדון כל מכשף בסקילה כטעם הנפילים והוא טעם דחיית השעיר לצוק על ידי איש עתי הוא חירה רעהו של משלח סוד הרע שהוא אוהב וריע ותכלית המשלח הזה לקחת הוא בעצמו הערבון מיד האשה כטעם אתערותא מתתא ולא מצאה איש עתי להלן שכן אנשי מקום המדברה אמרו לא היתה בזה הזמנה אלא בפתח שכל עינים אליו צופות כראוי. ויאמר יהודה אתה תקח הגדי לעצמך לה לשמה שהוא גרמא דנפיל לחולקיה מבי מלכא והוא לתועלתה להקל מעליה עון בניה פן נהיה לבוז אם על בנים ח"ו והוא בכל צרתם לו צר וגם היא תקח הערבון לה לעצמה במתנה כטעם שכר מצוה מצוה וכאן הושלמה הכוונה כדמסיק הנה שלחתי את הגדי הזה להרחיקו מעל גבול ישראל כאמור ואתה במקום שצוית להוליכו לא מצאתה שם ששבה מן הגליות והיא גאולתה וגאולת צאן קדשים:

**יד יהודה**

דוגמא עליונה וכו' כדאית' בזוהר פ' אחרי ע' קכ"ח וז"ל תמן תנינן שמא קדישא סתים וגליא ואורית' דהיא שמא קדישא עלאה סתים וגליא וכל קרא דאורית' וכל פרשתא דאורית' סתים וגליא דתני' א"ר יהודה מחציפות' דההיא צדקתא נפקין כמה טבאן לעלמא ומאן היא תמר דכתי' ותשב בפתח עינים א"ר אבא פרשתא דא מוכח דאורית' סתים וגליא והא אסתכלנא באוריתא ולא אשכחנא אתר דאקרי פתח עינים אלא כלא סתים ורזא דרזין הוא ותני' מאי חמת צדקת זו לעובדא דא אלא ידעת בביתא דחמוהי ארחוי דק"בה היאך מדבר האי עלמא עם בני נשא ובגין דהיא ידעת קב"ה אוקי' מלה על ידהא וכו' ותשב בפתח עינים מאן פתח עינים כד"א והוא יושב פתח האהל דכתי' ופסח ה' על הפתח וכתי' פתחי לי שערי צדק וגו' עינים דכל עיינין דעלמין להאי פתחא מצפאן אשר על דרך תמנתה מאי תמנתה כמה דאוקימנא ביה ותמונת ה' יביט והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא ופרחת פרחין ואניצת ענפין ברזא דמהימנותא יהודה עוד רד עם אל ועם קדושי' נאמן וכו' ע"ש שהאריך : סוד השעיר כדאית' עוד שם וז"ל ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן למלכא דהוה ליה ברא מאמה דקא אזיל בהיכליה בעא מלכא לאתדבקא במטרונית' עלאה ולאעלה בהיכליה אמרה מאן יהיב לי מלכא בהיכליה אמר מכאן ולהלאה אשדי ואתריך לברא דאמה מהיכלא דילי כך נמי הכא אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן והא אוקימנא בלא תבשל גדי וכל אינון בסטרא דבכור דבהמה קא אתי ועל דא אנכי אשלח ולא אנכי אתן אלא אשלח אתריך ואשדי

### יד יהודה • המשך

ליה דלא ישתכח בעלמא ובהיכלי וכו׳ פי׳ שגדי עזים כנוי לסטרא אחרא כדאמרינן גבי לא תבשל גדי וכדאית׳ בזוהר משפטי׳ ע׳ רכ״א ואמר הרב שמרמז זה ג״כ לשעיר המשתלח שהוא כנגד סטרא אחרא שנקרא׳ שעיר וכדאיתא בזוהר אחרי ע׳ קי״ד וע״ש : הן הן פרץ וזרח שנולדו ממנה ועליהם בא הרמז : א״נ אלו השנים הם כנגד שעיר הפנימי ושעיר החצון שבעבודת יה״כ וכנגדן אמר אנכי אשלח השעיר המשתלח : כמבואר בזוהי׳ שם ותאמר אם תתן ערבון אלין אינון סימני דמטרונית׳ לאתברכ׳ מן מלכא בזיוגהא וכו׳ ותאמר חותמך ופתילך ומטך אלין אינון קשרי עלאי תכשיטהא דכלה לאתברכא מתלתא אינון דהא כלא אשתכח בתלתא וכלא מהכא מתברכא נצח הוד יסוד וכו׳ : שסודו ע״פ נוטריקו׳ עז אזל כלומר שהשטן עז הגם שאזל : כטעם מה שכתי׳ גבי עשו הולך למות והיינו שכל ענין הליכתו הוא למות : והוא הי׳ וכו׳ כדאית׳ בפר״א הובא בילקוט בראשי׳ שהיה סמאל שר גדול בשמים משתים עשרה כנפי׳ וכו׳ : סם חיי׳ ושמו מוכיח עליו סמאל ואח״כ נעשה סם המות : כטעם מ״ש והנה טוב מאד ואמרו רז״ל זה המות והיינו שמלאכו היה מתחלה טוב : להכחיש מ״ב ולהחטיאו לאדה״ר כדאית׳ בפר״א שם : בסקילה שמצותה בדחיפה ונפילה להפיל הנסקל לארץ והיינו מדה כנגד מדה על

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ו

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

אף כאן כו׳ פי׳ כמו בזיווג יהודה ותמר כו׳ דוגמא למעלה אף בזיווג אברהם ושרה יש בו מעין דוגמ׳ של מעלה: לא הוכשרה כו׳ פי׳ להיות שם זיווג: כטעם אחותי כו׳ בסוד דו פרצופים כשהיתה בנקודה מבין חדוהי ואז לא היתה זיווג כדמפרש לעיל פרק ה׳ בחלק א׳ מאמר זה: ובמקומן כו׳ פי׳ במקום טומאה חיישינן שמא יתגברו הקליפות ח״ו על הפכם על הקדוש: כי לא הטהרנו כו׳ ע״כ לא קרב אברהם אל שרה כו׳: כטעם גרש האמה ולא גרשה היא עצמה כי לאברהם שהוא מדת חסד יש כח בעצמו לגרש את הקליפות יותר משאר מדות כדמפ׳ ואזיל: שם מיכאל כו׳ שהוא מ״י כאל מדת חסד נקרא א״ל ע״ד חסד אל כל היום לפי שאין כמוה ושם אל מיוחד אל מדה זו: כי אמנם העליונות כו׳ פי׳ ג׳ מדת העליוני׳ שהם כח״ב אין לעומתן קליפי׳ כלל והתחתונות שתחת החסד יש כנגדן קליפה אבל אין להם כח ורשו׳ לבטלן בעצמן אלא חסד אברה׳ לבדו יש לו כח לבטל הקליפי׳: למודו מלוהו ע״ד הגמרא מי שהולך בדרך ואין לו לויה יעסוק בתורה שנא׳

### רמ״ע מפאנו

אף כאן זווג אברהם ושרה יש בו מעין דוגמא של מעלה לא הוכשרה ארץ מצרים לכך בעת ההיא כטעם אחותי היא שזכרנו בחלק הראשון בהיותה מלאה גלולים וכשפים ובמקומן חיישינן פן יתגברו על הפכה שעדיין לא הטהרנו מזוהמתן של תרח ונחור אביו לפיכך לא קרב אליה אברהם בזמן שהיה גולה מממלכה אל עם אחר שכן זווגם של אברהם ושרה וכל שכן בהיותו עושה פירות ומרבה את הדמות יש בו בטול הקליפה והשבתתה בלי ספק כטעם גרש האמה הזאת וזהו ההבדל שבין מדת החסד ליתר מדות שלמטה הימנו כי עם היות כנגדה גם כן קליפה מבחוץ מכל מקום החסד מתגבר עליה ביותר והוא טעם שם מיכאל מלאך החסד מכריז שאין כמוה בכל המדות וידוע ששם אל מיוחד אליה כי אמנם העליונות אין לעומתן קלפה והתחתונות אין להן רשות לבטלן אלא חסד לאברהם לבדו בזכות גמילות חסדים שהיה עושה עם כל העולם שהרי מזון לכלא ביה ויטע אשל שאנו קורין בו נוטריקון אכילה שתיה למוד ללמד לכל האורחים לברך אל הזן את הכל וההולך בדרך הנה למודו מלוהו דהיינו לויה ואפילו למלאכי השרת למדם וזרזם באמרו וסעדו לבבכם סטרא דטוב לב אחד בלבד אבל אחר

### יואל משה • המשך

כי לוית חן וגו׳: בכוונת היחודים כו׳ פי׳ קודם שהם ראוים להוליד לא יצאו לבטלה אלא היו מכיני׳ נשמות לגרים: ממה שנדחו כו׳ פי׳ בחטא אדם הראשון נפלו קצת נצוצים הקדושה לתוך הטומאה והן הן הגרים שמתגיירים אח״כ אותם תיקן אברהם והכין להם נשמות בזיווגו ולפי״ז היא כוונת הפסו׳ ואלה תולדות השמים וגו׳ בהבראם ודרשו חז״ל באברהם כי אברהם תיקן חטא כנזכר:

### יד יהודה

אף כאן וכו׳ נמשך למ״ש שהתחיל בסי׳ הקדום שזווג אברהם ושרה טרם שהולידו לא היה לבטלה ח״ו אך אמנם יש בו מעין דוגמא של מעלה שע״י הזווג העליון ב״ה אתילידו נשמתין כי כן הוליד זווג אברהם ושרה נשמות הגרים וכמו שיתבא׳ בסמוך : לכך שיהיה שם זווג : כטעם שאמר אברהם על שרה אחותי היא ולא אשתי : בחלק הראשון פ׳ ה׳ וע״ש שהם המאירות למעלה שהן בסוד דו פרצופי׳ : בהיות ארץ מצרים מלאה גלולים וכשפי׳ ובמקומן יש לחוש באם יכנס הזווג הקדוש בגבולן פן יתגברו ח״ו הקליפות

### יד יהודה • המשך

שנפל מסטרא דקדושה : כטעם הנפילי׳ שהיו עזא ועזאל שנפלו מקדושתם : ע״י איש עתי המזומן לכך ופירשו בזוהי׳ אחרי ע׳ ק״נ איש שהוא מסטרא אחרא וכן כאן היה חירה מסטרא אחרא ולכך קראו הכתוב רעהו של יהודה מלשון רע ריע כמו הכל״ב שנקרא כן כמבואר לעי׳ ח״ב סי׳ כ״א : הוא בעצמו ויהא מוכנע לקדושה : להלן סטרא דטומאה : לא היתה בזה קדשה והזמנה לשכינה אלא בפתח עיני׳ כמבוא׳ בזוהר הנז׳ : ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבוז הנה שלחתי הגדי הזה ואתה לא מצאתה ומפרש הרב פעל תקח לנוכח על חירה ולנסתר על תמר והיינו אתה חירה תקח לעצמך הגדי כי זה חלקך ואותו תקח לה לשמה ולתועלתה כי בזאת יכופר עון יעקב ונשא השעיר עליו וגו׳ והיא תמר תקח הערבון : פן נהיה לשון רבי׳ כולל אם ובני׳ כי השכיני כביכול מצטערת בעון ישראל : כטעם שכר מצוה מצוה וזה שכרה : וכאן באמרו לחירה אתה תקח הגדי : ואתה לא מצאתה את השכינה כי שכבר שבה אל אדמת קדש מקום אשר היה אהלה בתחלה כן יהי׳ בב״א :

**יד יהודה • המשך**

על הפכן ומתנגדן : וכ״ש בהיותו עושה פירות למעלה ומרבה הדמות בנשמות קדושות שיש בו בטול הקליפה וע״כ חש אברהם במקומה להפכה ופירש מן האשה : כטעם שבקשה שרה מאברהם גרש האמה שמפני בטול הקליפות נגעה בה : ביותר מתורת חסד : והוא טעם שנקרא מלאך החסד מיכאל ע״ש נוטריקון מי כאל ששם אל הוא תואר למדת החסד ומי כמוהו בכל המדות לבטל הקליפות : כי אמנם ג׳ מדות העליונות כח״ב : והתחתונות ז׳ ימי הבנין : אלא חסד לאברהם שהוא מדתו וכן יפה כחו לבטל הקליפות בזכות שהוא מדת אחורים שלהם סטרא דרע תעבורו בדלוג שלא יסעדוהו כטעם אל תאמר אשלמה רע והם השיבו לו כן תעשה כאשר דברת ויש בסופי תיבות אלה אותיות נהרת מלשון נהיר ובהיר כלומר יפה למדתנו והיו אמנם אברהם ושרה בכונת היחודים שלהם ממשיכים אצלם כל הנשמות שהן עתידות להבראות לגרים הראוים להדבק בזרעו של יצחק כטעם הנפש אשר עשו בחרן ואמרו חכמים אברהם מגייר האנשים ושרה מגיירת את הנשים כי לא על הגרים של אותה שעה בלבד הדברים אמורים שהיו גרי שער לא זולת אלא על כל באי עולם להתגייר לעתיד ולהיות גרי צדק ובזה גאולה תהיה להם ממה שנדחו מחמת החטא הקדום:

**יד יהודה • המשך**

ג״ח וכו׳ : ויטע אשל וכו׳ מפרש הרב באגב שמ״ש ז״ל בנוטריקון אשל אכילה שתי׳ לויה הכוונה ג״כ בלויה על למוד תורה וע״כ יפה נדרשת אכילה שתיה למוד שלא לבד שהאכילם והשקם לאורחי׳ אלא למדם עוד להודות ולברך בשם ה׳ ולא לבד שהיה מלוה אותם אלא למדם גם תורה שיעסקו בה כמ״ש ז״ל מי שהולך בדרך ואין לו לויה יעסוק בתורה שנא׳ כי לוית חן הם וגו׳ : לבכם ולא אמר לבבכם : אבל אחר תעבורו והיינו מדת אחוריים : כטעם אל תאמר וגו׳ (משלי ך) שהכוונה שלא להטיב עם הרע כמבואר בזוהי׳ : והיו אמנם וכו׳

**יד יהודה • המשך**

חוזר לתחלת הסימן שהיה זווגם של אברהם ושרה קודם שהולידו מעין דוגמא של מעלה והיינו שהיו ממשיכי׳ אצלם את נשמות הגרי׳ כדאית׳ בזוהר שלח לך ע׳ שי״ח וז״ל רב מתיב׳ אמר כתי׳ ותהי שרי עקרה אין לה ולד ממאי דאמר ותהי שרי עקרה לית אנא ידע דלית לה ולד מאי אין לה ולד אלא ולד לא הות מולדא אבל נשמתין הות מולדא באתדבקות׳ דתיאובת׳ דאינון תרין זכאין הוו מולידי נשמתין לגיורי כל ההוא זימנא דהוו בחרן כמא דעבדין צדיקי׳ בג״ע כמ״ד ואת הנפש אשר עשו בחרן נפש עשו

**יד יהודה • המשך**

ודאי : שהיו גרי שער בלבד שקבלו עליהם שלא לעבוד ע״ז ולא גרי צדק כי אמנם הדברים מגיעי׳ לכל גרי צדק שעתידין להיות שהיו אברהי׳ ושרה ממשיכי׳ אצלם נשמותיהן : מחמת החטא הקדוי׳ של אד״הר שנתחטאו נדחו ונפלו נצוצות הקדושות לתוך הקליפות כידוע :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ז

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

ברזל ונחושת כוי פי׳ חיבור המשך הכתוב כך הוא כשמעיינך יהי׳ נעול כברזל מזנות ופיתוי היצר הרע ויהיה מבהיק כנחשת קלל מובטח שכל יום ויום ימשך שפע ומוליד בכל יום וזהו וכימיך כמנין ימיך יהיה דבא״ך לשון זב שיזיל שפע שבע רצון וזהו כי חזק בריחי שעריך כשתחזיק בריחי שעריך מפתויי היצר רק יהיה כוונתך להטיב
לזולתיך להכין נשמות כעין אברה׳ ואפשר רמז במלת שעריך לגרי השער אז אתה תהיה נענה תחיל׳ וברך בניך בקרבך קודם הלידה יתברכו כשהם עדיין בקרבך ע״ד בטרם אצרך וגו׳ כיון שכוונתה היתה בטרם תחיל לעצמה כמו שרה קודם שהיתה ראויה ללידה לעצמה כלל תחיל לאחרים בזיווגה להכין להם נשמות כנ״ל בסימן הקודם:

**רמ״ע מפאנו**

ועם זה היה זווגם של אברהם ושרה משלים תולדותיו של אדם הראשון כדבר שנאמר כי אב המון גוים נתתיך והוא כעין מעשה היבום. ועל זה נאמר כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך כטעם הברכה אשר ברך משה ברזל ונחושת מנעליך וכימיך דבאך אמר כי כשיהיה מעיינו נעול וחתום שמור היטב מפועל הריק ופתויי היצר חזק כברזל ומבהיק נוצצים כעין נחושת קלל האמור במלאכי השרת מובטח הוא שכל ימיו ימשיך ויזיל שפע שבע רצון לו ולאחרים מעין מה שאמרו חכמים עתידה אשה שתלד בכל יום בתוספת החדוש לכל מעשה בראשית הפלא ופלא דבר יום ביומו. וממה שידענו כי המבקש רחמים על חברו וצריך לאותו דבר הוא נענה תחלה יהיה אם כן אומרו ברך בניך בקרבך לא בלבד שכר החזוק נגד יצר הרע כאמור אלא כיון שבטרם תחיל לעצמה ילדה לאחרים כמבואר בזה לשרה אמנו ענתה בה צדקתה והיה

**יד יהודה**

ועם זה שתקנו אברה׳ ושרה בזווגם את נשמות הגרי׳ שנדחו בחטא של אד״הר כמ״ש ס״ס הקדום : כדבר שנא׳ כי אב וגו׳ והיינו כמו אד״הר : והוא כעין מעשה היבום שמשלים תולדות אחיו : וע״ז הדבר שהולידו אברהם ושרה נשמות זולתן טרם שהולידו לעצמן נאמ׳ כי חזק וגו׳ וכדמסיק : מפועל הריק מזנות : מובטח וכוי וזהו ברזל ונחשת מנעליך כשיהיה מעיינך נעול כברזל ונחשת אז וכימיך דבאך שכל ימיך יהא דב וזב שפע טוב לך ולאחריי וזהו ג״כ אומרו כי חזק בריחי שעריך מבטל היצ״הר וע״ז ברך בניך בקרבך מהשפע לך ולזולתך בכל יום : וממה שידענו וכו׳ ר״ל שהכוונה באומרו בקרבך בעוד בניך במעיך והיינו ע״פ שאמרו כל המבקש רחמים על חברו וכו׳ וע״כ כיון שחוזק שעריך נגד היצ״הר גרם

**יד יהודה • המשך**

להועיל לזולתך שורת הדין נותנת שתהא אתה נענה תחלה בעוד בניך בקרבך ובמעיך שיהיו ראויי

שכרה בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר בשרשים העליונים ראוי לברכה במעי אמו כטעם בטרם אצרך בבטן ידעתיך:

**יד יהודה • המשך**

לברכה : לשרה אמנו שהועיל זווגה עם בעלה לזולתן והיינו לנשמות הגרי׳ כנז׳ :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק ח

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

שאלמלא צורך הצל׳ כוי פי׳ ע״י עברם
במים נגלתה שוקה וראה אברהם ביפיה כמבואר במדרש:
שני הפעלים הללו כוי הם והתברכו האמור ביצחק ונברכו האמור ביעקב כי בלא ויי״ו לשון עבר רק שהוי״ו מהפכם לעתיד כדמפרש ואזיל: מפני שמאז הוכנו כוי לכן הם ל׳ עבר שכבר הוכנו ולעתיד מעתה יצאו מכח אל הפועל: כל ההברכות כוי פירש מל׳ מבריכים את האילן: וכל זמן דאכיל כוי פירש כל זמן שהענף יונק מן האילן ולא נשרש עדיין בארץ מחזיר פניו ממנו כמו שהעני מחזיר פניו מן בעל הבית כשמקבל ממנו משא״כ אח״כ כשיש לו יניקה מעצמו אין לו בושה ממנו ורואה בפניו ובזה יש סימן בענף אם נשרש או לא: בהיל לאסתכולי כוי פי׳ בוש: כולהו גיורי מנן הוי כוי כדמפרש לעיל סימן ו׳ שנדחו מחמת חטא אדם הראשון נצוצית הקדושה הם הגרים נמצא שהיו
ישראל כמו העפר שמקבלת ההברכות כמו כן אנחנו מקבלים הגרים: באנפי נפשה כוי כי שנפדה לא שייך אלא בשבויה וכן שנתגיירה לא שייך אלא בגיותה וכן אחרי׳ כיוצא בהם והלי׳ שנפדית לי׳ יחיד וכן כולם אלא תנא דוקנ׳ הוא מדייק בלשונו הוא הקלקלי׳ דהיינו שפחה וגיורי ושבויי׳ אמר לשון יחיד שתולה קלקלה בגופן לבדן מה שאין כן כשנתקנה דהיינו שנפדו כוי אמר ל׳ רבים כי נתקנו הגוף והנפש: ואע״ג דק״ל כוי פי׳ ואיך יהיו הגרים כראוי הואיל וכבר נדחו ״יל להי״מ בגוים שלא עמדו נשמותיהי׳ על הר סיני משא״כ נשמת גרים שהיו שם: כי קרבו אלי בברחי כוי היינו בעניותי ע״כ תעשה עמהם חסד משא״כ כשהיו

**רמ״ע מפאנו**

והנה נתבאר בכתוב אצל אברהם ושרה החזוק בצניעות שלא לפרוץ גדר התאוה כמאמר הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את שאלמלא צורך ההצלה גם עתה לא התבונן ביפיה וזה גרם לבנים ברכה מוקדמת ליצירה במה שנאמר ליצחק והתברכו בזרעך כל גויי הארץ ירצה שתתפשט ברכתו לזולת כמעין המתגבר ונמשך לכמה ברכות מים חיים וכנהר שאינו פוסק ומכיפיה מיבריך. ולפי שיצא ממנו עשו לא נאמר לו ונברכו בך בפועל מושלם דבק בעצמו כמו שנאמר ליעקב כי הוא וזרעו כלם קדושים ובתוכם ה׳ באמת. ובאו שני הפעלים הללו בלשון עבר מתהפך לעתיד רצוני והתברכו האמור ביצחק ונברכו האמור ביעקב כי מאז הוכנו ההברכות האלה על ידי אברהם ושרה וכבר נאמר לו ושמתי את זרעך כעפר הארץ שהוא מקבל כל ההברכות וידוע שאין ההברכה אלא ענף מן האילן שהושפל לארץ ונטמן בעפר עד שישרוש בארץ גזעו וכל זמן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי ביה. אף כאן כלהו גיורי מנן הוו ואידחו והשתא מיהדר הוא דהדרי לן והיינו דתנינן הגיורת השבויה והשפחה שנפדו שנתגיירו ושנשתחררו והרי שנפדית ושנתגיירה ושנשתחררה מבעי לן למתני דהא כל חדא מינייהו צריכא תקנתא באנפי נפשה ולא שייכו אהדדי אלא האי תנא דוקנא תלה את הקלקלה בגופן בלבד והכריז את תקנתן לגוף ולנפש יחד כמה דאת אמר אשר פדית ממצרים גוי ואלהיו ועבד משוחרר בכלל גרים הוא. ואף על גב דקיימא לן נראה ונדחה אינו חוזר ונראה הני מילי מי שהיה גוי בשעת מתן תורה אבל גיורי מזלייהו הוה בסיני והוא הדין לפושעי ישראל הזוכים להתקבל בתשובה בכח הצרוף על ידי יסורין דעלייהו כתיב בחימה שפוכה אמלוך עליכם. וכשם שנתיחדה ארץ ישראל ללידת יצחק כך עיר חרן ששם חרון אפו של מקום לה

**יואל משה • המשך**

באים אלי בטוב דאז לא היו ראוים לקרבי כי שמא עשו משום שלחן מלכי׳:

**יד יהודה**

והנה נתבא׳ וכו׳ נמשך לסי׳ הקדום שע״י חוזק הצניעו׳ שהיו באברהם ושרה נתפשט השפע לאחרי׳ לכל גויי הארץ : כמאמר הנה נא ידעתי וגו׳ ואמרו רז״ל שעתה הכיר בה : ברכה מוקדמת ליצירה שבטרם נוצרו נתברכו : לכמה ברכות דרש והתברכו מלשון ברכות מים : לא נאמר ונברכו שהוא פעל מושלם אלא והתברכו שהוא פעל בלתי מושלם וכן לא נאמר לו בך דבק בעצמו אלא בזרעך לבד וזה מורה שהברכה בזרעו לא תהא מושלמת כ״כ על שיצא ממנו עשו : כמ״ש לייעקב ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך : מתהפך לעתיד ע״י ו׳ ההפוך : כי מאז ומקדם הוכנו וכו׳ ולכן באו שני הפעלי׳ בלשון עבר : ההברכות דרש עוד התברכו מלשון הברכת אילן וכדמסיק : וכ״ז דאכיל וכו׳ לשון הגמ׳ והיינו שכ״ז שהענף עדיין יונק מן האילן מסתכל בו : אף כאן בענין ושמתי את זרעך וגו׳ : ואידחו בחטא אדה״ר שנפלו הנצוצות קדושות לתוך הקליפות כלע׳ סי׳ ו׳ והשתא הדרי לן כי לא נשרשו עדיין בתוך טומאתם דמזלייהו הוה בסיני כמו שיבוא בסמוך : והרי קשה דה״ל שנפדית וכו׳ בלשון יחיד כמו הגיורת השבוי׳ והשפחה דנקט נמי בלשון יחיד והא ליכא למימר שלשון שנפדו שנתגיירו וכו׳ בלשון רבי׳ קאי על שלש אלה הגיורת השבוית והשפחה ביחד דהא כל אחת ואחת מהן צריכה לתיקון וגם לא שייכי אהדדי דלשון שנתגיירה ליכא בשבויה ושפחה וכן באידך : תלה את הקלקלה כשמדבר מהן בעודן מקולקלי׳

**יד יהודה • המשך**

תלה הדבר בגופן בלבד ולכן אמר הגיורת השבוי' והשפחה בלשון יחיד ואח"כ כשמדבר תקנתן דנפדו ושנתגיירו וכו' מדבר בגוף ונפש שלהם ואמר לשון רבי' : כמד"א אשר פדית וגו' וקאי על לבדה יאתה להמציא נשמות הגרים לקיים מה שנאמר מי גר אתך בעניותך הוא דעליך יפול כדבריהם ז"ל במסכת יבמות זכור אזכרנו עוד וכן במלכותא דארעא ולבני ברזלי תעשה חסד כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום שצוה דוד לשלמה:

**יד יהודה • המשך**

נפשם של ישראל שהיתה שבויה בקליפת מצרים וכן כאן אמר לשון פדיון גם על נפש השבויה שנשבית למעלה כמו הגוף למטה : ועבד משוחרר וכו' ר"ל שיצדק נמי אצל השפחה ומ'

**יד יהודה • המשך**

שנשתחררו בלשון רבי' לגוף ונפש כי כן השחרור לגרות יחשב שהרי קודם השחרור אין העבד מתחייב במצות : ואע"ג וכו' מוסב למ"ש לעי' גיורי מכון הוו וכו' : מזלייהו הוה בסיני כידוע הלכך מתשבי' כאלו לא נדחו מעו' וכמו שהדין בישראל שע"כ הפושעי' שדחו עצמם מהקדושה חוזרי' ונראי' מפני שעמדו על הר סיני : וכשם וכו' חוזר למ"ש בסי' ו' בטעם הנפש אשר עשו בחרן ואמר ששם המקום גרם : במסכת יבמו' שדרש כן על הגרי' שאין מקבלין אותן לימות המשיח והרב דרש ג"כ עליון מצד נשמותיהן שהמשיכו אברהם ושרה אליהן בעניותן :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ט

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

כשהיו בדלי דלות כו' דאיתא במדר' שכשפלטו האשמדאי את שלמה ממלכותו ונזדמן שלמה אל מלך עמון ושמו היתה נעמה העמונית ונשאה שלמה כמלך: השליכה לים פי' האשמדאי השליכה העלימה מן העולם דהיינו שזרקו לים: ונעשה לו מלצר כו' פירש אפטרופס בתוך ביתו ונעמה בתו חשקה בו ולקחתו ואביה קצף עליה וגירשו מביתו אל המדבר ונזדמן אצל שפת הים ובא לידם אותו דג שבלע הטבעת וכשקצה הדג מצאו ותחי רוחו עליו: שלא החמיץ שלמה כו' פי' לדור עם אשה נכריה וודאי גיירה מיד כשחזר רוחו עליו: אם המלך כו' פי' רות שנקראת אם המלך אמה של מלכות ע"פ וישם כסא לאם המלך משא"כ נעמה נקראת אם

**רמ"ע מפאנו**

צא ולמד מרות המואביה שלא נתקבלה אלא בשעת עניה ומרודיה של נעמי ואז כתיב ורות דבקה בה דוקא לא בשלותה כי המר שדי לה מאד וכן מאלף נשים שגייר שלמה לא נתקבלה מכלן להעמיד ממלכת ישראל אלא נעמה העמונית שנשאת לו כשהיה בדלי דלות ולא חזר למלכותו אלא בזכותה ונמצא כתוב באגדה שאותה טבעת ששם המפורש חקוק עליה ונפתה שלמה לאשמדאי ונתנה לו כדאיתא בפרק מי שאחזו דהשליכה לים הגדול אף על גב דהתם אמרו בלעה אפשר דהדר אפקה ושדי לה אי נמי מאי בלעה העלימה מן העולם סוף דבר זימן הקב"ה דג אחד ובלע אותה ושלש שנים נטרד שלמה בעניותו על שעבר ג' לאוין לא ירבה לו נשים וסוסים וזהב ונכשל בכלן ונטרפה דעתו באבדן הטבעת עד שרחם עליו הקב"ה ונזדמן

**יואל משה • המשך**

המשיח: נעם ה' כו' הוא מזל עליון שנקרי' נועם כמ"ש לעיל סי' ב' והוא בבינה:

**יד יהודה**

צא ולמד וכו' מחובר לסי' הקודם : לא קודם לכן כשהיית בשלוה כי אם אחר שהמר לה שדי מאד : אלא נעמה העמונית אמו של רחבעם : השליכה האשמדאי : א"נ לא שבלעה ממש לתוך גופו אלא לשון כנוי הוא למה שהעלימה מן העולם והשליכה לים : מצוה רבתי הבאה לידו לגייר את אשתו : בפי' הספינה על פסוק וישם כסא לאם המלך לאמה של מלכו' : ע"ש וכו' כמאמרי' ז"ל פ"ק דברכות :

לפני מלך בני עמון ונעשה לו מלצר ראתהו נעמה בתו וחשקה בו ואביה הגלה את שניהם למדבר שמם למען ימותו מיתת עצמם וידו אל תהיה בם וזימנם הקב"ה לשפת הים ואותו הדג עלה לגורלם ומידה של נעמה קבל שלמה תנחומין שנתנה לו הטבעת בקריעת הדג ותחי רוחו ומנדעיה עליה יתוב ואין ספק שלא החמיץ שלמה מצוה רבתי הבאה לידו אלא תכף ומיד שחזר ונשתפה שם גייר אותה ועדיין היו שניהם עניים מרודים וזכתה יותר מרות שנקראת אם המלך סתם כדאיתא בפרק הספינה ונעמה היא אם המשיח לדעת חז"ל ושמה יעיד על נעם ה' אלהינו כשם שנקראת רות על שם שיצא ממנה דוד שרוהו להקב"ה בשירות ותשבחות:

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק י

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

ונעמה המקרבת כוי פיי שקרבה את רות היא נעם יי שבשם שאותיות נעמי הוא נעם יי ונעמה מתקרבת עיי שלמה היא נעים ה' והוא מדת בינה ומשם השפע והנהר יוצא מעדן כדלעיל: רחבעם כוי עיש רחובות הנהר: ושר העולם כוי הוא מטטרון רק הכסא שישב על כסא ולא יעמוד יגדל רחבעי מירבעם: שאין ישיבה בעזרה כוי דאמר לכיג משמע ולא למלכי בית דוד המלך במשכן שילה משאיכ כשנבנה בית העולמים אז לא היתה ישיבה אלא למלכי בית דוד: עליו ועל עצמו כוי פיי דוד אמר על עצמו ועל רחבעם רבות עשיי וגוי אלינו כמיש בגמרא לנו לא נאמר אלא אלינו כוי: והתיר בנותיהם עמוני ולא עמונית ובזה הוכשר דוד לבא בקהל: אין זאת
לפי האגדה כוי לפי האגדה הנזכר בסימן טי ששלמה לא נשא את נעמי אלא כשנטרד ממלכותו ומנעמה הוליד את רחבעם בנו וכבר נפטר דוד קודם מלכות שלמה ואיך יתכן שראה דוד את רחבעם מוטל בעריסה והוא לא נולד עד אחר כמה וכמה שנים אחיכ ותיי המחבר שעריסה דקאמר קאי אנעמה שהיה כעין ארוסה בית קיבול לולד ובו ביום נולדה נעמה אמו של רחבעם כשאמר דוד מקרא זה רבות עשית וגו': אין משיבין על הדרש כמו ששתק רב נחמן כוי מקרא אני

### רמ"ע מפאנו

וכשם שגלתה נעמי לאסוף את רות כך גלה שלמה לאסוף את נעמה ונעמי המקרבת היא נעם יו"ד שבשם אמנם נעמה המתקרבת היא נעם ה"א אשר שם רחובות הנהר כנודע לפיכך נקרא בנה רחבעם כי בקש הקב"ה לעשותו משיח וירבעם יהיה לו למשנה שכנגדם במרום דוד עלאה ושר העולם רק הכסא יגדל ממנו דאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ומלתיה דר' אמי דאמר לכהנים גדולים בלבד ויליף לה מעלי הכהן מיתוקמא לן במשכן שילה בלבד דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל ועלי היה שופט במקום המלך ומשנבנה בית עולמים על ידי מלכי בית דוד וכהן גדול עומד ומשמש לפניהם כדתנן בפרשת הקהל נתחדשה הלכה כדאמרן. הכי סבירא לן ויאות כל מלי דרבנן. ומאז ראוי היה שירחיב ה' לנו אלמלא זכינו וכשצפה בו דוד ברוח הקדש אמר עליו ועל עצמו רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו שאסר עמון ומואב והתיר בנותיהם ואמרו שהיה רחבעם בימיו מוטל בעריסה ואין זאת לפי האגדה שזכרנו אלא שבו ביום נולדה אמו ואותה עריסה היא שנגלית לדוד ברוח הקדש ואמר שירה עליה ואף על פי שאין משיבין על הדרש דהא שתיק ליה רב נחמן לרבי יצחק בתעניות פרק קמא גבי יעקב אבינו לא מת כשאמר לו מקרא אני דורש אלמא פשטיה דקרא לחוד ודרשא לחוד מכל מקום חובה עלינו להזהר בדברנו אלה מעדותן של נביאים:

### יואל משה • המשך

דורש וכי בשביל המקרא שדרש יתורץ קושיתם וכי בכדי חנטו כוי אלא ודאי אין משיבין על הדרש: מיימ חובה עלינו כוי וזה מקושר על הסימן שאחריו שיהיה החשבון צדק:

### יד יהודה

וכשם וכוי נמשך לסיי הקדום : ונעמי המקרבת וכוי ידוע שיש למעלה נעם בכתר ונעם בבינה והנה נעמי שקירבה את רות שמה מעיד עליה שממקום גבוה קא זכתה והיינו מכיע וממנו קבלה השפע לאסוף את רות כי כן הייוד שבשם מיוחדת לכתר כידוע ונעמה שנתקרבה עיי שלמה היא מדת בינה נעם היא שבשם ומשם זכתה שתתקרב : ומה שנעשה עיי שלמה הוא לדעתי בסוד אור החוזר : אשר שם רחובות הנהר כידוע שבינה נקראת כן והוא הנהר יוצא מעדן ועיש זה נקרא בנה רחבעם שם מורכב מרחוב ומנעם וכשמו כן היי אם זכינו כי ודאי הרחיב בארץ כאשר חשב ה' לעשותו משיח : דוד עלאה מלכות ושר העולם מטטרון : רק הכסא של רחבעם בקש הקיבה יגדל מירבעם שאין לו כסא בעזרה כדאמי מר וכוי וזהו שטרדו לירבעם כמיש זיל בפי חלק גסות הרוח שהיה לו לירבעם היא טורדתו מן העולם אמר גמירי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד כיון דחזו ליה לירבעם דיתיב ואנא קאימנא

### יד יהודה • המשך

אמרי הא עבדא והא מלכא וכוי : ומלתיי דר' אמי וכוי בירושלמי ומדרש שיט הביאם התוספות פי ואלו נאמריי (דף מ) אמר ר' אמי אף למלכי בית דוד אין להם ישיבה בעזרה מהו וישב לפני ה' שסמך עצמו ולמי היתי ישיבה בעזרה ובהיכל הוי אומר לכיג שנאי ועלי הכהן יושב על הכסא וכוי והנה ידוע דתלמודא דילן דהלכתא כוותה פליג דסתמא דתלמודא בכמה דוכתי שלמלכי בית דוד יש ישיבה בעזרה ומפורש גיכ בסוטה שם וביומי פיב ופיי בא לו שאף לכיג אין ישיבה בעזרה אבל מימ קשיי הן דעלי הכהן יושב על הכסא ומתרץ הרב כאן באגב דשאני התם שלא היה מלך בישראל ועלי הכהן היה גיכ שופט במקום מלך ועיכ הותר לו לישב : כדתנן שם בסוטה (די מא) גבי פרשת הקהל שהיה המלך יושב ומשמע דחזן וראש הכנסת וסגן וכיג היו כולי עומדי : נתחדשה הלכה זו שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד : ויאות כל מילי דרבנן שאף מלתיי דר' אמי אמת לשעתו : ומאז וכוי חוזר לרחבעם שבקש הקיבה לעשותו משיח כדלעיי :

### יד יהודה • המשך

אמר עליו וכוי בפי הערל (די עיו) דרש רבא מיד רבות עשית וגוי אלי לא נאמר אלא אלינו מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד ואיל עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו : ואין זאת לפי האגדה שזכרנו בסיי הקדום שנשא שלמה נעמה אמו של רחבעם לאחר שנטרד ממלכותו ודוד כבר היי מת כשמלך שלמה : אלא עיכ לפי האגדה ההיא ציל שלשון מוטל בעריסה אין להבין כפשוטה אבל היא מליצה לראית דוד ברוח הקדש שנולדה נעמי בימיו ובו ביום ראה שמלכיי ממנה יצאו וזו היא העריסה של רחבעם שראה דוד וכן ציל בלשון הגמי שהיה רחבעם יושב בחקו של דוד שהיא מליצה וחקו כנוי לצפייתו : ואעיפ שאין צריך להוציא הלשון מפשוטו מפני האגדתי הנזי בסיי הקדוי משום דאיכא למימר שאין משיבין על הדרש כמצינו גבי ר' יצחק בפיק דתענית (די ה עיב) דאמר יעקב אבינו לא מת והקשה לו רב נחמן וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קבריא ואיל ר' יצחק מקרא אני דורש שנאמר ועתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל

### יד יהודה • המשך

תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים והגם דעכ"פ קשי' וכי בכדי ספדו וכו' שתיק רב נחמן משום דאין משיבין על הדרש וא"כ הוא נגד מה שמפורש בכתוב כ"ש דאיכא למימר הכי כאן : מ"מ דאיננו לפרש הלשון חוץ לפשוטה משום דעכ"פ קשי' על האגדת' מפשטי' דקרא כי איך נאמר שנשא שלמה את נעמה אחר שכבר מלך ימים רבי' והמקראות מעידין ששלמה מלך מ' שנה ורחבעם היה בן מ"א שנה במלכו נמצא שרחבעם נולד שנה אחת לפני מלוך שלמה ובשביל זה הוה ס"ד שגם הלשון

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק יא

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

בן ארבעים וא' כו' והלא רחבעם מלך אחר שלמה מיד ונולד רחבעם ממלכותו של שלמה כמפורש לעיל בסימן ט' ושלמה לא מלך אלא מ' שנה ואיך אפשר שיהיה לרחבעם מ"א שני': השנים קדמוניות שמלך על העליונים לא נמנו הואיל ונטרד אח"כ נמצא נולד רחבע' קודם מ"א שנה שמלך שלמה בירושלם בעת שנטרד כדלעיל נמצא החשבון צדק ואמת: והתם נמי שפיר גבי יעקב אע"פ שהוא דרש מ"מ הקושיא מתורץ שמצד הנשמה היה חי כדמפר' ובתולדות הנשמות אנו מתיחסים אח' האבות משא"כ הולדה הגשמי' הלא תרח אבינו ונחור: לגנות בלילי פסח כו' שאנו אומרים אבי אברהם ואבי נחור וכל הסיפור כמ"ש בגמ' בפסחים מתחיל בגנות כו': והרש"בא כתב כו' עיין בעין יעקב מסכת תענית בפי' הכותב שהאריך בזה: והיו אלה כו' פי' אלה העשר כיתות שקטרגו על אדם מה אנוש כי תזכרנו כו' ונשרפו

רבותי' הם אלף לכל דור כ' דורו' רבותים: רבוע אלהי' במילוי ההי"ן כו' פי' כזה אלף אלף למד אלף למד ה"ה אלף למד ה"ה יוד אלף למד ה"ה יוד מ"ם בגי' אלף ואחד עשר פעמי' י' ה' נ' כמנין כל א' וכללית עשר מעשר דהיינו עשר פעמים עשר בגי' מאה ושש כנפים לא' נמצא לכולם ששים ריבוא כי בשש כנפים ששה מאות בכל כנף מאה ובאלף איש אלף פעמים ששה מאות הרי ס' ריבוא: ועוד בכלל הרכב כו' פי' שהרי כ"ו דורות יש לתשלום תתקע"ד

### רמ"ע מפאנו

כי הנה שלמה מלך ארבעים שנה ורחבעם היה בן ארבעים ואחד במלכו ואפשר שלא נמנו לשלמה השנים קדמוניות ולא כל זמן שנטרד ממלכות אלא אחרי שחזר על כנו והכי דייק קרא דכתיב והימים אשר מלך שלמה בירושלם על כל ישראל דמשמע רצופים ומשמע נמי שלא יצא את העיר כי נבעת ועל כל ישראל בלבד היה מולך לא על העליונים כאשר בתחלה. ואף רחבעם בתחלת ארבעים ואחת מלך על יהודה בלבד אחרי שנתיאש ממלכות ישראל וכל דברי חכמים קיימים. והתם נמי שפיר קאמר רבי יצחק דספדייה וחנטייה כלהו שייכי לגוף המת לא כאלה חלק יעקב מצד הנשמה שבשבילה בלבד אנו מתיחסים אחרי האבות שאם בשביל ההולדה הגשמית הרי תרח ונחור שגנה אותנו בהם יהושע ואנו מתחילים לספר בהם לגנות בלילי הפסח ואמנם יעקב אבינו היה בחיר שבאבות מצד שלמות נשמתו שהוא דמות דיוקן של מעלה שופריה דאדם הראשון אחרי טהרתו מסיגי הכסף והזהב ישמעאל ועשו והאלילים כליל יחלוף על כן יאמר עליו באמת יעקב אבינו לא מת והרשב"א כתב בפירוש האגדה הזאת כי יעקב אבינו ע"ה היה מזוקק שבעתים ואלו הן שבעה צרופים אדם שת נח שם אברהם יצחק יעקב ולפי דרכו אף אנו נאמר שאדם עצמו היה ביחוד התתקע"ד דורות אשר קומטו בלא עת מכלל אלף דור דחד חרוב שקדם לעולם בסוד התהו על כן יאמר לו שהוא חלתו של עולם פשו להם כ"ו דורות להשלמת האלף דור ואמרו משם האר"י זצ"ל כי עשרים מהם היו עשר כתות של מלאכים כל כת מהם שני דורות דור דור

### יואל משה • המשך

ולא חשיב אלא כ' דורות והיכן עוד ו' דורות ומתרץ בכלל הרכב הם אלפי תרין כו' מאלה הששה ומי הם הששה דורות שמועא"ל יהוא"ל ומרכבו ארגמן שהוי שמי? ר"ת שמועאל מטטרון יהואל הרי אלו ו' ונכללי' בשש כי אוריאל ונוריאל א' ואלה האחרונים הם הארגמ"ן אדני בם שהם מרכבה אל השכינה: לטוב או למוטב כו' פי' כמו משה לא היה לו שייכות בזה העולם אלא בעולם החסד וזהו לטוב או למוטב

כגון תתקע"ד דורות שקומטו בלא עת שתקפו? לפני שהיה רחמים גמורים: בלא עת בגי' תתקע"ד כך רבתי שהיא ה' מאות וי"ע הרי תק"ע וג' אותיות של עתך והמלה נחשב' לד' הרי תתקע"ד: עת"ך ודעת"ך כו' פי' כל א' בגי' תתקע"ד: רחו"ק מרשע"ים הכי הוי כו' פי' גי' תתקע"ד: עם ד' אותיו' כו' דהיינו אמר יהו"ה ורפאתיו גי' תתקע"ד עם ד' אותיות השם ומספר השם: ישי"ב בס"תר כו' ג"כ גי' תתקע"ד: י"ב צירופי הויה כו' פי' י"ב פ' שם הויה שהוא כ"ו גי' שי"ב: א' מארבעי' לאלף דור הוא כ"ה ובצירוף המילה הרי כ"ו: דקחשבי כ"ו דורות וז' רואי פני המלך הרי ס"ה ל"ג נמצא ל"ג הוא חלק שלשים מאלף פחות שליש א': מספר קטן של שם עולה י"ז

שהוא חלק ששים מאלף ויתר שם בעולמו טו"ב גי' י"ז: נוטריקון כו' פי' יה"ה ר"ת יהו"ה הוא אלהי' והוא פירש יה"ה בגימ' עשרים א' מחמישי' לאלף לעין בינונים:

### יד יהודה • המשך

שהיה רחבעם מוטל בעריסה הוא כפשוטו והיינו שהיה זה בשנה אחרונה של דוד קודם שמלך שלמה ופליגא אאגדת' דנעמה ע"כ אמרנו דמשום הא לא ארי' דאיכא לאוקמי הך דרשא דרחבעם גם אליבא דאגדת' דנעמה והיינו שענין מוטל בעריסה אינו אלא מליצה ובתחלת סי' הסמוך יבואר עוד : מעדותן של נביאים שנתנו עדיהם בכתוב (מלכי' א' י"א וי"ד) ששלמה מלך מ"א שנה ושרחבעם היה בן מ"א שנה במלכו :

### יואל משה • המשך

קודם המלכה פירש קודם שנמלך בהם לבראות האדם: שהמשקל והמידה מכוונים פי' משא"כ במספר ארבעי' ושלשים וששים אין החשבון בצימצום כי לפעמים שליש יתר ולפעמים פחות ולארבעים הוצרך לצרף המשקל והמידה משא"כ מספר חלק כי' מאלף הוא צדק במילואו בלי חסר ויתר: שיש בהם טוב פי' י"ז דורות לומ' שירה ועוד ג' לתשלום כי' דורות לא קטרגו אלא שתקו: עין רעה א' מס' דהיינו י"ז שנתנו עין רעה בבריאתו של אד"הר שאמרו מה אנוש כו':

### יד יהודה

כי הנה וכו' מקושר לס"ס הקדום : והכשר עם הפסוקי' הללו אינם מתנגד לאגדתי' דנעמה משום דאיכא למימ' ששלמה מלך יותר מארבעי' שנה והכתוב לא חשיב אלא אותן שנים שמלך בלי הפסק מעת שחזר למלכותו אחר שנטרד ממנה : ואף רחבעם לא נולד שנה אחת קודם שחזר שלמה למלכותו דלא יתכן לומר שרחבעם נולד מאמו בגיותה אלא האמת שגם הוא נולד אחר שחזר אביו למלכותו ולא היה רחבעם עדיין בן מ"א שנה במלכו ומ"ש הכתוב בן מ"א שנה במלכו זה היה כשנתיאש ממלכו' ישראל והעולה מכל זה שהאגדה דשלמה ונעמה והדרש ברחבעם שהיה מוטל בעריסה בימי דוד והכתובי' עולי' בקנה אחד : והתם וכו' ר"ל השתא דאתינא להכא התם נמי אית מ"ש ר"י יעקב אבינו לא מת אין כוונתו על הגוף כאשר הבין רב נחמן אבל אמר כן על נשמתו של יעקב שלא קבלה שום תאר מיתה מזרעו כולם ברוכי ה' אין בהם עקש ופתלתול וזהו מה זרעו בחיי' הוא הסבה שאף הוא בחיי' כאשר יאה לשלמות נשמתו לא כן אברהם ויצחק שיצאו מהם ישמעאל ועשו ולפי"ז מה דשתיק רב נחמן לא משום דאין משיבין על הדרש אלא שאז ירד לסוף דעתו של ר' יצחק אחר שאמר לו מקרא אני דורש וכו' : בלילי הפסח בהגדה מתחלי' עי"ז היו אבותינו ע"פ המתני' מתחיל בגנות וכו' : והרשב"א הביאו הר"י חביב בעין יעקב דעתו נמי שלא על מיתת הגוף כוון ר' יצחק אך אמנם הדבר' בלשונו נאמרי' בגימטריא כת והיו אלה מיימינים ומשמאילים שקטרגו על בריאת האדם ונשרפו אלא שהמה מתחדשים בכל יום בסוד רבה אמונתך הרי אלה רכב אלהים רבותים רבוע אלהים במלוי ההי"ן בגימטריא אלף ואחד חד לגופיה הרי אלף לכל דור מהם הוי רבותים לעשרים דור. והנה שש כנפים לאחד וכל כנף כלול עשר דהיינו עשר פעמים עשר הרי האלף נעשים ששים רבוא לכל דור מהם אי נמי מאלהים שנבראו בדין דהיינו אלף דור כדאמרן לא היו ראויים להמנות רכב רק רבותים דהיינו עשרים דור כל אחד מהם שקול כאלף דומיא דדור המדבר יעויין מאמר חקור דין בסוף החלק השני ממנו ועוד בכלל הרכב מן הנאים והמשובחים יש אותן ששה דורות הנותרים שהם אלפי תרי שנאן ארבע הא שית וכנפיהם כלולים מאה הרי שש מאות אלף לכל דור מאלה הששה גם כן דהיינו שמועאל יהואל ומרכבו ארגמ"ן הנכלל במטטרון ומקומו ביניהם נוטריקון לשלשתן שמ"י כנודע הרי אלה שבעה רואי פני המלך וכלילן בשית דאוריאל ונוריאל חשבינן חד כמבואר בתקונים ואלה האחרונים אדנ"י בם ובזכותם ניתנה תורה לישראל לקיום העולם דכתיב סיני בקדש וכל מי שנאמר בו היה שכבר היה אינו אלא בחד חרוב כדאמרן לטוב או למוטב וסימן לדורות אשר קומטו נר רשעים ידעך וכולם נתלים ברפיון כדברי המדרש זה וזה בגימטריא תתקע"ד וכן למה תמות בלא עתך עם שלש אותיות והמלה וכמוהו מה שאמר איוב לבלדד על דעתך כי לא ארשע עתך ודעתך בגימטריא תתקע"ד באלפא ביתא דאי"ק וכאלה רבות אלא שהקצור יפה אמר איוב ודאי לא ארשע בשעור הזה להמנות עמהם ח"ו. אמנם רחוק מרשעים ישועה הכי הוי אלמא ישועה אית להו אלא שהיא רחוקה מהם ועתידה להתקרב כדכתיב שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו הא נמי הכי הוי עם ארבע אותיות של שם דהיינו ישב בסתר עליון חסר כתיב בהגלות י"ב צרופי ההויה בגימטריא ישב על אכתריאל בגימטריא בסתר ודי בזה אל המכוון הנה. ויש במה שבארנו סוד התרומה שהיא צריכה להיות על דעתו של בעל הבית כי אמנם כ"ו דורות שהורמו מעולם התהו היו עין טובה אחת ממ' לאלף דור בצרוף המדה והמשקל אל המנין שאלמלא כן יספיקו כ"ה לאלף ובית שמאי אומרים עין טובה אחת מלי'

### יד יהודה • המשך

על קבלת התורה וההדבקות בה כי הוא מקרי חיי' וכתב שמחוייב לחשב כמה להיו' התור' מזוקקת שביעתי' ע"כ לא יאתר השבח הזה כ"א על יעקב דוקא כי התורה קדושתו כבר נתבא' בסוגית נדרים שפרשו מן כי ירא שמ"מ יעקב היה מזוקק שבעתי' מאדה"ר כי אדם לא נזדקק זרעו רק בשת ושת בנח ונח בשם ושם באברהם ואברהם ביצחק ויצחק ביעקב ויעקב היה מזוקק וכל זרעו הוו כולו זרע אמת וע"כ ראוי להדבק באמת ובחיים היא התורה ולזו הכוונה אמר ר' יצחק יעקב אבינו לא מת וזה תורף דבריו : ולפי דרכו של הרשב"א שגם אדה"ר היה צריך לזקוק בשביל זרעו עם היותו יציר כפיו של הק"בה וזה כמו זר יחשב אף אנו נאמר שהטעם הוא כי היה אד"הר חלתו של עולם התהו שקדם ע"פ מה שנתבא' בדברי חכמי האמת מימות עולם שהם שבע שמטות ובכל אחת שתא אלפי שנין וחד חרוב והיו התתק"עד דורות שעליהם דרשו ז"ל בפסו' אשר קומטו בלא עת מכלל האלף דור דחד חרוב של השמיטה שקדמה והמה חלפו עברו להם ואדם הוא אשר הורם ואשר הונף להיות שמטה זו ושיהא הוא והדורות שיצאו ממנו עד משה משלימי האלף דור ואז תצא התורה לבני ישראל כמ"ש דבר צוה לאלף דור וכיון שמשום התור' יצא הוא וזרעו מכלל התהו ע"כ הוצרך לזקוק זרעו : ואמרו וכו' מפרש הרב באגב ענין התתק"עד דורות ואלף דור : עשר כתות וכו' ידוע מאמרם ז"ל על נעשה אדם במלאכי השרת נמלך קצתם אמרו יברא וקצתם אמרו אל יברא וידוע ג"כ שכתות המלאכי' הם עשרה חיות ואופני' וארלי' חשמלי' שרפי' ומלאכי' ואלקי' ובני אלקי' וכרובי' ואישי' והנה יחשב כל כת לבני דורות כי בכל אחת היו מיימיני' ומשמאלי' הרי עשרי' דורות ועוד ששה מרואי פני המלך כמו שיבוא בסמוך הרי כ"ו משלימי' התתקע"ד דורות לאלף דור :

ונשרפו בנהר דינור כדאית' במדרש שאותן שקטרגו נשרפו : אלא שהמה מתחדשי' כמ"ש רז"ל בפי' אין דורשי' בכל יום ויום

### יד יהודה • המשך

נבראו מלאכי השרת מנהר דינור ואומריי שירה ובטליי שנא' חדשי׳ לבקריי רבה אמונתך : בסוד רבה אמונתך מלכות דבריאה הנקראת רבה דתמן מתחדשי׳ כמבוא׳ בזוהר בראשית ע׳ כ״ג וכ״ד ע״ש : הרי אלה עשריי דורות שעליהם נאמר רכב אלקי׳ רבותי׳ וגו׳ והיינו ששם אלקי׳ במספר מרובע כזה אל״ף · אל״ף למ״ד · אל״ף למ״ד ה״ה · אל״ף למ״ד ה״ה יו״ד · אל״ף למ״ד ה״ה יו״ד מ״ם עולה אלף ואחד נמצא שכל דור מושפע משם אלקים שמספרו אלף כי חד אצטריך לגופיי וזהו דבר צוה לאלף דור הרי לעשריי דור עשרים אלפים שהם רבותי׳ שנא׳ רכב אלקים עשרים דורות מושפעי׳ מאלקי׳ כמנינם : והנה וכו׳ ר״ל שמהאלף של כל דור נעשי׳ עוד ששים רבוא שאין דור פחות משששי׳ רבוא וכמספר בני ישראל בשעת מ״ת כי העשרה כתות כלולי׳ זה בזה והיינו עשר על עשר עולי׳ מאה והשש כנפי׳ לכל א׳ עולי׳ שש מאות נמצא שהאלף לכל דור עולי׳ שש מאות אלפים שהם ס׳ רבוא : א״נ כ״ש דקרא רכב אלקים מאותן אלף דור מעולם התהו שנבראו במדת אלקים שהיא מדה״ד לא היו ראוי׳ לרכב אלא רבותי׳ והיינו העשרי׳ דור : דומיא דדור המדבר

דחשבי כ"ו דורות לחוד וז' רואי פני המלך לחוד כדכתיב ראשיכם שבטיכם אלמא מונין ראשים באנפי נפשייהו אף על גב דבכלל שבטים הם. ואולם עין רעה אחת מס' היינו מספר קטן של שם והוא חושבניה דחנוך שיש בעולמו טוב ורע והוא נער קטן כדברי רב חמאי בספר ברית מנוחה אצל הבאור ששמו יה"ה נוטריקון ידו"ד הוא האלהים והוא בגימטריא עשרים דהיינו עין בינונית אחד מחמשים לאלף דור וזה השם הוא בבריאה דאימא עלאה מקננא ביה ובה סוד קדש חד קדשים תרי שכן שם זה כולל פרקיהם בשעור קומה ואין כאן מקום להאריך בזה. והנה הכ"ו דורות קודם ההמלכה לבריאת האדם היו כלם בעלי עין טובה והמקטרגים עליו קודם הבריאה לשם שמים נתכוונו לפי שהיה עתיד לחטא והם היו כ' דורות דהיינו י' כתות כדלעיל ומשום הכי מיקרו עין בינונית לא פחות ולא יותר שהמשקל והמדה מכוונים בה ואלה הם חדשים לבקרים שיש בהם טוב לומר שירה ורנה וחוזרים לאשם ושלשה ראשי ההנהגה הישרה שלהם לא קטרגו עליו אלא שתקו כאהרן אצל מרים לפיכך עין רעה אחת משש דהיינו י"ז אלף ובצירוף אלה השלשה ששתקו עם שבעה רואי פני המלך הרי אלה י' פרקליטים גדולים ועל אלה השותקים נאמר האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם:

### יד יהודה • המשך

שעליהם נאמ׳ ג״כ דבר צוה לאלף דור לפי שכל א׳ היה שקול כאלף דור : ועו׳ וכו׳ חוזר לכ״ו דורות שעשריי מהם היו העשרי׳ דורות שבעשר כתות מלאכי׳ פש לן ו׳ דורות ועליה׳ מסיים הכתו׳ אלפי שנאן ה׳ בם סיני בקדש : שנאן דכפי׳ שני׳ שרבו המדקדקים שהוא מגזרת שנאור לומר שני פעמי׳ אלפי : דהיינו וכו׳ ר״ל שאלה הששה הם שמועאל יהואל ודי׳ נושאי המרכבה אוריאל רפאל גבריאל מכאל ר״ת שלהם ארגמן עם נוריאל אכן הוא ואוריאל נחשב לאחד : נוטריקון לשלשתן שמועאל מט״ט יהואל שמי : הרי אלה שמועאל ויהואל עם החמשה ארג״מן הם שבעה וכו׳ : ואלה האחרוני׳ מסיים הכתוב עליהם ה׳ בם להיותם נושאי המרכבה : דכתי׳ ע״ד ע״כ בסיפא דקרא סיני בקדש : וכל מי וכו׳ חוזר לענין חד חרוב שקדם לעולם ויאמר שאצל מי שאמר הפסוק היה כמו איש היה בארץ עוץ ובפרט זה שנא׳ בקהלת כבר היה הכוונה שהיה קודם לעולם בסוד התהו : וסי׳ וכו׳ נותן הרב באגב קצת פרפראו׳ לחכמה בענין תתקע״ד דורות : נ׳ר רשעי׳ ידעך (איוב כ״א) ג׳י׳ תתקע״ד וכן מ״ש המדרש עליה׳ וכולם נחלם ברפיון

### יד יהודה • המשך

בגי׳ תתקע״ד : עת״ך ודע״תך כל א׳ עם ג׳ אותיות והמלה בגימ׳ תתקע״ד כי ך׳ באי״ק בכ״ר מקומה אחר התיו עולה ת״ק : רחו״ק מרשע״ים הכי הוי גי׳ תתקע״ד והרמז שעכ״פ תשועת ה׳ תהיה להם באחרית הימים :

אמר ה׳ ורפאתיו עם ד׳ אותיות השם גימ׳ ג״כ תתקע״ד רמז שיתרפאו וכן ישי״ב בס״תר והרמז שהשם יושב בסתר יה׳ עליהם סתרה למחסה ולמסתור ביום זעם והטעם שבאה מלת ישב חסר שכן הוא בגי׳ שי״ב צרופי ההויה י״ב פעמי׳ כ״ו עולי׳ שי״ב ומלת בסתר הוא בגי׳ אכתריאל רמז לגלוי י״ב צרופי ההויה עליו וזהו ישב בסתר עליון : ויש וכו׳ חוזר לעי׳ למ״ש שעשר כתות המלאכי׳ הן המה הכ״ו דורות : סוד התרומה וכו׳ בפ״ד דתרומו׳ תנן שיעור תרומה עין יפה אחת מארבעי׳ בש״א משלשים והבינוני׳ מחמשים והרעה מששים עי׳ שם האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית ואמר הרב שכ״ו דורות היו תרומ׳ לאלף דור בשיעור עין טובה שהיא דעתו של ב״ה הק״בה והיינו א׳ ממ׳ העולה לאלף כ״ה ועוד א׳ כנגד מה שהתרומה עולה יותר בדרך מדה ומשקל כדתנן המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן : ולדברי ב״ש שס״ל עין יפה א׳ מל׳ ונמצא שעולה לאלף ל״ג ושליש צריכי׳ אנו לחשוב עוד השבעה רואי פני המלך הנזכרי׳ עם הכ״ו הרי ל״ג אע״ג שכבר נכלל השבעה בתוך הכ״ו כמבוא׳ לעי׳ מ״מ יבואו עוד להמנות באנפי נפשייהו כדכתי׳ וכו׳ : ואולם למדת עין רעה

### יד יהודה • המשך

שהיא א׳ משש׳ יעלה לאלף י״ז ושני שלישי׳ כנגדם השם של הויה במ״ק שהי״וד נחשב לא׳ ומספרו עולה י״ז : והוא חשבונו דחנוך מט״ט כידוע מתקוני׳ משכן זעיר איהו חנוך : והוא נער קטן וכו׳ בפרדס שער הצרוף פ״ח כתוב שלכך נקרא חשבונו זעיר מפני שהוא מקטין המדות כי מה שמאיר למעלה בספירה כאלף יאיר למטה במט״ט באחד ע״ש מלתא בטעמי׳ ודעת הרב שלפי שנקרא נער קטן ע״כ משכניה נמי זעיר ואפשר דהיינו הך שלכך נקרא ג״כ נער קטן על קטנות המדות : והוא ר״ל השם יה״ה : מקננא ביה בהשם ובה בבריא׳ כדאיתא בתקוני׳ אימא עלאה מקננא בכורסייא בתלת ספירן עלאין והוא סוד קדש חד הוא הכ״ע קדשי׳ תרי חכמה ובינה הרי תלת ספירן עלאין : והנה וכו׳ סיומ׳ דמלת׳ הוא ור״ל שג׳ מדות וג׳ מספרי׳ כולם אחת והיינו שקודם ההמלכה שנמלך הק״בה בהם היו כלם בעלי עין טובה וע״כ נחשבי׳ לכ״ו ואחר ההמלכה והקטרוג כיון שמ״מ נתכוונו המקטרגי׳ לשם שמי׳ נחשבי׳ לבינוני׳ ולכן באו במספר עשרי׳ ובצירוף ששתקו ג׳ מהם נחשבי׳ הי״ז הנשארי׳ שקטרגו למדת עין רעה א׳ משש׳ שעולה י״ז לאלף : לא פחות וכו׳ דלגבי עין טובה יש בהם א׳ מיותר מפני המדה והמשקל כנז׳ ולב״ש לא יבוא שליש א׳ לחשבון וכן שני שלישי׳ למדה רעה משא״כ כאן במדת בינונים החשבון מכוון : שיש בהם י״ז בגימ׳ טוב : ושלשה מאלו עשרים : כאהרן אצל מרי׳ קמ״לן הרב באגב שאהרן לא דבר על משה כ״א מריי לבדה וע״כ לא כתי׳ וידברו אהרן ומרים אלא ותדבר מרי׳ בלשון יחיד ונקבה להורות שהיא לבדה דברה ומ״ש

**יד יהודה • המשך**

אח"כ ואהרן הו' בשביל ששתק ולא מיחה ונחשב כאלו דבר גם הוא :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק יב

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

ומה שלא פסק יהודה כו' כמו שדרשו ע"פ ולא יסף עוד לדעתה לא פסק ולא הוליד אח"כ ממנה והיה פועל דמיוני להוליד את עובד בן בעז: נתינה מיד ליד לאותה נשמה שהכין כבר בזיווג יהודה:

**יד יהודה**

שהיה להשלמת תולדותיו של אד"הר כמבוא' לעי' סי' ו' ז' : במצותם בזווגם : לעקרת הבית לשכינת' : שהם הת"ח ונשותיה' מוסיפי' בזווגם אהבה וכו' בינו ית' לבין השכינה : הנה מלבד נחת רוח הלזו הק"בה מצרף ג"כ מחשבותיהם למעשה : וזווגם אף שאינו עושה פירות מ"מ נעשה

**רמ"ע מפאנו**

עתה שבנו למעשה היבום ולזווג אברהם ושרה שהיה להשלמת הזולת והמה בנין אב לזווגם של תלמידי חכמים שבכל דור ודור כי בזמן שהם נזקקין לנשיהם שאננות בקדושה ובטהרה ואין ולד נוצר מאותה טפה כגון שהם זקנות או ילדות עקרות או איילונית ואפילו שניהם טומטומין כמו שהיו אברהם ושרה קודם שנוי השם הנה מלבד היות במצותם נחת רוח מהקב"ה לעקרת הבית אם הבנים שמחה שהם בלי ספק מוסיפים אהבה ואחוה שלום וריעות בינו לבינה הנה מחשבה טובה שלהם הקב"ה מצרפה למעשה וזווגם נעשה פועל דמיוני לאחר זמן למי שלא זכה וצריך סיוע כאלה שאמרו צריך ואין לו תקנה כגון שמת בלא בנים ואין לו אח ליבם את

**יד יהודה • המשך**

פועל דמיון מסייע לאחר זמן למי שאינו זוכה לבני' בלי סיוע : יזמין להם ה' גואל מהצדיקים שהיו זווגם לריק או מיוצאי חלציהם ובעל הזווג ההוא נעשה להם לסיוע : בן פ' שנה כדאית' במ"ר שם : ורות היתה נערה בת מ' שנה כמאמר' ז"ל : ומה שלא פסק וכו' כמ"ש ז"ל על ולא יסף עוד לדעתה : נתינה מיד ליד והיינו שנתן לה הנשמה שכבר הוכנה לזה בזווג יהודה ולא היתה מחוסרה כ"א הנתינה לגוף הראוי בזמן הראוי :

אשתו או שחלצה ולא אבה ליבם יזמין להם ה' גואל גם שב גם ישיש כבעז שהיה בן פ' שנה ורות היתה נערה כמו שהעיד עליה הכתוב פעמים רבות ומיד שקיים המצוה מת למחרתו מתוך חופתו ומה שלא פסק יהודה לדעתה לתמר נעשה לו לבעז בקחתו את רות פועל דמיוני להוליד את עובד והוא טעם ויתן ה' לה הריון האמור ברות נתינה מיד ליד:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק יג

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

כי לא תאמר ידיע' מל' והאדם ידע כו' אלא כשעושה פירות אז שייך לשון ידיעה אע"ג דגבי רבקה כתיב ואיש לא ידעה דמשמע לא ילדה שום ידיעה אפי' קריב' בעלמא שלא עשתה פירות דליכא למימר בה דווקא ידיעה שעשתה פירות לא היתה בה משא"כ ידיעה אחרת היתה א"כ מאי רבות' וכן המלך לא ידעה משמע כלל אפילו ידיעה שאינו עושה פירו' וא"כ איך אמרינן שלא תאמר בעצם ידיע' אלא בעושי פירות ומתרץ לפי מה שנתבאר לעיל בריש מאמר זה דמיעוט

**רמ"ע מפאנו**

וקרינן ביה ביהודה ולא יסף כי לא תאמר בעצם ידיעה במקרא אלא העושה פירות אף על פי שבשלילות כתיב ואיש לא ידעה שפירושו בהכרח לא קרב אליה וכן המלך לא ידעה. ולפי מה שנתבאר ונשנה בכלל המאמר הזה יצא פירוש הכתוב נכון וברור כי הנה רבוי השלילה אחר רבוי השלילה מעט בגדריה שאלו אמר ולא יסף לדעתה הייתי אומר מכאן ואילך לא נזקק אליה עכשיו שאמר עוד למדנו שקרב אליה ולא הרתה. עוד זאת אדרש לדרוש במלת ידע שהיא מורכבת משתי מלות יד שפירושו מקום ידע הוא הדעת איך שיובן וכזאת וכזאת צריכים אנו

**יואל משה • המשך**

אחר מיעוט אינו אלא לרבות יבא על

נכון פי' אע"פ שידיעה משמע אפילו שאינה עושה פירות לא היה כאן ריבה ידיעה שלא עשתה פירות היתה: ריבוי השלילה כו' פי' שאמר ולא יסף הרי מיעוט א' ותיבת עוד מיעוט אחר הרי ריבה שקריבה שלא עשתה פירות לא היתה אבל עשתה פירות היתה: אלא ממנו כו' כמ"ש בגמרא כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכם כו': לא ידעה כו' פי' ביוד משמעו לא הכין מקום כלל אפי' קריבה שלא עשתה פירו' לא היתה אבל

**יואל משה • המשך**

בלא יו"ד כמ"ש ביהוד' ולא יסף עוד לדעת' משמע שהמקום הוכן היינו קריבה היתה רק שלא עשתה פירות:

**יד יהודה**

וקרי' וכו' מחובר לסי' הקדום ור"ל שהטעם למאן דפירש ולא יסף הנאמר ביהודה לא פסק הוא כי לשון ידיעה האמורה במקרא לכנוי על השכיבה אינה נופלת כ"א על המשגל שעושה פירות להתבונן בכל מלות לשון הקדש במהות האותיות סדורן וחלוקתן וצרופיהן עד אין תכלית כי לא דבר רק הוא אלא ממנו. ועתה כשנאמר ואיש לא ידעה הדבר מבואר שפירושו לא הכין מקום לחול בו הדעת אבל כשמעטנו היו"ד מהשלילה נצדק בדברנו כי המקום הוכן ולא נחה עליו רוח דעת וכן האומר בנשי מדין יודעת איש הרוגו פירושו ראויה לביאה כדבריהם ז"ל אף על פי שאינה ראויה ללד אלא לקריבה בעלמא להעשות כלי בביאה ראשונה:

**יד יהודה • המשך**

דוקא והיינו של הריון אבל לא על המשגל בלתי הריון דוק ותשכח בקראי שכן הוא : ואע"פ שבמקום שאמר הכתוב בלשון שלילה כמו ואיש לא ידעה ודאי שאין הכוונה שלא היו פירות מאותה ביאה אלא שלא בא עליה כלל מ"מ היכא שבא הלשון בעצם ובחיוב כמו והאדם ידע הפשט ששכב את אשתו שכיבה של פירות והרה ממנו והנה כאן שאמר בלשון שלילה ולא יסף עוד לדעתה ודאי

**יד יהודה • המשך**

הכוונה שלא יסף לבוא אליה כלל אך אמנם לפי מה שנתבאר במאמ' הזה ונשנה בח"ב סי' ן' שאין רבוי הלמוד אחר הלמוד אלא למעט בגדרי הלמוד ולעולם רבה בלמוד גם בכאן שבאו שתי לשונות של רבוי השלילה ממעטי ג"כ מגדרי השלילה כי במ"ש ולא יסף שלל הידיעה להבא ובמ"ש אח"כ מלת עוד מחזק ומרבה שלילה זו כמו רבוי וע"כ ממעט בשלילה שאלו לא אמר מלת עוד היינו מפרשי' שלא בא אליה כלל כמו כל לשון ידיעה הבאה בכתוב בדרך שלילה השתא דאמר לשון עוד ממעט בשלילה זו מלפרשה שלא בא אליה כלל אלא לפרש שקרב אליה ולא הרתה והיינו שלא פסק : ועוד זאת וכו' ראה הרב ליתן טעם למה לשון ידיעה כנוי למשגל ולבאר בזה למה מרמזת בעצם לשכיבה העושה פירות ולא כן בשלילה ואמר שמוצא דבר זה הוא מפני ששרש ידע מורכב מלשון יד ומלשון דעת ומפני כן רומז לשכיבה והיינו יד ומקום לדעת כי בשכיבה נותן אדם מקום לחול בו הדעת והכוונה לנ"ש תחל בו הנשמה שהיא הדעת וא"כ ע"כ אינה נופלת לשון ידיעה על השכיבה כי אם העושה פירות דוקא : איך שיוכן אם הנשמה עצמה היא הדעת ואם שהדעת נתונה בתוכה : כי לא דבר רק הוא למה נכנה שם או פעל ומלה פלוני' מאותיות פלוניות ולא במקרה הוא כמו בשארי לשונות אך

**יד יהודה • המשך**

כל שם ומלה בלשון הקדש יסודם מאותיות השייכין לענין ההוא ואם רק הוא ממנו בחסרון ידיעתנו : ועתה ולפי"ז שהכוונה בלשון ידיעה שנותן מקום לחול בו הדעת א"כ בשלילה כשנאמר לא ידעה הכוונה שלא נתן ולא הכין מקום לדעת והיינו שלא בא עליה כלל כדאמרן : אבל כשמעטנו וכו' ר"ל כשנמצא לשון ידיעה בלא יו"ד אצל שלילה כמו ולא יסף עוד לדעתה תהיה בהכרח הכוונה לשלול הדעת בלבד ולא הכנת מקום והיינו שבא עליה והמקום הוכן אך לא הרתה ולא באה רוח דעת ומזה יצא למי"ד לא יסף לא פסק : וכן האומר וכו' ר"ל שאל תקשה מלשון יודעת איש הנאמרה בנשי מדין וכל אשה יודעת איש הרוגו ופשוט שהכוונה בין לביאה שעשתה פירות בין לא עשתה פירות כי אמנם אדרבה משם ראי' לפירושנו שהרי הכוונה שם אפי' לראויה לביאה ולאפוקי קטנה כמאמרם ז"ל וא"כ לשון יד שם פירושו הכנת מקום שתהא ראויה להעשות כלי וידוע שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה ולפי"ז ע"כ המכוון שתהא ראויה לביאה אע"פ שאינה עושה פירות :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק יד

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

והיא כמו פרא למוד מדבר שאין מכניסין אותו במחיצתו של הק"בה הואיל ומת בלא בנים ונשמתו מרחפת במדבר כי לשון הפסוק כך הוא בירמיהו סימן ב' בכרה קלה משרכת דרכי' פרא למוד מדבר באות נפשה שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה עיין רש"י בפי' פסוק שמשיל איתה?

הנשמה שמתה בלא בנים גרמה התשת כח השגחה העליונה וגם גרמה להיותה משרכת דרכיה שצריכי' להיות נע ונד במדבר: כאילו אינה כן ני"ל להגיה היא המידה הצריכה בו בעונה הזאת תיקון רב לנשמה זו ומ"ש לפנינו שאילו איני הוא קשה להולמה:

**רמ"ע מפאנו**

אשרי המכוין בכל מעשיו להשכיל להיטיב למי שיחפצו בו מן השמים שזכות הרבים תלוי בו, הא למה זה דומה לתלמיד חכם שמת בלי בנים ונתיבמה אשתו להקים זרע למת. הנה יודע נסתרות ונגלות גלוי וידוע לפניו אם היה המת הזה צריך להקמת הזרע בהיותו חסר התולדות שלא השאיר אחריו ברכה, והוא כמו פרא למוד מדבר שאין מכניסין אותו במנוחות שאננות בגן עדן עד אשר יזכה אל הגאולה ואל התמורה שנבאר בסמוך, והכתוב במקומו מקושר עם תלונת הנביא שמעשי אותה הנשמה גרמו התשת כח להשגחה והיותה משרכת דרכיה, שאלו איה היא המדה הצריכה בו בעונה הזאת

**יואל משה • המשך**

עם בן זוגה הבי' הוא היבם באות נפשה שאפה אותו הרוח של המת ומתקנת אותה ומקים שם אחיו נמצא שהולד הנולד ונקרא בשם המת הוא אחיו

של היבם והיבם נעשה לו אב והיבמה היתה אשתו של המת ועכשיו נעשית אמו: והומרה האלף רמוז שלא אמר אב"ם אלא יב"ם: שהיו"ד פועלת והאל"ף מתפעלת כו' פי' היוד גורמת לקריא' האל"ף פי' כי שם הויה נקרא באדני נמצא שתחת היוד בשם הוי"ה קרינן אל"ף: לפי חילוף הנקודות כו' פי' כשנקוד שם הוי"ה בשב"א תחת היו"ד קרינן אדני וכשנקוד בסגול תחת

**יואל משה • המשך**

היו"ד נקרא אה"י"ה:

**יד יהודה**

אשרי המכוון וכו' חוזר הרב לסיים ולבאר מה שהתחיל לעי' סי' י"ב שזווגם של ת"ח שאינו עושה פרי מועיל למי שמת בלא בני' ואין לו יבם ואמר הרב כאן שזה דומה ליבום של ת"ח שמת ולא היה צריך להקמת הזרע שמועיל היבום לאיש אחר הצריך לו וכמו שמסיים הרב סוף הסי'

הנה היבמה הצדקת עם בן זוגה השני באות נפשה שאפה רוח, והוא טעם היבום כדאמר רבנן דאחוה אבוה אנתתיה אמיה (זהר חלק ב' פ' משפטים דף ק ע"ב). ותהיה מלת יב"ם מורכבת כאלו תאמר אב אם, והומרה האלף ביו"ד כמנהג הלשון, ולא על חנם אלא מן הטעם הידוע לדרשי סתרי אותיות שהיו"ד פועלת והאל"ף מתפעלת כמו שנראה בשם בן ד' היות היו"ד גורמת הקריאה לאל"ף של שני הכנויים לפי חלוף הנקודות:

**יד יהודה • המשך**

עלמא בההוא גופא מאן דלא זכי בהאי אתר יהך לאתר אחרא ויזכי בה וכו' ובעמו' ת"ך ותכ"א ר' חייא בעא האי דאיהו זכאה שלימא ואשתדל באוריתי' יומי ולילי וכל עובדוי לשמא דק"בה ולא זכי לבנין בהאי עלמא כגון דאשתדל בהו ולא זכה או דהוו ליה ומיתו מה אינון לעלמא דאתי א"ל ר' יוסי עובדוי וההיא אוריתא קא מגינן עליה לההוא עלמא וכו' ת"ח זכאה שלים דהוו כל אלין ביה ואשתלים כדקא יאות ומית בלא בנין והא קא ירית דוכתיה בההוא עלמא אתתיה בעיא ליבומי או לא אי תימא דבעי ליבומי הא בריקניא איהו דהא אתריה קא ירית בההוא עלמא אלא ודאי בעי ליבומי בגין דלא ידעינן אי הוה שלים בעובדוי אי לא ואי הוה אתייבמ' לא הוי בריקני' בגין דאתר אית ליה לק"בה דהא בר נש הוה בעלמא ומית בלא בנין ופרוקא לא הוה ליה בעלמ' כיון דמית האי זכאה שלים ואתתיה אתייבמ' ואיהו אתריה ירית אתא ההוא בר נש ואשתלים הכא ובין כך ובין כך קב"ה אתר זמין ליה לעלמא עד דימות האי זכאה שלים ואשתלי' איהו בעלמ' ע"כ והשתי' דברי הרב כאן ובסי' הסמוך מבוארי' : הנה יודע נסתרות וכו' ר"ל דזמנין דטבא ליה עבדי לת"ח שלא יעמיד תולדות אף דצריך להו שאינו כ"כ שלים בעובדוי והטעם דקמי שמי' גליא דלא יפקון מניה בנין דמעלי ומ"מ הוא כמו פרא למוד מדבר דלא אעל בפרגודי' עד דתתייבם אשתו ויזכה אל הגאולה וכו' : והכתוב במקומו וכו' אגב זה מפרש הרב כל

**יד יהודה • המשך**

הפסוק פרא אדם למוד מדבר באות נפשו שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאונה (ירמי' ב') על נשמת ההולך בלי בני' ואמר שהפסוק מקושר עם התלונה שהזכיר הנביא שם לפני זה באמרו דעי מה עשית בכרה קלה משרכת דרכיה התלונן על המעשים של אותה הנשמה ועליהם אמר דעי שמעשיך הרחיקוך עד שתהא נשמתך משרכת דרכיה חוץ לפרגוד והכמין לזה פרא למוד מדבר וגו' להורות התקון : להשגחה העליונה כביכול כאלו מסולקת ממנה להיות הנשמה משרכת דרכיה בבל תראה לפני המלך ב"ה ע"כ ישאלו המעשי' אל התקון איה היא המדה הצריכה לעת הזאת לתקון הנשמה הלזו ולזה אמר פרא למוד מדבר הנה היבמה באות נפשה שאפה רוח המת ומתקנת אותו : והוא טעם היבום כי היבמ' נעשית אמו ואחיו היבם נעשה אבי' וכדאמור רבנן בזוהר משפטי' עמו' ק"מ : והומרה האי"לף ר"ל ומה שנקרא יבם ולא אבם הוא כי מדרך הלשון להתחלף האי"לף בי"וד : היות הי"וד של שם הויה הבלתי נקראת גורמת ופועלת הקריאה לאי"לף של שם אדנות ושם אהיה לפי חלוף הנקודות שהי"וד בנקוד שב"א גורמת הקריאה לשם האדנות ובנקוד ס"גול גורמת הקריאה לשם אה"י"ה כידוע :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק טו

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

באות נפשו כי נפשה הוא קרי וכתיב נפשו: לבו רוחו ונשמתו כו' רמז לנפש רוח נשמה: צריך גאולה לנשמה תמורה לרוח תעודה לנפש והיא מלשון הכתוב ברות לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה

ועל התעודה שצריך להתגלגל ג' פעמים נפש רוח נשמה משא"כ ע"י יבום נתקן הכל בבת א' למי שצריך יבום ואין לו תקנה כגון שאין לו אח או שחלצה כדלעיל סי' י"ב הוי אותו יבום שמתיבמת אשתו ע"ח ללא צורך מתקן אותו נשמה:

**רמ"ע מפאנו**

ובמצות היבום צריכים האח והאשה להכין עצמה להיות אב ואם למי שגאולה תהיה לו על ידם אף על פי שאין זה להם בן בשלשלת יוחסין תחלה כדכתיב כי לא לו יהיה הזרע. וכוונתם הטובה גרמה להוסיף כח בגבורה של מעלה שהיא גם היא באות נפשו כתיב של זה הפרא למוד מדבר שהיא מתאוה להמציא לו מנוח אשר ייטב כי נפשה הוא יש אם למקרא נמשך למאמר יחזקאל כנפש האב וכנפש הבן לי הנה. וגדול כח היבום להניח דעתם של נפש רוח ונשמה בבת אחת כדכתיב אם ישים אליו לבו רוחו

**יד יהודה**

ובמצות היבום וכו' נמשך לסי' הקדום לבאר הפסוק פרא למוד מדבר וגו' : למי שגאולה תהי' לו ר"ל דהיינו טעמא דקרא וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע כלומ' שידע שלפי השלשלת יוחסין תחלה לא לו יהיה הילד הילוד : שהיא האשה היבמה גם היא באות נפשו של זה הפרא שאפה רוחו ולכן כתי' נפשו וקרינן נפשה כי נפשו קשורה בנפשה שהיא נעשית אמו וכמו שאמר יחזקאל כנפש האב וכנפש הבן כן כאן הנה נפש האם ונפש הבן : וגדול

**יד יהודה • המשך**

כח היבום שמתקן נפש רוח ונשמה של המת בבת אחת וע"ז נאמר אם ישים אליו לבו וגו' שרוח ונשמה נגררי' אחר הנפש : אבל שלא במקום יבום צריך להתגלגל ג' פעמי' א' לנפש וא' לרוח וא' לנשמה שכנגדן כתי' על הגאולה ועל התמורה וזאת התעודה : ואם רוח האח וכו' השתא מסיים מ"ש בסי' הקדום הא למה זה דומה וכו' וע"ז מפרש ג"כ סיפא דפסוק תאנתה מי ונשמתו אליו יאסוף וידוע שהלב כנוי לנפש ואם נפש המת נכרתה הן לא קצרה יד ה' מהושיע כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות מנפש היבמין הללו לעשות ענף ולשאת פרי אבל שלא במקום יבום צריך גאולה לנשמה תמורה לרוח תעודה לנפש ודי בזה לפי כוונת המאמר. ואם רוח המת שהמה מכוונים אליו אינו צריך לכך כגון בן עזאי שאמר נפשי חשקה בתורה ולא היה נושא אשה כי ידע ברזי נשמתו שכבר השלימה חקה בזה פעם אחרת ולא לכך נוצר אלא להגדיל תורה על

**יד יהודה • המשך**

ישיבנה וגו' : שכבר השלימה חקה בזה במצות פריה ורביה פעם אחרת כשהיה כבר בעה"ז : כאמור לעי' סי' י"ב : כי כאן מהזווג הזה הק"בה מביא גואל לאיש אחר הצריך לכך ואין לו יבם וכדאית' בזוהר שהעתקנו ויחדש בזה מעשה בראשית וזהו בחדשה ימצאונה :

זה נאמר תאנתה מי ישיבנה והמלה נגזרת מלשון והאלהים אנה לידו ירצה ההכנה שעשתה היבמה הצדקת שהיא עקר התקון אינה חוזרת ריקם כל מבקשיה לא ייעפו כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה כאמור בחדשה ימצאונה כי כאן הקב"ה מחדש מעשה בראשית למי שצריך ואין לו תקנה אחרת:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק טז

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

שניהם כא' פירש היבמה והרוח קובלים על היבם שלא אבה יבמי: הוא בית היד כו' כמו שכתוב בתרגום ע"פ שלף איש נעלו נרתקא דיד ימיניה ע"ש: וכאן מסנא דידיה כו' פירש שנועל נעל ברגלו ומתירי הקשר וזיקי שהית' לה מבעלה: לפי שאינו מן המנין פי' לפי שלא יבם אותה ע"כ נקרא קשר רשעי' שאינו מן המנין כמבואר בגמ' דסנהדרין:

**יד יהודה**

כי פעל החליצה במה שחולצת נעלו מורה שמתיאשת היבמה מן הגאולה וכן מורה הרקיקה על התיאש רוח המת מן הגאולה : שניהם כא' היבמה ורוח המת קובלין על היבם באמרם לא אבה יבמי : בריש בראשית עמו' ל"ע פקודא שתיתאה כמה מלאכין נפקין בכל נשמתי' ונשמתי' תרין חד מימינא וחד משמאלא וכי אינון נטרין לו דכתי' כי מלאכיו יצוה לך ואי לא אינון מקטרגין עליה אמר ר' פנחס תלתא אינון קיימין אפטרופסין עליה דבר נש דכתי' אם יש עליו מלאך מליץ

**רמ"ע מפאנו**

ישמע חכם ויוסיף לקח, כי פעל החליצה מורה התיאש היבמה, והרקיקה היא התיאש רוח המת הנשאב בה, כמו שנזכיר מן הגאולה שהיתה מיועדת לו מן האח החי, ועם הקריאה שניהם כאחת קובלים עליו לפני ג' שיודעים להקרות כנגד תלת אפטרופסין דאית לה לנשמתא, זכרם ר' פנחס בפקודין, בארח כלל דאתמרו בזהר בריש בראשית, ומוסיפין עליהם שנים לפרסומי מלתא, כדי שרבים יבקשו עליהם רחמים, והן כנגד תרין יצרין שהיו עדים בלקוחין ראשונים הנגמרים בכליו של קונה, דכתיב ביה שלף איש נעלו, אלא שהנעל הקונה הוא בית היד, וכאן מרי מסנא דידיה הוא נועל ופושט לה את הרגל, והיא חולצתו ומתרת הקשר, לפי שאינו מן המנין להקרא גואל, וזורקתו לארץ בבזיון בכל כחה, להורות הפקעת זיקתה ובטחונה, שריוח והצלה יעמוד לרוח המת ממקום אחר. וטעם חלוץ הנעל, כמו הותר הקשר ג' פעמים, אחד לו ואחד לה ואחד לרוח המת. ובתקונים פירשוהו על נפש רוח ונשמה, וקראו עליהם הפח נשבר ואנחנו נמלטנו:

**יד יהודה • המשך**

אחד מני אלף אם יש עליו מלאך חד מליץ תרי להגיד לאדם ישרו תלת וכו' : ומוסיפין וכו' ר"ל והשני' שמוסיפין על ג' הדייני' לפרסומי מלת' כמבואר בה' חליצה הטעם שע"י הפרסום ימצאו רבים שיבקשו רחמים על היבמה ועל המת : והן וכו' ר"ל ועוי' טעם אחר שב' הנוספי' הם כנגד תרין יצרין וכו' : בכליו של קונה וכו' כדאית' בריש הזהב במה קונין רב אמר בכליו של קונה ולוי אמר בכליו של מקנה כתנאי וזאת לפנים בישראל וגו' שלף איש נעלו ונתן לרעהו בועז נתן לגואל ר' יהודה אומר גואל נתן לבועז קי"ל כרב וכת"ק : שהנעל דקונה אינו נעל ממש אלא בית היד כדמתרגם אונקלוס על שלף איש נעלו נרתק יד ימיניה : וכאן גבי נעל החליצה הוא נעל ממש וגם נהפוך הוא מהקנין שהתם הוא שולף נעלו והכא הוא נועל נעלו והיא חולצתו מורה על ביטול הקנין : ומתרת הקשר להורות שאינו מקושר עוד בזיקתה : שאינו מן המנין לשון לקוח ממ"ש ז"ל קשר רשעי' אינו

**יד יהודה • המשך**

מן המנין : וטעם חלוץ הנעל פירושו כמו הותר הקשר וטעם ג"פ אחד לו וכו' :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק יז

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

הוא אמר כו' פי' ר' ייבא סבא פי' שנקרא' אלמנה כשאין לה בנים מבעלה: ואנו אומרים כו' ואלמן למקום שאינו מיושב כמו פלוני אלמוני מבלי שם: שנות ראינו רעה ולא באו להתגייר בעניותינו: ומי מהם כו' פי' מהגרים שיצדיק על עצמו דין ויהיה כוונתו לש"ם יתוקן אחר כך גם כן:

**יד יהודה**

וקרוב לשמוע שלשון אלמנה הוא כמו ארמנה כי היא כמו ארמון דירה לרוח המת : פי' משפטי

**רמ"ע מפאנו**

וקרוב לשמוע כי מלת אלמנה שם הונח בלשוננו הקדושה לאשה שמת בעלה כי הוא ארמון לרוח המת הנשאב בה כמו שפירש רבי ייבא סבא בזוהר פרשת משפטים. הוא אמר למי שאין לו בנים ואנו אומרים אף למי שקיים פריה ורביה ושייר באשתו פועל דמיוני להשלמת זולתו והוא לשון נופל על לשון הכתוב בישעיה וענו איים באלמנותיו שהוא כמו ארמנותיו אלא שארמון יאמר למקום מיושב כדכתיב וארמון על משפטו ישב ואלמון למקום שאינו מיושב ודי בזה אל המכוון והכלל הוא שנתקיימה מצות יבמין על

**יד יהודה • המשך**

עמו' קמ"א : פועל דמיון כדלעי' סי' י"ב : והכלל הוא וכו' סיומא דמלת' שהתחיל שם סי' י"ב : ליומא אחרינא הוא יו' ה' הגדול והנורא כדמסיק : שעבדי ה' יאכלו בסעודת לויתן שיתבאר בסי' הסמוך : באותה שעה ביום הדין האחרון : כי לא כלו רחמיו וכו' כמו שביאר הרב פעמי' רבות במ' ח"ד ח"ה :

ידי אברהם ושרה לעשרים דורות שקדמוהו והכינו את אשר יביא תחת כנפי השכינה עד ימות משיחנו ושוב אין מקבלים גרים דשיירינהו רחמנא ליומא אחרינא כיון שחבלו בעצם כי הקשו את רוח ואמצו את לבבם שנות ראינו רעה כך יפה להם מעתה שעבדי ה' יאכלו והם ירעבו. ומי מהם יצדיק על עצמו דין שמים באותה שעה יהיה מזומן אחר כך אל החמלה תחלה כי לא כלו רחמיו על כל היצור ודעהו:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק יח

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

יחצוהו בין הכנעני' שפירשוהו מל' סוחרי ע"ד כנען בידו מאזני מרמה ובת איש כנעני מתרגמי' בת גבר תגר: בעבודה כגון זו כו' פי' שעובדי' על מנת לקבל פרס:

**יד יהודה**

אשר אמרנו בסי' הקדום שעבדי ה' יאכלו : בפ' הספינה וכו' שם אמר רבה ב"ב חנה אמר ר' יוחנן עתיד הק"בה לעשות סעודה לצדיקי' מבשרו של לויתן שנא' יכרו עליו חברי' ואין כירה אלא סעודה שנא' ויכרה להם כרה גדולה ואין חברי' אלא ת"ח שנא' היושבת בגני חברי' מקשיבי' לקולך והשאר חולקי' אותו ועושין בו סחורה שנא' יחצוהו בין כנעני' ואין כנעני' אלא תגרי' שנא' כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב ואב"ע מהכא אשר סוחריה שרים

**רמ"ע מפאנו**

והנה האכילה אשר אמרנו היא בלי ספק סעודת הלויתן שזכרו בפרק הספינה שצדיקים גמורים העובדים מאהבה יכרו עליו חברים כמה דאת אמר ויכרה להם כרה גדולה אמנם העובדים על מנת לקבל פרס הרי אלה סוחרים ממש ועליה נאמר יחצוהו בין כנענים שמחלקים את המותר ביניהן בצרות עין ובמאזני מרמה שמרמין את עצמם בעבודה כגון זו וכן מעורו של לויתן יזכו הראשונים כל אחד מהם לסוכה שלמה שהיא גג ומחיצות והאחרונים מי לצלצל בלבד שהיא סכך בלי מחיצות ומי לענק ומי לקמיע הכל במשפט צדק והשאר יאיר נתיב הגוים מעל חומות ירושלם כמו שרמזנו בסמוך וכדאיתא התם ואמרו שלויתן זכר ונקבה נבראו ואם נזקקין זה לזה מחריבין את העולם מה עשה הקב"ה סרס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא:

**יד יהודה • המשך**

כנעניה נכבדי ארץ והזכיר הרב מימר' זו כדי לפרשו ואמר שעיקר הסעודה שעתיד הק"בה לעשות לצדיקים הם הצדיקים גמורי' העובדים שלא ע"מ לקבל פרס ומ"ש והשאר חולקי' אותו הם העובדי' ע"מ לקבל פרס ועושין מצות להרויח בהן כמו הסוחרי' וזהו שאמרו ועושין בו סחורה כי זו היא סחורתם חלף עבודתם : בצרות עין מדה כנגד מדה על רוע עיניהם מלתת שבעה לאלקי' : ובמאזני מרמה ר"ל שלזה הביא ר"י ראיה מפסוק כנען בידו מאזני מרמה לומר שגם כנעני' הסוחרי' הללו בידם מאזני מרמה ומרמין את עצמן בעבודתם כגון זו שעבדו ע"מ לקבל פרס וע"ז הדרך נר' שגם הראיה שניה כנעניה נכבדי ארץ מורה דלאו ברשיעי עסקינן כ"א מצדיקי' אך העובדי' ע"מ לקבל פרס : וכן מעורו של לויתן

**יד יהודה • המשך**

וכו' שם נמי ואמר רבה אמר ר"י עתיד הק"בה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן שנא' התמלא בסכות עורו זכה עושין לו סוכה לא זכה עושין לו צלצל שנא' ובצלצל דגי ראשו זכה עושין לו צלצל לא זכה עושין לו ענק שנא' וענקי לגרגרותיך זכה עושין לו ענק לא זכה עושין לו קמיע שנא' ותקשרנו לנערותיך והשאר פורסו הק"בה על חומות ירושלי' וזיוו הולך מסוף העולם ועד סופו שנא' והלכו גוים לאורך ומלכי לנוגה זרחך והזכיר הרב זה המאמר לומר שגם מעורו של לויתן יזכו לפי עבודתם מאהבה או משכר ומ"ש הרב בפירוש סוכה וצלצל הוא מפיר"שי : והשאר יאיר נתי' לשון הפסוק באיוב מ"א אצל לויתן ונדרש בגמ' שם שעושה תלמי' בים והרב לנכות לשונו הביאו לדרשה זו : ואמרו וכו' שם בגמ' אמר ר' יהודה אמר רב כל מה שברא הק"בה בעולמו זכר ונקבה בראם ואף לויתן זכר ונקבה בראם ואלמלא

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק יט

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

ואין ספק שהפשט אמת שסעודה ממש יאכלו אע"פ שע"הב אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים כו' מ"מ שיעדו בבתי"? סעוד' גדולה לילך בכח האכילה מחיל אל חיל כי א"א לרוב ציבור לילך מהיפך אל היפך דהיינו שבתחילה יהי' שייך אכילה ואח"כ לא יהיה שייך היינו אלא ע"י סעודה האמצעי': כי ב"י"ה כו' רמז לבי' כסי קמאי ב' אותיות משם הויה בגי' כו"ס ר"ל כוס בגי' הכ"סא שיהיה הכסא שלם כמ"ש כי יד על כס י"ה וגו' נשבע הק"בה כו'

אין מפטירין כלום כו' שפירש אין אוכלי' כלום אחר שני כוסות האחרונות רמז שאחר הסעודה כשיהיה השם שלם וככסא אז לא יהיה שייך שום אכילה ושתיי': ולנקבה היא כו' שכבר הרג אותה: לע"ל א"צ מלחמה וקנוני אלא להדיח אותה לאכילה שהיא גמר מלאכה כבר מליח לענין שבת: מסתרי המציאות כו' פירש בכל מצוה אנו מאירים אורות עליונים

**רמ"ע מפאנו**

ואין ספק שהפשט אמת והסעודה עתידה שבכח האכילה ההיא ובמשתה היין המשומר בענביו נלך מחיל אל חיל כי לא יאות לרוב צבור ללכת מן ההפך אל ההפך בלי אמצעי והסעודה הזאת תספיק להביא אותנו אל העולם הבא שאין בו אכילה ושתיה ובא הרמז באכילת הפסח על מצות ומרורים אחרי תרי כסי קמאי כי ביה ה' צור עולמים ואחריו תרי כסי בתראי שבהם השם שלום והכסא בגימטריא כוס ישועות ושוב אין מפטירין כנודע. וכתיב ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויתן נחש בריח זה לויתן זכר ועל לויתן נחש עקלתון זה לויתן נקבה והפקידה לזכר היא הקנוגיא שגבריאל מתחיל בה והקב"ה עזרו ולנקבה היא הדחתה גמר מלאכתה שכבר הרג אותה כאמור וכל הדברים האלה כהווייתן ומשמען האריך בהמתקתה הרשב"א ז"ל. ואין במעשה הצדיקים דבר לא יורמז בו מסתרי המציאות המעט אם רב בא ולמד משופר סוכה ולולב ומכל מצות המעשיות שיש לכלן דוגמא למעלה כמפורסם:

**יואל משה • המשך**

לפי שיש לכולם דוגמא למעלה כך מצות אכילת לויתן יש בו סתרי מציאות למעלה:

**יד יהודה**

ואין ספק וכו' ידוע מאמרם ז"ל העה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקי' יושבי' ועטרותי' בראשיה' ונהני' מזיו השכינה וע"כ דעת הרמב"ם בפ"ח מהלכו' תשובה שהסעודה זו שאמרו ז"ל אינה סעודה ממש אבל קראוה כן בדרך משל ומליצה לטובה המתוקנת לצדיקי' והוא העה"ב אמנם הרש"בא בפי' הגדות שלו הביאו הר"ר יעקב חביב בעין יעקב מפרש הדברים כפשטם וז"ל אל תרחיק להיות לצדיקים לעה"ב כפשטי הדברים שבא להם ז"ל במקצת ההגדות בתלמוד ובמדרשי' וכו' ועויין שם שהאריך מאד ודעתו שתכלית הסעודה היא לעורר כחות הגופני' בהתעוררן יתעוררו כמו כן כחות הנפש ויתחזק הכח השכלי שבה שיהא יותר מוכן להשיג כל

**יד יהודה • המשך**

המושכלות והביא ראיה מהמעשי' שכבר נעשו והן המה המטעמים שבקש יצחק אבינו ע"ה וכן הסעודה שאכלו יחדו שאכלו אהרן וכל זקני ישראל וכן סעודת אליהו הנביא וכת הנביאי' בכולם לא היתה תכלית הכוונה לתענוג המאכל רק לכוין הלב ולהמשיך המחשבה לידיעת המושכלות כמאמרם ז"ל אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וא"כ הוא באותן הסעודות כ"ש בסעודות הנבראי' לתכלית זה ובתכלית העונג שאין העולם ראוי להשיג אלא לעה"ב ואותן שהם מזומני' להן שהם תכלית המבוקש במין האנושי וידוע היום במקצת הסמים והמסעדים

**יד יהודה • המשך**

נזקקי' זה לזה מחריבי' את כל העולם מה עשה הק"בה סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחי' לצדיקי' לע"ל שנא' והרג את התנין אשר בים ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם ואלמלא נזקקי' זה עם זה מחריבי' את כל העולם מה עשה הק"בה סירס את הזכר וצינן את הנקבה ושמרה לצדיקים לע"ל שנא' הנה נא כחו במתניו ואונו בשרירי בטנו הנה נא כחו במתניו זה זכר ואונו בשרירי בטנו זה נקבה התם נמי ליסרסיה לזכר ולייצנניה לנקבה דגים פריצי וליעבד אפכא אב"ע מלחתא דנקבה עדיף אב"ע כיון דכתי' לויתן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו ארח ארעא הכא נמי למלחה לנקבה כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי ועיין בפיר"שי והזכיר הרב ענין זה כדי לפרשו בסימני' הסמוכי' :

**יד יהודה • המשך**

יפריד בין הפעולה הראשונה לשניה וא"כ עכ"פ היה לפעולה הראשונה רגע בו ישלים ניהוגם ואחר יתחיל הניהוג השני החדש ואולי אותה הסעוד' המעותדת לצדיקי' תהיה סוף הזמן שנוהג בו ענין פעולות גופניות במאכל ובמשתה ואחריה יתבטל מהם המעמד ההוא ויהיו יושבי' ועטרותיהם בראשיהם מתעדנים מזיו השכינה ותהיה להם הסעודה ההיא כענין העצרת אלא שזו תשלים הקדש וזה תשלום החול וע"ש וכן היא דעת הרב אלא שבצירוף כל הדברים הנזכרי' יחד הוסיף ואמר שסעודה זו היא כמו דבר אמצעי בין הלחם שאנו אוכלי' בעה"ז ובין ההעדר האכילה שלעה"ב כי להיות סעודה זו זכה מאד מטבעה כדי היא להיות אמצעי בזה וכן הדבר ביין המשומר בענביו שאמרו ז"ל : אחר תרי כסי קמאי כי ד' כוסות הם כנגד ד' אותיות של שם הויה ושני כוסות הראשונים הם כנגד השם של שתי אותיות הראשונות הנוהג בע"הז ואחרי שני כוסות הללו נאכל הפסח על מצות ומרורי' מרמז לאכילה אמצעי שאחר הע"הז ותרי כסי בתרא' הם כנגד שתי אותיות אחרונות שבשם הנוהגי' לעה"ב שאז השם והכסא שלם כידוע מפסוק כי יד על כס יה וגו' ולכן אין מפטירין אחריהן כלל כי כן בעה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' ומ"מ שתי הכוסו' הללו עצמן מרמזי' על היין המשומר שיהי' לעתיד כמו אמצעי וכנז' : והכסא ג"כ שלם והוא הכס"א בגימ' פ"ו כמו

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כ

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

בהמנע ממנו כו' פי' שמנע ממנו הטוב שנוכל להבין כל דבר ודבר בנקל בעונינו וזה סירוס הזכר: ונוטל כבוד כו' מעבודת הגן שנא' לעבדה ולשמרה לשון בנקיבה או שקאי על הנשמה או על השכינה וזה רמז לשכל המעשי נגד נקבי' של לויתן: שאלו זכינו והיו נזקקין אלו זכר ונקבה דהיינו שכל העיוני ושכל המעשי היינו ומהפכין את העולם הגשמי לרוחני אך בעונותינו לא זכינו לזה עכשיו אך חלק דבר זה לע"ל יקוים: כריש חיקור הדין כו' ע"ש בפרק ב' על פסוק שמחנו כימות עניתנו וגו' שמעלה עליהם הק"בה כאלו קיימוה וזהו שחוק הלויתן ע"ש באורך דבר זה:

**יד יהודה**

וטוב וכו' ר"ל ועוד יש לפרש המאמר בדרך קרוב אל הפשט והיינו שלויתן זכר כנוי אל השכל העיוני ולויתן נקבה כנוי אל

**רמ"ע מפאנו**

וטוב אשר נאחוז בזה הדרש הישר בעינינו שהוא קרוב אל הפשט ברמיזתו כי לויתן זכר דוגמא לשכל העיוני ונסתרס בהמנע ממנו קלות ההתבוננות בסבת החטא ונוטל כבוד לגמרי מעבודת הגן ושמירתו או מעבודת שכינה או הנשמה ושמירתה לאמות שמוש הנקבה ככתוב אלה איפוא הן פעולות השכל המעשי לויתן נקבה שאלו זכינו ליהנות בשיתוף שניהם היו מחריבין את העולם הגשמי ומהפכין אותו כלו רוחני ואותה העבודה והשמירה נמלחה לצדיקים בברית מלח עולם לעתיד לבא כאלו קיימוה כיון שקבלוה עליהם ונותנים נפשם עליה כמו שבארנו בריש מאמר חקור דין על כן ראוי שיאכלו פרי מעלליהם וגם צדקת השכל העיוני לויתן זכר תכין לפניהם לחם אבירים כאמור וכבר זכרנו בחלק הראשון מזה המאמר כי האכילה לשם מצוה בכל מקום שהיא יאות שיאמר אליה הנאה מזיו השכינה:

**יד יהודה • המשך**

השכל המעשי ואם היו נזקקי' זה לזה וזכינו ליהנות משיתוף שניה' היו מחריבי' את העולם הגשמי אמנם אחר החטא של אד"הר מה עשה הק"בה סירס את הזכר הוא השכל העיוני ומנע ממנו קלות וזכות ההתבוננו' והרג את הנקבה הוא השכל המעשי שהיה מוטל על אד"הר לעשות בג"ע וביטל ממנו לגמרי את עבודת הקדש ומ"מ מלח הק"בה אותן המעשי' לצדיקי' לע"ל : בסבת החטא של אד"הר : ונוטל כבוד וכו' ר"ל מאמרם הרג את הנקבה הכוונה למ"ש על אד"הר ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ולפי פשוטו ר"ל לעבוד ולשמור הגן ולפי הדרש קאי לעבדה ולשמרה על השכינה או על הנשמה וירמז ע"י ה"א של לעבדה ולשמרה שהיא שמוש לנקבה כמ"ש הרב במ' ח"ד ח"א פי כ"ה וגם ח"ב פי י"א ובין כך ובין כך נטל הק"בה ממנו אחר

**יד יהודה • המשך**

החטא את כבוד המעשי הללו : בריש מאמר ח"ד פ"א ופ"ג : כי האכילה לשם מצוה וכו' וכן כאן ויצדקו כל דברי חכמי' שהאכילה העתידה היא אכילה ודאית אלא שהיא אכילת מצוה ואמרו ז"ל שבעה"ב אין בו לא אכילה המונית אלא צדיקים נהנים

**יד יהודה • המשך**

מזיו השכינה :

**יד יהודה • המשך**

כו"ס : דכתי' וכו' שם בגמ' ויברא אלקי' את התניני' הגדולי' ר' יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח וזה לויתן נחש עקלתון דכתי' ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה וגו' ופיר"ש נחש בריח לויתן זכר עקלתון לויתן נקבה : היא הקנוגי' כדאית' שם כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן עתיד גבריאל לעשות קניגי' עם לויתן שנא' תמשוך לויתן בחכו ובחבל תשקיע לשונו ואלמלא הק"בה עוזרו אינו יכול לו שנא' העושהו יגש חרבו : היא הדחתי' וכו' דלכאורה קשה דאם כבר הרג הק"בה את הנקבה מה זה שאמ' יפקוד ה' על לויתן נחש עקלתון ור"שי ז"ל תירץ זה בדוחק וכתב על הא דהרג את הנקבה וז"ל והכי משמע לי' קרא יפקוד ה' על לויתן נחש בריח לעתיד כאשר עשה את לויתן נחש עקלתון שהרי הרג את התנין אשר בים ששת ימי בראשית ולהרב משמע שהפקידה על הנקבה תהא לתקן אותה לאכילה ולהדיחה ממלחו שזהו גמר מלאכתי' כדאמרינן בשבת גבי קוליס הספני' : ואין במעשה הצדיקי' שום דבר שלא יהא מרמז למעלה על הספירות הקדושות ועל שאר סתרי עליון וכן כאן באכילת לויתן ממש ודאי נרמזי' בו סתרי המציאות ואין מן התימה לומר שהדברי' במשמען :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק כא

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

### יואל משה

רמז לכחות הגוף כו' כמו שרמז בפי' הקודם לכחות השכל כך רמז בבהמות לכחות הגוף: על הפזיזות בקיומן כו' פי' שהאדם שימש בע"ש בשעת' דדינא ומזה נגררה עבירה אחרת שבא לידי אכילת האילן כדלעיל כי מצוה שלא לשמה גרמה ליה שהיה פזיז כמים: נמצא כלל העולה מזה שהסירוס לזכר רמז למצות המעשיות שרפוין בידנו ונקבה שנצטננה היא סייעתא דשמי': דכחלינהו לעיני' כו' ומאלינו אין אנו יכולים לעשות דבר וזה לנו פגם גדול ונגרע מערכינו ולכך והמלח לע"ל להטעים אותם פרי מעשיהם כאלו עשו מעצמם בלי סיוע' הש"י וזהו לך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעש"ה כאלו עצמו עשה בלי סיוע ועזר מהש"י לפי שגלוי לפני השי' שהיו עומדים בנסיונם אף אם לא היה עוזרם: ואין מי הירדן כו' הוא ל' הגמרא ר"ל רמז שלא תעקר יציאת מצרים כו':

### יד יהודה

ואף בהמות וכו' ר"ל כמו שבארנו סי' הקודם ענין לויתן זכר ונקבה

### רמ"ע מפאנו

ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם רמז לכחות הגוף שומרי מצות כי הנה המתעורר זכר שנסתרס על כן היו המצות המעשיות רפויות בידנו מדה כנגד מדה על הפחיזות בקיומן אשר אין בה חפץ כמבואר אצלנו על פסוק אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב והמתאוה נקבה שנצטנן כטעם יצרא דעבירה דכחלינהו לעיניה במסכת יומא כך היה מעשה כתנות עור והלבשתם לאדם ולאשתו גדר למערומיהם וכבר שב החזוק על שמירת המוזהר להיות סייעתא דשמיא ונגרע מערכנו כי לא נתחזקנו מאלינו על זה כראוי לנו ואמנם היא ערוכה ושמורה לצדיקים לעתיד לבא לאותם שגלוי וידוע לפניו שהיו כדאי לעמוד בנסיונם בלאו הכי נמי כי הן לא קצרה יד ה' להטעים לכל צדיק מעין מה שטרח בעולם הזה לפום צערא אגרא. ואמרם כי יגיח ירדן אל פיהו הנה רמז שכל הנסים שנעשו לנו בביאה ראשונה אחרי יציאת מצרים אינם אלא גמיעה אחת בערך לבליעת מימי הים דאמור רבנן בביאה אחרונה כמבואר בזוהר ונרמז בפרק הספינה ואין מי הירדן מתערבין במי הים כי לא תעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא טפלה לקבוץ גליות כדאיתא במסכת ברכות:

### יד יהודה • המשך

על שתי כחות השכל כן נאמר שהכוונה בבהמות בהררי אלף על שני כחות הגוף הנמצאים אצל שומרי מצות הלא המה כח היצ"הט אצל הצדיקי' המתעורר לעשות טוב בפועל והוא הנמשל לזכר הפועל וגם היצ"הר המתאוה לעבירה מבלי פעולה והוא כדמות נקבה המתאוה להתפעל מאחר ואלמלא נזקקי' זה לזה היה מחריבי' את העולם הגשמי כי היתה יד הזכר על העליוני' אך אמנם בחטא הראשון מה עשה הק"בה סירס את הזכר באופן שגם המעשה של המצות היא דבר בלתי מושלם וכמ"ש במאמר ח"ד ח"ג פ"ו וצינן את הנקבה והכשיל כח המתאוה לעבירה ומ"מ מלחה לצדיקים לע"ל וכדמסיק : מדה כנגד מדה על הפחזות של אד"הר שפחז כמים בקיומן של המצות דאין בזו הפקת חפץ כי שימש מטתו ביום ובפרהסיא ובשעת התגבר הדין וכמ"ש במ' ח"ד ח"ג פ"ט וע"ש : כמבואר אצלנו וכו' ג"כ שם : והמתאוה פי' והכח המתאוה היא הנקבה שנצטנן ע"ד שאמרו ז"ל גבי יצרא דעבירה ולכוונה זו עשה הק"בה לאדם ולאשתו כתנות עור כעין גדר

### יד יהודה • המשך

ושמירה נגד כח התאוה : וכבר שב החזוק אשר יחזק האדם במעוזו לשמור התי"ת להיות סייעתא דשמיא לו שלא יבא לידו דבר עברה כמ"ש לא יאונה לצדיק כל און או כשיבא לידו שיהא ניצול הימנה ומ"מ נחשב זה אצלנו לחסרון כיון שלא נתחזקנו מאלינו לזה כי אם ע"י שנצטנן הנקבה : ואמנם וכו' מפרש עוד מש"ה כי יגיח ירדן אל פיהו (איוב מ') ואמרו רז"ל בפי' הספינה ירדן יוצא ממערת פמיאס והולך בימה של סיבכי ובימה של טבריי ומתגלגל ויורד לים הגדול ומתגלגל ויורד עד שמגיח לפיו של לויתן שנא' יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו ואמר שהכוונה שכל הניסי' שעשה הק"בה עמנו בביאתנו לארץ יגמע הלויתן בגמיעה אחת כי יהיו הניסי' לעתיד בערכם כבליעת כל מימי הים : ונרמז בפי' הספינה שם אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש הק"בה לברוא את העולם אמר לו לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות

### יד יהודה • המשך

שבעולם אמר לפניו רבש"ע די שאעמוד בשלי בעט בו והרגו שנא' בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב אמר ר' יצחק ש"מ שר של ים רהב שמו ואלמלא מים מכסים אותו אין כל בריה יכולה לעמוד מפני ריחו שנא' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסי' רמז לענין הנזכר שלעתיד תמלא הארץ דעה את ה' מהניסי' שיעשה ויהיו כבליעת כל המימו' כאשר היו ראוי' לבליעה משמת ימי בראשית למי שהמי' מכסי' אותו : ואין מי הירדן מתערבי' אלא הירדן עצמו מתגלגל לפיו של לויתן וכמ"ש ג"כ התוספות שם בשם ב"ר ורמזו שגם נסי ביאה הראשונה יהיו נוכרי' לעתיד :

# אם כל חי — חלק ג — פרק כב

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

### יואל משה

שכנגדם כו' פי' נגד חנוך מטטרון נגד אליה סנדלפון: רגל ישרה במדור החיצון פי' שמגיעי' לעולם העשייה וזהו אופן א' הם שני המלאכים הנזכרים שא' מתעלם בחבירו ונקראי' כא' אח' והם בעולי' העשייה שנקרא ארץ: של צדיקים כו' הם חנוך ואליה שם הם שבי' אל עולם העשייה: האי' היה מצווה כו' הוא חנוך היה קודם מ"ת שלא היה להם אלא שבע מצות בני נח: כיון שעלה חנוך למרום לא ירד כדכתיב ואיננו כי לקח אותו אלהי': מ"ש וטירון כו' דרש מלת מטטרון כאלו הוא מורכב מב' מלות מ"ט הוא לשון עני וטירון לשון אדון: כטעם נער הייתי וגם זקנתי ובסביביו של חנוך מטטרון הקליפות הולכים ורוצים לקרב אל הקדושה והוא היה תופר מנעלים שמפסיק בין רגל לארץ כך מטטרון מפסיק בין יצירה לעשייה וכאן נמצא וכאן היה והיה מקשר מכווין לקשר העולמות:

ור"ת שלו כו' פי' בשכ"מלו גי' חנ"וך מט"טרון: שנתחנך כו' וע"כ נקרא חנוך מלשון חינוך וקנה מקומו במרום הנ"ל:

### יד יהודה

ואיכא נמי זיז שדי המתוקן לסעודת הצדיקים לע"ל כדרי' ר' מאיר בויקרא רבה פ' אחרי א"ר מאיר ואולם שאל נא בהמות ותורך זה בהמות ועוף השמי' ויגד לך זה זיז שדי או שיח לארץ ותורך זה ג"ע ויספרו לך דגי הים זה לויתן מי לא ידע בכל אלה כי יד ה' עשתה זאת ואמרו עוד שם למה נקרא שמו זיז שיש בו כמה

### רמ"ע מפאנו

ואיכא נמי זיז שדי מתוקן לאותה סעודה לשרידים אשר ה' קורא אין בו לא סירוס ולא צינון אדרבה קרסוליה במיא ורישיה ברקיע וגופו וכנפיו פורחים באויר והרמז למעלתם של חנוך ואליהו שכנגדם שנים כרובים במרום מטטרון וסנדלפון ראשם בכסא והם ב' שרפים וגופם בהיכל ושם יש לכל אחד מהם דמות ארבע חיות ורגליהם רגל ישרה במדור החיצון כטעם אופן אחד בארץ שאחד מתעלם בחבירו ודיוקני הנפש רוח ונשמה של צדיקים הללו ודומיהן שם הם שבים ללכת כמבואר אצלנו במאמר הנפש ואולם האחד היה מצווה בשבע מצות בלבד ואבזריהו המפורש במאמר חקור דין והיה מתחלתו מחסידי אומות העולם אלא שפירש ללכת בדרכי ישראל כמי שאינו מצווה ועושה או כגון גרי צדק שבכל דור ודור ונתקבל במעלה עליונה לאות ולמופת לכל בני שת מה מתוקן להם אם ייטיבו דרכיהם וכיון שעלה לא ירד כי צדיק מט וטירון הוא כטעם נער הייתי שאמר שר העולם וסביב למחנהו רשעים יתהלכון המבקשים להפריד ח"ו והוא היה תופר מנעלים בפועל שהמונע אותם מרגליו את פושעים נמנה במסכת פסחים מכלל המנודים לשמים והיה חנוך באמונתו מכוין בהם לקשור העולמות התחתונים שיהיו תקונים לרגלי שכינה דכתיב בה מה יפו פעמיך בנעלים שהם חוצצין בינה ובין דומן האדמה אשר אררה ה' בסבת החטא ועל כל תפירה ותפירה היה מכוון ואומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שיש בפסוק זה קשר ויחוד כל ההיכלות עליונים כנודע וראשי תיבות שלו בגימטריא חנוך מטטרון שנתחנך במשמרתו וקנה מקומו:

### יד יהודה • המשך

מיני טעם מזה ומזה : אין בו לא סירוס ולא צינון כמו בלויתן ובהמות אלא אדרבה קרסולי' וכו' כדאי' בפ' הספינה אמר רבה ב"ב חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתי' חזא ההיא צפרתי' דהוה קאי עד קרסוליה במיא ורישיה ברקיע וכו' אמר רב אשי ההיא זיז שדי הוא דכתי' וזיז שדי עמדי : והרמז וכו' אע"ג שהדברי' כהוייתן מ"מ מרמז זיז זה לחנוך ואלי' שעלו למרום ונתהפך גופם לשני שרפי מעלה הנקראי' תרין כרובין דלעילא חנוך זה מטטרון ואלי' זה סנדלפון ועל כל א' מאלו נאמר זיז שדי עמדי רישיה ברקיע וכו' כי אלו הם הנמצאי' בג' עולמות עולם הבריאה ועולם היצירה ועולם העשיה כי הנה בעולם הבריאה הוא עולם הכסא שם הם השרפי' כמ"ש עליו ישעי' שרפי' עומדי' ממעל לו ולפי שהכסא הוא ממעל לרקיע אשר על ראש ארבע חיות כמבואר במראת יחזקאל ע"כ בא הרמז בזיז שדי רישיה ברקיע ובעולם היצירה הוא עולם המלאכי' שם דמות ד' חיות שראה יחזקאל והוא ההיכל שאמר ישעי' ושוליו מלאים את ההיכל וכנגד אלו שני הכרובי' הרמז בזיז במה שגופו וכנפיו הם באויר ובעולם העשיה שהוא להיכל כעין מדור החצון עליו נאמר והנה אופן אחד בארץ **[חסר]** להכניע הקליפות אלא שלפעמי' מתלבשת במטטרון ולפעמי' בסנדלפון ולכן כתי' אופן אחד שכל א' מתעלם בחברו וכנגד זה הרמז בזיז קרסוליה במיא : ואולם וכו' מפרש הרב באגב ענין חנוך ואלי' : האחד ר"ל

### יד יהודה • המשך

חנוך כמ' ח"ד ח"ב פ' כ"א : בדרכי ישראל לקיים כל התורה : לאות ולמופת וכדאמר ר' ישמעאל א"ל מטטרון אני חנוך בן ירד כשחטאו דור המבול העלני הקב"ה להיות עד עליהם שלא יאמרו רחמן אכזרי הוא שנאבדו דור המבול וכו' : וכיון שעלה למרום לא ירד עוד כמו אליהו והטעם כי צדיק מ"ט לפני רשע למטה ונעשה טירון ואדון למעלה וע"כ נקר' מטטרון מלה מורכבת מ"ט וט"רון : כטעם נער הייתי וגם זקנתי שאמר מטטרון שר העולם והכוונה כנז' : וסביב למחנהו בעולם העשיה רשעי' הקליפות יתהלכון : והוא בעודנו על הארץ היה תופר מנעלים בפועל דהוי אושכפא ובכל זמנא דעאיל מחטא בסנדלא הוה משבח לקב"ה

### יד יהודה • המשך

ורזא דמלתא דהוא מטטרון נעל דמטרונית' ואיהו מחבר יתה עם מלכא ע"י עובדיה דסלקין לון לעילא ומגיד מלעילא שבע ברכאין למיזן עלמא והיינו אשכבתיה דיליה כמו שכתוב בספר מגיד משרים והענין הוא שנעל כנוי לזווג ושעל זה נאמר למשה של נעליך לפרוש מאתתיה כדאיתא בזוהר פ' פקודי עמו' שצ"ו וידוע שמעשה הצדיקי' למטה גורמים זווג והיחוד העליון ג"כ דבאתערותא דלתתא אתער אתערות' לעילא ולזו הכוונה היה חנוך תופר מנעלים בראותו הרשעי' בדורו נתחיי' כח להקליפו' ומונעי' הזווג הקדוש ב"ה והיה מכוין בתקון המנעלים לתקון הזווג דלעילא ולקשר העולמות התחתוני' העולם העשיה וכל מה

**יד יהודה • המשך**

שנתלה ממנו מהקליפות וגלגלי שמים עד טבור הארץ באופן שהעולמות יהיו יחד מתוקני׳ לרגלי השכינה שתתעורר להזוג הקדוש ב״ה ויפה אמרו ר״זל בפי ע״פ שהמונע מנעלי׳ מרגליו הוא כמנודה לשמים כוונו ג״כ לזה הסוד : דכתי׳ בה בהשכינה מה יפו פעמיך בנעלי׳ הכוונה כשאת נועלת מנעלי׳ והם המעשים הטובים של הצדיקים שעל ידן את מתעוררת להזוג ואומרת חזי

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כג

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

במלאכי׳ הנזכרת כו׳ היא תפירת מנעלי׳ ונרא׳ לרמוז תפירת מנעלי׳ אלו כי יוסף הוא מטטרון כנודע ומבואר ג״כ באלשיך וכתיב בעבו׳ נעלי׳ שאחיו מכרו אותו בעבו׳ נעלים ע״כ היה הוא תופר מנעלי׳ לשכינה כביכול לתקן זה נ״ל: ע״כ לא הושלם כו׳ מפני שהיה אינו מצוו׳

ועושה משא״כ אליהו הוא פנחס שהיה בהר סיני והיה מצווה ועושה ע״כ יש כח לאליהו לירד בכל עת צרה משא״כ לחנוך כיון שעלה לא ירד: שהוא מקריב כו׳ פי׳ אליהו מקריב תמידין במקום שנחרב ב״ה אצל כותל מערבי אף עכשיו שהוא חרב עדיין הוא בקדושתו כמ״ש והשמתי את מקדשיכם אפי׳ כשהוא שמם בקדושתו הוא עומד: עור שלו כו׳ עיין במאמר חיקור דין לעיל חלק ד׳ פרק י״ט:

**רמ״ע מפאנו**

ולפי שעדין לא נתנה תורה עשה לעצמו פועל דמיוני כמי שאינו מצווה ועושה במלאכה הנזכרת חלף עבודת המצות מעשיות שבתורה צוה לנו משה על כן לא הושלם בנסיונותיו כאליהו שהוא מזרע אברהם משרש פנחס שעמד בסיני וזכה לברית שלום ועודנו חי על כן הוא מטפס ועולה ללמד זכות מטפס ויורד עם הצדיקים עזרה בצרות נמצא מאד ואמרו עליו שהוא מקריב תמידין בבית המקדש אף על פי שהוא שמם שהרי בקדושתו עומד ואתיא כי הא דתנינן בסוף עדיות מקריבין אף על פי שאין בית ואפשר שנגנזו לו קופות מתרומות הלשכה כדי שיהיו באים משל צבור ואינו רחוק להאמין שיהיו אבות העולם עומדים על גביו למעמד והימן אסף וידותון משוררים ומעורות הקדשים דכתיב בהו לו יהיה אמרו שהוא עושה מגלות מגלות וכותב זכיותיהם של כל אחד מישראל ויש אומרים שאזר עור שלו הוא מאילו של

**יד יהודה**

פועל דמיון לעורר למעלה ע״י מלאכתו של תפירת מנעלי׳ : ע״כ לא הושלם בנסיונותיו בזה העולם כי לקח אותו אלקי׳ לקט ליה עד לא יכרת כדאית׳ בזוה׳ בראשי׳ ע׳ קס״ב ומזה הטעם אמרינן ביה בסי׳ הקדו׳ כיון שעלה לא ירד משא״כ אליהו שהי׳ מצווה ועושה ושרשו פנחס עמד בנסיון בזה העולם וניתן לו ברית שלום ע״כ הרשות נתונה לו לירד לעה״ז והוא מצוי עם הצדיקים ובפרט בעת צרה כידוע : שהרי בקדושתו עומד כמ״ש ז״ל על והשמותי את מקדשיכם : ומעורות הקדשים שמקריב והן שלו כדכתי׳ עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה אמרו וכו׳ : כי לו יאתה לגופיה כמבואר במאמר חקור דין ח״ד פי״ט ע״ש :

אברהם אבינו כי לו יאתה לגופיה ועוד להזכיר זכות אבות תמיד:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כד

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

הב״ד העליון כו׳ כמ״ש וה׳ פקד את שרה הוא וב״ד הסכימה על בריאת הכלי עיקר מטרון שלה כדלעיל: לא תהו בראה אלא כדי שתלד ע״כ ויעש ה׳ בעצמו בלא ב״ד: כל העולם הזה כו׳ פירש בעולם הדין שאנחנו בה הוא ממידת יצחק כאין כנגדם נגד אברהם ויעקב ע״כ הוצרך יצחק להתפלל בעדינו:

**רמ״ע מפאנו**

ויעש ה׳ לשרה כאשר דבר. כאן לא הוצרך לבית דינו כי היתה הכונה על מעשה ההריון והלידה, וכיון שהסכים הבית דין בבריאת הכלי מחזיק ברכה הנקרא בדברי המדרש עקר מטרון כאמור, מסתמא לא תהו בראה. והושלמה עם זה הכוונה למחשבתו יתברך שקדמה לעולם, שלא נברא אלא בשביל ישראל, וזהו כאשר אמר. הרמז על המחשבה, כדכתיב אמרתי אני בלבי. ונשלם גם

**יד יהודה**

ויעש ה׳ וגו׳ חוזר הרב לפסוק וה׳ פקד ולפרש סיפא דקרא : כאן לא הוצרך לב״ד שיאמר וה׳ כמו ברישא כי שם היתי הפקידה על עיקר מטרין כמ״ש לעיי ח״א סי׳ ד׳ לא כן כאן שהיתה הכוונה על מעשה ההריון והלידה לומר ששרה הרה וילדה את יצחק ולזה לא הוצרך לב״ד כיון שכבר הסכימו על בריאת המטרון שלא תהו בראה : והושלמה וכו׳ ר״ל

בהאי ברא אתינא קמך ואז המנעלי׳ הללו חוצצי׳ בינה ובין הקליפות שהן רוגז האדמה : ור״ת של בש״כמלו בגימ׳ שצ״ח כמו חני״וך מטט״רון שנתתקן במשמרתו כשמו חנוך וקנה מקומו למעלה במרום וכיון שעלה לא ירד :

**יד יהודה • המשך**

שלשון אמירה ודבור שהזכיר הכתוב הוא כנגד המחשבה והמעשה של בריאת העולם שנשלמו בפקידה זו ע"פ הידוע שמחשבתן של ישראל קדמה לעולם ותחלת המחשבה הוא סוף המעשה שהיא התכלית וזהו כאשר אמר במחשבה וכאשר דבר במעשה כי היה יצחק ראש ואב לכל בית ישראל והוא ג"כ בעל שמחה זו שע"כ הוא **[חסר]** של ישראל כידוע : כדבריהם ז"ל פ"ט דשבת (ד' פ"ט ע"ב) אמר ר' שמואל בר נחמני אמ' ר' יונתן

כן התכלית לכל מעשה בראשית דכתיב ביה בדבר ה' שמים נעשו. וזהו כאשר דבר. וידוע היות יצחק סניגור גדול לבניו גואלם חזק, כדבריהם ז"ל אצל כי אתה אבינו. כי יצחק לבדו מתאמץ לפני הקב"ה להציל בניו מן הדין, כי אברהם לא ידענו פועל עבר, וישראל לא יכירנו פועל עתיד, ירצה שאין ליצחק לסמוך על חסד אברהם שקדם אליו כטעם הקדימה והשתוף למדת הרחמים עם מדת הדין בבריאת העולם, ולא על זכות יעקב שהוא שמור לעולם הבא, כדכתיב אל בית אלהי יעקב. אלמא שני זקנים הללו כל העולם הזה כאין נגדם:

**יד יהודה • המשך**

מ"ד כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך לע"ל א"ל הק"בה לאברהם בניך חטאו אומר לפניו רב"שע ימחו על קדושת שמך אמר אימא ליה לייעקב דהוה ליה צער גדול בני' אפשר דבעי רחמי עלייהו א"ל בניך חטאו אומר לפניו רב"שע ימחו על קדושת שמך אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה אומר ליה ליצחק בניך חטאו אומר לפניו רב"שע בני ולא בניך ועוי כמה חטאו כמה שנותיו של אדם שבעי' שנה ואם בגבורו' וגו'

**יד יהודה • המשך**

דל עשרי' דלא ענשת עלייהו פשו חמשי' דל כ"ה דלילוותא פשו להו כ"ה דל תרתי סרי ופלגא דצלויי ומיכל דבית הכסא פשו להו תרתי סרי ופלגא אם אתה סובל את כלם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך וא"ת כלהו עלי הא קריבית נפשי קדמך פתחו ואמרו כי אתה אבינו א"ל יצחק עד שאתם מקלסי' לי קלסו להק"בה ומחוי להו יצחק הק"בה בעינייהו מיד נושאי' עיניהי' למרום ואומרים אתה ה' אבינו וגו' ויתבאי בסימני' הבאי' : שקדם אליו בבריאת עולם שע"ז אמרו ז"ל ראה הק"בה שאין העולם מתקיים

**יד יהודה • המשך**

במ"ד"הד הקדי' ושתף לה מדה"ר וזהו אברהם לא ידענו בלשון עבר : לעה"ב לימות המשיח כדכתי' ואמרו גוים רבים לכו ונלכה אל ה' אל בית אלהי יעקב (ישעי' ב') וזהו וישראל לא יכירנו בלשון עתיד : כאין נגדם וע"כ הוצרך יצחק בעל הקורה ליכנס בעובי הקורה :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כה

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

לא הבנים כו' פי' לא הבנים יתמו ח"ו אלא על העונות אמרו ימחו על קדושות שמך שסובלים יסורין ועינויים בזה ימחו העונות: כי פחד אלי ר"ל לשון הפסוק הוא באיוב הואיל ומדתו הוא פחד ודין ע"כ לא הזכירו דכ"ש הוא אם אינו מבקש חסד ורחמים שלהם מכ"ש דין: ועוד שהוא בעצמו כו' פירש עוד טעם שלא הזכירו דוד כי באמת יצחק בעצמו משתדל בהצלתינו: והמה כהסכמתם כו' פי' אברהם ויעקב לא הפצירו למחול עונותיה' כי לא הזמן גרמא שאנחנו בעולמו

של יצחק כדלעיל: ואף את בריתי אברהם שהוא ריבוי אחר ריבוי אף ואת: לפי שכמעט תמה כו' ונחרבו שני מקדשות הראשונים שעמדו בזכות אברהם ויצחק שקראוה הר ושדה משא"כ בית האחרון שיבנה ב"ב בזכות יעקב שקראו בית לא יחרב על כן נאמר גבי יעקב א"ת לבד ריבוי א' ולא כמו אברהם ויצחק אשרי כל חוכי

**רמ"ע מפאנו**

תדע שהרי כשקבל הקב"ה לפניהם ואמר לכל אחד מהם בניך חטאו השיבו ימחו על קדושת שמך לא הבנים ח"ו אלא העונות והפשעים כדברי המדרש והכוונה על ידי גליות ויסורין ובתנאי שחציו יכלה בם החצים כלים והם אינם כלים אבל מכל מקום אין בזה נחת רוח דבהדי הוצא לקי כרבא הוא שדוד מלכנו צווח בתפלה זכור רחמיך ה' ולא רחמיו של יעקב וחסדיך לא חסד לאברהם דלא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה ולא הזכיר מדתו של יצחק כי פחד אלי איד אל. ועוד שהוא בעצמו מתחזק בה ליטול שכרו מן הדין להצלתנו כמו שיבא והמה בחכמתם לא הוצרכו להפציר ברחמיו יתברך זאת הפעם כי ידעו במצוה הזאת שהזמן גרמא להיות יצחק מוסר נפשו עלינו דעליה רמיא דכתיב אתה אבינו כאמור. ואמנם על ההצלחה העתידה כתיב וזכרתי את בריתי יעקב כדכתיב אל בית אלהי יעקב שהוא קראו למקדש בית להורות על קביעותו ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי

**יואל משה • המשך**

לו לבית המקדש הזה שנגיע לימים הללו:

**יד יהודה**

תדע שכן הוא כדאמרן בסימן הקדום : כדברי המדרש זוהר איכה הובי' במאמ' חקור דין ח"ד פרק ט"ז והכוונה כאן שהעונות ימחו ע"י גלות ויסורי' ובתנאי' וכו' וכמ"ש ז"ל על פסוק חצי אכלה בם ומ"מ כיון שעכ"פ יסורין בעו לא היתה בזה נחת רוח לפניו יתי' שע"כ אמר לא בסבי טעמא וכו' : כי פחד וגו' ולא רצה להזכיר מדה"ד : ועוד שיצחק מתחזק במדה"ד : כמו שיבא בסימני' הבאי' : והמה אברהם ויעקב לא הוצרכו להפציר על מחילת העונות : שהזמן של העה"ז שהנהגתו דין גרמא וכו' : מעט בשניהם באמרו בכל אחד ואף את שהוא רבוי אחר רבוי שאינו אלא למעט : סמה ששוא עמלו בוניהם וכלה ה' חמתו ויצת אש בציון כמאמרם ז"ל : אלא רבוי אחד כמ"ש את בריתי :

אברהם מעט בשניהם מטעם רבוי אחר רבוי שכמעט תמה זכותם וכבר הגינה על שני המקדשים ממה ששוא עמלו בוניהם כמו שזכרנו בחלק השני. ואין ביעקב אלא רבוי אחד שלא למעט בו מאומה אשרי כל חוכי לו:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כו

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

מוסיפי כו' פירש כל זה הוא ראייה שעיקר הנהגת שמיטה זאת ע"י יצחק והא ראייה שד' רגלי המרכבי' והם א"ל אלהים יהו"ד אדני שהם אל נגד אברהם חסד נקרא אל אלהים דין נגד יצחק יהו"ד אביר יעקב אדני נגד דוד שהם ד' רגלי המרכבי' כלם גי' יצחק דהיינו א"ל אלהים יהו"ד אדנ' גי' יצחק ועיין בסי' כ"ג?: וילדו אפילה כו' פי' בפנימיו' החסדים קיבל אבא הבטחת מלמעלה ואחי"כ האציל אותם בבחינת הפחד יצחק והוא דאכ' בזיווג אחוריים דאבא ודאמא הוא הוי"ה ואהי"ה כי ריבוע שמו' הרחמי' הוא דין יעלו אפלה כי הוי"ה פשוט כפול משולש ומרובע דהיינו י' י"ה י'הו' יהו"ה בגימטריא ע"ב וכן אהי"ה שהיא בסוד אחוריים במספר כפול כו' דהיינו א' א"ה אהי"ה אהי"ה

### רמ"ע מפאנו

והרי אנו מוסיפים על דבריהם ז"ל נופך ספיר ויהלום כי א"ל אלהי"ם ידו"ד אדנ"י ארבעה ראשי החיות שבמרכבה העליונה הם בגימטריא יצחק שהוא כוללן בעולם הזה שעלה במחשבתו להבראות בדין לפיכך יחד הקב"ה שמו עליו בחייו ולא נגלה לאברהם תקון הדורות שיקבל עליו שכר כלם כמבואר במאמר חקור דין עד שנתבשר ביורש עצר אשר יצא ממעיו מפנימיות החסד כדברי ספר הבהיר שאמר המים הרו וילדו אפלה לכן כתיב ותכהינה עיניו מראות והוא טעם הכפל בפסוק אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק הראשון לעשו קדמאה לאו שלים והאתנח במקום פסיק והשני ליעקב תניינא שלים שהחסד הוליד את יצחק והוציא ממנו יעקב לפיכך משנולד יצחק התחילו ארבע מאות שנה של גרות הזרע הנבחר:

### יואל משה • המשך

בגימטריא מ"ד ע"ב ומ"ד עולים כמנין אפלה שהוא קי"ו: ותכהנה עיניו כו' הואיל שבריאותו היה ממדת אפלה ועיין בזוהר בשלח בעמוד פ' וז"ל ר' אבא כתיב ויהי כי זקן יצחק ותכהנה עיניו וגו' אמאי ת"ש ביצחק אתכליל לילא חשך הדין וזהו סוד שאמרו במשנה יכולין להוציא אש מן המים במסכת ביצה: הראשון כו' פי' אלה תולדות יצחק הא' רמז לעשו וע"כ תולדות חסר י"ש והאתנחתא שתחת מלת אברהם במקום פסיק הוא להפסיק בין רשע לצדיק: והשני כו' היינו מ"ש אברהם הוליד את יצחק שמלת הוליד מלא כ' ואו רמז ליעקב וע"כ אמר אברה' שהוא חסד גרם שהוליד יצחק את יעקב: הולי"ד א"ת בגי' אברה"ם יצי"חק אבר"הם הולי"ד א"ת יצחק גימ'

### יואל משה • המשך

בתשרי כי בתשרי נולד יצחק:

### יד יהודה

והרי אנו מוסיפי להביא ראי' על דבריה' ז"ל שזכרנו בסי' הקדום ביצחק לו יאה להיות מליץ יושר לישראל להיותו בעל שמטה זו : כי אמנם כן מצאנו גם ראינו כד' שמות אל אלקים יהוה אדני ה"ה ארבעה ראשי החיות שבמרכבה שכנגדם אברהם יצחק ויעקב ודוד ד' רגלי המרכבה כי חסד לאברהם משם אל : פחד יצחק משם אלקי' : יעקב ת"ת מיהוד ומלכות דוד מאדני ואלו ד' שמות בגימ' יצחק והיינו טעמ' מפני שהוא כולל אותן בשמיטה זו שהנהגתה דין : לפיכך נמי יחד הק"בה שמו עליו בחייו באמרו ליעקב אני ה' אלקי אברהם אביך ואלהי יצחק ואין אנו צריכי' למ"ש רז"ל שלפי שעיניו כהו נחשב למת אך אמנם בהיפך שהטעם הוא מפני שראה עולמו בחייו ומה"ט נמי לא נתגלה לאברהם תקון הדורות בברית בין הבתרי' עד לאחר שנתבשר

### יד יהודה • המשך

בזרע יצחק ונאמר לו אשר יצא ממעיך הוא יירשך והיינו לפי שזה העולם שלו הוא והוצרך אברהם לתקנו וכאמרו אשר יצא ממעיך הכוונה מפנימיו' החסד : המים החסדים הרו וילדו אפלת דין : לכן כתי' ותכהינה וגו' כדאי' בזוהי בשלח עמו' פ' אמר ר' אבא כתי' ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו אמאי וכו' ת"ח ביצחק אתכליל ליליא וכו' : הראשון במ"ש אלה תולדות יצחק מרמז לעשו שהיה הפסולת שיצא תחלה כדאית' בזוהר פ' בהר נורא ע"ז תולדת חסר : והאתנחתא תחת מלת אברהם במקום פסיק להפסיק בין לידת עשו ליעקב כי השני במ"ש אח"כ אברהם הוליד את יצחק מרמז ליעקב דנגיד שלים וע"כ כתיב הוליד מלא ביו"ד והכוונה שהחסד לאברהם הוליד את יצחק ויעקב :

# אם כל חי — חלק ג — פרק כז

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

### יואל משה

בגימ' שפ"ה כמנין שכינה: וארץ מצרים בגימ' תרע"א כמנין אדני במלואו: במדת אחוריים כוי עיין ברקנ"ט פ' מקץ ובס' הכוונת סוד הקדיש והנה הקדמי ידוע שסביב מלכות עשייה שולט קליפו' נוגה וממנה והלאה הג' קליפת אחרים ואם ישראל זכאין אזי הטיקלא מכרעת אל הקדש וכל הנשמות היורדות באותו פעם כולם קדושות והג' קליפות אחרים נדחות לנוקבא דתהומא רבא ואם ח"ו בהיפך הוא להיפך שהטיקלא מכרעת אל הטומאה והנשמות הקדושות נעשקות בסוד דמעות העשוקים וע"ז פי' האר"י ז"ל עת אשר שליט האדם באדם לרע לו אלו הג' קליפות באדם זה קליפות נוגה לרע לו שמכריעים אל הרע והנה מדה במדה הואיל ויש בו נשמות במצרים של מעלה היא קליפת נוגה מיצר לקדושה ע"כ לתקן אלו הנשמות הוצרכו להיות בגלות מצרים שלמטה ת"ל שנה מנין נפ"ש אע"פ שהשיעבוד היה רד"ו ג' פעמים ע' לתיקון נר"ן אד"הר אין זה כ"א הכנה לתיקון אבל לא נתקן עכשיו כ"א נפש ואחר כך במתן תורה נתקן רוח ונשמה לזה דייק המחבר את נפש הגר נפש דייקא: שמעת הנבואה כוי פי' בברית בין הבתרים: בצוארו של אד"הר כוי פירש כי אברהם תיקן נפש של אדם הראשון שנפל אל הקליפה קליפת מצרים היא הצואר של אנדרט' של נבוכד נצר כי שם חשב הראש ואח"כ חדוהי ודרעוהי והצואר היא מצרים כמ"ש האר"י ז"ל ג"כ כי שר המשקים ושר האופים ושר הטבחים הן בשלשה וירידין שבגרון יש להם אחיזה בשם אלהים ג' פעמים אלהים ג"י גרון

### יואל משה • המשך

המרגלית התלוי' בצוארו: לרגל קומות הרוח כוי הקדמה ידוע כאשר אדם זוכה לנפש אז משכן כבודו במוח וכאשר זוכה לרוח אזי הרוח משכנו במוח והנפש בלב וכאשר זוכה לנשמה אז הנשמה משכנה במוח והרוח כסא לנשמה ומשכנו בכנפי הריאה והנפש כסא לרוח משכנו בלב והנה פסו' אשה שוכבת מרגלותיו יש דורשו לשבח שמנפש למטה נעשה רגל וכסא לרוח שעליה ורוח לנשמה כאשר
היה? אצל א"א מרגלית היתה תלויה בצוארו שתיקון הנפש של

### רמ"ע מפאנו

ומושב בני ישראל אשר ישבו מקורות נשמותיהם במצרים של מעלה מצרנית לשכינה במדת אחוריים שכן מצרים וחמש אותיות בגימטריא שפ"ה שלשים שנה וארבע מאות שנה בגימטריא נפ"ש לבית יעקב שמעת הנבואה התחיל הצרוף והוא טעם ואתם ידעתם את נפש הגר באמת וישר שהיא המרגלית שהיתה תלויה בצוארו של אברהם ומצרים היא הצואר לאנדרטי רבתא של מלכים ופרעה הוא העורף אחורי הצואר לפי שגם את זה לעומת זה עשה האלהים וכשם שנתעלו ישראל בצאתם ממצרים ועלו לארץ הנבחרת שהיא ראש עפרות תבל שבשבילה אמרו נתנה ראש לעזבה להפרד ממנה כמו נרדי נתן ריחו כך נתעלה נבוכד נצר להיות ראש לאנדרטי דכתיב אנת הוא רישא דדהבא והמקונן אמר היו צריה קליפות מצרים שהן במצר הצואר לראש קלפות בבל והיה זה שכר עברה כי אחרי שנשא שלמה את בת פרעה נפתה למלכות שבא ויצא מביניהם נבוכד נצר כמו שזכרנו למעלה וכבר בארנו במאמר חקור דין כי נפש אדם הראשון נתקנה באברהם אבינו שהיא שרש לכל הנפשות ונקראת מרגלית היורדת היא בשעור קומתה לשכון כבוד בארצנו לרגל קומת הרוח שעליה כטעם אשה שוכבת מרגלותיו לדורשים אותו לשבח והכל אמת דבר בעתו. ואין לנפש הנכספת לעשות שליחותה ורצון קונה בעולם הזה גרות גדולה ומפורסמת יותר ממה שנכבש מעיינו של אברהם שממנו הזרע הנבחר ממראה בין הבתרים עד היותו בן מאה שנה וגם אחרי מותו נתלית המרגלית בגלגל חמה שנסתלק מי שהיה דורך ככביא בסנדלו ונשארנו להנהגת המערכה שגרמה לנו כל הגליות כהיום זה:

### יואל משה • המשך

עם הכולל ופרעה הוא בעורף באנדרט' שיניקתו מהמוח משא"כ הגרון אין לו יניקה מהמוח ועם זה יובן מאמר זוהר וישב עמוד תצ"ח על עגלה ערופה מצרים דישראל הוי תחת שולטני' ולפיכ' הוצרכה העגלה לערוף במקו' הצואר וכן בעמוד שלפני' כתב שם ולבתר דבכה יוסף בכה על שבטים שיגלו למצרים שהיה הצואר וע"כ בכה על צואר של בנימין דא"לה קשה מה ענייני לפסוק על צוארינו נרדפנו אבל לפ"ז הם מבואר ששם הם נקלטים ונדבקים ואף דקאי שם אשאר גליות אין זה קושיא כי הקדמה ידוע אלולי חטאנו בעגל היו כל הד' מלכיות נכללים בגליות מצרים כאשר באמת הראה הש"י לאברהם בין הבתרים כל הארבע מלכיות אך כאשר חטאנו בעגל נגזר עלינו להיות בכל גלות ד' מלכיות בפני עצמן וראה ופלא אל"ה מסע"י בני ישר"אל ר"ת אדום מדי בבל יון אשר יצאו מארץ מצרים כי היו ראוים לפטור ביציאת מצרים מכל הגליות והיו ראוים שיכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם שהרי נכתבו ארבע גאולות והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי הרי שמשה כתב מוצאיהם של ד' גליות למסעיהם ממצרים כמ"ש ד' לשונות נגד ד' מלכיות אבל ואלה מה שאמרו אחרי כן אלה אלהיך וגומר נענשו והוצרכו ליסע בגלות שאר מלכיות ג"כ כמו שרמזו בד' לשונות מוצאיהם שיהיו על הג' גליות מלבד מצרי' הרי שבגלוי מצרי' היו נכללים תחילה כל ד' גליות ואברהם היתה נפשו של אד"הר בצוארו ותיקון הצואר בטומאה והיא

### יואל משה • המשך

אד"הר ונקרא מרגלית ל' רגל ובסיס לקומת הרוח שעליו אבל יש גם כן לדרוש לגנאי והנה האשה זו הנשמה שוכבת מרגלותיו כאשר ח"ו עוונותיו מכריעות אז הנשמה מתאבקת באפר רגלי הקליפות כדאיתא בתיקונים ואת תשופנו עקב בזה תבין דברי המחבר ודו"ק: והכל אמת בעתו פי' זה לרשע וזה לצדיק: ואין לנפש הנכספ' גרות גדול כוי פי' אף כשלשים שנה קודם שנולד יצחק מברית בין הבתרים ואילך היה ג"כ גרות לנשמה על שבכם מציאות של א"א: דורך כוכבי' בסנדלא כוי לשון המדרש עד

### יואל משה • המשך

דסנדלא ברגלין דורכן כוכביא
ע"ד הסוד ידוע כי סנדלפון מצד הרגל הוא בעשיי' ונקרא עבד כנעני כנען בידו מאזני מרמה ר"ל בידיו שמאלית מכניע קליפוי' וכנען נוטריקון כינור נעים עם נבל והוא המעלה פרקי השיר והתפילה כדלעיל והנה הזי? כוכבי לכת הם שצ"ם חנכ"ל הם בסוד קליפוי' חמץ מלבד ויש להם פנימיות הקדושה כדאיתא בזוהר פנחס עמוד תס"ו וז"ל ז' כוכבי לכת אינון שצ"ם חנכ"ל ואינן מסטרא דטוב ורע נהורא מלגאו מצה קליפה מלבר חמץ עכ"ל ומזה הצד דורך בנעלים אברהם להכניע המערכה וכשמת חזר ותלאה בגלגל חמה היא המערכה:

### יד יהודה

ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרי' שלשים שנה וארבע מאות שנה הכוונה על נשמותיהן של ישראל שנפלו לתוך הקליפות שמצרים ראש להן וישבו בתוכה בשביה משך זמן הלזה : מצרני' לשכינה שע"כ נקרא מצרי' מצרי' ששר של מצרי' הוא הראשון של ע' שרי שלמעלה והשכינה על גביהן נמצא שמצרי' משנה לשכינה ובא הרמז בפסוק וירכב אותו במרכבת המשנה כדאיתי' בציוני וכבר נתבא' במ' ח"ד ח"ג פ"ד : במדת אחוריי' בבחינת דרגין תתאין דילה שאז נחשבת עם הע' שרים : שכן מצרים עם ה' אותיות בגימטריה שפ"ה כמו שכינה לרמז שהיא מצרנית לשכינה : בגימ' נפש לרמז שעל הנפשות נאמר : שמעת שבאה הנבואה בברית בין הבתרי' על גלות מצרים התחיל הצרוף של הנשמות תהיינה מצורפות בכור הברזל כמ"ש במ' ח"ד ח"ג פ' כ"א ע"ש ומשם עד יציאת מצרי' היו ת"ל שנה : והוא טעם מש"ה ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים שהכוונה לנפש ממש כי כן נשמותם גרים במצרים וע"ז אמרו ז"ל ג"כ מרגלית היתה לאברהם אבינו תלויה בצוארו וכל חולה שרואה בה היה מתרפא וכשמת אברהם תלאה הקי"בה בגלגל

### יד יהודה • המשך

חמה והיינו שמרגלית כנוי לנפש אד"הר שנתקנה באי"א כדמ"ש בסמוך והיה מקומה בשיעור קומתם בצואר כמ"ש במ' ח"ד ח"ג סי' ו' ובו היה התקון ע"י הצרוף שהתחיל א"א לצרף הנשמות הדבקות וכמו תוך מצרים שהיו' ג"כ הצואר לאנדרטי שהקים נבוכד נצר שע"כ נקראו מלכי מצרים בשם פרעה אותיות העורף להצואר : שבשבילה אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה ומלת נתנה פירושה כנעזוב כמו ברדי נתן ריחו והכוונה כנעזוב א"י שהיא ראש עפרות תבל : ולי נרי לפרש נתנה כמשמעה ומחובר למלת מצרימה והכוונה נתנה למצרים ולראש תחת היותה שני' במרכבה כנז' לעיל מעתה נעשנה לראש וע"ד שאמרו רז"ל שכוונו לע"ז : והמקונן אמר היו צריה לראש והכוונה שלראש אנדרטי קליפת בבל קובר הצואר קליפת מצרים והיו צריה במיצר הצואר : כמ"ש למעלה חלק ב' סי' כ"ג : ונקראת מרגלית לשון רגל כמו מרגלתיו ע"ש שנגשתה בתקוני רגל ובסיס לקומת הדיוק שעליה : כטעם מש"ה והנה אשה שכבת מרגלתיו (רות ג') שיש דורשי' מלת מרגלתיו לשבח והכוונה שבעז נעשה כן ורגל לשכינה אשת חיל והנרמז בזה יאמת לזמנו בימי שלמה בהיות הלבנה במלואה וכן לעתיד ימלא כבוד ה' את המשכן : **[חסר]** וע"כ ראוי למנות ממנו ת"ל שנה וכדלקמן : וגם אחרי מותו של אברהם ניחם לנו צירוף הגלות כי אמנם בעודנו חי היה דורך מערכת הכוכבי' בסנדלו ובזכותו ע"ד שאמרו ז"ל צא מאצטגנינות שלך לא כן לאחר שנסתלק מן העה"ז שנשארנו להנהגת מערכת הזמן ועת ופגע יקרה את כולנו לילך בגולה אנה ואנה בארץ לא לנו וע"ז הבינו אשר דברו ז"ל כשמת אברהם תלאה הקי"בה בגלגל חמה ר"ל חמה וחזרים והיינו גלגל המזלות :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כח

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

### יואל משה

ביצחק גי' רד"ו: כטעם כי סר כו' ידוע מכתבי האר"י ז"ל כי השבטים פגמו בשם הויה עשר פעמים גי' ס"ר וזהו וירא כי ס"ר לראות וע"כ אמר משה כששלחו הש"י לגאול את ישראל מה שמו הוא שם הוי"ה הלא עולה י' פעמים ר"ס ומה אומר אליהם הרי לא הגיע הזמן עדיין לגאול והשיב לו אמור להם אהי"ה שלחני אליכם כי עשר פעמי' אהיה גי' רד"ו ואימת יתוקנו חמשים הנותרים הלא בצאתכם ממצרים תעבדון נו"ן דייקא שם יתוקנו בשערי בינה תצרף נ' לרד"ו הרי רס"כ?: וזהו קוד כמנין פקו"ד שהוא קץ יפקוד ויחסר ממנין ת' שנה וישאר רד שנה כמבואר בבעל הטורים: הסר מהם כוי כי מנין
רד"ו הסר צ"ג שנה שהיה לוי חי

### רמ"ע מפאנו

עוד ביצחק יקרא לך זרע. הוא בגימטריא רד"ו של שעבוד מצרים, וסימנך אהיה שלחני. כי עשר פעמים אהיה עולה רד"ו, ועל משה רבינו ע"ה נאמר, אשרי אדם מפחד תמיד. ובדברי תורה אתמר, כי על ההפך משלמים וכן רבים שמנו וטעו גבי שבעים שנה של פקידת בבל, ומבני אפרים שדחקו ונכשלו בפקידת מצרים, הוא היה מפחד שמא גאולת מצרים תלויה בעשר הויות, כטעם כי סר לראות. עד שמסר לו הקב"ה סימן בתוך סימן, פקו"ד דהיינו ק"ץ, יפקוד ויחסיר אלהים ממנין ארבע מאות, הרי נשארו רד"ו כדאמרן, הסר מהם צ"ג שנים הראשונות שהיה לוי קיים, שהרי יוסף בן שלשים ותשע היה כשירדו אבותינו מצרימה, ולוי גדול הימנו חמש שנים הרי מ"ד, ושנותיו היו קל"ז הרי לוי חי במצרים צ"ג שנה, והוא

### יואל משה • המשך

ישארו קי"ז ה' בהיכל גי' צ"ג אדו"ן יח"ד ג"כ גי' צ"ג מלך ג"כ גי' צ"ג: אלו"ף נעורי אל"יוף גי' קי"ז: ל"א מהן היה השיעבוד כוי ממדת חסד בגימטריא א"ל בפה רך ופי' שנים כמנין אל"הים היה קושי השיעבוד בפרך ובמרירות וידוע ששליטת הקליפות מצד ב"פ אלה"יים בסוד ואתה תשופנו עק"ב כי ב"פ אלהים נכתב פי' נ"ה והוד שבכלולין? תרי"ן שוקין כ"א כלול ג' פרקין הנה הפרקים העליונים שלהם מתלבש' בבריאה ואמצעי' ביצירה והתחתוני' בעשייה ושם אחיזה לקליפות וזאת רמז אירע בימי רע עון עקבי יסובבנו וכאשר יש להם אחיזה בבי' עקבים גי' ב"פ אלהי' אז גוזרים לו שמדות על ישרי' בי' פי' עקב גי'
שמ"ד וזהו הב"פ אלהים ופרקין

**יואל משה • המשך**

התחתונים וק"ל עכ"ה והנה חשב השי"י להמתיק הב"פ אלהים והיה התיקון ממש כנגד ממש כי בפקוד שמחסר מת"ל שנה יש פ"ו כמנין אלהים באמצע ודי פעמים הוי"ה מסבבים אותו ד' פי הוי"ה שהוא כ"ו עולה ק"ד הרי פקו"ד פ"ו וק"ד מסבבי אותו למתקו: וכן גבי רד"ו שנה הנותרים באמצע פ"ו מנין אלהים שנה באמצע הוא קושי השיעבוד וד"פ א"ל מקיפי אותו שהם גי' קכ"ד פ"ו וקכ"ד גי' רד"ו ב' פי א"ל שהו' ס"ב לא היה השיעבוד אלא בפה רך וא"ל הרביעי היה בעריכה? הוא מצד צפון מצפון תפתח הרעה: וסוד הק"ד הנ"ל דהיינו ד' הויו"ת הוא הארת המן ד"ק מחספס ד"ק ככפוי על הארץ: התורה גי' תרי"א נגד ד' מילואי אהיה ב"פ קס"א כי אין בו אלא ג' מילואי ביודי"ן קס"א בה"הין קנ"א באלפי"ין קמ"ג ע"כ צריך וחשוב קס"א ב' פעמים משא"כ בשם הוי"ה

ד' מילואי ביודי"ן ואלפי"ין וההי"ן וביודי"ן דהיינו ה"ה ביו"ד והוא"ו בא' משא"כ באהיה אינו רק ג' מילואים כי א"א לחלק ה"א בי' והשנייה בא': א' כנגד ע"ב שם הוי"ה מלואו א' ואי נגד ס"ג דהיינו מלואי שני לשם הוי"ה וקמ"ג דהיינו מילוי שלישי לשם אהיה נגד מ"ה דהיינו מילוי שלישי של שם הוי"ה וקנ"א מילוי רביעי לשם אהיה נגד ב"ן מילוי רביעי של שם הוי"ה כל המילואים של אהיה עולים כמנין התורה תרי"א ובצירוף מילוי של שם הויה שהוא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן עולה ס"ה תתמ"ג ודי זוגות של

האריך ימים מכל אחיו, וכל ימיו לא התחיל השעבוד, וצ"ג שנים בגימטריא ידו"ד בהיכ"ל קדשו. שהיה אדו"ן יחי"ד מג"ן בעדם כל זמן שאחד מן השבטים קיים, וכל שכן לוי שהיה מארי אולפן כנודע, נשארו קי"ז שנה סימנין אלו"ף נעורי אתה. ל"א מהם היה השעבוד בפה רך ממדת החסד בגימטריא א"ל, ופ"ו שנים בגימטריא אלהים משנולדה מרים היה בפרך ובמרירות מתוקף הדין, להוציא יקר מזולל, סוד הנפש לבית יעקב ממצרים של מעלה ושל מטה מכור הברזל כאמור. ויונתן בן עוזיאל בריש פרשת וישב אמר שמכירת יוסף היתה תחלת גלות מצרים, אלמא כשנוסף כ"ב שנה שפירש יוסף מאביו על רד"ו שנה יעלו כלם רל"ב, מונה השואת הדעת לארבעה מלואים הידועים לשם בן ד' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן מספרם יחד רל"ב, כמנין ברוך כבוד ה' ממקומ"ו. שכלם הסכימו בגלות מצרים כשם שארבעתם נועדו עם התור"ה בגימטריא ארבעה מלואים שכנגדם לשם אהיה ב' קס"א וקנ"א קמ"ג עם ארבעה זוגות למנין ונושנת"ם לגלות בבל, והנה יצחק מחשב ימי שנותינו שאנו טרודים בהם, קצתם בשינה קצתם בצרכי גבוה כגון תורה ותפלה, וקצתם בקיום החיים האנושיים, ועל מיעוט הזמן שעברו בו במקרה מעשים אשר לא יעשו, הוא מליץ בעדנו שזכותו תכפר מחצה ומחצה מבקש שתהא מדת רחמים סובלת וממלטת, ואין ספק שהיא המתעוררת אצל האבות ואומרת לכל אחד מהם בניך חטאו כדי שיבקשו עליהם רחמים, ואליה אמר יצחק טול את פלגא ואנא פלגא, ואי לא הא פשטית צואר על גבי המזבח כדאיתא במסכת שבת פרק רבי עקיבא:

**יואל משה • המשך**

שם אהיה והוי"ה ד' זוגות מילואי כנ"ל הרי תת"נב כמנין ונושנתם שכלם הסכימו וסימנך של הזוגות הנ"ל רגי"ל דר"ך פק"ח ב"ר פי' מילוי קס"א עם ע"ב גי' רגל קס"א עם ס"ג גימטרי' דר"ך קנ"א עם ב"ן גי' ב"ר קמ"ג עם מ"ה גי' פק"ח ועיין בסוד המרגלא: ביצ"חק יקר"א ל"ך גי' תתנ"ב:

**יד יהודה**

עוד ביצחק בגי' רד"ו שני' כי עשר פעמי' כ"א של מספר שם אהיה עולי' רד"ו כנגד י' שבטי' שחטאו במכירת יוסף וכל אחד הוצרך לתקן בשם אהיה : כי היה מר"עה מפחד שלא יהיה מספיק המנין הזה לתקון השבטי' הפך ממה שחשבו בני אפרים את הקץ לצאת קודם הזמן כידוע וכמ"ש רז"ל ג"כ בפקודת בבל והיה חושש משה שמא יצטרכו השבטי' להיות במצרי' ר"ס שני' לתקן עשר הויות שהן בגי' ר"ס ובא הרמז לזה בפס' וירא ה' כי ס"ר לראות : סימן בתוך סימן של פקד יפקד : אדון יחיד בגימ' צ"ג וכן יתכן : וכ"ש שלא היה השעבוד בחיי לוי להיותו מארי אולפן מורה משפט ליעקב ותורה לישראל שקבל מאביו : לד' מלואי' מלוי יודי"ן ע"ב מלוי יו"דין והוא"ו באל"ף ס"ג מלוי אל"פין מ"ה מלוי ההי"ין ב"ן : עם התור"ה גימ' תרי"ין כמוד' מלואי של שם אהיה מלוי יו"דין ק"סא והוא נחשב ג"פ כנגד שני מלואי יו"דין ומלא א' אל"ף ג' מלוי ההי"ין קנ"א מלוי אל"פין קמ"ג ס"ה תרי"ו ובצירוף רל"ב הרי תתקמ"ח והם ד' זמני מלואי

**יד יהודה • המשך**

להויה ולאלקים והם ד' הרי תת"נו כמנין ונושנ"תם בארץ שאז התחיל גלות בבל : והנה יצחק וכו' חוזר הרב לסנגורי' של יצחק שהזכיר לעי' סי' כ"ד :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק כט

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

הנזכר במעשה בראשית כי שם הוזכרו בכחות באלהים: הנאמרים באמת כי לפעמים אלהים נדרש בבינה ולפעמים במלכות ואמיתת

**רמ"ע מפאנו**

נשאו ישראל פניהם כלפי יצחק ואמרו כי אתה אבינו, לא כאברהם ולא כיעקב. השומע סבור ששמו בטחונם ביצחק ח"ו, חזרו ואמרו אתה ה'

**יואל משה • המשך**

הדרוש הוא על פקד יצחק: ל"ז אזכרות כו' פי' ע"ד ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי ל"ב אזכרות ואח"כ מן ויכלו עד ביום עשות ה'

**יואל משה • המשך**

אלהים עוד ה' אלהים מנין כלם ל"ז: ואותו הזוג האחרון כו' הוא ביום עשות ה' אלהי' דהיינו שעשה מאלהי' שהוא דין ה' שהוא רחמים וזהו עקידתם של הדין וזהו הקדים מדת הדין ושתפה כו': לצמיחת ג"ע כו' שנאמר ג"כ ויצמח ה' אלהים וכן ויקח ה' אלהים את האדם:

**יד יהודה**

נשאו עיניהם וכו' נמשך לשם הקדוש הנז' במעשה בראשית שהוא דין ושם הויה כלול בתוכו : ל"ז אזכרות ראשונו' והיינו אבינו. כי ה' הוא האלהים הנזכר במעשה בראשית שהוא פחד יצחק כפי אחד הפירושים הנאמרים באמת, ואתה הוא המחזר על האבות שיבקשו עלינו רחמים, ומי שם פה ליצחק מבלעדיך, אתה הקדמת לו זכות שקול כנגד כל חובותינו למען יוכל להגן עלינו ויטול מן הדין פדות נפשנו, והיה זה בשכר העקדה שהיתה בשנת ל"ז ליצחק כנודע, ואז אביו הזקן הרחמן איש חסד מכל האדם עקדו על מנת לשחטו ולקיים בו הפשט ונתוח וכליל לאשים, וכנגדן ל"ז אזכרות ראשונות של בריאת העולם, כלן שם אלהים חוץ מאותו הזוג האחרון שהוא תחלה לשם מלא על עולם מלא, ובו הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיא עקידתה באמת להחליש תקף הדין לקיום העולם, ומיד סמכו הכתוב לענין צמיחות עצי הגן ולקיחת האדם והנחתו בגן עדן, שכן יצחק אבינו נגנז בגן עדן ג' שנים תכף אחר העקדה מהטעם שזכרנו במאמר חקור דין, עד שהיתה רבקה ראויה לו:

**יד יהודה • המשך**

מבראשי' עד ויכלו ל"ב ובפי' ויכלו ג' ועו' ב' בשני פסוקי' שלאחריה ביום עשות ה' אלקי' ארץ ושמי' וכן כי לא המטיר ה' אלקים לכך צריך ל"ז שמות אלקי' בכלל הבריאה : חוץ מאותו הזוג האחרון שהם שמות המשותפות שכתי' בהם ה' אלקי' מתחלה שם של הויה להורות שהקדים מדה"הר ושתפה למדה"ד והמדה"ר היא עקידתה של מדה"ד להחליש תקפה לקיום העולם :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק ל

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

ויצא יצחק כו' עתה בא לפרש פסוק ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו' שיצא מג"ע לחד פירושא או מבית מדרשו של שם לחד פירושו והמחבר עוש' פשרה דמר אמר חד ולא פליגי ומ"א חד ול"פ שמדרשו ש"ש היה יונק מג"ע נמצא הכל א' הוא וז"ש ודלמא מדרשו ש"ש הוא מדרשו של ג"ע לפי שמשם ינקתו: לשוח בשדה אחז"ל אין שיחה אלא תפילה שתיקן אז תפילות מנחה: שזכה ליכנס כו' פי' העבד אלעזר הנה הוא זכה ליכנס לגן עדן כמבואר בגמרא: אמצעית כו' פי' אלעזר הוא רמז למטטרון אמצעי לקושרי כתרים מן התפילות שנזכרו לעיל בח"א סימן ל"ט? ממאמר זה כידוע שעיקר תיקון המחשבה הוא ע"י אכתריאל שר הבריאה ותיקון הדיבור ע"י מטטרון ביצי' ותיקון המעשה ע"י סנדלפון בעשייה והנה תפילת שחרית נגד מחשבה מיוחד לאכתריאל ומנחה נגד דיבור מיוחד למטטרון וגם אליעזר הוא בסוד מטטרון עיין זוהר וישב עמוד ת"ט בסופו וז"ל ויאמר

**רמ"ע מפאנו**

ויצא יצחק מגן עדן, או מבית מדרשו של שם כדברי יונתן בן עוזיאל, ודילמא מדרש גן עדן ששם היה יונק ממנו, קאמר לשוח בשדה לפנות ערב. ובאותה שעה רמי אנפשיה לתקן תפלת המנחה, לכפר ביציאתו מגן עדן על הוצאתו של אדם הראשון משם בראש השנה ראשון בשעת המנחה, ולא תקנה עד שנזדמנה לו בת זוגו על ידי העבד שזכה ליכנס בגן עדן חי וקיים ולא טעם טעם מיתה, ועודנו זוכה תמיד לשמש אברהם ושרה בההוא עלמא, כדאשכחיה רבי בנאה דקאי אבבא דמערת המכפלה בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא נח, א). כי דרך יש לו שם משערי גן עדן, ומבואר בזוהר כי הוא משל ודוגמא לשר הפנים, אמצעי לשלשה קושרי כתרים מכל התפלות כמו שקדם, שכן תפלת המנחה אמצעית במעלתה וחשיבותה בין תפלת השחר והערב, וכבר זכרנו שיש בקשירת כתרים לכל תפלה ג' מדרגות, וכנגדם השליח הזה המעולה הדולה ומשקה מתורת רבו, נקרא בג' תארים עבדו א'. זקן ביתו ב'. המושל בכל אשר לו ג':

**יואל משה • המשך**

אברהם אל עבדו דא סיהרא דאיהו עבד עביד ע"מ: ע"כ תיקן יצחק תפלת מנחה בפגעו בו בשדה ותפילת ערבית נגד דעשיה לסנדלפון ואף שיעקב כלול מדין ורחמים משא"כ יצחק דין לחוד וא"כ למה תפילת יעקב נגד עולם העשיה ששם דין ולא יצחק נ"ל ע"ד גאות אדם תשפילנה כי תוקף מדתו של יצחק לא היתה באפשרי למתק בתפילת ערבית: לכל תפילה שלש מדריגות כו' פי' מחשבה דיבור מעשה וכנגד זה נקרא עבד זה גם כן ג' תוארים עבד"ו סנדלפון זקן ביתו אכתריאל המושל ב"כל א"שר ל"ו הוא האמצעי מטטרון שכלול משלשתן (עבד ליצחק גי' מטטרון) שתיקן הדיבור שכולל קצת מחשבה וקצת מעשה כענין עקימת שפתיו הוי מעשה כעו"ש האר"י ז"ל למה יע"קב דו"ד גי' ישראל ולמה דווקא נקרא ישראל ותי' לפי שהוא כולל תרין סטרין נגד דיבור ואין דיבור בלא מחשב' וגם עקימת שפתיו הוי מעשה כן הוא בנדון דידן ואפשר לרמוז במלת לשו"ח שו"ח גי' מ' שד"י

**יואל משה • המשך**

כמנין מטט"רון שהוא אליעזר שפגע בו שיצא לקראתו:

**יד יהודה**

ויבא יצחק לשוח בשדה וגו' ואמרו במדרש מהיכן בא מג"ע ויונתן תרגם על יצחק בא מבוא באר לחי רואי וגו' ויצחק הוה אתי מבי מדרשא דשם רבא : ודלמא לא פליגי אהדדי דיונתן נמי לאו מבי מדרשא של שם ממש קאמר אלא מבי מדרשא של ג"ע ובשביל ששם היה יונק למודו מבי מדרשא של ג"ע ע"כ אמר מבי מדרשו דשם : לשוח בשדה ואמרו רז"ל אין שיחה אלא תפלה שתקן תפלת המנחה והטעם שתקנה דוקא בשעת יציאתו מג"ע הוא כדי לכפר על חטאו של אד"הר שבשבילה נתגרש מג"ע בשעת המנחה ובשביל שחטא ג"כ עם זוגו ע"כ לא תקן יצחק התפלה עד שנזדמנה לו בת זוגו ומאת ה' היתה סבה שגם הבת זוגו ע"י אליעזר המזומן ג"כ ליכנס לג"ע חי כידוע : ומבואר בזוה' **[חסר]** שם שאליעזר הוא משל למטטרון וז"ל שם ובג"ד עבד אברהם ורבקה איתא דתניא להאי כד קב"ה ישלח למטטרון דאיהו עבדא דיליה בגין גלותא וכו' ע"ש : כמו שקדם לעי' ח"א סי' כ' שיש ג' שרי הפני' קושרי כתרי' מתפלות אלכתריאל בעולם הבריאה הנקרא זקן ומטטרון וסנדלפון הנקראי' נערי' מטטרון

**יד יהודה • המשך**

ביצירה וסנדלפון בעשיה והגם מטטרון הוא האמצעי על כן כוון לעבד למשל שיתקן יצחק תפלת המנחה שהיא אמצעית בין תפלות שחרית לערבית לא מצד הזמן אלא מצד מעלתה וחשיבותה : וכבר זכרנום ג' מדרגות האחת היא מדרגת המתפללים במדת הנשמה והמחשבה גוברת בהם **[חסר]** לקשור כתרי תפלותיה' לק"בה והבי' הן המתפללי' במדת הרוח שם הדבור גובר ומטטרון קושר כתרי' מתפלו' ההן ושלישית היא המתפללי' במדת הנפש שם המעשה גובר והקושר כתרי' מאותן התפלו' הוא סנדלפון : וכנגדם וכו' ר"ל כיון דמטטרון הוא שליח דק"בה לקבלה י"ח ברכאין דצלותא בכל יומא תלת זמנין כדאית' בזוה' שם עמו' תקנ"ו על פסוק ביומו תתן שכרו וגו' ע"כ הוא כלול ג"כ משלש מדרגו' הללו בשליחותו ויקרא בשביל זה בג' תארי' עבדו כנגד מדרגת סנדלפון שבעולם העשי' בבחינת המעשה ויאות לתארו בשביל זה בשם עבד : זקן כנגד מדרגת אלכתריאל : המושל בכל אשר לו כנגד עצמו שכן מסר לו הק"בה כל גנזיו כשהעלה אותו למרום וכידוע :

לפרק בתוכן העניינים

# אם כל חי — חלק ג — פרק לא

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

הקשירה הראשונה
היא מדת מלכות בעולם העשייה הקרוב אלינו לנפש המעשיו': ונשנה סיפורו של אליעזר פעם שנית על הקשירה השנית בעולם היצירה: לרוח נגד דיבור ע"כ נאמר ואשים הנזם על אפה מקום הנשימה שלא נאמ' בסיפור הראשון אלא היו על יד העבד במעשה: והסיפור הג' דרך כלל שנאמר ויספר העבד דרך כלל ולא פורש
בתורה מהות הסיפור לרמוז אל עולם הבריאה ששם המחשבה נגד הנשמה ששם מדתו של יצחק ששוקל מאזנים ספיריות מחשבת התפלה: וזכוכה פי' בהירתו ומעיין אם זכאין אם לא: ובעד ביתו דרשו חז"ל זו אשתו ע"כ אי אפשר להתפלל התפילה שהיא במקום קרבן אם לא בנשוי אשה וק"ל:

**יד יהודה**

ויתכן וכו' מחובר לסי' הקדו'

**רמ"ע מפאנו**

ויתכן כי על כן נכפלה שיחתו בתורה זה שלש רגלים, שהיא יפה לפני המקום מתורתן של בנים כדבריהם ז"ל, והיה הספור הראשון מכוון לקשירה ראשונה הקרובה אלינו, והרמז ותרץ הנערה. כינוי לנפש המעשיות, כדכתיב ושני צמידים על ידיה. ונשנה לרמוז על הקשירה השנית מהשלמת הדבור, שכן כתיב בה ואשים הנזם על אפה. מה שלא הוזכר תחלה אלא שהיה מזומן ביד העבד. והספור הג' לא פורש אלא דרך כלל בסוד הכוונה, כדכתיב ויספר העבד ליצחק. כי מדתו שוקלת בכף מאזנים ספיריות מחשבה וזכוכה בכל התפלות, וכשם שכוון יצחק את השעה לתקן תפלת המנחה בהקבלת פניה של רבקה, ככה תקן אברהם תפלת השחר סמוך לפקידתה של שרה, ויעקב בגלותו לא תקן תפלת הערב, עד שהלך לחרן תחלה והציץ ברחל, ואחר כך ויפגע במקום. כי אמנם התפלה מכפרת כמו הקרבנות, וכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו. והדר ועל כל קהל ישראל:

**יד יהודה • המשך**

שיחתו של אליעזר עבד אברהם : מכוון לקשירת הכתרי' של סנדלפון בעולם העשיה שהיא ראשונה וקרובה אלינו ולהיותה במדרגת הנפש והמעשה בא הרמז ותרץ וכו' : כדכתי' נמי בספור ההוא ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידי' על ידיה והגם שהשמיט גבי נזם מלומר על אפה הזכיר גבי צמידי' על ידיה להיותן כלי המעשה : ונשנה הספור לרמז על הקשירה השניה שבמדרגת הרוח והדבור וע"כ כתי' בה ואשי' הנזם על אפה שהוא כלי הרוח לא כספור הראשון שאינו מזכיר ששם העבד הנזם על אפה אלא אמר סתם ויקח האיש נזם זהב וגו' שהיה מזומן בידו : והספור הג' שהוא כנגד הקשירה השלישית שבמדרגת המחשבה ע"כ לא פורש אלא אומר הכתוב בדרך כלל ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה ויאה זה ליצחק כי מדתו הדין שוקלת מחשבות התפלו' אם ראויו' הנה

**יד יהודה • המשך**

לקשירת כתרי' : וכשם וכו' חוזר למ"ש לעי' סי' ל' שיצחק תקן תפלת המנחה בשעה שנזדמנה לו בת זוגו : סמוך לפקידתי' של שרה כדכתי' במהפכת סדום וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' ולמדו רז"ל מזה שתקן תפלת שחרית

**יד יהודה • המשך**

והיה זה תכף לאחר שנתבשרה שרה על הפקידה : עד שהלך לחרן תחלה כמ"ש רז"ל כי מטא לחרן הרהר בדעתו אמר אפשר עברתי במקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו יהב דעתיה למהדר קפצה לו ארעא מיד ויפגע במקום וכו' ולמדו רז"ל מזה

**יד יהודה • המשך**

שתקן תפלת ערבית : כי אמנם התפלה במקום הקרבנו׳ ושם כתי׳ וכפר בעדו ובעד ביתו ואמרו רז״ל ביתו זו אשתו ע״כ לא התקינו אבותינו הקדושים גם תפלותיהם כי אם בשעת הכושר ע״י בת זוגם :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק לב

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

על מזבח הפנימי כו׳ הוא פנימי הוא בינה: לכך הקדים הכתוב ששם נאמר ביום עשות ה׳ אלהי׳ שפירשנו לעיל שעשה מאלהי׳ שהוא דין יהו״ה שהוא רחמים והוא עקידתו של דין ע״כ נאמר ארץ תחילה כי עקדת יצחק בארץ היה תחילה לעקדת
שרים שלמעלה: שכן מאדים כו׳ וסימנך שלם ג״ש הבל? שו״ר ג״בריאל מ״אדים שנעקדו על מזבח החיצון הוא מלכות אשר בהיכלות ושם מקריבין נשמותיהם של ישראל וזהו ואישי ישראל ותפילתם אישים ממש פירוש אנשים כי בתפילה מוסרים נפשם כענין ואשפוך נפשם:

**יד יהודה**

על המזבח הפנימי בינה : ולפי שקדמה עקידת יצחק שנעשה לתקן ולהמתיק המדה״ד תחלה בארץ ואח״כ נעשו **[חסר]** התקוני׳ בשמי׳ ממעל ע״כ אמר הכתוב ביום עשות ה׳ אלקי׳ ארץ ושמי׳ והקדי׳ ארץ לשמים נוכרי שני שמו׳ הקדושי׳ במתוק הדין

**רמ״ע מפאנו**

וכשם שיצחק אבינו סבר וקבל בלב שלם להעקד ביום הכפורים בשעת המנחה על ידי אברהם, כך בשמחה רבה נעקדה מדת הדין של מעלה לרצונה על ידי החסד, והועלתה לרצון קמי עתיק יומין על המזבח הפנימי הידוע, כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו. ולפי שקדמה עקדת יצחק בארץ לכל יתר התיקונים שנעשו דוגמתם בשמים, לכך הקדים הכתוב ארץ לשמים כשהזכיר שם מלא תחלה כמו שבארנו, וכל ברואי מעלה ומטה נתעסקו אהדדי בעקידת כל בעלי הדין באותה שעה, כמו שדרשו חכמים בפסוק כי עד סירים סבוכים. בריש נבואת נחום, שכן מאדים נעקד לפני צדק, ומיכאל כהן גדול של מעלה עקדו לגבריאל, ואריה שבמרכבה עקד את השור והעלום על גבי המזבח החיצון אשר בהיכלות, כי שם צוה ה׳ את הברכה לאישי ישראל, אנשיהם ממש, בשעה שתפלתם בפיהם ירצו סלה, כטעם ואשפוך את נפשי לפני ה׳, שיקובלו ברצון הם ותפלותיהם על ב׳ המזבחות בכל מקום שיש דוגמתן:

**יד יהודה • המשך**

כי ה׳ הוא האלהי׳ והתקוני׳ שנעשו בשמי׳ הם מה שכל ברואי מעלה בעולם המלאכי׳ ומטה בעולם הגלגלי׳ נתעסקו בעקדת בעלי הדין כדאית׳ בב״ר פ׳ וירא ר׳ חנינא בר יצחק אמר כל מה שהיה א״א עוקד את יצחק בנו מלמטה הי׳ הק״בה כופה שריהם של או״ה מלמעלן ולא עשו אלא כיון שהפליגו ישראל עצמן בימי ירמי׳ אמר להם הק״בה מה אתם סבורי׳ דאילין כפתיא קיימין שנא׳ כי עד סירו׳ סבוכי׳ וגו׳ : ע״ג המזבח החצון מלכות : לאישי ישראל אנשים ממש פי׳ שמקריבי׳ נשמותיהן של ישראל בשעה שמוסרי׳ נפשם בתפלתם ואז בפיהם ירצו סלה וזהו הנקבע ואישי ישראל ותפלתם תקבל ברצון : כטעם משי״ה ואשפך את נפשי (שמואל א׳ א׳) והיינו במסירת נשמתי לגבוה : בכ״מ שיש לנשמה ותפלתיה דוגמתן :

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק לג

יואל משה: 1

יד יהודה: 1

**יואל משה**

ואלו היה קרח מסכים ולא הלעיג על התנופי׳ כמבואר במדר׳: זה מסר נפשו ר״ל יצחק וקרח לא היה צריך למסור נפשו בתנופה ואף על פי כן לא רצה לקבל עליו תנופת
אהרן: ואין כנשיאות כו׳ פי׳ קשה? דהיה קרח חשוב כ״כ כמו גבריאל א״כ למה באמת נתנה הנשיאות לאלצפן שעליו נתקנא קרח ולמה לא נתנה לו לקרח ומתרץ שאדרבי׳ הנשיאות עבדות

**רמ״ע מפאנו**

ומכאן למדנו תנופת הלוים על ידי אהרן שהיא כעין אסקתיה אחתיה האמור ביצחק ואילו היה קרח מסכים בהנפתו כשם שהסכים יצחק בעקדתו ולא עוד אלא שזה מסר נפשו וזה לא היה צריך לכך הנה בלי ספק היה קרח למטה כגבריאל למעלה כשם ששקול אהרן כנגד מיכאל ואין בנשיאות אלצפן ענין לכך כי עבדות גדולה היתה לא תאות למי שראוי להיות דוגמא לאחד משרי המרכבה כשם שלא יאות לאהרן

**יואל משה • המשך**

ושירות ולא יאות למי משרי המרכבה כשם שלא יאות לאהרן למי שקרב אל השכינה: אבל רבן של כהנים ושרן כו׳ מ״ש כאן רבן וכאן שרן כי לוים מסטרא דדינא והוא לוים מספרו אלהי׳ שהוא דין והנה אלהים ביודין עולה ש׳ ומרובע ר׳ הרי ש״ר עיין בראש תיקוני שבת על מלת שופר שהוא ש״ר פ״ו נ״ל הרי ש״ר הארת הלוים ע״כ אמר
שרן של לוים משא״כ החסד של



לתוכן העניינים

**יואל משה • המשך**

כהן נקרא רב חסד מילוי השם ביודין שהוא ע"ב והאחור ק"ל בסוד והנה רוכב על ע"ב ק"ל כמ"ש לעיל במ"הה עולה ר"ב ועיין זוהר פ' ויצא עמוד ש"מ ע"ב וק"ל נהיר בחושבן אבתר את רב כחשבן ר"ב ע"ב: אמר רבן של כהנים מפי רבינו:

**יד יהודה**

שהיא כעין העקידה וכו' כמ"ש

להיות נשיא נשיאי הלוים כי עבודה רבה היא שהוטלה על אלעזר שמן המאור בימינו ושמן המשחה בשמאלו קטרת בחיקו חבתין על כתפיו שאין גדולה בפלטין של מלך ובירושלמי שטה אחרת בהפרש מועט אבל רבן של כהנים ושרן של לוים מבעי להו שלא יסיחו דעתם מכבוד שכינה. וכן אמרו בגמרא בפרק טבול יום גבי משה דטרוד בשכינה הוה והיינו דאמר ליה יתרו איעצך ויהי אלהים עמך כי היה יתרו בקי מאד

**יד יהודה • המשך**

**[חסר]** : לא שיצחק מסר נפשו וקרח לא היה צריך למסור נפשו בהנפתו : ואין בנשיאות אלצפן ענין לכך באופן שלא היה לקרח להתקנא בה כמ"ש רז"ל כי אמנם עבדות גדולה היתה וכו' : ובירושלמי **[חסר]** ד' נ"ב ע"ב :

במעלת ההתבודדות וצרכה למי שירצה לכהן פאר אמר איעצך להקל מעליך טרחי צבור ויהי כבוד שכינה על ראשך תמיד:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק לד

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

חמש אותיות בונות ק"ך בתים הוא צירופים: אותיות האמצעיות כו' פי' של צד"ק כתמ"ר יפר"ח: אותיות מנצ"פך מורי' על דין מספר פ"ר לכן סמך המדרש בפרש' קרח מנצ"פך לפסוק מוריד שאול ויעל נדרש על קרח ורמזו לזה נ"ל משה:

**רמ"ע מפאנו**

והאר"י זצ"ל דרש על קרח פסוק צדי'ק כתמ'ר יפר'ח, שכן שמו רשם בסופי תיבות אלה, ללמד שבסוף תקון עולם גם הוא יתקן, ויפה אמר שהרי הוא וסיעתו במדור גיהנם, משעה ראשונה שירדו שם התחילו להצדיק עליהם דין שמים, וכך הם אומרים משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאים, ואין בעולם קלקול גדול כל כך שודוי זה

**יד יהודה**

ללמד שבסוף התקון גם הוא כתמר יפרח : אותיות מנצ"פך המורין על דין : בפי' מלת גיהנם שעל הנשמות שנטהרו בתוכה אומרים הנם הא תלבנו :

לא יספיק לתקנו, וגדולה מזו החכם אמרה בפירוש התקונים בדבר הלמד מעניינו, והנה ראשי תיבות אלה צדיק כתמר יפרח הן בגימטריא ק"כ צרופים של שם אלהים, כדאמור רבנן חמש אותיות בונות ק"כ בתים. ללמד שכל כחות הדין יגבו חובם תחלה ממנו ואחרי כן יפרח, וכן האותיות האמצעיות ד"י ת"ם פ"ר יש בהן רמז מפורש, שהק"כ אלהים עתידים להכריז ד"י לצרותיו של קרח, שהרי ת"ם ונשלם לפייס החמש גבורות שרשי הדינין שהן אותיות מנצפ"ך מספרן פ"ר, וכמו שאמר הנביא ושלמו ימי אבלך. על דרך מה שבארנו במאמר חקור דין בריש חלק ה' בפירוש מלת גיהנם, ושם זכרנו מה יקר חסדו יתברך אפילו עם המורדים והפושעים, להוציא יקר חסדו מזולל, וכן אמר המלך החכם כל פעל ה' למענהו. ואמרו חכמים לקלוסו:

לפרק בתוכן העניינים

## אם כל חי — חלק ג — פרק לה

יואל משה: 1
יד יהודה: 1

**יואל משה**

דעלי קאימנא כו' הוא זכור רחמיך שאמר דוד לעיל בסימן כ"ה נזכר שלא זכר דוד בתפילתו זכות של יצחק כי הוא תוקף הדין כעו"ש שם במקומו: מעולם שמך כו' פירש
משנברא העולם הוא שמך

**רמ"ע מפאנו**

ופשוטו של מקרא דעליה קאימנא, לא הוזכר יצחק בעל הדין לפי שבו נברא העולם, ואם אברהם ידענו שהוא בעל החסד, ויעקב שסבל עול הבנים וצער גדול לא יכירנו ברחמיו, קל וחומר לפחד יצחק, שאין הקב"ה ותרן, ואם דין

**יואל משה • המשך**

משא"כ קודם לכן היה נקרא ינון גואל האחרון נקרא בשמו של הק"בה וכשנחלף שני נונין שבשם ינון בההי"ן באי"ח ב"ט שלא יתקנאו בו כך כו'ם ס"א מתחלף בנון הרי בשם ינון
עון שם הוי"ה: ה' אחרונה אם

**יואל משה • המשך**

לכל חי היא מדת מלכות: יש להם חלק כו' כי יש חילק בין חלק לע"הב ובין בן הע"הב ובין זוכה לע"הב ובין מזומן לחיי הע"הב מה' אחרונה חלק לע"הב: והדבק כו' שבשם בכללות ו' קצוות ת"ת שהיא מור' כנודע הוא בן ע"הב ומן ההי' ראשונה בי"נה זוכה לע"הב ומן י' שבשם חכמה עילאה מזומן לחיי עולם הבא: ינין כתיב כו' יודין שבינין כו' גימטריא ת"ש נמצאו ינין גי' תש"ע? כמנין משי"ח ה' דו"ד בן ישי': ובחושבן זעיר כו' פי' במספ' קטן דוד בן ישי כו' כמספ' שם הוי"ה שהוא ג"כ כ"ו ושכינה במספר קטן י"ו כמנין שם הוי"ה במ"ק ג"כ י"ו: עוד דע כי דוד בן ישי גי' שכינה וא' יותר: ומשיח ה' גי' שכינה פחות א' תצרפם יחד ב' פ' שכיני כי דוד הוא צדיק התיכון בין כ"פ שכינה ואמרו רז"ל כ"ן דוד הוא במ"ק אה"י"ה וכן ישי" הוא י"ב במ"ק כמנין אה"י"ה במ"ק ודו"ק:

ובן ישי ובן דוד בן ישי" יו"ד ראשונ' היא מדת יוסף יסוד שבו בסוד אור ישר כלול מי' וי' אחרונה יסוד שבה מדת בנימין יסוד שבמלכות והוא נקרא צדיק דכליל מי' בסוד אור חוזר והוא ושכינה היא מ' מלכות ב' קוין שלה בין ב' צדיקים ועל ידה עוברים מעשה הצדיקים התחתונים אל השרשים העליוני': וזהו סוד מילוי דבנימין כ"יוד ועיין זוהר בראשית עמוד קנ"ו וכן תמצא בשער פ"ה שער המרכבה: והכ' אותיות ידוע שה' אמא עילאה ותתאה ואף שהאחת מה הוא שיהא יצחק מקבל שכר גדול עצום ורב בשביל העקדה נוספת על שאר זכיות הרבים, וספורים לשופט צדק במשקל אל דעות, אשר איננו בז לפעולות אדם אפילו שיחה נאה, מכל מקום חסד גמור הוא לנו ולבנינו שיהא זכותו מגין עלינו, ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים. אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך, כי קודם בריאת העולם היה הגואל האחרון נקרא בשמו, כדכתיב לפני שמש ינון. וכשנחליף שני נוני"ן בשני ההי"ן באלפא ביתא רבתי של אי"ק בכ"ר, הוא שמו של הקב"ה יש אם למקרא. וארבע אותיותיו הן הנה היו לבני ישראל פלס ומאזני משפט לשכר מצוה, כי מן הה"א אחרונה אם לכל איש חי, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, והדבק בוא"ו שבשם לעסוק בתורה לשמה, ושונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא, ועייל בלא בר. ומן הה"א ראשונה נזכה לעולם הבא עצמו בקביעות, והעולה אל היו"ד, מקור חיים מזומן לחיי העולם הבא סוד העדן הפנימי באור פני מלך. עוד ינון כתיב יש אם למסורת והוא בגימטריא דו"ד ב"ן יש"י משי"ח ידו"ד במספר אותיות גדולות של האלפא ביתא הזאת, עוד דוד בן ישי בגימטריא שכינה עם המלה בחושבן זעיר כ"ו כמספר השם הגדול, ושכינה עם המלך כמספר השם שניהם בחושבן זעיר, ויש באותיות דוד רמז לצדיק בין ב' אותיות, ובאותיות ישי שכינה בין שני צדיקים, אף אנו ליה עינינו, ולו אנו מחכים שיכתבנו עם כל עמו ישראל בספר החיים, וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן:

**יואל משה • המשך**

מבחינת מלכות ה' אחרונה רגל רביעי אף על פי כן נשפעת מאמא עלאה ה' ראשונה בסוד הת"ת שמזוננו?:

**יד יהודה**

ופשוטו של מקרא אבינו לא ידענו וגו' דעלה קאימנא בסימנים הקודמי' : נקרא בשמו כידוע מדברי רז"ל ולפי מדקדקי' לפני שמש ינון שמו : של אי"ק בכ"ר שהני"ן מתחלפת בה"א וגם אם למקרא שקרינן ינון מלא בוי"ו הרי שם הוי"ה בתוכו וזהו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם קודם בריאתו שמך : לשכר מצוה שלפעמי' אמרו רז"ל נאין חלק לעה"ב ופעמים מצינו בדבריהם בן העה"ב ואמרו עוד זוכה לעה"ב ומוזמן לחיי העה"ב ואלה די לשונות של גאולת הנשמה תלוין בדי' אותיו' של שם הויה כי מן הה"א אחרונה מלכות עם ה' אלה מארצה יצאו נשמתן כידוע ע"כ כל ישראל יש להם חלק לעה"ב מצד נשמתן חלק אלוה ממעל : והדבק בוי"ו שבשם הוא ת"ת שם תורה לעסוק בה לשמה עליו אמרו ז"ל כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העה"ב שכן ת"ת נקרא בן כידוע : ועייל בלא בר בגמ' פ"ד דסוכה (ד' מ"ה ע"ב) ובפ' חלק (ד' י"א) אמר חזקי' אמר ר' ירמי' משום רש"בי ראיתי בני עליה והם מועטי' אם אלף הן אני ובני וכו' והקשו ומי זוטרי כולי האי והא אמר רבא וכו' ל"ק הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר פירי"שי בבר ברשות דעיילי בלא בר בלא רשות

**יד יהודה • המשך**

מועטין הן ובהנהו קאמר אני ובני מהם : ובערוך פי' דעיילי בבר עם בניהם בגי"ע כלומר שהוא צדיק ובנו כמותו כמו ר' ובנו מועטין הן והרב מפרש אפכא דעיילי בבר באם יש להם בני' צדיקים מרובי' הם שיעלו ע"י"ו לגי"ע שזכות שניהם מסייעתן ודעיילי ב"ע בלא בר **[חסר]** הם הן בדוק ומועטין הן ה"ה הצדיקי' בו' שבשם והן בני הע"הב מצד עצמן כאלו יאמרו בני מעלה מקרי' ועליהן אמר ר"ש רשבי" בני עלי' והם מועטי' בני דייקא אם אלף הם אני ובני שכל א' מצד עצמו הוא מן העה"ב : ומן הה"א ראשונה בינה המכונה בשם עה"ב אלה זוכה לעה"ב : והמעלה אל היו"ד חכמה שהיא מקור חיים כדכתי' והחכמה תחיה וגו' ע"כ הוא מזומן לחיי העה"ב : סוד העדן הפנימי שהוא חכמה להתעדן באור פני מלך חיים : עוד יש לדרוש במלת ינון יש אם למסורת דכתי' ינין בשתי יודיי"ן ונו"ן פשוטה של אותיות

**יד יהודה • המשך**

מנצ"פך הוא ז' כידוע הרי ינין בגימ' תש"ע כמספר דוד בן ישי משיח ה' : עוד דוד בן ישי בגימ' שלו כמו שכינה עם המלה : ובחושבן זעיר מלות הללו כ"ו כשם הויה : ושכינה במ"ק עם המלה י"ז כמספר שם הויה במ"ק שהוא ג"כ י"ז : ויש באותיות דוד ד"ו תתאה שהוא צדיק יסוד עולם בין שתי דלת הרומזים למלכות הראשון לאור החוזר והשני לאור ישר : ובאותיות ישי ש"יין הרומזת למלכות בין שתי יודיי"ן הרומזי' לצדיק הראשון לישר והשני לחוזר ומקבלין דין מדין להשפיע עלינו שפע ברכת חיים טובי' ליתן ולחזור וליתן עד בלי תכלית כן יאבה ה' הטוב לא ימנע הטוב לעולם ולעולמי עולמי' אמן :

לפרק בתוכן העניינים

למאמר בתוכן העניינים

# המדות — מידה א

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) עלת העלות א"ס ב"ה :

**יד יהודה • ב**

(ב) ואוכמי וכו' כדאית' בתקוני' ת"ע? ד' קנ"ד וז"ל כתר עלי' אע"ג דאיהו אור צח ואור מצוחצח איהו אוכם קדם עילת העילות וכו' וע"ש :

**יד יהודה • ג**

(ג) ועכ"ז אע"ג דאיהו קל ביחו' זה מ"מ חומר הוא שאסור להסתכל ולדרוש בו כמ"ש שאסור לדרוש באי"ס ב"ה שהוא למעלה הימנו הרי מדת ק"ו :

**יד יהודה • ד**

(ד) וגדול כבודו של כ"ע שהושוה לו קונו א"ס ב"ה לכל הדברות וכו' כי עם היות א"ס ב"ה המעליל וכתר הוא הנעלל מ"מ השתמשו רז"ל לפעמים בשניהם בדרך שאלה בשמות שוות וכן יתלו דברים כיוצ' בהן שיאמרו על שניהם בשתוף הלשון והטעם הוא כי כן מדתו של ק"ו דאמרינן ביה דיו לבא מן הדין להיות כנדון וע"כ הרשות נתונה להשאיל לא"ס ב"ה גם הדברות והאמירות הנזכרי' אצל כ"ע :

**יד יהודה • ה**

(ה) אבל בפשיטותו וכו' כי הנה לאלקינו יתי' בפשיטותו לבדו אין לו שם ותואר כלל והוא מרומם על כל ברכה ותהלה ואין לנו רשות להתבונן כלל ועיקר ובבחינה זו אין לכנותו יתי' כי אם מחוייב המציאות כאשר קראוהו הפילוסופי' המופשט מכל השמות ותארי' שנייחס להמציל יתי' יכונה בשם אין סוף להורות כי זה אשר יאמר עליו הוא מצד שמו לבדו שמצד השם סוף אין לו אבל תחלה יש לו וזהו פשיטות עצמותו יתי' שהוא בעל השם וקדם לשמו וכמו שנתבאר כ"ז במאי' יונת אלם פ"ב ובהקדמה לשם ע"ע והנה בבחינת פשיטותו יתי' איננו בא מן הדין מכ"ע כי הוא מחוייב המציאות שהנם בטול? כ"ע וכל הנאצלים עליו יתי' יפסק שם מעליל כמו שיתבטל

**רמ"ע מפאנו**

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת. השער הזה רבים פתחוהו צו לצו קו לקו זעיר שם זעיר שם, ואני באתי אחריהם לאסוף כעמיר גורנה ומלאתי את דבריהם כי אין מדרש בלא חדוש. ה' יגמור בעדי ה' חסדך לעולם.

המדה הראשונה:

קל וחומר הרמז בה לכתר עליון בהתיחסו אצל עלת העלות, כי הכתר קל הוא ואוכמא איהו בערך עלתו ועם כל זה נאסר ההסתכלות בו כל שכן במה שלמעלה הימנו, וגדול כבודו שהושוה קונו לו לכל הדברות המושאל אליהם ולכל האמירות המשותפות, אבל בפשיטותו לבדו המרומם על כל ברכה ותהלה איננו בא מן הדין כי הוא מחוייב המציאות מבלעדי התיחס לזולתו כלל, ועליה אתמר ואין אלקים עמדי, וגם אמנה במה שהוא קונה הכל ונטפל בהשגחתו אליהם, כמה דאת אמר ורחמיו על כל מעשיו. די לבא מן הדין להיות כנדון כמו שזכרנו. כיוצא בדבר אתה אומר ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים. סלקא דעתך אמינא קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום, תלמוד לומר תסגר שבעת ימים. והטעם כי אביה על חכמה עלאה אתמר דאיהו יש מאין, ובינה נמי יש מיש, אמרה תורה כי נהפכו אצל מרים שניהם לירקון, ובדידהו משתעי קרא הלא תכלם שבעת ימים כנגד המדות אשר תחתיהן המתפעלות על ידן, אלמא אין כאן קל וחומר אלא למראה עינים לפי הפשט המוחש, וכדי שיהיו טעמי תורה הנגלה והנסתר שוים בדינם יכונו יחדו על שפתינו, באה ההלכה וקבעה דיו ויאות כל מלי דרבנן עיין מאמר חקור דין חלק שלישי פרק ד'. ויש קל וחומר במלכות שהיא מתנהגת פעמים בחסד קל הוא על פני מים, ופעמים בדין להחמיר בסייג לתורה. ואית דיימא איפכא חומר מים רבים בחסד ובהתגבר הדין הרי היא קלה בעיניו, וכן דעתן של נשים קלה ובהתעטרה בחסד ורחמים יקרה היא מפנינים, ואמרו רבנן

**יד יהודה • ה • המשך**

שם האב והאדון בהעדר הבן או העבד מ"מ ישאר מחוייב המציאות שאינו מתיחס לזולתו כמו שם מעליל יען גם בהעדר כל הנעללי' הוא יתי' נמצא וקיים לעד :

**יד יהודה • ו**

(ו) ועליה אתמר וכו' כדאי' בזוהר בראשית עמוד ק"ג :

**יד יהודה • ז**

(ז) וגם אמנה וכו' ר"ל גם בזה יצדק לומר דיו וכו' באי"ס ב"ה והיינו במה שהוא יתי' מנהיג עצמו בבריותיו ועם פשיטותו יתי' דיו לענין זה להיות ככ"ע כי כל הנאצלי' אינן משפיעי' להתחתוניי' אלא מה שמקבלים מא"ס ב"ה :

**יד יהודה • ח**

(ח) כיוצא בדבר וכו' ר"ל זה הדבר שאמרנו שע"פ הנסתר דאמרינן דיו וכו' הוא הדין והטע' בעצמו נכנס בעיקר הדין של דיו שלמדו רז"ל ממרים ואביה ירק וגו' ק"ו לשכינה י"ד יום אלא דיו וכו' והענין הוא שברזין עילאין משתעי קרא ובדידהו לאמרינן דיו כי אין בזה ק"ו כלל והקרא בניחותי' מספרת וה"ק ואבי' עלאה הוא חכמה ירק ירק בפניה מנזיפותו עליה הלא תכלם שבעת ימים ר"ל מהשבע ספירות הקדושות שהן ז' ימי הבנין ולכך תסגר ג"כ למטה שבע' ימים וכיון שע"פ הסוד תלמדך לומר דיו שאין כאן ק"ו ע"כ אמרו ז"ל דיו וכו' גם לפי הפשט המוחש :

**יד יהודה • ט**

(ט) דאיהו יש מאין כידוע שכתר הוא אין לרוב העלמתו וחכמה הוא יש ומחכמה נאצלה בינה שהיא ג"כ יש וכנגדן אמרה תורה ירק ירק שני פעמי' כל אחד בגמטריי' יש ושניהי' נהפכו אצל מרי' לירקון ולנזיפי' :

**יד יהודה • י**

(י) כנגד המדות אשר תחתיהן שהן הז"ת המתפעלות ע"י חכמה ובינה :

**יד יהודה • יא**

(יא) ויש ק"ו במלכות מפרש עוד שמדה זו נרמזת למלכות שמקבלת מימיני ומשמאלי מחסד וגבורה אם מקבלת מחסד המכונה בשם מים הרי היא מתנהגת בקל על פני מים ואם מקבלת דין מתנהגת בחומר והחומרי היא לעשות סייג לתורה כי התורה היא הת"ת כידוע וכשהי' נוטה להשמאל ולדיניי אז המלכות בת זוגו ג"כ לדין ולחומרי לעשות סייג לתורה :

**יד יהודה • יב**

(יב) חומר מים רבי' בחסד ע"פ אין עונשין מן הדין. והטעם לפי הדרך הראשון כי למעלה אין דין כלל, ושרשי הדין שם הם לאכפייא לכלהו מריהון דדינא, וכן איש חסד הוא המציל את הנרדף אפילו בנפשו של רודף כל שכן באחד מאבריו, ואין צריך לומר אם יצילהו בלי שום חסרון אבר אלא יחזיר את הרודף למוטב, וזאת התעודה היא הראיה אל הנדון. ולפי הדרך השני אין עונשין מן הדין, דהא קיימא לן הלכתא רבתי פותחין בזכות תחלה, וכתיב כי המשפט לאלהים הוא ולא מאלהים, ואם פתחו לחובה על הקל, שוב אין דנין לא את הקל ולא את החמור:

**יד יהודה • יב • המשך**

הידוע שבינה נקראי' מים רבים וחסד מקבל ממנה נמי כשהמלכות מקבלי' מגבורה והדינין מתגברי' בפועל מתנהגת בקל כי אז המלכות קלה בעיני דדכורי' ולזה אמרו ז"ל דעתם של נשים קלה :

**יד יהודה • יג**

(יג) ובהתעטרה וכו' ר"ל ומשא"כ כשהמלכות נוטה לימין לקבל מחסד בהכרעת הת"ת אז היא יקרה ומתנהגת בחומר :

**יד יהודה • יד**

(יד) לפי הדרך הראשון שאמרנו שמדת ק"ו רומזת לכ"ע :

**יד יהודה • טו**

(טו) כי למעלה בכתר אין דין כלל ומה ששרשי הדינין שם הם הוא כדי לאכפייי למריהון שהם הקליפות והחצונים ואין זה דין אלא דינין מתכפיין וחסד גדול הוא כמו למטה איש חסד הוא המציל את הנרדף אפי' בנפשו של רודף כן למעלה החצונים הם הרודפים אחר נשמותיהן של ישראל קדושים והש"י מצילן בגופן של רודפים ודוחה אותן לנוקבא דתהומ' רבא וגו' כמוהו מורה רב חסד להנרדפי' ולהרודפי' :

**יד יהודה • טז**

(טז) וזאת התעודה והלכה רווחת בישראל שמצילין הנרדף בנפשו של רודף היא הראיה אל הנדון דידן דאין דין למעלה אלא חסד אל הוא לאכפייי למריהון דדיני כי זהו הטעם של ההלכה דמותר להציל הנרדף בנפשו של רודף מפני שכן הוא למעלה :

**יד יהודה • יז**

(יז) ולפי הדרך השני שאמרנו שק"ו הוא במלכות טעמא דאין עונשין מן הדין בנסתר ובנגלה שוין והיינו ע"ש דקי"ל דיני נפשות פותחין לזכו' ואין פותחין לחובה כדאית' במתני' פ"ד דסנהדרין ואם היינו מענשין מן הדין צריכין אנו לפתוח לחובה ולומר בדרך משל ומה אם בטרפיי? הקל שאין עונשו כרת אתה מחמיר עליו בדבר פלוני כ"ש בחלב החמור שעונש כרת וכיון שאין פותחין לחובה ואם פתחו שוב אין דנין כלל ע"כ אין עונשין מן הדין וכן הדבר בנסתר לפי הנז' שק"ו במלכות ובו חסד ודין וידוע דזכות הוא כנוי לחסד ופותחין לזכות תחלה כדאית' בזוהר פי שמות עמוד י"ח וז"ל כל דינין דהאי עלמא וכל גזרין וכל שאלתין כלהו קיימי בחד היכלי דתמן ע"ב סנהדרין מעיינין בדינין דעלמ' והאי היכלי אקרי היכל זכותי בגין דכד דיינין דינא מהפכין בזכותא דבר נש בקדמית' וכו' ועיין מאמר חק"ד ח"ג פ"ה :

**יד יהודה • יח**

(יח) וכתיב ור"ל והי"ט דכתיב כי המשפט לאלהים ולא כתיב מאלהים כי אלהים הוא מדה"ד ואם כ"א מאלהי' ה"א שהמשפט צריך להתחיל מצד הדין לכך אמר לאלהים להורות שהפתיחה צריכי להיות מצד הזכו' ובו הי' מתחיל והולך אח"כ לצד הדין :

**יואל משה**

אצל עילות העילות כו' הוא א"ס ב"ה ונקרא קל וחומר קל נקרא כנגד עילות העילות: ואוכמא איהו כו' עי' התיקונים נ"ב? אע"ג דאית כתר עילאי אור צח אור מצוחצח אוכם איהו לגבי עילתו

**יואל משה • המשך**

המאציל ב"ה: וע"כ נאסר כו' פי' אע"ג דאיהו קל נגד עילות העילות נאסר ההסתכלות בו ומצד זה נק' חומר: וגדול כבודו פי' שלכתר עליון שהושו' קונו א"ס ב"ה לו לכל הדברות: המושאלות כו' שאין שם שום שם למעלה מכתר עילאי: ומה שאנו קורין לו אין סוף וכן עילות העילות הוא ע"ד שאלה וכן כתר נקרא ג"כ כן וכן אין סוף דמשמע הא ראש יש הא בעצם שם להי"ך? שם כת"ר המושאל למעלה וע"ד שפי' וינגע אלהים? וזהו שהעתיק עצמו מבריותיו ר"ל ע"י פעולותיו ובהתדמותו למטה יש לו שמות אבל ע"צ העצם כנוי? מצד פשיטותו הוא ר"ל במה יזכה בא מן הדין להדמות אליו בעצם נאמר ואין אלהי' עמדי: אך ורק במה שכתוב ורחמיו על כל מעשיו בכונה זאת די לבא מן הדין להיות לו כנדון כתר דומה לאם: כי אביה על חכמה כו' הוא ג"כ בס' הפליאה וידוע שמרים היא דוגמא לשכינה ואביה ירק כי לכתר תר"ך אורות ב"פ י"ש ומתחלקת י"ש לחכמה וי"ש לבינה ואותן שבאמא מושפעי' ע"י אבא וע"כ ירק ירק ב"פ י"ש בפניה כי ע"י הלשון הרע שדברה מרים למטה גרמה למעלה שאותן הב"פ ש"י נהורין נהפך לדין לירק וירק גי' ש"י וזהו ואביה ירק שהיה להן שורת הדין ואע"ג דירקות הוא צבע הרחמים מ"מ שני מיני ירקות הן: הלא תכלם ז' ימים הם ז' ימי הבנין היונקים המושפעים מאבא ואימא והיינו צור ילדך תשי ר"ת תכלם שבעת ימים כי בחטאו כביכול מתיש כח העליונים: יש מאין כו' כי הכתר נקרא אין וחכמה יש מאין ובינה יש מיש כדלעיל: ואין כאן ק"ו כו' גבי מרים שיאמר קל וחומר לשכינה י"ד אלא שורת הדין נותן וקאמר ואביה ירק דקאי המדות העליונות כדלעיל שורת הדין תכלם ז' מכלילות ז' ימי הבנין ואין הק"ו אלא למראה עינים וכדי שיהיו טעמי התורה שוים בנגלה ובנסתר כי בנסתר אין כאן ק"ו ובנגלה יש ק"ו ואמרי' דיו לבא מן הדין להיות כנדון ונמצ' הק"ו בטל מעיקרו: ויש ק"ו במלכו' כו' עיין זה בתיקוני חדשים? דף ט' עמוד ב' וז"ל חומרא משמאלא דתמן סטרא סמאל דאיהו ממונה על ל"ת בר קולא משמאלא ודע דלפי פי' ראשון ע"כ אמרו חז"ל קולא ב"ה וחומר ב"ש כדלעיל דב"ש דין וב"ה חסד: ואית דאמרי איפכא כו' קומי "מים "רבים "חסד חת"ר גי' רמ"ח כמניין אברהם חסד לאברהם גם מחר"ר ר"ת "חמר "מים "רבים ע"כ מנו לפעמים במסכת עדיות קולי ב"ש וחומרי ב"ה להורות על תכלית היחוד: יקרה היא כו' פי' כבדה ולא קלה: למעלה כו' פירש בכתר אין דין כלל: וזאת התעודה כו' פי' כמו שאצל הרודף אם יחזור אותו למוטב בלי שום חסרון קודש יאמר לו וכן למעלה אין דין כלל אלא דינין אתכפיין וכאשר ייסר איש את בנו כמבואר בזוהר פקודי עמוד רנ"ב והנמשל הוא ישראל הן הן נערה המאורסה והקליפות רודפים אותנו וחסד עליון מצילינו מידם בכפיות הקליפות ובדחיות לנוקבא דתהומא רבה הרי ראי'

**יואל משה • המשך**

ששרשי הדין הן חסדים גמורים: לאלהים הוא פי' שהדין נידון לכל אשר יחפוץ יטנו אבל אינו בא מאלהי' שאינו פועל שום דין ואף על פעמים? פועל דין הוא כאשר ייסר איש את בנו: איש דא גבריאל חסד דמחי תמן מפי אכל תוקף דדינין הוא ע"י שלוחים? לתתא ונחיס כהסתר? פנים כביכול לפיכך שפיר אמרו אין

לפרק בתוכן העניינים

# המדות — מידה ב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) ג"ש וכו' ידוע כי הת"ת פועל ההכרעה וההשוואה היא לא לבד בין חסד לגבורה ובין נצח והוד שהם ענפי החסד והדין אלא גם בין חכמה לבינה שהם שרשי החסד והדין כי להיות שרש החסד כלול בחכמה ושרש הדין כלול ומתעורר בבינה צריכה ההתעוררת ההיא להכרעה להכרית ולהכניע הקליפות כי אם לא תכבה האש במקורו לא תועיל הכביה חוץ למקורה כמבואר כ"ז בפרדס שער המכריעי' פ"ו ולזה מרמזי' המדה ג"ש פי' גזרה שגוזר ומכרית הקליפו' לגזרים ופעולה זו היא של שוה זה ת"ת השוה ומשוה את השרשי' העליוני' כנז' וזהו גזירה שוה :

**יד יהודה • ב**

(ב) ואין אדם זהו וכו' ר"ל שלסוד זה רמזו ג"כ רז"ל במ"ש אין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו והכוונה לת"ת שנקרא אדם כידוע וכמש"ה בתפארת אדם וגו' וידוע

**יד יהודה • ד • המשך**

הקליפו' עונשין מג"ש דליכי למיחש לתגבורי' הדין :

**יד יהודה • ה**

(ה) ולא מקרי פתיחה לחובה כדלעי' גבי ק"ו דכאן שפיר פותחין לזכות תחלה דרך משל אם נרצה ללמוד איסור נדה מאיסור חלב כיון שאיסוריהן שוין והן בכרת נוכל לפתוח בזכות ולומר מה גבי חלב הקלת בכך כן תהא מקיל בנדה וכיון שאין היקש למחצה ממילא נלמד להחמיר בה כחומרי' **[חסר]** משא"כ גבי ק"ו א"א לפתוח בזכות תחלה אלא לפטור מן הדין לומר אם הקל' בחמור כ"ש שראוי להקל בהקל וגם אח"כ לא תוכל לומר אם חומר בחמור כ"ש בהקל ואין לנו להעניש מן הדין אא"כ שנפתח בדין תחלה ולומר אם חומר בהקל כ"ש שתחמיר בחמור דהרי א"א להתחיל בזכוי' לומר אם הקלת בהקל כ"ש בהחמור וכיון דאין פותחין לחובי' אין עונשין מן הדין כדלעיל :

**יואל משה**

ג"ש הוא ג"כ בתיקונים חדשים דף ט' ע"ב ע"ש: ומסרס הקליפות הוא פי' גזי"רה ומה שהוא מכריע הוא פי' שו"ה: היודע דעת עליון כי ת"ת הוא בסוד הדעת כשמכרעת: מעצמו כו' עזר כנגדו

**רמ"ע מפאנו**

המדה השניה:

גזרה שוה, והיא פעולת התפארת הגוזר ומסרס הקלפות בכח עליון, כי הוא מכריע למעלה בין חכמה ובינה להשואת מדותיהן ליתן את האמור של זה בזה, ואין אדם זה היודע דעת עליון דן גזרה שוה מעצמו, פירוש אפילו בזמן שיש לו עזר כנגדו מאשה יראת ה' עצם מעצמיו, שאין ההכרעה בין החסד והדין בכל מקום משתלמת מבלעדיה כמבואר במקומו, אלא אם כן קבלה מרבו כתר עליון, ורבו מרבו עלת העלות, זו כל מעשהו באמונה היא בת זוגו שזכרנו הלכה למשה מסיני, ובכח זה עונשין מגזרה שוה, ולא מיקרי פתיחה לחובה כי הזכות שפתחנו בו במקום אחד נפתח בו שנית בשוין, אבל בקל וחומר אינו כן כי מה שיועיל לזכות את הקל לא יציל את החמור:

**יד יהודה • ב • המשך**

שמלכות הוא בת זוגו ולזאת יקרא אשה כי מאיש לקח' והיא עצם מעצמיו כמבואר בזוה' בראשי' עמוד קל"ח ותהי' הכוונ' שאין ת"ת עושה פעולה זו לדון ג"ש להסיר הקליפות בשם שוה והכרעה שלו אפי' בזמן שהמלכות עמו בסוד הזיווג אא"כ קבלה ממעלה מכ"ע כי שם אין דין כלל כדלעי' וזה אין אדם ר"ל ת"ת דן ג"ש מעצמו ר"ל אפילו ממלכות שהיא עצם מעצמו אא"כ קבלה מרבו כ"ע והוא ג"כ קבלה מרבו א"ס המעליל ב"ה :

**יד יהודה • ג**

(ג) זו המדה של ג"ש כל מעשהו באמונה היא מלכות בת זוגו שנקראת אמונה כמבואר בזוה' פי' פקודי עמוד **[חסר]** ושם הלכה למשה מסיני כידוע שמשה הת"ת ומלכות הם שתי מדות כמעט שוות :

**יד יהודה • ד**

(ד) ובכח זה שהג"ש מחתך

**יואל משה • המשך**

עונשין מן הדין כו': ואם פתחו לחובה כו' עיין לקמן במדה שנייה:

**יואל משה • המשך**

היא מלכות עצם מעצמי וזהו מעצמו: שאין ההכרעה כו' ע"ד הידוע דטבע המים הם קר ולח הם שרשי החסדים שבאבא וטבע האש חם ויבש הם שרשי הגבורות באמא חם ויבש אש? בת"ת בדמיון רוח המכריע והוא חם ולח מיזוג הב' קצוות לח של חסד וחם חם? של גבורה אבל הב' קצוות אחרות שהן קר ויבש לא נתמזגו עדיין והנה עפר הרומז על מלכות נוקבא דת"ת עצם מעצמו הוא בסוד קר ויבש מזוג ב' קצוות אחרות הרי שמבין שניהם נשלם היחוד וקי"ל עיין זוהר עמוד מ"ב ע"ב המכריע שהוא חם ולח אינו מכריע עד שיהא עמו עפר דהוא מלכות קר ויבש וא"כ אין מכריע בין חסד וגבורה מבלעדי' המלכות וכן שורש החסדים שבחכמה ושורש הגבורות שבבינה אינה מבלעדי' המלכות וע"י קבלתו מרבו כ"ע וזהו אין אד' דן ג"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו: בת זוגו הל"מ היא מלכות כמבואר בתיקונים דמלכות נקרא הל"מ ועיין בפרדס שער מהות והנהגה פרק י"א: ובכח זה עונשין כו' בשלמא בכחה דלעיל מצד הק"ו שהיא מושפעת מחסד וגבורה עצמה אז אין עונשין לפי שהיה פן תוקף הדין גובר משא"כ בבחינת ג"ש שת"ת נקרא כן ע"ש שמסרס הקליפות הרי הדין הנשפע אליה עתה ע"כ לאכפיי' לקליפות

**יואל משה • המשך**

לפיכך מכחה זה עונשין מן הדין לפי שאין זה לחוב: נפתחה בו שניה בשויון? כו' כי גבי ג"ש פותחין לזכות תחילה להשוות שניהם וממילא נלמוד גם החוב כי אין ג"ש למחצה ומיד שניה' יחד נלמדי' וא"א לומר פותחין בזכות ולא בחובה משא"כ בקי"ו דצריך ללמוד ק"ו ולפתוח בזכות תחלה ד"מ מה רשות הרבים החמוי? יש בו זכות רה"י הקל לא כ"ש ונמצי שיוכל ללמוד להקל משא"כ באם באנו ללמוד אח"כ קל וחומר להחמיר מה רה"י

**יואל משה • המשך**

הקל יש בו חובה ר"ה החמור לא כ"ש זהו ק"ו אחר וא"כ פתחו לחוב ואין פותחין בחובה כי א"א לומר כמו בג"ש ששניהם באי' ביחד וא"כ א"א לענוש מן הדין ומזה תבין מ"ש המחבר בסוף מדה ראשונה ואם פתחו לחובה על הקל כו' אין דנין כו' כי אין פותחין בחובה ודו"ק:

לפרק בתוכן העניינים

# המדות — מידה ג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) והרמז וכו' ר"ל שמדה זו מרמז לבריא' עולם שהוא בנין של אבינו שבשמים ית' שבתחלה עלה במחשבתו לבראו במדת הדין וזהו מכתוב אחד ממדה אחת לבדה ואח"כ שתף עמה מדת הרחמי' כידוע וזהו משני כתובים מדין ורחמים :

**יד יהודה • ב**

(ב) כטעם בתשרי נברא העולם שרמזו למה"ד כי כן באותיות תשר דהלכו בתחלה למפרי' קדם תכח? מורין על דין כדאית' בתקוני' תי' כ"ח ונתבאר במאמ' חקור דין ח"א פ"ו ע"ש :

**יד יהודה • ג**

(ג) והיה יום וכו' מפרש הרב אגב מה ששייך לענין הזה :

**יד יהודה • ד**

(ד) והי' לילו שלפניו בכלל התהו כמבואר בכתוב והארץ היתה תהו ואחר כך ויאמר אלקי' יהי אור :

**יד יהודה • ה**

(ה) ויום ששי שבו נברי אד' :

**יד יהודה • ו**

(ו) והנה הפחותי' שבשני' לבנות הלבנה ימים הם שנ"ג כידוע מחשבון העבור שבידינו שהם שנה חסרה שהחדשים ז' חסרי' והי' מלאי' והיא של שנ"ג ימים שנה מלאה שחדשיה ז' מלאי' והי' חסרים והיא שנ"ה ימים ושנה סדורה שחדשיה ו' מלאי' וששה חסרי' והיא שנ"ד ימי' :

**יד יהודה • ז**

(ז) נמצא שהיו שמ"ט ימים באותה השנה תהו קודם כ"ה אלול ויום כ"ה עצמו נחשב לפניו

**רמ"ע מפאנו**

המדה השלישית:

בנין אב מכתוב אחד ובנין אב משני כתובים, והרמז בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין, כטעם בתשרי נברא העולם. וכבר זכרנו מזה בריש מאמר חקור דין פרק ג'. והיה יום אחד דמעשה בראשית כ"ה באלול כנודע, והיה לילו בכלל התהו כמבואר בכתוב, ויום ששי היה ראש השנה. והנה הפחותה שבשנים היא שנ"ג ימים, סימנם אם הבנים שמח"ה. נמצאו שמ"ט ימים עלו בתהו, מ"ט יום לכל אחד ממלכין קדמאין דמיתו בריש ספרא דצניעותא, ואלה השמ"ט יום הם שמטת התהו שקדמה לעולם. או אמור שהשנה היא שנ"ד ימים, כי יום ראשון דמעשה בראשית זיל הכא קא מדחי ליה שהן שמ"ט יום בלעדיו, זיל הכא קא מדחי ליה שאין לילו עמו במלאכתו, ויש בזה קצת דוגמא לשנת החמשים של יובל שהיא עולה לכאן ולכאן. שנמצאו ארבעה ימים שלמים ולילותיהם עמהם, לחיי המלך השמיני שיצא מכלל התהו ולכלל תקון לא בא אלא בימיו אתבטלת ארעא. והאריך כל הימים הללו על ממלכתו ונטל שכרו כפועל בטל לפני מלוך מלך לבני ישראל, זה אדם הראשון שהוא דוד והוא משיח, ראה הקב"ה שאין העולם מתקיים במדת הדין, הקדים ושתף מדת רחמים, כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, לפיכך מונין לתקופה מניסן שקדם לתשרי כשם שמונין ללבנה מבהר"ד מולד של תהו, והוא טעם בניסן נברא העולם שהיא בריאה לסדר זמנים, וכל דברי חכמים קיימים אף על פי שמקצת מפרשים לא אמרו כן, והבן כי מולד של תהו הוא ההעדר

**יד יהודה • ז • המשך**

בהיות לילו אין עמו כי היה בתהו :

**יד יהודה • ח**

(ח) מ"ט יום וכו' בזוהר פ' בראשית עמוד ע"ב בשם ספרא דצניעותא וז"ל עד דלא הוה מתקלא לא הוו משגיחין אפין באפין ומלכין קדמאין מיתו וזיוניהון לא אשתכח וארעא אתבטלת וכו' והדברים מגיעי' לשמונה מלכים הנזכרי' סוף פ' וישלח כתי' ואלה המלכי' אשר מלכו בארץ אדום לפני מלוך מלך לבני ישראל וכתיב בהו וימת וימלוך והוא רמז לשבירת הכלים וחזרת אורם שבעולם התהו כמבואר בקבלת האר"י ז"ל וביארם הרב ג"כ במאמ' יונת אלם פי"ט וכ' ע"ש ואמר הרב כאן שאלו שמ"ט ימים תהו הם כנגד המלכי' קדמאין הללו דהיינו לשבעה מהם עולה על כל א' מ"ט ימי' ז' פעמים מ"ט עולה שמ"ג נשארו למלך השמיני ו' ימי' תהו עד כ"ה באלול ועד בכלל ועוד ד' ימי' שלמי' עד ר"ה ונזכר בסמוך :

**יד יהודה • ט**

(ט) ואלה השמ"ט יום וכו' ר"ל שלשון שמיט' תהו שבא בספרי המקובלי' הכוונה על שמ"ט ימים הללו שמ"ט לשון שמיטה :

**יד יהודה • י**

(י) או אומר וכו' ר"ל שאפשר ג"כ לחשוב לשנה שהיא שנ"ד ימים והיינו שנה כסדרה ולפ"ז לא יפחתו כי אם שמ"ט יום כי היום הראשון להבריאה שהוא כ"ה אלול לא יבוא כלל במספר לא לפניו ולא לאחריו דזיל הכא לפניו קא מדחי ליה מפני שבו היתה

**יד יהודה • י • המשך**

הבריאה וזיל הכא לאחריו קא מדחי ליה בשביל שלא היה לילו עמו ולא נחשב ליום שלם וכיון שלא נחשב לפניו נשארו שמ״ט יום זולתו ולא היה צריך הרב למימר זיל לאחריו קא מדחי ליה אלא משום דניחא ליה לאוקמי שני דרכים הללו באופן אחד שלא לחשוב יום כ״ה לעולם הבריאה כיון שאין לילו עמו ובשנה מלאה ל״ש לאוקמי דא״כ היו עכ״פ ש״נ יום קודם יו׳ כ״ה ואנן לא בעינן כ״א שמ״ט יום :

**יד יהודה • יא**

(יא) שנמצאו ד׳ ימי׳ שלמי׳ מיו׳ הראשון של הבריאה עד ר״ה היום הראשון אינו בכלל לפי ב׳ דרכים הנז׳ ואלו ד׳ ימים הם כנגד המלך השמיני הוא הדר האחרונה שיצא מכלל התהו ולכלל התקון לא בא שלא נגמרה עדיין כל מעשה הבריאה עד שנברי׳ אדם :

**יד יהודה • יב**

(יב) אלא בימיו אתבטלת ארע׳ כנז׳ בספרא דצניעותא וע״ש זה נטל שכרו כפועל בטל והיינו דכתיב ואלה המלכים וגו׳ לפני מלוך מלך לבני ישראל זה אדה״ר שאז נגמרה הבריאה והתחיל התקון :

**יד יהודה • יג**

(יג) ראה הקב״ה וכו׳ סיומ׳ דמלת׳ למ״ש לעיל בתחלה עלה במחשבה לברו׳ את העולם במה״ד ומורה ע״ז זמן הבריאה שהוא תשרי וכיון שראה שאין העולם מתקיי׳ בה הקדים ושתף לה מדת הרחמים ונבראו קודם תשרי :

**יד יהודה • יד**

(יד) לפיכך מונין וכו׳ בפ״ק דר״ה (ד׳ יא) אפליגו ר״א ור׳ יהושע דלר׳ אליעזר בתשרי נברא העולם ולר״י בניסן נברא ואמרינן תו בגמ׳ (ד׳ י״ב) ת״ר חכמי ישראל מונין למבול כר״א ולתקופה כר״י וכו׳ ופירש״י חכמי ישראל מונין שנות נח ובריות עולם ושני הדורות כר״א ומונין מתשרי תחלת השנים ולא משום דסבירא להו בתשרי נברא העולם אלא דתשרי ר״ה לשני׳ ובניסן נברא העול׳ כדקתני ולתקופה כרי׳ יהושע כשמונין תקופת החמה והלבנה מונין מניסן לומר שמניסן נבראו וכו׳ וכן פירשו התוספות אמנם הרב שקדם להויה באותה הנהגת הדין, וקדימת התקופה מניסן הוא ההעדר הקודם להנהגת החסד, וקרבת ההעדר משלמת ההויה כנודע בחכמת הטבע והמורגש מופת ראיה אל המושכל, ואולם צרוף בראשית שהוא אחד בתשרי בין למר ובין למר אתיא כי הא דתנינן שטרי חוב המאוחרין כשרים, כי בא הרמז על בריאת האדם שאז הושלם התכלית למעשה שמים וארץ, ומטא זמן חיובייהו של כל היצורים כלם לשמור את תפקידם לא יסורו ממנו. ואף על גב דתנאי דרשי קראי כפשטן בפרק קמא דראש השנה, ונשמע מנה דר׳ יהושע נברא דוקא קאמר, שתי תשובות בדבר, חדא תרי תנאי נינהו אליביה כדאיתא התם, חד קתני סתמא בניסן נברא העולם, והיינו כדאמרן. ואידך הוא דקא דריש קראי. ואם תימצי לומר חד תנא הוא ור׳ יהושע גופיה דריש קראי, אף אנו נאמר דלאסבורה למלתיה הוא דעבד, ומשום הכי אין משיבין על הדרש כמו שזכרנו במאמר אם כל חי. ודעדיפא מנה פירש רב ייבא סבא בזוהר פרשת משפטים, דאיכא קרא באורייתא מסבר למלתיה להעלים סודו, דכתיב ואתם ידעתם את נפש הגר. ומלה הדרה לנרתקה כאמרו כי גרים הייתם בארץ מצרים יעויין שם, וגם בדברי הימים כתיב באמציה שלא המית בני המכים את יואש מלך יהודה אביו, ככתוב לא יומתו אבות על בנים. אף על פי שאין הפסוק שבתורה מתפרש כך, ולפסולי עדות הוא דאתא, אלמא לאסבורה למלתיה נקטיה ואייתי ראיה מניה. ויש פרפרת נאה במלת תשר"י שהיא בגימטריא שתי פעמים תנ"ה הודך על השמים. ותנ"ה גופה הוא מספר שלשה מלואים פשוטים של שם אהי"ה ולשלשה מורכבים גם כן וישנה פעם שלישית בשלשה מצורפים בשווי גמור. על הראשונים נאמר אשר ברא אלהים, ועל האחרונים נאמר לעשות. והנה ניסן הוא בגימטריא תת"כ במספר אותיות גדולות של מנצפך. והוא מנין השנים של השראת שכינה במשכן ובשילה ובית עולמים בראשונות שמנו להם ליציאת מצרים, אבל בבית שני לא היה שם כבוד שכינה והיו מונים למלכי הארצות, וימי גלגל ונוב וגבעון נמי אינם מן המנין לפי שבגלגל לא היה הארון תמיד אצל המזבח אלא כל שבע שכבשו היה יוצא יצא ושוב להלחם עם מלכי כנען, וכיון דאידחי אידחי ואחרי שחרב משכן

**יד יהודה • יד • המשך**

מפרש אליבא שהאמת בתשרי נברא העולם ומ״מ מונין לתקופה מניסן על תהו כמו שמונין ללבנה ממולד של תהו וזהו נמי :

**יד יהודה • טו**

(טו) הטעם דמ״ד בניסן נברא העולם לא שס״ל שבניסן היתה הבריאה בפועל אלא לומר שמניסן מתחילין למנות סדר זמני׳ כאלו בו היתה הבריאה והטעם משום שבו הקדים הקב״ה לברוא את העולם גם במה״ר קודם תשרי בשנת התהו והעדר וכיון שההעדר ההוא הי׳ נמשך עד ניסן שקודם הבריאה כמו שיבא בסמוך מעלה שבו היתה בריאה מתשרי ולכן מניסן מתחילין :

**יד יהודה • טז**

(טז) וכל דברי חכמים כי אין כאן מחלוקת אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דר״א מיירי מבריאת העולם בפועל ור״י מיירי מבריאי העול׳ במחשבה :

**יד יהודה • יז**

(יז) לא אמרו כן אלא בפירוש דעת ר״א ולא בפירוי של למבול כר״א וכו׳ :

**יד יהודה • יח**

(יח) והבן וכו׳ ר״ל שאל תקשה לזה שאמרנו שלכך ס״ל לר״א מניסן מתחילין מפני שהקדי׳ הקב״ה לברוא את העולם קודם תשרי והלא לא היתה הבריאה קודם תשרי כי אם חמשה ימי׳ ולמה נתחיל בשביל זה מניסן כי אמנם צריך אתה להבין ששתי בחינות הן התהו האחת היא בחינת ההעדר שקדם להנהגת הדין והשניה בחינת ההעדר שקדם להנהגת חסד והי׳ מולד בהר״ד של תהו שהעדר שקדם להויה בהנהגת הדין ותקופת ניסן בההעדר שקדם להחסד וע״כ שפיר קאמרינן כיון שהקדי׳ הקב״ה לברוא את העולם גם במדת הרחמים לכך לתקופה מניסן מתחילין בבחינת ההעדר החסד והרחמי׳ כשם שמונין ללבנה מבהר״ד בבחינת העדר הדין :

**יד יהודה • יט**

(יט) וקרבת ההעדר משלמת ההויה ר״ל שאל תקשה לפ״ז כיון שחפץ ה׳ לברוא את העולם גם במדי החסד והרחמים הוי לי׳

**יד יהודה • יט • המשך**

לבראו בניסן כי אדרבה זהו טעמי בעצמו שנבראו בתשרי מפני שמה שקודם לדין במשל שהעדר שבבחינת הדין יותר קרוב אל הויה והוא משלי׳ הויה שכל עוד שיתקרב ההעדר יותר אל ההויה ימהר ההויה לבוא לאורו כנודע מחכמת הטבע שהם תחלה ההתחלות לדברי׳ הטבעיי׳ הן ג׳ חומר וצורה וההעדר שקדי׳ להויה כי עין בעין נראה שגרעין חטה הנזרע בארץ לא יצמיח עד שיתעפש ויפסד צורתו לגמרי והנה העפוש וביטול צורת הגרעין הוא ההעדר והתחלה להויי׳ החדשה וכל עוד שיתרבה העפוש וביטול הצורה הראשונה יקרב ההעדר וההויה החדשה והוא הדבר אשר דברנו כי מן הטבעי׳ המורגשים נלמוד ונקח דמיון לדברי׳ המושכלי׳ :

**יד יהודה • כ**

(כ) ואולם הגם דלכאורה יש להקשות לדברי שניהם ממלת בראשי׳ שאותיותיו הן א׳ בתשרי׳ מרמזין שבא׳ בתשרי נברא העולם כדאית׳ בתקונים ולדבריהם או בניסן או בכ״ה באלול נברא ולפירושינו גם לדברי ר״י בכ״ה באלו׳ נברי׳ מ״מ לא קשה מידי כי הרמז במלת בראשי׳ לא קאי על בריא׳ העולם כי אם על בריאת האדם שהוא התכלית של כל הבריאה שבשבילו נבראו כל הנבראים כלי והיתה בריאתו ביום ו׳ באחד בתשרי ואז מט׳ זמן חיובייהו של היצורי׳ לשמור משמרתם כפי טבעם הנטבע בם מתחלת הבריאה והוי כמו שט״ח המאוחרי׳ דכשרי׳ וע״ז בא הרמז במל׳ בראשית :

**יד יהודה • כא**

(כא) ואע״ג דתני היינו ר״א ור״י כל א׳ מביא ראי׳ מקרא כדאית׳ התם תני׳ ר״א אומר מנין שבתשרי נברא העולם שני׳ ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי איזו חדש שהארץ מולידה דשאי׳ ואילן מלא פירו׳ הוי אומר זה תשרי ר׳ יהושע אומר מנין שבניסן נברא העולם שני׳ ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע ועץ עושה פרי איזהו חדש שהארץ מלאה דשאי׳ ואילן מוציא פירות הוי אומר זה ניסן אלמא שר״י נברא ממש קאמר ולא כדאמרן :

שילה נשתהה הארון כ׳ שנה בקרית יערים וג׳ חדשים בית עובד אדום, ומ״ג שנה בציון ששם יסד דוד הודו לה׳ קראו בשמו דדברי הימים לאמרו לפני הארון, חציו הראשון הבא בספר תהלים היו אומרים אותו שחרית, וחציו האחרון שרובו מלוקט מתוך י״א מזמורים המיוחסים למשה, היו אומרים אותם במנחה. הרי אלה ס״ג שנה, שלשה עשר מהן היה אהל מועד והמזבחות בנוב בבמה, וחמשים בגבעון על כן הותרו הבמות עד שנכנס הארון לנוחו בבית עולמים אצל מזבח ה׳ ונאסרו הבמות לעולם, והנה כשנצרף ל״ט שנה למשכן במדבר ושס״ט לשילה ות״י לבית אשר בנה שלמה, תחסרנה שתי שנים מן המנין אשר אמרנו, והן שתי שנים שחסרו לנו ממנין ונושנתם בארץ, על שם וישקד ה׳. הכל לטובתנו כדברי חכמים. ודע כי בכלל הנ׳ שנה שהיה אהל מועד בגבעון נכנסו ז׳ שנים של בנין הבית, שהרי כשתסיר ל״ט שנה של מדבר ממנין תתי״ח נשארו תשע״ט, הוסף עליהם ע״ז שנה לגלגל נוב וגבעון הרי אלה תתנ״ו, ובשנת תת״נ לביאת הארץ נחרב הבית, ויום אחד בשנה חשוב שנה, הרי שבע שנים של בנין נמנו לגבעון ולבית עולמים, ולא היתה עבודה במקדש ראשון אלא ת״ג שנים בלבד, והיינו דקאמר נביא ג״ת דרך ה׳. וכשנצטרף ל״ט שנה של מדבר י״ד של גלגל שס״ט שבשילה י״ג של נוב תנ״ג לגבעון ובית עולמים ות״כ לבית שני, הרי אלף וש״ח שנה לכל משכנות יעקב, וכבר היו ראוים להיות אלף ש״י. והרמז ויעקב אי״ש תם יושב אהלים. אלא שחסרו שתי שנים לטובתנו כדלעיל, וכן המשכ״ן משכ״ן העדו״ת בגימטריא אל״ף ש״י. וכתיב אלה פקודי מלשון מנין שנות מספר יאתיו אלא שיחסרון שנים מעוט רבים, מלשון יפקד מקום דוד. על כן בא חסרון וא״ו במלת העדות ויושלמו אלף ש״ח עם שלש מלות והכולל, ואיזה מקום מנוחתו של המשכן משכן העדות במדב״ר גלג״ל שיל״ה נו״ב גבעון ציו״ן עי״ר דוי״ד שהם בגימטריא מספר השנים אשר אמרנו, ובלבד שתהיה מלה דויד מלאה ביו״ד, וכל אותו הזמן לא זכינו למקדש אלא בשביל קבלת עול מלכות שמים בכל יום פעמים, שכן פסוק שמע ישראל עולה בגימטריא אלף קי״ח, ועוד שני הפסוקים יחד שמע וברוך בחושבן זעיר דחנוך דברוך שם כבוד

**יד יהודה • כב**

(כב) תרי תנאי נינהו אליבי׳ דר״י פי׳ תרי ברייתו׳ איתנהו התם בפלוגתא דר״א ור״י חדא קתני סתמא ר״א אומר בתשרי נברא העולם ר״י אומר בניסן נברי העול׳ ואינה מביא׳ שום ראי׳ ואידך תני דמייתי ראי׳ מקראי ואזלא פירושנו לדברי ר״י אליב׳ דברייתי׳ דקתני סתמא בלי ראיה :

**יד יהודה • כג**

(כג) אף אנו נאמר דמ״מ נברא קתני ר״י ולא נברא ממש ומה דמביא ראי׳ לאסבורי מלתי׳ בעלמא הוא :

**יד יהודה • כד**

(כד) בזוהר פ׳ משפטים ע׳ קע״ו וז״ל קב״ה כל מילין סתימין דאיהו עביד אעיל לון באורייתא קדיש׳ וכלא אשתכח תמן וההו׳ מלה סתימא גלי לה אורייתי׳ ומיד אתלבש בלבוש׳ אחר׳ ואסתמר תמן ולא גלי וחכימין דאינון מלין עיינין אע״ג דההוא מלה אסת׳ בלבוש׳ תמן חמאן לה מגו לבוש׳ ובשעת׳ דאתגלי ההוא מלה עד לא תיעול בלבושה חמאן בה פקיחו דעיינא ואע״ג דמיד אסת׳ לא אשתכח מעינייהו בכמה דוכתין אזהר קב״ה על גיורא בגין דזרעא קדישא יזדהרון ביה ולבתר נפיק מלה סתימ׳ מנרתקה וכיון דאתגלי אהדר לנרתקה מיד ואתלבש תמן כיון דאזהר על גיורא בכל אינון דוכתין נפק מלה מנרתקה ואתגלי ואמר ואתם ידעתם את נפש הגר מיד אעלת לנרתקה ואתחדת בלבושה ואסתמר דכתי׳ כי גרים הייתם בארץ מצרים וכו׳ ור״ל דאמרו כי גרים וגו׳ אינו נתינת טעם באמת למאמר ואתם ידעתם את נפש הגר ואינו ענין לזה כלל כי אמנם אמרו ואתם ידעתם את נפש הגר איננו כפשוטו אלא מרמז סוד הנפשות ואח״כ העלים הכתוב הסוד וסיים כי גרים הייתם לאסבורי רישא דקרא כאלו כולו כפשוטו :

**יד יהודה • כה**

(כה) ולפסולי עדות שלא יומתו בעדות בנים :

**יד יהודה • כו**

(כו) גם פרפרת אלה וכו׳ חוזר הרב לזמן בריאת עולם הנז׳ :

**יד יהודה • כז**

(כז) בגימ' שתי פעמי' תנ"ה רמז לשני זמני הבריאה ותנ"ה הוא מספר ג' מלואי' מלוי אלפי"ן אל"ף ה"א יו"ד ה"א עולה קמ"ג מלוי ההי"ן אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה

מלכותו לעולם ועד, הוא קלוסו כמו שזכרנו במאמר אם כל חי בחלק השלישי סימן כ"ב. הם בגימטריא ק"ץ, הרי אלף ש"ח בדקדוק גמור, והן גם כן בגימטריא לה' משכנות לאביר יעקב. בתוספות חושבן זעיר למלת יעקב, ודי בזה:

**יד יהודה • כז • המשך**

עולה קנ"א מלוי יודי"ן אל"ף ה"י יו"ד ה"י עולה קס"א סך הכל תנ"ה :

**יד יהודה • כח**

(כח) ולשלש מורכבים ר"ל שיש עוד ג' מלואי' מורכבים מורכב א"ה ומורכב א"י ומורכב ה"י מורכ' א"ה הוא כששתי ההי"י של השם הראשונ' מלא באל"ף והשני' בה"ה כזה אל"ף ה"א יו"ד ה"ה עולה קמ"ז מורכב א"י הוא כשההי"א הראשונ' מלא באל"ף ושניה בי' כזה אל"ף ה"א יו"ד ה"י עולה קנ"ב מורכב ה"י כשהראשונה בה' והשניה בי' כזה אל"ף ה"ה יו"ד ה"י עולה קנ"ו ס"ה תנ"ה :

**יד יהודה • כח • המשך**

עוד ג' מלואי' מורכבים מורכב א"ה ומורכב א"י ומורכב ה"י מורכ' א"ה הוא כששתי ההי"י של השם הראשונ' מלא באל"ף והשני' בה"ה כזה אל"ף ה"א יו"ד ה"ה עולה קמ"ז מורכב א"י הוא כשההי"א הראשונ' מלא באל"ף ושניה בי' כזה אל"ף ה"א יו"ד ה"י עולה קנ"ב מורכב ה"י כשהראשונה בה' והשניה בי' כזה אל"ף ה"ה יו"ד ה"י עולה קנ"ו ס"ה תנ"ה :

**יד יהודה • כט**

(כט) וישנה עוד תנ"ה בשלשה מורכבים והיינו מורכב כשההי"א הראשונ' בה"ה והשני' באל"ף ומורכב י"א הראשונה ביו"ד ושני באל"ף ומורכב י"ה ראשונה ביו"ד והשני בה' :

**יד יהודה • ל**

(ל) על הראשוני' על ג' מלואי' הפשוטי' הסימן אשר ברא אלקים כי מלה אשר מרמז לשם אהיה וכמ"ש במאמ' אכ"ח ח"ג סי' א' ובאות א' כי י' של שם אלקי' מרומזי' השלשה מלואי' הנז' :

**יד יהודה • לא**

(לא) ועל האחרוני' על המורכבים נאמר לעשות כי מהפשוטי' נעשים המורכבים :

**יד יהודה • לב**

(לב) והנה וכו' ר"ל הואיל ואליבא לכ"ע בניסן ההוא נברא העולם במחשבה ע"כ מרמזת נמי יפה מלה ניסן להשראת שכינה בישראל שהיא סבה לבריא' עולם כידוע מז' דברים שקדמו לעולם שאמרו ז"ל וא' מהם בית המקדש כי כן מלת ניסן עולה תת"ך במספר אותיות של מנצפ"ך שמקומן אחר התי"ו והנו"ן פשוטה שהיא שלישית עולה ת"ש הרי ניסן מספרו תת"ך וכל כך שנים שרתה שכינה בישראל במשכן ל"ט שנה ובשילו שס"ט שנים כדאיתא שלהי זבחי' ימי אוהל מועד שבמדבר מ' שנה חסר א' שבגלגל י"ד שבע שכבשו ושבע שחלקו ושבגבעון נ"ז נשתיירו ש"ע חסר א' פירש"י נשתיירו לשילה מאותם שהיו מיציאת מצרי' עד בנין הבית שס"ט שני' וכו' ע"ש ובית עולמי' בבנין ראשון עמד ת"י שנים כידוע הרי תתי"ח ושני שנים חסרו ממנין תת"ך בשביל **[חסר]** ויתבאר בסמוך :

**יד יהודה • לג**

(לג) שמנו להם ר"ל שלכך יפה מנו בבית ראשון ליציאת מצרים ומניסן בהיות השם ניסן מורה ע"ז :

**יד יהודה • לד**

(לד) אבל בית שני וכו' ר"ל הא דאמרינן ששרתה שכינה תת"ך שנים ולא משגיחין כלל בזה לא לבית שני ולא לימי גלגל ונוב וגבעון הטעם הוא משום דבבית שני לא היה כבוד שכינה דכבר נגנז הארון בימי יאשי' והיו חסרים ה' דברים כדאיתא בגמ' פי' הוציאו לו וכן ימי נוב וגבעון לא היה הארון באוהל מועד ולכך :

**יד יהודה • לה**

(לה) היו מונים מתשרי ר"ה למלכים ולא מנו עוד השנים מניסן כי אין הוראה כלל ממספר תיבת ניסן לבית שני :

**יד יהודה • לו**

(לו) ואחרי שחרב וכו' ר"ל תדע שבימי נוב וגבעון לא היה הארון שהרי באותן הימי' נשתהה הארון בקרית יערים וכדאית' גם

**יד יהודה • לו • המשך**

שלהי זבחי' שבנוב ושבגבעון נ"ז דכתי' ויהי כהזכירו את ארון האלקי' וגו' כשמת עלי' חרבה שילה ובאו לנוב כשמת שמואל חרבה נוב ובאו לגבעון וכתיב ויהי כשבת הארון בקרית יערי' וירבו הימים ויהיו כ' שני' הי' נינהו כ' שנה עשר דשמואל בעצמו ושנה דשמואל ושאול ושתי' דשאול בעצמו וז' שמלך דוד בחברון שנא' והימי' אשר מלך דוד בחברון מלך ז' שני' ובירושלי' מלך ל"ג שני' וארבעה דשלמה דכתיב ויחל לבנים בחדש השני בשנת ד' למלכו נשתיירו לשילה ש"ע חסר אחת פירש"י וז' שני' מלך דוד בחברון על יהודה וכשהמליכו כל ישראל עליה' הביא את הארון מקרית יערים לעיר דוד הרי עשרים וכו' ודי שמלך שלמה לבנין בית המקדש אות' שנה נשלמו ת"פ שני' ליציאת מצרי' נשתיירו לשילה שס"ט שנים ע"כ מבואר מזה שהי' המשכן בנוב י"ג שני' עשר דשמואל ושנה דשאול ושמוא' ושתי' דשאול בעצמו ובגבעון מ"ד שנים ז' דדוד בחברון ול"ג בירושלים ודי דשלמה ועד שמלך דוד בירושלים היה הארון בקרית יערים ומפרש הרב אגב שלא אמרו שבנוב ובגבעון נ"ז שני' אלא כדי להוכיח שנשתיירו מיציאת מצרים למשכן שילה שס"ט שני' וחשבו נ"ז שנים לנוב ובגבעון עד שנה ראשונה ועד בכלל של בנין הבית שאז נשלמו ת"פ שני' מיציאת מצרים היה שנה רביעית למלכות שלמה כמבואר בכתוב מלכים א' ו' וכשתסיר מ' שנים שהיו במדבר וי"ד שנים שכבשו ושחלקו ונ"ז שני' לנוב ולגבעון ישארו שס"ט שנים למשכן שילה אבל באמת היה אוהל מועד שבנוב וגבעון ס"ג שנים י"ג לנוב וחמשים לגבעון והיינו עד כלות השבעה שנים של בנין הבית שאז העלה שלמה את הארון מעיר דוד כמבואר בכתוב שם והיה הארון קודם לכן כ' שנה בקרית יערים עד שמלך דוד בירושלים ומ"ג שנים בציון עיר דוד דהיינו ל"ג שנים שמלך בירושלי' ודי' שני' דשלמה היה שנה הראשונה לבנין הבית ועו' ו' שנים לגמר הבנין :

**יד יהודה • לז**

(לז) ששם יסד דוד כמבואר בכתו' בד"ה שם :

**יד יהודה • לח**

(לח) על כן וכו' בשלהי זבחי' באו לנוב וגבעון הותרו הבמות באו לירושלים נאסרו הבמות ויליף מקראי והרב נותן טעם לשבח הא דהותרו הבמות בנוב ובגבעון משום שכל אותו הזמן לא היה הארון אצל המזבח במשכן ואין חילוק בין מזבח לבמת יחיד :

**יד יהודה • לט**

(לט) עד שנכנס הארון לאחר גמר בנין הבית :

**יד יהודה • מ**

(מ) והנה כשנצטרף וכו' סיומא דמלת' הוא בענין תת"ך שנים ששרתה השכינה :

**יד יהודה • מא**

(מא) כדברי חכמים בשלהי גיטין :

**יד יהודה • מב**

(מב) ודע וכו' השת' מפרש הרב **[חסר]** במה שחשב חמשי' שנה לגבעון :

**יד יהודה • מג**

(מג) שהרי וכו' אין כונת הרב להביא ראיה שהחמשים שנה של

**יד יהודה • מג • המשך**

גבעון לא שלמו אלא עד אחר כלות שבע שנות בנין הבית דאין לך ראיה גדולה ממה שחשבנו בגמ' שנים לנוב ולגבעון עד השנה הראשונה לבנין הבית ועד בכלל והיינו י"ג לנוב ומ"ד לגבעון וממילא נפקא שאם נאמר חמשים לגבעון היינו עד כלות הבנין אמנם כוונת הרב שאל תחשוב כיון שהשבעה שנות הבנין נבלעי' בתוך החמשי' שנה של גבעון יהי' א"כ מה שאנו מונין ת"י שנה להשראת שכינה בבית עולמי' מלבד השבעה שנות הבנין דאל"כ איך אפשר למנותן עם ימי גבעון ולזה אמר הרב שאין הדבר כן אבל בהכרח אתה צריך לומר ששנות הבנין הם ג"כ מובלעים בתוך ת"י שנים שהם נחשבי' לחמשי' לגבעון שהרי בשנת תת"ן להתחלת ביאת ישראל לארץ נחרב הבית כמ"ש רז"ל על ונושנתם שהוא בגי' תתנ"ב ודיק כ' וישקוד על הרעה שהקדי' שתי שנים ואם תחשב ימי משכן שילה שס"ט שנים ות"י שנים ימי הבית הרי תשע"ט ועם י"ד שני' שכבשו ושחלקו ימי הגלגל וי"ג שני' לנוב וחמשים שנה לגבעון הרי תתנ"ו אלא ודאי שהשבע שני' של הבנין נחשבי' לגבעון שבכל אותן השני' לא היה אהל מועד ולא מזבח אלא בגבעון ולא הקריבו בבית עולמים אלא אחר כלות הבנין כמבוא' בכתוב ומ"מ הם נחשבים בתוך ת"י שני' ולהשראת השכינה שתכף שהתחיל הבנין שרתה שכינה במעשה ידיהם ועיין בספר אמרי בינה להחכם רבי עזרי' פל"ה :

**יד יהודה • מד**

(מד) ע"ז שנה י"ד לגלגל וי"ג לנוב וחמשי' לגבעון :

**יד יהודה • מה**

(מה) ויום א' בשנה וכו' ר"ל דלא תימא לחשוב ז' שני הבנין בכלל החמשים לגבעון מי ניחא דהרי אין לנו מובלעי' כי אם ו' שנים יתירים ואם נכניס ז' שנים של הבנין בתוך החמשים לגבעון ותגרע ז' שנים מן תתנ"ו לא נשאר אלא תתמ"ט ונמצא שהחסירו שנה אחת ממנין תת"ן כי אין כאן חסרון שהרי יום א' בשנה חשוב שנה כ"ש כאן שנשתהו אחר שנת תת"ן כמו ג' חדשים עד ט' באב שבו נחרב הבית :

**יד יהודה • מו**

(מו) אלא ת"ג שני' שכשתגרע ז' שני הבנין מן ת"י נשארו ת"ג :

**יד יהודה • מז**

(מז) וכשנצטרף וכו' מבאר הרב עוד אגב מה ששייך לדרוש הזה :

**יד יהודה • מח**

(מח) ויעקב אי"ש רמז לאלף ש"י יושב אהלי' אהל מקדש ראשון ואהל מקדש שני :

**יד יהודה • מט**

(מט) וכן המשכן וגו' בגי' אלף ש"י חסר שתי' והיינו עם השלש מלות והכולל וכנגדן העדות חסר וי"ו ולשתי' שחסרו כתיב אלה פקודי והוא לשון מנין וג"כ לשון חסרון והרמז אלה הם מנין השנים של משכנות יעקב כי יחסירון שתי שנים :

**יד יהודה • נ**

(נ) ואיזה מקום וכו' ר"ל שבא הרמז עוד בהשמות של המקומות ששרתה בהן השכינה שהן בגי' אלף ש"ח ועוד רמז לזה בשני פסוקי' של קבלת מלכות שמים שבשבילה זכינו :

**יד יהודה • נא**

(נא) כל אותו הזמן למקדש אל והן שמע וברוך שעולים בגימ' אלף ש"ח והיינו פסוק שמע כפשוטו עולה אלף קי"ח ועוד במ"ק עולים שני הפסוקים ק"ץ ס"ה אלף ש"ח :

**יד יהודה • נב**

(נב) והן ג"כ בגימ' להי' וגו' שהוא עולה אלף רצ"ז ועוד מלת יעקי'

**יד יהודה • נב • המשך**

במ"ק עולה י"א הרי אלף ש"ח :

**יואל משה**

בנין אב כו' מכתוב א' פירש מחשבה ראשונה שעלה לבראות העולם בדין לבד וזה בניין א"ב בנין אבינו שבשמים?: אח"כ ראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין וזהו מבנין אב משני כתובים מדין ורחמי': כטעם בתשרי כו' ע"ד שפירש במ"ח חלק א' פרק א' ואותיות תשרי להעיד כי כשהאותיות מהופכין רומזים לדין וכאן תשר מהופך בדרך תשר"ק: בכלל התוהו כו' שנאמר והארץ היתה תהו ובהו וגו' ויאמר אלהים יהי אור נמצא ליל הקודם אור יום בכלל התהו היתה: שמ"ט ימים עלו בתוהו כו' פי' בשנה שקודם ר"ה שנברא בו אדם היה עד תחילי' בריאת עולם שהוא בכ"ה אלול גם שמ"ט ימים ז' פעמים מ"ט הוא שמ"ג מ"ט יום לכל א' ממלכין כו' ידוע ששמנה מלכי' הנזכרים סוף פ' וישלח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו' איך שמלכו ומתו כלם דמיון לשבירת הכלים שהיה קודם הבריאה כדאיתא בלימודי האר"י זצ"ל ואית' בכ"י ואלה המלכי' אינון למלכין קדמאין דמיתו כו' ואף שימי הבנין ר"ל המדות הם ו' והמלכין האלו הם שמנה אין זו קושיא כי יסוד נשבר לפעמים לשני' כנודע שם והקשה בגינת אגוז כאן פ' וישלח לא כתיב וימת גבי מלך החי' ובדברי הימים תמצא מיתה והתי' לפי שבבחינת רוח הקודש שנסתלק ממנו מלכותו כתיב ביה מיתה אבל מצד הבחי' תור' שבכת' הוא בסוד וארעא אתבטלת ולא מתו ע"כ לא כתיב ביה מיתה בפי' וישלח כנודע בכתבי האר"י ז"ל והנה השנה שנ"ג ימים צא מהם שמ"ג דהיינו ז"פ מ"ט לז' מלכיות כי כונת שבירת כלים היה להשתמשו' טוב ורע וזהו היה בכח השמ"ט יום הנכללים בבינה דהיינו מלכות דבינ' ונאי ת"ת נ"ט בינה שמטה והיא? מל' בספר הפליאה רק שתצומאת ה' של בינה כפשוטו? נמצא לא נתגלו לכל א' ממלכין אלא מ"ט שערי בינה ואלו נתגלו שער החמשי' היה רחמים גמורים ולא היה בכלל זה בסו' צדיק מ"ט לפני רשע והוא סוד שמיטה דתהו ונשארו עוד י' ימים משמ"ג על שנ"ג ימים חשוב ו' ימים למלך השמיני ארבעה ימים הנשארים ארעא אתבטלת לא באו לכלל תיקון עדיין ולא נכללו בכלל תהו ומכל זה תבין הבנת שמיטת התהו מרומזות בשני שקודי' עולם הבריאה ועיין זה בלימודי האצילות של האר"י ז"ל ובכי' תמצא דברים אלו של שבירת כלים שהיא בריאה לסדר זמני' כי היו סדר זמנים לניסן שהוא רחמים שנקרא אביב א"ב כסדרי להורות על רחמים כנזכר במאמר מ"ח חלק א' פ"ג?: כי יום ראשון דמ"ב כו' הוא יום כ"ה באלול לא נחשב בכלל השמ"ט יום כי בלעדיו וגם לא נחשב לו' ימי הבריאה כיון שאין לילו עמו דלילו היתה בכלל התהו כדלעיל נמצא גם לפי החשבון שנ"ד מכוין הנ"ל למלך השמיני ששה ימים ודי יום אתבטלת ארעא כו' למלך החי' שיצאו מכלל התהו ולתיקון לא באו: מניסן שקודם לתשרי שבו נברא אדהר"ר כי בו נבראו סדר זמנים כנ"ל: וכל דברי חכמים ז"ל דפליגי בבריאו' העולם מ"א בניסן ומ"א בתשרי לו י"ל דר"ח זה לסדר זמנים וזה לשאר הבריאה: מולד של תהו כו' הוא בה"ר של תשרי משנת תהו: ש"ח המאוחרים כו' שפי' בריאת אדם היה בתשרי שאחי' ניסן זה מאוחר: ואע"ג דתנאי דרשו כו' פי' על בריאת אדם ממש משמע דר"י שאמר בניסן נברא ממש קאמר שהעולם נברא לא סדר זמנים הנזכרי' תרי תנאים כו': מסבר למלת' ר"ל שסותם את הדבר: ואתם ידעתם את נפש כבר שהשתדל לרמוז? על הנפשות ודוגמא למעלה ואח"כ העלים סודו וסיי' כי גרים הייתם כו': וגם בזה תמצא כיוצא בו כו' ולפסולי עדות כו' שדרשו לא יומתו בעדות בנים ולא כפשוטו אלא לאסבורי כו': ג' מילואים פשוטי' הא' אל"ף ה"י יו"ד ה"י ג"י קס"א ובההיין אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה גימטריא קנ"א ובאלפיין אל"ף ה"א יו"ד ה"א ג"י קמ"ג קס"א קנ"א קמ"ג עולים תנ"ה: שלשה מורכבי' כו' פי' מורכבי' מיוד

### יואל משה • המשך

וה' כזה אל"ף ה"י יו"ד ה"ה ג' קנ"ו וכן ביוד ואי אל"ף ה"א יו"ד ה"י גימט' קנ"ב וכן בההי ואי כזה אל"ף ה"ה יו"ד ה"א ג' קמ"ז נמצא קנ"ו קנ"ב קמ"ז עולים ג"כ תנ"ה: ג' מצורפי' כו' ר"ל אל"ף ה"י יו"ד ה"ה ג' קנ"ו אל"ף ה"י יו"ד ה"א ג' קנ"ב אל"ף ה"ה יו"ד ה"א גימטר' קמ"ז עולים תנ"ה: של מנצפ"ך כו' שהנון פשוט' עולה ת"ש שמקומם אחר התי"ו כמנצפ"ך נמצא ניסן עולה תת"ך: במשכן ל"ט שהיו במדבר בשילה שס"ט שנים ובבית עולמי' ת"י שנים עולים תת"ח שני שנים פחות ממנין תת"ך רמז לבי' שנים דונושנתם כדמבאר ואזיל: אבל בבית שני כו' המחבר מקשה עצמו למה לא נחשב השנים של בית שני ומתרץ מפני שלא היה שם כבוד השכינה והיה מונים ליובלים ע"ד ר"ה למלכיו': וימי גלגול כו' פי' הא דלא חשיב ימי גלגל ונוב וגבעון לפי שלא היה שם הארון כו': הרי אלה ס"ג כו' היינו כ' שנים בקרית יערים ומ"ג בציון י"ג מהם היה א"מ בנוב וחמשים בגבעון: נכנסו ז' שנים כו' פי' בתוך נ' של גבעון יש שבע שנים שנחשבו לת"י שנים של בית עולמים שת"י שנה הוא עם הז' שני שנבלעים בתוך חמשי' של גבעון נמצא שלא ישאר בגבעון אלא מ"ג שנים ותדע שהרי כשתחשוב השנים משעה שבאו ישראל לארץ ישראל ותסיר ל"ט שהיו במדבר עד שגלו מארץ ישראל לא תמצא אלא תשע"ט דהיינו ת"י בנין הבית עולמים שס"ט לשילה

### יואל משה • המשך

וכשתוסיף עליהם ע"ז דהיינו י"ג של נוב וחמשי' של גבעון וי"ד שנים של גלגול דהיינו ז' שכבשו וז' שחלקו הרי שהיו באי"י תתנ"ן? ואח"כ היו ראוים לגלות ובאמת גלו שבע שנים קודם לכן דהיינו בשנת תת"ן דהיינו יום א' בשנת תת"ן שנחשב לשנה ישאר ו' שנים פחות יום א' אלא ודאי הוא הדבר אשר דברנו ששבע שנים שבחמשים של גבעון נחשבים ב"פ ועולים לכאן ולכאן נחשבים לגבעון ולת"י שנים של בית עולמים וכשנחשוב חמשים לגבעון ישארו לבית עולמים ת"ג והיינו ב"ת דרך ה' וגו': תנ"ג לגבעון ולבית עולמים והיינו נ' של גבעון ות"ג של בית עולמים: ויעקב אי"ש תם ר"ת אלף יש: אלא שיחסרון דרש מלת פקודי מל' מנין ומל' חסרון ונמצא ארבע חסרים כשעדות כתיב חסר וא"ו ממנין אלף שי"ח שהרי המשכן משכן העד"ת גימטריא אלף שי"ד ויושלם המנין עם שלשה המלות והכולל שנחשב לאחת הרי אלף שי"ח: בחושבן זעיר כו' הוא מספר קטן פסוק שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד גי' במ"ק צ"ב ופסוק בשכ"מלו גי' במ"ק צ"ח ס"ה ק"ץ וק"י"ז הרי שי"ח למלת יעקב שהוא י"א במספר קטן:

לפרק בתוכן העניינים

## המדות — מידה ד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

יואל משה: 1

### יד יהודה • א

(א) הנה הכתר כלל כידוע שכולל כל הספירות :

### יד יהודה • ב

(ב) אלא מה שיצא לאור בת"ת כי היא מגלה כל מה שהיה נעלם בכ"ע :

### יד יהודה • ג

(ג) וידוע וכו' כבר הוקשה בעיני החוקרים בענין הבחירה של אדם במעשיו וידיעת הבורא בהם מקודם על כל נעלם אם טוב ואם רע שלכאו' הם דברים סותרי' זה את זה שאם ידע הקב"ה שזה האדם יהיה צדיק א"א שלא יהיה צדיק ואם תאמר שידע שיהיה צדיק ואפשר שיהי' רשע הרי לא ידע הדבר על בוריו חלילה כמו שהזכי' הרמב"ם פ"ה מה' תשובה ודעת הרב בזה כמ"ש הריב"ש בתשוב' סי' קי"ח שידיעת הש"י היא שידע מה שיעש' האדם בבחירתו נמצא שהבחירה היא מתנאי הידיעה ואין הידיעה מכרחת ע"ש וכבר העתקנו דבריו במאמר אכ"ח ח"ב סי' ה' ואמר הרב כאן שדבר זה נרמז במדת כלל ופרט והיינו כתר ות"ת שכן כתר הוא הרצון ות"ת הוא הדעת ורצון עליון ב"ה חפץ בבחירת

### רמ"ע מפאנו

המדה הרביעית:

כלל ופרט, הנה הכתר כלל והתפארת פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט, כי לא נחשוב היות בהעלמו של כתר אלא מה שיצא לאור בתפארת. וידוע בשפת אמת שהכתר הוא הרצון ותפארת הוא הדעת, אם כן אין ברצון אלא מה שבדעת. וממה שידענו שהרצון העליון חפץ בבחירת האדם על כל המעשה, מבואר נגלה שבחירת האדם היא מתנאי הידיעה העליונה, שאי אפשר בחק הדעת להכחיש את הרצון. ולמדנו שאין דרך לעמוד על אמתת התורה אלא בשמוש חכמים לדעת נתיבותיה שלום מן הקדום אל המאוחר, והלמד למפרע מקשה לבו בעורון הספקות ונועל דלת התרוצים בפניו, שהרי המתפארים במחקר על יסוד רעוע מקשים לעצמם באופן זה כל מתחכם יתן אל לבו שאם יש ידיעה אין בחירה ואם יש בחירה אין ידיעה, ואין לספק בידיעתו יתברך את העתידות, ואיה איפה בחירת האדם על מצות התורה ואזהרותיה והגמול המיועד עליהן ליפרע וליתן שכר. ועינינו הרואות שאין תרופה למחלתם, ושוא שקדו

### יד יהודה • ג • המשך

האדם א"כ אין ברצון אלא מה שבדעת והדעת כוללת הבחירה שהיא מתנאי ומגדר הידיעה :

### יד יהודה • ד

(ד) ולמדנו וכו' כתב ארסטו בספר השמע שיש שני דרכי' בענייני הלמודי' וההקשי' הדרך הראשון הוא מן הקודם אל המאוחר והיינו כשידענו דבר א' קודם נוכל לעמוד ממנו על דבר אחר המתאחר אליו ונמשך ממנו והדרך השני הוא מן המאוחר אל הקודם והיינו לעמוד מדבר א' הידוע לנו אל דבר הקודם אליו ימשך ממנו המתאחר בהכרח וניכר שם שהשגתינו הוא על אופן השני אמנם הרב כאן אמר שממדה זו כלל ופרט למדנו שבלמוד תורתינו אין דרך כי אם מן הקודם אל המאוחר כי כן הדבר בענין הידיעה ובחירה אשר אמרנו יען הידיעה הוא הקודם כמו הכלל וממנה ידענו למהות ואופן הבחירה שהיא הפרט וכמו שיבא משא"כ הלמד למפרע לידע מהבחירה אופן הידיעה לא ימצא ידו ורגלו בבה"מ שהרי כשיאמרו לו שהבחירי והידיעי הם שני דברי' מתנגדי' זה לזה יצטרך

**יד יהודה • ד • המשך**

להודות בידיעה ולהמליץ בצדדי היתר קושי הבחירה ואין דרך לנטות מהמאוחר אל הקודם :

**יד יהודה • ה**

(ה) והגמול השכר ועונש איה איפוי הוא שאם האדם מוכרח במעשיו אם טוב ואם רע למה יגמלהו ה' על מעלליו :

**יד יהודה • ו**

(ו) בספר המדע בפ"ה מה' תשובי' כתב על קושיי' הנזכרת וז"ל דע שתשובי' שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וכו' אבל צריך אתה לידע ולהבין בדבר זה שאני אומר כבר בארנו בפי שני מה' יסודי התורה שהקב"ה אינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם שהם ודעתם שנים אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצוא אמתת הבורא שנאמר כי לא יראני האדם וחי כך אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא הוא שהנביא אומר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי וכו' וכתב הראב"ד ע"ז וז"ל א"א לא נהג זה המחבר מנהג החכמים שאין אדם מתחיל בדבר ולא ידע להשלימו והוא החל בשאלות וקושיו' והניח הדבר בקושי' והחזירו לאמונה וטוב היה לו להניח הדבר בתמימות התמימי' ולא יעורר לבם ויניח דעתם בספק ואולי שעה אחת יבא הרהור בלבם ע"ז והוא ז"ל כתב קצת תשובה אחרת וסיים בגנותה ואמר וכל זה איננו שוה ע"ש ודעת הרב שהישוב של הרמב"ם הגם שאינו מסכים עם מה שהזכי' לפי חכמי הקבלה מ"מ הוא המובחר שבתירוצים לבעלי חקירה וגם יפה עשה שעורר הספק יען תירוצו הוא מספיק לחולי' המון עם מהפסד הדעות שהי' אצל רבי' בימיו וקרוב לזה כתי' בכ"מ שם ע"ש :

**יד יהודה • ז**

(ז) אך האמת וכו' מוסב לעי' שבלימוד המאוחר מן הקודם ניחא הכל כי אין כאן קושיא לומר שאם יש ידיעה אין בחירה דאדרבה איפכא מסתברא שאם יש ידיעה יש בחירה דאם אין בחירה מה שבח לאל יתי בידיעי' בתרוציהם זולתי הרמב"ם בספר המדע כי טוב פתר לעצמו שאין ידיעת האל יתברך כידיעתנו, והוא מבחר התרוצים למי שנכנס בחקירה הזאת מדרך הספק, ואין תפישה עליו ממה שהשיגו הראב"ד שלא היה לו לעורר הספק, כי אמנם מהפסד הדעות שהיה בזמנו אצל רבים מבני עמנו כדמוכח מאגרת תימן אשר לו ומשאר חבוריו במקומות שונים, הוכרח להעלות על ספר הרבה דברים קרובים אל השכל יספיקו לפי שטח הנבוכים ההמה לסור ממוקשי מות, ולא רבים יחכמו בסדר הלמוד הנאות ליושבי לפני חכמים, וגם הראב"ד המתיק עלינו את המליצה בברור הספק ההוא והודה שכל זה איננו שוה בדרך המחקר, ויותר מהמה בני הזהר שלא תאבה לבן גרשון ולא תשמע לבן אליה אסיא ולא לזולתם מן המתהללים במתת שקר, והוא על דרכים רבים תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם. אך האמת לעולם עומדת אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה, שאם אין בחירה ביד האדם פסיק רישיה ולא ימות הוא, ואם כן אין שבח לאל יתברך בידיעת מעשיו, כי אפילו איש רש ונקלה יודע מה שיעשה חברו בהיותו כפוף וננסע לרצונו ומשועבד למאמרו, הוא הדבר אשר אמרנו שבחירת האדם היא מתנאי הידיעה העליונה וממשלימי גדריה כמו שנבאר במדה חמשית והששית, ומלכות שמים היא בית הבחירה לעשות כרצון איש ואיש בב' שבילין שתחתיה, והיינו דתנינן הכל צפוי. שהידיעה צופיה הליכות הבחירה לא זולת, לפיכך לא קתני הכל ידוע או גלוי אלא צפוי כדאמרן, אלמא הרשות נתונה ואליה צופין ומצפין מלמעלה, ובטוב העולם נידון. צדיקים נזונים הימנו ופושעים יכשלו בו, כסומא עיף ורעב הנכשל בככר לחם שמתגלגל ברגליו והוא לא ידע ואשם, גם אל פיהו לא ישיבנו, והכל לפי רוב המעשה המקנה תכונה בנפש לטוב או למוטב, וכתיב ובחרת בחיים. עבר מהופך לעתיד, כי אמנם בנשמותיהם של צדיקים נמלך הקב"ה ובראן את העולם, וכל מעשה בראשית בצביונם נבראו כמו שדרשו מדכתיב ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. ומשפטי ה' אמת צדקו יחדו. הא למדנו שהידיעה נתלית בבחירה, שהיא היתה תחלת המחשבה וסוף המעשה, אלמלא כן אין כאן אלא הכרח והוא הפך הרצון, הא מאי אית לן למימר כי הרצון העליון משביע לכל חי

**יד יהודה • ז • המשך**

אלא מאי אית לן למימר שהבחירה היא מתנאי הידיעה כנזכי' :

**יד יהודה • ח**

(ח) והיינו דתנן במסכת אבות הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה הכוונה הכל מה שאדם בוחר צפוי לידיעה ובזה הרשות נתונה לאדם לבחור מה שירצה ואין הידיעה מוכרחת :

**יד יהודה • ט**

(ט) כדאמרן שהבחירה צפויה לידיעה והידיעי' צופיה הליכות בית הבחירה :

**יד יהודה • י**

(י) ואליה צופין מלמעלה את אשר יבחר למטה ומצפין שיבחי' בטוב וימאס ברע :

**יד יהודה • יא**

(יא) ובטוב וכו' ר"ל וסיפא דקתני ובטוב העולי' נידון הכוונ' הגם שהרשוי' נתונה לכל לבחור מה שירצה אם טוב ואם רע מ"מ העולי' נידון בטוב לבד כי הצדיקים מקבלים שכרם ע"י הטוב אשר בחרו והרשעים מקבלים עונשם על אשר עזבו הטוב ונכשלו בו וזהו מדה טובה לרשעי' שאלו העולם נידון ברע והיינו הצדיקים על שנמנעו מרע והרשעי' על שבחרו ברע יהיה עונש הרשעים על שפעלו און בידים גדול מאוד משא"כ השתי' שהעולי' נידון בטוב זכות גדול הוא לרשעים שיחשוב עונש באופן המניעה של פעולה טובה שלא הלכו בדרך טוב וכאלו כשלו ללכת בו עם היותו נכון לפני' כסומא עיף וכו' ומ"ש המתני' אח"כ :

**יד יהודה • יב**

(יב) והכל לפי רוב המעש' פירושו דע שרוב המעשה הוא הגורם לך הבחירה אשר תבחר בין טוב בין רע כי הרבוי יקנה תכונ' לנפש האדם באופן שיתמיד ללך באותו דרך כי ההרגל נעשה טבע לו ע"ד שאמרו רז"ל כל העובר עברה ושנה נעשית לו כהיתר וע"כ השמר מזה מאד ועיין עוד מכ"ז במאמ' חקור דין ח"ד ס"י :

**יד יהודה • יג**

(יג) וכתיב ובחרת בחיים אגב זה מבאר הרב זה שכתיב ובחרת שהוא עבר והוי"ו ההיפך עושהו לעתיד ויפה לדרוש את שניהם והיינו שכבר בחרנו בחיי' בשע' הבריא' שנמלך הקב"ה בנשמות הצדיקי' וע"כ ברא את האדם בטבע הישר כמו שארי מעשה בראשית שנבראו לצביונם וזהו כפי המצוייר בדעתו יתברך, ואותו הציור בצפייתו יצפה אל הבחירה האנושית להוציא כלי למעשהו, נמצא החוטא הוא המכריח את הטבע הישר ומטריח את קונו, והשוטר מוכרח מהחוטא עצמו לגבות חובו, ואין דבר רע ולא הכרח כל עקר יורד מלמעלה, וכסיל לא יבין את זאת בשיניח הפכו בפשיטות, ישמח צדיק בה' וחסה בו:

**יד יהודה • יג • המשך**

ובחרת שכבר בחרת בחיים וכן תעשה לעתיד וכ"כ הרב שם במאמר חקור דין :

**יד יהודה • יד**

(יד) הא למדנו וכו' סיומא וכללא דמלתי הוא :

**יד יהודה • טו**

(טו) שהידיעה נתלית בבחירה

**יד יהודה • טו • המשך**

וכוללת אותה שיודע יתי דבר הנבחר כי הבחירה היתה תחלה במחשבתו יתי והוא סוף במעשי בני אדם :

**יד יהודה • טז**

(טז) הפך הרצון ב"ה שחפץ בבחירת האדם כנז' :

**יד יהודה • יז**

(יז) כי הרצון העליון ר"ל כתר :

**יד יהודה • יח**

(יח) אל הבחירה האנושית מה שיבחר :

**יד יהודה • יט**

(יט) המכריח את הטבע הישר לצאת מגדרו ע"י בחירתו :

**יד יהודה • כ**

(כ) והשוטר המלאך רע כרצוע' לגבויי' מוכרח מהחוט' עצמו שכל תקפו וגבורתו ממנו עצמו כמ"ש הרב במ' ח"ד פ"ז :

**יד יהודה • כא**

(כא) וכסיל החוטא לא יבין את זאת ויחשוב הפך זה :

**יואל משה**

אלא מה שיצא לאור בת"ת כו' כי הענפי' דת"ת הם מגלים מה שהיו נעלם בשורש הכתר דא ארי"ך: מן הקודם אל המאוחר לא כמו הפלסופים שמדמין מן המאוחר אל הקדום שהוא השכל אל הקודם ורוצה הכל להשיג בחקירה לדמותו אל השכל ובאמ' צריך ללמוד בהיפך מן הקודם אל המאוחר כי הלמד בהיפך מן המאוחר אל הקודם: מקשה לבו כו' פי' שקושיות רבות וספיקות

**יואל משה • המשך**

הרבה נולדים לו ונועל דלת בפני התירוצי' מפני שמקשים ידיעה אבחירה דאם היא ידיעה לפניו יתי' שיעשה האדם כך אינה בחירה כי ע"כ יעשה כן כי אין ספק שהקב"ה יודע העתידות ואיה בחירת האד': שאין ידיעת האל פי' מחמת ידיעתינו לא נדע הענין זה: שלא היה לעורר הספק פי' אם אינו יודע התי' על הקושיא לא היה לו להקשות כלום: כי מחמת חסרון הדעת שהיה בזמנו הוכרח לכתוב זה שלא יטעו ח"ו כי לא הכל יבינו הענין ע"פ הסוד הכמוס ליושבים לפני חכמים: שלא תאבה לבן גרשון כו' שחיבר כס' אחד של פילסופים וגם כן אליה כמוהו: פסיק רישא כו' שהאדם מוכרח לעשות כך אם אין בחירה בידו וא"כ מאי רבותי' בידיעת הש"י שיעשה האד' אם הוא מוכרח לעשות אף שפל אנשי' יודע במי שהוא כפוף תחתיו שיעשה כך אלא שהידיעה אינה מכרעת לפעולת אדם כמ"ש לעיל במאמר אכ"ח ח"ב סימן ב': בבי שבילי' שתחתיה כו' הם עשיה ויצירה כי אף שאנו דורשים שאופן א' בארץ מתלבש בבי"ע מ"מ עיקר הוא בבריאה ובי שבילין שתחתיו מבואר בר"מ דביצירה מתחיל הטוב ורע: דתנינן הכל צפוי כו' פירוש מצפה אל הבחירה כדמפרש ואזיל ולא שידיע' מכרחת צדיקים בוחרים בדרך החיים ופושעים נכשלים בה והולכים ובוחרים בדרך הרע: ובחרת כו' הוא עבר והוי"ו מהפכים להבא כי גם כבר בחרו נשמותיהם בת"ת בחיים: והוא היפך הרצון כי הידיעה נקרא רצון: והשוטר מוכרח? כו' הוא המקטרג שנעשה מעון עצמה ואין הרע יורד מלמעלה: בשיניח הפכו כו' שמאמין? היפך פירושינו בענין ידיע ובחיר':

לפרק בתוכן העניינים

## המדות — מידה ה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) ת"ת ומלכות כי הת"ת פרט כדלעי' במדה הקודמת ומלכות כלל כוללת בעצמה כל המדות כולן והיא מוספת על הפרט ומעלה אליו מעשה התחתונים מהצדיקי' אומרת אליו חמי וכו' כידוע מזוהר ויקרא :

**יד יהודה • ב**

(ב) והיא הבחיר' וכו' ר"ל וגם לענין הבחירה מוסיף הכלל על הפרט כי הבחירה במלכות והדעת בת"ת ובעלות מלכו' אל

**רמ"ע מפאנו**

המדה החמישית:

פרט וכלל הן הן תפארת ומלכות, נעשה הכלל מוסף על הפרט בהעלותה אליו תקוני התחתונים בכשרון מעשיהם ואומרת לפניו חמי במאי ברא אתינא קמך. והיא הבחירה המתעלית אל הדעת דאתמר עלה עתה ידעתי כמבואר במקומו, דהא מעקרא נמי ידע כמו שיבחר לא זולת, כי מעולם לא ראתה חמה שכנגדה הידיעה במדות

**יד יהודה • ב • המשך**

הת"ת מתעלי' הבחירה בדעת וכאלו מוספת הבחירה אל הדעת ע"פ מה שנתבאר במדי שלפני זו שהבחירי מתנאי הידיעה :

**יד יהודה • ג**

(ג) עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה כמבואר במקומו במאמר ח"ד ח"ג פ"ו וע"ש שהכוונה מה שעתה בחרת ידעת כבר :

**יד יהודה • ד**

(ד) לא זולת הבחירה כמו

**יד יהודה • ד • המשך**

שנתבאר במדה הקודמת :

**יד יהודה • ה**

(ה) כי מעולם וכו' דריש הרב רז"ל מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה גם במדות העליונו' והיינו שחמי כנוי לת"ת

**יד יהודה • ו • המשך**

שנתבאר במאמר אם כל חי ח"א אינו ענין ללשון מעולם לא ראתה חמה וכו' :

**יואל משה**

והיא הבחירה כו' עיין לעיל במאמ' אכ"ח חלק א' סימן ט"ו

העליונות, פגימתה של לבנה הבחירה, מפני דרכי שלום להשלמת ההנהגה באמת וישר. ולנו במאמר גור אריה דרוש עמוק בסתרי התורה עד להפליא, אבל אמרם ז"ל אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד. בוקע ועולה בוקע ויורד ואין כאן מקום להאריך:

**יד יהודה • ה • המשך**

ובה הידיעה והיא לא ראתה פגימתי' של הבחירי' שהיא במלכו' המכונה בשם לבנה כי לעולם הידיע' עם הבחירה :

**יד יהודה • ו**

(ו) אבל אמרם ז"ל א"א וכו'

**יואל משה • המשך**

מכולא? כלא: כמבואר במקומו לעיל במאמר חקור הדין חלק שלישי פרק ששי? עיין שם:

לפרק בתוכן העניינים

## המדות — מידה ו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) כלל ופרט וכלל וכו' הכוונה כ"ע הוא הכלל ות"ת הפרט כדלעי' ומלכו' כלל שהיא כוללה מי' ספירן כידוע אי אתה דן אלא כעין הפרט מה שת"ת מפרט כי תחלי המחשבי של כ"ע הוא סוף המעש' של מלכו' וזה משתל' ע"י הת"ת להיותו מפרט וכו' :

**יד יהודה • ב**

(ב) ע"פ הרצון העליון וכו' כמ"ש לעיל מדה ד' ועפי"ז יפורש :

**יד יהודה • ג**

(ג) הא דתנינן פ"ה דאבות בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר א' יוכל להבראות אלא להפרע מן הרשעי' שמאבדין את העולם שנברא בי' מאמרו' וליתן שכר טוב לצדיקי' שמקיימי' את העולם שנברא בי' מאמרו' והיינו שמה שמשיב התנא אלא להפרע וכו' הוא על אופן זה שאמרנו בענין הבחיר' והכא מפרש המתני' כולה :

**יד יהודה • ד**

(ד) שהתנא אחר שגזר לומר בי' מאמרו' נבר' העול' שואל לעצמו ומה ת"ל ומ"מ א"א לומר שכוונ' השאל' היא :

**יד יהודה • ה**

(ה) מפני מה היו המאמרי' במספר עשרי ולא במספר אחר כי בהיר וברור הוא שאין זו שאלה כלל אחר שידוע לכל שמספר עשרה הוא המובחר שבמספרי'

**רמ"ע מפאנו**

המדה הששית:

כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, כי תחלת המחשבה הוא סוף המעשה המשתלם על ידי התפארת שהוא מפרט כללי השרשים העליונים ומשפיעים למלכות, והיא דנה את העולם בדין אמת, יסודתו על הדעת השופט בצדק על פי הרצון העליון שיהיה הטבע הישר מיסר וגומל את האדם בדרך יבחר, והוא טעם הא דתנינן בעשרה מאמרות נברא העולם. והתנא הוא שואל לעצמו, ומה תלמוד לומר, לא שאל מפני מה היו עשרה כי הרבוי המתואר בשווי לשמור את דרך היחוד שממנו הכל ואליו הם שבים ללכת, לא יתרבה ולא יתמיד, ולא ישתלם אלא במספר העשרה כנודע, ועוד אין שאלת מה תלמוד לומר נופלת רק על הדבר הפשוט המפורסם שאין צורך בהודעתו, אך כונת השאלה היתה מה הועילנו הכתוב לפרט מאמר מיוחד לכל הויה מיוחד, ותנא כי ארחיה אקרא קאי, והוסיף כח הקשיא במה שבארנוהו באמרו והלא במאמר אחד יכול להבראות. כי היחוד האמתי כולל הרבוי בעצמו וגורם אליו שיהיו החלקים דבקים וחושקים תמיד אל השרש, והוא המכוון באמת לכל מעשה בראשית, והשיב כי באו הכתובים ללמדנו למוד נפלא, והוא מה שהוטבעו המאמרות אחד לאחד בכח שוה לדבר ותמורתו, והוא האבוד והנצחיות אל ההויות שנבראו על ידי שהוא מסור לגמרי לבחירת

**יד יהודה • ה • המשך**

יען אין שום מספר אחר :

**יד יהודה • ו**

(ו) רבוייו שומר ג"כ בשווי את דרך היחוד כמו מספר העשרה כי המספרי' מאחד עד עשרה הם פרטיי' לאחדים ובכללם הוא מספר אחד לעשרי' ומעשרה עד מאה הם פרטיי' לעשרות והם אחד למאות בכללם וממאה עד אלף הם מספרים פרטיי' למאות ובכלל הוא מספר א' לאלפי' גם מאלף עד רבוא מספרי' פרטיי' לאלפי' והם בכללם מספר א' לרבוא וכן משם ואילך ולא יעלה כן זולת מספר העשרה וכמ"ש כ"ז החכם אבן עזרא בפי' שמו' בפסוק אהיה שלחני אליכי :

**יד יהודה • ז**

(ז) ועוי שלשון מה ת"ל שרגילי' בה החכמים אינה אלא גבי דבר פשוט ומפורסם כלומר מה צורך לנו בהודעתו :

**יד יהודה • ח**

(ח) אך כונת השאלה כאן היא כעין שדברו בה חכמי' בכל מקום והיינו מה צורך לנו בהודעתו שאם איננו מפורסם מ"מ מה הועיל לנו בהודעה שיש מאמר מיוחד לכל א' מהויות :

**יד יהודה • ט**

(ט) ותנא אינו שואל לדברי עצמו אלא קאי אקרא דחשיב י' מאמרות ומ"ש אח"כ והלא במאמר א' וכו' הוא :

**יד יהודה • י**

(י) להוסיף בה הקושי' כלומר שהיי יותר טוב שיהא כל הבריאה במאמר א' שהוא יחוד האמתי וכו' :

**יד יהודה • יא**

(יא) והשיב אלא להפרע וכו' כי הלא ידענו שלכל ההויות שנבראו טבע א' לה' בענין דבר והפוכו וכן האבוד והנצחיות ושניהן נתונין תחת בחירת בני אדם שאם יבחרו בטוב גם ה' יתן הטוב ונצחיות להויות ולעמת זה בבוחרם ברע יביאו רעה ואבוד להויות וע"כ ה' חפץ למען צדקו יגדיל מספר המאמרי לכל הויה מאמר מיוחד בכדי שאם יחטא האדם בהויה אחת לא יגיע הפגם אלא למאמר המיוחד לה משא"כ אם היו כל הויות בכללי במאמר א' או גם אם היו הרבה מאמרי' ולא הי' לכל הויה מאמר מיוחד כי בשניהם היה הפגם הולך וגדל בכל המאמרים וזהו להפרע מן הרשעים וכו' והוא לשון פירוע וגלוי והיינו להגלות המסך מבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים אשר גורמי' הרשעים בעוונותיהם כמש"ה כי עוונותיכ' מבדילי' וגו' וכמ"ש ג"כ במאמר חקור דין ח"ב פ"ו כי ברבות המאמרי' זכו להפרע מן הרשעים וכו' והוא לשון פירוע וגלוי והיינו להגלות המסך מבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים אשר גורמי' הרשעים

האדם, ואם היו המאמרות כלם בכלל או בפרט מיוחסין בעצמן לכל ההויות, לא היתה תקומה לרשעים, שכן החוטא בהויה אחת יאבד טוב הרבה כי יפגום בכל המאמרות ומי יקימנו, עכשיו שחטא אחד פוגם מאמר אחד בלבד, אף על פי שהוא מחריב את העולם ונשאר בעינו, המאמר ההוא בוש מחבריו ונגרע מערכו של חוטא זה לפי שעה, מכל מקום הוא יותר נקל להסיר המניעה לגלוי שכינה בתחתונים, כי תיסרנו רעתו ומשובתיו יוכיחוהו. והוא הפירוש האמתי למלת ליפרע, שמשמע להגלות מן המחיצה של ברזל שהעון גורם היותה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. הא כיצד כתיב יהי אור. ואם המה עושים במחשך מעשיהם ואומרים מי רואנו, ימנע מרשעים אורם. כתיב יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. וכשהם חפצו בערבוביא, ארובות השמים נפתחו. וכן לענין הטובה, אם באורים נכבד ה'. הוא יהיה לנו לאור עולם, וכשנשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, כתיב ואתה תשמע השמים. וזה הדבר גם כן יכפול שכרן של צדיקים, והוא אמרו ליתן שכר טוב. כי המצוה המתקיימת בהויה אחת מפייסת מאמר אחד המשלים לכל המאמרות, והרבה להם תורה ומצות לזכותם, שכן מדה טובה מרובה. ולמדנו מזה שהושוו הטבע והמעשה והגמול בנושא אחד, והוא הנרצה בידיעתו יתברך את בחירתנו:

**יד יהודה • יא • המשך**

בעוונותיהם כמש"ה כי עוונותיכ' מבדילי' וגו' וכמ"ש ג"כ במאמר חקור דין ח"ב פ"ו כי ברבות המאמרי' להויות יותר נקל הגלוי ועוד שנית הרבה במאמרים כדי ליתן שכר טוב לצדיקים בכפלים :

**יד יהודה • יב**

(יב) כי המצוי הנוגעת בהויה אחת נרצה לה לבד את המאמר השייך להההויה ההיא אלא גם כל המאמרים כלם באשר המאמר ההוא משלים שארי המאמרים עמו :

**יד יהודה • יג**

(יג) שכן מדה טובי מרובה ממדת פורעניות ואם העמוד נכרת בחט' באותו מאמר שפגם לבד וידע יפה כח המצות שכן **[חסר]** מוסיפין כח גבורה של מעלה בכל המאמרים :

**יואל משה**

והיא דנה כו' פי' מלכות: בעשרה מאמרות כו' עיין בפ"ה מ"ש גם כן על פי' זה בי' מאמרות בזה האופן: ע"פ רצון העליון כדלעיל והוא נקרא כלל: כי הריבוי המתואר כו' במספר עשר' עיין בבחיי פ' שמות ובשלח וכה"ג במערכות אלהו' דף מ' ובאבן עזרא על פסו' אהיה אשר אהיה ועיין תיקונים חדשים שדייק מלת אחד שאמר במאמר אחד יכול להבראות כו' י"ג מכילין דרחמי

**יואל משה • המשך**

אתנהו: נמצא שאין הקושיא למה עשרה כי בכל מספר קדוש ואמיתי לא יפחות מעשרה: ועוד מה ת"ל משמע שאין צורך בהודעתו ולא למה נברא בעשר' מאמרות אך מה הועילינו הכתוב לפרט מאמר לכל הויה שאמר בכל פעם ויאמר אלהי': ותנא שהקשה מה ת"ל אקרא קאי ולא אעצמו הקשה מה ת"ל ואע"ג שסיי' והלא במאמר אחד כו' משמע שקושיתו אהבריאה עצמה למה בי' מאמרות י"ל דהכי קאמר והלא במאמר א' שהוא כתר שכולל כל הי' דבפסוק ראשון הם עשרה מאמרות דכתר והיה די במאמר א' שהיה מורה על יחוד האמיתי כולל הריבוי: ושהכל ממנו כדאית' בזוהר חדש דף כ"ט? ע"ב בסופו כהדין מלכא דשליט על כלא דכלהו כלולין ביה כמו שדרשו בתיקונים בראשית בחכמת' וקוצו של ב' למעלה על כתר ברא אלהי' בינה

**יואל משה • המשך**

את השמים ת"ת את לרבות ג"ג ואת הארץ מלכות ואת לרבות נצח הוד יסוד הרי שהיה יכול לברוא את העולם במאמר בראשית בלבד ששם נכללים כל הי"ס: ומשיב כדי לפרוע לרשעי' שמאבדי' את כו': לדבר ותמורתו כו' פי' דבר והפוכו דהיינו להפרע מן הרשעים וליתן שכר לצדיקים שאם היה הכל במאמר אחד הכולל כולם מיד היה פוגם בי' ספירות כולם ולא היתה תקומה למפלתם ע"כ חלקם ופגם א' פוגם מאמר א' ומלת להפרע מלי גילוי אותו מחיצה המבדלת בין ישראל לאביהם שבשמי' מתגלה ע"י תשובה:

לפרק בתוכן העניינים

## המדות — מידה ז

יד יהודה: א · ב · ג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) שכן הכתר כלל צריך להתפשטות הת"ת שהוא הפרט ולגלוי ענפי ת"ת שהן הספירות המקבלי' ממנו :

**יד יהודה • ב**

(ב) ואצ"ל שגם המה הת"ת

**רמ"ע מפאנו**

כלל שהוא צריך לפרט ופרט שהוא צריך לכלל שכן הכתר צריך להתפשטות התפארת וגלוי ענפיו להשלמת רצונו ואין צריך לומר שגם המה צריכים אליו תמיד נמצא הגדול נמלך בקטן והקטן נוטל רשות ועושה שליחותו:

**יד יהודה • ב • המשך**

וענפיו צריכי' לכ"ע והיינו פרט שהוא צריך לכלל :

**יד יהודה • ג**

(ג) נמלך הגדול וכו' דלא עביד הא שום עובדא עד דנטיל רשות' מההוא דעליה וההוא דלעילא

**יד יהודה • ג • המשך**

מיניה לא עביד מדעם עד דנטיל עצה מחבריה כדאית' בזוהר בראשית ונתבאר במאמר אכ"ח ח"ג סי' ג' ע"ש :

**יואל משה • המשך**

מתתאה?:

**יואל משה**

הגדול נמלך בקטן כו' ע"ד שאמר לעיל רשותא מלעילא ועצה

לפרק בתוכן העניינים

## המדות — מידה ח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) ידוע וכו' כי הנה העשרה מאמרות שבהן נברא העולם הן הן הי' ספירות והעשרת הדברות שנזגזרי'? הן השפעו' נשפעי' מהי"ס ומלכו' כוללת כולנה יען שנכללו לה שתי בחינות האחת בחינת עצמותה שהיא ספירה בפי"ע והשנית בחינת קבלתה שהיא מקבלת מכל הספירות ובשתי בחינות הללו היא כוללה כל הספירות וכל השפעו' כי היא כלולה מעשר כנודע והגם שכל אחת מהספירות כלולה מעשר מ"מ רכו יתירה אשתכ' בה מכל שארי הספירות :

**יד יהודה • ב**

(ב) נעלמי' במקומן שאף שיש לכל ספירי מדה מיוחדת אם לחסד אם לדין אם לרחמים מ"מ אין מראי' פעולתן במקומן כי אם במלכות ושם הם :

**יד יהודה • ג**

(ג) נגלים ונגלים פעולותיהן ששופכי' השפעותיה' אם טוב אם רע לתוכה **[חסר]** שבתוכה וגם המה מושפעו' ממנה כפי מעשה התחתוני' ובסוד אור החוזר ואח"כ חוזרי' ומשפיעי' לתוכ' :

**יד יהודה • ד**

(ד) והי' בכלל הי"ס המתפשטות

**רמ"ע מפאנו**

כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא. ידוע כי מלכות הוא דבור כולל כל הדברות ומאמר כולל כל המאמרות שהם נעלמים במקומם ונגלים ומושפעים מנה ובה והוא בכלל העשר נטיעות המתפשטות ברחמים ויצא מן הכלל ללמד דין כמלמד הזה שמלמד את הפרה לתלמיה לא ללמד על עצמו בלבד יצא שיש בזה קצוץ נטיעות ח"ו אלא ללמד על הכלל כלו שהסכים לפעולת הדין ולא ללמד דין על עצמו יצא כאלו היה מתפעלת ממנו ח"ו דכתיב אני ה' לא שניתי והפוגם ומכחיש בה כופר בעקר הא מאי אית לן למימר כי כשם שאין הכלל יורד ממעלתו בכך וכבוד שמים במקומו עומד משפט אחד אליה גם כן אלא ללמד דין על התחתונים בשביל הכלל כלו יצא בסוד מעוט הירח שהכבוד העליון פושט את כתנתו בלבד כטעם בצע אמרתו והוא אינו חסר כלום. עוד משה רבינו ע"ה היה בכלל אכול תאכל ואמרו בירושלמי שבועה שלא אוכל שבעה ימים מלקין אותו ואוכל לאלתר יצא משה מזה הכלל שעשה בהר ק"כ יום לא כאליהו שהלך מ' יום בכח האכילה אלא משה נתמרק תחלה מאכילה ושתיה שבמעיו לא ללמד על עצמו בלבד אלא

**יד יהודה • ד • המשך**

ברחמים שעם היות מדותיהן ופעולותיהן של הי"ס אינן שוות מ"מ התפשטות כולן מתחלה היתה ברחמי' גמורים ומלכות ג"כ כאחת מהן כידוע ממאמרם ז"ל עשר ולא תשע :

**יד יהודה • ה**

(ה) ויצא מן הכלל ללמד דין לתחתוני' אם מצד פעולת עצמותה הנטיה אל הדין אם מצד שקבלה דין מאיזו ספירה שלמעלה הימנה :

**יד יהודה • ו**

(ו) כמלמד הזה שמלמד את הפרה וע"ד שאמרו ז"ל בפסיקתי הובא בילקוט אמור ד' קפ"ו על פסוק אני ה' מלמדך להועיל מעקר לך כמה דהדין מאנשאפי? דהוא מעקר להדא פרת' וג' שמות נקראו לו מלמד מרדע ודרבן וכו' :

**יד יהודה • ז**

(ז) לא ללמד על מלכות עצמה יצא כאלו היא לבדה תהי' הסבה לזה הפרוד אם מצד עצמותה או מצד קבלתה כי אמנם אין הדבר כן כי :

**יד יהודה • ח**

(ח) יש בזה קצוץ נטיעות ח"ו לפי שאין ספירה פועלת פעולה בפני

**יד יהודה • ח • המשך**

עצמה אלא בהסכמה ושתוף כולם כאחד וכדאית' בתיקוני' דכד האי לבנה (מלכו') בעאן? למעבד דינא וכו' נטלה מגבורה ואתכליל בה כל ספירות ואתקריאו בה גבורה וכד בעא מיא וחסדא נטלה מחסד וכולהו ספירות יתכלילן בה ואתקרי ה' חסדים וכו' בעא לרחמא על עלמא נטלה מעמודא דאמצעיתי וכולהו ספירן יתכלילן בה ואתקריאו רחמי וכמ"ש כ"ז בפרדס שער ח' פ"ה ועוד באופן אחר כוונו כמ"ש :

**יד יהודה • ט**

(ט) לא ללמד על עצמו יצא לומר שמלכות אינו מלמד בדין שפועל בתחתוני' :

**יד יהודה • י**

(י) כאלו הדבר נוגע בעצמו והיה מתפעלי מפגם התחתוני' ח"ו כי אמנם אין חטא התחתונים פוגם באצילות כלל וכמש"ה אני ה' לא שניתי וכמבואר בזוהר כי תצא ע' תקכ"ו ונתבאר במ' חקור דין ח"ז פ"ו ואין חלוק בזה בין שארי הספירות למלכו' שכולם משפט א' להם אלא ללמד דין על התחתוני' בשביל כל הספירות כלם כנז' שהחטא פוגם בהם בשארי עולמות :

**יד יהודה • יב**

(יב) בסוד מעוט הירח ע"ד דאית' בזוהר וישב ע' ס"ב כד ברא קב"ה עלמא עביד לה לסיהרא ואעטר בנהורהא דהא לית לה מגרמה כלום ובגין דחוביהא גרעה לה נהירו מן שמשא **[חסר]** עלאין ובזמנא דהוו בי מקדשא קיים ישראל הוו משתדלי בקרבנין ועלוון וכו' לאמשכא ברכאן ולאנהרא נהורין בתר דאתחרי' בי מקדשא אתחשך נהורא וסיהרא לא אנהיר' מן שמש' וכו' ובזוה' פ' נח ע' קס"ב מן יומא דאתבני בי מקדשא הוה קב"ה מסתכל ביה וחבין? עליה סגי והוה דחיל עלייהו דישראל דלא יחטון ויחריב בי מקדשא וכן בכל זמנא דהוה אתי לגביי' הוה לביש ההוא פורפירא לבתר דגרמו חובין וארגיז קמי מלכא אתחריב בי מקדשא ובזע ההוא פורפירא היינו דכתי' בצע אמרתו וגו' והכוונה לעולם הבריאה :

**יד יהודה • יג**

(יג) עוד מרמזת מדה זו של כל לכפר על הכלל כלו. באופן זה אומר היה האר"י זצ"ל כי כשם שהפסקת יום ראשון לכל אחד מישראל מונין לו אחד יום ב' מונין לו כ"ו יום שלישי שכבר הורגל הטבע שלא לאכול אין מונין לו אלא י"ג צרופן מ' כך ג' ימים ראשונים חשבינן להו תענית אחת להפסקות הגדולות יום ד' כ"ו כנגדו יום ה' שהורגל הטבע בהפסקות הגדולות מונין לו י"ג כנגדו סך כל חמשת הימים יחד אלף ות"ר יום הששי שהוא קצה הגבול מונין לו מ' זמנין כנגד כלם אם כן יעלה יום הששי לבדו ס"ד אלפים כנגד פני החיות שגופו נעשה כאחת מהן ועם אלף ת"ר ראשונים הרי אלה ס"ה אלפים ות"ר דהיינו אדנ"י פני שכינה ושש מעלות לכסא כבודה הכל לפי רוב המעשה ובלבד דמצי לצעורי נפשיה ויכוין אדם לבו לשמים. והנה אחר כל ששת ימים יש לנו יום שבת שבו היה משה רבינו ע"ה ניזון ממש מזיו שכינה דהיינו בעבור שמו הגדול כמה דאת אמר ויאכלו מעבור הארץ ובכלל הצומות אל יבא הסר י"ז שבתות מכלל קי"ט יום שהם בגימטריא מעט מאלהים ישארו י"ז פעמים ס"ה אלפים ות"ר יעלו בידינו קי"א רבוא חמשת אלפים ומאתים. הרבבות הם הב"ל הבלי"ם פירוש ג' פעמים הב"ל דהיינו הבל שת משה לקיים וכפר בעדו ועוד הוצרכו חמשת אלפים ומאתים לקיים ובעד ביתו דהיינו לב"ת א"ש תלת זמני למשה שת הבל שכן אותיות לבת אש משלימות לאותיות משה מותר ג' שמות אלא שנכנסה אל"ף תחת ה"א של סוף שמו ממש דלגופיה לקיים בו אשם נפשו עיין מאמר חקור דין סוף פרק י' מהחלק החמישי כי אותיות משה סתם הם נוטריקון משה שת הבל. שי"ן ואל"ף במקום ה"א הרי אש. ב"ל של הבל ת' של שת הרי לבת. והנה אל"ף של לבת אש תחשב אלף בסגולה דהיינו מספר גדול וג' פעמים אלף תשל"ב הם ה' אלפים ומאתים אחרי שהוספנו עליהם ארבע היתרים בה"א שהחלפנו באל"ף או אמור להוסיף ה' יתרים כנגד כל ה"א שלא תתרעם כמו שנתרעמה יו"ד של שרי שכן יום אחרון של ק"כ יום אינו מן המנין הראשון ואין מונין לו אלא א' אחרי שעבר עליו יום שבת כמו שבארנו עוד משה שת הבל במלוי אותיות הן בגימטריא לבת אש פירוש אלף תשל"ג והוא גם כן בגימטריא תפארת עם הכולל דהיינו ישרא"ל תרי זמני ותר"נ דהיינו היכל בכללות עשר ועוד

**יד יהודה • יג • המשך**

דבר שהיה בכלל וכו' על מרע"ה שהיה בכלל אכל תאכל שנאמר לאד' ואמרו רז"ל זו מ"ע ושערו חכמי' דבר זה שהוא עכ"פ פעם אחת לשבעה ימים שכן אמרו בירושלמי שבועה שלא אוכל ז' ימים מלקין אותו משום שבועת שוא שנשבע הוא לבטל את המצוה ואוכל לאלתר כדי שלא יעבור גם על המצוה ועיין בש"ע י"ד הלכות נדרים סי' רל"ט סעיף ט"ז והנה יצא משה מזה הכלל וכו' :

**יד יהודה • יד**

(יד) לא כאלי' וכו' כמ"ש במאמר חקור דין ח"ג פ"ט ע"ש :

**יד יהודה • טו**

(טו) באופן זה וכו' מבאר הרב אגב ענין התענית מ' יום שהתענה משה :

**יד יהודה • טז**

(טז) יום ב' מונין לו כ"ו ימים נגד כ"ד שעות של היום ועוד ב' שעות תוספות בכניסתו וביציאתו :

**יד יהודה • יז**

(יז) יו' ג' מונין החציה דהיינו י"ג ימי' ממילא נפ"מ שעולה תענית ג' ימי' רצופים למ' יום :

**יד יהודה • יח**

(יח) להפסקות גדולות שכל אחת נחשבי למ' יום ממילא שג' ימים הראשונים עולים מ' יום ויום ד' נחשב לכ"ו הפסקות דהיינו כ"ו פעמים מ' העולי' אלף מ' ויום ה' נחשב ל"י"ג הפסקות העולי' תק"ך ס"ה אלף ת"ר :

**יד יהודה • יט**

(יט) מ' זמנין אל"ף ת"ר עולי' ס"ד אלפי' כנגד פני החיות שהם ס"ד כידוע שלכל א' מארבע חיות יש ארבעה פני' לכל אחד פני אדם אריה נשר שור דהיינו להדדי ט"ז פנים ולד' חיות ס"ד פנים :

**יד יהודה • כ**

(כ) שגופו של משה :

**יד יהודה • כא**

(כא) דהיינו אדני בגי' ס"ה ושש מעלות לכסא כדאית' בזוהר בראשי' ע' ק"ע נגד ת"ר הנותרין :

**יד יהודה • כב**

(כב) ניזון ממש שבכל ששת ימי המעשה היה משה נהנה מזיו השכינה אבל בשבת היה ניזון

**יד יהודה • כב • המשך**
ממש מגלותו זיו וטוהר המחשבה שהשכינה נהנית ממנו והיינו מעליו׳ שבתחתוני׳ שהם עונג שבת כמ״ש במאמר ח״ד ח״א פי׳ כ״ח וח״ב סוף פי ״ד שע״ז נאמר כי לא יטוש ה׳ את עמו :

**יד יהודה • כג**
(כג) בעבור שמו הגדול וכן :

**יד יהודה • כד**
(כד) ויאכלו מעבור הארץ שמלת עבור הוא לשון פרי והכוונה בהלשון שלא יטוש ה׳ את עמו אלא מחיה אותו בפרי שמו והוא זיו השכינה ובשביל כח ההאר׳ זו שהיה משה ניזון בימי השבתו׳ לכך לא יבואו בכלל ימי צום :

**יד יהודה • כה**
(כה) חסר ״ז שבתות וכו׳ כי משה היה בהר מ׳ יום הראשונים ומ׳ האמצעיים ומ׳ האחרונים ס״ה ק״ך יום ויום האחרון אינו מן המנין כמו שיבוא בסמוך נשארו ק״ט יום נרמזי׳ בפסוק ותחסרהו מעט מאלקי׳ כי מע״ט בגי׳ ק״ט והכוונה ותחסרהו מעט ימים שלא אכל ולא שתה אלא נהנה מזיו מאלקי׳ ואלו ק״ט יום הם אלף שנים של אדם ודוד הם ל"ו רבבות וחצי של ימים ועוד ב׳ אלפים ימות משיחנו שהתענה משה רבינו ע"ה בעד שלשתם הרי אלה ק"ט רבבות וחצי פשו להם רבותיים ומאתיים שהם מ׳ יום דהיינו כדי הפסקה אחת גדולה לכל אחד מחמש מאות כנגד יוצאי מצרים שמתו בימי אפלה ולא נגאלו שהם עשר הפסקות לאחד מחמשים אלו ואלו רבותיים ועוד הפסקה אחת לכל אחד מחמשה הרי מאתים ואתיא ככלהו רבנן דאגדתא אקרא דכתיב וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. עוד כל אחת מן הצומות של משה רבינו ע"ה היה שקול כשנים של כל אדם בשביל מרוק אכילה ושתיה כדלעיל הרי אלה רכ"ג רבבות ות׳ הסר מהם רי"ט רבבות לשית אלפי שנין הוי עלמא ומ׳ אלף לחד חרוב מ׳ יום לכל אחד מאלף דור נשארו עשר פעמים ארבעים יום למשה גופיה דכתיב ביה ומשה עלה אל האלהים שלא עלה משה למעלה מעשרה. ובהני שית אלפי שנין ידוקדק ב׳ אלפים תהו שלסוף מ׳ יום ראשונים נשברו הלוחות שני אלפים תורה שלסוף מ׳ יום אמצעיים נאמר פסל לך ב׳ אלפים ימות המשיח דהיינו גאולה שלסוף ארבעים יום אחרונים היה יום הכפורים:

**יד יהודה • כה • המשך**
״ז שבועו׳ כי ז׳ פעמים ״ז עולי׳ ק״ט ואם חסר ימי השבתות נשתיירו לכל שבוע ו׳ ימי התענית וכבר נתבאר הו׳ ימי התענית נחשבי׳ לס״ה אלפי׳ ת״ר הרי ״ז פעמים ס״ה אלפים ת״ר העולים לקי״א רבוא ה׳ אלפים ב׳ מאות :

**יד יהודה • כו**
(כו) הרבבות הם כנגד ג׳ פעמים הבל שעולים קי״א שכן כתוב הבל הבלים הבל חד הבלי׳ תרין הרי ג׳ והטעם לג׳ פעמים כנגד ג׳ גלגולי׳ של הבל שנתגלגל בשת ומשה והרמז במלי׳ משה ר״ת ״משה ״שת ״הבל הרי התענה משה ברבבות אלה לקיי׳ וכפר בעדו לאותיות הבל ג׳ פעמים :

**יד יהודה • כז**
(כז) ועוד הוצרכו ה׳ אלפי׳ ר׳ הנותרים נגד אותיות לבת אש כדמסיק בסמוך שי״ן ואל״ף במקום ה״א של משה הרי לבת וגם הרמ״ז בפסוק וירא אליו ה׳ בלבת אש וגו׳ והנה ג׳ פעמים לבת אש כנגד ג׳ גלגולי׳ שכל א׳ מהם כולל חברו עולי׳ ה׳ אלפים ומאתים כמו שיבוא בסמוך :

**יד יהודה • כח**
(כח) מותר ג׳ שמות שהם משה שת הבל שאם תסיר מהם הר״ת שהם אותיות משה נשארו אותיות לבת אש כי ה״א של משה מתחלפי באל״ף נוטריקון אשם פרכה? לקיים בו מה שנאמר אם תשים אשם נפשו ולכפר בעד כל גלגולים :

**יד יהודה • כט**
(כט) אחר שהוספנו וכו׳ כי ג׳ פעמים אלף תש״לב אינן עולי׳ אלא לסך ה׳ אלפי׳ קצ״ו נצרך עוד ד׳ שכנגדן הם ד׳ יתרים בהה״א שהחלפנו באל״ף :

**יד יהודה • ל**
(ל) או אמור להוסיף כל ה״א ואל תקשה שא״כ יהיה א׳ יותר מסך ה׳ אלפים ומאתים כי אמנם כן צריך שיהיה שכן המספר שחשבנו הוא כנגד ק״ט יום שהם ״ז שבתות כנזכר ואכתי צריכים אנו לחשוב אחד כנגד יום האחרון של הק״ך ימים :

**יד יהודה • לא**
(לא) עוד מצינו מספר לבת אש והיינו ה׳ אלפים ומאתים בתיבת משה שת הבל באופן אחר כי הן במלוי אותיות כזה מ״ם שי״ן ה״י שי״ן תי״ו ה״י ב״ית למ״ד עולין אלף תש״לג וג׳ פעמי׳ אלף תש״לג דלעיל הם ה׳ אלפים קצ״ט והכולל הרי מאתים ומספר זה של אלף תש״לג :

**יד יהודה • לב**
(לב) הוא מרמז ג״כ לת״ת ומלכות כי כן תפארת עם הכולל בגימ׳ אלף פ״ב כמו ב׳ פעמי׳ ישראל עוד היכל בגימ׳ ס״ה כמו שם של אדנות והיינו מלכות וידוע שנכללין בה כל עשר ספירות הרי עשר פעמי׳ ס״ה עולין תרי״ן סך הכל של שני מניני׳ הללו אלף

**יד יהודה • לב • המשך**
פ״ב ותרי״ן עולה תש״לג :

**יד יהודה • לג**
(לג) עוד טעם אחר לקי״א רבוא ה׳ אלפים ומאתי׳ שהתענה משה כי הן כנגד גלגולי אדם שהן אדם דוד משיח יען שאלף שנים לאדם ודוד עולי׳ במנין ימים ל״ו רבוא וחצי כי כל שנה שס״ה אלפי׳ ימים שהם ל״ו רבבות וחצי ושני אלפי׳ ימות משיח הן ע״ג רבוא ס״ה ק״ט רבוא וחצי פשו ב׳ רבבות ומאתי׳ לאשלמי קי״א והי׳ רבוא ומאתים ואלו שתי רבבות ומאתי׳ הם חמש מאות הפסקות גדולות שכל אחת נחשב מ׳ יום כדלעיל ומ׳ פעמים ת״ק עולי׳ שתי רבבות והטעם לחמש מאות :

**יד יהודה • לד**
(לד) כנגד ס״ק שמתו בשלשת ימי אפלה למ״ד וחמושי׳ עלו בני ישראל א׳ מחמש מאות ולמ״ד :

**יד יהודה • לה**
(לה) א׳ מחמשי׳ נאמר שהשתי רבבות הן כנגד עשר הפסקות לכל אחד מחמשי׳ והיינו ת׳ פעמי׳ חמשי׳ עולי׳ שתי רבבות :

**יד יהודה • לו**
(לו) ועוד המאתים שנשארו הם כנגד כל א׳ מחמשה שמתו בגי׳ ימי אפלה למ״ד א׳ מחמשה יעלו והיינו הפסקה אחת שהוא מ׳ יום לכל א׳ ה׳ פעמי׳ מ׳ הרי מאתי׳ :

**יד יהודה • לז**
(לז) עוד באופן אחר נאמר שהצומו׳ קי״א רבו׳ וה׳ ומאתי׳ הנזכרי׳ הן כנגד שית אלפי שנין הוי עלמא וכו׳ והיינו שכל אחת מצומותיו הי׳ שקול כשתי צומו׳ של שארי בני אדם מפני המרוק

### יד יהודה • לז • המשך

שנתמרק תחלה המזון שבמעיו משה קודם התעני׳ לא כן גבי כל אדם אפי׳ לגבי אלי׳ ז״ל כמ״ש לעיל וכיון שכן יש לחשוב אותן קי״א רבבות ומחצה ומאתי׳ תעניות שני פעמים שהן רכ״ג רבבות ד׳ מאות ואלו הן כנגד :

### יד יהודה • לח

(לח) שית אלפי שנין דעלמא וחד חרוב כי כל שנה עולה ל״ו רבבות ומחצה כנז׳ הרי לשית אלפי שנין מגיעין ריי״ט רבבו׳ שהם :

### יד יהודה • לט

(לט) מ׳ אלף לחד חרוב שבו אלף דור שמגיע לכל א׳ מהם מ׳ יום :

### יד יהודה • מ

(מ) נשארו עוד ד׳ מאות למשה גופיה שלא עלה למעלה מעשר׳ אבל עשרה עלה וכנגד זה יחשב אצלו י׳ פעמי׳ מ׳ יום הרי ד׳ מאות :

### יד יהודה • מא

(מא) ובהני וכו׳ כי כמו שהצומות בכללן הן כנגד שית אלפי שנין דעלמא כן פרטיהן ג׳ פעמים מ׳ יום הן כנגד ג״פ ב׳ אלפי שנים שאמרו ז״ל הראשוני׳ תהו אמצעיי׳ תורה והאחרונים ימות המשיח במהרה יבוא אמן :

### יואל משה

כל דבר שהיה בכלל כו׳ ענין זה תמצא ג״כ בס׳ הפליא׳: ומלכות היה בכלל הו״פ דלעיל המתפשטות ברחמים ויצאה מהם ללמד דין ולא ללמד על עצמו יצא כאלו היא פועלת לבדה בלי הסכמות כולם אלא ללמד על הכלל כולו יצא שכלם מסכימי׳: ומ״ש ולא ללמד דין כו׳ הוא כמו ועוד שהוא פי׳ אחר: כי לא ללמד דין על עצמו יצא המלכות כאלו מלכות מתפעלת מהדין ח״ו דאדרבה כתיב אני ה׳ לא שניתי וגו׳ וכמו שאין הכלל הן הספירות העליונים נפגמים בחטא האדם וכבודם במקומם כן משפט האלהי׳ אל המלכות שפועלת דין שאינה נפגמ׳ בדין אלא ללמד על התחתוני׳ דין יצאה: בסוד מעוט הירח כו׳ אין כוונתו על מיעוט הירח בעת חילוק המאורו׳ אלא כוונתו הוא מ״ש בזוהר פ׳ וישב וז״ל בתר דאתחרב בית מקדשא אתחשך נהורא וסיהרי׳ לא אתנהרא וכו׳ וזה המיעוט הוא בכתונת לבד ולא בעצמו ח״ו ועיין בספר הכוונת דף ס״ב והלבוש הזה הוא מלכות דבריאה מצד הנשמות: כנגד פני החיות שגופו נעשה כא׳ מהן יצא משה מזה הכלל שלא אכל ק״ך יום שהיה בהר ג״פ מ׳ יום ולא כאליה שהלך בכח האכילה אלא נתמרק האכילי׳ במיעיו ואע״פ כן לא אכל ק״ך יום: לא ללמד כו׳ פי׳ מי שצם ב׳ ימים רצופים וג׳ לילות שמונין יום הראשון של התענית ליום א׳ ויום שני לכ״ו כ״ד כנגד כ״ד שעות היום וב׳ שעות של הפסקה בכניסתו וביציאתו הרי כ״ו ואותו יום ראשון הרי כ״ז ויום ג׳ מונין ל״ג ימים והרי הוא כאילו התענה מ׳ יום רצופין: כך במשה ג׳ ימים הראשונים היה מתענין למ׳ יום רצופין דהיינו יום א׳ ב׳ ג׳ יום ד׳ שישב משה בתענית לכ״ו פעמים מ׳ יום יום ה׳ שישב משה בתענית ל״ג

לפרק בתוכן העניינים

### יואל משה • המשך

פעמי׳ מ׳ יום נמצא שצם בחמשה ימים מ״פ מ׳ יום עולים אלף ת״ר ויום הששי שישב משה בתענית היה נחשב מ״פ כנגד כולי׳ דהיינו מ״פ אלף ות״ר עולה ס״ד אלפי׳ ועם אלף ות״ר של חמשה ימים הראשונים עולים ס״ה אלפים ות״ר דהיינו אדי״נ גי׳ ס״ה אלפים כנגד השם ושש מעלות לכסא כנגד הת״ר הנותרים בסוד כלילות עשר מעשר׳ וסוד ס״ה ות״ר לתקן ואנכי הסת״ר אסתיר פני כו׳ וביום ז׳ היה ניזון מזיו השכינה עיין במדרש הנעלם פרשי׳ וירא חילוק שבין ניזון לנהנה: מעבור הארץ עיין לעיל מאמר ח״ה ח״ב פרק ב׳: בכלל הצומות לא יבא יום השבת שלא נחשב בצומות של ימי החול: הסר י״ז שבתות מכלל קי״ט כי משה צם ק״ך יום וי״ז שבועות דהיינו י״ז פעמים ז׳ עולי׳ קי״ט כמנין מע״ט מ״אלהים ובכל שבוע ו׳ ימים היה צם ס״ה אלפים ות״ר כדלעיל י״ז פעמי׳ ס״ה ות״ר עולה קי״א רבוא ה׳ אלפים ומאתי׳: ג״פ הבל כו׳ כמו שדרשו על פסוק הבל הבלים הבל חד הבלים תרין הרי ג׳ ג׳ פעמים הבל עולה קי״א כנגד קי״א רבוא וכנגד ה׳ אלפים ומאתיים היה כנגד משה שת הבל שהנעלם משה הוא לב״ת א״ש דהיינו ב״ל מהבל ות׳ משת ומ״ה ממשה? והי׳ נחלף באי׳ ונעשה א״ש ועיין מאמר ח״ה ח״ה סוף פ׳ שהו׳ פליא׳ בת״ר? ולכן נחלף אצל ר׳ עקיבא עקיב״ה א׳ בה׳ ואותיו׳ לב״ת א״ש הוא אלף תש״לב ג״פ אלף תש״לב עולים חמשת אלפים ומאתים דהיינו עם הד׳ היתרים בה׳ שהחלפנו באי׳ במלת משה כי ג״פ אלף תש״לב אינם עולים אלא ה׳ אלפים קצי״ו ועם הד׳ הנ״ל הוא מאתים: או מוסיפים כל ה״ה של משה שלא תתרעם כו׳ ואותו יום א׳ הנותר על ה׳ אלפים ומאתיים היה יום ק״ך שהתענה משה אחר שבת האחרון מי״ז שבתות הנ״ל: במילוי אותיות דהיינו ״מם ״שין ״הי ״שין ״תיו ״הי ״בית ״למד עולה תש״לב ואלף: תפארת עם הכולל שנחשב לאי׳ גי׳ תתרפ״ב כמנין ישראל שהוא תקמ״א ב׳ פעמים תקמ״א עולה תתרפ״ב וכשתצרף אל תרי״ן גי׳ היכל כי הי״כל עולה ס״ה כמנין אד״ני ובכלילות עשר מעשר עולה היכל תרי״ן דהיינו עשר פעמים ס״ה עולה תרי״ן ס״ה אלף תש״לב: הרי אלה כו׳ פי׳ בתוך ב׳ אלפים אלו דהיינו אלף שנים של דוד וב׳ אלפי׳ משיח ק״ט רבבות וחצי ימי׳ פסו להו רבבתי׳ כו׳ לתשלום קי״א רבוא חמשת אלפים ומאתיים הנ״ל הפסקה א׳ גדולה דהיינו מ׳ יום כנגד חמש מאות שמתו באפילה ארבעים פעמים ה׳ מאות עולים ריבואתים: עוד הפסקה א׳ דהיינו מ׳ יום כנגד חמשה לכל א׳ מחמשה שיצאו הרי חמשה פעמים ארבעים עולים מאתים הרי קי״א רבוא חמשת אלפים ומאתיים: ואתי׳ ככל התנאים דפליגו על פסוק וחמשים עלו בני ישראל ח״א א׳ מחמשים וחד אמר מחמש מאות וח״א אחד מחמשה: הרי אלה רכ״ג ת׳ היינו שני פעמים קי״א רבוא וחמשת אלפים ומאתיים עולי׳ רכ״ג רבוא ות׳: הסר ריי״ט כו׳ פי׳ לכל אלף שנים ל״ו רבבות וחצי לשית׳ אלפי מגיע ריי״ט רבבות נשאר ד׳ רבבות לתשלום רכ״ג שהם מ׳ אלפים לאלף דוד קרוב לכל שנה מאלף שנים מ׳ יום ישאר עוד י״פ מ׳ יום שעולים ת׳ למשה שלא עלה למעלי׳ מיו״ד:

# המדות — מידה ט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) כשיצא לטעון וכו' ידו' שנצח והוד נקראי' ערבי נחל ולפעמי' על ידן הדינים נשפעי' ויורדי' למטה והחלוק ביניהי' שע"י נצח הן יסורין של אהבי וע"י הוד הן יסורי' שאינן של אהבה ועל שניהן בא הרמז במדה זו וחברתה והנה על היסורי' של אהבה יאמר כשיצ' הדין לטעון כענייננו ופיקוחו מאהבה יצא להקל על העולם ולא להחמיר על המקבלי יסורים ויבואר בסמוך :

**יד יהודה • ב**

(ב) כטעם כמש"ה וגם נצח ישראל לא ישקר (שמואל ט"ו) שמדת נצח לא ישקר באמונת הצדיקים לגרום ח"ו שיתרעמו על היסורים כי אמנם הצדיקים שמדת זו וכו' :

**יד יהודה • ג**

(ג) ועליהם נאמר וסורי וגו' (ירמי' י"ז) והוא לשון שכינה שבפשעינו שלחה אמנו והיא :

**יד יהודה • ד**

(ד) המניקה אותנו בגלו' ובצערן

**רמ"ע מפאנו**

כשיצא לטעון טעון אחד כעניינו בסוד יסורין של אהבה יצא להקל ולא להחמיר כטעם וגם נצח ישראל לא ישקר כי הצדיקים שמדה זו פוגעת בהם שמחים ביסורין ועליהם נאמר וסורי בארץ יכתבו יסורי כתיב כי המנקת נרדית עמהם להגן על העולם לפיכך בארץ העליונה יכתבו כטעם קלני מראשי והפסוק מאמר השכינה הוא ואלה הצדיקים שבאו לעולם בפגימו דסיהרא ולוקין עמה שריין כגוונא דלעילא גופא אתפגים כטעם בצע אמרתו ונשמתא לגו כטעם לא שניתי שזכרנו ואינון חברין בהדה ובזה מקילין מהעונש הראוי לבא לעולם כי הם נתפשים בעון הדור ואין הכונה העליונה להחמיר הדין עליהם בשביל עצמם כי אף על פי שמשפטי ה' אמת על הצדיקים הללו כי מי שחליינו הוא נשא ומכאובינו הוא סבלם הוא האדם בעצמו שגרם המיתה לעולם וילמד סתום מן המפורש מכל מקום חלק שמים נגדם כבר נתקן בתשובה שלמה וכל תנאיה וחלקנו מהם הנה נדרש בסוד הערבות וכל ארחות ה' משפטים ישרים ותורות אמת:

**יד יהודה • ד • המשך**

של הצדיקים כביכול מצטערת ואומרת וסורי בארץ העליונה יכתבו :

**יד יהודה • ה**

(ה) כטעם קלני מראשי שאמרו רז"ל פ"ו דסנהדרין במתני' בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי כמ"ש במ' חקור דין ח"ג פ"ח :

**יד יהודה • ו**

(ו) ואלה הצדיקים וכו' בזוהר פ' וישב עמוד ס"ט וז"ל כד סיהרא אתפגי' בההוא סטרא דלקויי בישא כדין כל אינון נשמתין דנפקין אע"ג דכולהו דכיין וכולהו קדישין הואיל ונפקין בפגימו בכל אינון אתרי דמטו לון נשמתין כלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין ואלין אינון נשמתין תבירין דאתרעו בהו קב"ה לבתר דאתברו ואע"ג דמשתכחין בעציבו ולא בחדוה רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא גופא אתפגים ונשמתא לגו כגוונא דלעילא ודאי כגוונא דא ובג"כ אלין אינון דבעי לחדתותי

**יד יהודה • ו • המשך**

בחדתותא דסיהרא ועל אלין כתי' והיה מדי חדש בחדשו וגו' יבא כל בשר וגו' כל בשר ודאי דאלין יתחדתון בכלא ובעיין לאחדתותי בחדתותא דסיהרי ואלין אינון בשתופא חדא בסיהרא פגימין בזכות פגימו דילה ובג"כ ליבי' שריא בגווייהו תדיר דהא נזקק לון כד"א ואת דכא ושפל רוח וכתיב קרוב ה' לנשברי לב וגו' לאינון דסבלי עם סיהרא ההוא פגימו אינון קריבין ליה תדיר ועל דא לאחיוי לב נדכאי באינון חיין דאתיין ליה לאתחדתא יהא לון חולקהון אינון דסבלי עמה יתחדתון עמה ואלין אקרון יסורין של אהבי אינון ולאו מגי' דההוא בר נש של אהבה אינון דאתפגים נהורי' של הלבנה זוכה לאתדבקא מהאהבה רבה ובג"כ אלין אינון חברים ושותפי' בהדי' זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי אינון זכו למהוי חברי' בהדה עלייהו כתי' למען אחי ורעי וגו' ע"כ וביאור הדברים דכד סגיאין חייבין בעלמא צור ילדך תשי השכינה כביכול גם כח זאת אומרת קלני מראשי כי :

**יד יהודה • ז**

(ז) אתפגם גופא בסוד מלבוש שעליו כלומר בצע אמרתו אבל :

**יד יהודה • ח**

(ח) נשמתא לגו שהיא בעצמה איננה מתפעלת ח"ו בזה כלל וכמש"ה אני ה' לא שניתי כמו שהזכרנו כ"ז לעיל מדה ח' והנה הני הצדיקי' שבאו לעולי בעת הוא שריין בגוונא דא גופא אתפגי' וסבלין כמה מרעין וכאבין ונשמתא לגו ואלין אינון יסורי' שלדשמעתין? דסגיאין חייבין גופא אתפגי' כנזי ונדרשת מת"ת הנקרא אהבה רבה והצדיקים שבאו לעולם בעת רעה שהיא

**יד יהודה • ח • המשך**

משתתפי' בהדי סיהרי וסובלין עמה יסורי' וזהו של אהבה :

**יד יהודה • ט**

(ט) מקילין וכו' וזהו יצא להקל :

**יד יהודה • י**

(י) ואין הכוונה העליונה להחמיר הדין עליהם וזהו ולא להחמיר :

**יד יהודה • יא**

(יא) בשביל עצמם כמ"ש בזוהי' ולאו מגי' דההוא בר נש וכו' :

**יד יהודה • יב**

(יב) כי אע"פ שהדין דין אמת להיותם צריכים מירוק בשביל חטאתם שחטאו הם או גלגוליהי' כאשר מצינו ג"כ במלך המשיח שעם שכתי' ביה חליינו הוא נשא ומכאובינו הוא סבלם אין זה לבדו סבה של יסורין כי אמנם צריך הוא ליסורי' לכפר על אדם הראשון שהביא המיתה לעולי בהיות הוא גלגולו וכן יש לומר בשאר צדיקי' כי ילמד סתום מן המפורש :

**יד יהודה • יג**

(יג) מ"מ אין הצדיקים צריכים ליסורים בשביל עצמם כי חלק שמים במה שחטאו בעצמם או גלגולם כבר נמחל בתשובה שלמה ולא נשאר להם אלא לכפר על חלק אחרים ולסבול עוונותיהי להיותם ערבי' ומעתה משפטי ה' אמת צדקו יחדיו :

**יואל משה**

בסוד יסורין של אהבה כו' פירוש כשהדינין נשפעי ע"י נצח הם יסורים של אהבה והם לטובה והיינו יצא להקל ולא להחמי': כי המנקת כו' רמז לשכינה שעמנו היא בצרה ע"ד עמו אנכי בצרה: יסורי כתיב פי' והיא מאמר השכינה שאומרת כביכול יסורי בארץ עליונה יכתבו כענין קלני מראשי שאחז"ל בזמן שישראל בצרה שכינה מה לי אומרת קלני מראשי כו': בצע אמרתו כו' ר"ל לעיל מדה ששית ע"ש: על עצמם כו' על הצדיקי' עצמם בשביל חטא אף על פי שהיה בדין להחמיר עליהם כי אף משיחנו שחליינו הוא נושא הוא מטעם שהוא האדם בעצמו בגלגול אד"ם

לפרק בתוכן העניינים

# המדות — מידה י

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט
יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) כשיצא לטעון שלא כעניינו והיינו כשהדינים יורדים ע"י הוד בלי תערובת רחמים ואז הם גורמי' יסורים למזבח כפרה ולא של אהבה כמ"ש ז"ל בפ"ק דברכות והיינו שלא כעניינו וכעין שדרשו ע"ז בתקוני' מ"ש :

**יד יהודה • ב**

(ב) והודי נהפך עלי למשחית כי הוד בהיפך אתוון דוה לזה יצא להקל על העולם ולהחמיר על הצדיק יהא נאסף מפני הרעה

**רמ"ע מפאנו**

המדה העשירית:

כשיצא לטעון שלא כעניינו במזבח כפרה, כטעם והודי נהפך עלי למשחית. יצא להקל ולהחמיר. והנה טוב מאד זה מות, שהוא מקדים לעולם רפואה למכה ומקל מהכרעת העונות לכלל העולם במה שמחמיר על היחיד המתכפר ומשים אשם נפשו לרצונו, כטעם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו. כפי מה שפירשו בו רבותינו במסכת יומא, וחפץ ה' בידו יצלח:

**יד יהודה • ב • המשך**

למזבח כפרה לכל העולם שעל מיתה זו ודאי יפה דרשו רז"ל :

**יד יהודה • ג**

(ג) והנה טוב מאד זה מות :

**יד יהודה • ד**

(ד) שהוא מקדי' לעולי רפואה וכו' וכדאי' בזוהר פנחס ע' ח"ע בשעתא דיתפסון צדיקי' במרעין או במכתשין בגין לכפרה על עלמא כדין יתכפרון כל חובי דרי' מתמן מכל שייפי גופא בשעתי' דכל שייפין בעאקו ומרע סגי

**יד יהודה • ד • המשך**

שרייא עלייהו שייפא חדא אצטריך לאלקאה בגין דיתסיין כלהו ומנו דרועא אלקין ואפיקו מיניה דמא כדין דא אסוותא לכל שייפי גופי אוף הכי כי בני עלמי אינון שייפין דא עם דא בשעתי דבעי קב"ה למיהב אסוותי לעלמי אלקי לחד צדיק ביניהו ובגיניה יהיב אסוותי לכלהו מנלן דכתיב והוא מחולל מפשעינו וגו' ובחבורתו נרפא לנו ובחבורתו דאקזותא דדרועי כמאן דמקיז דרועי ובההוא חבורא נרפא לנו דא אסוותא הוא לנו לכל שייפין דגופא ולעלם לא אלקי צדיקא אלא למיהב אסוותי לדרא ולכפרה עלייהו :

**יד יהודה • ה**

(ה) ומיקל מהכרעת העונות וזהו יצא להקל והא דמפרש הרב לעיל שמיקל העונש הראוי לבוא לעולם היינו לפי דהתם בתורי הערבות קאתי עלייהו דצדיקיי לגבוי מהן בשביל כל העולם אחר שכבר הכריעו עוונותיה' משא"כ הכא דרועא דעלמא הוא דלקי לצדיקא לאסותי לדרא קודם שהכריעו העונו' :

**יד יהודה • ו**

(ו) כמה שמחמיר וכו' וזהו ולהחמיר :

**יד יהודה • ז**

(ז) ומשים אשם נפשו לרצונו כמאמרם ז"ל פ"ק דברכות כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורי' שנא' וה' חפץ דכאו החלי יכול אפי' לא קבלן מאהבה ת"ל אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעתו

**יד יהודה • ז • המשך**

אף יסורי' לדעתו :

**יד יהודה • ח**

(ח) כטע' מש"ה אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו (הוש' י"ד) ודרשו ז"ל פי בתרא דיומא מהם לא נאמר אלא ממנו שאפי' יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולי ועיין במ' חקור דין ח"ה פי"ד :

**יד יהודה • ט**

(ט) וחפץ ה' בידו יצלח כדמסיים שם פ"ק דברכות ואם קבלם עליו מה שכרו יראה זרע יאריך ימי' ולא עוד אלא שתלמודו מתקיי' בידו שנא' וחפץ ה' בידו יצלח :

**יואל משה**

שלא כענינו המזבח כפרה ר"ל בייסורין שאינם של אהבה כמשחז"ל במסכת ברכות מזבח כפרה הוי יסורין של אהבה לא הוי כו' גבי מיתת בנים והם באים כשהעי"? פי' הוד וזהו הודי"י נהפך עלי למשחית יצא להקל ולהחמיר בטעמו? ולהקל שאף חומרי זו היא להקל שמכפרי עון ע"ד והנה טוב מאד שדרשו חז"ל טוב מות ומקיל על הכלל בשביל החומר שמחמיר על היחיד כטעם אוהבם נדבה ל' רבים על הכלל בשביל אפי ששב ממנו מן היחיד כנ"ל במאמר חקור הדין חלק א' פרק י"ד:

**יואל משה • המשך**

דו"ד משי"ח ע"כ סובל יסורין לכפר עון אד"הר שהביא המיתה לעולם א"כ ילמוד סתום מן המפורש שאף הצדיקים כיוצא בו שסובלים יסורים בשביל גלגול נשמתם מאיזה חוטא או בשביל תיקון אד' הראשון מ"מ חלק שמים בחטא עצמם כבר נמחל ע"י תשובה אף חלקינו בחטאינו נדרוש בסוד הערבות שערבים בעדינו:

לפרק בתוכן העניינים

# המדות — מידה יא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) כשיצא לטעון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש ידוע שמדה הת"ת רחמים מכרעת בין חסד לגבורות פחד יצחק ועקרו חסד מטה כלפי חסד כדאית' בתקוני' עמוד א' דאמצעית' נטיל מימינא דומה ליסוד מדה אחרת שהוא מכריע בין נצח להוד ועיקר נטייתו אל הדין וכדאית' ג"כ בתקוני' צדיק איהו נטיל לשמאלא דאיהו יצחק קץ ח"י עלמין קטיר בשמאלא והנה בא הרמז אל כל זה במדה זו שאמר שלפעמים ת"ת יצא לדין ומסיי' למלכות לפעול דין עם שזה דבר חדש אצלו באשר מדתו רחמיי' וזה בכל זמן שצדיק יסוד עולם נטיל משמאל' כמדתו ואז יעקב ת"ת נמשך אח' יוסף יסוד כרמוז במש"ה :

**יד יהודה • ב**

(ב) בחבלי אדם אמשכי בעבותות אהבה (הושע י"א) והיינו ע"ד שאמרו ז"ל :

**רמ"ע מפאנו**

המדה אחד עשר

כשיצא לידון בדבר החדש, שתפארת מסייעה לפעול דין, והוא חדוש אצלו בהתהפך מדת רחמים בעצמה למדת הדין מצד היסוד קץ חי עלמין נטיל לשמאלא, וכיון שיוסף הורד מצרימה, יעקב ירד אחריו בחבלי אדם בעבותות אהבה, שאדם הוא דיוקנא ויעקב דמות הדיוקן כדאיתא בפרק חזקת הבתים, ואז תפארת החבוש עמה ונקרא אתה כמבואר בשפת אמת, אינו מתיר עצמו גרמא דנפיל בחולקיה עצם מעצמיו להפך מדת הדין למדת רחמים עד שיחזירנו הכתוב, המיוחד סוד החסד תורה שבכתב, לכללו להמשיך רחמים בגלוי שכינה בפרוש בגימטריא בירושלם שמשם הוראה פסוקה מתורה שבעל פה יוצאת לכל ישראל, והוא כטעם אשה מזרעת תחלה יולדה זכר. ובלבד שיקדמו שושביני הבעל ללוותה, והרמז ואד יעלה מן הארץ. א"ד בגימטריא ה' אחרונה שבשם ראשית לשם אדנ"י. ו' לרבות נשמתין דצדיקייא דמתערין לתתא:

**יד יהודה • ג**

(ג) בפי' חזקת הבתי' שופריה דיעקב מעין שופריה דאדה"ר ואמרו עוד שם גבי רבי בנאי' כי מטה למער' דאדה"ר יצתה בת קול ואמרה נסתכלת בדמות דיוקני דיוקני עצמה אל תסתכל וזהו בחבלי אד' כנגד ת"ת וי"ו שבשם הנקרא חבל כידוע והיינו יעק' חבל נחלתו שהוא דמו' דיוקנו של אדה"ר אמשכי בעבותו' אהבה שהיא מהמלכות כידוע :

**יד יהודה • ד**

(ד) ואז אי אתה יכול להחזירו לכללו ר"ל שת"ת הנקרא אתה אינו חוזר לכללו למדה"ר שע"ז נאמר ג"כ אין חבוש מתיר עצמו והיינו שת"ת החבוש עם מלכות שנקר' עצם מעצמיו כדלעי' מדה ז' :

**יד יהודה • ה**

(ה) אינו מתיר עצ' אלו ממד"הד לרחמים עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש והיינו ע"פ היחוד שתורה שבכתב הוא תורת חסד ותור' שבע"פ היא במלכו' בצירוף

**יד יהודה • ה • המשך**

לזה שאתערות' דלתת' עבידי לאתערות' לעילא וזהו :

**יד יהודה • ו**

(ו) עד שיחזירנו הכתוב בה"א הידיעה והיינו המיוחד שבכתובי' והוא תורת חסד שהוא יחזירנו לת"ת לכללו למדה"ר אחרי כל ביאו השפע מלמטה למעלה בגלות השכינה להתעורר אל הזווג וזהו :

**יד יהודה • ז**

(ז) בפירוש ובגלוי ואז חסד הוא יחזור ויתן השפעתו ולהמשיך רחמים לת"ת והרמז ג"כ במלה בפירוש שהיא :

**יד יהודה • ח**

(ח) בגימט' בירושל' מדת מלכות שמשם תורה שבע"פ גורמת ההתעוררו למעלה :

**יד יהודה • ט**

(ט) כטעם אשה וכו' וכ"כ כמ"ש בהיו' שהמלכו' מתעורר להזוג מעצמ' מתרביי' הרחמי' וכדי שלא יפול בסוד האור החוזר שמורה דין צריך :

**יד יהודה • י**

(י) שיקדמו שושביני הבעל ס"ה נשמתין דצדיקייא ללוותה כדאיתא בזוהר ויחי ע' תקי"ו אסתכל בספרא דרב המנונא סבא כל דכורא רדיף בתר נוקבא ואתער לגבה רחימותא והכא מסתכל דאיהי אתערת רחימותא ורדפת לבתריה וכו' ת"ח אתערותא

**יד יהודה • י • המשך**

דרחים דכ"י לגבי קב"ה בנשמתהון דצדיקיי' לתת' מתערין ליה בגין דאינון אלין משדר למלכי מסט' דדכור' ואתערות' דלתתי לנוקב' וכו' דלהכי דכורא אתער חביבו וכו' ע"ש :

**יד יהודה • יא**

(יא) א"ד בגימ' ה' רמז להי"א אחרונה מלכות והן השתי אותיות לשם אדנות המיוחד לה ועוד ו' של ואחד מרבי נשמתין דצדיקיי' שכולן מתערין ועולין מן הארץ ע"י אתערות' דלתתא :

**יואל משה**

שת"ת מסייע' למלכות להוציא הדין והוא חידוש אצל ת"ת שהוא רחמים מתהפך לדין כי ידוע שעשר כתרין תתאין שבמלכו' הם העילות לכל הספירו' וכשהיה לרחמי' כולם רחמים וכשהו' לדין נקראן כולם דין אבל להפך הת"ת במקומו לדין תוקף הדין הגדול: בסוד עבד היכן שנשפע הדין ע"י מדת היסוד שנקרא קץ סי' עלמין? קץ ח"י אותיות יצחק בצירוף? וזהו נטיל לשמאל שהוא דין כידוע הקדמה אצלינו בסוד ואנכי נטעתיך שורק על כן יוסף נתן משנותיו לדוד במקום יצחק כמ"ש לעיל במאמר חי"ד קי"ד פי"ב? ע"ש: שאדם הוא דיוקן כו' ענין זה אין לו שייכות לכאן אלא שהוא מבאר אגב פשט הגמרא שדרשו בחבלי אדם וגו' על יעקב רמז שכיון שיוסף הוא יסוד הורד מצרימה כלומר לדין גם יעקב הוא ת"ת כנודע ירד אחריו ומתהפך לדין ונכבש עמו: אי אתה יכול להחזירו הת"ת נקרא אתה אינו יכול להתיר את עצמו ר"ל עצם מעצמי גרמא דנפל לחולקיה כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים אינו יכול להחזירו לכללו לעיל הר? עד שיחזירנו

**יואל משה • המשך**

הכתוב הוא מדת חסד תורה שבכתב להמשיך הרחמי׳ בגלוי שכי׳: בפיי בגי׳ בירושלי׳ שהיא המדה הזאת: אשה מזרעת תחלי׳ רמזו למדת מלכו׳ שאומרת חמי במאי ברא אתינא לקמך ע״י מעשה הצדיקים ואתערות מלתתא וזהו ובלבד שיקדימנו שושביני הבעל עיין זוהר ויחי עמו׳ תקי״ו שהקשה וכי שייך

לפרק בתוכן העניינים

# המדות — מידה יב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

יואל משה: 1

**יד יהודה • א**

(א) דבר הלמד מעניינו וכו׳ רמז על מלכות שהיא השפע מלמעל׳ ומקבלי׳ ג״כ התעוררו׳ מלמטה :

**יד יהודה • ב**

(ב) כי זאת ירושלי׳ מלכו׳ מכל מלמדיה הן המה הספירו׳ שלמעלה הימנה השכילה :

**יד יהודה • ג**

(ג) שהרי עוני׳ וכו׳ וזהו מעניינו לשון עניית דברי׳ ור״ל המשפיעין עליה מלמעלה ועוד :

**יד יהודה • ד**

(ד) הוא מעניינו כפשוטו שהיא מענין האצילות כשארי ספירות דכל מאן דנטיל ט׳ ספירין איהו כופר בעיקר כדאית׳ בזוהר בראשית ע׳ ק״ן :

**יד יהודה • ה**

(ה) ולפי שאינה באחדות׳ אחר שנטרדה למטה כשקטרגה על החמה כידוע צריכה לדבר הלמד מסופו להתעוררו׳ מלמט׳ :

**יד יהודה • ו**

(ו) ויש כאן סו׳ הקרבנו׳ שהקריבו מימות עולם מאדם הראשון ואילך בירושלם דוקא כי כן ירושלים שלמטה מכוונת לירושלים של מעלה מלכות לעורר מעשה הקרבנות מלמטה למעלה :

**יד יהודה • ז**

(ז) ואוירה וכו׳ שהגם שהקריבו אבותינו בשארי מקומות חוץ לירושלים כבמד׳ ובשילה ובגבעון מ״מ אויר ירושלים היה מצוי שם והכל כדי שיעלה מעשה התחתוני׳ דרך שם למעל׳ כי כו׳ שער השמים ובית אלהי׳ באמת מכוון לירושלים שלמעלה וע״כ התפלות העולות שם בית אל מקובלו׳ ועונים עליה וכו׳ :

**רמ״ע מפאנו**

המדה השתים עשרה:

דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו. כי זאת ירושלם מכל מלמדיה השכילה, שהרי עונים עליה דברים מלמעלה, והוא מעניינו שהיא עמהם באצילות, ולפי שאינה באחדותה מפני שנטרדה, צריכה לדבר הלמד מסופו, כפי ההכנות המתעוררות מלמטה ויש כאן סוד הקרבנות שנתיחדה ירושלם אליהם במזבח הראשון של אדם והבל, ונמשך אליהם שם בן נח, ובו נעקד יצחק והוקרב עליו אילו של אברהם אבינו. ואוירה היה מצוי בכל המקומות שהקריבו אבותינו בהם לצורך שעה, כי היא שער השמים בית אלהים באמת. ועונים עליה מלמעלה כעיר שחוברה לה יחדיו. עיין מאמר אם כל חי בחלק השלישי סימן ל"ב, הכל כפי הכנת המקריבים למטה. ודורשי רשומות אמרו על פסוק היום ה' נראה אליכם. שהן אותיות אהרן מיכאל, זה נתכהן למטה וזה למעלה. ואולם מנין קרבנות הצבור שבכל שנה סימנם אר"ץ, ומנין העשרונין של מנחות סימנם אש"ר ידו"ד אלהיך דורש אותה. חוץ משעיר המשתלח אל ארץ גזרה. אש"ר היינו מל"ך של"ם שבארנו במאמר חקור דין בחלק השני פרק ל"א. וסמיך ליה ידו"ד דהיינו מקומו כמבואר שם. וכתיב ונפש כי תקריב מנחה. ואמרו חכמים מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב נפשו. כי סוד הקרבנות וסלוק הנפשות אחד הוא בשווי הדוגמא כמבואר במקומו יעויין מאמר חקור דין חלק ג' פרק ג'. וכבר בארנו במאמר הנפש מהו איקונין ראשונה שהיא בעלת ה' שמות, נפש רוח נשמה חיה יחידה. ומהו איקונין שניה הנכללה בשם דיוקן, ומהו איקונין שלישית הנכללה בשם צלם, ומהו איקונין רביעית שהיא

**יד יהודה • ח**

(ח) עיין מ׳ אכ״ח בענין עקדת יצחק מלכות שנעקדה בשביל זה במדה״ד למעלה :

**יד יהודה • ט**

(ט) זה נתכהן וכו׳ ששניהם תלויי׳ זה בזה :

**יד יהודה • י**

(י) ואולם וכו׳ אגב זה דרש הרב לענין הקרבנות בדרך פרפראות לחכמה ואמר שמנין קרבנות הצבור שבכל שנה אלף ר״ץ הא כיצד שני כבשים לתמיד בכל יום שס״ה יום לשנה הרי תש״ל ולנ״ב שבתות שבהם מדי שבת בשבתו שני כבשים למוסף שהם ק״ד הרי תת״לד ולי״ב ראשי חדשים שבהם מדי חדש בחדשו י״א קרבנות למוסף פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים ושעיר עזים אחד לחטאת שהם לי״ב ר״ח קל״ב קרבנו׳ הרי תתק״סו בפסח מקריבין בכל יום כעין בר״ח שהם ע״ז קרבנו׳ הרי אלף מ״ג בששה עשר בניסן יום הנפת עומר מקריבין כבש לעול׳ הרי אל״ף מ״ד בחג השבועות מקריבין כסדר הפסח י״א קרבנו׳ ועוד מקריבין בו ביום על הלחם שבעה כבשי׳ ופר אחד ואילים שנים ושעיר עזים ושני כבשים לזבח שלמים שהם ביחד כ״ד קרבנו׳ הרי אלף ס״ח באחד בתשרי מקריבים פר ואיל ושבעה כבשי׳ ושעיר חטאת שהם י׳ קרבנות הרי אלף ע״ח ביה״כ מקריבים גם כמוסף ר״ה ועוד שעיר הנשרף בן זוג של שעיר המשתלח ופר ואיל של כהן הגדול שהם ביחד י״ג קרבנות הרי אלף צ״א קרבנו׳ בשבעת ימי החג מקריבים בכל יום שני אילים שהם י״ד לשבע׳ הימים ועוד בכל יום י״ד כבשים שהם צ״ח ובכל יום שעיר לחטא׳ עם שבעים פרי החג עולים ביחד קפ״ט קרבנו׳

**יואל משה • המשך**

לנוקבי׳ למרדף בתר דכורא ותי׳ ג״כ בענין זה שהתעוררות הוא מחמת הצדיקים דלתתא והם השושבינים הבעל: ו׳ לרבות כו׳ פי׳ ו׳ של וא״ל לרבות:

**יד יהודה • י • המשך**

הרי אלף ר"פ ביום השמיני עצרת פר ואיל ושבעת כבשי ושעיר שהם י' קרבנו' הרי אלף ר"ץ קרבנו' מהם אלף ק"ג כבשי קי"ד פרי' וכולם עולות ופר של כ"ג לחטא' ביה"כ ומ' אילים עם אילו של כ"ג ול"ג שעירי'. ומנין העשרוני' אלף תקכ"ו והיינו לאלף ק"ג כבשי' היו אלף ק"ד עשרונין שכבש להנפת עומר היה טעון שני עשרוני'. לקי"ד פרי' שלשה עשרוני' לפר היו שמ"ב עשרונים הרי אלף תמ"ו ולמ' אילים שני עשרוני' לאיל פ' עשרונים הרי אלף תקכ"ו. והשעירים לחטאת עם פרו של כ"ג אין עמהי' נסכי' שאין נסכי' בחטאת והנה שניהם מנין הקרבנו' ומנין העשרוני' מרומזי' בפסוק ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה :

**יד יהודה • יא**

(יא) ארץ נוטריקו' אלף ר"ץ וכן :

**יד יהודה • יב**

(יב) אשר מרומז לאלף ת"ק עם ידו"ד גימט' כ"ו הרי אלף תקכ"ו וארץ הזאת ה' אלהיך דורש אותה לאפוקי שעיר המשתלח אל ארץ גזרה שאינו בכלל המנין ובמספר הזה של אלף ת"ק המרומז במלת אשר יש עוד שעולה שהוא עולה כמנין מלך שלם במספר הגדול של אותיות מנצ"פך הכ"ף פשוט' היא ת"ק ומ"ם ת"ר ומלך שלם היינו מלכות :

**יד יהודה • יג**

(יג) וסמיך ליה ידו"ד שהוא ת"ת כח בגוף, והיינו נפש חיונית. יאות לפי דרכנו שנקראה האדם באדם, דהא בלא הא לא קיימא. הרי אלה החלוקות ההכרחיות לנפש אדם באמת צא וחשוב ה' שמות של איקונין ראשונה הן בגימטריא אלף צ"ט, הוסף עליהם דיוק"ן צל"ם האד"ם באד"ם הרי אלה אלף וחמש מאות ועשרים וששה בדקדוק גמור במנין העשרונין שזכרנו, והנה הקרבנות עצמם הם כבשים לעולה אלף ק"א, תן מהם אלף צ"ט לאיקונין ראשונה שהיא עצם אדם ועקרו, פשו להו תרי, חד לדיוקן וחד לצלם. ועוד שני כבשים לזבחי שלמי צבור לפיוס האדם באדם, לפיכך הם נאכלים לענוג הנפש החיונית, עיין מאמר חקור דין חלק א' פרק כ"א. הפרים הם קי"ד, דל שבעים פרי החג שהם לפיוס ע' אומות, פשו להו מ"ד כנגד רבוע אהי"ה, דמתמן חמש גבורן שהן אותיות מנצפ"ך בגימטריא פר. האלים ארבעים מעין אילו של אברהם אבינו איש חסד, דתמן שם ע"ב דהיינו הויה במלוי ד' יודי"ן. חטאות הצבור ל"ב לטהר הלב, פש לן פרו של כהן גדול ביום הכפורים שגם הוא קרב חטאת כמו שעיר הפנימי, ושניהם נשרפים, ושלא להעמיק עוד בפרפרת הזאת כדי שתהא ערבה לאזן שומעת, יספיק בזה מה ששנינו בסוף פרקא קמא דשבועות, רבי שמעון אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל. פירוש על טומאת מקדש וקדשיו, כך דם הפר מכפר על הכהנים. כשם שודויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל. פירוש את כל עונותם, כך ודויו של פר מכפר על הכהנים:

**יד יהודה • יג • המשך**

מקומו של מלך שלם ועולה ג"כ אלף ת"ק כמבואר שם י' פעמי' ה' חמשים והם ו' פעמי' עולי' שלש מאות והם ה' פעמים עולי' אלף ת"ק :

**יד יהודה • יד**

(יד) כתיב ונפש וגו' דרש הרב אג"ב עוד במספר הקרבנות והעשרונים :

**יד יהודה • טו**

(טו) וכבר בארנו במאמר הנפש והוא ג"כ במאמ' עולם קטן ולפי דרכנו שם יובא המספר של הקרבנות והעשרוני' מרומז באקוני הנשמ' וזה ראיה שסוד הקרבנות והנפשות אחד :

**יד יהודה • טז**

(טז) יאות לפי דרכנו שנקרא האדם באדם שהגם שלפי מה שביארנו שם הוא הדומם שבאדם ועל אקונין ראשונה יאמר כי זה כל האדם באדם להיותה כנגד חלק המדבר ת"ת לפי הצורך לענינינו כאן יאות לקרות לאקוני' רביעית האדם באדם להיותה כח בגוף כמו שביארנו שם ואדם אין מבלעדים :

**יד יהודה • יז**

(יז) צא וחשוב ה' שמות נפ"ש רו"ח נשמ"ה חי"ה יחי"דה של אקוני' ראשונה הן בגימ' אלף צ"ט ועוד הוסף ע"ז מנין דיו"קן שהוא אקונין שנים ומנין צל"ם שהוא אקוני' שלישי' ומנין האד"ם באד"ם ס"ה אלף תקכ"ו כנגד מנין העשרונים :

**יד יהודה • יח**

(יח) והנה הקרבנו' עצמ' הן ג"כ כנגד הני אקוני' והיינו מנין הכבשי' שבתוכם שני שלמי צבור אלף ק"ג כנז' מהם אלף צ"ט כמנין ני"ר נ"ח שלאקוני' ראשונה שהיא ראוי' ליחסן בכל פרטיו בהיותה עצם האדם ועקרו וכו' שנים בדרך כלל לאקונין שניה ושלישית ושני שלמי צבור כנגד אקונין רביעית שהיא באדם כללי והיינו ג"פ אדם :

**יד יהודה • יט**

(יט) כנגד רבוע אהיה כזה א'. א"ה. אה"י. אה"יה. ס"ה מ"ד וידוע ששם אהיה מרמז ג"כ לבינה דמתמן דינין מתערין והן החמש גבורן שכנגד ה' אותיות מנצ"פך ואלו הן בגימט' פר וע"כ בא הרמז לכל אלה במ"ד פרים :

**יד יהודה • כ**

(כ) רז מן שם של ע"ב בגימט' חס"ד אל והיינו שם הויה במלוי ד' יודי"ן יו"ד ה"י וי"ו ה"י עולה ע"ב וכאן מ' מעין זה שארבעה יודי"ן עולים מ' :

**יד יהודה • כא**

(כא) יספיק לומר בטעם פרו של כ"ג כפשוטו וכמו ששנינו וכו' :

**יואל משה**

זאת ירושלים מדת מלכות: עונים עליה דברים הרבה כו' ויהי' מענייני' לשון עניית דברים וגם פי' מעניינו שגם היא באצילות אך שנטרדה שכינה כו' בחטאינו ע"כ צריכה לדבר הלמד מסופו ר"ל התעוררות התחתונים עיין מאמר אכ"ח דלעיל כתב כמו שנעקד יצחק למט' כך עקד הקב"ה מד"הד למעל' ועיקר דבר זה תמצא בזוה' ע"ש: אש"ר שהוא נוטריקון א' אלף שי' שהו' ת"ק ס"ה אלף ת"ק כמנין מלך שלם כו' וס' רבתי היא ו' מאות הרי אלף ת"ק עם שאר אותיות: ה' שמות של איקונין ראשונה דהיינו נפש רוח נשמה חיה יחידה גימטריא אלף צ"ט: אלף ה' מאות ועשרי' וששה כו' היינו אש"ר ושם של הוי"ה גי' כ"ו נוספים על אש"ר אלף ת"ק: רבוע אהיה כזה א' אה' אה"י אה"יה ס"ה מ"ד דתמן שם ע"ב חסד גי' ע"ב דהיינו הוי"ה ביודין שהם ד' יו"דין כמנין האילים ארבעים:

לפרק בתוכן העניינים

## המדות — מידה יג

יד יהודה: 1 · 2 · 3 · 4
יואל משה: 1

**יד יהודה**

(א) שני כתובי' המכחישין זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם הרמז לסוד ההכרעה בין נצח להוד בין גדולה לגבורה יען הסנגורים והמקטריגי' המלמדי' זכות וחובה פניהם אל הנצח וההוד שהם ענפי גדולה וגבורה הנקראי' כתובי' ויסוד ות"ת מכריעי' ביניה' :

**יד יהודה**

(ב) שש? משמרות כהונה כו' ושרי החיילי' כו' :

**יד יהודה**

(ג) מהחכ' ר"מ קורדווארו זי"ל בספרו אור נערב חלק ו' פ"ח הקדמה ג' בטעם מספר העשר להספירות הקדושות אמר וז"ל והטעם האמתי המפורסם זכרו דוד המע"ה באמרו רבות עשית אתה ה' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו ותנן התם ג' כתרי' הם וידוע

**יד יהודה**

(ד) עד שבא ב"ד הגדול ת"ת בעדה שופטת גבורה ובעדה מצלת חסד ורב שלום יסוד עמהם וב"ד הגדול דקאמרינן היינו מופלא שבדייני' ת"ת שהוא נמי ארך אפים ורב חסד ויכריע ביניהם ומטה כלפי חסד : יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמו מעתה ועד עולם סלה אמן סלה :

**יואל משה**

שני כתובים מכחישין זה את זה הוא מדה"ד ומדה"ר שמיימיני'

לפרק בתוכן העניינים
למאמר בתוכן העניינים

**רמ"ע מפאנו**

המדה שלש עשרה:

שני כתובים המכחישים זה את זה. כי הואיל והדבר תלוי במעשה התחתונים, יש לעולם בעליונים מיימינים לזכות ומשמאלים לחובה, והמה בכתובים ששם משמרות כהונה ושרי החיילים, כפי מה שאנו רגילים לפרש במשנת רבי שמעון אומר ג' כתרים הם. וכבר זכו בו רבים בהגהותינו להקדמות הקצרות מהחכם זצ"ל, עד שיבא בית דין הגדול בעדה שופטת ועדה מצלת ורב שלום עמהם, מופלא שבדיינים ארך אפים ורב חסד ויכריע ביניהם. ויש עוד לתלמידי האר"י זצ"ל בפירוש המדות האלה דרושים עמוקים ומופלאים בשעור קומה. ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

סליק מאמר המדות:

**יד יהודה • המשך**

היות הכתרי' מיוחדים לנשיא ולכ"ג ולמלך · ולעלוי יחסם הוצרכו בהנהגת האומה לסגן ומשנה ולב"ד ומתחשבי' ג' עדרי צאן לצבאות ישראל וכן משמרות כהונה ושרי החיילי' הרודי' בעם והסנהדרין וכלם עינם ולבם לכתר שם טוב קהלת יעקב העולה היא למעלה בסיועם של אלה לפאר ליוצרם על כל מה שברא כי זה כל האדם עכ"ל ור"ל ששלשה כתרי תורה כהונה ומלכות הם בג' ראשונות וכידוע ולכל א' שתי מדרגו' תחתיו באופן שכתר תורה כולל כ"ע ת"ת יסוד כמו נשיא אב"ד סנהדרין ולכהונה הם חכמה חסד נצח כמו כ"ג סגן ומשמרות כהונה ומלכות בינה גדולה הוד כמו מלך משנה ושרי החיילי' וכתר ש"ט היא מלכות קהלת יעקב תמציתן דכלהו :

**יואל משה • המשך**

ומשמאלי' הללו לזכות והללו לחובה: שרי החיילים הם נצ"ח והו"ד וסנהדרין יסוד ועיין בס' אור נערב ותמצא ענין זה בביאור נכון: ורב שלו' הוא יסוד שנקרא ברית שלו': ויכריע ביניהם פירוש בין מדת הדין ומדת הרחמים:

## עולם קטן — סימן א

יד יהודה: 1 · א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח

**יד יהודה**

יד יהודה

כל הנשמה תהלל יה. - לפי דרך הלשון הל"ל כל הנשמות, ותהי' הכוונה על כל פרטי הנשמות של איש ואיש יולד בהן, ומדקאמר כל הנשמה שמע מינה דמיירי מכללות הנשמה, שלהיותה על ארבע חלוקי' אמר כנגדן כל הנשמה בכללה תהלל יה. על ארבעת רבעיהן של מכסת נפשות

**רמ"ע מפאנו**

כל הנשמה תהלל יה. על ארבעת רבעיהן של מכסת נפשות הנגשות אל ה' וזה פרטן גדולה קודמת ומשובחת ומעולה בכולן היא אקונין ראשונה האדם באדם צלם עליון בן המלך מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעיני כל בעל כנף אופן חיה ושרף וכוללת בעצמה חמשה פרצופין נפש רוח נשמה חיה יחידה שהן בגימטריא ברכי נפשי את ה'. וכלן מעולם היחוד לכל קהל עדת ישראל הצדיקים בכל הדורות אחת היא לאמא

**יד יהודה • המשך**

הנגשות אל ה', - לפי שהן כנגד שם הוי"ה כמו שיבא. וזה פרטן: גדולה ידוע שיש ד' מדרגות בעולם השפל זו למעלה מזו, והן דומם צומח חי מדבר, ולכל אחת מהם נפש מיוחדת, והיינו לדומם נפש החיונית, לצומח נפש הצומחת, לחי נפש הנרגשת, למדבר נפש השכלית, וכל הגדול מחבירו וגבוה ממנו שומר וכולל עמו נפש וכח המדרגות שתחתיו

**יד יהודה • המשך**

אבל לא בהפך, וכמ"ש במאמר חקור דין ח"ג פ"ו. והנה זאת חקרנוה בנשמת אדם לבדה, מצאנו לרז"ל בכמה דוכתי שהיא בעלת חמש צורות, והן נפש רוח נשמה חיה יחידה, כנגד ארבע אותיות של שם הגדול ב"ה, אם קוצה של יו"ד והיינו יחידה כנגד קוצה של יו"ד כ"ע. חיה כנגד יו"ד עצמה חכמה. נשמה כנגד ה"א ראשונה בינה. רוח כנגד וי"ו ת"ת עם הקצוות, נפש כנגד ה"א מלכות. והנה אם נכרוך חלוקי הנפשות אל' כנגד חלוקי המדרגות הנזכרים, המצא ימצא שנפש היא כנגד הדומם, רוח כנגד הצומח, נשמה כנגד החי, חיה ויחידה כנגד המדבר, ואין הכוונה שאלו הנפשות בעצמותן אינן אלא הארבע כחות של דומם צומח חי מדבר, ונ"ר נ"ח הן שמות מושאלי' לאלו כחות כאשר חשב החכם הכולל מהור"ר מנש' נ"י בספרו נשמ' חיים ח"ב פ' ט"ו. כי אמנם אחר בקשת המחילה ההגונה מחכמתו הגדולה וכבודו רם ונשא, שגה

**עלאה ברה היא לאמא תתאה כי היא בלתי נפרדת ולא מתגלגלת לא תחטא ולא תענש למה שהיא מסתלקת בנקיות מן החוטא בטרם יחשיך ואינה נכנסת לגיהנם לא עליון שהוא נהר דינור ולא תחתון שהוא גיא צלמות אלא להצלת הזולת כי בזכותה עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה וכתיב כי באש ה' נשפט. וזהו גמר שליחותה של אש זו שהוא בטולה שכן אמרה תורה והועד בבעליו. יבא בעל השור ויעמוד על שורו כי בזמן שהוא יוצא ליסקל בעליו נשפט שהוא קניינו ותנן ישראל קנין אחד. וכתיב כי עד צדק ישוב משפט ואחריו כל ישרי לב. יעויין בחלק א' פרק ל"ז ממאמר יונת אלם אז תבקע הארץ בקולם כמו שהיה במלכות שלמה ובארנוהו במקומו יפה כפי אמתת מציאותה קל וחומר למלך שהשלום שלו דכתיב ביה באורים כבדו ה'. אשר אור לו בציון אלו שערים המצויינים בהלכה למחול הצדיקים והרבה מאורות יש באור כי באור פני מלך חיים והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה ועם זה נתבארו האופנים במלת אורים כפי שתוף הוראתם במקרא:**

**יד יהודה • המשך**

ברואה דא"כ יחייב שתהיינה בכל אחד מבני אדם ארבעתן כולל נ"ר נ"ח יחד וכל אפי שוין, אין לשום אדם מעלה על חברו מצד פרטיהן, ולא כך קבלנו ממדרשו של רשב"י ע"ה, בשכבר קבל עליו החכם שם בספרו שלא לנטות מדבריו ימין ושמאל, הלא כה דבריו כאש בכמה דוכתי מזוה' ותקוני', שכל אחד מנ"ר נח"י הוא מהו' בפני עצמ', כלומר מכל ארבע כחות ההמה, ובפירוש אמר בזוה' ויקרא ע' מ"ה וז"ל, אית מאן דזכה בנשמ', ואית מאן דזכה באתערות' דרוח, ואית מאן דלא זכי אלא בנפש, הא מאי אית לן למימר דחלוקי' הן לפי מקורן מארבע עולמות אבי"ע, כי צורת האדם יש שנאצלה מאצילות ויש ברואה מבריאה ויש נוצרה מיצירה ויש עשויה מעשיה, ודבר זה גילה לנו רשב"י ע"ה בכמה דוכתי כמו שיבא, והנה הנשמה שיש לאדם מעשיה ההיא תקרא נפש, והיא מדרגה התחתונה כמו הדומם בהכחות, והבא' היצירה וקראה בשם רוח מדרגת הצומח,

**יד יהודה • המשך**

ומעולם הבריאה נשמה מדרגת החי, ומאצילות חיה ויחידה מדרגת המדבר, וכשם שכל אחת נקראת על שם מחצבה ומקומה, כן יאמר שהיא במדרגה הכח הערוך לה שם, עם שהיא כולל' כל הד' כחות כמו שכוללו' גם כל שארי הצורות, שאין חילוק ביניהן אלא בבחינת מקיף וניקף, איזו היא המקפת וכולל אחרות ומי הן הנכללין, והנה הכלל של כל אחת יחשב לאקונין נקראת ע"ש המקפ' באופן שהנפשות הם על ד' אקונין, ראשונה היא גדולה מכולן, יען כוללת כל החמש פרצופי' נ"ר נח"י, לא כן האחרות שמתמעטין והולכין מכללות הפרצופי' הללו. קודמת ומשובחת ומעולה בכולן היא אקונין ראשונה, האדם באדם צלם עליון - מהאחרות, בהיותם מאצילות, וע"כ היא משובחת ומעולה מה, וזו היא הנקראת אדם באדם, מדרגת הכח המדבר הנותן מהות האדם לאדם, ועוד היא נקראת בשם צלם עליון, דעלה כתיב בצלמנו. כדאיתא בתקוני' ת' ס"ט. וז"ל ואינון דבריאה אינון לבושין לאינון דאצילות, והאי איהו אור לבוש עליון ואינון עשר מתלבשין בעשר, ואלין דאצילות אמרו לאינון דבריאה, דמתלבשין בהון נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וכו'. והכונה בצלמנו באצילות כדמותנו בביאור, וכן נקראת: בן המלך, כדאיתא בתקוני' מסטרא דכבוד נברא אמרין ישראל לגבי אדון עלמא, אם כעבדים ומסטרא דכבוד נאצל אתמר בהו אם כבנים. מאת ה' היתה זאת - כי היא מעולם האצילות וכוללת ג"כ כל הפרצופי' נ"ר נח"י שהן כנגד אותיות השם. היא נפלאת בעיני כל בעל כנף אופן חיה ושרף, וכוללת בעצמה חמשה פרצופין נפש רוח נשמה חיה יחידה, - בתקוני' נעש' אדם אתחברו אופן ומלאך וכסא, ואמרו נעשה אדם דהא בשותפו דילן נשמתא מכסא ורוחא ממלאך ונפשא מאופן למהוי בדיוקנא דילן וכו'. והכוונה לבי"ע. והנה זו שמעולם האצילות הוא נפלאת בעינ' שבעשיה, וחיה שביצירה, ושרפי' שבבריאה, כי אקוני' הנפשות הבאות מאלו הן

**יד יהודה • המשך**

מחוסרי חיה ויחידה. שהן בגימטריא ברכי נפשי את ה'. אלף צ"ט. כמנין ברכי נפשי את ה'. כי כן הן נשרשי' בשם ה'. וכלן מעולם היחוד האצילות. לכל קהל עדת ישראל הצדיקים בכל הדורות, אחת היא לאמא עלאה, - לבינה שהנשמה הנאצלה ממנה אינה נפרדת מיחידה חיה, לא כשארי האקוני' שבהן המדרגות נפרדות כמו שיבוא. ברה היא לאמא תתאה, למלכות, שאפי' מצדה לא תחטא ולא תענ'. כי היא בלתי נפרדת ולא מתגלגלת, - כדמשמע מתקוני' פ"ז. גם צפור מצאה בית. דא גלגולא קמאה דאיהי נפש, ודרור קן לה דא גלגולא תנינא דרוח. אשר שתה אפרוחיה דא גלגולא תליתאה דנשמתא דגלגולא דילה את מזבחותיך ה' צבאות, הרי שנר"ן הם המתוארי' בגלגול ולא שלמעלה מק'. לא תחטא ולא תענש, למה שהיא מסתלקת בנקיות מן החוטא בטרם יחשיך, - כדאיתא בתקוני' ת"ע ואם בר נש איהו נשמתיה בארח אצילות אם האב וכו'. אר"א אבא וכי חובא איהו תלי' בבר נש דנשמתיה מההוא אתר, וכי אית ליה חובין, והא כתיב לא יאונה לצדיק כל און. א"ל אין ההי"ד כי אם עונותיכם היו מבדילין ביניכם ובין אלהיכם. מאי מבדילין אנא דסליק האי נשמתא דאצילות מניה ורזא דמלה ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים וגו'. אסתלקא נשמתיה מניה ואשתאר גופה יבשה, בגין דאסתלקא מניה נשמתיה בארח אצילות וכו'. ואין הכוונה דנשמת' דאצילות מסתלק' לאחר החטא, דא"כ הדר' קושי' לדוכתא דהתם כתיב לא יאונה לצדיק כל און. אלא מאי דאסתלק' קודם החטא. והכי משמע נמ' מזוה' תצוה. שנעתיק לקמן סי' ב' שהנשמה ומכ"ש ר"נ מסתאב בפולחנא אחרא, הא לעיל לעילא מנה יחיד' חיה לא מסתאבי. והטעם הוא שכמו שאין פגם נכנס באצילות וכמבואר בזוהר כי תצא. ע' תקל"ו, כן אין פגם בנשמה דאצילו' וע"כ אינה נכנס' לגהינם וכו'. ואינה נכנסת לגיהנם לא עליון שהוא נהר דינור ולא תחתון שהוא גיא

### יד יהודה • המשך

צלמות אלא להצלת הזולת, כי בזכותה - להציל אחרים ולהעלותן מגהינם, כדאיתא בזהר פנחס ע' ת"ה וז"ל ואפי' צדיקים גמורי' נחתין תמן, אמאי נחתין תמן דנטלן כמה חייבים וסלקו לון לעילא וכו'. וכמ"ש במאמר חקור דין ח"ג פ"ב וט"ז, ואין תימא שתרד בשביל זה לגהינם, והיא מעולם האצילות, ושם ה' נקרא עליה, דאדרבה מהכא איכא למילף הכי שכן אמרו ז"ל: עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה, - וזה מצד נשמתן דאצילות שהיא כנגד השם כלו כנז'. וכתיב כי באש ה' נשפט. - ואמרו רז"ל ע"ז במדרש ש"ט, הובא במאמר חקור דין ח"א פי"ג. שלעתיד כל אומה עם אלהיה תרד לגהינם, וכן ישראל עם כביכול ית'. וא"כ זכות הוא לנשמה דאצילות שיהא כחה יפה בד' אותיות השם להציל הרשעים משאול תחתיה. וזהו גמר שליחותה של אש זו שהוא בטולה, - וזהו גמר שליחותה של אש הגהינם אחרי שיעלו רשעי ישראל ע"ז מבאר שחת גהינם כלה, והיינו שאש שלה תפסק ותתבטל, כמ"ש במאמר חקור דין ח"ה פ"ז, וגמר שליחותה הוא בטולה כמ"ש שם ח"א פ"ז וכמו זר אל יחשב מש"ה לשון משפט. שכן אמרה תורה והועד בבעליו. יבא בעל השור ויעמוד על שורו, כי בזמן שהוא יוצא ליסקל בעליו נשפט שהוא קניינו, ותנן ישראל קנין אחד. - ואמרו ז"ל יבוא בעל השור וכו' וישראל הם קנינו של הקב"ה כדתנן פ"ו דאבו'. וע"כ ית' עומד על גבן בשעת דינם כבעל השור, ובזה כביכול נשפט. ונראה שלזה אמר הנביא ידע שור קונהו וגו' ישראל לא ידע עמי לא התבונן. דלכאורה קשה מה ענין שור לגבי ישראל, ואיזה התבוננות נצטרכה לזה עד שאמר עמי לא התבונן, אכן לדרך הרב יאמר הנביא ישראל לא ידע את ה' שהוא קונהו, והם שניינו ית' דאלמלא ידע זה היה להם למנוע מן החטא כדי לחוס על כבוד קונם ולהתבונן שהוא ית' כביכול יצטרך לירד לגהינם בשביל' כבעל השור על שורו, אבל ישראל לא ידע וע"כ לא התבונן. וכתיב כי עד צדק ישוב משפט ואחריו כל ישרי לב. - והכוונה נמי שהמשפט בגהינם ישוב ויגיע עד צדק כנוי לשכינה והיינו להיותו ית' בעל השור ואחריו יבואו במשפט כל ישרי לב, ה"ה הצדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה להציל זולתו מדין גהינם. יעויין בחלק א' פרק ל"ז ממאמר יונת אלם, אז תבקע הארץ בקולם כמו שהיה במלכות שלמה, - שהגהינם לאחר שיכלה ויתבטל אור דידה, עתיד להתחרב מיניה וביה הרבה מאד, ויתקדש בקדושת ג"ע עד שיהיה מקום גדול ורחב ידים, לעשות בו מחול לצדיקים כמ"ש במאמר חקור דין חלק ה' פ"ו במאמר אם כל חי חלק א' סי' ך' ע"ש והנה החרב' זו כמו פולח ובוקע בארץ שיתמלא חללה של גהינם בקעי' בקעי' ובזה יתחרב מקום אהלה כמו שהיה במלכות שלמה בעת שנמשח כתיב בה ותבקע הארץ בקול' (מלכי' ח' א'). ובארנוהו במקומו יפה כפי אמתת מציאותה, ובארנו' ג"כ על אופן זה במקומו ה"ה בתשובה סי' כ"ג על הא דאמרי רבנן דברו נביאים בלשון הבאי, וז"ל אף אנו נאמר ותבקע הארץ בקולם. כי ת"י שהיא פעמי' מתקפלת כטעם הארץ אשר אתה שוכב עליה. פעמים מתחרב' כטעם ורחבה ונסבה למעלה. כי ע"כ נקרא' ארץ הצבי, אז במלכות שלמה בקעה ורחבה כל האפשר בחק מציאותה של אותה השעה כיון שהיה עתיד לישב על כסא ה'. קל וחומר למלך שהשלום שלו, - ק"ו שתתרחב הגהינם למלך מלכי המלכים הקב"ה כדכתיב גם הוא למלך הוכן העמיק הרחיב (ישעיה ל). לצורך המחול שיעש' לצדיקי' שכן: דכתיב ביה באורים כבדו ה'. - שפירש"י בשם מנחם שהוא לשון בקעי' וסעיפי' כמו מאורת צפעוני. והכוונה לדרכנו באורים והבקעים שיעשה ה' בחללה של גהינם ובהיכלו שם כבדו ה'. ועוד כתיב ביה. אשר אור לו בציון, אלו שערים המצויינים בהלכה למחול הצדיקים ותנור בירושלים (שם ל"ח). ודרשו רז"ל פ"ב דעירובין, אשר אור לו בציון ותנור בירושלים. זו פתחה, וזה לא יצדק אלא כל זמן שהאור בתוכה אבל כשתתבטל

### יד יהודה • המשך

האש יתכן לומר אשר אור לו בציון על הרבה פתחי' ושערי' שיהיו לו בעת שתתרחב, ואור דקאמר הוא לשון בקע. והרבה מאורות יש באור, - כלומר שהרבה לשונות של מאורות יש בשרש אור, חדא הוא כפשוטו ותהיה הכוונה באורים אשר יאר ה' פניו אליכם, כבדוהו, כי כן כתיב באור פני מלך חיים (משלי ט"ו). והשנית מלשון בקעה וכמו דכתיב והיה העקוב וגו' (ישעיה ט"ז). כי באור פני מלך חיים, והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה, ועם זה נתבארו האופנים במלת אורים כפי שתוף הוראתם במקרא: - ועם זה צדקו שני הפירושים שבמלת אורים.

### יד יהודה • א

(א) כל הנשמה וכו' לפי דרך הלשון הל"ל כל הנשמות ותהי' הכוונה על כל פרטי הנשמות של איש ואיש יולד בהן ומדקאמר כל הנשמה ש"מ דמיירי מכללות הנשמה שלהיותם על ארבע חלוקי' אמר כנגדן כל הנשמה בכללה תהלל יה

### יד יהודה • ב

(ב) הנגשות אל ה' לפי שהן כנגד שם הויה כמו שיבא

### יד יהודה • ג

(ג) גדולה וכו' ידוע שיש ד' מדרגות בעולם השפל זו למעלה מזו והן דומם צומח חי מדבר ולכל אחת מהם נפש מיוחד' והיינו לדומם נפש החיונית לצומח נפש הצומחת לחי נפש הנרגשת למדבר נפש השכלית וכל הגדול מחבירו וגבוה ממנו שומר וכולל עמו נפש וכח המדרגות שתחתיו אבל לא בהפך וכמ"ש במאמר חקור דין ח"ג פ"ו. והנה זאת חקרנוה בנשמת אדם לבדה מצאנו לרז"ל בכמה דוכתי שהיא בעלת חמש צורות והן נפש רוח נשמה חיה יחידה כנגד ארבע אותיות של שם הגדול ב"ה עם קוצו של יו"ד והיינו יחידה כנגד קוצו של יו"ד כ"ע. חיה כנגד יו"ד עצמה חכמה. נשמה כנגד ה"א ראשונה בינה. רוח כנגד ו"ו ת"ת עם הקצוות נפש כנגד ה"א מלכות. והנה אם נכרוך חלוקי הנפשות אלו כנגד חלוקי המדרגו' הנזכרים המצא ימצא שנפש היא כנגד הדומם רוח כנגד הצומח נשמה כנגד החי חיה ויחידה כנגד המדבר ואין הכוונה שאלו הנפשות בעצמותן אינן אלא הארבע כחות של דומם צומח חי מדבר ונ"ר נ"ח הן שמות מושאלי' לאלו כחות כאשר חשב החכם הכולל מהר"ר מנש' נ"י בספר נשמ' חיים ח"ב פ' ט"ו כי אמנם אחר בקש' המחיל' ההגונה מחכמתו הגדולה וכבודו רם ונשא שגה ברואה דא"כ יחוייב שתהיינה בכל אחד מבני אדם ארבעתן כולל נ"ר נ"ח יחד וכל אפי שוין אין לשום אדם מעלה על חברו מצד פרטיהן ולא כך קבלנו ממדרשו של רשב"י ע"ה בשכבר קבל עליו החכם שם בספרו שלא לנטות מדבריו ימין ושמאל הלא כה דבריו כאש בכמ' דוכתי מזוה' ותקוני' שכל אחד מנ"ר נח"י הוא מהו' בפני עצמ' כלול מכל ארבע כחות ההמה ובפירוש אמר בזוה' ויקרא ע' מ"ה וז"ל אית מאן דזכה בנשמ' ואית מאן דזכה באתערות' דרוח ואית מאן דלא זכי אלא בנפש הא מאי אית לן למימר דחלוקי' הן לפי מקורן מארבע עולמות אבי"ע כי צורת האדם יש שנאצלה מאצילות ויש ברואה מבריאה ויש נוצרה מיצירה ויש עשויה מעשיה ודבר זה גילה לנו רשב"י ע"ה בכמה דוכתי כמו שיבא והנה הנשמה שיש לאדם מעשיה היא תקרא נפש והיא מדרגה התחתונה כמו הדומם בהכחות והבא' היצירה נקראת בשם רוח מדרגת הצומח ומעולם הבריאה נשמה מדרגת החי ומאצילות חיה ויחידה מדרגת המדבר וכשם שכל אחת נקראת על שם מחצבה ומקומה כן יאמר שהיא במדרגה הכח הערוך לה שם עם שהיא כולל כל הדי' כחות כמו שכוללוי' גם כל שארי הצורות שאין חילוק ביניהן אלא בבחינת מקיף וניקף איזו היא המקפת וכולל אחרו' ומי הן הנכללין והנה כלול של כל אחת יחשב לאקונין נקרא' ע"ש המקפ' באופן שהנפשות הן על ד' אקונין ראשונה היא גדולה

**יד יהודה • ג • המשך**

מכולן יען כוללה כל החמש פרצופי׳ ני״ר נח״י לא כן האחרות שמתמעטין והולכין מכללות הפרצופי׳ הללו

**יד יהודה • ד**

(ד) קודמת מהאחרות בהיותם מאצילות וע״כ היא משובחת ומעולה מה וזו היא הנקראת

**יד יהודה • ה**

(ה) אדם באדם מדרגת הכח המדבר הנותן מהות האדם לאדם ועוד היא נקראת בשם

**יד יהודה • ו**

(ו) צלם עליון דעלה כתי׳ בצלמנו כדאיתא בתקוני׳ ת׳ ס״ט וז״ל ואינון דבריאה אינון לבושין לאינון דאצילות והאי איהו אור לבוש עליון ואינון עשר מתלבשין בעשר ואלין דאצילות אמרו לאינון דבריאה דמתלבשין בהון נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וכו׳ והכונה בצלמנו באצילות כדמותינו בבריאה וכן נקראת

**יד יהודה • ז**

(ז) בן המלך כדאיתא בתקוני׳ מסטרא דכבוד נברא אמרין ישראל לגבי אדון עלמא אם כעבדי׳ ומסטרא דכבוד נאצל אתמר בהו אם כבנים

**יד יהודה • ח**

(ח) מאת ה׳ היתה זאת כי היא מעולם האצילות וכוללת ג״כ כל הפרצופי׳ ני״ר נח״י שהן כנגד אותיות השם

**יד יהודה • ט**

(ט) היא נפלאה וכו׳ בתקוני׳ נעש׳ אדם אתחברו אופן ומלאך וכסא ואמרו נעשה אדם דהא בשותפו דילן נשמת׳ מכסא ורוחא ממלאך ונפשא מאופן למהוי בדיוקנא דילן וכו׳ והכוונה לבי״ע והנה זו שמעולם האצילות הוא נפלאת בעיני׳ שבעשיה וחיה שביצירה ושרפי׳ שבבריאה כי אקוני׳ הנפשות הבאות מאלו הן מחוסרי חיה ויחידה

**יד יהודה • י**

(י) שהן בגימ׳ אלף צ״ט כמנין ברכי נפשי את ה׳ כי כן הן נשרשי׳ בשם ה׳

**יד יהודה • יא**

(יא) וכלן מענין האצילות

**יד יהודה • יב**

(יב) אחת היא לבינה שהנשמה הנאצלה ממנה אינה נפרדת מיחידה חיה לא כשארי האקוני׳ שבהן המדרגות נפרדו׳ כמו שיבוא

**יד יהודה • יג**

(יג) ברה היא למלכות שאפי׳ מצדה לא תחטא ולא תענ׳

**יד יהודה • יד**

(יד) ולא מתגלגלת כדמשמע מתקוני׳ פ״ז גם צפור מצאה בית דא גלגולא קמאה דאיהי נפש ודרור קן לה דא גלגולא תנינא דרוח אשר שתה אפרוחי׳ דא גלגולא תליתאה דנשמתא דגלגולא דילה את מזבחותיך ה׳ צבאות הרי שנר״ן הם המתוארי׳ בגלגול ולא שלמעלה מהן

**יד יהודה • טו**

(טו) שהיא מסתלקת מן האדם קדם שיחטיא כדאיתא בתקוני׳ ת״ע ואם בר נש איהו נשמתיה בארח אצילות אם חאב וכו׳ אר״א אבא וכי חובא איהו תלי׳ בבר נש דנשמתיה מההוא אתר וכי אית ליה חובין והא כתיב לא יאונה לצדיק כל און א״ל אין ההי״ד כי אם עונותיכם היו מבדילין ביניכם ובין אלהיכם מאי מבדילין אלא

**יד יהודה • טו • המשך**

דסליק האי נשמת׳ דאצילות מניה ורזא דמלה ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים וגו׳ אסתלק׳ נשמתיה מניה ואשתאר גופה יבשה בגין דאסתלקא מניה נשמתי׳ בארח אצילות וכו׳ והי׳ צבי לאתחזר׳ לגביה עד דהאי מזלא אתעברי מני ורזא דמלה צור ילדך תשי ותעזב אלהים וכו׳ ואין הכוונה דנשמתי׳ דאצילות מסתלק׳ לאחר החטא דא״כ הדר׳ קושי׳ לדוכתא דהתם כתיב לא יאונה לצדיק כל און אלא מאי דאסתלק׳ קודם החטא והכי משמ׳ נמי מזוה׳ תצוה שנעתיק לקמן סי׳ ב׳ שהנשמה ומכ״ש ר״נ מסתאב בפולחנא אחרא הא לעיל מנה יחיד׳ חיה לא מסתאבי והטעם הוא שכמו שאין פגם נכנס באצילות וכמבואר בזוהר כי תצא ע׳ תקל״ו כן אין פגם בנשמה דאצילו׳ וע״כ אינה נכנס׳ לגהינם וכו׳

**יד יהודה • טז**

(טז) אלא להציל אחרים ולהעלותן מגיהנם כדאיתא בזוהר פנחס ע׳ ת״ה וז״ל ואפי׳ צדיקים גמורי׳ נחתין תמן אמאי נחתין תמן דנטלן כמה חייבים וסלקו לון לעילא וכו׳ וכמ״ש במאמר חקור דין ח״ג פ״ב וט״ז ואין תימא שתרד בשביל זה לגהינם והיא מעולם האצילות ושם ה׳ נקרא עליה דאדרבה מהכא איכא למילף הכי שכן אמרו ז״ל

**יד יהודה • יז**

(יז) עתידי׳ צדיקי׳ שיקראו בשמו של הקב״ה וזה מצד נשמת׳ דאצילות שהיא כנגד השם כלו כנז׳

**יד יהודה • יח**

(יח) וכתי׳ כי באש ה׳ נשפט ואמרו רז״ל ע״ז במדרש ש״ט הובא במאמר חקור דין ח״א פי״ג שלעתיד כל אומה עם אלהיה תרד לגיהנם וכן ישראל עם כביכול יתי׳ וא״כ זכות הוא לנשמה דאצילות שיהא כחה יפה בדי׳ אותיות השם להציל הרשעים משאול תחתיה

**יד יהודה • יט**

(יט) וזהו גמר שליחותה של אש גיהנם אחרי שיעלו רשעי ישראל ע״י״ז מבאר שחת גיהנם כלה והיינו שאש שלה תפסק ותתבטל כמ״ש במאמר חקור דין ח״ה פ״ז וגמר שליחותה הוא בטולה כמ״ש שם ח״א פ״ז וכמו זר אל יחשב מש״ה לשון משפט

**יד יהודה • כ**

(כ) שכן אמרה תורה והועד בבעליו ואמרו ז״ל יבוא בעל השור וכו׳ וישראל הם קנינו של הקב״ה כדתנן פ״ו דאבו׳ וע״כ יתי׳ עומד על גבן בשעת דינם כבעל השור ובזה כביכול נשפט. ונראה שלזה אמר הנביא ידע שור קונהו וגו׳ ישראל לא ידע עמי לא התבונן דלכאורה קש׳ מה ענין שור לגבי ישראל ואיזה התבוננות נצטרכה לזה עד שאמר עמי לא התבונן אכן לדרך הרב יאמר הנביא ישראל לא ידע את ה׳ שהוא קונהו והם קניינו יתי׳ דאלמלא ידע זה היה להם למנוע מן החטא כדי לחוס על כבוד קונם ולהתבונן שהוא יתי׳ כביכול יצטרך לירד לגיהנם בשבילי׳ כבעל השור על שורו אבל ישראל לא ידע וע״כ לא התבונן

**יד יהודה • כא**

(כא) וכתיב כי עד צדק וגו׳ (תהלי׳ צד) והכוונה נמי שהמשפט בגיהנם ישוב ויגיע עד צדק כנוי לשכינה והיינו להיותו יתי׳ בעל השור ואחריו יבואו במשפי׳ כל ישרי לב ה״ה הצדיקים שיקראו בשמו של הקב״ה להציל זולתו מדין גיהנם

**יד יהודה • כב**

(כב) אז תבקע הארץ בקולם שהגיהני׳ לאחר שיכלה ויתבטל אור דידה עתיד להתחרב מיניה וביה הרבה מאד ויתקדש בקדושת ג״ע עד שיהיה מקום גדול ורחב ידים לעשות בו מחול לצדיקים כמ״ש במא׳ ח״ד ח״ה פ״ו ומא׳ חכ״ח ח״א סי׳ ד׳ ע״ש והנה

### יד יהודה • כב • המשך

החרב' זו כמו פולח ובוקע בארץ שיתמלא חללה של גיהנם בקעי' בקעי' ובזה יתחרב מקום אהלה כמו שהיה במלכות שלמה בעת שנמשח כתיב בה ותבקע הארץ בקול' (מלכי' א' א')

### יד יהודה • כג

(כג) ובארנו' ג"כ על אופן זה במקומו ה"ה בתשובה סי' כ"ג על הא דאמרי רבנן דברו נביאים בלשון הבאי וז"ל אף אנו נאמר ותבקע הארץ בקולם כי חזי' שהיא פעמי' מתקפלת כטעם הארץ אשר אתה שוכב עליה פעמי' מתרחב' כטעם ורחבה ונסבה למעלה כי ע"כ נקרא' ארץ צבי אז במלכות שלמה בקעה ורחבה כל האפשר בחק מציאותה של אותה השעה כיון שהיה עתיד לישב על כסא ה'

### יד יהודה • כד

(כד) ק"ו שתתרחב הגיהנם למלך מלכי המלכים הקב"ה כדכתיב גם הוא למלך הוכן העמיק הרחיב (ישעי' ל) לצורך המחול שיעש' לצדיקי' שכן

### יד יהודה • כה

(כה) כתיב ביה באורי' כבדו ה' (שם כ"ד) שפירש"י בשם מנחם שהוא לשון בקעי' וסעיפי' כמו מאורת צפעוני והכוונה לדרכנו

### יד יהודה • כה • המשך

באורים ובבקעים שיעשה ה' בחללה של גיהנם ואפילו שם כבדו ה' ועוד כתיב ביה

### יד יהודה • כו

(כו) אשר אור לו בציון ותנור בירושל' (שם ל"א) ודרשו רז"ל פ"ב דעירובין אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור בירושלים זו פתחה וזה לא יצדק אלא כל זמן שהאור בתוכה אבל כשתתבטל האש יתכן לומר אשר אור לו בציון על הרבה פתחי' ושערי' שיהיו לו בעת שתתרחב ואור דקאמר הוא לשון בקע

### יד יהודה • כז

(כז) והרבה מאורות יש באור כלומ' שהרבה לשונות של מאורות יש בשרש אור חדא הוא כפשוטו ותהיה הכוונה באורי' אשר יאר ה' פניו אליכם כבדוהו כי כן כתי' באור פני מלך חיים (משלי ט"ז) והשנית מלשון בקעה וכמו דכתיב והיה העקוב וגו' (ישעי' ט"ז)

### יד יהודה • כח

(כח) ועם זה צדקו שני הפירושי' שבמלת אורים

לפרק בתוכן העניינים

## עולם קטן — סימן ב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז · לח · לט · מ · מא · מב · מג · מד · מה · מו · מז · מח · מט · נ · נא · נב · נג · נד

### יד יהודה • א

שניה מוסב למלת אקוני' כנז' לעיל ור"ל אקוני' שניה הוא נשמה דבריאה ומדרגה כפי האדם אשר יקראוהו למטה.

### יד יהודה • ב

דמות עליון כמבואר סי' הקודם ועוד נקראת בשם.

### יד יהודה • ג

שר לפני המלך שהגם שהיא בבחי' עבד להיותה מסטרא דכבוד נברא כמבואר לעיל מ"מ אין מדת העבדי' שוות כי הכל עבדיך ולמלך שרים רבים ונכבדי' מזולת שאר עבדיו נשמה דבריאה שהיא חשובה מאד נגד ר"נ היא במדרגת השר לפני המלך.

### יד יהודה • ד

ג' דיוקנין נפרדים נשמתא מכסא ורוחא ממלאך ונפשא מאופן כמו שהזכרנו לעי' ואלו הן במדרגות האקונין הראשונה המתלבשים בשלש דיוקני' הללו שהנשמה דאצילות מתלבשת בנשמה דבריאה ורוח מת"ת דאצילות מתלבש ברוח דיצירה ונפש ממלכות דאצילות מתלבשת בנפש דעשיה ונשמה דבריאה כוללת שלשתן.

### רמ"ע מפאנו

שניה החי באדם דמות עליון שר לפני המלך והיא אמנם אקונין שניה הכוללת שלשה דיוקנין נפרדים קראו בשמותם על שם המדרגות המתלבשות בהם מן המערכה גדולה שזכרנו דאינון נפש רוח ונשמה בלבד עיין מאמר הנפש פרק י"ז. כי אמנם חיה ויחידה הן בסוד ראש ואינן צריכין לבוש כי אין לו יחוס עמהם כלל ואלה הדיוקנין מתפשטין מבריאה יצירה עשיה לכל האזרח בישראל ולגר צדק הגר בתוכם אשר בא לחסות תחת כנפי השכינה דוקא ואין לו חלק במערכה ראשונה עד ישובו יושבי בצילו להיות עמוסים מני בטן בזכות הצדיקים המטפלין בהם כגון משה ביתרו ונעמי ברות והוא טעם מה שאמרו נכנסה לו צפור תחת כנפיו בשבת יושב ומשמרה עד שתחשיך. כי הצדיקים הם סוד שבת בכל מקום וצפור טהורה היא נפש הגר צפורה ודאי הפורשת מתתקע"ד דורות דלא הניין ליה ליוצר בראשית ובאה לחסות תח"ת כנפי"ו במספר שוה והצדיקים הם עצמם כנפי השכינה כנפי יונה ממש כי היא פורחת בהם בשמחה ובטוב לבב בגבהי מרומים וצדיק זה שזכה בה בנפש הגר יושב ומשמרה עד שתחשיך שמשה בעולם הזה להאיר לעולם הבא

### יד יהודה • ה

כי אמנם חיה ויחידה מחכמה וכתר שבאצילות הן בסוד ראש ואינן צריכי' להתלבש בשארי עולמות והיינו דאמרי' תלת עלמא קניא בכורסיי' בתלת ספירן.

### יד יהודה • ו

תחת כנפי השכינה מלכות דוקא ולא למעלה הימנה כדאית' בזוהר בראשי' עמו' ח' אתר דשכינתא שריא עליה לה תחות גדפי' לאינון דמתפרשן מסטרא אחרא ומטומאה ומתקרבין לגבי דכתי' תוצא הארץ נפש חיה למינה ואי תימא דהא נפש חיה דכלילא בישראל לכללא היא אזדמנת הדר ואמר למינה כמה אכסדרין וחדרין דא לגו מן דא אית לה להאי ארץ דחיי תחות גדפא יעול וכו' וכמה חדרין סתימין ואחרנין והיכלין אחרנין בכל גדפא וגדפא ומנייהו נפקו רוחין לפרחא לכלל אינון גיוריי' דמתגיירין ואקרון נפש חיה וכלהון עאלין תחות גדפוי דשכינתא ולא יתיר אבל נשמתי' דישראל נפקא מגו גופא דההוא אילנא ומתמן פרחין נשמתין לגו האי ארץ גו מעהא לגו לגו ורזא כי תהיו אתם ארץ חפץ וע"כ ישראל בן יקיר דהמו מעהא עלייהו ואקרי כעמוסי' מני בטן ולא

**יד יהודה • ו • המשך**

מגדפין גיורין לית לון חולקה באילנא עלאה כ״ש בגופא דיליה אבל חולקא דילהון בגדפין היא ולא יתיר. וכוונה מבוארת שישראל יש להן נשמה דאצילות ומבריאה גופא דיחוד ת״ת ומלכות חולקין לגבי אילנא עלאה הוא בינה אם לבנים תקרא ועולה כתיב מבטן מי יצא הקרח ומתמן פרחין לבנים דבריאה לא כן נשמות הגרים דאינון מתהוי׳ אלא במלכות לבד ולא למעלה ממנו אכן לאו דוקא במלכות דעשיה באופן שאין להם ג׳ מדרגת בנפש כי אמנם גם במלכות דבריאה ויצירה ומדרגתן בנר״ן והיינו נשמה מצד בינה שבמלכות דבריאה. רוח מצד ת״ת שבמלכו׳ דיצירה ואלו הן החדרין והיכלין שבמלכות הנזכרין נפש מצד מלכות עלאה דעשיי׳ ועכ״פ אין חלק במערכה הראשונה שמאצילות עד שישונו להיות ג״כ עמוסי׳ מני בטן וזה.

**יד יהודה • ח**

זכות הצדיקים המטפלין בהן ע״ד שאמרו בזוה׳ משפטי׳ עמו׳ קפ״ו וז״ל מאן דעייל ואחיד נכסי גיורין בקדמיתא זכה בהו אף הכי כל אינון נשמתין קדישין עילאין דקא זמין ליי׳ קב״ה בג״ע לתתא כדקאמרן כלהו נפקין לזמנין ידיען וסלקין בגין לאשתעשע בג״ע דלעילא פגעו באינון נשמתין דגיורי׳ מאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין אחיד בהו זכי בהו ומתלבשן בהו וסלקין וכו׳ ע״ש.

**יד יהודה • ט**

והוא טעם מ״ש ז״ל בגמ׳ פי״ג דשבת (ד׳ ק״ז) נכנסה לו כנפי׳ וכו׳ עיין בפירש״י.

**יד יהודה • י**

כי הצדיקי׳ הם סוד שבת בכ״מ כדאית׳ בר״מ לך לך ע׳ מ״ב ז״ל ת״ח בני דמלכא ומטרוניתא אתקריאו שבתות ויו״ט.

**יד יהודה • יא**

הפורשת מתתקע״ד דורות שעליהן אמרו ז״ל בב״ר שהיה הקב״ה בורא עולמות ומחריבן ואמר דין לא הניין לי.

**יד יהודה • יב**

תחת כנפיו בגי׳ תתקע״ד.

אשר איננו מסיח דעתו כל ימיו מתקונו כלל והיא נעשה ביני וביני חלוק שלו בתוספת לזה הזוכה בו מלבד ההיא חלוקא דרבנן של כל אדם עד שיזכו שניהם יחדו לסוד צדק לבשתי וילבשני לידמות לעליון דכתיב ביה ה׳ מלך גאות לבש והדר לבש ה׳ ודי בזה. אך אברהם סבא חסידא קדמאה לגיורין ליכא למימר ביה הכי אלא בידו בעצם וראשונה ולא תלי ליה בזכות אחרים. וזה מטעמים הא׳ שהיה לפני מתן תורה. ב׳ מה שאמרו עליו שכל ימי היותו בעולם לא הוצרך החסד עליון לעשות מלאכתו. ג׳ שנאמרה בו בחירה. ד׳ שנמצא לבבו נאמן אף הרע שבו. ה׳ לגודל הנסיונות ורבויין וכולן נרמזו בתוספת ה׳ של אברהם ועלי׳ כתיב ואנכי נטעתיך שורק. פירושו נקוד שורק דוקא בלא ו׳ דהיינו קבוץ שפתים בשלש נקודות זו על זו אברהם במלכות גר צדק ודאי יצחק ביסוד קץ חי עלמין יעקב בתפארת דאינון כלה זרע אמת שבכל אחד מהם יפה כח הבן מכח האב והנה רוח הקדש שואל ואיך נהפכת לי שיהיה אברהם למעלה מכולם בחסד יצחק תחתיו בגבורה ויעקב בתרה בתפארת שהוא מקומו הראשון ומשיב לעצמו סורי הגפן נכריה. כיון שנולד מאברהם צמח צדיק וממנו בחור שבאבות ומטתו שלמה סרו אברהם ויצחק מהתיחס אחרי תרח ונחור להתחיל בגנות אלא הכל הולך אחר החתום. אבל בן נח אפשר שיזכה לדוגמתן של דיוקנין הללו הנלוים אליו משלש מדרגות כיוצא בהן אשר ברוחניות העשיה לא זולת רק בחלקי האצילות שבה אליו לא יגיעו. והנה אלה ואלה הם המתוארים בסבוב איש יחד פני רעהו פעמים שלש לאיפה שלימה לב האדם ולאברים אין מספר ואין צריך לומר שסוד העבור מצוי בהם ובעת התחיה הנה השלם שבסבובים יזכה אליהם ועל עדרי חבריו יתנוצצו מהם ענפים מתרבים כפי הצורך כמדליק נר מנר וכל סבוב שיתואר לו חלוף מיני אין לו יחס עם המערכה הזאת כל עיקר כי אם על אופן המתבאר בתקונים כי יש אדם שעמלו בתכונות שונות כגון קל כנשר או גבור כארי מעין חלוף פני המרכבה שלא סרו מהיות כלם דמות פניהם פני אדם אכן מצאנו בהם בשעת הדין שנשתנו פני השור לפני כרוב ומזה למדנו להם אפשרות הסבוב בקטנים דכתיב בהם את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. ועל פי

**יד יהודה • יג**

כנפי יונה כנוי לשכינה והצדיקים הם ממש כנפיה כי השכינה פורחת בהם ע״י מעשיה׳ הטובי׳ למעלי׳ סוד החוג והזורח חזי בהאי רוחא קדישא כידוע.

**יד יהודה • יד**

והיא נפש הגר הזו נעשה חלוק לצדיק ההוא המטפל בו מלבד לבוש הנעשה משארי מצותיו הנקרא חלוקא דרבנן כידוע.

**יד יהודה • טו**

לסוד משי״ה צדק לבשתי וילבשני (איוב כ״ט) כדרוש יפה כלפי שכיני נעשה לה לבוש ובשביל זה היא מלבישתו וכן כאן.

**יד יהודה • טז**

דכתי׳ ה׳ מלך גאו׳ לבש עיין ס׳ יוני אלם פ״א.

**יד יהודה • יז**

אך באברהם אבינו ליכא למימר שנשמתו לא היתה ממקום גבוה מעל גבוה כי אמנם הוא מהאדון יתברך בידו בעצמותו וראשוני מבני זכו׳ אחרים.

**יד יהודה • יח**

ב׳ שהי׳ הוא ע״ה משם מחסד עליון כמ״ש עליו בספר הבהיר שכל ימי היותו בעולם וכו׳ ורמזנוהו במאמר חקור דין פ׳ י״ט.

**יד יהודה • יט**

ג׳ שבחורה בו בחירה כדכתיב אשר בחרת באברם (נחמי׳ ט׳).

**יד יהודה • כ**

ד׳ כתי׳ ביה גביי׳ (שם) ומצאת את לבבו נאמן לפניך ומדקאמר לבבו ולא לבו ש״מ שכל לבבו בשני יצריו יצ״ט ויצה״ר היה נאמן.

**יד יהודה • כא**

וכל ה׳ מעלות הללו.

**יד יהודה • כב**

ועלי׳ כמ״ש ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה (ירמיה ב׳) וכרמז במלת שורק לנקוד שורק מרמז לג׳ מדות אברהם יצחק ת״ת והיינו בג׳ וי״ן כי שם וי״ו מרמז ליחוד בעליון ג״ם כדאיתא בתקוני׳ זוה׳ תחלת פקודי׳ נשמתי׳ תחות ה׳ אסתלק מניה מפיק דעתא מההוא דבעילא מגו עילא וכו׳ ואמר הכתוב ואנכי נטעתיך שורק אברהם במלכות וכו׳.

### יד יהודה • כג

דאינין כלה זרע אמת ג׳ מלות הללו כנוייו׳ הן לאותן שלש מדות ועוד זרע אמת ודאי ברא מדרגת הבן למעלה משל אביו.

### יד יהודה • כד

ומשיב לעצמו שהטעם בגי׳ סורי הגפן נכריה סיום חרם ותוספו כנגד כר ופקק וגדולות כנענים היה היותו׳ גדולי׳ להנחותיהם להביאם זרע קדש מאברהם ולא למעלה הימנו באופן שאין לו ליקח עוד מעלכי׳ הגר בעולם כ״א ממדתו המיוחדת לו.

### יד יהודה • כה

אבל בן נח וכו׳ חוזר למ״ש לעי׳ שגי׳ דיוקני׳ הללו מתפשטין לכל האדם בישראל ולגר כנז׳ בסמוך אבל בן נח גם מדה אחרת בו אמרו בזוה׳ עמו׳ קפ״ב בסטרא דעמין עכו״ם מתמן אמר להו אמר רבי אלעזר מאינון כתרי טומאה וכו׳ ובפ׳ פקודי ע׳ תפ״ה הפליג במעלת חסידי או״ה דעלייהו אמרו ז״ל יש להם חלק לעולם הבא וז״ל גבי היכלא דניעלא. בפתחא דא קיימין ארבעה פתחין בגורל דכפי׳ ואיהו אתר דאתקן לאינון חסידי דשאר עמין וכו׳ ע״ש וכשם ששכי׳ להם אתר דכורא כן צ״ל ספק גם נשמתין מתגלגל מאתר דכיר יתיר וזה ע״פ מה שידענו שעולם האצילות מלובש בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשיה וכן האצילות אחרי התלבשו בבריאה יתלבש ביצירה ואחרי ביצירה בעשי׳ עד שיתלבשו בדרומחי׳ בעשיה לנפש מדצי״ע ומשם יוכל להעלות לחסידי או״ה ג׳ מדרגי נר״נ במלכו׳ דעשיה דרך התלבשו׳ אבל לא מצד האצילות מלובש בו.

### יד יהודה • כו

והנה אלה ואלה ג׳ דיוקני׳ שבהאקונין שני לישראל ודוגמתן בעשיה לבן נח הם המתוארים בגלגול לא באקונין ראשונה שאמרנו לעי׳ שאינו מתגלגל.

### יד יהודה • כז

פעמי׳ שלש הגלגולי׳ הן שלשה כדאית׳ בכמה דוכתי מזוה׳ ומתחקני׳ מדכתיב הן יפעל אל פעמי׳ שלש עם גבר וכ״כ על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וז״ל זוה׳ בראשית ע׳ ק״ן לא אשיבנו בגלגול יתיר ואם למקור הנשמה עלתה ובאה הדברים האלה יצדק מאמר הגאון רב סעדיה על מה שעינינו הרואות רבות רעות וצרות השתרגו עלו על צוארי מקצת העוללים להטיב להם כי טוב אחרית דבר זה מראשיתו לחסרון המסורת לא זולת כמו שבארנו במאמר הנפש. ולנו עוד דברים באלה השלשה דיוקנין תשמעם בכלל מה שיבא במערכה שלישית בסמוך וגם אלה מסתלקין בנפול תרדמה על אנשים להיות להם מהלכים בין העליונים כל אחד לפי זכותו כטעם אני ישנה ולבי ער ואז יגבר המדמה בשתים המערכות תחתונים שאנו עתידים לפרש בזה ויבוא החלום ברוב ענין. ואולם לית אבטחותא לשלשה דיוקנין האלה לרחוק ולקרוב כי בעלי בחירה המה ונהר דינור הוא לבונם לא עדיפי ממטטרון בפרק אין דורשין וגבריאל בפרק יום הכפורים ואליהו בפרק הפועלים שעל ידי מעשה הוה מאי דהוה. ואפשר לשנים התחתונים שהם הרוח והנפש שירדו לגיהנם תחתון לא לעצמם זולתי אם יקרה שיהיו להם בגדים צואים לרוע בחירתם שהרי הם צריכים מאד לעכל זוהמתן כשרוף האש את החלודה הנדבקת לכסף צרוף והוא איננו חסר כלום אך אינו נמנע מהיות בוער באש ואיננו אוכל כטעם פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהם. רוצה לומר שליטה גמורה להאבידם חלילה כי אף על פי שחטא ישראל הוא. אבל דיוקן הנשמה אינו צריך ולא נטפל לגיהנם תחתון אם לא ירד שם להעלות את הזולת וגם זה לו מרוק לא מזער בשביל איזו מחשבה גרועה והיא מרדות אחת בלבו של אדם טובה ודאי אין בה רע כלל וגורמת לו תקון נכבד הרבה יותר ממאה מלקות ואז כבהמה לתומה בבקעה תרד רוח ה׳ תנחנו כי לו לבדו נתכנו עלילות וזכות גדול יחשב לאותו דיוקן. אך הרהורי עברה קשים הבאים מחמת עברה קודמת והם באמת יותר קשים ממנה שהיא בגשמי והם ברוחני לא יוכלו יגעו בדיוקן הנשמה כלל שהקליפות מצדה מועטת ורחוקות מן הקדש. ובדיוקן הרוח הן מחצה על מחצה בסוד עץ הדעת טוב ורע ואף על פי שהם קרובים אחד באחד יגשו אינם מעורבים בטבעם אלא זה לעצמו וזה לעצמו וכאן מאד מאד יזהר האדם שלא לערב קדש בחול והוא סוד ההבדלה. אך בדיוקן הנפש איכא תרתי לגריעותא כי הכל סג אפילו מעוט הטוב ברבוי הרע וסימנך נדבת המשכן מביזת מצרים

### יד יהודה • כז • המשך

שלמה ע״ש דכתיב איפה היית ביסדי ארץ שדרשו ז״ל בש״ר על מיתות הנשמות והיא כמו כל אדם שכל נלות המתפשטי׳ ממנה אכן כמו חברים אין מספר לגלגולן והיינו דאמרינן בספר הבהיר מפני מה צדיק ורע לו מפני שהצדיק כבר היה לשעבר ועתה נענש וכו׳ עד כמה א״ל לאלף דור וכו׳ ע״ש הרי שאפילו לאלף דור מתגלגלין וכן הוא בזוהר בראשית ובתקונים.

### יד יהודה • כח

ואצ״ל חלוני ישראל וחסידי או״ה סוד העבור שמתעבר לפעמים נשמת המת בנשמת חי.

### יד יהודה • כט

ובעת התחי׳ וכו׳ ידוע מדברי כמתלנני שכתב בדרשת להרשב״א ור״ל בתשובתו סי׳ תי״ח מה שטען נגד אמונת הגלגול וכשטענו האחרוני׳ הלא נתחלק בין שני גופי׳ או שלשה כי אם נפש אחת איך יהיו שלשתם יחד כי לכל חי יש נפש אחת ובאמת חנם קושי׳ זו כבר גלה זוהר פרשת חיי שרה עמו׳ צ״ח הוא מותי והוא מפרק וז״ל אמר ר׳ חזקי׳ אי תימא דכל גופין דעלמא יקומון ויתערון מעפרי׳ אינון גופין דאתנטעו בנשמתא חדא מה תהא מינייהו א״ר יוסי אינון גופין דלא זכו ולא אצלחו הרי אינון כלא הוו כמה דהוו עץ יבש בהאי עלמא כ״ג בהאי זמנא וגופא בתראה יקום דאתנטע ואצלח ונטל שרשוי כדקא יאות וכו׳ ע״ש אכן צריכין אנו למידע שזכתי׳ הנשמה לעשות מצות בכל הגופי׳ מה יהא עליהם לזמן התחיה ובאמת שכולן יקומון מעפר כי מתחלק הנשמה לגלגלות ולענפי׳ רבים כנר שמדליקין ממנו נרות רבות וזה יהיה כפי הצורך לאותן גופות השייכי׳ לנשמה ההיא וכן מבאר החכם מהרר״ר מנשה נ״י בספרו נשמת חיים מאמר ד׳ פט״ו.

### יד יהודה • ל

וכל סבוב וגלגול שיקרה לפעמים שמתגלגל נפש אדם במין אחר כגון בהמה חיה מספרי המקובלי׳ אין לו יחס עם אקונין זו של נשמה דבריאה כי היא לא מתגלגל במין אחר.

**יד יהודה • לא**

כ״א על אופן המתבא׳ בתקוני׳ ת״ע ד׳ קל״ב וז״ל ואית נשמתין מחרכין דקי אתיין בגלגולי כגונא מן דאתקריאו מזל אריה מזל שור מזל נשר מזל בתולה מזל עקרב מזל טלה כמה דאסתכלת בתרין עשר שבטים דאתמתילו לחיון דא לאריה גור אריה וכו׳ יוסף בכור

אלא שטהרה בישראל ונדבת המשכן לאדונינו דוד הכי נמי מארצות קבצם מארם וממואב ומבני עמון ושלמה כמוהו וצריך לברר בכל כחנו. וכל אחד מהדיוקנין כלול משלשתן אלמא המחשבות הפגומות ישנן גם באלה השנים עם היותם משמשים בעצם וראשונה אחד לדבור ואחד למעשה:

**יד יהודה • לא • המשך**

שורו ע״ש והכוונה שמתגלגלי׳ באדם שיש בו תכונת איזו חיה אם נובח אם רובץ כפי השפע היורד מלמעלי׳.

**יד יהודה • לב**

אכן לפי מה שאמרו ז״ל בפ״ב דחגיגה כתו׳ א׳ אומ׳ ודמות

**יד יהודה • לב • המשך**

פניהם פני אדם וגו׳ ופני שור מהשמאל וגו׳ וכתיב וארבע׳ פני לאחד פני האחד פני הכרוב וגו׳ והלא שור לא קא חשיב ליה אמר ריש לקיש יחזקאל בקש עליו רחמים והפכו לכרוב אמר לפניו רבש״ע אין קטיגור נעשה סניגור מאי כרוב אמר ר׳ אבהו כרביא שכן קורין בבבל לינוקא רביא ממילא נפקא שהשפע היורד ממנו גורם גם כן שיוכל האדם להתגלגל בקטנים ואל תקשה במה יזכה הנער את ארחו המתגלגל ועדיין אין בקטן לא תורה ולא מעשי׳ טובי׳ כי אמו׳ כתיב את מי יורה דעה וגו׳ ואמרו רז״ל בפ״ק דע״ז שהקב״ה לומד עמה׳ תורה וזו היא המניעה ומעלה על המתגלגלי׳ בהם.

**יד יהודה • לג**

ועם כדברי האלו וכו׳ כי הנה דעת רב סעדיה גאון שלכך מייסר הקב״ה את הקטני׳ להטיב לה׳ באחרית׳ אכן אין טעם זה לשבח כי אמתי׳ היה טעם.

**יד יהודה • לד**

ואחרית דבר זה טוב וישר מראשית ומתחלת ברור באותן שלא ידעו מאומת הגלגול.

**יד יהודה • לה**

ולחסרון מסורי וקבלה כי נכון לומר סיקוריס של הקטני׳ הם המעבירי׳ לה׳ העה״ב כל כימתי׳ לא כן עתה אין לנו להצדיק דברי רב סעדיה כי אם לפי דרכנו.

**יד יהודה • לו**

ולא באופן אחר זולתו והיינו שמייסר הקב״ה את הקטנים להטיב להם מצד גלגולים לבד עונותיהם בזה.

**יד יהודה • לז**

וגם אלה ג׳ דיוקני׳ שבאקוני׳ זו מסתלקי׳ בעת השינה כדאית׳ בזוה׳ לך לך ע׳ רפ״ג נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך וגו׳ ת״ח נפשא דב״נ כד סליק לערסיה נפקא מיניה וסלקי לעילא וכו׳ ולא אשתאר ביה בהדי גופא בר חד רשימו דקיסטו דחיות׳ דלבא וכו׳ ההיא נפשא דזכת לקבלה לאתחזייא קמי׳ דכבר חמי יומין וכו׳ ק״ו לנ״ר וכבר נשמע בהם.

**יד יהודה • לח**

ואז יגבר כח המדמה באקונין ג׳ ודי׳.

**יד יהודה • לט**

ואולם לית אבטחות׳ לגי׳ דיוקני׳ הנכללים באקוני׳ זו כמו לאקוני׳ שמאצילות שאמרנו לעיל שהיא לא תחטא כי אמנם על אקוני׳ שניה אמרו בזוהר תצוה ע׳ צ״ח וז״ל חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כד ברא קב״ה לב״נ עביד ליה בדיוקנא עלאה ונפח ביה רוחא קדישא דכליל בתלת כמה דאוקימנא דאית ביה נפש רוח ונשמה ועילא מכלה נשמה דאיהי חילא עלאה למנדע ולנטיר פקודוי דקב״ה ואי ההיא נשמתא קדישא אעיל לה בפולחנא אחרא האי איהו מסאב לה ונפק מפולחנא דמאריה בגין דהני תלת חילין אינון בהו חד נ״ר ונשמתי׳ מתחברי כחד והוו חד וכו׳ הרי שהנשמה מיסתאבת ונטמאת ומפני שגם שאין הרוע

**יד יהודה • לט • המשך**

בעצמותי׳ דמסטרא דבריאה כלה טוב מ״מ בעלי׳ בחירה המה וצריכי׳ לבון בגיהנם עליון שהוא נהר דינור כדאיתא בזוהר פקודי ע׳ תכ״ג וז״ל וכד נשמתא סלקא ההוא ממנא נטיל ההוא לבושי דילי׳ ואעיל עמה עד נהר דינור דנשמתי׳ אצטריכא לאתסתחא ולאתלבנא תמן.

**יד יהודה • מ**

דלא עדיפי ממטטרון שאמרו פ״ב דחגיג׳ דאפקוהו ומחי׳ שתין פולסי דנורא בשביל אלישע אחר וכן אמרו בגבריאל סי׳ י״ה גבי גחלי האש שנתן לו הכרוב דאמר ליה מיבעי׳ לך למעבד כד פקדוך ובפי׳ הפועלים גבי רבי חייא כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיע מאן גלי רזיא בעלמא אלי׳ אתיוהו לאלי׳ ומחיוהו וכו׳.

**יד יהודה • מא**

שהם הרוח והנפש באקוני׳ זו.

**יד יהודה • מב**

לא לעצמן שהרי הם נכללי׳ באקוני׳ דנשמה ואין אש שולטת בהם כנזכר זולתי אם יקרה שהבגדים נהיי׳ שלהם מזוקקים בהם.

**יד יהודה • מג**

ר״ל שליטה גמורה כמ״ש במ׳ ח״ד ח״ג פכ״ו.

**יד יהודה • מד**

אבל דיוקן הנשמ׳ לבדה אינו צריך גיהנם התחתון כי גם בגדי׳ רוחם אינן יכולי׳ לגשי׳ אלי׳ מיצב שינו׳.

**יד יהודה • מה**

להעלו׳ אחרי׳ מגיהנם כנזכר לעיל וזה יחשב זה למרוק גם לנשמה עצמה בשביל איזו הרהורים רעי׳ כמ״ש במ״ה שם פט״ז ועליה אמרו ז״ל בפ״ק דברכות טובה.

**יד יהודה • מו**

מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקות כי הנשמה הזו היא ודאי טובה להיותה מבריאה ששם אין רע כלל והקליפות מועטות וצריכות להתמרק במרוק מאד מועט ובאיזה מרדות אחת אליו יתברר בלבו של אדם.

**יד יהודה • מז**

אך אף הקשי׳ הם בעבירה אין תולין זה מצד עצמן אחר שכבר נשתנו בהרהורים וכאלה אמרו רז״ל הרהורי עבירה קשי׳ מעבירי׳ כי אמנם מה שאמרו הן הכוונה להרהורים שבאים מעבירה קודמת שכברר בעבירה שעשה כבר ושמה בה וזהו הרהורי עבירה קשי׳ כשבאים מעבירה קדמי׳ ואלו באמת אינן יכולין ליגע בדיוקן הנשמה לא כן אחרי הכרובי׳.

**יד יהודה • מח**

ובדיוקן הרוח שביצירה צריכים נהרי נחלים להתמרק זה מטעם שטוב ורע שרי׳ בו בסוד עץ הדעת מעורבין כידוע.

**יד יהודה • מט**

והוא סוד ההבדלה להבדיל בין הקדש לחול בסוד ויבדל אלהי׳ בין האור ובין החשך כדאית׳ בתקוני׳ ת׳ מ״ט ע״ש.

**יד יהודה • נ**

אך דיוקן הנפש שהם מתלבשים בקליפות מזוהמות שם וגם הטוב מעורב ברע.

**יד יהודה • נא**

ובימיך נרבת מלכת יתכן שרובו הי׳ מהרע מצד׳ מכרים לולא שהשכינה שררה בישראל וכן גבי דוד.

**יד יהודה • נב**

וצריך לבררם הטוב מהרע צבאשי׳ צבי כחוי כלל יכול הטוב במעיינו.

**יד יהודה • נג**

כולו משתכח כנז׳ לעי׳.

**יד יהודה • נד**

אלמא וכו׳ ר״ל שאין קושיא איך יתגלו מחשבות רעות בדיוקן רוח ונפש והלא ידוע שהמעשה הוא בנפש ודבור ברוח ומחשבה בנשמה שאין זה אלא מצד ענינותן אכן מצד חי׳ כולו משתכח שייכת המחשבה גם כן.

לפרק בתוכן העניינים

# עולם קטן — סימן ג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו

**יד יהודה • א**

שלישית שבאקונין היא מדרגת כוחות האדם? והיינו רוח מת״ת בעולם היצירה שהוא יקרא צלם תחתון כמו שיתבי׳ ועבד לפני המלך כנז׳ לעי׳ ואמרו בזוהר על ויברא אלקי׳ את האדם בצלמו אם זכה ברא ליה חולקי׳ בצלמתי׳ דמטטרון עבד תחות רביה

**יד יהודה • ב**

והיא מתפשטת בעולם המורגש ר״ל בעולם היצירי׳ לרוח ונפש שהן תרי תתאי מתלת׳ דיוקנין שהזכרנו באקונין שניה :

**יד יהודה • ג**

כי העליון שבהן שהוא הנשמה גם הוא בערך שתי אלה מדרגת רוח בעולם היצירה אשר בגלל זה לא יתפשט שם :

**יד יהודה • ד**

וישנה וכו׳ ר״ל שאקונין זו ישנה בהם בני גלגולים בשם אדם? דוד משיח שהן ג׳ גלגולים לא ישתתפו בה כי ישנה אקונין זו לכל א׳ בפני עצמו :

**יד יהודה • ה**

אפילו רעים אהובי׳ שדרכן להשתתף בגלגולם חיזו נשמתם מזה? מצד הגלגול מ״מ בזו לא ישתתפו :

**יד יהודה • ו**

אם לא על צד העבור כשמתעבר נשמה אחת באדם שכבר הוא בעולם כידוע

**רמ״ע מפאנו**

שלישית הצומח באדם צלם תחתון, עבד לפני המלך, והיא התפשטות בעולם המורגש לתרי תתאי מגו תלתא מן הדיוקנין שזכרנו, כי העליון שבהם גם הוא ראש יחשב וישנה לאקונין שלישית הלזו לאדם בפני עצמו ולדוד בפני עצמו וכן למשיח צדקנו ולכל דומיהם הכי נמי לא ישתתפו בה אפילו רעים אהובים אם לא על צד העיבור, ואית בה תרין דרגין חד רברבא הנקרא צלם באמת, דכתיב ביה אך בצלם יתהלך איש. וחד זעירא הנקרא צל, דכתיב כי צל ימינו עלי ארץ. העליון כל עצמו אינו אלא להיות דוגמא שלמה לנשמה מאקונין שניה, והתחתון יתחלק גם הוא לשנים שהם לבושי הרוח והנפש, בסוד חלוקא דרבנן המזומן לשלשה הדיוקנין בכח פשוט ששת ימי בראשית, אלא שהוא מחוסר מעשה המצות ברכותיהן וכוונתן להשלמתו, וכלן מסתלקין להנחתמים למיתה בליל החותם, וחוזרין עד ל׳ יום לפני הגויעה ואז העליון לבדו הולך ולא ישוב עם נשמה עצמה דבריאה שהיא עולה מאליה לברור חלקה, ואין נטילתה על ידי שליח אלא הולכת וחוזרת כפי זכותו של אדם, אך אינה מתישבת בו בקביעות, והיא חוזרת גם כן עם מראה דמות כבוד ה׳ בשעת סלוק האחרון, דכתיב ביה תוסף רוחם יגועון. וכתיב תשב אנוש עד דכ״א. נוטריקון לזה וגם לסוד אחר שהוא דמות כמראה אדם הראשון. ובני ישראל השלמים והגדולים שבהם הרגישו זה הסלוק המוקדם לי׳ יום, כי הוא לבדו יצדק

**יד יהודה • ז**

ואית בה וכו׳ ז״ל הזוהר פ׳ אמור עמו׳ קל״ט בסטרי דעלמא מלכא דנשמתא אזדווגת למחתא לתתא שדר קב״ה ד׳ דיוקני׳ בפרצופי׳ דב״נ רשימין דיוקני׳ בפרצופי׳ דב״נ רשימא חקיקא בצלמוי קיימא על כסיא זוגא ולמללא חכ״ד? רפו לעילא למחמי קמי ב״נ על רישיה כד עאל? לעילא רשימין בפרצופא דב״נ ובההוא עלמא אתברי ועד דקיימא לההוא שדר ליה מאריה על רישיה ויתיב תמן כד אתברי ב״נ הכא ויברא אלקי׳ את האדם בצלמו ההוא צלם אזדמן לקבלא עד דנפק לעלמא כד נפק בההוא צלם אתברי בההוא צלם אזיל הה״ד אך בצלם יתהלך איש והאי צלם איתו מלעילא בשעת׳ דאינון רוחין נפקין מאתרייהו וכו׳ ת״ח האי צלם קדים ביה האי ב״נ זכי ואתברי ואתעביד מהאי פרצופא דיוקני׳ דיליה להההוא אתרי׳ ומתתקנן כחדא דא נטיל לההא נשמת׳ דאתתכת׳ נטיר? האי ב״נ וגופי דיליה בקיומ׳ ורוחי׳ שריא בגווייהו בשעתא דקריבו יומוי מתעברן מניה דא סליק לדא ואשתאר ב״נ בלא נטירו כדין מה כתיב עד שיפוח היום ונסו הצללי׳ צללים תרי :

**יד יהודה • ח**

כעליון? וכו׳ ר״ל בשביל שאין באקונין זו נשמה דבריאה כמו באקונין שני׳ ע״כ נצטרך זה הצלם להיות דוגמ׳ לנשמה

במשה אדונינו, לא הסלוק של ליל החותם אשר אין לו ענין בשום פנים עם מי שמלאו ימיו ושנותיו, ויבכו בחייו בצנעא כל אותן ל' יום, כי פרסם הכתוב והכריז בגלוי זכותם וצדקתם אשר עשו בסתר, ואחרים בכו ל' יום אחרים דכתיב בהו ויתמו ימי בכי אבל משה. מכלל שהראשונים היה בהם בכי בלא אבל, והאחרונים היו לכל ישראל כי הכל קרוביו. האמת יורה דרכו כי הוא פשט ברור. והנה כל אלה ל' יום שלפני הגויעה, הארת הנשמה הזאת שהיא רושם בעלמא נשארת ברפיון, מכאן והלאה למה שהיא כעטיה בתוך דיוקן הרוח בלבד, ובכל לילה כשהיא עולה לראות וליראות עם הנשמה עצמה, מראין לה מקום כבודה בההוא עלמא, ועליה נאמר אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח. ירצה לומר שאין הרוח העקרי מלביש לגמרי ולא מצמצם בעצמו אותו הרושם הנשאר מן הנשמה, ההוא יקרא רוח עכשיו על שם גואלו הקרוב אליו, והלבוש התחתון בשני חלקיו אינו זז משם עד יום המות דכתיב ביה עד שיפוח היום ונסו הצללים. והטעם לזה כי הם המושלים ופועלים בעצם בשני חלקי הנפש חיוניות שנזכיר לקמן, לא כן הצלם כי אין לו קורבה עצמית עם הכחות הגופניות רק בפרוס עליהם סכת שלם בלבד, וגם בהסתלקו אין איש נגרע מן הפעולות הבחיריות והטבעיות ומכל מחשבות אדם ותחבולותיו עונשן ומתן שכרן באלה ל' יום כלום. ומן הצללים אשר אמרנו יש לו בבואה ראשונה ושניה כל ימי חייו, לא כן השדים שאין להם לבוש זולתי מהעשיה שבעשיה בלבד. והנה השכל הפועל הוא המלאך הממונה על ההריון, שליח עליון להלביש כללות התמונה השלישית הזאת בגוף האדם, וכאן יודיע אליו האל יתעלה מהות הצורה שתחול על הטפה המזדמנית לו באותה שעה, החכם יהיה או סכל, והיא נדונית עם כל מה שתחתיה בשלשים ושש כריתות שבתורה, כנגד שלשים ושש מנה דרבוא רבוון דאינון ששים רבוא אוכלוסין, כמו שאנו עתידים לפרש במאמר צבאות ה' בסיעתא דשמיא שהנפש החוטאת נכרתת מהן, ורזא דא מנשמת אלוה יאבדו. ואין צריך לומר שנדונית בעצם בגיהנם תחתון לפי צורך המרוק, והיא לבדה נפש המשכלת לבעלי המחקר אשר אין להם חלק למעלה ממנה, תחת כי שנאו דעת ובתורת בני נח מאסו וגם הותרה

**יד יהודה • ט**

והתחתון הוא משום הלבוש שיש לאקונין זו ברוח ונפש והענין הוא בסוד חלוקי דרבנן דעובדין טבין דב"נ ופקודיי דאורייתי אינון עבדין לבושין יקירין לעילי כידוע מזוה' ויחי ופי' ויקהל ולבושין שהן מזומני' לכל אדם שהם מצד ג' דיוקני' נר"נ והיינו מנפש דאתי' נפש דנר"ן שכן הזכירו לרוח מת"ת ורמוזין לנשמה ויכולין אח"כ אל הפועל והנה מוכנים הלבושי' בהם גם לגלגלי' שעילריי

**יד יהודה • י**

וכולן מסתלקי' לנחתמי' למיתה? בליל הושענא רבא כדאית' בזוהר אמור ע' ר' ומההוא ליליי דחג בתחלה מכריזין זמינין ופתקין נפקין בתר דנטלין לון צולמין מתעברן ולא משתכחין? וכו' ע"ש :

**יד יהודה • יא**

וחוזרים באדם עד ל' יום לפני מיתתו ואז העליון וכו' כדאית' בזוה' ויחי ע' תק"ג וז"ל ת"ר יוסי כד הוא ב"נ דמקריבו יומוי תלתין יומין מכריזין עלוי בעלמא ואפילו צפרי שמיא מכריזין עלוי ואי זכה הוא תלתין יומין מכריזין עלוהי בג"ע תלת' כל אינון תלתין יומין נשמתיה נפקת מיניה בכל ליליא וסלקא וחמאת דוכתא בההוא עלמא וההוא ב"נ לא ידע ולא אסתכל ולא שליט בנשמתיה כל אינון תלתין יומין כמה דהוה בקדמית' דכתי' אין שליט ברוח לכלוא את הרוח וגו' ת"ר יהודה מכד שראן אינון תלתין יומין צולמי דב"נ אתחשך ודיוקנא דאתחזי בארעא אתמנעת עוי' שם ע' תכ"ז? עד לא תחשך השמש וגו' דא נשמתא קדישא דאתמנעת מב"נ תלתין יומין עד לא יפוק מעלמ' ובההוא יומא דאתמנעא מיניה ולא אתחזי מ"ט דאתמנעא מיניה בגין דנשמתא קדישא סלקת והתעברת מניה ולא אתחזי דהא זימנא דכד מית ב"נ ואתחלש האי נשמתא אתעבר' מניה אלא כד איתו בחיוני בתקופוי אתעברת מיניה ואתחשב האי נשמתא ולא נהירא לרוחא ורוחא לא נהיר לנפשא כדין צולמא אתעבר מניה ולא נהיר ליה וכו' ומבואר ממילא שעל נשמה דבריאה והצלם נאמרו הדברים

**יד יהודה • יב**

עם נשמה עצמה דבריאה והיינו במי שיש לו אקונין שניה

**יד יהודה • יג**

לברור חלקה מקום משכן כבודה בג"ע :

**יד יהודה • יד**

וחוזרת וכו' דאי לאו דהארת נשמתא אילך נפקת מההוא ב"נ בכל לילי' והיא כבר סלקי' ואתעבר' ועיין בסמוך :

**יד יהודה • טו**

והיא חוזרת וכו' בזוהר שם ע' תכ"ה בשעת' דב"נ שכיב ודינא שריא עלוי לנפקי' מהאי עלמא אתוסף רוחא ביה מה דלא הוה ביומוי וכיון דשרי' עלוי ואתדבק ביה חמי מה דלא זכה ביומוי משום דאתוסף ביה ההוא רוחא וכד אתוסף ביה וחמא נפק מהאי עלמא ההי"ד תוסף רוחם יגועון וגו' וכתי' כי לא יראני האדם וחי בחייהון לא אבל במיתהון זכין וכ"ש שתחזור נשמה דבריאה עם ההוא רוחא :

**יד יהודה • טז**

עד דכ"א נוטריקון דמות כבוד ה' והכוונה שיעשה אדם תשובה עד שעת מיתתו :

**יד יהודה • יז**

וגם נוטריקון דמות כמראה אדם שכל אדם רואה אדה"ר בשעת מיתה

**יד יהודה • יח**

לא כסלוק כל ליל החותי שבשנתו לאחר גמר דין שלנו שייך נשמה כי זה משה אלהים בחיי צ"ב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום היום מלאו ימי ושנותי ולזמן מיתתו הי' נדון ר"ה והגלות אליו :

**יד יהודה • יט**

ויבכו בש"ז? נאמר ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשי' יום ויתמו ימי בכי אבל משה דמדקאמר ימי בכי אבל ש"מ שישנם ג"כ ימי בכי בלא אבל והיינו קודם מיתתו שאין אבילות נוהג שהצדיקים והחסידים שהרגישו בסלוק הנשמה בכו כל אותן ל' יום וקמ"ל קרא ומפרסם בזה צדקתם אשר עשו לפני מותו אבל לאחר המיתה בכו עוד כל ישראל ל' יום באבלות?

**יד יהודה • כ**

והנה בשלשים יום לפני המיתה שהנשמה דבריאה עולה מ״מ נשאר באדם רושם הנשמה שהיא ברפיון ורושם זה הוא הארתה ומקומו הוא בדיוקן הרוח והיינו בחלק הכל? שאינו מסתלק והוא בעטייה עמו ומתלבש בו הפך ממה שהיה הרוח מתחי׳ בעטייה

להם מאז ה' מסיני בא, כי זרח והופיע ולא שמעו ויראת ה' לא בחרו, על כן יאכלו מפרי דרכם בלעדי יחזו ואין מורה להם דת אלהית כלל, לפיכך בחייהם קרואים מתים, חוזים שוכבים אוהבי לנום שאין להם נשמה אלא מן הצל, ובה כל הרהורין ומחשבין דהבלי עלמא, וזו אינה מסתלקת בשעת השינה כמו שביארנו:

**יד יהודה • כא • המשך**

עצמה שהרי כבר נסתלקה ואטו מדי שחוזר כל יום עד שתעלה עד שתעלה כל לילה למעלה אלא ודאי שעל הארת הנשמה הנשארת למטה נאמרו הדברים והיא עולה עכ״פ כל לילה עם הנשמה אם שכבר היא למעלה ואם שחזרה ובזה נכון שמביא הזוה׳ ראי׳ מדכתי׳ אין אדם שליט ברוח דאי מהנשמה עליונה מיירי יקשה מה ראי׳ מרים לנשמה לכן ודאי דברו בהארת הנשמה שהיא בחי׳ כחות החיים דהפסוק

**יד יהודה • כב**

ר״ל שדיוקן הרוח בעיקרו כן באמת והוא העיקר אינו יכול לכלוא ולהחזיק ברושם והארת הנשמה הנשארת וזהו לכלוא את הרוח דקאמר שההארת נשמת׳ ג״כ יקרא רוח ע״ש שמתלבשת בתוכו כנז׳

**יד יהודה • כג**

והלבוש התחתון של צל בשני חלקיו של הרוח והנפש

**יד יהודה • כד**

כי שני לבושי׳ הללו מושלים בעצמותן בשני חלקי נפש החיוני׳ ה״ה בצלם דגרמי׳ ובעצמות בשביל שנזכיר לקמן סי׳ הסמוך ובשביל זה אינן יכולין להפרד מהם :

**יד יהודה • כה**

לא כן צלם העליון שאין לו מצד עצמותו שום קורבה עם הגוף כי קורבתה היא מקרי והיינו מהתלבשותי ופורס עליהם סכת שלום וע״ז וע״כ גם בהסתלקו וכו׳

**יד יהודה • כו**

ומן הצללים שאמרנו יש לאדם בבואה ובבואה דבבואה כמאמרם ז״ל פ׳ בתרא דיבמות והיינו בבואה מצד הצל ובבואה דבבואה מצד הצלם :

**יד יהודה • כז**

לא כן השדים שאין להם כ״א בבואה לבד כדאיתא שם והטעם שאין להם אלא לבוש א׳ וחלק התחתון שבעשיה לבד :

**יד יהודה • כח**

והנה השכל הפועל שהזכירו בו חכמי הפלוסופי׳ בכל מקום הוא המלאך הממונה על הריון גזרת עירין ובמימר קדישין מוריד משמי מרום דיוקין הרוח בעולמו בבטן המלאה בשעת יצירה

**יד יהודה • כח • המשך**

ולפניה מ׳ יום מציג הטפה לפני הקב״ה ולומר טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש עשיר או עני כמ״ש ז״ל בפרק ב׳ דנדה כי כן מן הדיוקן הרוח חלק האתי והממונה על ענייני סכלות וכוללוי

**יד יהודה • כט**

והיא נדונית וכל מה שתחת כללותה הן שני צללי׳ ולבושי׳ הנז׳ וכן הנפש עם כחותיה

**יד יהודה • ל**

ורזא דא נרמז כמ״ש מנשמת אלוה (איוב ד׳) שהנשמות של ששי׳ רבוא אוכלוסין נקראי׳ נשמת אלוה ע״ש במאמר צבאות ה׳

**יד יהודה • לא**

ואין צריך לומר שנדונית בעצמותה לא כרוח ונפש שבאקונין שניה שאינה נדונית בגיהנם אלא מצד הבגדים צואי׳ הנז׳ לעי׳ :

**יד יהודה • לב**

לפי צורך המרוק על כל פשעיה וחטאותיה :

**יד יהודה • לג**

והיא לבדה הנפש המשכלת שהכירו חכמי המחקר שהם גם שמעו וגמרו שנשמת האדם נצבת ועומדת בפני עצמה מחוץ ממעל לו וחלקו על ארסטו שחשב שהיא צורה טבעי׳ לגוף ושניהם מתארים האדם מ״מ לא ידעו ולא יבינו כי אם מהתמונה הזאת של רוח ונפש ונפש דדברו וכללו ג׳ כחות ה״ה דומם צומח ומדבר כמו נפש הבהמה והוסיפו לאדם כרוח מצד נפש המשכלת אבל למעלה מזו אין להם ולכתותם חלק ונחלה וכן ראוי להם תחת כי שנאו דעת וכו׳ :

**יד יהודה • לד**

אלא מן הצל ר״ל חלק השני שברוח ולא מן הצלם :

**יד יהודה • לה**

וזו אינה מסתלקת בשעת השינה כמו הצלם וכחות? משמע מדברי אלהים חיים למעלה :

**יד יהודה • לו**

כמו שביארנו לעיל שהצל אינו זז מהאדם כל ימי חייו :

**יד יהודה • כ • המשך**

עם הנשמה

**יד יהודה • כא**

ובכל לילה וכו׳ ר״ל דהא דאיתא בזוהר ויחי כל אינון תלתין יומין נשמתיה נפקת מיניה בכל ליליה וסלקת וחמאת דוכתא בההוא עלמא וכו׳ אין הכוונה לנשמה

לפרק בתוכן העניינים

# עולם קטן — סימן ד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לד

**יד יהודה • א**

אקוניי / לקוניי רביעית היא הנפש החיונית מדרגי הדומם באדם ונקרא ג"כ דמות התחתון להיותי מעוליי הנשמיי שהוא דמות עליונה נקראת להם התחתון כנז' לעי' סי' ג' ונפש הלזו נקראת ג"כ שפחה כדלהיי בזוהר ובתיקוני ת"מ

**יד יהודה • ב**

דכתיב אך וגו' (תהלי' סב) מרומז כו' הנפש לדומם :

**יד יהודה • ג**

כדלהיי התם וכמו שכנ"ל מאמרו חז"ל שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכי' דאפיי היא הפחותה שבמקונין זכתה בחזותו לראות את פני האדון כי בנחות וחומריי זה תלוי בהתקד' לו ולהזדככו פיו

**יד יהודה • ד**

להכי לו רוח כמ"ש גבי מקוי דין ח"ה פכ"ו ע"ש

**יד יהודה • ה**

שכפל קרוב ממך כי ע"כ

**יד יהודה • ו**

מהשילו צולמינו שכיח לו לכח מצד מקוניי שליטיי וכולם יותר קרוב אשר יאמר כי הוא זה שם לו בתקונין פנים

**יד יהודה • ז**

זה וזה על יד השתלב הקרוב כי על צד האמת ידוע שעולם הבריאה הוא כסא וכן נאצל שבעולמו צ"ע כולן כן זה לזה ובתולדותיהן כן ג"כ לנוסחיי נלה"ג יהיה מלך מדרגותיהן זו למעלה מזו להשכיל לך שמות לנוס כסא והיכל גם מחולדותיהן המקוניי של השמות כיולה צ"ב וע"ב נמי

**יד יהודה • ח**

אין יחס למקונין הראשון שהמשילו אפיי עם הלבוש שלה כמ"ש כי חלק ה' עמו וכן כתיב חלקי ה' אמרה נפשי :

**יד יהודה • ט**

וכתיב גם נפש וגו' (תהלי' קל"ט) בכוונה ג"כ שכיון גם כח כבודו וכל חסר לנפש מרמז שעיקר

**רמ"ע מפאנו**

רביעית הדומם באדם דמות תחתון שפחה לפני המלך דכתיב בה אך לאלהים דומיה נפשי היא הנפש החיונית שראתה בחוש ונתקדשה למרה בשעה שאמרה על הים זה אלי ואנוהו אהיה לו נוה שהכסא קרוב ממנה אף אם נמשילהו בעצמנו במערכה שלישית והלבוש יותר קרוב משניהם שניתן לדרוש בשניה זה וזה על צד ההשאלה הקרובה אך אקונין ראשונה אין לה יחס עם היכל ולא עם כסא ולא עם לבוש רק חלק ה' עמו וכתיב גם בניהם עדי עד ישבו לכסא לך לא אמר בכסא לך אלא לכסא שלא נברא הכסא מעקרא אלא בשבילם לפיכך פני יעקב חקוקים בו. ודע כי עם הרכבת היסודות על ידי תנועות הגרמים השמימים לחול עליהם צורה אנושית נראית לעינים אז מתחדשת הנפש הזאת החיונית ויצירתה באותה שעה בצד מה שהוא כח בגוף לא זולת ויצאת לפעלה ולעבודתה על ידי המלאך שזכרנו המהווה אותה ומציירה בשתי כחותיה. הא' הבלא דגרמי שהוא חום הטבעי בסיס לנפש הצומחת אשר נגזר עליה עשיר או עני והיא הנפש הבהמית שעסקיה רעים בדברים בטלים למי שנגרר אחריהם והחכמה תעוז לחכם למשול בה עד רדתה להיות חיות קצת לגופות הצדיקים בקבר אשר המה לשלמותם שאין בלבם קנאה מתקדשים ומטהרים ואין עצמותיהם מרקיבין. והשניה עצבונא דבשרא בסיס למרגשת דאתמר עלה גבור או חלש והיא רוח ממללא בהבלי עלמא ורמה קשה לה בקבר כמחט בבשר החי עד שיתעכל הבשר אך צדיקים יודו לשמו יתברך דכתיב בהו אף בשרי ישכון לבטח כי הם ישני אדמת עפר וערבה שנתם בלי מונע כי אין לרמה חלק ונחלה בבשרם כלל ועצמותיהם יחליץ שופט צדק מהתכת הרכבתם עד שעה אחת קודם תחיית המתים לקיים בהם ואל עפר תשוב כי הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר אפילו גלגל חמה ועתידים צדיקים שיהיו פניהם דומין לחמה וישנה גם כן לזאת הצורה החיונית לכל אחד מאישי המין לא ישתתף בה זולתו אם לא על צד העבור כמו שזכרנו בקודמת אליה. וכל מיתה שאין בה כרת בין בדיני אדם בין בדיני

**יד יהודה • ט • המשך**

בריאת הנפש הי' באצילות ולכורת זה מן הוא יתי' ירח יעקב חקוקה בכסא :

**יד יהודה • י**

ודע וכו' לא נפלאת היא דעת הטבעיי' בהתרם יצירת הולד מכוון בשווי הרכבות יסודות על ארבע תנועות הגלגליי והמזלות מסייעתו ולכן יחל כח הנפש החיונית כשמוכן לזכור אל הפועל שתחול עליו לרוב הלחותית החיוני' והנפש החיונית היא כוללת עמה נפש הצומחת והמרגשת והמדברת וכח הצומחת צריכה למזון הטבעי וגדול לה כמו כן ונפסד זולתו ח"ו שהאדם הולך וגדל והמתרגשת צריכה עור ובשר גידים וקרומי' שכולם נכללו בשם בשר והוא ג"כ מרכיב נפשים וכן להרגשה כידוע לרופאי' וכבר זכרנו למעלה שדעת חכמינו שנפש האדם כולל גם חלק המדברי והשכלי כלולה בזרעו והיה עם הגוף נולד וחלקו עליו כל הפילוסופי' שאין מקרה אדם ומקרה הבהמה מקרה אחד יען השכלית היא כח רוחני לא גופני אמנם אחר שכולי מסכימין שנפש החיוני' של אדם כוללת עמה גם השכלית אין לנו אלא לשמוע צדק שגם החיונית עמה עם שכל כח הגוף מ"מ אינה יוצאה לפועל מעצמה כשאר ב"ח אבל גם מקורב בשמים ממעל והוא כילד המזדמנם לנוטה בכה ומלמעלה גוזרים עליי ע"י המלאך הממונה על ההריון שתבא לפועל עם גזרתו זו משפיע עליה כח השכלי עד שנעשית נפש משכלת :

**יד יהודה • יא**

נפש וכן לנפש הצומחת שתחול בו ותלוי במלך טפה זו מה תהא עליי עביר או עני שכן ענייני מקריי אע"א מחייבי לגדר נפש הצומחת שממנה תולדות חיים בע"ש

**יד יהודה • יב**

שאין לנפש קהלה וכו' כמ"ש ז"ל פי כ"ג דשבת על ורקב עצמות קנאה :

שמים משפטה אבדן הנפש החיונית בלבד ויש בדיני אדם שלשים ושש גופי עברות להתחייב עליהם מיתת בית דין שמנה עשר בנסקלין עשר בנשרפים שתים בנהרגים ושש בנחנקים אשר יש להם גם כן אותו היחס עם ל"ו מנה דרבוא רבבן שזכרנו האי כי ארחיה והאי כי ארחיה ויפה כח בית דין שכל חייבי כריתות שלקו כל שכן המומתים על ידם נפטרו מידי כריתתן שאין הצלם שלהם נגעל וגם הנה הנפש החיונית יורדת שחת להשלמת המרוק והיא לבדה עולה באוב לרשעים לעולם ולצדיקים כל שנים עשר חדש בלבד וגם זה לא שמענו רק בשמואל הרמתי שחלקו ממרום כבוד למלכות לא הודיעוהו עד שהכיר בדבר ואמר לשאול למה הרגזתני אך המתים בנשיקה על פי ה' אין האוב שולט בהם כל עיקר. ודע כי הסבוב הנאמר באמת שיש בו חלוף מיני כפשוטו ומשמעו אי אפשר בשום פנים שיתואר זולתי לשתי המערכות התחתונות האלה יחד או לאחרונה בלבד כפי חומר העון בין רב למעט אם בסוד המאסר ואם באבדן הצורה הראשונה וגם זו נחמה רבה הואיל והצורות הללו פרטיות וכל אחת איש ואיש יולד בה הנה מעתה חוטא אחד בלבד ילכד בה ורזא דא ה' בעיר צלמם תבזה לאפוקי הצלם והדמות העליון המיוחס לאלהים אם שיהיה החלוף לצלמם התחתון בעיר ממש או בצומח נבזה אוכלו או ברגלים תרמסנה כעפר לדוש כי הוא תכלית הבזיון ודי בזה כי כבר בארנו שעור מספיק התקון לכלם בסוף מאמר חקור דין הוא הדבר שנעלם מסבי דבי אתונא בפרק קמא דבכורות שאמרו לו לר' יהושע בן חנניא אית לן רחייא תבירא חייטא כי מסורת היתה בידם מפיתגורא רבם ירידת פלאים הלזו ולא ידעו לה הוא והם שום תקון כלל לכך אמרו שהוא אבן שבורה ובקשו ממנו מאי תקנתא שקל פסקא מנה שדא להו אמר להו כרוכו לי מנה גרדי רמז להם סוד עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו לקיים ועסותם רשעים כמו שזכרנו והם שתקו להם כי לא הבינו ויתמהו ממחשבותיו ובמה יזכו לכך אפילו להלכה וכל שכן למעשה והוא קיים בהם ומשפטים בל ידעום:

**יד יהודה • יג**

עונתה נגזרתה וכו' ונולדת גבור גנור או חלש שהן דברים מורגשיי

**יד יהודה • יד**

לקיום ולא עפר חשיב כתלמי ז"ל שם

**יד יהודה • טו**

והכל שב אל העפר ואמרו חז"ל והאי גלגל מתה וע"כ העמידו אשר נגזר שהעמידין לצדיקים וכו'

**יד יהודה • טז**

לכל חי חליפי שאין בכל חי מבני אדם עד סוף כל הדורות יש לו נפש חיונית מיוחדת :

**יד יהודה • יז**

כקודמת אליה בלקוטין חליפית

**יד יהודה • יח**

י"ס גבקליי כמ"ש ברמב"ם פ"ג מה' סנהדרין והא מתמחיפין לסנהדרין

**יד יהודה • יט**

שהזכו לעי' סי' ג' גבי ל"ז ברוקו

**יד יהודה • כ**

שאין בעלי שלהם בגלגולי ג' גלגל :

**יד יהודה • כא**

ולצדיקי כל י"ב חדש לבד שהגם שנשמותיהן גנוזות תחת כסא הכבוד ע"ג עולם ויורדת כל י"ב כדלהי' פרק כ"ג דשבת

**יד יהודה • כב**

כל עיקר שבעוליי נשמותיה' שוב אינן יורדין כלל

**יד יהודה • כג**

ודע כי הסבוב והגלגול כחלוני שיתגלג' אחר' ממין אדם אל דומם אל צומח ודי"ק

**יד יהודה • כד**

באתי כפשוטו ומשמעו לא ע"ד שכתבתי מתקוני' לפני סי' ג' :

**יד יהודה • כה**

יחד וכעינו תקונין ג'

**יד יהודה • כו**

הם בסי' החלופי' שמתגלגל הדומם שהנער הוא מצד היותו עפר שם אם כשיתגלגל בצמח

**יד יהודה • כו • המשך**

באופן שתתחבר לצורתו

**יד יהודה • כז**

וגם זה שאמרנו לעיל בבתי המערכות התחתונות שהן פרטית לכל אדם היא כמה רכה לאדם בענין חיות הרוחות הללו מתגלגלים חלוף מיני כי לגופן פרטי' לא ילבשו הפכים רבים בגלגול אחד

**יד יהודה • כח**

והוא דל הוא משי"ה כי צעיר אנכי ונבזה (תהלי' קי"ט) שאומרו צעיר רמז לצמח כמ"ש וסלם צעירה וכצ"מ שכתיבת ואומרו נבזה לדומם רמז ע"ד נבזה מאוכל ולדומם שהוא נבזה נאמר כעפרת הארץ הרי גלגולי' כוללו האדם שלהם ועיינו בתקוני' ג' מת"מ תקונין ד' וזכו להם לאפוקי הנכללים במערכה התחתונה וסכי שכן להם הרוחם עליו שאין בכלל גלגול חלוף מיני

**יד יהודה • כט**

כי כבר נתבארו תקוני' בחאמי ה"ד פ"ז כי יבכיון מר עוברי בעמק הבכא ושערי דמעות לא ננעלו

**יד יהודה • ל**

בידי הפילוסוף פיתגורס רמז שהאמין ולמד חכמת הגלגול :

**יד יהודה • לא**

ירידת פלאי' שגלגול הפכי' נחותן דומם

**יד יהודה • לב**

הוא פיתהגורי וגם תלמידיו

**יד יהודה • לג**

לכך המשילו גלגול זה להכן צנורה דליי לה הקפתי

**יד יהודה • לד**

רמז להם בזה בתקון תכי וכד והיינו סוד עוברי בעמק הבכא כי אז תכנים שהקו מי דמעותי'

**יד יהודה • לד**

לקיי' מה דכתי' ושפתי רשעי' כי יהיו לעפר וגו' שפלות ומקום פירודו מיין ומים שלהם כמו שזכרנו שם :

לפרק בתוכן העניינים

# עולם קטן — סימן ה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1 · 2

**יד יהודה • א**

על צד א' מלבדי הסגולה יען על צד האמת יאמרו כל החיות ההם על הדיוקנים לנדון לייד נמי שבתקונין התשובה כנז' לעיי סיי א' לכן על צד השאלה יאמר על ישראל שכן כנגד הארבע תקונין כל אחת על שם חותמיו אות בתמיד צירוף כנז' סיי א'

**יד יהודה • ב**

והזוכיי בכל אחי מדי מערכויי

**יד יהודה • ג**

הם הקוצרים בשדה נקראי בזוהר עובדי חקלא קדישי'

**יד יהודה • ד**

וכעלה מתלדי בגימ' לכחות רמז לנשמות שהן לכחות כו' :

**יד יהודה • ה**

ולהמר בבקרים הללו כי עמכם שאמר להם בעת זה להיות כנגד ד' חיות השם ומתעורר בעת זה בחיות כוח ולהחליף מרכבה ואלו ד' הויות בעז לחכמה עובד לבינה ישי לשם דוד למלכות עיין זוהר משפטים ע' :

**יד יהודה • ו**

לפיכך הויות בהשתנות של בעז עובד ישי דוד בגימ' פ"ו בשם אלהים ואלו נרמזים בפסוק ואהב כי מגן בע"ז"י סתף דוד עמו בזה וכותם ומדות חצדיו ואותיות המתעלות שהן עי' וי"צ סי' וי בגימ' סס"ד ועם כולל בגימ' שכינה ואותיות בהמכרתי זו די' י

**רמ"ע מפאנו**

אלה איפוא הם ארבע מערכות כוללות לכל חלקי הנפש כלליהן ופרטיהן בדקדוק וכבר יצדק בהן על צד אחד מצדדי השאלה אשר יאמר לתחתונה נפש בסוד ה"א אחרונה של שם שניה לה רוח והיא עצמה וא"ו שבשם ונשמה על גביהן ה"א ראשונה אך מערכה גדולה שזכרנו ראשונה היא נשמתא לנשמתא יו"ד שבשם והזוכים בארבע מערכות אלה כפי המכוון בהן ליוצר בראשית הוא יחידו של עולם הנרמז בקוצו של יו"ד הם הקוצרים בשדה אשר ברכו ה' מחצדי חקלא קדישא, והמלה הנכבדת הזאת נוטריקון לכלל הדרוש מ'דבר ח'י צ'ומח ד'ומם, שהם עם הכולל בגימטריא צבאות, ואתמר בהו ה' עמכם בארבע אתוון דיליה, שהיו בעז עובד ישי דוד מרכבה אליהן, וכתיב ה' הוא האלהים. לפיכך אותיות הראשונות לארבעתן, דעלייהו אתמר ואתה ה' מגן בעד"י -- הן הנה בגימטריא אלהים. אמצעות עם הכולל[1] -- גימטריא שכינה. אחרונות[2] גימטריא כ"ה, כנוי אליה, רזא דכ"ב אתוון דאורייתא, ותלת אבהן אלו. ואלו עם התבות גימטריא צבאות. ודי בזה. ועל ידי כן נקרא שם מלא על עולם מלא. ומזה הטעם באמת וישר יקרא האדם השלם עולם קטן. והיינו דתנינן העוסק בתורה לשמה כל העולם כולו כדאי הוא לו. אשר העם שככה לו וגומר:

סליק מאמר עולם קטן:

**יד יהודה • ו • המשך**

י' ד'

**יד יהודה • ז**

גימ' כ"ב מעלה זו כנוי לספינה כידוע והם ג"כ כנגד כ"ב אותיות בתורה וגי' אבות

**יד יהודה • ח**

אלו ואלו כל כהותיי של ד' שמות הללו עם ד' תיבות בן בגי' תל"ט מספר לאלו שאמרנו

**יד יהודה • ט**

וע"י כן נק' שם מל' כי אלקיי על עול' אלה כדכתי' ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים כנגד כל תקוני הנשמי' מדרגות של עולם התחתון וה"ט מה שקראו האדם עולם קטן נשמתי חכמי' כולם חכמי האמת וחכמי המחקר כי כל העולם כולו כדאי' הוא לו כדמיון פי' לחיות דלכך שיתראו ציר כל מדרגות העולם התחתון גם העליון שם ה' נקרא עליו ואם יזכה במעשיו גם בהתחתונות יעלה מעלה מעלה לגו חוי' בנוי' וכבוד ה' יאספך ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמן ואמן :

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

ע' ו"ב ש' ו'

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

ז' ד' י' ד'

לפרק בתוכן העניינים

למאמר בתוכן העניינים

# העתים — סימן א

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז

**יד יהודה • א**

בספר קהלת (ג) כמש"ה לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור נטוע. עת להרוג ועת לרפוא. עת לפרוץ ועת לבנות עת לבכות ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד. עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים. עת לחבוק ועת לרחוק מחבק עת לבקש ועת

**רמ"ע מפאנו**

העתים המפורשים בספר קהלת למלך החכם מכל אדם צריכים ביאור ברור יציב ונכון להבין ולהשכיל בעצם הדברים יסודם ועומקם לפי הפשט הנגלה ישר ונאמן למען דעת הסדר הכולל בהם וקשור ישוב חלקיהם זוג זוג בצדק ומשפט ומישרים ומדוע ברובם קדמו הרעות אל הטוב לפי המפורסם ולפעמים בהיפך כי גם

**יד יהודה • א • המשך**

לאבד. עת לשמור ועת להשליך. עת לקרוע ועת לתפור. עת לחשות ועת לדבר עת לאהוב ועת לשנוא. עת מלחמה ועת שלום :

**יד יהודה • ב**

המלך החכם מכל אדם אלו אדם אחר מאדם אין לריבוי ביחוד כ"ם סגולות האדם שבחיי ליבו ויחכי מכל האדם וכל דבריו בהשכל :

**יד יהודה • ג**
למען דעת ולהבין נכון כמה דברי ח' כלל בסדר בכנוס זוגו' עת מלך ג' מ"ך

**יד יהודה • ד**
קצר החלוקי' שהם הזוגו' יחד על הסדר בסי' ג' :

**יד יהודה • ה**
מדוע הזכיר דברי הזוגו' תחלה הרעות כגון עת להרוג עת לפרוץ ולהיפך שהם הטוב לפני הרעה ולפעמים מזכיר הראשוני' תחלה כגון עת ללדת עת לטעת ויבואר כאן ד'

**יד יהודה • ו**
לא יוכל להתבעלי' **[חסר]** טעם לשבח על המשך הזוגות לא לבד מצד כלל של כל זוג וזוג שכבר עוררנו ע"ז אלא גם מצד פרטיהן דהיינו כל אחד משני חלקי הזוג מפני מה הקדים האחד ומאחר השני ואין זה אלא כדי להמשך הזוגות זה אחר זה כדי כמתי דסיים הראשון יפתח השני וכגון דא צריכין למנדע באופ"ן מה :

**יד יהודה • ז**
כי למה סיים בעת מלחמה ועת שלום לענין שני דברים מנכחרי האישים הללו הזכיר השם מלחמה ושלום ולא הפועל שלא אמר עת ללחום ועת לשלום וגם לא באה בלמ"ד בשני שמות הללו אלא אמר עת למלחמה עת לשלום לא כן :

**יד יהודה • ח**
נאמר בעתים שלא הזכיר אלא פועל ולא השם שלא אמר עת לידה ועת מיתה עת נטיעת ועת עקירת נטוע אבל אמר עת ללדת למות לטעת בלשון מקור הפועל ולענ"ד וגם בזה יש עקרי חיים לא יחסר מילינו

**יד יהודה • ט**
שינוי רב בשמוש הלמ"ד שעל הרוב באה בלמ"ד ובכל חי' מחלקי כו' וקצת' נטמ"ם בלמ"ד בשניהם כגון עת ספוד ועת רקוד וכן באלה בעת מלחמה ועת שלום ויש כאלה בלמ"ד באי' משני חלקי הזוג כגון עת להשליך אבנים ועת כנוס אבני' :

**יד יהודה • י**
ולו היה אומר בהיפוך עת השלך אבנים ועת לכנוס אבנים כהרגשתי שלא היה הקושי' במקצתם יזכור את הטובה תחלה ולא נוכל להתעלם מתת טוב דעת וטעם להמשיך הזוגות זה אחר זה בשווי כלליהם ופרטיהם יחדיו והתיחסם אהדדי כגון היכא דפתח במאי דדמי לדסליק מניה אם טוב ואם רע ולמה שינה במקצתם לסמוך העתים אל השם ולא אל הפועל כגון עת מלחמה ועת שלום ולא אמר עת ללחום ועת להשלים ובאלה השמות לא באה בהם למ"ד כלל וכל השאר נשתנו בשני דברים האחד כי כולם נסמכו אל הפועל ללדת למות לטעת. ולענין הלמ"ד החליף המליצה בהם בשנוי רב כי יש זוגות שבאו בם הצדדים שניהם בלמ"ד ולפעמים שניהם בלתי למ"ד ומהם שהחצי משונה בזה מחציו כי בא תחלתו בלמ"ד וסופו בלעדיה ואלו היה בהיפוך החרשתי כי הלמ"ד צופיה הליכות התכלית המושגת באחרונה וכל שכן באותו זוג שבא בו ההיפך הזה כפי מה שנבארהו באמת וישר כי הוא הגורם לכאורה גודל התמיה בו ועוד שאין זולתו כסדר הזה והוא עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים כי קרוב הכנוס מאד לתועלת המתבקשת יותר מההשלכה דוק הקושיא החזקה והיא כפורחת מעצם הביאור בכפלים עמוד עליו ותשכח התרוץ האמתי בצדה ומכל מקום יקשה עוד בכאן בכלל ההערות הכרחיות האלה למה תחסר הלמ"ד בשגם אחד מהם כי אפילו הרעות שכולן ודאי בהשגחה אינן אלא הזמנה גדולה לתכלית הטובה כי טובות הנה הרבה יותר מן הטובות אם ידומה שתבאנה במקרה אך מה שיחשוב להמון באו על צד ההזדמן גם הוא משלוחי ההשגחה בלי ספק והכל מבואר מאד כאותו ששנינו מברכין על הרעה מעין הטובה ועל הטובה מעין הרעה והוא שאמר קהלת טוב כעס משחוק ודי בזה עתה. וצריך גם כן לדעת למה נתייחדו כאן בכלל הדרוש המאורעות האלה מכל זולתן ומאי אולמייהו דהני ולמה פירש במיעוטם בלבד נושא הפעולה כגון לעקור נטוע להשליך אבנים לא כן בכולם וטעם בכפל בעת להשליך כי הוא לבדו נזכר פעמיים ולא השוה מדותיו לפרש הדבר המושלך אלא בראשון ובשני לא כן ועוד האחד מהם הוא שכנגדו עת כנוס והקדים ההשלכה ואידך עת לשמור תחלה וסידר ועת להשליך סתם וודאי חילוף הנושא הוא הוא הגורם וצריך לדעת איך ומה עם רבוי השינויים ברובם וכבר זכרנו מקצתם למעלה

**יד יהודה • י • המשך**
חמירתי' כ"כ כי אם רוח קהלת כי טוב שלא להזכיר הלמ"ד בזה הזוג כ"א פעם אחת והוי יותר ראוי להזכירה אצל האחרון מן הראשון כי כן הוא כדרך הישר בשני' בלמד לחבר' אל התכלית שמשמעו ראויה להוריד האחרונה בתחלת סוף המחשבה

**יד יהודה • יא**
וכל שכן ניחא באותו זוג וכי' כלומר אם היה אומר הלמ"ד בחלק בני' החצבי' שהוא התכלית כמו שנתבארנו לקמן סי' ד' וכדמסיק בסמוך וע"ב הכסתי לא בן עתה שאלה הלמ"ד בחלק הראשון וזה

**יד יהודה • יב**
גורם גודל הקושיא דכיון שהזכיר הפעולים באחרי' כלו' מדוע השמיט הלמ"ד המורה עליה והזכירה בלשון הפרטי :

**יד יהודה • יג**
שאומרו ר"ל עת להשליך השני שאמר אח"כ היינו בפדי' בזה שהם בא האחרון'

**יד יהודה • יד**
הוא וכו' מובן כמ"ש וכ"מ באותו זוג וכי' ור"ל שהזוג הזה הוא עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים שהאחרון הוא התכלית כי קרוב הכנוס וכו'

**יד יהודה • טו**
והיא כפורחת היא כפורחת וכו' שבקושי' הרחק היא כוונתה כח וחוזק לחרולה כמ"ש לקמן סי' ד' :

**יד יהודה • טז**
וע"ז יקשה כו' למה הסדר בלמ"ד ולא הניח כלל אחד ועקב אחי' אצל הרעות כגון עת ספוד כי כוונתו כן לתכלית הטובה אם לכפר עון אם שיתעורר האדם לתשובה עד שהצדק בלמ"ד בזה כי גם הם

**יד יהודה • יז**
יחשוב האדם שנלו בדרך מקרה מ"מ כן יותר עונתו ועכשיונות שאף גם זאת כמחשבי' שיחשוב האדם שעל לו הראשון ומקרה קרה לו מאח כי היא והכל בהשגחה גמורה לסבה נודעת לו ית' :

**יד יהודה • יח**
כאותו ששנינו בפ"ט דברכות

**יד יהודה • יח • המשך**
מברכין על הרעה וכו' וזהו לפי שטובה היא באמת

**יד יהודה • כ**
ולמה אמר בקצת נושא הפעולה כגון נטוע שלא אמר להשליך סתם לא כן באחרי' שהשמיט נושא הפעולה כגון לטעת לפרוץ לבנות לשמור ודומיהם שלא פירש מהו'

**יד יהודה • כא**
מאיזה טעם כופל עת להשליך שאמר שני פעמים י"ל

**יד יהודה • כב**
מדוע לא השוה מדותיו כאן ולפרש גם בשני מה הוא נושא הפעולה ודבר המושלך כמו בראשון י"ב לנוס

**יד יהודה • כג**
הקדים עת להשליך הזוג בלשון נגד עת לשמור מאחר עת להשליך

**יד יהודה • כד**
והלא חלוף נושא הפעולה גורם כל זה שדבר המושלך בלהשליך השני היינו אבנים הנזכרים בראשון וע"כ צריך לדעת

והוא כפל ההרגשה לכל מעיין ישר הולך ויש גם כן עת לרחוק מחבק אשר איננו דומה לאחרים כלל ונדבר בו לקמן:

**יד יהודה • יט**
ולכך ג"כ לדעת כו' למה נתיחדו העתים הללו מכל זולתן כי

**יד יהודה • כה**
איך גורם זה חלוף הנושא ומה הוא הנושא השני ועוד צריך לידע טעם רבוי השנויי' וכו' :

**יד יהודה • כו**
והוא כלל בפרנסה שגורם להתעורר בנפלאי' למה נתיחדו העתים הללו דוקא אחר מזולתן ולמה שינה כאן ענין חלופי' ושנויי' רבוי ומנגד כל אלה :

**יד יהודה • כז**
אם/גם לבלר י"ג מ"ש עת לרחוק מחבק שלא אמר עת לרחויי' מתי או לרחק החבוק שהוא כנושא הפעולי' ולא מחבק שהוא הפעול ולא מצינו לשון זה באחרי' כלל :

לפרק בתוכן העניינים

# העתים — סימן ב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו

יד יהודה להעתים 2 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע: 1

**יד יהודה • א**
ואחזה וכו' אחר שנתעורר הרב על הקושיו' הנופלות בעתים הללו ראה ויתר אותן בטעם נכון אמר שהסדר שאמר כאן שלמה דרך כלל הוא כנגד סדר מאורעו' האדם שבעה"ז שקדמה בהן הקליפה לפרי כי כן ראוי ונכון **[חסר]** מעם האלהי' כמ"ש ז"ל בצדיקים עיין מ' אכ"ח ח"א סי' סוף המראה־מקום אינו ברור

**יד יהודה • ב**
ואולם וכו' ר"ל מ"ש עת ללדת הכוונ' על פרי' ורבי' כי כן היא מצו' ראשונ' שנאמר' לאדם וחוה כמבוא' בכתו'

**יד יהודה • ג**
ידמה לעליון מה הוא צדיק וכו' וזה לשון דמות שע"ג כסא נקרא שמו אדם מתחל' מלשון דמיון לעליון כמ"ש במ' חקור דין ח"א פכ"א :

**יד יהודה • ד**
אע"ג דאיהי לא מפקדא כדאיתא במתני' פ"ו דיבמות :

**יד יהודה • ה**
ונמצא הפועל הזה וכו' ר"ל שאל תתמה על פירושנו מלת ללדת על

**רמ"ע מפאנו**
ואחזה אנכי אשית לבי כי העתים המזומנים האלה, יעידון יגידון בחכמה ובתבונה ובדעת, מראשית התולדות על מאורעות האדם בעולם הזה, בסדור נפלא וקשר אמיץ כקדימת הקליפה להפרי, הנה כי כן יפה להם לצדיקים שתחלתן יסורים וסופן שלוה, כי אחריה לאיש שלום. ואולם בעבור זאת פתח דבריו, יזהיר יבין פתאים, כי סוף המעשה ליצירת האדם מתחלת המחשבה, לא היה ולא נברא אלא להרבות את הדמות ההולך ארחת יושר, ידמה לעליון בכשרון מעשיו. והיא מצוה ראשונה לאדם וחוה שנברכו בה ביום הבראם, לפיכך אמר עת ללדת, מלתא דרמיא על ההורים שניהם, אף על גב דאיהי לא מפקדא. ונמצא הפועל הזה הקל בכל אחד מהם, וארפכשד ילד. ותלד שרה ודומיהם. ועת למות. השומע סבור שהוא על מות לבן, ואינו כן אלא על היולדת שירכותיה מצטננות כאבנים וכאלו היא מתה מחציה ולמטה כנודע, אלמא מתה היא באותה שעה וסופה לחיות. ואינו רחוק לפרש עם זה עת ללדת על האב ועת למות על האם כדאמרן, הואיל והאשה הביאה מיתה לעולם. ולפי שרצה בסוף העתים לסיים בשבח

**יד יהודה • ה • המשך**
פריה ורביה ולפי פשוטו יתפרש בכל מקום על הלידה כי אמנ' מצינו הפועל הזה בבנין הקל שמתפרש על ההורים המולידים אם איש אם אשה :

**יד יהודה • ו**
השומע סבור ר"ל שאין הפיי' כפי פשוטו שעל היולד שאמר עליו עת ללדת אמר ג"כ עת למות אבל פירושו הוא על המולדת שאחר אומרו עליה עת ללדת ולעסוק בפריה ורבי' אמר עוד עת למות להמליט עוברה :

**יד יהודה • ז**
כנודע מפי"ק דסוטה :

**יד יהודה • ח**
ואינו רחוק לפרש עת למות ג"כ על הלידה בשם מיתה הואיל והיא הביאה מיתה לעולם :

**יד יהודה • ט**
בישיבת שני עולמות העה"ז והעה"ב :

**יד יהודה • י**
התחיל בגנות הנפלים ואמר עליהם עת לטעת ועת לעקור נטוע והיינו על ראשית מציאתם עת

**יד יהודה • י • המשך**

לטעת והי"ט שלא אמר לנטוע להורות ג"כ שנטיעת הנפלים הוא כעין טעות וזהו לטעת לשון טעות :

**יד יהודה • יא**

כי האדם עץ וכן שמשו בלשון נטיעה בענין זה בכמה דוכתי' מזוהר ותקוני' ועיין זוהר וישב עמו' ת"ך :

**יד יהודה • יב**

ופירש בהם נושא הפעולה באמרו נטוע ולא אמר סתם עת לעקור כמו באחריני' דאי הוה אמר הכי ה"א שהכוונה בלבד על נפל טמון לא ראה אור העולם בצאתו מבטן אמו לכן אמר נטוע להורות שהדברים אמורי' גם בנפל שהי' לו מציאות בעולי' והוא שלא שהה לי' יום וכו'

**יד יהודה • יג**

ועוד מטעם אחר אמר נטוע להורות שגם בעקירתו נטוע יקרא כי כן עלה במחשבתו ית' מקדם שיהא נטוע באופן הזה והותרה בזה הקושי' ט' :

**יד יהודה • יד**

שעומדי' כולם במומן כידוע ממאמרם ז"ל :

הנולדים בני קיימא והשגת תכליתם, שלא תהו נבראו, לשבת נצרו. בישיבת שני עולמות, התחיל בגנות הנפלים, שכן ראשית מציאתם עת לטעת. ולא אמר לנטוע, כמעט שהיא נטיעה בטעות בנפל טמון לא יראה אור, ושייך ביה לשון נטיעה, כי האדם עץ השדה הוא. ועת לעקור נטוע בסופם, ופירש בהם נושא הפעולה, לכלול כל שלא שהה שלשים יום בהאדם, אף על פי שיצא לאויר העולם וגמרו שעריו וצפורניו. ועוד נטוע קרייה קרא בשעת עקירתו, כלומר כי אין העקירה לאפס תקוה, כי נטוע הוא מששת ימי בראשית, אשר פריו יתן בעתו הידוע לחפץ חסד, ודרך חיים אליו תוכחת מוסר. ועל הילודים למות. על ידי מלאך המות בחרבו הקשה, כדרך כל הארץ, ובכלל כל מיתת אונסין אמר עת להרוג. ועל תחיית המתים אמר ועת לרפוא. השוה מדותם שעומדים כולם במומן ומתרפאין בשמש צדקה, כי לא על החיגר והסומא חסרי אבר ודומיהם בלבד הדברים אמורים, וכל יתר מומין נסתרים ונגלים, אלא יש בכללם מום קבוע גלוי וידוע, צריך רפואה רבה, והוא שפשטם כתנות אור ולבשם כתנות עור חליפתם, כי תתעכל זוהמתם בעפר, ואף על פי כן יחיו מתינו, ושם עור עליהם ושבו ושיחרו אל, לעיני שמש צדקה, ונעתר להם ורפאם:

**יד יהודה • טו**

ולבשם כתנות עור בגדי צואי' ע"י מעשיהם לא טובים :

**יד יהודה להעתים 2 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע**

יד יהודה

ואחזה אנכי אשית לבי וכו' - אחר שנתעורר הרב על הקושיות הנופלות בעתים הללו, ראה ויתר אותן בטעם נכון, ואמר שהסדר שאמר בהן שלמה בדרך כלל הוא כנגד סדר מאורעות האדם שבעה"ז, שקדמה בהן הקליפה לפרי, כי כן ראוי ונכון הדבר מעם האלהים, כמ"ש ז"ל בצדיקים, עיין מאמר א' כ"ח ח"א, סי' ב':

ואולם בעבור זאת פתח דבריו וכו' - ר"ל מ"ש עת ללדת הכוונה על פרי' ורבי'. כי כן היא מצוה ראשונה שנאמרה לאדם וחוה כמבואר בכתוב:

ידמה לעליון וכו' - מה הוא צדיק וכו'. וזה לשון דמות שעל כסא, נקרא שמו אדם מתחלה מלשון דמיון לעליון, כמ"ש במ' חקור דין ח"א פרק כ"א:

אע"ג דאיהי לא מפקדא - כדאיתא במתניתין פ"ו דיבמות:

**יד יהודה להעתים 2 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

ונמצא הפועל הזה הקל וכו' - ר"ל שאל תתמה על פירושנו מלת ללדת על פריה ורבי', ולפי פשוטו יתפרש בכל מקום על הלידה, כי אמנם מצינו הפועל הזה בבנין הקל, שמתפרש על ההורים המולידים אם איש אם אשה:

השומע סבור - ר"ל שאין הפירוש כפי פשוטו, שעל היולד שאמר עליו עת ללדת אמר ג"כ עת למות, אבל פירושו הוא על המולדת, שאחר אומרו עליה עת ללדת ולעסוק בפריה ורביה, אמר עוד עת למות להמליט עוברה:

כנודע - מפ"ק דסוטה:

ואינו רחוק לפרש - עת למות ג"כ על הלידה מצד האם, כי כן יאה מצדה לכנות הלידה בשם מיתה, הואיל והיא הביאה מיתה לעולם:

בישיבת שני עולמות - העה"ז והעה"ב:

התחיל בגנות הנפלים - ואמר עליהם עת לטעת ועת לעקור נטוע.

לפרק בתוכן העניינים

**יד יהודה להעתים 2 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

והיינו על ראשית מציאתם עת לטעת, והאי טעמא שלא אמר לנטוע, להורות ג"כ שנטיעת הנפלים הוא כעין טעות, וזהו לטעת לשון טעות:

כי האדם עץ - וכן שמשו בלשון נטיעה בענין זה בכמה דוכתי מזוהר ותקונים, ועיין זוהר וישב עמוד ת"ך:

ופירש בהם נושא הפעולה - באמרו נטוע ולא אמר סתם עת לעקור כמו באחריני, דאי הוה אמר הכי הוה אמינא שהכוונה בלבד על נפל טמון לא ראה אור העולם בצאתו מבטן אמו, לכן אמר נטוע להורות שהדברים אמורים גם בנפל שהיה לו מציאות בעולם, והוא שלא שהה ל' יום וכו':

ועוד מטעם אחר - אמר נטוע, להורות שגם בעקירתו נטוע יקרא, כי כן עלה במחשבתו ית' מקדם שיהא נטוע באופן הזה, והותרה בזה הקושיא ט':

שעומדין כולם במומן - כידוע ממאמרם ז"ל:

ולבשם כתנות עור - בגדי' צואים ע"י מעשיהם לא טובים:

# העתים — סימן ג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח

**יד יהודה • א**

זה הלשון של בנין נאמר בתורה כדכתי׳ אשר לא יבנה את בית אחיו :

**יד יהודה • ב**

ועל היבמה שבעת החליצה ילך בה בכי ובעת כינוס שיר :

**יד יהודה • ג**

דכל חדא מנייהו יבום וחליצה :

**יד יהודה • ד**

ועל **[חסר]** ידעת מש״ה **[חסר]** וגו׳ שכן נקוד **[חסר]** :

**יד יהודה • ה**

בלא למ״ד המורה אל התכלי׳ להורות כי אין כאן תכלית בדבר אלא ג״כ בפעולה ואין כאן תמי׳ זו :

**יד יהודה • ו**

ותמורתו כי לדברים תכלית וכו׳ :

**יד יהודה • ז**

וחביטת המנעל בקרקע כמ״ש הרמב״ם פ״ד מה׳ יבום :

**יד יהודה • ח**

וההכרזה ג״פ כדאית׳ בגמ׳ ס״פ מצות חליצה ושתי מלות חלוץ הנעל הן בגימ׳ אלף **[חסר]** לפי מלות כידוע וכן בגימ׳ **[חסר]** :

**יד יהודה • ט**

ללמד שחמשה מעשים הללו הן כנגד חמשה פרצופי׳ של שתי כתות כי ג׳ התחתונות **[חסר]** בתחלה להשתמש ביה כדאיתא בזוהר משפטים ע׳ קפ״ח **[חסר]** בעובדא דיבמה וג׳ מעשים של חליצה רקיקה וחביטת המנעל **[חסר]** לבקש להם מנוח **[חסר]** מן השמים כמ״ש במאמר **[חסר]** ועיין בחקורי סוף חי כ״ו :

**יד יהודה • י**

בחביטת המנעל **[חסר]** לארץ להורות הפקעת הזיקה כמ״ש שם **[חסר]** וזהו הטעם הנכון אף לפי הפשט עם היות נעלם מהטור שכתב בש״ע סי׳ קס״ט על דברי הרמב״ם ואינו יודע למה **[חסר]** לארץ גם **[חסר]** שם שכתב ד״ל דהרמב״ם אורחא דמלתא נקט

**רמ״ע מפאנו**

ועדיין בכל אלה העתים שזכר ראשונה ובבעלי המאורעות ההם לא סופר ממעשיהם כלום שיגיד לאדם יושרו עם שיהיה לאחרונה משמע מסתמא שהיו דבריו כאן ממי שמת בלא בנים לפיכך אמר עת לפרוץ שכול ואלמון ועת לבנות בסוד היבום שזה הלשון דוקא נאמר עליו בתורה בגנות מי שאינו מייבם. ועל היבמה שבחלוף העתים יצדק לומר בה בכי ושירות אמר עת לבכות ועת לשחוק דכל חדא מנייהו מצוה באנפי נפשה ומבעי לקיימוה לשמה. ועל השכנות אשר ידעת סודן בזווגם של בעז ורות הן הנה נשים שאננות גומלות חסדים תמיד מעין המאורע בבית האבל ובבית המשתה אמר עת ספוד כגון במיתת מחלון ועת רקוד בחופת בועז ולידת עובד וההיקש בדומים. ולפי שהשכנות הללו ומעשיהם לאו לגופייהו אצטריכו אלא לצוותא בעלמא באו שני פעלים אלה בלא למ״ד להורות כי אין דבר מזה מגיע אליהם שיבוקש בשבילו לפנות אל התכלית על ימין או על שמאל אלא גמילות חסדים בעלמא ועוד נוסיף בסמוך על ביאור יותר מתיישב ונכון. אמר עת להשליך אבנים על סוד החליצה שאין כאן יבום שנקרא בנין אבנים ותמורתו חליצה רקיקה וחביטת המנעל בקרקע וקריאת הפסוק לבסוף המעשים וההכרזה ג׳ פעמים חלוץ הנעל אשר בצד״י רבתי דאי״ק הוא בגימטריא נפש רוח נשמה חיה יחידה ללמד שהותר הקשר מג׳ תחתונות אהדדי נשמה בחליצה רוח ברקיקה נפש בחביטת המנעל ומשלשתן לעליונות שהן מתעלמות מאשר לא יבנה את בית אחיו והרמז בקריאה והנה כאן פירש הכתוב נושא פעולת ההשלכה לחשיבותו וכן בשנגדו כי אבנים הם רמז לאור הנשמות כטעם רועה אבן ישראל וההשלכה אליהן לפי שעה שזוכר הכתוב בזה הוא לפרוק החבור כדאמרן ולהתרת הקשר שהיה גורם עד עתה היותן תלויות בדעת היבם. ועל התקון המקווה לחלקי הנפש מהאח המת אחר החליצה כמבואר בזהר אמר ועת כנוס אבנים בלא למ״ד והוא כפל הקושיא שעוררנו למעלה

**יד יהודה • י • המשך**

ולא משום דבעינן השלכה לארץ :

**יד יהודה • יא**

ומשלשן אלו ג״פ לג׳ עליונות חי״י שהן מתעלמות מהם :

**יד יהודה • יב**

והרמז לשתיהן בקריאת הפסוק אשר לא יבנה וגו׳ **[חסר]** עליו כמ״ש שם במאמר הנזכר ובקריאת חלוץ הנעל **[חסר]** על כל ה׳ פרצופי׳ :

**יד יהודה • יג**

והנה כאן פירש הכתוב שהאבנים הן הדבר המושלך וזה לחשיבותן ולא לגריעותי׳ **[חסר]** וכן **[חסר]** בעת כנוס פירש ג״כ שהאבנים הן נושא הפעולה ורמזו בזה לנשמות הנקראין אבנים דלעילא כתיב משם רועה אבן ישראל ואמר כאן עת להשליך פרצופי הנשמה ולפרוקן מחוץ למקום **[חסר]** :

**יד יהודה • יד**

למעל׳ סי׳ א׳ :

**יד יהודה • טו**

**[חסר]** כי ביותר צריך ללמ״ד כיון שענין כינוס האבניי׳ בעצמו הוא התכלית :

**יד יהודה • טז**

**[חסר]** בחסרון למ״ד התכלית **[חסר]** לא נודע ע״י מי משתלם אח״כ מלוה זו בגלגול :

**יד יהודה • יז**

כמו שבאה בלמ״ד בעת לבנות **[חסר]** וטעם התכלית הוא כמפורש בכתוב אם ישים אליו לבו וגו׳ (איוב ל״ד) ופירשו זוהר׳ ותיקוני׳ שם על **[חסר]** ע״ש :

**יד יהודה • יח**

עד כאן מדבר קבלי מזווגים שאינן עולים יפה בתולדות והן עמוקים **[חסר]** מכאן ואילך יהיו דבריו מזווגים ישרים כמ״ש בסי׳ הסמוך :

לכח אמיץ הנה וזה כי להיות הכנוס אליהם הוא הדבר המביא אל התקון למה יבצר ממנו שמוש הלמ"ד המורה על בקשת התכלית והצפיה אליה. אכן מלך במשפט יכלכל דבריו ותרב חכמת שלמה להזהירנו כי אנחנו לא נדע מצוה זו על ידי מי תשתלם מן השמים אחרי שהאח החי פטר את עצמו ממנה שאלו היתה מסורת בידינו תצדק בה קדימת הלמ"ד כמו שבאה בעת לבנות לטעם הכתוב שפירש בו אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף אך קרוב מצדיק בריותיו ברוך הוא כי תחלת הזדמנותיו לפעלו הלא הוא הצדק משמים נשקף בעשותו נוראות לא נקוה תכלית זולתו והעולה מזה בתחלת העיון כי חסרון הלמ"ד בעתים הללו זמנין יחשב לחולשת הסבה הגורמת הפעולה ההיא כמו שפירשנו בעת ספוד ועת רקוד זמנין לשבח הפעולה שהיא עצמה התכלית והוא באורנו כאן בעת כנוס אבנים וזה עיקר עד שאפילו בעת ספוד ועת רקוד קרוב הדבר מאד כי להיותו גמילות חסדים דוקא לא לשום פניה אחרת היא חשיבותן והשלמת מלאכתן ולעולם חסרון הלמ"ד ידרש לשבח ומנה לא תזוע. עד כאן מחנות העתים לזווגים העקומים למראה עינים ברוך המלך הקדוש שאין כמוהו כי הוא לבדו יודע רוצה יכול עוסק בתקנת כל ברואיו תמיד ותוכחת מוסר לנפש ולבשר ולכל חפציהם מאבינו שבשמים הן הנה היו דרך חיים לנו ולבנינו עד עולם:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן ד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד

**יד יהודה • א**

ועל הלקוחי' וזיווגי' הישרים אמר עת לחבוק כדעת המתרגם עידן כשר למנסב לאתתא :

**יד יהודה • ב**

ופיוס כדאית' בפ' בתר' דעירובין אם לא נתנה תורה למדנו דרך ארץ מתרנגול שמפייס ואחר כך בועל ואומר אקני ליכי זבינא דמטיא עד כרעיך ופירש"י **[חסר]** :

**יד יהודה • ג**

מהוראת בנין הקל שלא אמר לחבק בבנין הכבד **[חסר]** אלא לחבוק בבנין הקל המורה רפיון הפעולה :

**יד יהודה • ד**

ואין מלת מחבק שם תואר הנופל על אדם מחבק את אשתו אלא הכוונה לרחוק מעם מחבק :

**יד יהודה • ה**

שהרי מלת מחבק אינו מורה על הפעולה ולא על האדם המתואר **[חסר]** היה נ"ל לומר שמחבק הוא פעל **[חסר]** על האדם אלא מחבק הוא המקור מבנין הכבד והמי"ם שימושית :

**יד יהודה • ו**

וצירי של המ"ם לעד ולהוכחה שכן הוא שאם היה תואר או בינוני היה צריך לנקוד **[חסר]** בפת"ח **[חסר]** שהוא מקור והמי"ם שימושית **[חסר]** ופירושו מהיות חובק :

**רמ"ע מפאנו**

ועל הלקוחים הישרים הנאים והמשובחים והם המצליחים לישובו של עולם מתחלתם ועד סופם אמר עת לחבוק בליל טבילה בצניעות ופיוס בשובה ונחת מהוראת בנין הקל שלא יהא אץ ברגלים חוטא כי השהוי והמתון גורם שהאשה מזרעת תחלה ואז שכר פרי הבטן הוא נחלת ה' בנים. ועת לרחוק מחבק בשעת נדתה ואין זה תאר אמור על אדם דעלמא שהיה חובק או מחבק נות צדקו ובא עתו לרחוק באמרה לו כשושנה אדומה ראיתי שהרי מלת מחבק האמורה כאן אינו מורה על המתואר ולא פעל בינוני אלא מקור וציר"י המ"ם לעד שכן משפטו לרחוק מהיות חובק והכונה לאסור כל מיני קריבות אבל רישא דקרא ודאי מיירי לחבוק תשמיש ולשנא מעליא נקיט הואיל וכן הוא האמת לא תימא גם ועת לרחוק אינו אלא תשמיש קא משמע לן שאף שאר קריבות אסורים ושפיר קאמר לרחוק בלמ"ד שהיא כונת התכלית דהא כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין וכשם דרישא כתיב לחבוק לשון קל סיפא נמי לרחוק לשון קל שמכל מקום מותר להתיחד עם אשתו נדה שאין יצרו תוקפו. וחבוק דסיפא לשון כבד הוא ללמד שהרחוק בזמנו גורם חזוק החבוק בעונתו בהסתלק המונע לרבוי התועלת הנמשך ממנו הואיל ובניה מרובין כדאמרן. עת לבקש בתחנונים מן השמים שיתנו לה בנים הגונים ויהי עתם בלילי שבתות וימים טובים ודומיהם. ועת לאבד פירש להעלים עצמו

**יד יהודה • ז**

שהיא כוונת התכלית הזאת גורם רבוי בנים שהוא התכלית והגם שאין **[חסר]** מ"מ גורם העקרה ע"ד שאמרו כל הסם וכו' :

**יד יהודה • ח**

סיפא נמי לשון קל להורות היתר זה קילא והיינו שמותר להתייחד וכו' וכמ"ש אח"כ :

**יד יהודה • ט**

מחבק בבנין כבד הוא כדי להורות חוזק מה והיינו הריחוק בהסתיים בשעת וסתה גורם אח"כ כשיפסוק דם חוזק **[חסר]** בשביל הפעולה כי **[חסר]** כי ע"י וסת בניה מרובי' וכהה בזה תמיה' י"ג :

**יד יהודה • י**

ועת לאבד ולהעלים ולמנוע עצמו מן הזווג עד שיהא כאבדה וכו' וזה בימות החול וכו' :

**יד יהודה • יא**

ועת להשליך המותרות שהוא הדם השותת מהאשה בשעת לידתה וע"כ להשליך ולא פירש מהו המושלך היינו בשביל גרעונו ושפלתו ומתורצת קושי' י"ח :

**יד יהודה • יב**

ואין הפועל הזה מעין של לשמור שהוי' הצד שכנגדו ששם הנושא הוא הזרע **[חסר]** מדם האם שאלו הם עיקר הולד משא"כ כאן שהנושא הוא המותרות וזו' סוף תמיהת י"ב :

**יד יהודה • יג**
ועוד מה שלא פירש הנושא הוא בשביל שאין בו תועלת :

**יד יהודה • יד**
כי דתנן פ"ז דשבת (ד' ע"ה ע"ב) ופירש"י כיון דחלשא ומחליפא דם **[חסר]** :

**יד יהודה • טו**
וכאן במותרות הוא הדם השותת וכו' וע"כ עת להשליך הסמוכה על עת הלידה יאמר בלמ"ד המורה על התכלי' שכן כיוון הדם **[חסר]** ג"כ ללידת הולד **[חסר]** אל האויר בעול' :

**יד יהודה • טז**
ע"י נשיכת הנחש בסוד אילה הנז' בזוה' ר"פ פנחס ע' תש"ב וכמ"ש במ' אכ"ח ח"א פ"ג :

**יד יהודה • יז**
ועת לדבר הכוונה לתשמיש וקרא לשון מעולה נקיט כי הא דתנן פ"ק דכתובות ראוה מדברת ומפרשינן בגמ' מאי מדברת זעירי אמר נסתרה רב אסי אמר נבעלה **[חסר]** רב אסי מ"מ לא אבד הלשון :

**יד יהודה • יח**
ועוד צריך לפייס לדבר עמה כדברי רצוי בשעת תשמיש :

**יד יהודה • יט**
מגיד להם וכו' כידוע מאמרם ז"ל ע"ז :

מן הזווג כאבידה המתבקשת בעתה בעונת תלמידי חכמים אך ההעלם הזה ראוי ומחוייב בימות החול אם אין שם הזמנת קדושה כגון ליל טבילה וכיוצא בו. עת לשמור משנקלט הזרע שלא יעשה סנדל ועת להשליך סתם ולא פירש לגרעון הנושא שהוא המותרות כמו שיבא ואיננו מעין הצד שכנגדו שהוא עקר פרי ועוד שאין בו תועלת בדבר המושלך כי הא דתנן כל שאינו כשר להצניעו ואין מצניעין כמוהו לאתויי דם נדה דאפילו לשונרא לא חזי כיון דחלשא וכאן הוא הדם השותת שמתחיל קודם הלידה למרק האם מן המותרות ומועיל גם כן להרים מכשול מנחל בדרך אל הנער היולד פן ישתה ממי המרים המאררים ההם לפיכך אין פתיחת הקבר בלא דם. עת לקרוע הרחם על ידי נשיכת הנחש כדכתיב לפתח חטאת רובץ בסוד השם קר"ע שט"ן אשר ידעת. ועת לתפור שהוא תקון הקריעה והפכה בסתום פי הרחם אחר הלידה. עת לחשות שלא ירבה שיחה עם האשה באשתו אמרו בימי נדתה דכתיב נאלמתי דומיה החשתי ראשי תיבות נדה וכן בימי הלידה דכתיב בה וטמאה שבעת ימים. ועת לדבר בליל שמיני על ידי טבילה בזמנה כי הא דתנן ראוה מדברת ועוד שצריך לפייסה תחלה בדברי רצוי של מצוה ובצניעות גדולה הואיל ולבסוף שופט צדק יתברך מגיד לאדם מה שיחו בינו לבינה ועתיד לעמוד בדין גם על הפרט הזה. עת לאהוב בני

**יד יהודה • כ**
ועת לשנוא בבניו לא על צד האמת כי חושך שבטו שונא בנו אלא למראית עיני' ולייסרם כדי לחנכם במצות :

**יד יהודה • כא**
אם מצד שאהבתו מחוייב' להחזיק התכלית הזה להרגיז כנ"ל על השנאה שהוא הצד האחרון :

**יד יהודה • כב**
ואם מצד **[חסר]** שהוא הצד השני וע"כ הזכיר בשני' הדרכים **[חסר]** והיינו מלחמה ושלום ולא הזכיר הפעולה לומר ללחום ולהשלים וכן לא אמר בהם למ"ד התכלית למלחמה שלום כי אין צורך לה יען הללו בעצמם הם התכלית :

**יד יהודה • כג**
וכלא שפיר **[חסר]** גם כל קושי' ה' :

**יד יהודה • כד**
ודע כי עת שלום במ"ק כ"ז כנגד כ"ז אותיות התורה עם מנצפ"ך ובמלוי אותיות כזה ע"ין ת"ו שי"ן למ"ד וי"ו מ"ם עולים במ"ק ס"ה מנין היכל זה מלכות שהוא היכל ה' כידוע :

קיימא לזון אותם כשהם קטנים ועת לשנא למראה עינים מי מהם שהגיע לחנוך דכתיב יסר בנך ויניחך וכשיגדל זהו עת מלחמה בינו לבין עצמו להרגיז היצר טוב על היצר הרע וכאשר יהיה דידן נצח אז ודאי הושג המבוקש האמתי לפיכך אמר ועת שלום. והנה אלה השני עתים אחרונים הן הם גמר התכלית אם מצד חיובנו להתעורר בכל מאמצי כח להחזיק בו שגם החזוק הזה הוא מעצם הטובה נכסף ואם בהשגתנו המבוקש לכן הזכיר בשניהם החפץ המושג לא הפעולה המביאה אליו והוא הטעם גם כן שלא הוצרך לכתוב בהם למ"ד וכלא שפיר. ודע כי עת שלום במספר קטן כ"ז אותיות התורה ובמלוי אותיות הוא במספר קטן היכ"ל הנה עין בעליו ולבו שם כל הימים:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן ה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז
יד יהודה להעתים 5 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע: 1

**יד יהודה • א**
בפ"ק דברכות גבי אל זועם בכל יום וכמ' זעמו רגע וכמה רגע א' מחמשת רבוא וכו' ומנלן דרתח דכתיב כי רגע באפו וגו' :

**רמ"ע מפאנו**
ודע כי העת הנופל תחת הזמן אינו רק חצי רגע מן הרגעים הקטנים ששיערו חז"ל בפרק קמא דברכות, ואמרו שהם בשעה אחת חמשה רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמונים ושמונה,

**יד יהודה • ב**
וסימן שעת הוא החצי מש"ה עת לכל חפץ שבמלת חפץ נרמז חץ מנין פ' וכן לשארי

**יד יהודה • ג**
והמבטא ודבור שפתים

**יד יהודה • ד**

וכתועבותיהן וכו׳ (שם טז״ז / טז״ז) ושיעור ק״ט הזה בגי׳ הד״ק דכתיב גבי קטורת מרמז שכל חלק הדק ממנה יכפר על כמעט קט כנוי למשחיתים המתהוי׳ מעונות כמו שיבוא בסמוך והקטורת מבטלתן וע״כ כשהוא שוחק אומר הדק הדק היטב היטב כלומר שהדק הזה יהיה להטיב ולכפר על הרע של כמעט קט :

**יד יהודה • ה**

על העת הזאת של חצי רגע שהוא לפי הנזכר אחד מי״א ר.וא זי אלפים ז׳ מאות ע״ו וזה קרוי לאחד מק״ט חלקים של עתים הגדולים מתתר״ף לשעה כי ק״ט פעמים תתר״ף עולין י״א רבוא ז׳ אלפים ז׳ מאות ועשרים :

**יד יהודה • ו**

וכאן כתיב וכתועבותיהן עשיתי שלא כקרי הכוונה על המשחיתים המתהוי׳ מתועבותיהי׳ שכפי תועבותיהם עשיתי ובראתי מהן משחית לחבל

**יד יהודה • ז**

כטעם משי״ה כי רגע באפו כי יעשן אף ה׳ באותן המטריחי׳ אותו יתי׳ בעונותיהם לצור מהן צורת החצוני׳ שמציאותן כמו רגע :

**יד יהודה • ח**

והנה גם מ״ש סיפא דקרא כמעט קט מרמז לה / לזה ששתי מלות הללו הן בגי׳ רמ״ח רמז לרמ״ח שייפין מסאבין שהוא השיעור קומה של אותן הצורות

**יד יהודה • ט**

בשביל הבדל קטן מאד שבין עת לקט כי עת קטן מקט ע״כ אמר כמעט בכ״ף הדמיון ולא קט ממש

**יד יהודה • י**

והוא סוד וכוי ר״ל הא דאמר כמעט קט שהוא חצי רגע ושם נאמר כי רגע באפו הוא סוד מכיש האחרון שהוא בחצי רגע וכביכול זה נעשה לו יתי׳ כהיתי׳ למציאי׳ המשחיתים :

וסימן עת חפץ. כי אמנם הרגע הוא העתה, והעת הוא חצי העתה, והמבטא מעיד על זה, כי רגע כמימריה, אמור נא עת והשמע לאזניך, אשר איננו במוחש כי אם חצי מימריה של רגע, ועל השיעור המיעוט הזה שמציאתו ובטולו באים כאחד אמר יחזקאל, וכתועבותיהן עשיתי כמעט ק"ט. והוא בגימטריא הד"ק, דכתיב גבי קטורת ושחקת ממנה הדק. ותנו רבנן כשהוא שוחק אומר הדק הדק היטב היטב, יעויין במאמר המילואים שלנו דרוש נחמד מתייחס מאד אל המקום הזה, לרגעים יבחן הזמן היקר שבנמצאות, כי גז חיש ונעופה. וטעם מלת ק"ט בדקדוק הוראתה על העת הזאת, שהוא קרוב במעוטו לאחד מק"ט לעתים הגדולים, שהשעה תתר"ף מהם. וכאן כתיב עשיתי, וקרי עשית. כטעם כי רגע באפו. שמטריחים אותו לצור צורות דלא הניין ליה, והנה כמע"ט ק"ט גימטריא רמ"ח, שהוא שיעור קומתן לאותן הצורות אשר היו עליו לטורח, ובאה מלת כמעט בכ"ף הדמיון, בשביל הבדל פרוטרוט אשר בין עת לקט, והוא סוד מכיש אחרון ואין בו שוה פרוטה, שבא בדברי חכמים ז"ל אצל עושי מלאכה באסורי הנאה, ששכרו מותר בדיעבד אף על פי שעשה שלא כהוגן ואסור לעשותו לכתחלה. וממנו נלמד לבריאת המזיקין ערב שבת בין השמשות כמבואר לנו במקומו אצל סוד עברה לשמה, כי הנה שו"ה פרוט"ה הוא בגימטריא תור"ה, שהיא אמצעי"ת במספר שוה בין המרומם על כל ברכה ותהלה, והנבראים כולם חוץ מן המזיקין, כדי שלא יהיה להם קיום מצד הבריאה לולי החטא גורם, ודוקא חמדה גנוזה היא שבת עצמה שלא השלימה לבריאתם, אבל כלי חמדה שהוא בתוספות שבת, אי אפשר זולתו לשום נברא. עיין במאמר השבתות. ומאי ניהו כלי חמדה הכתב והמכתב והלוחות שהם הכלל עשרה דברים שנבראו בין השמשות, אלא שכל אלה בשעורא רבא דר' יהודה, חמדה גנוזה השלימה עמם, והמזיקים לבדם מבלעדיה, רק על ידי כלי חמדה, כדי שלא יבעטו בשיעורא זוטא דר' יוסי לא זולת:

**יד יהודה • יא**

שבא בדברי חז״ל בפ״ק דע״ז מתני׳ הגיע לכפה שמעמידין בה ע״ז אסור ובגמ׳ (די ״ט ע״ב) אמר ר״א אמר ר׳ יוחנן אם בנה בה שכרו מותר פשיטא משמשי ע״ז הן ומשמשי ע״ז בין לר״י בין לר״מ / לר״ע אסורים עד שיעבדו לא נצרכה אלא במכיש האחרון מכיש האחרון לית בה שוה פרוטה פירש״י מכיש האחרון מכיש קורנס האחרון לית בה שוה פרוטה הלכך שרי דשכירות שאר מכושות לא מתסר דההיא לאו שכר ע״ז היא / הוא :

**יד יהודה • יב**

וממנו נלמד שמשום מכיש האחרון הותרה בע״ש בין השמשו׳ בריאי המזיקין שאין בהן מועיל כדי שוה פרוטה שכן סמכינן בריאתן להיתר על פי הדין כמבואר לנו במאמר חקור דין ח״ג פי״א ע״ש :

**יד יהודה • יג**

כי הנה וכו׳ ר״ל שעוד יש פרפרת לחכמה בענין זה כי כן שו״ה פרוטה בגי׳ תרי״א כמו תור״ה וכמו אמצ״עית מרמז שהתורה היתה אמצעית בין הבורא יתב׳ ובין הנבראים כולם שיש בהן שו״ה פרוטה כי היא היתה כלי אומנתו של הקב״ה בבריאת העולם כידוע :

**יד יהודה • יד**

חוץ מן בריאת המזיקין שאין בהן שוה פרוטה לא היתה התורה אמצעי וכלי אומנתו יתברך :

**יד יהודה • טו**

ודוקא וכוי ר״ל שעם ההיתר הנזכר מ״מ לא היתה בריאת המזיקים בשבת עצמה כי הוא חמדת ימים לא יאה לתעבה בבריאת המזיקים אבל הוצרך להיתר בתוספות שבת והיינו בין השמשות שהוא כלי חמדה ע״ש שכל י׳ דברים שהן ודאי כלי חמדה נבראו בו

**יד יהודה • טז**

אלא שכל אלה וכוי ר״ל דליכא להקשות מאי בינייהו לי׳ דברים

**יד יהודה • טז • המשך**

לבריאת המזיקים דאיכא בינייהו שעורא רבא ושעורא זוטא וכדאיתא בפ׳ ב״מ איזהו בין השמשות משתשקע החמה וכ״ז שפני מזרח מאדימין וכוי דברי ר׳ יהודה ר׳ יוסי אומר בין השמשות כהרף עין. והנה כל אלה י׳ דברים נבראו בכח בשעורא

**יד יהודה • טז • המשך**

רבא דר׳ יהודה משתשקעה / משתשקע החמה והמזיקי׳ לבדם נבראו מבלעדי חמדה ששבת לא השלימה עמהם רק ע״י תוספת שבת ומטעם ההיתר הנז׳ כדי שלא ינהגו קלות בשעורא זוטא ועיין מאמר חקור דין ח״ג פי״ג :

**יד יהודה להעתים 5 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע**
יד יהודה

בפרק קמא דברכות - גבי אל זועם בכל יום. וכמה זעמו רגע. וכמה רגע א' מחמשת רבוא וכו'. ומנלן דרתח, דכתיב כי רגע באפו וגו':

וסימן עת חפץ - ש-'עת' הוא החצי מש"ה עת לכל חפץ, שבמלת חפץ נרמז חץ מנין פ', וכן לשארי:

והמבטא- ודבור שפתים:

וכתועבותיהן וכו' - ושיעור ק"ט הזה בגימטריא 'הד"ק' דכתיב גבי קטורת, מרמז שכל חלק הדק ממנה יכפר על כמעט ק"ט, כנוי למשחיתים המתהוי' מעונות כמו שיבוא בסמוך, והקטורת מבטלתן. וע"כ כשהוא שוחק אומר, הדק הדק היטב היטב. כלומר שהדק הזה יהיה להטיב ולכפר על הרע של כמעט קט:

על העת הזאת של חצי רגע - שהוא לפי הנזכר אחד מי"א רבוא, ז' אלפים ז' מאות ע"ו. וזה קרוב לאחד מק"ט חלקי' של עתים הגדולים מתתר"ף לשעה, כי ק"ט פעמים תתר"ף עולין י"א רבוא ז' אלפי' ז' מאות ועשרים:

וכאן כתיב וכתועבותיהן עשיתי - שלא כקרי, הכוונה על המשחיתי' המתהוי' מתועבותיה', שכפי תועבותיהם עשיתי, ובראתי מהן משחית לחבל:

כטעם מש"ה כי רגע באפו - כי יעשן אף ה' באותן המטריחי' אותו ית' בעונותיה', לצור מהן צורת החצוני' שמציאותן כמו רגע:

והנה גם מ"ש - סיפא דקרא כמעט ק"ט. מרמז לזה ששתי מלות הללו הן בגימטריא רמ"ח, רמז לרמ"ח שייפין מסאבין שהוא השיעור קומה של אותן הצורות:

בשביל הבדל - קטן מאד שבין עת לקט, כי עת קטן מקט, ע"כ אמר כמעט בכ"ף הדמיון ולא קט ממש:

והוא סוד וכו' - ר"ל הא דאמר כמעט קט שהוא חצי רגע, ושם נאמר כי רגע באפו. הוא סוד מכיש האחרון, שהוא בחצי רגע. וכביכול זה נעשה לו ית' כהיתר למציאת המשחיתי':

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן ו

יד יהודה: א · ב · ג · ד

**יד יהודה • א**

והכתוב כן אנכי **[חסר]** בסמוך מסייענה :

**יד יהודה • ב**

כחוט השערה כדאיתא בב"ר ר' חנא ברי' ישמעאל בר יוסי א"ל שמעת מאביך מהו ויכל אלהים ביום השביעי אתמהה אמר ר' שמעון בר יוחאי ב"ו שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקדש אבל

**רמ"ע מפאנו**

ויש בתוספתא ריש ברכות חלוקה אחרת בשיעור העתים, ברם אנן אגמרא דידן קסמכינן והכתוב מסייעה. ולפי שהאל יתברך יודע לחשב עתיו ורגעיו, אמר המלך דוד בידך עתותי. והוא מדקדק בהם כחוט השערה מתנועת הגלגל המשוערת, ועליהם יצדק לומר בין עמוד לעמוד פורקן, כי תשועת ה' כהרף עין. והנביא ישעיה אמר ברגע קטן עזבתיך. הוא הרגע שבו נבראו

**יד יהודה • ב • המשך**

הקב"ה שהוא יודע רגעיו ועתיו נכנס בו כחוט השערה פי' כחוט השערה מרוצת הגלגל שהוא מגביל הזמן :

**יד יהודה • ג**

והנביי ישעי' וכו' ג"ז מבואר במאמר הנ"ל שם :

**יד יהודה • ד**

אך הכתיב כן דייק שפיר רמז

**יד יהודה להעתים 5 — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

שבא בדברי חז"ל - בפ"ק דע"ז מתניתין הגיע לכפה שמעמידין בה ע"ז, אסור. ובגמרא (י"ט:), אמר ר"א אמר ר' יוחנן אם בנה בה שכרו מותר. פשיטא משמשי ע"ז הן ומשמשי ע"ז בין לר"י בין לר"מ אינן אסורים עד שיעבדו. לא נצרכה אלא במכיש האחרון. מכיש האחרון לית לן בה שוה פרוטה. פירש"י לא מתסר, דההיא לאו שכר ע"ז הוא:

וממנו נלמד - שמשום מכיש האחרון הותרה בע"ש בין השמשות בריאת המזיקין שאין בהן מועיל כדי שוה פרוטה, שכן סמכינן בריאתן להיתר על פי הדין כמבואר לנו במאמר חקור דין ח"ג פי"א ע"ש:

כי הנה וכו' - ר"ל שעוד יש פרפרת לחכמה בענין זה, כי כן שו"ה פרוטה בגימטריא תרי"א. כמו תורה, וכמו אמצ"עית מרמז שהתורה היתה אמצעית בין הבורא יתברך ובין הנבראים כולם, שיש בהן שו"ה פרוטה, כי היא היתה כלי אומנותו של הקב"ה בבריאת העולם כידוע:

חוץ מן בריאת המזיקין - שאין בהן שוה פרוטה, לא היתה התורה אמצעי וכלי אומנותו ית':

ודוקא וכו' - ר"ל שעם ההיתר הנזכר, מ"מ לא היתה בריאת המזיקים בשבת עצמה, כי הוא חמדת ימים, לא יאה לתעבה בבריאת המזיקי', אבל הוצרך להיתר בתוספות שבת, והיינו בין השמשות שהוא כלי חמדה ע"ש שכל י' דברים שהן ודאי כלי חמדה נבראו בו:

אלא שכל אלה וכו' - ר"ל דליכא להקשות מאי בינייהו לי' דברים לבריאת המזיקי', דאיכא בינייהו שעורא רבא ושעורא זוטא, וכדאיתא בפרק במה מדליקין, איזהו בין השמשות, משתשקע החמה. וכל זמן שפני מזרח מאדימין וכו'. דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר בין השמשות כהרף עין. והנה כל אלה י' דברים נבראו בכח בשעורא רבא דר' יהודה משקעה החמה, והמזיקי' לבדם נבראו מבלעדי חמדה, ששבת לא השלימה עמהם רק ע"י תוספות שבת, ומטעם ההיתר הנז' כדי שלא ינהגו קלות בשעורא זוטא, ועיין מאמר חקור דין ח"ג פי"ג:

**יד יהודה • ד • המשך**
למספר כ״ה / נ״ה והיינו לרגע שהוא אחד מן כ״ה / נ״ה חלקים בקרוב לעתי׳ הגדולים מתתר״ף לשעה כי כן כ״ה / נ״ה פעמים תתר״ף עולים חמשׁ רבוא טי / בי

המזיקים, וכתיב בתריה הן אנכי בראתי חרש וגו׳. כתיב הן וקרי הנה, זה וזה מורה על ההזמנה בלבד דלאו מלתא היא אלא אם יגרום החטא, אך הכתיב דייק שפיר, כי הרגע הוא קרוב מאד לאחד מנ"ה חלקים לעתים הגדולים

**יד יהודה • ד • המשך**
אלפים ארבע מאות והיינו תקי״ב / קי״ב רגעים יותר בעתי׳ משיעורן של חכמים :

שזכרנו למעלה, והמזיקים שנבראו באותו רגע, אין גם אחד מהם מזיק בפועל, לפיכך אמר הכתוב הנה אנכי בראתי חרש. מזומן מן ההנהגה העליונה לפי צורך השעה, השתא מיהת אין רע. והיינו סיומא דקרא ואנכי בראתי משחית לחבל. לא מחבל אלא אם כן הכינוהו בעונינו. ובמדרש כשנברא הברזל התחילו האילנות מרתתין, אמר להם הקב"ה עץ מכם לא יכנס בו ואין אחד מכם נזוק:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן ז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו

**יד יהודה • א**
אך וכו׳ מוסב לענין בריאת המזיקין שנתבאר לעיל שהם ברגע האחרון כשם שהקליפה צריכה שתקדם לפרי לפי המפורסם מכל מקום אין הסדר כן למעלה להשכיל כי אמנם קדימה זו אינה אלא במחשבה :

**יד יהודה • ב**
בסוד המלכים ר״ל שכן הוא ג״כ בתתקע״ד דורות שקדמו לעולם שלנו רק קדימת מחשבי׳ לא זמני שע״כ נא׳ עליהם אשר דרכו וגו׳ בלא עת (איוב כ״ב) **[חסר]** בסוף וירח **[חסר]** סוף וישלח **[חסר]** אלוף תימן :

**יד יהודה • ג**
ועל צאת הקליפה :

**רמ״ע מפאנו**
אך דבר שפתים לחכמי האמת מענין קדימת הקליפה לפרי כמו שזכרנו למעלה, הנה נדרש בעולם המושכל שאינה אלא קדימת עת אחד מחשביי לא זמני. בסוד המלכים אשר דרכו מתי און אשר קומטו בלא עת, הוא הדבר אשר הורהו אליפז לאיוב במענהו השלישי בדבר הלמד מעניינו, לשניהם כאחד למשפחותם לבית אבותם זה תימני וזה מארץ עוץ. ועל צאתה לפועל כתיב ראשית גוים עמלק. ראשי תיבות רגע. אמצעיות איש וימל. סופי תיבות תמ"ק ופירשו זכריה ביום בא לה׳. כמבואר לנו יפה במקומו, ראו מה אחריתו והנה טוב אחרית דבר כשהוא טוב מראשיתו, לפיכך לא קדמה הקליפה אלא להפרי, אבל הזריעה שקדמה לכל,

**יד יהודה • ד**
ר״ת רגע מרמז לקליפה **[חסר]** רגע **[חסר]** :

**יד יהודה • ה**
סופי תיבות תת״ק כמ״ש וזאת תהיה המגפה אשר יגוף את כל העמים וגו׳ ולשונו תמק בפיהם (זכרי׳ י״ד) :

**יד יהודה • ו**
לפיכך לא קדמה הקליפה **[חסר]** במחשבה אלא **[חסר]** בפועל **[חסר]** קדמה לקליפה יען מחשבת **[חסר]** וממנו טוב באחרית וזה פריו נאכל :

שכן נטיעת גרעין קודמת לנטיעת יחור, צופיה הליכות התכלית אל מול הטובה שאין למעלה הימנה מן המגיד מראשית אחרית, המלך הטוב והמטיב לכל:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן ח

יד יהודה: א · ב · ג · 4 · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד · כה · כו · כז · כח · כט · ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו

**יד יהודה • א**
והנה עת וכו׳ חוזר למלת עת לפרשה ע״ש הסוד שכן עת הן השתי אותיות אחרונות של דעת מרמז לעשר שמו׳ הויה שמספרן ר״ס ועשר שמות אהיה מספרן ר״ס ס״ה ע״ת :

**יד יהודה • ב**
והדל״ת של דעת מרמז לד׳ הויות של שם הויה שהן מקורן של שני שמו׳ הללו וכוונת ברמזו לקבוץ

**רמ״ע מפאנו**
והנה עת הוא סוף הדעת הכולל מספר עשר שמות הוי"ה ועשר שמות אהי"ה במספרן, והדל"ת מקורן, שהוא ד׳ אתוון מהשם הגדול ב"ה. והתבוננתי על מלת עתים שהוא במספר גדול של אי"ק בגימטריא תתר"ף, ועל שמם נקראו החכמים יודעי העתים, משום דבביצר מהני אין להם ידיעה מושלמת לפעולת האדם באותן כ"ח חלופי הזמנים שזכר קהלת, למה

**יד יהודה • ב • המשך**
החסדים והגבורות תחילה בדעת כמ״ש במאמר יונת אלם סי׳ מ״ב :

**יד יהודה • ג**
במספר גדול באותיות מנצפ״ך שכמ״ס בית ת״ר :

**יד יהודה**
למה שהידיעה **[חסר]** מחייב להקדים ולכסות אל המוקדם

**יד יהודה • המשך**
שכבר נעשה ואל המתאחר לו וכן מחייב לשער מקום **[חסר]** וכו' ולכל זה ענין תתר"ף **[חסר]** לא יוכלו החכמים לידיעה מושלמת אכן וגם בכולי האי עדיין אינו אלא מספר :

**יד יהודה • ה**
וכבר נתבאר וכו' ידוע **[חסר]** לנקודות **[חסר]** קמ"ץ חולם ליו"ד שור"ק בוי"ו והיינו מלאפו"ם וחיר"ק ביו"ד ואלו נקראים תנועות גדולות וכן בנקודות של פתוחי חותם **[חסר]** פתח סגו"ל **[חסר]** ושבי"א וכן תנועות קטנות בפשטותם מלבד במורכבי תנועה ושבי"א שהן חטף קמ"ץ חטף פתח חטף סגו"ל **[חסר]** כמלכים והשארי כולן עבדי' ושבי"א **[חסר]** עבד לעבדים **[חסר]** והיינו שבי"א נע **[חסר]** ובין שלאחריו **[חסר]** :

**יד יהודה • ו**
לבדו גם מלך הוא **[חסר]** נקוד בפני עצמו **[חסר]** כמו **[חסר]** מהגדולות וכן כמו **[חסר]** כידוע כ"ז במדקדקי' :

**יד יהודה • ז**
שאין שם שבי"א נח כשהוא לפני תנועה גדולה :

**יד יהודה • ח**
פירש מזיז וכו' שהשבי"א נע לא די בהיותו כן אלא שמניע ג"כ האות **[חסר]** כדי שלא **[חסר]** תנועתה :

**יד יהודה • ט**
הוא הדבר וכו' **[חסר]** השבי"א לדין הוא ג"כ **[חסר]** שהוא נע ומניע וע"כ אינו נח :

**יד יהודה • י**
באותיות הגרון שהן אותיות אהח"ע כמו שאינן מקבלין חיר"ק ודג"ש **[חסר]** הן סימני הדין כידוע **[חסר]** רמ"ח ועם הכולל רמ"ט כמנין גרו"ן כי כן ג' דינים **[חסר]** שהוא מקום בגרון כידוע והיינו :

**יד יהודה • יא**
בה בינה עלאה דמתמן דינין מתערין ושם **[חסר]** גבורות חכמה **[חסר]** וגם בכתר **[חסר]** הרי ג' דינים **[חסר]** בגרון ובשביל זה **[חסר]** בגרון **[חסר]** בג' סימני דין כי צריכים אנו למתק דינים הללו בסימני חסד שהן פת"ח שהיא תחייב צפיית המוקדם והמאוחר והשערת מקומה ושעתה במחשבה דבור ומעשה, כולי האי ועדיין אפשר. וכבר נתבאר זה במקומו כי כל אחד מהאותיות הוי"ה תנקד בשש נקודות עקריות שהן החמש תנועות גדולות, קמ"ץ חול"ם ציר"י חיר"ק שור"ק שסימנם פתוחי חותם. גם השב"א כאחד מהם, אשר חכמים יגידו שעם היותו עבד להן, הנה במציאותו לבדו מלך הוא, והטעם כי יש תנועות קטנות שהן תולדות אל הגדולות כנודע, אבל השב"א אינו כן אלא הוא נקוד בפני עצמו, אין לו השתלשלות מהאחרים כלל ועבודתה לתנועות גדולות מפורשת בזוהר, שהוא רץ בשליחות ומזנב אחריהן. ופירש רץ מתנועע גם הוא אצלן שאין שם שב"א נח, ומזנב פירש מזיז את האות הסמוכה להן, שלא תהא עומדת לפניהן לעכב הרחבתן, אלא השב"א מניע אותה, הוא הדבר שאמרו המדקדקים על אותיות הגרון שאין בהם מקף שח"ד, פירוש לא שב"א תחתיהן ולא נקוד חיר"ק לפניהם ולא דג"ש בתוכן, כי שלשתן סימני הדין כנגד שלש שמות אלקים שעם הכולל מספרן גרו"ן והנם במצר הגרון בהקבץ שם יחדיו כח בינת העלול וגבורת הסבה קרובה, והוא הסבה רחוקה כנודע ליושבים לפני חכמים, ואנו צריכים למתקם בפת"ח סגו"ל ורפ"ה שכולם סגולות החסד. והנה כל אות מההוי"ה תצטרף עם אות אחת בשגם היא מנוקדת בשש נקודות אלה, אחת אחת דיתרבי צרופיהן עד ל"ו פנים, כי ו' נקודות של יו"ד מצטרפות כולן עם אל"ף קמ"ץ, וכולן עם אל"ף ציר"י, וכן עם שאר הנקודות שזכרנו הרי ל"ו, וכשתמנה כדרך הגימטריא הפשוטה ל"ו פעמים י"א, שהן אותיות אשר אמרנו דעלו אהדדי, וכן לארבע אותיות מהשם הגדול, כל אחד מהם עם אל"ף יעלה המספר לארבעתן שלשים פעמים ל"ו שהם תתר"ף בדקדוק. וארבע אתוון בא"ת ב"ש הן הן מצפ"ץ, שהוא נוטריקון מ'לך צ'דק פ'ועל צ'דקות, וארבע תיבות הללו הן בגימטריא תתר"ף. וכן אדם חוה במלוי אותיות אל"ף דל"ת מ"ם חי"ת וי"ו ה"י, והיינו ששים פעמים ח"י, שהוא צרוף כללותיה של תפארת בעל שש קצוות, כל אחד כלול מעשר ויסוד שהוא עצמו ח"י, והוא טעם סח"י ומאוס לשבח, על דרך שאנו רגילים לפרש הנבואות וכל כתבי הקדש,

**יד יהודה • יא • המשך**
סגול ורפ"ה כידוע ג"כ משם :

**יד יהודה • יב**
וכי כל אות מאותיות השם הויה **[חסר]** בשש נקודות כנזכרות כשתצרף עם אות האל"ף המנוקדת גם בשש נקודות הללו **[חסר]** ו' פעמים ו' שהן ל"ו **[חסר]** יו"ד אל"ף **[חסר]** ל"ו **[חסר]** לצרוף אות וא"ו של השם עם האל"ף **[חסר]** שהן תתר"ף ועיין בפרדס שער פרטי השמות פי"ב :

**יד יהודה • יג**
וארבע אותן של השם הרי מצינו עוד שהן מנין תתר"ף והיינו אל"ים **[חסר]** אותיות הויה הן כן וכו' :

**יד יהודה • יד**
וכן מצינו מנין תתר"ף **[חסר]** ואותיותיהן עולים כן :

**יד יהודה • טו**
והיינו וכו' ר"ל מספר תתר"ף מרמז לת"ת ויסוד ע"ד הידוע שת"ת הוא בעל שש קצות חג"ת נה"י וכל אחד כלול מי' הרי ששים ובכל אחד יסוד עמו במקרה חי הרי ששים פעמי' חי כמנין תתר"ף :

**יד יהודה • טז**
והוא טעם שאמר ירמיה סחי ומאוס תשימנו (איכה ג') שגרם לבזה ומלת סחי מרמזת ב' פעמים חי :

**יד יהודה • יז**
ע"ד שהיו רגילים **[חסר]** לבזות את הנבואות וכו' וכמ"ש **[חסר]** :

**יד יהודה • יח**
ורוק **[חסר]** סחי ומאוס **[חסר]** אלא ומאוס מקום פועל **[חסר]** :

**יד יהודה • יט**
למאוס **[חסר]** ועתה ירום ראשי על אויבי (תהלי' כ"ז) והענין הוא ע"פ קבלה **[חסר]** בפרדס שער הצנורות פי"ד **[חסר]** צדיק יסוד עולם **[חסר]** למקום קדוש **[חסר]** כל מלאכין קדישין **[חסר]** ומשם **[חסר]** סחי ומאוס תשימנו :

**יד יהודה • כ**
מספר ג' הויות העולה ע"ח בגי' סחי ומרמזי לת"ת יסו"ד מלכות :

**יד יהודה • כא**
בסוד השי"ר גבי יחזקי"ו וזה לך האות אכול השנה ספיח ובשנה

כי כולן בסיני על תנאי נאמרו. ודוק שלא אמר והמאס אלא ומאוס, כי האדם השלם בסוד החי על הדרך שביארנוהו, לו יאתה למאוס ברע, כטעם ירום ראשי על אויבי סביבותי. להרחיקם מעל גבול הקדושה, וגם יש כאן מספר ג' הויות בגימטריא סח"י. וכן תפארת יסוד מלכות בסוד סחיש או סחיס האמורים בחזקיהו, סמ"ך תפארת - ח"י יסוד. שי"ן בסוף מלכות - שי"ן בראש בינה - זה וזה בגימטריא חשמ"ל, כי הוא נובלת אור פניא"ל ודי בזה. והנה סדר החבור לאות אל"ף עם אותיות השם הגדול ביושר, הוא הנדרש גם כן לכל אחד מי"ב צרופי הוי"ה, הרי י"ב פעמים תתר"ף, שהן השעות מהיום בקדימת אותיות השם לאות האל"ף, כי הוא המאור הגדול שמחשבתו קדמה לכל, אך בקדימת האל"ף על אותיות השם יתחדשו המספרים האלה ממש על אותו הדרך בי"ב שעות מהלילה. או אמור כי זה וזה רמז לשעות היום, וההבדל בחלוף הדרכים הללו בהתחזק הפעולות בפחות ויתר לחסד דין ורחמים, כי בקדימת ה"א עלאה על ה"א תתאה תהיה ההוראה על השעות מהיום, וההפך על שעות הלילה, וההיקש בזה לכל כיוצא בו. או אמור כי אלה ואלה רמז לשעות היום שאין צורך לדרוש בהן קדימה ואיחור או חלוף, אמנם שעות הלילה תרומזנה גם באותיות האלה עצמן עם חלוף נקודותיהן, כי נקח תמורתן לפת"ח סגו"ל קבו"ץ חיר"ק קטן וקמ"ץ חטף אשר אין בו שב"א, ואלה הן חמש תנועות קטנות ממש, דוגמתן של הראשונות דעלייהו אתמר חיות קטנות עם גדולות. והשב"א משלים עמהם גם כן מספר ששה, שכן הוא מצטרף לחטף פת"ח ולחטף סגול כמו שהוא מצטרף לחטף קמ"ץ. אמנם אין עסק לחטפים המפורשים עם השב"א לפניהם באלה הצרופים כלל אשר המה נדרשים בנקודות הפשוטות לא במורכבות. עד כאן היו דברינו באות אל"ף בלבד עם כל אחד מאותיות השם הגדול, וכן תעשה לכ"ז אותיות האל"ף בי"ת עם הכפולות, שכולן בדרך המספר לא נחשבן כאן זולת אחת אחת, לפי שאינן רק נטפלות אל השם שהוא העיקר, הרי אלה כ"ז ימים שהלבנה גומרת בהם סבוב הרקיע כולו, מה שהשמש מהלך בשנה תמימה, אלא שעדיין צריכה הלבנה לרוץ אורח אחריו כל אותו המרחק שבין מקום המולד הקודם לסבוב

**יד יהודה • כא • המשך**
השנית שחיס (מלכי' ב' י"ט וישעי' ל"ז) כתיב שחיס **[חסר]** המלכות **[חסר]** שחיס מרמזת למלכות בסוד אור חוזר **[חסר]** בסוד אור הישר **[חסר]** בפרדס שער **[חסר]** למעלה פ"ב ע"ש :

**יד יהודה • כב**
וזה וזה סחי וכתי' שפירושו נובלת כל חי **[חסר]** אות נובלת וכו' והיינו **[חסר]** סחי ומאוס **[חסר]** :

**יד יהודה • כג**
והנה סדר הצרוף שהזכירו לעיי' של אות האל"ף עם ד' אותיות השם ביותר מדור שעולה תתר"ף הוא הנדרש וכו' :

**יד יהודה • כד**
הרי י"ב פעמי' תתר"ף כנגד י"ב פעמי' תתר"ף כנגד י"ב שעות היום **[חסר]** אותיות השם להאל"ף כי כן **[חסר]** את המאור הגדול לממשלת היום ואין קודם אליו אלא בעל השם יתברך ויתעלה בלבד ולכך הקדימו אותיותיו **[חסר]** לי"ב שעות :

**יד יהודה • כה**
אכן בקדימת האל"ף לאותיות השם ירמזו המספרים הללו בי"ב הויו' לי"ב שעות הלילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד :

**יד יהודה • כו**
או אומר שאין חילוק בקדימה ואיחור **[חסר]** בין שהקדם האל"ף לעולם **[חסר]** לי"ב שעות היום **[חסר]** בדרכי' של אותיו' **[חסר]** לחסד ובין לדין ולרחמים **[חסר]** בסוד אור ישר גובר החסד **[חסר]** על הלילה וכן בשארי אותיות :

**יד יהודה • כז**
או אומר **[חסר]** ולעולם התחברות השם עם האל"ף באיזה אופן שיהי' **[חסר]** ביום ואין צורך לדרוש כאן לא קדימה לא איחור ולא חילוף **[חסר]** שעות הלילה **[חסר]** והיינו ע"י התנועו' הקטנות שהן ג"כ שש עם השב"א כנ"ל והם מנקד כל אות מאותיות השם והאל"ף בשש הנקודות הקטנות תמורת הגדולות יעלה הנזכר עוד לי"ב שעות כנגד י"ב שעות הלילה :

**יד יהודה • כח**
חיר"ק קטן בלי יו"ד :

**יד יהודה • כט**
וקמץ חטוף אשר אין בו שב"א יען הקמץ חטוף הוא על שני פנים יש בו שב"א **[חסר]** ויש שלא נראה בו השב"א דממילא נפתח שהוא חטף **[חסר]** קודם שב"א נח וכן לפני שני שב"אין כנזכרו' בחכמת הדקדוק :

**יד יהודה • ל**
דעלייהו היתמר חיות קטנות וגו' (תהלי' ק"ד) כי חיות הנה הנקודות כולן מהשורשן שלמעלה :

**יד יהודה • לא**
והשב"א משלי' המספרי שש תנועי' הקטנות כי כן הוא תנועה קטנה **[חסר]** :

**יד יהודה • לב**
עם כל זה לא נכנס במספר כ"ח השב"א לבדה וקמץ חטוף כלי שב"א ולא בהטפים המורכבים :

**יד יהודה • לג**
עם הכפולות מנצפ"ך :

**יד יהודה • לד**
שכולן **[חסר]** לפי מספרן **[חסר]** נחשבת לשנים וגימ"ל **[חסר]** למנין תתר"ף **[חסר]** כמו האל"ף שנחשב לאחד **[חסר]** כל אות לאחד **[חסר]** לפי המספר דהשם הוא העיקר והללו בטפלו' :

**יד יהודה • לה**
אלה כ"ז אותיו' בצירוף עם הויות השם עושין כ"ז ימים כנגד ימים **[חסר]** הלבנה וזה כ"ש שידענו שהלבנה מתחדשת כל כ"ט י"ב תשצ"ג **[חסר]** כולל ג"כ משך מהלך הלבנה בתוך י"ב מגלגל שהוא בערך שני ימים ורביע **[חסר]** תצטרך הלבנה אחר סבבה כל גלגלה להשיג מקום **[חסר]** שבזמן כ"ז יום ורביע בקרוב מסבבת הלבנה גלגלה והן :

**יד יהודה • לו**
הוא שלום במעלה של מעלה ומטה כמבואר במאמר **[חסר]** וע"כ חתם קהלת בכ"ח עתים **[חסר]** בעת שלום כלי מחזיק ברכה ממקור הברכות כנודע :

הזה עד משכן כבודו עכשיו לדבקה בו, והוא עת שלום שחתם בו קהלת, שקדמוהו כ"ז עתים כנגד כ"ז ימים וכ"ז אותיות התורה, וכל זה מן המפורסמות למתחילים בחכמה, ואין כאן מקום להאריך:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן ט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא

### יד יהודה • א

אך טוב מראה עינים לראות ולהבין ענין חירגא דיומא שאמרו רז"ל בפ"ק דיומא בשם ר' לוי (ד' ר' ע"ב) מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה מפני גלגל חמה שמנסר ברקיע כחרש המנסר בארזים והאי חירגא דיומא לא שמיה והיינו דקאמר כדור הארץ וכל דיירי ארעא כלה חשיבי פירש"י והאי חירגא לא שמיה והאי **[חסר]** ע"כ אכן כיון שהחלקים של חירגא עם היותן דקי' מאד מ"מ הן דבר ממש ע"כ יכול לראותם

### יד יהודה • ב

שהמלת כלה כמ"ד בלה נגזרת מלשון חלה שפירושו וכלה וכן כלה הוא לשון כלום **[חסר]** ועי"פי נולד מכה בספירה :

### יד יהודה • ג

וכוונת הפסוק וכל דיירי ארעא חשיבי כהשנן של חירגא דיומא שאנו לה המקרוקס דקים של בסורת וחשבוני **[חסר]** דיירי ארעא שהם יותר אחד מהם יחסר ג"כ חירגא והם יתרבה כי' מהם ירבה החירגא

### יד יהודה • ד

בסוד חלוני רקיע שיתבאר לקמן סי' י"ח

### יד יהודה • ה

כוכב הכי ע"ג מלך כשול שהוא גדול בכמותו מאד מ"מ זהו כמשכון לה :

### יד יהודה • ו

גם ברוחני והינם כלהי שהם כשדים בעלי גשם מורכבים מיסוד הם והחו ר כמ"ש ברמ"ק בפ' פרקי העלים אמרו ז"ל בפ"ב דחגיגה אוכלי ושותי' ופרי' ורבי' ומתים כבני אדם :

### יד יהודה • ז

וכבר ביארנו גם הם כהנגל כלדיתו בז"ר על פסוק ומכל החי מכל בשר תני אלו השדין אפילו

### רמ"ע מפאנו

אך טוב מראה עינים בההוא חירגא דיומא דאמור רבנן לא שמיה דכתיב וכל דארי ארעא כלה חשיבין. כדאיתא בגמרא דיומא, והמלה נגזרת מן ותלה ארץ מצרים. והכף לדמיון כנודע, והכוונה לנו בפסוק זה לדרוש ולקבל שכר, כי חשבונם של אותן החלקים דקים ונלאים בהחלט, שמנסרת החמה בכל יום בסוד חלוני רקיע, הוא כמנין כל דארי ארעא הכולל עוג מלך הבשן בעודנו חי, ודכוותיה בכל דור ודור מן הענקים, וכל האדם קטן וגדול שם הוא כטוב כחוטא, בהמה ורמש וחיתו ארץ עד הקטן שביתושים, וכל שרץ המים בימים ובנחלים בחריצין ונעיצין בורות שיחין ומערות וכל הבריות שבאויר, וגם הרואים ואינם נראים מבעלי הגשם כיון שבריאתם תחת הגלגלים והרכבתם ממשות היסודות וכבר נימוחו גם הם במבול, סברא היא שכולם שוים שדרכם לימנות בחשבון הזה, אם מת אתמול אחד מהם יחסר האי חירגא דיומא חלק אחד, ואם נולד אחד או יותר ירבו אותן החלקים כנגדם, שאולי ישאלו הטבעיים וכן התמו כי החי נולד הוא והשמש החי על כן אינו מאיר אלא למנוייו, ואוזן שומעת תוכחת חיים שלא להתגאות כלל כיון שכולם שוים במנין זה. והנך רואה כי מה שאמרנו בפסוק שאמר כלא חשיבין, להתפרש לפי המפורסם שמשמעו נחשבים לכלום, וכאלו כתיב באל"ף והיו כלא היו, ומדרשו לא זז ממקומו שיהיה לשון חשבון. וכשם שהחמה מנסרת שחרית ברקיע המשיר צרורות לעומת פניה באופק שלנו שהאמצע אליו מגדל הלבנון, על דרך שבארנוהו במקומות רבים, כך מנסרת ערבית ונופלת ההוא חירגא מאחוריה באופק שכנגדו למטה בארץ להשלים סבובה מערב עד ערב בכל כפת הרקיע, רק שביום גופה של החמה תלוי למטה בקערורית הגלגל שלה, ובלילה עולה בגבנונית הגלגל, משל לאדם המקיף ברגליו עיר חומה דלתים ובריח, חציה

### יד יהודה • ז • המשך

רוחות נכנסים עם כח אל הסיבה

### יד יהודה • ח

שהשמענו משתנים כלום ולין וגם שהמי כלם כצ"ל מ"מ כבודי כללו כתי' כאלף וענין כלם אין כפירש"י :

### יד יהודה • ט

ובשם שהחמה מנכרת שהרים והולכת ומנכרת כל כיוי גלילי' דרקיע ע"ג חצי כדור הארץ שלנו **[חסר]** כל גלילי בהלוכם בחצי הכדור שתחתינו כי שמי' וארץ הן כדוריי' כמ"ש עיי' בסמוך **[חסר]** פני חמה ובלילה שהיא מנכרת והולכת חוץ לכפה כופלי' בקערורי' בחצי הכדור התחתון מלאחרי החמה כמו שיבול בסמוך :

### יד יהודה • י

לאופק הוא הקו הישר שעל גביות הארץ נקרא כן בלשון ערבי ובלשון יון הוריזון ובשם זה משתמשין זמנינו התוכני' ובעלי מלכות וידוע שהאופק משתנה לכל אדם כפי מקום מושבו וע"כ כשהלכנו מדברים מהאופק שלנו כוונתו לאופק שמקום מהלכנו הוא בית המקדש

### יד יהודה • יא

רק סבובים וכו' כי כן דעת רז"ל שביום מהלכה החמה תוך כפת הרקיע ובלילה חוץ לכפה כדאיתא בס"פ דעירובין (ד' נ"ו) הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה ושיחה כפי בס"ב דנחמה :

### יד יהודה • יב

בקעירותי' הגלגל לצד פנימי וחללי' של העגולי

### יד יהודה • יג

בגבנונית לצד חוץ וגבו של העגולי

### יד יהודה • יד

רומי השערי' שאין הכניסה ויציאה בהרקיע תמיד במקום א' של שני השערי' אלא כל יו' ויו'

**יד יהודה • יד • המשך**

שהם מקו' הכניסה יותר לרוחב השער וכן מקו' היציאה ברוחב השער ההוא וע"ע בבמחת וכמ"ש לקמן סי' י"ח

**יד יהודה • טו**

בספרי חירה בענין אור מקיף ואור פנימי וחלון סחי ונפכו בבקיעת הכלי' והלבוחיה' כמ"ש ביונת אלם ובסוד מ"ה ויסל וגו' כדרם זוהרי על חני וחמי ועו"ד שכתבתיו ג"כ שם פי' ל"ו ע"ש ותבין כדוגמת' :

**יד יהודה • טז**

בעצם הגלגל כדי שגוף גלגל החמה וגוף החמה פתוח בו והיינו מלציין דסברי גלגל קבוע ומזל חוזר

**יד יהודה • יז**

באותן החלקי' הדקי' של נסורת

**יד יהודה • יח**

ריש ספר המדע פ"ד מה' יסודי התורה וז"ל ארבע יסודי' הללו משתני' זה לזה תמיד בכל יום ובכל שעה מקצתן לא כל גופן כיצד מקצת הארץ הקרובי' למים משתנה ומתפוררת ונעשה מים וכן מקצת המים הסמוכי' לרוח משתנין ומתמחקין והויין רוח וכן הרוח מקצתו הסמוך להם משתנה ומתחולל ונעשה אש וכן אש מקצתו הסמוך משתנה ומתמכם ונעשה רוח וכו'

**יד יהודה • יט**

צד שני לדדי האופק ר"ל בין החירגא שעל חצי כדורי שלנו ובין שלמטה בחצי הכדור הקיר העיר וחוצה בצאתו מן השער המערבי, וחציה פנימה אחרי שנכנס מן השער המזרח, ואינו נמנע מהלוכו בסבוב תמיד עד תומו, כי גם כניסה ויציאה אינן לו אלא בהיקף גמור כפי מה שיסבלהו יפה יפה רוחב השערים, כן הדבר הזה. ויש לנו בו דוגמא רבתי בסתרי תורה בסוד ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם. יתבאר במקומו. והנה מציאת הדבר בעצמו מוכיח שאין חלון ולא נסירה אלא בעצם הגלגל הרביעי שגוף החמה פותח ונועל בו, ובהתערב נצוץ האור מגופה של החמה באותן החלקים דקים יחליפו כח לבקע הרקיעים התחתונים שכולם מגשם זך אוירי ונופל ההוא חירגא באויר העולם הזה ונראה לעינים, וחום השמש מושך נצוצות אלה מההוא חירגא אחריו כל אותו היום, אף על פי שהוא הולך תמיד ומתרחק מנגד לחלון עד שהיא ממסמסן ומחזירן ליסוד האש והאויר, שכן מעשה בראשית לוין זה מזה, כמו שפירש הרמב"ם ז"ל ביסודות ריש ספר המדע, הוא הדרך ישר ליוצר בראשית, שבו ערב אש ומים ועשה מהם שמים, ויש חלוף רב בההוא חירגא בין שני צדדי האופק, כי ממנו ולמעלה ירד העליון תחלה והשאר סמוך לו, וממנו ולמטה ירד התחתון תחלה והשאר סמוך לו, ואין ספק שגם זה יחשיך אור היום קצת ליושבי חציו התחתון מהכדור, כי מי יגלה להם עפר מעינים נוסף על היותו עולה ומסתלק פניו למעלה ואחוריו אליהם, לא כן ברדתו אלינו כי אז ישיש כגבור בפנים מאירות, ונוסף לקח במאמר הרקיעים:

**יד יהודה • יט • המשך**

התחתון כי מן האופק שלנו ולמעלה הנה החירגא מתחתם מנכרת החמה בעלייתה הוא בעליון ויורד למטה חמה ואח"כ **[חסר]** ירד כל הקרוב קרוב על הסדר משא"כ בחצי הכדור התחתון שהחמה עולה מתחת למטה ואין להחירגא שם מקום לירד לארץ אלא דרך אותו השמח שעולה בו חמה מעלה שהסרגה הוא התחתון שיורד תחלה ואחרי' הן עליונים ממנו שיורדים לארץ לאחרונה :

**יד יהודה • כ**

כי מי יגלה להם נבר מעינים יען בחצי הכדור שלנו הסורות תמיד לנוכח השמש וכשהי' מאיר עליהי' **[חסר]** נמשך אליו הסורות ההן ומחזיקן להיר באם לא כן הם שהשמש חוץ לכפה והסורות מאיר מלאחריו באופן שאינו מאיר עליהן ולא עוד אלא שהן באחורי לארץ ונצתקין ליסוד האויר ונעבר וזה יחדך על יושבי הארץ ההיא :

**יד יהודה • כא**

נוסף ומנגד מה שאור השמש אינו מצפיק כ"כ שם כיון האור משני היותו עולה חוץ לגלגל כי אם שהשמש מאיר לארץ ולדרים עליה בחצי הכדור השני צבת שקיעתו אצלנו שהוא שם זמן זריחתו והילוכו שם מחוץ לכפה אינו מועט אורו מהם כי כן כל גשמי גלגל הרקיעני זך ואוירי והשמש מאירו מכבודו ומהייו ג"כ דרך כל עובי הגלגל בהיותו חוץ ממנו מ"מ כיון שמסתלק השמש כו' למעלה זריחתו חוץ לגלגל הינו מאיר ג"כ כמו כשהיו עומדות לנגד כלי' הארץ ודע שהם כל אלה דוגמא רבתי לענין לילה אצילי' קדושים כמ"ש

**יד יהודה • כא • המשך**

ביונת אלם פי"ה ע"ש :

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן י

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ

**יד יהודה • א**

וכדברי עובדי מדקאמר וחד בחלונו של הרקיע

**יד יהודה • ב**

והוא מה שביאר להלן מן הסתם מהר"ר שמואל יפה בספרו יפה מראה שבתי' ע"ש בתחלתו ור"ל **[חסר]** ענינו להשמיענו שם מה

**רמ"ע מפאנו**

ובגמרא ירושלמי פרק אם אין מכירין אמרו רז"ל שלש מאות וששים וחמש חלונות ברא הקב"ה שישתמש בהם העולם מאה ושמונים ושתים במזרח מאה ושמונים ושתים במערב ואחד באמצעו של הרקיע שממנו יצא מתחילת מעשה בראשית עד כאן והדברים מוכיחים שלא דברו

**יד יהודה • ב • המשך**

שנתפרסם בעולם מחכמת התכוניות בעניינינו לנו ע"כ כי מחכם אין הכוונה כאן כ"א על חצי הכדור שלנו הוא מ"ו וזה יתב הכל על נכון וכמ"ש סי' בסמוך

**יד יהודה • ג**

אלא במה שבחם וכו' כי בזה

### יד יהודה • ג • המשך

מחלוקת ישנה בין התוכניים בעניני תכוני שמים וארץ אם היא כדורית או ביצות קיתי׳ סברי שמים והארץ עגולי׳ ככדור **[חסר]** הארץ מכל צד והיה תלויה מרכזן בתוך הכונול ואחרי׳ חלקו עליה׳ וס״ל שהארץ היא שטוחה **[חסר]** ומחלוקת זו היא לא לבד בין חכמי האומות כאשר הזכיר החכם ר׳ עזרי׳ בספרו מאור עינים חלק אמרי בינה פ״ים אלא לכאורה נראה גר׳ גם בין חכמינו ז״ל כפי דבריהם בגמ׳ ומדרשי׳ יען מצינו להם כמה מאמרים להדיא להולמן לפי פשוטן דס״ל שהארץ היא שטחית **[חסר]** כאשר העלה ר׳ עזרי׳ שם על ספר **[חסר]** בספרו יפה תואר בב״ר פ״ג סי׳ ו׳ ע״ש : אכן כבר כתבו וגמרו התוכניי׳ והוכיחו בראיות מופתיי׳ שהם יי׳ והארץ עגולי׳ והארץ במרכז נחתמי׳ ונוסף ע״ז אין עוד חום בזמנינו זה מלבד המדע והתבונה סיפוק בדבר זה **[חסר]** יען בדור האחרון זה מיום שנתגלית הישוב ליורדי ים לחוקיהם ומדי עברם יום יום עד לאירין **[חסר]** עולם חדש ידוע ומפורסמי לכל עד כי אין מהם שבל יום ויום **[חסר]** אחר סמונו מידרכי הכוכבים כלם יעיזון יגיזון שהקף הארץ **[חסר]** רגלינו **[חסר]** וביותר מה שהם ראיתי׳ **[חסר]** כנגדו נעלם מהם הקוטב הצפוני שלנו וכמ״ש רז״ל על אלו שני קוטבי פסקי׳ מעגלי לה רחינו נגלה בדרום ושקרי בצפון גם כל מי שלא עבר שם הלא יוכל לאמת דבר זה בכדור הארץ הנעשה במלאכי׳ מחשבת התכונה עליו לציירו כל המדינות והמקומות הימים והנהרות והמדברות כלל כתיב עליו העלו התוכניי׳ במדת אמת ובכונה ודכוחים במפות שעליהן משורטט ציור הכדור בשני חלקיו שהם כחצי׳ בכל בתי הגדולים ומצינ׳ מדע **[חסר]** וכבר מפורסם כן בזוהר פי׳ ויקרא עמוי יי״ד על פסוק הם לתם עלמי׳ קדמנא ז״ל ובספרה דרב המנונא פריש יתיר דהא כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור הלין לתתא והלין לעילא וכל הני דריין משתניין בחזווייהו משנוי׳ דאוירא כפום כל אתר ואתר וקיימין בקיומייהו כשאר בני נשא ועל דא אית אתר בישובא כד נהיר לאילין יממא לאילין חשך שם אלא מהאופק ולמעלה בחלק העולם שארץ ישראל קבועה באמציעתו וזה הדבר מורגל מאד לחז״ל תמיד בדרושים האלה והוא מה שנעלם כאן מן המפרש לאגדות ירושלמי ומקומות רבות משאר באוריו ובפרט בבראשית רבה פרק ב׳ סימן ו׳ שהביא חבילות חבילות של מאמרים לא יובנו לפי שטתו בשום פנים אלא במה שכיחש אל האומרים הכחשת המוחש מכדוריות הארץ והגלגלים סביבותיה ולא ניחא למארייהו שנחשוב קטני ארץ הוברי שמים החוזים בכוכבים אשר לא ידעו וגם היטב אין אתם כאלו הם חכמים מחוכמים ונתלו בוקם סריקי באנשי עצתו של יוצר בראשית מפני נשר קלו בהשכלתם ומאריות שבמרכבה גברו. והנני כאן פותח שער כפתחו של אולם לכל מעיין ישר הולך בהקדמה אשר אמרנו שהיא אמתית בעצמה כי דברי חכמים כדרבונות בדרושים האלה הנה הם בהרבה מקומות יסודתם בהררי קדש רצוני על חלק העולם אשר ממעל לאופק לכבוד המרכז האמצעי עליון על כל הארץ שהעולם כולו לא נברא אלא בשבילו ולקיום המצות התלויות בו רוצה לומר בארץ ישראל ויש מקצת דבריהם שלא נאמרו כי אם על תחלת הבריאה קודם מאמר יקוו המים כגון ההוא דבן זומא התם וההקש מזה לכל כיוצא ויש חלוקים אחרים רבים פליאה דעת ממנו הבנת מקצתם ואם לקוצר דעתינו נשגבה ולא נוכל לה להבין ולהשכיל מה נמרצו אמרי יושר איך נתכבד בכבוד רבותינו נוחי נפש ליחס להם הקצור ולנו החכמה מורשה מילדי נכרים אוי לה לאותה בושה זהו מן הדברים שאין הדעת סובלתן. ומי שבעיניו יראה ארץ ישראל הראויה להיות ארבע מאות פרסה מרובעת שהן עשרה פרסאות בשבור שהרי גבוליה מפורשים בתורה ולבבו יבין כמה החטא גורם אל יתמה אם המציאות מחייב אותנו לפרש והארץ לעולם עומדת הנאמר על כלל העולם שהיא מתחלפת לא חולפת רצוני שאינה בטילה אבל אפשר קרוב מאד שישיגוה חלופים גדולים על דברת בני אדם וגיהנם תחתון שהוא בלי ספק מכלל העולם היותו מתרחב תמיד כמו שהעיד ישעיה הלא דבר הוא. והמשכיל יבין ממה שאמרו רז״ל שהשמים היו נמתחים והולכים עד שגער בהם הקב״ה ומי נתן להם כח להמתח אלא הוא יתברך בעצמו אך לא כל העתים שוים לפיכך כתיב וה׳ שמים עשה

### יד יהודה • ג • המשך

ולאילין יממא ולאילין לילה ואית אתר דכוליה יממא ולא אשתכח ביה לילה בר בשעתא זעירא ע״ש כל המאמר לפני זה שכל דבריו כדעת התוכניי׳ בזמננו **[חסר]** עד שנתבטלה דעת השטחית **[חסר]** לייחס בשום פנים לחכמינו הקדושי׳ ז״ל אחר מעולם חכמי׳ הם וכל דבריהם בנתלי **[חסר]** שהם קיימו וקבלו מה שהם כעת מכחישין אלא כהמפרש שכתב שם צ״ח שרבותינו בעלי המאמרים הכרית׳ תנועת הכדוריות **[חסר]** :

### יד יהודה • ד

ותלמידי׳ ממרכי׳ קבלו שפע השכל והתכונה וגזרו לעשות חיל :

### יד יהודה • ה

והכי כאן פותח שער באופן דליכה להשמע דעת השטחית מדבריהם ז״ל כי הם לא דברו אלא מחצי הכדור של אופק חיי׳ וזהו נחל חלתי הירושלמי כמ״ש סי׳ בסמוך וכמה מאמרי׳ כיוצא בו תלוי חליני דככחת על מוני כדורית :

### יד יהודה • ו

כגון ההוא דבן זומא שבב״ר שם שאמר מסתכל הייתי במעשה בראשית ולא היה בין מים העליונים למי׳ התחתונים אלא כמחים ושלם מלנבות שהם דברי׳ הללו לפי פשוטן מוריי׳ דעת השטחי׳ כמ״ש הי״מח מ״מ אין הדבר כן ח״ו מסתכל היה בן זומא באותה הים שבוי פמי׳ עליוני׳ ותחתוני׳ בהכלה פבריה ותורם **[חסר]** מרחפת כעוף הזה וכאשר בהים קורי׳ מחמר יקוו המים גם אני לא חשד מי שגם דעת רז״ל כגלגלי השמים גלגלי׳ מחוץ להם ודעת הכדורים לא סתרי להדדי כלל וזה ע״מ מה שרגילי התוכנים בזמנינו לפרש זו בחכמתם שאין כאן מקרי וגדולי חכמים מהסברתי׳ צפיית וכעס רבי עזרי׳ שמטנו למצפי מדברי חז״ל **[חסר]** וכל מילי דרבנן אמת ותורתן אמת

### יד יהודה • ז

ולבנו יבין במה שאול גורם ומתקבלו ומתמעטו בעונינו כמ״ש גמ׳ תכ״ה פ״ח סי׳ כ״ד :

**יד יהודה • ח**

לפרש משי"ה והארץ לעולם עומדת למשקקי שהיא הולכת תמיד בצילי אבל מ"מ מתחלפי ויקר לה מקרה חלופיי גדולי כחומר רמינו מעיינים הטבעי כגון רעש ובקיעות ימים גם גלי נעניי בפתיתם פיי ובחיי שמקבלה

**יד יהודה • ט**

כמו שהעיד ישעי (ל') באומרו כי ערוך מאתמול תפתה וגו' בעמק כתיב

**יד יהודה • י**

כלל דבר הוא והאי גרולי למה שאמרנו

**יד יהודה • יא**

והשכיל שכן היא בדבר גם מתחלפ צירות השמים שהרי"א עליהי שהיו נמתחי והולכי אכן **[חסר]** כראוי לכן שזה היה יותר רוב ממה שיחזור **[חסר]** כי מתהם ממדת עונו יתי לשיע בלי גבולות וקצבי ואין כאן סוי רצון בעצם הוא יתי נער בהם כי הם בית דינו :

**יד יהודה • יב**

ודע שמה שמדרם בכל מקום וכי הוא וב"ד פירושו דמני הוא גירתו על מחסר וכדין וכהילו הדבר אלא מדת הרחמים כי כן וי"ו בהו"ם הרי ג' קוים ועין ריש ממע' חל"ק

**יד יהודה • יג**

כלומר מן המנוי כמו שיכול בסמוך :

**יד יהודה • יד**

והאי מאמרי דליתח שהכי ברכו (די נ"ט) מאי זועות אמר רב קטינא גוהא פיי רעש הארץ רב קטינא הוי קא אזיל באורחא כי מטא אפתחא דבי אובא טמיא גנח גוהא אמר מי ידע להאי אובא טמיא האי גוהא מאי רמא ליה קלא קטינא קטינא אמאי לא ידעת בשעה שהקב"ה זוכר את בניו שרוים בצער בין העי"ם מוריד שתי דמעות לים הגדול וקולם נשמע מסוף העולם ועד סופו והיינו גוהא אמי רב קטינא אובא טמיא כדיב ומיליה כדיבין א"כ גוהא גוהא מבעי ליה אין גוהא גוהא עביד והאי דלא אודי ליה כי היכי דלא ליטעו כ"ע אבתריי :

הוא ובית דינו ושלש תיבות האלה גימטריא ת"ק מלואו של שם שד"י שאמר לעולם די הא כיצד הוא המטיב בלי צמצום נתן להם כח כדאמרן ובית דינו יתברך גער בהם ואמר להם די ודע כי הוא מדת החסד והדין בית דינו כמשמעו וא"ו המשך רבה אל החסד מדת הרחמים דשייכי אהדדי ודי בזה עתה. ואם חכמים בעיניהם לא ידעו לשער דברים אלו שאין להם שיעור והם אמתיים בעצמם מי יתן החרש יחרישון ותהי להם לחכמה רבה ואם המה לא יאמינו למה שהוא מכלל תורה שבעל פה בלי ספק עתידים ליתן את הדין הלואי שלא יאמנו הם והויותיהם מתלמיד הולך לתומו הרחמן יצילנו משחת רשתם כלל הדברים המאמין חדוש העולם ברצון מחדשו יתברך והשגחתו התדירה על כל ברואיו במשפט צדק יתן אל לבו אשר לא יתגאל באמונות כוזבות אשר בדו מלבם האומרים בקדמות ולא די שלא נהיה נפתים אל השורש הרע ההוא שאפילו תינוקות של בית רבן בקיאין בו שהרי התורה מכזיבתו פתח דבריה אלא צריך להזהר מאד ממה שהוא פורה ראש ולענה לכאן ולכאן ושם בסתר כי המה אוחזים את העינים ומתעים הבריות בתולדות היוצאות מענין קדמת העולם כי רבו וכזב אחד בהתחלתו גורם רעה רבה לכלל המושכלות וכמה לא חלי ולא מרגיש הלמד מן המגוש אפילו מה שישפוט החוש אליהם היותם אומרים אמת וראיה מרב קטינא שאמר אובא טמיא כדיב ומלוי כדיבון דלא לסרכו כולי עלמא אבתריה אף על פי שבאותו דבר שאמר על גוהא ובר גוהא עולה לא נמצא בשפתיו אבל מילוי כדיבין אמר רב קטינא בלשון חכמה ולבבו יחשב באמת דהני לאו מילי נינהו אלא דברי רבותינו המכובדים ומכל מקום לא אבה לקבלה מפיו ובאשר אמרה התורה לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות לא התירה ללמוד מהם כלל אלא מכתבי התורה דכל רז לא אניס להו ואפילו דברים שהם עצמם קדש כגון מצות התורה ואזהרותיה לא התירה לנו שנלמוד אותם אלא מפי אדם שלם כמלאך ה' צבאות קל וחומר לדברים שאפשר להסתכן בהם ואף רבי עקיבא לא למד גם החכמה החצונית אלא מפי רבי אליעזר הגדול שמימיו לא אמר דבר לתלמידיו אם לא ששמעו מרבותיו דוקא צדיקים כמותו אבל בפני רבו היה דורש במרכבה דברים לא שמעתן אוזן שאימת רבו

**יד יהודה • טו**

אבל מ"מ לא כימו רב קטינא כשאמר מליב כדינא אלא משמעי בלשון חכמים וכוונם בכספיו כוזבו ע"ד דליתי כפי אין מעבירי הוי לי מינך מילין וחמרי לה מעלין

**יד יהודה • טז**

לא התיר ללמוד מהם כלל בפי כלל גדול (די ע"ה) מגושא רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גדופי תסתיים דרב אמר גדופי דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר א' מן המגוש חייב מיתה דאי ס"ד חרשי לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות תסתיים פירש"י חרשי מכשף גדופי מין האדוק בע"ז ומגדף את השם ומסית תמיד לבי"ז חוטמי להביא דמשמע ג"כ **[חסר]** להבין ולהורות מותר ללמוד מחרשי והא קשיא חליתי לרבינו ירוחם שפסק לאסור בין מגדופי בין מחרשי כמ"ש בבי"ד בטור יו"ד סי' קע"ט ומ"ש בי"ש שם דכי דספקא ליה לרבינו ירוחם אי הלכה כרב אי כשמואל ולפיכך אסר בשניהם חוץ מכבודו דברים הללו א"א **[חסר]** דאי שמעינן בשמעתא דתלמודי דאפילו לרב מתיר דרך היוחה מותר מחרשי כ"ש לשמואל שלא חורכה כלל ומעולם לא פליגו רב ושמואל אלא **[חסר]** ומ"מ דעת הבי כרב כרבינו ירוחם ולא עוד אלא **[חסר]** ונראה לי דרעתם ז"ל דניחא להו דרב קבל כך לסמי לאסור ללמוד מחנוני מרכוחיו ובלכלל הוא וכיון דסוגיין דעלמא דלמגושי חרשי כדפירש"י פ"ג דיומא גבי לשכת בית הפרוה מאי פרוה מגושי וכיון עמו שכן בלשון יון קורין למכשף מגוש כמ"ש הערוך ש"ע דמחרשי **[חסר]** אי ס"ד חרשי לא תלמד לעשות וכו' היינו לומר דעכ"פ גדופי גרוע מחרשי דבחרשי מיכא למימר דמותר ללמוד ממנו להבין ולהורות ורב דאוסר דוקא בגדופי מתרי למנהי הכל לפי הלומד גם בחרשי **[חסר]** כדמשמע באותה נעילה דרב כהנא

**יד יהודה • יז**

אלא מפי אדם שלם כמ"ש ז"ל פ"ב דחגיגה על תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך וכו'

**יד יהודה • יח**

ואף ר״ע לא למד חכמת כשוף אלא מפי ר״א הגדול כמ״ש בפ׳ ד׳ מיתות שהיו ר״א ור״ע מהלכים בדרך ואמר ליה ר״ע רבי למדני בנטיעת קשואין וכו׳

**יד יהודה • יט**

עליו ומובטח היה שלא יאמר אלא דברים ברורים נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת ועוד דורש היה שפירש דרשא דקרא שהם מאמתים את דבריו ואין לנו רב מובהק גדול מזה אשרי אדם מצא חכמה וסומך אהמנותייהו דרבנן:

**יד יהודה • יט • המשך**

דחגיגה מרבן יוחנן בן זכאי שהי׳ רוכב על החמור ויוצא מירושלם וכו׳ פתח ר״א בן ערך ודרש במעשה מרכבה וכו׳

**יד יהודה • כ**

ועוד דלא חני דלא תאמר אלא דברים ברורים דרש החמרינו

**יד יהודה • כ • המשך**

והיינו שפים בחרו הבחרח ונקיישו :

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן יא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז

**יד יהודה • א**

נחזור למ״ש חלוני רקיע שהזכרנו סי׳ הקודם

**יד יהודה • ב**

בשבחו של מקום שעליהם תקנו ביוצר של שבת ובוקע חלוני רקיע

**יד יהודה • ג**

דע וכו׳ ר״ל שהענין הוא ע״פ מ״ש פ״ב דערובין (ד׳ נ״ו) חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך וזהו פני צפון חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו פני דרום וכו׳ שנאמר הולך אל דרום וגו׳ והוא דבר שהחוש מעיד שהחמה אינה יוצאה ביום ממקום שיצאה אתמול וגם למחר לא תצא ממקום שזרחה היום וכן בשקיעה דלולי כן היתה מדת יום ולילה בכל הזמנים שוים הרי יוצאה בתקופת תמוז בקרן מזרחית צפונית והולכי כל המזרח ודרום ומערב ושוקעת בסוף קרן מערבית צפונית ולמחרת יתחל מקום הזריחה משוך מעט מהקרן לרוחב המזרח ומקום השקיעה מעט מקרן למערב וכן כל יום ויום

**רמ״ע מפאנו**

נחזור לחלוני רקיע שמסרו לנו אמתת מציאותם אנשי כנסת הגדולה בשבחו של מקום אשר לא ידומה בו בדברי הקדושים ההם כזב כלל ויש לכל חלון שם בפני עצמו כדאיתא בברייתא דפרקי רבי אליעזר וקצתם מקראי. דע כי בחזרת הגלגל יום ביומו הנה החלונות הנפתחים לנו שחרית וערבית עולים ויורדים מהאופק יום יום במספר במפקד אין נגרע עד שלעולם יש שהם ממעל לו ראוים להפתח כמנין יעקב יעקב דכתיב ביה ויזרח לו השמש חוץ מהנפתח בכל יום שחרית בסוד מחדש מעשה בראשית על פתיחה זו בבקר תקנו לנו ביוצר שבת ובוקע חלוני רקיע שכולן סתומים ואינן נפתחין אלא איש יומו וכנגדו נפתח ערבית למטה לארץ ברקיע אשר על ראשי האנשים שכפות רגליהם הפוכות תחת פרסותינו ועם מה שנבאר לקמן נתקיימו דברי התנאים ככתבם וכלשונם לכל מבין יסודם כי זה כל האדם והמה מוסכמים עם מציאות הגלגלים וסבובם המפורסמים באותה חכמה להמון העוסקים בה לא חסרנו דבר:

**יד יהודה • ג • המשך**

יתקרב מקום הזריחה מעט מעט יותר לתוך המזרח והשקיעה למערב עד שבתקופת טבת יתחל מקום הזריחה בקרן מזרחית דרומית והשקיעה בקרן דרומית מערבית ומשם הולך חוזרת לפנות לצפון ויהי׳ מקום זריחתה ושקיעתה כל יום ויום עד תקופת תמוז יותר לצפון וכן פירש״י שם. וכיון ששנות החמה שס״ה ימים ורביע **[חסר]** קע״ב חלונות שדרך החמה יוצאה בכל א׳ בזמנו מתקופת תמוז עד תקופת טבת וחוזרת ח״ו בהן עד תקופת תמוז וכן במערב לענין השקיעה ובכל החלונות לא נפתח כל יום אלא א׳ במזרח לעת לחם השמש ואי׳ במערב **[חסר]** דירושלמי. **[חסר]** דירושלמי מקמי׳ ודלא למ״ש שבלילה החמה הולכת מחוץ לכפת הרקיע שזה לדרכי לחלונות **[חסר]** ושזה חוזרת ג״כ חלילה דמ״ד מזל חוזר לכן דעת הרב כהן להוקמי הירושלמי **[חסר]** כדעת חכמי או״ה דתלמודין בפ״ב דפסחים **[חסר]** חכמי ישראל

**יד יהודה • ד**

כמנין יעקב **[חסר]** קע״ב א׳ לניחת השמש ואחד לצאתו שכן **[חסר]** השמש הולך והשמש לפניו יבא למענו שחרית קודם זמנו כשאבקו עם המלאך כלה עבודתו עדי **[חסר]** יעקב **[חסר]** כמ״ש

**יד יהודה • ד • המשך**

ז״ל על ויזרח לו השמש וכי לבדו זרח וכו׳

**יד יהודה • ה**

חוץ מהנפתח בכל יום שחרית הוא שאמרו עליו בירושלמי ואי׳ לחמומו של עולם

**יד יהודה • ו**

בסוד מחדש מעשה בראשית שתקנו אנשי כנסת הגדולה ע״ד דאיתא בפרי״א כל נחלי השמים עוברים ומתחדשי׳ בכל יום כח ורוח כשהשמש נוטה למערב הוא רוחץ במי אוקיינוס ושם מכבין שלהביות של שמש ואין נוגה לו עד שבא למזרח רוחץ בנהר של אש כאדם שמדליק נרותיו ולובש שלהביות ועולה לנהוי ע״כ

**יד יהודה • יט**

לתלמידיו כמ״ש בספ״ב דסוכה שלא אמר ר״א דבר מעולם שלא שמע מפי רבו היינו לתלמידיו דוקא אבל בפני רבו היה דורש בערכין וכו׳ כדאיתא בפ״ב

**יד יהודה • ו • המשך**

**[חסר]** בכלל המאמרי מקיימי **[חסר]** אלא כל דבריהם אמת וצדק

**יד יהודה • ו**

ועל פתיחה זו של קע"ב חלונות שנפתחה מהם אחד אחד כל יום

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן יב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י

**יד יהודה • א**

אשר אמרנו לעי' סי' ו'

**יד יהודה • ב**

שוים לארוג שא"כ נקראי חוטי ברקועי להדדי'

**יד יהודה • ג**

משמיה ימות החמה כל יום ויום מעין צרכתי' ומלכותי' וכדאיתי בזוהר אמור עי' קנ"ח לית לך יום דלא אתכסי' עליה יומא עילאה וכו' עביד ג"כ חסד **[חסר]** חסד לעילא ושארי בההוא יומא ואתעביר ביה בנינא וכו' ע"ש וכוי כענין מ"ש בזו' ויחי עי' תע"ב דיומין דב"נ **[חסר]** דמתלבשא ביה נשמתיה ואלין יומין **[חסר]** וכו' ע"ש וידוע ששס"ה מצו' ל"ת הן כנגד השס"ה ימות חמ' שכל מצוה גוזר על יומו הזהר שלא תעבור בי עברי' וכי אין לחשוב שקיום מצות ל"ת אינו אלא **[חסר]** מניעת השלמות בלבד כי **[חסר]** ועוסקי' לו שמותי כי כן תלינו בענין ימות עולם כוננתי גם כלילוי

**יד יהודה • ד**

וכתיב ולחשך קרא לילה מילי אלו שהן העדר ביום אלה גם הוא דבר ממש ונברא :

**יד יהודה • ה**

דרגין נוקבין ע"ד דאיתי בזוהי' פ' תרומה עי' רפ"ו

**יד יהודה • ו**

כשע' ארע' אתבטלת ששנינו גבי מלכין קדמאין בספרא דצניעותי' על עולם התהו ואתבטלתא דילה תקונא כנודע עיין מאמר המדות

**רמ"ע מפאנו**

ועתה דע כי העתים הדקים אשר אמרנו שהם חוטי השערה מתנועת הגלגל הן המה שוים לארוג לפי האמת להההוא חלוקא דרבנן אשר יאמר בדברי חכמים וחדותם שהוא נעשה משס"ה ימות החמה וכתיב ויקרא אלהים לאור יום אלמא היום הוא עצם האור וכן החשך כמוהו רוצה לומר שהוא דבר נברא שהופרש מן האור שכנגדם שס"ה מצות לא תעשה דרגין נוקבין שהשבתתן ובטולן זהו שלימתן כטעם ארעא אתבטלת ששנינו בספרא דצניעותא דכתיב בה כל כבודה בת מלך פנימה ולא קדמה החוצה וזה גורם ממשבצות זהב לבושה ראשי תיבות מזל שהוא נטפל אל הזכות יעויין חקור דין בחלק השני קרוב לסופו והנה רמ"ח מצות עשה ומצות ספר התורה על כולן אינון דרגין דכורין שהרי ברובן נשים פטורות אלא דאנן פסקינן הלכתא נשים סומכות רשות ושפיר מברכין וצונו הואיל וגם הוא בכלל עם קדוש לפיכך איתנהו בלא תשימו קרחה אף על גב דליתנהו בבל תקיף וכל דאיתיה באשר קדשנו איתיה נמי בצונו לקבל שכרו כמי שמצווה ועושה אלא שלגבי האנשים חובה ודאי שאם לא סמך כפר ומעלין עליו כאלו לא כפר ולגבי הנשים הוא מצוה ותלמוד ערוך הוא מצוה לגבי חובה רשות קרינן ליה וכן בדין שהרי בלעדי זה הושלמה להן כפרתן ולא על חנם היתה מיכל בת שאול מנחת תפילין כיון שלא היה לה ולד עד יום מותה ואשתו של יונה עלתה לרגל כאנשים לסייע בתקון למי שבטל העליה לאנשים כנשים דעליה רמיא כמבואר במקומו:

**יד יהודה • ו • המשך**

בבקר תקנו וכו' :

**יד יהודה • ו • המשך**

מדה ג' :

**יד יהודה • ז**

דכתי' גבי מצות ל"ת כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה (תהלי' מ"ה) ובכוונת שכל הכבוד לחי' ומצות ל"ת פנימה ולא עברה תחת מגן לחוץ נגד חלוני' וזה גרם בלבוש משבצות זהב בעוה"ב שהן שם פועל כנוסף על הזכות כמ"ש בנחמי' מקור דין שם סי' כ"ט :

**יד יהודה • ח**

אלא ... פסקינן וכו' בפ' בתרא דר"ה גבי תקיעה אמרי' לר' יוסי ור' שמעון דאמרי נשים סומכות רשות אין מעכבין את נשים מלתקוע וכתבו הפוסקי' דאע"ג דסתמא דמתניתין שם מעכבין עליהן וכר' יהודה דאמר נשי' אין סומכות מ"מ הלכה כר' יוסי דנמוקו עמו וה"ה לכל מ"ע שהזמן גרמא רשות בידך. ולענין ברכה מחלוקת בין הפוסקים קצתם סברי מכיון שאין מברכות אין אלין אלוהי אבל רוב הפוסקי' ס"ל שמברכין. וטעמו מדאמר ר' יוסי בר חנינא גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה ס"ד דמי שאינו מצוה ועושה יש לו נמי שכר וכיון שהאנשים נצטוו והנשים נכללות בעול המצוה שפיר יכולין לומר וצונו כ"כ הפוסקי' ודעת הרב שגם להן שכר אפילו כמצוה ועושה וטעמו דמברכים הוא משום שהן בכלל עם קדוש דאע"פ הכי אמרינן בירושלמי **[חסר]** הפוסקים להלכה שהנשים מוזהרי' על לא

**יד יהודה • ח • המשך**

תשימו קרחה **[חסר]** וכיון שכן יכולין לומר אשר קדשנו וקאי וצונו על הרשות דמצוה הוא לגבי התם שיקבלו שכרן כ"ז

**יד יהודה • ט**

כפר ומעלין וכו' כדאית' במנחות שלהי פ' שתי מדות ופירש"י **[חסר]** דכתיב וסמך ונרצה :

**יד יהודה • י**

היתה מיכל בת שאול מנחת תפילין ואשתו של יונה עלתה לרגל כדאיתא בפ"י דעירובין (ד' צ"ו) ורמז של מיכל כיון שלא היה ולד וחשבה שתזכה לזה ע"י מצות תפילין שהן בסוד הזווג של מעלה כדאיתא בזוהר ונתבאר בנחמי' מקור דין מ"ד ס"ד ואפ"ה שעמדה לה שביום מותה היה לה ולד כמאמרם ז"ל ואשתו של יונה כוונה בעלייתה לרגל לכפר על ירבעם בן נבט **[חסר]** כי בן אשת יונה

**יד יהודה • י • המשך**

**[חסר]** בן יוסף שיקרב לכפר על חטאת ירבעם כנזכר בזוהי פ' כי תצא ונתבאר בנחמי מקור דין מ"ד פע"ז והסכני אשת חיל לסייע בתקונו לכלל כעס בעלה וממות תגאלנו :

לפרק בתוכן העניינים

# העתים — סימן יג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד

**יד יהודה • א**

כפשוטו שהימים כולם יש להם יצירה והויה שבהם הנשמה מתלבשת **[חסר]** מן **[חסר]** כו' וכדפירי' זוהר פ' ויחי עמו' תע"ג ע"ש :

**יד יהודה • ב**

כל דרי ארעא כמ"ש לעיל סי' ט' :

**יד יהודה • ג**

ששנינו בפ"ד כל העושה מצו' אחת קונה לו פרקליט א' כי הרמ"ח מ"ע הם רמ"ח שייפין קדישין שיעור קומה הקדושה ובכל מצוה ומצוה יש בו כללות הקומה וכן פירש גם בספר ראשית חכמה שער יראה פ"ם :

**יד יהודה • ד**

שבידו לתקנם עוד ולעשות תשובה ולא נחשב לו כאילו עשהו כטעם שאמרו ז"ל **[חסר]** דיומא עבר על מ"ע וכו' והיינו דלא גרע ממי שהולך להתפלל ונמנע מחמת אונס שמעלה עליו הכתוב כאלו עשה כידוע :

**יד יהודה • ה**

כתנות אור ע"ש במלבושי דנפשי' **[חסר]** כדאית' זוהר פקודי עמו' תי"ח :

**יד יהודה • ו**

אלא שהשרה עליו כנגדו' כלו' כנפשי' מהעבירו' כדאיתא זוהר פנחס ושלח לך וכן **[חסר]** מן העליון חוזר ועובר עבירה אחת קונה לו קטיגור א' כי כן כל קטיגור וקטיגור יש בו קומה של רמ"ח שייפין מתלבשן :

**יד יהודה • ז**

ובגדי ערומי' יפשיט כמ"ש (איוב כ"ב) שהלשון בלתי מתוקן לכאורה כי לא יוכלו הבגדי' להפשיט אלא מהמלובשין בהם **[חסר]** על המזיקין שהם ערומי' בלי לבוש ועוד שהם ערומי' בערמה ומרמי' ותחבולי' יעשו

**רמ"ע מפאנו**

ומכאן אתה למד מאי דכתיב ימים יוצרו כפשוטו ומה הוא מלבוש הנשמה כמשמעו וכיצד כל הנבראים שם אדון הכל תחת רגליו של האדם והיאך אדם אחד יכריע את כל העולם לזכות או לחובה שהרי מעשה תקפו וגבורתו הוא אורג בההוא חירגא דיומא הכולל כל דארי ארעא ואמרו בזוהר פרשת ויחי כי ימי האדם קצובין כמספר נצוצי נשמות לעבדה ולשמרה בכשרון מעשיו וידוע בדברים הרוחניים כי כל יום וכל נצוץ מנצוצי הנשמה כולל קומה שלמה וכל מצוה כוללת תרי"ג מצות כטבע הקדושה שכל פרטיה המה מתדמי החלקים יתלכדו ולא יתפרדו לפיכך המגיה אות אחת בספר תורה כאלו כתב כולו נמצא כל יום מעין ברכותיו הוא לבוש בפני עצמו ודיוקן שלם יחשב והוא הסניגור הנקנה במעשה המצות ששנינו במסכת אבות ונקרא פרקלי"ט בגימטריא נפ"ש עם הכולל משלים התקון אליה בצלם ודמות ותנן אם בטלת מן התורה הרבה בטלים כנגדך שאותן הנצוצות נשארו בלי לבוש והימים בטלים לא אובדים אליו ייחלו שבידו לתקנם עוד כטעם עבר על מצות עשה ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו דהשתא מיהת לא גרע ממי שחשב לעשות מצוה בזמנה ונאנס שהרי גם זה עכשיו חושב בתשובה שלמה כי ראויה היתה אותה מצוה מאז שתעשה על ידו ודואג לה עתה שהוא אנוס בשעה זו ואין בידו לעשות הואיל ועבר יומו אמת שאינו דומה למי שחשב ועשה. חומר בעובר על לא תעשה כי לא די שמונע מנשמתו כתנות אור המזומנים לה תמיד לו חפץ בברכה אלא שהוא משרה עליה בגדים צואים בסוד הקטיגור הנקנה בעבירה ואם יאמר לשוב ולתקן באמת ובלב שלם מובטח הוא בעל תשובה שלמה לזכות ולאלתר אף על פי שעדין הוא לבוש כתנות עור כי בם ידין עצמו לרצונו

**יד יהודה • ז • המשך**

מלחמה עם האדם להכשילו להאמין לו בגדי לוחי' ובוגדים אצל הבע"ח יפשיט אותן הבגדי' ועיין מאתי' ח"מ ח"ד כו' כ"ג :

**יד יהודה • ח**

לעיקר הדרוש בענין התשובה :

**יד יהודה • ט**

זיהרא עלאה כדאית' זוהר ונתבאר במאמרי חקור דין ח"ד פי"ג :

**יד יהודה • י**

ומי קדם וכו' ר"ל שעל מדה"ר **[חסר]** אלא כמ"ש במקום שבע"ת עומדי' וכו' :

**יד יהודה • יא**

ונאמר בנביא ישעיה (נ"ד) :

**יד יהודה • יב**

שהכפל בענין כללות **[חסר]** באמרו כי בושת וגו' יפורש באופן זה והיינו כלשון בושת הוא לשון איחור ומיתון כמו בושש משה ושייך גבי בעלה וילדה אשר לא כסתה לעשות דבר מהמתענג ומרוך והוא משל על ביטול מ"ע ולשון חרפה הוא לשון חריפו' וזריזות ובלעדי' לא ישרי' שכן חרפה כמשמעו וילקה גבי נשי שדעתן קלה ונתאוין להתפתות כאלמנו' ביותר וזה משל על העבירו' של מצות ל"ת ובהיפוכי' **[חסר]** שלא יזכרו ולא יפקדו לצ"ח :

**יד יהודה • יג**

והוא טעם שהשיב הקב"ה לשכינה ליקרו לצדיקי' על שמך **[חסר]** דרכיהם דרכי נועם ואין בזה :

**יד יהודה • יד**

במקומו במאמר חכ"ה ע"ש :

בסיגופים כפי כחו ובגדי ערומים יפשיט כי המזיקים נבראו בלי לבוש והם ערומים ממש ועוד ערומים הם ומערימין להחטיא את האדם כדי שהעון יהיה להם בגד בוגדים ובעל תשובה יפשיט הבגדים האלה מעל גבי הערומים להחטיא ההם כפי שני המובנים שזכרנו ועדות נאמנה לעיקר הדרוש מאדם הראשון דחב במחשבה ובעובדא אלא שהיה אנוס במעשיהו ומוטעה במחשבתו כמו שבארנוהו במאמר צבאות ואף על פי שהרבה בתשובה גדולה ומתמדת מיום הולדו שבו סרח ובו עשה תשובה ולא פסק עד יום מותו מכל מקום נסתלק מניה זיהרא עלאה וזכה בו חנוך בן ירד ונעשה עליו בעל הפקדון ואדם בתשובתו תקן מעשיו הרבה ובתחיית המתים יאירו ומי קדם אליו ויזכה בסוד בעל תשובה ודאי למקום חנוך בן ירד שהוא צדיק גמור אינו יכול לעמוד בו ומאמר הנביא כי בושת עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד מבטיח את בעלי תשובה שבאחרית הימים יהיה מר ואהלות קציעות כל בגרותיהם עד אין מכלים שהכפל והחלוף יפורש הבושת על ביטול מצות עשה שהרפיון גורם והיא מדה בילדה רכה וענוגה רבתה אצלה מעשות בחפץ כפיה והבושת הוא לה כרי האיחור מלשון כי בושש משה אמנם החרפה תפול על החריפות והמהירות לעבור על מצות לא תעשה והיא מדה נוהגת באלמנה שטעמה טעם ביאה אלמא סוף שלמותן של בעלי תשובה בעליה ודאי הוא היותם עתידים להחשב בזכות הצדיקים הגמורים שהתשובה משכחת עון ומכרעת אותם לטוב עד שהזדונות נעשים לזכיות והוא טעם ליתקרו צדיקים על שמך שבא לפיוס הירח שהיא עתידה להתחדש ולהתמיד בשלמותה הראשון והמיעוט לא יזכר עוד ישמעו ענוים וישמחו עם המפורש לנו בזה במקומו:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן יד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד

### יד יהודה • א

תחלה תנן ריש פי״ג דשבת ר״א אומר וכו׳ וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורו שני חוטי׳ :

### יד יהודה • ב

כי עת הוא חצי רגע כמדובר׳ לעיל סי׳ ב׳ :

### יד יהודה • ג

ומשפט מלת אורג שהוא מורכב מפעל אורג ונוגע כי העתים והרגעים הם חוטי האריג של הזמן והם נוגעים אהדדי ומצטרפי׳ יחד :

### יד יהודה • ד

לא במחשבת וכו׳ ומבואר במלאכת ההגיון שם ״ עניניי׳ במציאות יקראו ״ מאמרי׳ האחד מהם הוא הכמה אשר יאמר עליו כמה הוא אם גדול אם קטן וכיוצא בזה והוא על שני פנים האחד הוא כמות הנדבק כמו קו נטוי מדובק בנקודות יחד והזמן שעותיו ורגעיו דבוקי׳ יחד והשני הוא בלתי דבק כגון מספר א׳ ודומיהן שכל אחד מהן עומד בפני עצמו וחשבו הפלוסופי׳ שהזמן הוא דבק בעצמו אלא שמתחלק לרגעי׳ ועתי׳ **[חסר]** שמתחלה לא היה ולא נברא אלא מעתי׳ ורגעים וכמו שיבא :

### רמ״ע מפאנו

אלמא תנן רבי אליעזר אומר האורג ג׳ חוטין בתחלה ואחד על האריג חייב וכבר אמרנו כי העת הוא חוט אחד והרגע שני עתים הוא שהם שני חוטים ומשפט המלה אורג ונוגע הרי צירוף שתי הפעולות יחד יקרא רגע כי חוט האריג הזה מדובקים ונוגעים אהדדי לא כמחשבת אנשי המחקר המגדירים את הזמן שהוא כמות מתפרד ואינו אלא מתדבק באמת. עוד המה חשבו שלא סר מעולם משך בלתי משוער וזהו שקר כי מה שאין לו שיעור אף אין לו משך ואין להזמן מציאות אלא במשך תנועת הגלגל תדע כי כל י״ב חודש של משפט דור המבול לא שמשו המזלות ולא באה אותה השנה בחשבון ימות עולם והיו נח ואשר אתו בתבה שטים אז על פני המים כמו שעתידים הצדיקים להיות שטים על פני המים בחד חרוב. והנה זאת הנגיעה והדביקה לחוטי האריג שזכרנו היא המחייבת לחשב הרגעים ולא יספיק לנו חשבון העתים שהרי אין ריקות נמצא ולעולם חציו האחרון של זה הרגע מתדבק עם חציו הראשון של הרגע הבא אחריו ושני החצאין כי הדדי הן הם רגע מחובר מחציו של זה ומחציו של זה ותחלת האריג הנכבד ההוא שיצדק לקרוא לו אוירא דאיתפס על גבי השתי אוירא דלא איתפס והוא עצם האור

### יד יהודה • ה

עוד חשבו שאף קודם הבריאה אלה הי׳ הזמן משוער בגלגל מ״ע כי׳ משך בלתי משוער וזה שקר וכוי :

### יד יהודה • ו

**[חסר]** וכוי ר״ל מה שאנו בחכמי׳ הרגעי׳ שכל א׳ הוא שני עתי׳ ולא מנו בעתים עצמן הטעם הוא משום דנקיטן שלעולם לא יצלח עת הא׳ בפני עצמו ואין ריקות ביניהי׳ אלא בני בעתי׳ נדבקוי׳ יחד והיינו עת אחד הוה ועת אחד עתיד **[חסר]** עושים רגע א׳ וזה בעת השני נעשה אח״כ הוה נדבק עוד עם עת אחר עתיד ועושין רגע הבא אחריו וכן תמיד עד שיהיי׳ כל החלוק לרגע מחוטין שהן שמתי׳ מדובקי׳ וכן היה :

### יד יהודה • ז

בתחלת האריג בשעת בריאה שעת הראשון הי׳ דק מאוד וראוי בשביל זה לכנותו בשם אוירא דאיתפס ודלא איתפס שאמרו רז״ל והיה האור שעליו כתי׳ ויקרא **[חסר]** לאור יום וע״כ היו צריכי׳ להאריג הראשון להיות ג׳ חוטין בכדי שיצור הרגע מן חוט השני והשלישי יען הראשון בשביל דקותו לא יעשה רגע גם אם יצטרף עמו השני כי בבוא

**יד יהודה • ז • המשך**
השני כבר חלף הלך לו הראשון מפני דקותו **[חסר]** על הרגע צריך שיהיה היום ולא עבר :

**יד יהודה • ח**
אבל משלישי ואילך סגי בהוספת עת א' כי בבוא הרביעי יקום כרגע משלישי ומרביעי שהשלישי נעשה לו הוה והרביעי עתיד וכן לעולם :

**יד יהודה • ט**
אבל חכמי ס"ל ששני עתים שעושין רגע אינן צריכי שיוצרו מתוך ג' כדי לעשות אריג אלא **[חסר]** עושין אריג וכלל האמתי שהי זוג שהם בתחלי הבריאה לא היה ברור הראשון צריך לשלשי ולכן כנגדו בשבת חייב בשני חוטין בין בתחלה בין בסוף :

**יד יהודה • י**
ועדיין כו' **[חסר]** למ"ש סי' פקודי בענין **[חסר]** דרבנן ר"ל שאין במעלה דרבנן משום בקיום מצות דאורייתא אלא צריך ג"כ להשלמתו נעשה היטב **[חסר]** ונשים מצות דרבנן ולכן צריך עכ"פ אבל יום שני חוטי שהם ביחד רגע כמימרא שיוכל לפחות שזכרנו שעורו שלשה חוטין בתחלה כי העת הראשון אי אפשר לעמוד עליו לקלות מחצבתו והוא מתדבק אל הרגע הבא וכבר עבר אותו עת ראשון והרגע חציו הווה וחציו עתיד הרי תחלת הזמן הוא הווה בין עבר ועתיד שאין לו השערה מושלמת אלא בכך אבל מכאן ואילך כל עת לבדו מוסיף והולך לפיכך העושה מלאכה בשבת שהוא כנגד אחד משני המאורעות האלה דהיינו שלשה חוטין בתחלה או אחד על האריג חייב חטאת לדעת רבי אליעזר אבל חכמים השוו תחילתו לסופו כי הרגע הכולל שני העתים הוא להם אריג מושלם דקסברי שההווה הראשון המושך עצמו ואחר עמו מופלג בעתו הקודם לכולם מן העת השלישי ואינו צריך לו שהרי השני מפסיק ביניהם ועדיין אין החלוקא דרבנן מושלם עד שנצייר בו אנחנו בכל יום מצות מעשיות מלאכת חרש וחושב ורוקם איש איש ממלאכתו אשר המה עושים וכל אחד צריך שני חוטים שהם שני עתים לפתוח בהם קדוש וברוך או לענות אמן דבבציר מהכי לא סגי לא שנא שליח צבור או יחיד העונה אחריו ומודים חכמים בין לקולא בין לחומרא בעת האחרון שהוא הכאת הפטיש לאריג החלוק החביב הזה שכנגדו בשבת חייב וכן אם פתח באמן ונאנס ולא השלים ליכא בהא מלתא משום אמן קטופה אלא מעלים עליו כאלו השלים ובו נגמר חלוקא דרבנן. אבל בריאת המזיקים באותו עת אחרון של בין השמשות מכוש ראשון היה להם ולא נגמר כי על כן נתיחד אליהם אותו העת ממי שיודע לחשב עתיו ורגעיו לפי שאין בה שו"ה פרוט"ה בגימטריא תור"ה יקרה היא מפנינים במספר שקל ועל דרך שביארנו למעלה יעויין מאמר שבתות ה' ולגבי משה ודוד שני גדולי עולם שהיו יודעים גם הם לחשב כמבואר בריש ברכות ואינון תרי מגו תלתא ומשיח עמהם דלא איברי עלמא אלא לדידהו כרב ושמואל ור' יוחנן בפרק חלק היה להם גם אותו עת אחרון בעשה דתוספות שבת הואיל וליכא גבייהו ספיקא דיומא:

**יד יהודה • י • המשך**
בהקדם לו לפי' הלשון :

**יד יהודה • יא**
ומודי מקמי להי"ש וכו' כדאיתא ס"פ הכונס (די קי"ו ע"ב) ארג חוט אחד והשלימה לבגד חייב **[חסר]** אמר רבה בר רב הונא ר"א היא דאמר אחת על האריג חייב רב אשי אמר אפי' תימא דרבנן להשלים שאני **[חסר]** דרכן הוא לקולא והיינו שהם סתם הזמן ולא בטלים מתוך אונס **[חסר]** וכן אלה אמר אלא האי דור שהינו אלא עת א' נחשב כולו בכלים :

**יד יהודה • יב**
אבל **[חסר]** הוא בצירוף שניהם **[חסר]** לשון וכבר נתבאר לעיל סי' כ' :

**יד יהודה • יג**
במספר שקל וטור' :

**יד יהודה • יד**
לחשב **[חסר]** לא בשביל דלא לידרי עלמא הוא לדידהו כמ"ש רב ושמואל ור"י נמי חלק עליהם ועל משיח :

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן טו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה

יד יהודה להעתים טו — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע: 1

**יד יהודה • א**
והלכה כב"ה וכו' בפ"ק דשבת (די י"ח) אמרינן דלב"ש שביתת כלים מדאורייתא ולב"ה לאו דאורייתא עוד שם (די י"ט) לא ישכיר אדם כליו לגוי בע"ש בדי ובהי מותר ודעת הרי"ף והרמב"ם דהך בריי' אתי כב"ש ולית הלכתא כוותה והתוס' והרא"ש והנמשכים להרי"ף ס"ל דברייתא זו דהלכתא היא ואתי אפי' כב"ה וטעמי

**רמ"ע מפאנו**
ואל תתמה על השמש העושה בשבת כמו בחול ואינו נמנע, כי הוא כלי אומנתו לאותות ולמועדים ולימים ושנים במצות הקב"ה, והלכה כבית הלל שאין מצוה בשביתת כלים ושכר היום מותר בהם אפילו שלא בהבלעה, שאינו שכר שבת אלא שכר כלים דידיע פחתייהו ועושין חשבון לאחר שבת, לא אסרו אלא שכר אדם. ודא הוא ברירה דמלה, אף כאן יש

**יד יהודה • א • המשך**
דאיסורא משום שכר שבת ובדי ובהי מותר בהבלעה ובע"ש אפי' בהבלעה אסור דכיון דסמוך לשבת מחזי כנוטל שכר שבת ובהי"ר יוסף מחלק בין כלי' שעושין בהן מלאכה לכלים שאין עושין בהן מלאכה דשלא בהבלעה אלו ואלו אסורין אפי' בדי ובהי ובהבלעה אלו ואלו מותרים בדי ובהי. ובע"ש כלים

**יד יהודה • א • המשך**

שאין עושין בהן מלאכה מותרים בהבלעה והעושין בהן מלאכה אפי' בהבלעה אסורים שהעכו"ם כוי כשלוחו של ישראל ודעת הרב דבכל ענין אין בכלים משום שכר שבת אפי' דעכו"ם אינו רשאי לקצץ השכר בשבת ולכן עושין החשבון לאחר השבת וכדאיתא במתני' פ' שואל

**יד יהודה • ב**

ולב"ש דסברי דמוזהרין אנו על שבית' כלי' מ"מ אין ספק דאין האיסור אלא מדרבנן והא דקאמרי מדאורייתא לאו דוקא שהרי אין לנו ראיה מן התורה אלא מדכתיב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים כדאיתא התם בגמ' וזה נראה כאסמכתי

להשמש שכר שבת צפון לעתיד לבוא, דכתיב ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים. הרי מפורש שכרו אתו יום יום שלא בהבלעה, וכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ולבית שמאי דסברי בשביתת כלים מצוה, ואין ספק דלדידהו נמי אינו אלא מדרבנן, הנה מעשה תקפו של השמש מצות היום היא שקבוע לה זמן, וכתיב לכל זמן סוד ההנהגה העליונה לפעולת אדם כטוב כחוטא, האחד נמשך אחר מדת הטוב שבעץ הדעת שהוא מנובלות עץ החיים, והשני מפיל את עצמו לגייסות שבצד הרע, ואפילו בפועל המגונה בחיק האדם החוטא בו, יצדק שיאמר עליו האלהים אינה לידו, כטעם מגלגלין חובה על ידי חייב:

**יד יהודה • ב • המשך**

וא"כ אין השם מתיר במלאכתו שום צד איסור בשבת והכי דקב"ה וב"ד של מעלה **[חסר]** להסכים עם מה שגזרו ב"ד של מטה וכמ"ש במאמר חקור דין ח"ב פי"ד וע"ע במקום מצוה לא גזרו רבנן **[חסר]** והיינו

**יד יהודה • ג**

דכתיב לכל זמן אפי' לשבת **[חסר]** ועת לכל חפץ יש ללמוד שרמוז כאן סוד ההנהגה העליונה וזמן דקאמר לשון הזמנה הוא והכוונה שם הזמנה למעלה לכל אשר יחפוץ **[חסר]** בין לטוב ובין לרע

**יד יהודה • ד**

שבעץ הדעת טוב ורע:

**יד יהודה • ה**

יצדק וכו' ולכך אמר ג"כ לכל זמן לשון הזמנה:

**יד יהודה להעתים טו — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע**

יד יהודה

והלכה כבית הלל וכו' - בפרק קמא דשבת (שבת יח, ב), אמרינן דלבית שמאי שביתת כלים מדאורייתא, ולבית הלל לאו דאורייתא. עוד שם (שבת יט, א) לא ישכיר אדם כליו לגוי בערב שבת, ברביעי ובחמישי מותר. ודעת הרי"ף והרמב"ם דהך ברייתא אתיא כבית שמאי ולית הלכתא כוותה, והתוספות והרא"ש והנמשכים אחריהם ס"ל דברייתא זו דהלכתא הוא, ואתיא אפילו כבית הלל, וטעמא דאיסורא משום שכר שבת, וברביעי ובחמישי מותר בהבלעה, ובערב שבת אפילו בהבלעה אסור, דכיון דסמוך לשבת מחזי כנוטל שכר שבת, והר"ר יונה מחלק בין כלים שעושין בהן מלאכה לכלים שאין עושין בהן מלאכה, דשלא בהבלעה אלו ואלו אסורין אפילו ברביעי ובחמישי, ובהבלעה אלו ואלו מותרים ברביעי ובחמישי. ובערב שבת כלים שאין בהן מלאכה מותרים בהבלעה, ושעושין בהן מלאכה אפילו בהבלעה אסורים, שהעכו"ם נראה כשלוחו של ישראל, ודעת הרב דבכל ענין אין בכלים משום שכר שבת, אלא דעל כל פנים אינו רשאי לקצוץ השכר בשבת, ולכך עושין חשבון לאחר השבת, וכדאיתא במתניתין פרק השואל:

**יד יהודה להעתים טו — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

ולבתי שמאי דסברי - דמצווין אנו על שביתת כלי, מכל מקום אין ספק דאין האיסור אלא מדרבנן, והא דקאמרן 'מדאורייתא' לאו דווקא. שהרי אין לנו ראיה מן התורה, אלא מדכתיב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. לרבות שביתת כלים, כדאיתא התם בגמרא, וזה נראה כאסמכתא. ואם כן אין בשמש מהיר במלאכתו שום צד איסור בשבת, ונהי דקב"ה ובית דין של מעלה הגדי' תורה להסכים עם מה שיגזרו בבית דין של מטה, וכמ"ש במאמר חקור דין חלק ב' פי"ד. מכל מקום במקום מצוה לא גזרו רבנן, ושמש בשבת מצוה. ותורת היום היא, והיינו:

דכתיב לכל זמן - אפילו לשבת. וממ"ש סיפא דקרא 'ועת לכל חפץ'. יש ללמוד שרמוז כאן סוד ההנהגה העליונה, וזמן דקאמר לשון הזמנה הוא, והכוונה שיש הזמנה למעלה, לכל אשר יחפוץ האדם יטנו, בין לטוב ובין לרע:

שבעץ הדעת - טוב ורע:

יצדק וכו' - ולכך אמר ג"כ 'לכל זמן'. לשון הזמנה:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן טז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז

**יד יהודה • א**

על ג' גופי עברות החמורות ע"ז ג"ע ושד"ד שהן **[חסר]** שקרב לקרב אל השכל לאפשרות עשייתן עד שיצטרך להזהיר עליהן ע"ב מקור גמולות **[חסר]** ולקיימי כלל הזה בהיפכו מבעי דבני מערבא

**רמ"ע מפאנו**

ובירושלמי אמרו, כל מלתא דלא מיחוורא מסמכין לה מן אתרין סגין. פירוש כל דבר שאינו ברור ולא מורגל אל השכל, צריך לעשות לו סמוכות וידים מוכיחות להבין אמרי בינה. אף אנו נחפשה דרכינו ונחקורה על שלשה גופי עבירות החמורות שבתורה, לקיים הכלל הגדול

**יד יהודה • ב**

וגם אמנה **[חסר]** אכילה הגונה לשום חי מבני אדם מ"מ די לנו שהיתה הגוני לאי מהנבראים עוד בחיים יהיה מי שיהיה כיון שטובעי בכחרגא דיומא כמ"ש לעי' סי' טי

**יד יהודה • ג**
שאם לא היתה הפעולה ראוי׳ לאיזה נברא לא הי׳ ג״כ ראוי וכו׳

**יד יהודה • ד**
הוא היה בכלל האומות שלא רצו לקבל התורה והתיר להם הקב״ה אפי׳ ז׳ מצות צ״ע ויצא מן הכלל שנעשה גר שער שלא נעבדו ע״ז ועכ״ז לא חפץ בצרכי׳ להיות גר צדק **[חסר]**

**יד יהודה • ה**
והוא טעם שאמרו חז״ל שהנתינה בגר קודמת כדמפורש ג״כ בקרא והיינו לפי שנשמתו ג״כ קודמת והנבילה ראויה לו

**יד יהודה • ו**
בשרי יהודי שהשתחוו ליואש כמפורש בכתוב (ד״ה ב׳ כ״ד ואמרו רז״ל שעשאוהו אלוה

הזה, וההיקש בהן לכל אזהרות כולן. דע שאין פעולה בעולם אשר איננה הגונה לאיזה נברא, ויש להקדמה זו שורש גדול ונורא בזוהר, אין להאריך בו. וגם אמנה די לנו בקיום הכלל הזה במי שיהיה מהנבראים אף על פי שאינו איש והוא מוטבע בכלל החיים, כההוא חירגא דיומא, שאם לא כן לא היה ראוי שימצא בטבע אפשרית עשייתה בשום פנים, והדמיון לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה. שהיא הגונה לו גם אחרי מתן תורתינו, הוא היה בכלל ראה ויתר גוים. ולא ניחא ליה בהפקירא אלא חפץ במקצת מצות, ולכלל גר צדק לא בא, סברא היא שאין לו חלק אלא בנבלות הנשמות הטובות ושומר שבע מצות, לפיכך ראויה הנבלה למאכלו, והוא טעם הדין המפורש בפסוק, שנתינת הגר קודמת למכירה

**יד יהודה • ז**
וגם אמנה כן ומלמדנו גם בצורות של הדברי׳ החמריי׳ כגון דומ׳ צומח חי׳ מדבר שהן צריכות זו לזו כי כל הגדול והקטון כולל מן המדרגות הפשוטות ונמוכי המדרגות ראוי׳ לעלות למעלה למדרגות גבוה׳ **[חסר]** וכמ״ש **[חסר]** חקור דין ח״ג פי״ז **[חסר]** ודע ומ״ש ז״ל בנתכוין עובד ח״ו רק הסבת כוונתו לשם **[חסר]** יש בזה מין ממיני ע״ז כי גם יחשבו שעבודי הם הן **[חסר]** עליון אין לך עשב ועשב שאין לו מזל ושר למעלה ולא עוד אלא כי **[חסר]** עיי״ש לידי כ״ת אלקים אמת:

לגוי. ואפילו גופה של עבודה אחרת אפשר במקצת דרכיה שיהיה היתר לאיזה נברא מצד אותה העבודה בעצמה, אלו היה העובד מכוין כהוגן בפעלו ובעבודתו, והיא אמנם אסורה וקרה לו מצד קלקול המחשבה המפגלת ופוסלת במעשיהו, שהרי אורח אתתא למפלח לבעלה ואורח בנין למפלח לאבוהון. הגע עצמך שתאמר אשה לבעלה אל אתה, אז העבודה שהיתה מצווה ונשכרת בה הנה שבה איסורה לה ונענשת עליה בשביל מחשבת פגול, הא לאו הכי קחשיב לה מצוה רבה, וכן אתה מוצא בשרי יהודה שהשתחוו ליואש, כי הפעול ההוא לשם מלכות הרי זה משובח, אבל לשם אלהות עברה מגונה וחמורה היא, וכל שכן שהוא עון חמור בהיות איזה נברא עובד למי שלא יאות לו לעבדו כל עיקר, וגם אמנה כל הצורות החמריות שהן צריכות זו לזו, הנה ההשתדלות בתקונן היא עבודת שמים באמת וישר, ובלבד שיכוין העובד את לבו למקום, והבריות שאין בהם דעת כולן נגררות בפעולותיהן לדעת השר הממונה עליהן, ויש מרידה בשרים והעד רוכב נחש. ואולם אין גם אחד ממין האדם שרשאי לעבוד שום נברא בעולם קטן וגדול, לא מלאך ולא שרף בשום דרך מדרכי הכוונה ח"ו בלתי לה' לבדו, והוא חומר האיסור, לפיכך אמרה תורה לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן יז

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח · יט · כ · כא · כב · כג · כד

**יד יהודה • א**
לשתי תיבות חד רעי׳ :

**יד יהודה • ב**
לנחש הקדמוני שיוליך זבל לאשפה וכמו שיבוא וזה ע״פ מ״ש רז״ל עליו חבל על שמש גדול שאבד מן העולם **[חסר]** היו **[חסר]** מרגליות טובות **[חסר]** ועוד היום מוכן הוא להוליך זבל **[חסר]** כדאי׳ זוהר פנחס ומקומם בנוקבי׳ דתהומא רבא ובא עבודת פעור עבודתו להוליך זבל לאשפה ובלבד שלא יכוין אלא לעבודתו ית׳ להצדיק עליו הדין וכו׳ :

**רמ״ע מפאנו**
והנני למד מבין ומורה בעבודת פעור הנבזה נמאס נתעב ונאלח בזוי הוא מאד מכל אלהי הנכר ושם מקומו המיוחד לו אדרעי חלקהו לשתי תיבות ואזניך תשמענה כי הנה היא הוגנת לו לנחש הקדמוני לעבדה ולשמרה הוא לבדו כראוי לו אחרי שנתקלקל ובלבד שלא יתכוין רוכבו נחש הוא השר שלו לעבוד זולתו יתברך ויצדיק עליו דין שמים זה לעונש פשעו הראשון ולא יוסיף למרוד עוד להחטיא אדם בדבר ונרמז הסוד הזה בפסוק ועפ"ר תאכל כל ימי חייך רק בעיניך תביט שהן אותיות פעו"ר כי טהרת

**יד יהודה • ג**
להקרא ממשיך קודם לענין ק״ש :

**יד יהודה • ד**
כסה״י יבשה כדאיתא פ״ג דברכות ובמקורו באונקלוס :

**יד יהודה • ה**
מהפך הטבעי לזבל כי גם כל מזונו **[חסר]** :

**יד יהודה • ו**
רק בריה קלה שאינו מוציא כלום ומקבץ כל זוהמת ובשביל זה היה כנוי לקליפה **[חסר]** כמ״ש **[חסר]** וכו׳ :

**יד יהודה • ז**
מלאו באוכלי **[חסר]** ונתהפך הכל לתכלית הקדושה :

**יד יהודה • ח**
כ"ש ציפור המצורע **[חסר]** מאמרי ב"ר :

**יד יהודה • ט**
גימ' ונפ"ש רעב"ה כל מר מתוק (משלי כ"ז) :

**יד יהודה • י**
אף כאן נברר בו זוהמת **[חסר]** מן הים ולכך נפרע מדה כנגד מדה **[חסר]** ונכנס בו היתוש שכל זוהמת נכלל בו :

**יד יהודה • יא**
ואמר אין כחו כדאיתי בפי הנזקין :

**יד יהודה • יב**
שנתנו לו סם מה עשה תפס זונה בידו ונכנס לבית קדש הקדשי' וכו' ונעשה שם והי' הדם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו **[חסר]** את הפרוכת **[חסר]** כעין גורגנתני והביא כל כלי המקדש **[חסר]** ולהשתבח בעירו :

**יד יהודה • יג**
שיש בקליפות ז' מדות ז' כנגד ז' שמות של יצה"ר **[חסר]** ולכן שבע היכלות כתנוזהר פי' פקודי וכן זה כקוף בפני אדם כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים כמו שיש בקדושה מדרגי היכלו :

**יד יהודה • יד**
**[חסר]** הוא ל"ה דינרין כמ"ש **[חסר]** עירובין :

**יד יהודה • טו**
מנין **[חסר]** :

**יד יהודה • טז**
ע"ש סנהדרין **[חסר]** די פרזל **[חסר]** ומלכו רביעאה תהוי תקיפה כפרזלא והוא דבר נוגע הצואה להקרא מחניך קדוש היא כשתהיה יבשה ונפרכת ונעשית עפר ועל ההיפך מזה הנה הנחש הארור מכל מהפך העפר לזבל כי אין שום נברא מכניס ואינו מוציא רק בריה קלה ששמה יתוש כדאיתא בפרק הנזקין גם את זה לעומת זה בתכלית הקדושה שאין בה קליפה כלל מצאנוה באוכלי המן ושותי מים מבארה של מרים גבורי כח עושי דברו יתברך לשמוע בקול דברו. והנה היתוש ניקר במוח האויב שבע שנים ונעשה כגוזל בן שנה משקל שני לטרין ומצאו פיו של נחשת וצפרניו של ברזל והנה חייבים אנו לדרוש מלה מלה וטעמה כי אין דבר בטל בשיחת תלמידי חכמים כל שכן ביסוד המאורע ממשפטי ה' אמת. הנה בריה קלה זו נקראת יתוש משום דמעיילנא אית לה ומפיקנא לית לה כדאיתא התם כי זה הדבר מורה תשות כחה עד הקצה האחרון ושמה הוא בגימטריא ונפ"ש רעב"ה עם המלות והכולל לפיכך אמר עליו המלך החכם כל מר מתוק שאינו מוציא כלום ומקבץ כל הזוהמא להתפרנס ממנה ואין זוהמא מבני החי יותר מן הפושט טלפיו כי מפריס פרסה הוא וגרה לא יגר בזוי הוא מאד והרי פיו כצואה עוברת אפילו בשעה שעולה מן הנהר אף כאן עולה היה זה מן הים בשעה שהתחיל מחרף ומגדף בשוא גליו ואמר אין כחו אלא במים ומעיקרא נמי מצחו נחושה ואמר אי אלהינו לפיכך פי היתוש היה של נחשת וגם הנה גבורה רבה נודעת לו יתברך ביבשה על ידי בריה קלה דחייתה קליל וזו נתקיימה באדם חלל רשע שבע שנים כנגד שבעה גופי עברות שנמנו לו שם. בזיון לפני לפנים. שנית בזיון ספר תורה. שלישית העיז בסייף. רביעית שאגו צורריך. חמשית בזיון הפרוכת. ששית בזיון הכלים. שביעית אין כחו אלא במים ונעשה בשבעה שנים כגוזל בן שנה שיש בקליפות שבע מדות

**יד יהודה • טז • המשך**
כאן למלכותו וכמ"ש האברבנאל בספר מעיני הישועה וכן בחלום **[חסר]** להורות על אריכות וקיום ממשלתו :

**יד יהודה • יז**
**[חסר]** וגו' והכונה **[חסר]** סופין וירכין של קומת הקדושה ור"ל **[חסר]** פרצופין דכר ונוקבא בין סטרא דקדושה ובין דמסאבי יש לו קיום :

**יד יהודה • יח**
ועגלי ירבעם יוכיחו שהיו סטרא דמסאבי דכר ונוקבא כמבואר בזוהר **[חסר]** :

**יד יהודה • יט**
**[חסר]** :

**יד יהודה • כ**
ועוד וכו' ר"ל **[חסר]** ותבל **[חסר]** **[חסר]** לגמור המירוק וזהו ג"כ קיומו של בית דוד **[חסר]** דרבנים וכו' :

**יד יהודה • כא**
והנה נחש וכו' פיומי דלעולם הוא וכבר נתבאר :

**יד יהודה • כב**
ומגבולי **[חסר]** כמ"ש בכמה דוכתי מאמרי :

**יד יהודה • כג**
הוא סוד שאמרו חכמים **[חסר]** **[חסר]** והדברים מגיעי לעניין המתקת **[חסר]** **[חסר]** למתקן וכרי' זקיפת נחש והוא הפוך של מטה אהרן וכו' :

**יד יהודה • כד**
וכולם במשמי של כל זוקף אפי' הנחש שהולך על גחון :

נכללות כאחת כקוף בפני אדם והיה משקל שני לטרין שכל לטרא משקל תשעה סלעים פחות רביעי נמצאו שני לטרים שבעים דינרים מנין הלמד מענייננו ומנקרת מוחו ונעשה צפורניו של ברזל על שם שקוהי די פרזל בחלום נבוכד נצר הנוגע כאן והוא סוד ממשל רב משך ארוך לרגלי האנדרטי כי הנה עצמות השוקיים הם רוב בנין כדין טומאת מת ועוד כתיב והנה אשה שוכבת מרגלותיו וכל שיש בו כח דו פרצופין לטוב או למוטב יש לו קיום הרבה ועגלי ירבעם יוכיחו ועוד כתיב ותגל מרגלותיו ותשכב וכל אור מגולה כפלים במכוסה ועוד האחרון הכביד לגמור את המירוק בגלות שלמה לקיים מה שנאמר לא תוסיף להגלותיך. והנה הנחש בעונו עושה בית הכסא לנוקבא דתהומא רבא והיה זה זר מעשיהו נכריה עבודתו להוציא זבל אשפה כדבריהם ז"ל וכל היצור אפשרי התקון בשבע שבתות תמימות אחת לאחת למצוא חשבון איך שיובנו עיין מאמר צבאות חוץ מן הנחש שאין לו תקנה עד היובל הגדול כי אז יתבטל אותו תהומא רבא לגמרי ואחר

תטהר אפילו דיוטא התחתונה שבשאול מגבולי הגן עדן תחשב והוא כרע כחיזרא וזקף כחויא בסוד מטה אהרן שעמד חי בצורת נחש לבלוע תניני החרטומים והוא טהרת הנחש שלא ילך על גחון וכל הזוקף זוקף בשם כי ה' זוקף כפופים וכולם במשמע אין נגרע. אך עת לכל חפץ דבר בעתו ולכל נברא מקומו ושעתו ודי בזה לפי המכוון ישמע חכם ויחכם עוד:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן יח

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו

**יד יהודה • א**

ואל השני הוא ג״ע **[חסר]** **[חסר]** **[חסר]** דרך מדחות **[חסר]** יח׳ :

**יד יהודה • ב**

קדמאה שאמר ואין להם מנחם כפשוטו וכו׳ וכדאמרי׳ **[חסר]** להם **[חסר]** ונחם אבל יש מנחם להם מכ״ע **[חסר]** :

**יד יהודה • ג**

בהקרא ג״כ מזל עליון דעלם אמרו בני חיי ומזוני לאו בזכות׳ תלי׳ מלתא אלא במזלא תליא מלתא כמ״ש **[חסר]** :

**יד יהודה • ד**

לפיכך אמר במזלא תלי׳ ולא אמרו **[חסר]** לא הי׳ **[חסר]** בנים פסולי׳ :

**יד יהודה • ה**

ויש סברא וכו׳ ר״ל **[חסר]** לצד שיכולה ליטהר למעלי **[חסר]** ספ״ג דקדושין ר״ט אומר יכולין ממזרי׳ ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד שחררו נמצא הבן בן חורין פירש״י יכולין ממזרי׳ ליטהר מפסול זרעם שלא יהין בניהם ממזרי׳ הולד עבד ואין ממזר דהא ולדה כמוה : בן חורין ומותר בישראלית : ובגמ׳ אבעי׳ להו ר״ט לכתחילה קאומר או דיעבד פירש״י לכתחילה קאומר ממזר נושא שפחה דקסבר דכי כתיב לא יהי׳ קדש בישראל ולא ממזר או דיעבד קאומר דממזר שנשא שפחה אבל לכתחלה לא ישא דהא ישראל הוא וקרינן ביה לא יהי׳ קדש **[חסר]** כמותו :

**יד יהודה • ו**

בכסף מלא כמ״ש בסמוך :

**יד יהודה • ז**

שפחה דידיה **[חסר]** **[חסר]** ואין קדושין תופסין בשפחה כדאיתא נמי שם (ד׳ ס״ה ע״ב) **[חסר]** ועיין במאמר **[חסר]** :

**רמ״ע מפאנו**

ואל השנית מן אזהרות החמורות שזכרנו ראוי היה להמצא נפש עשוקה במום זר לסבה נודעת אל היודע תעלמות לב כמו שוטים שקלקלו הן הם שלוחיו הן הם עדיו ועלה כתיב והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם בקדמאה ודאי כפשוטו שאין להם היתר לבוא בקהל בתראה לדרשה כי מאין יבא עזרם הוא הפלא העליון הנקרא מזל שכחו יפה להעלות לכל ברואיו ארוכה ומרפא והיינו דאמרי רבנן גבי בני במזלא תליא מלתא אחד בנים כשרים ואחד בנים פסולים לפיכך אמרו תליא ולא הוי כי אין הויה פסולה מתיחסת אליו כלל. ויש טהרה בעולם הזה לטהרת נפש הממזר בכסף מלא כאותה ששנינו בקדושין שהוא מותר לישא שפחה דידיה בלקוחין במה שתהיה מיוחדת לו לא זולת שהרי אין קדושין תופסין לו בה והוא המכוון כדי שיהיה עם זה תקונו בידו לשחרר את בניו להכשירם לבא בקהל ובכהאי גוונא דוקא הותר לו איסור זה לכתחילה וגם בדיעבד יהיה התקון אפשרי בכל גוונא אפילו שפחה דאחריני שאם נשתחררו בניו בכסף או בשטר ברצון אדוניה של אותה שפחה שהיא ובניה קנויים לו הוכשרו לבא בקהל כי אלהינו מרחם חושב מחשבות להשיב נדחי כולם ילמד סתום מן המפורש וכתיב וישב מצרף ומטהר כסף דמניה גמרינן התם משפחה שנטמעה נטמעה ודעדיפא מניה סבירא ליה לרבי יוסי ממזרים טהורים לעתיד לבוא אבל לא פירש טהרתם כיצד כי הרבה דרכים למקום לפיכך אין לזלזל באיסור זה אפילו ברוב השנים וכל שהוא ידוע וניכר לרבים אף על פי שרוב עמי הארץ אינם חוששים לו לא מיקרי נטמעה ואסור לקהל כאלו נולד עכשיו מחייבי כריתות ויש ממזר תלמיד חכם שתקונו בידו ברבוי העסק בתורה כי טוב סחרה מסחר כסף סחרה דייקא לשון סביב שאין הדבר מסור בידינו בלתי לה׳ לבדו והוא

**יד יהודה • ח**

בכל גונא **[חסר]** והיינו שאם נשתחררו בניה וכו׳ :

**יד יהודה • ט**

וכסף וזהב וגו׳ ר״ל דהיינו דכתיב **[חסר]** כסף **[חסר]** **[חסר]** גמירין נמי התם (ד׳ ע״ח) כסף מטהר ממזרים **[חסר]** מטהר ממזרים המעורבים בישראל **[חסר]** בקב״ה **[חסר]** וכו׳ :

**יד יהודה • י**

והעיריה נטמעה **[חסר]** כדדרשינן **[חסר]** התם (ד׳ ע״ב ע״ב) ת״ר ממזירי ונתיני טהורי׳ לע״ל דברי ר׳ יוסי ור״ע חולק עליו ופסקינן בגמ׳ הלכה כר״י :

**יד יהודה • יא**

לפיכך **[חסר]** וכו׳ :

**יד יהודה • יב**

ויש ממזר ת״ח שתקונו בידו שעי״כ יפה חומר הכנוי ממזר ת״ח קודם לכה״ג ע״ה :

**יד יהודה • יג**

כי טוב סחרה מסחר כסף ואם כסף מטהר כ״ש תורה :

**יד יהודה • יד**

לשון סביב מרמז על סוד הגלגול **[חסר]** ובמקום שיוכל ליתקן וגם מרמז לשון סחרה שמחזיר תמיד סביב על למודו ולזכירת התורה וכמ״ש **[חסר]** :

**יד יהודה • טו**

כדתנן בספ״ק דחגיגה ר״ש בן מנשיא אומר איזהו מעוות שאינו יכול ליתקן זה הבא על ערוה והוליד ממנה ממזר רשב״י אומר אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחלה ונתעוות זה ת״ח הפורש מן התורה וכבר כתבתי **[חסר]** **[חסר]** דלא פליגי אלא במשמעות דורשין ודברי שניהם אמת דהפורש מן התורה כמוליד ממזר וכיון שכן ש״מ נמי דתורה תקונו של ממזר :

מדה כנגד מדה המפורשת לנו למי ששנה כדתנן בחגיגה יעויין אצלינו במקומו:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן יט

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד · טו · טז · יז · יח

**יד יהודה • א**

זכור הרי מנו תלת׳ ב״ג גמל ושפן וארנבת מעלי גרה ותלהו בשני׳ האחרוני׳ בקליפה יונקי׳ עמון ומואב וישמעאל מגמל:

**יד יהודה • ב**

לכך יכלו הקלפות:

**יד יהודה • ג**

כשמו לוט תרגומו ארור:

**יד יהודה • ד**

ועני׳ כחו מלשון ובלע בהר הזה פני הלוט הלוט (ישעי׳ כ״ה) שהוא לשון כסוי והעלמה וכסוי לוט בילע״ר כדרכם במדרש הנעלם ועל הילע״ר נאמר **[חסר]** כחו להורות על הדחיה והעלמה:

**יד יהודה • ה**

שהרי נבל במלות ע״כ ראוי לומר עליו יין מקרדי

**יד יהודה • ו**

ופירשו חז״ל בב״ר שם ר׳ תנחומא בשם ר׳ שמואל ונקיים מחלצינו בן אין כתי׳ אלא זרע שהוא בא ממקום אחר ואיזה זה מלך המשיח

**יד יהודה • ז**

לא שכח וכוי וכ״כ ביפ״ת שם וז״ל אע״פ שכן כל ידעו מה בין כמתנכלו׳ ולהן יודעות כי ה׳ שם **[חסר]**:

**יד יהודה • ח**

שיהא ממלא כל העולם ר״ל שלכך **[חסר]** על מלך המשיח לאחר **[חסר]** הארץ דעה:

**יד יהודה • ט**

ובב״ר פי כ״ג על ותקרא שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר ר׳ תנחומא בשם ר״ש אומר נסתכלה באותו זרע שהוא בא ממקו׳ אחר ואיזה זה מלך המשיח:

**יד יהודה • י**

ועל עלמה **[חסר]** בכדי שחררין מניהו רחלונים כדאית׳ בב״ר:

**יד יהודה • יא**

דבר הלמד מענייננו והיינו משפן וארנבי׳ שהן רודפני׳ וורדפני׳

**רמ״ע מפאנו**

ויש אמנם לנפש הממזר יחס עם מולידיו כגון עמון ומואב עם לוט ובנותיו בסוד תרי מגו תלתא ממעלי הגרה בלבד שהגמל והוא בן האמה קדם אליהם בתולדות. והזמינו בנות לוט את עצמן לכך והוא עצמו היה משרש הנחש הקדמוני ארור כשמו ועוד מלשון ובלע בהר הזה פני הלוט הלוט והוא היצר הרע כנרמז במדרש הנעלם וכבר אמרו עליו שמאל דוחה וימין מקרבת שהרי גדל במצות אצל אברהם. ונתחכמו בנותיו במקום שאין אנשים לפי סברתן לחיות זרע מאביהן ופירשו חז״ל כי אין זרע האמור כאן אלא משיח צדקנו לא שתהא להם ידיעה פרטית בזה אלא כיון שתקעו מחשבתן לחיות זרע שהוא ממלא את העולם שהיה שמם לגמרי לפי דעתן אם כן כוונו לזרע שהוא עצמו מלא כל הארץ הוא הדבר האמור בסוף רות רבתי ובבראשית רבה כשנולד שת בצלם ודמות שנסתכלה חוה בזרע הבא ממקום אחר ודי בזה. והנה השתדלה הבכירה תחלה לשלוט על אביה ועל עצמה לפיכך תקונה קשה דלית לה אבטחותא דוק ותשכח בדבר הלמד מענינו ועיין מאמר המלואים גבי ארבעה מיני בעלי חיים שיש לכל אחד מהם סימן אחד של טהרה בלבד מכל הולך על ארבע. והצעירה גם היא נמשכה אחר עצתה ולמדה ממעשיה. והנה אשה מזרעת תחילה יולדת זכר והן היו מזידות בזה אף על פי שהיו מוטעין וכוונו לשם מצווה מכל מקום להיותו מעשה מגונה ביותר ועברה חמורה כמותה לא יספיק להיתרה היותה לשמה לפיכך נתרחקו הזכרים שלהן. ולוט היה שוגג או אנוס בשכרותו לפיכך הנקבות הבאות מאיש מזריע תחלה מותרות לאלתר לבא בקהל ועם זה הגזירה הקדומה דידה עבדה להוציא יקר מזולל כטעם מצאתי דוד עבדי ואמרו חז״ל היכן מצאתיו בסדום דכתיב שתי בנותיך הנמצאות. והמשיח היוצא מהם הוא מציאה ועקרב בהיסח הדעת בלא הזמנה מושלמת כפי הראוי לדור שבן דוד בא שיהא כולו זכאי. ויועיל אז היותו נולד משרש החצונים שלא יקטרגו עליו להזכיר עונות

**יד יהודה • יא • המשך**

כמ״ש הרקנ״י ס״פ קדושי׳ וכן זכוי׳ לוט רודפני׳ את עלמן וורדפני׳ מתזיכן:

**יד יהודה • יב**

וכוונו לשם שמים כדאית׳ פ״ג דנזיר וכדעת ר׳ הונא בב״ר:

**יד יהודה • יג**

לפיכך נתרחקו הזכרי׳ שהולדותי׳ מתייחס׳ לנקבות וזה בא בדעת ביפ״ת שם.

**יד יהודה • יד**

ולוט היה שוגג או אנוס אע״ג שבגמ׳ שם אמרי׳ שנתכוון לעבירי היינו משו׳ דלפניא אחרינ׳ לא איבעי לי׳ למשתי חמרא וכדמסיקין התם:

**יד יהודה • טו**

בגזירה הקדומה בענין דוד ומשיח דוד עבדי כמ״ש ז״ל בפי הערל על אז אמרתי הנה באתי וגו׳ אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי כתי׳ התם הנמצאות וכוי:

**יד יהודה • טז**

ובמשיח וכוי ר״ל כמ״ש ז״ל בפי׳ חלק ג׳ באין בהיסח הדעת משיח מציאה ועקרב דמשיח לבדו **[חסר]** ציה שהוא עלמא מליאה מגנות לוט דכתי׳ **[חסר]** אדם בחלוני׳ וע״כ גם אם בא יבא צריכה בדור שכולו זכאי מ״מ **[חסר]** בהיסח הדעת בלי השגה מושלמת זה טוב לו שלא יקריבו בחמוני׳ עליו וגם מהם לו

**יד יהודה • יז**

בסוד עקרב מעוקליחו פי׳ פני׳ וקסם אלו הם מזלי לידתו

**יד יהודה • יח**

ובהכניעו בדור שכולו חייב יתשו במזלי׳ כ״ס למזלי משיח ויהי׳ מליצי׳ ובהיסח הדעת ודחי׳: ולאחר שכבר הלכו עברו עליו כל בני **[חסר]** עתה מקוי׳ יאמר כי למעלות את דבריו צד עבדיו כנכיליו בצ״ח:

ראשונים וגם הנה קליפה קשה של עמון ומואב היתה לו בסוד עקרב שפירושו מעיק רב בשתים דעות כמאמרם ז"ל דמחי בתר דמחי והוצרך צירוף אחר קודם שיצא לאויר העולם בקדושה ובטהרה. ואם יבא בדור שכולו חייב תכתב זאת לדור אחרון בסוד מציאה ועקרב הן הם חבלי משיח:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן כ

יד יהודה: א · 2 · ג · ד · ה · ו · ז

**יד יהודה • א**

ע"כ לתקן מואב בהולך דוד לכבשם גבי המיעוך נוגע בפסול להם:

**יד יהודה**

ושאני הוא בטעם שאמר בפתו ואשר שכר עליך את בלעם וגו' שייך לריחוק מואב לבדו כי בלק מלך מואב שכרו ולא עמון

**יד יהודה • ג**

לעמון בלבד ולא למואב שקד' את ישראל בלחם שכן כתי' והמואבי' היושבי' בער:

**יד יהודה • ד**

והפת' אומר וכוי ר"ל דאית' בגמ' פ' הערל (ד' ע"ו ע"ב) שאמר דואג לשאול עד שאתה משאל על דוד אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו משום דקא אתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממזרת מצרי ולא מצרית שאני הכא דמפרש טעמ' דקרא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם היה להם לקדם אנשי' לקראת אנשי' ונשים לקראת נשים וגו' וכבר אם נאמר **[חסר]** קדמו נש' יקשה למה לא שינו לרות דבעולת' **[חסר]** ומ"מ אלא השיבו כן הוא משום דבפשט לפי פסוקי' משמע שלא קדמו

**רמ"ע מפאנו**

והנה תלה הכתוב טעם הריחוק לעמון ומואב בשני דברים האחד שניהם שוים בו אשר לא קדמו אתכם בלחם על כן הוצרך דוד להסתכן בצאתו מעם יהונתן בלא לחם. והשני למואב לבדו אשר שכר לקללך לפיכך סבל דוד המלך ע"ה את קללתו של שמעי באהבה. וראיתי מי שכתב בו כשם שאשר שכר טעמא הוי למואב בלבד כך אשר לא קדמו בלחם הוי טעמא לעמון בלבד דהא כתיב גבי סיחון אוכל בכסף תשברני כאשר עשו לי בני עשו והמואבים היושבים בער. ואפשר לומר כי בגמרא פרק הערל לא השיבו כן לקושייתו של דואג ששאל היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים וזו שאמרנו תשובה לזה שהרי המואבות קדמו בלחם ולמה לא נאמר זה בגמרא משום דפשטיה דקרא לא קדמו משמע אלה ואלה שוים בדבר מה שאין כן אשר שכר. ויש מפרשים כי המואבים שהיו יושבים בער לבדם המה מכרו לישראל מן הבא בידם והיו המה מעוטא דמעוטא של כלל אומת מואב כי מואב נידון בזה אחר רובו ודכולי עלמא מיהת ראוי היה דוד להסתכן בחוסר לחם כדי לכפר עון אכילה ראשונה של עץ הדעת וכאשר נשית לב למה שהושוו בזה היושבים בשעיר והיושבים בער הדבר ברור כי היושבים בער הם לא קדמו ונשמטו יחידים ממחנה ישראל לשבור אוכל ומים מהם והיה זה לתועלת המוכרים ומשה

**יד יהודה • ד • המשך**

קאי ג"כ על המואבי'

**יד יהודה • ה**

עד ששניה באורה של עמוני ולא עמונית וכוי ואז נשאת לשלמה

**יד יהודה • ו**

עוד הבכירה וכוי כדאית' בפי' שור שנגח (ד' לח) ותקרא את שמו מואב אמר ר' חיי' בר אבא אין הקב"ה מקפח שכר שיחה נאה דאילו בכיר' מואב מן אב אומר הקב"ה למשה אל תתגר בם מלחמה מלחמ' הוא דלא הא אנגריא עביד בהו ואילו צעירה דקאמרי' בן עמי אומר הקב"ה אל תצורם ואל תתגר בם דאפילו אנגריא לא תעביד בהו **[חסר]** בדברי שיריו ונגידוי באויביו לא כן המלכי' שינה מעמדו' בעמוני' אם רתמנם **[חסר]** וכידוע מהחרם ז"ל

**יד יהודה • ז**

אף כי חזקיה שאמר הריני ישן על מטתי והקב"ה עושה לו **[חסר]** עצמו דוגמ' למ"ש נבצרה לישועתי **[חסר]** כאומר על מלכו' **[חסר]** שירד אליה מיסוד וחופף ומכה עליה כמי **[חסר]** ומי זה כמי שם של מלכות **[חסר]** לגלות מביתו:

אמר לסיחון גם אתה תעשה כן לתועלתך רק דבר אחד אני שואל יותר ממה שנהניתי מהם רק אעברה ברגלי והדבר ברור כי לפי שיד בני עמון ודאי לא היתה במעל ההוא בדבר בלעם לא היה שום חולק ומערער באומה העמונית שנתקבלה מיד לבא בקהל ולא רבו עליה כשם שרבתה המחלוקת על אודות רות שקדמה לה למען תסבול היא לבדה את הצער ההוא ולא נתקרבה נעמי עד שפשטה ההוראה בכל ישראל. עוד הבכירה הרבתה לדבר בבושת ונגזר על בניה הגרוי וכן הוצרך דוד שיצא ממנו להרבות בדברי שירות ותשבחות ולהתגרות מאד באויביו דכתיב ולא אשוב עד כלותם והצעירה שתקה ונאסר לנו הגרוי בבניה וכן המלכים שיצאו ממנו לא הוצרכו לעמלו של דוד אלא אסא רדף יהושפט בקש רחמים וחזקיה מנוחתו כבוד וכבר ביארנו במאמר יונת אלם פרק כ"א כי לא על חנם שנו מדותיהם אף כי חזקיה לא היה יושב ובטל מעצלה תפיל תרדמה אלא כולם לדוגמא רבתי ועל חזקיה כתיב והיה ה' מבטחו וגו' שם אדנ"י דאתמר ביה

ארעא אתבטלת יעויין שם:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן כא

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · 9 · י · יא · יב · יג

**יד יהודה • א**

ומן התיכונה נ"ב **[חסר]** אל השלישי ס"ד **[חסר]** לה סמוכין להבין הספרות מעליות השיג הרב הזה

**יד יהודה • ב**

שהציץ בכבוד העליון כמ"ש הרקנ"טי פי' בראשית וכבר נתבאר נמי מקור דין ס"ד פי"ד ע"ש

**יד יהודה • ג**

כמשז"ל על ויקי' קין שאין ת"ל ויקי' אלא מלמד שהיה נתון תחתיו ונתמלא עליו רחמים

**יד יהודה • ד**

ע"י משה גלגול הבל

**יד יהודה • ה**

**[חסר]** פי' הבל במה שנתחבר עמו משה לזכך את קללת קין לברכה

**יד יהודה • ו**

על הבל שהציץ בשכינה:

**יד יהודה • ז**

והסכים לגרם והבן מ"ש שפגע בו בשליחות כו'

**יד יהודה • ח**

אלא מתוך שכעסו על תיקוי וכו' כדאיתי כתרגו' יונתן וז"ל ואמר קין לות הבל אחוהי איתא וניפוק תרווין לברא והוה כד נפקו תרויהון לברא עני קין ואמר להבל מסתכל אנא דברחמין אתברי עלמא אבל לא בפירי עובדין טבין הוא מידבר ונסיב אפין אית בדינא מן בגלל מה אתקבל קרבנך וקרבני מני לא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין ברחמין אתברי עלמי ובפירי עובדין טבין הוא מדבר ומסב אפין לית בדינא ועל

**רמ"ע מפאנו**

מן התיכונה אל השלישית ראוי היה הבל בנו של אדם הראשון למות בעונו שהציץ בכבוד העליון וקין נעשה לו קוסטינר שלא לשם שמים לפיכך גם הוא נענש עליו. עוד לא היה הבל ראוי למות אלא על ידי קין כבלע רשע צדיק ממנו שאלו היה הבל צדיק גמור כבר נפל קין לפניו כמו שאמרו רז"ל והותר לו דמו ולפי שנתחסד עמו נמשכה אחר כך בתורת חסד מיתת אהרן על ידי משה ששכר מצוה מצוה להפוך את הקללה לברכה אך כיון שניתן רשות על הבל שדמו ישפך ושניהם לבדם בשדה אפשר שהותר לו לקין להיות עליו שליח בית דין אלו צדק נפשו והמיתו בדין אמת בשליחות של שופט צדק ואמר תן כבוד והתודה לא עשה כן קין אבל הרשיע את עצמו לפיכך אמר שלמה כל פעל למענהו ואמרו ז"ל לקלוסו שהרי לא מת הבל אלא מתוך שבחו של מקום דרחושי מרחשן שפוותיה אית דין פירוש להעניש את הצדיקים בעולם הזה על עברות קלות שבידם ואית דיין מן העולם ועד העולם ליתן להם שכר טוב לעתיד לבא שהוא עולם אחרון וגם רשע לקלוסו של המקום נברא למען יצדק בפתגם מעשה הרעה ביומה מקומה ושעתה בסוד עברה לשמה בארנוהו במקומו יפה יפה אבל קין וחבריו ומי אביהם רוכב הנחש רעהו ושומרהו שומר נפשו ירחק מפתויו כי רע ומר כי נגע עד הלב האמתי והוא רחום יכפר עון המה עזרו לרעה ולהם הם אומרים לית דין בעולם הזה פירש להעניש את הדין אדרבה אוכלים שכר מצות קלות ולהאביד גם לאותו שכר עודנו בין שיניהם ולית דיין ליפרע כאן מעבירות חמורות שבידם וכל כך למה להשמידם עדי עד דלית עולם אחרן

**יד יהודה • ח • המשך**

דהוו פירי מעבדי טבין מדידך וקדמין לדידך אתקבל ברעותא קרבני עני קין ואמר להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית למיתן אגר טב לצדיקין ולית למפרע מן רשיעי' עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אחרן ואית למיתן אגר טב לצדיקי' ואית למתפרע מן רשיעיא ועל פתגמיי' אילין הוו מתנלין וכו'

**יד יהודה**

פי' להעניי' וכו' שאין אומרו לית דין ואית דיין ואומרו לית עלם אחרן ואית למיתן אגר טב וכו' כפל הענין במלות שונות אבל כוונת לית דין בעה"ז גבי צדיקים על העבירות קלות שלהם

**יד יהודה • י**

וגם רשע צריך לומר עליו כל פעל ה' למענהו למען יצדק וכו' וכמ"ש רז"ל כשהקב"ה עושה דין ברשעי' הוא מתקלס וזהו בכלל עבדי לשמי שהזכרנו על כריתת המזקי' ס"ד ח"ג פי"ח ע"ש

**יד יהודה • יא**

ולכם הם אומרים וכו' ר"ל שמ"ש קין לית דין וכו' יפה דבר בנפשו כי לו ולמזרעו לית דין להענישם על עונותי' בעה"ז

**יד יהודה • יב**

ולהאביד גם לאותו שכר מהקב"ה כמ"ש ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו וגו'

**יד יהודה • יג**

דלית עלם אחרן למתן שכר לרשעי':

למורדים הפושעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה כפי מה שפירשנו במאמר חקור דין יעויין שם:

לפרק בתוכן העניינים

# העתים — סימן כב

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג · יד

**יד יהודה • א**

עו' הוכח למיתי' בענין המשיח שהרי היה עכ"פ שימות כדרך אחד ימות בטבעו

**יד יהודה • ב**

והרי אפשר שלא יחטא וכיצד ימות אם לא בטבעו ועוד ראיה ממה שקדמה התורה לעולם ושם נאמר כי ימות טרם שחטא

**יד יהודה • ג**

ונצטוה עליה כמבואר ס"ד ח"ג פי"ג

**יד יהודה • ד**

בעת רצון בשבת בשעת המנחה כמבואר במקומו שם:

**יד יהודה • ה**

סמי מכאן שלא נאמ' בו ויגוע ויאסף:

**יד יהודה • ו**

אלא תרגם ארי מית אהרן להורות על מיתה **[חסר]**

**יד יהודה • ז**

ולמדו זה המתרגמי' ממה שלא נאמר כאן כי גוע ויאסף אהרן כדכתיב בשארי צדיקי' דאין לומר שמיתתו גרועה ממיתתם שהרי הלא בצווי כשנצטוה משה על מיתת אהרן כתיב לשון אסיפה וגם במשה עצמו כתיב כך ומסיים נמי כאשר מת אהרן ויאסף אלא ע"כ זה שלא אמר בשעת מעשה אלא ויגוע מורה שגדולה מיתתו ממיתת שארי צדיקים ולא אמר כי גוע על צד האמתי כי אם להראות עיניהם של ישראל וכדמסיים בסמוך:

**יד יהודה • ח**

אלא ד' יסודות הגוף לבדן ולא כל הגוף:

**רמ"ע מפאנו**

עוד ראוי היה להמצא לפחות נברא אחר שיתפעל במיתה בטבע וסגולה לא על צד העונש שהרי לא נברא דבר לבטלה כי המיתה עצמה שהיא מפעולות ההשגחה לא תהו בראה שאלו לא יחטא האדם למה יומת מה עשה והרי אפשר שלא יחטא והנה לא אמרה התורה אלפים שנה קודם העולם אדם כי ימות באהל לקנוס על אדם הראשון מיתת עונשין קודם שיחטא ח"ו אמנם היתה הכוונה על מיתה מעולה ומשובחת לפי גודל ערכה סודה וחשיבותה שזכה בה משה רבינו ע"ה לבדו לא כהתה עינו ולא נס ליחה ונצטוה עליה כאחד מכל העשין שבתורה דכתיב ומות בהר כמצווה ועושה כעונת מצות ציצית ותפילין וחליצתן ערב שבת עם חשכה וכיוצא בהן וקיום מצוה זו עליו היה בעת רצון כמבואר במקומו שבו מלאו ימיו ושנותיו אלמא גזרה היתה מלפניו יתברך שימות באותו פרק לא סבת שום עון חלילה סמי מכאן גויעה ואסיפה אלא וימת שם משה עבד ה' שקיים המצוה הזאת לרצונו בשמחה ודקדק תרגום אונקלוס באהרן בכתוב ויראו כל העדה כי גוע אהרן לא תרגם ואתנגיד כמנהגו גבי גויעה האמורה לשלמים אלא תרגם ארי מות אהרן וכן שאר המתרגמין ולמדו זה ממה שלא נאמרה בו אסיפה בשעת מעשה כמו בשאר הצדיקים דכתיב בהו ויגוע ויאסף אל עמיו אף על פי שבשעת הצווי נאמר למשה יאסף אהרן אל עמיו ובמשה גביה כתיב ומות והאסף כאשר מת אהרן ויאסף אף אנן נמי נידוק ונימא מיתה ואסיפה פירושן להאסף עם צדיקים מיוחדים במותם שגופם קיים אף לאחר מיתה אשר אינה אליהם אלא פירוק החבור שתהיה נשמתם במחיצה אחת וגופם במחיצה

**יד יהודה • ט**

אך בגויעה לבדה:

**יד יהודה • י**

אף לצדיקים וכו' עיין מאמר עולם קטן סי' ד':

**יד יהודה • י**

מכה לאחורים וזהו אחר תחלוף:

**יד יהודה • יב**

בגימטריי' שבי"ת שכן בשבת מת כו':

**יד יהודה • יג**

והרצון וכו' סיומא דמלתא הוא

**יד יהודה • יד**

כמו שפירש"י שם וכי ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה מה ענין זה לכאן ועוד וכי מבארות בני יעקן נסעי למוסרה והלא ממוסרות באו לבני יעקן שנאמר ויסעו ממוסרות ועוד שם מת אהרן והלא בהר ההר מת צא וחשוב ותמצא ח' מסעו' ממוסרות להר ההר אלא אף זו מן התוכחי' ועוד עשיתם זאת כשמת אהרן בהר ההר לסוף מ' שנה ונסתלקו ענני כבוד יראתם לכם מלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים וחזרתם לאחוריכם ח' מסעות עד בני יעקן ומשם למוסרה שם נלחמו בכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם עד שהחזירו אתכם דרך חזרתכם ומשם חזרתם בגדגדה וגו' ובמוסרה עשיתם אבל כבד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת ונדמה לכם כאלו מת שם וכו':

אחרת וגויעה ואסיפה לא כן אלא ארבע יסודות הגוף לבדן וגם לאחר מיתה יתלכדו ולא יתפרדו אך הגויעה היא חולשת הרכבתם ורפיון חבורם בסוד ישיני עפר אף למי שלא נאמר בו ואל עפר תשוב עד שעה אחת קודם תחיית המתים ויש לישיני עפר שעות ידועות יקומו להתפלל על החיים תתחזק הרכבת יסודותיהם לפי שעה בהבדל אשר לבני העולם הזה כן יקיצם לשעה. ולנו בפסוק אחר תאסף אל עמך שנאמר למשה במלחמת מדין סוד נחמד כי מכח אחורים של גופו בלבד היתה במשה אסיפה אל עמיו לא כן לפני משה פני חמה כי קרן עור פניו. עוד תאסף אל עמך בגימטריא שב"ת בארנוהו במקום אחר. והרצון לגבי אהרן שבשעת הצווי נאמר ואהרן יאסף ומת שם וכבר כתיב ויראו כל העדה כי גוע אהרן אלמא לא גוע אלא למראה עיניהם ולא נאמרה בו קבורה רק בפרשת עקב והטעם הואיל והיתה במוסרה קמשתעי קרא ואמר שם לתוכחה כמו שפירש רש"י שם שסמך לו ויקבר שם לומר לא במוסרה מת אלא במקום שנקבר מת וכו':

לפרק בתוכן העניינים

# העתים — סימן כג

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

### יד יהודה • א

שתהיה באהל בגי"ע וע"ז נאמר אדם כי ימות באהל **[חסר]** ושם **[חסר]** וזו היא קדושה עם כחות לגוף

### יד יהודה • ב

טעון פרישה ז' ימים כ"כ טעון פרישה לאהל ג"ע כהכהן וזהו כל הבא אל האהל וגו' יטמ' שבעת ימי' ויתבאר בסמוך

### יד יהודה • ג

מעבוד' יה"כ דתנן ריש יומ' שבע' ימי' קודם יה"כ מפרישין כ"ג מביתו ללשכת פרהדרין ובפ"ג פרה תנן שבע' ימי' קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה ושם ביומא אמרינן בגמ' דר' יוחנן יליף להו ממלואים ור"ש לקיש יליף מסיני דכתיב וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים

### יד יהודה • ד

ומקום הפרישׁ הוא **[חסר]** שלחן ומזבח מנורה כ"כ נכנסי' לשם **[חסר]** היכל זה סימן מובהק לטהרתם בהחלט שכבר **[חסר]** יהיו רשאי' ליכנס למקום יותר קדוש וכן הוא בענין אהל ג"ע התחתון שהוא מקום הפרישה

### יד יהודה • ה

בהיכל זה לשכה שעל פני הבירה וכ"ש לשכ' פרהדרין שבהן היו מפרישין כ"ג והיו בלשכות בעזרת ישראל ובהקדם בין מקדשי' יותר כדתנן בפ"ח דכלים וכן בענין בגדי אוכלי תרומה דתנן בפ' חומר דחגיגה שהם מדרס לקדש

### יד יהודה • ו

טעוני הזאת שלישי ושביעי כדאיתא במתני' פ"ג דפרה ר"ח סגן הכהני' אומר על כהן השורף את הפרה מזין כל שבעת הימי' ועל של יה"כ לא היו מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד ואמרי' בגמ' פ"ק דיומא דגבי פרה שהצריכו הזאת כל שבעה מעלה בעלמא הוא

### יד יהודה • ז

דוגמ' לימי הבנין שיסוד הוד נצח מרומזים לגי ימים **[חסר]** דרך

### רמ"ע מפאנו

מי יגלה עפר מעיניך אבינו הראשון שהקריב עצמו למיתה שלא בעונתה בזו לא בחר ה' כי הנה המיתה מכוונת מאתו יתברך שתהיה באהל והיא גניזה בקדש מות וחיים כי הדדי ועליה נאמר והנה טוב מאד פשוטו זה מות דבר בעתו מה טוב וידוע שכל הנכנס מקדושה קלה לקדושה חמורה טעון פרישה ועדות נאמנה על זה מעבודת יום הכפורים וממעשה פרה וכן ויקרא אל משה ביום השביעי ומקום הפרישה הוא טהרה לטמאים אבל לא לטהורים בהחלט המשל בזה לשכת על פני הבירה לגבי ההיכל והקדש והוא בערך בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש והיו ימי הפרישה טעונים הזאה שלישי ושביעי דוגמא לימי הבנין והמלכות בתוך והעולה ביסוד הוד נצח מזין עליו מן הימין כדכתיב והזה הטהור על הטמא וכן מלכות תפארת גבורה חסד הרי הוא השער גם הוא מן הימין והנה מעשה פרה הוא חקת התורה למשה בשלמות העיון חקת עולם לבני ישראל בכשרון המעשה ולגר הגר בתוכם הכי נמי הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר. אמנם זאת התורה עצמה אדם כי ימות באהל כל אדם וכל מיתה וכל אהל במשמע לפיכך אמרתי אחכמה במקום שהורשיתי אתבונן והיא רחוקה ממני וכל כלי פתוח שבמקום הפרישה פונה למטה ואין צמיד פתיל להתאחד בשרשו טמא הוא לא ז' ימים בלבד אלא בהחלט וטעון חזרת כבשונות וסדר זמנים של מעלה גורם שכל הבא אל האהל מלמטה מן הנלוים אליו בחייו ומתקבל שם בזכותו מן המלאכים המלוים אותו וכיוצא וכל אשר באהל מנועדים שם מלמעלה לכבודו יסתם ויעלה ויהיה ה' עמו זמן מוגבל והוא אומר יטמא שבעת ימים ומלת טמא נדרשת כאן לשבח לשון אוטם וסתימה והעולה בסוד חזרת האור ממטה למעלה שאין מיתה אלא סלוק והעלאה וגניזה. או יאמר וכל אשר באהל קודם לכן מן המציאות הנכמסים שם מידי עברו וממתינין עת השתלמו ודוקא מציאות מושרשים למעלה והנלוים הפונים גם כן שם אך כל כלי נחשת וברזל עשות מן הלבושים התחתונים טעונים הפשט וגניזה

### יד יהודה • ז • המשך

יסוד ששם ג' גבורות כמ"ש לעי' פי' מי כנס ז' פרקי הרי אלו ג' ימי מזין עליו **[חסר]** וכן באה דרך שער מלכו' שהוא למטה דלתתא בספירות והנהר עולה ממנו בקו הישר עד ח"ס ומשם לחסד מימין ולגבורה משמאל הרי אלו ד' ימים מזין עליו ג"כ בימין

### יד יהודה • ח

והנה מעשה פרה ידוקק בו ע"ש בתחלה זאת חקת התורה ובסופו כת' והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת עולם ואח"כ חוזר ואומר זאת התורה אדם כי ימות באהל והטעם לכל זה שמתחלה לא אמר אלא **[חסר]** **[חסר]** ומכל אהל ג"ע שלמטה ושלמעלה

### יד יהודה • ט

לפיכך יפה אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שדרשו רז"ל על מעשה פרה וגם כהן יוכל לומר אחכמה במקום שהורשיתי והיינו במקום הפרישה והיא רחוקה ממנו שכן כתיב בסמוך

### יד יהודה • י

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא כו' וכוונתו למ"ש זוהר' ויקהל עמוד שט"ב **[חסר; מילים שזוהו בספק:** דיתבא בגנת' דעדן לתתא, כל, עד כד לא, כד סלקין, מכל, נהר דינור, מכל וכל, כיון, וכדין קיימין] ויאמר הכתוב שכל כלי פתוח שבג"ע התחתון **[חסר]** אשר אין צמיד פתיל עליו להתקשר למעלה טעון הזאת כנגד דינור והנה אמר הכתוב לפני זה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים והכוונה

### יד יהודה • יא

בסדר זמן שבע' ימי' של מעלה גורי שכל הבא עולמתי לג"ע התחתון מן הנשמות כנלוי אל האדם בחייו ובכלל זה נשמות מידעיו וקרוביו אליו בשעת מותו כדאתי זוהר' ויחי וכל אשר באים לקראתו ממלאכי ונשמות הצדיקי לתוך האהל כדאתי בכתבי' פי פנחסא ובכמה דוכתי

**יד יהודה • יא • המשך**
מהזוה' יהיו סחי' ועולין שם כדי לעלות לג"ע העליון משם מעלה מעלה ועתה נפשו צרורה בצרור

**יד יהודה • יג**
אך כל כלי וכו' מוסב למ"ש לעיל נמי כל כלי פתוח וגו' ר"ל **[חסר]** מעה"ז לג"ע התחתון טעונין הפשט וגניזה במקום קודם שתתרחץ בנהר דינור ואח"כ היא לובשת לבושי' אחר' יותר מתוקני' כנז' וכדאת"י נמי זוהר שם עמוד שט"ו וז"ל זכאה חולקי' מאן דכי לאלין לבושין דהאמן דאתלבשי' לדיקי' **[חסר]** אלין מעובדין טבין דעבד ב"נ בהאי עלמא דאוריית' ובאלין קיימא במקומן עד בא חליפתן זהו דין המיתה אבל הגויעה כפשוטה לא כן אלא פירושה אפיסת הכחות הטבעיות והתעליהן ופירוק יסודותיהן כדאמרן:

**יד יהודה • יב**
החיי' מן הנשמות כמבוארי' שם כנז'

**יד יהודה • יג • המשך**
נשמת' בגנתא דעדן ומתלבשת בהאי לבושין אחרנין יקרין כדסלקא נשמתא בההוא פתחא דרקיעא לעילא לודקן ליה לבושין אחרנין יקרין עלאין דאתוון מרעותה והותא דלבה וכו'

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן כד

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י · יא · יב · יג

**יד יהודה • א**
והנה לא יפלא למ"ש פי' הקדום שמלת מעלה מפורש מלשון חוסם וענין העלם כי כן בחמשים שערי בינה מ"ט מהם כנגד ז' ימי הבנין כל א' כולל משבעה שכנגדן מ"ט פני' טהור ושער החמישי סגור ונעלי שעליו נאמר ותחסרהו מעט מאלהים' **[חסר]** אהל עולה גימט' פני' טה'

**יד יהודה • ב**
כחות **[חסר]**

**יד יהודה • ג**
אחר מתן תורה כדאית' פ"ק דיומא (ד' ד' ע"ב) וישכן כבוד ה' על הר סיני זה היה מעשה אחר עשרת הדברות שהיו תחלה לו' יום דברי ר' יוסי הגלילי ואמרי' בגמ' דס"ל כת"ק דאמר בששה נתנה תורה **[חסר]** ואל משה אמר עלה אל ה' זהו שקרה לו' ביום השביעי ולא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת וכמימרי' דר' נתן שם

**יד יהודה • ד**
לתקן הצורות **[חסר]** כי מדבר שנתקלקלו ג"כ במעש' העגל והרי קלקול **[חסר]** אוכל עשב וחד ונתקן נהרן עץ עיין במתני' מ"ר מ"ג פ"ך

**יד יהודה • ה**
עני כתיב נוטריקון עמידה נפילה ישיבה כדמסיי' בסמוך והכוונה שבכלם אלה פעולות הטבעיות כי הם **[חסר]** והם עובדו והשרו לא ייעף ולא יגע

**רמ"ע מפאנו**
והנה האותיות עצמן שבמלת טמא רומזות לסוד מ"ט שערים עליונים לחוד שהם שבעת ימי ההיקף כל אחד כלול שבעה ושער החמשים הנעלם לחוד נרמז באות האל"ף שהכל פונים לו להתעלות ולהתייחד שם וצריך להקדים אליו הפסק טהורה מן המוחשות התחתונות תחלה כשם שמשה נתכסה בענן ששת ימים בעלותו ההרה אחר מתן תורה ועלה אלי קראוהו בשביעי למרק ממנו אכילה ושתיה מה שלא נזכר בשאר עליותיו ע"כ אומר אני שלא אכל בנתים. בין ירידה ראשונה אל העליה שניה היה טרוד לבער העגל ועובדיו וקאי עלייהו בלא תאכלו על הדם שאמרו רז"ל אזהרה לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום. ובלילה שלאחריו היה מסדר תפלתו בלי ספק מה שהוא עתיד להתפלל למחר לכפר עליהם. ובין שניה לשלישית היה עוסק במצות פסל לך שני לוחות לתקון הדומם שחטאו בו בזהב העגל וכן ועשית לך ארון עץ לתקון הצורות דכתיב בהו וימירו כבודם בתבנית שור אוכל עשב וכשהוריד לוחות שניות תקן במיני החי בפרשת הקרבנות ובפני אדם בקרני ההוד שזכה אלמא לא נשאר לו פנאי לאכול בין ירידה לעליה והתורה העידה בירידה שלישית ואנכי עמדתי ובשניה ואתנפל ובראשונה ואשב בהר והסימן לשלשתם יחד בסדר זה ממש והאיש משה ענו מאד עני כתיב בוא"ו קטיעא דומה לוא"ו של בריתי שלום זה צדיקו של עולם דכתיב ביה והדל לא ימעיט כי קטנות הוא"ו משויה ליה יו"ד חצי שיעורו של וא"ו וכל שכן שיצדק זה עם מה שדרשו בזוהר

**יד יהודה • ו**
בחוי"ו קטיעא שנחסכת ליו"ד

**יד יהודה • ז**
דהנה וכו' עולה שלום שם מרומז לצדיק יסוד עולם וע"כ כתיב בחוי"ו קטיעא שהיה יו"ד מרומז ליסוד ברית שלום

**יד יהודה • ח**
דכתיב ביה וכו' כדאת"י בזי"ת כי משה עמוד **[חסר]** לא דבק ולא **[חסר]** מעשה

**יד יהודה • ט**
וכ"ש חילק זה לפי מה שדרשו הזוה' פנחס עמוד ריו"ד שאמר הקב"ה למשה **[חסר]** ונגלה עלי' כהוי"ר לכן אמר וגו' וכיון שכן יפה כח אהרן בהוי"ו קטיעי להורות שבטו' עני אחד

**יד יהודה • י**
ונכפלה מיתתו להורות לו מות תמות

**יד יהודה • יא**
דכלן מדרס והנה טוב מאד זה מות והוא משכיל אל אדם לבית תקונו

**יד יהודה • יב**
עד סוף **[חסר]** כנזכר פי' הקדום

**יד יהודה • יג**
והנה טוב מאד אמת הכל כי זו תכלית אדם ימי' בעולם **[חסר]** שמדיין לה נגלם התקון הזה לו סמי"כ אמרו ז"ל שהצדיקים אינן חוזרים לעפרי'



לתוכן העניינים

כי משה נצטוה להיות הוא המדבר בעדו ואומר הנני משה נותן לו לפנחס את בריתי שלום הכלל העולה מן הדברים הללו כי לא היה משה צריך למוחשות הטבעיות מן העולם הזה כלום ומלת ענ"י נוטריקון עמידה נפילה ישיבה יעויין זוהר בראשית דף ל"א כי משה אחיד בנהורא חוורא דלא אכיל ולא שתי כלום ודי בזה. אבינו הראשון חטא ונכפלה מיתתו כי נתלבש במיתה החצונה והאכיל פגה לכל היצור והפיגם מן החיים וכאן נדרש והנה טוב מא"ד ראשי תיבות משכיל אל דל זה אדם אותיות מאד שנעשה דל אחר החטא ותקונו המות כמשמעו ועוד שסוף סוף עצת ה' לעולם תעמוד לפיכך על מיתת העונש נאמר מות ועל המיתה המכוונת לכבוד ולתפארת נאמר הכפל תמות והנה טוב מאד אם יתמהמה חכה לו כי צדיקים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אינן חוזרין לעפרם אלמא זאת המיתה בלבד בביטול ההרכבה היא המשוללת מהם:

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן כה

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט

יד יהודה להעתים כה — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע: 1

**יד יהודה • א**

כמ"ש בזוהר פי תרומה די רל"ח ע"ב **[חסר]** ולא **[חסר]** וז"ל **[חסר]** דא ימיני עלאה **[חסר]** דא דרגיי לתתא דאיהי מסטרא דימיני והיינו דרגא לתתא בגין דנפקאת טוב לתתאי עלמא ודאיה **[חסר]** אקרי טוב ואתמלי חסד טוב איהו כד כליל כלא בגויה ולא אתפשט לתתא לתתא חסד כד נחת לתתא ועביד טיבו בכל דרגין צדיקי וברשיעי ולא סיים הטו"ב דדרגא חד הוא מנלן דכתיב אך טוב וחסד ירדפוני אי טוב למה חסד ואי חסד למה טוב אלא טוב כליל כלא בגויה ולא אתפשט לתתא חסד נחית ואתפשט לתתא וזן כלא צדיקי ורשיעי כחדא. ועיין מ"ש זה **[חסר]** שער המכריעין

**יד יהודה • ב**

במ"ק עולה י"ז כמנין טוב

**יד יהודה • ג**

שהוי"תו במלוי יודין עולה ע"ב כמנין חסד

**יד יהודה • ד**

על אלה בהתפשטות למדת חסד :

**יד יהודה • ה**

גם המאכלים **[חסר]** כידוע לחכמי הטבע ולרופאים שהמזון מעת בואו אל האיצטומכא עד שישוב לבשר תמורת הניתך צריך שיתבשל ג' פעמים כי יתבשל תחלה בהאיצטומכא עד שיהיה כעין דייסא כעיסה משעוריי ומשם מתפרד האוכל מתוך **[חסר]** שאינו ראוי להזון זה יורד לבני מעיי ונעשה גלל **[חסר]** מן הגוף וכיוצא והמובחר עולה אל גידי הכבד והלב ועיי הבישול השני

רמ"ע מפאנו

נקטינן כי הרעות והטוב כולם נתונים מרועה אחד, וטעם קדימת הקליפה לפרי, לכבוש אותה בין הטוב והחסד, שפי' בזוהר פ' תרומת (זהר חלק ב קסח, ב): טוב כליל כלא בגויה ולא אתפשט לתתא. והרמז בשם בן ד' כשהוא מתעלה במספר קטן עולה טו"ב, והנה חסד נחית ואתפשט לתתא וזן כלא, והרמז בשם בן ד' כשהוא מתעלה באותיותיו שעולה בגימטריא חס"ד להשביע לכל חי רצון, ואי אפשר לקליפה שתקדם אלא אל ההתפשטות, לא לשרש הנעלם בשום פנים. הוא הדבר אשר אמרנו כי הרע אין לו קדימה במוחש לחלקה מוחלטת, אלא קשור בעבותות אהבה בין הטוב והחסד, ועל הקדימה במוחש לחלק הגרוע תחלה, כתיב ונתתי עשב בשדך לבהמתך. והדר ואכלת ושבעת. מכל החי הטהור, ועל הלחם לבדו נאמר ושבעת. וכן במזון האדם, חלקים היותר נכבדים ומעולים הם המאוחרים בהזנה, עד שיזוכך האדם ויתברר פעמים שלש בראש להם. וידוע בכלל הנבראים כי דא קליפה לדא, ודא מוחא לדא, וזה הפרי המאוחר ביצירה, גם הלבוש החצון עתיד להיות בכלל הטוב, ולנו בזה טעם לשבח עם הגלוסקאות שעתידה ארץ ישראל להוציא בזמן שישוב אור החמה על חד תלת מאה וארבעים ותלת, שעל סלוקם נאמר אלביש שמים קדרות. אלבי"ש בגימטריא הכי הוי, אלא שהחלק מהאור הזה שנשאר בעולם הוא הגרוע, מעין השמן הסמוך מאד להפתילה, ושמ"ב חלקים ממנו שעלו בשם ה' ונגנזו ונסתלקו מן העולם בעון ראשון, הנה כל חלק מהם מעולה מכל מה

**יד יהודה • ה • המשך**

מתהפך לדם וגם שם לא יונח לו עד שידח ממנו כח המותרות שהם הלחות בלתי ראוי להזון וכולן נקלטיי ובאיי לתוך כלים המיוחדים להן ואז הדם המזוקק מתפשט אל כל אברי הגוף לכל א' כראוי לו ולכן מתבשל פעם שלישי ומתהפך לבשר גידי ועצמו' אל כל אבר ואבר אחר **[חסר]** המותרות הנגלחים בו לחוץ כגון לחות האזן החוטם והזיעה והדומים וענין זה ארוך מאד ואין כאן מקומו :

**יד יהודה • ו**

ויהיו בכלל הנבראים לא לבד צומחם אלא גם ברוחניי **[חסר]** שיתחשב לחסד למותרות ולקליפי יחשב פרי לגבי וכדאיתי זוהר אל גנת אגוז ירדתי כל עלמא דא בהאי גוונא עלאה ותתאה **[חסר]** עלאה עד סופא כל דרגין איהו דא לגו מן דא ודא לגו מן דא עד דאשתכח דהאי קליפי להאי והאי קליפי להאי וכו' דא לבושא לדא ודא לבושא לדא דא מוחא ודא קליפי

**יד יהודה • ז**

עם הגלוסקאות שאמרו ז"ל גבי **[חסר]** דכתובות שעתידה א"י להוציא והיינו שגם הקליפה החיצונה **[חסר]** מתבשל היטב כמ"ש במאמר ק"ד ס"ב פ"ג וזה ע"ד **[חסר]** לעתיי אור **[חסר]** שיהיי בשנת הבריאה שנ"ג / תע"ג פעמים יותר גדול כמ"ש שם מדברי יונתן ב"ע

**יד יהודה • ח**

שעל סילוק ומעוט האור הגדול

**יד יהודה • ח • המשך**

**[חסר]** אלב"ם בגימ' שנ"ג / תע"ג

**יד יהודה • ט**

מעין **[חסר]** הגדול וממשיך עצמו לבטלה :

**יד יהודה להעתים כה — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע**

יד יהודה

שפי' בזוהר פ' תרומה וכו' - ע' קס"ח גבי ברכת המזון שאמרו

**יד יהודה להעתים כה — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

חיים, ואע"ג דדרגא חד הוא, מנלן דכתיב אך טוב וחסד ירדפוני. אי טוב למה חסד ואי חסד למה טוב, אלא טוב כליל כלא בגויה ולא אתפשט לתתא, חסד נחית ואתפשט לתתא וזן כלא צדיקי ורשיעי כחדא". ועיין פי' זה המד' בפרדס ריש שער המכריעין:

במספר קטן עולה י"ז - כמנין טוב:

באותיותיו - במילוי יודי"ן עולה ע"ב כמנין חס"ד:

אלא אל ההתפשטות - למדת חסד:

הם המאוחרים בהזנה - כידוע לחכמי הטבע ולרופאים, שהמזון מעת בואו אל האצטומכא עד שישוב לבשר תמורת הניתך צריך שיתבשל ג' פעמים, כי יתבשל תחלה באצטומכא עד שיהיה כעין דייסא הנעשה משעורים, ושם מתפרש האוכל מתוך הפסולת שאינו ראוי להזנה, זה יורד לבני מעיים ונעש' גלל וצואה היוצא מן הגוף, והטוב והמובחר עולה אל גידי הכבד והלב, וע"י הבשול השני מתהפך לדם, וגם שם לא הונח לו עד שידח ממנו נדח המותרות, הרי הם הלחות בלתי ראוי' להזנה, וכולן נקבצי' ובאי' לתוך כלי' המיוחדי' להן, ואז הדם המזוקק מתפשט אל כל אברי הגוף, לכל אחד כראוי לו, ובהן מתבשל פעם שלישית ומתהפך לבשר גידים ועצמות של כל אבר ואבר, אחר שדחה המותרות

לפרק בתוכן העניינים

## העתים — סימן כו

יד יהודה: א · ב · ג · ד · ה · ו · ז · ח · ט · י

**יד יהודה • א**

כי מצינו **[חסר]** כי נעלם **[חסר]** בינה עלאה כמ"ש לעי' פ' י"ג וכח **[חסר]** שהוא אלף ל"ב כמנין תע"ים ק"ן והם גנזי אלף ק' שהוא כתר כוח כנגד קדרות עלמא :

**יד יהודה • ב**

והם בחמשה חלקי הנפש עם כלי התיקון וכללן הן בגימ' אלף ק' כמנין תלמו"ד תו"רה עם שתי / בני אותיות רמז התורה ולהויותיה כן כמה תיקון הגדול לחלקי הנשמה בכל מקום ובכל זמן :

**רמ"ע מפאנו**

ומן המאורות נלמד לכל דבר כי מה שאירע אליהן הוא סימן לחלקי הנפש אשר מספר חמשתן יחד נפ"ש רו"ח נשמ"ה חי"ה יחי"ד"ה הוא כמנין שמי"ם קדרו"ת בתוספות הקדרות עצמו שהוא לבוש שק עליהן עד ירחמינו עושנו הנה הן וכוללן שהוא האדם השלם הנה הנם בגימטריא תלמו"ד תור"ה עם האותיות שאין לנשמת האדם תקון יותר מבלעדי התורה ואותיותיה שכולן מתאימות בכל מקום ובכל זמן החפץ ימלא את ידו. ומכאן אתה דן לשאר שתחתיו, עד שיגיע אל החלק העליון הנעלם מן העין שכח אין סוף גניז בתוכו כמבואר במקומו. הא למדת שאין שיעור לקלקול המאורות שנתמעטו בעון ראשון, ואין קצבה לתקון העתיד, כי לא השמ"ג חלקים שוים עד שנוכל לשער בשכלנו מה יושיענו ה', כי רבים רחמיו עד אין קץ. ומכל מקום שנינו בספר הזוהר, שהוא נותן קצבה רבה לאור החמה שבשבעתים, ופרשנוהו יפה בספר עסיס רמונים בשער ח', עיין שם:

**יד יהודה • ג**

שכולן מתאימות / מתחלפות כי תורת ה' תמימה וכלולה כתוכי' לפניו יתי' אמרו' כולם שחורי' ע"ג אש לבנה בלי חסר השינוי' יען כל האותיות כולן שמותיו של הקב"ה והאותיות מתחלקות לכמה שמות בכמה גווני**ן [חסר]** וכמ"ש הרמב"ן בהקדמתו לפירושו על התורה ע"ש

**יד יהודה • ד**

ותבין מה דן וכו' **[חסר]** כי

**יד יהודה להעתים כה — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

ז"ל, ובטובו ולא מטובו, וז"ל, "ובטובו דא ימינא עלאה, ומטובו דא דרגא אחרא דאיהי מסטרא דימינא, ואיהי דרגא לתתא, בגין דבההוא טוב אתבני עלמא וביה אתזן, אמאי אקרי טוב ואמאי חסד. טוב איהו כד כליל כלא בגויה ולא אתפשט לנחתא לתתא, חסד כד נחתא לתתא ועביד טיבו בכל בריין, בצדיקי וברשיעי ולא

**יד יהודה להעתים כה — עד דיגיטלי קודם, מקורו המודפס לא נקבע • המשך**

הנמצאי' בו לחוץ, כגון צואת אזן וחוטם וזיעה ודומיהם, וענין זה ארוך מאד, אין כאן מקומו:

וידוע בכלל הנבראים - לא לבד במוחש, אלא גם ברוחניי', שמה שיחשב לאחד למותרות ולקליפה, יחשב פרי לשני. וכדאיתא בזוהר: אל גנת אגוז ירדתי. כל עלמא דא בהאי גוונא עלאה ותתאה, רזא דנהורא עלאה עד סופא דכל דרגין, כלא איהו דא לגו מן דא, ודא לגו מן דא, עד דאשתכח דהאי קליפה להאי, והאי קליפה להאי וכו'. דא לבושא לדא ודא לבושא לדא, דא מוחא ודא קליפה:

עם הגלוסקאות - שאמרו ז"ל בפרק בתרא דכתובות, שעתידה ארץ ישראל להוציא. והיינו שגם הקליפה החצונה שממנה הסובין תתבשל היטב, כמ"ש במאמר חקור דין ח"ב פ"ג. וזה ע"י שישוה לעתיד אור החמה לאיתנו הראשון שהי' בשעת הבריאה שמ"ג פעמי' יותר גדול, כמ"ש שם מדברי יונתן בן עוזיאל:

שעל סלוקם - ומיעוט האור הגדול נאמר אלבי"ש בגימטראי שמ"ג:

מעין השמן הדלוק בנר - דקמא קמא מהחלק הגרוע, בטל וממשיך עצמו להפתילה:

**יד יהודה • ה**

הנה הגשם / הלחם **[חסר]** לחיותו כיום הזה צריך לנקותו מן הקליפי הפסולת ולהחזיר טרם ראויי להכינה כוי וכל זה אף שיתעכל להיות חלק הטוב ומתעצם הראוי לברך עליו המוציא

**יד יהודה • ו**

אלה טעם לכל הפן הנגלה והנסתר וצריך לברר מרוק רב קודם שיותק

**יד יהודה • ז**

ויש כענין זה סוד מאמרם ז"ל בפ"ב דחגיגה שב"ש שמים נבראו תחלה וב"ה הארץ נבראת תחלה וחכ"א שניהם כאחד נבראו שלפי האמת אין כאן מחלוקת והדברים מגיעים לת"ת ומלכות שהן עיקר הבנין והיו דו פרצופים ומצד גלוי **[חסר]** מלכות קודם לת"ת וזהו ארץ נבראת תחלה שכן לאחר הנסירה ירד ת"ת **[חסר]** ע"ב אמרו שני נבראו תחלה זה וזה לא על צד הקדימה זמנית ח"ו אלא שניהם כאחד נבראו בסוד דו פרצופין גם תחלת הגלוי של מלכות ותחלת עלית הת"ת הכל ברגע אחד ואין כאן אלא קדימת המעלה והעלם **[חסר]** וכן הדבר בנשמות שנבראו משׁשׁת ימי המדרגות נסתרות ונגלות שיש לכולן עלוי בקדש עם התקון הכולל המקווה במהרה בימינו ומי יעמוד בסוד ה' לשער דברים שאין להם שיעור והנה דא לחמא עניא שאנו אוכלים צריך לנקותו מן הסובין הנזרקין תמיד בזיעת אפינו ואינם ראויים למאכל שהם הקליפה החצונה ואדרבה הוא חלק שיהא אז משובח ועדיף בבישול ועליו ראוי לברך המוציא אלא שהרע בעצם צריך מרוק רב קודם שיומתק ויש כאן סוד ארץ נבראת תחלה כי בראשית הוייתה צדיקים המועילים העקודים במקושרים ליעקב אשר המה מעולם היחוד היה סדר יציאתם מן האפס המוחלט אל תחלת המציאות ממטה למעלה וכשהאיר בהם הנצוץ העליון בסדר ממעלה למטה אזי שמים נבראו תחלה וישתמר תקנת השואתם באור וכלים יחד כטעם שהותר האגד שלהם ונקראו נקודים ואם שניהם כאחד נבראו ועל ידי כן הפח נשבר ואנחנו נמלטנו בסוד ברודים שפירושו ברים ודוים בברור הנשמות והתפשטן בלבושיהם כמבואר במקומו ודי בזה לאזן שומעת. ויש לסתרי האלהית פנים לפנים וסוד לסוד בלב נבון תנוח חכמה והצנע לכת עם אלהיך ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

סליק מאמר העיתים:

**יד יהודה • ז • המשך**

בראשית **[חסר]** שהן על ג' בחינות הללו בסוד עקודים נקודים וברודים **[חסר]** לנשמות כידוע **[חסר]** יקרא' להן עקודי' לשון קשור בהחינה היות ת"ת ומלכות דבוקי' כאחד וכ"כ מלכות ראשית בגלוי ואז יצאו אליה גם הנשמות

**יד יהודה • ח**

בנקודים כה"ת מדת יעקב וכמתבאר בזוהר ומי שנשמותיהן של הצדיקי' הם מעולם אור הת"ת ובבחינת **[חסר]** ת"ת לאחר הנסירה / הספירה בהמשכות יקראו להן נקודים **[חסר]** כאחד נבראו ומולכו לנפרדים

**יד יהודה • ט**

ובע"כ תחזור חיות לקליפות לצרפן עמי הנשמות לבירור טוב מהרע :

**יד יהודה • י**

ולהתפשט קודם שילוח לבושי כלבושים מצוחצחי זוהר אור הפנים וע"כ נקראו בשם ברודים ולעתיד יתוקן הכל לטוב : ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אמן ואמן :

לפרק בתוכן העניינים

למאמר בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק א

**רמ"ע מפאנו**

אמר מנחם עזריה: אִם אֶמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמַח וַאֲנִי שָׁפַלְתִּי מֵאֶרֶץ מִמֶּנִּי וַדַּאי תִּצְמַח, וְאֵם צֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף וְצֶדֶק צָדֵק נִרְדָּף הֵן לֹא קָצְרָה הַשְׁקָפָה לְטוֹבָה מִמְעוֹן קָדְשׁוֹ יִתְבָּרַךְ מִשְּׁמֵי הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן נְחִיָּה הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִירַשׁ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה לְעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵי לוֹ. בזאת היתה לי כוונה מושלמה במאמר הנפש תהלה לאלהינו, ויגיד עליו ריעו מאמר עולם קטן, כלי חמדה ההוא יקרא מאמר העצם שבו זכינו להבין ולהשכיל אמתה של תורה במהות הנפש לעבדה ולשמרה בטהרה כי היא חיינו ואורך ימינו, ולמען דעת צדקת ה' צדקת פרזונו ראשית אונו לאזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם, נבינה לאחריתם במאמר האיך והכמה אשר נאמר כי הוא זה, ומקרא אני דורש: הַבֵּט נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים וכו' כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ (בראשית טו ה).

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

ובירושלמי דנזיר (ירושלמי נזיר ז ב - דף ל"ה.) אמרו וכי המדרשות אמינא הם? דרוש וקבל שכר.

דע כי הנפש השרשית לכל הנפשות כלן היא היא הצורה הנכבדת שנבראת במאמר תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה (בראשית א כד). ואם באנו לפרש מלת הָאָרֶץ שהיא השורש ההתחלה לארצות החיים כלנה, גם הנפש האמורה בענין תכלול נפש כל חי בכל מקום שיצדק לתאר בו אחד או יותר מחמשה שמות המיוחדים לחמשה פרצופין הכוללים אותן. ואלו הן:

נפש,

רוח,

נשמה,

יחידה,

חיה.

שכנגדן:

אברהם,

יצחק,

ויעקב,

ישראל,

ישורון.

ועלייהו כתיב תִּכְרַעְנָה יַלְדֵיהֶן תְּפַלַּחְנָה חֶבְלֵיהֶם תְּשַׁלַּחְנָה (איוב לט ג). כי בצאתה מאת המלך ה' צבאות כורעת לפניו במורא ופחד, וכן האשה כורעת לילד ואז יַלְדֵיהֶן תְּפַלַּחְנָה, כי באותו השעה נותנים לו רשות לצאת לאויר העולם, גם את זה לעומת זה בא נחש אחרי שמתפשט עורו נעשו להם כתנות עור ונושך את השליא מעין דוגמא של מעלה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

כי אמנם הכלה הכלולה אם כל חי חפץ בה המלך ונקראה בשם גַּן נָעוּל (שיר השירים ד יב). שמורה בעלה במדת מלכות שבה, והיא גַּל נָעוּל בנקודת ציון יסוד שבה, מַעְיָן חָתוּם בבינה שבה דדינין מתערין מינה בכל מקום, ויש כאן סוד אחוריהם של ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן בגימטריא מַעְיָ"ן חָתוּ"ם, והוא כלול מכל כ"ד צרופי ההוי"ה בהבחן ה' רבתי לחוד וה' זוטרתי לחוד, דאמר מר ארבע אבנים בונות עשרים וארבעה בתים. וכשאין זכות בעולם כתיב כְּמוֹ הָרָה תַּקְרִיב לָלֶדֶת תָּחִיל תִּזְעַק בַּחֲבָלֶיהָ (ישעיה כו יז). מה שאין כן באם

העליונה רחובות הנהר דאתמר עלה בזוהר פ' בראשית דף ט"ז ב'. השתא אוליד ההוא היכלא ממאי דאעדי מזרעא דקדיש ואוליד בחשאי וכו'. אך האם התחתונה נמשלה לאילה החסידה העושה חסד עם כל חייתו יער בחלוק מזונה להם, כי תערוג על אפיקי מים, ובעת לדתה עושין חסד עמה מלמעלה שרחמה צר ואינה יולדת עד אשר קול ה' יחולל אילות, כי יזדמן לה ברגע הראוי נחש ישוך פי הרחם ואחר תלד. ואמנם בעת לדת יעלת סלע מדה אחרת יש בהן שהן עולות לראשי ההרים ותולות עיניהם למרום ומן השמים ירחמו על הולד שלא ימות מגיחו מרחם יצא כי יפול לא יוטל אלא מזמינן לו בעונתו נשר הרחמן יפרוש כנפיו יקחהו ולא יתנהו לרדת שחת, יעויין בזהר פרשת פנחס דף רמ"ט. וברעיא מהימנא שם ובפרשת אחרי מות בסוד האילה דפתחנא ביה. ואמנם המקום הנשוך כנמשל איננו רק הלבוש האחרון סוף הקדושה שבעשיה, סוד הלשכות חציין בקדש וחציין בחול, לפיכך אין פתיחת הקבר בלא דם, וזה הלבוש ודאי צרורא בר זוזא הצורר את הרחם דכתיב ביה וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ בַּעֲמַל יִשְׂרָאֵל (שופטים י טז). והוא דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי צוּר (משלי ל יט).

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

וזאת האילה החביבה צריכה מאד לרחמי אריך המעלה לה את ארוכה ומרפא, בהיותו ממתק הקושי העצום של קליפת נחש אשר הוא עם הכולל מספר שט"ן, וזה המתוק נמשך אלינו בכח ש"ע נהורין דאריך בגימטריא קר"ע, וצריך שניהם שהוא השם השני מז' שמות שהם מב' אותיות כנודע, מועיל הרבה שלא תהא מפלת נפלים מעין התולדות לדוד בן ישי הנקרא נחש על שם שמת בעטיו של נחש, וכתיב וְהָאִישׁ בִּימֵי שָׁאוּל זָקֵן בָּא בָאֲנָשִׁים (שמואל א יז יב). שדרשו בו נכנס באוכלוסא ויוצא באוכלוסא. ואין אוכלוסא פחותה מששים רבוא לברך עליה, ומלת הנח"ש באחד מפלאי הגימטריא עולה ששים רבוא כמו שנפרש במאמר הזה לקמן, ומלת נח"ש בלא ה"א עולה שתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו האמור בננוה, אלמא השלים אבי דוד בכל מאמצי כח התקון בארץ הקדושה, במה שהתחיל נחשון במדבר להגן על ישראל מנחש שרף ועקרב. ועוד שנגזר על הבן יקיר לו ולאביו שבשמים כי יולד בנשיכת נחש, והנה הקוצרים הידועים מחצדי חקלא קדישא הם הזוכים לקצור מתוכו חמשה מיני דגן דלא אתפקד עלייהו ממנא אלא קב"ה בלחודוי, וארבע מינין שבלולב גם הם כן, בסוד אַרְבָּעָה מְלָכִים אֶת הַחֲמִשָּׁה (בראשית יד ט).

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ה

**רמ״ע מפאנו**

ויש במיני דגן סוד חמשה חלקי הנפש שזכרנו, כי הנה אותיות שיפו"ן הן הן אותיות נפש בתוספות סימני ההקטנה, כמו הַאֱמִינוֹן אָחִיךְ (שמואל ב יג כ). והוא בסוד המיעוט. שבולת שועל - רוח. בסוד וי"ו שבשם שהיא כעין שבולת ברום קומתה, ראשה מלא כל טוב ויש לה קוצא לעילא ומשך וא"ו הוא מושרש בארץ, וזאת התמונה שוה בסוד קו המדה המודד שיעור קומה לכל היצור. שעורה - נשמה, חטה - חיה: מפורש באורך במקום אחר. וכוסמת שהוא מין שניהם: יחידה ושמה יעיד עליה כי מעט אשר היה לה חלק במוחש להעלמה ועילוי מדרגתה בדקות ורוחניות, והוא בסוד הדעת משלים מקום הכתר אשר איננו מוגלם כמו שאר הספירות, וזה כי הכ"ף היא שליש סמ"ך, והמ"ם שני שלישים, והרמז בזה כי הכוסמת מוציאה קמח מעט שהוא דוקא השליש ממה שתוציא החטה, ותרי תלתא בשעורה מתניתין היא בסוף פאה, כי קב וחצי מן הכוסמין שוה לחצי קב חטים ולקב שעורים, הרי ששים סאין של כוסמין אינן יפות במוחש אלא כעשרים של חטים וכארבעים של שעורים, לפיכך באו בשרש המלה סמ"ך באמצע, כ"ף לימינה מ"ם לשמאלה, ובה כתיב כָּסוֹם יִכְסְמוּ אֶת רָאשֵׁיהֶם (יחזקאל מד כ). כי שם בשרשים העליונים והנעלמים ראשו של זה בצד עיקרו של זה, לא בסוף עיקרו של זה אלא בצדו, כי הוא צריך כדי שינטל בפי הזוג, והוא סוד תרי וחד שהיה מחבב רבי אחא בהדס של מצוה, ומרימר סבר שאני הדס שכל השבח הנדרש בו הוא קדושה משולשת כנגד אבות העולם, ואל ג' מקורות העליונים לא בא כי אם ממלכת כהנים המה ודאי, והו'

סוד תספורת של כהן גדול והמשכיל יבין. והנה בזכותם ובצדקתם של קוצרים הללו מתרחב הגן ונעשה שדה אשר ברכו ה', כדי שיוכלו יגעו במוכן להם, והמה פוטרים הרחם הפתוח לרוחה בשעת חדוה, כטעם בני בכורי ישראל. וכן בדוד כתיב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. אחרי שהתפלל עליו אדם הראשון ואבות העולם כמבואר במקומו. וכתיב קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ בַּעְלָהּ וַיְהַלְלָהּ (משלי לא כח). כטעם ה' עִמָּכֶם (רות ב ד). שאמר בועז לקוצרים הקדושים האלה, דודאי ברשות קא עבידי לשאול שלומם בשם, ומדעתיה דנפשיה כמו שאמר בפרק הרואה (ברכות נד א), דהכי הוה פי' מן הדעת עליון שהיה מתפשט בנשמתו.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ו

**רמ"ע מפאנו**

וכתיב חֶבְלֵיהֶם תְּשַׁלַּחְנָה (איוב לט ג). כי סרו מהר עם זה חבלי יולדה, שנחלקו בהם המדרשות י"א שהם שבעים קולות וסימנך שבעים תיבות במזמור יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה (תהלים כ). ויש דורשין הֵן אַתֶּם מֵאַיִ"ן (ישעיה מא כד). בגימטריא מאה קולות עם הכולל, וּפָעָלְכֶם מֵאָפַע נוטריקון מאה פעיות, ומסתברא לן דהא והא איתא, שבעים קולות החזקים הם מכח ז' מדות הגוברות בדין, ולעולם ג' ראשונות שהן עצמן אי"ן כנודע, מסכימות עמהן להשלים מאה פעיות, אלא שאלה שלשים קולות רפויין הן בזכות שלשים קולות שבשופר ליום הרת עולם, ומספר זה להן שלא פירש בתורה הוא מדרבנ"ן בגימטריא מפ"י גבור"ה. וכמוהו משה עם המלה, שכן נאמר למשה מסיני ולא מן הספק זו היא מסקנת הזוהר. גם סוגיות הגמרא מאירת עינים עולה יפה לדרך זו, דר' אבהו קבע בה מסמורת מה שדרש לרבים טעמו של דבר. ורב עוירא ורבינא הוסיפו לפרש מאי טעמא לא סגי תשר"ת לחודיה, ולעולם רבי אבהו גופיה הדר עביד תש"ת ותר"ת, ולא יקשה אמרם אתקין רבי אבהו דאשכחן דעדיפא מינה גבי רבי יוחנן בן זכאי דדריש והתקין במצוה של תורה שיהא יום הנף כולו אסור.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ז

**רמ"ע מפאנו**

ואולם הטיבו אשר דברו קדמונינו ז"ל כי הנפש משכנה בכבד, מי יתן והיה לבבם זה למעתיקי דבריהם של חכמים הראשונים לירד לסוף דעתם ולהבין הדבר בסודו. דאי סלקא דעתך כפשוטו דברים בטלים הם למי שלא עמד בסודם במאמר הנפש, כי אין מקום להסביר פנים לכך זולתי מאחד מדרכי ההשאלה שבארנו שם לא זולת, והאמת כי עשר ספירות של קומת הנפש מגיעות למטה מטרפשא דלבא בקומת הרוח, ומשפט המלה נטר נפשא, שמבדיל בין אברי הנפישה לאברי העיכול וההולדה כדומה, ומתשוקת הנפש הזאת להתקבל אצל הרוח מחצר כבד ולפנים כלפי מעלה אמרה שִׁימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ (שיר השירים ח ו), ודא רזא דתפילין של יד, ולפי שעבודה נכריה פוגמת בנפש בעצם אמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין סג ב) גבי ליצנותא דידה דשריא. מאי דכתיב וּכְמָרָיו עָלָיו יָגִילוּ עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ (הושע י ה). אל תקרי כבודו אלא כבדו, ולפי דרכינו למדנו דלאו כדי נסבא ולא ליצנותא ממש דדייקניה אתמר אלא דחכמה רבתי שאפילו שיחתן צריכה לימוד רב דומיא דפרקא דשטנא/דשטותא? דרב המנונא סבא, וכן מפורש על ידי שלמה עַד יְפַלַּח חֵץ כְּבֵדוֹ וכו' וְלֹא יָדַע כִּי בְנַפְשׁוֹ הוּא (משלי ז כג).

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ח

**רמ"ע מפאנו**

והרוח משכנה בלב, שעשר ספירותיה מגיעות למעלה מן הטרפשא בקומת הנשמה כנגד הלב ממש, כטעם דדים במקום בינה (ברכות י א), והנשמה משכנה במוח שעשר ספירותיה מגיעות כנגד מוח החיה, ועיני הרוח תלויות להדבק שם הוא והנפש יחד, בסוד הטוטפות שהן דוגמא למה שעתיד להיות, בסוד וְהִתְגַּדַּלְתִּי

וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים (יחזקאל לח כג). וליכא מידי בנביאי דלא רמיזי באורייתא, דכתיב וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ וכו' (דברים כח י). וריעים דלעילא נשמה וחיה לא מתפרשין כלל, ויו"ד ספירותיה של חיה הן הן שבח המגיע לכתפים של יחידה ולא יותר, לפי ששבח עליון ונורא שהיא הרכבה אליו, ושלום שלו זיו שכינה ממש, כי היא נהנית ומאירה ממנו מגיע גם הוא מלמעלה למטה אל הכתפים הללו, ועלייהו אתמר הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה (שיר השירים ח יב). שכן מלת כת"ף פעמיים בגמטריא אל"ף, וכתיב וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן (דברים לג יב). הרי אלה חלקי הנפש וזיו השכינה על גביהון, דוגמא רבתי לחמשה פרצופין שבאצילות ועילא מנהון סתימאה קדישא עילאה דלא ידיעה, אשר שבח היחידה כתרא עלאה שעל ראשה במקום תפילין ממש מגיע לכתפים שלו, בסוד הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה (דברי הימים א כט יא). שאנו דורשים בם רישי כתפים בכל מקום לדוגמא בעלמא, וכען בתקונים רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתיידע מאי דהוה ברישא דא, הם בסוד תקרובתא דבוסמין שהם פרצוף פנים עם החוטם באמצען הרי גג"ת/חג"ת?, ועל גביהון הפדחת שהיא כוללת הגולגולת והעינים בסוד כח"ב, והשפתיים עם הלשון נה"י, והפה מלכות ודי בזה. ומעתה ילמוד הסתום מן המפורש בדברי חכמים כדרבונות לסברא וכמסמרות נטועים לגמרא, לקיים המאמר הנפלא נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ (בראשית א כו). ויש בתקונים (תיקוני זהר נג א) נפש בלב, רוח בריאה, נשמה במוח. ובמקום אחר (שם) שלשתם בתלת מוחין, יצדק זה וזה וכל כיוצא בו דרך דרש ולפי חילופי ההנהגה, אך מה שבארנו הוא המציאות הקיים במהות המדרגות שרשן ועיקרן בלי ספק.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ט

**רמ"ע מפאנו**

ויתכן ג"כ לפרש תּוֹצֵא הָאָרֶץ (בראשית א כד). על כל אחת מארצות החיים כל היכא דאיתנהו, וְנֶפֶשׁ חַיָּה הוא תאר יצדק מאד על אותה הצורה אשר היא מוצאת ממנה עדר עדר לבדו, שכל אחד מהן בחינה פרטית לאדם יציר כפיו של הקב"ה, וכוללת באותה מדרגה לכל יוצאי יריכו, לפיכך דרשו חכמים זו רוחו של אדם הראשון. ושתוף השמות הללו שהמדרגה הנקראת נפש בכתוב תקרא רוח בדבריהם, יצדק בעצם עם מה שפירש האר"י ז"ל שהמלכות המקננת בעולם העשיה כדברי הזוהר היא מלכות דיצירה, ות"ת דבריאה שהוא עצמו כסא הכבוד הוא המקנן בצים, ובינה דאצילות מקננא בכורסייא מחכמה דאדם קדמון, דתוקפא דידה אי"ן סו"ף מקננת באצילות, והנה הכתוב קראה נפש חיה, לכלול עצמותה וכלי מחזיק ברכתה שהוא ג"כ לבוש מלכות בסוד עשייה דכי הדדי נינהו, והיינו נפש ושרשה שהיא יצירה נרמז במלת חיה, כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים (יחזקאל א כ), ולאפוקי נפש ממש דעשייה ממלכות שבה שהיא מתלבשת בקליפות, פירשו חכמים שהיא רוח פי' נפש מרוח, כי כל עולם יש לו ה' פרצופין שהן ה' שמות אשר לנפש כדאמרן.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק י

**רמ"ע מפאנו**

ושוים המתרגמים בפסוק וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה (בראשית ב ז). שפירשו בו לרוח ממללא. אחת היא על כן אמרתי אין זאת כי אם המרגלית שהיתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, וגדול כבודה שהיא מרגלית דוקא, מלשון וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתָיו (רות ג ז). והוברר צוארו של אברהם אבינו ברום קומתו להיות מרכבה אליה, ביאור א' ואחת אחת ושתים וכו'. לפי אחד הפירושים הנאמרים באמת על המשנה ההיא, לפיכך כתיב ביה בעלותו ממצרים וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו וכו' עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּחִלָּה (בראשית יג ג). ואמרו חכמים שפרע הקפותיו. ולא שחשדוהו דלא יהיב לאושפיזיה דמי לאלתר, אלא מצות התלויות בארץ, ומחנה אלהים זה המלוים את הצדיק נהנים מהם הן שלוה ופרע, לפי שלא הוכשרה ארץ מצרים לקיימן, כי היא צואר האנדרטי של מלכיות, וכתיב וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל עַד (שם). שבע תיבות אלה בגימטריא תתקע"ד דורות אשר קמטו, לא זכו לחיי שעה קלה בעולם הזה לארוג בו אפילו חוט א' בההוא חרגא דיומא שזכרנו במאמר הנפש, והוא טעם הכתוב שאמר אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עֵת (איוב כב טז). שהיה מספיק בקושי ובצמצום רב להרהר בו קדוש או ברוך פעם א' בלבם, לא לאמרו בשום פנים אחרי מה שבארנו שם, כי העת

הוא כממריה ולא יותר, והרגע כמוהו בשני עתים, ואפילו כשיעור המועט ההוא לא הונח בחיים, אמור מעתה כי צדק משפטיו יתברך ואמונה ענה אותם, יען לא נמצא בהם דבר טוב אפילו שהות מזער, שמציאותו ובטולו באין כאחד, והפסוק צווח אֲשֶׁר קֻמְטוּ וְלֹא עֻת דווקא, שמא תאמר אין להם תקנה ח"ו אלא נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם (שם).

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יא

**רמ״ע מפאנו**

ומספר הדורות ההם בגימטריא טו"ב מראשית"ו זה ער"ב שב"ת מולדו של אדם הראשון, אלא שלא עמד בשלוותו וחטא באכילתו כי נתחלפו לו שש בשבע, פי' הנהגת החסדים בהנהגת הגבורות, כטעם כִּי בְּשֵׁשׁ מֹשֶׁה (שמות לב א). שכן שקעה שמשם של אלו ואלו כי בשש חמה במזרח ובשבע במערב שהם הוראת העתיד, וההיפך באברהם דצדק הוה קאים ליה במערב, ומן השמים רחימו עליה לאוקמוהי במזרח, שאלו זכה כמוהו אדם הראשון היו כל אלו מתקדשים ומטהרים על ידו, בסוד עונת תלמידי חכמים מערב שבת לערב שבת, מימרא דרב יהודה בפרק אף על פי, והא ודאי ליל שבת קאמר מתניתין היא שם, אי למ"ד אוכלת ממש, אי למאן דאמר תשמיש, דאידך נמי אף אוכלת קאמר, ומנה לסדור השולחן בערב שבת בפרק כל כתבי, דלאו דווקא אלא כדאמרן, וטובא דייקא רבנן למימר ערב שבת בזו ובזו, לרמוז הסוד הזה כי רב הוא, והואיל וערב שבת לאו לסעודה דווקא אלא לילי שבת קאמר, איכא מאן דמסיק אדעתיה דאף סידור השולחן במוצאי שבת לאו דווקא אלא לסעודה שלישית במנחת שבת קאמר, למימרא שבזו ובזו יסדר האדם שלחנו דרך קביעות בכבוד והדר, דלא לשוו להו עראי אף על פי שסעודת הבוקר עקר בכל מקום, דכתיב ביה שביעה בפרשת המן, מיהו כבר פירשנו במקומות אחרים כי גם סעודת מוצאי שבת מצוה היא, ואין להאריך בזה כאן, ונחזור לאבינו הראשון כי הוא בעונו גרם קלקול הדורות ההם שהיה בידו לתקן, ואדרבא הוא שהזמין להם דר"ך ר"ע כחשבן אותיות גדולות של מנצפ"ך, והכל בסבת מסית במספר שוה, וכן עטי"ו ש"ל נח"ש מקנ"א. כדברי המדרש. וכן יש בוטה כְּמַדְקֵרֹת חָרֶב (משלי יב יח). חסר וי"ו כתיב, והיה זה בעצת האשה דכתיב אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי (בראשית ג יב). וההי"א הנוספת הכתוב במלת נתת אין למדים הימנה לכאן, רק לדרשה אחריתי כי מלת נתת לבדה במלוי ה' בגימטריא לענ"ג שבת, שהוא פתיחת העדן העליון לנהר ולגן, בסוד עונת תלמידי חכמים שהוא היה תכלית האמיתי אל האשה שניתנה לאדם, וההקש ממנו לכל היצור.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

הנה כי כן לא הותרה העונה בכל יום ובלבד בלילה או בסוד ת"ח מאפיל בטליתו כמבואר במקומו אלא לטיילים, וההוא טלא דבדולחא דמוחא עלאה מאיר בהם, בסוד עתידה (אשה) שתלד בכל יום (שבת ל ב). ופירש רב בגמרא מאי טייל דאכל מדליה ושתי מדליה. יש תולין מן השמים בזכות עצמו בסוד אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים (שיר השירים ה א). לפסוק ממנה עול מלכות, כדאיתא התם דלא חליף פריסתקא דמלכא אבביה, ועול דרך ארץ דגני בטולא דאפדניה, והיתה מנוחתו כבוד ואיש אשר כזה אוכל כל ימיו לכבוד שבת דיקא נמי דקרו ליה שמואל בר שיל"ת, נוטריקון שֵׁ"וִיתִי י"י לְ"נֶגְדִּי תָּ"מִיד (תהלים טז ח). כיעקב שאמרו בו אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל קראו אל, דאי לא תימא הכי אטו פדרכת אתא רב לאשמועינן. ועוד משום דרב שמואל בר שילת לא סגי ליה ב' שלחנות ומן שמייא רחימו עליה לא ת"ח הוא אלא כדאמרן. תדע דמלמד תנוקות הוה ואפילו אחת לתריסר שנין דעל לפרדסיה להמשיך לפרדס העליון תליסר נהרא אפרסמונא עלאה אסהיד אנפשיה דדעתיה עלווייהו, והא נמי מדעת קונו היא, כדכתיב ביה את מי יורה דעה. וכל הפסוק והא גמולי חלב עתיקי משדים צריכי טובא למדי ההוא טלא עלאה להשלים להם מוחין כמבואר במקומו, וידוע כי אילו האפיל אבינו הראשון לאחרים לא בא נחש ורוכבו בטליתו, סוד חלוקא דרבנן שעדיין לא זכה בה באותה השעה, לא הוה מאי דהוה, ופועל שהתירו לו במשנתו שתים בשבת פועל

דוקא קתני שמספרו מקום כבודו, ושתים בשבת דוקא בסוד בעילת קדושה, והרוצה שיהיה בניו זכרים יבעול וישנה, ודייקי רבנן למימר איכפל תנא לטייל ופועל וכו'. דברי חכמים אפילו שיחתן אילת אהבים ויעלת חן, אלמא כשאמר אבינו הראשון האשה אשר נתת עמדי, בתוספת ה"א ודוי מעליא קאמר על מה שהחליף הכוונה ולא כפה טובה ח"ו, אלא שיש מקום לפשטן של דבר כי היכי דתהוי ליה כפרה, מעין המפורש אצלינו לרבים זולתו, כי זו מדת החמלה לאלהי"נו מרחם.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יג

**רמ"ע מפאנו**

ואמנם לא נתחייב אדם באכילתו אלא על הושט והמבלעתה במוחש הגשמי שהם לבדם נהנים הימנה אעפ"י שלא נבראו מעקרא כי אם לקיים עשה ולא תעשה, דכתיב מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל (בראשית ב טז). וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ (בראשית ב יז). וע"י החטא שלטה בהם קליפה, וגם הגרגרת במוחש נפגמה במה שכפה טובה לפי המפורסם כי השומע סבור שתלה סרחונו בחוה, והנה בלעם הרשע היה יונק מזה ומזה מן המבלעתה כשמו ומן הגרגרת החיצונית שאין כוחו אלא בפיו, ולפיכך היה שקול כמשה היונק משפוי כובע ולפנים בגרגרת של קדושה בסוד הנ"ל, שהוא אחד מג' שמות שאותיות מש"ה נוטריקון אלהי"ם כנודע, וכתיב ביה וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ (בְקוֹל) (שמות יט יט). בקולו של משה. ועליה אתמר בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא (במדבר יב ז). שלא נהנה מן הגזל באותה אכילה, ורזא דא שמא יקדים קנה לושט. והוא נזהר מזה בשלימות אלא שלא מיחה כל הצורך, לפיכך נמסר לקוסטינר, ונעשה צוארו כעמוד של שיש בזכות מה שנעשה לרצונו כאבן ממש נעדר ההרגשה שלא להנות מן האיסור. וידוע כי פרעה היה מן העורף לאנדרט"י שזכרנו, והבשר בצואר של קדושה פסול כמו עורף בכל מקום כדאיתא בפ' הכל שוחטין. והנה משה בכוחו זה הוריד מן לישראל בסוד לֶחֶם אַבִּירִים שאין בו קליפה ולא מותר, וכשעלה למרום כתיב ביה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי (דברים ט ט). אפילו מאותו לחם שמלאכי השרת נזונין ממנו, אלא נהנה מזיו השכינה על הדרך שזכרנו, הוא פירש מן האשה זו חוה שלא נתפס בעצתה והותר לו לפרוש מאשתו, לפיכך היתה בת יתרו שלא תהיינה בנות ישראל עגונות, והוא כפל הכתוב המתלונן על מרים מה לה לדבר על אודותיה כִּי אִשָּׁה כֻּשִׁית לָקָח (במדבר יב א). בת ישראל, ויתכן שאמה של צפורה היתה מארץ כוש, או יהיה דבר מרים על אודות האשה הכשית הידוע לשבחו של משה שנעץ חרב בינו לבינה, והיא אמרה כִּי אִשָּׁה כֻּשִׁית לָקָח, לקוחין בלבד ולא יותר, אך היתה התמיה כי צפורה גיורת מעליותא היא, ומה לתבן את הבר, והנכון כי צפורה עצמה היתה שחורה ככתבו ונאוה כתרגומו, בסודו וטעמו אצל זהרורא דשמשא, ודע כי אִשָּׁה כֻּשִׁית הוא בגימטריא אש"ה יפ"ת מר"אה וזה במספר שמות הַמרגלא? הידוע ללילי שבת בתוספות אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶ"ם. דנר"ן דאתמר בהו (בראשית א יז) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם דא יסוד, לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ מלכות, ועל יוסף שהוא יסוד נאמר יְפֵ"ה תֹּאַ"ר וִיפֵ"ה מַרְאֶ"ה (בראשית לט ו), דעליה נמי אתמר כִּי לְךָ ה' הוֹחָלְתִּי אַתָּה תַּעֲנֶה ה' אֱלֹקָי (תהלים לח טז). זה וזה במספר שוה רק הכולל שבאחד מהם.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יד

**רמ"ע מפאנו**

ועל בלעם נאמר וַיִּמְלֹךְ בֶּאֱדוֹם בֶּלַע בֶּן בְּעוֹר (בראשית לו לב). מלשון גְּמַלִּים מֵינִיקוֹת וּבְנֵיהֶם (בראשית לב טז). שדרוש ובנאיהם. אף הוא סוכן אתוני ובנאי לבעירו היה, וְשֵׁם עִירוֹ, מלשון אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירוֹ (בראשית מט יא). דְּנָהֳבָה, שדינו מזומן על זה תמיד, בסוד הנחשים ששאלה מלכת שבא לצוד אותן, והנה הושט והמבלעתה שזכרנו הם סוד כלי הגרון, והגמטריא היא היא בנו"ן רבתי של אי"ק בכ"ר, ומהם נתפשט בעולם תכריך בי קברי, והנה טוב מאוד להחזיר קופה של שרצים עם ד' אותיות קופ"ה לעפרא, שהוא פרוק החיבור של ד' יסודות פשוטים אש ורוח ומים ועפר עם המורכב הכוללן, אז ארעא אתבטלת, אלמא תנן בענשו של מזיד המפנה לבו לבטלה מתחייב בנפשו, ועל השוגג מפורשת חוב גלות בפסוק מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיֶּדְכֶם רְמֹס חֲצֵרָי (ישעיה א יב). שהוא מעין העונש הראשון המתמיד לדאבון נפשינו, דכתיב וַיְגָרֶשׁ אֶת

הָאָדָם (בראשית ג כד). במספר שוה עם המלות והכולל, ונכפל בפסוק אחר דכתיב אח"כ יְשַׁלַּח אֶתְכֶם מִזֶּה (כְּשַׁלְּחוֹ) כֻּלָּה גָּרֵשׁ (שמות יא א). מה כתיב בתריה יְגָרֵשׁ אֶתְכֶם. הראשון משל היה ובא בכ"ף הדמיון ללמד כשם שהאויב האמיתי רוכב נחש הוא היה המסית את פרעה בשלחו כלה גרש יגרש אתכם, ובא היעוד הטוב מועד צאתינו ממצרים עם רעדה במקום גילה, והיה זה המאורע לאבינו הראשון דין תשרי, דכתיב מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה (דברים יא יב), שבו נכללו ראשי תבונה סוד המרכבה, כאותה ששנינו בארבעה פרקים העולם נידון. וראש השנה כולל את ארבעתן לאדם כמבואר אצלינו במקומו.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק טו

**רמ"ע מפאנו**

וצריך לדעת כי ג' אבות העולם יחד עם כל היצור צדיקים ורשעים היו תלוים באיפתו של אדם הראשון, ולא עוד אלא שהאבות הם עקר בבינה ואיברים ראשיים בה, ולא היו באותה עצה שהרי אברהם ויצחק הם זרועות עולם, ולא כתיבא לקיחה באדם אלא וַיִּאכַל (בראשית ג ו). בלבד ולא יותר, כי לא רצו הזרועות להתפשט ולא הידים להפתח ולא האצבעות ליגע באותו פרי, והוא טעם מה שאמרו גבי מיני אכילה במסכת חולין (חולין ו א), בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן. על ידן דוקא כי הכא, וכן לא תבא תקלה לבהמתן על ידן, כי ההוא עובדא שלולא זכות ר' פנחס בן יאיר לא היה חמורו נזהר מאכילת טבלים, וידוע מכמה מעשיות כי נהיקו דחמריה דסבא חסידא היה מציל צדיקי ישראל מן הלסטים ומן השודדים במדבר, ומי יודע אם נפשו של אותו חמור אותה לטרוף טרף בשעה שאדם אכל והדברים עתיקים.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק טז

**רמ"ע מפאנו**

ועדיין לא יצאו אבות העולם ידי חובתם כי היה להם לדחות את האשה בזרוע עצם להרחיקה מעל גבולם ולהפיל הפרי מידה במידי דממאיס פרץ גדרו והיה למרמס כל נפש תתעב אכלו, ומי עכב בידם תחלה קלפה ימנית זה נמרוד שהיה עובד אש זרה אשר היא מחוץ למחנה שכינה, כקוף בפני בינה, אשא חיורא, והוא ירש כתנות עור של אדם קרינן ביה נ"ם רו"ד, כי נתנמנם זרוע ימין של קדושה שהיה בידו לרדות ולמחות. א"נ נמר"ד חסר וי"ו כתיב אותיות נרד"ם, והענין א' הכי קרא שמו נמרוד. על שם נלך ונעבוד, שהיה מסית לאדם ומדיח לכל הדיוקנין התלוים באיפה הכוללת שלו, ורצה ביד חזקה להושיע זרועו לעבדה, ובקושי גדול נצחו אברהם בשב ואל תעשה בדבר הלקיחה בלבד, והנה ע"י נמרו"ד נצרף אברהם באור כשדים והמרגלית עמו, לפיכך אמר וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר (בראשית יח כז). פירוש עפר מן האדמה בסוד המרגלית, ואח"כ נעשה אפר בכבשן האש. עוד עָפָר וָאֵפֶר עם הכולל בגימטריא אברה"ם יצח"ק יעק"ב, וכן לאד"ם הראשו"ן עם הכולל במספר שוה, שתף זכותם עמו כשבקש רחמים על סדום, והנה עפר יכלול את אדם שהוא עפר מן האדמה, ועמו אפר יעקב ואפר אברהם ויצחק, זה באור כשדים וזה בעקידה, ויוסף הצדיק זכר עשה לשניהם בשם אפרי"ם, ועוד שהוא בגימטריא כ"ף סמ"ך אל"ף, כי יועיל זכותם של אבות העולם שהם עצמם המרכבה והכסא להגן על המשנה בשעת צערו בארץ עניו וודאי.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יז

**רמ"ע מפאנו**

ולפי שהיה אדם חובק את ידיו ואוכל ומסתמא היה הימין חובק את השמאל, הוצרך אברהם לעקוד את יצחק ורוחו של אדם עמו כיון שלא נתגבר על האשה בשמאל דוחה, ונמרוד נפל שדוד ביד עשו ביום אבלו של אברהם, ולקח בגדיו החמודות מפני שעשו לא הסכים באותה האכילה להכעיס כמוהו, אלא לכאורה

משמע שהיה לתיאבון, כדכתיב הַלְעִיטֵנִי נָא (בראשית כה ל). תפס מדתו ושב על קיאו, וזהו כפל הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. לכפול הגרגרות אשר איננו מעלה גרה, אף על פי שהוא מפריס פרסה, כי טהרת הרגל אינה משתלמת אצלו עם טהרת השם דכחדא אזלי, יעויין מאמר המילואים ויבא עוד מזה לפנינו, ואין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, לפיכך היה יצחק מחזיר אחריו שיתקן את אשר עותו על ידי מטעמים כאשר אהב (בראשית כז ד), לאפוקי אשר שנא כנדרש בזוהר. ונראין הדברים שהרבה ג"כ אשמה יותר מזה השעור והיה מעשיו רשע כסיל שלא לתיאבון כי יצא מכלל מזיד ואת פושעים בגופן נמנה, אך לא כנמרד להכעיס לגמרי, והוא טעם וַיִּבֶן עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה (בראשית כה לד). ולא שמענו שעשה תשובה כמו שהעידו חכמים על ישמעאל, הואיל ונאמרה בו גויעה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יח

**רמ"ע מפאנו**

וכאשר עמד חושים בן דן ופסקיה לרישיה של עשו על קברו של יעקב, נתקבל ראשו במערה ובית הבליעה נשאר בחוץ למרק טומאת הושט, כי תקלת האכילה גרועה מאד כדבריהם ז"ל (חולין ו א) אצל בהמתן של צדיקים, שהיא מזכרת עון הראשון, והוא טעם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד (עובדיה א ב). והעי"ן במלת רשעים בפסוק לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה (איוב לח יג). היא נוטריקון לשמו, וזה תיקונו הסר ע' ממספר רשעים, כי הנה הנשאר גימטריא תקן, וידוע כי הגוף כולו מבלעדי הראש נכלל בשבע מדות סוד ע', והנשאר גם כן בגימטריא נש"ר, והע' תלויה שהיא בגימטריא בָּזוּי מְאֹד, רמז למאמר הנביא אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר (עובדיה א ד). שיקוה להשוות עתה הגוף אצל הראש אשר הוא בין האבות במערת המכפלה, כטעם וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם ה'. עד שיהא נתקן שרשו במרום שהוא צריך לתקן בסכין בדוקה, היא המאכלת של הר המוריה לטהרו ולקדשו יותר מכל זולתו מיתר הבעלי חיים טמאים, כי מזאת השחיטה תמשך אליו העלאת הגרה לפי שעורנו, דכתיב ביה וְהוּא גֵּרָה לֹא יִגָּר (ויקרא יא ז). מלשון עבר, כמו אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם (מלכים א יב יא). אלמא לעתיד יתוקן להשיבו אל אביו בחזרת הגוף אצל הראש.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק יט

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

(שמות רבה פרשה א' אות כ') מכאן לנשים צדקניות שלא היו

**רמ"ע מפאנו**

ויעקב עם סיוע המטה השלימה, זכותא דרבים מגיע בגובה קומתו לגרגרת אריך אשר שם משה מלגאו יעקב מלבר, וכן בקליפה בלעם מלגאו

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו. • המשך**

בפתקה של חוה.

בלק מלבר, לפיכך אמר לו בלק לְכָה אָרָה לִּי יַעֲקֹב (במדבר כג ז). שהוא ממדתו, וּלְכָה זֹּאת יִשְׂרָאֵל. ולא אמר לי. כי אמנם ישראל עלה במחשבה ושקול משה ככל ישראל שזכות הרבים תלוי בו, הרי משה וישראל כי הדדי מלגאו ויעקב מלבר, ומלת גרגרת היא בגימטריא ת"ג ת"ג, סוד קנה וושט דאינון תרי תגי לאוא"י שהם נעשים כתר לזעיר כשהוא זוכה לקרבת אלהים דא אריך, ויש כאן סוד מלכא חד בתרין כתרין שזכרו הזהר שיר השירים, מענין לענין באותו ענין האמור בגמרא ובמדרש רבה לשני מלכים בכתר אחד. ואז כתיב הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב (בראשית כז כב). וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם (בראשית כז כח). והוא לא השמיע קולו באותו מעשה ולא רצה לברך עליו ברכת הנהנין דחשיבה ליה אכילה סם המות, וּבִצַּע בֵּרַךְ נָאַץ ה' (תהלים י ג). ולפי שלא כהה בה באשה בקול קול עז כראוי לו חב חובת גלות ונשמת אדם עמו, וסימנך יוסי ששתק יגלה לצפורי (שבת לג ב), וכן משה גלה לכוש וברח למדין, ולפי שהוא מלגאו עונשו מרובה אף הוא נמסר לקוסטינר, ולא תימא שהאבות לבדם בצדקתם הצילו את נפשם אבל האמהות עזרו לרעה ח"ו בפתקה של חוה דכתיב בה וַתִּקַּח וַתִּתֵּן (בראשית ג ו). לא כן (שמות רבה א כ)[1], שהרי כל הילודים אחד זכרים ואחד נקבות הם בכלל מה שאמרו חכמים (נדה לא א) כי לובן שבאיש ממנו עצמות וגידים וכולי, זה המאמר

שהוא אמיתי בעצמו יציל את כל האמהות ועצמותיהן יחליץ להרחיק אותן מן העבירה, ופשוט הוא.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כ

**רמ"ע מפאנו**

לפיכך לא נזכר בתורה בעון אדם אלא וַיֹּאכַל (בראשית ג ו). דוקא, ומסתברא שגם בזה לא מרה ועצב את רוח קדשו כי אם כמתעסק בעלמא, כי צדיק גמור בכל מעשיו היה ומאין בו יצר הרע באותה שעה לא נתכוון לחטא כלל אלא שעכ"ז כך שורת הדין נוהגת המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה והאכילה עצמה שגרמה לו אחר כך לשוטט לאונסו במחשבה דבור ומעשה במאי דלא אצטריך כי יצרו תקפו על ידי מעשה, הוא שאמר הכתוב לֹא יְהְיֶה בְךָ אֵל זָר (תהלים פא י). פירוש מאליו, שלא תהיה מתעסק בשום דבר אפילו של מצוה בלא כוונה מושלמת כי הוא אורב תמיד, ואז מובטח אתה שלא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר, וכן נחשב לו דבר ערוה מה שחשב לעשות מצוה ובא על אשתו נדה, שזוהמת הנחש היתה מכשכשת (נ"ל מקשקשת) במעיה, והוא רחום יכפר. ואנו נחשוב כי התקון זה העיד הכתוב בבת שבע, וְהִיא מִתְקַדֶּשֶׁת מִטֻּמְאָתָהּ (שמואל ב יא ד), כי השגיח דוד על זה אפילו בשעת חפזו, ודלא כמאן דגריס איפכא כי נסחא משובשת היא, והנה לתקן עון האכילה ראשית התקלה הנה אבינו הראשון יושב בתענית כל שנותיו שהיו כמנין תעני"ת, ודוד אמר (תהלים נה יח) עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם. שהן במספר הזה עם הכולל, אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה לכפר על עון ראשון, ומה שפירש מחוה ק"ל שנה לתקון פזיזותו בה, ידוע ומפורסם. ואמרו חכמים (ברכות ו ב) אגרא דתעניתא צדקתא. כי הפה שחטא באכילה צריך סנגרון (פי' מליצת יושר ע"י צדקה שעושה בידיו) בידים שלא חטאו. והיינו אִישׁ כְּמַתְּנַ"ת יָדָ"ו (דברים טז יז). שהוא בגימטריא תעני"ת, ובזכות זה תהי"ו ל"י ארי"ץ חפץ במספר. והנה הוא לעס בשיניו לחטא בהנה שהן ל"ב כנודע, ונתן תפלה לאלקים בל"ב נתיבות הרמוזות בל"ב של סוף התורה וראשיתה, שכנגדם ל"ב אלקים במעשי בראשית עד יום הששי, ונהפך טבעו של אדם ממה שהיה מקדש מלך להיות ניזון ומתפרנס בטומאת אוכלין מזוהמת נחש, וכתיב וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד (תהלים נ ג).

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כא

**רמ"ע מפאנו**

על כן נגזר על דוד כי יולד נפל בדין אסכרה ע"י לילי"ת חייבתא לכפר על עון גרון שנפתה בו ע"י חוה, וכתיב חַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ (תהלים כא ה). ופי' להלן וִיחִי וְיִתֶּן לוֹ מִזְּהַב שְׁבָא (תהלים עב טו). וכבר אמרו חכמים כי ז' גווני זהב היו כלם בשערו של דוד ושער הגרון היה מזהב שבא, ועל פסוק וַתִּפֹּל שְׁבָא (איוב א טו). תרגום רב יוסף לילי"ת חייבתא. והנה שב"א הוא נוטריקון שׁוּב"וּ בְנֵי"י אָדָ"ם (תהלים צ ג). כמשל הזונה שבא בזוהר, שאילו בן המלך עומד בנסיונו כל שבחא להההיא זונה, וכן אמרו שטן ופנינה לשם שמים נתכונו. והנה אסכרה היא מלה מורכבת מן אותיות אסכה שהן בגימטריא אלקי"ם פשוט, והרי"ש לבדה אלקי"ם מרובע, והכל יחד עם ה' אותיות בגימטריא אלקי"ם מלא בא' תוך הה"א, עוד אסכר"ה דאותיותיה בצירוף שמו של דוד רצוני השם ואותיותיו בלבד בגימטריא אלקי"ם מלא בכפל ה"ה בה"ה אחרת, ואם יוקח זה וזה במספר אותיות בלבד יהיה הכל יחד כמנין אלקי"ם מלא ביו"ד תוך הה"י, הרי זה כלל גדול למקור הדינין ואחוריו וכל מילואיו שהיה מגזם על דוד כל ימי חייו, על כן היה מתחנן הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא אֵדְעָה מֶה חָדֵל אָנִי (תהלים לט ה). כי מי שלא יאמין בחייו לא ידע מה יעבוד את ה' בקביעות, ולפי שהיה מת כל ימי חייו בעה"ז הנה כל ימיו בההוא עלמא, דוד מלך ישראל חי וקים.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כב

**רמ"ע מפאנו**

אלמא שְׁבָ'א שבגרונו של דוד לא בא לכאן אלא להגן מלילי"ת חייבתא היא האסכרה עצמה, גָּנוֹן וְהִצִּיל פָּסֹחַ וְהִמְלִיט (ישעיהו לא ה). וכתיב וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ תָּמִיד (תהלים עב טו). כטעם תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי. מה כתיב ברישא אֲבָרֲכָה אֶת ה' בְּכָל עֵת (תהלים לד ב). אף כאן כָּל הַיּוֹם יְבָרֲכֻנְהוּ (תהלים עב טו). שלא היה מובטח בחיי העה"ז ואפילו רגע, והיא חרב חדה מונחת בקביעות על צוארו דווקא שאמר חזקיה עליה במסרת מבית דוד שהיה מרי דעובדא, אל ימנע עצמו מן הרחמים. ובירושלמי (ברכות פרק ט הלכה א', דף סג ע"א) אמרו ע"פ וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט (דברי הימים ב יח לא). שהיתה חרב ארם מונחת על צוארו ולא היה חסר אלא חתוך. שהתחברו לאחאב הגיעו עד שערי מות דווקא, וגם שם נעזר בתפלה וַה' עֲזָרוֹ (שם). לפיכך לא היה דוד ישן כל ימיו, וסימנך יְ'פֶּה עֵ'ינַיִם וְ'טוֹב ר'אִי (שמואל א טז יב). ר"ת יעו"ר משנתו, אלא עד חצות לילה היה עוסק בתורה שהיתה מלוגמא לגרונו, מכאן ואילך בשירות ותשבחות לעוררו מהמחוש מתמיד שהוא צריך רפואה מתמדת. והנה חר"ב חד"ה היא בגימטריא זְכֹר דָּבָר לְעַבְדֶּךָ (תהלים קיט מט). להפוך את הקללה לברכה, מה כתיב בתריה זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי (תהלים קיט נ). הוא הדבר האמור בזהר (זהר חלק ג רפא ב) ע"פ יְהִי מְאֹרֹת (בראשית א יד) חסר. ודרשו בו מְאֻרַת ה' בְּבֵית רָשָׁע (משלי ג לג). ואמרו כי אצל הצדיקים האותיות האלה מצטרפות כסדר אִמְרַת ה' צְרוּפָה מָגֵן הוּא לְכֹל הַחֹסִים בּוֹ (תהלים יח לא). לפיכך אמר דוד לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהַי חָפָצְתִּי וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מֵעָי (תהלים מ ט). לא אמר במעי כי אם בתוך, הפנימית שלהם לטהר הקומה שנטמאת באיסור אכילה במגע בית הסתרים, וזה כל פרי הסר חטאתם במה שתהיה ניזונת מפרי התורה שהיא מקו"ה טהר"ה בגימטריא ש"ע נהורין דאריך, ותשוב התורה עצמה להיות ממש מזון הנפש:

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כג

**רמ"ע מפאנו**

אמר הקב"ה יבא זכאי זה אברהם דכתיב ביה בְּהִבָּרְאָם (בראשית ב ד). ויכפר על החיים, והיא פריעת הקפותיו בתשלומי מצות כדאמרן, וכן מכל מסע ומסע היו מלאכים מלוי' אותו כמו שמפורש ביעקב, והיה אברהם אבינו מחזירם עכשיו בתשלום שכרן בדקדוקי מצות שאף מלאכי השרת נהנים מהם, כנודע בסוד הקרבנות דכתיב בהו לַחְמִי לְאִשַּׁי (במדבר כח ב). והכל היה לתקן מדתו, דהיינו המקום אשר היה שם אהלה בתחלה, כטעם במקומך יושיבוך ומשלך יתנו לך (יומא לח א). אלמא תקן אברהם אבינו ע"ה בצלם ודמות כל מה שנתבטל בסוד אשברת"י שהוא אחד מצרופי בראשי"ת ביארנוהו במקומו, כי משברי נקודה דכתיב ביה חַיִל בָּלַע וַיְקִאֶנּוּ (איוב כ טו). נתהוו פסילי תרח. ואגב אורחין נדעה נרדפה לדעת כי אעפ"י שנשברה נקודה זו בראשיתה יצא ממנו בלעם הרשע, ואי לא דמעקרא כתותי מכתת שעוריה היה מחריב את העולם, וההקש מזה ליתר הנקודות, ולא יקשה מה שבא במסורת ואחד מן הדרכים הנאמרים באמת כי כלי דעת הוא שנשבר תחלה, כי הנה הדעת היולי לכלם, ולעולם בדעת עצמו החסד קודם לכל דבר ואין להאריך בזה עתה. והשתא נמי עם שבירת נקודתו של בלע נגמר דינו, כי נולד בלעם אלם לא יפתח פיו כי אם לבלוע מזונו כדי חייו בלבד במלאות ספקו יצר לו, תֶּאֱלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר (תהלים לא יט). והוא טעם בן בעור בהמה דווקא (סנהדרין קה א). והדיבר אין בו רק לצורך שעה, הוא הדבר שנרמז לו בפי האתון כי גם הוא כמוהו, לולא שנמנו עליו ד' מילואים ראשונים וכוללים לשם הגדול ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם בגימטריא פ"י בלע"ם, ואמרו כי גדול כבוד שמו יתברך במה שישים ה' דבר בפי בלעם ולא יהא פיו ברשותו, תדע כי דב"ר יהו"ה בגימטריא פ"י בלע"ם. אלמא לא נברא אלא לכך, שמא תאמר צריכים ישראל לברכתו? ח"ו לא תימא הכי שכן שלח לו בלק אֲ'שֶׁר תְּ'בָרֵךְ מְ'בֹרָךְ (במדבר כב ו). ר"ת אתּ"ם. ר"ל הברכה אתם עמהם ובהם הם מעיקרא ופי בלעם גילוי מילתא בעלמא הוא שיהא מלאך רע עונה אמן בעל כרחו, וכתיב אֲ'שֶׁר תָּ'אֹר י'וּאָר (שם). ר"ת אתּ"י - ניבא ולא ידע מה ניבא, כי אתו תלין משוגתו ותנוח קללת בלעם על ראשו של בלק, והנה אמר אָרָה לִּי אֶת-הָעָם הַזֶּה (במדבר כב ו). ובלעם חתם מאמרו כלפי ישראל "וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר" (במדבר כד ט):

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כד

**רמ״ע מפאנו**

הדרן לנקודה ראשונה שנשברה דמנה, ומשברי שבריה ע"ז של אברהם אבינו ארבע מאה פרקי הות, וזה המספר מכוון לשבריהם של ד' יודי"ן אשר בכליו של שם ע"ב שהוא ממדתו, והדא אתתא בסוד העשיה נקבה ודאי אייתיאת חד פינך דסולת כדאיתא במדרש רבי תנחומא, והוא היה משיירי האורות שנפלו ונדבקו בלאה שבעשיה שהיא עצמה רא"ש קדו"ר בגימטריא איש"ך במספר גדול של אי"ק בכ"ר, כדכתיב וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ (בראשית ג טז). שכן מאחורי ראשה יש נקב ספוגיי כונס משקה לינק מראש זעיר, שהוא עציץ נקוב להשפיע בה בשופע, ושלה עציץ שאינו נקוב אלא כדי צרכה לשאוב ולקבל והמה דבקים אחור באחור. ז"ס פינך קדרה ממש אשר אין בה מגרמה כלום רק מה שמשימין בה, והוא מעין מה שאנו מפרשים בקדושה לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, וההיא אתתא היתה חוזרת ומערבבת שיירי האורות בעמקי הקליפות לפני פסל ומסכה, ואברהם קיים בעצמו הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ (תהלים צח א) במקל סוד וא"ו רמז לזעיר, שבר את הפסילים ולקח האורות לעצמו, בטעם חַיִל בָּלַע וַיְקִאֶנּוּ (איוב כ טו) שזכרנו האמור באל אח"ר נוטריקון א'ל ח'פץ ר'שע, מבטנו יורישנו אל עליון קונה שמים וארץ דכתיב ביה כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה (תהלים ה ה). עם האותיות והנקודות והכולל שהוא בגימטריא אלקים בכלילות עשר כי אלקים קדושים הוא, וכבר יפורש בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי (בראשית יג ג). כמה דאת אמר מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעֹלָם (דברי הימים א טז לו). והיינו מנגב סוד החסד של נקודות ראשון לכלים שעלו בתהו, ועד בית אל סוד החסדים של אמ"א אשר בנו את בית ישראל דא זעיר. א"נ בֵּין בֵּית אֵל — דא חכמה עילאה דתמן יהו״ה בגימטריא א״ל, והאי בית אל חסד לחכמה — וּבֵין הָעָי (בראשית יג ג) דא גבורה דבגינה שָׁמוּ אֶת יְרוּשָׁלַם לְעִיִּים (תהלים עט א). וכן אתה מוצא כי הע"י עם המלה בגימטריא אלקי"ם, ועדין לא הושלם התיקון עד שקבץ נמרוד כל שברי הפסילים והסיק בהם את הכבשן שנצול אברהם מתוכו, והרן אחיו נדון חוצה לו בנצוץ אחד ממנו שלא הספיקו להשליכו לכבשן אלא מִמֶּנּוּ מִשְׁפָּטוֹ וּשְׂאֵתוֹ יֵצֵא (חבקוק א ז). ללמדך שהיסק רב ועצום היה, וילמד סתום מן המפורש ובאתון נורא יקידתא דחנניה מישאל ועזריה כי שם נבוכד נצר פתח בתרתי וסיים בחדא, תחלה אמר 'לֵאלָהַי' לָא אִיתֵיכוֹן פָּלְחִין 'וּלְצָלֵם דַּהֲבָא' דִּי הֲקֵימֶת לָא סָגְדִין (דניאל ג יד). ובסוף אמר וְהֵן לָא תִסְגְּדוּן וגו' תִתְרְמוֹן (דניאל ג טו). ומחל על עלבון אלקיו להבעיר את הבערה על חד שבעה, הכל לכבוד האנדרט"י בלבד שנוגע לעצמו, ועם זה נבוכד נצר ונמרוד קיימו בעצמן פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ (דברים ז כה):

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כה

**רמ״ע מפאנו**

גם יצחק ויעקב כל אחד תקן חלקו, זה נתחייב בנפשו בעקדה, דכל צדיק וצדיק אית ליה תרין רוחין, חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי, לפיכך כתיב בהו נח נח. שם שם. אברהם אברהם. יעקב יעקב. שמואל שמואל. וכן בעשרה דורות של תולדות פרץ חוץ מדוד שלא נכפל שמו כי היו חייו תלוים בכל עת כמו שזכרנו למעלה. ועוד בסוד גנוז במלואי השם הגדול כמבואר אצלינו במקומו. ובכלהו פסיק טעמא בר ממשה שהיה שלם מתחלה ועד סוף. אבל באינך דרשינן קדמאה לאו שלים, משום דרוחא מהאי עלמא ע[י]קר בהם, ומזה הטעם ה' ה' פסוק טעמא, לפי שהוריד משה רבינו ע"ה כחן מהשפעתן למטה לארץ, ובמשה לא פסיק טעמא דקדמאה הוא שלים, הוא רוחא מההוא עלמא שהיה ע[י]קר בו, לפיכך היה אפשר לו לחיות בלא אכילה ושתיה זמן מרובה רצוף אהבה יותר מן המפורסם וכבר נתעוררנו עליו, אבל יצחק לא נכפל שמו בכתוב כלל, בגין דכד אתעקד נפקת נשמתיה דהוה/דהות? ביה בהאי עלמא, וכיון דאמר אברהם ברוך מחיה המתים, תבת ביה נשמתיה דעלמא דאתי, ובשביל זה נתיחד שמו של הקב"ה על יצחק בחייו דאתחשב כמיתא כדאיתא בזהר. וכתיב והוא רחום יכפר עון. מהטעם ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב. פירש כיון שהם בניו דמו ובשרו של אותו רוח הולך ולא ישוב, שכן מדת הדין נוהגת במתים חפשי

מן המצות, לפיכך יכפר עון, הה"ד ביצחק כי אתה אבינו:

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כו

**רמ"ע מפאנו**

יעקב נתחייב גלות כפי הדין המפורש בגמרא למי שמקדש אשה תוך שלשה חדשים של הבחנה דאיפסקא הלכתא ערוקיה מסתייה דחיישינן שמא מעוברת היא וכבר נכשל אדם הראשון בה שנזקק לאשתו בחול וביום ובגלוי אחרי שהוטלה בה זוהמת נחש בין ביאה ראשונה לביאה שניה והיתה מעוברת פירש מלאה עברה עבירה וטעם כאשה עוברה מלאה זוהמה כטעם חוה שענינו רוחא מדברת וכטעם תחת אשה תקח את זרים כי לולא טפת אדם לא נברא לה גוף דומיא דמזיקין וגם הם לא נבראו ערב שבת בין השמשו' אלא בסיבת החטא שאלמלא כן כדאי היתה קדושת שבת לבטל אותה זוהמא מבטנה של חוה קודם שקיים אבינו הראשון עונת ת"ח אשר פריו יתן בעתו שהרי שעה ראשונה של ליל שבת מאדים ממונה עליה ומה שצדק בונה בסוף יום ששי מאדים הורס בתחלת הלילה ושבתאי בתחלת היום למי שאינו בכלל עם קדוש ואין קדושת היום משמרתו אלמא היתה חוה בשעה שנזקק לה אדם בראשונה מעוב"רת מחב"ירו בגמטריא תתק"עד שיצא ממנו קין הכולל זוהמתן לפיכך לא הספיק לאדם הגלות המפורש בכתוב ויגרש את האדם שנתנדה בעשר קללות מפי בית דין של מעלה כי אף על פי שהמפורסם הזה היה על אכילת הפרי הא והא גרמו ליה ומשנה שלימה ששנינו גלות באה לעולם על גלוי עריות וכך היא שנויה בבריתא בפרק במה מדליקין והכתוב צווח כי מה שנקראת חוה קודם הוא אחר החטא כי היתה אם כל חי אלו הצדיקים בלבד ומזה הטעם היה ראוי לקרא לה חיה עכשיו נפגמו שתי אותיות ראשונות של שם שהן עצמם שם קדוש ונקראת חוה בשתי אותיות אחרונות אשר הוצרכה לברכה ואין קדושה חלה עליהן.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כז

**רמ"ע מפאנו**

אכן שתי פעמים גלה יעקב אחת לבדו ואחת עם כל בני ביתו והיו שתי גליות קדמאה לחרן בתראה למצרים וכשם שהאחרון הכביד לצירוף הנפשות כך כשגלה לחרן היתה הכוונה לאפקא תרין טפין דזרק אדם באתר נוכראה כדאיתא בר"מ נדפס בפרשת בהר סיני דף קי"ח ב' דהיינו ליליית ראשונה שעשקן אצלה ואפשר דזוהמת נחש היא נעמה ליליית ראשונה שהיתה מקשקשת (נ"ל אף שמצאתי מכשכשת) במעי חוה בביאה ראשונה של אדם כי לא נתעברה אלא מביאה שניה ושהיתה בחול ואילו זכה אדם לקיים עונה האמורה בתורה בליל שבת בין בבעילת מצוה בין בעילת קדושה הנה שני חצאי טפה של ביאה ראשונה היו נבנות מבעילה שניה להיות תאומותיהון של אנשים צדיקים שהיו ראויין לצאת ממנה קדישין כמלאכין עלאין ונתקנו אח"כ ברחל ובלאה והוא סוד פי שנים של בכור נטל יעקב כחי וראשית אוני כחי זו ביאה ראשונה וראשית אוני זו ביאה שניה שהיא תחלה להתפשטות הכח ממנה לפועל וידוע

כי שני אחין תאומי׳ טפה אחת הן ומחלקת לשנים ודי בזה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כח

**רמ״ע מפאנו**

ונתבאר שם ברי״מ כי נתקיים באדם הראשון שנוי השם על ידי אברם הוא אברהם שנוי מקום על ידי יצחק שהרי אחרי היותו מזומן בעקדה לטבח יובל בגן עדן לרפאתו כנודע ולא יצא משם עד לשוח בשדה לפנות ערב ושנוי מעשה על ידי יעקב שהרבה צבאות ה׳ בעולם והספיק זכותו שהמים נהפכו לזרע במעיהן של צאן לבן שהן דוגמת לצאן אדם ועם זה הושלמו לו תנאי התשובה המקרעים גזר דינו של אדם ע״כ אמר יעקב לנשיו בכל כחי עבדתי את אביכן בסוד כ״ח שנים ששייר אדם לדוד לכפר על גלוי עריות שפגם כחו וראשית אונו של אדם ואברה׳ שייר לו חמש שנים לכפר על ע״ז הפוגמת ה׳ אחרונה שבשם דכתיב בה אנכי ה׳ אלהיך אני הוא ולא אחר ויוסף מסטרא דיצחק קאתא וכתיב ביה ויכלכל יוסף לחם לפי הטף בטעם קטני קטנים בסוד גלות וכור הברזל שהאב חייב לזונם ע״כ שייר לו ל״ז שנים מנקוי׳ יצחק שנעקד והוא בן ל״ז שנה לכפר על שפיכת דמים של קין על ידי הב״ל בגימטריא ל״ז וכן השלך על ה׳ יהב״ך והוא יכלכלך יהב״ך בגי׳ הוי? והוא היה ראשון לנהרגין שטען דינו ועון עצמו הא והא גרמו ליה והושלמו עם כל השיורים הללו שבעים שנה לדוד שהוא יסוד שכינה בשבע מדות כלולות מעשר ואכן כ״ח שנים של יעקב יצדק לומר בהן בכל כחי עבדתי את אביכן חוץ משש שנים שעבד בצאנו שאמר עליהן מתי אעשה גם אנכי לביתי ואלה כ״ח שנים הם בצירוף י״ד שנה ששמש בבית עבר בעמל תורה שאלמלא כן לא נצל מלבן ותחבולותיו וגדולה ישיבת בתי כנסיות (ונ״ל בטעם אשרי יושבי ביתך וגו׳ עו״ד יותר טוב אם יהללוך סלה) ובתי מדרשות אפילו בלא לימוד שנשתבח בה יעקב איש תם ולא פירש בו הכתוב מכל זכיותיו תורתו ומעשיו כי רבו רק יושב אוהלים בלבד והנה הכ״ח שנים ארבע עשרה מהן עבד את לבן בשתי בנותיו ומשפט הכתוב בכל כחי עבדתי עם הזמן שהיה לתועלת אביכן שאלו יפורש אביכן זה אדם הראשון בשביל הנהו טפין כדאמרן אף אותן שבבית עבר לעבדתו ולתקונו היה בלי ספק ועוד לבן בעצמו אביהן ממש גם הוא נהנה בזכות למודו בבית עבר שזה גרם לו מה שאמר לו ויברך ה׳ אותך לרגלי והגלות האחרון למצרים זיל קרי ביה רב שהיה לצרוף כור הברזל.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק כט

**רמ״ע מפאנו**

נקטינן כי מי שטרח בערב שבת של פתוי ראשון, זה אברהם אבינו עליו השלום שהיה ראשון ליגיעי כח המתגברים על יצרם, לא רצה להושיע זרועו לדבר עבירה, נתן לו שכר מצות שטרח ג"כ בערב שבת לתקון כל הדורות להוציא יקר מזולל, כאותה ששנינו קבל עליו שכר כלם. והיה שכרו יאכל בשב"ת אכילה ודאי של ענ"ג אין רע בכלל, דל מספר ר"ע מתתקע"ד נשאר בשב"ת, והיינו אגן הסהר (שיר השירים ז ג). במספר גדול של מנצפ"ך, אגן לחוד הסהר לחוד, שגם הוא לתקון, כדכתיב אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג. ואין להקדש אלא מקומו ושעתו הידוע לאדון הכל ברוך הוא כי נשגב שמו לבדו, והיינו דקאמר אברהם לשרי לְמַעַן יִיטַב

לִי בַּעֲבוּרֵ"ךְ וְחָיְתָ"ה נַפְשִׁ"י בִּגְלָלֵ"ךְ (בראשית יב יג). אמור מעתה למען ייטב לי למען תקונם של תתקע"ד דורות במספר שוה בצירוף כ"ף של בעבור"ך, וההפך באֵשֶׁת כְּסִילוּת הִמְיָה (משלי ט יג), כי תתגנ"ה עלי"ו במספר שוה דעבידת נאופין ויהיבת שיורין לבעלה, לא כן אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ (משלי יב ד), שבזכותה וסיועה קבל עליו אברהם אבינו להשתדל בתקנות כל הדורות ההם להשלים רצון המחשבה על מלאת.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק א — פרק ל

**רמ״ע מפאנו**

הוי חורש מחשבות און ורב את יוצרו להאמין שבראם הקב"ה לכל הדורות ההם להאבידם בלא תועלת, וכן לעולמות שהיה בונה ומחריב קדם מפעליו מאז, כי לא היה להם ח"ו חסרון העצה מעקרא יתברך שמו של אלקי"ם אלק"י האמת גדול העצה ורב העליליה, כי חרבנם הוא דרך תקונם כמו המיתה לצדיקים שהיא הגורמת לעתיד להקים אותם לתחיה, ועלייהו אתמר מאורות נתן סביבות עזו. כי רוב מה שבאה מלה זו בתורה מצאנוהו בלא וי"ו, וכתיב וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם (שמות לד ה). במספר שוה לעורר מדת הרחמים עליהם, וכתיב אֵין בַּיִת אֲשֶׁר (שמות יב ל). שלש מדות ראשונות שלמעלה אֵין שָׁם מֵת, לפיכך נתלית המרגלית בצוארו של אברהם שפדה אותה מצואר האנדרטי, ובשבילה זכה להיות כסא הכבוד מרום שרוי אצלו בכל מקום, כדכתיב וַיִּסַּע אֲשֶׁ"ל (בראשית כא לג). שהוא בגמטריא כ"ף סמ"ך אל"ף, כי כיון שקבע שם אהלו נקבע כסא הכבוד כנגדו במרום, ובזכותה גם כן נתבשר באותו היעוד הנפלא שנאמר לו אַב הֲ"מוֹן גּ"וֹיִם נְ"תַתִּיךְ (בראשית יז ה). הוא נוטריקון אב הג"ן, ירצה אב העתיד לזכות לגן עדן בכל אופן שיהיה, ואף על פי שלא נכתב אלא בפ' הברית, כבר ביארנו במקומו שמאור כשדים זכה אליה, דייקא נמי דכתיב נְתַתִּיךְ כבר, ובריש כתיב וְהָיִיתָ לְאַב הֲמוֹן גּוֹיִם (בראשית יז ד). עבר מתהפך לעתיד, שאנו דורשים את שניהם, פירוש כבר זכית לאותו יעוד והוא עתיד להתקיים בפועל מושלם, על כל פנים הוא הדבר שהובטח עליו בין הבתרים. ונפתח ביה בחלק שני בס"ד.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק א

**רמ״ע מפאנו**

כתיב הבט נא השמימה וספור הככבים והדר
כתיב כה יהיה זרעך וידוע כי הספירה
היא ממאמרי הכמות ומלת כה אינה אלא
ממאמרי האי״ך אלמא תרתי קא אמר
הבטה לחוד וספירה לחוד ומדכתיב
והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי
הרבים כככבים יש לנו ללמד כי המשכילים
בהבטה בסוד אור״ מקי״ף ומצדיקי הרבים בספירה בסוד אור פנימי
ומלתא אגב אורחין מבעי לן למנדע כי הנה חכמי המחקר קיימו וקבלו
היות נמנע המצא בעולם שני דברים בלתי בעלי תכלית ויהיה האי גדול
מחבירו וכשאנחנו מתבוננים באותה הקדמה המפורשת אלינו יפה יפה
בפלח הרימון שער הרביעי פרק ג׳ להבדל בין קדמון לנצחי אלא
כונה לדקדקו כי אין קדמון בהחלט אלא אחד יחיד בעולמו דומיה תהלה
אמנם הנצחיים רבים ברצונו ויש מהם מי שזכה לזה התאר שיצדק בו
היותו בלתי בעל תכלית מצד חפצו יתברך המתפשט בהם כל אי כפי
שיעורו לא בשווי אי לכלם ונמשיל הדבר אל המספר שהוא בטבעו בלתי
מוגבל כל אחד תהיה התחלתו שבעה והוא הולך וגדל מתרבה על עצמו
בסוד שבעתים הנה התפשטו לאין חקר יסבול העיון הישר שיהא עודף

על ההתפשטות מספר אחר שתחלתו שלשה בלבד כאשר יהיה גם הוא מתרבה על עצמו תמיד.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

ודע כי אחרי שהוכח בטבע המספר הכולל היותו סובב על יסוד אחד שהוא עשרה וכל אלפי רבבה שבעולם ממנו ואליו שבים ללכת הנה התחייב שהאלפים דוקא יחשבו גם הם כאחדים בחזרת הגלגל מן האלף אל האחד וזה נרמז באות ראשונה ששמה אלף ומשמעה אולפן כי הוא למוד רם ורב אל הדרוש אשר אנחנו עכשיו בבאורו וזה כי אלף הוא תכלית המספר עד שיצדק שאמרנו אלף אלפי אלפים וכן עד כמה פעמים אבל אין דרך אל העשרות ולא אל המאות בכך והטעם הוא כי תכלית הגדר המספר הוא המעוקב בהתרבות המנין המונח באורך ורוחב ועומק ובאלה השלשה מרחקים העשרה נעשים אלף והוא מספר גדול ומשלם מכל צדדיו עה״ד שתרגם יונתן ואור החמה יהיה שבעתים שנתן לדרוש בכח הה״א המלה שבעת חד שבעתי׳ הרי מספר השבעה מתרבה על עצמו ב״פ נוסף על הפשוט עולה תלת מאה וארבעין ותלת וזה ברור. ואל תשיב במה שנהגו חכמים לספור על צד הרבוי מאה מנה כי לשון חכמים לחוד ועוד מנה הוא קבוץ נפרדים כגולם אחד כמו ככר זהב טהור וכיוצא ובגדרי המספר לא יבא כי לא יאמר מנה מנים ולא ככר ככרים וכן ע״ד המספר לא תאמר מאה מאות ולא עשרה עשרות אבל אתה אומר אלף אלפים כמו שביארנו ואם תאמר והלא מצינו בכתוב אלף אלפים ישמשוניה ורבוא רבבן אלמא לא על אלף לבדו תצדק חזרת הגלגל כי גם על הרבוא שהוא מגדרי עשרות וכבר נכלל בכלל הזה אין הדבר כן כי אין רבוא רבבן אלא תחלת האחדים להגיע לאלף אלפי אלפים שהם עשרה רבוא רבבן ועוד אין הכתוב הזה מכריע כי מעלות השמשים במרום קא חשיב והראשונים הם אחד ממאה מן הכת האחרת דכתיב בה קדמוהי יקומון בטעם וכל צבא השמים עומדים עליו והוא העלאת המדומע ודי בזה זכינו לדין כי אין כאן תכונת המספר וגדריו אמנם יש לנו ללמוד בקדום הכלל זה מדברי אנשי כנסת הגדולה שסדרו לנו אין אנו מספיקין להודות לך על אחת מאלף אלפי אלפים ורבוא רבבות ולא אמרו ורבוא רבי רבבות ואם תבא עלי בעלילה ממי שהוסיף מדעתו לומר ורוב רבי רבבות אשיבך ע״פ דרכיך משם ראייה כי לא אמר ורבוא רבי רבבות אלא רוב לשון רבוי ועוד אף אנו נאמר כי רבוא רבי רבבות הן אלף אלפים של אלפי אלפים וחזר הדבר אל הכלל שלנו שהוא יציב ונכון אלא דאידך לישנא קלילא וניחא טפי.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

הדרן לקרא דפתחנא ביה דכתיב וספור הככבים הנה זאת הספירה פירשוה בגמרא פרק אין עומדין וגרסינן התם ותאמר ציון עזבני ה׳ אמר לה הקב״ה בתי ״ב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל שלשים חיל וכל חיל שלשים לגיון וכל לגיון שלשים רהטון ולכל רהטון שלשים קרטון וכל קרטון שלשים גיסטרא ולכל גיסטרא תליתי בה שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא ככבים כנגד ימות החמה וכלן לא בראתי אלא בשבילך ע״כ נמצא מספר ככבים כלם יחד שבעה עשר אלפים ושבע מאות ושלשים ותשע רבוא רבבות אוכלסין וכל אוכלסא ששים רבוא כדאיתא בפרק הרואה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

ומלתא אגב אורחין מבעי לן לאודועי הואיל ואכפלו יונתן בן עוזיאל ורעהו התרגו׳ ירושלמי בסוף פי׳ בהעלותך ללמדנו כי ששים רבוא מישראל הם שמונים לגיונות לא דבר רק הוא כיון דנפק מפומייהו ועתה דע כי נמצא בספר מלחמות הקדמונים היות כל לגיון עשרה רהטון וכל רהטון חמשים קרטון וכל קרטון

כ״ה אנשים ואנו נתפוס בכלן מנינא זוטא בטעם תפשת מועט תפשת והואיל ובהתפשטות הככבים אין שם מספר עודף על שלשים והם אמנם שלשים מעלות בגלגל אשר לכל אחד מן המזלות אף אנו נחשב לכל רהטון שלשים קרטון בלבד וקרוב מאד להאמין כי טעות נפל בספר המלחמות ועם זה יהיה ששים רבוא שמונים לגיונות דוקא ואפשר עוד לומר כי שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות היו כל השרים יחד ע״ח אלף ושש מאות ודרך הגמרא לחשוב רובו ככולו כדאשכחן בקידושין שאמרו קשה עונשה של מעילה אלפים לפרוטה א׳ שמביאין עליה אשם בשתי סלעים שכן מפורש בה בערכך כסף שקלים ולפי האמת אינם אלא אלף תקל״ב פרוטות ודין זה ג״כ לאשם גזילות ולאשם תלוי שנאמר בשניהם בערכך הוא הערך המפורש למעלה וכתיב בשלשתן אי״ל תמי״ם ובחשוב האל״ף במנינא רבה יהיה מספר עם התיבות כמנין הפרוטות בדקדוק וכתיב אשם הוא אשם לרבות אשם נזיר שנטמא ואשם מצורע שהן כבשים ואפילו פטרוזא בר דנקא ורבה אשם שפחה חרופה לשתי סלעים דכתיב איל אשם והרי הוא בא במקום מלקות דין הוא שיביא ט׳ פרוטות לכל אחד מל״ט הכאות וכשם שבגמרא קא חשיב במנינא רבה רובו ככולו אף כאן נחשיבם לעושי שררה על הצבור שמונים אלף שרים נוסף על מה שהיו באמת ישראל שרים אחרים כגון י״ב נשיאים וראשי סנהדראות וראשי משמרת כהונה ולויה וכיוצא בהם וכיון שאמרה תורה שלא תהא בישראל שררה יתירה על שר אלף הנה יאות לשמונים אלף שרים שיהיו ממונים עליהם שמונים ראשים וכל אחד מהם מרבה המשרה ולשלום אין קץ הרי לששים רבוא שמונים לגיונות.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ה

### רמ״ע מפאנו

צא וחשוב לאגדתין דפ׳ אין עומדין שני אלפים ושמונה מאות עבדים לכל א׳ ממקיימי מצות ציצית שכלם תחלה עבדים תושבים בסוד הנפש אשר עשו בחרן והיה זה בתחלת שני אלפים תורה כי היתה הפלגה סמוכה לסופן של שני אלפים תוהו בשנת מות פלג והיה אברהם אבינו עליו השלום באותו פרק בן מ״ח שנה כי אז נעשה שלם בהכרת בוראו שכבר דבקה נפשו אחריו והוא בן שלשים שנים ועתה צדק מלאה ימיני של האדם העליון בו תמכא בשם אלה שמספרו מ״ה אדם ודאי השופע עליו ממכון שבתו להצדיק את הרבים למטה לארץ והושלמה לו בזה שנת מ״ח וכיון שעברו ערלים שלש שנים ערלים אחר הפלגה להשלמת שני אלפים תוהו בכוון גמור התחילה שנת חמשים ושתים לאברהם סבא חסידא קדמאה לגיורא שאז נכנס בעצם תחת כנפי השכינה בשם ההוי״ה במלוא הוי״ה חוזרת מספרה ב״ן שהוא מיוחד לשכינה המתעוררת מול הכבוד העליון בסיוע הצדיקים אשר המה מוסיפים כח הגבורה של מעלה והיתה באמת אותה השנה ראשונה לשני אלפים תורה שבה התחיל להתוכח עם בני גילו על מציאות סבה ראשונה ראוי לעבדה ולא לזולתה בטעם בעל הבירה שזכרו במדרש ומי מהם מקבל מוסר לשמוע בקול דברו היה בכלל גרי שער מן הנפש אשר עשו בחרן שהם והעבדים תושבים דינם שוה כדבעינן למימר לקמן והחסיד העליון חשב מחשבת שיזכו בסוף הבירור להיות גרי צדק והוא טעם תחת הנעצוץ יעלה ברוש.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ו

### רמ״ע מפאנו

ויש כאן סוד יהו״ה שו״מר א״ת גרים בטעם ואביו שמר את הדבר וראשי התיבות האלה ישא״ג דכתיב ה׳ כאריה ישאג שאג ישאג על נוהו כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים והוא מצפה מתי ויושלם עלית הבירור והצרוף שהוא המעמיד המקדש על מכונו בטעם אין מקבלים גרים לימות המשיח ולא קבלום ג״כ בימי דוד ושלמה ועל הדבקים בה׳ ההולכים בדרכיו כתיב אחרי ה׳ ילכו כאריה ישאג. עוד שומ״ר א״ת גרי״ם בגמטריא אלף יומין דחול בצירוף רבוע אלקים שהוא מקורן שהן עתידין להתקדש על ידם בכח של שם אל רחמים המתקרבין אליו י״ב צרופין שכל אחד מהם כלול עשר פעמים עשר במספר שוה ואחר החפץ העליון דרכם יחפוץ משם יזכו אחר כך לשכר פרי הבטן דכתיב ביה ותחת הסרפד יעלה הדס וכתיב והוא עומד בין ההדסים והדברים עתיקין. ומזה יובן מה שדרש ר׳ תנחומא בפ׳ וירא אמר הקב״ה למלאכי השרת

באו ונבקר את העולם אמרו לפניו מה אדם ותדעהו אתה הולך במקום הטנופת וכו׳ אמר להם חייכם אלך אל הר המור שהוא ערב עלי ממור ולבונה וכבר יקשה שכבר ידעו מלאכי השרת כמה חבתו של אברהם אבינו אבל הם הבינו שלא אמר הקב״ה נלך ונבקר את אוהבי אלא את העולם שזה תחלת תקונו לקרב רחוקים והם לא אמרו אלא על גבעת הערלות של ילידי ביתו ומקנת כספו שנימולו אתו פי׳ להיות לאות לו לא לשם שמים אלא לשמוע בקול אברהם והקב״ה משיבם כי אף על פי כן למה שהם הנפש אשר עשו אברהם ושרה חביבים הם לפניו והוא לבדו נשתבח בזה לא כן יוסף במצרים ומשה בערב רב כי אחד היה אברהם ורוצה לזכות את הרבים אבל יוסף ומשה היו להם צבאות ה׳ לזכות עמה׳ ולמה זה ילדי נכרים יספיקו הא למה זה דומה לארץ ישראל שהיא עתידה לקדש את כל הארצות כדכתיב צבי היא לכל הארצות אך צריך לכבוש תחלה כל הנכלל בה בגבולין המפורשים מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר וזהו הטעם שסוריא כבוש יחיד היה ולא חלה עליה קדושת הארץ והא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג לא שנו אלא אחר שנתנה תורה ונתחדשה הלכה לנו על להחיותם דהלא הם עצמם כתיב בהו לאו? והיתר? עד שיקבלו עליהם שבעה מצות בני נח בבית דין שלנו קודם לכן כל העולם כלו היו חייבים לשמור שבע מצות ב״נ ופירשו מקצתם גם כן בדרכי ישראל שהרי אברהם שמר תרי״ג מצות והיושב בצלם ובביתו היה נוהג דינו של גר תושב כמו שהוא נוהג בישראל אחרי מתן תורה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ז

**רמ״ע מפאנו**

עוד צריכים אנו להקדים להשלמת המכוון דרוש הזה מה שנכתב לאליהו בחורב והשארתי בישראל שבעה אלפים לפי שעורנו וכטעם עד עקרה ילדה שבעה שכן הם שבעת אלפים אוכלסין לשבע שבתות השנים לא שאנו מחייבים או גוזרים עליהם דבר וחצי דבר כי מי יעמוד בסוד ה׳ והרי זה מכלל מה לפנים ומה לאחור אלא בסוד ומותי בעצמי? וכשם ששבת ראשונה עלתה במחשבה להבראות ואחר כך נגנזה בסוד מלכין קדמאין והיא גורמת לשבת הארץ הזו שאנו דורשים בה שבת שניה אע״פ שהיא לבדה יצאה לפועל אלמא בוראן צורפן סופרן כן לעתיד אין אתנו יודע עד מה אלא צורפן וסופרן ואסור לספור קצין ודעכו כ/כי? מספר הדורות הוא הקץ מתניתין היא בבחירתא ואין הזמן הנברא שליט על גאולתינו ועל פדות נפשינו כשיעור מולד של תהו אלינו עד נאמן לזה כי הנה כשהתחלת? שנות מספר יתחילו על בהר״ד שלא היה אלא מחשב למפרע בקדימות שנים עשר מולדות לרבי אליעזר וששה בלבד לרבי יהושע וידוע מדברי רבותינו במקומות רבים כי אלף דור בכל מקום אינם ע״ד עשרה דורות מאדם עד נח שהם אבות ובנים שלשים רבעים אלא כל ששים רבוא דור אחד ואם הם ימצאם עשר אוכלסין בזמן אחד הרי אלו עשרה דורות כן הדבר הזה כי למתי שיתקיים והשארתי בישראל שבעת אלפים אוכלסין יהי עתה לעולמו של יובל לקדש את שנת החמישים שנה ומעין הסוד הזה הוא מה שאין יובל נוהג לקרא דרור בארץ לכל יושביה ואין להאריך בזה כי הוא בכלל בעתה אחישנה וטעם שבעת אלפים שאמרנו מדוקדק עם מה דכתיב ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים והיה אור הלבנה כאור החמה בכל יום בסוד עולם מלא דלא בציר עלמא משמש אלף רבוא חיים תדירים וכנגדם ראוי להעמיד כלם צדיקים למתי שיכלו נשמות שבגוף לשבת הארץ הלזו בטעם דבר צוה לאלף דור.

וידוע כי ישראל נמשלו ללבנה וזולתם לחמה ויש בזה סוד הרבים החשובים כבני עצמן שאינן כלולים באלף וכבר דרשו חכמים על פסוק וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים אחד מחמשה ואחד מחמשים ואחד מחמש מאות ואחד מחמשת אלפים פי׳ אחד מחמשה בפושעי ישראל שמתו בימי אפילה אחד מחמשי׳ כי אמנם יוצאי מצרים הם המורם מעשרים דור שבא אברהם אבינו וקבל עליו שכר כלם והם אחד מחמשים לאלף דור ואחד מחמש מאות בכפת העולם שהיא למעלה מן האופק דהיינו א׳ מארבעה אלף בכל העולם.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ח

**רמ״ע מפאנו**

גם הערב רב היו ששים רבוא שבלעם הרשע שקול ככלם היה משה רבינו עליו השלום מחזר לקיים בו ופקדתי על בל בבבל והוצאתי את בלעו מפיו כטעם וימלוך בלע וימת בלע ומהו בלועו זה העם לא היה בכלל ישראל אלא ערב רב לבדו דכתיב ביה כי ברי״ע הוא אותיות ער״ב אשר הלך חשכים במעשה העגל ואין נגה לו כי לא זכו להתקבל בתשובה ונזדמנו אליה ומתו כלם כטעם ויגוף ה׳ את העם אלו ערב רב ולא נותר מהם איש והשתא דייק קרא דכתיב ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש לימא שלשת אלף איש אלא כ״ף שבמלת כשלשת ויו״ד שבמלת אלפי לא נכתבו כי אם לדרשא דרמז הכי כ״ף פעמי׳ שלשת ויו״ד פעמי׳ אלף הרי ששים רבוא והיו שקולים כבלעם לבדו וככה ג״כ היו שקולים כשני בניו לחצאין שהם שלשת אלופיהם ואלה השנים בחוץ כקוף בפני נדב ואביהו שנקנסה מיתה עליהם בעון אביהם להשמידו זה כלוי בנים והועילה תפילת משה לאלעזר ואיתמר והנה בלעם היה בליע״ל במספר שוה ושני בניו בני״י בליע״ל בגימטרי׳ ר״ד כי שחת עמך ואם תקשה מן האספסוף שנא׳ אחר כך אלמא לא מתו כולם תשובתך כי הם מן הטף של ערב רב שלא היו בני עונשין בעגל וסימנך אספו עם האמור ביואל וכתיב ביה אספו עוללים ויונקי שדים נמצאו כל יוצאי מצרים הגברים כחשוב אלה ואלה על ידי צרוף אחד מחמש מאות בעולם ומניינא דוקא בכל גוונא וראשון עקר דלא אתא קרא לעקורו ערב רב כלל.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק ט

**רמ״ע מפאנו**

והנה אחד מחמשת אלפים הוא כלל השמטות האמצעיות חוץ מן הברכים אשר לא כרעו לבעל סוד האלף השביעי מן המנויין בחורב כי הברכים הם הנחשלים שבכלל הקומה וסימנך ותקע כף ירך יעקב אלא שהיה כחו יפה ויזרח לו השמש דוקא שהוציא הקב״ה לרפאו מנרתקה שמש צדקה ומרפא בכנפיה שכנגדה בחוץ כביטול האנדרטי של נבוכד נצר הרי אין הדבר נגמר עד די התגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי אלמא ששמירת הברכים של קדושה והתרחקם מן העבירה הוא תכלית התיקון שפתח בו המלך החסיד אשר לא הלך בעצת רשעים ויבא עוד מזה בסמוך וכל הפה אשר לא נשק לו הוא סוד האלף הראשון מהם שהיו בסוד נשיקין למי שזכה אליו כי לא הוגלם כמו האחרים ויש כאן תיקון גמור מכף רגל ועד ראש בביטול ההיזק הנרגל בסוד חסרת כ״פ כנגדו? ובסוד החלב לתינוק שמועיל להלוך הרגלים ולדבר שפתים כי מי שאין לו שינים אפילו גדול בלעגי שפה ידבר ובפרט בלוחות וספריים הם שבעת אלפים לפיכך יציאת מצרים טפילה לקבוץ גליות כי היא היתה כוללת בסורה חמש מדות מגבורה עד קץ חי עלמין שהגיעו עליו בשעתן אימה חשיכה גדולה נופלת עליו כאן? הגלות הרביעית ימין ושמאל נופלת השמאל עליו הוא הימין הרי כלם שהיה כח אברהם אבינו מעורב בהם אמנם הגאולה העתידה כוללת ז׳ מדות בתוספות גוג ומגוג.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק י

דברי העורך • נוסח מקביל: 1

**דברי העורך • נוסח מקביל**

דפוס תקמ״ה (1785): ״לא כהראוי? כי אם״; דפוס תקע״ד (1814): ״לא נתכוונו כי אם״. קריאת תקמ״ה מסופקת; אין זו השלמת החסר או החלפת נוסח הגוף.

**רמ״ע מפאנו**

ודע מספר הזוהר כי יעקב ובניו ואמותיהן כלם בצאתם מפדן ארם שהיה עשו הולך לקראתם הנה בגשתם אליו והמה משתחוים לא כהראוי? כי אם לכבוד שכינה שעבר לפניהם ואף על גב

כי דייק קראי לחלק ביניהם כל אי לפי מדרגתו לקיים בכלם הברכים אשר לא כרעו לבעל כי הנה יעקב אבינו עליו השלום בהדיא כתיב ביה וישתחו ארצה ארץ כי ה' אלהינו דורש אותה היא ארץ החיים ולא השתחוה אלא חוץ לארבע אמותיו של עשו הולך לקראתו עד גשתו עד אחיו וירץ עשו ואין ריצה פחותה מד' אמות כדאיתא ריש פרק שני דמסכת יומא ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין הנה הילדים רכים היו לא זכו באותו השתחוייה כלל ואפילו ההגשה לא נתיחסה אליהם בעצם כי היו נגררים ונגשים לאמותיהם בלבד ולא היו לו לעשו להקפיד עליהם להיותם קטנים ובני השפחות והתורה חסה להגיד יושרם לפי שהיו הם פרקי רגלים בקומה הכוללת לעינין? דוגמא של מעלה ושני הפרקים הם בסוד אחורים קרובים אל הפגם תדע שהרי בן הגדול שבהם נצמד לפסלו של מיכה ולאחד מעגלי ירבעם ולא פסקה זוהמתו עד יום גלות הארץ כיון שלא השתחוו כאן לאל נכר העיד הנביא בדוגמא שלהם אצל י"ב בקר וים עליהם וכל אחוריהם ביתה ותגש גם לאה יותר מילדיה מכל מקום כיון שהם רבים גדולים ונכבדים השתחוו כלם חוץ מד' אמות עשו לא השתחוו אלא ללאה כי היא נגשה לעשו להפסיק מקרוב בינו לבינה גם לרבות ישששכר וזבולן אף על פי שקטנים היו נגררי אחרי הגדולים כי כלם בני הגבירה ולפי שסביביו נשערה מאד והיה ישששכר גדול בתורה נמשך מזה העונש מתמיד לברכי דרבנן דשלהי (הגי"ה וזה לדעתי מה שאמרו חכמים הנהו ברכי דרבנן דשלהי מינייהו הוא ר"ל מינייהו קאי ארבנן כי הם גרמו זה להם לפי שישששכר היה תלמיד חכם כורע) ואחר נגש יוסף ורחל גם יוסף קטן בשנים היה ומזה הצד אין ראוי שיקפיד עליו אלא שהוא בן יקיר לעקרת הבית ולבם סריקון? ועוד כיון להגן על אמו כדברי חכמים והוא טעם הגשה שזכרנו בלאה להגן על בניה מה עשה יוסף נגש כלאחר יד ועשה עצמו כנער אשר לא ידע תכסיסי מלכות כי הא דתנן אם נראה כמשתחוה מותר והשתחוית רחל גם היא לא היתה רק לצדי צדדים של יוסף נמצאו האם והבן משתחוים זה לזה וגם זה רבותא רבה לבנימין שנולד אחר כך והרי הוא ירך אמו שלא נכנס כלל במראית העין אף על פי שכלם לא השתחוו בכוונה? אלא זה לזה הוא? כלם ליעקב ולכבוד השכינה וברור הוא.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יא

**רמ"ע מפאנו**

נחזור לענין ראשון כי היו מספר עבדים עם מה שהקדמנו אלף ותשע מאות וששים רבוא אוכלסין כדי שיגיעו שני אלפים ושמנה מאות עבדים לכל אחד מו' אלפים אוכלסין וכלן בסוד עשיה כטעם הנפש אשר עשו בחרן נמי דווקא ליודעי חן כי מלת חר"ן הוא בגמטריא ג' פעמים אלקים סוד התלבשות שכינה בג' עולמות נפרדים שהדין גובר בהם וסימניך ויכו"ם ויכת"ום ע"ד החר"מה בגמט' הכי הוו ואסתר היא דיוקנא דשכינתא הד"סה ודאי בגמ' אברה"ם הוא ע"ד הוא די"ין במספר שוה למתק הדינין כמבואר במקומו כי אין עד נעשה דיין אלא לגזום ולאיים על האדם להכריעו לזכות והוא טעם מלאכי צבאות ידדו"ן ידדו"ן במספר שקול ודרשו בו מלכיהון דמלאכיא אלו מיכאל הוא הכרוב ונותן גחלים לגבריאל שהוא השרף בפרק יום הכפורים והנה הדסה זו בקשה העלו' שלשתם לשרש הרחמי' שבאצילו' לפיכך אמרה וצומו ע"לי כי שלש מלות אלה בגמטריא חר"ן במשמע חרון אף דכתיב ביה ח"לאים ר"עים נ"אמנים בראשי תיבות וכלם יחד בגימטריא רח"ם להפוך את הקללה לברכה וכן אם לא אזכרכי כמספר שוה שהם דין לשוכחי ירושלים ורחמים גמורים לזוכריה ודורשיה והיו הצומות ג' ימים כי מה שהיה לילה ויום שאין דין לעולם בלא רחמים יהיו שלשת ימים כלם ברחמים ולילה כיום יאיר ועלי דייקא וכן ה' הוא האלקים פעמיים שאמרו ישראל בהר הכרמל וכן השם הפשוט ודי מלואיו לכל אחד מלוי מיוחד דאינון ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן חמשתם ביחד הכי הוו שהם החותמו' העליוני' לנר"ן חיה יחידה דעלייהו אתמר זמרו אלקים זמרו זמרו למלכנו זמרו כי מלך כל הארץ אלקים זמרו משכיל.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

ואולם מלת זמרו היא בגימטריא רנ״ג אברי הנקבה בתוספת שני צירים ושני דלתות ומפתח א׳ לכלה תנאי ומשמע מינה תרי עריצים שהוא לצורך העשיה עלמא דנוקבא והיא המעוררת שירה וזמרה כלפי מעלה כטעם אלקיים אל דמי לך והצווי במלת זמרו נכחה לה שתתחבר בשירה וזמרה עם נערותיה רעיותיה מובאות לה לבסומי קלא מן המובחר ובא בכאן ה״פ כנגד ה׳ פרצופי שבעשיה שלא יהנו החצונים משום א׳ מהם ראשונה אמרו זמרו אלקים זמרו כלפי זו״ן זמרו מלכנו זמרו כלפי או״א כי מלך כל הארץ דא אריך שבעשיה השופע ומתלבש בעולמו בכל גבוה קומתו אלקים זמרו משכיל כי הוא אלקיים עליון בגימטריא רנ״ב בסוד בינה והוא משכיל ביניקתו מיסוד רישא דלא אתיידע הוא עתיקא קדישא המשלים מנין רנ״ג ונותן כח לרישא דאריך ארבע מאה אלף עלמין דכסופין עלאין בגימטריא משכיל אמנם זמרו היא בגימטריא עדין עדינה בסוד ליל לילה נער נערה שפירשו בזהר ויובן מזה היתה לי עדנה האמור בשרה והנה עדין בגימ׳ יהו״ה הוא האלהיים בלא ה׳ הידיעה שכן מצאנוהו במזמור לתודה אמנם עדנ״ה בגימטריא יהו״ה הוא האלהיים וגם בזה ודי והנה ה״פ זמרו בגי׳ סהרי״א בחזרת האלף לאחד היא הירח העליונה המקננת בעשיה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יג

**רמ״ע מפאנו**

ופשוט הוא כי אין גר שער ועבד תושב נכלל יותר מן השיעור שזכרנו דהיינו בריאה עשיה יצירה דעשיה וטעם המספר לעבדים האלה הוא כי אמנם האלף הם מבריאה שבעשיה בסוד גן עדן שביארנו במאמר הנפש והוא סוד שמנו כיינו האמור בפרק השוכר את הפועל כי שמן הוא סוד העדן ויין הוא סוד הגן כידוע בשפת אמת ואמרינן התם שמנו כיינו ס״ד אלא אימא יינו כשמנו והנה לשון ראשון הוא לפי הסוד והשני לפי הדין אמנם הסוד גם הוא מסכים עם דין כי אסור השמן משום חתנות לדין המשנה מקמי בי דינא שריא שוה לאסור סתם יינם שגם הוא מאותו הטעם אסור בשתיה והנאתו מותרת אלא דהוה אמינא כשם שהתירו בסתם יינם א׳ משני אסורין שיש בו חמור של תורה כך יתירו אסור אחר שבשמן שאין לו עקר מן התורה ויהא מותר אף באכילה קמשמע לן דלא לדין המשנה אלא שבית דין של אחריהם סמכו אח״כ על היסוד הזה והתירו אך למשנה ראשונה היה אפשר לטעות ולפרׁ שמנו כיינו לקולא כדקא סלקא דעתין מעקרא הפכו הלשון ואמרו יינו כשמנו שאין ביינו אלא איסור א׳ וגם זה נכון לפי הסוד כי יינו דהיינו גן אינו רחוק מן העדן שלו כמו הגן שלנו שהוא מופלג במעלתו וחשיבותו רחוק מה שהיה בינו ובין העדן שלנו אשר לא ישוער עם היותם קשורים ומיוחדים בסודם ונסתרם והרי כל הנביאים לא נתנבאו אלא לגן אבל עדן עין לא ראתה והתניא הגר תושב יינו כשמנו כי הגן של הגר שהוא לעבד שלאותו הגן ממה שזכרנו ממאמר הנפש על פסוק בעדן גן אלקים היית יובן כל זה בפשיטות עם היות הדברים האלה כאן כדברי ספר החתום.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יד

דברי העורך • נוסח מקביל: 1

**דברי העורך • נוסח מקביל**

דפוס תקמ״ה (1785): ״זמן מה?״; דפוס תקע״ד (1814): ״זמן ידוע״. קריאת תקמ״ה מסופקת; אין זו השלמת החסר או החלפת נוסח הגוף.

**רמ״ע מפאנו**

אמנם התשע מאות הן מן היצירה שבה בסוד זעיר ותשע מדותיו והששים מעשיה דעשיה שיש בה סוד הנקבה בתחלת צמיחתה בתכלית הקטנות שתקוניה מועטים ואיבריה גסים ומכאן

אתה למד הטעם למספר של שבע מלות בנימתו? שהם ז׳ כלולות ופרטן שלשים כמו שבארנו במאמ׳ חקור דין והן כנגד ג׳ עולמות בכלילות עשר המתפשט׳ בעשיה שהיא עצמה בת שבע מדות ולא יותר אלא שתקוניה מעכב? לפרצו׳ מחייבין לה קומה שלימה בעשר ספירותיה ואצילות דידה מכון ליושבים הללו למתי שיזכו להיות גרי צדק כי זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו וכתיב ועמך כלם צדיקים כגר כאזרח הקהל חקה אחת ויש כאן סוד התכלת בציצית והוא צמר צבוע בדם חלזון הט אזנך ושמע דברי חכמים סוד מופלג במה שהוא מתיחס ממנו אל הדרוש הזה שאנו בבאורו ישמח לב מבקשי ה׳.

החלזון הוא דומם והוא צומח והוא חי אמנם ידענו כי כן שהרי חי הוא שגופו מתנועע במקום גידולו אילך ואילך אף על פי שאין שם אויר נושב בו ולא מים רדופים מנענים אותו ויש במינו דם וצבעו ירוק דומה לים וצומח הוא שאינו זז ממקום גידולו אלא שרשו נעוץ ותקוע בקרקע הים כאלנות הארץ ואחד לשבעים שנה נעקר משם ועולה מן המים ואז הוא דומם בלא תנועה כלל כמו הצמח אחרי העקרם ועלייתו אינו אלא מטבע המים וכבדם שכל הדברים הקלים צפים על פניהם ויש ביבשה גם כן כדמותו זכרוהו בירושלמי פירש אדני השדה דתנן בפרק ח׳ דכלאים ולא כדברי המפרשים אלא דודאי דחלזון ואמרו גם כן ששמו ידוע וממנו מעשה הידעוני שאסרה תורה וכזה ספרו לנו מאיתריא אלנא דעופא? ופרשו דברי הפוסקים על שני פנים האחד שהוא שרץ העוף והשני עוף דליתיה? בשחיטה עיין במרדכי בפרק העור והרוטב כל אלה בעלי חיות והם מקועים ומחוברים במקום גדולם זמן מה?.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק טו

**רמ״ע מפאנו**

ולענין חלזון דעליה קאמינא ידוע כי הדומם עקר שרש ורמיזתו בעשיה והצומח ביצירה והחי בכסא ואל אצילות לא יבא אלא אם יזכה ואף עבדים הללו יש לשמוע מג׳ מדרגות אלה שבעשיה לפיכך המה מתאבקים בעפר רגליהם של מקיימי מצות תכלת על כנפי בגדיהם דכתיב בהו אדם אתם בדמותו לאותה דמות כמראה אשר על דמות הכסא שכן תכלת דומה לים ודומה לספיר הדומה לכסא הכבוד ודע כי גוון התכלת דין קדוש הוא וממנו ההעמדה והקיום לדיני הרצועה החצונה לקיים מה שנאמר ומלכותו בכל משלה והנה הרצועה וענפיה כלם נהנים ושמחים מאד בראותם אותו גוון כיון שהוא ממונה עליהם ומרוצים בקיומם כל ימי הדין והתורה הרבתה להשתמש בו בכל מקום שהוצרכנו להגביל החצונים שלא יכנסו אל הקדש פנימה להחריב את העולם חס ושלום כגון המשכן וכליו בשעת המסעות שכל משא בני קהת היה מכוס תכלת שלא יתבעו למנוע הקמתו וכן בבגדי זהב של כ״ג היה המעיל כליל תכלת כדי שישמחו בו ולא ישימו עין רעה בשאר תקוניו למנוע ממנו רוח הקדש וכן בישראל במצות ציצית כתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת שהרבה כחות חצוניות נכנעות לפניו והוא עצמו דין קדוש ועתיד לקדשן והוא טעם ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה להקרא שותף במעשה בראשית ויש חלוקים במשא בני קהת שזכרנו כי אהרן ובניו היו מורידים את פרוכת המסך המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים שגם הוא נקרא כן בפרשת פקודי פעמיים ומבליעין עצמן אחריו שלא יזונו עיניהם מקדש הקדשים ונגשים ומכסים בו את הארון ועל הפרוכת כסוי עור תחש ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה אבל המנורה וכליה ומזבח הזהב היו מכוסים בבגד תכלת תחלה ועליו עור תחש אף השלחן והלחם שעליו היה מכוסה בגד תכלת ועל הבגד כל כלי השלחן ועליהם בגד תולעת שני ועליו עור תחש ובמזבח החיצון היו כופין פסכתר על האש ופרשו עליו בגד ארגמן ועל הבגד כלי המזבח ועליהם עור תחש והדבר ברור כי אש המזבח היה מספיק להגן מן החצונים כי הוא האש שירד מן השמים בשמיני למלואים ובגד ארגמן שעליו לרמוז שהמרכבה ארגמן של מעלה כלם שלום יעשה להם אותו המזבח דכתיב ביה קרבני לחמי לאשי והשולחן הוא והלחם מכוסה תכלת על הכוונה הכוללת שזכרנו שלא תהא קטגוריא במזונותיו של אדם ועל כליו תולעת שני לחלוק לה כבוד למנה״ד בטעם שלחן בצפון ועוד תכלת נפיק מגוון סומק כדאיתא בזהר פרשה תרומה הצד השוה שבכלן שהתכלת בפנים ועור תחש בחוץ לא כן בארון כי כסויו עור תחש על הפרוכת והתכלת עליו בחוץ הוא היכר שהרגיש בו בעל הטעמים בפסוק ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה ששם טעם תביר במלת כליל והוא מתמיה מאד בהיות המלה נקודה בסמיכות מהוראת השבא שתחת הכ״ף הא מאי אית לן למימר דאין כליל סמוך לתכלת אלא

כדאמרן כליל תפארת כי ליתרון הארון על כל שאר הכלים הושם עליו התכלת בחוץ לכבוד ולתפארת ועוד כי היכי דתהוי קריבא ברייתא משבע/משבעין? עיניהם תלויות אליו ושלומת רשעים נראה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק טז

**רמ״ע מפאנו**

ודע כי תכל״ת בגימטריא שנא״ת חנ״ם (ולכן אפשר לומר טעם למחלוקת קרח על תכלת כי היה לו שנאה חנם על משה ואהרן ולכן היה מתלוצץ על מצות התכלת שהוא מכפר על שנאת חנם כנזכר לעיל טעם לדבר) שהוא מכפר על שנאת חנם ובלבד שישוב עליה האדם בתשובה גמורה ויסירה מלבו ותועיל מאד להשיג המבוקש הזה הכוונת התדירה בשמות המרגלא בין בחול בין בשבת שמכוין? תכלת וכן שויתי יהו״ה לנגד״י תמיד יעוין ברעיא מהימנא על פסוק זכור את יום השבת ומדתנן התכלת אינה מעכבה את הלבן ואמרו חכמים חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ומובטחי אנו שנזכה בעבדים הללו ע״י מצות ציצית ודקדוקיה אף על פי שאין לנו תכלת ובזהר פרשה קדושים פ״ו ב׳ מוכח שקין והבל היו כלאים ברחמה של חוה ולא הצליחו וזכו על ידי כלאים שבציצית בשאר העבדים מסטרא דקין שישמשו את הבכורים מסטרא דהבל ורזא דא ורב יעבוד צעיר.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יז

דברי העורך • מקבילה מדפוס תקע״ד (1814): 1

**דברי העורך • מקבילה מדפוס תקע״ד (1814) • אין זו השלמת החסר**

ור׳ עקיבא אומר כישראל בי״ע בריאה דעשיה דהא כל מלאכה עשיה היא בכל מקום דכולא עלמא מודה אין להם שביתה גמורה דכתיב לא ישבותו אפילו **[חסר]** דלדידן היתרא נמי בחש״מ קיימי עליה בכל יום דאזהרתן? מיתתן אפילו לרי עקיבא אלא שכל דעתו לזרז הגר

**רמ״ע מפאנו**

השתא מבעי לן לאודועי מה בין שומרי שבת לזולתם כי כל אדם שאין לו עסק ולא זכות באצילות כלל הותרה לו מלאכת שבת ולא עוד אלא שנאסרה לו השביתה וחייב מיתה עליה כי הוא משתמש בשרביטו של מלך שלא ברשות ואפילו תנאי דברייתא במסכת כריתות בדינו של גר תושב רבי יוסי אומר עושה מלאכה בשבת כישראל בחול בסוד עשייה דעשייה וסתם תנא

**דברי העורך • מקבילה מדפוס תקע״ד (1814) • אין זו השלמת החסר • המשך**

תושב לכוין מלאכתו בשבת למלאת נפשו כי ירעב לא גדר שלילת מלאכה גוררת אלא גדר החיוב למלאכת אוכל נפש שאם כיון לשבות ממנה חייב מיתה ואם עסק בה ולא בזולתה הרי שמר אזהרתו.

מתיר בחש״מ כישראל ולא ישראל הל״ל בסוד יצירה דעשיה והכי נמי **[חסר]** המתירה למלאכת אכ״נ בדווקא דהא אפילו בחול אית לו ערך לשבת ועבודתם מעין ברוך יהו״ה יום יום שקדושת שבת גנוזה אצלינו אף בימות החול בסוד אל מסתתר והיא בגימטריא נפש רוח נשמה חיה יחידה עם הכולל בסוד רשם יתרון הנשמה יתירה בשבת וחוזר וניעור מקדמי שבת לנזהרים בו והיינו דלמריה עבדה הדרה? כי היא מדה **[חסר]** אלא שהיא מתנכרה ומתחפשת בו כטעם השוכן אתם בתוך טומאתם לא אמר בטומאתם ח״ו אלא בפנימיות שבקרבם שהוא נהירו דקיק המעמידם. ורבי עקיבא אומר כישראל בי״ע.

**[חסר]** דהא כל מלאכה עשיה היא בכל מקום דכולא
**[חסר]** אין להם שביתה גמורה דכתיב לא ישבותו אפילו
**[חסר]** דלדידן איתיה נמי בחש״מ קיימי עליה בכל יום
**[חסר]** אפילו לרבי עקיבא אלא שכל דעתו לזרז הגר תושב
**[חסר]** בשבת למלאת נפשו כי ירעב לא גדר שלילת מלאכה
גוררת אלא גדר החיוב למלאכת אוכל נפש שאם כיון לשבות ממנה חייב מיתה ואם עסק בה ולא בזולתה הרי שמר אזהרתו.

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יח

**רמ״ע מפאנו**

ישמע חכם ויוסיף לקח כי אפילו כמה שנים שהיה סבור רבי עקיבא היות דינו של גר תושב בשבת כישראל ביום טוב ההבדל בזה רב ועצום כי אנו מצווים על השביתה ומוזהרים על מלאכה שאין בה צורך אוכל נפש ואף המכשירים שאפשר לעשותן מערב יום טוב נאסרו מכלל עשה דכתיב הוא ולא מכשיריו ומי משלנו שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג מערב יום טוב זה משובח בלי ספק אבל הגר תושב מוזהר מן השביתה ומצווה על מלאכת אוכל נפש אשר היא אצלו מלאכה מרובה כי איננו בתקנת חכמים אלא כישראל ביום טוב מדין התורה קאמר ואם על דעת רבי עקיבא קל וחומר לדעת ההוא סתמא וכל שכן לדעת רבי יוסי דהוי גבי גר תושב שפי והתם איפסיקא הלכתא בהדיא כרבי שמעון דהך? בשיטת רבי יוסי והוסיף עליה ואמר אחד גר תושב ואחד עבד ואמה התושבים פירש היכא דאתנו מעקרא עם רבם ישראל כן שאלמלא כן אינו רשאי לקיימם הרי אלו עושים מלאכה בשבת לעצמם כישראל בחול ואף רבי שמעון מודה שאם לא עשה אלא מלאכה דאוכל נפש כיון שלא שבת שפיר עביד למעט את הטפלה ולקום על כבוד היום וכמו? עוד בדינו של גר תושב דקיימי הלכתא כוותיה גבי גר נעמן שקבל עליו לפני אלישע יעוין מאמר הנפש ויש חכמים לעבדים הללו ולכל גרי שער מקורות גנוזים בעולמות העליונים שאם יזכו בהם יעלו אחר בכשרים לחסות תחת כנפי השכינה והוא היה? המכוון בהם להדריכם בתורה תחלה שהתחילו הקל הקל כהקודם לפי מקומם ושעתם.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק יט

**רמ״ע מפאנו**

עתה שבנו למספר העבדים שכבר אמרנו למעלה שהם בסוד עשי׳ אלף ותשע מאות וששים רבוא אוכלסין והנה בעולם היצירה יתרבה מספרם תשעים אלף פעמים כמותם כי זעיר הוא השליט ביצירה עולה על מטטרו״ן עבד ה׳ לפיכך יתרבה מספר העבדים הללו יותר מכל שאר העולמות וכתיב ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף ודרשו בירושלמי ויוסף עוד תרי רבויי כנגד כלם הרי תשעים אלף והדבר ידוע כי אדונינו דוד הוא דיוקנא דדוד עלאה המקנן בעשיה וכבר רמז מזה למעלה ובחור בישראל הוא זעיר שביצירה ובמלת כל רבה תיקוניו והנה השלשים המפורשים בכתובים הם סוד הלמ״ד של צלם דכתיב ביה אך בצלם יתהלך איש הנדרש על זעיר ועם התשעים אשר אמרנו הושלמה לה צד״י של צלם שהיא כוללת הלמ״ד והמ״ם ושתי מקורות בסוד יודי״ן כידוע במקומו ובאגדה אמרו אין לך אדם מישראל שלא עלו עמו ממצרים תשעים חמורים טעונים כסף וזהב השומע ישמע וחיך אוכל יטעם דברי חכמים כדרבונות מישרים לב חכם לימינו וכמסמרות נטועים אמונה אומן להבין אמרי בינה הרי תשעים אלף פעמים כמותם עולים שבעה עשר אלף ושש מאות וארבעים רבי רבבות אוכלסין ואין הראשונים מנויים לבדם להוסיף על המספר הזה בשבילם כי אמנם העשיה טפלה ליצירה לעולם כארחינו בכלל דברינו במקומות רבים ורעהו הוסף עליהם תשעים רבי רבבות לזעיר שבבריאה ותשעה רבי רבבות לזעיר דאצילות בסוד מעשר מן המעשר המורם לכהן במאה ברכות כמו שזכרנו במאמר הנפש כי באמת שמן חלקו ומשובח במהותו אף על פי שהוא ממועט במספרו הרי אלה כמספר שוה ומכוון בככבים התלוים ברקיע השמים והוא סוד זעיר כל היכא דאיתיה וכבר נתבארה עם זה האגדה דפרק אין עומדין במספר מדוקדק לא העדיף ולא החסיר והוא פלא ויש לנו גם כן דרכים נאותים וישרים למוצאי דעת בשבעה חלוקות שזכרו בה מזלות חיל לגיון רהטון וכוי **[חסר]** דומה למלאכת השיר שקשרו הודו והדרו עדי אבא? אל מקדשי אל אבינה לאחריתן.

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ב — פרק כ

**רמ״ע מפאנו**

אלה איפו הם מצדיקי הרבים כי אנחנו המעט? מכל העמים וכתיב אני עשיתי בעשיה והוא פועל עבר דוקא כי שבע מצות נצטוו בה בני נח וכבר הוזהר אדם עליהן כדדרשינן לה מקרא בפרק ארבע מיתות שקיומן מספיק לכל השלמות המיועד לעבדים התושבים כדאמרן ואני אשא כדכתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים דאינון יצירה בסוד חיות נושאות כסא ואני אסבול בכסא עצמו הכושלת מכאן? ובזהר פרשה בראשית דף כ״ד דרשו על אדם דבריאה חשך שהובדל מן האור דהא עתיד למחטי וכו׳ והנה חש״ך בא״ת ב״ש הן האותיות סב״ל והוא מה שכתב ואמלט באצילות דכתיב והיה כל אשר יקרא בשם ה׳ ימלט דלית תמן מיתה שנאמר באור פני מלך חיים ומלת ואמל״ט בגימטריא פ״ו בסוד ה׳ הוא האלקים או יפורש ואמלט כמה דאת אמר והמליטה זכר רזא דא דזעיר כדאמרן ובכלן כתיב ואני והוי״ו שהוא באמת רמז דזעיר חוץ מראשון הרומז בעשיה עלמא דנוקבא לפיכך כתיב אני בלא וי״ו וכלן עתיד דווקא בר מקמאי אלא שלש עולמות עליונים המה להם מחוסרי מעשה ולא קיימי להו אלא בהזמנה בלבד אם יזכו אליה ולפי פשוטו המכוון בזה יפורש ואני אסבול את המכעיסים אותי על פני תמיד ואמלט כל הפרידות טובות העתידות לצאת מהם שכן המה מצדיקי הרבים באמת לתת להם אחרית ותקוה משל לזורה את גרנו ובורר חטין מתוך קשין כמו שדרשו ע״פ ואבדיל אתכם להיות לי.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק א

**רמ״ע מפאנו**

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע פסוק זה נאמר על העמוסים מני בטן דא אימא עילאה הנשואים מני רחם אימא תתאה והוא כטעם הבט נא השמימה אלו שמים העליונים מקור ישראל הוא זעיר הרמוז בוי״ו שבשם ויט אהלה בין שתי ההי״ן בסוד צדיק בין שתי אותיות דאינון רחל ולאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל ומאי ניהו זהר הרקיע לקמן נימא ביה מילתא אנו עוד צריכין לדרוש במספר גדול אל פרטי נצוצי הנשמות דאיתנן? ששים רבוא אוכלסין סוד הוי״א שזכרנו בכלילות גדול מעצמה אל עצמה שמהם ובהם יש ברירה לאלף דור ולנלוים אליהם בעולמם.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

וכן יש ששים רבוא אוכלסין לכל א׳ משבעה שבתות השנים שזכרנו למעלה כי כליו של זעיר שעלו (נ״ל שנפלו בתהו צ״ל) בתהו להחליש הדין בסוד מלכין קדמאין דמיתו ואתגניזו לפני מלוך מלך לבני ישראל שבעה הוו בסוד שבירת הלוחות שהיו ו׳ טפחים ע״ק? ורושם האותיות פורחות שנשאר בהן בסוד הדעת משלים לשבעה וארעא איתבטלת סוד המלך השמיני שלא מת אלא כתיב ביה בלע אמרתו כטעם והארץ תעזב מהם בסוד תורי שבעל פה כי היא לא נתפסה באותה שבירה חס ושלום אלא כבדה עלינו בסוד מעולפת ספירים ותקונה הנה נדרש באמרי פיה סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי עמלינו בתורה יהיה לה למשיב נפש אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון אדם לבו לשמים ומשה הוא דיוקנא דזעיר דאתמר ביה יישר כחך ששברת כי אחרי שפסל לוחות שניות וכבר ספר התורה נקראת תורת משה וכל שכן לדעת האומרים במדרש רבה כתוב לך את הדברים אמר הקב״ה למשה הלוחות הראשונות אני כתבתי אותם אבל השניות כתוב אתה ואני אתן בו ידי הדא הוא דכתיב ואכתוב על הלוחות ודע מכל כלי נעשו ששים רבוא שברים ולכל שבר ששים רבוא ניצוצות.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

ואמרו רבנן כוס של ברכה שוה ארבעים זהובים והנה דינר זהב שוה כ״ה דינרי כסף הרי כוס של ברכה שוה אלף דנרי כסף שהוציא במספרו רבן גמליאל בד׳ מינים שבלולב שכנגדן ד׳ ברכות על הכוס ויצאו בהן ידי חובתן רצוני בלולב ומיניו ארבעה ראשי עם קדש כהן לוי וישראל ובן גרים והחזירום למרי דעובדא כי הוא הנשיא ושקול ככל ישראל שמהם כהנים מהם לויים ונלוה הגר עליהם והיה סדר המצוה הזאת בסוד קרבן עולה ויורד מישראל ללוי וממנו לכהן וממנו לבן גרים גם רבי טרפון קדש אלף נשים ביום א׳ להאכילן תרומות בשני בצורת כדין משנה ראשונה שארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ואפילו לעולא כל היכא דמייחד לה מקום כגון הגיע זמן ולא נשאו שאוכלת משלו ואוכלת בתרומה ואפשר שאף משנה אחרונה שאין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה לא נשנית לשני בצורת דבמקום חיי נפש לא תקון רבנן ואף הוא לא קדשן אלא בשוה דינר הרי אלף דנרי כסף ותקון בעד שהע״ה בשני דברים האחד במש״ה אין הכסף נחשב בימי שלמה למאומה אף על פי שחזר והודה בספר קהלת והכסף יענה את הכל והקדושין בתרומה שוה כסף ולא בשוה פרוטה שהוא נחושת והיות זה בשני בצורת היא ראיה מספקת ועוד הדינר הוא קצ״ב פרוטות בסוד בל״ק שבסדקי העבירה שכתבנו במאמר שבתות ה׳ סימן ח׳ והוא קדשן במזונות של התרומה דמקרבי הנאתייהו טפי בזה והיו אלף נשים כנגד אלף נשים נכריות וגם מה שהאכילן תרומות היה מעולה בסוד ובני דוד כהנים היו ובמאמר יונת אלם בחרנו יפה עובדי תמיהי דר׳ טרפון הנראין לעיני בשר דברים מתמיהים והמה באו על צד הכוונה המדוקדקת מעין דוגמא של מעלה יעויין שם.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

ודע כי הדינר הוא שש מעים ולעולם המנה הוא מספר שלם אם הוא בן כ״ה סלעים נקרא מנה לפי שהוא מאה דינרין ואם הוא בן ארבעים סלעים שבו משערים מנה ופרס לראשית הגז הנה יקרא מנה לפי שהוא שוה אלף מעין בתוספת מעה קולבנות לכל סלע ויהיו מנה ופרס עשרה דנרי זהב ושיעור נתינה א׳ ששים שהוא סלע שלם דהיינו שקל הקדש האמור בתורה והמעה היא ארבעה איסרין ולפי חשבון המדוקדק הזה הנה מאה מאה (ברכות) בכל יום שוות אלף דינרי זהב שהם ששים רבוא אסרין הבאים כפר נפש לכל אחד מישראל וסימנך אסר על נפשו והאיסר שוה שמנה פרוטות הרי אלה שמנה פעמים ששים רבוא פרוטות שכל המברך מאה ברכות בכל יום עושה תיקון גדול לשבירת הנקודות שכל א׳ כלולה מששים רבוא ושמנה מלכים הם אשר מלכו לפני מלוך מלך לבני ישראל והנה ששים רבוא מישראל המברכים ברכות אלה בכל יום נתקנים ששים רבוא שברים של כל נקודה ונקודה וששים רבוא נצוצות שבכל שבר ושבר וכבר היה משה שקול ככל ישראל וכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות לכל א׳ מישראל שיזכו לו לעתיד באותו המציאות הראשון וגם הוא יעלה עמהם להיות שקול בכלן בשקל הקדש כפי עליון של אותו הפרק ג׳.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ה

**רמ״ע מפאנו • קטע בלבד**

לא מראש בסתר דברנו במאמר אם כל חי משמונה מקומות בק״ש שיש

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ו

**רמ״ע מפאנו • סיום הפרק המצוטט בדפוס; גוף הפרק חסר**

**[חסר]**

לדרך זה ג״כ הוא נגדו ששים רבוא ובכי האי גוונא תשתלם הגימטריא הנכבדת שזכרנו בתכלית הדקדוק.

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ז

**רמ״ע מפאנו**

ולדרך זו ג״כ מל״ך הנשמה יעלה ששים רבוא אוכלסין כוון גמור כי זעיר שהוא באמת נשמת חל״ק לכל בני ברית ונקרא מלך ישראל הוא מלך בעצם וראשונה לנשמותיהם של ישראל והיינו מקרב אחיך מפנימיותו של עץ החיים והוא בעצמו בכבודו נמלך בקרקפתם ובקרבם ובעשרה לבושים שלו מולך על מלבושי הנשמות בסוד הדיוקן והצלם והדמות תחתון שזכרנו במאמר הנפש וזכה המל״ך מנשה דאתמר עליה **[חסר]** וגרים עליה ישעיהו שלא יספיקו בידו לעשות תשובה ואעפ״כ הפציר בתפלה ונתקבל בנשמת אל״ק נ״ו? תשובה מעלייתא כדרשים רבי יהודה כמתניתין בפ׳ חלק מקרא דכתיב ויעתר ל״ו דאינון ל״ו מנהרתין אשרי כל חוכי ל״ו צא וחשוב אותיות הקם עלי? בדרך האמור ותמצא שהם בגימט׳ ששים רבוא וע״כ צריכה השבירה הגדולה לכל אחד מהכלים אשר אמרנו שנעשו ששים רבוא שברים להרחיקו מעל גבול ישראל בסוד הפח נשבר ואחי״כ ואנחנו נמלטנו בטעם והמליטה זכר וכשנחליף הריי״ש ממלת נש״בר בכ״ף שלא״ק בכ״ר יהיה בגימטריא ששים רבוא לפי דרכינו זה ברבוע האותיות עד היסוד בה בתיבה? והוא מפלאי הלשון המקודש כלליו ופרטיו לא יחסר כל בו.

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ח

**רמ״ע מפאנו**

ואנחנו נחשוב עוד אותיות זהר הרקיע על זה הדרך ואז יעלו מ״ט מנינים של רבוא רבבן מרביע אות זי״ן בעצמה סוד השביעיות מאימא עילאה שהיא הנותנת זהר וזיו אל הרקיע שהוא זעיר וכצירופו ל״ו עלו מרבוע וי״ו ותליסר נהרי דאפרסמונא דכיא המושפעין מאימא עילאה הרי מ״ט וכל מאה רבוא רבבות הם אלף אלפים רבוא שבהם נתברכה רבקה היי לאלפי רבבה אלפי תרי משמע והדבר הלמד מעניינו דהיינו אלף פעמים אלף רבוא וירש אז זרעך שהיה יעקב את שער שונאיו תרי אימא וזעיר כחדא חזון והלמ״ד שבמלה לאלפי צריכה י״ט להשלמת מ״ט דאימא וצריכה וא״ו להשלמת ל״ו דזעיר הרי כ״ה בגימטריא יה״י והמשכילים יזהירו בזיוו וזהרו והדריהון חמים מאספקלריא דליה רעים מסטרא דאימא ודי בזה.

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק ט

דברי העורך • השוואת נוסח תקמ״ה ותקע״ד: 1

**דברי העורך • השוואת נוסח תקמ״ה ותקע״ד • הקריאה מסופקת; אין זו השלמת החסר**

אחרי ״משהויין החסרים״: בתקמ״ה (1785): ״הם שתי שביעיות בקדש״. בתקע״ד (1814): ״הם שתי שביעיות

**רמ״ע מפאנו**

כלל אוכלסין העתידין לאמר לפניהם קדוש כטעם הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו דכתיב בהו והשארתי בישראל שבעת אלפים הם מ״ב רבוא רבבן לגלגלותם שהוא סוד שם מ״ב שבו נברא העולם ובנשמותיהם של

**דברי העורך • השוואת נוסח תקמ״ה ותקע״ד • הקריאה מסופקת; אין זו השלמת החסר • המשך**

**[חסר]**״. נוסח תקע״ד ארוך מן הנראה בתקמ״ה; אין להשלים ממנו בשתיקה את גוף תקמ״ה.

צדיקים נמלך והוא אחד מפ"ו **[חסר]** חסר שני משהויין דכתיב ותחסרהו מעט מאלקים וכתיב אלקים אתם נשמע? א' לחוד להי"ם לחוד פירש א' מפ"ו ובפרוטרוט בגימטריא להי"ם דהיינו הע"י שזכרנו למעלה בפסוק בין בית אל ובין הע"י והנה הב' משהויין החסרים הם שתי שביעיות בקדש אחת מהן מתרבה על עצמה בסוד מ"ט פנים דאוזיפת אימא לברתא מנהא ואחד מתרבה על עשר בסוד שבעים פנים לאימא עילאה הרי אלה מ"ט ושבעים לצרפם מעטו? ויכלל בזה אשא חוורא באשא אוכמא כי אלקים קדושים הוא בכלילות תרין אלין גבורה עלאה וגבורה תתאה.

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## צבאות — חלק ג — פרק י

**רמ"ע מפאנו**

וכשתמנה שבעה פעמים פ"ו דהיינו שבעת אלפים אוכלסין שכנגדן שבע כלות בג"ד כפר"ת בסוד בגדים ולבושים לכפרת? העליון אם זכית חליו? הם בגימטריא א"ש א"ש ובהשלמתן נעשו תב"ר בסוד תב"ר אי"ש באחד מצרופי מלת בראי"שית והרמז לשבירת הכלים של זעיר שעלו (נ"ל צריך להיות שנפלו אף כי מצאתי שעלו) בתוהו להחליש הדין והוא טעם שבשפלנ"ו זכ"ר לנ"ו בגימטריא תפאר"ת דא זעיר זכ"ר ודאי לנ"ו ודאי בגימטריא אלקים וכתיב ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו וכבר כתבנו במאמר יונ"ת אלם טעמים רבים ונכבדים מתוקים בעצמם ומתישבים על הלב קלי ההבנה נוחי העיון לגמור שיעור מספיק סוד שבירת הכלים שזכרנו אין בהם נפתל ועקש ומשברי שברים יצא להם למדברי העצם הפרדי שחשבוהו ההתחלה לבריאה הטבעית ועל עצמם של שברי שברים יכלו או הגבילו? ממקור הנקודה שהיא עצם פרדי ג"כ במושכל ואין זה מכוונת המאמר אשרי אדם מצא חכמה ושמש ת"ח הרבה כי רמות לאויל חכמות ובלב נבון תנוח חכמה ביראת ה' כל היום תוכו רצוף אהבה עקב ענוה שאין לך מדה טובה הימנה תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד.
תם ונשלם שבח לאל בורא עולם. ברוך יי לעולם א"וא?.

לפרק בתוכן העניינים

למאמר בתוכן העניינים

## יונת אלם — הקדמות

**רמ"ע מפאנו**

רבי מנחם עזריה מפאנו

ספר יונת אלם

הקדמה

הקדמות מהרמ"ע שנדפסו במהדורה הראשונה:

הקדמה לידיעת החכמה מה בין חסד לרחמים:

חסד הוא חסד גמור שמתפשט בלי גבול והדינין מעכבין עליו והרחמים הוא בית קבול של חסד ושמם מוכיח עליהם חסד מתרגם עליו חיסדא מלשון חסד הוא שהוא מלשון בושה והחוורת פנים ותרגום החסידה חיוורתה בפרשת קדושים בעריות לפי שהאדם שמקבל כ"כ חסד והוא לא עביד חילוף החסד הגדול הוא מתבייש בזה החסד ולכן אברהם הוא בחסד לפי שהיה גר וזכר את מעשיו הראשונים ונתבייש. וע"ז אמר הפסוק ביעקב לא עתה יבוש יעקב ופניו לא יחוורו לפי שיעקב היה שלם מקטנותו והדינין מלשון די שהן רוצים לומר לחסד שהוא בלתי גבול די לפי שאם לא כן לא יענשו הרשעים במעשיהם

הרעים א"כ בזה יתבטל העולם. והרחמים הוא מלשון רחם שמקבץ הטיפה מאב בתוכה כך הרחמים מקבל החסד בתוכה ומשווה החסד עם הדין. וע"ז אחז"ל חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת כי המיתה היא הדינין הקשה א"כ מלוין אותו ג"כ החסד והאמת שהוא הרחמים:

הקדמה בענין הטהירו:

ידוע ליהוי לכל מעיין בחכמת האשכנזי שהטהירו עילאה היא כמו השדה וי' הנקודות הם נזרעים בתוכה וכמו שהגרגרים כל א' צומח לפי כחו כך אלו הנקודות צומחות כל א' וא' לפי כחו. וכמו שהגרגרים כל עוד שהגרגר בקיומו אינו בא לכלל צמיחה ותיקון רק ההפסדה היא הצמיחה כך אלו הנקודות כל עוד שהיו בקיומם לא היה אפשר בתיקון הפרצופין עד שנשתברו כמו שיבא בספר בפנים וענין צמיחת הנקודות זו למעלה מזו הם נקודות מלכות עד טרפשא דליבא דזעיר שהוא מו' נקודות וזעיר מגיע עד לבא דאימא ואימא מגעת עד קדקדו דאבא וע"ז אמרו הפילסופים נפש בכבד רוח בלב נשמה במוח רמזו לזה נפש שהיא נוקב' מגעת עד טרפשא דזעיר שהוא רוח ורוח שהוא זעיר בלב ר"ל מגעת עד לבא דאמא ונשמה שהוא אמא במוח ר"ל מגעת לאבא עד מוחו:

הקדמה מענין א"ס מהרמ"ע ז"ל:

בענין הא"ס מיוסדו' ע"ד שאמרו הפליסופי' האלקית שכוונ' לזאת החכמה האמיתית וז"ל כ' הרב הגדול הרמב"ם ז"ל צריך לידע שהאל יתעלה קדמון והרב בעל העיקרים הקשה עליו דאין זה מן העיקרים דא"כ היה צריך לו לומר שג"כ הוא יתעלה נצחי זו היא קושיתו על הרמב"ם ז"ל אבל מי שנפתחו עיניו יראה שהדין עם הרב מיימון ז"ל כי בכלל קדמון הוא בוודאי נכלל נצחי אבל הנצחי אין בכללו קדמון לפי שהשכלי' הנבדלי' הם נצחיי' ברצון ית' אבל אינם קדמוני' וע"ז הקוטב יוסב גם דרושינו הקדוש כי במה שאנו אומרים בשילוח וראשונה א"ס אינו ר"ל לתואר אותו יתעלה שמו ח"ו שאין לו תואר לשם ולא השגה בו וכשאנו מתארין ואומרין א"ס א"כ יש לו ראשית וא"כ למה תארו חז"ל בא"ס היה להם לתוארו יתעלה בתואר הגדול יותר מזה והוא ראשית אין לו כפי כל ראשית וקדמון יש להם יחוס א' וא"ס ונצחיי גם להם פי' יחוס א' אמנם בהכרח אליו ית' דומיה תהלה אבל מה שאנו מתארין א"ס הוא בערך השגתינו כי בהגיענו לדבר מה שאין לנו יכולת להגיע ולהשיג ההוא יקרא אצלנו א"ס כמו כ"ע אע"ג דהוא כתר אוכמ' איהו קדם עילת העילת והוא משל לתינוק שסגור כל ימיו בחדר משער בשכלו והוא סובר שכל מה שחוץ לחדר בלתי בעל תכלית ואח"כ יצא וראהעיר גדולה ואמר שמחוץ לעיר אין סוף כך בזה הענין אחז"ל קודם בריאת העולם היה הוא ושמו אחד ר"ל לבעל השם אין לו לא תחלה ולא סוף ואין לנו לתארו בשום תואר בעולם אבל לשמו שנקרא שמו כן בעבור רצונו הטוב שישפיע לברואיו אין לו סוף ברצונו הטוב אבל תחילה יש לפי שבעל השם קודם אליו וז"ל הרשב"י ע"ה בתיקונים אני ראשון למעלה עד א"ס ואני אחרון למטה עד אין תכלית ומבלעדי אין אלקים באמצע אלו הם הספירות אע"פ שהם אלקים מ"מ ומבלעדי אין אלקים אין השפעתם אלא מאתי:

אמ"ע יש מקשים בזאת החכמה דמקצת מקומותם אומרים כח"ב באצילות גג"ת בריאה נה"י יצירה מלכות עשייה ובמקום אחד אומר אריך אצילות אבא ואמא בריאה זעיר יצירה נוקב' עשייה ולפי האמת אין זו קושיא כי מה שהוא אומר כח"ב אצילות הוא בעולם הנקודות ומה שאמר אריך אצילות כו' בעולם הפרצופין:

הקדמה לצורך החכמה הנפלאה הזאת:

תנן בפ"ק דסנהדרין המלך אין רואין אותו כשהוא ערום. צריך לידע שהכתר והחכמה שבנקודות נכללים בכתר שבאצילות ויש להן שמות של ראשין הכתר נקרא רישא הנעלם והחכמה נקרא רישא דאין לפי כשהיו הי"ס בנקודות לא היו שם לא אצילות ולא בריאה ולא יצירה ולא עשייה ואחר שנשתברו הנקודות ונתברר

הסולת מן הסובין נעשו אבי"ע ע"ד משל כחטה כל זמן שהי' שלימה ואינה נטחנת היא מעורבת עם הסולת ועם הסובין ואחר הטחינה נבררת הסולת מן הסובין כך בנקודות. ובהיות שנעשו עולמות זה אחר זה אבי"ע אין אנו יכולין להשיג את הכתר והחכמה מפני רוב דקותם ולכן אין לנו השגה בהם ובהיות כן כשאנו אומרין מהכתר נעשה פרצוף והוא א"א ר"ל כתר של אצילות והוא בינה של עולם הנקודות אבל הכתר והחכמה של נקודות הן נכללו בכתר של אצילות ונקראים ב' ראשין כדלעיל וע"ז אמרו במשנה דסנהדרין המלך אין רואין אותו כשהוא ערום ירצה בזה המלך זהו א"א אין לנו רשות לראות כן ולדרוש בגופו שפעמים הוא מלובש ופעמים הוא מגולה אבל כשאנו דורשין בו אין אנו דורשין רק בראשין שהוא בכל עת מגולה אבל לא כן זעיר אנפין שאנו דורשין גם כן בגופו כגון זרועותיו וכו'. כל אלו ההקדמות הן מוכרחת לאדם קודם בואו אל החכמה מלבד ההקדמות שיבואו בתוך הספר בעזרת האל ית' ויתעלה שמו:

הקדמות הללו מצאתים במקום אחד ונראה שהם שייכים להספר על כן הדפסתים בכאן:

מאמר יונת אלם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק א

**רמ"ע מפאנו**

אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך. אלקים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי, כשעלה ברצון המלך המרומם לבדו מאז לברוא את העולם להטיב את ברואיו שיכירו את גדולתו ויזכו להיות מרכבה לשכינת עוזו להדבק בו ית' ויתרומם שמו לעד אז מאורו שהוא שמו הקדמון כקדמותו והוא רצונו שזכרנו המאיר עד אין תכלית צמצם וקבץ מניה וביה בסוד המתנשא מימות עולם ונבארהו ונשאר מקו"ם פנו"י בגי' גאות 'לב"ש' הן הן כבש"י דרחמנא כי ממה שנתעלה ונתגאה נשאר הרושם מאור לבושו שגם הוא חסד ורחמים בטבע החסד הבא ביושר בתחלתו ומה שנשאר ממנו עם סלוקו לא שנה מדתו וזה הרושם הוא אשר יקראוהו באמת טהירו עילאה בגימ' שמ"ו שהוא שומר תמונתו בפשיטות ורוחניות. וזה יספיק לפי המכוון בכללות המאמר הזה ריש מלין בלבד. ויתיחס אצל האור הראשון כיחס התרגום עם לשון הקודש. ונקרא אויר קדמון והוא נפש העולם וממאי דכתיב הנה מקום אתי משמע שגם המקום עלה יעלה עם סלוק האור והוא אחריו בסוד מלבוש דכתיב ביה י"י יברך את עמו בשלום. והוא נרמז באלפא ביתא דא"ל ב"ם כי היא המקור לשם ישראל שעלה במחשבה תחלה תדע כי י"ש הוא השער העשירי ומתעורר ממטה בסוד הדין והרמז אליו כאן רבוע אלקים שעולה ר' עד השער הא' שהוא א"ל אמנם כ"ת שהוא סוף א"ל ב"ם משפטו דו"ר דו"ר במספר שוה כי לסוף עשר מדריגות יתחיל הגילוי כתית למאור דכתיב ביה וזה זכרי לדור דור ודע כי א"א בשום פנים לדרוש לא אותיות ולא מלבוש רק בסוד המקום הנורא הזה אך לא באור עצמו זולתי מה שעל צד ההכרח אנו מדמין בו כעין בחינה נעלמת לשם הגדול ברוך הוא ברוחניות נפלא מאד נעלה. אמור מעתה כי האלף דא"ל ב"ם היא התחלה אל מקום האור של מעלה היורד ביושר והלמד ראשית אל מקום החלק ממנו שנסתלק אך נתהפך בבחינת אור חוזר רק נתעלה מעצמו אל עצמו והקיצור יפה הצד השוה למקום קדוש זה בשני חלקיו שהיא התחלה לאותיות התורה החקוקה ברגלי שכינה שמשמענו שכן י"ה הוא ראשו של שם הגדול השוכן במקום כבודו לא יסור ממנו כלל וסוף ההתפשטות הוא בסוד רגלים אל האור עצמו. וקצה הגבול יתואר במקום דכתיב ביה ומקום רגלי אכבד. וכאן כל התורה כלה שם א' בסוד אצילות נעלם אין עסק בה לזולתו ית'. ומעין דוגמא זו למטה תורה חתומה ניתנה ונגש משה לבדו כי לא הוצרך לגלות לו פרט הדברים בהיותו משיג אותה בשלמות רב מתוך ספר התורה בדרך כללים קצרים לא יחסר כל בם. ומקצתם נגלו לר"ע דרך פרט. ולא נכחד כלום ממרע"ה ואע"פ (שבאותו) [שבאותה] שעה שהראה לו במרום תורתו של ר"ע בישיבה של מעלה לא הוה ידע מאי קאמרי אל תתמה כי הם באותו הפרק עדיין לא באו לעולם ודבריהם שם היו בפשיטות נעלם מאד [ק"ו] עד אין שיעור למשה עצמו וישיבתו במרום קודם שנברא ועוד כל מ' יום שעמד משה בהר היה לומד ושוכח עד שניתנה לו תורה מתנה בעין יפה ודי בזה. וכשם שהאור

הראשון בעליתו השאיר אחריו ברכה כטעם לא זזה שכינה כך נשאר הרושם ממקומו. ולא עוד אלא שהמקום העליון נדחק בסלוק התחתון והשיר כאן נובלות מה שא"א לומר כן באור עצמו בתכלית הפשיטות והעלוי ושתוף הרושם הזה והנובלות יחדיו גורם יחס מה לבחינ' כלי שרושם האור נשמה אליו. והנה צרוף שניהם נקרא אויר קדמון מלה מורכבת מן אור סוד הנשמה הנקרא כן על שם מקורה ומן בחינת יו"ד היא אחת מהאותיות שהן עצמן מקור ורומזת לעשרה כלים שהם בכחו אז הוחל לברר בכח אותיות התורה הנסתרות והנגלות כאילן שענפיו מרובין וכלן נאחזין בשרשו ובהתפשטות העולמות של מטה הובררו תחלה שמות נוראים סתומים וחתומים בסוד כסא הכבוד הכולל כסאות הרבה. ואח"כ נמשכו לתמורת האלפא ביתות בסוד יצירה ומשם אל העשיה עד רדתם לחבורי חדוש העולם במוחשות הטבעיות להגיד נפלאותיו ית' עם כל היצור וללמד לאדם דעת במצוות התורה ואזהרותיה ענשן ומתן שכרן שלא ניתנו למלאכי השרת. ומכאן מגלה נתנה הא למדנו כי התורה רושם האלקים והעולם רושם התורה זה וזה כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה שאין עורו נפשט מבשרו נמצא העולמות כלם צל הצל אל האור הראשון. והוא טעם כל עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל כשיפורש לשבח ע"פ דרכינו ופי' יירש כמו יוריש ופשוט הוא כי אחד מהמובנים שלו ינחיל אף כאן הצלצל אשר אמרנו ינחיל לכל הראויים אליו כל עצך סוד וא"ו שבשם ופרי אדמתך ה' אחרונה כמו שיבא והנה יירש פועל כבד ע"ד והתנחלתם אע"פ שהן גזירות ודי בזה. והנה שפע האויר קדמון בוקע ויורד עד סוף המדריגות הנעלמות שאין זה מקום באורן רק ממנו נקח במשל מקומו של עולם הנקודות (ההיא) [ההוא] יקרא טהירו סתום והוא היולי לכל הצורות העתידות להתפשט בו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

תחלת דבר ה' בעיונים העליונים האלה בתכלית הרוממו' וההעל' התחיל התואר המורגל בפי החכמים לקרא בשם אין סוף שהוא בגימ' אור וכן כל היכי דדרשי' באצילות העלם וגלוי יאות לפי סדר הלימוד הראוי ברומו של עולם שנייחס א"ס להעלמו של כתר עליון בכל מקום שהוא לאפוקי תואר זה וכל זולתו מן המאיר לעולם כלו בכבודו הוא בעל הרצון ית' שמו המרומם על כל ברכה ותהלה שלא הורשינו להתבונן בו כלל ועיקר רק הדעת אותו אמונת אומן לחיוב מציאותו באימה ויראה ברתת וזיע שהם מצות תלויות במוח ובלב במעיים ובכלל הקומה ומכוונות לארבע אתוון דשמיה ומלכותו בכל משלה וגם התאר שזכרנו שהוא נורא מאד ומי יכילנו לא יצדק בו במלך המרומם לבדו מאז לא הוא ולא זולתו מהשמות הבלתי נמחקים ואפילו השם הגדול הבלתי נהגה וכ"ש מהכנויים. לפיכך אנו אין לנו אצל בעל הרצון ישתבח שמו בפי כל ברואיו אלא בכל הברכות וההודאות ובכל העיונים וכל הכוונות מוקטר ומוגש לשמו רעותא דלבא דומיה תהלה כי הוא מקור החסד הפשוט לא ישתנה לעולם אך הרצון הוא החסד וממנו יושפע הדין כי הוא המקור אליו וסימנך בעל גבורות שהוא בגי' תש"ך סוד חסד עליון בכלילות עשר והנה הוא ורצונו אחד י"י הוא האלקים ולאפוקי מקדמות העולם שטעו בה היונים וגם להזהר מן הבריאה בחיוב אמרנו בלשון בני אדם על הצמצום של אותו אור הראשון הבלתי בעל תכלית באמת שהיה כשעלה ברצונו ואלה השתי מלות הבאות להעלים הסוד למי שאינו מבין הן הנה עצם הסוד מפורש באר היטב לחכם ומבין מדעתו כי אמנם הרצון הקדום בהחלט לא ינום ולא יישן אלא שאין זמן כלל ולא סדר זמנים בהשכלות העמוקות האלה אמנם ידענו כי כן אין טעם ברצון רק נדבה וחמלה רבה להשכיל ולהיטב והרצון ההוא רוצה להיטב ולהקרא רחום וחנון ארך אפים ורב חסד וכל כיוצא בהם להשלמת התורה שהיה תחלת המחשבה והיה זה בלי מיין נוקבין כי מי הקדימוהו וזה הדבר אשר יורה עליו באמת מה שאנו אומרים שעלה ברצונו כטעם למעני למעני כי הוא כביכול העלה אתערות' מתתא שלא ע"י זולתו אע"פ שבקושי יצדק ברומו של עולם אלא בדוגמא רחוקה ותירוצתא דשמעתא דלגבי דידיה כלה חדא מילתא היא שאין פעולותיו חלוקות מצד עצמו וגם זה בכלל מה שאנו דורשין אני אחרון לתתא עד אין תכלית ופסוק למעני למעני יפורש כמשמעו בפרצופין הקרובים אחר תקון המתקלא להנהגות התחתונות כמו שיתבאר לקמן ואלה מדות שזכרנו רחום וחנון ודומיהם כלם תוארים אמיתיים יצדקו ויתהללו בשם העצם ובשאר

השמות הבלתי נמחקים לא למעלה מהם בשום פנים ודע כי מלת הו"א סדר האותיות במדריגות האצילות ממטה למעלה כפי השגת כל זולתו בחיוב מציאותו על ידיהן ובר מן דין יפה היא נדרשת ג"כ נוטריקון הו"א ושמ"ו אח"ד והשווי צודק באותו שם הנעלם שאין מכל ברואי מעלה ומטה יודע ממנו כלום ואצל כל זולתו הלומד בהדרגה הנה הוא בהכרח קודם במעלה לשמו ויש ג"כ דמיון והשוואה לשמו זה עם יתר שמותיו במה שכולם שמות הם אבל זה אחד באמת כולל השאר כולם שהם רבים. אמנם שמותיו חלוקים המה מבעל השם בשני דברים שהרי הוא אינו שם ואלה שמות ועוד הוא אחד והמה רבים נמצא שמו מתייחד עם האחד אמיתי מכאן ועם שמותיו מכאן שגם המה מעצם היחוד האמיתי המוחלט ולא אמרנו שהם רבים רק להיותם כוללים כל דרכי ההנהגה העליונה אין נגרע:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

אז ראה ויספרה הכינה חקרה ויאמר כתוב הדר הוא אצלינו במקום אחר שהרמז במלות הנכבדות האלה לסבות הקודמות בטבע וסגולה לכל ההויות נעלמות ונגלות אחת מהנה לא נעדרה וכאן לפי יקר תפארת גדולת הנושא נדקדק במלת אז תחלה וכמו שזכרנו אצלה קדימת המרומם לבדו מאז והנה הרמז הקרוב המפורסם למשכילים במלת אז בהנהגת התחתונות אחר תקון המתקלא הוא חבור שמנה אותיות של הויה ואהי"ה או הוי"ה ואלף דל"ת. אמנם למעלה בגובהי מרומים אין ליחס שם זולתי הויה פשוטה ובקושי התירו לדרוש דרך רמז ארבעה מילואיה הראשונים אצלה מינה ובה לא זולת אך לשבר את האוזן יש ללמוד ממלת אז ברום חביון לזכר בעלמא העלוי נפלא אשר לא ישוער ולא ידומה ולא יצוייר כמה וכמה לימודו של עולם המרומם על כל ברכה ותהלה כי נשגב שמו לבדו למעלה משבעה דברים שהורשינו להניח מציאותם בפשיטות עם היות כאן אצל חביון עוזו ההתבוננות בהם סתום וחתום אפי' ברצוא ושוב. והם הא' כללות העלול שקדמו אל גמר מעשיהו שש סבות והוא לאחריהון נמנה עמהן הרי ז'. ואלה הסבות לפעמים נכללות בשתים הא' סבה רחוקה כוללת האדרכילית בבחינה משתוה למעלה והחומרית היא המהות בעצמותה והפועלת בבחינה משפעת והשנית סבה קרובה כוללת התכליתית הצווריית והכליית על אותו הסדר ממש. והנה התכליתית מצטרפת לאדרכילית והצורית לחומרית והכליית לפועלת וזה ברור. וכבר זכרנו אל היחיד בהחלט קדימה גמורה על הכל שאין כמוהו מהלא' לבחינת אז. אמנם היא משותפת לו עם הכלולים הנעלמים הנכללים בשמו ואי קשיא לך עלוי החומר על הצורה כפי מה שהנחנו בסדורן של שש סבות אלה מן המפורסם נהפכו אצל חכמי המחקר עד שמקצתם אמרו היות החמר משתוקק ונכסף תמיד להחליף הצורה של אותה שעה בצורה אחרת כאשה אהובת רע ומנאפת צא ואמור להם כי לא יבינו אל פעולות ה' שהרי נתחלפה להם הצורה בנפש מאין להם חלק בנפש העליונה. כמבואר במקומו אשר אין חליפות לה ולא תמורה כלל. ולא מיבעיא בגובהי מרומים כי הכא שהנושא מאד נעלה עד אין שיעור והוא המהות הנעלם שהצורה והיא הנשוא נגלית ממנו אלא אפילו במוחשות הטבעיות אין ספק כי בין הפשט הצורה הראשונה להלבשת הצורה השניה יש בחיוב בין מסרח לגביל מציאות דק נכבד מאד בלתי מושג ההוא יקרא עפר במסכת תמורה כטעם הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר דאתמר התם גבי אפרוח של ביצת טריפה שהוא מותר באכילה ולא אמרינן ביה היוצא מן הטמא טמא. מ"מ כמה דלא מסרח לא גביל ובעדנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא וזה המציאות דביני ביני הוא הנושא האמתי אל הצורה השניה בהעדר הפרטי הקודם להויתה אשר אין בו סרחון בשום פנים ולא צורה אחרת כלל ועיקר והוא תהלתו והוא הטעם הדין הפשוט בגמ' אין מי מלין ע"ג מי מלין ועוד הדבר ידוע כי לובן שמזריע האב לשעה קלה הוא עיקר בנינו ויסוד חומרו של עובר ומן האודם שמזרעת האם ממנו נתקן לבוש עור ובשר ע"ג עצמות וגידים הנעשים מלובן אלו ואלו מצטיירים ברחם האם כל ימי הירחים שאין בהם שנה אלמא עיקר החומר הוא מזרע האב וכל עצמה של צורה לרקום האיברים והגידים כלם הן מכח האם ודי בזה להוכיח במשור שיש הקדש עילוי אל החומר על הצורה אפי' בנבראים הגשמיים כי הוא הנושא הקיים מעמד בשעתן הצורות המשתנות חולפות ובאות שיש לכולם בטול ותמורה חוץ ממנו והוא זוכה לכל השלחנות ההעדרים לא יבטלוהו והפועלים לא

יצמצמוהו כי ככחו אז כחו עתה לקבל הצורות זו אחר זו שכלם אובדות והוא יעמוד ועלויו על כלנה הצורות הוא הגורם כי כל ישען וכל (חפץ) [חפצן] להחקק בו שהרי בהסתלקן ישאר הרושם קיים אצלו בסוד שימני כחותם על לבך והוא משתוקק לחלוק מכבודו ונצחיותו אליהן והכל מיניה וביה אשר הוא לו שלימות נפלא לא ישוער זהו האמת בעצמו בלי ספק ומכאן יובן סוד הלוז אצל תחיית המתים וסוד נצחיות הימי' דאינון קריבן קמי מלכא עילאה לצדיקים ואפי' החומר השפל שבמציאות והוא הדומם אשר אין שום רושם נשאר בו מהתחלף הצורות יום יום אמרינן בפ' הגוזל נסכא ועבדי זוזי לא קני מ"ט דאי הדר ועביד ליה נסכא קרי ליה שינוי החוזר לברייתו. זוזי ועבדינהו נסכא קני דאי הדר ועבדי זוזי אחרינא נינהו הא למדנו יתרון הנסכא שהוא החומר על הצורות המשתנות דאינון זוזי שזה גומר את הקנין והצורה לא כן והוא מבואר:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ד

**רמ"ע מפאנו**

מקומו של עולם האצילות שעליו נאמר ברוך המקום אינו כי אם הטהירו שזכרנו כי הוא סוף המדריגות הנעלמות ומסתברא לן למימר כי הוא הכולל בעצמו י' גוונים נובעים מתוך החושך שבספ' מעיין חכמה ואין חושך אלא ההעלם המוחלט והם אור מאור זוהר מזוהר וזיו מזיו פירש דע כי אור עדיף מזוהר וזוהר עדיף מזיו וקרא אח"כ הראשון אור מופלא שהוא כתר והשני אור נסתר והוא חכמה והשלישי מתנוצץ בינה ושווים כי בשלשתם הכלים ועצמות הם דבר אחד יתלכדו ולא יתפרדו עוד אמר הרביעי אור צח וזהו זוהר מאור החמישי אור מצוחצח וזהו אור מזוהר פירוש אלו גדולה וגבורה הבאים מהתנוצצות הכתר והחכמה יחד וזוהר מאור עדיף על אור מזוהר כי הכל הולך אחר העיקר וכאן ראשון הכלי הוא זוהר ועצמות האור ובשני הוא איפכא וכן הדבר בכל החלוקות שיזכיר עוד אמר הששי אור מזהיר וזהו זיו מאור השביעי אור מזוקק וזהו אור מזיו פירוש מהתנוצצות כתר ובינה יחד נמשך ת"ת המזהיר מחכמה ברא כרעיה דאבוה ונצח מזוקק כולו כסף צרוף שאין סיגי הדין מעורבין בו עוד אמר השמיני אור צח ומצוחצח וזהו זיו מזוהר התשיעי אור ברור וזה זוהר מזיו פירוש מהתנוצצות חכמה ובינה נמשכו יסוד שהוא כולל הצדדין והוד בהיר הוא בשחקים מלשון בהרות לבנות שאינו מזוקק לגמרי עוד אמר העשירי הוא אור נוגה וזהו יקוד מיקוד פי' מהתנוצצות ג' הראשונות שהן עצמן אור בז' אחרונות נוגה להן נמשכה אש שחורה מלכות סוף האחרונות מאש לבנה בינה שהיא אחרון לראשונות וכאן נמי הכלים ועצמות שווים בסוד איומה כנדגלות וכאן ניחא לן לפירושו הדא שמעתא על כלילות הספירות אשר בגוף הטהירו כדאמרן כי שם האורות אלו המה להם מתנוצצים ומאירים אהדדי בסוד גוונים בלתי מוגלמים נובעים מן ההעלם הגמור ומהם נתפשטו אחר כך בכלל הטהירו מיניה וביה עשר נקודות של עולם התוהו והן ראשית דרכו ית' בחילוק הספירות ומהותן וסדר אצילתן אחת לאחת באופן זה תחילה האציל אדון הכל נקודה אחת מיוחדת בכל מה שעליה כשלהבת קשורה בגחלת ושמה כתר הכלולה מי' ספירות אך לא הי' נראית ונכרת בה והיא היתה ממלאת אותו החלל ועדיין לא יצדק בו תואר מקום שהרי הנקודה עצמה המתקוממ' בו היא בלתי מתחלקת שאין בה ממש עד שחוזר וקובץ האור של אותו נקודה לגלות העשר בתוכה וכל חזרה היא דין ואע"פ שהמכוון בה היא לעשות חסד עם כל היצור שבלעדי זה לא היו להם מציאות אין להמלט שהצמצום יחשוב היותו מפועל הדין בערך למי שהאור מסתלק ממנו והוא סוד מה יקר חסדך אלהים שהוא בגי' מילוי אלקים ביודין עם מספר אותיות מילוי מלואו ובמניין רבוע הפשוט אך כלפי אור עצמו היא תוספת רב כי באור פני מלך חיים וכתיב תמים תהיה עם יי' אלקיך בתי"ו רבתי והבן ויש כאן פרפרת נאה שאם תרבה מספר כל אות מהשם הגדול פעם אחת על שאר האותיות כלן יעלה במנין תמים שהוא שיעור סוכה בהתרבע האורך והרוחב זה על זה שהם ז' על ז' להחזיק ראשו ורובו בו' על ו' ושלחנו בטפח השביעי על פני כל הסוכה לארכה ולרחבה והכל על גבהה שהוא עשרה עוד קח אותיות סכ"ה שהן בגי' פה ותרבע אותו על מספר ו' שהוא שיעור להחזיק ראשו ורובו של אדם הרי תק"י הסר עשרים לעוביה של סכך שהוא בסוד כתר במספר שוה ואנן חלל סוכה תנן הנה הנשאר הוא בדקדוק כמנין תמים ואין משיבין על הפרפרת אתאן לב"ה המכשירין בסוכה קטנה אע"פ שאין הלכה כמותן

ומלת סכה יפה מתפרשת בלשון יסכה שסכה ברוח הקודש והכל צפוי במקיף לפי' נצטווה אברהם אע"ה התהלך לפני והיה תמים בגי' דו"ר הול"ך ודו"ר ב"א להשוות התחתון לעליון והוא אינו מחזיק טובה לעצמו במספר שוה והבינהו ומה שבארנו בקפול ראשון הכל נרמז יפה במלת צמצם שהוא נדרשת בסוד הי' פעמים בא"ת ב"ש ובגימ' עשר הויות הגע בעצמך שאותיות ו"ה נסתלקו למעלה אצל י"ה לאחוריהם חזרה הוא"ו להיות בדקות ורוחניות היו"ד וה' אחרונה שוה לראשונה וזה להן עילוי רב בסוד יהיה יי' אחד. ויש מתחילין לדרוש נקודה למעלה מן הכתר שממנה יונקות כל י' ספירות חיותן וקיומן ואומרין שהוא כלי ועצמות ובה י' אורות פנימים וי' מקיפין והטעם לדבריהם אם שלא יצדק שם כתר עד תחילת הכדור למספר עשר כי מן המובחר נעשה כתר ומתפשט למעלה ונשאר הט' כלולים בה וממה שנשאר ג"כ מן המובחר נתפשט למטה מהכתר ונעשה חכמה והח' כלולות בה וכו' ואין הנקודה הראשונה הבלתי נכנסת במספר אלא כלילות העשר או דילמא רמזו בה לכלל העקודים שקדמו לנקודים ונדבר בם לקמן בס"ד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ה

**רמ"ע מפאנו**

המאמר הא' הפרטי שנזכר בתורה בפירוש אחרי הכולל הנעלם בהחלט שאמרו עליו בגמרא בראשית נמי מאמר הוא הרי זה ויאמר אלהים יהי אור ואינו רחוק שירמוז על האור הראשון שהורשה להתפשט בלי שום מניעה במחשבה הגנוזה ברצון. ועדיין השתיקה והפרישה במקום הזה יפה מהדרישה לפי המכוון הנה ואפשר לפרשו על האור המתפשט בנקודה הראשונה ובכל מקום יפה אף נעים לדרוש בו הגימ' הנכבדת לד' מלואי ההוי' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהוא כוללן ועל החזרה נאמר ויהי אור בגימ' רחל בסוד סלוק שכינה כל היכא דאיתא והטעם מפורש במלת ויה"י נוטריקון ומי יודע החכם יהיה כי אע"פ שהכל צפוי באמת מ"י ודאי הוא היודע סוף סוף הרשות נתונה. עוד יהי אור ויהי אור בגימ' עשר הויות וי' אהיה שהם קבוץ החסדים והגבורות דאבא ואמא בדעת דהיינו עת במספרו. וד' תיבות משלימות דעת ויש במלת יהי סוד יה שהוא ממעלה למטה דשלטא י' על ה' וסוד הי' שהוא ה' על י' ובזה רמז המאמר אל האור שיגנז עד יתמו חטאים מן הארץ וידוע כי המאמר הוא ההויה ולא הוצרך הכתוב לומר ויהי כ"א להעירנו על גניזת האור הראשון כי נתמעט אורה של אותה נקודה ונתחדש בה קצת אוטם והוא מציאות הכלי שסלוק מקצת האור במקום הזה הוא הגורם אליו. וכשם שהאדם מורכב מד' יסודות ואין שום א' מהם ניכר לבדו ונשמת אלוה מאירה בו כך הנקודה הזאת היתה כלולה מי' בתחלת אצילות ואור מתפשט מן המאציל ית"ש נאצל יחד בתוכה בלי קדימה זמנית לזה על זה כלל והיה האור ההוא עצמות אל הנקודה כי רצונו ית' הוא נשמת הכל ואם תמצא בדברי זולתינו מי שידרש קדימה לכלים על העצמו' אין זה רק לשלול ההתפשטות אל הנשמה עד שתתלבש מדי רדתה ותתעלם לפי כבודה וכמו שנזכיר מזה לקמן בפרק י"ד ואע"פ שנתן לנו רשות לעשות משל באיברי גופנו כדכתיב ומבשרי אחזה אלוה אין זאת רק לשבר את האזן כמ"ש בפסוק עיני י"י אזני ה' והדבר ידוע שלא נקרא כן אלא על שם הרוחניות הנעלם של צירופי אותיות התורה הקדושה שבהם הוא נוטע אזן ויוצר עין ויחס הכתוב נטיעה לאזן ממה ששנינו באדרא אודנא אתעביד ברשומין רשימין לגאו כמאן דעביד דרגא בעקימא אבל כח הראות עם היותו גם הוא פנימי נעלם דהני שורייקי דעינא בלבא תלו מ"מ הרי הוא פועל ועושה שליחותו ובשטח החצון לפיכך יצדק בו לשון יצירה וציור שהם קרובים כמו כן ולמדנו על ההפך מזה לעצבי כסף וזהב כי כמוהם עושיהם ובוטח בהם שהרי לפי האמת פה להם ולא ידברו וכן כל החושים בטלים בם ואם יהגו אינם בגרונם כמפורסם מן העגל שהיה טס בפיו ואנדרטי של נבוכדנצר ששמו בו ציץ הזהב עד שהוציא דניאל בלעו מפיו כמו שידענו מנשמת כל חי שיש בכחה רמ"ח איברים ושס"ה גידים נעלמים והיא הגורמת להם הציור והרקום מאות' מפה בפועל כך האור הפנימי בכל מקום שהוא יתואר היותו נשמה לכלים לכל אשר יחפוץ אדון הכל לפעול בם:

לפרק בתוכן העניינים

# יונת אלם — פרק ו

**רמ״ע מפאנו**

ודע כי בהתכנס האור מאותה נקודה הראשונה שהיא הכתר בסוד הצמצום שזכרנו בה בפ"ד אז מתעורר כל האור לעלות מתשוקת השלם לידבק במקורו ולמעט אז את התפלה מזדים עושי רשעה כמו שיבא. ואין זה דומה לטלית המקיף שנזכיר בסמוך כי הוא נעשה סוכת שלום על המקיף ורוצה בקיומו אך ברצון אדון הכל נתמעט הכלי בכדי שיוכל לקבל שעור האור המספיק לברא העולמות וחזר החלק המשוע' בחכמתו ית' לצורך הנקודה והכה בחוזק בתחתית הכלי כטעם לאור חציך יהלכו שהרי הוא יורד במרוצה בטבע החסד הפשוט כדי שיחזיק לעצמו האור פנימי שיוכל לסבול לצרכו ולכל הנלוים אליו והשאר עלה בכח ההכאה ההיא ונעשה מקיף לו ולא הוצרכנו לכך בנקודה הראשונה הזאת כי אם למה שידענו כי הוא הכתר הוא הרצון המוחלט הגוזר ורוצה בבחירה האנושית על כל המעשה והאור המתפשט ברצון עצמו הוא הנחלק מקצתו פנימי ומקצתו מקיף והנה הכל צפוי במקיף הוא חלק הרצון המתפשט בידיעה ומה גם עתה הרשות נתונה בפנימי שהרצון נגרר אחריו זה וזה חלק הרצון המתפשט בבחירה וא"א לידיעה בשום פנים שתחלוק על הרצון לפיכך זה החלק העתיד להיות מקיף צופה תחלה פנימה לה לנקודה כדי שתהיה הידיעה צופה ומצפה בתוך הבחירה בקרב לבה כצפיית המוח בעמקי הלב יראנו בדרך יבחר קודם שתצא הפעולה לגמר המעשה ואם בגשמי כך ק"ו עד אין תכלית בשעור הרוחניות והפשיטות. והנה הידיעה קולטת בעצמה רושם הבחירה ומשיירת בה רושם הידיעה זה וזה בשרשם העליונים האלה ללמדנו שהנהגת שתיהן שוה כאחת אך שקר נחלו המקשים בלי דעת דאם איתא להא לא קיימא הא. ואף הרמב"ם לא השיב להם אלא ע"פ דרכם כמוסר המלך החכם ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו ודע כי כל מה שיתרבה המקיף חשוב מעוט לפנימי והוא עצמו מעוט הירח עיין לקמן פכ"ד. גם הצמצום שזכרנו תחלה לאור הכתר היה לצורך המעוט הזה להחזיר תוקף הבחירה לשרשה והידיעה דבקה בה רצוא ושוב בלי ספק. לפיכך היה האור מפרכס כלו לצאת משא"כ בסוד המקיף כי הוא רוצה בקיו' הפנימי כמו שזכרנו בתחלת הפרק ועוד מעוט הבחירה שהירח נמשלה בה שלא תנהיג רק בזה מדות תחתונות שבה כדלקמן בפ' ל"ג גורם למוחין שלה להסתלק אצל הידיעה הרי ידיעת הבחירה ממש כדברי הגאון רב סעדיה שאמר לדרך הפשט והוא מוסכם מאוד אל הנסתר הנדרש בגבהי מרומים ואמת י"י לעולם וכן נשמת אדם היא בסוד פנימי ומקיף ויש בה נובלות בסוד אור חצון כמו שנפרש בספירות ג"כ. ואדם חשוב המסתפר מן הנכרי ברה"י למגלח רישא דמריה מיבעי ליה להסתכל במראה הוא המקיף שעל ראשו לטהרו ולקדשו והנה הפנימי הוא המוגבל לקיים התורה ומצותיה והחיצון הוא לצורך מה שהאדם מחמיר על עצמו לרצונו לתוספת קדושה לתקון החטא הקדום בכל כחו וכל שכן אם הוא צריך לתקן במעשה עצמו או במעשה אבותיו ועם זה הוא מעלה מנובלת נשמתו להתתקן למעלה והמשל בזה אנו חייבים להקריב תמידין בכל יום אך בחורבן הבית נשארה מצוה זו בסוד נובלות מאי תקנתיה נשלמה פרים שפתינו להעלות הנובלות הללו ומדת חסידות היא כי אונס רחמנא פטריה ושפיר דייק למימר גדול המצוה ועושה כי האור פנימי עיקר וזה אינו אלא כעין תוספת ולפי האמת גם הוא לצורך הפנימי ומשלים אליו כמו שזכרנו והוא מסור לחכמים שכל א' יתקן כאשר תשאלהו נפשו די מחסורה אשר יחסר לה דאיהו לא חזי אבל מזליה חזי הואיל והטה עצמו לצד הקדושה בדרך שרוצה לילך בה מוליכין אותו והמקיף שעדיין לא היתה לו שעת הכושר להיות פנימה הנה הוא תלוי ועומד עד שיושלם התקון לנשמותיהן של ישראל כלן כי הנלוים עלינו בכל דור ודור מינן הוו ואידחו ואע"ג דאינהו לא הוו בסיני מזלייהו הוה בהדן ועל גמר התקון הזה אמר ישעיהו שאר ישוב שאר יעקב אל אל גבור וכתיב כי אם יהיה עמך ישראל כחול הים שאר ישוב בו כליון חרוץ שוטף צדקה ופירושו כתרגומו לשבח נפלא שאר דלא חטו ודתבו מחטאה יתעבדון להון גבורן דמתגברן ומדברן בזכו אחרי כן יתקיים היעוד ששוו בו ישעיהו ומיכה כדכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו עד יושלם התקון הכולל ולא יבצר באותו שעה נחת רוח לפניו להמשיך על כל העולם מקיף מלמעלה בסוד ענני כבוד אחרי שהמקיף דהשתא יהיה כלו פנימי וראוי אותו המקיף העתיד להבדיל מלמעלה למטה בין הקדש ובין קדש הקדשים ק"ו מזה ומזה למטה והעד פרכת הקדש האי כי ארחיה והאי כי ארחיה שאין מסך מבדיל באור פני מלך רק הכסא (יגדל) [יגדיל] המרום וקדוש בהחלט מעלוליו וזה ברור ולעולם האור מקיף למעלה מהכל וכן בספירות ואין בו צמצום לפיכך הוא יותר גדול מאד מהאור

הפנימי כי זה מתקבץ בתוך הכלי והצדיקים דוגמתו מקטינים עצמם ואע"פ שגם הוא אור גדול עצום ורב הנה להיותו מתכנס ומתקבץ בעצמו אינו מבהיק בכל כחו אלא כפי כח המקבל ע"ד ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים שהיה מצמצם שכינתו בין בדי הארון:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ז

**רמ״ע מפאנו**

ראינו למקצת חכמים שלא נמנעו ליתן שעורים ויחסים לאורות האלה כמה יעדיף הא' על חברו בין מהפנימי למקיף בין מספירה לחברתה וכדומה ואע"פ כן אין אנו מכניסין עצמנו בהשכלה הזאת כאן כי הדברים עתיקין רק הערה אחת ראויה להאמר אולי ימצאון בזה דרכים שונים בחלוף כביר לא מזער ויתמה השומע כאלו דבריהם סותרים זה את זה ולבבנו לא כן יחשוב. אך יסבלו הדרושים האלה החלוף בכל אופן שהוא ובלבד מפי השמועה לא מסברא ח"ו על הדרך שנאמר והוא זה כי כפי טבע הנושא שעליו תפול החלוקה כן ישתנו היחסים והשעורים בהכרח' והנה לפעמים אנחנו נשער בהם חלוקת אותיות למספרם כגון כ"ב אותיות התורה או לפי חשבון הגימ' שלהם כגון א' אחת ב' שתים וכן כלם ולפעמים משער בהם חלוקת הויות ידועות או שערים או נתיבות או חלופי אלפא ביתות שפרטיהם הולכים ומתרבים עד אין שעור ויש לכלם תקון וצרוף ותמונה מאמר ומכלל וחשבון ונדבר בם לפנינו וכל א' מהפרטים האלה ישתנה מהאחרים בכמות ואיכות חלוף מופלג וכן מי שישער החלוק לכל אותיות התורה או לתיבות או לפסוקים או לפרשיות או לסדרים ובכלן היחסים מתחלפים על צד ההכרח עוד יתחייב השתנות רב ועצום מאד בשעורים שזכרנו כפי חלוף ההנהגה מצד מעשה התחתונים כמו שנזכיר בפרק ל"ג ובמקומות אחרים בס"ד ודי בכל זה הערה עד יי' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה והנה שלשת האורות שזכרנו הם המפורשים אצל משה שעלה בענן ונתכסה בענן אלה הם חצון ומקיף ונתקדש בענן זהו אור פנימי. וכלם נוסדו יחד בצורת האלף שהיא ראשונה לאותיות יוד עליונה שבה הוא סוד מקיף ועליה אתמר ואהבת את יי' אלהיך אהבהו על הבריות על דוקא במקיף ובריות עצמן בשאר החלוקות ופירש ואמר בכל לבבך בשני יצריך שלא יהא השמאלי גרמא לסלוקו ח"ו אלא יחדיו ימתיקו סוד יצ"ט ויצה"ר להיות זה וזה גורם אל המקיף לפרוס עלינו סכת שלום לשכון י"ה אלקים כבוד בארצנו. והנה הוא"ו שבאלף רומזת לסוד אור פנימי שעליו נאמר ובכל נפשך לפי פשוטו ויוד תחתונה אור חיצון דעליה אתמר ובכל מאדך. או ירמוז בכל לבבך לאור חיצון וכל נפשך לפנימי ובכל מאודך למקיף כפי הוראת הפלגה ברבוי במלת מאוד. וכשאמרו אהבהו על הבריות לפי הדרך הזה על כלל האהבה אתמר הרי אלו חלקי האלף הן נוטרייקון יכין וצדיק ילבש אלמא יכין הוא המקיף בסוד ההוא דסתים ולא ידיע בטעם הנני יוסף על ימיך הנדרש בזוהר האי כי ארחיה והאי כי ארחיה. וא"ו הוא סוד זעיר כי צדיק יי' צדקות אהב והרמז שית אלפי שנין הוי עלמא שבו הצדיקים מבררים עצמן להשלמות האור הפנימי ובזכות חסידות לפנים משורת הדין ילבש זעיר האור חצון שהיא בסוד נקבה תסובב גבר וקויי יי' המה מובטחים על פי נביא ירוצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו הכל נרמז בג' חלקי האלף. וכן יתלכדו ולא יתפרדו. ישקיט ומי ירשיע ודומיהם. ואיכא למדרש נמי בשלשה חלקי האלף הדעת והיודע והידוע וקרובים הדברים להיות שוים בסוד הקשר והיחוד האמיתי אשר לג' ראשונות כי הדדי שהן חשובות כאחת. ולעולם כתר הוא בסוד מקיף והדעת כמוהו אשר איננו נקודה גמורה וחכמה פנימי לבינה שהיא בסוד אור חיצון דדינין מתערין מינה וממה שנפרש לקמן כי מהכרח המציאות היו שרשי החכמה והבינה מצוייר בכתר מתחלתו יחויב שיהיה שם הדעת נמנה עמהן כי הוא המחברן בכל מקום:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ח

**רמ״ע מפאנו**

דוגמא רבתי לסוד המקיף הזה עשה לנו האל ית' בהר סיני כי שם כפה עלינו ההר כגיגית גזם ופירש לנו ועינינו רואות שאם לא היו אבותינו מקבלים את התורה הנה אז בלי ספק היה ראוי שיסתלק האור פנימי כלו ותחתית ההר מקום שם קבר והועיל הגזום הזה להפסיק זוהמתן כאלו מתו ונקברו מלבד מה שמפורש על אותו המעמד נפשי יצאה בדברו ובסוד המקיף המוכן (לחולתינו) [לזולתינו] אמרו חכמים יכין רשע דא סמאל שאלמלא מרד ועצב רוח קדשו ית' ראוי ליטול ואין לו שהוא הגורם לצבאו ופקודיו המנע מרשעים אורם לפיכך בחשך ידמו בעמקי הקליפות ומלת ידמו בא"ת ב"ש מקיף כי יסתלק עד (עתקן) [התקן] החלק הראוי אליהם שהוא מופלג ברבוי על הפנימי כטעם אתם המעט וכטעם העבדים רבים שהם עתידים להחזיק בכנף מקיימי מצות ציצית שהיא עצמה סוד מקיף והוא סוד מה שאמרו בגמרא וצריך לפרודי בצוציתא דארמאי וכן ויציצו כל פועלי און. שאלו חפצו בברכה בכח בחירתם היה מזומן להם להיות גם הוא פנימי משאת ימי בראשית כמו שיהיה לעתיד לבא בזכות היושב על כסא דוד דכתיב ביה לפניו יכרעו ציים מה כתיב בתריה ויציצו מעיר כעשב הארץ ועל סוד המקיף הזה יצדק מאוד לפרש במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שחלקם בפנימי בלבד ובחצון הנלוה אליו ואל המקיף לא בא והדברים עתיקים. ודוק אומרם בעלי תשובה וצדיקים גמורים כלם בלשון רבים כי הכוונה על כללות העולם בסוד כי ימין ושמאל תפרוצי אלו פארן ושעיר והנלוים אליהם ויתר השרים שלמעלה שהם נעשים אגודות אגודות לכאן ולכאן שכלם עתידים לקבל תקון גמור באחרית הימים ולפי שלא נדחו אלא מאכילת עץ הדעת שפיר קרינן להו בכנופיא בעלי תשובה ואע"פ שזה התאר לא יצדק ליחידים שבהם כלל כי ערבי מהול או גבעוני מהול והוא שמל וטבל לשם גר צדק כקטן שנולד דמי וקודם לכן ראה ויתר אלא כדאמרינן כיוצא בדבר אתה אומר בנים אתם לי"י ולא מצינו במקרא תאר זה ליחיד כלל זולתי ה' אמר אלי בני אתה ובארנוהו במקומו וכמוהו הודו לאלקי האלקים תאר לאלקותו על כל המלאכים אך לא יאמר לו אלקי מכל אלקי גבריאל כמו שיתבאר אצל אברהם יצחק ויעקב. וכן הודו לאדוני האדונים הורה ממשלתו על הכוכבים ולא יתואר שהוא אדון לחמה. או אדון ללבנה כי כל א' מהן כאין נגדו אך סדור מערכותיהן ברבויין שויין התמדתן מורה על כח אהי"ה המושל עליהם ומסדרם בלי ספק הצד השוה לצדיקים גמורים ובעלי תשובה איך שיובן שנוחלים שני עולמות המקיף והפנימי שגם החיצון נכלל בו ואינו נמנה לבדו כטעם ים ודרום ירשה ר"ת יו"י והוא סוד האלף בצורת חלקיה והנה ים זה אוקינוס המקיף את העולם על הדרך שבארנוהו במאמר הנפש יעויין שם ככה ירמוז בזה לאור מקיף בסוד יריעות המשכן שאין מקיף מהאופק ולמטה. ודרום זה אור פנימי דר רום דהא אתדר ליה בתוך הכלי והוא מושך לעצמו האור חצון בסוד ירושה הבאה לו ממקום אחר ע"י משמרת וסיג לתורה. והרי זה משלים לפנימי וחוזר אליו לא יחשב עולם בפני עצמו. וזה כי הנובלות אינם אלא מן החלק המיועד לצדיקים והחטא הקדום גרם מעוות לכלם עד שכל נוצר מטפת אדם וחוה יחשב עכשיו בבחינה זו שהוא בעל תשובה וצריך דקדוקי מצות להחזיר עטרה ליושנה בסוד תחיית המתים שנזכה כלנו לכתנות אור כטעם יכין וצדיק ילבש אע"פ שהיו בעולם בכל דור ודור שלמים וכן רבים צדיקים גמורים בבחינת עצמם וגם הם צריכים לתחיה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ט

**רמ״ע מפאנו**

הא למדנו מכללות הדרוש וממה שהקדים הכתוב בכל לבבך והדר ובכל נפשך כמו שבארנו למעלה בפ"ז חכמה ומוסר לכל הבא למסור נפשו בתפלתו אם בק"ש או בנפילת אפים או בכל כוונת הלב כיוצא בהן שלא יעשה כן בשום פנים עד שידע בעצמו היות באותה שעה לבבו שלם ונאמן אפי' הרע שבו כמו שהעיד הכתוב על אאע"ה ומצאת את לבבו נאמן לפניך דאי בלאו הכי בדברים לא יוסר עבד והרי הוא מקריב בעל מום ח"ו ויש לנו כוונה גדולה נקיה וקלה לכל זה בפסוק אליך ה' נפשי אשא. כי הנה נפשי בגימ' מ"ת הוא סוד האמתי לנפילת אפים למסור עצמו למיתה ובהנשא נפשו למעלה הרי הגוף מת

לרצונו ולא די זה אלא סמוך למיתה תשובה. לפיכך אשא בגי' ש"ב הרי נפשי אשא בגי' מת שב והם ב' תנאים משלימי המכוון. וכי תימא מה זו תשובה מאוחרת למיתה עליך אמר קרא תשב אנוש עד דכא הרי תשובה מוקדמת כי מן הפעולות ידעו הכחות ומן המסירה הגמורה יודע שכבר שב אל ה' בכל לבבו עד דכדוכה של נפש החוטאת ובזה הוקבעה לו דירה נאה לשכינה בקרב לבו בסוד אלקי בקרבי כלים נאים באבריו שיהיו מסולקים מכל דבר פשע אשה נאה בנשמתו המשכלת הוי עד דכא נוטריקון אליהם והדר ותאמר שובו בני אדם להתחזק בה תמיד יום יום שלא יהא יצרו מקטרגו והוא מובטח במאמר עליון לבטל המבטל ולהחזירו למוטב וכבר בארנו במקום אחר סוד מה שאמרו האחרונים שלא יפול האדם על פניו אלא במקום ס"ת ואמרנו כי מחשבת האדם היודע ומכוין כהוגן שפיר משויא ליה היכא דאיתיה מקום ס"ת אך במקום רואים שאין שם ס"ת ויש לחוש שמא ממנו ילמדו שלא להקפיד בדבר אע"פ שאינם מלומדים בכוונה הצריכה ואפשר ג"כ לומר כי המחשבה הראויה לאדם מבין יודע הכוונה המעולה באמרו פסוק זה פוטרת מפעולת הנפילה על פניו ובלבד שיכוין כאלו הפיל עצמו בפועל מושלם מאיגרא רם לבירא עמיקא על דבר כבוד שמים ואולם ההמסר במעשה כשיבא לידו ויקיימנו מקרא מלא דבר הכתוב ובכל נפשך אפי' נוטל את נפשך ואין לך לבב שלם גדול מזה. ובלבד כר"ע וכאעא"ה באור כשדים אע"פ שזה נצול וזה לא נצול לאפוקי מהרן אחי אברהם שהיה מוסר לכולם כי הושלך לכבשן האש בעת רצון ואברהם יוכיח אבל הרן גלי בהתתיה דאותבוהו בנורא ואיהו בדק נפשיה לא כן ר"ע כי הוא לא היה בשעת הנס לפיכך אל תתמה על החפץ ודע כי ג' מיני מיין נוקבין אנו מעלים במסירת נפשנו על קדושת שמו ית' ואלו הן הא' בק"ש ובה אנחנו נמסרים על קיום העשין ובניין אב לכלם יחוד ה' ואהבתו, השני הוא בנפילת אפים ובה אנו מצדיקים המיתה על עצמנו בשביל בטול כל המצות והאזהרות שעברנו עליהן והכונה לכפר על הקדש העליון יום יום, והשלישי בשעת המיתה ממש לקיים באותה שעה בפועל גמור וכונה שלימה מצות עשה כוללות כל המצות ותקון כל הלאוין שבתורה שכלן הן נתקים לעשה זה שעל הצדקות המיתה בשעתה על עצמנו כטעם ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה שהיא המיתה החצונית שיהא אדם חפץ ושמח בה להעביר מחשבת היצה"ר אשר חשב להדיח נשמותינו מעבודת הקדש והאדם המקבל דין שמים בזה בעונתיה בשמחה אין חקר למתן שכרו וצדקתו עומדת לעד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק י

**רמ"ע מפאנו**

הנקודה הראשונה שזכרנו בפרקים הקודמים דה"ו לא על חנם נתגלגלו עליה הדרושים העמוקים אשר יחדו מתקנו סודם ביני ביני נתפשטה אח"כ בעצמה אל עשר נקודות בעגול הכי קרא שמה כתר והיא אחת מהן וניחא לן למימר כי בראש אותו העגול כתר באמצע ותחתיו הדעת והחונים עליו חכמה מכאן ובינה מכאן ואצלן ת"ת גדולה ונצח מימין. ומלכות גבורה והוד משמאל ויסוד למטה באמצע תחת הכתר והדעת בכוון וזאת העגולה מקפת את כולן ברדתן בתוכה ותבאנה אל קרבנה זו למטה מזו ואין ראשיהם מכוונים רק זה בצד זה בהיקף וזה תחת זה כסדר ירידתן אלמ' ברום העגול ההוא אין שם ספירות מוקפת לפי שאותו מקום משוייר לכתר לבדו אלא שיבחן בו הדעת ועיגול שלו אידי ואידי בהעדר לא בשלילה מוחלטת כי אם קרוב מאד אל המציאות ולמטה מאותו שיור הוא עגול חכמה בהיקף שלם שוה בעצמו וכל השאר בתוכו והיו מצמצם אורו של כתר בעצמו מרבוי הכלים שהיו שם בכח עד שיצאו כלם בצאת החכמה ובה ג"כ היו דוחקים שלא יגיה אורה עד שיצאו כלם למקומם ואז נתיישבו ג' ראשונות באור עצמן שהבהיק בכל א' מהן כראוי ואית דיימא שהיו הכלים התחתונים בטלים בעליון והיא היא כי הדבר הבטל איננו אובד ומשולל המציאות לגמרי אלא שואב בעצמו כח המבטל ומתהפך לטבעו עד מקום ההוא מלא יותר מבראשונה עד צאת הדבר הנוסף וירוח לו. ולעולם כתר חכמה חסד ת"ת נצח שבדעת הם חמשה חסדים ות"ת מניע את כולם ובינה גבורה הוד יסוד מלכות שבדעת הן ה' גבורות ויסוד מניע את כולם ומתוך הגבורות ע"י החסדים בשוין ידוע פי' בינה מחכמה גבורה מחסד. והוד מנצח אך מתוק היסוד הוא מכתר ומתוק המלכות מת"ת והדעת בכל מקום הוא עצם החסדים והגבורות שתופם וקבוצם כפי הצורך כי הן הן עשר ספירותיו ממש המושפעות אליו ימניות מחכמה שמאליות מבינה לפיכך אם

אין דעת אין בינה שהרי הבינה נתלית בחכמה כקטן נתלה בגדול ואם אין כאן הכח המשותף שהוא הדעת לא תחול הבינה שהיא הצורה על החכמה שהוא החומר ואם אין בינה ר"ל אלו ידומה שלא הוצרכנו לכך אין דעת וזה ברור וכבר הקדמנו בגרסת המשנה הכרח מציאות הדעת כפי מה שנמצא בקצת נוסחאות כי הוא מסייע גדול להוציא את הבינה מן הכח אל הפועל כטעם כי בי"ה יי' צור עולמים ולמאן דתני איפכא דיקא נמי דקתני המציאו' הפשוט ברישא שסמך לו ענין לחכמה אצל יראה ואחריה בינה והדר נקט חלוקת הדעת וכלה שפיר אבל החכמה אינה צריכה אליהם מצד עצמה אלא לתועלת התחתונים ודע כי החסדים והגבורות שבדעת הם היולים כמוהו וכאשר המה מתפשטים אח"כ לזעיר ונוקביה אלו ואלו יקראו ע"ש מדותיהם של ד"ו פרצופין הללו כי החסד הראשון שבדעת והוא כתר שלו יקרא חסד במקום התפשטותו ע"ש גדולת זעיר וניחא כי כתר עצמו הוא חסד עליון ע"ש הגדולה דמלכות א"ק המאירה בו והחסד הב' שהוא חכמה אצל הדעת הנה עם התפשטותו בזעיר נקרא גבורה שבחסדים ע"ש גבורת זעיר וזה א' מן המקומות שחכמה משותפת לגבורה אך לא ידומה שנקודת חכמה מצד עצמה יהיו בה דינין כלל ונדבר עוד מזה לקמן וכן השלישי מהחסדים שבדעת והוא חסד שבו הנה בזעיר יקרא ת"ת בסוד מוליך לימין משה הוא הדעת זרוע תפארתו והרביעי ת"ת שבדעת הנה בזעיר יקרא נצח וזהו שתוף המדות למרע"ה והחמישי נצח שבדעת הנה בזעיר יקרא הוד והוא שתוף המדות לאהרן זה וזה יתבאר במקומו וגם הגבורות כן כי אנו נאמר לראשונה גבורה של חסד ע"ש חסד זעיר וכן כולם ויש טעם אחר דומה לזה כי טפת החסדים בצאתה מכח אבא לרדת אל היסוד שלו וממנו לדעת זעיר עוברת בחמשה צנורות הן גגתנ"ה דאבא ואע"פ שגבורה והוד שמאליות אצלו נקרא כלם חסדים אחר העיקר שהוא אבא וכן טפת הגבורות בצאת ממוח אימא לרדת אל היסוד שלה עוברת בה' צינורות דידה גגתנ"ה ואע"פ שמקצתן ימניות אצלה נקרא כלן גבורות אחר העיקר שהן מאימא ויתבאר בסוד העומר כי אין הדעת מחלק לזעיר ונוקביה מן החסדים והגבורות שבו רק ז' כליליות אחרונות שבכל א' מהן בסוד שבעה ושבעה מוצקות ע"ש אלמא ג' ראשונות שבכל א' מהחסדים והגבורות יתלכדו בדעת ולא יתפרדו כי הן עצמותו של דעת שהוא מוח היולי ואף הם כמוהו מוחין היולים ובלתי מתפשטים להגלם למטה ונדבר בם לקמן בפרק ס"ז:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יא

**רמ"ע מפאנו**

אחרי כן נבקע כלי הכתר למטה ויצא כלי החכמה ובתוכו שאר הכלים הנגררים אחריו כלם זה בתוך זה וממה שהיה מזומן להם מן האור פנימי של כתר נעשה אור פנימי ומקיף לחכמה על הדרך שנתבאר למעלה ונבקעה החכמה ויצאתה הבינה והשאר בתוכה וכשתצייר הרבה עגולים כל א' בחבירו תדמה בדעתך כאלו העגול השחור הוא הספירה והשטח הלבן שבין זו לזו הוא המקיף לעגול של מטה הרי נתבאר כי מהאור הגדול שהוכן בחסד מלמעלה לנקודת הכתר נעשה לו פנימי ועליון כי ע"י שבשביל שלא ימצאו כל אנשי חיל ידיהם ליופי כחו שיסבול בעצמו כל האור נכנס קצתו בלבד ונעשה פנימי נשמה לו הנה השאר נעשה לו מקיף מלמעלה וכן ע"ז הדרך יצא נצוץ מהאור פנימי שבכתר ונעשה פנימי לחכמה ומה שלא יכלה לסבול ממנו נעשה מקיף לה הרי יש לחכמה שני מקיפים א' של כתר וא' שלה וכן מחכמה לבינה נעשה מהפנימיות של חכמה פנימי ומקיף לבינה הרי יש לבינה ג' מקיפין וכבר נתבאר במקומו כי אריך דאתי מבינה הוא הראשון בעליונים הצריך שתהיינה בו ג' הארות נוספות על י' ספירות שבו לפי שאלה העשר אינן מושפעות רק מז' תחתונים שבעלה והג' הארות מועילות להתנוצץ בו ג"כ אור הג' העליונות שבה והוא סוד י"ג מדות הנדרשת באריך אבא ואימא זעיר ונוקביה היא א"י שיש בה עשר קדושות דמתני' ותלת דברייתא על הסוד הגדול הזה ואכתי הנך דמתני' חד סרי הוויין דיהושפט אמרה לאמצעית שבהן כנגד הדעת המתמצע בין חמש כנגד חמש וסודו בפה כדלקמן אשר שם מלת הלשון ומתפשט עד מלת המעור. הדרן לשמעתין דע כי אלו הג' הארות נוספות בכל אחד מהפרצופין שזכרנו הנה אריך שהוא בבחינת בינה הן בו משלשת המקיפים שעל גביו בסוד הצחצחות אבל חכמה דתקפא דידה א"ס די לה בשני מקיפין א' מן הסבה רחוקה וא' מן הקרובה וכתר די לו בא' אשר לו אלקים חיים ומלך עולם משפיע בו בלי אמצעי ודע כי מהבינה לשש קצוות נתפשט האור בחלון א' והטעם

לזה כי הנה ג' ראשונות כל א' מהן פתחה חלון א' מיוחד למה שתחתיה בשביל מה שהן עתידות להתתקן א' א' להיות פרצופין בפני עצמן שהן אריך אבא ואימא או תלת רישין עילאין שאריך א' מהם ומאוח' לכל' אבל שש נקודות שמכללן נעשה אח"כ פרצוף א' והוא זעיר יצאו במדריגה אחת בשווי מצד הבינה הפולטתן זה אחר זה ושומרת תמונת' מבלי שישתנה החלון כלל ואע"פ שההנהגה התחתונה יש בה חסד לזה ודין לזה סד"א יש בה חלוף קמ"ל חלון א' בלבד והחלוף הוא מצד המקבלים והוא סוד אין לידה לאברים כי כל א' משש נקודות הללו איננה רק אבר בעלמא בערך לכללות זעיר ולמאן דאמר יש לידה לאברים ניחא נמי בסוד וימלוך וימות כדלקמן שאין מלכות נוגעת בחברתה וכל חדא חשיבא לידה באנפי נפשה. ומכל מקום הוצרכנו להשואת החלון שלא ישתנה בפחות ויתר כדי ליתן ריוח ליציאת הכלים כלם בסדר א' והאורות בחלוף כראוי להם וכפי מה שאנו עכשיו בבאורו וגם להעלות משם האורות שסופן לעלות מן הנקודות להמציא מהן תקונים לבינה עצמה ולמה שעליה להשלמת פרצופיהן והנה מצד הנקודות היורדות מתוכה הוצרכה קדימה קצת לזו על זו אלא שהכלים ירדו כמו ירידה חרגא דיומא למטה מהאופק הכלי התחתון תחלה והשאר סמוך לו בהיות השמש שם מנסר ועולה כנודע מי יגלה עפר מעיניו בצאתו להאיר מרחוק ליושבי הארץ ההיא כאיש נדהם והוא נרדם בנפול תרדמה וחבלי שינה על עיניו וסתר פנים ישים על דרכים רבים בארנום במקום אחר יפה יפה והאור נתלבש בעליון תחלה והשאר סמוך לו כסדר ההוא חרגא מהאופק ולמעלה כי השמש אלינו מנסר ויורד והרקיע מתפורר (ועורר) [ומורה] הנסרות אע"פ שגוף השמש עודנו מנסר הולך וקרב כדי שיוכל אורו להתלבש בעובי הגלגל ומלמעלה למטה מדי עברו להאיר לנו והוא כחתן ישיש כגבור יעויין מאמר הנפש אשר לנו ואע"פ שיש חלוק בזה בין עולם העקודים לנקודים כמבואר יפה במקומו די לנו לפי המכוון הנה לזכור ההבדל הזה דרך כלל שכן דרך הלמוד בחכמה הזאת למתני הקל הקל תחלה והדר מפרש הכל לפי טבע הדרוש וסדר הלמוד בהדרגה הראויה לאוזן שומעת:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

ויש כאן סוד בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין פירוש להלביש האור בתחתון תחלה כסדר ירידת הכלים כי כיון שמלכות ירדה בראשונה למה תהא אחרונה לקבל חלקה מהאור ומה תהא עליה ביני ביני אך לפי האמת אין כאן קדימה זמנית אמנם כל היכא שהאור משלים חפצו ממטה למעלה הרי זו הנהגת דין ראה שאינו מתקיים אם תשבר מלכות ח"ו בהיות האור מתרבה עליה כי צרה קרובה כי אין עוזר הקדים ושתף לה מדת רחמים כי גם קודם צאת הכלים ממעי אימא הנה שם בחדרי בטנה נתלבש האור תחלה במדת החסד וימשך שפעו בכלם הן בהיותם שם בסוד עבור הן בצאתם לאויר העולם זה וזה באור ישר כי אע"פ שנשברו הנקודות ההן מ"מ יש להן תקנה לפי מקומן ושעתן כי מיתתם היא בית חייהם כמו שנפרש לקמן יפה יפה ודרך כל א' מהם האור הולך וקרב אל הנקודה התחתונה בסוד דוד מלך ישראל חי וקיים פירוש חי מעיקרא שלא היתה נקודתה רגע א' משוללת חיות פנימי כדי ספקה באותו המציאות הנדרש כאן. וקיים כי גם אחרי כן נאמר עליה אחת מהנה לא נשברה. הצד השוה שבהם שא"א לצמצם כאותה ששנינו במסכת בכורות שאין הרחם נפתח לשני ולדות כאחת והיה זה בכלים להקדים קליפה לפרי כדי שתמתק גם היא מכחו ויהא טעם עצו ופריו שוה. כמו שעלה במחשבה תחלה וידוע כי הכלים עצמן דא לבושא לדא ולעולם יבחן העליון כאלו הוא מת ופנימיות לתחתון והועיל זה ג"כ באור עצמו כדי שיקדם לעולם החסד אל הדין הקדום שכן הדין חפץ בכך והיא תהלתו וכי מה שהושפע בחסד בלי שום זכות נזכה אח"כ ליטול אותו מן הדין בשכר מצות לא שאנו ראויים לקבל פרס כי מי הקדימם אלא שראויה מדת טובו ליתן שכר לעושי רצונו ואע"פ שנאמר לקמן כי החסד נטל חלקו וחלק חבריו לא יחשב בשביל זה שיצא שני אורות כאחת שהרי עדיין לא נחלקו ולא יקרא עליהם שם לא גבורה ולא תפארת כלל לפיכך כשנשבר החסד חזרו שאר האורות לבינה וממנה ירד לגבורה באותו החלון עצמו כל מה ששייר החסד מחלק חביריו וכן כלם ואע"פ כן סבר רבי יוסי הגלילי למימר במוחש אפשר לשני ראשין שיצאו כאחד כי אמנם להויות הזמניות כמו הבכור הפוטר את הרחם אין להם מבוא במה שהוא למעלה

מסדר זמנים כמו אצילות שבע נקודות עצמן ועוד אם אנו מדמין לא נעשה מעשה להקל שהרי באם העליונה אין המניעה מצד עצמה אלא לתקנת שבעה בניה אבל במבכרת דלא שייכי בוולדותיה הנהו תרי טעמ' מאן יימר שלא יהא אפשר לצמצם זו היא סברת ר' יוסי הגלילי אע"פ שאין הלכה כדבריו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יג

**רמ"ע מפאנו**

כתיב כי שמש ומגן יי אלקים והכונה כי השמש אור גדול ומבהיק הרבה ואין אדם יכול להביט בו רק ברחוק מקום או כשיכנס מתוך חלון וגם בדרך השני הזה יש הפרש היותו גדול או קטן ויש חלוק אחר ממזג ומעלים האור יותר אם ישימו בפניו מסך מחומר זך ספיריי בכדי שיצא ממנו האור לחוץ והנה החלוקים הראשונים אפילו רחוק מקום שהוא למעלה מן הכתר יצדק שנאמר בהם כי כלם הם בעולם האצילות שהרי אין הא"ס מתרחק מן הכתר כי ימאס יגיע כפיו ח"ו אלא הכתר הוא הנרתע ומגביל עצמו לעמוד ברחוק מאצל עלתו לרוממותה ובשפע היורד מהעלה אליו לא יתואר חלון כלל אין שם אלא רחוק מקום על הדרך שבארנוהו אבל מכתר ולמטה בא האור דרך צנור שהוא פותח לו חלון מן הכלי של כתר להיות לה לחכמה פנימי ומקיף. ואורו יותר גדול מהניצוץ שיוצא מחכמה להיות מקיף ופנימי לבינה. א"כ גם החלון יהיה רחב יותר והחלון הנפתח מבינה ולמטה יהיה קטן מחלוני הספירות הראשונות והנה מדת מלכות צריכה חלון מיוחד מיסוד אליה למה שהיא עתידה להתתקן פרצוף בפני עצמו בסוד נוקביה דזעיר ויהיה החלון קטן מאד בערך הראשונים כל אלה בעולם האצילות. וראינו בכלל הדרוש הזה שיטות מחולפות בפנים שונים יחוייב לכל משכיל דורש ה' להתבונן בהם בכח אמיץ ולבבו יכין לכוין בהסכמת כלן אל האמת בלי שום סתירה מזו לזו כלל אחת מהנה תניח בפשיטות כי כתר יקבל אורו מא"ס בלי שום הרחקה וכן החכמה מכתר. אך הבינה היא המתוארת בקבלת אור הא"ס ע"י הרחקה כדי שתוכל שאתו וזעיר מקבל אורו דרך חלון בלי התרחק מבינה ונוקב' דזעיר מקבלת שפעה ממנו דרך נקב יותר קטן וגם בהרחקה ויש אומרים כי הג' ראשונות מקבלות האור מרחוק וזעיר מקרוב ע"י חלון ומלכות צריכה רחוק וחלון ואחרים אומרים כי א"א מושפע מא"ס מקרוב ובה רחב' רבה אבל אבא ואימא ונוקביה בהרחקה וחלון קטן ע"כ דבריהם. ומסתברא לן בישובן והסכמתן כי ג' דרכים אלו כלם מפרצופין אשר בעולם התקון כתר דהוה מתקלא. לא כן הדרך הראשון שזכרנו בתחלת הפ' כי הוא לבדו יצדק בעולם הנקודות עד לא הוה מתקלא ומן הג' הכי נכבד הראשון מהם לדרוש במקורות האצילות תלת רישין כמו שנפרש לקמן באור מספיק בס"ד. ולדרך השני כלהו אתכלילו בחד אך זה וזה עוסקים בגדלות זעיר. והדרך השלישי מפסיק בין אריך לזעיר בפרצופי אבא ואימא והיא הראיה דמיירי בקטנות זעיר אלא שהניחו החלון שוה לו ולאבא ואימא למען סור מקטנותו עם סיוע מעשה התחתונים כי אז יעלה לקבל מוחין עלאין הן הן אבא ואימא ממש מוחין אליו אלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכל הדרכים הללו בעולם האצילות מניה וביה אבל חלוק האו' המכה במסך הוא מן האצילות לבריאה ולפי שבאצילות עצמו יש לדרוש אצילות בחכמה בריאה בבינה דאימא עילאה מקננא בכורסיא. וכן יצירה בזעיר עשיה בנוקביה כתיב והבדילה הפרכת לכם בכל מקום שהיא נדרשת בו בין הקדש ובין קדש הקדשים לכם דוקא בעולמות התחתונים מכלל שיש קצת דוגמא לזה ההבדל בעליונים ממש אך אינו דבר מפסיק ח"ו רק על הדרך שנבאר וזה כי אבא הוא לבדו יונק שפע א"ס ע"י שערות הזקן העליון דאתמר ביה לבושיה כתלג חיור שהמה ממעטים האור כדי שיוכל אבא לקבלו אבל אינם מלבישים אותו כלל רק שהצנורות המשיכים אותו לאבא הם דקים מאד. אך אבא מלביש אותו בבחינת עצמו קודם שישפיענו לאימא אלא שאבא כלו בסוד מחו נפקא מינה שזה ההתלבשות הוא בסוד פנימיות החכמה משך לבינה בארח סתום ואיננו מעלים אורו בחצוניות הכלי שלו כמו שתעשינה שאר הספירות המתקוננות בעולמות הפירוד והיא הנותנת שיש מסך בפועל בין אצילות לבריאה ושני כיוצא בו ויותר עב ממנו מבריאה ליצירה מאין הגלמת האור מאימא לזעיר וכן מיצירה לעשייה מעין חלוף האור מזעיר לנוקביה ובהכרח יתחלפו המסכים האלה כמבואר במקומו ונדבר בם בסמוך ושוין שלשת העולמות התחתונים הללו כי לא א' בהם מעצם הייחוד האמיתי כי יש פרגוד מפסיק בנתים ובאצילות לא כן אף על פי שאין האור מתפשט בו בשוה אלא

בהדרגה הוא הדבר המפורש בתיקונים באמרם עשר ספירות דאצילות מלכא איהו וחיוהי חד בהון איהו וגרמיה חד בהון מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה דלאו אינון וחייהון חד לאו אינון וגרמיהון חד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יד

**רמ״ע מפאנו**

מאד עמקו דברי המאמר הנכבד שהעתקנו בסמוך בסודו ורמיזתו כי הנה מלכא האמור כאן דא עתיק יומין שנתקן מכחה של חכמת אדם קדמון אשר חכמים יגידו כי הוא תואר יצדק לנפש העולם שזכרנו בפ"א ודוקא בהתפשטו עד סוף בחינותיה אשר יקראוהו טהירו סתם שהוא היולי לכל העולמות ולא נתחדש לו כנוי זה להקרא אדם קדמון רק בשעה שנתקנו למטה ממנו תלת רישין כמו שדרשו בבראשית רבה על פסוק הדוברות על צדיק עתק שהעתיק מבריותיו אבל באויר הקדמון כשהוא נדרש לבדו אין שם סוד פרצוף כלל והנה נתפשט כח א"ק מחכמה שבו דרך הנצח וההוד דאינון לבר מגופא ומהם ובהם הוא סוד התפשטות בכל מקום וכאן נכנס בז' אחרונות דמלכא שבו. והדמיון לרצון הכח המתפשט ביד האדם ונותן לה רשות וכח לכתוב טעמי תורה והוא סוד חדשים לבקרים רבה אמונתך ר"ת רחל ומהשבע שאמרנו הוא מתקן פנימיות העתיק לעולם האצילות על הדרך שיבא בפרק כ"ח. וזה העתיק בסוד זעיר של אותה מלכות הוא הנקרא במאמר התקונים שהעתקנו למעלה מלכא סתם ואמר איהו פירוש עצמותו הפנימי כמלא קומתו של זה העתיק שהוא כולל עשר אע"פ שאינו בא אלא מכח שבע וחיוהי מחכמת א"ק המתפשטת במלכות שבו דכתיב בה החכמה תחיה בעליה חד בהון פירוש ספירות דאצילות שנתפשטו כליהם תחלה הדר נתלבש העצמות בתוכם על הדרך שבארנוהו לעיל בפ"ה ולמטה ממלכות אצילות נתחדש פרגוד להפסיק בין האצילות לשאר העולמות ומהכאת אור א"ס בפרגוד חזר לעלות למקומו בסוד אור חוזר ונשלם עולם האצילות. עוד אמר איהו שפרשונוהו עצמותו וגרמיה ר"ל כלל איבריו שהם כלים אליו חד בהון כי לא יחשבו כלים בערך לעולם האצילות שיהיו חוצצין ח"ו אין נגרע מיחודם כלל כי העתיק מיחד ומקשר אותם עילא ותתא. אבל ספרין דבריאה שהעתיק שלהן נתקן מכח הבינה של עולם האצילות דנגד ונפק ע"י נצח והוד בז' אחרונות דמלכות שבו לאו אינון וחייהון חד כי השפע הבא עליהן מלמעלה להחיותן אינו דבק עמהם בעצם בשביל המסך המבדיל ביניהם ובין העתיק שלהם שהוא באצילות ומזה נלמוד לעתיק דאצילות שהוא בא"ס אפילו בזמן שזה העתיק נקרא כתר כדלקמן ונמנה עם שאר הפרצופין. נקטינן כי מהכאת א"ס במסך שנתחדש בסוף האצילות ירדו ממנו ניצוצות לבריאה ומי' כלים שלמעלה נתחדשו כאן כלים של בריאה שבהם נתלבשו הנצוצות שירדו מן העצמות. אח"כ נתחדש מסך שני ותחתיו יצירה. אחריה מסך שלישי ותחתיו עשיה על הדרך שבארנו נמצא אור האצילות מא"ס ב"ה בלי שום מסך והטעם הוא כי חכמת א"ק לפשיטותה ורוחניותה שבה נתלבש הא"ס להאיר באצילות אינו חוצצת בפניו כלל ועיקר וכל שאר הספירות אינן אלא מעבר אל האור בלי שום התלבשות אחרת עד אין סוף עולם האצילות אך אור הבריאה הוא ע"י מסך א' מכח התלבשות האור עכשיו בבינה ומחצוניות הכלי של בינה מתחדש המסך הזה וכן בשאר המסכים כמו שיבא בסמוך מה שאין כן בהתלבשות החכמה כדאמרן. וכל יתר הספירות דאצילות ועולם הבריאה כלו אינן אלא מעבר אל האור המתלבש בבינה. ומ"מ זעיר ונוקביה דאצילות עדיפי טובא על הבריאה שהן נהנין גם כן מאור החכמה בלי התפשטות הבינה אמנם אור היצירה מתפשט אליה ע"י ב' מסכים שיוסיף האור התלבשות בת"ת. אך מלכות אצילות והבריאה כלה מעבר אל האור המתלבש בת"ת. וכבר אמרנו כי מלכות אצילות עדיפ' שהיא (נהנין) [נהנית] מאור החכמה והיא והבריאה נהנין גם כן מאור הבינה. אך לא כדרך אחרת כי יניקת הבריאה מאחורי הפרגוד לא כן מלכות ח"ו ויש כאן עביות יתירה במסך הזה שבפני (הצורה) [היצירה] כי הוא נעשה מחצוניות הכלי של זעיר אצילות המתלבש ג"כ בזעיר דבריאה אע"פ שבבריאה עצמה אינו מוסיף העלם כלל. ואור העשיה מתפשט אליה ע"י ג' מסכים שיוסיף האור התלבשות גם במלכות ומחיצוניות הכלי שלה שב' העולמות בריאה ויצירה מעבר אליו והיה המסך הזה מתעבה ביותר בהתלבשות האור בג' ראשונות דמלכות יצירה אע"פ שאינו מוסיף העלם בז' אחרונות דידה והחלוקים שבארנו בפרק הקודם בסדר התפשטות האור באצילות מספיק לחברתה בסוד פרצופין נדרשין גם כן

בעולמות התחתונים האלה כל א' בפני עצמו והנה הבריאה עצמה היא ראשית בלבד אל הפירוד לא פרוד ממש אשר איננו צודק באמת אלא בכלים של בריאה לא באור פנימי שבה כי לא נאמר ושם יפרד אלא ומשם. לפיכך אמר רשב"י בדבריו שהעתקנו בסוף הפ' הקודם כי אינון בסוד עצמותן וגרמיהון שהם כלים אינם מיוחדים לגמרי וטעם הכתוב יפורש כך ידוע כי אין בטובה למעלה מענג נוטריקון עדן נהר גן בעצם היחוד. כי עדן יכלול ג' ראשונות ונהר הוא קבוץ הקצוות והגן מלכות והנה הבריאה כסא ומכון אליה לפיכך יצדק בבריאה תאר מקום הנרמז במלת שם. וברדת המדרגות מאותו בחינה פנימית שהיא קרובה אל היחוד ממש ונקראת בשם גם היא קדש קדשים משם ולמטה יפרד. וכן ביצירה שהעתיק שלה מכח ת"ת שבבריאה הנמשך ע"י נצח והוד דבריאה בז' אחרונות שבמלכות דידה אין ביניהם יחוד גמור וכן אתה

אומר בעשיה שהעתיק שלה מכח ג' ראשונות שבמלכות יצירה המתפשט ע"י נצח והוד שבבינה של אותה מלכות יצירה בשבע אחרונות שבה כי כל אלה הם בכלל עלמא דפרודא:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק טו

**רמ"ע מפאנו**

מה נמרצו אמרי יושר דאמרו רבנן על חלוקי ההתלבשות שזכרנו אימא עילאה מקננא בכורסיא לפיכך אמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת שאין זעיר ונוקביה שולטים על הבריאה כי אם בשליחותא של אימא עילאה וגדול כבודו של כסא הכבוד שאין בינו לאצילות אמצעי כלל ולא עוד אלא שיש להם בחינות משותפות והוא מה שדקדקנו כי לא נאמר ושם יפרד כי הפרגוד המפסיק בין העתיק והבריאה הוא עצמו כללות הבריאה תדע שאמה העבריה צופה ומצפה להתיעד לבן אדוניה באמירה בעלמא אשר איננו מחוסר נתינה כנודע וקב"ה מקנן במלאך כי אין זעיר שבבריאה אלא מה שמקבל מת"ת שבאצילות לפיכך עבד עברי עובד את הבת אשר איננה שולטת עליו אלא במצות זעיר והוא סבה רחוקה אליו אך איננו מתייחד עם הסבה קרובה רק ע"י שליח ושכינתיה מקננא באופן כי מלכות יצירה לא בידה טובה כ"א משכינה דאצילות וע"י אמצעים רבים לפיכך עבד כנעני עובד את הבן ואת הבת אשר איננה רשות בפני עצמה ח"ו ורשאי הרב לומר לו עשה עמי ואיני זנך אלא מחזר על הפתחים בסוד הגלות אשר איננו פוטר אותנו מעבודתו יתברך כאותה שאלה של זקני ישראל ליחזקאל ותשובתו אליהם ואם נשאל היכא רמיזא באורייתא דע כי אנכי ה' אלקיך הוא נוטריקון אשת נעורים כי ימאס ה' אלקיך אעפ"כ לא יהיה לך אלקים אחרים כי אע"ג דכתיב לא מאסתים לכלותם מ"מ לא פטרנו ממאיסה כל דהו. לא לכלות ולא להפר ברית. ויצדק תאר זה בסנדלפון שהוא בגי' עבד כנעני עם ג' אותיות עבד והמלה והשר הזה גופו קנוי קנין עולם בסוד אליהו זכור לטוב במספר שוה אשר הופקד גופו במחיצה ידועה בין ארץ ושמים כדי שיוכל להתלבש בו בהגלות נגלות בעה"ז וכן אליהו זכור לטוב בגי' לב"ש ונדבר בו בסמוך והיה בעבר הירדן מקום ממוצע בין קדושת הארץ וחוצה לה הואיל ויש לו רשות להראות בכל מקום אשר ישאהו רוח ה' לא כן חנוך שנהפך גופו ללפידי אש. וידוע כי ארץ ישראל נקראת תמיד ארץ כנען אפילו בשעת כבוש וחלוק. ובפרשת מסעי כתיב כי אתם באים אל הארץ כנען בה"א הידיעה כאלו יאמר אל הארץ שהיא כנען. ואל תתמה כי זה השם יצדק אליה על שם הכניעה לפני אלקינו שבשמים שחוייבנו בה כפלי כפלים בארץ הקדושה כי שם נגלה אלינו אלקי ישראל מושיע מיתר הארצות באשר הוא שם אל מסתתר אע"פ שלפי האמת שכינה בכל מקום. ובזוהר אמרו (שנקרא) [שנקראת] כן כדי שלא תזוח דעתינו בה כי היא ניתנה לנו על תנאי ולא להקרא שמותינו עליה רק אם בחקותיו יתברך נלך. ועוד (נקרא) [נקראת] כן על שלמות רב אשר שמענו ונדעהו מן הנוטריקון הנכבד הנדרש בתואר הזה. כנור נעים עם נבל בגי' אברהם יצחק ויעקב. וכן הוא בר"ת שירו לה' שיר חדש כי כל תהלה ותפלה העולה למרום עוברת דרך עליהם במערת המכפילה. ולפי שאברהם הוא שרש הנפש לכל ישראל ויצחק שרש הרוח ויעקב שרש הנשמה הנה בהסתלקן מן האדם בחטאו נקרא חלל רשע במספר שוה ושכינ' גם היא מעלה שירות ותשבחות שלה לאימא עילאה דרך הקוים שלשה שבתוספת שלשה המספר

שוה. וכתיב מכנף הארץ זמירות שמענו ולא לה לבדה היא משוררת אלא שבקשה לשורר על חזקיה מהטעם שיבא בפ' כ"א אולי יזכה להיות משיח ה"ד צבי לצדיק ולא זו בלבד אלא כללות פרק שירה העולה מכל היצור עליונים ותחתונים המה ושריהם הנה סנדלפון הוא המעלה אותו כנודע ועליו נאמר לשבח כנען בידו מאזני מרמה כי הקליפה כבושה ונכנעת תחת ידו בעת רצון ועתידה להטהר ולהתקבל בידו ממש זו שמאל היא הגבורה הקדושה של עולם העשיה לעשוק אהב כדאמר רבנן בדיני אונאה עשוק לגביך סוד הלבוש אור חצון המשתל' לסנדלפון בהיותו כובש הקליפה, ופרק שירה עצמו הוא כסותו. ושוי לכריסיך בסוד אור פנימי ועוד לעשוק אהב ע"ד התנא אשר יקראוהו בן החוטף אפרתי לא לגנאי ח"ו אלא שהיה חוטף מצות מן השוק והא נמי רבותא ודע כי עבר הירדן נקראת ארץ טמאה כי אף על פי שכבשה משה וישבו בה הראובני והגדי לא יצאה מתחת השר החיצון השולט עליה. הא למה זה דומה לכבוש יחיד הואיל וארץ ה' עממין לא נכבשה כלה והותרנו מהם לשיכים בעינינו ולצנינים בצדנו תדע כי בכל מקום שנזכרה בכתוב ממלכת סיחון ועוג כתיב בהו אשר יושב בחשבון אשר יושב בעשתרות והוא תימה גדול שהרי מתו שניהם ובטלה מלכותם וישיבתם וישב ישראל בארץ האמורי. אלא ודאי ארץ האמורי נאמר על השר של מעלה שמתחת ידו היה מולך סיחון ועוג והוא האמורי שעודנו יושב בחשבון בעשתרות אע"פ שכפתו האל ית' לפני משה לא סר מהקרא שמו על הממלכות ההן עד שנזכה לכבוש כל הארץ הנבחרת לגבולותיה ואחרי כן כל מה שנוסף עליה יהיה סחרה ואתננה קדש וזהו שאמר משה לבני גד ולבני ראובן ידעתי כי מקנה רב לכם. ומה זו ידיעה לאיש אלקים אשר כמהו בדבר הנראה אלא ידעתי כי אתם צריכים סיוע במצות ה' למרעה צאנכם והשר השולט שם היה נוקד והעד מישע מלך מואב. וחשבון ממלך מואב הראשון היתה ודי בזה. הדרן למלכות אצילות שכל שלשת העול

מות תלויים בה כמפורסם. דע כי השפע המתפשט ממנה לכולם הוא ע"י נצח והוד דידה בסוד חדשים לבקרים שזכרנו למעלה וזה כי נצח והוד בכ"מ הם המתפשטים בסיוע המדות העליונות ומאריכים עצמם לצורך המקבלים כמו שיבא כי אין בינה משפעת בזעיר אלא ע"י נצח והוד דידה והם המוסיפים הארה לזעיר להשפיע בנוקביה ע"י נצח והוד שלו והיא מחלקת שלל לאגפיה ע"י נצח והוד דידה. באופן זה מהארת פרקי אימא המתפשטות בה משפעת לבריאה ע"י הפרקים העליונים של נ"ה דנוקביה והיינו נמי דאמרינן אימא עילאה דמקננא בכורסיא והכוונה על כח הבינה המתפשט במלכות אצילות ומהארת פרקי זעיר ליצירה ע"י הפרקים האמצעים של נ"ה שלה דקב"ה מקנן במלאך. וזהו כח תפארת המתפשט במלכות אצילות ומהארת הפנימיות של פרקי עצמה לעשייה ע"י הפרקים התחתונים של נ"ה שלה דשכינת מקננא באופן והוא כח דידה ע"ל פ' כ"ז ועל זעיר של ארבע מלכיות אלא שנעשה עתיק את האחוז א' א' בעולם שלו כתיב שמש וירח עמד זבלה על הדרך שאנו עתידים לפ' בזה פל"ב יעויין שם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק טז

**רמ״ע מפאנו**

עתה שבנו לחלופי המדריגות אשר בעולם האצילות מיניה וביה כפי הדרך הראשון שבארנו בפ' י"ג דע דעלייהו כתוב ויעש לבית חלוני שקופים אטומים. שכן בית סתם זה בית ה' באמת כי הוא לבדו עלמא דיחודא ומשמעות של מלת חלוני סתמא בפירושה שהן רחבין כל האפשר בחק מציאותן בלי צמצום והרמז לצנור היורד מכתר לחכמה שקופים מחכמה לבינה. ואצטריך למימר שאין עניות במקום עשירות כיון שהיא מדרגה אמצעית בין תכלית הותרנות ובין הצנור היורד מהבינה לו' קצוות דעליה אתמר אטומים שאינם פתוחים לרוחה כ"כ. ומ"מ ג' ראשונות חשובות כאחת וכלהו אתכלילו בעתיקא קדישא לפי אלה הג' תיבות חלוני שקופים אטומים הן בגימ' שעש"ע בחסרון וא"ו ממלת שקופים על פי המסורה והכפל לרמוז ש"ע לרישא דאין ש"ע לרישא דאריך וכלן מכח רישא עילאה לפיכך באה מלת חלוני בסמיכות והשאר בהפסקה וכלם בלשון רבים מהתיחס לכל חלון שעור ההשפעה כפי כח הנותן והמקבל אבל מיסוד למלכות לא יתואר חלון בעצם הואיל והיה הכלי של יסוד חציו שבור כדלקמן ובמסכת מנחות דרשו הפסוק הזה על כללות החלונות במה שכלם שוים בו. דגרסינן התם תנא שקופים מבחוץ אטומים

מבפנים לא לאורה אני צריך והכוונה לבאר ההבדל שבין הכלי והעצמות כי אמנם הכלי לבדו הוא הצריך להפתח אבל אינו מעכב בהתאחד האור הפנימי בכל מקום שהוא בכדי שאף בלא חלון לא יהא מובדל ונפרד ממדה למדה ח"ו אין זה כי אם באותם המסכים המבדילים בפני הבריאה ומה שתחתיה ויונתן בן עוזיאל שמר את הדבר בסודו אע"פ שתרגם בהפוך לפי סדר המלות כלם להמתיק המליצה שיהיו הדברים יותר מוכנים וישרים למוצאי דעת. אמר פתיחן מלגאו וסתימן מלבר ירצה שהאורות הפנימיים פתוחים אהדדי ממילא והכלים בלבד הם אטומים פיר' מחוסרים פתיחה עד שתחפץ. אך לא יאחר החפץ העליון להשכיל להיטיב לא יתמהמה למחכה לו. ובמציאות החלונות נמי לא פליגי ומורה המתרגם בצורתן ותבניתן כי כותל ההיכל היה שקוף חוצה לו שכן עובי החלונות מתרחב באלכסון מבחוץ ולא מצד פנים כלל אך שתק מזה ופירש שקופים אטומים על תכלית הכוונה בפתיחת החלונות ההם וצורך תשמישם ומה שאמר פתיחן מלגאו ר"ל פתוחים לאויר ההיכל המאיר לעולם כלו בכבודו וחוצה לו היה חשך ולא אור לפיכך אמר סתימן מלבר כי לולא אורו של היכל הנה התאים בחשך ידמו לפי שלא היו פתוחים לעזרה כלל. ועוד שנינו במסכת מדות שכל הבית טוח בזהב והיציעים לא כן ועוד שנר מערבי דלוק לעולם ועוד הרי ההיכל ל' אמה קומתו בבית ראשון שהיה בסוד בינה ובה ג' ראשונות חשובות כאחת ומ' אמה קומתו בבית שני שהיה בסוד מלכות דגל רביעי זה וזה עליה היתה על גביו ששוו בשיעוריהן בסוד כפל ההה"ן שבהם במלואותם ובשניהם היו החלונות מקבלים ממנו הארה מרובה להוציא לחוצה אל היציעים שהיו ג' סדרים זה ע"ג זה והם עצמם חדרים קטנים מרובעים שפלי הקומה ומחוסרי הארה והוא הנרצה באומרו סתימן מלבר והאריך אח"כ התרגום לבאר שהיו שם היציעים בחוץ סותמים בפני אוירה של חצר בלתי פתוחים אליה כל עיקר ללמדנו על ההיכל כלו דטוביה סתים בגויה בעה"ז ושמור אלינו לעתיד לבא ע"ד מה שפירשו בשערי ההיכל דכתיב בהו טבעו בארץ. ואתיא כי הא דתנינן המוכר את הבית לא מכר את היציע ומפרש בגמרא בדקא חלילא וכל דברי חכמים קיימים ומן ההבדל שבין בית ראשון לשני בגובה ההיכל סודו וטעמו למדנו טעם לשבח למה שאמרו בזוהר גבי תקוני הסעודה שיהא השלחן של ד' רגלים ובפרקי דחסידי בפי' אתמר דכלהו צדיקי אכלי מפתורא דתלת כרעי וההפרש בין שתי שלחנות א' לעולם הזה וא' לעולם הבא יובן בפשיטות ממה שבארנוהו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יז

**רמ"ע מפאנו**

והנה חכמה קבלה אור הכתר פנים אל פנים ובינה כאשר קבלה אור החכמה שהוא גדול בערכה לא יכלה לקבל בהתמדה כי אם אחור באחור ובבחינה אחת פנים באחור לא יותר מזה השעור על הדרך שאנו בבאורו לפי שטתנו במאמר הזה הוא מה שאמר הכתוב וחכם באחור ישבחנה ירצה שבח הוא לה בין בסוד זנב שיבא בסמוך הנרמז בנו"ן כפופה בין בסוד ה' שהוא ד"ו ונבארהו א"נ בינה היא עצמה נ' שערים וחמש גבורות שבדעת נפקין מינה כשם שהחסדים שבו יצאו מחכמה לפיכך אמר הכתוב וחכם באחור ישבח את הנו"ן בשביל ה' גבורות והנה ישבחנה לשון עתיד מורה כי תמיד תוסף חכמה תת כחה בבינה כי לא נתבטלה הנהגת העולם הנקודות ח"ו אלא נגנזה. והשמוש מעוטא הוא שאין עילוי בכך רק לבינה בלבד כי יחודן כאן איננו להרבות את הדמות אלא שבח הוא לה שתתקיים באופן זה אבל פנים בפנים תלאה כלכל לא תוכל והטעם כי אם היות הכתר נעלם בהחלט עד שידומה היות יותר קרבת הדעת בין חכמה לבינה ממה שבין כתר לחכמה ותהי להפך הא לא תקשי כלל כי הנה עינינו הרואות באותיות השם הגדול כי כתר וחכמה שתיהם מתאימות באות אחת. והבינה באות שנייה היורדת היא ממדרגתן וכשם שאחר התקון הנה אבא שהוא חכמה האצילות נכלל בעתיקא ממש הנדרש בתלת רישין דעלייהו כתיב בישישים חכמה ככה בנקודות כי הכא יפה כחה של חכמה שכח א"ס בעצמו ובכבודו מעורב בה לפיכך אמרו בזוהר פ' בראשית בצורת הצד"י שהיא יו"ד על נו"ן בסוד נקודות אחור באחור לקבל הנו"ן הארת היו"ד ודע כי ג' ראשונות נתפשטו תחלה כעין קו ישר בסוד הטעם הנקרא שלשלת שהנקודות משתלשלות זו למטה מזו ואז היו פני הבינה מול אחורי החכמה בסוד זנב ניקודה תחתיה ופן תשבר מהיותה כ"כ רחוקה מן השרש הורשה הקו המשולשל ההוא להגביה הטבעת השלישית לקרבה אל

השנית בסוד כפות מאזנים כי כאן התחיל רזא דמתקלא ונצטיירו כעין שתי כתפות תחת הראש דהיינו צורת י' או רישא דוא"ו שגם הוא כמוה וזה בסוד ה'ד"ו פרצופין שוין ויש בדבר להקל ולהחמיר כי ממה שנתעלית בינה אצל חכמה נתרחקה ממקום הדינין ופני שתיהן אל הכתר כי הוא סבה רחוקה לבינה ולא יבטל דיניה ההסתכלות בו אע"פ שהוא מקור הרחמים שהרי הוא הנותן מהותה ורוצה בקיומה ועוד שהיא צריכה להשפיל ראשה ועיניה אצלו בסוד הענוה הנדרשת בבינה ממש כל זה להקל ומה הוא להחמיר בסוד אחור באחור נדבר בו בראש הפ' הקרוב והנה מעיקרא שיירה החכמה מקום לבינה שתוכל לעלות אצלה ליהנות מהכתר אשר הוא לה סבה רחוקה תוקפה דידה אבל חכמה לא מצאה מקום לנטות מתחת הכתר לקבל מקום טהירו. והטעם הוא כי כל הויה שנתחדשה וצורך גבוה אינה אלא מכח זכר ונקיבה. לפיכך אמרו באידרא שנתקן הכתר בסוד שניהם שיהיו מקורות החכמה והבינה מושרשים בו כדי שיוכל להאציל אותם במקומן שהרי היא צריך אליהם והוא סוד צבת בצבת עשויה בהתהפך המלה בא"ת ב"ש לאותיות אשה הרה מה שאמרנו כי בינה במקומה אינה אלא מבינה שבכתר והיא בית יד ואחיזה אל השכל צבת ממש כמשמעו להתבונן בעליונים אע"פ שהם נעלמים בהחלט. ועוד יפורש צבת במשמע רצון וכמהו ובמצבייה עביד בחיל שמיא וירצה באומרו צבת בצבת כי בינה נכללת ברצון ונעלמה קצת והרצון בעצמו נחלק לשני כחות בשביל התחתונים אבל הטהירו שהוא בכלל א"ס אינו צריך לכתר לפיכך לא הוזקק הכתר לשייר מקום לזולתו תחת הטהירו כי לא היו זכר ונקיבה מושרשים למעלה הימנו שיצטרך בשבילם לפנות מקום שתהיה שום נקיבה בעולם עולה עמו ועם זה תקבל חכמה במקומה שפע רב מחכמה שבכתר שהיא דבקה בא"ס:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יח

**רמ"ע מפאנו**

וכי תימא למה יהא הכתר מונע לחכמה דתקפה דידה א"ס שלא תהנה ממנה כלל בלי אמצעי יש לומר שהכתר הוא זך מאוד ואין בנקודות הכלי שלו מדת אחוריים בעצם לפי שהיא רחמים גמורים ואינה מעכבת לחכמה ההארה העליונה כלל ועיקר. ועל הסוד הנכבד הזה אמרו חכמים היה עומד אחורי הכפרת יראה עצמו כאלו הוא לפני הכפורת. וידוע כי הארון והכפרת שעליו אינם מן המדה והם באמצע לבית קדש הקדשים שיש מהארון לכל אחד מד' רוחות עשר אמות בשוה ואפשר זה לפי הפשט על אומנים המשולשלים בתיבות לעשות רקועי פחים ציפוי לדביר אבל חכמה שהוא דפוס כל הנמצאות דכתיב כלם בחכמה עשית אע"פ שגם היא רחמים פשוטים אי אפשר למדת אחורים להמצא למטה אם לא תהא מושרשת בה. וממה שהיו עם זה חכמה ובינה שני מלכים יונקים מכתר א' ולא עוד אלא שצפיית הבינה תמיד בכתר ובחכמה יהיה בטול גמור לדינה. לפיכך החמירו עליה כדכתיב צאי לך בעקבי הצאן והכונה שתפנה לשמאלה כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי ביה והוא סוד ועיני לאה רכות והרמז באות דלת שהיא בבינה והעוקץ שלאחריה מורה נטייתה לצדדין. ועדיין דבוק אחוריה באחורי החכמה וקורבתה למעלה יצילו אותה מן השבירה אלמא שבו ג' ראשונות כעין סגולתא שהיא תחילה לסוד המתקלא ודוקא בעולם הנקודות כי הכא וכל דאתי מחמתיה יש פניית אחורים אם מעט ואם הרבה בין חכמה לבינה אבל אחרי גמר התקון הן לעולם פנים בפנים כאותה ששנינו ריעין דלעילא לא מתפרשין לעלמין ודע כי בצאת הנקודות התחתונות מבינה לא נשאר צד מחשבה לחסד לנטות מן הבינה לקבל מלמעלה כמו שהבינה נטתה מחכמה שהרי חסד יצא באחרונה ומה לו לנטות עוד שהרי חברתה מעכבת עליו וגם בהארת עצמות שקדמה לחסד תחלה לא הוזקק לכך כי קדימת התחתונות כצאת כליהן לאויר העולם גורמת לעליונה היותה נקשרת עם התחתונה שקדמה לה לרדת. ואיך תוכל לנטות והרי חברתה מעכבת עליה לפיכך היו שבע נקודות בשלשלת זו למטה מזו אלא שיש לשביעית סגולה גנוזה שהיא עתידה להיות שקולה כנגד כלם ויש כאן סוד ו' בכרס א' שהיו יולדת במצרים והמקור העליון היה מאציל נשמותיהן לפחות בסוד כלילות הקצוות זה מזה ומאן דאמר שנים עשר הורה כלילותן ג"כ משש קצוות שבנקודה השביעית. וי"א ששים בסוד כלילותן מעשר עד שהגיע הפלא לאשה אחת דוגמת הבינה עלמא דאתי ממש היא יוכבד שילדה ס' ריבוא זה משה בסוד הדעת שהוא כולל נצוצות אלה המתפשטים

מאימא עילאה לפיכך אמרו שקול משה ככל ישראל כי הוא הגואל הראשון שהקיץ את השכינה משנת הגלות והשעבוד דכתיב בה אני ישנה. לפיכך כשראה רבי הקהל מתנמנם הקיצם ומשה עמו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק יט

**רמ״ע מפאנו**

יולדת השבעה רבת בנים בהתפשט האור ממנה אליהם לא היה ממדריגה אל מדריגה כאשר בא מכתר לחכמה ומשם לבינה כי אמנם החלון הנותן שעור אל הנצוץ היורד ממנה הוא שוה לכלם וראוי לכל אחד מששת המלכים ליטול מיניה וביה את הראוי לו בלבד. והם לא עשו כן אבל החסד מרוב חשקו לידבק באור העליון נטל חלקו וחלק חבריו דברשות קעבד מצד כללותו מכלן וראוי להיות הוא מבזבז להם וכן כלם א' א' ממה שלמטה ממנו. אכן לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם לסמוך אהדדי איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק כי לא ראו זה את זה ולא היה להם ישיבה אחת בעולם רק כל אחד בפני עצמו ועד שלא נשבר הראשון לא נגלה השני וזהו טעם וימת בלע והדר וימלוך יובב. ומחמת תגבורת הדינין בשפע היוצא מבינה הוצרכו הנקודות הללו להשבר ולהעלות מקצת האורות שלהן למעלה לרישין עלאין וע"י כן יתוקן הכל. הדרן לשמעתין הנה בשבירת החסד חזר האור לבינה והיא החזיקה החלק הראוי לחסד והשאר ירד לגבורה וכן כלם עד יסוד בלבד אמנם ממנו למלכות יצא נצוץ א' מחלון יותר קטן והיה זה קודם שבירת חציו האחרון של יסוד נקטינן כי מן האור פנימי של בינה נזדמנו הפנימיות והמקיפים לכל א' משש קצוות גג"ת נה"י במדריגה אחת ואין בהם הפרש כי אם לפי הקורבה והרחוק בלבד כי הנה הגדולה אשר היא קרובה לבינה יש לה יותר מעלה מגבורה וכן כלם עד יסוד שממנו יצא נצוץ להיות פנימי ומקיף למלכות וכל זה בסוד המלכים שנאמר בהם וימלוך וימת כי ברדת האור והיותו מתרחק והולך מבינה שהיא מתגבורת הדינין תיסק אדעתין אולי יש תקוה והוא טעם וימלוך תחתיו כי הרחוק מועיל קצת לפי שעה שהרי נקרא עליו שם מלך אך מה שמשביח הרחוק פוגם בצל המתרבה בקטנות הכלים כי כלי הגבורה קטן מכלי החסד וכן כלם על כן הוצרכו לשבר לא נמלט עד א' ויש במשמע המלה עצה והמלכה כי אין ממנין פרנס למטה אפילו לשעה קלה עד שנמלכין ומכריזין עליו מלמעלה כטעם ויאמר משה אל ה' לאמר. שפירושו לאמר לאחרים והיא ההכרזה עצמה בב"ד של מעלה והדר יפקוד. עוד פי' וימלוך הוא סוד התלבשות האור וכל לבוש הוא בסוד ותלבש אסתר מלכות שהאור העליון יורד ומתלבש בכלי וזוהי מלוכה להמציא העולמות אלא שמקברת את בעליה בשבירת הכלים ויש לה דוגמא בגלות אבות העולם חוצה לארץ כי הנה ירידתם שם היא עצמה המבחן שגורמת השבירה לפושעי ישראל כאותם שמתו במצרים בימי אפילה כדי שיתוקנו אח"כ ע"י הצדיקים שיצאו חפשים מכור הברזל וכחם יפה על הגאולה ועל התמורה של אלה בסוד היבום וכיוצא בו אף כאן לא עמד שום א' מן המלכים בשלותו ומתו זה אחר זה ונתבטלו כלם עד יסוד ומיתתם גם היא בית חייהם והנה כשהגיע האור ליסוד לא רצה לקבל הכל לעצמו אלא נחלק לחצאין בלתי שוים המרבה לדידיה ונשבר והממעיט למלכות כדי ספקה וזה החלק השני נשאר ברפיון ויש בזה שטה אחרת שאנו מונין הדעת בכלל הכלים הנשברים ולא נמנה ליסוד במקומו למטה אלא כלי א' ושבירה א' ויצדק בו בן ישי חי לפי שעה לצורך המלכות כמעט רגע יותר מהנקודות האחרות וממנה אליה חלון מיוחד כמו שיבא בסמוך והיחס אמתי אשר ליסוד עם הדעת בכל מקום די להסיר המבוכה לקיים כל דברי חכמים ונראה ליישב עוד כי בבחינת הדעת שהוא למעלה מחכמה ובינה דומיא דיסוד כי ארחיה שהוא למעלה מראשי מתנים וכן בכל מקום שיש בו סוד כורע בברוך אז הדעת מאוחר לחכמה בינה ויש לכל זה דוגמא למעלה גם בעולם הנקודות לפיכך כאן דוקא אפשר ליחס לו שבירה ויש לחלק גם כן בין המלכים הנדרשים בנקודות הראשונות כי אין שם נקודה מיוחדת אל הדעת זולתי בחינת כלי קודמת וכוללת לכלם ובין הנדרשים בפרצופין א' אחד רצוני בכלי הגוף שלהם שיש לכולם מוח מיוחדת אשר נאמר כי הוא זה הדעת הנמנה בשווי גמור עם יתר המדרגות הנכללות בשיעור קומתן ואין להאריך כאן בזה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כ

**רמ״ע מפאנו**

אמרנו כי החלק שבחר יסוד לעצמו נתרבה עליו גם הוא יותר מכדי כחו ונשבר ונתבטל כמו האחרים ואע"פ שאין האור מרובה כ"כ הרי הוא כל החלק הראוי ליסוד והכלי חציו בלבד ועוד כבדותו וגסותו בערך אל הראשונים גורם שבירתו בנקלה אבל האור של מלכות ממועט בשעורו ויוכל חצי כלי של יסוד אשר הפקד אתו לסבול אותו לפי שעה לפיכך נשאר בו ולא נתבטל עד לאחר זמן וזה אינו אלא לשבר האזן והכוונה בקדימת ההשכלה אלינו וסדר ההתבוננות בהם לא זולת כי (הדרישו') [הדרושים] האלה הם הגבה למעלה אשר לא יאמר אפי' מסדר זמנים מה שלא יעלם כמו שזכרנו תחלה וזש"ה כי כל הימים אשר בן ישי חי על האדמה לא תכון אתה ומלכותך כי ישי הוא סוד הכולל בעצמו ל"ב נתיבות פליאות חכמה כדאיתא בזוהר פ' מקץ ואסמכוה אקרא דכתיב וכל נתיבותיה שלום דנקיט לון ברית יחידאה ובכלילות כל אחד מהן מעשר הם בגימ' יש"י ופירוש בן יש"י ענף וחלק ממנו וכל זמן שיעמד חי יסוד על שכינה בסוד נקודות לצרכה דוקא כטעם כלי מחזיק ברכה שהוא שלם נצדק בדברינו שלא נשאר חיות לבן ישי אלא על האדמה מאותו חלק המוע' לפיכך נקרא יסוד חי ואע"פ כן כתיב לא תכון אתה ומלכותך שהם זעיר ונוקביה בסוד פרצוף כי א"א לצורה המכוונות לחול על החומר כי אם אחרי גמר ההפשט אל הצורה הקודמת והיה יהונתן בסוד זעיר של עולם הנקודות הכולל ששה צרופים לאותיות יה"ו במספר אהי"ה שבבינה שיש בה חמשים שערים בכלילות עשר הרי נת"ן והוא בן נעות המרדות מלשון מטהו יפרח דמתרגמינן חוטריה ינעי שממנו פרח המרדות שרש הקליפות. ויהיה פירוש לבשתך כדכתיב לא תכון. ולבשת ערות אמך דאי לאו מתקלא לית אשגחותא אנפין באנפין. ויפורש לבושת מלשון עד בוש. וכן בשש משה. ר"ל שנתאחר התכלית שיש לאימא עלאה בהוציאה לפועל נקודות אלה שהוא תקון הפרצופין שרשי הנשמות כמו שיבא ושאול מלך ישראל הלמד מענינו מן המלך הששי שבנקודות ושמו שאול מרחובות הנהר הוא האומר כן ואע"פ שהמלכים הקודמים גם הם באים מבינה לא נתיחס אליה המלך הששי זולתי למעט המאוחרים אליו. ועוד שאול דוק' הוא מיסוד הבינה מרחב שבה והקודמים אליו כל אחד מושפע מבחינה מיוחדת אשר לו בה. וזה סדורן לפי הדרך הראשון בלע חסד. יובב פחד. חושם ת"ת. הדד נצח. שמלה הוד. שאול יסוד בשלו. בעל חנן יסוד בשל חבירו שהוא בעל חונן ונותן למלכות. והוא בן עכבור שנבנה ונתעכב בו האור יותר מן האחרים. השמיני הדר בריי"ש. בסוד ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה כי אין הויתה מגולמת כ"כ כמו המדות העליונות ויבא מזה בפ' הקרוב. והיא כעין הארה אצלן שכלן נקודות מוגלמות וכלים גמורים והיא בסוד פשוטי כלי עץ. וזה שמה פרי עץ הדר שלא מתה וכן הדור לו. ושם עירו פעו כטעם אל דמי לך. ומספר המלה אהל מועד וכן ציון ויוסף ונדבר בו בפ' הקרוב. והיא שמינית לבינה שביעית לחסד. אך מצד הגבורה שהיא ששית אליה נתמעטו כלליותיה. ושם אשתו מהיטבא"ל אותיות מ"ה ב"ן חד לגרמה. וחד לסימני דכורא. וכן אלקים טב. אלקים לגופא. טב מצד החסד דאבא יסד ברתא. בת מטרד מצד הגבורה. בת מי זהב. שרשי החסד והדין שבבינה. והנה הדר הוא בגימ' יצחק והכולל שהן ח' הויות כנגד ח' מלכים אלה וכחן מתפשט בחוץ עד אל אח"ר במספר שוה לאכפיה ליה תמיד בלי הפסק ובדברי הימים כתיב הדד בדל"ת בגימט' אחד כי עד הכא בעולם היחוד והוא סוד אהבה שתחלתה בתורה אצל יצחק. וכאן בדברי הימים נתיחסה מיתה להדד זה ג"כ לפי שהוא אל מסתתר בזמן הגלות עד עת קץ נגילה ונשמחה בישועתו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כא

**רמ״ע מפאנו**

כאשר בא יסוד לתת למלכות אותו האור שהוא אצלו בפקדון כטעם והיה האוכל לפקדון לארץ. עתה יש למלכות תרתי לגריעות. א' שמקבלת מכלי שחציו העליון שבור לא כן שש נקודות שכלן קבלו השפעתן מבינה והב' שאין לה אלא חלק א' מי' בנצוץ בסוד מלכות פליגא כמו שנפרש בסמוך שכן נתחלקה מלכות בית דוד ט' שבטים לאפרים לבד מדידיה וא' ליהודה לבד מדידיה. וידוע כי גודל הנצוץ שנתפשט מבינה בנקודות האחרות גרם שבירתן. אמנם זו שלא קיבלה אלא כדי ספקה מיסוד שהוא קרוב לה אתמהא למה

לא עמדה בשלה כי הראשונות קבלו יותר מהראוי להן לצורך מה שלמטה מהן משא"כ במלכות א"כ למה לא נתקיימה והיה ראוי לה למלוך בקביעות אבל הטעם היא כי כשבא יסוד לתת למלכות דרך צנור אותו הנצוץ שהיה אצלו בפקדון כיון שנשבר יסוד בשלו ונסתלק חלקו למעלה הנה מה שהשאיר עוללות מן הנובלות שלו כמו שאירע בשברים הראשונים ג"כ כולם נקבצו כאן לדחות מעליו חלק מלכות שירד למטה במרוצה לאינהו והיא שבירת חציו התחתון על פני כלו אלא שנבקע תחלה מלמטה בסוד חלון אבל בנין נערים היה שהיא סתירה בסוד והוא נער האמור ביוסף בשעת קלקלתו ואז נתגלה האור בחוזק ונתרבה עליה מבחוץ וירד מגולה ולכן נדעכה ונתבטלה ממלאכתה מלכות ג"כ שלא היה כח בה לעשות מאומה פן תחשב רשות בפני עצמה ח"ו אבל לא נשברה לגמרי כמו האחרות ויש כאן סוד המים שהיו מכסים את הארץ קודם מאמר יקוו שכן הנצוץ שירד מיסוד למלכות לא נתיישב בתוכה בסוד אור פנימי עד אחר התקון אבל בסוד נקודה היה חופף ומכסה עליה לפיכך ארעא אתבטלת בלבד בסוד מעולפת ספירים כי לא נתנוה רדת שחת. ועוד שהיא רכה וענוגה שכחה יפה לעמוד בפני רך ובפני קשה למה שאין בנקודה שלה אלא עשירית האיפה שהיא בגי' א"ל אדנ"י ובתקונים אמרו כל ספירה נוטלת חולקא עד דאתפליגת ל"ט ניקודין ואשתארת עשורא מכלהו טפין ובגינה מעטרין כו' והראיה שלא נאמר בה בתורה וימת כי לא מתה לפי האמת שהיא מדרגת תורה אלא נעשית סנדל שכבר היתה מלאה שפע ומרוב מה שנשפך עליה נתעלפה והגיעה עד שערי מות אך לא עזבו נפשה לשאול ומשה דכתיב ביה בכל ביתי נאמן ותמונת ה' יביט. כפי שעורנו שפירושו יביט התמונה לנמצאות בכלל על הדרך שהוא יתברך מסתכל בה הוא רואה ללבבו ומבין מה שהיא רוחשת בלבו בסוד דפק אחורים של ע"ב כי הוא לבדו מגיע עד יסוד אבא המתלבש באמא זה מצד אחורים וזה מצד פנים שכן פק"ד קס"ה בגימ' משה והוא מרגיש דפיקו דלבא כחוט השערה ואחורים אלה של ע"ב הם מספיקים להחיות מעט ע"י קס"א עץ החיים בשעת העלוף ההוא שלא מתה אבל עזרא ראוי היה שתנתן תורה ע"י בסוד תורת אמך אלא שקדמו משה בתורת ה' יסוד אבא והוא נשאר במדריגת אימא דכתיב ביה סופר מהיר בתורת האלקים הוסף כ"ב אתוון דאורייתא על מספר אהרן יעלה בידך עזרא והוא דור כ"ב מבלעדי אהרן כמו יהוצדק שמיוחס אחריו בדברי הימים אחיו של עזרא היה. צא ולמד ממה שיחס שמו בספרו ושם קצר בשמו' הרומי' והנה אהרן מספרו ע"ב פקד פ' ע"ב זה אחורים לפשוט הוא והכוונה להוסיף העלם באימא שלא יאיר בה אחורים של אבא אלא מתוך אספקלריא שאינה מאירה וכן עזרא הוא במספר אחורים (ל"ט) [לט'] אותיות של בן אחת אחת בדקדוק שהוא מלכות דיסוד אימא ועל הסוד הזה כתיב חסד לאברהם בגימטריא עזרא כי ע"ב דיודין מהפך אחורים הללו למדת אברהם דכתיב ביה אתה כהן לעולם לפי' נכתב מיתה סתם בדברי הימים במלך הח' המכוון למלכות לא מיתה בדקדוק רק לפי המפורסם כי העלוף קרוב למיתה שהרי נסתלק ממנה רוח הקודש מדרגות כתובים ואסתר פועה ומרחשת בלבה אלי אלי למה עזבתני שהוא במספר אחוריהם של הויה פשוטה וד' מלואיה כי נסתרה דרכי מה' היא ישנה ולבה ער הוא המדה שתפש חזקיהו לא כדוד שאמר ארדוף אויבי ואשיגם ולא כאסא שרדף בלבד ולא כיהושפט שבקש רחמים אלא הריני ישן על מטתי והב"ה עושה כי לא נתכוין חזקיהו לשינה של תפלות אלא כדאמרן וכטעם כי אשב בחשך ה' אור לי והוא עשה עצמו דוגמא לארע' אתבטלת לפיכך נעשית הארץ הקדושה אפטרופוס עליו כטעם מכנף הארץ זמירות שמענו והנה צפניה הנביא היה ה' לחזקיהו מבני בניו וכיון שנתיחס אצל כל הדורות האלה ומעשיהם סתומים ופירש לך הכתוב בא' מהם שצפניה היה נביא הרי כלם נביאים לפיכך לא זכר במקום הזה המלכות לחזקיהו כי לא לזו הוצרכנו ודע כי אור הנקודה האחרונה לא עלה לבינה כמו האחרים כי הוא לבדו נשאר חופף עליה בסוד נפש המרחפת על הגוף בבי קברי מיחלת מתי יקיץ ויקום לתחיה עד שנעשית מלכות גם היא מכח מה שעליה פרצוף שלם בתקון כיון שלא נשברה למה שלא קבלה ניקודו זו מעיקרא כ"א החלק שקבל יסוד בפקדון לה ולפי שלא נשבר יסוד בפעם ראשונה בלתי אם חציה לא חזר לבינה רק אותו חלק מהאור הראוי לו ולא נפתח למלכות הצינור מבינה אלא מחציו התחתון של יסוד בלבד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כב

**רמ"ע מפאנו**

סוד השבירה במהותה אינו אלא חזרת האור למקומו למעלה (וירים) [בכת"י - וירידת] הכלים למטה כטעם לוחות נשברות ואותיות פורחות ועכ"ז שברי לוחות מונחים בארון כי רושם האותיות לא סר מהן וכן בשברי הנקודות נשארו נצוצי טהרה ואלו המנין תבירין ירדו למטה ומהם שרש הקליפות ואע"פ שנתברר אח"כ אוכל מתוך פסולת ע"י קפול רגלי אריך דלקמן שהעלו סלת נקיה מן השירים שזכרנו עדיין נשארו מהם שירי שירים להיות חיות לקליפות אשר הנה מרובות בעולם העשייה ומעורבות טוב ברע ורע בטוב ומה שאנו עושים בתפילתנו וגם נשמתיהון של צדיקים בסלוקן מן העולם הוא כי עוברות בעולם העשיה ומעלות עמהם ניצוצי הטהרה אשר בתוך הקליפות לעולם היצירה אשר יאמר כי שם הקליפה מחצה על מחצה קרובה אל הטוב לא מעורבת וכן מיצירה לבריאה שהקליפה מועטת ורחוקה מן הקדש ומבריאה לאצילות שכלו טוב אין רע כלל. ויש בזה שטה אחרת כי עולם האצילות רובו טוב והמעוט לא כן. ואף בבריאה שהן מחצה על מחצה לא יתערבו בו כלל רק ביצירה החצאים מעורבים וכ"ש בעשייה שמעוטה טוב והמסתבר שלא נאמרו דברים הללו רק אחרי שירדו העולמות כלם על חטאים והם הגורמים ליתן את האמור של זה בזה, הדרן לשמעתין כי גם באצילות עצמו יש עליה מיניה וביה מן הש קצוות לעליונות כי בשבירת הכלים וגניזת האורות נשארה הארתן בתוך השברים ומשם עולים נצוצים בסיוע התחתונים להאחז ולהתיחד למעלה עד שחוזרים האורות למקומן. וכל הסלוק הזה אשר אמרנו הוא סוד מיין נוקבין הנעשים למעלה מנפשות הצדיקים ממש בשעת סילוקן כי כל המצוות שעשו בחייהם מתכנסות יחד לעלות ולראות לפני האדון ה' צבאות כטעם והלך לפניך צדקך בשעה שכבוד ה' יאספך ובפרט מעשרה הרוגי מלכות וחבריהם שבכל דור ודור שהעון גורם היות הקליפה גוברת והעולם ח"ו מתמוטט והולך בהיות נצוצי הטהרה נכפפים ונכנעים בתוך הקליפה והמה מוסרים לה גופם דרך הפקר כעין דחיית השעיר לצוק אחר שעלה הגורל לה' על חבירו ומבי מלכא מפקידין הב' לעזאזל והוא סוד עת לאהוב חלק גבוה ועת לשנא החלק הניתן לסטרא אחרא שלא יהיה דרך מתנה וחבה ח"ו אלא שלוח ודחיפה אף כאן ברישא ממתים ידך ה' והדר ממתים מחלד כמו שיבא בפרק הקרוב שהם נמסרים על יחוד ה' לכפר על הקודש וליחד בשרשים העליונים שכן בהעלאת נשמותיהן מעלים מאותם הניצוצות אשר בתוך הקליפה שיהיו נעשים מיין נוקבין והתקבל למעלה בקדושה ובטהרה בסוד כך עלה במחשבה לפני וכבר ידעת כי זה נאמר על ר"ע כאשר שאל מרע"ה מלפניו יתברך זו תורה וזו שכרה ופירושו כך במקום הזה הוא כפי שעור המסרו מעיקרא כי לו יאתה כמבואר במקומו בסוד כי ישלים חקי שהיה מצטער ואומר מתי יבא לידי פסוק זה ואקיימנו שהוא ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך על הדרך שבארנוהו כך עלה ונסתלק מיד הקליפות האור מזוכך ומתוקן לשוב לשורשו במחשבה העליונה ומלאכי השרת ג"כ בשמעם צעקת הרוגי מלכות ואין להם השגה במצפוני כונתם דואגים עליהם ושואלים מאת הקב"ה כשאלתו של מרע"ה והשיב להם אותה תשובה עצמה והכוונה כי הנה אלה החסידים בצעקתם ובהבל פיהם משברים אויר החצונים שלא יעכב על ידם פן יגבר ח"ו עליהם כנגד הפכו להרהר אחר מדותיו יתברך ותעל שועתם אל האלקים לא בשביל צער הגוף כי בשרו לא יכאיב אם הנפש לא תאבל ותקבל יסורין באהבה אלא כך ע"י צעקה זו בכוונה רמה ומסירת עצמם כאמור עלה שכר צדקתם עם האור שהיה נאחז עם נחש בכפיפה וזה האור יתיחד עם נשמתם הגורמת בזכותה להעלאה המדומה ועולה במחשבה העליונה למקומה למעלה והיא עולה עמהם כטעם ה' ממית ומחיה פי' ממית משבר ומבטל הנקודות הראשונות ומהאור פנימי שמסתלק מהן מחיה את הפרצופין שנתקנו על ידם והוא כטעם יהושע וכלב וכתיב בהו חיו מן האנשים ההם שירשו זכיותיהם הקודמים אשר אבדו מהן בדין התוהה על הראשונות כי המרגלים בכלל המשוררים על הים אמרו בשירה ובזמרה תביאמו ותטעמו בהר נחלתך ואח"כ אמרו לא נוכל לעלות אל העם הוי חיו מן האנשים ההם ואמר כי הוא מוריד שאול את המנין תבירין שהן שברי שברים אין גם א' יצלח לכל ויעל את נצוצי הטהרה בסליקו עילאה:

לפרק בתוכן העניינים

# יונת אלם — פרק כג

**רמ״ע מפאנו**

ואיתא בזוהר פ' פקודי בהיכל ו' דף קנ"ז ע"ב ת"ח בגין דר"ע סליק לעילא כדקא יאות עאל בשלם ונפק בשלם שאיל שאילתא ולא אתפרש דכתיב ממתים ידך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים על דא. פי' על זה נופלת השאלה והיא מה אלין דאתקטלי בקטולי עלמא זכאין צדיקים דלא חבו חובא בגין דיתענשון. ת"ח ממתים ידך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים הכא (איהו) [אית] תרין סטרין ידך ה' וחלד ידך ה' דא הקב"ה ונשמתא אתכניש לגביה ממתים מחלד דא סטרא אחרא דגופא איהו שליטא עלוי דכתיב לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל והאריך בזה יעויין שם וקודם לכן אמר אינון נשמתין עילאין כגון ר"ע וחביריו ולא אתקריבו מאסתחאה בנהר דינור וכו' אלמא רוחצות בחלב הלובן העליון המתגלה עליהן ואינן צריכות כלל לאותו מרוק הואיל ושתו כוס התרעלה בעה"ז בשמחה על קדושת שמו יתברך והוא הגורם שיתיחדו על ידם אבא ואמא שהוא מעלה מיין נוקבין כנגדו להשלמת הזווג בזכותם כמו שהמה מזדווגים ע"י זעיר ונוקביה אחרי שנשברו כליהן והדר אתקנו ואין לך הליכה בדרכיו לדבקה בו גדולה מזו אבל שאר הצדיקים בסלוקן מן העולם מעלין מיין נוקבין ממלכות לזעיר לזווגם ואיתא בפ' ויקהל כדין מלביש חד צדיק קנאה וכו' כי הצדיק העליון מזדווג עם נוקביה בסוד יוסף שהוא בגי' קנאה דרחימותא והנה בשעת הפטירה עצמה אם זכו למדרגת נפש בלבד מלכות מתעוררת עמהם ונעשה למעלה בזכותם זווג בין זו"נ ואפי' יש להם רוח אפשר שיעוררו את אמא לפרוס עליהם סוכת שלום אך אין כאן תוספת זווג למעלה ואם זכו למדרגת נשמה בינה מתעוררות עמהם וגורמים זווג אבא ואמא ואלו ואלו בבחינת היותם כוללים בעצמם העולמות כלם שהם נהנים ומושפעים מאותו זווג. אבל מכאן ואילך דאין הזווג על ידם אלא בסוד הפנימיות אשר איננו מתפשט בכלים ובלבושים זולתי מרע"ה דכתיב ביה לא כהתה עינו כי הואיל וגופו קיים בלתי משתנה הנה הזווג המשתלם על ידו הוא תמידי בפנימיות ובכלים ג"כ כשמש המחלק בלילה לכל הכוכבים מאורו אע"פ שהוא סובב למטה מהאופק וע"ז נאמר בשגם הוא בשר ולא נס לחה לפיכך עליונים רואים אותו למטה שהוא מאיר בעולם התחתון. ותחתונים רואים אותו למעלה שהרי נגנז (ונעלה) [ונעלם] מהם וגם זה לו מן השלמות מעין דוגמא של מעלה שדרשו בזוהר פ' וירא דף ק"ג תתאי אמרי על השמים [כבודך] ועלאי אמרי על כל הארץ כבודך עלאי ותתאי אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו, עתה שבנו לכונת זה המזמור שאמרו דהע"ה לתקן מה שהביא עצמו תחלה לרצונו באותו המבחן שלא יכול לעמוד בו כדכתיב בחנני ה' ונסני וכאן אמר זמותי בל יעבר פי לפיכך בקש רחמים שלא יבא עוד לידי ניסיון ואמר פלטה נפשי מרשע חרבך ממתים ידך ה' וכו' ובאמרם כך עלה במחשבה ידוקדק על נכון כי הנה מלת כך במספר גדול של אי"ק בכ"ר הוא בגי' שם ב"ן בכלילות עשר בגי' עם קדוש וככה הוא מספר נחמיה בן חושיאל שנאמר עליו תשב אנוש עד דכא ולא ימות לפיכך רחל מבכה מאנה הנחם שאין מקבלין תנחומין על החי והוא מוסר לאחרים כולם שע"י כן כתיב ותאמר שובו בני אדם כי אמנם זה האיש ישתלם במעלה העליונה הזאת כל האפשר להצדיק על עצמו דין שמים תדע כי כן מספר דיין האמת בשווי גמור ומאמר יהודה מה בצע כי נהרוג את אחינו קיים הבטחת הנביא ושפכתי על בית דוד ועל יושבי ירושלים רוח חן ותחנונים והביטו אלי את אשר דקרו כמבואר אצלנו במקומו וכן כך עלה במחשבה הוא בגי' תק"ך אם נחליף בית השמוש בכ"ף להורות השיווי בין תחלת המחשבה לסוף המעשה וכן ד' אותיות השם הגדול בתמורת אלב"ם במספר שוה שהוא היחוד המשתלם באלפ"א בית"א עולה משני צדדין ואינה יורדת כלל ובה עולים אבא ואימא דאינון י"ה לש"ע נהורין דאריך ועם זה זעיר ונוקביה דאינון ו"ה יחדו ירננו זהו סוד ש"ע פ"ע וכן מגדל עוז שם ה' במספר שוה. ועוד פ"ע בגימ' י"ה בכללות עשר שעלו שתי אותיות אחרונות של שם למדרגות העליונות ובתוספת עלוי ג"כ בסוד הכלילות כאמור:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כד

**רמ"ע מפאנו**

כלל הדברים העלאת האורות האלה הוא תקון נפלא ובה הושלמה הסבה התכליתית למיתת מלכין קדמאין בסוד בונה עולמות ומחריבן וזה נקרא עולם הנקודות עולם התהו שהוא מתהה מאין בו צורה מושלמת. ועוד שהוא מתמיה בהפשט צורה למלביש צורה. ועל הסוד הנכבד הזה מה יפו ומה נעמו דברי חנניה מישאל ועזריה באמרם לנבוכדנאצר אלהנא יכי לשזבותנא ומן ידך מלכא ישזיב והן לא וכו' והכוונה כי כל מעשה בראשית לדעתם נבראו והסכימו להשתמש בכסא דמוקרה השעיר המוגבל ברצון יוצרם ע"מ להשבר ולהתבטל לפיכך נעשה הכל בשתיקה לא כן במעוט הירח שהיה שם כח וקטרוג יתבאר במקומו בס"ד אלא דהא בהא תליא לכל מבין יסודם כי קדם מפעליו מאז עלה במחשבה סוף הויכוח דלא מיתבא דעתה מטענה אלימתא גנוזה, בקרב לבה וגזרה על עצמה השתיקה לחוס על כבוד קונה ואף על פי שמ"מ צדיק ה' בכל דרכיו וכבר בארנו בדרוש הזה במקומו בטול גמור לטעות הירח הלזו כי הצור תמים פעלו אל אמונה ואין עול הנה [הוא] ית' אשר איננו מקפח אפילו שכר שיחה נאה וכ"ש סמא דכלא משתוקא. עקב ענוה פן יאמרו הבלתי מעמיקים בעיונם עבדא נצח למריה אמר להביא במקיף ציור הכפרה שהיא עצמה פיוס לאותה טענה אשר יראה בעיניו ולבבו יבין מה רב גובריה כי היא הקשיא והיא התירוץ ושב ורפא לו כטעם כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד והוא פלא וכבר רמזנו מזה למעלה כי הכל צפוי במקיף והוא צפיית הבחירה על הדרך שבארנו בפ' ז' ויצדק לפרש כפרה שהוא מלשון כפורת (במקיף) [שהוא המקיף] עצמו חשוק שפתיך ודי בזה אך אלה הצדיקים אמרו אם יחיינו האל ית' נחיה ואם ימיתנו ומתנו באדין ברשות השם הנכבד הרשום באותיות אלה שהוא תחילה לאור החוזר כפיתו בסרבליהון סוד המקיפין המגיעי' למטה בשולי (הצדיקי') [בכת"י - הצדדין] בסוד יריעות המשכן ונרמז בתי"ו רבתי של תמים תהיה לפיכך עלה הכתוב ביתר התיקונים מן המאוחר אל הקודם ומן הקודם אל האמצעי שכן זכר תחילה פטישיהון ופירשו חכמים ברקים הנתונים על ברכיהם ויונתן תרגום מכנסי בד אוורקסין וכן כתיב התשלח ברקים וילכו הרי נתייחסה להם הליכה ככתוב בסוד מרי דריגלין והכוונה בהם כלים תחתונים לנה"י שהן גמר מעשה הפרצופין בהכאת הפטיש עליהן ועיקר השבירה לכלל הנקודות לא היה אלא בנה"י שבכל אחד מהן כמו שיבא והוא כטעם מקטע רגליהון דרשיעיא דכתיב בהו לעת תמוט רגלם ולפי שתכף לשבירת החלקים התחתונים שזכרנו מסתלקין למעלה האורות מן השליש העליון ונבארהו סמך אליהם כרבלתהון שהם כלי מוחין וזכר אח"כ לבושיהון שהן כלי הגוף והזרועות שכן בתר רישא גופא אזיל ועם זה פירש לנו הכתוב שעור קומה שלימה שמסרוה השלמים האלה על קדושת השם להיות המה להם בעצמן בכבודן מנין תבירין דקב"ה ומזה יובן ברכי דרבנן דמשלהי ומנא דרבנן דבלו כל אלה מחופיא דידהו בסוד שברי כלים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כה

**רמ"ע מפאנו**

הכתר והחכמה והבינה אשר אמרנו שאין בהם שבירה ח"ו ועתה לא יבצר מהם מעט חלישות כח ונראין הדברים שיש בחכמה ובינה ב' מיני נובלות הא' הוא הנשאר מצמצום הכלים שלהם ונוטף על דפנותיהם שנעשה מאליו טל של תחיה יום יום לכלים התחתונים שמתו ובסיוע זה עומדים במומם ומתרפאים לא בחיל ולא בכח כ"א ברוחו ית' המחדש בכל יום מעשה בראשית כי משמי השברים נעשים פרצופים בסוד תחיית המתים ויש כיוצא בנובלות הללו בכתר אלא שהן שמורות לתקון העתיד ונדבר בם בפרק כ"ז. והמין השני איננו בכתר כלל והוא מסדקי החטה והשעורה ששבירת הכלים התחתונים גרמה קצת בקיעה בשתיהן ואלה הנובלות מזה המין הב' נפלו למקום זעיר ונוקביה וצריכים סיוע להעלותם בכשרון מעשינו וזה כי הנה האורות שנסתלקו מן הנקודות הנשברות חזרו בסוד אותיות פורחות ועלו אל הבינה ולא יכלה לסבול אותם אחרי (שנחלקה) [שנחלקו] וכל א' קנה שם לעצמו והיא העלתם לחכמה אולי תוכל הועיל בזכותם ופשיטותם כאשר בתחלה וכ"ש שהוסיפה חכמה רתת וזיע שלא לקבל אורות שכבר נקרא עליהם חלוק וריבוי והתלבשות עד שנסדקו שתיהן מרוב האור שעלה (עגול')

[מגולה] ונתמעט עובי כדוריתם ונעשו סגלגלים באורך כעין חטה ושעורה עם זה חזרו וירדו האורות לבינה ועלה כתיב הרעשת ארץ פצמתה רפא שבריה כי מטה ושם נחלקו ברצון אדון הכל לתקן מהם פרצופין עליונים ותחתונים כמו שיתבאר בפרקים הבאים בס"ד גם הכתר צמצם עצמו ונסתלק למעלה עד ששליש כדור הכתר שהוא ראשו נכנס תחלה אל תוך עובי הטהירו ועלה משם היינו גג"ת של כתר בין רגלי אדם קדמון למלכות שבו וגופו של כתר בסוד ג' מדות אמצעיות הוא נשאר בעובי הטהירו אצל סוף התפשטות רגליו של זה האדם קדמון כי הוא הראשון ממעלה למטה שבו התחילו הי"ס (והחשוב) [בכת"י - להחשב] שם כקרני חגבים ונקודות חכמה ובינה אחרי שנסדקו עלו לאותו מקום פנוי שנשאר מב' שלישי נקודות הכתר ממה שעלו רגליו למקום ראשו ונקראו חכמה ובינה שבכתר לפי שנכנסו בתוך הרשימו שלו שנכלל בהן ומן הרושם של נקודות חכמה ובינה שהניחו במקומן נתקנו פרצופין אבא ואמא ונוסיף לקח בס"ד ועוד למה שהוצרך לכתר להשפיע לחכמה לא רצה לקבל כל האור פנימי שלו כמות שהוא אלא בשעור הראוי לכתר להיות עודף על חכמה במדה במשקל ובמשורה כפי מה שתעדיף העלה על העלול לא זולת. ושיור הכתר הזה בסוד נובלות גנוז לעתיד לבא ונבארהו וכבר אמרנו שהוצרכה בינה למעט עצמה ולהקטין הכלי שלה לקבל מאחורי החכמה בלבד כדי שתוכל לסבול האור לפיכך גם חכמה שידעה כן לא קבלה מעיקרא כל מה שראוי לה אלא אף היא הקטינה הכלי שלה שלא לקבל אור הרבה כ"א כפי מה שתוכל לקבלו בינה וזהו סוד התענית לפרישות בעלמא וכתיב הצדיק אבד כי בזמן שאינו משפיע לשכינה מטובו אין לו אלא חלקו מאותו תוספות כן הדבר הזה בחכמה ובינה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כו

**רמ״ע מפאנו**

הנובלות אשר אמרנו שירדו מחכמה ובינה למטה לא עברו גבול אצילות כלל ולא הגיע מהן מאומה לשאר העולמות וכ"ש לחיצונים ח"ו לא תהא כזאת ואין צריך לדרוש בספירות הראשונות אותיות פורחות שהרי הכלים שלהם קיימים אלא ירדו למקום זעיר ונוקביה מזה א' ומזה א' בסוד נובלת חכמה של מעלה תורה וכן נובלת בינה שכינה כי מצות התורה הן תקונן דכתיב ואשא כפי אל מצותיך שגם הוא מניח תפילין ומתפלל כיוצא בסודו וטעמו המתבאר במקומו והתורה עצמה היא בחינה מתפשטת מאבא ונכנסת בזעיר וכן משה מעלמא עלאה הוא מבחינה זו דכתיב ביה השליך משמים ארץ ומהו המושלך תפארת ישראל דא משה דכתיב ביה לך רד. ועל נובלות בינה שכינה כתיב ותלכנה שתיהן שלא ירדה נעמי אלא להעלות את רות ואולם בהגדלות זעיר דכתיב ביה על כן ירים ראש אז הנכלל בעצמו מחזיר החלק המתוקן מאותו האור של חכמה למעלה המעט אם רב כפי שעור ההגדלה והזמנתה בזכות התחתונים ונוקביה גם היא בהיותה עולה עמו תעל מאותו האור שירד מבינה ועכשיו נכלל בנוקבא להוסיף כח באימא על ידה ופירוש נובלות אורות שהכלי פולטם להיותם עודפים על כדי חייו של אותה שעה ונפשות הצדיקים אשר אמרנו שהם נעשים מיין נוקבין למעלה הוא לצורך זווגין של זעיר ונוקביה ושניהם נעשים מיין נוקבין לזווג אבא ואמא ומעלים עמהם מאלו הנובלות כמו שיתבאר במקומו בסוד ק"ש והוא סוד יבעלוך בניך אלו זעיר ונוקביה שהם רובעים את רחם אימא ומכניסים אליה האורות שלא היה בה כח לסבלם בזמן שלא היו בעולם עוסקי תורה ומקיימי מצות. ובזוהר שיר השירים אמרו כמה דאצטרך אתערותא מתתאי לאתערא מלכא ומטרוניתא כך צריך אתערותא לאבא ואמא ממלכא ומטרוניתא וזה צריך לכוין כשאומר האדם אליך ה' נפשי אשא ועושה נפילת אפים כי הוא מוסר נפשו למיתה ובהעלאת נשמתו תעלה עמה מאותו האור ומנצוצי טהרה שבתוך הקליפה וזה בעצמו עושה נשמת הצדיק בשעה שנפטרת מן העולם שהיא מיין נוקבין לזווג זעיר ונוקביה ע"י צרוף כל המצות שעושה אדם בחייו יום יום. ועם זה מגינה על הדור ומכפרת על המתים כמו שכפרו ר"מ ור' יוחנן על אלישע בן אבויה וד"ת שאומרים בהספדן של צדיקים זה וזה גורם להעלות נפשות עשוקות של שאר מתי ישראל להכניסן בג"ע צא ולמד ממה שהעידה תורה בפטירת מרע"ה ויתמו ימי בכי אבל משה כי בפסוק זה נרמז התמימות שעלה במחשבה מצרוף מעשיו הטובים. ויתמו בגימ' נתי"ב הוא העליון לא ידעו עיט שהוא בגימ' רל"א שערים פנים ואחור והוא המייחד עשר הויות ועשרה אהיה בגי' ימי בכי אבל משה ועם

התיבות בגימ' דעת שהוא שלמות היחוד העליון לשני היסודות של אבא ואימא הכוללים בשעור קומתם כל תקוני זעיר וממספר בכי אבל תבין מי בכה עמהן וכן אבל משה בגימ' חשמ"ל ומלת ימי בגימ' ששים שהם שלשים של מטה דכתיב בהו ויבכו ושלשים של מעלה שנאמר בהם ויתמו שהושלם תיקונם משעה שקבלו אותם עליהם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כז

**רמ"ע מפאנו**

אל תהי מעתה העלאת הנובלות קלה בעיניך כי על המתעצלים בה אמר הכתוב עם נבל ולא חכם ותרגום אונקלוס עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו כי הנה התורה שבכתב היא מוסר אביך ושבעל פה תורת אמך שהן הקב"ה ושכינתיה אב ואם לנשמות וחובה עלינו לסייע בתקון עליון עד אבא עילאה ואימא בהדיה שכן נרמז באותיות נבל חמשים שערי בינה ול"ב נתיבות חכמה ונבל כמשמעו לשבח לו חכמו ישכילו זאת מוסדי דור ודור לקומם נובלות שתיהן להעלותן שהרי הן מסורות בידינו כשנהיה אנחנו מעוררים זעיר ונוקביה לעומת אבא ואימא וכבר זכרנו כי נובלות נקודות הכתר אינן משמשות אלא לעתיד לבא שהן ערוכות ושמורות לצורך תחיית המתים וזהו סוד מה שנרמז בעמק העיון באדרא דהאזינו דף רפ"ח גבי גולגלתא חיורא דרישא יותר ממה שנתבאר פעמים באדרא דנשא דוק ותשכח והנה כיון שהספירות התחתונות נשברו והעליונות נחלשו מרוב האור כשר הדבר מעתה ברצון העליון לתקן העולמות באופן שיוכלו לסבול אותו ויהי כן ע"י התפשטות האור בהתרחק מלא קומתן של כלים מן המאציל כל האפשר והתלבשות כל א' בחברו ראשו של זה מגיע לכתפו של זה בכדי שיבא האור יותר מבוסם ובזה יהיה לעולמות קיום והעמדה כי הנה הכתר שתחלתו נקודה אחת והיו כלולות בה עשר פקדונות בכח רצה אדון הכל שתעשה פרצוף שלם מי' ספירות בפועל באופן שמקום הי' נקודות עצמן יהיה מדור לפי כבודו לפרצוף הכתר ולעשר דידיה והוא יתלבש בתוך הפרצופין העתידים להתתקן ג"כ משאר הנקודות וכל קומת ההתפשטות של נקודות כתר בעשר דידה יקרא לה אריך אנפין לפי המכוון בזה או רישא דלא אתידע ונבארהו והנה רום קומתו הוא ממלא גבהו של טהירו ממעלה למטה עד קצה הגבול המיוחד ממנו לעולם האצילות כמו שהיה כלו מלא תחלה מן העשר נקודות ועדיין חלל הטהירו לארכו ולרחבו לדעת מה תהא עליו צריך מסורת ושמוש חכמים אין לנו עסק בו במקום הזה ועם השבירה לכלים התחתונים אחרי שהעליונים גם הם נסתלקו ונגנזו קצתם כמו שבארנו למעלה והיה זה לפנות מקום למטה לנפרדים קדושים ולחצונים בסוד סלוק שכינה שהוא עילוי רב אליה בהתקרבם למקור אע"פ שאין זה צורך העולם כי עיקר שכינה בתחתונים והנה רחקי' יאבדו כטעם מי יקום לי עם מרעים אלו שבעה דורות שהעלו אותם עד הרקיע השביעי הוא ערבות כמבואר בחגיגה שכל גלגלי התכונה נכללים ברקיע א' מאלו הוא השני הנקרא רקיע יעויין מאמר הנפש ואומר אני כי שחקים שעל הרקיע השני הוא סוד פרקים תחתונים להתפשטות נצח הוד של מלכות המקננת בעשיה ושם רחיים טוחנות מן לצדיקים למעלה מזה ד' רקיעים שכל א' מהם נקרא שמים כמבואר שם והנה זבול הוא קרקע היצירה שבו המקדש והמזבחות מעון הוא סוד פרקים אמצעיים לנ"ה שאמרנו שכנגדו מעונה אלהי קדם ושם כתות של מלאכי השרת מהם מלאכי שלום דאיהו בנצח מהם מלאכים דשכינתא איהו בהוד ולפי שכל היצירה מעולם הזכר דקב"ה מקנן ביה נקרא מעון לשון זכר מכון הוא קרקע הבריאה ששם אוצרות שלג שתחת כסא הכבוד רל"ו בתחתיתו לא למטה ממנו ויש באמצע הרקיע הזה מכון הר ציון הידוע בזוהר שהוא לול העולה מן יצירה לבריאה ועל שמו נקרא כל הרקיע מכון ערבות הוא כסא הכבוד עצמו בסוד התלבשות הפרקים העליונים לנצח הוד דמלכות אצילות שזכרנו למעלה בפ' ט"ו ועל ההתלבשות הזה יצדק לומר שהאצילות ממלא כל גובה הטהירו וגם בקליפות יש נהורא דקיק עובר אליהם מתוך עששית שהצואה המכוסה תחתיה אינה מעכבת למחנך קדוש דהא מכסיא והנה עששית בגי' תתר"ף היא השעה שצריך האדם לדחות ממנה כמעט קט ואז היא נדחית מפניו כטעם יגער יי' בך השטן לפי שעודנו במקומו והנה צואה צרופי צא וה סוד נהורא דקיק היוצא אליה ברשות החורי' פן יחשוב מציאותה שלא ברשות והיא קרובה להתהפך לעפר שמציאותה ובטולה קרובים וסרוכים אהדדי חמורה ערוה שצרופה ר"ע ו"ה סוד כניסת הקליפה

למקום שאינו שלה כטעם ואירא כי ערום אנכי בכניסת פרי עץ הדעת בקרב איש ולב עמוק יציר כפיו של הקב"ה והוא תחלת הקלקלה הצריך משמרת גדולה בסוד שניות לעריות שלא הוזקקו לגזור עליהן עד דהוה סיהרא באשלמותא כי הכא וגזרו בהן אף לחליצה שיש בכולן משמרת למשמרת אפילו טובא וכולה חדא גזירה היא כי ערוה בעששית אחת בלבד הא מחזיא ואין הכסוי של כתנת אור מספיק בזה כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ודוק מלת ערוה כי ער שבה היא ההפך מן ער שבמלת יגער זה מערה הקליפה מן הקדושה וזה מערה הקדושה ומגלה אותה ממקום כבודה והוא רחום יכפר והנה הסלוק אשר אמרנו איננו מעין הקפול שזכרנו למעלה למקצת האור אלא בסוד עתה אקום יאמר יי' עתה ארומם עתה אנשא שהוא התרחק האור בכל חלקיו אי בעית אימא מושכל מורגש מוטבע ואב"א מקיף פנימי חיצון והסלוק כגון זה הוא הגורם כי ערוך מאתמול תפתה עד שבא אברהם אבינו ויתר הצדיקים שהורידו שכינה עד הרקיע התחתון שהוא וילון ומרע"ה זכה והחזירה לארץ ויש לדרוש פסוק זה לשבח בסוד או

ר לו בציון אשר מאז נגזר עליו הביטול וחללה של גיהנם יהיה פתוח לרוחה להרחיב גבולו של ג"ע והוא טעם ערוך מאתמול תפתה בסוד בית הכסא של כבוד פתוח אין שם אדם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כח

**רמ"ע מפאנו**

תקון הפרצוף העליון אשר אמרנו היה באופן זה ידוע הוא שכל נקודה כלולה מעשר ועשר מעשר הנה השבעה כתרים שיש בשבע נקודות שנשברו כל כתר מהם יש לו עשר ספירות ומכתרי הכתרים נעשה כתר להוא רישא ומחכמת הכתרים נעשית לו חכמה מבינת הכתרים בינה וכן כולם עד תשלום עשרה תקונים שנתחדשו לו והיה זה מכח וסיוע עליון שנתפשטה חכמת א"ק בז' אחרונות שבמלכות דידיה דאית בה עשיה לקיים מה שנאמר כולם בחכמה עשית ואותן ז' מדות נדרשות כל א' בעשר כליליות וכתרים שלהם הועילו לכתר דההוא רישא החכמה שלהן לחכמה שבו וכן כלם ועם זה נתקן העתיק לעולם האצילות כמו שזכרנו למעלה בפ' י"ד ועל הסוד הזה נאמר חכמת בנתה ביתה פירוש חכמת א"ק קרינן ביה חכמת ו' כי וא"ו שבשם רומזת לסוד אדם בכל מקום והנה החכמה העליונה הזאת (מתואר ברובו) [מתוארת ברבוי] לפי פשוטו שהיא כוללת כל החכמות ועוד שהחכמה כוללת הדעת עמה דאיהו ברא דמתפשט ממח האב והריבוי יצדק על צרוף שניהם ועוד דעת הוא בגי' חכמות ותיקון הבנין הוא במה שחצבה עמודיה שבעה וכן לנקודת חכמה עשה המאציל עליון שתתפשט ותהיה פרצוף א' שלם והי' ספירות שבתוכו בכח יצאו לחוץ בפועל ושמו מעתה יקרא אבא או רישא דאין ולפי האמת כאן היתה תחלת השרשת הדינין לקיים בהם כולם בחכמה עשית אלא שהם בדקות גדול והעלם רב והוא יתיב על כורסיא דשביבין דינור לא כפיה לון וכבר נרמז כיוצא בזה לעיל בפ' י"ח וזאת החכמה ג"כ לקחה שבע חכמות של מנין חבירין מהכתרים שבאלו החכמות נעשה לה כתר ומהחכמות חכמה וכן כלם וכמשפט כזה לנקודות בינה שנתפשטו ספירותיה ונתקנו מז' בינות של מנין תבירין ומעתה יקרא שמה אימא או רישא דאריך ודע כי סלוק ג' ראשונות של זעיר הוא לתקות החוטא שלא יפגום בהן דאלו ג' עליונות עצמן אין פגם מגיע אליהן וכן כתר המלכות נסתלק שלא יפגמו בו ואע"פ כן בחורבן שני גבר הפגם נתקנה ברכה נוספת בתפילת העמידה להגן מזה. ואית דיימא שזאת הברכה לכתר זעיר נתקנה והכל א' כי שני הכתרים משליש אחד מהחסדים יצאו כדלקמן וא"א לכתר נוקביה להתתקן (ההיא) [שהיא] העיקר כאן בלי ספק מבלעדי כתר זעיר ולטעם זה באו נקודות ההויה של זאת הברכה כפולות צרופין בגי' נ"ס דאינון מ"ה ס"ה כמו שיתבאר במקומו והנה אורות השבע תחתונות מכל א' מהכלים הנשברין פרטין מ"ט ובכלילותן מעשר אליהם נאמר תמים תהיה במספר שוה עם יי' אלקיך זעיר ונוקביה שאלו האורות משויירם אליהם וכלן נתלו ברפיון תחת הבינה כי אפילו השליש תחתון שנפל עם השבירה העלהו אריך ברגליו עד המקום הזה כמו שיבא והיינו דכתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים כי רוח שהוא מלוי אלקים בי' תוך הה"א הרומז למלואיהן של כלים נשברים בסוד נקודות היה מרחף על הפנים התחתונים של בינת הנקודות

הנקראת מים מפני שכולה רחמים ואין בה דין בפועל עד שנתקנו מהן כליו של זעיר. וכאן ה' מוריש הנקודות התחתונות ומעשיר מהן העליונות משפיל אותן שתרדנה בסוד ההתפשטות אף מרומם את זעיר מהשפלותו מקים מעפר מסיוע מלכות שהיא עפר שלא מתה ומשם קימת הדל זה זעיר בקטנות שמקימין אותו בסוד גדלות מאשפות ירים אביון זה יסוד שלא ישפיע לחצוניים מהצנור שמאלי שלו להושיבי עם נדיבים תלת אבהין וכסא הכבוד ינחילם דא אימא כסא לאבא שהוא כבוד בגימט' ל"ב נתיבות ועיין זוהר ויחי דף רי"ח ותבין מהכא להתם כי שבעין דוכתין האמורים שם הם תיקוני זעיר הכולל ז' נקודות והוא סוד מקום כל היכא דאיתי' ושבעין עלמין בבינה עלמין דאתכסיא ושבעין רהיטין בחכמה דתמן רהיטי מוחא ושבעין כתרין עלאין כמשמעו וכל זה בסוד כלים ומסיים בה התם ומתמן אתפתחו ארחין לעתיקא סתימאה דכלא בסוד העצמות שיתבאר זה וזה בפ' ל"ג:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק כט

**רמ"ע מפאנו**

לאלה התלת רישין דרך הקודש יקרא להם הראשון רישא דלאו רישא או רישא דלא ידע ולא אתידע לא בחכמה ולא בסכלתנו והשני רישא דאין והשלישי רישא דאריך והנה הראש העליון נעלה מאד וג' ראשונות שלו לא נתפשטו כלל אלא כלא רישא חדא והז' אחרונות שבתקוני ההוא רישא מתלבשים בראשים הקרובים אליו כמו שיבא לפיכך נקראים עתיק יומין כי הם ימים ראשונים באמת ולפעמים יאמר עליהם שנעשו עתיקא למוחא סתימא כי הם תקפו וגבורתו בהתלבשם תחילה ברישא דאין שהוא כתרא עלאה כדלקמן ומוחא סתימא חכמה דתקפא דידהו א"ס כי הוא זה הראש העליון נבארהו בסמוך וכולם בעלי קומה שלימה אלא שהן מכוסות ונעלמות זו בזו ואין לדרוש כלום רק במלא קומתו של אריך בלבד ופירשו באידרא זוטא דף רפ"ח ע"ב כי אלה הראשים העליונים זימנין אינון תלת פירוש נדרשים כל א' לעצמו על הדרך שאנו עכשיו בבאורו אמנם זימנין אתכלילו בתרין כי שני התחתונים יבחנו כאחד כמו שהמוח נכלל בגלגלת וזימנין אתכלילו בחד סימנים אי"ן ונקרא שלשתם יחד בשם עתיקא קדישא ולפי הדרך הראשון מצינו לפעמים אשר יאמר לראש התחתון מוחא סתימא ולאמצע כתרא עלאה וגם הוא עתיקא ולההוא מוחא בסוד סבה קרובה ולעליון א"ס כדאמרן והוא שם בדף שזכרנו ע"א וכל זה יצדק מאד בבחינת התלבש כמעט כל רישא דאין ברישא דאריך עד שיבחנו שניהם כא' והמוח הפנימי עיקר בהם שהוא בסוד חכמה נקודה (בהיכלו') [בהיכלי'] ומה שנשאר מגולה מרישא דאין הוא כתר תורה ודאי ועליו ההוא רישא דלאו רישא שהוא אצלם בסוד א"ס לרוב העלמו על הדרך שבארנו בזה בתחלת המאמר וכאן יקראוהו באמת רישא דלא ידע ולא אתידע כי הוא אינו יודע שרש עצמותו מאתר עלאה יתיר כשם שאין האדם יודע מהות נשמתו והוא אינו מתודע לזולתו כלל עוד כתר של נקודה בהתאריך רום קומתו מלא כל החלל שהיה מקום לי' נקודות כמו שבארנו בפ' כ"ז הוא עלמא דדכורא ואין מלכות נכרת בו אלא בסוד עטרה נכללת ביסוד ופרצוף זה נתקן מז' אחרונות של מלכות זו על הדרך שנפרש לקמן בפרק ל"ג לפיכך נקרא רישא דלאו רישא אלא מקום שרשו ויניקתו הוא ברגלי הקומה העליונה כטעם ומקום רגלי אכבד ולא אתידע לא בחכמה פי' אע"פ שנתלבש ברישא דאין ולא בסוכלתנו אע"פ שנתלבש ברישא דאריך דהיינו בינה ואכתי מבעיא לן למידק בלשון האדרא זוטא דקאמר התם רישא דלא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא הא דלא אתברר לא בחכמה ולא בסוכלתנו וע"ד אקרי ברח לך אל מקומך והחיות רצוא ושוב ע"כ שהרי מאי דקאמר לא אתידע מה דהוי ברישא דא משמע שהכוונה על העצם המתלבש בו ואחרי שאמר ולא ידע שפירש בהכרח הוא אינו יודע מהות נשמתו כמו שבארנו בסמוך פשיטא שזה המהות אינו נודע לאחרי' כי עד עכשיו אמרנו שאפי' הכלי שלו בלתי מושג וזה איננו צודק באמרו לא אתידע מאי דהוי ברישא דא אלא איצטריך למימר ולא אתידע ללמדנו שאין הדבר כן לחסרון ההוא רישא ח"ו מקוצר המשיג אלא לשבח העצם הפשוט ועומק המושג שא"א שיהיה נודע לזולתו כלל ויש מי שפי' לא אתידע כלל לאחרים ואיהו גופיה אינו עומד על בוריו של דבר לפיכך אמר לא ידע כיון שבהכרח אף הוא משייר מקצת וסוכלתנו משמע שעל חכמה ובינה דאצילות למטה במקומן מיירי לא על תרין רישין דאתכלילו בעתיקא קדישא בהדי ההוא רישא אלא על אבא ואימא קאמר שעם היותם יונקים

ומושפעים מלמעלה ע"י המזל ואבא גופיה אתכליל גם הוא בא"ס כמבואר במקומו מ"מ לא אתדבק פירוש איננו מושג כלל אלא שפעו נמשך עליהם ע"י תקוני הראש דאינון כתלג חיור כעמר נקי כי עם היות השערות חלולים והאור מגיע אליהם בתכלית הפשיטות לא אתדבק ממש אלא ע"י צנורות דקים מאד ואין זה מקום באורן ועל דא אקרי ברח לך אל מקומך פסוק זה אמרו בלק לבלעם אמנם כל התורה כלה שמותיו של הקב"ה ולמדנו מה רב גובריה של בלעם הרשע בכתרין תתאין מסאבין שהיה סוכן אתונו כלעומת זעיר ונוקבא של קליפה הוא טעם פתיחת פי האתון שנברא בערב שבת בין השמשות כדי שיקטרגו זה על זה בסוד פזור לרשעים והוצרך להכותה שלש רגלים כנגד ג' הכאות בקדושה א' בצור ברשות וב' בסלע שלא ברשות אך שם בשתיקה בסוד אני אסבול ואמלט לפיכך תבע הקב"ה עלבונו בכאן בקנטורי' להפריד ביניהן כי ההוא סבא דמשפטים שאמר עליהם שארי בחבורא וסיים בפרודא כי מתה האתון והוא לבדו נשאר בבושה וכלימה נקטינן כי הרשע ההוא בריח התיכון של קליפות היה משיג בשרש הנעלם אשר להן במקומן דכל חרשי עלמא לא יכלין לאתדבק ליה לפי' ר"ת הפסוק הזה הם אותיות בלעם בחלוף עין באל"ף כי שבעין כתרין מסאבין נכללו אצלו בשרש אחד הוא שאמר על עצמו שומע אמרי אל דאתמר ביה כי לא תשתחוה לאל אחר ויודע דעת עליון הוא המקור המתעלה על אותו אל שלו אבל בקדושה אין כל נביא וחוזה יודע דעת עליון כי נשגב שמו לבדו והחיות קטנות שבמרכבה עם גדולות שבאצילות כלן אצל השרש הזה הן ברצוא ושוב אף אנו נדרש הר"ת

בלשון בל בסוד הנתיבות א"ס על אימא עלאה שידיעת ההוא רישא נשגבה לא יוכלו לה ומספר ד' אותיות יחד בגימ' חכמה והרמז א' וכן ס"ת בגימ' ג' הויות אשר בההוא רישא חיורא כמבואר במקומו והאותיות האמצעיות בגימ' רצו"ן שהוא הכתר בכל מקום:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ל

**רמ״ע מפאנו**

רישא דלאו רישא שאנו מיחסים אל הראש הראשון הטעם הוא כי איננו ראש באמת מצד עצמו אלא שאנחנו לא נדע לכנותו דרך כבוד זולתי בשם רישא ועוד כי ג' ראשונות שבו מגולות שאין שאר הראשים מכסים אותם ואלה הג' הן סוד ראש בכל מקום והנה רישא דאין נקרא כן על שם שהוא מלביש את שבע מדות תחתונות דרישא עילאה דאיהו עין ומשפיע ממדת טובו בלי טעם אלא ברצון מוחלט ואריך מלביש את רישא דאין כלו ולא נשאר מגולה ממנו רק הקרקפתא דהיינו כתר שבו הנקרא אין באמת ולא הקרקפתא כלה כ"א השליש העליון למעלה מהמצח מקום תפלין בלבד וע"ז נאמר והחכמה מאין תמצא ר"ל הנמצא ממנו בגלוי הוא דבר מועט כאלו אינו מושג כלל ולפיכך פרצוף הבינה נקרא אריך שהוא מתארך למעלה במדותיו של רישא דאין יותר ממה שעלה רישא דאין אצל הראש העליון ועוד אריך מחזיק ברום קומתו כל אורך עולם האצילות אלא שהוא בסוד התפשטות בלבד לצורך שאר הפרצופין התחתונים להחיותם ולתת להם העמדה וקיום לפיכך גם הוא נקרא רישא לפי עיקר מציאותו ועוד שהוא ראש ואצילות באמת דתלת רישין אתכלילו ביה ועוד שכל ספירותיו הן בסוד ראש כי הנה כח"ב שבו ראשית דעתיקא וחג"ת ראשית דזעיר. נה"י ראשית דנוקביה ואלו הן ספירות מקוריות דאתעבידו תשע היכלין. להיכלין דלאו אינון נהורין ולאו אינון רוחין לאו אינון נשמתין ולא אית מאן דקיימא בהו כדאיתא בזוהר פ' נח דף ס"ה א' ופ' פקודי דף רכ"ו ב' והכוונה על ספירת אריך שהן היכלין לספירותיו של רישא דאין. והן עצמן רצוני הני דאין היכלין לז' תחתונות דעתיק יומין ועל הטעם דרישא דאין אמר שנה"י שבו לאו אינון נהורין להאיר למלכות נוקבא דזעיר דלית לה עיינין וכן חג"ת שבו לאו אינון רוחין להאיר לזעיר וכח"ב שבו לאו אינון נשמתין לאבא ואימא הנכללים בעתיקא אלא הכל ע"י ספירות אריך אלו ואלו נכללות בתש' כי מלכות דבוקה ביסוד ותו השתא מיהת דעסקינן בתחלת האצילות שעדיין לא נתקנו הפרצופין של מטה זוג זוג דאינון אבא ואימא זעיר ונוקביה שפיר קאמר דלאו אינון לא כך ולא כך עד התאצל המקבלים שפעם שעל העדרם אמר ולא אית מאן דקיימא בהו ומזה הצד יצדק לקרוא להם היכלין כי עדיין אין להם בחינה משתוה למטה אלא למעלה עם התקונים המתפשטים בתוכם ועליהם

נאמר באדרא זוטא דף רפ"ח כד אתתן אפיק תשע נהורין דלהטין מיניה מתקוני וכל דבר שבקדושה שהוא בסוד ראש הוא עצמו כולל י' כי לעולם בתר רישא גופא אזיל בין שיהא זה הגוף נגלה או נעלם אבל מה שאינו בסוד ראש אינו נדרש בעשר אלא בשש או בארבע וכיוצא הכל לפי מקומו ושעתו ואל תתמה על מה שאמרנו היות אריך בסוד התפשטות כי אפילו אבא ואימא המלבישים אותו פרצופי הארה הם וא"א לעולם שיהיה המתלבש מוגלם יותר מהלבוש ומכאן אתה דן ק"ו לראשית הקודמים לאריך לפיכך הוא לבדו ניתן לדרוש בו כמה גופי תורה שקצתם הם המתבארים בכלל המאמר הזה מה שאין כן ברישא דאין ולא אתידע שאין לנו רשות לדרוש בהם רק מציאות הראשים בלבד והנה הכתר של רישא דאין מכוון לחסד וגבורה דרישא דל"א שהם בסוד תקרובת דבוסמין ויבא מזה לפנינו בפרק הקרוב והכתר של רישא דאריך מכוון לת"ת דההוא רישא דלאו רישא ולחכמה ולבינה דאין והדבר ברור כי ת"ת דל"א הוא יותר מוגלם מגדולה גבורה שבו. ועם זה הנה לפי הדרך הראשון דהא דקאמר לא אתידע פירושו שאפילו כליו הם בלתי מושגים ניחא למימר ולא בסוכלתנו אע"פ שאמר לא בחכמה ולא תימא זו ואין צ"ל זו. אצטריך סד"א אפשר לרישא דאריך שתהיה לו ידיעה והשגה באותו ת"ת שהרי אין חכמה ובינה דרישא דאין מפסיקין שהמה מדובקין עם רישא דאריך דבוק עצמי והיו לבשר א'. קמ"ל ולא בסוכלתנו פירוש בינה דהיינו רישא דאריך שאין לו ידיעה ברישא עלאה כלל אפילו באותו ת"ת המכוון לכתר דידיה. ויש למעמיקין בחכמה פרטי דקדוקיה בהאי רישא עילאה שאי אפשר בשום פנים לתרץ ספקותיהם כי רבו מה יפו ומה נעמו מה נמרצו אמרי יושר עד שאמרו כי אפילו ישעיהו הנביא נסתפק בהם בפסוק והשביע בצחצחות נפשך שדרשו בו צח חד צחות תרין. לפיכך פסיק ותני לא אתידע הא למה זה דומה למה שלא יכלו חכמים להכריע באנדרוגינוס לא מחסרון ידיעה אלא לרוב חלוקי דיניו דהא והא אתנהו ביה כן הדבר הזה. ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לא

**רמ״ע מפאנו**

עולם האצילות בכלל על פי הדברים האלה יתכן לדרוש אותו באופן זה הנה הטהירו לפי העלמו וגילויו על כל הנקודות ופרצופיהן ההוא יקרא א"ס באמת על הדרך שהקדמנו בפתח דברינו ותלת רישין כתר חכמה בינה כמשפטן וזרועות עולם אבא ואימא. ודע כי שני פרצופין אלה נתקנו במקום רשימו דחכמה ובינה ושתי נקודותיהן נתלבשו תחלה למעלה חכמה תוך בינה ונחלקו אחר כך לתרין רישין לפיכך נצדק בדברינו כי אבא ואימא נעשו מנקודות בינה מהארתה שהרי אין רשומה של חכמה ניכר לחוץ בהיותה מלובשת תוך בינה. ועוד יתבאר לקמן בפ' מ"ב בסוד מתקלא דהיינו זכר ונקבה. הנה נדרש תחלה במוחא סתימא שהוא מנקודת בינה אלמא מינה ובה ימשיך תקונם של אבא ואימא ופשוט הוא ומפני ששלשה ראשונות של בינה מלבישות שלשה ראשונות של חכמה ואחרונות לאחרונות בשווי גמור זולתי אותו דבר מועט דמבעי לארמא ימינא על שמאלא נזכה בשפטנו שיהא גרונו של אריך משליס כתריהם של אבא ואימא וכל דברי חכמים קיימים. ואולם ראש זעיר הוא תפארת של כללות הקומה בסוד נקודת חולם שהיא בתפארת מדברי התיקונים והמפרשים יחסוהו לכתר פירוש לדבריהם לכתר זעיר והוא עצמו תפארת של כלל האצילות. ויש במספר חלם שלשה הויות שהן חד"ר. והנה אריך כלל האצילות ואין בו דין אלא כלא ימינא. לפיכך לא יפרדו ענפי הנהגתיו כי אם מטבורו ולמטה לצורך העולם אבל זעיר שהוא ענף אחד ממנו הנה היותו כלול משלשתם כתר הוא לראשו והוא סוד כליל תפארת בראשו נתת דאתמר במשה דיוקנא דזעיר עוד חולם בוא"ו בגימטריא חנוך בסוד ראש היצירה שהוא תפארת של כללות העולמות לאחד מן הדרכים הנאמרים באמת. והנה זרועותיו של זעיר נצח והוד גופו יסוד של כללות הקומה. ונצח הוד יסוד מלכות שלו כלם יחד הם מלכות של כלל האצילות אבל נוקביה דזעיר בכל אלה פלג גופיה היא ובלעדה לאו איהו גדול ולאו מהולל כדברי הזוהר פרשת ויקרא וגם כשהיא אחור באחור בסוד קטנות. הנה אז ירכין דיליה הן הן מוחין דידה וכשניחס בצדק תואר אין סוף להההוא רישא עילאה יהיה רישא דאין כתר ורישא דאריך עם כל השבח הגנוז בתוכו בסוד חכמה שכן מוחא סתימא באמת הוא תואר מיוחד אליה אלא שהוא מכוסה בתוך בינה כמו שהמוח סתום בגלגלת והוא

שבח המגיעה לכתפים דההוא רישא עילאה פירוש עד הגדולה והגבורה של תקוני הראש ולא עד בכלל וידוע כי סתם גדולה וגבורה הם בסוד זרועות עולם בכל מקום והיינו ראשי כתפין אע"פ שבכאן אינם אלא תקרובתא דבוסמין. ואז יחשוב גרון אריך שהוא מקום בינה דאיהי רחמי בסוד הגרגרת ודינין מתערין מינה בסוד הוושט. והאמת שהיא בינה שבבינה וממנה נתקנו הכתרים לאבא ואימא. אלמא לדרך זו לעילא בתלת רישין אין ראשה של בינה נמנה בשווי עם החכמה כמו שהוא באבא ואימא זעיר ונוקביה לפי שמרוב הזכוך אשר שם למעלה לא יהיה לה קיום. ושמא תשבר חס ושלום לפיכך הרחיקה המאציל למטה בגרון שאין האור מתרבה בו יותר מדאי הואיל ונתרחק קצת. והאמת שאין דינין מתערין אלא משבעה אחרונות שבבינה. והשבע נחלקות לפרצוף שלם של עשר והוא המתחיל מן הגרון הנעשה כתר לראשו וכשנדרוש האצילות כלו בפרצופין הקרובים דרושים לכל חפציהם. נאמר כי תלת רישין דלעיל אתכלילו בתרין. הראשון הוא לא אתידע. והשני אין אריך כי הדדי ואז יחשבו אריך אבא ואימא שהן כתר חכמה בינה כי הראש העליון אין סוף לגבייהו. ותרין רישין כלילין כחדא בסוד עשרה הכף הוא הכתר ואבא ואימא חכמה ובינה. ואצל קומת זעיר יהיו תלת רישין אין סוף לגביה ומזלא כתר דידיה אבא ואימא חכמה ובינה. כל זה בסוד גדלות. אז יחשב ראש זעיר אצלו בסוד בינה כעין קרומא דאוירא שאנו עתידין לדרוש בראשים העליונים ואבא ואימא יחשבו לו במקום כתר וחכמה כמו שבארנו בתרין רישין על שני דרכים. ואז יהיו הקצוות נמנין בו אחד אחד ומלכות בסוד עטרה. ועוד הא בת זוגיה לקבליה ולפעמים נדרש בו עשר ספירות ברום קומתו בלבד ויבא עוד מזה לפנינו בס"ד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לב

**רמ״ע מפאנו**

אכן רוח היא באנוש להבין ממה שהקדמנו דרך המקובלים הראשונים שמקצתם מסדרים עשר ספירות זו למעלה מזו יורה על תחילת אצילות הנקודות דלא הוי מתקלא כלל. ומקצתם ציירו שלשה ראשונות זו על זו והשאר בסוד קוים והוא האמת בספירות אריך. ומקצתם ציירו כל הספירות בסוד קוים רק הכתר על כלם באמצע והדעת מכריע בין חכמה ובינה והוא כן בספירות הפרצופים התחתונים דאינון אבא ואימא זעיר ונוקביה ובכל אלה בינת הבינה גרון ממש הוא הכתר על גביהון בסוד אהיה הנדרש בבינה והוא הכתר ופשוט הוא. ועל זה התורה נדרשת בפנים הרבה ולכל פן ופן טעמים אין מספר והן נפלאות מתורתו יתברך נזכה ונחיה ונראה, ודע כי כליהם של תקוני הראש לכתר חכמה בינה הם שנעשו מן הכתרים והחכמות והבינות של שבעה נקודות שעלו בסליקו עילאה הוא הדבר שבארנו לעיל בפרק כ"ח. אבל העצמות והפנימיות לתיקונים העליונים ההם הושלם באופן זה. מנקודות הכתרים של שבעה מנין תבירין נעשו שבעה התחתונות לרישא דלאו רישא ולפי שכל אחד מהכתרים שזכרנו נדרש בעשרה כליליות אף אנו נאמר כי שמו בכליהם פרטות הכליליות ההן וקבוצן הוא הנדרש כאן בסוד עצמות שהוא כולל שבעים נפש לבית יעקב. פירוש שבעים תקוני הכלים שהן בית בהבנותו מכתרי שבעה נקודותיו של זעיר הנקרא יעקב. והם עכשיו נפש ופנימיות תוך הכלים אשר אמרנו שהם בית והיכל לזעיר שבכתר דהיינו שבעה התחתונות שלו הנקראות יעקב בכל מקום. ואל תתמה כי לפי גודל ערכן של תלת רישין אין בין הכלי והעצמות הבדל בשבעה התחתונות שלהם רק הדבר הזה. וכן כיוצא בו בזוהר פרשת בראשית גבי חבקוק דאגליף עליו אלישע שם של ע"ב בשני דרכים השמות מחוברים בתיבות שלימות ואהדרא רוחיה. ומאתן ושיתסר אתוון דידהו כמניין חבקוק די בהון אתקיים גופיה על קיומיה. ואי אפשר לומר שיהא העצמות מהאור ממש והכלים מן הרשימו שהרי אנו צריכים לו לתקוני זעיר כדלקמן. ולפי האמת יש חלוק עצמי בין העצמות והכלים נוסף על מה שאמרנו כי בכלים לא נכנס בכתר הכתר רק שבעה חלקים משבעים ענפים של מנין תבורין וכן כלם אבל בעצמות הנה השבעה מנין תבירין כל אחד בכלילות עשר שבו תקן מדת עצמו בכתר העליון. ודע כי מנקודת הכתר עצמה נתקן העצמות לשלשה ראשונות של תקוני ההוא רישא דל"א ומנקודות החכמה והבינה גם כן נתקן העצמות לשלשה ראשונות של רישא דאין ורישא דאריך וגדול כבודו של רישא עילאה שכח שבעה האחרונות דמלכות אדם קדמון מעורב בו כי גם מהן ומכלילות עשר שבהן נקח שבעים ניצוצות ונחלק אותם שבעה שבעה להיות נשמתא לנשמתא אל

העשר ספירות דרישא עילאה הוא העתיק שבאצילות ובארנוהו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לג

**רמ״ע מפאנו**

ואולם ראויות היו ג' ראשונות שבכתר לבנות מהן תלת רישין בהתלבש חכמה שבכתר בנקודות חכמה וכן בינה שבכתר בנקודות בינה וכתר הכתר מספיק לעצמו דרב גובריה וישר חיליה אלא שהמעוט הצפוי בתחלת המחשבה גרם סלוק לעליונות ולא נתקנו רישין דלעילא כי אם באופן זה הנה בתחלה הוצרך להתפשט כחו של כתר הכתר בכח"ב של מלכות שבו וחכמה שבכתר בכח"ב של נקודות חכמה וכן בינה שבכתר בכח"ב של נקודות בינה ונתקנו עם זה תלת רישין ומגג"ת שבשלשתם כאמור נעשו להם גופן כמו אור מופלא ואור מזהיר סוד הדעת כך שמעתי התם ונראה שהוא אור צח ומצוחצח שלשתם בסוד הקו האמצעי כתר ת"ת ויסוד זכרנו אותה למעלה בפ"ה שכן הדעת והיסוד כי הדדי נינהו והעלו הגופים להקפיא תקוני הראשים במשל הכוכבים שמעלים (בחומת) [בחומם] אידים מן הארץ להצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם והוא על הדרך הנדרש בזעיר שגג"ת העלו שלישים לחכמה בינה לקמן פ' ס"ב נשארו תלת גופין ברשימו בלבד ונה"י שבשלשתם נתעלו לאותו הרושם (ונשארו) [ונשארה] הארתם במקומן אח"כ נגלמו התלת רישין בסוד אוירא דאתפס ע"י התקונים שעלו אליהם מזעיר להשלמת כליהם ושוב נתמלאו מדקות האורות של זעיר בסוד עצמות לא מהות הנשמה המתמצעת בתוכם כי היא מאתר עילאה יתיר אלא חיותם וקיומם של כלים ממש במה שהם כלים לא זולת ויש דרך שלישית שכל התלת רישין לא נתקנו כי אם מג' ראשונות דמלכות שבכתר כי כתר שבה הוא לבדו משלים מקום כתר הכתר והיו חכמה ובינה שבה הן המתלבשות בנקודות החכמה והבינה ונתקנות בסוד פרצוף ויקרא בהם שמם כח"ב שבכתר ללמד דרך קצרה ושמא בעלמא הוא דנקיט להו הואיל וסוף סוף ממלכות שבכתר הם ואית דיימא דאפי' רישא דל"א נמי לא אתתקין אלא בז' אחרונות דמלכות שבכתר שכל א' מהן כלולה מעשר וכבר הנחנו למעלה הסברא הזאת בפשיטות ואפשר שירידת פלאים לעולמות התחתונים היתה גרמא בכך הוא הדבר האמור בזוהר ויצא דף קמ"ט ב' כד ישראל חטאין מאיך האי סלם וסלקן ממנן אחרנין וכד ישראל מתכשרן עובדייהו אסתלק האי סלם וכולהו ממנן נחתי לתתא ופירשו עוד שם דבר אחר והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו במאן בההוא ראשו של סלם דכד אסתלק ראשו מניה סלם אתכפיא וכו' ומן הסלם אנו דנין הנה כי כן בשפלות ידינו תסתלקנה ג' ראשונות של מלכות זו והפרצופין יורדין למקום רשימו שלהן וג' ראשונות שבכל א' מז' תחתונות שבה עולות שם לקבל תיקונים אלה העולים מג' ראשונות דהני ז' נקודות של מטה שנשברו ולא רישא עילאה בלבד נתקן מכל ז' אחרונות אלה כי קצת ענפיהן נתלבשו בנקודת חכמה ובנקודות בינה לתקון תרין רישין אחרנין דאזלין כחדא והנה באופן זה הנה כח"ב של גג"ת דמלכות זו נתייחדו לרישא עילאה לפי חשיבותו הכתרים לכתר שבו והחכמות והבינות לחכמה בינה שבו ושלשתם מתפשטים ביושר כל א' משך הקו שלו להשלמת תקוני ההוא רישא אם שיהיו שלשת הכתרים משלימים הקו האמצעי והחכמות קו ימין והבינות קו שמאל או כח"ב דגדולה לימין כח"ב דגבורה לשמאל כח"ב דת"ת באמצע וכח"ב של נצח הוצרכו לרישא דאין ושל הוד לרישא דאריך מתפשטים גם הם כאמור וכח"ב דיסוד ומלכות נמי המה להם סלם לעלות ושאר כלליותיהן של ז' אחרונות דמלכות שזכרנו תשלחנה הארתן להיות פנים לפנים להתפשטות הקומות שלא הורשינו להתבונן בהם כלום וגם אין אנו צריכין לכך אחרי היותן מתלבשות ומכוסות בשאר הפרצופין כי הא דתנינן המלך אין רואין אותו כשהוא ערום כי אין הקומות האלו מוגלמות כלל ואינן נתפסות אפילו בהרהור הלב ולפי זה יפורש הנפש לבית יעקב על זעיר דמלכות זו שבכתר כי הוא לבדו מתחיל בעליונים להתתקן בסוד פרצוף דאלו א"ק שמא בעלמא הוא דנקיט ליה וכתיב שמש ירח עמד זבלה פירוש אין שם מעמיד עצמו בסוד זבול שפירושו מדור לפרצוף אדם אלא שמשה של ירח שהוא זעיר שבספירות מלכות זו שבכתר לפיכך כתיב זבלה בסימן הנקבה ולפי דרכנו למדנו סוד מגן אברהם הוא חסד של ירח זו. וכן מגן אבות שהן גג"ת שלה אשר אמרנו שעלו כח"ב שלהן לרישא דל"א ולמעלה ממנו מגן פי' תשע ספירות עליונות שבכתר בכלילות עשר וכח"ב שבמלכות דידיה ומצדה יצדק לומר מגן דוד ועל סוד זה נאמר למלכות לכי

ומעטי את עצמך שלא להנהיג את העולם בסוד גדלות והרמת ראש ועוד שאין דבר מתלבש ממנה בתחתונים כל היכא דאצטריך לפי מקומו ושעתו אלא מז' אחרונות שבה על הדרך הזה ממש לא מג' עליונות כלל והרי היא עם שאר הספירות באצילות שהיא כלולה מעשר כמותן ואינה באחדות עמהן לפי שאין לה פעולה בתחתונים רק מכח שבע וסוד מגן הוא בגי' כח אדנ"י כי הוא הנותן למדה זו כח לעשות חיל והכל ברשות אדו"ן יחי"ד במספר שוה ולכבודו היו משתמשין במקדש בכל יום בתשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב כי המקדש גם הוא מושפע הימנה בסוד השביעיות שאלו זכינו להרמת ראשה של מלכות שמים בהנהגת המקדש לא היה חרב לעולם ועשו להם דוגמא במספר הכלים בל

בד לסוד מג"ן שהוא בגי' יהו"ה בהיכל וכן אלה"י דו"ד אבי"ך האמור לחזקיהו וכן מרבה מחיל"ה וכמהו נחל"ה לישראל עמו וכפל נחלה באותו פסוק הוא בגי' מקום כבודו ודי בזה לכללות מה שאנו בבאורו אע"פ שיש כמה פנים לפנים וכבוד אלקים הסתר דבר:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לד

**רמ"ע מפאנו**

נקטינן כי אריך אבא ואימא הן כח"ב של עולם הפרצופין שהוא סוד האצילות אחר התקון אבל אריך הוא פרצוף נתקן מנקודת בינה ולמעלה ממנו רישא דאין שהוא מנקודות חכמה ולמעלה משניהם רישא דל"א שהוא מנקודת כתר ממלכות שבה שזכותם מסייעתן גם לתרין רישין אחרנין אלמא מג' נקודות ראשונות נתקנו ג' ראשים עליונים נעלמים הנכללים ומתלבשים זה בזה ונקראו בשם עתיקא קדישא הוא השם המתיחס לאמצעי בעצם ומשתוה לזה למעלה ולזה למטה ושלשתם יחד נמנים כאחד בעולם האצילות כי לפני א' שהוא אריך מה אתה סופר ופירש בזוהר על פסוק יהי מאורת אית נקודה לעילא סתים דלא אתגליא כלל ולא אתידע פירוש זה אריך שהוא עצמו סתים. ומהתיחסו בעצם עם רישא דאין א"א שיתגלה כלל ומהיחס אשר לו עם רישא עלאה אף הוא כמהו לא אתידע ואמר דמתמן שרותא לממני כל סתים ועמקא פירוש למימרא שמנין הספירות אינו אלא מחשבי כמו שאמרו הגאונים בוראן סופרן ורצה לזכות את ישראל לפיכך מסר לנו סוד זה על פי התורה לא זולת הכי נמי אית נקודה לתתא דאתגליא ומתמן הוא שרותא לכל חושבנא והיא המלכות ופירושו תחלה ואמר דהא מה דלגו דההיא נקודה לא אתידע ולא אתיהב לממני והוא מה שבארנוהו השתא ודאי נכנסו אבא ואימא שהם פרצופי הארה להמנות במקום חכמה ובינה בעולם האצילות לפי שמלכות הכתר נתפשטה למטה בסוד הרחיבי מקום אהלך וקלטה (בעצמו) [בעצמה] ראשי נקודותיהון של חכמה ובינה אחרי שגם הם היו מסתלקות למעלה מחמת שבירת התחתונות כמו שיסתלק ראש החוט בנפול החרוזים תחתיים שניים שהיו מכבידים עליו ומותחים אותו למטה ואז עלו תיביהן למקום ראשיהן וסופן למקום תוכן עד שנשאר מקום סוף הנקודות שתיהן דהיינו נהי"מ שבהן ברשימו וכאן חכמה עלתה לנצח ובינה להוד של אותה מלכות שבכתר ובכחו של זה ההוד העליון הנה למטה גם כן אימא עילאה עד הוד אתפשטות ועוד רושם החכמה של מלכות זו ירד כאן להשתתף עם כח"ב של נצח דידה ורושם הבינה שלה נמי עם כח"ב של הוד דידה להתלבש יחדו בראשי הנקודות שנסתלקו אליהן ומזה נמשך לאבא ואימא למטה במקומו סוד ההרכנה ונבארהו ותכליתה הוא כדי שלא תהיה ההנהגה נעזבת לעולם מן המקורות העליונים ח"ו ואח"כ כשנתפשט אריך בעשר ספירותיו עד שהגיע לסוף גבול עולם האצילות בטהירו הנה זה הרשימו נמצא מלביש את אריך מכתפיו ולמטה עד טבורו בלבד והוא תקון ממנו פרצופי אבא ואימא ונתאמת מה שאנו בבאורו שהן מהארות חכמה ובינה אלא שנתעצמו ונתגלמו פחות מנקודת ויותר מהארה לצורך התקון של זעיר ונוקביה בסוד קלעי החצר יתבאר במקומו עד שיצדק לומר שאריך ואין ול"א המה מקורות הנפש והרוח והנשמה לזו"ן וחיה יחידה המה להם בסוד מגן של נקודות הכתר ומגן רבותיה של א"ק וגם הנה אבא ואימא המה צללים על ראשו שהמה מזדווגים בסוד נשיקין להמשיך נפש רוח ונשמה לזעיר אלמא אין פרצופי אבא ואימא עוברים טבור אריך בשום פנים אלא שאחרי תקון זעיר נשתרבבו למטה לצורכו נמצא רוב בניין ורוב מניין תקוניהם של שתי נקודות אלו עלו לאין ואריך ומעוטן נשאר

מתפשט מהן ומחובר אליהן עד שנתקנו אביו ואימא ונכללו בשירי הנקודות אחרי שנכנס אריך במקום כתר ודי בזה לקיים כל דברי חכמים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לה

**רמ״ע מפאנו**

עד כאן היו דברנו בפרצופין העליונים שכל אחד מהם יתואר היותו נתקן מנקודה (אחד) [אחת] ומה גם עתה מהשש קצוות שנשברו שהן גג"ת נה"י נעשה פרצוף א' שלם ההוא יקרא זעיר אנפין ומן הנקודה העשירית שהיא מלכות נעשה פרצוף נוקביה והן ברא וברתא והנה שש קצוות של מדות זעיר הספיקו לי' מדות של נוקביה כמלא קומתה וסימן עצם מעצמי ובשר מבשרי ר"ת במספ' ו' הויות וס"ת במספר י' הויות והאמצעיות כמנין מגן בסודו שבארנו בסמוך בחזרת האלף לא' ודע כי כשנתקן עתיקא בסוד ראש ותקוניו עיינין מצחא ורבותייהו נתקנו עמו תרין רישין מתלבשין יחד ואבא ואימא פנים באחור ארבעתם בסוד נקודות וזעיר ונוקביה עדיין לא נעשה בהם כלום וכאשר התחילו להתתקן גג"ת דעתיק נתקנו אין ואריך בסוד פרצוף ואבא ואימא פנים בפנים ועדיין הם בסוד נקודות וזעיר ונוקביה התחילו כאן להתתקן אחור באחור בסוד נקודות ולקמן פרק מ"א נפרש כי הספיקו נה"י דעתיק לו' קצוות דאריך ועם גג"ת דאריך נתקנו חב"ד דאבא ואימא בסוד פרצוף וכתר זעיר בהדייהו וכשנתקנו נה"י דאריך נתקנו עמהם גג"ת דאבא ואימא וחב"ד דזעיר וכתר נוקביה ועם נה"י דאבא ואמא נתקנו גג"ת דזעיר וחב"ד דנוקביה ועם נה"י דזעיר גג"ת דנוקביה ואז נתפשטו רגליה בעולמות התחתונים להחיותם אלמא זעיר שהוא עיקר בעולם האצילות והוא בסוד ו' קצוות לא הותחל להתתקן בו מאומה עד חג"ת דעתיק כי ראשו הוא למעלה מעולם האצילות ושש קצוות שלו הם התחלה וסבה רחוקה לזעיר ובו סוד משלשל דפנות מלמעלה למטה דתנן גבי סוכה והטעם שהיו ה' פרצופין ולא י' כמניין הנקודות הוא מפני שאין בשם הגדול רק ד' אותיות בלבד וכלן יוצאות מנקודת יו"ד כי ברדת ממנה קו למטה תצייר וא"ו ובהתפשט קו ב' אצלו וברוחב שוה לגובה היו"ד נעשית דל"ת והיא תחילת היכל אל היו"ד לצייר ה"א ראשון ואח"כ אל הוא"ו בה"א שניה וספרי דוקני כותבים על הסדר הזה אות הדלת מן ההה"ן שבשם לפחות בסוד יו"ד דפשיט נהרא לסטרוי ומן היו"ד עושים וא"ו תחלה שהוא התפשטות החסד לאורך ואחר כך מוליכין את הקולמוס מן הימין אל השמאל לרמז התפשטות הדין ברוחב והושלם להם גג הדלת יורדין ביושר משם להההוא כרעא דתלי ומזה יובן מעשה הכתב של בן קמצר שהיו נעשים לו ד' יודי"ן בבת אחת והרמז לד' ראשי החיות וג' ווי"ן יחד בסוד הקווים שהם חסד דין רחמים ושתי ההין תרין עלמין ובשעה שהוא כותב הני תרי כרעי דתלו היה משלים גם יחד עוקץ הוא"ו ושתי עוקצות היוד עליון ותחתון שלפנים לסוד תחלת המחשבה סוף המעשה ואף ע"פ שאנו דורשין אין אתנו יודע לכתוב כמותו כמו שאירע לאומנין מאלכסנדריאה גבי פטום הקטורת ולחם הפנים ויש בכלל הדרוש הזה שטה אחרת שאין למדין הימנה למעשה הכתב של בן קמצר כלום כי לא דבר רק הוא מזה ומזה יתקלס עלאה והנה אלה הד' אותיות בעצמן רומזות לד' פרצופין זוג זוג יו"ד אבא ה"א אימא ו' זעיר הכלול מו' קצוות ה"א נוקביה וקוצו של יו"ד רומז לאריך היונק מלמעלה זכאה מאן דעביד לון נייחא ביה ובאיתתיה בבריה ובברתיה וזיו שכינה משלים מקום אריך בבתיהם של צדיקים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לו

**רמ״ע מפאנו**

ידוע ומפורסם כי אפי' עוקץ דק משהו לא נפיק מתורת יו"ד שיש בכחו תלת עוקצין לפי' בכלל אריך נוסדו יחד תלת רישין וכאן התחיל התאר השגור בפי המשכילים לקרא לו לכתר עליון עלת העלות בסוד רישא עילאה שהוא עלה לתרין רישין אינון עלות לכל האצילות הנמשך מהן ומשתלם על ידם ומן הטהירו ולמעלה שהוא באמת עולמו של א"ס יצדק לתאר בו עלת כל עלת דאתמר ביה אני אני הוא ואין אלקים עמדי שאין הכינויין אפי' הבלתי נמחקין מתייחסים שם כלל לא בשתוף ולא בהשאלה יעוין זהר בראשית

דף כ"ב ע"ב. וטעם אני אני הוא יובן בסוד אני ראשון עד א"ס ואני אחרון עד אין תכלית כי הוא לבדו מרום וקדוש ואם תשאל מה בין סוף לתכלית דע כי זה וזה הוא בגימטריה י' פעמים אלקים על שם תחלת המחשבה שכל הבריאה תתנהג במדת הדין ראה שאינו מתקיים בשביל יצה"ר הנתון באדם שתף לה מדת רחמים הרמוזה בוא"ו שבשם והיא נוספת על המנין שזכרנו במלת סוף אבל בזמן שיגיע הקץ ששם לחשך לבטול יצה"ר אז לכל תכלית הוא חוקר ופירושו להשלמת כל הדינין הקדושים ניתן גבול לא כן אופל וצלמות שלא ישלטו עוד בעולם כי הדין הקדום כן חייב אלא שגרם החטא ולעתיד יהיה חוקר ומבקר כל הטוב הנמשך מהם כטעם זדונות כזכיות לפיכך מלת חוקר היא בגי' שד"י כי הוא היסוד והוא הדעת חופש כל חדרי בטן ולפי שאנו דורשין ובלעדי אין אלקים באמצע שהוא מציאות ההנהגה העליונה שתחלתה מא"ק סד"א יש השגה בשור של ההנהגה ההיא לפיכך אמר הוא כלא סתים כדמעיקרא עוד אפשר לפרש כמאמר הזהר שזכרנו כי רישא דל"א הוא עלה על כל עילאין ועלת העלות רישא דאין וכתר רישא דאריך תדע שכתוב שם והא אמרינן דעלת העלת אמר לכתר נעשה אדם והוא לא אמר אלא שחכמה אמר כן לבינה ואחרי שפירשנו למעלה כי בינה של נקודות הוא כתר הפרצופין ניחא כי חכמה של נקודות שהוא רישא דאין עלת העלות תחשב גבי אריך והחכמה שלמעלה ממנו היא מחשבה גנוזה בו שבה סוד האמירה בחשאי וא"ת והלא הכל צפוי לפניו ית' ולמה זה ברא נקודות להחריבן יתחיל בפרצופין שהם עתידים להתקיים לא מחכמה שאלת על זה כי הנקודות יסוד האצילות דעלייהו תנינן י' ולא ט' עשר ולא י"א ומהן ובהן שעור ומדה אל הפרצופין שהם עתידים להתתקן ולהתעלות כמותן כי עכשיו הן בסוד קטנות כמו שבארנוהו בפ' ל"ג ועתה דע שלא נחרבו הנקודות ולא נשברו אלא אתגניזו לאו דמיתו כמבואר בזוהר והרושם שנשאר מהם בסוד הכלי שיש לו ברירה עם סלוק האור הוא שנשבר ולא על חנם אלא לצורך ולתקון גדול והוא ממה שהשיב התנא לעצמו על מה שהעמיק שאלה הלא במאמר אחד יכול להבראות ויצדק מאוד לדרך זה לפרש כי המאמר דאסיק אדעתי' הוא נעשה אדם הרומז לכללות הפרצופין סוד אדם באמת שהוא נדרש בהכרח בנפש רוח נשמה חיה יחידה והכל בכלל ואמר שהוצרכנו עשרה מאמרות שהן הנקודות להשלמות הרצון העליון הנכלל בג' אמות והידיעה האלקית המתפארת בשש קצוות עם בחירת האדם הנתונה לו ממלכות שמים דמינה הטוב והמוטב:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לז

**רמ"ע מפאנו**

אתאן לסוד הבחירה מדתו של יהושע פני לבנה שלכבודה אמר לישראל בחרו לכם היום "את "מי "תעבדון ר"ת אמת כאן השלים המכוון בכל דברו הטוב שאם ח"ו היה לבם לא נכון צוה עליהם שיבחרו על כל פנים היום דוקא בלי שום דחוי עבודת האל הקדוש הנקרא מ"י להעלמו והוא כטעם ועבד הלוי הוא כי ב' התוארים הוא ומ"י רומזים שם תדע כי יש בצורת אותיות הוא ה' ווין וב' יודי"ן מספרן מ"י שזכות הרבים עדיף וכחם יפה להעלות כוונתם למרום הוא הדבר אשר הורהו מרע"ה באומרו ובחרת בחיים ועל החלוקות החצונות אלקי נחור ואלקי האמורי אמר בהם יהושע אם ואם על צד התימא פן יפתה לבבם הוא שמדתו פני לבנה כי על כן אמרו זקנים שבדור אוי לה לאותה בושה דלית לה מגרמ' כלום בחר להעלות כונתו לזעיר היא המדה הקרובה אליו על כן אמר ואנכי וביתי נעבוד את ה' כארח איתתא למפלח לבעלה ולפי שהם השיבו לו תחלה כי רבו טובות הבורא עליהם גם אנחנו נעבוד את ה' וראה יהושע שתלו עבודתם בקבלת הטוב אמר אם על תנאי הוא ודאי לא תוכלו לעבוד את ה' כי לא תתמיד ההצלחה בהיותו אלקים קדושים אל קנא וכו' וכאשר ענו כלם לא כי את ה' נעבוד בלי שום תנאי אז קבלם יהושע ואמר עדים אתם בכם ויאמרו עדים הרי נחקרה עדותם בב"ד והוא האמת הברור בהבנת אותה פרשה ודע כי הגזרה הבחירה עצמה שקדם לנו באורה במקומו הקדימה להגן על יהושע שלא ידע בעגל עד שעת בטולו לפיכך נאמר בו בכור שורו הדר לו וניצל ג"כ בתפלת מרע"ה מעצת המרגלים כי היו אלו החמורות שבחטאת הצבור במדבר ואמרו כי יהושע בשליחותו של משה דכתיב ביה שלח לך השלים מקום לוי במרגלים לפיכך נזכר יוסף אצל מנשה ולא גבי אפרים וכאן הוסיף לו משה אות יו"ד על שמו בסוד המעשר לשבטים שהוא לוי כמבואר אצלנו יפה במקומו עמוד עליו כי הוא כפתר ופרח והנה הרצון בג'

ראשונות החשובות כאחת לא ישתנה לעילא הוא חפץ בבחירה על כן לא הונח לה לנקודה העשירית שתשבר ולא נסתלק אורה לגמרי אלא נשאר גנוז אצלו א' ממאה שהוא עצם היו"ד והפשוט מתרבה על המלוי והרמז י' מדות שבקומת זעיר כל א' כלולה מכלן והוא סוד המעשר מן המעשר או א' מני אלף ממדות אריך על הדרך הזה ממש או בסוד אלף חכמה אבא יסוד ברתא והוא שרש החסד לפי' יש לו מתירין ולא בטל בסוד אסירי התקוה וכן מלאך מליץ א' בגימ' אסיר בתוספת שלש תיבות דכתיב ביה לשמוע אנקת אסיר לפתח בני תמותה הן הן הו' קצוות שהיא מיחלת תקונה וקיימתא לתחיי' ומי הם המתירים הוא שאמר הכתוב כי עד צדק ישוב משפט בסוד המלך המשפט הכולל אימא מלך ודאי זעיר הנקרא משפט דכתיב ביה אקים את סכת דוד וכתיב מי ירפא לך ושניהם מעוררים הגבה למעלה כדרך אתערותא דסליק מן הצדיקים ומן שכינתה תתאה עד מקום עלייתן וזש"ה כי עד צדק במקום נפילתה ממש ישוב משפט בעצמו ובכבודו להקימה ואחריו כל ישרי לב ימשיכו לה רב טוב כיד המלך העליון כל בעלי השפע הישר מפנימיות ההנהגה של (מעלה) [מעל] לב השמים ודאי אמנם הידיעה הגמורה בכל מה שעתיד להיות שהוא הדעת הפשוט שקיו דאילנא סוד הת"ת עם כל פארותיו שהן ו' קצוות ו' נקודות ממש היא גרמה השבירה אל הכלים שלה לקיים מצות הבדלה בין האור ובין החשך כי מי ומי אשר במחשך מעשיהם לא יוכלו להתקיים אצל האור הפשוט היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם כי אין אדם בליעל מעיז פניו בפני בעל חובו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לח

**רמ"ע מפאנו**

לא מראש בסתר דברנו כי שרש הקלפות הוא מהמנין תבירין שנמשך הרע מהן ושרש הטוב נגלה ונתפשט מאותו האור בתוך הנקודות ולולי שבירתן אין רע בעולם רק הכל טוב ואין כאן בחירה ולא שכר ועונש אבל עתה שיש רע בטוב בתוך הקליפות בסוד נהורא דקיק והוא שירי האור שנדבק לשברי הכלים כמו שביארנו יש עונש לרשע המוריד במעשיו הרעים מאותו האור של מעלה להוסיף חיות לקליפות ויש שכר לצדיק המעלה במעשיו הטובים מאותו האור שבתוך המנין תבירין למעלה למקומו. והקליפות עצמן הן רצועות המלקות לחוטא והוא טעם הפסוק שאמר שממית בידים תתפש כי הקלפה, הקשה הזאת שהיא מעכבת אור השמש מהכנס למקום כבודו וכן הדוגמא למעלה הנה היא נאחזת בזרועות עולם שהם כאן גדולה גבורה מאנין תבירין וזהו אמרו בידים תתפש שהיא תופסת מקום להוסיף כח ומתפשטת ברשותם למטה אלמא שפיר קרינן בה והיא בהיכלי מלך והנך רואה כי הר"ת של תחלת הפסוק שב"ת שהוא התיקון האמיתי לכל השביעיות לפיכך שמש בשבת צדקה לעניים פירוש שמש אשר אמרנו למעלה שהוא תאר לזעיר הכולל ז' נקודות בכל מקום הנה כאשר הוא מתעלה לסוד שבת צדקה גדולה היא למנין תבירין שהם עניים לפי מקומן ושעתן ובזוהר פרשת בראשית אמרו שעל הסוד הזה נתקנה ברכה מעין ז' בלילי שבת לקיים בו לילה כיום יאיר שיהא הש"ץ יורד לפני התיבה להחיותו מעין ז' לא להעשירו בז' גמורות וגדול כבודו של שבת כי בו בעזרו בטול שממית זו ומעשיה וידוע כי השביעיות כלן נמשכו בתחתונים מז' מלכין קדמאין שהן תחילה לבחינת הזמן בעליונים כדכתיב כי שאל נא לימים הראשונים ולמעלה מהם חכמה ובינה שאמרה תורה עליהם ואהיה שעשועים יום יום בסוד יומו של הקב"ה אלף שנה הרי אלפים שנה קדמה תורה לעולם והם סדר זמנים המיוחדים ע"פ התורה בלי ספק כי אמנם אין לכתר שום יחס עם בחינת הזמן להעלמתו והוא טעם בראשית נמי מאמר הוא אשר איננו אלא כלל שלאחריו מעשה ופרטו של יום ראשון מתחיל ממאמר יהי אור ופשוט הוא. ולקמן בסמוך יתבאר מהות השבירה תכליתה ותום דרכיה להביא כל מאמרי התורה מן התקון אל הצרוף וסוד התקון הוא כללות הידיעה הרי מדריגה אחת והצרופים פרטיה מדריגה שנית שכלם נדרשים אח"כ בשלישית בתמורת האלפא ביתות והכל במאמר ומכלל וחשבון פירוש מכלל הוא ריבוי הפירושים למלה אחת כגון אשברתי שהוא מאמר אחד צרופי בראשית שמשמעו שבירה ועוד מלשון ויוסף הוא המשביר וכן כי יש שבר במצרים ומזה המובן שברו על ה' אלקיו אע"פ שהוא בשין שמאלית כי הוא בסוד אור חוזר כטעם זרקא על ה' אלקיו דוקא בסוד מזוני במזלא תלו ואין להאריך בזה עתה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק לט

**רמ״ע מפאנו**

ועדיין יש לומר בישוב השאלה שאנו בבאורה כי מאז בעולם התהו היתה מלכות בכח במקום ראש העליון ואע"פ שנתפשטו אח"כ כל עשר ספירות כמלא קומתו מראשו ועד רגליו לא זזה שכינה מן הנקודה הראשונה והיא ההוא רישא ממש כי נשאר שם הרושם מכל הכלילות ומלכות הוקבעה במקום מדת אחורים שבו אלא שלא יצדק בעצם ליחס אחורים בכתר שהוא מקום תפילין בגובה הראש אל כלל האצילות ובכלהו תלת רישין דאתכלילו בעתיקא אין שום הפרש בין פנים לאחור זולתי ארח צדיקים כאור נגה המפורש באדרא וזה החלוק מתחיל למטה ממנו שיש המצח מכאן שהוא מופנה והעורף מכאן המלא שער ויש לצד המצח ז' שערים שבראש ממשיכים האורות לחוץ דרך הפנים והם העינים והאזנים נקבי החוטם והפה משא"כ ממול עורף. וכשם שאין מדת אחורים בכתר ככה לא יתואר בו ימין ושמאל אלא כלא ימינא תדע שבשירת הים הוכפל ימינך ה' על הסוד הזה כי כלה לכבוד עתיק קדישא נאמרה אף מה שהזכיר המלך החסיד בהלל המצרי ימין ה' תלת זימנין הכונה על קו ימין של אבא ואמא היורד לעשות חיל פירוש מח ממש לזעיר שכן חיל בגי' מח ואז ימין ה' רוממה כי זעיר מתעלה אל מול המשפיע בסוד עליית פרקי החסד והנצח שנבאר לקמן בפ' ס"ב וה"ה לשאר הקוים כי אפילו קו הדין של זעיר מתעלה בסוד מוחין להשלמת הכונה אם בעליית פרקי הגבורה אל הבינה דאיהי רחמי ואם בחזרת החסדים מגולים מיסוד ולמעלה כי א' מן (ב') החסדים שבדעת המיוחד לגבורה דזעיר מעלה שליש וחצי ממנו לבינה ולדעת שבו כמו שיבא ועוד עקר מוחין מחכמה ולמטה כי היא בכל מקום תחלה אליהם ובכחו זה ישוב ימינו של זעיר לעשות מח לנוקביה דלית לה מגרמה כלום לפיכך אין פרקיה מתרוממים לעומתו ועלה אתמר לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה וגם אנחנו נשתתף עמה בספור שבחו של מקום וע"י כן בצרוף תפלתינו ומעשינו הטובים נוכל להעלות ראש מלכות עד מקומה הראשון אשר היתה שם בתחלה וזה בנין אב לכל הפרצופין שעיקר נקודות עצמן תסתיים בראשיהם לפיכך בתר רישא גופא אזיל שהוא שאר ההתפשטות. ויש עוד טעם לשבח בשבירת הנקודות והוא נתינת רשות אל הטבע המורגש בכדי שתהיה כל הויה גשמית פושטת צורה ולובשת צורה שאין עשב למטה מבלעדי מזל למעלה מכה בו ואומר לו גדל והוא סוד הפח נשבר ואנחנו נמלטנו כטעם והמליטה זכר כי ההכאה היא השבירה וממנה ימשח הגדול שהוא התיקון המתחדש מכחה כמו שאמרו גביה אפרוח לכי מסרח גביל הנה הראיתיך עיניך דבר פשוט ומושכל טבעי בעומק הסודות וילמד סתום מן המפורש:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מ

**רמ״ע מפאנו**

ולנו עוד טעם והכרח לשבירת הנקודות לצורך התורה והעסק בה כי אמנם מהות הנקודות אינו אלא מאמר או ספירה כמו שקראום חכמים וידוע כי הספירה יותר נעלמת והיא העצמות דעליה אתמר תורה חתומה נתנה והיא חמדה גנוזה והמאמר הוא כלי חמדה דעליה אתמר מגלה מגלה נתנה בגימט' ג' הויות דאינון (חד"ד) [חב"ד] וצריך לשבר חבור האותיות של כל מאמר כדי לצרף אותו לכמה פנים כי הא דתנינן שתי אבנים בונות שתי בתים שלש בונות ששה כי אם תרבה מספר הבתים שנבנה תחילה ממנין אבנים ידועות על מנין האבנים הקרוב אליו בהקדש עלוי תדע כמה בתים אתה בונה מהם שהרי מג' אבנים נבנו ו' בתים קח ד' אבנים שהוא המנין הסמוך לשלש וספור ארבע על ו' שנבנו מתוך ג' הרי ארבע אבנים בונות כ"ד בתים וכן מכאן ואילך לעולם תרבה הבתים על האבנים כסדרן והנה בז' ספירות תחתונות שעל חבור אותיותיהן הותרה הדרישה כדכתיב כי שאל נא לימים ראשונים הוצרך פרוק החבור לדרוש ולתור בחכמה על התיקון והצרוף ויתר הפרטים שזכרנו למעלה. אבל העליונות דעלייהו אתמר אין לך עסק בנסתרות אין שם פרוק חבור כלל ולמה שידיעת הדבר בעצם תלויה בסבותיו הנלוות אליו והיו העלות הקרובות לזעיר מכלל הנסתרות לה' אלקינו הנה מקצת צרופיהן של נקודות תחתונות עמהן תקוני זעיר והם הצירופים המתיחסים לשליש עליון שלו בבחינתו המשתוה למעלה הוצרכו להתעלות דרך

הבינה לתלת רישין עלאין והשליש האמצעי נשאר בפקדון אצלם והשליש התחתון ירד בשבירת הכלים והוא טעם וישלך מידיו את הלוחות אשר הן בסוד נצח והוד תחלה ושליש התחתון שהושלך מן הידים גדולה וגבורה שהן שליש אמצעי מכל נקודה ונקודה ועוד מידיו יפורש מנקודות גדולה גבורה ולמטה שהן בסוד ידים לתקוני זעיר והידים בכלל משם התחילה ההשלכה לשליש התחתון שבכולן והא דכתיב ואשליכם מעל שתי ידי ניחא לא' מן הדרכים שפירשנו למעלה כי הדעת הוא ראשון לנקודות הנשברות והנקודה האחרונה דעלה כתיב אחת מהנה לא נשברה אלא ארעא אתבטלית היא בסוד והארץ לעולם עומדת כי על כן ירדה ראשונה לכלן אלמא האורות פורחות ממנה והכלי לא נשבר כדי שלא יחזור העולם לתהו ובהו לפיכך נשבר היסוד פעמים. וע"ז נאמר ציון שדה תחרש כי תמורת שדה שלא נשבר תחרש ציון פירוש יותר מהנקודות האחרות דאי לא תימא הכי פשיטא דלא עדיף מיתר הנקודות העליונות. אלא זהו סוד החרישה שלאחר הזריעה מניה וביה ששנינו גבי אבות מלאכות נוספת על החרישה מקמי זריעה דלא סגי בלאו הכי וירושלים שהיא מלכות עצמה עיים תהיה פירוש לחרבות חורב שממה להוביר דלא תעביד שהוא הפך הפתוח והשדוד לעבדה ולשמרה וכתיב אך לא בעי ישלח יד אם בפידו להם שוע כי היתה שממה הוא תשועה לכלם על כן חתם הנביא דבריו והר הבית לבמות יער כי היא ראש לשועלים אשר ביער בגימ' פר דינין ודי בזה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מא

**רמ״ע מפאנו**

כבר זכרנו כי תלת רישין עלאין דאינון כח"ב של הכתר על הדרך שבארנוהו נכללים בעתיקא קדישא שהם פנימיות ונשמה לכלל קומתו של אריך והוא נקרא עתיקא סתם וכשיאמר עתיקא קדישא לעילא הוא הראש האמצעי שמתעלה על התחתון בשעור מקום תפלין וכשיאמר לעילא לעילא הוא רישא דלאו רישא ובכל אלה אין למדין מן הכללות כי הכל נדרש לפי מקומו ויש לו לאריך בראשו ז' תקונים אחרים חג"ת נהי"מ של תקוני הראש הנקראים עתיק יומין ותנא בספרא דצניעותא סתרא גו סתרא אתתקין ואזדמין בחד גולגלתא מליא טלא דבדולחא פירש הראש התחתון שהוא מוחא סתימא נסתר ומוקף למטה מגובה הראש האמצעי הכותר עליו ולפי זה האמצעי מקיף את התחתון ואם באנו לפרש סתרא גו סתרא על שם קומת שניהם מבלעדי כתרו של אמצעי הנה אז יהיה האמצעי הוא הנסתר ומתלבש בתוך קומת התחתון ושתוף שניהם בכל אופן שיהיה נתקן והזמן עצמו להיטב לזולתו בז' תקונים ואלה שמותם הראשון גלגלתא כמשמעו השני טלא דבדולחא הוא המח הג' קרומא דאוירא קרום של מח הרביעי רעוא דרעוין הוא המצח החמישי עמר נקי שערות הראש הששי פתיחא דלא סתימין סוד העינים השביעי חוטמא כמשמעו וסימנם ג"ט קר"ע פ"ח וכשאנו באים לפרש מוצאם ומשכן כבודם של תקונים הללו ביחוד דע כי גולגלתא תבחן לכתר אריך המושפע מחסד דל"א דאלו ג' ראשונות שבו אין להם התלבשות אלא חופפות על תרין רישין בסוד מקיף גם הדעת שלו נעלם מאד בסוד פומא דעתיקא כי אין דבור בלא דעת ועוד הפה עצמו אינו אבר מוגלם וכן הדעת בספירות כי שפתים לחוד והן נצח והוד שערי צדק ופתיחתם בלבד היא סוד הפה ואין לנו עסק כאן מן החוטם ולמטה כי הוא סוף התפשטות פרצוף פנים כדאיתא בשלהי מסכת יבמות ודי בזה אתאן לכתר אריך שהחסד דעתיקא סבה רחוקה אליו והכתר דרישא דאין סבה קרובה שאינו אלא צנור לאותו שפע ואמנם יש בפנימיות הגלגלת אוירא דלא אתפס הגנוז בסופה וחופף על המח ממעל לקרום כי הנה המח הוא בסוד חכמה והגלגלת היא כללות נקודתו של אריך שהיא עצמה בינה ומשלמת בו בנגלה מקום כתר ואותו אויר יחשב לו כתר נעלם כי כללות רישא דלא אתידע אחזי נהוריה בההוא אוירא הא למה זה דומה לסוד בינה של נקודות שהיא משלמת הכתר הנגלה לאצילות ואין כתר זה רק אריך עצמה ורישא דל"א הכלול בו הוא הכתר הנעלם ואולם טלא דבדולחא בסוד המח שזכרנו היא חכמה דאריך מגבורה דל"א לפיכך יש בבדולח צחצוח אודם בכלל כמה גוונים שהוא נוטה לכולם וזאת היא החכמה אשר יש בה השרשת הדינין בפועל לפי שהיא חכמה שבבינה ובאה מכח גבורה דאיתא באידרא דנשא דף קכ"ח ע"ב מוחא דעתיקא סתים ושכיך כחמר טב על דורדייה שהוא כופה את השמרים לכסא לו ויושב עליהם והואיל והותחלה חכמה שבאריך להתעורר בגבורה ק"ו לפרצופין התחתונים שבכולם יהיה בחכמה שבהם צחצוח דין ואף חכמה זו לא ידומה בה גוון אדום

כל עיקר רק צחצוח בעלמא להגביר חסדיה לכח אמיץ לא יצוייר אודם בבדולח רק למטה במוחא דזעיר אבל התם חכמה של נקודות ובריאשא דאין שנתקן ממנה היא כלה חסד פשוט ואין בה דין כלל וכ"ש בשאר חכמות הנדרשות לעילא מינה קאמר דאוירא היא בינה דאריך המלבשת את המח וחופה אותו על כן נקראהו מוחא סתימא דלא אתפתח כלל והבינה אצלו בסוד קרום חיתא דמנח ביה מוחא והיא מושפעת מת"ת דלא אתידע שכן אויר סתם נדרש בת"ת לפיכך נקרא בינה בן י"ה על שם ת"ת זה ועוד זה הקרום הוא בסיס לאותו אוירא דלא אתפס החופף על הקרום והמח כי אותו האויר הוא סוד המשכן רישא עילאה להחיות את האחרים ומתגלה כאן וגם הקרום הזה מאיר ומזהיר מאותו האויר הזך והקרום הוא בסוד רקיע מבדיל בין הגלגולת והמח כשם שת"ת מכריע בין הגדולה והגבורה ע"כ יאמר שהוא בסוד וא"ו ופירשו באדרא זוטא דף רצ"ב כי זה האויר מתלבש בשרש אשר לאבא בעליונים דאתמר התם וההוא אב הוא רוחא דגניז בעתיק יומין וביה אתגניז האי אוירא פירוש הואיל והמח עצמו הוא סתים ולא אתפתח כלל מהיכא יתאצל המח השני שהוא אבא ונקרא יו"ד עלאה אלא מן הרוח כעין קיטור העולה מן המח דרך הקרום וע"י המזל יתפשט אבא במקומו וזה הקיטור הוא המזכך את הקרום ובאידרא רבה נמי דף קל"ה ב' שנינו האי אוירא הוא טמירא דטמירין דעתיק יומין ברוחא דגניז ע"כ והיא חסד עילאה היוצא דרך נתיב לא ידעו עיט בסוד טפת הגבורות הגנוזה בשרש העליון אשר לאבא שם ונקרא אויר שהוא עצמו או"ר ויו"ד תתאה רישא דזעיר כלולה בו הוא ישראל שעלה במחשבה ויש לפרש אוירא דכיא ביסוד וגם בבינה בסוד נוצר חסד שיבא לפנינו בפרק ס"ה ומשם נלמוד ליסוד של מטה וכן לבינה בכל מקום יש כאן סוד בוצינא דקרדוניתא לעומת רוחא דגניז ובו ניצוצי תקיפא בסוד טפת הגבורות לעומת אוירא דכיא כמו ששנינו שם באידרא זוטא דהאי מוחא סתימא אתתקן כעין דכר ונוקביה ונדבר בפ' הסמוך והנה ג' ראשונות שבאריך לפי חשיבותן הוצרכה כל א' מהן למדה שלימה מן הז' תחתונות של

רישא עלאה אבל נצח דההוא רישא הספיק לחסד ונצח דאריך וכן הוד לגבורה והוד חומר ביסוד שכח"ד שלו הספיקו לדעת אריך וגג"ת לת"ת ונה"י ליסוד ועל יסוד בכל מקום שהוא כתיב ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער פירוש ירד והטה עצמו לקבוע מקומו אצל מלכות דכתיב בה ערו ערו עד היסוד בה כטעם ארעא אתבטלת ונשען לגבול מואב אל תקרי מואב אלא מאב זה אבא גבולו הוא הדעת שיסוד עולם פונה אליו תמיד ודבק בו אמנם מלכות דלא אתידע הוצרכה כלה למלכות אריך שכל אחת מהן נכללת ביסוד שהוא בן זוגם וזה השווי גורם לה שלא להשתתף עם הזולת ועוד דעלה איתמר בכל מקום איומה כנדגלות שיש לה דמיון וערך נכבד עם ג' ראשונות:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מב

**רמ"ע מפאנו**

רעוא דרעוין הוא מצח אריך דעת שבו הכולל עמו ת"ת ויסוד מכח יסוד דרישא עילאה ודע כי בספרא דצניעתא הזכירו עמר נקי קודם רעוא דרעוין ואחריו השנים והסימן ג"ט ק"ע רפ"ח וכן הוא סדור המציאות כי שערות הראש הן למעלה מן המצח ואנחנו הקדמנו בזה רעוא דרעוין בסדר ג"ט קר"ע פ"ח ואחרים אחרוהו וכתבוהו בסדר ג"ט ק"ע פח"ר זה וזה משום דעמר נקי ופתיחא דלא סתימין שהם העינים כלם מנצח והוד דרישא עילאה שהן טמירין בג"ג שבו ונרמז בגלגלתא ומוחא דאריך הוא הדבר המפורש באדרא זוטא דף רפ"ח שאמר ולא שכיח כד אינון נהורין דמתפשטין דאתגליין וטמירין ירצה מתגליין ח"ג וטמירין בהו נ"ה לאפוקי ג' ראשונות דלא מתפשטין כלל. והנה נצח והוד הן לעולם בסוד דינין כמבואר בפ' צו דף ל"ב גבי ערבי נחל לפיכך מתפשטין בתוך השערות שהם דינין ומוצאם ממטה למעלה מראשי אודנין עד צאתם מקרומא דאוירא ובוקעים ברום הגלגלת לפיכך נאמר בפשיטות כי האזנים למעלה מן המצח כי מעוט השערות אשר סביב לאזנים נגרר אחרי הרוב שהם למעלה מהמצח בפועל ועוד החלק העליון מתנוך האזן כשיגביהו אותו שלא יטה למטה יגיע עד גובה המצח ושאר פאות הראש צריך (לשיירו) [לשיירם] עד למעלה מעט מזה המקום שיהיה תמיד מלא שער וברוחב עד הציר החצון של עין ימין ושמאל ולעולם התפשטות האצילות הבא מכחם של נצח והוד דעתיקא הוא כלפי מעלה וגם

יסוד כולל עמו נצח והוד לפיכך שניהם מתגלים במצח ג"כ והיא הנותנת דלא חשיב המצח הפסק בין עמר נקי לעינים והשערות הם מלבוש לכמה מיני אורות יוצאין מן המח שוין זה לזה בסוד ווי העמודים פירוש כל שער הוא בסוד וי"ו ונמשכים מן העמודים שהם נצח והוד והנה השערות הם נצח והוד פנימיים בסוד תרין ביעין למעלה מיסוד והם בסוד אודנין דעתיקא ולפי שאלו הביעין סתומין והשמיעה גם הוא פועלת בארח סתים בפנימיות האזנים כמו שזכרנו למעלה על כן לא נזכרו אזנים לעתיקא לא באדרא רבה ולא בזוטא ועוד טעם אחר אמר בדבר כי זעיר יש לו שמיעה לטוב ואתה תשמע השמים ויש לו שמיעה לרע וישמע ה' ויחר אפו אבל אריך אין דבר רע מתקבל לפניו כלל והנה האזן נכוית תחלה לפיכך ראוי היה להעלים אזניו דעתיקא שלא לדרוש בהם כלל וכבר מפורש בו ע"י ישעיהו אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע נשמר שלא ליחס סתימה לעינים כי העצימה איננה מזה המובן אלא התחזקות במראותיה שלא להסתכל חוצה לה אם אין המובט דבר הגון ולעולם מבעי לבערא שערא מעל אודנין שלא יחזקו שם הדינין והעינים הם נצח הוד בבחינתם למטה מן היסוד שהם מגולים בירכים א"נ עמר נקי הם פרקים עליונים ראשי מתנים ואשגחא פקיחא מפרק השני ולמטה שהם דין לפיכך יורדת הבכיה מהעינים כי מהם נמשכים הדינין אע"פ שהכל רחמים גמורים למעלה הא למדנו כי סוד ביעין בז' עליונות הוא משפיע באודנין של אריך וסוד ירכין דלעיל בעיינין דאריך לשון אחר נ"ה של מעלה מכתר שלהם עד גבורה הוא סוד השערות ומשלימין פאות הראש והצדעים שהם במקום חסד וגבורה לרישא דאריך ומת"ת שלהם ולמטה הוא סוד העינים דאינון נ"ה בתקונים הגלגלת ואית דיימא דאינון חכמה ובינה דאריך מושפעים ע"י ג"ג דאין מנ"ה דל"א וזה יצדק בדרשא אחריתי שהעינים בכלל תקוני הראש כלו הם. חכמה ובינה באמת שהרי הגלגלת כלה תתייחס לכתר והלחיים הם ג"ג החוטם בכללו בסוד ת"ת. השפתים נ"ה. הלשון יסוד. והפה מלכות. וכן בזעיר כי יהיו העינים בו חכמה ובינה מג"ג של צלם מנ"ה דאימא אמנם לפי דרכינו כאן יספיק לשמעתין לומר דחוטמא דאריך פירש נקבי החוטם ממלכות דל"א הם דאתמר בה ותהלתי אחטם לך כי זאת המלכות היא הנקרא תהלה תמיד ועד מקום הזה יעלה ראש נוקבא במהרה בימינו בזמן שיהיה אור הלבנה כאור החמה. ואמר רב המנונא לבעל החוטם אני מתפלל כי הנה השרשת החוטם בסוף המצח למעלה מבין העינים הוא סוד ת"ת שהוא בעל החוטם בעלה דמטרוניתא ומזה יובן באמרם על ר"ג בעל החוטם מתבקש כמה רב גובריה של אותו צדיק לעורר רחמי שמים בגובהי מרומים והמשך החוטם היסוד הסחוס אשר שם תרי נוקבא דפרדשקא רחל ולאה אשר בנו שתיהן את בית ישראל שהן שתי בחינות למלכות אחד מאימא שהיא לאה לכן היא שמאלית שאינה כי אם הארה. ועל רחל אתמר אבא יסד ברתא שהיא נקודה עקרת הבית ומקומה מימין החוטם ואתער רוחא דכלא שמן המלכות בא רוח הקודש לכל הראוים אליו. ופירש באדרא מימינה נשיב רוחא דחיי לזעיר כי רחל היא בת זוגו משמאלא למלכא משיחא כי לאה היא אמו. ואלו השבעה תקונים נתפשטו עד המקום אשר היו שם בכח כל שאר הנקודות בנקודה הראשונה לפיכך נקלטו במלכות שבכתר ודע כי יש בגלגולת עצמה נהירא דחוורתא דאנהיר לתליסר עיבור בסוד י"ב אותיות שבג' הויות והכולל הנדרשים ג"כ במוחא סתימא אלא דהתם כעין דכר ונוקבא אתתקנו בסוד שש קצוות לכל אחד מהן שלשה יודי"ן וג' ווי"ן כנגד ו' ההי"ן מה שאין רשות לחלק בגל

גלת אלמא המתקלא שהיא סוד זכר ונקבה דאינון דאתנסיבו שקילין דא עם דא. נדרוש ברישא עילאה בשלילה מוחלטת ובגלגלתא בהעדר הקרוב להויה והוא אין ובמוחא סתימא יש מאין ולמטה ממנו יש מיש. והנה הי"ג תקונים שזכרנו בחיורתא ובמוחא האי כי ארחיה והאי כי ארחיה אלה ואלה רחמים גמורים. ועוד תליסר נימין בשערי דרישא והם בינונים ותליסר תקוני דיקנא בסוד הדין אלא דהכא אתו לאכפיא לדינין ונדבר בם בפ' ס"ה דעלייהו כתיב לבושיה כתלג חיור לפי שהזקן ותקוניו מכסים ומלבישים בינה גג"ת דאריך שהם עיקר הקומה הצריכה לבוש. ועוד אריך בכלל קומתו הכולל עמו רישא דאין הוא לבוש אל העתיק. וכבר זכרנו מזה. ושער רישיה של אותו לבוש הוא כעמר נקי כי לא יתואר שער כלל לא בראש ולא בזקן זולתי באריך שהוא הראש הג' למטה מכלם ואחרי שהושלמו תקוני הראש אשר הם לאריך עצמו הנה מכליליות נקודתו נעשה פרצוף שלם במלא קומתו בסוד התפשטות לצורך שאר פרצופין התחתונים שיהנו מזיוו והוא מה שבארנוהו למעלה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מג

**רמ״ע מפאנו**

וממאי [בכת"י - ואע"ג] דאמרי רבנן כי עקר השפעת עתיק יומין הוא בב' ראשים הנלוים אליו אין ואריך. הנה אלה הז' מדות אחרונות דעתיקא קדישא תשלחנה הארה ושפע בסוד התפשטות להחיות כל האצילות שהן י' מדות מבלעדיו אחרי היותו להם בסוד א"ס כפי אחד מן הדרכים שפירשנו למעלה. וכבר זכרנו כי כח החסד דעתיקא הוא הנשמה לכתר אריך וגבורה לחכמה שבו והן במקום כתר וחכמה של כלל האצילות נשארו ד' ספירות דעתיקא מת"ת עד היסוד כי מלכות אין בו בסוד ההתפשטות הזה רק העטרה שביסוד היא בחינת מלכות שבו כי אין לו בת זוגו כמו שאר הפרצופין שהן זוגות אין ואריך. אבא ואימא. ישראל סבא ותבונה. נער ישראל ולאה. יעקב ורחל. והנה ת"ת דעתיקא שנתלבש תחלה בקרומא דאוירא עכשיו נתפשט בבינה בסוד גרון. ובארנוהו. ונצח דעתיקא יש בו ג' פרקין העליון מתפשט בחסד אריך שנתלבש באבא. והשני בנצח אריך שנתלבש בזעיר. והשלישי אין לו מקום באצילות וכן בהוד לאידך גיסא. הפרק העליון מתפשט בגבורת אריך שנתלבשה באימא והשני בסוד אריך שנתלבש בנוקבא והפרקים התחתונים לשניהם נתפשטו בבריאה יצירה עשיה להחיותם. ואע"פ כן מה שחוץ לקומת דאריך לא יקרא אצילות אבל עתיקא קדישא הוא מחיה את כולם ומושיע אין בלתו. וההבדל בזה בין עתיקא לא"ק הוא כי עתיקא אין פרקי נ"ה התחתונים שלו יוצאים למטה מן האצילות כי אם בסוד ההתפשטות. אך עקבות משיחא ממש דא א"ק מגיעות למטה בעשיה כי גאות אדם המגביה לשבת תשפילנו לראות בקיום עולמו כי הוא ראשון לעילא עד א"ס הוא אחרון לתתא עד אין תכלית ומבלעדיו אין אלקים מכל מקום הוא נתלבש באותו ההתפשטות שעושה אריך לכבודו וכן הדור לו ודי בזה. והנה יסוד עתיקא קדישא יוצא בחזה של אריך הרי חזה ציון בסוד היסוד הזה בו קרית מועדינו כי קרית הוא בחינת מלכות הכלולה בו ואין מועדינו יוצא מידי פשוטה שהן בסוד בינה. אב"א מצד אריך שהוא מנקודת בינה ואב"א מצד אימא שמלבשת זרוע שמאל עד החזה והכוונה כי מלכות שביסוד הזה היא המגעת לחזה אריך אך יסוד לבדו עד סוף מדתו מגיע לסוף עובי הכתפים של אריך. עוד היסוד הזה עצמו מבלי העטרה יש לדרוש בו חזה ציון בחזה דרישא דאין. אמור מעתה כי יסוד רישא עלאה מצד עצמו מגיע לחזה הראש השני ולכתפים של שלישי. ויסוד דרישא דאין לחזה אריך ולכתפים של אבא ואימא ויסוד אריך לחזה אבא ואימא ולכתפי ישראל סבא ותבונה הרי השבח של עליון כמה שהוא משפיע למטה דהיינו יסוד שבו מגיע לכתפים של תחתון שהיא מקום חזה לאמצעי ולעולם שבח התחתון כמה שהוא מקבל היינו ראשו מגיע לכתפי העליון אלא שלפעמים הכתר למעלה מן הכתפים כגון אבא ואימא שחב"ד שלהם מגיעים לכתפי אריך וכתרם לגרון בסוד קנה חכמה קנה בינה כמו שיבא וגם אריך מקרי היות ראשו מגיע לכתפים של כתרו דאין שהשליש ממנו בלבד הוא המתעלה על ראש אריך וג"ג שבכתר זה הן הן הכתפים הדרן ליסוד עתיקא שנסתיים בחזה אריך על הדרך שבארנוהו כי שם יוצא האור בגלוי בלי מסך ומתפשט לצדדים החסדים לימין להאיר לאבא והגבורות לשמאל לצורך אימא:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מד

**רמ״ע מפאנו**

אבא ואימא לפי האמת שני פרצופין הם שנתקנו בבת אחת משירי נקודותיהם של חכמה ובינה והטעם לזה כי הכתר בכל מקום הוא אין שמשמעו העדר וחכמה ובינה חומר וצורה שאין זה בלא זה מציאות מושלם כי הא דתנינן צבת בצבת עשויה וכבר בארנו כי מלכות שבכתר קלטה בעצמה נקודות חכמה ובינה ואף ע"פ שנתישבו בה זו בנצח וזו בהוד דידה הנה סלוקן יחד תחלה במלכות ואח"כ ביסוד א"א בשום פנים אלא כמה שנתלבשו ב' הנקודות זו בזו ואעלו אהדדי ואח"כ נחלקו בנצח והוד לא שחזרו שתים כמו שהיו כל א' בפני עצמו אלא באופן זה חציה של זו וחציה של זו מימין נעשה מהן רישא דאין. ימין הנצח לימינו וימין ההוד לשמאלו. ומשני החצאין משמאל נעשה רישא דאריך שמאל הנצח לימינו ושמאל ההוד



לתוכן העניינים

לשמאלו. וכן בב' זרועות אריך שמהם אבא ואימא ונדבר בם. דע כי אחרי שנתלבשו הזרועות זה בזה הנה ב' החצאין הפנימיים האירו באבא והיה פנימיות הימין קו החסד שבו ושל שמאל קו הדין שבו ומאחורי הזרועות הארת אמא קו החסד שבה מימין וקו הדין משמאל וכל אחוריהם ביתה ומחלק הגוף שהוא מייחד הזרועות ונלוה אליהם נעשה הקו האמצעי שלהם מימין אריך לזה ומשמאל לזה ועל זה השתוף הגמור שבין חכמה ובינה בכל מקום. אמרו עליהם בזוהר כחדא נפקין כחדא שריין ולא מתפרשין כי תקון פרצופיהון נעשה בבת אחת מהתחלה אחד שהוא מאור לבושו של אריך זהו כחדא נפקין ואחרי גמר תיקונם הם פנים בפנים זהו שריין כעין זרועות אריך שהם מכוונים זה לזה והם ריעים תדיר דלא מתפרשין שלא נפלו לעולם משא"כ בדודים דאינון זעיר ונוקביה שנוקשו ונשברו ובפרט בנפילת נוקביה מחמת קטרוג שאז חזרו בסוד נקודה דקה כי שבו ועלו ט' ספירות דידה לאימא והן עצמן הספירות שנתנו לה ממדות זעיר והיא עשירית לון בסוד המעשר עתה שבה הארתן של זרועות אריך להשפיע מה שהיה פנימה לו בשניהם לימין האצילות ששם נתקן פרצוף אבא מן הג' פרקים שבזרוע עם חלק הגוף עד החזה ברוחב ועד הטבור בגובה דכתיב אני חכמה שכנתי ערמה בגי' ב"י חס"ד ארי"ך לפיכך נתייחדו החסדים לאבא. ומה שהיה חוצה לו לשמאל האצילות ושם נתקן פרצוף אימא על הדרך הזה לפיכך נתייחדו הגבורות לאמא וסימן אני בינה לי גבורה בגי' שכינה שהרי אימא היא עצמה שכינתא עילאה. וכבר ראיתי מי שיחס זרוע ימין כמו שהוא לאבא פנימה לו לקו ימין חוצה לו לקו שמאל וכן לאמא בזרוע שמאל אך התועלת במה שאמרנו ראשונה היא להראות שאין באריך אחוריים [כלל כי אחוריים] שלו הם פנים ממש לאימא ואין בזה מחלוקת אלא דאידך לא נחית להכי לפיכך סתם דבריו ואפשר לתרץ באופן אחר כי אמנם הדרך שאנו דורכים בו בכלל הדרוש הזה יאות אחר השבועה דכתיב בה ולא אבא בעיר שאין אבא משפיע באמא רק מצד בינה שבו וכן קודם תקון המתקלא אבל בזמן שיש כניסה לירושלים של מעלה ושל מטה. ואבא משפיע בעין יפה מצד חכמה שבו אז אין צריך לחלק בזרועות אריך ובכל דכותיה וילמוד סתום מן המפורש:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מה

**רמ"ע מפאנו**

אלמא מחסד אריך ומגבורה שבו עם חצי ת"ת נתקנו אבא ואמא מחציו התחתון של ת"ת אריך ולמטה יצאו זעיר ונוקביה כי מנצח נתקן זעיר ומהוד נוקביה שהיה חצי ת"ת משלים לשניהם הקו האמצעי בסיוע יסוד אריך לזעיר ומלכות אריך לנוקביה. וכאן היה שוים ומקצת ת"ת אריך כתר לשניהם אלא שקטרגה הנקבה וירדה עד מלכות אריך שהיא עטרה בראש יסוד וזעיר ירש את מקומה ולקח כל נה"י דאריך וזהו שאמר הכתוב ונתתם את נחלתו לשארו ודרשינן את נחלת שארו לו והנה במעוט הזה היא הדרשה שאמרנו וכשהיא עולה עמו יתקיים הכתוב כפשוטו אלמא מוסיפין לפשטיה דקרא שיש בו תוספת ועלוי רב לשכינה וגורעין ודורשין כדאמרן שיש דרשה לסוד מעוט הירח שהיא (עתיד נפרצה עתיד נבנית) [עתים נפרצת עתים נבנית]. ודע כי התפשטות אבא ואמא הוא לפעמים עד טבור אריך בלבד ולפעמים עד הרגלים הא כיצד בזמן שזעיר נעשה פרצוף שלם גדול מלא קומתו בן י' ספירות ונכנסים בו מוחין מאריך ע"י אבא ואמא אז נאמר דאבא ואימא ומזלא הן הן מוחי זעיר. וכדי שיוכל לקבל כח אריך המעורב בו מלבישים אבא ואמא את אריך עד סוף מקום רגליו וזו"ן נהנים מנו ע"י. אבל אם אריך אוסף רגליו וזעיר מתנהג בקטנות בו' קצוות בלבד. אז אין זו"ן מלבישים רק ההארה הנשארת שם מרגלי אריך ואבא ואמא אוספים הארתם אליהם שלא להלביש את אריך רק עד הטבור כטעם אין חכמה ואין תבונה כמשמעו ואין עצה פי' חבור שני היסודות שלהם לנגד ה' שהוא זעיר ונעשה מקומה חלל בסוד חלול ה' שאין חולקין כבוד לרב דא אריך שיהא אבא ואמא מכבדים מקום רגליו ומלבישים אותו וזעיר חי מן הרושם שלהם בלבד לפיכך אריך מסתלק ומתקפל. ולעולם נשאר (הראש) [הרושם] מגולה שאין ההלבשה אלא בגוף ועל קטנות זעיר נאמר כי לא בכח יגבר איש. והטעם הוא מה שפירש רישיה דקרא רגלי חסידיו ישמור. חסר יו"ד דא אריך. שמר לא נאמר אלא ישמור בסוד חדוש מעשה בראשית למעלה וכל יום קללתו מרובה מחברו למטה בעמקי שאול.ורשעים בחשך ידמו כי אריך גונז תמיד האורות שהוא מעלה במקום שאין

היד שולטת והיא סגולה ערוכה ושמורה לקץ הימין. הדרן לתקון פרצופין דריעין דלעילא שהיה בזה האופן הנה חכמה ובינה של אבא נעשו מן הפרק העליון של צד ימין שהוא כולל היד והאצבעות בסוד נשיאות כפים וכן מצד שמאל לאמא ובלאו הכי לא ניחא דכתיב ובשפלות ידים ידלוף הבית ומן הפרק האמצעי גג"ת שבזה ובזה שהוא קנה הזרוע מכאן ומכאן נעשו ג"ג ומן המרפק ששם נה"י ימין ושמאל נעשו להם נצח והוד כי שם חבור הגוף עם הזרועות והוא המשלים לאבא ואמא הקו האמצעי הכולל דעת בפני עצמו אצל נשיאות כפים ונבארהו בסמוך ות"ת ויסוד כי הדדי שהרי יסוד בכל מקום רובו מוצנע בחלל הגוף וכשם שהמלכות של אריך נכללת ביסוד שלו כי בה נתקנו יסוד ומלכות כי הדדי בשני פרצופין אלה ג"כ מעין דוגמא של מעלה ונוסיף לקח בכלל הדרוש הזה במקומו בס"ד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מו

**רמ״ע מפאנו**

מסקינן כי זרועות אריך היו נשמה ופנימיות וחיות לאבא ואמא כי כתר וחכמה שלו דאינון גולגלתא ומוחא עם הפנים למעלה אין להם ירידה לכאן כלל. אמנם חצי ת"ת העליון נשתתף בזה עם הזרועות כי הוא היה נשמה ליסודות שניהם ומבטישות הכתר העליון בגרון אריך נעשה מזה הגרון כתר א' לשני מלכים האלו בסוד קנה חכמה קנה בינה וצירופם להנחיל אוהבי יש שהוא חצי כתר וכלו יש במספר שוה בסוד עתיקא דא אריך שחציו מתלבש באבא ואמא וחציו בזו"ן. ובמקום שמתחילין הסימנין ליכנס בחלל הגוף שם יחשב סוד הדעת לאבא ואמא ודע כי יש בקנה חוליא ובר חוליא ובוושט שני עורות א' לבן וא' אדום להורות כלילותם זה מזה ועוד הרי שניהם בגרונו של אריך שהוא מנקודות בינה. והנה הימיני הוא הגרגרת בסוד עה"ב אין בו אכילה ושתייה כי משם יוצאים ז' קולות שבמזמור הבו לה' והם ז' הבלים בסוד מלואו של שם ס"ג שבבינה. וז"פ הבל הם בגי' גרון והשמאלי הוא הוושט שסוף התפשטות כחו יוצא ממדה למדה עד מוצא הפרש לאוכלי אכילה גסה בסוד שטו העם ולקטו וכבר זכרנו כי לא נאמרו דברים הללו באריך כי אם בסוד התפשטות ואין צריך לכפול לאזן שומעת והנה קנה הוא ה"פ אל בסוד ייא"י ושט ה"פ ס"ג להורות שהוושט באריך לא ירע ולא ישחית כי איננו מתפשט אלא עד הוד שהם ה' מדות וכשנצרף יסוד אריך ליתר הקצוות בהנהגת הרחמים הנה ו"פ ס"ג יהיה בגימט' חשמ"ל וכן שם אדנות בכלילות העטרה אצל יסוד שהוא עצמו סוד חשמל בסוד קפול רגלי אריך שיסוד עולה אצל ת"ת וביה כתיב ה' יברך את עמו בשלום במספר שוה. אבל בזעיר הוושט הוא במספר ז"פ מ"ה וההתפשטת עד למטה מעורר כח הדינין. נקטינן כי זרועות אריך וכל גופו מן הטבור ולמעלה הם מכוסים בתוך אבא ואמא בסוד לא ראו קורות ביתי דא טהירו וי' גוונים שבו קורות ודאי מעמידים עולם הנסתר ההוא שפת חלוקי הוא גופו של אריך להיותו מכוסה משני פרצופין הללו מלמעלה למטה עד הטבור ויש כאן סוד התפלה כי הוא מעלה סוד תפלת זעיר לעילא והיא צריכה שיכסה את לבו ולא סגי להפסיק בלבד בכדי שלא יהא לבו רואה את הערוה רק לק"ש ולד"ת אבל חצי ת"ת התחתון ונה"י שלו משויירים להיות נשמה ופנימיות לזו"ן ויהיו מכוסים בתוכם אחר התקון השתא מיהת מגולים הם ראשי מתנים (המכוון) [המכוונים] כנגד הטבור עד סוף התפשטותו והם מים תחתונים בוכים כי כל גובה קומתו של אריך נדרש בסוד מים שהוא חסד והגלוי מעורר הבכי בו מרוב הארת הטהירו בהם דואגים שמא ח"ו יבאו לידי תקלה כמו הכלים הראשונים שנתבטלו מרוב האור וכ"ש בהיותם קרובים למקום שברי כלים והוא אומר פשטתי את כתנתי בשבירתם כי חסר ממנו לפי שעה הלבוש אשר היה ראוי להעשות לו מן הנקודות התחתונות בסוד הדין החופה על החסד שכן כתנת בגימטריה י"פ אלקים עם השמות איכה אלבשנה לחזור ולזכות בו. השיב אמריו לו רחצתי את רגלי להרחיקם מן הקליפה הנמשכת משבירתם ולעסוק בתקוני זו"ן ואז מובטח הוא שלא יטנף את רגליו כי ד"ו פרצופין אלה ילבישו אותם אחר התיקון וכבר פירשנו למעלה בסוד שבירת התחתונות הרבה טעמים לשבח ולא אחד מהם צודק באריך כלל חלילה לו להוציא אפי' משהו לקליפות שהן עצמות דברים בטלים חלילה לו שיהא טפה מאורו נדחית חוץ למקום כבודו כחוט השערה אפי' רגע אחד והוא לא יתואר בהפשט צורה כלל דעליה אתמר אני ה' לא שניתי וכן גלוי מסתורין שלו בחלוקי הצרופין לא יתכן בדרכי ה':

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מז

**רמ״ע מפאנו**

ראוך מים אלקים עד סוף המזמור יפה הוא נדרש על כלל המאורע הזה שאנו בבאורו כי אמנם אלו המים של אריך הם אשר מעל השמים דא זעיר כי על דידיה הם אבא ואמא ואריך עליהם זהו מעל השמים אמר כי המים העליונים האלה ראוך אלקים דא טהירו שאין אריך יגור יראת העונש מפניו אך במורא וכבוד יסתכל בו וקורא אותו בשמו בחציו העליון של אריך שהוא רשאי על זה בהיותו מכוסה מים לפיכך אלה המים העליונים לא רגזו ולא חלו מפניך אך ראוך מים תחתונים מטבורו ולמטה ואין להם רשות לקרא יחילו שהם בכים אף ירגזו תהומות אלו אבא ואמא דכתיב בהו תהום אל תהום קורא תמיד בלי הפסק זהו כלל שלאחריו מעשה והוא אומרו זורמו מים עבות אלו גג״ת דאריך קול נתנו שחקים נצח והוד אף חצציך יתהלכו אלו חצי גבור שנונים אשר ביסוד בב׳ חלוקות שבו כח החסדים והגבורות לא יגורהו רע כלל קול רעמך בגלגל דא זעיר האירו ברקים תבל דא נוקביה רגזה ותחל הארץ בסוד הקטרוג והקטנות בים האחרון דרכך ושבילך במים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וזה השביל הוא נהורא דקיק המתפשט שם והוא הגורם כי גם מ״ט פנים טמא פנים יחשבו במקומם כי הם צל הצל מן הפנים שבטהרה אך עקבותיך לא נודעו להם ח״ו נחית כצאן עמך סוד הנשמות [הקדושות] הנכללות בזו״ן ביד משה ואהרן שני היסודות של אבא ואמא ודע כי מלת בכי״ם הוא נוטריקון ברוך כבוד ה׳ ממקומו שהוא פיוס מן ההנהגה התחתונה לעליונה וכשראו מרע״ה וכל העדה שהיה זמרי בן סלוא גורם שבירה חדשה ובטול גדול אל האורות העליונים בעונו מהרו לתקן הה׳ עילאה כעין דוגמא של מעלה לפיכך כתיב והמה בכים בגי׳ ע״ב מקור המים הרומז לאריך וזאת ההעלאה היתה בשרשים העליונים וזה פריה כי אמנם רצה המאציל עליון לתקון זה שיוכללו השוקים של אריך ויסוד עמהם בזרועות דידיה והגוף באמצען דאינון תלת גו תלת נה״י בגג״ת אחרי שפרקי הידים ירדו מסוד נשיאות כפים (להעקד) [להעקר] עם הרגלים בסוד למעני למעני אעשה כי הנה למעני הוא בגי׳ מאתים מחצית ד׳ מאות עלמין דכסיפין עלאין הנמשכים מעתיקא קדישא מן ההויה שבראשו במדת אחורים בסוד ד׳ יודי״ן של ע״ב שלו בכלילות י׳ וכאן עולין ב׳ ויורדין ב׳ וכבר הניחו הארה ורושם כדי הספוק לקיום המוחין של אבא ואמא וסלוק הרגלים היה בזה האופן נצח בגדולה קו ימין הוד בגבורה קו שמאל. יסוד וחצי ת״ת בחצי ת״ת העליון כי הוא הרוב והתחתון מעוט ויסוד ששעורו רובע ישראל מלבד שהוא ורובעו ד׳ משלים אותו לחצי שעור וכאשר נתקפלו רגלי אריך למעלה בסוד עקידת יצחק בן אברהם הנה בהרכבת קומת אריך לקפול זה קרינן ביה בסוד העקידה ויבקע עצי עולה כי טבורו וחזה שלו נבקעים ונפתחים להכלל חציו בחציו וב׳ שוקיו הן עצי עולה בסוד הבינה העולה היא למעלה ואז נעשו כאבן השואבת לקלוט בעצמן שירי האורות מן הנקודות שהשליכתם אמא כשהגיע עתה עת דודים להתתקן בסוד פרצוף והעלו עמהן רוב האור מן השליש התחתון שנשבר בכליו של זעיר עד הבינה הוא המקום שבו נשאר בפקדון השליש האמצעי כמו שזכרנו בפ׳ כ״ח הגע עצמך שהשליש עליון שנסתלק הוא בסוד מקיף של כלל דנקודה מנה ובה. האמצעי המרחף תחת הבינה הוא הפנימי והתחתון שנפל הוא החצון ומעתה עיקר חיות׳ של זעיר ונוקביה יהיה מן השליש האמצעי שממנו אליהם פנימי ומקיף השליש התחתון בסוד נובלות שאריך הכשיר העלאתו אלינו בכשרון מעשינו כי לולא הסיוע העליון כל מעשינו תהו ושם אצל בינה מצא מין את מינו וניער:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מח

**רמ״ע מפאנו**

קבוצות האורות האלה שהעלה אריך ברגליו הכל יחד נמסר מחסד אריך לחכמת אבא תחלה כי ב׳ ידיו של אריך נכללו זו בזו כלא ימינא והוא סוד כוס של ברכה שאוחזו בב׳ ידיו ונמסר לימין והשמאל לא תסייע בשעת ברכה ואריך טוב עין הוא יברך למח אבא וממנו לאמא לצורך תקונו של זעיר וזה א׳ מן הטעמים שמוחי אבא ואמא נעשו מפרקי ידיו של אריך שהם עולים בנשיאות כפים ויורדים (בעקר׳) [בעקדה] דרב גובריהו לאין שיעור יותר מהכנפים ואלו היינו דורשין מוחין של אבא ואמא מכתפי אריך היה נראה שאין

לידיו עליה וכתיב ובשפלות ידים ידלוף הבית ח"ו אך לא העלה אריך ברגליו כל נצוצי הטהרה לגמרי כי השאירו שם למטה קצת הארה לקיום הקליפות שעדיין לא הגיע זמן בטולן א"כ לא עלה רק המעולה והמשובח מאותו האור שממנו נתקנו זו"ן לעצמן ולצורך העולמות התחתונים עד סוף גבול הקדושה (יהיה) [והיה] זה בחבור אבא ואמא כי היא נתעברה מד"ו פרצופין שהיתה הנוקבא לאחורי הזכר והוא מקופל תלת גו תלת וכאשר נכללו נה"י דאריך בגג"ת שלו אז נתבטלו האורות בנצח והוד פנימאין ונמשכו ליסוד בסוד טפה הפוך זרע ותשכח עזר בסוד מלכות הכלולה ביסוד אריך. והנה תחלה נתפשטו ו' קצוות של זעיר ברום קומתו של נצח אריך וכן מלכות בהוד אמנם לא נתגלו ממדת הנצח וההוד רק מחכמת שלהם ולמטה וכתריהם נשארו נעלמים כי הקפול כן חייב לפיכך מחצי תפארת התחתון של אריך נעשה כמו גג וסוכת שלום של זו"ן להיות כתר על גביהן וכאן מקום קטרוג כי היא חשבה להיות פרצוף שלם כמו אמא שהיא שוה לאבא תמיד אך נתמעטה מלכות עד חצי קומתו של זעיר. והנה יסודו של אריך הוציא הבל מצנורו בתוך הת"ת העומד באמצע הזרועות ומשם יפרד ימין ושמאל. וידוע כי האריך הוא הרצון ואין טעם למעשיו והנה זה ההבל מצד הנותן שהוא אריך יהיה מלואו של שם ס"ג ומצד המקבלים שהם אבא ואמא יפורש ה' אמא ל"ב אבא שבו סוד הנתיבות ומצד הדבר הנתון ה"פ ב"ל הוא בגי' ק"ס בסוד זעיר אשר יקראוהו באמת עץ החיים כמשמעו ומספרו והוא חשבון אותיות ההויה המתרבעות זוג זוג פעמים יו"ד על ה"י וה' על יו"ד. ו' על ה' וה' על ו'. וכן בהתרבות אות ראשונה של שם על שאר אותיוו דהיינו י"פ הו"ה. וכן בהתרבות שתי הה"ין על י"ו במספר שוה וכבר אמרנו כי כלי המוחין של אבא ואמא נעשו מזרועות אריך. ועתה מזה ההבל שנכנס בתוכו נתקן פנימיות המוחין לאבא ואמא כדי שיהיה להם התעוררות לזווג וצריך סיוע מלמעלה הואיל והוא בלא מיין נוקבין רק בתורת חסד שנאמר אמרתי עולם חסד יבנה ועכשיו אריך מסר את ד"ו פרצופין בסוד טפה מתוך קו החסד שלו לאבא וממנו הופקדה במעי הבינה בסוד העיבור שיבא לפנינו בפרק נ"ד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק מט

**רמ"ע מפאנו**

מעונה אלקי קדם פסוק זה נאמר על סוד הקפול שהוא נדרש בגובהי מרומים בסוד עמך ישראל אינם יכולים לקבל רוב טובה. ועל החלוקה השנית שהיא ולא רוב פורענות יש כאן סוד עקידת יצחק להחליש הדין גם הבל ראוי היה להעקד בקדש ע"י קין אלא שגרם החטא ונתגלגלה חובת הבל שהציץ ע"י קין החייב. וזכות יצחק בשנת הבל ע"י אביו שנתלבש בדין להפוך את יצחק לחסד. והנה אלקי קדם בגי' קץ דיצחק פי' סוף קומתו מחציו ולמטה שהוא הנעקד והנקפל ואורו של אריך נתפשט עד סוף עולם האצילות מאבא המשלים מקום חכמה עד מלכות שהם ט' ספירות רצוא ושוב הרי ח"י תשלום אותיות שמו א"נ חי הוא החלק העליון המכוסה ח' אמא מדה שמינית י' אבא י' שבשם כנודע יתכן כי ק"ץ הוא הנקפל להגן מרוב פורענות כד"א קץ שם לחושך ולמעלה חי נקפל למזג רוב הטובה כי באור פני מלך חיים ושפיר דייק קרא דלא קאמר מעון אלא מעונה בסוד בינה והוא מעון האצילות כלומר לא בלבד עד מקום שאבא ואמא מתפשטים בתחלת מציאותם אלא למטה מהם ג"כ למקום זו"ן לפיכך אמר ומתחת זרועות עולם כי הזרועות הם מים עליונים ואחריהם ימשוך מים תחתונים ושם למטה כתיב ויגרש מפניך אויב שכן אריך מוסיף לו מגרש תמיד [כי] יגרשו מימיו רפש וטיט ופי' מפניך בשביל הפנים והאורות שהוא מעלה תדיר מן הנובלות בכל יום בחדוש מעשה בראשית והוא אומר לו לאויב השמד פועל יוצא. וקרינן ביה השמד פועל נפעל עומד כי הרע מכלה את עצמו. והוא טעם כי אשב בחשך ה' אור לי ויש כאן סוד זכור ברית אברהם ועקדת יצחק שכבר תמה זכות אבות מימי הושע בן בארי כדאיתא בגמ' דכתיב ואיש לא יצילנה מידי ולפי שברית אבות לא תתום לעולם הרי אנו אומרים בתחנה ובבקשה זכור בפה סוד מאמר לחדש בכל יום ברית אברהם זו כריתת הערלה בכל מקום שהיא ודחיית הקליפות להשקיט כללות הדינין שהן י"פ אלקים דעלייהו אתמר בחנני ודע שרעפי זה וזה בגימ' ברית אברהם שהוא תקונם ועקידת יצחק היא העלאת האורות שישלימו הם חסרון המיין נוקבין הראוים באתערותא דתתאי וכשאין אנו זכאין כל הצורך כתיב לא לנו ה' לא לנו פי' לא מיבעי' שאין בנו זכות רב כאברהם אבינו שהיה עושה חלקו

וחלק גבוה כמו שמפורש בספר הבהיר אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי לעשות מלאכתי והוא טעם למען אדני למען אברהם שקראך אדון אלא אפי' חלקינו לא לנו כי אין בידינו טובנו ממעוט הזכות לפי' לשמך תן כבוד על חסדך זה חלק גבוה ועל אמתך שאתה מבטיח בה עושי רצונך ויש במספר לא לנו ה' לא לנו י' הויות וכן לא לנו היינו אל אלהים שהוכפל בפסוק והשם המיוחד באמצע והוא משיב למעני אעשה עד שיושג התכלית כדכתיב וישכון ישראל בטח שהוא בגימטר' מנצפ"ך פעמים וה' אלקים אמת עם הכולל ובתוספת בדד היא עם י' אותיות מנצפך כפול שהדינין כלן יומתקו בשלימות והוא גמר תיקוני זעיר:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נ

**רמ״ע מפאנו**

הזיווג אשר אמרנו שהוכן בחסד לאבא ואמא הוא בסוד רוחא ברוחא שכן אריך מרכין זרועותיו ומעורר נשיקין ביניהם בסוד אחוה כי הן פרצופי האר' בלבד לפיכך אין להן מעצמן זווג אחר רק אילת אהבים ויעלת חן ר"ת חבוק נשוק כי שמאלו תחת לראשי קודם בתקון זה וימינו תחבקני כדי שלא יהא לבם רואה את הערוה בשעת הנשיקה שהוא רוחא ברוחא מטרפשא דלבא ולמעלה דע כי פסוק שמאלו בא בשיר השירים פעמים. הראשון בסוד זו"ן דכתיב בהו שמאלו תחת לראשי בתוספת למ"ד כי ראשה חלש ודעתה קלה. ושמאלו של זעיר הזמנה אליו לחזקה שכן כתיב שם כי חולת אהבה אני. והשני בסוד אבא ואמא דכתיב שמאלו תחת לראשי דכחדא אזלין וראשיהון שוין ובגדלות זעיר עולה עמו אליהן וכתיב אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מיין הרקח שהוא עם המלה בגימט' שדי וכולל י"ב הויות עם המקור להשלמת הזווג העליון עד ראש רחל בתחלת תקונה מנקודה לפרצוף והוא מכוון לחציו התחתון של ת"ת זעיר בין דרועין דמלכא ממש ואיך תהיה יד שמאל מגעת שם אלא בשפלות ידים לפיכך אומר לראשי כלומר מזומן לראשה בגדלות וכשהיא שם יצדק בו תחת ראשה ממש ובזה צדקו דברי מי שכתב כי גדולה גבורה הן אב ואם ושהן אח ואחות והכוונה על זרועות אריך המתלבשים באבא ואמא ואין נשיקין בלא הבל וזה נרמז בפסוק ישקני מנשיקות פיהו חלקהו ודרשהו פי לחוד הו לחוד פי לנשיקין לפיכך לא כתיב פיו ודע כי יש נשיקות שהן מלא פום כמו וישק יעקב לרחל שקדמה לכל דבר והם מחכמה ובינה של זה דכתיב ביה חכו ממתקים מעוט רבים שנים אלמא חיך עליון ותחתון שניהם במשמע בחכמה ובינה של זה.
ואין לחוש כאן לבטול אמא ודיניה אדרבה היא מתרחבת בסוד צבי היא לכל הארצות ר"ת צהלה ושמחה ברבוי ההשפעה והיא תהלתה ויש נשיקות במקצת כמו ישקני מנשיקות פיהו הראשונות קודמות לבעילת מצוה שהן הכנה לאימא עצמה לעשותה כלי ולמ"ד השמוש במלת לרחל הוא סוד רוח נמסר לה בפקדון מתמיד לשכב אצלה להיות עמה בסוד וא"ו שזכר הכתוב במלת ואד יעלה מן הארץ כי הנה אד משם אדני רומז לאתערותא מת"ת ולא סליק כדקא יאות מבלעדי סימנין דדכורא והנשיקות השניות קודמות לבעילת קדושה שהיא להרבות את הדמות זרע קדש ועל זה נאמר כי יבעל בחור בתולה תחלה שהיא מצוה רבה הקדושה אח"כ דכתיב יבעלוך בניך לפיכך צריכה נשיקה במקצת פן ירבו החסדים על הולד ולא יהיה ממזג כראוי וגם בעילת מצוה ובעילת קדושה יש בהן להקל ולהחמיר כי בראשונה שאין אשה מתעברת ממנה מקבלת שפע רב כפי כחה צבי היא להתרחב ולהעשות כלי אע"פ שאינו ניכר לפי שהוא מלוי רוחני ולא גשמי אבל בשניה אינה מקבלת אלא לפי צורך הולד ודאי' מג' חדשים ראשונים שהתשמיש קשה לזה ולזה ואולם סדר הנשיקין הוא בזה האופן לעולם נושק אבא לאימא תחלה והיא מעלה הבל כנגדו ואח"כ נושקת אימא לאבא כדכתיב אמצאך בחוץ אשקך והוא מעלה הבל נגדה. וכשאבא נותן לאימא הנשיקה במקצת מצד בינה שבו בלבד כטעם ישקני מנשיקות פיהו ולא כל נשיקות אז אבא מקבל הבל מאימא מצד חכמה שבה כי הבל בינה שבה היה מתבטל בהארות אבא אלו נכנס בתוכו וכשאמא מחכמה שבה נושקת לאבא מקבלת אימא הבל ממנו מצד בינה שבו שאין כח באימא עכשיו לקבל יותר מהשעור הזה כטעם אמצאך בחוץ וכל זה הוא כדרך מה שביארנו למעלה כי מהצד הפנימי של זרועות אריך הקרוב לגוף ומחבקו נעשו חכמה ובינה לאבא ומאחורי שניהם לאימא אלמא גבורות אבא הם חסדים לאימא וחסדים ראשונים שהיו לאימא נעשו גבורות לאבא כן הדבר הזה וכל האמור כאן אינו אלא

הארת אבא ואימא להגביל שעור ההתפשטות שעתידים זעיר ונוקביה להצטייר ולהגלם אח"כ במעי האם כמו שיבא:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נא

**רמ״ע מפאנו**

הרי אלה הנשיקות וההבלים שזכרנו (שתיהן) [בכת"י - שתים] שהן ד' לזה ולזה שהן שתי נשיקות ושני הבלים לכל א' בערך מה שנותנים ומקבלים כדי שלא תתחדש כאן שום הויה אלא מזכר ונקיבה ויש לאבא לבדו תוספת בזה והוא הדבור שצריך לפייסה מה שגנאי הוא לה כי השתיקה יפה הרי כאן ה' מציאות נשיקות הבלים ודבור שכנגדם ה' מוצאות לאותיות התורה אחה"ע בום"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסצר"ש ולפי מה שהנחנו שאין שום הויה בלא זכר ונקיבה גם הדבור צריך שימצא באימא לא נאמר נאלמתי דומיה רק במלכות לפיכך היא צריכה תמיד שיבעול וישנה שבכל יום חוזרת להיות נקודה ונבנית מחדש עם חדוש מעשה בראשית אבל באימא עילאה ההזמנה הראשונה לעולם עומדת ותמיד עושה פירות אלא שהדבור כמוה בחדרי לבה ואפילו לפומיה לא גלי כ"ש שאינו מגיע לאזנה והוא טעם ואל אישך תשוקתך דמרציא ארצויי וקרי להו רבנן אשתו תובעתו לקיים מה שאמרנו על כן אמרה תורה שדרכיה דרכי נועם וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא וכל שהוא לשם שמים אע"פ שאינו עושה פירות עכשיו במוחש הגשמי כגון היה הוא זקן או היא זקנה לא גרע מבעילת מצוה להזמין אתערותא מתתא אל הרצון העליון דכל יומא זמניה הוא היום אם בקולו תשמעו וזהו בסוד הנפש אשר עשו בחרן אע"ג דכתיב ואני זקנתי ואדוני זקן ומלת חר"ן בגימ' אלקים תלת זימנין כי היו אברהם ושרה ממשיכים נפשות הגרים במספר שוה (מתחלת) [מתלת] מוחין דלעילא בסוד קטנות אשרי המיישיר מחשבותיו ומכוין דעתו לשמים ובזה תבין מה שמצינו בדברי רשב"י נשמתא לנשמתא ורוח לרוח שכן אמרו בזהר פ' וירא דף ק"ג ע"ב קב"ה אתידע ולא אתידע בגין דאיהו נשמתא לנשמתא ורוחא לרוחא גניז וטמיר מכלא וצריך לדעת כי פרי הנשיקות נשמות וההבלים רוחות והנה הנשיקה הראשונה שאבא פועל אותה ואימא מתפעלת ממנה החסד גובר בה והוא סוד נשמתין מסטרא דדכורא שתחלתן חסידים גבורים וכו' כמבואר בתקונים ונדבר בם בפ' נ"ה וההפוך כשכנגדה וכן ההבלים אמנם מהדבור מוצא הנפש אחת היא לאימא עילאה מפיוס האב המגיע לאזני מלכות שלא מתה לפי האמת אלא אתבטלת והדבור מועיל אליה להתנער מעפר ואין כאן נפש לנפש למעט את התפלה שלא תהא דברנית דלא בעינן נשים מסוללות ודע כי החיות פנימי לזרועות זעיר נתקן במעי אמא מן הנשיקות גדולה משל אבא וגבורה משל אימא והחיות לשוקיו מן ההבלים נצח מאבא והוד מאימא ויש עוד לאלה הנשיקות וההבלים שתוף אהדדי זוג זוג משיתוף הנשיקות נתקן הפנימיות לת"ת ומשתוף ההבלים ליסוד שהעטרה כלולה בו בסוד נפש מרוח וההבל הזה כלול תרין בכלילות עשר הוא עצמו ו' זעירא הוי ושעשע יונק דא זעיר על חור שעתידה נוקביה לצאת ממנו שלא ישלוט בו פתן אין עוד רק מלכות שמים נוקביה דזעיר יסודתה מדבורא של אבא דעלה כתיב ה' בחכמה יסד ארץ והיא נפש ממש במקומה וכלולה ימין ושמאל ואמצע כשם שהרוח כלול מנה"י והנשמה מגג"ת אף אנו נאמר שהחיה כלולה מחב"ד והיחידה בכתר שהוא שרש לג' קוים הרי כאן ה' חלקי הנפש כל חד כלול תלת דעלייהו כתיב כל הנשמה תהלל י"ה דוקא בגי' ט"ו כליליות ויש בכל זה להוסיף לקח אך מה שבארנוהו מספיק אל המכוון הנה להועיל לבני גילנו ולקרבן לתורה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נב

**רמ״ע מפאנו**

להבין אמרי בינה מה הוא עבור אימא הנמשך מן ההבנה שבארנו למעלה דע כי מלת עבור נחלקת לשתים ע"ב רי"ו כי הנה שפע אימא כשהיא מעוברת מזעיר הוא בא מכח ד' שמות הא' מצד אבא בסוד זרע דידיה והוא שם הויה במלוי יודי"ן העולה ע"ב ורי"ו הוא צרוף ג' שמות מצד עצמם והם שם אהי"ה ביודי"ן העולה קס"א שהוא באימא ממש ושם של הויה בההין העולה ב"ן שהוא לה סימן תחתון הכולל

יסוד ומלכות דידה מספר שניהם יחד רי"ג ולהשלים מנין רי"ו נקח שם אלקים ונחלוק אותו בג' חלוקות אל מימין מי משמאל ה' באמצע על הדרך שיבא בסוד היניקה והוא עצמו סימן עליון המאוחר לעולם ותלוי בתחתון וע"ב שאמרנו משלים רי"ו למלת עבור ואית דיימא שיש ע"ב רי"ו מימין וע"ב רי"ו משמאל וכמה שנתבאר למעלה כי שתי חכמות חזרו לאבא ונשארו ב' תיבות לאימא הרי ע"ב בשתי בחינותיו מיוחס לאבא וריי"ו פעמים לאימא והכל עולה אל מקום א' ואולם זמנים הרבה קבע הטבע החכם לסוד העבור שאנו בבאורו יש יולדת לתשעה חדשים או לשבעה או לשנים עשר וטעם היולדות לתשעה כי אמנם זעיר במעי אימא הוא מקופל ראשו בין ברכיו ושש קצוותיו שהן עיקר בניינו כלולים תלת גו תלת פי' גג"ת בנה"י כי הא דאמור רבנן אציליו על ארכבותיו וכל א' מן התחתון מוסיף כח מג' העליונים ונעשים ט' וסוד היולדות לז' כבר ידעת כי חצי ת"ת התחתון של אריך נכלל בחצי ת"ת העליון ואריך שהוא בינה שבכתר ממשיך בכחו זה שובע שמחות לאימא במקומה שגם היא בסוד בינה ואריך הוא מלגו ואימא מלבר והנה כאשר יהיה זעיר מושפע מאימא בלבד בסוד תבונה אז הוא עבור תשעה וחציו העליון של זעיר נכלל בחציו התחתון אמנם בזמן שאימא משפע אריך שבה חולקת מכבודה לזעיר אז גם קפולו של זעיר הוא ממטה למעלה ואע"פ שראשו בין ברכיו הנה בעליית הברכיים אצל הזרועות גם הראש עולה עמהם והרי היא נכלל חציו התחתון בעליון בסוד עבור יוכבד שהיא אמא ממשה שהוא זעיר וכתיב ותרא אותו כי טוב הוא שנקפל תחתון בעליון ועל ההפוך מזה כתיב כי יצר לב האדם רע עיין לקמן פ' צ"ז אך העבור שכלו טוב הוא הראשון שעלה במחשבה להשתלם באימא שכח אריך מעורב בו והוא סוד בראשית בזכות משה דכתיב ביה וירא ראשית לו ונכלל יסוד זעיר וחצי ת"ת התחתון שלו בחצי ת"ת העליון בדוגמת קפולו של אריך ולהיות הת"ת מדה אחת ונכלל חציה בחציה ויסוד מתעלה אצלה לא הוצרכה אז לכלילות המדות האחרות אך ג"ג הוצרכו להיות כלולות מנה"י וכפל מדותיהם הרי שש והשביעית היא מדת ת"ת וגדול כבודה שיום א' בחודש הז' סגי ליה דרב גובריה כי הא דאמרי רבנן היולדות לז' יולדות למקוטעין וזהו סוד מה שאמרו כי משרע"ה נולד לז' להיותו מקפול ת"ת חציה בחציה ויעקב לא כן שהוא מיסוד זעיר וכתיב ביה וימלאו ימיה ללדת לפי' אמרו בזוהר משה מלגאו יעקב מלבר והעבור השלישי לי"ב חדש הוא לצורך מלכות בסוד ואחר ילדה בת שנשתהתה ג' חדשים אחר זעיר והמספר מכוון על הדרך האמור שנכללה מלכות גם היא עם נה"י מגג"ת:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נג

**רמ"ע מפאנו**

הדרן למאי דפתחנא ביה בפרק מ"ז כי נכללו ספירות אריך תלת גו תלת והעלו האורות שירדו מז' מנין תבירין מן השליש התחתון שבה אצל אורות השליש האמצעי שנשארו ברפיון תחת הבינה ושם נוסדו יחד ז' ספירות תחתונות שבכל א' מהם ועדיין רשומן למטה אך הצל והרשימו של ג' ראשונות שלהן עלה עם רגלי אריך ולא נשאר מהם זולתי רושם מן הצל בלבד ומכאן אנו למדין כי אין לקליפות ראש לפי שלא נשאר מן הראש למטה רק צל הצל שהוא בבואה [בכת"י נוסף - דבבואה] דלית להו לשידי כי אין שירים לשירים זה טעם הוא ישופך ראש כי הקדושה קולטת בעצמה מדת הטוב הראויה להשפיע בראשו של נחש וכתיב וראש פתנים אכזר הלא הוא כמוס עמדי פי' המהות שהיה ראוי ליטול אותו הראש ואין לו הוא הגנוז בקדש ודע כי נצח אריך העלה כל חלקי הו' נקודות בלבד והוד שלו העלה חלקי הנקודה הז' והוא טעם ושמתי בים ידו זו שמאל לים שהיא מלכות על שם העלאת הרגלים להעקד בידים ממש ובנהרות ימינו שהן ו' קצוות וזה מקום קטרוג כי נכספה להיות גם היא מרכז לקצוות כמהו ולא ניתן לה אלא על ידו וזה יחשב לה מעוט לפי' אמרו בזוהר איהו בנצח פירוש זעיר כלו הועלה בנצח אריך ועל נוקביה אמרו איהי בהוד ואריך לקח זעיר מירך ימין (כשעלו) [בשעלו] שהוא מים בסוד החסדים ובזרת שהן ה' גבורות אש ממים לקח נוקביה מירך שמאל והדר אתכליל שמאלא בימינא ומסר הכל לתוך רוח אבא בסוד נקודות מעורבות והוא הגלים האורות האלה ונתבררו אצלה בסוד טפת לובן כלילא תלת גו תלת ונכנסו באימא דרך היסודות של שניהם ובמעיה אתברירו עד אחת אחת כל נקודות אלה לרקום אברי זו"ן ופי' טפה הוא כמו עסה בלוסה מאותיות רבות מעורבות בלי סדר אלא שמות שלא נתחברו אותיותיהם

בקדימה ואיחור ולא הוברר שום א' מהשמות לעצמו ולא לגריעותא כי אין זה ערבוביא ח"ו רק מעוצם הכלילות והיחוד וכאשר יאמרו אליך כי הכא שאריך פשט ימינו אין זה כי אם שם ע"ב שבחסד אריך ובכחו זה (הועלה.) [תיבה זו ליתא בכת"י] הכניס כל האורות למח אבא שגם הוא ע"ב אלא שמתחלף בנקודו והוא שם שגיא כח לקבץ כל האורות בעצמו תחלה ולבררן ולהורידן דרך שם קדוש ונורא שאותיותיו מסודרות זו למעלה מזו על פני אורך השדרה כדרך שאמרו בגמרא על פסוק מנא מנא תקל ופרסין והיסודות גם הם שמות הקדושים מכינים ומזמנים האותיות מהאורות האלה לסדר מהן שמות מיוחדים לפי צורך התקון וכן בכל מקום הכוונה לברר שמות הקדושה מסיגי השברים והאותיות חצוניות של שמות הקליפות שנתערבו עמהם במיתת המלכים והאורות שנחלקו צריכים ברור מכח הקליפה שהניחה אצלן רושם קצת ואע"פ שלא יצאו לפועל עד שחטא אדם מ"מ הוצרכ' (ההבדל) [בכת"י - ההבדלה] בין קודש לחול מתחלת המחשבה לצרף הידיעה אל הבחירה ואולם לא היה אדם ראוי לאותו מעשה ביום הבראו על תכלית השלמות בסוד אלוה עלי אהלו ולא לישראל באותו פ' שפסקה זוהמתן אלא למען דעת כל מאמין ישר מתהלך בתומו חפשיות הבחירה באמת והוא הנרצה במאמר הנביא אני אסבול ואמלט:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נד

**רמ"ע מפאנו**

ולפי דרכנו למדנו לתקוני זעיר ע"י אריך אבא ואמא כי מה שהיה תחילה בתאר אין בסוד אור נעשה מאין בסוד מים ונמדד בכלי קבול שהוא שעלו ר"ל ש"ע נהורין מתפשטין מתלת רישין הנרמזים בלמד או אמור ע"י אריך אבא ואמא אל זעיר שהוא ו' ואח"כ נעשה רקיע בהתפשטות אל מציאות יש מיש והוא סוד יהי רקיע יחזק הרקיע לחים הוו ואקרישו ואז נמדד בסוד שמים בזרת תכן כי ראשונה העלה אריך ברגליו אורות הנקודות שנשברו והן בו בסוד אין ונותן אותם לאבא ואמא כדי שיתגלמו בסוד יש [בכת"י - י"ש] ועדיין הוא יש (הטב') [בטבע] אור לא זול' והוא צהוב הפנים של ריעים אהובים בשעת הנשיקין אמנם בסוד עבור יהיה זעיר כעין מים עד תום מ' יום של יצירה הולד ובהתפשט אבריו אח"כ יהיה בסוד רקיע ועם זה [יובן] באמת צרוף מלת ויאמר שבאה זה י"פ במעשה בראשית כי ו' רומז לקו המדה הגורם ליוד שהיה נקודה להתפשט בסוד אור מים רקיע ר"ת אמר הרי ויאמר:

הגה"ה - וכן נתקשה משה במעשה המנורה ואין קשוי אלא לדעת בכח מנורה של אש מחמימות אמא שהיא ממעל לו מן השמאל ע"י פרקי נה"י דידה הן שקלים שרצים והחדש למפרע כי החדש בנצח שרצים בהוד שקלים ביסוד [בכת"י ההג"ה מסתיימת כאן במילים - ודי בזה, וההמשך ליתא] נקטינן בו בהתחזק הציור בצורות הוולד. [ע"כ הג"ה]:

ומאי דכתיב וכל בשליש עפר הארץ הוא בהגדלתו של זעיר והנה כאן במעי אמא כל הנקודות האלה נבררו אוכל מתוך פסולת ומשופרי שופרי נתהוה זעיר בסוד עובר ונעשו מן הרשימו של כח"ב שבכל א' מן הו' נקודות כח"ב של זעיר בסוד ראש כי העובר במעי אמו ג"כ יש לו ראש אלא שהוא חלוש כי בא מן הצל בלבד ומשאר הכלליות נשלם גופו של זעיר מן הצלול שבהם והוא סוד בעצב תלדי בנים נדרש לשבח לפי שעורנו כי [בכת"י - שעודנו בו] בכח ע"ב שהוא אריך הנה אמא שהיא חוה אם כל חי תלד זו"ן בעלי מדות שלמות בסוד הצד"י שהעשירית נכללת בהן. ובשעת הלידה הושלמו ספירותיו עצמות וכלים עד נצח ועד בכלל ונשארו הוד יסוד מלכות במעי אמא לא כליהם ממש דהא ילוד בפנינו דוגמתו שלם באבריו אלא פנימיות ג' מדות אלה הוא שלא הושלם לפי שלא נבררו מתגבורת הדינין עד זמן היניקה והנה כשנולד זעיר נתפשטו רגלי אריך למטה ושבו למקומם שהרי הם מכוסים מעתה וזעיר גופיה הוא בסוד ד"ו פרצופין אבל אין פרצוף נוקביה מגיע רק עד בין חדוהי לאחורוי מן השליש העליון דת"ת שלו ולמטה. אך הכתר שלה הוא מכוון לשליש העליון של ת"ת בין ג"ג ממש. וע"ז נאמר ומספר את רובע ישראל כי מלת ומספר היא בגי' שכינה עם המלה ועליה דרשו בזהר עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים והיא את רובע ישראל ר"ל אצל ד' מדות תחתונות של זעיר דאינון תנה"י שמלכות נכלל בו בסוד

עטרה בלבד:

לפרק בתוכן העניינים

# יונת אלם — פרק נה

**רמ״ע מפאנו**

אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים דע כי בעת הלידה שיצא זעיר מלובן ומזוכך לאויר העולם יצאו מחוץ למחנה שירי הדינים ומותריהן שהם הפסולת והתמצית בסוד דם נדה שהובדל כאן בחדרי הבטן מן הז' נקודות (נשברות) [השבורות] כשנחשוב יסוד לשנים או שיהיה הדעת נמנה עמהן שכנגדן כתיב וטמאה ז' ימים ואם נקבה תלד שלפי הסוד הזה שאנו בבאורו היא גזרה קיימת ואם יהיה היובל אז צריך לברר עוד מן השבעה מלכיות שישנן א' א' בז' נקודות אלה והדעת מחשיב בהדייהו לא' מן הדרכים שפירשנו למעלה בפרק י"ט. ועם שבעה נקודות שבנקודה אחרונה שהיא עצמה מלכות כלה דייק קרא דכתיב וטמאה שבועים. אבל בג' ראשונות דידה אין רע והוצרכה הויות נוקבא ליטול אבל המלכיות של מעלה בז' ספירות זעיר כדי שהוא ימשול בה ולא יהיו שתי רשויות ח"ו אין הנקיבה מצטיירת אלא מחזה זעיר ולמטה ולפי דרכינו למדנו שיש כאן י"ז מלכיות כחושבן זעיר של הויה דאתמר בהו כל ישראל בני מלכים הם. ז' בספירות זעיר ועשר בקומת נוקביה ובשבילן דרשו בתיקונים י"ז דרגן לנשמות ישראל ואלו הן מלכים צדיקים נביאים חוזים מארי תורה גבורים חסידים עד כאן מזעיר וכן מנוקביה הרי י"ד. יתירה עליהן נוקביה מג' עליונות דידה דאינון נבונים חכמים ראשי אלפי ישראל ואלה הג' יתרות המושפעות ממנה מכוונות אל הבאות מחג"ת של זעיר ושבע דידה לארבע דידיה שכנגדן כתיב יוסף בן י"ז שנה היה רועה בסוד ויתן אותם אלקים ברקיע השמים שהוא יסוד צנור הנשמות וכתיב ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה שבהם פרו וישרצו עד שראה ס' רבוא מיוצאי חלציו היא הדבר שהובטח בבאר שבע אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם אותך דוקא שתהיינה עיניו רואות הוא שאמר יוסף למען עשה כיום הזה להחיות עם רב. ועוד עם רב בגי' י"ב הויות אשרי העם שככה לו. ובשיר השירים רבה אמרו שראה ס' רבוא בני תורה אפשר דשומרי תורה קאמרי שלא היה שם א' בהם יוצא מן כלל מטה שלימה בגי' נפש כי הושלמה לו לזקן סוד הנפש לבית יעקב על מלאת עיין בזהר פ' ויחי דף רי"ו ב' דלא איכפלי קראי ותנאי לאינון י"ז שנה לספר לנו תנחומים אלה לצערו של זקן ומהתענג ומרוך כי אם ללמוד על הסוד הגדול הזה שהיה תמיד לזכרון בין עיניו של יעקב אבינו והאל ית' הקים עצת עבדו והוא רואה ושמח ולפי מה שהונח בפשיטות בזהר פ' ויצא דף קנ"ג ב' כי בנימין הצדיק לא שמש ערסיה עד דאתא ואשתכח יוסף וברדת אבותינו מצרימה היו לו י' בנים צריך לומר שהתחילה הברכה בבית יעקב לפרות ולרבות שלא כדרך טבע משחזר בנימין אצל אביו ודכוותיה ברך יי' את בית עובד אדום ואף יוכבד שנולדה בין החומות בכלל ברכה זו כי משעה שננער הזקן לרדת מצרים בטלה גזרת הרעב וסרה הקושיה הקדומה איך היה לוי משמש מיטתו בשני רעבון אע"פ שתרצנו במקום אחר כי כיון שהותר לחשוכי בנים הותר ללוי ג"כ שהיה מארי אלפן ויודע שלא הושלמה המצוה אלא בזכר ונקבה ועדיין קשה מה שזכר הזוהר שם ופשוט במדרשים מחקירת יוסף ותשובת בנימין על קריאת השמות לי' בניו שהיה זה בירידה ראשונה לפיכך אפשר לפרש בא' מג' דרכים אחרים א' כי בנימין הצדיק בימי אבלו של אביו משתי מצות שנתחייב באשתו קיים א' זו פריה ורביה ובטל א' זו מצות עונה, ב' כי משנצנצה רוח הקודש ביעקב וירא כי יש שבר במצרים חשיב כאלו הקל אבלו מעט ואז התחיל בנימין לפקוד את נוהו, ג' כי גם קודם לכן משיצא יוסף מבית האסירים ועלה לגדולה מזליה דיעקב חזי והקל אבלו והוא דקדוק לשון הזהר כד אתא יוסף ומשתכח כי החבוש בבית כלא עם יושבי חשך הוא ככלי אובד ובצאתו בא ונמצא בין בני גילו דאלו בהתודע יוסף אל אחיו לא שייך למימר ביה כיון דאתא יוסף ונכון הוא גם מה שכתוב שם דף קנ"ח ב' כל זמן דרחל לא מתעברא מבנימין אתעכב תמן לאו למימרא שיצאה מעוברת שהרי ישב בסכות י"ח חדש ומשם לשכם ומשם לבית אל קודם שנולד בנימין אלא כל זמן שצפו שלא הגיע פרקו של בנימין קאמר הדרן לשמעתין צא חשוב י"ז פעמים דו"ד שהוא בסוד מלכות בכל מקום הרי הן בגי' רחל אמהון דכלהו וכן מדוד עד יאשיהו י"ז מלכים הוו שירמיהו החזיר בימיו עשרת השבטים פי' מקצת מכל שבט ומלך עליהם והואיל ולא אקרי קהל כי אם ביושבי הארץ כדאיתא במסכת הוריות שפיר הוי יאשיהו מלך על כל

ישראל אלא שבסוף גנז את ארון הברית וסיהרא הוי זמין לאסתמרו נהורא ובשמחת הקהל בדברי הימים הרים חזקיהו המלך שבעה אלפים צאן והשרים הרימו י' אלפים צאן [בסוד צאן] אדם שאמר יחזקאל ועוד מנת המלך אלף פרים ומנת השרים אלף פרים והרמז לאבא ואמא וכלן שלמים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נו

**רמ״ע מפאנו**

היניקה היא כ"ד חדשים כי אחרי שנדחה הפסולת הבלתי מקבל תקון הנה כשם שדם המניקת הראוי להיות שופע משיורי הלידה ולהתהפך לנדות אדרבא כלו נמתק ומתהפך לחלב כי על כן אין משגיחין בוסתות כל אותו זמן כך הדינין של הי"מ דזעיר צריכים לארץ כי נשארו בה מקוריהם ונתבררו ביניקה ונמתקו ונעשו חלב והטעם לכל הזמן הזה הוא כי סוד שבזעיר אשר אמרנו שיצא הכלי שלו לאויר העולם והניח האורות למעלה הנה הוא צריך למתק בח' חדשים להיותו כלול מי' וצריך לברר אותו בעצם ראשונה וגם דרך פרט מכתר ועד נצח שלו וכן אתה אומר ביסוד ומלכות דזעיר הנה כי כן הוד וז' עליונות שלו הן ח' וכן יסוד וז' עליונות שלו ח' מלכות וז' עליונות שלה ח' הרי כ"ד ואולם הוד נתברר לעצמו וליסוד ולמלכות שבו וגם לענפיו שביסוד ומלכות לפיכך יספיקו ליסוד ז' והוא וכשנתברר לעצמו ולמלכות שבו וגם ליסוד שבמלכות דיה למלכות בברור ז' והיא זהו לרבנן אבל לר' יהודה דקסבר שאין היניקה אלא י"ח חדש די לו לזעיר המתוק לג' מדות אחרונות שלו הי"מ מבינה שלהם ולמטה שהם חמשה והיא בכל א' מהם על הדרך שבארנו וכי תימא בין למר ובין למר כשם שהוד נמתק בכאן לעצמו לענפיו שביסוד ומלכות ושניהם כמו בברור א' סגי להו למה זה ברור המדות העליונות שכבר נשלם עד נצח והוא בכלל לא הספיק לענפיהן ג"כ אשר בהי"מ יש לומר עיבור לחוד יניקה לחוד עוד ידוע כי כשנולד זעיר אבריו קטנים ואין לו מוחין כי חב"ד שלו הן בהארה בלבד ואח"כ אימא בסוד היניקה ממתחת גופו ואבריו בזמן כ"ד חדשים שהן בסוד נ"ה דידה כל א' כלול מחברו הרי ט' וחג"ת דידה גם הם בסוד דדים במקום בינה כלולים זה מזה הרי י"ח עד כאן לר' יהודה דסבר שאין החלב מוריד לזעיר הארת מוחין דידה אבל לרבנן מוריד לו ג"כ הארה מחכמה ובינה דידה שהן בסוד נקודות ויש לו לזעיר כיוצא בהן אך לא מדעת דידה שהוא עצמו הארה בכל מקום ועדיין לא האירה בזעיר כלל אלמא חכמה ובינה כלולן תלת שהן שרש לג' קוים הרי כאן ו' עודפין על הראשונים וצרופן יחד כ"ד חדש. ועם זה הדינין שהיו בהי"ס דזעיר נמתקו בחלב שהניקה אמא אותם ומח עצמותיהם ישוקה. שהרי נתפשטו כל אחד בפני עצמו ומוסיפים כח לגדול האברים ולעשות מלאכתם וכשם שהולד אינו הולך ולא עומד על רגליו עד שינק זמן מספיק כך למעלה בנצח והוד כי לא שלם ברור ההוד עד היניקה ונצח כשהוא לבדו אע"פ שאינו פגום אין לו פעולה מושלמת אך נצח ישראל לא ישקר כי אין הדינים נאחזים בנצח זעיר אלא בהוד בלבד משא"כ בנוקביה כי רגלי שתיהן יורדות מות אלו נצח והוד דידה. אבל בזעיר נאמר והודי נהפך עלי למשחית הוא לבדו ולא הנצח. כי הקליפה אחוזה בהוד שיונקת בחוץ מכחו והשפעתו לא זולת הרחק מאד מאד ממחנה שכינה והיא מעכבת על הנצח שלא יפעול בכח החסד כראוי לו. ועל סוד זה הוצרכו משה ואהרן שניהם בעצירת מגפה אחת כנגד נצח והוד ופנחס בשניה כנגד יסוד ודוד בשלישית כנגד מלכות ויש מקום עיון בדרוש הצליעה לכף ירך יעקב דזימנין מוכח בזוהר שהיה בנצח ופירשו בה דהיינו נצח זעיר אבל הוד שלו לא נפגם דהא יהושע אתנבי מהודו של משה וזמנין משמע שהפגם היה בהוד. ואמרו שהכוונה בהוד נוקביה כי היא היותה עמו אחור באחור הוד דידה כנגד נצח שלו ואין מזה סתירה למה שאמרנו תחלה כי הם אמרו שהפגם בעצם היה בהוד דנוקביה שכל המדה נפגמה והיא גרמה התמוטטות קצת לפרק התחתון של נצח זעיר כי הוא לבדו מכוון ליסוד דידה דאלו הפרק האמצעי מכוון לחסד דידה שכל גובה קומתה אינו אלא בשעור נה"י דזעיר וכיון שנפגם כל ההוד שלה גם נצח שלה ירד עמה אך בשביל ההתמוטטות לפרק התחתון בלבד לנצח זעיר אפילו אותו הנצח לא ישקר לגופיה תדע דכתיב והוא צולע על ירכו כד"א ויקח אחת מצלעותיו אלמא כמה שהוא נשען על ירכו דא נוקביה בה היה הפגם לא זולתו מ"מ כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אסור גיד הנשה נוהג בשתיהן:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נז

**רמ״ע מפאנו**

ברכות שדים המניקות החלב הן בסוד ויעבר ה' דאינון ע"ב רי"ו כ"ו באופן זה ע"ב מימינה של בינה רי"ו משמאלה יהו"ה באמצע מספר הכל כמניין שד"י לשון שדים וכן קס"א קנ"א וב' כוללים או קס"א קמ"ג ועשר אותיות. או קנ"א קמ"ג ועשרים אותיות כל זוג מהם עולה שד"י וכן שם אלקים נחלקהו אל מימינא מי משמאלא ה' באמצע בסוד אלד"ד א' ומיד"ד א' וכשאמא מניקה לזו"ן נקרא אל שד"י ע"ש השדים שהם בקו האמצע שלה לפי יצדק אליה השם הזה בדעת ת"ת ויסוד דידה והחלב הוא בסוד שם אהיה שבבינה שיש בו ד' אותיות מלואו י' אלף הה יוד הה ומלוי מלואו כ"ה אלף למד פא הה הה יוד ואו דלת הה הה כלם יחד כמנין חלב עם המלה של אהיה ואל תתמה על האלף שבאמצע הווין במלוי המלוי אע"פ ששאר השם בההין כי אף בשם ב"ן לפעמים נוסיף עליו ג' אלפין כגון זו בסוד חיה בכלל בהמה יתבאר במקומו והרמז לחלב האשה היולדת נקבה שהוא בטבעו קל או באופן אחר א אה אהי אהי"ה עולה במספר דם תסיר ד' אותיות בלבד של אהיה לא מספרן רק הן עצמן א' אחת נשאר כמניין חלב הרי מהדם נעשה חלב והוא של יולדת זכר שחלבה כבד וזהו כבדו שרושם הפשוט נשאר עמו ועוד שהראשון בלתי מושלם אלא עם כולל א' או עם ב' כוללין כי רוב המלואין של ההין גם הווין שבהם הם ב' ווין בלבד ואפשר לדרוש אלו השנים שזכרנו בזה לחלב קל שכנגדן ב' אחרים לחלב כבד כשיהיו מלואי אהיה ומלואי מלואיו א' ביו"ד תוך הה"א ובאמצע הוי"ן והאחר כאן וכאן באלף ותהיינה האותיות ממש כזה וכזה מ"א וזהו כבדן להוסיף אות לכולל בכל א' מהם והכוונה כי שם אהי"ה שבאמא משפיע ומאיר לזעיר ונותן לו חיות וכח להגדילו לתקנו ולבררו הוא ונוקביה בהדיא בסוד ד"ו פרצופין אוכל מתוך פסולת כמו החלב לולד וכתיב או מי ישום אלם כי מי שהיא אמא נותנת שימה וקיום והעמדה לולד הנוצר במעיה אשר בצאתו מרחם אמו איננו מדבר כלל והיא משפעת לו בקטנות שהוא אלם בגימ' מ"ה כ"ו וכן מ"ה היינו מם הא בגי' אלקים דאיהו אלם י"ה זעיר נכלל באבא ואמא בבחינה זו שאינו מתנהג מדעת עצמו גם אהי"ה מרובע עולה דם וממנו נעשה החלב כיצד יש באותיות אהיה ב' ההין נדרוש את שתיהן בצורת ד"י הרי כ"ח הוסף עליהם אי של אהי"ה והכולל הרי חלב קל או תרין ההין בצורת ד"ו ועם יו"ד במלואה הרי ב"פ עשרים שהם חלב כבד דלא מבעי' שאין צריך לכולל כאן אלא שעדיין יש האלף העודפת על מספר חלב שהיא מקורו ומעינו עוד בסי' אות ה' של אלהים שבסימן עליון יש לה ב' צורות והסי' דודי מספרן כ"ד וג' מלואן מספרן י"ו צרוף הב' חלב והוא קל בטבעו שלא הושלם אלא עם המלואין ויש כיוצא בו כבד שאינו צריך לשום מלוי והוא כשנצייר ה' אחת בג' ווין הרי י"ח והאחרת ב' ווין ויוד הרי כ"ב צרופן חלב עוד במלואין עצמן יש קל וכבד כי הנה ה' בג' מלואין מספרן אל וכשנחשב עמהן מספר ה' הרי ל"ו וד' אותיות אהי"ה שהן ג"כ במקום הזה ה' פשוטה ואותיות יה"א של מלואיה נוטריקון שלהן יהו"ה הוא אלקים דמזמור לתודה הרי חלב והוא כבד למה שיש כנגדו קל ממנו כשנקח תחלה אל ושש אותיות וג' מלואין שיש בזה רבוי כוללים. והנה מן ה' שבאמצע שם אלקים יעלה החלב לד"ד ימין שהוא א"ל ולד"ד שמאל שהוא מ"י כשם שמן ה' יצורף מנין חלב בהרבה פנים וידוע שהזכר גובר מצד ימין והנקב' בשמאל לפי' החלב הכבד עיקרו בדד הימיני והקל בשמאלו וכשאין אמא מניקה לבנים אז נקרא אל עליון שהיא מתעלת מעליהם וקס"א שבה עם האותיות והכולל הרי קס"ו כמנין עליון עוד יש בבינה שם ס"ג שבו ג' יוד"ן ואלף בגימ' א"ל ורבוע קס"ו כמנין עליון הרי אל עליון ונמצאו ב' התוארים יחדיו במקום א' בתחלת העמידה מה כתיב בתריה גומל חסדים מלשון אחרי אשר גמלנו שהשפיעה עליון מן החסדים במספיק ובפירוש התפלה יתבאר יותר:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נח

**רמ״ע מפאנו**

החלב עצמו התורה נמשלה בו שאין אדם יורד לעמקו כי הוא דם מתכנס מכל מלא קומתו דינקי אברים מהדדי ומתהפך לחלב ומקום חלב לאו מעין הוא כי אין לו מקור א' אלא כל עורקי הדם הולכים שם והוא אשבורן אליהם ואינו מטמא בכל שהוא אלא ברביעית ולא שני לן בין לרצון האם בין שלא לרצונה ואינו מטמא אלא לרצון תינוק דבסתמא דעתי' קריבה אצל חלב אבל אם ינק בע"כ בשעתא דלא ניחא ליה טהור כך הוא מסקנא דשמעתא בפ' אמרו לו. והדוגמא לכל זה בזעיר שהוא יונק מן השפע המתרבה באמא מלמעלה למתוח אבריו שהן שש קצוותיו ובהתפשט החלב לצורך אפשר שיגבר עליו הדין כפי ההכנות והרמז בזה לסוד הנבואה דכתיב ביה בזעיר אם יהיה נביאכם יהו"ה שהוא נעשה מרי דרגלין בשליחותו של עתיקא קדישא הנרמז בר"ת אלה שהן אותיות אי"ן בכלילות תלת רישין לגלות לתחתונים סתרי ההנהגה העליונה כפי הנרצה בה לטוב או למוטב ועד שלא היה יונה חפץ בנביאות נינוה לא נחתם גזר דינו לרעה בסוד טומאה והוא היה חושק שתתמלא סאתם ותחרב מאליה לסימן על גוג ומגוג שלא תהיה להם פליטה ולחוס על כבוד קונו לא השיב על הק"ו דכתיב אתה חסת ואני לא אחוס כי גודל הקיבוץ ורוב סיעתם היו הזמנה גדולה לתשוקתו של יונה אך לפי האמת גלוי וידוע לפניו ית' דאכתי לא מטו זמן חיובייהו של גוג ומגוג ולא עת פדות לעמנו. ומה ששבו אז אנשי נינוה מדרכם הרעה האריך האף להם מ' שנה עד זמן נחום הנביא שכנגדן יקדמו ימי משיח לתחיית המתים אלמא רצון תינוק הוא הגורם ע"ד מה שצריך הנביא להכין עצמו כדי שיהיו אמריו פועל דמיוני לקיים כל דבר. והנה ס"ת אלה אם יהיה נביאכם ה' מהמה כטעם אם יתמהמה חכה לו כי על אותו זמן נאמר ונבאו בניכם ובנותיכם אמנם על הרוב זעיר מושפע מלמעלה ע"י מסך כטעם במראה אליו אתודע או בסוד נובלות אמא כטעם בחלום אדבר בו כי נובלות נבואה חלום זה וזה כפי הכנת איש ואיש מבני הנביאים המזדמנים אליה. ומכאן יובן מה היה מתוקן לו לגחזי אלא שלא חפץ בברכה ותרחק ממנו כי נקרא כן ע"ש גיא חזיון היא ירושלים דחשיבה גיא לגבי הר המוריה שמשם הוראה יוצאה לכל ישראל לפיכך יאות אמרנו חכם עדיף מנביא וכן כתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים שהוא הנבואה וידוע כי חכם גבור ועשיר ובעל קומה מן תנאי הנבואה וכתיב גבי אשה גדולה במעשיה ויגש גחזי להדפה שדרשו בהוד יפיה מלמד שהיה מגיע בגובה קומתו לשדיה כי ינק וקרינן ביה הוד פה כי היניקה משלמת ההוד שלא יעכב ההילוך למרי דרגלין והפה לגמר שליחות הנביא דכתיב ביה לך ואמרת לעם הזה וכתיב זאת האשה וזה בנה שהיה מורה עליהן באצבע כבן בית אשר החיה אלישע דא אריך והוא הורה לגחזי הרפה לה כי נפשה מרה לה שאין חזון נפרץ ולא נבואה שורה בתגבורת הדינין אך אותו רשע בכל מעשיו המקולקלים אכלה פגה ונטרד אבל למשה בפעם ראשונה שהיה שירות בנבואה נגלה עליו בקולו של אביו הוא עמרם הצדיק עמר נקי ומיד נפתחו לו מקורות הנבואה מאימא עילאה שממנה החלב כדכתיב אהי"ה אשר אהי"ה ועל פי הגבורה נאמר כה תאמר לבני ישראל אהי"ה שלחני אליכם. והואיל ואתי לידן אלדד ומידד לסוד החלב הנדרש בעצם הנבואה נימא בהו מלתא:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק נט

**רמ״ע מפאנו**

נבואת אלדד ומידד היתה מצד הסימן העליון אשר אין לו עסק באיש כלל ואף באשה כך היו מפרשים ביבנה כיון שבא התחתון שוב אין משגיחין בעליון לפי' אמרו שהיו אחי משה מן האם בלבד פירוש מעלמא עלאה סוד דור דעה ויתנבאו ולא יספו כי הענף לא ישוה אל השרש והא דמתרגמינן ולא פסקן שלא היתה נבואתם על תנאי אלא גזרה קיימת דכותיה לא יסף עוד לדעתה ולא פסק פירוש כדי לדעתה אחרי כן בלי הפסק לא הוצרך להוסיף בה קניין כי הא דתנינן בהלכות יבמין הרי היא כאשתו לכל דבר וכן בסיני קול גדול ולא יסף. לא הוצרך להוסיף כלום כי קול הראשון היה בלי הפסק אלא הכל בדיבור א' וכתיב וישארו ב' אנשים במחנה כי הדדי הם שירים חוץ לגוף והמה בכתובים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה בסוד זרועות אריך כשנכללו בהם השוקים אלו נצח והוד שהם בסוד דינין וסימן ערבי

נחל ונבואתם בדין כדלקמן בסוד שלישי מחנה של ישראל כמבואר במקומו והיינו מחנה דקרא שהוא בגי' אלדד ומידד הרי נביאים וכתובים כי הדדי כי הא דתנינן מניחים תורה ע"ג נביאים וכתובים כי הדדי כי הא דתנינן מניחים תורה ע"ג נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים ע"ג תורה כי היא לעילא בסוד מוחין אבל נביאים וכתובים קרובים להיות שוים כי יש בכל א' מהם להקל ולהחמיר הכתובים בזרועות אבל הן מכוסים בסוד רוח הקדש אשר איננו נגלה אלא לבעליו אין שם חזון נפרץ והנביאים למטה והרי הם מגולים בסוד הנבואה שנתנה להאמר ברוב עם הדרת מלך והנה אלה תרין נביאי קשוט הימיני נביא והשמאלי חוזה. או הראשון בגי' ס"ג שהוא הויה במקורה ומלואה לז' דהיינו הבל מתפשט בו מכח יסוד שהוא נכלל בקו הרחמים והב' הויה פשוטה בלבד ולפעמים שניהם חוזים או שניהם נביאים כפי חלוק ההנהגה בתגבורת הדין או הרחמים ויש עוד בזה חלוקה אחרת בסוד תנאים נה"י דזעיר והנביאים כמותן אבל האמוראים הם בסוד גג"ת דנוקביה וכן אתה אומר בכתובים ויבא מזה לקמן בפ' ע"ו אבל אין לדרוש באריך תקוני תורה שבעל פה כי אין מלכות נגלית כן אלא בכלילות היסוד והנה לא הגיעה נבואת אלדד ומידד אל הסי' התחתון שהוא אהל בל יצען בהקבץ אצלו החסדים הגבורות ממותקות בסוד ב' ההין הנוספים במלת האהלה ויתנבאו במחנה הידוע' סוד מחנה שכינה למטה בבריאה ונבואתם היתה על סלוק משה שהוא הדעת ויהושע פני לבנה מכניס את ישראל בארץ ודורשי רשומות אמרו מתנבאים מת נביאם א"נ נוטריקון משה תנוח נפשו בגן אלהים יהושע מנחילם אמנם נבואת מרע"ה מצד התחתון שהוא יסוד אמא אשר שם קס"א ויסוד אבא בהדיא שחוצה לו קפ"ד רבוע עב ושניהם יחד בגי' משה וב' היסודות האלה מושפעים מב' מזלות של מעלה היושבים ראשונה במדת הרחמים כמו שיבא ועלייהו כתיב פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון כל יסוד א' חי יסוד שני. רצון הוא נוצר מזל א'. ואידך שהוא ונקה הוא הפותח המקור העליון להשפיע בעין יפה וסימן הנני יוסיף רזא דיוסף עלאה ומזלא קדישא כליל בגויה לפיכך זכה משה להיות רבן של כל הנביאים כטעם וכלן ממשה שלא נתנבאו אלא מכחו והזמנתו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ס

**רמ"ע מפאנו**

מן המפורסמות אצל הטבע הוא כי אחרי גמר היניקה תרבה ההשכלה יום יום בנער היולד ואמרו חכמים בן שש יוצא בעירוב אמו כי עדין הוא צריך לה וכרוך אחריה וזהו עונת הפעוטות למי שאין מנהל לו שאם יש להם אפטרופס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר. אבל היא דעתה עילויה עד שיהא בן ט' שנים ויום א' שאז מתנוצץ בו הדעת וביאתו ביאה ע"כ באותו פרק צריך לחנכו שידע לשמור תפיליו וכאשר תעבור עליו שנת י"ב ויכנס יום אחד מתחלת שנת י"ג יש לו דין מופלא סמוך לאיש עד שיגיע להיות בר מצוה ולמכור בנכסי אבא עד שיהא בן כ' והשלמות הדרוש לקמן מפ' ע"ח והלאה כמשפט הזה זעיר הולך וגדל אחר היניקה שכבר נתפשט כחו בי' כלים כנגד כל ספירותיו והוא הולך על רגליו ומלתו על לשונו ואז חוזר ונכלל האור פנימי שלו בלבד בתוך אמא וזהו עבור שני על הדרך הנדרש במלכות שהיא נעשית אוצר בלום לכל נשמות הצדיקים אשר המה חיים עדנה הנכללות בה בכל לילה בשכבנו שנאמר בידך אפקיד רוחי שהיא מתעברת מהם ובכל בקר מתחדשות בסוד תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה וכתיב חדשים לבקרים כך אמא נכללות בסוד זה מזו"ן בחלוף הזמנים שזכרנו ע"כ אמר בזהר פ' אמור דף ס"ה ב' תרין בנין דינק' להו אמא ואתעברא מנייהו ואחר השלמת תקוניהון עתידים להיות מיין נוקבין בפועל מושלם לזווג אבא ואמא כמו שהמה להן כך תחלה גם כן בכח בלבד ומזה הזווג נעשים המוחין לבנים האלה וכבר אמרנו כי זעיר במעי אמו הוא בסוד ואו אשר בתוך ההא שהיא ואו קטנה בחצי שעור ואין לה ראש בסוד תלת גו תלת כטעם והוא מקופל ומונח כפנקס ויש בו סוד פסיעה לבד זכרוה בזוהר פ' בלק דף ר"ג ב' שהוא המשכת נוקביה היוצאת מאחוריו דבגינה אמר דוד כפשע ביני ובין המות וכשיוצא זעיר לאויר העולם הוא בסוד ואו שלמה אות שלישי של שם. והנה גוף הואו רומז לו' קצוות וסופו יותר דק רומז למלכות. וראש הואו לג' עליונות שבזעיר בקטנות שאינו אלא ואו בסוד ו' קצוות בלבד והוא כקרני חגבים קטן האברים וע"י החלב שינק ירים ראש ויתגדלו אבריו קצת ואז נקרא ז"א

מכאן והלאה צריך שיתפשטו בהם נה"י של אמא בסוד השפעת פנימיות שהמקבל מלביש את המשפיע והוא ג"כ מתכסה ממנו באור מקיף עודף עליו כי לעולם העלול קטן מהכיל שפע העלה הנותנת בעין יפה ושני הדרכים מפורשים בפסוק ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך והא בהא תליא דכתיב ויכל לדבר אתו שהוא גמר התקון לאור הפנימי אז ויעל אלקים מעל אברהם דא זעיר בסוד החסדים שהוא מתחזק מאליו ואין אמא צריכה עוד לאותה הרכנה ועוד יסוד אמא הוא סכת שלום לזעיר ונוקביה דבתר דינקא לון אתעברת מנייהו לא מגופן ממש אלא מעצמותן הפנימי כי כליהם נשארו בחוץ ועצמות האדם אינו אלא מראשו עד טרפשא דלבא דהיינו עד החזה הוא הגבול שמגיע אליו יסוד דאמא:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סא

**רמ״ע מפאנו**

הנצח וההוד והיסוד של אמא שהיא משפיעה למוחין דזעיר כל א' מהן נדרש בג' פרקים ונכנסים בזעיר צו לצו קו לקו כי הנה גם הוא נמדד בסוד שלישי דכתיב וכל בשליש עפר הארץ ואמרו חכמים הכל היה מן העפר ואפי' גלגל חמה פי' עפר ת"ת וסימניך עפר יעקב שכל ההנהגה העליונה בעולם היא ממנו ומכחו כי אפי' המפורסמות שבפעולות המורגשות והיא תנועת השמש ע"י הגלגל סובב הולך הנה הכל הוא מכח זעיר ופי' ארץ שכינה כי הארץ היא מהעפר ויש הבדל ביניהם כי עפרה ועבדיה לבינתא הדר עביד לה עפרה אבל איפכא לבינתא אחריתא היא וכבר זכרנו מזה למעלה לפי' ארעא אתבטלי' ולא מתה ח"ו וירצה באמרו עפר הארץ זעיר בבחינת היות פלג גופא עם נוקביה והוא עופר האילים באמת פי' חזקן ותקפן של ו' קצוות שכלן בעלי כח והוא סוד בחיר שבאבות האמור ביעקב וכללותם ותקונם של דו פרצופין אלה הוא ע"י שלישי' או יפורש עפר הארץ במלכות דוקא שהיא נמדדת בשליש גופו של זעיר ולמטה והנה תחלה אמר הנביא מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן והכונה שיש הפרש בין מדה לזרת כי המדה משמשת לסוד מים והזרת לסוד רקיע אבל האור הפשוט הקודם לשניהם לא ימד ולא יספר לפי' המדה יש לה בית קבול שהוא משמש מפיה עד שוליה שגם הם בפנימיותם צריכים לה וצריך להריק הכלי כדי למדוד מזה שנית וכשאנו מדמין באצילות הנקודות שהאור פנימי שלהן הוא בסוד מים נאמר שהשבירה בכלי הוא בחלק החצון מלא קומתו שהוא שליש עביו ויש להם רפואה בסוד גלודה שהוא בגמטריה מ"ח כמניין ב' שלישי ע"ב ומעלה ארוכה לפי' כשרה בשיור מועט אף כאן השלישים הפנימיים עדיפי על החצון וגם הוא השאיר אחריו ברכה אצלה בסוד עיניו למטה ולבו למעלה אבל המודד בזרת שהיא משמשת לסוד רקיע אינו צריך לכלי קבול ולא יזיק אם החלק הנשבר הוא התחתון סוד נה"י שבכל נקודה שהוא שליש רומו לפיכך נחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה. והנה מי שהוא בינה מדד בשעלו מים להבדיל בין מים דכורין דזעיר ובין מיין נוקבין של מלכות ושמים דהיינו זעיר בתקוני גופו בזרת תכן ונתן לו גבול במוחין דרועין ושוקין על האופן שאני עכשיו בא בבאורו וכל עפר הארץ בשליש העליון של ת"ת זעיר ויצאת מלכות מבין חדוהי מאחורוי שהוא שליש קומתו וזהו בשעור הגוף לבדו והוא הטעם שנמדד זעיר בשליש לפי האמור ואפשר שבאדם הגשמי הוא עצמו שליש הקומה בכללה אלא שבאצילות עד החזה יש לנו ו' מדות ושליש כח"ב דג"ג ושליש ת"ת כי זה השליש עליון מרובה בחשיבותו אשר שם נוסדו יחד המח והלב וניחא לן למימר במקום הזה להבין אמרי בינה כי רגלי אמא הן בסוד ב' אותיות אחרונות של שם אהיה והוא הנמשל האמתי לכל מה שקדם ולמד סתום מן המפורש במשלי חכמים וחידותם כי היסוד שלה נרמז באות יוד ששעורה חצי ואו לפי שהוא קצר ואינו מגיע אלא עד חזה אריך בלבד דכתיב ביה חזה ציון קרית מועדינו פי' חזה אריך הוא מקום ציון של אמא הואיל וכל שעור קומתה עד טבור אריך בלבד והיא נקראת קרית מועדינו שכל מקראי קודש תלויים בה והשב' באבא שהוא עצמו קדש והנה העוקץ התחתון של יו"ד הלא הוא בסוד פרוזדור וגוף היוד ועוקצה הן חדר ועליה על גביו וה' אחרונה של אהיה כוללות נ"ה של אמא אשר המה מתפשטים למטה מיסודה המקשרן יחד בגגה של ה' ויורדין לכאן ולכאן אמנם יסוד אבא מגיע לטבור אריך בבחינה זו ונרמז בוא"ו של הוי"ה שהיא בשעור ארכה כפל היוד שבשם אהיה וע"י הרכנות אמא שוו החצאין בשעוריהן דלאו הכי א"א ליו"ד קטנה שתשלים לחצי שעור יעויין לקמן פרק פ"ג. והנה המוחין דזעיר הן בסוד שתי אותיות

ראשונות של הויה חכמה ביו"ד בינה בה'. והדעת בעוקץ היו"ד כי הדעת שלו גם הוא ממועט בשעורו וגדול בחשיבותו. וצרוף רגלי אמא ומוחין דזעיר כי הדדי הוא יסוד והיה ה' אחד ושמו א'. ובבחינה אחרת הנה סוף אהיה שקול בכל הויה שבזעיר כטעם בי"ה ה' צור עולמים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סב

**רמ"ע מפאנו**

סדר התחדש מוחי זעיר ונוקביה מהתפשטות נה"י דאמא כמלא קומתו הוא באופן זה מן הפרק התחתון שהוא שליש נצח אמא היורד בתוך זעיר שהוא בסוד דו פרצופין וב' שלישים של חסד זעיר שעולים למקום חכמה נעשים לו חכמה שלימה בסוד יניקת תחומין מהדדי ואין טפה של גשמים יורדת מלמעלה שאין תהום מעלה כנגדו ב' טיפין מלמטה וכן בבינת זעיר מן הפרק התחתון של הוד אמא ומשני שלישי גבורת עצמו וזהו שאמרו בזוהר חסד חסדים גבורה גבורות פירוש חסד של אמא דהיינו הפרק התחתון של נצח דידה נקרא חסד גם הוא על שם ב' פרקים החסד שלו שעלו כנגדו דבכל התורה כלה אזלינן בתר רובא ועוד שהנצח הוא ענף החסד בכל מקום עם ב' שלשים של חסד זעיר שעלו לחכמה דידה הפרק של נצח אמא נעשה לה חב"ד לחכמת זעיר והשליש עליון של חסד חג"ת והאמצעי נה"י וכן גבורה' גבורות לבינת זעיר ואז ב' שלישים של ת"ת זעיר עולים למקום דעת המצטייר מב' שלישים אלו בלבד לפי שעה שהרי יסוד אימא קצר ועדין איננו מגיע לראש זעיר והדעת במקום זה ראוי ליטול ואין לו לפי' לית כאן תרי וחד גבי ת"ת העולה כמו שיש בג"ג אחרי כן הפרקים האמצעיים של נ"ה אמא יורדין לח"ב דזעיר ונעשים להם חב"ד והפרקים התחתונים של אמא שהיו בהם נדחים ועוברים דרך הפנימיות של שלישי חסד והפחד שעלו ואינם זזים ממקומם אלא מתרחבים כדי שיעברו באמצען פרקי אמא ויורדין עתה לחסד וגבורה שלו וזה הפ' ימין ושמאל היורד שהוא שליש תחתון של אמא בסוד פרסת הרגל הנעשת חב"ד לח"ג דזעיר עם השליש הנשאר בהם בתחלה הנעשה להם חפ"ת ושליש אחר העולה מנ"ה אליהן ונעשה להם נה"י הכל יחד עושים מדות שלמות ומגודלות לג"ג והוא סוד במצוה עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקב"ה כי השליש התחתון של ג"ג לא עלה חוץ ממדתן כלל והוא שליש משלו דוקא בין לחסד בין לגבורה ודוקא נמי במצוה הבא בעולם הבנין שבו הראשנות נסתרות בחלוף א"ת ב"ש אבל השליש האמצעי והעליון של כל א' מהן עלו להשתתף במוחין דזעיר עם פרקי אימא שיצדק בה תאר הקב"ה וקנו שלמות רב נ"מ בזמן שישובו למקומן הפרקים כלם ותהיה מלכות שהיא מצוה נבנית מהן בסוד לאה לקמן בפ' צ"ד יהי' בנינה בשליש התחתון שלה מן השליש התחתון של זרועות זעיר שלא עלה לעולם וב' שלישים העליונים דידה משל הב"ה כדמסיק עוד אפשר לפרש כאן חסד חסדים באופן אחר יותר מדוקדק שהרי הפרק התחתון של נצח אימא הנכנס עתה בחסד נקרא חסד על שמו מצטרף לשני שלישים אחרים שהם חסדים ממש לפי מקומן ושעתן. וכן בגבורה. וגם הנה השליש הנשאר לו לת"ת במקומו מצטרף עם שליש אחר העולה אליו מיסוד זעיר ונשאר ת"ת זה לפי שעה שני שלישים אלו בלבד ואז נכנס למעלה שליש א' מיסוד אימא בדעת זעיר ונשלם הדעת מג' שלישים לפי שעה ובדין היה שלא יכנס בדעת אלא חצי שליש לפי סדר המציאות אמנם הרכינה אימא את עצמה להכניס בו שליש א' שלם והוא בסוד פרוזדור. והנה הפרקים העליונים של נ"ה אימא יורדין אח"כ בחכמה ובינה של זעיר על הדרך שפירשנו בקודמים אליהם ופרקי האמצעיים לג"ג והתחתונים לנ"ה ועם הב' שלישים שנשארו בכל א' מהם נעשו מדות שלמות ומגודלות וזה סוד נצח נצחים הוד הודות על הדרך שפרשונו בסמוך. וי"א שאין לדרוש חסד חסדים גבורה גבורות רק בפרק העליון של נ"ה דאימא כשהוא נכנס בחכמה ובינה של זעיר עם השלישי שעלו עליהן. אבל לא בפרק האמצעי שהוא משלים בזעיר לג' שלישים הבאים מג' מקומות בסוד הזמון לג' בני אדם הבאים מג' חבורות כי גם ת"ת זעיר שוה בזה לג"ג שלו ובפרק תחתון היוצא למטה ב' שלישים קבועים בנ"ה שם יצדק בעצ' נצח נצחים הוד הודות ולעולם ליכא תרי וחד אלא בפרק העליון והתחתון כאן וכאן לצדדין לא באמצע ובפרק האמצעי אפילו לצדדין נמי לא לפיכך בכל מקום שיש בו תרי וחד יהיה השליש מלבר שהוא נפרד והולך ומצטרף עם התרי דקיימי אהדדי. א"נ השליש היורד מאמא לזעיר לעולם חשיב מלגאו וכן השליש אשר איננו זז ממקומו כאן נמצא וכאן היה אך השליש העולה מנ"ה לג"ג הוא לבדו

מלבר ובו יצדק לומר משלו כי הנצח ענף החסד. ובשאר הפרקים לא ימצאו יחד משלו ומלבר ועכשיו יורד (השני) [החצי] שליש העליון מיסוד אימא לדעת זעיר והשליש תחתון שהיה בתוכו יורד לת"ת ומשלים בו ג' שלישים ודעת זעיר נשאר מב' שלישים וחצי בסוד חדר ועליה דזוטרא שעורייהו ורב גובריהו להיותם נכפלים זה על זה כפי תחרא וגם השליש היורד הניח בדעת הארה קצת כי גדול כחו של יסוד אמא בזה מכחן של נ"ה ע"י רבוי הארת החסדים והגבורות העתידים להקבץ בתוך דעת זעיר בשעה שהוא מניח תפילין יושלם חסרונו לגמרי ויסוד אין לו שליש מלמעלה ולא נשארו לו אלא ב' שלישים משלו לפי' צריך שיסתייע מן החסדים בהגדלתו כאשר נבאר בס"ד נקטינן כי הראוי ליטול ואין לו מפרקי אמא הוקבע ביסוד וראוי היה ת"ת שלא יטול רק חצי שליש והשליש השלם העליון ינתן לדעת אך לא חלק לו לדעת בפרוזדור כלל שהוא מלבר ות"ת כמהו לפי

' הרכינה אימא עצמה ונתנה כלו לת"ת והחדר שהוא מלגאו הוא חלק הדעת ואע"פ שאינו אלא חצי שליש הרי עליה על גביו כי לא דבר רק הוא השתא מיהת יסוד הוא יתום מאמא עלאה שאינה משפעת בו והוא הגורם מיתה לרחל שאם אין שפע מלמעלה מאין יבא עזרה והוא טעם ואם אין מתה אנכי וזהו סוד ר"ת "יפה "תואר "ויפה מר"אה דאתמר ביוסף ורחל כמהו דהא בהא תליא נקטינן כי פרקי אמא העליונים נעשים חב"ד לחב"ד של זעיר והאמצעיים נעשים חב"ד לגג"ת שלו והתחתונים חב"ד לנה"י שלו, אלמא פרקי אמא כלם הם בסוד ראש לזעיר בכל מקום שהם מעין מה שזכרנו בספירות אריך בפרק ל' ואע"פ שיש בכלל הדרוש המתבאר בפ' זה להגדיל תורה ולהאדיר די במה שזכרנו לפי המכוון:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סג

**רמ"ע מפאנו**

רבותינו ע"ה הטיבו כל אשר דברו על כללות הסוד הזה אין תורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כי אין מוחין מתקיימין לזעיר שהוא תורה אלא במ"י זו אמא שממית עצמה עליה אין מיתה אלא גניזה וירידה ממקום כבודה כטעם וימת מלך מצרים שהורידוהו מגדולתו אף כאן ירידה הוא לאמא היות פרקיה יורדין ונגנזים במוחי זעיר וידוע כי עלמא עלאה בדבורא אסתיים לפיכך אמרו במי שממית עצמו לשון זכר ומזה יצדק ביותר היות יתום מאמו כטעם יתומים היינו ואין אב שאין מעיד על מיתתו ואין נכנסין לנחלה אף כאן יסוד יתום שמתה אמו ולא הועילה לו כי המיתה שהיא הגניזה אימה מגעת לו ומכאן יש ללמד בברור כי לא על חנם היה ר"ט מניח ידיו תחת פרסות אמו והיא מהלכת עליהם כדאיתא בירושלמי ואין זה דרך כבוד לפי המפורסם אף אין בו נחת רוח בהלכות דרך ארץ למי שלא ירד לסוף כונתו אם בגמ' דילן ספרו לנו ממעשיו דברים מתמיהים ראויים לשית אליהם לב אך דוגמא רבתי בסתרי תורה עשה לנו ר"ט בפועל כפיו לפרקי נ"ה אמא כי תדרוך ע"י זעיר ג"ג שלו והכירו בו חכמים שחשב לעשות מצוה לקיים את הדוגמא במוחין אלא שא"א לפי' אמרו אפילו (אתה) עושה כן [אלפי] אלפים כוונו להתלבשות פרקי אמא בתרין מוחין דאינון אלף חכמה אלף בינה והאמת בדבריהם כי עדין לא הגיע לכבוד שאמרה תורה דא זעיר אשר אמר בלבו נכבד את אמא להיות לה כסות נקייה בסוד מאניה מכבדותיה דאכתי לא הושלמה הדוגמא לקו האמצעי וכבר גמר ר"ט את המצוה הזאת בגמרא דילן דגחין וסלקא עליה למיסק לפוריא פי' להמשיך השפע אמא למטתו של שלמה ע"י גופו של זעיר שבת זוגו יוצאה דבוקה בו מגבו והוא טעם איתתך גוצא גחין ולחיש לה בסוד התנערי מעפר קומי שבי ירושלים דכתיב אקים את סכת דוד וכתיב מי ירפא לך הרי אימא וזעיר צריכין שניהם לתקון זה וכי אתא ומשתבח בבי מדרשא והם לא ידעו מההוא עובדא אחרינא אמרו לו עדיין לא הגעת לחצי כבוד כי הדוגמא לקו האמצעי אינו אלא שליש ועוד עובדא אחרינא אמרו לו עדיין לא הגעת לחצי כבוד כי הדוגמא לקו האמצעי אינו אלא שליש ועוד אפשר שידעו בטיב מעשיו מזה ומזה הם כתובים אבל חצי כבוד שאמרו הכונה בקו האמצעי עצמו שיש ממנו ראוי ליטול ואין לו. ואע"פ שלחצי כבוד איכא למימר שלא חסר מאומה מ"מ הואיל ולא קיים הדוגמא בעצמו אלא לת"ת ולא לדעת שא"א ולא ליסוד שהוא יתום לפי האמת אין כאן חצי כבוד רק שליש בלבד וישלם דוגמתו כשתזרוק ארנקי לים ולא יכלימה פירשו בו ארנקי שלה בראוי

לירשו כמ"ד משל אב ואין לך ראוי ליטול ואין לו יותר מדוקדק מזה. ודע כי טרפון הוא בגימ' משה ודרגין דשלמה נוקבון לגבי דרגין דמשה וכנגד אלף נשים נכריות קידש ר"ט אלף נשים ביום א' בשני בצורת כדי להאכילן תרומות ולנו עוד מזה דרוש נחמד אצל כוס של ברכה שוה ארבעים זהובים דאינון אלף דינרים יעויין במקומו ועדיין פרקי אמא גדולים מפרקי זעיר וכשנתנה לו אמא תשלום הג' פרקים שלמים שלה העדיף על פרקי זעיר ואותו העודף מתחלף ובא להאיר דרך הספירות העליונות ממעלה למטה באופן זה העודף על נצח האיר דרך החסד עד נצח דזעיר ועודף של הוד דרך גבורה עד הוד דזעיר ועודף של יסוד דרך דעת וחצי ת"ת ולא הגיע לכל ת"ת כי יסוד אמא קצר והנה נ"ה בהיותם מלאים מהאור שהגיע לחלקם תחלה ובא להם אור זה הנה מה שאינם יכולין להכיל ממנו נותנין אותו ליסוד בפקדון להביאו למלכות דרך ת"ת כי יסוד אינו רוצה לעצמו משפע אמא שלא להרבות בהנהגת הדין הואיל ודינין מתערין מינה וסימן ויוסף הוא המשביר לכל ע"ה פי' לכל אברי מלכות הא כיצד עולה האור מיסוד לת"ת ודרך פנימיותו עולה עד החור שכנגד החזה מאחוריו ומשם לראש רחל אף על פי שאינו נקוב רק בכדי שתשאב שפע ממנו:

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סד

**רמ"ע מפאנו**

מבואר ממה שקדם כי קומת אבא ואמא תחלתה למטה מראש אריך וראשיהם מכוסים תחות דיקנא קדישא דיליה ומקבלים הארה ממנו ומי"ג תקוניו הרמוזים בי"ג מדות של רחמים שזכר מרע"ה כשבקש סליחה על עון העגל וצריכין אנו לפרט אותן אחת אחת כי כל מקום שנתנו חכמים מניין צריך מניין למניינם וזהו פרטן אל רחום וחנון שלש ארך אפים שתים ורב חסד ואמת שתים הרי שבע נוצר חסד שמנה וזה א' משני המזלות שיבא באורם הוא התקון השמיני מההוא דיקנא קדישא עלאה לאלפים מדה תשיעית נושא עון ופשע וחטאה ונקה ד' הרי י"ג וזה התקון האחרון הוא המזל הב' ולפי המפורסם ראוי שיאמר לנוצר מזל עליון ויהיה עיקר השפעתו לאבא ונקה מזל תחתון משפיע לאמא אך דע כשאנו מונים תקונים אלה ממטה למעלה נוצר הוא בבינה דרישא דאין המשותף ליסוד דרישא דל"א הוא חסד הסמוך לו בפסוק ונחשבים כאן שניהם מדה אחת וקרי ליה חסד עילאה דאתרשי' במצחא פי' יסוד דל"א הנקרא חסד על שם טפת לובן הנגרת ממנו אתרשים בדעת מהראש השני הזה שהוא אין ואריך נכלל עמו והוא כטעם אם אין בינה אין דעת אמנם ונקה הוא בגדולה דרישא דל"א כמו שיתבאר בס"ד ואעפ"כ אין המדות הללו אלא בדיקנא דאריך ואפי' תקוני הראש לא נתיחסו לעתיק יומין לראשו ממש אלא ז' ספירות תחתונות שבו מגלות השפעתן בשני ראשים המתאימים תחתיו וכן השערות כלן בראש או בזקן כשאנו באים לדרוש איה מקום כבודן אינו אלא ברישא דאריך המלביש את העליונים לא למעלה ממנו בשום פנים כי השערות הם מותרות המח ומורות דין אע"פ שהם באריך לאכפיא לדינין והם מ"מ צנורות להמשיך י"ג מדות של רחמים מן הראשים העליונים לזעיר וסודם למעלה ראשו של זה פי' התפשטות שער אריך בצד עיקרו של זה הוא השרש אשר להם ברישא דאין בצדו דוקא לא תחתיו כי צריך שעור כדי שיהיה ניטל בזוג פי' בשעור היניקה אשר לו באותם השניים שעליו רישא עלאה ורישא דאין אלמא הראש המגיע תחת הראש דרישא עלאה אינו אלא בצדו הראש האמצעי וסימן כסום יכסמו את ראשיהם בארנוהו במקומו יפה יפה. והנה גם אחר הודיע אלקים אותנו את כל זאת יצדק מאד לומר היות נוצר עליון ונקה תחתון מטעמים הא' כמוס וחתום במה שידענו כי סי' תחתון עיקר לכל התורה כלה ושכינה בתחתונים צורך גבוה ופי' הדברים האלה כאן כי למה שזה החסד של רישא עילאה שהוא ונקה יונק מחכמה שעל גביו דרב גובריה עילא ותתא בסוד פותח את ידך שזכרנו למעלה ומשביע לכל חי ששני היסודות של מטה תלויים בו הדבר ברור מעצמו כי הוא המזל האמיתי המשפיע לסי' תחתון דאבא ואמא וזה פשוט ורזא דא אתפשטותא דכספא שהוא טוב לעולם אע"פ שירד מטה מטה ודהבא לא כן ועם היות הזהב בבינה שהוא עליון על הכסף סוד החסד ויש כאן סוד עליונים רואין אותו למטה האמור בקברו של משה כי עודנו מעלה מיין נוקבין תמיד ומה גם עתה לא יפסוק לעולם בסוד לא כהתה עינו ולא נס ליחה שבארנו בפ' כ"ג ותחתונים רואים אותו למעלה שהם נהנים מושפעים תורה וחכמה ממקור נשמתו בכל דור ודור כאלו

הוא למעלה חופף עליהם כדרך כל המזילים ביושר ממעלה למטה וכתיב ביה ויקבר אותו בגיא דמתרגמינן בתליסר מכילן דרחמי ועוד הדבר ידוע כי החסד הבא ממקום גבוה יפה כחו להתפשט למח ביותר מעין מה שבארו במדרש הנעלם פ' וירא דף קי"ז א' וב' לפיכך השפעת מזל נוצר היא עד טבור אריך בלבד אשר שם סוף פרצופי אבא ואמא והשפעת מזל ונקה מגעת עד היסודות התחתונים דאינון בישראל ותבונה הן הן פרצופים שלמים ממראה מתניהם ולמטה של אבא ואמא כמו שיבא וקרו ליה לזה המזל שהוא ונקה דעת עילאה שאין יחוד לאבא ואמא מבלעדיו ויש מי שפי' נוצר בבינה וסודו באות אלף שצורתה יו"י ונקה במלכות ולה אות אלף שצורתה יו"ד והוא ע"פ הדברים האלה כי גבול שממנו מזל ונקה הוא חסד רישא עילאה אבל גבול שאליו מלכות שבסוף בחינת אמא וידוע כי תבונה יפה היא נדרשת בן ובת הן הן אותיות ו"ה שארית מלה זו כדלקמן והן ג"כ ו"ד שבצורת יו"ד שבאלף ומזה הצד יצדק לומר כי אבא השפע נמשך אליו מנוצר הואיל והאלף שלו חתומה בי' מעלה ומטה ואמא ביותר היא מושפעת ממזל ונקה הואיל והאלף שלה בצורת י' למעלה וד' למטה כי עובר ירך אמו הוא הכולל בן ובת של תבונה הן הן (ו"ד) [ד'] חלקים אחרונים שבאלף ואומרים לפי שטה זו כי י"ג תקונים הנכללים במזל נוצר הן ג' הויות והכולל של ונקה ג' אהיה והכולל אלו ואלו במלוי יודי"ן. ואפי' הואלנו לפ' יותר ולומר כי נוצר הוא בבינה דרישא דאין ונקרא מלכות דרישא עילאה ניחא נמי בסוד הרכנת הראש המבוארת יפה במקומה אצל הנשיקין מאבא לאמא דאינון רוחא ברוחא וכתיב בהו ישקני מנשיקות פיהו ההוא דסתים ולא ידיע ואין להאריך בזה כאן ואפשר שג"כ לומר כי טפת חכמה וה' חסדים באים ממזל ונקה וטפת בינה וה' גבורות ממזל נוצר אלא דבטשי מזלות אהדדי ליתן את האמור של זה בזה להרבות בחסדים ולחזקם ולמתק הגבורות כי ימשיך

בזה בשרשים העליונים בכלילות החסד בגבורה והגבורה בחסד וי"מ כי נוצר עליון לפי שהוא לצורך העה"ז אשר איננו יכול להתקיים בתוקף הדין שעלה במחשבה לפיכך הקדים אליו יתברך ושתף לו מדת רחמים אמנם השתוף גורם' שהשפע אינו מתפשט הרבה אלא נשאר עליון רחוק מהתחתונים לפי מיעוט הכנתם מה שא"כ במזל ונקה שהוא להנהגת העוה"ב המנוקה מכל מום לפיכך נקרא תחתון כי תהיה השפעתו נמשכת למטה בלי עכוב ואם תסתכל בפשטן של דברים תמצא ה' גבורות נטפלות למזל ונקה וה' חסדים למזל נוצר ועדיין צריכים אנו למודעי:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סה

**רמ"ע מפאנו**

הטעם האמתי הפשוט ואין בו ספק להקרא נוצר מזל עליון ונקה מזל תחתון הוא מוכרע ממקום כבודם בתקוני דיקנא קדישא כי הנה נוצר הוא מהשערות שבסוף הזקן מבחוץ בצד העליון כלפי פנים והוא תיקון שמיני שעל הסטרא שבאמצע ונקה הוא משערות הצדעים הנמשכות בשקולא עד הגרון ומאירות בצד התחתון הפנימי מהזקן הנוגע בחזה ובטבור ואולם הי"ג מדות בכלל יפה הן נדרשות ממעלה למטה ומה גם עתה יהיה נוצר עליון ונקה תחתון וכאשר נבוא לדרוש אותן ממטה למעלה אז יתהפך הסדר וההבדל בזה הוא בין שני האורות המתפשטים מאריך לזעיר שהן פנימי ומקיף כי זה עולה וזה יורד וראיתי לגדול הדור שסדר הפנימי יורד והמקיף עולה אך העמיק הרחיב בסוד הרבה יותר מן המכוון הנה ואני אתנהלה לאיטי לפרש מה שמצאתי לאחדים מגורי האר"י גם הם שסדרו הפנימי עולה והמקיף יורד עם תוספות ביאור כפי מה שיסבלוהו העיון הישר לקיים דברי חכמים ולפי זה ח' מדות ראשונות שבפרשה הן בפנימי מלכות יסוד הוד נצח ת"ת פחד חסד ובינה דרישא דאין אשר יקראוה חכמה שבכתר על א' מהדרכים שפירשנו למעלה בפ' הואיל ומנקודת חכמה קאתי וה' מדות אחרונות הן בפנימי הוד נצח ת"ת פחד וחסד שבכתר הוא רישא דל"א ושוין כי יסוד הכתר ובינת החכמה יחדיו יהיו תמים במדת נוצר חסד דהיינו נוצר בינה וסימן נו"ן רבתי חסד יסוד וסי' חסד עילאה דאתמשך בפום אמא ומלכות הכתר נכלל בזה היסוד לעולם אבל בחכמה אנו מונים מלכות מדה בפני עצמה בסוד אבא יסד ברתא אמנם כח"ב ויסוד ומלכות שבכתר וכתר חכמה שבחכמה אע"פ שאינם נכנסים בחשבון הי"ג מדות להאיר בסוד

אור פנימי מ"מ גם המה מצטרפין לעשות אור מקיף לזעיר כמו שאר המדות וזהו פרטן אל הוא סוד ב' פאות אל מכאן ואל מכאן והוא מלכות שבחכמה בפנימי כי פאה בגי' אלקים סוד מלכות ובמקיפים הוא כתר שבכתר מימין וכתר שבחכמה משמאל והוצרכו ב' מקיפין שהרי הם ב' פאות עם היותן יחד תקון א' עוד נשוב נדבר בו רחום יסוד של חכמה בפנימי וחכמה שבכתר המקיף והוא השער שעל השפה העליונה וחנון הוד שבחכמה בפנימי ובינה שבכתר במקיף והוא הדרך שבאמצע השפה הזאת שיורד מבין תרין נוקבין דחוטמא מלא שער מכאן ומכאן והוא הנראה בקטן מיום שנולד שבא מלאך וסטרו על פיו ארך נצח שבחכמה בפנימי וחכמה שבחכמה במקיף והוא השער שעל השפה התחתונה אפים ת"ת שבחכמה במקיף והוא מקום פנוי שבאמצע השפה התחתונה כמו בעליונה חסד גבורה שבחכמה בפנימי וחסד שבכתר מימין וחסד שבחכמה משמאל במקיף והוא רוחב הזקן מכאן ומכאן עד מקום שמתחיל להתרחב בסוף הלחיים לפיכך צריך ב' מקיפין והטעם שהוא בגבורה בפנימי במקיף בחסד לפי שאהרן מתחלה היה לוי ונתעלה להיות כהן וכן הוא בסמוך כי הוד בפנימי יש לו ב' מקיפין מנצח שבזה ובזה ואמת חסד שבחכמה בפנימי וגבורה שבכתר מימין וגבורה שבחכמה משמאל במקיף והוא מקום שאין בו שער בפנים מכאן ומכאן והם נקראים תפוחים נוצר חסד זה מזל ראשון בינה שבחכמה ויסוד של כתר בפנימי שהם יחד כמו שאמרנו ות"ת שבכתר מימין ות"ת שבחכמה משמאל במקיף והוא השער הארוך שבזקן מבחוץ שהיא השורה של שער צד הפנים העליונים דנפיק חד חוטא דשערי סחרני דיקנא ותליין בשקולא עד טבורא וגם תקון זה יש לו ימין ושמאל לפיכך הוד שבכתר בפנימי ונצח שבכתר מצד ימין ונצח שבחכמה מצד שמאל במקיף והוא שער קטן שמתערב בין שער הגדול שבזקן מב' צדדין נושא עון נצח שבכתר בפנימי והוד שבכתר מצד ימין והוד שבחכמה משמאל במקיף והוא השער שלצד הגרון מב' צדדין שהוא קצר ופשע ת"ת שבכתר בפנימי ויסוד שבכתר מימין ויסוד שבחכמה משמאל במקיף והוא מה שאין השער יוצא נימא מנימא אלא ביחד נקרא תקון משני צדדין וחטאה גבורה שבכתר בפנימי ומלכות שבחכמה במקיף והוא הפה ונקה חסד שבכתר בפנימי ומלכות הנעלמת ביסוד שבכתר במקיף כי שניהם נקראים תמר והיא כלולה בו בסוד עטרה ולזה חסד הוא בפנימי כי יסוד וחסד שניהם א' שהוא פה האמא וזווג אבא ואימא ע"י חסד נקרא יומם שאינם משנה האור אלא כמו שמקבל משפיע אותו הוא בעצמו במדה אחרת שלא ע"י אמצעי משא"כ בשאר המדות ומלת ונקה הוא מזל שני שיורד עד הטבור והוא השער הארוך לו פנימה לזקן למטה לצד הגרון ועל ידו זיווג אבא ואמא ואע"ג דאיתמר ביה באדרא דתליין שערי כחתו' דיקנא מכאן ומכאן לאו דווקא בשלמא למזל נוצר שהוא חיצון שייך מכאן ומכאן אבל בפנימי כלו תקון אחד לפי' די לו במקיף א' ואמנם הספירות העליונות תלת מכתר ותרתי מחכמה אע"פ שלרוב העלמן אינן מתפשטות למטה באור פנימי מתלבשות בפרצופין התחתון לצורך העולם ומלכות שבכתר ג"כ קשורה ביסוד ואין א' מהם עושה תקון פנימי בפני עצמה מ"מ יאות לכולן להאיר בסוד מקיף שהוא אור הבלתי מוגבל ולא נתפשט אלא חופף על המוקף לצרכו ובין כתיפיו שכן ואינו מתגלה כלל ודע כי המדה הראשונה ממטה למעלה והיא מלכות שבחכמה הנקרא אל

צריכה שמור רב אל התקון הנמשך ממנה לזעיר משום דכתיב ביה ואל זועם ולמען תתקשר היטב במדת הרחמים יבואו לה ב' מקיפין עליונים שהארתן מרובה מכתר הכתר מכתר החכמה וזה נוסף על הטעם שזכרנו בו למעלה והמקיפין הנלוים אליהם שהם מחכמה ובינה שבשניהם כחם יפה כל א' לבדו לפי עלויין להקף א' א' לארבע מדות רחום וחנון ארך אפים משא"כ בו' קצוות שבזה ובזה ע"כ הוצרכו להיות צמודים חסד שבכתר וחסד שבחכמה להקיף מדת ורב חסד שסוף סוף היא גבורה במקומה וצריכה סיוע להמנות בזעיר במקורות הרחמים ואע"פ שבחסד הכתר גדול כבודו באור פנימי כי הוא א' מן המזלות דרב גובריה להשפיע בעולם רחמים גדולים והנה כאן בסוד מקיף לא מצאנוהו שגיא כח אלא משתתף עם חסד החכמה לעשות שליחותו והוצרכו ב' גבורות להקיף מדת ואמת כי מאד מאד צריך להתחזק בשמירת האמת מכל צד וכ"ש שהיא חסד במקומה ימין ממש וראוי לכלול אותה בשמאל דוחה לכח אמיץ כל מערער ומקטרג לכן נשתתפו בזה גבורת הכתר וגבורת החכמה וכן נצח בפנימי יש לו ב' מקיפין מהוד שבזה ובזה והנה נוצר חסד שהוא א' מב' המזלות באור פנימי כבר בארנו כי איננו מתפשט ברחמים גדולים הרבה למטה בעה"ז כי הוא מדה משותפת לבינת החכמה דדינין מתערין מינה וליסוד הכתר שגם היסוד הוא מן המשמאילים אשר בקו האמצעי בכל מקום לפיכך צריך לשני מקיפין מת"ת החכמה ומת"ת

הכתר להרבות עליו הארת הרחמים וכן ג' מדות אחרונות הוד נצח ות"ת של כתר שהן לאלפים נושא עון ופשע צריכה כל א' מהן לב' מקיפין מנצח הוד יסוד שבכתר ושבחכמה לחלשת המקיפין בערך הקודמים אליהן כמו שזכרנו אמנם זרועות הכתר דאינון וחטאה ונקה הם עצמם מתחזקים מאליהם בתוקף הרחמים מספיק לכל א' מהם מקיף א' ממלכות שבחכמה ושבכתר וראוי הוא שתהיה מלכות הכתר מקפת לגבורה אלא שכאן היא נכללת ביסוד אלמא מלכות שבחכמה כחה יפה הימנה להגן על הגבורה שהיא נמנית באפי נפשה ומלכות הכתר יספיק המקיף לחסד שלו שהוא ונקה כאמור:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סו

**רמ"ע מפאנו**

תרין בנין דינקא לון אמא ואתעברת מנייהו שזכרנו למעלה בפ' נ"ט הם המקבלים תוספת שפע מכח שני המזלות האלה באופן זה הנה התעוררות ב' המזלות איש יחד פני רעהו להעלמן וחשיבותן לא הורישנו לדבר בם אלא בלשון בטישה שהיא פגישה של חבה וריעות הגע עצמך שהם רוחא ברוחא ואין להם אפי' דוגמא לסוד פה כמו שיש בנשיקה הגשמית והעליון הוא הצריך לתחתון ביותר ובטש ביה לקבל סיוע ממנו בכדי שיוכל העליון להמשיך לאבא שפע שבע רצון מה' חסדים הידועות בסוד הדעת העליון שבכתר ונצטננו הגבורות בגודל חסדו של מזל תחתון כי הוא הממשיך אותן לאימא מעין צנון גחלים מידו של כרוב לידו של שרף בפרק בתרא דיומא. ודמיא לאותן ששנינו גבי קטרת תמיד חתה בשל כסף ועירה בשל זהב. וביום הכפורים שהרחמים גוברים אין אנו צריכין לכך בקטורת הפנימית של עבודת היום כי אז גם המחתה ביד כהן גדול שהוא רב חסד ועוד שהמחתה הזאת של עבודת פנים חשיבה טובא שהיא של זהב פרוים הפרה ורבה והיא עצמה המזבח של קדש קדשים שמקטירין עליה קטורת פנים ובשבילה הוספנו ב' טבילות וד' קידושין להוציאה משם בין הערבים בסודו המפורש בזוהר זילי ופרנסי בני היכלך. אבל בקטורת תמיד של אותו היום המחתה חלק סגן היא וגם הוא חותה בשל כסף ומערה בשל זהב ועם זאת ההארה מאותה בטישה מזדווגים אבא ואמא והנה הטפה היוצאת מאבא עם קבוץ החסדים שקבל מהמזל העליון וגנזה בדעת שבו הרי שנים שהם ארבע כי טפת אבא באה מחכמה ובינה שבו וטפת החסדים גם היא מלובשת בהכרח בגבורות אלא שהם עיקר והטפה של אמא מחכמה בינה שבה עם קבוץ הגבורות שקבלה מהמזל תחתון וגנזה אותם בדעת שבה והם עיקר אע"פ שיש בהם רושם החסדים כמו שיבא בפרק הקרוב הרי אלה ד' מוחין פירוש שנים שהם ארבע מאבא וכנגדם מאמא אלא שאין אנו מונין אותם כאן כי אם שנים שנים ולפנינו בפרק נדרוש אותם ד' ד' והכל אמת. והנה אלו הב' ב' מזומנים ליתנם לזעיר בסוד פנימי ומקיף וזה שמם תרין מוחין חד מאבא וחד מאמא שהם לזעיר חכמה ובינה ותרין עטרין עטרה של חסדים ועטרה של גבורות והעטרין האלה הם מקורות החסד והדין לזעיר שתחלת חלוק הנהגתם בו אלא שנכנסין תחלה אלו ואלו בדעת שלו כמו שנזכיר. וכל ארבע מוחין אלו כלולים מי' בסוד אות מ' שהיא אחרונה למלת צלם דכתיב ביה בזעיר אך בצלם יתהלך איש. ובזוהר פרשת ויצא דף קמ"ז תנינן קב"ה אנח תפילין בגין דנטל כל כתרין עלאין ומאן נינהו רזא דאבא עילאה ורזא דאמא עילאה ואינון תפילין שבראש כמה דתנינן כהן נוטל בראש ולבתר דנטיל אבא ואמא נטיל ימינא ושמאלא אשתכח דקב"ה נטיל כלא. והנה תחלה אבא מוסר חלקו לאמא ונדבר בו לקמן בפר' והיא כוללת אלו הד' אורות כ"ח בג"ג ומשם נמשכו להתלבש במדות תחתונות שלה לפי שזעיר אינו יכול לסבול האור הגדול שלהם עד שאמא מצמצמת אותו במה שהיא מרכנת ומשפלת עצמה וכוללת אותם בנה"י שלה הפנימיים כי החסדים והגבורות מתקבצים מג"ג שבה ונכנסים יחד ביסוד ממש. וטפת חכמה בנצח שבאותו יסוד וטפת בינה בהוד שבו וע"י כן נכנסים בראשו של זעיר בחב"ד ולפי שעיקר מוחי זעיר הם ד' מדות עליונות דאמא מתפשטות בנה"י דידה. על כן יאמר כי נה"י דתבונה הם עצמן נעשים כלים למוחי זעיר פי' לשפע היורד מלמעלה להיות מוחין לזעיר ואע"פ ששי"ן של ד' ראשין כנגד ד' מוחין ושל ג' כנגד נה"י והיה ראוי שתהיה של ד' לימין. מ"מ עיקר תפילין של עור הן בסוד תבונה כי היא מלבשת ומצמצמת האורות של מעלה לפי' שי"ן של ג' ראשים מימין ואתי כמ"ד קדש לימין המניח אבל למאן דדריש וראו כל עמי הארץ דחביב ליה (אין הקוד') [ימין הקורא] עיקר קשיא ליתא וא"ת היאך יעלה בדעת שיהא ימין

הקורא עיקר ובין הפרשיות בין השינין כל א' מהן בפני עצמה הפוכה כנגדו מלמעלה למטה דלא גריעי תפילין דמרי עלמא ממכתב אלקים שבלוחות שהיו נקראים מכל הצדדין ביושר והני דידן דוגמא נינהו ואין דנין אפשר [משאי אפשר] הואיל וימין המניח עיקר בעליונים ולא נהגו איפכא בתחתונים אלא לחולשת הבנתנו כמבואר במקומו והנה סדר התלבשם בזעיר היה באופן זה של נצח אמא בחכמה שלו ושל הוד בבינה ושל יסוד בדעת ומרוב הארתם של תרין עטרין הנכנסים בדעת זעיר משלימים הארתו במקום חציו של אותו שליש אשר יחסר לו כדלעיל פ' ס"ב וזהו סוד הצלם פי' מם בתחלה הרומזת לד' מוחין כל מוח כלול מי' ואח"כ הלמד שכן מד' נעשו ג' ואח"כ נעשית הצדי במוחין ודרועין וירכים שכן נתפשטו תחלה בחב"ד של זעיר ואח"כ בגג"ת ואח"כ בנה"י נמצאו מו' קצוות נעשי' ט' והוא שלם בתקוניו משא"כ עד השתא שהיה בסוד ואו שבהם כי המוחין שלו לא היו מאירים. הנה פרשנו כללות הסוד הזה במלא קומתו של זעיר ואם נפרש הצלם כלו בתקוני הראש בלבד יהיו ט' תיקוני דיקנא דז"א רשומים באות הצדי ורמז הלמד לחב"ד דידיה מוחין ממש אבל מתפילין שהן ד' בתים נרמזו באחרונה בסוד המ"ם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סז

**רמ"ע מפאנו**

תרין עטרין ירתין אבא ואימא לז"א שכנגדן זכה בסיני כל א' מישראל לב' כתרים וטעם ירתין הוא כאותה ששנינו האב זוכה לבן וכן אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ ינחילו לא נאמר אלא ינחלו וכן כסא כבוד ינחילם כתיב חסד יוד בגי' לבנון וסימן צמח בל יעשה קמח כי איננו מלא ביו"ד וכן כתיב וסלחת לעווֹנינו ולחטאתינו ונחלתנו כמבואר אצלינו במקומו. והנחלה בפסוק הזה היא עצמה מחיית הפשע בסוד לא יגורך רע כי היא הנחלה בלא מצרים נחלת יעקב ממש ויש כאן סוד העלאת האורות ע"י מיין נוקבין במסירת עצמינו למיתה והעליונים נוחלים מה שהתחתונים מנחילים להם והוא סוד עונות [נעשים] (כ)זכיות והנה התרין עטרין הם אלו השני מוחין חסד מן אבא שאפי' גבורות שבו הן הן חסדי אמא וגבורה מן אמא שאפילו חסדים שבה הם גבורות אבא אלו ואלו נקבצו לתוך היסוד לכל א' מהם אמנם אין שום פעולה בעולם ליסוד אלא ע"י מלכות וכשאנו אומרים מלכות של אבא היא העטרה שכנגדה מתגלית בזעיר ע"י פריעה אחרי מילת היסוד מן הערלה שנתחדשה בקליפה למטה שהן אליו כקוף בפני אדם והיא עושה רושם למעלה עד שע"י מעשה המצוה נוציא הטומאה מן הקודש הרי שניהם יחד מילה ופריעה כי הנה היסוד כורת את הערלה הקשה ומשייר ממנה מעט מהקרום תחתון שהוא קלוש לא ירע ולא ישחית בכדי שהעטרה בסוד מלכות ע"י פריעה תשימהו רביד על צוארה כטעם רשע מכתיר את הצדיק בסוד לבן רמאה שבמדרש הנעלם שהוא נוטריקון לפסוק זה אבל באבא לא היתה שם ערלה מעולם אלא שאנו דורשים מכשירי המילה ותקוניה בכל מקום ויש בסוד אמא נקודות ציון ובה סוד התפוח בגי' צבאות והוא העליה והחדר תחתיה דכתיב ביה תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך אמך היא בינה שמה חבלתך ילדתך זו תבונה. וטעם השני עטרין דירתין ליה אבא ואמא לזעיר הוא לתת לו הארה והתעוררות לזווגו עם נוקביה הה"ד בעטרה שעיטרה לו אמו ביום חתונתו ולא אמר בעטרות אע"פ שהשפעות שתים חסד מאבא גבורה מאמא לפי שהמוחין והעטרין כשיוצאים מאמא בלדת אותם הם ד' וכשנכללו ביסוד דהיינו פרצוף תבונה שמכניסם בזעיר נעשים ג' דאינון חב"ד וה"ה בדעת זעיר כי שם התרין עטרין נעשים א' שהוא כוללן לפי' אמרו עליו בזוהר דכליל תרוייהו פי' קבוץ החמשת חסדים וה' גבורות והיא הנותנת ג"כ שיספיק חצי שליש עליון מיסוד אמא בדעת זעיר מרוב הכלליות האלה ואנו דורשין ג"כ בדעת הזה עשר הויות וי' אהיה דאינון בגי' עת בסוד השנים שהם ד' שביארנו לטפת החסדים וטפת הגבורות בפרק הקודם ועליהם נאמר חסד ה' מלאה הארץ במספר שוה וכשנוסיף עליו ד' תיבות וכן ד' אותיות השרש בשם הגדול הרי דעת. ודייק קרא דפתח בר"ת חימה וסיים בחסד גדול לימד על הצדיקים שתחלתן יסורין וסופן שלווה בסוד הדעת הכלול מב' ההפכים כי בו תשתלם הארת החסדים והגבורות של מעלה כלם יחד כעין מראה לטושה שתוסיף לעולם לקבל רושם והארה מן המקור לפיכך נוסף על ה' הויות וה' אהיה שהם באמת עיקר הדעת יש בו ג"כ לעומתן הארות חדשות תמיד מאבא ואמא בסוד ושמים לא זכו בעיניו המפורש בזוהר [פרשת] ויגש וממנו נלמוד לדרוש תחלת הפסוק הכי נמי הן בקדושיו לא יאמין

לאו לגריעותא אלא בא זה ולמד על זה מה שמים לשבח להוסיף בהם תמיד תקונים חדשים כך בנסיונות הצדיקים הוא הדין והוא הטעם או אפשר שחסד אמא ההלכה לשמאל אבא וגבורות אבא לימין אמא הן סבת הכפל כמו שזכרנו ועוד לעולם כל א' מיסודות שניהם כוללים חסדים וגבורות וכולם מתראים בדעת זעיר ועוד הוצרך הכפל בהכרח כדי שבשעה שהדעת מחלק ה' חסדים וה' גבורות לגופן של זעיר ונוקביה לא ישאר הוא משולל מהם שאם אתה אומר הרי הארתם לא זזה ממנו אשיבך אין שירים לשירים כי הדעת איננו בסוד נקודה ממש אלא הארה ואם יספיק להשאיר ממנה אצלו רושם בעלמא אין זה כי אם צל הצל ואע"פ שזכרנו למעלה בפ' י' מסוד העומר כי אין הדעת מחלק לזעיר רק ז' אחרונות מן החסדים והגבורות שבו מ"מ תקוני הראש בקומת הבלתי מוגלמות הארות שכליות הם ולא מדות או אפשר דשאני סוד העומר ויש בחינות אחרות שהדעת מחלק לזעיר החסדים והגבורות כלם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סח

**רמ״ע מפאנו**

שין של תפילין הלכה למשה מסיני שתהא אחד מהן של ד' ראשין ואחד של ג' ראשין. כי הנה האורות האלה בתחלה היו ד' שני מוחין ושני עטרין ואח"כ נעשו ג' בנה"י של אמא וכבר זכרנו מזה למעלה ודעת זעיר הכולל שניהם הוא בית א' שיש לו ב' שינין אלו מזה א' ומזה אחד. ומזה יצדק בזעיר היותו בכל יום מניח תפילין בסוד ג' פרשיות שהן אלו הד' אורות חכמה ובינה ב' מוחין. והב' עטרין ג"ג כי הנה בתחלה היו ד' וכשנכנסים בראשו הם ג' וחוזרים להראות שרשם ונטייתם בד' בתים שבראש וכלם דבר א' נכללים בדעת זעיר והנה השיני"ן הן עור שחור בלי פנימיות והרמז' למוחי קטנות שהם נעשים בית קבול למוחי גדלות סוד הפרשיות שבתפילין וידוע כי שי"ן בגימטריא אלקים במלוי יודי"ן וכן מצפ"ץ שהוא תמורה להויה מוחי גדלות ותמורתן קטנות ודאי וכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ר"ת שי"ן ואז ויראו ממך כי היראה משם אלהי"ם והנה שי"ן מלא עם ז' ראשים של ב' שינין והכולל הוא כמנין שס"ח מנים של קטורת כי י"א סממנים שבה הם חיות הקלפות ומושרשים במוח קטנות ועקרם שס"ה כמנין ימות החמה כי מוחין דקטנות נרמזו כמניין שי"ן שהם ש"ס ועוד ד' מוחי גדלות והכולל הרי ה' וג' יתירים כנגד נה"י דאמא לפי' היו משמשין ליום הכיפורים ודע כי המאמר המפורסם באבא ואמא דלא מתפרשין לעלמין אינו אלא לתת חיות למדות זעיר ונוקביה דכתיב בהו אני ה' לא שניתי ובזה תלוי קיום העולמות אבל לתת עטרין לזעיר להזדווג עם נוקביה להוסיף שלמות לתחתונים אינו כי אם במעשינו הטובים וביחוד במצות ק"ש כאשר נבאר במקומו בע"ה כי אז מתעברות אמא מה' חסדים ומה' גבורות בצרוף לשתי אותיות אודם ולובן בסוד מחדש בכל יום מעשה בראשית ויולדות אותם ומאלו האורות מתעט זעיר מד' מוחין שאמרנו וזהו מניח תפילין העולה מזה כי דעת זעיר כולל ה' חסדים וה' גבורות בעצמו שהן ספירותיו ממש וכפל האורות לא יוסיף על מספרן אלא לחזק פעולתן וכתיב ובדעת חדרים ימלאו כי הוא מחלק אחרי כן הה' חסדים שבו לחגתנ"ה דזעיר לגדלם ולתת להם חיות ובשעה שהגדולה קבלה את שלה גם יסוד כנגדה נכלל ממנה וכן כלם א' וגם אחרי כן החמש גבורות נתנו בפקדון ליסוד זעיר דעליה כתיב והיה האוכל לפקדון לארץ כדי לגדל נוקביה שתחלת הויתה מזנב לפרצוף הוא משירי החסדים שהרי ת"ת נצח והוד בזעיר לא הוצרך שום א' מהם לחסד שלם. וממה שהותירו נעשו לה הראש וכלי המח כמו שיבא בפ' ע"א ומן הגבורות נתפשטו אח"כ אברי גופה דרועין ושוקין:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק סט

**רמ״ע מפאנו**

חלוקת החסדים מהדעת בזעיר היא בזה האופן חסד א' שלם לגדולה של זעיר וא' לגבורה וא' לת"ת אמנם ב' החסדים שנכנסו בזרועות הם נוזלים מן לבנון פי' מטפת אבא מן היסוד שבו עד המקום שהוא מכוסה ביסוד אמא צרוף שניהם לבנון לב לזה ונון לזה בסוד חמשים שערי בינה ובמספר גדול נון בגי' שנות חיים בסוד החותמו' לאמא וזעיר הידועה במקומו וככה נכנסו ג"כ בדעת זעיר שאמא מוסרת לו

החסדים (מבחינות מיוחדות) [מבחינה מיוחדת] שביסוד שלה המיוחד לגדולה מגדולה שביסודה והראוי מגבורה לגבורה שבו ומיסודה ממש יש ברירה מי מהם ראוי לצאת לפעלו ולעבודתו מגולה או מכוסה ודעת זעיר מלביש את יסוד אמא עד המקום שכלה בו והוא עד הוא בעל דין אצל החסדים הנשארים מגולים ואתיא כי הא דאמרינן בעלמא כי הדעת הוא שקיו דאילנא מח שבעצמות א"כ בדעת מתלבש בגדולה גבורה ושליש ת"ת (בבחינות) [בבחינת] אור מכוסה ומשם ולמטה באור מגולה והחסד שירד לת"ת לא היה מכוסה ממנו כי אם השליש העליון שנכנס בשליש ת"ת זעיר ונשארו הב' שלישים מגולים כי יסוד אמא קצר בסוד יו"ד של אהי"ה כמו שבארנו וכן החסדים של נ"ה הם מגולים מפני שכל החסדים יוצאים מיסוד אמא ואפילו עד שליש ת"ת לא היה מגיע לולי שהרכינה אמה עצמה נמצא שיש ב' שלישי חסד וב' חסדים שלמים מגולים בסוד אור חצון וב' חסדים ושליש מכוסים בסוד אור פנימי. והנה הזרועות הוצרכו כל מדת חסד שלם לפי שנכנסו בהם החסדים מכוסים אבל ת"ת לב' שלישי (מדתו) [מדות] האחרונים יספיק שליש אחד ממותר החסד המגולה ויותר שליש אחד ממנו שהעדיף על כדי צרכו הנה כי כן גלוי האור גורם לעולם שאין הכלי מחזיק ממנו אלא מחצה. והשליש האחרון העודף מתכנס ליסוד מצד הכלליות אשר לו מכלם ומכח האור הגדול העלהו יסוד זעיר כעין ההבל שעלה מיסוד אריך לעשות מוחין לאבא ואמא כך יסוד זעיר העלה הארה זו דרך פנימיות הגוף אל ההוד של אחריו מקום שיתפקקו חליות שבשדרה מכוון לחזה ששם יראה איסר כנגד לבו פירוש נקב כאיסר והוא מפתח הלב הנקרא צפור נפש הרי נתקבצו שם זה השליש החוזר ושליש ת"ת שזה מקומו ושליש יסוד אמא ויבא מזה בפ' הסמוך ומשם באחורי זעיר פלט האור לחוץ ונעשה ראש נוקביה כי עד עתה היתה בסוד זנב והשתא נפקת מבין חדוהי לאחורוי בסוד פרצוף ומב' החסדים המגולים שבנצח והוד זעיר היה די לכל אחד מהם בשליש וחצי ומהמותר נעשו מוחין לנוקביה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ע

**רמ״ע מפאנו**

המזוזה מבואר נגלה שהיא בסוד נוקבא שהן מזוזה בגי' היכל ובאתב"ש עולות האותיות ש"ך דינין מנה ובה הכל יחד שכינה ומקומה מימין הפתח כטעם שב לימיני וכן לב חכם לימינו אשר שם שם שדי שומר ישראל. ודע כי יש בשמאל הפתח שד אחד קבוע דכתיב ביה לפתח חטאת רובץ ר"ת בהפוך רחל דאתמר בה גבי אדם חסר לב כסו פניו חרלים אלמא חרל הוא נוטריקון חסר לב זה אדם בליעל אל זר רואה חובה לעצמו היא עצם מעצמיו לילית חייבתא דעבידתא ניאופין ויהיבת שיורין לבעלה וכתיב בה והיה לכם לזרא מה שא"כ באדם מצא חכמה כי ראתה חמה לבנה בעין יפה להאיר בה הן הן דרכי שלום למלא פגימתה והנה רחל היא מספר ט' הויות שלימות מספירות זעיר המאירות בה וד' אותיות הויה מנקודות עצמה ועם כ"ב אתוון דאורייתא יושלם בה מספר [י'] הויות בסוד ב' המאורות הגדולים ועם זה לא תתגנה בעיניו לעולם שא"א אחרי שעיניו ממילא יועילו לעדויי חושכא לפי' איכא למ"ד שגם נר חנוכה ראוי להדליקו בימין שלא יהא לאותו שד חלק בה ואפסיקא הילכתא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל כי אדרבה עם פרסום הנס בנר מצוה יחלש הכח החצון ההוא ויענה על הברכות אמן בע"כ שכן פרסום עולה שכינה נס הוא יסוד בכל מקום הרי כאן יחוד גמור ליוסף ורחל והרע בורח ומסתלק מאליו וצריך לשים המזוזה בסוף שליש העליון מהפתח כמו שהמלכות יוצאת מהשליש העליון או לפחות תהיה טפח אחד רחוק מהמשקוף שהוא מקום התפשטות לאה וכן אמרו בה טפח תסמוך לפתח והנה הטפח הוא שית בקטנה כנגד ו' קצוות דלאה חמש בבינונית כנגד ה' הרומזת אליה ד' בגודל סוד דלת ממש קשר של תפילין לאה עצמה עוד טפח בגי' אל אדנות עם הכולל כי אדני בגי' מזוזה יצא ממקום שליש חסד הנקרא אל ושם יסוד אמא ששמם ייא"י ורחל נכנסת תחתיה וזהו שאמר הכתוב והיה שדי בצריך כי שם יש אחיזה לשדים לא למעלה ממנו שאלו היו נאחזים בדעת אפשר שהיה להם קצת מתוק לכן יצאת רחל מצד אחורי זעיר להגן מהקלפות והוא טעם עזר כנגדו להרחיק מעליו המנגדים למדת טובו שלא (יהא) [יהיו] נאחזים אלא בה וסברא היא שגובה נר חנוכה יהא מכוון כמעט למקום מזוזה אלא דמבעי לן לארמא ימינא על שמאלא ובכל דהו סגי ולעולם לא ירדה שכינה שהיא מזוזה למטה מעשרה ואף נר חנוכה כן:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עא

**רמ״ע מפאנו**

כיון שירדו ב' חסדים וב' שלישים מגולים לתנה"י כמו שקדם גברה הארתם כל כך עד שהמשיכו אחריהם את הה' גבורות שהיו בדעת ואת הב' חסדים ושליש אשר היו מכוסים בזרועות ובשליש העליון של ת"ת וירדו ה' חסדים כלם והגבורות יחדיו עד היסוד והועילה לו הארתם להשלמת השליש אשר היה נגרע ממנו וגם להגדילו ולהחיותו. והנה החמש גבורות נשארו שם בפקדון לצורך המלכות ועליה כתיב והיה האוכל לפקדון לארץ וזאת ההארה עצמה הספיקה להשלמת הדעת בעברם דרך עליו אלא שלפי גדולתו הוצרכה הארת כלם למלא בו חצי שליש וכאן גבי יסוד השלימה בו שליש א' ועוד שהרי הגבורות משתהות אצלו בפקדון עד עת רצון לבניין נוקביה מלא קומתו מראשי כתפין ולמטה כי ראשם נבנה משירי החסדים אמנם הה' חסדים שהם נמשכים כלם ויורדים עד היסוד הנה הם חוזרים בכח ההארה הגדולה לעלות מגולים שהרי באו תחלה קצתם באור פנימי וקצתם באור חצון וכלם עתה חוזרים באור מקיף לגוף זעיר עד שיחלק אותם לראשו ולראש נוקביה ויש הבדל רב בין אור מקיף מעקרא לאור חוזר ונעשה מקיף כי הראשון לא הוגבל מעולם אבל השני ישוב ויכנס בתוך הכלי כפי צורך השעה. והנה אור החסדים החוזר ומתעלה מיסוד ולמעלה הוא סוד חסד דנפיק מפום אמא האמור בזוהר ואע"פ שעולה דרך פנימיות הגוף של זעיר נקרא מגולה שאין כח אבא והארתו מלובש ביסוד אמא לפיכך עתה באור מקיף מכל א' מהחסדים יספיק לכל מדה של זעיר שליש וחצי כשם שהספיק בירידה שליש וחצי לנצח והוד ומן השלישים שהעדיפו מהם הנה השליש וחצי של נצח נבנית ממנו חכמה של נוקבא ומהשליש וחצי של הוד נבנית בינה שלה כי בהיות האור מגולה מספיק ממנו שליש וחצי למדה שלימה. ויש כאן סוד ותגל מרגלותיו ותשכב כי מגלוי רגלי זעיר נה"י דיליה נעשים מוחין לנוקביה בשכיבתה ר"ל ע"י תרדמה נופלת עליה כדרך בני הנביאים בחול עליהם תוספת שפע עד בטול הרגשותיהם הרי משירי החסדים של נצח והוד נעשו המוחין של נוקביה הכלים בירידה והעצמות בחזרה שכח היסוד ורבוי ההארות אשר נולדו שם יחדיו מועילים בו ועוד בירידה הנה החסדים שאינם עדיין רק הארה בעלמא בהיותם מתרחקים הולכים ומתמעטים ובחזרה יחליפו כח בקרבתם אל המקור כי לא נתלבשו ולא הוגלמו ביסוד כלל אלא חזרו מאליהם בפשיטותם בטבע המקיף החוזר בחוזק ההארה לא זולת וכיון שחזרו האורות לעלות בספירות זעיר בסוד מקיף נמצא שהחסדים שירדו בזרועותיו מכוסים עתה שבו באור חוזר להיות מגולים כדי שיקבל ז"א מן הארת אריך דרך פנים בפנים מבלי התלבשות בנה"י דאמא שהוא כעין מסך בסוד יוצר אור ובורא חשך עכשיו בעליותם כלו אור ונדבר בזה לקמן בפ' ע"ח והטעם כי אמא אחרי שע"י הרכינה נתנה החסדים והגבורות בדעת זעיר שהוא גמר התפשטות יסודה כטעם כורע בברוך והמלך שלמה ברוך נסתלקה למעלה בסוד ויעל אלקים דא אמא מעל אברהם דא זעיר בבחינת החסדים שהם עיקר בו ואור החסדים גם הוא בחזרתו למעלה בסוד מקיף לגופו של זעיר קרינן ביה זוקף בשם אב"א זעיר כי שם ההויה בכל מקום איננו מתגלה אלא מניה וביה ואב"א לעשות מוחין לנוקביה דאתמר בה ויעש דוד שם והא והא איתא שהרי בכל מדה של זרועות זעיר יש בה שליש וחצי מהחסד שחזר מיסוד אליהם שהם עודפים על כדי ספקה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עב

**רמ״ע מפאנו**

וזה לנו מקום עיון מה נעשה יקר וגדולה למלכות שמים מאור החסדים שהעדיף בזרועות זעיר דע כי שליש אחד עלה מגדולת זעיר לחכמה שבו ושליש אחד מגבורה לבינה והחצאים מכאן ומכאן נצטרפו ועלה לדעת והספיק לכל א' מהמוחין שליש בלבד אע"פ שהוצרך לזרועות ולשוקים שליש וחצי כי שם בדעת זעיר נכלל מעיקרא תוספת החמשה חסדים וה' גבורות מלמעלה בסוד תרין עטרין ובארנוהו וברדתם לספירות זעיר הנה נשארה הארתם במקומה והועילה ג"כ לחכמה ובינה מצד קרבת הדעת שביניהם ועדיין צריך לפרש כתר של זעיר מהיכן נעשה כבר ידעת שהגיעו לת"ת שלו בירידה ב' שלישי חסד

מגולים וגם אמרנו כי שליש א' הספיק לעצמו והשליש האחר נעשה ממנו ראש נוקביה מכח הבליטה שבקע האור לאחוריו דע כי מזה השליש עצמו שבקע לאחוריו יוקח קצתו לכתר זעיר כי לא הוצרך כלו לראש נוקביה אלא מחציו נעשה לו כתר לא חציו ממש אלא פחות ממנו. הגע עצמך כי ו"ה הוא חצי השם אבל איננו שוה במספרו ולא מקודש בהיותו לבדו כמו חציו הראשון שהוא משוייר לכתר זעיר בצרוף עם חצי שליש מהחסד שכבר ירד כלו בשליש מדת ת"ת כשהיה האור מכוסה ועתה שב גם הוא מגולה וכיון שנכנסו נה"י של אימא בתוך זעיר להגדילו הרי גם חציו התחתון של ת"ת אמא יבא על ראש זעיר אלמא יפה כחה של כתר זעיר שהוא מתוקן מכל אלו הפרטים מזה החצי תחתון של ת"ת אימא ומהחצי שליש המכוסה שנעשה מגולה ומרובו של אותו השליש המגולה אשר בקע ונעשה ממעוטו כתר נוקביה כדאמרן והנה כשם שאריך כ"ג בעליונים כך כתר זעיר כ"ג לפני אבא ואמא והוא מתפלל לאריך שלא תכנס לפניו תפלת עוברי דרכים אלה פי' השלישים החוזרים ממטה למעלה ובפרט מנצח והוד שלא ימהרו לעלות אלא יתעכבו לצרכו להשלמת תקוניו ונוקביה בהדיה מאחוריו שהיא באה לכאן להגן מהקליפות שיש להם אחיזה במדת אחורים ולפיכך כתיב השיב אחור ימינו מפני אויב ר"ת אימא והיא נוקביה של זעיר אמא תתאה דכתיב בה נצבה שגל לימינך ונקראת טובה ברכה ושמחה למי שיש לו אשה יראת ה' לפיכך הוצרך להשיבה אחור באצילותה מפני אויב להגן ממנו וא"ת היה ראוי לזה הטעם שתצא מראש זעיר להרחיק הקליפות מראשו ג"כ ולא מבין חדוהי בלבד דע כי בראש זעיר אין להם אחיזה כלל שהוא מושפע מלמעלה הרבה ואין שרש לחיצונים רק מהמנין תבירין כי מן האורות שלהן נתקנו אח"כ אברי זעיר מחסד ולמטה ועוד הרי לאה מגן בעדו מן הראש עד החזה אע"פ שאינו אלא הארה ושמירתה מועטת שכן ראשו של זעיר סגי ליה בהכי ויש בכל אלה שטות אחרות לדרוש ולקבל שכר בישובן והסכמתן עם מה שביארנו זהו יספיק לפי המכוון הנה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עג

**רמ״ע מפאנו**

השבועות סודן ורמיזתן במלכות במלך עצמו כד"א עצם מעצמי שכח זעיר בז' ספירותיו מתפשט בה והאדם נשבע (ונשפכת) [בכת"י - ונתפס] להחמיר על עצמו בהם הרי זה מצד הדין וצריך שמור שלא יצא לקליפות ח"ו והנדרים בבינה בחיי המלך שהנודר מתעלה אליה והרי ב' פעמים שם אהי"ה שבבינה והויה אחת עולים חיים והם בסוד ארבע פרשיות דאינון ד' אותיות הויות וד' בתים הם ד' אותיות שם אה"יה בסוד תבונה וכ"א אזכרות הם מספר שם אהי"ה הרומז לאמא עלאה כמו שנתבאר בסוד התפילין של עור וכתיב בהו אדני עליהם יחיו וכל המניח תפילין מאריך ימים שהם עצמם חיי המלך דא זעיר המניחן והוא מה שאנו בבאורו במוחין היורדים אליו מבינה ולפי שמוחין של אבא מלובשים בשל אמא יש מפרשין דחיי המלך חכמה ואז בינה עץ החיים שכן עץ והכולל בגי' קס"א והיא נועצת המוחין שלה ושל אבא ג"כ בראש זעיר ויש בעונת הנדרים והשבועות דין מופלא סמוך לאיש פירוש מופרש ומובדל משאר תנוקות וסומך עצמו למדרגת איש בהיותו יודע לשם מי נדר ולשם מי הקדיש והוא מכלל תקוני זעיר והגדלתו ולפי זה צריך לדעת למה עונש הנשבע לשקר שפוגם למטה חמיר מהנודר הפוגם למעלה ועתה דע כי יש ג"כ שבועה שאין ענשה מרובה מעונש הנדר וזו היא השבועה להבא כמו הנדר שאין לו מציאות לשעבר כלל והרי אין הנדר ולא השבועה להבא יוצאים מפיו לשקר לעולם הן אמת שהיא יכול אח"כ לפגום בשתיהן במעשהו אבל אין זה שקר אלא מעשה מגונה לפיכך אין בו כ"כ מן הגנאי כמו אותה שבועה שהיא עצמה שקר בשעה שיוצאה מפיו והטעם שהחמירה תורה בשבועה והזהירה עליה לשעבר ג"כ יובן עם מה שאמרנו כי להיות הקליפות סביב למלכות שנאמר סביב רשעים יתהלכון הנה הנשבע לשקר נותן להם כח ואחיזה במלכות עצמה שטהרתה קשה מאוד וסימן ממזרת שאין לה היתר לעולם ולא לבתה ולא לבת בתה עד סוף כל הבנות אבל ממזר יכול לטהר את בניו והא אוקמוה אמת כי לעתיד לבא כלם טהורין גם הנשים והראיה כי לא נאמר באסורן עד עולם כמה דכתיב גבי עמוני ומואבי אדרבה עתה ממש שבלבל סנחריב את העולם אין האסור נוהג בהם ולעתיד שכל המשפחות תשובנה לקדמותן אף הם ישובו לאסורן אסור עולם איך שיובן לא כן ממזרים א' זכרים וא' נקבות דהא גלי קרא

כדאמרן טעמא דמילתא הוא שאין הקב"ה בא בטרוניא על בריותיו וכיון שאין ב"ד של מטה מכירין הממזרים אלא ע"פ עדים ואפשר שיהיה בהן ממזר ואין יודע עומד ומשמש על גבי המזבח ורבים כן מבאי הקהל דין הוא שיהיו אלו ואלו טהורים לעתיד לבא וכשם שאין ממזר מחייבי לאוין כך לא יהא ממזר מאסורי קהל באותו הזמן אפי' מחייבי כריתות ומיתות ב"ד והתורה אשר לא תנוסח ולא תשתנה לעולם רומזת כן מדשני קרא בין עמוני לממזר כדאמרן ודמי לקדלי דחזירי שהותרו במלחמות ז' עממים וכן אשת יפת תואר וכן דם טהרה של יולדת שהוא מעין א' התורה טמאתו בימי לידה והתורה טהרתו בימי טוהר ולגבי עבודה לא יהא אלא חלל כבר נאמר ברך ה' חילו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עד

**רמ"ע מפאנו**

העולה מזה כי הפוגם בשבועה בשעת שיוצאה מפיו ענשו גדול מאד שהיא עצמה שקר ולא שייך בה היתר כלל שאין לה תקנה אלא בתשובה ויסורים אבל הנודר אף כי הוא למעלה בבינה בחיי המלך אין להם אחיזה שם כי אם ע"י מעשה ואין הנדר גורם אלא המעשה גורם וה"ה בשבועה להבא כמו שבארנו כי העובר על שניהם לאחר זמן הרי הוא ככל שאר אסורים שבתורה לא אמרו שנזדעזע העולם על לא תשא אלא לשעבר ויש נדר בלשון שבועה בסוד חי יהו"ה בגי' רבוע אהי"ה הוא אמא חיי המלך ואמרו כי הנודר או נשבע ואינו מקיים גורם שהמלאך הממונה במאמר פיו על אותה מצוה שנתחייב לעשותה נשאר גרוע ממנה עד אשר ישלים חיובו בפועל וכל שעה קאי עליה בבל תאחר ועד שלא יצא י"ח הנה המלאך שהוא ראוי להיות טוב שהרי הוא שליח מצוה שב אצלו כמזיקין שנבראו בע"ש בין השמשות ולא הושלמה יצירתם לטוב עד שיקויים היעוד שנאמר על אודתם רק בעיניך תביט ר"ת רבת ושלמת רשעים תראה ר"ת רות שהוא תכלית הגדלת שכינה באחרית הימים וצרוף שניהם ישיש כגבור לרוץ אורח בתורת האלף לאלף אלמא שבועות הללו שהן לאבא כמו הנדרים ונדרים עצמן כמותן תלויים עד גמר מצותן לפי' נקרא במשנה נדרים פורחים דהיינו תלויים כדאמרן וההיתר שלהם הוא באויר הקדש העליון שהוא עלוי רב לאותן המלאכים להגנז במקום גבוה ע"י יחיד מומחה מספרו ק"ל עם הכולל הוא רבועו של שם מ"ה סוד הקו האמצעי המעלה אורות הללו בסוד אחורים ממטה למעלה או ע"י ג' הדיוטות נה"י דאינון שערי צדק ואומרים לנודר או לנשבע מותר לך פירוש לדידך דוקא מותר אבל הוא עצמו אינו מותר ונפרד מן הקדש העליון אלא קשור וגנוז שם בעבותות אהבה הואיל ואין להם לאורות הללו על מה שיסמוכו בעולם המעלה וסר הפגם הזה על ידי היתר דקים ליה לאותו מלאך בדרבה מיניה כי ההתרה עצמה מצוה היא וגדולה מן הראשונה שכן אמרו חכמים הנודר בונה במה והמקיים מקריב עליה כי טוב לעשות המצוה לדעת בן חורין מנדבת לבו אלמא מצוה שניה כוללת הראשונה בעצמה ומי שמפרש שההיתר פורח שוייא לההוא תנא טועה בדקדוק ואין הדבר כן והנה הנדרים חלים על דבר מצוה והשבועות לא כן והטעם הוא כי הנדרים למעלה מהמצוה ולכן מתירין נדרים ושבועות ביום הכפורים כי אנו מכוונים אז בבינה במקומה ומושפעים ממנה ולכן אותו היום יש התרה לכל להסיר חטאת הצבור בשביל הערבות שחל עליהם מנדרי היחיד וההתרה עצמה מצוה וקונה בה פרקליט א' שהוא כולל הראשון בעצמו נמצא תקונו של ראשון באחד מב' דרכים או בקיום הנדר או בהתרתו אך השבועה סודה ורמיזתה במקום המצוה ממש לפיכך א"א לה שתחול על המצוה שקדמה לה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עה

**רמ"ע מפאנו**

ברעיא מהימנא נדפס בפרשת משפטים דף קט"ו פקודא לפדות עבד עברי תמצא שם לשון מתמיה בדרוש זה שהתחלנו והוא צריך פירוש ברור לא יסופק מאמתתו להניח דעת כל מעיין ישר הולך להבין אמרי בינה והוא זה שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש נדר חל אפי' על דבר שאין בו ממש והא אוקומוה במתניתין ואע"פ שמשנתם האמורה כאן היא מכלל המשניות העמוקות שהיו שונים בסתרי

תורה מ"מ היא גופא קשיא דהא איפכא תנן בפ"ב דנדרים זה חומר בשבועות מנדרים וארישא קאי דקתני קונם שאני ישן הרי זה בלא יחל פי' מדרבנן ואין זה נדר של תורה דשינה אין בה ממש שבועה שאיני ישן אסור פירוש מן התורה זהו תורף הדין בהפך לגמרי מן האמור שם והאמת כי כשנקח הדין לפי פשוטו הדבר ברור שהנודר אסר על עצמו ככר או חפץ שיש בו ממש והנשבע אוסר נפשיה אפילו לדבר שאין בו ממש כגון שלא אישן אבל (כשנבחין) [כשנבחון] הנדר והשבועה בעצמן רמיזתן בעליונים אין השבועה אלא בעולם הבניין דתמן אוירא דאתפס שיש בו ממש בערך לאמא עלאה אוירא דלא איתפס שאין בו ממש והנדר עולה אליה ומנוסח שלהן נלמד כי השבועה היא חלה על איש האוסר עצמו בדבר שיש בו ממש והוא דוגמא למלך המתגלה ומודיע דרכיו לחיילותיו וזה לשון השבועה אני נשבע שלא אוכל ואע"פ שהככר יש בו ממש אין זה מגדרי השבועה אדרבה שלילת אכילתו היא שב ואל תעשה כאלו אין בו ממש וכ"ש שלא אישן שהשינה עצמה אין בה ממש וכל זה הוא ממה שיקשה על המאמר והתרוץ הוא כי האדם עצמו נפעל ונתפס באותה שבועה כי הוא המושבע לא החפץ וכל אני יש בו ממש וכ"ש אם הוא נשבע שאוכל ושאזרוק שזה וזה דבר שיש בו ממש הוא הואיל וליתיה בשב ואל תעשה אמנם הנודר אינו אלא באומר ככר זה עלי עלי דווקא שהוא בלא תעשה לא בקום עשה ולא מבעיא שהוא חל על דבר שיש בו ממש הוא הככר בעין הותפס באסור זה עד שאמרו קונמות קדושת הגוף נינהו אלא חל ג"כ על האדם במה שאין בו ממש לענין זה כי אינו הוא הדבר הנדור ואע"פ כן הנדר חל עליו ועוד אע"פ שהככר בכאן יש בו ממש וזה תנאי הכרחי בנדר הרי הוא מעלהו אל מקום האפיסה שאין בו ממש וגם במוחש לדידיה מיהת הוי כאלו אין בו ממש וגם הנודר בלתי נתפס כדאמרן והנדר חל על זה בסוד קדושת הגוף ועל זה בסוד הפרישות זהו דקדק לשונו של רעיא מהימנא דאמר נדר חל אפי' על דבר שאין בו ממש כי מלת אפי' מחייבת לפרש היותו חל על זה וזה והרבותא היא הצד שאין בו ממש. ויש דרך אחרת קלה וקצרה בפי' המאמר כי השבועה אינה חלה אלא על דבר גשמי שהרי השינה אע"פ שאין בה ממשות מוגלם ותפוס בידים מ"מ הרי היא ממאורעות הגוף ומשיגיו אבל הנדר לא מבעיא שהוא חל על הדברים הגשמיים הנתפסים ע"י קונמות בקדושת הגוף אלא אף על הדברים הרוחניים שהם השבועה ומצוה שהרי כל אדם מושבע מהר סיני על קיום המצות הנה הנדר כפי דקות רמיזתו במקום שאין בו ממש חל על שתיהן לאסור על האדם שלא יניח תפילין ושלא יקיים שבועתו כגון הנשבע לשתות כוס יין ונדר בנזיר דתניא בספרא דבי רב מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות ואין לנו יין מצוה מן התורה אלא כגון זו שמצוה לקיים שבועתו אבל אין נדר חל על השבועה והמצוה לכפול חיובן שאפי' יאסור האכילה עליו אם אינו עושה המצוה הנדר חל על האכילה לא על המצוה אבל השבועה אינה חלה על השבועה ועל המצוה לא לאסור ולא לכפול החיוב אלא בכולל או עד שיתיר את ראשונה, אמור מעתה לפי הדרך הראשון כי מה ששנינו שם ברעיא מהימנא שבועה בדבר שיש בו ממש פי' בנפש אדם שהוא דיוקנא דזעיר ולפי הדרך השני שבועה בגשמי נדר אף ברוחני נדר בדבר שאין בו ממש פירוש במדות המקיפות לזעיר שהן ז' תחתונות שבבינה ודע כי במשנה ובגמרא לפי סדר הלמוד המכוון בהם הנושא הוא הככר והשינה שזה נאסר בין בנדר בין בשבועה לפי שיש בו ממש וזה אינו נאסר אלא בשבועה לפי שאין בו ממש ונפקא מינה שהשינה מותרת מדין תורה למי שנדר ממנה אם לא התפס הנדר בעין שיש בה ממש כי הנה האומר קונם עיני בשינה היום חל (על) [עליו] הנדר וזהו תכליתם וסדורם של שוני הלכות לדעת הדברים האסורים והמותרין לפי הדין אבל הנושא האמיתי בספר הזה הוא נשמת אדם שהיא מתפעלת בדבורו ובמעשהו לטוב או למוטב ועלה אתמר ככל היוצא מפיו יעשה כי מיד בצאת הדבור מפיו עושה רושם וכבר זכרנו מזה למעלה והמדקדק בסוגיות הספר שם באורך ימצא בפשיטות שהמכוון בזה הוא מה שאמרנו וכל מי שיש לו לב יתמה על ההוא סתם תנא דנדרים כי על מה שאינו אסור אלא מדרבנן אמר הרי זה בלא יחל ועל מה שאסורו דבר תורה אמר אסור סתם ואפכא הוה ליה למיתנא בזה ובזה ברוך שבחר בהם ובמשנתם כי בעומק העיון רמזו לנו בהפוך זה כל מה שאמרנו והוא דק הנה האומר קונם שאיני ישן זה נדר בדבר שאין בו ממש ואמרו חכמים ישנו בבל יחל לרמוז על כל הנדרים שהן עצמן אין בהן ממש והוא בל יחל שלהן עד צואר

יגיע למעלה מן הקצוות כדאמרן שבועה שאיני ישן זהו בקצוות שהוא עצמו אסור פירוש מקושר ונתפס בשבועה כי הוא יש בו ממש ועם זה נתבאר לנו המאמר של רעיא מהימנא על בוריו ואמתתו גם הם

בפרשת תצוה גבי שתי הלחם של עצרת אמרו ועל דא מקרבן חמץ לאתוקדה על גבי מדבחא דזיל קרי בי רב הוא ואל המזבח לא יעלה לריח ניחוח. וכבר ביארנוהו יפה יפה בסוף קונטרס העומ' שלנו ידרוש משם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עו

**רמ״ע מפאנו**

כשם שזעיר נתגדל מפרקיהם של נה"י דאמא על דרך שבארנו גם נוקביה נעשית ונבנית מן הפרקים של נה"י דזעיר והוא סוד ג' דינרין לשבת שקצבו לה לתוספת גבי מורד על אשתו דהני נמי תשלומין נינהו אחר שפקדנוה בידו וכשהוא סובל שתתמעט ואינו מבקש רחמים עליה הוי מורד וחייב בתוספת וכשהיא מורדת פוחתין לה שבעה דינרים כי הוא יורדת מהיות גדולה כמהו לכשיהיו מוחין דידה לעומת נה"י דיליה וירדה ז' מדות כחב"ד גג"ת ותנן ריש פרק מציאת האשה בזמן שבסתר לה שני חלקים כי אינו נמנע מהיות משפיע לה גם מההארות גג"ת אע"פ שהן עצמן מרחוק עמדו דרך הסתר פנים אבל בגלוי שהיא בקרבת כליהם אלו לאלו לו ב' חלקים ולה א' כדאמרן. והנה מן הג' פרקים של נצח נעשה לה קו ימין ומן הג' של היד קו שמאל ומן הג' של יסוד קו האמצעי שלה על הסדר. ומעקרא כאשר יצא מכח הבקיעה ראש נוקביה של זעיר מבין חדוהי לאחורוי היתה תחלה בסוד נקודה בלבד כלולה מי' ושם היא כלת משה בסוד תורה חמדה גנוזה שהיא בגמטריא מ"ו ל"ז י"ט כ"ו אלמא גניזתה בקדש בתוך ההויות עצמן והנה מוחין דילה מכוונים בכח הפשוט לדרועין דידיה כטעם רישא דנוקבא בין דרועין דמלכא ואז דרועין דילה מכוונים לשוקין דידיה דכתיב בהו שוקיו עמודי שש אלו סדרי משנה בסוד תנאים דאינון נה"י ואמוראים חג"ת יציבא בארעא גיורא בשמי שמיא אלא הני בדכורא והני בנוקבא וכן נביאים וכתובים ואין לרגליה על מה שיסמכו לפיכך יורדות מות למען שאול צעדיה יתמוכו לאלתר שלא ירד כלל אלא שגרם החטא ומה גם עתה סעד הם לו שלא יפול לגמרי כיון שהוא מתרחב והולך בכל יום כטעם תפתה ועם הבטחה זו הוא מיועד אל תקון בעזרתה שיתקדש גם הוא בקדושת הגן וכאן במקום שיצא ראש נוקביה היה בו מעט קטרוג מצד השווי אשר לה עם ת"ת זעיר והוצרכה להנסר ולהמעט ואחרי כן חזרה ונבנית בפועל בפרקי נה"י דזעיר ונתפשט כל הבניין שלה ועדיין כלה באצילות לפיכך נקראו צדיקים על שמה כי הם ונשים צדקניות שלהם משלימין הדוגמא לצדיק (וצדיק) [וצדק] ולפי שהיה ראשיתה מזער בסוד נקודה כלולה מי' על כן נאמר העשירי יהיה קדש והוא סוד המעשר בכל מקום שהרי קבלה מזעיר ט' פרקים והם חצונים לה ואותה הנקודה היא העשירית והיא העקר לפי' נוטלת משל אב עישור נכסי כטעם אבא יסד ברתא ונזונת מן האחים בסוד ט' חלקים שהם חולין אצלה ומתפרנסת מהן ואחר שנתפשטת כלה נתמלאו תרין מוחין דידה שהן חיות חכמה ובינה ע"י השליש וחצי של חסד המיותר בנצח וכן בהוד של זעיר בחזרת האורות למעלה ולא יספיק למוחין שלה שליש בלבד כמו שהיה בזעיר כי שם היו ההארות החזקות משלימות את המוחין שלו מה שאין כן בנוקביה ואחרי כן נכנסו בדעת דידה החמש גבורות שהיו בפקדון ביסוד זעיר כי ע"י שפלט האור לאחור נעשה מעקרא נמי כלי של דעת דידה והוא חלש ואין שם חסדים לפיכך דעתן של נשים קלה קרינן ביה קל ה' פי' תקונו מה' הויות של גבורות בלבד העולים ק"ל לא כן דעת זעיר כי הוא מחמשה חסדים וה' גבורות שהם י' הויות בנקודות מחולפות לחצאין חסדים לבד וגבורות לבד. ודעת דידה איננו כי אם חצי דעת זעיר בלבד ולא עוד אלא שהחצי שלה אינו מן המובחר כי אם בסוד הגבורות כדאמרן. עוד קלה בגי' ג' פעמים מ"ה כנגד ג' מדות זעיר הנותנות לה מוחין והוא סוד אותה ששנינו הפסח נשחט בג' כיתות כי ג"פ מ"ה הם ל' אותיות הרי ג' כתות והם בגי' קהל ואלו החמש גבורות שבדעת דידה נחלקו אח"כ למדות שלה גג"ת נ"ה לגדלן ולחזקן ומשם באות ויורדות כלן ליסוד דידה בסוד עבור ושם נעשים מיין נוקבין אל הזוג:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עז

**רמ״ע מפאנו**

אותה ששנינו בספרא דצניעותא פ"ג דינין דדכורא תקיפו ברישא בסיפא נייחין בנוקבא איפכא יפה היא מפורשת על הסוד הזה. שהרי המוחין דזעיר נתגדלו ונתהוו מפרקי נה"י של אמא שהיא עצמה שרש הדינין ואי לאו דבסוף התפשטות זעיר נחלשים הדינין לא היה העולם יכול לעמוד בהם הואיל ושרשם מבינה סוד נוקבא ותחלת הכנס פרקיה בו א"א ממטה למעלה בלתי אם תקדם לאה לכולם שהיא מלכות אמא וכלה דינין תקיפין ובדעת דידיה נכנסו ה' חסדים וה' גבורות ונתפשטו כל החסדים מגדולה ולמטה לא נשארו מהם במוחין זולתי רושם והארה בעלמא ולכן דינין דדכורא תקיפין ברישא דאכתי יש בדעת שלו ה' גבורות עד הגיע תור נוקביה ליבנות מהן ובסיפא נייחין שהרי ה' חסדים מתפשטים במדותיו התחתונות אבל דיני נוקבא נחין ברישא לפי שהמוחין דידה עצמות וכלים מהחסדים ותקיפין בסיפא להיות כל מנין גופא דרועין ושוקים מהגבורות בלבד המתפשטות בבנינה. והנה אדה"ר חשב להמשיך הה' גבורות למלכות מלמעלה בשעה שיוצאת מיסוד אמא בשליש מכוסה של ת"ת זעיר. והנה מג' שלישי אותו ת"ת שהן זה על זה וסוד משמרות קחשיב בקש לתת גבורה אחת לכתר דידה אחד לחכמה ואחד לבינה והשני היתרות לנ"ה דזעיר ומהם לג"ג דנוקבא. והיה בזה האופן הפגם בג' פנים. האחד כי בשני שלישים של ת"ת זעיר יהיו שם חסד שלו וגבורות שלה והם כלאים. ועוד פגם שני כי אלו נכנסו הגבורות בכח"ב שלה לא היה להם מתוק והיו דיניה קשים ברישא ובסיפא כי שם כנגד ג' גבורות לא היה נמצא רק חסד אחד בלבד של ת"ת ואין כחו יפה נגד ג' גבורות עוד פגם שלישי שאם היו הגבורות נכנסות למוחין שלה משליש ת"ת לא היו באים החסדים לבדם והגבורות לבדם אלא מעורבות בכל המדות ואין זה צריך ההנהגה כפי אמיתת כוונתה. עכשיו שהגבורות מתחלקות בבנין גופה בלבד והם מעצם הבינה לפי' דרשו חכמים ויבן ה' אלקים את הצלע שנתן בינה יתרה באשה. ואהני לעונת נדרים ולחיוב כל המצות שהיא ממהרת לבא לפני האיש לכלל גדלות וזה המהירות גורם אליה לאכלה פגה שאין חכמה לאשה אלא בפלך כי כל חריף מקשה על עצמו ההבנה ולפום חרפא שבשתא ועוד שהיא ראויה לביאה מבת ג' שנים ויום אחד בסוד רביעאה לכל תלת והוא אינו כן עד שיהא בן ט' שנים ויום אחד כי אז תאיר בו היו"ד שבחכמה בכל חלקיה וכל מתון מסיק הדרן לחלוק הגבורות בגופה של מלכות בלבד על זה נאמר שמאלו תחת לראשי כי אין לדינים יחס עם הראש דידה כלל אלא נכפפין תחת הראש כדי שגם למטה ממנו לא יגברו יותר מדאי לפיכך ימינו תחבקני כי סביב לגוף הנקבה כל הימין שלו מתפשט ומקיף ומחבק אותה למתקה ע"י הזווג. ויש ה' תיבות בפסוק לכלול ה' גבורות בשמאלו שהוא תחלת ההתעוררות ודוקא רחל היא שאמרנו עליה דדינין דידה נחין ברישא אבל לאה דיניה תקיפין מראש ועד סוף והיא העושה דין כדכתיב לשפוט את הר עשו ר"ת לאה שאין לה חלק בחסדים כלל שהרי מקומה מכוסה כלו ביסוד אמא ואין החסדים המתחלקים שם לזעיר עודפים עליו כלל כדי שיחלק היתרון ללאה לפי' שני י"ט של ר"ה הם בסוד נוקבין דפרדשקא הראשון הוא בסוד לאה והשני בסוד רחל כדאיתא בזהר פ' פנחס דף רל"א ב' דכתיב בהו דבר יום ביומו בסוד קדושה אריכתא שבין שתיהן הן מלא אורך קומתו של זעיר וכשם שה' גבורות יורדות אח"כ דרך אחורי זעיר ליבנות מהן פרצוף רחל ככה מהארת פרקי אמא שירדו לזעיר משם ניקב עורף זעיר במקום קשר של תפילין ויצא פרצוף לאה והגיע עד חצי זעיר כשאנו משערין את כלו ממקום הלוז עד סיומא דגופא וחציו הוא המקום שפלט משם ראש רחל ואין מלכות נוגעת בחברתא אפי' כמלא נימא וסי' ע"ר עקב ראש כי מה שעשתה רחל היא היראה עטרה לראשה עשתה לאה שהיא ענוה עקב לסוליתה והנה ע"ר הוא קבוץ כ"ז אותיות התורה בכלילותיה שסודה זעיר במלא קומתו וכאן אנו צריכין לדרוש אותו לחצאין מאחוריו וצרוף ע"ר הוא רע חציו קל"ה לשעור פרצוף לאה וחציו לרחל הכי נמי והן שעור שש קצוות האצילות כלן חתומים בשם מ"ה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עח

**רמ״ע מפאנו**

תנן התם הפעוטות שהם מו' שנים ולמעלה לפום חרפיהו מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים ובן ט' שנים ויום א' ראוי לביאה ותוך הפרק של שנת י"ג הרי הוא מופלא סמוך לאיש ובן י"ג שנים ויום א' הוא גדול והטעם הוא כי המדות התחתונות של אמא נכללות בספירות העליונות של זעיר בכח"ב דעת ג"ג ושליש מן ת"ת כי עד שם החסדים יורדין מכוסין שכנגדם ו' שנים עונת הפעוטות וד' חדשים להתלמד בהן במקח וממכר וכשעולים אח"כ עד הכתר בסוד אור הרי י"ב שנים וח' חדשים כי קרוב הוא כיון שעבר רוב שנתו לדעת לשם מי נדר ולשם מי הקדיש אלמא שעדיין צריך בדיקה והנה אלו הפרקים ירדו קודם בו' מדות של זעיר מבפנים לגדלו והטעם שאנו מונין הו' שנים מכתר והחסדים לא נתפשטו אלא מדעת ולמטה הוא מפני שהטפה מאבא ואמא שממנה יסוד בנינו של זעיר יורדת מההוא בטישו של ב' המזלות נוצר ונקה הנכללים בעתיקא וה' חסדים וה' גבורות הן שלא הוברו מן הדעת הכוללת בעצמו והוא והם דבר א' רק אלה בהתיחסם לאבא ואלה לאמא לפי' אנו מונין הב' מכתר זעיר שהוא מושפע מההוא כתר עלאה וזהו הטעם שלא נתברך יעקב עד ס"ג שנה כנגד השם של אמא אשר בהרכנת עצמה היא מכסה ו' מדות ושליש דזעיר ויצחק שהוא שרש הגבורות המושפעות מאמא שיש בה שם ס"ג ברך את יעקב באותו פרק וכשנצרף ג"כ שם ייא"י מקור הגבורות ול"ב נתיבות חכמה מקורי החסדים צרופם ס"ג וסימניך כבו"ד א"ל וכלן זכה יעקב דיוקנא דזעיר ונטלן ע"י אמא שהיא ג"כ צנור אליו לשפע הנמשך מאבא וכמו שהבריאה אינה מקבלת מהאצילות כ"א ע"י אמצעי בסוד יוצר אור ובורא חושך שהוא המסך ככה עד החזה של זעיר יורד החסד מכוסה ואף שם לא היה מתגלה כי היתה אמא יכולה להרכין עצמה עוד בכדי שיכנס החצי שליש עליון של יסוד דידה בת"ת זעיר ולא יהא קפידה בכך אל הדעת שכלו הארה ות"ת יוכל להשלים ליסוד דידה שלא יהא יתום לגמרי אלא שהוצרך הגלוי בחזה להוציא נוקביה מבין חדוהי מאחורויי ואינו ראוי שיהא תחלת אצילות ע"י מסך ולא כדומה לו פן ירבה החשך עליה יותר מדאי הואיל ולית לה מגרמיה כלום לפי' אבא יסד ברתא נמצא שהאור מתגלה שם לצורך ועתה אחר שנתגלו חוזרים האורות למעלה באור מקיף להאיר [לו] באצילות מכח אריך ואבא בלי מלבוש יסוד אמא הדומה למסך הרי יש לנו י"ב שנים וח' חדשים ויש כאן סוד מופלא סמוך לאיש דהיינו עונת הנדרים שזעיר מתעלה לחיי המלך בסוד אצילות בלי מסך שהוא אז משתוה לאמא דתמן נדר ותמן הפלאה אע"פ שאינו איש שסודו י' עשר שנים ראשונות ש' ג' שנים אחריהם שהוא עוסק בהן במשנה מדה שמקבלין עליהן שכר והא' הוא יום א' אבל משם ולמעלה אין לו רשות לעלות אלא בסוד גדלות ועדיין יחסרו לו ד' חדשים ויושלמו עם השליש המגולה שלקחו שני שלישי ת"ת לעצמן בירידה והיו' א' הוא מה שיש בין חצי ת"ת אמא לגלל זעיר הרי י"ג שנה ויום א' בבחינת החסדים היורדים דרך יסוד אמא המקיף ונעשה סוכת שלום לזעיר באור ישר ועולים מגולים בסדר המדרגות באור חוזר להוסיף בהם כח מאריך ואבא כמו שביארנו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק עט

**רמ״ע מפאנו**

ואפשר ג"כ לדרש י"ג שנים ויום א' באופן אחר בסוד פנימיות הכלים של אברי זעיר שהוא הולך וגדל כטעם בתר דינקה לון אתעברת מינייהו והכלים נגמרים עד ט' שנים ויום א' ואח"כ מאירים החסדים במוחין דידיה ונעשה איש לכל דבר וזה פרטן הנה בהתלבש נה"י דאמה בחב"ד דזעיר נכנסים תחלה הפרקים התחתונים של נצח והוד בלבד ומיסוד דידה לא יגיע אז אליו מאומה ואנחנו נחשב לב' פרקים אלה ב' שנים ושתים מהיניקה שקדמה הרי ד' ובשתי שנים אחרות נכנסים הפרקים האמצעיים של נ"ה הרי ו' שנים עונת הפעוטות ומעט יותר כבר שית כבר שבע להתחלת היסוד של אמה שנכנסו ממנו שני חצאי שליש בדעת זעיר חציו הא' דאתי ממילא וחציו השני ע"י הרכנה ויש לו מעט דעת כי הפרוזדור ממועט בחשיבותו אע"פ שהוא מרובה בשעורו דהיינו שליש שלם והחדר אדם חצי שליש אלא דרב גובריה ועוד עליה על גביו ולזה מקחו מקח מבן ו' שנים ומעלה הכל לפום חורפיה כי אפשר שיהא לו דעת

קצת והטעם כי הוא במטלטלין לבד על שם שמנענעים הו' קצוות במעשינו מדין לרחמים או בהפך ומי שיש לו אפטרופס אין במעשיו כלום בסוד ההנהגה תחתונה כשנזכה אליה ע"י אריך עצמו שתהא תמיד ברחמים ומהאי טעמא אין נשבעין על הקרקעות שאין שבועה אלא במלך עצמו שהוא מטלטל מדין לרחמים ע"י ו' קצוות ומלכות נבנית והולכין על ידם וכאן היא עתים נפרצת עתים נבנית אבל אסתר קרקע עולם היא בסוד הסתר אסתיר הוא מציאותה הנעלה בסתר עליון אצל הדעת כי עת של דעת בגי' קרקע ודלת ד' רוחות העולם ומשש עד ט' הרמז בהם כי בג' שנים אחרות נכנסים הפרקים העליונים של נצח הוד אמא ותשלום פרקי יסוד בהדייהו ולפי חשיבותם של חדר ועליה כי אהדדי אף הם נמנים בזה שנה א' ועדיין חסר יום א' והוא סוד מה שבין החדר והעליה שהיא בחינה אמצעית ראויה להחשב כאן בפני עצמה ולזה מבן ט' שני' ויום א' ביאתו ביאה לפי שכבר נכנס כל יסוד אמא לראשו אבל אין האדם החי ראוי להוליד עד שהארת החסדים תתפשט בדעת שלו באור מקיף שאם אין לו מקיף מאין יבא המקיף שהוא הצלם אל העובר הנוצר אף אתה אל תתמה מהדורות שהולידו קודם לזמן הזה כי אמנם היו מושפעים מאריך ממש אשר איננו משועבד לסדר זמנים כי הוא הרצון בעצמו ואין טעם במעשיו לקדימה ואיחור כלל לפי' אמרו על זעיר שהוא ונוקביה מולידין נשמות לצדיקים מבן ט' ויום א' שכח אריך מעורב בו תמיד וכל ביאה שלו עושה פירות:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פ

**רמ״ע מפאנו**

אל ישיאך לבך לשאול א"כ אפי' קודם לזמן הזה יוליד זעיר כי אין כאן עת ללדת מוגבל בפועל ח"ו אלא כלילות בחינותיו והשלמת י' ספירותיו כי מכתר עד יסוד ספירות שלמות הן ויום א' שהוא תחלה לשנה העשירית הוא סוד העטרה המשלמת בו מדת מלכות נכללת ביסוד צא ולמד מאדם וחוה שביום הבראם עלו למטה שנים וירדו ד' או ז' ודון ק"ו אל הדוגמא של מעלה אך החטא הוא הגורם שנשתנו עלינו סדרי בראשית כי תחלה היתה הטפה נגרת מן המוח על תכלית שלימותה והיסודות היו לה צנורות למעבר בעלמא להוסיף כח בעצמם מדי עברה כי היא תביא אל הפועל המושלם הכח הכמוס בהם להוציאם לאויר העולם לא בעמל ולא ביגיעה צלם ודמות עליון לשעה קלה כטעם אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם עכשיו הטפה נפגמה והיא צריכה אל היסודות להתבשל ולהתברר על ידם בעדן ועדנין ואדם עצמו אחר החטא לא היה ראוי להוליד בדומה עד שעברו עליו י"ג שנים י"פ כי כפי גדולתו ירידתו והוא חב במחשבה לפיכך נחלשה הטפה היורדת מן המח וחב במעשה שגרם אל היסודות פגה כחל וצמל לאשה שכנגדן באיש חלוף הזמנים כמו שבארנו אבל ההנהגה העליונה לעולם עומדת על קדושת רוחניותיה תספור ירחים ושנים לדעת עת לדתה לא עת זמני רק מחשבי בסוד י' הויות וי' אהיה מאבא ואמא שהן בגי' ע"ת ודי בזה והנה הד' שנים שצריך האדם התחתון להשלים בעצמו להיות איש הן בדוגמא של מעלה סוד אור חוזר לזעיר מן החסדים מיניה וביה אחר שנשלם שעור קומה שלו בפנימיות אברי גופו עכשיו צריך להרבות אורה במוחין דידיה מן החסדים כדי שתהא הטפה שלו ראויה להוליד וידוע כי בחזרת החסדים מגולים ממטה למעלה ישאר שליש וחצי מן החסדים עודף בגדולה ושליש וחצי בגבורה עכשיו עולה השליש מגדולה לחכמה ושליש מגבורה לבינה ישארו ב' חצאי שליש למדת דעת הרי ג' שנים וכאן הוא מופלא סמוך לאיש ובודקין אותו אם המוחין בכח או בפועל ועדיין חסר שנה להשתדל להיות איש והוא בר מצוה הנה השליש מכוסה של ת"ת עתה חזר מגולה והשליש שנה אחת והמעט יותר שלוקח כתר זעיר מהשליש אשר ממנו נעשה כתר נוקביה הוא המשלים ליום א' או אמור שהוא מה שבין ת"ת אמה לגלגל' זעיר והנה הדרך הזה השני היא לצורך זעיר עצמו שיש בו סוד הגדול אשר אמרנו על הסדר לדין הפעוטות ולמתי יהיה ראוי לביאה ומתי ישפיע באדם התחתון כח ההולדה והדרך הראשון הוא בו ממה שנוצרה בת זוגו עמו שמקצת החלוקות האלה אין להם עסק בה וכבר אמרנו בסוף פ' ע"ח כי היא הגורמת שהמקיף מיסוד אימא איננו עובר שליש ת"ת של זעיר ויותר נכון לומר שזה וזה לצורך עצמו הא' לגדולי האברים והא' לחלק החסדים כמו שבארנו למעלה ובסמוך נפרש כיצד גם היא עולה עמו וזה עיקר בלי ספק ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' שיושלמו בו י' ספירות מצד אבא וכנגדן בנוקביה

מאמא ובכלן ידו עדיפא מידה שאבא ואמא שניהם מוסרים לה הנהגתם ונכללים בשיעור קומתו תדע שבאדרא דנשא לא זכר ר"ש רק אריך זו"ן והוא סוד על כן יעזוב איש דא זעיר אביו חכמה כמשמעו את רבה ישראל סבא ואת אמא בינה ותבונה. ו' רבה יעקב של הארה שאנו עתידין לפרש לקמן ודבק באשתו העולה עמו שאין שפע אבא ואמא מגיע אליה כי אם ע"י:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פא

**רמ"ע מפאנו**

וממאי דאמור רבנן גבי נוקביה עולה עמו יש לנו לדעת בבחינת היות זעיר בעבור ראשון דתלת כלולין בתלת וגם ביניקה וגם בעבור ב' כשנותנים לו מוחין יש קורים לו עבור ג' כי היניקה גם היא עבור תחשב שחיותם מופקד וגנוז בשדי האם וצריך להתבונן מה הועילו לנוקביה כל אלו הבחינות והנה כבר אמרנו כי אריך הוא נשמה לכל האצילות ומתפשט בכל המדות באופן זה בשתי זרועותיו וחציו העליון של ת"ת דידיה מאיר לאבא ואמא וע"י קפול רגליו בסוד העקדה נכללו נה"י וחצי ת"ת התחתון למעלה בגדולה וגבורה וחצי ת"ת העליון ובכחה זה נתקן עבור ראשון של זעיר מאבא ואמא ואז נוקביה נעשית במדת יסוד זעיר שהיה מתחלה רובע ישראל פירוש רביע מלבד ממדת ת"ת שהוא ורבעו ארבעה ומלכות תחתיו מעקרא שהיתה גם היא רביע ממדת היסוד וסימן רביעית הלוג והלוג רובע הקב הא כיצד בשעה שירד האור מחלון של בינה על נקודת ת"ת היה בו כדי ד' נקודות תנה"י ואין אנו דורשין כאן האור שנתרבה תחלה על גדולה וגבורה לפי שהן מדות מתעלות הרבה על ת"ת אחר התקון בסוד נשיאות כפים ואנו קיימין הכא בעקר קומתו של זעיר ועוד כשמלך ת"ת מאי דהוה הוה מהקודמים אליו שכבר מתו והאור של נקודת מלכות שגם הוא עבר על ת"ת אינו מעלה ולא מוריד בחשבון זה כי היה חלקו מעורב עם האחרים בסוד עשור נכסי ובמיתת כל אחד מהם היה חלקו בשלו מתגלגל ויורד בסוד בר נפלי בגימטריא שבע והוא מניין מלואיהן של יהו"ה אלקים כי שבע יפול במיתת ז' מלכים אחרון לכלם צדיק והדר וקם עם כלם הא למדנו כי יסוד של נקודות הוא רביע האור שעבר על מדת ת"ת ושברה והנה נקודת יסוד נחלקה לב' חלקין חציה לדידיה שאין לאחרים שייכות בו כלל וחציה לצורך מלכות שהוא והיא שותפין בו אלמא מכל נקודה שהיתה ליסוד בתחלה זה נוטל ג' חלקין וזה נוטל רביע וכשנתעלו יסוד אריך ומלכות עמו בסוד ראש העטרה לחצי ת"ת אז יסוד זעיר אשר היה רובע ישראל נעשה גדול ממש במדת הת"ת זה וזה בסוד נקודה להשואת הקצוות אהדדי ויותר נכון לפרש כי מדתו של יסוד בפנימיות הת"ת לעלות אל הדעת הוא במדת הת"ת בחוץ לכלל אבריו שהדעת והיסוד איש יחד פני רעהו הן הן מלאכי אלקים עולים ויורדים בכלם ורמזנו מזה למעלה בפרק ס"ט ומלכות נתגדלה גם היא בקיבוץ חלקיה ושבה במדת היסוד כשהיה רובע ישראל ויש כאן סוד דלת של אחד שהיא מלכות שכבר יצאה מדלי דלות סוד נקודה ונעשית רובע ליסוד והדר רובע לת"ת וזאת הדלת רבתי שהיא נדרשת בד' דלתין בבחינת מה שהיא עתידה להיות שוה לו ולא הוא גדול ממנה ובפ' בלק דף ר"ד אמרו שעורא דגופא ד' בריתות הוי ומשמע שהן ד' שיעורין בגופא בלחוד חוץ מברית עצמו אמנם פשטן של דברי הזוהר שם הוא אחרי התיקון וכאן בסוד נקודות כמו שזכרנו ועוד כל היכא שאנו צריכין לכלול מלכות ביסוד כגון באריך ובאבא אז בלי ספק יהיה הרובע מלבד וביניקה שנעשו לו ז' קצוות שלמים נעשית מלכות במדת יסוד ות"ת עצמן והיא גדלה עמו אצלו ממש כי יש לה שם בחינה קבועה אשר איננה יורדת אפי' עם המיעוט בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי אחוריו של זעיר שהוא כותל האחורים משותף לבת זוג ובסוד ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך ובהכנסת המוחין מאמא לזעיר (שלילו) [שעלו] חפ"ת שלו להיות חב"ד אז גם נוקביה הושלמה לו להיות פרצוף שלם בעלת י' נקודות ועלתה עמו בעלייתו של בעל והיתה עמו בסוף הדעת בסוד דלת דא' קשר לתפילין של ראש והנה אריך מחצי ת"ת ולמטה הוא נשמה של זעיר במלא קומתו ומן העטרה של יסוד אריך הוא נשמה לנוקביה הרי כל קומת אריך מכתפיו ולמטה מאירה בתוך ד' פרצופין של עולם האצילות וכלולה בתוכם מראש ועד סוף ואור המאציל מחיה את כולם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פב

**רמ״ע מפאנו**

הצלם שזכרנו למעלה שהוא מאיר על ראש זעיר בסוד למ"ד מ"ם מאמא המתפשטים במלא קומתו שהוא הצדי של צלם ראוי שנדרוש בו כפל הצלם בסוד בבואה דבבואה או צלם ודמות והוא מה שנרמז בפסוק עד שיפוח היום ונסו הצללים כי כשם שיש לנו למ"ד מ"ם מאמא כך ישנם מאבא ונכללים מאמא וכשם שתרין מוחין חכמה ובינה ותרין עטרין ג"ג הנכללים באות המ"ם מתלבשים חכמה בנצח ובינה בהוד וב' עטרין ביסוד כל אלו מאמא שהיא מרכנת עצמה כדי שיוכל זעיר לסבול אותם כך הלמד מם מאבא כי חכמה ובינה ג"ג שלו מתלבשים בנה"י שלו על אותו הדרך מם בלמד שאבא גם הוא מרכין עצמו כדי שתוכל אמא לסבלו ועל סוד זה אמרו חכמים ברא כרעא דאבוה כי ישראל סבא הוא נצח אבא ואח"כ מתלבשים נה"י של אבא בנה"י של אמא וע"ז התלבשות הוא שסובר ר"א במסכת תמורה עובר ירך אמו ושם נעשית נסירה באופן זה הודו של אבא עם בינה שלו גנוזה בתוכו נשאר לימין אימא ונעשה נצח שלה. ומה שהיה תחלה נצח אמא עם חכמה שלה גנוזה בתוכה נשאר לשמאל אבא ונעשה הוד שלו. ואם באנו לדרוש הרכנה אחרת והנמשך אליה בסוד מעוט אל הפרצופין התחתונים שהן ישראל סבא ותבונה הכל עולה אל מקום א' ולא נאמרו כל הדרושים הללו אלא אחרי השבועה דכתיב ולא אבא בעיר אבל כשיש כניסה לירושלים של מעלה ושל מטה יש ויש למוחי זעיר תוספת עלוי עד להפליא כמבואר במקומו שהוא זוכה בהם מהאור הפשוט של אבא ואין אמא מלבשת אותם אלא נפתחת להם בסוד המעבר בלבד ודי בזה נמצא לפי המכוון אלינו כאן כי יש באמא ב' בינות והוא מה שאמר הכתוב כי לא עם בינות הוא והן גבורות אבא ואמא דמעקרא שהם נעשים חסדים וגבורות לאמא ויש לאבא ב' חכמות וזש"ה חכמות בחוץ תרונה והם חסדים דאבא ואמא דמעקרא שהם נעשים חסדים וגבורות לאבא על הדרך שבארנוהו בסוד הנשיקין כאן וכאן נכללים בדעת לאבא ואמא וזש"ה כי אל דעות ה' כי דעת זעיר הוא מושפע מב' דעות דעת אבא ודעת אמא והנה המוחין הללו כשהם נכנסים בראש זעיר מלובשים בנה"י של אמא הוא סוד הלמד אשר יקראוהו באמת מגדל פורח באויר פי' כשם שהלמד גבוה מכל האותיות כך זה האור מתעלה ופורח מן המדות התחתונות של תבונה ונכנס בראש זעיר במדות העליונות שלו והוא נקרא אויר בסוד א' מן היסודות הנדרשים באצילות שלישי למים ולאש ומרחף על יסוד העפר א"נ אויר במקום הזה נאמר על אריך אוירא דכיא שבכחו וסיועו פורח זה המגדל ומתעלה בסוד מוחין כאמור והנה מהג' פרקים של נצח נתקנו חכמה חסד נצח לזעיר ומהג' פרקים של הוד נתקנו לו בינה גבורה הוד ומהג' פרקים של יסוד נתקנו לו דעת ת"ת יסוד כמו שבארנו למעלה והנה דעת אבא הכולל ה' חסדים וה' גבורות שנתלבש ביסוד שלו נכנס ביסוד אמא ויוצא לחוץ ב' שלישים כי יסוד אמא הוא שליש א' בלבד כי בערך יסוד אבא והוא שליש וחצי בערך למדת זעיר וכן ב' שלישים יסוד אבא משלימים ב' שלישים ת"ת זעיר שנשאר האור מגולה בהם. ועוד עובר יסוד אבא ליסוד זעיר על פני כולו אלמא שני שלישי יסוד אבא עודפים הרבה על ב' שלישי ת"ת זעיר וזהו סוד הבל הבלים פי' הבל א' נדרש באפי נפשיה ואח"כ ב' הבלים יחד וידוע כי כל הבל מוצאו מהיסוד ויש בזעיר יסוד של אמא המגיע עד שליש ת"ת דידיה זהו הבל א' כי הוא מכסה האור ומתפשט פנימה לו ונעשה בפניו כמין מסך כמו שבארנו למעלה והיסוד של אבא ויסוד שלו המתפשטים למטה מיסוד אמא הרי אלה ב' הבלים יחד כי אמנם ב' שלישים התחתונים של יסוד אבא נשארו בלי מסך ונתפשטו לתוך ב' שלישים התחתונים של ת"ת זעיר ומשם ליסוד זעיר על פני כלו דכתיב ביה הכל הבל ועדיין יש לדרוש הבל הבלים פעם אחרת בתחלת הפסוק והוא דעת זעיר כי היסוד והדעת שניהם דבר אחד ויסוד אבא ואמא שווים אצלו זהו ראשית הפסוק וסופו הוא מה שבארנוהו והכל מסודר היטב ממעלה למטה באמת וישר:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פג

**רמ״ע מפאנו**

מן האור הגדול שיוצא מאותם החסדים שהם תוך יסוד אבא תכף שנשאר בלי מסך בוקע בתוך זעיר בקיעה א' כנגד החזה ופולט שם הארה מרובה בסוד אז יבקע ונעשה פרצוף של הארה הכי קרא שמו יעקב ע"ש הבקיעה שאמרנו וכתיב ויהי אך יצא יצא יעקב רבה יציאות טובא לפרצופי הארה אלו וכלן לפני זעיר ונקרא יעקב ובאים מהעטרה של אבא הבוקעת מדי עברה במלא קומתו של זעיר והוא לא יכיל גודל האורות והן א' ממקומות תפילין כנגד הקדקד מקום דעת זעיר מכח אבא העובר דרך עליו וכמו שנפרש בריש הפרק הקרוב וכשם שלמעלה רישא דאין עודף כל מקום תפילין על רישא דאריך ואבא עודף ה"נ על אמא ככה זעיר עודף מקום תפילין שבו בגובה הראש על פרצוף לאה שהיא ממול ערפו במקום קשר של תפילין והבקיעה ב' כנגד החזה כדאמרן ומן החזה ולמטה חוזר יסוד אבא ומתכסה בתוך זעיר ובוקע אח"כ בקיעה שלישית בבטן שהוא טבור זעיר וגם יסוד בוקע אחר כך בקיעה רביעית ויוצא ממנו האור הגדול שקיבל מיסוד אבא הרי אלה ד' פרצופין של הארה אחוריהם כל היכא דאיתנהו לעומת צד הפנים של זעיר למה שהמה מזומנים לעשות שושבינות לנוקביה אחר הנסירה בשליחות הבעל והנה כנגדן מבחוץ כתיב בעשו וגם הולך לקראתך לעומת יעקב ודאי זה נקודה וזה נקודה וד' מאות איש עמו אלו פרצופי הארה מבחוץ אשר המה נפרדים ברבוי בסוד נפשות ביתו ולפי שהם כצל עובר נשמטו ממנו א' א' וכתיב בעמלקים במלחמת צקלג ולא נמלט מהם איש פי' פרצוף ממשי כ"א ד' מאות איש אשר רכבו על הגמלים וינוסו כדכתיב ונסו הצללים וכן רכבו על הגמלים בגי' פרצוף והעיד הכתוב שלא היה בהם ממש אלא וינוסו בגמלא פרחא אבל ביעקב הם בסוד היחוד הנצחי הקיים דכתיב ביה ה' צלך על יד ימינך והם ד' פרצופין כל חד כנגד ד' אתוון בכלילות עשר מעשר לכל פרצוף ועם י' של מילוי הם בגימ' קדוש וידוע כי כח היו"ד מתפשט במוח ה' בחזה ו' בטבור ה' אחרונה בעטרה שביסוד והנה זעיר עצמו מחציו ולמעלה נקרא נער ישראל מחציו ולמטה יעקב ובאחורי יעקב זה של נקודה יש נקודת רחל הנעשית פרצוף דבוקה עמו אחור באחור ומכתר זעיר עד החזה ששם כלה יסוד אמא גם הוא פרצוף של נקודה לעצמו הוא אשר אמרנו שנקרא נער ישראל ואחורי ערפו במקום קשר של תפילין יש שם לאה שהיא פרצוף הארה ממלכות תבונה דבוקה לנער ישראל פניה לאחוריו ונבארהו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פד

**רמ״ע מפאנו**

נער ישראל והוא נקודה מחצי זעיר ולמעלה אמרנו בסמוך שיש לאה דבקה בו ממול ערפו ופניה כנגד אחורי מקום הדעת למחסה ומסתור שלא ידמו החצונים ליהנות הימנו אפי' ברחוק מקום אבל היא איננה אלא הארה ואין להם אחיזה באחורים שלה ואמרנו ג"כ שיש פרצוף הארה מיסוד אבא לפני זעיר כנגד מקום תפילין ואע"פ שיסוד אבא מכוסה שם מיסוד אמא מ"מ בהיות ראש זעיר נפתח שם להוציא ד' בתי תפילין גם יסוד אבא עושה את שלו מרבוי הארתו אבל יסוד אמא איידי דטרידא להלביש יסוד אבא וגם מלכות דילה האירה באחורי זעיר ללאה שלו אינו נזקקין ליעקב זה של הארה להמציא לו לאה אחרת אלא לאה דזעיר משלמת אליו גם כן ואחוריו של יעקב כנגד פניו של זעיר נמצאו פני לאה לאחורי שניהם אבל יעקב של הארה שלפני חזה זעיר יש לו לאה ממלכות אמא שפסק שם יסודה ולאה זו שכנגד החזה פניה לאחורי יעקב ואחוריה לפני זעיר ושמה דרדע שהיה מלכות לראש יעקב זה דרה במקום דעת ואחוריו וכל דור המדבר היה מבחינת לאה זו שתחלת נבואתו של משה לא היתה אלא להם וזהו חשיבותו של אותו הדור שזעיר מסתכל בהם תמיד והנה דעת בגי' זה דור המדבר עם הכולל וכן ערב רב בגי' הכי הוה אלא שהראשונים מן הקדושה ממדתו של משה. ואלה מן הקליפה ממדתו של בלעם הרשע שהיה מושל בכתרין תתאים כלן. ודע כי שתי נשיו של דוד שנשבו בצקלג הן כנגד ב' פרצופין של לאה שזכרנו. א' בן זוג ליעקב מחצי זעיר ולמטה וסימן לא הביט און ראשי תיבות לא"ה ביעקב. והאחרת בת זוג לישראל זוטא מחצי זעיר ולמעלה וסימן ולא ראה עמל סוף תיבות לאה בישראל אף כאן אחינועם למעלה שאין נועם אלא במוח והזווג שם בסוד אחוה ואביגיל למטה שאין גילה אלא בלב והוא לפנים מן החזה. ושם יש

הזמנה לזווג גמר דכתיב ותהי לו לבת שכל זכות האב מתרוקן לבעל ויתר עליו ג"כ שהוא אוכל פירות בחייה כי אין שום שפע מגיע אליה אלא ע"י וכל שאינו ניתן לו רק לצרכה חשיבה ליה אכילות פירות מה שהוא נהנה בהיותו צנור הברכות אליה וכאן הבן שואל מה הועילו פרצופי הארה אלה של יעקב ולאה זוג זוג אף אתה אמור לו כי העליונים עושים שושבינות לישראל סבא ותבונה והתחתונים לזו"ן:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פה

**רמ"ע מפאנו**

כשיוכללו ישראל סבא ותבונה למעלה באבא ואמא גם יעקב שכנגד החזה יפה כחו וכולל בעצמו האורות שהיו עודפין ומתפשטים ללאה שלו כי עכשיו הוא יורשן בסוד ונתתם את נחלת שארו לו דליכא למימר שתהא לאה כמות שהיא נכללת ביעקב זה לעלות יחדו ליעקב שכנגד מקום תפילין כי הנה בהעלאת פרצופין אלה אין נקבה נכללת בזכר ולא איפכא ועתה יעקב זה שכנגד החזה עולה בתוספת אורות אלה ונכלל ביעקב של מעלה ושניהם נעשים קומה א' לעשות שושבינות לרחל המתגדלת ויורשת מקום לאה ואז נשלם הזווג לזו"ן והנה ראש זעיר הוא בסוד עציץ נקוב פי' עציץ בגי' י' הויות הכלולות בה והוא נקוב שקשר של תפילין יוצא ממנו לאחוריו בסוד לאה וראש רחל עציץ שאינו נקוב לגמרי נקב מפולש להועיל לזולתה דלית לה מגרמא כלום אבל נקוב הוא מעט נקב שאינו מפולש אלא ככונס משקה דרך שאיבה בעלמא כספוג הזה לקבל מזעיר קיום וחיות ושפעו יוצא יצא ושוב אליה בגדולתה דרך ראשו ממש וקודם לכן אינו אלא דרך אחורי גופו מן המקום שיתפקקו חוליות השדרה לזעיר ומשם יוצא ראש רחל בתחלת אצילות ולפניו יראה איסר כנגד לבו בסוד צפור נפש היא לאה שניה שזכרנו בטעם איתתך גוצא גחין ולחיש לה עכשיו שרחל עולה למקום לאה הנה העציץ שאינו נקוב שואף מן הנקוב דוקא עד עת הנסירה שישובו זעיר ונוקביה להיות פנים בפנים אבל אין לזעיר פקוק מורגש וגמור בחוליות השדרה לאחוריו כי אם כנגד החזה אבל לא כנגד הטבור ולא כנגד היסוד כדי שישוח שם ללחוש כלום כי לא שמענו שיהו פרצופי נקיבה כנגד ב' יעקב אחרים דהארה שבארנו בהם ועוד יסוד זעיר יתום שאין מלכות תבונה מאירה בו ועוד צריך לדעת כי זלפה משלמת בפרצוף עליון מחזה לאה ולמטה וראש זלפה מכוון לגרגרת זעיר ובלהה מחזה דרדע ולמטה היא לאה שנייה לאחורי יעקב שלפני חזה זעיר וראש בלהה זו מכוון לחזה זעיר והנה ראויה היתה בלהה ללאה של מעלה בסוד ל"ב נתיבות חכמה ה"ה בינה ותבונה שתהיה הארתן סמוכה למוחי זעיר אלא שקדמה שם זלפה והיה זה כדי שתהא מלכות בלהה מכוונת ליסוד זעיר שהוא יוסף ואתיא כי הא דאתמר באגדה שלולא בלבול יצועיה של בלהה היה לה שתלד תאומים ליעקב אך ע"י מעשה נטלו ממנה ונתנו ליוסף והן הן מנשה ואפרים ושתי ההין שבשמה יפה הן נדרשות כאן שהיא משלמת ליעקב שכנגד הטבור ושכנגד היסוד:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פו

**רמ"ע מפאנו**

בקצה הגבול שכלה בו יסוד אימא בקומת זעיר אמרנו כי שם תחלת פרצוף רחל אלמא אבא יסד ברתא הוא לבדו ואין ליסוד אמא חלק בה זולתי כח נקבות שמשתתף שם באות ה' אחרונה של קנ"א ובתר הכי אמא אוזיפא לברתא מנהא לקשטא אל הזווג ודע כי יו"ד של מ"ה הן חב"ד דזעיר ה"א ג"ג ו' עקרים שליש ת"ת המכוסה א"ו של מלוי מותר ת"ת ויסוד עם מלכות שבו בסוד עטרה נשארו אותיות ה"א לנ"ה והנה ו' אותיות ראשונות שבשם מ"ה דזעיר הן מכוסות בו' אותיות הה יוד ה' של קנ"א דאמא כי אותיות אלף משם קנ"א הן ראש אמא וזרועותיו שאין זעיר מגיע שם נמצאה האלף של מלוי הוא"ו משם מה בסוד דם האדם מכוונות למקום שכלה יסוד אמא ובה באותו מקום ממש משלים שם אהי"ה במלוי הה"ין בה' אחרונה שבו העושה שם בטישה א' וממנה נעשה נקב שהוא קנ"א עם הכולל וזהו סוד נקבה נקב ה' פי' ה' אחרונה של אהיה מלא בההין נוקבא בסוד נקודה ונעשית שם רחל שהיא כפי חלוף הזמנים נערה קטנה בוגרת ר"ת נקב והה"י חותם אמא אצלן ואז מכח יסוד אבא יוצאת רחל מאחורי זעיר וכותל א'

לשניהם והוא סוד ואנכי איש חלק האמור ביעקב שנחלק לד"ו פרצופין פנים ואחור ואם נדרשהו בזעיר על פני כלו יהיה איש חלק כי מחציו ולמטה הוא איש תם בעלה ותנה"י שלה מלובשים בחצי העליון ולאה משלמת שם המקום פנוי ששיירה רחל ויפורש לפי זה איש חלק כי בחציו העליון יש הוי' אהיה ובחציו התחתון הוי' אדני צרוף ארבעתם בגי' חלק בצרוף איש חלק יחד הן בגי' שם מ"ה בכלילות עשר מלא קומתו דמטרוניתא דא רחל עקרת הבית התחתון למטה שלימה ומחציו ולמעלה אלקים ע"כ נקרא מרע"ה איש האלהים בסוד בינה שזה שמה של זעיר אמנם הראש בכל הפרצופין הוא עגול וא"א להיות בו דבוק גמור ובין הכתפים ג"כ ובין השוקים יש חלל וכן בין הזרועות ובין הצלעות שלו ושלה ושם יש אחיזה לחצונים והדינין מתעוררין ויונקים והם בחינת ק"ך צרופי שם אלקים והאדם בחטאו מגבירה עליו ובפרט הליצן בליצנותו נותן כח לק"ך אלקים בבת א' שהם במנין לץ על כן נקרא הלצים בני האלקים הם כחות הדין שקטרגו על בניו של איוב לפי' כל המתלוצץ נופל בגיהנם שהוא בשתי יודין בגי' לץ וכל לצנותא אסורה חוץ מליצנותא דאל נכר שהלואי ישלטו שם הדינין לבערו מן העולם ולכן כל הנותן ריוח בין הדבקים מצננין לו גיהנם מפני שהדבקים של ק"ש הם כמנין ששים גבורים וכיון שהאדם נזהר יפה מן הליצנות בסור מרע ונתן ריוח בין דבוקי האחורים של זעיר ונוקביה בעשה טוב אז נכנסת שם הארת בינה מתוך זעיר ואינו מניח לקליפה למשול כלל אבל מי שאינו מדקדק בזה יש לו מקום להכנס ולהאחז שם ח"ו ליפר' מן הגזר' ועלה כתיב אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און כי הכל במשפט צדק מסור מאמתת ההנהגה העליונה והנה דביקים של ק"ש בהתחלקם בתת ריוח ביניהם יפרידו ק"ך צרופי אלקים לב' מערכות ונכנסת הארה של זעיר ביניהם וממתקת אותם לכן מצננין לו גהנם שהוא כח הקליפות והדינין וזו היא לו מדה כנגד מדה כמו שזה גורם שלא ישלטו הדינין באחורים גם הוא ניצול מהם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פז

**רמ"ע מפאנו**

ומפני שה"ה אחרונה של אהי"ה נוקבת ויוצאת מאחורי זעיר לפרצוף נוקביה וכותל א' לשניהם בסוד ערוב הנקודות בעבור אמא לזה צריכה נסירה משא"כ בפרצופי הארה שהרי אחוריהם נגד פני זעיר ואינם בסוד נקודה כי אמנם אפשר להארה לבא מכח אבא לחוד או מכח אימא לחוד משא"כ לנקודה שהיא צריכה לצאת לפועל מכח שניהם ועכ"ז אף באצילות רחל יש קדימה קצת לכח אבא לבדו בסוד ה' בחכמה יסד ארץ לפי' על אותה בחינה יאמר לפעמים כי נקודת מלכות אינה ממשיית כמו האחרות והיא כמו הארה כערכן עד שתתגלם השפען בעבור אימא וכבר קדם בזה כי אברי זעיר נעשו ע"י נשיקות והכלים משותפין לאבא ואמא ומלכות מן הדבור המיוחד לאבא לבדו ואע"פ ששם המתקנו הזה במה שגם אמא תשיב אמריה לה לעצמה בקרב לבה סוף סוף אין זה דבור גמור וממאי דאמרינן שדבור אבא יסד ברתא נפקא לן נמי היות ת"ת קול ומלכות דבור והנה זה וזה גורם שהנשים דברניות בסוד קטרוג הירח וכבר זכרנו כי יש יעקב של הארה בד' מקומות לפני זעיר א' כנגד מקום תפילין וא' כנגד החזה וא' כנגד הטבור ואחד כנגד היסוד ויעקב של נקודה בזעיר עצמו מן החזה ולמטה ועתה צריכין אנו להבין ולהשכיל מה הוא זה שאמרו בתיקונים דף כ"ה יעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעיתא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא תדע שיעקב הוא אב לכלנו שהביאנו לחיי העוה"ז ומשה שלמדנו תורה הביאנו לחיי העה"ב ופי' מסטרא דלבר ממה שיצא מההארה מיסוד אבא לחוץ לפני קומתו של זעיר בכל מקום שהוא ומשה מלגאו מהארת אותו היסוד ממה ששייר לעצמו בתוך זעיר והאחיזה של משה בה' מקומות אחד בדעת זעיר מבפנים שכנגדו יעקב במקום תפילין והב' כשבא בין הזרועות בשליש העליון של ת"ת דידיה שמתרחב האור מן החזה ולפנים והוא יותר גדול שכנגדו יעקב היוצא מן החזה אז ויסתר משה פניו כי ירא מהביט עד כאן מהפרק העליון מיסוד אבא המכוסה ומתלבש ביסוד אמא מכאן ואילך בשני פרקים ממנו המגולים כי הנה המקום השלישי הוא אחרי שיצא מיסוד אמא ונתלבש בגופו של זעיר בשליש האמצעי של ת"ת ויש כאן יעקב של נקודה מחזה זעיר ולמטה בסוד שת שממנו הושתת העולם ומשה אינו חסר כלום מזה המציאות בסוד איש האלקים איש סוד נקודה וכבר זכרנו למעלה כי יש כאן כנגד החזה יעקב של הארה ובארנוהו והד' בשליש התחתון של ת"ת זעיר

שכנגדו יעקב היוצא מן הטבור המכוון לראשי מתנים וכאן היא נבואת מרע"ה מסוד נביאים דווקא נ"ה דזעיר ואמרו שנבואתו מדכורא ירצה מן יסוד אבא שהוא תוך זעיר ושאר הנביאים נבואתן מנוקבא פי' ממקום יסוד אמא הראוי לכנס בתוך זעיר בסוד צריך ואין לו תקנה לפי' כלם יונקים ממשה שמסיני הושפעו כל הנבואות ע"מ להנבא ולפרסם כל אחת בשעתה כטעם מעת היותה שם אני ועתה ה' אלקים שלחני ביחוד אבא ואימא ורוחו זה רוח הקדש שנגלה בסיני בסוד הדעת המתפשט על פי הגבורה שהוא נאם ה' ויצדק לפרש ועתה שלח אותי ושלח את רוחי כי ישעיה גם הוא היה בסיני בכלל אשר איננו והנבואה כמהו היתה שם בכח ועתה באו לפועל כי אין השליחות משתלמת אלא מבין שניהם הנביא והנבואה עוד מפורש בדברי חכמים מאי דכתיב גבי משה איש האלקים מחציו ולמטה איש טהור נקודה עקר בו מחציו ולמעלה אלקים כי באותו המציאות עליון הארה עקר דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא שנתמלא כל הבית אורה אלמא שת בנו של אדה"ר היה בסוד נקודה בלבד ומתפשט עד סוף קומתו של זעיר ואע"פ שיש שם הבל במקום יסוד בסוד הארה בלבד כמו שנזכיר בסמוך אינו מונע לשת ההתפשטות עד למטה ומשה גם הוא כאן למטה בסוד נקודה והארה שקול בשת והבל יחד נוסף על היותו תופס בהארות העליונות הוא לבדו כדאמרן וכבר אמרנו שהאור עיקר בו דכתיב ומשה עלה אל האלקים ושם זכה לתורה אור בחלק ממנה דכתיב בה ואותי צוה ה' ודרשו בספרי דברים צוה אותי לאומרם ביני לבין עצמי ונשתהה בהר ק"ך יום לחם לא אכל ומים לא שתה והמקום החמישי סוד הבל שכנגדו יעקב הבוקע מיסוד ששם סוד העטרה ליסוד אבא. ונקרא הבל ע"ש הבלא דנפיק מפום אמא נקטינין כי מג' פרקים אשר ביסוד אבא משה לבדו תופס בעליון והוא ושת בלבד שותפין בפרק האמצעי והבל שותף עמהם בפרק התחתון הוי בכל ביתי נאמן הוא ושם בן נח זכה לעבורן של שת והבל בלבד אך בהיותו קובע מדרשות עשה הזמנה רבה לתורה ובהיותו כהן לאל עליון שפרושו שלוחיה דרחמנא כי הוא ית' צוה לנח לכהנו זכה לעצמו ולמשה עמו שהיו שניהם כהנים פי' מקריבים לצורך זולתם הם ולא בניהם תדע שנח היה בעל מום משהכישו הארי ולא היה ראוי להקריב קרבן אף כי לצורך כל העולם וליכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ומשוינן שליח כמבואר בגמ' ויש בפסוק וכי יבא הלוי רמז לגרשם בן משה דכתיב והוא גר שם שהוצרך הכשר מיוחד ע"פ הדבור להיות הוא ובניו נמנים במשמרות לוים כדכתיב ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פח

**רמ״ע מפאנו**

ועל גלוי עטרת יסוד זעיר שבתוכה עטרת יסוד אבא יובן מש"ה וחשופי שת ערות מצרים פי' בהגלות מה שהיה מגולה מאליו בשת בנו של אדה"ר וכסויו חדוש הוא בנולדים אחר החטא הקדום כי הוא הדבר האוטם ומכסה באחרים ומאי ניהו ערות מצרים כי כאשר מגלים היו"ד ביסוד זעיר ע"י ברית מילה ומסירים משם הערלה שהוא מצרנית לקדושה אז מתגלה אותו האור מיסוד אבא שאין כנגדו ערלה חלילה אפי' על האופן שיצדק ליחס אותה לעומת זעיר מבחוץ הרחק מאד מאד ממשכן הקדש וזה פשוט והנה מרע"ה נולד מהול דכתיב ביה כי טוב הוא בלא רע לפי' זכה ועלה אל האלקים למדות העליונות שאין בהם ערלה כלל ושת כמוהו נולד מהול דכתיב ביה צלם ודמות על (הסוד) [יסוד] הזה והטעם כדי שהבל יצא מפי היסוד זך בלי שמרים כי כל הגבוה מחבירו צריך שיהיה יותר מופנה מכל דבר רע ומזאת הבחינה יצא יעקב תחתון של הארה פי' מגלוי אותו האור בחוץ לפיכך נקרא איש תם והבל שלא פירש בו הכתוב מזה כלום לאו לגריעותא כי הוא היה בסוד הארה בלתי מוגלמת ואין שם דמיון לערלה לעומתו כלל אבל נחשב לו עון מה שהציץ בשכינה בשעה שנתקבל קרבנו פי' רוצה היה שהנצוץ היוצא מן היסוד שבוקע ליעקב יבא לשכינה שהיא מאחור להאיר לה ואין טוב שילך לה אותו האור הגדול שלא תתבטל שכן מצינו מקום שנתנו בו חכמים עיניהם או מיתה או עוני בסוד הגל של עצמות בגי' תתקע"ד והבל מזליה חזי כי משה הוא בעלה של מטרוניתא וכתיב ביה ותמונת ד' יביט והוא בקש לאכלה פגה ולא הספיק רק להציץ בה שאלו הביט יותר היה הקלקול רב מאד עכשיו די במה שתקן משה בתחלתו דכתיב ביה ויסתר משה פניו וכבר ידעת כי מלת מש"ה נוטריקון מש"ה ש"ת הב"ל. ועם מה שנתבאר כי זו"ן יש כותל א' לשניהם

יובן מ"ש משה לישראל ואתם הדבקים בה' אלקיכם פי' ת"ת ומלכות שגם המה דבקים זה בזה חיים כלכם היום והמאמר מוסב כלפי הדור השני שנכנסו לארץ אבל דור דעה משה היה מנהיגם ומתו כלם במדבר וכבר פירשנו הטעם שנקרא דור דעה ע"ש דרדע שהיה מבחינת לאה היא הארה משורש יסוד אבא שהוא משה לפיכך הוא היה רועה שלהם והנה בכתוב הזה הוא היה מבשר ואומר לאותו הדור שני שהם יזכו ליכנס לארץ אבל הראשונים דור דעה כיון שנסתלק מרע"ה שהוא והם מאבא יחויב שיסתלקו גם הם ולא יכנסו לארץ. ומזה הטעם ניתנה התורה לראשונים ע"י שהיא והם מאבא וכשנבקע היסוד שלו יצאת התורה מרבוי האור שנגלה שם ולכן ישבו מ' שנה במדבר שאין תלמיד עומד על דעת רבו בבציר מהם כי שם ע"ב הוא בחכמה ובו ד' יודי"ן הרי מ' ומזה יובן נמי מה שאנשי חיל מצא ונבונים לא מצא כי הנה מלת חיל עולה מ"ח והם ב' שלישים של ע"ב כנגד ב' שלישים יסוד אבא המגולים ויוצאים מיסוד אימא ולכן לא מצא נבונים מפני שיסוד אמא אינו משמש בכאן כלל רק לזו"ן בגדלות ולכן יעקב הוא פרצוף שלם בפני עצמו לפי שבא מיסוד אבא אבל זו"ן הבאים גם מיסוד אמא כדלעיל ריש פ' פ"ז המה באו מחוברים זה לזה א' נוטל החסדים וא' נוטל הגבורות וכותל א' לשניהם:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק פט

**רמ"ע מפאנו**

ושתים דלתות להיכל ולקדש מקרא מלא בספר יחזקאל הרי אלו דל"ת רבתי ודל"ת זוטרתי ושתיהן בשכינה בבחינה עליונה שהיא קדש בינה עצמה ותבונה בהדה ובחינה תחתונה היכל זו מלכות וידוע כי רבתי לאה זוטרתי רחל לפיכך כתוב ושתים דלתות לדלתות ופי' ואמר שתים מוסבות דלתות אלו בינה ומלכות ובחינת שתיהן כפולות שתים לדלת אחת וב' דלתות לאחרת ודע שכל א' כלולה מי' וג"כ בזכר יש בזה האופן כי זעיר הוא ממקום שמתחיל הפרצוף תבונה כפי א' מהפירושים שיאותו לכינוי תבונה כמו שיבא והיינו מהחזה ולמטה של אמא שהוא ת"ת שלה ומבשרי אחזה שאין העובר במעי אמו עולה אלא עד חצי גופה כי שם הוא מקום הראש דהיינו כתר של זעיר והפרקים של נה"י דידה נכנסים ומתלבשים בשש קצוות של עובר זה שהרי ראשו בין ברכיו אח"כ תשתלם לו מהם קומה שלימה אך עדיין אינו אלא זעיר אע"פ שהרים ראש בלדתה אותו ונעשה בעל ט' מדות והנה הפרקים הראשונים של נה"י דאמא נעשים לו פנימיות מוחין והשניים זרועות והשלישים שוקין וכן פרצוף של שכינה כסדר הזה שהוא נבנה מפרקים של נה"י דזעיר והגלגלת מהחזה שלו וכמו שיש סוד הדעת המיחד למעלה באבא ואמא בשעת הזיוג כך למטה בסוד הבחינה התחתונה של תבונה עם הבחינה התחתונה של אבא להשלמת הזיווג יש דעת אחר וכשם שבעולם של מעלה נכלל הא' בחברו כך בעולם של מטה שכינה וזהו סוד כי אל דעות ה' כי יש ב' דעות בזווגי אבא וכנגדן בזווגי זעיר ועם זה יובן פסוק והיו תואמים מלמטה הכוונה על פרצוף רחל עם יעקב שהוא מנקודת חצי זעיר מן החזה ולמטה ומי מיחדה יעקב ולאה דהארה שהם ג"כ מהחזה ולמטה ויחדיו יהיו תמים אל ראשו דזעיר אל הטבעת האחד היא לאה של מעלה ודע כי זעיר כלו תחלה ועד סוף נקרא ישראל וממקום שיצאה רחל מאחוריו יוצא יעקב ג"כ מלפניו ונוסף על זה הנה זעיר עצמו מראשו ועד חצי ת"ת שלו נקרא נער ישראל ומחצי ת"ת שלו ולמטה נקרא יעקב ועל הדרך הב' הזה הוא אשר יאמר כי יעקב מזדווג עם רחל ועוד ישראל נכלל עם יעקב דהארה שלפניו במקום תפילין ומתיחד עם לאה הלוקחת סימנים מרחל כי היא האומרת לכן ישכב עמך הלילה יעויין בסתרי תורה בפ' ויצא על פסוק וישכב עמה בלילה הוא כי לא זכר יעקב והכוונה על ישראל הנעלם יותר:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צ

**רמ"ע מפאנו**

אימא עילאה יש לה ג' בחינות א' כשהיא ביחוד עם אבא שעלתה אליו לזווג אז נקרא בינה והב' כשהיא במקומה בלא יחוד אלא היא לבדה אשר יאמר לה תבונה וזה שמה גם בבחינה הג' כשיורדת בזעיר להשפיע בו וכשעולה זעיר למעלה במקום בינה עליונה משם עולה עמו למקום אבא ויתבאר במקומו אצל

העלאת שבת בס"ד ועליו נאמר בסוד זה ואיש תבונות ידלנה פירוש יעלה אותה בשתי בחינותיה התחתונות אצל אבא ואז הוא עולה ממה שהיה בן להיות איש והיא עולה ממה שהיתה תבונה בשתיהן להיות בינה ונקראו שתיהן בינות שגם הבחינה התחתונה עלתה אצל אבא בעליית זעיר ועל מי שלא זכה לכך כתיב לא עם בינות הוא ודע כי יש לבינה ב' בחינות שהן מ' וסמך והטעם הוא כי יו"ד שבשם היא חכמה ויש במילואה ג' אותיות יוד ואו דלת תכה ותאמר ו"פ עשרה עולה ס' תכה עוד ותאמר ד"פ עשרה עולה מ' והכוונה כי בזמן שאמא ביחוד עם אבא אז נקרא סמך שהיא סתומה לקבל כל האורות מאבא וסותמת אותן לעצמן ולכן הוא"ו ראשה נטוי לפניה להמשיך השפע מיו"ד שהוא אבא לדלת שהיא אמא וזאת הואו מתרבית ומתמלאת מכח היו"ד ונעשית סמך סתומה וכשהיא בלא זיווג אלא רבועה על בנין אז נקראת מם והיא פתוחה למטה להשפיע לו' קצוות בסוד אפרסמון המבואר בזוהר והדוגמא באשה עקרת הבית כי כשאשה היא בזווג עם בעלה אין לה פנאי באותה שעה להשגיח על בניה וידוע כי ה' ראשונה של שם רומזת לבינה ואע"פ שחלקנו למעלה בין ה' ראשונה שצורתה ד"י לה"א שניה שצורתה ד"ו אין זה רק בסוד סימנין דדכורא שכל א' מהן נחתמת בחותם בעלה המאיר בה אך בסוד העבור שהולד נוצר במעי אמא הכרח הוא שגם הא ראשונה תהיה בצורת ד"ו והן הן ו"ד שבמלוי יוד שגם הם אצלה סימנים דדכורא וב' אותיות אלה כשהן בחכמה אז הוא"ו קודמת לדלת בסוד זווג וכשהן בבינה הדלת קודמת לואו בסוד צורת ההא שהואו תחת הדלת ונכנסת בה ונעשית ה"א אלא שאז הוא"ו היא בלא ראש וכשהיא קודם הדלת ראשה נטוי לעומת פניו של אותו הראש והרמז כי בזמן הייחוד אבא משפיע האורות באמא אבל כשהוא"ו בתוך הה"א היא בלא ראש כי נשארו האורות למעלה ויש עוקץ בזויות הדלת של הא תמורת הראש ההוא אשר יחסר מן הוא"ו ללמדנו כי פקדונו בידה והארת זאת הוא"ו קטנה מתפשטת ומשפעת בכל קומת זעיר עד היסוד וכבר ידעת כי מאחורי זעיר יצאה מלכות שהיו חב"ד שלה כנגד ראשי מתנים נה"י שלו נמצא יסוד אמא מגיע בזעיר עד מקום ראש נוקביה ולא עד בכלל אך הארתה מגעת גם למוחין דנוקביה והנה משה זכה לבינה בסוד סמך ויעקב בסוד מם ואמרו שזהו בסוד שמטה ושבת כי יעקב הוצרך לעבוד ברחל ז' שנים ובמשה כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צא

**רמ"ע מפאנו**

מרגלא בפומייהו דרבנן מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין ואמנם בינה נקראת סמך כנגד ו' ספירות עליונות שהם כחב"ד ג"ג ונקראת מ' בערך ד' ספירותיה התחתונות תנה"י כי המלכות נכללת ביסוד וזעיר ג"כ באלו הבחינות נקרא ו' דלת כי בערך הו' מדות עליונות שבו הנכללות בבינה נקרא וא"ו שהרי נהי של בינה מתלבשים בתוכה עד שליש ת"ת ועד כאן הוא נכלל בפרצוף לבדו ונקרא בן יה אותיות בינה והדלת הוא בערך ד' מדות תנה"י ואע"פ שת"ת נכלל קצתו למעלה הנה אותו החלק אינו רק מעוטו הוא שליש א' כי השני שלישים נכללים כאן בחלק התחתון מבינה דהכא אתמר אין אשה אלא לבנים כי ת"ת שבה והוא גופא עיקרא לצייר בה צורת ד"ו פרצופין בסוד העבור והוא מן הטרפשא ולמטה וכן בזעיר כי בשני שלישים תחתונים מת"ת שלו בא האות מגולה כמו שקדם נקטינן כי רובו ככלו בכל מקום וזה החלק הב' של זעיר הנכלל מת"ת ולמטה נדרש בפרצוף לבדו הנקרא תבונה שצרופו בן ובת דאינון ו"ה ד"ו פרצופין ודאי וכן למעלה בבינה בסוד מם וסמך הן ב' קומות שלמות והלוחות הם נ"ה של אמא שנכנסו תוך זעיר ונעשו פרצוף שלם מי' מדות ואז הו' עליונות של זעיר נקראים ס' והד' תחתונות מ' מצד כללותם מי' אלמא מהמם של אמא מנצח דידה ולמטה נעשו מ' וס' של זעיר להיות פרצוף שלם אלה איפה הם בנס היו עומדים וכן בזעיר עצמו מה שהיה חציו התחתון דל"ת ונעשה מ"ם בכלילות י' והוא"ו למעלה היות מו' קצוות לבד ונעשה סמך ומבין שניהם נגמר לו לזעיר פרצוף שלם זהו נס גדול עוד תבונה היא מם הנבנית מד' מדות של בינה ונעשית פרצוף שלם וזעיר הוא סמך שאין תחלתו אלא ו' קצוות ושניהם תלויים בלוחות שהם נ"ה של אמא ועם זה נעשו תבונה וזעיר שניהם פרצופין שלמים והוא נס מפורסם ודע כי לוחות ראשונות היו מנ"ה דאמא עלאה שהיה זעיר מקבל מוחין ממנה ממש אבל משנפגמו בעגל פני שור דאינון מסטרא נסתלקה אמא למעלה ולא היו מוחי זעיר אלא מפרקי תבונה ולוחות שניות מצדה

הוא שהיה משה מוכיח את ישראל כי גוי אובד עצות המה שהרי כליות יועצות והן נ"ה דאמא עלאה שנגנזו ואבדו מהם ועכשיו גרמו הגליות שאין בהן תבונה כי אפי' המוחין התחתונים נסתלקו מזעיר עד ירחמנו עושנו וקרוב לשמוע דרך אחרת בפי' מ' וסמך שבלוחות ע"פ הדברים האלה וזה כי בינה נקרא מ"ם ונקרא סמך וכן בתבונה יש בה סמך שהן ו' מדות עליונות ומ"מ שהן ד' אחרונות ונקרא ג"כ ואו דלת כי הנה יצדק בה ואו בערך הו' עליונות וד' בערך הד' תחתונות ונקרא מ' תבונה בערך שנעשית מד' מדות לבד תנה"י של בינה נמצא שכל פרצוף תבונה שהוא מ"מ וסמ"ך נעשו מד' מדות בלבד תנה"י של בינה שהיא מ' ובירידת הפרצופין בחטאנו הנה תבונה גם היא אינה נכנסת כלה בזעיר רק נה"י דידה ומחצי ת"ת נעשה לו כתר נמצא הנכנס ממנה בזעיר חצי מם מפני שכלה אינה אלא מ"ם כי היא נבנית מתנה"י של בינה והנה מ' וס' של זעיר שמציאותם תלוי בלוחות שהם נ"ה של תבונה בנס היו עומדין שכלם לא נתהוו כ"א מחצי תבונה דהיינו תנה"י שלה שהם חצי מ"ם מפני שכל תבונה היא מם לבד בערך נקודת זעיר הכלולה במלכות מסתלקת למעלה למקומה ומ"ה נעשה מ"ו הרי מוסיף ולא מלבו שהוא גורע משם ס"ה ונעשה ס"ד מלשון ותשם בסד רגלי והוא סוד מלכות השמים האמור בירמיה חסר אלף כתיב וכאן צרוף שניהם סדום אשר הפך ה' ועל תקון הקלקול הזה כי רב הוא והתהפך הקללה ממש לברכה אמר ישעיה הנני יסד בציון אבן וגומר מוסד מוסד ובא הכפל לחזוק בסוד הנקודות הכפולות לאזכרה של חתימת הברכה שהתקין ר"ג לביתוסים ביבנה כמבואר במקומו אלמא הארת אלו הב' שמות בתקונה היא שעמדה לו לזעיר בזמן שהבינה ביחוד למעלה וזהו מ"ם וסמך שהוא סוד זעיר בב' בחינותיו התלויות בלוחות נ"ה של תבונה בנס פי' בהארת הב' שמות שזכרנו שעולים נס היו עומדים לקיום זעיר וממנו החיות לנוקביה עוד אמרו חכמים גדול העונה אמן יותר מן המברך שזה אומר אזכרה א' וזה ב' או ג' כי אמן הוא צרוף הויה אד"ני ויתחלף באבג"ד לאותיות הסמוכות שהם בנס בגי' יב"ק שסודו ב' שמות שאמרנו ואהיה עמהם וידוע כי שם אהיה באמא והויה בת"ת דאיהו בנצח ואדני במלכות איהו בהוד דאמא עלאה עד הוד אתפשטא ותתקיים השפעת אמא בזו"ן ע"י אמן שהוא בנס והאדם הזהיר לענות אמן כהוגן ראוי שזכותו תועיל למגן וצנה בין הגליות כמו הלוחות עצמן הא למדנו כי הלוחות ה

ן נ"ה של אמא לת"ת חכמה ובינה לזעיר רזא דס"ת אבל דעת זעיר הוא הארה בלבד לפי' לא הוצרך לוח ג' כנגד יסוד אמא ועוד שהוא קצר ואב"א משה בגי' אל שד"י שהוא משלים ליסוד אמא והוא חביב אלינו הרבה יותר מלוחות הברית המכוונות כנגד נ"ה תדע כי הוא האומר לפנחס במצות המקום הנני נותן לו את בריתי שלום אלמא ברית שלום מעקרא של משה הוא בסוד צדיק מושל ביראת אלקים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צב

**רמ"ע מפאנו**

בשעה שנכנסים פרקי אמא דאינון נה"י דידה בראש זעיר נבנית מלכות בינה תחלה וזה מוכרח כי היא קודמת אליהם ממטה למעלה להעשות שם [פרצוף] שלם ונקראת בשם לאה מאחורי ראשו של זעיר כנגד הדעת וזהו סוד קשר של תפילין שהראה הקב"ה למשה כי הנה התפילין עצמן יש בתוכם תורה שהיא הארה מרובה בפנימיות המוחין של זעיר אבל הקשר אין לו הארת מוחין אלא שבהבל פינו וכוונתינו ביחוד ק"ש יתוקנו מוחין ללאה ג"כ אבל לא בכתיב' קיימ' כמו לזעיר ודע כי אריך יש לו שערות ונימין וקוצין ופי' זה כי מצד הפנים יש בשער הקדקד תליסר נימין דקיימין מהאי סטרא ומהאי סטרא דגלגלתא לקבל אנפוי ובאינון שריין שערי לאתפלגא ומכח הארתם מתפשטים תליסר תקוני דיקנא

והנה משער רישיא כעמר נקי נגד חכמה למוחין דזעיר ומלבושיה כתלג חיור לאבא ואמא ואלו הנימין של צד הפנים נקראים כאן שערות סתם לפי שאינם ארוכים כמו הנימין של צד העורף ומחדודי דגלגלתא לצד אחור אלף אלפין רבוא ושבע אלפין וה' מאה קוצי דשערי פי' מניינא רבה לגרמיה מציעאה לאבא ואמא ומניינא זוטא לזעיר ירצה לכלילות' בעצמה וכל קוצי אית ביה ת"י נימין כמנין קדוש והנה הקוצים מגיעים עד רישי כתפין לכסות העורף ומן העורף ולמטה מתפשטים הנימין ונמשכים עד מקום ראש זעיר ומצטרפים עם הצלם אשר לו מאבא ואמא אלו ואלו נעשים כמין אריג לחוזק הארתם והוא סוד הטלית על ראש זעיר ויש לזעיר נמי שערות נימין וקוצין השערות הם קטנים מבועי אור לדידיה בלבד ויוצאים מחכמה שבו והנימין יותר ארוכים להתפשט לנוקביה ויוצאים מבינה שבו וקוצים בינונים מהדעת שבו להאיר לשניהם וכלם בקטנות ודע כי אבא ואמא אין להם שער כלל לא בזקן לאבא ולא בראש לשניהם והרמז ואיש דא זעיר כי ימרט ראשו קרח הוא ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבח הוא קדמאה לאמא תניינא לאבא וזה וזה טהור אין רע כלל כי אבא ואמא ומזלא בסוד הדעת הם ראשו בגדלות ואז נקרא איש חלק ובארנוהו בפ' ע"ו והנה השערות הם צנורות למבועי אור יוצאים מן המוח ואבא ואמא אינם צריכים לכך לפי שהם תחות מזלא קדישא דאריך ומקבלים הארה ממנו להשכיל להיטב תמיד לזו"ן כי זה המזל נוטה שמים ע"י אמא ויוסד ארץ ע"י אבא ושניהם לשון הוה שאינו פוסק לעולם ע"ד מה שאמר הכתוב ושמים לא זכו בעיניו ולאו לגריעותא ויש במלת מרט נוטרי' "מה "רב "טובך וכן "אשר "צפנת "ליריאך ר"ת אצ"ל כי מריטת האצילות בראש אבא ואמא הוא בסוד הטוב הצפון נקטינן כי המזל עליון הוא אדרת שער בקדושה רבה על אבא ואמא דכתיב בהו אדיר במרום ה' וזעיר שאיננו מוקף מאותו המזל תמיד הוא הנתקן בסוד קווצותיו תלתלים אמנם בקלפות אין שם תקון באבא ואמא שלהם וכל השערות הראויות אליהן נמשכות עד זעיר דקליפה שהוא עשר כלו כאדרת שער פי' כמו האדרת הראויה בתקונים העליונים להשלמת הדוגמא כך נמשך במלא קומתו למטה על פני כלו תדע כי בלעם גם הוא בסוד זעיר של קלפה יודע דעת עליון כי האריך שלו דבק עמו והיא מתת שקר שבלעם מתהלל בה שהרי גם העליון שלו לית ביה צורך והוא שנה (ע"פ ד"ר ובדפוס שני - שגה) בזה למדת התחתונות דההיא סטרא מסאבא ומשה זעיר של קדושה אינו מתהלל בכך כי גבוה מעל גבוה שומר ומלת שער היינו עשר כי י' מדות של קליפה מלאת שער והשער בכל מקום הוא בסוד נימא שהיא ו' שער ממש ויש לעולם סוד יודין ע"ג ווין כי יודין הללו הן עקרי השערות כטעם הנקודה שהיא ראשית הקו לפי' נקרא שער בסוד וא"ו והוא עשר בסוד יו"ד. והנה הנימין דזעיר מתפשטין ונמשכין עד ראש נוקביה והן סוד הציציות ולפי דרכנו למדנו קדימת הטלית לתפילין שהרי מן הבטישה האחרונה הזאת ממהרת לצאת תפילה של יד ממקום ראש נוקביה דכתיב בה שמאלו תחת לראשי לצד פנים מהזרוע בלבד והיא מתחננת שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וכפל החותם הוא לכלול בזה ג"כ תפילין של ראש לזעיר היוצאת לחוץ בד' בתים כנגד הפנים מכח הבטישה של אותן ההארות הגדולות שזכרנו וחוזר האור של מלכות בינה שיש שם לאחוריו ומוציא הקשר של תפילין שכנגדו קשר כמהו בתפילי' של יד אלא שזה כמין י' בערך לבית א' וזה כמין ד' בערך ד' בתים ונגמר אז פרצוף לאה וכשם שיש לנו בשל ראש ש' של ד' ראשין וש' של ג' ראשין כך מדקדקים בקשר של יד שיהיו בו ג' חוליות מצד א' כמין י' של ד' עוקצין וד' מצד ב' כנגד י' של ד' עוקצין פירוש קוצה לעילא וגיו הי' ותרין עוקצין לתתא וכבר בארנו כי שעור קומתה מגיע עד שליש ת"ת זעיר המכוסה מיסוד אמא ושם מתחיל ראש רחל ועד שזעיר מזדמן להוציא האורות האלה שהן יציאות השבת שהן תפילין של אור ואלה כנגדן של עור ב' שהן ד' בפנים קדש יביאך מכאן שמע (והיה) [אם שמוע] מכאן וב' שהן ד' בחוץ בסוד ד' רבתי שהן ב' חוליות בגגה וב' בירכה הנה אז האשה ממהרת לבא לפני האיש לפי' קדמתו רחל שאינו מוציא רק בית אחד מצד א' והוא קושרו על זרועו בעבותות אהבה והדר והיו לטטפות

בין עיניו שכנגדן הקשר בעורף בסוד לאה כדאמרן והאיש משה עניו מאד דיראה מלתא זוטרתי לגביה כדלעיל פ' ע"ז זכה לתואר זה בשביל מה שהגיע בהשגתו למקום לאה שהיא מלכות בינה ומשם נגלו לו נ' שערי בינה חוץ מא' ואמא נקראת ענוה על שם אענה את השמים שהיא משפעת לזעיר בענוה מרובה שכן היא מרכנת עצמה לצרכו כמו שבארנו ודע כי מג' פרקים של זרוע ימין דזעיר שהוא חסד נעשו חכמה חסד נצח ללאה וכן משמאלו אליה בינה גבורה הוד ומן הקו האמצעי שהוא ת"ת זעיר נעשו לה דעת ת"ת ויסוד

אלא שדעתה קלה ויסודה קצר ולפיכך יספיק לג' מדות של קו האמצעי שלה חצי ת"ת זעיר וחציו משוייר לכתר נוקביה שהיא רחל:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צג

**רמ"ע מפאנו**

אחות לנו קטנה מן החזה של זעיר ולמטה ושמה רחל נקודה ודאי היא אמן של צאן אדם צאן קדשים בסוד הנשמות ושם הגדולה לאה שמקומה בגובה קומתו של זעיר ושמה יעיד עליה היות הארה לא נקודה הנה זווג לאה מתחיל במנחה להיות פנים בפנים כי אמנם כפול בתפלת שחרית לאה עם ישראל אחור באחור ורחל עם יעקב פנים בפנים כי אז יעקב יורד בנצח ורחל עולה בהוד ובתפלת מנחה לאה שכלה דינין מזדווגת עם ישראל לבדו פנים בפנים ורחל אחור באחור עם כל קומתו של זעיר שהיא נגדלת ותופסת אחוריהם של ישראל ויעקב וכל זה מתוק רב לדינין ובתפלת ערבית רחל חוזרת להקטין עצמה ונשארת אחור באחור עם יעקב לבדו עד חצות ועד כל שעת התפלה הזאת בלבד נמשך זווג לאה עם ישראל מתפלת מנחה עד עכשיו וזהו ההפך ממש בתפלת שחרית אך אחר תפלת ערבית גם לאה חוזרת אחור באחור עם ישראל עד חצות ואחר חצות נגדלת לאה עד למטה ולוקחת גם מקום רחל פנים בפנים ובשבת בתפלת ערבית יעקב תופס כל נה"י דזעיר ורחל עמו פנים בפנים דעדיף טובא משחרית של חול ואחר סיום ערבית עולה רחל להיכל הבינה להגדיל' שם ולאה עם ישראל ויעקב פנים בפנים כמו אחר חצות של חול וזה נמשך בשבת עד חצות לילה ואח"כ לאה עולה למעלה להיכל הבינה ורחל יורדת פנים בפנים עם יעקב וישראל שהוא רחמים גמורים בסוד עונת ת"ת אבל לע"ה הותרה בחול אחר חצות הואיל ולאה אז פנים בפנים בקומה שלימה אך קודם חצות אפי' בליל שבת אף לע"ה לא הותרה הואיל וכל שעת תפלת ערבית ישנה לרחל בזווג פנים בפנים עם יעקב בלבד ומשמע לן דכיון שא"א לצמצם ואין לנו רק ד' חלוקות בכ"ד שעות מהיום הואיל ונאסר בתשמיש המטה מקצת חצי הלילה דהיינו שעת תפלת ערבית כאמור נאסר כל חצי הלילה הראשון ההוא לכל אדם ובשחרית של שבת זעיר עולה לנה"י דאמא ורחל עולה שם לנה"י דזעיר בלבד וע"י התפילות בלחש וחזרתן עולה מדרגות מדרגות עך שבחזרת מוסף נמצא ז"א במקום אבא ואמא ממש ורחל עולה עד נה"י דאמא בלבד ובקדוש קדוש קדוש עולה מלכות לחג"ת דבינה ובאיה מקום כבודו לחב"ד דידה ואז היא שוה לו ממש ובמנחה עולה ישראל לבדו עם לאה ועם אבא ואמא עד מזל תחתון דאריך שהוא ונקה ובחזרה עולה עד מזל עליון שהוא נוצר ושם הוא הזווג פנים בפנים לישראל עם לאה ויעקב ורחל במקומם הם בלי זווג אלא אחור באחור הדרן למנחה של חול דצלותא דאברהם בעונה הזאת שהיה מקיים אפי' דקדוקי מצות דרבנן וה"ה שהיה אומר מנחה מידיעתו שעתיד יצחק לתקנה הנה הוא היה מדקדק להתחיל בה מכי משחרן כתלי עלמא שהוא בתחלת שבע כי אצטגנינות גדולה היתה בו לכוין את השעה שכבר פנה היום מעלייתו בו' שעות ראשונות ועדיין לא התחיל לשקוע אלא מכי ינטו צללי ערב פועל עתיד שהם מזומנים לנטות וכתיב ויהי בערב ויקח את לאה בתו שלקחה בדברים זו תפילת לקשטה וזווגה פנים בפנים נגמר בלילה אחר חצות עם מלא קומתו של זעיר דכתיב ויבא אותה אליו והדורמיטא דידה עבדא אפי' למי שאינו ישן אלא ניעור כל הלילה לעסוק בתורה ובמצות לפי' לא נטמר יעקב באותה שעה שבה זעיר מתנהג בסוד התרדימה הנופלת על בני הנביאים כדלקמן ורחל משעת צאת הכוכבים חוזרת להקטין עצמה לפי' בחציו הראשון הנקרא ליל בלא ה' לא קבילא עלה דכורא שאינו עת רצון וכל השערים ננעלו ובחציו הב' הנקרא לילה קבילת עלה דכורא עלה דוקא בבחינת לאה שעליה המתחברת עמה כדלקמן פ' צ"ו והיא זמן עונה לכל אדם חוץ מת"ח שאין לו היתר רק בליל שבת ודוכתיה כמו שבארנו ועל אותה שעה כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ר"ת לאה ועם יוצא מעדן ר"ת ים אז משתלם שם אלקים סוד אמא עלאה ועליה כתיב ונהר בגי' י' הויות והכולל שכלן גנוזות בה יוצא דנגד ונפיק תדיר בלי הפסק מעדן דא אבא עלאה והוא יסד ברתא דא רחל לפי' לאה שהיא עצמה דינין גמורין ונקראת חשוכא דלילה מתחברת באותה שעה עם הרושם הנשאר מרחל כדלקמן פ' צ"ח כי היא מפנה לה מקום ומסתתרת ונקמטת בסוד נקודה תחת המטה והרמז למ"ט שערים ורושם השער הנ' מעצם הבינה ה' עלאה שבשם בסוד ה' של מטה שכלם נכללים בקומת לאה והיא משתמשת

בקולה של רחל בבדיקת יעקב על הסימנים ורחל יורדת לבריאה שהיא תחת המטה ממש דאמא בסוד לאה מקננא בה ובכחה זה כתיב ברחל ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה ואז היא מוסרת סימנין למעלה ללאה שהן נדה בנה"י דידה חלה בחג"ת שהם עקר בנינה הדלקת הנר בחב"ד זהו סדר התנא ממטה למעלה והם לא נתנו לחוה רק חלה לכפר על עון האכילה שפגמה חלתו של עולם ואחריה וסתות להצדיק על עצמה דין שמים והדלקת הנר באחרונה לתוחלת התקון וכן אנו דורשין בש' חנה הנביאה שהיתה מכוונת בהם בסדר הזה ומספר שמה ס"ג שהוא תקון עליון אבל חוה אינו אלא מלוי מ"ה הוא שמה לאחר החטא ואפשר לדרוש הסימנין שלשתם במוחין בלבד חלה בחכמה ראשית עריסותיכם נדה בבינה דדינין מתערין מינה הדלקת הנר בדעת המאיר בכל הקומה מכח העליונות והוא שקיו דאיל

נא בכל מקום והנה הרשימו שלהן דהיינו סימנין והארה בלבד הוא הניתן ללאה שכלה הארה ואז היא מתפשטת למטה במקום רחל בכל קומת זעיר וננסרת מאחוריו וסובבת להזדווג עמו פנים בפנים בסוד נקיבה תסובב גבר דא יעקב שעולה לנער ישראל ואז היא עונת כל אדם לפקוד את נוהו לדעת שלום אהלו ות"ח העומדים באותה שעה לעסוק בתורה נקראים בית יעקב ובעלות השחר יש לה זיווג חדש בזכותם שהם נעשים שושביניה ושמחים עמה בסוד תינוק יונק משדי אמו ואז אשה מספרת עם בעל כטעם ויהי בבקר והנה היא לאה שהכירה יעקב בטביעות קלא ונקרא אילת השחר שדיניה נמתקים והנה חביבה על בעלה כל שעה כאלו לא הכיר בה עד עכשיו והוא סוד ויאהב גם את רחל מלאה רבוי אחר רבוי למעט שלא מחמת עצמה של רחל בלבד אלא גם מסבת לאה שזה וזה גורם ובפ' בשלח דף נ"ו ע"ב ר"ש אמר בשעתא דצפרא נהיר ואילתא דקיימא בקיומא אתעברת בסטרהא ואעלת במאתן היכלין דמלכא פי' בהאיר פני מזרח אכתי אילתא קיימא בקיומה פנים אל פנים ואז מסתלקת לצדדין ועלאת באינון היכלין שהן אחורי זעיר בסוד אלקים מרובע שמספרו מאתים ואפשר ג"כ לפ' שהן מאתים בסוד קוממיות ב' קומות של רחל ולאה שהן ק' ק' בכלילות י' מי' והיא חוזרת ועולה למקומה וכבר זכרנו כי לאה מנהגן בפרצוף שלם עד חצות לילה הא' של שבת כמו חציו האחרון בחול ואית דיימא כי הזווג הזה בשבת גם בתחלת הלילה עדיף ויותר מבושם ממה שהוא בסופו בחול וכבר דחינו סברה זו בתחלת הפ' אך בחצות הלילה בשבת היא עונת ת"ח כנגד עלות השחר של חול דמתנינן בה אשה מספרת עם בעלה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צד

**רמ״ע מפאנו**

משיעלה עמוד השחר עד חצות היום היא הנהגת רחל דכתיב בה הולך ואור עד נכון היום ובשבילה היה הממונה מזכיר זכות אבות ישיני חברון ולהבריק עליה צרופי ההויה לי"ב שבטי [ישראל הרואה אומר (ברקי) [ברקאי] במספר שוה וזכות הקרבנות בפני הבית היה מספיק] (המוסגר נמצא בד"ר) ליחדה ועושה אותה פרצוף שלם להזדווג פנים אל פנים אבל עתה צריכים אנו בתפלתנו לעשותה פרצוף בברכת אבות כמבואר במקומה ומעלות השחר מיד עוסקים בקשוטיה ציצית ותפילין וק"ש וזווגה משתלם בתפלת העמידה ובחזרת ש"ץ ובנפילת אפים בסוד ת"ח מאפיל בטליתו וכשאנו מתפללין בלחש אז הוא מלביש נצח אריך והיא במלא קומתה להוד שלו כי חג"ת שלו נשמה לאבא ואמא נה"י לזו"ן ובראשי חדשים שסודם נ"ה ב' ראשים לירח הנה שבו שניהם פי' זו"ן בנצח בכלילות השמאל בימין לפיכך מזכירים יעלה ויבא בעבודה שהיא בנצח אבל בחנוכה ופורים מזכירים בהודאה דתרווייהו בהוד ולאו לגריעותא שיהא זעיר נגרר אחריה אלא שבחול אפי' מההוד אין לה שפע כ"א ע"י זעיר ובב' הימים הללו היא יונקת בזכות עצמה מההוד והיא תוספת קדושה אליה אך אין קנין לאשה בלא בעלה ומזה הצד יאמר תרווייהו בהוד כי נוסף על היות זעיר מושפע לדידיה מהנצח הנה רבו יתירא אישתכח ליה בהוד יותר מבחול שנוקביה עולה אליו בזכות עצמה וגדול כבודו בישועתה ובחזרת העמידה שבכל יום זעיר מקבל הארה מחסד אריך ונוקביה מגבורה בסוד ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו פי' גליתי להם ת"ר כלולות של ו' קצוות בהתרבות אורם עשר מעשר שעד עתה לא היו מאירים רק מג' מדות והנה אפרים לשון רבים שסיוע זה יועיל לפרצופים שיפרו וירבו באצילות הנשמות ומחצי היום ואילך מתחיללין הדינין

להתעורר ורחל חוזרת לאחור לפי' צריך לעשות תקון חדש בתמיד של בין הערבים וזה בזמן שב"ה קיים כי הקרבן היה ממשיך את היחוד מעלות השחר עד חצות אבל שלא בפני הבית אחר גמר התפלה רחל חוזרת לאחו' וחסידים הראשונים היו שוהין שעה א' לפני התפלה שעה א' בתפלה ושעה א' לאחריה למען ימשיך היחיד פנים אל פנים ג' שעות לפחות כדי משך כל הזמן שהוא עונת ק"ש של שחרית שבו הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית ותועיל השהיה בב"ה להקביל הארת פניהם של דודים זה וזה לפני התפלה בהזמנה הזאת דלא סגי בלאו הכי אם מעט ואם הרבה לכל דבר שבקדושה ולאחר התפלה בסוד שפתים ישק משיב דברי נכוחים והוא טעם שקו ציית ב' תיבות כי בזכות השקת השפתים והרוח הפנימי המשיקן ברעותא דלבא סופו להשמע ולהתקבל ברצון וזהו ציית והא אוקמוה דכל ד' אמות רחושי מרחשוון שפוותיה פי' כל זמן הארת ד' אתוון דשמיה קדישא וגם הנה ד' אמות בגי' פום ממלל רברבן והנה בשוב רחל לאחור אז יסוד לאה מגיע עד חזה זעיר ונצח והוד כמהו כי אין להם צורך להתפשט בסוד חדוש זולתי בהיות רחל מוסרת לה סימנים שהוא בלילה אחר חצות כדאמרן שאלו היתה לאה נכללת עם רחל ביום לא היו דינים בעולם ולילה כיום יאיר וכ"ש אם היתה מתיחדת לזווג והנה אחר חצות תקוני לאה להזדווג עם ישראל פנים בפנים פותחים במאי דרחל סליקת מינה שהיא תפלה וחזרה ונפילת אפים וכולן בציצית ותפילין שמצותן כל היום וכל יום שאין בו תחנה קדושתו משלמת לדידיה סכת שלום מעין של שבת אחד המרבה ואחד הממעיט ובכל עת אנו משלימין ביחוד קריאת שמע של ערבית שאין בו ציצית וזמן תפילין הוא מן התורה אבל מדרבנן לא התירו להניחן רק אם היו מונחים אין צורך לסלקן והנה תפלת ערבית רשות ר"ת תרע"א וכן ארץ מצרים במספר שוה ע"ש ועברתי אני ולא [ה]מלאך לפי' מזכירין יציאת מצרים בלילות אבל תפלה זו אינה חובה ואמרו בזוהר חיי שרה דף קל"ב שככה אמר דוד ערב ובקר וצהרים זמני תפלה הם ואני אשיחה ואהמה בב' של חובה אבל בשל רשות די לו שישמע קולי בשירות ותושבחות מחצות לילה ואילך והטעם הוא כדאיתא התם כי ו' אתקין לה' לפי' יעקב תקנה וה' איתזנת מן ו' דלית לה מגרמא כלום ודוד כמותם עני ואביון לפי' אמר ובלילה שירה עמי והיינו טעמא דאחר החורבן נמי רשות היא אי לאו דנהגו בה מנהג חובה ואיתא התם דשחרית ומנחה תרין דרועין נינהו ובה שכינתא ניחא בנייהו בהדי גופא דדכורא דא יעקב שבחא דאבהן מלייהו בלחישו ואמור רבנן יעקב משמש במרום כד"א ואתה מרום לעולם [ה'] והוא סוד תפלת ערבית שאין ש"ץ זקוק לה ודכ"ע תפלות חובה באמצע תקנום ואפי' בלילי שבתות אין שם חזרת תפלה אלא מעין שבע ולעולם אין בה נפילת אפים אלא שאומרים במקומה על המטה בידך אפקיד רוחי וההבדל רב ביניהם כנודע ובבקר פותחים במאי דסליקנו מיניה גבי חובה שהיא ק"ש המזקקת אותנו מעלות השחר לציצית ותפילין שאין הצצה בלילה כי אם בזמן שהובטחנו עליו לילה כיום יאיר ובמקדש בבקר קטורת קודמת לאברים ובמנחה איפכא לפי שהאיברים עיקר בהנהגת רחל היא אמן של צאן קדשים וקטרת עקר בהנהגת לאה דבר שהנשמה נהנית ממנו

זה (הרוח) [הריח] לא הגוף כי כליה של לאה חלשים כנודע ולעולם פותחין במאי דסליקנן והכל הלך אחר החתום:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צה

**רמ"ע מפאנו**

תמן תנינן אין מחנכין את מזבח הזהב שהוא כנגד לאה אלא בקטורת הסמים של בין הערבים למתק דיניה כי היא שעת זווג לאה בחציו העליון של זעיר בלבד ואלו היתה תפלה ראשונה של אדה"ר ע"ש מן המנחה ולמעלה בלא חטא בסוד פתיח' העולמות הידועה לאותה תפלה היה העולם מתוקן בשבע ראשונות לנצח נצחים כי עכשיו צריכין העולמות לעלות מירידת פלאים ואז היו מזומנים לעלות בתוספת על שלמות הראשון מה שאין כל בריה יכולה לשער אמנם ידענו כי כן במנחה גדולה של אותו היום נתן אבינו הראשון הודאה על חלקו ובקטנה בקש על מחילת העון לפי' זו גדולה שהיתה בשמחה וזו קטנה בבושה וכלימה זו גדולה בקומה שלימה והמאורות על מלאם כמהו וזו קטנה שנתמעטה קומתה דכתיב ותשת עלי כפכה

ואז גם המאורות נתמעטו וכבר נזכרו ב' בהר הכרמל הא' ויהי בצהרים [והב'] ויהי בעלות המנחה והנה בהתעוררות הדינין בשעת המנחה ישובו זעיר ורחל במלא קומתו אחור באחור וז"ש אליהו ואתה הסבות את לבם אחורנית ע"י שליטת הדינין וע"כ אין כח הקלפה שולט עד הלילה שאז רחל חוזרת להקטין עצמה ולאה איננה משתרבבת למטה רק עד החזה בלבד ואית דיימא איפכא כי היא יורדת למקום רחל להזדווג עם יעקב בתחלת הלילה בחציו הראשון שהוא התחתון שבכל הזווגים בתגבורות הדינין ולפי זה הנה רחל בתחלת הלילה חוזרת להיות נקודה בלא פרצוף כלל ולאה הניחה במקומה למעלה הארת עצמה שהיא צל ורושם קליש הואיל ועצמותה מעקרא אינו בסוד נקודה אלא הארה ואחר חצות מתארכת לדברי הכל מלא קומתו של זעיר אב"א מן החזה ולמטה [לפי הדרך הראשון וכן עקר או מן החזה ולמעלה] לפי הדרך הב' איך שיהיה זהו זווג ישראל עם לאה בבחינת רחל שהוא בשעור קומת ישראל כלו והזווג מבושם קצת ובשבת רחל נכללת בלאה ונקראת חקל תפוחין קדישין כי הנה בחול במעוט רחל משתרבבת לאה למטה פנים בפנים עם זעיר ובשוב רחל בשבת למקומה נכללת ברשימו שהניחה שם לאה כי אין ריקו' נמצא והוא סוד נחלתך ונלאה אתה כוננתה כי נחלתך היא רחל חולת אהבה ונלאה במעוטה לפי פשוטו ולפי מדרשו ונלאה נכללת בלאה כדאמרן אתה כוננתה בליל שבת אלמא אומר היה ריב"ל תפלות באמצע תקנום להקדים תפלות הערב לצאת הכוכבים שאין אחרי כן זמן תפלות אלא עונת ק"ש להזכיר תקוני שכינה לנחם אותם ור' יוחנן סבר שבהיותם זריזים מקדימים לקרא את שמע בתחלת צאת הכוכבים ונסמוך גאולה לתפלה לילה כיום יאיר כל זמן שאנו עוסקים בתקון זה שלא תתמעט רחל עד סיום התפלה והרגיל בכך הרי הוא בן העה"ב ומי שאינו ממתין את חברו בתפלת ערבית גורם שיעתק צור ממקומו בהיותו פחז כמים להעתיק צורת רחל מפרצוף לנקודה או להעתיק צורת לאה מפני ישראל לאחוריו ולפי דרך זה דייק טפי ויעתק צור ממקומו ואם המתין לו זוכה לברכות מעין מה שתקן דוק ותשכח וכתיב שמאלו תחת לראשי כי רחל אומרת כן על זעיר בשעת תפלת המנחה כי היא עלתה באותו פעם מלא קומתה מאחוריו כמו שבארנו מיחלת עת פקידתה למחר להזדווג עמו פנים בפנים ואז ימינו תחבקני בתפלת שחרית שהחסד מעורר אהבה רבה להשלמת הזיוג ודע כי כשם שבזווג לאה בלילה היתה רחל מוסרת לה סימנין כך ביום בזווג רחל ראוי שתהא אימא בסוד לאה משאלת לברתא מנהא כי בארנו שאימא היא פחותה מנקודה ועדיפ' מהארה פשוטה וזה העודף יהא מושאל מלאה לרחל וככלה תעדה כליה כי היא תחלה תעלה עד החזה של זעיר שהוא שעור קומתו ומשם תעלה עמו ותזכה להיות מתגדלת ומתרוממת וכוללת בעצמה פרצוף לאה וננסרת וסובבת לפני זעיר לזווג אבל מה נעשה והחטא גורם היות הזווג השלם הזה ראוי ליטול ואין לו עד ירחמנו עושנו זולתי מה שע"י ב' התפלות ישתלם הזיווג לשתי אחיות אחת שחרית עם יעקב ואחת בין הערבים עם ישראל אבל תפילת ערבית רשות אלא שבזמן הגלות שהוא כעין אותו העת שתקנה יעקב אבינו בצאתו מן הארץ חוצה לה מתחבא מפני עשו ודואג מלבן ותחבולותיו נהגו בה מנהג חובה למתק דיניה של לאה שהם קשים מתחלתה ועד סופה לא כן דיניה של רחל הא למדנו דשפיר עבד יעקב להזדווג עם לאה ורחל דשייכן אהדדי ואין לאה אמו אלא שגדלה עם אמו יותר מרחל כי היא נולדה עם זעיר מעבור ראשון ולאה נשתהתה בבטן עד דאמ' ינקא לן והדר אתעברא מנייהו ואז יצא זעיר עם תוספת מוחין גם לאה עמו וכבר בארנו כי (בהגבל') [בהגדלת] זעיר גם יסוד מתעלה עמו בין בסוד נקודות בין בסוד פרצוף ועוד ת"ת זעיר מתגדל ע"י עליית שליש א' מיסוד אליו ובזה אפשר לעשות זווג למעלה עם לאה אשר איננה עוברת חזה זעיר בחצי לילה הראשון כדאמרן לפי' בשעת הזווג עם לאה שהיא למעלה בסוד הגבורות כתיב ואת בריתי דא יסוד אקים את יצחק שהוא מרכז הגבורות למתקן הרי אלה שתי אחיות לאה ורחל תאומותיו של הבל שהוא בסוד יעקב מלבר מכליו של זעיר ומשה מלגאו בסוד עצמות ואור פנימי שלו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צו

**רמ״ע מפאנו**

בזמן שלאה מתפשטת לזווג בסוף הלילה הנה מהאור הגדול שלה יתוקנו אז לרחל מוחין בבריאה לפי' תכף שיאור היום משיראה אדם את חבירו ברחוק ד' אמות ויכירנו אנו מניחין תפל' של יד ראשונה כי רחל לוקחת הארה מן לאה קודם שהמוחין של ז"א מישראל סבא ותבונה יכנסו בתוכו או אמור קודם

שיכנסו בתוך לאה לצורך זעיר כדלקמן כי האור הזה תחלה הוא בסוד קטנות בשם אלקים פנימה ללאה מקיף לזעיר והדר איפכא בסוד גדלות כי ההויות שבחסדים עקרן בזעיר והטעם שקדמה לאה לזכות במוחין הללו פנימה לה כי היא עצמה הארה ומקומה מאחורי ראשו של זעיר ושם יתחזקו האורות האלה בשערות אריך העוברים דרך עליה וקונה לעצמה ב' מוחין בלבד חכמה ובינה כלולים זה מזה כי דעתם קלה ושם קדש כי יביאך מצד א' קדש חכמה שבחכמה שהוא ע"ד מה שבארנו מפנימיות ימין אריך לימין אבא יביאך חכמה שבבינה דמעקרא מעין פנימיות שמאלו של אריך לימין אמא שחזרה להיות בינה לחכמה שמע (והיה) אם שמוע מצד אחר שמע בינה שבחכמה דמעקרא דוגמת אחוריים של ימין אריך שחזרו להיות חכמה לבינה ומזה הטעם סבר אביי שאם החליף גוואתא לגוואתא או ברייתא לברייתא לית לן בה אם שמוע בינה שבבינה דוגמת אחוריים של שמאל אריך אלמא קודם חזרה היו הויות אהדדי שתיהן בבינה וסדרן בתורה שהוא זעיר אלא כפי מציאות התקון המתגלת בו לצורך ההנהגה התחתונה וידוע כי רושם המציאות עליון לא זז ממקומו ובזכות התורה שאנו קוראים בלילה ובפרט אחר חצות נעשית לזעיר הארת מוחין ובטשי קוצי דשערי דאריך להאיר בו בסוד תפילין שמצוותן רמיא עליה דזעיר והארתן בו היא תחלה בסוד אור מקיף ומה שאמרנו קוצי דשערי משפטו נימין המתפשטין מן הקוצים שבעורף לא מן הנימין שבקדקד וכשאנו קורין ק"ש בשחר בסוד הולך אל דרום לעולם ביום אותו היחוד נותן התעוררות בבריאה לזווג ז"ון שהם נעשים מיין נוקבין לאבא ואמא כי שערי ההיכלות פתוחים זה לזה ואז נשלמו לו המוחין לגמרי אבל ק"ש של ערבית עם היותו מעורר מיין נוקבין למעלה מן ו"ה לי"ה כדאמרן מ"מ השערים סתומים והתעוררות עולה בסוד אור חצון וסובב אל צפון לעולם בלילה והנה בבקר לאה שהיא מלכות אמא וסמוכה שם ליסוד מקבל הארה מרובה מאותה בטישה שזכרנו ונעשו תפילין בכח באותו הצלם כמ"ש בזוהר כי יש דוגמתו בזווג תחתון צלם רוחני מתלבש בטיפה ע"י מלאך הממונה על ההריון וז"ש הכתוב אך בצלם אלקים יתהלך איש כי אותו הצלם מגדל את העובר כך מאותה בטישה יוצאים התפילין שהם אח"כ למטה בז"א תחלה בסוד קטנות וסימנך צד"י למ"ד מ"ם בגי' ג"פ אלקים ואח"כ מתגדלים ביחוד ק"ש ביסוד ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר כי אז הבטישה המרובה מאחורי ראשו דוחקת האורות שיצאו לחוץ לעמת פניו והן עצמן לטטפות בין עיניו והנה הם בכח למעלה באותו הצלם שהוא אור פנימי ללאה שכלה דינין בסוד גבורות ואז אינו אלא מקיף לזעיר שלא הוגלמו בו הויות החסדים עד שיקרא ק"ש ויתפלל ובשבת זעיר עולה למקום הצלם ומה שבחול הוא בצלם בכח הנה שב בשבת להיות בפועל תפילין של שבת ודאי שהם למעלה מהראש וזעיר מתעטר בהם בסוד אור בלי מסך כי הפשיט ממנו כתנות עור שהם הרבה למטה מהצלם ועל כן אין אנו מניחין תפילין בשבת כי באת שבת באו פנים חדשות ולעולם הארת התפילין של מעלה היא מאירה בפנים בכל שבתות ה' הגדול לפי' גדלו שהוא שבת עצמו והקטן לפי קטנו י"ט או חש"מ וכיוצא כמבואר במקומו אבל בחול אלו האורות הם בכח בסוד צלם ואח"כ נכנסים בראש זעיר במוחין חב"ד שהוא מציאות הצלם והעטרין המתגלמים ליכנס בו ובטשי קוצי דשערי דאריך בסוד העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום והוא הטעם דאיתקש תפילין לתורה שיהא נשים פטורות אפילו למ"ד שבת וי"ט זמן תפילין ולילה ה"נ כי עסקו של זעיר בלילה עם אבא ואמא הנותנין לו מוחין עלאין מחודשים (בח"ב) [בחב"ד] שלו אין כמוה תורה שלימה והיא הגורמת להמשיך לו שפעו של אריך ומכח הכאה זו יוצאים לחוץ ונעשו ד' בתים וזו הבטישה מגעת ג"כ בלאה ונעשה אור מקיף אליה אורו פנימי לזעיר כי רבוי האור הנכנס בראשו יוצא דרך נקב שבמקום הלוז ומקיף ללאה שהיא עכשיו טפלה לו אחרי שנכנס בו כל ג' פרקיהן של נה"י דאמא אבל מעקרא היה בהיפך כמו שבארנו:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צז

**רמ"ע מפאנו**

לילה זמן תפילין הלכה ואין מורין כן והוא בסוד ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם אלו אבא ואמא עלאין שמחדשים לו מוחין מלמעלה והראשונים הבאים לז"א ביום הנה אז בלילה מסתלקים למעלה למקורם ומשם יורדין ונכנסים בנוקביה מנה"י של ישראל סבא ותבונה על הסדר מההתלבשות שבארנו למעלה והוא

סוד הנדונייה שנותן האב לבתו ע"י בעלה שהוא פוסק לחתנו בשבילה כי היכי דלקפץ עלה בעל וזעיר בערך זה נראה שהוא נרדם מעין מה שמצינו בבני הנביאים מבטול הרגשותיהם בשעה שרוח הקודש שורה עליהם ואז לאה נכללת ברחל ולוקחת ממנה סימנין הללו מפני שלאה עתה היא מתגלמת ונעשית מהארה היוצאת מראש זעיר כי המוחין שלו הולכין מבחוץ לרחל פי' לאותו הרושם הנשאר שם מרחל משעת המנחה במקום לאה והיא איננה זולתי הארה בעלמא ואין ממשות בכלים לקבל מוחין ולהזדווג בלילה זווג גמור אא"כ תתגלה ברשימו דרחל שהיא נקודה ועולה עמו אך אינה יורדת לגמרי כי נשאר שם זה הרושם כאמור על כן יאמר כי לאה נכללת בה ובשבת איפכא כדלעיל פ' צ"ו אך באותו הדורמיטא הנה זעיר מקבל מוחין מאבא ואמא והזווג יותר עליון כי יש לו מוחין מלמעלה אלא שאינו מתפשט בעולם לחסרוננו לפי' המוחין אינו לו רק בסוד סכת שלום באור מקיף בלבד ולעתיד לבא יושלמו בו באור פנימי וזה עלוי רב לזעיר כי לילה כיום יאיר לו פי' כשעור שהיה ראוי ביום אלא שאין אנחנו ראוים לכך והוא בסוד יום א' יודע לה' לא יום ולא לילה כי הוא טועם לעצמו באותה שעה מעין העה"ב וכתיב יום ליום יביע אומר כפי צורך ההנהגה התחתונה ולילה ללילה יחוה דעת הוא סוף ההנהגה העליונה ודי בזה ומאי דכתיב ויקח אחת מצלעותיו שנסרה והביא אל האדם הכוונה שלקח הכלים אשר היו לה מן אחור כי מתוך הארת זעיר בקעה ויוצאת רחל מאחוריו עתה ננסרת ונעשית פרצוף שלם כמהו בסוד ויבן ה' אלקים את הצלע וזהו תקון תפלת העמידה ויביאה אל האדם פנים בפנים וכשחטא אדה"ר חזרה לאחוריו ובגלות בשביל עונות היא לאחור חוץ מיום שבת שהיא אנפין באנפין וכן אנו בתפלתינו ובמעשינו הטובים מחזירים אותה לפנים ובפרט בברכת אבות במלת מלך עוזר ומושיע ומגן כאשר נבאר במקומו בע"ה ואחר התפלה חוזרת לאחור כמו שקדם בפ' צ"ה ודע כי אע"פ שתוכלל לאה ברחל בההוא רשימו דילה כדלעיל וראשה של לאה נמלא טל במוחין הנעשים לה בנה"י של תבונה הנה זה לא יעכב שתהיה יחד גם נכללות תבונה בבינה לאה שיש זווג באותה שעה למעלה עם בינה לתת מוחין מחודשים לזעיר ונשמות הצדיקים העולות בלילה נעשים להם מיין נוקבין לא כן ביום כי אין הדודים מזדווגים תמיד כמו רעים דלעילא ואלו הפרצופין נכללים זה בזה לפי שנעשו ע"י הארה רצוני לאה תבונה ואמא ולא [היו] בתחלה בסוד נקודה כמו רחל שהיתה מעקרא אחת מהי' נקודות אבל נשים יקרות הללו שהן מהארת כלן נכללת זו בזו כי הנה לאה נכללת בתבונה אע"פ שתבונה ג"כ למעלה כי אין פרקי תבונה נתפסים בלאה לגמרי כמו בזעיר שהוא נקודה לפי' הוא מגלי' ותופס בתבונה הרבה אבל לאה גם היא הארה ואין תבונה נתפסת בה אלא מתנוצצין המוחין בלאה עד היות בה הארה מספקות חוזרת תבונה ונכללת למעלה בבינה וכשם שנכנס בראש זעיר הלמד מן צלם של תבונה כך הלמד מן צלם של חכמה שאין נה"י מישראל סבא נכנסים בתוך הלמד של בינה דהיינו תבונה ושניהם יחד נכנסים בזעיר וכמו שהמלכות של תבונה נעשה פרצוף לאה כן ממלכות חכמה נעשית צפורה והיא בת יתרו כי יתרו מספר כ"ח אתוון של מלוי ע"ב והוא"ו שית סטרין בכל מקום וזהו בגדלות אמנם (בקטנה) [בקטנות] כמו שמן מלכות בינה בגדלות יוצאת לאה כן בקטנות יוצאת תמנע וכמו שממלכות חכמה בגדלות יוצאת צפורה כן בקטנות יוצאת כושית ומשה נעץ חרב בינו לבינה כשמלך בארצה וע"ד זה אמרו כי תמנע באה וחלתה פני יעקב שישאנה ולא רצה ותמנע בגיא צלמות לא מות אלא צל בלבד לפי' היתה פלגש אליפז לא אשה גמורה גם יוסף לקח את אסנת ולא שמע לפוטיפרע שהיתה אשת פוטיפר והכוונה שכל א' מאלו הצדיקים דחה את הדינים ודע כי בקטנות יש ג' אלקים מאמא וג' מאבא ומילת אלקים עולה כמנין בן ע"ז הדרך אלקים ה' אותיות והמלוי י"ג הרי י"ח ומלוי המלוי עולה ד"ל צרוף כולם ב"ן לפי' כתיב ויבאו בני האלהים [פי' ג' אלקים] שיורדים בגרון דזעיר וזהו סוד נחר גרוני וכן חר"ן כי ג' אלקים בגי' נחר וחרן ועם הכולל עולים גרון ודע כי ש"ך דינים באים מל"ב נתיבות חכמה כל א' כלול מי' הרי ש"ך מספר ה"פ דין וכלם מתפשטים בעולם ע"י ה' תתאה שבשם הגדול שהיא קונה לעצמה שם אלף דלת ומחלקת כח בה"א שבה לה' אלפין ומשלמת ה"פ דין לה"פ שם אדני שאנו מזכירין בריש העמידה בכל יום ג' מהן בתפלת היחיד וב' בחזרת שחרית ומנחה וה"פ ס"ה הם שכ"ה וזהו סוד נער נערה כאשר יתבאר במקומו בע"ה וכשנצרף שכ"ה והכולל הרי כו"ש ומשה דחה את כוש שהם הדינים כי לפי גודל אחיזתו בתוכיות החסדים פנימה לדעת זעיר במתוק הגבורות א

ין לו יחס עמהן וכן תמנע עולה כמנין ב"פ מנצפך שהם הדינים הקשים הבאים מבינה ה' עלאה וע"כ

יעקב דחה אותה להיותה דינים קשים מצד הקטנות ויוסף ג"כ דחה את פוטיפרע שמספר שמה תנ"ה כמנין האחורים הראשונים של שם אהיה שהם מלואי קס"א קנ"א קמ"ג ונשא את אסנת בת דינה שהיא התפשטות לאה למטה:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צח

**רמ״ע מפאנו**

תרב השקידה ותוספת ההתמדה בעיון ישר ונאמן לכל מה שהקדמנו בשרשי החכמה הנעלמה מתחלת החלק הא' הזה עד הנה כי טוב להפסיק הדרוש אך הפעם ליתן ריוח בין הדבקים רק בדבר אחיזה אשר לקליפות אצל ד"ו פרצופין חובה עלינו למנות בה סדר הבדלות בסוד עץ הדעת טוב ורע והאמת כי לא יקרא טוב בהחלט אלא מה שלא יגורהו רע כלל אך אין רע בעולם בלא טוב המעט אם רב ומזה הצד כל התורה כלה שמותיו של הקב"ה כי הרע שבה לא יבצר מההוא נהירו דקיק המחיה את הכל ומחזירו למוטב ועתה דע כי אין לקלפות שפע ויניקה מזעיר כלל כל אותו שעור שכח אימא מעורב בו כי היא נחלת יעקב בלי מצרים ועד המקום שכלה בו יסוד אמא נצדק בדברינו על זעיר שכלו טוב כי שם מקום מפתח הלב דעלי' תנינן לב טוב ובכלל דבריו של תנא כל הטוב הנדרש בדברי חביריו אך משם ולמטה יתיחס לו הרע במה שיש יניקה ממנו לזכר שבקלפה ממקום שמתחיל ראש נוקביה כמו שבארנו למעלה בסוד המזוזה לא שיעלה ח"ו אל הקודש פנימה רק שרש יניקתו ואחיזתו משם בהשתפך אליו בחוץ מן האויר המתפשט מאחורי זעיר לאחורי נוקביה באותם הפרקים שאינם דבוקים יחד היטב והדבר ידוע שקליפת הזכר אינה קשה כ"כ כמו הנקבה אשר היא מצודים וחרמים ואם היתה תחלת השרשת הקליפה מינה ובה הוה מטרטשן עלמא לפי' נתלו באחורי הזכר שלא ימהרו יחלטו פתגם מעשה הרעה ח"ו והנה שם מ"ה עיקרו בזעיר וכשתכה יו"ד בה"א ראשונה זו וזו במלואן יעלה בידך מנין ק"ך וכשתכה ה"א אל וא"ו יעלה מניין ע"ח וכן פעם אחרת בהכאה וא"ו על ה"א אחרונה מספר ג' הכאות יחד מגופו של שם מ"ה עולה ור"ע כי כל הכאה היא בסוד אחורים וממנו כתנות עור וכן ממלוי שם מ"ה שהוא חוה צריך להסיר ב' א' של וא"ו ה"א הא' משמע לשם אלקים והב' לשם אדני למתקו הדין הנמשך מהם והנה הנשאר כלו טוב במספר מכוון כי א' שבה"א ראשונה אינה זזה ממקומה שהיא נוטרקון אה"יה הנכלל עם ג' ראשונות ברחמים ועו' השם פשוט כלו עולה טוב וכמו יו"ד הא מלאים זה וזה במ"ק וראוי שיהיה חציו האחרון של שם שוה לו ולא יעדיף ובנוקבא ג"כ יש טוב מצד המוחין שלה שהם מן החסדים וגם באברי גופא אע"פ שנבנו מן הגבורות יש מתק לג' גבורות עליונות בסוד כאשר ידבק האזור אל מתני איש כי גג"ת שבה דבוקות בנה"י דזעיר וסי' וזהב הארץ ההיא טוב משם בסוד חכמה ויסוד כי טלא דבדולחא הוא המח חכמה ודאי ואבן השהם היא בחשן במקום יוסף ויסוד זעיר הוא יונק ומושך מן המח כמפורסם ועד מקום יסוד זעיר קרינן בה במלכות וזהב הארץ ההיא טוב לאפוקי אתפשטותא דדהבא והנה דינין דילה נייחין ברישא ותקיפין בסיפא ואין ללילת חייבתא שפע ממנו אלא מטבורא ולמטה כי עד שם כלה טוב בסוד ג' הויות מן החסדים שהן י"ב אותיות וג' גבורות ממותקות הרי ט"ו ולפי שרובו ככלו בכל מקום הנה הב' בחינות של מטה יש להן קצת מתוק בבחינה זו הרי טוב וכשתחשוב ג"פ אלקים ב' מנצח והוד דידה והג' מיסוד דידה ששם קבוץ הגבורות כלן הרי הן בגי' חרן ועם ט"ו אותיות וג' שמות הכל במספר ורע וכתיב ערו ערו עד היסוד בה לשתף הסוד של ורע שבזו"ן בחורבנה של ירושלים ועל סדר ההנהגה הכוללת במחשבה העליונה כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד אמנם כל הנבראים התחתונים נכללים בד' מינים מדבר חי צומח ודומם וכשבא תקון העולמות ותקון האדם עמהם דהא בלא הא לא אפשר דכתיב בראשית ברא אלקים וכתיב אלקים אתם תדע כי לא המטיר ואדם אין וכל הצמחים עמדו על פתח הקרקע ולא צמחו עד יום הו' שנולד אדם ובקש רחמים עליהם וכל בהמה חיה ועוף לא הושלמה בריאתם עד שקרא האדם להם שמות שהלביש בהם רוחניות אותיות התורה לקיום בריאותם והיא היתה השלמת תקונם אך כשאכל אדם מעץ הדעת וכל החי אכל ונפגם כמהו הנה בשור פר מקרין מפריס כפר על עצמו ועליהם ג"כ אחרי שהקרבן בא מהמעולה והמשובח שבכולם שבן יומו קרוי שור כשם שבאדם נאמר ויקרא את שמם אדם ביום הבראם אח"כ בדור

המבול חזרו ונתקלקלו מעצמם באותו הפועל המיוחד שבשבילו נבראו והוא קיום המין לפי' אע"פ שנח הקריב קרבן לא הספיק לתקנם לגמרי ולזה הותרה לו אכילתם לקרב תקונם אחרי שהוא לא סבב קלקלתם והנה בב"ה ע"י הקרבנות היה התקון עולה לכל הנבראים יחד ראשונה האדם תקונו בידו ע"י התשובה והוידוי החי הוא עצמו הזבח ממנו הדם ממנו האימורים ובעולה גם אבריו יעלו לרצון הצומח ממנו המנחות והשמן לבילה ולמנורה ונסוך היין והדומם בנסוך המים ועוד על כל קרבנך תקריב מלח:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק צט

**רמ״ע מפאנו**

בפרשת בראשית מזוהר דף נ"ח ב' ר' יהודה פתח לכו חזו מפעלות אלקים והיא גופא קשיא ניתי ספר תלים ונחזי דהא מפעלות ה' כתיב דע כי תרי קראי נינהו חד במזמור מ"ו לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ וחד במזמור ס"ו לכו וראו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם והאי קרא תניינא דייק שפיר כי מה שהוא נורא עלילה מפעלות הדין הוא אבל קרא קמא לא ברירא לן מלתא אי הויה דקאמר רחמי דווקא דהא אפליגו ביה תנאי התם בפרשת בראשית ור"י שפיר ידע דכתיב ידו"ד ור' יצחק ה"נ דאתי לסיועה ולא פתח ביה בשם אלקים אלא לדרשא וה"ק כיון דפשיטא לן ה' הוא האלקים מוכחא מילתא דהכא בדינא משתעי קרא בכמה טעמי חדא דנקט מפעלות ואשכחן בדוכתא אחרינא דכתיב מפעלות אלקים ותו ליכא בקראי כה"ג אלא ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז והתם נמי בדינא אתמר שהרי בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין והנה פועל ה' דכותה נאמר על מעשה ה' שיצא אל גמר המעשה ע"י קדימת החסד ושתופו עם הדין אבל מפעל מורה הכח הראשון שעלה במחשבה כדמוכח קרא דספר משלי וכן בנוסח זכרונות דר"ה אתה זוכר את כל המפעל ועוד דריש האי תנא לסיועה למילתיה חזו מלשון חזות קשה וכן שמות מלשון שממה כדאיתא התם וכל אלו הן ראיות נכוחות לפי סברתו לפרש אותה האזכרה דבדינא איתמר וכמהו בסדום גפרית ואש מאת ה'. אבל בריש פ' נח בדף ס' ר"א פתח בהאי קרא בדרשה אחריתי דלא עסיקא ואתי בדינא אלא ברחמי דוקא ודריש שמות כמו ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו והוא לא החליף את האזכרה דלא אצטריך ליה ונשתבשו הספרים ממוסיף גורע שכתב שם חזות קשה הוגד לי גנוב הוא אתו מפ' בראשית כי שם ביתו ואין בזה ספק אע"פ שראיתי מן המפרשים מי שכתב בהפך גם במקומות רבים מהזוהר תמצא כי שמש ומגן ה' צבאות ואל תתמה כי זהו דרך הגמרא ג"כ לתקן הפסוקים בחלוף וחסר ויתר כי היכי דתפרש ממילא ההיא דרשה דעלה קיימו כמו הן אל כביר לא ימאס ומנה גמרינן אין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים והא כביר קמא דקרא שבחו של מקום הוא והדר כתיב ולא ימאס כביר כח לב הרי יש ו' במלת ולא ובגמרא לא כן וכביר בתרא הוא שבחן של צבור כשהן באגודה א' בכח לב שהיא התפילה והגמרא לקצר נקט כביר חדא זימנא בלחוד והשמיט הו' ושלא להפסיק הענין כאלו יאמר הן אל את הכביר לא ימאס ופשוט הוא והנה כפל כביר בכתוב הוא כפל מלת יברך שבפסוק ה' זכרנו יברך זה וזה בגי' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כי בזמן שישראל אגודה אחת הן הן שמו של הקב"ה וכן מן המקראות הקצרים ונתן הכסף וקם לו שהוא מורכב מב' פסוקים חד ונתן הערכך ביום ההוא קדש לה' ואידך ויסף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו וכמהו תחת נתינה ישלם כסף דנקטי ביה רבנן חומרי דקראי דכתיבי גבי תשלומי נזק ורבים כמותם בגמרא ובזוהר ובתקונים דוק ותשכח ומה שהאריך רב הרבה יותר מדאי בפ' הרואה גבי ד' צריכים להודות להביא כל הפסוקים שבמזמור לא על חנם ונבארהו בסמוך ואשכחן נמי בתורת כהנים תניא אין שארו אלא אשתו שנאמר אל אשתו לא תקרב שאר אביך היא פסוק זה מוסבב ממאי דכתיב באשת אחי האב ובאחות האב וה"ק אין לפרש שארו דכתיב גבי טומאת כהן שהיא אחותו כדקא סלקא דעתך מדכתיב גבי אחות האב שאר אביך היא דהא אחותו גבי טומאת כהן בהדיא כתיבה אם אינו ענין לאחותו תנהו ענין לאשתו דכתיב אל אשתו לא תקרב גבי אשת אחי האב שאשתו כגופו לפי' דודתו קרי לה ושאר דאחוה דכתיב גבי אחות שייך נמי גבי אשת אחי האב דמאי שנא ומלתא אגב אורחיה אתא לאשמועינן שלעולם ישא אדם בת אחיו ובת אחותו. ובירושלמי נמי הביאו ראיה לכל דבר שבקדושה דבעי למיקם ארגלוי מדכתיב גבי עגלון מלך מואב קום כי דבר ה' אליך וסברא הוא מדכתיב דבר אלקים לי אליך ויקם מעל הכסא שכן צוה

לו אהוד דא"כ מנא ידע עגלון למיקם ארגלוי והחליפו האזכרה ג"כ ללמוד שכן פי' לו אהוד כי אלקים קדושים הוא לא כמוש אלהי מואב לפי' לא הוצרכו לומר לי כי היא המלה בפסוק הרומזת על הסוד הזה והם פירשוה בחלוף האזכרה ואחרי שהוכחנו שעור מספיק שכן דרך הבבלי והירושלמי ותורת כהנים בדרך הזוהר דכלהו רבנן קדישי נינהו ללמדנו משמעות דורשין בחלוף תיבה א' מן הכתובים וכיוצא והיא דרך קצרה ושפה ברורה למי שיש לו לב לדעת ועינים לראות. וטוב למאי דפתחנא ביה על פסוק כי שמש ומגן ה' אלקים והוא מבואר נגלה כי ב' שמות הללו כי הדדי יצדק לפעמים לפרשם על חכמה ובינה ריעים דלעילא וזמנין על ת"ת ומלכות דודים דלתתא ולפי שאין כנוי מגן עולה יפה לבינה כלל אלא למלכות ושמש נמי לא יתכן רק בת"ת אבל לא בחכמה שפיר דייק ספר הזוהר לומר ד' צבאות כי הכנוי הזה צודק בכל הספירות אשר למטה מת"ת שהם נה"י וככה יאות בהם תאר מגן שהוא נוטריקון מיכאל גבריאל נוריאל שהם שרי החסד הדין והרחמים וקבוץ ג' הכחות האלה במלכות ידוע ומפורסם שהיא צבי לצדיק וצבא לאור שלו וכן מגן בגי' צבא

ואל תתפתה להאמין בחכמי ישראל דלא דייקי בקראי ולא שנתחלפו ספרי המקרא בהמשך הדורות ח"ו כי כבר העמדנוך על האמת הברור ומינה לא תזוע גם מה שתמצא בפ' תצוה שכל פסוקי תהלה לדוד יש בהן ו' באמצע בר מתרין אתוון ק' ר' לא יקשה עליך מה ששגור בפי הכל רצון יריאיו יעשה ואת שועתם ישמע וכן כתוב בכל הספרים הנאמנים כי שם לא אמר אלא על פסוק קרוב ה' לכל קוראיו שהוא פותח בק' ר' יחד ויהיב טעמא למלתיה דו' את דקשוט היא מיסוד שמו של הקב"ה ולא ניחא לה למפתח בבא לנפשה בחצי הפסוק הואיל ובתחלתו נזדוגו ק' ר' שהם גופא של שקר דהא ש' יסודה קשוט היא דתלת אבהן אתקשרו בה וה"נ הא איכא ו' במלת קרוב דמאי הוי לה למעבד וזה פשוט ודע כי בכמה מקומות חוץ מאלה ודומיהם טעו המעתיקים בספרי הזוהר ונדמו להם חלופים אחרים בפסוקי המקרא ואנחנו עמדנו על נוסחאות מדויקות והנם לפנינו בבית המדרש דקראי דייקי שפיר ככל הכתוב בספרי הנביאים:

לפרק בתוכן העניינים

## יונת אלם — פרק ק

**רמ"ע מפאנו**

בפרק הרואה א"ר יהודא אמר רב ד' צריכין להודות יורדי הים והולכי מדברות חולה שנתרפא חבוש ויצא ואמרינן התם יורדי הים מנלן ומייתי כלהו קראי אע"ג דטובא נינהו וכאן הבן שואל אמאי שני מסדורא דקרא דאיהו מדבר חבוש חולה ים ותו אפי' בחד קראי הנה דרך הגמרא לקצר ולא להאריך כמו שבארנו בפ' הקודם והכא אמאי זמר ואזיל כולי האי ואיברא סדרי דקראי בספר תהלים דייקא לאגמורי דה"מ כלהו בשמא קדישא ובאתוון תלו דמתמן אתרחיש ניסא לכ"ע וכי היכי דבשכינתא קדישא דאיהי אמא דילן כתיב אשר יסרתו אמו ה"נ אתמר בה מחצתי ואני ארפא משום הכי נקט סדרי דאתוון דהויה דילה דאיהו ה' על ו' ה' על י' ופשוט הוא תדע דקראי דהולכי מדברות מן תעו במדבר עד יודו ה' נינהו ודחבוש מן יושבי חושך עד יודו שית' דחולה שנתרפא עד יודו ה' והנך דיורדי הים עד יודו וירוממוהו י' הוו והני תרי קראי כחדא אזלינן למימרא דבכלהו בעינן קהל עם ותרי מנייהו רבנן כנגד חכמה ובינה דאינון ראשי הקהל הזה למעוטי כתר אשר איננו מתגלה במקום יסורין ודעת אינו ספירה בעצם אלא הארה בעלמא לקבוץ החסדים והגבורות כנודע לפי' איתיה בקהל עם וליתיה במושב זקנים ודע כי רב איהו ר' (אבא) [אבהו] תנא דברייתא בגמ' דילן בדוכתא טובא והוא ר' (אבא) [אבהו] המוזכר בזהר לדעת רבינו אשר חי ד' מאות שנה וסי' רב פי' ב"פ מאתים והוא היה גדול החברים אצל ר"ש ור"א בנו והיה רבו של ר"ח בחכמה הזאת והוו זקוקין דינור נפקין מפומיה קמי ר' שהיה מסדר לפניו מה שלמד לפני ר"ש ור' נמי זקוקין דינור הוו נפק מפומיה עם רב שהיה חוזר ומסדר אצלו ראשי פרקים ואולי ר' עצמו מעיקרא מר"ש גמר ברזי תורה בזמן שהיה תלמידו במשנה ובגמרא ובאלו אמרו כי רב שמש הרבה את ר"ח ונפטר בתחלת האלף החמישי ליצירה הוא סוף תנאים כדאמרי רבנן רב תנא הוא דוקא כדאמרן ועוד רבן של כל בני גולה היה א"כ במיתתו יתומים היינו ואין אב כי שלמו לנו ב' אלפין תורה ואיהו מרה דשמעתא דפתחנו בה סדרי למלתין בסוד קרבן עולה ויורד ברתא סליקא גבי אבא לפי' אקדמינא ליורדי

הים דאית בהו י' קראי לסמוך להם עניין הולכי מדברות בה' קראי דכתיב תעו במדבר מסטרא דמ"ד תעיתי כשה אובד והדר אמא דכתיב מי ירפא לך נחיתת לגבי ברא שהיה חבוש בסוד מלך אסור ברהטים אלמא סדוריה דהאי מימרא יתהלל המתהלל השכל וידוע ומשום הכי מייתי לכולהו קראי ללמד דמניינא דהכא מלתא הוא עוד מצאנו בגמ' פעמים רבות דרב כהנא ורב אשי מקשו ליה ושתיק רב והשתא מבעי' לן לאודועי דבכלהו דוכתי טעמא רבא ומסתברא ה"ל לרב בסתרי תורה למימרא דלא כוותיהו ואע"ג דשתק להו בקהל עם משום כבשים ללבושך אפשר דהדר פריק להו בלחישה ואיכא מנייהו דהלכתא כוותיה בפ"ק די"ט אמר רב אפרוח שנולד בקלפתו בי"ט אסור אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה בי"ט שתיק רב ואיהו סבר יש שחיטה לעגל במעי אמו כי אין הפרצופין בהתלבש זה בזה מעכבים הכשרה ותקונם ואין שחיטה לאפרוח בקליפתו שעדיין לא יצא משירי נקודה לפי' לא חזי אפילו לכלבים כדאיתא התם ובפ' משילין גבי בהמת שני שותפין סבר ליה לרב יניקת תחומין מהדדי שלא לערב קדש בחול ובפרק איזהו נשך אמר רב ספינא אגרא ופגרא ותניא כוותיה והלכתא אגרא בשעת משיכה שלא נברא דבר לבטלה פגרא בשעת שבירה כטעם פסל לך ופ' השואל גבי נרגא תבירא סבר רב שאין לצרף שברי כלים בתקון ואינו סברי כל מידי איתיה בכלל תקון ובלבד שיהיה בו שוה פרוטה בסודו שו"ה בגי' אי"ש פרוטה בגי' מצפ"ץ או אלקים במילוי שהוא כנוי לנקבה ה"ז יחוד שלם ושניהם יחד תורה ובריש פ' המוכר את הבית מצר לו מצד א' ארוך ומצד א' קצר אמר רב לא קנה ארוך אלא כנגד הקצר שאין לנו השגה באריך כלל ולא בראש תור שפירושו משולש אבא ואימא ומזלא אלא ע"י זעיר ובפ' אלו טרפות גבי פסוקת הגרגרת אע"ג דאגמרינהו הכשר שחיטה ברוב חללה שלא יהא פגם בפנימתה הוה בדיק לפסול פסוקה ברוב עוביה משום כלים ששבירתם היא מיתתם אמנם מקרא מלא דבר הכתוב השוכן אתם בתוך טומאתם ומנה דרוב חללה עיקר כפסולה כך הכשרה ואמת ה' לעולם הלליה:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

לפרק בתוכן העניינים
למאמר בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק א

**רמ״ע מפאנו**

אבותינו ספרו לנו באותיות השם הגדול דמינייהו פרחין נשמתין לזרע יעקב בחיר שבאבות, כי לו להתייחס דמות הדיוקן העליון כדאיתא בפרק חזקת הבתים, ואדם הראשון אב אחד לכולנו מתואר שם בדיוקן עצמו, כי שופריה הוא מעין השכינה, וגם חוה קודם החטא נשתתפה עמו בזה, ולא אמרו שהיה בפני השכינה כקוף בפני אדם אלא אחר החטא, וגם אישה ירד פלאים כי בחטאו מת עודנו חי, כמו שביארנו במקום אחר, שהגדילוהו עליו במדרשות לגדלות החוטא בו, ואמרו שיש בו מעין ג' עבירות חמורות שנאמר בהם יהרג ואל יעבור, לא הן ולא כיוצא בהן ח"ו אלא מעין ג', לדוגמא בעלמא שהן על הסדר, שגם החסד והרחמים והדין באכילה אחת היא המדה הכוללתן והוא רחום יכפר, ובמערת המכפלה שפשט כתנות עור חזר להיות הוא הדיוקן, ונתחבר לאבות העולם שתקנו בשלשתן, ותחמול עליו השכינה תכלית החנינה והחמלה, שלא סרח אנוש בימיו עד אפס מקום לשום עבודה נכריה בעולם כל ימי חייו, ולפי שהכל צפוי זכה מעיקרא להיות דמותו כמראהו על דמות כסא העליון, ומפני שלא נתמלאו ימיו ושנותיו כמו שאירע לאברהם אבינו, והיה זה לטובת שניהם, כדי שלא יראו בני בניהם יוצאין לתרבות רעה, נאמר בכל אחד מהן אשר חי, כי לא השיגו מספר ימי חייהם הקצובים לכל נוצר מיום הולדו, ומה שהשיגו מהן היו חיים אמתיים, לא נעצבו בם כי לא הכלמו, תדע שבדוקא הובטח אברהם תקבר בשיבה טובה, כי תיכף אחר שנקבר וחלה האבילות על יצחק, האכילו יעקב נזיד עדשים, ועי"כ בו ביום ובאותו שעה שט עשו ית בכורתא ויצא לתרבות רעה, ומה יותר לאדם שלא היה בעולמו זבחי מתים, לא נמצא אז נעבד כלל בשמים ובארץ בים וביבשה בסתר ובגלוי ואפילו במחשבת הלב בלעדי ה' אלהים אמת, כי הוא לבדו מרום וקדוש ה' בדד ינחנו ואין עמו אֵל נכר. פירוש עם המושגח, דאי סלקא דעתך על המשגיח, פשיטא דלאו כל אפייא

שוין, וזה נרמז בזוהר פרשת ויקרא ד' ה' על פסוק אדם כי יקריב מכם. לאפוקי אדם הראשון, כי הוא לא הוצרך להזהר במלת מכם לאפוקי בן נכר, הואיל וכל בניו בחייו למודי ה' וצאצאיהם אתם, אשרי הדור ומאושר פרנסו שכלו מן הברכיים אשר לא כרעו לבעל ולא נחשלו אחריו, וכלו מן הפה אשר לא נשק לו, לא השיק שפתותיו לדבר ולא סר לבבו להרהר בו, כי גם זה בכלל שפתים ישק, בסוד פומא לדבור הנגלה, כטעם אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו. רוחא ברוחא לרעותא דלבא, דאמרי רבנן מסור לב ללב.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

צא וחשוב שנותיו של אדם הראשון שכולם כמנין אדו"ן יחי"ד. וכן ידו"ד בהיכל זה וזה בכלילת עשר, כי הוא הי' בן רל"ה שנה כשנולד אנוש, וחי' אח"כ תרצ"ה שנה, וכאשר נוציא את אלה ממנין שמ"ו אנו"ש ישאר שמונה כמנין א"ז, אלמא בשנת שמ"ו אנו"ש לאנו"ש א"ז, פירוש כבר עברו שמונה שנים כמנין א"ז שהוחל, פירוש נתחללה הקריאה בשם ה' מן הקדושה והתמימות שהיתה קודם לכן, הרי משמת אדם סלוקו מן העולם עשתה רושם לאלתר, כי יצא אנוש ממדה למדה חילול ממלכה ושריה, ויפורש הוחל לשון חילול וחולין והתחלה, כי מצא עלה מהתחלת המציאות, אשר חכמים יגידו קדימת קליפה לפרי, והוא הרס בהקדמה זאת לדעת מה למעלה ושתף וכן לא יעשה, ואחריו דור המבול שגו במה למטה ונתגאו במעיינות הנובעים מתחת לארץ שלא ליתן הודאה על הגשמים, אף דור הפלגה כבדה חטאתם במה לפנים בנסעם מקדם, ובמה לאחור הוא הבקעה מדת אחוריים, ויש ללמוד כי שמונה שנים בלבד ולא יותר הי' זמן טעותו של אנוש, ואח"כ זכה לסוד העבור הנרמז בפ' זה ליושבים לפני חכמים, והתחלה חדשה היתה לו לקרוא לרבים בשם ה' לבדו, לתקן את אשר עותו, ולהעביר דעת השתוף ממחשבתו, אך משתפים אחרים לא סרו, דילפו מקלקלתא ולא מתקנתא, ורבה העזובה יום יום כאשר קונן עליהם הרמב"ם בספר המדע, והא דאמור רבנן השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עכו"ם כאנוש מוחלין לו, פירוש להחמיר עליו שפתח בקלקלה תחלה, ואעפ"כ יפה כח השבת. אי נמי כאנוש דווקא שעשה תשובה, וקיימא לן ששמירת שבת משלמת עם התשובה בעבירות החמורות שהם צריכין תיקון בכפליים, כמבואר לנו במשנה דאבות, דתנן המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות וכו'. ידרש משם.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

ויש לנו ללמוד מאותיות השם הגדול שכולם מתאימות להורות יחוד הכחות הנאצלות בהשואה גמורה תורה א' ג"כ לנשמת חיים כדמותו כצלמו, דכתיב בה ויפח באפו. מעצמות הנופח הוא השם אשר זכרנו שאין על גביו אלא בעל ה' שהוא ושמו אחד יתברך לנצח נצחים בפי כל ברואיו תמיד יחדיו ירננו, והוא אמנם מערכה גדולה ראשונה לכולם כוללת נפש רוח נשמה חיה יחידה אשר הגידו האותיות לאחור, כנודע מהאות ראשונה שדרשו בה יו"ד ועוקצה, ומפני שהשם הגדול הוא ארבע אותיות בלבד, וכן מלת ויפ"ח באפיו מספרה ד' הויות, לפיכך לפעמים נכללו חיה ויחידה בשם נשמתא לנשמתא, ונבארהו בחלק הרביעי, אמנם שתי אותיות אחרונות נשמטת לפרקים א' מהן או שתיהן כגון יהו חסר ה' אחרונה. שהוא שם קדוש בפני עצמו המסור על פה לחכמים בששה חותמות כנודע מספר יצירה ומתקוני הזוהר, ויש רמז לזה בהוי"ה שלימה אשר לא ינוד רק ג' אותיות ראשונות בלבד, והרביעית נחה שקטה בלי נקוד כלל, הרי נפש לגיון לבדו ואל השלשה לא בא וכן שם י"ה מרום וקדוש ידוע וסגור בפינו מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים נשארו נפש ורוח בפני עצמן, אבל שתי אותיות ראשונות אינן נפרדות זו מזו לעולם להצטרף האחת בלבד עם האחרונות ולהמנות עמהן בשמות הקודש לא תמצא אחת מהן מבלעדי האחרת, ואע"פ שאנו רומים לפעמים באחת מדרכי הצרוף הוה בפ"ע, ע"ד יה"י יו"י ודומיהן להגדיל תורה ולהאדיר מ"מ לא באו הכתובים אלא בלשון חול כגון הוי גביר לאחיך ואין כיוצא בהן קודש אלא לדרשה בלבד ויה"ו ה"נ לא נזכר בכתוב אלא בלשון חול ובתוספת א' בסוף, ועוד יה"ו דקאמרינן מסתמא בהי' ראשונה מדריש

ואינו יוצא מן הכלל שזכרנו על כן שלש מדריגות עליו ואת לנשמה הנכללת בשם י"ה הן חשובות כאחת ורהטין שמעתין בדוכתא טובא להזכיר נר"ן ותו לא, כי חיה ויחידה בכלל נשמה הן מלבד מה שאנו עתידין לבאר בזה שלפנינו, הרי אלה חמש פרצופין מיוחדין באמת לנשמה דאצילות שהיא תחלה למרכבת ארגמ"ן חתומה ג"כ באותיות אלה כמו שיבוא והיא נתינה לשלמים בתורת אלקינו לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם, ואע"פ שהראב"ד הפך הסדר בשנים העליונים בפי' לסי' וזכר חיה למעלה מיחידה אין בדבריו סתירה לכלל הדרוש. ויש סמך לזה ולזה בב"ר והא דידן עדיף וודאי לרגילין בשפת אמת וידוע שאין מקרא יוצא מידי פשוטו כי מקום הנשמה בחוטם בשני הצדדים לפיכך קבעו חכמים למפקח בגל למי שנפלה עליו מפולת שיהי' בודק והולך עד חוטמו מאיזה צד שיתחיל ותו לא, ומשם עלתה הנפיחה ביושר אל המוח מושב השכל, ונקרא נשמה בדברי חכמים, יעויין מאמר צבאות ה' אשר לנו, וכתיב ויהי האדם לנפש חיה. ומתרגמינן לרוח ממללא. הרי שלשתן אחודים למען אשר יראה ויגיד תהלת ה' אחרי שבאזניו ישמע ולבבו יבין, וכתיב אתם עדי ואני אל.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ד

**רמ"ע מפאנו**

הנה ה' אלקים בחוזק יבוא וסתר פנים ישום במערכה שניה של קשר העולמות להעלים הנפיחה הזאת לפי חשובתה הודה והדרה, אין ערוך אליה. והלבש אותה מחלצות בשעתה מיד, כהנהו פרדסקי יקירי אשר בפנים המכובדים הנקראים על שמה, נכבדות מדובר בם. והם אמנם אנפי רברבי ואנפי זוטרי שנאמר עליהם ויפח באפיו ממש פני אדם אשר אנחנו נקראים דיוקני הנשמה. ופירוש דיוקן איקונין שנים. ואם חכך ממתקים תבין טעם אומרו מחלצות בשעתן. הדיוקן הא' נקרא נשמה מעולם הכסא המתואר בבריאה והן אפי רברבי, הדר פני זקן. ואחריו הרוח מעולם שני לו המתואר ביצירה, והשלישי נפש העשיה. ושניהם נכללים באפי זוטרי, שנים כרובים לעומדים בסוד ה'. אלה אפוא הם לבושים ראשונים יקרי הערך מתוקנים לנשמה האלקית ממקום שרף חיה ואופן משרתי עליון, הג' העולמות ההם אלה בחוץ. פירוש כתות המלאכים שזכרנו באויר החיצון של עולמות הללו והדיוקנין באויר הפנימי שלהן, כי כן תלבשנה בנות המלך מעילים. הן הנה נר"ן דאצילות בסוד האור המתלבש בהם ואין לחיה ויחידה לבוש כלל. כזו הגלגולת באדם אשר אינו צריך אלא מגבעת כל שהוא בגובה הראש. ושתיהן בסוד מקיף, אע"פ שיש הבדל ביניהן, ספרנו מענינם דרוש נחמד במאמר צבאות ה' עיי"ש ריש חלק שני. וכשם שיובחן עולם האצילות המיוחד לגמרי בפשיטותו לבדו. וגם במה שהאירו ברקיו בשאר העולמות והתלבש נצוציו בהן בצד"ק ובמשפ"ט ובמשרי"ם (עשיה יצירה בריאה). ככה תבחן הנשמה דאצילות היא המערכה הגדולה אשר אמרנו בפשיטותה לבדה. וגם בהתנוצץ ממנה אורים גדולים להחיות בהם הדיוקנין הללו אשר המה מכחה והשפעתה יהיו באמת נפש כל חי. ואנחנו צריכין להתבונן בדיוקנין לעצמן וגם בניצוצין שלהם כדלקמן. אכן דיוקני הרוח והנפש יחד נקראים לפעמים דודים על שם הגובר, ומן הטעם שנאמר לפנינו. ויש לבני נח הגרים התושבים שומרי שבע מצות דוגמת הדיוקנין הללו. ראשית דרכם נתונים המה להם בתורת מחלצות משלש מדריגות כיוצא בהן. אשר ברוחניות העשיה לא זולת רק בחלק האצילות שבה אליו לא יגועו. עד כאן מערכה שניה לנפש אדם.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ה

**רמ"ע מפאנו**

ועוד בה שלישיה, כי בהתפשט שני רוחין הללו ממקום חצובתן תחלה מפנימיות עולם היצירה והעשי', מאז נתהווה להם דיוקן חדש שהוא יקרא צלם, וכאן נופל בדקדוק ראשית גוים עמלק, אחרי שהיוצר יחד לבם ראה ויתר, ולא עוד אלא שהוא מאחוריים של שני עולמות הללו לא זולת, והיא סוד לבלתי לכת אחרי הבחורים, שנים כרובים שזכרנו אחריהם דוקא, אם דל בעשיי' ואם עשיר ביצירה, וכתיב כי צל ימינו עלי ארץ, וההבדל בזה כי אמנם המובחר מן הלבושין הלז המיוחד אל הנשמה, מבתולות אחריה רעותיה

מובאות לה, ההיא יקרא צלם בעצם וראשונה, ועם המלה גימטריא קס"א מילוי שם אהי"ה, וההי"ן שלו ביודי"ן, והוא חותם הנשמה באמת, והשם פשוט בגימטריא א"ך צירוף שניהם יעקב, וסימנך א"ך בצלם יתהלך איש. כמה דאת אמר ויעקב איש תם. וחלקי הלבוש המיוחדים לרוח ונפש כל אחד מהם נקרא צל, והכל בסודו וטעמו, כי הצד"י רמז למלוא קומתו של כל אחד מהן הנכלל בתשע מדות והעשיריה יש בה כלל ופרט, פירוש עטרה בראש צדיק היא הפרט, אך היותה קומה שלימה בפני עצמה היא הכלל, ואין כאן מקום להאריך. והלמ"ד רמז לכח מתפשט מלמעלה להוסיף להם עוז ותעצומות, אמנם יתירה על כולם המדריגה הראשונה המכוונת לבריאה שהיא לבדה צלם, כי הצד"י רמז לקומת עצמה, והלמ"ד להמשיך השפע היורד מלמעלה בה, והמ"ם רמז למקור עליון שממנו מהות השפע בסוד שי"ן של ד' ראשין וש' של ג' ראשין, יעויין מאמר יונת אלם ח"ד כי שם נתבארו החלוקים האלה שיעור מספיק, ואי אפשר לרדת לעומקם למי שלא התבונן בהן במקומן הדק היטב היטב הדק, וניחא נמי לדרוש אותיות צל"ם על כללות התמונה הזאת בשלשה חלקים ממטה למעלה, כי התחתון יתואר בצד"י שהוא ג' למדין לגדפיה, וגם כפי התחלק פרטי התפשטותו במה שלמטה ממנו כמו שיבוא, והאמצעי בלמד דיו שישפיע לרעהו הסמוך לו לכח אמיץ, הנה יתר עליו העליון שהארבע פני המרכבה חתומים בו, והנה שלשתן חתומים בשם אהי"ה בג' מלואיו, העליון ביודי"ן, אמצעי באלפי"ן, תחתון בההי"ן, שהם גם יחד בגימטריא חותם, ומסולקים בליל החותם שלמחרתו הושענא רבא למי שנגמר דינו, וחוזרים עד ל' יום לפני המות, כי אז מסתלק הצלם לבדו ואינו חוזר בקביעות, ויתר המדריגות התחתונות לא זזו ממקומן עד שיפוח היום במיתה ממש, ונסו הצללים לא קודם לכן, ואלה השנים הם המתוארים לאדם בשם בבואה ראשונה ושניה שזכרו חכמים בפרק בתרא דיבמות, והם נראים וידועים לזכי הראות בלבד, ואנחנו נתאר כלל התמונה הזאת בשם איקונין שלישית אשר יאמר צלם תחתון כדלקמן, ולו הכין החסד העליון הרבה תקוני יקר להתלבש בהם בעוה"ז ולקיים ומלכותו בכל משלה, וכנגדן ג"כ במערכה הקודמת (הוא צלם וצללים, צלם לאפי רברבי, וצללים לאפי זוטרי), בסוד פיוס הירח (כי הנפש בסוד הירח) שהרבה צבאיה להפיס דעתה, אלמא גם בזו יארע לפעמים סוד המחלצות, כמו שביארנו באיקונין שניה ולא יסבו שתיהן יחד בחיוב, כי אפשר המצאו בשניה ולא בשלישית, אך ההפך מזה לא שמענו במי שזוכה לשתיהן אלא בסוד עיבור, הן כל אלה יפעל אֵל באהבת חסד, פעמים שהם שלש עם היצירה הראשונה שהיתה בדין, והיא הנרצה באומרו עם גבר, הצד השוה לחלקי איקונין שלישית הלזו, כי הוא בסוד הדינין ומה שלמעלה הימנה בסוד החסד, ובזאת השלישית דוקא תלוי תיקון האדם בכשרון מעשיו, כדי שיחולו עליו יתר ההשפעות מן איקונין ראשונה ושניה, הכל כפי מעשיו וזכותו, כי אלקים שופט עם המצוייר בהם, על כל המעשה שם, ולא נברא הצלם הזה בעצם וראשונה רק להיות שומר הקדושה שבתוכו, שלא יהנו מהם החיצונים דהא דינין מתערין מאתר עילאה, נחלה בלי מצרים, ולפיכך כחן יפה למוסיפין כח וגבורה של מעלה לדחות כל מאי דלית ביה צריך להרחיקו מעל גבול ישראל.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ו

הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.: 1

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו.**

דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּתִיב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם. וְכִי סֵפֶר הָוֶה לֵיהּ. אֶלָּא אוּקְמוּהָ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲמֵי לֵיהּ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ'. הֵיאַךְ אַחֲמֵי לֵיהּ, אִי תֵּימָא דְּחָמָא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא דְּאִנּוּן זְמִינִין לְמֵיתֵי לְעָלְמָא. כְּמַאן דְּחָמָא בְּחָכְמְתָא מַה דְּיֵיתֵי לְעָלְמָא. לָאו הָכִי, אֶלָּא חָמָא בְּעֵינָא כֻּלְּהוּ.

**רמ"ע מפאנו**

ולנו סוגיא דשמעתא פרק בהמה המקשה (חולין סח, ב), שייך הכא בכלל הדרוש הזה, דרב אמר יש לידה לאברים, קסבר הני תקוני יקר של האיפה כולה ולכל אחד מישראל, והיינו עם גבר מעיקרא אתקון, אבל אחריני דתלי בחלקי האיפה ובניתוח אברים ופרקים, שבתם וקמתם אחור וקדם, כל חד מתחדש בשעתו, ומודה רב שאז בשעת החידוש, כל אחד מהם קונה איפה

**הערת מראה מקום או ביאור; מקור העריכה וייחוס המחבר טרם הוכרעו. • המשך**

וְהַהוּא דְּיוּקְנָא דְּזַמִּינִין לְמֵיקַם בֵּיהּ בְּעָלְמָא כֻּלְּהוּ חָמָא בְּעֵינָא, מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּמִיוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא כֻּלְּהוּ נַפְשָׁאן דְּזַמִּינִין לְמֵיקַם בִּבְנֵי נָשָׁא כֻּלְּהוּ קָיְימִין קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַהוּא דְּיוּקְנָא מַמָּשׁ דְּזַמִּינִין לְמֵיקַם בֵּיהּ בְּעָלְמָא



לתוכן העניינים

לעצמו, וקאי בהֶן כָּל אֲלֶה יִפְעַל אֵל (איוב לג, כט), אבל רבי יוחנן סבר אין לידה לאברים, אלא כלהו מעיקרא אתקון, בסוד יָמִים יֻצָּרוּ (תהלים קלט, טז), וכל שכן בפרטי אברים של איקונין שניה כמו שזכרנו, ואין כל חדש תחת השמש, וכן הם דברי רבי שמעון בפ' לך לך דף צ' סוף ע"ב[1], כרבי יוחנן. והנה כל אחד מאותם תיקונין מהצלם הכולל, יוצא לאויר העולם כפי מקומו ושעתו כראוי לו בהזדווג רעים אהובים להרבות את הדמות, כל תיקון נעשה צלם לעיבור המתהווה באותה שעה, והצלם הזה נכנס במעי אמו משנזרע כאמור, והולך וגדל עמו כל ימי חייו, ויחולו עליו האורות העליונים דבר בעתו כמו שיבוא, ואפשר לפרש יש לידה לאברים ע"ש נקודת האצילות שנאצלו מבינה אחת אחת, ואין לידה לאברים, דלאו שמיה לידה אלא פליטה, הואיל והוצרכו גניזה דחשובה מיתה, וכולן לא היו אחר כך אלא אברים, כתקון לפרצוף אחר כמבואר במקומו.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ז

**רמ"ע מפאנו**

בזוהר פ' אמור דף ק"ד אמרו כי הצלם שאנו בביאורו היא שלישי לרוח, אמנם ידענו כי הרוח מאיקונין שניה הוא ראשון לאפשרות ההשגה באויר המורגש נגד בני אדם בגן עדן הארץ, וסימנך שלשה אנשים דאלוני ממרא שנגלו לאברהם בביתו, ומקצתם נראה בסדום מוכרח שלימותם, כי כולם מעולם היצירה הם, (ושם חנוך מט"ט שהי' איש ונהפך ללפיד אש, כמד"א משרתיו אש לוהט. והלבוש הנכבד להההיא זוהרא עילאה שנסתלק לאדם בשעת החטא בסוד נשמתו נשאר בבריאה, והיא טעם נער הייתי גם זקנתי, וסנדלפו"ן בעשי' כמוהו, בסוד אליהו ז"ל, ושניהם בשעת הרצון מכריחים העולמות התחתונים כולם עם השרף שבבריאה, מן הקצה אל הקצה, והיא סוד הכרובים בקודש הקדשים, ואף אכתרי"אל מבין שני הכרובים לא נראה לרבי ישמעאל, אלא כשהוא עומד בין הבדים, שכל בית הפנימי מכוון אל מקום העדן שבמקדש, והיא שער השמים, יתר עליו מקום הארון ממש אינו מן המדה, כי הלוחות ושלשה ארונות הם סוד אבי"ע, על אבן שתיה מרכז לכולם), והנה דיוקן הנפש היא שני לרוח כאשר העולם הזה מחוץ לגן, והצלם שלישי על ראש המטה, וזהו פירוש אמרם שלישי לרוח, ע"כ. סיפא דמילתא בביאור המערכה שלישית אשר ידענו, לא נשאר לנו לבאר מעתה במדריגות הנפש דרך כלל זולתי מערכה רביעית המתחדשת בעולם בשעה שהמלאך הממונה על הריון משרה אותו הצלם הכולל על הטיפה הזרעית להתלבש בה כראוי, והוא מצטיירת תחלה בשני כחות הנפש חיונית שנזכרו בזוהר פ' שלח לך אנשים, ונקרא בשם הבלא דגרמי ועצבונא דבשרא, יבוא ביאורם לפנינו, ואנחנו נתאר נפש הלזו וכחותיה בשם איקונין רביעית שהצלם מתלבש בהם, והשכל הפועל מושל עליהם הוא המלאך שזכרנו, וכל השכלים שמם משתנה לפי פעולתם, וכשם שנייחס כל הפעולות האלקיות לשכינה הנרמזת בה"א אחרונה שבשם, על ידי התלבשה בעולמות שתחתיה, איש איש ממלאכתו אשר המה עושים לקיים ומלכותו בכל משלה, ככה נייחס כל דברת בני אדם אל נפש העליונה, דאיהו מסטרה ושולטת על איקונין שניה שלישית רביעית, ומלבשת בהם פעמים בהארת פנים ופעמים בהסתר פנים, וכשם שהגרעון בהעולמות לא יחסר ח"ו בשכינה, דכתיב בה אני ה' לא שניתי. ככה החסרון בשלשת האיקונין תחתונים שזכרנו, אם מעט ואם הרבה לא יחטיא בנפש מעלמא דיחודא, וזהו מפתח גדול אל המשכילים, להתבונן דברי חכמים וחדותם שכולם אמת צדקו יחדיו.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ח

הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע.: 1

**הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע.**

הג"ה. ועם מה שהקדמנו יובן בפשיטות מ"ש הכתוב וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש. וכל כיוצא בו. הזה דוקא מורה באצבע

**רמ"ע מפאנו**

נמצאנו למדין בכלל צורת האדם שהיא גוף בעל נפש חיונית אחת, ושני כחותיה, עצבונא דבשרא והבלא דגרמי, הרי שלש. ועליהם שני מיני צלם,

**הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע.**

• המשך

אחרי היות הדבר מוכרע ממקומו, שלא נאמרו כל אותן הפרשיות ביומן ממש אלא ודאי ימים יוצרו,

**הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע. • המשך**

והם היו מזדמנים לפני הדבור בשמרם עקב רב להתקדש על ידם. ודע כי בפרשה המועדות שבחומש הפקודים לא כתיב הזה אלא בפסח ויום הכפורים, משום כרת דאית בהו, ללמדינו שאף לחומר כרת ולכפרות עון אין אלו מועדות אלא על פי בית דין של מטה. ובסוף האזינו כתיב ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה. אל הר העברים, מלמד שהאיר הדבור למשה מעצמותו הראשון רברבא הנקרא צלם דוקא, ואידך זעירא בשני חלקיו שהם צללים, הרי שש. וכולם מתלבשים בימים יוצרו, להתגלות על ידם בעולם הזה עד ששבו הם והימים דבר אחד, כי יש לימים יצירה ממש מן המעולה שבחומר הנברא תחלה, והחלק המובחר ממנו היא האור כמו שביארנו במאמר היסודות, ומהם נזכרים ונעשים לבושים דקים ומזהירים לצלם האדם, וכמספר נצוצי הצלם כך מספר הימים הקצובים לו מראשית אחרית לצייר בם המחשבה והדבור והמעשה לטוב או למוטב דבר יום ביומו[1],

**הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע. • המשך**

של יום, סוד האור הגנוז שבו הראהו ה' את כל הארץ. גם מה שדרשו חכמים ובא השמש וטהר. מה וטהר. טהר יומא. יפורש עם ההקדמה הזאת כמין חומר. כי כשם לגבי טהרת האדם בעינן שיהיה במים שיעור מקוה שכל גופו עולה בהם, כן לגבי היום עצמו בעינן יומא מלא קומתו בסוד התשובה בכל יום על מה שנפגם בו, כדכתיב ביומו תתן שכרו.

למעלה מהן ג' דיוקנין נר"ן, מעשיה יצירה בריאה אשר המה מאירים באדם תחלה בסוד לבושין, ואחר כך בסוד ניצוצין כמו שביארנו, ונוסיף לקח לקמן, הן אלה לבדהן שש מדריגות ושית קמייתא הרי י"ב. למעלה מכולם נשמה דאצילות, שלשה חלקיה הראשונים יש להם לבושין הללו שזכרנו בסמוך, המה וניצוציהם, ונקראים בשמם, ושנים העליונים לרוממתם כל דיוקן בנפרדים לא ידמה אליהם ביפים, זכינו עם זה לי"ז מדריגות שכולם מתאימות ונכללות בשם נפש, וסימנך טוב ה' לכל, כי נפש בא"ת ב"ש טוב, והוא מספר קטן לשם הגדול ב"ה, ונדבר בם בסוף המאמר דברים ערבים לכל שומעיהם, אלמא כרנח"י דאצילות הם דמות אדם, ועמהם נר"ן דבי"ע המה וניצוציהם בסוד מלבוש אחריהם צלם וצללים דמות כסא וחוצה להם נפש חיוני"ת עם הבלא ועצבונא הם תבנית היכל וזיו שכינה על ראש כולם, משלימים לחי העולמים, עין לקמן חלק ד' פרק חט"י.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק ט

**רמ"ע מפאנו**

השכל הפועל שזכרנו למעלה הממונה על יצירת הולד אשר יקראו באמת רבנן קמאי, המלאך הממונה על ההריון, ואמרו לילה שמו בכתובים (נדה טז, ב), הוא לבדו נותן צורה אנושית חיונית בגולם החומרי שבאדם, שהיא מלבשת את הצלם, ואם נפשך לומר שאין בעולם אלא שכל אחד פועל ממונה על כל היצורים כולם, הנה זה שמו אשר יקראו החבר למלך הכוזר, שכל פועל אלקי ומשכיל נותן הצורות, ויקראהו ג"כ שכל כללי להיותו שליט על כל הצורות הי(ו)ליניות, וישימהו אדון הכל לאב ומנהיג על כל המציירים את בעלי החומר למיניהם, והוא נותן הצורה המעולה שבכולם לאדם, כרצון המלך העליון שהכל שלו, והרלב"ג במלחמותיו האריך לטעון על מי שסובר היותו מושפע ממניע גלגל הירח לבדו הקרובה אליו, והיא מסכים עם האומרים שיניקתו ושופע ממניעי הגלגלים כולם, והדוגמא העליונה הוה סייעתיה, שכן נזכר בה שם מלא על עולם מלא, וכן ביצירת האדם, וכשם שכל האותיות השם נועדו עברו יחדיו, להמתיק סוד הנפיחה הנפלאת שזכר הכתוב, ומכלילת שלשה עולמות הלבישו אותם מחלצות, רוחצות בחלב יושבות על מלאת, כך השמים ונוטיהם, פירוש מניעיהם כדאיתא במדרש רבה, נוסדו יחדיו במצות בוראם, לקחו מהם מתנות באדם, על ידי השכל הזה הקרוב לנו.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק י

**רמ"ע מפאנו**

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה (בראשית ב, ז). שדרשו בו כפולה בהוראת שני היודי"ן, יצדק מאוד לפרשו על שני הכחות שזכרנו לנפש חיונית, שהם כח בגשם הוכנו מן הגרמים השמיימים לחול עליהם צורת הנפש ההיא, על ידי השכל הפועל המושפע מכל מניעיהם כאמור, הכח האחד נקרא הבלי

דגרמי, והיא החיים הטבעי שמעמיד האדם על קיום הרכבתו, ואחרי שנגזר על הנולדים יצורתם בעונות אבותם אִתּם, ושבו צריכים לכח המגדל כעשבי השדה, היה החום בתחלתו חלוש מאוד, והולך ומתרבה באדם כל ימי העלייה, והיא מסגולת הנפש הצומחת אשר בעפר יסודה, ואמרו מן האדמה ירמוז אל החלק השני יוצא מן האדמה לאתקוני בה, והוא כח ההרגשה רב ההתפעלות, שמקורו בליחות שרשו, והוא מסגולת הנפש המתנועעת שישנה באויר על פני רקיע השמים ובארץ, בהמה ורמש וחיתו שדי, ובמים מתחת לארץ, כפי רבוי המינים בעלי הנפש ההיא, אך תנועת האדם הוא על פני האדמה ועיניו למרום, וכל תנועה גורמת חום, נמצא עצבונא דבשרא גובר על הבלא דגרמי ומוסיף בו עוז ותעצומות, לפיכך תלה העפר באדמה כשם שהנפש נתלית ברוח, וכאן יצדקו התוארים האלה למו, באחד ממיני השאלה ונדבר בם, וכל שפעולתו משוללת הדבור והמעשה, רק בהרהור כל מזימותיו לטוב או למוטב, יאות לשתף בו שם נשמה, יעויין ס' רעיא מהימנא נרשם בזוהר פ' צו דף ל"ג ע"ב, דבנפש הבהמית הבלי עלמא, רוח ממללא בהבלי עלמא, נשמה דבה כל הרהורין ומחשבין דהבלי עלמא, ותלמיד חכם שליט עלייהו וכו'.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק יא

**רמ"ע מפאנו**

הצד השוה לשני כחות הללו היא אשר בהצמדם ושתופם יחד נודע אשר הוא אדם חי חיי ההרגשות החומרית, (ואולי) [ואילו] ה[ו]רשה אבינו הראשון לאכול תיכף לאותה היצירה, קודם למעשה הנפיחה הקדושה שאמרנו למעלה, לא הי' **[חסר]** נמסר לו עץ הדעת טוב ורע, כי הוא מזון מתייחס מאוד לטבע היצירה ההיא ההוה ונפסדת, ובתנאי שלא יהיה נפסל תחלה במגעם של נחש ורוכבו, אך לא לכך נוצר, לזון הכח ההוא הנפסד בטבע ולהעמידו על התכונה ההיא, אדרבא נצטוה והוזהר על כל מה שיוסיף בו עוז ותעצומות או יקימהו על אותה התכונה החסירה, להעביר ממנו רעת ההפסד, לעשות אותו נצחי קיים באיש במין בגוף ובנפש, ולמה שתכלית המכוון בגוף העפר ההיא, אינו רק לתשמיש קדושה, להנהו אנפי רברבי וזוטרי היושבים ראשונה במדריגת ההלבשה אל הנפיחה הנכבדת הלזו, ע"כ הוצרך אל ההזמנה כדינה, והיא היתה חנינת הצלם הנתון באדם, להבדיל בין הקודש ובין החול, ויחוייב הבחנו לשנים, והתייחס אל הקצוות כפי ערכם, לפיכך אמרנו דאינון חד רברבא וחד זוטרא, כי המה מתמצעים בין הצורות הנבדלות ובין החומריות, והצעיר גם הוא יבחן לשנים, בשבט מושלים על הצורות היולניות הללו, הן הנה שתי כחות הנפש החיונית שזכרנו, והנה הצלם הזה בכלליו וחלקיו כולם, כבר אמרנו שהוא ציור דק רוחני מוגלם מנצוצי ימים יוצרו, והוא רוכב שוטר ומושל על הנפש החיונית, ומעמיד החיים האנושיים כל ימי החפץ העליון, כי בלעדיו לא יחי' האדם שלשים יום, כטעם הנפלים אם לא זכו לו כל עיקר, או שאיננו מתיישב בהם כל עיקר כמו שיבוא, לכן חיוב המצאו בכל המין האנושי, וכן כתוב בז' עממין סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם (במדבר יד, ט). אלמא יש להם צל, הוייתו להם מאחורי העולמות היצירה והעשי' אשר יש בהם טוב ורע, וכבר זכרנו ההבדל בין צל וצלם במקום שפרט הכתוב, כי אפשר לצלם שיכלול את הצל אך לא בהפך, ואני נותן סימנים לשלשתם במלת 'יום', כי היו"ד קטנה והוא"ו אצלה, הן רמז לשני הצללים דרך עלי', והמ"ם עולה על כולם לרמוז אל הצלם, ונוסיף לקח בס"ד, ובארנו במקומות רבים כי טוב ה' לכל, אין רע במעשיהו לא לרוע האדם, כי יש לאל ידינו להנות ממנו בשני עולמות כאֹהֵב וָרַע, ולקדש הלבושים כולם בקדושה עליונה, והיא סוד וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר (דברים י, יט). טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו.

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק יב

**רמ"ע מפאנו**

כל דבר שבקדושה יסודתו על מספר עשר, וממנו תוצאות חיים לשלשה דיוקנין קדושים שבאדם הנכללין בשם איקונין שניה, כי הראשון כלול מהם תלת, והשני כלול שית, והג' לגיון לבדו, עם היות כל אחד מהן כלול ג"כ מעשר, אמנם כל מה שניתן לידרש בסטרא דרע, אפילו המוטב שבו יש לו שורש במספר עשתי

עשרה, שדרשו בו מוסיף גורע, ודברים כמשמען, שתי עשרה הוא מספר מרובה, וכשהוסיפו עליו עין בתחלתו גרעו אחד ממנו, והוא הרמז באות עי"ן, שהוסיף גמול החטא על כתנות אור, והיא היה תיקון לגרוע, וידוע כי צרופי השם הגדול שנים עשר, והחטא מסתיר את המקור שהוא השורש הרחמים, וגם הענף הדומה לזה, עוד יש במדרגות הקדושה י"ב מעלות להתבונן בם, ואלו הן, אין סוף וכתר הם שנים, חב"ד שלש, הרי חמש, וז' אחרונות, ולכולם יש דוגמא בנפרדים, חוץ מן המעלה הראשונה אשר שם הרצון הנעלם, ונשגב ד' לבדו, עוד מנינו, השם הגדול ברבוע אותיות זו על זו עולה מקו"ם, שכנגדו פני אדם חסד הכולל, למעט עצמו אצל קונו, וההפך אדם בליעל מוסיף גורע, וכן קו"ף בפני אדם שהוא מוסיף גורע, כי קו"ף בגימטריא שלו מוס"ף אחד יותר על פני אד"ם, ונגרע מערכו עד אין שיעור, וכן שפ"ה בתכלית הקדושה, אשפ"ה בשפל הטינוף והירידה, אך עיקרן של דברים בנסתרות, והרמז במשכן, שהי' הוא עצמו עשר יריעות, והאהל עליו מלמעלה עשתי עשרה יריעות, וידוע כי האהל גרוע מהמשכן, ובריש משנה תורה, אַחַד עָשָׂר יוֹם מֵחֹרֵב עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ (דברים א, ב). שבח גדול הי' לקצר המהלך אם זכינו אליו, וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ וכו' (דברים א, ג). שינה הכתוב לקושי התוכחה, ופשוט הוא, ויש י"א ארורין בפרשת כי תבוא, חוץ מן האחרון הכוללן, ועוד שכולן אזהרות על מצות לא תעשה, והיא לא באה אלא להזהיר על בטול העשין, והצעת שמועה זו כך הוא, כי אמנם כל בי עשרה מסטרא דטוב, שכינה קדמה ואתייא, והיותה בתחתונים צורך גבוה הוא מאמר מפורסם ועמוק, ואחד מן הפירושים הנאמרים באמת היא, כי לנו היא צורך רב ורם, ואנו צריכין מאוד אליה, שהיא דוגמא לנו לשורש כל השרשים, יחידו של עולם הקודם וחופף ברום חביון על עשר מדות קדושות שלו כל היכא דאיתנייהו, ולהיותו מרומם על כל ברכה ותהלה, כי נשגב שמו לבדו, אינו נמנה עמהם, אך עצם הרצון מתפשט בהם, והוא מחיה את כולם, ראשון עד אין סוף, אחרון עד אין תכלית, ובלעדיו אין אלקים באמצע, וכיון שאין לנאצליו מציאות ריקן ממנו ח"ו, דין הוא שלא יהיה נמנה עמהם, הואיל והנמנין עצמן יסודתן מניה וביה בהררי קודש, ועוד שנינו בספר יצירה, וְלִפְנֵי אֶחָד מַה אַתָּה סוֹפֵר. כי הנה ה'אחד' האמור כאן, היא תחלה לעשרה מאמרות, נמנה עמהן ונקרא רצון, והוא כולל אותם בהוראת ג' אותיות אלה שבמלת 'אחד' כנודע, א"ח היינו ט' מאמרות, והד' היא העשירית.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק יג

**רמ״ע מפאנו**

גם בתיקון המתקלא שכל אחד מבעלי הדיוקנים הקדושים כלול ומשוכלל מעשר, הנה אנחנו מונין בהם חב"ד עד סוף עשר מדות והכתר מופלא ומכוסה, כי היא באמת מורא שמי שמים העליונים עליהם, וידוע כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים, ויש בסטרא דרע עשר כתרין תתאין, והשורש פורה ראש עליהן מלמעלה, בסוד פיזור לרשעים. וכתיב לא תאמרון קשר, כי אין מקורן מיוחד ומקושר עמהן ומתעלם בתוכם, אלא נפרד ועומד לעצמו כאחד מהם אשר בו יתפאר בלעם בעצמו היותו יודע דעת עליון, ושפיר קאמר על שני דרכים שזכרנו, א' דעת דוקא וא' עליון דוקא, ובשלו דבר לא דעת אלקים עליון ח"ו, אלא דעת עליון ממדריגתו והמה לא אלקים, ועל הצטרף השורש הזה שדרכו להמנות גם הוא עם ענפיו, יאמר להם עשתי עשרה, והוא מלשון עשת שן, ומשפטו עשת יו"ד, כי השורש הוא מקשה אחת לעשרה כחות מתפשטים אחריו, נמצא המוסיף ומצרף ומונה המקור עם הענפים להרבות מספרם, מגלה מומו ונגרע מערכו, ונודע אשר הוא נפרד כמותם, ויצוריו כצל כולם, ויש בזה שיטה אחרת, שהנמנה אחד עשר בראש סימני הקטורת, וכן ביריעות עזים ודכוותייהו הוא שורש קדושה נמנה לבדו בכבודו, תדע כי בהראשון מהארורים המזהיר מעבודה נכריה, כתיב ביה ושם בסתר. ופירשו רבנן בסתרו של עולם דא אריך שיש לו י"ג תקונים, וכנגדן י"ג תיבות בפסוק עד בסתר, ואחריו מקלה אביו ואמו זה לעומת זה, ואחריו ה' ארורים כנגד חמשה ראשונות דזעיר כח"ב ג"ג, ואחריהם ארור שוכב עם אחותו שמשתמש בשרביטו של מלך וכן כולם, כי שם ת"ת עם אחותו דוקא, והשתא דאתינן להכי, הנה שורש הקדושה על ראש פתנים, הרי זה מוסיף בדבור עצמו שמלכותו בכל משלה, וגורע מעשרה ענפים של קליפה, בסוד נהורא דקיק, ואין קודש מתערב בחול אלא עומד על ראשם ואינו נבלע בתוכם, וחלוף הנהגות יסבול הפירושים כולם, כי הראשון שבפי' זה יצדק

בהיות נגה שוכן עם טמאים, והשני כשהוא שוכן עם טהורים, ולנו עוד דרך ישרה בכלל הדרוש גניזה בסודן ורמיזתן של סממני הקטורת, כי הם הי' שיריים לז' מלכין קדמאין דמיתו, ולד' אחורים גבוהים עליהם אשר נפלו עליהם, שכנגדן נזכרו בתורה ד' סממנין מפורשים, ג' מהן נטף שחלת וחלבנה, והשאר מדרשא דסמים ראשון, מעוטן שנים, וסמים שנדרשו בו חמשה כנגד חמשה שקדמוהו, ולבונה זכה באחרונה, והוא נדרש נכבד מאד, יעויין במקומו, כלל הדברים כל אלו הניחו שיריים בקליפות, ומעשה הקטורת הוא תקונם, בהעלות הקדושה שבהם לריח ניחוח, ועם סלוקם ישארו הלבושים החיצונים שלהם פגרים מתים, לא ירעו ולא ישחיתו, ולכוון הברייתא של פיטום הקטורת עם הכתוב בתורה, עיין מאמר מעין גנים אשר לנו בחלק ראשון.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק א — פרק יד

**רמ"ע מפאנו**

כבר בארנו במקומות רבים כי הכהונה והנטפל אליה, הכל הוא מן המוטב, לקרב את הרחוקים ולהפך מדת הדין למדת רחמים, וכתיב בפ' אלה פקודי, והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם, ואינו רחוק לפרשו מלשון כי משחתם בהם מום בם, ששרשו שחת, דאי מלשון שמן המשחה, היה ראוי לינקד בחיר"ק, ואי מלשון לך נתתים למשחה, היינו כהונת עולם דאמר אח"כ, והא' כפול בחלוף, ועוד מה והיתה להיות, אלא הכי קאמר והיתה משיחת הכהנים להיות להם משחתם, פי' מומם לכהונת עולם, על דרך זדונות כזכיות, אם שיפורש על העגל או זולת זה מסוד ה' ליריאיו, שגרם היות אהרן ובניו טעונים משיחה, לא כמשה שנתכהן בלא שום הזמנה, כי היה מוכן ומקודש מאליו, ויש סיפק בידו לכהן פארות אחרים, ואם על נדב ואביהו להיות משחתם כהונת עולם לפנחס, הא למה זה דומה, למי שיש לו חטטין בראשו שהוא סך כדרכו לרכך ולצחצח את העור ולעדן את הבשר עד שיבריא ויתחזק יותר משאר גופו, וכן כתיב בנעמן כשנתרפא מצרעתו בדבר אלישע, וישב בשרו כבשר נער קטן, כי מלאך ממש שלח הנביא לאמר לנעמן הלוך מקור ולא ציווי, והוא שר הירדן אמר בהליכתו לפניך רואה ואינו נראה, ורחצת ואז תטהר, ונעמן לא הבין כנער קטן ממש, אלא שזכות הנביא וקדוש שם שמים הועיל לו, לפיכך כשנמנה משמרות כהונה ולויה בדברי הימים, כתיב בהו עשתי עשרה, אף על פי שחלק הכתוב כבוד גדול ללוים שנקראו כהנים על שמם בכ"ד מקומות, לפי שלא חטאו בעגל אשר עשה אהרן, כי ע"כ נתייחסו לצדיק שהיה מזרע אלעזר, כי בני אהרן גם המה ככל שאר הלוים שלא חטאו בו, וטעם מספר המקומות כמספר השעות שהיה העגל בעולם עד שבא משה ובטלו, וכל שעה נחשבה להם זכות בפני עצמו, הואיל ולשעה קלה נאספו כולם במאמר משה מי לה' אלי, ובאזהרת לא תלבש שעטנז אמרו, שאם שהה כדין הפשט ולבישה בהתראות, רבנן חייב על כל אחד ואחד, ובמדה טובה כי הכא (אה"נ) [עאכו"כ], ובפ' חלק אמרו, וביום פקדי ופקדתי, לאחר כ"ד דורות נגבה פ' זה, כי נאמר ביחזקאל קרבו פקודות העיר, ע"כ למדינו כאן המספר על הבחינה הזאת, ובהלל המצרי לא נאמר יאמרו נא בית הלוי כי לעולם חסדו, שהרי הם נוטלין שכר מן הדין, ע"ד שפירשו חכמים אצל יצחק, בזכות העקידה, מסכת שבת פרק רבי עקיבא, יצחק פלגא עלי ופלגא עלך, וכ"ת כלהו עלי, הא פשטית צוארי על גבי המזבח, ועיין מאמר אם כל חי חלק ג' פרק כ"ח ופרק כ"ט וסוף פרק ל"ה, וכן בפרטת פה להם, ולא ידברו האמורים שם, לא נזכרו הלוים כלל, אבל בפסוק אחד דכוותיה, שנאמר בהלל הגדול שהוא ע"ש העתיד, כי ידין ה' עמים ועל עבדיו יתנחם, ונכפר להם עון העגל לגמרי, כתיב בית הלוי ברכו את ה', וטעם החלוף אשר בב' מזמורים הללו באותה פרשה, ביארנוה במקום אחר, וכן מצינו בקרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח שנאמר בהם, ביום עשתי עשר יום, שכנגדן אנו מתודין ביוה"כ עשתי עשר פעמים, שתים במנחה שלפניו, ואחר בתפלת הערב, ושמונה פעמים בשחרית ומנחה, ב' במוסף א' בנעילה, (ס"א עם חזרת הש"ץ), אך כאן בהיות הצלם הנתון באדם, מן החלק המוטב לא ממה שהוא טוב מראשיתו, הנה הוא כלול עשתי עשרה מדות מצמצמות לפי קטנו, הוא הדבר שבארנוהו למעלה במלת 'צלם', כי הצד"י תשע מדות, והלמ"ד ומ"ם שתי מעלות טובות נוספות, ואין להאריך.

לפרק בתוכן העניינים

# הנפש — חלק א — פרק טו

**רמ"ע מפאנו**

עתה אשיב לכללות המכוון במקום זה, כי החיצונים תחלת תשמישן להמנות במספר עשתי עשרה מטעמים, והא והא איתא, אך מפר מחשבות ערומים כי נשגב שמו לבדו אמר תחלה לנחש הוא ישופך ראש, מיעט קומתו והעמידו על ח' כחות, כי ראשו הכולל ארבעה ענפים, צמצם אותו באחד בלבד, וגם הוא חלוש מאוד כנרמז בראשון מן הח' מלכים בשלהי פ' וישלח, הנקרא בלע ע"ש חיל בלע, כי יבולע בו בכח העליון על ההיפך מה שכתוב כנגדו בקודש, וישראל עושה חיל, בסוד מזקין ודעתו מתוספת עליו, ע"כ ירום ראש, והנה המלך ההוא לשעה קלה היה לבער, כטעם בן בעור, הוא גזר דינו של נחש שהוא ראשו נשוף וכמאן דליתיה דמי, ואין מונין לו רק שבע דרגין דמינייהו שבע כתות לשדים, וגם אחרי כן הן לצדק ימלוך מלך לבני ישראל, כי אז נתמעטו חיילותו של נחש, ועמדו על ארבע קליפין, רוח ענן אש נוגה שזכר יחזקאל על נהר כבר, וכנגדן נראה להגר ד' מלאכין רצופין, זה נופל וזה קם אחריו, שהיו מתבטלין מיד בסוד זיקין קדמאין דאידעכו, כי הנה מלאך ה' הנזכר בארבעתם הוא הוא בגמטריא זי"ק, וכן אל אלקים ימין ושמאל בלי אמצעי מכריע, דכתיב ביה ושונה בדבר מפריד אלו"ף א"ל כמשמעו, ו"ף היינו אלקים, והוא טעם 'לא יאכל אדם תרי' (פסחים קט, ב). ודכוותיה, וכל זמן דמתקלא לא הוה, זו הוא סיבת בטולם, ומנה שזווגם הנרמז במלאך ה' אינו עולה יפה, דלית כאן אלא חצי דבר או הוא, או הוא ואנן תרווייהו בעינן, מתקלא ויחוד בסוד אילת אהבים ויעלת חן נוטריקון חבו"ק נשו"ק כמבואר במקומו, אלה הי' ד' קליפין כנגד ד' רגלי הכסא, תדע כי הראשון מימינא, יחס אותה שפחת שרי, אשת חבר כחבר, שאברהם הוא הימין הקדוש, והשני משמאלא שאמר לה שובי אל (גבורתך) [גבירתך], בסוד גבורה. [והתעני] (והתענו) תחת ידיה. והג' אמר הרבה ארבה את זרעך כנגד הקו האמצעי, אמנם לא ראו זה את זה, לפיכך לא היה בו כח להכריע, וזה הוא סיבת מיתת המלכים האמורים בפרשה, ונשנו בדברי הימים, והכא והתם מוכח שאין להם מלך בן מלך ולא אתדמי מהדדי כלל, ומלאכי הגר כמוהם, והרביעי אמר הנך הרה. בדידה משתעי, וכבדה שיהי' פרא אדם חסר התולדות, ודי בזה, וכשנתגרשה מבית אברהם כתיב, ותלך ותתע. הנה אותיות וי"ו תי"ו שבמלה זאת, שמושין הן נשארו ת"ע שהוא עיקר הפועל בגימטריא מלאך ה' ארבע זמנין, ובקשתם ולא תמצא, זה הי' מקום טעותה, כי הוא לא ידעה שנתבטלה, ורבי שמעון במס' מעילה שבחה ואמר שפחה של בית אבא נזדמן לה מלאך ג' פעמים, לא אמרה למלתיה, רק לפי המפורסמים, תדע כי ד' פעמים היו, ומפשט הכתוב משמע שאינן אלא ג', כי הא' ששאל אותה אי מזה באת, תראה שהוא עצמו אמר לה שובי אל גבירתך, ואף על גב דהתם נמי כתיב ויאמר לה מלאך ה', לגופיה איצטריך, הואיל שהפסיק הכתוב במה שהשיבה אמריה לו, מפני שרי גברתי אנכי בורחת, והיה המאמר השני מעניינו, יאות למלאך הראשון, ליגמר שליחותו, אבל שתי אמירות אחרונות רצופות הי', ובלא תשובה בנתיים, מלאך מלאך למה לי, אלמא אחרינא נינהו ואמירות מופסקות הי', אחת על רבוי הזרע, והאחרת על ההריון שבאותו פרק, זה דרך הפשט שדרך בה ר"ש, ואעפ"כ אמר נזדמן לה מלאך ג' פעמים, שיש במשמע כל פעם מלאך אחד, ולא פי' שלצורך הוה, שהוא היה צריך לו באותה שעה, דיו במלאך אחד, ועוד יודע היה שאלו מלאכי הגר לא היו בני קיימא, ושזהו טעם רבויין, והוא לא היה צריך אלא למלאך שיש בו כח לעמוד עד תום שליחותו, ולפי הכנת הדור, לא נזדמן לו אלא בן תלמיון, וכבר זכרנו כי אלו"ף בגמטריא זי"ק, וכן האד"ם האדם הז"ה חסרי וי"ו כתיבי גבי נזיד עדשים, ומכאן אתה למד לאלופי החורי, בסוד חציפותא מלכותא בלא תגא, וכל אלוף שבמקרא אשר הוא חסר וי"ו, אינו אלא מלשון ואאלפך חכמה, והנה הקליפה הד' הוא הדקה המתקבלת בקדושה בסוד התרגום שחלקו לו המקראות כבוד, ואין תרגום אלא תרדימה במספר שוה, בסוד ואני ישינה, והם בגימטריא היכל י' פעמים בחסרון הכולל, והוא הדבר הגורם השינה, ובע"ש כתיב ולבי ער, ואז יוכללו הלבושים האלה בשלשה מדריגות, ומה שזכרנוהו בזה הוא מספיק אל הנרצה הנה.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק א

**רמ"ע מפאנו**

המלאך הממונה על ההריון 'לילה' שמו. א' משום שאסור לשמש ביום, והמאפיל בטליתו לפי צורך שעה, כגון דקביע ליה עידניה כולא לילה דבי רב, והוא יום טבילה מאמש או פוקד את נוהו לצאת לדרך, לדידיה ליל שמורים הוא באותה שעה, שכל מעשה בראשית לוין זה מזה ופורעין, אי משום שפקודת המלאך הזה במדת הדין נקבה שמאלית, ואמרו שהוא גבריאל, לא שר המרכבה העליונה, שהוא ומיכאל מלאכי צבאות במרום, מלכיהון דמלאכיא, אלא ממשרתיו עושה מלאכתו למטה לארץ, שכל מלאכי הדין הקדוש גבורי כח נקראו על שמו, ויאות זה השם לשכל הפועל, שכל הצורות התחתונות עלו במחשבה להבראות ע"י ברי"ת א"ש, והרמז באותיות בראשי"ת, וניחא לן ששר המרכבה ממש יוכל ברשות גבוה לשמש בזה לעמרם וישי ודומיהם, כי לו יאתה לפי שלימות הטיפה והולד הנוצר ממנה, אם יצוה מלמעלה להתלבש באויר העוה"ז, להלביש הצלם והדמות תחתיו בתוכה, והטיפה זרעית דאיתמר בה, הלא כחלב תתיכני. הנה המלאך הממונה, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, הוא מעמיד אותה כטעם וכגבינה תקפיאני. לפני הקב"ה שמלא כל הארץ כבודו, ושואל דמות הצורות הראויות לחול על אותו החומר להעמיד אותו ולכוננו, והנה הראשונה במעלה וחשובות מן הצורות המורגשות בטבען, אם נתנה רשות לעין לראות אשר להן יש יחס ודמיון עם החומר, חקרנוהו כן הוא הנקרא צלם, ובה יצדק לשאול החכם יהיה או סכל, ולא על חכמת התורה וידיעתה הדברים אמורים, כי הוא בכלל צדיק ורשע לא קאמר, שהרי כתרה מונח בקרן זוית, החפץ ימלא את ידו שכלו יראת שמים, הרוצה יבוא ויטול, אלא הכוונה על ההכנה אל המושכלות מאיזה חכמה שיהיה בין מן הצמידיות או הגיוניות ודומיהן, החכם יהי' להשיגם בנקל כשיבחר להתבונן בהם, וכשישב ויסור מלבו לשמוע בלימודים ויסור דעתו מהם לא יועילוהו מה שנגזר עליו וחכים לא יתקרי, אך לא יסיר מהיות פקח במילי דעלמא, ומכל מקום יהי' בית דין של מעלה נשפוט אותו ביותר על ביטול תורה, שהוא שקול כנגד כל המצוות, והוא הדין אם יחליף עסק התורה בלימודים חיצונים, כי הואיל ויש סיפק בידו להיות חכם, עתיד ליתן עליהם את הדין הרבה יותר ממי שלא למד כלל, אם נגזר עליו להיות סכל, ואפשר שיהי' אדם זה לעמל יולד, שלא ישכיל פיהו בשום חכמה כי אם בטורח ויגיעה, ואם כה משפטו להקרא סכל והוא יודע ייגע ומתיגע ומתחזק בלימודה של תורה לשם שמים ביראת ה' כל היום, מובטח הוא להפוך הקללה לברכה, לפום צערא אגרא.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ב

**רמ"ע מפאנו**

השאלה הנופלת על הבלא דגרמי שהוא החום הטבעי כמו שביארנו הוא בדברי המלאך עשיר או עני, כי ממנו פריו נמצא להיות זריז ונזכר בהשגת הקנינים לרכוב אניות ולרדוף בצינות, ויד חרוצים תעשיר. והנה יצאה הגזירה הזאת על אחת משני צדדין בשוה מפיו ית', למדנו שאין רע בעניות אם האדם אינו בועט בו, שאין הקב"ה מיחד שמו על הרעה, וכתוב הדר היא ה' מוריד ומעשיר, אלא נתייחס הפועל הזה אליו ממש, לפי שהכל לטובתינו אין רע כי מנסה ה' ית' אותנו, ונקל זאת בעיניו יתברך להיות מעשיר אח"כ בזמן החפץ, הצד השוה בזה שהוא משביע לכל חי רצון, וכן גבור או חלש יאמר על עצבונא דבשרא, כי הכל לפי רוב ההרגשה וההתנועע אליה, והקדימו עשיר לגבור במקום הזה, אעפ"י שהגבורה בגופו והעושר חוץ ממנו, כדרך שאנו מקדימים אופנים לחיות בקדושה מיושב בחול פעם אחד, ובשבת פעמים, והמשנה בהם טועה אעפ"י שהחיות עודפות כי רוח החיה באופנים, אף כאן הגבורה בגופו של אדם, והעושר נפרד חוץ ממנו, וכבר אמרנו למעלה כי הסכל נתלה בהרגש, וא"כ העושר גם הוא נתלה בגבורה, והוא סדר הכתוב שאמר אל יתהלל חכם, גם כי יזקין ודעתו מתוספת עליו, לפיכך לא אמר החכם כי לא יבא עד תכליתה, ועוד יתן ה' חכמה ואין האדם בעל התואר, ואמר ואל יתהלל בוי"ו המשך וההרדפה הגבור שמתגבר על יצרו ואין כחו בידי שמים, אם כן יאות לתוארו בזה, ומדוע אל יתהלל כי הן בקדושיו לא יאמין, למדנו מזה כי אל יתהלל כלל עשיר בעשרו, שגלגל הוא שחוזר ואין טובו בידו, וממה שאמרו בגמרא ריש בבא קמא, דבהמה לית לה מזלא, יש מגדולי המפורשים מי שאמר שאין לה צלם כלל, וקצת חכמים יגידו היות צל ג"כ

לבעלי חיים בלתי מדברים על פי הנסיון הידוע בליל החותם, ואינו רחוק שיתיחס עליהם צורה כפולה מתפשטת בסיבה רחוקה מן המינים שבמרכבה לעוף ולבהמה גסה ודקה שהוא וחיה גסה שוין לפרכוס, שאין ההלכה יוצאה מידי פשטה, ויש ג"כ במשמע שהן שוין בהאזנה שהוא קבלת השפע מלמעלה, כאמרם עשה אזניך כאפרכסת, שכן פני אריה חיה הן וממשלתן אל פני הצאן אל עקוד, דכתיב ביעקב ויהי עקד. תואר לעוקד כמו טחון במשנה, שכן אריה עקדו לשור אצל סורים סביכים, כדאיתא בב"ר פ' נ"ו בענין העקידה בספר נחום האלקושי, ואמנם אותה צורה תחלק לשנים, אחת מהנה תחול על הצומחות והאחרת על המרגשת לקבל על ידה כח השר הממונה על כל המינים עדר עדר לבדו, וניחא לן למימר דצלם היא דלית לה, אבל צל אין הכי נמי ועל דרך שביארנו באדם, כי הצל נחלק לשנים, כדכתיב ונסו הצללים. או יהיה לבלתי מדברים לכל אחד בלבד משמש לשני כחות אשר לנפש החיונית, כי לא יקרה מזה בטל וכבר בטלה מחלוקת, ודרך זה יצדק ג"כ על כל רחקיו יתב', כי יש להם צללים וצלם מסיטרא דידהו כקוף בפני אדם, והנה דרך וסייג להם להדבק על ידי הצלם ההוא שלהם אל השכל הפועל שהוא פקיד עליהם ברצון גבוה להחיותם, ובזה הטיבו אשר דברו חוקרי יון וקדר לעצמם לא לנו, אך שקר ענו בנו המתפארים במחקר מבני עמנו לבושת וגם לחרפה, להשות המידה בינותינו בינינו וביניהם, ויש לזולתנו עוד אפשרות הדביקות במקצת המדריגות שהן למעלה מזה השיעור לא שערוהו חכמיהם לו חכמה ישכילו זאת, לקבל עליהם בבית דין שלנו, והדר לשמור ולעשות מצות בני נח.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

הן אל כביר ולא ימאס להיות יושב ומצפה מתי תבוא טיפה שהצדיק נוצר הימנה, כי הוא יודע תעלומות לב ההורים שניהם, ושוקל בפלס ומאזני צדק טהרות מחשבותיהם באותה שעה, ובוחן כליות ולב לדעת סיבת התכלית שבשבילה נתעוררו אל אותה המעשה, אם להנאת עצמן בין במוחש אשר מהבל ימעט, ובאמת יצדק בדברינו כי עודנו משולל בעבודת שמים חרפה הוא לנו וכלימה רבה בין בתשוקת ההולדה בדומה, יורש עצר מסייע במלאכתם להרבות הונם ולכלכל את שיבתם, וכן לנקום נקמות על אויביו יתגבר, וגם זה דרך החיצונים, או אם אין להם השקפה אחרת רק לעשות רצון אבינו שבשמים, וכפי זכוך כוונתם ועלוי השגתם ותשוקת שניהם, במה שמבראשית קדשנו וצוונו להרבות את הדמות אשר אנו בביאורו בחמלת ה' עלינו ובשיעור המכוון במאמר, ככה הוא שופט בצדק וגוזר באמונה להלביש על אותה טיפה צורות מעולות זו מזו, וכל טיפה שעתידה פרידה טובה לצאת ממנה, אפילו בסוף העולם, גם הוא בכלל 'מספר את רובע ישראל', וכבר רמזנו בזה בפסוקי יעל בסוף מאמר חקור דין, והא דדרשי התם, מה שמיכה שמ"י כ"ה, להעיד שלא נגע בה סיסרא ביעל, אולי קרקע עולם היתה גם היא שפירושו שמירה מד' מלואין של שם אהי"ה שהן בגימטריא קרק"ע עול"ם, נוסף על מה שאחשוב, כי כבר מת בעלה באותה פרק והיותה קרקע עולם, מלבד הפשט המוכרח לפי הדין שלא תאסור לבעלה, וכן עוד עם רז נגלה שאנו מפרשים באסתר, והכוונה בזה כי בשעת האונס פרחה נשמתה, כטעם ואנכי הסתר אסתיר פני, מכאן רמז לאסתר מן התורה, ואמרו דאזדמנת ליה לאחשורוש שידה באתרה, והוא נרמז בסופי תיבות דהאי קרא, ואשת איש נפ"ש יקר"ה תצו"ד, כי הוא עונש הפריצות באזדמן שם באותה שעה כח תחתון בלבד מן הלבושים הגרועים הנטפל אל הנפש חיונית כדי קיום הגוף בהסתלק הקדושה בכל חלקיה, ונעשה בשרה לרצונה כאבן בלתי מורגשת טובתן של רשעים, וכל דברי חכמים קיימים ויעל נמי דכוותה, ומאי דאמור רבנן שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ושוכבת בחיקו של מרדכי, משמע דשכיבת אבישג השונמית היתה, דכתיב בה 'והמלך לא ידעה'. וכתיב 'ושכבה בחיקיך'. אף אסתר כן, כי הוא שוכבת בחיקו של מרדכי ליחוד גרידא לצוות בעלמא ותו לא משום הבחנה, דהא חידוש הי' לה מה שלא נקראת לבוא אל המלך זה שלשים יום, ואפילו עברו עליה צ"ב יום, שמא לא יעברו עליה צ"ב אחרים, ודייק אומרה כאשר אבדתי מבית אבא, אובד ממך לחיבה בעלמא, דומיא דבית אביה, וזהו תירוץ מספיק למה שתמהו התוספות, מדוע לא פטרה בגט קודם שתלך ברצונה ויחזירה אח"כ, דכיון שלא היה רשאי לבנות ממנה, אטרוחי בכדי היא, ודעדיפא מנה אין ודאי אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה, אבל מי שיודע בפנוי' שסופה לאנוס תחתיו בכל יום

תמיד למתי שירצה, מי הותר לו שישאנה, ואל תקשה עלי מריש כתובות דאמרינן ולידרוש להו דאונס שרי, דהתם לא אפשר שהאונס שוה בכל, ולא הי' מתמיד אלא פעם אחת לאחת מהנה.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ד

**רמ"ע מפאנו**

ויש אמנם למחשבות אדם חלוקים רבים, אדברה וירוח לי בפתח להם שער אשר גבלו ראשונים, ומקום הניחו לי להתגדר בו, ומה גם עתה ישמע חכם ויחכם עוד, הנה המחשבות בכלל יש מהן טובות ורעות, והכל צפוי בסקירה אחת אל היוצר יחד לבם, ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא, וכתיב און אם ראיתי בלבי. פי' אין דבר נעלם מהאל ית', העונש הוא לא ישמע ה', פירוש את תפילתי שזכר תחלה בפסוק שלמעלה, אליו פי קראתי ורומם תחת לשוני, מה כתיב בתריה אכן שמע אלקים, לא מיבעיא ה' שהוא רחמים, כי גם אלקים שאינו אלא דין, ואעפ"כ הסכים במדת הדין לאותה שמועה, והוא ראיה גמורה שלא הביט און לא ראה עמל, זה פשט נכון אמיתי בעצמו. ולמדרשו שאין אדם נתפס על הרהורי לבו אם לא בהבלי נכר יאמר, און אם ראיתי בלבי בשאר עבירות, לא ישמע ה' שום קטרוג, כי אין להם רשות על זה, אבל הוא ית' רואה כליות ולב ודן על הכל ברחמים, ואולם המחשבות הרעות כולן, אף אם תהיינה טמונות וגניזות במעמקי לבו של אדם, מכל מקום הן ידועות אל המסית הרובץ על מפתח הלב, כדאיתא בפרק הרואה, לפי שהוא הגורם אל האדם לחטוא בהמה, והוא השליח, כמו דכתיב תפוס את בני ישראל בלבם, כי הוא המתעה, והדר הולך רכיל ותופס ברשות גבוה והשגתו בהן מעיקרא איננה מעלה אליו, כי אם פחותית וגרעון גדול, דליסטאה בלסטיותיה ידע, גם זה רעה רבה, שאין ידיעתו בהן אלא בשעתן בתחלת צמיחתן, כי הוא משתתף מוטפל בם בעצם מתחיל בגנותם ומסיים במפלת בעליהון, ונוסיף לקח בזה בפ"ח, אבל הקב"ה יודע מחשבות אדם לפני זמנן, כטעם כי המה הבל משפטו כאשר יפרושו, בזמן שאין בהם ממש לא יום אחד ולא יומים, אלא מן העולם ועד העולם. וכבר ביארנו במקום אחר כי ידיעתו ית' הוא התורה עצמה, תוכה ופנימיותה מצפוני סתריה דאתמר בה אין מוקדם ומאוחר בתורה. פי' אעפ"י שלגבי דידן הוא תורה קדומה וידיעה מוקדמת לכל דבר, הנה לגבי דידיה אין מוקדם ומאוחר, לא הידיעה מוקדמת ולא הבחירה מאוחרת, כי הכל הנה לפניו צפוי ממש, אין הזמן מוגבל בשלימותו מאומה, ואין שם עבר ועתיד, הוא הדבר שאמרו הרמב"ם כי אין ידיעתו כידיעתינו, ולא פירש, ואני כאן מגלה סודו להרבות כבוד שמים, ואין מקום עם זה להשגת הראב"ד, אך הבאים להשכלה זו מכח קושיא, טועים בהתחלות כי אין הידיעה העליונה טענה לפטור הרשעים מן העונש, ולא למעט שכרן של צדיקים, כי מאז ידע בחירת הרשעים הזמין תשלום גמולם לחול עליהם בעד הראוי, וכן משצפה צדקת הצדיק הוכן בחסד שתקובל שועתו, וכל דבר לא יכחד מן המלך העליון שאין כמוהו, ואם תאמר מהיכן ידעו מלאכי השרת שעתידין בניו של ישמעאל להמית גלות ישראל בצמא, ומהיכן ידע השטן שהי' מתדיין עם מיכאל בשעת העקידה כדלקמן שעתידין ערב רב להטעות את ישראל בעגל, י"ל כי דברים ודומיהן ידועים לחיל שמיא בסוד כל פעל ה' למענהו. וגם רשע ליום רעה. לרעה לא נאמר לפי שהללו יודעים הזמנת הדבר בלבד, אבל הרשות נתונה לבחור בטוב, לפיכך נאמר ליום רעה שתלוי ועומד, לו חכמה ישכילו זאת להחזירו למוטב ורעה לא תמצא בו, כי יש לכל יום מעין ברכותיו, ואין בחיל שמיא ודיירי ארעא ממה שנבחר בלתי ה' לבדו, ואם גלה סוד לנאמן ביתו והראהו בסיני דור דור ופרנסיו, ולא נעלם ממנו מה ששנינו ג' מלכים וד' הדיוטות אין להם חלק לעוה"ב, ואף מה שבקשו למנות מלך אחד להרבות בכפרתו, ומן השמים נרמז להם שאין צורך, וכיוצא בדברים הללו שאין לפנינו משניות סדורות, נאמן בית שאני, דכתיב ביה ותמונת ה' יביט. על דרך המפורש לנו במקומו, ובכל כגון אלו אמרו בספרי, דברים ציוה אותי לאומרם ביני לבין עצמי, כי נוסף על סודות התורה שהותרו לו לאמרם דוקא לשנותם ולסדרם בפיו, הנה האלה העתידות הבחיריות יובן מלת לאמרם, כמו אמרתי אני בלבי.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ה

**רמ״ע מפאנו**

ויותר מזה ידע כי טבע המצוה הוא שימשוך ממנה הגמול כמו שהלחם לבב אנוש יסעד וכן האוכל סם חיים משלו יתנו לו ומי שאוכל סם המות לא יצדק שיאמר שמת מצד העונש אלא בטבע ובחירה, כך הוא עונשן של עבירות טבעי ומוכרח בסגולת הפועל המגונה כטעם חופר גומץ בו יפול ופורץ גדר ישכנו נחש וזה ברור, והנה התורה אמרה לא יהיה לך אלהים אחרים, מי שיעבור על לאו זה ראוי לו שהוא בעצמו לא יהי׳, כאילו יאמר לא תהא הויה לך אצל אלהים אחרים, כי אין להם מציאות בעולם אלא ברוע בחירתו, זהו אומרו לך, ובהתבטל החוטא יתבטל אלהי נכר הם מאמר לא יהיה גזירה קיימה שוה בשניהם, ככה אמרה תורה אנכי ה׳ אלקיך, וכשתהי׳ מודה בזה בכל לבבך ובכל נפשך, גם הוא יחלוק מנצחותו אליך כי יהיה שמו תמיד נקרא עליך, וכבר אמרו חכמים עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב״ה כדמתרגמינן וקרא זה אל זה ומקבלין כי יושפע שפע רצון מפנימיות התורה שמו של הקב״ה ודאי שהעולם והטבע מתנהגים בה ועל ידה שהרי היא היתה כלי אמנותם ואל התפתה בדברי ידיעתו יתי לכל משוגע ומתנבא ומתחכם בלא חכמה, ומלין לצד עילאה ימלל, והאמת מה שבארנוהו במקומות רבים כי הגדלת הידיעה הוא הגדרת הבחירה כי לא יתכן לשום בריה להיות לאל ידו למרוד מרידה נצחית חלילה, והכתוב צוח במתים חפשי כיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצוות אך אנו נאמר נעשה חפשי מן העבירות ואין לך גדר לפני הבחירה גדול מזה. אבל מרידת הפושעים לאורך ימים אפילו לסוף כמה דורות וכמה אלפי שנין כל שיש אחריה תוחלת לקבל עול מלכות שמים הוא הנופלת תחת המבחן ועל עבדיו יתנחם מאורך הגלות, והוא טעם כל פעל ה׳ למענהו וגם רשע, כי מכל הנבראים יעלה קלוסו יתברך באחרית הימים, וגם ככה יאמר המלך לעבד מביש, שסורו רע הלא ציויתיך חזק בתורה ואמץ במצות, ראה נתתי לפניך היום דרך החיים ודרך המות ואע״פ שהכל צפוי והרשות נתינה אני עשיתי ואני אשא למען תיסרך רעתך ומשיבתך תוכיחך, והנה זה המבחן תהיה הסיבה עצמית שבסוף המירוק אפילו לאחר זמן זמנים זמניהם תחזק העבד במלאכת רבו כפלי כפלים ככל חטאותיו, והוא טעם ואני אסבול ואמלט, וכתיב ויצאו ויראו בפגרי האנשים באנשים לא נאמר אלא בפגריהם, כטעם ופגריכם אתם בארנוהו במקומו, גם תתקע״ד דורות אשר קמטו בשביל מה שהיה צפוי מרוע בחירתם בהחלט, דע נאמנה שאלו לא הי׳ בהם שום טוב כלל לא הי׳ עולים במחשבה, ואילו נבראו לא יהיה נקמטים עד שיקלקלו בפועל אבל כל זמן שהנברא בכח בין אינו לישנו וחטאו בכח כמוהו הנה הקמיטה שהוא מיתה בכח הרי זה דין אמת, ועם אותה הקמיטה הי׳ צפוי בהם סוד תשב אנוש עד דכא שעם דכרוכה של נפש תהי׳ להם תהייה בכח על רוע בחירתם ואז תאמר שובו להיות בני אדם כשעתיד ושתלם וכתיב אם תוציא יקר מזולל שהוא עם המלות תתקע״ד כפי תהיה והנה כל חכם לב יודה על האמת כי אין גרעון בבחירה מה שאין להרשות על הנמנע, אמנם המרידה הנצחית ודאי נמנעת, שאם כן חס ושלום שתי רשויות יש וזה שקר, אך נפילת הפגרים אשר אמרנו הוא התיקון האמיתי כי יבולע ס״ם וישאר א״ל כשיפרוש כנפיו להימן:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ו

**רמ״ע מפאנו**

הא למדת כי הגדרת הבחירה היא הגדלת הידיעה העליונה והיכולת המוחלט בלי ספק רק הכסא תגדל הידיעה על הבחירה לא זולת, וכל מה שהקשו השונים בידיעתו יתברך מן הגנאי המדומה אצלם שיש בידיעת הפרטים הנכזבים הנמאסים דבר יקשה אליהם גם אחר היותם, ונמצאו מפקפקים בכלל ההשגחה כי עבירה גוררת עבירה, ולנו יתורץ בפשיטות בין קודם היותם בין אחרי כן כי ידיעת פרטי הפרטים ואישיהם הבאה מידיעה כוללת הברואים כולם, ומיוחדת בעצמה אין בה שמץ גנות כלל, אלא שבח ועילוי רב עד אין שיעור כי אין ידיעתו אותם אלא מצד עצמו אשר נבל שם בוז כבוד והדר תעטריהו אל היודע ועד ברוך הוא, גם לשוני תהגה לחבירים מקשיבים למודים רבים על הכלל הזה עומדים ברומו של עולם כולם נכוחים למבין ואין לקסת הסופר חלק בהם, והנה שתקה הירח בסוף הויכוח הידוע בשעה שנאמר לה להקרות צדיקים על שמך כפי מה שביארנוהו על נכון בפלח הרמון, אבל הרגישה מאוד בחדרי לבה כי מה

שהוא תירץ מספיק שם לידיעה המוקדמת למעשיהם של צדיקים הוא כפל הקושיא במעשה הרשעים והוא הנותנת דלא מיתבא דעתה ולא שתקה כי אם לחום על כבוד קונה, ומכאן חכמה ומוסר למעיינים באלקייה פן יהרסו, ואמנם צדיק ה' בכל דרכיו ואין להרהר אחר מידותיו כי מתוך הקושיא עצמה מתבאר התירץ להדיא כי לא נתמעטה בחירת הרשעים אלא למעט ברשעים, ודעהו כי הוא האמת בעצמו ובזה סרה הקושיא ובטלה מעקרה, ועדיין לחוזק התירץ דע כי הצדיקים יספיקו להגן בצדקתם על הרשעים עד אשר יזכו להחזירם למוטב אם בחייהם כטעם אשרי משכיל אל דל, ואם בסוד רשעים ובסוד עוברי בעמק הבכא המפורש לנו במקומו, נמצא התירץ הנכון וקיים וישר קדם להתעוררת הקושיא כפיוסו של שופט צדק אליה כי הוא היודע תעלומות לב והוא פלא לפיכך לא דחינן שמעתתא מקשיא, כי הרבה תירוצים יש שאין הפה יכולה לדבר ולא תמלא אוזן משמוע, והמה ערוכים ושמורים לעת כל חפץ, הוא הדבר אשר מפורש לנו יפה בריש מכלתין דחולין יעוי"ש גם שמעתתא דרב אשי ברוביא דהכל שוחטין דהלכתא קבועה הוא ואוקמוה בקשיא:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ז

**רמ"ע מפאנו**

אמר הקב"ה הביאו כפרה בתשובה כי אז על המורדים ועל הפושעים ארחם במה שיזכרו וישיבו אל ה', וזהו עיקר הכפרה והזהיר אותנו במלת עלי שתהא כוונה זו ותכליתה מוקדמת בהבאה למעשה הכפרה שלא נתעורר עליה בתחילה לתקן הפגם המגיע אלינו, לא לנו ה' לא לנו כי לשמו יתברך נכוין הן כבוד לכפר על הקודש על הדרך שביארנוהו בעבודת יוה"כ תכלית כל הדברים כל הקטרוג הזה כשמו כן הוא קטטת החמדה באמת כדמתרגם נחמד למראה מרגיג למחזי כי מתוך הויכוח נתגלה לנו חמדה גנוזה מהסכמת צדדי ההנהגה העליונה באמת וביושר והוא היתה תחלה למחלוקת לש"ש שסופה להתקיים בכל חלקיה יעויין מאמר יונת אלים פ"י ח"א, ופי' ל"ז, ובפלח הרמון שער י"ח, ומאמר חקור פ"ג פ"ו, וח"ד פי' דח"י ומאמר המדות במדה דה"ו, ובמאמר מאה קשיטה השב כל המקומות האלה זה על זה ואם תזכה תבחין, והנה זאת הבחירה מציאותה מן היושר ושובה אליו אפילו אחר כמה ימים ושנים תהי' לעדה נאמנה שאין בעולם דבר נצחי אלא במידת הטוב, וזה היתרון שיש להחכמה העליונה מן הסכלות כיתרון האור שתועלתו אינה ניכרת ולא מושגת לבריות הנהנות ממנו אלא מתוך החושך והוא יתרון לחכמה לא לאדניה, כי אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעיך אפילו כשזוכה לתשובה שלימה מה תעשה לו:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ח

**רמ"ע מפאנו**

כתיב ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל, כאן אדונינו דוד הליץ טוב על אדם הראשון כי גלוי וידוע לפניו יתי מה שהוא הי' מכוין בעצם וראשונה להמשיך בעולם נשמת הבל שהי' צדיק גמור אלא שקדמה קליפה לפרי ויצא קין תחלה מכח רוכב נחש שהטיל זוהמא בחוה נתגבר בזה על טהרת מחשבותיו של אדם כי בהעמיק עיונו ורעיוניו בעבודת שמים ידע המסית דרך כלל כי אין האדם פונה אליו שכן אמרו בזוהר פי' בלק ד' ריי"א בשעתא דאנפי מלכא נהירין זינין בישין לא קיימי בקיומייהו וכל חרשין וקסמים לא חרשי בחרשייהו אך לא ישיג המסית פרטי העיון הנכבד ההוא כי גבהו דרכיו הגבה למעלה מהשגתו, ולפעמים נראה היותו יודע גם פרטי המחשבות הטובות כי הרי מתגבר כנגדן במה שהוא הפכן ממש ואי לאו דידע לה מנא ליה כולי האי, ואפשר שקדימת הקליפה הוא הנותנת שהילד מסכן וחכם בדידיה קא טרח להרחיקו מעל גבול ישראל, ומכאן הוא דידע המתעה שהצדיק נלחם בו, וכשם שאין העבודה האלקית משתלמת אלא במחשבה ומעשה ככה אין העבודה המחשבית נתפרסמת לשלוחי הדין עד צאתה לפועל ועקימת שפתים חשיב מעשה למעלה כשם שאנו דנין למגדף מזיד בב"ד של מטה, וכן לנשבע וממר ומקלל ועדים זוממים, וידוע כי מחשבה טובה בישראל הקב"ה מצרפה למעשה וא"א לצרף שני דברים אלא בשעה ששניהם לפנינו וכאן מחשבה איתא, מעשה ליתא, אלא מביא הקב"ה מעשה צדיק אחר בן גילו איך שיובן

מעין אותה מחשבה ואותו צדיק לא כיוון במעשיהו כראוי ומצטרפן אהדדי, ובשיטול כ״א חלקו מריח הצרוף יפריח הרושם של זה בזה וביד כל א׳ גם שניהם כי טוב סחרה מסחר כסף, עוד מחשבה אחת טובה של יורדי גיהנם בשביל מעשיו הרעים הקב״ה מצרפה למעשה הטוב מעין אותה מחשבה של צדיק בן גילו הצריך מירוק בשביל איזה מחשבה פגומה שלו וזה הצדיק יורד לגיהנם להעלות משם אותה רשע בעל המחשבה טובה זה נהנה שעולה עמו וזה אינו ניזוק רק בעיתותא בעלמא, ומה שנמצא בהיכלות מהזוהר שיש מלאכים ממונים על מחשבות האדם ועל כוונת התפלה וכיוצא, אין זה אלא על ידי סימניות שנראין עליהם מלמעלה מי הראוי להתקבל יותר מן חבירו, והנה היצר טוב מלאך המשמש לפני הנשמה בטהרה והוא מסייע שיש בו ממש אל המחשבות הטובות בשגם הוא שש ועלז בהיותו מבחין דביקות האדם עם קונו ומי שהוא לפנים ממחיצתו ידעהו ע״י הנשמה דרך כלל וישמח בו, אך השמחה האמיתית הוא לישראל בעושיו, ביוצרו לא נאמר ולא בבורא אלא בתואר עשיה ובלשון רבים, כי בעל ההשגחה הנסתרת מתעלם באהבים אתו בהשגחה נגלית כטעם ברוך אתה אשר קדשנו, והוא הנותנת שישמח ה׳ במעשיו יותר מברואיו ויוצריו כי גדולים צדיקים דכתיב בהו ברכו ה׳ כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו על כן יקרא האדם השלם עולם קטן, ובו חתם המלך החסיד ברכו נפשי את ה׳:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק ט

**רמ״ע מפאנו**

אך בצלם יתהלך איש דרך הכתובים מבואר בעצמו כי הנה זאת האיקונין שלישית אשר זכרנו למעלה יקרא לה צלם בכניסתה לפי הכוונה העליונה בקיום מציאותה וצל ביציאתה לקלות העופפות בהתנצלה מעלינו בחטאינו וגם אחרי הסתלק החלק העליון ממנה הנקרא צלם באמת שלשים יום קודם המות יפה דקדקו הכתוב שאמר ונסו הצללים בלבד בשעת מיתה, והכוונה על הלל המתחלק לשנים וביארנוהו וכבר אמרנו המצא כללי האיקונין הלזו מהתפשטות הרוח והנפש דיצירה ועשיה כי אז נתהווה להם דיוקן של תקוני יקר להתלבש בו בעוה״ז שאילו זכינו לא הוצרך לחלק לשוב בדרך הזה עוד, ושם אדם לעד שהי׳ סיפק בידו לבדו להשלמת הכוונה בעד חבירו ג״כ, וכדריש לקיש דאמר אלמלא חטאו אבותינו כולם במדבר לא באנו לעולם דלא אמי יה למלתיה אלא בכה״ג, ודוקא קאמר, ומאי דמסיק התם כמי שלא באנו לעולם בשאר אנשי מיירי וכלא שפיר, צא ולמד מדברי התקועית לדוד אדונינו בעצה נפלאה ללכת בדרכי המקום להשיב את נדחו אמרה כי מות נמות וכמים הניגרים ארצה אשר לא יאספו ולא ישא אלקים נפש וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, פירוש אדוני יודע כי מות נמות בכפל המיתה האמורה בהתראתו של אדם הראשון, וכמים הניגרים ארצה שמתחלקין לכמה טיפין זעיר שם זעיר שם, ככה חלוקי הצלם לא יאספו על הרוב אלא כל אחד לפי כבודו, זהו המובן מזאת המליצה אמת וישר לפי המשך הכתוב, ובכלל דבריה ג״כ חלוק הדיוקן למדריגת הנפש אחר המות כמו שיבוא, ולא ישא אלקים נפש, פירוש אין המיתה מכוונת ממנו להעלות הנפש אליו, אדרבה עיקר שכינה בתחתונים, וכמחשבתו יתברך המיוחדת בעצם הנה קדם מפעליו מאז חשב מחשבות שאין מתרבות אלא בצאתן לפועל כפי הזמנתינו, ויצדק מאוד לפרש וחושב מחשבות מלי׳ מעשה חושב שיש במעשיהו פרצופין מכאן ומכאן ואין אחד מהם דומה לחבירו והכוונה כי מחשבתו יתי׳ שקדמה לכל משוי להו ציורין לכל אותן תקוני יקר שצלמו של אדה״ר הי׳ כוללן ומשלימן ביחוד גמור וכל ענף לעצמו הי׳ נקרא ע״ש הגובר בו ולא הוצרך לסלק ולהקרא לו שם חדש לולא החטא מבדיל והמות מפריד, וגם זה לנו מאתו יתברך חסד גדול לבלתי ידח ממנו נדח והוא המכוון בפעלו כנודע מדברי אליהוא לאיוב במענהו האחרון שאמר והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו לפעלם בתחבולותו כתיב כטעם חבילות חוב ישוב והוא מתהפך עמה באהבתה ישגה תמיד ואין כאן מקום להאריך, ומזה יצא לנו פירוש נחמד לפסוק עצת ה׳ לעולם תעמוד אשר הכוונה על איקונין ראשונה אשר הוא עומדת לעד נותנת חיים לכל דיוקניה מחשבות לבו לדור ודור, הפי׳ הנכון בזה הוא מלשון מעשה חושב והכוונה על הפרצופין המתרבין ויוצאין איש יומו לאויר העוה״ז:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק י

**רמ״ע מפאנו**

אך הבל והמיון הרבוי במלה זו מוסב לאיש ולצלם יחדיו והנו״ן הרודפת הפעולה, כי הנה סתם איש הוא בעל צורה אנושית חיונית לא זולת אמר שהמה יהמיון בהנעת האויר המקיף בכל תנועותיהן כי אפי׳ מהבל פה היוצא מן ההברות הגרוניות אשר אין בהם עקימת שפתים, וכ״ש משאר מעשיו של אדם נעשה רושם קיים נתפס ומצויר באויר אשר סביבותיו כטעם וביד כל אדם יחתום, אם כפשוטו כי רוב הפעולות ביד הנה, ואם אשר יצדק לפרשו מלשון מקום כי האויר המקיף הוא מקומו והוא הספר שכל מעשיו נכתבים בו בפועל ונסקרים לשופט צדק בסקירה אחת וכבר נתעוררנו עליו יצבר ולא ידע מי אוספם הנה האדם בעצמו הוא המסגל כל מעשה תקפו כל ימי הבלו לטוב או למוטב ולא ידע מי יאספם, אם ספרן של צדיקים או של רשעים או של בינונים, אשר המה נפתחים ברי״ה מלשון פתוחי חותם כמו שביארנו במ׳ ח״ד חלק ב׳ פי״ב, ואם למה שהמה הווים לו לאדם למזל חוזר מוציא לפעלו ולעבודתו היוצא מדין שמים שנה שנה על הדרך שביארנו כיוצא בו שם בפ׳ כ״ד כ״ט ל׳ עמוד עליו כי הוא פלא, ועל כל אלה יביאהו אלקים במשפט תורה אחת לכל מין האדם אלא שיש לזרע ישראל השגחה אישית בקטן כגדול אין נגרע ומלת אך מיעוטא הוא כי יש ויש לאחרים השגחה כוללת מליאה וגדושה רק המיוחדים שבהם מלכיהם ושריהם אשר המה מושגחים דרך פרט לתועלת הכלל מקבוץ העמים המונהגים בהם הכל כפי צורך ההנהגה הישרה המוגבלת ומצודקת בחכמה ובתבונה ובדעת מן היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, והמיעוט הראשון שבא בתחלת הפ׳ הוא להודיע ולהעיר אותנו להזהר בו באותו הצלם כי הוא לבדו מספיק להיות הה הלך בו תחת הגמול אם טוב ואם רע, כי אמנם הכח הצומח יקרא נפש והמרגיש רוח והמחשב נשמה בהשאלה פרטית זכרנוהו למעלה למי שלא זכה אל יתר המדריגות העליונות שאנו בביאורן ובהתחבר הצלם הזה לבדו, ממעל לה לצורה החיונית שביארנו ידע האדם להתבונן במופתים מחקרים והקשים עיונים לקוחים מן המושכלות העליונות אצל הטבע, ולאלה ג״כ ניתן הכח המדמה בחלום חזיון לילה, הכל לפי מעשיו של אדם, כי שלש אלה יש להן די לדון את האדם בכל תגמילוהו, וכמו שנוסיף ביאור לקמן בסייעתא דשמיא:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק יא

**רמ״ע מפאנו**

משפט צדק ודין הוא שיהיה הצלם והצורה החיונית שבאדם החוטא נידונין יחד בגיהנם תחתון כי הלבושים הם הנמשכים אחר הקליפה ובהם יצדק משל החוגר והסומא בזמן שהמה מחטיאי הכוונה הצלם סומא על שגיונות העין, ואידך הוא החוגר על פגם המעשה לפיכך נקרא הגיהנם יום עברה כי בו נידון הצלם שהוא עצומו של יום העתיד להשפט שם כפי תכונת האריג המצויר בו, יעויין מאמר העתים, ואם ידומה שיש דין גיהנם של מטה נוגע קצת לדיוקנין שהן כללות איקונין שניה שזכרנו למעלה אינו אלא בשנים התחתונות כי דיוקן הנשמה מסולק מכל זה אלא היא יורדת לפעמים להצילתם; יעויין בחתימת המאמר, ויש דין לדיוקן הנפש והרוח כפי הצורך שאם הם מיורדי גיהנם שכל היורדים עולים יהי׳ דינם י״ב חודש, או פחות מזה השיעור ולא יותר בשום פנים, ותהי׳ הירידה שם באותם הבגדים הצואים מלוכלכות הצללים בעבירות שנעשה בהן ועל ידם יום יום, ולא בלבד ימנע מהם שלא ילבשו ההוא חלוקא דרבנן המזומן להם ממעשה המצות עד אחר המירוק אלא אפילו הנשמה לא תעלה אל מקום משכן כבודה עד השתלם דינם של אלה, והדבר ברור כי גם הנשמה לא תעדי כליה הראויים לעולם העליון בהיותה חוץ למחיצה אלא לבוש הנפש מושאל אל הרוח עודנו שוהה בטבילה בבי קברי, וכן לבוש הרוח מושאל לנשמה עד בא עת דודים שכל אחד יזכה בשלו, ויהיה זה העדון מתמיד לחלקי הנפש מחיצות מחיצות עד עת התחי׳ אשר אז יורכבו הגופים גם הם בתכלית השלמות לעלות ולראות את פני האדון ה׳ אלקי ישראל עם חלקי הנפש כולם ביחוד גמור בסוד צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם נר״ן מאיקונין ראשונה ונהנין מזיו השכינה עם חיה ויחידה, ויש שאם ירדו לא יעלו, לפיכך אינם יורדין גיהנם אלא נדחין חוצה לו במשפט ה׳ אמת צדקו יחדיו, ולאלה יארך דינם כפי הצורך לא יוגבל בי״ב חודש ולא בשום זמן קצוב אלא אפילו לדורי דורות איך שיובן, ואף על גב בפי״ק דראש השנה מתנין בהו יורדין לגיהנם תני יורדין לדין גיהנם ודי בזה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

הנפש החוטאת נדונה עם הגוף בקבר בדיוקנא דהאי עלמא לא יותר מכל ז׳ ימים ראשונים ג״פ בכל יום ובשעת הדין פקדה מביתיה׳ לקבריה בין דין לדין פקדה מקבריה לביתיה ואחר ז׳ ימים הגוף נרקב והנפש יורדת לגיהנם או למקום הראוי לה ונדונת בו ג״פ בכל יום ובין דין לדין פקדה לקבריה, וכשנגמר הדין ילבישו אותו מחלצות כי אז תזכה לחלק שלה המתוקן ממעשה המצות ויתנו לה לפי כבודה, וכל זמן שאינה זוכה לאלה המחלצות אע״פ שאפשר שתדע בצער העוה״ז אין לה רשות להשתדל בהצלתם ואין לרוח וכ״ש למעלה שלמעלה הימנו שום עסק בדין הקבר כלל, והנה בזמן שהאדם חי בעוה״ז אין ליליין ומזיקין שולטין בו אלא בשתי מדריגות התחתונות הצלם והנפש חיונית שהמלאך הממונה עליהם לילה שמו כי הוא אחד משלוחי הדין כמו שביארנו וליליית גם הוא מבחוץ רוח סערה עושה דברו של שופט הוא אמהון דשדי ודמיון השמות ראיה מספקת, ויתכן שהמיתה בידי שמים תיוחם לנפש החיונית לבדה והכרת לה ולצלם יחד, כטעם צלמם תבזה וזה נוסף על סתר ההבדלים שבארנו במקום אחר בין מיתה וכרת, ובהיות הצלם הוא המעמיד קשורי הנפש החיונית עם הדיוקנאות שלמעלה הנה בהכרת הצלם תכרת זאת הנפש מעמה כטעם ועם נברא תהלל יה לא תקוה לשוב אליהם עוד, אא״כ יש בה טל תורה בגי׳ עשר פעמים היכל שהוא עתיד להחיותה וכבר זכרנו היותה הדיוקנאות ההמה ג׳ משפחות מבריאה יצירה עשיה ולמעלה מהן אין שם חלוק ורבוי כמו שיבוא והוא מה שהביאנו בפשיטות בהתחלת מאמר זה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק יג

**רמ״ע מפאנו**

עמים הר יקראו פסוק זה יאות לפרשו על הדיוקנין שאין תשוקתן אלא לנשמה דאצי׳ ההר חמד אלקים לשבתו ויצדק התואר הזה לנשמת חיים שהוא כוללת ה׳ פרצופין הנרמזים באות ה׳ וה״ר׳ נוטריקון ראשית דעת, ועוד שהוא רומות על רבים עמים קהלות יעקב ומשמרות כהונה ושרי החיילים וראשי סנהדראות, כל אלה צבאות ה׳ הנכללים בנהי״ם כמבואר לנו במקומו, וזאת הנשמה הסתיים בעצם וראשונה בשש ספירות עליונות שנתייחדו אליהן ששה מהשמות בלתי נמחקין אהי״ה י״ה והוי״ה בנקוד אלקי״ם ועוד א״ל אלקי״ם והוי״ה בנקוד מפורש מספר כולן יחד ה״ר וכן אל חי וקיים שארבע משפחות הללו היו לה נושאי כלים, ומזה יובן מה שבסיני כפה עליהם את ההר כגיגית שהוא תפי״ו לרגליך הוא גיגי״ת הוא תפי״ו במספר שוה שאם לא יקבלו התורה אין מבוא לנשמה דאצי׳ להיות להם ממנה אור פנימי כלל אלא תישאר בסוד מקיף הנדרש בא״ת ב״ש דידיה במאמר יונת אלים ח״א, והוא סוד שם תהא קבורתכם יעוין בזה בפרק י״ד, ובח״ה פ״ו, שם יזבחו זבחי צדק בהיותם מבניעים את האדם למקום ומקריבים לפניו רוח נשברה מן המלבושים התחתונים שהיא חביבה מכל הקרבנות כי שפע ימים ינקו הם המקורות העליונים שעם זה יאירו בהן, הן בעודם חיים וקיימים בגוף ונפש כאומרו ושפוני טמוני חול, כי הדיוקנין ספונים בגוף הצלם והנפש החיונית יחד שהמה טמונים בחומר הנקרא חול, כי הוא מסייע לפעולת אדם כפי בחירתו לטוב או למוטב כחול ממש אשר יאמר בדיני הטמנה בערב שבת לשבת כי הוא מחמם חמימי ומקרר קרורי, ועוד בה בהתקיים הקשר הזה כחול ירבה ימים ויחול עליו שפע הימים שובר בלי הפסק וכשאין הלבושים בלי הפסק התחתונים עושים רצונו של מקום אז ישובו הדיוקנין להיות בשרשיהן ספונים נעלמים מן הצלם ומן הנפש חיונית הטמונים בגוף העפרי, כל זמן ארך אפים ולבסוף הבית הזה חרב מאליו ועד שיש במרום נתונים באוצר מאורם הקוני יקר שזכרנו למעלה אשר המה מזומנים להתלבש בעוה״ז יש תקוה בפני אדם עד הומם ואז שקלא דלא פסוק לעלמין והוא נוגה קליפה דקה שראה יחזקאל קרובה אל הקודש יהפוך הצירות החיונית שכבר נדחו לתמונות אחרות נגרעות מערכן, וכמו שרמזנו מזה במאמר אם כל חי ריש חלק שני בנביאת אביגיל, ולנו בהם סימנים מפורשים יפה יפה במאמר ילד זקונים דאסמכינהו רבנן אמתניתן ריש פרק בתרא דשבת, ובמאי דאתמר עלה בגמרא ואין כאן מקום להאריך:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק יד

**רמ״ע מפאנו**

מצינו בבית המקדש כי אברהם קראו הר על הסוד שאמרנו למעלה להשרות בו ששה שמות הקדושים הרושמים ראשונה, וכוון בזה ג״כ אבינו החסיד לזכרון נשמת אביו לטוב הואיל ועשה תשובה כי תיקן בה מידת ימיו שהיו חמש שנה ומאתים שנה, הסר ה״ר מאברה״ם נשאר א׳ אות ראשונה מצטרפת עם ב׳ לחוד ועם מ׳ לחוד להמשיך שפע למלכות שהוא הר מאבא ומאמא, עוד תרח חי ר״ה שנה ואיוב שנדון ביסורין חי ר״י שנים בסוד ה״ר ההי״ר שיבוא בסמוך, בא יצחק והשרה על המקדש עוד שפע ד׳ הויו״ת פשוטות להשלים בו מספר העשר, הוסיף ק״ד על ה״ר יעלה בידך חשבון שד״ה, בא יעקב לכבוד אביו והוסיף בו שפע ד׳ הויו״ת אחרות להשלים בתוספת מספר יצחק אלא שלכוונת אחרות מתיחסין היטב אהדדי פחת אחד בלבד ממספר ד׳ הויו״ת שלו כי לכבוד שמו של יצחק נשקלהו בפלס אור וישלימהו הכולל, ועוד מספר ק״ג שהן ד׳ הויו״ת בחסרון הכולל סך מנין מנח״ה מדתו של יצחק יעויין בזוהר פרשת בא אל פרעה דף קפ״ו ע״ב, ויש כאן סוד הר ההר שם מת אהרן ויקבר שם שהוא איש החסד והוצרכו שתי מדות של דין לגנוז אותו אחד למיתה ואחד לקבירה וידוע כי ה׳ סתם הרמז בו לחמש אותיות שם אלקי״ם, והרי״ש מספר הרבוע שלהן והיינו הר האלקי״ם, ועוד יש לשם זה ג׳ מילואין של יודי״ן מצד ימין שבהסר הפשוט ישאר רוח, והוא סוד רוח אלקים בכל מקום, ואין נגיעת הימין האמיתי דהיינו אהרן הכהן הראש במלוי השם הזה מימין, אך הנוגע אלינו לדרוש הזה הוא מלוי אלפי״ן בקו האמצעי שבהסר השורש ישאר ה״ר, ומלוי ההה״יין בשמאל אשר בהסר השורש נשאר מספר הה״ר בתוספת הכולל שהוא מספר יצחק בחסרון הכולל, ומספר שלשת המלואין יחד בגימטריא ראשי שמות השבטים עם כולל א׳ או יהיה המספר מכוין כשנשים מנשה ואפרים במקום לוי ויוסף, אלמא אלה שני מלואין דאלפין וההי״ן נרמזו בשם הר ההר, יאות אנן אמרין שם מת אהרן ויקבר שם, והנה תוספת מנחה אשר אמרנו בהצטרפו עם שד״ה יעלה בי״ת, והוא בגימטריא ארור״ה האדמה בעבורך כשיופרש למעליותא על פי דרכנו בכל התוכחות שבתורה שלא נאמרו מעיקרא אלא על תנאי וכאן היתה הכוונה כי האדמה מקום כפרתו של אדם שמשם נברא תשתלם בתוספות אור על ההר, הן הן אותיות ארור״ה לשבח בכפל האור ישר וחוזר, הן שיורה על זה כפל הרי״ש, או הגימטריי של ארור״ה עם המלה והכולל, ופירוש בעבורך דשופריה של יעקב מעין שופריה של אדם והוא כפתור ופרח, וידוע כי על אבות העולם נאמר אשא עיני אל ההרי״ם ומספר המלה עשר הויו״ת הנכללות בשלשה קוים שהיו האבות מרכבה אליהן ודי בזה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ב — פרק טו

**רמ״ע מפאנו**

הנפש חיונית לבדה לכל אדם כמו שיבוא הוא העולה באוב, ור׳ אבהו בפרק שואל קושטא קאמר ליה להוא פרסאה דכי אסקיהו לשמואל הרואה תוך י״ב חודש הוה, אך לא חש להודיע הפרש הזה כדי שלא יוסיף לשאול בכבשי דרחמנא, אלמא הצדיקים אינם עולים אלא תוך י״ב חודש בלבד, ואולי לולא כבודו של שאול לא הי׳ נזקק שמואל אפילו לכך לזמן קרוב אחרי ששקלו הכתוב כמשה ואהרן, אך הרגישו בבי קברי כי קול הקריאה היתה ממקום גבוה, שכן מלך ישראל הוא האומר את שמואל העלו לי, לפיכך אמר דלמא ח״ו לדינא מתבעינא, ונבארהו, ומאשר נפש רשע אותה רע לפיכך כל יומא זמנא לאסקיה בנגידא ואפי׳ לאחר כמה שנים, ובלעם הרשע, בגמ׳ מוכיח דיש לה רשות לנפש חיונית הלזו להשיב לשואל ממה שהיא שומעת מאחורי הפרגוד ואחר מיתה אין לה קול מעצמה כמבואר בזוהר פי שלח לך דף קס״ט אלא קלא דבר נש בשעתא דנפקא נשמתיה מגופיה ההוא קלא משטטה ואזלא מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא וההוא קלא כליל רוחא ונפשא מהבלי דגרמי ועצבונא דבשרא, ומכאן למדנו סיוע להשאלה שזכרנו לקרוא לצומחת נפש ולמרגשת רוח, ואמרו שם שהקול ההוא נגנז במחיצה מזומנת לו וחלקיו נפרדים והוא יושב ורומם ובעלי האוב מקבצים חלקיו לפי שעה ושומעים דממה דקה בהשפלת עצמם למטה לארץ, ויפה אמר ר׳

קטינא בפרק הרואה אובא טמיא כדוב וכדובין מילוי אע״ג דההוא גברא ידע מה גופא ברותתם התם, דלאו אובא טמיא הוא דאודעיה אלא מרביה גמר, א״נ מילוי דוקא כדובין לא מילי אחרינא דשמע מאחורי הפרגוד ולפי שבזמן התחיה הצורה החיונית הזאת היא עתידה להתעורר תחלה נתירא שמואל הרואה דלמא ח״ו מתבעי לדינא של יום ה׳ הגדול והנורא, או לפי שהיי תוך י״ב חודש זחל ופחד מדין הנפש של אותו הפרק, ומכאן יש ללמוד כי בכל מחיצה דההוא עלמא כל אימת שהמה מעלים את הצדיק ממדור למדור לפי כבודו חוזרים לעיין בדינו. כי אף על פי שנתמרק בכדי שיזכה לחצר החיצונה צריך לדקדק עוד עמו אפיי לאחר זמן מרובה להעלותו פנימה לה והוא סוד התקן עצמך בפרוזדר כדי שתכנס לטרקלין ולכן ת״ח אין להם מנוחה כי המה מוזמנים תמיד להקדש בעלוי ללכת מחיל אל חיל, אף כאן הנביא הנאמן פחד ורחב לבבו בהעלותו בזכותו משה עמו, וגם הוא מאותה מחיצה של נפשו החיונית בלבד ומשום כבודו של אותו צדיק שהיי צריך לו, לא בכח האוב אשר איננו שולט כלל על הנכנסין חיים בגי״ע ולא על המתים בנשיקה על פי ה׳, ועוד שהוא קבר את עצמו, או שה׳ הסמוך לו בכתוב מלפניו קבר אותו בכבוד שכינתו במקום שאין היד שולטת, ועוד שלא תשרנו עין לאותו מקום קבוע אלא נדמה לעליונים כאלו הוא למטה ולתחתונים שהוא למעלה, ואפיי ידיעה והשגה אין לשום נברא במקום שם קבור, ואיך יגיע האוב אשר איננה אלא מתחתית הארץ לעצמו וכבודו של קדוש משכני עליון וכתיב ויקבור אותו בגי״א נוטריקון בית גאיי״ם יסח, שבית פעור שוקע מפניו, ומה גם עתה שהיי זמן רב אחרי כן, ועוד שהרי נאמר לבעלת אוב להעלות את שמואל לבדו לא נדרש זולתו כלל אראה כי פייסיה שמואל למשה ואיפיים ועלה עמו לרצונו ללוות הצדיק ששקול כמותו האי כי אורחיה והאי כי אורחיה דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל לאו כהן אלא בקוראי שמו ששקולה תפלתו כתפלת שתיהם שנאמר קוראים אל ה׳ והוא יענם, ת״ח מאן גברא רבא דקא מסהיד עליה בטרם נוצר בבטן כמה דורות הלא הוא משה אדונינו באחד מי״א מזמורים שנאמרו על שמו, ומפיו אנו חיין שגם לשמואל הי׳ מגיע הכבוד בעמוד ענן, אפשר שלא היי גלוי לכל העמים אלא כשהיי לכבוד משה דוקא, ויש במלוי עמו״ד ענ״ן כמספר מט״ט שר הפנים עולימא דשכינתא ואמר ידבר אליהם לשלשתם בשיווי ההתמדה מסגולת העתיד שמרו עדותיו מלשון ואביו שמר את הדבר שהיו מזומנים תדיר לחול עליהם רוח הקודש וחוק נתן למו שגם לשמואל נאמר חק המלוכה בעשרים וארבעה מעלות שנזכרת בפי משפט המלך שהוא אמר לישראל, ואמרו רז״ל כל האמור בפרשת המלך, המלך מותר בו מוסיף עליהם עד שלשים מעלות ששנינו במתניתא דפרק קנין תורה, מה שכתוב שם בפירוש רש״י ועם היות ששם לפי הנראה כ״ג הם שמנה רש״י מפסוקי שמואל, מ״מ אפשר לומר דמה שאמר ושם לו במרכבתו ופרשיו ורצו לפני מרכבתו הם ג׳ דברים ואם כן יהיה כ״ד, וטעות נפל שם שאמר כ״ג דיוקנא נמי שלא הוסיף שם אלא ששה להשלים לי׳ מעלות וע״ש, כי שום תשים עליך מלך ציווי לישראל ואינו מעלה במלך עצמו, ואם נפשך לומר ברש״י כ״ג הם ולא כ״ד אפשר שקבלה בידו שהם כ״ד, דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, גם את זה לעומת כ״ד קשוטי דכלה אשר מנה ישעיה, מ״מ לפי שיש דרכים אחרים למנין לי׳ מעלות יעויין בנחלת אבות היה לו לרבינו לפרש, ואצלי צ״ע, ה׳ אלקינו אתה עניתם זיל קרי בי רב זמנא טובא אל נושא היית להם, כמו ישא ה׳ פניו אליך ולא פירש לכבוד שכינה ונוקם על עלילותם כגון הלא קציר חטים היום וגו׳ וכיוצא כל הפרטים האלה נגלו למשה בידיעה מוקדמת על הדרך שאנו רגילין לפרש בכל ביתו נאמן הוא, אשרי חלקם עילא ותתא כי על נפשם החיונית נאמר אלקים ראיתי עולים מן הארץ:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק א

**רמ״ע מפאנו**

הנשמה העליונה המתוארת בנפיחה אשר זכרנו למעלה הוא באמת נשמת חיים, נשמה אחת לכל הצדיקים החיים וקיימים לעולם, שהיא מיוחדת בעצמה, אחת היא לאמה דא ה׳ עילאה דעלה אקרון ישראל עמוסים מני בטן, ברה היא ליולדתה דא ה׳ תתאה בלדת אותם להחיות בהם נפש כל איש חי בשני עולמות דעלה אקרון נשואים מני רחם, שהם פוטרים את רחמה הרת עולם, שכן הנשמה הזאת הוא שם מלא ועולם מלא בעוצם יחודה, ועלה כתיב רבה אמונתיך. שהיא מתרבה בכחותיה וחופפת על הצדיקים בשיעור השגתם, כי היכל ה׳ המה איש איש ממלאכתו אשר המה עושים. ואליהם כיוון המוכיח המישר בפרק לולב וערבה,

באמרו ראיתי בני עליה והנם מועטים. המושפעים מפנימיותה של כנסת ישראל מן המעולה שבה, כי הא דתנן משל משלו חכמים באשה החדר והפרוזדור והעליה שיש לדרוש בהם חדר ופרוזדור בעולמות הפירוד ועליה אינו אלא בעלמא דיחודא. הא כיצד פרו"ז מדה אחת זו כלולתה מעשיה, דו"ר מדה שנית ע"ש היצירה, ששתי המדריגות מתאימות כנודע, והוא כפל החצר החיצונה שאמר יחזקאל בהפטורת אמור, אחת חיצונה מהם שהוא חיצונה לפנימית והאחרת חיצונה אל העם שהוא העשיה, ויהיה חדר הבריאה הוא חצר הפנימית, וסדר המשנה בזה הוא ע"ד שרפים ואופנים וחיות דיוצר של שבת דהיינו החדר לשרפים, ופרו"ז לאופנים, דו"ר לחיות, וממלא נשמע לעליה שהוא באצילות מעולה שבעולמות עצמותה של שכינה, וכל המתואר במרכבה זוכה אליה, כגון האבות ודכוותייהו אשר שמענו ונדעם. אד"ם נ"ח ש"ם לפניהם, בחכמה בתבונה ובדעת, משה אהרן פנחס ודוד לאחריהם המצטרפים למנות עמהם ז' אבות כורתי ברית, כי המה וכל דומיהן שבכל דור ודור מתוארין בנשמה הזאת שהיא אצילות מתפשט מני רחם השכינה בהיותה ביחוד גמור, ועל זה נאמר נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך. והדברים מגיעים לדוד עילאה שאז יהיה באחדות שוה לשאר המידות שהן משפיעות מין במינו, על כן יקראו הזוכים לנשמה הזאת גוי אחד בארץ. ועל אב המון נאמר אחד היה אברהם. וממנה לאדם חיי ההשכלות אמיתיות אלקיות לחיות בם לנצח לא יראה השחת, והוא בעלת חמש שמות אשר ביארנו למעלה, אשר יאמר עליהם באמת נפשינו חכתה לה'.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ב

**רמ"ע מפאנו**

פרק שני

ויהי האדם לנפש חיה, פירושו כי האדם החי בצורה החיונית בלבד הנה הוא משפיע (ס"א השמיש) קדושה לנשמה העליונה דאומניה ברייה כטעם הלמד לנפש חיה והיתה החכמה חוננת הצללים והצלם שזכרנו, והדר צד ביה ע"י איקונין שניה הקושרת מלמעלה למטה מה שאין בגבול עם בעלי גבול, וגם אחרי כן ממטה למעלה בכוחה וצדקתה העלה קשורת כתרים הן התפלות ע"י המלאכים בני גילה יעויין מאמר אם כל חי, ולכבוד הנפיחה העליונה מעצמות הנופח נאסר לאדם עץ הדעת כאיסור החמץ לשוחטי הפסח ולזוכרי פקודיו, וכאיסור היין לבאי ההיכל, וגם זה מטעמי המליצה שאמרו בב"ר פט"ו חטה הי' או ענבים הי' כי הפירות האלה נובלות היו ביד האשה אשר לקטה שלא ברשות ולא נתבשלו כל צרכם לפיכך זה טעון חמוץ וזה טעון סחיטה, לא כן בזמן שהם ענב נשהה חמר משומר בענביו ובלתי משכר אלא נבלע ברמ"ח איברים כמו שסופר מלחם אבירים, וכן בזמן שתוציא א"י גלוסקאות מבושלות כל צרכם בהשלמת שיעורים זיום וצביונם כצאת השמש בגבורתו, ואד יעלה מן הארץ והשקה כאשר היתה קודם החטא באמנה אתו, והאידנא נמי כל בעל הבית בוצע מיבעי ליה למישרי ריפתא מהיכא דעדיף בישולא ולא אמרו מהיכא דאתא שפיר כי לא על הלחם לבדו הנאפה בתנור היתה הכוונה אלא על בישולו למטר השמים בזמן שאור החמה יהיה שבעתים הוא הדבר דאמריה מנשה בן חזקיהו לרב אשי בחלמיה ללמד זכות על עצמו שגם הוא יזכה עם הצדיקים לתחיה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק אלמא אותן הגלוסקאות והיין המשומר יועילו לשמירת החיים מן ההרכבה הנחשבת מבעיות את החטא, לפניו לא היה כן והמזון המעולה הוא מרבה ג"כ ההשכלה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ג

**רמ"ע מפאנו**

פרק שלישי

כל שהוא משבעת המינין מברכין תחלה עליו בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש מעין מימרא

דריב"ל בגמרא סוף פרק כיצד מברכין והוא גופא קשיא שהרי אינן אלא חמשה מינין מפרי העץ, אבל חטה ושעורה מין דגן הם וכוללים בעצמם שיבולת שועל ושיפון שהם מין שעורים בלבד וכוסמים אף מין חטים, ונראים הדברים דהלכתא למשיחא, והנני מפרש כשם שהבריאה הראשונה היתה בשתי פעמים, בשלישי עמדו צמחים על פתח הקרקע ובששי צמחו, כן לעתיד כתיב כי כארץ תוציא צמחה תחלה, והדר וכגנה זרועיה תצמיח לא להרחיק גמר בישולם מן הצמיחה הראשונה אפילו יום תמים, אלא בכדי שלא ישתנו סדרי הבריאה בקדימה ואיחור ויתחלף הדין לשבח מעכשיו ולאותו פרק כי מה שהוא הלכה אלינו ומורין כן למי שכוסס את החטה שיברך עליה בפה"א ולאחריה ולא כלום, ופירשו רבנן כל ולבסוף ולא כלום אינה אלא בורא נפשות רבות אז נברך על החטה בזמן שהארץ תוציא צמחה בורא פרי העץ ומעין שלש, וכי בדין כי ילכו יונקותיה ויהי כזית הודה, אך כאשר זרועיה תצמיח עד כדי גמר בישולם נברך המוציא ושלש ברכות ויש בתורה ז' מיני דגן ולא ניחא לן לימנות ביניהן הזונין שהוא מין קללה, ולא האורז אע"פ שמברכין על המבושל בורא מיני מזונות, הואיל והוא גופיה לאחריו ולא כלום לפיכך אפשר שיחשבו חמשת המינין באמת שהן ושני מיני גלוסקאות מן החטים ומן השעורים לבדן, או מין החטים ומין הכסמים הואיל וכסמים כמו מין חטים, וכל דברי חכמים קיימים, והא דקרינן לבורא נפשות ולא כלום הוא משום דלא דמיא לשהכל הפוטרת אפילו פת ויין, וזו אף מין שבעה אינו פוטרת והטעם כי זו וזו במלכות שמים נאמרו, כי הנה בתחלה יצדק בה שהכל שהיא ראשית המחשבה והכל נצטייר בה ביחוד גמור, ובורא נפשות רבות בסוף המעשה כי שם לית לה מגרמה כלום ודי בזה, והנה מן החמשה שמות שנשתבחה בהם נשמת אדם נרח"י, שנים העליונים באי השבת להוסיף עוז ותעצומות לשלושה התחתונים למי שזוכה אליהן בחול כטעם נשמה יתירה, כי היתרון לנשמה יבוא מן החיה, ויחידה ממעון קדשה גם היא מאירה בה האמנם יתחלפו בזה האנשים כפי השתנות מדריגותיהם עד שהמושג אל שלימים בחול לא ישיגהו החסידים אפילו בשבת אלא מה שיזכה בו הגרוע שבפרושים כל ימות השבוע יהיה היתרון הנכסף המקווה אל המעולה שבעמי הארץ בשבת כולי האי ועדיין אפשר:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ד

**רמ"ע מפאנו**

פרק רביעי

שלשה אלה שמות הנפש התחתונים שזכרנו מאיקונין ראשונה הנה המה ממקום קדושים ויחודם יאורו בתוך שלושת הדיוקנים הנדונים באדם שאמרנו שהם נפש דעשיה כי ממקור ג"ע התחתון חוצבה ולאחר מיתה לא תשיב לאחוזתה אפילו היא צדקת או לאחר גמר המירוק אלא נותנים אותה מיד במחיצה רוחנית אשר יקראהו באמת בי קברי וזוכה שם למדור לפי כבודה בלבוש המתוקן לה עד אשר תעמוד לגורלה לקץ הימין, ורוח דיצירה מוצאו מג"ע עליון, ואחר המות משתהה בתחתון הנפתח לו מדרך מערת המכפילה ואם עדיין לא נשלם דין הנפש, לא יעלה הרוח למחיצתו אלא מתעכב בבי קברי במדור המתוקן לנפש, אך נשמה דבריאה היא מוצאת מהעדן עצמו היא הכסא שעלה במחשבה להיות כולו מלא את ההיכל אלא שהחסרון התחתונים גרם כי קצר המצע מהשתרע עליו אוהב ורע, לפיכך שולי הכסא בלבד מלאים את ההיכל היא ג"ע העליון, וכן אם לא נשלם דין הרוח תעמוד הנשמה חוץ ממחיצתה כטעם ולא אבוא בעיר ואחר גמר הדין כל אחד עולה אל מקומו המתוקן לו ואינם עולים זה לזה בחול לצורך שעה אלא ע"י יחוד עולה מן האנשים אשר המה חיים עודנה מאותם שמכריזים עליהם בכל יום הזהרו בו ובתורתו שהם צדיקים גמורים ובלכתם להשתטח על קברי הצדיקים שכמותם עושים יחוד וקשר בחלקי נשמתם ואז הנפש דעשיה תודיע לרוח דיצירה והרוח לנשמה דבריאה והיא להקב"ה באצילות כי רחום וחנון הוא ומוריד טל של תחיה על ריש אבהן וכשאין בחיים צדיק הראוי לכך האבות ישנים ואין זיווג, ויש לחלקי הנפש עליה זה לזה מידי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו איך שיובן שנפש עולה אל הרוח ונקשרת עמו ושניהם עולין אל הנשמה, ויש בכל עולם ועולם מחיצות לנר"ן לפי מקומם ושעתם ובמושלם יומא יורדים איש לביתו, וכן הנשמה והרוח כל זמן ששוהים חוץ למחיצתו עד תום דין הנפש עולים אל המנוחה בשבת ור"ח חוזרים, ודע כי

ביום שבת הסמוך לגמר דין מלפניו כל העולים אל מקומן שוב אינם חוזרים תכלית הדברים אין להם קשר מתמיד ולא תבואינה בקביעות אל המנוחה ואל הנחלה עד יקיצו וירננו יחדיו שכני עפר הזוכים לחיי העולם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ה

**רמ״ע מפאנו**

פרק חמישי

נקטינן כי דרך הארת האצילות עליון בשאר העולמות והתלבש אורו וניצוציו בהם, ככה תבחן הארת הנשמה האלקית בדיוקנין הללו, וכשם שהחטא גורם היות הניצוץ הנאצל מסתלק למקורו ומסתתר לבלתי הראות גבורתו בעולמות ההם, ככה יתעלמו הניצוצות הפנימים מן הדיוקנין האלה והסתר הפנים גורם המיעוט לכנפי החיות מדה אחד לעולמות בכלל ולאלה הדיוקנין גם אותיות התורה אמרו עליהן שיש בהן חסרון יוכל להמנות עד ששים רבוא, והנה יש בתוכינו איש תם וישר הר׳ משה בן יששכר שהי׳ ישעי׳ משתבח בתפלתו באמרו על הכשרים שכמותו איה שוקל איה סופר וכבר קדמוהו הגאון ר׳ סעדיה במנין כל אות ואות מהאלפ״א בית אשר בכל המקרא, אך זה משה האיש ספר ושקל כל פסוקי אנ״ך אחד לאחד למנין האותיות והתיבות והי׳ לפנינו בבית המדרש והעיד מתוך הכתב כי אין בתורה אותיות במספר זולתי שלשים רבוא, וחצי בקרוב שכנגדן היו הרוגי נבוזראדן כדאיתא בפרק הניזקין, והוא כון מבהיל שלא וותר הקב״ה על בטול תורה כדאיתא בירושלמי חגיגה, וסימנך ש״ה פזורה, פירוש ש״ה סימן לשלש מאות והששת אלפים באותיות הנמצאות בני פזורה, פירוש לרצ״ה אלפים החסרים שהם במספר אלקיים מ״א? בה׳ כפולה בצד הדין והוא בגימט׳ **[חסר]** אל חי וקיים שכנגדו בקליפה מלך הפכפ״ך, ועדיין עודפים שלשה כמלת פזור״ה לטעם שנזכיר בסמוך, וראיתי למי שכתב שאותיות התורה עמדו על שתי ידות ממנין ששים רבוא כדי להשוות מיעוטן לכנפי החיות כי משש כנפים לאחד עמדו על ד׳, אבל אין דברי מפרש זה חולקים על המציאות, אלא כל דטפי מפלגא שתי ידות קרי ליי, והוא דרך הגמרא כגון מה שאמרו בשיעור מעילה שהוא אחד מאלפים באשם מעילות, והקשו והלא אין בכסף שקלים רק אלף חמש מאות ל״ב פריטות, והשיבו כל דטפי על אלף וחמש מאות אלפים קרי ליה ואף כנפי החיות היו בסוף שלש כהלכתן והרביעית אפילו טפח שכן ארבעה פנים לאחת וכנפי הכרוב זוטרי נינהו:

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ו

**רמ״ע מפאנו**

פרק ששי

הא דאמור רבנן ומרגליא בפומייהו שמספר אותיות התורה ששים רבוא, אומר אני דלאו על ספר התורה אתמר שיהא ראוי ליטול ואין לו כי אין ספר תורה חסר כלום, אמנם מה שאחשיבהו האמת בעצמו הוא כי על אותיותיה של תורה החרותה בלוחות הדברים אמורים, יעויין מאמר חק״ד ח״ב פרק י״ו ופרק כ״ו, והנה אחרי שבירתם נתלקטו בספר תורה מן האותיות פורחות לאלפים כמנין ש״ה והנשאר נותר לכבוד מפוזר ומפורד עד שבאו הנביאים והמדברים ברוח הקודש לברר מקצתם בסוד מקרא, והתנאים האירו מקצתם בסוד משנה, והאמוראין עמהם בסוד גמרא הכולל את הפרד״ס, פש״ט רמ״ז דרו״ש סו״ד, ואלה הגי כיתות גרמו תוספות שלשה כמנין פזור״ה אלמא ש״ה של תורה עם פזורה כדאמרן הם כמנין ישראל במדבר סיני בקרוב, וכל זה כפתור ופרח, ואני לא באתי ליתן גבול ומנין לאותיות המקרא כי רבו למעלה רבוא הרבה מאד, וכל שכן לתורה שבעל פה שהוא מהדברים שאין להם שיעור אלא סברא הוא שכל התורה כולה דקדוקיה ואותיותיה נכללו בלוחות הברית במספר ששים רבוא עה״ד שבארנו שם עמוד עליו כי הוא פלא



לתוכן העניינים

מפורסם אמיתי בעצמו ומאמרינו זה יתאמר תכלית הבירור בדבר הלמד מעניינו שכן אמרו חכמים היות מספר ששים רבוא נפשות בכלל הפרצופים והדעות כולם, והעודפים בכל דור ודור על המספר הזה בני חד מזלא נינהו עם המנויין הראשונים כך האותיות העודפות בכתב הקודש על המספר הזה כפלי הבחינות הם בסודם ורמזיהם כי אין בתורה דבר בטל והכל הולך אחר הענף שהוא באמת ששים רבוא שש קצוות בכלילת גדול ודי בזה, ולא אחשה מה שעינינו הרואות בגמרא דבני מערבא דנשתבש להם הכתב הרבה יותר מדאי ולא במקרה אלא ביתרון דעת ללמדינו כי לא מלבם נתנה לכתוב תורה שבעל פה, אלא דרך ארעי כעין סמניות בעלמא ולא כתיבה המה דרך קבע דייקא נמי דכתיב בפי המלך והיתה עמו זו שכינה תורה שבעי"פ עמו בקרב לבו, אך הקריאה מתוך הכתב יקרא בו ולא בה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ז

**רמ"ע מפאנו**

פרק שביעי

הדיוקנין אשר אמרנו שהם כסדר המציאות שלשתם יחד איקונין שניה ומשם תחילת ההתבוננות לנשמות המתחלקות לגברים הם היושבים ראשונה מן המתוארים במחלצות שבארנו בחלק ראשון פי"ד שהן מעיקרא כמדליק מנר לנר, דור הולך ודור בא, ואמרנו כי ההולך והבא ראוי שיהיי לכל אחד ואחד, צל בפי"ע, אלא דטיקלא לא שכיך לעלמין וגם האיקונין שלישית יתואר הסבוב לפעמים לה ולשניה יחד, אבל אפשר בשניה בלבד ולא בשלישית אך הצורה חיונית פרטית לעולם אחת מהנה לא נעדרה לאדם לבדו, ואחת כיוצא בה לדור וכן למשיח ולכל דומיהם, ומה שאמרו מקצת מפרשים שגם אל נפש החיונית יארע כמעשה האיקונין שניה ושלישית אין הכוונה אלא כעין הרכבת אילן מין במינו לפי צורך המירוק והוא סוד העיבור שהוא אפשרי בכולם למגדלם ועד קטנם זה וזה פיוס לירח העליונה בביי? צבאיה להפיס דעתה וכמספר הדיוקנין מאיקונין שניה דור ודורשיו, בכה יהי' מספר הני אפטרופין דקיימו עליי דבר נש כד זכי, זכרם ר' פנחס בפקודא שתיתאה מן הפקודין דרך כלל דאתמרו בזוהר ריש בראשית דהתם רבי שמעון אומר חמש אינון, וכשהשיב לו ר' פנחס דהרי עילאי לאו אינון בחושבן אודי ליי ר"ש דמספרא דקב"ה אינון, והוא דרוש מתיחס לאותו דכר אשר שמענו בעילוי חיה יחידה על שאר המדריגות וגם שם זמנין משמע דהני עילאי תרי נינהו, וזמנין משמע דאיהו חד, יו"ד ועוקצה כחדא אזלין כמו שנזכיר, ומשם גם כן יש ללמוד דהני אפטרופין לא נפקין להוא עלמא בבת אחת, ואפשר שהמה מאחרים ליצא זה אחר זה על הדרך שנזכיר לקמן בחלקי הנפש, וניחא לן למימר שהמשמש לרוח יחשב ימיני ולנפש שמאלי והאמצעי חופף עליהם משמש לנשמה, וכבר נראו מהם לזכי הראות כפי המסופר ונגלה להם תעלומות חכמה, וידוע מה שדרשו בזוהר ואשלם נחומים לו ולאבליו על המלאכים הללו שמתאבלים על החוטא ועומדים אצלו ברחוק ד' אמות כדינו של מנודה, וכשהוא עושה תשובה הם מתנחמים מאבלם והרמז לשלשתם בפסוק זה ואשלם ניחומים לו ר"ת וס"ת אלקי"ם, וכן ניחומים לו ולאבליו ר"ת אלקי"ם כי הם אלקים שופטים את האדם כטעם יצרו שופטו דאמור רבנן, יצ"ט לצדיק כצדקתו, ויצה"ר לרשע כרשעתו, ויש בס"ת אחרונות שם ב"ן על שם האותיות של שם אלקים בפשיטתו ומלואו ראשון ושני בסוד בני אלקים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ח

**רמ"ע מפאנו**

פרק שמיני

אחת היא על כן אמרתי איקונין שניה הלזו כוללת ג' דיוקנין קראו בשמותם נר"ן בשתוף השם לפי שיעורינו בכל התורה שהנחת השמות בעצם וראשונה היתה לשרשים הראשונים ע"ש אותיות התורה הקדומה שנצטוינו על כל דבר ודבר להוציא כלי למעשהו ומכאן ואילך צבת בצבת עשויה על כן נשתתף העלול

בהנחת השם עם העולה הקרובה אליו, והנה לדברי האומר דברה תורה כלשון בני אדם ולזה נמשכו בעלי הפשט יהי׳ אלה בעלי הדיוקנין אנשי השם תחלה והושאל אח״כ למדריגות של מעלה ואין בזה מחלוקת במציאותן ומהותן רק כסדר העיון באלקיות שאנו משבחין בו בתכלית השלימות והתועלת ההולך בדרך תמים מן הקודם אל המאוחר כפי שיעור המושג וזה דרך המסורת ארוכה וקצרה ברה כחמה מאירת עינים, ואחרים רבים הנהיגו עצמן ותלמידיהן בהיפך מן המאוחר אל הקודם ע״ב הפיג תורה דקדימו פומייהו לאודנייהו בדרך שאלה ותשובה והוא לא תצלח בהיותה קצרה וארוכה מלאה לה ספקות רבת המסבכות קורא אני עלי׳ נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך תדע שככה נבהלו נחפזו רבים וטובים בדרוש הידיעה והבחירה כי השאלה שלא כהוגן לפי שכבדי דעת מילין יכביר החייב להשיב לו כפי דרכו ע״כ יצא משפט מעוקל, וכבר זכרנו מזה למעלה עם מורה מקום למה שיספיק לאמת המכוון וכאלה רבות עמנו, ואין צורך להאריך בזה, והנה אלו הדיוקנין הם המתקדשים והמטהרים אחר המות בנהר דינור אשר יאמר לו גיהנם עליון, ואדם וחביריו שהפליגו בעלי הגדה ללמדינו הגעת חטאם ופגיעתם רעה אל המחשבה, למעלה מכל ההשגות החומריות בקושי הורשינו להאמין שיוכלי יגעו באחד מכל חטאת האדם רק בדיוקנין הללו שהחטא בדיוקן הנשמה דבריאה אפשרי רחוק כמו במלאכים או יותר מהמה, ועכ״ז הפגם חמור מאוד במקום שהנשמה (נ״א המחשבה) העליונה מתפשטת בו, אכן דיוקן הרוח והנפש אפשר לאדם לחטוא בהם וירדו לפעמים לגיהנם התחתון לפי צורך המירוק, ואמנם יתלבשו הדיוקנין באותו פרצוף אמצעי בינם ובין הנפש חיונית אשר יקראהו צלם בשיתוף גמור, כי הצלם האמיתי באדם חלק אלקי ממעל הוא, וכבר רמז אפלטון לדבר בדרוש הזה נגנב היא אתו מבני הנביאים דלאו סיימיהו קמיה לקיים בו משפטים בל ידעום, כי מה שאנחנו נקראים צלם תחתון והיא מציאות אמצעי קושר היקף וכולל רמזו אפלטון היותו היקף הנכבד קושר הנקלה שהוא החומר ע״י אמצעי אוירי אמור שהוא עיבונא או הבלא או דבר שאין בו ממש גרוע משניהם ובנפשו דבר:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק ט

**רמ״ע מפאנו**

פרק תשיעי

כי חלק ה׳ עמו עליו אמר הכתוב נעשה אדם בצלמינו כדמותינו הוא הצלם האמיתי העליון שנעשה דוגמא שלימה לכלל האצילות שם מלא ועולם מלא והיא נקרא צלם אלקים אמנם כלל הדיוקנין שבארנו בפרק הקודם נקרא דמות אלקים שנאמר עליו כדמותינו והזוכה לצלם ולדמות העליונים הללו נקרא בן המלך ומי שזכה לדמות עליון בלבד ואל הצלם שעליו לא הגיעו הוא כשר לפני המלך והיורד אל המדריגות התחתונות כעבד לפני המלך אך לא תידוק ממנה לפי אין עומדין על ריב״ז שאמר אני כשר לפני המלך שלא הגיע אל הצלם העליון, כשגם ר׳ חנינא בן דוסא שהי׳ כעבד לפני המלך, לא יאומן כי יסופר שאפילו אל הדמות לא בא, כי כבר במאמר חקור דין ביארנו כיצד יצדק שיאמר במרע״ה עבד ה׳, עם היותו באמת ברא למלכא, דיוקן ממש לוא״ו שבשם הגדול ישתבח לעד, ולא עוד אלא דמעיקרא אתמר ביה איש האלקים, ובשעת מיתה דכתיב בה תוסף רוחם יגועון נקרא עבד ה׳, כן תמהו המפרשים האחרונים ולדידי חזי לי דעדיף טובא היות עבד לשם הגדול מהקרא איש אצל הכינוי, ועוד ידוע כי איש האלקים היינו בעלה דמטרוניתא, והמיתה מפקעת האישות, ועוד איתתא דאנסיבא אל תרין כגון יעקב ומשה, בההוא עלמא הדרה לבעלה קדמאה, ומ״מ משם נלמד לשלימים הללו כי לאו לגריעותא אתמר בהו בגמרא מה שזכרנו, וקרוב לשמוע כי כשחלה בנו של ריב״ז הי׳ אחר החורבן והיא הגורם ודי בזה, והנה אותו הצלם התחתון שאינו אלא צל וביארנוהו, דפוס מציאות הדיוקנין הוא ועל ידו המה מתלבשים בנפש חיונית דמות התחתון למי שזכה אליהם ולא יקשה אמרם בזוהר צל דכורא צלם נוקבא כי כל הרוחניים יבחנו בערך מה אל הנלוים אליהם ואפילו איקונין ראשונה שהיא צלם אלקים באמת, נקבה גם היא תחשב אצל הקומה העליונה שזו דוגמתה וגם אותה הקומה אינו אלא צל לבעילה והוא ודאי דכורא אלינו כטעם ה׳ צלך על יד ימינך ודי בכל זה הערה, ובאמת כי הצלם התחתון עצמו מתחלק לגי׳ מדריגות בכל יום מעין ברכותיו וכשרון מעשיו בהתיחד

המעולה ממנו להיות לבוש לנשמה מאיקונין שניה, וזה הלבוש נתקן אליה מכוונת המצות המעשיות כפי מה שיעמיק האדם השלם כוונתו בהן וינלוה אליהם ג"כ התקון העולה מן המצות עצמן התלויות בלב כגון יראה ואהבה וכוונותיהן, ובלבוש הזה הנשמה מתלבשת ונקשרת בצרורא דחיי, והרוח במקום כבודו מתלבש בחלק האמצעי ממנו שהוא טווי וארוג מן הדבור הנכבד בתורה ותעלה שירות ותשבחות ברכות הנאה והמצות וכל שיחות נאות דכוותייהו שיש בהם רוח מצוה, והנפש מן המעשה ציצית ותפילין מעקה מזוזה שופר סוכה ולולב וכן כולם, ומה רב טובה ויווה של אותה צורה חיונית אשר חנן ה' אלקים את אבינו הראשון אפילו קודם הנפיחה וקודם ההזדמנות אליה כי גם מבלעדי המכשירים הגדולים הללו היתה הצורה ההיא הבל שאין בו חטא, ומה גם עתה חיוב כה הבדל רב בין מי שישנו בז' מצות וחסידיהם, ובין מי שוכה להיות מקודש ומצווה בתרי"ג מצות אף על פי שלא יהיה מכלל הפירושים כי הנה צורתו מיועדת לתשמישי קדושה כבלי שהוא כליין משעה שעמדו אבותינו על הר סיני ואם זכה יבחין:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק י

**רמ"ע מפאנו**

פרק עשירי

חסידי בני נח בלי ספק יש להם חלק לעוה"ב כי שמרו אמרתו יתי בז' מצות שלהן לפני מתן תורתנו, ואז אמנם הותרו להם שלא לקבל עוד שכר עליהן אלא כמי שאינו מצווה ועושה, ומה גם עתה אחרי מעמד הר סיני ניחא ליי למרייהו כשמרם עקב רב כמצווה ועושה אם קבלו עליהן בב"ד שלו כנעמן לפני אלישע למצוה מן המובחר והוא גר תושב אשר אמרה תורה, או בדיעבד אפילו בינם לבין עצמם, ובלבד שיכוונו בהם עשיית רצונו יתי כי אמנם יש בכללן המצות השכליות שקיומם ואחריתם הנאה להם והנאה לעולם לתקן הקבוץ המדיני בלבד ודי למי שעוסק בכך שיקבל שכרו משלם בעוה"ז שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריי, ולא ידומה חלק לעוה"ב הטעם היא אם רב וקרן קיימת לו, אלא למכוונים את לבם למלך אל חי וקיים אדון הכל כפי השגתם בחיוב מציאותו ושראוי לעבדו ולא לזולתו, וככה אותה מחיצה השמורה להם יתנוצץ עליהם בחייהם דיוקן מקודש לרעות בגנים ולא יגיע בשום פנים אל העדן העליון כי הוא נחלה בלי מצרים המיוחדת לבעליה אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו ואין גר תושב מצווה על קדוש השם אלא אחת היא מתרי"ג מצות שנתייחדו בה בסיני דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל ונעמן גר תושב היי ופחד מן העונש בבואו בבית רמון להשתחוות עם מלך ארם אדוניו, ואמר לאלישע בהשתחותי בית רמון יסלח נא ה' לעבדך, והנה מילת בהשתחויתי באת מלעל שלא כמנהג שכן אמר לו נעמן לאלישע לא דידי היא כי לא מלבי אלא השתחוה סתם, לא אעשה אלא לפנים בלבד מאימת המלך ומלת נא כתיב ולא קרי ללמד שלא היי צריך סליחה כי אין חטא לגר תושב בדבר הזה אשר באמת ובתמים אנוס הוא בדבר ולבו לשמים, לכן אמר לו אלישע לך לשלום שאין בן נח מצווה על כך, ובפרק לפני אידיהן אמרו שאם קבל עליו למול ולא מל כיון שעברו עליו י"ב חדש הרי הוא ככופר שבבני נח, ומסתברא לי דההוא לא מיירי אלא שקבל בב"ד למול, אבל קביל עליו ז' מצות בב"ד ולמול חוץ לב"ד אעפ"י שלא מל גר תושב הוא ובזמן שהיובל נוהג מצווים אנו להחיותו:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק יא

**רמ"ע מפאנו**

פרק אחד עשר

מן האמור ביחזקאל על מלך צור נלמוד ראיה מספקת שיש עדן טפל אל הגן, פיי עדן לזוכים אליו בלבד שהוא תכלית עידונם וסוף טובתם ואל הגן עצמו לא יבואו אלא סמוך לו ההיא יקראו עדן גן ועם זה נוכל לפרש עוד באותו דיוקן שלהם נרי"ן שהוא חלוקה מוכרחת בכל מקום אפילו במדריגות השפלות, ומבואר

מזה כי סתם גן עדן, היא הגן הטפל אל העדן האמיתי דכתיב ביה ויטע ה' אלקים גן בעדן שכן שורשיו יונקים מן המטע פנימי הגנוז מקדם לששת ימי בראשית אשרי כל חוכי לו ורואין נינהו שומרי תרי"ג מצות שכליות באדם הראשון קודם החטא שהי' יורד לעומק הסודות על מלאת, וגם אחרי כן לא סר מלהתבונן בהם בכל כחו וכן מקיימי מצות מעשיות כאברהם יצחק ויעקב רמן שמיא רחימו עלייהו לאגמרינהו להלכה ע"י מלאך וקבלום עליהם לרצונם למעשה, וכ"ש המצווים ועושים מפי הגבורה כמשה ושתין רבוון, ונלוה הגר עמהם דמזליה הוה בסיני. עיין זוהר פי שלח לך דף קס"ח, ויש בפי' חוקת התורה דף קמ"ב או קפ"ב ע"ב חלוקה אחרת בין עדן לעדנה חד עילאה וחד תתאה, ולנו בו ג"כ במאמר צבאות ה' דרך ישר יעו"ש, וגם הנה אותו דיוקן אשר אמרנו שמוציאו מעדן גן מתואר בסבוב גם הוא לטוב או למוטב, ודע כי לא קם ולא יקום מלך או נגיד ונביא ושר או אפילו ריש גרגיתא מהם ובהם שאין לו מבוא באותו דיוקן שהוא נובלות התורה טווי ואריג ממצות בני נח. וכתיב בי מלכים ימלוכו בי שרים ישורו כל מלך וכל שר במשמע כי לפי שיעור כל אחד מהם בתשלום גבול כן יתואר גם הוא בהשגחה פרטית הראוי לו, זה הכלל המתואר בהשגחה פרטית המרבה והממעיט יתואר גם כן בסביב וישנו ג"כ בסוד העיבור שהם שני דברים דשייכי אהדדי על הרוב, ומפסוק ואלה המלכים שבפרשת וישלח למדנו שאין להם מלך ואלוף ולא קצין שוטר ומושל בכל דור ודור אלא מאלה המתוארים בסביב שקדמה המשרה על שכמם למתן תורתינו כי אז נאמר ויהי בישורון מלך וכתיב ראה ויתר גוים, ואם כן במה ימלוכו ובמה ישורו אלא כדאמרן צא ולמד מן חורבן בית קדשינו כי מן הוא והלאה בטלה ממנו זכוכית לבינה, כבה מאו מסיני בא וזרח והופיע שוב לא זרח ולא הופיע, פשטא דקרא דפתחנא ביה בי מלכים ימלוכו נאמר על מלכי בית דוד שהוא כמנין כ"ב אותיות התורה עם עני ורוכב על החמור שיבוא ויגאלנו ב"ב כי שרים ישורו על מלכי ישראל שהי' גם הם כמותם עם המשנה העתיד שהוא מבניה של רחל, ואמרו בפרקי היכלות כי בחצרות אלקינו במרום אשר אין שם ישיבה אלא למלכי בית דוד בלבד, הנה הוא אבי היתם יושב באמצע על כסא רם ונשא שהשמש בגבורתו עה"ד המבואר לנו במקומו איננו מאיר כאורו של אותו הכסא, ק"ו לאור פני מלך החסיד נעים זמירות ישראל אשר היא משורר שם בכל יום תמיד לפני אבינו שבשמים שירות ותשבחות מחודשות לא שמעתן אוזן מעולם וכל מלכי בית דוד לפניו יושבים בכבוד איש על כסאו, ומלכי ישראל כולם עומדים לאחריו כי אינם אצל מלכי בית דוד אלא שרים כעבדים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ג — פרק יב

**רמ"ע מפאנו**

פרק שנים עשר

המלכים שקדמו לפני מלוך מלך לבני ישראל הי' שמונה ולא עשרה לפי שאין להם ערך ודמיון עם חיה ויחידה כלל, והנה הראשון מאלה המלכים הוא דמות דיוקן אחד שיש להם מן הנשמה שהוא כוללת בעצמה ג' ראשים מסטרא דטוב לזוכים, ואם הוא מסטרא דרע כגון זו כוללת ארבעה ובארנוהו, ובזה הי' שש ומתפאר בלעם הרשע הכולל קבוץ אחרים ומספרן במילוי אותיות שמו באמרו יודע דעת עליון שהוא השורש לעשר כתרין תתאין שלו, מה שאין מרע"ה ולא עלול זולתו בעליונים ובתחתונים יכול להשיג מהות השורש אשר על גביהן של עשר כתרין קדישין עילאין והדיוקן הזה לחיצונים ומנה אחד והוא כולל ארבע ראשים ובקושי הותר להם מן המדריגה הזאת אלא מצד שם עירו דין הבה והוא בלע בן בעור שמדתו גורמת לו להבלע ולהתבער מן העולם יעויין מה שדברנו בו במאמר יונת אלם ובמאמר ח"ד ח"ג פ"ה בעלויו של בלעם בן בעור על כל בעלי הקסם שהי' בלק רב חרשין בעוברא, ובלעם במלולא, וכשראה בלק שאין דיבורו של בלעם מסכים עם מעשיהו ויספוק את כפיו כי למה זה הבל יגיעו, וכבר הגיע בלעם בדרגין התאין מסאבין אל קצה מקורן ושרשן עד שיראו חביריו מנשה אליו כטעם ברח לך אל מקומך וכן מנעך ה' מכבוד כי הוא מגיע למקום הראש אשר אין לו התלבשות בענפיו כטעם מאני מכבדותי' והכל נמשך לעילוי דמות הדיוקן הזה שלהם דעליה כתיב יודע דעת עליון כי הי' משיג הפקידה העליונה מהם ובהם שהיא ג"כ מצרנית אל הקודש, עד שבקש להרחיק מדה כה ממקור הברכה והיא שמה ומחה בפומיה וכפת ברך את

ישראל זה שלש רגלים, למדנו שמת בלעם נקודה חיצונית דקה מן הדקה קרובה מאוד אל הקודש, עד שאמרו עליו שהוא שקול כמשה, פי׳ מדת בלעם בחוץ כמדת משה בפנים, ע״כ כתיב ל״א תא״ר את העם חסר וא״ו נוטריקון ל״א תחמ״ד אש״ת רע״ך שהוא את העם עמהם דוקא שרויה ביניהם, כי ברוך היא וג׳ תיבות אחרונות בגימט׳ שכינ״ה השורה בישראל ע״ב זכרנו מראש הראשון של שמונה מלכים דפ׳ וישלח המכוון לנשמה, והנה דמות דיוקן הרוח כלול ששה בכל מקום, וזה בנין אב מארבע באי הרוח הרי חמשה ופחי הרי כאן ששה, ועם הראשון שזכרנו הם שבעה ודמות דיוקן הנפש היא מדריגה שמינית, וידוע שאין הקב״ה מקפח שכר אפילו שיחה נאה, ועדות נאמנה בנות לוט, והרי אלה נוטלים שכר בעולם הזה מאיזה מצוה קלה שלא לשמה את אשר כבר עשיהו בזמן שהיי מצווים על זה ומן הוא והלאה גם כן כמי שאינו מצווה ועושה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק א

**רמ״ע מפאנו**

### פרק ראשון

לכו חזו מפעלות הצדק האלקי החונן ונותן תוספת קדושה לאישי העם הנבחר כפי התעוררתם אליה, לפיכך לזכותם חפץ מאוד והרבה להם תורה ומצות, אלמה תנן בגדי עם הארץ מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה, בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש, בגדי קודש מדרס לחטאת, ויש אמנם במשנה זו חמוקי יריכיך לתנאים דקיימין באינון דרגא בעלמא דדכורא, עד שבאו אחריהם ממש זרועות עולם אלו האמוראין דרועין דשכינתא, ופירשו הסתימות לנו שהם ידועות אל התנאים ברמז כל שהוא אליבא דרבנן כדלקמן והיינו מלת חמוקיי שזכרנו שהוא נוטריקון חסוריי מחסריא והכיי קתניי בגדי פירושים מדרס לאוכלי מעשר, בגדי אוכלי מעשר מדרס לאוכלי תרומה וכולא מתניתן כדלעיל, הרי אלו ה׳ מדריגות בהקדש עילוי חוץ מעם הארץ שהוא טהור בעיניו ואינו מכיר את המדרס מאין בו שלימות פרטי, וכמספר מחבבי מצות מן המבחר לא בא, אעפיי שגם הוא בכלל קדשנו וצונו כמו שנכיר ואפילו בור שאינו ירא חטא ישראל הוא בכלל עם הארץ, ונמנא עמהם לדברים שבקדושה, ואלו הם חמש מדריגות פרושים שאוכלין חולין בטהרה ואוכלי מעשר, תרומה, וקדשים, וטהרת פרה חטאת שהיא כנגד נרנחיי, וכבר ביארנו במאמר שבתות ה׳ התיחסם לחמש קדושות חש״מ, ויו״ט, ויוה״כ, ושבת דין ועולם שכולו שבת, אבל קדושת ר״ח אין לה קבע דאיכא ירידה בחטאת דידיה בדברי ספר הבהיר מדכתיב בשמיני למלואים וירד מעשות החטאת והיא הי׳ ר״ח ניסן, ואין ירידה בלא עליה קודמת וסימנך והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, לפיכך יש בו תפלת שחרית ומוסף בלבד ליתא במצות תפלין כנודע, ומה גם עתה אין הקב״ה בז לכל אדם, כי לא תהו בראה לשבת יצרה אל תקרי לשבת אלא לשבת, ויש לנו שבת הארץ המתייחסת מאוד לעם הארץ שהוא ירא חטא שומר מצוה איש האדמה ודאי אעפיי שאינו חסיד, ובור נמי הורתו ולידתו וגידולו עמנו בקדושת מצות אנשים מלומדה, וזה יספיק לפי המכוון הנה עם מה שקדם לנו בזה בחלק ג׳ פי״ט, וידוע כי אחר החטא הקדום שנפגמה העיסה כולה בעטיו של נחש עיר פרא אדם יולד ובטרם יקבל עליו דברי חבירות הוא בעצמו או אביו הזוכה לבן להיות גם הוא כחבר הנה בלאו הכי נחשוב צורתו החיונית שהוא עצמו של עם הארץ, וגופו ואיבריו הם הם בגדיו ואצ״ל לבושו ממש כי הכל מדרס לפירושים שהם בעלי המדריגה הראשונה למטה לאלה המעלות טובות שזכרנו וטבילתם היא הזמנתם להתקדש הצל כראוי לו, ומכאן ואילך הבגדים לבדם מדרס למדריגה הקרובה אליהם, ואין הפירוש מדרס למעשר ולתרומה כלל וכן כולם כמו שביארנו שרשי המשנה ועיקרה עפיי ההלכה במקומה ידרש משם, ואל תתמה מדוע החמרנו בעם הארץ שלא בגדיו בלבד יהיה מדרס אלא גופו ואיבריו נמי כדאמרן דלא פלוג רבנן בין בור לע״ה בדין זה, וגזרו על הבגדים משום ע״ה ועל הגוף משום לתא דבור ודי בזה עם מה שביארנו בסמוך:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

פרק שני

כל האמור בחגיגה לחכמי המשנה והגמרא מחמש מעלות אלה שזכרנו מכוון לדין הנשמות שאנו בביאורו, כי בגי׳ מדריגות התחתונות נר״ן צריך הניצוץ המתלבש להחליף את הדיוקן למעליותא והלבש אותו מחלצות מידי עברו מעילוי לעילוי כי דיוקן הנפש לא יכנס במדור הרוח אף לא דיוקן הרוח במדור הנשמה ולא דיוקן הנשמה במחיצות של חיה ויחידה עד שתחפץ האהבה מאליה להשיב כל הנבראים לשלימותם המיועד שיהא טעם העץ והשומר כטעם הפרי ועל זאת השביעה הרעיה התמה נשמת כל חי את בנות ירושלים שהן כלל הצורות החיונית המזומנות לתשמישי קדושה על הדרך שביארנו, בצבאות שהן חייתו יער בדברי הנביאים יע״ר בגימט׳ סנדלפו״ן או באילות השדה שהן חייתו שדה זה וזה בגי׳ מטטרו״ן, ולפי המכוון אל הדרוש הן הן דיוקני הנפש והרוח אם תעירו לדיוקן הנשמה שגרמו לו לרחק את הקץ והוא טעם ההפעיל, ואם תעוררו אתם בשתוף מדריגתכם כמו שיבוא, את האהבה זו שכינה מיוחדת לחי העולמים ומספר המלה ירמוז אליו, עד שתעורר מאליה החפץ העליון שהוא עצם מעצמיו, על כן יצדק לומר בה עד שתחפץ פועל בודד וקץ החפץ בארה משרע״ה שיהי׳ בזמן שאין עמו אל נכר בארנוהו בראשית מאמר זה עמוד עליו, והנה חיה ויחידה לפי גודל ערכן כבר זכרנו למעלה שאין להם דיוקן נפרד מעצמותן ואף עפ״כ תנינן בגדי קודש מדרס לחטאת כי אין שבת אלא נובלות העולם הבא, אמנם בגדי קודש קתני ולא בגדי אוכלי קודש כי הטהור לאכילת תרומה ולמגע קודש הוי מדרס לחטאת, אבל טהור לאכילת קודש טהור לחטאת שהרי עונג שבת פותח העדן לנהר ולגן, אע״ג דעדן גופא אין בו לא אכילה ושתיה ואיידי דבעי מיתנא סיפא בגדי קודש דוקא מדרס לחטאת, קתני רישא נמי בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש אע״ג דבכולהו דסמיכי אהדדי לאכילה עביד רבנן תקנתא, לא לנגיעה ובמופלגין אף לנגיעה עביד תקנתא, ולפי זה משכחת יוסי בן יועזר שהי׳ מדרס לקודש ובגדי יוחנן בן גודגדא מדרס לחטאת היינו משום דחולין שנעשו על טהרת התרומה ועל טהרת הקודש לאו כתרומה ולאו כקודש דמי ובגדים לחטאת לא אריא דכולא מילתא דחטאת מנע הוא, ואין חילוק בין אדם וכלים אף על פי שהדיוקנין מוגבלים שלא יכנס אחד מהם בתחומו של חבירו, מ״מ ניצוצי הנפש והרוח והנשמה אפשר שיעלו זה לזה לעתים מזומנים וכולם מסתלקים לרום המעלות בעת רצון ואין שום פרגוד ננעל בפניהם אלא שאין התחתון מסתלק לעליון כי אם ע״י האמצעי, כללא דמילתא בהעלות המידות האלקיות מעצם היחוד וסלוקן זו לזו, כן הדבר הזה במדריגת הנשמה כל עומת שבא כאשר שמענו כן ראינו הליכות עולם להן בכתות האנשים הזוכים בם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

פרק שלישי

מתניתין דחגיגה בצורתה רישא דקתני טבל לחולין הוחזק לחולין וכו׳ רבנן הוא דמתני חמש, וסיפא דקתני בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה, ר״מ הוא דקתני ארבע, כי השוה ר״מ פרושים לאוכלי מעשר לכל מילי כדתנן במס׳ פרה פרק י״א בר מההוא דהכא דתנן בסיפא דרישא טבל לחמור הוחזק לקל, טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל דהך סיפא אדסליק מניה קאי, פי׳ לחמור דאיכא קל מניה הוא, דאם לא הוחזק כאלו לא טבל, אבל לקל גרידא דהיינו לחולין לא בעינן הדין תנאה, וכיון שטבל מסתמא הוחזק לחולין, והיינו רישא, והכא לא פליג ר״מ דהא מודה היא לרבנן במנין המעלות אלא דלדידיה אי הוחזק בפירוש לחולין בלבד אע״פ שאינו צריך מ״מ מה שהוחזק לחולין מהני להתירו באכילת מעשר, ולרבנן אע״פ שהוחזק לחולין לא מהני למעשר, ואיש נבוב ילבב, דרבנן סברי בתר דהשתא אזלינן כי הרוח והנפש תרין דרגין נינהו לא ראוי זה כראוי זה, ור״מ סבר בתר דמעיקרא אזלינן כי קודם מיעוט הירח כשם שהי׳ המאורות בשיקולא חדא, כך הי׳ היצירה והעשי׳ נחשבים עולם אחד, והנפש והרוח נר אחד דעלייהו נשמת אדם, והאומרים כי נוטריקון

נשמה רוח אפשר שאין בזה סתירה לדברי ר״מ וקימו סברתו במילות שונות כי יאמרו נשמה כמשמעה ורוח כולל נפש בעצמו כי הוא העיקר ואיתתא לא סלקא בשמא גבי בעלה כמפורסם, ויש זכר לדבר שאין הה״א אחרונה שבשם מנוקדת לעצמה אלא הולכת למסע הוא״ו ונקודה וכן שמענו השרפים מקדשים ש״ש בפני עצמם שהם משרתי הנשמה, אמנם החיות משרתי הרוח, ואופנים משרתי הנפש מברכים את הכבוד יחדיו ירננו, כי אחרי שהתחילו השרפים יתעוררו תחלה האופנים והחיות עמהם כדרך החותם המתהפך, וכטעם קדמו שרים אחרי נוגנים בתוך עלמות תופפות לפי סדרו בזוהר פ׳ תרומה בסוף האלפא ביתא רבתא של שבת ביוצר שרפים ואופנים וחיות הקודש סימן לדבר לתהלה ולשם ולתפארת וכן לבוש מלכות תכלת וחור כדלקמן ודכוותייהו במשנה החדר והפרוזדור והעליה ביארנו זה למעלה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

פרק רביעי

הני תנאי במס׳ חגיגה כי הני תנאי דספר הזוהר פ׳ ויחי במנין הלבושים הנודעים אל הנשמה בשם חלוקי דרבנן דאמר ר׳ אלעזר טורי עלמא בהאי פליני ובהם בלבד יתאמת דעת האומרים במהות הנפש, אשר לפי סברתם איננו אלא שלימות בכח ולפי זכותו של אדם ישתלם בפועל כמו שיבוא בסוף פרק זה כי כל לבוש מאלה אשר אמרנו טווי ואריג מהשלמות המצות כפי הדרוגתם, לבוש הנשמה הוא נקנה מתוך הכוונה וטהרת המחשבה, ולבוש הרוח מן הדבור המעולה הקדוש, ולבוש הנפש מן המעשה הנרצה, ומפיק התם דאע״ג דתלתא נינהו אית חד מינייהו דקאים ולא קאים והוא לבוש הנפש, כי שלימות המצות וכפל ברכותיהם שהם ראי׳ גמורה אל העוסק בתורה לשמה והיא טעם ערבים דברי דודים שהם הברכות מיינה של תורה שהם כמעשה המצות עצמן, ולולא החטא גורם שנגזר על הכשרים שבנו עמל התורה והמצות המעשיות בסוד כלי חמדה, היתה עבודתינו למקום בחמדה גנוזה לא בעמל ולא ביגיעה אלא במושכלים האלקים מאירי עינים, וכן בשירות ותשבחות וכל עבודה שבלב, והאידנא נמי איכא מצות רבנן דעקימת שפתים משויא להו מעשה, וארבע מהן עולות על כולנה שהן משלימות המרכבה העליונה בלבו של אדם, ואלו הן יראה ואהבה תורה ותפלה, העולה מזה כי יש לכל אחד מג׳ שמות התחתונים לנשמת חיים ב׳ לבושים, אחד היא נטירו דקב״ה בסוד אלוק עלי אהלי שזכר ר׳ ייבא סבא בזוהר פרשת משפטים על פסוק בבגדו בה, והא׳ הדיוקן שביארנו לנר״ן בפרקים הקודמים, שהן אמנם עם חיה ויחידה על גביהן כולם מעצם היחוד הנאצל סוד האלף והדיוקן הזה כליל תלתא, א׳ מעולם הבריאה שהוא שני לאצילות ושנים אחרים מן היצירה והעשיה שהן לו שלישי ורביעי, והוא טעם התואר הזה באותיות בג״ד ושם אל״ק כולן כדאיתא התם כי אל הוא מתיחס לבריאה דתמן תלת יודי״ן ואל״ף במילוי השם צרופן א״ל כנודע, ואותיות י״ה הן הן היצירה והעשיה ובדיוקן הזה הכולל ג׳ פרצופין יתאמת דעת האומרים במהות הנפש כי הוא עצם נבדל שלם בפועל מתחלתו, ולמעלה בארנו כיצד יתכן למי שאינו בן ברית לקחת שמץ מנהו, וכבר נמסר לאבותינו שם קדוש כולל ג׳ חלקיו והוא טפטפי״ה הנרמז אלינו במספר ס״ת של פסוק הנה אנכי שולח מלאך לפניך עד אל המקום, וזה אחד מן הפירושים הצודקים בשם הנכבד הזה לפי מקומו, כי שנים התחתונים בסדר העולמות ראשונים בחלקי השם לממשלה מטטרו״ן (שר הפנים) וסנדלפון הם הנערים שבירך יעקב והשלישי מן המלאך הגואל לא יגורהו רע ששמו כשם רבו, ועל שלשתם אמר משה אדונינו בנעריני״ו מלא יו״ד דאינון תרי ובזקניני״ו חסר יו״ד דאיהו חד שכן כתיב במסורת ע״פ הספרים המדויקים, והשם הזה בגימטריא אני ה׳ אלקיכם שהן רמז לניצוצין הנר״ן מן האצילות המתלבש בהן שהוא באמת זוקף כפופים, יעויין מאמר שבתות ה׳, ולהן לבוש שני בכח שלימות האדם ויציאתו אל הפועל בבחירתו הטובה לעשות רצון קונו כאשר זכרנו בסמוך, והוא מה שיכללהו הצלם וימים יוצרו, אך כל מה שחוצה להם הוא בכלל הנפש חיונית מי האיש החכם ויבן את זאת כי בכל חכמי יון וקדם דבר אין בהם זולתי מנובלות תורתינו אשר שמו בכליהם גנוב הוא אתם הטעם היא אם רב, כי לא יוכל לירד לעומק הדרושים הללו, רק מי משלנו ששמש לפני בני הנביאים בבית המדרש ועמדו רגלי אבותיו על הר סיני:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ה

**רמ״ע מפאנו**

פרק חמישי

ומרדכי יצא מלפני המלך, זו נשמת אדם טירא דכיא בההאצלה מלפני אדון כל הארץ בלבוש מלכות הוא הדיוקן הראשון הקרוב למלכות ממש ולא יושג מהותו לזולתו אלא זה שמו אשר יקראהו באמת לבוש מלכות בחינה פנימית לכסא הכבוד מיניה וביה, תכלת וחור דיוקן הנפש והרוח סדורים בקדומה ואחור כדלעיל סוף פ״ג, כי התכלת התחתון והחור אמצעי בינו ובין לבוש מלכות, אך מן השתוף וההשואה אשר לשנים התחתונים אהדדי ימשך לפעמים חלוף הקדומה לזה על זה כאמור, ועטרת זהב גדולה הוא תחלת הצהוב בהארת הנשמה בהן ועל הני חלוקי דרבנן שהם עדיין בכח מוכנים להיות נקנים בבחירת האדם ויוצאים לפועל ע״י מעשה המצות אמר ותכריך בוץ וארגמן, תכריך הוא כשרון המעשה, בו״ץ בא״ת ב״ש שפה הוא תקון הדבור ולבוא מכל דופי, וארגמן תקון המחשבה ברי מוחין דההוא סתימאה קדישא עלייהו, והעיר שושן זה הגוף, צהלה בנפש חיונית ושמחה בצלם המאושר בארץ, והנה העטרה הזאת השתלם בעצם בהקבץ מרובים יחדיו לעשות מצוה, והוא טעם ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר שהיא נכללת בדי מיני אושר כי יוכלו להמנות הנפש והרוח באחד, או יהי׳ חיה ויחידה כחדא אולי שכן יכללו אותן מארי דאגדתא בשם נשמתא לנשמתא במקומות רבים איך שיובן, אם שהוא נותנת חיים לנשמה שתחתיה והדוגמא ביו״ד שבשם שממנה חיים להי״א הסמוכה לה, או שזה התואר להקרא נשמתא לנשמתא איננו נתלה בזולתו ממה שלמטה ממנו, כי כשם שיקרא הרוח סתם לא רוח לנפש, וכן נשמה סתם לא נשמה לרוח, ככה לא יצדק במדריגה הרביעית הזאת שנקראה בשם לוי למה שתחתיה, ואם תחשוב שהוצרכנו לכך בשביל שתוף שם נשמה לאו הכי כי הן לא קצרה שפת אמת בהנחת השמות הללו, שכן מפורש במקרא במקומות רבים שם חיה ויחידה אלמא לגופייתו דוקא איצטרך התואר הכפול הזה לקרוא למדריגה הרביעית הזאת התיומת נשמתא לנשמתא לכלול שתיהן כאחד, ואפשר שיהיה עיקר הנחת השם לכל אחד מהן המשכת עצמה וחברתה עמה ונבארהו:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ו

**רמ״ע מפאנו**

פרק ששי

בזוהר אמרו דאיהו נשמתא לנשמתא אתערת ביראה ובחכמתא, ונשמתא אתערת בבינה וכו׳, בסתרי תורה ריש פרשת לך לך, וא״כ בשתים התחתן המדריגה הכפולה ההוא ביראה ובחכמתא, נראה מזה היות עילאה עיקר כמו קו״ץ היו״ד מקור חיים אל היו״ד והיא תהלתה להקרא נשמתא הנותנת חיים לנשמתא אחריתא דבת מינה הדביקה בה שכן הקרובה לקונה תשתלם ביותר ביראת את כבודו ואת גדלו, על כן יצדק מאוד ליחסם יראה ליחידה וחכמה לחיה, ואע״ג דאסמכיה למילתיה אקרא דהן יראת ה׳ הוא חכמה וסור מרע בינה ופירשו התשובה אקרי בינה, מ״מ על כרחין יראה וחכמה תרי נינהו אלא דסמיכי אהדדי ופשוט הוא, ואם נפרש בתואר הזה קמייתא חיה שעלה מפלה נשמתא אחרת שהיא יחידה, גם זה יתכן לכבוד הנופח שתקרא התחתונה טפילה לנפיחה אחרת דקה מן הדקה הנקראת יחידה מיחידה של עולם וראשון נראה יותר, ויש מגדולי החכמים מי שפירש נשמתא לנשמתא על החיה בלבד ואמר בפירוש כי היחידה לרוממותה כי הוא בסוד מקיף עליון בלתי יורד לצדדין אין לנו בה השגה כלל והיא שיטתנו שקבענו בה מסמרות בתחלה חלק השני ממאמר צבאות ה׳ עיין שם, הצד השוה בחמשה מדריגות הללו מעלמא דיחודא כי לעולם שלימותן התחבאנה לברוח מן האדם בשעת החטא קודם שיצא הפגם לפועל כטעם אל מסתתר עוצם עיניו מראות ברע, הוא הדבר האמור בפסוק והסתרתי פני מהם עבר במקום עתיד שכבר הי׳ זה בשעה

שאבינו הראשון נזדמן לאכול מה שנאסר לו, ל״א והי׳ לאכול, ופשוט הוא כי הנפש החוטאות איננה מסדרת הנפיחה האמורים בפ׳ כלל ועיקר ולא מן הסמוך אלא על הטעם, ונפשיה דקרא על הצורה החיונית שפי׳ הכתוב כי הנפש הבשר בדם הוא, גם הצלם התחתון אפשרי קרוב שיהי׳ כרוך אחריה, ודע כי החטא בעיון הדמיוני או המחקרי גורם סלוק שכינה לפעמים אפילו מדיוקן הנשמה בקצת חלקיו והוא פגם גדול חלילה לנו אשר יאמר על החוטא בו רחב במחשבה, ויש באותו דיוקן דרגין על דרגין ולפיהם יועלה החטא במחשבה לפנים ממחשבה על דרך האמור לא זולת, בלתי אם נאמר שהסלוק המונע לשכון זה אלקים כבוד בארץ יחשב מיעוט לצורך גבוה ולעולם הנפש חיונית והצלם שניהם או אחד מהם המעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו שאלו זכו היינו מצילים תיק הספר עם הספר שיש בו חמשה ספרים, אתאן לרבנן דמתניתין דחגיגה דלעיל, ותיק התפלין עם התפלין שיש בהן ארבע פרשיות אתאן לר׳ מאיר, וכשם שהצלם מסתלק לי׳ יום קודם המות והלך לפני צדקו לתת לו מהלכים בין העומדים בההוא עלמא כפי מה שמתוקן אליו, ככה מקצה מזה הנפש החיונית והצללים יכינו לו הדרך כל אותן הימים להקדישו הקדש עילוי בתוספות תורה ומצות ועוד לא אמרו שאין הצלם חוזר כלל רק שאיננו מתיישב בו כאשר בתחלה אלא אזיל והדר כאורח נטה ללון, ולעולם באותו זמן גם הוא זוכה במצות ורשאי על ההפכים, לפיכך אמרו אדם כי ימות באוהל אפילו בשעת מיתה תורה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ז

**רמ״ע מפאנו**

פרק שביעי

פשוט ומוסכם לחכמים כי נר״ן קרובות לבעלי תשובה ועל התעלמותן לשעתן נאמר בהתראה רבה לאבינו הראשון, עונש המיתה במלת מות שהוא מקור בלתי שומר הכוונה שאינו לא עתיד ולא עבר, וראוי היה שלא ימשך פגם החטא ולא עונש הסלוק רק עת אחת כמימרא של מות שהיא חצי רגע תעיף עינך בו ואיננו ויעשה תשובה לאלתר כטעם חדלו הרע המבואר בריש המאמר ח״ד, אבל על חיה ויחידה שהן מסתלקות לגמרי מן החוטא באה האזהרה בפועל עתיד מורה ההתמדה ימים רבים של צער כי לא תשובנה לקדמותן עד עת קץ, אלא שהתחיה בשבת תעלת קצוריה ויונקותיה בסוד נשמה יתירה, או יפורשו שתי מיתות על סילוק שתיהן לגמרי ביום האכילה דוקא, או יפורש הכפל על הסלוק הצלם העליון כולו בשעת החטא ועל מיעוט שלשה האיקונין שתחתיו דכתיב בהו ותשת עלי כפכה, או יהי׳ גרעון התחתונים הטמנה למיתה הגופנית ממש והוא טעם הכפל, או יובן ממנו מות לאדם תמית לחוה נקבה נסתרת והאזהרה אליה לא תאכל, ופי׳ בו ג״כ לזכר לנכח כאמרו ביום אכלך וגו׳ שאין מלקין אא״כ מתרין, וכן אכל תאכל כולל שניהם כמ״ע, ועם מה שקדם לנו בכלילת הדרוש הזה יפורש כמין חומר פסוק יחיו מתיך נבלתי יקומון אחרי ישוב כל ההערות שכבר הרגשנו בו במקומו, ונוסף על מה שבארנוהו שם באמת וישר ויצדק מאוד לפרש יחיו מתיך על הבלא דגרמי ועיבונא דבשרא שהם יתעוררו תחלה לתחיה, נבלתי יקומון זה גופת האדם שהיא נובלת בתכלית המרחק ממי שדן אותה בכך לעצם קדושתו והיא המדבר בעדו והבטיח כי מתיך אחרי שיחיו ונבלתי שאני הבלתי והרחקתי אותה כאמור, גם הוא יחדיו יקומון שאין קומה לנפש הצומחת והמרגשת כי אם בשתוף הגוף, כשם שבלעדיה אין לו חיים, ובאה הנו״ן במלת יקומון לחיזוק הפעולה ולרבות הכל לקימה, והאר״י זצ״ל הי׳ אומר שעל עצמו אמר ישעיה נבלתי יקומון כי חלקי גופו שהי׳ עתיד מנשה לשווריה ניסטרא, יקומון לתחיה כאשר יחיו מתיך הן הן נד״ב ואביה״ו בנ״י אהר״ן בשווי המספר מיעוט רבים שנים דאתמר בהו ועל פני כל העם אכבד, וחיי השורש גורמים קומה לענף, ואמר כי יקיצו אח״כ הצללים וירננו הדיוקנין שבכולם עתה שוכני עפר הם חוץ ממחיצתם כי הנה דיוקן הנפש בקרקע המשכן בעה״ז אשר יקראהו בי קברי שהוא תחתית העשיה הרוחנית בהתפשט החומר העוכרי, ודיוקן הרוח בעפר הגן והוא עצמו תחתית היצירה, ודיוקן הנשמה בעפר העדן אשר שם שולי הכסא מלאים את ההיכל כי טל אורות טלך זה נאמר על הנשמה האלקית שהיא עצמה טל של תחיה לפי שיש בו טל תורה בגימטריא תר״ן, וסיפא דקרא מבואר כל הצורך בפירושנו הראשון ודרש משם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ח

**רמ״ע מפאנו**

פרק שמיני

אמרו גדולי החכמים הדורשים כתרי אותיות של שם על כל שיש בו צורת אדם כי הנשמה האלקית בהי׳ שמות שלה המתיארה בכלל המאמר הזה בשם איקונין ראשונה צלם עליון היא חתימה בהוי״ה נעלמת מאוד כראוי לה, הנפש בהי׳ תחתונה, הרוח בוא״ו, הנשמה בהי׳ עליונה, חיה ביו״ד, יחידה בעיקוץ שעליה, והדיוקנאות שהם באיקונין שניה דמות עליון אע״פ שאינם אלא ג׳ גם הם חתומים יחד בהוי״ה אחרת, כי יהיה דיוקן העדן לבדו קודש קדשים וחותם בי״ה שמו, והשנים באים אחריו ו׳ לזה וה׳ לזה, ולקמן נימא בהו מלתא בפי׳ בי״ה ה׳ צור עולמים, והצללים כולם יחד אשר יאמר להם איקונין שלישית צלם התחתון וחתומים גם הם בהוי״ה בלי ספק יהיה חצי השם חותמו של חד רברבא הנקרא צלם ממש, וחציו השני חותמו של חד זעירא הנחלק לשנים והם צללים וא״ו לזה וה״א לזה, וכן איקונין רביעית דמות התחתון הוא הנפש חיונית בשני חלקיה המרגיש והצומח ויתואר שם הוי״ה חציה לזה וחציה לזה, ואם שהנפש החיונית נמנת עמהם בפני עצמה וכן עיקר יתכן לדרוש י״ה על הנפש וא״ו על המרגיש ה״א על הצומח, עד שאפילו הגוף עצמו חתום בד׳ אותיות, כי האברים הפנימיים שחיי אדם תלויים בהם רמוזים בעקוץ היו״ד, העצמות לעולם ביו״ד, הגידים בה״א ראשונה, הבשר בוא״ו, והעור בה״א אחרונה, מלבד מה שיצדק לומר שכל בחינה ובחינה חתימה בהוי״ה שלימה, ברוך הוא שמלא כל הארץ כבודו, ועצם בכח יחודו לא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר, וכאשר יבואו לדרוש הוי״ה אחת בלבד שיכלול אותה הנברא השלם הזה בצלם ודמות עליון בלבד, ואמרו כי האצילות שבו חתום ביו״ד והעוקץ מורה על המקור, והבריאה בה״א, והיצירה והעשיה בו״ה, וכבר זכרנו בח״ג פ״ד מה שהוא בעצם מסכים אל האמור כאן, ועל זה נאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וטעם כל הנקרא רמזנוהו למעלה על התואר החביב נורא מאוד שזכו בו ישראל להקרא גוי״י אח״ד, בני ל״ב נתיבות חכמה, ונדבר בו לקמן בפי״ד, ועל זה הדרך נדרוש הוי״ה שנית בעצם ודמות תחתון בסוד מלואה של הוי״ה ראשונה שהמלוי גם הוא הוי״ה אחרת כנודע:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק ט

**רמ״ע מפאנו**

פרק תשיעי

עוד יתואר האדם בהוי״ה אחת בלבד באופן זה, הנה נשמת חיים בכל חלקיה, יאות ליחסם לה יו״ד שבשם ולכל הדיוקנאות ה׳ עילאה ועל שבם ומספרם נתפרסמו בחלקי הנפש ג׳ שמות בלבד לנוגה ברק ניצוציה המתלבשים בדיוקנים הללו והשנים העליונים לא הוזקקו לשום דיוקן כי הם כח העלה בעלול בכל מקום ויצדק בחלקי הקומה לכל המתואר בו שניחם את שניהם לכלל הגלגולת שהיא נדרשת ברישא ומוחא, ויתר המדריגות במלא קומתה, והצללים הם ו״ו שיש רמז במלואה לחד רברבא וחד זוטרא, והנפש החיונית עם כל מה שתחתיה הוא ה״א אחרונה, וגם זה דרך נכון ואמיתי למי שאמר להי׳ אני בקדשו את עצמו וצדקו נפשו להיות כולו להי׳ כאבותינו הקדושים, ומרע״ה וזולתם שלא שלטה רמה בבשרם, והי׳ גופם קודש קדשים, ומזה הצד יאות שקרא החלק החיוני נפש והצלם רוח והדיוקנין נשמה אלו ואלו ע״ד השאלה לדמות הצורה ליוצרה, והחלק האלקי יקראהו באמת נשמתא לנשמתא, וכתיב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה שאנו דורשים אותה על כלל הדרוש הזה. אז, באצילות הנכלל בשתי שמות היחוד מספר אותיותיהם א״ז. ראה, בדיוקן העדן דכתיב ביה עין לא ראתה אלקים זולתך. ויספרה, בדיוקן הגן. הכינה, בדיוקן ג״ע התחתון. וגם חקרה, באיקונין שלישית ששם צריך להבדיל בין מ״ט פנים טהור למ״ט פנים טמא, זהו הרבוי של מלת וגם, ויאמר לאדם באיקונין רביעית שהיא גמר מעשיהו והיא צריכה התראה רבה ליראת ה׳ היא

חכמה וסור מרע היא בינה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק י

**רמ״ע מפאנו**

פרק עשירי

שומר רוח האדם בקרבו שומר ישראל ברוך הוא יאירו ברקיו בתבל ארצו אפיי ליחידי סגולה צו לצו קו לקו כי נפש האדם שהוא מכלל הצלם האלקי עץ חיים ודאי מרחפת לשמירתו ממעון קדשה משנודע ומשנוצר ומשנולד כי יתחדש בה כמעשה בראשית בחכמה ובתבונה ובדעת וכל דברי חכמים קיימים, ואמנם לפתח חטאת רובץ ומיד החל לו להיות סייע עצמי אל הטוב רק הכנה לחנוך בעלמא בעונתו עד שיכנוס למצות, וכשנימל יזהירו ה׳ פרצופין כולם מאיקונין ראשונה בחיבת מצוה, ע״כ חובה עלינו באותה שעה להקביל פני השכינה ברוב עם הדרת מלך באימה וביראה וברתת ובזיע, והנה מקום האימה במוחו של אדם והוא כלישון איום ונורא שהמוח משכיל ומרגיש בכך יותר מהכל, ולפי גדולתו תרבה חובתו, והיראה בלב הרואה וירא, אך יתר האברים הפנימיים די להם ברתת שהוא רעדה במקום גילה, וזיע בפועל באברים החיצונים וסדורן על יושר באותיות השם הגדול, וכל ג׳ ימים נזקקים הפנים העליונים שזכרנו לבקרו כדכתיב וירא אליו ה׳, עד תום עשרה ימים ללידתו, ושלשת הימים האלה הם אחרוניי ממטה למעלי אל הדוגמא העליונה במספר הנורא הזה, ומשם יעלה לי ארוכה ומרפא, ואם איקונין ראשונה חלק אלקי ממעל כן אין צריך לומר כי גם ג׳ הדיוקנין יחדיו יהיו תמים לחיבת מצוה מק״ו, שכן מפורש באג״ה והנה שלשה אנשים נצבים עליו, ומה שדרשו כסבור ערביים היו, גם יקח נא מעט מים, ודאי נעשה אבינו החסיד לעיני ילידי ביתו ומקנת כספו כאלו לא הכיר בם שלא להחזיק טובה לעצמו, נוסף על מה שביארנו במקומו, כי היתה כונת הרחיצה להם להטהר מן האבן שהערביים משתחוים לה בסוד הרע הנאחז בשולי עץ הדעת שהמלאכים באים משם, ושם הם שבים ללכת, א״כ לא חשדם ח״ו, אלא עצה טובה השיא להם שהיא הוגנת לפי מקומם, ושבחם, וחק נתן למו להטהר מן הרע שביצירה המתעורר בעולם התחתון וכך יפה להם כבואם להשען תחת העץ הידוע בביתו של אברהם אבינו דכתיב ביה ויטע אשל, כ״ף סמ״ך אל״ף סוד הבריאה והיצירה ותחיה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק יא

**רמ״ע מפאנו**

פרק אחד עשר

ויקח חמאה למיכאל וחלב לרפאל ובן הבקר לגבריאל, כל חד כפום אורחיה, ולמאן דדריש בן בקר לגבריאל ורך למיכאל, וטוב לרפאל, להאכילם ג׳ לשונות בחרדל, ידוע שהלשון מתנות כהונה הוא, ומיכאל כהן גדול של מעלה הזוכה בהן הוא מזכה לאחרים עמו בחלקו, והנה אכילת המלאכים אין לה שהייה בבטן כלל כי היא בסוד הסתלקות כטעם קבא דתקון אכתי קמיירו/קמייהו לפיכך לית כאן בשר בחלב, אפילו בבישול אסטמיכא שאילמלא כן לא נמנעו מדת הפרושים שלא לאכול אפילו זה אחר זה בסעודה אחת, ומ״מ הקדים אאע״ה להביא לפניהם חמאה וחלב והדר בן הבקר אשר עשה כפי הדין, ועוד שחמאה וחלב הם קלי העכול יותר מהבשר והכל מפני הרואים, ואע״פ שלא אכלו פת לפי ששרה פירסה נדה, ברכו ברהמ״ז לשגר לה כוס של ברכה, כי לא היו דורות הראשונים מברכין רק ברכת הזן והיא היתה הקבועה להם לכל מידי חיין, עד שנתנה תורה ונתחדשה הלכה, וגם אחרי כן לא נתקנה ברכה שניה ושלישית עד שבאו יהושע ודוד, והנה רמז להם אבינו החסיד להמלאכים כי לא על חנם נזדמנו לביתו, אע״פ שיש להם למעלה לחם אבירים, אבל איננו מוגלם שיהא טעון ברכה אחריו וכאן הוא עיקר סעודה לשבחו של מקום בסוד מסכן זה עולם העשיי והוא בסוד חרדל שצריך מיתוק ממרירת הדינין, ותקונו ע״י הלשו״ן להשרות שכינה בתחתונים

והמספר שקול והוא רביעאה לכל תלת, ל״ש בסוד הקוים שהמלאכים האלה משרתים אליהם, ול״ש בקו האמצעי על פני כולו, כי הוא רביעית למדות הנכללות בו שהן ג׳ לשונות ודאי:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

פרק שנים עשר

אליהו מלאך הברית הוא הי׳ בשעת המילה משלים המרכבה עם ג׳ אנשים באלוני ממרא, ונרמז בפסוק וירא אלי״ו, שהן אותיות אליהו בחסרון ה״א משמו עה״ד שהוא חסר ו״ו במקומות אחרים ידועים, והטעם במקום הזה לחסרון ה״א כי לא הוגלם דיוקנו של אליהו ז״ל באותה שעה כלל, ואם הקשה לי פשיטא שעדיין לא נולד פנחס, אענה אף אני חלקי כי לא מחכמה שאלת על זה שהרי מסיני יחדיו כוונו אשר ישנו, ואשר איננו, והכא נמי דכוותה אלא שבערבות מואב פירש הכתוב שהי׳ הברית עם אלה, ואלה לא פירש בסיני כי שם הי׳ הקב״ה כורת הברית ופשיטא שהי׳ דבר כללי, אבל כאן במשה שהוא כורת הברית הוצרך לפרש, ועד שם פסקה זהומתן לפיכך הי׳ זכותן מספיק להם ולכל זולתם אבל כאן שחזרה זהומתן הוצרכו הבלתי נראים להיות נזכרים לעצמן, ועוד להקישן אהדדי מה אשר איננו הי׳ נכנס בברית בלא יצה״ר אף אשר ישנו לא הכניסו משה עכשיו בברית אלא מעכשיו ולאחר זמן כשיהי׳ בלא יצה״ר, תדע שמסירת מודעה הוא הדבר המבואר לנו באמרו לא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי, ופי׳ כאן כי הנישואין הללו שהם לדעת משה ע״ד קידושין הראשונים, היו שהם לדעת המקום, וזה כפל המודעא שע״י כפיות ההר כגיגית נעשו האירוסין ההם, לפיכך הוצרכה קבלה חדשה בימי מרדכי, ולא הי׳ שם שבועה כלל:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק יג

**רמ״ע מפאנו**

פרק שלשה עשר

יונתן בן עוזיאל ורעהו המתרגם ירושלמי אמרו בפסוק, אשר ישנו ואשר איננו, כי הברית דערבות מואב הי׳ עם הדורות שעברו מימות עולם ועם העתידים ג״כ, וניחא לי לומר שהוצרכו הדורות העוברים לכשרים שבהם שיהא זכות הבנים באי הארץ מזכה אבותיהם למפרע משמה ימי בראשית למשווינהו כמצווים ועושים, כי לא אמרו גדול המצווה ועושה אלא אחרי שנתנה תורה ונתחדשה הלכה, ומ״מ הועיל לראשונים להכניסם בברית כדי שיהי׳ שכרם מפורש ולא ליהוי מכללא לחוד, ואני דרשתי אתם נצבים על הדור ההוא, שעם היותם נכנסים בברית לית אבטחותא כל זמן שיצר הרע בעולם, כי נצבים מורה לשעתן בלבד, אבל הראשונים שהשיגו שלימותן, אפילו אשר ישנו פה עומד כמו שרפים עומדים, ועל העתידים אמר אשר איננו פה, ולא הזכיר לא נצב ולא עומד, שאלוני והנה ה׳ נצב עליו, אמרתי להם כתיב אני ה׳ אם בחקותי תלכו ושם עם כל שלימותו של יעקב הן בקדושיו לא יאמין, תדע שמלאכי אלקים עולים ויורדים להסתכל הכא והתם דלא אשתני דיוקניי׳, ועוד שאלוני נצב לריב ה׳ ועומד לדין עמים, והיתה תשובתי, כי לריב ה׳ עם עמו ורוצה להנצח, אבל עומד לדון עמים לא לריב:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק יד

**רמ״ע מפאנו**

פרק ארבעה עשר

וירא אליו ה׳, יש באותיות אלו סוד אילו של אברהם אבינו, שהרי עורו נעשה אזור אל מתני אליהו, ומשלו הוא נוטל שזכותו הגין על יצחק להנתן האיל כפרו, ולא מת אע״פ שפרחה נשמתו, ע״כ נקרא אילו של אברהם ולא אילו של יצחק לפי שאין קנין בקבר, ובכל מקום שנזכר אילו של יצחק אינו אלא אחר שזכה בו אברהם מן ההפקר, כי אז דין הוא שיהא הבן נוחל את אביו בקבר להנחיל את בניו אחריו, וידוע כי לא נעקד יצחק ע״י אברהם אלא להחליש הדין בתקפו וגבורתו בשעת המנחה על ידי מדת החסד, ואף אליהו בהר הכרמל לא נענה אלא בשעת המנחה להשוות ההנהגות לשבת בארץ הלזו, והנה דבר גדול דברה תורה זה פעמים וילכו שניהם יחדיו הראשון לשבחו של אברהם שהי׳ יודע ושמח כמו יצחק שלא הי׳ יודע, אך ראה יצחק ביד אביו האש והמאכלת וראה עצמו טעון עצי׳ אמר יש כאן דברים הפועלים מצד אחד ומקבל הפעולה מצד אחר, ואיה בסודו הש״ה לעולה כמספרו שהוא י״ש עולמות לקהל ה׳, עוד השה לעולה הוא סוד עליות זעיר לאימא, וכל אלה התיקונים גדולים נחשבים מסוד הקרבן, וכל שכן בהקרבת עצמו בלב שלם אז הכיר אבינו הזקן שהבן מרגיש ומתחסד ומכין עצמו לסבול מצותו של מקום, והוא נתאזר בסוד אל זועם ונתלבש בכינוי הדין, לפיכך השיב לו אלקי״ם יראה לי״ו השה, ובקש לשוחטו להחליש דינו, וברי״ת אלו נגלה האיל בכל צרופיו, ובהוספות לעולה בני יהי׳ הרי״ת כולן מספר ג׳ הויו״ת דאינון מזלא שבהזמנת המדות האלה נפתחו מקורות הרחמים בעולם ולשבחו של יצחק נאמר פעם שנית וילכו שניהם יחדיו, ולעולם היו שתי מדותיהם מיוחדות ומסכימות אהדדי ואע״פ שהחליפו, ומה יובן באמת הנרצה לאבותינו במה שדרשו זהב וכסף ונחושת של תרומת המשכן, זהב זה אברהם שנבחן כזהב, וכסף זה יצחק שנצרף ככסף, וכבר קדמוני השואלים דאיפכא מיבעי ליה למימר, והרבה דברים נאמרו בתירוץ השאלה הזאת אך האמת הברור הוא מה שביארנוהו כי במבחן העקידה נשתנו מידותיהן אחרי היות שרשיהם בעליונים מיוחדים בתכלית יתלכדו ולא יתפרדו, והאבות גם בזה השלימו להם דוגמא מעלייתא ולזו בלבד הוצרכו בעלי המאמר לא זולה, אמר הקב״ה אל תשלח ידך אל הנער כי במה דסבור וקביל הרי נחלש הדין ונעשה רצוני, וכאן בעקידה רמז לנו הכתוב מה שהיו צבא השמים מיימינים לזכות ומשמאילים לחובה לדון דינו של יצחק באותה שעה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק טו

**רמ״ע מפאנו**

פרק חמשה עשר

כתיב והנ״ה איי״ל בגימט׳ מיכאל והו׳ שמושית אח״ר נאח״ז בסב״ך ג׳ מלות אלה בגי׳ שט״ן שהיו מתדיינים זה עם זה, שטן אומר ימות יצחק ומיכאל אמר הנה האיל פדיונו, אז אחר שהוא שטן הנקרא אח״ר הדברים נאחז בסבך ולקח סיוע לדבריו בסבך זה עון העגל באותיות הקודמות לפי שהי׳ בכח ולא בפועל אמר עתידים בניו לחטוא בעגל שהוא משמאל המרכבה מדתו של יצחק נפגמת בו, מיכאל נאחז בסבך בקרני״ו בגי׳ שס״ח מנין של קטורת דכתיב בה וכפר על העם, ועוד קרני האיל הן ששימש אחד מהן בסיני, והשני שמור לעתיד לבוא, הרי בקרניו כפשוטו שיש בהן זכות רב להגן, ובסוף עשו פשרה ואז אח״ר שהוא שט״ן שזכרנו נאחז בסבך קרנין ביה נ״א ח״ז, והנה נ״א נוטריקון נד״ב אביהו״א, ראה שהם נתונים כפרו של אהרן על מעשה העגל, וילך אברהם בעצת מיכאל ויקח את האי״ל אותיות אלי״ה זה פנחס גואלם חזק שזכותו הגינה כל הצורך, ובפשרה זו נסתלקה קטגוריא מעל יצחק, חושבנא דדין כחושבנא דדין כשיהי׳ פנחס מלא יו״ד, ויעלהו את האיל האמור למעלה תחת בנו דוקא ומאותה זכות שהיה צפוי לאברהם לנסיון עשירי שכינה קדמה ואתיא באלוני ממרא, א״נ באותיות וירא אל קרינן ביה אוריא״ל המלאך ששימש בין הבתרים כי הוא בעל האש הרבוצה על גבי המזבח כארי בעת רצון ושמש הכי נמי בעקידה, והוא משלים

העקידה בכל מקום שכן בעקידה נזדמן עמו רפאל שרפא את יצחק וקיבץ את עפרו דומיא דאפר פרה שהוא טהרתן של ישראל לתת להם פאר תחת אפר, ואמרו ז"ל שמיכאל וגבריאל נמצאים אצל אברהם ויצחק בכל מקום, וכן הי' מיכאל עוקד וגבריאל עקוד, יעויין מאמר אם כל חי קרוב לסופו, ואותיות י"ו הנותרים במלה אלי"ו מצורפים אצל השם כאן יהי"ו תרי זמני והן מקורן של ג' אנשים ושל ג' אבות, ומצינו יעקב ובניו מצויינים בעקידה כטעם ברא מזכי אבא בפסוק ויבק"ע זהו יעקב, עצי עולה אלו השבטים ובדברי חכמים כדרבונות תנן שחור שיש בו אפר כותשין אותו גבי אפר פרה שהיא כפרתן של ישראל ואפרו של יצחק הכי נמי:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק טז

**רמ"ע מפאנו**

פרק שישה עשר

הדרן למאי דפתחנא ביה, הנה אחר ג' ימים למילת הילד יתעלמו הפרצופים העליונים שזכרנו המה והדיוקנין שלהם אלא שהשאירו אחריהם ברכה בסוד הרושם הידוע המעט הוא אם רב בכל מקום ששורה בו שכינה, עד שיהי' בן חמש שנים למקרא מדה שאינה מדה, ובאותו פרק מתחיל לחול עליו דיוקן הנפש מעולם העשי' סוד ה"א בכל מקום שהוא חצי מדה, ואז יהיה לו כחלוקי דרבנן אותו החלק מהמלבוש דקאים ולא קאים כמו שזכרנו למעלה פרק ד', ובן עשר שהוא מדה שלימה יזכה לדיוקן הרוח מעולם היצירה, ויש בשני דיוקנין אלה אחיזה אל הרע אלא שהחינוך מועיל מאוד, כטעם הכתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך, לא אמר כנגד צורריך אלא למען כמו כל פעל ה' למענהו, כי הקלוס/הקלום העולה מהבל פיהם של תינוקת שהיצה"ר נולד עמהם ועדיין לא נכנס היצה"ט אצלם כלל, הוא כפל השבח, כי הנה אחיזת הרע בשני הדיוקנין שזכרנו הוא צרת צרתה של הקדושה, ופחיתותו מחתה בטבע וסגולה כי לכך נוצר להוציא יקר מזולל, יהי' החנוך הזה רב העליליה, וגורם תקון גדול טוב להם וטוב לעולם, וקרא עוללים לבעלי מקרא, ויונקים לבעלי משנה שמתענגים יותר מלמודם, ומשתי המדריגות יחד ימשך התכלית להשבית אויב בזמן שירצה להשטין, ומתנקם כשיחשוב ליטול נשמה, ועם החנוך הראוי בשתי מדריגות אלה מובטחים אנו שלא יחרוך רמיה צידו, שהרי קדמה עם זה רפואה למכה, וידוע כי המשנה היא מדה שמקבלין עליה שכר, כי אחרי שעברו עליה ג' שנים שהם רוב העסק המוגבל בה והוא בן י"ג, עד כאן לאדם שני ערלה מכאן ואילך יתנו לו שכר מצווה כמי שהוא מצווה ועושה, ואז יזכה לדיוקן הנשמה מעולם הכסא, ונכנס בו יצר שכולו טוב להתעסק במצות לרצונו בידיעה כלליהן מתוך משנה אותיות נשמה כגון ד' פרשיות שבתפילין וח' חוטין בציצית שאין במקרא מכל זה כלום:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק יז

**רמ"ע מפאנו**

פרק שבעה עשר

אספרה אל חוק פסוק זה נאמר על הכניסה למצות, ומהר ירים יוסיף אומץ בספיריות והארה אל החק עצמו כדאמרן, ואז ה' אמר לי בני אתה ובמאמר זה יאצל על האדם ניצוץ הרוח אני היום ילדתיך זה נאמר על ניצוץ הנפש כי שניהם יאירו בו ביום בדיוקנין שלהם להתחייב במצות התלויות בדבור ובמעשה ואין לניצוצין הללו מבוא לכנוס באדם קודם לכן, עם נחש בכפיפה כהיות יצה"ר לבדו מוטבע באותה עיסה אע"פ שהחינוך ממתיקו, והדבר ברור שאין מצוות צריכות כוונה למי שמקיים אותן בגופו ולפיכך הניצוץ העתיד להתלבש בדיוקן הבריאה אינו מעכב באותה שעה, ומשעשה מצוה כגון שהגביה את הלולב או שהניח תפילין או שקרא את שמע ולא דקדק יצא ידי חובתו, אבל להוציא אחרים שאין המעשה בגופם צריך שיכוון השומע כי הכוונה הוא להם במקום המעשה ואי לא שיכוון גם המשמיע להיות שלוחו

במעשהו לא סגי בלאו הכי שאין שליחות בעולם בלא דעת המשלח והשליח, וכיון שבא לכלל מצות ישנו בכלל שליחות, דוק בשמיעתי והשבח דנא ודאי ברירא דמילתא, ועם זה רבא ור' זירא במס' ר"ש לא נחלק מעולם אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ושניהם אמת צדקו יחדיו, בן ט"ו משנראה סימן יפה במשנתו בה' שנים יזכה לניצוץ הנשמה ויכנוס לגמרא שאין לך מדה טובה הימנה, ועדיין העסק בו אינו רק מדה בלבד, ומשיצליח וישכיל בגמרא לאחר זמן כל צרכו יזכה אח"כ לקו המדה שהוא מקורה אז יצליח ואז ישכיל להיות משפיע לאחרים בסברא ובכל מיני שלמות, אמנם משעברו רוב השנים אל העסק המוגבל אליו למגמר והיא בן י"ח, ומסתמא כבר למד סדר נשים ומס' נדה בחדוה אז יהיה ראוי לחופה ויזכה לרוח ונפש מאיקונין ראשונה שהן באמת חתן וכלה, והדבר קרוב מאוד שתוך שני שנים אחרות יזכה לבנים, הנה מה טוב ומה נעים אם יהיה בן ובת ותשתלם הארת אותיות שבשם הגדול ביה ובאותיותיה בבריה ובברתיה הארת העקוץ העליון והוא פלא, המשתלם בזיו שכינה השורה בנוה צדיקים בלי ספק, ומ"מ הגיעו שנים אשר יש בהם חפץ לזכות אל הנשמה מאיקונין ראשונה כיון שהוא בן כ', ומעתה הותר לו לדחוף ולהתבונן בתעלומות חכמה ברצוא ושוב, וכתיב ונדעה נרדפה לדעת את ה' וכפי השגתו בזה יקוה לחיה ויחידה בעת רצון, כי מכאן ואילך אין השגתו תלויה בשנים להיות השפעתן גבוה גבוה למעלה מסדר זמנים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ד — פרק יח

**רמ"ע מפאנו**

פרק שמונה עשר

בן שלשים הן הן שנות מספר יאתיו להוסיף כח בגבורה של מעלה בחסד דין ורחמים, בן ארבעים לבינה החופפת עליהם, בן נ' לעצה ממעמקי הבינה עצמה בסוד שעריה ממש, בן ששים לזקנה כי הא דתנינן אם אין בינה אין דעת והוא מדתו של ישראל סבא, בן שבעים לשיבה אם אין דעת אין בינה שהוא עולה עמו ונעשית לו סוכת שלם בסוד שבע חופות שכן, שיעור סוכה גבהה עשרה ורחבה עשרה, בן שמונים לגבורות כטעם אלקים לפרעה ומשה בן שמונים שנה, א"נ לשמונה מלאכים דעלו במחשבה ואתגנזו הן הן גבורותיו, בן תשעים לשוח בסוד הכניעה קמי רישא עילאה כי הא דתנינן הוי קל לראש זו אל"ף שבאחד, ונוח לתשחורת זו ח' הכוללת ח' מדות אמצעיות כההוא ינוקא דאתמר בה קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, כי בשכר כניעתינו וקלותינו לרוץ כצבי לעשות רצון הראש העליון הוא יהי' נוח לתשחורת לפיכך לא אמר הוי נוח לתשחורת אעפ"י שהגורם זה ראוי שיתואר לו כי הוא נוח לתשחורת ואמר והוי מקבל את כל האדם העליון כל ודאי שהכל בו קבל מוראו עליך זו דל"ת שבאח"ד שהוא פלג גופא, בן מאה כאילו מת כי חילול ה' בגימטריא מאה ומי שחלל מאו כאילו הוא מת, שאין להמלט כדכתיב אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון, עוד בן מאה מותר האדם אין, נכבדות מדובר בם בשלשה אלה ראשי ההוויו"ת כולם שאותיות אין רומזות אליהן במאמר אם כל חי חלק ג' והיא מתייחם מאד להשלמת הדרוש הזה עבור עליו, ואמר כי מאו בהתבטל החושיות החומריות והתגבר ההשכלה בקודש פנימה נשתלם הדוגמא לאדם מן העולם הידוע הנקרא שכינה באמת שהיא דוגמטרון של צדיקים לכל המדריגות העליונות לא תרופת השגה במה שלמעלה ממנה ללכת בדרכיו ולדבקה בו אלא על ידה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק א

**רמ"ע מפאנו**

פרק ראשון

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיי' בעוה"ז ובעוה"ב לכפר כפל המיתה שנקנסה על אדם הראשון כפי כל הפירושים הנאמרים באמת וכבר ביארנו במאמר חקור דין מה רב גוברה לכפר עם התשובה לכפר אפילו על חלול ה', ובלבד שנברך בכל יום על התורה תחלה כדרב יהודא אמר רב וכרבינא בפי אלו נדרים, כי לא

די שנברך עליה בבתי כנסיות בקול רם באזני החכמים והנביאים, ואף כי מלאכי השרת יהי׳ נזקקין לענות אמן הנה יחידו של עולם בוחן כליות ולב, והוא לבדו יודע אם ברכנו עליה תחלה ר״ל בעצם וראשונה ונכוין בה לשמה שהוא לבדו תכלית הכל, ולאפקי ממאן דאשתמש בתגא לכבוד עצמו או לשום פניה חיצונית ח״ו, ויכלל במלת תחלה קדימה זמנית לברכת התורה על ברכת המצות זולתה כי הא דנמנו וגמרו תלמיד גדול שמביא לידי מעשה, והיינו דתנן המחלל את הקדשים וחביריו אע״פ שיש בידו תורה ומעש״ט אין לו חלק לעוה״ב, סד״א ראשונה מספקת קמ״ל שעם היותה ממעטת הרבה הפגם והעונש הנה לפי חומר העון צריכה סיוע רב והם מעסק התורה לשמה בהתמדה ושקידה רבה, ואז החלק המיועד אליו לעוה״ב עם כל ישראל יהי׳ שמור לו לאכול לשבעה ולמכסה עתיק, אבל תורה בלא תשובה לא איצטרך תנא למעוטי כי הוא נמאסת כתורתו של דואג דכתיב ביה חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורשנו אל, אלמא מיבעי ליה להני דקחשיב במתניי׳ לתקן בכפלים בתורה ובתשובה, וראיה הגמורה מעון בית עלי שאינו מתכפר בזבח ומנחה אעפ״י שיש תשובה עמהם בהכרח כי היכי דלא ליהוי קטורת תועבה, אבל מתכפר בד״ת עה״ד שביארנו, לפיכך הי׳ מוכיחם אותם חבריהם בגמרא לרבנן דבית עלי כיון דאתי ממולאי ואורכת ימיהם תלויה בד״ת דוקא לא לימרו מילי ממוליאתא כי היכי דיוריכו חיי, כי כפי יושר מאמריה ושלימות עיונה כך הוא מגינה ומצלא ביותר דעה והכשר חכמה תחיה בעליי, למדנו שאין כאן אינונית דברים ח״ו רק חכמה ומוסר ועצה לש״ש, ודכוותה הא דתנן העושה תפילתו עגולה סכנה, ופי׳ ר״ת אחרי שגזרו יונים שלא להניח תפילין, ואין בה מצוה דבעינן תפלין מרובעות פי׳ לפירושו המסתכן על המצות ומוסר עצמו עליהן שכרו כפול מן השמים, אבל המוסר עצמו על המצוה שלא כמאמרה לא די שלא עשה מצוה אלא עבירה הוא בידו שמתחייב בנפשו וכתיב אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וכשל ביה מעון המלך גם מזוזה שלא היתה שם גזירה מונעת למדנו סיוע לדבריו, שאם היתה המעשה עצמו מסוכן שלא מחמת הגזירה לא הי׳ מזכירין אותו לשבח, ומזה נבין את הא דקא״ל ר׳ שמעון לר׳ עקיבא בפי׳ ערבי פסחים אם אי אתה מלמדינו תורה אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות, כי אמנם ר׳ עקיבא היה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה נגד הגזירה, ובשלא רצה ללמוד בצינעא ליחיד השואל ומתאבק בעפר רגליו הרי זה בא לידי חשד שלא היה מעשהו אלא לפנים ולהרהור חלילה, וראוי למסור אותו למלכות שלא יסתכנו רבים עמו דלא עביד קב״ה ניסא לשיקרי, ואפילו הי׳ באותה שעה בבית האסורים מקרי מסירה למלכות הסתלקות ההצלה ע״ד שא״ל ר׳ עקיבא העגל בסכנה, וציוהו עכ״ז חמשה דברים של חכמה כדאיתא התם למדנו חומר התורה והמצות ומה בין לשמה לשלא לשמה בדיני שמים ובדיני אדם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

פרק שני

הנעור כל הלילה לעסוק בתורה ולא חלץ תפיליו שהוא רשאי אם נשמר היטב מן השינה ומקרים שהם ההפך, וכדאמור רבנן לילה זמן תפלין אעפ״י שאין מורין כן חייב בלי ספק למשמש בהם בבוקר ולברך עליהו משיראה חבירו ברחוק ד׳ אמות ויכירנו ובאמת לא יאות להיותם חברותא לגבי מצות תפלין אלא מי שהוא חבירו באותה מצוה ואין זולתו יתברך וראייתו הוא בתחלת הרגשתינו בחדוש מעשה בראשית בכל יום כמו שיבא, ויברכנו האדם לאחרים בהנחת תפילין דכתיב וראו כל עמי הארץ, ופי׳ בירושלמי חבירו הרגיל עמו לקיצין, פירוש אחר לשלושים יום בסוד ברכת הלבנה שאין מברכין אותה בשבת ויו״ט דומיא דמצות תפלין, וידוע שאין ברכת הלבנה בחוש״מ, ורחוק ד׳ אמות הוא סוד קרוב ה׳ כי אין רחו״ק אלא שד״י כמספרו וד׳ אמות ד׳ אותיות של שם הגדול, וד׳ טוטפות, וכן יברך על התורה תחלה משיעלה עמוד השחר אע״ג דאבתי רחושי מרחשוון שפותי׳ כמה שלמד כל הלילה, וה״ה למי שלן בטלית קטנה צריך לברך על הציצית משיאור היום, אי משום דלילה לאו זמן הציצה, ומשיכיר בין תכלת ללבן חל עליו חיוב מצוה ודאי, ואי מפני שחיוב הברכות מתחדש עלינו בכל יום עם חדוש מעשה בראשית, אלמא סדר זמנים גורם להיות כל הגברים חדשים לבקרים, אפי׳ מי שלא ישן כלל ואע״פ שלילה לאו זמן ציצית לא נאסר אותה אם אין בה

כלאים דהלכה כב״ה בהא נמי גבי סדין בציצית, וכשם שאסור ללבוש בלילה גדילים שיש בהם שעטנז דהא אפי׳ ביום לא שרי אלא במקום תכלת, כך ראוי להזהר מן התכלת בלילה אף בלאו כלאים, שלא לעורר תוקפות דין בזמן ממשלתו אפילו בשתוף הרחמים ודכוותה אין אנו נופלים על פנינו בלילה אפי׳ במקום ס״ת וטלית שהיא וציציותיה כולה של תכלת חייבת בחוט לבן וה״ה לציציותיה בלבד של תכלת כפירוש יונתן בן עוזיאל במחלוקת של קרח, הא למה זה דומה לבית שמלא ספרים שחייב במזוזה, כי אמנם הספרים יפותחו כדין כתים? בראשית שצירופו בר״ת אי״ש, וכן ברא אלקים ובחלוף אל״ה מאלקי״ם בשם בן מ״ב הודעתו והבין קלקולם של בני בלעם הרשע שהכריזו לפני העגל אלה אלקיך ישראל, וכוונתם לאבי אבות הטומאה, דוקא הוא הי׳ אבי כל חורש מחשבות און וחטאת עמנו שלא ירדו לסוף דעתם ולא כהו בהם, ה׳ הטוב יכפר בעדינו, וכן סופן של ספרים מעין תחילתן היד החזקה והמורא הגדול, אמנם המזוזה התחלתה וסופה אהבה חסד, כך שבט הלוי חיוב להבדיל מני׳ וביה משפחת כהנים לבד, ודי בכל זה הערה אל המשכיל:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

פרק שלישי

אלמא חדוש כל המצות מתחדש עלינו כאור בוקר עם חדוש מעשה בראשית אע״פ שעסקנו בהם כל הלילה, ואז מתחיל החיוב מאה ברכות בכל יום שדרשו בהם סימן א״ק, ואמרו שהמתמיד בהם בעוה״ז זוכה בההיא עלמא לברך בכל יום עשר ברכות נגד כל ימי החפץ, וברכה אחת בכל יום בעידן כשיגיע זמנו לעלות אליו, והטעם הוא לפי שמאריכין בנעימותן בכל עולם כראוי לו וכן במקדש היו מאריכין במטבע ברכות של תפלה ואין עונים אמן אחריהם, אלא מטבע ארוך הי׳ להם לענות אחר ברכותיהם ששכר מצוה מצוה, והיא כטעם מי שפירש כי מאה ברכות לנפש, שהם עשר לרוח, והם אחד לנשמה, והדברים מגיעין לאיקונין שניה שכל דיוקן הימנה לפי חשיבתו לא זכו בעיניו תקונים מועטים להמנות כל אחד לעצמו, אלא בהצטרף רוב קשוטים גם יחד בחדרים מלאים כל טוב, והכוונה כי הנפש אשר יושג שלימותה (ביתרון) בכשרון המעשה בלבד הנה כל פועל מיוחד ועקימת שפתים כל דהו מקנה לה תיקון מה וכל חד וחד חשוב מעשה גבוה באפי נפשיה, אמנם הרוח שהיא צריכה דבור מושלם לפי כבודה לא יחשב לה תיקון אחד אלא בהצטרף מינה ובה עשר ברכות, והן לעומת עשר דברות שנאמרו מפי הגבורה, וכנגדן עשרה שליטין שבקומה העליונה, רישא, מוחא, ב׳ עיינין פומא, ליבא, דרועין שוקין, גוף, ברית, כל א׳ טעון עשר וק׳ ברכות האלה אינן אלא עשר תקונים, והנשמה תשתלם בכוונה שהיא צריכה להיות מורכבה החלקים מתחלת המחשבה עד סוף המעשה אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה וסימנך שרפי״ם לכסא כי מלת שרפי״ם גימ׳ י״פ הכסא הצד השוה לכולן שרוין באכילת קדשי הקדשים שכל הלילה יפטר בברכות שבירך שחרית והולך בזה אחר היום, וכן בחלוף משמרות כהונה ולויה לבית אבות, הנה בית אב היוצא הוא המעלה כל הלילה אברים ופדרים ע״ג המזבח, אבל בית אב הנכנס הוא המשמר כהנים בג׳ מקומות לשמירת המקדש וה״ה ללוים בכ״א מקומות, ובעסק התורה כתיב והגית בו יומם ולילה על סדר מקרא ומשנה, ואין לך קודש הקדשים יותר מהתורה עצמה ובה גם כן הלילה הולך אחר היום, והנה מאה ברכות אלה אין פוחתין מהם אבל מוסיפין עליהן, ומ״ש בפי׳ הרואה כי מתעיר משנתי׳ מברך המחזיר נשמות דברו חכמים בהווה, אמנם כל הנבראים היו הם כאלו נרדמו ונתנמנמו בלילה ובאור הבוקר יקיצו וירונו לפי שלא ינום ולא יישן, ובנוסח ברכה זו דייק שפיר לומר ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא כי תיכף לנטילתה אפשר בחזירתה כטעם אני אמות ואחיה, ששמעו לאלתר, ובטעם נבלתי יקומון כפי המבואר לנו בשני המקראות הללו במאמר תחיית המתים ואינה פותחת בברוך מפני שהיא ברכת הודאה וגם הנה ברכת התורה לר״י שהיה פותח בה הערב נא הכי נמי כי היא היתה לו ברכת הודאה על הגדולה שבטובות הבורא עלינו, והנה תשוקת השותה עם בקשת רחמים עליה היא תכלית ההודאה אלמא שלש ברכות הן לתורה לפניה ואין הערב נא סיום לקמיתא אלא ברכה באפי נפשה ולית בה ספיקא:

לפרק בתוכן העניינים

# הנפש — חלק ה — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

## פרק רביעי

ברכת השכוי נהגו חכמים הראשונים לברך אותה בשעה שנשמע קולו בחצי הלילה, כי מאז השמש מתחיל להיות הולך וקרוב אל האופק, וחסדי דוד הנאמנים המתחדשים אחר חצות עם חסד אברהם של בוקר מוצא מין את מינו ונעור, אבל אשר לא ישמע לא יברך עד שיאיר היום ויכוון בברכתו על משכיות לבב ושוב לא יברך על שמיעת הקול דומה למה שהוצרכו בירושלמי להורות אשר הוציאנו מאפילה לאורה, פוקח, ומתיר, וזוקף, ורוקע, ומכין, כלהו כי הדדי נינהו בגופו של האדם בלבד, ואין עור בעורת הלילה אפילו בעינים פתוחות ואלף אבוקות לפניו וכן כולם, מלביש, ואוזר, עוטר ומעביר שייכי למי שנתנו האל כל צרכו, כי התחדש החנינה בכל יום והאדם הלובש והנועל שלא פשט ולא חלץ כל הלילי וכלהו הכי נמי גם הוא חייב להודות אבל לא חיובי למי שאין לו דלא ליהוי ינאי אביל ושמעון מברך, יום הכפורים דאיכא למימר ביה מה יפו פעמיך בנעלים אע״פ שאין בו נעלים ראוי לה לבת נדיב שתברך בשמחה שעשה לי כל צרכי כי אין בחליצתם חסרון אלא השלמת מחסרונינו בכפלים אבל לא בט׳ באב דכתי׳ ביה ברגלים תרמסנה רגל עני פעמי דלים והידוע טעמן של מעוררים במקדש מקמי יוחנן כ״ג שביטלם מפני התרעומות הביתוסים הנה כי כן וברוך מעביר חבלי שינה משיאור היום אפילו נעור כל הלילה דבהא מודה בה ר״י הוא הראש לבית חשמונאים שעשה שתי פרות והי׳ צדיק גמור כל ימיו והרבה תיקן להם לישראל ובכל כיוצא בו אין אנו למידין הלכה מדברי אגדה, אלא טעמי תורה קאמרינן וממילא רווחא שמעתא וסליק לן אליבא דהלכתא כי יושר האמת יורה דרכו, נטילת ידים ואשר יצר נפלאות למעשה העולם, והמברך אחד מהם שלא לצורך בטלה דעתו אצל כל אדם, אמרנו שאין חובה ציצית נוהגת בלילה לפי שתכלת דומה ברומה לכסא הכבוד שהוא ראש לעולמות הפירוד ושם נאמר גם חושך לא יחשיך ממך ואין שבחה לפניו כיוצא בו וראיתם אותו וזכרתם ומצוה לכסות את הראש ולכוון כנפי טליתו כנגד הלב, והמתחסד בטלית גדולה לכסות כמלוא קומתו יותר מזה השיעור לא ידע במילי דרבנן, וכ״ש אם ציציותיה נגררין בקרקע דכל כי האי גוונא חסיד שוטה הוא ומצות בזויות עליו ואינו מרגיש, ולא עוד אלא דצורתא דשמעתא לא ידע, ותולה סרחונו בר׳ יונתן, בפרק מי שמתו כי הוא לא הי׳ מגררן אלא הוה שריא תכלתא פירוש תלוין ונראין כדינן, והראיה הגמורה לזה מ״ש גבי רצועות תפילין של ראש בפי׳ הקומץ רב קפיד ליה ופשוט שרי ליה אע״פ שפירשו בו שהי׳ תולה לה מאחריו, אף אני אומר כי ציציותיו של ר׳ יונתן באותו מקום באותו פרק לא הי׳ תלוים ונראים אלא אלו שלאחריו כמו שאפרש כי אמנם המסתבר לי יותר בגופא דההוא עובדא כי אלו החכמים היו משתטחים על קברי הצדיקים והיינו דקאמר שקלי ואזלי בי קברי, שהי׳ הלוכם בבית הקברות דוקא, ואע״ג שלפעמים היו הציציות נוגעים בארץ באותה שעה אשר הם משתטחים היה דבר שאין מתכוון ולא הי׳ פסיק רישא לא הי׳ מקפיד ר׳ יונתן, ואף ר׳ חייא לא בא אלא, בטענה אחרת שהוא משום לועג לרש, והמצוה מהמובחר הוא שיהי׳ הציצית משולשין ולא נגררין אלא יהיו עם עטיפת הראש תלויים ועומדים מחצי גופא ולמטה והוא חצי שיעור מכופא דמוחא, ועד אטמא, וראוי להסתכל ולמשמש בציצית בשעת קריאת הפרשה, והרמז עיני ה׳ אלקיך בה ליודעים סודו, לא להגביה הציצית ולהעבירן על עיניו דלא אריא, וכן בכל תפילת העמידה ובשעת נשיאות כפים מצוה להסתכל בקרקע המשכן, והוא סוד נותן עיניו בו האמור בכוס של ברכה המזון, וה״ה לקדוש ולהבדלה ולכל הכוסות של מצוה, אבל אין צורך למשמש בתפילין בקריאת הפרשה אם הוא יודע שלא זזו ממקומן, תורה ותפילין מצותן בין ביום בין בלילה על הדרך שביארנו למעלה, תורה כי הוא חיינו ותפילין ה׳ עליהם יחיו ודוק/ורוק, שהתורה עצמה הוא חיינו ואורך ימינו, ולא נתנו שבתות ויו״ט אלא ללמוד תורה, שהתורה והשבת שקולים הם ויבואו שניהם, אבל תפילין גורמים לחיים לפיכך יצאו שבתות ויו״ט ובכללם חש״מ שגם הוא מקרא קודש שהם עצמן אות, וכי יהיב רחמנא אות לחי יהיב, ומי האיש החפץ חיים לא יחזור אחר הגורם בשעה שהוא זוכה לאור פני מלך חיים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ה

**רמ״ע מפאנו**

פרק חמישי

שלש ברכות אחרות נתחייבנו בהם בכל יום ליוצר בראשית אדון הכל שלא עשינו כעין הפרצופים הגרועים מן הדמות הנכבד אשר על דמות הכסא, ואשכחן תנא בפי התכלת דאמור אמורי בור אשה כדמייתה לה הרב בהוראה, מיהו רב אחא בר יעקב פקד לבריה דלימא עבד ולא בור דזיל טפי עבד מבור דאיתא בארור, והוא דאמר כי האי תנא דתמן תנינן אין בור ירא חטא והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וטעם החיוב בכל יום הוא מדכתיב חדשים לבקרים כי הנה מעשה בראשית מתחדש תמיד בטובו ית״ש כדאמורן, ויש עיבורים מתחדשים בכל שעה לפי מעשיו של האדם, כי אם העיבור הוא לשבח כגון פנחס בשטים שפרחה נשמתו מאימת מות נפלו עליו, ונגלו עליו נדב ואביהוא והחיוהו, אז פעמים החי הוא טפילה והעובר עיקר, שכן מצינו בפנחס שהי׳ זר אצל הכהונה, אי משום הא דאמור רבנן שנולד קודם שנמשחו אבותיו, ואי משום דאיכא למימר ביה נראה ונדחה בשעה שהרג את הנפש, ונדב ואביהו היו בחיותם כהנים משוחים אשר מלא ידם לכהן ובצדקתם וסיועם נתכהן פנחס בשעתו ולא נדחה כלל, וכן אבותינו במצרים גרים היו שנלוו עליהם מחנות שכינה ונגאלו בזכותם ופעמים איפכא, כגון עיבורים של אברהם יצחק ויעקב מגי הדיוקנין של אדה״ר כי היו לכאורה אבותינו עיקר והוא קיבל תיקון מהם, ואפשר דהא ודא איתא בכלהו שהרי נדב ואביהו נדחו מכהונה לעולם וקובלנא להם מן התורה דכתיב ובנים לא היו להם ובקנאתו של פנחס בשטים חזרה כהונה לאכסניא שלה, ואף אברהם נקרא גר תושב גר מחמת עצמו שהיה מעבר לנהר לפי פשוטו ונסתרו, ותושב בשביל אדם שהיתה יצירתו מעפר המזבח טבור הארץ הנבחרת והיה קבול אצל בני חת וזהו דכתיב עמכם וידקק מאוד כאברהם שהיה אומן פדגוג לדיוקן הנפש ומקומו בבי קברי כמו שביארנו, ואף הוא נעשה אב המון בסיוע אותו דיוקן:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ו

**רמ״ע מפאנו**

פרק ששי

כלל הדברים במדת הטוב הגר והאורח צריכים זה לזה אשר יחדיו ימתיקו סוד בכשרון המעשה, אבל אם העיבור הוא לגנאי על הרוב הנה החיים הם אורחים, ונלוה אליהם הגר, פי׳ על יעקב וישראל שזכר ישעיה תחלה והם ההמון והשרידים הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, כך הוא מדת הגר הנלוה על כל אחד מהם לפום גמלא שיחנא, ונספחו זה וזה על בית יעקב כי אפילו האורח המורכב קשה כמספחת לביתו של זקן שהיתה מטתו שלימה, מבית שלא ראה קרי, ומחוץ שלא עבר זר בתוכם, ואולם לא יתכן בזה היות האורח טפילה אם לא שהתגבר לעשות הרע, כי אז מרוע בחירתו נעשה בסוס לדבר האיסור וה״ה והוא הטעם בהלכות שבת לבטל כלי מהיכנו לשוויה אסור בטלטול ועליה כתיב הגר אשר בקרבך כמשמעו יעלה עליך וכו׳ והיינו הלך אורח איש, והבא לתקן המעוות יהי׳ חלקו בעמלו, על אחד משני דרכים או יתחזק האורח בתשובה שלימה ויטהר הנלוה עליו ג״כ, כטעם ורדו בנוגשיהם וכל הני או יתקן עצמו בלבד וידחה הזולת מאליו נרמזו בפסוק שלאחריו, ויושב פשוטן של מקראות הללו יעלה יפה בלי ספק עם מה שביארנו למתכוון בו, והקיצור משובח מאוד ישמע חכם ויוסף לקח, ואין ספק דגיורא עד עשרה דרי הולך ואור מעצמו להקל מעל האורח עול סובלו עד שתהא אמו מישראל כי אז מקרב אחיך קרינן ביה, וכבר הורגש מן החסרון כדברי רות שאמרה לנעמי גם כי אמר לי עם הנערים אשר לי תדבקון, ובועז לא אמר אליה כך אלא וכה תדבקון עם נערותי עד שאמרו כי הכתוב ההוא קראה מואביה לגנאי בדבר הזה, ואני למדתי שבח גדול במדת צניעותה מידי דגנאי מעיד של אותה שעה אשר איננו רק מבייעוט בקיאותה בלשון העברית לא זולה,

כי אמנם מלת תדבקון הוא לשון יחיד לנקיבה לנוכח כמו ולאישה מה תיחלין, עד מתי תתחמקין, עד מתי תשתכרין ותוספת נו"ן כגון זו בכל מקום, וכן לזכרים רבים להורות רדיפת הפעולה אף רות חשבה במלת תדבקון שהיא משתמשה לנקיבות כרבוי, כאשר יאמר לזכרים שמור תשמרון, וכי תדבקון, ולפי זה יהי' מאמר בועז אליה לפי מחשבתה וכה תדבקון עם נערותי שהוא והקוצרים יחד ידבקון עם נערות בועז, והיא היתה סבורה לתקן המליצה בתוספת צניעות באמרה לחמותה שכך אמר בועז אליה עם הנערים אשר לי תדבקון, ויהי' פי' הרבו את והנערות כי בהיותן יחד תוכלנה להשתתף בלי חשד עם הקוצרים וזה יותר נכון ממה שהיה הרבוי משותף לה ולקוצרים תחלה ולהדבק אחר כך עם הנערות, והיא פשט נחמד אמתי בעצמו, ונעמה הבינה כוונתה וידעה כי בועז לא יטעה בכך אע"פ שאשה אחת מיוחדת עם תרי וכשירי, לפיכך קיימה את דברי שניהם באמרה טוב בתי כי תצא עם נערותיו תחלה ולא יפגעו בך הקוצרים בשדה אחר אפילו של בועז במקום שאין שם נערות:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ז

**רמ"ע מפאנו**

פרק שביעי

המברך בכל יום שלש ברכות אלה בטוב טעם ודעת, יועיל שאם לא נפתחו עליו מן הפרצופים ההם הגרועים מערכו נותן הודאה על זה, והיא מגינה עליו שלא יוכלו ליגע בו כל אותו היום, ואל תהא מונע בלילה להתקבל דיוקנו בגי' חלקיו אשר לא ינום ולא יישן מן בני גילו כטעם שלמה אהיה כעוטיה, ובלבד שלא יגרום החטא אחרי הברכות ואפשר ג"כ כי באותה שעה שהוא מברך יש בו הרכבה מהם ואז יהי' המבחן בברכה כטעם ה' אלקינו בעלוני אדונים זולתיך לבד בך נזכיר שמך, והאדם מעיד בברכתו שלא נהפך לתכונתם ומבקש רחמים שלא ינצחוהו, ומי שאינו יודע בעצמו מה חדל הוא ישליך על ה' יהבו בכוונתו והוא יסעייהו על פי דרכו כי הוא לבדו מרום וקדוש יודע, רוצה, יכול עוסק בהטבת ברואיו תמיד ישתבח שמו בפי כל חי ואם יזכה האיש המורכב להכריע למוטב את עצמו בלבד יפרוק עולם מעל צוארו, ואם יוצא יקר מזולל עליו נאמר כפי תהי' שהוא נעשה שתוף ממש בחדוש מעשה בראשית, או לי אם אומר כי שאול משיח ה' ודאי בשמן המשחה וצדיק גמור בלי ספק לא נמלט בצדקתו מן המכשילה הזאת כי נכנסה בו רוח רעה מאויבי דוד משורש כליון אשה של ערפה קליפה קשת עורף ועליה אמרה אביגיל לדוד ויקם אדם לרדפך הוא אדם בליעל דהוה מאיך וקם על שאול ויסיתהו להכות את יהונתן לבשתו ולבושת ערות אמו, כי מצא אדם זה עילה ממה שאירע למפרע בנשיאותו מאז הוצרך שאול בתוך הנשארים בשבט בנימין לחטוף נשים בכרמים שלא מן המוכן וכל דבר שבקדושה צריך הכנה והוא הי' צנוע ביותר עד שרצה אחרי ריבה אחת כי הוא היתה אם יהונתן, ואת העצה היעוצה ממדת הדין שלמעלה היתה לו רוח רעה מבעתו אשר הסתה אותו לבקש מדוד בקדושי מיכל מאה ערלות פלישתים מיכ"ל בגי' הכי הוה והוא מהרתן מלשון מיכל המים היפך בורות נשברים אשר לא יכילו המים, ואין בהם שוה פרוטה דחזי לכלבא, ועוד שהי' הם וכלב זנוני הרפה כטעם הכלב אנכי שאמר גלית, והיודע היחם אשר לפני כלב בחוץ, עם בן מבנימין בפנים בשווי המספר ידע ולבבו יבין כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים במשפטו צדק, והיינו דקאמר דוד לשאול אחרי מי יצא מלך ישראל, ופי' אחר כלב מת, כאלו הוא מנהיג את המלך וכדי בזיון וקצף, ועוד אחרי מי אתה רודף כלפי דרייה שהוא הנרדף, ופי' אחרי פרעוש אחד שנולד כחולדות הנפלים בריה קלה הלזו החורשת מן העפר אף הוא משמת ימי בראשית פירש מאותו עפר מן האדמה הידוע, ונכתב פרעש חסר וא"ו הרי מלה זו בני היכל ה' בכלילות עשר, שהוא מדתו של דוד מלך ישראל ויהיה עם זה חצי פסוק האחרון מפרש חצי הראשון בשני חלקיו של כל אחד מהם, וכמוהו נהרי נחלי דבש וחמאה, פני אלי וחנני כי יחיד ועני אני, לך לבד חטאתי, וכן רבים כן:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ח

**רמ״ע מפאנו**

פרק שמיני

לא על חנם קרא עצמו מפיבושת בן יהונתן בן שאול בחנוכה זה כשאמר לדוד מה עבדך כי פנית אל הכלב המת אשר כמוני אלא שבו תלוי תיקון הקלקול ההוא, אבל דוד נכשל בו כי בראו עד הראש גרם לו שכר עבירה עבירה כטעם שאמר אתה וציבא תחלקו את השדה, כי אז יצאתה בת קול ואמרה רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה, וזה מן הדברים שהודיעו האל יתי למשה בכל יאמר כדכתיב ואותי ציוה ה׳ בעת ההוי״א ר״ת ציי״ב״א, וחלוף האי של סוף שמו בה״א אם אינו ענין להתחלת ריבה הנה ענין לסוף תיבה שהרי מלת ההוי״א תחלתה ה׳ וסופה א׳ ומצינו שמות אחרים נתחלף בהם הנח נסתר בזה **[חסר]** ידועה במקומו והיא המרידה במלכות בית דוד שנגורה באותה שעה, הוא מהדברים שאין ראוי לגלותם פן יהרסו המורדים והשוטנים וישתבחו אשר כן עשו כאמרם גזירת מלך הוא וקמה עודו לרעה ובכ״ת ציו״ה ה׳ בע״ת נרמז כמה תמשך המרידה שהיא כל זמן בית ראשון שהרי בסופו החזיר ירמיה עשרת השבטים ויאשיהו מלך עליהם, פי׳ מקצת מכל שבט ושבט, וידוע כי אין קהל אלא יושבי הארץ כמבואר במס׳ הוריות, נחזור לענין ראשון כי הנה כבר הרחיק אבנר את עצמו מן החשד שלא היי לו חלק באותו ערור ולא בדומה לו כשאמר לאיש בשת כלב אנכי ואבישי אשר ידע כי שמעי בן גירא חכם גדול וצדיק היה, חשב היותו גם הוא נגוע מכה מאותה ההרכבה, בשעה שהיי יוצא ומקלל ומסקל, לפיכך אמר אעברה נא מנפש הצדקה בסוד העיבור הידוע ואסורה את ראשו שהוא רוח רעה שורה עליו ומשויא ליה מורד במלכות, ואדונינו דוד אמר הניחה לו ויקלל כי אמר לו ה׳ ידע דהא מאתר עילאה הוה כדברי הזוהר, וכי תימא מנא ידע אני אפרש:

להערה ברשימת החסרים

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק ט

**רמ״ע מפאנו**

פרק תשיעי

כתיב ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחווה שם ואמרו חכמים בקש להשתחות ולא השתחוה, ואע״פ שנגלה סודו וטעמו לזקנים כי חשב לעשות עבירה לשמה ואסרהו לו אחר שדרשו סמוכים בפי׳ בן סורר ומורה לאשת יפת תואר, יודע היי דוד שבאותה שעה לא הגיע לאזני שמעי שהרי העיד עליו הכתוב כי לא היי באותה המעמד אלא ממקומו יצא יצא ומקלל בפתע פתאום, והוא היי איש בלתי מפורסם בעת ההוא שהרבה הכתוב בו סימנים ללמד על זה והיתה הקללה צא צא איש הדמים כד״א צא תאמר לו והכפל לקטרג עליו על סרך עבודה נכריה שהיי בעון ראשון וגם על המחשבה של אותה שעה ואין זולתו יתי יודע מחשבות אדם. ע״כ אמר דו״ד אכן נודע הדבר דמאתר עילאה הוה וכן צא צא מתחבר עם ר״ת של איש הדמים, ופעם אחרת עם ואיש הבליעל כפל הרמז על אותה גנאי ולא עוד אלא שרמזו בקללות לאתר עילאה גושפנקא רבא דמעשה בראשית, ולנו יקשה מאוד איך מלך נעלב סבלן עניו שכמותו והוא אמר על עצמו שמרה נפשי כי חסיד אני ישוב ונחם ממדה זו וצוה במשפט חרוץ להמית את שמעי באמרו לשלמה והורדת את שיבתו בדם שאול על הקללה עצמה לא זולה, אחרי שמחל עלבונו והרי היי לו פתח לדונו ממקום אחר על היותו מסקל באבנים ומעפר בעפר, אבל יש כאן דקדוק נכון אמתי בעצמו כמאמר דוד לאבישי כה יקלל ירצה במשפט הזה דוקא לשויה לדוד בלתי הגון למלכות הוא הקללה המפורשת בספר שמואל בשעת מעשה כי הוא לבדה היתה מאתר עילאה אחרי שפגם כאשר בא אל בת שבע, באותה מדה ממש כי ההוא דמבואר בזוהר והצדיק דין שמים על עצמו בכוונה דבור ומעשה, כי סבל חרפתו בפועל הסקילה באבן לדבור אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, ובעפר לרבוי צבאיה כי לא חשש לכבוד עצמו כלל, ולא שייך למימר כאן אין כבודו מחול, אע״פ שהוא מלך, דבעינן שתהא אימתו עליך שהרי באותה שעה אידחי מנשיאותיה אבל בשביל מה שהוסיף שמעי בגידופין מה שלא פירש אלא נרמזו בפי מלכים באמרו והוא קללני קללה נמרצת נוגעים

לשלשלת יוחסין שלו תחת אבותיו יהי׳ בניו כולם פגומים באותה דבה שפירשו דורשי רשימות במלה נמרצ״ת נוטרי עליה דן את הדין שהי׳ שמעי מורד במלוכה עצמה לדור דורים לא במלך דוד לבדו ולא ניתן למחול:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק י

**רמ״ע מפאנו**

פרק עשירי

מצאנו ראינו לג׳ הפרצופים הגרועים, אשר אמרנו כי טוב הוא להרחיקם בברכותינו מעל גבול ישראל אשר יש להם ייחס ודמיון קצת עם ג׳ הדיוקנין קדושים לבושין ראשונים לנשמה העצמית כמו שביארנו שכנגדם שפחה ועבד ואמה בעולמות הפירוד ממטה למעלה, ויובן עם זה מארז״ל ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, חלילה לכבוד העליון שתהא שפחה בישא מערב רב זוכה להסתכל בו ולהורות באצבע זה אלי ואנוהו ועדיין לא ניתנה תורה שיהא דין אמה העברי׳ נוהג, עוד אמה כתיב בה, ואמהתון שמשמע...א? מרביתא, או נערה ראויה להיות אם בישראל ע״י יעוד בסוד מה נאמר ומה נספר אבל לא תקרא שפחה בשום פנים לפי הפשט זולתי הכנענית שגופה קנוי קנין עולם להתנחל אותה לדורות מבנותיו של ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו והנופים עקלקלות כמותו, אמנם לא אמרו חכמים ראתה שפחה אלא כלפי פרצוף אחר התחון בכלל לבושי הנפש דעשיה, שהוא זכתה לכל אותו הדור אנשים ונשים גדולים וקטנים אפי׳ עוברים במעי אמם, במה שלא זכה יחזקאל במדריגות הרוח, אע״פ שהיה צפייתו במרכבה ע״י מדריגת היצירה כנודע לא שנגרע יחזקאל הנביא מערכם של עוברים הללו, אך המה היו באותה שעה יוצאים ביד רמה דרך לעבור גאולים והוא על נהרות בבל הלך ילך ובכה לחורבות ירושלים על כן דמהו לבן כפר וישעיהו בן מלכים בשעתה ובן כרך שהעיד על תלה, ובזוהר סוף פי יתרו אמרו כי בשעת מתן תורה זכו עוברים אשר במעי אמן לכך, והנה ראת״ה שפח״ה הוא בגימטריא מטטרו״ן ש״ר הפני״ם כי נפשם התעלה למדריגת הרוח בהתעוררת הגאולה, וראתה בבירור מה שלא ראה יחזקאל בסבת הגלות אלא מתוך כמה מראות וכבר נתעורר בזה הרשב״א הלוי נאה דורש ונאה מקיים כי גדול כבודם של בנות ישראל באותה שעה שהיה כריסן כספירים בלתי חוצץ ולא מנע לעוברים שבמעיהם לחזות בנועם ה׳ וכל יקר ראתה עינם, והיה זה כעין תפוח עקבו של אדה״ר שהיה מכהה גלגל חמה, ואפשר נמי שכל אחד מנשי ישראל תקרא שפחה כמה שנאמר על האנשים השלמים לשבח כל בני״י עבדים, ואמתיה דרבי דמשתבחת בה רבנן היתה מניצוץ הדור ההוא, ואף נשים צדקניות שבאותו הדור זכו לתחת התפוח עוררתיך בהשתדלותן, כי ע״כ נתקבלו מהם מראות הצובאות בנדבת המשכן לעשות את הכיור לקידוש ידים ורגלים ועוד שהן מניחות שלימות עצמן לגדל את בנינו, יעויין מה שאמרנו במאמר ח״ד חלק ד׳, בתוארים האלה בנים ועבדים הנלוים עליהם, לפיכך זכו לראות את הכבוד העליון ולהורות עליו באצבע, וקדמה שירתן למלאכי השרת כדכתיב בתוך עלמות תופפות שהיו באמצע בין השרים אלו משה ובני ישראל, ובין הנוגנים שהם המלאכים דכתיב בהו ואשמע את קול כנפיהם קול המולה בקול מחנה רבה, כעין ניגון בכלי ומה דקדוק הכתוב שאמר ותען להם מרים שהרי להן מיבעי ליה, אם לנשים אמרה כן, ועוד למה לא זכר הכתוב מה שהן עונות אחריה כמו שסיפר זכות האנשים שענו למשה בשירה הזאת, אלא ודאי אל הנוגנים אמרה מרים שירו להי׳ לחום על זה, והוצרכו לכך ממה שדרשו חכמים על פסוק ולא קרב זה אל זה כל הלילה לפיכך אמרה להם השיר הזה לכם לא על טביעת המצריים אלא על שנפלה גאותה של מלכות שמים ועל בטול כחו של מזל טלה שהוא הסוס לשר מצרים הרוכב עליו, כי זה וזה נתעלה במרום עד אפס מקום לממשלתם, ודי בזה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק יא

**רמ״ע מפאנו**

פרק אחד עשר

נחזור לשפחה עבד ואמה אשר אמרנו שהם פרצופים בלתי נכללים בעולם היחוד האמיתי כי אמנם אשה יראת ה׳ הוא התהלל בפני אדם עטרת בעלה לא כן אשה סתם כדכתיב ואשה בכל אלה לא מצאתי, אבל אשה חיל איננה מאלה עולמות הפירוד אלא אחת היא יונתי תאומתי ברצונו יתברך דוקא שהיא תחלת המחשבה סוף המעשה כרצונו וכרצון יראיו, והיא בגימט׳ שבע שהוא הוי״ה אלקי״ם זה וזה במילוי יודי״ן והוא טעם לשבח בברכתן של בנות ישראל הכשרות תבענה שפתותיהן תהלה על הסוד הזה כי רב הוא, ולמדנו כי מטבע ברכה זו דווקא שלהן והוא תהלתן אבל איננו הגון לטמטום ואנדרוגינם כפי הנראה משטחת הדברים, שמא תאמר שיאות אליהם ג״כ להצדיק דין שמים הזה על עצמן למה לא נתקן לחיגר ולכושי ולקטע ולגיחור ודומיהן אלא ודאי אין רצונו בשנוי בריותיו והם המשונים שחלו כבר בעצמם, אלמא כך יפה להם וידם על התחתונה, ולני דקדוקי הלכות ומלין חדרין עתיקין בברכותיהם של אילו עבד ושפחה טמטום ואנדרוגינם יעויין במקומם, וידוע כי עבד כנעני הוא שסורו רע, ואנחנו נותנים הודאה להבדילו מעלינו, והיינו שפחה דכחדא אזלינן, ומה שנתנכרו מעשיו ונמכר לגר תושב עמך דוקא או לעקר כטעם וזבחי מתים עד ירוחם מסייעים רבים שיומנו לו ד׳ גאולות כולן או קצתן כדכתיב אחד מאחיו, פירוש יחידו של עולם יותר מכולם יגאלנו כי עם ה׳ החסד והרבה עמו פדות בג׳ ראשונות, או דודו חסד אברהם שהוא אח לדין שבו נברא העולם או בן דודו יצחק שהצדיק דין אחרים על עצמו בעקידה, והוא היפוך המוסר דין על חבירו כמו האשה אשר נתן עמדי לפי המפורסם או משאר בשרו, יעקב דשופריה מעין שופריה דאדה״ר, ממשפחתו, יוסף שהוא מסתרו של יעקב כנודע דגוף וברית חשבינן חד, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, או השיגה ידו, בדוד, ונגאל, במשיח צדקינו, וקרוב לשמוע ד׳ גאולות אלה בפי אחד על הסדר, וראשונה ונחה עליו רוח ה׳, שנית רוח חכמה ובינה אלקי אברהם אלקי יצחק, שלישית רוח עצה וגבורה יעקב מימינא כדאמרינן בס׳ הבהיר, עצה זו גמילת חסדים בגי׳ תורה דהא והא איתא, ויוסף דנטיל לשמאלא, רביעית רוח דעת ויראת ה׳ חדא לדוד דכתיב ביה יודע נגן וחדא למשיח צדקינו דכתיב ביה והריחו ביראת ה׳, ועל זה נאמר מארבע רוחות באי הרוח ופחי כי יש בה תוצאות חיים להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ה — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

פרק שנים עשר

בבראשית רבה אמרו על חנוך בן ירד שהיי חנוף וסלקו הקב״ה בבחרותו קודם שיחטיא חלילה לחכמי האמת והצדק לספר בגנות היחיד בכל הדורות מאדם ועד נח שעלה בגוף ונפש לכהן פאר בשמי מרום, והוא שביעי קודש לאדם הראשון וזכה לתקן בחייו את אשר עוותו בעיניו רואות, לא חנוך מט״ט עבד ה׳ עבד עברי ודאי עבד נאמן מצד הטוב שביצירה, אף מדת שעתו גרמה לו חן מימין אף משמאל דהיינו טוב ורע, והנה החנוף הוא ערום כוסה קלון ככה עשה צדיק זה כסה גנו והעביר על גלדו הרע שבו והגביר החן אל האף עד ששב אצלו אוהב ורע הרי נתקדש בשתי המדות, על החן נאמר בו ויתהלך חנוך את האלקים, ועל האף כתיב ואיננו, כי בטל המבטל לרצונו בטובתו, וגופו שהיה מצד הרע בסוד כתנות עור נהפך ללפיד אש כנזכר במקומו, וידוע מה שאמרו חכמים כי מהארץ ועד לרקיע ת״ק שנים ומהלך אדם בינוני מ׳ מילין בכל יום שהם שמונים אלף אמה בת ששה טפחים, הן לכל אמה עשרה טפחים שהן שיעורה של אמת השחי במס׳ תמיד, יספיקו בקרוב שס״ה שנה לעלות לרקיע בשנותיו של חנוך והן בגי׳ יוסף הצדיק דמסטריה קאתי, וא״ת למה נמדדו לו פי׳ אלף אמה שחי בכל יום, וי״ל עלייה חנוך לרקיע היתה בסוד גדלות זעיר שהוא תחלה בן שש קצוות ונעשה גדול בן עשר מדות שלימות ודי בזה, והפלא ממה שאמרו חכמים

שסלקו הקב"ה קודם שיחטיא כיוונו בזה להבל שאין בו חטא והוא מיוחם לתנוקת של בית רבן שמט"ט וסנדלפו"ן ראשים עליהם, והם שנים כרובים אשר יחדיו ימתיקו סוד ואם תשאל בשלמא מטטרו"ן נער הוא שנסתלק חנוך לפני זמנו אבל סנד"ל הנקרא יהוא"ל בסוד אליהו מאי מינקותיה, י"ל שגם הוא שאל את נפשו למות קודם זמנו ואז נסתלק, והנה מלת תנוקת עם שנים כרובים ממש בגימט' תתקע"ד דורות אשר קומטו קודם חטאם, למה שהיה גלוי וידוע לפניו כי רחוק מרשעים ישועה, והם שברי הלוחות שחטא ערב רב גרם להם בשביל מה שהי' צפוי כי עתידים היי ישראל להתבטל כמותם בימי ירבעם ותקון הקלקול שקדם לחטא מסור להבל שאין בו חטא אם לדורות שקומטו ותקונם ע"י שנים כרובים שזכרנו, ואם ללוחות שנשברו ותקונם מיועדת בזכות תינוקת שלנו, עיין בזה חלק שני פרק חמישי:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק א

**רמ"ע מפאנו**

כתיב אני ה' אין עוד. וכתיב בתריה יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע. ומסדורא דקרא דרשו בו, יצירה לימין, בריאה לשמאל, עשיה באמצע, כי היצירה קדמה בו לכל, והבריאה מאוחרת ליצירה תחלה ומאוחרת לעשיה בסוף שהוא עם זה שמאלית לשתיהן, והעשיה באמצע כי נקבצו באו לה יצירה ובריאה מכאן, ובריאה בלבד מכאן, והוא גופא קשיא לכל מבין, ומה שחתם המאמר אני ה' עושה כל אלה, כללא הוא הא מאי אית לן למימר, דקרא זוגי זוגי קא חשיב, וממה שצריך להקדים הוא כי אמנם השמאל בטבע מציאותו הוא טפל אל הימין, והאמצעי ראוי שיהי' מאוחר גם אל השמאל כדי שיוכל להכריע בין שתי הקצוות, והוא עצמו נוטה להימין להגדיל החסד על הדין, ומזה חיוב היות האמצעי בטבעו ומהותו כולל ימין ושמאל, והן א"כ עושה שלום ובורא רע, נמצא חושך קשה מרע כי קרוב הוא להיות אוהב ורע למי שיזכה בו, ועל אותו חשך נאמר ואל תאטר עלי באר פיה, מלשון אטר יד ימינו, ששמאל כל אדם ימינית אליו, בקש רחמים שלא תהא ההנהגה נוטה לשמאל, וכבר קדם בדברי אגדה על מאמר יהי אור, שכל הפרשה נאמרה על נשמותיהן של צדיקים והכא נמי דכוותה, ובדידהו משתעי קרא, ולמעלה זכרנו במדריגות הנשמה שהן דוגמא לאלקות, כי אחר עולם האצילות שהוא הנקרא בשמי ולכבודו, ועליו באמת נאמר ויהי אור, יש עולם שני דעליה אתמר בראתיו והוא כסא כבוד מרום דכתיב ביה ויהי אור, כי שם גניזתו לצדיקים לעתיד לבוא, ומה שנאמר בו יצרתיו מכוון אל האמור בפסוק וירא אלקים את האור כי טוב, אשר יאמר על השלמת צורתו נגד בני אדם, והוא שנתבאר בקרא דפתחנא ביה באומרו יוצר אור, ועל שמאלו בריאה אחרת טפילה אליו כדכתיב ובורא חושך, ועל זה נאמר ויבדל אלקים בין האור ובין החושך, כי כל ההבדלה בשמאל דוחה שהוא שנית למדות המנהיגות את העולם, לפיכך עיקר ההבדלה הי' ביום שני שנברא בו רקיע להבדיל בין מים למים, וכתיב הבדיל את שבט הלוי, שהי' שני לדעת יעקב בזיווג לאה, וכן ההבדלה במוצאי שבת הוא בשעה שנית מהלילה, אחרי שהוספנו מחול על הקודש, הוא שעת ממשלת הלבנה הצריכה להבדיל מדרגין מסאבין, ולהתעטר ברושם הנשאר מקדושת שבת להאיר לה' בג' ימים דאינון בתר שבתא, וחוזר וניעור להוסיף כח בסוף השבוע, והוא טעם של בית ר"ג שהי' נותנים כלי לבן לכובס עכו"ם שלשה ימים קודם לשבת. אבל כובס ישראל דרב גובריה להעביר את הכתם, די לו בחמישי כתקנת עזרא, ועוד משום לא תחסום שור בדישו, שהרי שלישי ורביעי בשבת, שניהם בעשיה זה בסיום וזה בהתחלה, אבל מי שאינו בלא תחסום, צריך להקדים בו ופקדתי על בל בבבל, והוצאתי את בלעו מפיו.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ב

**רמ"ע מפאנו**

פרק שני

ויש בריאה אחרת אחרי העשיה והבטן לשתיהם יחד ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה למתק תוקפו של חושך כנודע בהבדל שבין לילה ללילה, וכדברי הנביא עושה שלום ובורא רע, ומבואר בזה

באומרו אף עשיתיו כי הטילו הכתוב לאף בין יצירה לעשי׳ כספחת בין שאת לבהרת שמשמשת לשתיהן והנה חנוך קדש החלק ממנו הנטפל ליצירה כדאמרן, ואליהו מן הלבוש הזה האחרון הנטפל לעשיה עלה בסערה השמים ובכחו היה מקנא כל ימיו לכבוד הניצוץ הפנימי שבשבילו היה משיב חמה, ואע״פ שהי׳ אליהו גדול מחנוך כמו שביארנו במאמר אם כל חי מ״מ הוא משמש בעשיה וחנוך ביצירה כי שכינה בתחתונים צורך גבוה יאותה לפרשו כאן כי כפי רבות התפשטות הקדושה. למטה כן צריכה סיוע רב ורם מלמעלה כטעם צדיקים גדולים וכו׳ והוא כלל גדול בסתרי תורה ולמד סתום מן המפורש למי שזכה בהם, ואפשר לפרש בדרך התורה, יוצר אור ריעותין ובורא חושך מלכין כנ״ל, עושה שלום תקונין, ובורא רע מאן דהלוי בהו, וכתיב לא תהו בראה כי בבריאת המלכים האלה שהן עצמן תהו נמשכה אפיסתם וגניזתם מצד האף שנכבש ונעלם בין יצרתיו ועשיתיו למען יתקיימו התקונין ברצון הריעותין, ולפי דרך הראשון הנה הבריאה השניה המאוחרת ליצירה והשלישית המאוחרת לעשיה הן משמשות לגניזת האור המתפשט בשני העולמות ההם כשם שבעולם הבריאה נגנז האור הנאצל לצדיקים לעתיד לבוא, והנה שלשת הדיוקנין שפירשנו פעמים רבות לנשמה בזה המאמר תהי׳ חציבתם מן הג׳ בריאות שזכרנו, ניצוץ האור המתלבש בהם הוא אצילות, שבשלשה העולמות השומר אמת לעולם עליה כתיב אני ה׳ לא שניתי, וממילא ששרף חיה ואופן הן היצירה והעשיה שבשלשת העולמות ההם שיש בכולן אבי״ע גויתן מן העשיה ורוחות שלהן מן היצירה וכתיב ביה ה׳ צור עולמים ההה״ין דיוקנין ושאר האותיות ניצוצין ודי בזה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

פרק שלישי

כבר בארנו למעלה טעמי תורה רבים וטובים בכפל המיתה שנקנסה על אדה״ר בסלוק מדריגות הללו כולן או מקצתן, ושיירנו לפרש כאן מה שיאות בו לפי קשר המכוון אצלנו בחלק הזה, כי יש אמנם לאדם מיתה העדרית והוא סילוק החיים פרידתם והעדרתם איך שיובן, והיא ממה שפירשנו כבר דעלה כתיב תמות בנוער נפשם, ויש לו גם כן מיתה קנינית דאמור עלה וחיתם בקדשים כי תמות והסתלק החיה שהוא בנין אב למדריגת הקדושה אשר יש להם קשר עם חיי העה״ז ומסתלק בשביל הקדשים הממשמשים ובאים כי מסך ה׳ בקרבנו רוח עועים וכתיב לא יהיה בך אל זר כי אז מובטח אתה שלא תשתחוה לאל נכר קראו זה לפני בואו שאין לו יחם כלל עם הצורה הקדושה, אמנם אחר שנתחבר אליה הוא מתנכר בטעם ועבדת שם אלהים אחרים כמשמען כי לא ביום טובם, אע״פ שאונקלם המתיק עלינו את המליצה, ובתוכחות העגל נאמר וביום פקדי ופקדתי יובן הראשון מהם מגזירת פוקד עון אבות, והשני מן ויפקד המלך פקידים והיא טעם על בנים כדכתיב ואת למדת אותם עליך אלופים לראש, כי דיוקנו של אדם הטוב והמיטב הוא מזלו הממונה עליו להוליך אותו בדרך שירצה לילך כבר ואם זכה עצמו ליטול ולסבול עול מלכות שמים עול תורה ועול מצות, אז יהיה הדיוקן העכו״ם ההוא למס עובד כדברי אחיה השילוני לאשת ירבעם, הפסוק האחרון הסביר אשר ידומה לו פשט ויתן את ישראל בגלל חטאת ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל הוא הפסוק האחרון, ולעיל מיניה כתיב והכה ה׳ את ישראל כאשר ינוד הקנה במים ונטש את ישראל וגו׳, יש בו רמז התורה והגלות, והיינו קבלת עול מלכות שמים בתורה ומצות וסבילת הגלות, והדר כתיב ויתן את ישראל פירושו יתן נשמות קדושות המכונות בשם ישראל בגלל פירוש תמורת חטאת ירבעם הוא הדיוקן העכו״ם ההיא שהיה נדחה מפני הדיוקן הקדוש כנזכר כוונת הרבים אלא ע״ד זה שהוא כולל לכל חטאת האדם מזה ירים יוסיף אומץ נבון תחבולות יקנה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

פרק רביעי

צא ולמד מאשר קרהו לשמשון בן מנוח, שבהיותו נזיר אלקים בטוח הי׳ לכבוש את הערלה ולהכניעה כמו שאירע ג״כ לשלמה שגבה לבו ורמו עיניו בשבתו על כסא ה׳ ובטח בעצמו לקרב הרחוקים ולא יסור לבבו, אלא ששלמה הי׳ מגייר את נשיו כמו שעשה לשבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף חוצב בהר, וכולם שלא מדעת ב״ד שלא הי׳ רוצים לקבל גרים משעה שמלך דוד אביו כדאיתא ביבמות ואיהו סבר כולם גרים גמורים הם, ולפי שלעת זקנתו נשיו הטו את לבבו ועון האשה פוגם בנפש בעלה מאוד בהיות הקשר אמיץ בשניהם, בקשו סנהדרין למנותו במשנה כי הכי דתהוי ליה כפרה, אלא שמראות עליונות עמדו בפניהן, אף שמשון טעה בכפלים כיון שלא היתה ידו תקפה על בנות פלשתים לגיירן ע״כ סרה ממנו שכינה ונסתלקה הנשמה הקדושה בכל חלקיה ומיד נכנסה נפש חיצונית, וכשם שמאתנן זונה קובצה, כך ביקש בשעת מיתה לפרוק עולה מעל צוארו ואל אתנן זונה תשוב, עם פלשתים נולדה ועמהם תמות כי אז המית במותו רבים מאשר המית בחייו והכניע מה שהתקיף ממנו כפי שיעורנו במקומו ותחלה דבריו בתפלה ותחנונים קורא בשמו הגדול לכלול בו הכנוים כולם, אחרי כן בקש להחיות את עצמו לעולם הבא בג׳ שמות קדושים שרשי הנפש והרוח והנשמה על סדר ובא האמצעי באותיות רוח ובניקוד הנשמה לאומץ דבקותו של שמשון באותה שעה בהקדש עילוי, וכבר אמרנו היות ג׳ מדריגות האלה קרובות לבעלי תשובה, ובשוה סטרא דקדושה קם, זה שהוא הופכו נופל לפיכך חתם דבריו תמות נפשי עם פלשתים, טעמו ודאי אמריו כי נעמו ונחה שקטה ומיתתם כי רבה, וביוסף הצדיק כתיב ענו בכבל רגלו מהטעם משום שברזל בא נפשו, צרופו ל״ב ז״ר, שגורם לעשר טיפין דאוזדריקו, ומעין זה מעין שנאמר בשאול והי׳ סר מעליך ויהי עריך חלילה לאל להיות שונא לצדיק שכמותו ונבארהו:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ה

**רמ״ע מפאנו**

פרק חמישי

חנה הנביאה שמענוהו באפרתה שואלה בתפלה וזרע אנשים מובלע ביניהם לא אריך ולא גוץ, וא״כ מאי רבותיה דשאול דכתיב ביה משכמו ולמעלה גבוה מכל העם, ואפשר כי מלך שאני כדי שיהי׳ מוראו עלינו, אך זכות רב הי׳ לו משכמו ומעלה שביום חורבן שילה כשנשבה ארון אלקים בשדה פלשתים, ופתחוהו חטף שאל את הלוחות השלימות מיד גליה, ואין ספק שלצניעותו כסה אותן בכסות נקיה שלו כראוי להם להביאם על שכמו לעלי הכהן, אלא שנטרפה לו השעה בגללן במשפט צדק ויפול מעל הכסא ונתקים בו כלוי בנים, ומהצלת הלוחות וחזרתן למקומן יצדק לקרוא לו לשאול מבשר ואמנם היום ההוא לא יום בשורה זולת זה ונכון הוא, ומזה יובן הכפל הנראה לכאורה בפסוק ויאמר האיש אל עלי אנכי הבא מן המערכה, כי לא הי׳ עלי רואה הלחות ופסוק אנכי ה׳ אלקיך חרות על הלוחות הבא מאליו מן המערכה, כי הכתב הציל את עצמו ונשא את נושאיו והוא ההיפך ממה שהכבידו לוחות הראשונות ע״י משה ביום שבירתן, ואמר ואני מן המערכה נסתי היום דלגופיה אצטריך ואין זה כפל, וכבר למדו חכמים ממה שנאמר בשאול ואדמה על ראשו כי המוצא קן בראשו של אדם חייב לשלח שכן שלח את האם זו תורה למקומה לשילה הואיל ולקחו הבנים בשדה פלשתים, וזה הדבר מאמת לנו מה שדרשו במד״ר לוחות שניות מעשה משה ומכתב משה אלא שהקב״ה סייע עמו שאלו היה מכתב אלקים לא היה יד פלשתים שולטות בהם, וזאת היתה לו לשאול קשה כשאול קנאה לדוד שעולה לגדולה ע״י גלית כיון שהוא כבר קדם וזכה בו שנצחו בכבוד התורה והלחות, וקדמו לדוד במלכות בשביל זאת זה מצורף לזכות השבט בנימין צעיר רודם והנה נטרפה דעתו ולא זכר מה שבפיו אמר לעלי כי לא בכח יגבר איש ושכתב הלחות הציל את עצמו ואף עפ״כ מן השמים לא קפחו את שכרו, והמליכוהו על כל ישראל, תדע שאותיות שאו״ל נוטריקון הן שכר״ו

את"ו ופעלת"ו לפני"ו, עוד אמרו עליו שאול בן שנה במלכו שהי' בלי חטא כבן שנה, עם כי פשטא דקרא משמע שבשעה שהגיע למלכות כבר עברה שנה אחת מהימים שהי' מתחבא ובורח מן השררה, ואדסליקנא מיניה בסוף הפסוק הקודם לדעת איך יתכן לפרש ויהי ערך כפי הסלקא דעתין המפורסים בהבנתו כי אדרבא היה מחמלת המקום על ברואיו שאפי' המורדים והפושעים בו טעם הכתוב בשנאתן דכתיב ואת עשו שנאתי את הנטפל אליו מן הבלתי טהור הוא השנואי למקום ועשו עתיד ליטהר אלא כך אמר שמואל דע כי ה' סר מעליך, ומיד ערך שהיה נע ונד בתוך כף הקלע קבל הוי"ה חדשה ליכנס בו שכן היתה רוח רעה מבעתו אחרי מות גלית מילידי הרפה זו ערפה סיטרא בישא שרוחו של כליון היה מכשכש במעיה, וזרעו מתגרה בדוד שורש ישי בן עובד כי הוא היה נצר משרשיו של מחלון שנמחלו עונותיו ונגאל בזכות צדקת אשתו הגיורת, אבל ערפה סיטרא בישא, שבאה אל עמה ואל אלהיה כמו שהעיד עליה הכתוב שהיתה תוהה על צדקותיה הראשונות לפיכך היה דינה של גלית בנה למות באבן ובקלע יעויין מאמר אם כל חי ריש ח"ב וכבר הורהו שאול על זה בפי והיה בהפנותו שכמו ללכת עם שמואל ויהפוך לו אלקים לב אחר כי הנה לפי פשט הכתוב ויהי בהפנותו מיבעי ליה אלא רמז למה שאמרנו על דרך אחר קרי' רחמנא? למי שמכניס רשעה בתוך ביתו, הוא הדבר שגורם לשאול מורך לבב כי ירא מגלית וחרופיו אעפ"י שנצחו פעם אחרת ולמה לא בטח בזכות הלוחות כמו שבטח דוד על מה אשר רמזו לו מלמעלה בנצחון הארי והדוב, אלא כך אמרו חכמים אין והיה אלא לשון שמחה שהרי מדחיית שאול קמה ממלכת ישראל ביד דוד שחזרה אל אכסניא שלה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ו

**רמ"ע מפאנו**

פרק ששי

מתוך שבחו של שאול שהחזיר את הלוחות לשילה למדנו כי הן הנה היו בבית אבינדב אשר בגבעה הסמוכה לשילה, והארון שעשה בצלאל עם שברי לוחות שנשארו בו בשדה פלשתים הוא שהיה בקרית יערים, וכשהיו בו גם הלוחות שלימות נקרא ארון ברית ה' יושב הכרובים ככתוב בחרבן שילה וכשנסתלקו הלוחות שלימות נקרא ארון האלקים אשר נקרא שם וכו' ככתוב בספר שמואל ובד"ה בשעה שבקשו להעלותו לעיר דוד כלומר אע"פ שעכשיו אין בו הברית כבר נקרא שמו עליו ובקדושתו עומד, ולא טעה בו דוד כי הוא הארון שעשה בצלאל והוא משא בני קהת, אבל בארון הזה מעין הכלי שאינו כליין שהקלו בו גבי תפילין ועליו נאמר בדקדוק וישאוהו מבית אבינדב עם ארון האלקים, פירוש עם הארון הידוע שעשה בצלאל, ויתכן שאחרי כן בבית עובד אדום הגיתי החזירו הלוחות השלימות למקומן בלקוחה ע"י דבר אחר במורא וכבוד לא השורם עין מה שהיתה הכונה לעשותו בעיר דוד, וגנזו את הארון שנעשה בשילה לשעתו, או דלמא בשילה נזדמן להם ארון עץ שעשה משה להצניע בו לוחות שניות לפי שעה, ואפשר ג"כ שכל ימי חנותו במדבר וז' שכבשו וז' שחלקו הי' בו שברי לוחות ובשעה שנבנה משכן שילה ראו יהושע ואלעזר לחלוק כבוד להם לשברי לוחות והכניסום בארון שעשה בצלאל, וארון עץ הלז היה להם למשמרת כדין תשמישי קדושה שנגנזים ובו הצניעו אח"כ הלוחות השלימות ע"י שאול בחיר ה' וכל דברי חכמים קיימים שהללו אומרים שני ארונות היו והללו אומרים ארון אחד עיין ירושלמי דשקלים פרק י"ג שופרות, ודוק בקרא דמסייע לדין ולדין ותשכח דשפיר קא אמינא והוא כפתור ופרח, והנה אחרי שחזרו הלוחות השלימות לתוך ארונו של בצלאל כאמור כלי שהוא כליין דוקא, אז הוחל להקרא בשם ארון ה', ובד"ה ארון ברית ה' לא נאמר עוד ארון האלקים בסי' שמואל רק לדרשא בשעה שהארון אשר חשבוהו נאור לגבורה חזר להיות מטיב לעובד אדום כמו שדרשו על המטה והארון והקטורת, ודוד האמין ובטח שהתהפך לו מדת הדין לשמחה, ולשני רמזים אלה בלבד נקרא אחרי כן ב' פעמים ארון האלקים ותו לא, זה דעתנו במאורע הזה, ונראין דברינו הרבה יותר מדברי המפורשים כולם, אעפ"י שהם האריכו ואנו קצרנו, וישר האמת יורה דרכו הדרך למלכין:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ז

**רמ״ע מפאנו**

פרק שביעי

יודע היה בלעם פחיתותו ואשם נפשו וכל דבריו בגאוה ובוז נאום שומע אמרי אל ידוע שהוא אל אחר עזאל דוקא, ועוד ידוע כי פי האתון קמריאל שמו, והיינו אמריי״ א״ל בחלוף אי״ק והתנין ב״ב שהוא כמוס שפירושו מכוסה ורבים כמוהו, אלמא יש בשם זה גערת ה׳ לבלעם שהיה מבקש לכסות ולצמצם ולכלוא את החבה? שהוא אל, ועם זה שב השם עצמו אמרי אל עליון להוכיחו, והוא היה משתבח כי חיות האתון המיוחדת לו לרכוב עליה הכין גרם לה פתיחת הפה אעפ״י שהיתה לבזותו ולחרפתו הוי ודאי נאוה ובוז, והוא אמר תמות נפשי מות ישרים אמרו בזוהר כי כל הנשמות רואות פני השכינה בשעת המיתה כדי שיויה והדריה יקל מעליהם הפרוד מן הגוף מתשוקתם לידבק בם והנה לא ירעיב ה׳ נפש צדיק, לפיכך לישרים נאוה תהלה זו שנשמותיהן זוכות באותה שעה אל הדביקות הנפלא ההוא בסוד מיתת נשיקה אחד המרבה ואחד הממעיט כטעם ההשקה לטהרת המים, לא כן הרשעים שהשכינה מתעלמת מהן, ע״כ אמר בלעם תמות נפשי מות ישרים שתזכה לדביקות כל דהו אפי׳ שתתבטל הנפש אח״כ מבלי היות לה שום יחס להתקיים שם כי אמנם נשמות הצדיקים בפני שכינה הן מין במינו כנרות בפני אבוקה, אבל בלעם שרשו פתוח לאינון יוקין/זיקין קדמאין דאדעכו, ראשון לכולם בלע בן בעור והמ״ם הנוספות בשמו הוא חלוף יו״ד של עיבל מקום הקללה, אלא שלגבי הר עיבל נגלית היו״ד נהורא דקיק מסטרא דקדושה שאותן הקללות על תנאי נאמרו כדי שיתקיימו דברי תורה שאם לא נעבור על אזהרותיה הקללה בטלה מאיליה, אך אותה רשע היה רוצה לעורר בעולם מ׳ קללות של עון ראשון כי הוא המשלים את המנין הסמוך לארבעים לפיכך הוצרכו שיהי׳ האל יתברך בכבודו ובעצמו הופך את הקללה לברכה ובאמרו ותהי אחריתי כמוהו לא אמר כמוהן, כי גם בעיניו יפלא ויודע היה שהוא תפלת שוא להשוות עצמו לישרים אלא בקש לנפשו המות המיועדת לגופותם בלבד כי שם ינוחו ויגיעי כח ממלחמות יצרם הגדול לפי גדלם, ושכרם על ה׳ אלקינו לקום לתחיית המתים והוא לא מסתייא שהיה רקב מחנהו רמה ותולעה מבשרו אלא הלך ילך ובכה תמיד לקראת נחשים צפעונים אשר אין להם לחש העתידים להתהוות מבשרו עליו יכאב יבוא רקב בעצמיו ותחתיו ירגז כמי שיכופה ויודע כי נפשו עליו תאבל, אבל כבר אחר המות מנשיכת אותם הנחשים בדין מתמיד שאין לו הפסק רואה הליכותיה ביניהם, והוא מתבוססת בדמיהם להשמידה עדי עד כי חיל בלע בעטיו של נחש, יעוין מאמר צבאות ה׳ ויאכל חיל שמיא וארדי ארעא יחדיו אומללו דין הוא שיקאנו על כרחך מבטני יורישנו אל, וכבר הודיע שלמה למלכת שבא שאין דרך לבעל הקסם לכבוש אותם הנחשים אלא בשכבת זרע רותחות בשעיריה, כי כשם שהי׳ זר מעשיהו עם אתונו בחייו כטעם ההסכן הסכנתי, כך נכריה עבודתו במותו, לפיכך אמר הלואי ותזכה נפשי למותם בלבד של ישרים שהוא גניזת הגוף והסתרו שלא יהיה לרומס על פני האדמה, כשעור הזה נתאוה להעלמת הנפש בעצמו, אפילו לא תזכה אח״כ מאומה אלא כמוהו כמות ממש לא תלבש ולא תחי׳ סוף דבר בקש להמנות עם אותם הכתות שאמרו בהם חכמים לא חיים ולא נדונים, אכן ישרים דרכי ה׳ פושעים יכשלו בם וצדיקים ילכו בם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ח

**רמ״ע מפאנו**

פרק שמיני

ליכא מידי בנביאי דלא רמיז באורייתא, וגם הדרוש מבואר היטב בשירת הים בפסוק אמר אויב ארדוף אשיג כי אע״פ שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, מ״מ קרוב הדבר מאוד לדרוש אותו על יצה״ר אויב נפשינו כי יודע הוא בעצמו היותו מושרש בקודש ועתיד ליטהר אלא שהוא דוחק את השעה ועוד ידו נטויה להרוס בכנוסתו יותר מדאי, ואולם היתה הכונה בבריאה שהעבד המורד הזה ישמש אל הכבוד מבחוץ רחוק

ממחנה שכינה לשמור את הדרך עץ החיים, לא השמירה של עכשיו שהיא מניעת הכניסה אלינו בחטאינו ועונות אבותינו, אלא אדם שהיי במדריגות בן מלך ועייל בלא בר, ציוה בשמירת העדן שעץ החיים רחוק ממנו, והעבד הזה קודם המרדו היה שומר באותו האופן עצמו הדרך המביא אליו בלבד ובשביל שנתקנא בזה נטרדו שניהם אמנם יש לבן תקנה כי הא דאמור רבנן בגין דלא מעלי בנין יקרון והעבד המורד אין לו תקנה אדרבא בנפשו דבר ובדרך שרצה לילך בה מוליכין אותו, שנעשה שומר לעכב הכניסה לבן המלך עד עת קץ, והוא מוסיף על חטאתו פשע כי שמח לאה לא ינקה, ובמדרש שוחר טוב ע"פ הרחק ממנו את פשעינו דקדקו דלא לימא אינש רחמנא לרחוקין מחטאה כאלו אנחנו מתחבאים מפניו והוא מרחיב צעדיו ח"ו, אלא לירחק חטאה מינן כטעם מצולי ים, וארץ גזירה, וכה"א מפני שרי גברתי אנכי בורחת וכאן אמר אויב ארדוף את האדם שיתחבא לברוח ממנו אשיג אותו בין המצרים מגרשי הגלות, אחלק שלל, לא אמר שבי וביזה או מלקוח, אלא שלל האמור על הכסות למולך עירומים שולל שכן הוא מבקש להפריד ההוא חלוקא דרבנן שבכל העולם כראוי לו ובארנו במקומו שהוא טווי וארוג יום יום מן המצות הנעשית בו, ויש מזה ג"כ למעלה, והיא טעם שלל עם חמש אלפיין לפניו ברי"ה שהם שס"ה כמנין ימות החמה, דעלייהו כתיב לא תירא לביתה משלג, והרמז לתוכף הדין כטעם גיהנם של שלג קשה משל אש כי כי כל ביתה לבש שנים גבורות מההוא חלוקא דרבנן כל יום מעין ברכותיו אין נגרע שהאויב מתקנא בהם ובהשלמה מצותיהן דאינון קריבין גבי מלכא כמבואר בכתובים ביעקב ומשה ודוד והזוהר קבצם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ו — פרק ט

**רמ"ע מפאנו**

פרק תשיעי

תמלאמו נפשי פיי לכל הולכי בלא כח לפני רודף כי אין אדם מתרפא ועובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות כי הנה בהסתלק הקדושה וביטול הקומה הרבה בטלים כנגדם למלאות אותו מקום, ועליהם נתבשרנו על העתיד מהרסיך ומחריביך ממך יצאו, ובא ההכפל על שני מיני ההפסד הקניני והעדרי שבשבילם ישארו הגופים עכשיו משוללי השלימות והאויב הזה מרדף רקים לפיכך אמר תמלאמו נפשי ויהיה שלל שם כולל אחרי רבים כמו צאן עם ודומיהן, ירצה תמלא אותם נפשי כפשוטו לא יפורש תמלא מהם שהוא דוחק מפורסם, וכן אריק חרבי לא נסבול בשום פנים לפרש אשלוף חרבי או אריק נדני או אזדיין בחרבי שכל אלו פירושים רחוקים מן הדעת, אלא ודאי דברים כפשוטן והאמת כמשמעו, כי חרב מלאך המות חלל הוא ובו ג' טיפין של מרה שמריק אותם אל פי האדם האסור בידו ונוטל חלקו מן השירים. מא' מות. מא' מסריח. מא' פניו מוריקות, ועל הרשות שנותנים לו מלמעלה כתיב והריקותי אחריכם חרב, אע"פ שהוא יודע שזה וזה לא יתקיים בידו מתהלל במתת שקר ושמח לעשות רע באומרו תורישמו ידי, דומה למאמר גם לי גם לך לא יהיה גזרו, עיין זה פרשה שלח לך די' קס"ט ע"ב וק"ע, אמר מרע"ה נשפת ברוחך כסמו ים לכל קמיך הנזכרים, וכן למלבושי המורדים והפושעים שאין להם תקנה צללו כעופרת כטעם מצולות ים שזכרנו נקטין כי מה שנאמר כאן בשורת הים תמלאמו נפשי הוא המות הנוסף על העדר החיים האמיתיים כי ההעדר גורם אל המות בסוד הסתר פנים ונלוה הממית בעצמו שאורב לו מאז לאדה"ר וקם עליו ליום המות אחרי היות חטא הרבים תלוי בו שאין מספיקין בידו לעשות תשובה שלימה עד השתלם התיקון הכולל המקווה במהרה בימינו ע"י גואל קרוב לנו, שעתידה תורה להדרש כולה לשבח, הנה הפסוק הזה שהאויב מתפאר לפי הפשט להיות עושה בו נחת רוח ליוצרו, יצורף למלה אחרונה שבפסוק הקודם, ויהיה קפאו תהומות בלב גזירה משלמת ששני חללי הלב א' מלא דם וא' מלא רוח, והם תהום אל תהום קורא להעמיד חיי האדם הנה בהקפאת שניהם יתבטלו חיי האויב וזה מפני שהים הוא סוף האצילות הקדוש אמר וקבל על עצמו אויב ארדוף שיהיי הוא מורדף בלי חשך והוא המושג שעתיד ליטהר, אחלק שלל בסוד הפיזור לבחינותיו תחלה לעכב ולבטל תוקפתו, תמלאמו נפשי שיהיה כלים וצנורות אל הקדושה, אריק חרבי מן הדינים הקשים, תורישמו ידי להעמידם על גללם כי אז יוכשר להיות תשמישי קדושה ודי בזה:

לפרק בתוכן העניינים

# הנפש — חלק ו — פרק י

**רמ״ע מפאנו**

פרק עשירי

איתא באגדה על פסוק נגד אבותם עשה פלא, כי נועדו על הים עברו יחדיו אברהם לפני המרכבה יצחק ויעקב מימין, וארבע אמהות משמאל וי״ב שבטים לאחור, וזה סידור מתמיה כמפורסם, אכן טעמא דמלתא כי הכסא שהוא המרכבה העליונה היה רותת בו ביום למה שלסוף פי״ו כמנין הכסא היו עתידים לשמוע אל מטרמולין שלו במעשה העגל שהוא פני השור מהשמאל חתום בשם אלקים במספר שוה, לפיכך נתרשלו ידי יצחק כי יגור להתאמץ בשמאל המרכבה ונשמט לימין עם יעקב מטה כלפי חסד וברא מזכה אבא, עוד ראה יצחק את אביו הולך לחומו לפני המרכבה כטעם אברהם לא ידענו. רמזנוהו במאמר אם כל חי ח״ג פרק כ״ה, או היתה כוונת אברהם להיות מגין מחסה ומסתור פגם המרכבה שלא יורגש לעיני רואין ויקטרגו מיד, לפיכך הוצרכו יצחק ויעקב למלאות מקומו ועוד אברהם לפני המרכבה והשבטים אחריה מגינים שלא יורגש הפגם כאמור הואיל ואין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, ולפי שהנשים כולם צדקניות היו שלא הסכימו בעגל ומנעו זהבם ממנו, ולמשכן הביאו חח ונזם ורוב תכשיטיהן ואפילו מראות הצובאות התנדבו לכיור, לכן האמהות לבם אמיץ החזיקו בשמאל הכסא כמה דכתיב וטהר ידים יוסיף אומץ, אלמה כתיב ויבואו האנשים על הנשים, פירוש עמהן כדי שלא ימאנו הגבאים לקבל מן הנשים אלא דבר מועט כפי הדין באו האנשים להתיר המרובה, עוד על הנשים פירוש אחריהם כמו על עולת התמיד כי ראשית הנדבה היה זהב והאנשים היו נכלמין מזהב העגל לפיכך רצו שההתחלה יהיה על ידי הנשים, עוד על הנשים לתקן הפירוד שגרם העגל במדות אלקיות, עתה נקהלו המרובים כולם לעשות יחוד גמור הם ונשיהם, והוא סוד גדול מסכים עם מעשה שהיה כי בשעת העגל הנשים צדקניות לא היי נזקקין לבעליהן, כי נזופים נמאסים מאוד היי בעיניהם, וע״י נדבת המשכן עשו שלום ביניהם, שכן ד׳ תיבות האלה הן בגי׳ שלו״ם ר״ב פי׳ שלום גדול במ״ם רבתי דמנצפ״ך ר״ת אלקים והוא השם הקדוש שפני השור חתומים בו ועתה נתפייס מן הפגם ההוא אותיות שניות אמ״ן צרופם גן עדן, ושאר האותיות חש״ך עם יו״ד ה״א וא״ו, עוד האנשים על הנשים בגי׳ ראשית שמעשה המשכן היי חידוש עולם, לפיכך יודע היי בצלאל לצרף אותיות שבהן נבראו שמים וארץ וידוע כי מדת הנקיבה משוערת לחצאין, לפיכך יתכן לפרש, כי יעקב תפס בכסא במקום חסד, ויצחק במקום נצח, רבקה ורחל במקום גבורה, שרה ולאה במקום הוד דקיום דרועא ימינא בירכא שמאלא, או שרה ולאה בגבורה רבקה רחל בהוד כפי חלוף הדרשה בפסוק באתי לגני בזוהר פרשת ויקרא, נמצא הכסא נשמור לצדדין בצדקת החונות הללו שלא יפול ושלא יורגש מצבא מרום היותו צולע, והשבטים אשר המה מכוונים לי״ב בקר והים עליהם היה מקומם אחרי המרכבה שהוא מקדמתן והם נחשבין אחריה בסוד כסא נישא את נושאיו, ואגב אייחדה היו גם המה מונעים לחיילי האחורים הרבים שלא יציצו פגם הכסא, כיוצא בדבר כפי שאהרן קדוש ה׳ לא נשמר ולא ידע להזהר ולהתגבר נגד בניו של בלעם שהטעוהו ויקח מידם, שאלו נתעוררו מהרה כנגדם היה נעור מכל שבט לוי בלי ספק, וגם מרכבות אלפי ישראל גבורי כח עושי דברו בשעה שעדיין לא נעשה העגל ולא נהר נחור ולא הצליח מעשה השטן, וכ״ש בזמן שהשכינה שורה ויש סיוע גם מגבוה יראו, על כן הוצרך עזרא בן בנו להתאמץ בחולשתו נגד סנבלט וחביריו בזמן שהיו העם אשר עמו מעט הרבה תשושי כח, ואלקי ישראל מושיע היי אל מסתתר ועזרא עם זה הגדיל תושיי להרבות כבוד שמים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק א

**רמ״ע מפאנו**

כל הנשמה תהלל יה על ארבעת רבעיהן של מכסת נפשות הנגשות אל ה', וזהו פרטן:

מערכה גדולה דמות אדם קודמת משובחת ומעולה מכולן, הוא איקונין ראשונה האדם באדם, צלם עליון בן המלך מאת ה' היתה זאת הוא נפלאת בעינינו, כל בעלי כנף אופן חיה ושרף וכוללת בעצמה חמשה פרצופין נפש רוח נשמה חיה יחידה, שהן בגימטריא ברכי נפשי את ה' (הגה"ה: וכן מתן תורה בהסיר המלות. וכן תורה שבע"פ והכולל שהוא תורה שבכתב. וכן רוח ממרום במ"ם רבת"י שהי' במ"ם פשוטה ישראל: נשמת שד"י בתוספת הכוללים וכן האדם לנפש חיה עם האותיות). ואפשר שיאורו באדם מקצתם בלבד שיבוא התחתון עד שלא בא העליון, אבל איפכא לא כרבנן דמתניתן, ולר' מאיר הואיל ולית תמן פרודא במושכל כדבעינן למימר השתא לקמן ליכא קפידא במוחש, אבל מודה ר' מאיר במושכל כי חילוף הנושאים לדידיה מלתא הוא, ולרבנן הא בהא תליא, דכולי עלמא מיהת חמש מדריגות הללו כולן מעולם היחוד לכל קהל עדת ישראל הצדיקים בכל הדורות כל הברכים אשר לא כרעו לבעל, וכל הפה אשר לא נשק לו, אחת הוא לאימא עילאה, ברה הוא ליולדתה לאימא תתאה, לא תתחלק ולא תסב, אכן יש בה ובהארת פרטיה סוד העיבור ליראי ה' ולחושבי שמו, הנה בשמים עד"י זה חנוך במספר שוה, אשרי אדם עוז לו בה מה טוב חלקה ומה נעים גורלה, כי הוא מסתלקת בנקיית מן החוטא בטרם יחשוך לא תחטא ולא תענש, ואינה נכנסת לגהינם לא עליון שהוא נהר דינור ולא תחתון שהיא גיא צלמות, אלא להצלת הזולת ובה ובזכותה עתידים צדיקים להקרא בשמו של הקב"ה, וכתוב כי באש ה' נשפט. הוא הביטול הגמור לאשה של גהינם, שכן אמרה תורה והועד בבעליו יבוא בעל השור ויעמיד על שורו, כי בזמן שהוא יוצא ליסקל בעליו נשפט שהשור קניינו, ותנן ישראל קנין אחד ולא ירשיעם בהשפטם, כי באור פני מלך חיים, ואז גהינם כבה, וכתיב כי עד צדק ישוב משפט. בסוד אקים את סוכת דוד. ואחריו כל ישרי לב, כטעם מישרים אהבוך. אז תבקע הארץ בקולם, כמו שהיה במלכות שלמה, כפי אמיתת מציאותו קל וחומר עד אין שיעור למלך שהשלום שלו, דכתיב ביה באורים כבדו את ה'. אשר אור לו בציון אלו שערים המצויינים למחול הצדיקים, והרבה מאורות יש באור, כי באור פני מלך חיים, והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ב

**רמ״ע מפאנו**

מערכה שניה כסות נקייה, החי באדם דמות עליון שר לפני המלך, והוא אמנם איקונין שניה הכוללת שלשה דיוקנין נפרדים המה, והניצוצין מעולם היחוד המאירים בם, והנה קראו בשמותם על שם המדריגות המתלבשות בתוכם מן מערכה גדולה שזכרנו, דאינון נפש רוח ונשמה בלבד, כי אמנם חיה ויחידה הם בסוד ראש ואינם צריכים לבוש, כי אין לו ייחס עמהם כלל, ואלה הדיוקנין מתפשטים מבריאה יצירה עשיה לכל האזרח בישראל ולגר הגר בתוכם אשר בא לחסות תחת כנפי השכינה דוקא, ואין לנו חלק במערכה ראשונה עד ישובו יושבי בצלה להיות עמוסים מני בטן בזכות הצדיקים המטפילין בהם כגון משה ביתרו ונעמי ברות והוא טעם מה שאמרו בפרק שמונה שרצים נכנסה לו צפור תחת כנפיו בשבת יושב ומשמרה עד שתחשך, כי הצדיקים הם סוד שבת בכל מקום, וכתיב ואתם ידעתם את נפש הגר. צפור טהורה צפורה ודאי שפירשה לגמרי הרחק מאוד מהתייחס כל עיקר עם תתקע"ד דורות דלא הניין ליה ליוצר בראשית ובאה לחסות תחת כנפיו במספר שוה, והצדיקים הם עצמם כנפי השכינה כנפי יונה ממש, כי הוא פורחת בהם בשמחה ובטוב לבב בגבהי מרומים וצדיק זה שזכה בה בנפש הגר יושב ומשמרה עד שתחשך שמשו בעה"ז להאיר לעולם הבא, אשר איננו מסיח דעתו כל ימיו מתקוניה כלל, והיא נעשית ביני ביני חלוק שלם בתוספת לזה הזוכה בו מלבד שהוא חלוקא דרבנן של כל אדם עד שיזכו שניהם יחדיו לסוד צדק, לבשתי וילבישנו לדמות עליון דכתיב ביה ה' מלך גאות לבש. והדר לבש ה' הראשון נאמר על אריך שהיא לבוש אל הגאוה על כל גאים, שהגאות הולמתו ואיננו חסר ממנו מאומה, ועליו נאמר גאות אדם תשפילנו. לשבח רב כי יש סיפק בידו לשכון מרום וקדוש ואת דכא ושפל רוח, ואין קליפות מעכבות על ידו ועליה כתיב ושח

עינים יושיע. כי ממנו תשועת עולמים בהיותו שח עינים להסתכל בם ולהשגיח עליהם, והשני נאמר על זעיר שהוא לבוש לאריך כנו' אף תכון תבל בל תמוט. נקבה תסובב גבר.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ג

**רמ״ע מפאנו**

אף אברהם סבא חסידא קדישא קדמאה לגיורין, ליכא למימר ביה הכי אלא בידו טובו בעצם וראשונה, ולא תלו לו בזכות אחרים וזה מטעמים אחרים שנתעורר לכך מעצמו, והוא בן שלש שנים בלי סיוע אדם בעולם, שני שהיה לפני מתן תורה כי אז נתחדשה הלכה להבדיל בין עמוסים מני בטן ובין החוסים בצל כנפיו, מטעם ראה ויתר. שלישי בשביל מה שאמרו עליו שכל ימי היותו בעולם לא הוצרך החסד העליון לעשות מלאכתו, רביעי שנאמרה בו בחירה, חמישי שנמצא לבבו נאמן אף הרע שבו, שכן מדתו גורמת בקדימתה לשאר ספירות הבנין, ועדיין לא נגלה הפחד דאסבר אפין לרע, דין היא אשר הגבורה שבחסד תהי' נכללת בטוב, לפיכך בחר בה אברהם ומסר נפשו עליה, וליכא מידי דלא רמיז באורייתא דכתיב ולוט, דא יצה"ר כמבואר במדרש הנעלם, עמו הנגבה נוטה לימין, ובהפרדו אמר אם השמאל ואימינה אותיות אמ"ן יה"ו, ואם הימין ואשמאילה שבע יהו"ה, וידוע כי שבע הוא ה' אלקים במילוי יודי"ן, אמר אפילו שתבחר הימין אני אעלה לימין ימינך עד שתשאר אתה לשמאלי, לפיכך ואשמאילה הוא הפעיל הגמור, לא כן ואימינ"ה בחסרון היו"ד בין מ"ם לנו"ן, והנה חמשה דברים אלה כולם נרמזו בתוספות ה' של אברהם, אף הוא נכפלה ונעשית מלאה בה' אחרות בעשר נסיונות, או יהיה מלאה יו"ד, כי כל הנסיונות תוספות שלימות הן על כל מה שזכרנו, ובמילוי אל"ף הרמ"ז לנסיון המיוחד השקול ככולם והוא מעשה העקידה, וכתיב ואנכי נטעתיך שורק. פירשו בו ניקוד שר"ק דוקא, שניתן לידרש בלא וא"ו דהיינו קבוץ שפתים, אעפ"י שכתוב לפנינו בשור"ק בוא"ו, וכיוצא בו כלות משה שבפירוש אתמר בזוהר פעמים רבות שצריך לכתוב אותו מלא בוא"ו, ולדרשא בעלמא אמרינן כל"ת כתיב, והכא נמי יפורש בניקוד הקיבוץ שהם שלש נקודות זו על זו, אברהם במלכות גר צדק ודאי. יצחק בסוד קץ חי עלמין, יעקב בתפארת דאינון כולה זרע אמת, שבכל אחד יפה כח הבן מכח האב, והנה רוח הקודש שואלת ואיך נהפכת לי שיהיה אברהם למעלה מכולם בחסד ויצחק תחתיו בגבורה ויעקב בתרא בתפארת שהוא מקומו הראשון, ומשיב לעצמו סורי הגפן נכריה, כיון שנולד מאברהם צמח צדיק וממנו בחיר שבאבות ומטתו שלימה, הן מעתה כל בן יכבד אב וטופלו לפניו או לימינו, אז סרו אברהם ויצחק מהתחיל בגנות, ולא להתייחס עוד אחרי תרח ונחור, והוא טעם שינוי השם לאברהם, עד כאן דברנו בנפש הגר.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ד

**רמ״ע מפאנו**

אבל בן נח שסתמו גר תושב, שומר ז' מצוות, אפשר שיזכה לדוגמתן של דיוקנין הללו הנלוים אליו משלש מדריגות כיוצא בהן אשר ברוחניות העשיה לא זולת, רק בחלקי האצילות שבה אליו לא יגועו, והנה אלה ואלה סוד העיבור מצוי בהם, והם המתוארים ראשונה בסבוב כמדליק נר מנר מתחלתם פעמים שלוש לאיפה שלימה לב האדם ולאברים אין מספר, והוא צורך גבוה להשלים מה שחסרנו מן התורה והמצות, כי שאר העונשין הם למירוק בלבד, וכל סיבוב שיתואר לו חלוף מיני אין לו ייחס עם המערכה הזאת כל עיקר, אך אפשר לפעמים לפי שעה עודה בעולם הנשמות שתתלבש באחת מן התמונות למראה עינים בלבד לצירוף שליחותה כגון העורבים דאליהו, ודי בזה, ויש אדם שעמלו בסתר אהלו ועל תכונות שונות קל כנשר גבור כארי ודומיהן מעין חלוף פני המרכבה שלא סרו מהיות כולם דמות פניהם פני אדם, אכן מצאנו בהם בשנות הדין שנשתנו פני השור לפני הכרוב, למען דעת צדקות ה' כי רצה להחליש כח הדין ולא יעיר כל חמתו, ומזה למדנו להם אפשרות הסבוב בקטנים דכתיב בהו את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים הן לצדק. אבל הגאון ר' סעדיה על מה שעינינו הרואות רעות רבות וצרות השתרגו עלו על צוארי מקצת העוללים שהוא להטיב להם, ילמד סתום מן המפורש בפ' את מי דעה וכו'. והיה הטוב

ההוא מה שיעיד להם הנביא ישעי' ללמוד תורה מפיהו ית' שמו לעד (בנ"א מצאתי גם אנו נאמר כי התינוקות אשר המה מתייסרים ולא מתים איזה טובה אחרת צפונה אחרי הפקדה בשבט ובנגעים כפי דרכי ההנהגה הישרה אל הצור תמים פעלו, כי טוב אחרית מאמר הגאון מראשיתו לחסרון המסורת לא זולת, ולנו עוד דברים באלה השלשה דיוקנים תשמעם בכלל מה שיבואו במערכה שלישית בסמוך, וגם אלה מסתלקין בנפול תרדימה על אנשים להיות להם מהלכים בין העליונים כל אחד לפי זכותו, כטעם אני ישינה ולבי ער. ואז יגבר המדומה בשתים המערכות תחתונות שאנו עתידים לפרש בזה, ויבוא החלום ברוב ענין.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ה

**רמ"ע מפאנו**

ואולם לית אבטחותא לשלשת הדיוקנין האלה לרחוק ולקרוב, כי בעלי בחירה המה על ההיפכים, ונהר דינור הוא לבונם, דלא עדיפי ממטטרו"ן בפרק אין דורשין (חגיגה טו, א), וגבריא"ל בפרק יום הכפורים (יומא עז, א), ואליהו בפרק הפועלים (בבא מציעא פה, ב), שעל-ידי מעשה מזה אחד ומזה א' הוה מה דהוה, ודע כי שיתין פולסי דנורא ראשי תיבות שכינ"ה, ואפשר לשנים התחתונים שהם הרוח והנפש שירדו לגהינם תחתון לא לעצמם, זולת אם יקרה להם בגדים צואים לרוע בחירתם, שהרי הם צריכים מאוד לעכל זוהמתן בשרוף האש את החלודה הנדבקת לכסף צירוף והוא איננו חסר כלום, אף איננו נמנע מהיותו בוער ואיננו אוכל, דומיא דעץ יחידי בשבת (שבת כ, א) דאי ליכא רוב עוביו ורוב היקפו חיישינן שמא יחתה ובסנה נמי כתיב לא יבער והאחרת בוער באש, אלא פירושו לא תעדיף השלהבת ומהרה יגאלו, אף כאן גבי פושעי ישראל אין לאור של גהינם שליטה גמורה עליהם להאבידם חלילה כי אע"פ שחטא ישראל הוא, אבל דיוקן הנשמה איננו צריך ולא נטפל לגהינם תחתון, אם לא ירד שם להיות לו מרדות אחת בקרב לבו בשביל איזה מחשבה גרועה לא ידע בה זולתו ית', ושלא לביישו יושת עליו להעלות את הזולת ממספר מרדו"ת, תדע אשר הוא טובה לו לזכות גדול ומירוק לא מזעיר, ואז כבהמה לתומה בבקעה תרד, רוח ה' תנחנו, כי נחת רוח לפניו, ולו לבדו נתכנו עלילות, אך הרהורי עבירה קשים הבאים מחמת עבירה קודמת, והם באמת יותר קשים ממנה שהוא בגשמי והמה ברוחני, לא יוכלו יגעו בדיוקן הנשמה כלל, שהקליפות מצדה מעוטות ורחוקות מן הקודש, ובדיוקן הן מחצה על מחצה, בסוד עץ הדעת טוב ורע, ואעפ"י שהם קרובים אחד באחד יגשו, מכל מקום אינם מעורבים בטבעם אלא זה לעצמו וזה לעצמו. וכאן מאוד מאוד יזהר האדם שלא לערב קודש בחול, והוא סוד ההבדלה. ויש בכל זה שיטה אחרת, וכבר בארנו יפה במקומו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ו

הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע.: 1

הערת שוליים בדפוס 1903; תעתיק חלקי: 1

**הגהה שייחוס מחברה לא הוכרע.**

הגה"ה: בס"א מצאתי וז"ל, לפיכך אמר דוד בד"ה ובכל כחי הכינותי לבית אלהי הזהב לזהב והכסף לכסף וכו'. השומע סבור כמשמעו, הכסף לעשות ממנו המלאכה הראויה לו. וכן לכל שאר הפרטים שזכר שם בד"ה, אבל מזליה חזי ואמר הזהב להיות זהב נתון באוצר לא יצלח למלאכת הקודש. וכן הכסף והנחושת וכו'.

**רמ"ע מפאנו**

אמנם בדיוקן הנפש איכא תרתי לגריעותא, כי הכל ס"ג אפילו מיעוט הטוב מעורב ברבוי הרע, וסי' נדבת המשכן מבזת מצרים, אלא שטהרה בישראל על פי הדיבור, ונדבת המשכן לאדוננו דוד הכי נמי, כי מארצות קבצם מאדום וממואב ומבני עמון ושלמה כמוהו, אלא שזה באונס וזה ברצון, כי הי' כולם מביאים מנחה לשלמה [הערת דפוס]. לפיכך זכה ונעשה המקדש משלו ונדבת דוד נגנזה, דומיא דמראות העוף שלא הוכשרה אל המזבח הואיל וניזון מן החוץ,

**הערת שוליים בדפוס 1903; תעתיק חלקי**

בס"א מצאתי וז"ל לפיכך אמר דוד בד"ה ובכל כחי הכינותי לבית אלהי הזהב לזהב והכסף לכסף וכו' כמשמעו הכסף לעשות ממנו המלאכה הראויה לו. וכן לכל שאר הפרטים שזכר שם **[חסר]** להיות זהב נתון באוצר לא ילך למלאכת הקדש. וכן בכסף והנחשת וכו'.

ובבהמה האוכלת על אבוס בעליה כתיב, והקרב ירחץ והקטיר. גם ביזת מצרים היתה תחלה מדעת עליונה ומדעת הנותן וביזת הים מן ההפקר, ולאחר מיתה זו וזו הוכשרו למשכן, אך על שלמה נאמר, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. הניתן לדרוש לשון ביזה, כי אחרים יבוזו כסף יבוזו זהב להביא לו מנחה, והוא יתן משלו ומביתו מאהבת הבורא אל בנין המקדש, ויחזקאל בן בוזי יפרוש מעין זה ואין להאריך, והנה אלה התערובות צריך לבררם בכל כוחינו, ובכל אחד מהדיוקנין כלול משלשתן, אלא למי שלא זכה יותר מזה השיעור, הנה המחשבות הפוגמות ישנן גם באלה השנים עם היותם משמשים בעצם וראשונה, אחד לדבור ואחד למעשה.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ז

**רמ"ע מפאנו**

מערכה שלישית דמות כסא, הצומח באדם, צלם תחתון, עבד לפני המלך, והוא ההתפשטות בעולם המורגש, לתרי תתאי מגו תלתא, מן הדיוקנין שזכרנו מפנימיות הכלים שהם דיוקני היצירה והעשיה, כי העליון שבהם מן הכסא גם הוא ראש יחשב לתחתונים אשר איננו צריך להתלבש בזולתו, וגם פה יתאר הסיבוב כמדליק נר מנר, ראשית דרכו כמו שזכרנו בקודמות אליה, אך לא יסובו יחדיו בחיוב, כי אפשר המוצאת בשתיהן בבת אחת או באיקונין שניה בלבד ולא בשלישית, אמנם היותו בשלישית ולא בשניה כמו שזכה להשיג שתיהן, לא שמענו אם לא בסוד העיבור, ויש כאן תרין דרגין, חד רברבא הנקרא צלם באמת, דכתיב ביה אך בצלם יתהלך איש. וחד זעירא הנקרא צל, דכתיב כי צל ימינו עלי ארץ, הראשון כל עצמו אינו אלא להיות דוגמא שלימה לנשמה מאיקונין שניה, והתחתון יתחלק גם הוא לשנים, שהם לבושי הרוח והנפש, בסוד חלוקא דרבנן המזומן לשלשת הדיוקנין בכח פשוט ששת ימי בראשית, אלא שהוא מחוסר מעשה המצות, ברכותיהן וכוונתן להשלמתו, וכולם מסתלקי' לנחתמים למיתה בלילה שלפני הושענא רבא וחוזרים עד שלשים יום לפני הגויעה, ואז העליון לבדו הולך ולא ישוב עם נשמה עצמה דבריאה, שהוא עולה לברור חלקיה מאליה, ואין נטילתה על ידי שליח אלא תצא יצוא ושוב כל אותן הימים לפי זכותו של אדם, אך אינו מתיישבת בו בקביעות, והוא חוזרת גם כן עם מראה דמות כבוד ה' בשעת סילוק האחרון, דכתיב ביה תוסף רוחם יגועון. וכתיב תשב אנוש עד דכ"א. נוטריקון לזה, וגם לסוד אחר דמות כמראה אדם הראשון, ובני ישראל השלמים והגדולים שבהם הרגישו במשה אדוננו זה סילוק המוקדם שלשים יום, כי הוא לבדו יצדק במובחר האדם, לא הסילוק של ליל החותם אשר אין לו ענין בשום פנים עם חי שמלאו ימיו ושנותיו, ויבכו בני ישראל את משה בחייו בצנעה כלל אותם ל' יום, כי פירסם הכתוב והכריז בגלוי זכותם וצדקתם אשר עשו בסתר, ואחריהם בכו שלשים יום אחרים, דכתיב בהו ויתמו ימי בכי אבל משה, מכלל שהראשונים היו בהם בכי בלא אבל, והאחרונים הי' לכל ישראל בהכלל קרוביו, יושר האמת יורה דרכו, כי הוא פשוט וברור.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ח

**רמ"ע מפאנו**

והנה כלל אלה השלשים יום שלפני הגויעה, הארת הנשמה הזאת שהוא רושם בעלמא, נשארת ברפיון מתחלתם ועד סופם, למה שהיא כעוטיה בתוך דיוקן הרוח בלבד, ובכל אלה כשהוא עולה לראות וליראות עם הנשמה עצמה, מראין לה מקום כבודה בההוא עלמא, ועליה נאמר אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח. ר"ל שאין הרוח העיקרי מלביש לגמרי ולא מצמצם בעצמו אותו הרושם הנשאר מן הנשמה, ההוא יקרא רוח עכשיו על שם גואלו הקרוב אליו, והלבוש התחתון בשני חלקיו אינו זז משם עד יום המות, דכתיב ביה עד שיפיח היום ונסו הצללים. והטעם לזה כי הם המושלים והפועלים בעצם בשני כחות הנפש החיונית שנזכיר לקמן, לא כן צלם הגוף כי אין לו קורבה עצמית עם הכחות הגופניות רק בפרוש עליהם סוכת שלום בלבד, וגם בהסתלקו אין איש נגרע מן הפעולות הבחיריות והטבעיות ומכל מחשבות אדם ותחבולותיו ענשן ומתן שכרן באלה הל' יום כלים, והצללים אשר אמרנו הנה הנם בבואה ראשונה ושניה

שיש לאדם נראית לזכי העין, לא כן השדים שאין להם לבוש זולתי מהעשי' שבעשיה בלבד.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק ט

**רמ"ע מפאנו**

שלוחיה דרחמנא להלביש כללות התמונה השלישית הזאת בגוף האדם, הוא הנקרא להמון החכמים שכל הפועל בגמטריא ישראל, כי הוא מיוחד בפעלו אלינו, אבל לכל רבים עמים יהיה השליח כראוי להם ממחיצתם, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, ובלשון רבותינו מלאך הממונה על ההריון ונקרא לילה בכתובים, שנאמר והלילה אמר הורה גבר (איוב ג, ג). וכאן ידוע אליו האל ית' מהות הצורה שתחול על הטיפה המזדמנת לו באותה שעה החכם יהיה או סכל, והיא הנידונית עם כל מה שתחתיה בשלשים ושש כריתות שבתורה, כנגד שלשים ושש מנה דרבוא רבוון, דאינון ששים רבוא אוכלוסין המפורשים לנו במקום אחר שהנפש החוטאת נכרתת מהן, ורזא דא מנשמת אלוק יאבדו. ואין צריך לומר שנידונין בעצם בגהינם תחתון לפי צורך המירוק, והיא לבדה נפש המשכלת אשר אנחנו נקראה נשמה לבעלי המחקר אשר אין להם חלק למעלה ממנה בשום פנים, וגם זו להם מאחורי היצירה והעשיה מן החוץ לא זולת, תחת כי שנאו דעת ובתורת בני נח מאסו, וגם הותרה להם מאז ה' מסיני בא, כי זרח והופיע ולא שמעו ויראת ה' לא בחרו על כן יאכלו מפרי דרכם, בלעדי יחזו ואין מורה להם דעת אלהים כלל. לפיכך בחייהם קרויים מתים, הוזים שוכבים אוהבי לנוח שאין להם נשמה אלא מן הצל ובהבל הרהורים ומחשבות דהבלי עלמא, וזו אינה מסתלקת בשעת השינה כמו שביארנו.

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק י

**רמ"ע מפאנו**

פרק עשירי

מערכה רביעית תבנית היכל הדומם באדם דמות תחתון שפחה לפני המלך דכתיב בה אך לאלקים דומי נפשי היא הנפש חיונית שראתה בחוש ונתקדשה למדיי בשעה שאמרה על הים זה אלי ואנוהו ואהיי לו נוה כי היכל ה' אנחנו במערכה שפילה זו והכסא נכבד מן ההיכל אף אנו נמשילהו בעצמינו במערכה שלישית והלבוש קרוב משניהם שניתן לידרש בשניה וזו וזה על צד השאלה הקרובה אך איקונין ראשונה אין לה יחם לא עם היכל ולא עם כסא ולא עם לבוש רק חלק ה' עמו וכתיב גם ביניהם עדי עד ישבו לכסא לך ולא אמר כסא לך אלא לכסא שלא נברא הכסא מעיקרא אלא בשבילם לפיכך פני יעקב חקוקים בו, והני תנאי דמס' יומא דמר אמר חדא ומר אמר חדא במנין מערכות האש אשר על המזבח החיצון אפשר דעסקו ואתי בהא דיוקן חד אמר בכל יום שתים לצלם ודמות התחתון והיום שלוש לדמות עליון אבל צלם עליון לא צריך, וחד אמר בכל יום שלוש לכלול גם דמות עליון, והיום ארבע לצלם עליון, וחד אמר בכל יום ארבעה לארבעה פנים של צלם כי ממנו תוצאות חיים לאחרים כולם והיום חמש לפרט היחידה עמהם כי בשאר הימים נכללת בשם נשמתא לנשמתא דכולא עלמא מיהת ליכא למדרש כדדרשינן במקום שאין שלהבת עולה מאליה, כגון מזבח הזהב ומחתה שלפני ולפנים שאין זה מקום ביאורם:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק יא

**רמ"ע מפאנו**

פרק אחד עשר

ודע כי עם הרכבת היסודות על ידי תנועות הגרמים השמימיים לחול עליהם צורה אנושית נראית לעינים אז מתחדשת מכחה הנפש החיונית הזאת ויצירתה באותה שעה מלבד מה שהוא כח בגוף לא זולת ויצאת

לפעלה לעבודתה ע״י המלאך שזכרנו המהוה אותם ומציירה בשני כחותיה האחד הבלי דגרמי שהוא החום הטבעי בסיס לנפש צומחות אשר נגזר עליה עשיר או עני, והוא הנפש הבהמית אשר עסקיה רעים בדברים בטלים למה שגורר אחריהם, החכמה תעוז לחכם למשול בה עד רדתה, ואולם הנפש החיונית חופפת על קברי בעליה כהא דתנן מותר המת פי׳ מה שהוא עודף על הבהמה כטעם מותר האדם מתחלק הנשאר בעולם הזה בונין לו נפש על קברו אך שני כחותיה הבליא דגרמי ועצבונא דבשרא אשר משאירים חיות קצת לגופות הצדיקים בקבר אשר המה לשלימותם שאין בלבם קנאה מתקדשים ומטהרים בה ואין עצמותיהם מרקיבין והשני עצבונא דבשרא בסיס למרגשת דאיתמר בה גבור או חלש והוא רוח ממללא בהבלי עלמא למאן דלא חש לקמחיה, ורמה קשה לה בקבר כמחט בבשר החי עד שיתעכל הבשר והנפש החיונית נשמה על גביהן מין במינו, אך צדיקים יודו לשמו יתי׳ דכתיב בהו אף בשרי ישכון לבטח, כי הם ישיני אדמת עפר וערבה שנתם בלי מונע מאין לרמה חלק ונחלה בבשרם כלל ועצמותיהם יחלוץ שופט צדק מהתכת הרכבתם עד שעה אחת קודם תחיית המתים לקיים בהם אל עפר תשוב דלא סגי בלאו הכי כי הכל בא מן העפר אפילו גלגל החמה, ועתידים צדיקים שיהי׳ פניהם דומים לחמה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק יב

**רמ״ע מפאנו**

פרק שנים עשר

זאת הצורה החיונית אשר אמרנו ישנה בכל אחד מאישי המין השומרת תמונתו לעצמו לא ישתוף בו זולתו אם לא על צד העבור שהוא דבר השוה לכל, וכל מיתת עונשין שאין בה כרת בין בדיני אדם בין בדיני שמים משפטה אבדן הנפש החיונית בלבד, ויש בדיני אדם שלשים ושש גופי עבירות להתחייב עליהן בזמן הבית מיתת ב״ד י״ח בנסקלין עשר בנשרפין שתים בנהרגים ושש בנחנקין אשר יש להם ג״כ אותו היחס עם ל״ו מנה דרבוא רבוון אשר זכרנו בסמוך האי כי אורחיה והאי כי אורחיה ויפה כח ב״ד שכל חייבי כריתות שלקו וכ״ש המומתים על ידם נפטרו מידי כריתתן שאין הצלם שלהם נגעל, וגם הנפש החיונית יורדת שחת להשלמת המירוק, והוא לבדה עולה באוב לרשעים לעולם ולצדיקים כל שנים עשר חודש בלבד וגם זה לא שמענו רק בשמואל הרמתי שחלקו ממרום כבוד למלכות ולא הודיעוהו עד שקם וראה שאול שהוא השואל ואמר למה הרגזתני אך הנכנסים חיים בגן עדן והמתים בנשיקה על פי ה׳ אין האוב שולט בהם כל עיקר:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק יג

**רמ״ע מפאנו**

פרק שלשה עשר

החלוף מני אשר יתואר לפרקים למקצת המחלצות כפשוטו ומשמעו אי אפשר בשום פנים שימצא זולתי בשתי המערכות התחתונות האלה האי כי אורחיה והאי כי אורחיה כפי חומר הענין בין רב למעט אם בסוד המאמר השוה לשתיהן ואם באבדן הצורה הראשונה לתחתונה בלבד וגם זו נחמה רבה כיון שאמרנו שאין כאן שיתוף כלל אלא איש ואיש יולד בה, הנה מעתה חוטא אחד בלבד ילכד והוא דא ה׳ בעיר צלמם תבזה לאפוקן הצלם והדמות העליון המיוחם לאלקים אם שיהי׳ החלוף לצלמם התחתון כבעיר ממש או בצומח נבזה אכלו או ברגלים תרמסנה כעפר לדרוש כי הוא תכלית הבזיון ודי בזה כי כבר ביארנו שיעור מספיק התיקון לכולם בסוף מאמר ח״ד הוא הדבר אשר נעלם מסבי דבי אתונא בפרק קמא דבכורות שאמרו ליה לרי׳ יהושיע בן חנניה אית לן ריחייא דתבירא חייטה כי מסורת מרבם הפילסוף הקדמון היתה בידם ירידה פלאים הלזו הלכתא בלא טעמא, ולא הודעה לה הוא והם שום תקון כלל לכך אמרו שהוא אבן שבורה ובקשו ממנו מאי תקנתיה שקל פסקא מינה שרי להו, אמר להו כריכי להו מינה גרדי רמז להם סוד עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו ולהבלים? מצות עשה שבו דכתיב ועסותם רשעים כמו שזכרנו שם שחק להם

כי לא הבינו ויתמהו מתשובתו ובמה יזכה לכך אפי׳ להלכה וכל שכן למעשה וכו׳ קיים בהם משפטים בל ידעום:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק יד

**רמ״ע מפאנו**

פרק ארבעה עשר

אלה איפוא הם ארבע מערכות כלולות לכל חלקי הנפש וכבר זכרנו בחלק ראשון פרק שביעי שפרטיהן שיבסר דרגין וזיו שכינה עולה על גביהם משלם לחי העולמים. ולעומתם דרשו בתקונין ״ז שמות וחלוקי מדריגות לנשמותיהם של ישראל ואלו הם מלכים צדיקים חוזים נביאים מארי תורה גבורים חסידים עד כאן מזעיר ובדידיה תני ר׳ פנחס בן יאיר חסידות גדולה מכולם וכן מנוקבא. הרי ״ד יתירה עליהם נוקבא מג׳ עליונות דידה נבונים חכמים ענוים דאינון ראשי אלפי ישראל וכאן תני ר׳ יהושע בן לוי ענוה גדולה מכולם ולא פליגי ולא עוד אלא שאלה שלש יתירות המושפעות ממנה מכוונה אל הבאות מחג״ת של זעיר ושבע דידיה לארבע דידה, נמצא חסידות של זה באות באחת דוקא ובטלה מחלוקת אלמה כתיב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה בסוד ויתן אותם אלקים ברקיע השמים שהוא יסוד צינור הנשמות, וכתיב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה פרו וישרצו עד שראה ששים רבוא מיוצאי חלציו הוא הדבר שהובטח בבאר שבע אל תירא מרדה מצרים כי לגוי גדול אשימך שם. יחד היעוד הזה אליו דוקא שתהיינה עיניו רואות ויוסף אמר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב, ועוד ע״ם ר״ב גי ״ב הויו״ת אשרי העם שככה לו, ובשה״ש רבה אמרו שראה ששים רבוא בני תורה, אפשר דשומרי תורה קאמרי ולא אחד בהם יוצא מכלל מטה שלימה אשר הוא בגי׳ נפש כי הושלמה לו לקן סוד הנפש לבית יעקב על מלאת ביי״ז שנה שזכרנו כנגד השם הגדול במ״ק, ואח״כ היינו במצרים קצ״ג שנה כמנין אני ה׳ אלקיכם עד שזכינו לצאת משם כשש מאות אלף רגלי ראוים להימנות עם רגלי המרכבה ועדיין שש מאות אלף מיבעי ליה אלא שהי׳ פחותים אחד מן המנין ורגל נותן התורה המדבר בעדו השלם המספר והוא שקול בכולם זה סוד כף השואה וההדמיון ועוד כש״ש בגי׳ כתר כי הרגל העליון כתר על הראש התחתון והוא טעם אשר פדית ממצרים גוי ואלקיו, וכתוב אחד אומר גוים על ישראל ועל ערב רב, ואעפ״כ לא כתיב ואלקיהם אלא ואלקיו אף אתה אמור בקרא דאורייתא דהכי קאמר שקול רגלי כשש מאות אלף ואי לגופיה פשיטא לא צריך קרא, ועוד שדי לא מצאנהו שגיא כח ולאו אורחיה לשבוחי נפשיה, אלא למד על הכלל כולו שכל אחד מישראל שקול בששים רבוא, הואיל וכל אחד מהן גומר המנין המשובח הזה, לא יושלם מבלעדיו והוא כפתור ופרח. עיין זוהר ויחי ריי״ז דלא איכפלו קראי ותנאי להנהו שבע עשרה שנה לספר לנו תנחומות על צערו של זקן מהתענג ומרך בלבד כ״א ללמד על הסוד הגדול הזה שהיה תמיד לזכרון בין עיניו של יעקב אבינו והאל יתי הקים עצת עבדו והוא רואה ושמח:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק טו

**רמ״ע מפאנו**

פרק חמשה עשר

ולפי מה שהונח בפשיטות מהזוהר פרשת ויצא דף קנ״ג כי בנימין הצדיק לא שמש ערסיה עד דאתא ואישתכח יוסף, וברדת אבותינו למצרים היו לו עשרה בנים צריך לומר שהתחילה הברכה בבית יעקב לפרות ולרבות שלא כדרך הטבע משחזר בנימין אצל אביו, ודכותה בירך ה׳ את בית עובד אדום הגיתי ואף יוכבד שנולדה בין החומות בכלל הברכה זו, כי משעה שננער הזקן לרדת מצרים בטלה גזירת הרעב, וקמה הקושיא הקדומה איך היי לוי משמש מטתו בשני רעבון, אע״פ שתרצנו במקום אחר כי כיון שהותר לחשוכי בנים הותר ללוי ג״כ שהי׳ מארי אולפן ויודע שלא הושלמה המצוה אלא בזכר ונקבה, ועדיין קשה

מה שזכר בזוהר שם ופשוט במדרשות מחקירת יוסף ותשובת בנימין על קריאת השמות לעשרת בניו שהיה זה בירידה ראשונה לפיכך אפשר לפרש בא' משלשה דרכים, א' כי בנימין בימי אבלו של אביו משתי מצות שנתחייב באשתו קיים אחד זו פריה ורביה וביטל אחר זו מצות עונה ואין ספק שהיה ברשות, שני כי משנצנצה רוח הקודש ביעקב (עיין ש"ב עה"ת סוף פ' מקץ) וירא כי יש שבר במצרים ממילא הקלו אבלו מעט ואז התחיל בנימין לפקוד את נוהו, גם כי קודם לכן משיצא יוסף מבית האסורים ועלה לגדולה מזלא דיעקב הוא והקל אבלו כי אז שלמו לו י"ב שנים עשר חודש ממיתת יצחק והוא דקדוק לשון הזוהר כד אתא יוסף ואישתכח כי החבוש בבית כלא עם יושבי חשך הוא ככלי אובד ובצאתו בא ונמצא בין בני גילו דאלו בהתודע יוסף אל אחיו לא שייך מימר ביה כיון דאתי יוסף:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק טז

**רמ"ע מפאנו**

פרק ששה עשר

מה שכתוב שם דף קכ"ח ב' כל זמן דרחל לא איתעברה מבנימין אתעכב בפדן ארם לא למימרא שיצאה מעוברת שהרי ישב בסוכות שמונה עשר חודש ומשם לשכם ומשם לבית אל קודם שנולד בנימין אלא כל זמן שצפה שלא הגיע פרקו של בנימין קאמר, וידוע כי צדיק עליון הוא יוסף קודם לצדיק התחתון הוא בנימין שבע מדריגות באצילות מחסד עד מלכות בסוד חסד עילאה בפום אמה מבחינת היסוד הנכנס למלכות לארקא בה ברכאן באורח סתים ובתחלת השנה השביעית ללידת יוסף יצא יעקב מפדן ארם לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען ולא נתאחר שתי שנים בדרך אלא שלא להתראות לאביו עד שנולד בנימין כי אז היתה מטתו שלימה להשלים אצל יצחק בעד רבקה שאמרה למה זה אנכי, הדרן למילתא קמייתא צא וחשוב מדוד עד יאשיהו י"ז מלכים היו שירמיהו החזיר בימיו עשרת השבטים פירוש מקצת מכל שבט ושבט ומלך עליהם והואיל ולא איקרו קהל כי אם ביושבי הארץ כדאמרינן במס' הוריות שפיר הוי יאשיהו מלך על כל ישראל אלא שבסוף גנז את ארון הברית וסהרא הוה זמן לאסתומי נהוריה ובשמחת הקהל בימי חזקיהו כתיב בדברי הימים כי עם אלף פרים מנת המלך ואלף פרים מנת השרים שהקריבום שלמים לשום שלום בין אבא ואימא הרים עוד חזקיהו שבעה אלפים צאן הרי שבעה עשר אלף בסוד צאן אדם שאמר יחזקאל ונשיאי ישראל בחנוכת המשכן הקריב כל אחד מהם א' ליום לזבח השלמים י"ז ראשים וכל אלה ע"ש הקרא דכתיב כי ביה ה' צור עולמים:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק יז

**רמ"ע מפאנו**

פרק שבעה עשר

ויש צורות (ס"א צנורות) קדושת לשם הגדול וסימן המ"ק שלו והשורש מכללן אתמר בהו כמה פנים לפנים הנוראים שהם אותיות השם בעצמו, ויש לו י"ב פנים אחרים וסידרו כוז"ו בגי' ה' אחד יה"ו דאלפין והיא טל של תחיית המתים לוא"ו שם ב"ן מחט"ח היכל נטי"ט ג' הויות דאינון כולא היה הוה ויהיה סוכ"י מאת אדנים (ס"א מאה ברכות) ובו סוד הנבואה לסוכים (ס"א לחוזים) ברוח הקודש עכל"ך מילוי קס"א ומספרו כת"ר בכ"ף רבתי פלמי"ל ע"ב ס"ג מ"ה, צמכ"ם מ"ה אדנ"י פעמים וכמ"ם רבתי י"פ מולא קנס"ן י' הויות ואעפ"כ שהם מקורי הרחמים פשט המילה מורה דין דמלכא שלים איהו כד דאין לטב דאין לביש כדאיתא בזוהר פרשת בשלח, ובנו"ן רבתי י"פ אמ"ן והוא תשרי כולל ו' מילואים של אהי"ה בין הפשוטים והמרכבים דסע"ם השכינה, וכן שמים שמו של הב"ה וכן י"פ ה' אחד שעפ"ע שהוא גם כן תמורת א"ל ב"ם י"פ שם ב"ן, וזה השם בנוקבא שהוא מן ש"ע נהורין דאריך חלקה בהם מספר פ"ע דהיינו ק"ן לה והשאר לזעיר תפצ"ף י"פ היכל, ובפ"א דא"ק יש בו י"פ ע"ב וי"פ ס"ה בסוד שמי בקרבו האמור באל"ף דל"ת נו"ן

יו"ד שהאותיות האמצעות הן ע"ב, וס"ת שלו גימט' הן ה' צבאות עם מ' אותיותיהם ואם בעל נפש אתה לדרוש בו ף' רבתי כאמור הרי זה בגי' ש"ע נהורין נוספים על האלף לך שלמה שאלה ואלה באריך, וכמה אחורים לאחורים ואלו הן מרד"ד כ"ב אתוון דאורייתא והוא בסוד אתוון זעירין הואיל והאחורים הם דינין, חגר"ג/חנב"ג סוד ח"י עלמין וכן ה' אותיות אלקים וי"ג של מילוי הם ח"י בסוד דינין, וגנ"ב שבעה ושבעה מוצקות ובסוד דינים יד ה' הוי"ה ואבי"א לא ירדה שכינה למטה מעשרה, והוא נוטרי מאמר התורה בתחלת המחשבה וקול"ה א"ל בגי' אד"ם וכן בסוף המעשה ושעשוע"י א"ת בגי' אד"ם ובסוד דינים שבסוף אחורים בגי' היא עשר רמז לכפל ה"ה גבורות דהיינו מציאותם בשרשם וגם אחרי התפשטותם (ס"א במקורם) ומספר האחוריים ארבעתן יחד עם הכולל היכל (נב"א מצאתי וז"ל וכשנקח ד' האחוריים אלה ודי פנים סמוכים לשם הגדול כנגדם עם ב' כוללים יהי' מספרם ש' ויש בכלל האותיות ראשונות מהאלפ"א בית"א מאלף ועד מ"ן ועוד סעפ"ץ מספרם ש' ק"ר גם הם ש' ושׁ' עצמה ש' הרי אלו ד' שינ"ן כנגדם ד' רגלים שיש בכלל בני ג' משבטי ישראל ויש באות ח' משפחות כהנים בלבד וג' משפחות לויה גרשון קהת ומררי ואם תוסיף ארבע תמורות הפנים הסמוכים אשר אמרנו על מספר ת' נעשית תרל"ד ואם תסיר עקמימיות אות ת' שהוא לחיצונים וזה עקמימות עולה י"ד שהוא דומה לרגל האל"ף בזמן שכלה בצורת יו"ד הרי ד' למטה ועוקץ התחתיה שהכל י"ד נשאר כתר ובאיזה דבר אמרנו שם טוב עולה על גביהן בגי' אברהם יצחק ויעקב והיינו תרל"ד עם ד' כוללים מ' מהפנים שזכרנו ודי בזה) ובכל מקום שאנו מוסיפים ודורשים את הכולל כגון זה סודו במספרו שהוא אלקי"ם ואי"ת ב"ש שלו קכ"א בהסיר המלה ושניהם יחד בדקדוק רל"ו שהוא שיעור קומה ובמלאו כ"ף י"ו למ"ד בגימטריא י' הויו"ת והנה עבד אברהם אמר ואבוא היום אל העין כי העבד העליון מט"ט בהיותו כלול עמו סנדלפו"ן אופן אחד בארץ ושניהם בסוד דו פרצופין סוף לבושי האצילות לכל דבר שבקדושה:

לפרק בתוכן העניינים

## הנפש — חלק ז — פרק יח

**רמ"ע מפאנו**

נחזור על הראשונות דניחא לן באחד מן הצדדי השאלה אשר יאמר למערכה התחתונה נפש בסוד ה' האחרונה של שם, שניה לה למעלה רוח והוא עצמה וא"ו ונשמה על גביהן, ה"א ראשונה. אך מערכה גדולה שזכרנו ראשונה הוא נשמתא לנשמתא, יו"ד ועוקצה והזוכים בד' מערכות אלה כפי המכוון בהם ליוצר בראשית יחידו של עולם הנרמז בקוצו של יו"ד, הם הקוצרים בשדה אשר ברכו ה', מחצדי חקלא קדישא ודאי, והמלה הנכבדת זאת מבלעדי יו"ד הרבוי שאינה נדרשת בזה הוא נוטריקון לכלל הדרש מדבר חי צומח דומם שהם עם הכולל בגמטריא צבאו"ת, ואתמר בהנה ה' עמכם. בארבע אתוון דיליה שהיו בועז עובד ישי דוד מרכבה אליהן, וכתיב ה' הוא האלקים. לפיכך אותיות ראשונות לארבעתן דעלייהו אתמר ואתה ד' מגן בעדי. הן הנה בגימטריא אלקים אמצעיות עם כולל א' שכינה, אחרונות כה תברכו כינוי אליה רזא דכ"ב אתוון דאורייתא ותלת אבהן אלו ואלו עם התיבות בגימטריא צבאות ודי בזה, ועל ידי כן נקרא שם מלא על עולם מלא, ומזה הטעם באמת וישר יקרא האדם השלם עולם קטן. והיינו דתנינן העוסק בתורה לשמה כל העולם כולו כדאי הוא לו, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

תם ונשלם.

לפרק בתוכן העניינים
למאמר בתוכן העניינים

## המלואים

**רמ"ע מפאנו**

מלואי הויה רבים ונכבדים. כבר קדמה עליהם מפי תורה אל החברים המכובדים ממה ששמעתי מרבותי והנם כתובים ולפי שבאים שם הדברים בלתי מסודרים ולא מושלמים רק ליקוטי בתר ליקוטי כנוקף זית בכל יום מעין ברכותיו כי היכי דלא לירכס אפילו מידי דזוטרי

כד הוינא זוטרי ודרדקי וכ״ש השתא דקשישנא אנא עאכ״ו שנקח כברכת ה׳ אלהינו לספק חבל משיח במשיח. כדולה מים מבארות עמוקים. להבין ולהורות בשפה ברורה ובנעימה דרושים מתוקים. המעריב עריבים ובשחר יוצר אור מאירים בחכמה הזאת להועיל אל החושקים. בשורה

זהב עם נקודת הכתב המה ווי״ן העמודים מחושקים היודי״ן וההי״ן לקשר השם דבקים:

אמנם היו״ד שבשם לעולם עומדת בזיוה בצביונה וקומתה ולא נשתנה כלל ועל מלואה שהוא לעולם קיים כתיב עשרים גרה השקל. אבל מלואי שאר אותיותיה יבאו בפנים שונים וזה פרטן.

ראשונה צריכין אנו לדעת כי כל א׳ מארבע אותיות שם הוי״ה ב״ה יש לה מילוי פרטי שהוא עצמו בהון הוא הגיון שלהם. הנה השם שמספרו ע״ב מיוחד ליו״ד של הוי״ה והוא מילוי שכולו יודי״ן ושמספרו ס״ג מיוחד להי״א ראשונה שבשם שכולו יודי״ן חוץ מואי״ו שמלואו א׳ שהוא רומז על העובר שבמעי האם הוא הוא״ו קטיעא שבתוך האלף אשר בצאתו מרחם אמו ע״כ ירים ראש ו׳ שלימה ועצם השם אז יקנה מלואו לעצמו. ולפי שמעיקרא בהיותו גנוז במעי בינה היתה ה״א עיקר השם ומשם נמשך מ״ה שכלו אלפין לאותו ו׳ שבשם ואחריו מילוי ב״ן להי״א אחרונה שבשם שכלו ההי״ן וכאן כפולה כזה ה״ה נמצא מילוי זה כפול בשיווי מוחלט. וסימן ב׳ הויות מתאימות שקרא בתורה ל״ג מכילין דרחמי לשני מאורות הגדולים לא דהוה סיהרא רב ועילאה כשמשא אלא דומה לו תדע שהי״א א׳ נרמז בעיקר השם והבי׳ במילואו זה וזה בשם ב״ן דאיהי נטלית סימנא דדכורא ועוד המאור הגדול מה שלמעלה ממנה מילואו כלם בני יו״ד אותיות והמאור הקטן ט׳ אותיות ויש לפעמים תוספת אלפין בשם ב״ן אך אין זה רק במילוי מלואו שאותיותיה כ׳ בלבד וכשמוסיפין א׳ בין ב׳ וי״ן בג׳ מקומות הן הן סימנין דדכורא. נמצא האותיות כ״ג כמספר חי״ה שהוא בכלל בהמה והוא שם ב״ן במספר שוה ואין להאריך עתה בזה. והנה מילוי הראשון אשר אמרנו שכלו יודי״ן מיוחד לאות יו״ד הוא מרום וקדוש בלתי משתנה ובלתי מתחלף לא בחסרון אותיות ולא ביתרון ולא בלתי משתנה לא בקדומה ולא באיחור ע״ד הצירוף ואין מלואו זולתו אתו עמו במחיצתו

אלא שומר תמונתו אמת לעולם ונרמז בפסוק ויט משה את ידי״ו הרי יו״ד על הי״ם הרי ה״י ויולך ה׳ הרי וי״ו את הי״ם הרי ה״י וסימניו ד׳ יודין א׳ מעצם השם והשאר סימני המילוי שהם ר״ת י״שוב י״ושיבני י״הוה י״רושלים וכן י״גל י״עקב י״שמח י״שראל ולמפרע בדרך י״בחר י״הוה י״רא י״ורנו ובהיות כל אחד מהיודין האלה מתרבה על מלואו הרי כאן ת׳ עלמין דכסופין:

אמנם שם ס״ג סימנו י״א״י גי״ אי״ל אל אחד בראנו הנוטריקון שלו הוא שמע י״שראל י״דוד א״להינו י״דוד בסוד ישראל עלה במחשבה וכן י״דוד י״ראה א״שר י״אמר וכן י״שועת י״דוד א״שר י״עשה. וכן י״חל י״שראל א״ל י״דוד ולמפרע י״שראל י״דענוך א״להי י״זעקו (הושע סימן ח׳) ושם זה יצטרף בג׳ דרכים הראשון הוא המקור שהא׳ של מלואו היא באמצע ב׳ ווי״ן ונשארו ההי״ן שתיהם יודי״ן. והבי׳ שתרד הא׳ להי׳ אחרונה כזה יו״ד הי״י וי״ו הי״א והי׳ תעלה ותכנס בין הווי״ן. הג׳ שהי׳ הראשונה תקח לעצמה מילוי הא׳ כזה יו״ד הי״א וי״ו הי״י וכמו ענין שם ס״ג כנ״ל [יש] ב׳ מלואים אחרים שהם ס״ב ס״ז. והנה מילוי ס״ב הוא בבי׳ פנים הא׳ ב׳ ההי״ן במילוי יודי״ן ובי׳ הווי״ן לבד הן כזה יו״ד הי״י וי״ו הי״י. והבי׳ שתי ההי״ן במלואי ההי״ן כמותם וי׳ בין ב׳ ווי״ן כזה יו״ד הי״ה וי״ו הי״ה ושוים שאין בהם אל״ף כלל ולא יתרבה בצירוף. ודע כי קדימת הצירוף הא׳ על חבירו בכל המילואים הללו אותן שיש להם צירופים שונים תבחן בבי׳ פנים האחד בקדימת המילוי הנכבד יותר מחבירו כגון ה׳ הא׳ יהיה תחלה בי׳ אח״כ בא׳ אח״כ בהי׳ לפי הצורך כי אמנם הי׳ נעלה? מכלם בסוד מוח ממש והא׳ לבוש אליה קרומא דחפיא על מוחא ועדיין היא בסוד יחוד לכללות המדריגם ואות ה׳ לחלק יצאת בסוד נרנח״י ממעלה למטה. א״א אבא אימא זעיר ונוקבא. ולפ״ז יצדק מה שסדרנו לשם ס״ב ב׳ דרכים מהקדימה והאיחור והפן הבי׳ בריבוי אותיות המילוי והיא תהלתו

ומזה הצד יתהפך הסדר שזכרנו כי זה אותיותיו יו״ד וזה ט׳ לבד ומ״מ הא עיקר גם מילוי ס״ב אין בו א׳ כלל

ומילואו ב' ההיי"ן [במילוי] יודיי"ן והא' אחת או לה' א' או לה' אחרונה והנה א' מב' יודיי"ן מקומה בהכרחי באמצע הוויי"ן וימשך החילוף בההיי"ן הא' ביוי"ד והב' בה' או איפכא אלא הם ב' צרופים שם ס"ז כזה יוי"ד ה"י ויי"ו ה"ה. ואולם מילואו של שם מ"ה דומה למילוי ע"ב שאין בו לא חילוף ולא צירוף ומספרו אד"ם וכן ל"ב אח"ד והוא הוא יוי"ד ה"א וא"ו ה"א וסימנו י' א' א' אב אחד לכלנו וע"י ג' אלפיי"ן מלבדם הוה מ"ב וכן נוטריקון א"להים א"להיך א"נכי וכן רל"ב עם הכולל. וכאשר נחשב היוי"ד עמהם והיינו י"שראל שקדמו בפסוק הרי מספר אחד והוא ר"ת י"דוד א"להי א"דני א"ברהם גי' שכינה שוה למספר אמות החצר שהוקם עליו המשכן ומעובי הקרשים והעמודים בכולל לאמה שחוץ לחלל המשכן בכלל. וכן כסדר הר"ת בלבד י"דוד א"להי א"ברהם א"ביך גימ' שמחה דכתיב בה אם הבנים שמחה ושניהם סימנים ישרים לקביעות שנים עפ"י ב"ד שאין בשנים יתירה על שס"ה הוא סימן הראשון ולא פחות משנ"ד והוא הסימן הב' ובנביאים י"דוד א"להי א"תה א"רוממך וכן י"דוד א"בינו א"תה א"נחנו ולמפרע א"ה י"דוד א"להי א"להים ובכתובים למפרע י"דוד א"ל א"מת א"ותי פדיתה וביושר י"קראני א"בי א"תה א"לי וכן י"ום א"ירא א"ני א"ליך אבטח. ואם יפורש אירא מהפגעים יהיה לרצון אליך כמו מלת למענך כי אבטח להינצל כדי שאוכל להשתדל בעבודתך אני אומר יום אירא בשלמות את כבודך ואת גדלך אז יהיה הבטחון הגון ולא על זולת וכל הפסוק מספרו קדוש ואיכא נמי י"דוד א"מרתי א"להי א"תה. שס"ת ב"פ י"ה הפוך וישר ואותיות האמצעיות גי' אלהי"ם פשוט ובריבוע בההיי"ן ועוד אמרתי בכ"מ בתיקון שכינה. ודע שבשמות של אבני החשן יש בהם מ"ה אותיות י"א בטור האחד

שכנגדם י"א ממש בשם מ"ה ויי"א בטור הב' נגד ה"א הראשון דשם מ"ה ויי"א בטור* הד' נגד ב' וויי"ן הרי אלה אותיות השם בצורתן ע"כ ממילוי מ"ה ונלוו אליו ג' מילואים אחרים שהם מ"ד מ"ח מ"ט הא' מ"ד בחיסרון א' מתוך הו' כזה יוי"ד ה"א ו"ו ה"א אין עוד מלבדו והוא ט' אותיות מספרן חיי"י ידוי"ד וכן מספרו א"ב א"ם וכן א"ל אח"ד וכולל בעצמו ל"ב נתיבות ויי"ב הויות. וכן שם מ"ח כמוהו שמלואו ט' אותיות בלבד והתחלף אחת מן ההיי"ן במילוי אלף למילוי ה"ה כזה יוי"ד ה"א ו"ו ה"ה וצירופו ב' ר"ל עוד כזה יוי"ד ה"ה ו"ו ה"א ומספרו הויי"ה וכ"ב אתוון הפשוטים סימנם כוכב גימ' מ"ח. וכן אהיי"ה וכ"ז אותיות פשוטים עם מנצפי"ך עולה ג"כ מספר מ"ח. ושם מ"ט כמוהו בב' צרופים אלה ממש אין עוד חילוק אלא שהוא בן עשר אותיות כי לא תסתלק הא' מבין ב' הוויי"ן ומספרו כ"ב אתוון לבד וכ"ז לבד בהצטרף עמם הכפולות והוא כזה יוי"ד ה"ה ואי"ו ה"א או יוי"ד ה"א ואי"ו ה"ה ומספרו ל"ב טוי"ב או כ"ח אהיי"ה או א"ל חיי"י או חיי א"ל כמספר איוב (ר"ל עם ד' אותיות של איוב עולה כי"ג שהוא מכוון עם המילוי של מ"ט חוץ מהויי"ה פשוט) גם שם ב"ן אין בו לא צירוף וסימני יהי"ה ור"ת י"הוד ה"וא ה"קדוש י"הוד ה"וא ה"אלהים שהוכפל בהר הכרמל ובמילוי ב"ן להויי"ה והצירוף הוא האלהים גימ' קנה חכמה קנה בינה וכן ל"ב הויות יהיה המספר הכפל י"ש עולמות דכתיב בהו להנחיל אוהבי יש וכמוהו י"וצר ה"כל ה"וא. יהוי"ה ה"וא ה"טוב. י"דוד ה"וא ה"קדוש. י"ושר ה"שיר ה"זה. י"ושב ה"כרובים ה"ופיע. וכן י"דוד ה"ושיעה ה"מלך והוא בן ט' אותיות כזה יוי"ד ה"ה ו"ו ה"ה מספרו א"ל אהיי"ה הלא מב' שמות אלו שם אחד והוא שם ב"ן וכן ב' פעמים יהוי"ה עולה כי"ז פי' כי"ה דשכינתא וכי"ז אתוון דאורייתא וכן י"דוד בם הוסיף עליו י' אמירן יהיה גימט' היכל והנלוים אליו ד' מילואים שהם ג"ן ד"ן ז"ן

ח"ן הא' ג"ן מספרו אי"ם וי"ב אותיות וכן ל"ב נתיבות עם אהיה וכן א"ל עם כ"ב אתוון וכן כ"ו דיהוה וכי"ז אתוון דאורייתא הוא בב' פנים. הפן הא' יש בו ב' צרופים בני ט' אותיות כי הב' ווי"ן אין ביניהם ויתחלף מלוי ב' ההיי"ן הא' ביוי"ד והב' בא' או איפכא. והפן הב' בו יוי"ד אותיות בלא צירוף אלא הם שתי ההיי"ן במלוי ההיי"ן כיוצא בהם ואלף באמצע הוויי"ן ושם ד"ן כולו בעשר אותיות מספרן ידוי"ד בם וי"ב הויות או ל"ב נתיבות וכ"ב אותיות או כ"ו של שם פשוט וכ"ח אותיות הנה אותיות מלוי הן י' אחת ושתי אלפין וצרופו שלשה בהמצא היוי"ד אצל ה' א' או באמצע ווי"ן או אצל ה' אחרונה יוי"ד הי"י ו"ו ה"ה או יוי"ד ה"ה ו"ו ה"י או יוי"ד ה"י וי"ו ה"ה או יוי"ד ה"ה וי"ו ה"י ושם ז"ן שסימנו א"ל ידוי"ד לעולם בן ט' אותיות בהתרוקן הוויי"ן וצרופיו ב' ה' הא' ביוי"ד הב' בה' או איפכא כנ"ל כזה יוי"ד הי"י ו"ו ה"ה או יוי"ד ה"ה ו"ו ה"י ושם ח"ן שסימנו מספר הימים שבין תשרי לשאלת מטר בח"ל חוץ מיום התקופה ויום השאלה כי זה וזה עולה ס' וכמה ימים בתשרי תפול התקופה בכך ימים תחוייב השאלה והנה המילוי הזה לעולם בא בי' אותיות

ובמילוי יו״ד אלף ה״א ששלשתם קבועים בו תמיד ויבא בבי׳ ולכל אחד ב׳ צרופים והסימן ד׳ חינות הן שכנגדו ד׳ קרנות המזבח היו גבהן מעל גבהו עד קרקע העזרה חי״ן טפחים בדקדוקם כמנין מזבח עם המלה או אמור עם א׳ בהעלמה במכתב ונרגשת במבטא בין ב׳ לח׳ כגון (מזבאח) ולפי שה׳ אמות של סובב וג׳ אמות של מקום המערכה שיעורן באמה בת ו׳ טפחים באורך ברוחב בעומק אך אמה של קרן ושל יסוד לרחבו ולעמקו בשל סובב לרחבו בלבד כל אלה באמה בת ו׳ טפחים ואגב אורחיה נימא בה טעמא דמלתא כי מזבח התיכון רמז להי׳ הבי׳ שבשם הגדול והמילוי המיוחד אליו הוא שם ב״ן ובהצטרף אליו אות ה׳ מעיקר השם שהיא מקורו גימט׳ מזבח יש

בשם ב״ן סוד קו המדה גי׳ י״ז שבו עם ד׳ אותיות השרש לכך מדת המזבח באמה בת ו׳ טפחים סוד ווי״ן הנ״ל וכן גבהו של סובב שהוא עולה מהקרקע ו׳ טפחים הרומז לו״ק שבאותו קומה שכלולין זה מזה וכלן באמה בת ו׳ טפחים חוץ מהיסוד שכללנו אותו בגבהו שבסובב והרמז ליסוד עולה שהיא ו׳ קטיעא וסימן ברי״תי שליו״ם ורחבו של סובב גם הוא מרחובות הנהר המשפיע בהם סוד ה׳ עלאה ועיקר שם זה של ווי״ן הוא בסוד תבונה דתמן הי״ו לפיכך רוחב סובב ועומקו של יסוד באמה בת ו׳ טפחים אבל לארכו סוד החסד שבו הנה הוא נמדד באמה שלימה כי הצמצום והמיעוט הוא מצד הדין וכן ד׳ קרנותיו הן כנגד ההי״ן שבשם זה ב׳ שלהן עיקר ובי׳ של מלוי הדין לשם ח״ן ודי׳ חינות שלו דעלוהי קאמינא. הפן הא׳ הוא נרמז בפסוק אילת אהי״בים גי׳ ח״ן ויעלת ח״ן והא׳ כשתים באמצע ווי״ן ובחילוף בבי׳ צרופים הא׳ לקרן דרומית מזרחית ותן תודה על עושיה ה׳ הא׳ ביו״ד והבי׳ בה׳ כזה יו״ד ה״י וא״ו ה״ה והבי׳ בקרן מזרחית צפונית חן אשה על בעלה הראשונה בה׳ והאחרונה ביו״ד כזה יו״ד ה״ה וי״ו ה״י. הפן הבי׳ עליה אתמר ויעלת חן כשתהיה יו״ד באמצע ווי״ן ותתחיל ההי״ן בבי׳ צרופים הא׳ לקרן צפונית מערבית חן המקח על לוקחה ה׳ הראשונה בא׳ הבי׳ כפל כזה יו״ד ה״א וא״ו ה״א והבי׳ לקרן דרומית מערבית דתמן לשכת הגזית חן המקום על יושביה ראשונה מקוריות לכלם שהם גימ׳ יהו״ה אלהי אדני המלך שאמר בניהו לדוד במלכות שלמה וכמו שאמרנו בסי׳ ע״ב ד׳ יודי״ן ושל ס״ג יי״אי ושל מ״ה יא״א ושל ב״ן יה״ה והפסוקים המסוגלים להם בתפלה או בוידוי הגדול וקבלת ד׳ מיתות צידוק דינים כמבואר במקומו הם אלו י״שוב י״שיבוני י״הוה י״רושלים ויכוין באזכרה לשם ע״ב י״חל י״שראל א״ל י״הוה ויכוין באזכרה לשם וס״ג יה״ה א״מרתי א״להי א״תה. כגון לשם מ״ה י״דוד ה״וא הי״י ואלהים יכוין באזכרה

לשם ב״ן והנה בסימן ארבעתם יחד ד׳ גי׳ לד׳ הויות פשוטות שרשם אליהם וכן הוא מנין האותיות מלוי המלוי וארבי׳ כי הג׳ הראשונים בני כ״ח אותיות הם והד׳ אינו רק ך׳ אלו ואלו גי׳ אלהים חי׳ וכנגדן בחוץ ד׳ אבות נזיקין דמתניתין לפי שרצה המקום לזכות את ישראל מעטם בתורה בשמירת השור לרגל ה׳ בתראה והמבעה לשיניים ה׳ ראשונה והוא תוקף הדין סוד הגלות דכתיב ביה ותלכנה שתיהן שתקותם בבהמה טהורה ומפרסת פרסה מעלה גירה וכן את מוצא כי איברי עולה הראש והרגל כחדא אזלה והוא סוד גדול בשיעור קומה כטעם הליכות אלי מלכי בקודש קדמו שרים כי הזמרה בפה תוסיף תת כחה בהליכות עולם לו וכן תנועת השמש ע״י פרק שירה בטעם גלגל קבוע ומזל חוזר כפי שעתו ומקומו ובסוד נבואה לך ואמר״ת והוא סוד כמוס במאמר המפורסם שכינה בתחתונים צורך גבוה כי אמנם דגוף נקודה אמצעית באדם יחשב לכל בעל קומה שהי׳ בחי׳ עצמותן כי השם שם הלב תחלת בריאות האדם אך צורך התפשטות למטה וקוק? להרבות אורו למעלה והוא סוד הראש והרגל ודי בזה כפי כוונת המאמר ויש כנגדו בחוץ קדקד שער מתהלך באשמיו דכתיב ביה אלהים ימחץ ראש אויביו וממילא תמוט רגלם דהא בהא תליא והוא טעם קציצת רגלי נחש בעונש לשון הרע ועל הנעים והמשובחים שבנו נאמר והשארתי בישראל שבעת אלפים כפי שיעורינו במקומו כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו ותבא ביניהם ולא הזכיר השור לרגלו והמבעיר רצופים למעט בחזקם והבור אינו מתמלא וכו׳ בסוד וא״ו שכן הא׳ כזה א׳ ב׳ יודי״ן וא״ו אלא בין ממעיין שיצא בתחלה זה אור ישר בין ממעיין שלא יצא בתחלה אור חוזר שמשקים בהם את השולחן סוד ה׳ אחרונה של שם במועד שקדושתו מאחדת? אלוה והוא סוד תרין יודי״ן בנוספת בעזקא לאצבע אצל ו׳ של בור משווין ליה באר וההבער

ביו״ד היא הגחלת שכל מיני שלהוביות תלוין בה והנה תקנתים ביו״ד של שם מקור מים חיים את ה׳

וכשתגיע אצל סדרן של י״ב צרופי השם תבין קושיא זו של צירוף שם ידוי״ד הוי״הי ותיקונו בידינו ושפיר קרא להו ד׳ אבות נזיקין עד שיהיו ד׳ מילואים הראשונים נמלכים כתיקון. ויש ט׳ מילואים אחרים נלוים עליהם וסימן בג״ד ר״ל ב׳ לס״ג ג׳ למ״ה ד׳ לב״ן או הסימן אגד״ה פי׳ ע״ב לבדו הרי א׳ ס״ג וחביריו הרי ג׳ מ״ה וחביריו הרי ד׳ ב״ן וחביריו הרי ה׳ מספר כלם כמנין אגד״ה וסימן יהו״ה אח״ד שכנגדן י״ג אבות נזיקין דתנא ר׳ אושעיא שהם י״ג הראשונות דתני ר׳ חייא אך ר׳ אושעיא לא מיירי בקנסא. ועם חלופי המילואים למקצתן וההיפך הצירוף לרובם יהיה מספר כ״ז כמנין אותיות התורה עם הכפולות שכנגדן ך״ז אבות נזיקין דאינון ך״ז דתני ר׳ חייא ושור אחד מהם ששלשה אבות נאמרו בו הרי ך״ו למ״ד מבעה זה אדם ולמ״ד מבעה זו שן יושלם המנין באופן אחר ונבארה וכשנמנה המסור׳ הרי ך״ו דשייריה ר׳ חייא כדא׳ טעמא בדין לא מיירי שכנגדן ס״ב באותו מלוי שאינו אלא ט׳ אותיות הואיל ואינו דומה לייחד מלואי האותיות עליונים כאילו הוא מחוסר מעשה וס״ג שכנגדו שור עם ג׳ אבות שלו לא נחשב לו צירופיו לבדיהן כי לא שמענו שום תנא ששונה ך״ז אבות נזיקין וניחא כדי שיהא דומה לשאר המילואים שהשרשים הם ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן שאין להם סתר וג׳ אבות שבו נכללו כא׳ ומפגל בקדשים דאיתא במחשבה אין שום מלוי מכוין כנגדו כיון שאין בו דיבור א״צ להוציא אותיות מפיו אליבא דהלכתא כנים? כל הראשונים והשם פשוט מגין ע״ז והרי אלה כח מעשיו יתברך פנימי וחיצון והכל ידוע כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים ומלכותו בכל משלה גנון והציל ופסוח והמליט ואיכא דשנינן הכא דר׳ חייא מטמא מדמע ומנסך דהיזק דאינו ניכר הוא ודבר שלימה לא שמיה היזק ומשום

דליתנייהו אלא קנסא דרבנן שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ויאמר פטור אני לימא כתנאי מאן דתני כ״ח רמז נשכא ומאן דמפליג בין דאורייתא לרבנן אכתי כ״ד נינהו וניחא בסוד דינא דאורייתא דאותיות דילה הן אותיות השם הנכבד שצרופן כ״ד ולמ״ד מבעה זה שן יושלם המנין עם כותבי ספרים שלא נכתבו האזכרה לשמה או לרבות שלא עבדו גוילין לשמם ודאי היזק שאינו ניכר הוא אך מפגל בקדשים אית לן למימר שהוא היזק ניכר וחיובא דבר תורה והכי דייק מתניתין דפרק הניזקין דתני המטמא וכו׳ שוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין שוגגין פטורין ושם מקשים ליערבינהו וליתנינהו ותו אמר איפך למלתא וכ״ש לסיפרי דייקנא דלא מתני גבי פיגול רק מזידין חייבין ותו לא אלא הנך תלתא פטורין מן הדין ולא נתחייב מזיד רק בקנס חכמים והמפגל חייב מהדין ולא פטור בשוגג רק כדי שיודיע הדבר לבעל הקרבן ושפיר עביד ר״ח דשמטיה ממתניתין ללמדנו שיש הפרש גדול ביניהם והחילוק שאמרנו הוא בכלל מ״ש בקדשים לא מיירי דאיכא טעמא רבה

להחמיר בהם כמו שיתבאר לקמן ומה שחזקיה ורי יוחנן לא הזכירו מפגל במאי דפליגי אי אית בהו חיובא דבר תורה או? מוכח שלא נפלגו במפגל כלל ותרוייהו מודו דמן התורה חייב תדע שהוא היזק ניכר שהא נפסל הזבח וכ״ת מדמע ומנסך כנ״ל דאסרי להו דשאני הכא שהוא צריך להביא זבח אחר ועוד האוכל כזית פגול מביא חטאת על שגגתו וגם כל שאר פסולי הקרבן כמו מחשבת חוץ למקומו או שלא לשמו כלל שהרי לא עלו לבעלים לשם חובה מסקנא דשמעתיה בפרק קמא דזבחים יש בעולה לאחר מיתה שהיורש מביא עולה שהפריש אביו ושחטה בשינוי בעלים לא עלתה לשם חובת אביו כרב פינחס בריה דרב אמי וקבלה מיניה רב אשי דבתרא הוא ואין לך היזק הניכר גדול מזה ואם יש למפרשים ולמקצת הפוסקים בכל אלה שטה אחרת הנה זאת חקרנוהו כן הוא הלכה רווחת למראה עינינו וכל חד מינייהו בדוכתא בירנא ליה שפיר ואולם לדעת איה מקום כבודם ורמיזתם של כל המילואים האלה אחד לאחד באצילות דרוש בפני עצמו הוא טפל אל כל הקדמות הצריכות להעמיק:

לפרק בתוכן העניינים
למאמר בתוכן העניינים

## שברי לוחות

**רמ"ע מפאנו**

חרב חקירתנו תסוב במאמר הזה על מקומות רבים מהזוהר נמצאו בם דברים מתמיהים לקלי הדעת קטני אמנה אשר חשבו לדחות בגילא דחיטתא דברי הספר הקדוש ההוא כאלו הם חולקים על המפורסמות במקרא משנה וגמרא אם בדינים ואם במילי דאגדתא ובקראי גופייהו אשתבשו הני טפשאי להאמין שלא היו חכמי הזוהר בקיאים ומדקדקים בהם ואנו נוכיח במישור כי בצדק כל אמרי פיו אין בהם נפתל ועקש אמת כי לא עלינו המלאכה לגמור ולא אנו רשאים ליפטר הימנה נעבור היום על רבים מהם לבארם בקיצור ברור לא יסופק מאמתתו להניח דעת כל מאמין מעיין ישר הולך ישמע חכם ויוסף לקח לקיים כל דברי חכמים ונבון תחבולות יקנה ואם ימצאון אח"כ מקומות אחרים כיוצא בהם ילמד סתום מן המפורש ' ברך ד' חילנו ופועל ידינו תרצה

ברעיא מהימנא נדפס בפרשת משפטים ד' קט"ו פקודא לפדות עבד עברי כתוב שם בלשון הזה שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש והא אוקמוה במתניתין ואעפ"י שמשנתם האמורה כאן היא מכלל המשניות הגדולות העמוקות שהיו שונים בסתרי תורה מכל מקום הוא גופה קשיא דהא איפכא תנן בפרק שני דנדרים זה חומר בשבועות מבנדרים ואריישא קאי דקתני קונם שאיני ישן אסור פי' מן התורה זהו תורף הדין נהפך לגמרי מן האמור שם ' שמעו כי נגידים אדבר בצדק ומשפט ומישרים ואקדים תחלה הרבה גופי תורה וסודותיה שהם צריכים מאד למי שחשקה נפשו לעמוד על אמתן של דברים אחרי נבוא אל הביאור :

והנה השבועות סודם ורמיזתם במלכות במלך עצמו כמה דאת אמר עצם מעצמי שבה? זעיר בשבע ספירותיו מתפשט בה והאדם נשבע ונתפס להחמיר על עצמו בהם הרי זה מצד הגבורה פחד יצחק וצריך שימור שלא יצא לקליפות ח"ו והנדרים בבינה בחיי המלך שהנודר מתעלה אליה לפיכך כתיב ודי יסלח לה הוא ובית דינו הוא בינה לנדרים ובית דינו זעיר ונוקביה לשבועות והרי שתי פעמים שם אהי"ה שבבינה והוי"ה אחת עולים חיים ברזא דתפילין דאינון ארבע פרשיות ארבע אותיות הוי"ה והדר ארבעה בתים הם ארבע אותיות שם אהי"ה בסוד הבינה ואחת ועשרים אזכרות הם מספר שם אהי"ה הרומז לאימא עילאה כמו שיתבאר במצות התפילין דכתיב בהו והי' עליהם יחיו וכל המניח תפילין מאריך ימים שהם עצמם חיי המלך דא זעיר המכונים בסוד מוחין היורדים אליו מאימא כמבואר במקומו ולפי שהמוחין מאבא מלובשים בשל אימא יש מפרשים חיי המלך חכמה ואז תהיה הבינה עץ החיים שכן עץ והכולל בגימ' קס"א והיא נועצת המוחין שלה ושל אבא גם כן בראש זעיר :

והנה מלת נדר בגימ' אלק"י יצח"ק בסוד הבינה שהוא שרש ועלה לפחד יצחק ויעקב בסוד זעיר מתעלה אליה לפיכך הוא היה הראשון לנודרים אלא שסתם ולא פירש הואיל ואביו חי אע"פ שיחד הקב"ה שמו עליו :

ויש בעונת הנדרים והשבועות דין מופלא סמוך לאיש פירוש מופרש ומובדל משאר תינוקת וסומך עצמו למדרגות איש בהיותו יודע לשם מי נדר ולשם מי הקדיש והוא מכלל תקוני זעיר והגדלתו ולפי' צריך לדעת למה עונש הנשבע לשקר שפוגם למטה חמור מהנודר הפוגם למעלה

ועתה דע כי יש גם כן שבועה שאין עונשה מרובה מעונש הנדר וזו היא השבועה להבא כמו הנדר שאין לו מציאות לשעבר כלל והרי אין הנדר ולא השבועה להבא יוצאים מפיו לשקר לעולם

הן אמת שהוא יכול אחר כך לפגום בשניהם במעשהו אבל אין זה שקר אלא מעשה מגונה לפיכך אין בה כל כך מהגנאי כמו אותה שבועה שהיא עצמה שקר בשעה שיוצאה מפיו והטעם שהחמירה תורה בשבועה והרבתה לאיים עליה לשעבר מה שאין כן בנדר יובן עם מה שאמרנו כי להיות הקליפות עומדים למלכות כאמרם סביב רשעים יתהלכון הנה הנשבע לשקר נותן להם כח ואחיזה במלכות עצמה שטהרתם קשה מאד וסימניך ממזרת שאין לה היתר לעולם ולא לבתה ולבת בתה עד סוף כל הדורות אבל ממזר יכול לטהר את בניו והא אוקמוה

אמת כי לעתיד לבא כלם טהורים גם הנשים והראיה כי לא נאמר באסורם עד עולם כמה דכתיב גבי עמוני ומואבי אדרבה ממה שבלבל סנחריב את העולם אין האסור נוהג עתה אפילו בזכרים של שתי האומות ההן ולעתיד שכל המשפחות תשובנה לקדמותן אף הם ישובו לאסורם אסור עולם איך שיובן לא כן ממזרים אחד זכרים ואי נקבות דהא גלי קרא שאין אסורן נוהג לעולם וטעמא דמלתא הוא שאין הקב"ה בא בטרוניא על בריותיו וכיון שאין ב"ד של מטה מכירין בממזרים אלא ע"פ עדים ואפשר שיהיה כהן ממזר ואינו יודע עומד ומשמש על גבי המזבח ורבים כן חכמי הקהל ונמצאו כשרים נתפסים באיסור קהל לא פשעם ולא חטאתם דין הוא שאלו ואלו יהי' טהורים לעתיד לבא וכשם שאין ממזר מחייבי לאוין אף לא מאחת מיוחדת מחייבי כריתות והיא הנדה כך לא נאסרו אז הממזרים דמעקרא ואין צריך לומר שלא יפסל אדם להבא משום ממזר שהרי יצר הרע יהא בטל לעתיד לבא והתורה אשר לא תוסח ולא תשתנה לעולמים רומזת כן מדשני קרא בין עמוני לממזר הא למה זה דומה לכתלי דחזירי שהותרו במלחמת שבעה עממין לפיכך לא נאמרה פרשת הכשר כלים במלחמת סיחון ועוג שקדמה למלחמת מדין וכן אשת יפת תואר הותרה בביאה ראשונה ונאסרה משם ואילך עד גמר כל המעשים המפורשים בה ודם טהרה של יולדת כמי מעין אחד הוא התורה טמאתו בימי לידה והתורה טהרתו בימי טוהר ולגבי פסול כהונה כיון שמעכשיו סר ממנו איסור ממזר הואיל ואין כאן עדים נחקרים בב"ד ואין דבר שבערוה פחות משנים לא יהיה אלא חלל כבר נאמר לשעבר " ברך ה' חילו "

העולה מזה כי הפוגם בשבועה בשעה שיוצאה מפיו עונשו גדול מאד שהיא עצמה שקר ואין כאן בטוי ולא שייך בה היתר חלל שאין לה תקנה אלא בתשובה ויסורין אבל הנודר אף כי הוא למעלה בבינה בחיי המלך אין להם אחיזה שם כי אם ע"י מעשה ואין הנדר גורם אלא המעשה גורם והוא הדין בשבועה להבא כמו שבארנו כי העובר על בריתם לאחר זמן הרי הוא ככל שאר איסורים שבתורה לא אמרו שנזדעזע העולם על לא תשא אלא לשעבר :

ויש נדר בלשון שבועה בסדר וחי ד' בגימ' רבוע אהי"ה הוא אימא חיי המלך ואמרו כי הנודר או הנשבע ואינו מקיים גורם שהמלאך הממונה במאמר פיו על אותה מצוה שנתחייב לעשותה נשאר גרוע מחוסר מעשה עד אשר יצא חיובו בפועל וכל שעה קאי עליה בבל תאחר ועד שלא יצא ידי חובתו הנה המלאך שהיה

ראוי להיות טוב שהרי הוא שליח מצוה אשר ברא המלך לעשות שב אצלנו במזיקין שנבראו ערב שבת בין השמשות ולא הושלמה יצירתם לטוב עד שיקוים? היעוד שנאמר רק בעיניך תביט ר״ת רבת ושלומת רשעים תראה ר״ת ורת שהוא תכלית הגדלת שכינה באחרית הימים וצירוף שניהם ישיש כגבור לרוץ אר״ח בחזרת האלף לאלף אלמא שבועות הללו שהם להבא כמו הנדרים ונדרים עצמם כמוהם תלויין עד גמר מצותן לפיכך נקראו במשנה נדרים פורחים בהיות תלוים וההיתר שלהם הוא באויר הקדש העליון שהוא עילוי רב לאותם המלאכים להגנז במקום גבוה ע״י יחיד מומחה מספרו ק״ל עם הכולל שוה לרבועו של שם מ״ה סוד הקו האמצעי המעלה אורות הללו בסוד אחוריים ממטה למעלה או ע״י שלשה הדיוטות נצח הוד יסוד דאינון שערי צדק ואומרים לנודר מותר לך פירוש לדידך דוקא מותר אבל הוא עצמו אינו מותר ולא נפרד מן הקודש העליון אלא קשור וגנוז שם בעבותות אהבה והוא הדין לשבועה הואיל ואין להם לאורות הללו על מה שיסמוכו בעולם המעשה וסר הפגם ע״י ההיתר דקים ליה לאותו מלאך להתפייס בדרבה מיניה כי ההתרה עצמה מצוה היא וגדולה מן הראשונה שכן אמרו חכמים הנודר כאלו בנה במה והמקיים כמקריב עליה בשעת אסורה כי טוב אשר לא תדור ותעשה המצוה לדעת עצמך מנדבת לבך אלמא מצוה שניה נעשית פיוס לראשונה ונכנסת תחתיה ומי שמפרש לשון המשנה שההיתר פורח שויה להיא תנא טועה בדקדוק הלשון ואין הדבר כן אלא שיעור המשנה כך הוא היתר הנודרים הפורחים שמשמעו תלוים כדאמרן הוא באויר הקודש העליון שמעלה אותם שם

והנה הנדרים חלים על דבר מצוה והשבועה לא כן והטעם הוא שהנדרים למעלה מהמצוה ולכן מתירים נדרים ושבועות ביום הכפורים כי אז אנו מכוונים בבינה במקומה ומושפעים ממנה ולכן אותו היום יש התרה לכל להסיר חטאות הצבור בשביל הערבות שחל עליהם מנדרי היחיד ועם זה ניחא ההתרה על השבועות שקדמו מאשתקד עד יוה״כ זה כי אין זו התרה מספקת לנודר אלא בשעה שבקשו רחמים להתפלל עם פושעי ישראל שמכללם הנודר ואינו מקיים הנה אנחנו נפרוק עול הפגם שלו מעל צוארינו ואעפ״י שכבר עבר על נדרו ואיסורא דעבד עבד הנה ההתרה עוקרת למפרע כנודע ומאי דאפשר לן לתקוני על דבר הערבות מתקנינין אבל החוטא עצמו יעשה תשובה ויתכפר :

ואולם ההתרה עצמה לנודר ולנשבע להבא מצוה היא וקונה בה פרקליט אחר שהוא ממלא מקומו של ראשון ונכנס תחתיו נמצא תיקונו של ראשון באחד משני דרכים או בקיום הנדר או בהתרתו אך השבועה סודה ורמיזתה במקום המצוה ממש לפיכך אי אפשר לה שתחול על המצוה שקדמה לה

אתאן לשאלתא דשאילנא קדמיכון הנה כשנקח הדין לפי פשוטו המכוון בגמרא הדבר ברור שהנודר אסר על עצמו ככר או חפץ שיש בו ממש ומה שאין בו ממש אינו נתפס בנדר ואינו נאסר והנשבע אסר נפשיה אפי׳ לדבר שאין בו ממש כגון שלא אישן לפי שהאדם הוא הנתפס באיסור זה אבל כשנבחין הנדר והשבועה בעצמם ורמיזתם בעליונים והוא הנרצה בזהר אין השבועה אלא בעולם הבנין דתמן אוירא דאיתפס שיש בו ממש בערך לאימא עלאה אוירא דלא איתפס שאין בה ממש והנדר עולה אליה ומנוסח שלהם נלמוד כי השבועה הוא חלה על איש אוסר עצמו באיזה

דבר שבעולם ׳ כי אעפ״י שיש בכלל זה דברים שאין בהן ממש הרי הוא עצמו הנתפס בשבועה יש בו ממש תמיד ומה שאמרנו שהשבועה במלך עצמו אתי שפיר כי נוסף על מה שפירשנו בו למעלה תהיה כאן הדוגמא למלך מגלה ומודיע דבריו לעבדיו וזה

לשון השבועה אני נשבע שלא אוכל ככר זה או שלא אישן הנה הושוו בה מה שיש בו ממש והוא הככר ומה שאין בו ממש והוא השינה אלמא אין חלוק זה מגדרי השבועה עד שיראה שאם אין בו ממש באותו דבר לא תחול עליו כמו שנראה לכאורה מלשון הרעיא מהימנא אדרבא כלך לדרך זו כי שלילת אכילת הככר היא שב ואל תעשה כאלו אין בה ממש וכל שכן שלא אישן שהשינה עצמה אין בה ממש הא מאי אית לן למימר שהאדם נפעל ונתפס באותה שבועה כי הוא המושבע לא החפץ וכל התולה בעצמו שיש בו ממש וכל שכן אם הוא נשבע שאוכל ושאזרוק שזה וזה דבר שיש בו ממש משני צדדים הואיל וליתיה בשב ואל תעשה אמנם הנדר אינו אלא באומר ככר זה עלי קונם שנמצא הככר מסולק ממנו ולא מיבעיא שהוא חל על דבר שיש בו ממש הוא הככר הנתפס באיסור זה עד שאמרו קונמות קדושת הגוף נינהו אלא יצדק גם כן לדרשא בעלמא לומר שהוא חל על דבר שאין בו ממש מכמה טעמים האחד שהוא תמיד בשב ואל תעשה שני שהאדם הנאסר בו אינו הוא הדבר הנדור והנתפס בנדר ואעפ"י כן הנדר חל עליו שלישי כי אעפ"י שהככר בכאן יש בו ממש וזה תנאי הכרחי בנדר מ"מ הרי הוא מעלהו אל מקום האפיסה שאין בו ממש ' רביעי כי גם במוח לדידיה מיהת הרי כאלו אין בו ממש כיון שהוא מסולק ממנו ' אלמא הנדר חל על הככר בסוד קדושת הגוף ועל האדם בסוד הפרישות :

והן דקדק לשונו של רעיא מהימנא שאמר נדר חל אפי' וכו' מחייבת לפרש היותו חל על זה ועל זה אך הרבותא הוא הצד דלהבא מיהת אין בו ממש והוא הנודר וההיפך בשבועה כי זה כל האדם הוא עקר ההתפסה למיסר נפשיה מחפצא וזה ברור :

ויש דרך אחרת קלה וקצרה בפירוש המאמר כי השבועה אינה חלה אלא על דבר גשמי שהרי השינה אע"פ שאין בה ממשות מוגלה נתפס בידים מכל מקום הרי הוא ממאורעות הגוף ומשיו אבל הנדר ולא מבעיא שהוא חל על הדברים הגשמיים הנתפסים ע"י קונמות בקדושת הגוף אלא אף על הדברים הרוחניים שהם השבועה והמצוה שהרי כל אדם מושבע מהר סיני על קיום המצות והנה הנדר כפי דקות רמיזתו במקום שאין בו ממש חל על שתיהם לאסור על האדם שלא יניח תפילין ושלא יקיים שבועתו כגון הנשבע לשתות כוס יין ונדר בנזיר דתניא בספרא דבי רב מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות ואין לנו יין מצוה מן התורה אלא כגון זו שמצוה לקיים שבועתו וכאן בא הנודר בנזיר ומעכב על השבועה עד שיהא נשאל פי' נחקר מפי חכם אם יש לו פתח או חרטה להתיר אחד מהם ואם אינו רוצה להתחרט מכים אותו עד שתצא נפשו וה"ה להאוסר על עצמו אכילת מצה בליל הפסח אבל אין הנדר חל על המצוה ועל השבועה לכפול חיובם שאפילו איסור האכילה עליו אם אינו עושה המצוה אעפ"י שהוסיף עליה זרוז רב בעצמו מכל מקום הנדר חל על האכילה לא על המצוה נקוט מיהא חדא שהנדר בא ומעכב ביד הנודר עשיית המצוה וקיום השבועה אבל השבועה אינה חלה על השבועה ועל המצוה כל עיקר לא לאסור ולא לכפול החיוב אלא בכולל או עד שיתיר את הראשונה :

אמור מעתה לפי הדרך הראשון כי הגמרא מיירי בעיקר הדין והזהר לדרשא הוא דאתא ועוד נשוב נדבר בם ומה ששנינו שם ברעיא מהימנא שבועה בדבר שיש בו ממש פירושו בנפש האדם שהוא דיוקנא דזעיר והנדר מעלה הבן להשתעשע באימא עלאה דאיתכסייא שאין בו ממש ולפי הדרך השני שבועה בגשמי בלבד והנדר אף ברוחני והוא הכוונה באומרנו בדבר שאין בו ממש שאפי' במקום אחיזתו שהוא בבינה אינו באור פנימי מעצם הבינה אלא **[חסר]** המקיפות לזעיר משבע תחתונית שבבינה :

ועתה צריכין אנו להבין ולהשכיל באמתה של תורה כי לעולם בין בנדר בין בשבועה כתיב אישה יקימנה ואישה יפירנו אלמא אע״פ שהנדר תופס בבינה והשבועה בשבע מדות תחתוניות שבהם נקרא זעיר בכל מקום הנה כאן בנדר אשה ושבועתה על צד ההכרח יפורש שאינם תופסים אלא הנדר בבינה שבמוחי נוקביה דזעיר והשבועה בז׳ ספירין תתאין דידה וראיתי מי שפירש כלה שמעתין בדרך זו גם באדם הנודר והנשבע שהכל נוגע במלכות ואמר כי השבועה היא סוד אור שבע תחתונית דנוקביה דזעיר בסוד אור המקיף שלהם הנמשך מפיו של זעיר שהנשבע באמת מלביש אותה בהם בסוד שבעה הבלים דפומא ולהיות האור מקיף רב ועצום מן הפנימי לפיכך חומר בשבועות כמו שבארנו ועוד כי השבועה לשקר פוגמת בשבע ספירותיה שהם עקר בה והיינו מה שאמר ברעיא מהימנא שהשבועה חל על דבר שיש בו ממש לשמור קומתה ועוד שהוא ממש של הבל פיו דזעיר כלול מיא ואשא ורוחא אך כיון שאור מקיף איננו עצמי אליה כמו הפנימי הנה לדרך זה שפיר איכא למימר שהשבועה תופסת בחיוב אף מה שאין בו ממש היינו אישן ולא אישן אמנם הנדר עולה אל המוחין דילה חיי המלך שהבינה עקר במוחי נוקבא וכל עצמם של מוחי זעיר המאירין במוחין דנוקבא בסוד גדלות אינם אלא מנצח הוד יסוד לאימא על כן יאמר שהנדר עולה אל הבינה אעפ״י שהדברים מגיעים לפנימיות המוחין דנוקבא ומזה הצד אינו תופס בחיוב אלא חפץ מסויים בסוד אור פנימי ולמה שהמוחין תוספת אצלה ואינם מערך שעור קומתה יצדק הרעיא מהימנא באומרו שם על דבר שאין בו ממש ועוד שהארת מוחין לנוקבא אינה אלא מהארת מצחו במצחה בדרך הסתכלות מצח הרצון העליון במצח זעיר בעת רצון בסוד פנים אל פנים שאנו דורשים בהם הבאת שלום בין אדם לחבירו אריך וזעיר ובין איש לאשתו זעיר ונוקביה

והנה רמ״ח אברים דנוקבא ועוד בה תלת מוחין דילה ועם תוספת הארת מתלת מוחין דזעיר הם יחד במספר נדר ואעפ״י שאין בה רק תרין מוחין חכמה ובינה הנה ההיא מוחא דעייל בה בסוד בעילת מצוה משלים הדעת שלה כמבואר במקומו או נכלול כל הארת מוחין באחד ויושלם מספר נדר עם שתי דלתות ושני צירים ומפתח אחד כמבואר במס׳ בכורות :

אלמא שפיר קאמינא כי במשנה ובגמרא לפי סדר הלימוד המכוון בהם הנושא את הככר (והשינה) שזה נאסר בין בנדר בין בשבועה לפי שיש בו ממש וזה אינו נאסר אלא בשבועה לפי שאין בו ממש ונפקא מינה שהשינה מותרת מדין התורה למי שנדר ממנה שהרי הנדר בטל אם לא התפיס אותו בעין האדם שיש בה ממש כי הנה האומר קונם עיני בשינה היום חל הנדר וזהו סדורם ותכליתם של שוני

הלכות לדעת הדברים האסורים והמותרים לפי הדין אם הנושא האמיתי בספר הזהר הוא נשמת אדם שהיא מתפעלת בדבורו ובמעשהו לטוב או למוטב ועליה אמר ככל היוצא מפיו יעשה כי מיד בצאת הדבור מפיו עושה רושם וכבר זכרנו מזה למעלה והמדקדק בסוגיות הספר שם באורך ימצא בפשיטות שהמכוון בזה הוא מה שאמרנו :

ואמנם כל מי שיש לו לב יתמה על ההוא סתם תנא דנדרים כי על מה שאיננו אסור כ״א מדרבנן אומר הרי זה בלא יחל ועל מה שאיסורו דבר תורה אמר אסור סתם ואיפכא הוה ליה למיתני בזה ובזה ברוך שבחר בהם ובמשנתם ׳ כי בינה לאחריתם ׳ בעומק העיון איך רמזו לנו כל הני מילי מעלייתא בהפוך המשפטים כפי המפורסם ואיש נבוב ילבב ׳ וזה כי האומר קונם שאיני ישן זהו נדר בדבר שאין

בו ממש וחמרו חכמים שיהו בבל יחל להקישא כשם שאמרו שאיני ישן הוא דבר שאין בו ממש כך עצמו של נדר ובל יחל שבתורת נדרים אין בו ממש כי הוא העולה אל הבינה אוירא דלא איתפס והוא בל יחל שלהם עד צואר יגיע למעלה מן הקצוות כדאמרן שבועה שאיני ישן זהו בקצוות שהוא עצמו אסור ' פירוש מקושר ונתפס בשבועה כי הוא יש בו ממש :

ועם זה נתבאר לנו המאמר של רעיא מהימנא על בוריו
ואמתתו אשר אינו סותר הדין המפורש בגמרא אדרבא בא זה ולמד על זה
ותו לא מידי '

וברעיא מהימנא פרשת פנחס ד' רנ"א ז"ל בגין דא לא תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו למהוי דן מבושל במים וצלי ' והדבר קשה מאד כי מצות הפסח לא כך היה אלא האי תנא דספר רעיא מהימנא סבר לה כר' יוסי הגלילי דאמר במתני' דכיצד צולין את הפסח נותן קרביו ובני מעיו לתוכו ואף ר' עקיבא לא פליג אלא לדורות ומאי דקאמר התם כעין בישול הוא זה שכך היה בפסח מצרים כדריש הכא והא דלא חשבינן ליה במתניתין בדברים שבין פסח מצרים לפסח דורות אפשר דההוא דר' יוסי הגלילי היא ואפילו תימא ר' עקיבא דברים שאינם מפורשים לא קתני ועוד שאינו לעכב שאף בפסח מצרים אם תלאם חוצה לו יצא :

ובזהר פרשת תצוה ד' קפ"ג ע"ב ביומא דשבועות אזדמן נהמא עלאה דאיהו אסיותא דכלא
(פירוש זהו לחמה של תורה דכתיב בה לכו לחמו בלחמי שהוא המשלים ללחם מצה שאכלנו בפסח כדלקמן) ועל דא מקרבין חמץ לאתוקדא על מדבחא וזה הפך הכתוב ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח אלא הכי פירושו ומנחה חדשה הוא זו שמתרת לכתחלה החדש למזבח והיינו שתי הלחם בעצרת דכתיב בהו קרבן ראשית תקריבו אותם להי' להקרבה בעלמא שטעונות תנופה לא להקטרה ' והנכון לפרש הא דקאמר לאתוקדא טעמא הוא למצות תנופה של שתי הלחם שהמכוון בה לשרוף ולבער ולבטל אחיזת יצר הרע שבהם להיותם באות חמץ ובטל הרס ימשך מן הקריבה אל המזבח על ידי תנופה אבל אין בהם הגשה וכיון שפתח במזבח אין לחוש כלל אעפ"י שיסיים בשולחן שהרי כבוד גדול נתכבדו בכך שהם נאכלות לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה כדין קדשי קדשים ליום ולילה דוקא שהוא סוד היחוד האמיתי ואמר ומקרבין תרין נהמין

אחרנין כחדא פי' אלו הם תרין נהמין דפתח בהו בתחלת המאמר חד לחם מצה שאכלנו בפסח המצטרף ע"י ספירת שבעה שבועות עם הלחם השני והוא לחמה של תורה חסד שנתנה בעצרת וחמץ אתוקדא בינייהו פירוש נטהר ונצרף ביניהם כנגד אורם דוקא שהבדיקה בנדה ויש שבח בפת והובא אל הכהן המטהר חלאתו בנורא דמדבחא ע"י התנופה במזרח המזבח ששם מערכה גדולה מזרחה וחזיתה מזרחה והכהן מוליך ומביא מעלה ומוריד לבטל כח רוחות רעות וטללים רעים שנאחזו בם מקללת האדמה שגרמו חמוצן והיינו דקאמר ולא יכול לשלטאה ולנזקא לון לישראל וכבר היה אפשר לפרש תרין נהמין אחרנין על שני כבשי עצרת קדש קדשים שהם זבחי שלמי צבור הנאכלים לכהנים וטעונים תנופה חיים ועוד חזה ושוק שלהם טעונים תנופה שחוטים בצד שתי הלחם ודייק שפיר למימר חמץ אתוקדא בינייהו דוקא בנורא דמדבחא שהיא טהרה לכלם ע"י תנופה שהמה מתחממים ומצטרפים באש מערכה ויש מהם אימורים למזבח וראשון עיקר :

ובמילי דאגדתא מה שנראה מלשון הזוהר שליל החותם הגדול הוא ליל שמיני עצרת הפך המפורסם שהוא בליל הושענא רבא פירשתיו יפה במאמר חקור דין חלק שני והוכחתי במישור כי הזוהר איננו חולק עם הדעה המוסכמת בכל קהל עדת ישראל ושם נתבאר דקדוק הבנת לשונו באמת וישר בלי שום דוחק :

גם מה שכתוב בפרשת ויצא כי בנימין הצדיק לא שימש ערסיה עד דאתא ואשתכח יוסף והלא עשרה בנים הוליד תחלה והדר אמר נמי באותה פרשה כל זמן דרחל לא מתעברא מבנימין אתעכב יעקב בפדן ארם והוא לא נולד אלא שתי שנים אחר צאתו משם הכל מפורש כהוגן במאמר הנפש חלק ו וגם חלק ג' נתיישב היטב איך יצדקו דברי הזוהר פרשת מצורע דעשו טפה קדמאה ליצחק היה עם המשל המפורסם לרבותינו לשפופרת של קנה נכנס אחרון יוצא ראשון :

עוד דרשו בזהר פרשת נח ד' ס"ז לדוד מזמור דוד אמר שירתא והדר שרא עליה רוח קודשא מזמור לדוד איפכא וכן בפרשת בראשית ד' ט"ו ע"ב ובפי' ערבי פסחים אמרו לדוד מזמור שרתה עליו שכינה והדר אמר שירה ומזמור לדוד בהיפך ואעפ"י שהאגדות נראות חלוקות יש דרך ישר לפנינו בישובם והסכמתם בשום שכל והבין כי אין זימון זה בפחות משלשה בצירוף האגדות אהדדי ומתוכם נלמוד כי היה דוד משורר לכבוד שכינה ורוח הקודש מסייעתו '

והנה קריאת שמו של דוד ראיה מספקת שהוא ביקש תחלה לזמר שם ד' עליון כפי הזהר אך הלמ"ד מורה שמרוב הכנת עצמו מול האלקים לא הספיק לפתוח ראשון עד ששרתה עליו שכינה הוא הדבר האמור בגמרא והיה זה וזה גורם שדוד נתאמץ במלאכתו ומיד אחרי שפיהו פתח בחכמה רוח הקודש מזמר עמו וסדורם שכינה ודוד ורוח הקודש וזה השלמת את דוד ויזרזהו לשורר ולבקש רחמים באותה שעה על כנסת ישראל ובזמן שהוא צריך סיוע למיעוט הכנתו יבקש על עצמו לא לצורך הדיוט אלא לכפר על התרשלותו בעת ההיא יעויין בזוהר פרשת בשלח ד' נ' כי אז רוח ד' יעירהו תחלה בקרב לבו כדברי הזוהר הראשונים שומר את הדבר צופה ומצפה וממתין פתחי פיהו ידבר חכמות ושירות ותשבחות להזמנת עצמו לקראת האלקים ואז אמצעי משובח זו שכינה מזדמנת עם רוח הקודש כי לא תגרע מצדיק

עיניה ואינה קשיא אלא שרוח הקודש הקדים לעורר את דוד הוא הקטן אף הפעם הרי כל האגדות הללו ידקו יחדו ודאי אהדדי אתמרו ולעולם מזמור פירוש רוח הקודש דוד כמשמעו והלמ"ד רמז לכבוד שכינה כי היא תכלית כל ישע וכל חפץ :

ותו רמו רבנן
קראי אהדדי כתיב הנה עין ד' אל יראיו וכתיב עיני ד' אל צדיקים ומתרץ בזוהר קדמאה באריך תנינא בזעיר ובמדרש שוחר טוב מתרץ בהיפך שאומר עין אחד בלבד לעובדים מיראה ושתי עינים לצדיקים גמורים העובדים מאהבה :

אך אין בזה סתירה כי היראה הפנימית יש לה מדרגות הזוטרתי הוא במלכות ומה שכרה עין ד' שהוא ביסוד והמוסיף בה אהבה שהוא מתקן במדת צדיק יסוד עולם היה שכרו אתו עיני ד' שהם נצח והוד ויש בבחינת זעיר יראה בינונית גורמת הסתכלות אבא ואימא אהדדי בסוד עיניך תחזינה משרים שהם בבינה כפי' הזוהר על

פסוק מישרים אהבוך והעולה אל היראה רבתי שהיא בכתר זעיר זוכה לתשלום גמול מעינא פקיחא דאיתמר ביה תרין הוו וחד איתחזרו תחת מצח הרצון המושפע מיסוד דרישא עלאה :

וגם ראיתי מאמר קשה ההבנה נדפס בסוף שיר השירים מהזוהר ע"ש שם ספר לבנת הספיר על פסוק וזאת תורת המנחה אמר מזבח הפנימי שלם והוא המזבח בתוספת ה"א והוא מזבח הקטורת מזבח החיצון הוא חסר בלא ה"א בסוף בגין נערה נער כתיב בלא ה"א עכ"ל וזיל קרי בי רב המזבחה בתוספת ה"א פעמים רבות על מעשה ההקטרה בחצר המשכן שלא כדבריו והדרך האמיתי בהבנת המאמר הוא דקאי אריש ספרא דכתיב ביה ונפש כי תקריב מנחה ואמור רבנן מי הוא שדרכו להקריב מנחה עני מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב נפשו :

ולעולם הקומץ קרב על המזבח החיצון ודכוותה במזבחות של מעלה זכות הקומץ יראה וירצה במזבח שכנגדו בחוץ אך הנפש מזכירים אותו לשבח כאילו הוקרבה על המזבח הפנימי בעילא ותתא וזה ברור ובכל מקום דכתיב שם אזכרתה במנחה דריש מאי אזכרתה נפשו :

בפרשת בראשית מהזוהר ד' נ"ח ע"ב ר' יהודה פתח לכו חזו מפעלות אלקים והא גופא קשיא ניתי ספר תהלים וניחזי דהא מפעלות ד' כתיב :

דע כי תרי קראי נינהו חד במזמור מ"ו לכו חזו מפעלות ד' אשר שם שמות בארץ וחד במזמור ס"ו לכו וראו מפעלות אלהים נורא עלילה על בני אדם והאי קרא תניינא דייק שפיר כי מה שהוא נורא עלילה מפעלות הדין הוא ואחרי שזכר שם אלהי"ם בדקדוק לפי צורך הדרוש חזר וחתמו בסופי תיבות נוראי עלילה' על' בני' אדם' ומספר ראשי תיבות בגימ' אני ד' אלהיכם וגם כל המזמור מראשו לסופו מיוסד על שם אלהים זולתי אזכרה אחת באלף דלת שגם הוא דין ולנו בו עיונים נחמדים בדבר הלמד מענינו בפסוק עולות מוחים ובדבר הלמד מסופו בפסוק אחרון יעויינו במקומם אשר יש להם יחס אמיץ עם הכלל הזה שכל המזמור ההוא פיוס רב ורם לגבורה של מעלה אבל ההוא קרא דמזמור קמא לא ברירא לן מילתיה אי הוי"ה דקאמר רחמי דוקא דהא אפלוגי ביה תנאי סתם בפרשת בראשית ור' יהודה שפיר ידע דכתיב יהו"ד ור'

יצחק הכי נמי דאתא לסיועיה והאי דפתח ביה לשם אלהים אינו אלא לדרשא ודיק דפשיטא לן ה' הוא אלקים מוכחא מילתא דהכא בדינא משתעי קרא מכמה עניני חדא דנקט מפעלות אלקים ותו ליכא בקראי כי האי גונא אלא ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז והתם נמי בדינא אתמר שהרי בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם מדת הדין וההוא פועל ה' ודכוותיה אתמר על מה שיצא אל גמר המעשה על ידי קדימת החסד ושתופו עם הדין אבל מפעל מורה הכח הראשון שעלה במחשבה כדמוכח קרא בספר משלי וכן בנוסח וברכות ראש השנה אתה זוכר את כל המפעל ויעוד האי תנא לסיועיה מילתי' דרש חזו מלשון חזות קשה וכן שמות מלשון שממה כדאיתא התם וכל אלו הם ראיות נכוחות כפי סברתו לפרש אותה האזכרה דבדינא אתמר וכמוהו בסדום גפרית ואש מאת ה' :

אבל בריש פרשת נח בדף ס' ר' אלעזר פתח בהאי קרא בדרשא אחריתי דלא עסיקא ואתיא בדינא אלא ברחמי דוקא ודריש שמות כמו ויקרא את שמו נח

לאמר זה ינחמנו ואת שם האלקים לא האזכירות דלא אצטריך ליה ונשתבשו ספרי הזוהר ומוסיף גורע שכתב שם חזות קשה העד לי גנוב הוא אתו מפרשת בראשית כי שם ביתו אין בזה ספק אעפ״י שראיתי מן המפרשים נהרים והמשובחים מי שכתב בהיפך :

בפרשת התוכחות על תורת כהנים נקט קרא אם בחקותי תלכו ואת משפטי תשמורו זיל קרי בי רב ואת מצותי תשמרו הא מאי אית לן למימר דבעלמא מצותי שם כולל הוא לכל המצות והם נחלקות לעדות חוקים ומשפטים כדאיתא בפרשת ואתחנן בשאלת בן חכם והכא פירושא קא מפרש להאי מצותי בחלק המשפטים ומיירי תדע דלקמיה כתיב ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם והכא פירוש חקתי על תורה שבעל פה חוקה הכוללת חוקות הרבה דאינון גזרון דאורייתא כדמסיק דכתיב בהו שמירה בפרשת אחרי ובפרשת קדושים ומשפטי דהוי מכלל מצותי דריש ליה על תורה שבכתב שרוב גופי תורה משפטים נינהו ומשום דההוא חקה שהיא עצמה מדה שמור להיות? בתורה שבכתב כתיבא הכא שמירה אצל מצותי שמשמעו משפטי כדאמרן יעויין המאמר במקומו שזה יספיק להבין אמרי בינה :

גם בספר אלה הדברים דף רס״ט
דריש בפרשת שמע יד כהה דליתיה אלא בוהיה כי יביאך והנה עין רואה והאזן שומעת שהכל דרשא בעלמא ואין בכל אלה שגיאה כלל :

וכן במקומות רבים מהזוהר
תמצא כי שמש ומגן ה׳ צבאות ובארנו יפה לקמן בסמוך ואל תתמה כי זהו דרך הגמרא גם כן לדרוש הפסוקים בחטוף וחסיר ויתיר ממה שהם כתובים במקומם כי היכי דתתפרש ממילא ההוא דרשא דעלה קיימי כמו הן אל כביר לא ימאס דעלה גמרינן אין הקב״ה מואס תפלתם של רבים והא כביר קמא של קרא שבחו של מקום הוא והדר כתיב כביר ולא ימאס כביר כח לב הרי שיש ואו במלת ולא ובגמרא לא כן וכביר בתרא הוא שבחו של צבור בשעה שהם באגודה אחת כביר לב שהוא התפלה והגמרא לקצר נקט כביר חדא זימנא בלחוד והשמיט הואו שלא להפסיק הענין כאילו יאמר הן אל את הכביר לא ימאס ופשוט הוא :

והנה כפל כביר בכתוב הוא כפל ויברך
שבפסוק ה׳ זכרנו והוה? בגימ׳ ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן כי בזמן שישראל אגודה אחת הן הם שמו של הקב״ה :

וכן המקראות הקצרות גם כן ונתן הכסף וקם לו שהוא מורכב משני פסוקים חד ונתן את הערכך ביום ההוא? קדש להי׳ ואידך ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו ולמדנו גם כן מצרוף שני הפסוקים על דרך זה שאין החומש מעכב בפדיון ההקדש אעפ״י שהוא חובה

וכמוהו תחת נתינה ישלם כסף דנקיט ביה
רבנן תמרי דקראי גבי תשלומי נזק ורבים כמותם בגמרא ובזהר ובקונטריס נזק נתבאר ׳

ומה שהאריך רב הרבה יותר מדאי בפרק הרואה גבי ארבעה
צריכים להודות להביא כל הפסוקים שבמזמור לא על חנם ונבארהו בסמוך :

ואשכחן גבי בתורת כהנים דתניא אין שארו אלא אשתו שנאמר אל אשתו לא תקרב שאר אביך היא והכי מייתי לה הרב ריש הלכות טומאת והנה פסוק זה מורכב מתרי דכתיב באשת אחי האב ובאחות האב והכי קאמר אין לפרש שארו דכתיב בטומאת כהן שתהיה אחותו כדקא סלקא דעתך מדכתיב גבי אחות האב שאר אביך היא דהא אחותו גבי טומאת כהן בהדיא כתיבא אם אינו ענין לאחותו שכבר אמרו תנהו ענין לאשתו דכתיב אל אשתו לא תקרב? גבי אשת אחי האב שאביו כנפשו לפיכך דודתו קרי ליה ושאר דאחוה דכתיב גבי אחות שייך נמי גבי אשת אחי האב דמאי שנא ומילתא אגב אורחא אתי לאשמועינן שלעולם ישא אדם בת אחיו או בת אחותו :

ובמסכת סוכה שומע כעונה מנא לן דכתיב אשר קרא המלך יאשיהו והלא שפן קרא אלא מכאן דשומע כעונה וקשה דהא בספר מלכים ובדברי הימים מקרא מלא דבר הכתוב שלא קרא שפן אלא לפני המלך ואחריו קרא המלך באזני העם והאמת כי מסברא פשיטא להו לרבנן שלא היתה זו לעם קריאה רעיה למלך הואיל והיא באה (גלדה?) בפסוק יולך ה' אותך ואת מלכך ולא תפסוה הכתובים במלך אלא לפי ששמע ושתק והצדיק עליו את הדין וכיון דמסברא בלחוד באו להגיה הכתובים מפשטם הוצרכו לומר שם חכימייא וספרייא דרושייא וריש עמא כלהון אמרין דשומע כעונה ומאי כולי האי אלא כדאמרן ׳

ובירושלמי נמי הביאו
ראי׳ דכל דבר שבקדושה דבעי למיקם ארגלוי מדכתיב גבי עגלון קום כי דבר ה' אליך הכי חליפו לשון המקרא (וכחדו?) כדרשת (**[חסר]**) כי מ׳ כתיב ויקם מעל הכסא נמשך ממה שרמז לו (יגאהוד?) באמרו דבר אלקים לי אליך (והלה) לא כן מנא ידע עגלון למיקם ארגלוי היינו האזכרה ועם כן למה שפן פיי׳ לו אהוד כי אלקים קדושים הוא לא כמוש אלקי מואב לפיכך לא הוצרכו לגמ׳ לי כי הוא הכנה בפסוק הרומז כל הכבוד הזה והם פרשוה בחלוף האזכרה ואהוד התחכם גומר דבר אלקים לי חליף כהתגבר אלין? כדין קום :

ושמעתי מי שהביא ראיה לקיים חיוב העמידה לדברים שבקדושה מן הבבלי דראש השנה דקאמר תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדים אלמא בחזרת מוסף דמעומד צריך לעמוד ושפיר :

מצינו בגמרא דברכות פרק חנו דברים מוסיפין **[חסר]** תיבה לקוחה מפסוק אחר לדרוש בה דקדוק **[חסר]** אמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא

תנא והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן הטוב אני ה' אלהיכם זו ברכה פירוש ברכת המזון דלא כמו שפירש בענין אחר והלא בפסוק זה בפרשת קדושים אין בו קדוש ולרבותה בכבודה של ברכת המזון דאורייתא שיקדם אליה שמן טוב הוסיפו מלת קדוש לקוחה מפסוק אחר כיוצא בו באותה פרשה דכתיב ביה כי קדוש אני ותו לא וניחא כדבר הלמד מענינו :

ויותר נכון לומר שאין כאן תוספת אלא היפך והוא פסוק מלא בסוף פרשת שמיני וזה ההיפך גרם למי שפירש זו ברכה על ברכה הנטילה למים ראשונים ואעפ״כ

במקום אחר נאמר דמרה דשמעתא אברכת המזון קאמר והוא טעם ההיפך :

ואחרי שהוכחנו במישור שיעור מספיק שכן דרך הקדש אל הבבלי והירושלמי ותורת כהנים כמו שהוא דרך הזוהר דכולהו רבנן קדישי נינהו ללמדנו משמעות דורשין בחילוף תיבה אחת מן הכתובים וכיוצא והוא דרך קצרה ושפה ברורה למי שיש לו לב לדעת ועינים לראות :

ויש במדרשים כיוצא בזה עדויות אין מספר
נשוב למאי דפתחנא ביה על פסוק כי שמש ומגן ה' אלקים והוא דבר ברור כי שני שמות הללו כי הדדי לפעמים יצדק לפרשם על חכמה ובינה ריעים דלעילא וזמנין על ת"ת ומלכות דודים דלתתא ולפי שאין ענין מגן עולה יפה לבינה כלל אלא למלכות ושמש נמי לא יתכן רק בת"ת אבל לא בחכמה שפיר דייק ספר הזוהר לומר ה' צבאות כי הכינוי הזה צודק בכל הספירות אשר למטה מת"ת שהם נצח הוד וכבר יתואר בהם תאר מג"ן אשר הוא נוטריקון מיכאל גבריאל נוריאל שהם שרי החסד הדין והרחמים וקיבוץ שלשה הכחות האלה במלכות וביסוד נגלה שהוא צבי לצדיק וצבי לאות שלו וכן מגן בגי' דצבא :

עוד ידוע ומפורסם כי צבאות בכל מקום הם נצח
הוד אך ה' צבאות הוא בנצח הוד של זעיר ואלקי"ם צבאות בנצח הוד דנוקביה והנה אלקים דההיי"ן ברבועו הוא בגי' צבאות שתי פעמים א' לנצח וא' להוד (כלומר) לסימנא דא כי צבאות ואלקים הכל אחד :

ואל תתפתה להאמין בחכמי ישראל
תנאים ואמוראים דלא דייקי בקראי ולא שנתחלפו ספרי המקרא במשך הדורות ח"ו לא תהא כזאת כי כבר העמדנוך על האמת ומנה לא תזיע :

עוד אמרו בפרשת תצוה שכל פסוקי תהלה לדוד יש בהן ואו באמצע בר מתרין אתוון קוף ריש ולא יקשה עליך מה ששגור בפי הכל רצון יראיו יעשה
ואת שועתם ישמע ויושיעם וכן כתוב בכל הספרים הנאמנים כי שם לא אמרו אלא על פסוק קרוב ה' לבדו שהוא פותח בקו"ף ריי"ש יחד ויהיב טעמא למילתיה דהוא את דקשוט הוא מיסוד משמו של הקב"ה ולא ניחא ליה למפתח בבא לנפשיה בחציו של אותו פסוק הואיל ובהתחלתו נזדווגו קו"ף ריי"ש שהם גופו של שקר דהא שין יסודא דקשוט הוא דתלת אבהן אתקשרו בה והכא נמי איכא וא"ו במלת קרוב למאי הוה ליה למעבד בזה פשוט :

ודע כי בכמה מקומות חוץ מאלה ודומיהם טעו המעתיקים
בספרי הזהר ונראו להם חילופים אחרים בפסוקי המקרא ואנחנו עמדנו על נוסחאות מדויקות והנם לפנינו בבית מדרשם דקראי דייקי שפיר בפיהם של חכמי הזוהר בכל הכתוב בספרי הנביאים היכא דלא איצטריך להו לשנויי ולעולם לא החליפו המליצה אלא בטעמא רבא כדאמרן :

ובמקום אחר בארנו יפה הא דאמור רבנן גבי ויהי ביום כלות משה כלת כתיב כי לעולם צריך לכתוב בספר תורה כלות מלא ולא נאמרו דבריהם אלא לדרשא וכן מה שאמר הפלגשם כתיב לדרשא בעלמא אתמר וצריך לכתוב המלה ביו"ד הרבוי

ורבים כן :

במסכת ברכות פרק שלשה שאכלו אמר רב הונא תשעה
וארון מצטרפים אמר ליה רב נחמן וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא
תשעה נראים כעשרה מצטרפים פירוש כיון שהם במקום ארון הרי אלו נראין כעשרה
אי דמבדרי בסוד עולמות הפירוד ואי דמכנפי כדאיתא התם בסוד עולם היחוד והטעם
דמסתמא שכינה שורה במקום תורה ועיין זהר סוף פרשת קרח פסוק ועבד הלוי הוא :

עוד שם אמר רב אמי שנים ושבת מצטרפים אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא
אלא אמר רב אמי שני תלמידי חכמים המחדדים זה את זה בהלכה מצטרפים
פירוש וכי היכי דאז נדברו ויקשב ה' לפיכך סברא? הוא שריא מצטרפים כך שנים
ושבת משום חביבותא דנפש יתירה מצטרפים ופוסקי הלכות השמיטו שמועות אלה שתים
שהן ארבע ולא שמיע כרב הונא ולא כרבי אמי משום דלא משמע דקבלוהא
רב נחמן מנייהו אע"ג דלא מקשי אלא מקדמייתא דתרוייהו מפני הכבוד וצירוף שנים
וקטן לזימון ואם הוא לזמן בשם תשעה וקטן כאן וכאן צריך שיהא יודע היטב למי
מברכים פשוט הוא לנו כהתיר אך לתפלה יש תנאים אחד מהם שיהיה אחד מן התשעה
גדול ומופלג בחכמה ומנין ויש שם מי שאינו מתפלל ביחיד לעולם זולת על צד האונס
לא זולת ואי אפשר למלאות עשרה גדולים אפי' בעמל ויגיעה כגון שאינם בעיר או
שנכנסו לב"ה בעשרה והתחילו תפלי' הצבור ואח"כ נשמט אחד מהם ויצא אז כשמגיעים
(ולחתות? התחלה) מתחילים ומשלימים בצירוף קטן לא זולת ובתפלת ערבית הואיל
ואין בה סדר קדושה כלל שלא הותר לקטן לאומרה בצבור בשום מקום אעפ"י שיש
באותה תפלה קדיש וברכו הואיל והותרו למפטיר וליתום אף כשהם קטנים מכל שכן
שמותר לצרף בכל אלה קטן לבי עשרה בכל זמן אעפ"י שלא ישלמו אז כל התנאים
הללו או אפי' מקצתם לפיכך לא כל אדם ראוי להקל בכך אלא מי שיודע להבחין צורך
מקומו ושעתו והוא אחד מן ההוראות שאין למידן מהם אלא מסורות לחכמים דבר יום
ביומו ואין ליתום קטן להוציא אחרים מחיוב ברכו שחרית אלא גדול פורס על שמע והוא
הדין לקדיש וברכו באותה שעה ואין להאריך כאן :

בפרק מבוי כל בית שמשתמעים בו דברי תורה בלילה אינו חרב שנאמר ולא אמר
איה אלקי עושי נותן זמירות בלילה רש"י פירש שלא יצרך להתאונן על
סילוק ההשגחה וחרבן ביתו מי שנותן זמירות בלילה והוא הדין ביום אלא שבלילה
הקול נשמע למרחוק וריטב"א קשה לי על פי' זה הפסוק איה אלוקי לא משמע ליה
דלקובלנא הוא ופי' לעיל מיניה כתיב כי רצץ עזב דלים כלומר רצץ ביהם ועזבם מ"ט
לא אמר איה אלקי עושי שלא השגיח על ציורו ליתן זמירות תורה בלילה וכאן הקשה
יקשה כי רצץ צופר אמרו במענהו השני ואידך דכתיב ולא אמר איה אליהו אמרו
במענה השלישי ואי תימא שהרי אליהו אמר כאן אני אשיבך מילין ואת ריעך עמך
ישכן טובים למה רצץ יפה השיב (לו צופר ועוד עצמו) אחר כי רצץ אמר שם כל חשך
טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח שדרשוהו על ביטול תורה והיינו קרא כאליהו ראשון עיקר

גרסינן בשמושא רבא דתפילין לא אכשר לאחותי תפילין אלא מאן דקרי בתורה
בנביאים ובכתובים תורה בספר בראשית (פסוק אחד) נביאים ס' שמואל
(פסוק אחד) כתובים בספר תהלים (פסוק אחד) :

זה יובן עם מה שנתבאר

במקומו בסוד אך בצלם יתהלך איש כי חכמה דהיינו ספר בראשית מתלבשת בנצח שמשם נבואתו של שמואל הרמתי כמפורסם וכן מבינה להוד עד שהגיעו ההארות לעשות מוחין לזעיר ונוקביה בסוד תפילין של ראש ושל יד והוא סוד אשרי האיש שהוא זעיר המאושר על ידי הארות אימא :

ויש בשתי תפילין שמונה פרשיות שלא נתפרשו אלא בתורה שבעל פה כדתנן חמש טוטפות לעבור על דברי סופרים חייב והיינו דמסיק התם דבעינן בגמר׳ תמניא מתיתבי ומביא סייעתא מדתנן בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות שאז בא לכלל איש והני תמניא מתיתבי כנגד שמונה פרשיות כדאמרן וכנגד שמונה שנים מתחלת הכנסו למקרא עד שבא לכלל מצות והוא דידע לתרגומי בכלהו שבהגדלת עצמו יתקן מוחין לנוקבא :

בפרק בתרא דבבא מציעא הבית והעליה של שנים שנפלו ואין לו לבנות לא לזה ולא לזה אין לו לבעל העליה בקרקע כלום תניא ר׳ נתן אומר התחתון נוטל שני חלקים והעליון נוטל שליש אחרים אומרים התחתון נוטל ג׳ חלקים והעליון נוטל רביעי אמר רבא נקוט הא דר׳ נתן בידך דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא קסבר כמה מפסלא עלי׳ בבית תלתא הילכך אית ליה תלתא פירוש (דהענין הזה הוא מדבר בסוד המלכים דמיתו ושבירתן ת״ק סבר כו׳ ע׳ ז׳ בלקה״ש) סתם תנא סבר לית כאן צורך גבוה אלא כל היכא דאיכא שכינה בתחתונים

(ואז יש לו תועלת בהעלאת מ״נ אבל כו׳ כ״ה בלקה״ש) אבל בשבירת הכלים ונפילת הבנין שהאורות מסתלקים אין לעליון בקרקע כלום וכן הוא האמת צריך סיוע מכשרון המעשה ורבי נתן דיין הוא בגי׳ רכ״ד? ע״ס סוד מיתוק הדינין שכל דיין צריך שיפתח בזכות וקא סבר כמה מפסדי עלי׳ בבית תילתא שהשליש העליון מוחין דזעיר הוא האור המסתלק למעלה והוא עומקא דדינא ודאי שזה הוא עקר האור נאבד ממנו ולכך אית לי׳ תלתא אחרים דאתי ממדת אחוריים חשבי לה למלכות ריבעא יהבי להון ג׳ חלקים לתחתון ורביע לעליון וכן הוא האמת בסוד הנקודות אבל בתיקון הפרצופים הלכה כר׳ נ׳ וכדרבא :

מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו זינתה וגירשה והקדים זמן בגט אמר מוטב תדון כפנויה וכו׳ בפ״ק דגיטין והדוגמא משה רבינו ע״ה היה נשוי בת אחותו זו דרדע אחורי קומת יעקב והיא אשת יעקב ואחות משה בת דרדע זו דור המדבר דור דעה שעשו העגל גרשה בשבירת הלוחות קודם שהגיע אל המחנה ומה בכך אין הלוחות גורמות כי מה (כשנינו? בסיני קודם) אלא ליתן אמתלא לדבריו לא להם צוית ולא אמרת אנכי ה׳ אלהיכם אותי צוית אנכי ה׳ אלקיך :

ישראל קדושים הם בפרק קמא דחולין דקדקו בתוספות אף מי שיש לו ואינו

רוצה נקרא קדוש יכול הוא ולא רוצה ואין רוצה ולא יכול זה וזה קרוי קדוש בפרק ערבי פסחים ועשיתי לך שם כשם הגדולים אשר בארץ תני רב יוסף זה שאומרים מגן דוד פי׳ כשם שמגן אברהם ברכת השבח הוא מגי׳ ראשונות של עמידה כך אין חותמים מגן דוד אלא בברכת השבח דהפטרת אבל דצלותא מצמיח קרן ישועה מאי טעמא רחמי אינון מכלל ברכות אמצעיות וקשיא לן מקרא לימא

כשם הגדול אשר בארץ דהכי אקרי אברהם אבינו האדם הגדול בענקים ואמרינן התם והיה ברכה בך חותמים ולא בהם וניחא לן למימר דלעולם מגן סימנא הוא למרכבה ארגמן על שם האבות הן הם המרכבה כי מיכאל משמש לחסד אברהם גבריאל לפחד יצחק נוריאל אמת ליעקב אלמא מגין שם הגדולים הוא אעפיי שאברהם יחדה למרכבה דוד עקב אליה כמבואר בתקונים ולכך חותמים מגן דוד והנה מגן בגימטריי ג׳ פעמים אל על שם אל גדול אל גבור אל נורא עוד מגן בגי׳ כח אדני״ שהוא מדת דוד היונקת מג׳ קוין וכן בגימ׳ ה׳ בהיכל קדשו ומאן מיחד לון אדון יחיד במספר שוה ושנותיו של אדם הראשון הי׳ כמנין מגן בכפילות עשר עוד ברוך אתה ה׳ מגן אברהם בגימ׳ אלקים מרובע במילוי ההין הרומז לאימא משפעת מוחין לזעיר בכניסת הפרק העליון של נצח הוד יסוד דידה בתחלת העמידה ונרמז בחתימת הברכה אתה ה׳ מגן אברהם ר״ת אימא ועם זה יהיה זעיר ברוך בשלימות באותה שעה עוד מגן אברהם בגימ׳ מנחם בן עמיאל שיבא בחסד מצדנו שאין בנו מעשים ובדין מצד עצמו אשר שם אשם נפשו במספר שוה לזכות העולם וכן הרמז תפלות כנגד התמידין תקנום :

והנה אברהם הוא עומד על פתח גיהנם שכל המהולים ניצולים מדינה של גיהנם ונמסרים אליו ואומרים לו מלאכי גיהנם הנם לחלקך מהולים הם על שלך לפיכך יהו״ד מגן אברהם סופי תיבות הנ״ם :

הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו פי׳ ידוע דאבא יסד ברתא והיא פת בגימ׳ תלמוד זו תורה שבעל פה ולה חמש גבורות דכל חדא מינייהו שמה אל אדני על שם אימא הנאה דאיהו חמש זימנין בגימ׳ פת ואיהי נמי סלו הוא במספר שוה הכלי מחזיק המיין נוקבין דידה זהו סוד פת בסלו ומספר (וזית?) שית זימנין כנגד הגבורות והכלי הם בגימ׳ תקע״ו שהוא מספר רבוע כ״ד צרופי אדני״ על כ״ד ויש כנגדם באימא עילאה פת בסלו באופן אחר שחמש גבורותיה הם הויות בנקוד אלקים בגימ׳ סלו ושית זימנין הם מספר רבוע כ״ד הויות על כ״ד ואינו דומה יש לו פת בסלו סוד היחוד התחתון שהוא יש למי שאין לו סוד היחוד העליון שהוא אין

הדרן לתינוק דפתחנא ביה כשבאנו ליתן לו פי׳ הלחם אשר הוא אוכל ולהביאה לזעיר הוא התינוק נזונה בו צריך לקשטו תחלה בקשוטים דאימא עי׳ הדעת הנמשך מאבא לאימא סוד הזווג ושייף לי׳ משחא מן החסדים ומכי עינא מן השחרות מן הגבורות אי נמי שייף לי׳ מההוא (מידא) כמה ויסגור בשר תחתנה זו

היא מתנה לעשיר כי זעיר הוא תינוק יונק משדי אמו שמתן הזהב דכתיב מצפון זהב יאתה והוא בטעם ויתן אל משה ככלתו דאיהי גופא למעלה באצילות ועבידא לאיגלוי כסוד תענוג? בעולם שכלו שבת אבל ביחוד תחתון מצד שזעיר עני ואין אימא משפעת עליו אלא בצמצום מתן בסתר יכפה אף כי אז שכינה נסתרת בקן צפור בכדי שתכנע הקליפה מלפניה :

כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש תוכו בגימ׳ תבל כמנין ארבע שמות דמרגלא מאימא כברו אותיות ברוך וצירוף שניהם כתמר וכן כסאו כשמש נגדי וכסאו דקאמר היינו סוד אכתריאל כסאו של זוה עלאה וגם שם השר הזה בגימ׳ תוכו כברו עם (דהאותיות) ופירוש כל תלמיד וכל הוא יסוד כנודע דכתיב כי צדיק כתמר יפרח והוא תלמיד ללימודי ה׳ נצח והוד תוכו ת״ת הנקרא שמש והוא תבל שפירושו עולם ועוד

נקרא כן על השואתו עם בת זוגו דעלה קאימנא וזה שמה מסוד אימא המשפעת בביתה ועוד שש קצותיו חתומים כל אחד בשם ע״ב כטעם עולם חסד יבנה דאינון תרי ריי״ו מספרם יחד תבל ברו מלכות הנקראת תמר וכוללת שמונה הויות מבינה עד מלכות והם בגימ׳ ברו וכן יצחק דכתיב ביה על שמה כה יהיה זרעך והוא כולל ג״כ ד׳ מלואי ההויה ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן ד׳ ארבעה טללים הם בגימ׳ כברו וכן אלקי יעקב שהיא במלכות הנקראת אלקי בת זוגו של זעיר שהוא יעקב ובזמן שיסוד הוא משוה את המדה בין זעיר ונוקביה כאמור זוכה ונכנס לירושלים של מעלה שהוא בית מדרשם דאימא עלאה ושם הבישול הגדול לתמרין :

בפרק הרואה אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכים להודות יורדי הים והולכי מדבריות חולה שנתרפא וחבוש ויצא ואמרינן התם בכל חד מינייהו מנלן ומייתי כולהו קראי אף על גב דטובא נינהו :

וכאן הבן שואל תחלה בגמ׳ אמאי שאני מסדרא דקראי דאיהו מדבר חבוש חולה ים ואע״פ שפירשו בו דקראי הקדימו המסוכן טפי ובגמרא המצוי יותר מכל מקום יש עוד בזה לדקדק מניין ושווי אפי׳ בחד קרא הנה דרך הגמרא לקצר ולא להאריך כמו שבארנו למעלה והכא אמאי כי רוכלא מונה ואזיל כולי האי עוד אקראי קשה אמאי צעקה במדבר ובים וזעקה בהנך תרי ואמאי כתיבא בהו תשועה ובמדבר הצלה ובים יציאה ואמאי בכולהו כתיב ממצוקותיהם ובים הוסיף וא״ו :

אמנם ידוע כי הצעקה בקול גדול שייכא במדבר ובים והזעקה בקול נמוך במאסר ובחולי וגם הנה הצלה צריכה רבה במדבר לרוב תלאותיו כי אין לחם ואין מים ושכיחי לסטים וחיות רעות נחש שרף ועקרב וצמאון ואפי׳ יצא משם כשהוא חולה ותפוס הצלה גדולה היא אבל באלה רפואה ודרור ישועה גמורה שהיא לששון ולשמחה והנה צער הים כולהו איתנייהו ביה על כן הוסיף ואו אצל מצוקותיהם וכיון שיצא משם ועלה ליבשה דעתו מתישבת עליו לפיכך יציאה כתיבא ביה :

ואיברא בספר תהלים דייק סדורא דקראי למתכון הני מילי כלפי שכינתא קדישא ובאתוון הוי למתמן מתרחיש ניסא לבני עלמא וכי הכי דבשכינתא קדישתא כתיב אשר יסדתו אמי הכי נמי איתמר בה מחצתי ואני ארפא משום הכי נקט סדורא דאתוון (הויא מילה) דאיהו הא על ואו הא על יוד ופשוט הוא חמש דקראי דהולכי מדברות מן תעו במדבר עד יודו חמשה נינהו דלחבוש מן יושבי חשך עד יודו שיתא ולחולה שנתרפא עד יודו חמשה נינהו והנך דיורדי הים עד יודו וירממהו עשרה הוי והני תרי קראי כחדא אזלין למימרא דבכולהו בעינן קהל עם ותרי מנייהו רבנן כנגד חכמה ובינה דאינון ראשי הקהל הזה למעוטי כתר עליון אשר איננו מתגלה במקום יסורים ודעת איתיה בקהל עם להשלים העשרה וליתיה במושב זקנים דהא בתרי מני עד הכא סדורא דקראי :

ברם סדורא דגמרא תא חזי מאן גברא רבא אמרה למילתא דהאי מריה דשמעתא מנו רב דאיהו רבי אבא תנא דברייתא בגמרא דלן בדוכתי טובא והוא רבי אבא המוזכר בזוהר לדעת רבים אשר חי ארבע מאות שנה וסימנך ר״ב פירוש שתי פעמים מאתים והוא היה גדול החברים אצל ר׳ שמעון ור׳ אלעזר בנו והיה רבו של רבי חייא בחכמה הזאת והוו זקוקין דנור נפקין מפומיה קמי רבי שהיה מהדר לפניו מה שלמד לפני ר׳ שמעון וגם רבינו הקדוש זקוקין דינור הוו נפקין מפומיה בהדי רב שהיה חוזר ומסדר אצלו ראשי פרקים ואולי רבי עצמו מעיקרא מר׳ שמעון גמר נמי

רזי תורה בזמן שהיה תלמידו במשנה וגמרא שמהם תורה יוצאה לכל ישראל הלכה למעשה כי בם שימש רב הרבה את רבי ואת רבי חייא ונפטר בתחלת האלף החמישי ליצירה והוא סוף תנאים כדאמור רבנן רב תנא הוא ופליג תנא דוקא כדאמרן ועוד רבן של כל בני הגולה היה אם כן במיתתו יתומים היינו ואין אב כי שלמו לנו שני אלפים תורה וכיון דהוא מרה דשמעתא דפתחנא בה סדרא למילתיה בסוד קרבן עולה ויורד ברתא סליקת גבי אבא לפיכך אקדמינהו ליורדי הים דאית ביה עשרה קראי לסמוך להם ענין הולכי מדברות בחמשה קראי דכתיב תעו במדבר מדברא? מאן דאמר תעיתי כשה אובד והדר אימא דכתיב בה מי ירפא לך נחיתת לגבי ברה שהיה חבוש בכה המלך אסור ברהטים אלמא סדורא דהאי מימרא יתהלל המתהלל השכל וידוע ומשום הכי מייתי נהו לכולהו קראי ללמד דמניינא הכא מילתא היא :

ואשכחן גבי רבות מימרות דרב דרב כהנא ורב אסי מקשו ליה ושתיק רב והשתא מבעי לן לאודועי דבכולהו דוכתי טעמא רבא ומסתבר הוה ליה לרב בסתרי תורה למימרא דלא כותייהו ואע"ג דשתיק להו בקול עם הס מס? בסוד לרבנן דהדר פריק להו בלחישה ואיכא מנייהו דהלכתא כוותיה :

בפרק ביצה שנולדה בי"ט אמר רב אפרוח שנולד בקליפתו בי"ט אסור אמרי לי' רב כהנא ורב אסי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה בי"ט שתיק רב ואיהו סבר מוכן הוא על גבי האם כי תיקון האם ושיעור קומתה הזמנה היא לעובר בסוד ברך בניך בקרבך ויש שחיטה לעגל במעי אמו דהא ארבע סימנים אית לי' להאי משתמע כולהו כי הדדי אי בעי הני שחיט ואי בעי הני שחיט ואין זו חלה כי העובר במעי אמו כמונח בכלי קובה דמי ואין הפרצופים בהתלבשם זה בזה מעכבים הכשרם ותיקונם אבל אין האפרוח מוכן אגב אמו ואיננו בכלל שחיטה אפילו נשברה קליפתו בידי אדם עדיין לא יצא מידי נקודה לפיכך לא חזי אפילו לכלבים כדאיתא התם שלא נשלמה בריאתו

ובפרק משילין גבי בהמה של שני שותפים חמירא ליה לרב יניקת תחומין מהדדי שלא נערב קדש בחול כנודע בסוד תחום שבת :

ובפרק אלו טרפות גבי פסוקת הגרגרת אע"ג דלאגמרינהו הכשר שחיטה ברוב חללה שלא יהא פגם בפנימיותה הוה בדיק לפסול פסוקה ברוב עוביה לחוש לפסול כלים שבירתם (היא מיתתם) אמנם מקרא מלא דבר הכתוב השוכן אתם בתוך טומאתם ומנה דרוב חללה עקר כפסולה כן הכשרה :

ובריש פרק המוכר את הבית מצר לו מצר א' ארוך ומצר א' קצר אמר רב לא קנה ארוך אלא כנגד הקצר שאין לנו השגה באריך כלל ולא בראש תור שפירושו מפולש אבא ואימא ומזלא אלא על ידי זעיר :

ובפרק השואל גבי נרגא? תבירא סבר רב שאין לצרף שברי כלים בתיקון לפיכך אמר זיל שלים נרגא מעליא ואינהו סברי כל מידי איתיה בכלל תיקון ובלבד שיהא בו שוה פרוט' בסוד שוה בגימ' איש פרוטה בגי' מצפ"ץ או אלקים במילוי יודין שהוא כינוי לנוקביה והוא פריט ו' ה' יחד שלם ושניהם יחד (גימ') תורה :

ובפרק איזהו נשך אמר רב ספינא אגרא ופגרא ותניא כוותיה והלכתא אגרא בשעת משיכה שלא נברא דבר לבטלה וכל ברואי מעלה ומטה שכרם

אתם מתחלה המחשבה כטעם וחנותי את אשר אחון כמבואר לנו במקומו פגרא בשעת שבירה כטעם פסל לך :

**[חסר]**
**[חסר]**
**[חסר]**
**[חסר]**
**[חסר]**
**[חסר]**
**[חסר]**
**[חסר]**

כד הוה ר' שמעון בר יוחאי במערתא עם ר' אלעזר בריה פתח ואמר מאי דכתיב מות וחיים ביד לשון וכי יד אית ליה ללשון הוה ליה למימר מות וחיים בלשון ותו הוה ליה להקדים חיים למות אמר ליה אין אית ללשון יד שמאל דוחה וימין מקרבת בגין דאית ללשון תרין קוין קו ימין דסלקא לעילא עד יד עלאה דאיהו כתר עליון אין סוף ואיהי מקרבת וקו שמאל דנפקת מגו יד תתאה דוחה ונחיתה מדשאול תחתית עד דומה ולא סלקא עוד משום דאתחתים בגושפנקא באלף דלת בימינא איתין דשבתא מלכתא כולכו הודו ורחמי ובשמאלא ואו דדינא קשיא ווי ווי לבר נש מנבל פיו ולא משתמר בברית לשונו דהא אוקמוה חברייא כל המנבל פיו מעמיקים לו גיהנם ובגין דגם הטיל זוהמא בתחלה בלישנא ואח"כ בכל גופו לכך הקדים קרא מות לחיים :

עמד ר' שמעון בן יוחאי ונשקיה וכו'
פי' יד לשון בגי' ת' שהוא סימן למות וחיים כנודע מן הגמרא בפרק במה בהמה גבי האיש הלבוש הבדים והלשון הוא בסוד ו' דשם? שיש בצירוף שלו תרין ווין והנה הימיני נוטה כלפי חסד ועולה לחסד עליון לפיכך בכחו לקרב ולהטיב לכל והשמאלי אין רע עד צאתו לחוץ :

וידוע כי שם אלף דלת הוא באצילות והחותם שלו בבריאה והנחתם ביצירה בסוד ציורין דשעוה דתמן טוב ורע והתפשטות ו' שמאלית מגיע אל קצה הרע ושם נחתם בההוא גושפנקא לקיים בו ומלכותו בכל משלה וסימנך יכרסמנה בגימ' שכינה שאין לחזיר שום אחיזה אפילו בחבילי זמורות של אותה גפן אלא ברשות והוא סוד יער יוד דשכינתא שולטת על רע וכתיב כל באיה לא ישובון והנה צורת למד אצל שין במלת לשון מורה שכינה קשורה בימין עולה עמו ואינה יורדת אלא דאכתי איכא ואו שמאלי דדינא קשיא גורם התפשטות לתתא בסוד אות נון נחם נבול פה המעמיק גיהנם שמתחלה למלך הוכן להיות בו ראש פינה ויוכלל בנבל גן עדן והכתוב הקדים מות לחיים כטעם מוריד שאול ויעל פועל עומד לגבי שאול ופועל יוצא לגבי המלך העליון אשר הוכן לו ולבניו כאמור :

סליק

להערה ברשימת החסרים
לפרק בתוכן העניינים

למאמר בתוכן העניינים

# נספחים, הקדמות ומפתחות

## המילואים — הערת דפוס

**פתיחת הקטע**

*) אולי צ״ל וי״ב/וי״א? בטור הג׳ נגד ה׳ וי״א בטור הד׳ נגד ה׳ האחרונה.

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## המילואים — חתימת הדפוס

**פתיחת הקטע**

סליק מאמר המילואים לרמ״ע ז״ל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## שער והסכמות שברי לוחות

**קטע 1 • הסכמה הרב...**

הסכמה

הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול חריף ובקי משכמו ובי? ונקי כולו מחמדים תהלתו בקהל חסידים המפורסם בקש״ת מוה׳ רפאל מאמאן הי״ו אב״ד ור״מ בעיה״ק צפת תובב״א עם בי דינו הצדק הי״ו

אשרי אדם עז לו . ובהיכלו כולו . אין עז אלא תורה . דתני ועסקי בתדירא? . כחשכה כאורה . אדם כי ימות באהל . לא ימיש מתוך האהל . טעים לו זכו והיה כוות? . צפנו עלי כל חן תעלומות חכמה מאצל חן רוח? . כל קבל חס אלהין קדישין מעשה רב . אזיל ועשה? האשל הגדול ותקן דטורא מטעמיה? דרב . האדם הגדול בענקים . בהיר הוא בשחקים . וזרח השמש מזה ימי׳ במספר השנים . בספריו הקדושים עשרה מאמרות אמרות כי נעמו סדורות . פעולת צדיק המקובל האלקי בקש״ת מוהר״ר מנחם עזריא מפאנו זצוק״ל חכמה מפוארה כמשה מפי הגבורה . כנטע עלי נהר כאהלים :

אשרי אדם מצא מרגי׳ משמן . תורתו של רבי אב המון . מבני עליה ראשונים כמלאכים . מכולל מלכים? . תורתן של ראשונים . יקרה היא מפנינים . ואתיא מכללא שלשה השריגים . אהבה בתענוגים . ויצא הראשון מאמר עשירי הכי קרא שמו שברי לוחות והשביע בצחצחות . אך יצא יצא מנחם משיב נפשי והן בויי? הוכחות כגבור מתרונן . יגמור נא רע רשעים ותכונן בתשובה נצחת . את כל ונוכחת? . מפני תרעומת מינין . לסטים מזויינין . שתו בשמים פיהם ולשונם . תוכן סרס גפם? . על הזוה״ק קבר פתוח גרונם . ראה ויתר עמד ויפוצץ כפטיש כלח וכמון? . תעו במדבר בישימון . כה אמרו . אמר תלתא ואגמרה בדמיה? . צדיקי קמו אמונים . ומלין לצד עילאה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 2 • הסכמה הרב...**

הסכמה

הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול שר התורה בוצינא דנהורא פאר הדור והדרו החסיד המפורסם בקש״ת מוה׳ חיים שמואל הכהן הי״ו אב״ד ור״מ דק״ק הספרדים הי״ו בעיה״ק טבריא תובב״א עם בי דינו הצדק הי״ו

מה הלשון אומרת ספירה שהספירם? מראש מקדמי לימים ראשונים . השמש יצא על הארץ זה כמה ימים ושנים . מאיר וזרח זורח רב תורת חכם מקור חיים פרדס רמונים . אשר בנה אשר נטע נטע נעמנים . האיר פני תבל בחכמתו יקרה היא מפנינים . תורתו של רבי האדם הגדול בענקים ועוזו בשחקים מלא בשמים והדס . הרב המקובל האלקי תהלתו בקהל חסידים מהדרין מן המהדרין עטרת זקנים בקש״ת מוהר׳ מנחם עזריא מפאנו זיע״א בהיר הוא בשחקים עדת צדיקים חסידים הראשונים בני עליה :

מה נכבד היום בהגלות נגלות ספריו הנחמדים מזהב ומפז רב רב נעים . האירו ברקיו ספרין פתיחו והמה בכתובים המשלח מעינים . זכינו לריח הודיע עמנו בנועם שיח אמריו כי נעמו ספריו הקדושים וס׳ עשרה מאמרות עלה בכבש על מזבח הדפוס חמשה מאמרות קראו בשמותם אמרות טהורות הגנו הרמונים? ומאמר יונת אלם נדפס גם שבבים קדמונים? וארבע מאמרות לא שזפתם עין רואי מימי עולם ובשנים וכל חכמי ישראל עיניהם כפיות לשדות אור כי חל השלום באהליהם על אודות וחפורות גשמיותם? . הכל צריכין למארי חטיא :

מה יקר חסדך חסד האמת מן שמא מאי דקמן . גברא רבא דאתי ממערבא מפריח שושנים . מאיר עיר חכמים

**קטע 2 • הסכמה הרב... • המשך**

בהלכה מימיו נחמדים קלע? אל השערה במלחמתה של תורה איש כל באומר הנותן

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 3 • מהר אמר מימי...**

מהר אמר? מימי נעים מר ירצו רבה . פאר מקדש רנה . רב הגדול סתו? והלול תהלתו בקהל חסידים ומן האי הלווים מוהר"ר שמואל הי"ו דיין ור"מ דק"ק אשכנזים הי"ו בעה"ק צפ"ת תובב"א הרב ביחוה וכישראל? גדל שמו כי נאמן שמואל ירחי?נאה כרחל? . כנון עולם? עושה חסד משפט וצדקה ירחי? שפתיו רוהחן? ותומכים רב גובריה ורב חסדהו לא דנא לחייזה? :

מה טובו אוהליך אהל? ישרים בית שמואל נתמלא לה אדיר? מתורתן של ראשונים . שם נקבצו ובאו נגד מלכים כתר הקדש לראשונים כנף רננים . ואתיא מכללא שלשת השריגים תלתא בחד קינא והנם מתוקים . ויצא הראשון לאור עטר הבדולח שברי לוחות באהן? ותוכם דברים טובים ונכוחים

דובב שפתי ישנים . מעין נובע . מקור חכמה דולה מים מבארות עמוקים תאמת? שרשים חי' יצא יצא מנחם משיב נפשי בגבורות ישע? ימינו לשבר מתלעות עול ולנער את המעוררים האפיקורין והמינים הדוברות על צדיק עתק ספר הנורא הוד קדוש לא ידעו ולא יבינו ונגד פניהם נכוחים . טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם אשר המה מלינים . צדיק זה הפר עצתם וקלקל מחשבותם דרך קשתו נושקי קשת מימינים וחרב חיץ? כל הדבר הקשה ואסברה בטעמי טעם כעיקר האוכלים למעדנים . בנועם שיח סוד שרפי קדש ומלין לצד עילאה ימלל לפתוח כוונים . לפותח מומים? דברים עתיקים מדבש מתוקים רשפי אש שלהבת יה :

מה מתוק מדבש מלא נופת הדבש

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 4 • ימלל לעשות...**

ימלל לעשות כבשו? לרעות בגנים וללקט שושנים . כאן מצא וכאן היה כריח בגד של רבי דופתקא דאורייתא דמסמכין ליה גליין . ולבש צדקה כשריון . אביר הרועים כרועה עדרו כרב ברשאתי? ושמואל בדורו . הרב הגדול . מבצר עוז ומגדול . עוקר הרים וטוחנן . חד מונן? . מוהר"ר שמואל העליר הי"ו ראב"ד מקודש דק"ק אשכנזים הכא עה"ק צפת ת"ו האור חי גדול מרבן שמו כבאו? וכמוצאו ובמקומו . כל פה הם הלולים? :

אשרי מי שעמלו בתורה . ליהודים היתה אורה . אור כי יהל האי פסקא דאורייתא כאשר ד' וקחן ברחל מאז מעל? ימין רוממה ימין ה' עושה חיל להרב הקי הרמ"ע זיע"א כמה דאמו' רבנן כל פינות אתה פונה הי' דרך ימין כנוס הזה שהכל סוב באין? כאלו אמרו זריזין מקדימין יבא השלישי ומה לדרת? הקי מהרי"ש אלקב"ץ זלה"ה שפתותיו שושנים קטן הכמות ורב האיכות ותנא זה חדש מקודש מקדש כל חיך שנטעמו אמר מה? ברוך טעמו כל אלין דרשו? ביד מר שמואל ירחינאה וכבוד ה' נראה שמשם תורה יצאה ויקם שמואל קמה . שש בבא באור כסאו וסודו? למען דם? דברים שהם ככבשו?נו . זכות הרבים תלוי בו דכפי? זכוותיה מעבדוהי קשוט וארחתיה איש חיל רב פעלים אשרי נוצרי עדותיו . עוזו ונפלאותיו .

והדר אתם ראו מה עוז מהר ומה מתוק מדבש . דברי פי חכם חן בנפיחת מדבש? וישם שמואל מתדבר? לבאר בהקדמתו הטהורה ימין ה' רוממה זכה וברה עינים היא מאירה . לא הניח דבר מתורתן של ראשונים ואחרונים . ובים התלמוד נחית ובמעמקים הן כן נחתתי . נחתות כחתו?

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 5 • תורתו מכרזת...**

תורתו מכרזת? עליו קל לו קול אליו הביא טעם הגדיל תושיה תלתא דשייא? אין חקר לתבונתו דן דין אמת לאמיתו דולה ומשקה מים עמוקים . ויוציא לאור דברים המצדיקים . הרי זה טעון ברכה יפוצו מעינותיו . רובי תורתיו . משפטיו וחקותיו . אשר שפט את ישראל והרביץ תורה בתלמידים משקה הרים מעליותיו . הנה שכרו אתו ופעולתו . למען יאריך ימים על ממלכתו . והי' אתו . מלמד שהלכה כמותו . מים חיים ונוזלים :

אשרי אדם שומע אזהרה שמענו לא נזירה דאורייתא . כל הקרב הקרב למען דפוס האי ספרא רבא ויקירא מכאן ועד שש שנים לטותיה חויא דרבנן דלית לה אסותא יתרא בחרמו? תלתא דפורענותא . ושומע לנו ישכון בטח וישכן ישראל בטח והיה כגן רטוב . ועלהו **[חסר]** ברכת טוב וכל חפצו ישלים :

כ"ד החוי' פה עה"ק צפת ת"ו ביום ה' לחדש ניסן שנת תרכ"ד לפ"ק :

הצעיר רפאל מאמאן ס"ט

הצעיר יוסף הלוי ס"ט

**קטע 5 • תורתו מכרזת... • המשך**

הצעיר שמואל עבו ס״ט

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 6 • האי פסקא...**

האי פסקא דדינא לראש ענה ימין ה׳ רוממה ימין ה׳ עושה חיל
להרב הקדוש רבינו הרמ״ע הנ״ל זיע״א צדיק שומר אמונים הן הראנו בו עוזו ונפלאותיו במאי דאמור רבנן כל פינות שאתה פונה יהיו דרך ימין להיכא קאי מה לפנים יבוא השלישי קונטריס דרוש אף להרב הקדוש מהרי״ש אלקבי״ץ זלה״ה איש אמונים קטן הכמות ורב האיכות ויש בו כמה תועליות באשר כל חיך שטועמו אומר לי לי ויהיו מעדנים כל אלין הוו טמורין בבית דינו של שמואל בידי אדונים ויתחזק שמואל ויוזל זהב מכיסו והעלה על מזבח הדפוס הקונטרסין הנ״ל שלשת הקנים . למעבד ניח רוחא? להרבנים הנ״ל להיות דובב שפתי ישינים דין גלי רזא :
מה יתן לך ומה יוסיף רבא תוספאה ויוסף שמואל ידו פרש מר ויתן מעדנים בהקדמתו אשר חיבר לפסק ימין ה׳ רוממה הנ״ל והיה טעמו כצפיחת בדבש אכלו ממתקים ושתו משמנים כלל במים אדירים לא הניח פנה זוית בתורתן של ראשונים ואחרונים ולאיש אשר אלה לו נותנים לו את השבח שבחי שלמים הללוהו במינים אשר זכה וזיכה את הרבים והוציא לאור תעלומות חכמה דין גלי עמיקתא הני מלי מעלייתא לפקוח עינים עורות והיה למאורות עיניך יונים . ולו נאה ולו יאה טעון ברכה יפוצו מעינותיו חוצה רובי תורתו אשר שפט שמואל וכתב לו לפי רוב השנים וזכות הרבנים הנ״ל יכולה היא שתגן אלף המגן הרחם והמגינים? הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו פעולה צדיק עשרה מונים לפני מי שאמר והיה :
מה דאמור רבנן הן מזהירין אזהרה שמענו להזהיר גדולים וקטנים למען לא יקרב איש זר לעשות תקרובת כעין פנים להשיג גבול ולהעלות על מזבח הדפוס הקונטריסין הנ״ל עד משך ששה שנים לא באופן זה ולא באופן אחר עד מלאת הימים שש שנים והעובר על דברינו אלה מחינא ליה בסילוא דלא מבעי דמא נחש כרוך פרחס נחשפים? ושומע לנו ישכון בטח ושאנן והיה עלהו רענן ועליו תבא ברכת טוב : כ״ד החו״מ פעה״ק עי״ת טבריה ת״ו ביום כ״ו לחדש אדר שני שנת מי חכם וישמר אלה לפ״ק ברחובות קריה
הצעיר חיים שמואל הכהן ס״ט
הצעיר אברהם הכהן דויד ס״ט
הצעיר רפאל ארזי הכהן ס״ט

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 7 • מאמר שברי...**

מאמר
שברי לוחות
מהרב הגדול שר התורה ונזר המקובלים מרנא ורבנא מנחם עזריה
מפאנו זצוק״ל והוא מאמר עשירי מהעשרה מאמרות
להרמ״ע
וגם דרוש מהרי״ש אלקבי״ץ זיע״א
אשר עד הנה היו כמון ונעלם בכתי״ו והוציאו
לאור הדפוס לזכות הרבים הרב מהרי״ש העליר נ״י
בדפוס הרבני החסיד מוה׳ דוב בער בהרבני החסיד מוהר״ר שמואל בק״ק? ז״ל
בעה״ק צפת תבב״א
לזכר עולם יהיה צדיק הרמ״ע מפאנו זצללה״ה לפ״ע

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הערות הדפוס לשברי לוחות

**קטע 1 • א כך הוא...**

(א) כך הוא הנוסחא בס״י? ובספרים שנדפסו בהאחרונים בדרך אמת הנוסחא? למהוי זך ב**[חסר]** עלי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 2 • א פ' ויחי...**

(א) פ' ויחי ד' ר"כ ע"ח? ועיין בכתי"ח בהלול? כ"ד בישוב הדברים על מכונם :
(ב) ד' קי"ג ע"ב
(ג) ד' קל"ח ע"ב
(ד) ד' כ"ה ע"ב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 3 • א פ' נשא...**

(א) פ' נשא קל"ט ע"ב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 4 • א והנה פ'...**

(א) והנה פ' בחקתי ד' קי"ג

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 5 • א ד' ל"ה...**

(א) ד' ל"ה ע"ב
(ב) **[חסר]** ג' ל"ב ע"ב
(ג) לרעה
(ד) בחרתי
(ה) ללמדו
(ו) אהוד :
(ז) התם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 6 • א עבה"כ דב'...**

(א) עבה"כ דב' זכאות? פכ"ה ב' הרמוז ג' ד' ק"ה ע"ב
(ב) ובספרים שלפנינו המתוקנים עפ"י דרך אמת הנוסחא בר תרין אתוון ח' וק'

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 7 • א עיי' מזה...**

(א) עיי' מזה ברע"מ פ' פנחס דף רכל"ד
(ב) מ"ז ע"ב
(ג) לחדש התפלה
(ד) עירובין ד' י"ט ע"ב
(ה) איוב כ'
(ו) איוב ל"ה
(ז) לצרפו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 8 • א והוא בפ"ק...**

(א) והוא בפ"ק דברכות בדלי תפילין ומובא בע"ח ספי' ל"ח :
(ב) עיין מזה בס' כנפי היי? ח"ר פ"ז ובע"ח ש' הכללים פ"ז להחזירות רומז על המוחין מבחי' נעילת מי הוא כנגד? ד' מוחין חו"ב חו"ג דרעת כל ה' כולל מי' הרי חו"ב תחח עי"? מבינה ונכללת חו' הרי מוחין חו' נה"י שלה התמת? בפלה בריש בהוד? חו"ג בריש ונעשו ג' מוחין הרי ג' רגלים חו"ב מכניסים ברחם זו"ח ומתפשטים בכל גופה דזו"ח שהם תב"ד תב"ת נה"י הרי ל' דצלם יתחב"כ חד בל"ס יתחלף מם זו"ח קוי חם? : ומבואר בכוונת סוד התפילין ה"ס המוחין חב"ד מתלבשים בנה"י דאמא ונכנסים בחב"ד דז"ח ומחירים כחוץ? במצחא דזו"ח והם מתחלקים לד' מוחין וה"ס ד"פ תכ"ו ותש"י ותש"י ה"ם מוחין דנוק' ע"ד הנ"ל עי"ש וכבר מובן מדברי הרב בכאן :
(ג) נל"ח ראשית חכמה וכן מ"ר על מלת בראשית בחוכמתא .
(ד) כי המוחין חב"ד כשנלבשו בנה"י דאמא :

**קטע 8 • א והוא בפ"ק... • המשך**

(ה) כמבואר בזוהר בראשית ד' כ"ו ע"ב וע' בש' העיבורים פ"ד כלל ב' וה' ובש' הנסירה פ"ח ובש' היחודים פ"ח כי מבינה נביאים ונביאות שמואל הו' מנצח דז"ח והארת נצחא דאמא דייקא והבן :
(ו) והנשמע ממילא בהתפשטות החכמה בנצח ועיי' בפרע"ח ש' ספירת העומר פ"ח
(ז) וכזה רמז ס' תהלים פי' ח' וכמו שמבאר והולך :
(ח) מפרש שם בראי"ש כמו חנן מתנינן תליסר מתיבתא בעוקצין ופי' רש"י שם (ברכות כ') בי"ג פנים והתו' כתבו? בי"ג ישיבות עיי"ש ושם רמז להמשכת המוחין כטעם מרבה ישיבה מרבה חכמה והבן :
(ט) דלאו נגמרו לכנוס בו המוחין דאמא עיי' בש' דרושי הצלם דרוש ג' :
(י) עיי' בכוונת שמו"ת התרגום ה"ם הנוק' העומדת באחו' דז"ח והז"א מתקן מוחין דילי' ממוחין דילי' ומחזירה פב"פ עיי' בש' תי' הנוק'? פ"ב כלל ח' וז"ש והיא יודע לתרגומי בכלהו והבן :

(א) ד' קי"ז ע"ב ור"ל נדפס בלקוטי הש"ס מהאריז"ל
(ב) עיי' בפרע"ח ש' התפלה פ"ו ובעע"ת פ' בהר בסוד התורה והעבודה ובשוה"כ תנו עוז לאלקים ותבין דברי הרב בכאן :

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 9 • ג עיי' בסוד...**

(ג) עיי' בסוד זה בס' כנ"י ח"ג סי' קמ"ז ובפרע"ח ש' חג המצות פ"ח ותבין :
(ד) עיי' בע"ח ש' המלכים פ"ו ור"כ? מיירי לאחר תי' הפרצופים שנתוסף להוי"ק ג"ר והי"ל שליש לעליון חב"ד ובי' שלישים לתחתון ת"ת נה"י :
(ה) דקודם תי' הפרצופים לא הי' נחשב נקודת המל' בפ"ע וגם היתה נקודה ונחשב תלת נקודת תלת כלילין מתלת כידוע וכנ"ל ג' מקומות בהמוחין תג"ת כו' ועפ"ל לפי שנקודת המל' הוא אחורי נה"י לכך נחשב כחלק בפ"ע עצמו כמו הנ"ל עיי' בפרע"ח ש' התפילה פ"ח וחלק רביעי שבמוחין חב"ד וע"ז עסיסים וכ"כ האמת בסוד הנקודות שלא עדיין אינו מתוקן בפ"ע אבא? בחי' הפרצופים מהגב הת"ל בנוק'? בפ"ע ונכלל בי' ח' ג' ח'? כמ"ש בעליון וב"ש להתחתון ודוק :
(א) זה יובן בהקדם המבואר בע"ח ש' ל' פ"י ור"ח בסוד משה מלגאו יעקב מלבר כי משה ויעקב שניהם מיסוד אבא שבתוך הז"א במקום שמסתיים יסוד אמא בהזה? דז"א אך יעקב הוא מהור יסוד אבא היוצא חוץ לז"א ומשה הוא מסוד ההארה היוצא מיסוד אבא בפנימיות ז"א וז"ס משה מלגאו יעקב מלבר עפ"ל ועש"ב . עוד נקדים המבואר בש' ה"ח פ"ח דיש הארה בין הז"א לפרצוף יעקב שאחור לז"א היוצא מיסוד אבא וזו הארה? הוא בחי' אחך? אשת יעקב ומצהי"? לאה זו יצא כל דור המדבר כו' ובכ"מ שנזכר דור המדבר הוא ענין לאה הנ"ל ונפרדת נק' דוה"ת הרע? שפי' דור דעה לפי שיוצא מהדעת של ז"א שבתוך היסוד אבא שהוא בחי' מרע"ה והוא סוד"כ העם אשר אנכי בקרבו והוא נק' דעת העליון עכ"ד ועש"ב ובזה תבין דברי הרב בכאן :
(ב) הוא דוהמ"ל ויובן עפ"י המבואר בלק"ת ע"פ תורה צוה לנו וגו' כי אחז"ל נובלת חכמה תורה פי' כי חכמת התורה הוא יסוד אבא שבתוך ז"א ודבחי' מה שנבל ממנו ויצא לחוץ ז"א ומשם יצא יעקב הנק' תורה וז"ש תורה צוה לנו משה שהוא יסוד אבא הנק' משה והוא הוציא תורה כבחי' קהלת יעקב שהם האורות הנקהלים ונקבצים ביעקב ויוצאים ממשה עכ"ל והז"ל דרשו א"ת מורשה אלא מאורשה וזש"כ מרע"ה הי' נשוי בת אחותו ר"ל דור המדבר שהוא היוצא ג"כ סוד התורה שהגיעו בפנים ונתנו לישראל . דוהמ"ל ששרשם מלאה דוהמ"ל מאחורי ז"א ועי"ז נחשבים כארוסתו ולכן הי' בידה? לגרשם כמו שמבאר והולך ודוק
(ג) זו דרדע ר"ל אחותו הוא דרדע שה"ם פרצוף לאה דוה"מ וכנ"ל ומובן :
(ד) ששמעו בסיני גורס כ"ה הגי' בס' כנ"י ח"ג סי' פ"ב ור"ל כי דאז הי' דינם כנשואה ובסיני שמעו אנכי וגו' מהשי"ת עצמו וא"כ אין ביד משה לגרשם עתה . אלא ניתן אמתלא כו' ר"ל שהי' נותן טעם לדבריו שעדיין לא הי' דינם כנשואה מסיני כי לא לכם צוית ולכן שבר הלוחות קודם שהגיע אל המחנה שיהי' דינם כפנויה ולא נעשו כנשואה אלא אח"כ כשקבלו הלוחות מיד מרע"ה
(ה) ד' ז' ע"ב .

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 10 • א ד' קי"ז...**

(א) ד' קי"ז ע"ב
(ב) זבח? ד' י" ע"ב
(ג) ז"ו ע"ס
(ד) וז"ש צריך להודיע לחמו ה"ס הדעת הנמשך מאבא לאמא שהוא כולל חו"ג וכבן? סוד הזיווג :

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 11 • א ע"ש בתו'...**

(א) ע"ש בתו' ד"ה פתחו וכו' :
(ב) נס'? כ"ו וה"ח כ"ט? בגי' תיקרה? וכח עבידתא לאתגלא בהספשטות בתינות מתחתיים וחון שכה? סוד סוכה כ"ש לא עביד לאתגלא דאו למעלה בחצינות? חבי כו' .
(ג) שהם סוד נויה מזל יג תיקוני הדיקנא מז' למטה? שבהמזל עיי' פשוטם בעטרה של נזח'? בפרע"ח ש' השבת פי"ג והבן
(ד) מוטבת
(ה) **[חסר]** כו' עם ארבעה כוללים והכלי חי"ו סי"ב ב' כו' וכסוד? ארבעה טעונים :
(ו) ד' ל"ד ע"ב :
(ז) ד' ו' ע"ב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 12 • א להוי' דילה...**

(א) להוי' דילה כצ"ל
(ב) ועיי' בהקדמת ת"ז ד' ט' קודם ד"כ ח"י ה' ובכ"מ :
(ג) אינכי ספי' בצים א"ה כווד בעמלא? לקבן החסדים וגבורות כנודע לפיכך איתי' כו' כ"ה הנוסחא בס' כנ"י ח"ג סי' ס"ב : עיי' מזה בע"ח ש' מוחין דצלם פ"ה ופ"ה
(ד) הוא דרע"ה שכולו בעמלה'?
(ה) כמבואר בת"ז תי' דוי"ג? וז"א דקב"ה לאו אתתריך? עמה כו' ובגינה קב"ה איהו מלך אסור ברהטים כו' ושכינתא איהי בית האסורין דיליה כו' ואתמר בה אין רבני? מתיר א"ע מבית האסורים ופורקנה דילה דאיהו תשובה אימא עלא' איהי תליא בידהון דחמשין תרעין דחירו עמה כו' עכ"ל ובזה יובנו דברי הרב בכאן :
(ו) ולכאורה אינו מובן דאכתי טעמא בעי אמאי מכני רב בתלמודא תסרהא? דדהע"ה בס' תהלים והנראה בזה דדהע"ה שכולו במל' סדר שבחי' דמלכותא קדישא בצירוף הוה"י דרמז על דינא דמלכותא קדישא וכמבואר בהקדמת ת"ז שציינתי למעלה וז"ש תעו במדבר וגו' יושבי חשך וגו' כל אוכל וגו' וירעו וגו' ואז הי' בבחי' מחצתי וע"י הבינה והתשובה אלקים יכח? כטעם הכ' ואני ארפא ובזה רמז רב בתלמודא להורות לנו סדר הבינה? וגם רמז בסידור הכתובים? בסוד קרבן עומד ויורד? בצירוף יה"ו"ה כתה סיקת?

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 13 • לגבי אבא...**

לגבי אבא שה"ס י"ה תתא כהירת לנצח? שה"ם ה"ו כמבואר בת"ז כל"ת ובפרט בתי' ס"ט יעו"ש בס' באר יצחק ור"ל כי ידוע מלכות היא מליאה גבורות וקודם שנמתקים ה"ג שבה אינו יכול ז"א לקבלה כי הם שני הפכיים זה מזה כי ז"א הוא מסוד ה"ח ומלכות היא מגבורות כו' וע"כ צריך למתק גבורותי' ע"י ה"ח כו' ע"י אבא שהוא שורש ה"ח וע"י שמקבלת ממנו ה"ח נגמרת המיתוק דגבורות שלה כו' בסוד ד' בחכמה יסד ארץ כו' עכ"ל ועש"ב וזה רמז הכ' המובא בת"ז כ"פ בזאת (ה"ם המלכות) "יתהלל "המתהלל "השכל "וידוע השם היות בר"ת ה"ם המתקת הדינים שבה בסוד קרבן עולה ויורד דאבא שה"ם י' משפעת בה' שה"ס מלכות ה"ח וע"י נגמר בנינה וקשוטיה ואז אמא שה"ס ה' נחתת לגבי ברא ומשפעת בו סוד המוחין וע"ז מזדווג עם המ' והיא משפעת החסדים והישועות על ישראל אכ"ר בד' יושיעם? על עמך ברכתיך סלה בילא"ו :
(א) ד' ו'
(ב) ד' ל"ז ע"ב
(ג) ד' ת"ד ע"ב
(ד) ד' ס"ב
(ה) ד' ל"ו

**קטע 13 • לגבי אבא... • המשך**

(ו) ד' ס"ט ע"ב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## נספח המיוחס לאלקבץ

**קטע 1 • וילע"ד ראוי...**

וילע"ד? ראוי להקדים שמחמת עניות דעתינו יען שהוא צריך לחושים עם כח המדמה כל זמן שהנשמה שכליות בתוך הגוף ניתן לנו רשות לצייר בדמיון גופניית הפרצופים דאצילות אע"ג שהם רוחניות טהור וקדוש עד א"ס וכן מתנהג הרשב"י והת"ח ובפרט באדרא כי כל דבריו בדמיון הגוף ראש שערות דיקנא מצח עיניים חוטם פה גרון וכו' וכו' ואין בזה קפידא כי כן מצינו בתורה נביאים וכתובים ע"כ אל תתמה מהרב האר"י ז"ל שביחודים כתב תצייר במחשבה דילך כאלו אתה רואה בעיניך דא"א בעל קומה זקן כמ"ש דניאל ועתיק יומין יתיב וכו' כי השכל נגרר אחרי הדמיון בהכרח אם לא ימצא טעמים להכיר את האמת ' ואפרש לך ההפרש שיש בין הדמיון אל השכל להצילך מפתוי כשאנו רואים עב א' עובר במרוצה לפני הירח הדמיון חושב שהעוברת במרוצה הירח הוא והקטנים אינם יוצאים מן הפתוי ההוא אמנם הבעל דעת מכיר שאין המדמה אליו לפי ראות העיניים אמת ' וכן הרואה ההרים מרחוק שופט שהם מגוון כגוון תכלת ר"ל [השכל] מכחיש הדמיון וכשאתה בתוך הספינה (היאתה) רואה את הים ולא דבר חוץ ממנה לפי הדמיון אתה אומר שאין הספינה הולכת ואם אתה מסתכל בסדינין מלאין רוח הדיין בכח השכל הפך הדמיון ועוד אנו רואין פני הלבנה שיש בה מצח עיניים חוטם פה ואין כח בשכלו להכחיש דמיון הראיה הזאת אבל משיצא הכלי הנקרא וישט"ה לונג"ה אנו מסתכלים בו בלבנה ומסכימים לפי ראייתינו עם הפילוסופים שהוא חיות צורת הלבנה דמיון מנגד את השכל נולד מרחוק המקום ' הרי שהדמיון הולך אחר החושים הגשמיים כי כל או"א מה שרואה ושומע ומריח ומרגיש והשכל נמשך אחר הדמיון ובהיות שהנושא השכלי הוא האמת והשכל ניתן להשיג את הדברים כמו שהם לא כמו שנדמים הרי שהרשות שניתן לנו לצייר דמיונות כאלהות היא בהקדמת ידיעת השכל האמת על מתכונתו כמו שידענו במופתים חותכים שלמעלה אין פנים לא אחור לא ימין ולא שמאל לא שתיה ולא אכילה לא עמידה ולא ישיבה לא עין לא פה ולא שום אבר מקרי גופני וכן אמרו חכמי התלמוד ויזהר שלא להאמין אחר ובעבור זה בריש האדרא ק' אר"ש ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ושם בסתר בסתרו של עולם כדי שלא יצייר בשכלו הרואה בדמיונותיו שאינם דמיון אלא אמת ' ובזה תבין ענין הנבואה והנה גלוי הנבואה אינה בכח השכלי של האדם אלא בכח המדמה או שיהי' פנימיות בלב הנביא או שיהי' חיצונית למראה עיניו ואפי' מלאך שיראה לעיני ב"ו מוכרח הוא להתגלות שיקח איזו צורה גופניות שהעין תתפוס בה צורת אדם או חיה או עוף או אילן או עץ או מנורה וכו' ואם הרואה יודע שהמתגלה אינו עצם נרגש כמות שהוא אע"ג שהוא רואה אותו מצויר במציאות גופני כפי הדמיון מכיר בשכלו שהדמיון אינו משקר לו כי לפי מה שקבל דרך הראיה ושמיעה מצייר וחושב '

אמנם משיג בלי ספק שאין במלאך שום דבר ממה
שנגלה בצירתו ואינו מבקש לדעת מהות רוחניות המלאך כ"א מה רוצה לרמוז
וכוונתו באותו הציור ההוא וזה תמצא בדברי מנוח כי מתחלה ועד סוף הי' חושב בשכלו
ממש בדמיונו בראיית העין שהי' מתגלה ומדבר אליו ולאשתו אדם א' ובסוף הכירו
שהוא מלאך ונתבטל כל מה שהי' מאמין לפי דמיונו והכיר ששכלו הי' מוטעה בשבילו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 2 • גם זכריה...**

גם זכריה כשראה מנורת זהב והמרכבות שאל מה אלה אדוני בדמיון הי' משיג
שאלו הם סוסים מגוונים והוא רואה לכל פרט אבל שכלו יודע שאין מנורה מנורה
ולא הסוסים סוסים ויבקש לדעת הכוונה הפנימית וכן הש"ית עצמו נגלה פעם בפעם

**קטע 2 • גם זכריה... • המשך**

בעל מלחמה בחור כאחדים ופעם כזקן מעוטף בטלית כש״ץ פעם עומד על רגליו פעם יושב על כסא רם ונשא פעם רוכב על המרכבה וכאלה אלף צורות ודמיונות והשכל יודע מסיבת ראיות מופתיות שאין בו ציור לא דמות למי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו לא ממקרי מקרה באים כי הוא אינו גוף ולא כח גופני ולא כח ברוחניות אלא עליון מכולם ע״כ ברכה ותהלה והוא מתגלה ומתרבה אלינו בכח הדמיון ולא בשכל וכן אמר הוא יתי וביד הנביאים אדמה בכח הדמיון אבל לא ביד השכל כי לא יתכן שאלהות יתגלה אל [השכל ניתן] שהשכל עוסק בכל מושכל להשיגו לפי אמיתותו ולא יוכל מהות השכל להשכיל [מהותו] של הב״ה ואם יגלה אל השכל אין נגלה אל הכח ההוא בשום ציור או דמיון אלא כמה שהוא ואז יתבטל השכל מכל וכל כי לא יוכל להשיג ולעמוד במושכל אשר אין לו סוף ותכלית ואם תאמ׳ שאין העין יכול להתקיים בהביטו אל השמש מפני שהוא גושם עצום מהשיגו מה **[חסר]**

**[חסר]** ורבן של כל הנביאים חכם גדול בכל ענין היה ואחר מתן הר סיני אמר להב״ה הראני נא את כבודך ובודאי שאינו מבקש לראות גוף גופני כזה כי הלא האש ההוא א׳ מהד׳ יסודות הוא חומרי ואין העין תופס בו מכ״ש ברוחניות גם לא בקש לראות את כבודו דרך נבואה בכח המדמה כי נביא הי׳ תמונת ד׳ יביט אבל כונתו היתה להשכילו ולהכיר מהותו לדעת מציאותו במושכל ראשון שיתישב הכח השכלית נפשו עד שכל להשיגו והב״ה משיב לא תוכל לראות פני ואונקלוס פי׳ לא תיכול למחזי אפי שכינתי אפי׳ הפנים התחתונים שהם מדות וכלים גמורים לא תוכל להשכיל בחכמה כ״א דרך נבואה בכח המדמה כשיקחו צורה ראויה להדמות ולהכניס בתוך הדמיון שלך וזה לא יועיל להשגת האמת שאתה מבקש : הרי סוף דברי רז״ל חכם עדיף מנביא כי החכם עוסק בשכל להשיג את האמת לא בדמיון והנביא ענינו בדמיונות ובצורות שאינם בעצם המתגלה ואינם מושגים מן הנביא לאות ולסי׳ ולרמז אל הכוונה אשר בשבילה נצטיירו הדמיונות בהם מהש״ית נפש הנביא גם בזה תבין [לדברי ר׳] יוחנן ן׳ זכאי מ״א פ׳ בראשית רז״ל כמה נצטער ההוא גברא דכתיב כו׳ לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא למחזי חד שמשא דמשמשא קמי׳ ולא אתייהיב לי׳ רשותא דכתיב הראני נא את כבודך א״ר יוחנן הוא דכתיב בי׳ כבוד ד׳ והוא מט״ט שר הפנים ואיך שאל משה למחמי דא אלא משה כבר כיון דחמא גופיה מ׳ יומין ומ׳ ליליו דלא אכיל ושתי והיה ניזון מאספקלריא דלעילא סבר דכדאי הוא למשאל דא ומה אתיב לי׳ לא תוכל לראות את פני הוא מארי׳ דאפייא ולא יהיב לי׳ רשותא כי אם הי׳ דרך נבואה למה לו לבקש דבר זה ומה מועיל לראותו באיזה דמיון מצוייר שיעשה מט״ט להראות לעיניו אבל רצה לראותו באיזה ערך ממש כמו שהוא ומזה יהי׳ מש״ר מובדל משאר הנביאים ועליון על כלם כי אין בכחם לראות מלאך א׳ במליאתו כמו שהוא מופשט מכל ציור ודמיון של העולם הזה והוא יראה למט״ט בלתי התלבשות ובלתי לקחת שום צורה ודמות ולא עלה בידו וכ״ז הבאתי לך להשכילך איך ינתן רשות לנו לצייר להדמות בגופניות באצילות דכתב האר״י שהוא צורת זקן בעל קומה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 3 • שורה תחילת...**

**[חסר]**

**[חסר]**

עוד ניתן רשות לחשוב מחשבה דרך מקום שא״א עליון על אבא ואימא על (מ״ק א״מ) וזהו על שכי״ב סדרא ומן יש רשות לדמות שמתחלה נתקנה רישא עלאה דלא אתיידע ואח״כ הב׳ רישין אחריהם או״א [והז״א] הי׳ י״ב חודש בתוך אימא כי יש עובר מי״ב חודש ומשי׳ ימים ואנו דורשים באצילות זמנים ושנים קדמוניות ימי קדם ימי עולם יום ולילה שנה חמה וכו׳ והכל לסימן ואות לרמוז ענינים ופעולות שלא באו אל שכל יען שא״א שיבינם באמיתותם כ״א בדמיונות ואנו מאמינים ויודעים שאין שום דבר מאלה כי הכל המוערת רמז וצל נתון בכח בדמיונו ובזה אנחנו כולנו כנביאים שהוא בשכל המכחיש את הדמיון וכמעט שהוא חייב להאמין שהחזיון

**קטע 3 • שורה תחילת... • המשך**

אשר הוא רואה בנבואתו אמת הוא ושלא יוכל השכל האדמי להכחיש אמונות הנבואה וע"כ יותר טוב להיות חכם שאין לו סכנה להאמין בדמיונות מן הנביא שהו' מוכן ליפול בהם דברים מנגד אל השכל וכ"ז אינו כלום כי אין לך נביא שלא יהי' חכם גדול ובהכרח מן הדין הי' שלא ינתן הנבואה למי שאינו חכם יען שהוא יאמין דמיוני נבואתו ויטעה טעות גדול כי הנבואה אינה בשכל כמ"ש אלא בדמיון והנה הירח רמז אל השכינה שממנה כל הנבואות המושפעות בדמיון מהויות לפי כח הנביא והב"ה ראה והתקין צורת הלבנה להוכיח לפתאים דהלבנה שנראה לעינים בדמויות אשר אין בה הצורה הזאת מכ"ש שאין שום צורה ללבנה קדישא מכל מה שרואה הנביא בנבואה :

עוד הקדמה אחרת אין אנחנו מבקשים ועובדים ומתפללים לקב"ה כמו שהוא לעצמו ואין התנ"ך ולא השכל ולא החכמה עוסקים בו יתי' לא בעילות ולא באי"ס בהתעלמותם וכמו שהם כולם יחד בכ"מ למטה כמו למעלה בג"ע ובגהינם בנמצאים עליונים ותחתונים כי בהשואה גמורה [הם בהתעלמותם] וכלת מדרקה הא"ס והעילות וקב"ה השי' הם הויים [התמירים] תוכים ואין שום מקום או בריה בלתם אבל החכמה והשכל עוסקים ומדברים בענין מציאות הא"ס והעילות וקב"ה השי' לפי הגלוי כי בזה יש כמה וכמה שינוים לפי המקום והזמן והמקבל : והנה השכינה ממלא כל העולם כולו אין מקום פנוי ממנה ואמרה למשה אשר (אומר) [אועד] לך שמה להתגלות אליו בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך כי כל ביאה וירידה האמורה בש"ית אינו אלא גלוי כי מי שהוא ממלא כל המציאות לא שייך למימר ביה ביאה הליכה או ירידה עליה ומטעם זה תרגמו יב"ע ואונקלוס וירד ד' על הר סיני ואתגלי דא הדבר בפשוטו כי מעולם לא הי' הש"ית בהר סיני א"כ יש מקום פנוי ממנו יש לו קץ ותכלית דרך מקום ג"כ מוכרח להודות שא"ס בלתי בעל תכלית בכחו מהותו וארדה נא ואראה אתגלי כען ואחזי וכן כל ירידה וגם הביאה תרגמוה על אופן זה הנה אנכי בא אליך הא אנא מתגלי לך לבעבור נסות אתכם בא האלקים בדיל לנסאה יתכון אתגלי לכון יקרא השי"ת אם לא היינו עובדים להש"ית לפי גלויו (ולא) [אלא] לפי מהותו ישיבתו בכל מקום מאין יתחייב מיתה המקריב קרבן בחוץ והלא הקב"ה בכל מקום והמקריב מה שיכוין אליו בכל מקום לו ירצה כי הוא שם אע"פ שאין מקום פנוי ממנו אבל כוונת העבודה לפי הגילוי ואין גלוי אל השכי' מ"מ כ"א בבית הבחירה לא התירה תורה להקריב קרבן ולא אבניה גם שם אלא לפי מקום אשר בחר ולמעלה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 4 • ג"כ חייבים...**

ג"כ חייבים אנחנו [להאמין] ולדעת מקום גלויו לשכינה ולהתפלל אליו ולכוון בו ומפני שכן גם השם ב"ה נתן לצייר מציאות הגלוי דרך מקום זה למעלה מזה כי [זה] הא"ס לפי אמונתינו והשגתינו הוא בכ"מ נמצא וכיון שגלויו נערכה אינו למטה מן האצילות כ"א באי"ק ומלכותו אנו מציירים שהוא שם וכן קב"ה ברישא עלאה דלא אתידע ואנו חשבים שהוא תחת הא"ס ועד"ז עה"ע ועה"ס מג' רישין והאירים לאו"א והב"ה מתגלה עם י"ס בלי' בלימה מחכמה עד מלכות והם תחת או"א בכלים והב"ה תחת העלות ולמטה מהא"ס והדמיון הזה לפי הגלוי אבל לפי מציאותם והיותם לעצמם ולערכם א"א לחשוב באי"ס ובעילות ובקב"ה כי הכל באחדות א' בכ"מ ומי שאינו מבין זה דומה לנביאי עם הארץ שאין א' אלא למינות וכמו שהנביא צריך חכמה ואין משפיעים עליו נבואה אם לא קדם חכמתו לנבואתו כן אין מוסרים ס"ת אלא למי שהוא חכם מבין מדעתו בקי בכל החכמה יען שחכמת האצילות לא יתכן ללמוד וללמד אותה אם לא תתלבש במשל מפני לצייר ציורים ולהמשיל משלים והמשכיל יבין לעלות מן המוטבע אל המורגש ומן המורגש אל המושכל ומן המושכל אל הנעלם תמיד בשכלו הקדמת הנביא להאמין ולהשכיל שהדמיונות והמשלים ניתנו ונעשו להבין דבר מתוך דבר כי אין באצילות שום דבר מכל מה שהנביא

**קטע 4 • ג"כ חייבים... • המשך**

רואה בדמיונו ומכל מה שהחכם מצייר במחשבתו
וממשיל בחכמתו והחכם יעזוב המשל
והדמות ויקח בשכל הנמשל והנרמז
והכל מושלל מגוף וממקרה גוף
וזהו עיקר גדול :

סליק

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## דברי עורך הנספח

**קטע 1 • אמר הש"ה...**

אמר הש"ה תעיד עלי כי דברי הקדוש מהר"ש אלקבץ זיע"א הנז' הצעתי לפני כבוד אדומ"ר הרב החסיד קדוש ישראל כקש"ת מוה' אברהם ליב מאווריטש זצוק"ל ואמר כי הן הן דברי אלקים חיים וכן קיבל מרבותיו נ"ע כי כל אשר ישכיל בן אדם קרוץ מחומר להלביש דברי קבלה בהשכלות דעותיו אפיי יהי' דקה מן הדקה כל שהוא נרגש בשכל ובמחשבה הרי הוא גשם גמור כי אין ערוך אליו ולית מחשבה תפיסה בי' כלל וצריך חיזוק ביותר שלא להכשל ח"ו אלא כל התורה בפרד"ס לזכך החומר ולהדביק נפשו באור התורה באמונת אומן והמאור שבה מחזיר הרגשות הגשמי לרוחני עד שיכול להפשיט הצורה ואין סוף לדבר וגבוה מע"ג גבוה שומר שלא נכשל ותכלית הידיעה שלא נדע וביבמות ד' מ"ט ע"ב משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה פרש"י וידע שלא ראהו ובזה פירשו הראשונים אוי לי כי נדמית"י וכו' כי את המלך ה' צבאות ראו עיני והכלל כי אין לך הקדמה לחכמת הקבלה אלא הרשימה שבעי' בהקדמת עץ חיים **[חסר]**
**[חסר]**

תושלב"ע

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**קטע 2 • אמר הש"ה...**

אמר הש"ה ראיתי לצרף לדברי המחבר הרמ"ע זיע"א מה שנמצא אתי מכ"י הגאון מהר"ש אלקבץ זיע"א מקצת מדרושיו לזכות הרבים אשר קרבת אלקים יחפצון

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## שער הדפוס

**פתיחת הקטע**

ספר
עשרה מאמרות

כולל מאמר חקור דין מאמר אם כל חי מאמר המדות מאמר עולם קטן ומאמר העתים

לאחד קדוש מדבר מלין לצד עלאה ותתאה גלי רזיא ושם בסתר שכל את ידיו אמונה. בדעת ובתבונה. איש תבונה ידלנה. ה"ה שר התורה אב החכמה והבינה. ממנו יתד ממנו פנה. הרב הגדול בישר' מרנא ורבנא. מנחם עזריה מפאנו ז"ל.

עם פירוש ובאור רחב ונכון.
יד יהודה

אשר חבר מחדש השלם בתורת ה' תמימה. כולל כל מדע וחכמה ידיו רב לו בלמודים וטבעים. אדיר הרופאים. ולכל תכלית הוא חוקר. באלהית האמתית ודבר ה' יקר. ה"ה הרב המופלא מהור"ר יהודה ליב ב"ר שמעון זל"ל מן חבריא

**פתיחת הקטע • המשך**

בני ישיבת ק"ק פרנקפורט אב"ד בק"ק ומדינות מגנצא:

בדפוס הרבני הנגיד מהור"ר דוד צבי שרענציל.

Assare Maamores
Druck von D. H. Schrenzel in Lemberg.
1858

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמה

**פתיחת הקטע**

הסכמה
אלה דברי הגאון המפורסם כמהור"ר שמואל זלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פרנקפורט דמיין

אתם חכמי הדור צאו וראו את אשר פעל ועשה איש חי רב פעלים מקבציאל. גדול הוא בישראל. האלוף המרומם רופא פלא. הרב המופלא מהור"ר יהודה ליב נר"ו ב"ר שמעון ז"ל אב"ד דק"ק ומדינות מגנצא שחיבר פירוש מספיק על חמשה מאמרים אשר חיבר בר אלהין קדישין בעל עשרה מאמרות קראו בשם יד יהודה והגם שכבר קדמוהו בקצת איזה חבורים מ"מ אותן הפירושים אינם מספיקים באשר שהרב המאור הגדול בעל ע"מ גדול ובקי היה בכל החכמות גם דיבר ורמז בקצרה בלשון צח וסתום מאד עד שלפעמים נקט לשון הפסוק ותלמוד לצורך ולפעמים רק ליפוי ולצחות לשון והדברים נעלמים והרב המפרש הבין לשונו רמיזותיו וחדותיו כי גם הוא בקי ויודע בחכמות כמפורסם בכן נתתי לו הרמנא ורשותא להביא פירושו לבית הדפוס לזכות בו רבים ומדאגה מדבר שלא יבוא איש אשר לא עמל בו וישיג גבול המוציא לאור את הס' היקר הזה בכן הנני גוזר נדוי ושמתא ארור בו קללה על כל מי אשר יעלה על דעתו להדפיס הספר הזה כולו או מקצתו בלי דעת ורצון המוציא לאור את הס' עתה ורבצו בו כל האלות וקללות הכתובות בספר תורת ה' והשומע לדברינו יונעם ותבוא עליו ברכת טוב כ"ד החותם לכבוד התורה ולומדיה נאום הק' יוסף שמואל מקראקא בלא"א מוהר"ר צבי נק' הירש זצ"להה חו' פק"ק פרנקפורט דמיין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הקדמת בעל יד יהודה — תחילה

**פתיחת הקטע**

הקדמה מהרב המפרש יצ"ו

בהרחיב ה' את גבול אהלי יעקב והושיע את אהלי יהודה לתורה ולתעודה. ארוכה מארץ מדה ולהורות נתן בלב כל חכם לב על כל המצות חקים ומשפטים ישרים ועל כל טוב הצפון ספון וטמון מכל חכמה ובינה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ומה דבר ה' וצוה. אל עמק שוה. ואיזה מקום בינת סודו אל עבדיו הנביאים וטעמו ודבר ה' יקר. אין חקר ואם המה בכתובים. לא כל אפי שוים. זה יפרוש וזה ידרוש. זה יכתוב ידו. ברמז וחדה. וזה יאמר יושב בסתר. וכבוד אלקים הסתר. הן כל אלה ראו עינינו כי טוב פתרו לנו אבותינו הקדושים אשר בארץ המה חכמי תלמוד בבלי וירושלמי ספרא וספרי ומכילתי בהלכות ואגדות גם לרבות ולתנחומי ופסיקתא ושארי מדרשים ואחריהם בעלי הפשט ה"ה רש"י ורד"ק ואבן עזרא ודומיהם ועל כולם המשכילים יזהירו בזוהר הרקיע הדוברים עתק על יומין עתיק ה"ה רשב"י וחביריו בעלי הזוהר ותקונים ושארי חבורי ישנים ואחריהם כל ישרי לב בעלי חכמת הקבלה הראשונים הרמ"בן ובחיי רקנטי וציוני והאחרונים הר"מ קורדווארי ותלמידיו ובראשם המאור הגדול גלי רזין וטמירין האר"י אשכנזי זצ"ל ותלמידיו ברוך ה' אשר לא עזב חסדו ואמתו מעמנו. ואחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת אין נבון וחכם כמו מהו"רר משה אלשיך ז"ל הפליא הגדיל לעשות על כל המקרא דרושים לכל חפצי שמים וארץ מתוקים מדבש ונופת צופים אמרו הלכה למשה מסיני לדרוש על כל קוץ וקוץ מה טוב ומה נעים ככל הכתוב בספר בלשון מדברת גדולות ורחבת ידים מי כמוהו מליץ אחד מני אלף להגיד ולספר שם ודבר ה' מירושלים. יסודתו בהררי קדש רבותינו נוחי נפש אשר זכרנו ונמשכים אחריו הרבה מן הדרשנים בע"פ ובכתב כולם כאחד עונים ואומרים דבריהם בנויים לתלפיות על מוסדי הררי דברי רז"ל. ונקל זאת

**פתיחת הקטע • המשך**

בעיני החכם השלם כמהור"ר מנחם עזריה מפאנו ז"ל איש אשר רוח אלקים בו בחכמה ובתבונה ובדעת התורה כלליה ופרטיה בנגלות ובנסתרות לא הניח דבר גדול ודבר קטן אשר לא שם עין שכלו הטהור עליו ללבנו ולצרפו כפי האפשר ותרב חכמתו מחכמות בני קדם אשר ידע בטבעיות ובלמודיי' בתכונה ובפלוסופי' גם את הטוב מהם קבל וסבר אפין להבין ולעמוד בו על כל גנזי תורה ועל דברי רז"ל הכל ערך ובלל וחבר חבורים ומאמרים בלשון קצרה וצחה מאוד יפה וברה. וזה מעשהו לדרוש בענין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הקדמת בעל יד יהודה — המשך וסיום

**פתיחת הקטע**

ומענין לענין באגב גררא. במקרא ומדרשים וגמרא. בד' דרכים בדוקים ואדוקים פשט למשפט הלשון ע"פ הדקדוק. הטיב הדק. רמז וגימטריאות. לחכמה פרפראות. דרש דרש פנים יפות ומסבירות. וזה האחרון חביב בסוד ה' ליריאיו ונסתרות. כפי אשר יגע ומצא במדרשי רשב"י וחביריו ואשר קבל מספרי הר"מ קורדווארי והאר"י זצ"ל ותלמידיהם ועם כל אלה צירף וצרף שארי החכמות הכרחיות אם מצד עצמן ואם מצד השלמת הביאור וזה הדרך ישר בעיני אלקים ואדם. והנה דבריו ואמרותיו טהורות כולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת איה מקום כבודם בדברי רז"ל יען מרוב חשקו לקצור לא הביא דבריהם בשמם ככתבם ולשונם בהקדמות ויסודות לבנות אח"כ עליהם דרושו כנהוג אבל דבריו עולים בקנה אחד עם המקרא וגמ' ומדרשים ותורת אמת וחכמת הדקדוק ושארי חכמות הנקובות בשמותן מבלי הפרש. האמנם לזאת יחרד לב קורא מאמריו ויתר ממקומו כי יהיו לו כדברי הספר החתום ויאמר לא אוכל כי חתום הוא יען אם כבוד הרב בקצורו נאה לעצמו ודי לבני גילו לאו כולי עלמא גמירי ובקיאי בכל זה ומה יתרון לבעל הלשון חכמה פועל צדק לצמצם שכינת כל מדע בהוד החומר והדר הצורה בקרבה: מאין תכלית הסבה כי מי יבוא החדרה. ודלת הבנתה סגורה. בכלל זה נערתי חצני ושנסתי מתני לפרש דברי הרב כפי שיד כחי מגעת וזאת העצה היעוצה להביא המקראות ודברי רז"ל יהיו גמרות ומדרשים בנגלה ונסתר או שארי חבורים גדולים חקרי לב ודברי המפרשים כל אחד במקום שרמז אליהם הרב הן המה הקדמות והצעות להבין בהן כוונת דרושו וכל היכא דמפרש הרב איזה מקרא או מדרש וגמרא בדרך אחר שפירשו המפרשים בארתי ופלפלתי בהן והוספתי נופך משלי כפי הצורך. ובמקום שנוגע הרב בחכמת הפלוסופים ותכונה וטבעיות אשר כמו זר תחשבנה לחכמי האשכנזים למיעוט למודם בהן הרחבתי הדבור למען ידעו ויבינו את כל ונוכחת בשובה ונחת. וחלקתי כל פרק וסימן לדבורים קטנים ועליהם שמתי דברתי ושניהם בכל פרט ופרט ציינתי באותיות קטנות למען ירוץ קורא בהן. גם הדברים שחדשתי מתוך דברי הרב על איזה מקרא או מאמר רז"ל לא מנעתי מלהביאם אגב גררא ובקצרה. והנה בארתי על דרך זה חמשה מאמרים ה"ה מאמר חקור דין ומאמר אם כל חי ומאמר המדות ומאמר עולם קטן ומאמר העתים. וכאשר מצאתי וראיתי בדברי הרב שחבר עוד כהנה וכהנה ה"ה מאמר צבאות ה' ויונת אלם שזכו בו רבים ועוד מאמר הנפש מאמר שבתות ה' מאמר המלואים מאמר הרקיעים מאמר הטוטפות מאמר גור אריה וזולתן שאין בידינו אמרתי כי טוב לכלול כל המאמרים בשם אמרות טהורות (לא עשרה מאמרות כמלפנים) ואת באורי קראתי על שמי יד יהודה.

זאת ועוד אחרת חפצתי להודיע שבהיותי עוסק במלאכת שמים זו בא אלי האלוף הדיין כה"ר יואל יצ"ו ובידו פירוש כתוי על מאמר חקור דין מיוחס למקובל אחד שממנה לוקח הפירוש הקצר שכבר נתפשט ברבים אמנם לא דרכו דרכי ולא מחשבתו מחשבותי יען הוא ז"ל בקש למצוא חפץ ודיבר הכל ע"פ הסוד במקום שלא עלה על דעת הרב דבר סתר כלל גם חכמתו של המחבר ההוא עמדה לו ע"פ קבלת האר"י זצ"ל וכל מעיין ישר לא ימצא שדיבר בזה המאמר בנסתרות ע"פ שטת האר"י כי אם בשנים או שלשה מקומות וזולתן הכל ע"פ קבלת מהר"ם קורדווארי ועוד אין דבר מדברי רז"ל שהביא המחבר ההוא ומשארי חכמות העלים עינו. עוד ראיתי שני פירושים על מאמר עולם קטן כבודם במקומם מונח אין בהם די באר סוף דבר כל שופטי צדק ומשרים יחזו לנו נכוחות ומאת ה' ישאו ברכות. מעתה קחו נא את ברכתי אשר הבאתי לכבודכם כי חנני אלקים בזה וכי יש לי עוד לאלוה מילין תלין תלין. של הלכות ודברים נחמדים וכאשר אדע כי מצאתי חן בעיניכם לא אמנע הטוב ממעלתכם ובנתים ידי פרושות השמים ואסלדה בחילה. לאל נורא עלילה יכונן וישים ירושלים בארץ תהלה ועינינו תראנה נשמחה ונגילה א"ס: נאם יהודה ב"ר שמעון ז"ל מתושבי ק"ק פרנקפורט אב"ד בק"ק ומדינות מגנצא:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## שער אמרות טהורות 1698

**פתיחת הקטע**

חלק ראשון
מספר המאמרים אשר יקראוהו באמת
אמרות טהורות

כולל חמשה מאמרים מאמר חקור דין מאמר אם כל חי מאמר המדות מאמר עולם קטן ומאמר העתים.

לאחד קדוש מדבר מילין לצד עלאה ותתאה גלי רזיא ושם בסתר שכל את ידיו אמונה. בדעת ובתבונה. איש תבונה ידלנה. ה״ה שר התורה אב החכמה והבינה. ממנו יתד ממנו פנה. הרב הגדול בישראל מרנא ורבנא. מנחם עזריה מפאנו. זי״ל

עם פירוש ובאור רחב ונכון
יד יהודה

אשר חבר מחדש החכם השלם בתורת ה׳ תמימה. כולל כל מדע וחכמה. ידיו רב לו בלמודים וטבעים. אביר הרופאים. ולכל תכלית הוא חוקר. באלהית האמתית ודבר ה׳ יקר. ה״ה הרב המופלא מהור״ר יהודה ליב יצ״ו ב״ר שמעון זי״ל מן חבריא בני ישיבה ק״ק ורנקפורט ולע״ע אב״ד בק״ק ומדינות מגנצא

נדפס ורנקפורט דמיין העיר המעטירה. שנת התנ״ח ליצירה.
בדפוס המשובח של יוהנס ואוסט

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הקדמת בעל יד יהודה 1698 — תחילה

**פתיחת הקטע**

הקדמה מהרב המפרש יצ״ו

בהרחיב ה׳ את גבול אהלי יעקב והושיע את אהלי יהודה לתורה ולתעודה. ארוכה מארץ מדה ולהורות נתן בלב כל חכם לב על כל המצות חקים ומשפטים ישרים ועל כל טוב הצפון ספון וטמון מכל חכמה ובינה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ומה דבר ה׳ וצוה. אל עמק שוה. ואיזה מקום בינת סודו אל עבדיו הנביאים וטעמו ודבר ה׳ יקר. אין חקר ואם המה בכתובים. לא כל אפי שוים. זה יפרוש וזה ידרוש. זה יכתוב ידו. ברמז וחדה. וזה יאמר יושב בסתר. וכבוד אלקים הסתר. הן כל אלה ראו עינינו כי טוב פתרו לנו אבותינו הקדושים אשר בארץ המה חכמי תלמוד בבלי וירושלמי ספרא וספרי ומכילתא בהלכות ואגדות גם לרבות ולתנחומא ופסיקתי ושארי מדרשים ואחריהם בעלי הפשט ה״ה רש״י ורד״ק ואבן עזרא ודומיהם ועל כולם המשכילים יזהירו בזוהר הרקיע הדוברים עתק על יומין עתיק ה״ה רשב״י וחביריו בעלי הזוהר ותקונים ושארי חבורים ישנים ואחריהם כל ישרי לב בעלי חכמת הקבלה הראשונים הרמ״בן ובחיי רקנטי וציוני והאחרונים הר״מ קורדווארי ותלמידיו ובראשם המאור הגדול גלי רזין וטמירין האר״י אשכנזי זצ״ל ותלמידיו ברוך ה׳ אשר לא עזב חסדו ואמתו מעמנו. ואחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת אין נבון וחכם כמו מהו״רר משה אלשיך זי״ל הפליא הגדיל לעשות על כל המקרא דרושים לכל חפצי שמים וארץ מתוקים מדבש ונופת צופים אמרו הלכה למשה מסיני לדרוש על כל קוץ וקוץ מה טוב ומה נעים ככל הכתוב בספר בלשון מדברת גדולות ורחבת ידים מי כמוהו מליץ אחד מני אלף להגיד ולספר שם ודבר ה׳ מירושלים. יסודתו בהררי קדש רבותינו נוחי נפש אשר זכרנו ונמשכים אחריו הרבה מן הדרשנים בע״פ ובכתב כולם כאחד עונים ואומרים דבריהם בנויים לתלפיות על מוסדי הרים דברי רז״ל. ונקל זאת בעיני החכם השלם כמהור״ר מנחם עזריה מפאנו זי״ל איש אשר רוח אלקים בו בחכמה ובתבונה ובדעת התורה כלליה ופרטיה בנגלות ובנסתרות לא הניח דבר גדול ודבר קטן אשר לא שם עין שכלו הטהור עליו ללבנו ולצרפו כפי האפשר ותרב חכמתו מחכמות בני קדם אשר ידע בטבעיות ובלמודיי בתכונה ובפלוסופי׳ גם את הטוב מהם קבל וסבר אפין להבין ולעמוד בו על כל גנזי התורה ועל דברי רז״ל הכל ערך ובלל וחבר חבורים ומאמרים בלשון קצרה וצחה מאד יפה וברה. וזה מעשהו לדרוש בענין ומענין לענין באגב גררא. במקרא ומדרשים וגמרא. בד׳ דרכים בדוקים ואדוקים פשט למשפט הלשון ע״פ הדקדוק. הטיב הדק. רמז וגימטריאות. לחכמה פרפראות. דרש דרש

**פתיחת הקטע • המשך**

פנים יפות ומסבירות. וזה האחרון חביב בסוד ה׳ ליריאיו ונסתרות. כפי אשר יגע ומצא במדרשי רשב״י וחביריו ואשר קבל מספרי הר״מ קורדווארי והארי״י זצ״ל ותלמידיהם ועם כל אלה צירף וצרף שארי החכמות הכרחיות אם מצד עצמן ואם מצד השלמת הביאור וזה הדרך ישר בעיני אלקים ואדם. והנה דבריו ואמרותיו טהורות כולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת איה מקום כבודם בדברי רז״ל יען מרוב חשקו לקצור לא הביא דבריהם בשמם ככתבם ולשונם בהקדמות ויסודות לבנות אח״כ עליהם דרושו כנהוג אבל דבריו עולים בקנה אחד עם המקרא וגמ׳ ומדרשים ותורת אמת וחכמת הדקדוק ושארי חכמות הנקובות בשמותן מבלי הפרש. האמנם לזאת יחרד לב קורא מאמריו ויתר ממקומו כי יהיו לו כדברי הספר החתום ויאמר לא אוכל כי חתום הוא יען אם כבוד הרב בקצורו נאה לעצמו ודי לבני גילו לאו כולי עלמא גמירי ובקיאי בכל זה ומה יתרון לבעל הלשון חכמה פועל צדק לצמצם שכינת כל מדע הוד החומר והדר הצורה בקרבה: מאין תכלית הסבה כי מי יבוא החדרה. ודלת הבנתה סגורה. בגלל זה נערתי חצני ושנסתי מתני לפרש דברי הרב כפי שידי כחי מגעת וזאת העצה היעוצה להביא המקראות ודברי רז״ל יהיו גמרות ומדרשים בנגלה ונסתר או שארי חבורים גדולים חקרי לב ודברי המפרשים כל אחד במקום שרמז אליהם הרב הן המה הקדמות והצעות להבין בהן כוונת דרושו וכל היכא דמפרש הרב איזה מקרא או מדרש וגמרא בדרך אחר שפירשו המפרשים בארתי ופלפלתי בהן והוספתי נופך משלי כפי הצורך. ובמקום שנוגע הרב בחכמת הפלוסופים ותכונה וטבעיות אשר כמו זר תחשבנה לחכמי האשכנזים למיעוט למודם בהן הרחבתי הדבור למען ידעו ויבינו את כל ונוכחת בשובה ונחת.

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הקדמת בעל יד יהודה 1698 — המשך וסיום

**פתיחת הקטע**

וחלקתי כל פרק וסימן לדבורים קטנים ועליהם שמתי דברתי ושניהם בכל פרט ופרט ציינתי באותיות קטנות למען ירוץ קורא בהן. גם הדברים שחדשתי מתוך דברי הרב על איזה מקרא או מאמר רז״ל לא מנעתי מלהביאם אגב גררא ובקצרה. והנה בארתי על דרך זה חמשה מאמרים ה״ה מאמר חקור דין ומאמר אם כל חי ומאמר המדות ומאמר העתים. וכאשר מצאתי וראיתי בדברי הרב שחבר עוד כהנה וכהנה ה״ה מאמר צבאות ה׳ ויונת אלם שזכו בו רבים ועוד מאמר הנפש מאמר שבתות ה׳ מאמר המלואים מאמר הרקיעים מאמר הטוטפות מאמר גור אריה וזולתן שאין בידינו אמרתי כי טוב לכלול כל המאמרים בשם אמרות טהורות (לא עשרה מאמרות כמלפנים) ואת באורי קראתיו על שמי יד יהודה.

זאת ועוד אחרת חפצתי להודיע שבהיותי עוסק במלאכת שמים זו בא אלי האלוף הדיין כה״רר יואל יצ״ו ובידו פירוש כתוב על מאמר חקור דין מיוחס למקובל אחד שממנו לוקח הפירוש הקצר שכבר נתפשט ברבים אמנם לא דרכו דרכי ולא מחשבותו מחשבותי יען הוא ז״ל בקש למצוא חפץ ודיבר הכל ע״פ הסוד במקום שלא עלה על דעת הרב דבר סתר כלל גם חכמתו של המחבר ההוא עמדה לו ע״פ קבלת האר״י זצ״ל וכל מעיין ישר לא ימצא שדיבר הרב בזה המאמר בנסתרות ע״פ שטת האר״י כי אם בשנים או שלשה מקומות וזולתן הכל ע״פ קבלת מהר״ם קורדווארי ועוד אין דבר מדברי רז״ל שהביא המחבר ההוא ומשארי חכמות העלים עינו. עוד ראיתי שני פירושים על מאמר עולם קטן כבודם במקומם מונח אין בהם די באר סוף דבר כל שופטי צדק ומשרים יחזו לנו נכוחות ומאת ה׳ ישאו ברכות. מעתה קחו נא את ברכתי אשר הבאתי לכבודכם כי חנני אלקים בזה וכי יש לי עוד לאלוה מילין תלין תלין. של הלכות ודברים נחמדים וכאשר אדע כי מצאתי חן בעיניכם לא אמנע הטוב ממעלתכם ובנתים ידי פרושות השמים ואסלדה בחילה. לאל נורא עלילה יכונן וישים ירושלים בארץ תהלה ועינינו תראנה נשמחה ונגילה. אמן סלה. נאם יהודה ב״ר שמעון ז״ל מתושבי ק״ק ורנקפורט ולע״ע אב״ד בק״ק ומדינות מגנצא:
כותב וחותם היוי יו׳ ד׳ ה׳ אייר תנ״ח לפ״ק פה ורנקפורט:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמה 1698

**פתיחת הקטע**

אלה דברי הגאון המפורסם כמהור״ר שמואל יצ״ו
אב״ד ור״מ בק״ק ורנקפורט

אתם חכמי הדור צאו וראו את אשר פעל ועשה איש חי רב פעלים מקבציאל. גדול הוא בישראל. האלוף המרומם

**פתיחת הקטע • המשך**

רופא פלא. הרב המופלא מהור״ר יהודה ליב נר״ו ב״ר שמעון ז״ל אב״ד דק״ק ומדינות מגנצא שחיבר פירוש מספיק על חמשה מאמרים אשר חיבר בר אלהין קדישין בעל עשרה מאמרות קראו בשם יד יהודה. והגם שכבר קדמוהו בקצת איזה חבוריי מ״מ אותן הפירושיי אינם מספיקיי באשר שהרב המאור הגדול בעל ע״מ גדול ובקי היה בכל החכמות גם דיבר ורמז בקצרה בלשון צח וסתום מאד עד שלפעמים נקט לשון הפסוק ותלמוד לצורך ולפעמיי רק ליפוי ולצחות לשון והדבריי נעלמיי והרב המפרש הבין לשונו רמיזותיו וחדותיו כי גם הוא בקי ויודע בחכמות כמפורסם בכן נתתי לו הרמנא ורשותא להביא פירושו לבית הדפוס לזכות בו רבים. ומדאגה מדבר שלא יבוא איש אשר לא עמל בו וישיג גבולו להדפיס עוד פעם ספרו יד יהודה הנ״ל ויגרום היזק ח״ו להרב המופלא הנ״ל בכן הנני גוזר נדוי ושמתא ארור בו קללה על כל מי אשר יעלה על דעתו להדפיס הספר הזה כולו או מקצתו בלי דעת ורצון הרב המחבר יצ״ו במשך עשרה שנים מהיום ורבצו בו כל האלות וקללות הכתובות בספר תורת ה׳ והשומע לדבריו יונעם ותבוא עליו ברכת טוב כ״ד החותם לכבוד התורה ולומדיה היו׳ יו׳ ב׳ ג׳ אייר ח״י למ״ט תנ״ח לפ״ק נא׳ הק׳ יוסף שמואל מקראקא בלא״א מ״ו? מוהר״ר צבי נק׳ הירש זצ״להה חו׳ פק״ק ורנקפורט דמיין:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## שער עשרה מאמרות עם יואל משה 1649

**פתיחת הקטע**

ויואל משה לשבת את האיש · ויואל הלוי לשבח את הא״ש

ספר עשרה מאמרות

שחיבר החכם הגדול המקובל האלהי כמה״רר מנחם עמנו אל שנדפס מקודם ועתה נדפס מחדש ונוסף עליו הפירש ויקרא שמו בשם

יואל משה

שהוציא לאור תעלומות האלוף התורני הבחור במדות ובמעלות פה מפיק מרגליות מפענח צפונות ובנסתרות לו ידות · ה״ה מוה״רר משה בן הר״ר שלמה הלוי זל״הה · מילידי עיר ואם בישראל ק״ק פרנקפורט ·

ומקום תחנותו ומושבו לע״ע במדינת פולין בק״ק זאלקווא

נדפס בבית השותפיי יהודי בן מוה״רר מרדכי זצ״ל שמואל בר משה הלוי שליטא

בשנת **[חסר]** הקדש לפ״ק

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## רשימת שלושת המאמרים 1649

**פתיחת הקטע**

עמנו אל
החלק הראשון הזה יכלול שלשה מאמרות
מאמר חקור דין · מאמר אם כל חי · מאמר המדות
מ״ע

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## שיר שמואל ארקוולטי לפני 1649

**פתיחת הקטע**

נאוה תהלה מן המשורר החכם כמה״רר (שמואל ארקוולטי) יצ״ו משנת רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה:

**פתיחת הקטע • המשך**

שנון / כלמודיו / בתתו / אומר
על מצ־ / ־עדי איש תם / אמת / זורע
בשדה / תרומותיו / והוא / פורץ
חק מ־ / חמר תבל / ועדנת / חוכר
שח כי / שבילי אור / בענפי / תומר
מכין / מלאים זיו / תקרא / ריע
מוסיף / בעולמים / להשתרע
משמן / וטעם מן / מלא / תעמר
טל זה / לבר מביט / ונותן / ריח
רצוי / וניחח / ברב / תפארת
לאל / וגם אליך־ / ־שבי / מדין
אמנם / שכרו רב / כאור / זורח
על כל / אשר יפנה / להוד / ועטרת
מלכות / וממשלה / וחקור / דין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת מנחם מענדל 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון הגדול המופלג החסיד בוצינא דנהורא אב״ד ור״מ מורה צדק דקהלא קדישא עיר ואם בישראל ק״ק ורנקבורט מוהר״ר מנחם מענדל נר״ו

יען וניען כי הספר עשרה מאמרות · אמרותיו אמרות טהורות · פנים מסבירות · קלות וחמורות · צפונות ונסתרות · והנה פתח המחבר גנזי אוצרות · אמנם לרוחב שכלו דיבר בקצרות · עד אשר אין שנים או שלשה בדורות · אשר להם דברי הספר מבוארות · וק״ו שאין לפקוח עינים עורות · אשר מימיהם לא ראו אורות · ופרקיו כפולות וסגורות · ואין להבין אותן מתוך הסברות · כי אם בקבלה איש מפי איש ובראיות ברורות · והנה מעי המו עלי על אשר חדשים מקרוב באו דרשנים ותלמידים שלא הגיעו להוראה ודורשים ולוקחים הקדמותיהם מן ספר עשרה מאמרות לגנוב דעת הבריות מצפצפים ומהגים ואינם יודעים מה מצפצפים ומה מהגים וכבר האריך בזה הזוהר פ׳ בראשית גודל העונש מאן דחדש מילין דלא ידע לון על בוריין כדקא יאות דכפיף לגביה ההוא מלה איש תהפוכות לשון שקר (ר״ל סמאל) מנו נוקבא דתהום רבא וכו׳ ע״ש איך אתקטלון מזה כמה אלפים וריבוון רחמנא לשיזבן · ולית לחושבניה · ובכן העיר ה׳ את רוח האלוף התורני מוה״רר משה בן הר״ר שלמה סג״ל אשכנזי כר״י אשר העלה על ביאור ביאורי דברי הספר אלו כפי אשר שמע אותו מרבו ורבו מרבו ה״ה המקובל האלהי המנוח מוה״רר יהודה המכונה ליב במה״רר משה אהרן שמואל ז״ל ומכירו הייתי לשעבר וידעתי שעשה ביאר רחב ואריך מאוד על ספר עשרה מאמרות ולא זכינו לראותו שנטרפה לו השעה ולא ניתן להדפיסו בחייו · ואף מה שכתב המחבר מה״רר משה סג״ל הנ״ל הוא רובו ממנו ואינו האריך כ״כ וכפי מה שקיבל מרבו ועם הוספת משלו מיהו מספיק ג״כ כמו שתראו בפנים · על כן אמרתי הנני מוכן להסכי׳ עם אשר נתנו לו רשות להדפיס דבריו הכל אצל הספר עשר׳ מאמרו׳ לזכות בו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו · כ״ד הצעיר מנחם מענדל בן א״א החסיד מוה״רר יצחק ר׳ אביגדורש זל״ה:

חונה פה ק״ק ורנקבורט יום ב׳ א״ם למ״ט מונים ת׳ לפ״ק:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת יאקב שיף כ״ץ 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון הישיש מופלג ז״ה קנ״ה חכ״מה יעקב סבא ראש לבני הישיבה ש״ב כהן צדק מוהר״ר יאקב נר״ו המכונה ר׳ יאקב שיף כ״ץ מק״ק הנ״ל

הכי נכבד פאר יקר תפארת הדרת מעלת הספר כפיר נוהם בעשרה מאמרות שנברא עולם נדברים מתוקים נעימים תמימים · ובתוכו גלי עמיקתא ומסתרתא כדברי ספר החתום · ואם היות לראשונים אין מאמר אחר מאמר שאינם

**פתיחת הקטע • המשך**

מפורש אצלם ושום שכל בינה ומדע יודע מה בחשוכה ונהורא עמהם שרי · ודי רוח אלהין קדישין בהו · אם בראשית נמי מאמר הוא · אכן אנן יתמי תלמידי תלמידיהון מאי התלמוד לומר הלא אפילו במאמר אחד היוכל לב״אר או״ת ברמזים האלו הנעלמים סתומים סתומי׳ שקופים אטומים · וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים משה שפיר קאמרת וכה זכה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו · במעשה ידיו להתפאר · ע״כ פנו מקום לבר ליא״י · מה חקק לביא בין אר״יות רבץ תורת אמת הופיע על לשונו · נחלת המאור הגדול ובמילות הלשון מדברת גדולות מדברי נגידים שרידים ידידים צמידים עם אבני קודש נופך ומרגליו׳ שהוסיף מדיליה · ופתחו פתוחי חותם של בוצינא קדישא המחבר נ״ע שמן תורק ותהי בפי כדבש למתוק · וחביב על ש״ב החסיד ועניו בחור כעם · ובטוב טעם · וזקנים יקח · הוא האלוף המרומם כמהו״רר משה בן הר״ר שלמה לוי ז״ל מבני עירינו עיר ואם בישראל בתורה גדולה במקום אחד בק״ק ורנקפורט איעב״ג · כברכת משה רבן של הנביאים וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך · ברך ה׳ חילו ופועל ידיו תרצה · ובכן יהי לרצון להיותי סניף למסכימים להעלות הספר בעט ברזל ועופרת · לשים לראש ש״ב כותרת עטרת תפארת למשמרת לדורות · נאם יעקב הזקן וטעם וקשש/וקשא? לקח מיני בן לא״א אורי הכהן ז״ל ה״ה

בפרשה אך מטה לוי לא תפקד ת׳ לפ״ק:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ חיים 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון המופלג אחד מבני הישיבה האלוף התורני מהו״רר חיים ש״ן

בראותי את נעימת דרכו ואת שלימות נתיבתו ובעשרה מאמרו׳ אמרו ובדבר שמים דברו ולרום עילת עליית עליותיו מזהיר כצאת השמש בגבורתו מופלג בחכמה וצעיר בשנותיו ברוך שחלק ליריאיו מחכמתו מהלך שבילו כפונו? סודות נעלמות ותהילות והחמודות בכל מיני מהלל ומדות דבריו נאה להודות אמריו צרופה כסולת מנופה מכל פסולת מליאה קטורת וכליל כעולת ולו דמיה תהילות/עלו ראויה תהילות? הוא הרב המרומם כמהר״ר משה סג״ל בכן גם אנכי את גלעת באתי להזכיר אזן? כשומעת ולכל ברי לבב ודעת ועיני הרואות להיות לעזרתו להעלות הספר על דפוסו מה שעשה וחידש בפירושו ועומדת לעד יהיה צדקתו כ״ע

יהודא חיים בר יעקב ז״ל:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ מתתיה 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון הישיש המופלג שהיה אב״ד בק״ק מגנצא רבי מתתיה אחד מבני הישיבה מק״ק פרנקבורט

הדור אתם ראו את שפעת יפעת הדרת עטרת אור יקרות הספר עשר מאמרות · אשר כבר הוחק בעט סופר ועופרת · ואגב מעלתו לעיליתו כהייתו ובינא קרינא אחולי אודכן? כי טוב פריו להשכיל ולהבין · ואשר לא שזפתו עין · איה מקום כבוד מנוחתו כי אם אחד בעיר ושנים ממשפחה וזה גרמא בנזקין לבא הספר לידי שכחה עד אשר העיר ה׳ את רוח זה האיש האלוף המרומם מהר״ר משה נשיא הלוי מגזע ישרים אשכנזי צבי לצדיק ותת לרוץ והביאו לדפוס עם הוספות משלו נופך וספיר גזרתם דברים נעימים · כתיבה יהיבה כתבי יושר מביני אמרתם ישמח משה במתנת חלקו כליל תפארת משה מלגאו ובפנים ובחיצון יודע צדיק שפתי רצון:

שלא להוציא דברי עתיקין של עולם בבוז ועג ולא? רק באימה וביראה · לפי רוב גובה · ע״כ החרדים על דבר ה׳ הבאים לעזרת בגבורים יתמכו ויסעדו להוציא מכח אל הפועל את אשר עם לבבו במלאכת ה׳ · באמרותיו הטהורים אמרת ה׳ צרופים ומלובנים כשלש עשרה נפה מנופים כבלתי דברים שאינם/אינם? מתוקנים ולכן תשואת חן · הדברים הנקנים באמירה זכה וברורה ומלאה הארץ דעה ורוח ממרום עלינו הופיע.

אלה דברי זעירא דמן חבריא מתתי׳ בן לא״א הר״ר יעקב הלוי זל״ה:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ עזריאל 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הפרנס ומנהיג האלוף התורני כמהו״רר עזריאל מק״ק ורנקבורט

יען וניען שספר עשרה מאמרות שחיבר האיש האלהי המקובל מופת הדור כמהר״ר מנחם עזריה דמתקריא עמנו אל ז״ל ששאב מי באר לימוד הקבלה מתלמידי הגדול אריה דבי עלאי כמהר״ר יצחק לוריא אשכנזי ז״ל · הוא ספר סתום וחתום עמוק עמוק מי ימצאנה · שכמעט אין אחד מעיר ושנים ממשפחה שעומד על סודו דומה כקופה שאין לה אזנים ולפי מה שכתב המחבר ז״ל בספרו במאמר חקור דין חלק שלישי פרק י״ט שאדם הראשון היה לבוש כתנות אור בג״ע לכוונה מאל אחד בראנו שמקצב נשמתו ישלח שרשיו כלם קדושים בלב אחד לעבדו שכם אחד וכו׳ ומאז היו/ומאן היו? הנשמות הקדושות מתפשטות באות ביחידי סגולה כל עשרים דורות וכו׳ הנה מבואר שם שלפעמים מגלגלין זכות ע״י יחידי סגולה שזורח עליהם אור לישרים עד שזוכים לגלות סתרי הקבלה · ובכן העיר ה׳ גם את רוח איש קדוש אחד מתושבי עירינו ק״ק ורנקפורט יצ״ו הוא האלוף כמהו״רר משה יצ״ו בן הר״ר שלמה סג״ל ז״ל מק״ק זאלקווא במדינת פולין יצ״ו שבא הנה ובידו מגילת ספר · הנותן אמרי שפר · פירוש על ספר עשרה מאמרות אשר אסף וקמץ מעיסת רבותיו כנראה בהקדמתו · ואיזן וחקר ותיקן עשה אזנים לתורה ולתעודה הס באורים יפים שהוא מועט מחזיק את המרובה שעומדים צפופים:

וישלח פארותיו ודליותיו לכמה ענפים וסעיפים · תפוחי זהב במשכיות כ״ס פ״ס · הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקי׳ מדבש ונופת צופים · ומנופים בשלש עשרה נפים · והריני אגברא קא מסהיד שבוצין בוצין · ידיעו מקטפים · שפרקו נאה מעודו ולא יצא עליו שם גדופים · כאשר הכרת פניו ענתה בו צדקת׳ שהוא איש תמים דרכו ואמרותיו צרופים · ובאשר שנדבה רוחו ונשא את לבו לקרב הביאורים הנ״ל אל מלאכת הדפוס · ואף גם זאת שספרי העשרה מאמרות אינם בנמצא ובדעתו להדפוס גם הפנים וסביבותיו סביב הירום לעטר הכ״ם כאזוריו? ובכן נתתי לו הסכמתי להדפיסו וחפץ ה׳ בידו יצליח · כ״ד הק׳ עזריאל בן לא״א יצחק זלה״ה ברי״לן מק״ק ורנקפורט יעב״שם:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ הירש אב״ד ורידבורג 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הרב הגאון מהו״רר הירש אב בית דין וריש מתיבתא דקהילה קדושה ורידבורג יע״א

בראותי זה הספר נחמד למראה וטוב להשכיל אשר כבר היה מעולמים ספר עשרה מאמרות · אשר הוא סתום וחתום · ועכשיו הוא מבואר ומפורש יפה: ומנופה בשלשה עשר נפה · ע״י האיש חריף ובקי · זך ונקי · שהם שושנים שפתותיו · ומלא חכמה על כל גדותיו · ברכה על ראשיו · ה״ה מהו״רר משה בן הר״ר שלמה הלוי ז״ל אשכנזי · דברי פי חכם חן · ואליו ראוי לגלות קץ הימין · הגם שלא יהיה כולה מפורש ע״פ עצמו · מ״מ יש לו בו חלק גדול כי חכם הוא ומבין מדעתו · והי׳ אתו · להכין ולהורות · אמרותיו אמרות טהורות · פנים מסבירות · צפונות ונסתרות · מגלה נעלמות · שפתים ישק משיב דברים נכוחות · הכל באר היטב · טוב לדידיה ולאחריני היטב · ע״כ באתי ג״כ להסכים שיובא לדפוס · לזכות לכל הבא לטהר · אל המלך מלכו של עולם פנימית בחצר · ובזכות זה אל יענה בצר · וישלח לנו המבשר · נאם הק׳ והצעיר · נפתלי בר אהרן מרדכי זלה״ה שנייטוך · החונה על דגלו לעבודה למשא פה ק״ק ורידבורק:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ נתן אב״ד מגנצא 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הרב הגאון האלוף התורני כמוה״רר נתן אב בית דין ור״מ במגנצא הקהילה מפוארה יע״א

מה נכבד היום מלך מאן מלכי רבנן הלא הוא האלוף המרומם כמוהר״ר משה סג״ל בן כה״רר שלמה ז״ל מתושבי עירי ק״ק ורנקפורט אשר הגלו ונגלות דברי הספר החתום ספר עשרה מאמרי׳ אשר היה עד כאן ככפיפה שאין לה אזנים מפני עומק המושג וקוצר המשיג/וקוצר המושג? והאיש הנ״ל אזן וחקר כבוד מלך מלכי המלכים בספר הלז אשר ירד לעומקו והעלה מרגניתא דברי׳ מאירי׳ כספירים · ומפנינים יקרים · לכן ראוי להעלוי׳ הדברים האלו על

**פתיחת הקטע • המשך**

הספר למען יעמדו ימים רבים לדור אחרון עד מלאה הארץ דעה כמים מכסים לים · ויקבץ נדחינו מצפון ומים · כ״ד הטרוד נתן בן לא״א כה״רר יצחק יעקב בון זלה״ה חונה על משמרת מדינת מגנצא גליל תחתון וגליל עליון · חותם פה עיר עלפלד יום ה׳ י״ד סיון ת״ח לפ״ק פ׳ כמראה אשר הראה ה׳ את מש״ה:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ יודא אב״ד בינגא 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון הרב מחותני כמה״רר יודא אב בית דין וריש מתיבתא בקהילה קדושה בינגא יע״א

הנה שמעתי אחד קדוש מדבר ופה ממלל רברבן גברא די רוח אלהין קדישין ביה וכאין אנן כד שמעין מיליה דמנהרין היך בוצינא דנהורא והוא שפירא ויאי באינון רשימין חקיקין גליפין כל קביל דא מתהדר דורמיציין? וידע סדרי קרבא בהנהו תנאי ואמוראי דאביי ורבא מי יקימנו כאריא דבי עילאי וכלביא חכם עדיף מנביא · מנהיר כעמוד יאי וקנה חוכמתא כזקן וסבא · להורו׳ בשער ובבא · הלא הוא מחותני אשר שמו נודע בשערי׳ המצויינים בהלכה ה״ה היקר כמה״רר משה בן הר״ר שלמה הלוי ממדינת פולין מק״ק זאלקווא אכיל בשרא שמינא אפתורא דדהבא אתכא דפתורא ושתי חמרי דפרגיתא בכסא דזוגיתא לגלות כמוני טמוני חכמי׳ ובפרט חכמת הקבלה הנעלמה בשום שכל ויבין חידות כל דכפין ייתי ויכול החפץ ימלא את ידו יפתח לו שער בתעלומות חכמה וסודו של דברי הספר עשרה מאמרות כנודע מפירושו אשר חיבר עליו והנה שם לדרך פעמיו להביאו לבית הדפוס בק״ק אמשטרדם כדי לזכות בו את הרבי׳ וגדולי׳ תלו זיוניי׳ להסכים עמו להדפיסו · והנה אע״פ שחתימתי היא כיהודה ועוד לקרא מ״מ מחמת רוב הפצרתו לא רציתי לעבור על דעתו ובאתי כמו כן על החתום והסכמתי להביאו חיש קל מהרה לבית הדפוס ושהייה אסורה ע״כ נכון הדבר שבכל מקום ומקום אשר דבר המלך ה׳ צבאות ודתו מגיע בכל מקום ומקום אשר תדרוך כף רגלו כן עשו נגשו חושו נא וצאו לקראתו ולעזרתו כל מן דק/כל מן רק? סמוכו ליה ולתמכו מזה אחד ומזה א׳ והוא בתוך מן הבא ביד המתנדב לזה כדי להקדימו לדבר מצוה רבה כזו ושמהר׳ יגיע אל מקום חפצו הנ״ל ושיבריקו מהרה ניצוצי האור הגנוז לצדיקי׳ ולישרי לב והמסייע על ידו יזכה לרב טוב הצפון לחזות בנועם ה׳ נעימו׳ בימינו

נאם

קדוש יאמר לו כ״ד זעירא דמן חברי׳ יודא בן החבר רבי שמואל זצ״ל רויטלינג מילר:

אמרתי בקצוי מאוד היום יום ב׳ ה׳ סיון ת״ו לפ״ק לסדר ולקחתם מפרי הארץ כה · ק״ק בינג:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת אברהם דפונשיקה 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון החכם החסיד השלם כמהו״רר אברהם אב״ד בשתי קהלות דספרדיים המבורגו

המפורסמות אין צריכין ראיה שהאיש האלהי החכם השלם כמה״רר משה בר שלמה סג״ל הגדיל עצה הפליא תושיה עם פירושו על ספר עשרה מאמרות וכל דבריו דברי אלהים חיים ולכן הנני נותן לו את בריתי שלום ואמרתי עם הספר שראוי ונכון להעלותם על הדפוס כדי לזכות בהם את הרבים ואשרי חלקו וחלק כל המסייעים לדבר מצוה כזו ששכרם כפול ומכופל מאת ה׳ מן השמים:

נאם אברהם דפונשיקה בקהלות קדושות המבורגו:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת דוד פארדו 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת החכם הישיש זקן מופלג ומופלא בחסידות כמוה"ר דוד פארדו

אלהים ראיתי עולים מן הארץ ארשת שפתי החכם השלם כמוה"ר משה סג"ל אשר הנה מהיר במלאכתו מלאכת שמים הנותן אמרי שפר באמרותיו אמרות טהורות דברי אלהים חיים אשר לא יערכנה זהב · וזכוכית כאשר עיני הקורי תחזינה משרים בספרו הלז · מה טוב חלקו ומה נעים גורלו שזכה וזכה את הרבי׳ ואנכי הרואה טעמתי מנועם צוף פניני אמריו ויהי בפי כדבש למתוק לכן אמרתי · כי טוב וישר להדפיסו למען יהגו בו הכהנים הנגשים אל ה׳ ואל שדי יראנו נפלאות מתורתו ויקיים מקרא שכתוב ומלאה הארץ דעה את ה׳ כמי׳ לים מכסים כה דברי הצעיר עבד ליראי ה׳ ולחושבי שמו החותם פה ק"ק אמשטרדם שנת ת"ט · פרשת והנה אנכי עמך · ושמרתיך בכל אשר תלך:

דוד בכמוה"ר יוסף פארדו זצ"ל ה"ה:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת מנשה בן ישראל 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון החכם השלם הכולל הנעלה כמהו"ר מנשה בן ישראל אב בית דין ומורה צדק בקהלא קדישא דספרדיים בק"ק אמשטרדאם

אנכי הרו"אה שתי ראיות הא׳ מעלת הספר הנחמד עשרה מאמרו׳ שחיבר הגאון עמנו אל וגם פירוש מגילת עפה פרושה שהביא בידו האלוף מהו"ר משה סג"ל איש נבון וחכם מה שקיבל מרבותיו ומה שהוסיף נופך משלו הוא ביאור מנופה יפה וברה · והראי׳ השנית שהעידו עליו כמה גאוני עולם אנשי השם אנשי מעשה בכן באתי גם אני באמרי כושר ומליץ יושר בעד איש כשר המחבר הנ"ל ומסכים גם אני הדל באלפי מנ"שה להביאו לבית הדפוס כדי לזכות את הרבים וזכות הרבים תלוי בו כי הוא תלה זכות אחרים כמשה ענו מאד כ"ה דברי מנשה בן ישראל ז"ל:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת שאול לוי מורטירה 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון הגדול המופלג בתורה כמהו"ר שאול לבית לוי מורטירה אב בית דין מורה צדק ור"מ בקהלא קדישא דספרדיים בק"ק אמשטרדאם

אחרי רבים להטות ומי ראה כל אלו יוצאים ולא יצא לכן גם אני עונה אחריהם אמן שאול לוי מורטירה:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת יהודא ליב היילפרון 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון הגדול החסיד האלוף המרומם מוה"ר ליב שהיה אב"ד ור"מ בק"ק העי"נא:

מי אנכי הדל באלפי יהודה לחות דעתי הקלושה והחלושה · בהדפסת דברי קדושה · אשר ראיתי בני עלייה מעט המה העולים במעלות בית אל ואין דורשין במעשה מרכבה כי"א ביחיד יחידי סגולה לחד בדרא או תרין בדרא המבין מדעתו בפרט בעמוק עמוק מי ימצאנו והחכמה מאין תמצא ואיה מקום בינה אם לא בחיבור הנחמד עין לא ראתה כמוהו לא יערכנו זהב וזכוכית ספר יקר הערך עשרה מאמרות ומעומק המשיג וקוצר המושג? ברוב המקומות צלל במים אדירים והעלה בידינו כמה דמסיק תעלא מבי כרבא ועתה העיר ייי את רוחו ממרום קדשו הופיע רוח דעת ויראת ייי לבבי משה אמת ותורתי היא והיא שעמדי׳ לו אף חכמתו עמדה לו להחכים בחכמת אלהין קדישין ומש"ה לא מש מתוך האוהל אוהל החכמי׳ הנסתרת מרוב בני דורינו וגלי עמקתי׳ ומסתרת׳ ידע מה בחשוכה מבני אדם אשר לא ניסו להתנוסס כאבני נזר מתנוססות הואיל מש"ה באר מים חיים תורת אמת היתה בפיהו ועול לא נמצא בשפתיו שושניי ששונים בקבלת עש"רת הדב"רים בספר עשרה מאמרות הנ"ל מרבותיו ז"ל ובהוספת נופך משלו כאשר עיניכם תחזינה מישרים וענתה בו צדקתו ותמימות דרכיו אשר ירא ייי הלך בדרכיו ומן מה לעינינו בק"ק ורנקפורט ובאהבתו אשר אהבוהו כל יראי ייי וחושבי שמו והיה מכירנו ברוך ובכן העמידוהו על חזקתו הטובה ה"ה ר"מ ואב

**פתיחת הקטע • המשך**

ב״ד דק״ק ורנקפורט ובני ישיבה יצ״ו והסכימו דעת׳ להדפיס ביאורו הנ״ל ובכן הנ״ח גם אנכי כיהודא ועוד לקרא להסכים לדעתם בזה ולהעיד על יושר דרכו והנהגתו הטובה וכל מסייעיו יסייעוהו מן השמים דברי הכותב בשפלוי ידים ערך יהודא ליב בן לא״א מהו״רר אברהם דוד אליעזר ולק״עה? היילפרון היה אב״ד בק״ק העגא:

כותב וחותם פה ק״ק ורנקפורט יום ג׳ י״ב סיון השי״ם יג״ן בעדינו לפ״ק:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ אברהם מוורמיישא 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון האלוף מהו״רר אברהם מוורמיישא אב בית דין דק״ק אמשטרדאם

חזיתי כמה גברא רברבי דאסהידו על האלוף לביא בתורה ארי׳ שבחבורה · הותיק והשלם כמוהר״ר משה בן הר״ר שלמה הלוי ומי ראה את אלו יצאו ולא יצא ע״כ באתי כיהודה ועוד לקרא להסכי׳ להביא לדפוס את יופי קילוס פאר הדרת קדש תפארת פירוש של עשרה מאמרות אשר חיבר האלוף הנ״ל להראות העמים והשרים את כבוד יקר תפארת גדולתו הכל ירוצו יבוזו כסף יבוזו זהב ויקנו את מעלת הספר הנחמד כל פריו קדש הילולים להי׳ זה דברי הקט׳ אברהם בן לא״א החבר ר׳ יהושע זלה״ה חונה פה ק״ק אמשטרדם:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## הסכמת ר׳ אייזק מעעריך 1649

**פתיחת הקטע**

הסכמת הגאון האלוף מהו״רר אייזק מעעריך שהיה אב ב״ד בק״ק אמשטרדאם

בהיות כי גלגלי התנועיי״ עי״י מניע ראשון סבבוני וכתרוני לטלטלה טלטלה גבר טרדוני עד פה ק״ק אמשטרדם ושם בא אלי האלוף המרומם החריף ובקי כמהו״רר משה לבית הלוי וביקש ממני לתלות גם זייני על ספרו והגם כי לא רויתי נפשי דשן וייך נסיכי הנסיכים אשר יינם בלי פקט ושמרים? לא שתיתי אע״פ כן מריח יין הרקח נהניתי מעט · ובעברי על הביאור כמעבר עין ראיתי ומצאתי דברים רבי׳ למעליותא ובפרט מאשר יאמר דבר בשם אומרו אמרתי ראוי הוא לכך להביא גאולה לעולם ולהיות תורת משה מורשה לקהלת יעקב ולרצונו יקריב אותו לבית הדפוס לזכות בו הרבים ויען שלפי המקום והזמן והשעה ראוי לכל אדם להיות מקיים וצרת הכסף בידך ואע״פ כן הוציא ובזבז כל אשר לו על הספר הזה להיותו בתכלית היופי בלי דופי בכן ראוי ונכון לכל נדבן רוח/נדמן רוח? שלא יחוס על כספו וזהבו ויקנה הספר הזה מאתו דרך עין יפה איש ואיש לפי אשר חלק לו ה׳ בבינה ואשר בצל כסף חונה ואז מצומדים נעלה ברננה דרך עליה קרית דוד חנה דברי הק׳ יצחק בן לא״א החבר ר׳ יהושע זל״הה:

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — סימנים מקצת חדושים אשר העלה ואשר הביא הרב המפרש בספר

**במאמ׳ ח״ד ח״א פי״ט**

במאמ׳ ח״ד ח״א פי״ט · פירוש נחמד ואמתי בגמ׳ פ׳ בתר׳ דיומא למה לי לחטא ואשוב תרי זמני כדר׳ הונא וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם פכ״ב**

שם פכ״ב · דרוש נאה בפסוק ובפרישכם כפיכם וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם ח״ב פ״ה**

שם ח״ב פ״ה · ביאור ארוך מחכמת הטבע בענין התכת הניתך

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם פ״ט**

שם פ״ט · דיוק גדול וטעם לפיר״שי בענין הכל מעלין לא״י דתנן שלהי כתובות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם פי״ח**

שם פי״ח · דרש מתוק בפסוק וה׳ עמו שאמר דואג על דוד

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם פי״ט**

שם פי״ט · טעם טוב ומתקבל למה לא מנו רבן גמליאל לנשיא אחר שנהרג אביו ר״ש

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם ח״ג פ״ו**

שם ח״ג פ״ו · טעם נכון למ״ש ז״ל בפ׳ חלק דאשתני אפיה דבלאדן והוה כי דכלבא

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם פכ״א**

שם פכ״א · מהיכן יצא להרמ״בם דס״ל ספ״ח מהל׳ מלכים שצריך ב״נ המקיי׳ שבע מצות שידע זה מתורת משה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם ח״ד פט״ז**

שם ח״ד פט״ז · פשט המאמר פ״ד דסנהדרין ומי חדי קב״ה במפלתן של רשעי׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם**

שם · פירוש עד מות שאמר יונה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**במאמ׳ אב״ח ח״א סי׳ ל״א**

במאמ׳ אב״ח ח״א סי׳ ל״א · פשט הקושי׳ בגמ׳ פ׳ אלו נאמרי׳ על הא דאין מה״ש מכירין בלשון ארמי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**הכל שם**

הכל שם · מתחיל בגנות המתפלל בלשון הקדש בלי הבנה וביאור מ״ש ז״ל במדרש ודלוגו עלי אהבה עם תוכחת מגולה נגד המקבלי׳ ש״ץ עם הארץ ואינם משגיחי׳ כ״א על שאגת קולו החזק או הרפה וכיוצא מן ההבלים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם ח״ב סי׳ כ״א**

שם ח״ב סי׳ כ״א · פשט הלשון גם את הכל יקח שאמר מפיבושת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם ח״ג סי׳ כ״ו**

שם ח״ג סי׳ כ״ו · פשט הלשון נתנה ראש ונשובה מצרימ׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**במאמ׳ עולם קטן סי׳ א׳**

במאמ׳ עולם קטן סי׳ א׳ · דרש יפה בפסוק ידע שור קונהו וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**במאמ׳ העתים סי׳ י׳**

במאמ׳ העתים סי׳ י׳ · ביאור ארוך בענין תמונת הארץ שהיא כדורית

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**שם**

שם · ישוב למה שאוסר רבינו ירוחם ללמוד תורה בין מגדפי׳ בין מקדשׁ הביאו הבי״י בי״ד ס״ס קע״ט

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 1

**פרק א**

פרק א · ג׳ ימי הדין לאדם ושעליהם בפי׳ יחיינו מיומי׳ וגו׳ הושע ו׳ · וביאור הפסוק שמחנו כימות עניתנו וגו׳ תהלי׳ צ׳ · ופסוק ושלמתי לכם את השנים יואל ב׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ב**

פ״ב · מהו שחוק הלויתן וביאור הפסוק יקבהו אוררי יום איוׁ ג׳ · ופירוש צדיק חונן ונותן תהלי׳ ל״ז · ותפלת חנה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ג**

פ״ג · למה תנא דמתני׳ זמנין תני הן כמו ד׳ שומרים הן ודומיהן וזמנין דלא תני כגון ד׳ אבוׁ נזיקי׳ וכיוצ׳ בו · ד׳ שומרי׳ כנגד ד׳ אותיות השם ב״ה · ד׳ אבות נזיקי׳ ר״ת שלהן שבמה · כמ״ש בגמ׳ על רב חסד מטה כלפי חסד היכי עביד ר״א אומר כובש מצינו שני פירושים לרש״י וצדקו יחדו · שראוי להתודות באל״פא ביתא ובתש״רק שבהם נברא העולם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ד**

פ״ד · פירוש נושא עון ופיר״שי על מעביר ראשון ראשון (עיין פ״ז) ג׳ תנאי׳ במ״ש ר׳ יוסי בר יהודה פ׳ בתר׳ דיומ׳ פעם ראשונה ושני׳ מוחלין לוׁ (עיין פ״ט)

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ה**

פ״ה · מפרש דעת הר״יף בפי׳ מעביר ראשון ראשון · השגה על הרי״ן בפי׳ דעת הגאון בענין זה · ומתעורר על הרמ״בם שפירושו נר׳ כחולק אליבייהו דה״ריף והגאון (ועיין פ״ז)

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ו**

פ״ו · קושי׳ על פיר״שי במעביר ר״ר

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ז**

פ״ז · פירכא על פי׳ הר״יף בזה ועל דעת הרמ״בם שהזכי׳ בפ״ה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ח**

פ״ח · מזכי׳ להגאון ומפרש דבריו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ט**

פ״ט · פי׳ מ״ש מאריך אפו וגבי דיליה · ופסוק ויתעצב אל לבו · ומסרה שניהם תרין · דעת הרא״בד בהשגות מסכמת לפי׳ הגאון

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״י**

פ״י · חלוק בין עונות ראשונים לשארי עברות באם שכח מלהתודות עליהן · פלוגתי דר׳ ורשב״ג אי בתרי או בתלתא הוי חזקה היינו דר׳ יוסי בר יהודה הנזי · ביאור מ״ש ג׳ דברים מזכירין עונותיו של אדם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״א**

פי״א · ביאור התקונים שזכר ישעי׳ בעשה טוב למדו היטב וגו׳ · יש סר מרע בקיום העשין וגם עשה טוב בשמירת הלאוין וענין נאה בזה דומה למ״ש הראב״ע בענין שס״ה עורקי׳ שוקטי׳ ושס״ה דופקי׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ב**

פי״ב · פירוש לכו נא ונוכחה · חילוק בין תשובה מיראה למאהבה (עיין פי״ד) ביאור הפסוק לך לבדך חטאתי וגו׳ תהלי׳ נ״א בכמה פנים · ופסוק טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו · ופסוק זכור כי עפר אנחנו · ופסוק חטאתי אודיעך וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ג**

פי״ג · פי׳ הפסוק וכפר על הקדש וגו׳ · ופסוק כי ישרי׳ דרכי ה׳ וגו׳ סוף הושע · וביאור מ״ש ע״ז פ״א דנזיר משל לבי׳ בני אדם שצלו פסחיהם וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ד**

פי״ד · ענין תשובת מאהבה · ופי׳ הפסוק והי׳ סר מעליך ויהי עריך שמואל א׳ כח · ופסוק ויקרא ה׳ אל האד׳ · ופי׳ מ״ש ז״ל על כי שב אפי ממנו וטעם למה נאמר באף והרבה להשיב ומ״ש דוד ובחמתך תוכיחני תהלי׳ ל״ח

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פט״ו**

פט״ו · פי׳ מרבה מחילה שבנוסח אל מלך יושב · עצירת המגפה ע״י דוד ופנחס ואהרן שלוחו של משה דוקא וטעם למאמרם ז״ל מיכאל באחת וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פט״ז**

פט״ז · חלוק בענין ד׳ חלוקי כפרה בין ביטול עשה לקלים שבלאוין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ז**

פי״ז · ביאור דברי התוס׳ במ״ש פ״ק דחגיגה כל העושה דבר ומתחרט מוחלין לו מיד · וחלוק בלאו הניתן לתשלומין בין ממונא לקנסא וישוב תמיהת כסף משנה בהל׳ סנהדרין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ח**

פי״ח · לאוין שהן כעשין · וחומר בלאו הניתק לתשלומין שהנגזל נתפס · חלוקים בכריתות ומיתות ב״ד

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ט**

פי״ט · ביאור מ״ש ז״ל האומר אחטא ואשוב אחטא וי״ה מכפר · וה״ה נמי לאומר אחטא ויסורין ממרקין אחטא ומיתה ממרקת · תשובה על דבור זה מהני בצרוף שארי חלוקי כפרה · נהרג מתוך רשעו לא בעי תשובה והוא שלא עמד במרדו · חלוקין בין כרת למיתה בידי שמים · למה נשנה פרק חלק בתוך הנהרגין · מנהג קדמון באי״י לשנות פי׳ חלק בשבת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״כ**

פ״כ · פי׳ מ״ש אין מספיקין בידו לעשות תשובה · מפני מה החמיר התורה בכרת זדון מלאכה של י״כ לכתוב והאבדתי · ופי׳ הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וצנים ופחים · ר׳ לוי דאמר בפי׳ בתר׳ דיומא על שובה ישראל עד ה׳ עד כסא הכבוד ור׳ יוחנן דס״ל עד ולא עד בכלל לא פליגי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״א**

פכ״א · גם פעולות הרשות לפי כוונתן הן מצות או עבירות פי׳ ההזדמנות להנאה בכל הנאה שאמר החבר לכוזרי · סוד מצות עונג שבת · וטעם אכילת לחם הפני׳ בשבת וענין אכילת מלאכים אצל אברהם · וביאור אל תהי בז לכל אדם וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ב**

פכ״ב · חומ׳ התשוב׳ בחלול השם · תור׳ בהפלגה מכפרת עליו ביאור המתני׳ עשה רצונו כרצונך וכו׳ · פי׳ מ״ש בספ׳ הבהיר דאסור לעמוד בנשיאות כפים יותר מג׳ שעות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ד**

פכ״ד · כוונת שונות לעוסקי תורה ומצות ופי׳ הפסוק התחת אלקים אני ופסוק באמרם לי איה אלהיך ופסוק הלא יראתך כסלתך וגו׳ באיו׳ · ופסוק ונכרתי מיו׳ הראשון עד יום השביעי ופסוק ונר אלקים טרם יכבה וגו׳ · פי׳ המקיים את התורה מעוני וכו׳ רש״נ ור״ש בן מנסיא במתני׳ פ״ק דחגיגה על מעוות לא יוכל לתקן לא פליגי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ה**

פכ״ה · איזו יראה מן המובחר וענין מ״ש אלף נכנסים למקרא וכו׳ ואחד להוראי · וביאור מפתחו׳ הפנימיו׳ וחצונות וישוב מ״ש רז״ל בפי׳ במה מדליקי׳ ופירש״י שם עם מה שבא מזה ביומא פר׳ בא לו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ו**

פכ״ו · ענין ביטול תורה מעושר ובטולה מעוני וכן קיומה מעושר ומעוני שנתאמת בגדולי עולם · ביאור הפסוק והבית הזה יהיה עליון מלכי׳ ט׳ · דברי דוד אל התקועית חי ה׳ אם יפול משערת בנך ארצה נתקיים באבשלום · וביאור הלשון הבית בניתי שזכר שלמה כמה פעמים בתפלתו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 2

**פ״א**

פ״א · ביאור הסוגי׳ בפ״ק דר״ה שאדם נידון בכל יום וכל שעה ושע״ז נאמר ביומו תתן שכרו ואמרו בכל יו׳ תן לו מעין ברכותיו · מבאר דעות התנאי׳ בדין של אדם בר״ה וגזר דינו בי״הכ ואימת הוא גזר דין דתבואה ופירות ומים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ב**

פ״ב · ביאור דין ד׳ פרקים ומ״ש תבואה תרי דיני מתדנא ושכן היה כדין אד״הר

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ג**

פ״ג · ביאור מאמרם ז״ל עתידה א״י שתוציא גלוסקאות וכו׳ · וטעם למה שדרשו בראשי׳ בשביל חלה מעשרו׳ ובכורים · ומ״ש במתני׳ פ״ד דתרומו׳ התורם משובח וכו׳ סוד לשיעור חלה · נפלאים מעשי ה׳ בתולעת המשי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ד**

פ״ד · מאמר ר׳ כרוספדאי בג׳ ספרים נפתחי׳ בר״ה אימתי נכתבים · ומאי של של דקאמר פעמיים הללו של צדיקים וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ה**

פ״ה · שלשה ספרים נפתחו ביום הדין הראשון · בן דוד אוכל בכל יום מעין הגן · טעם הכפל מות תמות שנאמר לאד״הר · ביאור מ״ש הרגיל בקדוש היום וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ו**

פ״ו · כמה פירושי׳ בפסוק טוב שם משמן טוב · כלל גדול בכל המעולים בטוב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ח**

פ״ח · מ״ש ר״ע דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא הוא למעלתם · דור המדבר ויצחק אבינו ושלא יוכל עלמא למטבלן · למה נקרא אילו של אברהם ולא של יצחק · רוחא עילאה בלחודוי חזר ליצחק ולא רוחא דעלמא תתאה · מעלת יהושע וכלב · העגל היה חציו שור וחציו חמור · שני בני בלעם עשו העגל שיהא להם להכריע בטומאה · בדור המדבר נתקיים כפל מות תמות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ט**

פ״ט · פי׳ הפסוק ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו · ענין מיתתו של ר״ע · ענין הכדוי דשלח לי׳ שמעון בן שטח לחוני · אין בחילוף הנוסחאו׳ דבר בטל · הכל מעלין לא״י וכו׳ אחד אנשים ואחד נשים ואיכא דמתני׳ א׳ נשים ואחד עבדים והכל אמת · טעם למ״ש ס׳ רבוא מלאכי השרת קשרו הכתרים וק״ך רבוא מלאכי חבלה פרקום ומ״ש ק״ך בני אדם צריכי׳ בעיר ראוי׳ לסנהדרין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״י**

פ״י · הערות במאמר ר׳ כרוספדאי והרבה דרכים בתירוצן כולם נכוני׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״א**

פי״א · עו׳ פירושי׳ במאמר ר״כ · התשובה ניתנה לישראל ואין קושיא מתשובת נינוה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ב**

פי״ב · מה הם הספרים הנפתחים בר״ה · בינוני שלא זכו נכתבים למיתה אמאי · ספרים של צדיקים הוא עצמו מתקיים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ד**

פי״ד · ביאור מה שהתפלל התנא ותן חלקנו בתורתך ומ״ש תרי מיכתבן מילייהו חד לא מיכתבן מילוי ויעל תרין במשרה · ריק תרין במשרה · פי׳ במשנה מי׳ ראשונים בב״ה נוטל שכר כולם וכו׳ · ענין התחיה ומ״ש צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פט״ז**

פט״ז · כמה מעלות בלוחות ראשונות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ט**

פי״ט · בכתר כהונה ומלכות ושארי שררות הבן עומד במקום אביו לא כן בכתר תורה · מימי הורדוס ואילך נעשה הנשיאות ג״כ לירושה · יחוס הנכון להמאמרי׳ הנזכרי׳ בפ״ק ופ״ב דאבו׳ על שם רשב״ג · פי׳ לברוך שחלק מכבודו וחכמתו ליריאיו וברוך שנתן מכבודו וחכמתו לב״ו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״כ**

פ״כ · ביאור פלוגתא רז״ל בכיצד היו הלוחות כתובו׳ לתקן שברי לוחות הוצרך משה לתקן דומם צומח חי מדבר

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״א**

פכ״א · ביאור למאמר ר׳ כרוספדאי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ב**

פכ״ב · פי׳ מ״ש כל העושה מצוה א׳ מטיבין לו וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ג**

פכ״ג · פי׳ הפסוק כי שמע אלהים אל קול הנער וגו׳ אברהם היה כשר לדון את ישמעאל בגירושין · למה לא נידון ישמעאל ע״ש סופו כבן סורר ומורה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ד**

פכ״ד · בתלת דוכי שאיל הק״בה לאד״הר נרמזו לה ענין ר״ה וי״כ והושענא רבא · סוד מנהג נביאים דערבה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ה**

פכ״ה · פי׳ בגמ׳ עלה א׳ וגדר א׳ ב״ד וכו׳ · פי׳ הפסוק ויגד לשני אחיו בחוץ וענין ב׳ אנשים מרגלים · וענין שכרי מצות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ו**

פכ״ו · קומו לשון הווה בענין הושענא רבא

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ז**

פכ״ז · הושענא רבא מקריתא בתראה · ענין חג הסכות ושמיני עצרת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ח**

פכ״ח · האב זוכה לבן בה׳ דברים כנגד ה׳ חלקי הנשמה · פי׳ ברא מזכי אבא · תקון כמה דרושים שבאו עפ׳ מסעי בפסוק ואלה שמות האנש׳ אשר ינחלו לכם · ולשון תתנחלו והתנחלתם · פי׳ בני חיי מזוני לאו בזכותא תלו וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״ט**

פכ״ט · הזכות הקודם נעשה מזל · הפי׳ במדת פוקד עון אבות ועושה חסד · פי׳ מ״ש הוסיפו לו משלו הסכימ׳ ע״ד הרא״בד כמבוא׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 3

**פתיחת הקטע**

פ״ט · פי׳ המתניי בנזקי׳ הכלב והגדי שקפצו מראש הגג וכו׳ · שבירת העצם הגלומי תחלת מהות היצירה שגזל קין מהבל ומה היה רועה צאן הבל שנשאר אצל קין · נח אכל מצה ק״ן ימים רצופים · פי׳ המשנה מי שהלך למד״ה ואבדה דרך שדהו כנגד קין והבל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 2

**פ״ל**

פ״ל · פי׳ מ״ש סוף קדושי׳ הכל לפי זכותו · מ״ש גמיר׳ טבא לא הוי בישא · פי׳ מ״ש הק״בה לאברהם צא מאצטגנינות שלך · עוד פי׳ בני חיי ומזוני וכו׳ לפי פשוטו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פל״א**

פל״א · פי׳ הלשון במדרש איכה שהיה הק״בה מטייל ארוכות וקצרות עם ס״ד · וכן במדרש קהלת פרפראות במנין יורדי מצרים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פל״ב**

פל״ב · פרפרת במנין הדגלים · פי׳ הפסוק והשארתי בישראל שבעת אלפי׳ מלכי׳ א׳ י״ט

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 3

**פ״א**

פ״א · פי׳ המשנה דע מאין באת וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ב**

פ״ב · הכל יורדים לגיהנם לאתויי צדיקים ובינונים לסבות שונות · פי׳ מ״ש ריב״ז איני יודע לאיזה דרך מוליכין אותי וביאור מ״ש מרע״ה איני יודע נפשי להיכן הולכת · ופי׳ הפסוק יד אנכי אל אעבור ופי׳ הלשון קלני מראשי קלני מזרועי · וענין נהר דינור · מסרה אעבור ג׳ מלאי׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ג**

פ״ג · טעם לואו זעירא גבי משה במלת ענו · י׳ דברים שנבראו ע״ש ב״ה יצאו אל הפועל ע״י מרע״ה ובזכותו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ד**

פ״ד · ענין תפלת משה על מרים · ענין יוכבד שנולדה בין החומות · וענין לידתו של משה ומהות היצירה של הבל שת משה · מה הם שאמרו ע׳ פנים לתורה וכן מ״ט פני׳ טהור וכ״כ פני׳ טמא ומ״ש ת״ר סדרי משנה ואמרי לה ת״ש · אימתי הושלך משה ליאור · למה נענש על המים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ה**

פ״ה · פי׳ הפסוק ותפתח ותראהו את הילד לא נהנה משה מן העה״ז

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ז**

פ״ז · עו׳ פי׳ במאמ׳ איני יודע נפשי להיכן הולכת · מרע״ה הקריב אהרן ובניו לקרבן · וכן היתה כוונת הבל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ח**

פ״ח · כל היכא שמקשה הגמ׳ ס״ד ומתרץ אלא אימא אינו חוזר מענין ראשון אלא נשאר עיקר והשני מלמד עליו · ופי׳ הגמ׳ כל האוחז ס״ת ערום וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״י**

פ״י · פי׳ הפסוק הן בעון חוללתי · זה שבקש ישי לבוא על שפחתו היה לאחר ששחררה ע״ת · טעם למה נתעברו אמותיהם של ראובן גד ודוד בביאה מוטעת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״א**

פי״א · מצות צריכות שימור והזמנה · מאמר גדולה עבירה לשמה על בריאת המזיקי׳ · ענין מזל צדק דקאי לאברהם במערב ואוקמיה הק״בה במזרח

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ב**

פי״ב · פי׳ וינפש · מה ששנו לתלמי גם הוי אמת ע״פ הסוד

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ג**

פי״ג · טעם לפלוגתא דתנאי בשיעור בין השמשות ולמ״ש ספק חשיכה מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין · פי׳ הפסוק ברגע קטן עזבתיך ישעי׳ נ״ד

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ד**

פי״ד · דוגמי לדיני של איש בדרכי המקום יתי׳ · מ״ש הלומד שלא לשמה נוח שלא נברא אינו סותר אמרם מתוך שלא לשמה בא לשמה ואין צריך לתי׳ התוסי׳ בזה · ביאור מאמר כל העובר עבירה ושנה הותרה לו בכמה אופנים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פט״ו**

פט״ו · פי׳ כלו גם נעו · ענין מראה בין הבתרים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פט״ז**

פט״ז · פי׳ האי״רי זצ״ל על מוריד שאול ויעל · פי׳ מאמר הכל יורדי׳ לגיהנם · טעם למלבין פני חברו ברבי׳ שאין לו חלק לעה״ב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ז**

פי״ז · ענין מ״ש י׳ דורות מנח עד אברהם שקבל עליו שכר כלם · וביאור מ״ש בת היתה לא״א ובכל שמה · וכן מרגלית היתה תלויה בצואריו של אברהם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ט**

פי״ט · ענין כתנות אור · ביאור תפלת אברהם על סדום · לא נולד יצחק עד שנגמר תחלה דינה של סדום

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״כ**

פ״כ · רמזי׳ בענין צדקה · שמואל ועזרא גלגולי של אהרן טעם לביטול הקרבנות לע״ל חוץ מתודה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פכ״א**

פכ״א · גלות מצרים לצרוף הנשמות · ז׳ מצות בני נח הן כללות ופרטן ל׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 4

**פ״א**

פ״א · ענין הצלם והדמות שמהם לנו כמה כחות · מאמר במקום שב״ת עומדים וכו׳ כעין מ״ש שיכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה · טעם מ״ש יחזקאל להש״י הנה נפשי לא מטומאה וגו׳ · פי׳ צדיק גמור ושאינו גמור · צדיקים גמורי׳ גדולים בעשה טוב וב״ת בסור מרע

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ב**

פ״ב · תאר בן האמור בכתוב יצדק על הכלל ולא על הפרט · הבדל בין בנים לעבדים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ג**

פ״ג · ענין נפש הגר ונפש התושב וענין נפש דוד · אדה״ר קבל עליו תענית על כל תת״קל שנותיו כמנין תענית · אדה״ר התפלל על עצמו בו ביום בשעת המנחה ע״כ הזהירו רז״ל עליה ביותר · ענין נפלא בשטר שכתב אדם לדוד על שיור השני׳ למה חתמוהו הק״בה ומטטרון ואדם עצמו · גם האבות הסכימו עם השיור הזה · תקן עשו ירד חנוך ומתושלח · וסוד כי שמי בקרבו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ד**

פ״ד · ענין העורים והפסחים שנואי נפש דוד · ומש״ה כל מכה יבוסי ויגע בצנור ושע״כ נתקיימו בזרעו של דוד הקללות שקלל את יואב · וענין ידיעה ופקידה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ה**

פ״ה · ד׳ ההמלכות שאמרו ז״ל בב״ר שנמלך הק״בה באמרו נעשה אדם הן כנגד ד׳ דרכי השמוש לצלם ולדמות · וביאור חביב אדם שנברא בצלם · וחביבים ישראל שנקראו בנים למקום וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ו**

פ״ו · דקדוק נכון למ״ש משה קבל תורה מסיני ולא בסיני טעם לחלוף הטעמים בפסוק וידבר ה׳ אל משה וכיוצא בו · ענין תלמוד גדול או מעשה גדול

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ז**

פ״ז · מה שאירע לאבות סימן לבנים וככה הרבה הנעשי׳ לפועל דמיון וביאור מאמרם ז״ל דניאל להיכן הלך

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ח**

פ״ח · תורה קדמה לעולם בגזירת עירין ובמעמד הר סיני יצאה לפועל דמיון · פי׳ מי גילה לכם רז זה שמה״ש משתמשין בו · יחס נעשה ונשמע עם הצלם ודמות ופי׳ ואת תדבר אלינו וענין האזינו השמים וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ט**

פ״ט · למה באו המצות בלשון הוראת העתיד ולא בלשון צווי · אין במושכלות הראשונות מבוא אצל החפץ הפשוט · ואעשה אותך לגוי גדול נאמר למשה כדי שלא יהיה נוגע בהתרת הנדר · פי׳ מלת כחי במעשה דתקועה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״י**

פ״י · פי׳ הפסוק כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו׳ וביאור במחשבה הטובה העולם נידון · כל היכא דמהפך הכתוב ע״י ווי ההפוך עבר לעתיד ועתיד לעבר יהיה אמתי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״א**

פי״א · כל הברכות נכתבות מיוחסי׳ לה׳ לבדו ולא לשם אלהים זולת במקום שיש בריאה שלימה שהכוונה לנעלמים קדושים · ופי׳ ירושלמי ב״ע שבירך את השם וכו׳ · ופי׳ עתה ידעתי כי גדול ה׳ מכל האלהים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ב**

פי״ב · פי׳ הפסוק לכן כאדם תמותון וגו׳ ופי׳ עד יעבור עמך ה׳ וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פט״ו**

פט״ו · דוגמא לענין יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכו׳ · התנצלות למ״ש נדב ואביהוא מתי ימותו זקני הללו וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ז**

פי״ז · פי׳ דברי יהונתן לדוד בענין המלוכה · ענין פנחס שקינא לאלהיו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ח**

פי״ח · מסרה ואספתו תרין · תקון פנחס ואלי׳ על כל פרטי שגיאות׳ של בני אהרן · תשובת אלי׳ על מעשה חיאל בית האלי שהלעיג על דברי חכמים · ענין כהונתו ומלכותו של משה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ט**

פי״ט · ביאור מ״ש פנחס למשה בשטים לא כך למדתני וכו׳ · תשלום פרטי התקונים לבני אהרן

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״כ**

פ״כ · פי׳ הפסוק האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 5

**פי״א**

פי״א · ביאור חלוקי דיני׳ שבברייתא ג׳ כתות ליום הדין · פי׳ מ״ש גיהנם כלה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ב**

פי״ב · פי׳ הכפל של ד׳ פסוקים בסוף ד׳ ספרים שסימנם יתק״ק

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ג**

פי״ג · ביאור מ״ש ז״ל בפושעי בגופן · וענין עורפה לדוי״ר כפשוטו ולמ״ד מאורסה · ופלוגתא דר׳ יוחנן ור״ל בפי׳ לבלי חק וענין פשענו ומרדנו שאמר דניאל ודוד לא אמר מרדנו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק א

**פתיחת הקטע**

סי׳ ז · דניאל נחמיה ואסתר כשדברו למלכים לא היתה כוונתם אלא כלפי שכינה · וכן יעקב ללבן

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מפתחות למאמר חקור דין חלק 5

**פ״ד**

פ״ד · ענין רשע לתיאבון ושלא לתיאבון · וכל לתיאבון אינו בכלל פושעי׳ בגופן · ופי׳ הפסוק חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ה**

פ״ה · פי׳ המשנה כל חותמי הברכות שהיו במקדש וכו׳ ופי׳ מ״ש גבי אברהם כיון שהודעתני לבריות הוא אלהי הארץ · חללה של גיהנם יתקדש לעתיד בקדושת גן עדן וגם הדילוג עצמו יתבטל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ו**

פ״ו · ביאור מתני׳ ריש ב״ק כל שחבתי בשמירתו וכו׳ · ופשט לשון הפסוק וכפר אדמתו עמו · וביאור תנא תם כו׳ של שני שותפי׳ וכו׳ ומ״ש שור ולא אדם וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ז**

פ״ז · פי׳ הפסוק ועסותם רשעים וגו׳ סוף מלאכי · וענין עוברי בעמק הבכא וגו׳ ופי׳ עתרי בת פוצי וגו׳ צפני׳ ג׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ח**

פ״ח · ענין הפורפירא שיעשה הק״בה לעתיד ופי׳ הפסוק וכל מלבושי אגאלתי · ענין מחיית עמלק ודי׳ הרכבות מזגו הן די׳ קליפות וענין בלעם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״ט**

פ״ט · פי׳ הפסוק כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע · מעלת יהושע בכמה מילי׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פ״י**

פ״י · פי׳ הפסוק ידין גוים מלא גויות וגו׳ גם עמלק אפשרי התקון הוא באחרית הימים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״א**

פי״א · ביאור מאמר בן עזאי כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום וכו׳ · ענין ר״ע · ופי׳ הפסוק בעד החלון נשקפה וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**פי״ב**

פי״ב · מצינו דוגמתן של ג׳ כתות בגמ׳ בית ישראל ברכו את ה׳ וגו׳ כנגד ד׳ אותיות השם הגדול ב״ה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק א

**סי׳ א**

סי׳ א · פי׳ והי׳ פקד את שרה וגו׳ ומ״ש ה׳ נתן והי׳ לקח וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ב**

סי׳ ב · פי׳ מ״ש יחזקאל ה׳ אלהים אתה ידעת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ג**

סי׳ ג · טעם לפקודי משה שהיו ראשי משפחות בלבד · ענין ד׳ משפחות שחסרו משבט לוי שזכר רש״י בפ׳ פנחס · ענין שבט שמעון בפקודיו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ד**

סי׳ ד · פי׳ מש״ה אם יוכל איש למנות את עפר הארץ וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ה**

סי׳ ה · ענין אברהם ושרה כעין מ״ש בזוה׳ בשני המאורות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ו**

סי׳ ו · אמונת פרעה בסידור העולם · ופי׳ מש״ה למען ייטב לי בעבורך וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ח**

סי׳ ח · טעם למה קנה יעקב את שכם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ט**

סי׳ ט · מעשה המקלות ליעקב הי׳ לפועל דמיון

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ י**

סי׳ י · פי׳ אם אין דעת אין בינה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יא**

סי׳ יא · ענין קטרוג הירח

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יב**

סי׳ יב · פי׳ הפלוגתי׳ באם גלגל קבוע ומזל חוזר או בהיפך

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יג**

סי׳ יג · קדימת המאורות לבריאת האדם היתה גרע׳ בהקטרוג · פי׳ המליצה גמלא אזל למבעי קרנא וכו׳ · וענין המאורות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יד**

סי׳ יד · עוד כמה דברי׳ ופרפראות בענין המאורות · ופי׳ הקטרוג

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ טו**

סי׳ טו · זמן סיבוב הירח לכל כפת הרקיע נ״מ בקדוש החדש וחדשי השנה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יז**

סי׳ יז · דין אחת שמוסיף היחיד בסוף ק״ש ודין החזרה בה לש״ץ

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יח**

סי׳ יח · טעם לזמני׳ המיוחדי׳ לדין אדם ולדי׳ פרקים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יט**

סי׳ יט · ענין קדוש החדש והזמני׳ דמיון לכלה שתבעוה לינשא והבדל בזה בין שארי מועדים לר״ה · דין זמן ברכת הלבנה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כ**

סי׳ כ · ויכוח הירח · ופי׳ הפסוק כי עזה כמות אהבה וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כא**

סי׳ כא · פי׳ הביאו עלי כפרה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כג**

סי׳ כג · פי׳ ובגדי ערומי׳ תפשיט

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כד**

סי׳ כד · הנסיון המורגש מקפול א״י מאמת אמונת מעוט הירח · ופי׳ מש״ה וחפרה הלבנה וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כה**

סי׳ כה · ביאור מלת שבעתי׳ בפסוק ואור החמה יהיה שבעתי׳ ורמז לדבר בספר משלי לא יבוזו לגנב ונמצא ישלם שבעתים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כו**

סי׳ כו · פשטים אמתי׳ בפסוק ותכבד את בנך ממני האמור לעלי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כז**

סי׳ כז · מ״ש במנחות במתני׳ הבבליים אוכלי׳ אותו כשהוא חי הוא לשבח

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כח**

סי׳ כח · כמה פרושי׳ למלת עלי במאמ׳ הביאו עלי כפרה וביאור הפסוק הנה לשלום מר לי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כט**

סי׳ כט · ענין קשירת הכתרי׳ מג׳ שרי הפנים ופי׳ בנעורינו ובזקנינו נלך · ומסרה ותחת תרין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ל**

סי׳ ל · ביאור מאמ׳ ירושלמי פ׳ היה קורא אמר ר׳ חייא סבא מיומי לא איכוונת וכו׳ · הבדל בין כתר לעטרה ונזר ואיזהו מקומו באדם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לג**

סי׳ לג · דין התנועה בתפלה ובמזמורים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק ב

**סי׳ ב**

סי׳ ב · דמיון שושבינות שרה להגר עם לקוי הירח · פי׳ בעלונו אדונים זולתך · ותמלאמו נפשי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ג**

סי׳ ג · הנבואות נדבת עליון אינן מירושת פי׳ מ״ש אין הנבואה שורה וכו׳ וכולן ממשה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ד**

סי׳ ד · טענת מרים מ״ש הרק אך במשה דבר כו׳ ותשובת הק״בה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ה**

סי׳ ה · פי׳ ותמונת ה׳ יביט וגו׳ ומש״ה הנך שוכב וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ו**

סי׳ ו · ביאור מש״ה הגר אשר בקרבך וגו׳ לתוכחה · מסרה לגבה תרין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ז**

סי׳ ז · ד׳ עילויי׳ בפסוק הגר אשר בקרבך וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ח**

סי׳ ח · גם סיפא דפסוק ואתה תרד מטה מטה פירושו למעליותא · ופי׳ מ״ש המתפלל צריך שיתן עיניו למטה וכו׳ ומ״ש דלהכי לסבי דבבל משום דמקדמי ומחשכי לבי כנשתא

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ט**

סי׳ ט · פי׳ מ״ש זכרי׳ פתח לבנון דלתיך

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' י**

סי י · קריאת השמות לכל החיות ע"י אד"הר היה בגדר צורתן וזו היא הפקידה שדרשו רז"ל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יא**

סי יא · ענין סבה קרובה ורחוקה בשמות הקדושי' לנשמות בני ישראל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יב**

סי יב · ביאור מ"ש בגמ' הני י' מלכיות כנגד י' מאמרות דברות והלולים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יג**

סי יג · ביאור מ"ש ר' יוסי במתני' ברי"ה אם השלים בתורה יצא ותריצנא בגמ' משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יד**

סי יד · פי' כי לה' המלוכה וגו'

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' טו**

סי טו · טעם נגלה להאומר מלך מלכי העולמים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יז**

סי יז · טעם לרי"ה שהחדש מתכסה בו · והא דתנינן אם באו עדי' מן המנחה ולמעלה וכו'

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יח**

סי יח · ענין יומא אריכתי בשני י"ט של ר"ה ושאין לומר בתפלת מוסף יו' שני מלבד עולת החדש · וביאור מנהג אבותינו בידינו בשני י"ט של גליות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' יט**

סי יט · סיוע לדעת הרא"בד בהשגות פי"ו מה' י"ט דס"ל שגם בזמן הזה רשאי' להתנות על ערובי תבשילין ועל הטבל · שיש לומר שיר של הליי' גם בערב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' כא**

סי כא · באוריי לכמה פסוקי' שבאו כי שני רבוי' כאחד

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' כב**

סי כב · ענין ארי ודוב שהכה דוד · בטול הקלפות הוא חוזק שרשין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי' כג**

סי כג · ענין נבוכד נצר וכי לו לבדו יאה התואר מלך מלכיא שאמר דניאל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כה**

סי׳ כה · מ״ש ירמי׳ ל״ז כי אם הכיתם כל חיל כשדיי וגו׳ ומאמר ישעי׳ י״ג כל הנמצא ידקר

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כו כז**

סי׳ כו כז · מ״ש ישעי׳ שם הנני מעיר עליהם את מדי וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כח**

סי׳ כח · דרוש בלי׳ חיות שראה דניאל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כט**

סי׳ כט · גנות הגאוה נרמזת בשם בן ע״ב שאין בו ג״מ ועי׳ מזה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ל**

סי׳ ל · ענין הברית

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לא**

סי׳ לא · את שרה לרבות כמה דברים · טעם למה לא נפקדת רבקה ברי״ה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לב**

סי׳ לב · פקידת שרה רחל וחנה ביום הדין גרמא דין לבניהם

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לג**

סי׳ לג · יש בשמות הצדיקים הכנה גדולה להשרות עליהם השפע אלהי · ופי׳ ויקרא האדם שמות וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לד**

סי׳ לד · ענין שרי ושרה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לה**

סי׳ לה · ענין וא״ו קטיעא גבי משה במלת שלום ופי׳ מ״ש כלה כתיב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לו**

סי׳ לו · ענין אל״ף זעירא של ויקרא וא״לף רבתי באשריך ענין קרני האור של משה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר אם כל חי חלק ג

**סי׳ ב**

סי׳ ב · מכ״ע זכה יעקב למטה שלמה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ג**

סי׳ ג · מעלת שרה על שאר בני אדם במזל הזה · פי׳ הפסוק כי גבוה מעל גבוה שומר וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ד**

סי׳ ד · פי׳ כל הפסוק וה׳ פקד וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ה**

סי׳ ה · ענין יהודה ותמר

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ו**

סי׳ ו · זווג אברהם ושרה קודם הפקידה בו יש מעין דוגמי׳ של מעלה · גם יש בזווגם בטול הקליפות אין בכל המדות לבטל הקליפות כמדת החסד וזהו טעם לשם מיכאל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ז**

סי׳ ז · פי׳ משי״ה כי חזק בריחי שעריך וכן ברזל ונחושה מנעליך

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ט**

סי׳ ט · ענין רות ונעמה שנתקרבו · כיצד חזרה לשלמה טבעתו שנטל אשמדאי

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ י**

סי׳ י · טעם לשמות נעמי ונעמה ורחבעם · הא דאמר ר׳ אמי בירושלמי אין ישיבה בעזרה אלא לכ״ג בלבד מיתוקמא במשכן שילה ולא פליגא אגמרא דילן · ביאור מ״ש שהיו רחבעם מוטל בעריסה בימיו של דוד

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יא**

סי׳ יא · ענין יעקב אבינו לא מת · סוד כ״ו דורות · וסוד המלאכים מיימינים ומשמאלים בבריאת האדם עם פרפראות הרבה וסודות נוראות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יב**

סי׳ יב · גם לזווגן של ת״ח שאינו עושה פרי יש תועלת גדול

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יד טו טז יז**

סי׳ יד טו טז יז · סוד היחוס

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יח**

סי׳ יח · מ״ש בגמ׳ גבי סעודת לויתן והשאר חולקי׳ אותו ועושין בו סחורה הכוונה על העובדים ע״מ לקבל פרס

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יט**

סי׳ יט · ענין הסעודה ההיא

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כ**

סי׳ כ · ביאור מ״ש סרס את הזכר והרג את הנקבה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כא**

סי כא · ביאור מ״ש כן בבהמות בהררי אלף

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כב**

סי כב · זו״ן שדי רמזו למעלת חנוך ואלי׳ וההבדל ביניהם · ענין חנוך שהיה תופר מנעלי׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כג**

סי כג · ענין אלי׳ שעולה ויורד · ומ״ש שמקריב תמידין בכל יום

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כד**

סי כד · פי׳ כאשר אמר וכאשר דבר האמור בפקידת שרה · ופי׳ משה״כ כי אברהם לא ידענו וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כה**

סי כה · ביאור מ״ש אברהם ויעקב ימחו על קדושת שמך · זמן שמיעה זו גרמא שיהא יצחק מוסר נפשו על ישראל ופי׳ וזכרתי את בריתי יעקב וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כו**

סי כו · למה יחד הק״בה שמו על יצחק בחייו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כז**

סי כז · ענין מצרים ופרעה · ופי׳ מ״ש נתנה ראש ומשה״ היו צריה לראש · וביאור מ״ש מרגלית הית׳ תלוי׳ בצוארו של א״א וכשמת תלאה בגלגל חמה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כח**

סי כח · ענין רד״ו שני׳ ופקוד יפקוד ומהם צ״ג היו שני׳ של שעבוד ול״א בפה רך ופ״ו בפרך

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כט**

סי כט · יצחק נעקד בן ל״ז שנה כנגד זה ל״ז אזכרו׳ במעשה בראשית

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לא**

סי לא · למה נכפלה שיחת אליעזר בתורה ג׳ פעמים · גם אברהם לא תקן תפלתו כי אם סמוך לפקידת שרה ויעקב כשהוצרך ברחל לקיים וכפר בעדו ובעד ביתו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לב**

סי לב · בשעת עקידת יצחק נעקדה גם מד״הד של מעלה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לג**

סי לג · אלו הי׳ קרח מסכי׳ בהנפת הלוי׳ ע״י אהרן היה קרח למטה כגבריאל למעלה כשם ששקול אהרן כנגד מיכאל

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לד**

סי׳ לד · קרח יתוקן לעתיד ונרמזו זה בסופי תיבות צדיק כתמר יפרח · עו׳ פרפראו׳ בר״ת הללו ובאותיו׳ אמצעות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ לה**

סי׳ לה · רמזי׳ בינון שמו · הבדל בין אומרים חלק לעה״ב או בן העה״ב או זוכה לעה״ב או זוכה לחיי העה״ב כו׳ הכל אלו כנגד ד׳ אותיות השם הגדול ב״ה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר המדות

**מדה ב**

מדה ב · ג״ש בת״ת · ומ״ש אין אדם דן ג״ש מעצמו אא״כ קבלה מרבו · עונשין מג״ש

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה ד**

מדה ד · כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט הרמז לכ״ע ות״ת לענין ידיעה ובחירה · הדרך הנכון לדעת אמתית התורה הוא מן הקודם אל המאוחר · פי׳ המשנה הכל צפוי וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה ה**

מדה ה · פרט וכלל הרמז לת״ת ומלכות בהעלות מלכות כשרון מעשי התחתונים אל הת״ת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה ו**

מדה ו · כלל ופרט וכלל הרמז לכ״ע ות״ת ומלכות · ופי׳ המתני׳ בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת״ל וכו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה ז**

מדה ז · כלל שהוא צריך לפרט וכו׳ מרמז לכ״ע שהוא צריך להתפשטות הת״ת ות״ת צריך אליו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה ח**

מדה ח · כל דבר שהיה בכלל וכו׳ רמז למלכות · עוד רמז מרע״ה בתעניותו · ולכמה עולים תעניותו בק״ך ימים רצופים וכנגד מי ומה התענה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה ט**

מדה ט · כשיצא לטעון כעניינו סוד יסורין של אהבה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה י**

מדה י · כשיצא לטעון שלא כעניינו נחוץ כפרה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה יא**

מדה יא · כשיצא לטעון בדבר החדש וכו׳ רמז לת״ת כשמסייעה לפעול דין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה יב**

מדה יב · דבר הלמד מעניינו רמז למלכו׳ שמקבלת השפע מלמעלה וההתעוררו׳ מלמטה · סוד הקרבנות ומניינן ומנין העשרונים כנגד מי ומה

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**מדה יג**

מדה יג · ב׳ כתובים המכחישי׳ וכו׳ רמז לנצח והוד · וסוד הכרעה בת״ת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר עולם קטן

**פתיחת הקטע**

סי׳ ה · בעז עובד ישי דוד מרכבה לד׳ אותיות השם וזהו ה׳ עמכם שאמר בעז לקוצרים · פרפראות נאות בשמות הללו

חזרה לפריט בתוכן העניינים

## מפתח יד יהודה 1698 — מאמר העתים

**סי׳ ב ג ד**

סי׳ ב ג ד · ביאור כ״ח עתים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ ז**

סי׳ ז · ענין קדימות הקליפות לפרי בעולם המשוכלל וסוד תתק״עד דורות שקדמו לאיוב

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יג**

סי׳ יג · עוד דברים בחלוקא דרבנן · ומעלת ב״ת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ יט**

סי׳ יט · ענין לוט ובנותיו וזרען · ביאור מ״ש ג׳ דברים באין בהיסח הדעת

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כ**

סי׳ כ · עוד דברים בענין עמון ומואב וביאור מש״ה על דבר אשר לא קדמו וגו׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כא**

סי׳ כא · ענין הבל וקין

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כד**

סי׳ כד · מרע״ה לא אכל כל ק״ך ימים ומה הי׳ עוסק בין כל ירידה לעלי׳

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כה**

סי׳ כה · טעם הקליפה לפרי וענין מיעוט המאורות

חזרה לפריט בתוכן העניינים

**סי׳ כו**

סי׳ כו · אין לנשמת האדם תקון יותר מבלעדי התורה · וסוד עקודים נקודים וברודים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

חזרה לפריט בתוכן העניינים

# חסרים שנותרו והערות לקריאה

הרשימה מרכזת חסרים ידועים שנותרו לאחר עיון במקורות הזמינים. [חסר] אינו מציין מספר קבוע של מילים. אין זו רשימה ממצה של כל שגיאת אות או קריאה מסופקת.

### צבאות, חלק ג, פרקים ה–ו

מפרק ה נשמר פתיח בן שתים־עשרה מילים בלבד; גוף פרק ו חסר, ומובא רק הסיום המצוטט בדפוסים. הדפוסים מציינים את החסר. בכתב יד פריז זוהה טקסט במקום המקביל, אך עדיין לא הושג תעתיק רצוף ומאומת של הקטע.

חזרה אל צבאות — חלק ג — פרק ה

חזרה אל צבאות — חלק ג — פרק ו

### צבאות, חלק ב, פרק יז

שבעה מקומות לא פוענחו, ובהם חמש תחילות שורה פגומות. המקבילה מדפוס אחר מוצגת בנפרד ואינה משלימה בשתיקה את עד הבסיס.

חזרה אל צבאות — חלק ב — פרק יז

### צבאות, חלק ב, פרק יט; חלק ג, פרקים ז וט

בכל אחד נשאר צירוף מקומי אחד שלא פוענח בבטחה.

חזרה אל צבאות — חלק ב — פרק יט

חזרה אל צבאות — חלק ג — פרק ז

חזרה אל צבאות — חלק ג — פרק ט

### הנפש, חלק א, פרק יא

דפוס תרס״ג עצמו מציין נחסר; היקף החסר אינו נמסר.

חזרה אל הנפש — חלק א — פרק יא

### הנפש, חלק ג, פרק ה; חלק ה, פרק ח

נשארו אותיות או מילים שלא נקראו בבטחה בתצלום, לפני אל חי וקיים ובין בזה לידועה.

חזרה אל הנפש — חלק ג — פרק ה

חזרה אל הנפש — חלק ה — פרק ח

### שברי לוחות

נשארו ארבע מילים או צירופים מקומיים ועוד שמונה שורות שנפגעו מכפל דפוס. תצלום חוזר של אותו דף אינו עד נוסח עצמאי.

חזרה אל שברי לוחות

### יונת אלם — דיוק המקור וחזרה בפרק סג

ההקדמה וכל מאה הפרקים נכללים לפי הרצף הדיגיטלי הזמין. הנוסח לא אומת כולו מול תצלומי דפוס. בפרק סג נשמרה חזרה רצופה מן עובדא אחרינא עד אינו אלא שליש ועוד. החזרה מצויה גם בטקסט דיגיטלי חלופי; אין בידינו ראיה מספקת למחיקתה.

חזרה אל יונת אלם — פרק סג

## על הפירושים ועל היקף המהדורה

גם בפירושים נשארו חסרים וקריאות מסופקות, ובהם שלוש רשומות שלא שוחזר בהן רצף מילולי. המקומות מסומנים בגוף הספר. גרסה זו מסתמכת על ניסיונות הפענוח המתועדים ועל מעבר נוסף במקומות נבחרים; אין זו הגהה של כל מילה. מקורות דפוס שונים נשמרים כעדים נפרדים.

הרשימה מתארת את החומר המקומי שנאסף. אין כאן טענה שנמצאו כל כתבי היד, הדפוסים או הפירושים האפשריים.

חזרה לפריט בתוכן העניינים